

*image
not
available*

597

L
H
61.

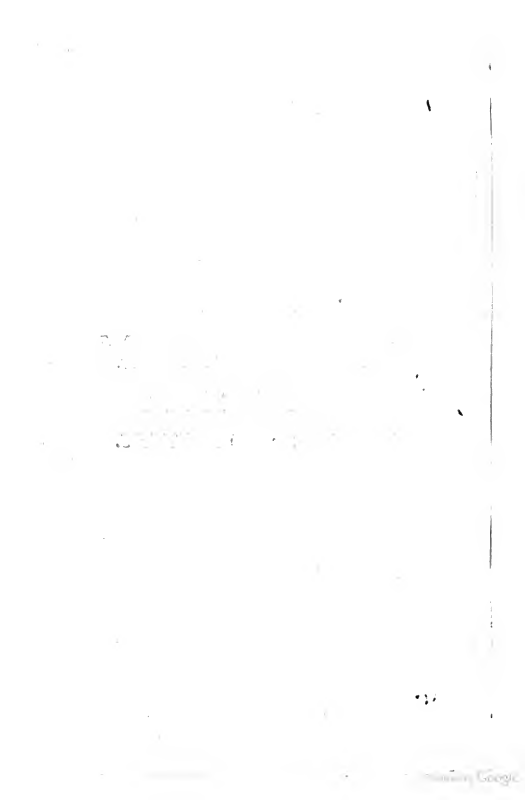
L
H
25.

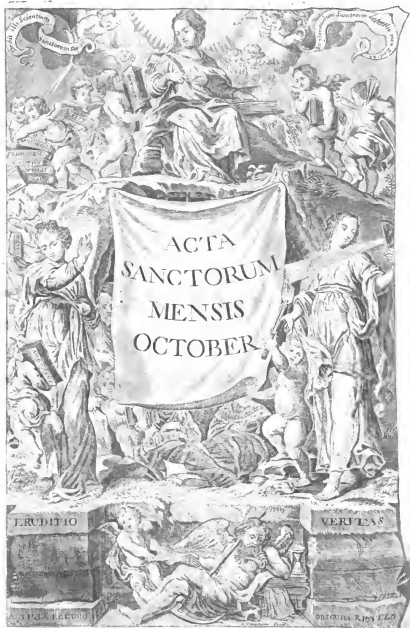
~~xx H. 50~~

3

4)

· A C T A
SANCTORUM
O C T O B R I S
T O M U S Q U I N T U S .

ACTA SANCTORUM OCTOBRI

Ex Latinis & Græcis aliarumque gentium Monumentis,
servatâ primigeniâ veterum Scriptorum phrasi,

COLLECTA, DIGESTA,

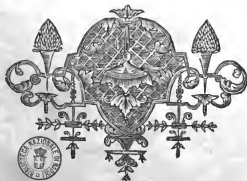
Commentariisque & Observationibus

ILLUSTRATA

A
CORNELIO BYEO,
JACOBO BUEO,
JOANNE BAPTISTA FONSONO,
PRESBYTERIS THEOLOGIS.

TOMUS V

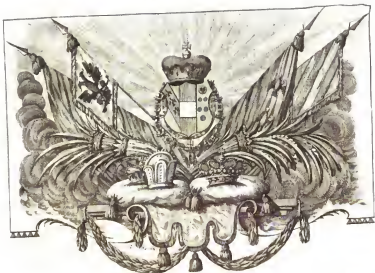
Quo dies decimus & undecimus continentur.

B. R U X E L L I S,
TYPIS CÆSAREO-REGIIS.

M D C C L X X X V I.

FRANCISCO JOSEPHO

REGIO HUNGARIÆ ET BOHEMIÆ PRINCIPI,

ARCHIDUCI AUSTRIÆ,

DUCI BURGUNDIÆ, BRABANTIÆ ETC.

MAGNO HETRURIÆ PRINCIPI,

COMITI HABSPURGI, FLANDRIÆ, TYROLIS ETC.

UGUSTISSIMI IMPERATO-
RIS JOSEPHI II, Patruī Tui,
SERENISSIME ARCHIDUX,
voluntati sacratissimæ cupide non
minùs, quàm reverenter obtem-
perantes, primum supra quinqu-
gesimum vastissimi, quod Acta Sanctorum nun-
cupatur, Operis Bollandiani Tomum, clarissi-
mo

*

mo

mo Nomini Tuo inscriptum, qui modò in lucem prodit, ad Regiæ Celsitudinis Tuæ Pedes, quâ par est, veneratione deferimus, spe firma concepta, fore ut eum, Augustissimi Patruī Tui præsidio ac munificentia elaboratum, non minori, quàm quâ jam plures Cæsareo-Regiī Augustissimæ Domūs Tuæ Principes excepere tot alios Sibi dedicatos Operis ejusdem Tomos, benignitate excipias. Id quidem, unde forsā litterarius ille vigiliarum nostrarum foetus non idem omnibus sui desiderium inspiret, nonnulla etiam, quæ commentis hinc inde sunt inspersa, Sanctorum Acta complectitur: verum, præterquam quòd hæc simul Commentariis, in quibus, severa juxtà ac figmentis inimica crisi adhibita, non modò, quæ produnt, vera à falsis certa que à dubiis secernuntur, sed & quæ, matura ac sedula instituta indagine, commentitia visâ sunt, accuratè ac sincerè notata audacter etiam, solius veritatis ratione habita, rejiciuntur, illustrata exhibeat, continet insuper longè plura notæ undequaque probatæ Acta, quæ cùm ab auctoribus vel æqualibus vel supparibus fide optima litteris sint mandata, commentis certè, Sanctorum gloriam offuscare potius quàm vel attollere vel utcùmque augere natis, vacua existunt, mirificè que ad totius terrarum orbis historiam, non tantum ecclesiasticam, verum etiam profanam elucidandam conducunt. Nec parum eò etiam subinde vel ipsamet, quæ fabulis infecta ac deturpata sunt, Sanctorum Acta aut certè, quæ in hisce, uti interdum fit, veritati consona fideque digna
de-

deprehenduntur ac difertè veluti talia in Opere Bollandiano, argumentis, quæ rem solidè probent, adjunctis, pronuntiantur, conferre, eruditè passim est notum. Hinc factum, ut horum non pauci, vehementissimè sese, ut lubricationum nostrarum filum, quod inopinato totique orbi notissimo casu tantisper interruptum dolebant, actutùm resumeretur, desiderare, ratione non una manifestârint; cùm verò, SERENISSIME PRINCEPS, id Avia Tua Augustissima MARIA THERESIA recordationis gloriosissimæ Imperatrix Regina, beneficentissima Operis nostri Patrona, haberet compertum, haudquaquam, quæ Reipublicæ litterariæ utilitatem spectare probè noscebat, virorum optimorum vota cadere ad irritum passa, hisce cumulatissimè facere satis ac solitâ suâ, qui in Opus Bollandianum, ab ipsismet etiam heterodoxis ac in primis abs horum eruditissimo Leibnitio summo in pretio habitum, incumberent, liberalitate juvare ac suffulcire benignissimè voluit, idque ipsum Patruus Tuus AUGUSTISSIMUS JOSEPHUS II, Dominus noster clementissimus, Matris Suæ, ad Superos jam translatae, vestigiis insistens, facere non omisit. Utinam, faventibus Cœlitibus omnibus, in multos annos vitam optato rerum lætarum continuò sibi succedentium cursu felicem producat! Utinam sic diu adhuc labores nostros litterarios, commentis factisque prodigiosis, quæ nimia veterum credulitas simplicitasque perperam subinde Sanctis affinxit, explodendis aut certè, cùm id res
fert,

fert, confutandis impendi non rarò solitos ac vel sic in Dei simul & horum gloriam cedentes, fovere ac porrò munificentia suâ valeat excitare ! Utinam quæ tum in Regiæ Cel-
tutudinis Tuæ, tum in totius Augustissimæ Do-
mûs Suæ splendorem & gloriam meditatur,
prosperrimè perficiat ! Nos certè, SERENIS-
SIME ARCHIDUX, ut hæc omnia imper-
tiri ac in primis Regiam Celstutudinem Tuam,
Cui hoc Operis nostri Volumen, veluti exile
nostri erga eam amoris ac venerationis pignus,
dicamus, diutissimè unà cum Patruo Tuo Cæ-
sare Augustissimo, cum Patre & Matre magnis
Heturiæ Ducibus, cum numerosa horum
Prole ac demùm cum universis Augustissimæ
atque amplissimæ Domûs Tuæ Principibus so-
spitem atque incolumem servare dignetur,
Deum ter Optimum Maximum enixissimè pre-
cari non cessabimus.

SERENISSIME ARCHIDUX

CELSITUDINIS TUÆ REGIÆ

Devotissimi Clientes

CORNELIUS BYEUS,
JACOBUS BUEUS,
JOANNES BAPTISTA FONSONUS.

S Y N O P S I S

T O M I Q U I N T I

DE ACTIS SANCTORUM

O C T O B R I S.

Omnes hic, Operis totius prius super quinquagesimum, dies decimum & undecimum mensis Octobris continens, Sanctos ac Beatos octoginta nominatim una cum pluribus aliis, quorum nomina vel incerta sunt, vel omnia latent, recenset. De hisce, quomodo in classes, quarum tres priores quidem ecclesiastici, monastici & secularis status viros, quarta verò eujusqueque status feminas complectitur, divisit, hic pauca secundum ordinem, quo in tomo subjecta dantur, de more præmittimus.

EX STATU ECCLESIASTICO.

Cissem hanc aperit *Pius*, Cnossii seculo secundo feseccente episcopus. Qui hunc excipit, *Clarus* episcopus, sede apud Nannetes locatâ, fidem Christianam in Britanniam Armonicam seculo versimiliter tertio invenit. *Aimerus* è *Cornetis*, Italiae episcopus, sedem Veronensem ante seculum octavum occupasse; alterum verò, ejus acta hacenus inedita, cum aliis jam editis collata, Commentario, in quo commentitia à veris certis à dubiis discernantur, subnectimus, cathedram Populoniensem obitu suo vacuum anno verofimilis *xxxv*, usque ad decimum Octobris diem jam provecto, reliquissimam *Psalmi*, Eborenensis in Anglia archiepiscopi, Actis, à venerabili Beda conscriptis, præmissis in hac Commentario, è Surio recedimus, eoque, quem ad *Paulum* alium, Capuanum in regno Neapolitano episcopum, spectant, Sylloge includimus. De *Nuncio*, committis Nannetensis presbytero, vix quidquam certi invenimus. *Franciscus Borgia*, tertius Societatis Jesu generalis, quamplures Vitæ suæ nactus est fidei jacta ac nota optime scriptores, quot inter elucet, qui non modò *Francisco* ætate aequalis, sed & eruditione, scriptisque ac religiosarum virtutum laude exstitit insignis, Petrus Ribadineira. Hujus habundantiam, hispanice, cum *Francisci* denique ab eo gestarum recens adhuc esset apud Hispanos memoria, conscriptam, ex interpretatione Andrea Schotti edimus, Commentario amplissimo illustramus. *Avastrius* seu *Athanasius* presbyter è solis ferè Hieronymianis est notus. An *Nigastus*, qui pro primo Rosomagensium episcopo passim habetur, vel episcopi charactere luceat insignitus, est dubium, uti etiam an tam *Scoticum*, quam *Quirinum* sibi habuerit, ut credatur, in martyrio socium assumptum. Nec id è trium istorum Sanctorum Actis, quæ, quod fidei fidei dantur sint, edenda hanc duximus, certum elicitur. Quæ de *Sordiano*, Meldensi e-

piscopo, & *Antonia* seu *Antonia*, ferè etiam episcopo, narratur, ferè omnia queunt revocari in dubium, ac ne quidem, an eorum prior cum *Sanctino*, primo Verodanensium episcopo, quem in Agrippinensis ætate *cxxxvi* in Euphrate, urbis ejusdem episcopi, causâ celebrati concilii Actis, hædiquam, ut nobis apparet, supposititiis, memori arbitramur, unus idemque sit, est certum. *Nestarius*, patriarcham Constantinopolitanam, etsi fuit Græcorum Fæstis fieri incipit, è Sancti eum numero hanc emendans, probamus, edicique, licet fabulas, quas in Commentario prævio explodimus, sibi habeant admixtas, *Germanus*, *Velontionensis* episcopi, Actis, locum etiam *Sifnari*, patriarchæ Constantinopolitano, *Celestini* Pape præciaro postumum de ejus jam mortui fide ac virtute testimonio impulsit in Opere nostro concedimus, uti etiam *Epistola*, *Comenianum* in Italia episcopo, hodieque ab hisce cultis. *Sirmius*, Ugentensis in Occidentis infirmo assidit, Actis, quæ penitus rejicienda hanc omnibus videntur, vulgatas, additis variorum de singulis, quæ afferunt, judiciis. *Grammaticus*, *Salmatianus* episcopus, videtur, etsi tempus, quo foderit, sit incertum, ad seculum viii potius, quam ad aliud ætatis referendus. *Breno*, *Coloniensis* archiepiscopus, qui, strite suo, *Octone* primo imperatore, volente, *Lotharingum*, magnam Belgii Aultriaci hodierni partem tunc completent, dacti potestate simul præfuit, æqualem vitæ suæ scriptorem nactus est *Rogetum*; at, cum hic, qui quis fuerit, est dubium, omnia & singula, quæ de illo in Actis, à se scriptis, normæ, nodis chronicis hanc munus nec sit enucleatè exponit, fuerunt illis prolixo, in quo postumum duo hæc præstantur, Commentario illustranda; contra verò, cum res quantum ad *Alexandri Sæuli*, *Africanus* primum ac deinde *Ticinenfis* episcopi, Actis, ab auctoræ æquali pariter conscriptis, ferè habeat, brevem ducentum Commentarium hunc præmittit fuit necesse.

EX STATU MONASTICO.

Bassianus Constantinopoli monasterium medio cunctis seculo quinto contrivit, trecentis, que in eo discipulis, quibus & *Matrona*, à Græcis culta nec cum *Matrona* aliis, quæ sancta Macedoniam fuit, confundenda; accensur, fuit perfectus. *Venerandus*, qui vitam eremiticam seculo octavo provecto in Arudia duxit, *S. Amelbergus* filius perperam ætatis effugit etiam, an *S. Pœliden* habuerit *senem*, incertum. Etsi existit *Juanis de Briddingena*, è Canonico Regularium Ordine, *Vitæ* tractus

MONITUM.

Haud admodum diu, postquam ultimus prodierit Operis Bollandiani Tomus, è vivis immaret subitò, qui quicumque ad hunc symbolum consulunt, Antverpique anno 1737, duodecim Decembris die, honestis parentibus natus ac Societatem deinde anno 1755, vigesima nona Septembris die, ingressus voca in illis quatuordecim annis 1771, secunda Februarii die, manciparet, Ignatio Hubeno, Tomus Octobris quintus, qui nunc prodit, elaboratus potissimum fuit à duobus Senioribus valetudinis iam affectu hagiographis Cornelio Byen & Jacobo Bueo, qui, anno currenti à vigesima tertia Mai die, decreto imperiali suppressa, ad quam Antverpiam erat translata, Coudebergensi Abbatu, modò hie una cum sociis suis sive auctoribus A. selectiorumque Belgicorum editoribus musum suum, in volentibus Belgii Austriaci modernioribus, in placem Straminum, vulgò de *Sroy-Street*, Gallicè *la Rue de la Paille*, prope armamentarium fuerunt, munificentia Cæsareo-Regià Opus, ut antea, consignari.

INDEX SANCTORUM IN TOMUM V OCTOBRIS.

A

Alexander Sestius, ep. Ticiensis in ducatu Mediolanensi Com. Pr. ev. Beati biographi. Vita hic danda 806. Vita auctoris Jo. Ant. Gebutio ex

Ordine Cleric. Reg. S. Pauli, Mediolani anno MDCCCLVIII cum pluribus additamentis, ex eodem potissimum scriptore depromptis, per Paulum Gnapthium Brandam episcopum Congreg. Clericorum edita. PRIVATIO EDITORIS 807. PRIVATIO AUCTORIS GASUTHI 808. CAPUT I. Beati ortus, educatio, & in Clericorum Reg. S. Pauli de Bernabe Congregationem ingressus 809. CAP. II. Sacerdos de sacro Theologiae doctor efficitur: deinde collegii Mediolanensis SS. Pauli de Bernabe ac totius Congregationis Praepositus eligitur 811. CAP. III. Aleria episcopus creatur: in hac diocesi ecclesiasticam disciplinam & Christianam religionem restituit 814. CAP. IV. Clericorum Seminarium coadit: summa in episcopatu ecclesiam suam regit: à Gregorio XV ad sedem Ticiensem promovetur 816.

Ampodius cum Anastasio seu Athanasio. *Vide Anastasius seu Athanasius presbyter &c.*
Anastasio, seu Athanasius presbyter, Ampodius, Placidus, Faustus, Januarius, Martinus, Marcellus de Iovinianus MM. veronimillè Siculi. *Ex Hieronymianis & aliis Fests factis* 497

Andronicus cum Terchio. *Vide Terachus*
Anastasio mon. Conf. Ladinaci in diocesi Parisiensis SYLLOG. & Martyrologio Parisiensis & aliis Fests factis 612

Antonius seu Antonius cum Sanctino. *Vide Sanctinus.*

B

Bassinus Conf. Constantinopoli SYLLOG. Vine institutum, discipuli huius inter S. Matrona Pergensis id ampli, etas, memoria in Fests factis, cultus ecclesiasticus 79

Beatas cum Catio. *Vide Catio.*

Brano Archiepiscopus Colonienfis Cane. P. R. E. V. § I. Sancti Colonie ac principu Toruaci cultus, memoria in Fests factis, Vita, ab auctore aequali conscripta, huiusmodi olenda 698. § II. Nobis Sancti genus, tempus nate, educatio Balderico, Ulmjoctensi episcopo, commissi, ingens in literis progressus 702. § III. Sanctus è scholis in palatium vocatur, scientias etiam ibidem ac pietatem excolit, monasteria aliquot administranda accipit, neque tamen monachus existisse videtur 704. § IV. Eligitur Colonienfis episcopus, ac paulo post Lotharingo praeficitur: quondam hinc facta 709. § V. An Bruno, quod Lotharingus regnum gubernandum acceperat, reprehendendus merito sit 713. § VI. Quo sub episcopatu sui initium potissimum egerit, & an ante annum 915 episcopatum synodicum ad Agapinum Pontificem huiusmodi miserit 716. § VII. Quam praeceps Sanctus anno 914 egerit, explanatur 718. § VIII. An Bruno perdidit in faciem omnem unquam scilicet didicerit reum 720. § IX. Successor, ut agnum nepotis animam erigat, eum, monasterii S. Pascaleonis extructum alioque anno 916 gesta 721. § X. Quo ad religionem spectant, studiosè curat: Regenerium, Hunnensem comitem, in exilium pellit: eum è quando id fecerit 730. § XI. Quamvis viciu sectam monasterii, a se in Hunnensem statuit

INDEX SANCTORUM

statutis, prescripserit 733. § XII. Burgundiam pacis componenda curavit. Lothariensis à seo deficientibus Fridericum proponit; an tunc, vel unquam Lotharingum bifariam divideret 737. § XIII. Sedi Trecenti Anseghum, iniuste ex hac expulsum, restituit; sorores ac nepotes in concordiam adducit, Lothariensisque reddit omnino pacatos 740. § XIV. Bremensem ecclesiam, veluti ecclesie Colonienfis suffraganeam, sibi subijcere conatur: quandonam & an iure id fecerit 743. § XV. Ab Otone, Italiam petente, Ottonis Junioris tutor & regni Cäcilini vicarius fluctuat; Hugoni Remensi excommunicato adversatur, ecclesie vacuæ ab optimo profpicit pauperibus; synodus deus seu conventus celebrat 746. § XVI. Ottoni fratri, ex Italia redeunti, obviam procedit, Pentecosten simul & maximum regni conventum cum eo Colonia celebrat; Galliam post, ut nepotes suos, sese inter deus dissidentes, componit, petens, Remis obit Coloniamque reliquit. Idem sepelitur 751. § XVII. Quæ factionis & virtutum simul ante & post obitum inchoaverit, & an quæ etiam ingeni sui monumenta ad posterum transmissit 755. § XVIII. Nonnullæ sacre, quas undecunque conquirit, reliquit, temporis, quo id fecerit illas transulit, ordine servato, recensentur 757. § XIX. An Sanctus, summo studio undecunque sacris reliquiis conquirit, modum hac in re non excedit 762. VITA, auctore Roghero, & Codice nostro, olim Valticellensi, PMS. 159, cum Sarit & Leitniti editionibus collata. PROLOGUS. Scriptoris sue causam auctor exponit. CAPUT I. Nobile Sancti genus, nativitas, educatio Ulmjei apud Isidorem episcopum, vite librum & post in sua ratio 766. CAP. II. Creatur Colonienfis episcopus; nepotem Ludolphum, arma in patrem, consensuione cum Consensu duce inita, gerentem, ad officium reducere conatur, Lotharingique à fratre Otone predictur 770. CAP. III. Ordinatur episcopus, clerum & monachos optimè instituit, pacem in Lotharingia, irruptionibus interres in hunc Hungaris, procurat, epistolam synodicam ad Agapitum Papam Romanum mittit, pallium inde accipit, sacris conquirit reliquiis studet 775. CAP. IV. Loca sacra condit & instaurat, gregem & rempublicam sedulo curat, nepotem suum Ludolphum cum petre in gratiam reducit, viros optimos adhibet in consilium, talesque etiam vacuis preficit ecclesiis 779. CAP. V. Ottoni, in Italiam profecto, copias auxiliares mittit, inde redeunti obviam procedit, cum eo conventum & Pentecosten Colonia celebrat, Compendium, ut nepotes conciliet, profectus, Remis obit, Coloniamque delatus in S. Pantaleonis ecclesia sepelitur 783. TESTAMENTUM & Codice nostro, olim Valticellensi, PMS. 159, cum Sarit & Leitniti editionibus collato 788. ERRATA cum Sarit & Leitniti editionibus inter se collata 790

C

- 10 Cäsius, Quintianus, Septimianus seu Septimus, Venustus, Bestus, Secundus, Domestus, Serenus, Crescentius

Nicetus, Vitalis seu Natalis, Firmus, Ercelius seu Heraclius, Eusebius, MM. *Ex Martyrologio & antiquissimo Calenderio Caribagiacensi* 11

- 11 Canonicus, abbas Kil-kennensis in Officia Hibernia provincia. COMM. HIST. § I. Memoria in Martyrologio: cultus: qualicumque Sancti gesta unde erucenda 642. § II. Sancti nascitur, quas fertur preschita à S. Patrio: parentis: patria. A. S. Doco institutus, sit: S. Finnian discipulus, ac deinde monasterium Achadh-boenle condit. Ipsius cum SS. Columba & Pulcherio familiaritas. Obicis tempus 644
- 10 Callas cum Gereone &c. Vide Gereon.
- 10 Caronius episc. conf. Veronæ in Italia. SYLLOGE. Memoria in Fastis sacris, cultus ecclesiasticus, tempus solis 85
- 10 Caronius episc. conf. in lira, Hetruriam in mari Thyrenio insula. COMM. PRÆT. § I. Sancti memoria in Fastis sacris, cultus in Italia, itemque, quod aliquot translati fuerunt ejus reliquie, in Gallia & apud aliquot Canonicos Regulares 87. § II. E. Sancti, quas exstant, Vitis, quoniam edenda; quas certa in hac sunt, ab aliis hanc peria fidel fecerunt, nonnullaque, in S. Regulo jam discussa, compendio exhibentur 91. § III. Cuius vite rationi Sanctus in Italia se adhibuit, quo tempore cathedram Populoniensem ascendit, quo fuerit urbs à Toulia objectus & quo dicitur è vita migravit 93.
- VITA, auctore anonymo, ex Bibliotheca Vaticana Ms. 6453, cum Vita altera, quas jam prodit, collata. CAP. I. Sanctus traditur S. Regulo erudiendus; ordinatur episcopus; ex Africa in Italiam fecedit, Populonium apud S. Florentium episcopum moratur, Populoniensisque factus episcopus spod Pontificem seculari 96. CAP. II. Sanctus Romanum cum legatis proficiscitur, in via perit miracula, Pontifici se subit ac satisfecit, Populonium redit, prodigiosa ab urbe erudit illusus, in insulam livam fecedit, ibidemque mortuus Populonium ad tumulum effertur 99
- 10 Clarus ep. conf. Nannetæ in Britannia Armorica. COMM. HIST. § I. Eius, translationes & cultus Nanneti & Andegavi 61. § II. Quibusdam postillum adhuc aliis locis Sanctus colatur, & an Toulæ quoque id fiat 64

D

- 10 Dionysius cum Eusebio &c. Vide Eusebius.
- 10 Donatus cum Cäcio &c. Vide Cäcius.

E

- 10 Ercelius seu Heraclius cum Cäcio &c. Vide Cäcius.
- 10 Ercelius seu Heraclius cum Eusebio &c. Vide Eusebius.
- 11 Eichelburg V. abbas Berchingsensis in Anglia. COMM. PRÆT. Sanctus memoria in Martyrologio: cultus: in contracto à S. Erenvaldo monasterio sit abbas: ipsius obicis tempus 648. ACTA ex Coppreste. CAPUT UNICUM. Illustre Sancti genus & patris, quæ relicta, in contracto à S. Erenvaldo

IN TOMUM V OCTOBRI.

valdo fructu cunctis oblati constituitur :
ipsius obitus tempus cuidam functionali re-
velatum : quodam post-mortem miraculo

- 649
10 Ercellus seu Heracles cum Eusebio. Vide
Eusebium.

- 10 Ercellus seu Heracles cum Caisio. Vide
Celsus.

- 11 Eusebius pro Martyre cultus Albi Pom-
peii in Insuleis. *SYLLOG.* Sancti cultus oc-
cidentalium ceteris : reliquis fore omnia incerta

- 646

- 10 Eulampius & Eulampia eorumque Socii
MM. Nicomedie in Bithynia. *COMM. P.A.V.*
Martyrum in Falsis sacris memoria, cultus ;
tempus martyrii, Acta edenda. 67. Acta,
auctore anonymo, Ex *MS. Bibliotheca Vati-*
cane Codicis signato 797, pag. 171, col-
lata cum his, quae Lipsianus ex Metaphra-
se Latina fecit tom. vi. d. pag. 124 vers.
Interprete J.H. CAP. I. Capitulum S. Eulampii,
scribitur in tyrannum & idola invectus variis
torturaculis supplicia. 69. CAP. II. Con-
trario Eulampii precibus simulacro, fratri se
jungit Eulampius, atqueambo cum plurimis
alios martyrium confitentur.

- 74
11 Euplius ep. conf. Comi in Italia. *SYLLOG.*
E. martyrologis ac principis & Comenibus
Amalibus

- 632
10 Eusebius, Ercellus seu Heracles, Diony-
sius, Septimus seu Septima aut Septimia, Se-
cunda, Salsi, MM. in Africa, ex marty-
rologis

- 9
10 Eusebius cum Caisio &c. Vide *Celsus*.

F

- 11 **F**ascius cum Anastasio &c. Vide *Ana-*
stasium.

- 10 Firmianus cum Caisio. Vide *Celsus*.

- 11 Firmianus ep. Unversis in Occidentis In-
ferior. *COMM. P.A.V.* Sancti memoria in Fi-
sitis sacris, cultus, quodam vicechronologia,
Acta quibus edenda 67. Acta, *auctore a-*
onymo, ex *P. Pajini MS. cum editis a-*
pud Dubouchetum in libro de Origine Do-
minis Francie collata. CAPUT UNICUM.

- 640

- 10 Florentinus cum Gereone &c. Vide *Geron.*

- 10 Franciscus Borgin Conf. Societas Jesu tertius
Generalis Romae *COMM. P.A.V.* § I. Fa-
milie Borgine origo, & S. Francisci pro-
avi 149. § II. S. Francisci rantes, educatio :
è patrio solo egreditur ac philosophia pro-
ceptis imbuatur 153. § III. Missis ad iulam
Caroli V. Christiani principis officis egregie
fungitur : matrimonium contrahit : nec ex
eo liberi 157. § IV. S. Francisci in suis oc-
cupationibus : fabri labore : cultorem in Afri-
cam uniocturum Barcinonem & dein ad bel-
lum Gallicum constituitur 160. § V. Isabella
Augusta fuitus Gratianum deducit, è cuius
specie calaveris vite sanctioris propositum
concepit : Cataloniae prorege constituitur : cor-
pore misceri : absolvi prorege munere fra-
stra petie 162. § VI. Puri desincho succedit ;
Gondensium bono consilio ; opes sperat,
uorum amicit 167. § VII. Ceteris religiosus
partim condit, partim fovet : Societatis vo-
tis clam se illat : Exercitii S. Ignatii à Pho-
lo III approbat cunct, varietatumque virtutum
edit exemplis 170. § VIII. Compediti rebus,
Obolus Timor F

Romam tendit, rem Societatis promovet, &
sua Sociis animi demissione producit 173.

§ IX. Abdicatis rebus titulique, Societatis

habitu induit, suscepitque ordinibus sa-
cris, Apostolicos labores exorditur 176. § X.

Varia Hispanie oppida non sine fructu obit,
Cafum-regium Clarissimum Coloniam deducit ;

Cardinaliam dignitatem, emisso tunc non
admirandi voto, iteris vicibus declinat 180.

§ XI. Diocesim Calagarricensem & Bungenem
excolit ; iter ejus in Lusitaniam : in Hispaniam

reduz collegiorum aliquot semina jacit
181. § XII. Torosillam ad Joannem aviam,

& Vallisoleum ad Joannem sororum à Phi-
lippo, Hispaniarum principe, evocatur : con-

ditionibus sula multos ad meliora convertit
187. § XIII. Fit Commissarius Societatis per

Hispaniam : que tam ejus facit pergruam
de gubernandi ratio & divina in illum pro-

videntia 190. § XIV. Collegii Parentini &
Hispanensis origo, Joannae, Caroli V. matri,

merenti adit. Vallisolei utilem malis o-
peram navat, & circinnium Septimanen instituit

193. § XV. Oboras adversus Societatem
in Hispania tempestates morboque constan-

ter tolerat : invitatus à eisdem ad colloquium
Societatem egregie tuetur 197. § XVI. S.

Therodii spiritum approbat : insigne prodigium,
in ejus manibus per Christi cruci affixi

imaginem factum : castri nomine ad Catha-
rianam Lusitaniam regnum legatione fungitur.

Defunctum oratione funder laudat 201. § XVII.

Socios in externis regionibus mittit. Genissiam
passus in Hispania culumais, Lusitaniam peti-

it, suisque virtutibus illustrat 205. § XVIII.

Romam evocatus Vicarii munere bis fungi-
tur : mortuo Latio, eligitur in Praepositum

Generalem Societatis, cujus mox bono pa-
trare consultat 209. § XIX. Sacerdoti Generali

Propositum monere socios sanctit famul & fer-
titer moderatur : quantum illi socii Hispani

Lusitanique debeant 213. § XX. Societatis
in aliis regionibus incrementa : Pii V. ineam

benevolentia : missiones aliquot à Borgia in-
stituit, iter ejus Laurentium, & insignis,

quum ipsi factum perhibent, de Sociorum si-
lute reuelatio 217. § XXI. Gemina martyrum

classe societas decoratur 220. § XXII. Pii V
iussa Hispanum & Lusitanum suscipit 224.

§ XXIII. Gallicum item iter suscipit, è quo
reduz Romae sancte moritur : lucubrations

ejus, Viteque scriptores 226. § XXIV. Ejus-
dem Beatificatio, canonizatio, cultus sacer,

& adversus terro motum petrocinum 229.

VITA *auctore P. Petro Ribadineira apud,*
P. Andree Schotto interprete. CAPUT I. S.

Francisci natales, educatio, accessus ad suam
casarum, matrimonium, libertate 235.

CAP. II. Animi corporisque exercitationes ;
ceterum comitatur ad bellum Gallicum ; a-

viam amicit. Ex Isabella auguste funere fin-

ditioris vite propositum concipit ; Cataloniae
prorege animadversat ; Ignatium de frequenti

Sacramentorum usu consulit 239. CAP. III.

Fit Gandiae dux : uxore mortua, Romam,
ut cardinalatum fugiat, deserit : bonis titu-

lisque violatit 244. CAP. IV. Sacerdotio in-
stituitur : mutatum ejus vite genus hi repre-

bendunt, laudant illi : exemplum ejus imi-

tantur insignes viri. Cardinalatum non semel
respuit 250. CAP. V. Ognatio Ignatii iussu di-

gressus,

INDEX SANCTORUM

gressus, uberes per Hispaniam & Lusitaniam fructus colligit 244. CAP. VI. Factus Hispanum Indiarumque Orientalium Commendatarius Societatis egregie promovet; Carolo V rationem inde Societatis reddit, ejusque ad Cebuensem, Lusitaniam regnum, legatione fungitur 257. CAP. VII. Carolus V oratione funebri laudat; missiones aliquot instituit; ultimum in Lusitaniam & Romam iter suscipit; his Vicarius Societatis constituitur 261. CAP. VIII. Praepositus Generalis renuntiatur, tumque Societatis publicam administrare incipit: propositus Pii VI in Societatem animus 265. CAP. IX. Romae pestis afflictorum curam habet: propugnari fidem apud Indos Occidentales curat: in Polonium socii introducuntur 266. CAP. X. Aethiopes collegiorum numerus: Azebedi sociorumque ejus martyrium 269. CAP. XI. P. Petri Deus & sociorum ejus martyrium: nova Societatis incrementa: manus remanere Franciscus cupit: Cardinali Alexandrino legato à Pio V comes adjungitur 272. CAP. XII. Postremum Francisci iter, Ecclesiae commendo susceptum; Romam reditus, & pia mors; corporis forma, mores, laudationes 276. CAP. XIII. S. Francisci animi descriptio, ac pauperitatis amor 279. CAP. XIV. Obsecranda, orationis studium, Vindicatio 282. CAP. XV. Penitentia, salique victoria 285. CAP. XVI. Facilis morum, prudentia, candor, ceteraque virtutes 288

G

- 10 **G**eron & illi cccxviii; Victor ejusque socii; item Callius, Florentius & alii plures MM. Coloniae Agrippinae & in ejus vicinis. COME. PRÆV. § I. Palestinae diversae, quas Sancti nati sunt; cur de hisce omnibus simul hic agatur, & qualis sint, que edicti sumus, coram Acta 14. § II. Martyrologiorum antiquiorum in Martyribus nostris annuntiandis consilio & discrimen, difficultateque, quae inde nascuntur 18. § III. Meritum, an Thebei, vel an potius partem ex hac, partem ex illa gente Martyres nostri existierint 20. § IV. Quot Socios S. Geroni, quot S. Victor, ac quot SS. Callius & Florentius in martyrio sibi habuerint adjunctos 25. § V. An Martyri anonymo non fuerit S. Geronis nomen pro arbitrio impositum: an Mallosi cognomen hic habuerit, & an, si aliter ab altero sit diversus, Mallosius eodem loco, quo Victor, martyrium subierit 28. § VI. Qua occasione & quando Sancti subierint martyrium; an S. Helena corpora eorum invenerit, ecclesiaeque super hac Bonnae, Coloniae Agrippinae & Sanctis extruxerit 32. PASSIO, auctore Helinando, Ordinis Cisterciensis monacho. Ex codice Mss. nostri signato PMS. 159, cum MS. Andomarensi & editione Surii collata. PROLOGUS. Qua ratione de Martyribus, hic propositis, tractaturus sit auctor, exponit 36. CAP. I. Sanctorum in fide constantia ac Martyrium 37. CAP. II. Ecclesia, in S. Geronis Sociorumque ejus honorem extructis miraculique illustrata 40. GLORIA PORTUJA § I. Quamdiu S. Vithonis corpus fuerit inventum, qui is tam miraculis inlucens, & qualem insignem apud Sanctenses cultum fuerit adepsus 42. § II. Reliqua, quae ad S. Vithonem spectant,

proponuntur, additis etiam, quae de ejus Sociis, itemque de Callio, Florentio & aliorum, qui cum hisce pelli sunt, pluram emittit, miraculis, ac reliquis narratur 46. § III. Aliquot Martyrum corpora Coloniae Agrippinae sano 1122 inveniantur; quoniam, ad Sanctum hunc spectantia, eventum illam proximè sint fecus 49. § IV. Alia, quae protèr ad S. Geronis ejusque Sociorum ac nominatim, qui hisce annuntiantur, Theophili, Casonis, Vitalis & Bertulini cultum & reliquis spectant, proponuntur, ac, ubi id res exigit, examinantur 51. Rudolphi, Tradopolitani abbatia, epistola, quae corporum quatuor Coloniae Agrippinae inventio, uniusque etiam ex his, quod S. Geronis à nonnullis fuit creditum, elevatio exponit. *E Mss. nostri Chronico Thodonensi MS., cum Surii & Morcenet editionibus collata* 58

- 11 Germanus ep. Vefontionensis in comitatu Burgundiae. COME. PRÆV. Sancti memoria in Fests sacris, cultus ecclesiasticus, Acta edenda, tempus obitus 622. Acta, auctore anonymo, & MS. monasterii Balmensis Legendario in Caspiti Pefontiae edita. CAPUT UNICUM. Extrema Germani sanctitas, Zelas in haereticos, mors ab his illi inflicta, prodigium hanc fecutum 625
- 11 Grammaticus ep. conf. Salemi in regno Neapolitano. SYLLOGE. Sancti memoria in utroque Ferrari Catalogo, cultus ecclesiasticus, tempus fidei incertum 671
- 11 Gummari conf. Lirae in Brabantia. COME. PRÆV. § I. Theobaldi, S. Gummari biographi, vitae: Acta ab illo conscripta: praecipua Sancti gesta paucis perstricta. 674. § II. S. Gummari sepultura, translatio, cultus facer & apud martyrologos recentiores, mentio 678. VITA, auctore Theobaldo. PROLOGUS. Ex Vita Meritae. CAP. I. S. Gummari in Emblehem nascitur, uxore ducta, Pipini castra sequitur, onerarium SS. Petro & Paulo condit, miraculis ac virtutibus clarus ad Dominum migrat 682. CAP. II. S. Gummari sepultura, translatio, & quondam post ejus obitum patrata miracula 687. MIRACULA S. Gummari, sub anno 1475 patrata, auctore anonymo subrepti, ex MS. Constantiano PROLOGUS. 689. CAP. I. Miraculorum pars prima 690. CAP. II. Miraculorum pars altera 693

H

- 11 **H**eracius seu Eraclius Martyr Antiochiae. Ex Hieronymianis, Bedaeque & Usuardi Auctoritate 496

I

- 11 **I**acobus Alemannus conf. Ordinis S. Dominici Bononiae in ditione Pontificia. COME. PRÆV. Beati memoria in Martyrologiis: cultus: Vita. edenda: obitus tempus 790. VITA auctore F. Ambrosio de Sociorum Ord. Praedic. ex Italico sermone in Latinum versu per P. Ulfarum Mettalanensem ejusd. Ord. Ex Fr. Ambrosii Tigeti de insignis Ord. Praedic. lib. 3. Diss. 7. tom. 1. fol. 160. PRÆVATIO Ambrosii Tigeti.

IN TOMUM V OCTOBRIS.

git. PROVERBIIUM F. Ambrosii CAP. I. Boni patris & parentes: iter Romanum: Alphonsi regi militum: militum valedictio & eisdem nobili famulatur: tandem S. Dominici institutum amplius 791. CAP. II. Solennis ejus votorum nuncupatio & proclama virtutes 795. CAP. III. Ejus Cardinales & Theologos virtutes: orationes & meditationes: visio mirabilis Valentiam exhibita 798. CAP. IV. Beneficia quondam Sancti intercessione collata: mori, sepultura & transitio 800. CAP. V. Miracula post mortem patrata 801

11 Januarius cum Anastasio &c. Vide *Anastasio*.

10 Joannes conf. Ordinis Canoniorum Regularium in directi Eboracensi in Anglia. COMES. PRAEY. Noticia cernobii, in quo Sanctus vixit: ejus memoria apud Martyrologos: cultus: an canonizatus fuit? Vini edenda 135.

VITA, auctore Hugone, Canonico Regaleri, ex anno 95. Bibliotheca R.R. PP. Oratorii Valli-Cella, collata cum Vita edita apud Sarum & Coppravium. CAP. I. Sancti Nuclei: litterarum studium: vitae institutum: sacerdotium & ad virum monasterii mania promotio 137. CAP. II. Sanctus in Priorem eligitur: preclara virtutes in ipso emittit 139. CAP. III. Quondam Sancti miracula, mortibus ac bonis obitus 143. CAP. IV. Miracula post Sancti mortem patrata 144

11 Juliana V. Abbasissa Pauliacensis in Normannia. COMES. HISTORICO-CRITICUS § I. Fuit fieri, quibus Sancta infera: an vel à Julia abbasissa, cujus rogata S. Austreberto Vita fuit conscripta, vel à Juliana, quam Memoratus memorat, sit diversa; proluxum, quo à Saussoy ornatur, elogium 651. § II. Quid de elogio, § procedenti exhibitio, confensum: tempus, quo Sancta obiit, reliquiarum ejus transitio, cultus ecclesiasticus 664

L

10 L Udivirus Bernardus conf. Ordinis Predicatorum Valentie in Hispania Tarraconensi. COMES. PRAEY. § I. Varius S. Ludovici Vice, quarum binæ ex Italica Laci-na edentur, alique pro Commentario scribendo adhibenda recensentur 191. § II. S. Ludovici patria, parentes, avaritas, paucitas, adolescentia, ingressus in Ordinem Predicatorum, susceptum ab eo sacerdotium, munia in Religione obita, professio in Americam, chronologicè pertricta 205. § III. Sancti post sepevenerum reditus in Hispaniam, muniaque in suo Ordine gesta, chronologicè relata: supernus morbus ac beata mors, miracula illustrata: ejusdem vera officia & in bibliotheca Predicatorum memoria 208. § IV. Ludovicus à Paulo V inter Beatos & à Clemente X. Summis Pontificibus, inter Sanctos solemniter relatus: Ejus festum annuum in Europa & America, & in Martyrologio Romano memoria: corporis incorrupti miracula varique preciosa: separata ab eodem fuisse reliquia 301. Vita prima, auctore Piacentio Josselliano Anstasio, Sancto Conseruatore, Hispanice scripta, deinde Italice versa, et nunc demum ex editione Paucoriana anni 1612 Latinitate donata. PROLOGUS 305.

CAP. I. Sancti avaritas, vitique ante susceptum habitum Dominicicum: Tirocinium: religiosi professio, & presbyteratus 109. CAP. II. Novitius semel atque iterum profectus, eos optime regit: succurrit mortui amico suo: ingravescente peste, ad conventum Albaidum mittit: gesta ejus ibidem 112. CAP. III. Cetera Sancti gesta in clovento Albaidum: remissus Valentiam, novitius demum perficitur: concionatur: prodigium patrati 117. CAP. IV. Occasus, quid ad navigandum in Indias Occidentales accessus fuit: superstiti difficultatibus, eò discedit: alique ejus gesta ibidem 119. CAP. V. Cetera illius gesta in Indiis, & reditus in Hispaniam 137. CAP. VI. Rodinus in conventum Valentiam: Prioratus conventus S. Onuphrii ab eo gestus & acta ibidem: resumptum Valentiam Augustinum noviciorum & gesta 126. CAP. VII. Admissus à Sancto Prioratus conventus Valentiam, quareque ibidem gestis ab anno MDLXX usque in MDLXXIII 130. CAP. VIII. Gesta illius à deposito Prioratu usque in postremum annum vite sue 134. CAP. IX. Quondam alia variis temporibus à Sancto, dum viveret, gesta 138. CAP. X. Aliquot Sancti insignia virtutes & mores 142. CAP. XI. Sancti varis patris corporis infirmitates: modicus athenis: facto Vistrico manit: defuit aliis: qui inter haec gesserit 145. CAP. XII. Postrema Sancti gesta, & beatus obitus divinis prodigiis illustratus 149. CAP. XIII. Societatis mox ab obitu veneratio, populi ad illud concursus: sepultura & exsequiae: Viri sanctitatis probantur 151. CAP. XIV. Quondam visiones & apparitiones ad Sancti gloriam manifestandam facite recensentur 155. CAP. XV. Intructus Processus de miraculis à Sancto post mortem suam ante translationem corporis patrata, quae hic referantur 159. CAP. XVI. Sacri corporis transitio, & miracula vel beneficia aliquot, per illius invocationem post translationem obventa 163. VITA AUCTORE, auctore Bartholomaeo Avigano, Ordinis Predicatorum, procuratore causa canonizationis, ex versione Italica, ipso auctore curante, Roma edita. PROLOGUS 168. LIBER I. CAP. I. Sancti parentes, natus, finis ac flores, pia pueritia & adolescentia, vitique ante susceptum Dominicicum habitum acta 168. CAP. II. A parentibus primò impeditus, ne Dominicicum habitum susceperet, deinde clam illis indult, insensum tandem conscientibus, professionem emittit: virtutibus ac doctrinae acquirendis studet 171. CAP. III. Ordinatus presbyter: mittitur in Lombey: Valentiam redux profectus novitius: ejusdem gesta ibidem 174. CAP. IV. Mors patris Milconis, ac matris S. Ludovici: hujus habitatio, profectura, gestaque in conventu S. Anthonii Albaidum 177. CAP. V. Novitius profectus Valentiam, ejus gesta ibidem: professio in Americam, vitique Apostolica ibi dicta 180. CAP. VI. Alia ab eodem Sancto variis locis in America gesta 183. CAP. VII. Alia ejusdem gesta, ac miracula ab eo ante & post obitum in America patrata 188. CAP. VIII. Causa revertendi, reditusque in Hispaniam: tempestas maris festina: habitatio Valentiam: Prioratus in conventu S. Onuphrii ab eo gestus 191. CAP. IX. Tirocinio demum pro-

INDEX SANCTORUM

praefectus Valentia, que egerit: Prior conventus ibidem constitutus virtutibus suis proleat: min Viri fiducia in Deum & egenos liberalitas 394. CAP. 3. Coera ab eo gesta tempore Prioratus sui in conventu Valentino 398. **LIBER II.** CAP. 1. Sancti humiliter ac io Deum & proximum charitas fidei probate 402. CAP. II. Sancti in orando assiduos & fervor: severa corporis castigatio: virginalis castitas 406. CAP. III. Persecutiones, quas Sanctus à demonibus ac perversis hominibus perulit: iustitiam ejusdem praedictio & fructus: vite pericula propter superbia 411. CAP. IV. Donum Prophetiae & Notitiae spirituum, quo Sanctus doctus fuit 413. CAP. V. Miracula, que Sanctus vivens operatus est 417. CAP. VI. Testimonia, que aliquot Servi Dei de illius inter vivos degentis sanctitate disserunt 421. CAP. VII. Corporis infirmitates, quas Sanctus passus est, & quondam miserabilis, que ante ejus obitum contigerunt 423. CAP. VIII. Pius obitus, & mox manifestata Sancti gloria 427. CAP. IX. Varia beneficia paulo post Sancti obitum vixit praestita, & ejusdem sepulchrum 430. CAP. X. Alis Nicolai Factoris de illius sanctitatis testimonia, & translatio corporis 432. **LIBER III.** CAP. 1. Sancti apponetiones 435. CAP. II. Ejusdem argumenti continuatio 439. CAP. III. Miracula, que ob S. Ludovici intercessionem ad fontem, ab illo benedictum, Deus operatus est 441. CAP. IV. Miracula ad solam Ludovici Bertrandi invocationem facta 445. CAP. V. Miracula per S. Ludovici Bertrandi reliquias à Deo patris 447. CAP. VI. Ejusdem argumenti prosecutio 450. CAP. VII. Miracula quondam S. Ludovici Bertrandi sepulchram pie visitantibus facta 453. CAP. VIII. Alimtem miracula ad ejus sepulchrum facta 455. CAP. IX. Miracula per B. Bertrandi relictas divinitus perita 457. CAP. X. Mortui B. Ludovici Bertrandi intercessione ad vitam revocati 459. CAP. XI. Miracula B. Bertrandi in tractu Fontamenti, directi Orisendi, & laique regni Valentini paribus facta 461. CAP. XII. Miracula S. Ludovici intercessione in aliis regnis facta 464. **LIBER IV.** S. Ludovici Bertrandi Beneficatio & Canonizatio. **PROLOGUS.** CAP. 1. Processus primus de Vita & Miraculis B. Ludovici ab archiepiscopo Valentino institutus: inquisitio summaria de illius Sixti V. iusta facta: causa Canonizationis S. R. Congregationi commissa 467. CAP. II. Processus de Vita & miraculis B. Ludovici Bertrandi in specie institutus, Romanque missus 471. CAP. III. Beneficatio Ludovici Bertrandi, cuiusque fuerit ad totum Ordinem Praedicatorum, & cleraque Valentini extendit 475. CAP. IV. Causa Canonizationis B. Ludovici Bertrandi ad finem ferè perducta, tandem verò à Clemente X. absoluta 478. **APPENDIX.** Clement X. B. Ludovicum Bertrandum in Sanctorum numerum refert 481

M

- 11 **M**arcellus cum Anastasio. Vide *Anastasio*
11 Marcellus cum Anastasio. Vide *Anastasio*
11 Martinus conf. ex Otilio S. Augustini

Vercellis in Italia. **STILOON.** 803
11 Michael Anagari mon. conf. in *Æthiopia*.
Ex ecclesia Æthiopica Falsis factis 606

N

- 11 **N**ectarius patriarcha Constantinopolitanae Coenae. **HARR. CRIT.** § 1. Car Nectario Græcorum duntaxat Falsis factis inscripto, in Opere nostro locum hie concedimus 609. § 11. Quondam & que ratione Nectarius electus fuerit à neophyto Constantinopolitanae episcopus; in rebus officiis suis se instruit ab episcopo orthodoxo curavit, nec Novatianus in consilium adhibuit 611. § 111. Nectarius à Gregorio Nazianzeno, ut imperatorem contra Apollinaristas excitet, episcopi monetur; quondam hanc acceptur, post obitum, quid sibi huc egerit & presbyterum penitentiarum atrogando efficitur 617
10 Nicetas cum Gaudio. Vide *Gaudio*.
11 Nigellus, Quirinus, Scuticulus seu Scuticulus à Penta MM. Vaccini in pago Vercellensi. **COENAE HISTORICO-CRITICAE** § 1. Ubinam & quando S. Nigellus sit passus, & quam fidem Acta, que id sub Domitiano factum statuunt, merentur 510. § 12. An S. Nigellus tam S. Scuticulus, quam S. Quirinus, locum in martyrio sibi habuerit adiunctum; quo loco fuerit sepultus, & an à S. Penta id factum 515. § 111. An S. Nigellus existerit Rotomagensis episcopus & vel episcopi characteris fuerit insignitus. 519. § 14. Sanctorum in Falsis factis memoria, ecclesiasticis variis locis cultus, reliquias primum translatas 522. § 15. Reliquias Normannorum metu Condatus & Wandubium delatæ, postque, meta illo jam dudum cessante, Rotomagus adductæ 528. § 16. Quondam, que Melienti exstant, Sanctorum nostrorum listam fuerint edelatas 532. § 111. Antiquus & recenter Sanctorum apud Melientinos cultus miraculaque aliquot eorum patrocinio patra 538. § 1111. An quo Malmundarii bodieque cultus, SS. Quirini, Nigelli & Scuticuli reliquias fuerint anno 808 edelatas 542. § 12. Auctoris anonymi de S. Quirini Malmundarium translatione scripam rejicitur, hecque anno circiter 876. è vico Condatisi, Parisiis verosimiliter hanc adiacenti, facta statuitur 545. **TRANSLATIO MALMUNDARIUM ET MIRACULA, auctore monacho Malmundariensi anonymo, è patrimoniorum Malmundariensium MS. ejusque epigrapham P. Joannes Gemanus Coloniensis 1638 misit.** CAP. 1. Quirini corpus, S. Nigelli brachium dextrum, & S. Scuticuli reliquias Malmundariensi monasterio impetrantur 550. CAP. II. Malmundarium è vico Condatisi SS. Nigelli, Quirini, & Scuticuli reliquias translatione, miraculaque hinc comata 552. CAP. III. Miracula, SS. Quirini, Nigelli & Scuticuli reliquias Malmundarium delatis, patrocinio eorum ibidem patrum 555
10 Nectarius conf. in comitatu Nivernensi. Notitia de cultu & reliquiis 124

IN TOMUM V OCTOBRIS.

P

- 11 **P**aldo abbas S. Vincentii ad Vulturum in Italia. *COMM. PRÆV.* Affert Sancti appellatio: patria: S. Vincentii cenobii edificatio: Vita edenda 611. *VITA, auctore S. Autperio ibidem abbate, ex MS. D. J. B. Marl. PROLOGUS 611. CAP. I. Sanctorum petra: iter Roccam & reditus ad Paricense monasterium, cujus abbas fuisse cenobium ad Vulturum fluvium edificavit 616. CAP. II. Monasterii S. Vincentii S. Paldo primus abbas constituitur: cui defuncto, S. Taso & deinde Taso succedunt 619*

- 10 **P**aulinus archiepiscopus Eboracensis conf. in Anglia. *COMM. PRÆV.* § 1. Notitia diocesis, cui Sanctus preerat: memoria illius in variis martyrologiis: antiquus cultus: corporis translatio: gesta preterita ex Beda tradenda 101. § 11. S. Paulini vita privata: missio in Britanniam & vita apostolica sub S. Augustino: Sancti per virtutum ordinatio: gens Northanhymbrorum cum suo rege, predicante Paulino, baptizatur 104. § 111. Sancti cura fidei propaganda: S. Honorii per Sanctum ordinatio: pellam & falcem ipsi ab Honorio I Papa concessi: orta persecutio, fugit in Cantium, sique episcopus Rossensis: mors & sepultura 106. *Acta, auctore Venerabili Bede, ex Trimestri quarto Laurentii Sarli. CAP. I. Sanctus, gentis Northanhymbrorum ordinatus episcopus, Christi fidem predicat, & Edwini filium baptizat: Edwinum, qui & Christi legem amplecturum olim spondederat, promissa perfolvere jubet 108. CAP. II. Edwinus rex baptizatus templum, in quo plures sacro fuisse à Paulino iussuratur, extrahit: Sanctus, Cypriano rege ad fidem converso, Christum Lincolnienfibus predicat. Sancti effigies 110. CAP. III. Felix regimen Edwini, cui Honorius Papa Litteras, & S. Paulino Pallium mittit. Mortur Edwinus, & orta persecutio, Sanctus fugit in Cantium, ibique, postquam ecclesiam Rossensem rexit, moritur 111*

- 10 **P**aulinus episcopus conf. Caput in regno Neapolitano. *SYLLOGE.* Cultus, lectiones propriæ, tempus Vitis 114
- 11 **P**robonilla cum Zenide. *Vide Zenaid.*
- 11 **P**icenis cum Nigallo. *Vide Nigallas.*
- 10 **P**lacitas episcopus conf. Gnoti in insula Creta. *SYLLOGE.* Aetas & cultus 9
- 11 **P**lacidus V. Verone in Italia. *SYLLOGE.* S. Placidii apud martyrologos memoria & cultus facit: fueritne Valentiniani filia? incerta obitu epocha 610
- 11 **P**lacidus cum Anastasio. *Vide Anastasias.*
- 11 **P**robus cum Taraco. *Vide Taracos.*

Q

- 10 **Q**uintianus cum Caisio. *Vide Caisius.*
- 11 **Q**uirinus cum Nigallo. *Vide Nigallas.*

R

- 10 **R**oberus Malacta conf. tertii Ordinis S. Francisci Arimini in ditione Pontificia. *COMM. PRÆV.* Nobilis Besti genus: pia pueritia & adolescentia: usque, & nam beati principis virtutes: ejus cultus qualificatus *Tonus V.*

cumque probatus: Acta danda 145. *ACTA ex Legende MS. auctore anonymi, & Beato synchroni & Luca Wedding excerptis. CAPUT UNICUM. Illustrare Besti genus: confingui: matrimonium: virtutes: liberum emergenti: morbus & felix obitus. Miscu-la post morum perita 146*

S

- 10 **S**alvi cum Eusebio. *Vide Eusebii.*
- 11 **S**andinus episcopus, & Antonius seu Antonius forte etiam episcopus. *CONF. Melchis in Gallia. COMM. HISTORICO-CRITICUS.* § 1. Sanctorum in Fustis sacris memoria, cultus ecclesiasticus, sporis nullius fidei Acta 185. § 11. An S. Sandinus Melchis existeret S. Dionysii Parisiensis discipulus, & an cum S. Sandino Verodunensi unus idemque sit. 190. § 111. Quo tempore Sancti nostri floruerint: an eorum vel unus martyr, & an cum S. Antonino, quam S. Sandinus existeret episcopus 194. § 11. S. Sandini corpus Verodunum Melchis portatur ibique deinde, communicata interim cum Melchensibus ejus parte, iterum ac tertio in hierothecas novas transferitur 609

- 11 **S**armenta M. in Thebaide. *SYLLOGE.* 603
- 11 **S**cuticulus seu Scuticulus cum Nigallo. *Vide Nigallas.*
- 10 **S**ecundus cum Eusebio. *Vide Eusebii.*
- 10 **S**ecundus cum Caisio. *Vide Caisius.*
- 10 **S**epiminus seu Septimus cum Caisio. *Vide Caisius.*

- 10 **S**epimus seu Septima aut Septimia cum Eusebio. *Vide Eusebii.*
- 10 **S**erenus cum Caisio. *Vide Caisius.*
- 11 **S**isinnius patriarcha Constantinopolitanus. *SYLLOGE.* 617

T

- 10 **T**ancha V. M. in diocesi Tricastina in Campania Gallie. *COMM. PRÆV.* Sanctus in Martyrologiis memoria: ejus cultus: reliquie: tempus martyrii incertum & Paulio edenda 120. *PASTOR, auctore anonymo, ex MS. Legend. Prævincti. PROLOGUS. CAPUT UNICUM. Sanctus in juvenute pius, & castus, pro qua tuenda crudeliter occiditur 122*

- 11 **T**aracos, Probus, & Andronicos Martyres Anazarbi in Cilicia. *COMM. PRÆV.* De SS. Martyrum cultu, martyrii adjunctis & Actis 160. *ACTA ex Ratsarulo. EPISTOLA AD ICONIENSES. CAP. I. Prima SS. Martyrum interrogatio 164. CAP. II. Secunda SS. Martyrum interrogatio 170. CAP. III. Tertia SS. Martyrum interrogatio 171. CAP. IV. Supremum SS. Martyrum supplicium & sepultura 172*

- 10 **T**elechildis seu Telechildis V., prima abbatissa Joretensis in Gallia. *SYLLOGE.* Sanctus cultus, memoria in Fustis sacris recentioribus, ostita quavisque & etas ex inscriptione sepulchrali & S. Bertulo Acta 114

V

- 10 **V**enancius Eremita, pro Martyre cultus, in Arden Belgii provincie. *COMM. PRÆV.* § 1. Cultus antiquus, memoria in Fustis sacris

4

INDEX SANCTORUM

recentioribus, Vita haud edenda, tales ē S. Amelberga perperam uideri, proximique cum aliis aliquot Sanctis confinguntur aut dubia, aut certe falsā 127. § 11. An Sanctus ē comitis Hannonis oriundus; que de eo videntur tutō posse credi, quo circiter tempore obierit, & quo loco fuerit sepultus 130

- 10 Venustus cum Caelio. Vide Caelius.
10 Victor cum Geronio. Vide Geronio
11 Vinandus seu Winardus conf. propē Lingonas in Gallia. *COM. P. A. V.* Sancti memoris in paucis, itaque recentioribus duntaxat, Falsis sacris, cultus ecclesiasticus, tempus mortuale incertum, Vita, ei affixa, cui edenda 666. *VITA*, auctore anonymo, ē Petri Celsensis propē Lagonas ecclesia videtur

MS. CAPUT UNICUM. Sancti parates, anti-vitas, pia sub Sixto Pontifice educatio, ordinatio in episcopum, miracula, cruciatus pro fide tolerati, vita austerā, obitus 668
10 Vitalis seu Nualis cum Caelio. Vide Caelius.

Z

- 11 *Z* Enais & Philonilla sorores Turli in Cilicia. *COM. P. A. V.* Sanctarum in Fastis sacris memoris: an martyres existierint, ubinam & quandōnam vixerint, & qualis sint, que edimus, folius Zenais Acta 102. *ACTA*, auctore anonymo, ex Codicē *MS. Vaticanano* signato 866, Interpret. Cornelio Byeo. 507

INDEX CHRONOLOGICUS.

SEculo I.

De, ut apparet, seculo floruerunt SS. Zenais & Philonilla sorores 506 b c d

SEculo II.

Circa annum 180 floruit S. Pinitus, Cossii in insula Creta 9 a b

SEculo III.

Hoc seculo fidem christianam in Britanniam Armerian inuexit S. Clarus, Nannetensis episcopus 62 b c d e f

Anno circiter, ut verosimiliter apparet, 186 martyrium in pago Vilcalino passi sunt SS. Nigellus, Quinius, Scuticulus seu Scuriculus & Pientia 511 f, 512 a b

Verosimiliter sub seculo huius finem aut sequentis initium SS. Geron & Victor, Ciliacquo item ut Florentius cum suis episcopus Socius Coloniae Agrippinae & in ejus Vicinia sunt passi 33 d e f

SEculo IV.

Sub seculo huius initium passi sunt Eulampius & Eulampia corumque socii 68 d e f, 69 a

Anno, ut verosimiliter apparet 304 martyrio coronati sunt Tranchus, Probus & Andronicus 564 b c

Hoc seculo in Aethiopiā venit vinique ibidem terminavit S. Michael Angawi 607 d e f

Verosimiliter eodem hoc seculo circiter medio scilicet Veronensium occupavit & Sanctinus 597 d

Verosimiliter eodem hoc seculo provello obierunt idem S. Sanctinus & S. Antoninus 599 a

Verosimiliter anno 557 S. Surm[us] & Suracensis fuit occisus 604 d e f

Anno 181 Nechtus ē neophyto electus fuit Constantinopolitani episcopus 611 c f

Anno 397 obit idem S. Nechtus 611 f

SEculo V.

Anno circiter 407 obit S. Germanus, Vefonensis episcopus 624 f, 625 a b c

Anno 426 patriarcha Constantinopolitani electus fuit S. Silius 627 f 628 a b

Anno 427 ē vivis excoisit idem S. Silius 629 f

Hoc seculo floruit S. Placidia Virgo 631 b d

Anno 450 vel haud multo ferit monasterium Constantinopoli extruxit S. Ballianus 81 c d e f

Inter annum, ut probabile apparet, 455 & annum 458 obit idem S. Ballianus 81 e f, 82 a

Anno 458 inventum prope Eusebium fuit S. Joannis Baptistae caput 82 d e

Verosimiliter vel hoc seculo vel altero ē sequentibus fuit S. Carbonius, Veronensis episcopus 87 a b

SEculo VI.

Hoc seculo ē vivis excoisit S. Cannicus abbas 646 b d d o

Anno 516 natus est S. Firmianus, Ulfentensis episcopus 637 c d, 639 d

Anno circiter 537 obit S. Euph[ra]sia, Comensis in Italia episcopus 633 c f

Verosimiliter anno 546 Totila regis iussu viri mortibus fuit obiectus & ab ita evasit illatus S. Carbonius, Populoniensis episcopus 94 a b c d e

Anno 551 ex hac via migravit S. Firmianus, Ulfentensis episcopus 639 d

Verosimiliter anno 575 obit S. Carbonius, Populoniensis episcopus 95 c f

SEculo VII.

Anno 601 in Britanniam ē S. Gregorio Papa missus fuit S. Paulinus, Eboracensis archiepiscopus 105 a b

Anno 617 baptizatus fuit Nordanhymbrorum rex Edwinius 106 a, 111 a

Anno 633 idem Edwinius, casu ejus exercitus, fuit occisus 107 c, 113 c

Anno 644 obit S. Paulinus, Eboracensis archiepiscopus, 107 c f

Usque ad annum circiter 660 vivit S. Teodochildis, prima Jotacensis in Gallia abbatissa 119 a b c d e f

Hoc fors[us] seculo ad Dominum migravit S. Nuncius, comitatus Nannetensis presbyter itemque S. Eutredus, Albi Pompei in Insula promartyr cultus 125 f, 126 a b c d e f, 647 c f

Eodem hoc seculo sanctitate vitam cum morte commutavit S. Ethelburga, Berchingensis in Anglia abbatissa 649 b c d e

Sub huius item seculi fors[us] finem vivit S. An- 650

IN TOMUM V OCTOBRIS.

filio monachus, Laticiaci in dioecesi Parisiensi cultus 653 c

SECULO VIII.

Hoc saeculo floruisse erodite S. Gummus, Linc in Brabunia patronus, 678 d

Eodem fere hoc saeculo floruit S. Vinardus, itemque S. Grammaticus, Salernitanus episcopus, 668 d, 674 d e

Circa annum 703 monasterium S. Vincentii ad Vulturum edificare cepit S. Paldo abbas 654 b e d

Anno 720 obiit idem S. Paldo 654 e f, 659 c
Hoc saeculo prevello obiit S. Venantius eremita 132 d e

Verofimiliter eodem hoc saeculo, media sui parte jam elapsa, vivere desistit S. Juliana seu Julia, Pauliacensis in Neomannia abbatisa, 664 f, 665 a b

SECULO IX.

Verofimiliter anno 809 populum fuit exilium, indeque S. Carbonii, civitatis hujus episcopi, corpus translatum 88 c, 89 a b

Medio circiter hoc saeculo obiit S. Paulinus, Campanus in regno Neapolitano episcopus, 115 d
Verofimiliter anno circiter 876 fuerunt S. Quirini martyris reliquiae Malmontarium allatae 148 d e

Anno 878 Nannetibus Juliorumque seu Andegavorum translatus fuit S. Cleti, Nannetensis episcopi, corpus 65 c d

SECULO X.

Anno 925 natus est S. Bruno, Colonienfis archiepiscopus, 703 c

Anno circiter 929 litteris infamandus Ultrajectum ad Balaricum episcopum missus est 703 d, 709 b e

Anno 936 obiit Henricus Auceps, S. Brunonis, Colonienfis archiepiscopi, pater 704 a b c d e f

Anno 950 idem S. Bruno accepit gubernandum Laurisbanense monasterium 707 d e

Anno 953 Colonienfis antistes simul & Lothariensis dux creatus eodemque anno ordinatus episcopus synodicum ad Papam scripsit epistolam 709 a b, 712 e f, 717 e f, 718 d e f

Anno 956 Colonienfis S. Pantaleonis monasterium extruxit curavit 727 e f, 728 a b c d e

Anno 957 Ragenarium, Hanoenfiem comitem, in exilium pulsit plurisque Normannorum baptizari curavit 732 a b e, 733 a b, 735 c d e

Anno 959 Lotharienses a se deficientes, consulto, qui vias suas obiret, Frederico, conspectus 739 e d

Eodem anno Coloniam Tangris transfudit S. Evergildus, Colonienfis archiepiscopi, reliquias 758 b e d e f, 759 a

Anno 960 Anselmum fidei Trecenti, & qui expulsi erat, restituit pacemque inter fororum suorum Gerbergae & Hadwigis filios composuit 740 d e f, 741 a b e d e f, 742 a

Anno 963 S. Gerardum ad sedem Tullensem, Ingranum vero ad Cameracensem promovit 749 c d e f, 759 a b c d

Eodem anno Colonia Sufinum transfudit Troceti accepit S. Petrelli martyris reliquias 760 a b

Anno 965 ad superos migravit 754 b c

SECULO XI.

Anno 1012 Rotorumque delatae sunt SS. Nigalli, Quirini & Scuriculi reliquiae 530 b e c d e f

Anno 1044 fuerunt Verodunum Meldis S. Sanctini obtranslata 601 f, 602 a b c d e f, 603 a
Circa annum 1080 translatae fuerunt S. Paulini, Eboracensis archiepiscopi, reliquiae 103 d e

SECULO XII.

Anno 1121 quatuor martyrum corpora, quorum unum Iordan exilicis S. Geronis, Coloniensis Agrippinae fuerunt inventa 49 c f

Anno 1128 Sanctum S. Victoris ecclesiam consecravit S. Norbertus, Magdeburgensis archiepiscopus, 436

SECULO XIV.

Anno 1379 obiit S. Joannes Bridlingtoniensis, regularis ex Ordine S. Augustini canonicus 135 f, 136 a, 143 e f

SECULO XV.

Anno 1432 obiit B. Robertus Malmebury, ordinis S. Francisci Tertiarius 146 o

Anno 1491 ad superos transiit B. Jacobus Alamanus, Ordinis S. Dominici frater laicus 794 d, 801 a

SECULO XVI.

Anno circiter 1503 obiit B. Martinus ex Ordine S. Augustini 805 e f

Anno 1510 S. Franciscus Borgia, tertius Societatis Jesu generandus, 794 d, 801 a

Anno 1526 S. Ludovicus Bertrandus, & Anno 1535 B. Alexander Saulius, Ticinensis in ducem Mediolanensem episcopus, est natus 153 e, 235 f, 295 c, 309 a, 168 f, 809 c

Anno 1539, conspectus, quod deformatum erat, quod Gramscum deducere, libellum Augustinus edidit, fideitate, sanctitate vice propolium concepte S. Franciscus Borgia 162 d e, 163 e d e f, 241 b e d e f

Anno 1541 Algerium, obdormi cepit, deservit ac in Europam retro vela facere fuit conclusus Carolus V imperator 166 d

Anno 1541 in Gandis ducatum patri mortuo succedit S. Franciscus Borgia 167 f, 168 a b, 244 f

Anno 1544 predicorum habitus induit est S. Ludovicus Bertrandus 296 d, 310 d, 371 e

Anno 1548 in comitibus, Lombardiae a se conditus, possessionem Dominicanos militum, solennia Societatis Voti clam edixit & S. Ignatii exordium a Paulo III Papa approbati curavit S. Franciscus Borgia 170 d e, 171 d e f, 172 a

Anno 1551 Clericorum Regularium S. Pauli habitum suscepit B. Alexander Saulius 809 d

Anno 1552 Societatis vestem induit S. Franciscus Borgia 176 e

Anno 1554 solennia Religionis voti emisit B. Alexander Saulius 810 c

Anno 1562 in Americam navigavit S. Ludovicus Bertrandus 297 c, 381 e f, 382 a

Anno 1565 in prepositum generalem Societatis fuit electus S. Franciscus Borgia 210 e f, 211 a b c, 263 b, 264 a

Anno 1569 S. Ignatii reliquias transfudit idem S. Franciscus 299 d e

Eodem anno 1569 ex America reversus est S. Ludovicus Bertrandus 298 e, 326 e

Anno 1570 Ignatius Azevedus sociique ejus triginta & octo a sedem Calvinianam peritos fuerunt occisi 220 e, 271 c d e f

Eodem anno 1570 Alerienfis in Corsica episcopus factus est B. Alexander Saulius 814 c d e f, 815 a

Anno 1571 Petrus Diaz una cum sociis undecim martyrum palmam est adeptus 222 a b, 223 c d e f, 224 n, 272 f, 273 a b c

Eodem

INDEX CHRONOLOGICUS

*Eodem anno 1571 memorabilem de Turcis vi-
ctoriam ad Echinadas insulas retulit Joannes
Austriacus* 224c

*Anno 1572 S. Franciscus Borgia, & anno 1581
S. Ludovicus Bertrandus è vivis excoliti 227
bede, 231c, 278c, 299c, 428a*

*Anno 1582 ejusdem S. Ludovici Bertrandi cor-
pus fuit translatum* 434c

*Anno 1591 ab ecclesia Aleriensis ad Ticinensem,
Gregorio XIV volente, transiit B. Alexan-
der Saulius* 828a bc

Anno 1592 obiit idem B. Alexander Saulius 827d

S E C U L O X V I I .

*Anno 1617 Romæ primum in templum novum
indeque in Hispaniam translata fuerant S.
Francisci Borgia reliquie* 229 f, 230a

*Anno 1624 S. Franciscus Borgia, & anno 1628
S. Ludovicus Bertrandus Beatis fuit adscriptus* 230abc, 477ab

*Anno 1671 idem duo Sancti in Sanctorum nu-
merum fuerunt relati 231c, 234ab, 303b,
481 & lex seqq.*

S E C U L O X V I I I .

*Anno 1741 à Benedicto XIV B. Alexander
Saulius Beatis fuit adscriptus 833abedcf,
834abd*

NOTITIA FIGURARUM

ORNAMENTUM HUNC TOMUM.

Solutum Operis frontispicium.

Lamina ornatus causâ Epistolæ dedicatoriæ præmissa.

Vera effigies S. Ludovici Bertrandi 301

Apographum urnæ argenteæ, ubi corpus S. Ludovici
Bertrandi quiescit 303

Apographum imaginis argenteæ S. Ludovici Bertrandi
cum suo ferculo 304

APPROBATIO.

Tomum hunc Octobris quintum totiusque, quod Acta
Sanctorum inscribitur, Operis Bollandiani primum su-
pra quinquagesimum, à Cornelio Byeo, Jacobo Bueo &
Joanne Baptista Fonsono elucubratum, diligenter evolvi,
cumque nec fidei nec moribus contrarium reperi, ac vel ob
multiplicem, quâ, non secus ac proxime prægressus, re-
fertur, eruditionem luce publica dignum existimo. Actum
Bruxellis hæc 7 Augusti 1786.

C. J. Leyniers Lib. Cenfor.

Imprimatur. Datum Bruxellis 19 Septembris 1786.

P. J. N. De Lannoy Conf. ac Procur. Gnalis.

PROTESTATIO AUCTORUM.

Quod identidem protestati sunt decessores nostri in
hoc de Actis Sanctorum Opere, se servatas velle
Urbani Papæ VIII Constitutiones; neque suis, a-
liorumve hîc relatis Commentariis aliud pondus tribui,
quàm sit historiæ, ab hominibus errori obnoxii scriptæ:
idem ante hunc quintum tomum Octobris denuò pro-
testamur.

ACTA

ACTA SANCTORUM OCTOBRIS TOMUS QUINTUS DIES DECIMA.

SANCTI, QUI VI ID. OCTOBRIS COLUNTUR.

Sanctus Pinitus Episc. Conf. Gnosli in insula Creta.

S. Eusebius,
S. Eraclius seu Heraclius,
S. Dionysius,
S. Septimus seu Septimia aut Septimia,
S. Secunda,
S. Salsa

S. Caius,
S. Quintianus,
S. Septiminus seu Septimus,
S. Venustus,
S. Beatus,
S. Secundus,
S. Donatus,
S. Serenus,
S. Crescentius,
S. Nicetius,
S. Vitalis seu Natalis,
S. Firminus,
S. Eraclius seu Heraclius,
S. Eusebius

SS. Gereon & alii cccxviii;
SS. Victor ejusque Socii item
SS. Cassius, Florentius & alii plures

MM. in Africa.

Martyres.

MM. Coloniae Agrippinae & in ejus vicinia.

S. Clarus Ep. Conf. Namnetae in Britannia Armorica.
SS. Eulampius & Eulampia eorumque Socii MM. Nicomediae in Bithynia.

S. Bassianus Conf. Constanti-nopoli.

S. Cerbonius Episc. Confes. Veronae in Italia.

S. Cerbonius Episc. Conf. in Ilva, Hetruriae in mari Thyrreno insula.

S. Paulinus Archiepisc. Eboracensis Conf. in Anglia.

S. Teclchildis seu Teclchildis V., prima abbatissa Jotrensis in Gallia.

S. Tancha V. M. in dioecesi Tricassina in Campania Galliae.

S. Nuncius Conf. in comitatu Namurcensi.

S. Venantius Eremita, pro Martyre cultus, in Arthesia Belgii provincia.

S. Paulinus Episc. Conf. Capuae in regno Neapolitano.

S. Joannes Conf. Ordinis Canonorum Regularium in dioecesi Eboracensi in Anglia.

B. Robertus Malatesta Conf. tertii Ordinis S. Francisci Arimini in ditione Pontificia.

A

S. Fra.

- ²
A S. Franciscus Borgia Conf.
Societatis Jesu tertius Ge-
neralis Roma:
S. Ludovicus Bertrandus

Conf. Ordinis Prædicatorum Valentia in Hispania Tarraconensi. D

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES RELATI.

André Adelmi abbatis & confessoris elevatio hodie signatur in Florerio nostro Ms., idemque etiam fit in Benedictino, quod vulgo Grolus dicitur, Musci nostri Menologium item Ms.; quod vel idcirco hic observo, quia observatum haud fuit ad diem, quo de sancto illo Cordicensi Abbate apud nos jam estum, 2 Januarii.

- S. Atticus, episcopus Constantinopolitanus, hoc die, quod tamè vivis excoffis, celebratur in Mri. Germanico Confis. in Uffuardo Grevat & in Generali Ferrarii Catalago; verum de Constantinopolitano isthoc Patriarcha, cuius sanctitatem Cuperus ante tom. 1 Augusti in Patriarchis Constantinopolitanis adversus Titimonium vindicavit, in Opere nostro Grati in Menis sanxerunt, viii Jan.
S. Severinus abbas hodie in Sanctorum aliquot, quos illustissimus & reverendissimus D. Decius S. R. E. Cardinalis Coraf, archiepiscopus Neapolitanus, in civitate ac tota diocesi Neapolitana celebrari jussit, Catalago memoratur. Id haud dubit fit, quod tunc sacrum Severini corpus & Locutellum Neapolim anno 903 sacri translatum; verum sancti hujus Noricorum apostoli natalis incidit in diem, quo de illo cum Mri. Romano jam egimus, viii Januarii.
Ezechia & Constantinopolitane S. Sophiae dedicatio hodie notatur in Chronica Alexandrina. Feit illam anno 415 S. Atticus, ois in Opere nostro videre est ad diem, quo de sancto isthoc Constantinopolitano episcopo egimus, viii Januarii.
C S. Jacobus effera memoratur hoc die in Menologio Bostiano & in Mri. bibliotheca Ambrosiana, quorum penes nos excerpta exsunt, Menz. Ex elogio, quod & hac & illud conjungunt, patam est, fieri sermonem de S. Jacobo, erevito in Palaestina, qui post lapsum diu in sepulchro penitentem curato laetis & claris miraculis migravit ad Domum, ut habet Martyrologium Romanum hodiernum, cum quo de illo jam egimus, die xxviii Januarii.
B. Marini abbas, cognomento Inclusi, Rustiana memoria hodie in Menologio Sacerdotis signatur a Demptero; verum de illo Ordinis S. Benedicti Abbate jam egimus, ix Februarii.
S. Aufbertus inventio hodie in Bruzelensi S. Gualia, quod inter Uffardine Anbaris & Solterium referunt, Martyrologio memoratur, uti etiam in Musci nostri Menologio Benedictino Ms., quod vulgo Grolus dicitur; est de sancto isthoc Virgilio alium apud nos est ad diem, qui ei natalis est, 2 Februarii.
Pego Masticensi, monasterio Clunaco, exco-

pto sanctorum Valentini presbyteri & martyris atque Felici pontificis & confessoris, qui apud Arvernum episcopum cathedram tenuit, ita hodie in Cordicensi Uffuardi apud Solterium Anbaris. At Felix quidem, de quo agitur, haud dubit est is, qui secundo septimo, multis sui parte jam elapsis, Arvernum seu Cleromontanum cathedram occupavit. Ita enim, quod nominis ejusdem episcopus alius in tribus diversis, quorum primum in Gallia Christiana Samaritani fratres, alterum in Gallia Christiana eulla Dionysius Samaritanus, tertiumque in Originibus Claramontanis Savarones exhibent, episcoporum Arvernum seu Cleromontanum Catalogis haud invenitur. Verum in duobus horum prioribus nec Sancti nec Beati & solo Velicem Samaritanum exornant; est autem id in tertio Savarones faciat, Felici tamen cultum ecclesiasticum entam ante celebrum Urbani VIII bullam fuisse delatum, nulla ratione probat. Nec id merito concludas ex Uffuardi Anbario hic memoratur; hujus enim ante laeti, & quamvis etiam erevitis amplius annis steterit antiquum, dubitari tamen possit, an et verba, quibus, Felicem reliquiarum suarum ad monasterium Clunacense translatione honoratum fuisse, prodit, recentiori manu haud fuerit ostensa. Cum itaque res fit habet, de Felice, Arverensi seu Cleromontano episcopo, in Opere nostro agere nondum possimus, id tamen loco maxime opportuno fiduri, cum de ejus cultu sufficienter hujus antiquitate nobis confiteri. Porro quod modo ad Valentinum presbyterum & martyrem spectat, cum S. Valentini presbyteri martyris, anno 169 Roma piffi, reliquia (Operti nostri tom. 2 Februarii pag. 751, num. 9 videtur) in Belgium & Galliam fuerit allata, facillique edo scilum esse quare, ut harum pars aliqua cum monasterio Clunacensi fuerit communicata, viz dubitandum apparet, quin in Cordicensi Uffuardi Anbaris hic memorato sermo sit de Valentino isthoc, Romano presbytero ac martyre, de quo nos jam egimus ad diem, quo in Martyrologio Romano hodierno aliisque omnibus Fuffis sacris memoria ejus recollitur, xiv Februarii.

Cassii & Florentii cum pluribus, quorum Victor Treccasii & Florentius Verone (nempe Bonae) depositi requiescant, hodie legitur in Roswerthano Uffuardi apud Solterium Anbaris; sed quid ille Victor huc Florentio conjungitur, patet hic Solterius; neque verb inmerito: Vitor enim, qui Treccasii seu lo directi Thieffina depositus requiescit, non est Vitor martyr, hodie in Liberianensis epigraphis aliisque quomplurimis Fuffis feris et ab ipso Uffuardo etiam celebratur, sed Vitor

DIE DECIMA OCTOBRIS.

3

A. *Videtur presbyter confessor, de quo actum apud nos jam est ad diem, quo in Martyrologio Romano hodierno recitatur, xxvi Februarii.*

S. Virginius episcopus Arletensis, qui hodie ab ecclesia Arletensi colitur, hodie etiam Usuardo Grævini, qui anno 1521 Colonia Agrippina prodixit, & generali Ferrarii Catalogo expressit inferas; verum de eo jam egimus ad diem, quo d. Lericensis colitur sanctus Benedictinorum Fagis expressit inferas.

S. Pauli, Leonensis episcopi, translatio hodie in Britannia Gallica signatur d. Sanstero in Martyrologio Gallicano. De Sanstero illi jam egimus ad diem, quo in pluribus Fagis sacris recensetur, xii Martii.

Acceptimam martyris hodie meminerunt, qua per nos expressit, & Ms. Bibliotheca Ambrosiana seu Mediolanensis Menais excerpta. Idem porro in Martyrologio suo Universalis etiam fuisse Castellanas, Italiciissimi indicans, Acceptimam martyrem, de quo agit, aliam non esse quam Acceptimam episcopum martyrem, quem die x Octobris ad Superos migrasti, perhibent ejus Acta, qua jam detinetur ad diem, quo in Martyrologio Romano hodierno recitatur, xxi Aprilis.

S. Richardi memoria hodie signatur in Adone M. Lubiani, in Bede videtur M. Lendicini S. Lambertii & in Ms. Benardino domus S. Salvatoris Calendario, est de sancto isto Constanti Abbate jam egimus ad diem, quo in Martyrologio Romano hodierno signatur, xvi Aprilis.

S. Compelli seu Compalli Acta ad hanc diem duci steterunt Colganus. Ita scilicet d. duodecima, quam die i Februarii de S. Carano supplevit, Annotatione colligitur. At de sancto illo Benchorensi in Hibernia Abbate egimus ad diem, quo ab Aberdonensi Scotia ecclesie colitur calcasse teret olim fuit, x Martii.

Dedictio Ordinis Celestinoorum hodie d. Molano, Wiono, Menardo aliiq. hagiologis memoratur. De S. Petro Celestino, Ordinis illius fundatore, actum apud nos est ad diem, quo in Mrl. Romano hodierno annunciat, xix Martii.

S. Maximi, episcopi Annonensis & martyris, hodie in Catalogo suo tum generali, tum particulari Sanctorum Italiae meminit Ferrarius, discipuli enim ex elogio annotationibusque, quas subministrat, illicet, cum loqui de S. Maximo martyre, Civitate nova in Istria, ubi etiam hodie in Castellani universali Martyrologio annunciat, Venetiarum translatio est in Opere nostro jam locum inter Sanctos adepti ad diem, xxv Martii.

S. Aldrici episcopi & confessoris memoriam hodie in Benedicino suo Martyrologio celebrat Menardus; verum de sancto isthuc Senonensi Archiepiscopo, de quo interim etiam Sac. 4. Benedic. part. i d. pag. 565 asque ad pag. 575, itemque d. pag. 576 asque ad pag. 578 testes, actum apud nos jam est ad diem, quo ab ecclesia Senonensi colitur ad d. pluribus hagiologis refertur, vi Junii.

Apud urbem Namensem, sancti Calli ejusdem urbis episcopi, & sancti Florentii cum illis septem hodie legitur in Florentino Usuardi apud Sollerium Aulario. Hujus auctor per Octobris Tomus V.

Veronam, ubi hodie Cassium & Florentium eorumque Socios in antiquioribus aliquos fidei praeiacentibus Fagis sacris annunciatos vidit, non Bonnam, Germania urben, ut horum auctores, sed Veronam, Italia civitatem, intellexerit, hincque & quod illi Sanctum, nomine Cassium, head invenire, in Fagis illis agi de S. Cassio, Nerviceni episcopo, existimavit; verum hic, qui in pace obitus confessor, nec ficius, quibuscum sit passus, habuit, nec hodie Fagis sacris expressit inferas, sed die, quo propterea de eorum Mrl. Romano egimus, xxv Junii.

S. Marialis episcopi L. morici in Gallia translatio hodie memoratur ab Additionum soluta oratione ad Wandelbertum auctore, d. Molano & Bellina editionis Persiensis, itemque d. Martyrologii Germanici, quod vulgo Cassii dicitur, continetur & d. Ferrarii in Generali Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non sunt, Catalogo; verum de hoc sancto Lemovicensi Apollido & Episcopo jam egimus ad diem, quo in Romano hodierno signatur, xxx Junii.

S. Joannis Guiberti abbatis Florentini translatio d. Ferrario hac die annunciat in Generali Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non sunt, Catalogo; verum de hoc sancto Ordinis Vallumbrosani Fundatore actum d. nobis jam est cum Martyrologio Romano hodierno ad diem, xii Julii.

S. Maronis martyris brachii susceptionem hodie Lingonis signat in Martyrologio suo Gallicano Sanstero; est autem d. S. Maronis reliquiasque ejus Lingonens translati, de quibus etiam Claudius Roberti in Episcopis Lingonensibus num. 51 tractat, apud nos jam actum ad diem, quo sanctus iste Martyr in Mrl. Romano hodierno recitatur, xviii Augusti.

S. Cosmae episcopi translatio Pasorni signatur hac die d. Ferrario in generali Sanctorum Catalogo & ab Osavio Cojercano in Martyrologio Siculo; verum de sancto illo Africano Archiepiscopo in Opere nostro actum jam est ad diem, quo a hinc usque hagiologis que etiam Pasorni depositio celebratur, x Septembris.

S. Firmiani episcopum martyrem Morieta ad hanc diem refert in Ecclesiastica sua de Sanctis Hispania Historia; verum de hoc Sancto in Opere nostro actum jam est ad diem, quo in Romano hodierno de plebsque aliis Martyrologiis Ambiani in Gallia annunciat, xxv Septembris.

S. Theophilus monachus confessor hodie cum prolatori elogio celebratur in Magnis Graecorum Menais extasis, idemque etiam fectum in Menologio, quod Maximus Margarius, Cytherarum episcopus, vernaculo Graecorum hodiernorum lingua expressit, tum etiam in Sireliano, quod Hieronymus Canisius vulgavit. Ex hoc porro ac fors etiam d. laudatus Menais in generalem suum Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non sunt, Catalogum Ferrarius quoque hodie translatit Theophilum; est, est eruditissimus, qui Martyrologium Romanum hodiernum reformavit, vixi non paucos in hoc Sanctis & Menologia Sireliano intulerit, hodie tamen Theophili head memorat. Hanc fuisse

A. 2.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES RELATI

A *Uter cum Theophilo, quem secunda Odobris die jam commemorarunt, unum esse atque eundem existimare, reges etiam vera id ipsum non tantum Raderus in Mss. suis in Menais excusis Observationalibus, sed & Inductis, Menologio Sirletiano assepsi, auctor, utpote Theophili nomen, utri secunda iterumque deinde decima Odobris die in hoc memoratur, semel duntaxat in illo ponens, indubiti fuit: neque immerito: etenim, praeterquam quod hodie poriter Theophili mentio nec in Græcorum Anthologio, nec in Cypria-ferata Ordinis S. Basilii Floratagio seu Typico, nec in Menologio Basiliano, nec denique in Mss., quod habemus, Simondi Synaxario occurrat, omnia fert, quæ de Theophilo, in Menologio Sirletiano & Menais hodie relata, narratur, adeo congruunt cum illis, quæ de Theophilo, die secunda Odobris pluribus adhuc aliis Fastis fueris inscripto, referantur, ut appareat, non nisi cum erroris periculo evas hic statui posse Theophilus diversis. Theophilus quidem, qui die secunda Odobris in pluribus Fastis fueris memoratur, in exilio, in quod ab secerantur imaginem eulorum pulvis fueris d Leone Isidoro; contra autem Theophilus, qui hodie in Menologio Sirletiano & Menais recensetur, non in exilio, sed in monasterio, in quo, priusquam secerantur imaginem eulorum potuerit, monachum egerat, dion extremum classis in istem Menais & Menologio Sirletiano asseritur; vocem (Opera nostri tom. 1. Odobris pag. 492, nam, 1. videtur) Synaxarii Simondiani auctor, significare volens, Theophilum, cum periculum esset, ne jamjam prae commentis suis in exilio moreretur, a tormentis ultioribus liberum fuisse dimissum, in elogio, quo cum secunda Odobris die celebris, sit fuerit: Cum autem jam propè mortuum esset sanctus, dimissus est. Quid si ergo hæc effa verba in documento, quod Menologi Sirletiani & Menaiorum auctoribus praeluxit, fuerint reperia, hique ex illis perperam intellexit, Theophilum non tantum a tormentis ultioribus, sed & ab exilio liberum ad monasterium suum fuisse remissum, iudicant, atque hinc simul sit factum, ut cum ibidem, vix sanctissime alio, ad Dominum migrasse, literis mandaretur? Uter sit, dubium equidem apparet, an brevius elogiis, quo Theophilus hodie in Menologio Sirletiano oratur, et praeluxit, quo hodie poriter in Menais recitur, elogio hanc profuerit; est itaque Theophilus non tantum, ut dictum est, in Menais, quibus porum filius, utrumque etiam in Sirletiano, quod paulo prius facimus, Menologio hodie celebratur, non tamen, omnibus modo riel perperam, agere non audemus de eo veluti indubiti diffidit & Theophilo, quem cum Martyrologio Romano jam dedimus die*

D *Lupi monasterio ibidem secerat, eulorum ecclesiasticum aliquando obtinuisse videatur, cum tamen die isto migrasse ad Superos, nihil probet; est autem hodierna etiam die quæ depositio in recatori anni 1670 Rothomagensi Martyrologio memoratur, non tamen de hoc sancto Rothomagensi Episcopo cum Martyrologio Romano hodierno jam egimus ad diem, quo obiisse possum credider, viii Octobris.*

S. Dominus martyr hodie in Adone Ms. Lodiensi, ac in bialis Uffardinis apud Solerium Antiaris recitur; sed alium de eo apud nos jam est ad diem, quo in Mrl. Romano hodierno recensetur, ix Octobris.
S. Gilemus abbas hodie in Kalendaris aliquot & in Adone Lobliensi Ms. memoratur; sed de eo cum Martyrologio Romano jam egimus die ix Octobris.
S. Sabina evenit hodie in Mrl. suo Ispiano commemorat Tamayus; est nos cum aliis hagiologis de Sancto illo egimus die ix Octobris.

Lodh propheta ab Adone, Notho & Wandelbero hodie celebratur, idemque etiam in Romano Parvo seu Petri ac in variis Uffardinis Antiaris sit; est, cum Lodh in Mrl. Romano hodierno nupiam locum habeat, vide quæ de eo ad diem praecedentem in Prætermissis dicta sunt.

E *Ecclesie Turisacensis in Argonia, Ecclesie metropolitane Genouensis, Ecclesie cathedralis Calagurritane in Hispania, Itemque Ecclesie B. Marie de Tribus-Pontibus, Carevallis promonente filie, hodie notatur, prioris nimirum in Officiis hujus prioris, secunda & tertia in generali Sanctorum Catalogo apud Ferrarium, ac quarta denum in Sanctorum & Beatorum Ordinis Cisterciensis serie apud Chalcomium.*

Eubrachius in Uffardinis aliquot apud Solerium Antiaris hodie post hæc verba in Britannia sancti Paulini episcopi & confessoris commemoratur sequentem in modum: Eubrachius, apud, cum Sanctus, qui fueris vocatur Eubrachius, natus hanc sit, Solerius sanctus, licet etiam in codice Comitiensi legatur in Britannia apud Eboracum beatorum Pauli (Paulini) presulis & Eubrachii confessoris, merito paravit, non dubitandum, quin & in hunc codicem & in alio Uffardina Antiaris trepente Eubrachius pro Eboracæ, quo nominis in pluribus Fastis fueris exprimitur civitas, cujus S. Paulinus fuit in Britannia episcopus.

Gilbertus in Sylva Nigra abbatem hodie annuntiat in generali suo Sanctorum Catalogo Ferrarius, per Annotationem, quæ annuntiationis hujus fontes assignat, elare indicans, locum sese de Gilberto, qui Benedictinum Suevia monasterium, a S. Blago dictum ac ibidem in Nigra fua heretico fiva fivum, sub fecali xi finem abbas rexit, ut Bucelinus Germ. sacra part. 2, pag. 16 docet in monasterio istius abbatem fivum, quor inter nollus, nomine Gilbertus, prater jam laudatam occurrat. Apud, etiam istum Beati etiam aut Sancti titulo Ferrarius & quodam alio exornat, hunc tamen illi hanc tribuit mox diffus Bucelinus, cümque

S *Erodium Rothomagensis episcopus Trevis hodie annuntiet Ferrarius in generali Sanctorum Catalogo, citatisque, quorum notationem hanc præbet, ecclesie Trecentis tabulis, notatam quæ die xxi Decembris celebrari, in Annuatibus adjunctis; verum, est forsitan ad cum Trevis fiat ac porro Erodias in civitate istha ob fueris fivis reliquis, in S*

dedicatio

F

pro-

DIE DECIMA OCTOBRIS.

A praeter nec obs hoc, nec ab aliis Benedi-
ctinis hagiologis in sacris, quos amem-
dant, Fagis Gillebertus celebratur, huc Sax-
Bischof Abbati, nisi prius, quod hostium
factum hand reperio, publicis ejus cultus
facit probatur, locum laici Sanctus in O-
pere nostro dare hand possumus.

Jordanum Hemmenrolensem ex Ordine Cister-
ciensis in directis Trevirensi monachum hodie
cum Beati titulo in Menologio d se consti-
tuit commemorant Henricus & Bachelius,
idemque etiam facit in novissimo expanso
Sanctorum Ordinis Cisterciensis Catalogo
Sigismundus Alberti. Verum, etsi quidem
Jordanus, ad duo harum hagiologorum pri-
ores ante, infusit abstinentia carpat suum
effusisse, miraculorumque etiam gratia ef-
fuisse, nihil tamen vel apud hosce vel
alibi reperio, quod cultum publicum, quo,
ut vult Sanctus aut Beatus, honoratur ho-
noratissime aliquando fit, necumque eorum
efficiat.

B Henrici principis Lusitanie Ordinis Equitum
reclodorum, sub Regula S. Benedicti de
Christi munus, in Hispania obitum hodie
in Menologio suis signum Henricus &
Bachelius. Ac ille quidem sacra hujus mi-
laria Minister generalis, qui, multis in rei-
publica Christiana commodum tractare ge-
ssit, anno Christi 1450 obiit delecto & Bu-
celino, sanctis fidei exultis celebris &
Sigismundus Alberti, d quo pariter in no-
vissimo expanso Sanctorum Ordinis Cister-
ciensis Catalogo hodie celebratur, Beati
etiam titulo afficitur, ut non isdem d lauda-
tis hagiologis Henricus & Bachelius; cer-
te caret cultu, qui, ut in Opere nostro
Sanctis accenseri solet, exigitur.

C Lopis fovee S. Patricii & Camerario cum Sancta
titulo memoratur hoc die; ad quem propere-
a die xxvii Septembris, quo pluribus Fa-
stis sacris casus inferre, remissa fuit d De-
cessoribus nostris, pollicentibus fore, ut
nunc de Lopis, si cultus ejus praeberi possit,
ageretur; verum, cum hanc hactenus d ne-
mine probatum inveniam, de illa S. Patricii
Sorore nec hodie est agendum.

C Sereni interce-
ssus episcopi & Remiscendis vir-
ginis hodie cum Sancti ac Sancte titulo
Rassus in suo ad Malas Sanctarum Belgii
Nasales Augusto meminit, idemque etiam
faciunt in Hagiologii Belgici Compendio
Willatus, & in Ecclesia Leodicensi Flori-
bus Fisenus; qui posterius pariter etiam ea,
qua in ejusdem ecclesiae Historia ad annum
450 de Sereno jam dixerat, ita reperit:
Res ab illo (Sereno) gestis nobis antiquitas
non reliquit. Hoc tuncum: nra sanctissime
vita, Hulsia conditus, cultum honoribus
coluit. Ita nobis (Hasteriensis filices)
conditorem Wilericum testamenti sui tabulis
insculptis testatur Molanus; nec alia usquam
est S. Sereni memoria; verum praeterquam
quod testimonium hic memoratum pro suppo-
sitione, ut Marneri in Differtu, quia Hi-
storia sua Nematensi ad eadem adjicit,
pag. 101 & tribus scq. diluendi probat, fit
habendum, Pratermissus in Opere nostro ad
diem vii Janii eo ipsammet in Natalibus
Sanctorum Belgii Molanus videtur, inveni-
entesque, hodierno die ibidem in S. Nuncio
martyrologum hunc non 14, quod verbi re-

D citatis ait Fisenus, sed contrari assertare.
Serenum Hasteria natalem non habere su-
non eum; cum autem id ipsum ibidem etiam
de Remiscendis, quam praeter apud Ras-
sum perperam vocari Sieberti regis filium.
Valeius tam. 3 Rerum Francie, pag. 170 &
seq. contendit, idem Molanus assertat, nec
alium cultus publici, qui alibi eis deferatur,
delevitque olim fuerit, reperitur indicium,
in Opere nostro locum nec Senno, nec Re-
miscendi, vult etiam ab Arriuo in Gynaece
sacro & d Lahero in sanctarum Virginum
Menologio hodie relata, dare possumus.
Pommeroy quidem Senno, cui Sancti ti-
tulum adscribit, reliquias Rothomagus sub
Guillelmo I archiepiscopo attatas, in sua
Archiepiscoporum Historia cap. 6, num. 5
scribit; est cum nupsum, ejus Senno ha-
efficit, edicit, dubitari sane non immerito
posset, an S. Senno const., de quo d Odo-
bris egius, hand existerint.

E Corona Domini seu Domini hodie in Cal-
deris aliquot memoratur, istae autem Co-
rona, quae ad Coronam seu Rysini Mariani
similitudinem tenoris orbiculi seu globuli
figuratur, orationis Dominiolae originis vel
salutatoris angelicas quique in an-
noam via Domini nostri ac Patrum qui
commemorationem recitanda conestetur, fuit
que nova hac orandi methodus, indulgen-
tias etiam illi, qui pili religioseque hanc ob-
servarent, Leone X Pontifice maximo con-
cedente, d Michaele Florentino, eremita
Comaldensis, divinitus, ut aucto, monita
excoptata. Atque hic quidem die xxi Ja-
nuarii, quod, ut Thomas de Mini in notis
Ordinis Comaldensis Sanctorum & Beato-
rum Catalogo editionis anni 1602, pag. 22
testatur, vicia sue cursum anno 1512 ter-
minavit, in Sanctorum Fastis d Dorgaino
Wiane, Marcardo & Ferrerio signatur; ve-
rum, etsi etiam non ob his, tum ab aliis
Beati titulo decoratur, fuit tamen ad diem
Januarii diem d Decessoribus nostris, quod,
an publico legitimeque cultu gaudeat, hand
scitis habere perspetum, inact Pratermis-
sus relatur, cumque, an cultum honoribus
alibi afficiatur, nondum etiam nunc al-
tunde discere obigerit, ut futurum suspen-
sit, ut de Michaele in Opere nostro nupsum
agatur, qui plura de Corona Domini, ob eo
invenit, nupsum caput, edat in Tistica Sen-
tis & Beati Sylvanum Razium part. 1,
pag. 321, in eremi Comaldensis Descrip-
tione, typis Romanis anno 1570 vulgata,
Andream Magnoniam pag. 9 & ad diem xxi
Januarii in Menol. Beati. Boetianum, qui,
qua praecipit ad Coronam Domini possent,
nitid juxta ac breviter ibidem descript.

F Deipare Virginis Apperito quondam hodie
in ecclesia Novocomensis Sanctorum seu Mo-
ryrologio memoratur. De ea, si opportuna
visum fuerit, agi poterit, ubi ad totius O-
peris calcem de sanctissima Virgine Maria ex
instituto traditur.

S Brunonem archiepiscopum Coimbrensem hodie
in Sancto Hatzburg-Asplico pro-
ponit Joannes Scholchen; verum vide, qua
de istius nominis hujus primo Coloniae
Anastase, Ottonis I imperatoris fuerit, ad
vi Octobris diem in Pratermissis sine dubio.
Hagomis episcopi Antistodorensis memoriam hodie

6 PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES RELATI

A die in Martyrologio suo Benedictino celebrat Menardus; cum eorum cum Pontinici signa, haud dubie, contra ac Castellani per errorem, quem postea correxit, initio existimavit, loquatur de Hugone, qui, quod Marisone in Burgundia natus, Mailconensis fuit vocari, galice, & primo Pontiniciensis abbas Autissiodorensis factus episcopus, anno 1151 die 2 Octobris apud Parisiacum, est ad hunc annum Manrique in Annal. Cythere. cap. 7, num. 1, & Gallia Christi. aucta Scriptores com. 12, col. 293 docet, excessit & vivis; verum est quidem hic Autissiodorensium Anstetis & laudato Menardo hodie, & ad diem xxi Januarii, prout jam ibidem in Prætermissis est dictum, & Christophorus Henricus Batus, imo etiam Sanchez & Boetius appellatur, & Sossio tamen dantea receperit iuxta Prius, neque vero immerito, cum cultu publico ac legitimo, ac appare, nec gaudeat, nec obsequando fuit gentis.

B Ptolemachus & Fratres ejus martyres annuntiantur in Fastis Copularem & Aethiopum apud Ludolfum; verum in Martyrologio Copitico apud Seldenum de Synedrion pag. 180 legitur: Abolomonis & Sororis ejus martyrum. Hic forsitan Ludolfus, qui, Abolomonem pro Ptolemacho haberi hoc loco apud Copiticos, in Annotationis monet, Seldenum hallucinari ac proin, ut supras alibi, corrigendum existimavit? Ut sit, Ptolemachum equidem & Fratres ejus martyres in Martyrologium suum Universalis intulit & laudatis Fastis Castellani; sed Ptolemachus Abolomonem aut Abolomonem ejusque soror fratres nobis satis noti haud sunt.

C Paulus & Zacharias obsecrati apud eundem Ludolfum in Fastis Aethiopum hodie occurrunt; verum hi nobis aequi sunt ignoti, licet etiam possint in Mtr., qui prout nos existit, Martyrologii Copitici Indicibus recensentur.

D Martyris unius & Monte-martyrum caput asseruatur Ipris apud Carmelitissas, ibidemque idcirco hodie de Martyre isthoc anonymo Officium fit, est docet littera, & Sandimonialis illarum praefatio R. M. Verrycken Ipris Tornatum ad P. Willot scripta indicat aut hoc ad Decessores nostros anno 1699 transmissa.

E JOHANNES ab Hercudero, ab haereticis pro fide occisus, hodie in Bohemia, ac alibi alios adhuc aliquos sanctitatis famam illustres S. Francisci alumnos, addito singulari Bazi titulo, in Martyrologio Franciscano recensent Araratus, istos nonnullos praterea ejusdem illustri Viri, sanctitatis famam pariter illustres, Hiebertus, obique cum & titulo illo illustres, in Menologio suo Franciscano adscribit; verum hodie istosque inter nullos, cujus vel qualemque etiam cultum publicum fas certo probet, occurrit, si Robertum Malinicum, quem etiam idcirco docemus, exceperit.

F Virginem anonymam, seu cujus ignoratur nomen, in Amaranthino, quod in territorio Braccarensi situm est, S. Clara monasterio hodie cum Bata titulo Araratus rom in Grynetico sacro, qudm in Martyrologio Franciscano commemorat, idemque etiam, sed absque illo titulo, Hiebertus in Menologio

D Franciscano satis; verum cultus ecclesiasticus, quo Clarissus isthac anonyma gentis aliquando fuerit, indicia nec apud titos istos hagiologos, nec apud Barrethum aliosque Ordinis S. Francisci scriptores, qui de illa pariter loquantur, occurrunt.

E Demetrii Albani, tertiarum Franciscanum, prope Spoletum Kopula Vitam hodie in Sanctissimum & Beatorum Umbria Vitis proprie Jacobillus, qui, cum ibidem dicit, Auxisse Demetrium per annos quinquaginta in eremo Montis-Luci prope Spoletum vitam eremiticam, sermonem haud dubie facit de Demetrio eremita, & Decessibus nostris inter Prætermissos jam relato ad diem xxi Aprilis, cui cum in Martyrologio Franciscano Araratus ascriptus. At id quidem, eo modo intelligimus, indubie hic hagiologos fuerat, quod Demetrium eremitam seu qui vitam eremiticam duxit, existimare eundem cum altero ejusdem nominis, in conventu Montis-Luci, ibidem prope Spoletum, sepulta, atque, de quo Gonzaga part. 2, pro. S. Francisci com. 7, Marius lib. 4, cap. 10, Marcus Ursyponensis lib. 7, cap. 17 & Waddingus de Minorum Annal. ad annum 1459, num. 31 agunt, die xxi Aprilis, ac Jacobillus hodie in laudatis Vitis docet, obierit. Verum si & Demetrio eremita certissime est distinctus. Habetum quidem eremiticum Tertiarum S. Francisci in Italia (Codi Ordinum rom. 7, cap. 25 & 30 Hiebertus) ad annum usque 1448, quo hodie istum mutare Nicolaus V. Pope permisit, gestasse invenimus, nec vero est obvisum, duce etiam post nonnullis adhibet istum S. Francisci Tertiarum, in hac deserte habitaret, eorum uti eremitico habitus persequi; verum, est id ita sit, habitusque proinde, & Franciscanum valde diversus, sub quo Demetrio eremita in imaginis sua, anno 1671 in ade S. Pauli juxta Spoletum deprehensa, exhibetur, nullo omnino ratione Demetrium hunc, contra ac Decessores nostri loco proxime cit. ascriptum videntur, vel ante Insulitum a S. Francisco Ordinem floruisse, vel eere Franciscanum haud fuisse, persuadere queat, alia tamen, quae Demetrium eremitam & Demetrio, per Gonzagam aliosque locis mox cit. memorato, distinctum esse probant, occurrunt. Primum enim hic Mediolani seu in Insulubria, ille vero in Albania est natus: secundo hic Franciscanorum Observantium Regulum fuit professus; ille vero sub Tertiariorum S. Francisci Instituto vitam eremiticam egit: tertio hic anno 1459 die xxi Aprilis; ille vero anno 1491 die 2 Octobris excessit & vivis; quartum hic prope Spoletum in Franciscana S. Catharina ecclesia, in summitate Montis-Luci seu; ille prope Spoletum ibidem, sed in altera Franciscana S. Pauli ecclesia, haud parum & radice ejusdem Montis-Luci sita, juxta sepultus. Atque hac quidem omnia Scriptores Monumentorum, quorum hodie in Viti supra laudatis Jacobillus in margine meminit, distincte docent: verum nihil adjuvant, quod publicum atqueque Demetrii cultum, celebren Urbani VIII bullam annis centum progressum, sui certum efficiat.

F Jacobus & S. Petro, vulgo Samper, & Predicatorum Ordine, ab Agueria anno 1516 die x Octo-

x Octobris in Catalonia pro Christo occisus, hodie cum Ikari titulo celebratur in Anno Dominicano a Lefon, verum, quod laudat, Casar-Augustini conventus, cuius Jacobus filius fuit, Martyrologium a titulo illo absterget, idemque etiam fecit in Dominicano Martyrius Malpau. Adhuc venerabilem istam Viram, qui non citius quàm anno 1516 occubuit, centum annis ante celebrem Urbani VIII bullam, anno 1515 dotam, cultu publico fuisse parvum, nihil omnino probat; cum autem res sic habeat, locum ei inter Sanctos in Opere nostro non magis dare possumus, quàm nuntius alius Viris, nuntiusque item Mulieribus, pietate praestantibus atque a Lefone pariter hodie, sed obsequi Bente aut Ikari titulo, in Anno Dominicano relictis.

Evantium archidiaconum Tolentum Toleti in Carpacum hodie cum Sancti titulo in Martyrologio suo Iussione signat Tamayus; verum, praterquam quod Evantium, pro quo monumentum duxit existeret, situm allegat, in Tabulis ecclesiasticis non reperiri ipsimet fatetur, nullum omnino cultus, qui ei deferretur delatorem aliquando fuerit, asserti indicium.

SS. Flori & Marcelli corpora, quæ à Romanis SS. Celsi & Celsipidi concessis fuerant extrinseca Cameracorum transmissa, iidem hodie solemnitate quàm maximam anno 1655, ut libelli ea de re tunc editi penitus nos expressum solum facit, per urbem fuerunt circumlati; verum cum de Sanctis huiusmodi nihil fieri aliud, quàm quod singulorum pro Christo essent, habetur compertum, de his in Opere nostro, nisi singularis quæpiam ratio tueretur suaserit, agere non solumus.

Gondalvum Ordinis Cisterciensis in Bracarenfi Portugallie archidiaconi abbatem in Menologio Cisterciensis Henricus, in Sanctis ac Beatis Cisterciensis Chelmonis, & in Menologio Benedictino Buelinus hodie celebrant, idemque in Martyrologio Hispanico facit Tamayus, Sanctum etiam appellat, quoniam hi de Sigisfrando Alberti in expensis Sanctum ac Beatorum Ordinis Cisterciensis Catalogo Beati duxerant titulum coadjuvantes. At monasterium quidem, cui Gondalvus seu Gondalvus profuit, Iunienfis, si recte servent, fuerit vocatum; verum Jongellius in Abbatum Ordinis Cisterciensis Norisii lib. 6, cap. 33, abbat. 7 Buriensis pro Iunienfi in Menologio Cisterciensi legendum affirmat. Jongellio porrò in Anektibz Cisterciensibus fides Monachi, ut potest ibidem ad annum mccc cap. 7 monasterii Buriensis seu Buriensis, ac vix pro Iunienfi mentionem faciat; contra verò, cum Decanatu, Bracarenfis in Portugallia seculo proxime elapsi archiepiscopus, optineat verosimiliter, quod archiepiscopus sui monasterii appelleretur, habuerit perspicuum, et nihilominus monasterium, cui Gondalvus profuit, Iunienfis in Ecclesiastica sua de Archiepiscopi Bracarenfis Historia part. 2, cap. 65 appellet, hanc parum sane illustrissimam hic scriptor laudans hagiologus perscrutetur. At quocumque denum modo monasterium istud sit vocandum, Gondalvum præterea, quod huc potissimum fa-

cit, quoniam ibidem officio ecclesiastico co-
lit, Henricus, Buelinus & Tamayus in
elogiis, quibus cum exornant, memoria pro-
dant, idque in Ursensi, in quo præsumo
ad Iunienfis seu Buriensis transire, mona-
stium inscriptum Gondalvus fuit profes-
sus, Gallicia monasterium pariter fieri, loco
suprà cit. offimas laudatus archiepiscopus,
qui etiam, quovis ipsemet Beati duxerant
electum Gondalvo adscribit, cum eamen
alibi vocari Sanctum magnopere ad caput
eius venerandum, cum id ceteris omni dictis
in monasterio Iunienfi exponitur, oculos
eiusdem honoris, adiungit. Minime ta-
que, quin Gondalvus cultu ecclesiastico
gaudeat aut solum omni fuerit parvulus, est
dubitandum; at quid, cum res ita habeat,
hic statuas? Novus est & alius Ordinis
Cisterciensis abbas, nomine Gondalvus, qui
Astheyrensi opus Gallicum monasterio in præ-
fuit, atque ab Henricus, Chelmonis &
Buelinus ad vi Junii diem, ad quem quique
Ordinis Cisterciensis Kalendario, Divine
anno 1677 exco, exstis inferret, amari-
tior; hunc autem ad diem xix Junii, quo
a Menardo etiam recedunt, inter Præ-
missos recensuerunt deservire nostri, sin-
gulis indicium fore, ut res sua de a-
ceritius vel utriusque jam memorati Gon-
dalvi sanctitate, mirantibus & cultu hodie
examinaretur. Atque hoc quidem pro viri-
bus modo exstans, non id potest, quod
dixi, de Gondalvo Iunienfi seu Buriensi
comperi, verum etiam qui vixit sanctitate
juxta de mirantibus exstiterit illis; est,
tam cum anno denum 1501 exco, exstis inferret
Decanatu loco supra cit. scribit, nec addit,
quodnam cultus, quo, ut jam moni,
gaudet cum affirmat, initium accepit, di-
bitur non immerito potest, an in jam ante
annum 1515 fuerit interceptus ac prout in ce-
lebrum Urbani VIII bullam, anno 1515 do-
tam, centum annis præcessit; quod cum
ita sit, in Opere nostro, nisi annis prius eo
de re dubitandi ratio fuerit soluta, de Gon-
dalvo Iunienfi agere non possumus; quod
autem ad Gondalvum alterum seu Astheyren-
sem jam spectet, ea quidem, quæ de huius
abbatis sanctitate & mirantibus Henricus,
Chelmonis & Buelinus ad vi Junii
diem memorant, non parum confirmari
sunt in ejus Epitaphio, quod in Annali-
bus Cisterciensibus ad annum mccc, cap. 8,
num. 12 Monique, itemque, sed nonnullis
romantibus, in Ecclesiastico de Cassia ec-
clesiis Theatro, tom. 1, pag. 9 Iunio re-
censet; est, quovis etiam Astheyrensis,
di quo hic, abbas anno 1466 obijt in præ-
fatus Epitaphio dicatur, facileque adeo fu-
isse esse queat, ut cultus, quo quondam
Astheyri, ut idem monumentum perhibet,
Dominici Quasi modò seu primè post Posita
Gondalvus gaudet, centum annis jam prius
memoratum Urbani VIII bullam facit
prægressus, de istos tamen Astheyrensi ad-
bare in Opere nostro non agendum, Deservire
nostri, optantes, ut tuto, primum id fu-
erant, veros Ordinis Cisterciensis Sanctus
ac Beatorum Ordinis Cisterciensis Sanctus
de Beatorum aliqui assignaretur, loco supra cit.
dixerant; cum autem hæc ita habeat, ta-
lisque necdum ratio nobis forte suggestio,

8 PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES RELATI

- A *nequid etiam nos de Gondalivo Ardeyrensi ad præsentem diem, cum præterit hic hoc usquam Fossis fuerit exstet inferius, in Opere nostro inter Sanctos agendum arbitramur.*
- SS. Tarcus, Probus & Andronicus martyres hodie iterum vel partim vel omnes recurrunt in Hieronymianis epigraphis; verum vide, quæ de illis ad diem præcedentem in Prætermissis sunt dicta.
- S. Gallia vidua & martyr, ejus corpus Romæ Perastellensis in Italia Carmelita accepit, hodie ubi hic collectæ cultore ceret olim fuit. Ita & pag. 233 manuscripti, penes eos exstantis, quo suam Romæ anno 1561 morum redditumque in Belgium Papabrochius descripsit, intelligo. Verum hic decessor noster oihil omnino, unde Sancta ista facti innotescat, adjunxit, nec quidquam de ea aliunde habemus compertum.
- SS. Danielis, Samuëlis, Angeli, Donni, Leonis, Nicolai & Ulpiani in Lusitaniam transfugorum hodie meminit Maurolycus. Nos de super hisse Ordinis Minorum Martyribus agemus ad diem, quo in Martyrologio Romano hodierno celebratur, xiii Octobris.
- B S. Geraldum abbas, sanctitate & miraculorum gloriam hodie commemorant Doragatos, Wionas, Ferrarius in generali suo Catalogo & Maurolycus; verum an rectè eos vocant monachum? Cùm Ferrarius & Wionas in Annotatis, quo Geraldus annuntiationis sollemnitas, Episcopi Catalogi lib. 9 cap. 45 citent, potius est, eos egere de S. Gerardo, qui in Aurillacensi, cujus comes fuit reparcha erat, fundo monasterium exstruxit. Ante autem hic exstiterit monachum, definitum erit ex ejus Vita, a S. Odone, secundo Cluniacensi abbate, litteris mandato. Hanc & Bibliotheca Cluniacensi, in quo d. vol. 65 recensetur, depromptam Gallicæque idiomate donatum D. Compagno Sacentis in diocesi Tolosana pastor, decimo quintæ seculi hujus anno typis Aurillacensibus vulgavit; & præfatione eorum, quoniam ei præfuit, erudendum apparet, Geraldum & vita hæc mortuæ, contra ut Episcopus storit, ad immortalitatem transiisse die, quæ præterea de eo cum Bucelino aliosque nonnullis hagiologis eris agendum, xiii Octobris.
- C S. Germanus eremita, qui in Arvernia priuatus, ab illo nomine sortito, vitam eremiticam duxisse fertur, hodie ibidem colitur in Me, quæ penes nos exstet, notitia asseritur; ipsi cum paucis de Sancto isto habemus habemus compertum, fueruntque forsitan sit, ut temporis lapsu plura edocuerim, expedit enimvero, ut, seposita cunctis ista nuntiis, Mobiliorum in Adis Benedictinis hic sequamur, ac proin ut de S. Germano non
- agamus ante diem, in quoniam cultus ejus ob auctore illo ibidem Sac. 6, pars. 2, pag. 209 in notula, hæc subijcta, diffusetur, xvi Octobris.
- D S. Trofici abbas, qui plenus dierum migravit ad Dominum, memorie hodie Nivernis signatur in duobus Usuardis apud Solterium Aularis, altero Villorino, regina Societate altero; verum, cum hic Sanctus, qui aliter etiam Trojiciat, Gallicè Troc, vocatur, auctoribus hætenus parum sit notus, futurumque forsitan Nivernensium hagiologorum opus sit, ut temporis lapsu notior evadat, præstat fuit, ut de eo non agemus ante diem, quo a Castellano in Martyrologio Universali memoratur atque a Nivernensibus colitur, xvi Octobris.
- E S. Pietrus presbyter Alexandrinus hodie & Maurolyco & Galeasio, itemque in Mbl. Germanico, Canisii vulgo dicta, & a Ferrario in Generali Sanctorum Catalogo celebratur; verum de eo agemus ad diem, quo in Martyrologio Romanum hodierno est illatus, 17 Novembris.
- F S. Victoriam virginem martyrem Marietæ hodie refert in Tabula, Ecclesiastica sua de omnibus Hispania Sanctis Hispania præfatus; verum, cum hujus delatæ lib. 4, cap. 41, ubi de sancta illa Virgine tractat, fuisse eam gloriæ in S. Ursula Societatemque martyrum consortem obitumque, affirmat, siquæ de hisse & nobis. oie xxi Octobris cum Martyrologio Romano hodierno agendum, cum fuerit nunc de S. Victoria hæc ageretur, poteritque prorsus, si id fiat, commodius de ea, et ad diem, nos, ut Marietæ loco cit. docet, opus ejus, Colonia Agrippina in Hispaniam uocatum, in cathedra Burgensi ecclesiæ honorificè fuit depositum, 2 Novembris.
- F. Patricianus, episcopus hodie in Scotia signat Ferrarius in generali Sanctorum Catalogo, itemque etiam fuit in Menologio Sancto Dreyffero; notis licentis nunciis pro ficitas Breviarium Scotiarum & Hædæum Rottem; verum, egi quidem hic Scotiarum Historici Patricianum episcopum impendit laudat, cumque beatissimo fuit quicquid, Hist. Scotica lib. 8 sub finem affirmat, nihil tamen offert, unde elicias, cum cultu publico sui gaudere aut aliquando fuisse gursum, nec scia, quæ sit Breviarium Scotiarum, quod a Dreyffero laudatur. Ceret in Sanctorum, & Scotiarum Aberdonensi Breviario acceptum, Catalogo Ms., qui penes nos exstet, Patriciano locus non est, ut vel hinc de publico ejus cultu saltem dubitari non immerito queat. Quod si tamen hunc forsitan sufficiens quis probet, de Patriciano agi poterit ad diem, quo & Camerario celebratur ut Sanctus, xxi Novembris.

DE S. PINITO EPISCOPO
CROSSI IN INSULA CRETA

SYLLOGE

Ætas & cultus.

CRETA AN-
TIQVA
DIOECESIS
EPISCOPUS

Ufſius Pamphilus lib. 4. Hi-
ſtoria Ecceſiaſtica ſue proſe-
quitur, qua ſub imperio M.
Aurelii Antonini cum fraere
ſuo L. Ello Vero regnentis,
id eſt, ab anno 161 ad an-
num 180, eueniunt memoratu digna; & cap.
21. de Scripſoribus Ecceſiaſticis, qui tunc ſor-
ruerunt, iſta habet: Iſidem temporibus in Ec-
cleſia floruit Hegeliſſus, de qua egimus vii A-
ppolit, & Dionyſius Corinthiorum epico-
pus, ejuſ virtutes & Alla elucubrata ſunt in no-
ſtra Opere ad diem viii Aprilis, Pinytus quo-
que Cretenſium epico-
pus, Philippus protecren
& Apollinaris ac Melito: Miſanus etiam & Mo-
deſtus, ac poſtimum Irenæus*. Quorum omni-
um libri, ſinceram Apoſtolice traditionis ac veræ
fidei doctrinam continentes, ad nos uſque per-
ueniunt. Sequentiſ capitulis de ſingulis ſor-
ſum agit Epſtoliſ, ac cap. 23, ubi de S. Dio-
nyſi epico-
piſ traſſet, hæc inter unam ad S.
Pinytum Croſſi epico-
pum miſſam, hæſuſque ad
S. Dionyſium reſponſum recenſet, cujuſ verbe
hic tranſcribo: In eodem volumine continetur
etiam epico-
la ad Gnoſiſ, in qua Pinytum ec-
cleſiaſ illuſ epico-
pum monet, ne grave onus
eſtitiſ ſuorum cervicibus tanquam necellari-
um imponat, ſol ejuſ, qui in plerique ho-
minibus ineſt, infirmitatis rationem habet. Cui
epico-
laſ reſpondens poſtea Pinytus, admittente
quidem ac laudibus eſſet inprimis Dionyſium;
ſed tamen hortatur, ut ſolatiſcem cibum an-

dem imperat, & tranſmiſſis iterum perfectio-
riſ doctrine literis, pſedem ſibi commiſſam a-
lere velit: ne ſorū laiciſ ſermonibus perſectat
innuati homines, in infantili quadam diſcipli-
na puiſim conſeſcant. Quo quidem epico-
la & roſtam Pinyti fidem & ſollicitudinem de pro-
fectuſ plebis ipſi commiſſo, eloquentiam quo-
que & peritiam rerum diuinarum, volat tabella
quidam pſicta, egregie comonſtrant.

2. Hunc ſanctum Croſſia urbi, quendam
regis (de qua videndus Strabo Geographia lib.
10) ante deſtructa, Antifiſtem ad diem x O-
ctobris martyrologi celebrant, ac inprimis Ro-
manorum paruum Martyrologium, cujuſ anau-
tianiſ hic accipe: In Creta, Pinyti inter
epico-
pos nobiliſſimi. Cum eodem ſerū elogia ejuſ
indicaverit noſeſem Ado & Uſuardus. In Mar-
tyrologia verò hodierna Romano exornatur hoc
encomio: In Creta inſula beati Pinyti inter epico-
pos nobiliſſimi; hic Gnoſiſ urbis Epico-
pus ſub Marco Antonino Vero & Lucio Aurelio
Commodo floruit, & in ſcriptis ſuis, velut in
quodam ſpeculo, viventem ſui reliquit imagi-
nem. Quæ pſerū ſimil aut aliquantulum alia
reſeruat epico-
la Maurolycna, Felicien, Gai-
nium, Gaſſianum, Caniſum & in nonnullis
Mſs. Atque hæc pſente de Sancto noſtra poſſit
reperire: relique vero, quæ nobiliſſimum Croſſi
Pſeſtem ſcripſiſſe, tradunt Epſtoliſ & jam
laudati martyrologi, inter deperdiſta recen-
ſentur.

S. martyri
loqu.

* Irenæus

DE SS. EUSEBIO, ERACLIO,
DIONYSIO, SEPTIMO SEU SEPTIMA AUT
SEPTIMIA, SECUNDA ET SALSA MM.
IN AFRICA.
EX MARTYROLOGIIS.

C. B.

SS. 3 AUT
ALIQVO &
TALIBUS
EPO
DIOEC. qui,
reſi etiam
hæc conſe-
crati, ad
hunc diem
ſeſtant.

S. Martyres, in titulo hic
propoſiti, qui omnes hodie, ſi
ſeptimum ſeu Septimiam aut
Septimiam exceperis, in Eper-
nacenſi apud Florentiniſ Hie-
ronymiano apographo abſque
aliis, ac quibus inſerū ſuam adſui, incerti loci
Martyribus annuntiantur, heri etiam, hiſto
Uſſetius Tomus V.

additis, nec Septima ſeu Septimo anſiſſe, in
eodem Epernacenſi apographo ſeu recenſentur:
Alſicæ (alia Hieronymiana apographa habent
in Africa) Eufſi, Erſa, Dionyſi, Sepe-
tine, Secundæ, Salſæ. Apſ, cum in omnibus
proſus aliis Hieronymianis Eſſiſ, a quibus
Martyres ipſi aut poſim aut omnes reſer-
entur, hodie demerſat id ſax, heri eor, et ſe-
1999

DE SS. EUSEBIO, ERACLIO, ETC. MM.

AUCTOR E
C. B.

Item jam dictus, cum & hi in omnibus aliis Hieronymianis Fastis aut partim aut omnes hodie dumtaxat referantur, loci interci Martyres loco non suo in Epiternacensi apographo memorari argue ad hunc diem pertinere, Florentinus in Notis recte observat. Atque id quidem certum apparet, ut etiam non tantum Dionysium, qui in omnibus Hieronymianis codicibus non contrahit hodie signatur, verum etiam Eusebium hostiensis Africanis Martyribus in Epiternacensi apographo recte accessit, etsi enim hic nec in majori, quod Florentinus in Notis supplevit, Caribensi apographo, nec in vultusissimo apud Dachterium, quod S. Hieronymi nomine inscribitur, Martyrologio invenitur, in ipso tamen etiam Hieronymiano Florentini textu, in Gellonensi apud Dachterium apographo ac denique apud Martenium tom. 3. Anecd. in Martyrologio, ante circiter mille flos S. Hieronymi nomine compulsi, reliquis similibus, de quibus hic, Martyribus, velut horum duo & aurescunt, prapantur.

participio
alter in
Florentini
textu, ut
in Epiternacensi
apographo
effigetur.

A. Et verum in dicto Florentini textu legitur: in Africa Eusebio, Eraclio, Dionisi, Septimi, Secundi, Sali; hinc autem dubitari potest, primo quidem an cum hoc Hieronymiano apographo Eraclius, an contra cum Epiternacensi Eusebius vocandus sit, qui secundo hic nunciat inter Martyres Africanos loco; deinde vero, viris illis, an contra feminis sexus, qui tres horum posteriores sunt, aliterque in Epiternacensi apographo, quem in Florentini textu scribitur, existerint. At cum figura, quae et littera I, inscribitur cum littera c. eorumque, excurrat, ad figuram littera c. eorumque, accipiat, facillime fieri potest, ut littera I seu posita hujus partes, si inscribitur hanc fatis commendantur, pro littera c. & I, aut eorum et huius, si inscribitur altera cum altera propemodum conjungatur, pro littera d. accipiantur; postquam autem, quod nominis Hieracii seu Eracii littera I in M., quod librarius deservit, inscribitur cum littera c. propemodum esse conjuncta, fuerit verisimiliter hic factum. Ita autem, non tantum quod Hieracii nomen admodum vulgare sit, verum etiam, ac praesentem quidem, quod in plerisque Hieronymianis apographis, ubi Epiternacensi distinctis, non Eracii seu Eracii, sed Eracii seu Hieracii legatur. Illud porro jam fit, ut, cum pariter in plerisque Hieronymianis codicibus, non Secundi & Sali, ut in reliquo Florentini textu sit, sed Secundus & Salis legatur, nominibus huius non viris, sed mulieres designari optent, atque praeterea, cum Septimi non minus super, quam Septimae aut Septimae in Hieronymianis codicibus occurrat, nondum etiam, re licet studiose discussa, vixit, an mulier nomine isto designetur, determinare quicquam, necumque idcirco de modo, quo id exarandum sit, dubium in titulo indicium.

concordantibus
etiam
Hieronymianis
apographis
quae recte
inscribitur

3. Atque hinc ex Hieronymianis apographis non contrahit jam dicta de sexu nominibusque Africanorum eorumque Martyrum sufficiant. Aliquot porro ex his in contrahitis etiam apud Sollerium codicibus inveniantur. In Rhenorivensi quippe sic memorantur: In Africa Eusebio, Eraclio, Dionisi, Secundo, Septimi.

In Augustano itemque in Labbeano quatuor dumtaxat referuntur, sed hic, quod & in supra laudatis Gellonensi apud Dachterium & vultusissimo apud Martenium Martyrologiis sit, mox duo recte adduntur alii, & foveant in codicibus non contrahit classis perperam accepti, vocibus interci & alibi, quae in huius post Martyres nostros reperitur, huiusque sensum ab aliis, qui sequuntur, possit observari, omisit. Ceterum, ut jam adductis codicibus contrahitis breviter etiam, quod & ipsi a Sollerio exhibetur, Curbensem adiungam, in hoc ita habetur: In Africa Eracii, Dionisi, Septimi. De omnibus porro & singulis huius trius, imo & de aliis iidem tribus supra memoratis Africanis Martyribus silent omnes, qui vix & ex seculo floruerunt, martyrologi; ac non similes omnes, qui aliquo diebus horum Martyrologis addidit. Apud nos ante nom. 2. Martii in Barberiniano Bode Authario legitur: in Africa natus SS. Eusebio, Eraclio, Dionisi. Accedit Additionum solita occasione ad Wandalbertum auctor. Hic fit habet: In Africa Eusebio, Hieracii, Grevensis & qui Florantium nostrum M. continetur, duo huius Martyres pariter memorantur; sed & ipsi, eadem, quam mox corpore, agenda ratione servata, perperam cum eis coniungant S. Vennius, alterius classis Martyrum, continet cum aliis, ad hanc spectantibus, infra hic dandum.

D

E

Fasti sacri
partim ex
Fastis inserit.

4. Alios ita quidem duo hi huiusmodi Gellonius porro, qui hic denique etiam memorandus venit, annotationem addit huiusmodi: In Africa sanctorum martyrum Eusebio, Eraclio, Secundo & Probi; ita autem non vix dumtaxat, ut ipsi, sed duo alterius classis Martyres, quorum alter Probus cum Titiano & Andronico in Cilicia, alter Severus cum piatibus aliis, ut mox infra videbimus, loco interci est positus, cum duobus classis, de qua hic agimus, Martyribus Hieracii & Eracii, aut certe cum horum posteriori perperam pariter conjungit. At primum quidem scietur, si pro Hieracii seu Eracii, ut Florentinus in Notis suis suspicatur est, Eusebium corrupte exaravit, postremo vero, si forsan, cum vel ipsi vel alius, quem ipsi deinde fortis secutus, sequentia ista verba, S. Pauline episcopi, Eusebio, Eraclio, Secundo & Probi, in Hieronymiano quopiam apographo legisset, nomen Eusebio seu Eusebio, quo ibidem designatur, notissima Anglia civitas, per errorem seu delicta attentionis deservit, ut illis, qui S. Paulini, Eusebii in Anglia archiepiscopi, annuntiationi Eusebio confessoris memoriam in Ufuandis aliquos apud Sollerium codicibus ediderunt, certo scisset, in hostiensis Praeternitissimam jam videmus, pro nomine martyris accepit, hancque nunc cum Secundo & Probo, quod cum martyre Africano Eusebio coniungi videret, in Africa signavit. Ut sit, plura, quae de sex nostris Africanis Martyribus dicam, hanc inventio, cuiusque etiam praedeterminata quidem, quod passim sunt, seculum assignare quicquam, hinc supra in margine Sec. 1. aut aliquo & tribus super adducit.

F

DE

DE SS. CAITIO, QUINTASIO,

SEPTIMINO SEU SEPTIMO, VENUSTO, BEATO,

SECUNDO, DONATO, SERENO, CRESCEN-

TIO, NICETIO, VITALE SEU NATALE,

FIRMINO, ERACLIO SEU IERACLIO.

ET EUSEBIO MM.

EX MARTYROLOGIIS ET ANTIQUISSIMO KALENDARIO CARTHAGINENSI.

SEC. INCR-
VO.
Sancti, in
quorum an-
notationibus
ab Hieronymi-
anis hic
memoriale
Epitaphio-
se

Onbeiste apud Florentiam in Notis Hieronymianum apographum hodie post se, de quibus jam actum, Africanos martyres duo isthuc vocabulis hic alibi, quibus non eodem, quo hi, loco possit esse, quos subdit, Martyres alii indicatur, mox poat ut ita praestatur: Caiti, Quincti, Septimi, Venusti, Ikati, Secundi, Donati, Sereni, Crescenti, Tarni, Probi, Andronici, Niceti, Natalis, Firmini, Herculi, Cassi, Eusebi, Florenti, Victoris. Corbeienfi ad amissam consonam vetustissimum apud Dacherium, quod S. Hieronymi nomine inscribitur, Martyrologium. Nec ab hoc & Corbeienfi Florentini textus seu Lucense apographum, si modicum quantum ad modum, quo nomine alii- que aliter in hoc, quom in illis, effertur, distem- peris exceptis, multum differunt, utpote post Martyres in Africa annuntiatus sic ha- betur: Et alibi Caiti. Quincti. Septimi. Venusti. Beati. Secundi. Donati. Sereni. Crescen- ti. Tarni. Probi. Andronici. Niceti. Natalis. Firmini. Eneli. Cassi. Eusebi. Florenti. Victo- ris. Ast Epitaphio antiquissimum à tribus hinc jam adductis epographis nunquid discre- pat: praeterquam cum quod Martyrium interci loci classis, quom huc hodie annuntiationibus modo doctis memorat, perperam hui, ut mox in Martyriis Africanis monui, recessisset, Probat, qui in illis annuntiationibus Andro- nico praeposuit, omittit, Vistorique, qui in istem annuntiationibus locum nilivum occu- pat, Jocundum substituit; qua quidem, in re hic illic, quod solum sit, sequendum hodi duxi.

discrepat, ab
rationem hic
aliquam
suscipere ab
illis datur.

2 Adhuc has voces de alibi post Enclium repetit, itaque martyres, quos mox subdit, non eodem, quo idem Eraclio cum aliis ei pra- missis martyribus, passus esse loco, significat. Neque vero postremo hoc in capite carpendum videtur. Utinam tamen sit, certe eadem est Mar- tyribus, quos Eraclio praemittit, duo ut mini- mum, Tarachet nimbum & Andronici, oltu praefus loco, quom Cassius & Florentius, quos eidem Eraclio subiungit, sunt passi. Illi enim, uti infra hoc ipso die in Martyribus, Colonia Agrippina & in eius vicinis passus, videntur, una cum Vitoris in Germania; Illi vero seu Tarachus & Andronici, uti ex eorum Actis, ad eam proximè sequentem, quo in Martyro-

logio Romano memorantur, Operi nostro inscri- ptis, constat, una cum Probo in Cilicia vita sua corsum, fuso pro Christo sanguine, consummabant. Illos porro jam conspicimus, ut, quom locis sic illi martyres, Tarachet videlicet, Probus, Andronici, Cassius, Flo- rentius & Vitor, passus sint, habemus comper- tum: cum autem id ita sit, locumque canora, quos Martyres quatuordecim, supra in titulo praeposuit, martyrium fabulant, penitus igno- ramus, vel idcirco de hyste salta, utpote dis- tinctam interci loci Martyrium classis, qua propter nec sex illis, uti cum istis quatuor- decim in Florentini textu, in vetustissimo Da- cheri & in Corbeienfi apographa coniungit, complectatur, conspicientibus, scilicet hic agi- mus. Ast ut plerumque alibi, dum de Marty- ribus, sola sunt Hieronymianorum codicum ope notis, traduntur, evenire solet, ita etiam hic, quod de quatuordecim nostris Martyribus dica- mus, agere incipimus.

3 Etiam eorum martyrii non tantum pe- lastro, sed & epocha in obscurum est, tantum- que obscurum, ut, quos pesserint, vel utriusque sint nota, ut ne modus quidem, quo quorundam efferenda sint nomina, sit certo innote- scat. Interim, etsi Niceta & Firmin: in Epitaphio Hieronymiano epigrapha legatur, aliis tamen, in quibus Niceta & Firmini inveniunt, Hieronymianis omnibus epigraphis postis, quom uni Epitaphio, adherendum putari; quomvis autem Scenic seu Sereni non tantum in Epitaphio, sed & in Gellonensi apud Dacherium epigrapha ac in ipso Florentini textu occurrat, alio tamen, in quibus Sereni habetur, Hieronymiana epigrapha numero pla- ra sunt nec evanescere infirmitate, huiusque ea, quibus etiam Galeginus & additones, saluta oratione ad Wandebertum salta, suffragan- tor, sic sum secutus, ut duorum summi Mar- tyrum, quorum alter tertium, alter undecimum quatuordecim inter, de quibus hic agimus, lo- cum obtinet, nomina in titulo suo disiunctio- ne expressim, quod, quomvis quidem è genio- ris modis, quorum alter Septimianus & Vitalis, altera Septimus & Natalis duo isti Martyres vo- caneur, prior in Florentini textu & in Epitaphio apographo sanctorum, posterior tamen huiusmodi & Corbeienfi apographo & vetustissi- mo apud Dacherium S. Hieronymi nomine inscri- ptio Martyrologio, quod Epitaphio & Floren- tino

etiam hinc
de modo quo
venerunt sint
aliqui, pra-
missi.

F

AUCTORE
C. B.

stant textus auctoritate & ponderis viri cedunt. Hodie quidem Vitalis in aliquot Kalendaris etiam legitur, sed hac tanta auctoritate non fuit, et propterea Hieronymianus codices, in quibus Natalis scribitur, mendis infirmum, et aliisque, in quibus habetur Vitalis, certo standum affinem.

Falsi autem
quibus par-
tem sunt
inscripti.

4. Alter loquendum censebam, si praeceperat, ut in duobus praefatis Hieronymianis apographis non contrahitis, ita etiam in aliquot contrahitis scriberetur Vitalis; verum hac Vitalem seu Natalis nomen memorant, cuiusque etiam Septimum seu Septimo, et quatuordecim nostris Martyribus paucas tantummodo recensent, Maebianus nimirum, quod apud Maricatum tom. 3. Antedec. caput, solum memorat Severum; quod Maebianus etiam apud Sallierum itemque Labbeum, cum Seno non nisi addeat animum, Venustum ridet, Affricani aliquid Martyribus, de quibus super egimus, perperam hominum, propterea, siquae, quod apud eundem etiam Sallierum reperitur, Richenowense, quatuor tantummodo alius, Bonum nempe, Secundum, Donatum & Crescentium, adiungit.

Et ita quidem Hieronymiana omnia apographa non contrahitis, tam alia, quae vel de nos & Martyribus, ad hanc, de qua hic agimus, elapsi speculantur, lupi comperi, modo enumeravi; quod autem ad Bedam, Adoniam, aliosque, qui seculo viii aut ix. vixerunt, martyrologos jam pertinet, hi de nostris illis omnibus incerti loci Martyribus alium sileant; et non itidem omnes, qui Martyrologia, alia illa coniecta, possint auctores.

reconferatur,
addito ite-
rum Cartha-
ginensi Ka-
lendario.

5. Certe apud nos ante tom. 2. Martii in A. etate et in Tuncense Bedae auctoritas duo solum est illa, Venustus nimirum & Crescensius, ut ait Affricanus palustri perperam ascriptum, nos cum S. Pictore, alterius elapsi Martyris, memorantur hoc modo: In Africa nobile SS. Venusti, Crescentii & S. Victoris martyris. Accedunt Additiones ad Wandelerum, solum oratione scilicet. Harum auctor statim atque Eusebium & Hieronimum in Africa annuuntiarit, subiungit: Et alibi Scenit & Crescentii, itaque simul binos hosce Martyres, non in Africa, sed alio in loco fuisse coronatos, cum Hieronymianis melioris notae codicibus recte indicat. Gregerius & Florantius nostri M. auctor

C. et quatuordecim nostris Martyribus solum animum, Venustum nempe, qui hosce inter quatuor censetur, hodie etiam commemorant; est cum, utpote quoniam ad Eusebium & Eralio, quos in Africa signant, vocibus & alibi interiectis haud sejungant, Affricanum cum duobus super relatis Hieronymianis codicibus contrahitis, Augustano nimirum & Labbeano, perperam faciant. Duobus hosce recentioribus hagiologis addendus adhuc est Galestius. Hic quidem non Venustum, sed pariter solum animum & nostris Martyribus, Senonem nempe, qui ostendit hosce inter locum tener, hodie etiam celebrat, et si interim cum & ipse eodem modo, quo illi Venustum, Affricanum perperam faciat. A Martyrologis, quibus hactenus inhaurimus, venimus modo ad antiquissimum ecclesiae Carthaginensis Kalendarium.

6. Id, quod Mabillonius Observationibus d. se illustratum tom. 3. Petrum Analeth. editio- nis anni 1682 publici juris fecit, et scilicet se- ptimum antiquius sub eorum initium pronuncie-

vit, sic habet: vi. Id. Oct. sancti Quintali; in hoc autem monumenti istius certe verosissimi locum laqueos Mabillonius se observat: In eodem Hieronymi Martyrologio, verosissimum scilicet Dacherii, in quo, ut statim dixi, in Kal. Octob. habetur: "Et alibi Januarii, Solis, &c." vi. Id. Octob. notatur inter alios Quintalium hoc modo: "In Africa Aemili, Dionysii, &c. Et alibi Caii, Quintalii &c." ejusque dies huius loco respondere videntur. Ita ille, sicut nimirum Quintasium seu Quintasium, Kalendario Carthaginensi hodie inscriptum, cum Quintalio, quem hodie pariter verosissimum Dacherii alioque, et super vidimus, Hieronymiana apographa non contrahitis celebrant, animum atque eundem videri, non obscuri indicant. Et vero, quod Mabillonius hac in re visum est, mihi etiam verosimillimum, in eo prope certum, apparet; ut vis ex se vis quidem emendandum putem, quod etiam unum solum & quatuordecim nostris loci incerti Martyribus in antiquissimo, de quo hic nobis sermo, Kalendario hodie memoratur. Nec obsistat, quod Hieronymiana apographa Quintasium, quem celebrant, alio loco, quem in Africa, passim produant; neque enim Kalendarium Carthaginense vel Quintasium, quem memorat, palatium in Africa collocat, vel solos Martyres, illidem passus, commemorat.

7. Quod si itaque, quae ad Quintasium, Kalendario Carthaginensi hodie inscriptum, pertinet, novissimum, et simul, quod ad Quintasium (Quintasium legit solum Eptemcentis) verosissimum Dacherii alioque super relatis Hieronymianis apographis hodie inferunt, pertinet, nos habere comperta, vis non indubitanter poterimus asserere. Atque hinc quidem modo non inopie se arguerit: Didim ecclesiae Carthaginensis Kalendarium hunc praefert titulum: Ille continenter dicit natusque Maritimum, & depositionis episcoporum, quos ecclesia Caragenis universis celebrant; cum autem, uti hinc nemo non concludit, Kalendario Carthaginensi Quintasius celso seu sexto annuo celebratus ab ecclesia Carthaginensi fuerit, consuetudinem sit, ut verosimillimam eundem etiam in hoc honorem Hieronymianorum Quintasius, utpote a Kalendario Carthaginensi Quintasius verosimillimam, et dixi, haud diversus, fuerit edepes. Perim quis posterior hic Quintasius? Mabillonius post verba, super ex ipso hac transcripso, ita persequitur: Epistole Petrum Arcelantium, Silvestro Pape datus, complures subdebant episcopi, quos inter nos paucos ex Africa istuc convenisse, non dubium. His Quintasius accensitur, cuius solus nobis incognita. Adhuc inter Mauritium Caelestinus episcopos, qui cum ceteris ab Hunerico Carthaginem acti sunt, Quintasius Munucianus locum habet.

8. Mabillonius ergo, uti ex his ejus verbis apparet, propperit, ut credet Quintasium, Kalendario Carthaginensi hodie inscriptum, ac proin etiam Quintasium, in Hieronymianis apographis hodie pariter memoratum, alterorum ex episcopis, quos hic memorat, existisse. Neque vero propterea immerito strigorem illum ite animo affectum pronuntiare aequum. Est enim in Carthaginensi, de quo hic, Kalendario praeter episcopos, quos pro martyribus accipere praepositum ite Expositionis nomen haud cogit, non alia, quam Martyres, et Kalendario isti pra-

cat inferunt
est Quintas-
ius: a ma-
gno verosi-
militudine
haud diver-
sus.Eam ex ep-
iscopis homo-
genit, quos
memorat
alterorum*Cartha-
ginensis an-
nui cele-
brat.

F

suspectus
Mabillon-
ius: quon-
iam quidem
fuit
Mabillonius
et alii

A *fixus moxque huc transcripsit titulus fideles memorare videatur, ibidem tamen martyris nomen non tantum pro stitit nominis Martyni- bus, qui tormentis suis pro fide insidit sunt immortalis, sed etiam pro illis, qui tormentis pro fide toleratis superstitas in pace tandem quiescere, accipiat, uti vel ex Felice Nolano, eidem Martyrologio ac Romano hodierno ad huc Kalendas Februarii inscripto, qui certe, uti ad hunc diem in Opere nostro videre licet, tormentis suis insidit immortalis hanc est, manifestum erudit. Jam vero, cum res ita habeat, est sane, cur merito, ut Kalendarii Carthaginiensis seu Hieronymianorum Quintibus cum alterutro ex episcopis homonymis, supra a Mabillonio memoratis, unus idemque hanc sit, revocari saltem queat in dubium.*

adfectu fuc-
dant.

9. Etiam, uti quidem Patrum Aristen- sum epistola, Silvestro I. Papa data, est con- ellis, ut Mabillonius ait, Quintianus, ignota sedis episcopus, subscripsit, anno 314, uti e Pagii in Beranum ad hunc annum Critica nemo non colligit, fuerit conscripta, nec post annum 313, quod cum illi pace gessit fuerit Ecclesia, passum esse hunc episcopum, verum ille sit, fieri tamen potest, ut, Ecclesiam paulo ante id tempus Diocletiana ac Maximiano per- sequentibus, non parcas pro fide arumnas per- tulerit, usque diu ac patienter toleratis su- perstis, post pacem Ecclesie redditam beato sine nigritis ad Dominum. Quod autem ad Quintianum, Muscatianum episcopum, jam speciat, nec hunc invenio vitam terminasse martyrio, seu tormentis, quibus sit immortalis; verum, cum Catholici Africa episcopi, qui, ut Per- severantius Wandolice lib. 4. Viduar Vicensis refert, ab Imperio, Wandalarum rege, oc- cidit, Carthaginem pro reddenda fidei sua ra- tione anno 434. venire, in Prævinciarum & Civitatum Africa Nurtia accessit, fieri potest, ut etiam inter horum quadraginta sex, qui, eodem Villore esse, in Casam relegati erant fuerant, locum haberit, indeque post multas arumnas, pro fide toleratas, diem ex- tremum clausit.

10. Cum itaque, uti e jam dictis consiqui- tur, sciam esse queat, ut pro Martyribus, no- mine isthoc in stitit significat hanc ac- cepto, habuit ad ecclesiam Carthaginiensem fuerit

ambo episcopi, a Mabillonio supra memorati, eorumque, ut horum alteruter non existit N. Quintianus, Carthaginiensis Kalendario hodie velut martyr inscriptus, dubitavit non immerito potest. Ac ego quidem magis propendo, ut de posteriori possit, quam de priori e duobus dictis episcopis dubium illud moveri possit opi- ner, quod, cum ille facile in Corsica, nec e jam dictis prout est colligere, alibi queat, hanc difficulter isthoc opinio possit componi cum al- tero, quod Kalendarii Carthaginiensis Quintia- num unum atque eundem puto cum Hieronymia- num apographum Quintiano, qui alibi, quam in Africa, in hisce signatur. *Ass. erit factus etiam, qui idem dubium de Quintiano, incerta sedis episcopo, moveri possit possi- tendat, tam quod nihil omnino, qui minus huc alibi quaque quam in Africa possit seu mortuus credatur, impediat, tam quod Quintia- nus alique incerti loci Martyr, qui cum eo hodie in antiquissimo apud Dacherium, quod S. Hieronymi nomine insignitur, Martyrologio supra plus semel jam inserto annuuntur, primo huius manu, ut Rucartius in suis in Af- ricana ecclesia Nativum observantibus pag. 365 indicat, videatur fuisse inscripti, recen- tiorque sit Quintianus Muscatianus quod in id in ipso locum habuisse facile credatur.*

11. Unus res habeat, tempus equidem, quo Hieronymianorum Quintianus, nupce a Kalen- darii Carthaginiensis Quintianus, verosimiliter ut dictum est, hanc diversus, mortuus sit aut passus, sit prope e tempore, quo secundum jam dicta præfati duo episcopi siuuerint, determi- nari modo hie possit, si horum alterutrum non tantum existere potuisse, quod e jam dictis con- sequitur, sed & re etiam ipsi existisse Kalen- darii Carthaginiensis Quintianus, solide ac cer- ti probat aliunde possit. Verum, cum id fieri hanc queat, nihilque obstat, quo minus quin- tianus alius, qui e Kalendario Carthaginiensi & Hieronymiani apographis, pro Christo fidei alibi quam in Africa fungine, meruit in- scribi, scilicet i aut aliquo e tribus seq. ex- istere potuisse credatur, Quintianus ipse non mo- gis, quam aliorum credam, quod cum eo hi- decimas, martyrum possessionem seu obitum deter- minatu sculo animi intellegere, hincque supra lu- margine Sociis incerto adscripsi.

AUCTOR:
C. B.
concepisse
videtur i. est
etiam ead
vera hanc
sit, tempore,
quo Quintian
fuit

E
E. quod e
in hic den-
est. i. i. i.
fuit, ead
incertum.

F

DE SS. GEREONE ET ALIIS CCCXVIII;

DE SS. VICTORE EJUSQUE SOCIIS : ITEM DE

SS. CASSIO, FLORENTIO ET PLURIBUS

ALIIS MARTYRIBUS,

COLONIÆ AGRIPPINÆ ET IN EJUS VICINIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS

§ I. Palæstræ diversæ, quas Sancti nacti sunt; cur de hisce omnibus simul hic agatur, & qualia sint, quæ cedituri sumus, eorum Acta.

SUB PROCE-
LTIANO ET
HEATHINGO,
S. GEREONIS
& SOCIJ Co-
lonia A-
grippina.

*Arxys, in titulo hic propo-
siti, qui omnes existunt
Thebæi, infra examinabuntur,
dignitates sunt, ut hodie in
Uffordo, a se illustrato, Sol-
terius observat, offerunt per-
sonarum ratione & vid, ut conuenit, proce-*

quom implicat. Ut igitur in hisce utramque
enunciandi ratione & vid, ut conuenit, proce-
dem, de tribus diversis ad Rhenum urbibus,
quarum quæcumque aliqui ex illis glorioso pro fe-
de certamine illustrerunt, nonnulla præmitto.
Primum hæste inter locum tenet Colonia A-
grippina, omnibus postea nota ac in O-
pere nostro, eductis, quæ ad illam illustran-
dam facerent, notitiam, tam sæpe memorata,
quæ necesse non sit, hic plura offerre, quod le-
ctori notus eradet. Ibi porro SS. Geronis So-
ciorumque ejus trecentorum decem & octo pelustra
a Flaro, Alone, Uffordo & aliis plerisque
martyrologis hodie signatur, nec his, quibus
etiam Martyrologium Romanum hodiernum con-
sentit, refragandum apparet. Esi enim campi,
quos Octobon Sociique ejus fusu pro Christo san-
guine, ut traditio juxta et hoc um Alfo num-
14 perhibent, riguerunt, intra ipsammet Colu-
niam sui hæud sint, adeo tamen civitati ecce-
berima sunt vicini, ut, quod gestum in illis
fuit, fuisse quodammodo in hæc gestum repu-
tari queat. Adhuc locus, quo, ut infra vide-
bimus, sanctissimi isti Martyres, socii a mor-
tyrio in piceam projecti, sepulchrum post notum
fuit, magnifico modo ecclesie, a S. Geronimo
nomen sortite, conspiciunt, hodie præciat a lo-
co, quo sunt passi, fuit remotus, Colonien-
sibusque mentibus nunc inclauditur. Ille ex infra
dicendis magis illustretur.

2 Ad alterum modo e tribus hic memoran-
dis urbibus, ad quam S. Victor ejusque Socii
martyrii coronati sunt, progrediamur. Hanc,
quæ ab incolis Socium sui Zonit vocatur, La-
tine studiis Sanctus, vulgus Xantum appellat.
Ito in futa in Fortunati lib. 2 Notis pag. 45
Bromerus; ex illa autem, quam, ut ait, Sancti-
denſi oppido vulgus tribuit, appellatione or-
som reor, ut quidam media ævo om vumibil
seruit, qui præpossero otiquitatis amore ab-
repi vel ab iſſimæ Troianis, in Germaniam
poſt Troia excidium oppuſſi, vel ceræ a Fran-

els, origine, ut fabula ferebat, Troianis, con-
ditum fuiſſe Sanctiſſe oppidum, tamet creden-
bant, nomen hinc Xanti, cum Troia Minor in
majoris exſiſte memoriam nuncupetam primo &
ſuis conditoribus fuiſſe, inditum poſt fuiſſe,
perperam exſiſtimant, a flavio quodam, qui,
ut commiſſeſcatur, Xantus, nomenclature
a cognomine Troædes ſuio acceptæ, voca-
tus fuiſſet, oppidumque Sanctiſſe olim attuliſſet.
Orto Friſingenſis, qui ſeculo xii floruit, in
Chronico ſui lib. 3, cap. 45 ſic ſcribit: Victo-
rem etiam cum ceteris in urbe Troia, que nunc
Xantis dicitur, interemerunt. Nec ab hoc chro-
nographo hodie in Martyrologio ſuo diſſenti
Gervasio, ſuſcepit Victorem apud Troiam, que
nunc (verbe ejus ſunt) Xantis dicitur, poſſum
ſermons; id autem, quod jam dixi, ſeſti ex-
ſiſtiſſe, Adolphus, dux Clivia, qui M. San-
ctiſſe, hic infra pluribus memorandum, ſeculo
xv conceſſit, luculentiffime omnino prodi-

3 Etiam narrantur primum, jam ab aliis
conſiſſe, de Priamo Janiore, Priami Magni
Troianorum regis nepote, ejusque poſt Troia-
nam excidium in Italiam, indeque, tranſmiſſi
Alpibus, in Germaniam ad parces, Rheno vi-
cinas, adventu in iſta lucubratiſſe ſua pro-
fatus, ita deinde in hoc pag. 18 de eodem Ju-
niore Priamo loquitur: Civitatem prægrandem
edificavit, quam Troiam Minorem, que nunc
Xantis a quodam fluxu iſdem quondam ci-
cumfluente dicitur, nuncupavit. Joannes Mi-
cheali vander Ketten, monaſterii S. Maria Flo-
ris Ordinis S. Burgitta inſere Cæſarian Prior,
infra adhuc memorandam, in epifulo, ad Pa-
ſchæbrachium anno 1622 die 7 Maii ſcripſe, ita
ſerè quantum ex ſuſſantem memorat. Apud
Virgilium lib. 3 Eneid. ſequentibus hiſce ver-
ſibus:

Procedo & parvam Troiam ſimulacraque na-
gis

Pergama & ærentem Xanthi cognomine rivum
Agnosco, Scæxque amphioche limina porce,
Æveas, cum in Epilum ad Ithacem, qui ip-
dem urbi, a ſe poſt Troia excidium condita,
Troia Parva ſiſtingit præſentem Xanthi no-
men indiderit, oppuſſiſſe, loquens inducitur;
illos autem cum Sanctiſſe quidam antiqui,
qui Francorum a Troianis originem credentes,
teſſimus,

S. Victor &
Socii in San-
ctiſſe, quod
incolæ Troia
nunc vocant.

ut Sancti-
ſſe quodam
modo vi-
deatur.

F

A legissent, occasionem hinc, ut suspicor, arripere dicendi sui potius committendi, oppidum suum vocari Xanthum, quod à Troianis fuisse conditum, quodque, cum à illis Troiam Minorem fluviumque præterfluentem vocassent Xanthum, saltem tandem temporis lapsu esset, ut à fluvio illud oppidum, priori nomine antiquo, nomenclationem accepisset Xanthi.

à Xantho
fluvio, qui
id aliquan-
do alluit.

4. Ita ille, verum quidquid sit de suspitione, quomodo vir de Mæsto nostro plus semel bene meritis hic suggerit, fluvius equidem, nomine Xanthus seu Xanthus, qui undis suis Sandense oppidum rigavit, nupiam vel apud geographos vel apud scriptores alios fide dignos memoatur, cumque id ita sit, factum est, ut illud à fluvio huiusmodi nomen suum exceperit, qui tradit? Porro ac potum commentum est, Pighius in Heracle prodicio & post hunc Fleyus in Circ. W. ess. pag. 269 affirmant. Nec est, quod præterea dicat, Troia equidem nomine antiquitus diffinitum inveniri Sandense oppidum, facillique adeo fieri posse, ut, quamvis non à fluvio Xantho, qui id aliquando alluit, à cognominis tamen Troadi fluvio, à quo haud procul (adi Geograph. Antig. tom. 2, pag. 37 Cellarius) absit Troia Major, appellationem Xanthi exceperit; est enim verè istud oppidum non tantum in Adle editis num. 14 Troia, verum etiam in pluribus vetustis tam Latinis, cum vernaculis litteris, ibidem affirmatis, Troia Minor, nec etiam, prout in suis Clivaria Annalibus Thebanochærorum part. 1, pag. 21 ait, Francorum Troia vocetur, id tenent, ut nonnulli contendunt, Troia nomen traxit non à Troia Majori exco, sed à colonia Romana, à cujus vicinorum sibi Veterum Castrorum sulcus emersit.

ad ab alto-
re cognomi-
ni Troadi
fluvio.

5. Hæc enim, quæ apud Cluverium Germ. Antig. lib. 2, pag. 90 in Antonii Itinerario Colonia Trajana appellatur, Rheumque descendens Petrius sollicitur, ibidem apud eundem Cluverium in Tabula Itineraria per errorem Coloniam Trajanam nuncupatur, hincque, ut voluit, est factum, ut, vix Tabula huiusmodi, Sandense quidem, sit etiam antiqui, qui oppidum fuisse aut à Troianis eorum à Francis, origine Troianæ, conditum jam erant, minus id vel Coloniam Trajanam, vel Troiam Minorem vel Francorum etiam Troiam appellare dubitaret.

C Francorum Coloniam Trajanam procul absiit à loco, quo modo suum est Sandense oppidum, hocque adeo ex illius ruinis haud emerisse, Cluverius alique contendunt; cum eorum id ita sit nec eorum opinio videatur improbabili, modo etiam, Sandense antiqui, qui oppidum suum aut Troia Minoris aut etiam Francorum Troia nomine designaverant, nomenclationem illi non à Colonia Trajana, per errorem Troiam vocata, sed ab ipsius Troia Majori seu ad Adolphum in M. sup. laudato pag. 11 & Helianthus in Adle editis num. 19 loquuntur, à Majorum suorum solibus repetisse, concedant, nequequam tamen consequere hinc erit, ut Xanti nomen, quo de vulgo, ut Browerus ait, appellatur idem oppidum, à Xantho, Troadi fluvio, fuerit deductum. Ita arbitror, quod non quidem Troia Major, est etiam fuerit haud procul ab hoc, ut jam dixi, sit, Xanthi ipsum nomine invenitur diffinitum.

nomen esse-
gu, Clivaria
opide.

6. Jam vero, cum res ita habeat, neque etiam, ut jam supra ostendi, Sandense oppidum à fluvio Xantho, qui id olim alluit, nomenclationem suam sit sortitum, reliquum

est, ut hæc à S. Victore ejusque Sociis, ibidem martyrium passis, sit repetenda. Atque hinc, ut à Miras in Fastis Belgicis & à Fleyo in Circuli Westpholici Annalibus pag. 288 dicto, in ecclesia Sandensis vestibulo figens etiam titularis seu inscriptio, Ad sanctos Martyres, olim legebatur. Porro à jam dictis ulterius modo consequitur, ut, quamvis etiam, non tantum de vulgo, ut Browerus censuisset videatur, sed & ab eruditissimis ac imprimis à Boudando in Geographio, Clivarium prope Rheum, de quo hic disputamus infraque adhuc §. IV sermo recurret, oppidum Xanthi appellatione donetur, potiori tamen jure Sancti aut Sanctum sit vocandum, nisi, si forte parum, errare cum multis, quomodo sepe cum paucis, hic etiam successus præstet. Ceterum loquendi modo minus stricto usus S. Victoris & Sociorum ejus palestram in vicino Colonia Agrippina, est interius hoc à hoc illi sit Sandense oppidum duodecim ut minimum Septentrionem versus miliaribus Germanicis abest, constat: quæ de re loquens hic adhuc movisset contentus ad ultimum è civitatibus hic commemoratis, Bonnam omnino, jam progreditur.

7. Hæc itaque, quæ Moguntion later & Coloniam Agrippinam Rheum adhaerent, quatuorque à postrema hoc civitate miliaribus Germanicis distat, sacro SS. Calli, Florentis ac plurimum aliorum sanguine, pro fide usque, fide rigate. Ita confusus ac perperat, cui non paucæ mox obsequenda suffragantur, fere creditio. Verum hæc falsum esse seu Callium, Florentium ac eorum Socios nequequam Bonnam pro fide obtinuisse, Miras hodie in Fastis Belgicis & Burgundicis contendit; id autem facit, quod per Veronam, ubi in Martyrologio Romano, præfixum id Urbani VIII iussu currigatur, fundissimè illi Martyres hodie annuntiabantur, non Bonnam, sed Veram illam Veronam, olim ad Rheum haud procul ab Alenaria, Hollandia oppido, stram & Vromgeli nuncupatam, designari existimatis. At recte quidem, olim ad Rheum seu potius fluvium à Rheno productam, in Hollandia Septentrionali haud procul Alenaria opulentam, quod anno 1104 fuit exco, existisse oppidum, nomine Veronam, ex Hadriano Junio & Suffrido Petro probat, est illi SS. Callium & Florentium eorumque Socios martyrium subsiste, ex Adle hic edendis seu ex Heliantho, qui hæc, ut infra videbimus, ex antiquioribus documentis conscripsit, nequequam erincit. Est enim Helianthus, qui ad hoc præterea suis antiquis non est, sibi per Veronam, ubi illos martyrio coronatus, nom. 13 notat, designare Bonnam, nupiam edicat, cum tamen illi de Verona, Hollandia olim ad dolum suum oppido, haud posse intelligi, ex ordine, quem in rebus narrandis servat, sit perspicuum.

Miras pro-
peram col-
lium.

8. Etenim, hoc spectato, facillius, quos post legiones Thebanæ eadem Agrippinam ad militet, ex hoc adhuc superfluit, eruditior Maximianus misse, non adversum aliquem, sed secus Rheum saguendo insinuare iter, idque facientes ad locum prius, quo mox Callium & Florentium ac alios, quomodo Coloniam Agrippinam, ubi dein Cæronem ejusque Socios necantur, pervenire cum id autem, si Callius & Florentius eorumque Socii Verona in Hollandia subsisterent occisi, assidue ad Helianthum, veritatem salva, haud potuisset, consiliarium sit, ut, dum horum martyrium Verona colloquit, de Verona

AUCTORE
C. B.

Verona Hollandia non tantum non potat, sed & debeat de civitate altera, Rheini fontes inter & Colonia Agrippinam sita, intelligi. Quod cum ita sit, nec praefer Bonnam civitas illa, qua Veronensem ferebat vocat, Rheini fontes inter & Colonia Agrippinam reperitur, nihil superest, quod ut de Bonna, ubi SS. Florentius & Callius eorumque Socii pro fide occubuisse passim creduntur, Hellinandum intelligamus.

RHEINI ad
RHODANUM,
qua dicitur.

9. Repone quidem forsitan unus videri, nec Bonnam Veronae nomine ab antiquis auctoribus duci, itaque duntaxat ex inscriptis nomenclaturam fuisse a quibusdam signioris aetatis libris, qui, cum antiquam Historiam, quod S. Ursula Sociarumque ejus professus è Britannia insula perrexit, legissent ac ex illa, hactenus solventes Veronam vel compendiatam fuisse appellatam, intellexissent, nec Veronam aliam, quam Holcam, agnoscerent, absurdum, quod referri viderent, rati sunt, hincque pro Verona Bonnam supposuere; verum vallem profluens S. Ursula episcopa Sociarum antiquam Historiam vel Bonna vel Verona nominasse, Crombachius, qui non sine diligentissimi examinis, in suis Ursulanis Vindictis cum 1, lib. 2, cap. xv docet; esse autem Bonna nec à Tacito, nec ab Ammiano Marcellino, nec denique ab ulla alia primo: hic antiquitatis scriptore Veronam nuncupatur, hoc tamen ut nomen uno aut altero post scriptorum illorum aetatem seculi attributum haud fuisse, pro certo quis affert? Eorum quidem, qui Bonnam ad Rhenum aliquando diem transire Veronam, falsa esse testimonia, Cluverius Germ. Antiq. lib. 2, pag. 82 affirmat. At, an rectè? Quam jam inde, inquit, à Neronis principatu eodem (Bonnam scilicet) nomenclata sit vocabulo, quo nunc etiam; quis credit, medio inter haec saecula aliud cum habuisse nomen?

ut probetur
seculo xi

10. Ita ille; verum an quod hic vult, cerè est amplectendum? Ita quidem mihi haud apparere, nisi, utrumque res habeat, Bonnae quidem scilicet, ut saepe vocata etiam fuit Verona. Id è jam vixit dicendum patet. Apud Sorium die xv Decembris in S. Annanis, Coloniaensis archiepiscopi, Vita, scripta xi conscripta, lib. 2, cap. 21 legitur: Duobus quoque peregrinis... opus Veronam, quae etiam Bonna dicitur, hospitibus appropinquavit in visa magna claustris Ecclesia: ne vero textus hujus verba, quae haec faciunt, fuisse forsitan in eandem, qui Sorius praefatus, & posteriori aevi interpolaturae intrusa, suspicentur, in dicta S. Annanis Vita lib. 2, cap. 21 narratur etiam miraculum, in homine Bonnae habitante patratum, quod, quomodo quidem Sorius, qui in loco primarium episcopi scriptum phrasibus mutavit, sine ulla Veronam mentione recessit, in altera tamen Vita ejusdem exemplari, quod codex noster QMS. 12 sub finem exhibet, differt id homini, in Veronam, quae dicitur Bonna, habitanti, accidisse effertur. Bonnam itaque saeculo xi dictam etiam fuisse Veronam, quis adhuc, viso isthoc Vita Annaniana testimonio, est infidus?

ut post Veronam
juxta
vocari
palastram

11. Quod autem ad saecula sequentia jam spectat, alteri è duobus monumentis lapideis, quibus sit à SS. Callio & Florentii societate Martyrum ossa in collegiata Bonnacensi ecclesia includentur, hoc cerè ante iconoclastiarum horrentum saec. xvi furorem erant inclusa, sequentes à deo periti.

Haec socium ferre me cluisse? petri cohortis, Quam, Verona, ubi vultus Thebes dedit, haud series quam anno 1166 fuerant inscriptae. Ita litterarum, quas Joannes Harermannus, ecclesia Bonnacensi decanus, ad Abram post visum hujus Fesslor Belgicus anno 1623 Bonna dedit, excerptam, cum Rosignoli communicatione ac penes nos exstant, me docti, uti etiam in Engelberti Secundi, qui anno 1274 obiit, aliorumque aliquot posterorum Coloniaensium archiepiscoporum sepulchralibus inscriptionibus Veronae nomine Bonnam distinguunt. Atque haec, è quibus Bonnam non modo sec. xi, xii & xiii, sed & duobus proximè saepe appellatam etiam fuisse Veronam, non immerito asimes, versatillimè aut parum, aut omnia Grevenot & Molanus habuerint perspecta, hincque cum SS. Callio & Florentii cum Sociis suis martyrum Veronae ab Hellinando collocari cussiverint, illas haec in arce, additè explicative, Quae à Bonna dicitur aut Quae vulgo Bonna dicitur, adhibet, hodie in Martyrologiis suis sec. xvi editis annuntiare haud formidant.

12. Neque vero etiam absque edificatione hujusmodi illas ab Hellinandi in Actis & a Petro in Catal. lib. 9, cap. 46 Veronae, seu, ut & posteriori hoc auctore etiam scribitur, Beronae perperam cognoscit, cum Beronae in hostiis in Martyrologio Romanum Notis pro certo, consideratis omnibus, quae jam allegavi, aspicere ausum, praestitum cum & Hellinandi & Petri, Veronam seu Beronam, de qua loquuntur, ad Rhenum sitam fuisse, asserunt, narrationisque ordine à Verona Hollandia sit etiam distinguunt. Verum, est ita animo comparatis sim, haec tamen verba Veronae, quae nunc Bonna dicitur, à Sadio hodie Sacerdotum nostrorum Actis in margine ascriptae, approbare haud quò; ita enim, Bonnacensem urbem fuisse Veronam prius, quam Bonnam appellatam, non obscurè absque ulla antiquitatis testimonio indicatur; cum autem id ita sit, proutque insuper, an vel jam tum, cum Callius & Florentius possi sunt, Veronae etiam nomine Bonna venerit, haud immerito, uti è jam supra allegatis neminem non intellegit, revocari in dubium, melius etiam facere reor scriptores, qui illarum cum Sociis martyrum, non Veronae seu Beronae, sed Bonnae simpliciter collocant. At, utrumque haec habeant, Bonnae quidem seu proptè Bonnam, quod hic eodem recidit, Callium & Florentium cum Sociis suis subisse martyrium, vel ex eo liquet, quod ibidem, ut infra videbitur, in collegiata ab ipsa nuncupata ecclesia omnia eorum ossa, penitus duntaxat excerpta, hodieque effertur, nec eo unquam vel Veronae Hollandiae, vel aliunde allecta fuisse inveniantur.

13. Accedit, illorum palastram cum altis, quoniam Bonna, collocari ab omnibus, si Martium, è quoniam, ut supra vidimus, Veronae in Hollandia signatur, & novissimos illius martyrologos, praestitum etiam, è quibus vel subitior vel haud satis distinctè exprimitur, excerptis. Verum, cum res ita habeat, ac proinde, uti è jam dictis consequitur, alio loco Callius & Florentium cum aliis pluribus, alio loco Geronem cum Sociis suis aliquot item Victor cum suis possi sunt, ut quid tamen aliae nostrae Martyres hic nunc fiant, ut uti etiam tribus diversis annuntiationibus in tres diversas quodammodo

et clivis val
clivissunt adepti,
est autem
ita

F

loci diversis
possi sunt.
hic tamen ab
Actis com-
munis fuisse
dantur.

dummodo

*dammodo classe; in Feltis stirps diversis im-
tisque seminibus, in uno e solo de rebus, au-
tutum singulis spectantibus, Commentario con-
jungimus? Itaque hic contra moram, & nobis for-
tius similibus in casibus saltem, procedendum
duri, cum quod, quae ad eorum nostris Mar-
tyres spectant, tam erile sint connoia, in quae
de Aurum uno electior agit, in quodammodo
de reliquis amissis final agere non rari com-
pellitur; cum quod fortissimè ipsi Pugiles Alti
holant commone, sine in quibus de hisse o-
mibus, Gersonne acrimia, Vichere, Cullio
Florentio coramur Siculis conjungimus traditur*

Mac El-
mandam, qui
fac. xiii fe-
ruis, hunc
quidam:

14. Ite, qui hodie apud Siriam exsistat, et, ut Tillemonius, r. 4. Movement. Eccl. pag. 429 observat, romanis, festiva Marti- rum aequorum luce in ipsam Constantinensem urbem habiti, speciem praesertim, Helianthemum, Fri- gidi-Monsis (Gallicae Froimont) Ordinis Cisterciensis in diocesi Bellouacensi monachum habuit auctorem. Ita Possat et Histories Latines lib. 2, cap. 55, pag. 445, Duploux in Antiquibus Eccl. Lapidibus in Movementis

Bellw. pag. 302 alibi affirmant, eo versum
millime ratione ducti, quod Vincentius Bell-
wacensis, Helinodus apud eos corti suppar
ex Aetio III in Spec. Iust. lib. 12, cap. 4,
pag. 457 multa de verbo ad verbum transfer-
bat, haecque Helinodus dixit attribuit. Por-
ro hic scripsit, quod alibi etiam Helinodus
Elindodus ex Helmundus vocatur, annoque
1030 clericali & Trichemio de Viris Illustribus
Ordinis S. Benedicti lib. 2, cap. 123 perperam
affertur, secundo demum eludendo et locuto-
re certo scilicet spurci, ut manifestum evadit
est, quia de Vincentio Bellwacensis mu-
lioratus in suo, quod anno 1244 affertur
Spec. Hist. lib. 29, cap. 108, Carolo de Vita
in Bibliotheca Cisterciensi pag. 147, Thysius in
Bibliotheca itidem Cisterciensi tom. 7, pag. 73
ex demum etiam Hilarique in Monologia
Cisterciensi ad certum Floroviti dicta memo-
ria produnt; qui autem res ita habet
multiflex probe fecit & Marcyum nol-
lum & qui, ut infra videbitur, suis Doctri-
nis et Maximiano passim sunt, atque Helinod-
us effertur, merito culmevero sub hinc fit,
ut quia de illorum Marcyio adiuturum de cano-
nicis in litteris missi, haud multum audire-
entur et fidei apud confectos, minus etiam fave-
re. inveniunt.

15. *Ambeduorum quidem non apparet, quia*
Helinandus, qui, nullis aliis Jacobitaribus
se exhibebat, clerus, ut Morus etiam ex vi-
rabat, uti vel ex opere aliud ad certam
Ferrandis hinc in Prætoribus palmis se,
exstille illis, et immunitatis antiquioribus
omnis aut saltem præcipua, que de Martiri-
bus nostris memoret, deponere; verum ante
hæc ipsa sit etiam, quod sciam certam æqua-
litate sententiam facient, fuerunt antiqua? Ex-
stant quidem etiam apud Mumbition. com. 1,
pag. 218 verid breviora quædam Sententiarum
nostrorum Adæ, verum hæc, utpote nihil,
quod in Adæ Helinandis non continetur,
completius, demeratur, quæ videtur infusum
Helinandi Adæ, in compendium, prologo &
epitome restitui, contraria. Quod si itaque
antiquiora quædam, que de rebus, et Helinand-
o narratis, sitem facere nunc existenter,
Martorum nostrorum Adæ scriptoris isti ver-

præstatur, opus est finē, ut si Monbitionis fuerint diffinitio. Et verò quæsumus saltem Sanctorum nostrorum aut, si movis, S. Geronimi Aſe, si Monbitionis diffinitio, qua fuerint Helionandis antiquior, ulim exſtitit, ē. S. Norberti apud nos ad vi Janu. dicti Vite, haud dū, ut ibidem docuimus, poſt Sanctiſſimorum hujus murem, ex proin, cum hac anno 1343 eveniret, ante Helionandi avarem conſcripſit, concludendum eſſe.

16 In circa medium feci. xii iaculationes, ann.
20 circa medium feci. xii corporis, quod d. S.
Noberto Colonia Agrippina in Colonia de cele-
stissimo anno 1211 feci immensum, indicium
quo id S. Gercoenis in mirabilia fuit credendum.
feru institutor, sequente ipso occursum
verba: Et ne quis dubitet, ipsum (Cassianum
filius eius) S. Gercoenis non esse, hinc pro-
corum, verum manifestum ejus fuit, indicium,
quod de morte & martyrio ejus loquatur, quod
per caput, & non tantum caput, sed etiam
Quoniam inquit, uti ex his Vitis Norbertine
apparet, fuitque etiam signum de hoc allegatis
apparet, ubi expositum Martirum nostrorum
aut saltem S. Gercoenis Alia, verisimiliter,
fuit non miris editis, aliquando saltem aut feci.
xii confisere et proli Helinodis antiquior
verum, etiam ubi Helinodis praeterea? Id
enimvero miris habet apparet, immo contra, cum
mortem (verba, 2 S. Norberti Vitis non re-
late, videri) S. Gercoenis, capite dimidui obfiste,
fuisse illorum, tradere, id saltem, quod mihi
fuit Helinodis prode, fcriptum hinc ille
habet praeterea, quoniamque orationem effi.

17. Nec est, si quis fures, Alique illa prae-
luffe Heliantho, omnia etiam habere
comperit, multum inde addidit, ac fuit,
good, quo tempore, quo fide & quo firi
illa fuit, adque latere, occidere de Adh,
quo Heliantho exstiterit. Quod cum fide
hac fuit, apud ipfam, ut fupra dicitur,
eandem, longumque temporis fpatio & rebus
de quibus agitur, remanet, habentia, exiguu
dumtaxat in pretio fane habenda. Verum, si
quis habet, ea tamen, good meliore habet fup-
petent, in capite ac numeris pro more noſtro
diſſiſe recteque fuſſeſſit, ubi id fuit neceſſe,
illuſtrare, et codice noſtro PMS. 159, fide
hujus cum editis a Surio & M. Andream
collatione, et Commentariis hujus calcem
reſeſſe; eſt autem Monſtrantia, quoruſſe
noſticia dicit, Mortuoruſſe noſtrotoruſſe
Ad perire recedere, good, ut fupra dicit, Helian-
tho, dumtaxat fuit compendiuſſe, viſum ha-
bit, in eam, ſeuſſe fuſſeſſe id expedit juſtice-
re, in Commentariis hujus decora adhibetur
etiam illa.

18 *Necesse est profus inuicem negligam
membrantem, ut in cirulo vocatur, antiqua
capituli & ecclesie S. Vithorij oppidi Sanden-
sij biblotheca librum Jani supra & me sub Jo.
Sandenstam nomine citatum, itaque deinceps,
ut brevitate finiam, infid. citabo, quousque
idei res celsiter, citandum. Hic, quoniam anno
1693 & f. de scriptum Joannes Michael vander-
Kestem supra laudatus de Papachrochom non-
nullum misit, autorem habet Adolaphum, pri-
mum & Clivis comite regione ejusdem ducem.
Ite hic citabo, libris illis f. hibernationis,
quam hic compendit, pag. 11, me dices, mox
etiam compendio exponens, quoniam in libris*

and the
allergic
response,
the efflu-
ent.

1

hard surface
tarry fluid
irregular,
like tarred
surface.

F

the group of
Lacubertian
is, the con-
struction,

AUCTORE
C. B.

ent scribenda, ut pag. 21 indicat, anno 1420 operam dedit, profuturum. Ea, ut, quo loco habendum sit Opusculum, pateat, lectori ob oculos pono. Auditor perquam illustis, qui velut princeps numeris omnibus abfoluit a Tischenmachero in Clivia Anaal. part. 2, f. 2. laudatur, in prima è partibus quinis, in qua Opus suum pariter, annuallorum de origine, quem Franci à Trojanis trahent, nominatque, qua hi Sennensii oppido insidierat, commenta amplexus, quadringentis ac quinquaginta quatuor id annis ante Roman conditum statuit; quod sane nemo admittet.

19 *Asi*, qua in reliquis Operis sui partibus memorat, proponatur. In secunda mox SS. Maritii Sociorumque Theodororum MM., de quibus apud eos ad diem xxii Septembris jam esset, et dein SS. Victoris, Gereonis, Calli, Florentii Sociorumque item MM., quorum pars in oppido illo martyrium subiit, Possionis, sub Diocletiano & Maximiano tolerat, prolixè exponit; in tertia aon pauca, qua ad Constantiam Magnam Imperatorem matremque ejus S. Helenam spectant, persingit; in quarta de ecclesiis, ab eis, ut vult, Colonia Agrippina, Scaulis et Bonae in Sanctorum aedificiorum, quorum corpore ibidem levenerit et terra mandatis, honorem exhibitis, tractat, ac in quinta denique variis ecclesie collegiatis Sanctorum easus adversos, plurium in hac corporum, que, ut prout, Sociorum S. Victoris ecclesie, ibidemque a S. Helenam fuerant humanæ, inventionem, reliquiarum ejusdem S. Victoris translationem allaque, ad ejus possessionem ac partem etiam S. Gereonis celum seu gloriam possessionem pertinentia, commemorat.

20 Verum omnia, qua partium harum secunda, tertia & quarta (neque enim etiam de prima, cum commentaria, qua hoc memoratur, certo fiat, loquendum hic est) memoria prodit, quantum arte Christianæ scilicet, ut à jam dictis scilicet colligit, sunt prægressi; cum autem res ita habeat, ut proin in illis dicit Adolphus, qui d. sculo isto, nempe anno 1448, ut Tischenmacherus loco suprà cit. docet, vixit fondus, mille amplius annorum spacio absist, majorem certe quam sit documentorum, è quibus hæc, fidem haud meretur, excutere, quantum ad hoc illa in tribus distis partibus narrata, haud magnam, cum hæc vel ex Helenandis Sanctorum aedificiorum Aliis, vel ex aliis, quorum notitiam haud præbet, locorum ætatis ac fidel documentis demonstrat accepit, laudationi sue, qua pietatem allegit ubique fere sitat, auctoritatem adjungit.

21 Hinc illa rebus, qua ad Sennos nostras spectant, illustrandis ætæ nulli eos certe admodum exigua erant præsidio; ali aliter quantum ad ea, qua in postrema seu quinta Opusculi illius parte narratur, res habet. Talia enim hæc sunt, ut persique, si conspecta ab Adolpho haud fuerat, et scilicet vel è traditione, d. tempore, quo ressa erant, haud alium remota, vel ex doctissimis ecclesie oppide Scaulensis, qua fideinde erat, facillique sibi, cum id hoc habet imperium, comparare possit, monumentis explorata verosimilitudine existimari. Quid quod Adolphus supplicationem, solenni ritu institutam, in qua ipsemet, ut scribit, S. Victoris reliquias humeris suis portavit, illa etiam ultima seu quinta Opusculi sui parte commemorat? Etsi itaque hanc prælo

integram hic mandadam haud censam, et vix, qua completitur, exhibetur in hoc Commentario sim, ea tamen magna ex parte haud parvo mihi, quod præcipit ad S. Victoris ac partem etiam ad S. Gereonis celum spectant, etsi sua futura, dum de posthuma Scaulorum nostrorum gloria tractabo; quod, cum Helenandis horum Alia Commentario hæc subdedit, sum solutus, addidit ad caitem, velut curandis loco, epistolæ, quod corporis, quod S. Gereonis credendum passim fuit, inventionem, Colonia Agrippina anno 1121 factam, Radolphus abbas Trudonopolitani, qui ipsemet rei interfuit, exponit.

§ II. Martyrologiorum antiquiorum in Martyribus nostris annuntiandis confusio & discrimen, difficultatesque, quæ inde nascuntur.

UT quàm confusi ac è se se diffusi in San-
ctis nostris annuntiandis Fæsti sacri antiquiores fuit, facilius juxta ac didicidit le-
bor perspicat, annuntiationem, quibus istos horum præcipui celebrant, Jovis hic et velut aetate spectandas locatæ proposuisse, ut autem id præstaretur à quatuor majoribus seu aon contrahitis probatoribus nota Hieronymianis apographis, quorum tria, Eprenacensis videlicet, Lucense & Corbelense Florentinus, quartum vero, quod è venticulism vocatur, Dactylus tom. à Spiritu suppedat, datam initium, non tæcnam ad hodiernum, sed & ad prædianæ ad aonæpidianus distorum apographorum laterales oportet recurrere. Horum eam tria, Lucense alium, & Corbelense, antiquissimumque item Dactylus, qua hodie unaeque constata SS. Calliam, Florentiam ac Vindobam cum aliis Corbelenæ, pari etiam consensu heri occurrunt, quorum nullum nominant, Martyres, Colonia Agrippina cum S. Gereone passim, commemorant; etsi autem hic tribus illis Hieronymianis apographis Eprenacense, nempe quod hodie quidem, ualeat tria Gereone omne, nomine expresso, viii Octobris die, illos verò hesteria signat hæc consensu, sique Sennos aedificior, quos duobus hie diebus memos, loco suo non magis, quàm dicit Martyrum esse, jam suprà romo hie infusus, consensu, hinc tæcna, quibus id facti, annuntiationes ad finem mihi hic propositum non minus conducat, quàm alia, quibus partem heri, perim hodie Martyres nostras præfata tria Hieronymiana apographa recensent.

22 Itaque ut hæc, sit etiam illas, & quidem eodem, quo la quatuor jam distis Hieronymianis apographis occurrat, dierum ordine lecturi ob oculos pono. Eprenacensi die viii Octobris quo plurimas aonymas Gereonis Gallie, expressio hujus nomine, sic annuat: Solius civitatis Colonia Agrippina Sennos Gereon ac aliorum coeterni Martyrum; die vero ejusdem mensis ix passim annuntiat Martyres, de quorum parte jam suprà esset, præstatur hinc in modum: Et alibi Calli, Eulidis, Florenti, Jocundi, Agrippina

Quatuor Hieronymianis, quæ hic præponitur, apographa

parte quinta narratur, parvo ejus sunt facta.

in fæsti, quæ hic datur, annuntiationibus

grippinae depositis fœderum marcyum Mauro-
cum cum aliis cœcoxi. Ita tandem, quod
hodie tarenti nallum planti è Sanctis quod
recollit, Hieronymianum Episcopatui apaga-
phum; quod aurem ad Lucetie, Corbeleni ad
vestitissimum Dacherium modo fœcit, Lucetie,
in quo heri sic se Obdoris die, oniffo
S. Gerconis uonine, legitur, In Gallia civitate
Coloniæ: Agrippini Natalis fœderum cœcoxi,
quorum nomina Deus fœit, hodie sic hober:
Calli, Eufebi, Florenti, Victoris, Agrippini, Ma-
nusi cum aliis cœcoxi; Corbeleni vera, item-
que vestitissimum Dacherium, quo heri,
oniffo tridem S. Gerconis uonine, hober, Colon-
iam Agrippina civitate nallis fœderum trecentum
et pœndem Marcyum, hodie, fig-
nent: Calli, Eufebi, Florenti, Victoris, A-
grippina, Malliti cum aliis trecentis triginta
Mauris.

confesse ad-
modum sunt
ac impetris
divina.

34. Tales sunt annotationes, quae jam
didit quatuor majores seu non contracta Hieronymi
apographa suppetunt. Animadvertit
nunc studiosus lector, quam haec in illis sit
confusa ac inmixta distinctio. In omnibus praefi-
cit apographi Catalogi inter & Florentium po-
nitur Eschides, sed cum Mercurio, nomine Je-
sephus, qui SS. Calli & Florentini scripsit ex-
plicit, haec nympha, locoque etiam, quo passus
sit, agnoscitur, cum ego incerti loci Martyrius,
de quibus supra jam dixi, accessit. Idem tamen
facere visum non est quantum ad Joannem,
qui post Catalogi, Eschides & Florentium in
Epitaphiaco signatur; eum enim in Luceni,
Corbiciensi & vetustissimo Dacheriano pro Jo-
hanne legimus Victor, lectorem haec intenden-
do, sequat libenter, nimium festinasse, offi-
ciosa fuisse explicationem, et in Epitaphiaco,
cui praefata nulla alia Hieronymiana apogra-
pha favens, Joannem pro Victore repositur.
Pari porro procedimus modo accipis etiam
res, ut in Luceni Agrippi, qui nomine Mar-
cyi designat videtur, pro Agrippino. Nec erroris
imanes pronuntiaris auctori auctoritatem,
quidam eorumque S. Gertronis Sociorum nu-
merus in Epitaphiaco exprimitur. Haec enim
antiquissima haec Hieronymiana apographa non
tantum tria alia sunt iterum laudata Hierony-
miana apographa non contracta, quae S. Ger-
troni non nominant, sed etiam, quae Sanctum
haec diversis recensit, Richenovinc, Angu-
stanum & Lobbeum Hieronymiana apogra-
phorum apographa contrafide, si ellensae fides sit,
quod apud Dacherium tom. 2. Spicil. exhibet ar-
quod ad Hieronymianum etiam repositur,
Martyriologium adversetur; qui autem haec
ipsam in Sociorum, quos S. Gertroni adju-
ngunt, numero variat, omnia censens quantum
est haec ab Epitaphiaco distinctum.

சென்னை: சட்ட அமைச்சர் டி.என்.சிவசுப்ரமணியம் அவர்கள், சென்னை மாநகர சபை கூட்டத்தில் கலந்துகொண்டு, மாநகர சபை நிர்வாகம் குறித்து உரையாற்றினார்.

25 *Veni hoc de re, an & de Maurorum, quod, Hieronymus alii apographi hoc suffragantur, in eodem Epitome legitur, vocibus opportunis inter strabatur, dum, quo numero & quo & natione existit. S. Geronius Socii, ex infirmo examinabo. Hic itaque hoc dicit, quibus eodem Hieronymum in Sanctis moribus annuuntium confusio & dissensio peccat, videntur, ad alios fassus sacri inveniunt pariter diffusi, nec cum Hieronymum codicibus concordat, jam peno. In praefati, ut jam infirmus, L. Olibrius Tomy V.*

centi, Corneleus & Dacrydion Hieronymus in
apographis quidem & Sanctis nostris, anony-
mi filices trecenti septuaginta, Colonia A-
grippina de heferna; quidem vero, Callius ad-
mirum, Florentius & Victor cum Sociis fide-
pulsati non expressi, hodie figuntur; idcirco
autem, ut & Sallerii nostri ad Usuardum
Præf. num. 22 fas est colligere, verosimiliter id
fit, quod si quidem alterum illorum posterius, illi
vero priori, quo & in Richenowensi, Augustano
& Labbeano, quos me laudari, Hieronymus
apud Sallerium apographis conseruat, & in
Gellonensi, quod inde non laudari, Dacry-
di Marcyano, addito aliquo S. Geronis
nomine, reperitur, fere paffi. Verum, cum
prima quidem, ut Eliazand in Allis edidit
num. 13 & seq. memoria prodit, Callius & Flo-
rentinus aliique piures, deinde vero Martyres,
Colonia Agrippina piures, f. Jo. S. Geron ejus-
que Socii anonymi fuerint necati, tamen
necesse est, ut vel Helianthus in ordine, quo
primus Ss. Callium & Florentium aliique plu-
res, ac dein S. Geronem ejusque Socios truci-
dator scribit, hallucinatus sit, vel ut, contra
ac alios fere fides, illi quidem 12, illi vero 5
Omnibus die in diuiti Hieronymus apogra-
phis annuatiatur, quod priores hæc, posterio-
res ille, non martyrii pelman, sed aliquando
causam fuerint adopi.

26 *Quis sit, Beda equidem, Florus, Ade,*
Ufuardus alique fere omnes antiquiores ab
Hieronymum collectum scriptoribus dissimili
martryologi, qui vel unum à Sanctis nostris ce-
leberrant, una eandemque holderna id se fecisse
ac eo guidem, dem interm Notkars heri S.
Genetio Socius ceteris adjungit, Malinogus &
Ufuardus hodie meminit, hoc ratione Ade &
Vfuardus, qui praecipui hie memorandi sunt, am-
boque Sanctos nostris aut omnes aut plures fuisse
is hie celebrant, verosimiliter fuerint impu-
gno, quoniam guidem, an eis, an conrad,
ut Heliandus num. 39. loquitur, duobus di-
versis diebus martryum fuissebit, sit incertum,
confutetur tamen, ut una die, id est, sex-
tus Octobris, festivitate congrua colatur,
Colonia Agrippina obtineat. Verum, quoniam
id de causa fecerint, ita equidem ab Hierony-
mius, atque in quibus Sancti nostris, ut vidi-
mus, hanc una eademque die omnes commemorant
colicibus discrepant. Ne alia majoris etiam no-
teati, in quibus praeter & ab hisse & a fests
dissim inventur, hic desunt. Hae annu-
tiationum, quae hodie duo illi martryologi suppo-
nitent, insistent inter sit ac inter collectum Hier-
onymianum annuntiationis, jam supra hae
transcriptas, collectio docuit. Quo itaque
commodius fieri hae quae, hae illes, quod
praeter ad infinitum nostrum hanc parum
ducant, poriter transcribo.

27 *Ado. rindim* fe habi: Agud Coloniam
Agrippinam natale functionum martyrum Cere-
moniarum et aliorum trecentorum octidocim, quos
fuerunt Theodosius fuisse, et cum legione illa beati
Mauritii, inde iuxta Maximian imperatoris in
Gallias transfugum fecisse atque circa Rheni li-
tore cordofide et funetum tyranni Imperium
refuendo pro vera pietate collis praeterit gladiis
fubfidisse: ac deinde, postquam Lorch ad Pti-
nam amantissimam, profitorum commoratione
Maflofum demoratur et Vindobonam alijque ellis,
quos hifce attribuit, Soelis fignation cele-
bra

bar in vanti
 & in altri
 uffici con
 Alano &
 Dinardo.

performs similar functions
system differ-
ent components
planning and
control.

A *seaginta; ut, si veri pro Mauris, qui in hesternis Epternacensibus Hieronymiani codicibus laetereculo annuntiantur, essent habendi, consideratum fieret, ut si quousque trecentis seaginta essissent, atque proinde, cum Martyres alios, numero cecxxx, qui in pterisque aliis Hieronymianis apographis etiam temperant, in laetereculo profecto sibi habent adiunctos, Martyres in hoc nonaginta supra secentos celebrarentur; cum autem sint Martyres, qui heri & hodie Calixtus Agrippina, Bonna & Sanctus possit sine, in nollis profecto aliis sen monumens seu Hieronymianis codicibus memorati inveniantur, enimvero consequitur, ut, quousque etiam a Mauris martyribus, qui xv mensis hujus die in Hieronymianis aliisque Fastis sacris signentur, diversis statuatur Mauri, in Epternacensi Hieronymiano apographo heri annuntiat, si tamen, speciatim istis, qui Petrus scribit, Martyres nostri Gerson, Calixtus, Florianus, Viator eorumque Socii esse haud possint.*

contra Pro-
trum de
Notatibus
probat.

B *Adhuc si fecis foret, seu si Martyres nostri pro Mauris, in hesternis codicibus Epternacensibus laetereculo annuntiat, possint haberi, consideratum foret, ut Calixtus & Florianus, qui in hoc nonaginta etiam ante Maurorum annuntiationem temperant, his eodem die in Hieronymiano Epternacensi codice annuntiantur; quod cum admitti haud possit, Martyres nostros pro Mauris, in codice isthuc heri annuntiat, esse occipientes, admitti pariter non possit; ut vero id quidem quantum ad aliquos, et non totidem quantum ad omnes Martyres nostros verum esse, quis fasces adhuc contendat ex eo, quod Mauri equidem heri in Hieronymiano Epternacensi codice signentur, Hieronymum vocabulum per errorem in pridie nem illius annuntiationem, quod fecis habere tentavit dedi, irrepisse, eique nomen Mallosi, Malulsi, Maloli aut denique (varii enim modis id scribitur) Mauruli substitutum, probare modo aggredior. Omnia & singula tria, quae supra laudavi, Hieronymiana apographa non contraria, Corbeienfium nimirum, Luciof & vetustissimum Dacherianum, hodie non Maurorum, sed Malulsi, aut Muruli cum aliis cccxxx, nisi illorum, quas non. 23 huc transcripsi, annuntiationes insipida doceant, commemoratioem nonnisi consensu instituunt.*

C
Mauri ex-
tingui haud
videtur.

C *Isti porro Hieronymiani apographi non contrarii duo alio jam supra etiam laudata, Augustinum videlicet & Labbeanum, quae apud Solerium tom. 7 Junii existant, Hieronymiana apographa contraria, Gellonensisque item jam supra pariter adhuc laudatum, quod Dacherius tom. 2 Spielt, exhibet, Martyrologium ad omnium consonant. In hoc quippe hodie legitur: Mallosi cum aliis trecentis triginta; quod autem ad duo, quae non nominavi, Hieronymiana apographa contraria jam spectat, Augustinum habet: Malulsi cum cccxxx; Labbeanum vero: Maloli cum aliis trecentis triginta. Ita, quas jam allegavi, Hieronymiani codices: nec, quousque scilicet indagari, invenire alium quivis, in quo hodie Maurorum, ut heri, Martyribus nostris, prout jam dictum, loco non suo relatis, in Epternacensi fasti, mentio insinuat. Quod cum ita sit, enimvero & eodem illorum consensu sat certum apparet, Maurorum vocabulum ex errore in hesternum codicem Epternacensem later-*

culum, aliunde etiam erroris suspellum, irrepsisse, huiusque adeo annuntiationi, non. 23 iterumque non. 29 huc transscripta, in qua id reperitur, septem hanc aut certe haud multum abissimile substitutum: Agrippina depositio sanctorum martyrum Mauruli & aliorum cccxxx. Librarius scilicet, qui codicem Epternacensem & codicem analogari transcripsit, inveniens in hoc characteribus, quos legere haud facile poterat, nomen Mauruli exaratum, Maurorum pro hoc vocabulum facili errore transcribit. Jam vero, cum haec ita habeant, nec Petro, et Maurus faciat nostros Martyres, Epternacens, de quo jam satis superque disputatum, Hieronymianum apographum multum prodest, nec, ut appareat, facere etiam possit, ut vel aliquis ex his Maurus existisse, credamus.

33 *Examinemus modo, an Thebati pariter Sancti nostri haud existant. Iste omnes legimus Thebani, de cujus martyrio apud non. 23 Septembris die cum Martyrologio Romanum etiam, militis fuisse, Heliodorum in Aliis edendis non. 10 & quingue scq. locutionibus docet, eique, qui erat, nepote scriptor sc. 21 haud antiquior, sedem indubitanem hic promereri non possit, ecclesiae Calontanse suffraganeum traditum; est autem particularibus ecclesiarum traditionibus suis una semper fuit haud quies, est tamen non concutenda esse, Sed plurima faciendus, Benedictus XIV de Sanctis quilibet Bonaventurae cap. 26 in S. Historia non. 21 monet. Et vero isthuc monitionem rationum consonum extimo, ac proinde traditiones huiusmodi statim atque doctum aliquod his opponi possit, haud temere rejiciendum. At id quidem fieri non praesertim non possit, cum earum initium haud nimum a tempore, quo res, circa quas versantur, gestae assuntur, novissimum remanet. Verum, ante hoc quantum ad SS. Gersonem ejusque Socios (de fide etiam histe Sentis nostris agere primus lober) locum hic obtinet? Ad id suo, quo illos hodie celebrat, egius supra huc integro transcripsit ita de istis loquitur: Quos ferunt Thebicos fuisse & cum legione illa beati Mauriti, inde iussu Maximiani imperatoris in Gallias transiisse scilicet, atque circa Rheni litorea. . pro vera pietate colla patienter gladiis subdidisse.*

Heliodorus
fuit The-
bani, eique
fuit tri-
dine

34 *Cum itaque ita martyrologus, ut Solerius noster in suo ad Usuardum Praefatione non. 151 docet, Martyrologium sum circa annum 858 concitandis ac proin fecit. 18 vixerit, ex histe ejus verbis, eodem isthuc seculo traditionem, quae SS. Gersonem ejusque Socios sancti Thebicos, locum obtinuisse, apparet, idque ipsum etiam extiterit ex Naktro, qui, quemadmodum & laudate Solerius Praefatione non. 67 docemur, eodem, quo Ado, seculo ix floruit, huiusque vestigia inherens annuntiationem, quod S. Gersonem ejusque Socios in Martyrologia suo heri celebrat, sic fidetis: Quos ferunt de legione beati Mauriti (Thebani nimirum) fuisse. At an traditio illa haud clavis etiam, quam seculo ix initium occupat? Ut in rem haud accuratiori, quo fieri id possit, modo inquirere, non tantum, quo partem jam laudavi, partim spem edita laudavi, Hieronymiano omnis apographa, verum etiam Kaicandaria monumenta quo omnia, Ado suo seculo ix antiquiora, quae de S. Gersonem ejusque Sociis agere suspellum, diligentissime eduxi; est haec laetereculum invenit, quod vid. S. Gersonem.*

est contra
haec sic. 18
antiquior
fuit non. 18

AUCTORE
C. B.

*ejusque Socios appeller Thebeos, vel traditi-
ali, de qua hic nobis sermo, meminerit; ut,
cum prateret Beja, & Florus, qui tamen apud
nos ante tom. 3. Martii S. Gereonem ejusque
trecentos octidocim Socios distretissimi hodie in
Bede Aduerbitis commemorat, id pariter hanc
faciant, debitoris non immerito quare, an tradi-
tia, qua. & S. Gereonem & ejus omnes So-
cios existisse Thebeos, fert, die ante Adonis
etatem seu seculum re accepit initium. Et
vero de hoc Ursardus, qui Adonem pro uentis
habuit, re etiam ipso debuisse videtur, aspo-
ne, traditio illa insuper habita, Gereonem ejus-
que Socios in Martyrologio suo hodie Thebeos
hanc appellat.*

*quod tamen
clitit, quod
hic recitata*

35. *Ass, est res ita habet, traditio equi-
dem, qua, si non simul & S. Gereonem &
omnes ejus Socios, aliquot saltem ex his fere-
re Thebeos, die ante Adonis etatem seu se-
culum re vixisse videtur. Etenim Gregorius
Turonensis lib. 1. de Gloria Martyrum cap. 62
ferebat: Fuit apud Agrippinensem urbem ba-
silica, in qua decurant quinquaginta Viri ex
illa legione sacra Thebeorum pro Christi nomi-
ne martyrium consummisse. Et quia admirabili
opere ex multo quodam modo decurati re-
spondent, Sanctos Aureos ipsam basilicam inco-
labat vocatque voluerunt. Quodam autem tempore,
Ebergildus episcopus, qui tunc hujus urbis erat
nobilis, cupitis medicis validis doctoribus que-
sierat; erat tunc tunc temporis in villa, up-
pido proxima, quo dolere, ut diximus, vixit
aeternum, nihil diuicem suum ad Sanctorum
basilicam. Et cum in ipsius templi medio puer-
tus cecidisset, in quo Sancti post martyrium
puerum fecit conijci, collectum exinde pulve-
rem detulit facienti. Verum, ubi exinde cap-
ut adque, exemplo doctor omnis exentus est.
Itaque, cum Gregorius Turonensis, ut histo-
ria litteraria Fraucti Scriptores tom. 3. pag.
372 & 373 docent, ante quinquaginta & annos
natus, anno 193 excessit & vixit, jam inde
a seculo vi, ut ex his ejus verbis conficitur,
obtinuit traditio, qua praebebat quinquaginta
& sacra Thebeorum legione viros martyrium
pro Christi nomine Colonia Agrippinae con-
summisse. Ass quia per hoc intelligendi?
Maurice, qui xv mensis hujus die Hierony-
mionis alique Passis fuerit exstant inscriptis,
an S. Gereone ejusque Socii trecenti octidocim,
qui hodie in horum plerisque celebratur?*

*Gregorii
Turonensis
verba.*

36. *Ado quinquaginta, qui a Gregorio lau-
dantur, legione Thebae Viros interpretatur
ejus Maurus Passis Hieronymionis die xv
Octobris inscribit. Horum enim, quod & ipse eodem
xv Octobris die suspenderit, elogium sequenti-
bus hisse verbis, & Gregorii mox huc transcrip-
to textu parum accepit, conscribit: In
Gallia apud Coloniam Agrippinam sancturum
Maurorum de militibus sancti Gereonis. Qui
ex legione sacra Thebeorum, cum essent nu-
mero quinquaginta, apud eandem urbem mar-
tyrium consummantes, conditi sunt in basilica,
que admirabili opere ex multo quodammodo
denuntiat respiciendi; unde & incolae Sanctos
Aureos eos vocitare consueverunt. Ita Ado,
qui, quatuor quinquaginta, quos hic memorat,
legione Thebae milites S. Gereonis fideles,
eos tamen & Sancti hujus Socii trecenti octo-
decim aperitissimi vel ex eo, quod alio hodie,
alii illius die celebret, distinguit. Verum con-
fitem quinquaginta legione Thebae Viros, &*

*Gregorio laudant, Helianthus, nullo ornato,
quod Maurus eos existisse prodit, verbo adje-
cto, interpretatur est S. Gereonem ejusque tre-
centos octidocim Socios, aut certi fuisse hodie,
quod de quinquaginta Viris suis Gregorius ait,
in puteum post martyrium projectis, in Adis
eodem nom. 14. affirmat, deinde eodem num.
15 & seq. adiungens, fuisse & S. Helena supra
eorum corpora magnificentissimum exstruendum
caelestem, qua pro auri, quo emicabat, ful-
gore Ad Aureos Sanctos fuerit vocata.*

37. *Verum utra hic interpretatio amplecten-
da? Illuc, quod de S. Gereone ejusque, qui
Mauri hanc castiterint, Socii, an contra al-
tere, quod de Mauris, qui legione Thebae sub
S. Gereone milites fuerint, Gregorius expla-
nat? Cum legione Thebae Viros, de quibus
Historia Francorum patens loquitur, quinqu-
aginta duntaxat numero ob hoc defuncti Ado
conscriberet, simulque (ad supradictum huc transcrip-
tum, quo S. Gereonem ejusque Socios hodie
in Martyrologio suo exarant, citamus) multo
plures, quem quinquaginta, S. Gereonem ejus-
que Socios existisse, admitteret, ita verissi-
mum est factum, ut posterius (max re-
tactum, quo Maurus caelestem, elogium videtur)
& duobus illis Gregorii Interpretationibus se
amplexus, quod, quatuor quinquaginta hic
legione Thebae Viros nupsum appeller Maurus,
hodie tamen vel in Hieronymionis, vel in illis
Passis fuerit decernit numero expressit hanc
invenire, nec quidquam aliunde occurrere,
quod, quo minus, quinquaginta legione The-
bae Viri, a Gregorio laudant, Mauri existi-
sse crediderit, impelleret. Verum Mauri,
quorum numero nec in Hieronymionis codici-
bus, nec in illis monumentis aliis, Ado an-
tiquioribus, exprimitur, trecenti sexaginta su-
fisse, apud Sorian xv Decembris die S. Annonis
Vita, super adhuc laudata, lib. 2, num. 17
affertur; est autem hae, qua, quomodomo-
do Gallia Christi. aetha Scriptores tom. 3,
est. 746 loquuntur, aethem grauem habet mo-
nachum Sigebertum anonymum, non elius
quam duobus diebus post Adonem seculi elap-
si fuerit conscripser, multo tamen elitis tra-
ditio seu fama, qua Maurus eodem numero de-
finit, apud Colonenses (aethem enim aliquam
pro hoc illam S. Annonis biographus mox lau-
datus titulator fuisse videtur) verosimiliter
obtinuit, certique Eusebius vel ex ista, vel
ex Anthonia Vita scriptore Maurorum nu-
merum, quem pariter ad trecentos sexaginta
num. 16 in Adis edentis auget, didicisti.*

38. *Jam vero, cum res sic habet, utrum hic plane
per quinquaginta legione Thebae Viros Gre-
gorium potius de Mauris, qui xv mensis hujus
die, quos de S. Gereone ejusque Socii, qui
hodie in Passis fuerit memorantur, locum ar-
bitrari? Ance sursum, quod quinquaginta
illos Viros in hostilia, quem vocatant San-
ctos Aureos, martyrium passis, prodit, id-
que de S. Gereone ejusque Sociis trecenti octo-
decim asserant hanc quare? Verum, cum ba-
silica illa, per quam omni dulo proci Colonia-
nensis S. Gereonis ecclesia intelligitur, nandum
tunc, eam quinquaginta, de quibus hic loqui-
mur, legione Thebae Viri possi sunt, esse ex-
struam, ibidem indubie horum palatium Gre-
gorius, anticipazione loquendive modo minus
stricto usat, locuti, quod fortissimum Pugili*

*de quorum
interpretatione*

E

F

A eo loco, quo atate sua Gereonius stabat habitaculo, necesse fuisse, condidisset, locumque illum pro solo spatio, quod intra adificii istius murus erat constructum, accepisset. At ita quidem locum, quo sacra quoniam atque stes, potest accipi, verum cum, communi spectata vocabulorum ista, nihil eorum obstat, quod minus & pro spatio, quod intra ejus murus concluditur, & simul pro altero, quod distat in circuitu adjacent, accipitur, Gregorium priori modo locum, quo & atate sua stabat S. Gereonis basilica, & Viras & legione Thebae quinquaginta occisus fuisse, audierat, perperam accepisse, idcirco induco in animam, quod per quinquaginta istos Viras vel S. Gereon ejusque Socii trecenti octodecim vel SS. Mauri circa omnem controversiam intelligatur, ac tam hic quidem illi, non laico ipsorum ecclesie S. Gereonis parietes, sed domatibus, ac ob omnibus semper affirmatum fuit, in illius adificii vicinia fuerint necesse.

adducatur
in medium.

B 39. Audi, qui Gelenius in Opere, quod de Colonia Agrippinae Magnitudine inscripsit, lib. 3, synagm. 2, § 2 de S. Gereone ejusque Sociis trecenti octodecim ac de SS. Mauri loquitur. Pali sunt istum, inquit, inelyti Martyres, Coloniae imperitum futuri praesides, circa eum locum, ubi Gereonae basilica conspicitur, & extat etiam vestigia nominum, quae ad eandem hanc intelligendam manu ducunt, siquidem ex una parie ecclesiae, ortum versus, sua est curia SS. Maurorum dicta in vetustis diplomatis, nunc S. Andreae vinea, vulgo Mortenhoff dicta; ad Occasum vero extra urbem ades fuisse, de olim etiam monasterium ad Martyres, nunc Maechteren, S. Gereonis praeposito subiecta parochia. Ita ille. Nec est, quod reponeatur, nullum inveniri monumentum literarum fuisse antiquum, quod, ut Gelenius facit, SS. Mauri eo ipsa spatio, quod intra basilicae Gereonae murus concluditur, haud fuisse occisos, memoria prodit; id ipsum enim etiam quoniam ad S. Gereonem ejusque Socios trecentos octodecim obrinet locum. Opere, est etiam, quinquaginta, de quibus Gregorius loquitur, legionis Thebae Viras fuisse intra max. dictam basilicae Gereonae spatium occisos, modo hic daret, hinc tamen, scriptorem illum per hostes de Mauris potius, quam de S. Gereone ejusque Sociis trecentis octodecim, intelligendum, inferri haud possit.

una de Mauris,
fuit de S. Gereone

C 40. Aff, cum hac ira habeant, quid tandem hic statuas? Cum certo equidem Gregorius, uti inter omnes convulsos, per sua de quinquaginta legionis Thebae Viris supra relictis verbo vel de Mauris vel de S. Gereone ejusque Sociis trecentis octodecim loquatur, Ado, ut jam innui, hinc sunt & ex eo, quod scriptorem illum de S. Gereone ejusque Sociis, utpote numero pluribus, quam quinquaginta, intelligi haud posse arbaretur, necessario illud de Mauris, & quorum numero, utpote tunc nondum per quoniam determinato, nihil certi contra adduci posse crenebat, intelligendum esse, censui. Verum quid nil etiam Gregorius, si non universum de S. Gereone ejusque omnibus & singulis Sociis, de horum saltem parte quos intelligi? Quid si enim de S. Gereone trecentis octodecim Sociis quinquaginta existeret legionis Thebae milites? Quid si porro, ad hunc solum commemoratis S. Gregorius, summa Thebarum celebritas efficeret, atqueque nihilominus, summa temporis lapsa,

ut fieri solet, crescent, pro Thebae etiam, quod eodem, quo hic die, eandemque ob causam essent occisi, haberi omnes possent fortiter? Numquid id, ut potest, et etiam ipse esse factum, nihil sit verosimile appareat, primo quidem, quod ita facili intelligatur, qui fana seu tradita, quae inter Martyres, Colonia Agrippinae sub Maximiano coronatos, quinquaginta domatibus, Gregorio Turonensi vivente, numerabatur legionis Thebae milites, postea tamen, Adonis atate, uti & supra hoc transcripsi, quo hic martyrologus S. Gereonem ejusque Socios hodie celebrat, elogio liquet, sese ad hunc omnes extenderit; deinde vero, ac maxime quidem, quod nequaquam, ut jam supra eum Tillemonius monuit, verosimile apparet, Mauris existisse legionis Thebae milites.

41. Aff, loquens, Solterius in suis in Usherum ad xv mensis hujus die Observations sequentem ratiocinatur in modum: Hactenus Pugilum istorum (Maurorum Martyrum) numerum prodicium non reperio. Utrum Thebarum & Maurorum classes, quas Florentinus ex Elinando sive Helinando, seculi xiii scriptore, distinguit, satis substant, alterius est indaginis; uti de, an hic fuerint ex legione Thebae, quod differens affert Ado, & ex eo Ulfardus ac Notkerus; an potius classis illa, ex Africa oriens Coloniam advecta, ut Grevenus & alii scriptores populares contendunt. Equidem de numero de gente nullam invenio antiquiorum neque adeo certiorum notitiam illa, quae apud Gregorium Turonensem extat lib. de Gloria Martyrum cap. 62, ex quo elogium suum (de Mauris) plane desumpsit Ado. Gregorius sane, uti ex ejus verbis, quae supra hac & ibi hujusque cap. hic cit. transcripsi, liquet, luculentissimum de Virorum, quos illum commemorat, numero auxilium praebet. Aff an pariter de gente? Si sic habeat, haud aliter certe, quam legioni Thebae eos ascribendo, id facit, confessorumque proinde erit, ut nationis sui gente Thebae (neque enim eos existisse Mauris, quod inde concludit) secundum Gregorium existat. Quod cum ita sit, ita sane, qui Mauris facit quinquaginta, quos hic scriptor laudet, legionis Thebae Viras, nihil superest, quoniam ut horum gentem sui nationem per dicta, quae supra hoc ex Gregorio transmissi, verba non indicari, sustineant. Aff, si ita habeat, et quid hac de Mauris intelligenda, conveniunt? Certè nihil continent, & quo Mauris existisse legionis Thebae Viras, & Gregorio memoratis, concludas, nec ipsam etiam ita hunc vocat se scriptor.

ejusque con-
traria Solter-
ius visum
fuit.

F

F

42. Iti quidem, qui de Mauris, quos xv mensis hujus die codices Hieronymiani celebrant, Gregorius textum, supra hoc transcripsi, exponendum affirmant, effusius loquens, si, hostes & legione Thebae existisse, alienae possint probare. Verum nihil profus, quo id faciam, occurrat. Nec ad rem facit, Hieronymianorum Mauris xv mensis hujus die ab Adone circa illam controversiam commemorari; est enim hic, existisse illos & legione Thebae, differtissimè etiam assertus, id tamen duntaxat facit, quod verba, quibus loco supra indicato de quinquaginta legionis Thebae Viris Gregorius loquitur, non aliter quam de dictis Mauris intelligi posse existimatis, cumque id, ut modo ostendi, factis habeat, non est, cum hic Adone, huncque, re hanc facit, ut apparet.

Socii in-
sol-
pando, ut
apparet.

ret, diffussa, secuto Norkero standum arbitror; quod etiam ad Ulfardum spectat, is enimvero Hieronymianorum Mauri: est legio Thebae exstisse, diffusissime, ut Sallertus ait, non affirmat, est contra, ante ex hoc fuerint, haud parum sese dubitare prodit. Ea scilicet sententia, quod ex Adoniano, quom ante oculos habuit, desisten Mauri annotatione num. 36 haec transcripser Muscorum vocabulum, substituto altero Martyrum vocabulo, subsisteret, idque verosimillimè, ut consideranti patet, haud aliam ob causam fecerit, quam quod, sufficerent, an non, è legione Thebae Mauri, quos ab Adone celebrari videbat, dubitaret. At verò, iniquis, Ulfardus equidem, nupote quinquaginta è Gregorio memoratis legionis Thebae Viras eodem, quo ab aliis memoratur Mauri, xv mensis huius die recensent, eundem etiam Mauri vel sic crederet, vel, si, res fecit habet, confessorum sit, ut celeberrimos hosce Martyres, etiam quos uti alio die in hris. suo recitat, nupsim commemoaret.

43. Recor, hic habet etiam hinc etiam partem sit, ut, cum equidem, an Mauri exstiterint quinquaginta suppositum jam memorati Viri, martyrologus iste, ut dicit, dubitaret, requie etiam ipse hosce haud exstisse Mauri, rationes atque supra adducta suadent, nihil omnino indubium in animum, primo quidem Ulfardum ad xv mensis huius diem annuntiationis, in qua Mauri haud nominantur, Hieronymianorum ejusdem diei annuntiationem, Adone è Ulfardo antiquiore, in qua Mauri paucis hinc, prout in Epterenensi legitur, verbis, Colonia Agrippina natalis Muscorum, distinet laudantur, nec tamen, prout in annuntiatione Adoniana fit, cum quinquaginta, de quibus per verba supra hoc transcripser Gregorius loquitur, legionis Thebae Viri confunduntur, esse sufficiens: deinde verò, hosce sub S. Geronio ejusque trecentis octodecim Sociis comprehendit, et prout de horum parte verba illa interpretanda. Atque ita quidem, cum eadem verba, uti cuique hae legenti patebit, è soma seu traditione in litteras misit Gregorius, modo etiam consequitur, ut hac, si non dicat, saltem non ferat, quon jam inde è feto, quo hic scripser floruit, sculo ac prout die erio ante Adonis atatem obdormit locum. Quid cum ita sit, ac prout, aliquos sen, uti è jam dictis statuas, quinquaginta è S. Geronio Sociis legionis Thebae exstisse milites, è decem amplius sculis creditum jam fuerit, rem erant, ut ita habuisse, sit probabile apparet; quod etiam de reliquis ex ejusdem S. Geronio Sociorum numero jam spectat, hi quoque omnes legionis Thebae milites, spectatis solum, qua Adonis atate viguit, ac uti hoc è Norkero ac S. Geronio ejusque Sociorum elegit afferat, traditione sua fund, exstiterint.

44. Verum hac con, ut jam supra innot, ultra veritatis limites temporis lapsa excreverat, nec sibi vel Hieronymianis codicibus vel Ulfardum aliove illius scripserit seu martyrologus habet sequentis. Adhuc cum è Martyribus, Colonia Agrippina sub Maximiano passis, Gregorii Turonensis atate seu sculo sexto quinquaginta demtaxat, uti è jam dictis colligere fas est, credidit fuerint legionis Thebae, nec, si è trecentis octodecim S. Geronio Sociis, non quinquaginta tantummodo, sed omnes etiam reliqui è legione illa exstiterint, futurum id fuisse vi-

deat, confessorum vel hinc sit, ut, è legione illa hosce exstisse, credendum haud sit. At est res ita habet, milites equidem fuisse, eam omnium est opinio; ut, cum praetera spectatis ad legione non anam quoniam, verosimillimè and cum quinquaginta legionis Thebae Viri, à Gregorio Turonensi memoratis, agmen, è diversarum legionum militibus constaret, formidat. Ac Geronem quidem, cum quinquaginta è Gregorio memoratis, quam Sociorum suorum reliquis praefuisse docem, fas certum apparet; est quoniam hi postremi è legione sua forma exstiterint, colendo non sum; quod cum ita sit, nec plura, qua de istem nominatim hic dicta, occurrunt, ad eorum nostros Martyres, Callum videlicet, Florentium, Victorum ac eorum Socios sermonem modo convertere.

45. Hosce omnes etiam exstisse legionis Thebae milites, Bonnetum è Sanctianum, ind è Coloniaensem constans è immemorabilis, seu ejus ignominiam initium, fere traditio, in eodem diei Sanctorum nostrorum Affis consignata. At quoniam quidem è hinc è illi tribendum è S. Mauriti ejusque Socii Thebae, de quibus apud nos ad xxii Septembris diem jam olim, Agnati idcirco, et in sanctissimi horum martyrum, qua illam edidit, Affis S. Eucherius testatur, fuerunt occisi, quod Maximiano imperatori, qui operi contra ad persequendo Christianos uti volebat, obtemperare hac in re decreverat. Quare, cum prater Thebae potuerint esse etiam alii, qui Christo sunt è imperio militavit, quique, cum idcirco, quod Maximaleno, operi eorum pariter ad persequendo Christianos uti voluit, parte hac in re noluisse, fuisse occisi, posterioribus sculis pro Thebae, quod eodem etiam tempore, eandemque ob causam, ob quam hi, crederentur necesse, experiri debent, enovero ex eo, quod S. Callus, Florentius è Victor cum Sociis suis pro Thebae ad Heland in Affis, traditione suffragante, habentur, exstisse illis re etiam ipse Thebae, haud quoniam est certum.

46. Attamen, est sic habet, rem omni probabilitate destitutam afferrent non auct. Cum enim, ut S. Eucherius in leodezsis Affis etiam docet, Maximianus, sparsis ulique quique militum turbis, Christianos vel ad necem vel ad supplicia rapaverit, scilicet facile esse posse, ut eodem in finem agmen etiam, è legionis Thebae militibus parim compositum, ad Rheini partes desineret, et horum quidem, qui ex illa erant, alii Bonnae, alii Coloniae agniti, ac alii denique Sanctis, quod aliter ad fess post Mauriti eadem Maximianum ad persequendo Christianis precepto obtemperare nolent, fuerint occisi. Victorum quidem ejusque Socios Sanctianus, qui è legione Thebae exstiterint, corruerit, idcirco Honthelmus in suo Historia Trevirensis Prodomo pag. 105 affirmat, quod duo martyres, Victoris nomine dissimili, quorum alter Soloduri è S. Ursi, alter Agnati passus est, è S. Eucherio in Affis plur stmel jam laudatis memorantur, nec tres, quibus idem Victoris nomen fuerit, in legione Thebae exstisse milites, verosimile apparet; verum Victor, Agnati passus, legionis Thebae, ut ipsemet ait Eucherius, non fuit, nec video, ear facile scilicet esse haud quoniam, ut in legione, quoniam ante pluribus adhuc militibus constabat, duo saltem exstiterint cognomines.

SS Callus, Florentius è Victorum cum Sociis suis exstisse, si Thebae.

probabilitate est destitutum.

fun, ubi, magis quoniam ad Ulfardum aliove illius scripserit, hoc, prout re ipse

C

fuisse Thebae, fas, probabile apparet, nec ovam detine,

E

§ IV. Quot Socios S. Ge-
reon, quot S. Victor, ac
quot SS. Cassius & Floren-
tius in martyrio sibi ha-
buerint adjunctos.

Aver. S.
Geroni
num
hanc m-
nem. qui 3: 8
num. 14.

Hieronymiana apographa, quorum alia ex-
presso, alia non expresso, ut jam supra
dixi, & Geronianis nominat, Martyres Co-
lonia Agrippinae und cum hoc Sancto sub bla-
zianiano passis memorant, in numero etiam,
quo hoc describunt, non parum diffin-
tium; verum, est sic habet, hancque Locum &
Carchensi apud Florentinam, verissimumque
item apud Ducherium trecentorum septendecim
dominant facient, Geroni tamen, quem etiam
Iphaz Hieronymiana apographa non nominant,
trecentos obducunt asperit; ita autem facien-
dam dixi, quod rursus ei Socii non tantum
ab Hellenico in illis edendis & ab Augustano
apud Solitum Hieronymiano apographo, ver-
um etiam a Floro, apud nos ante rem. a Mar-
celi editio, ab Adone Ursardo aliusque seu
scripserunt hic martyrologi non parvi et ab
Iphaz eruditissimis, qui Martyrologium Ro-
manum hodiernum reformant, Viris ascri-
buntur. Item quidem S. Geroni in martyrio
Socii ad trecentos etiam & nonaginta duo in
Egyptiacensi apud Florentinam, imo & ad
quadringentos septendecim in Richenensi ap-
ud Solitum Hieronymiano apographo augen-
tur; verum cum multis pauciores relique amice,
qua Martyres, Colonia Agrippina sub Ma-
zianiano una cum S. Geronio passis, commu-
rant, Hieronymiana apographa nati, hinc
positis, quoniam solis Egyptiacensi & Richen-
si, quibus praeceps illa edenda magis
memorari martyrologi adferunt, est standum.
Porro est quidem, dum S. Geroni Socii adju-
gantur trecenti obducunt, verum harum nume-
rus fortassis hanc attingat, a vero tamen
hanc multum aberrari indeo in animum.

C
aberrare vi-
detur; est
autem & P-
dixit, ut
ex Hiero-
niani apo-
graphis con-
spiciatur.

46. Ea fides sineat, quod omnes, Egyptiacensi & Richenensi, de quibus jam dixi, ex-
ceptis, Hieronymiani codices omnesque item
elli Fassi fieri, qui Martyres Colonia Agrip-
pina cum S. Geronio passis celebrant, non
plures quam vel quindecim, vel septendecim,
vel obducunt vel denique, uti apud Nockerum
legitur, decem & novem supra trecentos, se-
parato tantummodo luce omnes discrimina-
tescedente, adnumerant, nec in numero, quem
effigunt, omnes & singulos a vero longe ab-
errare, sit putandum. At ita quidem cum res
habet, non suis sunt, car hic & Martyro-
logio Romano hodierno, quod pariter, ut
jam inani, S. Geroni Socios trecentos obducunt
attribuit, recedent; verum majus de
Sociorum, qui cum S. Victore sunt passis, nume-
ro difficultas movetur. Fuisse Geronianum cogni-
tissimum Mollisium, Uffardum in Martyrologio
suo hodie effigere; contra vero Mollisium vel
Sanctum & Geronio diffinitum hodie telum
in suo Ado proponit, eique Hieronymiana
apographa non parva, uti hodie, ut supra
vidimus, in Martyrum & numero & nominibus
Glabris Tomis V.

hanc parum confusi, suffragantur; cum autem,
ut infra ostendam, hic Adon, quem eam vi-
dit corrigere adeo hoc loca Uffardus voluerit,
affertendum apparere, fuerique verissimum,
ut pariter infra ostendam, Mollisium cum S. Vi-
ctore passis, confitarius erudit, prius qui-
dam sequentem Iphane, qui hodie in Carchensi
apud Florentinam, alteroque apud Ducherium
com. a Spiell. verissimum Hieronymiano apo-
grapho legitur, annuentionem, Et ubi...
Victoris, Agrippina Mollisium cum aliis trecentis
triginta Martyribus, vel hoc vel hanc multum
obfusi modo, transmissa S. Victoris nomine,
verissimum esse reddendum: Agrippina Victo-
ris & Mollisium cum aliis trecentis triginta Mar-
tyribus; deinde vero, speltus hinc jam dixi,
quibus & non parva alia suffragantur, Hiero-
nymianis apographis, Victor in martyrio So-
cios praeceps Mollisium trecentos triginta, qui
etiam re ipso duobus hinc Martyribus ab Adone
Mofandol adnumerantur, fuisse obfusi.

49. At vero, cum decem dominicas & septem
Socios S. Victoris Uffardus attribuit, sicut hic
martyrologio Iphaz, an Hieronymianis apog-
raphis standum, difficiamus. Plures sunt Soc-
ios quoniam septendecim habuit S. Victoris, anti-
quissima est Sanctissimum traditio, hancque &
reliquarum fragmentis, penes hocse observatis,
conferimus, Molanur, anno 1571 Lavanit editus,
in hodiernis suis in Uffardum Annua-
tionibus non obfusi infusur. Reliquarum stit-
tices nominis corpora, in Sanctissimum S. Victoris
ecclesie fisco xii. et non reperto, verissimum
intellextur. At, utcumque habet, plura
certe, quam quindecim corpora fuisse re etiam
ipsa ibidem cum inventa, Adolphus, dux Ci-
vica, in Sanctissimum, eorum super notitiam diti,
M. memoria prodit. At primo quidem ari,
anum nimirum xvi. Aprilis die sub Colo-
nienf, qui ob anno 1167 usque ad annum
1191 fuit, archiepiscopo Philippo I., duo
eorum alia non nihil citius, fuisse in illa S.
Victoris ade sacra inventa, pag. 119 & seq.
narrat, ac deinde, nunnullis primis, qui
modo hic transcribere, necesse non est, in-
terpositis, pag. 123 ita proseguunt: Dominice
Incarnationis anno millesimo ducentesimo octo-
gesimo quarto, cum Sanctissimum eccle-
siae pars Orientalis, ob sui vastitatem ruinae
jam proxima, renovanda solentem deponebatur,
sub ipsius fundamenti vassa solidatione, ubi nec
alia corpora confueverunt nec possunt sepeliri,
nobilis quidam SS. corporum thesaurus divina
providentia repertus est tam copiose, quod in-
fra spatum tam loci quam temporis archam fis-
tis & brevis fere decem & septem Martyrum
corpora, certis interstigiis & evidenter indicia
invenit, celebris atque devote fuerunt in
capitis translati; quorum capiti, quae integra po-
terant haberi, decesser omnia finis specialis
relervantur.

50. Unde venem seniorum nostrorum com-
petuit esse rationem, qui solent afferre,
prout per posteros ad posteros tradidit sumum
currere, quod B. Helms, prima Xanthenis ba-
silicae fundatrix, sub fundamentis, sicut supra
passit, eadem collocaverit; hinc autem relationi
& asserioni eorum fidei prestat argumentum,
quod, transacta aliquot annis, cum in Occi-
dentali parti super diebus basilica novam chori
scruiumque contritui deberet opus opportunum,

plures quam
17 decies
habuisse, &
multis, qua,
ut dandis sit

V

At. At. So-
luta ver-
ba prae-
stant, San-
ctis in-
venit se-
runt.

D

max

A habuerint, exponat, eret non magis, quod proin & de Gregorio dicendum, Uffordus, qui septemdecim duntaxat S. Victorii Socios largitur, quom aliteronymis, quos longe plures numerat, apographis suffragetur. Esi itaque Uffordum quidem a vero Sociorum S. Victorii numero certo desum afferre non ausim, aliteronymis tamen, ut jam dixi, apographis, quos quoniam ad hanc ad Uffordum, at non itidem ad Albi edenda, multum differant, patius standum, ob rationes omnes jam allegatas reor. Illuc porro & sinat ex eo, quod nihilominus, S. Victorii non cum Mallesio eodem tempore & loco passim esse, errarentem in numero, quo posterius hujus Socios aliteronymis apographis deficiant, non sit, Martyrologium Romanum hodiernum, quod S. Victorii Socios martyres, non expresso harum numero, generatim duntaxat hodie annuntiat, supra in citato jam fecimus. Ceterum, est quidem fuisse pauciores, nequequam tamen praeter Mallesium plures quam trecentos triginta Socios, habuit S. Victor. Ita ex eo, quod plures et nec in monumentis jam laudatis, nec aliis usum apud scriptores fuisse & triginta fuisse recensitos attrahunt, omnino concludendum apparet.

tum & ne
apocrypho;
diffinitio; qui
nomen cum
laudat.

B 55. Braverus quidem, Maximianum, dum in Alpibus, motus inde cum exercitu in Gallias, adhuc resistere, quatuor & legione Thebae cohortes eo praemissae, harumque quatuordecim Victorii, in *Annal. Trev. lib. 3, num. 74. scribit*; verum, est legio, ut Eucherius in S. Mauricii Actis supra laudatis num. 3 ait, milites decimo numeravit, ex proin cohortis, ut porro deinceps, quomocumque Pluribus in suo Antiquo Romano Lexico ad vocat. cohortis docet, legiones pars, militibus circiter aco constituta, Braverus tamen in significatione, ad multo pauciores restitit, vocabulum illud loca etc. addidit, est enim cohortis, cum quo S. Victorius in Gallias missum scribit, milites omnes, non autem, ut & raris coactis fiquit, harum tantummodo parem, pro fide occurrere, memoris proinde, non plures tamen, quom trecentos triginta quibus nos cum S. Victorii fides hanc obtigerit, nam S. recenset. *Fecim*, est quidem, dum hosce, ut & jam dixi, constituit, appellavit cohortem, fortassis hanc praefata impet fuisse locutus, res tamen quantum ad S. Causi & Florentii Socios, & quibus pariter loco supra etc. facti iudicem, fene habet; hi enim, quom numerum fuit, pauciores certe fuerunt, quom ut nomine cohortis, quom apud Romanos numerasse etiam aliquando non plures quom trecentos aut quodringentos milites, vix invenies, poterint videri. Res & jam non dicat paret.

quod SS.
Causi &
Florentii
affertur, &
duntaxat
fecit.

C 56. Dicenda Sanctorum nostrorum Acta num. 13, nonnullisq; Uffordus apud Solite iam Auctoribus SS. Causi & Florentii non plures, quam septem, quos non nominant, Socios adscribit. At si Auctoribus illis Aliisque indubitanter hic standum? Uffordus definitum Sociorum SS. Causi & Florentii numerum non affert, sed duntaxat est: Sanctorum martyrum Causi & Florentii cum aliis pluribus; cum autem, est etiam alibi hi Sancti septem duntaxat Socios re ipse habuisse statueretur, annotationis istae, ut consideranti paret, ve-

ritati consensu sit futura, Uffordus sua memoratis Auctoribus adscribit haud quaquam hic adversatur. Verum, cum eodem annuntio, est etiam plures quom septem Socios Causi & Florentii habuisse, veritate adhuc consensu, ut consideranti pariter paret, esse futura, enimvero Albi edenda, diluque Abbatia a veritate, dum Socios tantummodo septem SS. Causi & Florentii attribuit, nos aliarum, ex Uffordus haud habetur competens, cum autem id nec aliunde inveniat, dubitari non immerito potest, an re etiam ipse & vero horum numero haud aliarum. At, est si habet, error tamen, quom si fuit admittitur, facere, ut appareat, non potest, ut in assignando SS. Causi & Florentii Sociorum numerum multum hallucinari fiat certo dicenda. Ita opinor, primo quidem, quod ipsius supra adhuc laudatus Josephus Hermannus, testis Auctoribus decimus, qui, si in antiquis hujus, quo ferebantur est, monumentis multo plures quom septem SS. Causi & Florentii Socios reperisset, hosce eret alios hanc fuisse, alio tunc duntaxat in litterarum, cum ante nomen, excerpto recenset, siquid & praefata Auctoribus Aliisque vix essent; deinde vero, quod nulli praefatos inveniantur Fossii fieri, documenta alio fca antiqua sin recensita nulle, in quibus duorum illorum Sanctorum Socii vel novem vel alio alio superioris vel majoris numero experimenter, perperamque adeo ex hic cohortem Braverus efficit.

D 57. Hode quidem in Martyrologio Romano hodierno SS. Causi & Florentii Bonna cum aliis pluribus annuntiantur; verum, est si habet, certaque plures quom septem aut octo Socios eosque alios Sancti fuisse, annuntiantur ille indicetur, alia tamen, ut jam indicat, haud inveniantur monumenta sui antiqua sui recentiora, quae vel numero, quo Socii illi expriment, vel alio loquendi modo, ut plures quom septem aut octo fuisse credantur, expriment, hincque Uffordus hic potius, qui SS. Causi & Florentii tantummodo cum pluribus aliis, quom laudatis Mr. Romano hodierno, quod eosdem duntaxat Socios cum pluribus aliis annuntiat, adducendum paret. Nec fere reor, ut huiusmodi tellor id improbat. Quod si tamen scius fecerit, cum equidem hic, pliusquam & hanc finem imponere, observare velim, ex omnibus, tam hoc, quom praefate praefato & jam dixi, suspice scendum quod & Martyrum, quem Gercon Socius eius recenset octodecim constituit, numero quodringentis duntaxat existit Thebae, Vithae & Mallesii, si non multo pauciores, certo non plures, quom trecentos tri. Ita, Causi & Florentii septenos etiam obsequere duntaxat aut non multo plures nobis, in martyrio habuerunt Socios, haud parum modo, est etiam hi omnes statueretur Thebae, caeterum id, quod apud nos ad re versis hujus diem in Commentario, SS. Trif. Bonifacii & Sociorum Thevrensium martyrum Actis praemissae, num. 43 affertur; fideliter non verendum, ne ingens Martyrum Thebaram, quos Agatani p. f. f. Eucherius perhibet, numerus nimis Martyrum, (idem Thebaram, qui vel Trevis, vel Bonnae, vel Colonia Agrippinae, vel Solis vel alibi denique fuerint martyrum, multitudinis exhiberetur.

Mr. Rom.
in modo, quo
illos annun-
ciat. At si
qui hanc
viam.

E

AUCTORE
C. B.

§ V. An Martyri anonymi non fuerit S. Gereonis nomen pro arbitrio impositum; an Mallosi cognomen hic habuerit, & an, si alter ab altero sit diversus, Mallosus eodem loco, quo Victor, martyrium subierit.

S. Gereon.
qui verò hic
insinuat

IN tribus Hieronymianis apographis non contrahit, Lucensi videlicet & Corbelensi apud Florentinum, vetustissimoque apud Dacherium Spitt. tom. 2. quæ heri Colonia Agrippina 317 Martyres annuntiant, S. Gereonem episcopus Socios, aut numero, quem hi cum illo in aliis Fossis sacris constituant, imminuto, designari, unum omnium est opinio; est, cum Gereonis nomen in tribus delitis Hieronymianis apographis hanc exprimitur, hisque omnes Fossæ sacri, in quibus id hodie sit, antiquitate testant, erit fuisse non nemo, qui suspicetur, nondum tamen, cum tria illa Hieronymianis apographa exarata fuissent, innotuisse, qui Martyrum, quos hic heri Colonia Agrippina annuntiant, antequam seu dux fuisse vocatus, fuisseque adeo posse esse, ut ei Gereonis nomen pro arbitrio fuisse impositum. Atque hæc quidem suspicio augeri potest ex eo, quod, dum unum è præfatis tribus Hieronymianis apographis, Lucensem nimirum seu Florentinam recitat, Colonienfes nostras Martyres heri celebrat, sicuti id modo facit: In Gallia civitate Colonie. Agrippini (inb Colonie Agrippinae) natalis sanctorum ccccvi. Martyrum, quorum nomina Deus scit. Verum, est quidem librarii, qui tria hæc memorata Hieronymiana apographa scripserunt, exploratum forsitan Gereonis nomen hanc habuerint, id tamen univèrsim tunc ignoratum non fuisse, vel ex eo liquet, quod eisdem in Epternacenfi, quo certe illa antiquiora non sunt, Hieronymiano apographo viii mensis hujus die Gereonis eomen, ut jam super dixi, reperitur.

fuit vocatus, ab
Ulfardo

Adhuc, est quidem Martyribus, quorum nomina ignorabatur, nomina pro arbitrio subinde fuisse imposita, id tamen tam fere dumtaxat, cum eorum, quæ hactenus lucerant, corpora reperirentur, aut quavis occasione alio oblatere reliqua, fassum invenio; cum autem S. Gereonis corpus, quod à S. Norberto in Geroneña ecclesia anno 1121 reperiunt fuisse, non pauci contendunt, verò eisdem antea hunc, ut ex infra dicendis intelligitur, hanc fuisse inventum, & tamen multis citius, qui tria apud Salterium exstantia Hieronymiana apographa contrahit, Richemontense nimirum, Agosthanum & Labocanum, scripserunt, Florisq. item ex Aldo, Ulfardo, Notkerus & Wandaltherus floruerint, consistorium fuisse, cum nihilominus in omnibus, quæ hi exaraverunt, Fossæ sacris S. Gereonis nomen vel heri vel hodie legatur, eo versatissime Colonienfium nostrorum Martyrum dux seu anteq-

gnatus non sunt tandem, cum jam dudum migrasset ad Superi, sed jam tamen, cum inter mortales degeret, fuisse vocatus. Jam verò, cum hæc ita habeant, Gereonis nomen, non pro nomine, quod martyri anonymo fuisse pro arbitrio impositum, sed pro vero, quod ite, in vivis existens, fuit sortitus, nomine habendum, apparet satis, si non propter certum, vero saltem admodum simile. Modò etiam, an Mallosi, quod in pluribus Hieronymianis aliisque Fossis sacris legitur, nomen pro proprio Martyris, à Gereone dissimili, nomine, an contrà pro hujus demeraz cognomento fuisse habendum, discutiamus.

60 Ulfardus in suprà hæc transcripso S. Gereonis elogio, existisse hunc cognomento Mallosum, distète tradit, siquæ ex Gereone & Mallosi unum eundemque martyrem fuisse, seu hunc cum illo confundit; verum Aldo aliterum ab altero, et ex elogio, quo suprà amicos celebrat, palam est, locutionibus distinguit; posteriori autem hanc martyrologio affinitatem, apparet ex illis, quæ Gregorius Turonensis lib. 1. de Gloria Martyrum cap. 61 scribit. Verba omnia, quæ hic scripsit ibidem sepe dicit, libere ad oculos, quod quædam maxime, juvenit esse posse. Sic in Reinorili, quæ anno 1699 prodit, editio habet: Ad hoc etiam sacerdos (Ebergesio, Colonienf archiepiscopo) sancti martyris Mallosi corpus reperiunt ex hoc modo: Cum sum ferret, hunc apud Bertumenf opidum martyrium confirmasse, oculum erant hominibus illis, qui in loco quiesceret; erat tamen oratorium inibi, in quo nomen ejus invocabatur. Supradictus verò pontifex in honorem ejus basilicam edificavit, ut scilicet cum aliquâ revelationis de martyre acciperet, in ea beatus artus, Domino annuente, transferret. Denique in lætæ basilicæ, id est, in pariete, quæ à parte erat oratorii, in absida collocat, precibiles Domini misericordias, quid juberet de martyre revelari.

61 Post hæc diaconus quidam Mettensis, per visum ductus, ubi martyr quiescebat, est colatus. Post paucum autem tempus veniens ad episcopum & quasi certa signa, per quæ visum videret, relegens, cum prius ibidem non fuisset, ait episcopo: Hic effode & invenies corpus Sancti, id est, in medio absidæ. At ille, cum fossisset quasi in septem pedes, attingit naves ejus odore immensi aromatis, & ait: Credo in Christo, quod offendit mihi martyrem sumum, quando me hæc fuerint circumdedit; & sedens reperit sanctum corpus inclausum, & emittens vocem magnam, Gloria in excelsis Deo secum vocem clerum pariter psallere fecit. Dehinc quod hyrno, corpus sanctum in basilicam transiit, cum laude debita sepelivit. Perant, ibidem & Victoris martyrem esse sepulcrum, sed non eum adhuc cognominis revelatum. Mallosus itaque, aut ex his Gregorii verbis intelligitur, non apud Coloniam Agrippinam: sed apud Bertumenf, abs illo, ut ex infra dicendis patet, certissime diversum, opidum martyris palam est adeptus; cum autem S. Gereon, uti omnia rati antiquitas credidit, ac porò hodieque creditur, apud Coloniam Agrippinam confirmasse martyrium, consistorium fuisse, ut secundum Gregorium à Gereone Mallosi indubie distinguitur.

62 Nec hoc tandem à Gregorio docetur, verum

D

cum Mellosi
confunditur;
est hic
ab illo, aut
est verbi

E

Gregorius
Turonensis
hic recitante
sequitur, est
diversus.

F

nam interpretatus haud sit, opinionem tamen, quod S. Victoris palatium Sanctis collocat, et proinde hoc oppidum pro Beranensi per Gregorium memorato accipit, revocat in dubium. Verum S. Victorem subsiste Sanctis martyrium, Ann. edende num. 15 traditur; hinc autem, quibus etiam consensum non tantum Sanctis, sed & Colonienfium & Ispuramens Bonnenfium faves traditis, omnino hic standum vel ex videtur, quod Beranense oppidum, in quo unum cum Mallof quiescisse Victor & Gregorio memoratur, certissime Bonna sit Perone, ut jam dictum, locum haud queat, alioque prae oppidum Sanctense locus, quo idem oppidum cum aliqua veritatis specie locetur, assignari haud possit. Adhuc laudatus Rainartius in uno & Colterinis, quibus usus est, coelestibus pro Beranensi oppido, in quo S. Victor passus ac cum Mallof quiescisse & Gregorio Turanensi memoratur, Berinense legi, docet in adnotatione, scriptoris hujus verba, proxime hac transscripta, subijcit; B rani autem sit Berinensis oppidi nomine venisse olim, priusquam & S. Victor ejusque Socii martyribus nomenclatorem novum acciperet, Sanctense in Clivia oppidum seu Sanctas, verosimilimum apparet, nec facile, ni fallar, fecus finiet, qui, quo jam nunc subdam, expendere. Sanctense oppidum, de quo jam novissima Comment. hujus §. i, num. 2. & §. 4. feg. proculius, stare modo eo loco, quo olim Petra castra seu, vel etiam simpliciter vocantur, Petra steterunt, Cluverius Germania antiqu. lib. 2, cap. 18 alioque, qui in Geographiam oulquam Commentarius scripserunt, affirmant.

in medium

66. Sunt quidem etiam, qui eo loco, quo olim Castra Traiana stetit, oppidum istud collocant; verum hi Coloniam ipsam Veteris non prope admovent, ut ex horum & illius minis emersit idem Sanctense oppidum in animum inducant. Tischenmacherus, qui de antiquo variorum locorum seu in Clivia, quos conexit annoque 1638 in lucem misit, Annol. part. 1. troilis, ibidem pag. 20, ubi & duobus pagg. proxime feg. novam hoc passim speculatio supponit, sic scribit: Vetera Coloniam, quae Traianum Suria eodem loco stetit confet, quae quidem, quando Trajanus id intelligitur; siquidem non ulaquequoque, sed ferè eodem loco stetit, utrobique rudera ostendunt. Vetera castra in monte, qui à Quintillio Vato, ut quibusdam placeat, Vorkberg nunc dicitur, circumfusa & in ripa Rheni planitie, ubi hodie pagus est Boeren, non procul ab oppido Senten ita fuisse, constans est & vniuersis antiquorum sententia. Id loci etiam istius facies, omnino cum Taciti descriptione conveniens, innumera quoque eximiae antiquitatis istae reperi monumenta suis probant; Diemarus autem, qui laudatus Tischenmacheri Opus, Antiquissimum de illo illustratum, anno 1721 scilicet recedit, primo ad vocem Vetera, de qua Tischenmacheri textus, modo hic transscriptus, inchoatur, ita observat: Ita simpliciter ea (Petra scilicet) appellat Tacitus Annal. l. c. 45, & Hist. iv. c. 18. alias Vetera castra apud eundem l. c. c. 21. ex quo nempe alia castra ad Rhenum posita fuerunt. Vetera autem illa castra in vicinia oppidi Xanten, portum in colle Vorkberg, prae in planitie, ubi pagus est Beren, posita fuisse, consensum Menlo Al-

gus pag. 36. 37. Cellar. pag. 337. Cluver. lib. a. cap. 18.

D

67. Secundo ostendit ad vocabulum Boeren eandem, qui pagus, in jam dicto Tischenmacheri textu ita vocatur, appellationem hanc accepisse, exponit hic verba: Quod nomen (Boeren scilicet) à vocabulo Vetera efformatum creditur, Germanis primum dicta VETTERE, & de mox per transpositionem litterarum VETRAM, unde posita BERTHEM sive BERTEN. Sunt quoque artis rudera extra portum Curienfium oppidi Xanten, quae hodieque eum agris vicinis vocantur die Althurg, ubi non desunt, qui castra illa Vetera quendam putant ad nomen (Althurg enim idem est, quod Petri castrum) convenientino; ac tertio denique in Petram, quam, ut in textu, hic transscripto, Tischenmacherus ait, Tacitus suppediat, descriptionem ita notat: "Pars," inquit Tacitus, "castrorum in colle" (hodie Vorkberg) "locusque surgens, pars aqua" (ubi pagus Boeren) "subiit." Menlo Alting. l. c. Ad rudem memorati collis profunda quoque planities fertur eluvionibus plerumque sedis & subrica conspiciat, quae procul dubio est "palus" iuxta "Vetera" apud Tacitum Hist. v. cap. 15. Ita illic, cum Tischenmacherus alioque loco eodem, quo olim steteret Petra, situm esse pagum, oppido Sanctensi vicinum, qui Boeren seu Berten hodieque appellatur, affirmat. Ad id quidem mihi vera apparet simillimum, uti etiam pagi illius, ut Diemarus addit, nomen à Veterum vocabulo, varietate corrupto, lucato ex mutato, fuisse formatum.

ut additis,

F.

68. At, cum Vetera aut, si movis, Castra Petra non tantum, ut Tischenmacherus & Diemarus verba jam data alant, moxiam seu collem, Vorkberg dictum, vicinamque hinc, in qua situs est dictus pagus, planitiem, verum etiam, ut Cluverius loco supra cit. & Cellarius Geographia antiqua lib. 2, cap. 3, plurimis alii consentientibus, docent, oppidum haud obstruam fuerint complexa, enimvero jam inde à Francis, qui saeculo quarto Romanorum diariis, Rheno transmissi, invaserant, Veterum nomen ita, et ait Diemarus, paulatim corruptum mutatumque ac tandem castra illa sua potius eorum, quae hac continent, terra trallum ac nominatim haud obstruam illud oppidum tantum, quod urbem, lingud Boeren seu Berten Gregorius Turanensis ait, qui id propterea Latine appellat Berinum, fuisse vocatum, vero apparet simillimum; cum eadem id ita sit, ac Petra castra seu oppidum, quod horum nomine etiam venit, sit ipsorum, ut Cluverius loco cit. docet, Sanctense oppidum, Gregorium istuc, quod forsitan, cum bello aut alia calamitate fuisse destrutum, situm antiquam aliquem-talem modo modis, per Beranensem seu Bertonensem, prope quod Mallofium possum ac cum S. Victor quiescisse supra hic transscriptis verbis scribit, oppidum intelligere ac proinde ejusdem Mallof palatium Sanctis locare, vero pariter apparet simillimum.

probat, in Sanctos oppidi

F.

69. Ad id quidem ut credam, propensior adhuc vel ex eo sum, quod prae Sanctense oppidum, quod ita demum post Gregorium Turanensem aetatem, antiquioris, quae prius habuerat, Veterum ac Bertini seu Beruni nomenclaturae, quomodo nihilominus posteriori pagus vicinus adhuc adhereret, & S. Victoris ejusque Socio-

ut passus.

rum

A rum ibidem entem fuerit vocatum, apponere a-
liud, quod per Bernicenses apud Gregoriam in-
tellectum, non aliquo veritate specie, uti nunti-
entem de Bonae, si iam supra dictum fuerit, haud
potest. Verum an Gregorius, qui & Sanctus, de
modo ostendit, Mallosi palatium verisimilitudinem
collocat, & hanc à Gerone distinguit, contra
Uffardum, qui hanc cum illo confundit, seu
conuenientiam fuisse Mallosium, prole, certo
est. Random? Gregorius, dum loco supra cit.
de S. Malloso tractat, deo potissimum, quod
ad institutionem nostram facere hic possunt, me-
moriam praebet, eadem est, Mallosiam apud Berni-
censes opidum martyrium coadunatum; Atte-
rum vero, fuisse ibidem sacrum ejus corpus ad
Ebergisio, Colonienfem episcopum, repertum, ut
de terra levatum. De forsitan quidem, quod
Mallosi sub Maximiano martyrium sit passus,
et proin Gregorius duobus capitulis fecit ab
hoc cetero asserit, hoc inmerito, an hanc
apud Bernicenses opidum scriptor ille, qui praeter
ea rem è sine domestica refert, perperam haud
collocat, reuocari potest in dubium; verum, est
si habet, id tamen fieri haud potest, si apud
idem opidum Mallosi corpus, neque enim hoc
eligit, quod ubi ille fuerit occisus, humatum
fuisse, quia facile credet) fuisse ad Ebergisio
repositum, ut de terra levatum, sit certum.

est autem
haec.

B 70. Hanc itaque Gregorius, qui, et dictum,
Mallosi corpus ad Ebergisio inventum, et de ter-
ra levatum fuisse, narrat, indubitanter fuit hac in
re solum eduxit, examinemus. Hanc sane illi
de nomine denegandum, reor, si Ebergisio, ut
Mallosi inventionem asserit, sub seculi vi
finem vixerit, haecque adeo fieri atate sit facta,
verum, est quidem episcopus, natus Ebergisio,
ecclesiam Colonienfem sub seculi vi finem, ut apud
Gellicum scribit, ante scriptores tom. 1, col. 625
videre licet, perierit, ante tamen de hoc, an
contra de S. Evergilio, qui post S. Severinum
Colonienfem ecclesiam occupavit, ut, et cer-
tum apparet, ad annum usque 450 vitam haud
produxit, Gregorius loco cit. loquitur, non im-
merito potest amitti. Tillemontius tom. 4. Monum.
Ecl. pag. 450, Galba Christi. notae Scipiones
tom. 3, col. 625, Rodericus in suis in Grego-
rium Notis ad notulam alii de Ebergisio, qui
sub sec. vi finem Colonienfem ecclesiam occu-
pavit, Gregorium exponit, et, si fallat, ra-
tione potest duci, quod hic scriptor Ebergisio-
nem, Colonienfem episcopum, è quo Mallosi
corpus inventum ac de terra levatum, tradit,
eodem exaret modo, quo Ebergisio, Colonien-
fem ibidem episcopum, quem à Childerico rege
ad compendendam monasterii Pillevenfem verbas,
quod anno 590 erant, missum fuisse, Hist. lib.
10, cap. 15 refert. Verum haud mediocriter in-
ter Evergilio & Ebergisio seu, ut etiam scribitur,
Ebergisio, nomine intercedit similitudo, ut
quae agnitas hincque facile factum esse potest,
ut Evergilio, qui ab aliis Evergillus & à Ge-
lenio de Magnitudine Col. Aeg. pag. 39 E-
bergisio quippe appellatur, Gregorius Eber-
regillum etiam seu Evergillum, nomine isthoc,
notore episcopi, qui atate sua vixerit aut sur-
rexit, cum ista de Malloso scriberet, vive-
bat, fuit tamen familiariori, per errorem ap-
pellatus.

et ratione.

71. Quid quod factum esse possit, ut librorum in
Gregorio, quae scribent, exemplaribus Eber-
regillum seu Evergillum pro Evergilio mutaretur
exaratus? Ut sit, Gregorium episcopum de S.

Evergilio, qui ante annum 450 Colonienfem
ecclesiam profuit, loco cit. loqui, vero apparet
similem, Ebergisio, enim, è quo Mallosi corpus
inventum, ibidem scribit, capitis dolore, cum
id potuere, à Colonienfem agere, quod ab in-
colis Sactos Aurum vocaretur, ac, accepto, ac-
ceptis, prodigiosum fuisse sanatum, per verba,
num 35 huc transmissum, praemisit; hoc au-
tem miraculum, non Ebergisio, qui ad com-
pendendam monasterii Pillevenfem verbas anno 590
missus fuit, sed S. Evergilio, qui ecclesiam Colonien-
fem ante annum 450 profuit, verosimiliter ob-
vixit. Ita scribit fuisse Sancti hujus l'ite, ad
xv mensis hujus diem, quo Coloniae Agrippi-
ne colitur, à Sancto relictus. In hac enim num. 4
sequenti isthaec de S. Evergilio legimus verba:
Pulchram suam consensit, immo capitis
dolore vexatus, morte suo flecta circumvit loca
orandi studio; cumque ad beatum Geronem Socio-
rumque ejus templum, male valentium religio-
rum, pervenisset, istis gemitibus in sanctiorum
memoria uti consuevit, vestium illud di-
cere cepit, "Evolubant Sacti in gloria", mox-
que caeteris responsum est: "Laudantur in cu-
stibus suis." Uade intellexit, Spiritu Dei re-
velante, illo ipso die sanctos Martyres animas
suis caelo reddidit.

est autem

C 72. Ad eo ergo tempore usque in praesens
eodem die quatuor, ipso agente, illorum
celebratur solennitas. Accipit autem pulverem
è sanctiorum templo, & tandem Crucis ex-
pressionem signum, cum male affecto capiti suo im-
ponit, simulque recitat; est autem haec nar-
ratio, quod S. Evergilio immo capitis dolore in
Colonienfem S. Geronis ecclesia, sanctiorum
Aurorum animas olim distulit, prodigiosum
sanatus esset, à narratore, quod idem, ut ap-
paret, miraculum Gregorius refert, non parum,
ut consideranti pateat, in adjunctis differt,
ante tamen quantum ad substantiam consonat,
net igit videtur, cur de duobus diversis mira-
culis agere poterat. Item vero cum sit habet,
satisque praeter ostendit, in eorum ad-
iunctis occurrat, ut S. Evergilio biographus, qui,
si non talis, certe non feris, quam sit. xi,
plurim, miraculum, quod S. Evergilio decessit
narrat, non è Gregorio, perperam fortassis in-
tellectum, sed aliunde acceptum sit censendum, san-
de etiam ista S. Evergilio id observit, ac proin
de hoc, non autem de Ebergisio, qui sub sec.
vi finem fuit, Gregorium per verba, quibus
ab Ebergisio, capitis dolore prodigiosum, ac
narrat, sanatus, inventum fuisse Mallosi cor-
pus, loco supra cit. refert, locum fuisse, vero
apparet alioquin simile. Isthaec autem veri-
similitudo adhuc augetur ex eo, quod Grego-
rius, miraculum, de quo hic nobis sermo, nar-
raturus, de Ebergisio, cui & li & Mallosi
inventionem obsequit scribit, sequentem loqui-
tur in modum: Quodam autem tempore Eber-
regillum, qui tunc hujus urbis (Colonien-
fem) ANTHEUS ERAT, capitis medicas validis
doloribus quatuor; horum autem verborum
loco, si non de S. Evergilio, qui ante an-
num 450 obiit, sed de Ebergisio, qui sub
seculi vi finem ecclesiam Colonienfem profuit ac
proin Gregorii atate floruit, non etiam tamen
forsan adeo, cum hic illa scriberet, in viam
erat superstit, sermonem facere voluisset, se-
quentia isthaec Quodam autem tempore Eber-
regillum episcopi, qui ATATE NOBIS HUIUS CO-
LONIENSIS URBI FUIT ANTHEUS, qui qui tunc

est autem

D ANTHEUS
ALMOC

AUCTORE
C. B.aliquorum
certa non
sunt.ADHUC HUIUS URBS COLONIENSIS EST ANTI-
QVA, adhibetur fuisse videtur.

73. Hæc omnia verosimiliter considerabit
Gereonus, quinque mirantem, his jam me-
moratum, quod Eberghisio, Colonienſi epi-
ſcopo, obvenit, Gregorius prodit, ad S.
Everghisum, qui integro circiter ſeculo ante
Gregorii atque Colonienſis eccleſia præſuit, in
Opere ſuo de Colonia Agrippienſi Magnitu-
dine pag. 358 & ſeq. reſultat; cum autem, nil
ex omnibus jam dictis liquet, ita verosimiliter
reſponſum fuerit, ex ſecundam Gregorium idem
Eberghisius, cui mirantem illud obvenit, S.
Malloſi corpus invenit, conſecrationem ſui, ut
ſcriptum illi, dom inventionem hanc reſert, de
re, certum circiter annis ante atatem ſuam ge-
ſſi, loquatur, etque præinde in hac ſcicm
undequaque certum atque indubitatam ſibi hæd
uſque, conſecrationem alterius ſui, primi quid-
em ut, cum è dictis, ſi Malloſi corpus apud
Beruonenſi oppidum fuiſſe inventum, certum non
ſit, in dubium adducit, an idem Malloſus in op-
pido illi poſſus ſit, revocari queat, certum par-
titer atque indubitatam, obtinuiſſe re ipſa illam
videm palam, undequaque non ſit; deinde
vero, ut adducit, an Malloſus & Gereon uno
idemque non ſit, poſſe omitti, cum hunc ab
illo diſtingui nec cognominem fuiſſe Malloſum,
ex eo poſſimum naſcatur, quod ſecundum
Gregorium Malloſus apud Beruonenſi oppidum,
non autem, ut Gereon Colonia Agrippina,
martyrii palam locumque quæſiti ſit adeptus.
Hinc porro & ex eo, quod Uſuardus, cui bona
nota Alia, Ellwandis uſqueiora prælaſſe,
Solterius ſuſcipitur, Malloſum cum Gereone
conſiderat, eſſe ſalutem, ex Nl. Romani hodie-
ni ſecutus exemplum hic de Malloſo, veluti de
Sando, qui indubit è S. Gereone diſtinguatur,
errare auſus non ſum.

ſumma to-
men verſi-
militudine
gaudent.

74. Verum, eſſe quidem, Malloſum &
in oppido Sandenſi occuſiſſe & è Gereone
diſtingui, undequaque è jam dictis certum
non ſit, verosimilimum tamen id eſt. Eſt
enim, Gereonem cognomento fuiſſe Malloſum,
hancque præinde ab illo non eſſe diverſum, U-
ſuardus è præſentibus ſibi, quæ Ellwandis
intigivare erant, Alia verosimiliter didicerit,
reſervet tamen, quæ quæſire hæc exſtiterint,
dubitarique non immerito poſſet, an, qui illa
conceperit, pluribus ſeculis à rebus, quæ com-
plectantur, hæd abſuerit; quævis autem Gre-
gorius, è quo poſſimum, Malloſum, non Co-
lonia Agrippina, ſed Beruonenſi in oppido ac
proin, nil è ſupra dictis conſequitur, Sandis
occuſum ac deinde ab Eberghio inventum fuiſſe,
habemus, longiſſimo etiam trium circiter ſæcu-
larum ſpacio à tempore, quo Malloſus ſubit
martyrium, abſuerit; à tempore tamen, quo
ejaſdem Malloſi corpus ab Eberghio repertum
narrat, multo minus fuit remotus, nec aliam
de Malloſo notitiam vel meliorem, vel antiquio-
rem illi, quam ſuppetant, habemus: ut proin-
de Malloſum & Sandis ſui prope Beruonenſe
oppidum ſubiſſe martyrium, & à Gereone di-
ſtingui, è Gregorio, ſi non præſus certum,
vero tamen ſi admodum ſimile. Reponi quidem
poſſet, monumentum litterarum nullum, quod
hoſtes, S. Malloſo in oppido Sandenſi extruam
meminerit, inveniri, idque adeo per Beruonenſe
oppidum, in quo Malloſum repertum hoſiteam-
que ei fuiſſe eretam, Gregorius verbis ſuprà
hæc tranſcriptis reſert, hæd poſſe intellegi. Ve-

rum quid tam? Nullum pariter, quod hoſitea
alibi, quàm Sandis, S. Malloſo aſſignat, me-
minerit, monumentum litterarum occurrat, nec
tamen hinc quæſum concludat, nullum opſum
hoſiteam hoſiſſimè exſiſſe. Eccleſia quidem,
Gereoni, quem cognominem fuiſſe Malloſum,
Uſuardus prodit, Colonia Agrippina exſtru-
ta, non pauca monumenta litteraria meminit;
aſſi ea per hoſiteam, in oppido Beruonenſi, ut
pote quod novo amque interpretatus ſi Colo-
niam Agrippinam, Malloſo, ut Gregorius nar-
rat, eretam, nequit intellegi.

75. Nec reſert, eccleſiam, in qua S. Viſtor
ejaſque Socii Sandis coluntur, ab eodem S. Vi-
ctore, non autem à S. Malloſo, nomenclatio-
nem ſuſtulit; cum enim plurima, quæ nomen
moderis, eccleſia, ut vulgo etiam noſum eſt,
hæc tamen, quid ut ſalutem eſſe queat, ut Sin-
denſis eccleſia, non primum à S. Malloſo nomen
noſa, poſtea tamen à S. Victore, cum huius,
quod fuerat inventum, corpus depoſitum in illa
fuiſſet, cultusque cultu Malloſi reſervat eva-
ſiſſet, appellationem novam fuerit adeptus? Ma-
nus itaque, oppidum Sandenſe per Beruonenſe,
in quo Gregorius occuſum hoſiteam, ſibi ex-
ſtruit, honorum fuiſſe Malloſum, ſcribit,
verosimiliter deſignat, hancque adeo Sandis
pro ſite occuſiſſe. Hinc porro & ex eo, quod
eodem, quo Malloſus, loco Gregorii Thomaſi
atque, ut cum, eſſe hoc ſcriptore, ſerebat
ſama, quæſitæ S. Victor, conſecrationem jam ſit,
ut verosimiliter hic noſter Maſter (neque enim
cum alibi, quam ab Gregorii atque ſerebat hu-
maris, necatum fuiſſe, ſecit in animam qui
inducit) in eodem pariter, in quo ex dictis
Malloſus, Sandenſi oppido martyrii palam ſit
adeptus. Aſſi, an id, ut eodem loco, ita etiam
eodem die eſſe ſalutem? Præter Martyrem, qui,
ut Alia edendo monumentumque alia ceſſatur,
ſed Maximiano Sandis ſite ceſſi, nullus præ-
terea idem pro ſite ſingularem fuiſſe re-
pitor; quod cum ita ſit, nec hæc dictis di-
verſi fuiſſi fieri aliove monumenta conſignat,
conſecrationem modo ulterius ſit, ut, quemadmo-
dum eodem loco, ita etiam conjunctum eodem
die, Malloſus & Victor verosimiliter ſui poſſi.

uti etiam
Malloſum
& Victoris
eodem loco
& de ſite
hoſiteam.

E

§ VI. Qua occasione &
quando Sancti ſubierint
martyrium; an S. Helena
corpora eorum invenit
eccleſiaſque ſuper hæc
Bonnæ, Coloniae Agrip-
pinæ & Sanctis extru-
xit.

F

Helenandus, qui legationem Theſſalon ad
urbem, quæ in Gallia vix erant, com-
penſandas ut ſeſt acceſſerit Maximianus, in
Alia edendis num. 8 exponit, ex deinde,
nonnullis adhuc interpoſitis, num. 10 ita pro-
ſequitur: Maximianus auguſtus, conſtantino exar-
cato, permixto tamen fidelium & infidelium con-
tus, iſſimus Alpium juga tranſgrediens Gallie
appropinquabat, ſoloque adventu ſuo Amando
& Aſiano ducibus tumultis memorati pæneri-

Sancti, qui
expeditione
in Bagdad

A tis, seditionis illius tempestatem perinde ac
excitatum flicid sine fili exercitu damno foda-
bit. Comperio vero, quod Cerausus quidam
nobis infidus contra Romani regni fines moli-
reor, qui tamen procurator constitutus erat
provincia, quo est iuxta Oceanum, ubi Fran-
ci, jam secundo a solibus suis expulsi, juxta
Gallorum & Saonum confinia confederunt, ni-
sit illos per Rheni fluminis alveum parum sui
exercitus, ejus militari virtute nobis casti-
dum incipit. In quo itinere praecipuus belli
Domitii duxes Geronem, Victorem, Cassium
& Florentium felices turba Christianorum mil-
litum sequentur.

77 Quid si itaque Helinando, qui statim
post hac verba SS. Mauritii ejusque Sociorum et
deinde Senatorum nostrorum martyrium narra-
tandum hic fit, id expeditionis, in Bagaudas,
qui Amantio & Alano ductibus, arma in Roma-
num imperium attulerant, parata, reque ipsa,
multo rerum facto, in Cerausum mox suscep-
ta, occurrere cernerit; verum, nec Bagaudas solo
Helinando sic Maximo metu, ut veritate relictis
Helinandus inivit, domiti fuisse videtur, nec
exactor ab illis motus tum properi, quam
inducit, Cerausii rebellio excepit. Ita omnia
fluentem apparet ex his, qua Eutropius lib.
vi memoria prodit. Ibi enim primo de Diocle-
tiano sic loquitur: Ita rerum Romanorum potius,
cum versutum rusticum in Gallia concitasset,
et factioni suae Bagaudarum nomen im-
poneret, duces autem haberet Armandum &
Alonum, ut subigendos eos Maximianum Hircu-
lulum castrum militi, qui levibus praelis a-
gros domuit, & partem Galliae reformavit, et
deinde huc profugerit in modum: Post
huc tempore etiam Cerausius..... cum suspicio
esse coepisset, consilio ab eo admitti barbaros,
ut transiunt cum praeda exirent, atque hac
se occasione diceret, & Maximiano Julius occi-
di, purpuram sumptis & Britannias occupavit.

78 Cum ergo, uti ex his Eutropii verbis
concludendum apparet, Maximianum in Bagaudas
expeditionem non tantum auri proximi Cerausii
rebellio excepit, sed praeter haec inter &
illum auri alterius annus intercessit melius,
fieri jam non potest, ut expeditionis in Bagau-
das parata moxque adversus Cerausium, qui
purpuram insuper induerat, conversae occa-
sione: martyrium Sancti nostri sint possit. At,
quare modo, tunc id eundem, cum expedito
in Bagaudas susceperetur, haec evenit? Si, quod
paucis ante verba, proximi hic relictus, He-
linandus etiam scribit, re vera Sancti nostri,
priusquam martyrio coronarentur, facinus, res
ceret, cum bellum adversus Bagaudas move-
retur, haec contigerit. Idem enim, B. Mercel-
linum, Romanum Pontificem, qui, ut ait,
navim sanctae Ecclesiae, in modum tempestuosi
mundi schismate fluctibus, gubernatione, prius au-
di, quoniam cum Maximiano, ejus postea fuisse
pro fide necari fecerant, adversus Bagaudas mo-
verent, consilium fuisse, tradit, cum eodem
Mercellinus ante annum 256 S. Petri catho-
drom haec accepisset, cinivero, si hunc, cum
jam, ut Helinandus innuit, esset Pontifex, con-
sulerent, fieri nequaquam possit, ut, bello ad-
versus Bagaudas, atque quod vel anno 285 vel
certe, ut inter evolutis convenit, proximi se-
quenti & Maximiano fuerit confidendum, eorum
martyrium sint possit.

Ordinis Tomae V.

79 Verum, est si hic habet, hinc tamen mu-
verit non debemus, ut eorum Sancti nostros bell
illius occasione pro fide haec occurrisset, in
animam inducamus. Ita opinor, tum quod id,
quod de Mercellino, & Sanctis nostris consiliorum,
Helinandus narrat, sit fide, utpote nullius,
quod fide dignum sit, monumenti antiqui au-
thoritate subnixum, admodum incertum ut du-
bium, tum quod nihil etiam aliunde obstat,
quod nimis Sancti nostri tum, cum expeditio-
nem in Bagaudas Maximianus suscepisset, mar-
tyrium fuisse credantur. Atque, est etiam hic
habet, aune tamen re eadem ipsa id tunc eve-
nerit, est admodum dubium, uti ex his, quae
jam nunc de tempore, quo Sancti nostri possit
sint, sum didicimus, fas erit colligere. Universi
legionis Thebaei milites, quos vel fuga vel ab-
sentia immensi Martyrum Agoneasum seu SS.
Mauritii ejusque Sociorum radi fecerat super-
stiter, verosimiliter haec duo possit hant, vel
apud nos ad xv Octobris diem in Commentorio,
Trevirensium M.M. Albi praemissio, non pa-
robrer, & medio fuisse sublati, cum eodem id ita se
ex eo illo legionis Thebaei militum numero Sancti
nostri, si non omnes, partem saltem, uti & jam
super dictis liquet, probabiter existimari, con-
siderari sit, ut verosimiliter & hi pariter haec
duo possit Martyrum Agoneasum eadem fuerint
occisi. Hinc porro alterius jam consequitur, ut-
rum annus, quo Agoneasus subierat martyri-
um, sit explorator haec habebat, annus
quoque, quo Sancti nostri possit sint, ignoscant
sit necesse.

80 Verum, est id ita sit, eo eadem tem-
poris spatio, quod ab anno 256 aut etiam ab
anno 285, si jam tum, ut Paganus in Critica
vult, bellum Bagaudicum fuerit confidendum,
ostendit ad annum 297 effluxit, occisus fuisse
Agoneasus Martyres, verosimiliter effugit,
quae apud nos in Comment. proximi laudat,
& vii disponitur; cum eodem id ita habet,
nec quidem, ut tempus, quo illi ad proin &
Sancti nostri pro fide occurrerint, sit post pro-
pius definitur, inveniam, hinc ego horum mar-
tyrium, quod praetera, et aliquot etiam ante
post dictum temporis spatium haec occidit,
undequaque certum ann sit, laetari concummo-
do modo sub Diocletiano & Maximiano, quo-
rum postior, cum anno 284 aut sequenti ca-
sar fuisse creatus, ab anno deinde 286, &
caesare augustus factus, und cum prior ad an-
num usque 295 Romano imperio praefuit, si-
gnari. Rationes quidem, quae Martyres Agone-
asus et proin & Sanctis nostris supra memo-
rato temporis spatio probat, quoniam post sub sa-
vi Juliano martyrio fuisse affectis, laudat,
concedenda nequaquam sunt, est, est si ha-
bet, rem eundem certum haec effugit, cum-
que in Opere nostro, loco super dict., dilucidat
occurrit ponitur, eo ergo, ut, si hic & re ex-
tantur, eadem eadem, scilicet, & tunc videtur
eodem de die, quo Sancti nostri possit sint, ad-
jungo. Ad ultimum quidem, aliquot martyro-
logia non pauci ac ob lapsi sunt, qui Martyra-
logium Romanum hactenus reformant, cru-
delitatis viri Sancti nostri ante eandem ho-
derit die annuntiantur.

81 Verum, est si hic habet, est ta-
men tunc annus pro fide occurrisset, credere-
vis fuisse locorum, quibus videtur ad Soci ejus
Catholice

AUCTOR
C. II.
et hanc
temporis
spatio, quo
ad hoc Agone-
asus fuisse
constat.

E

quod ab
anno 256
aut ad 297
accidit,
verosimiliter
est possit
fuit.

occisione
martyrium
fuisse.

si aut, ut
ait Helina-
ndus, consi-
derat
Mercel-
linum Pon-
tificem, hanc
quoniam.

C

AUCTORE
C. B.
edit auctoritate
J. Gerson,
qui varietate
multitudine a-
lia

Calendae in Florentiam cum pluribus illis
pessimi pueri, haud parva caecorum dispendia, et
infortuniorum in Aetia educti sunt, 33 annos
observat. Eodem porro ratio fecit, ut una co-
coque de huiusmodi tum S. Genetium iussu
et S. Victorium iussu itidem, et
claro fuisse ocellis, sit pariter credent opus
difficile, cui auctor Hieronymianus apographus,
et fidei domi, alia de Martyris, cum S. Go-
thardus, Antipapa, Arcepiscopo, alio S. Vi-
ctorum et Malthe, et aliorum 130 recte ce-
leberrant, hodie tamem et SS. Callium et Florentiam
cum eademque hostia de, non fecit et
multis illi Fesseri fecit, perperam, nisi et
illi videtur, commemorant, nec, ut apparet,
Martyrum Civitatumque annuntiationem Calli
et Florenti, qui Bonae pessimi sunt, annun-
tiationi, decimo hinc, non aut olavie illis ag-
nata Oclabris die, recte proponunt. Cum e-
rim, qui, et Suetonius nostrum occiderent, a Ma-
ximiano missi erant, secundo Rheus institu-
tione iter, fuisse alio illis prius, quia Colonia
Arcepiscopo, quoniam Bonae reperte, oc-
ciderit, ocellis, quaso, qui Bonae, dum Rheus
discederet, Coloniam Arcepiscopo subieci,
existimaret. In enim fecit inducit?

2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526

[illegible]

©

Gronz quoque Socii, utpote cum Hierem. d. Flore, Adamo, Ulfardo, aliisque martyrologis antiquis, qui sanctis istis floruerit, annuuntur, caritum honoribus quotannis fuerint officii, cuiusmodi, cum id praeterea ex ipso die, quo eos ad calum migrasti, S. Eusebiius divina revelatione, ad dictum, innotuit, usque ad laudat biographi attestari fuit, ac etiam dictis signatur, usque ad seculum in Colonia Agrippina observatum semper quotannis fuerit, confestim fuit, ut illi Sandi nobili carum decimo Eusebii die fungebant pro fratre affunderent.

¶ Verum, cum fide habere, rem tamen quod S. Eusebiius biographus, cui soli innuitur, silem ipsi integram in rebus, quod S. Sandi illo, ab aetate sua plurimum remore, referat, haud quaquam, quomodocumque et iam dictis nemo non faceret, adiungat, nec revelationibus particularibus, utpote quibus subdita

et etiam,
in Sancto
Petro nostro
rum hono-
rem Colonia
Marina.

14. S. Geronis ejusque Sociorum corpore la-
psum fuisse post mortem projecta, ac post
super haec ecclesiam, quae ab auro, quo emicui-
tiss. S. Helenam, Hellenismum, et eam quan-
tum ab ecclesiam, in S. Geronis ejusque So-
ciorum honorem & Sanctu illi extruam, dixit
Adolphus in St. Santhege, sapientiam lae-
doz pag. 101 & seq., Cratophilus in Archi-
episcopus Calan. pag. 4 itemque in Episcopo-
rum concilio ante Catalogo pag. 135, Her-
mannus Fluvius in Circuli Wipphalici Annali-
bus pag. 288 & seq., ac denique Mirvus in
Fugis Belgicus & Burgundicus pag 386 & seq.
confinitum, in Adis conditum num. 19 & seq.
tradit. la porro peritio resplendet versus, in facit
illius adfuit frontispicio, aureis litteris, de
alio loco est. Mirvus, capressi, quorum duo
priores hic sponant:

Regibus exemplum fierique carissime plebi
Condidit hoc templum sancti Geronis Ho-
leni :

[illegible]

*He professes to be
a man of
a man of*

8; Neque verò solum B. illa templorum fundatrix Helena maros, limina & tota hujus loci confinisit, sed etiam clerum collectum, ut rore, ex Orientalis disciplina viri, religione

Results

A praestantibus, quorum munus erat de consuetudine hominum nostra se interdicere sacrosanctis de claustris contrarii clausis, Pfalmis aliisque fidei modis Deum laudare, Scripseris sacris invigilare, & interiori hominis sui reformando ad Christi similitudinem sese dedit: id ut in arboribus, movet me cumpimus, quod consistit in hac ecclesia ante S. Benedicti aetatem abbatibus praefuisse, ex quorum successione est S. Maurinus, de quo in S. Pantaleonis basilica laudibus plurima dicenda erunt. Ita ille; quod si porro, quia praeterea duo Adolphus, Cratopolis & Fleym locis supra dictis, memoria prodant, veritatem confirmant, S. Helena non tantum Colonia Agrippina S. Gercois ejusque Sociis, verum etiam Bonna & Sanctis, hic quidem S. Victori ejusque Sociis, illis vero SS. Callio & Florentio aliisque, qui cum hisce possi sunt, pluribus ecclesiis, defuncti, quos utrobique repererat, in sanctis, quae eligant, adfuerit Martyrum corporibus, extraxerit. At primis quidem duo Adolphus, ecclesiam per eam Bonna super SS. Callio & Florentii altorumque corpora fuisse extraxit, in M. Sanctis pag. 101 luculentissime erudit.

B De Veria, quibus id fieri, haec sunt: Deinde (S. Helena) versus Rhenum fluvium descendit devenit ad Veronam civitatem, quae nunc (supra hac de re dicta videbitur) Bonna dicitur, ibique de praedicta Martyrum Theodorum legione Callium, Florentium, Mallium (de hoc addita num. 64 consule) suasque communitates, praefatis ante paucos annos repperit in Maximiani militibus trucidatos, & in rure telluribus non sacra cognovit hos humatos, quos de suis seculis effusos ac levatos deconvellens commendavit sepulture, desuper ecclesiam fabricavit, sed a posteris postmodum propter erebescientia Martyrum miracula spatiosius dilatata. Nec minis dilata, fuisse quoque ab eadem Helena ecclesiam super S. Victoris ejusque Sociorum corpora Sanctis etiam, memoria prodit, in dicto M. pag. 102 & duas sequ. sic scribit: Denum praenominata regina (S. Helena nuntium) Deo aique suis Martyribus propter officia beneficentia, reliquis eorum praestita, plurimum placens & hominibus honorata, de Colonia descendit ad Troie Minoris, quae Xantia (num. 2 & quatuor sequ. videbitur) appellata est, meritis; quorum perituras & investigas abscondita repperit xenia margaritarum plurimum, filiosque corporum Martyrum diversa inter palustria demersa seu recondita. Nam praedictorum Christi militum, primicerii videlicet Victoris invicti cum trecentis triginta commilitonibus illustribus supra memoratis de Theodorum germinis juxta dictam Troiem Minorem Germaniae praepertorum corporum, locis humentibus ac palustribus injecta velut oblationi tradita per reginam mox inventa, reverenterque detecta sunt a requirentibus, atque per officinam sui significationem divinam, cunctis cernentibus & credentibus, agnita. Quae quidem corpora devotae collectae fuitus fundamentum basilicae, per eandem reginam desuper extruxit, pro decembris reliquis fuit reposita anno Domini trecentesimo septimo vel circiter, in qua praefatis Sanctorum corporum per pulchre & humida poma fere viginti annos inhumati jacebant.

C 27 Verum quoniam praenotata regina, bista fuisse Helena, circa collectionem corporum Martyrum jam dictorum fuisse occupata, sed & Obviti Tomus V.

de constructione basilicae per tantum Christi Militum veneratione redderetur angustia non minime, ne divinus cultus impeditur ab illis, ordinato clero, sicut in una parte palatii festinat confecti capellam, quantenus in eadem divinum celebraret officium, quoadque principalem ecclesiam, solemniter inchoata, per eandem devotam reginam perficeretur; & fuit dicta capella in modum crucis formata, & ut ad ipsam per duodecim vel circiter gradus ascenderetur ordinata; & hoc ideo quia situs loci dictae capellae reuerentius erat & aquaticus; propter quod inferius fieri jussit concinnatum quantum subterraneumque conductum, magnis stratis lapideibus, ut aqua palustris, guttulis per terrae venas influens, per hunc rostrum facilius efflueret & paulatim dilaberetur, ne pervenitum capellae superius pedibus calcantium lubricum humidumque redderetur; de cuius capellae mutatione seu transpositione postea dicetur. Haec duo Adolphus; quod autem ad Fleym & Cratopolim jam dictas, prior ecclesiam Bonna in SS. Callio & Florentii honorem a S. Helena extruxit, posterior fuisse etiam ecclesiam canonicorum seu clericorum collegium ibi illa adjunxit, prodit, ambocque Sanctis fuisse ab eadem sancta Helena & ecclesiam in S. Victoris ejusque Sociorum honorem etiam & collegium seu canonicorum seu clericorum ei adjunxit, docent.

28 Nec ab illis, quibus etiam duo Adolphus, utpote a S. Helena in Sanctis, quae haec extraxerit, ecclesia eorum etiam ordinatum fuisse, mox haec transscriptis verbis insistant, nequaquam adversatur, Mirus in Fastis Belgicis & Burgundicis dissente. In hisce enim ad xviii Augusti diem, quo S. Helena Martyrologio Romano inscribitur, de ea primis sic scribit: Sanctis in Ciria collegium canonicorum in honorem S. Victoris & aliorum ceterorum Martyrum Thebae legionis, eo loci pro Christo occisorum, instituit; ac deinde ad x Octobris diem, quo S. Victoris ejusque Socios Martyrologio Romanum celebrat, sequentia ipsa, narrato horum martyrio, sic subiungit: Quorum quidem Martyrum omnia S. Helena, Constantina Magni imp. mater, postea & pulchre collecta, in locis condidit, & adeo loca collegioque canonicorum in Colonia Tristano ruinis.... (in quibus scribitur, de Miras putavit, Sanctis exstas oppidum) honoravit. At, an veri S. Helena Bonna, Sanctis & Colonia Agrippina ecclesias in Sanctorum nostrorum honorem creaverit, modo disputamus ac ab ecclesia Sanctis ducamus initium. In Opere nostro de S. Helena ad xviii, quo haec in Martyrologio Romano hodierno recitari, Augusti diem aliam jam est, ibique, an Sanctis collegium canonicorum in S. Victoris Sociorumque ejus honorem instituerit, in Commentario praefato num. 96 revocatur in dubium. Ac primo quidem, cum S. Helena, de Psychrochius die xxi Mali in Commentario historico de S. Constantino Magno pag. 29 offendit, non nisi post annum 312 videre Gallias pervenit, confessorium sit, ut, si verum instituerit Sanctis canonorum collegium, ecclesiamve extruxerit, id certe, quod proin & de ecclesia, quae Bonna & Colonia Agrippina adfuerit, dicendum, ante dictum annum 312 haud fieret.

29 Verum, an re ipsa Sanctis in S. Victoris Sociorumque ejus honorem ecclesiam creaverit, sed & prola

E

pro ois.

F

est de ad-
dulo

B Sanctis
supra illu-
rata corpora
excavavit

a S. Helena
fuisse ex-
tractum

AUCTOR
C. B.

proin etiam, an collegium canonicorum ibidem instituerit, reliquias revocari in dubium; imò verò in S. Victoris eiusque Sociorum honorem ecclesiam d. S. Helene Sanctius haud fuisse exstructam, ex lit. p. 64 Gregorius Turon. lib. 1 de Gloria Martyrum cap. 63 scribit, verosimilimum apparet. Fuisse enim ab Ebergesio, qui sub fec. vi finem ecclesie Coloniensi praeiit, seu potius, de supra num. 72 ostendi, d. S. Ebergesio, qui, seculo v media sui parte nondum clauso, tandem ecclesiam rexit, basilicam S. Malloji in Beruoniam oppido exstruam, scripsit ille (verbo eius num. 60 & seq. hoc exscripta videbis) ibidem docet; cum autem antea, ut addit, oratorium dantezaret, in quo S. Malloji nomen invocabatur, in dicto oppido exstiterit, ac per id, ut supra monstravi, verosimilitudine haud aliud quam Sanctiense debet intelligi, considerandum sit, ut Sancti, si Gregorio Ponticum sit, ante seculum vi aut certe ante seculum v ecclesie seu basilicæ, qua S. Malloji sacra esset, haud exstiterit. Hinc porro, cum ecclesie seu basilicæ, qua Sancti seculo v aut vi S. Malloji fuit exstructa, verosimilitudine, de supra docui, alia non sit, quam ibidem exstant S. Victoris ecclesie, qua post ab hoc, cum primò d. S. Malloji habuisset nomen, appellationem suam fortis, alterius jam consequitur, ut hac seu Sanctiense S. Victoris ecclesie, utriusque, cum ruinam passus fuisset, modo reedificata, primò tamen ante seculum v aut vi exstructa haud fuerit, ac proin et ejus structura S. Helene, utpote certo ante seculum iv medium vite sancta, haud possit ascribi.

fandus.

90. Erit quidem exstructa, qui reponat, certum equidem non videri, ecclesiam, qua Sancti sit, v aut vi S. Malloji fuit exstructa, aliam non esse quoniam ibidem exstantem S. Victoris ecclesiam, qua post ab hoc Sancto, cum primò nuncupata S. Malloji fuisset, nomenclationem accepit; verum et si id ita sit, imò et si etiam certum foret contrarium, nec hinc tamen, Sanctiensem S. Victoris ecclesiam d. S. Helene ex proin ante seculum vi aut etiam v fuisse edificatam, verosimile, speculatis lit., qua Gregorius narrat, evenerit. Esi enim hic scriptor, S. Victoris in Beruonensi seu, de è supra dictis sequitur, Sanctiense oppido atque sua locuisse sepulchrum, è fama (ad iterum supra hoc transcripta ejus verba) memoria prodit, ecclesiam tamen, qua tum ibidem d. S. Victoris fuerit vocata, haud meminisse; quod tamen, cum vel oratori, in quo S. Malloji nomen invocabatur, mentionem faciat, amissurus haud fuisse videtur, si re etiam ipso tum ibidem ecclesia, qua d. S. Victoris nomen fuisset fortis, exstiterit. Et verò, cum Gregorius, atque sua non iam, quo oppidi Beruonensis seu Sanctiense loco Victor jaceret, repositum fuisse, adiungat, huc tunc conat, tum ibidem ecclesiam, qua d. S. Victoris nuncuparetur, nondum exstiterit, ac proin Sanctiensem S. Victoris ecclesiam d. S. Helene edificatam haud fuisse, verosimile evadit. Hinc porro etiam jam coram, aut saltem admodum dubium redditur, quod de canonicorum collegio, ibidem per S. Helenam instituto, possidentibusque ac variis privilegiis, ad ista facia, d. Constantino Magno, qui anno 337 obiit, concessis, Miraeus hodie in Fastis supra laudatis d. Stephanus Pighii, canonici Sanctiense, Heraclei profecto commemorat.

91. Ad Coloniam S. Gereonisque Sociorum ecclesiam modo accedo. Verosimilitudine haec

jam inde d. sic v exstiterit, ex lit., qua num. 71 & seq. diffusi, consequitur, nec, quò minus jam inde etiam d. fuisse exstiterit credatur, quidquam obstat; verum, est id ita sit, hinc tamen, fuisse illam d. S. Helene edificatam, ministrisque ad Dei servitium deputatis instruatam, haud recte intuleris. Neque verò id d. sanctae Constantiae Magnae matris solum, inhabitauerit quis credat, qui nulla profusus sit antiqua, quibus res probetur, monumenta laevant, considerabit. Atque hinc in jam supra laudato, qui S. Helene Alibi praeiititur, Commentatio num. 37 Pinus, proxime hac transcripta, qua pariter recitat, Geleus verbis sequentia isthac merito subiungit: Quae omnia si ad erodis erodis velint Colonienles tanquam vera, non reperi dimittant, sed probari debent. Ceterum cum sit, qua d. S. Gereonis ecclesie, per S. Helenam exstructa, etiam in hac ad divinum servitium deputatis, Geleus affirmat, ibidem dantezaret, quod monumentis antiquis suffulsa non sint, haud immerito revocatur in dubium, pro dubiis pariter quocumque d. Bonensis ecclesie, per eandem S. Helenam exstructa canonicorumque collegio, in hac instituto, seu d. Cratopolis seu ab aliis narrentur, eandem ob causam sint habenda.

P A S S I O,

Auctore Helinando a, Ordinis Cisterciensis monacho.

Ex codice Musæi nostri signato PMS. 159, cum Ms. Audomarensi & editione Surii collato.

P R O L O G U S.

Qua ratione de Martyribus, hic propositis, tractaturus sit auctor, exponit.

T Hebeorum Martyrum sacratissimum legio nem è hodierna die sistitis atollere laudibus ammonemur, in qua preciosissimum sancte illius solidaritatis pignora, Gereonem, Victoris, Callum & Florentium, cum eorum Sociis veneramus. Neque enim locumur in gudio retributionis, qui nullo modo discernant gloriosae constantia pulchritudinis.

1. Nam quavis non uno die, nec eodem loco martyri gloriam susceperunt, tamen secundum Apolloniam, erit illis unus Dominus una fides, unum baptisma, unus Deus & pater omnium, qui est super omnes & per omnia Deus in secula benedictus: cui simul omnes uno consilio, una devotione, felici perseverantia adherent, imponentes actu Philistinæ verba, dicentis: "Mittis autem adhaerere Deo bonum est, potere in Domino Deo sperare meum est." In qua

et habenda.

Tribet Martyres; qui hodie sunt malitiosissimi.

est haec conditio de hoc loco, eadem tamen constantia sunt.

c d e

A qua constanter & unanimiter summam charitatem, qua Deos est, eodem credentes ad iustitiam, ore autem confitentes ad salutem, hanc Apostolica constantiam solido voluntate & moribus meditantur: Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? Subsequentes etiam certam fiducia suae causam: Sed in his omnibus, inquit, superamus propter eum, qui dilexit nos &c.

Hic non plene.

Idem dicitur de divinis rebus, quod dicitur de agnitione.

Idem dicitur de divinis rebus, quod dicitur de agnitione.

Idem dicitur de divinis rebus, quod dicitur de agnitione.

B Nec moveat quoniam, quod in hac nostra Thebaidis serie gesta beatorum Martyrum & sacrosancta pro fide Christi curamina plenè ratione secundum morem historiarum texentium non persolvimus: cum id nobis sit hoc sermone propositum, ut nobiscum pariter ad spirituale gaudium corda provocemus auditorum: quatenus Superiorem accessu desiderio, plus appetunt per charitatem edificationem ad Martyrum societatem proficere, quam per scientiam insinuationem ad aeterni gaudijs delectatione defecere.

C Sed quis nos est humani ingenii tarditatem, ut ab exteriorum cognitione querat, quod arcano cordis insperamus, quasi aliter ad rationem, nisi per sensum & imaginabilem rerum ducamur, non possit attingere, ut hoc sit, quod Apostolus dicit, Non prius, quod spiritale est, sed animale: deinde quod spiritale est. Movemur & nos, secundum quod audivimus, quasi beatitudinem, non quidem ex ordine singula complectentem, sed luminis quaedam necessaria chronographia more perscrutantem de sanctissimis huius legibus angelicis tyrobus, Gerone videlicet, Victorio, Cello, Florentio & eorum Sociis, universo orbi terrarum merito venerandis, qui sua, ut ita dicam, moris victoria, securitatis & pacis successus iucundissimos comparaverant.

D Hos insignes Triumphatores mirabilis & provida omnipotentis Dei dispensatio post victoriam beatum Mauriciū passionem, alio, quantum humanum datur indagacioni conicere, spe gaudentes, in tribulatione patientes, mora, qui voluit, reservavit, ut, quod plus in lacrymis seminarent, eo iucundius fructum perennis letitiae mererent, & quod latius exempla suscepti pro Christi nomine laboris in confessione ipsius extenderent, tanto plures ad imitationem suae constantiae & magnanimitatis accenderent: cum tamen ipsi corda sursum habentes apostolico illo severent desiderio, quo dicit: Cupio dissolvi & esse cum Christo, multo enim melius est. Nam in brevi post potum eorum martyrium paucissimi in ea, qui passi sunt, provincia remanserunt, qui non hoc ipsum ardentem expectent, quod in eis dudum obtinuit pectoribus exhorrent, quasi recta ipsa via prius non esset commissa, qui tot fuisse praecedentium tria vestigia.

ANNOTATA.

a Quis hic scripserit exstiterit, quoniam praevisio ac quam sciam memorat, in Comment. praevisio num. 14. & scribit scq. expost.

b De hoc apud nos paucissimi jam alium ad xxi. Septembris diem, quod S. Mauricius eiusque Socii, Agunt martyrium passi, in del. Rom. Aeterno signantur.

c Ad Comment. praevisio. num. 31.

d Ad Epist. cap. 4, §. 5 & 6.

e Psal. 72, §. 28.
f Epist. ad Rom. 8, §. 35.
g Ibid. §. 37.
h 1 ad Corin. cap. 15, §. 46.
i Luc. 12 ad Philip. cap. 1, §. 23.

CAPUT I.

Sanctorum in fide constantia ac martyrium.

Igitur dum Incarnationis Dominicae annus fere primus post ducentum & nonagesimum videretur, Diocletianus imperator trigessimus tertius ab Octaviano Augusto primo, cuius imperii anno quadagesimo secundo singulari eodem nativitas per Mariam perpetuam virginem administrata est, Maximianum, cognomento Herculium, primo caesarum, deinde coesorem sibi totius regni fecit, & Augusti nomine & potentia secum pariter sublinavit. Quorum fidei tanta contra Christianos incendit, ut illo in Oriente, illic in Occidente circumque coelestis Dei vastaret, nemini de grege Domini perirent, nomenque Christianum funditus extirpare staret. Sed divino nutu, quomodo tunc laborum fuerit in semine, postea factum est in fructu in germen.

2 Hae enim persecutio, à Nerone decima, ceteris immenit & duratior fuisse perhibetur, ita ut usque ad decem annos, in incepta crudelitate permanens, extendetur. Quam nos subsecuta est ruina vehemens & perpetua destructione idolorum, cum per totum orbem pagae ecclesiae Dei reddita, ipsos etiam, quos doctum insinuat asperimus perit, iugo fidei Catholicæ subditi, in morem decime Egyptiacae plagae, quae, sicut primogenitorum omnium subita morte ferissimè, ita & ultima, populum Domini non solum liberum abire permitti, verum etiam auctum pecunia, ut scilicet, vehementissime compelli fecit. Cujus rei gratia si quid post hanc Christianorum persecutionem exemplum fuerit, in antiquis ecclesiarum edictis apud nos adhuc cernere licet.

3 Cum ergo in Gallia periculis tumultus e contra Romanum imperium excrevisset, Maximianus apud Italiam collocho exortu, Theodosius milites, Mauricius, Geroneum, Victorem, aliosque ejusdem ordinis viros, jam sacramentis vere fidei & salutis baptismatis per Hierosolymitanum antistitem & initiatos, in auxilium necessitavit. Qui protinus, ut erant militum virtute exercitati, preceptis imperatoris obsequentes, singuli cum suis sequacibus armis bellicis instructi, consilio divino muniti, sese in eandem expeditionem unanimiter contulerunt. Deinde colloquio expectantes beati Marcellini Romani Pontificis, qui post beatum Petrum Apostolum vicemum octavum ante S. Sylvestrum, ejusdem Sedis praefulum, quartus, navim sanctae Ecclesiae in mediis temporali mundi iactantibus fluctibus gubernabat: ab eo quomodo sub armis Romanorum militie, Christianam religionem conservanda esset innocentia, didicerunt & quaeque doctrina perspicuum veritatem usque ad finem boni certaminis invicta fidei iustitia servaverat.

4 Quod huius & acer ille conventus expeditionum

Mercurialis, qui ad eum Diocletianum in Christianos

Idem dicitur de divinis rebus, quod dicitur de agnitione.

Idem dicitur de divinis rebus, quod dicitur de agnitione.

Idem dicitur de divinis rebus, quod dicitur de agnitione.

Idem dicitur de divinis rebus, quod dicitur de agnitione.

Idem dicitur de divinis rebus, quod dicitur de agnitione.

Idem dicitur de divinis rebus, quod dicitur de agnitione.

38 PASSIO S. GEREONIS ET ALIORUM MM.

A. HEL-
S. AMMO.
III. quoniam
operari
fuerit pa-
re, et
idem ferre-
fuit.

torum in provincia militum, qui bellum quidem extrinsecus per Rhodanum, pacem intrinsecus per innocentiam cogitabant, qui ad expugnandos Romanos pacis inimicos arma feriebant, ad resistendum contra praedictum injurias, non ferri, sed fidei arma firmissima perhibebant. Nam hanc suam Domino generaliter dicere concordiam, ut contra hostes publicos ecclesiarum imperatoris obediunt; contra susceptae fidei religionem, imperatorem nullum agnoscerent, pluraque vellet pro Christo vitam temporalem perdere, quam vitam aeternam, Christum Deum negando, temporaliter vivere. Nimirum unione sancti Spiritus edocti, recolabant verba Veritatis, quae de suis discipulis ad Patrem legistur, dicens: Hanc est aeterna vita aeterna, ut cognoscant se solum verum Deum, & quem misisti Jesum Christum. Operantur simul inebriati desiderio citius in periculum iri orationem illam Domini, dicens: Patre, volo, ut, ubi ego sum, illi sit & minister meus.

10. Deinde Maximianus Augustus f., condonato exercitum, permatum tamen salubrem & indicium, Gallie Alpinum iuxta transgrediens, Gallie appropinquabat, soloque adventu suo Amando & Alando ductus tumultus memoris perterritus, seditionis illius tempestatem pernicitiam excitatam, facile sine sui exercitus dampno sedabat. Contempero vero, quod Canusius quidam nobilis, infidus contra Romanis fines imperii molitur, qui tamen procurator constitutus erat provinciae, quae est iuxta Oceanum, ubi Franci, jam secundo a solibus suis expulsi, juxta Galliarum & Saxonum consilia conducerent, misit illic per Rheni fluminis alveum pacem sui exercitus, ejus militum virtute nebulis caecitate interceptus.

11. In quo itinere praecipuo belli Domitii duxes, Geronem, Victorem, Cassium & Florentium felices turme Chilianorum militum sequebantur. Interca Maximianus, ferocissimus Christiani nominis persecutor, & tali tantoque agmine indignissimus ductor, statuto juxta radicem Alpium zeli idolo, in loco, quem dicunt Octodorum, &, praecepit, ut omnis exercitus virtutum festiva celebritate concurreret, & a supplicatione datus, ut fanchatur, immortalibus agenda, communione laetitia se nemo, velut alterius fochatur religionis, exciperet. Jam vero Geronem praecedent agmen, & fidissimam comitatus societatem praesentia corporali reliquit. Unde factum est, ut unicum sceleratissimi sacrilegii non audiret, sedque cum sanctissimis suis corporibus nostrae perpetuae jucunditati servaret.

12. Ventum est ad locum constituti singuli, ubi, dum copiosus Romanorum virtutis exercitus, quod pro religione fundis & motis idolis inclinaretur, S. Mauritius cum sua legione non adfuit, quia interim, ut commilitones suos ad futura certaminum roboraret, in locum spiritualis exercitii fecerat. Quod dum rex avidus bonorum exiti, relictente praecone, recessit, & per factionibus nullis aciem divinam fletere non valeret, praecipit eam semel & iterum decimari, & si adhuc, qui remaneret, mori quam cedere mellet, omnem illam bestidissimam legionem, utinamque fuisset dispersa, nullis militibus, statuit trucidari, hoc sane lictorum laborem praeco compungit, ut, quo quis plures occideret, eo amplioribus spoliis se diturum fuisse gauderet.

13. Haec primum apud Agauri oppidum a, ubi

maxima multitudine sancti refecti exercitus, agebantur. Inde praecedentem feruti vestigia repererunt primarios milites Cassium & Florentium cum septem alitis famulis consentientem Viris, juxta Veronam civitatem in e ripa Rheni fluminis confedentes, abique cum eis compingunt, ejusdem agminis, sed non ejusdem intentionis, fidelitatem. Hos autem cum cognovissent de Orientali fuisse praesidio, favientes contra eos, de profectione fidei solliciti sunt. Cumque illi nec voluntate cordis, nec flectenda responsione a superioribus differerent, submissis capibus, in eodem loco pro Christi nomine precepti sunt.

14. Mox ad beatum Geronem ejusque Socios trecentos decem & octo, cum illi pariter fidei veritatis armatos, persecutor nefcio volucius, in finem pervenerit. Progreffi tamen paululum ante subsecuentes commisit in campis Agrippinae magis civitatis martyri gloriam, sed navem coherentes, praefixit illis. Quibus continuo supervenientes hi, qui illi erant a iudice, nullam in eis defensionis causam vel a propolito deficiendi voluntatem, sed constantissimam nominis Christi invenerunt confirmationem. Ibi beatus Geron, dux & martyr egregius, cum illis Regis externi venaculis, edomatis omnibus, quae ad hujus vitae delectationem possent allicere, semetipsum spontaneus obtulit hostium virum Deo. Inani vero torques, Sanctorum ibidem corpora cruciantur, per campum illius plantium traxerunt & in putam quendam magnum proiecerunt. Monstratur autem usque hodie in loco, ubi S. Geron trucidatus est, singulis ipsius speculaculum & ipse locus, Ad Martyres, ab incolis acceptum ferret vocabulum f.

15. Haec itaque dum agerentur, cohorti illa, quae beatum Victorem comitabatur, ad locum, cui destinata erat, properans, pervenit ad oppidum Francorum, quod ex majorem suorum leibibus Troiam five Xantam nuncupabant, ibique cum duce suo castris in praesentibus posuit. Nec minus audaces illi creantibus militibus assuerunt, & precepto illi fortissimo Christi militis Victori cum trecentis triplici Martyribus a, sanctis eorum corpora in locis palustribus submerferunt.

16. Tandem operis loquenti spoliis, cum exercitu reliquo, quia Canusius ille fugiens, sese in Britanniam transfugit, per viam, qua venerant, iter pro foedere regressi sunt. Eodem vero tempore de Mauritania, quae est praesentis Africae, finitimiisque regionibus milites ab imperatore propter frequentes Gallorum tumultus evocati, in Galliam venerunt; quorum ibi fere trecenti singula x pro fide catholica trucidati cum beato Geronem ejusque Sociis beatum corporum quietem & venerationem perpetuum dederunt.

ANNOTATA.

a. Scribit hic, quod pariter veritas, Maximianus Herculi differuntur initia; negat enim anno domini 291, sed jam inde ab anno 285 casus, ac deinde anno 286 Augustus suis creatus. Ad id utrumque hanc annum in Critica Pagani.

b. De tumultu, & Bagaudis, Aliano & Amantio dicitur, in Gallis anno, ut plerisque placet, 286 exortum, sermone hic fieri, ex illis, quae nom. 10 sequuntur, fit perspicuum.

sem Cassius, Florentius alioque.

deus Geronem cum sociis 310.

at tendem fidei cum illis 330 non casus.

etendone enim pili Marti, sub casus.

Abreptum
Juxta Mexi-
mianum in
Galliam

Geronem
alioque ex
illis gran-
dissimis

* Sur- telli-
querat

pellum pri-
mum, quod
cum Alexan-
dre romanis-
sime, cruce-
dem exierat.

Geronem

A Ceterum de Bagaudis videlicet Operis nostri cum. 6 Septembris pag. 346 & seq. in Annotatis ad lit. b.

c Hinc fuisse Zebdon, censens connulli; est recte, an fecit, statuit ex lit. i, qua Operis nostri cum. proximi laudato pag. 347 in Annotatis ad lit. c, itemque cum. 2 Octobris in Comment. SS. Tyrii, etiorumque MM. Treverensium Aditi promissi, num. 108 sunt dicta.

d Si, ut infra biographus noster dilucidat tradit, bello adversus Bagaudas, quod anno 285 aut certe non feris, quam anno 286 fuit confectum, in Gallia exorto, SS. Mauritius, Gereon, Callius, Florentius, Victor eorumque Socii martyrium sine possi, nequis sent, quod hic de Marcellis, Romano Pontifice, ab illis consilio memorat, veritate est confusum, cum hic ante annum 296 S. Petri cathedram hanc occupasset. Comment. primum num. 78 videtur.

e Joannis cap. 17, § 3.

f Maximianus hic rebus, si bellum adversus Bagaudas anno 286 fuerit confectum, vocatur Augustus, et non itidem, nisi forte per anticipacionem si jam inde ob anno 287 istud occiderit; neque enim tum Augustus, sed caesar domitius erat Maximianus.

g Solo adventantis Maximiani timore dominos fuisse Ellonum & Amundum, hic laudare videtur noster biographus; est id non sine praesilio, uti levibus, solum, Eutropius in Braverio lib. ix docet.

h Censeri rebellionem non feride, quod cum Maximianus in Bagaudas seu Ellonum & Amundum expeditio jam parata, evenisset, hic indicatur, sed perperam, cum hic illem, ut in Comment. primum num. 77 ex Eutropio docui, uno eorum annu praeceperit.

i Fuisse socii a Maximiano, cum in Alpihus adhuc confisteret, aliquot milium ac proin & Thebarum curas in Galliam, ut terrarum tractum, Rheno vicinam, contra hostes intercar, promissus, & vero nequam abhorret.

k Quo loco Orosiorum, itemque Agathonem, S. Mauriti, eorumque, qui cum eo martyrium fuerunt, palastra, sicut fuerit, apud nos rom. 6 Septembris in Comment. SS. Mauriti ejusque Sociorum Aditi prae, num. 1 & 2 exponitur.

C l S. Mauriti ejusque Socii ac dein etiam Socios nostros, quod hinc Maximiani praepio obtemperare nolent, fuisse occisos, narrationis, qua hic sequitur, serie indicatur, idque ipsum etiam quantum ad Mauriti ejusque Socios, Agathonem necatos, in interpolatis horum Aditi, apud nos rom. 6 Septembris pag. 345, 346 & 348 & 349 recapit. differt offeritur; verum in antiquioribus, qua eidem Operis nostri romo pag. 342 & seq. arstant inserta, S. Mauriti Sociorumque Agathonem MM. Aditi a S. Eucherio, Lugdunensi episcopo, conscriptis, alia plent, ob quem hi martyrio fuerint afflicti, num. 3 allegatur causae, videlicet quod, eum sicut & ceteri milium, ad pertinendam (duo apud Romanorum codices habent dilandam) Christianorum multitudinem destruendum, soli crudelitatis ministerium detestabile ausi fuit, atque hujusmodi preceptis & obtemperacionem, negravit.

m Decimationem opud Romanos in militum seditionum supplicis usitatem fuisse, ex Polybio, Julio Capitolino, Livio et aliis Barbaris in suis in M. l. Rom. hodiernum Notis ad

xxi Septembris diem ostendit. Eam itaque consulas, qui de re isthac plura desideras.

n Adi, qua supra ad lit. k dicta sunt.

o Hic per Veronam, non Hollandia civitatem homonymam, hanc procul Almorin olim fiam modicus tzeifon, sed Bonnam significari, in Commentario primum num. 7 & 8 inter Miram ostendi, ibidem etiam num. 10 adiecit, qua isthanc Germania civitatem Veronam quoque nominat sec. xi renisse, estant; ita autem addi adhuc potest inscriptio, & Gelenus de Colonia Agrippinensis Magnitudine lib. 3, synagmate xii, pag. 363 adducit; in hac enim, in qua Volmarus, ob anno 966 ad annum usque 969 Colaninsum erichtipagus, laudatur, Bonna etiam vocatur Verona; quod sent, si, ut apparet, inscriptio illa vel vivente adhuc Volmaro vel hanc die post ejus obitum fuisse confecta, sec. etiam & Veronae nunc Bonnam venisse, argumento erit.

p Hinc apparet, hanc omnes, qui cum SS. Callio & Florentio & Maximiano in Galliam fuerant promissi, castitibus Thebar.

q Ita saltem Gregorii Thaumaturgi aetate de quinquaginta, quos hic lib. 1 de Gloria Martyrum cap. 63 memorat, legitur Thibaud milibus credebatur, uti illam apud scriptorem illum licet videre.

r Hic verosimiliter designatur columnae, SS. Thebarum & Maurorum Martyrum superest partem, eorumque sanguine confectam, qua in superiore parte laminam habet hac inscriptione videntur:

Addit fides, fuit hic pridem fusus error idem.

s Ad lapidem si dem me modo, punit idem. Verum, si S. Gereon in Theatro haberi palatrum, qua ratione verum esse potest, fuisse istum, ut narrationis Helinandae series indicat, in campo aperto necatum?

t Adi in Commentario primum num. 39 Geleni verba.

u Ex lit. i, qua in Comment. primum num. 2 & quatuor seqq., ac deinde num. 65 & septem seqq. dispartita sunt, constellatum fit, ut oppidum, de quo hic sermo insinuat, primo Vetera, dein Bertinum ac denique a S. Victore ejusque Sociis, ibidem possit ac cultis, Socii seu Sanctum fuerit vocatum, postea interim id, cum posterioris hujus appellationis ratio hanc fuisse habere comperte, novum illis etiam ac nominatim hic Helinando, qui Troianem Francorum originem credidit, idemque oppidum a Troiani conditum, praeposito nimis antiquitatis amore obrepit voluit, Xanthum ac Troian Minorem appellatibus.

v De horum itemque de Sociorum, quos cum S. Gereon, quoniam SS. Callius & Florentius sibi habuerunt adiutores, numero Comment. primum § iv videtur.

x Apud Sarium legitur quinquaginta; sed M. Audomarensis, Petrus de Natalibus ac Mombritanum Passionalis Scriptorum nostrorum compendium etiam debet sexaginta; cum autem id ita sit, ac 360 Mauri in S. Annovis Veronae, in Comment. primum plus semel laudata, etiam numeretur, capitula nostri testantur hic standum videretur.

A. HELLHANDO.

A

a Haud diu post Senatorum nostrorum martirium imperio & porpora nuncium remissit Maximianum, hic indicari videtur; est id verum esse non potest, si, ut supra tota narrationis serie pariter indicatur, Sancti nostri pro fide occubuerint, instante adversus Bagaudas bello. Id enim, ut supra docui, non serius quam anno 286, ac proinde diu ante annum 305, quo Maximianus ac Diocletianus, uti modo inter eruditum convenit, imperio & porpora nuncium remisit, fuit confellum. Nec Maximianus, qui, quatuor post annum 286 scriptis & Gallis, post iterata ibidem moras, in Italiam fuerit profectus, imperio ibidem, uti iterum hic indicatur, sed Nicomedia in Bithynia nuncium remissit, tyrannidis adhuc usum, depositum imperio, retinuisse recte hic ostenditur. Est enim S. Valerius Maximianensis, & quibus id utcumque probari possit, Alia, Missilla Senatorum hunc Maximianum iussu, eam hic illuc, quod anno 310 factum, vixit simul & criminis modum posuitur accessisset, pro fide fuisse necatum, memoria prodant, hic tamen hac in re head standum, cui, quo Copernicus in Commentario, Sancti illius Alia pravo, num. 24 adducit, sententia ostendunt.

B

b Qua ratione huc de Constantio intelligenda sint, in Opere nostro loco non uno, et imprimis ad 14 Octobris diem in Commentario, SS. Trist. & Senatorum MM. Alia pravo, num. 94 exponitur.

c Qui id, quod Paglar in Criticis anno 305 innotuit, Constantio Chlavo jam morbo, quo & vivit exegit, laborante, occidit, Latentius de Mortibus persecutorum cap. 24. narrat.

d Vocem hanc inter & proximam sequentem ponitur apud Surium: Legibus Christianae Religionis per beatum Sylvesterum Papam inclutus; ex hisse autem verbis, quo tamen, cum in codice nostro non legatur, Helianthus fuerit non fuit. Constantino Magni per Sylvesterum Papam baptismus admissus auctor videtur; est, in Constantinus baptismus veri fuerit & Sylvesterum initium, docet cap. 2. hystorie de sancto illo imperatore Commencarius, ad xii, quo is in nonnullis Fastis sacris memoratur, Mali diem Operi nostro insertus aique a Popebrochio contextus.

C

e De S. Helena ad xviii, quo hac Mrl. Rom. hodierno inscribitur, Augusti diem adum apud nos jam est; ante autem a quod hic de potestate sanctorum Martyrum corpora elevandi, quam huc sancta mater sua Constantinus Magnus imperit, et ipsam per omnem terrarum orbem exercuerit, narratur, veritatis certo confutatur, statuit ex his, qua ibidem in Comment. Alia S. Helena pravo, itemque in hystorio, quem ad hoc, praece, laudari, de Constantino Magni Commenc. disputata sunt.

f Collegata S. Geronis Colonia ecclesie, est, si moris, canoniceorum, quod hanc additum est, collegium alium, ut Gelasius de Colonia Agrippinensis Magnitudine synagoga. 2. § 1, et Gallia Christi. antea Scripturae tom. 3. col. 722 docent, exhiit monasterium, hincque head doli sit etiam hic vocatur; id autem a S. Helena conditum fuisse, minime probant, de quibus hic sermo sit, insignis, utpote quo ibidem Octobris Tenuis f.

possint non citius, quod jam aliquot post S. Helenam atorem scilicet elapsis, fuisse locata.

A. HELI-
NANDA.

g Vocem hanc inter & proximam sequentem in M. Audomari & opud Surium ponitur Marti. h An super S. Geronis episcopi Senatorum corpora ecclesiam S. Helena vere exstructam, in Com. pravo § ultimo examinavi.

i De nomine, quo vocata fuerit Coloniae S. Geronis ecclesie sua basilica, Gregorius Turonensis lib. 1 de Gloria Mart. cap. 62 sic scribit: Sanctus Auvous ipsam basilicam incolae vocantur voluerunt.

k Id, quod hic refertur, nec de quo solum factis, adiungitur, & Gelasio per verbo, in Com. pravo num. 85 relata, S. Helena attribuitur, sed sine ullo vade antiquo.

l De S. Materno, Thirensi episcopo, ad diem, quo Mrl. Romano hodierno exstis insertus, xiv Septembris adum apud nos jam est, liquetque ex ibidem dictis, vera esse, quo de illo hic memorat Helianthus.

m Inter S. Maternum & S. Severinum Colonia Agrippina stetit Euphrates; ut S. Eusebii, qui S. Severino in sedem Coloniae proximam fuerit, non tertius, sed quartus fuerit huius sedis antistes; est hic illam cognatum illi tertium Helianthus fuerit vocat, quod Euphrates, veluti Arianus heresi infestus, de episcopatu, ut nonnulli volent, fuerit decessit. Alii Gallia Christiana ead. Scripturae tom. 3. col. 622 & seq. Porro Coloniae, de quo hic agitur, antistes in Mrl. nostro Audomari & a Surio, plerisque etiam aliis, qua de illo loquuntur, monumentis litterariis consentientibus, vocatur Euxanthus; verum cum hic in codice nostro appellatur Euxanthus, quid sit factum esse quod, ut etiam Euxanthus, modico demum inter utrumque hoc nomen discrimine intercedente, & Gregorio Turonensi lib. 1 de Gloria Mart. cap. 62 fuerit nuncupatus? Ad id num. 70 & seq. Comment. pravo.

n Ita, ut saltem, indicatur, tum nullum adhuc & terra promissum monumentum, quod, quo tempore Geronis loci S. Geronis episcopi Socii iacuerit sepulti, indicaret, in templo illo exstiterit.

o Hic Helianthus de S. Evergisto hic narratio respondet, quo huius biographus per verba, in Comment. pravo num. 71 & seq. hic transcripsi, commemorat; ita tamen, ut postremum & duobus miraculis, qua ibidem dimittit refert, dumtaxat obfuit ad Helianthus proponatur. At, an verum ambo & singula, qua ab Helianthus & S. Evergisto biographi narratur, adiuncta postremum istud miraculum comitata etiam fuit? Id, si laudato biographo & Helianthus sit standum, S. Evergisto, Colonia Agrippina in S. Geronis ecclesie existens, ementit; curat autem, si ita, quo Gregorius Turonensis lib. 1 de Gloria Mart. cap. 62 per verbo, in Comment. pravo num. 85 relata, scribit, fides adhibenda sit, miraculum illud S. Evergisto, non Colonia Agrippina, sed in villa, civitati huius vicinis, versum, accidit, nec polvere, quem ipsimet, ut praefatus biographus ait, & Coloniae S. Geronis templo accepit, sed quem inde acceptum diavolum ad illum attulerit, S. Evergisto capite solus prodigiis fuisse summa. At quid hic jam ferimus? Cum Gregorius, utpote saeculi vi scriptor,

A. HELI-
NANDA.

E

E

42 PASSIO SS. GEREONIS ET ALIORUM MM.

ptor, Helinando ac S. Evergisti biographo, quorum posterior verosimillime non dicitur, quam sit. ex prior sit. demum XIII saeculo, multo sit antiquior, fortisque adeo ad saec. V, quae verosimillime, aut suprad in Comment. praeo. num. 71 & seq. adducto fundetur, miraculum istud credidit, multa minus, quam illi, remouit, enimvero Gregorius hic potius, quam duobus scribitur scriptoribus est standum. Hinc porro, cum primum e duobus, quae, ut dictum, S. Evergisti biographus & Helinandus narrent, miracula S. Evergisti certe, ac consideranti patet, non oibis, quam in Colonienfi S. Geronis templo obvenisse quae, consuetum jam sit, ut id non tant, cum capitis dolore S. Evergistus prodigiis suis sanatus, sed vel ante, vel post, contra ac Helinandus & laudator biographus docent, evenisse. Id verosimillime obcurrit Gletenar. Ita scilicet apparet, quod in sua, quam de Coloniae Agrippinensis Magnitudine inscripsit, lustratione lib. I, synag. 2, § 1 sic scribat: Ex horum (miraculorum, quibus illustrata fuit S. Geronis ejusque Sociorum ecclesiam) numero est illud, quod S. Evergisto episcopo obvenit . . . qui cum acerbis capitis seu cephalalgiae doloribus conficeretur, pueri ad SS. hujus loci monumenta collecti eos sospexit, teste B. Gregorio Turonensi lib. I Mir. cap. 62. Haec angelorum praesidium Evergistus hinc inde agnovit, quando luce limina adiens venerabundus versus ipsius 148 Sanctos salutans, "Exultabunt Sancti in gloria", angelos audivit respondentes: "Laudamur in cubilibus suis." Porro Fiffens in ecclesia Lendensis illustrata ad annum 450, num. 38, hanc Helinandi locum commentans, de S. Evergisto sic scribit: Sanctiora civitatis (Colonienfi) loca cum suspicabundus aliquando vi id. Qd. lustraret, S. Geronis idem ingreditur, beatus Martyr e genibus saluabat, recitatio hoc versu: "Exultabunt Sancti in gloria" statim vox huc divinitus reddita est, ingenti multitudinis instantis admiratione: "Laudamur in cubilibus suis;" simulque se divinitus edoceri sensit, ibi sanctorum Martyrum esse conditorium, unde vox prodire visa erat; & illum ipsum martyrii diem esse. Utinamque ad eam aciem incognitum erat. Ita ille, verum quis determinatus esse quae templi Geronian locus, qui sanctarum Martyrum esse conditorium, S. Evergistus divinitus didicit? Gregorii Turonensis aetate in ecclesia Geroniana media potum aut, ut verosimillius apparet, putet saltem, in qua, ut tum fama ferbat, quinquaginta Martyres Thebai post martyrium fuerant conjeti, partem adhuc exstingit superstitem, e scriptoris illius verbis, la Comment. praeo. num. 15 recitatis, docetur; verum ibi sanctarum illarum quinquaginta corpora fuisse adhuc S. Evergisti aetate condita, vero reddit abimile primorum Christianorum ergo Martyres veneratis, quod fuerit verosimillimum, ut dicem indubie, falsum, ut Thebaeorum corpora, quae in puteum fuerant conjecta, ex hoc hanc die post martyrium extraxerint, utique cum aliis altarum nostrorum Martyrum, cum S. Geronio occisorum, corporibus sepulcris, ut decebat, honeste donarint. Ac id quidem in putei illius circuitu seu vicinia eo ipso loco, quo modo Geronorum templum conspicebatur, fuisse tum a Christianis factum, a vero etiam naufragum abhorret; est, estis res ita habet, omnia tamen illa corpora

ibidem hanc separatim ac sparsim, sed uno eodemque loco aggregata ac veluti una cumulo conclusa fuisse, non facili credet, qui consideret, quae de Martyrum corporibus, quorum unum S. Geronius a plerisque fuit credidit, Colonia Agrippina in Geroniana ecclesia de S. Norberti inventis, Rudolphus, Vindobonopolitanus abbas, in Epistola, ad posthumum Sanctorum nostrorum Gloria cultum huc transferenda, memorie prodit. Quod cum ita sit, quid per locum, qui relati commune S. Geronis ejusque Sociorum conditorium revelari, & a S. Evergisto summa cum reverentia assignari poterit, hic Helinandus & Fiffens verbis supra huc transscriptis significatum velle, hanc satis perspicio, ceterique ad S. Evergista S. Geronis corpus, caetera ac posterior hic firmiter ibidem etiam in margine notat, hanc fuisse inventam, vel ex eo liquet, quod id ante annum 1121, ut ex infra dicendis patet, hanc fuerit repertam.

p Ad num. 31 Comment. praeo. Quod autem ad viginti sex nulla seu millia, quibus hic Helinandus Verona seu i supra dictis Bonae & S. Victoris ecclesiae seu Sandensi apud distantiam metitur, spectat, laetas Gallicas per millia, de quibus loquitur, verosimillime intelligit. Ut sit, de Germanicis quidem, cum Bonnam inter & Coloniam Agrippinam quatuor ad summum aut etiam duodecim res lura Germanica communes, ac fere centummodo duodecim postremae hanc civitatem inter & oppidum Sandense intercedunt, interpretandus non est.

GLORIA POSTHUMA.

§ I. Quandonam S. Victoris corpus fuerit inventum, qui is tum miraculis inclauerit & quam insignem apud Sanctenenses cultum fuerit adeptus.

D E ecclesiastica Sanctorum nostrorum cultu, miraculis post obitum petitis, sacris reliquiis harumque seu inventionibus seu translationibus acturus, ab hujus argumenti rebus, quae ad S. Victoris ejusque Socios spectant, duca initium, quod, quoniam quidem haec omnes argumenti ejusdem rebus, quae ad S. Geronem ejusque Socios, Callunquam item & Florentiam ac eorum Socios pertinent, posteriori tempore non sint, S. Victoris tamen prius, quod S. Geronis Calligae ac Florentis, sacra reliquia, quae praecipuum differantial, hic cantandam materiem praebeant, fuerint inventa, nec infra dicendo appetat; estis autem, ut periter dicendo ostendat, prius etiam, quod S. Geronius a plurimis credetur fuisse, quod SS. Calli & Florentis reliquia fuerint reperta, prius tamen de illi argumenti rebus, quae ad hanc, quod de illis, quae ad illum spectant, sunt dictum, quod aliquando inter hic insinuantem de Sociorum aliquos S. Geronis ac ipsiusmet Sandi hujus, ut potatem a plurimis fuit, reliquiarum inven-

S. Victoris, ejus sacra reliquia.

tione

A ctione sermonem, interque Rudolphi, Traditionopolitae abbatie, quod huc recensuit, Epistolam, hinc ad calcem, uti in Commentario praevio monui, subiectulam, de rebus, ad SS. Callum & Florentium eorumque Socios spectantibus, fuerit tractandum, siquae, quae conjunctae convenit consiliaque quodammodo fricte proponi, invicem flangere starent. Rem ipsam modo, hifce praemisit, agere stantur.

non quidem
ante annum
1595.

a Sacras S. Victoris reliquias verosimiliter ante annum 1595, quo Gregorius Turonensis obijt, haud fuisse inventas, statendum apparet & scriptoris hujus, quae supra in Comment. praevio num. 61 recitari, sequentibus istis de S. Victoris verbis: Ferunt ibidem (scilicet in Bertinensi seu, ut in Commentario praevio docui, Sanctensi episcopo) & Victoris martyrum esse sepulchrum, sed non eum adhuc cognovimus veritatem; hinc autem configitur, ut Baldassarus, dum S. Victoris reliquias aliquando duntaxat post festum reliquiarum S. Malloji, quae S. Evergisto, praeterea S. Severini in cathedram Colonienfem successerunt, certo, ut supra docui, ante annum 1450 vixit fuisse, attribuit, inventionem reperire fuisse, in sacra Theodororum Martyrum Illustria pag. 159 & seq. refert, ut veritate verosimiliter oberraret. Atque, etsi sic habeat, acce vixit proba nota monumentum, vel anno vel etiam duntaxat saeculo, quo sacra illa pignora fuerint reperi, determinando aptum, invenit, id tamen ante saeculum XI evanescit, suadet, quod dux Adolphus in Sanctensi Illust. seu Opusculi sui parte quinta nos docet. In hac enim, in qua (vid. num. 21 Comment. praevio) fides fit atque auctoritatem adjuvat, pag. 117 & seq. de quadam ecclesia S. Victoris tabula loquens, sic scribit: Reverendissimus in Christo Pater dominus Bruno, Colonienfem archiepiscopus, beato Victoris devotus, ipsam tabulam ponere insuraretque primas incipit, sed morbo praeventus non perficit; Folcmarus autem archiepiscopus, successor ipsius, Opus exequetur ad finem usque perduxit.

sed tamen,
ut ex Adolphi
doctur., ante
saec. XI.

B Alter quoque beati Victoris tunc longius non protendebatur, quoniam ipsa capsula, quae ad utroque fines altaris aptata fuerat, sese extendere; sed nobilis vir dominus Godricus de Kuerke, Xantenfem ecclesiae praepositus, praedictum fuit altare prolongari, circa capsum aeternam hinc & hinc sanctorum Martyrum caput ponens in loculis suis uno depicere. Insuper de fide super tabulam auream atque super beatorum Martyrum caput, suis in loculis composita, quoddam receptaculum, in quo beati Victoris caput reponi fuit de conservari; cum autem, ut Gualter Chrift. antea scriptores tom. 3, col. 648 & seq. docent, & sacras hae memorat Colonienfibus episcopis alter quidem seu S. Bruno anno 965, alter vero seu Folcmarus, qui Brunoni proximi successit, anno 968 aut 969 diem extremum clausit, ac eorum aut certe Folcmeri tempore, uti & jam dicit Adolphi verbi intelligitur, ipsa theca S. Victoris seu capsa, in qua sacra Sancti hujus lippiana continebantur, in Sanctensi, quae ab eo vocabatur, ecclesia transfugerit, ut fuit jam tum ac proia ante saeculum XI fuisse reperi, ex Adolphi habetur.

C Perinde autem id aliquando etiam ante Folcmeri aetatem, imo & ante saeculum XI, haud erant? Gregorius Turonensis, qui, quoniam Octobris Tomes V.

modum in Comment. praevio videmus, lib. 1 de Gloria Mart. cap. 63 de S. Mallojo tractat, de saeculo etiam, qui et ante sua fuerit delata, cultu loquitur; cum autem de S. Victoris ibidem etiam agat, nec tamca pariter cultus, qui et ante sua fuerit delatus, mentionem faciat, hinc Sanctum huc nostrum cultu vel nullo vel saltem minus celebri, quam S. Victoris deinde, fuisse cum gavium, verosimile apparet. Verum, etsi id ita sit, Victoris tamen cultum celebriorem etiam, quam S. Malloji esse, jam inde a saec. VII aut saec. initio evasisse, vel ex eo apparet, quod Beda, qui, ut hodie receptissimum est, lucem sortitus anno 673 ad usque aeternum 735 vitam protraxit, in suo ante Operis nostri tom. 2 Martii Martyrologio solum hodie, omisso Mallojo, memoret Victoris; cum eadem tanta, quem tum acceperit S. Victoris cultus, celebritatis auctor verosimiliter ratio, quam reliquiarum ejus, quae vel saec. VII vel sequentis initio facta sit, inventio, assignari possit videatur, fuisse illas ex etiam ipsa iam inventas, a quo non facile eredit, qui non raro etiam Sanctos alios in pluribus ecclesiis tantummodo tunc primis, cum ibi his illorum reliquia vel inventa vel aliquid acceperit fuisse, cultum honoribus fuisse affectum, confiderit. Miracula quidem, quae quae fuerat S. Victor, priusquam corpus ejus inveniretur, portendit, ad cultum, quo fuisse gavium, cultu Malloji reddendum celebriorem haud parum etiam potuissent conferre; verum miracula fuisse et etiam ipsa & S. Victoris tum parato, suspitionem inveniunt.

D Ut interim res habeat, fuisse equidem S. Victoris corpus, quod certo, uti & jam alibi apparet, ante saec. XI fuit reperi, aliquando etiam ante S. Brunonis, Colonienfem archiepiscopi, anno 965, ut dictum, vixit fuisse, aetatem inventum, verosimiliter vel ex eo apparet, quod capsula, in qua, ut ex Adolphi jam docui, S. Victoris reliquiae, Folcmarus, S. Brunonis successor, vivente, continebantur, haud tunc primum confecta fuisse videatur. Atque enim cum saltem, cum S. Victoris corpus fuisse inventum, miracula hinc Sanctus noster hinc potuerit? Nullum profecto in Sanctensi M. dux Adolphus memoria prodit; etsi enim Heilanden, a parandis miraculis usum etiam tum, cum scriberet, destitisse S. Victoris, supra in Sanctorum nostrorum Abis num. 22 generatim insinuat, nullam tamen nominem recenset. Verum, etsi ita hac habeant, quoniam S. Victor, corpore suo invento, vere tunc clarioris miraculis, dubitare vix fuit solent, quoniam deinde apud Sanctenses obviavit, insignis celebritas. Hae enim, de quae tamen Heilanden, apocryphi mirandi, quoniam & miracula comitata sunt, plurimorum ad S. Victoris sui sepulchrum seu ad sacra concursus monitionem tantummodo faciens, seque duntaxat loquitur, cultus ac tunc fuit, et Sanctensi ecclesiae, quae, cum primitus in S. Malloji honorem, ut Gregorius Turonensis lib. 1 de Gloria Mart. cap. 63 docet, fuisse exstructa, nomen etiam, ut apparet, a Sancto illo fortiter habebat tum fuerat, a S. Victoris delataque fuerit vocata; imo ut etiam Malloji, uti Sancti, quoniam modum in Comment. praevio § v & Gregorius Turonensis docui, & postea deinde etiam culti, memorie apud Sanctenses observata potius fore

antiquae
C. B.
verosimiliter
etiam, si
saec. VII aut
saec. initio.

ante annum
saeculi VII
fuerunt in-
venae, in-
fignae plant
sancti.

E

et

44 GLORIA POSTH.SS.GEREONIS ET ALIORUM MM.

AUCTORE
C. R.

ut ex hinc
rata ibi co-
stet in qua
hinc
confirmitur.

C

Religio-
nem, de qua
adhibetur

rit, ut vel ex eo appareat, quod idem Malinofus
veluti apud hanc cultus, nec ab Adolpho docet,
neq. a scriptoribus aliis sic. x. ut seq., quo cer-
et, ut dicitur, S. Victoris corpus jam fuerat le-
vatum, posterioribus memoratur.

6 Insuper porro ceteris, quo S. Victor Sen-
dis, corpore suo reposito, fuit positus, cele-
berrime existit, ex eo etiam appareat, quod,
de videtur, cum primis id oppidum, quod Gre-
gorii Turonensis aetate (Comenat. prae. § v
videtur) Bertinum seu Bertinum nuncupatum
adhuc fuerat, a S. Victore ejusque Sociis, ibi-
dem per indigenas peregrinatis, ad hanc fe-
stivitate confluentes, cultu sacro affectis, no-
menlationem novam, priori antiquam, acce-
perit. Per eam, cum hac omnia, quatenusque
etiam ad posthumam S. Victoris gloriam illustra-
videtur quatenus, fert comes generatim duntax-
at, eam Sanctis, corpore suo invento, insigni
plantae ad ecclesiam cultu fuisse gavisum, osten-
dant, alio modo, quo magis speciem hanc
probat, fuit adducere; quod et praefere
quam, dux Adolphus in quinto Opusculi sui
parte supra plures fides jam laudata opponit
hic succurrit. At primo quidem ibidem, Sen-
dis S. Victoris ecclesiam anno millesimo octo-
gesimo primo fuisse combustam, pag. 112 praef-
ferat, eam deinde anno millesimo, cum ren-
discente interea fuisset, in sanctissima Virgine
Maria et presertim S. Victoris, a quo nuncu-
pata jam dudum antea fuerat, honorem a Si-
gerico, Coloniaensi archiepiscopo, consecratam
fuisse, pag. 114 et seq. memoria prodit; post
vero eandem ecclesiam, cum deus et iulus,
quem incendio altero anno 1109 fuerat per-
pessus, fuisset crebra, Frederici, Coloniaensi
archiepiscopi, rogatu a S. Norberti, Magdebur-
gensium archiepiscopo, qui Sandensis canonicus
olim existerat, literata vice in sanctissima Vir-
ginis Mariae et praecipue S. Victoris honorem
fuisse anno 1128, Godefrido illius existerat
praeposito, consecratam, etiam ostendit. Nec,
quod de S. Victoris seu ipsa theca sua reli-
quiarum receptaculo jam supra ab Adolpho cum.
3 huc transcribere verbis referat, quodque po-
tenter insignem S. Victoris apud Sandenses col-
tunc probat, duo post annum 1128 seu ultimum
dictum, quem S. Norberti Adolphus attribuit,
ecclesia Sandensis consecrationem, evenit.

7 Godefridus tamen, ecclesia Sandensis praepo-
sitae, sub quo hac ab Adolpho signatur, di-
versus, ut apparet, eae est a Godefrido, ec-
clesia Sandensis praeposito, quo curante sum-
pente suppositate, receptaculum illud fuit
constitutum. Adhuc Adolphus in quinto Opus-
culi sui parte pag. 130 et hinc seqq. sic scri-
bit: In loco, in quo pro nunc (in Sandensi S.
Victoris ecclesia) altare S. Helenae constructum
est, scilicet ante chorum, fuit quondam ante
novi plaris fabricam altare parvum quoddam
positum, quod supra se testudinem continebat
fuit celatura quatuor basibus subnixam; habuit
et idem altare per circuitum quendam parvum
cancellum, de una base ad alteram tendentem:
sub quo quidem altari dicebatur olim corpus B.
Victoris positum fuisse atque per plurimos annos
ibi ibidem quiescente; sed et ab illo loco postea trans-
latum fuisse dicitur, & in quadam sacrophan-
do altari B. Mariae Virginis prope fontem Ro-
pissimis locatum; ubi jam dudum felici memo-
ria requievit humanum. Et post haec, dum cor-
pus ejusdem B. Victoris in illud nobile ecclesie,

D

per verba
hic reposita
erant.

E

elocutione,
hanc die
post eam
1128 fuisse.

F

in quo nunc posuit, receptaculum super fun-
dum altare, scilicet in choro Sandensis eccle-
siae, locaretur, tunc, pluribus inditibus &
videntibus, quondam pars officii minorum
vestimentorumque cum cineribus ejus, in si-
gnum perpetuum memorialis ejus, in praeterea
remanebant sacrophantho & ob illam causam locus
ille sepulchrum B. Victoris usque in hodiernum
nominatur.....

8 Igitur... B. Victoris corpus... ob ealium
solennioris reverentiam in laudem Dei Salvatoris
notum, quem peculiariter ac familiariter in no-
stro vicinialio Viduare patrono cum suis Sociis
laudare debemus, in quadam capsa, prout decuit,
gemmarum precipuarum pretiosissimae lapidum
varietatibus circumdata repositum est & usque
clausum ad perpetuum locus ecclesiae Xan-
denis, cunctisque de prope & longe conveni-
entibus populis pro devotione jucundum specta-
culum, sicut & cementibus usque hodie com-
probatur, quanta veneratione dictae capsa B.
Victoris vilipsum receptaculum; & in sacrophan-
tho supposito non permaneret ingloria, Veneris
illius reliquiarum de B. Victoris Sociis pignora-
ri quod pulveris additus est apparatus.... Unde
super hoc sacrophanthum jam dictum verba
scripti sunt pro posterioris memoriales, B. Vi-
ctorem concernentes:

Qui locus Ecclesiae, qui laus, qui gloria
villae,

Quique pater patriae, situs hic tumuli jacet
ille;

quibus praeterea verbis alii duo versus super-
additi sunt anni propter ejusdem B. Victoris
translationem. Tales scilicet:

Quae transita quidem nec in ista parte re-
perit

Olla ducis pridem comitum non servat opera.

9 Postquam itaque, de quo agimus, re-
ceptaculum, concludens S. Victoris reliquias de-
finescit, ad unumquemque fuerat additum, ha-
in illud, nec hic Adolphus docet, translati,
alterique loco locata, seu chori Sandensis al-
tari principi imposita, de humilitati, quo fua-
rant servata, loco elevata fuerunt. Istaec
porro reliquiarum S. Victoris elevatio hanc die
post annum 1128 seu post supra relata, quam
S. Norbertus cum fratre, ecclesia Sandensis con-
secrationem accidisse videtur. Ita opinor, quod,
ut apparet, diversa seu distincta eae sit & cor-
poris seu reliquiarum S. Victoris elevatione, ab
Hermannus Flegia seu Sangeffolio in Clem. West-
phalici Annal. part. 1, pag. 289 memorat,
hancque inter annum 1127 & annum 1128,
imo nec die post annum 1128 accidisse, sit ac-
cessit, vel vel ex eo liquet, quod Lotharius II,
sub quo & scribere illo, ex antiqua, ut fallat,
monumentis, locatur, anno 1125 imperator
de Frederico I, Coloniaensem archiepiscopo, cor-
pore vitam ultra annum 1137 hanc praeter-
xerit, ecclesiaeque Sandensis, qua in ruine ad-
huc jacente, fassa erat hanc fuisse, anno de-
mo 1128 ex incendio, quo iterum, ut supra
docet, anno 1109 confugerat, iterum in-
flavit. Jam vero, cum hac sen habeant, reli-
quiarumque, de quo hic agimus, receptaculum
verosimiliter hanc die, cum in id sacra
S. Victoris ipsa translati, elevatioque fue-
runt, fuisset constitutum, consecratumque sit, ut
illud venerationis erga S. Victorem Godefridi
praepositi monumentum pariter hanc die post
annum 1128 seu ecclesia Sandensis consecra-
tionem,

DIE DECIMA OCTOBRRIS.

49

ANFOTROB

C. H.

A *tionem, à S. Norberto factam, ad amblicom fuerit addendum.*

translationali-
bus hanc
pragmatis,

10 At verò, spectatis illi, quæ Adolphus
verbo, proxime jam datis, scribit, S. Victoris
corpus seu sacra lipsuna usque ad tempor, quo

in receptaculis suis transire, et in summo, good & S. Vichon nomen habet, ecclesia est chori S. Benignus alteri locute fuerunt, sub alteri B. Maria Virgini, prope beatus fuit, cum eo primis et parvo capiente ante chorum alteri fuissent transire, fuerant servate; cum eadem id ita fit, nec fuit iterum illorum pignorum elevatio anno 1128, de hoc docui, consuevit, quo verum esse potest, jam laudat & tempore Folmaris fuit (veritatem ad veritas id nomen exaravit) Volmar, qui, ut supra docui, ab anno 965 ad annum 1018, regnavit, in 969 moderatus est Coloniensem ecclesiam, in 975, immo et chori S. Benignus, et ex Adolphus fuerunt, nam, & huc transfrangit altissimae hae apud illum pag. 116 praecedentibus, intelligitur, alteri, quos S. Vichon dicebatur, fere hujus Sandi nostri Lipsiae sui capsum, hae complacentior, existit & Adolphus quidem illi omnia.

ita ordinata, quae appetunt ad se ipsam
 aptam se, *supplicat*; verum quod et sedum
 esse oportet, ut in *Victoris corpus*, quod, ut su-
 perius dicitur, *verosimillime* ante S. Brunoni.
 Calociensis anno quo defuncti archiepiscopi,
 statum fide inventum, cum *serm* *causa* in-
 elusum, proximique memorato, quod in S. Vi-
 toris nominibus, ecclesia et *chori* *Sancti*
 altari, priusquam transferretur *ad*, fuerit per
 aliquod tempus impoſitum? Nihil *esse* *affirm*
 vel *apud* *adolphum*, vel *apud* *scriptores* *alius*
 occurrit, quod *apud* *minis* *id* *adstruere*, impedit;
 cum *autem* *id* *se* *fit*, et ne *audiret* *formam* *quae*
 committitur, debet, si *feri* *posse*, *coram* *de*,
 in *speciem* *pugnantia*, *composit*, S. *Victoris*
corpus, ut, *quod* *de* *hodie* *adolphum* *per* *verum*, *non*

1 & 7 revocata alioque, hifce & si permiffa,
 feribit, licet fiffi conciliator, fuiffet etiam re-
 ipfo, priusquam transfereatur alio, prefato ec-
 clefia & chori Sandienfi altari per aliquod
 tempus impofiti, appareat evidenter; ut pro-
 inde, fpeciatim iis, quæ Adolphus feribit,
 quatuor S. Victoris translationes ante fcrip-
 tos hujus altarem acciderint; quorum prim-
 flatum ab Inventione fuis ad proxime dictum,
 quod ab eo nuncupabatur, ecclefia & chori San-
 dienfi altari, fciendum ac terribi ad duo alii,
 quorum Adolphus verbi, ann. 7 datis, memi-
 nit, eiffem ecclefia altera, ac quædam denique
 fuprà memorato, in quo Adolphi ætas adhuc
 quæfiefcet, recuperatio latiffima, ad fummum
 denud, necdè & factum erat, ecclefia & chori
 Sandienfi altari hinc duo poft annum 1128
 fuerit deletæ.

11. Et prima quidem de quatuor eius transactionibus existit videtur reliquis scilicet; cum autem eis habere, hanc, ut scilicet, de ipsi est S. Victoris transactio, quam ecclesia S. Victoris non modo omnia, sed et Adolphus in Mt. S. Victoris pag. 121 docet, die XXXI primam ad deland, Rameque, qui ecclesie Calmiche ad anno 1275 ad annum missi 1297 et 1298 prae- fuit, archiepiscopo S. Vido, die XXX Obolus celebravit, vixit etiam indigne XXX moris ejusdem die celebrat, ita scilicet, pro S. Victoris ejusque Sociorum mercedem die X Obolus annuam recollit, septem illud, quod et ad- huc XXX Obolus dicit a Glesio in sacra

ecclesie Coloniensis Fecit reconstrui, mutandis
edificandis. Ad illius modum, quæ S. Victoris,
postquam corpus eius fuisse inuentum, insi-
gnem quod Sanctissimæ militum pariter protuber-
necundum. Cum Sanctissimæ ecclesie obitus ehor-
Siffido mox memorato Coloniensem gubernante
ecclesiam, fuisse ædificum, nonumque pariter in
hoc altare principis fuisse creatum, et simul et
chorum B. Althertus Magnus, qui Siffidi vires
hoc in edico gerere ab anno 1263, Ratif-
ponens edificato episcopus, ad Coloniensem
Dominicorum conventum sese receperet. In
plurimum Sanctissimæ ad præfatum S. Victoris ho-
norem consecravit. Iste Opsidius sui pater, s.
pag. 16 et seq. docet dicit Adelphus, qui post-
ea vires telam, quæ, quod in illis S. Victoris
reliquia solemniter ritæ et cultus fuerit delata,
de perit, primumque hanc fuisse imponam,
commemoranda hic sunt, supplicationes recom-
feret. Ad primis quidem in fadorum pag. 154 fe-
quentem scribit in modum: In libris ecclesium
nostre, scribit Xanthensis, Riquam reperimus,
quod anno Domini mcccxc capis B. Valdeus
nilique vires reliquie cum solenni proclione
deportate fuerunt usque ad morastherium mo-
nialium Cytherensis Ordinis, dictum Furten-
berge, et tñ, Mons principum, Xanthensi opo-
dio continuus.

12. *Deinde, novissimè, qua hie ad in-*
teritum nostrum hanc fecit, interposita,
pag. 155 & duobus fere ita profertur: An-
no Domini mccccxv. Dominica secundâ post
Pentecostem capis B. Victoris cum quâplurimis
ecclesiis Xantensibus reliquis solenniter fuit
usque ad idem monasterium Montis principum
Furtenbergie dictum, deportata. Tunc namque
temporibus fuerant convocata plures parochie de
archidiaconatu Xantensi, & congregata cum
crucibus & reliquis ecclesiarum suarum; ita
quod fingulis cum suis vestibus ordinatè pro-
cessionem Xantensis ecclesie prætequebantur. Sa-
per quia convocatio dilata & congregatio
predicta venerandis hominibus, tunc præpositus
Xantensis, mandata misit & litteras ad sui ar-
chidiaconum ecclesias, quatenus certo die, ad
hoc constitutum, comparerent cum crucibus fuis
etque reliquis ad solemnizationem B. Victoris,
cujusque deportationem. Anno Domini
mccccxvi. feria tertiâ post Pentecostem fuit eadem
capis B. Victoris cum aliis ecclesiis Xantensis
reliquis, ut supra, solenniter deportata. Anno
mccccxvii. primis die Junii, quo fuerat Domini-
ca tertiâ post Pentecostem, capis B. Victoris
ejus reliquis conservatis, cum quâplurimis
illis facris reliquis processionaliter deportata fuit
magis solennitatis & extensis magnam ac
preclatioris cultus, innumerebilibus populi,
à circumvicinis locis, nec non de à remotis paribus
ad hujus processionis solennitates prædictas
circumque convoluntium atque devotis
precendiis omnipotentis Dei gratiam precante
petrie Impositionem, per intercessionem invicibilis
militis Christi Victoris, martyris sanctissimi
atque passimi protectoris hanc ipsam à Deo ob-
tinere petitionem fecerunt.

13 Quam quidem captam demorantem, impidibus pretiosis nitro tabulata delectant, illustris princeps, D. Adolphus, dux Clovenfis & comes de Marcka, ecclesie Xanthensis defensor specialis & adjuvator, adjunctis nobilibus magnatibus cuncta, propriis huiusmodi deportant. In cujus processionis solemnitate: a picturesque locis

*felicitati ritar
delata. Sub
cuni.*

• **F**

*Supplicatio
militum pro
pax, cultum
fidei adorat*

46 GLORIA POSTH. SS. GEREONIS ET ALIORUM MM.

evocati pfectores ecclesiarum parochialis cum subditis archidiaconatus Xantenensis cum trecentis franginis crucibus & vasillis interfuerunt, & tota ex argento deservata conlinct reliquias S. Victoris & Sociorum martyrum, oppidi & collegii ibidem ecclesie patronorum: stat autem supra altare capite uno supra annu porrecta, quo modo ubi quoque alim collocata habentur, & foras ipsa olim etiam apud nos ita fuerit.

15. Porro, cum Sanctissimis, de quo hic sermo fit, Lipsanthea, non tamem S. Victoris, sed & Sociorum ejus reliquias complexa fuisse dicitur, existisse eam parvo insuper, quod supra memoravi, receptaculum, & Godefrido, ecclesie Sanctissimis prapposito, confectum, cui hic, et ex Adolphi verbis, num. 3. huc transcripsi, apparet, non tantum S. Victoris reliquias, sed & aliorum sanctorum Martyrum capite, suis singula in loculis deauratis composte, intulisse. Regni quidem post, id est Godefrido haud diu post annum 1128, ut supra docui, factum fuisse, nec aliam apud Adolphum Sociorum S. Victoris, quorum reliquia jam cum fuissent inventa, mentionem aspiam reperiri; esse enim id ita fit, Adolphus tamen, quosdam & Martyribus, quorum capite Godefridum profecto, quod in ecclesie Sanctissimis alteri locat, receptaculo intulisse, narrat, S. Victoris existisse Socios, haud absque prode. Recens post verba, num. 3. huc transcripsi, passimque demittat adhuc alia, hinc adjecta, ita proseguatur: Est hic etiam considerandum, quod reliquiarum sanctorum capite, in altari presens posita, suis sunt oculis dignitas, videlicet regni illud, quod habet duo sancti, de societate beati Victoris est, alterum vero, quod uno tantum decoratur scito, de SS. undecim millium Virginitum est consideratio; cum autem sic habeat, considerandum fit, et, quomodo re ipsa aspiam Adolphus Sociorum S. Victoris reliquias vel ante vel circa annum 1128 fuisse inventas, diversè asseruit, id nihilominus, spectatis illis, quae insuper Adolphus scribit, jam cum habuisse locum videntur. Et sane una eadem cum S. Victoris corpore, quod, ut supra docui, certo ante fit. 21. versumillimè quo etiam ante S. Brunonis, Coloniensis archiepiscopi, anno 965 videt fuisse, aliquid fuisse inventum, aliquot pariter Sociorum ejus corpore fuisse reperi, neutiquam vero apparet obijmle.

fuit enim Sociorum ejus reliquias complexa.

§ II. Reliquia, quæ ad S. Victorem spectant, proponuntur, additis etiam, quæ de ejus Sociis, itemque de Cassii, Florentii ac aliorum, qui cum hisce passi sunt, plurium cultu, miraculis & reliquiis narrantur.

Sanctissimis, quæ S. Victoris reliquias continet, Lipsanthea

Nonnulla primò de S. Victoris, quæ Sanctissimis confectis, Lipsanthea, huiusque, quæ sub Ludovico II Imperatore ac Frederico I Colonienfium transiisse solis est, elevatione in Ansel. Circ. Westphalicæ part. 1. pag. 289 Scanzefolius præfatus, mox pariter, qui, cum anno 1051, Christiano duce Brunsvicensi ac Carolo Mansfeldio ecclesie, monasterio ac Sanctorum reliquias in regionibus, Rheno inferiori adijcitis, expulsi, Lipsanthea illa & de cano & capitulo Sanctissimis fuisse aperta, S. Victoris in ea occipit, aliquot etiam portiones, mandibula, spina dorfi, nonnulla costæ, ac duo denique oblonga ossa cum multis minoribus fragmentis, sub invicem, veluti cum Martyr assue videret, coherentibus, fuerint inventa, expansit, ac deinde subijungit, pretiosum hunc thesaurum, veluti antiquum veræ ac authenticæ Catholicæ religionis monumentum, sua adhuc ætas fuit anno 1640. quo Opus, in quo hæc scribit, hæc publica dedit, summe in veneratione Sanctis haberi. Nec dubito, quin id ipsum ibidem huiusque locum obtineat. Certe sub fecit præsentem elapsi finem fuisse adhuc S. Victoris reliquias honorificè Sanctis In theca ex argenteo donata servata. Ite omnino fœdus episcopi, anno 1695 ad decessus nostris Heligensfeldio à Knackrichio conscripta, in qua hic una cum pictore, antiquum ibidem SS. Ansel & Florentii Lipsantheam contemplatur, nocturnam, quom de istis præbet, sequentibus hisce, quæ Operis nostri tom. 3. Junii, pag. 28. recitantur, terminat verbis: Quævis ligna ut sit ut

16. Nec futurum pote, ut quosdam, qui juxta S. Victoris corpus versumillimè fuisse Sociorum ejus aliquot corpore sepulta, considerant, contrarium erubescant; cum autem sic habeat, plura hæc de re non edo; est, cum jam simul sermo hic iterum de inventis Sociorum S. Victoris reliquiis incidenti, novissime adducit de hisce, ut, quod hic propofui, adimplam, in medio modo adduco. Plura Sociorum S. Victoris corpore anno 1284. ac iterum haud diu post, imò & duo ante annum 1167 fuisse levante, in Com. prærio num. 49 & seq. ex Adolphi docui; esse autem simul, in ea omnia verè sui Martyrum seu Sociorum S. Victoris corpore existere, ob rationes, quæ ibidem num. 51 & seq. adduci debuit pronuntiatum, item tamen hæc de re opinantem, si solida, quæ id fundant, rationes fuerint adductæ, intractabilius mutabo. Interim, quando scellum id haud fuerit, in dubium pariter, an Sociorum S. Victoris reliquias, quæ cum illis communicata afferuntur, veræ ac genuinae sint, dubitandum arbitror, nisi

Antea ante horum manus cum illis communicata reliqua

A nisi forsitan vel mortuus amicum, de quo in Com. parvo num. 51 & seq. sermonem institui, vel ediorum S. Victoris Sociorum, quorum corpora cum ipsa sacra hujus ipsius fuerint inventa, esse ostendantur. Rerumque in Hieroglyphica Belgica, de Sanctorum, quae in collegiata S. Amati ecclesia Duaci observantur, reliquias tractantur, pag. 40 sic scribit: Anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo quinto, Kalendis Aprilis, tempore Honorii Papae, & Wilhelmi Remensis archiepiscopi, & Radulphi Archiepis episcopi, regnante Philippo rege Francorum, Fernando comite Flandrae, concordiae sunt hac reliquiae in hoc fletu à Roberto tunc praeposito & capitulo sancti Amati Duacensis praesentibus multis clericis & laicis; et deinde reliquiarum, in particulari, quod hic memorat, dicta Duacensi ecclesiae ferretur reconditarum, Catalogum texens, ita oppositè ad inscriptum nostrum loquitur: De sancto Romano & de societate sancti Geronis & sancti Victoris & sancti Calli, sociorum beati Mauricii; hujus autem verbis, quod final & de SS. Geronis & Calli, martyribus ad Rhenum passis, sermo inscribitur, S. Victor Sandensis commemorari videtur.

Remota
fuit, et du-
bium; est
autem Falsis
factis, vel
SS. C. A. B. &
sociorum

17 Quod cum ita sit, et proin vultu saltem ex hujus Sociis reliquiis in collegiata S. Amati Duacensi ecclesia anno 1225 fuisse observatas verbis ipsam indicetur, consilium sit, ut ipsa non corporum, quae anno domini 1284 aut ferunt adhuc fuisse in Sandensi ecclesia reperta, in Comment. parvo num. 49 & seq. videmus, sed aliorum, quae vel sub Philippo I, Colonienfium ab anno 1167 ad annum usque 1191 archiepiscopo, vel adhuc citius et cum ipso fuisse S. Victoris corpore fuerant inventa, fragmenta sua partes existerint, atque proinde, an vera et genuina sint vel unius vel plurium & S. Victoris Sociis reliquiis, multo sunt minus videtur dubitandum, quam si pro corporum, anno 1284 aut ferunt invenitum, partibus deberent haberi. Porro sunt & aliae praeter jam memoratam ecclesiam, quae vel unius vel plurium & S. Victoris Sociis reliquiis à se possideri gloriantur, verum, cum vix quidquam, quo veras hujus et genuinas esse desiniam, occurrat, de illis hic etiam agere opera pretium haud reor, ac de ipsismet S. Victoris, quae cum aliis communione fuerint, reliquiis hic à me, quod, hujusmodi, an alterius pleraque, quae varietate loci essent, sint Victoris, Sanctorum eominis hujus multitudo ambiguum efficeret, non traheri, lestem hic modo adhuc munisse contentur, ad res, quae ad SS. Callum & Florentium eorumque Socios spectant, progredior.

C Ut à tempore, quo hi Sancti nostri fuerint inventi, duam initium, opus Solerium in Usuardi Colonia & Lubeca anno 1490 exegit Martyrologio ad 2. Maii diem legitur: In Bonna super litus Rheni, territorio Colonienfium, transiitio sanctorum Calli, Florentii, Malculi & Sociorum. Quorum corpora cum jam septuaginta & septuaginta tribus annis sub terra recondita quiescerent, dominus Reynoldus, Colonienfium archiepiscopus, ea invenit, transiit & ad episcopi honeste recolligit; hanc autem Usuardi editorum Grevenianus, anno 1421 Colonia Agrippina impressit, etiam consonos.

18 Etenim ad eandem Maii diem sic habet: In diebus Colonienfium, opido Bonnenfium, transiitio sanctorum martyrum Calli, Florentii, Mal-

culi & Sociorum ipsorum, quorum corpora, cum jam ducentis annis sub terra iacebant, per dominum Reynoldum archiepiscopum inventa, venerabiliter sunt levata. Quod si itaque duobus illis Falsis factis, quibus etiam ad dictum Maii diem Martyrologium Germanicum, Camilli vulgo dictum, ad amissum confinit, standum hic sit, credendum est primo quidem, SS. Calli & Florentii aliorumque, qui cum ipsis passi sunt, corpora & Reynoldo seu, ut ab aliis scribitur, Reynaldo, Colonienfium archiepiscopo, fuisse & primam inventa, & final translati seu de terra levati; deinde vero id, cum corpora illa septuaginta & septuaginta tribus annis sub terra quiescentia fuisse humata, accidisse. Verum, si res ita habere, consilium erit, ut, cum Reynoldus seu Reynaldus ab anno 1159 ad annum usque 1167 Colonienfem cathedram occupavit, SS. Calli & Florentii Sociorumque martyrum pro fide ortos eo temporis spatio, quod ab anno 1284 usque ad annum 1394 excurrit, eveniret, id autem, cum omnes Sancti nostri, ut in Comment. parvo num. 20 ostendi, sub Diocletiano & Maximiano, qui ab anno 285 usque ad annum 305 Romano imperio praefuerunt, fuerint occisi, & vero certissimum est, ostendit quod cum ita sit, necessarium est, ut SS. Calli & Florentii Sociorumque martyrum corpora vel citius, quam sub Reynoldo, Colonienfium archiepiscopo, fuerint humata, vel ut, cum id accidit, divitiis quam septuaginta & septuaginta tribus annis quiescentia humata. Si SS. Calli & Florentii Sociorumque martyrum corpora sub Reynoldo, cum octingenta & septuaginta tribus annis sub terra jam quiescentia, dicantur inventa, consilium domaretur erit, ut eo temporis spatio, quod ab anno 1284 usque ad annum 1394 excurrit, fuerint occisi.

19 Quod cum max iterum memoratae martyrum eorum epocha minime repugnet, et tum, cum eorundem corpora à Reynoldo elevari fuerant, evidentem ipsorum, quem ante annos plus quam octingenta septuaginta pro Christo profuderant, sanguinem fuisse inventum, Gelenius verbis, super in Comment. parvo num. 62 recitat, scribit, in iter super memoratos Falsos sacros quantum ad numerum, quo annos, quibus SS. Calli, Florentii & Sociorum corpora, priusquam inventerentur, fuerint humata, desiniant, errorem irrepisse, et proin octingentis pro septuaginta esse in Falsis illis legendum apparet. At vero, inquit, S. Calli & Florentii corpora sub Reynoldo, non inventa, sed levata seu elevara fuisse, Gelenius loco citi. duntaxat ait, idemque etiam fecerunt tam. 1, col. 679 Gelenius Christi. evasit scriptores. Fateor, sic habet; verum, cum & hi & Gelenius, haud fuisse illa cum invenire, differet equidem haud scribant, nec quidem etiam, & quod id sub Reynoldo non factum, merito concludat, suspensum, tribus super laudatis Falsis factis, se quibus sacrorum aliorum corporum inventio sub Reynoldo signatur, inò & luculentissime Colonienfium hanc episcopo ascribitur, est standum, maxime cum nihil eadem aliunde occurrat, quod, ut ita consuevit, impedit. Fuisse quidem unius & SS. Calli & Florentii Sociis, Malculi videlicet, corpus ab Energio suo Hieroglyphico, Colonienfium, qui ante annum 450 ubi, episcopo, inventum & de terra levatum, Gelenius etiam veris, loco max. cit. adducit, memoria prodit & vix id

AUTHORE
C. R.
In cathedra
sub Reynol-
do archiepi-
scopo col-
locat, non
nulla.

E

que hic di-
stinguantur
describitur

F

48 GLORIA POSTH. SS. GEREONIS ET ALIORUM MM.

AUCTOR
C. R.

domozat facit, quod Mollisium, quem una cum SS. Callio & Florentio à Reynaldo episcopo translatum fuisse, notat, cum Mollisio suo Mollisio, quem à max laudato Evergisto suo Evergisto inventum ac de terra fuisse levatum, Gregorius Thronensis lib. 1. de Gloria Mart. cap. 63 scribit, existimatur eundem; cum autem fide habeat, ac Gregorius Mollisium, quemodum quia in Comment. praeio aum. 63 & seq. diffusi, suadet, iudicabit à Mollisio, SS. Calli & Florentii factio, sit diversus, Gelenius facere non debet, ut, fuisse ante hasse posticorum istum Mollisium, contra ac tres Fasti super laudati florentis, inventum, & paninum laudat.

videtur,
etiam debetur
non acci-
diti, ver-
sibile appo-
sit.

30 Nec morari etiam nos hic debet vel Florarium nostrum M. vel Hermannus, Bonnenfem praeipiti, quod supra in Commentario praeio plus fime jam laudari, literarum ac Miram excerptum; est enim in hoc, SS. Calli ac Florentii aliorumque, qui cum ipso passi sunt, corpore anno 1166, qua Reynaldus ecclesiam Colonienfem praeerat, à Gebhardo tomie Sigenf & proposito Bonnenf iterum elevata & ad aliorum translati fuisse, Hermannus affirmat, & sequit illa ante annum 1166, imò & ante tempus, quo Reynaldus Colonienfem cathedram occupavit, translati ac prole & inventa fuisse, haud obscure insinuare videtur, nihil tamen, quod si putat, quom tribus super laudatis Fastis facit, in quibus SS. Calli & Florentii aliorumque, qui cum ipso passi sunt, corpora sub Reynaldo, Colonienfem episcopo, primum invento ac de terra levata fuisse, dilocidi tradidit, erudendum esse, suadet, in medium adducit, quod eorum ad laudatum Florarium nostrum jam spectat, id quidem SS. Calli & Florentii Sociorumque Martyrum translationem die à Mail, inventionem autem die xiii Septembris celebrat; verum, praeterquam quod in nollis praefatis abie Fastis facit id fac, confiteatur illud non esse, ut SS. Calli & Florentii corpora jam illa, cum à Reynaldo, Colonienfem archiepiscopo, transferrentur, fuissent inventa. Fieri enim potest, ac sacra illa pignora, cum anno v. g. 1164 die xiii Septembris per Reynaldum fuissent inventa, per eundem dante anno proxime sequenti à Mail die fuerint translata ac de terra levata, hincque duorum istorum dicrum posteriori quidem SS. Calli & Florentii translatio, priori vero inventio in Florarium nostrum memoratur. Jam vero, cum hasc ita habeant, nihilque adeo, quod SS. Calli & Florentii omninoque, qui cum ipso passi sunt, corpora à Reynaldo primum haud fuisse inventa, suadet sit notum, sedulo analise jam diffusis, occurrat, eulavero ille omnia sacra pignora reipsa à Reynaldo, ac tres super laudati Fasti fieri tradunt, primum fuisse inventa ac per eundem anno 1166, ut Gelenius affirmat, translata nec non de terra, in quo per annos amplius obliuiscens septuaginta iuvenirent, levata, mihi sit verosimile apparet, est tunc iam velari certum ac indubitabile, haud antiquo, quod ad id subsistat, monumente ad manum non sit, habendum, haud putem.

causa/um il-
ludri cu-
get hic

31 Modò, qua SS. Calli & Florentii ac aliorum, qua cum hisse martyrum fuisse, inventionem sint fecita, discipiamus. Non raro à SS. Callio & Florentio eorumque commilitonibus postari mirante, Helinardus in Abis, aut ueliam ex hic nominem cecensens, non.

32 affirmat; cum autem eos necdum etiam tunc, cum ageret in vivis, seu sec. xiii à patrande hujusmodi signis delisse, ibidem etiam sit clare innuit, vel hinc pindigit eorum si eòs ante, saltem post inventionem suam re ipso inclavisse, verosimile apparet. Nec dubitandum eor, quin tunc quoque apud Bonnenf lucentem istorum cultus acceperit. Certè, cum antea in Bonnenf ecclesia, nomen suo sacra, qua insignis modo collegiata existit, sola decima Idibus die, ipsi, ac potatior, notati, quotannis celebrantur, deinceps etiam ibidem secundo Moai die, quod fuerant inventi, experiant, festo annuo in festis hujus eventus memoriam insinuat, celebrari. Ita ex Martyrologio, Colonia Agrippina & Lobeca anno 1490 excusa, itemque ex Greves, Cassio & Florario nostro Mc. intelligit. Nec refert, in hisse Fastis facit non SS. Calli, Florentii ac Sociorum inventionem, sed translationem memorari; id enim verosimilitudine domozat sit, quod, quo tempore corporum, qua Sandiorum istorum eredita fuisse, invento, eodem etiam fieri acciderit translatio, haecque idcirco cum ille confundatur. Luculenter quidem alteram ab altera Florarium nostrum Mc. atque priorem xiii Septembris, posteriorem à Mail die commovent, distinguit, hincque fuisse, utrumque eodem circiter tempore haud accidisse, non nimo concludit.

33 Verum Florario nostro haud multum fidimus; quod si axem, uti à hinc ejus jam dictis annotationibus calligandum videtur, SS. Calli & Florentii ac Sociorum martyrum translatio à Mail, inventio vero xiii Septembris die Bonna olim fuerit re ipso celebrata, vel hinc, quod de istorum cultu, apud Bonnenfem, postquam fuissent inventi, antea, asserti, firmatior, consiliariusque domozat erit, ac, cum Sandi illi hostesque festo anno, quod translationis dicitur, apud Bonnenf à Mail die celebrantur, duo ille diversa, inventionis nempe ac translationis, festo, quibus primum, cum fuissent inventi, dictae supra dictis honorati quondam fuerant, postea in unum, solo ac translationis nomine imposita, fuerint conflata. Porro SS. Calli & Florentii ac eorum socii non tantum, cum eorum corpora fuissent reperta, festo annuo in festis hujus eventus memoriam insinuat, sed & prius, quibus istorum aliquot fuisse inclusi, hispaniarumque solennissimum, in quibus ha circumstantia fuerant, supplicationibus honorari fuerant. Docet id in literarum, quod jam supra passim laudavi, excerpto Hermannus, ecclesiae Bonnenfis decantant. Ibidem enim, postquam Bonnenf Martyres denario numero distincti, horumque tantummodo quotus, ceteris reliquis anonymis, Calli & Florentii, Praepe item ac Mallusi (de quorum duobus posterioribus Comment. prae. num. 62 videtur) nominibus designat, ita dante, novallis domozat adhuc, quo hic ad insinuat eorum haud faciant, interpositi, praefiguntur: Quorum Martyrum tres à nominatis argenteis insensu, admittendo iusticia factis, generumque plurimis exterminis tumbis, praefixi singulorum titulis, inclusi fuerant; quo quotannis in fide invocationis (id in Fastis facit supra laudatis vocetur translationis) coram Martyrum, animarum secundo Mail, in xvi ecclesiae exponi, & sollemnissima processione circumferri solent.

D

E

F

34 Qui non cum illis tumbis invaditis di-

expulser,
modo

incorporata

A erit usque ad annum millesimum, quo Gebhardus Truchseus, infelix Colonienſis archiepiſcopus, per fratrem suum Carolum ecclesiam visitavit, pretiosa tumba abstraxit, in monetam eodis, & inclusit fura ossa effudit. Quoniam postea, uti reperto, fracta & diruta, cum cineribus sine discrimine collectis iuerunt de in unum filummodo cubum conglobati. Ita ille, qui per tres & Martirius, & de eandem nominatus, de quorum reliquiis hic agitur, persimiliter non alios, quam Florentium duosque alios, quorum alterum Pium, alterum Malvulum nuncuparet, intelligit. Ita reor, quod post verba, quae jam recitavi, mox de Calio, qui & quatuor, quos tantummodo antea nominatas, Martirius unus est, loquatur, ita de ejus ea sita aliorum, quos reliqueret anonymos, Martirium reliquiis scribitur: Ita etiam propter peculiariter venerationem caput S. Calii dimidia statera argentea inclusum fuit. Quia eodem statera inclusum fuit. Aliorum utrumque sex Martirum (quos scilicet reliquos & novissimos) corpora in duobus erectis lapideis monumentis in ecclesia condita sunt; quae tamen etiam haereticorum furorem, qui putabant, thesauros latere, effugere non potuerunt: sed in hodiernam diem fura illa ossa salva sunt, & ex illis fratellimus dux Bertrici Maximilianus uno magno ossu (sicut memini, respectu modernorum humerorum corporum, ingentia & vasa corporum bonorum illorum Martirum fuisse demonstrant) donatus fuit. Talis itaque, qualis, qui jam dixi, ut praefatum modo adduxi Martirium verba commemorans, esset calix, SS. Calio & Florentio eorumque Sociis post inventionem suam Bonna delatus; talis reliquiarum ipsorum, scilicet XVII. currente, seu eodem Martirio adducere videtur, ibidem statui.

deinde accipit.

C 24. Verum, quod eam hoc supra de Calio capite, Martirio seu statera dimidia argentea cum literis inclusis, affertur, ita, ut fallor, debet intelligi, ut pars pro toto accipitur. Eundem apud nos non. 2. Octobris pag. 386, num. 39. Henricus, Colonienſis archiepiſcopus, literis, anno 1217 datis, testatur, se se devota instantia religiosi viri, fratris Francisci Bartholi de Alſio, Ordinis Minorum, inducitur, eidem donasse sex capita, unum de legione Sanctorum Theodororum Martirum, Gereonis, Calii & Satorum ejusdem, & alia quinque capita de numero sanctarum undecim millium Virginum, Affissi deponenda. Cum itaque Maneris hic memorata jam inde ab anno millesimo S. Calii capite aut cerei hujus parte, Affissi deponenda, fuerit donatus, facti id totum Bonna scilicet. XVI. haud amplius existere, ac proin, dum illud cum ibidem Gerardo argenteo iterum fuisse inclusum, Hermannus verbi supra haec transcripsit, alii, partem pro toto accepisse est censendum. Verum, est id ita sit, cum equidem capite S. Calii per se, Martirio argento homines inſtruit, idque cum minus, quam si totum hanc isthoc effecissent, SS. Calii, Florentis ac aliorum, cum ipsis posuerim, eandem, qui statim ab horum inventionem apud eodem Bonnenſes invenere, & opus illud condidit. S. XVI. remissis, est contra nova incrementa accepisse, argumento est. Nec dubitandum, quin praecipue etiam illius propagandi desiderio jam antea sit factum, ut Sanctorum illorum, quos ut praecipuos patronos suos

Octobris Tomus V.

venerantur, reliquias cum aliis seu personis seu altibus facit ac nominatim quidem, ut ab hunc reliquiis recensendis brevitate causa abſtineam, cum Heisterboeck, ut Casarius, loci hujus monachus, lib. 8. Mirac. cap. 85. testatur, monasterio, cum Carolo IV. imperatore, ac denique cum Pragenſi metropolitano S. Viti ecclesiae, ad ex Pessina in hujus Phosphori pag. 426, 467 & 519 intelligitur, communicatam.

§ III. Aliquot Martirum corpora Coloniae Agrippinae anno 1212 inventiuntur; an unum ex his S. Gereonis exstiterit, & quanam, ad Sanctum hunc spectantia, eventum illum proximè sint secuta.

C Um S. Norbertus, festis anno 1120 Ordinis Praemonſtratenſis fundamenti, Coloniae Agrippinae anno proxime seq. vixisset, jamque imperatoris ibidem aliquos Sanctorum reliquias, unus etiam & legationis Theobaldi militibus, prope urbem illum pro die occisi, corpus fidei possiderit, fuisse tunc ibidem XII. Octobris die seu postea nocte, hanc praegressa, quatuor diversa Martirum corpora inventa horumque uni, ante erit alio reperto, mentem dumtaxat & capite superfluo, docuerit ex illis, quae Rudolphus, abbas Trobingerpallanus, in Epistola, hic ad eandem eadem, numm. 1, 2, 3, 4, 5, 6 ac 10 memoria prodit. Nec est, cur & quoniam, hic sit inſerere rei gesta interfuerit, reoracur in dubium. Verum, hic modo examinandum, an corpus, quod ante alia erit fuisse repertum seu quod mentem domaxat & capite habuisse reliquum, Rudolphus ait, S. Gereonis, ac & nonnullis fuisse pontum, certo exstiterit. In S. Norberti apud nos ad VI. Junii diem Vite, haud die, ut ibidem docuimus, post Sancti hujus martem, ac proin, cum hac anno 1134 eveniret, haud admodum eundem diu, postquam quatuor jam dicta Martirum corpora Coloniae Agrippinae fuissent reperta, in litteras confecta, sequentia essent, quibus haud dubie de corpore, prius & quatuor jam dictis corporibus invento, sermo sit, num. 49. legatur verba: Cum & praeposito & canonico S. Gereonis sibi similiter (Norbertus) reliquias dari supplicaret, concessum est ei, ut, si quid in ecclesia eorum placeat ei, vellet, quæreret & acciperet. Garisus est homo, & promissum, ut erat filius, Deo per totum noctem orando commendaret attentius.

26. Mane item factis, in medio monasterio, ubi nullum aliquis sepulchri patebat vestigium, effodi precepit: ubi corpus integrum absque cerebro repertum est, honorifice & cum omni diligentia collocatum. Quod cum canonici & plebs innumerebilibus, qui convenerat, cerneret, Ecce, inquit, noster dominus S. Gereon & nostrum venerabile patrumque; quod & nobis & praedecessoribus nostris per multos annos diligenter quaesitum est, &, peccatis nostris caligantibus, inventum non potuit.

E Quatuor Martirum corpora Coloniae anno 1212 inventiuntur.

F

est an quod prius ex his fuisse inventum, & Gereonis corpus, quod Rudolphus

G

E

50 GLORIA POSTI. SS. GEREONIS ET ALIORUM MM.

AUCTOR
C. R.

Et exclamantes voce magna cum gaudiis, immensis Deo gratias agebant, hominem Deo dignum effertentis, per quem talis & tantus thesaurus diuque desideratus mercedem inveniri. Et ne quis dubitet istum non esse, fuit pro coram, verum igitur eius fuisse indicium, quod de morte & martyrio eius legatur, quid pars capitis, & non totum caput esset abscissum. Hanc partem habebant, sed reliquum corpus, ubi esset, ignorabant. Quod si itaque fides integra S. Narberti biographus adiungenda hic sit, S. Geronius corpus ad eundem usque 1121, quo, cum enim & Theodorum Martyrum, Colonia Agrippina quiescentium, corporibus suis postulasset S. Narbertus, quatuor ibidem, aut si jam distit Rudolphus, Tindanapollitani abbas, docet, Martyrum corpora fuisse inventa, penitus lauerit, unquam ex his, quod iam ante alia erit, eodem Rudolpho docetur, fuisse inventum, S. Geronius cerro existerit.

Tuaverit
corpi exi-
erit, hanc
lauerit
ad ratiocin-

27 Ad hujus quidem Sancti nostri corpus affertur ad eundem illum penitus lauisse, omnino certum atque indubitatum apparet, nec futurum putat, ut quissam, qui nullum ipsius Geronii corporis (neque enim, quod fignat in ecclesia Leodicensis historia lib. 2, num. 35 notat, non hic, ut jam supra dixi, debet morari) ante omnem eundem inventi indicium reperit, consideret, contrarium existit. Verum sunt, ob quae, an quod primo & quatuor distis Martyrum corporibus fuisse inventum, S. Geronius verit existerit, hanc partem, ut apparet, immerito quare revocari in dubium. At primo quidem testem Rudolphus, qui hic cerro, cum rei gesta interfuerit, potuimus scire, quem Vita Narbertina scriptor, meretur, fuisse illud, an non, S. Geronius corpus, dubitare videtur. Etenim in Epistola edenda num. 9 sequentia dicitur, quod hoc faciunt, de corpore, quod ante illa tria memorat inventum, supponit verba: Cum res tam gloriosa & desiderabilis audita fuisset a civibus & obsequiis pluribus illorum, tota civitas statim infrenuit, clamantes, se malle mori, quum tanto thesauro, tanto patrono privari. Erant etiam inter eos, qui corpus inventum, ipsum esse sanctum Geronem, dicebant, propter habitus vidualitatem & corporis formositatem. Ita tuncmundo Rudolphus, nec, est pro de corpore illo in Epistola, de qua hic, fuisse certum loquatur, ipsum id S. Geronis appellat, est interm, ut id faceret, subinde etiam exegisse insignit quia ratio videatur.

qua hic

28 Fuisse quidem, de quo hic nobis firmo, corpus pro vero S. Geronis corpore cum ab ecclesia Geroniana canonici, cum & plebe universa habitem, Vita Narbertina scriptor per verba, supra hic transcripsit, indicare videtur; verum, & Colonienfibus civibus quondam dicitur, qui corpus inventum ipsum esse sanctum Geronem, dicebant, existisse, Rudolphus abbas, qui, ut dixi, hic potorem, quam S. Narberti biographus, fidem meretur, proxime recte verba incalculabiliter producit. Nec indicium, quo hic, quod primum & quatuor distis corporibus fuisse inventum, pro S. Geronis corpore habuisse Colonienfes, supra hic transcripsit verba tradit, fuit huiusmodi, ut huius ab errandi periculo poterit praesare immunes. Est enim, de Rudolphus in Epistola edenda num. 5 docet, & Martyris, qui primo fuit reperiens, capite mentem dicitur existisse ejusdem, isque adeo, capitis parte, qua

supra mentem exisset, amputata, versumiliter fuisse occisus, existisse tamen, quod primo & quatuor distis corporibus fuisse inventum, S. Geronis corpus, minime certum erudit ex eo, quod, ut verbi, proxime hic transcripsit, S. Narberti biographus indicat, quoniam antiquo scriptoris hujus aetate seu Martyrum nostrorum aut saltem S. Geronis Aetate, seu quacumque memento eius existerit, in quibus, hanc Sanctum nostrum ita etiam fuisse occisum, legatur.

D

29 Ea fides sententia, quod, quo tempore, qua fide & d. qua illo seu Aetate seu memento scripte essent, exploratum hanc habebat, dubitarique adeo non immerito possit, an, quod de modo, quo S. Geronis fuerit occisus, memorantur, veritati fuerit consonum. Geronem quidem, capitis parte, qui, quod primo & quatuor distis corporibus fuisse reperiens, cerret, amputat, fuisse occisum, Colonienfibus creditur, illamque etiam penit fuisse, primum id reperirent, habuisse, S. Narberti biographus proxime hic transcripsit verbi etiam indicat, verum quid ceret quare hic concludi? Ipsi verbi, faciem, de quo hic agitur, corpus, pulso jam nobis, modo fuisse inventum, etiam tradit, cumque sic cerro, ut ex Rudolpho, qui rei interfuerit corpore nobis tempore gestum, distit scribit, nemo non florere, d. veritate aberit, dubitari hanc praesare invenit postea, an pariter, dum, quod dixi, de Colonienfibus insinuat, d. vero hanc dicit, maxime cum id neque Rudolphus, neque ullus scriptor alius vel utcumque insinuat. Nec, est fides foret, ac Geronem, abscisso fuit, quod, praesquam corpus illud Colonia reperiens, penit Colonienfibus existerit, capitis parte, occubuisse, omnino haberetur comparum, restit hinc, S. Geronis cerro existisse idem corpus, concludit.

in modum

30 Quid n. enim solum esse quare, ut v. nos altere aut etiam plures S. Geronis Socii fuerint, ut hic, capitis parte, qua supra mentem exisset, sibi amputata, necati? Cerro Martyrem ananymon, ejus supra in Commem. prax. num. 51 & seq. memini, fuisse etiam in partem & calcio, amputata summam capitis, apud Sanctenses inventum, Geronem in ecclesia Colonienfibus fuisse facis ad xvi Aprilis diem effirmit; cum eadem hac ita habeat, sique adeo, an aliqui pariter S. Geronis Socii hanc fuerint, summam capitis seu parte, qua supra mentem exisset, abscisso, netati, omnino incertum, dubium enimvero memento esse est, unius ex hic, an S. Geronis existerit corpus, quod obsequi capitis summam seu parte, qua supra mentem exisset, Colonia Agrippina una cum tribus aliis anno 1121 fuit inventum. Ille porro & ex aliis jam distis coexistit, ut indicium, quo id pro S. Geronis corpore & Colonienfibus agnatum fuisse, leodensium biographus scribit, nequaquam huius, quod hic probandum erit, poterit praesare ab errandi periculo immunes. Et vero an Colonienfibus, ut corpus, sine capitis summam seu vertice in S. Geronis ecclesia inventum, pro Sancti hujus corpore haberent, fuerint reipsa indicio illo indubi, ubi etiam dubium vel ex eo apparet, quod id nuppiam in Epistola edenda Rudolphus affirmit, est interm in hac num. 9 aliud, quod idem corpus d. nonnullis fuerit S. Geronis creditum, indicium esset. At de hoc quidem firmum.

F

adducuntur,
provari per-
tinet in du-
bium.

F

f

DIE DECIMA OCTOBRIS.

51

A *sermone adhuc infra insulam: est, priusquam id faciam, aliud adhuc, quod ad insulam nostram hic etiam fecit, promitto.*

31. Johannes de Palae Bibl. Praemonst. per. 1, qui anno 1633 Parisiis prodit, lib. 2, cap. 15 de S. Norberto, Coloniam Agrippinam, quo fide ibidem comparatur Sanctorum reliquias, profecto, sic scribit: Sequenti nocte, quae erat decima tertia Octobris anni 1121, cum in monasterio, sancti Geroni martyri sacro, pernoctaret, orationique ardentius inlisteret, divinitus ei revelatum fuit sancti Geronis sepulchrum, prius ignotum. Itaque, exortâ aurore, in illius ecclesiam medio versus meridie, ubi nullum sepulchri apparet vestigium, soli iussit, quo in loco corpus sancti Geronis martyris, quod eo usque latuerat, integrum intactumque, praeter partem capitis, quae in eodem ecclesia a multis retro saeculis (de re hoc vide jam disse) foris honorifice asserbatur, adhuc velle contactum militari reperiuntur. Quid si itaque scriptori huius sit credendum? S. Norbertus locum, quo S. Geroni sepulchrum, divina revelatione anno 1121 didicerit, corporisq; adeo, quod cum in ea, terra effusa, reperiuntur fuisse, et, quodque eandem à corpore, ante etiam alio eodem anno, vel idem distis Agrippinam docet, Colonia Agrippina invento, haud foret diversum, S. Geroni indubie existeret.

32. Verum Rudolphus nullum omnino verbum, quo, S. Geronis sepulchrum divina revelatione innotuisse S. Norberto, vel utcumque insinuat, in Epistola hie ad calcem edendâ, supponit; et quod autem ad S. Norberti biographum spectat, hic quidem, Rudolphus aetate haud multum inferior, de S. Norberto ait: In medio monasterio, ubi nullum aliquis sepulchri pariter vestigium, effodi praecipit: ubi corpus intactum absque cerebro reperiuntur est, honorifice, & cum omni diligentia collocatum; verum id, quod hie verbis affert, fieri quippe ovisque ante divina revelatione potuisse, nemo non videt. Nec quicquam etiam aliunde, quod rem revelationis effum probet, occurrit. Tritheimus quidem in Chronico Hirsingensi, quod anno 1514 observat, tom. 1, cap. 1, monasterii S. Gaili anno 1690 in lucem emissi, pag. 378 de S. Norberto sic scribit: Servus Dei, mortis sequenti pernoctavit in ecclesia S. Geronis in eadem civitate Colonienfi, orationi suo more intentus, divina mens consolatione recreari. Nam, mane facto, in medio ecclesiae, ubi nullum penitus sepulchre apparuit signum, terram iussit effodi, & corpus ejusdem martyris S. Geronis, densa capitis parte, integrum reperiit, quod cum ingenti gaudio populi levius de terra particulam praecipit obtinuit, quam Praemonstrato dedit; verum nec hie verbis S. Norberti; locum, quo S. Geroni iacebat sepulchrum, divina revelatione didicisse aperit tradit; et si autem ille, in corporis, de quo sermo fuit, luvatione divini aliquid supra naturam cursum intervenisse, utcumque leditari videatur, hincque processit sit scilicet, ut & S. Geronis sepulchrum S. Norberta divinitus innotuisse, supra laudatos Bibliotheca Praemonstratensis auctor, de max decal, scripserit, & ejusdem S. Geronis et Sociorum corpora divina monitu detexisse S. Norbertum, Mirans, qui Tritheimum etiam laudat, in Fastis Belgicis Octobris Tomus V.

et Burgundis pag. 587 exarbit, Tritheimus tamen fec. demum xv ac seq. initio, ut jam indicavi, foris.

33. Quid cito ito fuit, ac proin etiam amplius fecit à corpore, de quo hic loquimur, inventione seu anno 1121 observat, tamen, etiam, S. Geronis sepulchrum divinitus fuisse S. Norberto revelatum, didicisse etiam, quod tamen non fuit, assereret, scdm fide hoc in re integrum mereri solo suo audierit haud posset, hincque adeo Mianz & Bibliotheca Praemonstratensis auctor moveri haud debuit, ut vel in corporis, de quo agimus, inventionem supra naturam aliquid intervenisse, vel S. Geronis sepulchrum Norberto divina revelatione innotuisse, induceret in annum. Hic porro jam conquiretur, ut sunt, an revelatio huiusmodi S. Norberto obtigerit, sit eodem dubium, utque proinde hie dubitatio altera, quod, an corpus, quod primo è quatuor suprà distis Colonia Agrippina fuit inventum, S. Geronis existeret, non nemo forsitan ob rationes supra adductas adhuc ambiget, minime asseratur. Verum, an eihit tamen, quo, S. Geronis existeret corpus illud, eorum efficiatur, potest adduci? Quisdam propter habitus vultuum & corporis formatiorem, didicisse sui iudicasse, corpus, quod primo è quatuor suprà memoratis fuerat inventum, S. Geronis esse, Rudolphus in Epistola eadem num. 9 affirmat; verum nihil omnino adiungit, quo illorum fide probatur fuisse hoc in re iudicium, insinuat, ac facile futurum patet, ut id apud illos agnos rerum estimatores alios approbationem inveniat.

34. Certe illam habitus venustatem, corporisq; formatiorem, quas in corpore, ante alia tria invento, clarescit, Rudolphus docet, pro indubitato, quo id S. Geronis eredi tunc poterit, indicio haud habet Martenatus. Ita opinor, quod, quavis hic scriptor jam suprà memoratum Rudolphi Epistolam in Veterum Scriptorem Collectane, & se vulgare, tom. vi, col. 1015 & quinq; feg. exhibet, dubitarique adeo, an tam subito expenderit, haud quies, ipsius nihilominus, an corpus, quod ante tria alia inventum in illa erraret, S. Geronis existeret, ambigendum existimari, vel vel è tertia, quem eadem Epistola praefat, apparet. Eadem in hoc Martyrem, cuius corpus illud fuit, legimus Theoborum Militem, nomen eius non expressit, dumtaxat appellat, eumque haud dubie Geronis nomine fuisse distindendum, si Sancti huius existeret idem corpus, insubstantior credidisset. Ut, quod dico, patet fuit, verba, quibus titulus ille concipitur, hoc transferendo. Sic habent: Acta translationis sancti unius Militis leoponis Theoborum, nactus Rudolph, abbas S. Pantaleonis Colonienfis. Tollit est, quem dixi, titulus; ut fuit inventum, de quo nobis hic sermo, corpus pro S. Geronis corpore Martenatus haud habuerit, aut saltem, an Saull huius esset, dudum.

35. At contra Surius, seu habitus venustate corporisq; formatiorem, quas Rudolphus memorat, jam suprà expofico, quod S. Norberti biographus assignat, indicio, seu aliter denique rationibus impulsus, S. Geronis esse idem corpus, indubie inter existimari. Id scilicet fuisse patet titulus, Rudolphi Epistola, ubi illo ad xxiv, quod hinc, quod tunc S. Geronis trans-

AUCTORE C. B.

vol ex insula, per Rudolphum propugnat, certe exordii.

E

est enim etiam accipere indubitata habetur à Martenato.

F

Colonienfis tamen jam dudum spiritus videretur constare.

haud satis fundant, de probatore, attributa.

AUCTORE
C. B.

52 GLORIA POSTH. SS. GEREONIS ET ALIORUM MM.

latio celebratur, in sua de Sanctis Opere exhibet, *Novembri diei praefatus, hisque verbis* *concepit: laurentio & translatio clarissimi martyris S. Geronis, à Rudolpho, abbas sancti Trudonis, conscripsit. Nec tantum is scriptor, qui plurimis ecclesiis Sanctarum Albi claret, Cistercia Coloniae exstitit alumnus, sed & universi à multis retro saeculis Coloniae ipsi opulenti fuisse videntur. Certe omnes, aut numero pauci, apud hanc ecclesiam, quilibet corporis illius partes seu particulae communicatae fuerint, constanter habet, veluti indubitatae S. Geronis reliquias, veneratae sunt, ac porro, uti à Gelenio de Colon. Agrippinensi Magnitudine colligere fas est, venerat hodieque pergitur. Quare, etsi quidem etiam, in sacra ista exuvia S. Geronis sint, in dubium, aut à jam dictis confusis, revocari quiam, autem quidem, quod, eas S. Geronis non esse, certum tandem non sit, Coloniae huc in re fidem veluti certo falsam fugillare ausum, atque adeo involuntari relinquent, ad alia modo, quae corpora, de quo jam abunde attum, inventionem proxime fuit sentia, orationem enervato*

36. Cum post aedem, quod, ut vidimus, quatuor Martyrum corpora fuerant inventa, jam dies esse exorte, resque ista populo innotuisset, ad Gereoniam ecclesiam anteaquam concurreret, nonnullisque, quod primo à quatuor illis corporibus foret repertum, S. Geronis esse, elanauit, omniaque, id S. Norberti hanc dandum, contententibus, à dignitate & videlicet emonitionibus, quo cumulus confusatur, contentio suo illi, inde exorta, ad Proterium archiepiscopum, qui tum ecclesiae Coloniae praerat, componenda remittitur, interaque, dum huius expellatur adventus, sepulcrum, in quo sacra illa pignus fuerat repertum, lapide ovali, elevatur, atque iterum deinde, postquam memoratis antistes Coloniae Agrippinam advenit, xxiv. Novembris die fuisse apertum, sacra exuvia à sacrephago summa cum reverentia extrahantur, atque frustula, ut fieri potuit, coacta vniuersae hanc in finem parati seriatim fuisse intasa, huc ambo, multa interea archiepiscopo aliisque, quo Martiri exstiterat lapsandae sua seretrum, offerentibus, elevantur, solenni supplicatione circumferuntur, altari in media ecclesia imponuntur, atque, quod huc sunt, solenniter Missa de sancta legioni Thebae Martiris, per Rudolphum abbatem, Epistola edenda audient, verba etiam, dum illa daret, de istem sanctis Martiris ad populum faciente archiepiscopo, canent, tandem absolvit. Qui hac omnia gesse sint, Rudolphus in Epistola illa num. 9 & seq. diffusius exponit, laudemque ideat, qui ampliore eorumdem notitiam desiderat, ad istum remittet, modo, quae cum sacris sacrorum illarum reliquiis in corpore, ante tria alia, ut supra vidimus, inveni, poro cum S. Norberto communicata, exaudire aggrediet.

37. S. Norberti biographus post verba, num. 25 & seq. huc transcribit, ita proseguat: Surreptum est itaque corpus sanctum, ut aliqd debeat, de elevatum, et porro inde Viro Dei (S. Norberti nemp) data est: quod reliquum fuit, magnifice à clero & populo repositum est. Ita ille, qui, cum deinde, S. Norbertum, assumptis hanc die post, quae Colonia Agrippina acquirit, sacris reliquiis, Floreham con-

cessisset, indeque, jam iussu Nativitatis Dominicae festo, Pramonstratium transfecisset, etiam nunc, hinc quidem, hanc die post xxv. Novembris diem, quod corpus, ante tria alia xxi. Obolet inventum, anno 1121 Colonia & vidimus, fuerat elevatum, fuisse huius, quoniam in textu mox dato memorat, partem cum Sancto illa communicata, resti intelligitur, verum, cum de parte illa generatim daretur, nullo omnino, à quo vel utramque distinetam erat notitiam aequirit, verbo assepto, loquitur, magnae, in pura existeret, evadit ambiguum. Si Trithemius resti scribit, pura illa, utpote quam daretur puritatem nomine distinguit, hanc edem magnae existeret, est, si illi contra, quae Bibliotheca Pramonstratensis part. 1, lib. 2, cap. 15 supra laudetur le Paige scribit, adhibenda sit sed, sicut erit sensendum. Et enim scriptor, postquam corpora, de quo supra, inventionem per verba jam ante huius transcripsit aliisque notitia huius fuisse istem non narrat, mox subiungit: Hic postmodum xxv. Novembris sequentis, archiepiscopo praesente & infanta populi, cleri, monachorum & abbatum turba, inveni Militi Christi (S. Geronis videlicet) corpus cum ingenti totius de. i. populi Coloniae heretica & acheruntione de terra sublatum, maior pars Viro sancto data, & quod reliquum fuit, significat à clero & populo in thesa repositum est.

38. Verum, hinc Trithemio, an contra Bibliotheca Pramonstratensis auctor esset fandum? Cum prior à duobus huius scriptoribus loco supra cit. de S. Norberto scribat, Particulam (corpora S. Geronis) precipue obtinuit, quam Pramonstratus dedit, ita versumque hanc alia S. Geronis reliquias, cum S. Norberti communicatas, quoniam quae huius Pramonstrati depositi, cognoscit, atque, cum tam, quae ibidem atate sua afferunt audierat, exiguas esse, intellexit, versumque etiam particulam tantummodo nomine distinxerat partem, quoniam fuit à corpore, Colonia Agrippina anno 1121 ante tria alia invento, S. Norberti impetravit. At vero hic Sanctus, qui, quemadmodum post vidimus, jam quoniam Colonia S. Geronis reliquias, praesquam corpus illud ibidem inveniretur, acquisierat, non tantum, quod deinde ex hoc & ex aliis Sociorum S. Geronis corporibus acceptis, Pramonstrati sed partim tantummodo ibidem, partem Floreham depositi. Mirari in Fastis Belg. & Burg. pag. 587 sic scribit: S. Geronis ac Sociorum corpora in dicta basilica (à S. Geronis nuncupata) humi deserta iacuerunt usque ad annum Christi 1121, quo Norbertus, Ord. Pramonstratensis fundator, divino monito ea detexit, atque per Proterium I, archiepiscopum Coloniae, de terra levavit, effecit, ut Trithemius in Chronico Hirsaugiensi, & nos in Chronico Pramonstratensi expocimus.

39. Eadem S. Geronis & aliorum Martirum Theodorarum reliquias, à dicto archiepiscopo acceptas, Norbertus partim Floreham in directi Namurensi, partim Pramonstrati in directi Laudunensi depositi: quae hodieque reverenter utroque in loco aservantur. Ita ille. Et verò, ex acceptis Coloniae reliquiis nominatim etiam eas, quae S. Geronis à pluribus credita fuerant, à S. Norberti non tantum Pramonstrati, sed & Floreham fuisse depositas, argumentum est tum reliquiarum, quae in monasterio Florehamensi aservantur: utinam saepe hoc hodieque,

B
corpore fuisse
illius, quod
elevatum
maxime
cum solenniter
fuit.

C

per quoniam
pium, quod
not tam magna,
quoniam
à le Paige.

D

E

neque non
parum
quod à
Trithemio
affertur.

F

versumque
est, ut huius
aliqua fuisse
dicit.

A dieque, ni fallor, observantur, Catalogos, Hieroglyphicis Belgio d. Rayffio inferens, cum eam, quæ Operis nostri tom. 1. Toni pag. 835 legitur, Annotatio, Vita Norbertina verbi, quibus ibidem de reliquiarum thesa, d. S. Norberto Florentia deposita, num. 49 sermo fit, subiicit. In dicto enim Catalogo d. Rayffio duo recensentur S. Gerconis brachia, d. S. Norberto, ut additur, anno 1121 non cum undecim millium Virginum quatuor capitulis Florentiam allata; est autem, quam max memoraveri, Annotatio hinc dumtaxat concipitur verbi, Sunt ibidem (Florentia nimirum) reliquie ex præscriptis sanctis, & postillimum brachium S. Gerconis, thesa vero obduca decenar inclusum, siquæ autem tantummodo, quod Florentia existat, S. Gerconis brachii mentio ab Annotatore omnino iussitatur, id tamen ne aliquis, quod antea verat rursus, auctores, qui sibi inter conciliati facili quærat, eandem, verosimiliter dumtaxat fit, quod duo d. Rayffio memorata brachia seu duorum brachiorum ipsa sunt eademque ipsi thesa, eam obduca, quæ unum tantummodo brachium refert, sint lapsa.

B Ut sit, confessorium equidem d. jam dictis fit, ut verosimiliter S. Norbertus nec pariter seu reliquias omnes, quæ d. corpore, Colonia Agrippina ante tria alia inventa, imperatris, Præmonstrati deposuerit, nec eas particulatim dumtaxat, quem in sanctis ibidem locis, appellacione Trithemius recte distinguit; quod autem ad Bili. Præmonstr. audierem, qui contra, est eis ejus super relictis veris sit, majorem corporis, Colonia Agrippina ante tria alia anno 1121 inventi, pariter S. Norberto decem tum fuisse, docet jam spectat, nec illi hac in re affirmandum apparet. Ita nimirum fœdus tum hic omni exceptione major Rodolphi, omnem prorsus Martyris inventi eorum ossaque, exceptis tantummodo parvis de majoribus, in cinerem fuisse resolute, in Epistola edenda num. 6 affirmantis idem ipsum num. 14 adhuc confirmantis, auctoritas, cum ingens ecclesiarum, quæ S. Gerconis seu Martyris, Colonia Agrippina ante tres alios anno 1121 inventi, reliquiis gloriantur, vel in sola Coloniaensi urbe multatulo, haud modico altarum etiam, quæ extra Coloniam sunt, ac d. sese quoque Martyris illius sacras possideri exornas affirmant, ecclesiarum numero eadem; ut vel hinc, majorem Martyris ejusdem partem S. Norberto fuisse, statim atque hic fuerat invenitas, concessim, sit sane creditu perquam difficile. Accedit, id aliisque vade antiquiori affirmari d. solo laudato Bibliotheca Præmonstratensis auctor, qui cum d. re, quam gestam sit commemorat, quippe amplius scolis elapsis, eam omnino suo auctoritate certam haud efficit.

C Ut sit, confessorium equidem d. jam dictis fit, ut verosimiliter S. Norbertus nec pariter seu reliquias omnes, quæ d. corpore, Colonia Agrippina ante tria alia inventa, imperatris, Præmonstrati deposuerit, nec eas particulatim dumtaxat, quem in sanctis ibidem locis, appellacione Trithemius recte distinguit; quod autem ad Bili. Præmonstr. audierem, qui contra, est eis ejus super relictis veris sit, majorem corporis, Colonia Agrippina ante tria alia anno 1121 inventi, pariter S. Norberto decem tum fuisse, docet jam spectat, nec illi hac in re affirmandum apparet. Ita nimirum fœdus tum hic omni exceptione major Rodolphi, omnem prorsus Martyris inventi eorum ossaque, exceptis tantummodo parvis de majoribus, in cinerem fuisse resolute, in Epistola edenda num. 6 affirmantis idem ipsum num. 14 adhuc confirmantis, auctoritas, cum ingens ecclesiarum, quæ S. Gerconis seu Martyris, Colonia Agrippina ante tres alios anno 1121 inventi, reliquiis gloriantur, vel in sola Coloniaensi urbe multatulo, haud modico altarum etiam, quæ extra Coloniam sunt, ac d. sese quoque Martyris illius sacras possideri exornas affirmant, ecclesiarum numero eadem; ut vel hinc, majorem Martyris ejusdem partem S. Norberto fuisse, statim atque hic fuerat invenitas, concessim, sit sane creditu perquam difficile. Accedit, id aliisque vade antiquiori affirmari d. solo laudato Bibliotheca Præmonstratensis auctor, qui cum d. re, quam gestam sit commemorat, quippe amplius scolis elapsis, eam omnino suo auctoritate certam haud efficit.

Ut sit, confessorium equidem d. jam dictis fit, ut verosimiliter S. Norbertus nec pariter seu reliquias omnes, quæ d. corpore, Colonia Agrippina ante tria alia inventa, imperatris, Præmonstrati deposuerit, nec eas particulatim dumtaxat, quem in sanctis ibidem locis, appellacione Trithemius recte distinguit; quod autem ad Bili. Præmonstr. audierem, qui contra, est eis ejus super relictis veris sit, majorem corporis, Colonia Agrippina ante tria alia anno 1121 inventi, pariter S. Norberto decem tum fuisse, docet jam spectat, nec illi hac in re affirmandum apparet. Ita nimirum fœdus tum hic omni exceptione major Rodolphi, omnem prorsus Martyris inventi eorum ossaque, exceptis tantummodo parvis de majoribus, in cinerem fuisse resolute, in Epistola edenda num. 6 affirmantis idem ipsum num. 14 adhuc confirmantis, auctoritas, cum ingens ecclesiarum, quæ S. Gerconis seu Martyris, Colonia Agrippina ante tres alios anno 1121 inventi, reliquiis gloriantur, vel in sola Coloniaensi urbe multatulo, haud modico altarum etiam, quæ extra Coloniam sunt, ac d. sese quoque Martyris illius sacras possideri exornas affirmant, ecclesiarum numero eadem; ut vel hinc, majorem Martyris ejusdem partem S. Norberto fuisse, statim atque hic fuerat invenitas, concessim, sit sane creditu perquam difficile. Accedit, id aliisque vade antiquiori affirmari d. solo laudato Bibliotheca Præmonstratensis auctor, qui cum d. re, quam gestam sit commemorat, quippe amplius scolis elapsis, eam omnino suo auctoritate certam haud efficit.

bis diem Festi sacri, Colonisæque, quæ penes nos exstant, Breviaris fidem faciunt, locum obtinet, eo ipso anno, qui dicti Martyris inventionem ac translationem supra memoratam præmissi exceptis, initium verosimiliter accipit, fœdus antiquæ ecclesiarum, quæ, quos penes sese inveniant ac de terra levarent, sanctarum translationes quotannis celebrare solenne habebant, consuetudo; quod autem ad secundum spectat, id certe ante annum 1124 evenit. Ac ex eo fœdus hac liquet assertio, quod Rodolphus, eam Epistolam hic edendam, fuis ejus finem Tradonopolitani, ad quos hinc dabat, monasterii monachos de dicti Martyris reliquiis, d. sibi ad illas missis, admonuit, consisteret, sedant propt Coloniam in S. Petri altari, ut ipsæmet in eadem Epistola num. 17 indicat, alibi versarentur, hincque, ut Gallia Christiana auctor Scriptores tom. 3, col. 739 docent, anno 1123 relictis, ad Tradonopolitanam, recuperatis, quæ antea habuerat, hujus præfatus, sit reversus.

42. Ut quanto quidem ante annum 1124 temporis spatia res evenit? Cum certe ante anni 1121 diem xxv. Novembris, quod, ut vidimus, dicti Martyris reliquie de terra primam levata ac translata fuerant, locum tandem habuerit, Epistolaque edenda, quod de hisce Tradonopolim missi; egitur, xviii. Kalendas Octobris seu xiv. Septembris die data nocturno, confessorium fit, et, cum præterea certo ante annum 1124, uti d. jam dictis constat, missæ eo fuerint sacra, de quibus agimus, reliquie, id indubie illo temporis spatio, quod inter anni 1121 viginti quartam Novembris, & anni 1123 decimam quartam Septembris diem intercessit, transigerit, remque vel postrema hoc anno vel proxime progressu potius, quam anno 1121 gestam, idcirco indico in animam, quod, priusquam fieret, nansibi temporis post reliquiarum eandem translationem, anno, ut dictum, 1121, viginti quarta Novembris die factam, fuisse elapsam, in Epistola edenda num. 16 Rodolphus ingruat; qui cum ibidem, quæles fuerint, quæ Tradonopolim misere, reliquie, etiam exponat, locorem, id sibi videndum, eo remisso, &, omnibus modo, quæ institui mel ratio hic exigebat, peractis, & hinc finem impono.

ad Tradonopolim missi
monachos
1122
1123
1124

F

§ IV. Alia, quæ præterea ad S. Gerconis ejusque Sociorum, ac nominatim, qui hinc annuerantur, Theophili, Cratonis, Vitalis & Bertuliani cultum & reliquias spectant, proponuntur, ac, ubi id res exigit, examinantur.

N Ullam ferè in Belgio etiam hodierno illustriorem, quæ S. Gerconis ejusque Sociorum reliquiis decore non sit, reperit ecclesiam, Bucherius Belgii Romani lib. vii, cap. 5, num. xi affirmat. Nec plurima ratio Bel-

S. Gerconis
ejusque Sociorum
reliquias
in variis

54 GLORIA POSTI. SS. GEREONIS ET ALIORUM MM.

AUCTORE
C. B.

gii tem antiqui, quoniam hodierni, quia Colonia Agrippina hodie admodum procul adest, ecclesie honore illo ac prerogativa gaudent, verum etiam alibi, in aliis regionibus sita locumque a civitate ille remota. Id ex his dicendis, cum primis de reliquis possumus, quia S. Gereonis creduntur ac in diversis rari Coloniaensis, cum variorum Belgii seu hodierni seu antiqui civitatum ecclesie honorifice servantur, tradidit, evadit perspicuum. A locis sacris, in ipsorum Coloniaensi urbe aut in ejus vicinis sitis, quae sacras S. Gereonis ejusque Sociorum exuvias possident, duci initium; ut autem omnium solentem ex his (omnis enim & singule recensere nimis longum foret) enumerationem paucis expediam, collegiam ibidem S. Gereonis ecclesie esse seu quiescentem corporis partes, quae pro hujus Sancti nostri corpore habentur, caputque item aut hujus saltem ob laudis dicenda partem, herma argenteo inclusum, abbatialis SS. Nicolaus & Klerardi in Braxwiler ecclesie S. Gereonis brachium aut hujus saltem partem, brachio argenteo inclusum, ecclesie S. Agnetis duorum S. Gereonis Sociorum capitis, Sanctimonialium Ordinis Cisterciensis monasterium, quod B.M.V. Hocius vocatur, cuius & S. Gereonis Socii capitis partem, Sanctimonialium tertie Regulae S. Francisci monasterium, cui nomen B. M. Virginis in Bethlehem inditum, quatuor capite ex societate militum S. Gereonis, ac denique Beatevium SS. Willibardi & Bonifatii collegium quingue Sociorum S. Gereonis capitis in sacro suo, ut vocatur, thesauro reverenter aservant.

43. Ita videlicet de Colonia Agrippinaensis Magnitudine pag. 261, 262, 322, 323, 343, 347, 616 & 617 docet Gelenius, Constantii praeterea, quem legimus Thelae martyrem fuisse, & sic, ut nonnulli putant, S. Gereonis Socii annuunt, Colonia Agrippina apud Augustinianos, alteriusque item ex ejusdem Sancti nostri conubio martyris, quem Theophilum nuncupat, in collegio ibidem S. Georgii ecclesie reliquias aservari, in eodem Opere pag. 321 & 491 affirmant. Verum de priori & duobus hisce Martyribus, quem etiam in sacris ecclesie Colon. Fastis xxi Martii die, Praetextissis idcirco in Opere nostro tuas inserui, commemorat, censendum quid sit, ex his, quae ibidem tom. vi Septembris pag. 918, ann. 99 & seq. dicta sunt huiusque pro inferitis haberi velim, haud incepto statueris, quod eorum de posteriori, quem hodie in hissem Fastis laudat Gelenius recenset centonatusque etiam ac precipuum & societate Gereonae militum appelles, nihil omnino, in quo vel huiusmodi, quibus hanc Sanctum condecorat, cinis, vel ipsius, quo cum vocat, Theophili nomen fundare queam, ipsiorem reperio, hincque, ut illos fuisse, sic hoc Martyri anonymo, cuius fuerant collegiata S. Georgii ecclesie reliquias data nomenque laetare, pro arbitrio fuisse impostum, opinor, esse interim, quia haec pro veris ac genuinis Martyris reliquiis sint habenda, tradendum haud reor.

44. Porro, cum periret, quia S. Gereon ejusque Socii in omnia, in quibus sacra eorum exuviae Colonia Agrippina reperiuntur, ecclesie praedixit colantur, dubitandum haud sit, vel & sole harum jam memorato multitudine insignem pluri, quo ibidem gaudent, cultum esse, sit perspicuum. Neque vero, quod & hunc au-

gere potuerit, Coloniaensis, qui praeterea eodem Sanctis nostris singularium Patrum loco habens, suum hi semper, si scriptoribus nonnullis fides adhibenda sit, auxilium, cum necessitas premeret, desse fuisse posse. Res & iam dictis patet. Colonia Agrippina, cum anno 1268 aut ibi alii voluit, 1269 etiam obsequio offerri cunctata, periculo inde imminente per apparitionem, quod S. Gereon ejusque Socii una cum SS. Mauri ac aliis civitatis illius sanctis Torcularibus cernere hostes, fugamque, soluta obediunt, arripere compulsi, prodigiosa fuisse ceptam, Crombachius Urselana Historia tom. 2, lib. 10, cap. 6 & Breidenbachio & Scultingio, in margine ad sese citatis, memoris prodit. Ac Colonia quidem alterum & dictis annis obsequium aut saltem substantia hostium irruptione, tempore nocturno fuisse, praesentissimo periculo fuisse expositum, duorum Chiconiorum, quorum alterum Magnum Belgicum, alterum, & Meibomius tom. 1 Rerum Germanicarum editum, Mazarum vocatur, coluit, Tristramus in Annales Historigiens. tom. 2, pag. 15 & seq. Gallia Christ. aucta Scriptores tom. 3, col. 694 aliique non pauci narrare, verum non omnes caute, quod periculum illud fuisse diffusum, apparitionis monstra; cum eorum id loci sit, habuerint, an non, ea locum, forte hic examinandum.

45. At cum eodem &, quod secus est, voluit Coloniaensis libertatibus necesse, sequente alibi verbo, Exstat in monumentis civitatis (Coloniaensis nunc) in huius ecclesia fuisse scriptos; solenne tenent Coloniaensis in huius ecclesie beneficii monumentum, & gentium ab eorum ipso SS. Maurorum scilicet xv Odob. decem praeterea sacros basilicae S. Gereonis dono transmittunt, qui in crypta SS. Maurorum tunc xxv horis lucere conspiciunt, quod ex nocte, quae scilicet Maurorum praecurrit, id celebrat vidum apparuit, Crombachius loco cit. mox subiungit, expedire non videretur, ut de dicta apparitione, in qua SS. Mauri non minus, quam S. Gereon ejusque Socii partem haberint, non haud, sed xv, quod, ut in scriptis est, illius quatuordecim memoria Colonia Agrippina recollitur, Odobris die, memoratis Mauris sacra, agatur. Quare eo, quod dixi, examinandum remitto, suspellumque interim & me prodigiosum illam eventum haberi, in necessarium declarans, vario modo, quibus in Belgii hodierno S. Gereonis ejusque Sociorum reliquias servantur, loco sacro recensere.

46. Hoc inter primo loco Regularium S. Augustini canonicorum Comarum S. Auberaci canonicum, quod, quemadmodum Rayssius in Hieroglyphico Belgico pag. 81 testatur, onit & S. Gereonis Socii caput, Gemblacetensi in Subiaco abbatia, quod praeter unius & S. Gereonis Socii capitis partem integram fere etiam, ut ibidem idem Rayssius pag. 224 perierit testatur, alterius ex ejusdem S. Gereonis Socii corpus possidet, hic mihi occurrunt. Hic porro duobus locis sacris praeter collegiatam S. Amari apud Duacensem ecclesiam, Praetextissimae prope Lovanium abbatia, quibus ambobus generatim duorumque Sociorum S. Gereonis reliquias, specialiter harum notitia haud edisse, laudat Rayssius in Hieroglyphico pag. 41 & 403 adscribit, Florinense in comitatu Namurensi canonicum & Ultrajectum S. Joannis ecclesia accedunt. At illud quidem duo S. Gereonis brachia, ut jam supra ex eodem Rayssio vidimus,

D

E

F

Sic et alibi
tata. civi-
tatis Colo-
niaensis.

sed & Belgii
locis eccle-
siis reli-
quias re-
stantur.

horum par-
tem parvo
loco aservant

DIE DECIMA OCTOBRRIS.

55

A vidimus, in Cinnelarchio suo affertur; quod
autem ad proximi dñam celestiam spectat; hoc
quidem, utpote ad eum, qui Operis nostri cum
7. Septembris pag. 218, num. 56 exponitur,
flectum domo redalla, S. Genesius aut Soterium
eius reliquias esse hanc posuisse; verum idcirco
hic et me memoraui, quod saltem hanc posui
re decoream iuxta furti, ac tum etiam, ut
ex illidem in Opere nostro dñis & hostiis U-
fuendi apud Soterium Maris-Curtus-Usurarii.
Audiat intelligit, S. Genesium cuius
fello annos honorat. Ad alia domo, extra
Belgicus hostium anna fca vel ad hoc saltem hanc
spectantia, hoc S. Genesius iuxta Soterium furti
ex illis origines vincuntur. Iuxta Soterium accipio.

47 *Viferna in ecclesia Leodegijae Floribus*
hodie fecit scribis : Triumphalis est hic dies plu-
ribus in nostra dioecesi locis in eorum Martyrum
honorem, qui è legione Thebaeorum cum SGo-
reone duce suo religiosissime dimicantes, invicti
fuerunt. Unde etiam triumphum exempli elationis

torumque eundem tractum triumphum gloriam
confectus fuit. Adversus et in veneratione
Leodii est ad S. Laurentii Cronon, ipsius Ge-
ronis inter et significat, cum Vitis Commis-
sione. Alius cronon focius ad S. Jacobi colligit,
Gemblicus alius, ambo anonymi. Multis per-
tracta locis nobles focius reliquorum posu-
nes in honore fuit. De S. Vite, qui in Fa-
sila focius antiquis ipsius nominari solus pos-
S. Innocentium, in Opere eogra ad xxi. Se-
pimbris dicitur pag. 97. paucis est otium; ve-
rum à Vite ipsius Vite, à Viteo verbi-
tam data memoratus, certissime, utpote qui
cum S. Innocentii aliorumque cum hoc per fide
occisum, sed S. Geronis focius existerit, et
diversus. Viteo pariter, qui, quem memorat
Viteum, itaque Cronon, S. Geronis, ut
est, significum, in celeberrimo S. Laurentii
apud Leodum Ordinis S. Benedicti monachos af-
servari, veritas jam dictis prode, Rayssius in
Heteroglyphis Belgis affertent, utpote
ibidem in sacrum, qui in comitio illo affe-
rentur, exuviam Leratogo corpus integrum
sancti Cronis martyris, interis et signum fan-
cti Geronis, itaque corpus integrum sancti
Vitalis, collige fantham Geronis et Socio-
rum par. 174. recensent.

48 Verum, cum eas inscriptions populatim
lectas, nec ulla erat quæ S. Geronimi Socii de
quorum alter Vitalis, alter Craton fuerit uocatus
explicite reflectant, antiquæ monumenta inuestigari
autem, ducunt ætymologi S. Geronimi Socii, et
horum corpora Colatorum pijs animis exserte aut piji-
lente Laudam fuisse allata, nomine illius pri-
oritarie, ut iam supra de Theopili nomine dixi
fuisse impotens, uelut maxime fœdificari, ut etiam
fratres & uicini tuique, quibus Craton
affertur, esse filios; neque enim etiam vel quos
des inscriptions, uel uita alia documenta
antiqua, in quibus al fundentur, leuenio; ue-
reruntq; pariter testimoniorum defectu se,
S. Geronimi Socium, quem per fide religio-
sum Pontifex diuitiarum in Brisi fuit nomen S. Bernar-
doni honorant, Cælestianus homine in Adalman-
nibus & Corredianis, quos hrl. fin. Universi
fide obsequi, pag. ghs affert, fuisse re ipsa
cum uiueret, aut nomen appellatum, induci-
tore quoniam in animam. Verum, etsi nec tam
paratus sim, haud tamen eam, ad Soclorum
S. Geronimi religio, quorum ex iam citatis his
martyrologis ac differis meminit, uera et
genuina fuit, reuocare uelim in delictum,

neque adeo hoc de re non addent, Institutum
proficere.

21. S.Geronius *manus* in reliquiis unum Metro-
politanum Praenestis ecclesiam consecravit, anno
1368 facta, restructa, ut videtur licet apud Pfeis-
sem, qui hanc in ecclesia illius Praefloro pag.
466 & aliquot fides supplevit, et dicitur in SS.
regularum, quod in ecclesia Praenestis ecclesia
efferventer, Indici S.Geronius brachium, anno
1357 Praenest altarium, magnaeque item
et cruce & ostium inter auctoris, verum cum
imporis, anno 1121 Colonia inventi et pro
S.Geronius impare & novissimis habiti, caput illi
Sancti hujus reliquias, apud Pollinem memo-
ret, pariter existerint, curam enim et offi-
cium, exceptis pariter et miquibus, in claustra pro-
pheta, cum id invenerit, restituit fuisse, Ra-
pholus in Epistola edente nunc, et fuisse, et
curam sit, et mox, quod et S.Geronius coele
ad manu, qui in Praenest ecclesia efferventer
et saltem olim efferventer fuisse, illi fidei
judicandum relinquit; quod autem ad S.Gero-
nius brachium, quod illidem quoque et anno
1357 efferventer, fuisse, cum duo S.Geronius
brachio, quo, ad fuisse videtur, Flaccius
Nonobis atque, illidem ecclesiam saculo proxi-
mo clauso, ut ex Rayffio vix edito, in quo
voluit cum edibus et loci exstantia pag. 218
memorantur, Hieroglyphis et Belgis fuisse,
et fuisse, omnino, quo Rayffio & Polline
Macedone item, qui & in Ullyssens & Ro-
chi templo S.Geronius brachium, missis
armarum, effervit, la Divis altri Christiani
Torelarius pag. 396 affirmat, ubi la flectio
huc pugnanti, utcumque componatur, dicitur
oportet, et ante Hieroglyphis S.Geronius
brachio, aut quidem horum unum, juxta et
clauso, quorum alterum Pragae in Bohemia,
et fuisse Ullyssens effervit, integre hanc esse
fuisse alio, quod brachio dicitur pars e-
raz, communissimo errore brachium et tribus lau-
datis scriptoribus appellationem.

§. Nec postea de S. Geronimo capite etiam est
 dicendum. Et enim, quod Colonia Agrippina
 in S. Geronimo ecclesia thesaurus agnoscitur a Ge-
 lendo de Colon. Agrippinensi Magni. pag. 24
 affertur et affixi deponendum fuisse Fra. Francisci
 Bartholi Ordinis Minorum datum fuisse in
 huius, Coloniaensis archiepiscopi, quae jam supra
 num. 24. laudandi, litteris memoratur, in con-
 ventus S. Hieronymi Pellucellae-fidei, terri-
 corum Ponticuli in Lusitania, effertur, Cardofus
 in Hagiologio Lusitano et in Mail diem af-
 firmat. Verum, cum res ita habent, quare hic
 jam potest, quoniam ex qualis fide capitis S. Ge-
 ronimi pars, quae in illo Lusitanico conventu
 offertur. S. Norberti biographus, jam supe-
 rius fœmel laudatus, verbi, quod jam ante ex-
 ejus de rebus, et S. Norberti gesta, incubatione
 ne num. 37 §. sicque transcripsi, sequens illius
 de eodem Sancto promittit: At hic, tributus
 fuit... indicio sequitur, hoc promissum donum
 (scilicet) Deo commendabit, quatenus ve-
 nerabile patrocinium daret invenire. Nocte ve-
 stem virgo ex somno evocatur milium Vis-
 gium, et nomen ipsius virginis, et locus, ul-
 pectet, per villicum cultus deliquisse est:
 in cruciatum, ex ordine villicis, corpus illius
 quiescentem, huiusmodi reportum est. Quo ex-
 huiusmodi et laudibus diu et gramine scholae
 suscipio, de reliquis etiam aliarum virginum
 aliquarumque quorundam Martyrum, videlicet

4. FACTORS

C B.

mit einem par-
tialen Bruchteil,
um ein In-
tegramm in
Beziehung zu

5

expetitur
Item, quod
huiusmodi
scriptura.

1

des par les
Sociétés
de Ventes
& d'achat,
quelles &
autres

A Castellan
edidit, no-
minibus, prae-
arbitrio in-
positis, no-
menclatur.

56 GLORIA POSTH. SS. GERONIS ET ALIORUM MM.

AUCTOR
C. B.

Geronis, Maurorum, duorum Ewaldorum, duo vasa, in modum sacri, ad effundendum ei imple funt.

quæ quæ
exhibe
quæ,

51 Item itaque S. Geronis reliquiæ duntaxat fuisse S. Norbertus his verbis memoratur, idque, uti hæc cum sequenti conferenti potest, ante corporis, quod S. Geronis asinus natus fuit, inventionem contingerit, enimvero, cum ante hæc Colonia Agrippina nulla S. Geronis reliquiæ, præter verticem seu capitis summam, ibidem, si idem S. Norbertus biographus per verba, non. 26 recitata, restit scribat, prius etiam, quam corpus illud reperiretur, assertam, notæ existeret, confessorium sit, ut vertex ille seu capitis summam eorum hujus saltem pars existeret S. Geronis reliquiæ, quibus duntaxat fuisse S. Norbertus per verba, præcitata, a biographo suo traditur. Jam vero, cum id ita sit, ac S. Norbertus, qui, quæ Colonia accepit, S. Geronis reliquiæ partem Præmonstrati, pariter Plouffem, ut supra vidimus, deposuit, duntaxat, uti et supra dictis apparet, S. Geronis brachia, quæ harum pars erant, in posteriori hoc monasterio locatis, confessorium etiam sit, ut præstatum, quod altera reliquiarum illarum pars erat, verticem seu capitis summam eorum hujus saltem partem Præmonstrati possideret. At vero, inquit modo, quoniam hæc? Atque ergo ea capitis S. Geronis summam existeret sancti hujus caput, quod in Lusitaniam fuerit transfusum? Esi hæc, quod eo fuisse transfusum, Cardosus, ut jam dicti, memoria præstat, fuerit ante, non factus sit illa, Præmonstrati, ut idem scriptor in Comment. infra adhuc laudando ait, depositum, corporis autem, quod, ut dictum, capitis vertice mutilum, anno 1121 Colonia ante tria alia fuit inventum, expositis caput illud partem, etiam afferat; ut, si prima, si vera memoret, fieri non possit, ut dicta capitis summam hujusve partem, utpote quæ à dictis fuerit præterea S. Norberto prius, quam corpus illud inventiretur, donata, existeret S. Geronis caput, quod in Lusitaniam transfusum, Cardosus scribit.

exponitur,
pars aut
autem illa
Sacerdotum &
Geronis reli
quias in
Lusitania,

52 Porro, cum res sit hæc, ut à dicto corpore, quod anno 1121 Colonia fuit inventum, solum memorem, ut supra vidimus, fuerit reliquiam, confessorium sit, ut, si Cardosus statuit sit, hoc ipsum memorem vel totum vel partem, quod prius de S. Norberto Colonia fuerit concessum, existeret S. Geronis caput, quod, cum ab illo Præmonstrati fuisse depositum, inde post, altera capitis parte, quam prius eadem, quam dictum corpus inventiretur, idem sanctus, ut vidimus, impetiret, ibidem personam illam adhuc servatæ primis ait Cardosus, in Germaniam, ac dein, cum ibidem in quodam ducatu Scliburgensi fuisset, ad quod fuerat delatum, multis annis servatum jam fuisset, in Portugalliam tandem à Ferdinando, Imperatoris regis, facta fuit ad id à Clemente VII, summo Pontifice, potestatem, anno 1515 fuerit donata ad Catharinam reginam transfusam. Ceterum laudando Cardosus, qui hæc scribit, fuisse quoque à Catharina regina S. Geronis caput una cum multis Sacerdotum ejusdem sancti reliquiis, à laudato Ferdinando rege pariter acceptis, in supra memorato S. Hieronymi Vallis-belle-facta conventu à Meli die, quod propterea ibidem S. Geronis ejusque Sociorum memoria quædam recollitur, depositum, afferat, non etiam adjungens,

Mariam, Emmanuelis regis filiam, fuisse etiam piosos, in quo primo S. Geronis caput seu potius jam dicta hujus pars asseratur, iteque ex arguto eripitque fuisse fuisse, ut per Margyris latet, ad eam venerandæ reliquiæ, in sacello, et sacro, depositas, impensæ concursum sit, intercessionem à Deo quæ plurimum miracula in hæc monasterium potissimum favorem petari. Atque hæc quidem, quæ jam dicti, fere omnia laudato scriptor in Hærologio sui supra cit. ad 1 Meli diem interculo tradit; in Comment. vero, hæc subnexo, unius etiam à S. Geronis Nullis caput in Eboracensi sanctissima Virginitatis Maria de Gratia monasterio servari, asserat, cumque alie præterea de horum et S. Geronis in Lusitania reliquiis decedenda hæc occurrant, modo in Hispaniam transfusam.

et deinde
scribit in 1121
fuisse.

53 Id in regio Eboracensi S. Laurentii monasterio asseritur ac in honore esse antea à S. Geronis tribu, uniusque itidem à S. Geronis Sociis caput, docet me in supradictis eorum litterariis exstant à M. monasterii illius Hærologio excerptum; quæ eorum reliquiæ sacra ista ac aliorum novissimorum Sacerdotum carnis eo deveniant, intelligitur ex adjunctis Othonis Truchsi, S. R. E. Cardinalis de Augustis, qui eas misit, authenticis id testantibus litteris. Hæc adeo, cum sit rem, ledori futuram non ingratis, præstatum me potest, integras hoc transcribo. Sequentibus ista concipiuntur verbis: Otho Truchsis de Walden, Misericordie divina episcopus Altonensis, S. R. E. Cardinalis de Augustis nuncius, universis de singulis, presentes litteras conspiciatis, vobis, locis pariter et auditoris, saltem in Domino, et infidelitatem cognoscere veritatem atque eisdem fidem indubiam adhibere. Quoniam justum est et rationi congruum, veritati testimonium perhibere, notum facimus et presentibus attestamus, qualiter reverenda et illustris mater domina Juliana, ex familia comitum de Lupfen, abbatissa insignis monasterii undecim millium Virginitatis Colonienfis, aliis ad summum et instantem nostrum requisitionem cum consensu religiosorum et illustrium dominarum capituli ejusdem monasterii misit ad nos Dilectam unum caput sanctum ex societate beatissimam undecim millium Virginitum, in dicta Colonienfi civitate martyrio coronatam, atque reverendum caput S. Ursule, reginæ Siciliæ, quæ se eidem alme undecim M. Virginitum societati junxerat: quæ quoque capita sancta accepit ex aures camera, ut vocant, seu sacris dicti monasterii, ac illius ecclesiæ, quæ B. Helene regina, Constantini Magni imperatoris mater, mirifico opere extruxit, ubi thesaurum sacratissimum corporum et innumerebilibus reliquiis ejusdem sanctissimæ societatis emine cum veneratione aservantur.

E

F

54 Misit quoque unum sanctum etiam S. Geronis, et unum sanctum ex societate septem fratrum Machabeorum. Præterea etiam reverenda et illustris mater domina comitissa de Rychenthal, abbatissa venerabilis monasterii S. Cecilie ejusdem civitatis Colonienfis, misit unum sanctum caput ex societate S. Mauricii martyris, et unum sanctum caput ex societate S. Geronis; quæ caput in dicto monasterio debite et congruenter aservantur. Supra scriptis autem reliquiis, ex locis prædictis delumptas ac veras fuisse et esse, nobis suis dictis et scriptis indu-

et cum
ante à S.
Geronis
docuit caput
et, aliisque

A hunc fecerunt fidem atque affirmant venerabiles, magnifici & nobiles viri Gottfriedus Gropperus junior, cathedralis ecclesie Colon. canonicus, & collegie ecclesie S. Martini ad Gradus decanus; Gottfriedus Gropperus senior, pater supradicti alterius Gottfriedi J. U. doctor, & illustrissimi ducis Clivensis consiliarius; Jacobus Apocelles, J. U. doctor & studium archiducis Ferdinandi consiliarius Episcopatus, nec non Theodoricus Koch, supradicti monasterii S. Ceciliie capellanus & confessorius. Deinde vero post mortem ultimi abbatis monasterii S. Benedicti in Loreth Augustine nostre diocesis, cum dux Wirtembergensis monasterium illud, ingravescente haretica labe, occuparet & profanaret, religiosi & devoti viri Ehardus Henricus, Michael Reichenbachius, Christianus Wolpertus, monachi sacerdotes & profici ejusdem abbatis, ad nos ex illo monasterio varias Sanctorum reliquias portaverunt, quas verbo & scripto attestaverunt & gloriosissimo felicitis recordationis Romanorum regis, Frederici Secundo, domas eidem monasterio, quod ipse & fundam. mentis extiterat, & amplius redditibus dotaverat.

allatum
Sanctorum
ex ista
de adducta
fidem
fatione, reli-
quias

B 55 Inter quas nobis attulerunt duo ossa colligata cum inscriptione SS. Philippi & Jacobi, & perierunt ut S. Bartholomei App.; quas omnes nominatim & expressit scripturas sacras reliquias, ad nos, ut supra, transmissas & attas, cum intelligeremus, Catholicum invictissimumque regem Philippum, dominum nostrum longe colendissimum, novum insigne regium templum in Hispania in loco, vulgo del Escorial vel alter nuncupato, erigere se voluisse, ejusque S. C. R. M. gratiam jucundumque fore, ejusmodi sacras Sanctorum reliquias habere, quibus juxta hunc mirandam pietatem ac religionem dictum ejus templum cohonestare ac insignire posset, pro summo nostra erga predictam suam Majestatem observantia & devotione, ac gratitudinis studio, venerabili & nobis ducto Patri Aloysio de Mendoza ex Societate Jesu, de fidelitate & iocunda per sanctissimum dominum nostrum Piam PP. V, vive vocis orculo tum nobis quum ipsi Patri Aloysio super hoc imperata, tradidimus & consignavimus, ut eas ad Hispaniarum portus deferret, & eis portaret, ac nostro nomine sue S. C. R. Majestati pro novo predicto ipsius templo condecorando, ad Christi fidei eorum partium majoris devotionis excitationem & augmentum offerret, ac reverenter & pie posideret. Rogamus itaque & hortamur in Domino omnes Christi fideles eorum partium, ad quas prohibite sanctissime reliquie perferuntur, eas in loco congruo & decore predicti vel alterius insignis templi repositas, debito venerationis officio prosequantur, ut tunc fidei promotionis, sanctissimarum Virginitum martyrum, & Sanctorum predictorum merita consequantur.

in scriptis
reversatur
affirmatur,
signa debitorum
fidem exhibet

C 56 In quorum omnium & singulorum fidem ac evidens testimonium premittimus, presentes littere fieri, & per secretarium nostrum inscriptionum subribi, sigillique nostri jussibus & firmis appendione committi. Datum Rome in aedibus nostris sub anno & Nativitatis Domini MDCXXX, die vero primo mensis Januarii, Pontificatus sanctissimi in Christo Petrus & D. N. P. Pauli, divini Providentiæ Pape V, anno iv. Ocho Cardinalis Augustinus pro-

Obobris Tunc F.

pria manu. Giusus Lamechen, Secretarius de mandato illustrissimi. Gebhardi Truchsessi, qui, cum anno 1577 electus fuisset Coloniae archiepiscopus, ob plura deinde, quibus fessis committitur, crimine excommunicatus, etiam anno 1589, in Gal. Christi. aut. Scriptores tom. 3, col. 712 docent, miserandum in modum perisse, & puerulus exstiterit, qui litteris hinc subscrispsit, S. R. E. Cardinale Augustinus Ocho Truchsessius, est autem sales ista fuit, ut, quot in istis die hic laude undequaque nihilominus dignissimas memoras, S. Geronis natusque ex ejus Sociis reliquias fuisse reipsa ad Escorialensem S. Laurentii in Hispania monasterium delatas, mystice inde, id semen, ut jam supra monui, verbum fultum, imò & hanc ibidem anno 1722 honorificentissimi adhuc fuisse assertas, & Me, quod nam. 53 electi, monasterii ejusdem Hispanico intelligitur. Nec nisi agerimus, quia ibi eisdem S. Geroni ejusque Socii cultu ecclesiastico ibidem officiantur, dubitare juri confuturum, quod vix non semper sit, ut Sancti hic loci, quibus sacra eorum lypsum servaverunt, peculiariter quodam modo honorantur.

57 Sic Laureti in Italia, prout littera, inde ad Papebrachium nostrum anno 1671 & Christophoro Grino, Societatis Jesu sacerdote, dati, fidem facimus, & proxime electio S. Geroni, quod ibidem fuit ipsiusque hujus Sancti nostri, ut in ista littera indicatur, seu potius, ut in nota, hinc prestat, Papebrachius animadvertit, unius ex illis Socii caput asserverat, sub ritu capitis celebrat ex fustia hodieque tollit. Hinc parit, cum & Carolus, Nomenque episcopus, in suo de Nomenque ecclesia Opusculo pag. 32 docet, unius pariter & S. Geroni Socii caput asserverat, eadem quoque honores Sancto hinc enavigas ac fustia etiam S. Geroni ejusque Socii ibidem juxta et in omnibus aliis, in quibus vel unius ex his reperitur reliquia, locis sacris deferri, hanc fustia prorsus inopes conpetit, est autem, sacras S. Geronis exuvia la supra sapientiam jam laudato Sancti oppido pariter reperiri, conpetit non sicut ad Trentum, ut quamvis etiam sacra ejus exuvia fortassis hanc reperiantur, altere tamen, ut & Trentum ad & Obobris diem Martyrologio disto, nomen suo & dicitur habet, peculiariter cultu, nomen suo & dicitur simillimum. Ita scilicet mihi fuerit, quod in oppido illo in Sanctus noster nomen suo sacrum aut hodieque habet, aut saltem, ut ex Adolphi docet in sua jam supra sapientiam etiam tabulatione pag. 32 & seq. narratis intelligitur, fustia quatenus ducimur habere, ad nos habuit, fustiam, jam supra fustiam Adolphi ducis verbi, num. 37 in Comment. pravia hoc transcripsit, memoratum, ut vel idcirco, quod ad ejusdem S. Geronis gloriam posthumum etiam faciat, lectum hic memoratum; est interim illud, quod, cum fustia dicitur eodemque semper loco fustia reatifficet, altero tamen, ut Adolphi loco proxime cit. docet, fustia fustiam fustia fustiam iterumque in S. Geroni honorem anno successi consecrationis, primus fustia verbi in Com. prax. num. 37 recte etiam Adolphi etiam docet, & S. Helena, Constantini Magni matre, condictum, nomen fustia, perperis sit, quia ibidem num. 35 & seq. differt, credendum, existim.

R quod & de
alio loci
passi conji-
ti, vobis
mittere de-
fuerat.

E

H

RI.

RUDOLPHI, TRUDONOPOLITANI ABBATIS, EPISTOLA A, QUÆ CORPORUM QUATUOR COLONIÆ AGRIPPINÆ INVENTIO, UNUSQUE ETIAM EX HIS, QUOD S. GEREONIS À NONNULLIS FUIT CREDIUM, ELEVATIO EXPONIITUR B.

E Musei nostri Chronico Trudonensi Ms., cum Sarrii & Martenei editionibus collato.

* ad xviii
Narondis.
tam in
Cali. Pst.
scripti. col.
1015.

Rudolphus,
abbas in
Trudonensi
col. prout
monasterio

expulsi S.
Pantalonis
propt. Colu-
mni. ad
cruciat. co-
p. p. 1015.

hanc p. 1015
quidem à
Theoborum
MS. quon-
iam non
sibi p. 1015
et N.
heret.

ignotus in
S. Gereonis
apertus, in
eo caput
militari
et l. 1015 de
inductum
reperitur.

Rudolphus Dei gratia illud, quod est, omnibus sanctorum Martyrum memoriam p. amplectentibus, sanctorum Martyrum consortium. Anno ab Incarnatione Domini MCCX, turbatus jam ante per aliquot annos ecclesia de regno sub imperatore Henrico, cuius pater Henricus Lotharii oblitus est, multi episcoporum et abbatum, de omni ordine et gradu clericali et monachi, expulsi à sedibus suis, hac illaque scelerantur, propter communionem imperatoris, eam vitabant, quia excommunicant eum dominus. Papa Calixtus II, secutus in eum sententiam predecessorum suorum Gelasii et Gregorii.

1. Hæc tempestate calamitate de causa, coque maxime, quia Frederici, Lotharingum episcopi, electioni et de consecratione fuerunt, expulsi sunt ab ego de consilio boni Trudonis l. 1015 f. Apellus, quartus sancti Dominici Resurrectionis, cum in eo indignus prefidissim f. duodecim jam annos et duas menses, et, ut puto, dies quatuordecim à, successitque sum eodem anno misericorditer à domino archiepiscopo Coloniensi Frederico I, ejusdemque ecclesie studio et fratrum electione postus sum abbas in consilio boni Pantalonis à extra muros civitatis octavo l. 1015 Septembris, cum jam vacasset à quarto Calendas Januarii.

2. Nec multo post subsequenter diebus, potente quodam Dei servo et predicatori magno Norberto in unum de corporibus Martyrum Theoborum, qui jacent in monasterio sancti Gereonis, apertum est unius eorum sepulchrum in eodem monasterio iuxta medium platium ad meridionalem plagam, presentibus tota nocte ad vigiliam et ad solendum religiosi clerici, et monachi atque abbatibus, cum omni obsequio et reverentia atque devotione, inter quos et ego peccator mendicis assui.

3. Elevato ergo superiori lapide de sarcophago, post ostensionem et aliquot plures annos martyri Theoborum, inventum est in eo corpus magnum, per scissuras amplius, per pedes et brachia torosum, indutum chlamyde militari colore purpurei, que ampla utrinque vestis appendebat usque subter genua ejus quasi tribus digitis, genus palli non ignobilis. Super eum sicut habebat vestem breviorum, ignotam quidem nobis nominis, sed cognitam illo serico, et

colore nobilioris purpure, subtus ad carnem nihilominus vestis serica, albi maxime coloris, sed tamen subrubra.

4. Corpus totum intactum adhuc videbatur à mento, quod tantum de capite supererat a. usque ad pedes, indissoluta adhuc superficiei vestium, caligum atque calicorum. Nam, ut conicere verius poterimus, sic causa pertransierat inter caput et mentum perforatoris gladius. Pars tantum illa, ubi ventris molities fuerat, aliquantulum, modestè tamen, subsiderat, quam vestis soboles, indissoluta permanserat a. Tuli suppressione pedus et ossa sanctorum videbantur magis turgere. Supra pedus illius signum Dominicæ Crucis inventum est de nitrifigio factum, sicut considerari potuit, subiacentibus adhuc in eo aui metalli scintillulis. Venerit longitudo peno unius pedis extiterat, latitudo vis unius digiti p.

5. Genus ejus usque ad pedes tibi ex directo et integro decenter compositis, habentes adhuc caligas integras de polia, rotundi florum ad modum oculorum caule pavonis circumquaque distinctis. In ipsis subulabibus juncti sicut prima die et à talo fursum erecti pedes adhuc continerantur, et quantum ad superficiem vestis, nihil de toto corpore videri poterat, quod adhuc corruptum sive commotum unquam fuisset. Sub vestibus tamen, sicut postea cunctis probavit, ipsa caro jam profusa in cinerem resoluta fuerat cum ossibus, exceptis parvis de majoribus q, sed facile superstantes incommotis integritas, carnis quoque integritatem omni admirantium figurabat.

6. O quam gloriosum erat, videre magnanimi Militis Christi venustus formam, magnificæque vestem, et quasi viventis adhuc viribus plenum, cuius caput, si sub simili corporis incorruptione adfuit, domine cum potius, quam mortuum, existeret. Ad caput ejus cepes erant gratitius, locutus à capite usque ad cingulum ab utraque parte laterum, inter corpus ejus et sarcophagum. Qui cepes, immo qui capites (nam plures fuerant) linguique toti adhuc erant, sicut persali in terra fuerant fluente sanguine Martyris, quando percussus in terram cecidit.

7. Sed et aliorum trium Martyrum sarcophagi, hac occasione aperti, eadem Dei magnalia vidimus. Pili herbarum in ipsis cepibus adhuc rigebant, sicut unum, sed concreto sanguine integri et rubri tenebantur. Testis mihi sunt ipsi Martyres, quia propria, sed indigna membra tenui, oculis propriis aspecti et alibi videre poterat, ipsi quoque domino episcopo assistenti, multumque p. passio et devotione l. chrysmati. O quantum studium, quantum Christi amor, quanta devotio fidelium tunc temporis Christianorum, qui in tanta persecutione nos ipsos sanguine cepites tollere neglexerant!

8. Quid moror? Ista nocturnis horis acta sunt a, sub magno quidem religiosorum virorum et flecta et cuncta. Maor flecta, cum res tam gloriosa et desiderabilis audita fuisset à civibus, et ostensa pluribus illorum (nam apertum sarcophagum palia tantum regebant) tota civitas statim infremat, clamantes, se mille mori, quam tanto patrono privari. Erant etiam inter eos, qui corpus inventum ipsum esse sanctum Gereonem, dicebant, propter habitus venustatem et corporis formositatem f. Unde major et major flecta: tumultus in populo, contradicentibusque ab omnibus domino Norberto.

D
H. quod
capitulum
sarcophagi
indivisa
nervilla
for. cuius
integrat.

car. 1015
et m. 1015
ad in
clavum jam
vesti, ap-
peret
a. 1015
sub
calibus.

epistola fan-
g. 1015
laser & sar-
cophagi
heret. 1015

clavum in
trium alia-
rum MS.
sarcophagi
tunc alia
aperti, sicut
conspicuum.

Re. 1015.
quidem car-
pi inven-
tum, quod
S. Gereonis
credidit
S. Norberti
hanc dan-
dum

A
*etiam ibi
 vix tunc
 sepulta in
 archiepiscopi
 prius aciem
 et clausis, pa-
 cedunt.*

10 Vix tandem felix est simulans, pro-
 positum sancte Marie de Gradibus Theodoro
 populum ascendente & populum mitigante, &
 quod nunc consilium est, discendum
 promittente, usque ad presentiam domini archi-
 episcopi. Tunc nihilominus ad satisfaciendum
 populo decretum est à maioribus, ut sepulcrum
 lapide superposito clauderetur, consuetudo prius
 diligenter integritate corporis à fidelibus, ne
 quid furto de eo tolleretur. Acta sunt hæc ter-
 tio Idus Octobris, anno supradicto Dominice
 Incarnationis. Inter hæc nocte & die usque octi-
 vum Calendas Decembris cum magna devotione
 & multo lumine sepulcrum custodiebatur, die
 circumstantibus cum plurimodis electis ad hoc
 ejusdem ecclesie aliquibus clericis, nocte vigi-
 lantibus nihilominus cum plurimodis quibusdam
 aliis, interueniuntque iuvenibus eos fratribus de
 sanctis Apostolis.

damque pri-
 bus illis
 dicitur ap-
 paretur, à dam-
 bus abstin-
 bus.

B

11 Igitur post aliquot ita intermissos dies,
 octavo, ut diximus, Calendas Decembris vo-
 catus adfuit dominus archiepiscopus, abbas,
 presbiteri & omnes congregationes civitatis, po-
 pulus vero innumerabilis, magnâ reverentiâ ma-
 gniſque laudibus secundò apertum est sepulcrum
 & integrum repositum corpus sanctum; ta-
 men ex magna lapidis consensione & cæro, que
 sub vestibus in fissuras versa erat, per pluri-
 mos hæc subsederunt, sicut etiam in talibus solet
 contingere, infuso post hoc tempore oculis cor-
 poris novo ære. Ponuntur duo abbas, in-
 ducti vestibus albis & stolis, unus ad caput,
 alius ad pedes, quorum unus ego petitor ad
 caput ejus sed, quomodo, ut superius dixi, de
 capite nihil preter mentem haberetur, sicut
 percussoris illud abstergeret gladius.

denique
 dicitur
 præcipitis
 Martiris
 vestis, fra-
 gilis in colli-
 da.

C

12 Applicuerunt etiam alii duo presbyteri
 clerici sancto levando corpori, nihilominus de
 ipsi induci vestibus albis & stolis. Qui, sacris ma-
 nus pie apponentes, primò vestes colligerunt,
 non integras, quia vestitus non petebatur, sed
 per graves & minores partes, sicut poterant di-
 ligentius; circa scapulas vero & supra totum pec-
 tus, & usque ad cingulum multos invenie-
 bantur sanguis supergloriosus, sicut altissimo capi-
 te collo & ventrum manibus spersem potuit
 emansare. Collectæ igitur sunt diligenter omnes
 ejus vestes, sed illæ diligentius, crasso sanguine,
 sed sicco, graves, & per se in sermone uno, de-
 cerneret ad hoc parato, polite reverenter.

fractis
 ad cam bal-
 tes ejus mi-
 nitur ad
 calcibus in-
 clauduntur.

D

13 Cum quibus & balteus ejus militaris de
 nigro corio inventus & repositus est penè unius
 ulne longitudinis, adhuc integris habens partes.
 A sinistro latere juxta latus ejus & balteum in-
 ventus est globus ferreus ad modum ovi, rubi-
 gine prope conspurcus, quem capulum gladii
 ejus fuisse credimus, sed de gladio frustum nul-
 lum invenimus; diligentius tamen posita qui-
 dam attendentes, in ipsis partibus reliquiarum,
 quas inde excoerent, particulas ferri mihi pro-
 testati sunt se invenisse. Subulares*, magnis par-
 tibus integris, eodem sermone reconditi sunt, co-
 lligæ prociis in cinerem dissolutæ.

*Siculis sub-
 tiliatæ.

E

14 At ubi, subcepis vestibus, ad carnem &
 ossa colligenda venimus est, vix de ipsis ossibus,
 & hoc de magnis, aliquid solidum apparuit,
 quod profus in cinerem aut in parvas particulas
 ventus rodegit. Mira res & valde gloriosa! Testor
 ipsos sanctos Martyres, testor et ipsam
 multitudinem religiosorum virorum, qui diu-
 tius hoc viderunt. Totus cinis carnis & os-
 sibus

sium, quasi calx noviter fusa, exibat: per in-
 tum sarcophagum. O quoties ibi cinerum cum
 multis lachrymis fuit, "Et in sanguine Agni la-
 verunt stolas suas!" O quoties ibi repositum
 "Lavarent stolas suas & candidas eas fecerant in
 sanguine Agni!" Tandem collectus est cinis,
 & cæpes simul sanguineus & ipsi in pulve-
 rem, sed terre atque subrubri coloris, propter
 sanguinem resolutus, susceperunt in munda
 palla & pectore, in alio sermone majore recondi-
 tus est.

15 Tunc, elevatis utrique ferulis, multa
 oblata sunt ad fabricandum secretum sancto Mar-
 tyri. Dominus archiepiscopus obulit scutellum
 argenteum, deinde singuli quisque, prout devo-
 tionem lubebant. Acta est etiam processio mag-
 na die illa circa claustrum & circa monasterium,
 passatibus signis & cantibus clericis & mo-
 nachis laicisque Teutonice in concorporationibus
 suis. Quâ processione finita, & sanctis reliquiis
 in loculis suis super altare in medio monasterii
 collocatis, Missa de ejusdem sanctæ legionis
 Martyribus incæpta est, & jubente domino ar-
 chiepiscopo, à me secantur cantata. Ante ca-
 nonem vero, finito Evangelio, dominus archi-
 episcopus sermonem fecit ad populum de his,
 que tunc per oculis habebantur & sanctorum,
 & que ad salutem animarum pertinebant, de san-
 ctis Thebis Martyribus. Finiâ Missâ, di-
 missus est populus cum letitia magna.

atque
 magis so-
 leantur.

F

16 Ex hujus sancti Martyris reliquiis, cum
 & devoto fratre nostro Egoberti postea parvas
 aliquas nostro interventu impetravit à Proposito
 ejusdem monasterii Hermannus, cujus studio &
 devotione revelatum corpus translatum fuit &
 reliquie nunc hæc sunt: de veste illa suboles,
 quem ad cinerem suum habuit indutum, & bal-
 teus ejusdem militaris, qui cinis lumbos ejus inven-
 tus est, nigri corti de sermo, un videtur, ejus
 gladii, consilio cum sanguine, & cineribus ve-
 stium & corporis illius, ubi quasi in media va-
 gâ ferrum adhuc preterit subiacere videtur;
 de sanguine ejus concreto cum pulvere cinis &
 ossium ejus & vestium. Nim purus cinis carnis
 ossiumque ejus cum adhuc per se jaceret, fini-
 lissimus erat cinis novæ sui linte candidæ.

aliquos
 dicitur, quæ
 impetravit.
 Martyris
 inventi reli-
 quiarum
 partibus.

17 Postquam vero collectæ sunt partes ve-
 stium, que integre colligi poterunt, & os-
 sa, que penitus resoluta non fuerant, cinerem
 omnia in uno pulvere collecta sunt, hoc est,
 pulvis sanguinei cæpit, pulvis ossium, pul-
 vis carnis, pulvis vestium; que omnia, si-
 mul confusa, album quoque prius illum confu-
 derunt. Hæc idem tam diligenter exprimimus,
 quis pulverem cinis & ossium, colem cinis
 noviter fuisse habere dicimus, ut, cum alius co-
 lor in isto pulvere inventus fuerit, nemo tam-
 dubit, quin de vera carne & ossibus ejus sit;
 immo simul quoque de sanguine crispibus at-
 que de ejus simul vestibus. Hæc scilicet reli-
 quias cum nobis frater Egobertus altatis repre-
 sentasset, recognovimus eas, sicut antè in sepulchro
 videramus, & ex earum presentium occasione co-
 ordinem inventionis, sicut hîc legitur, aggressus
 sum fideliter describere, secundum quod vidi
 & manibus propriis, licet indignis, tractavi.

Redaphus.
 qui quatuor
 dies effudit,
 diligenter
 hic exponit.

18 Inqui prius eas vobis per eundem fra-
 trem mihi, transmissas in ecclesiam beate Ma-
 riae in Dunc, quatenus ex hoc nostro scripto
 & ex earum presentium contemplatione nulli modo,
 vel in posterum dubium in, quod ex corpore

G

H

I

Trudonopolis in vestibus
Theodosii
solum rubi-
ficatur.

y

* Marten-
Data.

60 INVENTIO ET ELEVATIO FORTE S. GERONIS.

Martyr de sancta legione Thebaeorum Mar-
tyrum fuisse. Horum ergo & roga-
tus aequo precipimus, ut fratres nostri, qui
morantur in Duce, diem festum martyri
eorum in die S. Geronis cum duodecim sanctis
Trudonis in Hadama, scriptis vobis de cenobio
sancti Pantaleonis iuxta Coloniam y. Ceteris
reliquis, qui suborant sunt, supradictis fra-
ter suo studio collega. Eorum ego aliam cer-
titudinem non habeo, nisi quod a Dei ancilla,
apud nos inclusa, & a fidelibus Christi eas ac-
cepit. De sanctis Virginibus, de sanctis Muriis,
de puto S. Thome Apostoli & eius cingulo, de
cena, ab igne Domitiano iactata, ac sancto
Pantemio, de sepulcro Domini. Deum 4 xviii.
Calendas Octobris.

ANNOTATA.

a Hinc, quod Rudolphus a senectute viso
exponit, & S. Pantaleonis prope Coloniam, cui,
cum ad hanc urbem anno 1121 secedere fuisset
compulsus, fuerat profectus, monasterium ad Tru-
donem, quibus arces praefuerat postque iterum
praefuit, monachos conscripsit. Ita ipsemet
sub finem luculentissime prodit.

b Pro indubitato S. Geronis corpore unum
de quovis Martyrum corporibus, hic memora-
tis, a sese haberi. Surius in titulo, quem sub-
iicit Rudolphi Epistolae praefata, hanc absque
inducit; est, an recte, statueret ex illis, quae
in Gloria postrema § 3 differunt.

c Prior & duobus hic memoratis Henricis im-
peratores fuit huius nominis quintus, qui
posteriori, patris sui, cum hic anno 1106. Leo-
dum excoisisset a vita, in Imperium successit, et
que ad annum usque, quo mortuus est, 1135
praefuit. Ad id verumque jam dictum annum
Pertinet in Cisterciis.

d B duobus postremo hic memoratis Roma-
nis Pontificibus posterior seu Paschalis II ab
anno 1092 ad annum usque 1118, prior vero
seu Gelasius II ab ultimo hoc anno usque ad
annum 1120 Romanam S. Petri cathedram oc-
cupavit, ac ei deinde, qui duobus illis Ponti-
ficibus hic praemittitur, suffraganeus Callistus seu, ut
ab aliis scribitur, Calixtus II ad annum usque
1124, sedit.

e De Frederico, Leodiensis episcopi, ele-
ctione in Chronico Trudonopolitano lib. xi fere
dicitur, qui Episcopatum hic suscepit scripsit, abbas
Rudolphus, huncque proinde ait, si libeat,
Gallia Christi, aucta Scriptores tom. 3, col. 866
& seq. consulat, qui, quae ad diisam electionem
spectant, seire expetit.

f Apud Surium pro viduis perperam legitur
Ius, ut vel ex eo liquet, quod dicit, quae de-
signant per hanc vocem debet, per verba, quae
ei mox subdantur, cum quarto Feria post Re-
surrectionem Dominicam conjugatur, haecque
anno, ad quem hic narrata referuntur, 1121
in 4 Aprilis diem incidit.

g Hanc vocem, quae in M. nostro Trudon-
opolitano Chronico desideratur, ex Surio & Mar-
teno hic supplere.

h Hinc collige, Rudolphum anno 1109 sub

Januarii finem aut Februarii initium Trudonensi
monasterio praefuisse debere.

i Fuit hic ab anno 1099 usque ad annum
1131, ut Gallia Christi, aucta Scriptores tom. 3,
col. 671 & seq. docent, etiam Coloniensem
monasterium.

k Qui id festum sit, ipsemet Rudolphus in
Trudonopolitano, quod contextus, Chronico
lib. xi apud Duchetium tom. 7 Spirit. editionis
anni 1666, pag. 458 exponit; qui autem mon-
asterium hic memorat natiuitatem desiderat, eam
apud Gallia Christi, aucta Scriptores tom. 3,
col. 736 & seq. invenit.

l In M. nostro Trudonopolitano Chronico
habetur: Cum iam vacasset annis iv Kalendis
Januarii; quae scilicet eum mendasse certissime sit,
eam & Surio & Marteno evertit.

m Hic, cum anno 1120 Ordinis Pramon-
stratensis fundamenta iussit, anno proximo
seq. Coloniam Agrippinam, quo ibidem eam,
quam Pramonstrati aedificare meditabatur, ec-
clesia exornanda sanctorum reliquias acquirere,
sepe consulit. Ad id apud nos tom. 1 Junii
S. Norberti Vicam, & in Bibl. Praemonst. postl.,
lib. 2, cap. 15 le Paige.

n Anne hinc & e capitis vertice seu parte,
quae, priusquam corpus hic memoratum invenire-
tur, Colonia Agrippina afferebatur ac S. Ge-
ronis erebatur, fuisse huius sancti nostri corpus
illud, absque errandi periculo posse concludi,
iudicari postea ex illis, quae in Gloria postl. § 3
disputata sunt.

o Apud Martenium nomen hic proximo oc-
currens voces omittitur, hincque adhuc ob-
servior, quoniam, hinc recentis, sit, sensus effi-
citur.

p Lectorem, ut hunc de Cruce Danubica si-
gna locum contra impium illum hostis nocet,
recte hic la. Annotatione, ad marginem posita,
admonet Surius.

q Hinc, si assu, quibus, velut S. Geronis
reliquit, ecclesiae nonnullae gloriantur, minora
dumtaxat sunt, dubitari sunt, an pro veris
sancti huius nostri exuviis haberi queant, non
immerito possit.

r Hinc liquet, a vero aberrare S. Norberti
biographum, dom S. Geronis corpus a man-
sulo seu aorod jam exorta, fuisse a S. Nor-
berto inventum, in sua, quod res, abs hoc ge-
stis, est complexus, locutione, Operis nostri
tom. 1 Junii inserta, num. 49 memoria prodit.

s De hoc, ex qua, quod hic memoratur,
corpus pro S. Geronis corpore habere nam-
nulli, iudicio censendam quid putem, in Gloria
postl. num. 33 indicavi.

t Apud Surium & Martenium legitur con-
cubine.

u His iterum, quod ad sit. q monui, su-
disquis lectore observet.

x Ecclesia huius in suo apud Duchetium
tom. 7 Spirit. editionis anni 1666 Trudonensi
Chronico pag. 465 & seq. mentionem facit Ru-
dolphus.

y Reliqua, quae hic modo sequuntur, omissa
sunt apud Surium, ut haec apud eum Epistole,
not dicit, quod scripta sit, necesse, terminetur,
licet intem, & iam super ad sit. n observari,
& S. Pantaleonis prope Coloniam monasterium
ad Trudonensem missa luculentissime prodit.

DE S. CLARO EP. CONF.

NAMNETÆ IN BRITANNIA ARMORICA

COMMENTARIUS HISTORICUS.

§ I. Ætas, translationes & cultus Nanneti & Andegavi.

VELOMIL-
TER SEP 33
AUT 353.
EPIUS.
S. Clarus,
qui, eorum
ac priori
è dualis,

*Næque apud Nannetæ seu
Nannetæ in Britannia Mi-
noris seu Armoricae arbis, quæ
& Nannetum, Nannetes, Nan-
netæ aut etiam Nannetæ seu
urbis Nannetæ aut Nannetæ*

*vocatæ, concisam in Opere nostro ad XXIV
Mæi diem, quo de sanctis fratribus martyribus
Donatiano & Rogatiano ibidem passis cum
Martyrologio Romano fuit agendum, noti-
ciam jam dedimus. In urbe illa, quæ celeberrimam
hodieque est emporium, S. Clarus ad hunc
diem plene insigni, ut infra videbimus, cultu
ecclesiastico quotannis patitur. Utinam modo,
ut Clari nomen habeat, ita quoque clara seu
noce ac certa essent ejus gesta. Verum, præter
ecclesiasticum, quo gaudet, cultum, præter
locum, quem inter Nannetenses episcopos obti-
net, reliquiarumque, quibus honoratus fuit,
translationes, viz. ne ne viz quidem quidquam
de eo habetur viz exploratum. Id ex dictis
patet. In Sanctorum Nannetensium Proprio,
quod, cum primò de Caroli de Bourgæus,
Nannetensis episcopi, decreto fuisse editum,
deinde Philippi Cosper, Nannetensis itidem
episcopi, auctoritate recognitum autumque,
ex his alteris Nanneti anno 1623 prodit, Of-
ficium de S. Claro, primo Nannetensi episcopo
& consisteret, proponitur; eisi autem dicit,
quibus id præcipuo, ad Sanctum nostrum spe-
ctatio, ob oculos ponit, lectiones, quæ
quinto loco recitanda, fidem integram, quod
documenta sicut antiquis hæc hodie nosse
tur, perire non possint, eos tamen, ut fuit
à Comment. hujus initio quatenusque Sancti
nostriam lectioni ob oculos ponam, hæc tran-
scribo.*

qua hic vo-
cantur,
Nannetensi
Proprio

2. *Prima illarum seu quæ quartum inter no-
men obtinet locum, sic habet: Clarus, vir illu-
stris & sanctus indolis, doctrinæ celestibus eru-
ditus, mundi oblectamentis ædulis, luxurians
carnis rebusque voluptates, toto mentis spi-
ritu suspensus ad Deum vigore existens & pre-
sentibus se præcinit. Hic sanctorum Apostolorum
conformi consuetudine, Spiritu sancto est reple-
tus. Qui à Romano Pontifice ad Gallias par-
tes missus cum cum diacono Desiderio, ut verbum
Domini prædicaret, suæ prædicatione
in fide Catholicæ incrudulus erudit; suum de-
fensum causam, quo beati Petri Apostoli meritis
electa cœsum fuerit cruci, in Britanniam Mi-
norem, Domino docente, pervenit, ubique
Nannetæ, divinis inspirante gratiæ, primas
pontificis est effectibus; secundo autem frequentibus
hæc scribis concipitur: Ibi Apostolorum Petri
& Pauli nomine edificavit basilicam, in qua
prædictum clavum, quem fecit decem, pro
reliquis tanti Apostoli collocavit. Qui tunc*

*virtutibus fulgens post prædicationes multas &
opera inde dignissima quasi innumera, sexto I-
dus Octobris in Domino quievit. Ejus autem
festus dies magna populi frequentia in capite
eius nomine diutæ veneratione celebratur. Caput
ipsum unâ cum annulo suo passibili in basilica
Apostolorum Petri & Pauli honestissimè serva-
tur. Ad ejus annuli contactum multis finitibus
conferuntur ægrotia. Corpus verò ipsum, Ande-
gavum translatum & in ecclesia sancti Albini
collocatum, magnam habet venerationem. Quod
si itaque priori à duobus hîc lectionibus stan-
dam hic sit, jam inde à primo æra Christiana
seculo Evangelii lucem in Britanniam Minorem
seu Armoricam S. Clarus, constituta Nanneti-
bus episcopali sede, intulerit.*

3. *Ita apparet, quod, quævis quidem id di-
ferret hæc edicæ, Clarum tamen, cum Domini
nostri Jesu Christi Apostoli aut quidam solent
ex hic, Petrum puta & Paulum, in vivis ad-
hoc essent superstites, floruisse, infirmare vi-
deatur, utpote cum sanctorum Apostolorum con-
fessionem concitum fuisse afferant. Scio quidem,
non tantum, qui, i. lobente seculo, Evangelii
semem quaqueversum sperare, sed & novissimos
alios, qui post fidei propagandæ operam dece-
runt, sacros præcones Apostolorum nomine sub-
lunde distingui; est vehementer fallor, at hic,
qui hinc max hæc transscriptas lectiones con-
textu, ipsosmet, qui primi existeret Evangelii
præcones, Domini nostri Jesu Apostolos voluerit
designatos. Certe Albertus le Grand, de hîc
intelligendum lectionum illorum auctorem, in
Sanctorum Britannia Armorica Vitis existimasse
videtur. Egit enim ibidem ad 1. Octobris diem, quo
quatenusque S. Clari Vitis exhibet, hic supra
à me lectam Sanctorum Nannetensium Proprium
ad eodem aliter lectionesque adeo, ex hoc modo
deceptas, pro oculis habere, Clarum comen-
tari Lino, qui proximè S. Petro successit, in
Gallias missum fuisse, scribit. Adhuc inter
Britannia Minoris scriptores, qui ante annos
seculi proximi elapsi quinquagesimum florere,
nullum invenire quis, qui S. Clari in Gallias
missionem sic, i. hæc innuat; ut vel hinc ve-
rissime credat, lectionum, de quibus hic
hic sermo, auctorem per Apostolos, quorum
cofessionem Clarum consecutum, etc, non alios,
quoniam qui cum Domini nostri Jesu Christo vi-
dere, voluisse intellexit.*

de eo Latio-
nibus ad-
fero,

4. *Fuisse quidem & si S. Clari Alia, quæ
Britannia, Sanctum hinc à S. Lino seu jam
inde à primo æra Christiana seculo in Gal-
lias missum, contendebat, antiquum hîc
fragmentum, in M. ecclesiæ Trecentis Legen-
dario conscripto, lobente in Sanctum Bri-
tannia Armorica Vitis ad 1. Octobris diem,
quo de S. Claro agit, affert; verum, cum
11 3 simul,*

Britannia-
que à sanctis
pino tempore
est tractum
fuisse vide-
tur.

AUCTOR
C. B.

fuisset, in *Adli* illis etiam credi, fuisse S. Clarum d Romano Pontifice, clovo ei, qua S. Petri manet de terra cruci fuerat affixa, tradito, in Britanniam Armorice missum, adjuget, vehementer suspicari. Ut sit, Britones equidem jam d sanguisima temporis spatia ita apinezi fuisse videntur. Hinc ad 1 Junii diem, quo de S. Clara, ut episcopo martyre Lellura in Novempopulania culta, apud nos auctum, Papetrobachius noster, verosimilius videri, quod plurimum hujus nominis Sanctorum atque ad diversis spectantibus temporibus, confusa in unum memoria fuerit, praefatus, mox sequentia isthac, quo, quod hic usque futura odore sint, huc transibit, verba subiungit: Primum ergo existimo itari posse traditione, quae tenetur, quod eius nominis (Clari nempe) aliquis, ac forte Romanus, ab Romano Pontifice missus sit in Aquitaniam, ad Christi fidem predicandam, circa annum centesimum, qui, ut tunc sepe fiebat, nulli certe soli ordinatus episcopus, varium isthac ecclesiarum jecerit fundamenta: indeque transfusus ad Armoricos, Nannetibus fidem denique episcopalem fixit, atque confessor mortuus sepultus obtinuit Reguiniaci in proximo juxta parochiam ecclesiam sicello infra terminos diocesis Vegetensis; ubi etiamnum monstratur de monumentum & caput, reliquo corpore Nannetis relicto; colligit autem die x Octobris.

in Britan-
niam
Armorice
verosimilius
in domum,

5 Huc Papetrobachius. Nec desunt, qui, S. Clarum non exarum, ad, quam memorat, ac jam dissimulat apud Armoricos obtinuisse dixit, fide opinia sua traditio fert, jam inde o sit. 1, sed & ab ipsomet S. Petro in Britanniam Minorem missum, affirmant. Quod dum dico, mox mihi occurrit Agregrate & Saussey, prior quidem in Britannia Minoris Histria pag. 50 versu, posterior vero in Martyrologii sui Gallicani Supplemento, in quo S. Clarum sequenti hodie celebrat elogio: Nannete in Armorica annis sancti Clari, qui cum Dei Spiritu ad omne bonum ageretur, à sancto Petro episcopos ordinatus, etiamque ad civitatem legatus, inimice aggressus pro Christi nomine, lumine, quod praeferebat, Evangelicis virtutis, hinc ciliquom ethnicis infidelitatis longè depulsa. Civium illius urbis illuminavit mentes, Christianis religionis normam istam tradidit & formam indicit, tandemque, exalto sibi demandato Apostolico munere, ad docendum pervenit strenua agonistis propolitam. Verum, an S. Clarus re eadem ipse vel seculo primo, vel ab ipsomet S. Petro in Armoriam missus, ethnicis istem novo Evangelii lumine illustrasse? S. Clarum tum demum, cum S. Gatianus, primus Thuronensium episcopus, Thuronem missus esset, aut adhuc, si ab hoc ille missionem suam accepit, nominatim scribit in Britanniam Armoriceam venisse, vestigia hodie eruditi tritit non potuit, ut proinde, si hinc sit fandum, S. Clarum haud sec. 1, neque ab ipsomet S. Petro, sed non citius, quam Decio Imperatore seu sec. III circiter medio, quo, quemadmodum Gregorius Thuronensis, qui hic, maxime cum de re, ad ecclesiam Thuronensem spectante, agatur, credendum apparet, tñ 1 Historia Francorum cap. 28,

iterumque Hist. episcopus lib. x, cap. 31 restituit. S. Gatianus è Pontifice Romano Thuronem missus esset, in Gallias seu Armoriam miteri contigerit.

6 Ac etiam quidem, qui tum demum S. Clarum, in Britanniam Armoriceam fere è Romano Pontifice fere è S. Gatiano missum, regionis hujus locos fides lamine illustrasse, contendunt, verosimilius, quam eorum, qui id jam inde è sec. I statum volunt, vel idcirco apparet opinio, quod, quemadmodum modo plerique eruditi censent, vix in illac, quo ab I Italia, qualis est Britannia Minor, remotiores suos, Galliarum regiones Evangelii lumen jam inde è primo ara Christiana seculo fuerit illatum. Adhuc de S. Similina seu Similano, Nannetensi itidem in Gallia seu Britannia Armorica episcopo, ad xvi Junii diem assum apud nos jam est, igitur, ut ex istidem diste apparet, seculo demum IV exessit è viciis: eam autem in omnibus, quae Argentorati in Britannia Minoris Hist. Samaritani strates in Gollie Christiana aliique exhibent, episcoporum Nannetensium catalogis S. Similano inter S. S. Clarum salve Ennio ponitur, taliter, si, quemadmodum pura, in catalogo illis error eo loca haud cubet, nec scribis quam prima ara Christiana seculo S. Clarus in Armoriam statuatur missus, consilium erit, ad euentorum propemodum annorum spatia, quod è jam distis Similano inter S. Clarum intercesserit, utae domatez Ennio, quod parum verosimile apparet, Nannetensem ecclesiam episcopi monere gubernarit. Respondi quidem potest, id statum, quod, quamvis eodem jam inde è sec. I statum fuerit in Britannia Minori Christiana fides semina, foretque tamen tam parum felici istem isthac germinabit, ut episcopos, qui Nannetibus fuerat è S. Clario infliteret, flazim ab hujus obitu, excisa radice fides, defecisset.

7 Verum, praeterquam quod id sine ulla testis antiquae auctoritatis, S. Clari monumentum, ut Papetrobachius verbis mox huc transcripsit, Lobineau in Britannia Minoris Hist. pag. 3, Albericus de Grand loca supra cit. pluresque adhuc alii docent, Reguiniaci in diocesi Vannetensi hodieque monstratur, eam autem, si flazim è S. Clari obitu fides Christiana à Britannia longissimo tempore spatia exstiterit, non nisi agerent memoria è ipsomet monumentum illud (nec enim id servandi appositione signa notandi eorum ethnicis fuisse, facili quis credat) ad nostram usque etatem manserit specifice, sit vel hinc, ut, flazim è S. Clari obitu fidem Christianam ab Armorica exstulisset, parum verosimile apparet, atque proinde ita non sec. 1, sed, quemadmodum supra laudat episcoporum Nannetensium catalogi, cum mortis S. Similani epocha comparati, exigere videntur, sit, ut sitq. initia, qua et etiam Ennius ad hodie ista distem pisset, fide Christiana hodie quaequam in Britannia penitus delite, S. Similano successit, vltam tum mox commutavit, eum in regione illa, quo, ut dictum, vel è Romano Pontifice vel è Gatiano, Thuronensi episcopo, missus fuerat, jam aliquandiu fide Christiana propaganda operam navasset. Nalium quidem, è qua, quod Regalensis, ut dictum, hodieque monstratur, re etiam ipse est S. Clari monumentum, conslet, profertur su-

suadens, fide
eius fidem
locavit,

F

Argumentum seu indicium; verum, de iure habet, illud certo S. Clarum non esse, fontem, invenio, etiamque, S. Clarum non f. 1, sed ut in Gualtero seu Amatorio mystum fuisse, ac illis iam supra dictis sit verisimile apparet, placeat, quod idem, haud addat, ad alia, quae ad Nonnum mystum fuisse, iam proceditur. S. Clarus, cum Nannetensi venisset, sedemque episcopalem in civitate sibi iam fuisse, ecclesiam illam sibi fuisse SS. Apostolorum Petri & Pauli nomine consecravit, etiamque, quod decessu S. Petri monachi factu rite iussu, in eo locum, in posteriori et duobus supra hinc transmissis Propolis Nannetensi testibus asseritur.

Regulation
and Control of
Growth
and Development

*8. Eji, ante huc, cum profectus, quibzdam
 e monachis sint fuerit, in obscuro, ut jam
 supra indicavi, sit, hinc re lapsa a S. Com-
 pto, revocari potest in dubium. Nec, egi-
 clausi, quo dextera S. Petri manus fuisse a tunc
 affixa, a Nomenclibus olim fuisse servatas aut
 hodieque servare, firmari inde possent. Quid
 in enim factum esse quæro, ut, quomodo clausi
 hujusmodi sit. deum quatuor quinquæ aut aditus*

et in eadem fadhon eise q'ueat, ut, q'uamvis eadum
 hujusmodi sit, deum q'uero q'uamvis ad eadum
 ferret Nancetis suffragi Romae allatur, Nancetis
 ferret: tamen, tempore illi ad obit, nec ab
 eptimus S. Clara regum, fustitias quidem par effert
 crediderit? Ut sit, Clara quidem, cum jam
 in Nancetis eviseret et comitatus fidei Christiani-
 smi sollicitus, permittit alterius progressum,
 in civitatem suamque territorio obisse epistolam
 munit, Lobkowitz in Britannia Minoris Saxonum
 Pius ad profectum Obolens dicit, quo de
 Sancto missio agit, affirmat, mox etiam, et
 vixit illius in Obolens de Regimini in diversis
 Venetensibus dicit solubet, adtingent; verum il-
 lum, 1. sed x Obolens dicit fadhon, a Britonibus
 et Andegavensibus, Stephanus Bolzaris in Tu-
 talensi sua Historiam p. 35 docet; illi autem
 hoc in re erediendum, vel ex eo apparet, quod
 Episcopus Albertus le Grand, etiam, quo de S.
 Clara scribit, la Jean, quod Britannici Armoria-
 riam Saxonum Pius complexus est, inobedi-
 entiam ad x Obolens dicit involvit, haud quomodo
 tamen hoc, sed x mensis hujus die Sancti
 nostri obitus confectus, idcirco etiam in plura
 fime jam laudato Saxonum Nancetensem
 Proprio per verba supra huc transcripta praescri-
 bit; ut, a quoque, quod Lobkowitz de
 mortuali Sancti die dicit, affirmat, dicitur,
 penitus ignovet, atque etiam, an id vel a
 quoque dicitur, ex proin, an le scriptor esse-
 rent contrarium hallucinatus haud sit, quomodo
 maxime dolum.

മിസ്റ്റർ, ഓ
ജെൻ ക്ലൈം
പ്രൈവറ്റ്
പബ്ലിഷ്
പ്രൈവറ്റ്

§ 49. *est si habeat, Regimini equidem*
Sententiam nonnullam moribus dei, recte offerre,
et enim librum fallum, Nunciatumque per
erudit, etiam Sententiam, quod eo etiam
lucio ipsorum fuerit adeptum, Nunciatum
de populi fuerit translatum. Verum, ante id,
ut scriberet etiam et, non prius, quod cum
non alioque a C. Curius fuisse equidem elegit,
eveniret, debitor potest. Secus equidem utrumque,
si Alberto le Grand, Sententiam nonnullam
Regimini anno 96 obisset, indigne demum anno
336 Donnerstag fuerit translatum, in fura
laudatissima Britannia Minerva Petri
tradenti, certa ergo indubitate adhiberi potest
fieri, surrentum eximiumque; ob Sententiam
anno 96, sed hoc, si finem non segregari
intuitu obisset, verosimiliter in fura supra dictis

apparere, *esse proterea, ad documentum, cu-
jus auctoritate ad fidei S. Chri ad Nannetensem
translationem anno 1386 laudatus Albericus in-
venit, probe notum existit, unumque incertum
; cum quidem huc ille habeant, pro incerta
partem, ex his scripser, qui commenta narra-
tionesque prorsus falsas empti quidam de veritate
aberrare non prope deprehendunt, in tem-
pore quoque, quo Sancti ad Nannetensem trans-
lationi coarctati, assignando hanc erret, ex-
hibendum. Ass. est incertum, certum quidem
esse appar, Sancti nostri corpus, Norrmannis
fuit, in frequenter in Galliam Americam
que intramperat omniaque hinc et post-
mum loco ferro ferro et igne visibilibus, Nan-
netibus, Ysaacum seu Andegavens anno 1378
fuisse translationem, ad hunc in S. Albal
debet deponere. Iste apior, quod id non tan-
tum esset illi hujus iniquitatis, sed et ipsius
in furore laudatus Stephanus Baluaz in sua
Turcica Historia pag. 34 docet, Britannia
Americae scriptores existit, quodque non
ita habere, necesse quodam cultus, qui San-
cto tam Andegavi in dicto esset, quam
Nannetibus esset.*

10. *De his videtur, utrobique prima Obolus die
procurari fieri, Lobinus ibidem in Britannia
Minus Sanctorum. Vnde et, off. id, ut
ex illis diebus offi colligere, verosimilitudine
tunc facti, quod, S. Clemen die illo mortuum
eredit, exstiterit. Utat fit, Sanctorum equidem
non 1, sed 2 Obolus die apud Nannetensem
generatim colli, colligamus, quo tunc ibidem officie-
re, plene offi infirmum, acrum apparere
tunc supra solis semel jam laudare, utique
ecclesiasticum de S. Claro Officium ad 2 Obolus
idem sub dupliet prime elassis rite recitan-
dum proponat, Sanctorum Nannetensem
Proprio, cum etiam ex Kalendario, hinc pra-
stare, utique quod, qui verba hinc, Felix in
diocesi Nannetensi, ex precepto Ecclesie ab o-
mnibus observanda, in quibus Ecclesie opus fi-
cere non licet, conceptis, titulum praestare,
deinde Sanctis, quorum festi, uti in hoc
praefertur, in diebus Nannetensi celebranda
sunt, S. Clemen ad 2 Obolus diem accipiat;
quod eadem ad Andegavum fit S. Albin
tunc civitate manserunt spectat, S. Albin quo-
que ibidem non 1, sed 2 Obolus die cultum
convitit officii, suadet pater non essent ipsius-
modi movisset illius hinc. Kalendarium, utique
quod ad posterum hanc diem S. Clari, Nannetensis
feste, depositionem celebrandum praescribit.
Porro festo, quo S. Albin monachi
notatam S. Clari diem seu depositionem 2 Obolus
die generatim resoluunt, festum aliud, quo
hujus Sancti nostri simul & S. Albin religio-
rum transpositionem celebrant, xxv mensis
decem die adveniat; off. cum hac 2 transposi-
tione, quo Nannetibus Andegavum Sanctus noster
suis detinet, distinguatur, joverit, quamquam
et fit, et profectus.*

11. *Ikneftienias ad 1 Martii diem in Comentario, Albus S. Albini, Andegavensis episcopi, praeior, num. 8 sic scribit: Altim cinat antea non Althieri S. Albini Chronica ejus (S. Albini) translationem memorat factam anno MLXX, dum ecclesie Andegavensi praefuit Eustachius episcopus, dicto non Althieri Orbanus abbas. Ita enim Chronica habent: "MLXX. Corpora sanctorum prefulum Albini et Clari cum aliis reliquis translati sunt viii Kal. Novembrii." Eodem*

4. **UNION**
C. R.

E
Andropogon
 ejus natalis
 cultus, po-
 sterioribus
 hoc loco ad-
 sacra colere
 transiit.

3

Quesada says
1070 pounds
of dried mari-
juana found im-
posed, say
O'Donnell can
be done.

AUCTOR
C. B.

translationem ad illum diem Martyrologio Benediktino inscriptis Hugo Menardus, citato ad marginem Breviario monasterii S. Albini. Qui cum S. Albino translatum est Clarus presbiter, Nannetensem tamen primum antistes est & apothecarius, cuius nomen memoriam scribit Mortuæ x Octobris. Num licet plures in Martyrologio Clari presbyteri & abbates referantur, episcopum tamen nominis illius legi neminem. Ita laudatus decessor noster, sive adhuc, ex per Clarum episcopum, cuius & aliorum Sanctorum reliquias anno MXXX translatus fuisse, in monasterio S. Albini Chronici refertur, Sanctus noster Nannetensis episcopus designatur, dubitasse infans; est, cum hic, quod ille ignoravit, Nannetibus Andegavorum anno 878, ut jam supra docui, fortis transiit, cuiusmodi esse non videtur, cur ea de re Neque enim Sancti nostri corpus, postquam Andegavorum fuerat altatum, integrum deinde alio evedum, fuerit quis probet? modo adhuc ambigatur. Alique hoc nova translatio, quæ de Lobineau memoria prodit, S. Clari reliquias ad majus abbatem S. Albini altare foretne delata, ex ipse est, quoniam, de Baluzius, Andegavensi etiam, quod penes nos existat ac fidei laudavi, Ms. S. Albini Kalendario, Benediktinoque, quod verbiis mea data Henricus noster laudat, Martyrologio et suffraganeis, in Tutiensi sua Historia pag. 35 testatur, Andegavensi S. Albini monachi die xxv Octobris quotannis celebrant; ut proinde Sanctus noster Andegavi pariter cultu hanc viginti quotannis officatur.

§ II. Quibusnam potissimum adhuc aliis locis Sanctus colatur, & an Tutela quoque id fiat.

AUCTOR
M. B.

Non tantum S. Clarus Nannet, ac & mox dictis Andegavi, verum etiam in supra plus semel jam memorato, ubi hodieque aliquot ejus servari reliquias parvasque dicam et esse ecclesiam, Lobineau affirmat, Reguiniacensi diocesi Ventenensi pago, a libique item in hac, Leonensis & Corisopitensi Minoris poriter Britannia diocesis ecclesiastico cultu officatur. Ita vel idcirco autum, quod sive partem ex harum Breviaris, quæ de S. Claro scribit, deprecasse, Albertus le Grand ad Alorum S. Clari calcem adjungit, idque in Breviario illius non habere locum, cultusque adeo in ecclesiis, quarum hæc sunt, gaudere, argumento indubito sit. Porro, etiam, ut Sanctus, qui in reliquiis etiam Britannia Minoris diocesis ac nominatim, ut ex infra allegandis intelligit, in Britonensi versavisse collitur, extra Britanniam quoque in Burdegalesi diocesi coll erodatur, par ratio hanc impellat, re tamen ipsa ibidem etiam id fieri, mihi persuasum habeo, quod hodie, non expresso, quo colatur obliuere, loco, in Burdegalesi Usuardi apud Solterium officario memoratur; cum eadem tunc, quæ jam dixi, locis ac peculiariter Nannet, ubi etiam, ut & supra hæc transscriptis Proprii Nannetensis sectionibus intelligitur, sanctum nomini suo fuerit habet, cultu ecclesiastico gaudeat, hinc, ut puto, est factum,

ut, quomodo nec ulli, quæ Claria vocantur, Martyrologis, nec ipsius Romano hodierno sit inferas, hæc tamen non tantum d Ferrario in generali Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non sunt, Catalogo, verum etiam in Martyrologio Parisiensi, itemque a Castellano in suo Universali Nannetis annuuntur. Ac d Ferrario quidem, ecclesiam etiam, cuius S. Clarus existit episcopus, non nominat, potissimum hinc verbiis id sit: Nannetis S. Clari episcopi; Castellanus autem Sanctum, quem ab ecclesia Nannetensi ut primum episcopum colit, Martyrologium Parisiense tantummodo ait, primum Nannetensem episcopum diserte appellat, nec hic abs illo, qui sit & sive absque ulla dubitatione S. Clarum assumari primum Nannetensem episcopum, indicat, dissimulandum apparet.

At vero aliud restat modo hic indagandum. In inferiori Lemovicensi Gallia provincia ad Corretia & Soliana consuetas civitas est nomine Tutela, in episcopatum, conversa in hujus cathedralis celebris S. Martini, quæ ex loci exhibit, abbatia ecclesia, d Joanne XXII Papa creata; cum autem ibidem, uti ex ista, quæ apud nos ad i Junii diem in Historiæ de S. Claro, Laßora in Novempopulania episcopo martyre, Commentario § 2 dicta sunt, patet est, Sanctus aliquis, nomine Clarus, colatur, nec quis iste sit, facili haberi poterit, ex ita potissimum, quæ debet in eodem Commentario num. 23 & seq. allegatur, potest, hic modo etiam examinandum, an cum illo Claro unus idemque Sanctus noster sit, ac proin, an hic apud Tutelenses quoque cultu ecclesiastico hanc gaudeat. Quam mira ac penè incredibili modo Sancti ejusdem, nomine Clari, caput aliique aliquot ejus Tutelenses accepit, in præfatio apud nos Commentario num. 9 ex Baluzio narratur; cum autem hic certe non alium, quam cuius existit sacra hæc exuvia, S. Clarum colant, duxerunt, ane istæ Sancti nostri existit, d nobis modo, ut, an hic d Tutelensibus quoque colatur, innoscet, debet examinari. Laudatos Baluzius, qui apud hosce sortitos est natales, anno stili proxime clausi sexto & quingentesimo crudelit imprimis de S. Claro, Laudo, Usuardi & Bonardo, quorum sacra reliquia in cathedrali Tutela apud Lemovices ecclesia servantur, Dissertatulum vulgavit; tum autem opinioem, quæ S. Clarus, cuius reliquia Tutela servantur, non alius esse, quæ S. Clarus, Laßora martyrium passus, existimatur, fuit amplexus; verum postea, mutata sententia, eadem S. Clari reliquias non alterius, quæ S. Clari, Nannetensi episcopi, esse, in Tutelensi sua Historia, anno 1717 edita, probare est conatus.

Atque, qui ibidem, sive S. Leodi & Clari reliquias, Normannis in Galliam frequentes transportantibus, ex Normanno & Britannia Juliomagnum primo ac deinde Tutelam fuisse translatus, ostensurum, præfatus, pag. 24 & seq. loquatur. Major est de Claro dilucidus, tum quia noddum comportum est, quis cuiusve fuerit, tum quis auctor Vice ejus, quæ exstat in vetustissimo Breviario ecclesie nostre, eum Coloniam cum Sociis suis missum esse tradit d Pontifice Romano ad predicandum Christi fidem. Atque ego finè, cum viderem, illam Clari vitam reperti apud nos & exstare in libro precum monasterii nostri, non dubitavi, quin

D

AUCTOR
M. B.

E

F

AUCTOR
M. B.

Ejus

A. ejus cuncta ex reliquiis, ejus Vicam majores nostri desiderant in libris suis. Nunc vero, cum videam, Britannie Armorica scriptores tradere sancti Clari, episcopi Nannetensis, reliquias fuisse translatas Julionagum anno Christi DCCCLXXVI. & depositas in monasterio sancti Aldini, ex ea porro urbe ad nos pervenisse cum omnibus sancti Landi, non levis sit conjectura, in eam opinionem non leviter inducor, quavis aliter olim senserim, ut existimem, reliquias, quas apud nos habentur, esse ex corpore sancti Clari, episcopi Nannetensis. Neque me movet, quod illum Britones & Andegavi mortuum esse autem die decima mensis Octobris, cum nostri festus dies celebraret die prima Junii. Nam fieri facile potuit, ut, qui Vicam ejus ignorabant, diem mortis ejus ex falsa traditione existimarent iaculis in mensem Octobrem. Libri quippe nostri vetustissimi natale ejus continent in Kalendis Junii, & translationem v. Kal. Junii.

abscire nullo
scire, ut
hic

15 Ita laudatur Baluzium. Ac cum eadem apulationem, quod S. Clarum, ejus reliquias Tutela asseruntur, pro S. Clara, Laetora & Albia culta, ejus Albia in antiquis Tutelen- sium libris cassabant, primis habebatur, des- cendere erisset, haudquaquam est certum, et si enim Claro Laetorensi Albia isthac quodam, hinc tamen, Sancti hujus esse, quae Tutela servatur, S. Clari reliquias, confessorium non est, sed tantummodo, haec Clari Laetorensis consensit scriptorem, qui Albia illa cantaverit; cum autem, hanc ita opinando non errasse, certum non sit, Baluzium, destrui, quod & jam dista scriptorem illum fuerat fecutus, opinaret, errasse, certum pariter non est. Alia, an saltem S. Clarum, ejus Tutela reliquias servantur, pro S. Clara, primo Nannetensem episcopo, habendo haud erravit? Tutelenstis S. Clarum, ejus ad eos fuerat delata reliquia, pro S. Clara, Nannetensi episcopo, qui confessor ab- it, sub festo ix fiam ac seq. iulium pariter habuisse, ad anni prorsus rari specie haud abhorret. Ita facit Tutelenstis charta, ad 1 Junii diem in Historico de S. Clara, Laetora episcopo martyre, Commentaria num. 7 ab Heuschenia adducta, ac, uti hic ibidem nota- vit, anno 895 construxit; in hac enim S. Clarus, qui Tutela quiescit, seu ejus ibidem reliquias servantur, nuntupatur confessor; est autem in altera Tutelenstis ibidem charta, ibidem ab Heuschenia pariter adducta, ac, quemadmo- dum notavit, anno 932 exarata, appellatur martyr, id forsitan eo duxerunt sensu sit, quia plures pontifices, qui, quavis quidem sangui- nem pro fide non effuderint, martyres tamen, quod corde animaque parati ad id existerint, appellari invenimus.

et hinc su-
dit,

16 Sic ipsemet, prout super plus semel laudatur Lobinot in Sanctorum Britannie Amarae Vitis pag. 6 dicit, S. Clarus, Nannetensem primus episcopus, etiam in proe quiescere a Britannis creditur, in Liren- nalis tamen, ad Psalmodum penitentialium eadem in antiquo Brevevis in Britania Mi- nori ecclesia Brevaria edictis, martyribus recensetur, martyrisque etiam titulo in antiquo, quod de eo ad 11 Novembri diem novem lesio- num Usibum compilatur, Leonensis in eodem Brevaria Minori ecclesia Brevario candelae- tur. Verum, est etiam scire foret, Tutelenstis- que non minus jam inde seculo ix ac seq. quon-

pass, S. Clarum, ejus possident reliquias, pro vero martyre, imo & pro episcopo martyre, qui Laetora martyrem fuisse, habuisse, hinc tamen conclusi non possit, errasse Balu- zium, dum Clarum, ejus reliquias Tutela ser- vantur, pro S. Clara, Nannetensem episcopo, habuit. Ita autem, quod ipsomet, qui seculo ix ac seq. floruit, Tutelenstis in as- signando Claro, ejus essent, quae apud ipsos servabantur, reliquias, facile errare potuisse, mihi fuisse, quae apud nos ad 1 Junii diem in Historico de S. Clara Laetorensi Comenta- rio num. 9 exstat & Baluzio de prompta de mor- da, quo, quae Tutela servantur, allora eo fuerit S. Clari reliquias, narratione. Quicun- que enim, quae in hac referuntur, confessorie, anne Tutelenstis unquam, vel ejus haec Clari essent, vel unde ad urbem suam fuisset alle- ta, habuerint sit perfectum, haud immerito dubitabit; cum autem sit habeat, ac prout Clarum, qui Laetora passus sit, Clari alii, quorum reliquias Tutela putantur asseri, apud nos in max dista Commentario num. 15 & seq. assignantur, facile enumerari satum esse potest, ut ipsomet, quos dixi, Tutelenstis in assignando Claro, ejus possident reliquias, erravit, utque proinde, est etiam hunc pro Clara, qui Laetora passus sit, habuisse, inde tamen Baluzium, dum illum pro Clara Nan- netensi accepit, indubie errasse, conclusi haud possit.

17 Alia, anae ergo scriptori illi hac in re cerere assentendum, seu, an S. Clarus, ejus Tutela asseruntur reliquias, indubitanter pro S. Clara, Nannetensem prima episcopo, est habendus? Baluzius verbis super hac transcri- ptis, sese, ut scire sentiat, non movet, asser- met, ex ea, quod Clari Nannetensis obitus die x Octobris Britones ac Andegavi conquirent, Tutelenstis Clari, ejus possident reliquias, die 1 Junii festum celebrant; ita autem, ut ad- du, animo comparatus est, quod, cum Clari Nannetensis Vicam Britones & Andegavi igno- rarent, facile satum esse potest, ut emarcelum ejus diem in mensem Octobrem incidisset, ex fal- sa traditione existimaret. Alia, utcumque Bri- tones ac Andegavi in assignando mense & die, quae Clari Nannetensis obierit, errasse statuan- tur, ex eo equidem, quod, quae Clarum suum Laetorensis, eodem etiam 1 Junii die Tu- telenstis Clarum, ejus possident reliquias, cele- brant, ac parit, est quidem sursum ab mae dista non jam inde à sit. ix aut seq., & longis- simo tamen tempore celebrant, confessorium, si fallor, evadit, ut hanc illi pro Clara, qui Laetora passus sit, habendum tum potest, madique adhuc patet; quod cum sit habeat, distans Tutelenstis, an Baluzio sit standum, diffidiamus. S. Clari Nannetensis, non quidem corpus, sed, contra ac num. 4 recitatis Pope- brochii verbis declaratur, caput Nannetensi obitu- asserari, secunda è Proprii Nannetensis, cui hac in re patet erendum, super hac tran- scriptis ledionibus suadet; cum autem id ita sit, capoque & aliquot esse à Tutelenstis, uti apud nos ad 1 Junii diem Historico plus semel jam laudatus de S. Clara Laetorensi Co- mentario num. 9 fidei facit, dicantur sacra, quae Tutela asseruntur, S. Clari reliquias, fieri tant non potest, ut haec S. Clari Nannetensis sui, si hujus caput, quod Nannetis adhuc servari in

h.

San-

Octobris Tomus V.

AUCTOR
C. B.

existimavit,

Sanctorum Nonnatenfium Proprio officio, integrum caput sit.

18. Verum, est quidem, an S. Clari Nonnatenfium caput, si id und cum ejus corpore anno 873 Normannorum metu Nonnatis Andegavum fuerit delatum, inde post, cessantibus horum in Britanniam Armorumque insularibus, Nonnatis fuerit reditum, revocare nolum in dubium, id comen integrum ibidem haberi, probare hodie quoto; cum autem sic habeat, reliquum est, ut rationem praecipiam, quod impulsus Balduus S. Clari, ejus reliquia Tutela servarent, pro S. Claro Nonnatenfium, nuntiat etiam, quom primis fuerat fecerat, sententia, censuit habendum, modo etiam distantes. In Opere nostro ad xxii Septembris diem de S. Leode seu Laurone episcopo est alium, usque, quo ibidem in Historico de Sancto isthuc Comment. § 3 dicitur, spectatis, nullatenus dubitandum apparet, quin sacrum quodpiam, quod adiacet S. Leode erat aut credatur, corpus Juliomagnum primo seu Andegavum deinde Tutelam, sive integrum sive ex parte aliquod fuerit translatum; cum autem sic habeat, ne, ut super videmus, S. Clari Nonnatenfium corpus Andegavum etiam, grassantibus per Britanniam Normannos, fuerit deventum, inde quare illud fuisse Tutelam delatum, Balduus, relinquit, quod primis factis senserat, opinione, in animum induxit. Verum, est quidem ex eo, quod S. Leode corpus, quod Andegavum fuerat allatum, Tutelam inde fuerit ovedum, confiterimur appareat, ac eo quoque ex eadem urbe S. Clari Nonnatenfium reliquia hodie distantes potuerint offerri, annt comen id fuerit re etiam ipsa factum, non immerito dubitari posse videtur.

effervescit,
est dubium,

19. Uicunque quidem, ut contrarium sentire, possint adducit, si quo die Tutelam S. Leode, eodem etiam S. Clari reliquia decerant delata; verum id diversis diebus factum, testem est Balduus, upore in Tutelensi sua Historia pag. 36 & seq. sic scribens: Ceterum Laudum & Claram non uno eodemque die pervenisse Tutelam, hinc liquet, quod in vetustissimo Calendario monasterii nostri "Exceptio sancti Leodei episcopi" nomen 21. Kal. Novembris, & "Translatio sancti Clari episcopi & martyris" v. Kal. Junii. Adhuc S. Clari, quae Tutela offerantur, reliquia ibidem jam inde a sec. x, uno & ix, uti est hinc, quas num. 15 laudari, Tutelensibus chartis liquet, e: s: s: s: s: cum autem S. Clari Nonnatenfium reliquia Andegavi anno 1070, uti ex nova horum, quom num. 21 memoravi, translatione, ibidem cum facta, liquet, adhuc existierint, certique S. Clari reliquia, quae Tutela jam inde a sec. x & ix existere, ea ipsa sint, quae ibidem hodieque servantur, enimvero, ante ha Clari Nonnatenfium sint, non immerito posse revocari in dubium. Repari quidem potest, fectum esse posse, ut non omnes, quae Nonnatenfium Andegavum anno 873 fuerant delata, S. Clari Nonnatenfium reliquia, sed quorundam dumtaxat harum partes Andegavo Tutelam, paritibus aliis in harum chartarum priori adhuc relinquit, sic. ix. adhuc habent, fuerint translata. Verum, est sic habeat, ante tamen id, quod nuppiam literis invenitur mandatum, fuerit re ipsa factum, dubium atque incertum vel

ex eo apparet, quod S. Clari reliquia, quae Tutela servantur, eo aequo facile è loci, quod nos com. 1 Junii in S. Clari Lollarenfium pag. 15 & 16 memoratis, quam Andegavo, pontificatus offerri, cum autem id ita sit ut proin, an S. Clari, ejus Tutela offerantur religio, S. Clari Nonnatenfium sit, dubium adhuc, omnibus modo perpensis, monuit, dubium pariter adhuc manere necesse est, ante is apud Tutelenses, qui certe, ut dictum, non olim S. Claram, quom caris possident reliquias, die 1 Junii colunt, eandem ecclesiasticam obineat.

20. Ceterum in Opere nostro ad xv Maii diem S. Clari episcopus in territorio Genuesi, ejus corpus in ecclesia parochiali S. M. Vallis-regis, ro m. p. Genus distans, requiescit, recensitur inter Pratermissos; cum autem Ferrarius, qui com. die illa e se annuntiorum, Arlatensem fuisse episcopum, tradi onocret, in indice deinde Nonnatenfium episcopum, xv Maii simul & x Octobris die ei ascriptio, apparet, hinc derefcores nostri, an ille S. Clari, quom in Genensibus ecclesiis ecclesia o se memorata, requiescit, Ferrarius affirmat, existit S. Clari, Nonnatenfium episcopus, examinandum hoc remitte, sperantes fore, ut certior interim, quibus fieri id possit, monumenta allucine acciperemus. Verum, est quidem, quod sperant, nondum plant, delatis ad nos monumentis hujusmodi, liceret novissis, Claram tamen, ejus reliquia in territorio Genuesi, Ferrarius testante, reperiantur, in S. Clari, Nonnatenfium episcopo, esse diversum, fidentia dua, quae in Supplementis nostra litterarum existant epistola; & Papebrochium nostrum Graud & Joanne Stephanio Pfliso, Societatis Jesu sacerdotum, sub sec. proxime clari finem conscripserit.

21. Ex hisce enim, in quibus, unde ad dictum territorii Genuesi ecclesiam allata fuerint, quae in hac servantur, S. Clari reliquia, ignavari esserint, Simum hunc pro S. Clari, Vitanensi in Gallia S. Marcelli abbate, qui a Trithemio de Viris illustribus Ordinali S. Benedicti lib. 3, cap. 246 memoratur, possim è loci incultis haberi, intelligo. Neque vero id immerito fieri, ex his, quae jam nunc subdo, apparet. De isthuc sancto Vitanensi in Gallia S. Marcelli abbate ad 1 Januarii diem, quo in pluribus Fastis sacris memoratur, in Opere nostro alium jam est; est autem nihil omnino, è quo sancti illius abbatis reliquia in territorii Genuesi ecclesia, a Ferrario memorata, afferri colligas, ibidem tum fuerit a Bollandi produllam, postea tamen, ut notatum invenio, monumenta curatentia, è quibus, cunctis S. Clari, Vitanensi in Gallia abbate, reliquias Thaurino translatas fuisse constet, ad decessores nostros fuerint transmissa; quod cum sic habeat, facillimeque adeo factum esse quae, ut, quemadmodum Thaurino, ita etiam ad Genuesensem, quod inde hanc admodum procul est remorum, territorium Sancti illius reliquia aliquo seu Thaurino seu etiam Vitanensi (neque enim urbe hac Genus procul admodum distat) fuerint translata, hinc sunt S. Clari, Vitanensi in praefata territorii Genuesi ecclesia reliquia servantur, non esse S. Claram, Nonnatenfium episcopum, sed S. Claram, Vitanensem S. Marcelli in Gallia abbatem, vero apparet similiter.

D

finisque S.
Clari, quae
causae prop
terea for
mante.

E

non esse S.
Claram
Nonnaten
fium, vero
apparet si
militer.

F

prosum est, atque nos ipsi hoc in re antiquum
magis magnisque legitimum his Aëlis monimen-
tum speramus, suffecerit, in quo saltem citati
super auctores conveniant, iacenti seculo et
Sanctis nostris adscriptis. Ad eorum Aëto
procedamus.

655 Als
Inventar.

8 *Gemine de SS. Eulampius idiomote Græco*
Alia hactenus in Mr. codice nat. — MS. 193,
quarum alio Majores nostri ex Bibliotheca
Vaticana codice 797, alio ex Mr. Regis Francia
Mediceæ destinæte curavunt. Posterius
hæc Metaphrasis authoris habent, legique
Latinitate donato possunt apud Noricum ad
Uilsholz dicam, tum etiam apud Lipsianum in
Petris Sanctuarii tom. 6, pag. 314. veras. Tillæmar-
ius præ singulari, qui in eorum priore loco
scriptorem ferebat, offensus, nullius plantæ hæc
veloris esse promittit, nullum ævis adeo con-
sensura to loci rationem allegans. Priore, seu
quæ in Vaticane Bibliotheca sum desumpta,
quod ex nequid ædite sciam, hic non innotuit
operæ cum versione Latino leboris oculis su-
ficienda putari. Authoris nomen compessus,
quo scripserit, esse me latente, ac præterea
quidem continere, quæ non tantum possunt
apud omnes fædem suam inventura; esse
tamen, ut nullius plantæ veloris ea esse hinc
merito arbitror. Contra, hæc & salsæ esse anti-
quæ, & non Metaphrasis solam, hæc & Menæ-

nam, aut scilicet, quæ his innediunt, et elo-
giorum, imo et Menologiarum conditoribus
præfuisse, si quibusdam conceditur, quæ factum
fieri modo, si iure fusi argueretur, equi-
tatem videro. Etenim his monumentis illæ omnes
cum his Actis conveniunt, ut ex his plerique
videantur descripti: nam in Menais (scilicet
eodem de reliquis, Metaphoræ excepta, iudicium)
solum omisse sunt, quæ illorum cultoribus
minus visa sunt necessaria, quod in eo de
gravitate perfectionis, ac deinde pariter di-
ctis, Morymbus aut peccatoribus attribuit,
non unique suis temporum personarum ad-
iundis consensum, legimus. Nossem tamen,
quæ hæc ito id proinde existunt, ut omni-
modum hæc Actis debere promereri, videretur
concedere. Enimvero quando in illis offeruntur,
quæ videntur omnino improbabilia, de quibus
eriam leiores in Annotatis monacho, ne ous
id, quod hæc dubit impetis cuiusdam interpo-
latoris moni prolixius fuit ædificum, tempus
genialium admittit, aut præter illud, quæ-
cunque referuntur, velut paria, omnique in-
dignæ fide reficit. De edito versane Latine,
non est opus, ut operosius edidit: cum plu-
rimorum decemum meorum more ite odorare
conatus sum, ut non periculosum tantum periodo,
sed et verbum, quoniam, fuisse Latini sermone
pariter, fieri possit, verbo respondent.

A C T A,

Auctore anonymo.

*Ex Ms. Bibliothecæ Vaticanæ Codice signaro 797, pag.
171, collata cum iis, quæ Lipomanus ex Metaphrasæ
Latina fecit tom. VI à pag. 324 versâ.*

INTERPRETE I. H.

C A P U T I

*Capitur S.Eulampius, acriterque in tyrannum & idola in-
 etus variis excruciat suppliciis.*

[illegible]

A Nno septimo imperii Maximiani et, prefatus Christianus exarbitratus persecutione et; et impia Molitorum infamia invaluit, sanctique Christianorum religio inter homines quali deficiente, regnabat mendaciam et veritas occultabatur: diaboli autem fides per ministros suos manifestabatur, datus operum, ut sacrum pietatis doctrinam tenebris involveret. Tunc à Maximo per universum provinciam edicta divalgar, eoque singularum civitatum portis affigi iussit. Maximus ergo, qui eo tempore Bithyniae provinciae praerat, portis cruentis Nicomedienfis edicta, iuxta haec, affigenda curavit: "Maximianus et, imperator metropolim Nicomediensem inhabitantibus, parvis et magnis, liberis et peregrinis civibusque haec nota fieri: mibi et fiero censui iuxta oraculum, diis iuvantibus mi-

**Edits in
Compliance
editis,**
a
b
c

[illegible]

xit: Puris & inoperehensibilis diis nos ipsi
 sacrificamus, & quomodo tu eos audeas idola ap-
 pellare? Jutrique offerri locum ferreum, & aque
 hanc imponi faciem Eulampium, & cruciendi
 eximi. Cum autem flammis adardetur Sanctus
 corpus eius dissolvitur. Tum vero celum sus-
 cipiens, elata voce dixit: Domine Jhesu Christe,
 dux errantium, transfugantium populi, cunctorum
 infirmorum, rescipe in me, & ex hac me tribula-
 tione erue, & sufer a me litius ignis dolorem.
 Et iussit prefectus eum supplicis eximi, cepitque
 et cum adulatione dicere: Fili mi, Eulam-
 pi, tu me pulchritudinis facies; verum ob
 metum imperatoris hodie possum contineere edi-
 ctio. Gratiulans igitur & mihi, & aetui tu, accedens sacrificia diis, imperatorique eris amicus
 ne multa consequere. Sanctus Eulampius di-
 xit: Cuiam ego sacrificem vel quali Deo? Jovi,
 inquit prefectus, Apollini & deo Cereri. Ubi
 respondit Sanctus, dii tui tunc, ut viderem
 eos? Tum (prefectus) repletus gaudio inquit:
 Quam boni es longinquis! Adolefcentem
 diis innotuatum, in excubitorum supplicien-
 tibus, debitum ei honorem reddite, ut ~~mon-~~
 adductus diis, ut dixit, sacrificet.

A N N O T A T A.

a Sub hoc quidem imperatore Martyres nostros pro Christo deceruisse, martyrologi, Græcos Menasiorum ac Menologiorum auctores fecerunt, cum hoc anonymo communiter afferens; ait præfatorum eorum certamen verisimilius sub Maximino contigisse, non improbabilius (Commens. præv. videat) potest statui.

per. Vitergi poeple pueni
 b. Eadem uocem *quidam*, quam *Raderius* hic ubi profecto, *Serlius* presidente vertit, *Meneas* addidit; ut adeo ciuitatis domestas *Nicomedeis*, non totius *Bithynia* praefecturae *hic praefecti*, qui eodem uocabulo *Maximi* compellatur nomen, tribuenda uideatur. At uero, quo paulo inferior hic in *Adis* de *Maximo*, edita per provinciam *diuturno iussu*, totique praesidente *Bithynia* restructur, opinionem hanc uideatur excreare: uerum *leptum* hic anteaum fuisse, pro-mum est coniectare, cum *Bithynia* post *Maximi*, non *hujus*, sed qui cum *Ballino* imperatit, tempora consularia hic facta, in eoque flora, ut inquit *Pancratius* in *Notis*. Dignit. cap. 127, nysae ad *Justinianum* permanerit, & a solis consularibus uiris, quibus hic *Maximus* nullibi re-
 struitur, 1765 solent.

c. Nisi quod te, quare Diocletianus & Galerius anno probabilius 303 movere In Chriftianos exasperare, utique jam plane intermiffisse, postquam prior jam ab anno 305 imperium abdicaret, postior vero anno 311 mense Maio exasperare & viris; sed quod exasperatis novi generis supplicii, edificisque publicis multis decurionibus suis crudeliter In Chrifti affectus, qui per decumbentis Galerii mandatum totiusse respirare incipientes, Maximimò deservire.

d. *Vide Superioris dicta et lit. a.*

e Isa hant phariseu vertendum duxi ob ea, qua praeferant se proximè sequuntur.

C f Lib. 1 Reg. 19, v. 1.

g. *Illic comprehensus S. Eulampii occiso cum in Menais, cum in utroque, Basiliano nempe & Sirlitano, Menologio constanter affertur, apud Metaphrasem spontaneo Sancti in eivazem regressi adfuerint: Rediit pariter, inquit apud Lipon. laudatus auditor, solitudine, defendens (S. Eulampeus) ac habitaculum in civitate. Quae quomodo cum praecedentibus, ubi Martyr, rediit aude, quod divinae Christi nomen tum impudenter trideret ac subvertari videre non posset, amplexus solitudinem ducit, cohibere, nemo fuit, cum, Sancto nostro in urbem Nicomedensem redeunt, divini numinis irripio etiam amplexus illic invaluisse, facile percipiet, nisi id singulari forsitan Dei insinui, aut vix aliquod effuguro sancti Adolescentis telo tribuendum equivocatur.*

h. Varlo ipsius vocis significatio in utroque Cangii Glossario videri potest: hic autem per illam apparitionem designari, ex adiunctis existimo.

113 & 134 sequuntur; quem utroque psalmum, de unius veri dei existentia, ac infania
falsum deum multitudine tractantem, Chrysostomi foret, profectum perscrutatum tem-
porum, tam frequenter inseri sibi conuenire confiterentur, ut hanc omnes, etiam iuniores,
alio ad memoriam impressum gererent, ut inde ad objecta qualibet aptissima responsa exempla
deuenerent.

tyrannus... hinc appendens indoriam statum confusumbe carnes lacerationibus; & ad modulari & otis ullius subibat dolor, & principes partes corporis attingebat.... Deinde comens, se effe fupernum, ... tenuibus ... locis pedum & manuum adstrictis digitus habet violenter circumhi

Offshore Towing V.

1

quod

13

*Contrito Eulampii precibus simulacro, Fratri se jungit
Eulampia, atque ambo cum plurimis aliis martyrimum
consummant.*

Endomysini
are also det.

6

[illegible]

I.

Confirmat et
tam simul
pro suis ad
Deum pro-
cibus com-
mune.

11. Maximo praefatus dixit: Multa loquar, inquit, neque per haec stupore nos percussit: namque agnoscis eum, & cum bonis conversaris? quomodo philosophicae doctrinae fides est percipere? Respondit sanctus Eulampius: Tu ego non reprobandus, cum enim excecatus sis à diabolo, ignoras, qualem Deus sapientiam tribuit diligentibus se. Praefatus autem iterum dixit: Audas & injuriis Dei tui uti sapientia. Abit, inquit sanctus Martyr, fed ut scies, quomodo Deus meus in iram provocetur & patienter fiant, fuisse & vide. Tunc sanctus Dei Puer sobrius in caelum oculos dedit: Dominus, Deus meus, qui subsecutus sacrificium Abrahæ, suscepit & meam deprecationem, & manifestò to mihi hoc eternitatis tempus, vix dereliquisti me, Domine, sed da gloriam Nominis tuo, non propter praefatum tantum, sed & propter adstantium multitudinem: tu enim repedis omnes sperantes in te. Hoc eloquens, dixit simulare: Satius tibi de morte dico, illud in terram prodeire. Et hoc profertente sancto Eulampio, statim Iovis & fratrum discursu, & iulius pauperum

[illegible]

F

* [Download here](#)

Orig

Α Θεός Εὐλαμπὴς, ὁ πάντας τρεῖς αἰῶνες δι-
 στή.

12 Καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ ἅπαντες αἰρῶν τὴν πνευματικὴν τὴν τραχηλὴν ὅτι ἄρα ἐκκαθαριστὴς τοῦ πνεύματος ἡμεῖς ἐσμεν· ἀδικεῖται γὰρ ἀπὸ τοῦτον, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἵκταιν

• *per. 10.1.101*

[illegible]

B

[illegible]

C

[illegible]

facta est; & quidam adstantium magna voce exclamaverunt: **Magnus Deus Eulampii**, qui propter eam talia signa ostendit.

12 Et cum illis efflucens et quondam Puella
 amplexa et collum sancti Eusepii coram omni-
 bus dicens: Meminero, Fater mi, quod eodem
 me mater peperit; & eisdem fidei ubera sume-
 rimus; & una nobis carnis, unum et genus;
 pellemus unâ, eodem nos tamen terra condat;
 magnus enim Deus, quem tu elegisti, & magna
 potestas illius; Fater mi, ne me priores Cuncti
 tu gressu, ut & ego digna repere, quos ser-
 uas Dvo, cui tu credidisti; pro me ligat de-
 precor, cui veritas supplicat, ut priorem ca-
 sam, & digna reparet, quos tecum certamen
 conficiam, & coronam adipiscer. Tam praefatus
 tota vultu rursus manifestans, adstantem multo-
 dicam veritas, iuxta cum eum Virgine compe-
 rendi et in carcerem abire, eoique pro totum cor-
 pus ferreis vinetis gravari: flor enim timorae-
 cum compuerunt propter simulacrum destruccio-
 nem: dixit autem afflicti suo: age, ineamus
 confilium, quomodo faciam illis finis perituri,
 priusquam totam civitatem ad deos descendere
 commoveant. Tercio vero de praedictis pro tri-
 butum solens, iussit Virginem ad se adduci.

Et eam undecubi, dixit prefatus: Dico, quod nomen, nomen & conditionem tuam. respondit Virgo: Libera fiam & vocor Eulampia, propter autem, ut Christi fiam famula. Minus dixit: Nonne aliud tibi nomen, & propter illud non confiteris? honestam enim te decoram video: verum cur tibi videri est sacrificia accedere & excitare populum? pollicemur impij doctores os? an & tibi perfluit, ut venificis, hominem colere crucifixum? sedne te incendit, ut & nomen ejus inducas? Martyr Eulampia dixit: Secus non ambulo, sed natus inter mores edidit, ita spero futurum, ut &ambo uni Deo vivamus famulatur, & accenderet enim cor meum solus Dei vivi eloqui: parata igitur sum ad omnia tormenta: te ergo, quod vis, futurum enim, spero, ut per proces fratris mei Eulapii digni merear, ut venerer Christum. Tunc iratus presens dixit: Aliquis de eum condones dicat, ne me impudenter prescendum alloquatur. Dum tamen illa in facie prescendit, jussit & sanctum Eulapium accelli, dixitque: Ecce venificum & totum advertimus; propterea, ut succenderet lobes & Sanctus in eum projiceretur. Mirati autem diaboli mandatum excoquerunt, & sanctus Martyr, lebem ingressus, glorificavit Deum, dicens: Benedicis es, Domine Deus, meum ludans angeli, & cherubim & seraphim: mi uno verbo universa creasti, libera me ab inferno & infenso tyranno, ut, suscipia insensu ejus potentia, sanumer sit, qui gloriari possit. Tunc pascidus virginem Eulamiam intenuis, dixit illi: Misert me tu; & dabo te patrem tuum, & sacrificia diis, ne pollicemur tuam supplicis pondam: vides enim, succensus sit lebes; quid ergo places? sacrificia, an de tormento subleves?

ANNOUNCEMENT

and can flourish. *Eschscholzia*, and even some accidentals, in enormous numbers.

5

Eulampia
ex hoc colore
et alioquin
candore, Eu-
lampia prope
in hoc Nica-
gura habitem
curiosus.

1

*ſeſt etiam in
hunc Mla, d
Fratre ro-
borata, con-
ſiſcit, inde-
que arde*
e

78 ACTA SS. EULAMPHI, EULAMPIE ET SOCIOR. MM.

A. ANP
MIMO.

quia tu es benedictus in secula amen. Et his dictis, humi facientes, vestum gladii collo excepit, instansque spiritum tradidit Domino, cui gloria & potestas nunc & semper, & in secula seculorum Amen.

ANNO T A T A.

a Prolixior hae, & in similitudine dissertis repleta coram multitudine, qua illis sacrificiorum accurrebat, Martyris oratio, tum sedatum tyranni responsum, atque circumstantium ad hoc audita tranquillitas exiguum, ima nullam, apud eruditum fidem inventura videntur, neque ex aliis, quod in eritile parum coarctis cerebra procusa existimo.

b Contrafratres S. Eulampi precibus statum in his domitias Alis & una, & Jovis fuisse memoratur, aliud de ea referentibus aliis. At Menas quidem, uti & Sirliti Menologium, Martia illud simulacrum fuisse affirmat: in eo vero, quod Basilii iussu editum est, Menologiae aequi, et in Galesini Romani Mri. plures idolorum, tacito eorum nomine, statua ad Martyris preces collapsa, contrariaque distatur: auditor autem Albarum, quae apud Sirlum & Lipomanum ex Metaphrasibus desumpta, unam insignem imaginem, ad dextram positam humi dejectam, & in pulverem comminutam, scribit. Ego, ut, quod sancto, delectem, proteritam effugim Martyris fuisse, arbitror. Id mihi potissime persuadet designatus his in Alis feneat atque iterum Martia dies, quo Nicomedienfibus ad sanum propinquandum, dispoque sacrificandum erat.

c Ex his aliisque, statim subiecit, generosam Martyris nostri Sororem in ipso sano in colom Fratris irruisse, seque Christianam professam, intellegi datur, refragantibus aliis monumentis, quod illud, dum in loca omnibus conspicua S. Eulampius torgebatur, contigisse affirmat, quod & mihi similis vera apparet, cum tyranni, ob praestatum simulacrum in furorem editi, iracundia sanctum Martyrem illico ad supplicia iussisse abripere, neque, quod subditur, prolixo facie Virginis cum Fratre colloqui moras indulgere potuisse videatur.

d Potem hanc Graciam Radamirae, statimque quiescent, nullibi reperire possit; arbitror eum, & a voce Latina alioque formatum fuisse Radamirae alioque vocem: ex admodum enim manifestum fit, iudicem praecipisse, ut elapsi percuteretur Sancto; quod praedicti Romani iudices competeret saltem reat, quas nimis in laudando liberos experiebantur. Metaphrasibus apud Lipomanum habet: Illis (lege hanc, ut apud Sirlum nascatur in margine) Martyr lingua liberè aperit dicens adversus tyrannum, collapsos genis crudeliter impulsus accepit, & fuit ejus vultus vehementer confusus.

e Timor hic, in terrissima Virginis anima ad acerbissimi conspectum tormenti exortus, offerre nihil ejus potest facultati, cum nequa patris imbecillitati, quam libere voluntati sit adscribendum, atque non in aliis modo Sanctis (ut ex illorum Alis colligere est) sed vel in ipso Martyrum capite, Christo Domino, pavore quidem ac tristitia ad propiusque cruciatum locum habuisse legatur. Vide Matth. xxvi, f. 37, Mar. xiv, f. 33.

f Neque hinc Albarum auctoritatem imminuat censur, nisi similitudo multa plurimarum Christi pugilum subla fabulis placeat annumerare; quod nisi sinceriorum etiam Albarum ignorantia sit nimis stultitia ad humanae rationis tribunal peritaeque Sententiarum gesta revocandis, placere omnino non possit. Consule interim, ne hic longior sim, qua habet Ruinartius in Alis sinceris SS. Perpetuae & Dionysiae, paginis mihi 102 & 160.

g Quae de Sanctis nostris egerant scriptores, stupendum huiusmodi miraculum, qua statim spectulorum plurimi (dicuntur scilicet, ut habent Menas, Menologium Sirlitanum, atque illud, quod Cardinalis Annibal Albanus edidit) ad Christum converfi dicuntur, communi consensu admittunt. Unde auctem Baronius hauserit, ostiam fuisse serventem olea, non lebecem bullientem aque repletam, in quem Martyres fuerant coniecti, hunc compertum habere: viderat sancti, ut ex ejus ad hunc locum anastasiante liquet, quae de Sanctis haece apud Lipomanum Alia existens; at, cum in istis Martyres in aquam bullientem immissi dicantur, aut manerentur alius, in quo pro aqua oleum legebatur, eminentissimus scriptor fuerit fectus, aut fuisse in ingenio confusus, necesse est. Jam vero ad prodigiosum bullientis aquae immutationem quod spectat, eum non sine multisque sit exemplo, illud operosius discutere nihil attinet. Legi tamen inter plurima potest, quod Operis nostri tom. 6 Septem. pag. 159, num. 14 in versibus S. Susanna Alis de plumbis liquifabla, atque in os Sancti, nihil inde passu, infusa referunt.

h Jam ante videtur illam intrepidam cum tyranna loquentem, neque hinc ab idolorum cultu recessisse: potius ergo conversantia eorum occasio afferretur, quod Sanctos ambos sine ulla corporis laesione aqua bullienti immerfos conspexissent.

i Hanc rem ex invidia, nefcio ejus, in Graeca ussam, adijciendam duxi, ne peritiora imperfecta remaneret.

k Alia pervolvens cum tu hoc lucidiffem, multum, fateor, illorum mihi deestebat auditoris, divitiisque haretum, nam ab id praefertim, fabula sunt, quod veritati magis consensuerunt, ut edendis supercederem. Qua enim, inquebam, causa in juniam elucens fusa pro Christo sanguine Baptismi necessitas? Quae hae illorum haece de Sacramenti istius formula? qua tandem patra Martyr, licetis post tergum (ut Gallonius de SS. Mart. Cruciat. fig. 13 in lebecem coniectum exhibet) manibus, virat docentis, procul etiam a se remotas, aqua aspersisset? At eum primum scriptis in aliis frequentatum compersissim, alteramque per errarem, baptizanti Martyri aspersum, commode dici posse viderem; laborandum unius erat, ut reperiretur modus, qua probabiliter Sanctus saluatoris quo source obtulisset: qui natus ita tandem solvendus est visus. His quidem ducenti h) Christi Athletae statim abducti & capite truncati fuerunt, at in Menais, utraque Menologio,

ac in Baronii & Galeotti Martyrologiis memorantur una cum Sanctis nostris obtruncatione capitis martyrium confestim. Jam verò SS. Eulampius & Eulampia, cyrenaei iussu à liberis extrahi, atque iterum supplicia perpassi, in carcerem sunt detracti, in eoque integro tribus detenti. Fucius ergo laudati doctores Martyres, postquam in in Christum credere exclamantem, statim abissi, non ad necem, sed carcerem, ut superius illius confirmant, ibidemque cum S. Eulapio conversati; atque hinc maxima eorum baptizante, si locum habere debeat, difficultas discipulit.

¹ Nisi hac fidele à tyranno proleto confiteatur, nimium hie mictis in Christi Martyrem exhibetur, cum, quae ad oleiscendum deorum suorum contemptum Virgini intulerat mala, iure (quae eiusmodi hominum cunctas eras) intulisse se arbitrari debuisset, non injuriam appellare.

In Erat hoc supplicium, ut dicit Lipodanus, gravissimum, ergo fore ita inferrebat: colligis in unum in superiori capitis parte capillus fuit innitebatur, quo per trochileum immisso in sublimi arcollecebatur martyr, cuius plerumque pedibus magni ponderis lapide, quo membrorum compages crudelissimè laxaretur, appendebatur. Prolixius haec apud Gethonium jam cit. didicisti in-
terprete.

m. Ita scilicet homo idolorum cultui addictissimus ducentos, de quibus *suprà*, Christi Martyres, ad fidem conversos, unum ipse miserum, appellabat.

o Solom hic & in Neapoli presidiis, ubi sumus nihil de addito florim adveniens et carlo engeli prodigio legitur, cruciatum hunc narrare invenio, reliquis omnibus illius prope bullantia aqua tormentum Marcyres nostros gladio interfecit, arreptissimus. An vero addidit miracula multiplicandi praelegit angelum et carlo deduxerit, edicere non auiam, certus, Dei ergo Athletas suos plurima horummodi effusisse sanguinis specimina, quae cum SS. litterarum refinantia, cum probata plurimum sanctarum Actis possint congruere.

B p. *Esiam Graecis monstratur hic pro carnifice sumitur; quam significationem et convenire, vide in Glossariis Graecis.*

q. *Corrē non corporeis, sed animae oculis seu cogitatione; quoniam jam antē oculis corporeis captus fuerat. Melius profectō id exoriri posuisset.*

DE S. BASSIANO CONFESSORE

CONSTANTINOPLE

SYLLOGE

CR

Vitæ institutum, discipuli hosque inter S. Matrona Per-
gensis id amplexi, ætas, memoria in Fastis sacris,
cultus ecclesiasticus.

PROGRASSO
TER INTER
ANNUM
COLLE ET
EDUCAT.
Sanctus, qui
de Castello
no invenire-
tur, elegit
duc.

Romae S. Bullianus seu, de ob
ditis erim vocatur, Bullianus et
factis fuit ecclesiasticus, in quo-
bus memoratur, Gracorum li-
bris in Mrl. Romanum hodie
nom. et non puenit alibi San-
ctus fadium, istorum hodie fit, cum tamen hodie
in Martyrologio fuit Universi Collegii re-
fent. Neque veru hic martyrologus idcirco fit
emendatus. Fisi enim impressa Gracorum Mena-
ca a Strictianum Monachum, et quibus, si fallor,
Bullianum accepit, subinde etiam Sanctis, uti
apud nos tom. i. Augusti in Patristicis Consti-
tutionibus polluitur. tom. 3. Septembris pag. 744
in Præteritis, alibi item ac nominatim
etiam ejusdem mensis Septembris tom. 6. pag.
461 videre facti est, Indignos contra saltem de-
finitos accensum, ita tamen hic locum quan-
tum ad hunc Sanctum nostrum, tui ex allegan-
dis patet, hanc doctrinam. Castellani itaque
inhærent vestigia de S. Bulliano, veluti de San-
cto, in Opere nostro hic erant, utque ita præ-
sent, præcipua primis, quibus a Gracis re-
mor, elogia huc transferibo, hisque deinde
nonnulla, quibus, quæ ad Sancti sui gesta fun-
tatem cultumque præstant, diffusius, dila-
ta- et obsecra dilectiorum, Bulliana. Ad ob-

gio, quod magna Græcorum Menia extufa
fuppeditant, verſutifque huiſe de more pramiſſi-
fi duci inſunt. Hi, quibus ad Sardi nomen
Barbari, quafi de ſubſcriptivo Bani, Latine
gradus, adverbioque aſu, Latine verſum, com-
poſiti, ſimilique ad hoc & ad aliud ſignifi-
cationis appoſita adverbium aſu, Latine de-
corum, alludatur, Græciſe hiſce verbis expreſſi,

Larini sic redduntur :
Βασιανός, dum, que decorsum est, inquit
vitam.

Latus ad illum ipsum, qui fursum est, ascendit gradum.

2 Ite filii, Dominum, reliquit terrā, ad
caelum migravit, hic indicatur; quod antea ad
regnum spectat, id, quod prolixius non est,
quodque Gratia hifce verbis concipitur, O-
mnino in istis versis vixit humanis utitur et
mortalibus et regis vixit. Isti 3 et 4 Beatus
Marcellus 5 Confessoris noster est Constanti-
nensis et totius Italiae apud nos in honore
et in pace vivit et regnat et Beatus,
hic et plures et sanctius scilicet. Confessoris 3 et apud
nos et in pace vivit et regnat et Beatus, hic et apud
nos et in pace vivit et regnat et Beatus.

14

A. Adams.

A. *scilicet autem scilicet totum est scriptum in omni scriptura, scriptura est scriptura, et scriptura est scriptura. Sanctus autem Basilius, habens formam in omni divinitus acceptam, Constantino poli veniens, duo monasteria extruxit, unum quidem, quod ab eo nomen habet, alterum autem sanctum Matronae, quae cunctis regulam, a Sancto predicto, observant. Brevis est quidem, in qua, non solum tantummodo, sed duo monasteria a S. Basilio Constantino poli fuisse extructa, disertissime sunt his verbis ostenditur, Vite illius et auctor et auctor omnino in obsequio sunt; dubitarique adeo non immerito potest, an non tunc deum, cum iam aliquot post S. Basilium obitus fuisse elapsa, in litteras fuerit concessa.*

de Severo
quodam de
Joanne, 317
consulari,
adversus

7. Verum, etsi id ita sit ac proinde in veritate illa, quae praeter dictum, quod, quemadmodum jam innuimus, eodem etiam, et quo fuerit accepta, ignoretur, minus in pretio est habenda, fidem insinuatam in illa, quae de S. Basilio memoria profert, haud immerito, vel ex eo tamen, quod decessit nostri illam et quocumque sibi prelaetur exemplari excerptis, idque, si cum nihil praeter scilicet, solum haud fuisse videtur, haud omnino contemnendam, in auctoritate non immerito induxit; cum autem sit habet, per verba supra huc transscripta, quibus, Constantino poli duo monasteria a S. Basilio fuisse edificata, affirmat, quatenusque pondus Synaxario Sirmondiano, sicut ibidem a Basilio monasterium, Severo quodam ac Joanne viro consulari iuvantibus, fuisse extructum, per verba, supra pariter huc transscripta, asserunt, asserunt. Adhuc inter eos, qui Constantianopolitano anni DCCXIII concilio subscripsi inveniantur, Marcellus, pontifex et oris hanc archimandrita, comparat, monasteriumque ejusdem Theophrasti, ac Cingius in Constantino poli Christi. lib. ix, pag. 120 docet, lacon non uno mentionem insinuat. Reponi quidem potest, monasterium, de quo hic nobis sermo, S. Basilium nomine potuisse distingui, nun quod ab ipso nec de Sancto, sed quod in hujus, ad Superos felici et vivit excessu jam transiit, honorem fuisse extructum; verum, etsi id ita sit, re tamen vera illud, quod ab ipso nec de Sancto effectum extructum, fuisse Sancti hujus nomine distinctum, vel ex eo apparet, quod hoc ipso nomine, vivente adhuc Basilio, fuerit vocatum, ut scdm faciant duo S. Matronae, supra adhuc memorata, elegia, quorum alterum in Menologio Basiliano ad viii, alterum ad ix Novembris diem in Menais occurrat.

8. Jam vero, cum huc ita habeant, nec quidem, quod non fuisse a S. Basilio monasterium Constantino poli adiectum vel utramque suadet, attente adducere, id ab eo, suppliciter Severo quodam ac Joanne viro consulari ferentibus, fuisse re ipso solum, Synaxario Sirmondiano asserunt apparet absque ulla etiam serupulo ostentatione. Verum quondam id a Sancto fuisse? In codice nostro Græco MS. 194 continetur prolixior S. Matronae Perseus, mox iterum memorata, Vite, a Simeone Metaphraste conscripta. In hoc autem, quae apud Lipomanum et Swinm est sermone Graeco in Latium verso ad viii Novembris diem refert, narratur, quod S. Matrona, quae, cum jam prolem marito suo peperisset, elocutionem ab illo (scilicet, an fecit, ad viii vel ix, Octobris Tomo V.

quo utroque, ut jam dictum, Sancta illius memoria recollitur, Novembris diem, si tunc de ea fuerit tractandum, examinabitur et ex ardens fuit Deo servandi desiderio discessit, Constantino poli aliquandiu in S. Basiliano monasterio sub virili habito fuerit versata, Eusebium deinde, eodem Sancto, seam ejus divinitus educto, curante, secessit, ac tunc, cum ibidem ille faretur Virginitas, in quorum monasterio fuerat admissa, fuisse jam praeside, S. Joannis Baptista caput prope eivalem illum fuerit inventum; cum autem de secunda sacri hujus pignoris inventionis sermo ibidem insinuat, haecque, uti apud nos tom. ix Juulii, aut de sancto illo Domini nostri Jesu Christi Praefectore adom, pag. 722 et seqq. ostenditur, anno 453; consuevit, consuevit fuit, ut S. Basiliano Constantino poli monasterium, utpote in quo, priusquam jam dicta capitis S. Joannis secundo inventa eveniret, S. Matrona, teste Metaphraste, fuisse versata, ante annum 453 extructa.

9. Atque ita quidem animum, ante quem S. Basiliano monasterium Constantino poli extructum, habemus; ante etiam in animum, ante quem id Sanctus haud fecerit, inquiramus. Nihil quidem, et quo huc determinis, submissis super huc transscriptam et Synaxario Sirmondiano S. Basiliani elogium; verum id usque cum Menologio Sirciano praesentat duo alia super pariter huc transscripta Sancti nostri elegia. In his enim, quorum alterum in Menais excessu, alterum in Menologio Basiliano recenseatur, S. Basiliano Constantino poli, imperii habens Marciano tentate, venisset asseritur; cum autem Marcianus, uti inter emendos convenit, ante annum 450 imperio praefectus haud inceptit, nec fuit Basilianus, priusquam Constantino poli veniret, monasterium ibi adificari, consuevit fuit, ut id ille ante dictum annum 450 haud fecerit. At vero, inquit forsque nonnemo, S. Matrona, postquam a S. Basilio monasterium Constantino poli fuisse extructum, ibidem etiam dictis aliquandiu in hoc fuit versata, Eusebium deinde in sacrum Virginitatem monasterium fecerit, jamque, cum sacrum S. Joannis Baptista caput prope eivalem illum anno 453 fuit inventum, parthenoni isti, uti in Vite ejus Metaphrastes etiam docet, fuerat praefectus; cum autem haec omnia, si dictum monasterium ante annum 450 a Basilio haud fuerit extructum, intra trium fere duntaxat annorum spacium, ut consideranti patefecit, debeant fuisse facta, ac intra tam breve tempus fuisse reipsa facta, creditur apparere admodum difficile, dubitari ideoque posse videtur, an ante annum 450 sacrum illud asseritur a Basilio haud fuerit extructum.

10. Potest, sic habet; verum, cum eadem ista omnia absoluit, utriusque, poterit intra tres etiam duntaxat annos fuisse peracta, Menais duobusque Menologis, Sirciano scilicet et Basiliano, unanimi consensu id, et quo ante annum 450 Constantino poli monasterium a Basilio haud fuisse extructum, consuevit, asseruntibus, asserendum apparet, cumque tamen, ut jam supra docui, monasterium Constantino poli Sanctus ante annum 453 adificavit, consuevit fuit modo disputati sit, ut id verissimiliter vel anno 450 vel haud multo serius fecerit. Porro S. Basilianus, qui, quemadmodum ejus elogium, et Synaxario Sirmondiano supra

ante annum
450, ut
probat

E

F

ut hoc ipso
anno vel
haud multo
serius adificat,
vitem
in ea,

ante annum
453, non tam
tunc, ut ex
probat,

L

huc

AUCTOR
C. B.

Acemetarum, ad
ad Acemetarum, ut
Constantinopolim
Constantinopolim
videtur.

B

C

institutum,
sunt ista
agit, disci-
pulisque tra-
diti et hoc
inter S. Me-
trodam.

huc transcriptum, prodiit, non prius, quam
eum virtuti operam distulisse dedit, ac jam,
non pauci cum eptosis animarum lucro regio-
nibus peragratis, sine effectibus, Constanti-
nopolim venerat, ibidem deinceps in monas-
terio, a se extructo, sanctissime usque ad sum-
mam sanctitatem vivere potest. Verum quom-
am vita institutum fuit secutus? Monachum
illum existisse, indubitatum vel ex eo opor-
tet, quod atatem in monasterio exegerit,
quod huius inquilinorum sub disciplina sua habue-
rit quodque hi in supra laudata, qua Meta-
phrastes habet auctorem, S. Matrona Perge-
sis Vita loco non uno monachi diserte appel-
latur. Apud illum Acemetum hodie nuncupat in
Martyrologio suo Universali Cestellianus; quod
qua ratione impulsus fuerit, omnino ignoro.

11 Acemetus quidem seu monachi Antiocheni,
ita d. Gracis dicitur, quod in eorum monasteriis di-
vinum officium novum disque sine ulla cessatio-
nis intervallo, monachi idcirco tres in curia,
qui huius hunc in finem succedebant, divisi, ce-
lebrarent, Constantinopoli eodem quatuor, quo
S. Bassianus floruit, ara Christiane fuit, ut
ex opere nuper, tom. 1. Januarii pag. 1018.

12 Et doctus seque invenit, fide institui; verum
horum virtuti rationem amplectum esse S. Bassia-
num aut in monasterium d. se conditum intro-
duxisse, nupiam literis reperio mandatum.
Nec, ut Cestelliano hie assensum, moveri quo
ex eo, quod, nisi Acemetus credatur S. Bassia-
num, vita institutum, quod fuerit profectus,
assignari haud queat. Esi enim res ista habeat,
non pauca tamen Constantinopoli & alibi,
priusquam acemetia instituerentur, monasteria
existere haec certe in vita, qua servabant,
instituta ab Acemetis discrepant; cum autem
se habeat, quid ni unum ex his Acemetarum
instituto praesentem ac porro amplecti Bassianus
potuerit? Quid ni etiam scilicet esse queat, ut
instituto novum & fidei & monachi suis servan-
dum praesentem? Sanè vita normam, fidei d. S.
Bassiano praesentem, observasse duo, qua hic
Constantinopoli extraxerit, monasteria in brevi-
ori, quam supra adhuc laudavi, S. Matrona Vita
per verba, num. 6 jam recitata, asseruntur;
et si eadem hac forsitan de regula, quam, pri-
mum ab alio traditam, Bassianus duxerat ad-
optavit, quatenus intelligi, Acemetarumque in-
stitutum d. Constantinopolitano horum monas-
terio fuerit etiam temporis lapsu, uti ex Theo-
phane, Cedreno & Nicephoro Callisti (Opera
nostri tom. 1. Januarii p. pag. 1018 videbis)
intelligitur, in alia cum intra, tum extra ur-
bem Constantinopolitanam monasterio inveltum,
nihil tamen omnino impellit, ut vel pro vero-
simili habeam, Bassianum illud fuisse amplectum
seu in monasterium, Constantinopoli d. se con-
ditum, ledisse.

13 Esi itaque professio monachum ex-
istisse S. Bassianum, omnino, ut jam supra
docui, se certum, anne tamen, qua Ac-
emetarum fuit, vita rationem fuerit amplec-
tus, est admodum, uti e jam nunc dicitur appa-
ret, incertum ac dubium. Verum qualisvisque
tandem, cui S. Bassianus se addidit, vita ratio ex-
istitit, sanctissime eundem, ut jam dixi, in mo-
nasterio, a se extructo, vixit, nec pauci ibidem,
qui illum fide amplecti, discipulos fuit adeptus.
Hic numero existitit trecentus, Menologium
Bassianum & Constantinopolitanum Simondi
Synaxiarum in supra hac transcripti Sancti no-

firi elogii affirmant; et si autem Menas non tre-
centos, sed tantummodo fere trecentos S. Bas-
sianus discipulos numerat, unanimi tamen con-
sensu ita hac, quam jam dicitur Simondiani Sy-
naxarii & Menologii Bassiani elogio S. Ma-
tronam discipulis S. Bassiani accensum. Verum
qua qualis fuit hac fuit? S. Bassianus elogio, quod
in Menologio Sirlentiano existit, sequens fuit
in margine apponitur nota: In topographo Me-
taphrastes ait: "Hic Matrona fuit Macedo-
niana." Verum, quisvisque sit, qui ita Ma-
tronam, S. Bassianus discipulam, fide existitit
Macedonianam, indicavit, id verosimiliter fe-
cerit, quod, cum translationi, quod S. Joannis
Baptista caput, prope Emesam anno 453 in-
ventum, in civitatem hanc fuit delectum, in-
terfuisse Matronam, S. Bassianus discipulam, te-
gisse, hanc cum Matrone, quo, cum idem S.
Joannis Baptista caput sub Valente d. Cilicia
in Bithyniam indeque post sub Theodosio Con-
stantinopolim transferretur, secum illud pi-
gus, tamquam ministrum crucis, comitatus fo-
isse opus nos tunc 4. Junii pag. 713 & bini
seque, ex Sosomeno refertur, ac, ut ex ibidem
allegatis liquet, fide Macedoniana existit,
existitit eandem.

14 Verum posterius hanc Matronam d.
Matrona, S. Bassianus discipulam, esse diversam,
vel ex eo fit perspicuum, quod, cum ultimum
hic memorata capitis S. Joannis Baptista
d. Bithynia Constantinopolim sub Theodosio
translationi anno 390, ad apud nos loco pro-
ximè est, videre licet, congerit, necessarium
Matrona, qua tum sacri illius pignoris custas
fuit, anno dela 453 habente, quo, ut supra
vidimus, idem Praefectoris Domini caput prope
Emesam fuit inventum, ostendat debet, si
cum eodem in vivis fuit superstes, existitit me-
ior; Matrona eadem, S. Bassianus discipula, qua
translationi, quod id, cum ibi fuisse inventum,
in civitatem Emesam fuit delectum, interfuit,
tum adhuc existitit juvenis, uti intelligitur
ex eo, quod jam dicitur ante translationem il-
lum in S. Bassianus monasterio, quod, ut docui,
ante annum 450 hanc fuit extructum, vitam
monasticam, virili habitu assumpto, fuerit am-
plexa, ac tum, ut Metaphrastes in ejus Vita
etiam tradit, non plures quam viginti quinque
atatis annos numeravit. Adhuc Matrona, qua
sub Valente ex Theodosio caput S. Joannis cu-
stodisse perhibetur, Cusial prope Chalcidiam,
virginitatem perpetuo servava, diem extremum
clausit; Matrona autem, S. Bassianus discipula,
Constantinopoli, relicto, d. quo prolem peperit,
marito, vita cursum absolvit. Ase fuit
etiam dicitur, fere ob aliam quocumque cau-
sam sit scilicet, ut verba supra relata, quibus
Macedoniana existitit Matrona, S. Bassianus
discipula, asseritur, Menologio Sirlentiano apo-
grapho fuerit ascripta, Macedonianam equidem
illam existitit, hancquam quocumque modo habere
persusum.

15 Ito animo comparatus sum, quod nihil
omnino, d. quo vel acemetum Macedoniana fella
evadat suspecta, invenire nupiam, re quavis
diligentissime discessit, potuerim. Neque verò,
Macedoniana f. fuisse, fesse, cum primum nomen
nuntium remiserat, vita monastica praece-
pis imbecundum Bassianum, viro impleto Catho-
lico, Constantinopoli, ut jam vidimus, tradi-
dit; ne autem, postquam hinc d. Bassiano E-
mesam, ut pariter vidimus, fuisse professum, Mac-

D

E
de qua, cum
extra hanc
topographiam
perperam
casu fuit.

F

Ne constan-
ta, ad Bas-
sianum par-
tem etiam
fuerit.

- A** Macedoniae fessam, suspicantem, obsistit p[ro]f[ess]us mulieris, pro sancta a Graecia colta, Constantiopolim, peregratis regionibus variis, ad eandem S. Basilium regressus, atque, quae, maxime etiam tunc fuisse ubi illi Sanctum hanc factum, arguere sunt, in supra laudata illius Vita a Simone Metaphraste narrata. Huc igitur simulque, quod non minus, quam quae Matrona Eusebium Constantiopolim discessum praefere, ad S. Basilium pariter spectant, compendio, cui nos reliqua, de Sancti nostro dicende, subiungam, hic exhibeo. Cum Matrona, S. Basilium discipula, quae, quemadmodum supra docui, anno 453 capitis S. Joannis Baptista in civitatem Eusebiam transferrari interfuit, arguente inde accepto eadem illi addisset, Domitiam ejus mortis, rei hujus, quovisverum existit vulgata, fandi exitus, novaque adeo uxoris, quam ubique requirit, inventenda spe concepta impulsus Eusebium venit; est ille, hominem adepsi subdolato, mox, quod incidendi in manus ejus periculum evadat, Microsaphiam primam, tum in montem Sina, ac dein Berythum, ubi & aliquas discipulas sibi adjungit, profecta, Constantiopolim tandem Basilium convenienti desiderio capta divinitusque ad id in fons exitus revertitur.

neque ex
Matrona
pro Metaphraste
Vita

- B** 15. Eo appulsi Marcellum diaconum, quae suadente, a Basilio Eusebium ad virginum monasterium missa antea fuerat, accessit, reditque causam ab illa rogetur, si se dimittat, ut arduum longi itineris laborem, senectute ac mulierum imbecillitate despectu, suscipere, vehementi quadam eis, a quibus primam spiritalis vitae institutionem acciperet, ac maxime Basilium convenienti desiderio fuisse adductam, responderet, ac deinde, quae sibi post suam ex urbe Constantiopolitana discessum contigerint, exponit; Marcellum autem, statim singulis Basilium narratis, ubi hoc, ut quicquam aliquid & a tamalta alicuius non proci a monasterio habitaculum, ad quod facillime sibi esse accessus, Matronae quapropter profectum, jubetur, comque id ille, Magister precepto mox obtemperans, fecisset, Matrona in epta, quam paraverat, domo quamprimam locatur. Quam in locum (ipsiusmet Metaphraste apud Lipanum verba sunt) cum magnus venisset Basilium, caroque esset allocutus, & discessit, quae oportebat, quin etiam ab eisdem de illis, quae ei abigerant, & cum imperitisset illis, quibus indigebat, eam rogavit, ut sibi opus esset aliquo alio; cum enim eam discessit, aliae sorores esse Berythi & eis velle ad ipsum venire & una degere, hoc episcopo Berythi statim litteris significat, & quae natuscunt querebat Matrona, jussit ad eam quamprimam mittere. Ex ergo emissis & cohabitantes cum Matrona ei summa exhibebant obedientiam.

In compendium
con-

- C** 16. Verum Matrona, quae eximio, quibus effulgebat, virtutibus novior ladit ac non paucis primarie nobilitatis feminis gratias reddidit, hanc ita dudum post monasterium, fundatibusque operi necessitatibus, sibi a Patricii Sporacii uxore, quae ei sanitatis sibi restituta beneficentia referebat acceptum, subministratis, adfuit, ac uno cum sororibus, quae Berythi ad eam venerant, in novis illis aedibus, prioribus, in quas, jubente Basilio, introducta primam fuerat, residit, migrat, easdemque deinceps, ex Athanasio, praedictis feminis, quae discipline

Obiit Tomus V.

eius sibi commissas, sacratissimas sibi oblatas ac Basiliani consilio acceptas, non parum auctas, ad morem usque, quam ceterisq[ue] vita sine anno obit, perpetuo occupat. Tale est eorum, quae de Matrona, Constantiopolim ad Basilium reversa, a Metaphraste narratur, compendio. Ac id quidem, maxime etiam tunc a Matrona factum fuisse S. Basilium, locutissimè sunt proxi; cum autem tunc etiam, vel in eodem compendio ac proxi & in Vita, per Metaphraste scripta, traditur, Matronae eorum Basilium gesserit, adeoque, in quibus & tum aliquando cum sororibus, Berythi per Basilium ad se vocatis, sua moneta, per Marcellum ei fuisse parari, hinc factum rer, ut, quovis verasimiliter ipsamet Matrona, uti & jam dictis a Metaphraste traditur, Constantiopolitanae, quod ab ea nomen habuit, monasterium extruxerit, id eam ad Basilium extructum, in breviori Matronae Vita, per verbo, nom. & hic transcripsit, auctor; verum, est hinc monumentum ipsius literarum ejus fors in Candidato monasterii S. Matronae eligenda insinuari haud immerito quae, fuisse tamen in hoc eodem, quae in S. Basiliani monasterio, vita rationem observatam, verasimiliter recte asserat.

profiteretur,
sibi adjuvanti,
latet
etiam 458

17. Ea fides sententia, quod, cum S. Basilianus, quamvis post S. Matrona ad se rediit in vivis adhuc mansit superstitis, praefatum, quod hac Constantiopolim tunc condidit, monasterium consilii sibi ac curis maxima ex parte, ut oportet, reuera, ita haud facillè permixtus fuisse videatur, ut alia in hoc, quod quae a monachis suis servabatur, ac ab ipsamet Matrona, cum opud hostes, praesentem Eusebium fecerit, sub virili habitu latebat, aliquandiu fuerat servata, vivendi ratio observaretur. Res quidem nimis est certa; sed cum nihil, quod certa reddatur, occurrat, ad reliqua modo, quae in supra huc transcripsit S. Basiliani elogia observanda sunt, progredior, ac primo, quamvis hic, postquam Constantiopolim Matrona esse reversa, in vivis adhuc mansit superstitis, seu parvis, quandocumque eliret, trecentis sibi jam adjuvantibus, ut supra docui, discipulis, & mortis huc vita ad immortalitatem migravit, indaga. S. Basiliano templum, uti mox supra & Synaxario Sirmondiano, Menais exensis, Soterianoque de Basiliano Menologio ostendunt, ab imperatore Marciano fuit extructum; cum autem se habebat, existeret hinc, cum tunc S. Basiliano, in vivis adhuc existeret, templum Marcianus, qui, uti ex eruditum consensu jam dixi, anno 457 obit, haud extruxerit, fuisse ante annum 455 & vixit subiacum Sanctum nostrum, non lupet concluditur.

Et annum
457 & vixit
existit,

18. Reponi quidem potest, S. Matrona, spectatis illis, quae ex ejus per Metaphraste Vita supra recitamus, & civitate Berythensi, postquam Eusebia capitis S. Joannis translationi anno 453 adhuc juvenis interfuerat, Constantiopolim, Basiliano adhuc vivente, reversam, existisse jam tam senem, idque, ut consideranti patefecit, veram esse non posse, si S. Basilianus ante annum 458 vixit sit funditus. At, est sic habet, atque adeo obitus S. Basiliani epocha, tam mature signata, eum illi, quae in S. Matronae Vita Metaphrastes scribit, neque composui, parvis tamen supra laudatis ecclesiasticis Gracorum Hieris, usumini consensu id, & quae, Basilianum

ante

h. 3

AUCTORE
C. B.

ante dictum annum 453 verè obisse, consequitur, affirmantibus, quomodo Metaphrase, S. Matrona verbis, quibus hac, dum Constantianopolim veniente adhuc Bassiano, reversa, reditus sui causam (ann. 14 videbis) Marcello exponit, sese exilium iam cum finem, prout, affigunt, standum apparet, maxime cum hic scriptor non solum de Menologio Basiliani auctor, qui, S. Bassiano templum d. Marciano fuisse erectum, distinxerit, ut mos docebo, affirmat, quatuor amplius seculis d. S. Matrona: aetate adfuerit, nec omnia, quae in S. Matrona V. te scribit, è notitia, undequaque probatis ac certis (Opera nostri tom. 4. Venit pag. 721, num. 131 videbis) deprompsit. Porro cum hac se habeant ac S. Bassianus, qui, Constantianopolim revertebat S. Matrona, novum è iam dictis obitat, in vivis erit, dum hac aetate capit S. Joannis Baptistae translationem, anno 453 facta, intercessit, existerit adhuc superstitis, annum hunc inter & annum 458 ad superos illam migrasse, sed probabile redditum ex omnibus mox allegatis argumentis, de illi, quae Sancti obitu flecta narratur, nunc pauca subiungo.

compleget,
per Marcianum
imperatorem, ut
ex illi,

19. S. Bassianum, cum Constantianopolim, Marciano imperatore, venisset, ita virtutibus & miraculis, ut etiam templum, quod hodieque conspiciunt, sub ejus nomine imperator edificaverit, effulgescit. Nam a hic transcriptum è Magni Graecorum Menalis cronici elogium ac proin & Sirletianum, quod, ut dixi, Menalis ad amissum consonat, Menologium affirmat; esse enim nec hoc, nec illa, quia imperator sub S. Bassiani nomine templum exstruxerit, desitit ac expresse notata, rem tamen, cum verbis, affirmationem illam proximè prægressis, de solo, qui, ut inter eruditos cœmunt, anno 457 obit, Marciano imperatore loquatur, fuisse ab hoc scilicet, videntur indicari. Nec aliter de Synaxario Simoniano, quo, postquam, S. Bassianum sub Marciano imperatore perorasse, sub initium offerunt, novissimis deinde interpositis, fuisse Sancto, insinuat in Vita & post mortem miraculis cloro, templum ab imperatore exstructum, sub finem, non expresse ibidem hujus nominis, memoria prodit, pronuntiandum apparet. Ita autem, non tantum, quod tam in dicto Synaxario quam in Menalis & Menologio Sirletiano, imperatoris haud alterius, quomodo Martiani, nomen legatur, verum etiam, ac præcipue quidem, quod Sancti nostri elogium, è Menologio Basiliano nam; hic transcriptum, initio locat, Bassianus, Marciano pio imperatore, Constantianopolim profectus, ob virtutem suam imperatoris statim innotuit, qui non modò cum antiquum potum colebat, sed & aded illius nomine, qui ad hunc usque diem extant, edificavit, hisque verbis, utpote quibus imperator, d. Marcianum diversis, designari hodie auctor, fuisse ab hoc aetate, seu postea, ut Graece est, & vixit tui vix obitum aevi, id est, templum sub nomine ejus, Bassiani nempe, exstructum, operissimè significatur, nec fit, ut hic à Menologio Basiliano vel Menas cum Sirletiano, vel Synaxario Simoniano diffinere merito existere.

per hic ad-
duntur,
apparet.

20. Fuisse quidem in duodecima urbe Constantinopolitana regione, nomine Deutero pio secundo, mortis & aetatis aevi, tempore S. Annae, id est, ante aetate, S. Annae sacrum, quomodo, ut Prucopius, auctor Synchro-

nus, lib. 1 de Adulteris cap. 3. auctor, Synchironus, haud citius quam seculo sexto imperator, exstruere, S. Bassiani templum ab imperatore edificatum, elogii, è Synaxario Simoniano nam. 4. hoc transcripti, auctor sub finem affirmat. Verum quid si anticipatione, ac loquantur, usque id faciat, non quod propterea ipsam sacram S. Annae aetate, jam tamen, cum illud edificaretur, exstantem, sed quod propterea lucem, quae hac postea fuit exstructa ac aetate sua exstaret, S. Bassiani templum imperator adificavit? Sane, cum ita, ut apparet, non absurde quae, ita etiam debet è auctor exponi, quod aliquando cum Menologio Basiliani auctore, qui, S. Bassiano fuisse a Marciano templum erectum, locutarissimè, ut jam docui, credit, pugnare foret dicendum, quodque auctores, qui invicem in speciem adversantur, inter se non collidendi, sed, si fieri possit, conciliandi sint. Nec refert, S. Bassianum, cum seculo confectus migrasset ad Domitium, à discipulis suis in caulis, quae ejus nomen præstant, seu potius, ut Graece est, & vix obitum aevi, id est, in praesentis suo tempore, sepultum fuisse, à Menologio Basiliano affirmari.

exstructa, in
quo

21. Esi enim ita hujus auctor, S. Bassianum in illo ipso templo, quod sub hujus Sancti nostri nomine d. Marciano erectum, aetate narratur, hominem insinuat, sicque illud S. Bassiano, in vivis adhuc exsistens, fuisse a Marciano, quod certo esse falsum, exstructum, videntur indicare, haud ita tamen est intelligendum, sed, sufficienter, ut nonnunquam alios, accuratius in scribendo haud adhibitis, S. Bassianum in templo, quod sub ejus nomine Marcianus edificasset, signatum scripsisse esse censendum, non quod S. Bassianus in hoc ipso templo, jam prius fuit, quomodo moveretur, erecto, sed quod eo loco, quo id postea Marcianus exstruxit, terra fuerit mandata; ous etiam, quod, cum primò loco alio fuisse depositus, postea inde ad dictum templum, cum id, quod, ut arbitror, ad monasterium, d. Bassiano aetate conditum, fuerit adjectum, ad amblicum jam fuisse adductum, fuerit translatum. At vero, itaque adhuc fortassis non nemo, si Constantianopolim templum, quod d. S. Bassiano nomen habuit, verè d. Marciano, anno, ut dictum, 457 è vivis sublato, fuerit exstructum, confecturum erit, ut Sanctus, utpote qui post annum 453, ut è supra dictis colligitur, in vivis adhuc exsisteret superstitis, jam inde à secundo ous certo post mortem anno aetate nominis suo sacrum fuerit adeptus. Fecit, sic habet; sed quid tum? Id quidem auctor nostri, ac non seculū 17, quo S. Bassianus floruit, moribus spectatis, incredibile apparet. Tunc enim ne die adhuc post, cum monachi seu aliter ejusqueque statui imitatur, qui fidei vixque credebantur, in vita & post mortem patrant miracula, statim eis honores, Sanctis deserti soliti, assuptionibus multis prae hodie adhibitis, nec juri, quae postea sapientissimè introducta fuerunt, formulis praemissis, deferbantur.

22. Ino verò seculo, ab aetate eodemo haud aetate remotis, cum jam dudum usque Servus Dei non prius, quomodo etiam diligenter fuisse, ac rigide etiam cum consue fuisse discipula, solent tui in Sanctum Albam referendi fuisse indubius, subinde etiam ejus scilicet, ut, qui multis in vita ac postea post mortem inclaraverat miraculis, honorem illam, vix uno aetate post obitum elapsis aetate, statim adepti.

Exstructum
annum ab-
strahit, ho-
munculus.

A *adepi. Sic, ut hic unum saltem è multis, quod offerri possint, rei hujus exemplis testori os oculos poram, S. Petrus morcy, cum anno 1252 ab impia ficia fuisset occisus, anno proximo sequenti multis miraculis illustribus sanctorum Martyrum numero ab Innocentio IV, summo Pontifice, fuit ascriptus. Cum itaque hæc sic habeant, ac S. Hallanus, ut ejus è Synaxario Sirmontiana num. 4. hde transscriptum elogium in fine testatur, infinita & post mortem & in vita, sancte aſto, patrarit miraculo, cuiusmodi, fuisset illi adem suorum, cum uno domitorum alastrore anno excisisset è vivis, 6*

Martena credam, inredibile nemini debet videri. Nec tantum Sanctus, cum breve tantummodo, postquam vitam hanc mortalem cum immortalitatem commutatas, temporis spatium efficit clausum, adeo sacra sibi exstruere, verum etiam sibi, quod celebratum in hac annuatim fuerit, honoratus fuisset videtur. Certè annuum ejus festivitate fuisset saltem ibidem aliquando celebratum, sicut factis super reſonem, quo in Synaxario Sirmontiano ornatur, elagium, quod statim atque S. Basilio templum in Deutera fuisset exstruendum, sui finem narravit, auctore ejus seu festivitate ibidem celebrari, subiungit.

AUCTORE
C. B.

DE S. CERBONIO EP. CONF.

VERONÆ IN ITALIA

SYLLOGE.

B Memoria in Fastis sacris, cultus ecclesiasticus, tempus sedis.

E

FORTE SUB
ECC. V. FENEBR
AUCT. C. B. qui
d. 10. Oct.
Invenitur
hinc Veronæ
cellar,

Uos hoc die Martyrologium Romanum hodiernum annuatim Cerbonius, alterum Populontensem in Hetruria, alterum Veronensem in Venetiarum in Italia domino episcopum. De priori, quod verisimilius altero sit minus antiquus, mox post ostendi, de posteriori namque agimus. Unus hic est è triginta sex antiquissima juxta de notissima civitate Veronenſis præfatus, quos hæc veluti Sanctus veneratur. Nullus quidem ex his præter S. Zenonem, Operi nostro ad xxi Aprilis diem jam inferum, Usuardi Festis sacris, quibus solis olim Romane Ecclesiæ utebatur, invenitur ascriptus; verum, eſſe id ita sit, fuerunt tamen illi omnes triginta sex episcopi, ut illustrissimus Augustinus Valerius, Veronenſis & ipse episcopus, in antiquis ecclesiæ sue Monumentis, apud Venetias anno 1576 in lucem emisit, fol. 1. & seq. ex Veteri Martyrologio eccl. xvi scriptoribus probat, cultu publico è tempore immemorabili gressi; hinc autem, ut fallor, paſſim est scilicet, ut ex istis sanctis triginta sex Episcopis, cum jam horum plures Martyrologio suo, Venetiis ibidem blentis duntaxat post ibidem edito, quæ max memorat, ecclesiæ Veronenſis monumenta vulgare, Galatinus inscripſisset, annuo viginti tres de nominatis S. Cerbonius, qui etiam Cerbonius vocatur invenitur, in Mrl. Rom. hodiernam facine deinde illat.

2. Cur hæc sanbus Veronenſis Episcopus, qui a Martyrologio Romano, Antverpiæ anno 1586 Christophori Plantini typis excuſo, adhuc exſtat, in eodem deſinde Mrl., quod auctum & emendatum Antverpiæ pariter apud Joannem Moretum 1591 prodit, paſcis hiſce verbis Veronæ item Cerbonii episcopi hodie annuatim comparere; ut vel hinc S. Cerbonium, Veronenſem episcopum, certè ante annum 1580 Mrl. Romana non fuisset inscriptum, hanc temerè credi queat, utque praeinde hanc illum

recenter fuisset ascriptum, Costellanus in Nota, ad Martyrologii sui Universali, in quo S. Cerbonium hodie memorat, marginem appoſuit, rectè obſervet. Verum an rectè pariter, non fuisset ab illis, qui S. Cerbonium in Mrl. Rom. hodiernam inscribere, in eorundem ejus diem inſcripſerunt, ibidem adjungit? Id eundem offerre non aſum; eſſe, utique res habet, Galatinus jam auct eodem, quo Mrl. Rom., x Octobris die S. Cerbonium in Mrl. sue commemorat sequentem in modum: Veronæ item sancti Cerbonii episcopi, qui propagandæ disciplinæ Evangelicæ studiosus, sapientia laude clarus, Veronenſi ecclesiæ religioſè adminiſtrata, magna cum ſanctificatione ſanctus quievit in Domino. Adhuc non tantum Veronæ, qui in suo Sanctorum Italici Catalogo Cerbonium reſerſet, ad x Octobris diem pariter id ſede, verum etiam, ad Superas hoc ipſo die illum migrasse, Augustinus Valerius diſtinctè eſſeſſe, huncque deinde in Veronenſibus episcopis tom. 5 Itolæ ſacra ſecutus eſſe Ughellus.

3. Locis, quo, quod dixi, Augustinus Valerius affirmat, fol. 38 apud eum occurrit in S. Cerbonii elogiis ſex, uti ob illo vocatur, Hiſtorie, ſequentibus hiſce verbis concepta: Cerbonius, Veronæ episcopus, vir fuit Evangelicæ disciplinæ propagandæ incredibili studio inflammatus & mirabiliter extirpandis hæreſibus deſtinatus; cum ſapientia eloquentiam ita conjunxit, ut magnam apud univerſum Veronenſem populum præſentia & ſanctitatis ſeriem ſuo tempore fuerit conſecutus. Senio conſtitus obiit ſcæm hinc Octobris, id eſſe, x menſis hujus die, virginitatem ſuam virginitatem deſiderium relinquens. Sepultus fuit in baſilica ſancti Proculi. Iſo ſcripſor, poſtremo laudatur; cum autem antiquum, ex ecclesiæ cothedralis Veronenſis membranæ Martyrologium, in quo triginta ſex ſanctorum Veronenſium nomina reperiri deſcripta, Operis ſui initia laudet, ex eo verſimiliter, quod in Mrl. illa Cerbonii nomen ad x Octobris diem inveniri deſcriptum, die illa

L. 3. obijt

F
x, de appa-
ret, Octobris
die obijt,

andropus,
qui ſancti
ſancti in-
ſcribitur,

AUTORE
C. R.

DE S. CERDIO
obfide Sandum, in Jum dno ejus clogio fua
Mijorio offratit. Utne f. S. Cerbonius d. f.
i Obfide obfide in vafte quoque S. Proelii
prope Feronea cefatello tabulo qd Anaphium
Povinium lib. 4 Antiqui. Feroneufum cap.
3 offratit; cum autem fe habeat, nec mona-
mentum allum, quod odio die Sanli obfide
confinger, repertum; tum ne etiam iffo ritum
hanc murealem cum immortalis cum commutafit,
ex omnib; modo allegorifis fe probante appe-
ret. Proximam et, ut nunc in annam fe po-
tius (hanc enim autemque per confuetudine et
i. in fipitijum, quibus andequoque res, ad
antiquos Feroneufi offratit fpedantes, in-
voluerit fuit, tenebris offratit quis qorat?) in
fendum, quo S. Cerbonius fua obfide fua fe
dem epifcopalem Feroneufum occupatit, inqur-
ritum, aut faltem nec id cerio offratit poffe
offratitum.

*fedem Vene-
tianeſe ann.
ſec. VIII ſeu,
de Ferra-
rini aedif.*

a Ferrarius, qui, quemadmodum jam indicavi, in suo, qui Italiae Scultoris compendiorum, Catalogo S. Ceronium bene fignat, ibidem simul fopposita modo hic retinendum, quo illum exornat, elogium, et elogio, quod super eum Augustinus Viterbo transfcripsit, magnam partem desumpsimus hincque verba coniecit : Ceronius episcopus Veronensis XXXIV S. Annorum, cum eloquentia, doctrinâ et vite probitate præfretus, fulgentissimus est. In Evangelicæ disciplinae propagandâ cupidissimus, sedulus in curâ operum nervit, extinguendisque hæresibus maxime intentus fuit. Cum itaque & doctrinâ & vite Innocentis exemplo ecclesiam suam expurgasset, plurimæ sanctioris reliquisset, ad laborem premium & Idus Octobris evolavit, in æde S. Proculi tumultuosus. Quod hic testatur Ferrario standum hic fit, consisterium erit, ut S. Ceronius, utpote quem hic scripsit S. Annoni, circa annum 780, ut in Opere nostro ad xxiii Maii diem, quo de hoc sancto Veronensi Episcopo actum, ex Ughello in Episcopi Veronensis & Ouphris Panvinio in Antiquis Veronensibus lib. 5, cap. 15 docuimus, & veris subleat, in sedem Veronensem successisset, verbi jam dicta prodet, certo hæc hæc etiam cum jam olim dactum aia Christiana-secularum multum esset provehitum at proin septimum penitus esset elapsum, occurrat.

post E. An-
derson.

3 Versus in *Petroneffus*, quem Ughellus
 rom. 3 Italia sacra, pro Coleman aucto, d.
 col. 678 exhibet, episcoporum etenim col. 696
 proxime ante S. Simplicium, qui, ut ibide
 assertur, circa annum 490 floruit, panitus S.
 Cerebinus; est enim etenim ille a vero tem-
 pore et ordine, quo, qui ante S. Annonem,
 o Ferrario memoratum, sedem Petroneffum oc-
 cupaverunt, episcopi vixisse ac iuribus succe-
 serunt, plus quam abereet, eo ubique fere mo-
 numentorum antiquorum fide deliquitum, in
 episcopus tamen, qui S. Annoni successe-
 rit, plenius est ac magis probatur, quom ut proba-
 bile fore, locum hosce inter proxime etiam pos-
 sit S. Annonem S. Cerebinio, conard ac in dido
 etenim si, positi concedi. Petroneffum quidem,
 qui in hoc proxime ante S. Cerebinio ante U-
 ghellio laetavit, sculo etenim ix ac proxin pos-
 sit. Annonem floruisse, Hieronymus Dolla Corre
 in *Historia Versanensi* part. 1, lib. 4, pag. 197
 et seq. tradit; apud, quic hie a vero (Opere
 nostri rom. 2a Septembris pag. 677 in faabo libi
 Versanensi Episcopo videtur) li scripserit lon-

AVERON
C. B.

illum iussu Totile (Gothorum regis) decollatum una cum Felice diacono (lucis episcopo) sepelivit. Populonium reversus, episcopus ejus creatus. Qui cum aliquot hostibus exceptus apud se, ne à Gothis interficeretur, abscondit. Tordia jubente, Merulis loco ab Urbe septem M. P. distante ferocissimo urso devorandus obijciunt qui à cerva eductus, ubi citato cursu ad sanctum Virum pervenisset, præter morem, cum fame premeretur, demisso capite, pedes erexit illius insubere non sine omnium & regis ipsius admiratione, qui eum statim reveritus dimisit. Cum autem postea advenientes Longobardi omnia sibi obvia vellent, Cerbonius cum suis in livam insulam evadens, cum agitudine capitis, sui mirandum esse intelligens, clericis suis præcepit, ut corpus suum Populonium in sepulchro, quod jam sibi vivens paraverat tumulandum descenderet: quibus si, quod Longobardi regionem occuparent, exculantibus, responderet, non esse, qualis sibi timerent, si, citò corpore delato & sepulchro, statim recederent. Cum itaque obisset vi idus Octobris, clericis iussu exequentibus, cum copiosis imbrarum toto illo maris spatio, quod inter insulam & Populonium est, descenderent, ne gutta quidem navem, in qua sacrum corpus ferebatur, attingit. Eo sepulchro, statimque juxta S. Episcopi præceptum absconditis, illicò Gommars, Longobardorum dux ferocissimus, urbem invadit.

d Populoni-
ens, in quo
suis sepul-
tatur.

3 Ilva insula, in qua S. Cerbonius, cum in eam, gressantibus per Italiam Longobardis, migrasset, obisset à Ferrario hic asseritur, reque etiam ipso, ut jam dixi, obisset, Baudrandus in *Diastorico suo Geographico* sequentem, quam hic pariter transcribo, præbet notitiam: Ilva, insula Italiae Puloenica, Melis & Minio, qui adiacet, eam à Græciæ Italiani vocant, nunc à *Regia Italiae*, à *Rege d'Elle Gallis*, citique in mari Tyrrhenico contra Plumbianam urbem Hetruriae, à qua distat decem miliaribus tantum, ferro abundat, & ejus circuitus est quadraginta miliarium Italicorum, ut ego plures volui, suntque tantum in ea quinque parochie, ultra Argoutum-portum & Portum-longum arces. Ita de insula, in qua S. Cerbonius obiit, laudat Baudrandus; quod etiam ad Populonium seu Populoniens, ubi idem Sanctus osses terra, uti à Ferrario rectè etiam narratur, ex voluntate suo fuit montatus, jam dixi, civitatis hujus, quam S. Cerbonius, dum viveret, episcopi munere gubernavit; ad 1 Septembris diem in historico-critico de S. Regni Commentario num. 3 à Baudrandio etiam, per quem tribus duntaxat à Plumbino, Hetruria ex adverso Ilva insula, ut ex hujus more data notitia docemus, civitate, miliaribus locatur, notitiam jam dedimus, mox addentes, suspicari nos, a vero aberrare tandem geographum, dum Populoni, quam ibidem refert, eversionem eo tempore, quo Bernardus, Caroli Magni nepos, rex Italiae anno 813 inauguratus atque 817 à vivis sublati, in Italia regnavit, accidisse affirmat.

civitate, per
ferrari-
um et mari-
tima

4 Suspicioni onsum dederunt *Annales*, Eginhardi nomine citati fuisse, qui ad annum 809 apud Chisium tom. 2, pag. 255 sic habent: In Tuscia Populonium, civitas magna, à Græcis, qui *Opebuntum* (id est, montium incolæ) vocantur, decepta est. *Orientius* quidem, Populonium à Niceta patris Constantino-
politano, imperatoris Orientis dux, Italia regnum moderante Bernardo, Caroli Magni ne-

pore, ac prout eo temporis spatio, quod ad annum 813 usque ad annum 817 excurrit, excisum fuisse, in *Orbe sacro & profano* part. 2, lib. 3, cap. 43, num. 6 sub finem, scriptoribus aliis et nominibus *Blanco* & *Leandro Alberto* pro se allegatis, posterè affirmat, postea etiam, id à se ibidem demonstratum, confidentissimè nom. 8 pronuntians. Verum, cum nec à *Blanco*, nec à *Leandro Alberto*, nec ab ullis scriptoribus aliis, qui, Populonium à Græcis tum fuisse excisum, scribant, testimonium seu documentum antiquum, è quo res constet, adducitur in medium, qui hanc solè illorum, qui recentiores omnes sunt, auctoritate ne solè insulam pro demonstrata habere *Orientius* potuerit, haud satis perspicua. Crediderit veroprobabiliter, obsequè minus saltem sua documenta seu scriptoria antiquiora auctoritate haud fuisse asseritam. Utinam sit, Populonium quidem sub Bernardo, Italiae rege, seu eo temporis spatio, quod ab anno 813 usque ad annum 817 excurrit, à Græcis fuisse excisum, verosimile haud apparet. Tunc enim hocce iuxta & Francos, qui Populonium, Longobardis ereptum, Pontifici Romano tradiderant, idque sine bello everit haud fuisset, bellum haud exarsit.

5 Fuit quidem eo tempore inter utramque gentem illam lites quædam de limitibus in *Dalmatia* exorta; verum tota illa controversia, ut opod *Pagium* in *Criticis* ad annum 817, num. 12 & seq. videre licet, potest ex mutuo portionum consensu sine ulla sanguinis effusione aut bello fuisse composita; contra autem cum anno 809, quo, qui tum floruit, *Antallam* super dissonum casum, deceptum fuisse à Græcis Populonium, memoria prodit, Francos inter & Græcos, uti idem *Pagius* in *Criticis* ad annum illum num. 9 docet, exarsisse, numerò tum, non autem, Bernardo rege Italiane moderate, Populoni excidium evicisse, dissonum oculo, qui civitatem illam à Græcis deceptam tum fuisse, duntaxat scribit, auctorem hic, ut nonnunquam fieri solet, minus uliquid, quam significatum voluerit, offeruisse, pro admodum verosimili habet. Nec tantum ante annum 813 seu Bernardi, regnare in Italia transi, epocham, veram etiam diu ante annum 809, quo è disitis Populoni excidium verosimillimè evenit, figendum id est, si sit, que *Ocellus* tom. 3 Italia sacra audis col. 703 scribit, sit standum. Hi enim sic habet: Post S. Cerbonii excidium anno 575, ut iustis videbimus, verosimillimè intellegendum Longobardi Populoni intulerant excidium, ut refert idem M. Gregorius lib. 1, epist. 1, opportunè vicinam illam fuisse ecclesiam, cum nec ibi ullus esset sacerdos, qui ibidem, ut supra vidimus, divinum cultum promoveret.

6 Atque, inquit in *Orbe sac. & prof. part. 2, lib. 3, cap. 43, num. 8* *Orientius* supra laudatus, insulam est, excidium tum fuisse à Longobardis Populonium, neque id ex laudata Gregorii Margni epistola colligi poterit; sed solum ex incolis, præsertim sacerdotibus catholicis, ista malè habuit à Longobardis, ut inde evinceretur, neque ullus esset eorum, qui cum gregis gesserit. Propterea sanctus Pontifex Italico episcopo Rulicino mandavit, ut Populoniensem ecclesiam, ea tempestate pastore viduam & sacerdotibus destitutam invictos ordinaretque prochyteros aliosque sacros ministros, qui sacra Christiane Religionis istem populi administrarent.

D

E

sub hoc
insulam,

F

non autem
sub finem
autem per
Longobardos,

A rent. Ita ille, qui deinde, verba, quibus Gregorius Magni epistola, ab Ughello laudata, confiat, transcribit, nihilque ex hisce, quod & Ordinis S. Benedicti & Congregationis S. Monachorum, qui Parisiis anno 1705 S. Gregorii Magni Opera & Vitam tantis quantis edidere, fidei existimasse, in suis in Epistolam item con. 2, col. 500 & seq. Natus hunc adfuerit prodere, pro Populoniensi ecclesia Langobardis attribuenda ac statim post S. Cerbonii excessum seu sub sce. vi statim succedendo posse elici, rectissime concludit.

exciso. Ma.
f. m. ar. p. a.
d. u.

7 At vero, inquit fortasse non nemo, quoniam hic de tempore, quo Populonium fuerit eversum? S. Cerbonii corpus in cathedrali Missina ecclesia sub majore altari in arca marmorea requiescit, Ughellus tom. 3 Italia sacra edis. col. 702 affirmat; cum id autem, non possum putare, & elucere Populoniensi, cum hoc fuit exciso, ad Massanam autem cum sede episcopali fuerit translatum, enimvero, ut, quo tempore civitas illa fuerit eversa, noscitur, non parum ad Institutum nostrum hic scire nemo non videt. Quare, cum Iulianus ille evenerit, nec statim post S. Cerbonii excessum seu sub sce. vi statim, nec vel plane adhuc in Italia Longobardorum regno, vel etiam, ut Colerus, qui Ughelli Italiam sacram auxit, ibidem tom. 3, col. 705 asque ista vade antiquo tradit, anno 800, sed, uti & jam distis verisimilimum apparet, anno 809 evenerit, consellorum fit, ut tum quoque vel certe hanc diu admodum post seculum S. Cerbonii corpus Populonia, ubi id primum in sepulchro, quod Sanctus, dum adhuc esset in vivis, participi, Gregorio Magno testis, iussus fuit, fuerit humatum, ad civitatem Massanam fuerit translatum.

B Nec dubitandum apparet, quin & tempore, quo id factum, S. Cerbonius ibidem in cathedrali ecclesia, quae, ut Ughellus tom. 3 Italia sacra edis. col. 702 docet, sub S. Cerbonii patrocinio existens, sacras ejus exuvias sub altari majore, ut jam dictum, aservaret, scilicet, utrius structura antiqua, ampla est & pulchra, insigni fuerit cultu ecclesiastico gavisus atque etiam gaudere hodieque pergat. Ille porro ad alias etiam ecclesias fide extendit. Florentinam, apud quem, ut jam docui, in Cartheis Hieronymianum apographo S. Cerbonius hodie annuatim, ita deinde in notis suis scribit: Addit M. Corbense ad eadem hujus lateralis memoriam S. Cerbonii, episcopi Populoniensis, qui in nostro & Antverpiensi desideratur; quoniam in ecclesia, majore scilicet Lucensi, ejus usui fuerunt libri nostri, S. Cerbonii memoria celebris fit, & prope urbem Lucam ecclesia S. Cerbonio dicata existit, ponens quam dudum sacrum virginum parthenopaeum fuit, nunc rebusmemoria S. Francisci absterium pendunt. Sanctus itaque non modo Massae, verum etiam, uti ex hisce Florentini verbis nemo non concludit, Luca & in ejus vicinis cultu ecclesiastico efficitur, idque alius etiam testis, ac potissimum Etruria locis fieri, nihilque verosimile facit insigni Viri funditis, ad ipsam Gregoria Magna, ut infra ex ipsius hujus verbis videre licebit, celebrata.

exciso ibi
altique
Italia sacra,

C Neque intra Italia fines, ubi etiam Officia ecclesiastica & Regularibus Congregationibus S. Salvatoris canonice S. Cerbonius quotannis cultus, ecclesiasticus ejus cultus fidei Octobris Tomus V.

continuit. Id est jam ante dicendis praefect. Molanus in suo Ughelli Martyrologio, Lovanii anno 1568 typis excuso, eboracensis altis, quam quibus Sanctus, ab ipsomet Ughello memoratus, celebrare fuit, Cerbonium hodie se emanat; Sancti Cerbonii, episcopi & confessoris; ac deinde ad xvi mensis hujus diem specialis ejus characteribus ita memorat; Sancti Cerbonii, Populoniensis episcopi, cujus reliquias attulit frater Robertus Pifanus; Castellana autem, cum postremam hanc Sancti nostri annuntiationem, quam Molanus ad x Octobris diem, verbi hisce cujus reliquias de amissa, suspeditas, ac deinde, vocibus istis additis, ad xvi mensis ejusdem diem repetit, vidisset, in adjecto ad Martyrologium suum Universale Supplemento pag. 714 movet, ut ad S. Cerbonii, quem ibidem suppeditat, annuntiationem sequentia haec in marginis ascriberent verba: Cujus aliquot reliquias ex Italia aliae fuerunt per Robertum Pifanum, Parisiis S. Marie conueniens, qui illas ecclesiam hujus diu dedit, ubi scilicet ejus celebrare proximo post S. Dionysii Octavam die, quo illas in prima ita Ughelli editione Molanus ex antiqua ecclesia illius Martyrologii extracto seu exemplari, vocabulo nota, quod ibidem post vocem attulit legitur, vocemque NOTER, in un contractas, quod ibidem exstat ac quam legere non poterat, omisso, repetit; quod fecit, ut ab iis, qui Martyrologii illius archetypum hanc viderunt, canonice ille pro monacho acciperetur.

ACTOR
C. B.
ut eorum
in Parisiis
S. Mariae
qui aliquot
ejus reliquias

10 Ita laudat martyrologus, qui, quamvis quo seculo quove anno, quod maxime copere, sacra aliquot, ut memorat, Sancti nostri exuvia ad Parisiensem S. Mariae ecclesiam fuerint allata, hanc addit, solius tenetis prioris sui, quo anno 1568 Lovanii praedit, Ughelli per Molanum editionis, in qua illud ab hoc martyrologo postea Octava S. Dionysii seu xviii Octobris die ascriptum seu repetitum fuit, recte meminist. In posterioribus enim annorum 1573 & 1583 Ughelli per Molanum editionibus S. Cerbonius ad statim x Octobris diem, nulla annala ejus ad xvi sola mentione, sequentibus hisce annuatim verbi: Sancti Cerbonii, episcopi & confessoris Populoniensis, cujus reliquias attulit ad Gallias frater Robertus Pifanus. Porro ex ite, qui, seu hoc seu altera d Castellana memorata Molani annuntiatione decepti, Robertum Pifanum, ecclesia S. Mariae Parisiensi canonice, pro monacho, de Castellana verbi jam ante recitatis ait, accepit, existisse etiam videtur Adrianus Bailletus. Ubi enim, cum Populonium fuisset excisum, fuisset inde S. Cerbonii corpus ablatum ac in Gallias, eorum Religio, nomine Roberto Pifano, pariter, tom. 3 iterum in Octobris col. 354 & 355 S. Cerbonii locum affirmat. Nec tenent Parisiensem istam canonice pro reliquias seu monacho, verum etiam S. Cerbonii reliquias, quarum duntaxat partem in Gallias fuisset delatum, Molanus, utpote antiquum, in qua id canonice, uti & proxime recitatis Castellani verbi apparet, traditur, M. Indubie securus, significare latenter, pro integra Sancti corpore & illa Molani annuntiatione male intellexit perperam accepit videtur.

farrunt al.
lata,

11 Ubi enim, in Galliam Sancti corpus translatum diei, loco mox citato ascriptis, partem hujus in Parisiensi S. Mariae ecclesia existit

F

AVCTORES
C. B.
recluse affe-
ctus, quod
de in mariis
Galliarum
dimissus

existere consuevit, sicut adiungit, in eo etiam, ut appareat, pendens, quod ita, est etiam Parisiense anni, ni salutar, 1703 aut certe, quo laudatus etiam Vitearum totum editis, anni 1704, Kalendarium Spirituale, in quo utroque, S. Cerbonii reliquias Parisi in S. Maria thesauro sacro aservari, ad xxi Obobris diem diserte notatur, in margine ceter, pro dubio tamen, ante id sit verum, a se haberi innotat. Porro, estque habet, restit equidem, S. Cerbonii reliquias, quae Parisi, non verosimiliter hanc eo, contra ac a nonnullis dici solet, Popontio allata, haberi putantur, pariter etiam cultis, quo ibidem Sanctus quotannis gaudet, fundamentum esse, affirmat. Certe S. Cerbonium, qui, quomodocumque Cessellensis verba supra hac transcripsit docet, in Parisiensi S. Maria ecclesiae postulata Officia S. Dionysii seu xvi, quae hanc proximam excepit, Obobris die quotannis colitur, tam etiam in diversis Perisiiensis ecclesiae anno efficit, sicut fecit Parisiense, quod ad manum habet, quodque eo die officium de S. Cerbonio ritu simplici recitandum proponit, Breviarium. Porro, S. Cerbonium in aliis etiam Gallia diocesis ad eundem xvi Obobris diem quotannis coli, laudatus Baileus hanc etiam, etiam affirmat. Ad id quidem, quod hic, pluribus diversarum ecclesiarum Breviariorum adducit, probare hanc vocat, ibidem iuxta et in diversis Perisiiensi non x, quo S. Cerbonius supra adductis Passis sacris inscribitur ut, ut infra docet, obit, sed xvi Obobris die verosimiliter delecto sit, quod cum reliquis ejus, a supra memorato Roberto Pissone, Parisiensi S. Maria ecclesiae donatus, postquam in hanc ritum olim fuerit illata. Ita autem ne forte Florarum nostrum Me., in qua ex xvi Obobris diem signatur Translatio S. Cerbonii episcopi de consensu in Galliam.

S. apud aliquos canonicos Regularis sit,

12 Cuius sit, Sanctum equidem in Gallia cultu hanc modico gaudere, a modo hic adductis scitis superque liquet; est, cum sic habet, ac, ut supra vidimus, Sanctus quoque in Italia a Regularibus Congregationis S. Salvatoris canonicis quotannis colatur, si scilicet modo fuerit non nemo, an hanc ipsos pariter a Regularibus Congregationis Galliarum canonici officiat. Editus est etiam diversis, quibus anno 1648, 1666 & 1718 Sanctorum Proprium, ad canonicorum Regularium Congregationis Galliarum usum, Parisi prodit, ad manum mihi fuit; in illic autem omnibus S. Cerbonius nupsum nominatur, neque, ut officio ecclesiastico vel ad x Obobris vel ad aliam quomocumque anni diem colatur, praescribitur. Antea fors S. Cerbonium Ordini suo hanc adferendum, Regularis Congregationis Galliarum canonici arbitrantur? Verum Sanctus, qui, ad diem, a Regularibus Congregationis S. Salvatoris in Italia canonicis ad x Obobris diem quotannis colitur, diserte in hanc, quod ad manum mihi est, Proprio canonicis Regularis vocatur, ideoque etiam in Regularium Congregationis Windexheimensis canonicorum, quod mihi pariter ad manum est, Proprio sit ad x Obobris diem, quo ebe hunc, diem x & xi S. Joanne Bridlingtoniensis primoque S. Augustini translationis occupantibus, S. Cerbonius colitur. Vestis, an, ut Regulariter posterioris hanc Congregationis canonici Ordini suo S. Cerbonium adferrent, Regularium Congregatio-

nis S. Salvatoris, qui id iam diis sociare, canonicorum exemplo fuerint impositi.

13 Certi in canonicorum Regularium Congregationis Windexheimensis, quod penes nos exstat, Breviarium peragunt, sic, xv aut aliquanto adhuc citius conscripserit, nupsum locum habet Cerbonius; verum, utique habet. Regularibus equidem Congregationis Windexheimensis canonicis daturum adhuc aliarum Congregationum, Lateranensis videlicet & S. Crucis Combricensis, Regularis canonici, utpote non magis, quam qui Congregationis Gallicanae sunt, in suis mihi praesentibus anni 1638 & anni 1648 Sanctorum Propriis S. Cerbonium memorant, hanc suffragantur. Nec, ut oportet, Constantinensi canonici, ut ipsemet Regularis Congregationis S. Salvatoris canonicis, multum istud foret. Esti enim hic in suis Sanctorum Canoniarum Natalibus S. Cerbonium hodie signat, non tamen nec Canoniarum Regularium appellat, nec quidem, quo, canonicum Regularium esset, vel utique insinuat, in suis prout, quo Sanctum exornat, elogio in modum adducit, ut tamen S. Joanne, Bridlingtonensem in Anglia canonicam Regularium, quem hodie quoque cum pluribus aliis Passis sacris celebrat, nupsum hic etiam finis detur, Canonici Regularis nomenclationis diserte distinguit.

est iterum deinde ex-
tigit

canonicas
Regularis
hanc videtur.

14 Et verò nihil usquam invento, quod adspicere sit, qui Canonici Regularis ritum S. Cerbonio attribuunt, neque etiam ipsi Sanctum hanc existisse canonicum Regularium, hanc diffinitur quippe fuerit, qui Corbissacensem Kham in litteraria Anglosaxonia part. 3 Prodrogo de primaria Canoniarum Regularium origine scribit, accensit expendit. Aliquod tamen Sanctus, cum jam S. Regularis, cum quo & Felice in Italia venerat, a Tazila, Gathorum rege, fuisse occisus, Populoni, quo tam fecisset, Domino die ac nocte sine querela in ecclesia bone Mariae semper Virginis sub Florentio episcopo ejusdem civitatis Populoni, qui illo tempore praerat, servasse in sua, de qua & sic firmum institutum, Vetus apud Ughellum tom. 3 Italia sacra, a Cetero antea, col. 705 narratur, verum, est quidem, Cerbonium sub episcopo Florentio aut, si veris, sub profectis hujus moderamine de discipline vitam aliquamdiu exegisse, ita indicatur, nihil tamen omnino, est quo id vel religio emissa vocis vel quidam, unde Canonici Regularis diu quies, regere servet, fuisse illum ecclesias, adiungitur. Nec Cerbonium, quod equidem illum vel Regulam hujusmodi servasse, vel etiam Religione vota nuncupasse, probat hanc quae, canonicis Regularibus recte accensit, est etiam sic, ut in Africa, priusquam ibi crearetur episcopus, sub S. Regali moderamine ad discipline aliquamdiu vixisse credatur. Sed hanc, ut meum de Canonici Regularis ritum, qui S. Cerbonio tribuit, sententiam utique aperire, jam dixisse contentum, ad ea, quae & sic, dicere constitui, jam progredior.

§ II. È Sancti, quæ exstant,
Vitis, quænam edenda;
quæ certa in hac sunt, ab
aliis haud parvis fidei se-
cernuntur, nonnullaque,
in S. Regulo jam discussa,
compendio exhibentur.

Vitis jam prodixi, plurimum adulterata & corrupta, S. Cæronii seu (Carbo enim etiam & Cæronius inter sanctos invenitur) Cæronis Albi, Orientis in Orbe sacro & profano pars 2, lib. 3, cap. 43, nom. 7 profusus, ita deinde profusus: Eius (S. Cæronii aliorum) Vitis adhuc inedita existit in Bibliotheca Vaticana cod. 6451, quam etiam Florantes Martineus fol. 99 sui libri, cui titulus est: ROMA ET ETNICA SACRA. Hanc quoque observari in tabulario Metropolis (Senensis) prodit Ubertus Benevolentius; immo vult, meliorem esse illam, quæ in bibliotheca Vaticana reperitur, cum illa esse Senensis descripta esse videtur. Alim pariter etiam Barocius in Notis ad Martyrologium Romanum die 3 mensis Octobris, eamque præcitat Benevolentius cum notis concordare existimari; ipse vero aliam vulgavit, excerptam ex tabulario ecclesie metropolitane Senensis, fol. 12, signat, nom. 108, quam Ughelli continuatur nuper edidit in Additionibus ad tom. 3 Italia sacre in Populone & Massili. Episcopos. *Ambo Sancti nostri Vitis, quarum præter sectionem, & Barocio memoratam, Orientis hic meminit, in Massi nostri suppletibile literaria etiam servatur. At prior quidem, seu quæ aeternum typis integra fuit vulgata, ex eodem, in quo illam exple, idem Orientis hic alit, codex Vaticanus 6451, posterior vero seu quæ tom. 3 Italia sacre auct. & fol. 703 exstat inferat, è M. Membronense eminentissimi Cardinale Barberini Legendario F. 284 nuncur accepta.*

Tam in hac, quàm in illa, eodem serè, si rem ipsam spectas, narratur. Nec scio, an quidquam notatu ædmodum dignum, quod pariter in duobus hisse lucubrationsibus non legatur, Sancti nostri Vitis, & Barocio memorata, suppediret. Hinc quidem cum neutra ex alteri jam dictis, quarum etiam meminit, Sancti nostri Vitis concordare, Benevolentius, ut verbis max. datus docet Orientis, existimavit; verum et hoc in re superfluum existimari haud quæ, quod, cum lucubratis illa, ipsomet, in cuius Bibliotheca exstat, testante Barocio, & vocibus Vir venerabilis de inchoaretur, ac serè etiam alie hinc undecim, quod & nonnullis etiam S. Cæronii Vitis vocatur, Gregorii Magni Dialog. lib. 3 caput inchoetur, dubitandum præparet, an in illa pariter non legatur serè omnia, quæ in hac, nihil omnino, quod in duobus dictis Sancti nostri Vitis non necesse, complectent, referri inveniantur. Ut sit, cum Vitis quidem, & Barocio memorata, videre habentes haud literas, pluribus de hac vitis, de solis duobus aliis Sancti nostri Vitis, quorum, ut dixi, alteram typis jam vulgavam, alteram M. habemus, sermonem modo insigne-
Octobris Tomat P.

mus, ac in eandem, ad auctoribus anonymis scripturam, ætatem ac fidem inquiramus. Prioram, quæ Nicolai Cotelæ Italia sacra auct. & fol. 703 inferat, fuisse ante Caroli Magni tempora scriptam, Ubertus Benevolentius, ut ipsomet Italia sacra auct. loco max. cit. prodit, existimavit.

17 Ast, an hac à veritate haud deviet opinio, Læpatus in suo apud nos ad 1 Septembris diem historico-critico de S. Regulo Comment. avo. 20 dubitavit, neque verò immerito, in tota enim lucubrations illa nihilominus occurrit, è quo, non fuisse aliquandiu etiam post annum 814, Carolo Magno emortualem, exarant, indubitanter possit concludi. Nec scio, an falsitas possit convinci, qui tam ser. & haud antiquiorum promanentes. Ex verò ita, a quo fuit conscripta, haud parum sistit S. Cæronii ætate fuisse remotum, ipsomet prodit, initio sic scribens: Beatus..... Cæronius, sicut pius Catholici Viri tradiderunt, ex Africa regione oriundus fuit. Venio, etsi sic habere ac præ Vitis illa, quod & de altera habentes inedita (neque enim aliam, quod hanc hic antiquiorem probet, argumentum adducit) esse dicendum, non prius ætam, quam cum jam x. æra Christi. statum esset in causa, in literas fuerit evulgata, ambo tamen non pauca, quæ vel fidem stabilitatem mereretur, vel saltem respicienda, tamquam cerè falsa, non sunt, complectuntur. At non minus quidem, quæ de mirato, quo S. Cæronius, immani visio Tullia Gotharum regis iussu obsessus, evasit illasus, quæ quæ de Sancti in illa, maris Thyrræni insula, quod fuit, Longobardi per Italiam longe locum grossatibus, receperat, è vivis excoffis, solita in conditorio, quod fuit Populati pariter, sepultura, mirrologique hanc comitor memoria produnt, fidem sunt indubitanter meretur.

18 Omnia enim & singula è Gregorii Magni, qui eodem, quo S. Cæronius, ser. fuit, eamque paritè & Venantio Lunellæ episcopo, viro utique sile dignissimo, paritè è ipsius oculis aucteris, sunt deprompte; quod extem ad reliqua, quæ in ipsam Vitis narratur, jam spectat, illa horum auctores paritè ex antiquioribus S. Reguli Adis, paritè ex traditione (neque enim illas quidquam è propria suo ingenio finxisset, suspiciandum reor) accepisse videtur. Ita autem, quod, dum biographiam illorum ætam, qui Vitis jam editam extenuat, de regione, è qua Cæronius oriundus sit, loquitur, credidisse hanc prius Cætholice viros, supra hæc transiretis veris affirmet, quodque deinde, dum de S. Reguli martyrio & sepulchro sermonem instituit, sequentem id faciat in modum: Illo namque in tempore Tullia rex perfidus crudeli examinatione cum satellitibus suis Gothicis Italiam devotabat; beatus vero Regulum, sicut in Digestis suis legitur, captivum extraxit. • sententia. Cæronius verò & Felix sanctissimi episcopi cadaver sit magistri de archiepiscopo missis sepeliverat. Etiam, an Sancti nostri, in qua hæc legatur, Vitis ante Caroli Magni ætatem scripta sit, Læpatus, de jam ingenui, dubitavit, nequa tamen est, quæ hic vocatur Digesta, S. Reguli Adis, ac ex hisse, quæ de sancto ipso Martyre in Sancti nostri, de quo hic loquimur, Vitis alteraque in lucem ætatem ad hæc narratur, haud dubie esse accepto, loco supra cit. sibi habuit persusum.

19 Nec verò apparet absimile, ea pariter, quæ

Hæc aliquæ jam edita, quæ, quævis fuit, ser. & haud antiquior, in nonnullis tantum

Item indubitanter meretur, ac è veri specie

F

•emittit

AUCTORE
C. B.
in nouissima
alibi reco-
ndit, non
nulla etiam,

qua sua de sacrarum litterarum doctrina, per S. Regulum S. Cerbonium traditis huiusque deinde cum illo et assidue discipulis, seu de aliis, quae cum rebus, ad S. Regulum spectantibus, sunt connexa, in ambobus iam dictis Sancti nostri Vitae vel in harum altera narratur, ex antiquioribus S. Reguli Aetia flu, ut et dilite videntur, Digressio esse diuturna; cum autem sic habeat, esse animorum non videtur, cur veri speciem puerum excedere. At quid censendum de illo, quae non ex illis Aetia, sed è sola traditione videtur profecta? Haud unum idemque de hisce omnibus sciendum est iudicium. Quia de S. Cerbonio, cum iam Testis iussu S. Regulus fuisse ocellus, Populonium secutus de eiusdem apud Florentiam, civitatis huius episcopum, exhortatione ac od cathedram Populoniensem, hoc defuncto, promotione memoria in una aut altera è duobus Sancti nostri Vitae procedunt, huc huiusmodi, ut scdm non excedant facilitate ex antiqua ipsiusmet Populoniensis ecclesiae traditione ad posteros promanare possunt; cum autem sic habeat, nec quidem, ut quod non credatur, aliunde occurrat, ea ego non tamen non veluti certo falso rejicienda, verum etiam, si non ut certo vera, scdm ut vero et modum similia reor admittendo: est, quae deinde de S. Cerbonio, apud Vigilium summum Pontificem accusato, adiunctisque eventum hunc proxime progressi ac secuti, in istum duobus Sancti nostri Vitae referantur, prodigiosa adeo sint ac credui difficultas, ut non nisi agerimus apud eruditos, qui vel utrumque trinitas minus etiam severa artem adhibet, scdm indubiorum reor invenirent.

qua scdm
exprobrant,
conspiciuntur.

20 Negot vero hanc ullo modo increti mihi videtur; est enim miracula vel eo solo nomine, quod miracula sint, rejiciendo ac pro fingentis habendo, nuncquam putem, rationi tamen consonum erit, ut miracula, vel ex eo, quod miraculo sint, indubiorum haud credantur, nisi testimonio, quod ad essentiam a curato ac praevidenti viro extorquendum sufficeret, sint sufficiens; credidit autem perquam difficultas, imo prope incredibilis, quae, ut iam insinavi, Sancti nostri apud Vigilium Papam accusationem proxime progressa ac deinde secuta in ambobus S. Cerbonio Vitae narratur, et pluribus confectis miraculis, quae nec in Gregorio Magni Papa, qui tamen alia ad S. Cerbo non spectantia miracula commemorat, nec in ullius alterius scriptoris antiqui testimonio, sed in sola traditione, eaque, ut certum apparet, dantes populi, a vero aberrare possunt solus, sunt fundato. Quare, est quidem, S. Cerbonium, uti in ejus Vita traditur, fuisse apud Vigilium Papam accusatum, Romanque idecirco acceptam fuisse apud hunc nos omni vacam monstrasse, haud diffidetur Fiterum illorum fide inducam in animum, prodigia tamen aliqua, quae eventum illam continet in istum Vitae narratur, facillime a sola fingenti licentia quocumque esse profecta, fide vel utrumque firmo credere haud possum; quam merito autem ita cito comparatus sim, Rudolphus testor vel è solo brevi illarum, quod falsum, compendio intelliget.

Hinc testor
et oculis hic
autem po-
ssunt,

21 S. Cerbonius, episcopus iam solus, cum vita sanctiore Dominum suum opere placeret, angelos, laudes Deo canentes, ante aurorum figmenter audit. Hinc re Dominum soluturum se gratam ratus, primo diebus Dominatels finis, quibus postquam celsis canus auribus ejus

solibus insinare, huiusmodi celebrare coepit; cum autem, hinc finit, fuisse una cum omnibus ecclesiae sua sacerdotibus cibo ac potu refectus, itaque, qui, in jam solis, è locis vicinis ad cathedram ecclesiae, quos Sacer, vel per episcopum suum vel per presbyterum alium celebrando interessent, diebus Dominatels convehant, nullum tunc ibidem, qui Sacer operaretur, sacerdotem invenirentur, quoniam, ob illud, idecirco venerantibus, S. Cerbonius violati suae legi officii apud Vigilium, summum Pontificem, insinuetur, Roman, quo ob hoc per nuntios arcessitur, fuisse confectus, eoque, non uno in via parato miraculo, appellus, Pontifici fessè ante eum asserum, quos, domi loco hinc offerendos, sequi fessè iussit, multitudine fessè, consanguine, ob quam, Roman accites esset, fessè sitatus ac edubus, a Vigilio, cum hic ipse, suis apud Deum precibus id agente Sancto, summo disculo angelos, laudes Deo canentes, audisset, ad diversam suam honorifice dimittitur. Tale est eorum, quae in ambobus Sancti nostri Vitae viz ac ne viz quidem credibilis apparent, compendium; è modo autem, quae in hisce proponuntur, adhuc minus credibilis eruditi, ut quisque facili intelligat, qui casum ambobus Vitae vel perfunctorie dantes ita, quibus ille continetur, locis evolvit.

22 Diffusi omnia tam in illarum altera, tam, è ista sacra cella, ut iam dixi, insinuetur, in istum duobus, haecque inedita, quae, in capite è numero pro more nostro diffusum, edicere modo sumus, nom. 7 è duodecim sequ. explanantur. Nec multum, in jam insinavi, in illis, quae vel dubio proced vere sunt vel certe fessè minime fessè, de Sancto nostro narrandi hinc illa locutiones, si re ipsa sine sola solentia spectetur, indeque diffundunt. Verum, est sic habeat, cum solum, quae in locum haecque haud prodit, praesert altera, quae jam locum asperit, mihi idcirco apparet, quod fessè eque in hac su, vel omnia vel saltem praeterea, quae de Sancto narrat, eo ipso, quo gesta sunt, ordine proponat; quod quoniam veritas sit consonum, quicquid facili deprehendat, qui hunc cum tempore, quo, ut è proxime sequ. ostensor sum, S. Cerbonius ad Populoniensem cathedram fuit promotus, quo deinde Roman ad Vigilium Papam accessit, quo ob usque prodigial evasis illas ac quo denique istam hanc mortalem cum immortalis commutavit, conuoluit. Cum itaque S. Cerbonio Vita, quae jam tyronum beneficio proclit, utrumque etiam praeserendo videtur altera haecque inedita, non illam ad Commemorat huius caelestem recedere, sed hanc etiam, asserit, ubi id congruum arbitror, Annotationibus, publici juri facere est visum, tam ut scdm, è Peptirocho som. 3. hinc in S. Florentio episcopo nom. 3. dantes, liberem, tam ut testor, ite omnium laborationum illarum habiturus copiam, alterum cum altera conferre, suamque hoc modo apud quos de oraque ferre iudicium.

23 Ceterum, ut, qui mihi è praesent praesent, expeditum, modo adhuc quoniam quodam, quibus Sancti Viter, ad crism jam vocat, vel materiam vel occasionem praebent, forent hic distulit; ac prius quidem, cum Arrianorum persecutio, ita edenda Sancti nostri Vita nom. 2. docet, Cerbonium ex Africa exulare coegit, in tempus, quo id factum sit, inquirerem; deinde vero, in Sanctis, cum in Africa

D

E

rationeque,
ad quam re-
te haecque
locutio con-
tinetur, addita,

F

praesentibus
aliqui per
rissus, è
Commenc.
de S. Regula
compendio
hic data è
sanguis.

A *Africa adhuc commoratur, existerit episcopus, & an, quod ad gregem suum, cum ecclesia Africana reddita pars fuisset, non redierit, in culpa suspitionem quae adduci, examinem; verum cum S. Cerebonius ex Africa in Italiam exisset cum S. Regulo migrasset, tres illae quaestiones ad 1 Septembris diem, quo de posteriori hoc Sancto egimus, distulsi jam fuerunt; et ad primum quidem, S. Regulum ac proinde S. Cerebonium vel ipsomet, qui in annum Christi 523 incidit, emortuali Trajansandi, Wandalarum in Africa regis, anno, vel uno alterius proximi praecedentis in exilium abisset, ob rationes, ibidem in Comment. Historico-critico num. 34 & quatuor seq. allegatas, est responsum; quod autem ad duas reliquas spectat, S. Cerebonii Vita, quae, fuisse hanc, priusquam ex Africa fuisset, creatum episcopum, memoria prodit, esse assensuendum, Sanctumque non fecit, et S. Regulum nullius prope noxi ex eo, quod, Africana ecclesia reddita potest, ad gregem suum hanc redierit, existisse rem, dilabide, quae in eodem Commentario num. 40 & quinque seq. in medium adducuntur, ostendunt, cuiusque necesse non sit, ut illi, quae ibidem dicta sunt, hic quidquam addatur, lectorem, eodem expendendi avidum, eo remitto, & ad quaestiones alias, § sequenti distimulandas, me occingo.*

§ III. Cuiam vitae rationi Sanctus in Italia se addixerit; quo tempore cathedram Populonensem ascenderit, quo fuerit Urso à Totila objectus & quo denique è vita migravit.

Sanctus, qui in Italiam appropinquavit, etiam eremiticam ad eam S. Regulo

A *Nunc Sanctus noster vel fuga ex Africa, ita etiam solitaria in Italia vitam socium S. Regulo sese adiunxerat, dulcedandi ansam praebebat Sancti nostri Vito, Commentario huic subdenda. Dum enim de Regulo, und cum SS. Cerebonio & Felice episcopis in Italiam jam appulso, nam, § loquatur, sequentia isthuc addidit verba: Sed dum (S. Regulus) Romuleos contingeret fines, sequentibus à Sociis cepit heremiticum vitam ducere & à Felice simulatum habere; eum ita autem S. Regulus à Sociis suis sese adiunxerat ex vitam eremiticam ducere coepisset erodatur, nec ulla S. Cerebonii, veluti qui tunc ei adhaeserat, mentio instituitur, esse enim verò videtur, cur à non nemine, an cum Sanctus vitam solitaria socium S. Regulo sese adiunxerat, revocari quoad in dubium. Verum in altera Sancti nostri Vita apud Ughellum Italia sacra auct. 704 de S. Regulo huiusque eius sociis SS. Cerebonio & Felice, in Italiam jam appulsi, sequentia leguntur verba: Venientes autem in Romuleis finibus congruum locum sibi vendiderunt, quatenus optimo omnipotenti Deo sequerentur omnibus eremiticam duxerunt vitam; hic autem, vita solitaria in Italia Socios sese S. Regulo adiunxerat SS. Cerebonium & Felicem,*

indicatur, nec quò minus id abs his re etiam ipsa factum existimetur, impedire debet Sancti Vito, Commentario huic subiit: ada.

25 *Esti enim, dum de solitario S. Reguli vita agitur, vixisse hanc ab omnibus seorsum, erudit, siquae à solitaria, quam S. Regulo erudit, vita solitane S. Cerebonium, cuius ibidem non meminit, excludere videatur, ita tamen eius auctor potest, ac proinde, ac cum Vite altera, quae, tam SS. Cerebonium & Felicem, quàm S. Regulum, vitam eremiticam duxisse, docet, in concordiam adducatur, etiam debet censeri locutus, non quod solus S. Regulus vita solitaria sese addiderit, sed quod eremus, in qua id fecit, ab eremitis, in quas secessit SS. Cerebonius & Felix, aliquanto intervallo abfuerit. Maneat itaque tam SS. Felicem & Cerebonium, quàm S. Regulum, vitam eremiticam duxisse. Porro cum haec, statim atque ex Africa exsules, quod à supra dictis hanc diu ante annum 523, Trajansandi Wandalarum regni mortalem, erant, in Italiam essent appulsi, sustulerint constantique usque ad S. Reguli martyrium, anno 542, uti in Historico-critico, quo res, ad Sanctum hunc spectantes, in Opere nostro ad 1 Septembris diem elucidantur, Commentario num. 46 & seq. probatur, probabilitatem innuendum, tenerint, confessorium fuisse, ut Sanctus und cum SS. Regulo & Felice novemdecim circiter annis in solitudine vixisset; quid autem post S. Reguli, quem ipse & S. Felix terra monderant, martyrium egerit, vita edenda num. 4. exponit sequentibus hic verba: Post mortem verò analysitis sui (S. Reguli nunc) cepit beatus Cerebonius omnes populos docere in eisdem partibus commorantes, monens eos, ut in orationibus & vigiliis & ieiuniis & heremofinis consisterent, quemadmodum ipse beatus pontifex (S. Regulus) assuetus erat agere. Revertitur verò populum, qui adhuc gentili errore detinebatur, convertens eos ad fidem rectam & ad unitatem sanctae fidei Catholicae & ut Christum Dei Filium adorarent.*

26 *Verum multum abest, ut Sanctus tantum in his, quae hic narratur, quoniam antea in vita eremitica, temporis spatium posuerit; Sanctus enim, cum jam illa post S. Reguli martyrium, probabilitas, ut mox monui, anno 542 innotendum, gessisset, Populonem, ut Vite edenda referre, sese contulit, ibidemque aliquandiu apud Florentiam, civitatis illius episcopum, commoratus, in locis defuncti locum sibi sufficiens; id autem ante annum 546 evenit, uti à jam ante dicendis intelligitur. Cerebonius, cum ad cathedram Populonensem jam fuisset promotus, Romanum, ut supra vidimus, ad Vigiliam Papam, à quo archiepiscopus fuerat, sese contulit, ibidemque summo isti Pontifici sese locutus; cum autem sic habeat ad Vigiliam Papam ante annum 546, uti apud Pagiolum in Criticis videre licet, Romae hanc existerit, ac tum ex Italia à Justiniano imperatore archiepiscopus Constantinopolim sese contulit, nec amplius Roma ante mortem, quam anno 555, cum in Italiam eandem Constantinopolim rediret, in Sicilia oblit, existerit, confessorium fuisse, ut S. Cerebonius, apud Romam, cum jam esset Populonensis episcopus, Vigilio Papa è jam dictis locutus, ad cathedram illam ante annum 546 fuerit promotus. Porro cum ea, quae Sanctus, priusquam post S. Reguli martyrium fecerat, quae id S. Florentini mortem Populonensem cre-*

AUCTORE
C. B.

annis circiter 19. 166. cum duat,

E

Populonensis episcopus ante circiter 544 creatus

F

*ducent

AUCTORE
C. B.

oretur episcopus, gessisse, in Vita eadem narratur, verosimiliter duorum saltem fere, uti quosque, qui, quo jam dicit, expendent, facili agnoscat, annorum spatium occupant, Cerbonium anno circiter 544. Populoniensem ecclesiam episcopi munere gubernandam suscepisse, verosimile apparet. Nec, uti à jam nunc de Vigilii dicit nemo non colligit, diu admodum post fallum esse potest, ut Sanctus ad summum Pontificem Romanum sese creatus contulerit, ibidemque ei fuerit locutus.

27 Ast cum sit, quo Vigilium inter & Cerbonium gesso, Vita eadem narret, mox insigne, quo Sanctus, Thella iussu arso immani obiectus, ante hoc evasit illisus, prodigium subiungat, eandem id pariter hanc diu post annum 544 evincit? Ita mihi in animam duo, rationemque, cur ita opiner, mox reddam; ast, priusquam id faciam, lobet fallum, Sancto nostro honorificum admodum, quod & d. Gregorio Magno Dialog. lib. 3, cap. xi & in Vita eadem num. 20 & hinc seq. refertur, ipsius sancti hanc Pontificis verba seclari hic ob oculos ponere. *Se istas habent*: Vir quoque vite venerabilis Cerbonius, Populoni episcopus, magnam diebus nostris sanctitatis suae probationem dedit. Nam, cum hospititibus studio valde esset intentus, die quadam transeuntes milites hospitio suscepit, quos Gothis superveniens abscidit, eorumque vitam ab illorum nequitia abscidendo servavit. Quod dum Gothorum regi perdo Thella nuntiatum fuisset, crudeliter immensissime vestitus succensus, hunc ad locum, qui ab octavo huius urbis militario Merula dicitur, ubi tunc ipse cum exercitu sedebat, iussit deduci eumque in spectaculo populi urbis ad devorandum projici. Cumque idem rex perissus in ipso quoque spectaculo confidisset, ad inspicendum mortem Episcopi, magna populi turba confluit. Dimissis itaque urbis ex eum est; qui accessus & concitus Episcoporum petiit; sed subito sine feritatis obitus, deserta cervicē submissaque humiliter capite, lambere Episcopi pedes cepit; uti potenter omnibus dante intelligi, quia erga illum Virum Dei & ferina corda essent hominum de quasi humana beatitudine. Tunc populus, qui ad spectaculum venient mortis, magno clamore versus est in admirationem venerabilis. Tunc ad ejus reversionem eundem rex ipse permoctus est; quippe cum quo supremo iudicio actum erat, ut, qui Deum seque prius in custodienda vita Episcopi noluit, hunc ad mansuetudinem beatum sequeretur.

28 Ita habentes Gregorius, mox etiam ex hisce, qui rei hic narrata praesentis adfuit, tamque seclari cum omni ille populo vidisset, testatur, nonnullis adhuc atque sua exstisse superstities, adfingens; et cum autem rem eandem seu prodigium, quod modo hic transcripsit verbis memoria prodit, eo loco, quo ab octavo huius urbis militario Merula dicitur, ubi tunc ipse (Thella) cum exercitu sedebat, evenisse scribet, ita modum, et tempus, quo illud acciderit, determinari quae, suppleat. Etenim per vocem huius, quo hic in Gregorii verba legitur, orbem Romanum, ubi hic sanctus Pontifex Dialogus suos elocubavit, designari, Benedictionis & Congregationis S. Mauri monachi, qui Peristit anno 1705 Opera illius & Vitam romae quatuor edidit, tom. 4, pag. 201 existimant. Ita porro deinde, quod, cum prodigium illud post S. Reguli martyrium fecit, uti & supra

didit facile colligit, post annum 542 evenisset, nec post hanc unquam Thella, spectavit sit, quo Procopius de bello Gothico tradit, octo dumtaxat Populoni militaris castrametatus fuisset videtur, urbs hac per praefatum vocem huius designari in Gregorii verba hanc quae, Imperator ad 1. Septembris diem in S. Felice episcopo num. 51 esse esset; cum id eum, ut mihi equidem apparet, hanc immerito fecerit, ac Thella, qui Romanum anno 546, uti inter eruditos convenit, obditione cinxit, hanc proci ab urbe ille tunc abserit, enimvero etiam tunc, quod de S. Cerbonio, uti immanis moribus, Thella iubente, obijit huius prodigios sine ulla lusione erepto, Gregorius narret, evenisse, verosimiliter cum supra laudatis Congregationis S. Mauri monachi opinor.

29 Anst, qui opportune ad insitum nostrum scripserit isti loco proxime cit. loquatur. Gregorius, inquam, referens miraculum in S. Cerbonio, Populoni episcopo, factum, tempore quo Thella Gothorum rex Merula octavo ab urbe Roma militario castrametatus, id suis diebus contigit, observat. Thella, qui regnare cepit anno 541, Romam his obditione cinxit & expugnavit, annis videlicet 546 & 549. Prior obdione in annum integrum protraxit, quo tempore Thella non longe ab Urbe distabat. Unde vero propius videtur tunc id accidisse, quod narrat. *(Siquid scilicet hic jam transcripsit verba)* Gregorius. Ita illi. Porro cum Sanctus noster prodigio, quod resti & jam dicitur cum anno 546 conjungunt, ab urbe, cui iubente Thella, devorandus foras obiectus, evaserit illasus, reliquum est, ut, quo deinde in vitiis adhuc superstities egerit ac quo tempore & vitiis hac mortali ad immortalitatem migravit, modo adhuc dispiciamus. Cerbonium, populo sibi suscepto salutis monitis desisse, miri ciborum abstinentia, pite operibus, merumque sanctitatem ac modestiam emississe, itaque ad decipiam aeternam pervenisse, Vita eadem, narrato, in ejus epocham jam lapsissimum, prodigio, nam 23 tradit, mox etiam adiungens, eum cum, cum Longobardis Italiam occupassent, in insulam Iuvam sese recepisset, ibidemque obijit, ac sua ex voluntate Populoni, miraculo etiam, cum eo inde corpus ejus transferretur, in via paratro, in sepulcro, quod ibidem, dum adhuc viveret, sibi pararet, depositum fuisset.

30 Narrat etiam hac eadem supra dicto Dialogorum lib. 3, cap. xi Gregorius Magnus; quare, ut omnia & singula, quo sanctus Pontifex de Cerbonio tradit, ipsius huius verba testari exhibeam, lobet etiam huius illi, priusquam in tempus, quo gesta sunt, inquiram, proponere. De quo etiam Viro (Cerbonio nempe) aliud quoque (Ita proxime post verba, quibus miraculum supra relatum exponit, pergit Gregorius) miraculum, Veniam Lunati episcopo narante, cognovi. In eo namque Populoni ecclesia, cui praerat, sepulcrum sibi preparavit, sed cum Longobardorum gens in Italiam veniens cuncta vastasset, ad Iuvam insulam recessit. Qui ingruente agritudine ad mortem veniens, clericis suis sibi quae obsequiis praeparavit, dicens: In sepulcro meo, quod mihi preparavi Populoni, me ponite. Cui illi eum dicerent: Corpus tuum illuc qualiter reducere possumus, qui à Longobardis teneri loca eadem & ubique eos illic diffondere scimus? Ipse respondit:

D

evase illasus, dicit, astruam in insula Iuvam, & qua sacra, miraculo obijit,

E

ut hic ipsi. met etiam Gregorius. Magni verbi narrato, in via paratro, Populoni cum mandatis, sibi clausus,

ab urbe devorandus, qui, ut ipsius Gregorius Magni per hanc hic refertur,

Thella iussu fuerat vischus, verosimiliter anno 546

A spondit: Reducite me secum, nolite metuere, sed festine sepelire me curate: mox autem, ut sepulchrum fuerit corpus meum, ex eodem loco sub omni festinatione recedite. Desinunt igitur corpus imponere navi, cumque Populonium tendent, collecto in nubibus aere immensa nimis pluvia erupit. Sed ut puerkeret omnibus, cuius Viri corpus navis illa portaret, per illud maris spatium, quod ab Iliis insula usque Populonium duodecim millibus distat, circa utraque navis laeta procellosa valide pluvia descendit, & in navim eandem una pluvia gutta non cecidit. Per venerant itaque ad locum clerici & sepulture tradiderunt corpus Sacerdotis sui. Cujus precepta servantes ad navem sub festinatione reversi sunt. Quam mox ut intrare potuerant, in eundem locum, ubi Vir Domini sepultus fuerat, Longobardorum dux crudelissimus Gummarithi advenit. Ex cuius adventu Virum Dei habuisse spiritum prophetiae claruit, qui ministrorum suorum & sepulture suo loco sub festinatione discedere precepit.

P 31 Longobardus, cum in Italiam anno 568 irrupisset, post Alboini & Clephi regnum suorum interitum sub triginta annis ductibus per annos decem existisse, itaque primo eorumdem ducum progressu quàm maxime Italiam esse depopulatam, Paulus Diaconus de Gestis Longobardorum lib. 2, cap. 32 docet, id eandem cum Barolus haberet perscriptum, simulque crudelissimum Longobardorum ducem, usumque Gummarithi, cuius ad locum, quo S. Cerbonius fuerat sepultus, adventum haud multum fuisse progressum hujus mortem, Gregorius verbi jam ante recit. prole, & aliorum triginta annis ducem amovera existisse, persuasum sibi habere, illam ideam ad horum primordium reducit, in *Annalibus suis* ad annum 573 sic scribens: Dispersis creatis ductibus per diversas Italiae regiones, cum eorum crudelitatis fama percrederet, frequentes erant fiduciam habere neque fuge,.... Inter illos eorum unum cum suis clericis magnus ille confessor Cerbonius, episcopus Populoni, qui Gothorum tempore seculo ipsi obiecti interpreti, modò exaudiente vehementiori Longobardorum feritica in Iliam insulam Tyrreni maris se contulit, ubi & Deo juvante, vixie praefatus finem accepit,.... Mortitur igitur.... primordius ducum Longobardorum incursionibus sanctissimus hic Episcopus. Ita eruditissimus scriptor Iovianus. At recte quidem, ut mihi ob jam dicta apparet, Sancti nostri mortem ad ducem, quos sibi post regem suorum Alboini & Clephi necem Longobardi praestiter, primordius refert; est haec seu decemni, quo Longobardus sub ductibus post Clephi necem fuisse, Paulus Diaconus loco proxime cit. scribit, initium haud recte anno Christi 573 partes innedit.

C 32 Id enim duxisse facti, quod ob anno 568, usque ad Aprilis, ejus secundo die, ad Paulus Diaconus de Gestis Longobardorum lib. 2, cap. 7 docet, Pannoniam Longobardi religere, proinde, horum in Italia regni, quod annus 125 & sex menses tenuisse Alboinum, idem Paulus Diaconus lib. 2, cap. 23 scribit, initium reperit, hincque Clephum, post quem, anno uno & sex menses, uti iterum ex eodem Paulo intelligitur, ob Alboini, cui successit ad, necesse interfectum, sub ductibus Longobardi fuisse, anno 573 interisse, existimet. Verum ab anno 568, ad Aprilis prove-

do, seu & Longobardorum, qui cum occidit, in Italiam ingressi non rependum horum in Italia regni initium, & jam nunc dicendis potest. Tladucis per Longobardos sub Alboino obditio sub anni 569 finem aut sequentis initium, uti & Paulo Diacono de Gestis Longobardorum lib. 2, cap. 25 & seq. nemo non concludat, fuit incerta; cum autem obditio illa, ut idem Paulus ibidem testatur, ultra eret annos duraret, constabatque sit, ut Alboinus, qui, quemadmodum ex Paulo etiam intelligitur, aliquot adhuc post eandem obditioem menses in vivis mansit superstes, ante annum 573, altero Aprilis jam proximo, haud fuerit necatus, atque proinde, si ab anno 568, ad Aprilis provecto, sit & Longobardorum, qui cum occidit, in Italiam ingressi rependum sit horum in Italia regni initium, id Alboinus, non tantum annis tribus mensesque sit, ut Paulus Diaconus loco supra cit. distat docet, sed quinquennio amplius tenuit.

33 Observandum id Sigonius lib. 1 de Regno Italia, & Boecklinus, dum anno 1708 Agnellii Pontificis, & Murotoris deinde Rerum Italicarum Scriptorem, con. 2 recensit, vulgavit, in Prærio, quam dicto Pontifici inferuit, ad Petri Senioris Romanensis episcopi Vitem Dissertatione, hincque, ac & Paulo, quo hic standum, recedere cogentur, Longobardorum in Italiam ingressus epocham & regni, per illas in eodem Italia inchoatis, epocha dilatare. At prior quidem hanc & Mediolano per Longobardos subducta, posterius vero, quod eodem serè recte, & Telenensis obditionis, sub anni 569 finem aut sequentis initium, uti dicti, inchoatis, initio recte repetit. Jam vero, cum res ita habeat, ut anni 573 mensis sit, quos Alboinus in Italia regnasse, Paulus Diaconus loco supra cit. scribit, ab anni 569 sine aut sequentis initio computari ad Julium circiter anni 573, autique mensibus obditioem, post quos Clephum, Alboini successorem, occisum fuisse, Paulus Diaconus de Gestis Longobardorum lib. 2, cap. 32 tradit, ad finem anni 574 delictum, constabatque sit, ut decemni, quo post eandem Clephi sub ductibus Longobardos existisse, idem Paulus ibidem cap. 32 asseruit, initium seu annus primus anno Christi non 573, sed 575 debeat innosci; cum autem sub ducum illorum primordis seu sub decemni, quo dominari sunt, initium Sancti nostri obitus, ut jam supra docui, contigerit, constatarum ulterius sit, ut ita similiter non anno 573, sed anno 575 illigari verofimilitudine debeat.

34 At mihi quidem proterea uni ex illa posterioribus, non autem uni & quatuor prioribus anni horum mensibus illigandis videtur, quod, quemadmodum Gregorius Magnus supra hoc transscriptis verbis docet, Sanctus in infans Ilium, ubi obitus, non fecerit, nisi cum Longobardorum gens tantò in Italia jam vestisset; atque certo tunc, cum jam quozum priores anni 575 menses essent elepsi, obtinuerit locum, ut jam nunc ostendam. Paulus Diaconus de Gestis Longobardorum lib. 2, cap. 32 sic scribit: Per bon, de quibus hic jam egimus, Longobardorum ducem septimo anno ad adventu Alboini & totius gentis, spoliatis ecclesiis, sacculibus interfectis, civitatibus subactis, populisque, qui more legitum exercebant, excludis, exceptis his

AUCTOR
C. B.

E
probat,
anno 575 in-
choanda,

F
uno & post-
rioribus
anni hujus

P
sub ducem,
qui post Cle-
phum Longo-
bardis
praestiter,
anno 568
573,

sed, quem-
admodum
est hic ad-
ducti

AUGUSTINUS
C. B.

regionibus, quae Albano ceperat, Italiam ex nar-
xino parte egressa & Longobardis subiugata est.
Ita Longobardorum historicus; nec ab eo Gre-
gorius Turonensis *Historia Francorum* lib. 4.
cap. 41. et 35. diffinit; sic enim ibi habet:
Alboinus.... Longobardorum rex.... Italiam
cum omni illa Longobardorum gente petiit....
Quam regionem ingressi, maxime per septem
annos pervagantes, spoliatis ecclesiis, faciendo-
bus intericidiis, in suam redigunt potestatem;
Ita autem cum quae sex primis post Longobar-
dorum in Italiam ingressum annis ab Albano
& Clepho, quoniam quae deinde septimo post eun-
dem ingressum anno a doctibus, sub quibus
jam dictis Longobardi cum fuerant, gesta sunt,
Gregorius hic perstringit; ut eum inter &
Paulum Diaconum, qui, Italiam septimo post
Longobardorum in hanc ingressum annu misit
per supra memoratos horum duces vastatam fuisse,
proinde hac transcriptis verbis docet,
quam opinio convalcat.

recepit, O-
doris ac-
pi, ubi,
cum fuisse
aut in in-
sula Iliu,
qui sepe

35 Quapropter, cum sic habeat, et sub A-
prilem anal 575, quo et jam dictis dominari
cepisse duces illi, septimus a Longobardorum
in Italiam ingressum annus completur, consti-
tutum sit, ut, quod de Italia per eosdem duces
subiugata ac vastata Paulus Diaconus &
Gregorius Turonensis praestant, quatuor pri-
oribus dicti anni 575 mensibus fuerit praeteritum,
utque praeterea post hos Sancti nostri in insu-
lam Iliam fecerant, huiusque deinde successus
obitus congerit. Quod si sit, quae Pagius
in Critica ad annum 571, num. 2 scribit,
standum foret, Italiam per Longobardorum duces
vastatam non septimo post horum in regio-
nem illam ingressum anno, seu, ut jam docui,
prioribus quatuor anal 575 mensibus, sed duo-
bus elapserit annis scribit foret signanda; verum
Saxia in suis in Sigonum de Italia regno,
Mediolani anno 1734 recensum, Notis col.
14 & seq. dilucide & solide Pagium ea in re
refellit. Quod cum ita sit, ac proin Italia va-
statio, post quoniam, ut dixi, Sanctus in insulam
Iliam sese recepit, indubie prioribus quatuor
enim 575 mensibus evenisse, non est, cui opi-
nio, quae post hos Sancti in dictam insulam se-
cessum mortemque hunc scientum statuo, & vero
patetur aliena; contra autem verum esse, seu
Sancti mortem, anno 575, ut docui, illigandam,
post quatuor illos menses seu non & post-
erioribus non anni illius mensibus congerisse, pro-
batur etiam ex talia Sancti Vita, in qua eum
hic & Odoaris die obisse differunt sub finem
dicatur, re etiam ipso id cum accidisse appare-
re credendum.

recepit,
vitem sul-
catum ali-
quis jam
m. n. huius di-
xistis.

36 Caterum Sylvanus Reginus Operi suo,
quo Sanctorum Tusciae Vitas, idiomate I-
talica & se conscripsit, sub sec. xvi suum
mugavit, Gregorii Magni Dialog. libri 3 na-
decimum, quod regnum de S. Cerbonio est,
caput, Italiam de se reddidit, ac jam supra sa-
pius laudatum, ad x. Odoaris diem instruit;
reperiri autem in insula Iliu montem, S. Cer-
bonii nominis distans, in Annuatione,
quoniam copuli isti solyale, affirmat, huiusque
Sanctum, cum in insulam illam, grassantibus
per Italiam Longobardis, sese recepisset, soli-
tariam in montis illo vitem aliquandiu du-
xisset, oblique errare credi posse, opinatur. Ne-
que vero hic est motum refragari velim; esti-
cama, id a Sancto statum, aucto omnino quoniam
antiquitatis testimonio probari, Regino tamen

Vita Sancti edito utrumque suffragatur, depre-
sub finem sic habet: Beatus Cerbonius... ad in-
sulam, quae Iliu vocatur... necesse, itaque cum
suis clericis lancham forebat; cum autem sic ha-
beat, et Sanctus & jam dictis x. Odoaris die obie-
rit, & veritate incertis deum pronuntiare non
ausim, qui dixerit solium esse, et sic, cum post annu
575 Aprilis, quo circiter septimus a Longobar-
dorum in Italiam ingressu annus fuit completus,
in insulam Iliam, Italiam post tota per Longobar-
dorum occupata vicinisque etiam Populonio loca
vastatis, fecisset, vitam ibidem solitariam, cui
admodum, uti & supra dictis pronum est colligere,
erat additus, per aliquos menses duxerit, ac tum
denum, cum id fecisset jam decrepita aetatis sen-
tenti, ut initio docui, in Fossis sacris me-
moratur, ac nominatim in Mrl. Romani hodie-
no per hanc, quae etiam, priusquam Comment. huius
finem impleam, huc transcribo, sequentia ver-
ba: Populonii in Tuscia S. Cerbonii, episcopi
& confessoris, qui, ut sanctus Gregorius testis
fert, in vita & morte miraculis clarus.

VITA,

Auctore anonymo,

Ex Bibliotheca Vaticanae Ms.
6453, cum Vita altera,
quae jam prodit a collata.

CAPUT I.

Sanctus traditur S. Regulo e-
rudiendus, ordinatur epis-
copus, ex Africa in Italiam
secedit, Populonii apud S.
Florentium episcopum mo-
ratur, Populonensisque sa-
ctus episcopus apud Ponti-
ficem accusatur.

Tempore, quo Arianæ haeresis in toto mun-
do pulcharet, maximeque apud gentem
Gandalorum, quae Africanam gentem deva-
stabat, quae eandem quasi pro divinitate esco-
lebat, erat beatus Regulus archiepiscopus &
in eadem regione, qui, gratia Sancti Spiritus
afflatus, predicare cepit populum, ut ab he-
resis se liqueficeret, & Christi Dei Filium, qui
est verus Deus, totis visibus coleret; sed,
dum predicationis ejus casu labore defecit, cepit
ipse sanctus Regulus anxie dolere, quoniam
gens illa cotidie famulos Christi lambant. Illis
vero diebus veniens pater beati Cerbonii, cum
videret ipsum Dei sacerdotem miraculis con-
suetum, & suam doctrinam, quae de Domino
Jesu Christo erat, omnibus predicantem, com-
mendavit eum beato Regulo, ut eum doceret
Christi doctrinam, quatenus divini cultus sacra
litteras disceret.

2 Tunc beatus Regulus docuit beatum Cer-
bonium

Dominans
in Africa
Arianæ ha-
resis, S. Cer-
bonius cum
S. Regulo,

* Christum

*de quo hie-
riti fuerit
testatus epi-
scopus
ordatus,*

bonum omnes ficias Scriptura, & efflorescat
eius discipulus e. Sol dum cerneret beatus
R gulus infaniam privitiam heresie, solida
fide, qui succedentes alios bebat, aditit sibi
beato Carbonio & Felice duobus episcopis,
quos ipse faciebat d. pelagi transiit, colore
sibi inuncti, cum tribus presbyteris & duobus
diaconibus aliquos facit commensantes e, mari-
ni fluctibus iter arripuit f. Sol dum alia pelagi
p-mperant, melioris fingit est perturbatus, &
valida sententia contra eos faretur & omnes in
perturbatione desierit, solummodo beatum Ro-
gandum ad petierit, qui erat filius de pietate
Domini sui.

*idcirco in Ro-
mum venit,
Rogandus
quidem iussu
Theodori oc-
cisi,*

¶ Doyracatus est nomen Domini, cui
pari deservit, cui cuncta obediunt, ut
procellas ejus navis fieret gubernante. Cuius o-
mipotentis Deus statim preces audivit, mare
vero pacificum extitit, & suos Servos quietos abire
precepit g. Sed dum Romulorum contingeret
finis, sequitatus a Sociis cepit hereticum
vicem ducere h & a Felice simulatum habere i;
qui dum huc pergeret & miles in eodem loco
quies fieret, i, quibusdam relictum est Theodori
periculo regi, qui misit suos executores, & pre-
cepit, ut ad eum pergeret, & si contemneret
r, capitalem subiret sententiam. Cuius mox
dabii verba complerunt i. Sol beatus Carbonius
& Felix ejus corpusculum fipulaturae tradide-
runt k.

*Populorum
se confert,*

¶ Post mortem vero antistitis sui cepit beatus
Carbonius omnes populos docere in eadem
paribus commorantes, monens eos, ut in ora-
tionibus & vigiliis & jeuniis & elemosinis
confisterent, quoniam modum ipse beatus ponti-
fex alius erat agere. Baptizabat vero popu-
lum, qui adhuc gentili errore detinebatur, con-
vertens eos ad fidem rectam & ad unitatem fan-
ctæ fidei Catholice, & ut Christum Dei Filium
adorarent. His ita gestis, pervenit beatus Car-
bonius in Populensem civitatem, in qua erat
ecclesia beati Dei Genitricis Mariæ, ubi erat
venerabilis Florentius episcopus ejus civitatis l,
omnis Dominum die & nocte cum omni de-
votione.

*apud Flo-
rentiam epi-
scopus ab-
quandam
evangeliza-
tor,*

¶ Venerabilis autem Florentius episcopus, ut
vidit beatum Carbonium, gaudens est gaudio ma-
gno, & suscepit eum cum omni amore & ho-
nore, commorantes in finem usque dum viveret
episcopus, servientes Domino cum omni sincer-
tate & simplicitate cordis; & omnis populus
gaudio repletus est, quia jam audierant de illo
magna malique mirabilia. Contigit autem in il-
lis diebus, ut beatus Florentius dormitionem
acciperet in Domino, cuius animam beatus Car-
bonius ab angelis usque ad celum vidit deferri.
Congregati vero sunt eives & clerici Populoni-
ensis civitatis in unum dicentes: Tu eris no-
ster pastor, quia scimus a Domino te huc di-
rectum, ut regas populum nostrum.

*in huius do-
mum hie-
riti fuerit
testatus,*

¶ Beatus vero Carbonius huc audiens dicebat,
non se esse dignum huius operi suscipi, sacerdos
vero unus cum omni populo exspectant clamare
ac dicere: Cognoscimus te, Pastor sancte, Domino
dignum esse & Spiritu Sancto repleti, & sol-
licitationi præsistentiam habere, & pro hac cau-
sa valde nobis necessarius es, ut sis plebi no-
stræ rector & doctor & emendator * apud Do-
minum. Beatus vero Carbonius corpi se circu-
fere proclamaus, se esse indignum. Populus
vero una cum clero sua voce dixerunt: si tu

nolueris nos miseris solo tua protectione habere
& nolueris nosse pastor esse, requirit Deus
animas nostras de manu tua. Cum vero beatus
Carbonius hac audisset, statim accepit ecclesiam
episcopalem, & ibi multo tempore populum gu-
bernavit usque ad diem mortis sue m.

¶ Tantiæ namque illi Deus gratiam, dum
adhuc viveret, concessit, ut ab hora, quâ an-
geli Missam canebant, ipse meretur suis auri-
bus audire: hora verò, quâ huc accubaret,
primo hora Dominici diei erat n: ex hac autem
consuetudine accepta beatus Carbonius semper
Dominico die in episcopo suo primo nuncio
dici Missam super altare sanctæ Dei Genitricis
Mariæ canebat, & clerici, qui cum eo erant,
canerent in amorem sanctæ Dei Genitricis fa-
cere precipiebant. Populus verò, qui in villis
habebat, ad ecclesiam illam sic maturius ve-
nire nequibat. Cūque jam sol occasus esset,
populus ex villis convectus, ut Missa & bene-
dictionem acciperet; sed minime poterat, quia
beatus Carbonius cum aliis sacerdotibus cibo
jam repleti erant o. Quod cum populus huc au-
dieret, indignatus valde dicebat: Quid est hoc,
quod noster Gubernator agit, qui Missam pri-
mā aurori diei emittit, & tam ipse, quæ de
sacerdotes sui panem & vinum pro caritate su-
munt?

¶ Murmur ita populi inter se excitantes,
omnes unanimiter ad accusandum beatum Car-
bonium ad Papam Vigilium perreperunt p. Sab-
bato verò die ad vesperum, ut mos erat, ipse
apostolicus ad ecclesiam beati Petri Apostoli ve-
nerat. Ibi itaque Populoniensis populus, qui
parochiani erant beati Carbonii, postulerunt
se ad pedes domini Apostolici dicentes: Misere
nostræ, beate & sanctissime pater, quia E-
piscopus, quem nos habemus, non nobis Chris-
tianitatem observat secundum suam minister-
ium; quoniam die Dominico primo diluculo
Missam emittit, & ipse & sacerdos sui omnes
quasi pro caritate cibum sumunt. Quando au-
tem nos, qui longe constituti, jam sole orto
ad ipsam matrem ecclesiam venimus, nullus è
sacerdotibus nobis Missam canit.

¶ Papa verò Vigilium hoc audiens repletus
est furore magno super beatum Carbonium, mi-
nistrique confestim legatos suos ad illum dicens:
Ite & dicite Carbonio episcopo Populoniensi ex
auctoritate beati Petri Apostoli principis Apo-
stolorum, & sanctorum Canonum, & mea,
ut cum summa festinatione huc ante me veniat,
ut inquiram, si verum est, quod filii illius
ecclesie dicunt, an non; quia, si ita est, mag-
nam heresim q mittit in populo. Legati ve-
rum cum summa festinatione ad eum pergit, &
sicut Papa Vigilium illis preceperat, nuntiave-
runt. Erat autem dies Sabbati, quando nuntii
ad eum perreperunt.

¶ Beatus ergo Carbonius cum magno do-
lore ipsos legatos recepit & dixit: Hodie non
preparatus sum, ut crastino die in servitio do-
mini Papæ, sicut precepit, venissem: erat
namque Dominicus dies, quando iter arripere
debebam. Tunc mutato tempore surgens ipse
& sacerdos sui ad laudes Deo canendas, dixit
diacono suo: Frater, cui & vide, si adhuc
juxta consuetudinem nostram tempus est Missæ
canere: ille vero foris exiens & intus reversus
esset dicens: Dominus sancte, aurores * est
juxta vestram consuetudinem Missa canendi.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. A. A. A.

A. ANTO-
M 1360.

Beatus verò Cerbonius preparavit se Missis canere super altare beate Mariæ & benedictionem pro civitate & cum omnibus clericis suis, sicut erat usus, accepit. Tunc dixit beatus Cerbonius ad legatos illos: Fratres in amore Dei & beate Genitricis Mariæ Virginis refectionem facite nobiscum, sicut & nos facimus. Illi respondentes dixerunt: Non sumus vos heretici s; neque manducum Domini transgredi volumus, sicut tu facis, qui in die Dominico primo disculo Missam canis, & quasi pro civitate pacem & potum accipis.

ANNOTATA.

a *Exstat hoc tom. 3 Italia Sacra aucta col. 703 & seq. f. 149. Ad Commentarium primum § 2.*

b *Ad 1 Septembris diem, quo S. Regularis martyr Mrl. Romano hosterno exstus instruit, historico-criticum de sancto istius Africano Episcopo Comment. sequimur; in hoc autem, qua ratione et Archiepiscopi titulus, quem nemo ex profanis Africana ecclesia umquam gessit, hic et attribuitur aut quod attribuit, num. 39 & seq. exponitur.*

c *Que de S. Cerbonio, in S. Reguli disciplinam data & per hanc instructa, hic narratur, in Vita edita, promissa, qui nihil, quod non caribet alteri martyri conveniat, completitur, Prologo, paucisque tantummodo adhuc, quibus S. Cerbonium ex Africa oriundum docemus, adjectis verbis, sequentem redduntur in modum: Ab ipso . . . pacifice suo tempore parentes ejus (Cerbonii nimirum) beato Regulo archiepiscopo eam commendaverant, ut ad ipso sacris doctrinis imbueretur. Beatus igitur Regulus hac omni alacritate cum suscipiens totius veritatem Christiane Religionis tristicium illum inferebat.*

d *Episcopi pariter titulo hic memoratum, de quo etiam ad 1 Septembris diem jam egimus, S. Felicem Vita edita distinguit; est tam haec, quam S. Cerbonium a S. Regulo fuisse ordinatum, non adiungit.*

e *Ex huius numero existisse SS. Iustum & Clementem, de quibus ad 4 Junii, itemque S. Othavianum, de quo ad 2 Septembris diem jam egimus, nonnulli contendunt; verum historico-criticum, quem ad lit. b laudavi, de S. Regulo Comment. num. 45 videtur. Vita edita S. Cerbonii S. Regulo non alios, quam Cerbonium & Felicem, Socios adiungit.*

f *Quandocumque probabilis id fassum, in maxime laudato de S. Regulo Comment. historico-critico num. 34 & quatuor seq. ostenditur.*

g *Vita edita, S. Regulam manifeste in tempore imperterritum, non dicit, nec quod de solo eodem S. Regulo Dominum deprecari hic refertur, Sancti isti magis, quam SS. Cerbonio & Felici, attribuit. Ea, qua huc spectant, ejus verba: Subito flarescit contra eos fere temporis usque adeo, ut in perturbatione barri ommes pervenirent. Tunc beatus Regulus unum eam beato Cerbonio & Felice Dominum deprecari fuit Conditionem, ut eorum navis inter tremulas undas foret gubernator, & Haos servos exules ab illo aquarum impetu libere dignaretur. Quorum voces omniopos Deus subito plus precibus exaudivit; sicque mare pacificum existit, ut & ventorum claudibus minime perturbaretur.*

h *Solum S. Regulam, postquam una cum SS. Cerbonio & Felice in Italiam esset appulsus, eremiticum ibidem ritum duxisse, videtur hic indicari; verum qui hic vita Sancti nostri locum eam jam antea edita ejus Vita, in qua tam SS. Cerbonio & Felici, quam S. Regulari, id ibidem tom. ferisse traduntur, in concordiam quare adduci, in Comment. prae. num. 24 & seq. exponitur.*

i *Id anno 542, probabilis contigisse, apud nos in historico-critico de S. Regulo Comment. plur. semel jam laudato num. 46 & bina seq. probatur.*

k *In Vita jam edita legitur: Cerbonium verò & Felicem, sanctissimi episcopi, eadem sui magistri & archiepiscopi minime sequebantur, itaque forsitan alioquin ad miracula, qua S. Regulari mortem ac sepulchrum comitatu fuisse in Sancti hujus Historia, apud nos Historico-critico de eodem Sancto Commentario, longioribus digressionibus interpretationibusque resiliis, inserta, narratur; verum quoniam parvam fidem miracula illa merentur, ut lit. qua in Comment. ista num. 23 & seq. allegatur, intelligat.*

l *Com Florentius hic memoratur, de quo laet Sanctus ad xv Maii diem etiam apud nos jam est, Papaliniensis ecclesia, aut ex hoc Vita Sancti nostri loco constat, ante S. Cerbonium profectis, liquet sane ab Ughello tom. 3 Italia Sacra in Massa-Papalonia episcopi perperam asseruari, nullum omnino, qui in Papalonia Massique sede floruit, ante S. Cerbonem occurrere; verum, eam id scripserit ille litteris mandabat, & Sancti nostri Vita, quorum alteram hic domus, alteram Coetus Italia Sacra Ughelli adjunxit, neutra adhaec & ceteris in locum fuerat prolata.*

m *Cum Sanctus, uti in Comment. prae. monstravi, verosimiliter anno 575, postquam jam ab anno circiter 544 ecclesia Papaliniensis profuisset episcopus, ad Superos migravit, hanc fide multo tempore, ut hic traditur, gubernavit.*

n *Vita jam edita hic pro Missam habet ruinam; est Vita ejusdem exemplar, quod penes nos exstat, quodque, ut in Comment. prae. num. 15 jam monui, & M. membranaceo eminentissimi Cardinalis Barberini Legendario F. 284 notatur acceptum, etiam habet Missam, eoque verbis, quibus, & S. Cerbonio angelos, Missam eamantes, fuisse auditos, ait, mox jungat, in initio dici auctore die Dominico in ecclesiis has laudes attentionis semper audiebant, haud dubie preces, qua, dum incruentum Missae Sacrificium Domino offerretur, recitant in Dei honorem ac laudem solent, per Missam hic & in Vita, quam edimus, & in alio exemplari intelliguntur. App. est id ita sit, mihi tamen verosimile haud apparet, a Sancto angelos preces hujusmodi, Dei laudibus repletos, quales sunt v.g. hymni Gloria in excelsis Deo, alterque, qui triumphalis & a voce 3-ty, Latini Sanctus, nec in eo repetita trifligias etiam non incipit vocatur, eamantes, diebus Dominicis singulis sub evocari fuisse auditos. Quos quidem, Soudos nonnullis ad nominata (Opera nostri tom. 3 Septembris in S. Michaele & omnibus Angelis num. 522 videtur) S. Nicolaum Velestinum tanto angelica fuisse recreatos fuisse, a scriptoribus, fide etiam dignissimis, refert; verum, id frequentissime S. Cerbonio accidisse, sola fide scriptoris,*

A rie, qui rem, dacentis omplis ante ab ate-
te sue remanet, & valgi contumeliose traditio-
ne ferit, morque atiam miraculo microscu-
tisque alio vnde antiquo accensum, in oam-
nam que vel utemque firmiter inducet?

O Ite cum Christi fidelitas, cura sua com-
missa, episcopi S. Carbonium, ereditu est op-
pido difficile. Eum quidem o nimia kno-
tatis debilitate excusare h ita edito videtur; ve-
rùm, cum Sordius ad annum usque 375, ut
lu Carment. pravo num. 33 docui, vitam
præcæteris, ingit. que hie narratur, vero-
similis, uti, que in eodem Comment. non. 16
dicit, fuisse, anno circiter 345 egerit, tum
multo quingentesimo major, nisi eum ad nova-
genta annorum ætatem pervenisse ad-
straxerit, existisse non potest. Uter sit, ve-
quid, eum ipse diffam ante auroram celebra-
bat, & sacerdotibus suis nullum, qui Sacris fe-
riat operaretur, reliquisset ieiunium, omnesque
ed civitatem, id est, ad communem, que in
mutua choriatu indicium sunt oim o fideli-
bus subebat, rebellionem coegisset?

P Populoscapes et omnes Romam, quò
apud Vigiliam Papam occurrere S. Carbonium,
præcepisset, ab omni veri specie obbarret.

Q Vocato illoque intelligi hie videtur, non
opinio Ecclesie doctrina, sed proxia Ecclesie
præxi, quod illam ante auroram solique or-
cum (Labbium non. 1 Concil. col. 360 & quo-
curat fegg. videtur) celebrare nefas erat, con-
traria.

T Id est, postum in mutua choriatu refi-
sionem.

S ita etiam, improprie loquendo, sublate
venerunt, qui, quomodo quidem errorem cum
permatum, ut hæretici forent, haud tunc-
cor, horum tamen iusser Ecclesie præcepta con-
suetudine infringunt.

CAPUT II.

**Sanctus Romam cum legatis
proficiscitur, in via patrat
miracula, Pontifici se si-
sit ac satisfacit, Populo-
num redit, prodigiose ab
urso evadit illesus, in in-
sulam Ilvam secedit, ibi-
demque mortuus Populo-
num ad tumulum effertur.**

**Corbentus,
Romam con-
ducit, in via
Popa lega-
tis,**

Tunc arripentes iter, ut Romam pergerent,
cum pervenissent trans fluvium Corinam,
ubi vocatur Salinas o, crepit magna fitis illos
legatos detinere & dicebant ad beatum Carbo-
nium: Pater sancte, magnam sitim habemus,
indica nobis aquam, ut bibere valeamus. Re-
spondit beatus Carbonius: Credite mihi, fra-
tres, quia in isto loco aquam minime scimus
præter sitim mare. Illi autem pergentes usque
ad dimidium miliarium, sitis magis eos pre-
gravabat, ita ut nullus eorum staret super pe-
dibus suis.

Obobit Tomus V.

dos suos & & dicebant ad beatum Carbonium:
Pater sancte, adjuva nos, quia perdestitit
expiramus.

12 Beatus Pater dixit ad illos: Fratres,
quare non me audistis, ut properet amorem Dei
caritatem nobiscum faceretis, & nolistis acce-
pere ebum & potum? Rogo ergo Dominum
meum pro vobis, aliud nescio, quod faciam.
Cum beatus Carbonius pro eis oraret, videns
dum cervas ante se præcurrentes, dicebat illis:
Precipio vobis in nomine Domini mei Jesu
Christi, ut non sit vobis licentia cundi, donec
me expectetis, & statim steterunt. Tunc re-
prehendit vasculum suum & perrexit ad illas
& lacte plenum vasculum misit ex illis, &
cum hoc fecisset, abolvit eas dicens: Licentia
habetis Domini mei Jesu Christi pergradi
ubiqueque vultis & Roverlus est autem ad il-
los legatos, qui secum erant, & invenit eos
utrumque mortuos iacentes præ nimia sitiante
sitis, & dedit eis hie bibere, & refocillati sunt
& robusti sanati.

13 Deinde simul pergentes leniter, quò er-
perunt, transivisse duobus diebus, dixit
dicens suis beato Carbonio: Domine pater, tu
ad dominum Papam Romanum pergis: quod
munus illi offerre habes pro benedictione da
ecclesie nostre? Timco, si ad illam vacuus ve-
neris, ne furor illius plus, quam modò est,
super te exardescat. Beatus autem Carbonius
dixit: Noli mihi multum molestus esse, Deus
meus, in quem spero, dabit mihi, quod ad
ipsum Papam pro benedictione conferam. Inde
intersequens Romam pervenient, tres viri fe-
brum vexationem habentes beato Carbonio ob-
viam venerunt & benedictionem petierunt.

14 Beatus autem Carbonius signaculum san-
ctæ Crucis super eos faciens protulit se in
oratione dicens: Domine Jesu Christe, qui es
trinus & unus, supplicior ego indignus rogo
misericordiam tuam, ut istos infirmos ab infir-
mitate eorum liberare digneris, quia tu es Deus
omnipotens Salvator & Creator, qui peccata di-
mittis & omnibus infirmitatibus modicam tuam
misericordiam concedis; & statim illi facti sunt
d. Videntes autem illi legati, qui ab Apostoli-
co fuerant missi, mirabilia, que per cum Do-
minus fecit, extimuerunt valde & inter se di-
cebant: si iste Episcopus Vir Dei electus non
fuisse, non potuisset tanta miracula facere.

15 Pervenientes autem ad valem & descen-
derunt de monte, qui nuncupatur Gradus, &
venerunt in Prætorium Neronis e, ubi ipsi legati
licentiam acceperunt a beato Carbonio, ut ejus
adventum domino Papæ notam facerent. Cum-
que prædicti legati ad Dominum Papam reversi
fuissent, corperunt ei narrare miracula, quæ
beatus Carbonius in itinere fecerat. Timor ve-
rò magnas apprehendit summum Pontificem,
statimque convocans ordinavit omnem eorum
suum, qui cum illo erat, cum placitis & do-
matibus & incenso, & cum Lectariis & Phil-
modis venit ei obviam ad gradus beati Petri
Apostoli.

16 Beatus autem Carbonius dum per Præ-
torium Neronis iter carperet, vidit aves copiosas
& multas, quæ vocantur Anseres, iuxta morem
suum congregatas, & sicut signaculus Crucis
contra eas dicens: Non habentis licentiam Do-
mini mei Jesu Christi, ut volutis in aliquam
locum, donec veneritis motum in præsentia do-

N A

**A. ANO-
NYMO.**

*pro his, qui
expirant, &
quæ fac-
currit.*

E
*erant in
dum mun-
dum fide-
lium, &
vixit.*

*pro his, qui
expirant, &
quæ fac-
currit.*

F
*Romanus ap-
posuit, Pen-
savit, & quo
beatus Car-
bonius suscipit.*

*etiam multi-
tudine asse-
rum, dum
locus ei esse
vixit, se
sistit.*

quæ

mini Papa: Illa vero hae audientes venerunt
prope eum, & ille cum ipso herulo eis dixit
utique ad gradus beati Petri Apostoli, ubi
dominus Papa obivum venit, distique et beatus
Cerberius: Ecce, Pater, munera parva,
que vobis de ecclesia nostra adduximus. At
vero Papa magnas ei gratias egit. Tunc beatus
Cerberius contra Iesus aures figuraculum finit
Cruis fecit & abolivit eis dicens: Ex Iulione
Domini mei Jesu Christi vobis precipio, ut
voluntis, ubicumque volueritis. Tunc cooperit
ipse voluit: in aene & abierunt f.

f
causaturque
et quia de
causa est effectus
et effectus

8

Missam omnis, & statim pro benedictione & exortatione ponere & potum accipere g; cum autem ipsi ad matronam ecclesiam jam sole orto veniant, abstinentem ibi presbyterum non inveniant, qui eis Missam canere possit. Mirum ita mihi citi, non deinde, quod pulchrum obsequium exhibetur.

elidem Pres-
sionel, impo-
sitione à Ideo
in ejus fa-
vorem
* *Inductione*

18 Respondens beatus Cernobius dixit: Domine Pater, potens est Deus offendere miracula sua, quia voluerit: sed tuus ego, in quantum precebo, vobis do confitium. Hodie Sabothum est: exoror vos, ut in hac nocte timor oremus et non negligamus Dominum deprecari: si flexit antequam a vobis seceperet, sine permissu, qualiter ego agam scia. In ipsa igitur nocte orationibus vocati non cessaverunt, usque dum tempus matutinum advenit. Tunc beatus Cernobius ad dominum Papam dixit: Surge, Pater, et carnis, quia hora resurrectionis imminet. Cumque matutina Laudes fuissent finitæ, beatus Cernobius dixit diacono suo: Vade et propeius eminus, si advenit hora nostra, ut mos est, Missam canendi. Reverfus est dicens: Pater finitæ, hora est, quia jam aurora vesit.

C
miraculo, fa-
stiofo, Pe-
pale, que-
re, que-

19 Tunc bonus Carbonius vocat dominum Apollonium ad se et apprehendit dexteram meam eius, et pedem suum dexteram similiter super suum poni fecit, quasi ad signum fuisse Crucis cum tenere desulset, et dixit ei: Pater, aspice in ecelum. Tunc ipsi pariter ambo nodantes Angulos in ecelum canere. *Beatus* ita A., dicens: Gloria in excelsis Deo. *R.* *Item* itaque Papa dicit ad beatum Carbonium: Vere feci, quia Spiritus Sancti gratia in te habuit, quia Dominus revelavit tibi secreta sua, ego autem, dum adivoxi, in ecclesia beati Petri Apollonium principis, ubi cultus sum, et imitator et secundum tuum exemplum faciens, et flocciores multi posui, qui hanc doctrinam retineant. *Beatus* vero Carbonius, licentia accedens ab Apollonio, restitit Persepolim I.

*facilis ex-
citare proci-
pue ho-
stilitates
estulget.*
* succollent

10 Ab illo ergo die quoties ad illum Vir-
finitas veniebat, de sua sede Papi se elevebat
& veniebat contra eum, quod & fecit con-
tinuis diebus vite ejus, & post eorum obitum
omnes decedentes ejus, qui apostolico ordine
functi sunt, ipsum exemplum decedunt usque
hodie cum die: nam consuetudo Apostolorum

Ecclesie Romane non est, ut propter regem vel alium pontificem se levet, sed tantum Pius valentis ecclesie episcopo assurgat. Vir magis Domini Carbonius ante sanctissimis exiit, de quo beatus Pater Gregorius in Dialogo suo I acrimosum protulit dicens, quia cum eodem Vir sanctus hospitalitatis studio valde effectus intentus, quodam die transiens milites hospicio suscepit, quos Gothicis superveniens abscindit, eorumque vitam abunde servavit ab illorum nequitia.

D

21 Quod dum Gohorum regi periculo To-
tie nuntium fuisset, crudeliter inhumaniter
refania succensit, hunc ad locum, qui octavo
urbis milliario Merolis n dicitur, ubi tunc
ipse cum exercitu sedebat, deduct, eumque in
speculato populi urbi ad devorandum protexit
et quod idem rex periturus in ipso quoque spe-
ctaculo confestim ad aspicendum munus Episcopi,
magis turba confluit. Tunc Episcopus
deductus est in medio, neque ad eum morum
inhumanitatis urbis exquisitis, qui dum huma-
na membra crudeliter carperet, fevi regis
animus frivore.

deverendus
fuerat ob-
scuro, evadit
illud.

22 Dimissis itaque urbus ex cauet est, & concitus Episcopum petit; sed subito quo festinus obitus deflata service fimbriae humiliter coepit, corpi lambere pedes Episcopi, ut posterior omnibus danteur intelligi, quia erga illum Virum Dei ferina corda essent hominum & quasi humana beatissim. Tunc populus, qui ad spectandum mortis venerat, magno clamore versus est in admirationem venerabilis. Tunc ad eius reverentiam colendum rex ipse permotus est; quippe cum quo supremo iudicio aliam fuerat, ut, qui Deum fecit prius in custodienda vita Episcopi noluit, silentia ad manifestandum beatum sequeretur a. Cuius rei testes sunt, qui tunc praesentes adhuc nonnulli supersunt, etiamque cum omni illic populo se rapisse referunt.

E

23 Sanctus igitur Cerbonius, in fide recta
perseverans, omni populo monita predicabat fa-
luis: erat namque miles altissime, piis opo-
ribus pollens, suavis & modestus tam clero,
quam populo, usque ad decrepitem aetatem per-
tingens p. Sed cum gens Longobardorum tota
halla: fines pernoceperat, ad insulam Hythum
perfugit, ibique usque ad diem obitus sui per-
manuit q. In ea sententia Populoni ecclesia, cui
praerat, dum adhuc viveret, sepulcrum sibi
praeparavit, qui irruente aggritudine ad mortem
veniens, clericis suis sibiq. obsequentiis pre-
cepit dicere: in sepulcro meo, quod mihi Po-
pilonii curavi, ibi me ponite.

deceplendo
jam natus
in insula
ve, quod ad
Longobor-
dos processit
rat.

14 Qui respondentibus * dixerunt: Cum ille nimis diffunderet Longobardos & tenere eadem loca *, quomodo te duces illi? * Ig-
verò respondit: Reducite me securi & nolite metescere, sed felicitate me sperare curate: meo autem, ut sepulchrum fuerit corpus meum, ex loco eodem cum omni festinatione discedite. Desinendi igitur corpus imposuerunt avari & cumque Populonium tenderent, collecto in nubibus aëre immensa pluvia erupit. Sol, ut eundem pateretur, cuius viri corpus navis illa portaret, per illud maris spatium, quod ab Hybla inflata usque ad Populonium duodecim milibus distat, circa utraque navis latera procellis valde pluvia descendit, & in navi eadem una pluvia gutta non cecidit.

with fanlike
Populini-
um, deco-
rative in vi-
fanes cul-
cular, defer-
tar,
* I. respon-
dentes

25 Peruenientes itaque ad locum clerici fo-

dissemper
flatio post
superuolun-
te Longo-
bardorum
duces Gava-
marit. fo-
pultur.

pulture undant corpus Sacerdotis sui, cuius precepta seruantes, ad nauem cum omni festinatione reuersi sunt quam mox ut incense potuerunt, in eodem loco, ubi Vir Domini sepultus fuerat, Longobardorum dux eraditissimus Gumarit aduenit, ex cuius adventu Virum dei habuisse ipsius prophete claruit, qui ministris suos a sepulture suae loco sub festinatione discedere precepit. Hoc illi concecit divina Pietas, qui, dum viveret cultus & rector eorum fuit, & post obitum ab inimicorum seculis protogendo seruauit. Glorificemus ergo Dominum, qui mirabilis est in Sanctis suis, hic & in aeternum. Amen.

ANNOTATA.

a Vita edita melius, ut apparet, legitur: Cum autem peruenisset ultra fluvium Cornicem ad locum, qui dicitur Salinella; verum nec fluvium, qui Cornus aut Cornes, nec locum, qui Salinella aut Salinolis vocatur, apud geographos invenio. Apud Ortelium in Tuscia Antiquae typus prope Populonium vocatur Fetulolus locus, parvulus, qui in hanc se exonerat, fluvius. Ille, qui nullo nomine ab Ortelio distinguitur, Populoniique Romanis properantibus occurrit, fuerit forsitan olim Cornus aut Cornes vocatus; quod omnino spectat ad locum, qui fuerit Salinella aut Salinolis appellatus, hunc haud procul a mari fuisse, suadet hic subiectum, quod legatis Puncticilis, equum sibi indicari posulantibus, dedisse Sanctus memoratur, responsum.

b Vita edita habet: Sic vestitus sit, ut nullus super capus tenere se posset.

c Rarum cuiusmodi, si modo hic memoratur vera, miraculum!

d Etionis pro vero admittitur, quod hic narratur, miraculum usque adeo nonnullis placuit, ut id in non potest Usuordina apud Solterium Austeria existit illorum; verum hinc nihil profus ad fidem ejus accedit.

e Nec monent, qui d gaudio, nec proteam, quod a Nerone nomen habeat, prope Roman usque invenio.

f Asferum, qui est S. Carbonii precepto fecit cum sed Pontificem, mendacio etiam, ut apparet, quo illi a se Populonia adductos Sanctus dixerit, insulse admixto, hic narratur, miraculum usque adeo nonnullis placuit, ut id in non potest Usuordina apud Solterium Austeria existit illorum; verum hinc nihil profus ad fidem ejus accedit.

g Ad, qui cop. praecedent subiecti, Annotata ad lit. o & r.

h In Vita edita habetur: Cumque ipse de Petra profusus in caelum afficeretur, audierant ambo voces Angelorum canentes: Gloria in excelsis Deo; ex hoc autem Vita, quam edimus, loco, per Mistum id, quod super dixi, hic intelligi confirmatur.

i De illi, quo hoc usque ad num. 7 memorat produitur, censendum quid sit, in Comment. prav. § 2 expressum. Nimiam, quod nonnumquam usque, ut, qua verè gesta sunt, adjungit scilicet orrentur, id quoque versum illi sit solum, induci in animam. Foris scilicet rei, nescio ejus, S. Carbonius apud Populonem infamatus, hincque deinde, quo omni etiam nasa suspitione liberaretur Sanctus, miracula aliisque, qua hic narrantur, parum admodum credibilia temporis lapsu fue-

rint ex infida vulgi fono, incertum cando A. Anno- semper acquirent verisque falsa addente, in BYMO. S. Carbonii honorem insepiuntur juxta ac improbitissime confusa nec minori improbitate adaptata ab illi, qui ambo ejus Vita conserunt.

k Ille scriptorem, rerum haud facis peritum animagot in fidem Populoniensem affilia obrepit, videtur argere.

l Ima Dialogorum lib. 3, cap. 23.

m Milites, quas S. Carbonius hospicio excepit, existisse Romanos, Baillerus hodie in Sanctorum Vita restit, ut fallor, opinatur.

n Locum, Morolis vel Merolis vocatum, ad quem deduci Sanctus à Tacila est iussus, nec prope Romam, nec in territorio Populoniensi à geographis notatum invenio. In locum Romae haud procul abuisse videtur. Comment. prav. num. 28 & seq. videbit.

o Hoc miraculum S. Carbonii ad cathedram Populoniensem promotioni sciuntque hanc apud Vigiliam Papam occasum in Vita jam edita praemittitur; verum recte, an fecit, sicut ex illi, qua in Comment. prav. num. 28 & tribus seqq. differt. Porro si miraculum illud ex farsa vera anno 546, cui versum illud, ut ibidem docet, debet innelli, haud evenit, certo quidem locum ante annum 553 habuerit, cum Tacila, qui prodigiosa ipsi eventui occasionem dedit praesensque fuit, anno 552, ut Paglus in Criticis recte docet, fuerit necesse.

p Cum Sanctus, qui, quemadmodum apud nos ad 1 Septembris diem in Historico-critico de S. Regino Comment. § IV offenditur, haud diu ante annum 543 ex Asila in Italiam exsil migravit ex jam tum constans fuisse episcopus, anno decimum 575, ut in Comment. prav. num. 33 docet, excesserit à vitis, cum sancti ad decrepant, uti hic in Vita, quem edimus, altera etiam Vita, qua jam prodit, offendente, delectatur, atatem peritissimè, est necesse.

q Vita edita habet: Cum fiera tempestas Longobardorum Italiam devastaret nullisque parceret credentibus.... Videns beatus Carbonius tantum scelus palliari ad insulam, qua Elba vocatur, propter crudelitatem Longobardorum gentis recessit ibique cum suis clericis latenter vivebat. Quod si itaque, qua Vita illa suspeditat, spectatur, Sanctus noster, non cum jam vastata fuisset, sed cum vastaretur à Longobardis Italia, in insulam istam se recepit; verum Vita, quam edimus, id à Sancto, non omniat vastantibus, sed jam occupantibus Italiam Longobardis, solum esse, hic prodit, etique luculentissime suffragatur, quo hic standon, Gregorius Magnus utitur verbis, in Comment. prav. num. 30 transscriptis, de S. Carbone sic scribens: Cum Longobardorum gens in Italiam veniens cuncta vastaret, ad insulam insulam recessit; hinc aciem sinuque ex eo, quod illo Italia per Longobardos vastata prioribus quatuor anni 575 mensibus, ut in Comment. prav. num. 34 & seq. ostendi, obtinuerit locum, Sanctum uno è posterioribus octo anni ejusdem mensibus obtulit, ibidem conclusi.

r Populonium utique, insulae, in qua sepulchrum sibi Sanctus paravit, regiem.

s Cum Longobardi, priusquam S. Carbonium moveretur, civitatem Populoniensem, ut è supra relato, quod illi, scilicet in hac volenti, dedisse

dedisti Populantiſſet clerici memorentur, reſponſo intelligitur, jam occupäſſent, nec tamen hiſce, dum Sancti corpus Populanti ſepelire, quidpiam maleſſus intulerint, oportet vel ut cum inde ad tempus receſſiſſent, vel ne & per locum, in quem, ſtatim atque ſponte eſſet Sanctus, dux Gumarith ingreſſus hic eſſetur, ea ipſa, in qua id factum erat, Populantiſſet urbis regia intelligatur, & ſicdem Longobardi, dum Sancti corpus Populanti

navi ſuit adveſtum, exebat ad portum hanc egerint. Ceterum de miraculis, poſtremo hic relatis, Comment. præv. num. 27 & tribus ſeqq. videſit.

Vita edita, quod, quum hic demum, non ſacit, em rrualem etiam S. Cerbonii diem diſerit ſub ſuam aſſignat his verbis: Nominavit beatus Cerbonius ex hac vita ad Dominum vi idus Octobris.

DE S. PAULINO, ARCHIEPISC.

EBORACENSI CONFESORE

IN ANGLIA,

J. B. F.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Notitia diœceſis, cui Sanctus præſuit: memoria illius in variis Martyrologiis: antiquus cultus: corporis translatio: geſta præſertim ex Beda tradenda.

ANNO
DCLXV.
Sanctus, qui
Eboraci, ſc.
cuncta An-
glicæ metropoli,

Boracum, vulgò York, Angliæ ſecundæ metropolis, ſed et in ſui nominis, cuius caput eſt, civitatem. Hic ſen ager Eboracenſis, Angliæ Yorkſhire, qui totius Angliæ (verba ſunt Comiti in illius Deſcriptione) provincia eſt longè maxima, temperate conſtituta ubertatis. Si hic ſaxonia vel ærenſia ſit ſterilitas, illic lætiffimum arborum facunditas, ſi hic ſylvis ſit nudo, illic denſiffimis nemoribus obumbrata, ita providè temperante notum, ut ipſa regio etiam ſua varietate gratior & lætior videatur. In diſta hejus provincie, de qua plura apud landem Condannam caroliſſus læſſer videre poterit, civitate primaria S. Paulinus, poſſentem a S. Juſto, Canonicus eccleſiæ archiepiſcopi, fuiſſet conſecratus epifcopus, ſidem ſuam locavit, præ cathedrali adeptus eccleſiam, & Petro Apoſtola dedicavit, cuius primordia & incrementa in Moniſterio Anglicani vol. 3, pag. 128 reſert Will. Dugdale ſequentiſſis his verbis: Anno verò ſecundo poſt adventum Paulini, rex Edwinus de rege Weſt-Saxonum glorioſa potius victoriâ Guichelmo, (ſicut legitur plerumque in Hiſtoria Anglorum) inſiſtente Paulino, baptizatus eſt in domo lignea, quam ob hunc eveniſſe eunſem, anno regni ſui xi, qui eſt annus Incarnationis dcccxvii; adventu verò Anglorum in Britanniam annus ccccix. In quo poſtmodum loco, de cemento & lapide, per quadrum edificatam, doctore ſuo Paulino ſedem epifcopatus donavit.

2 Hæc præſertim eſt igitur rex Edwinus primus regum Northanhumborum die ſancto Pſiche de muli cum eo in eccleſiâ S. Petri Eboraci, quum ipſe de huius pro fide epifcopatus emittitur: mox tanta maiorem invenit lapideam, quam ſanctus Ofwaldus rex poſtea perſecit. Paulini, primi Eboracenſis eccleſiæ archiepiſcopi, celeberrima eſt memoria poſſum in omni-

bis Martyrologiis, poſt ejus obitum editis. Venerabilis Beda, in Martyrologio genuino: Et in Britannia, Paulini epifcopi Eboraci; quæ totidem verba inde mutata ſit Rabanus. Uſuardus Sanctum ſe commemorat: in Britannia, ſancti Paulini epifcopi & confefſoris. Gregorius Adanti & Norkæ contraſſum habet: In Britannia ſancti Paulini epifcopi Eboraci, qui ordinatus epifcopus à beato Juſto, qui à ſancto Auguſtino, quem beatus Gregorius ad predicandum Anglorum genti direxerat, conſecratus epifcopus fuerat, gentem Northanhumborum, hoc eſt, eam nationem Anglorum, quæ ad Aquilonem Umbri fluminis habitabat, cum rege ſuo Edwinno, Verbum fidei predicando converſit. Et clarus vitæ & miraculis vi idus Octobris in pace quievit. Accedit naſtrum Ms. Florarium Sanctorum, anno 1486 exaratum, in quo annus Sancti emortuali reſt additur his verbis: In Britannia Majori S. Paulini epifcopi Eboracenſis. ... & clarus vitæ & doctrinæ ac miraculis in pace quievit ſano Salutiſſimo.

3 In Mel. quoque Rom. hoc die ſequens legitur amantiffimis: Eboraci in Angliâ, ſancti Paulini epifcopi, diſcipuli beati Gregorii Papæ, qui eam aliis ad predicandum Evangelium illuc ab eo miſſus, Edwinum regem, ejuſque populum ad fidem Chriſti converſit. Conſonat Molanus in ſuis Authoritis Uſuardiſſis. Illam pariter memorat Joannes Wiſſianus in ſuo Martyrologio Angliano, editoſiſſimo anni 1640 ad prædictum diem cum elegia Angliæ, quod hic Læzini ſubiſcit: Roſiæ in Cantis depoſito S. Paulini epifcopi & confefſoris, qui cum S. Auguſtino & Sociis Angliam ingreſſus convertit regem Northanhumborum, unâ cum Edwinno iſtius provincie rege, aque ita ſacrus eſt eorum ſpotibus. Primus Eboracenſis archiepiſcopus creatus erat; ſed poſt Edwini regis mortem inde expulſus rediit in Cantiam, ibique provinciam Roſſenſem in cultu divino dirigebat: ubi

D

E

F

quum rectoribus
proſerim-
que à Roſ-
ſenſibus

ſedem ſuam
habuit, &
archiepiſ-
copiſſet.

A in magna vite sanctitate tandem in Domino requievit circa annum Christi deklv. Ejus corpus magna cum sollemnitate sepulchrum est Rosæ in ecclesia cathedrali S. Andree, ibique cum debita veneratione servatum. *Wilsonio addo Benedictinum, qui condidit sanctum Archiepiscopum Ordini suo adscriptum, martyrologi: Wionum, Menardum & Buccelinum, quorum primus in Ligno Vita lib. 1. & secundus in Martyrologio sic habent: Eboraci in Britannia, sancti Paulini episcopi, discipuli beati Gregorii Papæ, qui cum aliis ad predicandum Evangelium illuc ab eo missus, Edouinum regem Norðumbrie, ejusque populum ad fidem Christi convertit.*

*Infirmitas
huius
scribitur
celebratur.*

4 Tertius, nomen *Gabriel Buccelinus*, in Martyrologio Paulinum pluribus celebrat veris, quæ subdo: Eboraci in Anglia S. Paulini ep., discipuli B. Gregorii Papæ, qui cum aliis ad predicandum Evangelium illuc ab eo missus, Edouinum regem ejusque populum ad fidem Christi convertit. Paulinus, alter filii seculi Paulus, verbo & exemplo potens, æ celebri S. Andree in urbe Romæ cenobio, ad libros apostolicos in Angliam missus, maximis sine meritis ac regem docuit, & primus ipse Eboracensem archiepiscopum, longè spectatissimum cathedram, admirabili vite sanctitate fundavit & instituit. Præter autem Edouinum regem ejusque filios principes Ostridum & Eadfridum, ex Quenburge filio Cœsar Meriorum regis genitos; Eadfridum non multo post & Bussicram, ac Eadfridum, Edlburgi regis natos; sed & ipsi postea filium Ostridum, procerumque plurimos Christi lacruis, inuenerunt insuper populi multitudinem ad fluvios Gleni & Sualva, irremisso labore regnum Dei & penitentiam predicans, in provinciis anglicanis Bormiorum & Deborum baptizavit. Neque his solum amplis terminis, tanti Apostoli zelus, labor & meritum fuæ continuat; sed & ad Orientales usque Anglos sepe extorquet, quorum regem Carpalidum, Edwino maxime rege committente, ingenti similitur meritis, ad ecclesiarum gremium adduxit: insuper ad externos etiam Anglos fidei lumen protulit, Lindisfarneque provincie, quæ prima est ad Meridiem Humbri fluminis ripam pertingens usque ad mare, Verbum Dei prædixit, ubi cum aliis, cum Heitam Lincolniæ prædictum ejusque similitam Christi fide imbuit, in qua civitate ecclesiam perinsignem extruxit & dedicavit, quæ licet postea injuriâ temporum collapsa, plurimis tamen inter ipsas ruinas miraculis illustrata est, multis ibidem operæ similitam beneficia prodigijs accipientibus. Instaurat item Lindisfarneensem episcopatum celeberrimum, ejusque cathedram primo egregio sanctitatis Pontifice Honorio insignivit. Cælo Edwino rege, Paulinus in Cantiam profugit, quæ ipse provincia, Rossensi episcopo Romano in itinere aquis meritis subrogatus, de illo quoque loco optime meruit, ibique tandem animam Deo, corpus terre commendavit anno Christi 644, sepultus in templo S. Andree ibidem ab Ethelberto rege extructo, multis deinceps prodigijs gloriosus, cujus sacrum corpus, multo post S. Lanfrancus noster elevans, multo honorificentius condidit.

5 Huc Buccelinus, quorum aliquo certa sunt ex S. Bedæ, alia dubia vel ex verisimilibus conjecturis tantum dicta. Insigni etiam S. Paulinum etiam celebrat Maithewus in Tropæis

Benedictinis Anglia tom. 2. ut enimvero hagiologorum, qui Paulinum, Eboracensem primum & deinde Rossensem episcopum, Festi Sacris à se adoratis inscribere, hunc parum sit numerus; ceteri autem ex omnibus & singulis, qui id fecerunt, antiquis Sancti cultus infirmi habet quæ, hinc tamen spectatim probe Historio translationis ipsius relata in Vita Gundulsi, episcopi Rossensi, quam d. monacho Rossensi & Gundulsi contempe composuit, Henricus Wharconus in Anglia Sacra parte 2, pag. 273 publici juris fecit. Translationem illam non sine sollemnitate & prodigio peractam ex laudato audire lectori hic legendam propono.

6 Desincho Emolo, Rossensis ecclesie episcopo, ordinatus vir verè dignissimus episcopus Gundulsi à Lanfranco, Darobetensi episcopo, in ecclesia Deobornensi duodecimo Kalendas Aprilis anno ab incarnatione Domini millesimo septuagesimo septimo, undecimo verò adventus Normannorum in Angliam sub comite Guillelmo rege postmodum Anglorum nobilissimo. Consecratus autem ex more propriam tendit invicere sedem; tripudiansque turbis Rossensem ingreditur urbem, pontificis fide intronizatus inducitur, præfuit omni veneratione ex eo habetur. Redduntur ei denique possessiones quasdam Rossensis ecclesie, quas prefatus antecessoribus suis Lanfrancus in sua tenuerat ditione. Ea verò condicione redduntur, ut in ecclesia Rossensi, sicut jam præfuit uterque deliberaverat, monachi ponantur. Tempore ergo bovi elapso, ecclesia nova, veteri destructa, incipit; officinarum amicis convenienter disponuntur; opus omne intra paucos annos, Lanfranco pecunias subministrante multis, perficitur. Hæc cum superstitum consilio, idem venerabilis pater (Gundulsi) collecto monachorum & clericorum conventu necnon & copiosa multitudine plebis, cum magna sollemnitate accedit ad sepulchrum sanctissimi confessoris Paulini, qui in veteri ecclesia reconditus fuerat, & thesaurum sacrum reliquiarum ejus in novam transferri & in loco ad præparato reponi fecit.

7 Interim fuit ibi quedam mætrona mentis & corporis infirmitate gravi detenta, quæ promissione facta, quod nunquam ulterius crimen quoddam, quo raptus premebatur, iteret, si sanitatem recipere posset, meritis B. Paulini sospitati reddita est; sed pactum promissum minime servavit. Nam ut redit corporis sanitas, subsecutus est citius in vita illius itamini criminis perverfus. Tempore denique sequenti pro necessitatibus quibusdam, quibus vir suus impeditus fuerat, cum oblatione sua opem auxilii quaesitura sanctum Dei adiit. Sed illo, quem interius conscientia turpis sceleribus, vi quadam divinæ indignationis quasi fluxu vehementi repulsi, cum spreto manore multum veteranda domum rodit; & non multo post languore gravi percussa infelicitate diem expectabat extremam. Sed pius Dominus, qui nullum spernit, nullum à misericordia sua excidit, inspiravit ei gratiam suam; & advocato ad se venerabili Gundulsi episcopo per bundem confessionem reatus sui compunctum pandit, perscrutantem emendationis integram in vita sua ex magna cordis contritione promittit. Quid plura? In hac pollicitatione à pio pontifice ovia morbida recipitur; antiodum salubris penitentiae adhibetur, & sic domum perfectæ sanitatis recipit.

*Sancti circa
annum 1080,
quædam illius
reliquia in
novam episcopiam*

*Rossensem
vixit post
dictam trans
lata fuit*

*Cathra ejus
prohibet ex
sollemnitate*

AUCTORE
J. B. F.

recepta, cum oblatione sua sancto Dei Paulino humiliter se presentavit, mentisque novitate ad munditiam vite mutata, non est cum morere à Sancto acquiescit; sed gradulo sospitibus manente, nā domum suam alacriter remeavit, gratias referens Deo & pontifici Gundulfo, per cuius consilium à tanto periculo liberata fuit.

qua transla-
tio postea
in cathedra
sa dicitur.

8 *Joannes Capgrave* in *Catalogo Sanctorum Anglorum* pag. 165, ubi hujus translationis mentionem facit, hanc solennitatem, non à Gundulfo, cui à monacho anonymo verbis jam doctis ascribitur, sed à Lanfranco, Dorotheo archiepiscopo, ut nunc loquimur, Cantuariensi; ecclesia tunc temporis archiepiscopo, fuisse peractam, hoc modo refert: Elapso autem multo tempore, Gundulpho ibidem (in ecclesia Rossensi) pontificante, Lanfrancus archiepiscopus veterem ecclesiam beati Andree (diocesis Rossensis cathedralem) funditus destruxit novamque basilicam reedificavit, ossa sancti Paulini de terra levavit & in serinio honorifice collocavit. Verum monacho anonymo, qui & Capgrave est antiquior, & Gundwinum, Landolfum episcopum, & Præfultum Angliæ sibi officientem habet, est fandum. Nec, estis forte, id nobis hic asseret, cum eundem, Paulini ossa, occurrente fidem Rossensem Gundulfo, fuisse translatas, Capgrave inter & monachum anonymum inveniet. Hanc porro Sancti translationem in ecclesia Rossensi x Januarii anno festo celebrari soluisse, discimus ex *Thorpshillii Anglicana Historia*, in qua is scriptor *Seculo 7*, cap. xi. his verbis Sancti illi elogium affert: Post multos annos ubi obita transiitum est corpus ejus in locum honorificentior, ob eundem per eum edita miracula. Quo transitio facta est quarto iduum Januarii. Quo die in ecclesia Rossensi annus ejus memoria sua solennitate celebratur. Atque ita de eodem S. Paulini antiquo dubitandum sane non est; est autem, à quo tempore is exierit, pro certo edicere nequeam, videtur tamen venerabili Bedæ, qui anna 735 obijt, hunc recentior esse, cum Paulini nomen in illius *Martyrologio* tam metrico apud Doeherum tom. 10. *Spiegelii*, quam altero, quod ante Operis nostri tomum 2. Martii editum est, reperitur.

C
Magni d
verbi ac no-
nativati d
Beda, & quo
excepit de-
fuit illa
demon, in-
dita effec-
tar.

9 Præciosa Sancti gesso, qua illum plurimum commendat, venerabilis Beda in *Historia Ecclesiastica gentis Anglorum* posteritati tradidit. Fluvius Brancius Wigorniensis monachus, Willelmus Malmeburienfis, itemque Henricus Huntintoniensis S. Paulini meminerunt. *Joannes Capgrave*, qui anna 1464 adhuc erat in vivis, in *Legenda Sanctorum Angliæ Vitæ* S. Paulini parvam ex Beda, perit allunde adarnavit, de miris illius virtutibus, quas integro fere seculo Capgrave antiquior *Mithaeus Wigornienensis* in *Vivibus Illustriorum commemorat*, nonnulla adjungat, quo eandem cum *Historia Bedæ* non crederi fidem, nemo non judicabit. Longum esset omnes, qui de Sancto tractarunt, receptiores enumerare. Hos inter eminent *Polydorus Virgilius*, *Nicolaus Horpsfeldius*, *Baronius* in *Annalibus* tomo 8, *Edvardus Mathew* in *Trophæis Sanctorum Congregantis Anglicanæ Ordinis* S. Benedicti, & *Moxfius* *Lycornatus* episcopus *Veronensis*, qui *Sanctum*, excerptis ex Beda ejus virtutibus, insigni elogio adornarunt. At id quidem seu parvis San-

§ II. S. Paulini vita privata: missio in Britanniam & vita apostolica sub S. Augustino: Sancti per S. Justum ordinatio: gens Nordanhymbrorum cum suo rege, prædicante Paulino, baptizatur.

Venerabilis Beda lib. 1, cap. 29 refert, S. Gregorium I Papam anno 601 S. Augustino, Anglorum apostolo, plures cooperatores ac verbi ministros cum S. Laurentio misisse, quos S. Augustinus, postquam Ediberthum Cantuariensem regem cum multis illius subditis jam converterat, in eam uberi mense operarios à laudat Pontificem Remum petierat. Inter illos vero Viras apostolicos præcipui fuerunt, qui loquuntur ibidem Beda, Mellinus, Justus, Paulinus, Rufinianus &c., quos omnes Monachos nominat idem sanctus Pontifex in sua Epistola commendatitia, Incarnati Verbi onus dicit ad Menam Tolosanum & alios complures per Galliam episcopos directis: Quis igitur Redemptoris nostri gratia cooperante, terra de Anglorum gente ad Christianæ fidei gratiam multitudinem convertitur, ut reverendissimus communis frater de coepiscopus noster Augustinus eos, qui secuti sunt ad hoc opus exequendum, per diversa loca assens non posse sufficere, aliquantos ad cum monachos cum dilectissimis & communibus filiis Laurencio presbytero & Mellito abbate prævidimus transmittendos.

11 Ex hisce jam S. Gregorii verbis, S. & d. S. Gregorium I Papam professorem monachum fuisse manifestum sit; ut quam regulam in monastica vita exercitasse fuerit sciamus, & in quo cœnobio vixerit, nos omnino latet. *Gabriel Bucerellus* in *Menologio* refert, illum fuisse monachum cœnobii S. Andree in urbe Romana ac S. Gregarii Papæ discipulum (de quo et silent antiquiores) ac praeinde eundem professorem monachum fuisse sub regula, quem S. Gregorius secutus est, sive S. Equitii, ut censuit Cardinalis Baronius, sive S. Benedicti, ut alii credunt; qua de re consulti possunt *Commentarii prævius* ad eundem sancti Pontificis *Vitam* in *Opere nostro* ad diem xii Martii datam, & alter *Commentarius ad Alia S. Augustini Cantuariensis die xxvi Martii num. 2*. *Mabilianus Interim Sacris* 2. *Benedictino Paulinum inter Prætermissos tantummodo reposuit sine asserito*, qui, ut ibidem præmissi, designat eos, qui germani Benedictini esse videntur. Ut sit, fuit equidem S. Paulinus unus & monachis Romanis, quos S. Gregorius I Papa S. Augustino ad Anglorum in Britannia gentem ad idolotriam ad verum Dei cultum adducendam, felicit sancti successu, adiutores dedit. Porro geminum

Sancti fuit
monachi,

E

S. & d. S. Gre-
gorio Papa
in Africa-
niam

A minam apostolicorum virorum mentem ad hanc faciem expectantem, quam ante adlum pontificatum ipsorum aggressi ardentissime concupierat, in Britanniam misit.

missus ante
601,

12. Primo scilicet illuc destitavit anno 596 servum Dei Augustinum & alios plures cum eo monachos, imitantes Dominum, predicare Verbum Dei genti Anglorum; & inquitur Bede lib. 1, cap. 23. auctori, S. Augustinum ipsam monachis adducem a S. Gregorio I. Papa tunc propostum fuisse, ordinandum episcopum, si ab Anglis recipere. Ubi vero Augustinus Cantuarii regem Edelbertum cum multis et sanctis ad Christianam fidem jam adduxerat, meliorum in tam uberi missi operis numerum a laudato Romano Pontifice petiit, ipsam reperto. Sanctis anno 601 ad illam plures cooperantes ac verbi ministros direxit, referente eodem venerabili Bede lib. 1, cap. 29. Et hac fecim. la operationum classe, que anno 601 in Angliam appulsi, fuisse Paulinum, asserens veritas exprimit sanctus historicus Augustinus lib. 1, cap. 20: Præterea idem Papa Gregorius Augustino episcopo (qua suggestio: ei nullum quidem sibi esse nescim, sed operum paucos) misit cum presatis legatarios plures cooperantes ac Verbi ministros, in quibus primi & precipui erant Mellitus, Justus, Paulinus, Rufinus &c.

venerandi
monachi
episcopum

13. De gestis illius aut episcopatum, quæ de multis etiam legi, conscribere licet ex illis; quæ venerabili Bede in historia ecclesiastica gentis Anglorum cap. 26 de S. Augustino & Sociis, in Britanniam appulsi & ab Edelberti rege honorifice accepti posteritati tradidit. At ubi, i. quæ, datur sibi munitionem intraverunt, emerant apostolicam primæviæ ecclesiæ vnam unitati; omnibus vladictis aliudis, vigiliis ac jeuniis serviendo, Verbum vitæ, quibus poterant, predicando, eundem hujus mendi, velut aliena, loquendo, ex tantum, quæ viciis necessaria vadebant, ab eis, quos vocabant, accipiendo, secumque quæ docebant, ipsi per omnia vivendo, & paratum ad patientem adveniens quæque, vel etiam ad monachum pro eis, quam predicabant, veritate animam habendo. Quid mori? Considerant nonnulli & baptizabant, merentes simplicitatem innocentis vitæ, ac dulcedinem doctrinæ eorum celestis.... At, ubi ipse etiam (Edelbertus rex) inter alios delectatus vitæ munditiâ sanctorum, & promissis eorum suavitatis, que vera esse, miraculorum quoque multorum ostensione firmaverat, erodem baptizatus est, exoptans prius ad modicum Verbum confluere, ac relictis gentilibus ritibus, unitati se sanctæ Christi Ecclesiæ coniungendo sociare.

obstanti,
& loquenti
Angli
dominus
vix.

14. Atque si non omnia, magna tamen ex parte etiam ad S. Paulinum pertinent, licet hic nova cum prima capitula, de qua hic sanctus historicus Anglorum mentem fecit, sed cum secunda in Britanniam a venerat. Certe natus doctro, quæ S. Paulinus & eius socii, cum ipsam in Britanniam appulerant, B. Augustinus Anglorum missus vestigia imitantes ejusdem laudatam vivendi rationem fecit ut antequam. Et venerabili Bede eussit, sanctum nostrum a: Incurati Verbi anno 601, quo tempore ad Anglos appulsi, divini Verbi predicationi & Anglorum conversioni in Cantio vladictisque promissis strenue & viriliter iuraverunt Iohannes V.

subesse usque ad scilicet vii annos 25, quo d. S. Justus archiepiscopo Cantuariensi innotuit, propositus est Edelbertum ad Edinum, Nordanhymbrorum regem, cum Edelburga, Edelberti regis filia, quam in conjugem petierat Edvinus.

15. S. Paulini a S. Justo archiepiscopo Cantuariensi, ejus regis illustratur ad diem 9 Novembris, ordinationem & discessum ad Edinum Nordanhymbrorum regem venerabili Bede lib. 2, cap. 9 hoc modo recenset: Hunc mortem genti (Nordanhymbrorum) occisus fuit percipienda: fidei, quod prædictus rex ejus (Edvinus) cognatione junctus est regibus Cantuarii, accepta in conjugem Edelburga, filia Edelberti regis, que alio nomine Tate vocabatur. Hujus consortium cum ipse, milis probris a fentre ejus Edelbuto, qui tunc regno Cantuariorum præerat, petente, responsum est, non esse licitum, Christianam virginem pagano in conjugium dari, ne fides & sacramenta cælestis Regis consortio profanarentur regis, qui veri Dei cultus esset profus ignarus. Que dum Edvinus verba nunti recitaret, promissit se nihil omnibus modo contrarium Christianæ fidei, quam virgo colebat, esse futurum: quin potius permittendum, ut fidem eamque sue religionis cum omnibus, qui secum venissent, viris five feminis, sacerdotibus seu ministris more Christiano servaret. Neque obnegavit se etiam eandem subiturus esse religionem, si tamen examinata a prudentibus sacerdotibus Deo dignior posset inveniri. Inque promittitur virgo, atque Edvinus mittitur, &c. juxta quod disposuerat fuerat, ordinatur episcopus vir Deo dilectus Paulinus, qui cum illa venisset, eamque & comites ejus, ne paganismus possit societate polui, quotidiana exhortatione & sacramentorum calicem celebratione confirmavit. Ordinatus est autem Paulinus episcopus a Justo archiepiscopo sub die decima Calendarum Augustarum, anno ab Incarnatione Domini sexcentesimo vigesimo quinto.

Ordinatus
a S. Justo
episcopus

E

16. Tum sub. it. Fecit illis: Cumque in provinciam (Nordanhymbrorum) venisset (Paulinus) laboravit multum, ut eos, qui secum venerant, ne a fide discederent, Domino adjuvante, contineret, & aliquos (si forte posset) de paganis ad fidem gratiam predicando converteret. Sed, sicut Apostolus ait, quemvis multo tempore illo laborante in Verbo, Deus sacculi hujus excavit mentes insensibilem, ne eis fulgeret illuminatio gratia Christi. Paulo lactore sancto Episcopo fide annis sequens fuit 626, quo rex Edvinus permisit filiam suam, ex Edelburga filiæ rectas natam, cum duodecim de familia sua baptizari, quod eodem capite refert Bede: Camque idem rex (Edvinus) presens Paulino episcopo, gratias ageret diis suis pro nata sibi filia (cui nomen Eanfled) contra Episcopum gratias capere agere Domino Christo, neque adstruere, quod ipse presbiter suis apud illum obtinuerit, ut regina salper & obsequio dolore gravi fobioem procrearet. Cujus verber delectatus rex promissit se, abrenuntiatis idolis, Christo servitutum, si vitam sibi & victuriam donaret pogranti adversus regem (Occidentalem Saxorum, nomine Coelestem) a quo homicidia illo, qui eum vulniverat, missus est, & in pagano promissionis implenda, eandem filiam suam, Christo conferendam, Paulino episcopo assignavit: que baptizata est die sancto Pentecostes.

filiam regis
Edvinus

O

colunt

AUCTORE
J. B. F.

epi ipsam
regem sacro
funct ablut.

colles primus de gente Nordhamborum cum duodecim aliis de familia eius.

17 Debellata verò Chetelma Occidentaliū Sexorum rege, Edwinus vltor dānum rediens, idolis sacrificare, prout S. Paulino spoponderat, desistit, & a venerabili Episcopo rationem fidei edicere intepit; tandem anno reparato Salutis 627 die xii Aprilis ipse rex & regni proceres sacro fonte abluuntur, ut legitur cap. 14: Igitur accepit rex Edwinus cum cunctis gentis suæ nobilibus ac plebe perplurima fidem & lavacrum sancte regenerationis, anno regni sui undecimo, qui est annus Domini Incarnationis Incenselesimus vicinus seximus, ab adventu verò Anglorum in Britanniam annus circiter centesimus octogesimo. Baptizatus est autem Eborac die sancto Petri Apostoli, quem ibidem ipse de signo, cum catechizaretur aque ad percipiendum baptismum imbueretur, clemente opere construxit. In qua etiam civitate ipsi doctores atque iunioris suo Paulino sedem episcopatus donavit. Max autem, ut baptismum confectus esset, curavit, docente eodem Paulino, majorem & augustiorem ipsi in loco de lapide fabricare basilicam, in cuius medio ipsum, quod prius fuerat, oratorium includeretur.

§ III. Sancti cura fidei propagandæ: S. Honorii per Sanctum ordinatio: pallium & facultas ipsi ab Honorio I Papa concessa: orta persecutione fugit in Cantium, fitque episcopus Rossensis: mors & sepultura.

Sanctus
Christum,
regi i. Aulian
ad glen
san con-
verso,

C **R** Ege Edwinus, favente Dea, ad Christum jam converso, S. Paulino non desinssi quotidianam occasionem apostolicum celum suum exereendi, ipsumque regem Edwinum, fervore fidei accensum, ut paganos ab idolis ad verum Christi cultum adduceret, strenue allababassi. Sanctus Anglorum historicus lib. 2, cap. 15 sic refert: Tantum autem (ut ferunt) devotionem Edwinus erga cultum veritatis habuit, ut etiam regi Orientalium Anglorum Cypriado, filio regis Advaldi, persuaderet, relicti idolorum superstitionibus, fidem & sacramenta Christi cum sua provincia suscipere. Sanctum verò nostrum propagandæ fidei indefessum incubasse, latenter probant hæc venerabiles Bedæ verba: Tunc autem serior tunc fuisse fervor fidei ac desiderium lucrari salutari genti Nordhamborum, ut quodam tempore Paulinus veniens cum rege & regina in regiam villam, quæ vocatur Adrogia, triginta sex diebus ibidem cum eis catechizandi & baptismi officio deatius moraretur; quibus diebus cunctis à mane usque ad vespem nil aliud ageret, quam consentient eo de cunctis viculis ac locis plebem Christi Verbo Salutis instruere, atque instru-

ctum in fluvio Gleni, qui proximus erat, lavacro remissionis ablucere.

19 Non solum in provincia Eboracensi, verum etiam in Lincolnia inanimis devorum cultores ad Christum Domini & Dei veri cultum traducere conatus est; in cuius comitatu civitate primaria Lindcolniæ Bleetum, illa urbis præfatum, a salutarum numerum cultum cum tota sua familia revocatum, baptismum instravit. Ipse peractis, Sanctus Lindcolniæ egregii operis ecclesiam exstruxit, & S. Honorium (de quo in nostra Opere ad diem xix Septembris actum est) in defuncti S. Iusti Cantuariensis archiepiscopi locum consecravit. Quod venerabilis Bedæ his verbis refert: Predicabat autem Paulinus Verbum etiam provincie Lindsi, quæ est prima ad meridiem Humbri fluminis ripam, pergens usque ad mare: præfatumque Lindcolniæ civitatem, cui nomen erat Bæca, primum cum domo sua convertit ad Dominum, in qua videlicet civitate & ecclesiam operis egregii de lapide fecit, cuius testis vel longi incuria vel hostili manu dejecto, parietes hactenus stare videntur: & omnibus annis aliqua miracula sanctorum in eodem loco solent ad utilitatem eorum, qui fidei crederent, ostendi. In qua ecclesia Paulinus, transfugam ad Cuthicum Iustum, Honorium pro eo consecravit episcopum.

20 Pra hæc S. Honorii in Cantuariensis ecclesia antistitem consecratione petentem Honorii Papa concessum, imperatorem fuisse, sufficienter colligitur ex ejusdem Romani Pontificis litteris statim recitandis, in quibus utrique Angliæ metropolitano, Honorio scilicet & Paulino concessit, ut altera ex hac vita migrante, alter, qui supersesset, posset alium in defuncti locum sine alia à Romano Pontifice petita venia consecrare. Causam vera sequentem addidit: Quod quidem tam pro vestra curatis affectu, quam pro tantarum provinciarum spaciis, quæ inter nos & vos esse noscuntur, sumus invitati concedere, ut in omnibus devotioni vestre nostrum consorcium & juxta vestra desideria preberemus &c. Pro hoc consensu Romana Sedes impetrando S. Honorius, quique illum ordinavit S. Paulinus ad Honorium I summum Pontificem litteras dedere, quibus suas etiam addiderunt duo Christiani Anglorum reges, Eadvaldus Cantuariarum & Edwinus Nordanhymororum. Regum episcoporumque litteras hæc usque non reperit, verum Honorii Papa responsum, quod sic sonat, Bedæ lib. 2, cap. 17 recensuit.

21 Domino excellentissimo atque præcellentissimo filio Edwinus, regi Anglorum, Honorius episcopus, servus servorum Dei, salutem. Ita christianitatis vestre integritas circa Condi-toris sui cultum fidei est ardore successa, ut longè latèque respiciendat, & in omni mundo annuntiata, vestri operis multipliciter referat fructum.... Ea verò, quæ pro vestris sacerdotibus ordinanda spectatis, hæc pro fidei vestre sinceritate, quæ nobis multissima relatione per præfatum portiores laudabiliter infusa est, gratuito minime adhibere illis sine ulla distinctione prævidimus, & duo pallia utrorumque metropolitano-rum, id est, Honorio & Paulino, direximus, ut, dum quis eorum de hoc seculo ad Auctorem suum fuerit necessitas, in loco ipsius alter episcopum ex hac nostre auctoritate

D

in a. Lin-
colniæ na-
tam pro-
fuit, in Lin-
colniæ
archiepiscopi
pi d. sancti
lorum,

II

imperata
ad id a Pon-
tifice Roma-
no facultas
ut Honorium
consecra-
ret

F

pallioque or-
nat cum hac,
qui litteras
hæc addidit
d'icant, de-
natur.

A ritate debeat sublegere. Quod quidem cum pro vestra cantuarii archidiaconi, quam pro tantarum provinciarum spiciis, que inter nos & vos esse possunt, sumus inquit concedere, ut in omnibus devotioni vestre nostrum consensum & iuxta vestra desideria preberemus. Involuntum excellentiam vestram Graciam superna custodiat.

*Haec scripsit
fuerunt an-
no 634.*

22. *Littere huc epistola, ad Edwina regem, cum hujus, omnes ex infra allegandis Bede verbis 633 occurrunt, mura nondum esset Roma moneta, a, direbatur, omni temporis nota caret, tamen ex subscriptione, litteris ejusdem Pontificis, S. Honorio missis, adjecta, clare demonstrat tempus supra dicta epistola Honorii Papae ad regem Edwinum; amba enim eodem tempore scripta & in Britanniam missa fuerunt, ut utramque confectam satis liquet; non nota autem subscriptione, prout scilicet (Pegium in Cithula ad annum 633, num. 20 & duobus seq. versibus) a Chiffletio recte restituta in nova, qui anno 1681 promittit, Ecclesiastica gentis Anglorum per Bedam Historia ecclesiae c. 17, ibidem lib. 2, cap. 18 sic habet: Dicitur hic tertio Idibus Juniarum, imperantibus domitis nostris plurius augustis, Harichio anno vicesimo quarto, post consulatum ejusdem anno vicesimo tertio, itaque Constantino filio ipsius anno vicesimo tertio & consulatus ejus anno tertio; sed & Harichio felicissimo caesare item filio ejus anno tertio, Indictione septima, id est, anno Domini Incarnationis hexcentesimo tricesimo quarto. Proinde epistola ad regem Edwinum ad Honorio Pontifice Romano directam fuit eodem anno (nempe 614) quo ejusdem summi Pontificis litterae ad S. Antoninum Cantuariensis ecclesiae archiepiscopum missa fuerunt.*

*nam jam,
casti in pa-
gus Edwini
rege*

B 23. *Alf, cum id factum, jam maxime re-
rum facies in Anglia erat mutata. Dicit enim
rex Edwinus ex compositis cum S. Paulino or-
atione narrat imperat. ut totius sui regni in-
colas ad Christi fidem adduceret, prospereque,
qua cum ad religionis propagationem, tum
ad regni felicitatem conatibus, apud Anglos
floreant, maximam Anglicana ecclesia anno
633 in Edwini regis necesse passio erat salu-
tarem, resque in ea admodum perturbata fue-
rant, ita ut S. Paulinus coaditus fuisset sedem
Eboracensem deservire & in Cantuariam
fugere. Thissen historia Bede lib. 2, cap. 30
hoc modo narrat: At vero Edwinus, cum
decem & septem annis gentis Anglorum simul
& Britonum gloriosissime praesedit, & quibus
sex etiam ipse, ut diximus, Christi regno mi-
litem, rebeliavit adveniens cum Cuthalla, rex
Britonum, auxilium praebebat illi Penda, viro
freneticissimo de regio gentis Merciorum, qui
& ipse eo tempore gentis ejusdem regno annis
viginti & duobus variis foris praesedit. Et con-
ferro gravi pressio in campo, qui vocatur Heth-
feld, occisus est Edwinus die quarta Idium Oc-
tobris anno Domini Incarnationis sexcenti-
esimo tricesimo tertio, cum esset annorum qua-
dringenta & octo, ejusque totus vel interemptus
vel aspectus esset cunctis etc.*

*omnes por-
fuerunt in
Pentium
fugisse,*

C 24. Quo tempore maxima est facta strages in Ecclesia vel gentis Nordanhymeorum; maxime quod unus ex ducibus, & quibus acta est, paganus; aliter, quia barbarus erat, pagano servit. Siquidem Penda cum omni Merciorum gente idolis deditus & Christianis erat nomi-
Odoabris Tomus V.

nis ignotus. At vero Cuthalla, quemvis nomi-
nem & professionem haberet Christiani, alio
tamen erat animo ne moribus barbarus, ut
ne fecit quidem muliebri vel innocua par-
vulorum parceret acui, quin universos atrociter
fecit morti per tormenta contraheret, mul-
to tempore totus eorum provinciae debellando
pervergens, ac totum genus Anglorum Britan-
niam finibus censuram se esse debentis. Sic nec
religionem Christianam, quae apud eos exorta erat,
aliquid impendebat honoris.... Turbatus itaque
rebus Nordanhymeorum hujus articulo cladis,
cum nihil alicubi praesidi, nisi in signa esse vi-
deretur, Paulinus, assumptis secum Edelberge
regina, quam ipse adduxerat, rediit in Can-
tariam navigio, atque ibi Honorio archiepiscopo
& rege Edelbald (Edelberga fratre) honorifice
susceptus est.

*ab hoc die
est ecclesia
Roffensis
praefatus*

25. *Modo, quid Paulino, in Cantuariam jam
profugus, acciderit, videamus. Scilicet, emissis
fidei sue Eboracensi, Cantuariam hanc die ad-
modum steraz versatus, quando S. Honorius
ecclesia Cantuariensis archiepiscopus illam ec-
clesiam Roffensis episcopatus, tunc temporis
morte Romani episcopi vacanti, praefecit. Ros-
si vernacule Rochester nomen dicta, quaeque
Rho, Rhodestria cognominata fuisset, scribit,
divites est provincia Cantua, Cantuariam
inter & Londinam sita, cui S. Augustinus
Anglorum apostolus S. Justum, qui post
metropolitana sedis Cantuariensis praefecit,
olim primum dedit episcopum. Sed venerabilem
Bedom posteaque audiamus. Quo in
tempore Rhoensis ecclesia palatium ruinam
habebat, eo quod Rumanus, praefatus illius, ad
Honorium Papam & Justo archiepiscopum (Con-
versitasti) legatus missus, abscopus fuisse
fluctibus Indici maris: se per hoc eum illius
praefatus Paulinus invitatione Honorii antistitis
& Edelbaldi regis suscepit ac tenuit, usquequod
et ipse suo tempore ad caelestia regna cum glo-
riosis fructu laboris ascendit.*

*merito co-
dum anno
634 & se-
peller Rof-
sa in eccle-
sia S. Ade-
drae.*

26. Cum, Bede aliisque antiquis silentibus,
de ejusdem Sancti gestis plura non habeam,
refert, ut mortem ex Bedo subjungam: Anno
ad Incarnationem sexcentesimo quadragesimo qua-
rto reverendissimus pater Paulinus quondam quid-
dem Eboracensis, sed tunc temporis episcopus
Rhoensis ei laus, transit ad Dominum, sex-
to Idium Octobris die: qui decem & novem
annos & menses duos & viginti unum diei episcopatum
tenuit; sepultusque est in secretorio
boni apostoli Andrae, quod rex Edelberga
in fundamentis in Rhoensi civitate construxit.
In cujus locum Honorius archiepiscopus (Cantua-
riensis) ordinavit Ithamar, oriundum quidem
de gente Cantuariorum, sed viro & eruditione
antecessoribus suis aequandum. *Facite ibidem
corpus S. Paulini usque ad annum reparatur
Sextus circiter 1080, quo & Gundulpho Ros-
fensi episcopo in novam ecclesiam solemniter
translatum fuisse, annoravi § 1. In qua eccle-
sia mansit usque ad Angliam a Catholica reli-
gione defectionem, ex quo tempore quid
de sanctis his pignoribus actum sit, mihi profusus
incomperum est.*

F

ACTA,

Auctore venerabili Beda,
*Ex Trimestri quarto Lauren-
tii Surii.*

CAPUT I.

*Sanctus, gentis Nordan-Hum-
brorum ordinatus episco-
pus, Christi fidem prædicat
& Edwini filiam baptizat:
Edwinum, qui se Christi
legem amplexurum olim
spoponderat, promissa per-
solvere jubet.*

Genis
Nordan-
Humbro-
rum

GENS Nordan-Humborum, hoc est, en-
tatio Anglorum, quo ad Aquilonem
Humbri fluvialis plagam habitabat, cum rege
suo Edwinum verbum fidei, prædicante Paulino
(beati Gregorii discipulo &) primum accepit.
Cum videlicet regi in auspiciis suscipiende fidei
dei & regni celestis, potestas etiam terreni cre-
verat imperii, ita ut (quod nemo Anglorum
ante eum fecit) omnes Britannie fines, qua
vel ipsorum, vel Britonum provincie habita-
bantur, sub ditione receperit. Quin & Meva-
nias & insulas, sicut & supra docuimus, impe-
rio subiugavit Anglorum. Quorum prior, quo
ad Austriam est, & sita amplior & frugum
proventus atque ubertate felicitior, nongentorum
sexaginta miliarium & mensuram juxta æstim-
ationem Anglorum: secunda trecentiarum & ul-
tra spatium tunc.

Genis
Nordan-
Humbro-
rum

HUIC autem gens occasio fuit percipiende
fidei, quod præfatus rex ejus, cognatione jun-
ctus est regi Cantuariarum, accepta in conju-
gium Edelburgi & filii Edelberti & regis, quæ
alio nomine Tæce vocabatur. Hujus consortium
cum primo ipse nullis precis à fratre ejus Ead-
baldo f, qui tunc regio Cantuariarum præ-
erat, peteret: responsum est, non esse licitum
Christianam virginem pagano in conjugium da-
ri, ne fides & sacramenta ecclesiæ Regis con-
sortio profanarentur regis, qui veri cultus
esset prius ignarus. Quæ dum Edwinum verba
nunti reserret, promisit, se nihil omnimodis
contrarium Christianæ fidei, quam virgo cole-
bat, esse facturum: quin potius permissurum,
ut fidem cultumque suæ religionis cum omni-
bus, qui secum venissent, viris sive feminis,
sacerdotibus seu ministris, more Christiano fer-
varet. Neque sinegavit, se etiam eandem fidei-
tatem esse religionem, si tamen examinata à
prudenteris, sanctior se Deo dignior posset in-
veniri. Itaque promittitur atque Edwinum mit-
tur, & juxta quod dispoñtum fuerat, ordina-

tur episcopus vir Deo dilectus Paulinus, qui
cum illa veniret, caraque & comites ejus, ne
paginorum possent facilitate polui, quotidiana
exhortatione & sacramentorum celestium cele-
bratione confirmaret.

3 Ordinatus est autem Paulinus episcopus à
Julio g archiepiscopo sub die duodecimo Calen-
darum Augusti anno ab Incarnatione Domini
sexcentesimo vigesimo quinto. Et sic cum præ-
fata virgine ad regem Edwinum, quasi comes
copula carnis adventit. Sed ipse potius toto
animo intendens, ut gentem, quam adibat,
ad agnitionem veritatis advocat, juxta vocem
Apostoli h. Unus viro virginem cultum exhibe-
ret Christo: cumque in provinciam venisset,
laboravit multum, ut & eos, qui secum vene-
rant, ne à fide deficerent, Domino adjuvante,
continet, & aliquos, si forte posset, de pa-
gans ad fidei gratiam prædicando converteret.
Sed sicut Apostolus ait i, quavis multo tem-
pore, illo laborante in Verbo, Deus feculi bu-
jus excæcavit mentes infidelium, ne clia fulge-
re illuminatio Evangelii gloriæ Christi.

4 Anno autem sequenti venit in provinciam
quidam scissus, vocabulo Eumer, missus à
rege Occidentium Saxonum, nomine Cuthel-
mo, sperans, se regem Edwinum regno suum
& viâ privaturum, qui habebat fidem bicipi-
tem toxicam, ut, si ferri vulnus minus ad
mortem regis sufficeret, peste juvaretur veniri.
Pervenit autem ad regem primo die Pasche
juxta amnem Donventionem k, ubi tunc erat
villa regalis. Intravitque quasi nuntium comiti
sui referens, & eum simulatam legationem ore
adituro volveret, exaruit repente & evagina-
ta sub veste fida, impetum fecit in regem. Quod
cum videret Lilla, minister regis amicitissimus,
non habens secum ad manum, quo regem à
nece defenderet, mox interposuit corpus suum
ante eum pungentis. Sed tanta vi hostis fer-
rum infixit, ut per corporis militis oculi etiam
regem vulneraret. Qui cum mox gladius im-
petaretur, in ipso tumultu etiam aliam de oculis
bus, cui nomen erat Forthberi, sicâ nefandâ
peremit.

5 Eadem autem nocte sacrosancta Dominico
Pasche pepererat regina filiam regi, cui nomen
Kenelc: cumque idem rex, præfate Paulino
episcopo, gratias ageret diis suis pro nata filia,
contra Episcopus gratias corpis agere Do-
mino, repique adstruere, quod ipse prolebus
suis apud illum obinvenit, ut regina sciret &
aliquæ dolore gravi sobolem procrearet. Cujus
verbes delectatus rex, promisit, se, abrenun-
tians idolis, Christo servitutum, si vitam sibi
& victoriam donaret pagani adversus regem,
à quo homicida ille, qui eum vulneraverat,
missus fuerat: & in pignus promissionis imple-
de, eandem filiam suam Christo consecrandam
Paulino episcopo assignavit, qui baptizata est
in die sancto Pentecostes, prima de gente Nor-
dan-Humborum cum duodecim aliis de familia
ejus. Quo tempore curatus à vulnere sibi pri-
dem inflicto rex, collocho exeretis, venit ad-
versus regem Occidentium Saxonum, ac, bello
inito, universos, quos in necem suam conspi-
ritasse didicerat, aut occidit, aut in deditionem
recipit. Siquæ victor in patriam reversus, non
sustin & inconstante sacramenta fidei Christianæ
percipere voluit, quavis nec idolis ultra ser-
vire, ex quo se Christo servitutum esse promissat.
Verum primò diligentius ex eo tempore & ab
ipso

D

Christi f-
des enim
dei prædi-
cat.

A

I

E
anque sa-
guini, cum
e sicam rex
Edwinus
ferri sufficit
occidit.

k

filiam ejus
Kenelc.

F

A ipso venerabili viro Paulino rationem fidei edificare, & cum suis primis, quos speciosiores novem, curavit conicere, quid de his agendum arbitrentur. Sed & ipse, cum esset vir matura signatus, sepe diebus solus resiliens, ore quidem tacto, sed in intus cordis multa fecum colloquens, quid sibi esset sciendum, quae religio servanda, tractabat.

Edwinum
que. ut po-
tuit,
i
• Ad Ori-
entalem

6 Quo tempore exhortationis ad fidem litteris a Pontifice Sedis Apostolice honorifice accepit Edwinus I. Sed oculus celeste, quod Edwinus quondam exulanti apud Reduandum regem Anglorum pictas divina revelare dignatus est, non minimum ad suscipienda vel intelligenda doctrinae monita salutis, sensum juvit illius. Cum ergo videret Paulinus, difficile possit similitudinem animi apialis ad humilitatem viae salutis, & suscipiendum mysterium virtutis Crucis inclinari, se pro salute illius & simul & gentis, cui praesent, & verbo exhortationis apud homines, & apud divinam pietatem verbo deprecationis ageret: tandem, ut verosimile videtur, didicit in spiritu, quod vel quale esset osculum, regi quondam exilis ostensum. Nec exinde distulit, quin continuo regem admoneret, capere votum, quod in oraculo sibi exhibitio se futurum promitteret, si temporis illius arumnis exemptus, ad regni fastigia perveniret. Erat autem osculum huiusmodi.

in
quod olim
via porten-
to capessit

7 Cum, persequente illam Edelfrido, qui ante eum regnavit, per diversa oculos loca vel multa annorum tempore profugus vagaretur, tandem venit ad regem Reduandum, obsecrans, ut vitam suam a tanti persecutoris insidiis tutando servaret. Qui, libenter eum suscipiens, promisit, se, quae petebat, esse futurum. At postquam Edelfridus in hac eam provincia reperisset & apud regem illius familiariter cum sociis habitare cognovit, misit nuncios, qui Reduando pecuniam multam pro nece ejus offerrent; neque aliquid profecti. Misit secundo, misit tertio de copiosis argenti dona offerent, & bellum illi, si contemneretur, indicens. Qui vel minis fractus vel corruptus muneribus, cessit deprecati, & se vivo occidere se Edwinum, seu legatarios tradere promisit. Quod ubi fidelissimus quidem amicus illius animadvertit, intravit cubiculum, quo dormire disponebat, (erat autem prima hora noctis) & evocatum socum, quid erga eum agere rex promississet, edocuit, & insuper adjecit: Si ergo vis, hic ipsa hora educam te de hac provincia, & in ea loca te introducam, ubi nunquam te vel Reduandus vel Edelfridus invenire valent. Qui ait: Gratias quidem ago benevolentiae tuae, non tamen hoc facere possum, quod suggeris, ut possum, quod cum tanto rege ini, lese prius iratum sciamus, cum ille mihi nihil mali fecerit, nihil aliud inimicitiarum intulit, quin potius, si mortuus sum, ille me regis, quam ignobilius quissimum morti tradat; quod enim nunc fugiam, qui per omnes Britanniae provincias, tot annorum temporumque curricula vagabundus, hostium vitium insidias?

in visione
sua ostendit
auxilium

8 Absente igitur amico, remansit Edwinus solus socus, resideretque moribus ante palatium multis corporis cogitationum estibus ubi, quid ageret, quare petenti virtutem, nescius. Cumque diebus tunc mensis angustibus, & exco carperetur igne, vidit subito inaspettita nocte si- lentio appropinquare suum hominem valde habitumque incognitum: quem videns ut ignotum

& inopinatam non parum exaravit. At ille accedens, salutavit eum, & interrogavit, quare illa hora, ceteris quiescentibus & alio opere pressis, solus ipse matutis in lapide pervigil fieret. At ille vicissim sciscitavit, quid ad eum pertinere, utrum ipse incas an foris noctem transigeret. Qui respondens ait: Ne me aestimes tunc matutis & infomiorum & fornicose ac solitioris sessionis causam necesse. Scio enim certissime, qui es, & quare mereas, & quare ventum tibi in proximo mala formidas. Sed dico mihi, quid mercedis dare velles ei, qui his te moribus solvit, & Reduando suadet, ut nec ipse tibi aliquid mali faciat, nec tuis te hostibus perimendum tradat? Qui cum se omnia, quae posset, hinc tam pro mercede beneficii daturum esse responderet, adjecit: Quod si etiam te regem futurum, extindis hostibus, in veritate promittat, ita ut non solum omnes progenitores tuos, sed & omnes, qui ante reges in gente Anglorum fuerint, potestatis transierint? At Edwinus, constantius interrogando factus, non dubitavit promittere, quin ei, qui tunc sibi beneficia donaret, dignis ipse gratiarum actionibus responderet. Tum ille tertio: Si autem, inquit, is, qui tibi tanta alaque dona veniente adventum praedixit, etiam consilium ubi tunc salvis ac vice melius neque utilius, quam aliquis de tuis parentibus ut cognatis unquam audiret, ostendere poterit, nam ei obtemperare & monita ojus salutaria suscipere consentis? Nec distulit Edwinus, quin continuo polliceretur, se in omnibus futurum doctrinam illius, qui se tot ac tantis calamitatibus ereptum ad regni apicem proveheret. Qui accepto responso, coelestis is, qui loquebatur eum eo, imposuit dexteram suam capiti ejus dicens: Cum ergo tibi signum hoc advenit, memento hujus temporis ac loquelae nostrae, & ea, quae promittis, tunc adimplere ne differas. Et his dictis, ut surret, repente disparuit, ut intelligeret, non hominem esse, qui sibi apparuisset, sed spiritum. Et cum regius juvenis solus adhuc ibidem sederet, gavisus quidem de collata sibi pia ac benigna consolatione, sed multum sollicitus, ac mente secula cogitans, quis esset ille, vel unde veniret, qui hac sibi loqueretur.

F
solvereque
differeret,

9 Venit suseh praefatus amicus illius, laetorque vultu salutans eum: Surge, inquit, intra: & sopitis ac relaxis curarum anxietatibus, quieti membra simul & animus compone: quis mutatum est cor regis, nec tibi aliquid mali manere, sed fidem potius pollicitum servare disposuit. Postquam enim cogitationem suam, de qua tibi ante dixi, regino in secreto revelavit, revocavit eum ab illa intentione, admonens, quin nulla ratione conveniat tanto regi, amicum suum optimum in necessitate possum, ante vendere, neque fidem suam, quae omnibus ornamentis preciosior est, amore pecuniae perdere. Quid pias? Fecit rex, ut dictum esset, nec solum eamque sententia hostibus non tradidit, sed etiam eum, ut in regnum perveniret, adiuvit. Nam mox redeuntibus domum paucis, exercitum ad debellandum Edelfridum collegit copiosum: cumque sibi occurrentem cum exercitu multum impari, (non enim dederat illi spatium, quo totam suam congregaret, atque adjuvaret exercitum) occidit in sinibus gentis Merciorum a, ad Orientalem plagam annis, qui vocatur Ido a. In quo

A. VENER.
BEDA.

quo terminare & filius Rodualdi, vocabulo Regemheri, occisus est. Ac sic Edvinus iuxta oraculum, quod accepit, non tantum regis sibi infestis infidus vivit, verum etiam eidem peremptio in regis gloriam succedit.

fit non
admonet.
gravis ino-
pellit.

10 Cum ergo, predicante Paulino verbum Dei, rex credere disset, & per aliquod tempus, ut diximus, horis competentibus solarius fideret, & quid agendum sibi esset, quare religio sequenda, solutus locum ipse scrutari confusset, ingrediens ad eum quodam die Vir Dei, imposuit dexteram capiti ejus, & an hoc signum cognosceret, requisivit. Qui, cum tremens ad pedes ejus procedere vellet, levavit eum, & quasi familiari voce affatus: Ecce, inquit, hostium manus, quos timuisti, Domino donante, evasisti. Ecce regnum, quod desiderasti, ipso largiente, percipisti. Memento, ut tertium, quod promissisti, facere non differas, suscipiendo fidem ejus & precepta servando, qui te a temporalibus adversis eripuit & temporalis regni honore sublimavit. Et si deinceps voluntati ejus, quam per me tibi praeceperat, obsecundare volueris, etiam à periculis maiorum tormentis te liberans, aeterni locum regni in oculis faciet esse participem.

n Mercia regnum vulgo Middelengle, id est, media Anglia, olim compellabatur, ut estet Cambdenus, illam Anglia partem, ubi nunc sunt sequentes provinciae: Gloucestrin, Wigornia, Herefordia, Worewicens, Oxoniordia, Castrin, Salopia & Staffordia.

o Hujus nominis fluvium huc affe in Mapis geographicis reperire non potui; unde, hle male nominatum esse hoc flumen, existimo.

CAPUT II.

Edvinus rex baptizatus templum, in quo plures sacro fonte à Paulino lustrantur, exstruit: Sanctus, Carpualdo rege ad fidem converso, Christum Lincolnensibus praedicat. Sancti effigies.

ANNOTATA.

a Haec verba, quae frustra apud Bedam quaesieris, sunt Laurentii Sarri.

b Haec insula, ut habet Beda lib. 2, cap. 5, sita sunt inter Hiberniam & Britanniam.

c Legendum, ut Beda habet, familiarum; hic autem, ut sapit alias, per vocabulum familia significatur terra parva, familia uni ete-landae sufficiens. Ad in media & infima Latinitatis Glossario Cangiani.

d De Edelburga seu matris Ethelbertae cultu, quae post mortem S. Edvini regis (is die xii Octobris collitur) conjugis sui viduae in monasterio Lyming in Cantia, non procul à mari & portu Dubregi sita, ubi sancti mortui & sepulti est, religiosum habitum induit, de hujus cultu, laudum, argumenta, quibus stabiliti possit, seu solida non reperiuntur, ut videre est in Operis nostri tom. 3 Septembris pag. 208.

e De S. Edelberto seu patris Ethelberti, Constantium & Anglo-Saxonum rege, adum est in Opere nostro ad xxv Februarii diem, quo ab Ecclesia collitur.

f De Eadvaldo, filio S. Ethelberti regis, agit Beda lib. 2, cap. 6.

g S. Justus, Cantuariensis seu Doroveriensis ecclesiae quartus archiepiscopus, x Novembris collitur.

h Epist. 2 ad Corinthios cap. xi, v. 2.

i Epist. 2 ad Corinthios cap. 4, v. 4.

k Doroverio seu Dorovico, Angli Derwent, fluvius est in parte regionis Eboracensis Orientali, qui, ut dicit Cambdenus, imbricatus auctus, & quasi lustratus, vicinis peribus superfunditur & in Oulam profuit, sicque freuens in lumbum aestuarium aquas invenit sua.

l Item Pontifex, in Beda Hist. Gentis Anglorum lib. 2, cap. xi dicitur, ad Ethelburgam, Edvini regis conjugem, alias etiam literas missas, quibus eam, ut mortuum suum ad fidem adducere conaretur, est hortatus.

m Edesfridus seu, ut voluit alii, Ethelfridus novus Northumbraeum regnum tenuit

Quibus auditis, rex, suscipere quidem fidem, quam docebat, & velle & debere, respondebat; verum adhuc cum amicis, principibus & consiliariis suis esse de hoc collaturum esse dicebat, ut, si & illi eadem cum eo sentire vellet, omnes pariter in fonte vix Christo consecrarentur. Et, annuente Paulino, scit, ut dixerat. Habito enim cum sapientibus consilio, sciscitabantur ab omnibus, qualis sibi doctrina haec eamdem inaudita & novus divinitatis, qui predicabatur, cultus videretur. Cui primas pontificum ipsius Coeli continuo respondit: Tu, vide, rex, quale sit hoc, quod nobis predicatur: ego tibi verissime, quod certum didici, profiteor, quia nihil omnino virtutis habet, nihil utilitatis religio illa, quam hucusque tenuimus. Nullus enim tuorum quidam deusquam ego cultus deorum nostrorum se subdidit, & nihilominus multi sunt, qui ampliora à te beneficia, quam ego, & majores accipiant dignitates, magisque prosperentur in omnibus, quae agenda vel acquirenda disponunt. Si autem alii aliquid valerent, me potius juvare vellet, qui illis impensis servare curavi. Unde restat, ut, si ea, quae nunc nobis novum predicantur, meliora & fortiora, habui examinatione, perpexeris, atque ullo cunctamine suscipere illa sciscitemus. Cujus suscipi verbiisque prudentibus aliis optatum tribuens assensum, continuo subdidit.

1a Talis, inquit, mihi videtur, rex, vita hominum praesens in terris, ad comparationem ejus, quod nobis incertum est, temporis, quale cum te residente ad cenam cum duobus de ministris tuis tempore brumali, accendo quidem loco in medio, & calido ornamento, flammis tamen foras per omnia turbinibus hyemalium pluviarum vel nivium, adveniens nix posuerim, domum citillimè pervolverit: qui cum per unum ostium ingrediens, mox per aliud exierit, ipso quidem tempore, quo intus est, hyemis tempestas non ingruit: sed tamen parvissimo serenitatis momento cunctis a, mox

D

E

Edvinus
cum suis
confessum

F

de suscipi-
enda fide
tuit,

G

de

A de hyeme in hyemem regressus, suis oculis elabitur. Ita hæc vita hominum ad modicum apparet: quid autem sequatur, quidve præcensit, profectus ignoramus. Unde si hæc nova doctrina certius aliquid attulit, mentis fogaenda esse videtur. His studiis & cæteri mores nati ex regis consiliiis divinitus admoniti, profectebantur.

deperit
fugio.

14 Adjuxit autem Cois, qui vellet ipsum Paulinum dilpenteus audire de Deo, quem predicabat, verbum facientem. Quod eum, jubente rege, faceret, exclamavit, auditis ejus sermonibus, dicens: Jam olim intellexeram, nihil esse, quod colebamus: quia videlicet quanto studiosius in eo cultu veritatem querebamus, tanto minus inveniebamus. Nunc autem aperte proficere, quia in hac predicatione veritas datur, que nobis vice, salutis ac beatitudinis æternæ dāta valet tribuere. Unde fugero, rex, et in templis & altariis, que sine fructu utilitatis facimus, oculos anathemati de igni transsumis. Quid plura? Præbuit paulum affectum evangelizandi beato Paulino rex, & abrenuntiavit idolatriæ, fidem se Christi suscipere, confitens eam.

idolatre de
fractis.

B 14 Cumque à presbitero Pontifice factorum suorum quæreret, quis aras & fana idolorum eum sepit, quibus erat circumdata, primus prophetae dicitur, ille respondit: Ego. Quis enim ea, que per frustulum colui, ad exemplum omnium aptius, quam ipse per sapientiam mihi à Deo vero donatum destruxi? Statimque, abjecta superstitiois vanitatis, rogavi, sibi regem aras dare & equum emissurum, quem accedens, ad idola destruenda veniret. Non cum locutus Pontifex factorum vel arma ferre, vel in loco sedere. Accinctus ergo gladio inuicem in manu, & ascendens emissurum regis, pergit ad idola. Quod adfpectus vulgus, existimabat eum insimulare. Nec distulit ille mox, ut appropinquaret ad sanum, profanare illud, iniecit in eo lanceæ, quam tenebat, multumque gavisus de agnitione veri Dei cultus, julis focus destruxit ac succendere sanum cum omnibus septis suis. Offenditur autem locus ille quondam idolorum, non lo ge ab Ebomeo, ad Orientem ultra amnem Dorvertonem, & vocatur hodie Gormandin Gahan: ubi pontifex ille, inspirante Deo vero, postulat ac destruit eas, quas ipse faciebat, aras.

C
J.S. Paulino
baptizatur.

15 Ignotus acceptus rex Edwinus cum cunctis gentis sue nobilibus ac plebe perperam fidem & lavacrum inchoe regenerationis, anno regni sui undecimo, qui est annus Dominicæ incarnationis trecentisimæ viginti septimus, ab avaritia vero Anglorum in Britanniam anno cunctis centesimo octogesimo. Baptizatus est nam em Eborei die sancto Pasche, prædicatum Apollini, in ecclesia sancti Petri Apostoli, quem locum ipse de ligno, cum catechizaretur atque ad percipiendum Baptisma labuoretur, eum opere contraxit. In qua etiam civitate ipse doctus atque antistes Paulino sedem episcopatus domavit.

templum
fieri post
extruxit.

16 Mox autem, ut Baptisma confectus est, curavit, docere eodem Paulino, majorem ipso in loco & augeantem de lapide fabricare basilicam, in ejus medio ipsum, quod prius fecerat, centurionem includitur. Præparatis ergo fundamentis in gyro prius exortis, per quadratum cepit adificare basilicam. Sed præcipuum

altitudo prædictis effect consummata, rex ipse impia voce occisus, opus idem successu suo Quidam periclitandum reliquit.

17 Paulinus ergo ex eo tempore sex annis continuatis, id est, usque ad suum imperii regis illius, Verbum Dei, annuente ac favente ipso, in ea provincia predicabat: credentibusque baptizabantur, quocumque erant præordinari ad vitam æternam. In quibus erant Osfrides & Eadfridas, filii regis Edwini, qui ambo ei evulsi nati sunt de Quemburga, filia Cæsar regis Merciorum. Baptizati sunt tempore sequenti & alii liberi ejus de Edelburga regina progenti Eadilhim & Eadilridis filia, & alter filius Bulefren; quorum primi, nati adhuc, regni sunt de hac vita & Ebomei in ecclesia sepulti. Baptizatus est & ipse filius Osfridi, necnon & alii nobiles & egregii viri non pauci.

18 Tanta autem fortis tunc fuisse fervor fidei ac desiderium lavacri salutis genti Nord-humborum, ut quodam tempore Paulinus veniens cum rege & regina in regem villam, que vocatur Adregis d, triginta sex diebus ibidem cum eis catechizandi & baptizandi officio decessit, morietur: quibus diebus cunctis à mane usque ad vespem nil aliud ageret, quam confitentem eò de cunctis viciis ac locis peccatis Christi verbo salutis instruere, atque instruam in fluvio Gleni e, qui proximam erat, lavacro remissionis ablucere. Hæc villa tempore sequentiam regum d. f. r. a. p. pro illa est facta in loco, qui vocatur Meluin f. Hæc quidem in provincia Bernesiorum g: sed & in provincia Deavorum h, ubi sæpius minere cum rege solebat, baptizabat in fluvio Sualva i, qui vicum & juxta Cantacrum præteribat. Nondum enim oratoria vel baptisteria in ipso exordio nascentis ibi ecclesie poterant edificari. Attamen in Campo-Dono l, ubi tunc etiam villa regis erat, fecit basilicam, quam postmodum rogavit, à quibus Edwinus rex oculus est, cum eadem villa succenderetur. Pro qua reges posteriores facere sibi villas in regione, que vocatur Loidis m. Evasis autem ignem altare, quo lapidum erat, & servatur adhuc in monasterio reverendissimi abbatis & presbyteri Transwalli, quod est in sylva Elmeste n.

19 Tanta autem devotionem Edwinus erga cultum veritatis habuit, ut etiam regi Orientium Anglorum Carualdo, filio Redualdi, perfunderet, relicto aulorum superstitioibus, fidem & Sacramenta Christi cum sua provincia suscipere. Et quidem pater ejus Reduald jam dudum in Cauto sacramentis fidei Christianum imbutus est, sed frustra. Nam reverens domum ab uxore sua & quibusdam perversis doctoribus seductus est, atque à sinceritate fidei depravatus, habuit posteriores piores priores: ita ut in morem antiquorum Samaritanorum & Christo servire videretur & illis, quibus antea serviebat, atque in eodem limo & siltis haberet ad sacrificium Christi & anulum ad victimas demoniorum. Quod videlicet sanum rex quidam provincia Aldulf (qui nostra ætate fuit) usque ad suum tempus perdurasse & se in posteritatem videretur.

20 Erat autem prædictus rex Rodual natus nobilis, quamlibet actu ignobilis, filius Tydli, cujus pater fuit Vulla, n. qui reges Anglorum Orientalium Vullingas appellavit. Verum Caruald non multo post, quam fidem accepit, tempore occisus est à viro gentili, nomine Rumberto, & exinde nobilis natus provincia in errorem

A. VENIA.
BENA.

plurimifque
interior &
Paulino

b c

apud fœcis
testante,

d

E

c

f

g

h

i

k

l

m

n
conversionem
nam ad finem
Carualdo exten-
ditur
Anglorum
Orientalium regi
perjuicatus:

per. Ille oc-
cisa. Fœcis
apellatus ad
Christum ad-
dixit.
*legi ap-
pellatur

112 ACTA S. PAULINI ARCHIEP. EBORACENSIS

A. VENER.
BEDA.

versum est, donec recepit regnum iustum frater Cyprianus Sibiutus, vir per omnia doctissimus acque Christianissimus. Qui, vivente adhuc fratre, cum exisset in Gallia, hinc sacramentis imbutus est. Quorum participem mox, ubi regnum crevit, totum suum provinciam facere curavit. Cuius studijs gloriosissime siert Felix a episcopus, qui de Burgundisecum paribus, ubi senas de antiquis erat, cum venisset ad Honorium archiepiscopum, eique indicisset desiderium suum, misit cum ad praediendum verbum vice praefixe nationi Anglorum. Nec vota ipsius in casum ceciderit: quia potius fructum in ea multiplicem erudientium populorum plus igni spiritali cultor invenit. Siquidem totum illum provinciam iuxta sui nominis sacramentum, a longa iniquitate atque infelicitate liberatum, ad fidem & opera iustitiae ac perpetue felicitatis domo reduxit. Acceptisque sedem episcopatus in civitate Dunmoe p. &, cum decem & septem annis eidem provinciae pontificali regimine praefuisset, ibidem in pace vitam finivit.

B
Episcopus
Paulinus
archiepiscopus
Paulinus

a. Praedicavit tunc Paulinus verbum etiam provinciae Lindis, quae est prima ad Meridionem Humbri fluminis ripam, pergens usque ad mare, praedicansque Lindolacae civitatis, cui nomen erat Biorca, primum cum domo sua convertit ad Domoniam. In qua videlicet civitate & ecclesiam operis egregie de lapide fecit, cuius tecto vel longi incuria vel hostili manu desolito, parietes hactenus stare videntur, & omnibus annis aliqua miracula fructum in eodem loco solent ad utilitatem eorum, qui fideliter quaerunt, ostendi. In qua ecclesia Paulinus, transiente ad Christum Iusto, Honorium pro eo consecravit episcopum, ut in sequentibus suo loco dicemus.

q. d. quod
sacra est
vita, hinc ex
procedit.

a. De huius fide provinciae narravit mihi presbyter de abbas quidam, vir veracissimus de monasterio Pectan q., vocabulo Deia, retulisse sibi quendam senarium, baptizatum se fuisse die modis a Paulino episcopo, praesente rege Eduino, & multum populi turbam in furore Trecenta iuxta civitatem, quae lingua Anglorum Trovulstaga Cellre, vocatur. Qui etiam effugium ejusdem Paulini refertur est. * lotius, quod esset longe statum, paululum incurvus, nigro capillo, fere macilentia, naso adunco, pectusq., venerabilis simul & terribilis adpectu. Habuit autem secum in ministerio & Jacobum Diaconum, virum utique industrium ac nobilem in Christo & in ecclesia, qui ad nostra usque tempora permansit.

* ingreditur

C

ANNOTATA

a. Venerabilis Beda habet: Sed tamen minimo spatio serenitatis ad momentum excurso.

b. *Ap. Apostolum cap. 13, t. 48.*

c. Osfridus, filius Edwini regis, cum patre suo in gravi praelio in campo, qui vocatur Hasfelde, a Cestuallo rege Britannie adjuvante cum Penda, rege Merciorum, occisus est, ut videtur postea in Chronica Joannis Bromton.

d. Ad regem suum, ut vult Camdenus, Ad-Gredin villa aliam regia, qui locus hodie Yverum nominatur.

e. Glens fluvius in Baronia Wolla per, qui vultem, quoniam interitum, Glendal nominatur.

f. Hic locus, ut dicit Camdenus, postea Mellicid vocatur est.

g. Provincia Bernitum pars fuit Northumbriae, ubi nunc est comitatus Northumbriae, & pars Meridionalis Scotiae usque ad Edinburgum.

h. Deia, seu provincia Deiorum, pars fuit regni Northumbriae, quae ab Humbro fluvio ad Tides fluvium sese extendit, locumque occupat, ubi nunc Eboracensis, Lancastriensis & Westmaria provinciae existunt. Haec duas regiones, nempe Deira & Bernicia, licet olim suae reges haberint, tamen temporis decursu in unum regnum coarctatae.

i. Salva seu melius Swala fluvius in agro Eboracensi, qui, ut habet Camdenus, a celeritate illud nomen sortitus est.

k. De illo vice iusto Casarwalli haec verba loquitur Camdenus: Tribus mill. pass. infra Richmondium (oppidulum ducei titulo insignitum) Swala vocatum illum urbem praetexit, quam Ptolemeus & Antoninus Paternitum & Cotmecton dicunt, Roda nunc Casarwallon, & alibi vicum iuxta Casarwallon, unde a Casarwalli nomen illud inditum cultum, cum Casarwalli iuxta sit, sed propius Richmondium.... Urbem olim celeberrimam fuisse, ex Ptolemeo colligitur.... Hodie vero, ut inquit ille, magnum nil nisi nomen habet. Viculus enim est perennis, Catricke & Catricke-bridge dictus.

l. Canbodunum (perperam Canbodunum scribi, vult Camdenus) oppidum in agro Eboracensi ad armen Calderum, Anglis Caldor, primis Saxonum temporibus celebre.

m. Leodes, Soranec Loydis, dicit Camdenus, oppidum ianiculo opulentum, ubi Officus Northumbriae Penda Mercium fudit, quodque villa regia factum fuit, cum Canbodunum hostili igne succensum perit.

n. Elmet; de hac regione seu provincia haec habet Camdenus: Regiuncula circumvicina (Leodes) venusto nomine Elmet appellata fuit.... In hac calx viva palus effunditur, & in Occiduum hinc regionem, quae singulor est, ad agros locusticandis dividitur. Haec regiuncula Edwinus anno Cariti rex huius fecit.

o. De hoc Sancto etiam est in Opere nostro ad diem vii Martii.

p. Urbs Dunmoe, quam Beda more Saxonica Dunmoe appellat, est maritima provincia Suffolens.

q. Pectan In hoc nobili canobia rex Oswaldus sepultus est, quod monasterium, ut scribit Petrus Blesensis, Danorum velania quondam concernatum devotus comes Lincolnis Gilbertus de Gaunt restauravit, ipsaque multas possessiones assignavit.

CAPUT

A

CAPUT III.

Felix regimen Edwini, cui Honorius Papa literas, & S. Paulino pallium mittit. Moritur Edwinus, & orta persecutio, Sanctus fugit in Cantiam, ibique, postquam ecclesiam Rossensem rexisset, moritur.

Felix Edwini regis.

Tanta autem eo tempore pax in Britannia, quosquoverfus imperium regis Edwini pervenerat, iussu perhibetur, ut (sicut usque hodie in proverbio dicitur) etiam si mulier una eum recens nato parvulo vellet totam perambulare insulam à mari ad mare, nullo se ledente, valeret. Tantum quoque rex idem utilitati suae gentis confuevit, ut plerisque in locis, ubi fontes lucidos juxta publicos viarum transitus confecit, ibi ob refrigerium vianum, crocatis stipibus aëros caucos a suspensis juberet: neque hos quicquam, nisi ad usum necessarium, contingere pre magnitudine vel timore ejus audeat, vel amoris vellet. Tantum verò excellentiae in regno habuit, ut non solum in pagina ante illum vexilla gestarentur, sed & tempore pacis equitantes inter civitates, sive villas, vel provincias suas cum ministris, semper antecessere signis confuevissent: nec non & incedente illo ubilibet per planetas, illud genus vexilli, quod Romani Tufani, Angli verò appellant Thuisi, ante eum ferre solebat.

Honorius Papa & Paulino

24 Quo tempore presulatus Sedis Apostolice Honorius, Bonifacii successor, habebat: qui, ubi gentem Nord-Humborum cum suo rege ad fidem conversionem Christi, Paulino evangelizante, conversam esse didicit, missit eidem Paulino pallium, missit & regi Edwini literas exhortatorias, paterna illum charitate accedens, ut in fide veritatis, quam acceperat, persistere semper ac proficere cunctet. Quarum videlicet litterarum iste est ordo: "Domino excellentissimo atque precellentissimo viro Edwini, regi Anglorum, Honorius episcopus, servus servorum Dei, salutem. Ita Christianitatis vestrae integritas circa Conditoris sui cultum, fidei est auctore fuerunt, ut longè latèque resplendat, & in omni mundo innotescat, vestri operis multipliciter referat fructum. Sic enim vos reges esse cognoscitis, dum Regem & Creatorem vestrum otiosam predicatione edocetis, Deum venerando colitis, eique, quod humani vultu condito, mentis vestrae synocras devotionem exolvitis. Quid Deo nostro aliud posse vobis, nisi ut in bonis actibus persistentes, ipsiusque Auctorem humani generis confitemini, cum ecore, eique vos nostra reddeite sistiminas? Et ideo, excellentissime fili, paterna vos charitate, quod convenit, exhortamur, ut hoc, quod vos divina misericordia ad fidem gratum vocare dignata est, solliciti in-

Octobris Tercius V.

attentione & aliis orationibus servare omnimodo solliciti: ut, qui vos in presenti seculo ex omni errore absolutos ad agnitionem sui nominis est dignatus pervocare, & celestis patrie vobis preparat mansionem.

25 „Predicatoris igitur vestri, domini mei „Apostolice memoriae Gregorii lectione frequentanter occupati, pro oculis affectum doctrinae ipsius, quem pro vestris animabus libenter exercuit, habetote: quatenus ejus oratio & regnum vestram populumque augeat, & vos omnipotenti Deo irreprensibiles representet. Ea verò, quae à nobis pro vestris fidei & cordibus ordinanda sperantur, huc pro fidei vestrae sinceritatis, quae nobis multamodò relatione per praesentium portitores laudabiliter infusa est, gratuito animo attribuire illis sine ulla dilatione providimus, & duo pallii, utrique metropolitani, id est, Honorio & Paulino, duximus, ut, dum quis coram de hoc seculo ad Auctorem suum fuerit accessurus, in loco ipsius athenae episcopum ex hac nostra auctoritate debeat subrogare. Quod quidem tam pro vestrae charitatis affectu, quam pro tantarum provinciarum spem, quae inter nos & vos esse noscuntur, firmus invitati concedere, ut in omnibus devotionis vestrae nostrum concursus & iusta vestra desideria preberemus. Incolamini excellentiam vestram gratia suprema custodiat."

26 Cum autem Edwinus decessit & septem annis genti Anglorum simul & Britonum gloriosissime praesedit, & quibus etiam fex ipse, ut diximus, Christi regno militavit, rebellavit adversus eum Carduella rex Britonum, auxilium praestante illi Penda, viro strenuissimo, de regio genere Merciorum, qui & ipse ex eo tempore gentis ejusdem regno anni viginti duobus varia sorte praesuit. Et confuso gravi prelio in campo, qui vocatur Hebbethi, oculis est Edwinus die quarto Iduum Octobris anno Dominicae incarnationis sexcentesimo trigésimo tertio, cum esset annorum quadraginta octo, ejusque totus vel interemptus vel dispersus est exercitus. In quo etiam bello ante illum unus filius ejus Osfrid, juvenis bellicosus, cecidit, alter Edith, necessitate cogente, ad Pendam regem transiit, & ab eo postmodum, regnante Oswaldo, contra suam jurjurandi peremptus est.

27 Quo tempore maxima est fidei strages in ecclesia vel gente Nord-Humborum, maxime, quod unus ex ducibus (a quibus acta est) paganus; aliter, quia barbarus erat, pagano severior. Siquidem Penda cum omni Merciorum genti idolis deditus, & Christiani erat nominis ignarus. At vero Carduella, quamvis notum & professionem haberet Christiani, adeo tamen erat animo ac moribus barbarus, ut nec flexi quidem mulieri vel innocuae parvulorum precibus atque, quin universis atrocitate ferina morti per tormenta contraderet, multo tempore totas eorum provincias ab hac mundo pervigatas, ac totum genus Anglorum Britanniae huius erantur se esse delibemas. Sed nec religioni Christianae, quae apud eos exorta erat, aliquid impendat honoris: quippe cum usque hodie mors sit Britonum eadem religionemque Anglorum pro nihilo habere, neque in aliquo eis magis communicare, quam pagani. Allatum est autem apud Edwini regis Eboracum, & ill-

A. VINC. B. ED.

passum milia.

E

Defuncto Edwini &

Inter Carduella

orte persecutio;

P

latum

114 ACTA S. PAULINI ARCHIEP. EBORACENSIS

A. VERNER.
B. D. A.

litem postea ecclesie beati Petri Apostoli, quam ipse cepit, sed successit ejus Oswald perierit, ut supra docuimus. Postum est autem in portica sancti Papae Gregorii, a cujus ipse discipulus & verbum vite suscepit.

Saxoni in Cantuariam fugerunt.

* Edobaldo

ad Turbaris itaque rebus Nord-Hambrorum hujus articulo clavis, cum nihil alicubi perfidii nisi in fuga videretur. Paulinus, assumpta secum Edelburgi regina, quam pridem adduxerat, rediit Cantium assigrio, atque ab Honorio archiepiscopo & rege Edobaldo * multum honorifice susceptus est. Venit autem illic duce Budo, milite regis Edalini fortissimo, habens secum Hancrodam filium & Valefream filium Edalini, necnon & Ithi, filium Ostridi, filii ejus: quot postea mater metra Edoldi & Oswaldi regum misit in Galliam nutriendos regi Decbano *: ibique ambo in infantia defuncti, & juxta honorem vel regis pueris, vel inno-centibus Christi congruum, in ecclesia sepulti sunt. Annua quoque secum vasa pretiosa Edalini regis perpulra, in quibus & crucem magnam auream, & calicem aureum, confectum ad ministerium altaris: quae hactenus in ecclesia

* Iste Dugoberto

B.

c
f. expositio
R. g. n. d.

29 Quo tempore Rhodensis e ecclesia pasto-rem minime habebat, eo quod Romanus e, presul illius, ad Honorium Papam a Justo archiepiscopo legatus missus, abscipus fuerat fluctibus indies maris, ac per hoc curam illius orationis Paulinus invitatione Honorii antistitis & Edobaldi regis suscepit, ne tenuit usque dum & ipse suo tempore ad ecclesia regna cum glorio-ssi fructu laboris ascendit. In qua ecclesia moriens, pulum quoque, quod a Romano Papa accepit, reliquit. Reliquit autem in ecclesia sua Eboraci Jacobum diaconum, virum utique ecclesiasticum & sanctum, qui multo ex hinc tempore in ecclesia manens, magnas antiquo

hosti prebas docendo & baptizando eripuit. Cuius nomine vici, in quo maxime solent ha-bitare, juxta Cantuariam usque hodie cognominatur. Qui, quoniam cantandi in ecclesia e-rat peritissimus, recuperata pulchritudine pae in provincia & crescente numero fidelium, etiam magister ecclesiasticum cantionis juxta morem Ro-manorum seu Cantuariorum multis cepit exi-tere. Et ipse senex, & plenus dierum, juxta Scripturas, patrum vitam fecutus est.

D

Idique obit.

30 Anno autem ab Incarnatione Domini sexcentesimo quadagesimo quarto reverendissi-mus pater Paulinus, quondam quidem Eborac-ensis, sed tunc episcopus Rhodensis civitatis, transiit ad Dominum sexto Idibus Octobris die, qui decem & novem annos, & viginti unum dies episcopatum tenuit, sepultusque est in se-cretario beati Apostoli Andree, quod rex Edilbertus a fundamento in eadem Rhodi civitate construxit. In cujus locum Honorius archiepi-scopus ordinavit Ithamar e, oriundum quidem de gente Cantuariorum, sed vix & eruditione antecessoribus suis aequandum.

ANNOTATA

E

a Ille vox, ut notat Cingius in Glossario, pateram seu vas ad aquam hauriendam signi-ficat.

b Ille Beda S. Paulinum S. Gregorii pontifi-cis discipulum vocat.

c Roffa, vulgo Rochester, urbs est Anglia meridionalis in Cantia, & episcopalis sub archiepiscopo Cantuariensi, sitae media inter Cantuariam & Londiniam.

d Romanus, de quo hic loquitur Beda, se-cundus fuit Rossensis ecclesiae presul.

e De S. Ithamaro vide quae in nostra Opere ad x Jamul exposita sunt.

DE S. TECLECHILDE SEU TE- LECHILDE VIRGINE, PRIMA ABBATISSA JOTRENSI

c

I N G A L L I A,

c. B.

S Y L L O G E .

Sanctae cultus, memoria in Fastis Sacris recentioribus,
notitia qualiscumque & aetas ex inscriptione sepul-
crali & S. Bertilae Actis.

VEROSIMIL-
LIME SEC-
VII PROVE-
CTO.
In ferebat,
cuius hic
datur testi-
cia, trans-
Berio

Otrum, Galliae Jotrenae, an-
tiquum est Gallia in Brio
feu, ut in media aetate A-
llis vocatur, Drigio pago,
quorum in Otrum a civitate
Meldensi tenetis sacrum Vir-
ginum affectum, hanc procul a Matrona &
Mioris-Miera consuetudinis supercilii montis
impositum exiguoque, cui originem dedit, op-
pido homonymo adjectum. Percelebri hinc

diocesis Meldensis perthenoni, quod, quemad-
modum e vetustis fideque dignis, quae Sec. a
Benedictino Mabillonius exhibet, S. Columban
& S. Agili Vitis docentur, intra Jotreni (ita
hae iidem loquuntur) saltus arva nobilissimas
vir, nomine Ido, S. Adolaci, Rothomagen-
sis archiepiscopi, germanus frater, praescripti
ostentem illuc vitam duclaris S. Columban Reg-
gula, exfraxit omplissimaeq; dotanti, singu-
lari Dei favore fuit concessum, ut duae prio-
ret,

A res, quæ moderatè illud sunt, ablatissæ, Agilbertus videlicet & Theodochildis sui Theodochildis nec etiam (vixit enim à variis hujus Sæculi nostræ nomen exprimitur) Theodochildis, Theodochildis, Theodochildis vel deique Theodochildis, Theodochildis seu potius Theodochildis, cuius propter vitam ac morum similitudinem distinxit. De horum primo seu Agilberti, quæ Theodochildis, videlicet, in canoni Joannis regimini proxime successit, ad 21 Augusti diem, quod quatuordecim ibidem tunc exstaret, in Opere nostro jam egimus; de secunda verò (quæ, quavis ex Patii in Critica ad annum 680, num. 20 & Plessius num. 6 hoc memorandi de sepulchro ejus inscriptione dictis Theodochildis, geminis appellatæ servata, videtur rotunda, hic tamen etiam à ne modis aliis, jam nunc assignatis, indifferenter, ut à scriptoribus aliis possum sit, nuncupatur) ad præsentem hic diem, quod tum in dicto quoque euvodio, imò & in aliis etiam ab hoc diversis diocesis Meldenis locis cultu ecclesiastico onumatum officii, sumus collati.

Juste et in
alio diocesi
locis S. Theodochildis
collati,

B 2. Ad Senoniam quidem hodie in Joannis monasterio coli, Mobilianus in Annalibus Benedictinis lib. 15, num. 4 differèntiæ affirmat, etque suffragantur Bachelius & Menardus, utpote ordo, prior nempe post elationem, quo in Menologio suo Benedictino S. Theodochildem hodie exorat, posterior verò in hodiernis suis in Martyrologio item Benedictino Offertuariis, monasterii Joannis Sæculum Proprium evanget, & vel sic S. Theodochildem item culti indicantes; quod autem ad diocesis Meldenis loca, à monasterio Joannis distincta, spectat, in horum solum nuntius annos etiam cultu Theodochildem hodie gondere, sicut Meldenis penes nos exstans Breviarium, anno 1640 ex illustrissimi Meldenis episcopi Dominici Sequi mandato in lucem emissum, ac ab universis diocesis Meldenis ecclesiis, monasteriis, collegiis & dinobisq; oblatum, quod, quomodo quidem ecclesiasticum de S. Theodochilde officium hodie hanc proponit, commemorationem rationem de ea faciendam præstare. Adhuc proprium, quod ecclesia Meldenis illustrat, o se contexta annoque 1731 vulgato, Plessius præstat, diocesis Meldenis Kalendarium hodie S. Theodochildis nomen sibi habet inscriptum. Atque ita quidem de cultu, qui quatuordecim hodie in diocesi Meldenis ac nuntiatum in Joannis, quod in hoc solum est, monasterio Sancti officii, satis superque conficit: est eni nuntiatum extra diocem illam honore ipsius cultu potius Mobilianus in Annalibus Benedictinis lib. 15, num. 4 sub finem sic scribit: In veteri Kalendario, quod videtur fuisse parthenonis sanctæ Mariæ Suelloniensis, inter annos quingentes manu exarato, modo Brithnotæ Longipontis, notatur vi. Idus Octobris memoria Theodochildis virginis; hinc autem similes ex eo, quod, quemadmodum etiam idem Mobilianus lib. proxime cit. num. 3 docet, Menardus, Suessoniensis hic memorati parthenonis primo abbatis, ad hoc è Joannis, ubi verosimiliter sub S. Theodochildis disciplina aliquamdiu erat versato, asserit fuisse adscito, suspicari sibi, fuisse olim sanctam Sanctam cultum honoribus in eadem etiam Suessoniensis parthenone aliquando officium.

Octobris Tomus V.

3 Porro è cultu, quem, si non ibidem, in Joannis certe ad alios diocesis Meldenis locis natus est, oritur res, ut, quomodo nec ob Usuardo nec ab aliis aliis martyrologis classis memoraretur, ab his tamen, qui Usuardum post transcripserunt, adscita ad hanc fuerit. Ut sit, in Usuardo equidem ecclesiæ Tornacensis ecclesiæ, verosimiliter inter annos 1219 & 1252, uti in sua ad Usuardum Præfatione num. 215 Solterius ostendit, exarato, hodie S. Theodochildis, prout ex Usuardi, quæ opus hanc ibi exstant, Auctoritas liquet, annuntiorum, eamque, vel è dicto Tornacensi vel ex aliis foris adhuc antiquioribus Usuardi oculis endebis acceptam, in fuit ad hanc Additiones hodie etiam intulit Molanus; hujus autem exemplo vel notitia aliunde acquisita multo deinde etiam alii nonnulli rectoribus hagiologi, Ferrarius nempe in Generali Sæculo, qui in Martyrologio Romano non sunt, Carolus, Neffius in Gallicano, Castellanus in Universali suo Martyrologio, ac denique etiam in Benedictinis à se adnotatis fœderis Wionum, Dorgainum, Menardum & Bachelium, qui, cum S. Theodochidis vitam ad S. Columbanum institutum exegerit, hoc verosimiliter d. S. Benedicti Regulo, Colatio inter omnes decessores nostris aliter hoc de se sentientes, ad hoc differre, existimant. Nec conuenit, ut Sancta in Hagiologis cum aliis rectoribus, verum etiam, ut tandem de terra levaretur, ecclesiasticis, quod gaudere nobiscum, cultus fortassis efficeret. At, ac neque res hæc habet, fuisse equidem sacra ejus exuvia è loci humiliori ad sublimiorem translati. Id è jam nunc dicendum præstat.

AUCTOR
C. B.
verosimiliter
facti Joannis
receptoribus
hanc inscrip-
tione, cum
vixit è 1219
1252.

4 Joani præter abbatem parthenonis basilicam, quæ patronam sibi vindicat B. Virginem Mariam, adhuc illa, ut Plessius in ecclesiæ Meldenis lib. 1, num. 14 ex post cum Gallio Christi. antè scriptores com. 8, col. 1708 docent, perantiqua seu ecclesiæ seu sacra adicola exstunt, quarum altera, S. Petro dedicata, jam dudum totius oppidi parochialis est facta, altera, S. Pauli primi eremita nomine distincta, juxta abbatem maris sub terra in parochia cimiterio est sita. E subterraneo isthuc loco sacro sua crypto, quæ & cryptam alteram, S. Elzevirii Meldenis episcopi, in hoc, ut creditur, sepulchri, opellatione insignitam, sibi habet adjundum, anno 1627, tertie decime Octobris die, sacra S. Theodochildis, ut parabat, reliquia, è tumulo sui monasterio, supra terram cœlum marmoreis levato, in quo ibidem osque ad tempus illud jacebant, extraxit, d. Philippo Cospeano, tunc Namnetensi, postea Lexovicensi episcopo, tunc Mario Mediano, Ludovico XIII Galliarum regis matre, in majorem parthenonis Joannis basilicam, ut Plessius & scriptores multo laudati affirmant, fuisse translati, ac, è Mobilianis Sac. 2. Bened. pag. 488 & in Annalibus lib. 15, num. 4 addit, argentea theca inclusa; re autem etiam verum S. Theodochidis exstisse sacros illas exuvias, ex eo fit perspicuum, quod, diversis aliis, qui, eodem Mobiliano etiam cum auctoribus proxime citatis teste, in dicto subterraneo loco è terra pariter prominentes erant, cum suis seu monumentis nullum omnino, è quo, ejus reliquia seu membra in horum singulis

In quo con-
stanti ejus
reliquias
apertas in-
scriptis præ-
dictis, fuit
translatæ.

116 DE S. TECLECHILDE SEU TELECHILDE V.

ARCTORE
C. B.

consecratur, colligit, iudicium praefertentibus, monumentum cumen, è quo S. Theodochilidis, ut probatur, reliqua fuerunt extracta, sepulchralis fuit incisio, quae hanc respicit S. Teclenchilidis esse, inscriptionem antiquam, variabilibus litteris, ut Mobilionius loco proxime cit. testatur, exarata, sit monum.

Ex hac parte, dicitur hic modis diversis.

§ Hanc, quae, quod alia adhuc, ad Sanctam spolianda hicque infra memoranda, nos docuit, testari ob oculos in antecessum hic poni meretur, Mobilionius aliter in *Actis Sanctorum Ordinis S. Benedicti*, aliter in *Annalibus suis Benedictinis* habet. In *Actis*, addenda etiam, quam hic mox in pagina ora subdo, marginali nota, tom. 2, pag. 488 habet:

Hoc membra post ultima teguntur fata sepulchro Beate Theodochilidis inuentum virginis genere nobilis.

Mertis fulgent, strenua moribus, flagrant in dogmate fidei.

Cenubi huius mater sacratas Deo virgines, Samentes oleum cum lampadibus, prudentes invitat

Spon... ias so... turri rex PM. II. E. *

Exultat paradisi adepta triumphos;

in *Annalibus* tom. 1, pag. 416

Hoc membra post ultima teguntur fata sepulchro

Beate Theodochilidis inemerit virginis, Genere nobilis. Mertis fulgent, strenua moribus,

Flagrant in dogmate alma.

Cenubi huius mater sacratas Deo virgines, Samentes oleum cum lampadibus, prudentes

... filias occurrunt rex. P. M. huc demum exiit auz....

partem notatam accorant Plesius, inscriptio archiepiscopi, in vultu,

6 Plesius, supra adhuc laudatus Historiae ecclesiae Medensis scriptor, cum circa duas haece, quibus sepulchralis S. Teclenchilidis inscriptio à Mobilionio proponitur, modos duos haece haret, fuit, quo hanc fuit ipsemet oculis excohaeret, ad Joerast, ut Gallie Christi. aucto Scriptores tom. 8, col. 1709 tradunt, monasterium contulit, ibique amibus sedulo discussit, distam inscriptionem, nec integram prout in *Actis*, nec integram prout in *Annalibus Benedictinis* à Mobilionio describitur, accorant, uti ex praefate, quam scripsit, *Hist. pag. 665* intelligit,prehendit. *Actis*, ante eam anni obire accurate delictum invenit? Prior, inquit loco jam nunc cit., inscriptionis parti, prout in *Benedictinis* Mobilionio *Annalibus* exstet, est exalta, si exemplis altimam ejus vocabulum alma, cui, quod in *Actis* exstet, vocabulum fante, per litteram A, prout distans in orthographo legitur, debet subsistere, quod autem ad secundam partem (ò vocabulo fitelet Cenubi inceptum) spectat, hac multo melius prout in *Actis*, quam prout in *Annalibus* exhibetur, refert orthographum.

affertur una cum anacollis

7 Sed ipsammet sunt Plesius, quae Latine reddo, Gallicana verba) notandum est primo, inscriptionem integram duabus tabulis lapideis, pedem fere quaque ad dimidii longitudinem requiritur, quorum quorque tres scripturae lineas completur, esse incilum; secundo, in lapidum illorum secundum, qui secundam inscri-

pionis partem continet, ac septemtrioni obversus deuto tabuli lateri est applicatus, fuisse fere in longitudine, ita ut troctem nat quatordecim pollices ei desint, defectum, adeoque praeter lineam ultimum loci uligine detritam, ut characteres vix internolescant. Major illius partem scripti culpidie insituantur fculo praeterito voluere; ut, praesquam quod, qui id attentabant, litterarum formam imitandi aciem haud colluerint, devinare eos etiam voluisse, sique omnia decurpasse, palam est. Devinabo & ego vice mea, cum nulla amplius aliter agendi ratio superest; sed archetypum, ne vicietur, relinquam intactum. En, qui tres secundum illius lapidis legam lineas:

Cenubi huius mater sacratas Deo virgines fumentes oleum cum lampadibus prodeunt invitat Sponso fultus occurrere x... exultat paradisi in gloria.

8 Character Italicus hic exhibet, quae integra nobis ex inscriptione restant; Romanus, quae mihi videntur subtiliter posse uti, quae ex illa desiderantur. Jam monui, lapidi non nisi troctem aut quatordecim pollices in longitudine esse vulso. Spatium itaque nimis est angustum, ut inscriptionis Actorum voces PARADISI ADEPTA TRIUMPHOS capiat; ut subtiliter PARADISI IN GLORIA; quae verba eundem sensum efficiant reliquaque lineae omnino implere queant. Difficultas igitur quantum ad duas treve voces, quae non exprellit, tantummodo superest. Qui secundo clauso inscriptionem (hanc supra ex Mobilionii *Sanctorum Actis* & *Annalibus Benedictinis* nunc, & huc transferam videbis) insituerunt, litteram x cum duabus postremis vocis praecedentis litteris junxerunt; utlegerint TURRI REX; quod sensum, rationi consonum, efficere non potest. Constructio omnino exigua OCCURRERE VOXQUE REX nominativus est superflua. Antiqui huius epigraphae litterae optime sunt sculptae, sed nostras ad amantissimam imit. Lineae transverse, quae litteras E, F & L formant, sunt admodum breves; ut, nisi quis animum sedulo advertat, periculum sit, ne quoniam harum omnium litterarum pro I accipiat.

9 Atque id accidit in verbo OCCURRERE; primam huius litteram E pro I accipere legentibusque occurrat. Deinde, cum sequetur X, litteram hanc cum duabus postremis litteris verbi OCCURRERE junctis, sequebatur vocem REX. Ita haec sunt Plesius, qui, haece ad modum aliam, quo sepulchralis Sanctae inscriptionem reddendum putat, confirmandum addidit, final etiam, ut mox innuit, suspicatur est, spatium, quod in ultima è tribus ex ipso proxime hic datis inscriptionibus illius lineae inter litteram x & vocem exultat reliquum est vocibus vacuum, tribus prioribus vocabuli Kalendas litteris & voce Maii esse implendum; ut significetur, S. Teclenchilidem x Kal. Maii seu xxi Aprilis die excessisse è vivis. Verum, etiam quidem dicta inscriptionis à Mobilionio exhibetur, litteris P & M tres priores litteras vocabuli Kalendas esse subsistentias, fuit probabile Plesius ibidem efficit, nihil tamen adjungit, quo ratio credas, decemum cum non fuisse in opinione, quod, in inscriptionis archetypo legi etiam vocem Maii, existi-

D

ad hanc inscriptionem duo conduplicantur

subpre de mortuall denda duo coeclura propone,

A. eximiorum; eam autem sic habet, est sane, an xviij Aprilis die, uti e dicta suspensus sua Plessius conjecit, aliam extenuam Teledichildis elausit, incertum, est interim ex eo, quod huc hodie colorat, consuetudo illa etiam hodie sit (neque enim ipsum semper, quibus obicitur, dicitur Sordis coloratur) pro certo suspensa habenda. Illa promissa, modo progreditur ad alia, qua, nullis prorsus monumentis aliis antiquis, quae de Sordis ex inscriptis tractant, expressum eius singularem exponant, exstantibus, et jam dato separati ejusdem inscriptione, ut supra inscriptum, docetur.

A. Mobilis
nisi ex
ta, dicitur
etiam, Te
ledechilid
genere nobi
len. est
interim,

10. Itaque & quidem eam duobus modis diveris, quibus supra a Mobilis exi-
betur, quam illa, quem Plessius proponit, oc-
cepta, S. Teledichildem fuisse illud loco na-
tam, nos docet, uti etiam videretur sanum
merito et splendore calorem gloriis prela-
tibus facit latitare, ut exemplum, quod pra-
bitur, signatur ac porro fide gerat, ut pru-
denter Angelus virginis, quae caelestem Spon-
sum cum laupadibus ardentibus, id est, cum
corde, amoris illius igne luto, respiciat;
est autem huc postremum omnino aper-
tè fide expressit, ut alunt, terminis hanc
edat, Teledichildem tamen existisse genere no-
bilibi, differtissimè tradit. At, cum nihilomi-
nus generatim duntaxat id fecit, scriptores
quidem, id pariter tantummodo ita facere hanc
contendi, nonnullis etiam, qui singulis eam
Sordis fuisse conjuncti, nominatim recen-
sent. Prout scilicet, Bezonem seu Belfridum,
& Abbatem seu Abbatem, quorum prior S.
Teledichildis & Agilbertum, Perseus episcopus,
posterior secundum monasterium Jorense
abbatissam S. Agilbertum & Edricum,
hildesheim episcopus, generis, existisse fratres
germanos Baldemog & Modam habuisse
fratres. Haec porro genealogia, qua si ve-
ro sit, S. Teledichildis fuerit Agilberti, Pari-
sienfis episcopi, soror sanguineque sunt cum
Baldæ & Modæ itemque cum Agilberta hu-
jusque fratre Ebreghis Melicæ episcopo quod
proxime conjuncti, a pluribus adaptari aucto-
ribus, Plessius in sua Melicæ ecclesia Hi-
storia pag. 663 affirmat.

en, qui
alios, con-
sanguineos
huiusmodi
dicitur, ex-
istisse ac
fieri prae-
fieri dicitur,

B. At simul, si existissem in hujus decessu
illam secutam, fassus, non verbis Gallicis,
qua Latina facio, subiungit: Optandum interum
foret, ut in aliquos adhuc alios, quibus tutius
fides adhiberi posset, testes haberet; hinc au-
tem reor, auctores, a quibus illam genea-
logiam adoptari ait, hanc esse eodemmodi anti-
quos proferreque ab hisce tantummodo monu-
menta, quorum etiam hanc fuit prout, ut si-
dem ea in re tunc fieri, ad S. Teledichil-
dis atque accedat. Menardus quidem, qui
sanctum illorum anxi est reor etiam ipsa ge-
nealogiam istam in suis in Martyrologium Be-
nedictinum Obfervantibus pagg. 300, 345 &
415 amplectitur, pro se monasterium Jorense
monumento laudat: verum, ejus auctor, qua
singulis hisce tribus locis Vetera etiam appel-
lat, monumenta illa sunt, non est, dubi-
torique non in eo potest, an & iste & in-
telligit, ut videretur, monasterium Jorense tradi-
tio, in qua etiam genealogiam etiam fun-
dori, Plessius loco proxime citat, ait, triam
apertis aut quatuor seculorum antiquitatem
sibi adtingit. Unde propter, an quis alius,

qui genealogiam istam amplectuntur, con-
firmatos habuerit S. Theodochildis, auctori
pariter non immerito potest. Verum, est se
habet, sanctum quidem existisse genere no-
bilem, & singulari ejus jam suspensum memo-
rari, quam Mobilis quidem veterinitas oc-
pent detritis characteribus exaratum, Ples-
sius vero hanc diu etiam post Teledichildis
obitum possum affirmat, inscriptione omnino
est certum. Nec illud tantum ex hoc, verum
etiam Jurense cenobii matrem seu obbatissam
existisse Theodochildem, habetur comportum.
Etiam pronomen demonstrativum hujus, quod
vobis ab eadem in eadem inscriptione, Sordis
monumento inciso, afficitur, indubie for-
tressis, ad quod eripit, id complectens, specta-
bat, cenobium designat.

12. Porro, est nihil praestit, et quo, S. Teledichildem etiam primam, qua Jurense mo-
nasterium abbatissae mure rexit, existisse
concludat, in antiquissimum illud documentum in-
venitur, rem tamen ita habere, & Sordem,
in quo, ut Menardus in suis in Martyrolo-
gium Benedictinum Obfervantibus pag. 345
testatur, Theodochildis fuisse prima Jurense
abbatissae efficitur, abbatissae Jorense Proprie,
ex antiquo abbatissae ejusdem traditione, ex
Jurense abbatissae, quas inter Theodochil-
dis ordine primo semper comparat, catalogi
qui de re illa tradunt, consensu reor etiam
indubitanter. At quoniam sanctum, quam
verosimiliter ex vicino Eboracensi pertinet,
non S. Para dicta, ad Jurense regimem fuisse
assumptam, Mobilis & Gallia Christianae
auctores Scriptores arbitrantur, muni isti fuisse
edmoti ac quondam deinde id existisse, fla-
tuum? Cenobium Jorense ante annum cir-
citer 643 jam fuisse exstremum, vel ex eo palam
sit, quod Jonas monachus, S. Columbanus Vi-
tam circa annum istum, de Mobilis Sac.
2. Benedictino pag. 487 ait, litteris commu-
nent, illius auctori mentionem insinuat; id
autem aliqui etiam annis citius exstremum
fuisse, apparet vix non errum, tempore, qui
de ea agunt, scriptores unanimi consensu o-
mnes, ac imprimis Mobilis, Coletius &
Plessius, circa annum vel 631 vel 634 con-
signant; ut, si monasterium Jurense, statim
atque fuit exstremum, inhabitari & sancti-
monialibus experti, id verosimiliter S. Theo-
dochildis, quae & dicta primum cenet inter
abbatissas Jurense locum, ad intercepto inter
annum 430 & 635 temporis spatio moderari
lucere.

13. Verum in S. Agili abbate, circa an-
num 650 defuncti, Vita, ab auctore suppa-
re conscripta atque apud nos ad xxx, quo
sanctum ille colitur, Augusti dictum vulgare,
de Admo monasterium Jorense fundatore se-
quentia istae nam. 19 legatur verba: Ado
....., non solum ipsum propriis voluminibus
se copis addidit, verum etiam in proprio
solo intra foras factis, ope fuit venerabilis
Audoeni super amnem Maierum, monast-
erium instituit, cui Jorum nomen imposuit,
atque ex rebus propriis secundum B. Colum-
banum instituta una cum cetera praedilecti
religionis maxima sapientia Regi militavit; cum au-
tem, vel ex hoc auctoris laudat ex eo omni-
bus

AUCTOR
C. B.

hoc matrem
postremam
quod verosi-
millime in-
ter annos
630 & 635.

E

F

ut hie ad-
ducta,

118 DE S. THECLECHILDE SEU TELECHILDE V.

AUCTORE
C. B.

non colligit, in monasterio Jortensi ipsius
hujus fundator Ado religiosa vota nuncupat-
rit, illudque admodum ab initio videtur
fuisse additum, hinc simul & ex eo, quod
S. Bertila seu Bertilla, qua ex nobis Kalensis,
hanc diu admodum post Jortensem, et ex infra
dicendis patet, et a Bertilde regina fundata,
curam prius suscepit, aliquando, priusquam
id faceret, laici Jortenses moniales, ut Vita
ejus, ab eorum anonymo fere aequali conscrip-
tae et a Mabillonio Sac. iii Benedictione in-
serta, fidem facit, sub Teutoburch abbatis-
sae duxerit, Cointius in ecclesiasticis Fran-
corum Annalibus ad annum 634, num. 12
concludit, in Jortensi monasterio, quod initio
virorum, non puellarum, fuerit, brevi inter-
jecto temporis spatio, haece illis fuisse susci-
ptas.

fuerunt, ab-
sente in-
capituli lo-
cutione
dicitur S.
Bertilla
Vita,

14 At Mabillonius, qui pariter & ab in-
itio monachos in monasterio Jortensi existisse,
& nihilominus S. Bertillam, qui monasterii
Kalensis, hanc diu post suscepit & Bertilde
fundata, prima abbatissa fuit creata, et mona-
sterio Jortensi fuisse assumptam, Sac. 2 Benedi-
ctione pag. 487 ex ejusdem S. Bertilla Vita
max laudato fluat, fuisse simul, veronimile
non esse, cum tunc et monasterio Jortensi mona-
chos, et puellas, Deo facris, lucum facerent,
fuisse ejusdem, affirmat, et deinde subiungit:
Dicendum proinde apud Jortum, sicut in aliis
parthenonibus passim, duos fuisse conventus,
tantisper distinctos, sanctimonialium upum,
alterum monachorum, a quibus ille regeretur.
Sic in parthenonibus S. Romae in Monte-Cle-
vato, S. Gerardi apud Nivallam, S. Bertildis
apud Kalum, & aliis diuina congregationem,
virorum ac puellarum, obsecravimus. Ita lau-
datus stripe; hinc autem non tantum Pa-
gus in Critica ad annum 705, num. 20,
Plessanus in ecclesia Meliteni Historia pag.
664, Gallia Christiana aucta Scriptores tom.
8, col. 1708 aliique ut plurimum eruditi ho-
die assentiuntur, verum etiam seculo vii, quo
monasterium Jortense fuit exstructum, mor ver-
re, uti exemplo a Mabillonio allegata, alia-
que passim obvia ostendunt, ordinavit, ut, cum
nova fundarentur monasteria, duplici isthat
adificarentur, quorum primarium mulierum, se-
cundarium esset, qui Sacra hisce ministrarent,
virorum; quae cum sic habeant, ad hunc mo-
dum pariter, ut consuevit Mabillonius, Jortense
canonibus fuisse reipsa adificatum, illudque
proinde, quod et jam distis verisimiliter circa
annum vel 631 vel 634 fuit exstructum, S.
Theodochildem inter annum 630 & 635 mo-
derari cepisse, verum sane, ut jam supra indi-
cavi, apparere fortissimum. Modo etiam, quan-
diu deinde Sancta, quod suscepit, sacri illi
officeret regimini reuertit, aut, si mavis,
quandiu adhuc post id susceptum in vivis man-
feris superest, displicent. Esti Stallum ex-
istisse abbatissam Jortensem, et supra relato
ejus epistopho hanc constaret, id tamen ex
antiqua, quam supra memoravi, S. Bertilla
Vita habetur compertum. In hac enim, S.
Bertilla ad monasterium puellarum, quod vo-
catur Jortum, fuisse perducta & domus Teuto-
burch abbatissa commendata, distinxit, uti
apud Mabillonium Sac iii Benedictione part. 1,
pag. 21 videre licet, assertur.

C

15 Nec id tantum seu S. Theodochildem
monasterii Jortensis regimen gessisse, verum et-
iam hoc illam usque ad tempus, qui mona-
sterium Kalense a S. Bertilde jam fuerat ex-
structum, ac ad ambulationem, ita ut inhabitari
posset, additum, adhuc tenisse, et vetusto
illo monasterio docetur. Verba omnia, quibus
id ibidem fuit, vel idcirco, quod quatenusque
etiam Sancta nostra natiuitatem suppeditent, hoc
transcribo. Postquam itaque, qui Vitam illam
enarravit, S. Bertillam aliquando in mona-
sterio Jortensi sub S. Theodochildis fuisse ver-
sotam, memoria prodidit, ita deinde apud
Mabillonium loco proxime cit. pag. 21 pro-
sequitur: Haec.... temporibus post districtum do-
mini Chlodovei regis religiosa & optima con-
junct ipsius domus Haltechildis regina cum par-
vulo filio rege Clodovario interpreschiliter re-
gum gubernavit Francorum, & ab omnibus
pontificibus vel proceribus eunuchoque populo
regni sui, eius meritis compellentibus, miro
diligebatur usque. Erat enim religiosa & Do-
minum multum devota, ecclesiarum pauperum-
que curam gerens. Cum magno igitur vigore
animi vixisset gubernabat palatium. Cum pon-
tificibus autem & primatibus populi sui consi-
lium accipit, ut regali villa, quae dicitur Ka-
la, monasterium construeret puellarum, quon-
iam, cum ad legitimam aetatem praefata filius
suus Clodovarius pervenisset & regnum sibi co-
mmissum per semetipsum gerere posset, tunc
ipsa, relicta cura regali, sub Religionis ordine
in supradictum ingrederetur monasterium. Eo
vero quod omnes ipsa miro diligebat affectu &
diligebatur a cunctis, complacuit consilium u-
niversis ac consensum ei omnes praebuerunt.

et eius pra-
terea, cum

E

16 At illa, ut erat prudens & sapient, fuit
omni celeritate monasterium ibidem construere
precepit, & futurum praevideus, necessarium in-
cillis Dei substantiam delegavit. Jamque, pro-
prie diligenter canonibus, animo revolvere cepit,
quam meritis & honestate seu moribus
puellarum reverteret dignum, de qua fides gre-
gem sanctum virginum ibi adunatum sub no-
mine sancto Religionis ei committeret. Cumque
de multis multa audiret, istas sancte puellas
Bertila, felici fano percurrente, pervenit per
relationem fidelium notitia usque ad aures regae
domine Haltechildis gloriose & Christianissi-
mae reginae, quae gratia est de eius sanctitatis
excepit; & sicut accepto consilio decrevit, ut
hanc super sanctas temens, quas pro Christi
amore & S. Mariae reverentia in canonibus su-
praominato congregaverat, matrem constitu-
ret; quod, Domino dispensante, postea perfec-
tit. Magna siquidem cum devotione & humi-
litate domnam Teutoburcham poposcit abbatissam,
ut ex suo monasterio aliquas famulas Dei sibi
deliniret, quae suum regere deberent cano-
niam. At illa personibus diu sanctam supplic-
tationem reginae denegare non posuit, sed ipso-
rum gloriose domine ad petitionem statim; &
praeterea monasterium Bertilam cum quibusdam
sanctis puellis spiritali nutu domine Haltechil-
di cum summa diligentia & honore debito, ut
decebat, per magnam sinceritatem domnam Ge-
nefidam ad Kale supradictum canonibus perdu-
cere precepit; utque omnis illa congregatio ve-
lut nutu spiritali ei commendaretur, praedicte
domine reginae praesentialiter suggerit, sibi de
eius religione & pudica conversatione.

Me rectum
tar, verum

F

A
S. Theobaldus
ad monasterium
Calensis
fructuarius
a Bathilde

17 Quis illa gloriosa Bathildis regina velut manus ecclesie cum magno honore succipit, &c. sicut et mandatum à domna Theobaldis fuerat, ovis regiminis super omne cunabulum ei inposuit, atque abbasit esse precepit. Ita S. Bathildis biographus, cum autem, ut ex hoc ejus rexe distinet, S. Bathildis seu, ut ab aliis vocatur, Bathildis regina ad Calasie, quod exstruxerat, cunabulum sanctissimamque illamque à parthenone farreus misti à Theobaldis hujus abbatibus possiderit, inde enim verba hæc, quæ, quomodocumque ex eodem texto etiam docetur, Bathildis valenter obtemperans, eo una cum aliis aliquot sociis virginibus S. Bathildem, relictisq; eadem præficiendum, à farrensi suo monasterio misit, sacrum isthoc ædificium cum adhuc, cum Calasie jam esset à S. Bathilde exstructum, ne ad amicum, ita ut inhabitari posset, addidit, obbatibus monere gubernasse, optime colligitur. Peram, ut ante nosque, circa quem id Sancta nostra adhuc fuerit, innotescit, modo etiam in tempore, quo circiter Calasie cunabulum à S. Bathilde ædificari incipit absolumque fuerit, inquiramus. Perperam in Chronica sua Benedicte. tom. 2, pag. 410 & 412, anno 662, Mobilis Sec. 3. Benedicte. part. 2, pag. 25, anno 656 & in Anal. Benedicte. tom. 2, pag. 444, anno 657 monasterii Calensis fructuarius ita fuit à S. Bathilde fundacionem innotuit. Est utrumque hæc scriptores Plessius in ecclesia Melandis Historia tom. 2, pag. 699 & seq. idcirco caput, diducque monasterium ante annum 656 à sancta illa regina conditum fuisse, emendat; idcirco eum id fuisse, quod, spectant illi, quæ Beda Hist. Gentis Anglorum lib. 4, cap. 23 scribit, Hæresite, Aldulf Orientalium Anglorum regis mater, anno 647 vitam monasticam in Calensi Francia monasterio egredit, idque proinde anno illa jam fuerit. At monasterium, quod jam inde anno 647 fuerit, à Bathilde conditum fuisse, credere non permittit vita candida, quod tum sancta hæc regina, utpote quæ Clodoveo II regi nondum nupta Erchinoaldo mortui-dum adhuc servare, exstiterit in Vita sua, ob autem æquali scriptis atque apud nos tom. 2. Joannarum edito, perhibetur.

ante domum, ut
hic, Bedam
inter S. S.
Bathildis
biographum
concordat
servat,
probat,

B
18 Et verò S. Bathildem ante Clodoveo II marii sui mortem, quæ, ut Plessius in Criticis dilucide probat, anno 656 evenit, exstruere Calasie cunabulum hanc incepisse, S. Bathildis biographus num. 15 & seq. hæc jam transcripsit verba locutissimè, ut hæc expendenti patescat, prode; cum autem scriptore illa, utpote quæ Sancta hujus fuerit æquali, resque, quod in suo de hac indagatione, fide oblique inceptissime servate, recenset, habuerit problemis perplexas, flendum hic sit, necesse sit, ut vel supra laudatus, è quo jam fuisse anno 647 Calasie monasterium, constat, gentis Anglorum historiam errasse dicitur, vel modus, qui hanc cum illo in concordiam adducit, invenitur. Vidit id hanc addidit Mobilis, hincque tom. 1. Anal. Benedicte. pag. 444, fuisse in Cala villa regia à S. Chrothide, quæ anno circiter 546 oblit, sacraram virginum cunabulum exstructum, præfatur, mox simul, fuisse deinde hujus loco, eversis rebus, ædificat, à S. Bathilde novum monasterium, idque amplissimum, etiam, subjun-

git, ita fuisse expositum, qui in villa regia Cala puellam monasterium exstruxit S. Bathildis à S. Bathildis biographo, veritate salve, dicitur, & tamen idem jam ante, prout ex Beda secundum jam dicta consequitur, sacraram virginum cunabulum exstruxit. Neque vero absque gravi causa S. Bathildis biographum ito interpretor est Mobilis. Etenim in S. Bathildis Vita, apud nos ad xxvi Joannarum dicam secunda loco edita & tamen ab antiquo etiam auctore in litteras missa, num. 25 sequentia isthac de S. Chrothide, Clodoveo I regis conjuge, occurrunt verbo: Cunabulum, in honore sancti Georgii, sacraram virginum in Cala prima continuat. Quod postea, quia ambitus ecclesiarum sanctimonialium, à sepe memorata domina Bathilde eversum esse & basilica pergrandi spatio amplitudinis constructa.

19 Veram Plessius, qui demum post Clodoveo II mortem sua anno 646 monasterium in regali villa Colo à Bathilde conditum fuisse incepit, realit in Criticis ad annum 704, num. 18 & seq. putat, simul etiam, sancta hujus regina Vita verba, quæ jam nunc recitat, insuper habita, cunabulum idem ante à S. Chrothide exstructum non fuisse, Bedamque, qui, Hæresitem, anno, uti ex verbis ejus consequitur, 647, in monasterio Calensi exstiterit monachum, prode, errore abiecit, monasterium Calasie pro aliquo alio Galliarum fuisse, censendit. Ad id quidem merito à se fieri ut probet, veris argumentis adducit; est, cum hæc negativa sit dixerat sint aut certe hujusmodi, ut emervi hanc difficulter queant, severiorum Pegii, quod Beda juxta æ antiquat Vita S. Bathildis scriptor erroris absque sit solida, ut mihi egalem appareat, ratione arguuntur, consensum rejiciendum Mobilis, quod Beda & S. Bathildis biographus, in speciem pugnant, in concordiam adducuntur, interpretationem amplectendam, utpoteque, ni fallor, qui, quæ jam dixi, attentè expendit, facillè agnoscit; cum autem secundum hæc, est etiam, spectat illi, quæ Beda loco supra cit. scribit, Hæresite Cala in sacraram virginum cunabula vitam monasticam anno 647 æ verosimiliter aliquot adhuc ante dictis duxerit, monasterium tamen idem, contra æ Plessius vult, à S. Bathilde condit ante annum 656 hanc fuisse incepit, consilium sit, ut verosimilissime id demum anno circiter 660 ad amicum, ita ut inhabitari posset, fuerit additum, utque proinde S. Theobaldus, nepote quæ certe ob pariter tam demum, cum id factum esset, sacraram aliquam virginem etiam cum S. Bathildis, ut in hujus Vita sunt hæc transcripsit verba narratur, è farrensi suo monasterio misit, id verosimilissime adhuc usque ad annum circiter 660 rexit, atque eadem in vivis fuisse superste.

20 Jam vero cum sic habeat æ Sancta nostra, ut supra vidimus, ab eo circiter temporis spatio, quod inter annum 650 & 655 intercessit, sacrum istud ædificium addidisse monere gubernat, consilium sit, ut hoc verosimilissime ante ut minimam quinque supra viginti gesserit. Est, in post hæc explorata sua post annum circiter 660 Theobaldus fero aliquando adhuc hanc præfuit æ proin & in vivis mortis superste? Mobilis, in Anno-

660 circiter
exstiterit,
farrensi
cunabulum
restituere
voluit, sit
edificata

P

est incertum,
an non ali-
quanto ad-
huc duravit
vixerit, sit
incertum.

libus Benedictionis ad annum 660, pag. 456 ait: Non diu post hunc unum supervixit Teudlechildis sua Theodochildis, prima Josti abbatis; verum nihil omnino, quae hanc assertionem suam probet, adjungit. Costellonus in *Martyrologio suo Universali*, Plesfæus in *ecclesiæ Meldenis Historia*, aliique ex imprimis, qui *Martyrologium Parisiense*, anno 1727 excusum, adarantant, Mabillonium hic fecerit, S. Theodochildis obitum anno circiter 660 assignant; verum, quæ circiter isthæc anno, nullis omnino, et quibus hunc vel utrumque determinet, monumentis antiquis exstantibus, ex hoc viro migravit, omnino etiam est incertum. Neque vero illum, qui, Sanctum anno 670 existit adducere in viris superstitem, assereret, à veritate cerce devium praviore ausum; cum autem sic habet ut verosimiliter equidem ante annum 660, nisi è supra dictis facile colligeret, non obierit, hinc, ut quid minus incerti novarem, supra in margine id, non anno circiter 660, sed verosimiliter s. vii pro-

verbo actuisse, tantummodo indicant. Ceterum ne quid, ad Sancta, quæ absconditum ad ea in Deo Vitam, ut posteris solo nomine nota evaserit, duxisse Gollia Christi. auct. com. 8, col. 1709 officitur, seu commendationum seu laudem utrumque conducent, silentia prateram, leduri hic adducere, quæ tom. 1. *Annal. Benedic.* pag. 456 Mabillonius suppeditat, ob oculos pono. Itidem inque hic scriptor sic habet: Quantum religio in Josto parthenone sub Teudachildis regimine floruit, id argumento est, quod Adhonia (*Citation in Francorum Annal.* ad annum 674, num. 9, itemque Mabillonium laudans *Annal. tom. mox cit. pag. 455 & 482 videtur*) ex eo assumptum sit ad informandum novam cenobium beate Mariæ apud Succellonas; & quod inde paulo ante Richildis regina piissima sacras virginis cum Bertilana seu Bertila abbatis (ed. quæ supra ex hujus Vita recitavi, verbo) occurrerit ad Colonic monasterium in functioni disciplina instaurantium.

DE S. TANCHÆ VIRG. MART.

IN DIOECESI TRICASSINA IN CAMPANIA GALLIÆ

J. B. F.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

Sanctæ in Martyrologiis memoria: ejus cultus: reliquæ: tempus martyrii incertum & Passio edenda.

ARCTUS IN-
CUNTA
S. TANCHÆ,
QUONIAM
MARTYR
MARTYROLOGI,

Dioecesi Tricassinam vita sanctitate & pretiosa in crucifixo Domini morte, quam pro tuenda castitate heruca sublimi anima, illustriorem reddidit S. Tanchæ, cujus hodie Acto exhibemus. Iuxta Puella virtutum suarum claritudine Dea & hominibus amabilis, omniqus martyrologis incognita & præterita, hodie primam in Universi Lubeco-Colonicensi apud Solterium Auditorio recensetur hoc modo: Treccis sanctæ (sanctæ) Anchæ virginis & martyris. Verbo hæc descripsit Grevens & ex hoc deinde, qui tamen melius scribit Tanchæ, Molanur, Moratycus, Ferrarius in Catalogo Sanctorum, qui in Mel. Rom. non sunt, & Confusus in Mel. Germanien; hic ecclesiæ Mel. Parisiense, in qua legitur: Propè Ramerodem in agro Trecenti sanctæ Tanchæ, quæ pro tuenda virginitate gloriosum mortem oppetit; & *Martyrologium Universale à Castellano Galliet editum*, cujus verba Latine reddidisse sunt: In Lusitria, propè Ramerodem, dioecesis Trecenti oppidum, in Campania Galliæ, sanctæ Tanchæ virginis & martyris, in dioecesi Andegavensi honeste. Hic martyrologis citatis videt Trecenti ecclesiæ, monasteriorum Cellensis ac sancti Japi Martyrologio. Attentus à Monasterio in suo Gynæceo sequentem de S. Tanchæ mentionem facit: In territorio Archiducali juxta oppidum Ramerodem, dioecesis Trecenti, sanctæ Tanchæ virginis & martyris, quæ ex illustri auro profusa & puri ac munitis & integritate corporis Christo sponso fidem servavit necnon sanguine suo purpuravit.

2. Diversæ dioecesis Trecenti ecclesiæ Sanctam nostram cultum honoribus celebrant, alia rita, ut vocant, semiduplet, alia cultu solenniori & cum Octava, quales sunt ecclesiæ parocia de Lusitria, quæ situmata ab oppido Ramerodem distat, & parthenone B. Mariæ in urbe Trecenti, ubi sacrum ejus caput, argentæ thecæ inclusum, observatur. Diffia id ex Annotariis, quas Nicolaus Des-Generals in Opere, cui titulus, Sanctius Christianæ dioecesis ac civitatis Trecenti, ad ecclesiam Pite Sanctæ nostræ adiecit, illas hæc interpretatione Latina donavit: Treccis monasterium sanctæ Mariæ ad Monsiles, Ordinis S. Benedicte, pretiosum S. Tanchæ caput possidet, thecæ argentæ inclusum; in quo monasterio quotannis decima Octobris die solenniter colitur; idem etiam sit x Octobris & Dominica proximè sequente in templo parociae de Lusitria, ad quod vicini & longè distanti populi venerationis ergo concurrunt.

3. Cætera loca, in quibus S. Tanchæ speciali veneratione afficitur, enumerat Arcerius à Monasterio in Annotariis, quas suo Gynæceo ad diem xvii Aprilis, qui dies transfusantis est S. Tanchæ, inseruit. Ea ejus verba: Ingenti veneratione colitur (S. Tanchæ) multis in locis dioecesis Trecenti, pagis, villis, oppidis; nempe in parocia de Lusitria, Arcycenti, de Insulsi, Ramerodem; de, ac in urbe Trecenti: ubi caput ejus ejus, & thecæ argentæ inclusum, aservatur apud abbatem Dominæ nostræ ad Nonnis Ordinis Benedicte, habeturque magna in reverentia: sit de ea Officium

cultus in
diversis
ecclesiis

Trecenti
ecclesiis.

A cium silemne. *Laudatus Der-Guerrois in jam citata Opere pag. 154 refert, la territoria parocchia de Lustria duos aedulas existere, in quibus Sancta nostra culta, ecclesiarum parocchialis deferri solita, honoratur; unam nempe fat bene constructam, in qua dies ipsi Sancta festi ritu solebantur, non sine magna ad com undaque concurrentium multitudine celebrantur; alteram parocchiam de villaribus Angelis, regnante Carolo VI, in Sancta honorem creatam. In priori vera aedula, quae de Bouchetto vocatur, Sancta sepulta fuit, ipsiusque sepulchri, in nominata sacella affixi, potere, ut refert laudatus Der-Guerrois, fluxu sanguinis laborentes fenantur.*

● In diocesi Andegavorum.

Atque hinc, qualls quantaque in his ecclesiis venerata Sancta nostra destratur, abunde innatescit. Verum non in diocesi Tricassina tantum, sed & in diocesi Andegavorum cultum honores duorum lectionum recitatione S. Tanchae exhibentur, quas ex ejusdem diocesis Brevaria depromptas lectionum legendas hic propono. Lectio prima: Tancha virgo, parens est Antiocheni viro probi & iusto: qui fidei causae patriae colere cunctas, in Campaniae finibus haud procul Remuraco oppido habitavit. Ea ingenio praedita miti atque mansueti, notum lenitatem singulari morum suavitie & humilitate ornavit. Cumque se ab infantia Deo consecrasset, ei soli placere studuit, animo semper ecclesiae cogitatione & terrarum despectu habens. Castitatis autem quanto amore tueretur, ipse rei eventus comprobavit. Lactia secunda:

B Nam cum iusto patris Amelium, vilendi cupidam potestate cognati causa, qui eum de sacro fonte suscepit, in equo puliciscebatur: servus, qui eum ducebat, primum verbis de stupro interpellare cepit, deinde intempesto gladio, nisi libidinis morem gereret, mortem minituri. Cui Tancha: Melius est, inquit, mihi mori, quam incidere in manus peccatorum. Tum vero ille Virginem de equo eiecitur, cum injectis manibus vim inferre conatus esset: fortiter obstitit ei os generis impio ensis capulo graviter percussit, adeo ut magna vis sanguinis ex ore & naribus proflueret; & mox caesa cervice caput amputavit, sexto idus Octobris. De ea & illud post mortem memorabile traditur, caput utroque manu sustentisse, & haud locus nec si viret incidentem, à Banie monte, ubi interfecta est, per insidii spatium, usque ad Lustrum vallem deducisse, ubi corpus longo post tempore divina revelatione indicio repositum, multis cultus mensulis Virginis sanctitatem declaravit.

● Non reliqua, ex quo capite, hodie una reperitur.

Atque hac de Sancta cultu dicta sufficiant. De sacris ejus reliquiis parva jam dicemus. Praeterea Sancta nostra caput Decis in parthenone S. Mariae offerri, superius annuadvertimus: propterea sacrum ejus corpus in sacello prope ecclesiam de Lustria sepultum fuisse tradunt, qui Sancta meminerit, scripserit. At, in quo die diocesis ecclesia hac sacra pignora nunc existant, praefus ignotum est, aperte fatetur D. Der-Guerrois, praebantque Alia, quae D. Joannes, LXXVII episcopus Trecentis, incolis parocchiarum de Insulis & de Lustria, de reliquiis ejusdem Sancta acriter disputantibus, sententiam impostuit, anno Incarnati Verbi 1441 consensu iussu. Haec Alia seu Instrumenta publica D. Camuzetus in Pronobris Tomus V.

parva ecclesia Tricassina refert, quorum totum firium lectioni proponere, necesse non ducit; ne longior sum, quae hic maxime pertinent, verba transcribo: In nomine Domini amen. Universis praesentes literas inspecturis, Joannes, misericordiae divina Trecentis episcopus, salutem in Domino. Cum nuper.... diffidit prohibemus supra dictis parochianis & incolis de Insulis & de dicto Rametico, quod à modo affirmare non presumant, quod apud se vel eorum ecclesiam sit corpus supradictae B. Tanchae, ne hoc praetextu de cetero retineant, nisi quis modo scienter impellant cunctes peregrinationis causas aut ire volentes ad supra dictam ecclesiam de Lustria, vel ad capellam de Bouchetto juxta dictam Lustriam, in qua fuit sepultum & intumatum corpus gloriosum supra dictae Sanctae.... Sane licet in Legenda saepe dictae Sanctae, tam apud ecclesiam de Lustria, quam alibi inventa, bene caveatur supra dictum corpus fuisse à dicta capella de Bouchetto levatum & exhumatum, & nimirum apud dictam ecclesiam de Lustria repositum & incipitum, quia tamen his temporibus nihil aut modicum illis de supra dicto corpore invenitur, nos similiter prohibemus parochianis & incolis illius villae de Lustria, ne de cetero venientes audient afferre, quod apud suam praesentem ecclesiam sit pexominatae S. Virginis corpus gloriosum, nisi forsitan imposturus & illi repertus & episcopus vel alius sufficienti auctoritate hoc ipsum docuerint. Alias vero reliquias nec postea inventas fuisse clavis veritas indicat laudatus Der-Guerrois in saepe citati Operis Annecialis ad Vitam ejusdem Sanctae.

AUCTOR J. B. F.

C *6 Tempus, quo Sancta gloriosissima pro tunc coelestis martyris consummata fuerit, huc usque praecerta defuncti non potest. Ipsius parentes Antiochiam, civitatem Syriae prelorem, metu persecutionum destruxit ac in diocesi Tricassina territoria Rametodensis habitasse, narrant Sancta Alia; et quo seculo contigerit ea transfugerat, nulla duci temporum nota, nec eadem anturum, qui Sancta Alia posteritati commendare allaborant, est opinio. Lachryas in SS. Virginis Menologio advenum illum circa repareta Solatis aetate 300 fignit, quo tempore Romani Antiochenos tyrannice, de refert, vexarent. Alii vero se, vi, caput scilicet à Castione civitate Antiochia, illor à Syria in Campaniam fuisse vulant. Denique Der-Guerrois in Notis ad Vitam S. Tanchae dicit, Sancta parentes Antiochia seculi septimi anno triginta septima discessisse, dum Sarraeni, tunc Syria jam devastata, Antiochenos crudeliter persequerentur; cujus opiniois fuisse videtur Castellanus, qui in Martyrologio Gallico in margine ad diem 2 Octobris emartata Sancta nostra tempus seu, vi adscripsit. At nulli ex his tribus in medium adductis opinionibus, quae tantum sunt conjecturae, sat tuto licet adhaerere; cum auctores, qui tempus ipsius in callis natale, manumetorum defuncti incognitum, consensum à hic determinare volunt, sicut insublem, repere à S. Tancha aetate nimium remoti, nulla moda merentur.*

Tempus martyris incertum.

7 Quod ad Alia S. Tanchae pertinet, quae sub sequenti titulo: Pili S. Tanchae virg. & mer. vel Legenda S. Tanchae, predi beneficio posteritati transmissit D. Der-Guerrois, P. Lachryas,

Poste etiam.

Q

Lahierus, Arturus à Monasterio, P. Simon Martinus in Sanctis Deserti Reliquis, & Renatus Benedictus, illa in omnibus ferè conveniunt cum Passione hic edita, quæ ex Ms. Legendario Prævinienfi de prompto in supellectili nostro litterario observatur. Illis Atia, sicut & Passioni Commentario subjuncta, licet ex vetustis Legendariis descripte videatur, tamen nun indubitata in omnibus scdm chronologiam sint præmutata, ex quæ ætas Sanctæ vel temporis, quo Abbat exorato fuerunt, evni possit præterea omnia, quæ in illis referuntur, ex synchronis suppeditibus scriptoribus hæc esse, nullo ex capite constat. De horum vero Altorum veritate nostro dicere nequit: nam vetera quidam credo, si ad ætatem nostram respicere velimus: sed verisimiliter longo tempore post mortem Sanctæ fuerunt concinnata. Hinc non aliam iis auctoritatem trahere possumus, quam quod ex his Atiis seu Passione innoveat, qualis de S. Tanchia in dyocesi Trisolanâ olim fuerit & adhuc fortè perseveret traditio.

dicturi tam perfecti, tanto honore, tanta dignitate sunt a Rege cæli honorandi.

ANNOTATA.

a Eadem ferè habet laudatus Der-Guerres in libro, cui titulus: Sanctius Christiana ecclesiæ Triclinium.

b Sengibus & alii Sanctæ biographi dicunt Virginem nobilitate ortam narrabant.

CAPUT UNICUM.

Sanctæ in juventute pietas & castitas, pro qua tuenda crudeliter occiditur.

Itaque quidam clarissimi generis Christicolæ ab Antiochia profecti versus Occidentem cum uxoribus & liberis & facultatibus advehi in Franciam, alii in territorio Remiensi a, alii vero in Arceyensi b advenit quiescentes, voluerunt esse coloni. Pater autem S. Tanchæ non procul a præfatis oppido, scilicet Remirys, tribus milliaribus inferior ab ortu solis manifestum tabernaculum fixit, mox sanctorum Patriarcharum, videlicet Abraham, Isaac & Jacob, domum regens & erudiens familiam in timore sancto juxta præceptum Domini. R. Tancha ad mansuetudinem columba, sicut lilium inter spinas, cur contritus & humilis semper habebat inter seculares, ubi inerat: dum longè aliam vitam abesse ab his, quos præfatus comitabatur. Nam à primis amorum radimentis Christo Domino suam consecraverat infantiam, & Virginitatem pueritæ ac sanctam indolis per mores & actus despecto sæculo crescebat de virtute in virtutem, inmensam vitam suam soli soli Deo secretum esse, quam humanis laudibus & variis popularibus agitationibus, per infamiam aut favorem seu in contrarium agitationem.

1 Et quia felix Adolescencia * per omnia nequit propter cultum parentum & frequentiam familiaris complere, quæ gestabat in sancta devotione, tanto fortius flagrabat in sui Creatoris amore. Hinc etiam ab illis gentilibus dictum est: quoque magis regitur, tectus magis ardet ignis: & major exiguo regnabat in corpore virtus, & bonitas nutritur in teneris ætatis debilitate, & virtus perficitur in infirmitate. Et sicut virgula flumi ex aromatibus myrrhæ & thuris & universi pulveris pigmentarii per desertum in altum ascendit; sic B. virgo Tancha à concupiscentiis mortificata, & fervore Spiritus accensa, atque universis virtutum floribus, odoribusque decorata inter ordinatum desertum morum populum devotionem mentis in sublime ad aures * Domini dirigebat, cujus intentio tota versabatur in celo, dicens cum Apostolo: Nutrisse conversatio in celis est. Si quidem de vita ejus secreta, Domino teste, plangam, credo, quam magis calamus scribentis quam pila gestit delineare.

2 Ergo ad illud tempus veritatis eloquium, quo virginis Athletæ contra diabolum dimicandi statuit articulum. Veniens erit ad id c, ut rapta foret, ne malicia motaret sensum ejus aut

Sanctæ & rem
notis amia

E
a
b

In Deum
fides &
sancti
fervore?

F

* lege vires:

sanctæ re-
finitas

c

PASSIO

1 TANCILE VIRGINIS ET MARTYRIS,

Auctore anonymo,

Ex Ms. Legend. Prævinienfi.

PROLOGUS.

R Egremente Domino nostro Jesu Christo sine termino, quia etiam ab ipsius Incarnati Verbi mysterio, sed à Passionis sue vel gloriose Resurrectionis Ascensionisque triumpho, Semetipsum ubique terrarum in tantum proclara fruduit concilio, ut plures omnis generis sexus & ætatis perpetuæ gloriæ concens consequerentur martyrio, dum cæli civitas in excelsis gaudium ex ovibus conpercis, & felix esset ante Dominum exultatio. Gloriosa quoque virgo Tancha, tempore Christianorum nova martyris effecta, velut helleborus aut lucifer in æthereis syderibus dictus floribus veris mundo resurgens emicuit o. Cujus originem quia pagine hujus series incertam produxit, veteres relatores scriptor onera de fide, ne Christum offenderat, quem metuus: nisi quia charitas omnia, quæ pin sunt, sperat & credit, suam Virginitatis, venustis * orac notabilibus b, auditoribus absolvit. Unde etiam sepe contingit, quod rei eventus tam nobiles quam modicæ, tam majores quam minores proventus & vagos elicit à propriis terminis, ut exales secretis disponant vitam & consilium, tempus & modum suæ conditionis. Sed hi scilicet, qui pro Christo pro oculis inopiant, pro nobilitate duritiam impliciti capiunt exiliarii, ut a carnalibus & cognatis amicis remoti, liberius ad munera Domini valeant expediti. Quique per Evangelium Dominum sequantur patrem & matrem, uxorem & filios & possessiones derelictos & seipsos sibi alienantes in sublimitate duodecim Apostolorum consensu & cum Filio Dei orbem terre in æquitate ju-

* i. venustis.
b

A ne scilicet decederet intellectum ejus, placita enim erat Deo anima ejus in vita immaculata: propterea propter eam educere de medio inquitur, ut consummata in brevi existeret temporis multa d. Ex qua in vita sua tot & tanta & tanta gentis, & quod inter cetera summo studio bene fecit caluit, in exitu ejus Dominus declaravit. Tunc cognovit e parvum S. Tanchae virginis nupud oppidum Arceyensis manens, per dies solennes ad convivium ipsam potendissimas invitavit, ut biduo vel triduo simul jucundarentur in Domino. Cui jam venienti dixit ille Arceyensis: Ubiam est filiola mea Tancha (erat enim, ut ita dicam, compater ipsius), qui faciem infantem de sancto fonte suscepit? & adjecit: Nunquid non adduxisti eam tecum? Qui respondens ait: Nequaquam; nam nos nostras custodias & familiam disposuit. Et ecce unus e familiaris domus Arceyensis eo quod parvo profectus sit propter Puellam isaurum, & juvenibus illis, periclitus est.

pro qua tu-
enda fertur
com

B Cumque venisset ad illam, & mandata patris nuntiasset, Virgo Domini multum ne dia dubitans exivit: sed pretorice timens obediendum patris, inchoo juveni se tandem dubia credidit & profecti sunt. Et cum jam prope essent ad locum, qui dicitur Mons Banau, serpentes antiquus insidit fustem comitem & Puellam parvam caput affixi de libidine. At illa sustinens respondit: Nequaquam potest fieri, ut mihi melleis; & videns illam diabolico occupatum veneno corpis circumspicere, si quis armis aut viator aut pastor visus procul apparet, sed nullum proflus hominem vidit, quem sibi adiutorem clamans invocaret, & cum humanum sibi videret de se auxilium, corpis subnixis precibus implorante auxilium Domini, & difficultatem mentem convertit ad Dominum dicens: Respicies enim ad auxilium hominum, & non eris auxiliator; circumspice, & non fuit, qui auxilium praestaret; quaesivi, & non fuit, qui adjuvaret. Dominus Deus sit auxiliator meus, ne sim confusa. Libera, Domine, corpus meum & animam meam a persequente & corruptore diabolo, & mittere dignis S. Spiritum tuum de superna sede Majestatis tuae, qui defendat & custodiat pudorem meum ab illo peccato infectore, ut non prevaleat adversam me malitia ejus, inviolataque valcam tibi occurrere, & digneris me inter beatorum spirituum consortium & virginum choros computare.

libidinis
hominis pu-
gnas.

C Adhuc Sanctam orare interruptit vicius ille obtruncans, & quid, inquit, tandem murmura? aut voluntati meae obtemperes, aut gladius meus perturbanis carnes tuas. Respondit B. Tancha: Melius est mihi mori, quam incidere in manus peccatoris. Tunc excussit eam de equo, & ipsoque descendit infans & manus iniiciens voluit incedere f. inferre vim sanctae Virgini, qui repellens illum a se, suba virtute Spiritus Sancti, constanter stabat fortis. Tanta enim virtute circumdedit eam virtus Spiritus Sancti, ut Virgo Domini immobilis non posset ab hoste prostrari. Fit certamen & luctantur ambo in campo; sed non sicut muros in palestra illudere solet sanctio, appetit incedere virginem violare pudorem, sed virginem decus oblat, & descendit sancta virgo suam devotam custodiam. Virtus orta de terra descendit flans in praesentia, quae fuit caelestis, de caelo prospexit iustitia; Virgo certat & resistit, &

Glabris Tamas F.

oppugnat in stadio spectantibus angelis, confidantem Domino. Tandem pelliculus hostis certans se nihil proficere, incendium libidinis vertit in iram furoris, & eo & genus sanctae Virginis caput gladii capulo percussit, rivusque sanguinis manans ex naribus & ore non cessat discurre; tunc vibrato gladio corvum Virginis percussit, & statim ruptus a diabolo nullum corpore.

d qua accl-
ditur.

7 Rosta vero Tancha sub ictu percussoris immobilis super pedes stans erecta non corruit, & caelum caput tenens, susceptum propriis manibus g, loco, ubi decollata fuerat, iens uno studio usque ad vallem Lastris deportavit angelo ducente, ibique fixus artubus fixus nobile depositum corporis & capitis collocavit A. O quam venerandas est ager & sacer ille locus, ubi pro fide Christi martyrii nostri decoris effusus est sanguis innocuus. Tunc sit, Christe, hinc gratia, tua haec, tua virtus & magnalia, qui verè gloriosus & mirabilis & potens es per omnia, qui sanctos tuos de hoste generis humani sic triumphantes glorificas, ut etiam in sexu femineo declarare digneris tantam virtutem atque victoriam & insuper tam magnam mirabilem. Beatum Tancham iacentem super humum in salubritudine, non alii quam angeli servaverunt de viridi exspect, & quanto curati humano solebatur, tanto melius fuit procurato divino. Ad celebras ejus exequiis angelorum convenit frequentia, & per centies cenena milia millium Sanctorum corpus virginale caelestis circumfulsit eam; non sine fito maius quam angelicae terram pateterebant & foveam preparaverunt: non alii quam angeli & beatorum spiritus corpulculum subitus collocaverunt & sepeliverunt. Et quia indignum est, ut pes peccatorum presumat calcare corpora Sanctorum, Christus ab excelsis servavit corpus in imis: cum igitur jacet in terris, Deus cum illam ab astris, ne fellearet arans super ejus funera glebam, ne mibi volucris aquilae vel vulturnis unguet, ne lupus atque canis membra violarent iacentis; exanimis artus non liquit caelestis virtus, declinans terris virtutem virginis, monstravit populo, quante fuit bonitatis: nam circa tumulum sterneret faciem manibus, contra naturam producere faciem terram libris Octobris tot urticae, vepres, tribulos & indagine spinas circa & super tumulum Virginis, ut illam spissum indagine vitium tenuissimum reptile vix posset petrasile.

f

g

h

i

j

k

l

m

n

o

p

q

r

s

t

u

v

w

x

y

z

A N N O T A T A

a Reminiscitur seu Ramerodes oppidulum est diocesis Trecentis in Campania Gallia situm ad Alban fluvium.

b Arcia vel Arcinea, Gallicè Arci sur Aube, ab aliquibus etiam Arcia vocatur, oppidulum est ad Alban fluvium in agro Trecentino.

c Videbis libri Sapientiae caput 4, v. 11.

d Lib. Sap. cap. 4, v. 13.

e Sessifius in Mrl. Gallie ad diem x Octobris dicit, illum cognatum fuisse Archien- sis castri dynastem.

f Voculo incedit hic male utitur auctor pro decouando supra.

g Crebra sunt in Aldis Sanctorum gestationes capitis amputati, sed plerisque omnino suspensio esse, in hoc Opere nostro saepe Q 2

caulem Ficus S. Tanchu *hinc habet* : Reper-
tum denique corpus, crasso rufco purpuratum,
pater S.Tanchu defoliatas collegit, sepelivitque
multis cum lacrymis in Laotiae vici parviali
edicula.

DE S. NUNCIO CONFESSORE
IN COMITATU NAMURCENSI.

Notitia de cultu & reliquiis.

Hafteriensis Ordinalis S. Benedicti cœnobium, quod, sœc. ix ære x, in apparet, fundatum, aliquando Mettensis, tunc ad Ducherium Veldoborensi Chanoio, S. Glodesindis monasterio transiit, quodque, hujus inde emouit, ad presbyteros seculares et post ad monachos transiit, eidem deinceps, cui Veldoborensi uno domitæ millarii inde diffusa monasterium, abbat parat, in comitate Namuracensi apud feri intervallo Dionemian inter & Cerat-Monac, diuifex Leodienfis oppida, ad dextram Moys ripam ejus situm. In factis illius ætatis, quod, priusquam sanctimonialibus traderetur, fuisse à clericis occupatum, suppositiua, quam infra memorabo, affectis iustis fundacionis charta prodit, ecclesiæ aut erit Hasteria S. Nuncius fignaturus ejus uocari. Ita stultici fer loci comissa traditio est porro in Sanctum Hasteri Indicium Molanus, itaque in Sanctum eriam Belegi Nesselbus inde Molanus seu poia cœlli uenit, cum hic ab anno 183; jam obisset, anno dimum 1595 prodire in lucem; æ Molani Schedæ (Miracum in Cod. Donat. piam pag. 84 in fine uideat) Petrus Loumas non obfcurè prodie, utpote hodie libidit à Panti Thonal, Suppriori Hasteriensis, quod inter dact Molani Schedæ reperit, restituro Sanctum Hasteria fœ amoniaris: In basilica Hasteriensis beate Genetricis Dei depositio sancti Nunci confis. Fuit, ut ferat, filius ejusdem regis, sed uita æternæ desiderio paros uicit et in Hasteria deponitiōnem accepit.

2. *Vermis sancti corpus, quod Hæstia sepul-*
crum, pluribus jam sanctis, uti quædam ex infra
dicendis facile colligit, ibidem fuerat servatum,
inde denum post eundem, monasterio Hæstien-
se a Calvinianis anno 1688 ablatum. Valtid-
iorum fuisse delictum, ibidemque anno, quo
hæc scribitur, 1595 fuisse observatum, Molan-
us testatur, et, si memis, Petrus Lowmyus hodie in
S. Nunci tunc fidei prætoris ultioris, quæ
Sancti maris data annuntiationis subjungit, non
minus dilucide nos docet. Mirus quidem in
Felis Bejicæ et Borgomæris, qui, quævis a
causa, quo prodigia, hæc præferant, ver-
isimillime tantum anno 1622, quo eorum de-
claro et approbato fecerunt, editi sacre,
hodie fere scribit: Corpus. S. Nunci etiamnum
habetur quævis; et, ut, etsi fidei scriptor Ma-

leno hic utcumque adversari videatur, Molan-
tonem fide Petro Lomio Gazerus in ecclesia-
stica Belgii Histeria pag. 311 suffragatur, ad-
eritum in ecclesia Leodicensi Floribus, anno
1647 exstis, ed hunc diem Eifemus, et in
comitatus Namurensis, qua anno 1754 pro-
dit, Histeria pag. 28 Joannes Bepfela de
Mettegaurum penatibus quidem eum, cum bel-
lorum atrocitate harreticorum impetore diti-
tione pene fuisse Histeriensis exordium, ul-
timum vero anno 1668, quo, et alii, plerique,
qua Histeria fervebant, sacra reliquia à
Calvinistis, irruptione in regionem sola, pro-
fanata exstis fuerint in S. Nunciis corpus
Histeria Nalciodorum fuisse adbellum, effir-
mior.

3 Adhuc, quae Molanus in Sancti nostri notitia sopra laudata memorat, et omnia ea prolixi & quod de S. Nunci corpore, post eadem monasterio Hieronymi & Calvinisti anno 1563 illatum, Waleodorum Hieronymi translati, ferbit, & supra memorati, ut ipsemet testatur notitia eadem praefixa prodit, Thomeo respicio scripti sui Hieronymi hanc; cum haec autem, uti e iam dictis pronum est colligere, ad Molanum, qui anno 1583 obiit, & Thomeo fuerint conscripta, hincque indubie, atque qui, quomodoque inde consequitur, ipsemet claudit, monasterio Hieronymi & Calvinisti anno 1563 illatum, tempore existerit in vita, verosimiliter quomodo optime, quod de S. Nunci corpore, Hieronymi post hanc Waleodorum translati, ad Molanum scripti, habuerit perfectum, conscriptionem fuisse, ut hic, Hieronymi illud in praefata notitia commendat, potuerit fieri, eodem modo, scilicet, scdm adducit, et porro adingeret, esse etiam hic scriptum, quod tamen non facit, distat offerret. S. Nunci corpus Hieronymi nemquam Waleodorum fuisse avellum. At vero, cum Molanus anno 1622, quae verosimiliter, ut dixi, laudat, Fagor vulgave, Hieronymi adhuc quiescit S. Nunci corpus, dum taxat insigne, arte fortasse, qui id, postquam anno 1563 Waleodorum Hieronymi fuisse avellum, ad posteritas hoc monasterium fuisse ante annum 1622 reditum, opinetur. Certe id, cum Molanus & Miram, quorum puto anno 1195 Waleodori, posterius verò anno 1622 Hieronymi S. Nunci corpus avellum fuisse, prodit, testis, significat ego, quod utrumque hanc scriptorem in concordiam adducere, luto his; verum, vixit hic, quae Castellanus, Marneus & Royllus tradunt, fuisse

111dem Ap-
 dinqat fcre
 994457_h

Indegew die
prijt AP's-
aandelen
steeg

suspicionem illum depopuli ac Mironum à veritate devium existimari. Cùm enim Rayssius in Belgico, quod anno 1628 vulgavit, Hieroglyphylacio pag. 225 & 542, Castellani in Martyrologio suo Universali, anno 1709 excussu, ac denique Martius in Comitatu Namurensi, quæ anno 1754 prodit, Historia pag. 55, Walciodori assertum sit quiescere S. Nuncii corpus, assertum, id ibidem, anno etiam 1622 fuisse servatum ac porro hostesque servati nec unquam inde Hosteriam fuisse redactum, apparet indubitatum.

4 Verum, etsi sic habeat, Sanctus equidem tam in posteriori hoc monasterio, quam in anteriori cultus. At id quidem Molanus, Hosteria summa, Walciodori vero duodecim Leodienum officio gubernans fuiti Nuncium (in Indiculo Sanctorum Belgii, anno 1583; excussu, rectius habet fuiti Idem) Octobris fieri, in supra memorata Sancti nostri avitia affirmat, max. etiam adducit: Quo die quidquam operis sancti in Hosteriensi domo placuim esse solet, sua magnitudine inaudum. At nunc relictis illa elarius, licet adhuc multum ab incolis & vicinis celebratur, sicut & nominis ipsius frequens in Belgicis impostio testatur, cum autem hæc omnia, uti & supra dicta nemo non colligit, Molanus & Thunot scriptis seu litteris dixerit, hicque certè, quo cultu Sanctus Hosteria & Walciodori gauderet, probe exploratum habuerit, enimvero, quoniam Sanctus ista, ac Molanus ait, Hosteria & Walciodori verè colatur cultusque olim saltem fuerit, dubitandum non est. Nec tantum in duobus illis diocesi Namurensi monasteriis, verum etiam aliis hujus loci cultu ecclesiastico Sanctus gaudet. Namurci colitur pia memoria beati Nuntii confessoris, ait ad hanc diem in Martyrologio suo Gallicano Scassius, eique offeruntur Mironus, utpote, Namurci ab ecclesia cathedrali canonicis hodie Sanctum colit, in Fassis Belgicis & Burgundicis affirmant.

5 Adhuc in Sanctorum diocesi Namurensi, quod mihi ad manum est, proprio ecclesiastico de comuni consensu non pontificis officium in S. Nuntii honorem celebrandum hodie præstatur, hincque Namurci Namurci verè in cathedrali ecclesia, imò & in tota diocesi Namurensi, ac nominatim etiam in Gemblacensi hujus eximio, ubi pars cranii illius, prout Rayssius in Hieroglyphylacio Belgico pag. 225 docet, religiose effervatur, cultum honoribus offici, in animum induco; ante autem extra diocem istam in Duerna collegiata S. Petri ecclesia, ubi, eodem Rayssio pag. 409 teste, in lisontheos argentea pars capitis S. Nuntii una cum olivæ aliquot sacris reliquiis servatur, pariter id fieri, edicendo non sum. Neque vero id ad institutum nostrum necessarium requiritur; Sanctum enim in diocesi Namurensi colit, omnino è jam dictis, quod nobis hic sufficit, est certum. At, etsi sic habeat, ac cum divissime Hosteria cultum fuisse proximi veritate Molani verba reddant etiam indubitatum, dum tamen Sanctus extra comitatum Namurensensem tam parum fuit notus, ut nec nomen ejus in illis Ufurdinis Molano antiquioribus Aftathi, necum in Moll. elapsis, reperitur.

6 Novit id hodie dubitè Molanus, eimque nihilominus, Nuncium Hosteria ac o-

libi in diocesi Namurensi colit didicisse, hinc in posterioribus, quæ anno 1773 & anno 1783 prodire in lucem, Martyrologii sui Ufurdini editionibus Sanctum hodie signavit his verbis: In Hosteria sancti Nuntii confessoris; Molanus autem, qui, quemadmodum supra vidimus, in Sanctorum etiam Belgii Natalibus S. Nuncium hodie celebrat, stetit deinde fuit Mironus in Fassis Belgicis & Burgundicis, Ferrarius in Generali Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non fuit, Catalogo, Scassius in Martyrologio Gallicano ac in Martyrologio suo Universali Castellani; verum id omnes fere pontificis dantur verbi Sanctum commemorant. Nec est, cui id mirum calquam appareat. Etenim, quæ de S. Nuntii vita & miraculis, usque id genus illa, addenda forent, ea, ut Molanus verbis suis, non. 4 hoc transcripsit, & Thunot Recepto morè sãntis, vultute temporum & bellorum injuriis interisse putantur, cum Hosteria essent fluctuantibus, plumeque periculis, est verisimile, ipsi Metum migrantibus & sua monumenta secum asportantibus. Cum autem sic habeat, verisimiliter vix quidem sit exploratum, quo Sanctum celebrarent, leadati martyrologi repererint. Fissius quidem, quod Sanctum pariter in ecclesia Leodienis Floribus hodie recenset, qualescumque id elogio, paulo etiam pluribus verbis concepto, facit; verum, quæ his refert, vel è Sancti, quæ è Molano partem jam dedi, notitia sunt depræpta vel cerè apparent hujusmodi, ut fidem indubitatem minime mereantur.

7 Illud rotem, editis deinde, quibus solam fuit, quam sint monacha, qua compellitur, interea ac dubie, hoc transcribo. Sic habet: Illustri gente natus (S. Nuncius scilicet) elero adhiberi voluit, qui Hosteriam olim inhabitabat. Insignem ibi sanctitate viam ducens, subdeam egessit servat, ut eò sublimem inter Superos glorie attingeret apicem, quò se inat homines abiecit ad villam. Quæ de vita & miraculis, usque id genus illa, addenda forent, ea vultute temporum & bellorum injuriis interisse putantur, cum Hosteria tenebantur virgines, quæ elero succederent; plumeque periculis verisimile est, illam Metas migrantibus & familie commentibus secum asportantibus; quando scilicet Hosteria Walciodori juncta à monachis incolæ cepit. Quo tempore transierit ad eternam felicitatem Nuncius, nobis minime compertum est; hoc tamen certum, quò ante namum hexactesimum quinquagesimum festum, quo scilicet, dimisso elero, Hosteria virgibus concessa est. Diem natalem tanta religione coluerunt majores, ut profano opere violente censerent piaculum, ipsa magnitudine propè inaudum. Sacram ejus corpus tot fecundorum lapsa Hosteria servatum est, donec, bellorum atrocitate impotentique hæreticorum diruto ferme cenotio, Walciodorum avocum est.

8 Sancto nostro, quem Molanus verbis, num. 1 huc transcripsit, filium regis facit, generatim dantur generalis nobilitatem Fissius & hic & in illis. Leodienis pag. 103, ubi etiam de eo locutus, attribuit; verum nec se potorem, quem Molanus, fidem meretur. Molanus quidem, lapsa dantur, quod ait, vulgi famam niti, additis vocibus ut servat, declarat; est nihilominus, quod fœdè populari traditione profert, pro se habet Fissius. Nullum enim

AUCTOR
C. B.
scripsit &
typis ad
recessu
typis
typis
typis
typis

E

etiam orat
tar elio
hoc tran
scripto.

F

In quo est
etiam h
etiam h
etiam h

ADNOTA
C. B.

antiquum proba nota seu scriptorem seu monumentum, in quo vel generis, quam Sancti generatim attribuit, nobilitas sit fundata, allegata, aut allegare etiam possit. Opere est aequum, an Sanctus genere nobilit, quoniam an filius regis existerit, incertum ac dubium. Nec certum etiam est, ante annum 656 S. Nuncium excessisse è vivis. Ceterarum quidem Fisenus in elegio jam dato indubitanter pronuntiat. Verum id dumtaxat facit, quod, anno illo in monasterio Hasteriensis sanctimoniales clericis, qui id ante occupassent, fuisse substitutos hujus inter, priusquam id fieret, vitam egisse ac porro terminasse Sanctum nostrum, existimavit. At primum quidem seu anno 656 eius adhuc civis sanctimonialis clericis in monasterio Hasteriensis fuisse substitutos, foret dicendum, si penina esset, quae apud Mutam in Diplomatum Catalogo. Et apud Grammatum in comitatibus Namurensibus antiquitatibus expressit, facti illius auctoritatem fundationis charta, anno 656 signata.

est autem id
certum sit
certum.

B

9 Verum hanc, quae, quo data notatur, anno 656 eius adhuc civis in Hasteriensis conventio sanctimoniales, amovis, qui id ante occupassent, clericis, fuisse jam statutas, locutionem proinde, supposititum esse ac proinde hanc adstruenda incipiam, Martini supra laudatas in hystoria-criticis, quas ad Hystoria sua Namurensis talem aspicit, Dissertationibus pag. 101 & tribus seque. evidenter probat, cum vocem sic habeat, nec nulum documentum aliud, quod, clericis sanctimoniales in monasterio Hasteriensis anno 656 eos adhuc clericis fuisse substitutos, fundere sit necesse, inveniamur, tamen, ante id fuerit re ipsa factum, dubium esse necesse est. Adhuc, etsi factus foret, adhuc tamen, an Sanctus inter clericos illas vitam unquam egerit, esset omnino, nullo poterit, quo id doceatur, existente documento antiquo, incertum. Jam vero, cum res ita haec ac Fisenus ex eo tenent, quod & anno 656 in monasterio Hasteriensis sanctimoniales clericis fuisse substitutos & haec inter, priusquam id fieret, vitam egisse ac terminasse S. Nuncium, existimavit, fuisse hunc ante eundem annum 656 è vivis substitutum, asseruit, constatarium è jam dictis sit, ut sunt, id jam iam accidisse, certam etiam non sit.

C

Sanctusque
suisque re-
latum usque
ad feci. & vi-
tam praece-
perat,

10 Et verò, an Sanctus, quem praeter praesentis animi demissione subici obsequio officium, Motanus & post eum Fisenus absque ulla etiam voce antiquo scribunt, usque ad saeculum VII sine vitam hanc praeraxerit, non immerito, cum nihil omnino, quo mortis ejus epocha

vel utrumque determinetur, occurrat, servari potest in dubium; imò vero illum, qui, Nuncium etiam ante saec. X hanc floruisse, assereret, à veritate certo deum pronuntiare non aequum. Gallia Christi. aucta Scriptores tom. 3, col. 570 compendit, quae Chronicum Walciadorense apud Decherium tom. 7 April. pag. 510 & seq. refert, exhibens hanc in modum; Ceterum temporibus Fortuniani (hic, de quo ad xxx Aprilis diem in Opere nostro jam egimus, saeculo X ex Hibernia, fuit Armechana, quam ibidem occupabat, retulit, in Belgium cum duodecim sociis appulsi, monasterio Walciadorense abbas suis praefectus) an. 568 vel 569 unius Walciodoro, sub potestate tamen Mettensis ecclesiae, Hasteria, Cella vicina, ab Othone imperatore prociis Hiberni comitis ac Theoderici Mettensis episcopi ejus consanguinei, ad quem pertinebat, sique factum est, Benedicte VII probante, ut sanctimonialibus, quae ibi haec cum decem sub jugo & obedientia S. Glodindis abbatissae ex dono Adalbertonis, episcopi Mettensis, pervehebant, ad S. Glodindis monasterium regressis, Fortunianus quatuor ibidem constituit sacerdotibus, seculares nimirum, qui divina Officia illic sub moderamine Walciadorense abbas celebrarent.

11 Quid si ergo S. Nuncius S. Fortunianum, monasterio Walciadorense jam praepositum, in Belgium ex Hibernia fuerit secutus, usque è quatuor, quos hic Hasteria, Walciodoro jam unita, monachis in locum illum dumtaxat posuit, ut iterum apud Decherium tom. 7 April. pag. 546 Chronicum Walciadorense refertur, a Theodorico Walciadorense abbate sub saec. XI initium indubitanter, constante, sacerdotibus secularibus existerit? Hoc, quod Rayffio, cum S. Nuncium in Herzogazophylacio Belgico pag. 409 appeller Praebiterum Hibernum, fortassis haud displicat, nonnemin forsan etiam videbitur haud anni proflus veris specie destitutum; verum, etsi ita sit reque etiam ipsa forsan Sanctus saeculo decimo X, aut inde constigaretur, existerit in vivis, supra tamen, quod id equidem sic habere, nullo quocumque probari documento antiquo, saeculo VII, adducto, quae dubitationem esse solet, vocid fortis obsequio Sanctum, in margine indicari, ita praeterea faciendum rates, tum quod à nemine ejus obsequio ad aliud saeculum reperiri referri, tum quod Sancti, quorum aetas omnino est incerta, haud ineptè putentur fortassis spectare ad saeculum, quod à Sanctorum, qui tum virtutum suarum splendore Belgium illustrabant, multitudine Sanctum Belgii saeculum solet appellari.

D

est tamen
obsequio ad
fec. VII du-
bitanter re-
latum.

I

F

DE S. VENANTIO EREMITA,
PRO MARTYRE CULTO,
IN ARTESIA BELGII PROVINCIA
COMMENTARIUS HISTORICUS.

§ I. Cultus antiquus, memoria in Fastis sacris recentioribus, Vita haud edenda, natales è S. Amelberga perperam asserti, proximaque cum aliis aliquot Sanctis confanguinitas aut dubia, aut certò falsa.

B
HIC VENI
PROFECTO
dandus, ca-
pit hic ab-
signat

*H*n Artesia, Belgii provincia, Artois inter & Morvanvillium Legia seu Lissa fluens Armenteriam versus adjacet S. Venantii sanum aut, si movit, Venantiopolis, Gallicè S. Venant. Hoc in oppido S. Venantius eremita, qui loci nomen fecit, ac, quomvis in Hannonia ex infamia dicendis natus, primam etiam, ut voluit, eremitici sibi illidem exstructa casa sacraque hinc post per S. Iulbergem sustinuit in ejus oculis honorem adiecit, originem dedidit, à tempore immemorabili quotannis, ut Martyr, ad praesentem diem, nominis sui sacrum, colitur, idemque etiam in Iulberghona seu Iulberghana parocchia & Arienfi ecclesia, haud procul inde remotis, sit. Omni retro memoria, inquit tom. 2. de Morinis pag. 904. Malbranens, ecclesia S. Venantii, Iulbergha & Arienfis festum diem coluerunt S. Venantii Hannoniensis. At Sanctus quidem, quo modo in nominis sui oppido ac in Iulberghana seu Iulberghana parocchia, eodem fert etiam in Arienfi ecclesia videtur hodie semper usque ad annum 1622 fuisse honoratus. Ita arriteror, quod, illum tem Artois, quam Venantiopoli forent sisto hodie colli, Gazeux & Molens, prior quidem in ecclesiastica, quo anno 1614 prodit, Belgii Historia, posterior vero in Sanctorum Belgii Indiculo & Natalibus, ante annum 1596 excessit, affirmant, hisque adhuc Mirant in Fastis Belgicis & Burgundicis, sub anno 1622 vulgatis, suffragetur, utpote illidem hodie de Sancto nostro sic scribens: Diem festum sibi sacrum habet in sui nominis oppido & in vicinis Arienfi canoniceorum decanatu.

C
2. Verum post annum 1622 in cultum, quo Artois habitus fuerat gavissus, mutatio quapiam videtur fuisse interita. Etenim laudatus Malbranens, qui, cum dia Artois, sese apud nos ad xxi Marti diem in S. Iulberga num. 1 Henricus, fuerit versatus, prode haud dubie, de re hac quid esset, habuerit perscriptum, Opera sui de Morinis secundo, qui anno 1647 lucem aspersit, tomo, cap. 15 nonnulla de cultu, à quibuscumque, apud quos S. Venantius

Arienfis seu Hannoniensis solitarius vixit, Venantio alteri, apud Bituriges nato ac S. Martini apud Taroneis abbati, deserti x. Octobris die solico, sub initium praefatus, ita deinde verosimilem etiam illa mutationis rationem reddens persequitur: Reor igitur, canonicos Arienfes jam olim Venantios duos duobus continuis diebus coluisse, & quidem Bituricensis ratione reliquiarum; cum autem Officium S. Venantii Officio S. Ysbergæ xxi Marti permisceretur & penè includeretur, solummodo in Octobri Bituricensis cultum remansisse; alioquin praecipua veneratione Ariensem ipsi prosequuntur Arienfes. At verò, Venantium nostrum, qui seculo, quod praeterit, jam prope in nominis sui oppido Iulberghana parocchia ecclesiastica, uti è notitia, tunc scriptis penes nos exstantibus, intelligit, novem testium Officio hodie celebratur, collecta cum adhuc in Arienfi etiam ecclesia, non Venantium abbatem novem testium Officio praestitit celebrante, cultum fuisse, in Notitia altera, ordem citatè, quo Malbranens supra laudat secundus de Morinis tomo prodit, anno 1647 exarata, deseret assertor.

F
3. Id ego, ipsamque, qua mihi ad manum est, Notitia isthac inspecta, non sine admiratione quapiam observavi. Ea enim assertio omnino pugnatè videtur cum Malbranens, utpote qui, Venantii Biturigenf: cultum, cultu interim, quo Venantius noster in ecclesia Arienfi gavissus olim tempore Octobris fuerat, superstitio, illidem solummodo adhuc, cum verba proximi recitata scriberet, in Octobri remansisse, non obstat, ut apparet, per hac lapsus. At quid hic faciamus? Ut cum illa Notitia Malbranens in concordiam educatur, dicendum apparet, ita tum esse locum, non quod canonici Arienfes ne collatim quidem seu orationem in Sancti nostri honorem hodie tum recitarent, sed quod nec diem hunc, veluti Venantii praecipit sacrum, nec ipsamque Sanctum nostrum novem testium Officium tum adhuc, uti antea fecerant, in Octobri celebrarent. Ubi sit, mutationem equidem in cultum, quo Venantius in Arienfi ecclesia fuerat gavissus, seculo proximo elapsi seu post annum, ut dixi,

Artois in
cuius locis,
castro,

ad eam
materiam,
sic. alio

AUCTOR
C. B.

disti, 1623 fuisse invictam, Seditionem nihilominus tam in Inbergana paratia, quam in nominis sui oppido hodie quorundam novem lectionum Officio cultum tam adeo fuisse, apparet ex omnibus jam dictis certum. Nec dubitandum vero, quin eodem hodieque honore in duobus illis posterioribus locis quotannis ad hunc diem officetur.

4 Porro est Venantius, qui à Martyrologio Romano hodierno abest, in Usuardo etiam aliisque Fastis sacris antiquioribus haud reperitur, Malanus tamen, ecclesiastico, quo gaudebat gavisisque à distis diutissime fuerat, cultu verosimiliter impulsus, illum tam satis ad Usuardum Additionibus, quam Sanctorum Belgii Indiculo & Natalibus hodie insculit; Molanus autem fecit deinde sunt Ferrarias in Generali suo Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non sunt, Catalogo, Miras in Fastis Belgicis & Burgundicis, Sauvegas in Gallicanis, Willuotus in Belgico, Costellonus in Universali et denique in Germanico, in quo inserit mendax in Gallia juxta Arion fluvium (neque enim Aris est Gallicae Belgicae fluvius, sed oppidum) Venantius coli asservit, Martyrologio Wallastur. At hi quidem omnes S. Venantio in Fastis sacris à se adornatis locum pro insituto suo rebus oderunt; est, cum martyrologi monasterii Wion, Dargous & Menardus recentere Ordinis S. Benedicti Sanctorum propostum sibi duntaxat habuerint, qui de causa nihilominus hi S. Venantium, quem Ordini Benedictino adscribendum nihil fuit, in sacros, quae concitate, Fastos pariter intulerit, haud perspicio. Baelinus in suo, quod tamen Benedictini Ordinis Sanctis celebrandis adnotavit, Menologio Sanctorum nostrum haud signat ejusque Mabillonius nec in Sanctorum Benedictorum Atlas, nec in Benedictinis Annalibus mentionem ullam inscribit. Inter Praeterea quidem, quos Sec. 3 Benedicti, part. 4 exhibet, S. Venantium eremitam ex Molano ad x. Uobris recte, sed, nullâ omnino, quod cum existisset Benedictinum, indit, non tamen opposit, id facit. Atque haec de Sancti cultu consignataque in Fastis sacris recentioribus memoria jam facta.

5 Ad Alia progrediamur. Quoniam apud nos exstat S. Venantii Vita, ex Ms. pegi S. Leisbergae Lacinario, uti in capite notatur, deprepta ac plures in lectionibus distributa. Verum, cum S. Venantius seculo viii, uti ex infra dicendis patet, vixisset credatur, duobus seculis proxime sequentibus non paucorum gestorum, Normannis in Belgium irruptionibus omniaque vastantibus, nonnatura antiquae perierit, tamen emendum valde est, ne illi Sancti nostri Vita, quam ante sec. ix & x forisquissimae admodum illius grassationis exortum nemo dicit, non à veris fideque dignis documentis, sed è superfluo duntaxat pugis haud rudis vulgi traditione in litteras primam, et plures aliae Sanctorum Belgii ac Galliarum Legenda, fuerit coacta. Quare, quod de S. Leisbergae Vita, è laudato Lacinario porro deprepta, Henschelius noster ad xxi. Maii diem promittit, id quoque, quod & alia infra dicenda fident, de dista Sancti nostri Vita hic promittere haud vereror, videlicet hujus scriptorem, quisquis fuerit, antiquitatum foetis imperitum ex vulgi rumore,

qua scripte, videri colligisse, nec, quae adfuerit, factis apparere digno, ac hinc Operi inferantur. At, est sic habet collationem eadem vitam illam haud jam, lectioni tamen, ut antea veluti intuitu, qua potissimum de Sancto literis mandata inveniantur, conspiciat, summe ita aptis vocat de infra dicendis ferre iudicium, hic compendo, si non omnia & singula, qua quatuordecim ista S. Venantii Legenda complectitur, praecipua saltem, qua perit in hac, partim elisi de Sancto memorantur, joverit exhibuisse. Rem ipsum aggredior. Venantius in Hannonia è nobilibus parentibus, qui regionis hujus comitem propinquitate attingebant, natus, militiam adhuc juvenis sequitur; est haud in ludicio certamine sanctitas seculi deferendi propostum concepit, vulneraque, quod in tibia accepit, vix sanato, è patria in Archem villi duntaxat panis indutus clam sanguinis & amictu omnibus migrat.

6 Ea porro appoitis in locum, qui Latine Valtus solus, vernaculè Willus seu Wastum appellabatur ac ob Aris ad Bryllum protendebatur, eremiticam vitam ibidem ducebatur, secedit, domunculam quoque casam è cadulis lignis sibi molitur, paniscentia piscique exercitiis totum se dedit, in eadem, quam de vltu amissis solatur, aniculum, retrodescenti tibia sua vulneri postmodum subinde medicatur, incidit, frequenter in vicino Arseni palatio commorant Pipina regi, qui deinde ob eo liberos suos ac nominatim Leisbergam filiam sacris praetepationibus erudit vult, notat se, haec, qua sub sancti Viri disciplina praecipua profectus, ad castitatem perpetuam votum horatu suo inducit, nuperque letico, de parentis vultu, cum Patruellia rege suo, de Maltrancus lib. 5 de Moribus cap. 21 interpretatur, cum Anglica-Wallia princeps, à quo, in Archem impulsus, in conjugem exerebatur, omnino detestant precibus suis febrem & strumas, ecreum ad declinandas nuptias praesidium, à Deo impetrat, cumque ita iste seu princeps seu rex sporis nuptiis excidisset, Venantius vel ab ejus hinc iratis comitibus, qui id, agente potissimum Sancto, factam causabantur, vel à laurone, qui pecuniam sist apud illum repertorum, sperdas, occidit, in Legiam praetereventem projicitur, à piscatoribus, piscem capere Leisbergae, qua Sanctum necatum seque è primi in fluvio isto capiendi piscis usu sanatum divinitus dilectat, dia incassum comitibus, cum anguilla sibi odherentem invenit, cumque ab illis haud cognosceretur, max tamen, postquam Leisbergae, hinc manducat Sanctum intercessione impetrat, sanctorum pristinum recuperasset, è vulneris in tibia olim accepti cicatrice à superveniente, qua super memorata est, facta amictu agnoscebat, cumque & hinc, statimque corpus ejus tetigerat, visum restituisse, in sarcophago lapideo, capite ejus, quod à religio corpore fuerat relictum, ad pedes inter manus locato, componitur, honorificentissimeque, curante Leisbergae, sepelitur.

7 Tale est, quod hic lectionis oculis subiiciendum duxi, praecipuum, quod de S. Venantio memorantur, rerum compendium. Nunc quoque, quid de eorum plerisque ac aliis cum hisce cunctis, qua de Sancto narratur, censum,

D

compendium
proponitur,

F

S. Amelbergius,
fratrum
SS. Abbe-
berti, Re-
gulari,
Gualia,
fium,masseria in
Festis sacris
recentioribusseculorum
et vlti haud
exclusa par-
tem depre-
ptam

- A *scam, adungo. A nobilibus parentibus, foribusque & fratribus, qui ei attribuantur, doro laudum. Ex his etiam apud nos quaprim Vita S. Lutherae relatio, Galliet à Joanne Offiano, postre ecclesie S. Lutherae anno 1629 epist. Andromoropolitanae privilegio ac ob Hensfelenio in suo de Sancto illa Comentario historica ad xxi Martii diem jam memorato; in hoc autem seu potius in quacunque, qui ei à pag. 30 usque ad pag. 55 interitur, Sancti nostri Vita nominetur, quod in compendio mox dato aut, si maris, in suprà laudato, è quo, quidquid in hoc de Sancti natalibus dicitur, est de prompium, ecclesie S. Lutherae testimonio non sit, S. Venantii potentes exprimuntur. At pater quidem, adscripto etiam ei Lutheringus dicitur titulu, Theodorici, mater vero S. Amelberga nuncupatur, Sandusque pratero S. Ableberti seu Emerti, Comacensis episcopi, licetque SS. Pharaïdis, Ermelandi, Reynaldi & Godilae exsisterit frater. Verum praterquam quod Lutheringus nomen ante annum decclxxi, ut Hollandus in suo de B. Pipino Comment. ad xxi Februarii diem probat, notum non fuit ac proin Theodorici, qui, si S. Venantii, verosimillimè ante annum decclxxviii natus è dicendis fuisse, pater exsisterit, alio ante dictum annum decclxxi fuisse debet, dux Lutheringus non fuit rectè vocatur, Venantii ita nec pater, nec S. Amelberga, quod tamen in Sanctorum Belgii Indiculo Molanus, & ad x. Octobris diem Wisner in Ligno Vita, Ferrarius in Generali Sanctorum, qui in Mrl. Romano non fuit, Constantio ac denique Gozeper in ecclesiastica Belgii hist. pag. 283 etiam affirmat, exsistit mortui. Theodorici enim vel fuit vel non fuit binominis. Si non fuit binominis, quæ, quæso, cum è S. Amelberga, quæ, quemadmodum A.gidius Wooddeus in S. Ursinæ & alibi septem Lobensibus Sanctis pag. 291 ostendit, semel duntaxat nec cum alio, quæ cum Witigero, matrimonio fuit conjuncto, genuisse Venantium quoscunque ab Officio memoratos liberat, in antonom inducet?*

Itemque S.
Ermelandi
perperam
afficitur.

- B *Quod si avtem fuerit binominis nomenque alteri Witigerus vocatus, qui fieri potest, ut S. Amelberga, quæ, quemadmodum apud nos ad x. Julii diem in pravo de sanctis isthoc Comment. § 2 probatur, erit duntaxat, Ermelande & Pharaïde exsistat, Witigero liberat, S. Ablebertum videlicet, Comacensem episcopum duosque hujus fratres S. Reynaldum & S. Godilam peperit, mater etiam S. Venantii exsisterit? Ad hæc (Opus nostrum Comm. proxime cit., num. 13 videlicet) S. Godilæ, quæ proles S. Amelberga nati minima & postrema fuit, anno circiter 650 est nata. Quare necesse erit, ut S. Venantius, si S. Amelberga exsisterit filius, ante hunc annum sit natus, utque proinde tunc, cum Pipino, in regem à Francie electus, à S. Bonifacio, Moguntinensi archiepiscopo, quod, ut Pagius in Criticis monstrat, anno 752 factum, fuit invitatus, cœnatoriis major exsisterit: cum autem, ut evasians fere traditio ac passim ab omnibus creditur, Venantius, Pipino jam regnante, vitam eremiticam sibi amplexus, utque illum, cum adhuc juvenis esset aut certe cum ad ætatem edmodum provectam pervenisset, scilicet, indubitatum appareret, consiliarium sit, ut verosimillimè, ne dicam indubitè, non citius, Octobris Tomaz P.*

quæ cum non potest etiam post annum 650 elapsi essent anni, fuerit natus, utque protulit S. Amelberga filius perperam afficitur à Molano, Wisner, Offiano, Ferrario & Gozeper, quorum privum hic laudat in Sanctorum Belgii Natalibus Petrus Lowius, horum editor, opinor eorrestit. At verò, loquens, est quidem S. Venantius fere certo, ut è jam dictis apparet, nec S. Amelberga filius, nec SS. Ableberti, Reynaldi & Godilae exsisterit frater, anne scilicet SS. Ermelandi & Pharaïdem fratres non habuit? Cum S. Ermelandi, uti in Opere nostro Comm. proxime cit., num. 16 videre licet, non fuisse certe quædam anno 598 exsistit è vobis, equis, albero, Venantium, qui demum, regnante Pipino, seu sicut amplius seculo post Ermelandi obitum eremitam adhuc juvenis aut certe non admodum stans ægere incipit, habuisse hanc fratrem, vel utcumque probabile affirmet?

9 Quod autem ad S. Pharaïdem spectat, sancti hujus virginis fratrem perhiberi S. Venantium, non expressis parentum, quos amio habuerint, nominibus, primo etiam è testimoniis, in goas, ut supra dixi, in M. pag. 5. Lutherae Lethario diversis est Sancti nostri Vita, affirmat, obervens pratero pro S. Venantii fratre S. Gangulphum martyrem. Verum, qui SS. Pharaïdis & Gangulphi fratrem appellat S. Venantium, id verosimillimè docemur falsum, quod S. Amelbergam non tantum cum Witigero, sed & cum Theodorico, Lutheringus, ut aiunt, dux, qui à Witigero fuisse dissidius, nupem fuisse, hucque ex matrimonio Gangulphum martyrem, Venantium martyrem & S. Pharaïdem prodissit, exsistunt. Ita arbitror me fuisse Molanus, qui ad x. Julii diem in Sanctorum Belgii Natalibus sic scribit: S. Venantii, qui cum S. Amelbergam) ultimum bis fuisse matrem, ex posteriori conjuge Witigero suscepit tres jam dictas proles sanctas, Emertum videlicet seu Ablebertum, Reynaldum & Godilam: ex posteriori vero matris (Theodorico alimur, uti à nonnullis vocatur) similiter tres, Gangulphum martyrem, Venantium martyrem & sanctam Pharaïdem. At, praterquam quod hujus conjugi, ut Molanus mox subiungit, nullum apparet vestigium in Historiis Gangulphi, Venantii & Amelbergæ, S. Amelbergam semel duntaxat nec cum alio, quem cum Witigero, nupem fuisse, jam supra è Agidius Wooddeus edocuit. At, dux fuisse, Theodorici, si non ex S. Amelberga, ex alio equidem conjuge SS. Gangulphum, Venantium & Pharaïdem progenit.

esse etiam,
an S. Pharaïdem
fratrem

E

F

- 10 Sent apud nos ad iv Januarii diem in S. Pharaïdis Actis, patrem hujus fuisse Theodoricum, intra fines Lutheringus & Gallie imperatorem, cui natorum etiam gemina fuerit folioles, dixerit traditor, verum ibi duorum illorum natorum seu filiorum nomina non exprimuntur, cum autem sic habeat, nec ullus habens ac ne ipse quidem Operis nostri conditor Hollandus ad iv Januarii diem, ubi ex Insistens de S. Pharaïde agit, certum sancti hujus virginis atorem determinare poterit, enimvero ante Pharaïdis scisciscitum uti etiam amplius ab ætate S. Venantii non abfuerit, ac proin omne hic illam habere poterit, necam respo habere fratrem, est dubium. Nec S. Gangulphum, de quo ad xi Martii diem in O-

S. Gangulphum ha-
buerit fra-
trem, in-
certum ac
dubium.

R

per

AUCTORE
C. B.

pere nostro jam alium, existisse Sancti nostri fratrem, magis est certum. Eodem quidem, quo Venantius, seculo viii, uti ibidem videre licet, Genolphus floruit; verum hic, uti etiam ibidem invenitur, parentibus Burgundionibus, ille vero Hanonensibus est natus; ut sunt Baldulus noster ad xv Januarii diem in S. Emmerentio nom. x merito dixerit: Paterintne Venantius & Genolphus germani, non liquet.

§ II. An Sanctus è comitibus Hannoniæ oriundus, quæ de eo videantur tutò credi posse, quo circiter tempore obierit, & quo loco fuerit sepultus.

An Hugo,
Hanonicus
comitis frater,
de Vo-
nantio, d.
vult Mal-
brancus.

Malbrancus, qui de S. Venantio non pauca, sed quorum plerumque auctoritas sit veterum auctoritate superari solentia, lib. 5 de Morinis memorie prodit, ibidem quidem cap. 15 Offensit, quæ S. Amelbergi prolixis SS. Venantium & Genolphum annumerat, opinionem, à nobis & proxime prægressis jam rejectam, pariter rejicit; verum simul, Sancti majores existisse Hannonii comites, potoremque eum ipsorum Pipino, S. Irlisberga portante, sanguine fuisse conjunctum, cum eodem Offensio generatim affirmat non contentus, nominatim etiam, quibusdam ex Hannoniæ comitibus oriundum sit Sanctus, exponit; id autem faciens, Walterum & Hugonem fratres, quorum prior Hanonici comitatus, à patre Alberico anno 694 vult fuisse in se transscriptum, possiderit, posterior vero Cameracensi comes existitit, Hervai Metensium comitis fratres filii matrimonialiter nuptis agnoscit. Atque hoc quidem (resistent, an scitis, hic non exanimis) Fluchantius in Hanonice Antiquibus, à se contextis, pag. 119 & seq. Waffburgio, Roserio & Gaisio in margine citatis, etiam tradit; est ab Hugone, Cameracensi comite, contrahi cum altera Hervai comitis sorore nuptis, genitum ex hac fuisse S. Venantium, non obijcit, ut tamen præterea hoc præsumit est. Malbrancus, nullo omnino pro se allegato teste antiquo, loculentissime facit. Genitivum quidem Monumenta quæpiam citat, verum, præterquam quod quæ qualivis hæc sint, non edicit, Venantium ab Hanonensibus genitum in illis duntaxat, quod rem nescimus cunctis, asseverari, ipsomet prodit. Nec, est monumentis illis qualemque etiam, quoniam, ut supra docui, M. pag. 1 S. Irlisberga Lethionorum completitur, Sancti nostri vitam, jam supra plus semel memoratam, adjunxit, quicquam inde pro Malbranco eliciat. Operantis enim Vita illo, aut, si maris, dictum Irlisbergense Lethionarium, Henonensem cumque linguinis prolixa attigit; S. Venantium, esse tradit, hanc tamen, quo Venantius conjugum unitatis gradu, nedom, aut eam propinquat, ut Albericum supra memoratum habuerit uxorem, eteligerit Hanonici comitem, edicit.

12. Ad hoc, est scitis foret ex Sanctum existisse Walteri, Hanonensium seu Hanonensium comitis, nepotem, loculentissime etiam as-

sereret, hanc id tamen ac proin nec ab his fratres Hugone, Cameracensi comite, genitum fuisse Sanctum nostrum, certum inde efficeretur. Præterquam enim quod Vita illa, utique et quo duntaxat, uti supra vix & allegata fuisse, in pretio habendo, rei ipsi stabilicndo omnino sit incerto, Hanoniam comitem, quoniam alter ab altero ut nominatim ab Alberico Walteri, Venantii potius, provinciam hanc hereditario jure accipere poterit, jam inde a. vii. vii & viii, ut insuit, hanc existere. Nonnulli quidem, contra contrarium fuisse utrumque finit nate, Malbrancus lib. 5 de Morinis pag. 901 adducit; verum nobilissimus dero La Roy in suis in Genealogicam continem Hanoniam per Baldinum Arvanensem Historem Notationibus pag. 7 in Hanoniam, quod S. Vincentium Madelparium, qui fecit v. i. sanctus floruit, Operis nostri ad xiv Julii diem, quo colitur, jam existit inferius, comitem Hanoniam appelles, ita observat: Valitur & ipse & illi ipso recentiores multi, quod S. Vincencium comitem Hanoniam appelles. Fuit quidem comes, & in ea regione vixit, quæ Hanoniam dicitur, potè subter Francie regibus; & non erant tunc illi comites ac ducum tituli & perfectio patrimonialis atque hereditarie. Ita ille, & recte quidem; si quis autem de re adhuc dubitat, addat ad dictum xiv Julii diem Solerti nostri de S. Vincentio Madelparia Comment. num. 6, edicit & si lubet, & ad vocabula Comes & Comites in media & infima Latinitatis Glossario Gangium, videbitque, ex his, quæ hic ibidem adducit, seculo x demum factum esse, ut, cum, imminuta regum potestate, comitum crevisset auctoritas, dignitates suas hi ac præfessuras, à quibus antea pro principis arbitrio emoveri poterant, ad filios aliosque hæredes transfuderint.

13. Verum, est etiam, jam inde à seculo vii & viii comites, qui Hanoniam hereditario jure possiderint, existisse, unicusq; desideris, quid hinc, quæso, Malbrancus convalescat? Ita quidem, Venantium conjugum unitate cum hereditario Hanoniam comite potuisse esse conjunctum, obtenturum esse, fuisse autem et ipsa conjunctum, ac à Cameracensi comite Hugone, qui Alberici, hereditarii Hanoniam comitis, filius existit, esse progenitum, minime certè, monumentis antiquis, quæ alterutrum testentur, omnino deficientibus, evicrit. Porro alterum, quod adhuc, ut Venantium fuisse à Cameracensi comite oriundum probet, Malbrancus asserit, ac ab insignibus, Sancti nostri signo aspingi solitis, utiqueque completissimis, repetit, argumentum operari hæc consutari hanc recitet. Insuper modum eum, ut ipsomet fateatur, insignia Cameracensi non prius, quàm cum Cameracem à Francis, quod de post Sancti nostri ætatem fodiit, ad imperium transsit, fuisse attributa, moleste adhuc ferrius Venantii signo aspingi fuisse incipit; cum autem sic habeat, insignia illa, Venantium quidem fuisse ab his, à quibus signo ejus fuisse ascripta, creditum fuisse, non autem re ipse existisse à Cameracensi comite oriundum, argumento fons. Itaque, est quidem, quæ res genere nobilitate existitit Venantius, dubitandum non apparet, fuisse tamen ex Hanoniam comitibus oriundum, maximeque an ab Hugone, Cameracensi comite ac Alberici, comitis Hanoniam, filii, sit progenitus, monet omnino, modo perpenis omnibus, incertum ac dubium, ad

existit
potest, ut
etiam;

I

an hic Pigi-
ni, patris S.
Irlisbergæ,
fuerit con-
jugalis
amicus est
dubium;

F

A ut etiam, an S. Venantii pater enim Pipino, S. Leiberger pare, consanguinitate (neque enim illum pariter, cui hac superfluitate, monumentum fuit antiquum invenitur) fuerit conjugatus, et si interim id etiam à jam dictis relictis Mathranis.

14. Nec minus, si non potius indubiti falsi et ficti, hec sunt, quæ de causa & obitibus actis, S. Venantii illata, à Mathranico lib. 5. de Moribus, cap. 22. narratur. Venantius vel à latrone, qui pecuniam sese apud illum reperiturum, sperabat, vel à principis seu regis, qui speratis S. Leiberge pupillis exciderent, comitibus, qui id, æque potissimum Sancto, falsam arbitrabantur hincque ei irascebantur, occisus fuisse in precipitatu, cum de Sancto viroque narratur, eorum compendio, supra num. 5 & 6. ad oculos posito, offertur. Atque hæc qualem assertio, quæ disjunctiva est alteraque sui parte, ut infra videbimus, veritati consensu videtur, offensu super laudato haud prorsus, et apparet, displicere. Verum Mathranicus, dum Sanctum, postquam hortatu suo Leiberger ad castitatem persequi rovandam induxisset, occisum à se ipsum projectum fuisse inquit haud dudum post extraditum Leiberge agrotanti famulorum pristinum eaque, oculis visum prodigiose resurrexisse, lib. 5. de Moribus refert, hanc Vite Sancti nostri partem tot adjuvanti, nos pariter, nos ipsos, eo ferè, de apparet, cernitur ex fine, ut omnino & singula, quæ scribit, inter sese quæ aptissime connectantur ac porro componantur, studium inventis nec ulla scriptoris vel documentis sui origini auctoritate sufficiens, exoritur, ut enimvero, quæ hîc in litteris nîstri, poematis potius, stylo saluto conscriptæ, quæ narrationis haud fidei speciem videantur præferre; ito autem liberaliori, quæm par sit, colorem utique, effentionis dirigitur, mox addita partes duas, quarum altera, à principis, qui speratis Leiberge pupillis exciderat, comitibus, altera, à latrone, qui perantiam sese apud Sanctum reperiturum, poterat, Venantium fuisse occisum, ferè, coniungit seque, ut non tantum sursum videbatur, in concordiam adducit.

15. Itaque à Wallia principis, qui Aldrici Anglorum regis filius fuit, ac speratis Leiberge pupillis exciderat, comitibus duas, Venantio id ascribitur eique idcirco succedentes, prædant sese, qui, thesaurum apud Venantium latere offerebant, junxisse, collata eorum consilia, ad eremitem Sancti rogatum, ut eum occiderent, perrexisse, eumque ad id pervenissent, vel p-a-dantem vel assecum Britannum, latroem in Sancti cultum gladio, necem ei intulisse, lib. cit. de Moribus cap. 22, nulla omnino, quæ sese vel utcumque de rei veritate dubitare infuset, vocat adhibet, affirmat. Verum, etsi quidem S. Leiberger existit Pipini regis filium, cum Cointu in ecclesiasticis Francorum Annalibus ad annum 766, num. 22. haud negem, Henschenique, qui id ad xxi. Martii diem in Historico suo de Sancto Ille Commentario num. 3. negandum haud potuit, adharere, cum tamen, quem à Gisela seu Gisla, Pipini itidem regis filia, à Leone Constantini Copronymi filio nec non ab Adalberto Desiderii Longobardorum regis filio in matrimonio posuisset, cum Henschenio loco proxime cit. resor diversam, in coniugem vel à Portu-

Obobris Tomaz V.

collic regem vel, ut Mathranus ait, ob Angliam Wallia principem, ex Anglie in Arsefium appellatum, sub annum 766 fuisse expectatum, communitatem existimo. Ea fides statuitur, tum quod, ut Henschenius in Hist. de S. Leiberge Canon. num. 6. ait, tunc nullas Portugallia, sub traditibus Maurorum servitute Lusitanis ingemiscere, res existit nec ubi nuptiarum librorum expectarum mentio invenitur, tum quod, ut Colarius in ecclesiasticis Francorum Annalibus ad annum 766, num. 23. scribit, Aldricus, qui ob anno Christi 760 ad annum 794 apud Anglos in Cantio regnavit, prolem masculinam sui filium, qui Leibergeram sibi in uxorem expectasse quæ, haud habuerit, nec nisi multo serius primogenitus regis Anglorum filius appellaret princeps Wallie incepit.

16. Jam vero, cum S. Leibergeram in coniugem à Wallia principem fuisse expectatam, si fide, vel à jam dictis liquet, communitatem falsam, fuisse ei od destinandas principis huius nuptias ferè ac serenas præcibus apud Deum à S. Venantio accersisse, eum tamen Sanctum à duobus principibus assecum, qui cum latrone conspiciant, comitibus, quod cum Leiberge castitatem suavis, suisque viribus, ut speratis nuptiis principis exciderit, offecisse, maligne consilium à Pipini cultis, ut Mathranus addit, suggestione autem, fuisse occisum. At vero Mathranus verbi, quibus ob hanc causam à duobus principibus Wallia comitibus, latrone sibi adiuncto, necem fuisse S. Venantium, lib. 5. de Moribus cap. proximi cit. vult, mox subiungit: Non nec hinc, alios necem hanc tribus prædantibus (amici domum mentationem Molanus alique passim ferunt) thesaurum aviditate correptis simpliciter tribuere: sed cum omni tum xvo martyrii cultus Venantii tribuere & brevis post fractam illam nuptiarum passionem cedes ipsi sit putrum, merito priorum huiusmodi simili sententiam (Jam mox scilicet relaxat) amplexantur. Duplex enim ejus necis causa comperienda est; quæ nitem martyrem dederit, nullam roor presentem nux veriorum adferri possit, quandoquidem sulcis novam esset, Ghylum (imo Leibergeram) totam pendere à Venantio. Ios ille, Venantium scilicet non tantum ob thesaurum, qui reperiri apud illum putabatur, sed & ob Leibergeram, ad castitatem varum inditum consilioque & spe ad evitandas principis Wallie nuptias adiutum, occisum fuisse, idcirco contendens, quod omni jam aro Venantium color ut Martyr, idque suarum non fuisse, si vel ab uno vel à pluribus prædantibus è sole, quod poemis, apud eum, ut putabat, latenti, habebant, aviscare fuisse occisus.

17. Verum quæcumque hoc argumentum sit, eo sent Mathranus, locum habuisse consensum, ob quam à duobus principibus Wallie comitibus, latrone sibi adiuncto, occisum fuisse S. Venantium, affirmat, nequaquam evolat, cum eam indubiti falsum esse ex communitatem, dilucidat, quæ jam mox in medium adduci, commoustrant. Adhuc, etsi quidem, ut mors ex divina fidei alluisse à divina lege præcepti vel consulti odio inferatur, ad stricti nominis martyrium, de Benedictis XIV. summus Pontifex de Serrorum Dei Beatificatione & pluribus probat, omnia requiritur, quid ad

DUCTOR
C. B.

videntur,
mo argu-
mentum
quod è Math-
ranico hic
proponitur,

E

F

causarum
evolat,

aff. autem
fuerit cu-
lam, non de
necis senten-
tiam

C
causa & ob-
itibus à
Mathranico
agitur,
succedente

causa

eaem S. Venantius, ut duntaxat è com-
muni ac novo Ieronymo, qui mañant, ut ra-
pianz, studio ocellis, à longissimo jam tem-
pore pro Martyre haberi & calli potuerit ca-
ratione, quò S. Geroldus, Uperi nostro ad vi-
Olibri diem jam inferius, aliisque aliquot
Sancti, uferit eruditi miratibique possi-
nece illufce, pro Martyribus alim habiti ac
culti fute? Id fuit tpa hand perfida. Atte-
men, eam sic eadem Sanctus noster scrip-
tis Martyr dei hand quoz, hinc cum, non
fimpliciter ut Martyrem, fed duntaxat ut pro
Martyre cultum, Uperi nostro inferi, in Commen-
tarij hujus franze indicari. Castellanus, fue-
ritne, an non, ex caufa, ad veri nominis mar-
tyrium requifita, S. Venantius ocellis, dubi-
ciffe videtur, hincque, ut apparet, tum, ut
potez jam fiquenter tantammodo verbi Pro-
prie Ariam in Articia S. Venantius eremita, à
malevolis oculis, hodie amantur, nec Mar-
tyris titulo condecorat, nec à lazaribus feu
pluribus feu ano, fid, generatim adhiberi vo-
lulo, à malevolis necatum, effimat. Scilicet
tam Malbrancum, qui Sanctum è caufa, ad
veri nominis martyrium requifita, quam Molan-
num, qui è fole pradè fpe interemptum notat,
infperet, eumque, utri harum fcriptorum ad-
hærendum foret, definendo non effet, rem, ad-
hibito, quam jam none ob oculis poffit, enu-
meratione, in medio reliquit.

18. Ad vero hic, nifi fèrfeñ, quod de Sancto,
per latronem, quod hanc ob eremita redarguiffet,
ocellis, in quodam penez nax expofite Antipho-
narij eccliefie S. Venantii excerpto indicari vider-
etur, pro placet, Molanu edharandum effe, non
autem Malbrancum, fideat, qua jam fuprà in me-
dium adduxi; tum autem fte habeat ac jam,
ut flaueram, nonnulla, ad Sanctum fpedantia,
que fidem minime mereatur, attulerim, ad alia
modo, que, ut apparet, fuit tuta fca abfque
certo errandi periculo credi queant, fermoneem
converto. Exi Sanctus, ut fuprà docui, nec ex
S. Amelberga fte natus, nec verofimillimè Hug-
onem, Hannuica comitis fratrem, natum foret
paratem, cum tamen nobili genere in Hannonia
oriandum tuta eredi poffe, idcirco induco in ani-
mam, quod unanimi fere confenfu omnes, qui de
Venantio tradunt, ei vel parentes genere admo-
dum nobiles, vel generatim faltem, conflant
etiam, ejus nefcitur initium, Arlenfium jux-
ta ac Venantianopolitanorum traditione fuffra-
gante, nobilis appellacionem adfponant. Porro
Sanctum, cum inditro in certamine fuiffet fan-
clatus, mundo valere juffo, in Arlefiam in
vafum falum, de quo plura apud Malbrancum
de Marialis lib. 5, cap. 14 fub finem videri
queant, feciffet, vram eremiticam ibidem du-
xiſſet, S. Leiberger facris protepcionibus im-
buiffet, haurifceque, hac euanze, poſtquam
à Lifa fluvio, in quem poſt necem, fidi illatum,
fuere conſeſſus, à pifcoribus extrahit, fan-
clitate ei agrotanti anſique caca, fublate
fot auzà graſſificata, vifum reſtituiſſet, ſpou-
tum fuiffet, fci tuta etiam credi poffe, hand
difficiler mihi perſuafum habeo, uti etiam,
hac omnia, Pipino jam regnante, eveniſſet. Ito
animo comparatæ fun tum ob ſcriptorum, qui
de Sancto trallant, unanimem fere hæc in re
confenſum, tum ob conſtantem, que huc ac-
cedit ac tam opud Venantianopolitanos quàm apud
Leibergerſes & Arlenſes viget, traditionem.

19. Ad, eum fte habeat, quandonam ergo

Sancti in eremum feciffet, quandonam obitas
flacendat? Malbrancus hanc anno 766, il-
lum vero anno 762 in Chronologia, roma 2 de
Marialis o fte praſiza, laudat; ut, fi el af-
ſentidum hic fit, Sanctus noster analis duntaxat
quozor in eremo ftevit novatus. Verum,
eum Pipino ob anno 752 aſque ad annum 768
reguſſet, nec annos, quibus Venantius, prin-
cipe illo regnante, in eremum feciffet, ac
deinde obſeſſet, traditio max laudata ſcrip-
toſque Malbranco antiquiores determinat, non
inmerito, donec id rectè hie ſcriper fecerit,
dubitari poſſe videtur. Pro anno quidem, cui
Sancti difceſſum in eremum illigat, Arlenſium
monumenta citat; verum, ejuſ etatis hæc ſint,
non edictis, ambigue poſſet, an non aliquot
poſt Sancti atatem Normannorum viget in Bel-
gium irruptiones fteale è radiis duntaxat viget
rumore ſeu populari, que opud Arlenſes rige-
bor, traditione fuerit conſcripte; cum autem
fte habeat, eaque, que Hiffoſchies in S. Hi-
lberga nom. 4 allegat, non niſi ſumma cum
cautela Arlenſium eractatione admittenda, of-
ſendat, enimvero, an Venanti in eremum di-
ſceſſum hand aliquando vel ante vel poſt annum
762, cui ilium Malbrancus inſeſſet, conſe-
rit, pro incerto apparet habendum. Nec tan-
tum non minis, ſed contrà magis etiam, an
Sancti obitum cum anno 766 Malbrancus rectè
componet, videtur incertum. Pro hoc enim ne
quidem vel monumentum vel auctorem illum
allegat; cum autem fte habeat ac Sancti obitum
cum illo Chriſti anno pro mero ſuo arbitrio
conſpauſſet videretur, hinc ego, Venantium,
Pipino regnante, ſeu inter annos 752 & an-
num 768 obſiſſet, in animum ob jam diſſe indu-
cant, ſimul autem, ante el aliquando vel ante
vel poſt annum 766 hand eveniſſet, hand po-
rim dubitant, fuprà in margine, cum non
hoc determinato anno, ſed ſeculo vin provello,
ut ite errandi periculo certius abſtem, ad Sa-
peros migratſſet, indicavi.

20. Porro, ut rerum geſſarum ordinem ſe-
quatur, proximam nunc eſt, ut jam de Sancti
morte temporeque, quo hæc contigerit, locuti,
de ſepultura ejus ſermoem modo inſtituamus.
Ac Sanctum quidem, euanze ſumus S. Leiber-
ga, ſpoum fuiffet, tuta, ac jam fuprà docui,
credi poſſet, reque etiam iſte ob omnibus poſſim
credetur; verum de loco, quo fuerit deſepit
modoque adhuc quaſceat, aliis quidem, in op-
pida, quod à S. Venantio nuntupetur, eſſe verò,
in monte ſeu pego, qui primò ob ade, S. Pe-
tro ibidem ſacra, Petro-Berge ac deinde à S.
Leiberga, ibidem amata, Leiberge nomen ac-
cepit, ſpoum fuiffet ac porro adhuc quaſcere
Sanctum, contenditibus, diſceptatur. Corpus
ſanctum, inquit hodie de S. Venanti corpore
in Sandorum Belgij Naralibz Molanu, intra
oraturum in Arcophago lapideo eſt poſitum &
in hunc ufque diem honorificè quicquid in op-
pulo, quod de ejus nomine Sancti Venanti di-
citur. Verum Loetius in ſue Belgij Annalibus
ad annum 768 Malano hic aderſatur his ver-
bis: Quod beati Venanti corpus quaſcere di-
cit Molanu in oppidulo cognominis, licet ha-
thenus pic creditum ſit, tamen co ipſo anno,
quo hæc ſcribimus, nempè mox, ejus in-
ventio in ipſo S. Leiberge templo & pego, qui
ab Arlenſi urbe palibus circiter quingentis ab-
junctus eſt, cum ingenti omnium ſtupore con-
tigit, atque de illa reverendillimus D. Jacobus
Haleus,

Aligne ſu-
vix provello
a ſig. ſte-
latus,

de Sancto
tamen, que
hic propo-
nuntur, ta-
ta, de opo-
ria, de opo-
gauri,

B

E

C

F

A Blasius, Audomontopolitani episcopi, dig-
nenter, ut par erat, inquisivit. Ita *pavels hic*
scriptor; v. *non Moltrancus tom. 2 de Moritz*,
annus 1647 et proin diu post annum, quo iste
Laetus videbatur, la lucem emissi, lib. 5,
cap. 24 multis copiosis de et illa facit sermo-
nem.

sed Petro-
bergae, ut
ex illa.

21. At primo quidem sarcophagum lapideum,
in quo corpus, quod S. Venantii creditum a
multis fuit, anno 1608 in S. Leiberge eccle-
sia inventum fuisse, post narrat, sequenti mo-
do describit: Sarcophagus, confectus e ge-
mino lapide, qui postlimas in hisce oris habetur,
marquiss: scilicet in tamuli pedentium sese im-
municatis morem apertu & complurati; quò
vero uterque lapis corpus caperet clauderetque,
intus iusta profunditate excavatur, non secus
ac prosopitricum instrumentum, ut aut argen-
tum fulso in istarum figuram effluens; in col-
lum autem ipsi excavatio desinet, nique ex-
cipientis capiti exsiliat, quod neque ad pedes
minus inter telum est, prout e plaris suis
piscoribus eduxisse evolvitur; ac deinde, por-
to fuerit, quod *Sandius* ad tumulum fuerit
delatus, non e veterum scriptorum estimatio,
sed e meritis huius prout non memorandis con-
junctis describit, postisque adhuc, quibus
Sanctum, non Venantiiopoli, sed Petro-Ber-
gae seu Leiberge sepultum a sese putari, innuit,
interdixit verbis, sarcophagi supra memorati,
quo jam hanc opinionem confirmet, inventionem
in Leiberge factam, nonnullaque, quae
comitata et fienta hanc sunt, adijuncta ita ex-
ponit: Anno MDCVIII, xxi Augusta, cum S.
Yborge, uti jam visitur, mensilium & ara ex
intercolunniis in posterius sacrum Jacobi Bla-
siei, tum Audomontensis episcopi, interventu
transferebatur, e sollicitibus perit sarcophagus
lapidus eà, quam supra diximus, figurà;
perpallus dedit totius corporis ossa integerrima,
quae aliquot postmodum annis ex episcopi man-
dato in decorentur capsum cum domino Paulo
Pravotti, D. Virginis Arienlis pollore & decore,
transferebatur attendis dilectionis ingentem Viri
molem suam demittit; namque os tibi com-
ponens cum cruce ejusdem decore, qui proce-
rum & vultum corpus est, generosiorum excede-
dere videbatur.

qua hic ad-
ducitur, ap-
paret.

B
C
22. Indigens, dum in inventio contigit, ex
ipsis loci & inventi corporis genio argumenta
sim provebant, traditione insuper firmata. Siqui-
dem pone, altare inter & columnam superius
lapidea S. Yborge singula sustentabatur; in-
scriptus sub pavimento, altera S. Venantii, ut
aiebant, tegebatur: cumque jam omni retro
memori aduare & peregrini ex more iam ip-
sum tertio obirent, communiter afferebant,
sese inter SS. Yborge & Venantii corpora per-
transisse: aliorum quodammodo fortius fugge-
bant; quandoquidem reperta san-apia non ultra

collum illum daret excavationem, suis id in-
ducatur esse corpus, quod liquet capite
fuisse mutatum: nihil tamen ab eo, Blasius scilicet,
Audomontensi episcopo, neque a tribus
insolentis episcopis, Paulo Badois alimur,
Petro Peanti & Christophoro Morlet, presi-
nitum, eò quod illius inventionis tempore
fuerit intercesserint Venantii, pro nris & suis
pugnantes, jacere Venantii in sacro, alio
sui ommentis scriptis, illic ab adversis apprimis o-
lim cultum fuisse, quibus lippina nonnulla ex-
osculatione preberetur: subesse cryptam parva-
lem, ubi fuerit sepultus: quae tamen nodum
aperta aliquam fidem fecit. Interim ossa illa apud
Yborge nos ligens locus in hypogeo ad id,
ubi prius delituerant, stracho, aliorum
cum lapida, quam descripti, singula: neque
ita celsum illud, quin orificio adaptato
cunctis potius venerabundum oculum militan-
tibus.

23. Ita habemus Moltrancus; licet autem, scripturam
eiusdem Sandii exsiliat ossa, quae sarco-
phago, anno 1608 in S. Leiberge ecclesia, ut
verbis jam datis refert, reperta, erat inclusa,
haud aperte calcat, ea tamen S. Venantii a
sepe exsiliari, non obicit prodi, utpote ex
reperitur, quam memorat, ossum magnitudi-
ne, Venantii corpore ingente exsiliari,
diserte, quae in margine ponit, verbis obse-
rante. Neque vero in eam sententiam, quam
Cointius in Ecclesiasticis Francorum Annali-
bus ad annum 766, num. 24 etiam amplectitur,
immo trisse est censendus, uti quique fa-
cile agnoscat, qui, quae verbis, non, proxime
pragressu sub istius recitatis, afferunt, at-
tentè expendit. Jam vero, eim Sandii ossa
fuerit & jam dicit in S. Leiberge ecclesia an-
no 1608 servata, nec eò illa Venantiiopoli,
cum in hoc nominis sui oppido fuisset primum
S. Venantii sepultus, translata fuisset, verosi-
milit apparet, consiliarium sit, ut non ibi,
sed in Leiberge parva sua in S. Leiberge
ecclesia sepulturam suam adeptus. Ex vero S.
anum fuisse reipsa in posteriori hoc loco sepul-
tum, ex his, quae jam nunc subo, etiam ap-
paret. Etenim S. Venantii casa S. Leiberge,
ut traditio, ab omnibus possum ostendi, fuit,
sacra adicula in ejus ossis hanc, sub-
siliat hanc factum, ut locus in oppidum sen-
sim accreverit; cum autem sic hanc, nec ullus
adhuc, eim Venantii fuit occisus, locus fa-
cet, quo hic sepeliri poterit, Venantiiopoli
exsiliat videatur, sepultum ibi cum tam fuisset in
anum quae facile inducat? Moltrancus quidem
oratori, quod Venantiiopoli jam tum, cum
Sanctus occideretur, exsiliat, mentionem fa-
cit, simulque, Sanctum ibidem fuisse sepultum,
affirmat. Venam utatur vel sacra adicula,
quae jam tum Venantiiopoli exsiliat, nuppiam
alibi vel mentionem vel vestigium invenio.

DE S. PAULINO EP. CONF.

CAPUÆ IN REGNO NEAPOLITANO

SYLLOGE

Cultus, lectiones propriæ, tempus vitæ.

CURIA NE-
APOLITANA DE S.
PAULINO EP.
CONF.

Apert, nobilissima Compagnia Fe-
licitas in regno Neapolitano urbi
ad Valentiam fiviam, pluri-
bus distribuitur apud Ughellum
tom. 6 Italia Sacra a col. 291
editionis secunda, & tom. de
Antiquis, quam de Nova Capua varia submi-
nistretur nobilitas, ex variis scriptoribus col-
lecta, qua ibidem a curio lectioni inscripti pos-
sunt. Urbs hanc S. Paulinum suum quoddam an-
tiquum veneratur hodierno die, quo in diver-
sa ecclesia Capuana Calendaris, ut in San-
ctuario Capuano Michaelis monachi videri po-
tess, constanter annuntiat. Ipsum Romano
Nisi. Cosmatus Baroniis primis inferat his
verbis, quo in ecclesia apud Michaelis mona-
chum Calendaris inveniat: Capua S. Paulini
episcopi. Proditori elogio Ferrarius in Catalo-
go Sanctorum Italia Paulinum exornat; et illud,
cum nihil, prater illud, qua in exhibendo statim
Sancti Officio legantur, continet, hinc tran-
sire necesse non duxi. In dicto Sanctuario
pag. 75 easque sequens de illo Oratio propria:
Propitiare, quæsumus, Domine, nobis simu-
lis tuis, per hujus S. Paulini confessoris tui et
que pontificis, qui in presentia requisivit ec-
clesiam, meritis gloriosa, ut ejus pia intercessione
ab omnibus semper protegamur adversis. Per
Dominum &c; ibidem pag. 90 Michaelis mona-
chus sequens de Sancti veneratione supple-
dit: Capuanis in summa veneratione sanctus
Paulinus semper fuit. Capella Thesauri, cujus
sub altari corpus ejus conditum est, ab ejus no-
mine titulum accepit: reconditur, thesaurario
curato, eumque per octo dies ante festum
vesperi conflare & in festi peragillu lucernas
in summo campis ardentibus lucere.

lezione

Adhuc ibidem item a pag. 75 habet le-
ctiones proprias novem de S. Paulino: sermō
eum totum, qua in histe, compendiosas in o-
mnibus, venerationibus quidem, sed a sacra
Rituum Congregatione recognitis, pro civitate
Capuana approbatis & anno 1669 expositis,
memorant, hæc solum hinc ab oculis ponam.
Die itaque 3 Octobris tres illa lectiones S.
Paulini episcopi & confessoris hanc memorant:
Lectio IV. Paulinus, Capuana urbis antistes,
in Britanni insula natus, ab incunte ætate di-
vino servitio impetuit, post artium liberalium
studia sacris literis operam dedit. Dei timore &
amore ita affectus, ut altero veluti sermo
occurreret a malo, altero quasi stimulo in-
citeretur ad bonum. Civitatem illam usque ad
senectutem servavit. Bonorum artium studiosis ec-
clesiæ laborantibus elemosinas erogabat, ne
rum inopia a studiis retraherentur. Ipse ve-
rò, ut episcopus Dominum sequeretur, patri-

monii sui opes pauperibus distribuit: tum loca
sancta videndi desiderio flagrans Hierosolimam
peregrinationem, paucis comitantibus,
ingressus est; sed cum Capuam pervenisset,
tunc defuncto Radalberto ejus urbis episcopo,
rogatus sermonem habuit in ecclesia, sique
omnes commovit, ut communi voto cum illi
episcopo postularet.

Lectio V. Elatus itaque, & a Romano
Pontifice confirmatus, temul inivus & relu-
ctans pastoralis munus suscepit, ne resistere di-
vinae voluntati valeret. Sic lucerna locens &
ardens postea Dei natus super candelabrum ful-
goris sui radios undique diffundit, coruscans
exemplis, audens charitate, peccantes a vitiis
opem & firmam revocabat, justos autem ad
Christiane perfectionis culmen inclinabat. Sed
ne decideret illi exercebat presentis occasio, tri-
bus integris annis acrimia & schismaticis persecu-
tione passus est, quibus pro odio amorem,
pro injuriis beneficia reddebat. Lectio VI. Capu-
am ex tempore molesta vexabat fames, quæ
quam Viri sancti charitas enituit; pauperum
enim & indigentium calamitate commotus, vi-
sita super eis misericordiae effundens, urbem
universam, ac egenorum domos perlustrabat,
dividens singulis de facultatibus, prout cuique
opus erat. Porro inter cetera charitatis opera
illud memorabile fuit, quod Martine cum tri-
bus filiis sibi occurrenti & elemosinam peten-
ti, cum nil aliud, quod largiretur, haberet,
mulam, cui insidebat, tradidit, ut, cæ ven-
data, victum sibi & filiis ejus pretio compen-
set. Praefuit ecclesie suæ Vir sanctus annos
octo & amplius, quibus exactis, migravit in
caelum sexto Idus Octobris, cujus corpus in ipsa
ecclesia Capuana tumulatum magna ibidem ve-
neratione honoratur.

4 In Catalogo Episcoporum Capuæ apud
Michaelis monachum, sicut in epitaphio statim
testantibus & in Ferdinando Ughelli Italia sa-
cra tom. 6 legitur, S. Paulinus, defuncto Ra-
dalberto, episcopali solio edmoque fuisse, com-
missionisque sui gregem summa laude octo eler-
tor annis regisse. At, quo reparata Sabitis
anno pontificis dignitate condecoratus fuerit,
accuratè definire non possumus, cum annus,
quo Radalbertus, Sancti nostri defecit, ex hac
vita migravit, in ecclesiis monumentis heud
reperatur. Castellanus quidem in Martyrolo-
gio Universali sanctum Anacletum hoc die an-
nuntians, ipsam mortem anno 81 fuisse; sed
cum nullam sui assertantis argumentum offer-
ret, & in hujusmodi episcopis fingendi hæc ra-
tio hincincent, ei sine testibus pronuntians
fidere non possum. Periliosus Ughellus citato
roma, cosoluto Sancti elogio, tempus ipsas

propria

E

F

tempus vi-
ta.

28

A In eala nasele circa ducentis Ferit annum 851 signavit sequenti ratiocinio: Quo tempore Paulinus ecclesie Capuanae praefuit, ex Erchemberti Chronica constat. Habet ille, Paulinum obiisse tempore, quo Lando, comes Capuanus, habuitur fycopuli, id est, in Paluaria apud Triflicum; Lando item comitatum accepit anno 845 vel 46: itaque ante hunc annum non obiit Paulinus. Quia vero scdit Capue ann. 8, megl. 3, oportet ipsum consecratum fuisse circa annum 843 à Gregorio IV Papa, qui scdit ab anno 843 ad annum 844. Obiisse vero circiter annum 851. At quis non videret, ex attento hic Ughelli ratiocinio nullum modo confici, Scilicet anno circiter 851 martalem vitam cum laudabilis commouisset? Cum enim nihil amicus, ubi quod Ughelli Paulinum circa annum 843 à Gregorio IV Papa consecratum fuisse episcopum, asserenti credamus, in dicta ratiocinio occurrat, per hoc sane, Sanctum nostrum, qui Capua annis 8, mensibus 3 fe-

dit, anno circiter 851 ad calum evolvit, nulla omnino, ut consideranti patebit, ratione is scriptor probat. Verum cū sic habeat, Paulinum tamē vere circa annum 851 seu medium sic. ix obiisse, ex Erchemberti Chronica eruitur. Hoc enim, quod inter Rerum Italicarum scriptores tan. 2. reclusum erat, ibidem pag. 243 non obscurè prodit, S. Paulinum, Landolfo comes Capuano jam martuo, Landoneque, qui proximè huc successit, comitatum Capuanum jam obtinente, diem extremum clausisse: cum autem Lando vel anno 845 aut fig., ut Ughellus ait, vel, de alii volunt, anno 842 comitatum Capuanum accepit, confessionem fuit, de Sanctus, qui annis ducentis 8 & mensibus 3 scdit, vel aliqua è tritas istis annis vel oltra ceret, qui ab anno 850 hodie multum superet remansit, ad Superius migravit, utque prius abbas, quem supra in margine circa medium sic. ix signavi, pro certo ad hoc tempus debet referri.

ADNOTA
J. B. V.

B DE S. JOANNE CONFESSORE, E ORDINIS CANONICORUM REGULARIUM, IN DIOECESI EBORACENSIS IN ANGLIA

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

Notitia cœnobii, in quo Sanctus vixit; ejus memoria
apud martyrologos: cultus: an canonizatus fuit?
Vita edenda.

ANNO
MCCC LXXII, qui
in Britannia
Anglia mona-
stio habi-
tatur,

C Brillendum vel, de alii plect, Brillantuna, apudatum est Anglia Barcolla in ducatu Eboracensi, in ara maris Germanici, 35 milliaribus Anglicis in Orum Eborac distans; ubi monasterium Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini, ex consensu Henrici, Anglia regis, illustrissimus D. Wilelmus de Goune (cujus genealogia vide in Britannia Cambrici) erexit sic. xii ad mediam sui partem vergente, canonicosque B. Moria Brillenduntis ecclesiarum servientes annis redditibus datus, ut in Monasterii Anglicani tom. 2, pag. 161 testis videre poterit. Hujus cœnobii canonicis S. Joannes, postquam à parentibus (quorum nomina sicut biographi) apte educatus, Oxoniæ literariis studiis biennio instructus, se socium adiunxit, annum agens viginti. Non est animus testari oculis hic scribere, quam statim Sanctus assumptam S. Augustini Regulam toto vita decursu servaverit; quæ præstat omni monasterii munere fundus fuerit, quæ demum paterno bonitate, Prioris dignitate candoreque, subditis in religiosæ perfectionis tramite continuavit, ipsi mirande præbens exempla virtutis: hæc enim omnia reclusa sunt in Vita, quam hic sum editurus, cum manus prima de hujus scriptore, ecclesiastico Sancti cultu

memorieque in Fests sacris præmisit. Ab hac duco initium.

a S. Joannem varii celebrant hoc die martyrologi, ac in primis Molanus in prima sua Usuardini Martyrologii editione sequenti isthæ, cui deinde Gratianus præfixi inhæsit, annotatione: S. Joannis Prioris Bridlingtonie in Anglia, Ordinis Regularium, qui canonizatus est à Bonifacio Nono. Dicit, in prima sua Martyrologii Usuardii editione, quæ in aliis hujus per Molanum editionibus de Sancti canonizatione nulla habetur mentio, sicut nec apud Castellanos, qui in Martyrologio Universalis paucis his verbis eum memorat: In Anglia (sic sonant verba Gallice) S. Joannis Brillenduntis canonici Regularis. Nec à Castellano ea in re differtur Wislantis & Flarati nostri, anno 1488 exarati, auctor. Prior enim in Mrt. Anglicano, anno 1608 edito, sequenti Sancto commendat elagium: Brillendum, in provincia Eboracensi, depositio S. Joannis conf., Prioris monasterii Canonicorum Reg., cujus vita, sanctitate clara, luculenter manifestata est miraculis, quæ tum vivus, tum post obitum potuit; obiit anno Christi 1379 & sepultus est Brillendum; posterior vero sic habet: In Anglia natus beati Joannis, Prioris Bridlingtonie de Ordine Regularium, cujus vitam gloriosamque sanctæ militie firmam voluntatem adeo dulcem in universis gentibus publicam notitiam, quod non solum

Postquam
sacris Me-
moratis

scdm

AUTHOR
J. B. F.

136

DE S. JOANNE CONFESSORE

Solum de regno Angliae, verum etiam de tota orbis ambitu ideo ad ipsam confusa multitudo popularum, humiliter postulant meritorum ejus radiis illustrari. Obiit anno Salutis 1366. Quia ratione indubius Florarii nostri auctor Sancti tempus in eadem nocte reparata Salutis anno 1366 affertur compertum non habeo; certe inter scriptores, qui S. Joannis meminerunt, nullum hac usque reperi, qui, ipsum Incarnati Verbi anno 1379 ex hac vita migrasse, non refert.

causa infer-
ta, causa
et
h. g. tunc,

3 Porro è jam relictis Florarii nostri verbis, S. Joannem jam inde à seculo xv cultu ecclesiastico fuisse gavisum, colligendum videtur, imò verò etiam et ab aliquo saltem post Sancti obitum cultus cultus illius primordia verosimiliter repetenda esse, ostendunt frequentia istius Walsinghamii in suis Scriptis Anglicis, Camdeni cura editis, verba: Eo tempore (nempe anno 1389, seu decimo post Joannis obitum anno) in provincia canoniorum de Bradington, ad tumulum Joannis, quondam

1 Prioris ibidem, tanta è manifestum fidei m-
nente, ut penè totam Angliam auderent in stuporem. Nec tantum verosimiliter, sed certo etiam S. Joannes jam inde à paucis post obitum suum annis cultu ecclesiastico fuerit gavisus, si quae duo suprà laudati martyrologi Molanus & Galefius memorant, veritati sint consona. Joannem enim à summo Pontifice Bonifacio IX, qui Romanam S. Petri Cathedrali ab anno 1389 usque ad 1404 occupavit, Sanctorum numero fuisse adscriptum affirmant, idemque etiam faciunt in suis Canoniarum Regularium Fecularium abbas Livriacensis Monachorum, seu Joannes de Braxellis & in Generali sua Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non sunt, Cataloga Ferrarius. Verum scriptores illi omnes, aut è jam dicendis intelligit, videntur hoc in re hallucinari. De primo quidem Ferrarius, qui, ut max indicavi, à Bonifacio IX canonizatum fuisse Sanctorum, refert, id certe haud oblique caput à manifestis factis errare.

est isorim
4 Bonifacio
IX

4 Rem enim anno 1379 à Bonifacio IX Joanni ritu fuisse affirmat; quia vera non judicabit, laudatum Pontificem, qui seculi xiv anno 89 Romanam Pontificatum acceit, non pontifice decem, plusquam Pontifex Romanus fieret, annis euldem haberet Sancta decernere? Quod autem ad Molanum & Galefium spectat, hi nec annum, quæ, nec urbem, in qua canonizata illa fuerit peralla, assignant. Unus quidem omnia inter scriptores Monachorum, libris num. preced. assignato, Sanctum ab eodem Pontifice anno 1395 in Sanctorum Album relatum fuisse, assertit; verum nulla documenta, quibus assertumque stabiliat, in medium adducit, nullumque auctorem idoneum laudat, sine quo ipsi pronuntietur fidem adhibendum esse, non existimo, utpote tota fere seculo summa Pontifex Bonifacio IX possideri. Iam sit, ut in ipsamet asserenda Sineli per Bonifacium IX canonizati, utpote quam pariter idoneo documento non ferat, moxorem etiam fidem quod & de Molano, Galefio & Ferrario eandem ob causam hic dicendum) non mereatur.

canonizatus
fuit

5 Hic præterea nulla modo favore videatur Fita, hinc Canonizatus subjicienda, auctor, qui de S. Joannis Sanctorum numero adscriptio-
ne nihil refert. Alium etiam de hoc commi-

quantum filius Franciscus Pagi in Breviario Historico-chronologico-critico Pontificum Romanorum, & Codex Canonizationum, à Justo Fontanini editus. Ex hac silentio scilicet, opinor, ut, cum Molani Martyrologium reparata Salutis anno 1373 fuit recusum, ne vel uno verbo de Sancti in eadem Album relatione instituta fuerit mentio. Porro nullum dubio, quia Galefius, si secundum Martyrologii Molani editionem præ magnis habuisset, Sancti nostri canonizationem in sua annotatione silentio fuisse suppressurum. De Martyrologii vero à Ferrario conditi auctoritate sic loquentem audi Fortunatum Seacchum de Notis ac Signis Sanctitatis sibi. xi, cap. 4: Philippus Ferrarius, collectus nominibus quorumcumque Dei, qui quocumque modo aliquam habent in aliqua ecclesia vel monasterio venerationem sive Sodus Apostolicæ auctoritate, sive oblique tali auctoritate coluntur, eam implevit Martyrologium. Unde liquet, Ferrarii auctoritatem non sufficere, ut Sanctus nos-
ter canonizatus credatur.

D

E
non videat
tur,

6 Et vero, si S. Joannes Sanctorum numero fuerit adscriptus, quid sit, quod eruditissimi, qui Martyrologium Romanum tempore Gregorii XIII, Sixti V & Urbani VIII reformarunt, viri in Sanctorum Catalogum relatum fuisse Sanctum nostrum, non modo flicunt, verum etiam ipsius mentionem ne vel uno verbo celebrerint? Cur Pontificis Decretis, in eruditissimis summi Pontificis Benedicti XIV Opere de Servorum Dei Beatificatione & Beatorum Canonizatione lib. 4, part. 2, cap. 18 relictis, laudati viri non obtinuerint? Etiam secundum illa decreta in Martyrologio Romano annuenda sunt nomina eorum, qui post ejus editionem à summi Pontificibus canonizati & illarum, qui aliqua ex modis, juxta antiquam Ecclesiæ disciplinam approbati, Sanctorum Albo fuerant adscripti, nec tamen habuerunt in Mel. Rom. erant memorati; ut eis Opere laudatus summi Pontifex diffinidit verbis se refert: Ad præscripta itaque illorum decretorum decretanda sunt in Martyrologio Romano nomina canonizationum, idque, sive loquamur de illis, qui post editionem Martyrologii à summo Pontifice subinde referuntur in Album Sanctorum, sive loquamur de illis, qui aliquo ex modis ab Ecclesiâ approbati fuerunt canonizati, & nomina nondum fuerant apposta in Martyrologio Romano.

F

7 Unde manifestum fit, eam canonizationem Sacra Rituum Congregationis præfusa ignatam fuisse. Hæc omnia plurimum me movent, ut Sanctum in Sanctorum numerum relatum non fuisse credam. Verum, est id ita sit, nec obtinere etiam, Sanctum jam inde à paucis doctis post obitum annis cultu ecclesiastico fuisse gavisum, certum efficitur; Joanni tamen duobus seculis proxima elapsa cultum honorari à Canonicis Regularibus fuisse delectos ac porro hodieque deferri, fidem faciunt Sanctorum Officiæ propria, ad horum Canonizationem usum excusa, in quibus ad x Obitu dion Officiam de Sancto nostro legendum præponitur. Nec est, cur quis, an legitime id fiat, revocet in dubium. Joannes enim inter Sanctos recensetur, qui, licet nec in Breviario nec in Martyrologio Romano inserti, coll. tamen à Pii V summi Pontificis concessione à Canonicis Regularibus queant,
ut

apud Can-
onice Regu-
laris con-
dit,

A *ut ex iudicio, quo id Ale Papa anno 1570 permittit, manifestum credit.*

Pisces
are scrip-
ta, quorum
amari edi-
bus, est
notum.

8. Refus jam, ne ad Sancti Aſti progre-
dierur. In ſupellectili noſtra litteraria offerun-
tur due S. Joannis Vita, ex codice Ro-
bui-Palli, Conſonancium Regularium Ordini
S. Auguſtini prope Bruzelas monaſterii, ſit-
titer deſcripta, quarum una apud Joannem
Cappertonem, ſeculi xvi ſcripſorem, in Catalogo
S. Auguſti pag. 191 eodem, concinnate e-
ſſentium Sando noſtro ſubſequenti: altero mo-
ro contrariis cote in citata omnium librato-
riis continetur. Laurentius Surlus priorem
Fitzam, hinc inde ſe contraxit, in ſuo S. S.
Trimeſtri quarto pag. 149 publici ſunt ſe ſciſſi
ſibi verbi tradit: Vici Joannis, Prioris mo-
naſterii Briddlington Can. Reg. in Anglia, ex
quodam M. codice per Laur. Surlum mutato
ſtylo preſius & contrarius deſcriptus. Antheſis
nomen eodum non habuit; ſed eſt Hiſtoria ge-
nita & ſcripta ab ejus auctore. Ad laudatam
Surlus, hanc Fitzam ad auctorem S. Joannis ap-
pauit.

et fuisse exaratum, *fratres* et his biographi veritas probare conetur: Non solum vero in amplius scientiam aptiusdum (*S. Joannes*) immò celestibus intellectualior suprasens avidus dum Orontis perficeret studiosus: omnis frequenter alteracionibus Sophismatum inquisitivus, templum sui spiritus supremo principi dedicavit, ut eisdem ex v. dictionum constructionum relationibus nostrum. Quis enim non videt, et his verbis notatissum confessionem fieri, hunc biographum Sanctis fuisse agnatus? Supponere vero fuisse, qui refra-
gatur? Tercia mihi etiam pro manibus est
danda Vita, a domino Hygone concinnata, et
pro annotatione ex anno 95 Bibliotheca RR.
PP. (notarii) Valtis-Cella excerpto. Hinc
brevi eplo in auctoritatis Sancti nostri laudibus
anonymi plani tendati lucubrationem produ-
xisse, et ipsius narrationis potest subiectum
colligi; ut unde henricus plura prodigia, S.
Joannis tunc vixi, tunc defuncti meritis patro-
te, que in supra citatis Sancti Althi *fratres*
queritur, compertum non habeo; neque etiam
qua astate scriptis, autior ipsum vel verbo
pedit. Ceterum Vique audire dominum Hygone
exaratum, quod hic ipsum editum non solum
ecclesiam cum jam citatis Althi his subiectum,
ita in vortis eorum, que citiusque momentis
sunt, lecturæ in Annotata relectum fin, ut
quis lecturæ edictis.

V I T A

S. JOANNIS DE BRIDLINGTONA,
CANONICI REGULARIS.

Auctore domino Hugone,
Canonico Regulari.

*Ex tomo 95 Bibliothecæ RR.
PP. Oratorii Vallis-Cellæ,
collata cum Vita edita apud
Surium & Capgravium.*

CAPUT I.

Sancti natales : litterarum studium : vitæ institutum ; sacerdotium & ad varia monasterii munia promotio.

B Joannes, quondam Prior de Bridlington, ex honestis parentibus Christianis Carolicis & Deo devotis in regno Angliæ, in villa quondam, que Tuenge a vocatur, Eboracensis diocesis, natus generosum tenuit originem, cui ab ipso puerili ætate fecutus Deus, ipso Deo ut crederetur, ducente, viam sanctissimam ingredi cepit, gradulante perfectionis in ipsius innocentis annis arripere jam statuit; quinto namque sue fuit ætatis a suis parentibus scholasticis traditus discipulis, locutionibus & doctrinis suis magistri, quantum iam prebatur ætate tenella, sollemniter operam impendebat. Dum autem cum suis sociis a schola egrederetur & ipso puerilibus, ut assilient, jocus & vanis diffutibus hinc inde currendo intendere, ipse ad ecclesiam convolvitur, & ibidem fides orationis & devotioni immittitur in totam ætem deditus, omnia labyrin & pueriles consuetudines veluti gratia Spiritus S. edocuit totaliter respuere, ita quod nullum aut parvum aperuit in ipso aliquid inordinatum levitatis puerilibus. Mira res, quomodo credere vellet, quinquennem ætus & ludus pueriles desecare, sanctitatis & devotionis perfectionem diligenter habere, quæve scientiam boni multæ acquisitione? Certe, ut puto, nec credere fas esset, nisi illo supermo Magistro inspiraret, qui dixit: "Sinite parvulos venire ad me, talium est enim regnum celorum &c." Sicque utique teneris sub annis Joannes, a gratia Dei repletus, celibem vitam gradi cepit, & supermo Ductore ducente, ad gradum sanctissimorum & perfectioris vite gratiosè postmodum meruit promoveri.

Donat un-
dies an per-
sonal card:

1

E

1

உயிர் பற்றி
கூடு கழி-
கூடு கழி

a. Pluribus itaque annis sub matris alis innocenter transactis, & appropinquante tempore adolescentiæ, quo jam maturior ætas & hominum fragilitas instincta, naturalis sub-tractis

2

2008

A. D. HONOR.

corruptionis & lasciviae viam maxime declinare solet, ipse, inspiratione motus divina, tota corporis vitia voluptates stultitiae evitare, & ita, se totius ad Deum convertens, summi pudicitiam precibus assidue Domino commendabat, & jam in quodammodo e statibus suis anno consecutus votum vorit castitatis, liliu virginitalis sui Deo offerens, continentiam cordis & corporis usque ad finem vite suae, sicut eruditur, inviolabiliter observabat, atque ex tunc quotidie fructu ita bonis actibus atque virtutibus crescebat, sanctaeque conversationi deditus ecclesiae devoti frequentabat. Officiis divinis cum honestis & religiosi personis omni tempore, quo poterat, uti duce vacabat; quidquid etiam de sacro Scripturae sententia intelligere poterat, in sui pectoris armario studio recondere, & licet adhuc in huius mundi labili vita cum habitu seculari & inter plebem conversaretur, attamen Domino optinante de virtute in virtutem eiecit, & ad ecclesiae vite portum, quantum poterat, totis viribus nabalabat; pendens itaque statum suum & votum castitatis, quod esset, inter saeculi fluctus ventis temptationum agitari, statuit omnino anachorem propositi sui firmare sigillatim in litore solidiori, & ut liberioem Domino redderet solitariu ad quietem portum religionis confugere.

religiosis
viam pro-
natam.

3 Cum ergo in aetate discretionis iam longe processisset & quasi annum vigesimum attingisset, relicti saeculi gaudia & pompae transiit, habitum S. religionis Canoniconum Regularium in venerabili & religioso loco prioratus S. Mariae de Beldingtona, Eboracensis diocesis, devote suscepit; qui quidem prioratus in eadem civitate Eboracensi per triginta milia annos modicum plus distans non longe à litore maris situm, iocundum & quasi solitariu viris religiosi praefectum habitaculum. Joannes itaque, religiosi habitu suscepto, quasi nova planta secus dorsum aquarum plantata, virtutum germina in domo Domini producere cepit, vigilare, jejuniare, orare, cuiusque à passio placere Deo, vitam suam dedit in laboribus & abstinentiis, ne postmodum tempore congrui profusione regulari per eum emissa, iuxta gratiam Dei collatam visus est vitam anchoris vite fideliter agendi, crebris jejuniis, continuis vigiliis, orationibus assidue, aliisque laboribus corpus suum spiritui servire coegit, semper inter alios & cum aliis ordinabatur, sociabatur, humiliter, obedienter vivens, & in abdicione vitae propriae voluntatis, humilitatem verò & patientiam, quasi duos lapides preciosos, in cruce suo pro fundamento stabilivit. Itaque ex tunc in ipso monasterio etiam antiquioribus observantia regularis speculum erat, & exemplar sanctae conversationis; unde verosimiliter de eo potest dictum evangelicum proferri: "Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Joannes d." Felix ergo iste Joannes felix & gratulor habuit principium & soliori medio subsistente felicissimum morum exitum obinet, veluti in frequentibus perspicue apparet.

ad sacras
ordines pro-
natam.

4 Proinde quoque tempore ad sacros ordines succedere promissus & in sacerdotio constitutus devotus assuebat orare, ne psalmis, hymnis & canticis spiritualibus ore simul & corde laudes uberioris reddere Deo omnipotenti. Tempore quoque, quo ad divina celebranda mysteria, praecanto sui cordis habitu, cum

devota conditione & spiritu contrito ad ecclesiae officium accedebat, sicut verus discipulus Jesu Christi venerabile Sacramentum corporis Domini in memoriam passionis eius cum ingenti tremore conferebat & pertinebat; quod etiam cum maxima devotione & reverentia sumebat, semetipsum iudicium valde indignum ad tam sacrosanctum mysterium pertingendum, & quinquem juvenis esset aetate, attamen senem ostendebat se morum & operum gravitate & sobrietate vitae. Scripsum est enim in libro Sapientiae cap. 4: "Senectus venerabilis non diuturna nec annorum numero computata, cum enim, sunt sensus hominis," & paulo post subiicit: "Et aetate senectutis vim immaculata." Et quidem à Priore magister novitiorum & informatum juvenum effectus est: ejus vita simul cum moribus laudabilis & gratiosa multis provocabat, & adhibebat ad salutem, noctibus verò & diebus desectus suorum fratrum absentium in choro psallendo & legendo in refectorio seu alibi ministrando ipse libenter & sine murmure supportabat. Quidam pauci monasterii & alii canonici considerantes ipsius Joannis praedictam ad discretionem succellere in diversis officiis monasterii ipsum administratorem fecerunt, ipseque tamquam fidelis dispensator & prudens utiliter & fideliter, quae sibi commissa fuerant, ministrabat, & ita se ipsum tenebat, quod Deo acceptabilis erat & ab hominibus animo diligebatur affectu; nec properea unquam ab officiis divinis, horis canonice nocturnis vel diurnis & subtrahere, sed semper cum aliis in choro canendo & legendo intererat, nisi aliquid impedimentum sibi obstat aut major necessitas ipsum abesse costringeret.

5 Minus quidam non referre non potest, quod tunc scriptum non reperi, sed à quibusdam religiosi ex audita percepi; quodum verò tempore ipse beatus Vir jam in officio Cellarii administratorem deputatus, exteriori monasterii negotia regeret, ob quam causam frequentior oportebat eum de monasterio egredi, possessiones & Grangias à supervidere, reparandis domorum intendere, cultoribus agrorum & aliis laborantibus operas suas assignare, panem, potum & alia pro expensis omnium interioris & exterioris ordinare & providere, quae omnia secundum scientiam filii à Deo inspiratum diligenter, fideliter & discretè excoquebatur. Erat itaque tunc inter fratres suos canonicos de ejus vita & virtutibus non modica admiratio, atque de ejus sanctitatis secreta & frequentis confabulatio, verum quia scriptum est, quot capitis tot sententiae; & sicut Judaei de Domino Jesu Christo, ita & ipsi de illo B. Joanne loquebantur; ostendebant aliqui & dicebant: quia bonus & devotus est; alii & contrario dicebant: non, ipse sanctum multè interpretans ejusque devotioni & simplicitati spiritui maligno detraxerunt.

6 Erant autem eo tempore pauperes quidam, qui extra monasterium in vicina domo morabantur, penuriam patientes alimentorum, de quorum necessitate B. Joannes misericordiae visceribus condolens cogitavit omnino de rebus abundantibus in monasterio eorum inopie aliquid imperiri, propter quam causam, quando exire debebat pro factis monasterii, aliquos paucos secum assumens exportabat secretè & ipsos eisdem indigentibus erogabat; quod opus misericordiae cum pluribus diebus iterisset, quidam eorum, qui

monasterii
hanc tempo-
ralia admini-
strabat.

A

E

Pares inter-
cessores S.
Joannis
lapides, de
sero, ap-
parent;

A. D. Ho-

dore.

du resistens noluit consentire. Sed, canonici universis in eadem sententia electionis concedere persisterentibus, ipsique sententiam in hoc voluntatem Dei circa se habere, alioquin quorundam prudentium consilio, simulque precibus omnibus devotis, quamvis invitus ultimum suum tandem electioni attribuit quodammodo coactus est, presentiam quoque Eboracensis archiepiscopi, secundum ritum patrie ab ordine in Priorem perpetuum ejusdem monasterii legitime confirmatus est.

prudens,

9 Ipse vero tunc ut vir prudens secum medians atque considerans onus magnum super se possum, & secundum sententiam B. Gregorii: cui plus committitur, plus ab eo in reddenda ratione exigatur: de plan Dei gratia cunctis variis confidens, se & omnia ejusdem monasterii, quae gubernanda suscepit, omnino gubernatori ecclesiarum & terrarum devotis precibus commendabat. Eius piis meritis & orationibus res & negotia monasterii tam in spiritualibus, quam in temporalibus per tempus, quo erat Prior, in bona statu perseverant. At quamvis novum in hujus regimine constitutus, non de omni egrediebatur, sed de potestate & honore prebitionis gaudentes, magis inde exultantur, hic est conventus humilis atque benignior, & in operibus caritatis ad servandum promptior existit. Nocte & die in claustris, choro & aliis observantiam regularem, sicut, dum junior esset, semper observabat, quasi prae oculis videtur habere illud dictum Sapientiae: Rectorem te possunt, non castelli, sed esu inter illos quasi unus ex illis e. Et raro quidem ab horis canonicis in choro dicendis absens fuit, nisi causa hospitum, & aliorum adventantium, aut quando gravius causa pro negotiis monasterii eum urgebat; de ipse degebat se inter conventus suos, ut unus eorum. Semper diligebat secum colubantibus foras, qualis ipse erat intra semetipsum in corde interior, & quamquam ipse habuisset emeritum longum, honestum, cum omni apparatu atque & ornato officio praeparatus a tempore antiquo deputatus, in quo illi Prior, praedecessores sui, residere & nocte requiescere solebant, ipse tamen, hoc visitationem reputans, volebat in ipsa camera dormire, sed omni nocte in una cella cum conventu in communis dormitorio quiescebat, lectulum suum vestimenta & sua erant minime pretiosa, sed potius vilis & grossa, honesta tamen & religioni sua congruenta.

B

C

d

fuerit fu-

latis rare,

P. diuvis

10 Completorio autem finito, ipse solus in choro remanere solebat, ibidem orationem & contemplationem cum maxima devotione aliquamdiu vacans, intra se commemorando & considerando fratrum vite suae, etiam minorem atque regimini sui commissi monasterii, quid etiam in suis diuturnis actibus fecerat, si aliquid forte negligenter Deum offendiderat, sciens, se redditorum, ut homo mortalis, de his omnibus rationem, & ab illa hora usque manere sequentis diei cum aliquo non loquebatur, nisi ex causa maxime necessitatis, vel quando alia causa pergeret existeret. In qua re notandum est, quod canonici Regulares, ac etiam monachi S. Benedicti in regno Angliae, quolibet tempore an-

ni, tam in hyeme, quam in aestate comant ante Completorium, & inter eorum & Completorium per aliquod spatium sit oratio sive contemplatio, donec ferviores in refectione concernerent, & similiter dictus jejuniis & aliis, quibus nemini finis comeditur, collatio fit ante Completorium, & facta collatione, de refectione conventus vadit processionaliter in ecclesiam ad officium Completorii, quo dicto & finito, omnes processionaliter vadunt cum silentio & pace in dormitorium, & absque mora statim compingunt ad dormitionem, nec postea cuiquam licet exire, nisi causa necessitatis & ex speciali licentia à Priore seu ejus vices gerente concessa.

11 Ad officium etiam matutinale quolibet nocte fugebat cum aliis & frequenter alios praevenerunt, per aliquod spatium in choro devotis orationibus & sanctis meditationibus insistebat. Ab officio matutinali praeter ipse aliquando eum conventu ad dormitorium reverterebatur, & intrans cellam suam fugebat se, sicut alii, ad quietem in loco suo redire, sed postea cum alios suos fratres sentiebat dormire, ipse literat de dormitorio ad ecclesiam redibat, & aliquando ibidem aut in capitulo seu alio loco devoto contemplationibus, psalmis & aliis devotis orationibus usque ad lucem diei resideret, expendebat, & ita communiter totum tempus vitae suae sancte & religiosae Deo serviens consumavit. Et etiam consuevit nihil terrene occupationis divino officio antepone, sed, si aliquis sollicitudinis fibi supervenire prospiceret, propter quas in choro horis & temporibus constitutis nequiret interesse, tunc etiam omnia cum uno de fratribus suis horis diei necesse Officium B. Virginis Mariae, similiter cum Officio Psalmis Christi & aliis devotionibus suis confectus cum magna cordis devotione dicebat, ac deinde confessori suo sua peccata corde contrito humiliter confutebatur, plus plangens & dolens levis & parva peccata, quam aliquis forte gravius peccata, posteaque Missam audiebat, vel ad celebrationem semetipsum devotè praeparabat cum maxima reverentia & timore ad officium altaris accedens, & plerumque ipso statim ad altare, ut ipsi perhibebat, qui ipsum in altaris officio adjuvabant, tantus timor eum invadit, quod in frigidissimo tempore anni de ejus capite magna quantitas aquae stillabat, & aliquando videbatur quasi totus resolutus in sudorem: quod autem eum videbat & quod ei accideret, nemini voluit unquam manifestare.

12 Refecturumque cuilibet diei infundebatur expendebat circa necessitates monasterii intra & extra, horis canonicis exceptis, usque ad horam refectionis, quia communiter in refectione communi cum aliis penderat, nisi causa adventantium nullam viam non aliorum hospitum, propter quos, ut illos honestius & humaniter tractaret, oportebat cum omnino abesse. Cibum etiam & potum cum forma sobrietatis & temperantiae sumebat, jejuniis & abstinentiis carnem edomans, lectioni fieri Scripturae semper intendens, etiam etiam spirituali magis quam corporali pauci dedicabatur, sciens quantum scriptum est: "Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei etc.", etiam cum David dicit: "Quam dulcis suavis mihi loquutus sum f." & quotiescumque autem aliquid ex sacra lectione perciperet, quod in spirituales tantum edificacionem

P

in canonicis
Officiis deli-

E

F

Regulati
discretione,

e

f

A cantione fundatur, illud sine memorie tenetis commendabatur, elevabaturque mens ipsius ad superna caelestiaque contemplanda; surgens verò post redemptionem gratis solitas cum aliis censebat: ac potius non vaniloquis nec humanis stultis, sed colloquiis divinis de iis, quæ ad animæ salutem pertinebant, potius intendebat, aut ad aliquos bonos de suis occupationibus se converterebat, nec aliquo tempore voluit esse otiosus, recolligens, quod scripsit est: Quorsitas perniciis est anime.

Joanis gloria concupis.

13 Frequentius etiam, ut carnis subjugaret voluptates, filo pane et aqua corpus suum reficiebat, nec cibum comederet. Attamen quando hospites adveniebant, quibus secundum eorum statum de cibis laucioribus aliquid præparabat, ipsum cum eis ad mensam conficiebat, et simulabat se propter eorum salutem de cibis delicatis aliquid comedere, verumtamen hoc, quod favebat, in per-a quantitate erat; ministrabat eis per quendam de suis libi fidelem et recte servientem una puræ iussa argentea, cum aqua ipsæ poculatur, suam abstinentiam caute et prudenter palliende semper cum vultu hilaritate, ut sic convivium aspectu, simulam edendi et bibendi relictione, devote saleret, semet exterius demonstrans quasi similem aliis, sed intus tamen erat valde dissimilis, et præcipue hoc faciebat, ut ejus meritum et intentionem vanæ gloriæ nullatenus subfunderet; dicit enim B. Gregorius, carnis abstinentiam nonnunquam vanæ gloriæ obstat; omnem enim vanam gloriam Vir iste devotus quasi quoddam virus mortuorum exhorrebat. De ejus salutifera communicatione in verbo, visu et opere, nonnulli ad eum venientes de laudabilibus statum suum, quæ de cibis et potibus, quos ante se in mensa habebant, et quævis ipse, secretum suam intra semperipsum celans, affectabat reputari ut homo communis; quanto magis favebat laudibus huiusmodi et favores effugere, tanto magis usquequaque divulgaretur celebre nomen ejus.

14 Erat quoque magne et admirabilis patientie, quousque et pacificus ac sine querela suas injurias de suorum domesticorum tribulationes laici spiritus sufferebat, ipsos tamen, qui huiusmodi injurias suis et suis inferrebat, cum tali constanti, modestia et tranquillitate corripbat, quod posmodum talis agere seu ipsum amplius offendere formidabant: quam citius patientiam iam laudabilem exerceat contra persecutores et sui monasterii rerum in-valores, quorum aliquot benigna assiduitate devicti; ad pacem reconciliant alios per humilitatem et tolerantiam ad tempus suffere, et erga alios ut prudens et nobilis defensor finis invictus propter justitiam suam inimicitias cogit depungere de delinquentes pernamque habere primum, quos actiones injuriarum et perlocutores perpetuos est. Item in suis infirmitatibus et angustis ita patienter erat, quod nunquam sublebat verbum querulorum ex ore ejus, sed semper gratias agebat Deo in omnibus, tam in adversitatibus, quam in prosperis.

profunda humilitate.

15 Fuit etiam magne humilitatis circa omnes, abiciens a se omnem arroganciam et superbiam, et ita vitam suam inviolabilem custodiebat et famam, quod in incellu, illa vel habita, seu in ceteris motibus nihil agebat,

unde Deus et homo offenderetur, sed quod sum decebat sanctitatem. Fuit pacificus serventi carni nec indicatus et fundatus, Deum semper omnia diligens et proximum sicut se ipsum, compatiens et misericors, et super afflictos semper pia gestans visum, in tantum quod plerisque ad iniquam devolutos multo fortius relevaret, eis dando et præstans, quæ nunquam potius voluit repetere. Super tenentibus etiam possessiones monasterii pauperibus, et de impotentia solvendi conquirentibus monas pietate et misericordia, sepius partem, quandoque totum debitum dimittebat, et relaxabat, et omni penam pro amore Jesu Christi secretiori modo, quo poterat, et dedit. Pauperes quoque solibus et rebus abundantibus in monasterio, sumptibus necessariis, prout commodè poterat, ad solas nutrebat, multos etiam alios pauperes conviventes sicut alibi Tobis aliebat, et alios vestiebat. Multos quoque alia opera pietatis erga indigentes misericordissime faciebat: unde in huiusmodi pietatis operibus recte potuit vocari verus imitator B. Augustini patris sui ac nostri, de quo legitur, quod, delictis aliquando cederet pecunia, cum non haberet, quid indigentibus enquiret, vasa Domnica frangi et consiliari jubebat et indigentibus dispensari.

A. D. Hieronimus.

et sepe multa faciebat.

et confestim servitium daret.

et confestim servitium daret.

F

16 Erat adhuc Homo iste timorans, semper Deum timens, abstinens se ab omni opere malo et permansens in innocentia sui, castus corpore, pudicus in sermone, cogitatione mundus, mansuetus, item misericors, majoribus de senioribus quasi obediens, et eorum consiliis condescendens, morum servidus zelator, vitiorum rigidus persecutor, corpus suum castissim, et in levitatem religiosum, cum eis, qui oderunt pacem, erat pacificus, et bene agens per humilitatem erat socius, prudens prædictus, consilio providus, in omnibus actibus suis directus, universi morum et virtutum redemptus, circumspiciens ad omnia, illorum quatuor minimum imitator, quæ ante, retro, et in circuitu oculos habere deserviebant. Erat pauper spiritu, corde contritus, semetipsum despicens, non divites neque honores mundi querens, sed sibi Deo toto corde et opere servire finiens, cum maxima contritione et dolore cordis lugens peccata sua, et sapiens etiam dolens aliena, spem perfectam semper habens de misericordia Dei omnipotentis cum perseverantia honorum usque in finem vite sue. Valebat quoque ipse multities in spiritu quoddam excessus suorum subditorum et familiarium, qui aliquando faciebant secretæ aliqua, de quibus nolent, quod ipse aliquid cognosceret. Ipse vero, qui abstinens erat corpore, modo mirabili valebat in corporali ter abire et vos aliqui de corpore, ut se ab huiusmodi excessibus abstinere, qui ejus timore correcti talia deinceps agere formidabant.

ANNOTATA.

a Vide Euseb. Luc. cap. 14, §. xi.

b Vita apud Cogrovium et Surium hoc habet: Sed cum crederet summam virtutum ejus, accidit, ut, monasterii preposito in fratrum manus suum manus resignante, vota omnium, Sancto id agente Spiritu, in eum conferrentur, quod ea functione dignum cum existarent: sed, illo sese excusante, alius electus est. Ad, illo inter annos non multis pe-

ful subleto, divite fuentia providentia volens lucum, tanti lucis conficiam, suis rudis etiam aliis praecepto, id efficit, ut denique liberis futurum suffragis electis sit.

c. *Ecclie. cap. 32, § 1.*

d. *Anonymus Sancti nostri biographus apud Sarum & Capetarium, S. Joannem vestrum pampem respicere, probat his verbis: Nam quidam multi instantia apud eum egerant, ut propter functionis suae dignitatem preciosis uteretur pelibus; sed ille modestissime respondit: Agnorum pelliculae abunde sufficiunt arcendo à nobis corporibus frigori.*

e. *Math. cap. 4, § 4.*

f. *Psalm. 118, § 103.*

g. *Math. cap. 5, § 14.*

h. *Lib. regim. Sancti biographus, se S. Augustini Regulam sequi, unde videtur prae caeteris, ipsam fuisse canonicam Regularem.*

CAPUT III.

Quedam Sancti miracula, morbus ac beatus obitus.

*Non fractio
exiguus viri
cristianus.*

Verum de quibusdam actibus miris ad consuetudinem fidei posui de multis exprimere placebat, quae Omnipotens, ut pise creditur, Servi sui meritis & precibus dignatus est, ipso adhuc in hac mortali peregrinatione superbie, contra populo suo manifestare. Quodam vice, ipso B. Joanne castris Prioris, dum quinquaginta viri de villa, quae vocatur Heritopolis a, Danculensis diocesis in mari navigarent, quendam tempestas eos & eorum navigium invalebat, & eo usque fluctibus intumescens unda maris super eos infringebat, ut quasi eos fluitis involveret, quod secundum rationem nulli eis valebatur spes evadendi; hi autem, quibus B. Joannes principaliter b ignotus fuerat, sed de eius tamen virtute & sanctitate multa audierant, se conspicientes in tanto periculo committunt scilicet vocibus unanimiter creperunt Deum vocare, ut meritis ipsius B. Prioris de strillima dignetur ipsos ab ipsis marinis fluctuationibus misericorditer liberare. Et, dum in hac deprecatione devotè perseverarent, ecce, apparuit eis quidam Regularis canonici habitus indutus, qui ad eos veniens & manum suam bacula superponens eos ad litus salvos perduxit. Qui quidem viri, sic à periculo moris liberi, ad monasterium contumaciter properant, & quoniam tanta magnitudine corporales videant, statim ut ad ejus praesentiam venerunt, eum agnoscunt, ex eo quod eis in mare apparuit, genibus flexis eorum eo expectant per ordinem exareare omnia, quae eis contigerant, pro eorum liberatione gratias ibi referunt f. B. viri Joannes de verbo gratificationis eos graviter increpabat, affertens se illo tempore in suo monasterio fuisse, admonens eos, ut tacerent & ecclesiam intrarent, ibique Deo & beatae Virgini Mariae gratias hac de causa devotè redderent, & nihil sibi, sed Deo, qui solus mirabilia operatur, totius adscriberent.

*Aqua vi-
dendi fidei.*

i. Vir quidam nobilis in ipsa provincia, de praedicti B. Prioris fama frequenter auditis, disposuit una diurna monasterium adire, ut certis aliquot experientiis cognosceret, si vera

essent, quam ab aliis solitus percepere, an non. Qui illuc veniens à Prioris & suis fratribus receptus est, praeparatque pro tali viro aliquibus de lautioribus cibis, ipse Prior simul cum aliis eum consolationis & honestatis potius, quam comestionis, & ut aliquod solatium praesentiae suae nobili viro exhiberet, cum eo ad mensam confedit, cibique ac potibus hinc inde super mensam positos servens ille, de quo supra mentionem feci, qui Priori in tubula ministrare solitus erat, qui etiam suae abstinentiae confusus fuit, in secreto parvam talem argentum supradictam, cum aqua puram cooperatam, juxta cum posuit: & epulantibus illis atque semocinantibus, nobilis vir praedictus cupiebat aliquo modo servata honestate sua cognoscere, cuiusmodi potus in illa tassa argentea esset, de quo Prior dicebat. Consuetudo enim illius provinciae est tam religiosus qualem mundanis viris eiphis * argenteis vinum potare, & Praedi si-ve illi nobilis semper habuit eiphos suos juxta se in mensa cooperatos, qui praesquam aliquid & super tabulam epyhum deposuerunt, statim servient, qui statim, cooperatulum super tasmam fove alium epyhum reponit. Servato igitur tempore congruo, quatenus Priori minime displiceret, idem ipse nobilis familiariter verbis Joannis Proten allocutus est dicens: Domine Prior, vellem modicum de vestro poculo, si placeat, gustare. Tunc ille cepit honestè verbis benignis contra hoc sibi quasi vetare, ex quod ipse nobilis etiam aliam tasmam cum vino eorum se potum habebat; & nobilis subridens manumque protensis eiphum Prioris arripere voluit. Exquens autem Prior Joannes & dolens intra se, quia noluit secretum suae abstinentiae revelari, ex adverso eiphum retinebat, ne ex eo omnino gustaret. Cumque nobilis insisteret, ut ea vice voluntatem suam impleat, Prior aq: sustinuit modicum, donec benedictionem fieri, & oculis cois elevatis, brevique oratione in silentio fusa ad Deum, ut aqua vini suporem affunderet, tasmam benedixit, & generosa licentiam dedit potandi. Et ille paululum inde gustans aiebat, se longo tempore secius vinum non gustasse; sed postea pro alios fecit veritas sibi innotuit, quod venerat aqua pura in ipso eipho argenteo posita fuerat c. De quo manifeste constat, quantum fidem ipse devotus & Deo dilectus Vir habebat in Deum, unde in hoc posset de illo dici, quod psalmista canit dicens ad Deum: Desiderium cordis ejus tribuisti ei &c. Frequenter enim Vir ille, ut superius dixi, in pane solo & aqua jejunabat, sed, in aqua cocta vel non, expressam nun invenit.

19 Altera quoque die, dum ipse Prior Joannes in ecclesia staret, multis sistantibus & videntibus, lapis non modicus cecidit ab altari super caput ejus, sed, protegente eum Altissimo, quasi nihil mali illi intulit, de qua fortuna, qui ibi erant praesentes, valde admirati sunt, ipse vero ut postea dixit, malum dolebat, quod in illa operatione divina alii ibi praesentes fuerant. Bene ergo dicitur per prophetam: Perfecti estis eis, qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum. Et iterum: Qui habitet in adjutorio Altissimi &c.

20 Quodam etiam nocte, dum ipse Prior Joannes orationi devotè insisteret, domus quaedam infra ambitum monasterii igne subitaneo necens est, quod scilicet quasi primus faciens statim illuc properabat, opportunas sapulas suis magnas

* *Ussipha*

E

c

*S. Joannes
& salutare
praesentia-*

*Incendium
extinguitur.*

magnam famem, quam ipse solus erigens domum ardens apposuit, quatenus alii advenientes ascenderent, ut domum subirent. Interim fervientes monachi & alii accurrebant, & dum illi hinc inde solliciti essent, ut ignem extinguant, Prior se orationi dedit. Ipso vero oratione, ignis subito extinctus est. Quod currebant ipsi, qui adveniant, de tam subitanea extinctione ignis multum mirantur; profectum vero famem, quam Prior illuc solus portavit, tres viri facti laborant ad locum, ubi prius fuerat, reportare. Similiter etiam quam pluribus infirmis oratio restituit sanitatem, mediante gratia Dei nostri Jesu Christi.

21 Etiam frumentum, quod propter sterilitatem terre & caritatem deficiebat, elevata manu dextera benedixit, dicens: Multiplicet te Deus omnipotens, quia potens est; ejus oratione & meritis illud frumentum in tantum est multiplicatum, quod per expensis monasterii sufficiebat fore per octo menses postea sequentes, quod sollemniter attestabatur pro duobus mensibus fastidio. Simili modo altera vice augmentavit quendam tumulum hordei suis meritis & orationibus, quod multiplicatum est ad duplum & ultra quam fuerat prius altissimum, ita quod sufficiebat pro cervice facienda pro canonicis & famulis monasterii & etiam alios necessitatibus quibuscumque per longum positum tempus. De qua re universi, qui ipsum hordeum ante viderant, valde admirati fuerunt. Unde certum esse & verissime constare potest, ipsum beatum Virum magnum fidem habere in Deum & verum esse Dei Familium, neque ab ipso summo Deo, quem diligebat, vere dilectum & electum. De quo suo loquitur Veritas in Evangelio: "Qui credit in me, opera, que ego facio, & ipse faciet & majora horum faciet dñs" & iterum: "Si manseritis in me & verba mea in vobis manserint, quaecumque volueritis, petetis, & fiet vobis &c." "Si quis dixerit monti huic, tollere te & mittere in mare, & non hesitaverit, in corde, fiet ei &c." Et psalmista ait: "Voluntas domini mentium me faciet, & deprecationem vocum exaudivit g. &c."

22 Appropinquante autem postea tempore, quo ipse summus & magnus Patrifamilias ecclesiarum eundem Familiam vocare dignatus est ex hoc seculo, & sibi laboris sui denarium remunerare, ipse diem mortis suae in spiritum previdens & cognoscens se ex mundo migraturum. Cuncta festum S. Michaelis cepit infirmari, indicans quibusdam sibi curis & familiariter dilectis diem suae resolutionis appropinquare; exinde postea ex eadem infirmitate graviter correptus anno statim suae quinquagesime sexto a, convocatis coram ipso cunctis fratribus, devotissimas confessiones & exhortationem fecit, veniam a singulis, si quid forte per errorem vel negligentiam contra eos fecerit, humiliter implorando, atque verba tam pia, tam bona, tam consolentia protulit, quod nullus erat audientium, qui se a facta potestate continere. Quibus etiam ab ipso coram Patre spiritualiter humiliter pro suis excessibus veniam postulantis ipse eos absolvit, & pacis oculum omnibus dedit, precipiens, obsecrans & exhortans ipsos unanimiter & concorditer vivere, divino obsequio diligenter & ardentius insisterent, Christumque bonorum omnium Largitorem super omnia diligere & collaudare. Ac cunctis Sacramentis Eucharistia & extreme Unctionis devoti receptis, usque ad horum

mortis suae, quam praefixit & praedixit, plenam habuit intelligentiam, fidem rectam, spem firmam, caritatem perfectam & integram memoriam, sicut unquam in sua simplicitate habebat, talique benignitate & bonitate per ipsum tempus in omnibus & erga omnes unquam spiritus Dei se gereret, ac si nullam infirmitatem haberet. Porcubatur etiam quotidie in uno lectulo de camera sua ad quendam capellam, ubi Missam audiebat, quae devotissime audiebatur, antequam reportaretur ad cameram, elevans oculos suos sanctam crucem & imaginem Salvatoris Domini nostri Crucifixi cum tam magna reverentia aspicebat recolendo passionem Jesu Christi, & tam dulcia verba protulit, quod non erat aliquis altantius, quin ad maximam devotionem & compunctionem moveretur.

23 Contigit quoque illo tempore quasi miraculose, meritis ut credebatur ipius B. Viri, quod quidam domus magna, alia & larga, quae vocatur magnus horreum de Bridlington, de cuius magnitudine & latitudine magna fama est & admiratio habetur ab omnibus, qui ipsam domum viderunt & adhuc vident, la quo hocce ponitur omni anno frumenta & alia blada; in illo autem anno contigit, quod ipsum horreum repletum erat usque ad fores & etiam magna quantitas garbarum & posita fuerunt extra horreum; quod nunquam antea infra hominum memoriam neque postea usque ad praesens tempus visum fuit: quod cum illi beatus Vito nunciatus fuit, gaudens & exultans in corde suo gratias egit Deo omnipotenti dicens: Benedixit Dominus in donis suis &c., quia jam duntaxat omnia in modum fere, quam invenit, & hinc jam bona hora est, ut corpus terre & spiritus suo Creatori reddatur.

24 Denique Rens ipse Vir sanctus & devotus horum suae mortis appropinquare, quem antea praedixit, congregatis universis canonicis fratribus suis, & coram eo altissimis, devotis oculis suis versatis cunctis, cum pollice dexterae manus firmaret signum Crucis in fronte, super os & super pedes suum locit, siquae manus tenens extendens in caelum, atque hinc ultimum verbum profertens: In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum, quasi dormiens & nihil mali sentiens suavissime spiritum Domino reddidit sexto Idus Octobris anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo nono. Hic vero beatus Dei Famulus per octem & novem annos aut circa 12, quibus monasterio praefuit, quamquam multis occupationibus pro necessitatibus monasterii valde impunitus fuerit, tamen orationi & contemplationi, in quantum poterat, assidue vacabat, & usque ad obitum, quo beatus illa anima de corpore exivit ergastulo oculis patens, perfectam & religiosissimam viam duxit, ac tantorum meritorum magnitudine respiciendum, quae lingua non potest facilius explicare.

A N N O T A T A.

a Attende mihi minimè notus hic locus est 2 neque illius ceteri biographi ullam mentionem faciunt.

b Hicem fere verbis hoc factum enarrare Surius & Capreolus.

c Hoc factum alii scriptores, qui S. Joannis Virum commendunt, praetermissum.

d Joann. cap. 14, v. 12.

e Joann.

pro longa aetate Deo gratias agat, &c.

E

I

E

saltem suam Creatori commendat, fuisse mortu.

F

I

e Joann.

Frumentum sancti in-tervillium multiplicatur.

P

d

e

f

E

C

Sanctus a-
gilitudine
corripuit,
que operan-
tes, sancti mu-
riorum
praefecti
maneat.

A

A. D. HO-
GONIA

c. Joann. cap. 15, §. 7.

f. Enang. Marc. cap. xi, §. 23.

g. Psalm. 144, §. 19.

h. Anonymus S. Joannis biographus apud Sa-
vium habet: Anno etatis sexagesimo.i. Hac voce, ut videre est in Supplemento
ad Glossarium Cangii, olim appellabant quovi-
vis triticum, est differt a frumetu; est ei-
dem ex vulgari usu vox hac generica, ut
ibidem videre poterit lector, cujus species ex
addito determinatur.k. Garba, ut videre est apud Carpenterium
in Supplemento ad Glossarium Cangii, spica-
rum manipulum significat.l. Capgrave & Sorius dicunt, S. Joannem
decem & septem annos tantum monasterio suo
praeesset.

CAPUT IV.

Miracula post Sancti mortem
patrata.Rerogues
deo, fac-
tus est sanguis
mulier

Post mortem vero dñs Omnipotens Deus
volens Servum suum sanctificare ipsius
meritis gloriosis & precibus, mortui vitam reddidit,
mutis loquentem, surdis auditum, caecis
visionem restituit, ac alios contrahentes, paraliticos
& infirmos quos plurimos membra solida & fir-
mitatem pristinam restituit. Id faberius quide-
m per quantum horas, quidem per totam no-
ctem defuncti erant, quos Servus sui necesse
fuit intercedens Christus ad vitam reduxit. Sa-
cerdos quidam, nomine Joannes, a demonio
venatus valde male torquebatur, qui ligatus
ductus est a suis amicis per centum & sexagen-
ta miliaria ad tumulum beati viri supradicti
Joannis pro sanitate recipere, quo dum per-
venisset, non produrus obtinuerant, quod vo-
lebat, sed indices exprobant Dei misericor-
diam. Quendam autem die in ecclesiam adductus
valde cum spiritibus malignis conturbatur, &
juxta sepulchrum beati viri positus paulum in
eo furor caput inquietare, & postmodum in
eodem loco obdormit; cui quidam in fumis
apparet, ipsum admonuit, ut surgeret & con-
taret: **TE DEUM LAUDAMUS**; sic à torrore evi-
gilans sinus fictus est in tantum, quod nul-
lum etiam nulum sciret de lignis albus feris,
quibus fortiter ligatus extitit, & ad altum ma-
gnam, quod ibi propè erat, necedens, quod
sibi dictum fuerat, flexis genibus, devota man-
te adimplevit, Deum laudando & ejus glorioso
Confessori gratias multipliciter reddendo.

liberatus.
Poenas in-
flicto gravi-
tatis so-
lutor.

16 Similiter mulier eadem a demonio ve-
nata ille apparuit & in ejus ore argenteum do-
narium posuit, cujus praecepit dicens: Surge &
vade ad altare B. Virginis Mariae & offer ibi
argenteum. Ad illa itatim fara surrexit & manda-
tum adimplevit. Similiter in potu ejulium
erat magna aeterna mortui & disrupta, de quo
pocu toxicatus est, qui postea corpore suo in-
tumescente semetipsum in periculo magno sensit
esse, cui Prior visitante aperiens ipsum man-
na sua teigit, & à mortis periculo liberavit. Vir
quidam percussus ab alio in stomacho non valde
& quod, quidquid comederat & bibebat,
per id vulnus exiret, per B. Joannem liberatus
est. Quamplures mulieres non tantum de ipsa

provincia, sed etiam de aliis, quorum aliquae
per duos menses vel plus in parva laborantes &
in periculo moris constituta, per invocationem
S. Joannis sanatae sunt, & pueri baptismi gra-
tiam consecuti per dies & annos postmodum
vixerunt.

17 Quidam carpentarius cum aliis sociis, dum
quendam domum adificare vellet, de superiori
parte sedificii incensum cecidit & membris con-
quassatis ad terram expulsi; quod audientes,
qui ibidem morabantur, illic concurrere-
bunt, quorum aliqui fulpicionem malam de so-
ciis carpentarii habentes, invicem consabula-
bunt, quod forte alicujus malitia id infurtu-
m creavisset. Unus autem inter ipsos vir dif-
ferens & in B. Joannem magnam devotionem
habens is, qui circa corpus defuncti stabat,
dixit: Rogemus Dominum & ejus Confesso-
rem, ut aliquod indicium habere valeamus, si
in hac causa aliquis culpabilis sit. Dum autem
illi flexis pedibus hoc in communi deprecen-
tut, peneclius vir, qui hoc consilium docuerat,
fide plenus defuncto ait: Adjuro te per Deum
omnipotentem & merita B. Joannis de Brydlyn-
tona, ut dicas nobis & mantellicis, si aliquis
culpabilis est de morte tua. Ille, qui defunctus
erat, capite elevato cunctis audientibus respon-
dit: Deo teste & B. Joanne, me ipso excepto,
omnes sunt innocentes de morte mea, & suis
verbis dictis iterum caput inclinavit ad terram;
sed, utrum ille defunctus potius fuerit reus
aut non erat ibi seipsum.

18 Unum reſerre adhuc me non piget bre-
vibus verbis miraculum de quodam juvene,
quem ego domus Hugo novi, qui tempore
activo, aetio, ex quo evenit, infirmatus est,
que infirmitas verba est in phrenesim, ita quod
ille die nocteque valde perturbatus se & omnes
alios, qui circa ipsum erant, suis clamoribus &
inquietum graviter perturbabat; erat quidem
in ipso praesens unus de beatis B. Joannis,
quo ipse interitus vivebat, quod brevem unum
se canonice B. Joanni valde devotus ad pre-
dictum infirmum potavit & reverentia capiti
ejus imposuit, dicens: Deus te adjuvet & B.
Joannes de Brydlyn-tona; & abique mora dictus
juvenis, qui antea perturbatus & inquietus erat,
cepit quiescere & melius se habere, de-
inde obdormiens ad semetipsum reverſus est cum
bona memoria, & sequenti die quasi sanus ef-
fectus est, Deo gratias. Haec virtutum sufficiens
ad praesens pro recitatione virtutum ipsius
sancti conficimus Joannis canonici Regularis,
cujus precibus & meritis Christus nobis con-
cedat ad gratia parvuli felicitate pervenire amen.

Ora tu pro me de Brydlyn-tona Prior alicui.

Ut Deus aeternae meli docet premia palme.

ANNOTATA.

a In Ms. Rubra-Pallia legitur: Quidam
carpentarius, dum de quadam aula per gradus
ascenderet, nec ad ipsos gradus bene adverte-
ret, subito a supremo & alto usque ad terram
corruit praecipit & capite prodecedente ac fracho
collo exspiravit.

b Vita edita & Capgrave hoc addit: Plu-
rima vero alia, quae Dominus in sancto Patrono
operum est & incessanter continuat operari, qui
cognoscere affectant, in eadem in maiore li-
bro reperient, quibus innumera benedictoria
genera conscribuntur.

Defessus
legatur.Phrenesim
ad mentem
reducatur.

DE B. ROBERTO MALATESTA C.,
TERTII ORDINIS S. FRANCISCI,
ARIMINI IN DITIONE PONTIFICIA

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

Nobile Beati genus : pia pueritia & adolescentia : nuptiæ ,
& rariæ beati Principis virtutes : ejus cultus qualif-
cūmque probatus : Acta danda.

ARNO
MEXICENSI
Nobile B.
Roberti ge-
nus :

B

Unum generis splendore, stir-
pis antiquitate & herum, o-
mnibus laudibus cumulati-
ssimum, numero, diuturnaque
potentia inter Italici principes
illustrissima floruit olim Mo-
llestam familia, per Adriaticæ litoris Me-
ridionalis civitates dominationem suam exten-
dens; potissimum verò Arimini in urbe anti-
quissima (que episcopalis civitas est Emilia
in Romandoliæ provincia ad Osio fluvii Mar-
rectia) ad finem fere seculi à Virginis por-
tu xv est dominata. Qui plura distinctius nosse
desiderat nobilissima hujusce familia decora,
consulat Chronicum Ariminense, à Ludovico
Muratorio editum in libro, cui titulus: Rerum
Italicarum Scriptores, & Casaria Clementini
Illustrum Ariminensium, qui ultimus præclaræ
Illustrum daminorum Malatestarum sœcla posse-
ritat commendavit.

pater: pri-
ma dicit:

C

2. Ex præclarissimo itaque ista familia or-
tum duxit B. Robertus, patrem natus Pan-
dolphum Mollestam, Brixia dalmat. Erat
beatus Adolescens noster, angelus in mortali
corpore natus in facie, amicus juvenis, animo
vir; mundo præcox, et calis maturus; et
prædictus morum suavitate, et innocentia vitæ,
eo studio castitatis, submissioris, modestia,
oratoris, misericordiae erga pauperes, obedien-
tia, rerum spiritualium affectione & curâ;
ut non dubia jam tum futura sanctitatis spe-
cimina cūderet, & consummatus in brevi, ex-
plevisse dicendus sit tempora multa, plenitudo
ejus Deo animâ ad celestes epulas præma-
ritate evocata. Quam vero laudabiliter pueri-
tiam, juvenilitatem & reliqua ætatis tempora
consequetur, in Vita ad hujus Commentarii
calceum dote lectari manifestum evadet.

nuptia, &
laudabile

3. Adolescentem castissimum angelica virgi-
nitatis florem, quam propulerat Dea conse-
crare, in deliciis habuisse, totumque fuisse in
declinante cavendique omnibus pro ejusdem
virtutis tutela & conservatione, satis clarè
denotant hæc biographi anonymi & coetanei
verba: Ochodecim factus annorum, è patre
(Carolo Malteste, cui beati juvenis, de-
fundo patre, educatio erat demandata) inivus
desponsus nobilissimæ puellæ Marpartis, Ni-
colai marchionis Eftenis filie, (de hujus fa-
milia vide Annorata post Vitam edendam)
agerime ferens thesaurum periculi virginittis,
Odoctis Tuncus F.

quam Deo integrum proposuit conservare. Sef-
quimur post nuptias illustrato thoro spon-
de convixit, tandem contritus confessorii & ami-
corum consiliis, dolens & homines subivit jura
conjugii. Frequenter antea dicebat, se nulle
potius sperare torqueri, quam facilius commi-
teri.

4. Unum verò ad ætatis annum decimum non-
num pervenerat B. Robertus, illustrissimus
Carolus Maltesta Arimini domus, Beati
petrus, ex hac vita migrans testamento Ro-
bertum henden & Arimini principem instituit.
Quanta agitate, prudentia & solertia pro-
vinciam sibi demandatam administraverit, quan-
ta fuerit eo tempore, quo Ariminensi prin-
cipatui præsuit, Beati nostri apud omnes aucto-
ritas virtutibus prete, referunt omnes, qui
ipsius meminere, biographi. Et quamvis tanta
esset Beati, tamque perpetuus in principatu re-
be administrando, & hinc inde emendando di-
ligentia, ut ea videri possit totum homi-
nem occupare debuisse; tantum tamen hæc
cura adjugebat illi noctique preceant assidue-
tatem, æst vitum dixisset monachorum. Per-
venti orationi sacraque lectio intentus, om-
nia, quo tertii Ordinis S. Francisci insti-
tutum, quod sequendum amplexus fuerat, requi-
rit, summe devotione peragebat. Verum hæc,
ut & perpetuam prosperam atque agrosarum
curam, aliisque hujusmodi pueris, describere
hoc loco non est animus, quæ abundi in Actis
sunt relatæ. Jam de cultu, & martiribus ipsi
delato, agamus.

5. Quisquam non invenio B. Robertum Ma-
lestum unquam honoratum fuisse Officio ec-
clesiastico, paucique ipsius memoriam celeberrimæ
martyrologi, sique recentiores rationem; rancæ
propter sequentes retentiones ipsi locum in Opere
nostro tribuendum casui. Beati titulum eodem
adscripti Arimini ad Monasterium in Mri. Fresco-
scano ad diem x Octobris ita scribens: Arimini,
beati Roberti Maltestæ confessoris, ejusdem ur-
bis principis: qui, summo Tercenturionum Ordinis
Minorum habitus, tanta humilitate & castitate,
oratione ac puritate, aliisque summis virtutibus
sic claruit, ut vivus ac mortuus quamplurimis
signis illustratus sit adorandis. Roberto etiam
locum dedit in Menologio Franciscano For-
natorum Hieronim. Eodem titulum ipsi tri-
buit tabella, qui miracula ad Beati tumulum
patris & post Vitam hic edenda scriptis con-
signavit.

E
in principa-
ta regionem.

F

Cultus qua-
liscumque
ex publicis
sepulchri vo-
narationem.

T

ACTA,

Ex Legenda Ms. auctoris a-
nonymi & Beato synchro-
ni à Luca Waddingo
excerpta.

CAPUT UNICUM.

Illustre Beati genus : consan-
guine: matrimonium: virtu-
tes : liberatio energumeni :
morbus & felix obitus. Mi-
racula post mortem patrata.

qua vocat
est, affir-
mur.

6 Inter miracula ad Beati sepulcrum, occasione

magni concursus patre, quæ a notaria publica
Abbe excerpta sunt, quæque post Vitam hic
recendimus, legimus, plura vixisse donaria Beato
in gratiarum actionem de beneficiis, ipsius pa-
tracina obtentis, oblata fuisse: hæc vero ta-
bellarum votivarum publicam ad Beati tumu-
lum appensionem cultum quem a publicum re-
doleret nullus infestas illi. At hæc cultus qua-
lificatione publici indicia, at isti in Opere no-
stro locum traheremus, non sufficerent, si centi
eandem decreta Urbani VIII, reparata Salento
anno 1614 edito, versutia non esset. Quod
tempus dicta decreta requisita in Beati nostri
cultu reperitur, cum illa miracula seculo
xv adhuc corrente fuisse patre evincantur ex
eo, quod plerique homines, quibus hæc benefi-
cia Beati intercessione sunt concessa, nunc
quoque cogitant in illis elevari, quæ con-
fiteri non audent cognominibus (ut foret
de Maravilli Antiqu. Ital. tom. 3, col.
772) ultra seculum xv extendi non possent.
Inde jam tuto inferitur, qualemcumque hæc
Beati cultum fuisse relictum, fortisque nobilem
esse, ad cultum Beati eidem extolendum,
proferunt cum illis titulis honoratos sit plu-
rum eorum annis ante decreta Urbani
VIII.

Ex Ms. Abbe.

7 Abbe B. Roberti scripsit frater Nicolaus
Arminensis, sacra Theologia professor, & ut
Waddingus Annal. Minorum tom. 10 & Mar-
cus Ulysipponensis referunt, Beatus synchro-
nas; hujus incuriositatem prelo subiecerunt
Marinus Florentinus, Marcus Ulysipponen-
sis in Chronis. Fratrum Minorum tom. 3,
Christophorus Veruchinus in libro, cui titulus
De Sanctis Veruchinus, Casus Clementinus
Historia Arminensis tom. 2, pluresque alii,
qui cauterare nimis longum foret. Waddingus
cit. loco alia Beati Abbe publici jure fecit,
quæ ut ipse facit, excerpta ex Roberti Le-
genda Ms. ex auctore anonymo & Beato co-
mune conclusionis; hæc Abbe cum Nicolai Ar-
minensis incuriositate in omnibus fere conveni-
entibus & auctoris consilii operam esse aperte lu-
donicæ hæc verba, quæ infra non. 2 leguntur:
Veneremus (Ordinis S. Francisci) suscepit B.
Robertus in sancti Francisci natalis anno
mccccxx in moa pascua. Leonesiam ananymi
lustrationem una cum aliquot miraculis Beati
intercessione patratis, quæ a rebellionis scriptis
tradita Lucas Waddingo elato loco publici
jura fecit, hic recendimus.

A Pud Ariminenses anno mccccxxiii, die x
Octobris pater decellit Gaius et Robertus
de Malatestis, anno ætatis xx, virtute de fir-
mionia illustris. Nobilissimo ortus genere Re-
gularum Arminensium, patrem habuit Pan-
dolphum b, patrem Carolum e & Malatestum
seniorem, fratres Sigismundum d & Malatestum
Novellum, in Italia celeberrimos. Ab ipsa in-
stantia specimen exhibuit futura pietatis, nam
vix quinquennialium ætate, cum semper or-
aret, & noctu dormiens multosque visus sit pro-
ciat, labia movere, orationem Dominicam
manibus aut pedibus conjunctis recitare. Caro-
lus patruus (hic est ille, quem Gregorius XII
militi ad concilium Constantiense pro abrenun-
ciando Pontificatu) aliquando colludentem Pae-
rum interrogavit, quid maxime appetere?
responditque, ut pauper evadere. Admisit
patruus, suspensiusque verbum hoc ex simplici-
tate aut inadvertentia infantuli prolapsum, se-
cundo & tertio sciscitavit, id ipsum dixisse tan-
ta vocis auctoritate & vultus serenitate novavit,
ut presagium judicis futuri contemptus rerum
humanarum. Jam decennis scintillas presentionis
noxie libidinis, corpusculum miris modis adli-
gebat cinctu, flagellis & frequenter inedia. Le-
chali molliem abhorrens, à patris dormientis
lacere surgebat, dormiebatque in nuda humo,
cinchas super nudam tunc tessellat. Inter lautissi-
mas epulas elaribat, ad epurum mensam Ca-
roli patris, qui sibi carissimum adoptaverat in
filium, accubens, presertim in Quadragesi-
ma e, quem appellant sancti Martini, ita se
fingebat manducare, ut preter panem & aquam
nihil manducaret, projectis secretis in usum
pauperum caribus & iustioribus ætatis. Potan-
tium juvenulorum contubernium & pueri-
les ludas abhorrens, solariis locis visis suis
Deo consecratis primordia.

a Obdolescentibus annorum à patre in-
vitas desponsatur nobilissime puella Margareta,
Nicolai marchionis Edensis f filius, ægerime
ferens thesaurum penare virginis, quam
Deo integram proposuit conservare. Sequan-
tum post nuptias illibato thoro sponsa con-
iit,

Beati genus
& consan-
guine: mat-
rimonium: vir-
tutes: liberatio
energumeni:
morbus & felix
obitus. Mi-
racula post mor-
tem patrata.

a
b
c
d

F

e

Charum du-
ci videtur.
Apostoli-
tus certum
S. Francisci
illustratum
f

A xit, tandem confectus confectis & amicorum consiliis, dolens & horrens subivit iura conjugii. Frequenter amica dicebat, se male potius alperie torqueri, quam famine commiseri. Anno etatis xix parum amittit, & principatum obtinuit, collato ei per Martinum V vicarium Ariminensem, Cesariense, Fidentem, aliisque bonis feudibus Ecclesie. Sui juris effectus, liberius se divinis dicitur obsequiis, affangeto in paragonum sancto Francisco, in quem summo fovebatur affectu, & in magistrum docto & pio quodam Minorita. Religiosus & graves viros frequenter interrogabat, qua ratione Deo magis placeret, sanctique adhibet preces, ut divina Medietas, quod potius ab eo vellet, dignaretur indicare. Appareuit sancto Francisco & lacu in signum corpore plagâ quamvis, intellexit Dei voluntatem esse, ut in principatus fastigia & sacra lege conjungi ei deserviret sub habita terali Institutum Pœnitentium. Absteris die sequenti vulneribus sanguine & fimo madentibus, ampullis haud cunctandum putavit, videntemque suscepit in sancti Francisci Natalis anno mcccxxx in mea presentia, inquit auctor Legenda Ms., ex qua præcipuum historiam ostendit (Lætas Waddingus:) cum velis humilitatem induit, exterius principis representans majestatem, intus & in occulto pompam omnem deprensens, & eujusdam Hilaria, vii pillam, per omnia se sublevis imperio.

*Erga terram
fœdibus
& sublevis
hæreticis
& infirmitatibus.*

B Christum Dominum pro nobis despectum plagis addidit, ut leprosus putaretur, profunda mente contemplans omnium tribuit misericordiam quemdam ulceribus plenum, pure & sanie defluentem. Amplexus & osculatus humilitatem monstrum, lani humiliter & curavit blandissime plagas universas. Fœdâ quâdam maiore hebetudine, iuxta sacros Ecclesie ritus, dum Christi ad discipulos mandatum, solemniter apparuit, in palatiis fœdulo cameretur, & solo descendens simul cum Hilario socio duodecim pauperum pedes humiliter lavavit & lacrymans abstergebat, indignum se reputans, qui etiam vix hoc ministerium ad Christi exemplum exercebat. Voluntariam pauperiam, quam ab infamia adhibebat, quâ posuit, arte fœdibatur, inter rerum copiam & principum affluentiam, his dominat utitur, qui vix in summi præconia alende erant necessaria. Subditorum apprehensiones & injustas ministrorum extorcentes pecuniaris excois valde, castigabat fœvere laupos excois. Rationem aliquando posuit eum servis & regimini administrans, quantum fœdiceret aule sumptibus, & reliquis expensis, ut præter hæc nihil exigere a subditis, sed tribuit aliisq; operariis alutionibus liberaret. Erga pauperes compunctus & liberalis, quibus poterat, abunde succurrebat, omnium miseriam vel pecunia redimebat, vel lacrymis prosequens. Quotidie in suo palatio pauperes aliqui citabat, alios die Venetis adhibebat, quibus ipse inserviebat, aquam fœcto poplite manibus infundebat, fœcula ministrabat & post epulum osculabatur.

*Paria infirmitatibus
obsequiis
propter.*

C Xenodochia & nosocomia frequenter infestabat, egros lectos fœdabat, universa caritatis officia exhibebat, vulnera & ulcera lavabat, curabat, fœdabat, aromata, bellaria & si que erant vel medicandis vel refocillandis opportuna, fœdatis misticbat; ad hæc pœntis officia admittis domatatis fœdis quibusdam famulis & amicis, ne vane glorie ventus meritorum ex-

Octobris Thomas P.

fœdarent. Illicum quemdam peregrinum Romanum profectum molesto morbo fœdante fluxus corruptum, in domum fœdâ vicinam curandam duxit, fœdatis villat, & cum fœdâ curando ulcere lœtulo defœdant, extractum fœdatis intercalum in fœdatis defœdant. Fœdatis quemdam Mangarum Ariminensem, miserabili modo ulceram, a tergo dupli hiatu, per quem cibis & potus frequenter decurrant, & indefina defœdant, dicit cruciatibus laborantem, sed insigni fœdatis, invicta patientia & mirâ divinarum rerum notitiâ illustrat, fœdatis fœdatis, & fœdatis daturus, & fœdatis documenta receperunt. Cum illa dœdatis protœdant de rebus cœlestibus colloquia, quibus acceptus illi vix pœdant, quod vel in Dei, vel fœdatis eius obsequium possit redundare. Hujus miscellæ curata ipse, dum vixit, agebat, propriis manibus medicabat, ministrans fœdatis rebus omnibus necessariis.

D Et ne inter alia deliciis, inter fœdatis affluentiam & pompe majestatem cœdatis consensisset adversus spiritum, sui unigeni vim infœdatis, quam immaculati thori leges expolunt, trillatam multis modis compœdatis, alifœdatis g, efficio, fœdatis, brevi summo, & duro icœdatis, in nulla se indolens vix molliori. Sacris viris omnem adhibebat reverentiam. In fœdatis nobilitatem, & se confœdatis, summa pietate divinis inerant officiis, habens pro solatio unico sanctos codices & libros spirituales. Horas eundem attentè recitabat, ad sacram Synaxim fœdatis accedebat, nunquam tamen abique profluio lacrymarum. Turbas hominum & mundi stuporem fugiebat, fœdatis negotia, quantum status sui conditio permittebat, pœdatis volebat, divinis rebus totus intentus. Arcanas multas habuit visiones & supra se frequenter fœdatis divinis contemplationis dulcedine. Apparuit in fœdatis omni Christi sub eadem specie fœdatis, quâ sanctum Franciscum in Alverne à monte quino volute fœdatis, perfœdatis mentem immensa læticia, cœdatis fœdatis amari Christi passionem, quem in Francisci transformatione cogitavit renovatum. Demoniacum infœdatis & chlorosum, atropœ fœdatis coronæ Christi, & fœdatis per eum Crucis signo, e regione domus, in qua torquebatur, repente sanavit. Scitissimum populum in se irruentem, quia restituerat Sedi Apollonico Burgum Sancti Sepulcri & aliquos cultus à patre relicta, præmissis prius oratione, intrepidus exœdatis, & placido sedavit exœdatis.

E Ad martyrium pro Christo ferendum vehementer anhels, prociis malis pœdatis, ut mereretur pro vix: Auctore mortem optetere, vel fœdatis Dominicus pallones intencio dolore compendare. Immedi Dominus dolores multos & gravem fœdatis affanget, quibus cum fœdatis, igne & asperis remediis oporteret mederi, nullum vilis est inquantitæ figuræ edidit. Admonebat à quodam Dei servo de natura corporis dissolutione post mortem quoniam, letatus est, & magno studio pœdatis fœdatis conditione & communione inquantem, repœdatis putuit illud Apolloni: "Cupis dissolvi & esse, cum Christo." In ultima hora fœdatis oppugnare tentavit, obiectis dubis circa fœdatis myteris, quibus ille oppollit Athanasii symbolum, quod & alta voce recitari pœdatis. Deinde deinde adjutorio fœdatis prodigum laumum, pœdatis

A An-

Rebus dist-
nis erat in-
stantis cor-
pus mortifi-
catus apparuit
et Christum
repererat.
B

A

F

Gravi mor-
bo affligitur
& pœdatis
curatur.

148 ACTA B. ROBERTI MALATESTÆ CONF.

lifer requievit, mox hilaris & jucundo vultu celum aspiciens, rerum divinarum contemplatione profunda, mente excedit. E rapta rediens: Video, inquit, celos apertos, & protinus ridens & exultans, sisit in celum oculis, sub aurorum finitum animam reddidit Creatori in vico sancti Archangeli. Arminum transverso, occurrente funeri cyclopo & clero universo, sepultus est in vultu Franciscanæ absque ulla pompa aut apparatu in cimiterio Minorum communis sepultura, in terra effusa, sicut ipse ultimis tabulis consiluit, quam postea consanguinei citius ferrea contexerunt, & deinde lapide marmoreo. Multis post mortem coevaluit miraculis, quæ notarii ejusdem Arminensis excepta sunt Adis & optimorum virorum fide comprobata.

Fieri etiam
pariter

B

k

l

m

a decessit
mariti

C

7 Joannes, Petri filius, in summo vice versabatur discrimine, desperantibus medicis ejus salutem. Vovit pater, se ducturum ad boni Roberti sepulchrum & cereum obtinurum, statimque convalescit. Antonius arborem securi de-jecturus, irrita ista pedem gravi vulnere de-turpavit, ut tumulum delatus sanus recedit. Dominicus Arminensis ab hernia; Antonius adolescens à molesta febre; Jacobus à paralyti; Ikonda sub infirmitate octo annorum, varisque ulceribus; Lucia longo tempore; Catarina mi-nus novem; Angelus scelerum à malignis spi-ritibus obsessi, perfecte sunt liberati. Quidam Minorita adolescens Petrus & Arminum pro-ficiens, interitulum sensit stomachi dolorem, sed oratione promissa ad Roberti tumulum do-lor omnis abscessit. Laurentius & Nicolaus Armi-nenses dolebat genibus, Agnes pede, Anna manu, Jacoba capite annis sex, Jacobus Parmensis 1 miles mensibus septem utroque pede immobilis, quod petebant, salutis impetrantur beneficium. Martinus Basonensis in oculis cap-tes, ad sepulchrum orans lumen recepit. Joannes plicatus à cymba descendens, gravi casu collassus ruperit tres, sed Robertum invocans me-ruit exanimari.

8 Ikola nobilis matrona promissit filiolum in extremis laborantem, a medicis desolatum, si primum ruitaretur filius, discoloratum, ha-bitu tertii Ordinis sancti Francisci indutum ad sepulchrum ducere & cereum offerre imaginem. Ut votum emisit, gratiam recepit. Alia, Ikola nuncupata, per triennium destituta utroque brachiis viribus & ministerio, aliena opo cibos fumebat; majus famæ Roberti, auxilium implo-ravit & obtinuit. Cæcitas annis quatuor con-tinua agnovat febre, & lateris dextri molesto timore, sed invocata per hujus intercessionem divina opo convalescit. Bartholomæus à castello Dumatis, Nigroiti, totidem annis clauso al-vo, quidquid per foculum egerendum erat, cralla semper pangbat urina; inde per univer-sum corpus uoxi surgebantur humores; inde membra tumens multis ferebant ulceribus; inde perpetuus languor, virium defecio, car-citas, stomachi & capitis dolor. Auditis Ro-berti miraculis, magis fiducia rogavit, ut sui miseretur; cepit, quod ante non poterat, am-bulare & à patria Arminum abire, ubi per tumulo perfectum consecutus est sanitatem. Joannes filium juvenilem, biennio male affec-tum, ad extrema reductum & biduo nihil su-mentem, dum eodem commendat, videt singu-lum.

9 Thomas Bocconi manus aper dente inflixit, quo vulnere vehementer dolebat perpetua sanguinis emissione; monitus ab amico, ut ad Roberti confugeret patrocinium, scit, oravit & convulsit; manum ferream & dentem, qui læsit, ad sepulchrum appendit. Jacobus à monte Columbi, bajulus vicarius tempore vindicem elevare volens dyotum, sine calum, vulgo bar-tilium missi, insectis seroto libabantur, Ro-bertum invocans, cereum promittit, & bernus medetur. Catarina brachio sinistro per biennium vehementer dolens, & usu privata; Columba Formicatus à humeris & brachio dextro adco afflicta, ut diu noctuque clamaret, obtinuit brachio cereo, dolore sunt liberata. Petrus à Pi-griano annis triginta possessa & diris tora cruci-bus, ita ut aliquando à sex hominibus detineri non posset, ad Robertum pie confugit, meruit liberari. Philippus Arminensis biennio & puerulus duodecim genibus attrahi, obtinuit cereis donatis emissio voto visitandi sepulchrum, perfecte sunt liberati.

10 Vincentinus presbyter Vincentinus o, à suo episcopo in totum carcerem conjectus, tri-bus portis manum, vota preceque fudit ad beatum Robertum, ut liberare vellet à vinculis & à gravi sibi pecto supplicio. Ingens re-sultit hamen in habitaculo, quod spes animam-que prestavit, ut fugam intenteret, minime-que industria elapsus, Arminum perrexit, ubi publicavit miraculum, & gratias suo reddidit Liberatori. Liberavit etiam Nicolaum Arminensem à dolore capitis; comedis Urbicani p filium diu febricitantem, à mortis periculo; Primum partui vicinam à molesta febre, & fetidis inju-riis; Magdalenam à quartana diuturna; Hele-mum leprosum, ulceribus & pustulis detortum, ab extrema miseria.

ANNOTATA.

a Galeotti nomen Beato post mortem patrie impo-situm fuisse, refert Ciconianus in Hist. Armin. part. 2, pag. 228.

b Pandulphus, Galeotti Malatestæ filius, fuit Beatrix dominus.

c Ille Carolus ab anno repara-ta Solaria 1385, defuncto patre, provincia Arminensi præfuit.

d Sigismundus Malatestæ B. Roberto Malatestæ in principatu Arminensi successit.

e Ille olim celestis erat, & post Octavianum Sanctorum scio à die 21 Novembris, quod S. Martini obitus receditur, usque ad Christi Do-mini Nativitatem celebrabatur. Consule, si lubet, Cangii Glossarium.

f Antiquum hujus illusterrima familia ori-ginem, ex qua pullulavit regia olim Saxonia ac Bavaria ducom, nunc Brunsvicenfium ducom S. R. I. Electorum, & serenissimi regis Magnæ Britannia Georgii II progenies, carissus testor in Antiquitatibus Illustribus Ludovici Morearoti videre potest.

g Ille vox mensum frugalem significat.

h Alverous, mons Tuscia in Ikola agro Florentino, signatibus S. Francisce celebrissimus.

i Burgum S. Sepulchri, Ikola Borgo-Di-San-Sepolero, urbs Ikola episcopalis, in Umbria regione propè Tiberim fluvium, in ipso limite Tuscia, olim diocesis Ecclesiæ, nunc magnæ Æturiæ duci parci.

E videri-
bus fiant.

n

Cereus do-
natus libe-
ratur.

E

p

F

k Pat-

A k Patrum urbs reipublica Veneta episcopalis, agri Patavini caput, sita in totius Italia campo fertilissimo.

l Prima urbs Italiae episcopalis sedes in ejusdem nominis ducatu, cujus caput est, ad fluvium Parmam situm.

m Urbs archiepiscopalis Italiae in ditione Pontificis ad Renum amoen sita.

n Urbs archiepiscopalis & ejusdem nominis ducatus primaria sub summi Pontificis dominio.

o Vincentia, metropolis Vicentina, urbs Italiae episcopalis, sedes in provincia Picentina, cujus caput est, sub reipublica Veneta dominio.

p Urbium Italiae ducatus, ditionis Pontificiae, cujus civitas primaria ejusdem nominis distat 8 leucis ab urbe Avinionensi.

A. Ana-
NTM.

DE S. FRANCISCO BORGIA C.

SOCIETATIS JESU TERTIO GENERALI

R O M Æ.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

J. B.

§ I. Familiae Borgianae origo, & S. Francisci proavi.

ANNO
MDI XLII
BORGIAE
PRIMI
NATI
NATI
NATI

Llausti Borgiarum familia nomen dedit Hispania Teraconensis in Celtiberia oppidum, prius quidem, uti novissimis placet, Bellinum; postmodum autem, ex quo Hispaniam Teraconensem Mauri occuparunt, Boria seu Borgia dictum. Borgia nomen primus odhibere cepit, ut quidem Eftolanus scribit Historia Valentina lib. 6, cap. 23, Petrus Ataresius, Ranimiri, Aragoniae regis hujus nominis l princeps. Atque Julius Marinus, Pinnatensis abbas, lib. 5 Historia canonici sed cap. 30 non Petrum, sed ejus posterum ait, Ataresium nomen in Borgia nomen commutasse. Petrus quidem, ex quo ab Alfonso I, Aragoniae rex, post expugnationem sub anno 1115 Casertensem ac vicine hinc oppida Mauris crepta Borgiensis dominio cedere fuerat, relicto Ataresii nomine, Borgia nomen pro temporum illorum more adhibere potuit; id nomen illam reipsum perhibuisse, non autem, saltem in instrumentis publicis: eorum enim jam pluribus Borgiensis dominio postea fuerat, cum Terolensi in Hispania Teraconensi secundum ab urbe Turiasunt lapide canonibus Cisterciensibus conditi, nec eorum in Instrumento fundationis, cui ipsius subscripsit legimus apud Maurique in Annal. Cisterciensibus ab anno 1146, cap. 12, numero, Borgiani illa sit nomen nominis, sed antiquum tantum, id est, Ataresii. Laudat quidem loco citato Eftolanus monumento, nescio quomodo, apud Ataresios reperit & ab eis inspicere; ut ejus ea sint fidei aut aetatis, non edidit.

Ataresii

2. Neque verò Petri Ataresii posterum Borgiano illi nomen ceperint, si is obsequi liberit decessit, ut Sorita in Rerum ab Aragonia regibus Eftolanus Indictibus ad annum 1112, Petrus emendatum, scripsit. Irane censet, quod nullo Petri liberorum, sed mortis tantum in consilio ab illo de canonibus Terolensis fundacione Instrumento mentio fiat? An quod Borgiensis domini templarios hospitalariosque post obitum suum heredes scripserit, idque non ejus liberi, sed Teresa Caxal, ejus, ut suspicatur, mater, Raymondus Barci-

nensis comitis, Petronilla Aragonum regina mariti, munere fuerit concessa? An denique, quod Petrum liberis omnibus orbem, in consensu ea de re litteris obsequi reperit? Illa quidem sibi visus fuisse innuit lib. 2 Annales cap. 13, cum proceres, qui hinc negotia testes fore, nominatim refert: verum nihil dicit hujusmodi, unde Petri orbem in illis expressum fuisse, consilio. Ceterum quid nomen Petrolum Cisterciensibus, Borgiamque templarios hospitalariosque donare, et si libris, quibus ostende abunde profecerit, non carere? Aut quid necesse fuit in horum donationum instrumentis liberorum suorum, si quos sui legitimos seu illegitimos habebat, mentionem facere? Neque enim id in hujusmodi donationum tabulis requireretur aut perperam fore observatum. Borgiense oppidum Petrus alieni juris fecerat: Raymondus, qui id, concessit divitiis illis, ut in Annalibus laudatur Sorita narrat, à templariis hospitalariisque redemerat, suus erat, in quem vellet, ejusdem oppidi transferre dominium. Teresa pariter Caxal Petri mater, ut suspicatur Sorita, fuisse non videtur; ut quae non Teresa, sed Morgaresa dicta sit in Chorra, de qua num. 4.

3. Nihil itaque admodum urget, ut Sorita, Petrum Ataresium obsequi liberis decessit offendentem, assensum. Ataresius Cisterciensibus lib. 1, cap. 1, § 2 Visa S. Francisci refert, cum Josephum Pellicerum in Selano Germanico, tum Petrum Abartem in Annalibus recte probatum edidit, Petro Ataresio posterum non decessit. Quid? Quod ipse Sorita alibi id ipsum innuit. Non primus quidem Petrus à sua gente arti Ataresia dominatus fuit, sed primus Ataresii cognomen obtinuit: cur ergo Sorita ad annum 1118 in Indictibus, postquam primarias, eoque tempore maxime florentes in Aragonia familias enumeravit, non subdit: Illi & nobilitate & potentia praeaequales.... Ataresia illius regis ordi § 1, sobolus à viro Petro, supererit ex ejus libere nemo, qui patrum nomen aut ejus loco Borgianum gereret? Sed & Ataresiorum insignia exhibet Hieronymus Blaneus in Aragonensium Rerum Commentariis tom. 3 Hispania illustrata pag. 739.

E

F
Regum
Aragonum
Sanguine,

AUCTORE
J. B.

719, que cum eodem sint ac gentis Borgiae insignia, indicio id profecto est. Atque cum ac Borgiae gentem unam eandemque fuisse, ac Petrum vel ejus posterum Ataresium nomen in Borgiae commutasse, retinuisseque potest, ad eum ferri modum, quo Avallii, & Alarona domini, ac laudatus Soria strili, posterii cognomen sibi adfuerunt Allegonum.

ut ex hoc
adducti

4. Porro regium Petri Ataresii gentis nonnulli magis suspitionibus, ut quidem Mariano lib. 10, cap. 15 ad annum 1134 scribit, quam certo argumento dubii affirmant. Ad Gifforum eorumque Barcinonensium scriptorem, qui saeculo xiii ad finem vergente fuit, atque apud Petrum de Marca in Marca Hispanica col. 149, auctori Alfonso, Ranimiri I nepos, ortum fuisse de rege illigenda distindum, cum nullus alius suspenderet de genere (auctoris regio) nisi Ranimirus, Ranimiri I nepos, quoniam licet monachum & sacerdotem, anno 1134 ad regium apicem Aragonensium excreverit: verum cum Aragonia proteritis visum patris fuerit Petrum Ataresium dignitate regia, nisi novum aragonensium illorum ab se animas arreptisset, errare; ac non eo possimum moti fuisse censendi sunt, quod ille & regia, si non legitima, videtur illegitima ortus crederetur? Adco equidem apud scriptores Hispanos regium Petri Ataresii genus servatam est, ut in id omnes consuevit deat Hieronymus Blancus in Rerum Aragonensium Commentariis Hispania Illustrata tom. 3, pag. 645. Negotio monumenta desunt, quibus Petrus Ranimiri promissus fuisse ostendatur. Rem totam ubi oculis ponet Petri Atharesii Charte ab Episcopo in lucem protrahit, ex quo Morerus lib. 3, cap. 5, § 3, pag. 942 Antiquitatem Navarrae recitat, quae sequuntur: Ego Garfias infans, filius Sanchi Ranimiri comitis & Margarete uxoris mea cum filii nostri Lupo Sanchez (ab Sanchi se dicto) & Petro Atharesii filius hunc chartam &c. Falsa elumina Eia 1149 (anno Christi 1111) in mense Junio. Regnante rege domino Hldefonso in Castella & in Aragonia regina Urraca uxore ejus cum illo. Ego Garfias infans in Acheret, & in Valbiete. Petri itaque pater Garfias fuit, cuius Sanctius comes, prout verò Ranimirus Aragonia rex ejus nomine I. Ranimiro proter Sanctum successorem, aeternum quoque ejusdem nominis filium fuisse, liquet ex Ranimiri testamento apud abbatem Brizum lib. 2, cap. 38, ubi hoc est legere: Et dimitto Aybar & Euvierre Lorri cum omnibus eorum villis, quae ad eos pertinent, ad alium filium meum Sanctum, ut possidet illas, & ut teneat illas sapienter villas per manum fratris sui Sancti, quasi per me. Hinc autem Sancti filium fuisse nomine Garfiam & Ataresii dominum iterum consuevit deat ex instrumento anni item 1111, & quo lib. 5, cap. 29 Brizus hoc verbo recitat: Tempore filii tui rebellatus Garcia Soria (id est, Sancti filius) consilio de rege (Alfonso) in Acheret. Suspicatur quidem Brizus Garziam hunc, Alfonso, Aragonia & Navarra regis, in regno Navarra successorem fuisse: ad modum hic enim non Garziam Sancti, sed Ranimiri se nominat in charta Ranimiri II Aragonia regis tom. 3 Hispania Illustrata pag. 646 & sq. ab Hieronymo Blan-

ca relata, cui Garzias ille subscripsit, in quem Brizus passim addit.

1. Nomen patronymicum Soria, est non ignotum, id ab Hieronymo Blanco tom. 3 Hispania Illustrata pag. 779 post interonymia, id est, quae nominibus propriis, & quibus derivantur, carent, Sancti filium, tanquam ex patronymico Sanchez, quod Sancti filium significat, interpretatus sum, quod tum in Charta a Pinnatenfi abbate laudata, tum in Charta ex Moreto non superiore partem transscripta idem annos, neme 1111, idem pronomina Garzias, idem dominum, ac nempe Ataresio, uti & regia consanguinitas exprimitur: quae cum eodem eandemque personam indicat, & in Charta a se consilia Garzias se Sancti filium nominat, hinc fide vocabula Garcia Soria, quae in Charta a Pinnatenfi abbate laudata leguntur, eodem plane modo, nec, ut opinor, immerito, interpretando censui. Ex eodem denique Garfias, Sancti comitis filii, Charta efficitur, errare doctorem Franciscum Borgiae, & Francisci propositum, dam in ejus Vita scribit, Petrum Ataresium ex Ranimiro rege per legitimum ejus filium Garfiam genus suum deduxisse. Garfiam Ranimiri filium Aragonia seu Jacetanum episcopum fuisse, scribit Soria & Blancus, neque aspiam, quod filium, liberos genuisse legitur. Non plane ipsi foret Sanctus, quod illegitimus fuisse videatur Ranimiri I filius.

6. Ex hac vita decessit Petrus Ataresius, de in Indicibus Zurita scribit, anno 1152: filium habuit Ximientum Garces de Borgia, ex quo natus Fortunius Aratus de Borgia per Gundisalmum Agidium de Borgia genus suum propagavit: Gundisalmus natus est Rodricus de Borgia; hinc eundem Rodricus Agidium de Borgia. Ita habetur doctor mox laudatus, expressis quoque singularibus auctoribus; verum verè & accurate, dicendo non sum, cum neque quidpiam asserat, quo dictis falsi scdm legatur, & interdu in ea, quem cecit, Borgiae gentis genealogia serie lapsus fuerit, ut partim nox dictum est & partim infra dicitur: id eodem indubitatum habeo, Borgiae nomen inter Aragonia proceres jam inde a saeculo xiii, regnante in Aragonia Jacobo I, ac deinceps claruisse. Valentini regnum hic rex Mauris eripuit, Scetabique, nobilitatissimumque in eo regno oppidum, expugnavit anno 1248. Recepti in fidem oppidi territorium duobus militibusque, qui uti generis claritadine oar rebus sicut gestis ceteris praestiterant, Avidi iussu; quos inter Petrus, Franciscus, Bernardus, Arnaldus, Philippus, Alphonsus, Michael, Petrus Joannes, Stephanus, omnes Borgiae nomine insigniti numerantur, uti Eusebiana Hispania Valentina lib. 9, cap. 22 & Scetabianis tabularis tradit. Non equidem alio omnes hic memoratos & nobili Borgiae familia ortos fuisse; cum fieri facile posset, ut ex illorum numero aliqui nati id nomen faciant, quod in Borgiae oppido nati, vel hinc oriundi essent: oliquos tamen in illis ex ea familia fuisse, si non certum, perovisum tamen ejus Soria in Indicibus Rerum Aragonia postrema manu a se locupletatis ad annum 1250 refert Aragonia proceres, Caraleros, civitatemque interminatos fuisse obsequatos, se Jacobum regem

D

monumentis
est addit,
ubi:

B

est verò non
plene con-
ficia, quoniam
si fuerit:
indubitatum
sanctus,

F

(Cui)

Cui id temporis cum Alphonsi filio simulat erat) propagatur adversus omnes, qui voluntati regis parere nollent; ac max eorum, qui ea se conjunctione obstrinxerant, catalogum tunc Bernardum de Borgia, qui idem varosimilitis fuit ac Bernardus loco tertio ab Efolano proxime laudato memoratus, ut innotuim recessit.

B *Borgianum familiam*
saeculo XII

7 F. de Borgia numeratur inter Aragoniae proceres, qui fidem Jacobo regi suo ceterorumque nomine juramento obstrinxerant in comitiis, ab eodem rege anno 1265. Exta in Aragonia celebratis. Vide eodem Aragoniae legum, Trophæa regni Aragoniae inscriptum, annoque 1276 Casaragulla editam, pag. 2. versu post Praefationem ac Dedicacionem. Floruisse eodem saeculo virum nobilem Rodricum Borgia, qui Jacobo I in expugnatione Ordoñi egregium quoque praeficit opem, rursum Efolanus tradit lib. 6 Historia Valentini cap. 23 ex ejus oppidi monumentis. Gonzalo Bertrando Borgia Alphonsus III, Aragonia rex, Caroli principis Salernitani, praelio navali licentio ante caput a Rogerio de Loria, und cum aliis vi, partem Aragoniae, partem Catalanis, nobilitate viri enstodiam commisit, aut apud Saracum in Indibus ad annum 1286 videre est.

B *deleceps*
etaleceps

8 Subsequenti proxime saeculo floruit quidam Fortunius de Borgia, caput ex literis publicis Alfonsi IV, Aragoñae regis, mentio Hieronymus Blancas tom. 3 Hisp. Illustrata pag. 207. Verum id displicet, quod Alfonsi littera data dicatur viii Idus Aprilis anni 1325, cum non ante annum 1327 Alfonsus pater suo Jacobo II successisset. At quodvisque sit in litteris error lateat, id mihi sufficit, visisse ea tempore virum nobilem et gentem Borgia, quippe qui in distis litteris nullo appetitur, ac Perigriai Oblita (supra) dicta, de opinari Blancas, in Aragonia justitia admistri) nobilitate resimoniaum dixisse memoratur. Anno 1338 vivebat Rodricus Borgia, cui adscriptus est Generosi titulus in Codicibus decretorum pictis tribunorum civitatis Valentina, teste Efolano lib. 6, cap. 23, qui & alius ex Borgiana familia nobilitate ejusdem saeculi viras hunc memorat, ut Josefum, militem & virgatum regie justitia ministrum, quem Alguazil Real Hispani vocant; ut Gonsalvum Egidiu anno 1340, Egidiu Bertrandum anno 1345, Rodricum anno 1368 pro statu militum juratos apud Scatolanos; quibus lib. 2, cap. 28, nom. 2 addit Raymundum Borgia equitem S. Jacobi & magnam Montis Albani, ad vocant, commendatorem. Denique, ut Efolano lib. 6, cap. 23 refert, Petri IV, & Martini, qui ad eum 1495 usque ad annum 1510 regnavit, Aragoniae regum tempore magno apud omnes in pretio, & apud praedictos reges in honore fuit Rodricus Egidius Borgia, i cujus posteris Efolanus quidem censet fuisse Alexandrum VI Pontificem maximum, S. Francisci procerem, qui Borgianam gentem ad pristinum splendorem revocavit.

C

9 Veram Sarita lib. 16 Annalium cap. 32 ait, eodem tempore, quo Scetoli forebat Rodricus Egidius ex nobili Borgiarum familia oriundus, exstiterit ibidem & alterum cognominem familiam, ac tanto priori conditione in-

feriorem, ac Borgianum nomen seu jure clientela, seu quod nobilitatem Borgiarum obsequio addidit fuisse, usurpare potuerit: ex hoc puto inferioris conditionis familia fuisse Dominicum quendam, Calixti III summi Pontificis patrem, natus enim in villa quodam agri Scetolani Civitatis dista praedi domum. Quod dubitauer Sarita assensu, affirmat Echarius tom. 2 Bibliotheca Dominicae pag. 834 post Saritam pronunciat, quovis prater Saritam auctoritatem hanc in rem nihil afferat. Miror sane hic Echari confessionem; quippe qui non ignorat Dominici paupertatem perinde obfiste eodemque, quo natus ex eadem familia fuerit, ex quo Rodricus Egidius, licet hic illam nominis celebritate epistolae longe superaret: cum de nullo hoc (ipsoque Echari eodem pag. verba sunt, eaque verissima) & immemoriter saeculis innumeri facile comprehender exemplis, ex una eandemque stirpe de progenie alios autu fulgere & titulis cum potentibus subalternantes in magnis, alios egestate condere cum plebeis & ignominia: eodem & coniungere longe frequentius, ut generis claritatem pauperas obambles, quam ut pristina nobilitatis splendidiore fortuna viri, cum pauperibus vilibusque hominibus commanente familia sua nomen gentisque insignia.

10 Dominicus iste, sciente Sarita, Alfonsi Borgia, Valentini primum praefuit ac dein summi Pontificis, Calixti III pater fuit; quamquam hanc Platina Joannem dictum fuisse crediderit: atqui scriptorem, qui eodem fert, quod Calixtus, acate vixit, nullus, ut opinor, adducitur in medium, qui Calixtum III hominem villi, quo nomine ejus patrem Echarius appellat, natum fuisse aut aperit ediderit, ut tacite indicat: contra vero Platina tom. 3, part. 2 Scriptorem Ricam Italicae col. 961 in Vita Calixti III, hunc percerat Generosus vocat. Audiat coarctus, qui Calixti III electionem in summum Pontificem deferre apud Peperbrachium in Propylaeo Maii, cum nobilitate natum dicit. Exta Sylvio (Pio II, Calixti successori proximo) lib. 1 Commemtoriorum rerum, qua fuit temporibus conlegunt nobili loco natus est, ut & Gobelio lib. 1 Commemtoriorum Pii II pag. 25: Philippo Bergomensi ad annum 1455 nobilissimum viro natus, Alphonso Borja antea vocatus: Rodricus Sancto, Valentini in Hispania Terraconensi episcopo, qui Calixti III, Pii II, & Pauli II tempore floruit, part. 4 Historia Hispanica cap. 40 genere nobili de domo dicta de Borja. S. Anconius, Florentinorum ad Calixtum orator, part. 3, tit. 22, cap. 15, § 1 Calixtum laudat, quod nobilitate gentis majorem morum nobilitatem adiecerit. Quis vero in animum facile inducat, huc ad auctoribus coarctis dista fuisse de Calixto, si villi homine natus fuisse, aut emenisse tantum nobilitate claruisse? Neque refert Calixti III patrem a Sarita Dominicum, a Platina vocem Joannem appellari: utriusque enim de eodem viro stemmate esse, ex eo colligi potest, quod uterque Calixti matrem Franciscam appellat. Missid itaque hac Sarita caelestia, nec satis sume per se, nec saeculi xv scriptoribus censenda, Borgiani stemmatis fricem praefragantur.

11 Calixti III ex furete spolia nepos fuit

Calixti III
Papa pao.

F

ex quo pater
dicitur fuisse
Borgia,

AUCTORE
J. B.
PRAE MAIORIS
NO PARTIS
GENERE APPA-
RENDI PT,

fuit *Rodericus Borgia* dictus, qui anno 1492 in summum Pontificem electus *Alexander VI* nomen assumpsit: patrem illi fuisse *Jofredum Borgia*, *Roderici Agidii*, de quo supra, filium, *Serita* & *Esfolanus* statuit: *Petrinus* autem in *Vitis Pontificum*, Garibai in *Compendio* *Hispania regnum Hispania lib. 19* cap. 1, *Mariana* de *Rebus Hispaniae lib. 25* cap. 2 *Jofredum* fide *Gonfredum* *Lenzoli*, *Alexander* *Papa VI*, inquit *Petrinus*, *Rodericus* natus vocatus, ex nobili familia *Lenzoli* *Valentie* in *Hispania* originem ducit. Patrem habuit *Jofredum* equitem *providentem*, matrem vero *Ciliani* *Pape III* *fororem*. Qui quamquam gentis *Lenzoli* ortus esset, *Borgia* tamen vel *Borgia* nomen, quo cum gentilibus insignibus ab avunculo donatus fuerat, vito relicto, usque ad obitum retinuit. Quibus ex monumentis hactenus scriptoribus h. *Alexander VI* *Lenzoli* patre ortum fuisse, non eductus: eorum tamen fuerit statum, opinor: exhibet enim *Philippus Bonanni* tom. 1 *Numism. Pontif. Alexander VI* numisma anno 1492, quo in *Pontificatus* editis, exceptum, in ejus versa facie signatur hac verbe *italice*: *Roderico Lenzoli*. *D. Borgia* S. P. M. MD. XLII. id est, *Rodericus Lenzoli*, dictus *Borgia*, summus *Pontifex*; haec ut inde abunde liquet, *Rodericum* paternum nomen in matrem commutasse; matrem autem nomine uti coepisse videtur, ex quo *Roman* ad avunculum *Pontificem* venit, seu ab anno 1455: sic enim os illius quoniam scribit *Hieronymus de Buris* tom. xxiii *Scriptor. Rer. Ital.* in *Annal.* ab anno 1458 ad 1497 excurruntur: Cum ito *(Ludovico, episcopo Segensiani, Cellati* ex favore *Catharina* nepotem) venit *Bononiensem* causa illamdiu juvenis quidam & nepos *Pape*, dictus *Rodericus Borgia*. His politica (eius proximi sequenti) *Cardinalis* factus ex *viceregalibus*, ultimo in *Papam* creatus est & dictus *Alexander VI*. Neque audienti sunt, qui *Roderico Agidii* dicit fuisse consue filios *Jofredum* & *Alfonsum*, postea *Calixtum III*, quorum prius *Isabellam*, *Domini* *Borgia* filiam, in matrimonium accepit: haec enim nuptias minus erebuit fecit *Jofredus* opulentior & *Isabella* pariterque ejus *Domini* pauperior.

AUCTOR PATRE
LENZOLI,
PROBANTIS
SIT NOTA
VITAE.

Quod autem os *Lenzoli* species, erant & ipsi apud *Ara.* ante *Valentinus*que clari & illustres, teste *Serita* loco ab *Echardo* laudato: scribit tamen *Laborius* *Lenzoli*orum nomen esse vix mediocriter levitiorque apud *Ara-*gones nobilitas de iustitia; & hoc quidem certum esse pronuntiat; sed immerito: fuisse enim *Lenzoli* jam inde a *Jacobi I* *Aragonis* regis tempore liquet ex ipsius *Commentariis*, in quibus catalogum tenent eorum, quorum praecia in bellis opera usus fuerat, *Lenzoli*orum opud posteros glorie consultum voluit; cum inter illos quendam dominum *Lansul*, teste *Esfolano* lib. 1, cap. 20, num. 7 recensit: liquet item ex *Serita* veris locis: in *Indicibus* rerum ab *Ara-*gonis regibus gestarum ad annum 1286 *Berengarium* *Lancolium* inter eos proceres memorat, qui *Alfonso III* *Aragonis* regi ex *Bolavica* expeditione *Valentiam* adveniant & demum patri soliolum occupaturo occurrerunt; ad annum item 1309 *Berengarium* *Lancolium* inter regni *Valentiam* duces recensit, qui sub *Jacobo II* in *Almerien* bello rem bellicam administra-

rum: ad annum 1319 alii *Arnaldum* & *Martium* *Lenzoli* *Villa-longa* a *Petro IV*, *Ara-*gonia regis, praefuisse, imminente bello *Maurico*. Lib. item 6 *Arnaldum* cap. 41 *Joannem* *Lenzoli*um nominat inter equites *Valentinos*, ad bellum *Sardum* evocatos. Plures alios ex eodem familia viros munitibus publicis, reliquosque gestis insignes enumerat *Esfolanus* lib. 9, cap. 28, & in his *Arnaldum* *Lenzoli*um, qui a *Yerobo I* ob praefectum sibi in bello, quo *Valentia* regnum *Mauris* cepit, *Villa-longa* domino (in quam rem regis litteras anno 1259 die vi *Obobris* datae laudas) donatus, ac dein iudex *Valentiae* generalis, *Sevobi* vero particularis anno 1265 constitutus fuerit: qua si legisset *Echardus*, non adeo *Lenzoli*orum nomen opinor depressum fuisse, ac verba sua transcripsit fecit. *Jofredum* autem *Lenzoli*um ad obitum *Isabellae* nuptias allexisse videtur *Alfonso*, sicut ejus, ingens apud omnes aestimatus ac prosperitas; qui & doctus clarus & *Alfonso V* regi, cui a consilio ac secretis suis, praestitimus et ob praecia merita *Valentiam* ipsius iam tum foret, cum ejus forem *Jofredus* duxit, a *Martino V* decoratus fuerat.

Rodericus porro materno, ut dicit, genere veri nominis *Borgia*, in *Cardinalis* ab avunculo numerum relictus dignitate sua sanctissimum auctoritatem: praeposito enim adhibuit hactenus plures suscepit liberos *Petrum* *Lenzoli*um, primam & *Borgia* familia *Gaudia* ducem, dein *Joannem* *Gaudia* item post fratris obitum ducem, tertio *Casarem* *Borgia*um, & *R. E.* primam *Cardinalis*, sed dein, ab ejus purpure, *Valentinum* in *Delphinum* ducem; quarto *Jofredum* *Squallentem* in regno *Neapolitano* principem; quibus accessit & filia, nomine *Lucretia*.

Ex his *Joannes* facti in ducem *Gaudia* duxit successu, sponsuque, quam ille intabam reliquerat, sibi matrimonio junxit *Mariam* *Henricum*um, ut *Esfolanus* lib. 6, cap. 23, & *Franciscus* *Borgia* proxi sui biographus tradunt, *Joanna* *Henricus*, *Ferdinandus II* *Aragonis* regis *Catholici* maritis, consanguineam. Eam *Schoetus* lib. 1, cap. 6 *Ferdinandus* parvulum vocat; ac *Serita* lib. 3 *His-*tustem regis cap. 6 *Maria* patrem *Henricum* *Henricum*um *Ferdinandus* avunculum nominat: erat igitur *Ferdinandus* rex & *Maria* *Henricus*que amicitia sine fratre & sorore filii. *Cas-*sar vero *Borgia* *Carolum* duxit, *Albrecht* d. regum *Galliae* *stirp* & *Navarra* regis *Jo-*rem; *Jofredus* *Sandium*, *Alphonso II* regis *Neapolitani* filium *nothum*. *Lucretia* plures habuit maritos, & in his *Alfonsum* *Ara-*gonum, *Alfonso II* regis *Neapolitani* filium *nothum*, alterumque item *Alfonsum I* ducem *Ferrariensem*, *Herculis I* filium. Porro *Jo-*annem *Gaudia* duxit ex *Borgia* familia *Francis-*ca mater *Panassa*, *Domini* de *Argano* azor, sui, teste *Burchard* tom. 2 *Corporis* *historiae* d. *Jo. Georgii* *Ecardo* editi col. 2034, non *Julia* *Fornetia*, ut *S. Francisci* *Protopos* scribit) natus est *Joannes* *Gaudia* dux tertius, sed hujus nominis II, qui, duxit *Alfonso*, *Casimirus* *archiepiscopus*, filius *Joannis* *S. Francisci* *genius*: erat autem *Alfonso* filius illegitimus *Ferdinandus II* *Ara-*gonis regis, & ejus filia, item *Joanna* nomine, & *Philippo* *Austriaco* *Maximiliano* *imperatoris* filia.

D

E

aliquo

S. Francisci
majores

R

A filio procreatus est Carolus V imperator, ejus soror Joanna Joanni II, Lusitanie regi, nupsit de Schobiano regi avia fuit.

Me memo-
rati.

15 Proter S. Franciscum filium nata majorem ex Joanne Aragona, Ferdinandi regis Catholici nepes, suscepit Alfonso, Henricum & Alonsum: huc duci Villa-Almosie nupsit, Alphonsus Vallis-Egnae, Cisterciensis Ordinis in regno Valentiae juxta Gandiam evocatus obit; Henricus vero episcopus Segoviae & S. R. E. Cardinalis fuit, Victorius mortuus anno 1540; qui perperam in Additionibus ad Claeonium rom. 3 de Vitis & Relis posuit Pontificem, ubi de Paulo III, nata fuisse dicitur marie Francisca de Castro & Plana, secunda Joannis tertii Gandiae duci uxore, & Alexandri VI nepos, S. Francisci vero potius appellatur; non enim Alexandri VI nepos, sed pronepos fuit, ut vel ipsam, quod ibidem legitur, Henrici epitaphium deserte testatur. Item illic error committitur in Rodrico Borgia, S. R. E. pariter Cardinali, & Joannis III Gandiae duci ex Francisca de Castro filio. Viri hujus familiae singulas, qui dignitatis sive ecclesiasticae sive saecularis fuit insignes, longum esset recensere: si sicut autem somnaco vltus sanctimoniam potissimum emittit S. Francisci avia Maria Henricus, ejusque filia Isabella, qua Christianum Disputationem in Gandiensi monasterio sapientum amplexa sunt amba, sanctissimaeque coluerunt, altera assumptio Mariae Gabrielis nomine, altera Francisca de Jesu: verum de his infra sermo recurret, & plura apud Joannem Carrillo de Fundacione Disputationum Martienisium lib. 1, part. 2, cap. 1, videre est.

§ II. S. Francisci natales, educatio: è patrio solo egreditur ac philosophiae praeceptis imbuatur.

Natus est
anno 1510

Felicem illum aspicebantque Burgenses familiariter divina Providentia beneficio editas in hanc lucem S. Franciscus fuit, Schottus, Ribadineira interpret, ad hunc modum accensat de se scribit: Natus, inquit, matre Joanna Aragona, Alphonsi filia, ejus qui Ferdinandi regis Catholici filius fuit: idque Gandiae, quod in Consensibus tertio lapide, leucas Hispani vulgo appellant, a Sueronis fluminis ostio, nono vero Valentiae situm est oppidum, ante diem v Kal. Novembrii, qui dies Simoni & Judae Apostolorum anniversario ritu fieri est, anno reperta Salus decimo supra millesimum & quingentesimum. Cum Franciscum natum ante diem v Kal. Novembrii Schottus dicit, ne id sit accipiendum patet, quasi pridie festi Apostolorum Simoni & Judae, sua die xxviii Octobris natus ille fuerit; sed ita, ut ipso Apostolorum Simoni & Judae festo die, seu xxxviii Octobris hanc lucem aspiciere coepit: quo in re Schottus Latini sermonis princeps, quibus ante diem v Kal. Novembrii idem valet ac die v ante Kal. Novembrii, imitatus est, eoque de causa addidit: Qui dies Simoni & Judae A-
Octobris Tomus V.

postulus anniversario ritu fieri est, quem etiam diem S. Francisci natalitatis Ribadineira assignat in Vita ejus Hispanica. Natus parò fuit, de pergit Schottus, Julio II Pontifice maximo Ecclesiae Romanae clavum tenente, imperii vero Maximiliano I cadere: cum apud Aragonum regnum obtineret Ferdinandus rex, cui Catholici cognomentum merito tributum, Francisci nostri proneps: quique Castella tum regna administrabat Joanne filius nomine & Carolo nepotis, qui post & Hispaniarum rex & imperator ejus nominis quintus fuit.

17 Post Pium III Julius II Ecclesiae clavum suscepit anno 1503 die 31 Octobris vel Kal. Novembrii; imperii vero Maximiliano 1493: natus itaque ad suam vergente Julii II Pontificis anno septimo, Maximilianus imperatoris xviij ob obitu patris sui Frederici, anno 1493 die xix Augusti ex hac vita sublatus. Joanni II Aragonae regi, Barcelona anno 1479 die xiv Februarii defuncto, successit Ferdinandus filius, vizique usque ad annum 1516, Catholici cognomen adeptus ob postea anno 1492 à Granatensi totiusque Hispaniae regno Mauris, aliisque in Christianam rempolicam meritis. Duxerat it uxorem Isabellam, Henrici IV Castelle regis sororem & heredem; qua anno 1504 defuncta, filia ejus Joana, Philippo Austriae archiduci, & Maximiliano I imperatoris filio nupta, Castella regina salutaris est; regni tamen Castella administratio, quod Joana parum apte regendo esset, Carolus vero, Ferdinandi ex Joana nepos, post imperator hujus nominis I, nondum ex effete aetate, qua secundum regni leges regendo par haberetur, Ferdinando cessit, prout testamentum suo, ut lib. 5, cap. 84. Surita refert, caverat Isabella, donec Carolus per se regere Castella regnum posset, ac vigesimo aetatis annum implevisset, qui tum annum tantummodo quatuor agebat. Patet igitur ratio, ob quam Schottus S. Franciscum natum dixerit, Castella regum Joana filia & Caroli nepotis nomine administrante Ferdinando: cur vero eandem Ferdinandum Francisci proneps (puta matrem) vocet, postea ante Schottus prodidit, cum Francisco Joannem, filiam Alfonso, patre Ferdinando geniti, matrem fuisse ostendit.

18 Editio in lucem Pueri Francisci nomen inditum fuit: facti causam ita Schottus exponit: Mater gravida, cum uteri doloribus angereetur, & religiosorum hominum preces sacrificumque adhibuit & pauperibus multa elemosynis largita est, ut felicem partum ederet: tum bonum Franciscum (Alfonsium) cui addita maxime, dum vivebat, appellavit. Pueri vicina (& de vita sua cum Prole, ut addit Ribadineira in Vita Hispanica, perillatam) ejus cingulo ex diva Clara comobio oblato, feliciter enixa, & ex voto parentis, FRANCISCI nomine partum honestavit. Hae de ejus natalitae Ribadineira & Schottus; nec plura Capulus ab eodem Schotto ex sermone Italico Latine redditus: verum Nurembergus lib. 1 Vita S. Francisci cap. 2, cui S. Francisci proneps cap. 2, itaque Alvarus Cienfuegos consonant, aliud praeter natale ejus adjuvum memorat quod nefas est praeterire. Observat nimirum Nurembergus, quod pluribus exemplis firmari facili possit, haud raro accipisse, ut Deus, cum illius quoddam mortalibus benefi-
v
cium

AUCTOR
J. B.

S. Franci-
scus,

E

F
sic dicitur ob
causam hanc
expressit
causam nativ-
itatis a-
mista.

AUCTORE
J. B.

eum conferre, aut ubi vltum insignem sustine-
re visum illi fuit, predictum id esse voluerit,
ut in mortali animi majus munus sit de-
fectorum celsiores; idque etiam prius accidisse,
quam S. Franciscus nasceretur, affirmat: ait eni-
m, Isabellem seu Elizabetham Borgiam, cum
Gaudensium Clarissimum exenobium, inuita Ma-
ria Henricus, esset ingressa, matri, Borgia-
nam familiam, cum fratri ejus amico Joanni
nondum illi esset liberi, ejus in religionem
fessu interitus periculo expostum, quatenus re-
spondisset, diuina suggerente Nomine, nascitu-
rum fratri suo Gaudensium duci filium, nomine
Franciscum, qui Borgiam gentis propagator,
decusque in terra & in caelo futurus esset; quod
quidem Elizabetha ratiocinans mox S. Crucis ex-
enobii monumenta itaque fuisse, testis est Al-
uarius paulo ante laudatus.

sanctitatem
vixi pendi-
ali ora,

19. Eodem spiritus, quo filia Elizabetha, il-
lustrata mater Maria Henricusque Coepit eam
& sensu mere humanum aut temere id eam fecisse,
speculor utraque virtus, morum sanctitas,
collataque est diuinis fauores credere sunt)
Francisci apostoli sui, vix dum biennio nati,
quod Ribadineira lib. 1, cap. 6 scribit, sancti-
tatem & insignem apud Deum gratiam Joannem
nondum Gaudensium III, predicti. Haec miris illi
moris sui Henricusque, quam ille filia Eli-
zabetha in monasterium Clarissimum Gandien-
sem agere vult ingressum: multis itaque ma-
tricem a proposito constans abducere, id etiam
addidit, in meo se esse, ne Franciscum filium
sibi, familiam, ditionemque suam more laetitia
surperet: ut ille non esse respondit, cui id
timere non deserviret prolem, qua illi suc-
cederet: fore poro, ut, quatenus Franciscus o-
pus Deum meritis faturus esset, & quatuordecim
ejus nomine citino. Nominis esset obsequii, ipse
aliquando perspicere: contigisset id votum
videtur anno 1511 ante sequenti. Cum enim
Mariam Henricusque annos 18 ante paulo plus
eo nato fuisse tradatur a Ribadineira & Joanne
Cerrillo, quando Joannem maritum, Roma
anno Pontificatus Alexandri VI quinto, Chris-
ti 1497, teste Burchardo, oculum amisit, na-
ta videtur sub anno 1479: hinc vero si no-
meres annos 33, quae habuisse, cum Clarissimum
Gaudensium exenobium secessit adjunxit, dicatur,
partem ad annum 1511, partem ad sequentem
usque pervenire.

C

Joannis III
Gaudensium
dicitur dicitur
natus fuisse.

20. Post Franciscum nata maximam ceterosque
que ejus fratres germanos, nam 15 recensimus,
Joannes Gaudensium dux III ex Francisca de Cas-
tra & Pinar, uxore secundo, vicecomitis de
Euz filia, plures liberos genuit; Petrum
Ludovicum, equitem Muncie in regno Valen-
tinae magistrum, marchionem de Navarres &
Castellanum proregem; Didacum, Philippum,
Monseu equitem, Isabellem Clarissimum Gan-
densium abbatissam, Thomam archiepiscopum
Cesaraugustanum, Joannem a Cruce Clarissimum
Matulensium abbatissam, cujus vitam in-
signemque videntur Joannes Carrillo descrip-
si, Margarettam Frederici de Portugal & Cerda
uxorem, Eleonoram Michaeli de Garrea, &
Magdalenam Ferdinandum de Puxita, comiti
de Alencara, & matrimonio junxit, Rodericum
denique in S. R. E. Cardinalem curiam a Paulo
III relatum. Ita fere Alvarus Cienfuegos in Vita
S. Francisci lib. 1, cap. 2, § 2. Con-
sonet fere Eusebius lib. 6 Historie Valenti-
nae; perperam tamen Eleonoram, Michaeli de

Garrea nuptam, cum Joana a Cruce confon-
dit, ac Clarissimum Matulensium abbatissam
facit, ac propterea tres tantum Joannis III
Gaudensium docis commemorat filios, & se-
cundo ejus uxore Francisca de Castro genitas.
At vero aliam fuisse Eleonoram a Joana a
Cruce, Matulensium Clarissimum abbatissam,
vel ex eo liquet, quod Elizabetha miraculosam
quendam Christi crucifixi imaginem maritus
Joanna a Cruce testamentum legavit, ut in Vi-
ta Joannis Asprici, Clarissimum Matulensium
fundatricis, cap. 20 Joannes Carrillo Or-
dinis S. Francisci scribit, qui, cum scriberet,
sacris illis virginibus a confessionibus fuit.

21. Nihil parentis ejus habere antiquius,
quam ut a primis antiquis caltre pietatem
discret, fecitque eorum cura & industria, ut
nihil prius auribus perciperet, nihil ore etiam-
dem bullantem elocutus sacris, quam sanctis-
sima Jesu & Maria nomina. Cum esset anno-
rum quatuor, consecratus, ut Nierenbergius scri-
bit, preces, annuum vero quingule, ut praeter
Nierenbergium Ribadineira & Ceparius tra-
dunt, doctrinam Christianam memoriter red-
derat, & quidem indies, idque magistri sul-
donis nomen Ferdinandi, pedibus adorabat.
Tota illa cum esset aetate, mirum dictum est,
quam esse in pietatem propensus, quo cum no-
mine biographi ejus uno omnes ut depradi-
cant, Solenne Borgiana familia fuit, ut quisque
Sanctum aliquem, forte sibi oblatum, quatenus
(non singulis mensibus, ut Schotus & Lepari in-
terpres pag. 12 scribit) in paronum diceret ut
singulis in honore haberet; qui mox inde in So-
cietatem & in illustrem ad eadem sollicitudinem non si-
ne veri Christiana pietatis incremento, audire
Francisco, diffusus fuit; se tamen, ut id frequen-
tius, seu singulis mensibus fieret; quod animum
videtur praebuisse Schotus, ut id in Borgiana
familia singulis etiam mensibus sollicitudinem di-
ceret. S. Jacobum Apostolum (Majorem, & per
Ispaniam maxime celeberrimum, ut Ceparius scri-
bit) quod hic illi anno aetatis suae quinto pa-
tronum obigerat, maxime coluit, & pari de-
votio, quod ad illi Alvarus Cienfuegos, S.
Bertholomaeum Apostolum.

22. Horum exemplo, de alius Ribadineira
& Cienfuegos, fessis libello, ut preces Deo ge-
nustibus funderet, frequenter propiebat: pra-
terea totus erat in colligendis Sanctorum ima-
ginibus adornandisque altaribus; sacerdoti,
rem aeternam faceret, ministrabat sapienter, sa-
croque ritus non modo intrabatque ipse, sed
etiam ephebor suos edocebat. Mores illi, in-
quis Schotus, candidi, suaves, sine fallu,
noque, ut in hac aetate plerumque, difficles,
denique toles, ut clericum magis, quam filium
docis, & praeferent. Paro de illo Nierenber-
gus, sed paulo fessis narrat. Haec Francisci
sunt primordia: explicans dein ejus biographi,
quid ab anno aetatis suae septimo ad decimum
usque gesserit, sanque haec fere & septennium
poet Latina lingua praecipui miris indol,
electo ad id numeris theologo insigni, cui Fer-
dinando nomen fuit; addidit & praefatum mo-
rum, qui Patrum, quae generosum equitem
decebat, edoceret; certum item eodem tem-
pore, qui ei muscum & arithmeticum explana-
ret, ac praeterea & sacris confessionibus esse,
Alvarum nomen Avilam, Gaudensium esse,
conicem, magni nominis & meriti virum. Fol-
letur res singulis cessit, cum suo singuli prob-
fun-

D

Pietate &
causa

E

Historiam
lausit

F

frangerentur officio; Franciscus vero nodus est ingenium facile & docile, & o jactis ludiculis precibus, quibus tempus frustra feri consumitur, elucum.

23 Sub anno aetatis sue 10 sic auscultare orationibus ferre coepit, ut, si quando illorum quendam, qui illi arderet, audiret, ejus non modo dilla resisteret animo, sed meminerit etiam magnam eorum partem eo gestis orationibusque reuolare redderet, quae in admirandam repperit speculatum animos. Revertens hoc loci Nicernbergus & Cienfuegos, Franciscum id tempore, Maria Henriquez arie sue, ac omnia Isabella precibus vidium, in N. Clara adibus positum ascendisse, ac ea vi spiritusque de Christo petente disisse, ut fundimoniales coelestisque suos promeritis ad laetitia, suetique, non se puerum, sed mentem puerili laetitia sublimem audiret, compulerit. Jam cum quere quodammodo precibus operam dare ac nitum in votum assidit coepit. Aliud item mentis pietatisque plus quam patris infusa ingere speciem praebeat. Laborabat supremo morbo ejus mater, ejus cum dolore atque discrimine quomodoventisset, in conclave se obdidit multisque lacrymis pro salute ejus precor Deo fuit, & in teneris ariis non modicum temporis spatio crebris flagellorum illium fuit, ac etiam austerioris vita principum duxit. Matris mortem (occidit eo anno 1520) consenti animo tulit, luxurie & manituum, quae e pio more audiret, vixit perpetuo memor.

24 Columbus hanc viam excepit altero. Solvitur ex Hispania Carolus anno 1519, ut imperii coronam copesset; obsecrat principe, o te plebs aduersus opem meam fidemque est, quae senem eo processit, ut parum oliscit, quin Borgiana familie ingentem eidem penicemque atrolaret: cum enim anno 1521 non procul Gandis optimatum exercitus quorundam prodicione dissipatus fuisset, iam ipsum oppidum, cum Borgianis adus essent plebs confederata dispersa, fuisseque habuit Joannes Gaudia dux, ex insidit praeterea redit, si suos imminet periculo posset eripere. Jam enim inquit cum Ribadineiro Schoruz nom. 4. Palmam inter Gandium potentibus campis cum protege (Didota de Mendoza) omniisque adeo nobilitate (plebs) manus conseruere aui, superiores ualuerunt. Turbati fugacique nobiles turba uenerunt. Gaudia praedixit: cessit, direptaque confestim: uti vix matrem Joannes dux, horum de filius, virgines Deo ac diu: Clara consecratis emittere possit. Nunc sunt ex supra dictis Joannem, Gaudia duxi tertii, mater & soror, Maria Henriquez, hujusque filia Isabella, Clariss. Gaudia: nunc sunt pariter filia ejus filia Isabella & Joanno, quae quidem virgines Deo dicata fuerunt, sed non anno 1521; cum utroque ex Francisco de Castro & Pinar, secundo Joannem uxor, nato fuerit: prior uxor ejus uxor ac quam 1520 vitam protraxerit: imo Joannem equum aetatis annum duodecim esse, cum ejus pater oblit, scribit Joannes Carrillo pag. 156: Joannis autem uxor oblit ad annum 1543 Ribadineiro & Schoruz referunt. Cantibus itaque Nicernbergus lib. 1, cap. 5 matrem ac sororem Joannis duxi praedicta rita periculo exprobris scribit, nulla filiorum ejus mentione interea, quod & S. Francisci propositum in hujus Pito cap. 3

Obliuio Tomus V.

fecit; quoniam & Ludouica filia cum quoque fuerit uix subrota periculo, ut infra num. 29 dicitur.

25 Franciscus autem in ea rerum perturbatione, ut ex Ribadineiro scribit Schoruz, suam salutem, idemque equum, inuenit. Idem Nicernbergus tradit, sed paulo euolatus: Minus praedictis, inquit, Franciscum nostrum, tunica demumque loricarum indutum, eoque ob mortem matris furebat, equum subitum imposuit, & egregie hostium furore eripuit. Fugam porro inle uerum mare; huc ubi uentum, nauicula inpositas Dianum (portus est quere fert lapide Gaudis distans) delatus est, quo post praetium, die xxv Julii, teste Escolorio lib. 10 Historiae Valentinae cap. 16, commissum, praece, Joannes Gaudia dux, ceterique optimates sese receperunt: sed cum progrexi uiam non uideretur in loco necessariis belli apparatus destituta morari diutius, Carthaginam, Murcia ciuitatem ad oram maris Mediterranei suam, noui petere statuit: ut cum possibile destino cursu uentus obsecraret, Penasulam (mons est in finibus regni Valentini Catalaunum uersus, mari antiquo cludus, unde & Penasula nomen inuenit, aere uolida insignis, ac iuxta uariis stationem praebens) nominatim portumque tenente, ut idem Escolorius tradit, die xxix Julii.

26 Inde Franciscus Casorengulam, Aragoniae ciuitatem primoriam, missus est: sedem illam metropolitani cum impetore occupabat Joannes Aragonis Francisci aruensis & Ferdinandi V, regis Catholici per Alphonsum, ejusdem sedis archiepiscopum, nepos, ejus fidei curisque filium Joannes dux commissum uoluit. Hinc (Penasula, inquit Schoruz) Casorengulam cum patre deduxit: ipse tranquillatis rebus, exilis ad interuentionem, fugacisque ad Segobrigensium regulo rebellibus eorum tandem reuertit. Franciscus in auenali Joannis Aragonis archiepiscopi Casorengulani contubernio haesit. Francisci quidem apud auenalem contubernium Ribadineiro asseruit in ejus Vita Hispanica: at Gandium redisse Joannem, casu fugaeque per Alphonsum Segobrigensium ducem rebellibus, de suo obdidit Schoruz, uereque, ut satis accurat: nam & Joannem armato monu Gaudium redisse, scribit Alvarus Cienfuegos lib. 1, cap. 5, § 2 anno 1523, & Escolorius lib. 10, cap. 14 Historia Valentina, fugatos casofque ad Segobrigensium ducem conuocatos ait later Maricidrum (regni Valentini oppidum ad omnem Durlem) & Almenarum anno 1521 die xvi Julii, ut adeo pugna hac Gandissem non fuisse subsistente, sed praegressa.

27 Casorengula Franciscus, quibus Gaudis omnium imbore caperet studiis, amouit auspiciis sedulo perrexit imbure; neque minorem in uentis ealle profectum facient ad altitudo animam capite imicndere. Florebat ea aetate Casorengula celester diuini Verbi proto ex Hieronymiana familia, in S. Encratidis uirginis martyris monasterio, quod illic Joannis II Aragonia regis, ejusque filii Ferdinandus Catholici pietas exaltari, etiamque Hieronymianis fuit anno 1493, ejusdem Mercuris festo loci, seu die Aprilis decimo sexto, uti Josephus de Signenza part. 3 Historia ejusdem Ordinis cap. 12 scribit. Addeat egregio can-

AUCTORE
J. B.

scripsit
origi-
nat

E

Casorengula
fuit

E

ubi duode-
cim uia
dignis
dignis
dignis

mentis ad-
modum pueri-
litatis, sed
non pueri-
litatis

Gaudis ob
falsitatem

AUCTORE
J. B.

cionatur Franciscus, cum in verna temporis festo de supremo Dei iudicio et Christo patiente verba ad populum faceret: vixit autem fuerit avaritia facienda Francisci animum percutit, ut is porcum scilicet metu percutus, parum emore in Christum pro singulis universisque mortalibus supplicia percipere, vehementer accessit, jam cum religioso cuicumque Ordini, in quo se tuum Deo impenderet, fessum, ubi liceret, addere, serio apud animum statuerit, ac gerere fessum in omnibus cautus exerceat. Dolore viri illius nomen usquam e me repperit, quo Franciscus a sacris confessionibus usus esset, & quo dux, puer adhuc discipulus, pietatis Christiane operibus miris delectari, strenuenter suum fecerit interire quodvis, solenniterque quibusque Domini fessis pietate confessione clare, & ad sacrum Corporis Christi epulum frequenter accedere, teste Nierembergii lib. 1, cap. 5 & seq. cepit.

ante post
Baizem

B

28 Cessanteque Baizem, ut incoit Grammatica in regno, seu Andalusia Superiori, situm oppidum appellant, officii gratia in viciniam se dedit, invitatus a locumina femina Maria Luna, puerica, uxore Henrici Henriquez, qui Ferdinandus regis Catholici patris & prioris periculosus, magnus iura Legionensis militie iussit erat, inquit Schottus: cum Baizem nominat, vixit, ne Baizem intelligas, in ea Baizem parte, quae Andalusia hodie vocatur, suam, sed regni Granatensis oppidum, hanc Hispanis dicitur. Mariam parva de Luna S. Francisci praeviam vocat, quod Maria Henriquez Francisci avia mater fuerit: perperam autem Henricum Henriquez Ferdinandus regis Catholici patrum hoc loci dixit: fuit enim hic Joannes Henriquez reginae Aragoniae & Ferdinandus regis Catholici matris frater, atque vixit non Ferdinandus patrum, sed avunculus; uti Schottus ipse rectius scripsit, cum Virgilius Caput de S. Francisco eucharistiam Latino sermone donavit. In alterum meum errorem non cum Ribadineira probabit Schottus, verbis meum transcripsi huc proxime fident: Huc etiam Maria Henriquez, illius (Henrici Henriquez) filia, cum amica (Isabella) sororibusque civis illa fessione, pedestri itinere fessum lapsus pervenirent. Sororum enim S. Francisci nomine hoc loci procul dubio veniunt Isabella & Joannes a Cruce distalcatas S. Clara apud Gandensium extramuros moniales, quas hoc tempore aut nondum natas, aut certe nondum moniales fuisse, vel ex obitu Joanne Aragoniae, qui in annum 1520 incidit, colligi potest; illa autem est Francisca de Castro, secundum Joannis tertii Gandensium dicitur uxore, ut dicitur ex supra, fuit nata.

ubi ubi fuit
vixit Lad-
vixit vixit,

C

29 Franciscus Casaranga Baizem tendentem letioris fessum fuit Ladovica fuit ejus, ex istum patre matremque germana: huc ille est, quam nunc. 15 Martino Garrea, Villa-Hermosae dicit, nuptum dixi, quomodo fuderaia plebis fuit una cum Francisco subdolum ex Peninsula (Hispanis Paulicola) Casaranga fuit pater Joannes dedit caravit. Baizem quomodo fessum recuperant, cum capta a fuderaia Gaudia fuit, Maria Henriquez & Isabella, Clarissa Gandensia, altera Maria de Lano filio, altera vero nepiti. Non mediocri quidem Francisco huiusmodi fessum volupati, sed non duntaxat fuit: nam fessum ardens cum invixit paulo post, illique sex menses affuit.

17 ex eo morbo convalescat, quia vero longum per regnum Granatensem terra m-ia, Baizem egredi ac per dies quadraginta sub die pernoctare compulsum fuerit. Huc terra morum refert Alvarus Gascogus ad annum 1525, ad eamque annum 1522 Proventus Sandovalis lib. xi de Gessis Caroli V § 3. Ladovica Baizem ad Fanum S. Lucae (Hispanis San Luca) evocavit Anna Aragoniae matertera, Joannem Alphonsi de Gassan, Medici Sidonice dicit v-ior: Medina Sidonia Andalusia Inferioris oppidum est hanc procul Gadibus, Fanum autem S. Lucae (S. Luciferi nonnulli vocant) Andalusia portus est, cognomen de Barmada, & avitum Guzmanorum dominum. Qua de Ladovica hic dicta sunt, ex Alvaro Gascogus deprompsi: ceterum addit, cum fessum sui Francisci imitricem fuisse perpetuum, uti claruisse virtutibus, gratias ac prodigia, ut de eo in Baizem numerum referenda Roma fessum, corpus ejus integrum ac fessum post annos centum quinquaginta perdurasse, dignam denique fuisse, eujus pietatem SS. Ignatius & Thomas a Villa-nova litteris suis predica-rent.

30 Franciscus vero, confirmata valetudine, Tordesillam, Legionensis regni oppidum, laudis fessum Vallisoleo assitum, missus est: mirabatur illic Joanne, Caroli V mater, cum filia Catharina, in ejus obsequio Franciscus hinc inde circiter fuit, dom in Lusitaniam Catharina, Joanni III regi nuptura, concessit anno 1525. Noluit Francisci pater, ut in regnum eorum Catharinam sequeretur. Obstat itaque abundi licentia, Casaranga fessum ad avunculum, Joannem Aragonum, rediit, sublimioribus Jan disciplinis imbuetus: concessit id munus Gaspari Laxio, magni nominis philosopho, subditi tamen magis, quam disertis, non tam suo, ut Schottus addit, quam avi illius vixit. Patris Aragonius fuit ex oppido Sarinze, Parisique in collegio Montisacuti logicorum sui temporis princeps habitus: reversus ad fessum Casaranga fessum apertum, varisque partem Parisi, partem Casaranga fessum de rebus philosophicis et mathematicis lucubraciones edidit, teste Nicolao Antonio in Bibliotheca Hispana. Gaspari itaque disciplina traditus, liberalibus eruditus innumere perinde capis, quos incoit academi- cam consuegi consuegi habebat. Ita fessum ex Ribadineira Schottus: philosophum addit Nierembergii: visum nempe ejus avunculo, nobiles aliquos condiscipulos Francisci adjungere, qui istum simul artibus operam darent, & multo fessum laudis cupiditatem accenderent: evixit vero Franciscum fessum, ne enigmam illorum cedret, etiamque diligentia sua fessum tollit, ut, quomodo annorum esset, cum philosophia studia primis aggressus esset, tantummodo quod fessum, hinc illius curriculum fessum pro votis emensum.

D

E

F

Et de la Ter-
dignum f
vixit Casar-
angussem
revertens
operam fessum
philosophia.

A

§ III. Missus ad aulam Caroli V Christiani principis officii egregie fungitur: matrimonium contrahit: nati ex eo liberi.

At autem

ID jam erat aetate, ut animi ejus portiones quae maxime in periculo esset: eo quippe atrox sanguinea corporis complexio, cornu illecebra, pravorum consilia, apum officina eloque hujusmodi adolescentium salus pulsare ut concitaret vehementer solent: quod cum facile Franciscus perspicere, maz ille, quam severum superari Judicium futurum sit iudicium militum frequentius, Christum pro salute hominum possum amare ardentius, suum ratumque habere, nihil unquam se, quo de Dei gratia spernere, commissurum: adhaec sepe ad sacrum consistorium tribunal accitit, orationem animi laudum candidè accerereque sacerdotum exponere, carisque ab illo parere consilia. Monuit ille, ut precibus, humilitati, frequentis Sacramentorum usus, ac libris pijs impensis vacaret, adhiberet sibi, opem verbò ad vivum sibi praesto fore consideret: qui sacrum erudit, ut animi carpitque puritatem, donec matrimonium inire, illasum illibatamque servaret. Hujusmodi vita ratiō timorem iniecit avunculi, teste Nierembergii, ne foret aliquando Franciscum viam religiosam, reliquit seculi pompis, capeffenda desideria caperet: cui rei ut abrim morari brex, in Caroli V aulam intendunt consilio, ubi juvenis animum alio facile distractum iri, sperabat. Idem quoque patri visum: revocata itaque Gandium Franciscus poter nobilitum puerosum sinuatumque familiam, cum natalibus suis, tum casibus aulæ, ea tempore splendissima, dignam adjunxit, extorque apparet, quem ad aulam casu sua profectura intellegebat usui fore, obmūt providit. Si Ribadineira & Schotzum audis, suo sponte magis, hanc comen patris venit, eo praestitum est, quoniam consilio armenit aut imperio patris: sed idem fuisse potuit avunculo patrique consilium, idem Franciscus id quidem temporis vocat.

C

Caroli V
noluit

32 Undevicellimum aetatis annum agebat, laquei nom. 8 Ribadineira interpres Schotzum, cum Caesaris aulæ domum vicinam patris gratia reverit: humenit ibi menses aliquot habitus, militionem deinde postulare cepit: licet pœce illius, cui semper dicto audis fuisse, in aulam cursis migrare, ut in tamē se principis clientiam daret, cui Christianum orbem multum esse debuit auguribus. Sed Schotzum sibi hanc causam: cum enim Vallisulci aulam casus adisset dicit, anno 1527 sen anno aetatis Francisci decimo septimo id contigisse, necesse est: illie enim eo anno casus cum aulo suo moratur est, antequam Philippo filio die xxi Mui, quo rexit nato Franciscum ad aulam casus, magnatum cum Hispanorum, tum exterorum id temporis refertissimum se contulisse anno o teneis suis decimo septimo, tradit Nierembergii lib. 1, cap. 7. Præterea enim in lictore esset Franciscus, Compluri (Castella ap-

pidum modo est, celebri academid infestat, Alcalá de Henares Hispani dictum) nobilium habitis fili S. Ignacium, cum is a Ribadineira periretur in carcerem sub initium mensis Mui anno 1527, de Alvarus scribit: Ignacius in carcerem decessit causa Kalendis Mui anni 1527 fuisse fuit, ut tradit Pinus tom. 7 Julii pag. 435, ann. 1527 ex Informationum super Simo de Sociis Institutionum opographis: post dies mirum copivitoris quodraginta dies, teste Ribadineira in Vita S. Ignacii tom. cit. pag. 472, quod Alvari Cienfuegos dicta fuit quodrat. Alvara confirmat Barrios in Vita S. Ignacii lib. 1, num. 33 ito scribens: Obvium sunt, dum inter lictores ignominiose in carcerem ducitur (Ignacius) habuisset Franciscum longum, dicit Gandium suum, unquam septendecim juvenem. At quidem Ribadineira, Franciscum Caroli sese adisset dicit, cum omnia ageret aetate decimum octavum aut decimum nonum; et eo, quem adhibet, loquendi modo, sese rei gesta tempus non omnia definit exphare, abunde proit.

33 Jam, qualem se in aula præbuit, audiamus. Hic igitur, inque Schotzum Ribadineira Rosa explicant, Deo bene juvante, ita se comparavit, ut paulo post illam eorum resellerit opinionem, qui dicerent, aulicum simul Christi se principum affectum esse vix posse. Intererat enim, ut minutius cum Ribadineira, quam Schotzum tradunt, divina Missa sacrificio, potiusque arandi tempus explebat quodlibet: frequens sacris votantibus aderat, omni novae sessis solemnioribus Pontificis sacramento tuebatur: vlorum gravium amicis stabatur: familiarum inter ceteros habuit, de addit Alvarus, Garciasum, potum Hispanum ea tempore in primis celeberrim. Alvarum reverent, arbanos, placidos, verique quoniam maxime diligens. Tantum aberat, ut olorum meritis honorisique invideret, ut etiam applauderet, ratus, contumendi sibi, si per meritis fueret, evenerat. Feminas nobiles non invisit, nisi exigeret urbanitatis officium: tum verò honestas modestique carum habuit maxime: visus aliquando fuit, prius cilleis coram induere, quam nobiles feminas salutarum ediret, sedula carent, ne qua hinc sibi divini Numinis offendendi præbatur occasio. Alivm itaque quod si nobili merana Augustus famulatio ascripte audivisse se Ribadineira testatur) nihil unquam in eo animodoverum fuit, quod animi levitatem oleret. Absque procul a suis vulat actum, alia indos, decessit, iuramentum, verba turpia, & quidquid eam, quam suis ipse moribus exprimebat, gravitatem dedecere. Lictis tamen honestis principum virarum exercitationibus operam dabat, si quis alius; adeo ut ludorum equestrium aliquando palma, teste Nierembergii, altero casus, Franciscus altero cesserit. Daplici equitandi genere certare non fuit, altera laxatis præterisque curibus, oltru orem contractis more Africano; primam de la brida, alterum de la gineira Hispani vocant: illa Franciscus, hoc casus vicit.

34 His moribus cum esset, facile sibi casus de Elizabetha angusta amem de benivolentia conciliavit: habebat illa in consuetudine suo poellam nobilem, jam tum cum in ante peterno Emmanuelle Lusitania regis adhuc versetur, ob antiquam generis nobilitatem, concili-

AUCTORE
J. R.E
apocryphum se
tunc Christi,
tunc seculi
principum
apocryphum
seculum

F

Auctoris ad-
diti 19. 10. 11.
et 12. 10. 11.
et 13.

dos mores, virtutemque sibi familiarem perinde ac eorum, Eleonoram de Castro, Alvari de Castro & Elizabetha Menfca filium; cui dum commodum splendentem conditionem querit angusta, & se ejus fore statit, si ex omni praeferam Hispaniarum omnino Franciscum, natu majori Gendia ducis filio, naberet. Rem casum aperit, cui exultatio placet. Mittit itaque casar ad Joannem Gaudia ducem cum literis Franciscum de los Cobos, qui ejus in Filiu cum Eleonora nuptias consensum aufert. Consensum quidem Joannes obtinere: sed acceptis deinde alteris & casore literis, reversus, Filii matrimonium consilium penes casarem. Postea itaque matrimonii conditionibus Franciscum, ut in minore esset divina offensae periculo, non invitatus accessit. Gesta sunt haec, ut ejus biographi scribunt, cum Carolus corona imperatoria a Clemente VII suscipienda eundem in Italiam egrediebatur, a quo octo anno Christi 1529, Francisci 19. Paulo post magno apparatu, ut scribit Alvarus lib. 1, cap. 10, eorum augustis celebrata sunt nuptiae: casar ut, quoniam Franciscum fecerit, pacem ostenderet, Lamaya, in territorio Gandiehi sita, marchionem dixit, quae de re anno sequenti die vii Julii in comitibus, Augusta Vindelicorum habitis, publicae editae literas, quod & Eusebius lib. 18 Historia Valentina col. 943 tradit. Venatorum praeterea regionum praefectum esse iussit; angusta vero praefectum stabili; quod quidem munus tum temporis numerarum eorum (ducumque vocant) annuunt ipsi reddebant nullis quindecim. Eleonora autem cubilem praefectum decoravit angusta.

nam Eleonora de Castro, nobilis & antiquae generis orta,

35 Miratur Alvarus Cienfuegos, Ribadentram, Copernum, ceterosque, qui S. Francisci res gestas scripsit suis sunt persequuti, nihil specialiter praestitit in medium de Eleonora genere antiquo & nobili: quam igitur desideraverit in aliis, majorem ejus scribit, Ludovicum de Salazar & Castro Philippi II Hispaniarum regis chronographu, ducem, ipsi concessas, nam eam ab patre Alvaro de Castro, matre vero Elizabetha de Melo & Barreto. Tum avos Eleonora paternis recensit undecim, quorum postremum Ferdinandus Ruiz de Castro sub fecit aut ex eorum floruit. Qui in eo stirpe locum supremum occupat, Stephanus Fernandez de Castro uxorem habuit Aldonam, Alphonsi Legionensis regis hujus nominis IX & patris S. Ferdinandi nepem: qui sextum Ferdinandus Ruiz, Violentum Sancti IV Castellae regis filium; qui quintum Petrus Fernandez de Castro binas filias, Joannem & Agnecem, illam Petro Castellae regi, & Agnecem Petro Lusitaniae postea regi hujus nominis I nupsas. Quod autem avos Eleonora maternos spectat, mater ejus, similiter Eleonora nuncupata, Nuntii Bareto & Eleonora de Melo filia fuit. Nuntius porro Grandisilvum Nuntius Bareto habuit patrem, Phari (Algarve in sua Gaditana portus) praefectum, quo etiam munere functus est Nuntius. Famille autem de Melo ortum ducit a nobili viro (Ricochondre Hispani vocant) Men Suarez, qui sexies sub Alfonso III Lusitaniae rege floruit: est autem Melo oppidum in Transmontana Lusitania provincia (in Utraque illa) quod a Suarez praefati patre comiti cepit, ac dein ab ejusdem Sorezili principis auctore, ac denique oppidi titulo in Ruiz de Melo, rei maritima praefati, gratiam Alphonsium V

Lusitania regem concessisse, scribit Rodericus Mendez Silva Commentarius de nobilibus ac oppidis Hispaniae pag. 192.

36 Eleonoram Nierenbergius ait, und cum Elizabetha angusta in aula paterna Emanuelis Lusitaniae regis educatam, ac cum ea inde in Hispaniam venisset, anno nimirum 1526: hinc porro, uti & ex variis, quibus erat ornato virtutibus, eam oriam esse inter ipsas amicitiam familiaritatemque, ut furores pante dixerit. Eodem teste, pia, humilis et prudens, de peccatis frequenter confitebatur, ac ad Eucharisticas copules Mariti exemplo accedebat, precibus se plerumque incantans, ut eas vel in moribus gravibus vir intermittere; verum interim tunc suorum suorumque, ut familia universam ei fieri administrationem Francisci gubernatoremque committeret. Qua vellet apud angustos ostendere & gratia, non tam in suum interque Coniux, quem aliorum ipsa est commodum, id, quod vel eorum amali, uti ex Dionysio Fosquez Alvarus Cienfuegos refert lib. 1, cap. 10, § 3, scabatur. Emulit cum maxime conjugalis Francisci castitas: cum enim ei in gynaeceum regium patet editus, ita illis eundem ac modeste versabatur, ut ac suscipiendi quidem locum dederit, propensior se in illum animo fuisse, etiam cum id se vel honestate liceret: ita testis est, inquit Alvarus lib. 2, cap. 1, § 1, Joanne Lusitania, qua tum in comitibus erat angusta, post vero Medine-Celi duet iuncta matrimonio fuit. Fecit spectare adeo Francisci probitas, ut maximum in eo fiduciam casar collocatam haberet: patet ex aliis saepe, maxime autem cum in Italian praefectus, patetiam & quicquid sibi commissum erat, Francisci cura fideique commisit, quo luculentius haud poterat virtutis ejus testimonium dicere: casari quidem in Franciscum fiduciam, ut Dionysio Fosquez testis Joanne Menfca, Eleonora fover, qua tum pariter angusta ducit, mirantem proceres; sed ejus meritis debitas affirmant.

37 Fecundum Francisci cum Eleonora conjugium fuit: filiorum natu maximo, essente in Italia casare, anno 1530 in lucem fellet porro edito, Carolo nomen fuit: infans est sacro fonte fuit augustorum & Philippi, eorum filii, ericatio penio tum majoris, nomine. Patris fuerit, summa prudentis vir, curas rebus in arduis opere usus est Philippus II Hispaniarum rex. Genum anno 1575 eor illo missis tumultuantem rempublicam fiderit, novisque legibus manavit, und cum Pontifice Gregorii XIII & casari Maximiliano II legatis; de quibus in istum legum Proaemio ita scribit Petrus Bizarus: Hi fidele Joannes episcopus Offensis Cardinalis Moronus, sacri collegii Cardinalium Prior, legatus & licet deo, Petrus Vannus Cuthacharius, Aequasque episcopus, ac imperii princeps, eorumque & communitatis ceteris. Don Carolus a Borgia Gandia dux, ex primis Hispaniarum proceribus, & Don Joannes de Idiaquez, Catholici regis consiliarius & apud eundem Genuensium orator. Expositis namque principum suorum mandatis, de obtentis & republica, pro ea reformatione, amplexibus facultatibus, nihil habuerant antiquius, quam Rempublicam misle compositam, ac proinde fluctuantem, sanctissimis legibus, & decretis instituisse ac stabilire: Ligarumque ingenua nimis fideitate laudaverant, & inter se dilidenda

D

Et ad probitatem angustae quae per ipsam casari;

E

et quo fuisse scripta Joanne, Carolo Gendia ducem P.

F

A denus componere. Id, quod Deo optimo maximo bonorum omnium auctore, & auctore, fuerant conserui. Postquam autem Philippo Lusitanie rege (rege anno 1580) idem militum imperator, inquit Schotus, summa auctoritate prouinciam rexit. Lusitanie proregem fuisse Egidium lib. 6, cap. 23 quoque est auctor. Consuegias lib. 9 de Pu ingollia & Castellia Coniunctione in Ferdinando Alvarez duci Alti sub anni 1582 principum defuncti locum fuisse successum Carolum scribit, hominem, ut ipse censet, magis bonitate, quam rerum usu perditum. Non dixi hunc locum tenuit, siquidem anno 1583 Philippus rex, at Falconetius Anacaphelasi 22 Alarum regum Lusitanie ait, ejus prouinciae Alterio Asciario gubernacula tradidit. Gaudium se recepit Carolus, teste Alvaro Cansugos, ob podagra caelestique incommoda.

Isabella
Lerma co-
mitem &
Joannem

B 18 Huius natiuitatem, inquit Schotus, anno vertente Isabella excepit Lerma comes: locus natalis illi fuit, de addit Alvarus, Methymna Campi, in Castella Veteris Legionensi regni consilia suum oppidum, in quo tum, anno nimirum 1532, versabatur Augusta, qua praelum rectas natum & sacra fonte denno suscipere ac suo nomine Isabellam dicit voluit: nupsit Francisco Sanduvallo, Ludouici Sandaualli, marchionis Diani & Lerma comitis filio, qui patri, teste Escotio lib. 6, cap. 27, num. 6, anno 1570 fecisset. Hinc Isabella Lerma comes dicta est: huius filius, nomen item Franciscus, quem marchionem Diani mox Schotus appellat, Lerma datus titulum gessit. Duorum praeterea comitum & Joannis Sandualli, at pergit Schotus, mater fuit; nempe Catharina & Eleonara, quarum prior Ferdinando Roiz de Castro, comitis Lemosi & Serria marchiani, posterior vero Lopo Osorio de Mosca, comiti Altamirano nupsit fuit. Joannes denique Sanduallus marchio de Villanizas fuit, eques Catastrava & Philippo III Hispaniarum regi a cubiculo. Praeterea tertio Francisco fuit Joannes, Majorda & Ficalli comes, natus anno 1533 Belpheuchi (Cochalanti seu Cortalanti riteos est sex circiter millibus Hispanis iteris distans, & a flumine Curvara non multum remansit) cum Carolum V Monitene, Aragonia in Gathalande consiliis oppido, comitis celebrantem parentes rexit fuit. Patri hic acceptissimus fuit, quem Gaudia Romae, et Societati Jesu se dederet, euntem comitatus est.

praelatus
monachibus
fuit.

C 39 Varis quoque & ipse numeris sanctus est. Gorib lib. 30, cap. 15 ad annum 1558, cum quoque & dignitas esset annorum, est praepos in prouincia Guisepos militis doctibus iam cum fuisse scribit. Philippo II in Lusitaniam ad regem Sebastianum legatus fuit; eodem praeterea manere apud Maximilianum caesarem huius nominis II sanctus est, ut scribit Ribadineira, Nierenbergius & Alvarus Cansugos. Praefectum curia agebat apud Mariam, Philippi sororem & Maximilianum II conjugem, in Hispania a mare mariti reversam, cum Francisco Vitam Ribadineira scriberet. Eundem postea Philippi II Hispaniarum regis apud Rudolphum caesarem oratorem fuisse, scribit Remianus Serada de Bello Belgico, decede a ad annum 1579. Idem denique Margareta Austriae Philippi III Hispaniarum regis uxori aule praefectus sic commemorat fuit: I hilippo

autem a consiliis fuit. Batae autem nuptias, teste Escotio lib. 6, cap. 28, alteras cum Laurentia de Gnas & Loyola, S. Ignatii ex fratre Martino praepositi, anno nimirum 1551, ut credit Hasso lib. 3, cap. 35, ann. 5 de Antiquitatibus Castelle: alteras vero cum Francisca de Aragonia & Barcia, Nuntii Rodrigues Barreto, Majorda domini, filia: hinc Majorda dictus est comes: Ficalli vero comitis titulum a Philippo II accepit, ut ex Solaz de Mendoza natus Hasso paulo ante laudatus. Ex postremo hoc Joannis conjugio natus est Franciscus de Borgia, Majorda comes & Squillacii in regno Neapolitano princeps, datus in matrimonium Petri Squillacii principis filii & haeredi, Philippo IV a cubiculo, olimque prorex Peruanus, verba sunt Nicolai Anonali in Bibliotheca Hispana tom. 1, pag. 314. Natus, urbanus, facillime in paucis poeta, ut h. l. riteorum principum non longe contulerit. Sed neque a literis polioribus poter ejus Joannes alienus fuit, & ad rebus consilium ab illa et Symbolis pollicetur opus, Philippo II dedicatum, de quo Nicolaus Antonius tom. 1 BPH. Hist. pag. 503.

ANTHONY
J. H.

40 Post Joannem natus est Alvarus de Borgia in arde Tolitana Castellae Nova metropoli. Huius fuit, teste Alvaro Cansugos, inter avi sui prudentissimus, & Philippi II in rebus arduis ad Pontificem Romanum legatus. Alvarum Joannem de Aragonia & Borgia excepit, nato Martini, nuptia vero Joannem marchionem de Alcanizes, ejusmodi locum in Tabulis Blacvians reperit in archiepiscopatus Casareugustani, qui Valencia regnum respicit, finibus ad fluvium Guadalope. Alvarus porro sororis suae Joannae, & marchionis Alcanitell filium & haeredem, indulgentem Pontifici, in ozorem accepit, & ex illius dote marchionem de Alcanizes obtinuit titulum: hunc Elvirum Henricus de Almonze, vocat Imperatoris. Suscepit ex illo Alvarus praeterea alias liberos filios, nuptum Joanni de Vega, primo comiti de Graui in regno Legionensi tribus laicis a Carione comitem, quo cum titulo Philippus III Hispaniarum rex cum ingentia meritis decorauit. Sexto loco natus est in eulo Mauricensi Ferdinandus de Baigia, Mariae imperatricis post Joannem fratrem aule praefectus maximus. Septimo fuit Dorothoe, Vollfostei nata, qui, cum a traritis in Franciscanorum discipulorum Gandiaci monasterio sese Deo dedit, ad caelestem Spaniam brevi fuit euocatus. Liberos illorum de postremis Alphonsus, Tolitae natus, opud Marianum Augustum, Philippi II sororem; eodem, qui frater fuit Joannes & Ferdinandus, sanctus est munere: uxor ejus fuit Eleonora de Logroño, nobilis Lusitana, sed sine liberis, Escotio teste, obitanti.

Alvarus,
Joannem,
Ferdinandus,
Dorothoe &
Alphonse

T

§ IV. S. Francisci in aula occupationes: febris laborat: caesarem in Africam trajecturum Barchinonem & dein ad bellum Gallicum comitatur.

Mauritius
austriacus,
fratrem
francisci,

Inito matrimonio, nihil antiquius Franciscus habuit, quam ut familia sua, inquit Ribadineira, quae eorum principum familiae ante exemplum fuerat, moruacorum quoque esse uideretur & exemplum posset. Familiae uero probris atque huiusmodi; equis armisque pro dignitate & conditione splendidis, se paucis, ut superfluis sumptibus perceret. Rei familiarum eorum administrationemque coniugis Eleonore industria praudentique commisit: se vero totum aulae negotiis, exsequendis mandatis caesaris, ac armorum usui dedit. Isbellum austricam & Philippum principem anno 1551 Alcala, Hispaniae Tarraconensis in Caesara Petri urbem deluxit: inde vero Methynum Campi mensi Septembri ejusdem anni, ubi et narium sub anni sequentis principum Isbellum filium dillum est supra; quo item Isbellum austricam comitatus est Barchinonem, Carula V & bellum Germanicum redeunt occurrunt. Ita Alvarus Cisnegros lib. 2, cap. 1, § 2. Redus anno 1553 Maritum Carolus, in re mathematica aliquantum composuit & opera posuit: caesaris exemplum Franciscus imitari uoluit: magistro usus est Alphonsus Sanctiheronici Hispanici, rei mathematicae peritissimo, Caroli V cosmographo, regioque Philippi II tempore historiographo, ut tradit in Bibliotheca Hispanica Nicolaus Antonius. Cum vero caesar eodem quoque uideretur, sepe Franciscum de his, quae discisset, interrogabat, ac sua cum illius studio familiariter conferrebat, quo factum est, ut Franciscum eo caesar diligere magis, quo emulatissimum ejus prodentiamque perfectam habebat. Sic quidem Ribadineira: addunt Nieremberghus & Cisnegros, uoluisse caesarem, ex quo auditis, tandem sibi & Francisco rerum mathematicarum praerogatum esse ut hic eorum, quae a Sanctiheronici aliisque discisset, sese participem deinceps faceret: quod adeo graviter utrumque est gestum, ut mensium sex intervallo uterque calluerit, quod ad propostum & usum suum esset: neque enim his rebus, in quibus plus curiositatis, quam utilitatis esset, operam dabant: unde uiuere, uenitatum aliquando Franciscum, ut astralogiam, quam iudicariam vocant, disceret, eo adesse non potuisset, quod uanam futilitatem adferret.

musicae
capitulum

43 Procul a se fuisse abesse otium uoluit: Isbellum distabat esse temporis, numerorum, religionis & conscientiae saepe iacturam. blawit itaque uenationis & magis se dedere, rari, ut se & securitas & uilitas oblectatum sit: neque mediocriter in utroque hoc exercitiorum genere excelluit, cunctis non modo peritur, sed optandorum etiam Musen legibus cantuum eorum, qui pietatem foverent & pro-

moendo diuino cultui essent idonei: leui autem profanaeque cantilenas ne audire quidem sustinebat. Quae uero hoc in genere elaborauit, non sine plausu fuisse accepta, ac in multis per Hispaniam ecclesiis solite deconari. Neque plura hoc musicae studium, ingravescente aetate deposuit: cum enim Romae, ut refert Cisnegros lib. 2, cap. 2, § 1, & 2, diuturno morbo exipisse conualescere, ac supremum Saccharis sese moderamen gereret, Psalmum Davidicum 118, ejus initium, Bani immaculati in uia, ad musicae leges admirabili arte reuocauit. Ardentem potissimum delectabatur auxilio, cum quod ita recreationibus minus honestis ensam praecideret, cum quod eodem cursu studio uolenter teneri sciret: & saltem suis ipse manibus ad aucupium deterrimè formaret. Venarum aggressus non cum oculis corporisque voluptate, quomodo plerumque medicamentis persequitur, & ex rerum erectorum aspectu eorum constantem suscipiebat, laudibus ac diligebat. Volucrum eorumque ducillimum, promptamque obsequium non uideret, aderat illi continuus potus sal. Fugis est aliquando P. Dionysio Vesputio, ut refert Cisnegros, minis sibi fuisse molestum seculi pompas missas facere, quam exempli delectus: uicti tamen stipsum, cum inde uoluptatem capere maximam posset: accidit enim saepe, ut, cum jam in eo esset saluo, ut pradium angustior euperet, Franciscus defixerit in terram oculos, ne oculos uoluptate, nisi lobo e multis quassia, stueretur.

43 Illis occupationum exercitiorum monere Deus uoluit, quam conui sibi pendat hominum uita & quam parum ad eam intendat consuetudinem faciant rerum omnium agnoscere & fawer humanitas. Reducentur & comitibus, quae anno 1553 Montione, Argentina oppido, caesar habuisset; et ad ejusdem anni mensis Decembrem protrahere fuisse, maligna febris inuasi, quae, ut fere morbi natura, semper in tertianam ac quartanam degenerans mensibus oliguot multum eam modis afflicta. Egrum saluti uolueritque eandem caesar, magnaeque non semel exonerant: Deus interim Egrum non deuit, plussque identidem cogitationes ingereret. Perpendere ex astu febris caput, quanto supremi iudicis sententia damnati, & nunquam distoro corerentur ardore: quanto item, qui pietatari igne purgarentur. Illis prodisse cum posset, quotidianas pro illis fande. et ad Deum preces & sacerdotum uiri operis caput, ut oculis, eorum sacrificiis saluaretur, ad diuina Namini eauspelliua eualetent. Id praetero ex eo inuicommomodo commodi cepit, ut, missis libris profanis, pium lecturam totum se dederit: aut Nouum Testamentum, aut Chrysostomi Homilies, aut Scripturae Sacrae interpretes Vitae Sandorum plerumque in manibus habebat non domi solum, sed etiam rure, quo lectis uoluit, cum febris id intermissio fneret, fcedebat interdum. Recolebat ipse se cum offudit, feceritque mandata edictis, quae ejus animos maxime, semel lecta, commouissent; atque hic quidem illi primus, ut ejus biographi scribant, ad sublimis, quo post extigit, contemplationis genus, ipsiusmet ipse, gradus fuit.

44 Potestatem simul & laude dignum est, quod de febrilemter Francisco, ejusque medico Franc-

scilli occu-
pationum so-
lita

F

A eliso Villalobos, rei medicæ peritissimo, scriptis de eodem morbo, Niterembergius atque Alvarus narrant. Competeret illi, explorato venarum pulso, morbo vinæ post aliquot eandem sententiam præstare. Quid, inquit, præstis, si sanis et nonnulla beu? Quidvis optata, inquit Franciscus, utrum sitis. Erat in proximo forte armatorum acies argenteoque suppellectile laute instruitum; in quo grandis, ex argenteo consutis, parapsidem conspiciat medicus, hanc sibi promissi voluit: amovite postulat Franciscus. Rediens, quo die & hora occurrere febris solebat, Franciscus, cum nullum febris usum sibi colligam esse perciperet, tunc est, medico ait, parapsid: sed loti habeo, si nulla me febris habet. Quid viscer? Scis illi febris quidem Franciscus novissimè superesse, sed tantillum, vix ut percipi posses, ac festivo respondit illud philosophi: Amicus Plato (ita parapsidem Hispani vocant) sed magis amica veritas: parapsidem perdidit. Minime vera, inquit Franciscus, etiamque causellam pro vultu hinc parapsides jussit, hincque cum sile, cum candore magnopere delectatus.

recuperavit
ex ea vir-
tute, stras-
torem in
Africam
causavit,

B 45 Vix jam confirmatus, inquit Schotus, suscepta in eam Gallie partem, quæ Provincia Romanis est appellata, expeditione, arma tandem casarem secutus est. Verum festinat nimis: Ribadineira quidem casaris expeditionem in Galliam memorat, postquam Franciscum ex morbo convalescere dixerat; sed hanc præsertim & confirmatam ei valetudinem suspectam fuisse, non dicit. Invasit eum febris, ut supra edidit est, post celebrata anno 1533 Montione comitia, ac per aliquot tantum tenuit menses: nequit itaque ultra annum 1534 restituta Francisco valetudo differri: casar autem, jam confecta expeditione Tunetana, suscepit Galliam, anno nimirum 1536. Accutior hoc loci Alvarus Cienfuegos fuit, qui lib. 2, cap. 3, § 4, quæ annis 1534 & sequenti à Francisco fuit gesta, hanc fere ad modum describit. Egressus Tuleta die quinta Martii anni 1534, comite Francisco, Avulam casar venit; ubi diebus septem splendissimè habitis à Gomez de Avila, V. hispanum profectus fuit iter: hinc casar, missis quatuordecim litteris, comitia mense Octobri ejusdem anni Martii celebranda indicit. Martium rediit, quam medicabatur adversis Barlossem piratam, qui cum terrore litalem, cunctis in Africam ermis, Tunetorum regem Molay Hazem regno expulserat, Francisco expeditionem aperuit. Prodebat ille fortiter propagum casaris.

Berclanum
anno 1536,

C 46 Bello comparato, casar prima anni proximi seg. vere ingenti procerum multitudine stipatus, quorum è numero Franciscus erat, Berclanum abiit. Eodem venerant è Lusitania complures etiam principes in gloriosi bellis factorem editi. Erat in his Lodovicus, Lusitanie princeps, Joannis III regis, & Isabella angustia frater, quorum cum primis in arduissimum amicum Franciscum coit. Visere istam Francisco deorum est Joannem de Castro, Indiarum postmodum præterem, alligavit uxoris suæ consanguineus. Obsecras sibi casari in ista belli sedem; ac casar, cum jam in eo esset, ut è portu solveret, Martium reversi jussit, Augusta præsto futurum, id quod illi molestissimum accidit. Novi gulden, à multis, uno cum

Quilberto Tomas V.

casare Franciscum trajecisse in Africam, fuisse traditum; verum alibi hujus apud Ribadineira, Caparium, Niterembergiu reperit; qui, nescio, quo nomine Francisci in Africam iter silentio tam alto voluisse involvere, cum ejus non tam casare in Galliam iter non necessitas, cessi minorem obviante bellum Galliam laudis & gloria fugerem, quàm Africam. Sed negat Ulloa Vita Caroli V scriptor frustorarius Burgiam in eorum magnarum recelle nominem, quos in Africam casar duxit, ut ait Joachimus Sanezi in Vita S. Francisci Compendia tom. 12. Vota itaque suo, ut verissimum appareat, frustatus est anno 1535 fecis autem anno sequenti.

ANNUS
J. B.

anno etiam
insignitus

D 47 Bonam Sabaudia & Pedemontis partem occupavit anno 1536 Franciscus I Galiarum rex, jamque ducebat Mediolanensem invincit. Verum casar ex infirmitate moriens ad Veram suam sibi vitam aperit, eoque superavit, bellum in Provinciam trajecit. Alon in hispanibus erat casar, cum ad illum Franciscus profectus est non sine tempore comitatus: erant in eo Rogius Gomez de Sylva, & de Ebbi in regno Neapolitano princeps & Philippo II Hispaniarum regi gratissimus, & Georgius de Mela, casaris anno superavit ad augustin rerum in Africa gestum nuntius, quo antea, nequit o. aris sua consanguineos, Franciscus diligebat. Perhmaniter adventum casar excepit, frange, dum iter faceret, harere lateri voluit. Postquam in hostium fuit ventum est, infesta undique erant itinera, recitationesque convivia: armis itaque pro illius aut more omnibus ausus procedebat exercitus; idem erat Francisco apperatus, sed illi cum ob inmodicum fuit assum, cum ob cressitudinem corporis perincommodus; quod conspiciens casar, graviore sibi armam exere jussit invium. Orare ille, ut sibi liceret imperatori exemplum sequi: sed perentem casaris imperio fuit. Causas aliquantulum cum hoste, ut lib. 2, § 2 scribit Cienfuegos, è pugna superavit rediit. Verum regrediente, quæ venerat, ob annorum inopiam & imminutam mardorum emarginatione exercitum in Italiam Carolo, gravissimum non corpore, sed animo vulnus accepit, ex quo tamen id laci fecit, ut, quo esset in amicos perire, ostendere parerit, novissime sibi ad rerum humanarum contemptum admoveri simulacra fecit.

emittatur
ad bellum
Galliam,

E 48 Militabat sub Caroli signa Garcilassus de la Vega, Garcilassi comitis Ferie & Sandie de Guzman filius, ex Francisco nostro amicitia consumissimus; cui nec flaz ateli, nec generis nobilitas, nec casaris favor, nec ingens decore artis poetica & amantissimi ingenii fume. Forum Julium (Frujus) casar ferre pervererat, cum hinc hinc ferat quatuor feras viam region, quæ Brinnald Forum Julium iter, in castellum prodrom, in tota du May dition, assidue, quo se modica rusticorum hominum manus receperat; edortus id casaris jussu Garcilassus, dum militis poitis, quam ducti officio fungunt, illoque etypico tedas tentat irumpere, gravi è subsidio percussus faza, è fela præcept in terram voluit. Ita id fadium memorat Alvarus Cienfuegos lib. 2, cap. 4, § 4; sed paulo aliter Honoratus Banche in Historia Prætoris lib. 10, cap. 4, § 9, pag. 582. Audiat amicitia infortunium Burgis

X

ad

AUCTOR
J. H.

ad pugna locum (nec enim procul aberat) oblatum convolvat, in fiffum interpidus inflit, loffum erigit, fiffos inde lateres exceptum effert. Lafo vulnera cardrunt cafaris medici & chirurgi: Niviam deportato comes Borgia fuit, fiffosque afflit, dum vixit. Idem Garcellaffo lumenitenti lethi mortem detulit; quo nihil ille percuffus, ad mortem fife difpouere cepit, & horatate Francisco, de peccatis licetum iterumque confiffus, morientium Sacramenta fingulari pietatis ardore fufcepit: neque pius ejus animi motus accendere ac fovere Veneticum defiffit, oblata identidem cruel affici Servatoris imagine, dum cum fiffima ententia vita pudentit enim Deo Garcellaffus reddidit.

49 Digreffum ob Italia cafarem primis Genovam, dein Barcinonem comitatus effi Lombaya Marchia, qua fub anni 1536 fiffem appofiffi fuit: hinc vera Segoviam Castellae Viceris civitatem miffa, a cafare effi, ut auguffa belli eventum exponeret ac de more offiffet; ubi brevi poffi in vita per alium angina morbo addoffus effi. Anno, qui effi infeutus MDCXXV, inquit Schotius, dum Segoviae in Carpetanis conventus ordinum haberentur, morbo item anginae decubuit, ut fanguine pome fiffices obftruerentur, fed lingua licet idum amiffiffe videretur, mentem tamen in Deum fixam tenuit: ad mortem obducum animo, quam unquam illius, pentione, tum quod ad amiffi obitu magis ipfi viffetere res humanae expectant, tum quod plus fiffutia illi dedebat & frequentior Sacramentorum offus & accorior vita ratio. Per fiffutur tum quidem Ifabella Segovia, & ille angina morbo Francifcus laboravit; verum tum temporis Segovia, quod Schotius Ribadineira diffiffi de fuo addidit, regni comitia fife ordinum tuncvanti non fuit habiti, fed Montioni, quod cum ceteris regni proceribus Francifcum, poffi quom ad angina morbo convalefceret, & Segoviam una cum caria Velliffutem tunccefferat, a cafare epocatum fiffiffe, fiffitit Alvarus Cienfuegos lib. 2, cap. 4, § 6.

50 Cetero, quod de Francisco, Segovia angina morbo laborante, Ribadineira & Schotius referant, Alvarus Cienfuegos quogot affirmot lib. 2, cap. 4, § 6, ubi effi, ipfiffumet Francifcum, cum Segovia adverff aliquantulum velleffine laboraret anno 1559, Societatis tum Commiffarii Generalit, diffiffi P. Ludovico Sarmadeno, primo rectis tum coadiffi Segovienffis collegii reffori, fiffi in eadem civitate anno 1557 extremum vita fiffiffi periculum; verum id fiffi tum non medoffi fiffiffe fiffutio, quod miniffis, quom antehoc, de peccatis confiffi fiffetere, fiffutis nimirum, ut effi Nierbergius lib. 1, cap. 10, mentiffi, raro id temporis, maxime inter aiffos ejuffem, ejuffis erat ipff, atqff, exemplo. Porro Francifcus effi comiffi Montianenffis in Castellam redux novis animis curiffque fife pention regenda famiffia, parum anguffi obffequit, parim denique fiffutis animi corpoffique exereffionitibz dediffi ita comen, ut, fequendo venatum iret fiffreptio apparatque viffetere longe minore, ac paulatim vaulatit fiffutis magis nactiffque praceret.

§ V. Ifabella auguffa funus Granatam deducit, effi cujus affpectu cadaveris vitae fiffictioris propoffitum concipit: Cataloniae prorex confiffutitur: corpus macerat: abffolvi progreff munere fiffuffra petit.

Peratiffum bellum Gallicum fiffi affque ad annum 1558, quod lator iterum fiffutis, paffis decennalibus cafarem inter & Gelliae regem Pauli III Pontifficis eurf indiffis, Chriftiffum orbem receffavit, cot tamen graviffimum a Turcis periffutem imminabat. Caifar, inquit, ut hanc occurreret, cum Pontiffice Venetiffque belli foelitate, in Hiffpaniam rediffi, ac Tolito, ut in bellum Turcicum fiffiffia compareret, comiffa celebravit, in quiffis nihil, quod fife ad augendam latiffiam publicam, fiffa ad fiffendorum & magnifficentiam fiffetere, effideratum fiffi. Sequendo totiff publicis anguffi intererant, Carola Francifcus, Ifabella Eleonora, Philippo Hiffpaniarum piffipiti Carolus & Joannes eorum fiffi comites erant. Verum, ut nihil in humanis periffutem effi, in acerbiffimum bellum omnis latiffia repente converff effi interffiffata auguffa obitu: inaffretit illam, ut Cienfuegos fiffiffi, mortiffra fiffutis, quo digniffimum piffipiem paucorum dierum interceffus hanc laci fiffretatit Kalendis Maffi 1559. Lombrya marchionibus interdiffie cafar, ne decumbente fiffederent, poffulatam vero ab anguffa fiffi, tum qff uni Eleonora liceret defiffutia corpus attingere, tum ut utrique Conffugi ejuffem Granatam dedecendit eorum cafar edemandaret. Elarum Tolito insigni lugubritate apparatu Ifabella funus, fiffipante id cafaris juffu cum ore & fomiffa Francifco, aliffque proceribus fiffi, Granatamque deduffum, urtem Granatenffis regni primariam, in qua templum erat, ut effi Schotius, fiffuleris Catholicozum regum, avorum Ifabella, clarum, Ferdinandiffi fiffiffet, qui anno 1492 regnum Granatenffis Mauris eripuit, & Ifabella, effi quorum filia Maria & Emanuelfe Luffitania regibus nata fiffi, de qua hie fiffmo effi, Ifabella, Caroli V uxore.

52 Granatam, effi juffus cafaris imperio fiffutis, tuncit Francifco id fiffutere acciffi, ut, cum pompa fiffi tempus meridianum giffutis eurf obffiffetere, ipff autem ocafus fiffutis, mentem vero carlo inteream haberet, Marian Henrriquezzum, aviam fuam, insigni luce circumffiffam fiffi viffis fiffutis interit, effi eque audire, brevi fure, ut preparatam diviffutis, quod Dea famalaretur, viam hiffere. Giffutem inter & metam medius confiffiffi Gandium miffi ad amiffam, Franciffam a Iffo, qui quid rel acciffidiffi, remaniffetere. Refponffum fiffi, Marian Henrriquezzum diem fuum obiffi. Naffut hujus fiffi relatio, telfe Alvaro Cienfuegos lib. 2, cap. 5, § 3, Maria Velafco, comiffa de Offormo, telfiffimulo, quocum id Franciffa & Iffo, effi

Granatam
Ifabella fa-
milia de-
ducit.

et funerem
viam conver-
fiffam ab
apparatu
fiffi erit
eduffat.

in qua vera
antiffia
fiffutis
probat:
inde redit
angina.

laborat.

A ex S. Francisci ore acceptum, communicavit; quod Ribadineira & Cepariani latuit; qui Mariam Henricique obitum anno 1537 illigirant; quamquam nec ipsi ipsae constant. Scribunt enim abissi Mariam Henricorum, transmissis in Gandensi Disputatione canonicis annis 33; unde confingitur, Mariam Henricorum religiosam vitam institutam fuisse amplam jam inde ab anno 1504: quod quo fieri posset, si post Franciscum natum, seu post annum 1510 Gandensium monasterium ingressa fuisset, ut iidem rursus scriptores tradunt? Ab anno 1479, quo natum Mariam Henricorum dicitur num. 19, usque ad annum 1512, anni nonerantur 33: de vero igitur obitu Ribadineira non videtur, cum illum ait in seculo annos vixisse 33: sed annis 33 religionis subsistendi sunt anni circiter 27; ut ultiorum vixisse annis 60; aut anni 25, quod Ercolanus lib. 6, cap. 23, num. 7 facit, si anno 1537 obisse statuatur. Evidentius similiter est Joannes Carrillo, qui non solum de hoc Ribadineira Mariam Henricorum 33 annos in seculo eisdemque in eunodo Gandensi vixisse cap. 3 Vita filia ejus Franciscus a Jesu, sed etiam cap. 1 ejusdem Vita dicitur, Franciscum, natum anno, ut ait, 1498, jam infantem fuisse, cum patre ardua est; cum tamen jam inde ab anno 1497 illic vitam amiserit: unde fit, ut mater ejus, quatuor 18 numerabat annos, quadriennio ceteris ferius, quam per sit, ex ejus calculo nata feratur, anno nimirum 1483. Unde nec tam scriptor tempore habuerit, Mariam Henricorum anno 1540 Gandensium Clarissimum eximium professorum adfuisse, eidemque re-nunciasse quinquennio post, non perspicua. De cetero vita sua, inquit Schetus, Franciscus factus, quod vitam magnitatem re consilioque juvenem amiserit, vehementer indoluit: patet enim tamen, quod Deo potiturus, jam tum se invenit sentit; id quod etiam Ribadineira testatur: sed non addit Schetus: cuius etiam precibus in Societatem Jesu se, tamquam in portum salutis esse delatum, exultavit.

33 Ubi porro Ultherum seu Granatum Ispidella fuisse perrexit, mox paruit, non vnum Franciscum effusum in telure adhuc constituto fuisse ablatum. Alit mox ille facellum regium, ut creditum sibi depositum eam rebellantibus, vestitus, civitatis primoribus, populi innumera multitudine Granatensi archiepiscopo Gaspari de Avila, ac clero tradere: verum, ne quis fraudi locus esset, priusquam illi in majorem monumenta inferretur, facies deusdanda; dicendum comitibus sacramentum, id esse ipsum augusta corpus, omnia denique in Alia publica rescindenda fuerant. Recta parvo facie, non modo nollus pristina vestitus decet, immo tanta spectantium oculis desormitas percussit, ut non esse, qui augustum in augusta agnosceret; nates item afflammatione fixae tantus, ut non esse preter Franciscum illius, qui subsistere illis dicitur eae vellet aut possit. Nemo itaque comitum, augustinus id corpus esse jurando plant agnoscere est ausus. Franciscus ipse, qui illud sedulo nobis oblique considerat, fortis habuit, si pro summa, quam ea in re adhiberet, diligentia, id aliud quam augusta corpus esse non posse, juraret. Mirum, quam ex eo spectantia Franci-

cus se sensisse immortatum, exin vix similia ful. Obortus tunc ejus animus motus fupis ejus biographi deseribunt; quibus tandem exelomare coactis est, ut datum esse mortali principi: quod lucis vitaeque superesse, Regi aeterno sacrum fore, ut scribit Cienfuegos lib. 2, cap. 6, § 3 ex canonice Granatensi, qui rei gesta interfuisset, testimonio, Proctus Valentinus fol. 669 infero.

54 Dipsica in sacella regia Isabella fuerat eximia die vii Mali vespere: parentatum eidem die postero. Concianem habuit Joannes de Avila, arator sacer ea tempestate in primis clarus, quod non tam angusta laudes, quoniam rerum humanarum vicissitudinem ac vanitatem gravissimis verbis expulit, ac Francisci animam usque ea puritate, confirmavitque in contemptu severioris sanctiorisque vite propius, ut domum redire ac parvi admodum praefecti, accessum ad se oratorem coram, quae animo agitabat, esse voluerit non casuum modo, sed etiam adjuvare. Vir erat sanctus, ac conclusionibus ejus scriptisque illustrata testatur Hispania, ac provincia maxime Beticia, promovere divina gloria ac animarum laeri avidissimas: hanc gravat itaque Franciscum audit, optimis pro ejus conditione ac dignitate consiliis instruit, communicat in primis, ut d tribus, quae afferre aulicis perniciem solent, sibi potissimum eaveret, ambitione, invidia & libidine. His sensim Francisco Deus quasi gradibus perficienda seclandi desiderium accendit.

55 Alterum item per id tempus jam sponte currenti stimulum subditare accepta Gand abo amica Francisca de Jesu, Gandensium Clarissimum, uti tam hoc loci Ribadineira, Cepariani & Cienfuegos nominant, antistite seu abbatissa littera, quos ex Hispania, quo conscripta fuerunt, idioma te vertit Schetus, Cepariani de rebus a B. Francisco gestis interpretem agens: Eadem, Fili mi, cogitatum illo momento de tua ad Deum conversione, valentidinem tuam Sponso, cum verò maxime animae tuae salutem commendans. Ibi te vidi genibus adinatum Christum rogare cum lacrymis ac genuum peccatorum veniam. Vidi & manum porrigere atque erigere, presertimque polliceri opem. Gratiam itaque, quam potes, maximam Deo mecum habeto, & majori cura atque amore non mecum obsecundato. De augustis illud bene narro, feras hic virgines purissime flammam ceptam tuam ipsius vultu & angelicis stipem choris in eternam subvolasse beatitudinem. Recte hoc loco Ribadineira, qui eisdem litteras Hispanice scriptas exhibet, observat, privatae hujusmodi visionibus, atque errandi pericula sibi obnoxia, non continuo esse fidendum: certum tamen esse, hujusmodi fuisse Deum peritoribus interdu mentibus elegit, quales esse eas virgines, ac amicum in primis suam exploratum Franciscus habebat. Multum curat apud illum ha littera voluerat, quibus perinde ac ceteris, quos animos, excitatos stimulis, aulic obfcedere, & domi cum uore libereque privatim Deo vivere serio staret, ac religiosum quemdam Ordinem, si prior de vite uore desideret, se ingressum vovit.

56 Quod animo conceperat Franciscus Granatae propositum, exsequi non diti distulit. Persequitur novendialibus, de Alvarus leuda-

AUCTOR J. B.

E. Francisci vita, quae fuit.

E.

accidentibus etiam amica ejus litteris, con-cipit.

F.

Illustrat faciem ex sequenti.

castaverit
seculare
parcellat.

C.

AUCTORE
J. B.

tus cap. 8, § 1 scribit, angustia fidei exse-
gularum iussu, ut ad exsilium Toletem rediit,
officii sui rationem redditurus, contritus aule
descendens, nisi id importunum cum casu ac-
cidisset, licentiam sibi fieri petisset. Dum ergo
tempus communium expectat, insigne suei-
tatis edidit, a Ribadineira aliisque praeceptum,
sed ab Alvaro mox laudata relictum: id autem
tale est. Granatensis rex, qui Ferdi-
nandum, rei mortis apud Castellanos praes-
entem, suis verbis salutaret, ejusque conve-
nienti locum tempusque exquireret: ubi enim
prius fuerat, quam Granatam Franciscus
iverat, hunc inter & Ferdinandum nescio qua
de re politica paulo antea disceptatio: sus-
cipiens hic in ductum sese a marchione Lom-
bayae promerari, opum duello locum tempus-
que constituit: ut ille, ac in conspectum praes-
entis venit, adhiberi ejus pedibus, culpam in
sest amorem transire, rogare, ignoscere;
dignum id sui virtutis esse, necque se scire,
falsum. Haec ille primus tam inaccessibilis
spectaculo novitate extantius, ordoque Franci-
scum complexus eorum dinceps in primis ha-
buit. Sic fere verba Hispanis Alvarus, non
de suo, sed ex iurjurando Maria Clara,
virginis Disflectatarum Maritimum abba-
tissi, quo hoc testatur est, jam relictum fac-
tus se accepisse ex ore antiquorum parthe-
nonis sui monachum, Sancto consanguineum
namque fuit illidem ex ipsiusmet Ferdinandi
ore didicerat.

Reverit Ca-
taloniae
prorex con-
stituitur,

57 Commodiorem dein conveniendi casarem
occasione nactus, descendens, si per illum li-
ceret, aule desiderium pacifici, & quibus
poterat, rationum momentis Gandiam abeundi
licentiam conatus est extorquere; sed frustra:
quo factum est, ut versari aliquantisper in
aule coactus sit. De elapsis aliquot mensibus,
ut ait Alvarus § 3, casar in Belgium, quo
cum exorta apud Gonsenses turba vocabatur,
per Galliam iter meditari, accersitum ad sese
Franciscum & S. Jacobi prius equitem crea-
tum, Cataloniae esse praerogam jussit. Submi-
sit ille auri honoris, sed valde laetus. Max-
ima itineri se ostendit, ut simul casar in Gal-
liam, ille in Cataloniam cum uxore & libe-
ris mensi Novembri anni 1539, ut item Al-
varus tradit, sic profectus: iter vero suum sic
instituit, ut Valentia Gandisque transiret,
quo portum optimum, Joannem Gaudia du-
cem, de via salutaret. Gochalania, inter om-
nissimas Hispaniae provincias numerata, prin-
cipandi titula gaudet: quo tempore eam ad-
ministrandum Franciscus suscepit, etiam Rus-
tanensem comitatum complectebatur, qui dein
Gallicae regibus esse. Appellationem ejus alii
a Castellani, inter Sandrosam & Roboretam
fluvios a Penedero collocatis, derivant: alii
ad Citerio quocumque Galliae, eugonem Ca-
taloniae, a Catalone Aquilonis castro (quod
omnino in Gallia existit), negat Petrus de
Marco, oep. Peristensis, Martii Hispan. lib.
3, cap. 15) qui Caroli Martelli tempore expe-
ditionem in Hispaniam suscepit, se ducem
voluit: alii ducem a Ceteris & Alaris Can-
tanianum, vel a Gochis & Alonis, ut etiam
Ribadineira Interpretes Schoetus censuit, qui
ille sedes fixerint, quorum junior communiore
que, esse nec ipso certa sit, videtur sententia.

58 Toletem Gochalania caput est Boreno,
nobilit ad mare Mediterraneum civitas, &

sede episcopali, Toletem archiducem suffra-
ganea, insignis: quo ut navis Prorex venit,
publico solennique exceptus plenis, ac consi-
sim curas animarumque incendiis, ne ullum
insidii sibi officii partem negligeret: non exiguo
per Gochalania ea tempestate profugatorum
turba, quibus nec apud nobiliter quos-
dam receptacula decerant: in hos primus eni-
madvertis, dein vero, missis quaqueversum co-
pulis, latrones ipsas persequi nari destitit, do-
nec, scelerata manu extirpata, securitatis po-
tenter annis prospectum foret, etiam cum pro-
prio periculo, quem facinorosorum hominum ve-
nationem sibi tam multo juveniorem fuisse,
quam juveni firorum, dixisse audiret est. Alias
supremi officii supplicia, praeterea eorum corpo-
ra ad exemplum unumquemque exposuit, alios
ad regies eremes deportari jussit. Si quem
mari rem addiderat, sacrificia singularem
virginia fieri suo are jubebat, ut facile, ipsum
non hominem, sed eremum odisset, cerneret, ut
paulo fustis apud Scharium & Nierenbergium
videre est. Adit Alvarus, etiam lotorum
principem, nomine Antonium de Roco, cap-
tam necique additum fuisse: adeo vero pla-
uisse casari Proregis diligeniam, ut hic fa-
lter reum evenerat literis literis sit illi gra-
toluam.

culat fac-
tural bo-
norum,

59 Ceteris vero mantis sui paribus non
minus diligenz vacabat. Scelus comitit, ut
controversiarum iudicio ex aquo & bono, ac
ex parte redderetur: litigantes ad concordiam
sape removebat, distantes autem aliquo obstrictos
ad salvanda pauperibus oculis debita compelle-
bat, are proprio pauperes servitute eximebat,
lucro literariis instruenda juvenum statuit,
constituitque his, qui tam doctrina moribusque
imbuant, salaria. Rem militarem accurat
egisset, ac ne hoc illuc cammeris milites, quod-
quam deiri videret, quo illis iter erat, inferrent,
maxime cavet. Ausum inopiam, consilio de
Gallia, Anglia & Sicilia frumenta, salsolium, Bar-
dinensem civitatem, qua mare respicit, mar-
tis & propugnaculo clausit, cui S. Francisci
nomen adhaesit. Ceteris religiosus eleemosynis fo-
vit, casque, quos & re laeta ad inopiam
fartura detraherat incoastantia, clam abiebat, &
operam dabat, ne quis obis fessis tristis abscede-
ret. Denique, ejusmodi fuerit Proregis go-
bernandi modus & felicitas, universum colligit
ex laudibus ab Alvaro & Praefecto Caesarangulo
ejusdem civitatis oep. testimonium, quod
sic habet: Erit publica vox et sum, quod tem-
pore gubernationis ejus regnabat iustitia, tem-
perantia & prudentia, & exculis erat iniquitas
neque militum, de omnibus communiter videbatur,
angelum de celo descendisse ad eos go-
bernandos. Haec praecipuo fere sunt capito-
rum, qui pro impia sibi a casare provincia
gessisse Franciscum, ejus biographi perhibent:
dein quaelibet privatim videri, exponant.

dem pro-
clat cas-
silia

60 Franciscum hoc loca, quem paulo ante
inflar eam principis secularis depinxerat,
veluti Christiana pietatis cultorem insuper
exhibuit: laudans eum maxime, neque inco-
nito, ab orationis & poenitentiae studio, &
celestis, a frequentis Sacramentorum usu,
brevis quidem Ribadineira, fustis vero Nieren-
bergius & Alvarus Clemensque: praecipuo
campendo referam. Quod ad orationis studium
celestis, refert Alvarus, cum, ex quo in melius
mutanda vicia praeposuit conceperat, quotidie,

privata
prolixia
orationibus;

A et primam festi de testis prout erat, primis quidem mensibus horas solidas quatuor, dein quinque, ac paulo post etiam sex orationi mentali dedisset: hinc finita, solatium prius conjugis, rei divinae nos interfuisse: cum vero rebus publicis ac muneris sui vacasse: sicem hanc canonico ex statutu Ordinis S. Jacobi (is Ordo anno 1175, die 3 Julii ab Alexandro III Pontifice summo approbatus fuit) certo item numero orationes Dominicas ac Sacerdotum angelicas praescriptis temporibus mente simul & ore rectissime: a profundo colloquio cum suis aliquandiu solum, verum de rebus suis. Tempus reliquum, quod videtur ab occupantibus liberum habebat, sacrorum litterarum lectioni, parvotendi: studium gloriolae precatoris sanctisque cogitationibus dedisset. Tum delictorum suorum excoem iustificasse, ac, si quid minus recte admisisset, ocellis in seipsum sature solutum: hanc deinde tantum quatuor ac subinde quinque summum expere consuevisse, addit Nierenbergius cap. 15. Quod octavo paulo ante dictum est, Proterum nostrum prius conjugem solatium adire solum, quoniam rei divinae interesset, mirum videri nemini debet: jam enim prius conjugis consensu maturo continencia voto sese obstrinxerat & conjugalem amorem cum fraterno pariorque commutavit, auctore, ut scribit Alvarus, Joanne de Texeda Ordinis S. Francisci.

61 Jam vero quod ad frequentem Sacramentorum usum spectat, sacrum Eucharistiae epulum usque singulis diebus Dominicis & festis solentibus, hic quidem in templo metropolitaniano, illis vero in saeculo domestica. Accedebat hinc etiam dies, quibus id fieri Ordinis S. Jacobi leges praecipuunt: quanta autem id facere omni preparatione solentis, vel inde colliges, quod, ut refert Alvarus, anno 1539 in Festiva Nativitatis Domini, nisi siquem prius horis continuis divinis mysteria mellitiorum, novissime ritui confisus, ad sacram mentem non excessisset. Tum frequenter Sacramentorum usus raris admodum erat eo tempore, adeo ut scandalo penitus esset, litigantibus ea de re inter se etiam doctis. Neque vero id Proterum in consilio agebat, sed et consilia infernorum ex Ordine Prædicatorum virorum, Thomae de Gismar, anno 1540 in Provinciam Hispaniam eicelli, & Joannis Myconis, qui Francisco de confessoribus erat: Joannem, ut defuncto Gismanno successore eligeretur, anno 1541 comitio Barcinonae in concilio S. Catharinae martyris habuisse, scribit Frontiscus Dialog. lib. 1. Hist. Prædicatorum Provinciae Aragonicae cap. 62 & proximè precedentibus aliquot insigni ornati elogia. Eodem de re insuper Franciscus ad S. Ignatium scripsit anno 1542.

62 Quae die occasione sit factum, accipe. Missus anno 1540 in Hispaniam Aranzius, novum pleni approbata a summa Pontifice, ad Ordinandum ad hunc annum num. 99 scribit, Societate, Barcinonensem tempore apulsus, ita ille egit, ut non exiguum apud Barcinonenses Societatis desiderium relinqueret. Idem in Hispaniam anno 1542 und cum Jacinto de Egoia reversus est, eodem Ordinandum teste: ut Barcinonensem attingere, ita civitati se probare, ut omni omnium fere principum benevolentiam voluntatemque sibi facile adjuverint: in his erat Burgis, Lombayae tum adhuc marchio, ejusque conjux Electora. Aet-

dit, ut Aranzius, dum pio cum Proterge colloquio seris, Eucharistiae mentionem faceret, & quantus ea in genere esset Ignatius, exponeret. Nobis Proterge Societatis Jesu jam de Paulo III approbata infirmum, & multa de Ignatio praeterea audire: dedisse itaque ad Iugationem litteras, quibus ipsam de frequent Eucharistia usu confiteretur. Respondit Ignatius fere in hunc modum: eam sibi de ipsius vita probante ex altorum relatu constaret, arbitrari sese, & re ejus fore, si sacrum Communionem cum amore & reverentia otium die sumeret: cum esse hujus Sacramenti fructum non postremum, ut à vitiis gravibusque noxiis homines evocet, vel, si forte labantur, citius seculisque resipiscant: virum itaque prudenter pariter ac pium sibi deligere, cujus ea in re consilia flaret. Aranzius Proterge Ignatii responsum, libensque cilio nostrorum consilia usus est.

63 Scupore porro digno fuit, quod in se usque est vita asserit: capiti anno 1540 omni sibi cana interdicere, nec adhuc plus in praedio, quod parcellum alteram, ponis & frigida, licet hospiter sibi laet & pro dignitate exciperet. Capiti item cum jejuniandi, quo opus P.P. Franciscanos tempore Adventus à die 15 Novembris usque ad Christi Natalem in usu est, rationem teneret: ejusdem Ordinis, velut illius terrioris, devotè singulam gestant, & in communionem omnium bonarum operum cum uxore & liberis vocatus fuit anno 1541 à Joanne Calvo, Ordinis Minorum generali Ministro, dante ad eum & comitibus Manuandis hujusmodi litteris: In Christo plurimum doctissimi & illustrissimi dominis ac dominibus domino Francisco Borgia, marchioni Lombayae, Catholice proterge, ac dominæ Eleonore de Castro conjugi, dominæ Joannæ de Meneses sorori, dominis Carolo, Joanni, Alvaro, Ferdinando, Idefonso de Borgia eorum filiis, & dominibus Elicello, Joannæ, Dorotheae, sibilis, nec non dominæ Beatrici de Sola consobrinae, Frater Joannes Calvus totius Ordinis Minorum Seraphici Minister Generalis salutem in Domino sempiternam. Cum in summa rerum penuria animi promptitudo latere non debet, indignum profecto censuimus, & ingrati animi vitio fugiendum, si quam tantis vestris erga nos meritis retributionem non reddamus, quorum iudicem multi in nos charitatis affectum, certis beneficiorum indicibus, experimus. At vero in sunt in nostri Religionem intuitu vestre humanitatis officia, quae temporali rebus nullis, quibus ad intacta professione renuntiavimus, remuneri queant. Ea propter sancto dilectionis vestre, qua Seraphici Patris nostri Francisci Observantes filios prosequimini, pio mentis affectu proficiamus, nos, qui, licet immeriti, sapientem tristique Religionis ejusdem apicem obinemus, praesomimus vos omnes in nostrae consuetudinis consuetum, & cum vobis agitis, & vici perier sanctos, sincero charitatis amore, qui fungimur, auctoritate recipimus. Ne vero quiescamus pios animi vestri decideris desit, singula etiam quaeque ejusdem Ordinis fustigia, omniumque super bonorum quorumcumque spiritualium largitionem vobis libentius impertimus, ut multiplici fustigatione adjuti praesidia, & in praesenti augmentum divinae gratiae & in futuro aeterno

mirisque corporis

E

F

*molus

frequenter
Sacramentorum
usumconfutatio
de re S. I.
Gualis.

A ceteri jam motus gladii admovebant: aderens festulatus ad Proregis nuntium, quidquid iussisset, facere parati: his manu sinistra indicat, se loco se moveant: deinde appensum est iuncta velum levat, & eum, inquit, nec Deo, nec casari, nec republica gratum aut utile futurum sit, ut nostrum alteruteri levi odore de causa perorari, ingredere. Dedit ille se in conspectum, sed ita frigide exceptus fuit, ut pra pudore ex adibus Proregis, ac deinde Barcinone sisti, quam posuit, citissime propinqueret. Non diu latuit ea res casarem, qui in juvenem severius, ac sic, animadvertisset, nisi per litteras Franciscum ejus causam exisset.

juvat consiliis

63. Carolo casari, quem annis superiore minoris propter eum barbaris bellis vidimus, mox anno 1542 cum potentiore iugis hoste, Francisco I, Galliarum rege, bellum fuit: misit ita adversus Carolum non exiguas copias in Belgium & Pedemontium, ac praeterea Henricum Desplumam cum numeroso exercitu, qui Catalauniam arma mortemque inferret. Henricus Noribam professum Perpinianum, comitatus Roslomonensis caput rebus coarctatis, compage urbem prius observatione cingere studuit, quam ad sui defensionem parato esset. Opus erat celeritate: itaque casar quatuordecim copias undique in Catalauniam venire iussit, datamque eis opera, ut Perpinianum, cui Desplumae imminabatur, ab anno, militibus, monumentis, omnique apparatu bellico, tempestive instrueretur, quo Proregis industria ac diligentia maximam curavit: casar gratam sibi illam fuisse litteris significavit, adiecitque, ut illis, & armis quidem validioribus, loco profectum vellet, nempti orationibus tum suis, tum Gandensium S. Clare monialium, quas plurimum apud Deum valere norat. Pariterque utrique casari vixit; & Gandi quidem Prorex accepit, Gallias urbe non parituras, modo, qui eam coarctaret, hostesque labe non essent infestibiles. Cetero ea de re solus casar, certum praesidium parcom, nupte de germans, quorum multi haerere laborabant, substituit illis, urbe egredi iussit. Scribit eorum Alvarus ex Mi. P. Santoutri, qui rem ex ipso Borgia audivit, Proregem ipsam Catholicos subsidiarios mitti Perpinianum deduxisse, ac Germanos inde eduxisse. Eventus porro ita fuit, qui praedictus de monialibus Gandensibus fuerat. Henricus enim, frustra oppugnata urbe, exercitum reduxit in Gallias Septembris mense.

69. Prius mense Junio ejusdem anni casar casarem, quod Aragonia oppidum est, sed in conspectu Catalauniae situm, Ordinum conventum habuit, in coque ad regni magnitudinem certum armatarum numerum in belli subsidium petiit, utique regni negotia pertractata fuerunt. Passi hic quoniam Proregis consilia casar fuerat: discreta enim ceteris, sibi saepe maximis de rebus inter suis consilia agitabant. Prorex autem triiduum sibi sumere solebat, quod inter preces & praesentia opere exigebat, priusquam suam casari de rebus arduis sententiam expromeret. Reliquerat idem Barcinone conjugem Eleonoram. Casar, quo ostenderet, quoniam & illam faceret, iussit, quam primum Montanem venire: quo cum vix pervenisset, casar ipse, quod insalutem erat, ad ejus ades honoris causa accessit, quod & Barcinonem abeuntibus praesentit. Observatu dignum est,

quod Montanem Eleonoram, qua S. Ignatius, dicit P. Aragonio, exercitum obierat, responsum dedit. Domino Maria de Mendoza, Eleonora intimo familiaritate conjuncta, mirum sibi videri aiebat, Eleonoram illi vestibus uti, qua nec aetatem, nec ordinem, nec suam decerant magnitudinem: ac illa, Prorex, inquit, conjux meus, citius cinibus incedit, ego vero corporis ornatus ledoligeo? Atque; facere non possum, quin aliter me habeam, ac ille, quem mihi Deus vita magistrum, socium ac normam dedit.

70. Cum Montanem casar & Prorex ita familiariter agerent, hic commodum nobis temporis, casari in memoriam revocavit, quod primum privatum vivendi Deoque se constanter votum nuncuparat, rationique literato petiit, ut, disposito monere, Gandium repetere liceret: abante casar, qui tum flauerat in Italiam profectus, & Hispania administrationem Philippo principi, Maria, Joannis III, & Catharina casaris sororis, Lusitaniam regem filia tum desponsata, reliquere: non parum enim Francisci consilium Philippo, se obtinere, profuturus ratus, ut spem abeundi illi admitteret, principis eula profecti; Eleonora vero ejusque filias Elisabetham & Joannam Maria, Philippi sponsa, ministerio destinavit. Hac Alvarus lib. 2, cap. 16, § 2. Montanensem comitorum tempore casar Borgia etiam declaravit, se ejus exemptio habere in animo, mendo ejusque pompis vale dicere, & sibi Deoque privatum vocare, ut primum id aetate Philippus sit & Christiani orbis regnorumque suorum portaretur utilitas, quod demum ipsam pariter exstirpandum fuisse, videbimus. Finis Montanensibus comitis Barcinonem Borgia cum conjugis rediit, muneris suo de more vacaturus; quo ipsam casar mense Octobris anni 1542, de scribit Sandovalius lib. 25, cap. 24. Vita Caroli, suavitatis est, iter suum in Castellam inde profecturus. Suppletis ex Nierenbergio Alvaroque, qui apud Ribadineum desiderabatur, modo Vita S. Francisci, quem Ribadineus concessisset, filium repono.

AUCTORE
J. B.

à qui obli-
candi mon-
ris infra
viam po-
sit.

E

§ VI. Patri defuncto succedit; Gandensium bono consulit; opes spernit, uxorem amittit.

F

Post casari Barcinone in Castellam discessum, mirum suum sedulo de more administrabat Borgia, cum nec opinanti trislet Gandi alatus est nuntius, patrem suum Joannem, Gandem duces, diem suum, ingenti sui relictio desiderio, obisse, die nimirum nono Januarii anni 1543, ut habet Alvarus cap. 17, § 1, lib. 2. Mox die xiv Januarii scriptis litteris casarem, gravissimi, quod parentis morte acciperet, vulneris certiore fecit, petiitque, ut Gandium sese conferre liceret: ita colligit & litteris responsivis Caroli, quibus Borgia significat, ne Barcinone Gandium prius abeat, quam casar ipse illuc iterato appulset, in Italiam & Germaniam inde pertrahatur. Data sunt Medridi die vigesima secunda Januarii anni

Morano pe-
ro, factus

AUCTOR
J. B.

anni millesimi quingentesimi quadragiesimi tertii, de diserte legatur in eorum apographo, quod penes nos est, cetera valde corrupta. Pauli quoque III. summi Pontificis, ad Franciscum litterarum apographum, sed aque vitiosum, habemus, quibus cum Patrus de patris morte confutatur, & patrem aequi ac Filium magnis laudibus comulatur: datur quidem se vehementer ait de morte patris ejus, viri, ut vocat, austeritatem, pietatem & virtutem insignis: verum daturam hanc suam ex ea minui, quod Filium heredem reliquerit, qui non minus virtutis ac animi; quam corporis imagine parentem referret. Paulum etiam Franciscum optationem dedisse, cui filiorum suorum galeam cardinalitum collatum vellet; sed id honoris praemio non recusatissimè Gandensium datam, scribit Alvarus cap. 17, § 6 ex testimonio P. Dionysii Vesque, licet nullo hujus rei in citatis Pauli litteris mentio fiat.

Gandensium
dux.

72 Cum Borelvanem mense Aprilis cesserat, egit apud illum multis, ut movens suum in alium transiret, sique Gandiam eodem licentiam faceret: exagebat id patris ultimum voluit, quoniam praetereat nefas erat, rei domesticae & mater vidua. Annuit tandem casus vocis ejus & Franciscum Gandiam ducem, quae cum deinceps citius appellato, instavit: verum ea lege vocis ejus annuere cessat, ut, compositis rebus, cum uxore & filiabus ad Philippi principis ejusque sponsa diaria auxilia rediret, neque ut ibi decretis nuper a casare numeribus funderetur: admisit conditionem Francisci, sed simul, caute, ut apparet, inspirantes adhibuit, id nunquam fore, & Superius aliter visum esse, praedixit, quod rerum exitus demonstravit: nam promissa Mariae, Philippi conjugi, mater, quae anno 1545 die xii Julii facta est, illam Francisko, uxori & filiabus legem irritam fecit. Casare igitur in Italiam abeunte, Franciscus paternam domum repetit, una cum Joanne Texeda, quem bond moderatum ejus vendi perperum sibi comitem adfuerat, & domi sua elere confueverat. Ille fere ex Nierenbergio & Alvaro.

C
suorum bene
praecor
confutatur,

73 Quantum Catalaunus discessus ejus maculans, tantum ejus adventus latetia Gandensibus oculis, qui in illius humanitate & benevolentia, ut Ribadineira scribit, magnum sibi praesidium collucebant. Gandium ut venit, primum in parentis sui domesticis benevolentia specimen dedit: quamquam enim a domesticis domum ipse praeter instrumta habere, nullum tamen & parentis sui ministris loco motum voluit. Xenodochium inflavit, coenaeque relictis. Gandium molibus, fassa, vello, muroque, quae parte nuda erat, tormentis recinis consistat, exenbique militibus, quod ab Africanorum pyratum incursionibus tuum esset, minime: distantem Gandensem, capti suo arte aliquot pagis fatiscent, ausit: Lamiya PP. Dominiceis canobus inchoavit. Hat paucis Ribadineira exponit: nec plura Nierenbergius hoc loco tradit: superius multo Alvarus, et quo, qui sequuntur, paucis delibet. Nova diligenter ausit, quibus autem assueverat, pietatis exercitia vitaeque austeritatem ausit: liberis & domesticis sic ad pietatem verba suscipere instruit, ut ejus aula virtutis domicilium videretur. Effusa in egenos ca-

usque religiosus ejus liberalitas fuit; cura & charitas in infirmos summa, ditionis sui vilis populosque peragravit, scandala vitiaque publica sustulit, blasphemis molibus infusa, Maazorum ad fidem Catholicam conversionem summopere curd habuit, legesque varias candidi felicitati publice perinde ac divinae gloriae utiles; quae omnia, ut dixi, superius expilicet & ad annum 1545 Alvarus refert.

evidente S.
Alvarus 6116.

74 Anno, qui hunc proxime sequens est, ad Valentinos, qui spem eundendi collegii fecerant, missus est P. Araozius, qui Quadregesima tempore fructu maximo sacras ad populum orationes habuit: hujus audienti cupidus Dux Gandis Valentini profectus non modo dicentem frequenter audivit, sed etiam S. Ignatii exercitio, ex dact, quod Barcelona jam fecerat, ibidem obivit, vitaeque suae sanctissimam totam civitatem sibi admiratione compievit: meli id domum habuit; hic videntur xenodochium Duci terribili specie apparuit, & in hujusmodi verbo praeparit: Miror te, qui tantus sis, cum tam vili plebe versari. Illius superbiom humili Dux responsa expressit, Magis enimvero, inquit, te miror, qui iam superbus es, mecum, hominem tam vili, colloqui velle. Ceterum, quod ad rem collegii Valentini extimes, cum non modo auctoritate promovit, sed collatis etiam mille nummis juvit. Valentini digressus Araozius Gandiam Eleonoram saluandam eandem contendit, quae inde quoque profecta, virique conjuges de conductu Gandis Societati collegii indere consilia, uti post Franciscus per litteras xviii Novembris exoratas Araozio significavit. Orlandinus in Historia Societatis Jesu ad annum 1544, num. 125 Aretium quidem Gandiam salutatissimè ducis Francisci gratia contendisse scribit, nec mentionem illam facit eorum, quae Valentia, cum ille Araozius versaretur, Dux Gandiam perisset; verum propterea, quae modo de his ex Alvaro dicta sunt, non veri dicta esse, confirmare non ausim: potuit enim Franciscus prius Valentini remeisse, ac deinde Araozius eundem iterato, uti & Eleonoram convenisse; idque ita recipi solum esse, scribit Alvarus lib. 2, cap. 18, § 1.

F
Piratarum
mox fuisse
liberat.

75 Progredditur hinc Alvarus ad annum 1545. Sub hoc tempore, inquit, apostate quidam, vitam solitariam sanctissimamque mentis, celum quondam in litore maris situm, cui sacellum S. Anna sacrum adjunctionem erat, locum ex tempestate ob Africanorum pyratum meum plane desertum, sibi inhabitandum depoposcit: cum anteprae haberet Borgia, confusus ab hoc Joannes Texeda, Gandium & Mauris capsum iri, si secessaret compor vult fieret, respondit. Dein certo restitum est, niliter id fuisse commentum, quo illae in ditionem Gandensem eandem sibi paterfacerent; paucis vero post diebus consilii, ut pyratum cum populis Gandis vicinis manus conferrent, quod in pugna proditor moris perfidiam tulit. Non destruebant interea vicina Gandia littora pyratum naves; per ditionem ingens erat Maurorum numerus: capsum est itaque tripudari audique, Mauri in sufficiens proditoribus adduci: nam alia de causa in multitudine ferre crudelitatis, elocendum, quid rerum ageretur, indagare, res certe plena periculi, suspiciones augere, & irritatis jam animis no-

A vos subicere stimulos. Consultis nihil Francisco visum, quam ut ad Deum precibus confugeret: neque cum suis fessillu opinio. Surgens enim aliquando ab oratione, nec Gandium a piratis captum iri, nec diciotis suis Maurus profectionem moriri, sed vixit sibi populum timores fingere edixit, quod essetum, aroali instat acceptum, formidinis dissipat, & tranquillitatem Gandis Inuitis pariter & incolis reddidit.

autem rebus
mundanis

76 Ille sabbate Alvarus specimina aliquot virtutum, quibus cum temporis Gandium in sui admirationem Dux extitit. Concloni forte altera cum uxore in S. Clara parthenone, cui praeerat Francisca de Jesu, Duce amice, quae illum rerum suorum heredem olim iussuerat: orete eloquentior, quod praeceptor, fuerat virginitas, quod a consanguinitate res sua in luxum potius, quam in Dei cultum expendi sineceret, liberius, quam verius redarguitur, si Similia esse, alioque ab manibus convorsus, res vestras per vosmetipsos administrare: manibus vestris expenduntur mellis, quam alienis (haec ad Duces convorsus) mundo prodigia, calo evolvit.

B Populi Duce animam, est extra auxum esse, orationis liberat, simul & animo ejus serapulum movit. Cum itaque suam dicendi illi fecisset, conobii praefectam odit: audisti, loquere, orationis dicto: vertor, ut rem eum utiliter satis administrarem: posthac tuo dispensatione arbitrio: sit erit, ne minus mihi sit reditum & minus cura. Illa Duels serapulum ex animi demissione ortum, intelligens, serapulum mundanarum in illo contemptum admirato respondit, cetero si habere comperum, res olim suas abs illo optimi geri, nec alterius reum esse prodigientia, quam qua pietatis nomine appellando sit. Porro, ut illa male perirent, aequum tamen haud esse, ut illi se rebus ingereret, quibus dodium Christi, Sponsi sui amore renouit. Ita solum, ut Dux, errorem suum agnosceret, sereno abs illa vultu animoque dissiperet.

minime af-
fuit

77 Alvarum animi, terrenis optant minime affuit, indicium a Borga deum, eadem conobii Gandiensis praefecta non sine animi sensu, inquit Alvarus, narrare consueverat: Joannes, Duels poter, Francisca de Castro & Pinos, quam alteris sibi nepotibus junxerat, suels omplor, gallos dignitatem tueretur, rediens testimonio reliquerat: at illa his non conuenit augeri sibi rediens voluit: Dux, ne qui novitatem moris loco haberet, cupiebat ejus animo obsequi potius, quam lites sequi. Contra conjos ceterique consanguinei liberorum potuit diciotisque sua commodit servitendum conueniebant: non pietatis, sed iniquitatis genus fore, si, quod liberis, quod uxori, quod familia deberetur, novitatem ederet. Jurisconsultus adit, quorum sententia cum Francisca iniquum posceret, ventum quidem est ad lites, sed ita, ut qualemque hoc motum non dubita novitatem benevolentia & reverentia signis, quoad possit, Dux mitigaret. Discepta causa est in consilio regis: nite ad suffragia venum est, par major judicium a Joannis vidua flectit, & perpeccum Goudia duellum inditum est fententiam. Latum in se fententiam perinde gaudens accepit, ac si causam ipse evictisset. Mox ad S. Clara se confertur, amica, laetum cum munum, inquit, sero, me causae celsidisse: quid referre novitatem evictisse villoriam, quando

Quodlibet Tomus V.

hac non minus gaudii mihi, quam ipsi parit? Paullulum mihi dominata res erit: ac his, quae perdit, magis indiget, quam causam victi. Illiusmodi verbis sincerum animi sui hoc re gaudium Francisca exstiterat apud amicum est: sed id conjugi proderet sedulo curi, ne vel doctorem doctore adderet, vel mutaret amorem decemum quidpiam capere.

78 Litem licet alteram de rivo quodam Francisco, domino suo, quidam sacerdos levis nimit ob causas incendit: male id habuit Duces, eum id non citra omnem sui injuriam fieri, existimaret. Accessit ergo in ades suae sacerdoti documenta laudis, & quibus sui suum liquido constabat, obiectis, & proutem, quam Domino deberet, reverentiam exprobat. Litem non sine contemptu aliquo Duces verba excepit. Commovet ea res Duces animam; quare acrioribus in sacerdotem verbis usus, litem vultu, gravi posui & obrepit repetit inchoati sermonis filo recessit. Sed vix abierat, quin ad se rediens revocari sacerdotem iussit: ne hominem meum paullum ades subitum vidit, ille illo obvium prodit, & in terram prostratus sacerdotis pedes lacrymis rigore non destitit, donec f.lli, cujus la in se culpam omnem transerebat, veniam impetravit: mox litem amice composuit & re magis adversari, quam sua. Inquiri etiam praecepit, quos in litem sumptus fecisset, cosque reddi prochytero iussit, amareolus reliqua sua vivendi exempla.

79 Longo interim ac periculoso febris, quoniam Eleonora uxore consillio sub anni 1546 principium capere, tanta graviore illam vulnere percellit, quanto majore in illum ob morum similitudinem, incitum familiaritatem, liberorum fueranditatem egregiasque virentes amore ferebatur: nullis ergo praetibus parere, elemonas effundere, publicos privatosque per ditionem orationes & Sacrificia indicere, quo altissima conjugi (quoniam ob annis aliquot conuenientia postum laierat, esse Cienfuegos ill. 2, cap. 10, § 17) pristinam & Deo voluntatem imperaret: nec omnia frustra: nam solus aliquando conclave, remotis rebus, ingressus, ingale ex Ribadineira Scholae, obnix, lacrymis suis, obtestabatur Deum, saluam conjugum superstitemque vellet: cum ecce tibi vocem quandam interionem clare auditu visus est, ut post ipse renulit, quo dices: Uxorem si diutius superflue vis, arbitratu tuo fiat: ut tibi non expedit. Eadem quidem Nierembergus & Alvarus scribit, sed explicat magis; ut qui erant, cum vocem a Christi crucifixi imagine, eae quom genibus flectis orabat, ad Francisca sensibili modo aures animumpue fuisse dilapsam: cui rei, ut fidem faceret Alvarus ill. 2, cap. 1, § 1, Francisca de Jesu, Francisca ex Joanne filio nepoti, acrioribus fex testimonium, jurjurando firmatam, ex solo Moericensi processu laudat. Subdit, illam Christi imaginem studiose in Borgina familia fuisse servatam a Carolo, Francisca filio & in ducatu Gandiensis successore: eodem eam fuisse Clarissimum Moericensium, quae tam venerori summoque cupiebant, pietate hauritum aliquando mittere; nunc autem (prodit ejus de Pira S. Francisca Opus anno hujus seculi 17) in menta esse principis Aquilae, qui prodigiosis aris illius virentem aequo efficaciam, unumque existimem, recentem agnovit.

spedire
prae.

Uxorem

Bo Porro

80 Porro mirari satis Dei in se benignitatem Franciscus non potuit; nec facere, quia non modo uxoris vitam, sed & se suoque omnia divino arbitrio summa animi iam promptitudine, tum deuotione permittebat. Angeli enim, tanta mutabilitate eamdem ignorantibus ac fluctantibus medicis, Eleonora moribus ad desperationem exiit. Agebat cum Gandiæ cum sociis aliquot, inquit Alvarus, P. Orleto, nunciam caput Gandiensem, quod Borgia meditabatur, collegii fabrica: gratissimum Eleonora fuit, illo dote, aternitatis iter ingredi: totius ergo vite novat inter salutarium lacrymarum imbres illi confisso, pietatis ardore & sensu cetero Sandia Mater Ecclesie Sacramenta, morticium praesidio infusa, suscepit. Nupera cum morte luctantem coniungi Ducis opera & solationem desuit. Ex P. Dionysio Vasquez refert Alvarus, moribunda dixisse, non se libenter uelle, ut ipsa viveret, si commutare foret Deus uellet: illam autem Ducis uerba blando risu excepisse ac responsisse, minime id fieri dubium esse: quod tantummodum uisum cuius xenodochii infirmo sollusum, certo fitur. Ita plebs ad uita terrena, inspiciente Francisco, properabat, quem deum antiquissima Jesu & Maria nomine ingeminans audit die xxvii Martii anni 1548, cum natus annu uatilis sua trigesimum sextum Franciscus expleuisset. Reliquit Eleonora liberis octo, quorum curam & familie administrationem Joanne de Mentzer, Eleonora sororis, prudentia commisit. Ipse, personatus uxor equitum iussu, primum ad S. Hieronymi eunuchum, non proci Gandia situm, dein ad Vallem-Dignam, Ordinis Cisterciensis abbatem, frequens sese recipit, ubi ab omni ferè hominum consuetudine remouit, diu noliagne precibus, corporis colligationibus, omnique pietatis officio, ceterum Eleonora animae sollicitudinis aeterna edum studio impetere: acut praeterea Alvarus, cum in Vallem-Dignam moueretur, abbas perpetui titulo, quo Gandia dotes pondebant, renuntiassè, quod rerum longe maiorem praesidium fuit.

c § VII. Cætus religiosos partim condit, partim fovet: Societatis votis clam se il ligat: Exercitia S. Ignatii à Paulo III approbari curat, variarumque virtutum edit exempla.

Londres
Dominica-
ni conventus.

P Razlare enimvero & admiratione digno sunt, quo hallens facinor Franciscus edere; at, postquam matrimonii vinculis expulsum sese vidit, animum ad longè maiore applicuit. Jam è Ribadineira relatum supra est, Franciscum Dominicae familie Lombayæ conventum suis sumptibus inchoasse. Cuius id operis fuit, ut Franciscus Diego in Hispania provincia Aragonica ejusdem Ordinis ibi. cap. 10. scribit anno 1543, superstitie odium Eleonora; verum è vultu prius huc exessit, quem impossum operi curonidem videtur. An-

no primò 1548, ut laudatus Diego scribit. Franciscus P.P. Dominicanos in eumlibi possessionem misit pridie festi S. Dominici, eodemque obsecum ea super re Pauli III, summi Pontificis, jam inde ab anno 1544 bullam, publicè promulgari curavit die xiv Septembris. Congregis novum monasterium redditibus dotavit, sed id facere maxime, ut, qui id primi incolebant, viri essent virtute vitæque integritate spectatissimi, quas inter emicere possimum Joannes Myes, qui Duci olim, ut etiam in superioribus est, à confessionibus fuerat, & Ladonius Bertrandus, quem à Clemente X unè cum Francisco Sordorum alio adscriptum modo venerat Ecclesie. Io cum maxime scopum, tum id carissimum eundem, Franciscus intendit, ut legitur in litteris, eo de re die vi mensis Augusti anni 1548 conscriptis, ne Mauris, ad fidem Catholicam recens converfis, doctores decens, qui rudis eorum animos eruditione Christiana excolerent. Hac ille Lombayæ praesitit, quo fidem illis Catholicam crearetur & propagaret.

82 Ad Gandiæ, qua dictis suis caput erat, majore etiam praesitit. Jam dudum Academiam illis exultantibus propositum animo fovit: exerat ea de re, uti & de condendo Societati collegio cum S. Ignatio, ejus rei totam deum commisit arbitrio. Missus ad Ignatio Gandiam Pater fuit, qui collegium inchoaret: iusto collegii fundamenta solent ritu anno 1546 die v Martii. Brevis eo proceßum adscriptum fuit, ut schola publicè aperiretur, ipsæ primas fuit, qui Societati in Europa obitig, publicis litterarum ludis, ut in Orlandiæ ad hanc annu eum. 71 tradit: alterum insuper alendis & sincero unum cum literis religione imbuedis Meorum libris domicilium Brazie: inchoit collegium, in ejus usum Borgia suis manibus, Patris exemplum imitatoribus suis, vincam fuit, à sociis capie anno 1548 pridie Ascensionis Domini: anno vero lesquenti Kalendis Martii rectitae sunt in templo collegii coram dote Borgia, Francisco Roeca, Gandensem cancellorum decano, qui Apostolicorum mandatorum exsecutor erat, Orleto & Arcadio Pauli III littera, & Academia Gandiensi, cui primum rectorem Ignatius Orledum dedet, publicata, & anno 1550 item è casore, ut Alvarus scribit, confirmata. Decretum inter cetera, eodem 1550, Borgia voluit, ut, qui in illa gradum susciperent, patronos sese fore conceperat absque macula Virginis, jurejurando firmarent, idque exemplum inde ad alias quoque academias propagatum est.

83 Non hic sicut effuse Gandia Ducis in Societatem, ut leo loquar, prodigiosa. Quo tempore Gandia amplum Societati templum maximè moliebatur impendit, Compluti, ubi celeberr edmodum Academia vigeat, ceterum sociorum numerum suis sumptibus aluit: ad Ferdinandum Aragoniam, evanctum suum, Casaraugustanum archiepiscopum, & ad Aragonia præreem litteras dedit, ut ad Societatis Jesu hominibus Casaraugustis condere, oblati etiam vitro, quod illi habebat, domicilio, nonnullisque, quibus in Aragonia gaudebat Gandia dotes, redditus: Illipali, qua Bætica caput est, idem ut fieret, Materteris sua, dote Mediora Sidonia coniugi, & marchionis de Plego uxori singit, redditus item aliquot.

E. Gandia col-
legium &
academiam
condit;

F

Comptenuse
& Casaraugustanum
promoveat.

aliquos, quos propter Hispaniam possidebat, Societatis transcripsit: preterea tomen ex electromyris, quos seu publice, seu private largiri egens consueverat, nihil decerpit, imo auxilio magis; et prodigiosè fuisse visum fuerit, ditionem Gandensium his obsequiis impendisse tunc fuisse potuisse, suffragium sit aliquando, illa de re à P. Dionysio Vosquez interrogatus Borgin, occultis ac singulari divina in se providentia beneficio adscribi id omne, quantum esset, oportere. Leo porcum Orlandinus in Historia Societatis lib. 2, partim Alvarus in Vita S. Francis lib. 3, cap. 2, §§ 3 & 4.

ab his exercitiis
naucit.

24. Interco Gandia Dux non minorem animi sui magis magisque exoleudi sollicitudinem gessit: jam ex exercitiis S. Ignatii Borginone & Valentia studium perceptorat plene exitum: eadem quoque Gandia, Fabro dux, inspicuit. In Roman evocatus, eodem anno ibidem decessit, magna suorum luctu. Ignatius, cui hujus viri solutorum mazini saelebat, suos eam solutus est, brevi fore, ut Societatis se daret alius Ceres in Francis, Gandia dux) qui Fabri solutorum fuisse refertur, pollicetur, itaque evant: nam Franciscus, ex quo tertio, qua diamus, Exercitia instituit, quod olim animo, curis fessis studiis expediendi profectum contempnat, nunc est qui omnino decrevit. Fluctuabat ejus animus inter Seraphicum S. Francis Affiliatis Ordinem & recitas nanc Societatem Jesu. S. Ludovici Bertrandi, Microni, Fabeli, Texeda, de quo supra, Oviell aliorumque preces petiit: Texeda in primis, divina voluntatis esse, ut Societatem amplifictur, offerrenter respondit, quod etiam tam Borgin, quon Texeda intelligibili voce per Desipia Virginis locum confirmatum fuisse, partim ex doctoris Herrera testimonio, partim ex litteris ea de re ad P. Dionysium doris, Alvarus doris lib. 3, cap. 4, § 2. Pluribus haud apud fuit Borgin stimulis, ut illico votum Societatis incendia condiret: nanc igitur Roman missus, ut Societ adscriberetur, ob Ignatio petiit, vortique mox componet hic fuit, missis litteris, quarum infra num. 51 Schottus sensum reddit.

ab his Socie-
tatis votis
se illigat.

25. Reminisci gratias nihil Francisco potuit: summa vero votorum exia fuit, ut solent votorum professum seculi vinctis fess quantocius expediret. Sed neque per publice, neque per private negotio id perinde cito, ac optabat, fieri paruit. Munitione in oppido Philippo, Hispaniarum principis, anno 1547 regni Aragonie conventum habituras, eo Gandia Duxm evocavit: parentum principi fuit & publica exultando negotio: non ita tomen ad illo applante animum, ut Orlandinus ad hanc annum scribit, quin collopfam in aliquot virgularum monasterio, in Catelemano fite, disciplinam ex antiquitatis novna instaurandam curare: per die quoque tempus rogeri per Ignatium Paulum III petiit, ut saltem Societatis vota profecti private sibi liceret, ac ditione rex publice privateque administrare, donec liberorum ac familia necessitat profpexiffi. Falsa hac sibi à Pontifice potestate, nihil constandum ratus, ne expellato quidem Aragoi combante adventu, in sacello collegii Gandensis solennia Societatis voce emisse Releandis Februaris. S. Ignatio mortui facit, anno 1548, parva tamen censeis, ficitis nempe collegii Gandensis, ut ait Alvarus, Obobris Thom V.

Duxque filius, ne res in vulgus dimaneret, Temia festinationis porro causo fuit, ut aula Philippi principis praefectum, de quo illi impandea agebatur, effugeret.

26. Neque id unicum fuit, quod hoc anno Pontus Pontifex fias in Gandia Duxm benevolentia deda indicium: quippe libelli exercitiorum S. Ignatii excellenter iterum iterumque expertus Borgin, obsequiis onta fucra Pontificem Maximum, ut libellum illum, ex idiomate Hispano Latini versum, sua auctoritate munitum vellet; quod quidem Pontifex profic ac liberoliter fecit his verbis: Paulus Papi III. Ad perpetuum rei memoriam. Pastoralis officii cura, in universum Christi gregem nobis commissa, & divinae gloriae ac laudis amor facit, ut ea, quae salutem animarum & spiritualium eorum profectum juvant, amplectentes, vota eorum, qui aliquid, quod fovere & nutrire pietatem in Christi fidelibus valet, à nobis expolent, ad exornandis gratiam adimamus. Cum ergo (licet dilectus filius, nobilis vir, Franciscus de Borgin, dux Gandin, nobis nuper exponi fecit) dilectus filius Ignatius de Loyola, Praepositus Generalis Societatis Jesu, per nos in alma Urbe nostra exstet, & per nos auctoritate Apostolica confirmat, quodam documenta live Externa spiritualia, ex facris scripturis & vico spiritualis experimentis elicta, composuerit, & in ordinem, ad pie movendos fidelium animos, aptissimum redegerit, illa Christi fidelibus, ad spiritualem consolatorem, & profectum magnopere utilis & salubris esse, non solum fiam, sed plurimis locis attest, predictus Franciscus dux dicitur: sed etiam experimento manifestum, cum Barcelona, tum Valentia, tum Gandia, id compertum habuerit.

2 Paulo III

27. Quare idem Franciscus dux nobis humiliter supplicari fecit, ut documenta & exercitia spiritualia predicta, quod laus eorum fructus penes, & plures Christi fideles majori cum devotione ad utendum illis invitentur, examinari faceret, & si approbatione & laude digna inveniremur, approbare & laudare, aliisque in praenatis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, quod documenta & exercitia hujusmodi examinari fecimus, & quae testimonio ac relatione dilecti filii nostri Joannis tituli S. Clementis, praedicti Cardinalis, Burgenfis episcopi ac haereticis praevitans inquisitoris, & venerabilis fratris nostri Philippi, Salutarum episcopi ac dictae Urbis nostrae in spiritualibus vicari generis, nec non dilecti fidi Agidii Foltanini, nostri sacri palatii magistri, nobis desuper facta, pietate ac sanctitate plena, & ad edificationem & spirituum profectum fidelium valde utilis & salubris esse & fore compertimus.

* Archid

28. Debitum etiam respectum ad fructus uberes, quos Ignatius, & ab ipso instituta Societatis praestit, in Ecclesia Dei ubique gentium producere non cessant, & ad maximum adjumentum, quod ad id predicta exercitia attulerunt, non immerito habentes; hujusmodi suspensionibus inclinat, documenta & exercitia predicta, ac omnia & singula in eis contenta, auctoritate predicta, tenore praefatum, ex certa scientia, approbamus, collaudamus, ac praesentis scripti patrocinio communitus; hortantes plurimum in Domino, omnes & singulos

approbat-
ones imp-
erat:

AUCTORE
J. B.

los utriusque sexus Christi fideles, ubilibet constitutos, ut cum prius documentis & excerptis ut, & illis insuper devote velint. Nec non concedentes, ut huiusmodi documenta & spirituum exercitia imprimi, & quocumque Bibliopola per predictum Ignatium eligendo, liberè & licite valeant: ita tamen, ut post primam editionem, sine consensu ejusdem Ignatii, vel successorem ejus, nec ab hoc, nec ab alio omnia, sub excommunicationis & quinquaginta ducatorum, piii operibus applicandorum, pena imprimi possint. Ac mandantes nihilominus universis &c. Datum Romae apud sanctum Marcum, sub annulo Piscatoris, die ultimo Julii, MDCLXIII. Pontificatus nostri anno xiv.

Ea. H. Fulgentius.

con ditione
fuerit con
pacta.

B

89 *Nuncupatio Societatis vocis, nihil antiquius habuit, quam ut singula, quae in mandatis ab Ignatio acceptis, accuratè exsequeretur. Ut prima igitur licuit, rem domesticam composuit, liberisque prospectis. Carolo, filio nato majori & successori, novem dedit Magdalenam Censitiam, Francisci comitis Orlivae & Maria Cordona filiam, potens comitatus deinde heredes: de ceteris ejus filii hic Ribadineira omnino filii: Alvarus vero lib. 3, cap. 8, § 1 scribit, Alphonsum teneri aetate juvenem, fratris sui Caroli fuisse possessori rectum: in vocis vero fuisse Francisco, ut statim ecclesiasticum aut religiosum Ordinem amplecteretur Joannes, Alvarus & Ferdinandus. Filium ejus natu minima, Dorothiam, Sponsam fuit Christum in Clarissimam Gandensium pertineant adfuerat. Joanni Henriquez, Alvarus marchioni, nupsit Joanna, secundo nata; Isabella vero natu maxime majori comitis Henrici filio, Leonensi caelesti Francisco Ragio Sadovalto: in hujus nuptiis insignis Francisci caelesti emulsi: nec spontis prius colloquendi fecundum fecit, quam talis ite matrimonio, sacrisque in templo majori, quo Deus Gratiam advententem generum reddidit dedit, peractis, quod praefer Ribadineiram, Dionysius Vasquez, ex ipsiusmet comitis rector scripsit, ut ait Alvarus laudatus § 2.*

C
Theologia
studia.

90 *Idem iteris, quibus Gandia Doctem in Societatis alumnus adoptaret Ignatius, eandem studia literarum repetere, Theologia praeferebat, ut quae sacerdoti maxime necessario esset, saltem incumbere, & doctus etiam in Gandensium academia lauream coepisse possit. Exsecutus est hae Borgia non minore studio, quem voluptate, solitus in pacem collegit Gandensium, quo studio vacaret, fuit und cum filiis recipere, ut Ribadineira epus Schoetum agnosceret, ubi etiam, quem studiorum rationem & vitam modum tam tenerè exposuit. Nihil excelsiorum scholasticarum, quae ceteri obtinent, à se alienum probat: tantum vero brevi profecti, ut omnes in sui admirationem raperet: sed quomodo major ceteris, tanto sibi minus videbatur, & quo plura distabat, eo se minus scire existimabat; quod thesibus quibusdam prodidit, quae inter socias à praeceptoribus aliisquodam suspexit: erant autem huiusmodi: Politicones confusionis. Ex nihil falsum sum. Ad nihilum reductus sum. Quid sim, ignoro. Si aliquid scio, hoc tantum scio, infernum hominem meum esse. Problema. Ex me ipso scio uliam. Descendant erantibus à praeceptoribus. Doctus lauream adeptus est anno*

1550 à P. Oviedo, universitatis rector, nulla in re pietius habuit, quam quibus aliis. Peregrinus, Ordinis S. Mariae de Mercede insignis theologus, quæ audierat, theologiae ejus eruditionem animo versans, quia doloze alio, coque insidiosi, aereque, dubitare non potuit; & aliquos post annos designatus fuit Tildensium coelestis theologus, & Dionysius Vasquez, Nierembergius & Alvarus scribunt, è quibus pariter hausta sunt, quae hic Ribadineira narrationi addidit.

91 *Peregrinatus iterum longè locetque Borgia fama, ita ut non pauci eum ecclesiastici, tum secularis ordinis viri cum curam intendi aliquidque desiderio Gandium accedent. In his Stephanus Almeyda, Marciensis & Cordubensis episcopus, fuit, qui anno 1548 nescio quid magni amplexu animo versans, prius convenire Gandia Doctem voluit, quam Castellam, eam, quae medicatur, illic fundamenta jecturus, ediret. Is, quumquam praefata illiusque de Francisco audierat, brevis tamen fuisse ipsius vero minore, contra se saepe usque venire solet, percipit. Cum dies aliquot in Ducis palatio exegisset, hujus hortatu firmantibusque votis jam capta consilia fuisse, animoque praefatus mater, omnia alia agere coepit. Alvarum redire continere fuit non potuit, quin, datis die xxv Aprilis ejusdem anni ad amicum praefatum iteris, Franciscum ejusque familiarem Joannem Theodan effusus laudibus exornaret: Gandium, inquit, veni! Ducem viis, ducem poterimus protigium, totum humilem, totum sanctum & verè virum Dei. Cetera videris in Stephanis iteris, quae exhibet Alvarus lib. 3, cap. 8, § 3. Porro idem Alvarus cap. proximo seq. nonnullis edidit, quae summam delibari suspicet, de duce Borgia, quæ, cum Gandia versabatur, acciderant, peculiariter refert.*

Miraculum
Ducem ap
pellatur.

E

92 *Ac primo ex Sancti Processibus ait, Franciscum, quo duntaxat famulo (Molto ille nomen erat, ac, ut ore mortuo, illi exemplum faceret, vir pius Societati adscriptus fuit) comitatum, sub vesperalium tempus quasi pariter aeris respiranti gratia suis assilio tempore egressi adhaeserunt; reversa autem, quod in terris gradum, porta urbis Gandensis, quod Volentiam iter, imposita, orationi & rerum divinarum contemplationi ad mediam usque noctem vocaret: contigisse porro aliquando, ut eo loci famulus supradictus Dominum suum altissimo contemplatione absorptum ac tunc caelesti calliditatem videret: saepe item hujus famuli officium ducem edisse, etque, operi suo insistenti, alias pium libellum evolvendum dedisse, alias pium acque praefatos cum eodem insidisse sermones, quibus ille non modo ad virtutem excitaretur, sed etiam operam facies eruditur; ejusdem vero famuli filium in conizationis processibus testatam esse, potum domum ab opere redeuntem sibi saepe ad vocem dixisse: Dux nossem insignis canimvero sanctus est, cuoque aliquid, seu viri in terra, seu in celo morui Sanctus adscriptum viderimus.*

Caest luce
collegitur.

F

93 *Refert deinde Alvarus, Franciscum, ab Ignatio penitentia rigorem moderari jussim, citius quibus sese cubito receperit; sed vel solum parenti desiderio identidem somnum illi interrompisse; oculos itaque velo obduxisse, coque pallo factum esse, ut somnum caperet, ac diuturniorem, ita & plura cogitationibus su-*

Rera hanc
fuit ali
rangue

BORGIA

A viorem; cum autem ab eo parissimum tempore de marum spectis,isque frequentibus & terribilibus, insensibilis crepisset, demone praestigiis Borgium, orationibus amica instructum, animo imperitio crepisset, evanescensque ac praestigiis illis fidei rursus in Borgum humilitatis exemplum. Grandiam venerat Araucos anno prioris ipsa impellens: videtur illum Borgum, epi praestitit eeteris, saepe antea cultus laboribus occupatum, & in triduo cibos ministrum comunitati. Idem agrosanti reddere Borgia obsequium valuit: ad collam itaque properat, candellam accendit, allem, infusa aqua, igni imponit, per ovorum coquit, hoc ipse ad Araucosum deferre: comede, liquit, quae cari, ara; si faret duritie peccant, rationem dedit: nam oia nunquam alias ead. Insuper modo aliquid nostris saepe alias praestitit, rogatusque ab Orinda, quoniam illa assumeret: ranti, inquit, ut enim mercede indignum me confiam.

B 94. Par erat humilitatis vestium, quibus inducitur, vilis. P. Raphaeli Texeda Gandia Vallisfalcium discipulum, cum interior indigeret veste, socii accidit, ut eam P. Orinda relore collegii Gandiansi, Francisco, alisque ea de re mentionem faceret: id ubi audiret Francisco, mox oeconomia suo praecepit, ut vestes Raphaeli, quas operaret, confici cararet, joco addens, nescire se, utrum eas, quibus ipse inducitur, gestare Raphaeli vellet: quippe quae adeo attritus laceraque erant, ut id, quod res esset, suspicatum fuisset Doctem, fassus sit P. Raphaeli in literis, quas anno 1586 die xxi. Martii ad P. Dionysium Vasquez dedit, addens praeterea, non desuisti tam scitiores, cum ecclesiasticos viros, qui Doctem ea de causa reprehenderent; sed illum ea re nihil motum fuisse, ut vel vile indumentum gereretur, vel cultu ornatiore incederet. Denique, ut narrare Alvarus pergit, jam tum ita munda omnia ex animo suo dilexerat, ut vel omnem in liberis cognatione usorem in Societate, cuius jam erat complexus institutum, membra omnino transivisse videretur.

C § VIII. Compositis rebus, Romam tendit, rem Societatis promovet, & mira Socii animi demissio-
ne praelucet.

Compositis
rebus ex
positis

N Ondum quadriennium, quod Francisco componendis familiis rebus concesserat Paulus III, effluxerat, cum, rebus rite compositis, obicere dignitatem, rebus sese omni-
bus exprobat, & liberis Grandiaque, Abrahami insister, perperam valedicere omnino decrevit: habebat autem antepe animi, quo possit sua se-
cessionem faceret. Maneretur in Hispania? Me-
tus erat a casare, ne si se in aulam revoca-
ret, ac aula principis Philippi praeficeret. Ro-
mam iret? Non minor aderat a Paulo III me-
tus, ut si, qui pari honore ab Alexandro VI
efficitur alim fuerat, & Rodricum anno
1536, Hieronymum anno 1539, fratres suos,
Romam jam porro dandaz, se quoque S.R.

E. Cardinalium ceteri adderet; maxime cum
jam illi de via excessisset. Pari in dabo Ro-
mae erat Ignatius, teste Ribadineira, qui rei
gesta interfuisset: verum, Paulo III anno 1549
mensis Novembri defuncto, aetas huc cessit,
justitiae consensum Ignatius, ut anno praesenti,
quo jubileum celebrandum erat, Roma ad-
esset.

96. Acceptis Ignatii literis, mox ita di-
stribuere universa perrexit, ut absque inno-
centio rei vel publicae vel privatae renuntiare
dignitati, & Societatem jam palam praefieri
posset. Testamentum condidit anno 1550, cum
Carolum filium heredem scripsit, cui Gandien-
sis diocesis administrationem commisit. Testa-
menti sui (ut in initio ejus apographo legi)
exigendi curam reliquit Carolo mixta dila,
Joanne de Menzer, Electore furo, Duce
Gandienfi, Priori P.P. Praedicatorum Lon-
boyensis conventus, collegii Gandiensis Rectori
& P. Baptista Perma Societatis Jesu Theo-
logia magistro. Lombayno, Valentimque
adit, ut scribit Alvarus; illam, ut loci in-
cessu de fidelitate filii hostium praestita gratias
ageret, & Dominicus Patricius, quibus ille
domicellum struxerat, vale diceret: hanc, ne
S. Thomas a Villanova Ordinis S. Augustini,
Valentinus praeful, bene sibi precaretur. Gan-
dia alves primarios, sacerdotes, religiosus
peramenter, nunquam eo rediurus, postremam
invisit, ac maxime sacras S. Clara virginem,
quas tenerim praestigebatur amore. Joanne
de Menzer Christi imaginem, quam ab impe-
trata per hanc beneficia maximi faciebant, dono
dedit. Ea denique liberis monita edens reli-
quit, quibus & ad ipsorum, & ad elefant
Gandienfi seu in hac, seu in futura vita
felicitatem nihil poterat dici praestitit. Quam
ad filium orationem habuerit, ferè hebes infra
nom. 56 apud Schoetum. Plura si vult, dabit
huc Alvarus.

97. Aderat jam constituta discessi dies,
mensis Augusti postrema anni 1550: Francis-
cus, suas inter lacrymas atque singultus ar-
bit complexus, mox und cum Joanne filio, ite-
ratis comite, collegium Gandienfi adit; ubi
se illi & facili comites Junzerone Araucos
Provincialis, Gandia Reitor Orinda, Fran-
ciscus Strada, Jacobus Alvarus, Romam ad ce-
lebranda Societatis comitia una cum Francisco
ab Ignatio evocati. Accersit hls etiam Pe-
trus Tablares, Emmanuel Sa, & Franciscus
Rolas; quibus Alvarus lib. 3, cap. 10, § 3
Hieronymum addit, & fratrem Julianum, Arau-
cos socium. Novem & facili Borgium comite-
tur tradunt etiam Ribadineira & Nierenber-
gias. Comitum augebant famuli Ducis no-
vembrensis. Ita Franciscus, pedes habituque con-
fecto indutus Gandia egressus est, effuso ad
centis rei spectatulum omni populi multitudine;
ubi extra urbis mores ventum est, cum
pauca patriae vale distulisset, manentibus pra-
gandio lacrymis, aculisque in caelum sublevis,
in Psalmum, In exitu Israel de Aegypto, alta
voce erapit, eoque furore, adiecit: Laqueus
continens est & nos liberi sumus. Adit hoc
luci Alvarus, portum, quod egressus Gandia
fuit, narrò a Carolo filio fuisse obscurum ad
rei gesta perpetuum monumentum: verum post
Caroli obitum ab hujus filio Francisco deinde
reclusum, ut qui Avi sui, caelo terraeque voti,
memoris

ANONYMA
J. B.

reia

F.

ad cum fr-
atibus aliquos

F.

AUCTORE
J. B.Gaudis Ro-
mani

memoriam somnareque atternum huiusmodi monumetao atqueque indigere, haud immerito existimare.

98 Nec tamen parum illum Corolus inepit obstruxisse videtur, quod ita Gaudis excessus Poter, ut nunquam eo esse rediturus: sane cum multis ante post in Hispaniam, Pio V jubente, ex Valentiam, qua Gaudis valus dici solent duntaxat abesse, vauisse, adduci minime potuit, ut solum narote reuifere. Porro Franciscus, consensu exro Gaudium egro, eodem animi magnitudine & aloeitate caprum iter constanter prosequens, quoquo gressus ferrebat, assiduam non vulgaris sanctimoniae comitibus sibi, hospitibusque praebebat indicio. Audi Orlandum lib. 10 Historiae Societatis Jesu, num. 38 de sancto Viceri nostro loquentem: Jam perpetui iudicis, inquit, ea ratio fuit, ut ejus comitatus non popularis aliqua multitudo, sed religiosorum bene instituta soliditas videretur. Adeo erant omnia ad disciplinam apta atque disposita. Quotidie post precationem, etiamque bene longam, multarum filiorum horarum, motus animi confessione tergebatur. Missae Sacro singulari quadam illius mysterii reuerentia semper alient, Dominique corpus pio ore minime fimbant; quod ad sacerdotum usque perpetuum ei solenne fuit. Cultus ejus atque vestitus infra dignitatem ducis erat, infra personam, clerici propior, quam secularium. Cibum item quotidianum admodum parvus, usque sumptus semel in die. Nocturnum quiescent, cum sopor alius famulos oppellisset, crebra verberationes inuenerant. Sed res ea geri tanta utilitate non potest, ut puerorum aures falleret: si crepita canticum plagarum, plagas ipsas sepe nunciatum, quarum confect fuisse numerum ab eis initium supra quingentes. Tedia hisce mutua diuinae de rebus colloquio levabat, eandemque vicissitudine quadam longa silentia precationis interpellabat.

Inter aff-
dus pietatis
opera solen-
tiss.

C

99 Tuncesse sufficere hae possint, ut merito hunc peregrinatum eorum, non multitudinis popularis, sed familia eujusdam religiosi, & bene quidem instituta, speciem inuigilantemque pra se tuisse, Orlandinos scripsisse etiam fidei sit, pauca tamen hic ex Alvaro lib. 3, cap. 3, § 3, quibus Orlandi dicta confirmantur, aut explicata erodant, non obs erit, ut opinor, adiectione: refert itaque is insuper, jam inde ab itineris instituti principio, ita inter Duces, Joannem, ejus filium, & Societatis Patres singulos dici horos fuisse diuisas, ut singulas singuli horas per vias in oratione paululum a ceteris secreti transigerent, ita ut iter facientium prolio esset pene perpetuo: si ad hospitium diuersabant, priuatum Dux cum filio & Societatis Patribus conuolue adibat, omniisque elato voce plus aliquis liber praeferebat: plerumque etiam sacra concilio habebatur, modo Araclo, modo Oriedo, modo Stradi, interdum etiam Duce, licet pra animi demissione inuigo, ad ceteros verba facientibus. Dein consuetudine quotidianam examen una instituebant, eoque peracto, ea loca quarebat Dux, quibus orationis suspirisque sine reffe indulgeret. Penuper foret nullus, ad hospitium inuoluit & suis moribus subministrato uilo potaque recrebatur. Accidit haud raro, ut temeris conditionis viatorum occurrent, quo vehiculus, equum cederet, nec prius

illum confenderet, quam millaria aliquot pedes non sine desferigatione esset cunctis passus tamen haud est, ut ceteri idem facerent, ne, quod ipse faceret, in incommodum verteretur aliorum.

100 Iter facientis nihil agere molestum accidit, ut honores, quibus aduentum Galli Italique magnates exspectant: viz pedem in Italiam ianuerat, quin aduersis illi ab Hercule Estensi, Ferrarienti ducis, nuntius, qui solutatum domini sui verbis Borgiam Ferrariam inuiteret deduceretque: hic, eisi honorem maxime fugiens, propter eam tamen, quae illum inter & Herculem intercedebat, exactionis necessitudinem honoris humani sepe fallurum, si illius palatialis refragoretur, arbitratu est. Notus enim erat Hercules, dux Ferrarienti hujus nominis II, ex Alphonsi ejusque conjugis Lucretio Borgia, sorore Joannis ducis Gandiensi hujus nominis I, aviique patris S. Francisci; etiamque proin Hercules & Joannes, dux Gandiensi hujus nominis II, Francisci pater, ex fratre & sorore amittit. Hercules autem omittit filium magne cum honoris, cum amoris significatione excepti queritudo, ut Ribedintiro, Nierembergh & Alvarus scribant: sed triduum domatiz Ribedintira interpret Schoetus expressit: on, quod quarto ab adventu die Ferraris discessit? Sic opinor equidem. Eximio quoque apparatu Fiorientia, ubi biduo tunc moratur est, exceptus fuit d Cosmo Mediceo, magno Hercule dux: magnificum hic Gaudis dux, egregieque instrumtum conuolue deservit: sed ille cubitum sese recipiens tapti, homi strato, incubuit. Utrique Duci, ut ades per diuinae suae Societati condere, eo fratu fuisse, ut euno insequenti eandi excepte sint Florentinum & Ferrariense collegio. Multum item collegii Bononiensis rem Bononi transiens apud Pontificis legationem promouit, ut hanc collegiorum vtili fundator haberi possit, inquit Alvarus, qui & addit, Franciscum honorifice admodum fuisse Parma habitum a Cernentium dute, Ursino filicet Farnesio, qui, restituto ecclesiae ducatu, quem d Paulo III obtulerat, factus est, post occisum a conjuratis aliquot annis 1447 Petrum Ludovicum Farnesium, Parma & Ploentis dux; ejus filius fuit Alexander ille Farnesius, rebus bellis praestitum in Belgio praefecti gestis, in primis in elytus.

101 Viterbium cum pervenisset Gaudis Dux, ubi Romana muros etiam & sine strepto subire decreuerat: sed illuc nuntius d Cardinali Coeue venit, jam in occursum ejus non pauca Cardinalium numero, legatosque principum properare: equum esse, ut id honoris admitteret: debet illa tum caeteris, cum majorum suorum dignitati. In eodem quoque sententiam magnatum imponere scripsit Ignatius. Ubiam misit Pontifex, qui scilicet gratularetur Duci suis verbis aduentum, perpetuamque, dum Roma subsisteret, in sacro palatio offerret hospitium. Idem quoque fecere nonnulli Cardinalium: verum propter ille omnibus egit, fidem d se daram causatur, haud alio se usum hospitio, quam quo conuiter sui mereretur, id est, Romano Societatis Jesu domicilio. Atheri Romae hinc tribuue leuati, cum ingens Hispanorum, Italorumque nobilium multitudo venientem excepit: quos cosiste

sancti ho-
nore eam in
ducit.

E

F

tum Roma
excipitur.

A casaris apud Pontificem legatus, pluribus proceribus praefatusque comitatus, sequebatur. Aderat inter ceteros Fabritius Colonna, nobilissimum Romanorum equestre & magni equitatu stipatus, ita ut obviantium numerus quondam speciem pra se ferret exercitus. Iis rursus Alvarus, qui ex Epistola P. Tablares, quam paucis diebus a Francis in Urbem advenit, die scilicet xxviii Octobris, Simoni & Juda Apostolorum sacra, exaravit, viz non omnia & singula de Francis Bononiam, Ferrariam, Florentiam ac denique in Urbem Romanam adventu hic relata sunt, depraepsit, ac istis ea de re P. Tablares, qui obveniens Gaudid Franciscum Romanum usque sequutus est, litteras Hispano idiomate exhibuit.

ubi ad P.
quoniam di-
vinitus,

B 102. Deductus huc pampis in Urbem est, quos, quo erat magnificenti, ea modesta cunctis gravior accidebat: Urbem ingressus tota ad hospitium evanescit, qui Ducis adventum undecum facit ceteris expectabat in limine: ubi ex equo descendit, in ad reverenter introductus est, omnemque nomine felicem illi in hac adventum gratulatus est Andreas Rufinus. Dimissa comitatus, Dux in terram provolvit, ut, prehensum Ignatium dexteris, ac bene sibi precari vellet, simplex petiit; inde ad amplexus & oscula veniens est, manantibus utrimque praesentibus lacrymis, praesentem Ignatio jam iam profecturum, quantum divina gloria Societatisque emolumenti novo illi Praesentis esset alacritas. Praesentis diei festum ab itinere virium recreationis, admihiendisque magnatum solatationibus dandi fuit; confirmatis jam viribus, summi Pontifex (erat is Julius III) potest more majorem exaltatum hinc die, ut P. Tablares in superaditis litteris testatur, SS. Apostolorum Simonis & Juda, seu xxviii Octobris. Majore, quam ceteras fuit princeps, Julius Gaudid Ducem animi propensionem excepit, ejusque erga sacra Apostolorum limina pietatem exquisitis laudibus commendavit, ac denique orbes Pontificis, si illi ut vellet, obtulit: sed perinde frustra, ac anxi. Jussit itaque Pontifex, quod laudatus P. Tablares tradidit, dispiceret apud sese in proximum congressum, quo in re sibi benefactum vellet; libenter sese id futurum, aiebat. Digressio vero Francisco, magnos quosdam in illo generosissimi spiritus se agnovisse testatur est, addiditque votum, ac hinc Dux ad amplexus sui gloriam incrementum daret.

collegii Ro-
mani,

C 103. Sic honorifice domum redibat, inquit Latinius Ribadineira interpretis nomine, redditus sibi videbatur. Cardinales tamen, quos necesse erat, officii gratia invisi. Iis tandem salutationum caris expolitum, licet Divorum templi ordine invisi, adhibito, tuncquam via duce be nomenclante, itinerari libello: in quibus utplurimum innumerales beatorum Martyrum reliquias, ut nulum alibi plures, asserunt, & a plura hominibus frequentantur. Quibus subdit, Franciscum omnem antea vita relictam pacifice Ignatio, universis, quas unquam contraxerat, vitas notas subito tempore sacra exomologati expiit, uniusque Romae praefatus gessit; in primis vero ejus curd operaque jussu fuisse collegii Romani fundamenta, ejus delu longe latius per Christianum orbem manavit utilitas. Hinc Ribadineira, sed more suo capere admodum: explicatis eadem tradunt

Orlandinas, Nierembergius & Alvarus Cienfuegos, ex quibus, generalis Ribadineira de rebus Romae a Francisco praefatus gessit dicta paullo distinctius illustratum co. Inchoando collegio Romano sex eorum milia mox numeravit, ac ea liberis suis miscerent, variis in Germania, Hispania, Galliaeque principibus suis litteris laudavit: ejusdem collegii fabrica relictis aliquot annis, quos Carolus V. beneficio capiebat, casaris venit applicuit in quinquaginta, quod in alterum item quinquaginta Philippus II, Hispaniarum rex, praerogam voluit. Nihil autem eadem aucturum reditum ab amico imperavit, nec peculiararem ejus, dua vizit, curam deposuit; ne meritis illi fundatoris etiam honorisque Ignatius abiret, quos tamen non modo non amittit praesentibus animi, sed alteri servandas dicit, qui tam vastam molem uberiori solvere praevenit, & omnes fundatoris auctores implet, quam postea laudem Gregorius XIII, Pontifex maximus & verus Societatis pater, est consecutus.

donalove
profratrem
seculo pro-
nuptis

D 104. Cum verò Franciscus, domus professus Romanae templum angustius esset, obtrivisset, quum ut quondam concursu capiendo par esset, aliud, ac quod capere esset, a fundamendis excitandum curavit: usque ea in re est episcopi Squillacensis, Bergianus nominis amantissimi, liberalitate & operis, qui una cum Duce acque Ignatio primis fieri adfuit lapidem ritè jecit, eodem Joannes filius, ceteraque Ducis familiis operam quoque suam conferentibus. Id eodem operis, ac scribit Orlandinus, dein praetermissum, aliisque templum opportunitate loco longe augustius conditum est: verum propterea apud Deum Dux pietas merito suo praemioque non caruit. Ceterum episcopi Squillacensis nomen laudari scriptur intent: hinc hoc anno (1550) Squillacensis episcopi in viis fuit secundum Ughellum Italia sacra aucta tom. 9, col. 447, uterque gentes Hispanas. Alter ex his fuit Alphonsus de Villalobos, qui sedem Squillacensem ab anno 1549 usque ad annum 1568 occupavit: alter vero Henricus de Villalobos de Xerez, prioris, ut scribit Ughellus, patris, qui, eum ab anno 1540 Squillacensi ecclesia novem praefuisse annis, eidem nuntium remisit, & anno 1554 Roma diem obitus supremum. Hinc itaque, postquam sedis suae renuntiaverat, Romanam versumille concessisse, vita reliquam ibidem exegisse, ac & S. Francisci biographis & Orlandino hoc loco indicatum dixerim. Scribit praeterea Alvarus Franciscum, quo tempore Roma apud Ignatium morabatur, audierat fuisse archiepiscopum Genensium, sicutet Literarum Sancto, ut Genus Societatis domicilium constitueret. Idem quoque scribit Orlandinus, Franciscum praefuisse: sed Genensium, in itinere Romano adhuc constitutum. Utrus sit, hic, inquit Ughellus tom. 4 Italia sacra aucta col. 899, Patris Societatis Jesu Janus ad pietatem & eruditionem diffeminandam excepit anno 1553. quo, teste Orlandino lib. 13, tom. 11, accedente Saulorum familia multarumque civium suis reipublica confuso, Genensium evocati suae Petres duodecim, nondum tamen solati illis sede repta.

F

E 105. Quam vero domi Dux Gaudid fuit, Orlandinus verbis accipit: hinc minus admittendus,

AUCTOR
J. B.
scripsit
vita avia
deus fidei
pauca.

indus, inquit lib. 10, n. 43, domo nostre Dux fuit, ubi ad illam exercitacionemque virtutis succedebat etiam faculus maior. Cernitur apud Ignatium aliquem quibusdam Patribus repente Dux unum cum filio Joanne ministrandi gratia linceo purpureo praedictus apparuit, expositaque ejus rei venit, & convivam manibus aqua fusa, mensis decus infere, capiti nudo, velut & domesticis puer unus, instituit, totaque comae solubus ministravit. Deinde, sublati mensis, recta utitur in culinam, ut iniquas patinas repurgeret. Abnuis tamen Ignatius praeteritis contentus exemplis, & ne laboris infectum defaigeret. Nec minor erat jucunditatis fructus, quem ex usu Patrum antiquorum dux Borgia, qualem quem ex ejus Patres capiebant exemplo: praefatum verò ex usu consuetudineque P. Ignatii, cui, ut jam antea per litteras fecerat, & totum dedit & addidit. Illi non obstitit fuit, quae Alvarus refert, quale est, quod ex eo refert. Qua primam die ante eum sociis in triclinio prandium sumptis, honorariis illi loco mensae assidere Ignatius iussit: quod grave adeo modestis ejus oculis, ut multis precibus Ignatius veniam exarsit, humiliori mensa, & ceteris separata & altius errat rei destinata, una cum Joanne filia, paternae humilitatis amulu, assident: ita prudenti non desist, cujus reprehensionem, eodem, quod gravioris delicti reus iudicis exipere sententiam solus, oris consensione exciperet.

§ IX. Abdicentis rebus titulisque, Societatis habitum induit, susceptisque ordinibus sacris, Apostolicos labores exorditur.

durum res
fuit abdicandi
votum post
Romana
purpura

Consistere in Urbe, partem sacrorum locorum reverentia ducit, partem Ignatii sacerdotumque consuetudine mirum in modum declinat, & quatuordecim fortunas suas titulosque obijcere fructuosius vehementer optabat. Abierat in Germaniam casus, gravi bello implicatus: ad hunc itaque & domesticis Gasparem Villalonem cum litteris sui despicientis plenius missi, quo bond casus venit fas fuit esse, in Carolum, Lombardiae marchionem, filium natu maximam ditionem suam transferre dominium. Scripta sunt ea littera Roma die xv Januarii anni 1551, easque apud Ribadineiram lib. 1, cap. 23 Hispaniet: sed has memorare hoc loci nihil attinet: cum consilium illas tolli possit infra nom. 63 & seq. e Schotio Larinense omittas. Dum casus responsum avidus expectat Borgia, ingens oritur est a Pontifice Julia maris. Serpere per eum Romanam cuperat consilium Ducis, cujus animi magnitudinem virtutemque admiratus Julius, cum Ecclesia bonis pacem fuisse falloram ratus est, si Franciscum in Cardinalium collegium cooptaret, idque jam serio in animum induxerat Pontifex. Percussus hoc tristis nuntio Dux Ignatium, quid sibi opus sit, consilio. Eadem, ut, arrepto oculis fuge, Passi sit se oculis fuit honoribusque saluaret, atque sententia stetit.

107 Agere itaque ab Ignatio, quem casus mi patris loco habebat, ceterisque sociis Romanis avulsis, illis, quibusdam Romam venerat, comitatus patribus atque domesticis in Hispaniam, quante potuit celeritate, contendit: quae cum pervenisset, procul avium & patriam fugiens, in Gaispofeam, Cantabriae provinciam, gemine postquam de casu recendit, cum quod ea provincia eorum illi & rerum mudatarum strepitum fecerit praebire esset: cum quod illi primas vicia curas habuisset Ignatius: Gaispofeam ut attingit, nihil duxit antiquius, quam Loyola domum suam perquirere: eo perditus, ex Ignatii incunabula eductus, Stratus humi, inquit lib. xi, nom. 50 Orlandinus, prima nascens vestigia pie osculari, immortaliique Deo, quod talem inde virum toti terrarum edidisset orbi, gratulam fatione capis: simul orans atque obsecrans, ut quon libi viue ducent & magistrum doceret, ejus sibi virtutes se sanctitatem liceret imitari. Adde his Ribadineira, Franciscum loci reverentia dudum non prius inde, quam rei divina interfuisset, se sacro Eucharistia epulo in ejusdem adis oratorio refectus esse, discessisse.

108 Relicto Loyola castris, Ognatem, quod quarto hinc lapide situm oppidum est, sese recepit: hospitium Duci hic praestare adest, quae condenda collegio Aurelii patris Societati legaverat, prole nova relicta, ex hac vira distendat. Lucissimum hic commemorant & casus rebus Villalonis nuntium attulit: casus nempe litteras, quibus, collaudato Borgia: propositis & pietate, potestatem facibus deponat acri, quod humilis jam pridem gestabat iuvitis. Casus litteras die xii Februarii Augusta Vindelicorum caeteris & Latinas de Schotio saluos videbis infra nom. 65 & seq. Diei non post, quo fuerit, his lictis, Franciscus persusus gaudis: max ante Christi & erue pendentes effugiem humi stratus, de tam lato nuntio ingentes Dea gratias egit, & ut nudus nudum misericordia sua vultu exciperet, ardentissimis votis deprecatur, eobus, quibus Carolo filio principatum dignitatemque cederet, confici jubet: ducit ornamenta a se exequit, pauperem Societatis habitum induit, barbam ronds, capitis verticem, at qui proximi intulendos esset, radit. Flere interim, qui aderant, singuli, Dominumque annis familie, moxle ac tacite, quesi jam animam agentem deplorare: salus ipse exsolare, quod cum demum sibi reddet et suus esse videretur. Resabant famulique quorum alios Joanni filia, alios abstant Carolo amice per litteras commendavit.

109 Expeditum jam plene fecit curis Franciscum Ribadineira, pueris multo more suo Ordinis compellens, max ad aras incrocum Dea sacris. cristivum Kal. Augusti literarum lictis fuisse, quod etiam Orlandinus & Nierenbergius faciunt. Rursus itaque, quae in his desiderantur, ex Alvaro Consuegos lib. 4, cap. 1, § 1 Vito S. Francisci juverit hae pueris transferbere. Cum adhuc Roma moraretur Borgia, obtinuerat a Pontifice, ut in suscipiendis Ordinibus sacris, ab eo lege, quod custom est, ne cui, nisi constitutis temporum intervallis, Ordines fieri consueverant, immanis esset: usus hae gressu Franciscus, episcopum quendam, cui, inquit Alvarus, Gonsi nomen erat, Calaguri, Hispaniam Terraconensis civitatem, Ognatem

distendenda
causa in
Gaispofeam
fugiens.

Ognatem
sacris vultu
docuit
habitu am
dant.

suscepitque
Ordinis
sacris.

^A per litteras invitavit, qui sacros sibi Ordines conferret. Forè is tum Joannis Bonardi Duci Colagarroni episcopi, qui eo anno fessum XII concilii Tridentini, die 19 Odobris habita, ut apud Lathum conciliorum tom. 14, col. 814 videre licet, interfuit, vix episcopale munus exercebat. Uixit res habebat, quam plene asserere non auctum, adfuit is Ognati, & hebdomada Penitentes Bogiam sacris Ordinibus, ut rogatus fuisset, intererat, & sacerdotio quidem pridie festi Sanctissime Trinitatis, quod eo anno in diem 25 Maii incidit, inchoans ex Alvaro: ad Ribaduram redeo.

primum pri-
vatum Sa-
crum in ca-
stra Loyola
Vergara
ante pa-
bulum cele-
brat.

^B 110 Quod à die 24 Maii usque ad Kalendas Augusti temporis fuit, ut ad eam grave manus obediendum minus dignè, quam per effect, accideret, partim assidua prece, partim divinarum meditatione & assiduatione corporis, partim perficiendis venerandi Myserii ritibus sacris cœgit: ipsi vero Kalendis Augusti in Loyola conventu oratorio, quod jam tum & nunc S. Ignatii cubiculo in sacellum fuisse conversum, Alvarus tradit, primum Deo sacrum, sed sine cantu missa, fecit, eoque peracto, Joanni filio latentem sub specie panis vite porrexit Ambrem. Neque pratercundo hac loco est Ludovicus Bogia, Francisci socius, Martini Gurcia, duels Villa-Formosa & comitis Ribagorça, non ita, pietas, qua Fratri, ad eras primum sacrum, ornatum aliquot manus sua elaborata dono misit.

Alterum à prima Sacrum silentii ritu ac publice Vergara, qua biati fere tenet Ognatus distat, celebravit non in loci templo, est capiti & amplius, sed sub dco, ab insuperatam affluens vulgus populi vim & multitudinem, quom hinc cause eo exolverent: altera harum eror Francisci sanctimonialia feno, qua quaque-versum divulgata novum latius capiebat incrementum: altera, quod Julias III jubente largitus sit annibus esset, qui primo, quod publice faceret, Sacro, Deo ritè concelebrati in te fuisset. Vis hominum assidue maxime, nec dissimulanda la populam divinis epolis tempus sufficere antemedianum. Missa Sacrificii persunxit ad populum verba fecit. Ex auditibus alii lingua, quod dicebat, Castellana e-roni ignari; à pulpo remissiores alii dicentis vocem effugit vix ad ne vix quidem poterant; crebris tamen oculis largisque lacrimis exopta est ejus ad missique oratio: tantum voluit v. l. solam Viri, super egregit Duels, non pauperis religiosi spectaculum. Alvarus auditos sui intus in animo stethone tactus quosdam voces, insistentium eorum, qua Bogia dicebat, interpretet. Hæc contigisse, Alvarus addit die 25 Novembris; oramento verò, quibus cum Sacris oratoris est, in audibus Societatis Vergara fuisse ad suam aetatem usque servare aggrege applicata salutem sape avertisse.

Domi qui-
den exho-
mni se reli-
gionem.

^C 111 Porro Inno facundus Franciscus & Societatis Jesu professus jam declaratus, inquit Orlandinus libris, tom. 52 & seq., intereant adhuc rectum ne solitudinem, quo scientiam studia pietas ac penitentia colere, adamavit. Ego hunc illam, qui passibus mille non amplius abest, B. Mariæ Magdalene sacrum, ubi Ognatus impetravit. Ille humilis & peragulas mores, ut pauperibus seribat amor, radi e materia a que impolita construxit. Ille voce dicit Odoaris Tomus V.

in orationem inducere, hic suas strenuè cupiditate frangere, hic corpus & animam pariter obtemperare, studere humilitati Christum, & omnes numeros perfecte sanctitatis explorare. Fædo autem à Michæle Ochse, qui solis preerat, potestate, orsus est coquo domesticis familiaribus, tamquam modicissimis aliquis sedula macta non recusat, perquirere lebetes de vitulis, inqueant suo digno prunis extroclare, ferventique aqua diluere, venere pavimenta, componere aquam de ligna, sicum extruere, nihil non sua manu obire, nihil horrore. Denique detestis coquina quicquid, & universis scite compositis, veniebat in oratorium, ut suis fratribus ministraret, & podes singulatim osculabatur interdum, & veni suis perorant delictis, equisque preces supplex ambibat de voca. Sex in his adibus domatæ, ut Alvarus ait, à solitis morabantur, ut verbis eret lo- ei angustia, ut ne Joanni quidem, Francisci filio, reliquam fuerit, quod fessit reperiit, d- versorium, ut Ognati la fuerit relinquendus: edo tamen Bogia placuit, ut ad Ignatium, nusquam se alibi, quon in hoc pauper totis dimiculis licentis commemoratum persisteret.

^E 112 Talis quidem domi Franciscus erat: ut qualis foris? Ac non umbratilis (Orlandinus iterum verbis utor) exercitio virtutis, sibi tantum domesticisque proclibet, impulsibus hamero manibus, dextere seipone, latius ne aliter exibat ad colligendam stipem, & otium emendanda cibaria. Quo spectaculo exili viri seminaque promissu, seu qua de facie notis pietique jam erat, seu quod ejus summa jam cuncta compleverat, certum ex adibus adolabant, gelientes illius vel ora cominus intueri, & piam osculati, quem dabant, benedictionem ad eo & orationum sullaga repositabant. Nec minore alacritate deinde cum tintinabulo vicos & rura finitima circuebat, ut pauperum coadmo gregi Caritatis legis emularet initia. Docentique non infirma, sed sepe etiam corroborata res, quancumque ingrediebatur, operam dabat. Ita Orlandinus: verum ne quis ex ejus verbis, quibus Franciscum vicos & rura finitima excoleunda parvis adulescentis doctrina Christiana tunc circuebat, olt, piam hanc excursionem exigua domatæ terra tractu circumscriptam fuisse exiliet, addidisse hic ex Alvaro juvavit, non modo in vicinis Ognato vicos eo, quo nos distans est, modo reliquit Franciscum, sed in p-ecipuos etiam trivium, Bistia fuisse propit dila, Alvarus & Guipiscoa, quas Bistia universum latiusque sumptu complectitur, provinciarum plagas ingenti incolorum vano excurrit. Alvari vero dista non peram fidel pondisque addit Ribaduram antiorat, dom Franciscum, inde Viduram usque, qua in Alava fies est, illuc vero ad usque S. Sebastiani portum, in extremo Guipiscoa limite positam portum eradiisse, ne frequenter ad populum conclusiones sacras habuisset, cœtetur. Res fies item monasterio ex Ur, qua ad annum proxime sequentem ex eodem Alvaro referens.

fieri vero
a-fidem
calidus,

F

^F 113 Novum id vica genus, quod jam patim Bogia profertur conpat, vorit per lissponium sermonibus ansum prabuit, nullisque displicuit: quibus sanior mens erat, summis laudibus efferebant, quos inter hanc postremum fuit, ut Nurembergis scribit, Bernardinus

exemplo suo
ad Societatem

AUCTORE
J. B.

dinus Arcevalus, Ordinis S. Francisci alumnus insignis: verum plus apud multos seu generis claritudine, seu eruditione & pietate conspicuus illius exemplum valuit, quem incepta insulsiſſimae oblationis ora: tanta enim vel hoc vel ſequenti anno Societatem experientiam multitudine ſuam (ſic ait cap. 2, § ultimo laudatus Alvarus ex P. Polanco, cujus hæc verba exhibet) ut, ſi omnes admitti potuiſſent, pluribus novis collegiis impendiſſet ſatis eſſent futuri. In his cæteris longe excellit Lardener, Joannis III & Iſabella imperatricis deſunctæ frater. Scriptis ſic ad Franciſcum jam olim, ſic vidimus, ſibi novum coramque, non modo amantiffimas litteras, & gratulationis plenam, annu 1551 die in Julii, ſed etiam dein in Societatem cooptari voluit, eſſe nec Ignatius, nec Borgia & re divina id ſua exiſtendat. Litteras ultro cleroque datas Iſpaniæ exhibet Ribadendia lib. 2, cap. 1; Latine quædam interpres Schoetus infra num. 73 & ſequenti. Hujus littera reſponſiva ſcripta ſunt die xv Auguſti ejuſdem anni 1551, quibus ſe ſubſcripſit: Franciſcus pœtor; quo nomine ſeſt compellere conſuevit, ex quo Societatis habitum ſumpſit, ut ex animo delectet vel ipſam, quantum fieri poterat, priſtinæ ſuæ memoriam dignitatis.

Baſtman-
dium,

114 Alter hoc eodem anno rex eſſe Bartholomæo Baſtmanum, inſignis theologi, qui Joanni Tavera, Toletano archiepiſcopo, aſſerit fuerat. Aliter ſi erat à Societate animo; ſalutis tamen ſua ſollicitus. Deum aliquando impensè ſub Sacrificium Miſſæ deprecatus eſt, ut Baſtman inter mundi ſempiternæ cæcæ ſalutis partem offenderet: Deï vocem audivit; Guipſcoa moniter adit, & Gandia Ducis veſtigia inhareret. Moram omnem Baſtmanus obſepit, & in Guipſcoam ſine commotione progreſſus, ubi ad receptum Ognateſcum pervenit, Franciſcum, qui univerſam eam præſtantem odore ſanctitatis impleverat, offendiſſe lapides cemenæque ad ædificium comparantem: hæc in genus provoluit lucunda Societatis deſiderium aperit, ſatiſſimæ voti compot, dein ob ſingularum, quæ pollebat, prudentiam Borgia per annos plures comes datus eſt. Hujus ad Societatem vocationem anno 1551 aſſcribit Alvarus, quo, ad menſem Maium promiſſo, receptis Ognateſis ſcribam abſolutum fuſſe ſcribit lib. 4, cap. 1, § 2. Orlandinus tamen lib. 12, numm. 47 & 48 Baſtmanum ad Societatem vocationem accuſſumque memorat ad annum Chriſti 1552, Societatis vero 13.

Arcevalum
Cordubæ,
archiepiſcopum
illud.

115 Alter item Antonio Corduba, Laurentii Sorez de Figueroa & Catharine Ferdinandi Cordubæ, marchionum Priegi & Feria comitum filio, & Borgia ſobrino. Is quatuor & ſignis ætatis adoleſcentis erat (videtur Orlandinus lib. 12 Iſſi. Societatis Jeſu num. 43) generis nobilitate & eruditionis præſtantia in priore clerico, Academia Salamanicensis jam eum moderatur, quod munus non niſi primarii ordinis viris committeretur: adhuc poſſalatu caſtræ à Juſto III in purpuratorum potum ſtatim referendus propediem erat: cui ſi imporem rarus dignitatis, in Societatem Jeſu, veluti in curſum adverſus hujusmodi honores propugnaculum, admitti ob Ignatio poſſibilitate, ſcripſit ad eum ea de re litteris prædic

Kal. Aprilis anni 1552, quæ apud Orlandinum lib. poſto ante laudato numm. 44 & tribus ſeq. videre eſt. Nulla quidem in iſtâ Borgia ſpeciatim mentio ſit: ac tacite mentionem illius fieri hæc apud Orlandinum verba: Exemplum verò Societatem aperire docent, quid in his rerum articulis agendum ſit; qui illos homines contentione ſumma egerunt: atque quædam etiam temporibus cœnimus viros præſtantis obſistere magis diſtiones (quæ non erant, hæc Borgia digito commonſtraverit?) ut Deo ſerviant, medium ut non quidam uſumque proprius exiſtino. Venit ſubinde Salamanicam Borgia, ſedamque, ut ejus quæ verbiſ, quæ exemplis non mediocriter impaſſus Antonii Ognateſcum, nondum redditus ab Ignatio lib. 15, conſeſſit, humiliterque Societatis veſtes Romanæ purpure prætulit. Eodem accēſſit Sanchez & Caſtella, & Navarra Petrus Lodoſi: theologi licet inſignes duo Didacus Guſmanus, comitis Baſtani filius, & Gaſpar Loeriet, exantianſis jam ante per duxem Celaguritanam apoſtolicæ laboribus clari. Hoc tantum, qui Borgia imitati, Societatis nomen Ognatiſmum præſtantiorem dederit, Ribadendia commemorat, quomodo plures idem ſuſcepſſe non obſcurè aſſerit. Subjunctis hæc Alvarus Alphonſum Manrique Sandovalium, ducis Navarra filium, anonymum adoleſcentem Navarra, nobiliſſimæ loco natum, Comagæ in Guipſcoæ vicarium, & Inſignem Guværa, Bordini in regno Neapolitano ducem, aliosque, qui Societatem non parum dein iſuſcepſerunt.

D

E

Pompeipoll

116 Quo tempore Ognatiſmum, Franciſci exemplo ac virtutibus invitati, nomen Societati complures viri inſignes dabant, non deſecre alii, qui ejus debitis in rebus conſiliis expectarent. In his Bernardinus Cardenas, Magus dux & Navarra præreſ fuit. Is per litteras Franciſcum, & quidem, ut Alvarus ſcribit, gentilitas, obſeſſatus eſt, ut ne Pompeipollim, Navarra civitatem primariam, ſedemque protegit, vel, ſi minus fieri poſſet, ad alium, quem vellet, Navarra locum, quo conſistere inter ſe colloquia poſſent, venire præſtaret. Venit ille Pompeipollim, cum P. Dome-neco & P. Oehlou ducis, quam expellere vix ex eapo deſcenderat, quia vicinum hoſpiti-um templum, ſacrum dictum, ingreſſus ſit, miſſo laicis, qui præſeque advenit ſibi certiorum faceret, Dome-neco. Obſequi ei præcedere præreſ voluit; verum diſſuaſit Dome-neco, qui probè nōrat, quam eſſet Borgia honorum fugiens. Natis itaque habeat præreſ, ſi bina Ordinis S. Jacobi equites in occuſum mitteret. Ubi in mœnium ventis conſpectum, multus utriusque de officiis principum ſermo fuit. Animi ſol præreſ creata poſſeſſit. Franciſcus autem non modo emulacri præreſis animoſiſſe ſatis, ſed & præreſis ſuſcepſit, ad quorum nomen & propriam componere vitam, & creditoris ſibi populus regeret; quæ quidem præreſ litteris, ut opus erat, conſignata accepit & ploranti ſecta. Frequenter per id tempus conlocos habuit, vel in templo cathedrali ad populum, vel in monaſterio ad virgines ſaceres. Man, ut ad populum diceret, egrediens obvium ſalſi ſunt bini ejus generi, Alcaniza marchio, & Lerna comes: obvius verbiſ amicus quidem, ſed pauciſſe allocutus reſta ad templum properavit, ac poſtea poſſe dictus, multos comen, ne crederet ſe inſiſſent, dimiſit.

F

A
Vergara
rege, cum
ita exco-
municatur,
ut alia si-
deretur,

117 Non absque laerymis Pompeyensis
abiectionem profecti sunt, utrum prorege Iose-
pho, cum gentis ejus adveniens novum
ex familia sua vidit, qui comitari ipsum,
et Ugenti Societati legibus vivere, posu-
erunt; sed horum non visum est velle desistere.
Pompeyensis profectus per Alavam Ugentum
redit, ubi tum scitendi erant plures conve-
niente moratur; atque inter alios hinc ejus fi-
lii, Carolus, Gaudius dux, & Alvarus; de
paulo post etiam Villa-Farmosa dux, Lado-
vica sororis ejus maritus; quos ille morari
diu pro solitudinis amore non est passus. Ille
porro ad desideratam S. Magdalenae solitudinem
sefe recepit, ubi, dum rem novinarum medi-
tationibus orationibusque effusus incubit,
præter alios, quibus effectus fuit, caelestes
favores, Carolo, Duci Gaudia, filium, sibi
vero nepotem natum esse, divinitus fuit edo-
ctus. Prodit illi, cum adveniens hujus rei
nuntio, qui nec verbum achot proculerat, il-
lico ut hunc videret, dixit: Qui valet par-
vulus Franciscus? Eodem loci temporisque
traditionem scripsit, quem Deperiendibilibus in-
imicis Chuchis inscripsit, de quo postea.

B

Verum solitudinis amor non in Francisco fuit, qui
solitus aliena illi curam solitudinemque odi-
meret, aut minores: nam postremis anni 1551
tribus quatuorve mensibus ita Vergaram, ejus-
que agrum excoluit, ut oppidi magistratus
primariusque, datus ad Ignatium litteris, quos
porcum ex Bartolo Alvarus exhibet, quos apud
se fructus Francisci labor industriaque pepererat,
prædicare pro merito satis non potuerit, fam-
ulique porro commiserit precibus, ut se se eo
viro orator vellet, ejus operæ factum esset, ut
Vergara jam videretur tunc alia siquæ plant
diffimili. Loc fecerit, cujus verba ex His-
panis Latina facin, in hunc modum scripsit:
Fuda ad Vergara Christianis pialis exemplar:
ita cum emendaret, ita ad morum sanctitatem
P. Franciscus instruxit, qui solus omnem obit
eruditque vicinium. Improbis communiatur in
probos: ad virtutis apicem calcantur probi.
Opes suas multi sacerdotum, ut saluti tum suæ,
tum gentium vacent, abijciunt. Omnis ita Ver-
gara, ut restare apud se P. Franciscus per te li-
ceat, simplex rogat de.

C

allaque Bi-
sina loca

118 Primi vero infrequentis anni mensibus,
cùm vix a stehi convalescisset, novus per Bi-
sina montes, viribus obitus, excoersiones se-
cit pari labore fructuque. Tria sunt, ab Al-
vero nominatim memorata, loca (Morio, El-
gueta & Darango) quæ sudoribus suis aposto-
licis, invitit licet hibernis frigoribus, in-
gavit: ex his primum in Moysis geographia,
quas consilere licuit, quavis paulo aliter ex-
pressum (hoc nempe modo: Ono) hanc procul
ab hominibus fuit in Oceanum Cantabrum
iuxta S. Sebastiani portum se devolventis
ostio, atque adeo in Guisponem ora maritima
stiam, notatum reperit: tertium vero in Bi-
sina propriè dicta, Bilbo seu Flantobriga
dictum quingue circiter leucis. Vidorium la-
de, quæ ejusdem provincie caput est, venit
die xii februarii: hospitium illi oblatum, sed
majore apparatu, quem ejus modestia patere-
tur, instructum, atque de causa ad PP. Fran-
ciscanos divertit. Die postero (Dominus Se-
proagefima) templum, in quo dictum ad po-
pulum erat, capienda multitudinis longè im-
Odoberis Tomus V.

par fuit, cui ut fieret satis, dicendum isti
sepius eodem die fuit modo in templo, mo-
si o dia. Per laborem finitus fuit; motus è ple-
be, atero, religiosissime famillie ad meliora
perfectionemque convecti. Alium item cum illo
de condendis illi Societati adibus fuit, ad
quos ejus nobilitate aliquot viri substantum
posse suos pollicentur non desistunt. Non
pauca abiectionem Ugentum asque secuti sunt,
quos porcum S. Ignatii exercitibus ad virtutem
pietatemque instruit, porcum in Societatem
admissis in varia collegia, provinciisque di-
stribuit.

119 Post Vidoriensem excursionem, alteram
in Bilsensæ territorium pedes seels lento
itinerè tum ut facile videretur, per quos illi trans-
itus erat, utilitati desideriique fuerat, tum ob
vitarum aquis nrisque obitum dignitatem,
tum denique ob podagra, quæ laborabat,
inconmodo. Ijussa in ejus occursum magna
Bilsensium multitudo lucentem quidem suam
in Franciscum reverentia inditilo, sed hujus
non minore reverentia atque pudore intra muros
summa aflimationis hospitium laza dedi-
xit. Hinc ubi ventum, nam primum, quod pos-
tebat, opus Begie secunda fuit, ut bonè
Bilsensium venit fas sibi esset in communi
pauperum xenodochio hospitari. Postremo is
fuit auditorum in templum, in quo concione
dilatatus erat, concursus, ut aliquot virorum
eorporis robore præstantiam ministerio opus fu-
rit, qui, submoti, quoniam fuit erat, mul-
titudine, ut aperirent ad suggestum viam. Eo hic
usus est dicendi ardore, ea oris viisque con-
tentione, ut multorum sermonibus celebrationem fu-
sit, prorupisset ex ejus ore verba simul & flammæ,
quibus sancti opus fuit, ut obdormarum, quo-
rum nonnullos inter auditores ceteros adesse,
constabat, inveteratam in peccatis vitiosam
perverticem fangeret. Hunc effusum hujus-
modi Begie labores secuta est ingens apud
Bilsensium mutatio morum; tradidit ingens
pignitissimam ad vitam Christianam, aut reli-
giosam numerus; inflaurata apud virgines
sacras pignitissimæ disciplinæ observantia; impleta
novis incedis solitudines, qui antea vicia
erecta severa sub castigatione eleverat; vicia
illustribus aucta ornatuque monasteriis. Urbis
insuper primores, ut Societati collegium illi-
dem concederetur, cupido incessit; sed hujus rei
curam penes Ignatium esse, Franciscus voluit.

apostolicis
sudoribus
riget.

E

F

AUCTORE
J. B.

§ X. Varia Hispaniæ opida non sine fructu obit, Casam-reginæ Clarissarum coloniam deducit; cardinalitium dignitatem, emissio eam non admittendi voto, iteratis vicibus declinat.

Clarissarum
Gandensium
non coluit

O Gaudium redit dudum quieto esse non licet: Vergaram enim secularum rogatus brevis redendum fuit: Psalmum Davidicum Mittere me, Deus, hic populo explicabat, cum allata sunt ab Ignatio litteræ, quibus Vallisoleum, dein Salamanicam, ac denique in Lusitaniam migrare iubebatur; vita item rigoris mitigare: manus enim a Joanne, ejus filio, secretis litteris Ignatius fuerat, Francicum patrem non jam penitentem, sed saltem pene coram videri. Peractis illis Borgia, evocatusque Vergaram P.P. Hussamantis & Domenecci collectis o se elemosynas xenodochio, in quo hospitabatur, quantum satis esset, dedit; quod reliquum erit, Ignatium misit. Vergara pater xix Maris professus, & Castellam ingressus facere non potuit, quia materiam suam, solamen de Abazania, Fria ducem & Mariam de Veleasco, Osurni comitem, ut iteratis atque importunitis litteris fuerat rogatus, invenisset: adventum Borgia palatio suo Julianæ excepit: et die postero, ut quæ ejus modestiam probi nosset, adventum in pauperem, cui æquebus erat horatilis, obvoluit, ita futurum rata, ut se frequentius viseret. Locum, in quo illas Borgia convenit, Alvarus Casam-reginæ appellat, qui in Rioja, provincia Asturie continetur, situs est. Ceterum neque hic otiosus Borgia fuit: ut miram saluberrima, quibus viros illas meronas voluit, consilia, crebras ad utriusque familiam conelones habuit, & eo quidem finis, ut aliquando ostendat illarum famulatio pueris suis laetitia id ab illo beneficii loco expelleretur, ac ejus operâ in aliquem Clarissarum parochianam filii actus perveneret.

ad Casam-
reginæ ad-
itum potuit.

121 Egerat jam diu cum Juliana Franciscus, ut Clarissarum Gandensium coloniam eo evocaret, ac jam litteras apostolicas ea super se impetraverat. Usus est ea occasione Franciscus, ut Julianam hortari deus cepit, ut, quod jam pridem flagoraret, et siquæ maturaret: cum suis votis facillime reperisset, statim Gandiam ea de ad omicam, Gandensium abbatissam, & simul Ramon litteras misit; usque adeo nullum intermitteret tempus, quin semper aliquid, quod ad Dei gloriam eaderet, animi robore plane inviso mulierum, invita licet corporis mole, tunc adeo viribus exhausti, ut medicorum omnium & medicorum iudicio prorsus rejueretur. Per idem quoque tempus ingressæ vestimentis edidit: cum enim Osurni comes Maria de Veleasco percontata eum esset, quæ e virginibus Gandensibus Casam-reginam cum eam ejus omnia ventura essent. Venient, inquitur, foras Maria de Jesu, hinc foras

mea, foras Maria de Cruce, foras Joana Baptista, foras item marchionis Denia. Illi addidit: Fuit quidem amica mea hoc fecim docere foras Dorothæam (ceras hæc Francisci filia) verum repperit Carolus Gandensius dux, neque sua, utram divino providentia..... abrupte hic ferunt, cum tantisper obmutassent, subito in hæc verba prorupit: Decisa res est: eulestem gloriam jamjam ingressa est Dorothæa. Illi dedit, cum ad se redisset, erubuit: et vero prodixisset illum, verum postea evanescit docuit, neque obliuam inde efflavit, quia renuntiatu Gandia fuerit Dorothæa obitus: quæ quidem Osurnensis comes, ita & fella & pradiis fuisse, jurjurando firmavit.

122 Borgia inde profectus obitus filii Cardinalis Montera archiepiscopi iussu habuit P.P. Franciscum Seredam, & Ferdinandum Alvarez del Aguilas: hospitiis est in humilis ad S. Agniti parochia vicus. Ut rumor adventus ejus sparsus per urbem fuit, assidue continuo ejus videndi solutandæ causæ turmatum ejus ordinis viri: assidue item a canonicis missi, qui sua cum nomine rogarent, ut in cathedrali templo ad populum verba faceret: fecit vero, quod rogabatur, viz non ex tempore, majore auditorum admiratione, quam concionatores sperâ prodigat: quippe qui viz tantum ad dicendum filii temporis sumptus, quantum viz satis erat, ut, quæ dicenda essent, vel obiter mente percurreret. Non minor ejus videndi causâ Vallisolei, ubi tum curia morabatur, fella est cultorum concursus, quamvis hujus vitandi causâ novu urbem esse ingressus. In his felle Ferdinandus Alvarez de Veleasco, comes stabuli in Castella regno, summus rei maritima profectus, Rodericus Gomezus, princeps Evolutus, Tavera item marchio, qui Borgia vestigia premens, filio suo natu maximo opes cunctasque transierat. Verbis, quamquam nec his ibi pepercerit, Franciscus hic opus hæc fuit, cuius omnia vicia ratio, personæque cum pristina, tum præsentis conditio, aulica, quæ fuit, ac codem essent, quæ solabantur, satis superque admoneret.

123 Hæc procal Vallisoleo princeps Joana, Lusitanis principi desponsata, Tauri in Legionensi regno agitur; cui, cum relaxatum esset, Vallisoleum advenisset Borgia, statim misit, qui rogaret, ut sisti Tauri convalesceret. Hinc se Borgia dedit, & Torodesiis transiens Joannam, Caroli V matrem, honoris causâ solutam ivit: aderat Joana, Larma comes & Borgia filia; quæ camen à patre, ut, vel diuturniore illic moram duceret, vel ut alia, quam xenodochii hospitio crearet, consequi non potuit: neque datus, Salamanicam, ut ob Ignatium in mandatis hæret, festinans, Tauri, nisi assistisset Joana princeps, permanisset. Certum hæc, quoniam deinceps perpetuo staret, vita rationem modumque Joana suggessit, quæ per hinc quodvis horas Francisco, de rebus ad animæ salutem specantibus differenti, aures debet, & universa vita errata confessi est. Principis exemplum plures à comitatu nobiles feminae sunt imitata, quarum instructioni gaudio quoque Borgia insudavit industria; ipsæ denique civibus sua pils instituentibus colloquiis, seu habentibus concionibus fuerit, seu consiliis obsequiendi concum impendit opera, ut viz ob-

Borgia &
Vallisolei
ad populum
verba fuit.

E

F

Tauri Jo-
ana, Lus-
itanis prin-
cipem, ad
piscatam in-
stuit.

que

A que prodigio tanta laboribus, P. Domenecum, ejus socia, esse, par esse putavit. Cum vero obfervisset, plerisque de comitata principis seu viros qui feminas, libros manu possum versare, corampendis animis, pendendoque inutiliter tempori, quod pietati insillanda favendaque optaret, ut in tumulum congesti flammis traderentur, effecit.

124. Solimanicum, celeberrimum ea tempe-
ste in regno Legionensi academiam, Sabbatho sancto profectus est: magno non modo juven-
tutis studio, sed nobilitate, eruditumque concursu festis Paschalis ad populum è
suggessu dicit, & Dominus Quisimolo seu in
Albis in conventu PP. Augustinianorum, ut
anno 1608 testatur est Joannes Ribeiro, ar-
chiepiscopus Valentini, ejus ea de re verba
exhibet Alvarus ex Processu Beatisimorum lib. 4, cap. 4, § 3 Pita S. Francisci. Plures
illuc è tanta juvenum copia selectos sicco erip-
it, atque in prima, ut supra diximus, ac-
ademiam de Corduba Societati adjunxit. Soliman-
ticis in distans sacris regiones misit F. Jo-
annem Guieret & P. Domenecum, recepto
apud se Bullenauio: Joannem ad P. Miro-
nem, facili in Lusitania prapostum, ut hunc
interiret, quod in Lusitania Borgia inchoaret,
certiorum faceret, quod tamen hoc anno, ut
tate illis rerum, quorum potissimum curam sus-
cepit id fuerat, facie, non concessit: Do-
menecum autem graves ob causas in Guis-
pescum: utroque monuit, ut ab itinere reduces
non Salmantica, sed Tordeylla se conveni-
rent: ibi se reduces expectaturum. Illic ipsi
aliquando post profectus non alio, quàm quo
prius, uti voluit diversorio, publico nempe
stodochio.

125. Perant hic, oranti Burgis rerum occul-
tatur notitiam divinitus interdum fuisse in-
fusus: nam ab oratione aliquando digressus,
Bullamania, F. Guieret & P. Domenecum
postero die Tordeylla affuturos, affirmat præ-
dixit. Summa Bullamania hac Burgis verba
admiratione excepit, quippe qui probe nrat, id
præfili humanæ pietate induridique hanc
posse, nec literarum quidpiam sine è Lusita-
nia, sine è Guispeña ea de re ad Franciscum
fuisse allatum: verum, cum utrumque die pos-
sere, ut prædixum fuerat, ab itinere reduces
est conspicuus, ambigere porro non potuit,
quin ex divino, quem in aragum: receperat,
affutur ea esse profecta prædixit. Venit eodem
tempore Tordeyllam Philippus, Hispaniarum
princeps, suam illi aviam visurus; mox Bur-
giam per nuntium accersiri ad se jussit: verum
nondum ad xenodochium, in quo, ut dictum
est, hospitium sibi delegerat, nuntius pervenit,
cum principis affutur Borgis postulavit:
benevole quidem pro veteri amicitia, sed & pro
ea, quam spirabat Franciscus, sanctissima re-
verentia à Philippo est habitus; quod si Fran-
cisco non potuit non gratum acceptumque ac-
cedere, summum tamen concepit animo dolo-
rem, cum è principis ore, Romam sibi por-
taram ex Caroli cesaris voluntate destinatam
auxit: scripsit itaque concessum ad legatum
litteris, vehementer exoritur, ut imminens
tranquillitati suæ naufragium, quoquo modo
posset, averteret.

126. Satis è illa, qua, cum Tordeylla
subsistit, præclarè gessit. Accumbere aliquan-
do nec eum consanguinitatis mense, cum Ise-

bella filia, Lermenii tamis navi, dens vio-
lenter excessus est: prolapsus humi denum
manu Borgia sustulit, suoque loco restitit;
qui statim ad eos firmas evolvit, ut loca sua
nonquam deinceps motus fugit; imò & plu-
ribus post Isabella obitum annis, cum ejus alium
in tumulum effa fuisse transiit, corruptis ec-
teris, repositas facit plant integer & solaris
candidissimi: alias item, consubstantibus ad
mensam inter se genero, filio, nepotibusque, in
hujusmodi verba erupit: "Memorate distaram
meorum: non multi effluere anni, cum no-
stram aliquis de vite subita morte decederet:
videre, ne quem vestram imparum offendat, aut
florere atas fallat & prodit." Hanc verum
Borgia vixit, nam anno 1558 aut 1559
præflectit Isabella Lermenii comiti, filia du-
centi, iugens mors vixit suam decerpente
abrupti. Sed jam alio nos Franciscus: invitat.

127. Tordeylla sub idem tempus, quo Phi-
lippus, profectus, Ugentensis sollicitudini de-
derio suum in Guispeñam reditum matris: prius
tamen, quàm Legionensi regno excederet,
Methymnia (qua è Syria Syco cognomina
invenit) Ferdinandum Henriquezium, summum
rei maritima præfictum ejusque conjugem, ut
rogatus fuerat, convenit, ubi apud Franciscum
hospitari voluit, repudiatis Henriquez
adibus: postquam hujus uxoris pietati ani-
mique cubis fecerat suis, vicum Peredes, Ca-
stella regno ferè cunctissimum adit: inde, re-
lucto Legionensi regno, in Veteremque Castel-
lam transiit in castrum castis, seu, ut illi
loquuntur Sigeriei, indigenis Caliro-Gerit
dictum, diverit: utroque hoc loco consanguinei
ejus aliquot affinesque, quos infestatus præ-
terire noluit, commorabantur. Quinque hinc
ferè locis abierat Burgi: civitatis muros, ne
retardaretur, subire noluit: obvium tamen ju-
ste hos habuit P. Siradam, quoque ad medium
ferè leucam viarum duxit & comitis usus, inter
podagra dolores in pagum Bellmar, leuam mi-
nia Burgis distantem, tandem pervenit: ab
itinere festum suis adibus excepti Benedic-
tionis, Burgensis ecclesia canonica, vis
Societatis amantissimus funditor collegit,
quod ibidem nostris paucis post annis ejusdem
liberalibus pietasque exultavit.

128. Casam inde regina reversus, benigne
amictus è Frila dux, & Osurni comite, viz
non exhaustis coetus corporis viribus, exceptus
est. Accersit ingens è febris quarena malum:
quod tamen non effecit, quo minus proximor-
um saluti, quale poterat, studium operamque
conferret. Læso affians, pietate sermonis, mor-
um pietas & Christiana tolerantia exemptis,
si qui in colloquium cum illa veniant, non
minus proderat, quam è pulpo publico audi-
toribus. Quibus diebus febris carbat, publicè
ad populum verba faciebat, visusque aliquando
eum fuit, cum jam maxime ejus fuisset or-
atio, non hærere, sed subito obmutescere, &
extra se rapti, obliquescente interim auditum
corona. Ubi ad se rediit, reliquum orationis
ritè absolvit: at, cum finem dicendi fecisset,
ut importantis rariorum oculis & quibuscun-
que foret sese subderet, è conspectu multitu-
dinis fugi sese proripuit. Concioni intererant,
quæ diti, Frila dux & Osurni comitis; quæ
licet multis prædibus id satagerent, nihil co-
rum, quæ illius menti oblate fuerant, voluer-
unt

AUTHOR
J. B.

note

2

F

Casam-regi-
na reposit.

nec minore
fuit de
maritima
agit,

Tordeylla
vaticinia
agit,

divertitque
accensum
regit,

AUCTOR
J. B.

rant excedere: elapsi, tamen aliquot annis F. Melchioris Navei, cui tamquam superiori parebat, iussu, id saltem recitit, visam sibi ea in testis Clarissae eusdem distantia Gandensium, sibi agnata & pro meritis dilectam animam caelesti gloriæ septem in celum efferri. Relatum mox factum, ut testes alios sibi dignos taceam, legimus dein attestare eis, quæ de proximo fieri sunt, Osorni comæ.

quæ de-
da Clari-
sum Ganti-
ensium colo-
nia.

129. Profragibet Franciscus, Gandensium Clarissus, de quibus supra, in Riolam brevis adventurus: clam itaque Fria ducit (qua forte ob infirmum ejus valetudinem teneri abstinuit) illis obviis proceffit Tudelam usque, quæ in extremis Navarra finibus ad Iberum fluvium sita est: offendit hic primum Magosda ducem, de qua supra, admodum laetum, quod Borgiam deum eorum intraeri sibi liceret. Post dies aliquot Tudelam pariter adversa fuerunt Clarissæ Gandensium, quarum opem, quæ reliquis praeerat, fover Franciscus, Borgiam, ut dicitur, amica ducebat. Quantem ex earum adventu laetitiam cepit, colligi ex eo potest, quod olim summo eas semper in pretio habebat, nunc vero spem conciperet maximam fore, ut insignes novæ illæ virgines colonie fructus per Castellam faceret. Comitari tam honoris tunc Franciscus voluit Tudelam in Riolam usque, donec ad destinationem sibi a Fria dote locum (Casam-reginæ) pervenisset. Hic pernoctant a Fria ducit & Osorni comite excepta fuit, singularique magna in ade conclusam tam communi, tam privata assignata. Permansit ex loci Francisci aliquamdiu, ut id operis magisque promoveret firmaretque: cernit tamen, ut aliquot post annis eo loco excoerisset, quarum alia alio, abbasque vero cum quibusdam aliis in regnum portuonem, Martini deinde condidit, emigravit, ut Cirrillum Martiensium lib. cap. 8 Joannes Carrillo scribit.

Ognatum
recl, ope-
rore quide
pitarum.

130. Hic ex sententia apud Casam-reginæ gestis, aliter ultimo Ognatum repetit, dephe-
ram iterum tranquillitate fructurus: ibi Antonio Corduba ad omne virtutis genus ducem se neque magistrum praeiit, qui sub id tem-
pus Salustiana Ognatum sese consulens, vi-
taque modum excoerisset erat vel ipse Borgie o-
culis admirabilem. Non ita tamen ibi Francis-
cus delinquit, quia repetit prodiret in publi-
cum, si quando id proximi salus ac divini no-
minis gloria exigebant. Extrinsecus id tempo-
ris odia moras hinc in Biscala familia non
sine incolarum scandalis & publicis pacis per-
turbatione: non difficillimis per Biscala juga
timoribus, non precibus, non lacrymis pe-
percit Borgio, dum dissidentium duces & rap-
ta in perpetua poëta ac amicitia fides coire
compellit. Huc omnia ferè ex Alvaro, qui
singulorum magis ubiisque, nec eodem plane
ordine res gestas S. Francisci, quæ Ribadineira,
descripsit, paterquam quod hic variet Fran-
cisci, dum Ognati suam habitationem habuit,
excursiones veluti in unum conser, ut paucis
multis, & veluti unico obitu perlostranda,
lectoris oculis subjiciat. Nunc utrumque porro
audiamus.

Dignitatem
libram car-
dinalitiam
ducitur.

131. Ribadineira lib. 2, cap. 5 memorat,
magnum iterum Borgiam, cum quidem totam-
que Ognati vitam doceret, obsequium fuisse pe-
riculum: cui tamen Ignatii potissimum proden-
tia creatus felicitat fuit, ne in porpurarum

patrum numerum a Julio refectur; rem autem
sic se habuisse: visus casus? S. Borgia in
primis dignus, quem Julio illi offerret, Ro-
manâ purpurâ exornandum, quod relictis casar
præstitit. Annuit facile Julius evisitis præbi-
tus, quibus Cardinalium consensibus quoque ac-
cedebat: verius Ignatius, ne, si ad dynas-
tias hujusmodi sine Societatis hominibus
aperiretur, ingens hæc ex re detrimentum
caperet, ut ne id fieret, amicum lapidem mo-
vit: sed Pontificis mentem placare res fuit ar-
dua & difficilis. Persuase tandem, ut Fran-
cisco quidem, quam ei casar postulabat, digni-
tatem offerret, sed ad eam acceptandam invi-
tum non egeret; ita casari, ita Cardinalium
eventui, ita denique Francisci simul & universæ
Societati satisfactum iri. Illi de rebus certior
factus Borgiam, rem eo usque protractam, vehe-
menter doluit: ac ut intellexit, Ignatii præ-
videntia periculum jam esse dissipatum, desit ad
Pontificem literis, quæ par erat, pro obtatu
sibi dignitate gratias egit. Ita Ribadineira loco
cit., eodemque ferè recidunt, quæ Oslandus
ad annum 1552 sub principium lib. 12 libi.
Societatis Jesu refert. Illi addit Alvarus, Jo-
annem Manrique de Lara, Nexera duels filium,
& casare Obispoato Romam fuisse missum anno
1552 die XVIII mensis Martii, ac in mandatis
habuisse, ac galeros purpureos quatuor pereret,
primam Borgiæ, alteram Diacono de Tavera,
Gienensis dein episcopo, tertiam Antonio de Cor-
duba, marchioni de Piego seu Priegi, at Schotens
loquitur, filia; quartum denique Joanni de Peto-
lo, sed tum quidem temporis fuit Borgiæ id ho-
naris fuisse decretum: Antonium vero Corduben-
sem, repudiato Cardinalatu, Societati sese Bor-
giam exemplo addidisse, jam diximus supra.

132. Vix abierant duo à dissipata hac tem-
pestate, ut Alvarus scribit, mensis, cum no-
vum cum dignitate cardinalitii certamen,
eius etiam Ribadineira laudatos meminit, sub-
stantum Francisci fuit, & quidem priori ar-
rioris & vehementius. Casam-reginæ aut cum
Boslemantio diverterat fovenda confirmanda-
que Clarissarum, quæ eo recit, ut vidimus, ha-
bitatum venerat, piceatis tauri, cum nihil tale
expellenti reddere sunt à Joanne Purgio,
Sedis Apostolicæ legatus, litteræ, quibus ad
oppidum S. Dominici de la Calçada, non proci-
Cast-reginæ in Riolam firm, erocebatur.
Philippus enim, Hispaniarum princeps, ut
cardinalatum à Borgia repudiatum intellexit,
Pontifici insinuat, ut vel relaxantem ad obsoletos
honores admittendos suo orgeret imperio: Pon-
tiffex vero Purgio innoxii, ac, quibus possit
modis, Francisci animum expugnaret, ac, si
opus esset, rationibus præceptis minas adderet,
non tamen id, ut saltem datam Ignatio sitam
Pontiffex videretur, imponeret. Felix imperam
non seguit Paglias: sed rationum pondere,
& efficacia Borgiæ, divinitus afflata, facundia vi-
ditur, multo consilio, auctor Philippo Julio-
que suis, ne ad ea redire compellerent Homen-
nem, quæ, ut olim generos alterique objecer-
at, ito toto animo adversari constantissimè
pergeret. Quamquam vero Borgia ob oratio-
nem non impetravit ad eam Italiam efferret,
felicitatem tamen hujus exitum amica sua Fran-
cisci à Jesu ejusque sociorum fisis ad Deum
precibus referendi acceptum.

133. Argumenti, in quo versatum, effinitos
fuit, ut laudat sæpè S. Francisci biographi,

D

X

quod & a-
liis.

F

existit etiam
ad eam rem
exhibendum
viam;

non observato temporis ordine, sub eam quæ
obitum, quoque delinquit (non enim postea
Borgia, quod modo relatum est, ceram
fuit) Pontificem summi, alique sua ecclē-
sistæ, seu seculari, principes vii, qui car-
dinalatus dignitate auctum Borgia vultu-
re, consueverunt, prout etiam in mōtum. Phi-
lippus, Hispaniarum princeps, ut pariter Ale-
xander & pariter Alvarus tradunt, pri-
usquam in Angliam anno 1554, Marizum,
Henrici VIII filium, & Angliæ reginam ma-
trimonio sibi juncturos, trajiceret, deus d
Julio III Borgia Cardinalium oculis adfongi
petit: verum ne cum sibi confiteret dignita-
tem, & Julio Borgia scriptis literis enixè est
deprecatus: idem vero Joanne, Philippus for-
is Lusitanie princeps, ne ea dignitate in-
vitus oneraretur, scriptis Londinum ad fratrem
literis jecit. Ite vero fœdum scribit Alvarus,
ut & Borgia votum exegerit Ignatius, quo ad
nullum sese, five intra, five extra Societa-
tem dignitatem aspiratum, necum eandem
sue Paucitatis præcepto obmissum; ito ad
B. Societatis præpositum, si quem eo aspirare com-
pessit, sponte delatorum, quod & libere
enim præstitit, & ejus exempla in Societate
deu præparatum, & quatuor voto professus
perpetuo fore observatum.

frat.

154 Biennio post, defuncto Ignatio, ut co-
mittis Societatis intraret, Romam professi
deceverat; ut, postquam a Paulo II ex-
spectari se, ac ab illo paratum sibi gaudium
cardinalitum intellexit, itieri Romano vult
dixit, ut obsequia nihil Paulus meminisset. His
eodem mens, idemque propositum Pio IV fuit;
primo quidem eam viarum; emersit, dein cum
Societatis Præpositus esset. Pius vero V ite
omino habuit, Borgia ad suscipiendum eum di-
guntis gradum etiam præcepta asigere; ve-
rum plis humilis Viri voto orationisque, quam
principum Pontificumque valere consilia; quip-
pe qui multa luxuriam & sanguinis vi,
ut ex ore ejus P. Gaspar Fernandez,
cum illi Roma a consiliarius esset, aliquen-
do auditus, eam & Deo gratiam confectus si-
erit, ut vitam prius, quam Societatis habi-
tuum deferretur. Quid quod & de impo-
nendo ejus humilis, auctum Pio V, summi
Pontificis onere exigentem fuerit? Testi-
monium hinc legimus dicit Thomas Bor-
gia, Casaraugustanus archiepiscopus, S. Francisci
frater, his portum verbis conceptum: Cardinalis
Palerius mihi mandavit, ut pro viribus procu-
rarem docere Patrem Franciscum dominum meum
ad Romanam curiam in electionis occasione:
quia ipse sciebat, quid multi ex Cardinalibus
saxerant fuit Panormi reverendissimo de-
cebat ut Ferraria Borgia apud decem, qui
passus hanc est, cum d se velli, quod apri
viam periculum expassem nallet. Porro Fran-
ciscus, cum id nescio quo rumore didicisset, & Deo
obtinuit, ut vel Romæ abesset, cum omni Pan-
tifice electio fieret, vel & vix decederet, testis
P. Ludovico Sarrandero, cui id ipsum Bor-
gia retulit. Sed jam missis, quas recusavit, di-
gentius, ad labores ejus apostolicos rever-
tamur.

§ XI. Dicecesim Calagurri-
tanam & Burgensem ex-
colit: iter ejus in Lusita-
niam: in Hispaniam re-
dux collegiorum aliquot
femina jact.

EX literis, quas die x Novembris anni
1552 ad uxorem datus Villa-Hermose,
sororem verò suam, dedit (videlicet Alvarum
Cienfuegos lib. 4, cap. 6, § 1, ubi eas li-
teras recte) liquet, Borgia ad finem pro-
perare jam quos sibi imminem non fuisse,
visum fuisse, ut ad aliquem Cantabriæ por-
tum, Ornavo tamen hanc odorem renatus,
mutandi atque causi sese reciperet: puer item
ex hisdem, eisi valitudine effectum, verum tamen,
quod ad Societatis incrementum facerent, ne tunc
quidem eum deposuisset, qui illi literis colli-
git Borgia rem suam fero commendam
valeret. Vix a se sibi curvalorari, qui & Joanne
Bernardo Diaz, Calagurritano episcopo, qui Tri-
dento in dicecem suam rediret, humanissimè
evocatus literis fuerit, ut, quos alibi studius
fecerat, Calaguri quoque colligeret, ubi op-
tima missis spem magnam faciebant populi ele-
ritque, ut Alvarus trahit, licetia, morum
corruptela, scandala publica, gravesque nobi-
lites simulantes & odio. Calagurritum professus
Borgia ejus mens Martio, sacerdosque max can-
dones exorsus, dicendi artem videntique
ita populum elerumque brevi commisit, ut tanta
ac tam repentina morum mutatio episcopo
Calagurritano nihil minus visa fuerit, quam
prodigium. Pari dein labore striditque Jost-
brigen (ite nonnulli id oppidum, quod Log-
gorno Hispanis dicitur, & ad iterum suum,
quod Castellum & Navarra fecerit, fiam qui,
vocat) apostolici sudoribus, commine ipsum
Calagurritano profuse, irrigavit.

156 Egerat interea Roma cum Ignatio
Cardinalis de Mendoza, Burgenfis archiepi-
scopus, ut, cum dicecesis sue exspirare vult,
moresque corruptos in melius emendare re-
benter optaret, id negotii Francisco daret.
Parit Ignatius Mendoza vult, & subobri-
git die xv Aprilis anni 1553 egressus Borgia
novam, addit sibi socio Antonio Cordoba,
provinciam solenter aggressus est. Plurisque
diebus ad populum dicit; innumeri sunt, quo-
rum consilium exegit; non parat & pri-
maria nobilitate viros exortum s. Ignatii
ope atque subsidio ad insignem constantemque
pietatem instruit; plurimas etiam leges instru-
tionisque congegit, & Mendocæ transmissit,
quibus, si ita videretur, ad dicecem rite ad-
ministrandam neceretur: hos verò la-
bores sibi & exultante, innotis plerumque
sebris, quibusdam identidem illari ca-
bat; nihil tamen scilicet nongam fugerit,
nisi comite singulari quodam & mirabili cum di-
cendi vi & efficacitate, cum firmitudine vocis,
verbo saltus ascendebat.

157 Finis missione Borgia, Lusitaniam
odit: evocatus eo jam ante fuerat Joannis III
Lusitanie regis literis, quæ ipsi, Vergera
in

Dicecesim
Calagurritan-
tanam

& Burgen-
sem excolit
F

professus in
Lusitaniam

AUCTORE
J. B.

in Gualpesso adhuc agent, P. Ludovicus Gualpesso attulerat; verum id temporis nondum ita confirmata valdeque medicorum iudicio valeat esse, ut expeffendo elata vita periculum literari Laffiano por efferet: cum vero Borgia operes, P. Hieronymo Natali, Societatis per universam Hispaniam commissario, qui tunc Ulyffipontem visitabat, Laffianus reges, quibus Ludovicum regis fratrem, & Joannem Laffianum principem Alvarus addidit, suam literis Francisci cordis videndi desiderium manifestavit. Ad hoc Natalis: nihil quidem sibi juris in Franciscum esse, quem nominatim & commissarii potestate ignatus exemisset: verum quid principum vultuatus esset, sibi solitarum, non Borgia sciret: nec porro dubium sibi esse, quia ille egregius tantorum principum in Societatem meritis obsequenda, & quod par efferet, redderet. His de rebus certior solus & Natali Borgia, consilio in viam se dedit: und cum P. Bosphontio: Castellam egressus Salmantican in regnum Leguntis pervenit: hinc digressus septimo post die Comimbriam, qua Laffianae civitas est ad Mondum (Mondago) fluvium sua, egressit, verum non obsequi proclio, quo Francisci precibus caelitus datum est, ut Bosphontius ex otiosissimis rubus non cum jumento, sed infestebat, in principis vel ipso effusa horrenda proleptia, evidentissimum certissimumque vita periculum intolentis & illas non prociat Coni vicia evaserit, ut & Ribadineira Schotus in Vita S. Francisci num. 37 aliquo ejusdem biographi fufius memorat. Porro, ut Alvarus scribit lib. 4, cap. 6, § 3, consilium ac comimbriam venit, epi inde discedere consilio vellet, nostrorum externarumque humilitate, precibus, lacrymisque coactus est feci dicam morem ibidem facere, non externum modo, sed nostrorum in primis solatio studique laffari, ne unus quidem ex his foret, quia consuetudo sua arcana Francisco gaudenti, luffique panderet, piamque solatio & alacritate ab illo discederet.

& a familia
regia

138 Comimbria post idem iter Ulyffipontem venit pridie Kal. Septembris, & regibus singulari humanitate excepit, inquit Ribadineira Interpretes Schotus; quod quam verè & Ribadineira didum sit, luculentius ex illis, qua Alvarus lib. 4, cap. 7, § 1 addit, patuit: ubi bene subeunt, inquit ille, obvium ivire Nuntius Apostolicus, archiepiscopus Ulyffipontensis, dux Avelri, hinc ducti Urugontini fratres, & illique & Laffianae nobilitate non pauci. Collegium Societatis ingresso mox adhuc è regis familiaribus Petrus Carvallo, qui felicem Borgia regis sui verbi gratularetur adventum: item fratri Catharina regina, Ludovicus regis frater, & Joannes, Philippi II soror, Joanni Laffianae principi nupte. Interrogatus d. Carrelli, vestigia ex itinere fatigatus? Sum, inquit, nonnulli: sed ex civio, quem mihi occidit (Dominum honoris causa vocaverit) multo magis. Die postero in collegio quicquid capienda causa regis iussu sibi continuat, qui tamen Borgia non frequentes procerum curiaque principum solutationes & congratulationes molestissimas accidia: tertio vero in collegium cum & regibus venit secundum Alvarum; quomodo in Orlandinus lib. 13 Hist. Societatis Jesu num. 47 altero ab adventu ejus die factum erodit, quod & Nierembergius facit lib. 2, cap. 31 Vita S. Francisci. Orlandini verba, è

quibus luffari, quanta honoris gloria excepit in aula Laffiana foret, intelligit, lib. 13, num. 47 hoc fuit: Postero die invitatus à regibus ad colloquium. Cuius ad ingressum rex pariter & regibus confluxit, & peribique pariter aliquando spatio occurrit. Ac rex quidem sibi detrahere plem, quem honoris ne duobus quidem ipsis, ac regni sui proceribus unquam habebat: eumque ad benignitatem adderet, instans, ut proximus affideret, evicit humilitas ac modestia Patris, ut de more gentis regem de gentis affideret; nec unquam, quomodo sepius iussus confluxit, & in fella ad id parat requiescere. Vir modestissimus tantum honoris admittit: quem tamen ad reges honorem non habebat: ut duci, non enim tantum dictum dignitatem; sed ut Viro sancto, qui, quem ceteri tantopere admittunt & stupent, ipse contemneret potestque potenteret.

139 Nec minus honorifice posset (pergit post pontem Orlandinus) locum cum Philippi II Joana, principis Joanae consue, sumque regis Maria, inque Elisabetha Austriacae regis iteris uxore, & Ludovicus, nem regis initer, vir luffissimus atque optimis moribus, exceptum. Quotidiana rex Joannes ex aula, ipse Alvarus § 2, dapes Borgia misit: idem regina luffissimè, huiusque exempla arata uti cetera familia regia: verum in illis unum placuit illud, quod sibi inde suspiceret, qua Ulyffipontibus xenodochis elargiretur. His illi indicit, dum Ulyffipontem fuit, ades regia aduenda fuerant, & quomodo ab his collegium intervallo satis longo distabat, uti scilicet namquam voluit. Catharina regina, cum loci cum morbo effusum audisset, fuisseque lectu uti, neque veto, neque regimine superius munitis, è panno virili consuepim misit, addens, nullum se villus in aula suo repperisset: ite furorem reit, ut eo uti Franciscus videret, quod, si pretiosius foret, certo illum attulerim, non ignorabat: frustra tamen regina cura & industria fuit: nam vel id splendendum nimis Francisci modestia & pauperum fuit, & vel hoc suo nomine, quod ab aula p-offensum id muerit esset, displicet uti adeo, ut eo uti noluerit. Ex quibus quidem assuetum liquet, quanta in eum foret Laffianae curia & regis in primis familiaris benignitas & veneratio. Sed quae em singul benevolentia vices Francisci: rependit?

140 Frequenter in sacello regio coram rege, familia regio & aula proceribus conciones habuit, quibus & curia vilia libere punit & fortiter redarguebat: oñis fitem ac pondus debebat dicentis cum dignitate pristina, tam luffissima sanctissimaeque vita movumque ratio, verbis perpetuo consona. Catharina regina vobis in primis fuit & sacro pulpito peruenient audire, quem olim sibi, cum Tordeffilla esset, in epheborum nobilium numero misisset, nominat. Ludovicus, regis frater, quem supra Societatem expeffisse diximus, gratissimum accidit, inquit jam olim in Hispania, cum Tuerana expellenti sibi casus accingeret, cum Borgia occidit necessitatem ordinibus nobilibus costringere & confirmare: & quomodo forte in ingenio ad virtutem ac pietatem notus solutusque videretur, Borgia tamen opus industriaque se ipso longe major evasit. Primum huius principis mores, sicut in Borgia magna ex parte redundent, pluribus hodie prosequor, quod id affiat in Francisci biographis

D

honorific
exceptus,

E

F

eraculum
fuitum

prassi-

A *præfium fit, ut vel ea, quæ infra Ribadineira Interpres Schottus in Vita S. Francisci num. 88 & seq. refert, locutenter evincunt.*

ingentes
fructus

141 Crebro item regina de rebus, ad animæ salutem perterritis, cum eodem consilio coarctat; crebro Joannes, Lusitanie princeps, ejusque uxor Joanna: principum vero vestigia, quæ in aula verbabantur, nobiles moronia virginesque inhærent: cohibens sæpe vespere in aliquod focellum et cum regina Borgiam audire: hinc scilicet, ut frequens Sacramentorum usus in aula brevi invaluerit adeo, ut singulis assiduis de peccatis confiterentur: statim etiam Borgia, ne eximia pietatis ardor aliquando intercesseret aut interiret, ut eivis diebus Dominicis scilicet viri aliquos à Societate prudentes doctrinæ accedissent, quorum munus esset, vel conspectibus de peccatis ore præbere, vel legis Christianæ præcepta exponere, vel monachos principes offendi ac boni exempli, quod ipsi potissimum ceteris fidelibus debeant. Cultum Scipiarum Virginis in aulam Lusitanam illiusmodi invenit invento: schedulis aliquæ præcipue Dei Matris virtutes laudatque inscripsit; virtutibus singulis ad has impetrandas congruas totidem orationes addidit: pari dein secularium numero regina, principes, ceteraque nobilium feminarum nomina singulariter ascripsit. Tum vero utraque schedula, ut fors docuit, juncta ex lege distribuebatur singulis, ut assidue ad eam, quomodo fors obtulisset, virtutem singulorum studio enterarent, additæque illis orationem Indies recitarent. His aliisque id generis institutis ea brevi morum mutatio in aula Lusitana facta est, ut liberioris ingenti & lingua nonnemo fuerit, qui Borgiam ex consilio ad totam accessisset, diceret, ut palatium regis converteret in monasterium, ejusque cum sancti adus regia præ se spectem fierent.

in aula

142 Verum Joannæ principi vehementer id inventum placuit: Borgia vero, oblate sibi opportunitate utendum ratus, longius provexit indulgentiam. Quod inventum, inquit Orlandinas ad annum 1553, num. 49, cum mirum in modum arrisisset Joannes, Borgia, qui immensa quidam cupiditate flagrabat, incitandi homines ad virtutem, pro sua mercede poposcit, ut, quæ mater esset principisque familiar, ea cum aula sua universæ ad honorem Virginis (ejus natalis dies cum celebratur) animam repugnet, & alimentis deinde celestibus confirmaret. Quod cum facile impetrasset, ipsemet lectus ad id succedens, divitiarum illorum, antequam inciperet distribuere, manu tenens, paucæ verba, sed ardentia fecit, ostendens, quis esset is, quem manibus sustinebat, qui ejus meritis & beneficiis, quæ et contraria sapientissimi illius hominis villas pravitæque. Ad quæ verba, ex prolata sensu ac tempore, ingens concensus est audientium motus. Ex eoque tempore in principis aula octavo quoque die facta illa mysteria, minimum autem quinto decimo, obiri salubriter serioque capta sunt.

& utriusque
effugium
colligit;

143 Amplius itaque Franciscus in aula Lusitana laborum suorum & opum colligebat usum: veronemque officio sibi suo deesse visus fuisset, nisi divini pariter & promissum multitudinis subiti animæque commodis laborum suorum portum suadeat transisset. Parulis in templis, ut Alvarus lib. 4, cap. 7, § 3 scribit,

publicæ ad populum verba fecit, ac nominatim die 23 Septembris, festo S. Michaelis luce, in collegio Ulyssiponenſi S. Antonii, quod ad eum audiendum cum modo Ulyssiponenſis incolæ, sed etiam cum universa curia rex ipse conveniunt; ejus canonici quamquam minime Ribadineira, non tamen hujus Latinos Interpres Schottus. Maximus item omnium motus exivit Kal. Octobris ad S. Rochi, præstantibus litteris Lusitanie regibus, principibus ac proceribus; inter quos templo digressus Joannes Lusitanus princeps dixit, hunc sese oratorem cum voluptate audire, qui non minus subtilis, quàm verbis peroraret. Veniens eo die in possessionem illius aula regia auctoritate Societatis, quæ amplissima dein Ulyssiponenſium professorum domus exordium fuit, quo in re multum Franciscus ostentavit & gloria vuluit. Intera domesticæ collegii lares nihil austerius procul dubio fuit, atque Conimbricæ fuisse supra distinximus: ex Alvaroz § 4 id addi speculatio potest, fuisse, eam in collegio S. Antonii Borgia degeret, nonnullos è sociis, qui in vocatione sua vocillatæ quidem, sed brevi Borgiæ hortatibus confirmati respuerunt, & arripim viæ genæ constantem eam siqui perrescunt.

AVERTARE
J. B.

E

quod Eboram
item

144 His rebus in Lusitanis gestis, Ulyssipone discessit die 4 Octobris: inde Eboram venit; monitus à Ludovico Henrico, alter regis frater, cum Cardinalis & Eborensis archiepiscopus, dein vero Lusitanie rex, Franciscum mox ad adventu suo amicitiam convenit, ac, ut die postero in cathedrali templo ad cœtionem diceret, impetravit. Non longe inde sub id tempus obierat Georgius Idolo, is, quem Borgiæ, casarem in Galliam secuto, scilicet adhaesisse distinximus. Summoque is quidem Borgiam pro antiquæ amicitia eorum aliquot evocavit; sed prohibebat id colloquium, quod Georgius tenebatur, scilicet: in viam comen se deiecit ausu temerario quidem, sed felici: necdum enim Eboram pervenerat, quia, jam depulsa febris, pristina voluntas sese resistens sensit. Postquam amice congressi sunt, consilium de peccatis Franciscus Georgius voluit: quæ ex re tantopere tum anima, cum corpore recreatus est, ut corpore quidem prostratus inconvalescit ad suos reversus sit; animo vero deinceps non minus ad virtutem incaluerit, quàm paulo ante corpus. Hæc de Georgii Franciscique conventu Alvaroz, fortè ex P. Dionysio Vafaræ, quem paulo antè, ubi de Henrico & Francisci Eboræ congressu loquitur, laudat.

F

& Villa-
Patrija
facti.

145 Eboræ Villam-Vitiolum à dace Brigandino invitatus repetit itineri se dedit, eo consilio, ut prius ducl Theodosio profectum se asserit, quàm ille obvium sibi honoris causa fieret: verum octo diebus leviorum iter emendandum Franciscus erat, et, quo invitabatur, perveniret: atque adeo moneri compellit de ejus adventu dux Brigandinus potuit, vel respoſa contigit. Non procul Villa-Vitiolo Franciscus abierat, cum multo nobilitate septem obviam sibi ducem Theodosium habuit: ut in conspectum mutuum ventis, ex equo dux desiliret, Franciscus verò, factus ducl propior, nec cura se honore dignum existimans, robore perfunctus, ad ducis pedes sese humi prostravit: dux ita jocundum mox amplexus ad polatium usque deduxit, ibique decimale per aliquot dies: inter-

A 2

ea

AUCTOR
J. B.

ea vero more suo Franciscus fecit cantantibus populum ad saltem instruat, itaque se apud duces gessit, ut hunc amorem, quo nascentem Societatem complexus helleus fuerat, vehementer incenderet, antequam, quem deinde dux in liberis posterisque quasi perpetua hereditate iure transgessit, ut non modo Alvarus, sed & Ribadineira etiam & Nierenbergius tradant. His recessit Ribadineira ejusque interpretes Schotus & Nierenbergius Borgiam Vallisfaleri in Castella fuisse, ejusque illis gesta enarrare: verum alia nannulla hie denus & Alvara peneis saltem delibanda prius sunt, quoniam & nos ea progrediamur, ne minus vel plene vel ordinatim res ejus gestas pertrahamus.

In Hispaniam rediens
collegia
aliqua in
regio
Lugonensi, in
Castella

146 Rediit in Hispaniam in Castellam Borgiam per Legationem regnum iter instituit, ac Michaynam-Campi, in extremis disti regni finibus situm ac odo circiter leucis Vallisfaleo distans, per autumnum pervenit, ubi ad aras primam societate P. Antonio Corduba, insignem orationem habuit magno nobilitatis vulgusque concursu, quod & insipientibus diebus aliquot fecit. Genuum parvo fructum Borgie adventus sibi potissimum peperit. Alieno in primis in socias animo erant aliquas illius appat nan infima nota viri, ut in amorem fuerit conversum, quod eos Societatis odium exasperat. Tum vero collegia illie excitando eadem plurimum profuit. Qui illuc primi venerant Societatis conductus habitus uterentur adibus, & sumptibus Roderici de Butueno abstant: emerat hic harum locumque extendendo collegia leonem ac socia dona deditur xxxi Junii anni 1553: pinguem item symbolam deditur regis Lascium procurator aliquis, qui eo ad nudinas venerat. Capta itaque est eodem anno collegii fabrica, primum hujus lapidem jactavit Franciscus: templi vero fundamentum transus est anno proximo inspectum. Dilectus Ruiz de la Camera, Michaynamensis abbas, unus ex his, qui parvo ante minus Societati favorant. Operi dein supremam manum Petri Spadato, ejusque uxor, Franciscus Monjan, curis expensisque admoti sunt, reditusque collegia construxit. Adhuc Methymna-Campi in viciniam Castellam binos est sociis, P. Ferdinandum Alvarez & P. Baptistam Sanchez missi, qui Abatem suis laboribus exacerant: quorum adeo probata fuit industria, ut jam tum Societatis collegium civitas peteret: eandem id ceptum suis hinc inde possit, cum Hispaniarum commissarii Borgiamungeretur officio, eoque Borgio jussu profecti sunt P. Ferdinandus Alvarus (is, cujus mentia facta est) civis Albalensis, & P. Joannes de Padraua. Hi priores in Societate cum S. Teresa, lesissimo illo Carmeli flore, amicitiam singulari ovini Novini beneficia inire: utroque coadjutore fovende est nse, ac, Padraua Jove, & Ignentis exercitiis spiritibus, purpuram quantumvis animam, magis magisque exurgere vulvis & exsolite.

Et in Andalusia

147 Colligenda tam optima nesci in regno Legionensi intento Borgie crebra allecta sunt clarissimarum matronarum littera, quibus in Andalusiam maxime precibus invitabatur, maxime a marchionis de Priego uxore, Antonii Corduba, filii sui, quem Borgiam in sua comitatu habebat, videndi percipiendo. Itineri sese dedit mense Novembri anni 1553 una cum P.

Bujamantia, P. Antonio Corduba & Fratre Bernardo: cum ad marchionem Marianam in Andalusia & Castellam Novam conspissis fias, pervenisset, equestrum Borgi Christianis humilitatis & mansuetudinis specimen dedit, quod ex Ribadineira Schotus num. 84 Latini se narrat: Dum & Castellae regno Boticum adit, sociis Hispanis Antonio Corduba & Bullamantia, in asperis conspissisque montibus Marianis (SERRA MORENA hodie incioe nominant) diversorium mansionemque publicam instituit de via inire, ut cibo lallum corpus, dum se meridians aestus frangit, resisteret. Ad pedes eum defecit, conchue unicuique hospitii & vnum ingressus, strum, ut solet, genibus flexis, oratione latens, Dei auxilium imploravit. Rediit interea viror, qui prior, impedimentis ibi locis, occurrat: nusquam est vulgo clericum illic ingressum, ac pietatis species res furo sublegere coartum, jurgat linus occipit, vocoque intendere, convicia jacere, verbera etiam minuit. Franciscus, qui erat animi modestia, ab oratione surgens: "De mihi", inquit, "hanc veniam, amiceque sis tranquillo. Nec enim mihi propositum, conelavi te excludere: quin potius, si prior tempore occupatum, tibi libens cederem. Verbum, quod mihi minitatur, fisor excedens meritum me peccatim. Concurfus subito ad elamantis vocem factas, qui cum illum jurgantem placifcet, docuissentque, in quos stomachum eveneret, illustres ille & claros viros, sibi ille redactus, magno sui pudore genibus accedens veniam precatur. Franciscus vero humo sublatum, amplexuque in Domino, addere sibi iussit: hortatus ad paucitatem, neve deciperet, si speret, inmundis frenis laxare. Adit Alvarus, haminem illum Borgianae tolerantia obiqui deinde egisse praecantem, iracundiam aspero vira genere in sese ultum, ac ad Societatis homines in ante ductis, dum vixit, solitum fuisse recurrere.

148 Superatis tandem Marianis montibus, fundastus Boticque fluvia (Gualabiquiram recentiori nomine vocant) Manellum usque, ubi Antonii matrem, filium cum sociis avidi expectantem, ostenderent, progressi sunt. Iam quidem illa est filii conspectu alloquioque fuit: ad latior multa, cum hospitum suorum sanctimoniali, & quae flagrabant, divina gloria xelum suis ipsa oculis vidit: more suo Franciscus non modo verba faciebat & suggesta, sed vicina etiam loca circuebat, tintinnabulum manu quentem, ejusque sonitu iaculas seculorum convocat, quibus dein fidei doctrinaque Christiana praecpta institutaque enucleabat: his elisique id genus rebus mata Catharina Fernandis de Corduba, Antonii mater, miro in Societatis institutum amore ferri, traxerunt capite de condenda Montellano collegio, quod anno 1558 incolat & sociis ceptum est, teste Sacchina part. 2. Illis. Societatis lib. 2, num. 135. Ex eodem periter profectum est, ut Corduba, qui in urbe sui maxime autoritate opibusque pollebant, tem ipsa, quam P. Antonius Societatis domicilium perperarent. Scripsit in eum rem marchio ad Joannem de Corduba, Cordubenis ecclesiae decanum, generis splendore clarissimum, opulentum ac divitem, sed felfa de Societatis hominibus opinione imbutum: &, ecce, prater expectationem latus Manellum antius Corduba venit, Joannem domum, quem incolabat,

*fidebat

E

F

A *colobus*, *eximiam*, & *facta suppetitille appi-*
mè illustram, *Societati dono dedisse*, *ut fieret*
antiqua floruendo ruentibus collibus decrevisse.

Relative

149. Proci illi inque sunt Caradoc, die 2 Decembris, postquam die postera fuit, ad loca litterarum quamprius aperuerit. Ita se ferē *Arsenal* lib. 4, cap. 8, § 2 *Vite Societatis Jesu* lib. 3, num. 41; promissit de die quo Caradoc perveniret, aliter his scribere videtur his verbis: Sed cum ea (*Caradocensis civitas*) percontaret studiorum oculus spectare primordia, dum in his adhibet (*Joannis Caradoc, de quibus praesent*) ludus struitur, in minoribus alteris spectat ab eodem homine commodat.

Jan Moatium apud Catharinum marchionem
conveniente novi futuri collegii incolae cum
Antonio Corduba, qui primus fuit rector, &
ipso Burgis ab Bullamantio ex Lusitania nuper
revertis. Hi cum ceteris calensis S. Catharinae
virgini martyricae clarissime facio die (xxv. No-
vembrii) traieci Cordubam, unde Montilla fuit
locus abissi, communi eam gratulatione tempo-
rarius illis in ades à decano introducitur.
Hic igitur ludus primus apertus in Idus De-
cembres (id est, die xi. ejusdem mensis) quan-
tialium varietate distinxit &c.

Author's note:

150 *lli Corduba ex finientis egessit. Monellum cum P. Antonio rediit, quo lii rediit, cum fratre Bernarde, ad maris Gaditrensi portum, quem San-Lucar de Barmuda Hispani dicitur, ascendit. Methyma Sidula ducem lassurum: quo priusquam pervenit, Offensum gaudium Vrenna emissit, Muscheam vero ducem de Arcos, conjux uxorem Mariana de Toledo de via salustiarum: viz hi impetrare alii potuerunt, ut peditum unum comitibus se patereur: haud longe vero hinc progressi fuerant, cum facinus ipsum Bernardum in facit off. allocutus: "Frater Bernarde, anulum hunc fere hunc iter equis emensis es; et equis offendere, equitibus modo frater Zarpuela, quo peditumque nomen erat. Alia iter locum progressi, illi seipsum pariter allocutus off. "P. Franciscus, jam ex te pro dicit equitibus leutes, desim ex equo, equitibus illi*

„eo frater Bernardus.“ Quicquid ducem hunc
causam alterutrum, porandum Burgis fuit. Cum
ad oppidum, cum Xerxes de la Peroniam comen,
venit, etiam ibi fabrica, ac subitio, est jam fere,
ipsique et insigne fuisse, defecit, quod
quid adversus soli laici primivulsi fabulasse,
peripetere. Cum jam in eo effice, et Fanom S.
Lactifery (ita San-Lactus Bandrandus Latinis
et primis) fuisse, obviam sibi prodentem Ma-
thyma Sidonia ducem, filio suo, comite de
Nierba, magnaque nobilitate numero stipatum,
invenit, eo tam soli amni robore perfusus,
et equum retro converteret; sed majore etiam,
cum ducem, mox se infestum, et ex eoque de-
cedentem, et genibus suis obstruam et de dex-
tra ostentum videri. Deductus in oppidum,
ducis emissive salutaris uxoribus, adduci non
posuit, ut in ducis aditibus hospitaretur. Ma-
thymus enim eumdem publicum praeferebat. Mutus
hic illi de more fuit pro praemiis salute labor,
parque labori studium: adhuc erant enim da-
ctis uxor eoque de exstinguendo Societati col-
legio, quod item Marchena apud ducis de Arcos
operari fecerat: Interim vero quatuor Societatis
operarios eodem evocavit, qui novum illum a-
grum graviter exstinguere et excolere.

Udubris Tamar V.

§ XII. Tordefillam ad Joannam aviam, & Vallis-
letum ad Joannam foro-
rem à Philippo, Hispa-
niarum principe, evoca-
tur: concionibus suis mul-
tos ad meliora convertit.

I Nterea jam annus 1554, ut narrare Al-
varus pergit, cum Philippus, Hispaniarum
principis, literis in Castellam revocatus fuit:
dotebat enim Philippus Joannem, avia sua
que Tordeſilla nuncius impoſuit erat, victis, et
perſuſis anno præterito ſuorum, miſera pre-
cipi non intuitum Borgiam fuiſſe præſentiam:
hic vero, acceptis Philippi literis, Matricem
iter maturavit: Philippum officiis in adibus
regis (Et Pardo Hispanis alio) altero
avie Matricem lapide, manet ex adibus ſecris,
ubi rei divine interforas, egredientem: Bot-
giam familiari dignatus elliguo principis roga-
vit, Tordeſillum delirantes Joannem cauſi iter,
morante ibi ſaceris minimum biſemper, quod,
ut eſtbat princeps, ſolus avia paucis diebus
plus præſuiſſe anno proximè elapſo, quàm me-
dici plures annis quodraginta. Tordeſillum præ-
ſeſſus Borgia in zenodocho, quod illic Maria
de Texedo exſtruxerat, hoſpitium ſibi delegit:
inde vero Joannem in peltorio inſiſſe indeſ,
tantumque ejus præſentia vixit, ut, quoniam
et eam excederet, viſi mali vulſus foras
aliquantulum intermitteret. Sub cypſem anno
principum Joannem, Philippi ſoror, Joanne
Luſitania princeps, eodemque marito orbatæ,
in tota tota ſolati pariter poſuit ad Borgiam
conſeſſe. Poſteaſque principis poſthumum, Seba-
ſtianum, Luſitanicæ dein regem, pepererat
literis Borgium certiorum fecit, ſe, cum de
partu convaleſciſſet, in Caſtellæ regnum ventu-
rum, ſimulque aravit, ne inde præter differ-
retur.

am; iudicasse arduū, ut in se peccem efferret.
 152. Reddenda sunt he litteræ Francico, cum
 esset Thordicula, quo sub eodem tempore Philip-
 pus, avia prius fu, quam in Angliam ve-
 niret, vale distans accepit: obsequi cau-
 sit. Philippum adit Francicus: verum tristis
 principe mœnia peregrinus fu; sœvum suum
 propedem in Capella adstantem, & Hispa-
 niarum elavum, sese absente, pœnes cœdem
 futurum; porro velle se, ne Francicus ab ejus
 latere disticeret, quod sœvari suo pro ea,
 quod potest, verum seu privatum seu publicum
 peritiam esset adferret. Invisi tandem aurbis
 illa Francicus excepti; per eamdem Juvio, qui
 Juanna Vallsilerum venit, ipsi eodem quoque
 profectus est, quo mensa effusaque principi si-
 lamem, quod possit, adferret. Adjutus prin-
 cipis Joannis in curia adfuit: dani vero (Ca-
 talogus S. Antouii, cui res eae adhibe ar-
 gussu admodum) populo quidem Threnus Jeru-
 salœ propheta per modum Iezaias sacra expe-
 nere exple: domestici autem Theologum.
 At eunum tempore Placentiam in Extremadura sicut
 concessit, illique fu in Jeremia Threnus mœ-
 tuos, ad incendium remanere perficit, antequam
 eadem in Comenariis acedimus solam de-

John A. Capali & Partners, Architects

1

F
Joanna ve-
re, cjusdem
plia, dele-
rum multi-
gati.

AUCTORE
F. B.

meret; quod ante inſipientem non minus do-
ctum hominem concuſu, quam plauſu ſcit,
poſſim confeſſionem, cæ, quæ Borgia decreet,
non adeo è libris hominæque induſtria, quàm
ex oratione & calidius data ſcienda proſpiciſti.
Exſtruxit id temporis Placentia collegium
Guterius Carvajalis epifcopus, quò ſe, præ-
ter Borgiam, è ſociis plures quogue alii con-
tulcrunt: mox diſiſi inter ſingulos maneribus,
Borgia, teſte Orlandino lib. 14, num. 78,
ſumma omniùm approbatione concionandi in-
itium ſecit. Reſere hoc loco Ribadineira (cuius-
que adeo interpretæ etiam Schotæus) inter præ-
claro, quæ Valliſteli ſeu, ut Schoeti inter-
pretatione utar, Pintia Franciſcus geſſit, ſa-
ciora, illius ſuſſu, ſed Joannæ principis
juſſu, Gandienſium diſtinctotum, Mortuum
dèinde tranſlocatum, coloniam in civitate
Valliſteliſſimam advenſiſſi, ac colas tranſſi-
gentiſſis ſeriem, quærit non uno eodemque
tempore peribant, non interrupto orationis filo
lecturi ob oculos ponit. Ego vero jam ſuprà
earum ad Caſam-reginæ proſſionem, quæ anno
1552 conſiglit, ſuprà num. 129 ex Alvaro
reſuſi, quæ, ut temporis ordinem ſervem,
ſigni porro conſpici; eque de cauſa de illor-
um Valliſteliſſimam advenſu ſermonem diſſero ad
annum 1557, quo, auctore Borgia, reipſa hic
conſiglit. Interim Franciſci hoc anno res Val-
liſteli & alibi geſſas ex Alvaro narrare ſu-
patus perſtringere potuiſſi pergo.

Placentiam
transiit

153 Exerebant eo tempore, ut Alvaro
narrat lib. 4, cap. 3, 4, nobilit aliquot fa-
milia per regnum Valentinum graviffima inter
ſeſt odia & inimicitia, adeo, ut ut moris
quidem caribæ obſtineret: hiſte ſeſt turis,
parium, ut ſit, ſuſu dñi, Petrus Lucio-
tus Galeotanus Borgia, Montefæ maſtler,
ejuſque fratres Philippus & Didacus, & Car-
olus, Gandienſis dux, implebant: erat hic
Franciſci, ex dñum eſſi, filius; illi vera
fratres, ex eodem patre, ſed alio matre. Hi,
junii Feguerola, à quibus ſtabant, die xxvii
Januarii Valentia, Didaco de Aragonia, dñe
Segovienſis naturali filio, ſtopeti idu vi-
tam odimerat; coſtigue ſunt, ne in monas
proregis regni Valentini, dñe de Mogueda,
incidenter, ſuſu, quæquæ poterant, ſibi con-
ſulere. Somnari ea res Franciſco maxime at-
tulit. Hinc fratrum ſilique amor, illinc mul-
tiplex Dei offenſio, patria damnatio, poſti-
tuncque ſtandolum graviffima manuſto peſſori
volucra inſigebant: itaque orationi, quod ſo-
lum poterat, ſerventius ſe dare, ſavire in ſe-
lipſum ſanguineis flagris, quæſi id mali à ſe
artam eſſet, plorare, genere ac votum & miſe-
ricordiam ſibi ſolique à Deo implorare.

de vita po-
riculo ad-
monet;

154 Perſebant hujusmodi odia, cum in la-
nent Placentino, de quo pauſo ante, conſi-
tuto repente obitum ſuſi ſunt viri duo, ſeſt
equi veſti, lura ſonem obſtuli, naſoque
enſe armati: horum unus Franciſcum ſeſſum
a ſciliſt, inter quo P. Dionyſius Vaſquez, qui
hic Alvaro proci dubio præluſit, erat, ali-
quo uſque abduxit: alter ſiſe ejus ſociis ju-
ſit. Aſit turbatus Franciſcus priorem, quid
ſibi vellet, placidè interrogavit. Tui, inquit
ſile, P. Borgia, cauſa non pauca hæſte con-
ſec lætæ; cauſi conſilium: neſciſi mihi vide-
ris ſimilitudo, in quo tuo ſeſt immerſiſi ſo-
milia, aut quid viciſſia cupiditas poſſit: a-
ditæ in aliquod conclave vitare potuiſſi; aut

iter inſtitueris ſilum ſiſi comitatus, qui tuum
coſti in periculis vitam poſſent. Ad hoc Bor-
gia, ſilum ſilum hoſit, ſi qui eſſet, vi-
tam ſibi, pauper religioſo, etipem velle, ſibi
perſuſum non ſit: tutum eſſi ſibi habentibus
iter; neque ſe moris mœu à ſuperiorum ſilum
imperio diſſiſſum: ſilre ſi, niſi hujusmo-
di a ſi ſiſſe commertum; denique, ſi ita opus
eſſet, ſimilitates illos vel ſuo ſanguine libe-
ter ſe reſtuturum. His diſſi, oterque diſſiſſe:
hoſiſſe fuerit, quem Borgia reverentia repreſ-
ſit, an amicus aut conſanguineus, qui proſpi-
cere ejus vitam voluerit, incertum.

155 Sed Placentinum hoc S. Franciſci iter
hoc anno præſſerit Joannis Moſthera inſignis
converſo, quæ Alvaro ex P. Herrera, qui
rei geſſa inſerſit, ita ſeri diſſerit. Is, quæ
moſa dñi, Joannes erat è Valliſteli reſuſi-
bus unus, vir nota nobilitatis, ſed turbulentus,
odique multorum alienus; ita vero à Soci-
tatis hominibus alienus, ut ne ſpſum quidem
eorum ſerret. Fortè ſi dñi xxi Janii, ſiſſo inter S.
Antonii Paduanæ, inſipientem vim hominum ad
templum Societatis concurrentem conſpiciſſet, ex
alio cliv, equam ſolemnitatem aut fraudem
celebrarent patres, percuſſus: habetur, in-
quit ille, conſilio, & porro indulgentia plen-
aria ob S. Antonii ſiſſum ſibi propoſita ſen-
tenda, inquit Joannes, narrat; malique
omniū Indigentiarum jaiſum ſilare, quæſi
id templum ingredi. At, exiſit cliv, qui
ad canonem dñi, Franciſcus Borgia eſſi, i-
dem, qui dux Gandienſis ſuit. Cui Borgia,
quem olim in aula caſarſi nobis, nomen au-
ditæ, ſeu perſona dignitate & venerantem,
ſeu propria animi curioſitate impulſus, tem-
plum ſiſſit, ceteriſque ſi audioribus miſſit.
Deſcendens è loco ſuperiore ad populam Bor-
gie: vox ita populi commovit: Joannis a-
nimam, ut, ſi bene reperio templi exitu,
equæ conſenſu, viſi ſiſſum agnateſt ſe-
pimanem reſſa contendent, diſſipaturus illiſi,
qui ſperabat, quidquid id eſſet, quo contem-
per animum ſibi ſiſſerit commoveri: ſed, ſi ſe
ſiſſerit, nocte inſipientem ſonum non vidit.
Poſtridie non minoribus agitur eſſi ſimilit,
ut in melius poſſimam vitam rationem mutaret,
eſſi obſideretur ſciſſo. Tanti laboris erat ex-
empla vita mala commutare cum bonis.

156 Tandem, cum coſparis animique quie-
tem quovis patia ſiſſerit quæreret, nec inven-
ret, viſus ceſſi vocanti ſe Deo, ſeripſit
mox Valliſteliſſimam ſiſſerit, Borgiam ſupple
obſtutus eſſi, ut ſeſſimanam veniret, euilleg-
ret prædam, quæ ſuam ſecerat, jacentem e-
rigeret, mortuo anima vitam redderet: ſi
quidem Valliſteliſſimam libenter venarum, niſi
ſibi timere a curia, & ſiſſum eſſe longè con-
ſultus ea permanente loca, ubi & libere peſ-
ſori ſui orana ſus eſſet aperire, & anteaſſa
vita deliſſa ſine meta deſſere. Borgia, qui, ut
è ſuggeſſu deſcenderet, omniū, quo conſi-
gerent, ſiſſis fuerat certior, oratione & ſe-
juſſi ſibi obſidum pro miſſi illius converſionem
indixit; neque ſeſſimanam, niſi eo ſiſſio,
adire conſtituit. In viam ſe dedit die xxi Jan-
nii una cum P. Baſſamonta & P. Herrera;
ilque nullo propter aſſus duras. Sorſion
a ſociis iter dum ſacit, tetrum demoniſſi ſpectrum
jament, quo vehabatur, tergo inſedit, quod
per tam inſimi anere neque progreſſi, quæ
aurum ducere poterat. Ut Borgia reſpiciſſet
horri-

D

Valliſteliſſimam
conſolatur,
Joannem
Moſtheram.

E

F
ſerendæ
damoræ.

horribilis subito spesies obiecta est, prius extimuit, quam animam colligere valuerit, simulque vocem edidit pavore indicem, ad quam accurrentibus cussimam Bassamania & therera, spectum evocant, non sine Francisci pariter aliquo, quod tam imbellem hostem vel se ti-nuisset: indeho tamen ea res fuit, quam argere staret domum, eam pradam è suis angustibus eripi.

ad infuam

157 Porro ès Borgiam Muschero vidit, in genas provolutus, pedesque ejus, manantibus interim ex oculis oberim lacrymis, exstulatus, eum se ejusdem commisit arbitrio. Voluit Franciscus, ut, priusquam universas vita nates conficeretur, S. Ignatii exercitia obiret, quo uberius solidiorque fructus è penitentia Sacramento promanaret. Postquam Deo ritè conciliatus fuit, primo Francisci cura fuit, ut pariter cum illis, quos Joannes ante ostenderat, in gratiam amicitiamque rediret: singulis adit per fesi Franciscus, expositisque Joannis penitentia, concepta in eum omnia felici conatu exsiliavit. Joannes dein, singulis cumulatè fe-bulus fuit, Vallisoleam se contulit, & qui ante curatè plerisque erat, nunc egau mittit, singulis, quos vult laeserit, supplicè solus, commensum veniam deprecatur est, ad tam repetitum hominis mutacionem obspiciente curia & civitate universa. Illis ita gestis, Septimanem privatus cum uxore villarum sese recipit, & quam illic domum habebat, consuetudine ozare, Societati transmissit, aditè praeterea congruis redditibus alendo evaditque, quod ex virisq; erellum fuit, sociorum ti-rechilo.

vita muto-
rionem ad-
ducit;

158 Ceterum Joannes, quod vicia illi reli-
quum fuit, Christianè, ino religiose tradidit.
Ita fise Orlaudinus part. 1 Hist. Societ. Jesu
lib. 14, numm. 79 & 80: in eo discepat ab
Alvaro, quod Joannem Borgiam concioni pluri
non inter fuisse agnoscere; atque hinc ait: Hanc
tantum Muschero mutacionem, ut ubi extremis
ad extrema repente migravit, miraculo homines
agnabant. Nec sine, quid principio hominem
ita convertit, proditum est. Verum id quod
peccatus Societatis non modo in gratiam, sed in
amirationem quoque impuit, fuit specia Borgi-
ae modestia paucis diebus, quibus apud se
habuit Septimanem. Quod de exhortis à Fran-
cisco Septimae: nec modestia exemplis Orlaudinus
ait, dicit id, quod rite est: sed hanc ejus e-
pod Joannem conversationem praestitisse inasce-
rat quicquam operari, quod hominem usque
adeo à Societate hominibus alienum habebat,
ut Franciscum ejusque socios ad se invitaret,
imparer; audita nempe Francisci oratio;
quod quidem conversus Muschero princi-
pum, Alvaru teste, P. Herrera, ejusdem ph-
sior, scripsit, qua Orlaudinus latuerit, pro-
ducit.

mutuam
sion

159 Infamia quidem fuit huc Muschero con-
versu: sed multa hujus generis alia Vallisole
Franciscus continens & vita sua exem-
plis praestitit: quod è vitiorum exco ad vici-
tatem tradiderit, quos familiarum, privato-
rumque hominum ocula inimicetisq; relinxe-
rit, quos lites conspiciunt, quos praestitit animi
corporisque puritati reddiderit, singulatim e-
narrare jussu historia, inquit Alvarus lib. 4,
cap. 9, § 3, non parvum angustia. Satis
legitur fore duxit, si illustriora quodam
conversionis specimen, è quibus nosse cetera

possint, exhiberi. Erat, inquit, ea tempus-
te Vallisole illi illis matrona, genere in pri-
mis nobilis, opibus, eximia venustate corporis
& principum gratia floruit, corporeque or-
nato admodum dedito: audire huc aliquando
Borgiam in templo, quod Kofira vocant, quan-
to cum solutis aeterna periculo vestium laetis,
reliquisque ornatus corporis conjunctus foret,
gravi oratione differenter: oculis sibi animam
perfodi talem fuisse, quos ausus ex dicentis
ore sententias, quos domi dein lingua & co-
gitatione revolvat assidue, capillos sibi vi
quodam impulsuque divino praescindit, vestes
splendidas omnesque mundum mulierum pro-
jectis, aliud posthac vicia genus, aliosque mores
meditosa.

160 Borgiam dein acerbi jubet, elique de
peccatis, qua umquam in se commiserat, con-
fessu, totam se ejus regendam commisit arbi-
trio. Usa dein vestibus est modestissimis; quos
fecerat ad festum sumptus, in pauperum ali-
mentis convertit; tempus, non urbanitate of-
ficialis, non consubstantialis jocose severi-
bus, sed orationi & penitentia operibus con-
secravit; quin & parthenonem castravit, in
quo deum, consentiente marito, capillos sibi vi
eius cursu sibi Deoque transiegit. Non desore
etiam è Borgia auditoribus elerissimè nobilissi-
mumque viri, qui, ut aula stuporis quosq; ali-
que, quos, docente è fuge Borgia, ex vero
assumere didicerant, tunc declinaret, in sua
fisi ditione, auld rellitè, receperit: in his
Alvarus laudatè numerat Martinum de Pi-
mentel Tavara marchionem, comitem nobili
regni Castella, Nazara item ducem, summum
rei maritima praefectum, Alphonsum de Ace-
bedo, comitem de Monterey, & Franciscum de
Tolledo, cumulum Oropeza filium, aliosque,
quos pratero.

161 Neque intereo in aula octobris fuit:
Joannem principem reliquumque gynaecum
allem S. Ignatii exercitiis ita excoluit, ut non
minorem in aula Hispana, quam in Lapsana
nuper, pietatis fructum fecit. Tunc vero Jo-
anna Franciscum, & quos sine in aula, sive
per Hispaniam colligebat, fructus fecit, ut
cerum sibi quosque orandi tam pro Francisco,
aliosque quosque paribus, sibi singulariter
notis, tum pro Societate universo exempt
diceret. Hinc etiam plura ab eodem principe
praestita sunt in Societatem beneficia: colligit
Vallisoleant templum aedificavit auit: reno-
dochil S. Antonii pretium solvit, quo firma
illitè & perpetua esset Societati sedes. Emerat
anno 1558 Burgia, undè Dei providentià frer-
tus, vicinas collegia Vallisoleana, nimis tum
angusto, vice-camels Altimira ades ter mille
aerarium pretio: id ubi Joanne comperit, a-
re alieno Borgiam de sui liberavit. Gloriosa
item aliquando est, se auldre, Borgiam car-
dinaliter dignitatem effugisse, daturumque se
operam dicit, si in Pontificem eligendus
foret, ut ne id periret, vel ad solum, quum
ejusque concionis fructum ferbat Hispania.
Id ovem lapsu scilicet in principi Joanne
gynaeco influit, ut nobilitè femina aliquid
è suo grege sibi eligerent praesum, ac Joris
diebus in aliquod peculiatre concione conve-
rent, ubi, qua ceteris praestitit, si quid pec-
cati vel obsequisse ipse, vel sponte conside-
rentur reat, pro merito reprehenderet ac casti-
garet, qua lege nec princeps ipse immu-
erat.

nobilitè, &
principis
quosque
vici

E

quibus sim-
les tam in
aule,

F

eam alibi,

erant. Famulabantur item interdum ancillis suis, quod idem P. Franciscus fecerat in ardetina familiaritate, exploratum habebant: atque ita longius instaurat compertum fuit, esse posse etiam in superbis regum palatibus Christianam humilitatem, religiosisque virtutibus locum.

163. Sigunda negotiarum causâ, ac accidebat interdum, Maritima ire, cunctantem in S. Genesii (Arelatensis) xenodochio habere solitos, & in prostibula vitia mulieres ejus detonabat iracundia, quarum multas è turpitudinis caena ad penitentiam, & è lapidibus ad religiosum, illustribat matronis tam salutare opus pia liberalitate promovendos, clastro tradidit. Accidit aliquando Compluti, ut, cum SS. Iosifi & Petri ecclesiam ad dicendum adiret, advena, ignatus quidem, sed illustri, ad Vinculorum pedes supplex acciderit in oculis multitudinis & voce clara dixerit: o Domine, quam longam confecti iter, ut tue in via salutis invenio praesidium mea! Nisi advena negare, quod tam liberaliter his civibus praestas. Ille pudore percussus, si me, inquit, noveris, longe de me aliter sentias: si tamen est, ut cumquam Dei minister efficeret quid ad salutem tuam passum, ne mecum, dabitur opera, ut, quod tui in me sancti dignum est, fiat. Latius hoc responso advena, peccata identidem Francisco exposuit, Duque reconciliatus in patriam rediit, saluberrimis consiliis praeceptisque illustratus, ad quorum amplexum suam deum vitam exigeret.

fructus col-
ligit.

165. Felices adeo uberesque conventuum ejus studiosi testes luculentis sunt, quam exultans Franciscus utroque fuerit: testes tot viri insignites, qui cunctantibus ejus nunquam abesse decreverant, de quibus num. 161. aliique, inter quos dux Mogeda testatus est, se, post auditum Pampeloni Borgiam, nullum hinc in alenda perem invenisse, quamvis non desissent, qui non vulgari eloquentia laude ac tempestive florentes: testes, quae Evangelista praecibus ipse praeceptis conscripsit; testes denique doctissimi praestantissimiq. theologi, quibus Falsisolei atque Compluti admirationi & stupori fuit, ut fusi Alverus narrat. In pervulvatis fuerit paginis & sanctorum Patrum lucubrationibus studiis plurimum aperaque consumpsit: alere solitas erat non ornate & exquisitè; sed ordinate & graviter: nativum tamen eloquentiam strilli suavitate emulatum ejus spirabat veritas. Ad sciendum nunquam cessavit, nisi praemissa ad Deum precibus, jejunio aliisque corporis pro temporis opportunitate castigationibus; pari denique diligentia studioque est usus, seu in celeberrimis civitatibus ad magistros doctissimos, seu in pagis esset ad eundem rusticum plebem verba fularum.

§ XIII. Fit Commissarius Societatis per Hispaniam: quæ tum ejus fuerit peregrinandi ac gubernandi ratio & divina in illum Providentia.

A Utebatur jam per Hispaniam praestero possim rerum cursu cum sociorum, cum domiciliarum numerus: quæ de causa Ignatio visum est, quos in ea provincias constitueret: Lusitania provincialis praetor P. Miro, cui in triennium praerogata auctoritas fuit: Castellana Aragonum, Aragonia Seradon, quæta, sive Baetica, vicini insularum, P. Turrianam praefecit: his vero Borgiam cum Commissarii titulo. Operum quidem in non segner dectis, ut firmis ibus humeris id oneris imponeret Ignatius, quam suis; verum hæc de proposito elinovere non potuit. Itaque P. Natalis, quod ab Ignatio in mandatis accepit, in eoque Borgiam Hispaniarum Commissarium, ceterisque, quos modo dixi, provinciarum praefecit declaravit. Convenisse eo Orlandinus ait lib. 14, cap. 53, præter Natalis in primis Borgiam, Aragonum, Turrianam & Seradon: addit Alverus, Byssemaniam, Ville-Novam, reliquos Compisense, & P. Tablaret: litteras vero publicas, quibus Commissarii munus Borgin demandavit Ignatius, hic in Hispaniam (exi ex eorum autographo, apud Alcantia marchianum servato, item Alverus tradit) non nisi annos sequenti (1555) misit, in quibus Borgin non Hispania modo, sed Insularum etiam Commissarius nominatur. Praecipuus muneris ejus partes Orlandinus lib. 14, num. 56 exponit, cum Borgin scripsisset Ignatium referre: Sederet itaque in eo munere ad sanctissimam perfectionemque vitam Societatis homines inclinare: collegia recognoscere, eandem suggerere, quæ inchoata jam essent, abolveret; nova verò ibi fundare, unde plus ad Deum glorie, plus ad animos fructus reditum videretur. Quod utem ex itineribus & collegiorum inspectionibus annui curricula fuisset, id eo loco ferè traduceret, in quo curia regia versaretur: quod ea sedes ad faciendum ei cum proximis, & quotidiana transigenda negotia videretur apposita. Quod nominum propter estimam viri humilitatem, quæ lucem hominum fugatis solitudinem querebat & latebat, R. Pater adjecit. Jam, qui in hisse se gesserit, displicere libet.

Quem, sus-
cepit com-
missarii per
Hispaniam
nunciat.

conseris

165. Plurimo per Hispania provincias longèque diffusa erant Societatis domicilia, vel coepa tantummodo conditi, & nondum suis numeris absoluti, vel à fundamentis extruenda, quæ Borgia praesentem apertè deposcebat; neque is officio suo desuit: etenim, si quo tam collegiorum necessitas utilitasve vocaret, non principia, aspectu horrenda, non obstitit densis nubes via, non stipes aut æstus, non imbrum furor deterruit: satis

sibi

A *sibi advenire aëris intemperiem, si pollus villosus tellus esset, prospectum parabat; praeterea sicam egi dicebat, seu solis ardibus occideret, seu frigore membra obtriserent, seu ferveret podagra, seu denique columnarum linguas peteretur. Mox: iuxta faciens perperam precabatur & exaro se repens, velut sui aestus, jumento indidit: id vero satagebat in primis, ut tantum sibi ab itinere temporis esset reliquum, ut rem divinam facere posset, nec prius ex ade sacra pedem efficeret, quam binas ibidem horas sic orando, seu Sacrum celebrando tradidisset. Eodem de causâ a relictis erant per leues non paucas lacerum deficiat: accidit quoque non semel, ut miserissimum ingressus hospitium homi iacens pernoctaret, ne die postero locum, in quo sacrum faceret, locumque optaret: a mentis autem cum sociis de virtutibus plerique rebus disceptaret, honestas tamen in loca facietas haud averfatus, quibus laetitia corda comitibus levaret. Quod si iterum per montes saguaret, aut volucantes per aerem volantes de via confabularet, aut locus amantior sese offereret, subito abiret, eas in Deum, ejus sapientia condita sunt universa, conciperet animo amoris flammam, ut in dulcissimas ejus laudes traperet.*

166 *Adulci nunquam potuit, etsi agro peregrinandi interdom corpore aut parum firmo, ut rebus itinere necessarii & comestivi provideret, faceret dilatare, solum sibi jumentum exemplo, quod imitari ipse vellet, esse, ut quod multum laboraret, comederet autem parum. At quando sit erat negligensior, tanto aliorum sollicitus magis. Sequendo viatorem offendebat, cui equus mulisve dederat, discessit in terram, formidulose primum utens colloquio, dein in jumentum ascendere jubebat, ut sic definitum fatiatur Deo laudaretur: ipse vero per multo etiam militaria pedes ibat iagenti suo saepe incommodo. Ut pauperculo nec nota viatori succurreret, locum pedestrem eligendo ingressus est, unde ipsemet, nisi periclitanti F. abbas opportunè subvenisset, exitum non invenisset. A nobili viro Castellano, cui in itinere fortè occurrit, quod ita rebus omnibus deservitus iter faceret, se ne audiret quidem sui curam haberet, increpuit, placide respondit, melius sibi, quam crederet, prospectum esse: id sibi in more possum esse, ut fiveler, in quodcumque hospitium sese recepturus esset, pramitteret accinsum, qui sedulo faceret, ne quid adveniens sibi deficeret. Interrogaret verò, et quis illi esset accinsum, quem nemo homo obisset; Almet, lugale, noctila, quod sit, ut nihil mihi, peccatorum meorum probe confuso, penamque inferni merito, incommodum accidat.*

167 *Sequendo ad hospitium pluviam cadentem, laedique pressas divertebat, in quo nec tellus, nec lumen, nec tana suppetebat, sublati in caelum manibus, Deo graves agebat, & singularem, quoniam ea ex re animus ejus capiebatur, letitiam vultus praebebat hilaritatem. Semocina liti mox angulum ut conclave querebat, in quo precibus & corporis flagellationi vacaret. Cum fivell cultum se recepisset, tres horas orationi dabat; S. Dionysii Areopagita (ut quidem vulgo audiunt) opera revolvebat, S. Pauli peregrinationum Christique la primis pro hominum salute suboritur memoriam renovabat. In mandatis oculis suo dederat, ne mendicam alium, si quid, quod illi daret, suppetere,*

aliquo elemosyna missum faceret. Activè aliquando, ut apud consanguineos aut viros nobiles pernoctare coactus, in magnificis laetisque hospitibus coactis somnum caperet: ut solo tunc, aut in solo strata, si minus recte valeret, calcem incubaret, ut a domesticis famulis, fagellibus, ita ut sit, hospitium infidelibus, interdum, quod Tauri & Alenizae occidit, observatum fuit. Splendidi quandoque etiam magnatum convivis interfuit; sed eo usus est ciborum delectu, ne nonnulli viliores foveret, ac parer admodum, nec liberalitate, quoniam apud sacros in circulis. Atque hoc quidem, ut missa faciem, qua seu a viarum praecipitis, sua a laetionibus praedonibusque vita pericula saluti, perpetuo tunc Borgia per Hispaniam peregrinandi ratio fuit, ex Alvaro huc transcripta. Ita vero via austeritatem auget, ut certior ejus rei factus Ignatius, & facili aliquem affigebat, ad cujus arbitrium viam rigorem temperaret.

168 *Pore, quod ad rationem attinet, quod Hispania provincias gubernat, Vitas est Deus, inquit Orientis pars. Hispania Societas Jesu lib. 14, num. 63 & tribus seque, quocumque munus suum Franciscus videret, eo ipso suam pariter admovebat: una ex sententia, tam prospera cuncta gereret. Nec deest, qui, cum rei humane praesentis reguli metuerent, existimarent, quod gereretur a Borgia, in nimio illo ex amore spiritusque gigni, quo ferebat in peramicum paupertatem, non tam ceteris inuicabili, quam admirabili, desiderantque tam multa amplexu colligunt, tam nullis nixa principis ac fundamentis, id fraudi demoque tum ut esse, qui ad ea collegia mitterentur, dum ad ea, velut vine nonnullum manutentionem assuecit, delinquent acerbis; tum Societati universae, dum plura sua sine compedibus, quam arte continet. Ignatius tamen, qui sublimiore quadam praesentia & magis divina praetibat, negotiorumque a summo illo spiritui, qui per ipsum Societatem sevit, unde in orbem terrarum, eamque per Borgia dirigebat & propagabat; usu quoque & experientia perdidit, non ipsum esse Borgia, sed Deum per illum, qui collegia moliebatur & inchoabat. Proinde, cum quid eum, si quid monendum videbatur, moneret, de cetero quiescebat & omnia ejus permittit arbitrio. Declinabatque dies ipsa deinceps Dei digito impelli Borgia: nec ab eo potuit, sub tali dote neque magistro non recte fieri, qui fiebat. Quam Dei providentiam ac misericordiam agnoscimus etiam in aliis condendis fundantibus familiis, ut in eorum ortu primos mores ac patres suo instinctu mala moerent; quae, si quis ad humane prudentis hominem dingeret, perspicuus erroris duceret tum, cum a Deo tractata & gubernata ex his administrabilibus continerent, continuant tum ista, ut sine eo ipso Numine, unde suo velut ex fonte traheretur originem, comprehendi sentiri non possent.*

169 *Ratio, quoniam Franciscus inibat regendi eos, quibus praecur, & ceteros suavitati us erat. Primum, ut Deum ardentem & continentem oraret, ut qui provinciae deditit onus, in eam vires ad sustinendum nervosque funderet. Dein speculor exempli, quo quantum facie quidem ceteris praestaret. Primum enim ad labores & omne officii munus, omnium diligens vigilansque passus suo gregi praecuraret excitabatur.*

ACTORUM
J. R.

quod item

E.

F.

paule facio

avatore
J. B.

banur. Posce dabit operam, ut & quæ inchoata jam erant, collegia recognosceret, & quæ recentissime condabantur, inspiceret, ad quæ, quod quis fieri poterat, se ipse conficeret, non modo, ut suo patrii satisficeret, verum etiam ut eò majorem patientiæ cæcitæ legem. Administratione digna res erat spectare hominem tanto jam fatis, tantisque viæ commadis emittitum, tot & tantos obitu terrarum tractas, feriente sole, imbribus ingruentibus, hieme & æstiu pariter exariente, nocturnis acq̃ temporibus ac diurnis, maximis incommodis, in magna cibariarum penuria, nec magis summo de suo carpitentem, & hæc omnia lato ferentem animo atque tranquillo; sicut ut pergratos pauperibus Dei famulos de morte evasisset. Sane ingens erat Francisci gaudium & serenitas oris, cum fuerant tanta inchoerent, ut suo cunctos exhalaret ingressa, cum eo quo simul omnis videretur ingressa lætitia, secunda pietas, impetitus ardor spiritus, & amor omnia patendi per Christum. Quod si quis in iis collegiis contractione forte nimio languidiorque fuisset, is ad unum Francisci aspectum le colligebat, marces disjecta nebula cor minimeque mulcebat.

170 Unumquemque singillatim & remotis gubernis: arbitris affabatur, ad omnesque officii laudem impellibat, suggerendis opportune pro cuiusque necessitate præceptis & morbi genere medicinâ, cunctâ student ad constitutionem, quas à Natali acceptas tamquam divinum opus venerantur, ubique normam exegerat. Intendit unum cunctis concessis in locum constantiam in suscepto proposito & singulare Dei beneficium ingenerat, quod e ædificium Egypti servitute tenebrisque educos, per horribiles & semitabiles Oceani fluctus lico verberis transisset, simul eos per desertum hujus vitæ peregrinationem exilii patē sustinent. Revocatis in mentem breves hominis dies & circumscriptos tam exiguis humanæ vitæ cancelis, peregrinationem æternitatem, sanctorum virorum exempla, labores immensus & contentiones inanes cæterorum hominum, quarum compensatione labores nostri quieti sunt, quam laboribus propores. Perpendebat, quanta denum infidelitas foret, quam extrema miseria, si, cum per eos Deus ut homines à peccatis eximeret, & hostilibus ex insidiis eriperet, ipsi in cas fu induerent, & in iis fluctibus, unde alii per eos emergerent, mergerentur. Quod si quis forte ex iis, quibus præcra, ut homo, in noxam aliquam incidisset vel levem; antiquissima ei cum erat, ut is erratum agnosceret atque corrigeret, ostendebat Deo pro dignitate ac viribus insistere. Ad hoc illum suis verbis & exemplis invitans, "Suntio (meus) meis contractum esse operantis, ut hunc tu noxam incurres: sed nequam fuerit, ut ad eam eluendam vicerque nostritiam puniarum aliquid suberimus. Ego quidem hæc atque hæc subibo: tu vicillim, quid subferendum putes, tecum ipse delibera." Quis tam ferus ac terrens, non ad hanc tantam luculentem paternamque caritatem miteretur? Quis non floresceret?

171 Reclutibus ac Provincialibus separatim præcipiebatur, ut secum ipsi reparent, sibi rodendam esse rationem eorum, quos susceperant regendos, memores si patres esse, non heroes; ministros, non domos, eosque à se fovendos

& continendos ut filios, adhibita tamen cum continet gravitate, cum facilitate, si usus fieri, severitate: omnique student eorum sibi animos propter Deum adungere, quò solutiora & facilius essent omnia. Ac ne unis dumtaxat verbis atque præceptis collegiorum miteretur inspectio, it, ut fatis, cunctis in laboribus humilitatisque muneribus suo præbatur exemplis. Multifides meritis, humi finitus singulorum pedes sanctis officiis excipiebatur, & tamquam unus & cunctis nuper additis navabat operam equo: custodias publicas & valetudinarias consilialibus inclulit & agris frequentabat. Conciones variis locis habebat, ad discipulos pro state ætatisque sermones. Ita in una eodemque microcosmo munere multitudinem pariter & caritatem polychromo quodam societatis funder copulabat. Iis maxime modis laudat Franciscus & irripuit nova germina collegiorum, Dominus nascent incrementum dabit: & quæ ad animi, quæque ad corporis commoditates pertinent, duplicabat. Sæpe enim usa venit, ut, cum Franciscus ad collegium aliquod perveniret, rebus omnibus egentissimum, ejus ingressa simul ingredit videretur divus benignitas, & rerum omnium, quæ nascent defiderant, abundantia.

172 Ite Orlandinus favem scilicetque Borgia administrationem universam depingit: ceterum quod de singulari divini Nominis providentia, qua laborantibus rebus ad vitam necessitatem inopie collegiis, Borgia curis moderatissime commissis, prælo super fortis, Item Orlandinus ait, id dicitur lib. 4, cap. 10, § 4. non uno specimine uberius explicat, licet plura, quæ in eodem rem possint, si ita visum fuerit, prætere, hoc quidem loco retineat. Vallisolei, inquit, collegii natus prater parvulum parvum alterumque eorum omnis aliquando defuit; inchoat prandendi hora; neque loculi erant, unde ad prandium necessario comparari possent: itum in his angustiis ad Borgia est, qui, abis Dea gressis, solito campina inchoat ad mensam convocet familiam, & quod aderat, oleum panisq̃, aut exiguum, in singulas distribuit jussit: simul in mensa offerebant, inchoat ab janne audiret est strepitus: aperti foris, sinez gravis & moestas non cum antilla, qua pœm, vinum & ova in canistro gestabat, aderat: rogatus sic à janitore, sic à P. Francisco Gonzalez, qui pariter aderat, quis esset, nihil responsi dedit, petique domoxat, ut, quæ offerret, in elemosinam ex Dei amore acciperent. Veneranda senis canities vultusque modestia, rei gestæ tempus, modus, cæteraque od-jante nullum Vallisolei collegii incolis dubium fectre reliquam, quia prodigijs divina Providentia beneficio acceptum referri, quidquid id esset, oportere.

173 Item forte Septimana accidit, ubi ad quadraginta sociorum numerus exercebatur. Romanitatem aliquando hic Borgia paulo antea prandium fuit, vix aliquid suppetere, unde prandium appareretur: quantillum id esse, apud jussit, afferens, Dea suorum curam non defuturam; id quod paulo post omnibus mandatum fuit: post fufas enim Deo preces, cum mensa affideri captem est, peregrinos quidam, jumentum pane, vino, & cornibus jam collis onustam ducens, fores pulsavit: civitas ob-

fore Presi-
dium

F

fit opte-
latus ho-
bat.

divano

A *lit*, quæ à foribus relictæ ad exilium transita sociorum refectio fuit fuerunt. Eodem item collegium Hispalense premebatur angustia, in qua ne annu quidem panis ponda, necdum altum cibum sufficiens capia, reliquum erat. P. Joannes Suarez, collegii rector, Borgia semelior ante prandium oratoris, in quo versabatur, certicam fecit: Suarezio anxietatem prouta auerit sustulit aliquot adventus, quas fomes viarum labores defatigant: Borgia, elevato transierit in Deum mente, & Suarezio sereno vultu intonsit, quantum, inquit, ito diei præsens hora exigit, examini conscientia, & dein prandii consuetum indicium dabit: simul vera Deo confidit. Parat ille alacriter & huius spe plectus, quod iussus fuerat, exstectus est; jamque odorati prandendi hora, cum vir nobilis ab Hispania Galindus, nobili femina, missus per foribus adfuit, non longum modo cibum capiam, sed & triduum volam, quæ hactenus in domo carebat, suppellectilem dono offerent. Ita fuit Borgia spem suam in Dei bonitate collocat, quæ in terrarum bonis ac facultatibus collocare, edocuit.

§ XIV. Collegii Placentini & Hispalensis origo. Joannæ, Caroli V matri, morienti adest. Vallisolei utilem multis operam navat, & tirocinium Septimanæ instituit.

Carvajal, Placentinus episcopus, Socio collegii con-
stituit.

HUic adeo fidebat ipse, ut in occipendis Societati per Hispaniam domicilium ejus quodammodo desiderari prudentia videretur: in quibus non possemus loca Placentinum & Hispalensem collegio recensenda sunt. Egerat Tridenti cum Lualto & Selmerano Gutierrez Carvajalus, Placentinus episcopus, idque coram viritate ac doctissimi capite fuerat, ut Societatis canoniam sua in diocesi publicam vehementer optaret: jam ea de re cum Ignatio per litteras egerat, alterosque Valisoleum ad Borgia missi, quibus & sociis fuit Placentiam, quod inchoaretur collegium, destinari postulabat; quod si se ceteris jurgare Borgia vellet, nihil, oiebat, votis fuit relictum iri. Factum oculis præsuli desideria satis: Placentiam mensis Augusto anni 1554 Borgia iussu profecti sunt P. Villanova & P. Martinus Salazar; mense vero Octobri anni ejusdem Mercurino Compi eodem se contulit Borgia una cum PP. Bullamantio, Martino Gutierrez, & Dionysio Vasquez; quibus Septimanæ accessit P. Joannes Suarez. Mox suo Borgia ad publica preceptum hospitia divertere voluit: ut præsuli, dum templum adegit collegii exstruunt, Patres morari soliti, quomodo suo in palatio, non est possit. Iam struere collegii provehitur, redditus annos assignavit, qui alendis quadraginta & sociis parerent, hortum item extra civitatem donos dedit; sed cum extra muros esset, nec & civitate ad illum aditus parerent, ut hi perforentur, apud magistratum effecit. Vir nobilis arcan, collegii fabrica necessariam, Octobris Anno V.

præsuli vendere senatus; peregreque ad eadem S. Maris de Francia discessit, Salmantem veris profectus oracem repentina morbo corripit: ratus id fieri la perniciem sui penam, Placentiam cunctis redit, episcopum adit, & aream vendit. Reversus inde ad usum, eam sanctitati reddidit, ac convalescere cupisse, ex quo Placentiam ipse redire coepit, non absque stupore reperit; ita omnia fidebant & scientia.

175 Verum annum Francisci vult decrat: aquum videbatur, ut Placentino præsuli, cuius tanto effere in Societatem merita, vires redderet. Ita moribus Carvajalus erat, ut scolorum principi aut generoso Equiti, quomodo episcopo propius videretur. Extensi splendoris prater fat & decorum studiosus non parum aris ostendit contraxerat: nihil aliud cum clero habebatur, neque odes suis inter utrosque eveniebat; & quod caput erat, in contraria studia omnis pene obierat civitas, ad gentiliama, qua dux praclarissima Carvajalorum Zornigarumque familia nunc exercebant. Præsulis gaudium animum hospitium suum exempla sermonisque ponebant, sed non immutabant. Validioribus itaque, quibus obfirmatum animu expugnare, annis utendum Borgia censuit: fuerunt enim hæc jejuna penè consuetudo, corporis affluantia prater suspecta nova ac dissoluta, orationes ad horas aliquot extraordinarias diebus singulis prostrata, letargia perennans, quibus non multum absistit, quin ocularum usum amitteret: neque id satis Borgia fuit: socios, ut idem facerent, facili impulit. Non laute præsule tantum vicia rigor, auditusque fuit de eodem conquiri, ut qui nesciret sua causa hæc fieri: etasie vero eo lula per dies omnino triginta, quorum postrema Deus Francisci preces exaudire dignatus fuit.

176 Gratiani eo die ab hora secunda matutina ad undecimam usque incubatur ante Christi & eructe pendentes imaginem, cum inde latissima hac vox ad aures ejus accessit: Salvo & glorificabo eum. Gratiani egressus, & mox sereno vultu oculisque fulgentibus obivum & sociis unum & item alterum hunc in modum est allocutus: "Grates Deo opte: dedit Dominus, id precibus meis, ut ad meliora se converteret episcopus. Eo loci jam res sita est, ut brevis Dei prodigia visus in illo fuit." Ex verbis paulo post, ut antea iam vitem respiceret & emendaret, liberè à Villanova monitus, statuit, ut Orlandini lib. 15, num. 92 verbis utatur, neglecti ad eam diem animi plus rationis habere: Seceit paulisper à populo strepitumque curam, & precatiori locumque se dedit. Dein hoc quasi facto gradu ad majora quotidie contendit. Edicendum tota diocesi curavit, ut si quis se oppressum ac fraudatum vel ab se, vel ab suis familiaribus quereret, sit apud delectos iudices causam ageret, & quod suum esset, reposceret. Tres autem delegent viros, qui jus dicerent de suis cuique redderent, provisorum suum (Joannem de Ayora) & duos & Societate patres, utrumque theologum, utrumque juris pontificis peritum. Apud hos magnam vim auri argenteique depositi, unde universis, quibus frus aliquis fuit esset, commodè satis fieret. Postea ad ordinandum sumum suum versus, cum omnem curam ad frugum. Ipse vero se reconciliavit cum clero aliquo, quibus

Borgia postulat
præbuit

F

bb

bucum

AUCTORE
J. B. bulcum ei litium aliis fuerat, aut unde in re aliqua iustus esset. Denique totum se in alterum vertit, & aliud vixit, qualem scilicet personam illam decuit, inchoavit initium.

EMENDAT.

177 Carvajalli ad meliora conversio Placentinae diocesis incolis opportuna admodum accidit: nam anno 1556, esse Orlandinus lib. 16, num. 45, ut Hispaniam ferè reliquiam, ita & Placentinam diocesim ingens afflavit amonae caritas, quae fervente, Carvajallus reditus suos in pauperum alimenta manu admodum liberali effudit: Placentia quidem episcopus, quibus integra vires roburque corporis erant, ducentorum & sexaginta numerum collegii saluicem perficienda addidit. Familias centum, quibus acrius inopie gravior pudor erat, suis sumptibus aluit: profulum imitatus primores ceteris praeistit facere. In Castro-falvi, quod aeternam diocesim Placentina oppidum est, pauperes item aere sua soluit centum viginti: quae episcopi in suis charitas Villanova de Borgia meritis, haud sunt immerito ab indigentis adscriptae fuit. Haec Orlandinus, ut dicit, ad annum 1556, Alvarus vero ad annum 1554 memorat: ex hoc quoque sunt hausta, quae de Christi & erant pendulis imagine, Borgiae allentia, hoc item § dilata sunt.

B Compositis parvo collegii Placentini rebus, ut narrare Alvarus pergit, Complutensē visitaturus collegium, Placentiam extremo ferè Novembri disticxit. Complutum simul ut venit, honoris causā universa ad eam salutandum academia convenit, & in diem postero, ut lycei scholas suis obhonorare vellet praesentia ab academia rebus populator, quod petebatur, negare non potuit. Passera itaque die ingenti comite ac comitatu ex deductus est; ac publica, quam Paschalis Mancius, Ordinis S. Dominici theologiae doctissimus, habuit, oratione laudatus fuit. Oborta Compluti id temporis civis inter & studiosam juvenentem, nec citra sanguinem, seditis fuit: bona pars juvenentis, quae iudicii severitatem effugeret, dolentibus academia moderatioribus hac, illic fugam iterat: sed, intercedente Borgia, multum de severitate remissus iudex, ratus dandum aliquid aetati, & rigorem, saluti iussit, in pietatem posse converteri. Ferum haec de Borgia Compluti hoc anno gestis dilata sufficiens: nunc de Hispaniensis collegii origine firmam institui.

C 178 Utriusque collegii, tam Placentini, quàm Hispaniensis originem Ribadineira, sed, more suo, paucis tradit: de Hispaniensis vero primordiis sic Alvarus lib. 4 Pica S. Francisci cap. 12, § 1. Diffeminari Hispani ceptum erat Lutheranae haereticos virus, cui, ne longius sterperet, cum maturū obstandum confiteret Borgia, iam dudum Societatis alumens ex latrocinandi viam aliquam modumque quaerebat. Primum ad eam rem aditum aperire Confalvus Cusfalvus, & Basilius (dictus in senia Alsimus) Avila, nobili apud Hispanenses loco natus: huius pater erat Joannes Fernández de Pinco, qui cum Basilio illi ingenui teneretur desideria, fuculatos hostia facta est, ut patrem una cum Confalvo videret: hi cum Hispaniam venissent, ad xenodochium, quod Amoris Dei dicebatur, relictā recedente; sed, fatibus jam oculis, haud rata ea nocte somnum, non minus dulcem capere, quàm si in molli cubito iacuerint; agnitus postmodum Basilius, potrique indicatus in aedes paternas una cum Con-

D falvo commigravit: haud diuturna quidem illorum fuit apud Hispanenses mora, singulis tamen aderat peperit, & ab amicis Confalvo Avilaque, ingens ille reliquit Societatis desiderium. Urbs Borgia felicia capta, acceptumque ad se aliquando post Joannem Suarezium, etiam pra continuis laboribus exhaustum viribus, cum Hispaniam illi collegii illi fundandi causā exiret, inerraret. Ibo, inquit hic, quae me omique profulum aliquebit impiorum. Cum tridua post idem Borgia Suarezium respondisset, accingere legens, inquit ille, Hispaniam proficere; ubi ades, quae duodecim sacerdotes capiant, paratis, Hispaniam te conveniam.

E 179 Ed profectus Suarezium una cum F. Joanne Gutierrez mense Novembri, veteri tunc decuria ad tanti momenti negotium & confirmata Societatis huius, exiguam in schedulam transcripsit, illustravit. Hispaniam delatus mox Gaspar Cervantes, qui cum Ferdinandi Valdegi, Hispaniensis archiepiscopi, vices gerebat, si fides Suarezium, quum non modo fidei Societatis bene offitium, sed parum etiam, promptumque reperit, qui Patri Commisissari propofitum pro viribus promoveret: hinc ad obsecrans Societatis pro civitate munera fidei convertere, tanto fervore animi, laborumque assiduitate & varietate, ut brevi omnia sui admiratione compleret, maxime verb, quod ex ipsius laboribus infirmam ejus angustiam corpus confirmari, ac majores quovis vires cupere videretur: id inter maxime commendat accide, ut ades fides orationis & principie dignas Ferdinandus Pontius Leonius, vir nobilis, Societati obulerit: ejus rei fectus a Suarezio certior Borgia, mox Placentiam, adfinitis fili facit PP. Tueriano, Azaeja & Paulo Hernandez, Hispaniam profectus est: ea vero vel uno hoc tenere humilitatis ceterarumque virtutum specimina edidit Borgia, ut vel ea sola stabilidina ejus fustidiana sufficere, attonitus Azaeja dixit.

F 180 Hispaniam pervenire pridie Nativitatis Domini: et Borgia, ut lucentis orationis fustimasque ades videri, alio divertere maluisset, nisi tenuis humilitasque totum tunc querere, quae instaret, solennitas prohibuisset, Suareziumque, quod hospitium, minus pauperum conveniens, admississet, increpuit. Vix octidua decineri apud Pantium Leonium potuit: luente itaque Januario anni 1555 alias in ades simul vincte migravit, sed ruinosa admodum & angustas: Quam cum ubique ruinas ugerent, inquit Orlandinus lib. 14, num. 83, & imbribus essent perviae, crebro fiebat, ut non modo cubile, verum etiam caput ipsum summa Homini cum velupate periret. Ad hoc erat in amoribus pauperum. Cujus inter incommoda cum se denique positum pro voto comaret, pelius ad Deum manibus, oculisque defixis in caelum, laudes ei canere & hymnos caput, quod se tali manere dignetur, quodque in eum urbem tam nobilem, tam precipuum per hominem tam imbecillum, tam nullarum virium Societatem videret invecum. Principis quidem summa fuit sociorum Hispaniensium egestas, ut vel ex illis, quae supra num. 173 dicta sunt, intelligi satis potest; verum & tam tenuibus iactis, labentibus annis, ita audita Hispani Societatis res fuit, ut unus ades loco tres ibidem & numerosas & opulentes fuerit confectus; quod quidem

Hispani quoque

estrefi cor-
rad,

A quidem Borgia, vale Hispanis paribus dicentis, vaticinium fuit: Lator, inquit, quod vos sine rella, sine comaeu reliquam: sed id neminem sollicitum teneat: erit enim, cum haec omnia vobis affuerint.

Et Sarris o-
perans ca-
lesti luce
perfunditur.

181. Quo tempore Hispani Franciscus morabatur, ut ex Processu canonizationis & P. Ludovici Baldvici testimonio Avbaras narrat, Rem divinum quodam mane faciens, caelesti quodam luce perfundi visus est: aderat in templo Petri Baldvici, gubernatoris manere in illis sanctuarii, uxor Marina nomine, huiusque facie, Catharina de Miranda, Filia nova (de la Sonora Hispanis dicta, cuiusmodi vicius est in Extremadura non procul Emerit Augusta) nata: haec non modo Francisci, dum se ad populum verteret, vultum caelesti quodam luce radiantem conspicere, sed simul etiam eos lotus in anima mansit sensit, ut quendam velut sanctitatis odorem mentis perciperet, ingensque mulierem desiderium caperet imitandi ejus, & ejus vultum tam mirabilis splendore contem-
plari. Templo egressa & Sacerdotis nomen edocuit, rem totam sua ex Dominicorum Ordine confessorio exposuit, qui rem, est miram, miram tamen sibi haud esse dixit, qui Borgia matrem vitam genus & fundimaniam novit: Deum orare, non ut religionem recens exartam conservaret, tum ut sanctis, quae conceperat ipsa, desideria faceret idem Deus porro pergeret: ex quo illa quinquages de die arationem Dominicam & salutatam Angelicam pro Societate, dum vixit, recitare consuevit, itaque vitam instituit, ut in amore sanctaeque sanctitatis diem suum viveret. Sed non prius, quam in Chilesen provinciam, quod a Deo petierat, Societatem invictam videret, quae ex ipsamet P. Ludovico de Baldvici, collegii Chilesen rector, cum in ejusdem provinciae oppido, Conceptionis dicta, versaretur, audivit.

Inde digressus,

182. Eadem pariter tempore Constantinus de la Fuente illius temporis haereticus infestus magno eloquentiae laude Hispani florebat, falsique continentibus pervefcentum dogmatum virus iaculis auditorum animis clam instillabat: ab hoc, ut sibi cavere, pluribus auctor Borgia fuit: suis item, et cum Constantino seu clandestino, seu, prout res exigeret, aperto Marte congredere; qui dein à fidei censoribus in carcerem trusus ulteries propria perfidia manus sibi ipsi violentas intulit: multi denique, qui à Constantino fuerant seducti, Borgia ex sociorum aperta ad erroribus, quos imitabant, respuerunt. Hispani digressus, ad Fanum Luciferi (ita quidam optatum San-Later de Barameda vocant) sese contulit, ubi praeferat fructus ceteros Melchiori Marco, Catalauna & musica omnia sua, cum Catalauna prore erat, ingredienda Societatis mentem iniecit; qui dein consuetudinis adscriptus, Franciscus in illis, quae ad privatum ejus personam, vitaeque rationem velus superior datus fuit, cui ille, quamquam ceteris praefect, humillime promptissimeque in omnibus parat. Sub hoc item tempus rem literariam & rectam juven-
tutis institutionem summi cordis provexit. Methyma-Campi humaniorum litterarum gymnasium aperuit; item Plectenia, Borgia, in Moe-
re-regio, Mordia, Cordoba & in plerisque, quae erigebat, collegiis. Salamancae studia altiora instruit; plurimas etiam doctrinae inge-

nioque excellentes Romam ex Hispania misit, qui Italiam extensoque regiones illustrarent. Jellaram haec Hispania agris fretas Atro-
gus; uti, & quod ob multitudinem sociorum, literis humanioribus juvenem tradendis occupatorum, studiorum altiorum progressus minor foret. Atque, vaticinebatur Borgia, non procul abest, cum divina bonitas jellaram hanc qualemcumque censuram (ut re ipse consilii) facere compensabit.

183. Versabatur adhuc Borgia in extremis Andalusia oris apud Fanum Luciferi, cum reddita illi ab Joana Hispana principis & moderatrice sunt litterae, quibus oris in Castellam revocabatur, ut Joana regina, de vita Thordisilla periclitanti, adesset. Erat Joana Ferdinandi & Isabella, Hispania regum, filia heretici, Caroli V. caesaris mater ex Philippo, Maximilianus imperatoris filio, quem anno 1506, quo prius in Hispaniam venit, praematura morte amisit: qui casus infestis principi sic acerbis accidit, ut dein mentis sua perpetuo impot Thordisilla exegerit reliquam vitam, quam ad annum usque 1555 protraxit: Thordisillam Franciscus venit sub Fe-
bruarii mensis finem, quo principium Martii: Cum autem, inquit Orlandinus lib. 15, num. 84, haud ita procul à supremo periculo offenderet, aggressus est oculus pius cum confirmare colloquies & mortuam succurrere. Obstat votis continua dementia, quae nulla menti daret integri humani intervallo. Borgia tamen Deo fretus, quem tacitis precibus obsecraret, hortetur finem, Deo se committit, & postea novissima Sacramenta: sibi vero praestanda ipsius nomine sancto fidei partes cumque permitat, quando per morbum ipsi non possit. Ad hunc illa vocem praeferat omium convertit animum, & Borgiae jussit inchoare symbolum: quod cum Pater inchoasset & verba quendam ipsamet à Niceno symbolo spicenter addidit, et eadem significat respondit ad extremum, ubi pronuntiandi finis est factus, Amen.

184. Deinde crucifixi Christi signum ejusque Matris imagini ponit propius pia oscula fixit, caque sibi propius admoventi applicare jussit. Spatio hoc per curiam de regina respiciente rumore, commune fuit universorum gaudium ingenti cum admiratione conjunctum, ut qui monimentum, quoniam ea vehementer in amecia à plarum rerum commemoratione abhorrent: idque Borgiae meritis assignabant. Is vero cum tot compositae mentis indicia animadverteret, auctor tantis viribus fuit, ut Salamancae mitterent, qui doctorem sententias exquirent, hiebetne regimine eo jam loci deductae suprema rite mysticis subministrare; consiliodque inde venit Dominicus Soto, notus doctor sapientiae, Praedicatorum ex Ordine, qui de regina fixa retinuitque mentis eloquas, & cum Borgia colloquutus, censuit rite finem inungendum. Nam sanctum Domini Corpus praebere vultu scilicet nauseas stomachi conturbatio frequenter vomitus. Rite igitur ad extremum lavanda certamen, migravit & corpore fixa sibi in Pariseae magno populorum gaudio, Caroli vero imperatoris, & regis tum Angliae Paulippi longè maximo, quod eo regina oculibus mysticis & recuperata mente migrasset. Postrema reginae verba fuisse: Jesus Cunctis crucifixus sit mecum, ut Avbaras ex litteris, quae ad case-

Et in Castellam revocatus.

E

marinet
Caroli V.
matri Thordisilla aff.
fuit.

E

AUCTORE
J. B.

rem super regina obitu Borgia dedit, narrat, qui prater Orlandum, ejus verbe dedi, etiam P. Herrera testis oculati & Sandovallii in Vito Caroli V lib. 32. auctoritatem laudat, ut ea de re, licet ejusdem nulla sit apud Ribadeneiram mentio, dubitari minime debeat.

Fastidiosi
lagni à de-
votione di-
strem facti
prædici a-
verit.

185. At verò, si hæc prosperè atque ex senectute Francisco essent, alia, et nihil in humanis constans esse & perpetuum fuit, aliunde calamitas orta est, quæ ingentis molis formidinem eidem incussit. In vivis esse desierat summus Pontifex Poulus III die xxix Martii anni 1555: paucis item post tempore Morcellus II. Hujus vero successor Poulus IV, pontificatu viz dicto, Galliarum sese salvarem, adversariam autem Austriacorum principum ostendit, & postea quidem anno 1556, quo in-

B

terum anno præcedente cum Galliarum rege Henrico II. sedes in apertum eripit. Franciscus, defuncti Joannæ, et ipsiusdè etiam Hispaniam Vallisolei tum morantem removit, ubi (ignotum, quid via) Paulum Pontificem intellexit in Philippum II. Hispaniarum regem excommunicationis parare sententiam: neque id tantum, sed seipsum, qui eam in curia oblique civitatibus publicaret, eligendum. Hæc hic Borgia inter malleum & incudem. Si Pontifici parceret, Philippus offensum effugere non pateret: Pontifici vero iussa non exsequi, gratum quidem Philippo fuisse, sed ipsi ac Societati odiosum. Hic pressus angustis Deum precibus placare consuevit, & Septimanicum cum P. Dionysio Vasquez professus, conceptum animo dolorem non ita celare potuit, quo hunc in ejus vultu Dionysius legeret: eamque rogatus, quod res erat, edixit, adoluitque, si Dei sacientiamque virorum consilia exploratam, hisque compertis, ab officio suo se ne ad totum quidem anguem distorsum. Bene sperare Borgia Dionysium iussit, & inter utramque convale, ut in re tam ardua sua Deo sacrificii precationisque essent: in eum paucis jam septimanis ab utroque sollicitum salubriter, servare tamen ab occasione ordinis ita repetit animo cujusmodi, et de prospero re-rem successu possit minime dubitare: & verò paucis post diebus Romæ litteras accepit, quibus Pontifex paratum in Hispaniam regem solum inhibere nuntiabat: quod inter præcipua, quibus unquam à Deo assistus fuerat, beneficia Borgia numeravit.

C

Et multis
allic opo-
ram naves.

186. Quia a visitandis Societatis per Hispaniam dimissis reliquum habebat anni tempus vel Vallisolei, ubi tum curia Hispania morabatur, prout ab Ignatio iussu fuerat, vel in vicinis Vallisolei locis transgebat: ibi quidem, seu in curia, consiliis suis Joannæ principi frequent assuit: apud quam cum plurimum amicitie valeret & gratia, mirum non est, si ingenti alienum numero obideretur, quem suis seu regalis seu voti plurimum profuturum, si ejus soli adjungeretur voluntatem, non ignorarent: alii, qui iter frequentant, nihil minus molestia negotique Francisco faciebant: nullus tamen commendare aliquem voluit eam-que, nisi pro quo jus agitasse pugnaret. Quem pauci, exclaimabant interdum, ad me veniunt Hierosolymis! curia quid multi ex Aegypto! Id nimium Viti sanctum intellectum volebat, docere se ex spatio alienum numero paucos esse, qui saltem ad se curia recurreret: et longè plures, qui vel honore quare-

rent vel bona fortuna. Honorarios appellationes titulosque, quorum frequent in oculis principum usus est, averfabatur adeo obtine-que, ut, si quis dominum ducere appelleret, flexis etiam genibus oboriturque populiare lacrymis, ne se posthac hujusmodi vocabulis oneraret. Fido Joanni, ut ex Aracii ad Ludovicum Villa-Morosa ductum, Borgia fore-rem, litteris Avarus refert, ne se alio, quam Francisci nomine appelleret, recit: cum vero aliquando per urbem iret, & ex officinis ingeniem opificum vim, sibi oblatam partim ce-ant banari, partim pro curiositate prodicium conspiceret, Nonne vides, inquit, comiti suo Bustamanto, quot homines magnam bel-licum (ita sanctissimum nominabat) spectatum accurrant?

187. Sed religiosa quietis ac sustentandis amonior erit Borgia, quum in perpetuo inter aula committit turbasque haret: quare Vallisolei Septimanicum, unde si opus esset, Vallisolei cito redire facile pateret, identidem succedebat. Collegium Septimanicum anno superiori (1554) conditum fuerat, & apertus ludus literarum, qui, cum pro votis hanc foret frequentaretur, vivam Borgia esset, ear-ader, seu collegium in prima probationis domum seu novitium, accedent fundatoris consensu, convertere. Tironibus, cum jam ad quadraginta eorum numerus fere exeresset, magistri præfuit Bustamantius: nec eo contentus eo sape ipsemet comiebat, ut eorum eximios ad omne virtutis genus conatus suis verbis exemplisque foveret ac promoveret; quibus tantum efficit, ut mali magnatum, religioforumque virorum tirocinium illud spectatum viderent, velut antiqua sanctitatis speciem oculis usuparent. Quod si tironum illorum servus modestique admirationis exteri erant, non minori Francisco volupetati fuit: Delictibus, inquit Orlandus lib. 15, num. 87, hac institutione tyronum maximopere Borgia, Gemmum Societatis appellans hanc domum, in suoque corde, si possit inspicere, domum probationis altissimum inventum iri. Hic sese Borgia gerebat non sicut ac unus ex illis: hic præcandi tempus, quod illi aula oulaque negotia ferriperant, reserebat, hic patientia spero geminabat; hinc saeco humeros onassus in plateas vicosque prædibat, elemosynam ostentat emendicans; domi verò non tam vile erat culina ministerium, quod non obiret. Orbet fortè aliquando aquæ dilataret, eum tyronem aliquis, qui rectus ad probationem receptus fuerat, idem scdurus, accessit: verum his non affectus viz operi manum admoveere exasperat, quin resisterit. Vidit id Borgia, & ibere cepit ex eadem aqua, eoque potu visus est tyroni admodum delectari; qui ex hoc Borgia falso pusillimitatem suam agnoscentes, veniam errati supplices petiit, olusque planè evasit.

188. Aliis a curia rediens ad cultum reid se constabat, ubi coquam coadjutorem, qui reidens eo venerat, nec Borgia noat, offendi-que; et Borgia: Adjunt et venio: sequi im-pez? Scire prius velim, inquit ille, quid reid facere, aut minis male collee. Nihil, inquit Borgia, est, quod quidem reid caltem: verrere culina, ear orbes tergere sciero fortasse minis malè. Bene habet, respondit coquam, en tibi hujus laboris materiam satis amplem. Nec plura: universa culina attentis mundare

D

Septimania
tyrocinium
instituta,

E

F

ubi tyrocin-
bas factis

A mundare mox cepit ac deterpere. Vallisfero Septimanica nosu aliquando venit multo copius frigore nivibusque obitus: eam ad januam collegii venerat, jam cubicum sese receperant ceteri, & ad janua longe aberat janitor: ita factum est, ut, quod dederat adventus sui signum, nullus audierit, ac sub illo auri nivibusque expostus eo frigore obrigescens pro firibus, trunca, quam homini similior, subsistere coactus fuerit; dum tandem ejus socius validius fures pulsavit, ac post longam moram in ardet intromissi sunt. Ito affectum de rebus ac janitor viderant, summopere indoluerant; ac eos Borgia consolari ex animo capiens; non est, inquit, cur vices meas daleatis: magnis ceterum toto eo tempore, quo pro firibus fleti, animam delictis delibatum habui. Mulet, ilque egregii fuit, qui hoc aut sequenti anno sub eodem Borgia Septimanica tirocinium laquei sunt: Muli erant novituli prenobles genere, inquit Irlandus lib. 16, num. 41 & seq., sed multo, quam terrena clarissime, Christianis humilitatis magis luce conspicui.

B *verbo sine praticant*
 189. Hoc inter has postissimum recensit Joannem Emmanuilem, & Gasparum Alarcolum: de priore se habet: In his Joannes Emmanuel vilius in amicitia tam omni vacuus nullo pudore servili obitus officia, obsonatumque in forum prodit cum spoeta, ac si inuitus in eo fuisset munere: compensabatque hanc tironis sui indolem Magister celestis, liquidissimam eum celi delictis inter ea ministeria complens. Quam Joannes divinus indulgentie aurum grato excipiens fina, eaque longius ad despicientiam sui provocatus, eum consueta tria vota religiosorum emisit, quartum adjecit, si sancta obediencia fineret, in domesticis tutoris officio Deo, quamdiu viveret, serviendi. De altero se habet: Haud minore alacritate Gaspar Alarconus familiae suae splendorem seque ipsum opprobrio exornare crucis studebat. Coquo Septimane inspievbat, cum Vallisfero accersitus à commensario Francisco, tanquam mendiculus pertrixit in curia ac lucto lago, tibialibus multilarium rupis, sine pallio: eodemque habita, ut penitus vatum secullum saltem crucifigeret, regis adeo ingressus, ubi multos habebat è primis propinquos ac notos, bene diu se oculis omnium spectandum praebebat. **C** *parum est in celo gloriati vici.*
 Alia quoque de eodem refert Alvarus. Filius natu major fuit Alfonso Gironis Alarconii & Joannae Pachera, de Piqueras & Albaladezo dominorum. Dicitur singulis à media nocte in medium septimam orare solebat; saepe ex obsequio corporibus daemones expulit, mortemque, quam Ovis obit, praedixit, ac brevi post veneranda matrona culpam gloriosas appulit. Emmanuilem & Alarconium Alvarus haud injuria Balthasarem Alvarerum jungit, ejus sententia insigni luculentum S. Terpsie testimonium dedit.

190. Ita tyrannus suos Borgia non verbis modo, sed & exemplis ad sui despicientiam et ulcibet: nam, cum trita lucturaque illi vestes effusi, marchio de Prugo novae ad ejus socium missi, senum & etiam veteribus subsistendos; sed, re detecta, ut illis uteretur, exorari non potuit. Verbi, horrentibus, precibus, si qui tirocinium sua in vocatione vacillarent, ne eam desererent, saepe effecit. In his nam vulgaris nobilitatis nuncum fuit, qui adium paupertate filitioque territis, reditum meditabatur in

pariam; praeter mortem suam Borgia fecte, ut ejus discessus haud multum sese opponeret: ac divinitus eductus fore, ut animosus constanterque ad defertor Societatis gremium rediret. Rediit ille paulo post, uti praedixerat Borgia, atque ita reliquam vita cursum exegit, ut nec serventissimis cederet. Ex multis, quos Septimanica Borgia Deus imperitiae, favoribus, unam Alvarus refert, quem anno 1556 adflicto: orationi videlicet quodam mane incumbens & extra se raptus, calos apertos paratamque sibi in illis gloria sedem vidit: gaudii, quo animus affluens, magnitudinem facili stulantes oculi vultusque praebeant; cetera flebant, quam vivo homini similior erat, qui illum sibi Busemantius reperit: ubi redire ad se Borgia cepit, inslere Busemantius, ne se, quidquid hujus esse, celatum vellet, ac tandem etiam extorquere, eo lege adjecta, ne rem illi manifestaret: verum pestilentis animi laceritiam haud ita dissimulare Borgia posuit, quin cum animadvertens ceteri: nec facere Busemantius, quin, postquam Borgia se a se scissum subducent, impotens socorum precibus visibit, qua ex ipso Borgia emisset, faceret patiam.

§ XV. Obortas adversus Societatem in Hispania tempestates morbosque constanter tolerat: invitatus à caesare ad colloquium Societatem egregie tuetur.

Verum si Borgia sub hoc tempore existibus, ilque frequentibus, recreari favoribus meruit, non desuere comen, ito permittente Nomine, fuisse res adversa, quibus illius virtutes, & in tolerandis malis constanter probaretur, eoque acerbiores, quo commissum sibi gregem chariorem habebat. Labore magno eo devenit erat anno 1555, ut Casaraugusta certa Societati sedes coempta essent, jamque in eo socii erant, ut fidele guard à Paschate primum in collegii sacello Sacrum celebrari sollemniorum pompo facerent; ad aras Joannes Esquivellus, ad populum verba faciens erat Joannes de Alarola, ille ex Ordine S. Domini Casaraugustanus Prior, hic ex S. Hieronymi, divini Verbi insignis praeo: pridie ejus diei nocte jam nocte adfuit, qui Lopi Marei (archiepiscopi Ferdinandus Aragonii vicarius is erat) nomine verisique rogaret, ut sollemnitas ista alius in tempus differretur, ob delatas ad se clericorum ac religiosorum in proximo habitantium querelas. Die postero tamen ob causas graves viris doctis probator, solenne pridie ad Pontificem appellatione, haec est coram multitudine decreta sollemnitas, quod nondum finit, vicarij edictum, quo cunctos hujus sacelli aditum, interposito anathemate, suis jubebantur interdici, velvis officium fuit: mox in Casaraugustanus socios excommunicationis fulmen & quidem in singulos nominatim intortum; & civitas ipso, dum in ea socii per-

AUCTORE
J. B.

E

Celestes Casaraugustana

F

AUCTORE
J. B.

monerent, ecclesiasticis interdito subiecta, potuerunt effugere per vias & compita civitatis periculantis vulgi oculis ludibrisque exposita.

sociis

192. His arboribus ad adversarii consecuti sunt, ut sociis ne domi quidem tuti esse liceat: Quippe precariam puorum caverna, de Orlandiano lib. 11, num. 69 & seq. ait, non sine grandiorum turbe, tum ex his fadis imaginibus pro vexillo in haurum subacta, conglobatur circa modum, totum lapidibus quantum, januas verberant, convolvunt fenestras, insulas vocibus complent omnia; tanto strepitu, ut accurrendum protegis administris (Eusebio Mendocia, qui dicit Franca-Villa titulum tum temporis gerebat) ipsique protegi fuerit, eam populi totius timeretur tumultus. Colludentes quoque pila Equites multi, quique cum spectabant lustrum illud, cum insularum esset, agmen improbum semitorum ad Petrum adeo conactum, ut, quotquot in illis erant, ferro conficerent, feminis subito; ut erat, ab ludo dignelli, strictis eo macronibus convolvunt, ut illos Dei famulos contra multitudinis inspectum furoriferis videri sunt facti ad populi animos religionis specie, quod acerrimum ictum est, concitandis. Tribus diebus funestam supplicationem circa aedes Societatis cum lugubri carmine instaurant, atro testum volo, & avertit Christi de cruce pendentes gestantes eligunt, & inter maledicta & execrationes iactantes in tota lapides de identidem misericordiam magis vocibus inclementes.

de libertate
reducitur praedicti:

193. Haec turbas precorum hominum de sociorum vicinitate nefas quis natus dedit, quos cum neque protegi, neque Apostolici nunti, nec ipsa Joannes princeps, Hispaniarum tum moderatissimi, auctoritas compescere possit, tum socii, graviora sibi non temere evitatura timentes, cedere decreverunt. Ceterorum nomine ad statum postrema verba Petrus Tiburtius fecit, a quo benigne auditis & honorifice dimissus fuit: non signis in hac sctorum calamitate Borgia fuit; quippe quem, ut Orlandiano scribit, P. Romanus Casaraugusta Vallisfildum professus eorum, qui illuc gerebantur, certiore fecerat: neque dubitandum apparet, quin Borgia rogatu fidendo hunc populi mori auctoritatem suam, licet primo quidem fessum, Joanne princeps interposuerit. Literis etiam Casaraugustanus socios monuit, scia, quibus eorum docum populi furor appetierat, colligerent, & quibus nova firmioresque aedes Societati exurgerent, quae res cum mira in Deum fiducia exemplum, tum rerum futurarum quoddam veluti vaticinium fuit: nam, posteaquam, Casaraugusta digressi Petriola spem inde levatis diffusi, quo ab Ludovico Borgia, Riparogosa tum condite, ac dein Villa-Formosa ducit, Francisci sorore, missi fuerant, aliquomodo confederant, nondum elapso anno 1555, Casaraugustam non minus hunc honorumque gratulatione, quam inde discedere cauti prius fuerant odio & execratione malorum, redierant, radicisque ept Societas tanto firmior, quanto fuerat, qui eam inde populo, turbo vehementer.

gravi iudicio

194. Non minus gravis Hispana Societati atque ad Borgia annis 1556 fuit, quo non jam vulgi tantum, sed amorum, nobilium, doctorum & ipsius etiam aule in socios concitatum est odium. Redierat jam in Hispaniam

Carolus, privatus deinceps vitam abusus; veneratque cum illo Hispana non pauci, Calvinus & Lutheri, quom in Germania contraxerant, contagionem infelli. Illi hinc omnem ac rabiem in Societatis institutum, & ejus alumnis sibi metuendum, exorere; simulare tamen cum istis amicitiam, diliterque, omne sibi sua praedium in Jesuitis possum effugere, quod aut praecredulitate nimia, aut odio atrepti facile crederentur adco, ut, cum notiores aliqui haeretici in carcerem conjelli fuissent, sparsim in vulgus, credentique ob hoc fuerit, omnes hos fuisse Jesuitas. Divulgatum praeterea fuit, Carolum V. alieno esse a Societatis instituto & hominibus animo: idem de hujus sorore Maria jactabatur. Accesserat item eo anno Vallisfildum non tam Epistolae Pauli ad Timotheum explicaturus, quom antiquas in Societatem talumulas, leviter etiam Ordinis sui moderatioribus, sociisque non paucis, renovatur Melchior Canus ex S. Dominici familia, vir ceteroq. scientia & eloquentia laude in primis clarus. Quibus ille Societatem probris onerare soluerit, nihil attinet, & si attineret, referre pigeret: id unum hic addo, per istum non fuisse, ne gravissimo Societatem odio carper prosequeretur, quod quidem probè evidum dent ejus littera, quas anno 1557 ad Joannem de Regia die xxv Septembris Salmantici scripsit, exhibetque Alvarus lib. 4 Vita S. Francisci cap. 15, § 2.

195. Ephemera ac diuturna ea tempestas fuit: verum quom diu tenuit, neque vilia Borgia constantia fuit, neque intermissa alio tempore tam sedanti labor studiumque. Perennes tunc eo tempore fundebat ad Deum preces, perennes ejus erant lacrymae, perennes vigilia: prelibus indies horar novem dabat, & preces publicas per singula Hispania collegia indixit: favient Casaraugustana procella procul qui gemitus percipiebantur, iussu P. Dionysio Vespore, quem Alvarus citat. Ex oratione vero spem firmam concepit, ut ipsorum procella, quae Societatis Hispana navitalem jactabat, hanc ad portum securitatemque propelleret. Neque vero ita ha angustia fuitre perpetua, quin solent aliquid murenti Borgia divina subinde benignitas imperiret: eodem tempore, quo Vallisfildum, quem dicit, Melchior Canus Pauli Epistolae verberet in amaras contra Societatem fuyras, ejus institutum ampli sunt ex ipsa curia adolescentes non pauci ingenio genereque praestanter, neque domi major umquam e illis disciplina religiosa observantia morumque sanctitas floruit, neque umquam fuit fructus uberior exsistit, nec pulsant haereticis feliciter profligato: Religionis virtus in Societate admodum floruit, magnosque in existendis recentibus haereticis tractibus praeforum proferit; cuius operis atque doctrina magna pars mali ablata est, bonique servata. Non desit, nec defuit virtuti religionisque vestre imitici; ut id Deum permittere pro certo habeo, tum ut illa perficeretur, tum ut confundantur mali, in quibus in suis ad Latinum litteris Joannes Vega, Castellae praefus, quae Vallisfildum die xix Octobris anni 1558 Roman scripsit, Alvarus vero Hispanice exhibet lib. 4 Vita S. Francisci cap. 15, § 2.

196. Inter ea nimis, quo utebatur, vix rigor Borgia illa assistit, nec una erat, quom consiliori habuit, mali species: alimen-

D

E

per Hispaniam

F.

tempestate Societatis,

A cum omne regebat non sine summa ejus dolore pra nimio frigore sumachus; accedebant summa delictorum capitis, humorumque melancolicorum abundantia: illum melius ex immundo precepsit prolixitate octam rati, hoc cum interdire, qua quidem res ipso mole Borgin gravior accidit; quippe qui, ut scitu suo tum restoratus est, ex oratione non laborem dejectionisneque, sed quietem vireque caperet. Tum molis spiritum daemon praeterea variis spiritibus terre studuit: ubi convalescere potuit capiti, ut melancolicum dissiparet, F. Marcum instrumentis musicis praecurere aliquid sibi iussit, dum interim ipse precibus, lacrymis, plisque suspiriis vocaret: subinde in locum orationis, adjuvanti sibi facto, concedebat, ut ex rerum creaturarum pulchritudine, et multa magis ex hominum rebus efflueret sententiae contemplatione uberrimum dolore animum recrearet: salutarium, cuius hujus effluviu odorem amari, cerebri tum temporis maxime, fidelique aperiam datur, ut ne quid de salute comitetur atque hilaritate remitteret, ceterisque molestis esset; adeo ut ille, qui dolorem ejus murorisque erant coacti, stupori foret, quam pra se ferret, uti voluisse ferentia.

B 157 Afflicto labor hic modis Borgin, eam dissipari singulis nebulas & stari tempestatem viat. Hispani & clero religiosique famuli: primarii viri Societatis patronum susceperant: jactis postquam in Societatem calumnias in ea eluciscere cuncto parissimum & S. Domini alumnis pari zelo, facinoroso & feliciter sese palam opposuere, magister Burgos & magister Salas. Hinc minus animose pro Societate Septimana depugnavit magister Joannes Penna. Egreque quoque in ea re operam praestitit vir utique summus ex eodem Ordine Ludovicus Granatensis, qui, ut scilicet Alvarus num. 194 hodieque § 3, cum in coram venisset, Pontif. Episcopus, quibus hodie usque sacrae Canon, in Societate laudem convertit, quam & Apostolicum collegium nominavit. Scilicet hic Alvarus ejusdem Ludovici Hispanos, quos Ulissipone die ultimo Martii anni 1556 ad amicum dedit, literas, quibus eximia Societatem laude comulit, & Cens in illam data aperit improbat. Ferdinandus Vallisus, Ulissipensis archiepiscopus & sacrorum quoniam per Hispaniam praesens, anno 1558 innocentie Societatis publicum testimonium dixit, cumque sparsus rumor esset, Vallisus in carcerem fuisse aliquos & facili coniectus, id e vero alienum declaravit ductis ad tribunalis literis, & quibus Alvarus eos recitat, quos ad sacrorum quoniam Casaragustanum tribunal dedit die xii Janii anni 1558. Praeterea optimeque etiam de Societate meritis eo tempore est Ludovicus Strada, Ordinis Cisterciensis & Honoris in Pateris Castellae dragonique confessoris abbas, quem Monique in Annalibus Cisterciensibus ad annum 1213, cap. 6, num. 9, insignem pietate & fidentia virum & fecit sub ducis oppellat. Blasius ejus episcopus, alteram ad doctorem Torres, die xxi Maii anni 1558 scriptam, ad P. Alphonsium Romanum alteram, utramque vero Societatis laude plenam, videtur apud Alvarum cit. § 4.

C 158 Et curia vero frequens ad collegium Societatis solus est primarius nobilitatis concursus, quo bullas apostolicas, quibus recens illud institutum confirmatur, perbussare ave-

baz, depositisque suscipit de ea iudicis ad suspensionibus, erroris sese multi damnabant, nec illustrioribus unquam, quam tum, alumnis aucto Societas est, nec condita majore sumptu & splendore collegia: idem, de qua supra, sacrorum quoniam per Hispaniam praesens non modum bonum in Ulissipensi domo fabricam contulit pecunie summam, sed Overum etiam id institutum intrudere studuit: ipsius sacrorum quoniam tribunal ad exsurgendas rectas in Hispaniam introitus heredes sacrorum frequenter opere utebatur. Ad eundem modum alius alibi tempestates turbinesque felici rerum temporum commutationis sensum evanescere, ut ex hujusmodi nebulis tenebrisque, quibus involuta transierat per Hispaniam Societas fuerat, clorior illustraque emerisset, quam spem omnia saepe Borgin fuerat, ut luculentius ostendat ejusdem litera ad P. Ribadinechum, in Belgio gentem, postmodum data, in quibus ito feret de re loquitur, sed verbi Hispani apud Alvarum: Unum id loci commemoro, tantum opera ne diligentia in hac temporum calamitate fuisse a Societate altatum, ut hanc fidei non modicam fuisse subsidio sacrorum quoniam finatus noster, & grato etiam animo fuitur: quamquam in hac aula, regnoque Castellae (uti & in illa in Belgio) fama non defuerit, errores istos & Theatinis (quo nomine nostros indignant) ortus esse; me detrahim in carcerem, alteram & paululo suspensum, sibi nos igne combustos etc. Hinc alique hujusmodi diffaminantur per orbem, & ecce, vivimus gratissimum Domino agimus, quod nullis nostris meritis tam multiplici bene de se merendi dignetur occasione, ut suo nos velle dignos efficiat: quapropter non delaturum nobis ejus auxilium spero, quo hanc in majus bonum nostrum, majoremque copulationem nostri conventus; futurum hac via & pacto (quod facere Deus affert, nosque experimento dilectum) in pluris Societas fiat, novisque ejusdem auctoritatis cumulus accretis. Refert etiam hac littera Ribadinech lib. 2, cap. 19, ubi obstat hoc tempore in Societatem perfectionum, quia modo fuit ex Alvaro & Ulissip Societatis profecti sumus, turbes brevissime expedit, Societas autem lib. 2, cap. 15, infra vero num. 115.

E 159 Celeber, si quis olus fuit annis quinquaginta sexus supra millesimum quingentesimum, quo Carolus, imperator propebus hujus nominis F, idemque Hispaniarum rex, rebus gestis clarissimus, propositis imperii regnumque sceptris, fecisset in Hispaniam, privatum deum in S. Justo monasterio diocesano Placentina vitam abitur. Belgium Philippo filio die xxvi Octobris; Hispania vero regna xvi Janarii anni 1556 Braxellis transfegit: imperium autem Ferdinando fratri postfegit: hinc natus vestus in Gulpsavam apollus est die xxviii Septembris & Laredo Burgas primum, ac dein Vallisolum delatus; unde itidem, povelis comitantibus, ad monasterium S. Justo, quod patrum Hieronymianorum est, pervenit, ubi vita reliquum summa pietate exegit: ad audendam porro, peragendumque tam illustri rerumque factis non exiguis casari simulacris jam pridem subdiderat Borgin, Gandia olim dactis, exemplum; & motus ex de re consilium in comitiis Montonenibus jam inde ab anno 1542, ut supra num. 70 dictum est, inter sese committant. Caesar, quoniam paucis, ex quo in

F ut servaretur, soluta fuit.

qua sensum tenet.

AUCTORE
J. B.

S. Iusti monasterium commigraverat, ad allogonium admittere, brevi tamen videat Borgia desiderio captus est: itaque per Ferdinandum Alvarez Tollet, Orpesa comitem, ad S. Iusti monasterium locum Borgia evocavit. Evocatus item sub idem tempus Romam Borgia, ut comitii generalibus, in quibus defuncta Ignatio successus eligendus erat, interficeret. Apud casarem valeatorem excusatione usus est: eadem item apud Patres Romae congregatos, quomodo ad hos plures causas perscrupserit, quos suum in Urbem iter impedirent, ut apud Societatem part. 2. Hist. Societatis Jesu ad annum 1557, numm. 68 & binis seqq. videre est. Nec Urbem, ut casarem adire sibi tutum existimabat. Et in Urbem ite, ne Pavius II. Qui, cum Cardinalis Theatinus esset, elevari in Hispaniam dixerat, se non permittitur, si Nuncios esset Pontificis, ut ea causa, scilicet Societatis, aliter, quod olim mente conceperat, Romam se purpureo ancraret, accebat: idem porro a casare periculum erat, quem id iam olim cenasse vidimus supra.

B 100 Quapropter prudentia sua esse rarus est Borgia, ut casaris oligonium seu valetudinem excusando, suo id iter procrastinando, utcumque vitaret: & sane a morbo tum aliquantisper Borgia convalescebat, non Placentia, quod de sua Schola, Ribadineira interpretis, ait, sed Compluti, ut dixerit scribitur Alvarez lib. 4, cap. 6, § 1, & Nierembergii lib. 2, cap. 19, quoniam Sacknius num. 114 Schoto confirmat. At casus ulteriores mora impedit, Ferdinandum de la Cerda, Medina-Castil ducem, Comptum mihi, qui Borgia, si modo id que valetudo utcumque pateretur, casaris verba ad S. Iusti eumdem iter jubere eripere. Paruit Borgia, ostenditque sibi fuisse PP. Bussanantio & Hieronimo, ac fociis suo indignis P. Marco, pastriale se dedit itineri: paulum vero Comptum ostendit, cum rediit illi obs. Pannu principi, casaris filia, fuit littera, quibus hac illum commoverat, fure propediem, ut ad patrem accesseretur: id illum cepisse cum illi, ut Borgia Societatis habitum cum solatium Hieronymianum habitu commutaret, vel, si id minus arderet, certe, quod fas illi esset, ambo pariter ad magnam Cereusiam sese reciperent: videret proin, ut casari faceret facili, sic tamen, ut Societati non desisset. Ita commode cecidit, ut desiderandi in re tam ardua spatium Franciscus haberet, & ad certamen tam anceps paratus accederet. Laetis Joannae litteris, ad preces de more conversus, tanta deum ad huius animi obsecratione sterneret, ut conquire hanc sine nequeret. Eamus, inquit, socii, arculo, nescio qua, edocuit sum, fore mihi proprium Nomen, casus, ut plane confusa, benignitas faciet, ut neque Societas, neque casus sit habiturus, quod de me conceperat.

C 201 Velut fuit casari audire, Borgia sibi huiusmodi assistentem, cui, quod praeter neminem fecerat, intra S. Iusti conventum hospitium porari iussit, obsequio conclave adversus strigum, in quo moraturus erat: percontatus dein Ludovicum Quizade, acconatum suum, nunc rick omnia parata essent, ipse per se Francisci conclave inspicere voluit, cumque parietem sumptuose oculo ornatum vidisset, tolli id proci-

nas iussit, nigrosque pannos substituit, probè scilicet gnarus pretioso huiusmodi ornamenta Hospitali sui humilitati haud placitura. Ut in conspectum Caroli venie Borgia, flexis humi poplitebus casaris manum excolatari voluit, sed cum amplexus Carolus surgeret, consiluit & caput tegere iussit, ac Duces Gandia appellavit: casarem obtestatus est Borgia, ne se hoc nomine compellaret: qualem, inquit, levi vita, te Patrem Franciscum compellabo: ac iterato consiluit & caput tegere iussit: negavit Borgia id se fallurum, quod in misestate casarea divinum agnosceret & veneraretur, osque odo ut de genu ipsam allogueretur, rogavit. Dein Borgia, ut meditatum casari sermonem praeberet, magna sibi voluptati esse ait mutatum ab illo vita genus, quo tam insigni etque ingratum facinore, magis, quoniam unquam necce, artem curamque sui admiratione compleverat: se quoque digniter non posse, quicquid id esset, quod reliquisset, multiplici a divini Nominis largitate sibi fenore in eo, quod susceperat, vita genere reddi, nihilque esse, quod humil Societatis veste commutatum vellet.

202 Casar praesentem sibi de Borgia medicorum orationis filam videns alio sermonem convertit: Ex quo, inquit, rebus terrenis renuntiasti, tuam tibi felicitatem invidi, libenter jam tum, si id principis Philippi avar, regnorumque tranquillitas permittisset, cui ego vestigia incessem: quod si tum fecissem, dubium non erat, quin id amati, non tam ad divites avaritiae aspirantis, quoniam abjecti animi & mestuosi hominis solum interpretaturum fuisse: verum tu certe curam, qua hac super re inter nos iam inde ab anno 1544 Mentione fuit dicta, memineris. Probi mentis, inquit Franciscus, id pelloris sui aream jam tum majestatem suam fidei mea & tactuaurati commisisset, neque id ego ulli hominum patefeci habuisti. Tunc & ut item alteri commisi, inquit casar, praetera autem nemini. In memoria habeo, inquit Franciscus, quoniam non vulgaris majestatis suae in me fiducia fuit: verum eo jam loco res sita opinor, ut patere orbi possit, id non rebus majestatis suae fuisse propositum, sed dudum ante concepitum. Sic habet, inquit ille, nam, cum tum mihi res undique à vobis fluere, inde magis lucida, nihil humani me ad hanc vitam commutationem impulsisse perspiciet.

203 Memorasti vicissim, casar, subiunxit Borgia, me quoque tum temporis aperuisse, quid de mutandis pristinae vitae morumque institutis stanssem. Teneo, inquit casar, casus tum animo meo tuo oratio infixit oculis, quos nullo consecutorum eventum abolere aut evellere vultas potuit, tuoque maxime exemplo factum est, ut, obsecantis imperii regnorumque elatis, saluti Deo vivere cupimus: verba praeclare utrique stetit. Varit dein ac familiariter procreatus est sermo: eumque sensim eo dilapsus casar esset, ut de legibus institutisque Societatis, de quibus medicorum calumnias sinistra mox audierat, verba facere inciperet, veritas Borgia, ne de descenda Societate mentionem faceret; longi & prolux, inquit, sermonis res est, & vesperavit: si visideris casari, in diem crastinum ea de re sermonem iterabimus. Placuit condicio casari, & alter ab altero suum in conclave discessit.

ad S. Iusti
conventum,ad cum
casare con-
silio,

Societatem

204. Postero die, cum in colloquium iterum venire, coactus fuisset a caesare Burgina fuit offerre & caput tegere: sermonis luteolum caesar fecit: Nunc, inquit, si vacat, causus, cur hunc Ordinem ingressus sis, quallens te sit, mihi exponas volo. Equo, inquit Burgina, caesar, postulas; faciam igitur, quod iubes, & verè, & fideliter. Ista, inquit caesar, praefatione haud opus erat, verè et semper amantem reperi. Age, nec dubito, quin tuo dicta apud me fidem fuit inventura. Tum vero Burgina orationem hinc longam tum pro se, tum pro Societate exarsit est, protrazitque, ut ait Alvarus lib. 4, cap. 16, § 1, ad horas ferè tres, poëticè eorummodo quaestionibus caesare discutien interdum interpellante. Praecipua orationis hujus capita infra Schotens num. 104 & seq. aliique Francisci biographi exponunt, quibus addi etiam debet Sanderovius in Vita Caroli, in S. Justii canonibus commemoratis, §§ 12 & tribus seqq., quom habuit ex autographo Mortini de Angulo, Prioris cœnobiarum S. Justii, qui cum iussu Juanae, caesaris filia, in litteras misit.

B
opere autem

205. Colloquii hujus fructus fuit, ut finitram de Societate suspicionem omnem, quam ipsi suggererant malivolorum calumnia, caesar deponeret, atque in amorem verteret, testatus declararum Europæ universæ, se Societatem & omnes & magni facere. Societas in Historia Societatis ad annum 1557, num. 115 refert, Carolum, cum obsecrationum calumnias ostentatè respuentem Burginam audisset, sensim contra delectaret accensum, militari illo recalcitrante spiritum, fionte sibi manu repente percussit, exclamasse. Ergo mihi ita mentiantur? Sanderovius verò testatur, tres amplius horas imperatoris & P. Francisci colloquium tenuisse, eoque exitum habuisse, ut ei diceret caesar, magna se animi voluptate, quatenusque dissimulasse, audisse & verè credere, & quamvis ob ea, quæ de Societate audisset, hanc suspicionem habuisset, modo veritatem, Societatisque virtutem Francisci testimonio se habere persuasum, ac deinceps illam divini obsequii, & Francisci, qui ex eodem esset, causâ, favore ac benevolentia sua prosecuturum. Neque caesar, quod verbis pollicitus fuit, reipsa proflare distulit: nam Franciscum non prius ob se se dimisit, quam ei nonnulla consilio perorante suggerisset, quæ ad conservandum augendamque Societatem plurimum proficere censuit; abeundi verò ducuntur aures electiofina vice numerari, atque iussit, modicum quidem esse, quod daret, tantum tamen, si praesentium facultatum suarum ratio haberetur, quantum dedisset animi, dum imperii habendas moderatus fuisset.

Ostobris Tomus F.

§ XVI. S. Terefiæ spiritum approbat: insigne prodigium, in ejus manibus per Christi cruci affixi imaginem factum: caesaris nomine ad Catharinam, Lusitaniam reginam, legatione fungitur. Defunctum oratione funebri laudat.

Auctora
J. B.

E. Xolla apud caesarem triduo, alocri animo collegiorum visitationi incubuit. Abulam profectus, obvio sibi fustulo in via fratri laico, quo relictus, juvenem effudit; pedibus ipsi iter indicavit, cum non exiguum a podagro pateretur incommodum. Cum in hospitalem S. Agidii domum, quam scilicet id temporis incolabant, sero ingressus esset, eubiqueque sese recepisse, inter aedros mali dolores praefatus ea nocte obmotaie: hujus rei causam fratris, qui ipsi aderat, percontanti respondit: Absti, ut de malo conquisitor, quod tam cupidè a Deo postulavi, habeoque beneficii loco: quod si quibus gentibusque hujus mali dolores tenere utcumque videntur, cerè patientia meritorum mirantur. Ista elisique, dom. Abula moratus est (moratus est autem dies quindaginta) virginitatem exemplis non modo domesticis, sed civibus etiam fuit in cathedrali templo concubitus prodigisse pro viribus studuit. Ullis ejus opera in primis fuit S. Terefiæ, tum Abula versanti. Rapideus extra se strephica illa virgo, ne quo spiritu haud satis comperit habebat. Ex quo Societas illi scdm fuerat, miro erga ejus institui homines ferebatur ostendit. Haud gravatè itaque piam virginitatem, ut Burginam, sanctimoniam sèdm jam ubique notam, consilium lre, consilio parat.

S. Terefiæ
spiritum
probat,

E.

207. Accessit, orationum suarum participem Burginam fecit, magnunusque ex ejus colloquio solamen accepit; quod quidem testimonium fecit ipsam S. Terefiæ Vita sua cap. 24 ad hunc modum verbis Hispanis scribens: Venerat huc (Abulam) id temporis P. Franciscus, dux olim Gandiensis, qui, relictis omnibus, ingressus fuerat Societatem Jesu. Confidarii mei (Joannis de Podranos) & equitis supradicti (Francisci Salzedi) consilio factum est, ut me accederet ad hoc, ut ei inquirer, quemque omnium modum tenerem, exponerem Viro, cui qui multum ejus enus reliquisset, majorem, etiam in hac vita, Deum postulare noverim. Postquam me audivit, dixit mihi, spiritum Dei esse, cui resistere impigius, fas non erodet; rectè hactenus scilicet habere omnia; orationem verò deinceps inciperem ab aliquo Paulonis articulo; quod si porro mihi spiritum ad sese attolleret Dominus, non oblectarer; sed intolli, nulla in id dacti operè, poterat. Burgina responsu consiliique ab illo acceptis magnopere se recreavit sancti Terefiæ, ut verè mox transactis ipsam subiungit. Alia hujusmodi sancta illius virginis testimonio refert Rivero lib. 1, cap. 10 ejus Vita & lib. 4.

F
& antequam
sibi
concederet.

Cc

lib. 4.

lib. 4, cap. 3. *Auctor* denique est Didacus Pérez § 3 Prologi in Vita S. Teresie, Borgiam, ex quo cum ea agere cepit, ingentibus sanctimoniam ejus semper exultasse laudibus ac perennem cum ea per litteras amicitiam coluisse. Novum diffingit *Abulá*, cum reventium illi fuit, missi arma adversus Philippum II Golus: mox filiorum suorum aliquos Martiro *Abulam* evocavit, quos viz complexus, regis castra sequi jussit, si pro suis haberet velleis; simulque severè monuit, ne Moris & Christiana religionis precepto confunderent. Ilac *Abulor* lib. 4, cap. 17, §§ 1 & 2; audire horrendum est, quod § seq. narrat, ac fabulosum dixeris, nisi esset ex Processu Canonizationis S. Francisci deprecatum

Crucifixi
imagi ad
obduracy
cassidatum

B

208 *Auctor* Borgi, in civitate quadam Hispania primaria decumbere mox proximam vitam quendam, depravatis aqut moribus, ac notatim splendore notissimum, neque adduci haderit illo pectore potuisse, ut improba vita desidia Confectionis Sacramento clueret. Pluribus haud opus simulis fuit, ut in cubitulum se abderet Borgi, proculatque in genna ante Redemptoris & crucis pendantis imaginem multis Deum precibus lacrymasque oraret, ut misero vellet esse propitius, qui peccatoris perniciem nader. Dom interim intente oculis l-maginem contempleret, ecce prodigium: erigi imaginis caput videret, ac hujusmodi ad se delubri vocem audire: Infirmum odi, cui ego odero indutus medici specie, dum illi tu temerariam de peccatis consilium persequeris. Dilectum solum: hinc Franciscum verbis modo blandis, modo gravissimis miseri animam emollire statagit: illuc tacitis divinisque impulsibus ferream pectus celestis Medici quatit. Moveri ille primum quidem aliquantulum; sed mox ad ingentem peritiamque redire.

Inter Bor-
alia man-
sanguinem
sua.

C

209 *Auctor* eademi Medico, perrexit Franciscus agri mentem omni nisu ad frugem revocare; sed nihil apud agrum ejus oratio valuit, qui ambobus manibus sibi aures obstruabat. Mox itaque domum rediit, precesque ante eandem Christi & crucis pendantis imaginem uterens, audire ex eadem meris: "Ue quoniam te diligit, ac miseri illius saltem deside-rem, intelligas, hanc mel imaginem in memum fime, & ad agri adus revertere." Po-ete imperata Franciscus; peccatorum veniam ac aeternam feliciorum agro, si respiceret, ostere ejus, cujus manu tenebat imaginem, nomine illi peritiam obmutescit, quia & mortuum simulat. U stupendum Dei clementiam! o peritiam quavis rape dorem! Prostratus & quaque vulneribus, veluti eisdem fonsibus, obruitis sanguis; semque illum non Borgi, sed in imagine sua sic hominem Christus assuavit: "Vide, o miser, quanto rebel-lis habet animo mihi pretio steteris. Vide, quod me tuus salutaris amor adauxerit, ac patientiam ac histe excipiam brachis & in gloria beatitudinis collocem." Ministro surdus, nec audit Dominum; qui tantam contumeliam non amplius ferens, brochum dextero refectit, hauriensque se suo sanguinem in obliuiscum projectit, adextera illa terribili voce: "Quoniam, qui pro te fluxit, sanguinem spernis, infeliciter tibi sit semperna": quod prolatus, infelix ille inter horrendas in Christum contumelias animam exhalavit.

210 *Auctor*, ex quo eisdem in S. Josti convobis Franciscus convenerat, mensis aliquot, cum Placentiam venit: brevi casus, quippe qui hinc non nisi septem levis aberat, ejus advenum refecit, vultusque, ut se terro accederet; vinctem pro annuli significatione excepte, de rebus ad animam profectum pertinentibus consiluit, & potius quidem negatua casuque jussit. Peribat Borgi omam hominem erga liberos amorem exultit: experit casus voluit, an ex vero. Colloquebatur invicem casus, Franciscus, Alphonsus de Cardono, comes de Orupese & rei moritima in Aragonia praefectus, cui hic erat cum Carolo, Gandensium dux, Francisci filio. Multo, hic Francisco casus, de filio tuo mihi conquisitus est hic comit. Tu vero quid creas, aut quid vis, ut hoc in negotio faciam? Ad hac ille: Ego, & quo te sitis casus, plant ignoro: id omni te, casus, impendit oratum vellem, ut omni, quo, salve equitate, potes, favore comitem prosequaris, quo quidem nihil mihi gratius accidet. At ubi omni, inquit casus, quem filius ac familia debet ac natura ingenerat? Non foret virtus naturae ejus adversaria? Supplex Carolo, inquit Borgi, quod scitis est: Alphonsus autem honorum plus, quam opem. Cautus plerumque amor, quem in nostris nostra ingenerat: hunc ego ex animo non detoro, sed altero oculatior quosi evo fieno moderor & emendo; quod Borgi responsum casus multa admiratione & laude excepit.

Casum
adit
adit

E

211 Quarto, postquam casum convenerat, die Septimanae discessit, quo se recipere beneficium solbat: tristissimum ille anulum accepit, Joannem III, Lusitania regem, 21 Julii diem suum obisse. Ingrati animi natum totus est si non posse effugere, nisi Catharina regis vidua, quod penes se esset, in canto dolore solamen offerret: litteras itaque ad eam dedit pectus & soluit plenas die ejus menses vigesimo quarto. Exhibet illas Rinditira lib. 2, cap. 16, & *Abulor* Cienfuegos lib. 4, cap. 18, § 2: hac vero serè recidunt: subterfugum quidem militanti ecclesiae Joannem III, sed triumphanti inferum, quod in summi beneficii loco ponendum esset: hinc ipsam vices debitas non exsoluam, nisi, quom ille fovisset ac sustentasset Ecclesia partem, suis similiter curis ac laboribus, dum scilicet ejus nepos Sebastianus adulesceret, fovendum sustentandumque susciperet. Confidat, beatia immortalitatis coronam non defeceram lit, qui erem Domini non modo generat gestissit ipse, sed etiam tot gentibus insulstis: precari se denique Deum, ut ei & gratiam & gloriam committet.

Lusitania
regiam in
obit regis
soluit,

F

212 Abibat jam quinquaginta circiter, ex quo, ut supra eisdem est num. 129, curante Francisco, Displacement Gandensium colonia, dux Francisca de Jesu, Borgi amica, ad Casum-regina profecta fuerat. At cum rui nam minaretur, quod illis eo loci Juliana Aragonae Fria duxit uxorem, j. m. d. fundis, prooverat, domicilium, apud Joannem m. Caroli V filiam, qua, desinso Joanne Lusitaniae principe marito suo, in Hispaniam redierat, effecit, ut inde virgines illas Martirum excoerentur; jamque Vallisoleum, dum interim domum suam natatem in exobium Joanne con-

Christi
Gandensium
Martiri
sola per-
carat.

AUCTOR
J. B.

monasterii partem, quam Tagoz alioebat, incolerent, suppellectilem colligerent, & in alteram monasterii partem concederent. Solum erat eorum, nec alium immensis temporibus indiditum. Borgie dicitur partem esse habuisse fides; partem non: qui remonstrans, ingrante noctu furissimum tempestate, via salvi sociorum opem subversitatis periculum evaserunt. Redux ipse in palatium reversus, egi firmam suam efficit, illuc eo nocte subsistere voluit, reclamantibus frustra ministris regit, ac sociis suis: ad collegium itaque S. Ruchi, quoniam ita praeferre vellet, delatus est. Palatio regio non magis, quam Franciscanum monasterio tempestas illa pepercit, imo non exiguum ruinam attulit, ut Vespertini testimonio, si illi pernoctassent, non nisi divine opae seculi esse possent. Eodem hanc tempestatem, inde ab aliois laudat finibus ortum, ac Ulyssipone mense Septembris eodem nocte ereptum, cum per omnem fere Europam ac Africam pari possum furoris sese effundisse, ac horrendum mortalibus contagio am tenuisse, historiis ferunt.

B
Proletus
est inde
frat

116 Receptis atque viribus, regnum, Sebastianum, Henricum Cardinalem (obitus carissimum sibi principis Ludovicum) de mure sublimem edixit, a quibus ingenti honore ac benevolentia susceptus fuit. Arumebat plerique Ulyssiponem venisse Franciscum, ut Societatis collegium tempore Ulyssiponem commissurus insisteret. Quorundam autem eo venerat una Catharina eximiarum habebat: trahatam itaque eo de re ipsa inter reginam & Burgium non minus secreto, quam diligenter, usqueque fieri haud possi, quod casus operabatur vivere insulmum Sebastianum; qui si forte exstingueretur, spiritus sancti in Laurentio Cardinali reliquum esse Lusitanorum animos ita compositos esse, ut si quid ea de re resistens, non minus per Antonium cardinem motus esset ita, quod aspera tempestas cecideret. Dicit praeterea Borgie regina eorum, quod Bissamento archiepiscopo, consilio, "Et me & me socii obvenit, ut socii tuo facere viderent." Quo loco res essent, per litteras eorum Borgia casum fecit. Dum responsum expectat, collegium Lusitania summo animi volupate perhibet; ac a regina pomum crystallinum fragrantissimi odoris liquore, quam ille stomacho ejus mole offensa profuturum rebatur, repletum dono accepit, quod imprudenter coadjutor Bricones solo illi. Sub ipse Borgia, saluamque eructans dicit: "Frater mi, usque hujusmodi delictis vixit haecus Franciscus; quid mi acceperis absque iustum vixit?" A casu vero jubet: cupit audire, rimas omnes oculorum, quibus, quia essent gesta, serpere in vulgus possit; ac, quantoque per volentiam liceret, ad S. Justum convitium reverti. Adire tamen Ulyssipone voluit, de ea Dionysio Vespertini Alvarus refert, quia grati animi vixit Bartholomaeo medius redderet: erat huius filio, qui adhibiti virginibus sacris, ita de clero et extra Ulyssiponem Des sub S. Bernardi instituto militatibus, vehementer operabatur. Res ardua obtentu erat, cum quod natulibus haud satis claris puella esset, cum quod omni pluribus infirmo valeantine nervorumque debilitate laborasset: efficit tamen Borgia, non modo ut puella petrisque vixit sacris suis, verum etiam ut ejus dote saluaret Henricus Cardinalis. Plura item eodem

medios Borgie praesens beneficiis fuisse distinctos collatu, idem Alvarus ex Vespertio refert.

117 Ille Ulyssipone gestis, ad insarem rediit, uberiorum legationis sua rationem reddidit: probavit ejus industrium casus, quod factum esset, ac pax pollice turbaretur. Insuper eo occasione voracitiam edidit Borgia: disperserat casari, commissum sibi negotium minus confectu arduum fuisse, quam si universum Lusitania regnum fuisse vi armisque sapiendum: cum, repressis tantisper vocis, ita perterritus, interruptus satidine orationis cursu: Verum, casus, non postulat tempus hoc, ut huius argumentum immoremur: spem huius, & quibus solite fuisse, brevis fore, ut regna illa occulit quosdam dactibus conjungatur, quosque nupti operis, filius vero Philippus in se implicum videtur. Ulyssipone casus, & se quod delibatum fuisse: pernoctari tamen Borgiam, unde id tempus huius et, ac tunc considerenter assereret, non est casus. Quartum, sed postremum Borgia casum in S. Justo canonio vixit. Ter tantum id canonicus, Sandovalius scripsit; sed verum Borgie iter, quo Plocaud S. Justo canonicus acit, scripsit illic ignoravit; quod ex Vespertio, ejusdem itineris facto, Alvarus Cienfuegos recellit. Alvarus docuit in elemosinam Borgie dedisse eo faciem, nam ad canonicum S. Justi prima vice venit, Ribodine alique tradidit. Saetia: ut vero Historia Societ. part. 1, lib. 1, num. 123 factum id fuisse canonicum anno 1517, cum e Lusitania redire Burgum Carolum postremum lavisset. Id tamen, inquit Saetia, non in pruno Borgie Canonicus congressu, ut in ejus Vita ponatur, canonicis esse ipsius litteris Borgie certum est, quibus nunciat post suum e Lusitania reditum, cum Carolum comite Dionysio Vespertio misisset ea pecunia summa donatum esse: quam ille itam collegio Romano legavit. Ratione a tota consensit littera restitit oculatus, ut scribit Alvarus: quare donum suum casum litteris, non immerito autumat Alvarus.

118 Nondum hostem Ignatio, qui Societati praefectus, successit clivus eras: indidit itaque fuit comite Romano celebrando, in quibus alter Praepositus generalis eligendus esset. Via, quibus ex Hispania Romanam eundem erat, perum ita erant a bello: eo migrantium securitati, quoad potuit industriad prudenterque consilium. Borgia nihilo, quam Romani, legatus in comitia innotuit, inquit Societatis lib. 1, num. 9, cum undique obsequis in Italiam vias cerneret, diu se secum anxie volutata, ac tandem cum Joanne Vega, perinde sapientis vulgoque Societatis viro communicans, sic statuit, uti patres tres in partes distribuit, viae se darent: Lusitani, quibus ut minus erant periculorum, per Gallias tenderent; quod iocere: reliqui disperderentur in naves: & amque itarum parum ludragi reliquarum duntaxat tunc tunc. Quas eo consilio decreverat, ut inter tot immensas casus aliqua saltem pars Romam inebant ac temperate coartaret: ita ut nec male auterque omnes possent, nec, si quis mora longius attineret, necesse esset cum terum detrimentum, tamque iustum comitia praeferre. Insuper Romanam cum casu Borgia, est ejus maxime ille expectaret praesentia, non potuit, quod ad vires ejus insu-

D

casari, tanquam auctoritatem

cerchia duobus casibus

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

infirmiuitatem reum dolus gravissimus calculusque excessisset: suo itaque se suis officio se esse credidit, missis sui ipsius vice ad ea comitis Joanne Pleza, tironem in Buitate magistro, egregie virtutis viro. Electus in his comitiis in Præpositum generalem Lainius fuit dei beatissimi Virginis Viscere sacro anno 1558; non nisi antea Burgis suffragium tulit.

219. Eodem anno non omnia anxie præstantiam ejus expetivit Carolus V, cum esse mori proximam: hanc cum sibi imminere intelligeret, flexu ad adstantes cervicem, iterum atque iterum in has voces erupit: "Ubi est sanctus Pater Franciscus Borgia?" Et rursus in has, cum ecclesiis, quibus cum testamenti sui procuratorem fuerit, sub extremum spiritum fecit: "Ubi non pater, quod nunc mihi non, adhi sanctus Pater Franciscus ad testis caput." Quam sibi exsequens testamenti provisionem casu decessit, agere suscepit; sed Joannæ, Caroli filia, qua Philippus II. vice Hispaniam moderabatur, coactum fuit. Prius suu Valisfiliæ in casuris laudem in S. Benedicti templo funebri orationem habuit, ejus argumentum, ut quidem possum scribere, fuit illud Propheta regis Psal. 54, 9. 8: Elongavi fugientem, & mansi in solitudine. Sed Alvarus lib. 2, cap. 20, § 1. Herrera Ms. laudat, in quo se orationi illi fuisse interfuisse, ejusque argum. entum fuisse legatur, illud Jeremia Thren. 2: Cui compuncto ut & cui infirmo ut, filia Jerusalem? Magna est velut esse contritio tua, ejus primam partem casuris anima, alteram vero adaptavit Hispania. Prodidit autem ea oratione præter cetera, quæ ex casuris ore accepit, nullum hunc, ex quo ad animam amentis viginti primam perveniret, possum abire clem, quia orationi, quam mentalem vocant, vacaret non mediocri temporis spatio, quod sine suspici debet in principe, eol tot regno am erat sustinenda negotia. Parmolium verò, inquit Schoutz, id ei necedit, quod animam agenti Carlo pueris non fuisse, ut paterno optimo de se merito, postremum hoc officium præstaret, oculoque morienti clauderet.

C

§ XVII. Socios in externas regiones mittit. Gravissimas passus in Hispania calamitas, Lusitaniam petit, suisque virtutibus illustrat.

Socios in
Africa
Africam

ALtero item antea sub idem tempus orbatu est, Joanne Vago, Valisfiliæ comiti præfite, in ejus obitu id fecit illi existit, ut, quod Carolus non poterat, præstaret Vago, cui fidelem navavit operam, dum hac Pauli verba ingeminans Cupio dissolvi & esse cum Christo, felici morte solutus est anno 1558, decimo Kal. Januariæ, ut Sacchini, aut sub seq. principum, ut Alvarus tradit. Hujus consilio factum paulo ante erat, ut Martinus de Cordova, Orani in Africa gubernator, eius expeditionem in barbaros mitteretur, a quo refrevisse Societatis hominibus,

qui militem subire operam suam impenderent, d' Horgia perierit: missi hie sacerdotis binos, Petrum Martinez & Petrum Dumez; quibus comitem dedit Joannem Gonizet conduttore. Functis ea expeditio Hispanis fuit, & malis ceteris interfectionis ferè delecta, relique in captivitate obdolis: quæ utilis admodum eorum opera fuisset, si præstantibus adversis barbaris militibus præfite illis fuisse sed visum gubernatori fuerat, ut Orani subsisterent, militum facit quingentorum, in nosocomio decumbentium, eorum habitari. Sicut aliquando post Grenatam pervenerant, cum jam in moribus numerarentur, ac pro ipso Særa preceque Burgis jussu essent persolvere: Martinus autem, quam in Florida invenit postmodum, ferrebat marcyii palme. In Alvariaz insuper eodem anno missi Petrum de Saevedra & Cornajatum, primos à Societate principibus illius apostolos. Ingens erat eo anno per Hispaniam annone caritas: ac apud Alvariaz maxime: dederat ad Burgis litteras Christophorus Sandovalius primus Orontis, id verò temporis Patensis episcopus, deum verò Hispanis archiepiscopus, quibus Alvariaz non modo annona, sed doctrina etiam Christiana inopiam declarabat, rogabatur, ut ebt Joannæ principe subsidium miseris pererit, ipse verò missi in eam vineam operari hanc fuisse instructa gentis animos pasteret. Facit Borgia ad commiserationem ha littera commoverunt: Joannem adit, præstantibus Sandovali litteris, continuo addidit: Quia in monitis Marianis argenti sedinas habes, d. princeps, in dies singulos ter mille ducatorum & eo amplius, quæ Dei largitas est, fructum redens; pars inde aliqua ad Aduerum redet: societas operas, ut subleventur inopio, quod hujus regni labore incunabula: meam erit, binos mitti, qui indigentium animas pascant: tu eorum corporibus, si placeat, elemosinis conste. Religiosissimi principi consilio placuit: missi miseris congruum subsidium jussu, cui de suo addidit quatuor ducatorum milia. Sic Alvarus lib. 4, cap. 20, § 2.

221. In Indias quoque Orientales zelum extendit, quo, eodem teste, missi anno 1559 P. Andream Gonzalez de Medina viam cum Alfonso Lopez conduttore: non procul ab India littoribus aberant, cum in vadum, quæ vehementer, imposita est nevis ac dissoluta: pars in scopis insiluit; reliqui, numero facit quingenti, superatis fluitibus, in vadum enataerunt, ubi miseris fame sitique perendum fuit. Si scopis fessis Andream & Alfonso, uti rogabantur, committere voluissent, spes erat, ut in collegium Gorum cito salvi incothensque pervenirent: ac verit, ne tanta hominum multitudo ad desperationem addita animo fano & corpore periret, in vadum & ipsi emiserunt. Animer hie singulos Andream, ut divini Numinis providentiam in tanta calamitate adorerent, seque ad obendum morem rite disponerent: Alfonso per medios fluitus ad novem ire ac inde referre cibaria; sed quæ via ad portus dies suffecerunt. Brevi itaque omnes post expatas anima nosus inella sitique exstincti sunt. Postremi omnia scilicet singulati profecto Dei monere, præmissi, uti sperare fuit est, in ceteris, in arena desertoque illo loco ingens charitatis vilissima præcurare: quæ quidem se se habuisse, docuit schedula

Orientales
Indias, Andream
& Sandovalium
missi,

AUCTOR
J. B.

la Andream manu exarata, & non cum ejus codicere reperta. Joanna ita in principis rogata ad Meritam, imperatoris Maximilianum uxorem, Christophorum Rodericum misit, qui Vicina Catholica fidei plurimum profuit, ac deinceps pergerunt in Apostolicis in Colombia, Apuliam & Aegyptum gravissimas oblit. Tenebatur ita febribus, cum pium illi de obedienda s. Iuennae missione Borgia mentem fecit: fretus vero tum obediencia merito, tum Borgia sanctissimam, lumen, inquit, si tamen ita preceperis; iussu Borgia; convalescit ager, securusque animo posthinc cum prodigum iter aggressus est. Denique in Sardiniam P. Balthasarem Piamam misit, qui dein Sardinia apostolus ausus, & P. Franciscum Anselmum, qui egregium quoque in ejus vicia cultum contulit operam.

miris vif-
fu Joannem

222 Dom Dei gloriam Borgia seculo promovere, vicissim Deus ejus nomina variis prodigiis illustratum teste Alvaro lib. 4, cap. 21; ac primo quidem excitato à mortuis pater aviam Borgia admiratione complerit; S. ratiem (scu, ut quidem voluit, Alvarum, Hispanice Toro, regni Legionensis upidiem) per id tempus à filia Joanna, Joannem de Almaraz, Almaraz marchioni nupte, evocatum fuit, quem, quod maritum suum in ante Hispanica agrum decubere in iudicia, ingentem mirare affectum reperit. Borgia, dilecti Sacer, Joannem adit, edoceque sub initium Sacram suam obsequii marchionem; sub finem vero ejusdem Sacri, ejus animam evolasse ad Superos; ac paulo post nuntiatum est, eodem, quo dixerat Borgia, tempore illum vivere desisse. Eodem aliam, mox proximam, patrem rogavit, ut praeferat sibi vitam à Deo petere. Faciam, inquit Borgia, si vitam oratum, si etiamque praeferas, quousque tempus erit, misit te iudicem promissis. Præfuit illa non id tantum, sed etiam aliud imperium sibi genus vita futurum. Fatis ad id. um precibus, convitaturum prædixit, ac sibi superstitem futurum, sed non id; nempe lucum, ac eventus ostendit. Prodiit illi ipsa virtutum quoque miserebat exercitia. Vallisoleum redus die xxi. Maii supradicti avii semine nobili suprema supplicia officina afflata. Iussit per eam tempus Societatis Proposita Latet, ac, quicumque à socia ludo conversum ire vellet, id ad se perferberet: eodem si obvult Borgia, sibi consequendi martyrii, quod multoties exoptat. Insigne porro miraculum ex informationibus per ejus canonizatione dissumptum, multorumque oculatorum testium assertione munum, Alvarus refert lib. 4, cap. 21, § 2. Laborabat nempe anno 1558 ex febri princeps Joanna, evocantemque ad se Borgia oris, ut fueratissima Crux frustum, a patre Carolo dono sibi datum, aqua immergeret; & qua si liberet, convalesceret sibi sperabat: viz id aqua immergerat, quia colorem sanguinem contraxerat: abstinuit ad aqua per reverentia princeps; nihil tamen fecit, uti speraverat, prompt convalescit.

vario

223 Accidit item eodem tempore, ac, eam frustum curis S. Bartholomaei Apostoli Joanna communicare cum Borgia vellet, isque eam didiceret, sanguinis gutta in subscapulum relam ceciderit, sphygmae iterum ad eorum spectaculum aula. Atque, cum aquam, de qua paulo ante, mittere ad Carolum, in S. Iusti exenobio

decumbentem, vellet, nativum ejus colorem in sanguinem conversi non vidit; quod eum deinceps fere, pro certo mortis indicio habitum est. Contro si, exoptante atque, nativum aqua colorem retinere, observatum fuit, pristinam agro valetudinem rediisse. Accidit anno 1559 mense Octobri, ut, agrorante Marie de Castro, Francisca Cistae ex ore, Crucis particula eidem aqua immergeretur, qua sanguinem colorem continuo contraxit; evocavit princeps Ferdinandum de Castro Sarria marchionem, comitem de Andrade, & Albuquerque ducem, qui prodigiosa conversionis testes essent. A fuit etiam Dominicus Vasillo, Ordinis S. Benedicti Generalis, qui evocato aqua pariem in Pinturam seu Vallisoleum S. Benedicti exenobium ad cultum venerationis eoque deculit. De eadem eodem nocte Maria de Castro ex hac vita migravit. Non obvia proculum, licet multa fecit, anno numerum 1571, cum Cardinali Alexandrina, legato Pontificis, comes in Hispaniam fore, in Adriaticis Clarissimam discalceatam exenobio accitit, quo sibi princeps Joanna subinde recipit. Timebat ille inter sacra claustra sacratissima Crucis pariem, sed qua à priori illa nunquam colore differret; ut qua paulo oterit candidior esset: habitabat itaque, non huc sineere Crucis Domini pars esset: confusus ea super re Francisca indubie finem est respondit: ei. que cum coram Joanne sanctique aliquot virginitas, qua princeps ad obsequia olim fuerat, divideret, sanguis similiter inde profuiz. De ex antiquitate illius perennalis sanctimonialis evocasse si in Processu canonizationis testati sunt Maria Clara abbatissa & Joannes diuvisio, ejusdem loci ex fignat. Neque enim missi. Usque pervenit, cui ad populum in candidali S. Bartholomaei templo rogato copulit & pulvis verbo fuit servore fecit, uti & ad carceribus detentis pari magnatum nobilitateque munerum evocasse, & in carceribus solatio siveque. Domi autem P. Ferdinandum à tertio sibi liberavit.

224 Concalazara (Castellum Nova oppidum est) Enneconum Menocam, ducem del Infantado convenit: hanc inter ejusque filium comitem Salagna non similitates moro, sed aperta ariam inimicitia erat, qua in ascordiam insuper civem eruperant. Ubi, quod animo dux geret, alias, quantumvis blandi, teigite Borgia, recessum se, animo hanc sentis peccato minatus est, si ea de re loqui pergeret. Repulsus passus Borgia, quantum verba non profuiz, ad preces se convertit: dux v. nativum aille; sed paulo post vinum neutu ingruis, ex eoque in trancam extrusus est. Donum relatus à suis, ac veri seire corripit, remocato quantocumque Borgia errorem cuspiter suum, ac ad omnia, qua vellet, si per atom exilior non evadit. Bono cum animo isse iussu Borgia, paucas post horas non omni tantum periculo, sed etiam febre liberum fore, pollicetur. Donum reversus, mox ad oras fertis, Deum obsequens, ut, quantum dux respiciat, ipse flagellum inhiberet; id quod accidit eodem die. Dux non Borgia moro gravo animu amplexus est, sed etiam, quas illi vifum est proponere, pacis conditiones: ita Francisco arbitrio, partem inter & filium restituta pax est atque concordia.

225 Tolerum se constat mense Octobri, i-
hique

D

K

prodigis

F

Duo illa
fuit.

bique magis ejus collegii emolumento moram fecit usque ad ejusdem magis finem, sub quem in Andalusiam proficiscens est: Segoviam ibi P. Ludovicus Santanderus, collegii, quod illi condendo sperabatur, futurus rector, cui prope portum, quem Tenevas Hispani vocant, obviam fuerit est Franciscus, sequi ad portum comitari jussit. Celebrato illic Sero, Santander aperuit, ad eum, quae in collegium convertendo erant, emperat esse a Francisco Erasso, segi Catholicae a Sacerdotibus: gravis hoc nuncio Santanderus, quod collegii illi condendi spes periculis putaret, Frustra itaque, aiebat, Segoviam intro: Noli, respondit Borgia, tam cito animum despondere: nihil tam potens, quod Deus resistit: i, neque dubita, quin omnia ad majorem Dei gloriam sint recte prospicienda essent. Pluribus haec opus fuit, ut spe bona plenus Segoviam Santanderus se conferret, eoque viz pervenerat, quia Erassus emperat a se adeo condendo collegio ultra cessare. Cum iude Cardubam tenderet, comite Suero de Vega, nocte quadam la simato hospitii cubiculo orationi & corporis suscitacioni vacabat, confabulationibus ad socum ceteris, cum subito viz arreptis vestimentis, inde sese proripuit, commotis ceteris, ut seft aditum siqueretur, si solui esse vellent. Fugientem propterea fecit fugi, egi fugam causam ignorarent. Vix subdum progressi fuerant, quin subito pars hominibus oculis fieri visis ingenti strepitu corruerit. Neque dubium fuit, quin ea clade opprimendi fuissent, nisi Borgia divinitus de periculo monitus eum veris, tam exemplo ad fugam tempore compulisset. Mantellum progressus, inter Fria duce ejsusque matrem, quod invicta, matrimonium eum Anglicana contraxerat, pacem concordiamque restituit.

226. Fieri non poterat, quin ingentem hoc omnia Borgia famam conciliaret & gloriam; quam tamen hoc ipso tempore quidam ejus invidi non modo deterreret, sed omnino etiam denigrare aggressi sunt. Offenso in Borgiam animo erat Philippus II, quod, se invito, Borgia frater Ludovicus, marchio de Navarres, usum sibi junxerat Eleonorem, qua ad Ferdinandum, ducem Braganzinum hujus nominis II, genus suum referebat. Existimabat quippe Philippus, Borgiam ad aliquid contraxisse, vel certe id matrimonium non prohibuisse, eum possit. Opportunum calumniae tempus nati, Borgiam regi gravissimam criminis, quasi minus caste cum Joanae principis versatus esset, suspicium facere sibi coacti. Absurda propterea calumnia non minus absurdum addiderunt; minus eum recte se fide sentire, intium eum esse Carraez, Toletano archiepiscopo, qui in custodiam datus, Ferdinandum Valdeum, archiepiscopum Hispaniae, quatuordecim principem, cuius fuit iudicem recitaret, Borgia aliorumque testimonio usum a favore Lutherani, ac nominatim quidem Dominico de Rozas. Accessit & aliud a bibliopolis melum: libellum quendam plium cum aliis, sed fide ante istam Societatem confisisset Borgia, ejus exemplar nati bibliopola typis illius aliquoties ediderat: fuit ex illis, qui majore loco habuit Borgiana locutionum variorum vultuum libellos oclerit, in quibus nonnulla erant, quae merito notarentur. Itaque volumin hoc, cuius Borgia nomen insignitum: anno 1559 in Indicum librorum prohibitorum his verbis relictum fuit: Li-

ber, cui nomen: Opera Christiana a Francisco Borgia Gandini duce conscriptus. Sparsum undique ea occasione in vulgus fuit, dicitur autem esse Francisci doctrinam, non illam spiritus Dei agi, sanctitatem simulare, aliisque hujusmodi.

227. Infinitum quidem propriam magno imperpetratorum animo tulit; debuit tamen eum retundere in focios. Rem omnem divino consilio arbitrioque permisit, fretus fuit, ut turbulentis illis temporibus latiora succederent: neque cum spes fessisset. Quod enim de ejus cum Joana conversatione jactatum fuerat, ne veri quidem umbram habere poterat, falsissimum est Philippo anno 1561 Feria duet & Roderico Gomcio de Silva, testis, quae hi a Francisco ad Philippum devenerant, literis, namquam credidisse se, a Francisco quidem fuisse admittum, quod vel se, vel eximia sua virtute, vel ex, quod proficerebat, infirmo esse indiguum: quin & literas ad eum mox dedit benevolentis ac humanitatis plenissimas. Anis vero aliquot post redeunt in Hispaniam obviam nuntium misit cum literis, quibus ingens videndi ejus desiderium declarabat. Vix vero aula potum intulerat, quin illam amplexus idem Philippus amplexum fuerit. Egerat quidem cum Carraez Toletano archiepiscopo, sua cum illo omnia edat in veneratione erat, nec adhuc quidem cum Hispanis similitudine habuerat. Egerat item aliquoties cum Dominico de Rozas, haereti Lutherano infesto: sed seculo vester homo taverat, ne laetam animo nuntius Francico proderet; testaturque jurgando fuit, namquam se eum fuisse ei animi sui sensu exponere, nulli porro ex ipso exorisse, quod non esset adprime Catholicum. Quam vero nomini ejus nebulem offenderet libelli spuril, de quibus supra, diffusi sinceram Borgiam fuit, seorsim typis editus, & non sapientissimum piffimorumque hominum approbatione & laude munitus.

228. Neque vero divino has luter procellas solatio carnis. Vallisfati aliquando, dum sit ipsius considerationi vacabat, ita confusus animo fuit, ut se dignum duceret, quom res creata omnes contramellis offerrent ac infestarent: audire vocem sibi dicentem: Confundere pariter eam me. Agnovit satana vocem, continuoque respondit, aequum esse, ut vel coram damone sese confunderet; quippe qui, cum praesentissima natura esset, quod simul peccasset, aeterna beatitudine, ejusque spe in perpetuum excludisset: sibi autem vili obsequio humanum, qui Deum molitantes graviterque offenderet, ejus confusione speciem etiamnon esse relictam, licet ingrato, dignoque proinde, cui vel damones infestis essent. Omnis autem damon: mox eum alteram audire vocem, qui diceret: "Hae vera, ut via, hae animi demisso placet."

229. Peregrinatus ex Joanae principis litteris Catharina Lusitania regina, & Hieronimus Infanz S. R. E. Cardinalis, quanta compellente Franciscus jactaverat. Dedit itaque ad eum litteras Hieronimus, qui Societati Eborac collegium & academiam excitaret, quibus duo potissimum in vobis sibi esse significavit; alteram quidem, ut hinc doctrina insignes Eborac mitteret viros, qui institutum ille ab se academiam illustrarent; alteram vero, ut Eborac ipse veniret, academia exordia inspicere, ac magistri non modo soluto, sed ingenti etiam ad subducendum alacri animo laborat-

AUTORE
J. B.

gentissimi.

E

confiteretur.

F

In Lusitania
niam pro
fessus

AUCTORE
J. B.

incantato fuerant. Reddita sunt illi Henrici litteræ, Ulyssipone, ut apud Alvarum lib. 4, cap. 23, § i videre est, die xi Novembris scriptæ, cum adhuc Montellæ ageret. Præmissa in Lusitaniam P. Petrus Paulus Ferrerius, & P. Ferdinandus Perez, qui Theologiam Eboracensi multis magnæque cum laude tradiderunt. Hæc Eboracensis ipse scituus est, comitibus Hussamantio, Sacerdota, & F. Marco laici; ledicam ei miserat regina, sed eâ uti noluit; Eborac ubi pervenit, ab Henrico, qui ea quoque Ulyssipone sibi curaverat, amantissime exceptus est; cuius rogatu in cathedrali templo, P. P. Dominicus suo iure ultra ecdesiâbus, jtidiali verni Dominicali ad populum de pulchra dicit, est valitudine esse tam affectu, ut ad templum ire, nisi multa impositus, consentire vero populum acquireret, nisi duorum fratrum laicorum operâ juvaretur.

Eborac.

230 Accidit aliquando, ut Henrici nuntiaret, non posse se pro civitate virum ad populum versa facere: non necesse est, respondit ille, ut verba ad populum facias: satis fuerit, si vel in pulpito viderint, qui propter Christi amorem deserunt omnia. Per id tempus insigni pompa Henricus iussit academiâ salutis, convocatis in palatium omni iuvenute, nobilitate flore, capitulo, & P. Leone Enriquez, collegii & universitatis rectore: hoc comitatu ubi ad collegii ades venit, obivum habuit hunc ædificum, duos tantum laicos, janitorem & coquo (P. P. Ministrum & Protovisarem adfuisse pariter, ait Rivadueira) stipulam: gratuli, ob insinuum ob eo collegium ac universitatem, principii illis adjecti, sibi æquam non fuisse visum, ut tam docti cuncti sibi immiseret; domi itaque manifeste cum laici, ut qui laicus magnam mentis potestatem fuisse: de cetera hanc quoque causam (P. & coquam indubitanter) ejus usqueque devotum, scilicet; mirantibus qui aderant, universis etiam in Viri tanta animi demissione. Lapsus deinde collegii & universitatis euntes, scilicet Henricus & Borgia de rebus ad Dei gloriam spectantibus æternis, qua ex colloquio tantum animi voluptatem cepit Henricus, ut com elare non possit.

C
Comitibus
cum

231 Non prius efflavit Eborac, quam non fuit, non exierit quoque verbis, quod exemplis plurimum profuisset, carere inclusis maxime, ægrisque in nosocomia decumbentibus, ad quorum levamen solennitatemque non facili modo, sed ipsi etiam viri famulante nobiles certam concurrebant. Comitibus deinde concessis, salutariæ tamen prius Ulyssipone Catharina & Sebastianus nepotes, Lusitanie regibus. Idem hic, qui Eborac, Henricus zelus, eadem pietatis virorumque exempla: efflavit etiam minime; non in donatis viis spiritualis preceptis, salutariisque consiliis viris seu nobilibus, seu ecclesiasticis, siquæ censemur perperam. Si quando negotiorum multitudine præpeditis, domesticis suis tantis hanc remissivè intermissis, castigari se, veluti delicti ejusdem reum voluit: veste auebatur, qua indecens præpar, quæ pauperi videretur: neque imperari alio illo potuit, in decentiorem induceret. Caput Interim sollicitudinis æstivæ, in villam Comitibus collegii in Lusitania Gallæque causis fuisse, Sanctus seu S. Felices nuncius, sedecere flavit, ut se ipsum laboribus corpus tantumque aliquantulum recrearet.

232 Obdormit itaque Comitelus trajectu, ad eam, quam dicit, villam cum Hospitum Sanctorum præparatis: ubi vero in urbem Parmensem venit, max ad S. Rochi Amariis xenodochium cum sociis sibi receptis: assuit illico Rodericus Pincius episcopus, nobilitas, civiumque multitudo, secundum maxime sanctissimus ejus ecclesia. Ubi venientem episcopum vidit, humi prosternens, manuum præfudit exultantibus, supplex petiit, ut bene sibi præter vellet; cuius jussu postidit ad populum dicit, secundum audientiam studio; quibus effectum est, ut, quod antea concinidit Franciscus Serada excitaverat, Franciscus Parmensis condendi Societati sua in urbe domicilium desiderium innovaret. Ille secundum concionem, inquit Sacchini pars 2, lib. 4, num. 156, eodem die discessit, ad S. Felices properans, quantum optata solitudine, sanctoque otio fructuras, quo, ut idem addit, decimo octavo Calendis Junii pervenit: non ita tamen illic otia, seu potius rerum caliginem medicinam se dedit, quin ad eum sociis rudes vicinorum Gallæcorum animos doctrina Christiana præceptis summa excolere laborare, quem ille pro quærit hæc, quod auctis negotiis turbisque obstitit.

233 Parmam rediit mense Augusto, occurruntque ea sociis, pariem adiam, quæ illi cesserat Hieronymus de Govea, singularis plantæ viri, in collegium conuersus, extrudique in ea adium parit facillia, illic primum ad aras facti, ac sacratissimum Eucharistiam collocatis festo S. Laurentii luce. Coniugit in ea urbe versari, ut parum absteris, quin lapsus in ejus verticem vestis lucem illi ademerit, & prope miraculo servatus fuit; cui nempe major adhuc laborum pro Dei gloria subconcorum mater imolatur. Non diti laetis regiam Catharinam Borgia in civitate Parmensi capsum, quod tantum piliſima principi gaudium aurati, ut, dicitur die xxvi mensis Augusti anni 1560 ad illum literis (Ulyssipone lib. 4, cap. 23, § 2) reserata sit, magno cum rem sibi, quod jam priorem, ut in ea civitate sedem Societatis speraret, habuisset in vult, fuisse solano; Ulyssipone Borgia regerit, ut collegii perpetuas consulere, unde ingens fructus speraretur: sibi eadem de re ad episcopum ac magistratum scribere, nec dubitare, quam illi esset, quous oportu esse, pressio fuerit. Qualem vero se in Parme si civitate præficeret Borgia, de Sacchini lib. 4, num. 161 intelligit. Ille vero, inquit, Borgia, voluit in statum ac videritatem integram revolutus, adiorum fractas vires per omnia hæc vegeti roburque aperiri versare munera. Concionatur frequentissime: quædæbat ad exultem accedentibus mentium divinum Panem impertiri: ubi confuere sanctissimum Domini Corpus mema fuitentis aliquid interfecti appositæ ad permovendum. Invictus de solabatur ægrotos: pæcos componebat: circuebat cum ære tualio ea dignante ac tunc Vir vias urbis: rudesque ac pæcos (ad bina milia eaque amplius) ad Christianam institutionem congregat in arcem ecclesiæ principis; quod hæc horum, ceteraque promissa multitudinis non expecti novorum. Eodem tempore, quo hæc in civitate Parmensi agebantur, Societati collegium Brachuræ medebatur ejus civitatis arcuſepiscopus Bartholomæus de Martyribus, & S. Dominicus obſervantissimus

E
& Brachuræ

F

A *tiſſimus præſul: ſed hanc rei mori inſeſta eſt, quod quidam pios aniſtes exigeret, quæ Societatis inſtituta hæc ſicili eſſent accommodata: Bracharam Borgia venit, moram ſuſtulit, planiſſimæque. Antieſis in cathedraſi templo conſtituit, de ex P. Tillet aliſſimæ Alvarus ſuprà laudatus eſt, reducit ad ſeriem.*

B *134. Portuſenſiſ vero civitas uſque adeo ar-
righi Borgia, ut, datis ad Lainium Præpoſi-
tum Genorolum litteris, ſignificaret, illi, quod
vita ſpatium ſibi reliquum eſſet, ſe velle tranſi-
gere: quibus verò de cauſa id exſperit, ex
Sacchini lib. 4. num. 160 accipe. Sed Borgia,
inquie ille, ſanctæ paupertatis mirus amator,
cum multis modis cum urbem diligeret, ac
peridoneam ad ſerendos divitiarum gloriæ fructus
uberriſſimo iudicaret; hoc poſtulus civium na-
diebat libentius, quod pauperem poſtulabant
donum. Quare cum ſociſſet ei poſſentem Præpo-
ſitus Generalis, ut ſidem ſibi, ubi aride-
ret, ad ſuam ſenſum diligeret, ita ad eum
ſcribit: ſummam votorum jam diu eſſe, cum
Evangelicæ paupertatis ardiſſimè copulari; neque
in collegiis, ſed in pauperum domo vitam abſol-
vere. Romæ atque Olyſipone eſſe quidem pau-
peres domos, ſed pariter curas eſſe: prope quas
ſi degat, humanorum tarbâ ſtrepituque nego-
tiorum curæ non queat. Igitur ſineret in urbe
Portus ſanctæ dotant paupertate domunculam
poni, quam ſtatum curarum requiem, quam
leſſe ætatis ſolatio habere: et cuſus in gremio
ſuperemum ſpiritus exultaret.*

§ XVIII. Romam evoca- tus Vicarii munere bis fungitur: mortuo Lainio, eligitur in Præpoſitum Generalem Societatis, cu- jus mox bono præclarè conſulit.

C
Romæ à
Pio IV. ac-
ciſit.

H *Et quidem erant Borgia vocæ: ac To-
leant patres Borgia hortobantur, ut in
Caſtellam rediret ad curiam, ut ſiniſtris oc-
curreret rumoribus, quos ejus inde abſentia,
ſeu, ut interpretabantur amuli, fuga peperer-
at: ſed nimiam aulæ ſtrepitum oderat Borgia,
quæ ut eo reverti vellet. Lainius utilem ejus
operam Romæ fore putabat, eoque ut accederet,
Cardinalis Eſpenſe, quæſitum conſonantius,
vehementer expeſcebat: Idem quoque ha-
bebat in votis ſummus Pontifex Pius IV. E-
vocatum ergo ad ſe Lainium perſuadens eſt,
num eo valitudine eſſet Borgia, ut peris Ro-
mano ſervari vires haberet; reſpondit ille, in-
firmum quidem Borgia valitudine eſſe, ſed qua
non impediret, quo minis continens ac diſſi-
llet ille illuc, ita exigente Dei gloriæ, ex-
curſiones faceret: Romam procul dubio veni-
ſſum, ſi id è voluntate Pontificis eſſet intelligen-
ret. Scripſit itaque ad eum Pontifex conceptas
ſequentiis verbis litteras: Dilecte Fili, ſalu-
tem & benediſſionem Apollinæ. Paſtoris
officii ſollicitudo, quam, ſicut Domino placeat,
noſtris meritis & viribus imparem ſuſtinemus,
Oſcibz Tonus V.*

ficit, ut ad tuendam iam neceſſario tempo-
regi Dominico ſalutem, bonorum aque tide-
lium Caritatis copiam poſſito nobis eſſe quam
maximam in hac alma Urbe cupiamus. Cum ſe-
aque inter cæteros Ordines eorum, qui ſe cul-
tâ divino dicant, Societatem iſtam ipſo, ex
quo nomina ſuſcepit, uſore Joſe Damiano noſtro
exiſtens ſuſſe declarant magni & uberes
fructus, quos Eccleſiæ attulit & quotidie af-
fert; ac, de cuſus fideli ac ſtrictus miniſterio,
ipſo vix ac bonorum operum curans odore
labi ſingulare cognovimus, huc duximus evo-
candum. Proinde devotionem tuam, quam a-
riora mandata noſtra non expeſciturum eſſe
conſidimus, hortamur in Domino, ut ad Apo-
ſtolica limina, ſi modò adverſa valitudine non
impeditis, primo quoque tempore venias: ita-
tamen iter te facere volumus, ut rationem ha-
beas valetudinis. Gratus erit nobis adventus
tuus, idemque ſtatibus tuis cunctis, qui hæc
in Urbe reſident, eumque avidè expeſcant, op-
portunus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum
ſub annulo Piſcanoris die x Octobris MDCX. Pon-
tificatus noſtri 1.

E *Antonius Floribellus epifcopus Abellinæ.
136. Acceptis Pontificis litteris Borgia non
prius loco ſe movit, quàm per Cardinalem Eſ-
penſem cæteris Pontifex ſaluſ eſſet eorum o-
mnium, quæ libellorum ſuo nomine edictorum
ac è fidel quæſitibus demeritorum occasione
geſſe ſuerant, ac alteras à Pontifice litteras,
quibus devoto Romam evocaretur, accepſſet.
Diſceſſuram in villa S. Felicis Tudentiſ epifco-
pus convenit, adcoque Borgia virtutes optu-
ſe, ut ſaluſ dein Legionenſi epifcopo So-
leſti Legionem collegium ſtruxit: Borgia
verò, præmonito de diſceſſu ſuo, Pontificique
mandato Philippo II, ex præſentia villa, co-
mitibus Petro Sacerdotæ, & Gaſpare Hernan-
dez ſacerdotibus & F. Marco, terreſtri itinere
Romam concedit. Vix Gallatiam finis exiſte-
ret, quin binos equales, coſque ſervos veſ-
tigia ſua, quocumque lres, inſequentes com-
plicitas fuerit: hanc tuum his conſtituit iter
credidit, & ut ita ſe expediret, in pago vic-
ino, dum illi tranſiſſionem, ſubiſſet, ac ad S.
Felicis villam remearet. Diem aliquot interje-
cto ſpatio, navim conſcendit, Boſonem, Pa-
ſſonia portum, petiturus; ſed ſuborta interim
maris tempeſtate, unde ventret, redire coactus
eſt ad S. Felice: Inde Nuzi ſignificat, inquie
Sacchini lib. 4. num. 22, quando navigatio
non ſuccoſſit, iterum ſe per Caſtilliam. Enim-
verò cunctos patres commovit hic nuncia. Exi-
ſtimabatur in exitum rure, & quamquam bo-
nitate cuſſe & conſcientiâ conſidebant, tamen
viendam occaſionem ducebant, ne quid focus
eveniret, atque talis Viti ſams ac ſanctus mo-
neretur.*

F *137. Miſſa ſunt ſecum ad eum litteræ, quibus
iter diſſuadebatur, ſed ſera nimis; quippe
in viam jam ſe dederat Borgia, ſecurus S. Jaco-
bi cerneret Compofitellæ veneraturus. Inde ſit
ſecurus, ac conſcientiâ puritate ſecurus Tici-
cum venit, ubi cum verſabatur curia, in quo,
reſte Alvaro lib. 4. cap. 23, § 4, tranſiſſe
dictas aliquæ, ſuam in Galliarum eſt proſe-
cutus. Inde periculoſo admodum eo tamol-
tantes illuc eo tempeſtate hæreticos itinere in
ſeculum perrexit; fuerat verò non poſſuit,
quia, dum Romam properaret, Lauræanum
Da domum,*

E
à Eſpenſia
per Miſſo-
niam

F

scandi, ubi

AUCTORE
J. B.

domini, in quo Dei Filius humanam indidit carnem credidit, iussisset, perque dies aliquos veneraretur. Romanis ingressus est die mensis Septembris septimus anni 1561, ut Ribadineira & Alvarez tradunt, vel ejusdem anni & mensis die quarto, ut scribit Sacchini lib. 5, num. 154, incredibili doctorum gaudio. Qui verò Roma exceptus fuerit, ita idem Sacchini exponit: Eodem die (post adventum quatuor) vulgato jam per urbem adventa Borgie, ad eam nondum è collegio digressum multò nobilius advenire. In his Lusitani regis orator, & unus è pontificii cubiculi interioribus presulis, qui Pontificis nomine rogavit, ut apud eum in Vaticano diversari vellet, non, si id mallet, Pontificem ejus personam dignam sibi infroducturum ades, sediciens gratiam illi fore Francisci conspectum. Quod ad ades pertineret, gratis adhuc remisit Borgia. Sed quoniam his acceritibus antea usque ab Lusitania tam benignè & modo tam liberaliter invitatus fuerat, adjevit se primo quaque tempore ad oculanda beatissimi Patris vestigia nasciturum accedere. Decimo quinto Kalendas Octobris accessit. Non minorem Cestili Vicarius presenti honorem se benigne habuit, quam absentis tribuatur. Quamquam fuit cum sancta Francisci humilitate orandum. Surgere enim iussus non ante potuit de genibus demoveri, quam Pontifex id fecit & ex obedientia impemvit. Cum aliquandiu colloqui essent, subiecit Pontifex, eum sibi ipsum Franciscum ejusque res fore, uti deberet propter singulare exemplum, quod in suis temporibus moralibus præbuerat. Eodem fert tradunt Ribadineira & Ciesnegos, quamquam tertio ad adventu die Borgie ad Pium IV accessum collocauit, quod versutillius mihi apparet, quem quod Sacchini ait, accessisse nimium Borgium ad Pontificem decimo septimo Septembris, maxime si id sese fallaturum Borgia primo quoque tempore speronderat. Scotores eorum non. 124, postmodum adventus, eum adhuc de via sessus visse Borgia, id conspexisse affirmat, Ribadineira. quem interpretatur, nescio quæ de causa, disjuncta.

C
auctore pri-
vatus Latio
nis.

378 Aliter cum Romæ Latinus, and cum Cardinali Hippolyto Elysio ad Carolum IX ejusque matrem Catharinam de Medicis in Galicis missus, ut gliscanti illis hæresi obviam iret, relictis Romæ P. Solmeroni, Societatis Neoplatonica profecto, qui vices suas obiret: hoc quoque, uti & Lainio ad eum illius Tridentinum iussu Pii IV paulo post profecto, Borgie humeris vicariatus onus inculcavit, licet invisi, quippe qui Laurenti apud adem sacrum privatus degere moluisset: excipit illud, quas Roma Societas habebat, ades iustare, ac singulas ad religiosa vitæ persequendum laborisque profissioni sua congruas quo verbis, quæ exemplum animare. Sub per septimanam jejuniis velut tempore in S. Jacobi ad Hispania idiomate pariter & successu aliis, concurrebantibus ad eum audiendum non Hispanis modo, sed etiam Italis. Consilium ejus & amicitia & purpurarum patrum numero non pauci sunt visi: in his Alvarez Ciesnegos lib. 4, cap. 24, § 1 recensit Ordoem Trucheseum, Dillingam collegii conditorem, Joannem Aldobrandinum, Sanctissimum Hosium, Alexandrum Cribellum, Guilielmum Sierham, Gabrielem Palaezum, Antonium Carellam, Cervantes de Torrazona, Bartholomæum de la Cueva, cui supremo mor-

bo laboranti, morientique non modò fideliter assistit anno 1562, sed ostior esset fuit, ut magnam pecuniam summam S. Jacobi xenodochio, quod incurabilium vocant, testamento legaret; Michaelen Ghislerium, qui postea in summum Pontificem electus Pii V nomen assumpsit; Alexandrum Farnesium, insignem Societatis protectorem; denique S. Carolum Borromæum, qui anno 1563 sacerdotio recens initiatus, alterum Sacram facere voluit in eodem domus professu Romana sacello & altari, in quo SS. Ignatius & Borgia sacris fuerant operati. Borgia item duce S. Ignatii exercitiis postmodum excoluit animum, jam eum ad sublimem illum sanctitatis apicem enitens, quem illum pervenisse postmodum vidit stupuitque Ecclesia. Per id etiam tempus viam modicam cepit ingredi, quo capivorum quod Tarent liberati, Gracorumque saluti consulere, ac Alvarez de Jende, qui biennium capivum Cusstantinopolis fuerat, mistram utrorumque forent edocuit.

219 Romanæ Tividero rediit Latinus Propositus Generalis duodecimo Februarii anni 1564, a quo Borgia Hispania & Lusitania, ad quod novus pridem designatus fuerat, assignatus fuit declaratus, ac America præterit, Tiburtino ad Tyrsalano collegii Superintendens nomine propositus. Latinus verò die decimo nono Januarii proximo sequenti diem suum obiit, de ejus postmodum obitu ita ad Solmeronem Borgia scripsit: Noster optimus pater ab infirmitate hac vita ad æternam migravit, toleranter hinc ærummarum mercedem accepturus. Haud dubium, quin diuturnum facinus ingens in eo: sed & lucrum speramus magnum cum eo: quod quanto ei melius fuerit, tanto opulenti nobis poterit magis. Inter alia asserimus id quoque, haud nos credidisse breves adeo ejus abiectionem futurum: & quidam medicorum perbene sperare jubebant: sed ille, ut qui certiores habebat nuncios, præstantiorisque medicos, cum die fiero Regiamorum vellent ei medicamentum potionem dare, distulit in diem posterum, dixitque mihi: Ego hodie volo Sacram fieri, quod pro Vincto crit; ideo differenda est potio. Ita fecit. Ita ecevit. Utinam illud sacrificavit, quamvis eo tempore haud dum decumbere; & quantum opinor, etiam prodiret domo. Deinde morbo ingravescente, eum ego Sacra, que pro ipso sciant, referre, quasi qualem agere sentiens specie dixit: Nolle in pro me fieri Sacra. Retinere enim me ac moriatur, ut item ibidem benedicturum iterum preest. Preterea cum fieri ejus unctioni intercessem, commatum à me petiit eo modo, ut videret mihi, quendiu vivam, necolaturus. Nam ubi finita est fieri incipio, respexit me, ac itum tollens in caelum oculos invitavit, ut iremus; & enim jam iter ingredit: quod sepius fecit, subinde oculos ad me vertens atque attollens in caelum blandissimo & placidissimo vultu. Noluit Latinus, ut ad Alvarez lib. 4, cap. 24, § 3, sibi vicarium substitueret; sed P. profectus Romanus, quem vellent eligendi facultatem reliquit, modo electorum cui Borgia præficeret; eoi die postero regenda universa Societatis moras, dum novus in comitis generalibus eligeretur Propositus, deferendum consilium: quod jugum ut quatuordecim exaceret Borgia, comitis generalis per provicias ledit in diem secundum Julii ejusdem anni 1565; quo item tempore illud ipsi omni-

de deinde
mortuus, vi-
carium so-
cietatis as-
sit.

E

F

imminere à Pontifice Pio IV, qui cum Cardinali evenit meditabatur adungere; sed quod sanctitatis suae pedibus affusus à cervicibus sanctiter dignatus. Ita idem Alvarus loci citato.

hostilissimam
constituit,
in eamdem
Præpositum
Generalem

240 Quod proprius aberat Generalem Præpositum eligendi tempus, eo majore erat in meta Burgi, ne id unus in humeros suos electores conferret. Cum Romam pervenissent, quibus suffragii jus erat, vehementer eos oratione hortatus est die xxviii Junii, ut, supposito in re momenti gravissimi omni humano privatoque effluo, unam Del gloriam pro oculis haberent, eumque Societati præficerent, quem prae ceteris maxime idoneum dignumque censerent. Blaud post, eodem metu æstu, deliberare apud animum cepit, qui id omne excutere posset, animosque illi erat, obtestari patres, ut quemvis alium, quam se tanto munere indignum eligerent: prius tamen Salmeronem & Rivadineiram ea de re consultos voluit. His plures consulisse Burgium, Schotus scribit; sed Rivadineira, qui Salmeronem & item alium (solum tunc innotuit) ab Burgi consilio secedit, adversatur. Suscepit parva, ut ne id faceret: si tamen faceret, fore aiebant. ut dignitatem non tam fugisse, quam ambivisse videretur: futurum fortassis neminem, qui ipsum electurus esset: sin autem fecis fuisse, deprecantur locum fore; denique negotium id Del arbitrio amovendo relinquendum. Cessit utriusque consilio Burgi: illuc erat dies secunda Julii, Festate Virginiæ sacra, & electio præfata, ad aras Burgi fecit, & sacrosanctum Dominum Corpus electoribus distribuit; habuit deinde à P. Palma oratione Latinam, oblatque Hymno Veni Creator Spiritus, item est ad suffragia, quibus cunctis, ex omni suffragiorum numero (erat universum 39) septem tantum (præter ipsam Burgi suffragium) exceptis, cetera omnia Borjani, ut Alvarus scribit lib. 1, cap. 1, § 3. P. Franciscum Burgi Societatis Præpositum Generalem desiderant. Inducta eadem sacra Francisci in Generalem electio, si recte scribit Alvarus, S. Ignatio, Lúcio, & Joanni Tzeda, Petro Saavedra, atque ipsimet etiam Borja, quod ad hunc spectat, ita de ea scribit ex Rivadineira Schotus infra num. 49: Haec dum agitur (deceverat Societatem ingratam, anno nimirum 1546) orationis intentus, septem continuò diebus tunc capiti imminere clare vidit. Ecclesiasticam dignitatem designari putans, obtulit Deum, ut deprecari, ne, quas fugeret honores, quæstulæ illi videretur. Cum post Societatis Præpositus remaneret, à Gaspare Fernandes interrogatus, illane tamen esset, jucundus respondit, eundem videri. Orationali similiter, testè Alvaro, vocabat in Hispania Petrus Saavedra, homo vita integerrimus, Denique precabatur, ut dignum aris altare dum Societati Præpositum daret; eam subito oculis ejus Francisci Burgi species est obiecta. NIHIL ille hæsitant, quin in Præpositum eligendus esset, continuo ad eam literas Romam dedit, quas Burgi, ut aiebant, nisi in Præpositum Generalem electus, accepturus haud esset.

summa Romanorum,

241 Summo gaudio socii omnes novi Præpositi Generalis affectu electi: frustra Franciscus tergiversatus fuisset; tandemque absistit, ut omnes deprecatus fuisset, ut praesens sapore animi

Octobris Tercius V.

que confusione, quod mutaret aris color abundè indicabat, ne verba quidem facere poverit: tantisper verò sibi rediens, rogavi quidem, inquit, Deum jam pridem, ut aliquem honoris crucem imponeret: ut tantum ab isto & Societate impoñum iri, nunquam mihi persequi habet. Adhuc deinde Deo de more gratias, ad conventum Ara-Castri, ubi Pontifex Pius tunc erat, ab omni cæliorum collegia deducit, qui Francisci electioem edocuit, nihil ad Del & Ecclesiam obsequium utilius, nihil sibi gratius ab electoribus fieri potuisse, edixit; si verò, quod diceret, scilicet, ubi res & occasio ferret, comprobaturum. Ita Pontifex responsam Rivadineira referre: paulo autem aliter ejus interpret Schotus num. 128. Aliquantum plura Alvarus memorat à Pontifice in eadem Societatis coram legato Lusitania, qui aderat, dicta: quæ item recte, Pius IV, cum non raro adire Pontifices adit, solite dicere, quam optima tali corpori caput præstet.

242 Summo ubique plausu ejus electio excepta est: Roma purpurati patres, legati, proceresque Romani intonatim accurrere, adeptam ei dignitatem gratulari ac omnia gesta præcursari. Ubi ad ceteras regiones ejus rei nuntius venit, non minore multis in locis letitiam accendit. Frequentes adventu gratulatoria, sic ex Dionysio Pasquero lib. 4, cap. 1, § 4 Alvarus refert, regum principumque literas. Dux Methymna-Castri, inquit Sacchini Hist. Societatis part. 3, lib. 1, num. 32, Joannes Zeda, qui ab Sicilia procuratore in Hispaniam remeant, Madridi re cognita, illico ad collegium cursu tendit, literarum ejus rei nuntius habens in manibus, nihil nisi gratulandum iernat, Franciscus dum sanctus, Generalis: in Germania ad eundem nuntium (verba Sacchini iterum sunt) Cardinalis Augustinus (Ottho Truchseus) Dilingæ in templo solemniter musicoque concerta Deo grates agit. His proximè Sacchini subdit perhonorificas Iohanni Cardinali Varnicenzi à Polonia literas, quibus Deo gratias agit, cujus benefacta factum esse, ut non Societati modo, sed universæ etiam Ecclesie de Viro tam gravi, integro ac prudenti prospectum esse. His denique non omnino obmissis Joannis Topie literas recitat, Velcedæ ad Burgium missas.

alterumque
populorum
plausu ali-
gior:
E

243 Præterea congregatio fuit usque diem Septembris tertium, seduloque à patribus in commune consultum. Reconvalescent interim fuit, Melitem insulam à Solimanæ Turcorum imperatore numerosa exercitus terræ marique obfissam; quod ingenium Pio IV animi sollicitudinem attulit: cum verò Philippo II regi Catholico decretum esset, novum exercitum eo erigere, qui obfessis succurreret, nuntius sui congregati patres operam qualemcumque in commune bonum conferre, sint arbitrati. Itaque Pontifici patres aliqui, quorum aliqui à congregatis erant, obtulerunt, qui divinis mysteriis armarent milites, agrorumque ministerio se devoverent, quod illi gratissimum contigit. Missi eo sunt, amplis facultatibus instructi, ut Sacchini scribit, sacerdotes sex; nimirum Hieronymus Danoveccus, qui sociis Siciliæ præerat, Bartholomæus Fernandus, Joannes Gurra, Jacobus Svarius, Joannes Baptista Picale, Angelus Hyparchas, & tunc duo. Quo die solata congregatio est, habita

solati verò
comitibus,
F

Da 2

AUCTORE
J. B.

orabant, petres deique rogatus voluit, ut se veluti iunctionem ecclesiarum haberet, si claudicaret, precibus suis sublevarent; si laetius incederet, monitis & exemplis cistermaleret, ac fatigatam exonerarent. Tunc vero protulit in genibus singulorum pedes humi repositos & osculatus est, omnesque deum magna caritate amplectus sanctis delictorum gaudiis alacresque dimisit. Non dia post Romae ob liberatam offensionem Melitane solenniter divino Numini obla sunt grotes: gratulationi publica accessit Borgia vox: Nam, inquit Sacchini ad annum 1565, num. 64, in S. Jacobi Hispanorum (ubi multum patrum, concurrens generalis tempore, auditis capitis erat) cum graues Deo magni ceremoniam agerentur; ipse delectus orator, praeter ingenium nobilitatem, magno Cardinatum valentem numero, iam admodum & efficacia exempli condicione habuit.

impositi sibi
manus

244. Inde porro Borgia, ut omnes impositi sibi muneri pariter impleveret, omni nisi studioque contendit. Ceteros lapsum fieri minutim voluit, quae cassides sine provincia sine collegii consilio esset: quae quidem re id confectus est, et accuratam universae Societatis delictuam animo habere imaginem, quam attentae mente perlustrans summo more iudicis Deo supplicabat, ut disperso hinc per Ecclesiam graei intelligeret; sibi vero nihil eorum, quae boni postoris essent, desse vellet. Tunc vero semetipsum respiciens non potuit diuinam Providentiam non admirari, quae ovem lupi, ut praecipientis sui diebus, commisit. Per quotidie Deum orabat, ac Societatem custodiens firmatque; quater vero & vigesimo, in quo ex commissis sollicitudinibus suis pili perderet. Quolibet item more commendabat domum proficium Romanam Deo Patri; collegium filio, Patris Sapientia; domum vero tirocinii, quae ejus curis erecta est postmodum, Spiritui Sancto, Amori aeterno. Ceteris praeterea in orbem dies sibi praefecerat, quibus per provinciam ceteris, eorumque praefectis preces ad Deum ac tueretur eorum angelos funderet. Quotidianis quoque precibus lacrymisque perennibus effugiabat sibi Ignatii quidem sanctimoniam ac praedictum, Latini vero sapientiam & lenitatem: nolui autem severam & se rationem exigeret, nam, quodquid in administranda Societate eo die gessisset, ad reliquum ab Ignatio novam esse exaltum; cujus regulas constitutionesque ita sanctae habebat, ut ne transversum quidem ab eis angulum discederet. Regulas in communes particularisque digessit anno 1507, & ad eorum custodiam socios vehementer esse exhortatus: Constitutiones ut confirmaret, & commendaret impensis, lucubrationem inchoaverat, per quam testimonia ex Evangelio eorum linguis convenientia colligebat. Dignum Praepositi vigiliis opus, & grauium futurum posteris, nisi peregrinatio Hispanica interruptisset, inquit Sacchini ad annum 1572, num. 172.

partes
studii

245. Praepositus quidem erat in solitudine, seruumque otium animo, unicuique orationi & contemplationi vacare maluisse; sed eum hoc reorere ejus officii ratio, cessit solitudinis & orationis amor utilitatis publica studio; impetavitque a se ipsa, ut tantum temporis orationi subderet, quantum expediendi negotiis, & cum suam, cum ceterorum, quorum magnus erat numerus, utilitati sufficeret. Non modo facilis erat ad

illum accessus, sed etiam sua quasi dignitatis immemor suorum collegiorum ac familiaritatem alio amebat. Visitaret in Cornetum, Gollum, Sardiniam, Hispaniam, Iustitiam, & Hispaniam missi, qui, in hisce provinciis, eam incolumitatem bonoque consulerent: in Iustitiam vero vigiles ipse oculos incendit. Quod autem & re Societatis maxime suorum arbitrabatur, ut singula provinciarum separatum a reliquis haberent tirocinii domum, id ipse Roma, ac ceteris exemplo esset, esse exstiterat. Cum adhuc vicerius esset, S. Andrea facellum in monte Quirinali cum adfectis adibus & Juane Andrea Crucio episcopo Tyburtino obtinuerat, quas anno 1566 probationis domus dedidit, adjuvante in re maxime Joanne Aragonia, Aesculapii Columna olim uxoris, ac singulis obsequiis confecti illi de peccatis soluta, pia admodum liberalitate ac munificentia, qua non modo necessarium ad fabricam suppliciarum vicem pecunia summa, adfectus, quae propter facellum illud habebat, cum parte horarum adfectis, sed congruam etiam novae domus dotem dedit. Hujusmodi domos maxime semper scite ac in deliciis habuit, nec ullum eis praefecit, qui non esset orationis studio, praedictis, proberaque virtute confectus. Senectas varias & sacrarum litterarum fonte fides admodum, & ad quotidianas civium actiones praefectis accommodat coniecit, ut eae animo ferventore obirent. Collegium Romanum, quod dux Gandia inchoarat, commissarius per Hispaniam foret, Praepositi Generalis demum auctoritas suis absolutam reddidit. Collegium Germanicum Roma & seminum sanctissimis legibus munivit, academias instituit in singulis provinciis creavit, in quibus juniores Societatis alumni quovis artium liberalium scientiarumque genere minore sumptu, quod si Romanum aut in alias provincias transfigerendum foret, imbueretur, regionum, in quibus habitabant, juventuti deinde essent tractant.

adimplere

246. Paucum obfuit, quae grave in Societatem ab Hispania tempestas ingrueret, nisi Borgia praedenter occurrisset. Romae P. Antonium Aragoniam, qui matrem in aula pollebat Hispanica, ad electionem Generalis vocaret, rursusque, cum a congregatis patribus diutius futurus assistens Hispania. Quod antea in majores Societatis bonam fidem fuerat, multo aliter in Hispania acceptum est. Id Arnado muneri, inquit Sacchini part. 3, lib. 2, num. 72, non ad honorem, sed ad potum institutum; non ut Societatis eum commoda, sed ut regna ne curret: non ab recto consilio eum suffragationem, sed ex occasione perturbationis animo, atque infestatione animi: ad utilitatem dolorem, quod vie integer regno prospiciens, nunquam censuerit pecuniam aut socios avelli ex Hispania oportere. Itaque homini optimo de sua familia, de Ecclesia Dei, & regnia Hispaniae merito, id unum frui esse, quod regia diplomata liberè propagaret, fideliterque observanda semper censuerit. Agere id etiam sciebat Philippus II. Scripsit itaque ad Borgia, ut Aragoniam in Hispania permanere juberet: a novis postularis regis Borgia, ne irritatum regis animam magis commoveret; scripsit tamen ad Rodericum Gomezium, ejus consilio rex ad Borgia litteras dederat, purgandi sui & electorum causis: Abigeret procul ab animo falsas illas suspiciones: ita quia obtu-

A obtruderet, ad mures admitteret. Quod enim in Generali conventu tot taleque viri tanto consilio prudentiaque gessissent, male condemnari. Exploraret, cognosceretque Congregationis Aetate: hactenus se & ceteros patres ejusdem, atque Araucorum, festinatis esse observanda diplomata regis, idque decreto sancitum, necum simul ea res illi fuerit. In summo illarum post Generalem locum gradu, quodque maxime fiducia documentum sit, ipsorum ipsi Generali cultorem. Searorum in istem comitatu est, ut avaritia tirocinii biennio non liceat, sed soli pietati fluerent. Orationis, meditationisque tempore semihoram addidit: unum & filis, qui utentium ante salutem Societatem huiusmodi litterarum cathedram, redditus illi ovis docentem reuoluerat, sicomen, ut illi collegio Persino applicetur, reuoluerat, cathedra & reuoluitur iussu. Venit quoque, ne in templis arcule uilla recipiens clementissimis locatur, esse saluato lib. 5, cap. 2, § 1.

B 247. A quo in omnes erat amore, nec ullum praevalere favore prosequeretur, les tamen comit in unum, ut singuli si illi acceptissimus intelligerent. Quos eorum assenti non poterat, frequentibus litteris conuenerat; quo vero diuina gloria zelo, quod caritate & sollicitudine, quod salutarium mitorum ubereque ea referta fuerit, colligi potest ex insigni illa Epistola postea si, quam, illis no salomate scriptam, Saccharia: pars 3, lib. 5, nom. 5 & 6. Latine extiter. Viras atque doctissime mitoras in Societatem discipuli optebat; quod ad obsequia citius assensu adue Societatis ministe in epiores infraioresque accederent. Lobes Assistentium finitales consilique audiebant, suabiorque permagni, est sevis ipse finit. Antis Provincialium Reduorumque facultatis, Societatis gubernationis uti suuioem, ha & expeditorem reddidit. Singulorum domes gentis que accurate edoceri capiebant, ut quid singulis potissimum quodores mueris, comperit habet. Si quos majores momentis laboris functionibus admouebat, mouebat fidele, ne praestitum orationi tempus contraheret uogum, quancumque etiam negatorem moie premeretur. Sors eandem in aulis principum versari uoluit. Rogaverat cum anno 1570 Henricus Cardinalis, post Lusitaniam rex, se quem Eboracae collegium condidit, supra dictum est, ut Leo Henricus filius & consilioribus esset, habiteretque in aulis suis: concessit primam Borgin, sed renale alterum; per id non posse dilant absque periculo: exemplo: principis vero Henrici operam, est in collegio cum reuoluit deperet, non desaturam.

§ XIX. Suscepto Generalis Praepositi munere socios suauiter simul & fortiter moderatur: quantum illi focii Hispani Lusitanique debuerint.

Q Uamvis spectata facti jam pridem esset, multo tamen magis, ex quo uniuersam moderari Societatem cepit, prudentia ejus fama percrebuit. Tunc tam fecit Philippus II, ut anno 1559, cum adhuc in Hispania degeret Borgin, ac sinistra de ejus sanctitate fama regi suspiciones injire euer, Borgin tamen in Hispaniam praeire uenturus, eijusque regni administrationem exersurus, consilium uoluerit, quo quibus & praecipis regni officis siue politicis, siue ecclesiasticis tribuendis existeret; quod de re Borgin ad regem Commentarium scripsit, quem uerbatim lib. 5, cap. 2, § 5 Aluarus refert. Sic autem Pellipio probatur fuit Borgin Commentarius, ut uix ullum in eo nonnullis, quia insignem aliquam dignitatem sit consecutus. Postquam autem Societati praefectus, eo illis ejus certatim esset sunt Pius IV summus Pontifex, Carolus, Praxius, Imperator, Reges Franciae, Lusitaniae & Hispaniae. Eas mihi dicere, inquit P. Dionysius Vasquez, Borgin caussarius, apud Aluam paulo ante citatum, uidisse me plurimas primariorum orbis Christiani principum propria manu ad P. Franciscum scriptas litteras, quibus domisse uel ejus regna sua precibus commendabant, uel in negotiis consilia expetebant. Haec ex Aluaro citato, ex quo etiam lib. 5, cap. 3 siquenda delib.

249. Suauitatem rigori praeferebat Bernardus, Anselmi, & Lainii decessoris sui exemplo; itaque gubernandi ratione & modo ita sui suorum abstrinxit animos, ut alibi tam arduum esset ac difficile, quod parat non esset, si modo id ipsi gratum intelligerent, aggredi. Hanc in congregationibus, qua ipso Societate moderante sunt habita, superioribus incalcebat; qua de re exhortationem anno 1568 fecit ad prouinciarum Praepositos ceterosque Societate superiores; maxime uero ad Hispanos, apud quos rigorem nimium non minus uirtuti, quam floribus finitibusque zelo nocere, inuenerat. Asper, si superiorum aliquis alio rigore peccaret: expertus id fuit P. Dionysius Vasquez, collegii Romani rector, quem, licet sit & consilioribus esset, ea de causa anno max memorato munere suo exuit. Si quid praecipere suis uellet, orant erat, quom imperaret similior. Si eui orant quidpiam impetrurus erat, rogabat hominem sedulo, ut soas istemque vires consideret; si uero orant pares esse censiret, id Deo, Societati ac fili offerret sacrificium. Quod uisusque magis propenderet animus, examinauit; quos si doctes desiderato muneri pares eant, id ipsi committebat. Oblatum munus ejus, cui id offerret, aliter relligebat arbitrio; uinum tantum uisisse si Dionysius Vasquez ait, cui, munus aliquod, licet humanificum, decre-

Suscepto Generalis munere

E

Actus, fuit

F

fratrum ornatusque existerent, sperari voluit Joannes S. Emiliani, landatissimus ejusdem civitatis antistes. Montis-Regii, quod Gallatella in diocesi Avinionensi appellatum est, Alfonsi Fontana & Accedui, Montis-Regii comitis munificentia eundi capum est anno 1556, colubarente comiti propensè admodum Francisco Munizolo d. Lora, Avinionensi praefule. Inchoatum anno 1551 d. Rodrico Ducan, pio & opulento cive, Mathymna-Campi collegium perfecit, redditibus, domo item ac templo auxit Petrus Quadratus, civis honestus copiosissime mercator, quod ita fuerum, Antverpia ex S. Ignazio olim intellexerat. Exstruendo sociorum Septimancae tirocinio adus suos una cum horis Burgie obtulit Joannes Moschero anno 1554. Tenacibus erroribus collegium Salmanticense corruptum fuit anno 1548 P. Michaelis Turriani postulatum curd: sed dein, invehit eo Theologus per Burgiam studitis, insigniter cultum. Villagariensi tirocinio & collegium Magdalena Ulloa, porci pietate & nobilitate matrona, Ludovici Quisada vidua, fuit anno 1572 exstructum impensis. Hanc terna Societati constituit domitella, servit Alvarus; et alteri Magdalena, mox memorate co:nominat, collegium Ovetensi & Santanderensi Illustoria Societatis part. 3, lib. 2, num. 273 Saechlani asserunt.

1554. Tolosan Societatem advocavit anno 1558 Bartholomaeus Carranza Miranda, Tolosan ex Ordine S. Dominici archiepiscopus. Primi illius missi sunt PP. Bustamontias, Domenecus, Serda, alique aliquos socii; qui collegium inchoarent, quod dein anno 1566 in domum Professum, primo Praeposito Joanne Valdearano, conversum fuit. Murcense collegium ex domo non ampla, quam facili Eleonora Maritana Lusitano decretor anno 1560, ad insignem evasit amplitudinem. Primas et praefuit Octavio Percha Lusitanus, litteraque illic humaniores anno 1572 doceri coepit. Villo-Regii Tolosana provincia tirocinium institutum fuit anno 1567 magno Villagetiensi pegorumque circumscriptum bono: tanto vero Joannis Paciet, ejus domitelli parentis, gaudio, ut, scriptis ad Burgum literis, ingentis Deo grates ageret, capis sibi munere angelos (ut dicebat) in terris videre concessum esset. Ita Saechlani part. 3, lib. 3, num. 190: Alvarus autem, quas dixi, litteras d. Joanne Emmanuele Leonio, primo illius tirocinii magistro, ad Burgum datus ait; verum, ut apparet, perperam. Originem suum Ovetensi collegium debuit Ludovico Calotajud, ejus oppidi civi ac protonotario Apostolico, o doctore Joanne Ramirio ad id fundandum impulsu. Complutum eam rem obtulit ad Burgum se consulit, consueque fovaculis ravalis xvi Kalendas Maii anni proximi sequutus redierunt. Theologorum plebs illic sociis tradere exuperat anno 1567 Josephus Auzla & Alfonsus Sandovalis.

1555 Murciani patres anno 1555 evocavit Stephanus Almeida Lusitanus, Carthaginienovae episcopus, qui Burgum familiariter olim videt, multaque de Societatis laudibus fecerant.

do sumere inauderat. Primas collegii Murcensis restor fuit Joannes Baptista Barma: anno insipienti sociorum illic numeros ad duodecimam crevit, & quibus sacerdotes septem, hinc quingae. Barma morbo suffusus est Jacobus Alro, illuc o Burgum & Lusitanis missus; collegium vero o Tolosana ad provinciam Castellanam secundum Almeida praefuit voto transiitum. Belmontensi anno 1558 datum est, quod Jacobus Lapius Pacietis, Villana morckiu, primum capessit; dein Joannes Lucas foveit; utroque vero defuncto, Pontio Leonia tertis redditibus stabilivit. Placentia collegii originem supra sub § xiv principium explicatum habet: ornatum vero literario fuit anno 1555, novisque redditibus anno 1557 ab epistopo Cernigallo locupletatum. Petri Patel, ecanonici Conchenfis, liberalitatem Conchenfis collegii jam inde ab anno 1554 initium dederat; redditus annuos, qui decem, anno 1561 aeternis item ejusdem ecclesiae annuati, Petri Marguina, suppeditante bene affectus in Societatem animus. Murcensi in eadem diocesi collegii ex fuit origo: jam inde ab anno 1551 patrum contubernium exoptabant quidem oppidani, sed vocis compotes facti non fuerant habentes: et anno 1559 Petrus Ortelius Murcensis, Compluvi studiorum causam degenat, Societati nomen dedit: frustra juvenem d. Proposito dimovere conatus Stephanus Ortelius, Petri patratis, sacerdos honoratus & locuplet, iram adversus socios, ut qui sibi juvenem, in quo repositam spem posteritatis habebat, eripissent, aluit assignandiu; quod paventem deservessente, aliorumque sacerdotum accedente consilio, quas destitutor fratris filio opem condendo collegio infundere placuit. Eo itaque P. Joannes Ramirio una cum sociis aliquot missus est anno 1563, receptumque d. Burgi collegium, explicatis paulatim rebus, bicanio possit.

1556 Navalcarrenensi in archiepiscopatu Tolosano collegium condidit doctior Baptista Madridius, collato eam in rem, ex Pii IV summi Pontificis indulto, pingu, quod illic habebat, sacerdotio; neque id sociis illi fuit, nisi & semetipsum Societati traderet, in qua diem suum obiit anno 1572. Incoli collegium capum est anno 1565. Oropisanum, anno 1570 conditum, Ferdinandus Alvari Tolleti, ejusque fratris Francisci munus fuit. Seguriti collegium Cardinalis Splanza, ejus civitatis archiepiscopus, meditabatur, missisque eo fuerat anno 1569 Marcus Valdegius cum sociis quique: verum collegii progressum Splanza mori, qui anno 1572 occidit, intrarecepit; eamque non esset, qui abs illo cupra promoveret, inde revocati sunt socii. Caravacum (Equitum S. Jacobi oppidum, figurata ab angelis erexit, cum primis novit) magna Societatem studio ac labore lavdere jam d. Seguriti conatus fuerat Michael a Regno, ejus oppidi civi; quod anno demum 1568 impetravit. Hinc collegio, quidquid sibi reliquum erat, testamento reliquit, ascedit illam modestissima cautione, ut, si quis illi plura tribueret, is fundatoris titulo beneficisque gauderet. Seguritanum collegium anno 1569 condidit Christophorus Rodricus de Moia (12, ut apparet, ejus lib. 3, cap. 7. Vltia S. Terefia Ribera meminit) accedente filiarum ejus non consensu modo, sed etiam liberalitate, qui & ipsa illi collegium ex aeterna hereditatis parte docatum voluerunt.

AUCTORIS

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

actores
J. B.

quodam
lucis sit

Barica,

C.

& Aragon
olus

prior quidem videbatur circulo loca: collegium
tamen illic exstare non abnuit Borgia, et Christo-
phori vocis fecit facti.

257 Andalusia pariter provinciam seu Bar-
ticam multis sibi nominibus obstridit habuit.
Cum serpere Hispani heresi excipisse, presby-
teros et aliquos missi anno 1554, qui hanc
alcanam progressus fuissent, eoque pulso colle-
gii Hispanensis fundum fecit. Magna illic Fran-
cis egrebat Joannes Suardus, Consulatus Con-
sevlus, Bepissa Sanelus & Bogillus Anila.
Anno item 1554 Granatense sumptu lectum,
aditente postquam Petro Guerrero civitatis
archiepiscopo: traditum est Corduba tirocinium
fuit anno 1556. Accessit eidem provincia Ge-
ditanam collegium anno 1564, et evocatis
pari ordines ecclesiasticos secularisque consensu
facile, quo ad eam diem religiosorum ordinum
nulli poterat aditus. Emporibus illis celebre,
In extremo Europe ad Occidentem limite si-
com, & Societate primi excolerunt Jacobus Lo-
pius, Sacerdosque Castellus. Inchoatum Cordu-
benfe collegium partim Joannis Corduba decan-
ti, partim civitatis munificentia fuerat: sed
anno 1564 additum illi fuit magnificum tem-
plum, cujus priusmodum ipsidem rita solenniore
Christophorus de Roies & Sandoval, Cordu-
benfis antistes postea fecta luce S. Catharina
virginis martyris collegique patrona.

258 Triguernense edificandum suscepit Fran-
cescus Palma, Triguernensis civis & clericus;
foverunt Eleanorae de Zanninga, ejusque filias
Alfonso Petrus Gufmanus, Methymna Sida-
nia dux: illi exoptum fuit anno 1563, pri-
mo ejus villare Joanne Rodarica. Montellanum
Catharinus Fernando à Corduba, Plegi mor-
chio, excitavit, redditibusque francis: missi il-
lus fuit anno 1558 sacerdosque sex, luti o-
dio, Alfonso Lopo dux. Mercenense, à
Moria Trucian, Catharinus Fernandez filia,
& Ludovico Poneio Leanto, Maria conjuge
& dux Arcos, conditum, incoli exoptum fuit
anno 1567 à sociis sacerdotibus quatuor, sa-
cerdotis experibus novem, quibus Gaspar Sa-
lazarus illorum praeerat. Sanctucaritense, quod
uxor ducis Methymna Sidaia imperdret a-
lustratque hostium, ejusdem morte salutum est
anno 1556. Videtur Elvira Arillo, matrona nobi-
lis, viro liberisque orba, quos fructus ac commodi
ex faciliore laboribus Granato caperet, ac tan-
tandem Biotin, (hodie Baeza) patrie suae bo-
ni cupiens, condendo illic collegio hereditatem
testamento legavit anno 1569: accepto consi-
lione Borgia, molitrique collegium fuisse; quod
dein Didacus Castellus Cervajallus redditibus
auxit. Malacitano lectum dedit anno 1572
Franciscus Blanel, Malacitanus id temporis epi-
scopi, propensus in Societatem animus, quoniam
pluribus aliis beneficiis, de quibus vide Schoe-
tum infra num. 176, restatum fecit.

259 In provincia Aragonia, prater Gan-
dianse collegium ejus are, ut num. 82 dictum
est, excitatum, Valentino non parum profuit:
missi eo aliquot socii anno 1544, experiente
maxime ea in civitate collegium Hieronymo
Domenecca, canonico Valentino: triennio post,
callato mille aureorum nummorum subsidio,
ejus collegii egestatem non sustulit, minuit
equidem. Vixatum id ob academiis fuit ob in-
fluitas illic anno 1570 Theologice scholas;
anno autem insuperanti restituta pars est, quod

ipsiusmet Borgin praesentis auctoritas moment
plurimum attulit. Adde Alvarus, domum il-
lic Professuram constituit: sed id post Bor-
gin obitum contigit, Evarado Mercuriano So-
cietatem movente; anno nimirum 1579, id
serius Saechius part. 4 Hist. Societ. lib. 7,
num. 200, & Estolamus Hist. Valentina lib.
5, cap. 10. Collegium S. Paulo, domus pro-
fessa Spiritu Sancto sacrum fuit. Caserogon-
panum ut conderetur, per litteras cum Ignatio
exerat, cum dux Gandin erat: postquam inde
anno 1555 excesserant socii, non duo post re-
vocati, eodem, Borgia substate, redierant. Bar-
cinonensis domitium apud se Societati obta-
lerant anno 1540, quo tempore Borgia Cate-
lunia priores praetor, in quo disceptant Theo-
logica ejus auctoritate sunt instituta anno
1569.

260 E Barcinonensi collegio, cum Hispan-
nia Societatis commissarius esset Borgia, socio-
rum colonie missa fuit, quae Balarium seu
Majoritense, Montis-Sion ab ade Deipara ei-
dem obdila dictum, instituit anno 1561 ro-
gatu postquam Guillelmi Rocafoli, ejus in-
sula praerig: id civium benignitas ablit, & so-
lone redditibus aliquot anno 1569 fuit eorumdem
collatione munium. Saffritanum in insula Sar-
dinito suis absolutum numeris fuit anno 1562
tres illic litterarum hamentum classe, ac-
tices ex Hispania, qui eos juvenatui traderat,
magistris, instituta sunt. Non exiguum ex eo
collegio studium elio Saffritanum perreperunt:
unde Caleritanas quoque tandem opus se col-
legii desiderium cepit, cujus compositi socii
fuit anno 1564. Altem vero in Sardiniam
operuerunt Societati, in com aditelli Sardi dux,
Petrus Spiga & Alexius Fontana, ille Cala-
ritanas, hic vero Saffritanus.

261 Apud Lusitanos Portuense collegium
à Borgia exoptum est anno 1560; uti & Bra-
thoracense à Petro de Martyribus ejusdem civi-
tatis archiepiscopo: templo autem anno 1567.
Brigantianum anno 1561 Antonii Piarili Mi-
randensis episcopi, & Joannis, Brigantini ducis,
regibus inchoatum est, quod à Borgia Bol-
gaulini etiam cives legationibus publicis expe-
tione. Domum Professuram Ulyssiponensem, S.
Rochi sacrum, multum ejus auctoritate, & quod
vellet apud Lusitania reges, gratid fuisse pro-
vellam, jam dictum supra est num. 143. Ebo-
ranji vero collegio conditum anno 1567 tem-
plum, amei ejus, Henrici Cardinalis impensis,
qui & Ulyssiponenf S. Antonii collegium eo-
dem anno redditibus auxit.

§ XX. Societatis in aliis regionibus incrementa: Pii V in eam benevolentia: missiones aliquot à Borgia institutæ; iter ejus Laurentanum, & insignis, quam ipsi factam perhibent, de sociorum salute revelatio.

Societatis incrementa in insula Adriatica, in insulis Terribilibus, Braccis, Siciliis, Calabria.

A Nno 1570 in insulam Matericensem non sine ingenti incolarum gratulatione & plausu introiti sunt socii, duce P. Emmanuele de Sequerra, primo ejus collegii rectore. Idem eodem anno in insulam Terribilem, seu Flandriam, P. Loricentis Fasciellus instituit in portu Agrensi collegium præfinit. In Braccis anno 1567 inchoatum fuit collegium Flaminii Januarii P. Ignatii Arcendi, pro sede postmodum necati, curæ, Sebastiani vero regis Loricentis successoris. Apud Sicilios anno 1571 Catanenensis collegium in Sicilia umbilico constitutum est ex aërio publico, primo ejus rectore P. Josepho Fabricia. Reginum quidem in Calabria collegium anno 1564 rogatus Perisio Ribera, Neapolitani præpositi, & Gasparis de Foffo, archiepiscopi Regini, susceptum fuit, sed id anno 1567 ob administrationis opportunitatem à provincia Neapolitana ad Siciliam translatum Borgia voluit. P. Joannem Mariam la Scellam misit anno 1567, ut illi studia ordinaret, ac doctrinam Theologicam, ubi id maxime opportuum videretur, inquireret, quam is anno ingenuum Messianum est auspiciatus.

in Germania & Stiravia;

B 264 Hieronimus in Franciam sedem suam fixerat socii anno 1567, quo evocati fuerant à Frederico Hispanico, ejus urbis episcopo, admodum jam annis aliquot ante ad eorum habitationem ex Pii IV Pontificis consensu defuncto vacante virginum S. Aniceti monasterio. Resident apud suos hæc obtemperantes obsequium Fulcris, abbas ac princeps Balthassar à Derboch Societati illi collegium dedit anno 1571. Spiritus item collegium institutum fuit anno 1567 à Mogarino collegio deducta colonid, qua scireo Kantas Maias docendi labores exarsit. In Germania Superiore Illense in comitatu Tyrolensi collegium sacrarum virginum Magdalene & Helene, casibus Ferdinandi filium, pietate fundatum est anno 1569. Otomacensis collegium apud Moravos anno 1566 fundavit Guilielmi Priesenensis ejusdem civitatis episcopi insignis studium, nec commissum sibi gregem inferret hæresis. Bruna quoque domum probationis Borgia extiteri jussit, adlabrante eodem episcopo, de scribit Cienfuegos lib. 5, cap. 4, § 3.

in vertice Italia

C 265 Turinensis in provincia Mediolanensi collegii, anno 1567 excepti, parens fuit Alexander Beczelus, gentis sue ultimus. Primus illi rector dices Jacobus Acoffa. Ingens quoque eidem provincie incrementum S. Caroli Burmal pietas attulit. Is jam inde ab anno 1567 ad S. Fidelis sociorum collegium constitutus: sed id anno 1572 in Professuram domum cessit: Obiit Tommas V.

collegio Broidem seu Breram, quæ Illustriorum Mediolanensis in urbe monasterium fuerat, translata. Arona (quod gentis Borromæ oppidum est ad lacum Verbanum) elocavit domum præterea extitit. Collegium Montis-Rogatis seu Mondovienfe in Subalpina admisi Borgia, teste Cienfuegos proxime citato § 4, anno nimirum 1561, cum Vicari generalis munere fungeretur. Audia præterea fuit Mediolanensis provincia anno 1571 domo probationis, quam Novellariae haud procul Maicind Camillus Gonzaga oppidi illius comes condidit redditibusque ornavit; denique Brizicenses collegium anno 1567 inchoatum fuit, receptis in Societatem Angelo Paradiso & ceteris clericis ejusdem socii, qui illic priorem saluti ad Societatis normam inoleverant. Angelus tamen deinde à Societate dimittit pœt, obitque à Borgia.

E 266 Anno 1567 ad Neapolitanum collegium Hieronymum Surianum & Antonium Romanum misit, qui doctrinam illi divinam traderent, ac quid ad collegii illius perfectionem desiderarent. Anno 1568 ibidem probationis domus fuit instituta; altera in urbe S. Angeli in Semitibus rogatu Joanne Cuscoria Nuceris ducta, altera vero Nola. Collegium quoque anno 1570 sua in urbe castri Cuscoria in Calabria Citeriore, Borgia Societatem administrante, petierunt, sed rei dilata in aliud tempus extensio fuit. In provincia Romana plurimum illi debentur collegium Romanorum, collegium Parnitentia S. Petri, cujus administrationem Pii V jussu suscepit anno 1570, domus probationis S. Andrea, seminarium Germanicum, & domus professorum, cujus magnificum templum sanctissimo Jesu nominat dedicatum anno 1568 condidit caput est Alexandri Farnesi S. R. E. Cardinalis sumptibus. Illis addi debent collegium Interemerse Samucum anno 1570 caput, & Policianum in Tuscia anno 1568 à Francisco admissum.

E 267 In Gallia Lugdunensi collegium inchoatum est anno 1565, cui primus professor fuit Guilielmus Cretensis; ut & Cambricenses, quod Ludovicus Cordet curis commissum fuit & à Joanne Trivulzio 1571 doctum; Avinionensis vero Aurani Possessini. Burgundicenses anno 1572 fundavit Franciscus Baulonius senator, probante Carolo IX Gallia rege; Nivernensis vero Ludovicus Gonzaga, ejus urbis dux. Eodem anno receptum fuit dissolutum collegium ibidemque academiæ postmodum instituta anno 1574 sub Eberardo Caroli Lotharingi Cardinalis munificentia. Viromandensis collegium non suum anno 1565 inchoavit Nicolaus Paludius ejus civitatis episcopus & comes, sed etiam peccillencia occasione dispersum restituit anno 1571. Audomarenfe in Gallia Belgica collegium instituit Gerardus Americowius, S. Berini abbas ac prius Audomaropolitanae episcopus, anno 1567, redditibusque, scholis & capto auxit anno 1569. Tornacense, anno 1566 ab hæreticis dispersum, parum anno 1567, parum florenti restituit caput. Sedes propria chronis ibidem comparata 1569. Leodi fides fixa primum habuerunt socii anno 1566; Lovaniensis vero collegium à civitate receptum fuit anno 1565. Duacenum anno 1568, fundatore Joanne Lantillero

regionibus;

E

in Gallia, Belgia,

E

AUCTOR
J. B.Borſia,
Maſovia,
Lithuania,
Polonia.tollere, Aquilindio ex Ordine S. Benedicti
abbate, ſumpſit initium.

268 Societas in Polonia aditum jam inde
ab anno 1564, ſuperſiſte adhuc Loino, operen-
tibus Hoſius, epiſcopus Varſaviae & S. R. E.
Cardinalis, & Commendans, Apoſtolice ad
regem Polonia Sigifmundum legatus, purpu-
ratis & ipſe patrix dein adſcriptis; quorum
prior Branbergienſis in Borſia collegii conditor
fuit, in quo Societatis munera exerceri coepit
ſunt anno 1565. Huius exemplum brevis ſecur-
tus eſt Andreas Nyſſovius, Ploceſis epiſco-
pus, condito Pulſovia in Maſovia collegio,
cuius adita poſſeſſio eſt anni 1566 Iulio. Vi-
ſnienſis in Lithuania collegium Vakeriani ejus
civitatis epiſcopi Catholica religioſa cura ſu-
adomque condidit, in quod anno 1569 prima
ſociorum colonie ex Olmutſi in Moravia
collegio, dote Balchſſire Hoſſovino, inveſta
eſt. Primus ejus reſtor anno 1570 conſtitutus
fuit Scaniaſus Varſaviensis. Aditum huius
eum fuit anno 1571, nimirum Poſnaniſis in
Polonia Occidentali ſuo Mojore, fundatore
Adamo Komarſcio urbis praefecto. Acceſſere &
alibi ſubinde collegia, adeo, ut quia primum
Apoſtolice Provinciae fuerant collegia, in novum
treſſa fuerint provinciarum ſub Eſtardo,
Borgia ſucceſſore, anno 1574. Huius ſimal
congregis viſum eſt propter argumens aſſinitatem,
licet variis temporibus geſſa ſint: nunc rerum
ſeriem ab anno 1566 reſero.

Pius IV in
Borgia

269 Deſinitio ſub anni 1565 exitum Pius
IV, inſequentiſ initio in Petri Cathedram ſub-
rogatus eſt Michaeli Gifterio & S. Dominici ſe-
mita, dicitur Pius V. Iſ, quem ante Pontifi-
catum cum Borgia contraxerat amicitiam, in
Pontificatu quoque perpetuo retinuit. Neque
dum diſſiſſit benignitatis erga Societatem ſua
documentum dicit: cum enim ſuſtinet pompa
novus Pontifex ad baſilicam Lateranenſem
progrederetur, viſiſſique pro ſoribus coſiſ-
ſiſſis ſtantem inter ſua Borgia, ad ſe ac-
tutum arſu complere aliquoque aliquando
dignatus eſt. Cum vero Pontificem ſalutarent
et Societatis illi operem obſtaretus alibi Bor-
gia, plurimum ſe Societatis operi uſurum pro-
ſeſſus eſt. Nox, quod proſeſſus verbi fuerat,
opere praſtavit. Conceſſa Societati a ſuperioribus
Pontificibus beneficia ſane eſſe voluit confir-
mavitque. Hieronymum Noralem, Jacobum Le-
deſina & Petrum Caniſium conventui ſtagnano,
quem Maximilianus Indiarum, interſiſſe voluit.

C

S. Societas

270 Andream Oviedam, Aethiopiae patriar-
chem, & Melchiorum Carverum, Nicanum e-
piſcopum, ex Aethiopia, ubi parum fruſtra
ſperatur, poſſit ad Japonem ſinque ſeſte
tranſiſſe, quod Carverus quidem praſtavit,
ſed eam in Aethiopia Oviedam coactum fuit,
illique inter erumnas diem clauſis extremum.
Idem Pontifex Vincencio Leorro, ſuo in Scio-
lom nuncio, comites eſſe anno 1567 voluit
Edmundum Huiam, reſtorem collegii Pariſien-
ſis, & Thomam Darſithum Anglum. Chri-
ſtopherum Rodericum cum Thoma Orfino,
Serangulorum epiſcopo, ad exſtendendas Val-
denſium haereticorum reliquias in regnum Nep-
opolitanum miſit. Carbeckſinum ad parochas ex
conciliis Thidantini mente adornatum Gallie,
Germanie et Poloniae redit & Societatis homini-
bus poſſit. Penes eundem eſſe domus catechomeno-
rum procuratorem voluit; uti & adminiſtratio-
nem Penitentiarum, ut aſſum eſt ſupra. Collegio

Romano in maſſas ſingulas aureas dedit quin-
quagenas. Sociorum opera in ſublevandi a-
gru poſſimum uſus eſt, graſſante per Urbem
anno 1566 peſtilentia ſue. Eccleſiaſten, qui
eodem ſe & Cardinalibus verba facere, ex
eodem voluit, quo munere ſummi ſui Benedic-
tus Palmius, Alphoſus Salmeron, Emmanu-
el Sa, & Franciſcus Toletus, dein a Cle-
mente VIII anno 1594 in Cardinalium nume-
rum relatus. Ordinandor & ad conſeſſariorum
maſſas promovendos ſubſtitit Societatis examini.

271 Borgia ſuggerente, uni ſeribile Cienfor-
gor lib. 5, cap. 7, & 3, geminum quatuor Car-
dinalium congregationem inſtituit, quorum al-
tera haereticorum, erantiorum altera conver-
ſionum incumbere, quod etiam Ribaultea reſ-
taſar. Si quid carbarum adverſus Societatem
oriſtetur, continuo praſto erit, id quod anno
1569 maxime paruit, quo Antonii Poſſivini,
qui inſiſtitionem Hiſpano rite in conſuetum
Venetiſium introdere conatus dicebatur in-
merito, innocentem, dicitur ea de re litteris
(vide Saethinum par. 3, lib. 5, num. 145) e-
greſſe tutatus eſt, oramque inde adverſus ſo-
cios Avenione ſiſtitionem exſiſtavit. Aliar, do-
tis ad principes viros litteris Societatem eum-
moleſte laudat, ac enim commendavit, eum-
juſſum ſubſe ea littera, quae ad Salentium
conitum ſiſtitionem, Colontem archiepi-
ſcopum, anno 1568 dedit, & opud Ribaulteam
videtur eſt lib. 3, cap. 4. Idem Societatem
ordinem menſionem anno 1571 declaravit,
poſtſeſſemque elegent conſervatorem ſingulis
provinciis ſociet. Spetſus anno 1567 conce-
queſſe rumar fuerat, Pontificem alieno a Socie-
tate animo eſſe, eam reformare velit, mutare
veſtimentum, imo totum Ordinem exſiſtiguere,
in alioque tranſſcribere. Rogavit Franciſcus
Cardinalis Peticam, hos et rumar ad Pon-
tificem reſerret; quibus enolit, ſuſſiſſimum
Pontifex, qui nihil, niſi quod ad Societatis
perſiſtitionem ſuſcere autem vellet, molitus fuerat,
id a ſe proci obſiſſe, reſpondit.

272 Eodem anno 1566 in Floridam, Nova
Hiſpania in India Occidentali finitum, Inſtituta in
Floridam.
primum ſoſios miſit, qui illiſe Chriſtianum ſi-
dem progredient, ſacerdotes Petrum Marti-
nium & Joannem Rogerium, & Franciſcum
Villaregium rei domeſtica adminiſtram, & quib-
us Petrus Mortinius, hos et terram proſe-
ſſam Hiſpanum quaſtorum deſendiſſe, in ma-
ris litore a Teatucarontis impadi ejus
capiti claud brevis moraliſis vicia finem invenit.
Cum vero ex non ſuſceſſiſſe expedito, alios
andem, dicit Joanne Baptiſta Segura, anno
1568 eodem miſit. In Arabian provinciam
jam cum ſeptem odore ſociis, dicit Ludovico
quodam neophyto, Segura Bonagelli diſſi-
nendi enas pervenerat, cum quibus neophy-
ei perſiſſa, quem ad ſidem reducere ſiſtira
tentaverat, primum quidem tres ipſos ſocii, quin-
to vero poſt die ipſe cum reliquis ad necem in
odium ſiſſiſſe dicit anno 1571, qui praeter
Seguram hi ſiſſe: Ludovicus Ciprius ſacerdos
ſiſtira tranſiſſas, & Gabriel Gomez, Petrus
Linares, Sanctus Sovallius, Joannes Bapti-
ſta Mendez, Chriſtophorus Rotundus, & Ge-
brill de Solis tranſiſſores. Altero item mac-
cyrio honeſtata eſt Societas anno 1568. Cuius
no Guam navigavit P. Franciſcus Lopez na-
vi Luſitana, quae cum ſortiter adverſus celo-
res heſuomecanas pugnat, ſiſtilla in pulve-
rem

D

Inconſuetu-
dia.

E

Inſtituta in
Floridam.

F

A rem tormantiarum supra portam dispersa, parum latefacta est. Ita in manus Mahometanorum Lophus venit; sedus esse linte, si Christum amoveret, ad Mahometumque transfret. Porro implos vocis Lophus; quare pelius ei a Mahometis hystis transfretum, ampotatum gladio eoque corpus lanceatum illius confusum, ac devolutum in mare.

in infles
Gonricen-
ses, Affri-
cani, Per-
siani

273 Bartholomaeus de Turres, Conariceni episcopus, quatuor et suis comites additis Jacobum & Laurentium Gonionis sacerdotes, binos item fratres Lascarium Ralium & Alfonsium Ximeniam anno 1567; missum item Oranensem in Africa litore hospitium, missi eo und cum Petro Ludovico Borgia germano suo, Maresana militis magistro, & Orani gubernatore, Petrus Domenecho & Hieronymo Mor. Pri a quoque eodem anno in Peruviam rogati Philippi rege Hispanie suorum colonias profecti est, cui praeerat Hieronymus Puertius, cui additi sunt et provida Tolercana Antonius Alvarezus & Lascarius Mellus; & Bazila Jaculus Brocamartus, prius Limensis rector, & Joannes Garcia; ex Aragonia Michael Vantius & Petrus Lobertus; & Castella Ludovicus Lophus. Altero item eo sacrorum ovatione consula una cum Francisco Thietano progre appulsi est anno 1569 sacerdotum quingue & consuejux am spem. Sacerdotes hi fuerunt: Bartholomaeus Lernaadus ceteris praefectus, Joannes Garcia, Alfonsus Barzana, Ferdinandus Sanchez, & Roscius Alvarez. Conjugatos vora decesserunt Amador, Joannes de Zuniga, Joannes Gomez, Antonius Martinez, Joannes de Castella, Dilectus Ortus, Dilectus Martinez. Ita Ribadineira lib. 3 cap. 7: et Sanchez ad annum 1569, num. 312, & ad an. 1572, num. 319 Joannem Zunigam sacerdotibus annoverat. Accessit denique Josephus Aloisius cum Andrea Lopho & Jacobo Meritula in Peruviam quoque post longam in vizitationem anno 1572 advenit.

& Mexicum
missus.

274 Mexicani in Nova Hispania provinciam Borgie missu amittere anno 1572 Petrus Sanctus provincialis, Jacobus Lophus collegii Mexicani rector, Petrus Diazus, Ferdinandus Saurius Cancha, Pransius Barzana, Alfonsus Camargus, Jacobus Lophus a M. se, Petrus Lophus. Petro sacerdotem, Joannes Carolus, Petrus Mercatus, Joannes Sanctus, sacerdotum brevis suscipiunt, & adjuvantes Martinus Mreilla, Bartholomaeus Larus, Martinus Confusius, Lophus Navarrus: addit his Ribadineira Didacum Fonceam sacerdotem. Venerat eo etiam paulo ante & Florida P. Scelenus cum Salsida, diversarum novis faciliis preparata at; maxque ille collegium cunctum Alfonsi & illa facili sumptibus, teste Saechino lib. 2, num. 310 ad annum 1572.

Laurens

275 Dum Lac in exteris nationibus Borgie coris conspiciatque geruntur, ipse primum procuratorum concitum induxit anno 1568, quo singularum provinciarum statum accuratius nosceret, ac cunctis suis familia melius praeparatque consuleret; cui, cum adversa valetudine laboraret Borgia, Edwardus Mercarianus Germania assistens praerat. Sperabat eorum generationem in laudem, in quo, quod multis Deum precibus rogaverat, Societatis administrationem ei se impare iurisdictione, missus a se faceret: sed aliter sententiam pat-

rum, non sine maximo Societatis detrimento id fieri posse existimantem, acqiescere iudicio concitus fuit. Anni inferquentis initio apostolum ad universos facies dedit Del Spiritu aequi ac pite saluatoribus montis plenam, quom Saechinus lib. 5, a num. 5 ad 28 usque resultit. Cum autem diurnam obitu mensam ferri laborasset, gemitus ea nondum expulsi, reclamationibus sicut omnibus, Laurentium iter ex voto ingressus est, divina Mari de acceptis beneficiis grates alturus. Romae discedens adducti vix potuit, ut altate sibi & Cardinali Paleolo scilicet uteretur. Nondum Laurentium usque pervenerat, quin & animi & corporis vires sibi resistentes senserit. Laureti vero beatissima Virginis imaginem perita pilasiterna consilii jussu bona Caroli Borraam Cardinalis. Ita venit, qua eam, quam S. Lucas depinxit, planti referret; quod ejus amorem collumque sibi altissime augeret, ac referet Cienfuegos lib. 5, cap. 9, § 2.

276 Roman redus medicorum hortatu in Thysulatum profectus aliquandiu illic Societatis negotia expedivit. Mensi Julio die xxxi ejusdem anni, S. Ignatii cunctis, dum novum comas Professu templum Carolini Farnesius exhibuit, nodu transiit maxima cum potestate, minima cum pompa, Ingle Saechinus lib. 5, num. 63. Contra vero maxima id pompa nec sine cuncta angelico solemne esse scribit Borgia praepos part. 2, cap. 3; verum nec maxima pompa, nec cantus angelici mentionem solum translationis hujus testes oculati, quos Pinus com 7 Julii pag. 599 & sequenti citat. Cantum angelicum pridie translationis sub vestram & P. Julio Mancinelli auditum fuisse narrat Cienfuegos, cumque renuiss ad horas viginti, donec una in novum locum reposita esset. Verum, si videri de nocta ea translatio fella, ad testatur qd P. Franciscus Gomez, quomodo eam tunc ille ad horu viginti protrahit est?

277 Sub idem tempus concipit ferone celebrem illam Francico revelationem, quod ci divinitus patefactum fuerit, nomen eorum, qui in Societate aut jam mortui essent, aut tribus prioribus ejus scilicet meritis essent, damnatum esse damnatumve iri; qua de revelatione agunt Pinus tom. 7 Julii pag. 851, & Alvarez Cienfuegos lib. 5, cap. 10. Quam hic de PP. Didaco Monico, Michaeli Solerio, Martino Guiterrez, F. Alphonsio Rodriguez, aliisque ceteris universis fatus hominibus, novum sanctimoniam talibusque sanctoribus conspicuis, quibus vel partem vel omnino idem revelatum fuerit, prout, fassa enimvero Francico revelationi, & per solum ejus divulgum F. Michelmorem Marcom, qui eam ex ipsis Borgia ore accepit, vivo mortuque eodem propagata, nonnulli ponderis momentique adjungunt.

Roman re-
dux S. Ignatii
transiit,

ac sub idem
tempus in-
fignem de so-
cietate so-
cietate hanc
hanc panti-
batur.

E.

§ XXI. Gemina martyrum
classe Societas decoratur.

P. Azevedo

Infigula Societati accessit anno 1570 gloria
emulata, primus quidem à P. Ignatio Azevedo
ejusque sociorum martyrio, qui in Brasiliam
fidei propaganda à Borgia missi die xv &
xvi Julii in Jacobi Soris fella Calvinistica
pirata manus inciderant, ab eoque omnes, ex-
cepto unus, in odium fidei tradidit vel eretici
mari submersi sunt prope insulam Potnam,
que ana Fortunatarum est. Numero fuerunt
antequadraginta, partim sacerdotes, partim non
sacerdotes, temporis denique coadjutores, ut vo-
cabantur, peritales. Eorum catalogum Schottus
ex Ribadineira exhibet, sed non ab omni
errore immunem. Petrus Possio de vita &
morte Ignatii Azevedii lib. 4, cap. 1. catalogum
eorum, de aliis indubitatis, ex eritis au-
tore, Catalogo nimirum Romano, Eboracensi &
Conimbricensi, accuratissimi fidei continentibus,
ecce hujusmodi: Decem prima: P. Ignatius Azevedus,
P. Didacus Andrae, Antonius Suarez,
Benedictus de Castro, Joannes Fernandez
Ulyssiponensis, Franciscus Alvarez Covillanus,
Dominicus Fernandez, Emanuel Alvarez, Jo-
hannes de Mayorga, Alfonso Vazina. Decem se-
cunda. Gonçalvus Enríquez, Joannes Fernandez
Bacarense, Alexius Delgadus, Ludovicus Cor-
rea, Emanuel Rodriguez, Simon Lopez, Ema-
nuel Fernandez, Alvarus Mendez, Petrus
Nunnez, Franciscus Magallanes. Decem tertia.
Nicolaus Dinis, Gualter Alvarez, Basilius Ruben-
sius, Antonius Fernandez, Emanuel Pacio-
chus, Petrus Fontoura, Simon à Costa, An-
dreas Gonçalves, Amarus Vaz, Didacus Perez.
Decem quarta. Joannes de Baixa, Marcus Cal-
deira, Antonius Correa, Ferdinandus Sanchez,
Gregorius Scrivanus, Franciscus Perez Godoim,
Joannes Baptista de Zama, Joannes à S. Marti-
no, Stephanus Zurube, San-Joannes, Societatis
candidatus, qui Joanni Sancto, ab hæreticis
servato, successit, numerumque martyrum qua-
draginta explevit.

C

sociorumque

279 Possio & sibi invicem, exceptis litte-
rarum aliquot discrepantiis, consonantes testes
ex Processu Eboracensi anno 1528 instituti 1 &
ix: ex Processu vero Conimbricensi iiii, v, vi,
vii, xii, xiii, xv, xvi, xx & xxi, ut in
summario Declarationis martyrii Ignatii Azevedii
& sociorum anno 1713 Roma typis Ca-
mæra Apostolica edito nom. 12 videre est. Cor-
rigendi itaque PP. Philippus Alegambe apud
Josephum Rochem pag. 147, & Joannes Na-
dash in Anno dierum memorabilium Societatis
Jesu pag. ad diem xv Julii, qui omisso Amaro
Vaz, Petrum Fonteam perperam substi-
tuunt; & verosimiliter etiam Alvarus Cien-
fuegos, quomvis certis P. Vasconcelii se vesti-
gii inscribere dicat, Ludovicum Rodriguez hæc
martyrii miscet, expulso perperam ex illo-
rum numero Joanne Fernandez Bacarense. Pe-
trum de Fontoura, seu, ut Ribadineira scri-
bit, de Fontoura, Schottus Petrum Fontou-
reum minus accurate nominat. Petrum vero
Nunnez à nonnullis Magnos appellatum in-
venio. Pro Amaro Vaz legitur etiam subinde
Amicus, quam Ribadineira Schottus stultus est,

licet Ribadineira cum vocet Amaro, quæ vox
apud Lusitanos, teste Possio lib. 4, cap. 1,
idem valet ac Maurus.

D

280 Azevedii sociorumque martyrium infra
nom. 161 & seqq. Schottus describit: verum non
ingratum huius fore, arbitror, si P. Petrus Diaz,
Azevedii socii, litteras ad Provinciales Lor-
stanie die xvii Augusti anni 1570 ex insula
Madera scriptas, ex Summario Declarationis
martyrii eorundem nom. 19, pag. 140 & tri-
bus seqq., ubi Latine exstant, huc transfero.
Ita habent: Exponam his litteris felicem exitum
Ignatii Azevedii Brasiliæ Provincialis & com-
munitum: Nonis Julii cum Aloysio (seu Ludovico
Vasconcellos) ejusdem Brasiliæ pro Lusitania
rege prefecto, classe navium septem Ulyssipone
profecti, octavo die Maderam tunc insulam
prospera navigatione tenuimus: novem
diebus & sexaginta in universum & Societatem
nostram confederamus, in tres onerarias distri-
buiti. Quæ S. Jacobi dicebatur, ea cum Didaco
Andraia multisque aliis à nostro numero
(max recessit nominatus fuit) vehebatur In-
gratus. Francisco autem Castro cum Francis
duobus & pueris orphanis Ferdinandis navis ob-
tignera. Me cum sociis amplius viginti caslem,
quæ Aloysium prefectum navis exceperat. Et
quoniam certis de causis in hoc Madero portu
aliquandiu subsistere decreverat Aloysius, re-
tores de navis S. Jacobi, quod multa negotia
haberent in Palma ex Canariis, de Fortunatis
insulis una, magnopere efflagitabant, uti sibi
liceret præire: se, expulsiis naturæ negotiis, ad-
venienti reliquis classis prefecto futuris. Adeo
initio quidem recubabat Ignatius, in anno mar-
is & piamorum discrimine à ceteris degressi per-
iculolum ratus. Verum deinde victus precibus
abundi veniam ab Aloysio petiit, quæ impetrata,
quasi divinitus ea, quæ postea conse-
quuti sunt, pridie ejus diei, qui Apostolorum
Principi facit est, Sacramento Confectionis &
Communionis premissis curavit omnes, &
simul divisit eis Agni cælestis cereas imagines
aliquot, à summo Pontifice consecratis, & alia
quodam religiosa munuscula, quæ ex Urbe Ro-
ma secum attulerat.

martyrium.

E

281 Illis peractis, solvere pridie Kalendas
Junii vento secundo, qui tamen eos in medio
cursu defecit. Porro Dominico die proximo
quinto Nonas Julias altatum hic est Jacobum
Sorian (utlii Joannem Soram) nativitate rei pro
Navarre regina (Joanna Henrici regis Na-
varre matris) prepositum (is Clavim sectator
egregius capitales inimicitias cum Papistis, sic
etiam Catholicos per ludibrium hæretici appel-
lant, exercere sese palam profuturæ ac pradi-
cat) furo cum navibus circiter septem in portu
ad quinque leucas hinc suo, cui à S. Crucis
nomen est inditum. Perturbavit hic nuntius ve-
hementer omnium animos, frastineque Aloysius,
oppidique prefectus cum populo universo ad
pugnam compovere sese. Itaque Sebastiani sacre,
quæ consequta est, cum se Jacobus Soria in
conspicuum nostrum dedisset, occurrentibus sibi
Catholicis, qui probè instructi militibus, tor-
mentisque navigia decem eduaxerat, perterritus
celit. Hostium fugasse contenti nostri pos-
sitisse advertuntur; ille vero hoc persequens
periculo Canarias petiit, ac die Jovis sequenti
ad apudam ubique Palmæ insule, & oneraria
nostra, quæ portum capere nunquam poterat,
venio delibuta, sanè felicitas est provechus.
Eo

d P. Petrus
Diaz,

F

* sic

DIE DECIMA OCTOBRIS.

227

A. Eo ipso die Ignatius mune cunctis Fratribus ad Tertie Cohortis (id loco nomen est) vicum à portu leuiss quinque circiter stadia contenderet ex consilio, ut, si daretur facultas, ad portum terrestriter itinere perveniret, sed cum res exitum non haberet, in navim sese denudò recipere sunt coacti. Ut vel ex hoc satis apparet, expostionem id genus mortis portum illis fuisse divinitus. Eoque magis, quod iter illud leuissimum sexxvix diebus xv ab illis consummum; addo, navi minime impedita, vento etiam initio, ut diximus, valde secundo. Id iter totum navibus quinque (de quidem carum nonnullis admodum onustis) non plus triduo à Jacobo Soria decursum est.

Agredi
socio,

B. 222. Potestate nostri eodem malicia novem ferè millia passuum à litore detenti, ubi adstantes Calviniani aspicimus, paucis dispositis tormentis defendere sese omnino constituunt. Ignatius autem sumpta Marie Virginis imagine, quam Romæ secum extulerat, prout res & tempus postulabat, ad officium atque ad precatum hortari Catholicos instituit. Inter eos unum ex navigis hostes ad notum onerarium applicant, in cuiusque tunc primò, in iis nauculus magna apud eos exultatione, transiunt. Atque ii quidem statim à Lusitanis tolluntur è medio; sed magis deinde hostium irumpente numero, diutius obfati non potuit. Tum Jacobus Soria, ubi cognovit nostræ Societatis homines dei vestri symmet ad unum occidi imperavit, vociferans: Interfice, interfice, quoniam ad prava dogmata dissensanda Brasiliam petant. In eorum numero, qui onerarium occupaverant, erat Jacobus cognatus quidam, qui cum vitam aliquot Catholicis promississet, à iustis Jacobo renunciari. Quærit ille, cunctis presbyteri (sic enim illic nostros vocant) essent intercepti. Cum interemptis esse responsum fuisset, cum ab aliis reus abstinere veniat (sic voluit). Quo facto fuisse prætere suum in nos odium exprobravit, præterit quod paucis ante dictis, intercepto navigio, quo Franciscani concionatores duo, tuncque sacerdotes laici in Lusitaniam rehebantur, notitiam eorum occidit.

Historia,

C. 223. Jacobus deinde nostros magna ex parte adolescentulos neque novitos nulli pepercit omnino. Mactatus est utcumque omnium primus Ignatius, quem obvium hostibus produratum, elata manibus eâ, quam dicebamus, imagine, magnoque animo profectum, sic cum suis esse Catholicum, leuiss tribus scilicet confoderunt, & sacram imaginem frustra extorque conati sunt. Tum Matus Andrada in conspectum fuit Ignatii. Atque ita conjuncti simul ambo confecti vulneribus precipitantur in mare una cum ipsa imagine, quæ de Ignatii manibus numquam exciderat. Inde tubalata onerata subeunt, quò Ignatius in eo tumultu Fratres octo & triginta (tot enim erant cum ex hoc portu protequebat) confidunt, binosque ac ternos ordine deinceps eluctos ad navis marginem, ne malaribus tunicis, quamquam exigui admodum prethi exutos, adacto his terne singulis in viscera pagione feminines è navi decurrant; quorumque eorum præcedunt beati, ut omnem profus evadendi spem exterius nallant. Atque hunc exitum felix comitatus ille sortitus est. Postea quantum de trium illorum cæde, qui ex hostium classe in onerarium illum translocerant. Ejus auctores cædæ, onerario gubernam-

*an confide-
re iustitiam?

orem cum administris duobus ad se perducit iurare periculis Soria jubet. Ibi ipso non solum imperante, sed etiam inspeciente, viventium pectora discubantur, & extrinsecus crudeliter intestina desclentur in pelagus.

anonymi
J. B.

hic ecclesia
dico

224 Jam verò hanc innotitatem Calviniani illo etiam scelere emulant: in onerarium revertuntur. Sacrosanctum caput unius ex undecim Virginum militibus, quod ad solendum neophitorum Ignatius in Brasiliam afferbat, è ecclesia sine contumeliosis nebulisque suspendunt, deinde arreptam illam Virginem Desipere effugium egregio periclitam opere, quoniam item Romæ secum Ignatius adduxerat, cum sacris aliis imaginibus permixtus, in angulo navis per ludibrium collocant, in eoque ut in scopum fixas ejaculari incipiunt. Kosaria verò benedicta ac sanctorum reliquias, librosque de religione, & alia scripta quædam ad Brasiliæ provinciam rem magnopere pertinentia, ut libi minus utilia vel supervacanea potius, alto mandantur. Hujus rei geito seriem totius à Lusitanis duobus acceptis, qui spectantes affuerant, eam per eos dies à Calvinianis capivi decernerent. Qui è nostris oculis sunt, atque ac veterani, præclaris erant adjumentis rerum gerendarum intructi. Itaque ad rem Christianam promovendam valde habebantur idonei.

E

descriptum,

225 Obstupescit sane mecum ipse considerans mutationes migrationisque nostrorum à navi in navem Ulyssiponem primum, deinde in hoc insula Madem: ut felix ille manipulus, sicuti Gedeonis quondam milites, pene virgini à Domino lecti fuisse videatur. Me in S. Jacobi navem imponere, ipse apud Aloysium profectum retinere, Ignatius jam prope decreverat, sed mutavit deinde consilium: parum, ut equidem existimo, ne laborem atque periculum subterfugere voluisse videretur, potius etiam, quod ego tanto indigno bono videlicet sui. Reliqui sanus nunc è Societate quadraginta: exceptum iter Numinis fiducia persequi certum est: utrum eodem evento, melius. Illud quidem intelligimus, Jacobum Soriani id vehementer expetere, nubemque (voluisse) tendere insulas. Sed jam insula horta providens, atque hunc finem scribendi facio, neque è comitis tuis exonerumque sacrificiis, deprecandisque commendando. Ex insula Maiera xv Kal. Septembris MDLXX.

F

226 Hujus rei nunciis Borgia summam partem dolorem, partem gaudium attulit: dolorem quidem, quod Brasilia tantum ad promovendam fidem adjumentum ereptum videret; gaudium autem gloriose sociorum de fidei hostibus victoria, quos pro veris martyribus habet. Max litteras encyclicas ea de re per Societatem misit; in iis vero, quos ad Brasilia Provinciam misit, ita loquitur: Multis tamen consilium divina Providentia, qui de fustigata operari, qui simul intercedant ad ejus cultum, voluit, quod quadraginta è castra laborarent, dum extra mœd incidi ad se vocaret Provinciam cum suis beatis sociis; horum autem intercello longe utilior speranda est quibuscumque operibus in terra periclitantur. Ita legimus in Informatione Pauli & Joris § 3, production 2, pag. 25. Consultus a procuratore Lusitanis, ut ipsam § incito legi, ut, nam pro quadraginta martyribus reuera soluta pro defendit in Societate preces incutenda esse, maiora prius

ac pro verb
tali à Pio
& Borgia
agnitum.

Re j

A mma apprehensis, nonnisi altera pars de-
curare possent. Et quamquam heretici se superiore
admodum loco pugnant, haud tamen inicu-
rentum eis fuit certamen; siquidem & initio
dimissionis homines ferè viginti amiserunt, vul-
neris praeterea cincter undecim & deinde tri-
bus bombardis mibus lesi gravissime sunt, quo-
rum * dimidius malus & vela protrusa, altero
perforatum carinae latus non sine magno eorum
discrimine aquas accepit; tertio disceperit decem
fusa heretici, quae tametsi erant omnia non
levia incommoda, nihil tamen hostes aequo
perturbavit ac vela dejecta profus, ut de se
actum jam arbitrentur. Tum verò ex ipsi des-
peratione omnibus commisi viribus quantum
jum nostrum invadant, & minore, quam puta-
verant, negotio superant; decem quippe non
amplius propugnantes erant relicti, quorum
quique in praemissis primo impetu ecclesie
disceperit. Itaque potestatis jam aucta heretici ad
sextaginta vi maximam irrumpunt, quos Aloy-
sius, cum duas ferreas glandes, alteram acce-
pit in portu, alteram in cruce, quamquam
extremis jam corporis viribus, magno tamen
animo statuit operari, gladioque & ferro quan-
tum obiecto ad extremum usque spiritum dimi-
cavit egresse.

* super-
dant. At re-
dunt primo

capit

192 Ipsi morte à reliquis deducto factaque
tamen ad mitigandam hostium crudelitatem
minime valuit: nam diabolici instinctu suis ob-
vius quoque obtruncant: Aloysium ignari,
quis esset, nudatum, itemque aliorum corpora,
multis albos spiritibus, in undas projiciunt.
Versus deinde in sanctorum reliquias, sacras
imagines sunt, quorum erat ingens in ea nu-
merus, has heretici Catholicis per vim extor-
quent, trahere per tabulam, calce & pedibus,
in ignem denique granulandi projicere; blas-
phemias in sanctos illos, quorum erant reliquias,
fistulas eventus, quas horret animus scri-
bere. Quin etiam reperis vigesimo post die
stantes duas, alteram sacratissime Virginis, al-
teram angelus, claus in publicum sacrilegis flo-
gere manibus; caput angelus per lucifram tota
navi circumferentes. Tertium & trigessimam va-
gati diem, capto etiam Agarenensi navigio,
praedam expoliunt ad Orulum promontorium o-
mnem Callaicæ. Clasi praeposita erat Joannes Ca-
davilius (sive Capervilius) Gallus, hereticos
vehementis & catholicorum Ordinum inimicus
acerrimus. Rostrata volebatur eadem, quæ
Jacobus ante Soris Ignatium Azbedum & co-
mites cepit & occiderat. In Aloysium verò
praefectum incidit Calviniani, cum ab insula
Comera eam depopulati fuissent, atque is fuit
Aloysii & Lusitanorum obitus, cuius de forti-
tudine virtutisque Frater noster ita multa com-
memorat, ut pro certo habendum sit, animam
eius in caelestium domicilium commigrasse.

* ad frum
Orulorum,
se ora Gal-
licæ

primam
quidem tres
ex illis ca-
dunt;

193 Nunc venimus ad nostram Societatis
homines, quod maxime nobis propositum est.
Ii, cum hostes adventarent, à media nocte ad
lucem usque expandis per confessionem crimi-
natos quoque vires viriuit: deinde tabulata
subire iusti, nonnisi commisso pnelio, ascende-
runt ad animandos milites, cibo recreandos
& curanda vulnera. Sed, quo tempore sa-
cta eis deditio, in summa navi praeter Calstrum
exibat eorum nemo; namque is paulo ante ad
exicipiendum unius & gubernatoribus confes-
sionem ascendit ad imam prora turrim ex vul-
nere agentis animam: in eo munere occupatum

heretici vulneribus quamplurimis punctum
cunque conficiunt lesi maximam perici: nimirum
eò quod Ecclesiae Sacramenta ministrantem of-
fenderant: nam in ceteros non adeo ferivere.
Sub idem tempus Petrus Dietz, qui ad eam us-
que horam conficiendus eorum, qui sub mba-
latis erant, operam dederat, atque hilari sem-
per atque festivo vultu animaverat ceteros, Ga-
spare Goe sequente, in apertum prodit. Utpe-
rim apparere, unumque Galli confictum oc-
cidant, nec puero quidem aetatis admodum te-
nere parent, qui à Petro agrè sile divelli
puiebatur: atque hoc maxime modo tres si
primo congressu caeli ac nautici dejiciuntur in
mare.

194 Tum undecim reliqui, sedito jam tan-
tisper tumultu, sese invicem plena pietate for-
monibus adhortati uterò in edita navi eva-
dunt. Nec modò latendi causam in ceterum
torum sese non inderunt, sed etiam in unum
dediti operi conglobati omnes apertè profuerunt,
se & ejusdem esse religionis, cuius tres
modò perempti, & aequè paratos ad mortem
communis Domini gratia subdunt, quos cir-
cumfusi confictum heretici dictas factique co-
die toto consumelios ac penulante illudere ne
direxare non desinunt, cum illi responderent
nihil, nisi si quid ad honorem Dei vel ad di-
gnitatem Ecclesiae Catholicae pertineret. Ubi
nox assuit, manus ad unga religionis infirmi-
bus, atque inter vincienti accidit, ut Mi-
chael Taracensis (idem qui supra Aragonibus)
è vulneribus, quæ in beatis principio accep-
erat, ingredieret, quæ res tantum assuit, ut
ad misericordiam promoveret hereticos, ut et-
iam arreptam furem hominem, multa inge-
rentes proba, è vari preceptaverint, & ne
inconveniens abiret, Franciscum quoque Paulum
(nam is erat proximus) eodem impetu denuba-
verint: ceteri omnes vinculis (ut dicebamus)
infectis, in Aloysii cubiculo detraherentur &c.
Et infra.

dele verò
reliquit

E

* promoveret

distrahente
in mare.

F

195 Cedebantur pugnis alapsique frequen-
tes defensores fidei: quin etiam exquirebantur
diligenter in summis capium veridicibus sacra,
quas appellant, coronas, quarum heretici, si
quas invenerant, has verò iterum iterumque
singuli tendere, & simul jurgis & maledictis
in eodem involvi cum aliis multis, tum illis
praefertim: comes, fures, veteratores; per vos
fuit, quò minus conspicerent universi marales
atque consensiant, sublatique discordis ac tu-
multibus, tranquilla omnes pace atque otio per-
framur. Vestro fecere non modò Germania
& Gallia, verum etiam Brasilia atque adeo to-
to terrarum orbe prava doctrina diluuntur &c.
Et infra. Porro nobis haec omnia Sebastianus
ipsimet Lopez exposuit. Nos utam rei geis
seriem his consignamus literis eadem Scitiano
recognoscendum ostendimus, cuius ille narra-
tionis veritatem ac fidem suo rursus testimonio
comprobavit. Quò etiam studiosius fecimus, ut
hanc ad vos mitteremus epistolam, nos, ad vo-
bis gratiorem futuram, quò certior pederet.
Quod reliquum est, vestris omnium sacrificiis
precibusque nos etiam atque etiam Domino com-
mendari percipimus. Ulyssone v idus Decembris
1600. Indigni vestrum omnium in Christo
servi Franciscus Henricus rector domus Ulyss-
onensis & socii. *Qya in hys litteris depre-
cantur, suppleo ex illis, quæ in clero Summa-
rio illis ex Processu Consistorii proximi*

sub-

AUCTOR

J. B.

subleuatur, *ex his se habere*: Cum patribus (reliquis, uti ibidem promittitur) de dogmatibus fidei disputare coeperunt, de Missa, de confessione &c. de alijs, &c. post disputationem (in qua Patres verumque fidei constanter defendentes) dixerunt haeretici, in parvi Patres essent mori pro defensione eorum dogmatum, quos docerent, &c. respondentes forti armis de alaci, quod libenter pro veritate eorum rerum mortem subissent, dixerunt haeretici, ita fiet vobis, &c. eos omnes vulneraverunt & in mare proiecerunt, ex quibus duodecim mortui sunt, duo verò ex his natando ad leapias pervenerunt & mortem evaserunt. *Quia plura de his dissiderat, videt Petrum Possinum lib. 4, cap. 4 & 5. Ad S. Borgiam redeo.*

§ XXII. Fii V jussu Hispanum & Lusitanum iter suscepit.

Cardinali
Alexandro
de Pio V
romae datus

NON mihi Borgia Societatis Europae statur cura fuit: Junio mense anni 1571 congregationem procuratorum in Urbe habuit, in qua novissime ad meliorem Societatis administrationem utiliter fuit instituta. Novos provinciarum praefectos, Romanam Hispaniam Ruitum, Sicilia Hieronymum Lameccum, Aquitanie Claudium Matthaeum, Francia Edmundum Halum, Germania Inferioris Baldinum ab Angelo, Rheii Hermannum Tyrannum, Nova Hispania Petrum Sanctum designavit. Maximum id temporis regni Lypsi partem Turcae occupantes, quorum progressibus S. Pius V, illo cum Hispanis finem esse, fidei, de rebus consistere, missisque variis ad varios principes legationibus id fecit, ut ad debellandum terribiores vel Christi nam hostes, consilio, vires, armoque conjungerent. Ad Lysiam, Logisiam Galliae reges Michaellem Bonellum Cardinalem Alexandrinum, ad Maximilianum caesarem & Sigismundum Polonia regem Cardinalem Commendatum misit: cum eorum una ignovires sanctus Pontifex, quanta rerum agendam de necessitate, quantaque Borgia apud Hispanos Lusitanisque autoritate posset, Cardinali Alexandrino socium Borgiam addere voluit, uti Cardinali Commendato P. Franciscum Tolentem: quavis oratione jam valetudine esset Borgia, id tamen acrius hanc generis suscepit in Ecclesia universa bonum, pro quo vel vitam effundere paratus esset. Platonic Pontifex promptu Borgia, eoque tempore dicto o edidit, quo Societatem medievalium Ordinem, beneficiorumque illis collationum participem elegerat. Voluit insuper Pontifex, ut & P.P. Cupicinus & Societate religiosi aliqui viri militum navisque praefici fieri faceretur etiam comitarentur, missique in hoc & Societate fuerunt Christophorus Rodricus, Joannes Montanis ellique quatuor, praeter eos, quos Veneti duxes ad regis Catholici elegerunt. Universa elogiis praefectus erat Joannes Lupreus, qui memorabilem illam ex Turcis ad Echinadas insulas villoriam Novis Oshabli anno 1571 retulit.

1577 Romae praefectus Polacum vicarium dicit. Itineri se octid pridie Kalendas Julias: tenentis vero ex roto fuit, ut pars diei nulla

eleberetur, quin vel ipse, vel & comitibus unanimo praebus inveniret: quam Cardinalem Alexandrinum adeo probavit, ut tam suis iniciari iussit. Obvium sibi habuit, cessit Cienfuegos lib. 5, cap. 15, § 2, Filiberum Sabaudia docem, & cum S. Carolo Burrono Mediolanensi archiep. colloquium inelium, praefectum Colli in Ingrede cur: quo cum pervenisset, adfuit (Sicventibus ea tempestate in Gallico discorale civitibus haeretique) & Carole IX Francorum regis praefectum. Barcinonem, urbem Cataluniae primariam, ubi praefectum olim egerat, venit xv Kal. Septembris, summa civium studio exceptus. Ls illi agebatur inter collegia canonice procuratoresque regis diffisili admodum; sed, sequestro Borgia, eo summo fuit communi utrisque partis gratulationem compositionem. Obvium hic habuit Ferdinandum filium, & Philippo II Hispaniarum rege ceteris literis, quas infes Schaeus exhibet, ad Portensem missum. Eodem quoque tempore cum aliorum praefectum, cum Jacobi Cavallatis Spinosa regis concilii praefectum, & Rodrici Gomli Sylva Eboracensi principis & antici veteris ei reddita sunt honorifica litera, & sub de ejus in Hispaniam adventu gaudiis replet. Tum parò, laquei Soerchius lib. 7, num. 128, hunc mense in primo regni limite obtine honoris benignitati, quanto interius processum est, tanto honorificandam succedunt: eo favore eaque omnium propensione voluntatum, ut Arbiter illi summus, qui exachilind libera rerum momenta singularum examinat, humaneque tractus casibus investigatam, hinc demodo, &c. unde di. tractum est, apponendo, pondere & ratione exequat, profactionis (ex Hispania) ante decemulium obcuratam, cum insensum ab humillimo Patre Christi Vicario obediendum, pro ignobili faga multi vituperantur, hac relationis celebratio & gloria compensare vilis sit valuisse.

1598 Barcinone Valentem item est. Barcinonem inter & Montanem accitit, ut missus etiam & Carolo dux Gandiae praefectus domitorum, prondenti Borgia totam orationem apponeret, quam removere praefectus iussit, hancque, cessi multum tergiversatione, mensuram occumbere: idem vero, cum Montane Borgiam Joannem Ribera archiepiscopi Valentis verbis saluta um nonnimo venisset; praefectus, quam consueverat, eibi mensura opposuit; sed, quos consuevit adfuit fuerat abbi, iussit auserti egeritque distulit, ut loco cit. Cienfuegos narrat. Montane ad Hieronymianorum monasterium, & S. Michaelis regum dictum, militis quingentos passus Valentem distans processit; ubi obvium Paris Carolus, dux Gandiae, una cum filio Francisco Lombeya marchese, Alfonso socre, magnoque nobilium vicorum comitatu supra opperiebatur; quibus in genus provocatis cum bene precatus esset, ut Cardinalem legoro honoris causa sese conjungerent, praefectus: ipse autem, emotis & se eo passu turbis, & via regia, ut qui tam spiritibus comitatu creptum se caperet, & delinens longo ambulo civitatis munitio praetervisus, portò S. Vincentii collegia proxima Valentem ingressus mox ad solas sese recepit postquam latus Septembris.

1599 Redd ad templum, quod ingens voluminum seminarum turba, videndi ejus postea datus, impleretur, se conatuit; indeque per binos Fratres (labo-

particulari
Borgia

Valentia.

(labo-

- A (laborebat enim prodigra) in collegiū ades deferri jussit: eodem die vespere, ulto à Cardinali legato recedere licuit, adfuit Joannes Ribera patriarcha, Carolus dñz Gaudius alique conjunguntur. Praezia die Dominica patriarcha rogata ad populum dicit pari auctoritate admiratione & pietate. Adversus Patris Corvini aperto capite pedibusque confusus: facias Borgia sedes occupare jussit, huc sibi esse facies, illum sibi filium loquens. Ostendit à Carolo, ut Ferdinanda fratri reditus augeret annuat. Turbarum aliquid erat inter id collegium & academiam Valentiam, ad quas sedandas multum ejus auctoritas valuit. Invitatus ad convivium à Cardinali legato, molis precibus agere imperavit, ut ultimum sibi in mensa locum occupare, cibos aperto capite sumere, pedibusque consilere liceret. Prædic discipulis (moratus autem est Valentia quærens) consensum ad socios habuit, quod eos docuit, quærit interit, arationis & patientie studia conjungere, & qui animam rerum humanarum capientes expedirent. Valentia Matrimonium legatus curavit; bonis ejus venit Franciscus paululum de via deflexit, & Villaregenfē tirocinium aluit, ubi & tyrannos suos recreavit eloquio, & a Joanne Patrico de Sylva Villaregii domum ejusque conjugem Hieronyma Mendocza suam benivolentia et veneratione exoptat est, cum illique egie de amplificanda struclia illius domo. Inde mox ad legatum reversus est.

ac Matrimonium
capitur.

- B 300 Matrimonium una cum legato ingressus est die S. Michaelis archangelo sacro, sive xxix Septembris. Virique jussu regis obtutus fuit comes de Olivarez, maxime item hominum multitudine in his Borgia virum nobilem generosum equo molli paulo extenuis erat intutus: ratus ille, speciem equi placuisse Francisco, hunc illi proce ornatum dona misit; sed remisit Borgia multa cum gratiarum actione, additis insuper manusculis facris, inquietis se non Gaudia ducem esse, sed pauperem religiosum. Aulam regiam insigni nobilitatis primæia canonicis ingressi, à Philippo rege comiter honorificeque excepti sunt. Nondum ubi intinere vires recedat, quin a rege fuerit in palatium evocatus; quem ac ingreditur rex vult, in ejus amplectum ruit, multaque sibi effe dixit, cum privata, tum publica, quæ cum ea communicata vellent ad regnum ducatur, & summa venerationis exceptus ad collegium diverit. Negatium cum variat tam punire pressus, ubi oculum erat, summo mane in ades Ferdinandi filii sese proripiebat, ibidemque prolixis orationibus omniq; generis piceatis exortibus indagebat. Virginitas discolcatas, quibus Joanna à Cruce sive ejus prætor, salvatoribus pulcherrimam legibus, conspiciisse plurimum profuit.

conspectusque
ibi

- C 301 Intem & curam, laquei Secchiensis lib. 7, num. 133, rebus Societatis ordinandis una cum Provincialis, qui ad se venerant, impendebat: dumque Miro Argoniam inspicit, mox Lusitanum inspicitur; Barchinam, Castellam, Toletum Francisco Valquio: Balthassar Alvario, & Joanni Emmanueli Leonio, qui Romanæ procuratores adierant reverentique breviter cognoscendas, ut res ad sese retineant, attribuit. In Cathedra sedentibus sunt, rogata episcopi & civitatis universæ, Sagorensis collegio Latinorum magistris. Burgentis domicilium decre-

Octobris Tenuis V.

tum est, ut professorum esset domus, quod proximo anno uti scilicet, & novum Legione suscepit collegium. In Barchina, influente episcopo, Malacum facili aliquot milia ad primoriam euelegit. In Argonin tota domus Probatoris Valentin, coemeteris vicinis collegio adificatis. Multa simul constituit, quæ ad Mexicanam provinciam initia pertinebant: idque fuit destinatum in eam partibus more prædium: qui cum ejus anni elati ad tempus nequivissent occurrere, expectare sequentis cogebantur.

professores
autem.

302 Quod verò ad legationis negotia attinet, id tantum universum de his alii Secchiensis, existimasse omnes, legationi Borgia longe maximam pondus adiecit; Rabodineira vero, ea consilia fuisse ex regis legatibus stentata. Physicolum narro Clesiusque lib. 5, cap. 14, §§ 2 & 3, ut vixisset id temporis inter regis ecclesiasticos eridantia de suis juribus discordiam; tamque alii aliter ea in re procedendum existimarent; audierat Philippo fuisse Borgia, ut à seledis oriturque aliquot viris rex amicus pacatque tractaretur; idque ex regis quidem nomine Ruiza Gomez de Silva principi Ebolesano & Cardinali Spinosa Cessilia profuit; ex legat autem una Borgia fuisse emanatum, remque operum exitum habuisse. Dissidit in Lusitaniam cum legato Pontificio Borgia familiæ Cruxi partem Philippo il per marchionem Dianit, generum suum, deos misit, addit epistolæ, cui rex ipse manus propria benevolæ officialisque respondere dignatus est. Utriusque epistolam Hispanice exhibens Rabodineira lib. 3, cap. 14, & Clesiusque lib. 7, cap. 14, § 4. Latine vero Sicutus infra num. 128 & seq.; Secchiensis lib. 7, num. 134 & seq. Illud vero admirationi pluribus fuit, Borgia, cum tantum apud regem valeret, ut verbo quidem unquam gressum tam fuisse de his, qui calamitatis tam atrocibus ab annis hinc aliquot senem ejus castigationemque profuderant.

peri successu

303 Consilio itaque legationis Hispania mone, Lusitanum iter, prout à Pontifice in mandatis habebant, ingressi sunt: in ejus regni subitæ adfuit Consiliarius, Theodori ducis Briganlini frater, & Indica antea prætor, eo à rege Sebastianus missus, ut amicos Ulyssiponem usque deduceret; quo cum pervenissent, à rege ad maris litus in eorum occursum progressi: honoris ac peramantur, concurrens ad rei spectatulum immensa hominum multitudo, excepti sunt. Pari Franciscum benivolentia significatione proutasti sunt regina Catharina, Sebastiani avia, & Henricus Cardinalis regni princeps. Legatus in aula regia hospitatus est: idem ut faceret, impetrari ab Borgia hand potuit; itaque diverit ad seors. Regiam familiam ad pacem concordiamque Franciscum revocare anni conatu studuit. Privata quædam negotia ad operum exitum perduxit, quæ à Pontifice in mandatis habebat; item quæ à Philippo II, usus in his postissimè operis Joannis filii sui, Philippi ad Sebastianum regem ea tempestate legati. Successi non minore consilia sunt negotia cetera: duo potissimum Pontificis à Lusitano rege postulabat; alterum, ut in Thores arma converteret; alterum, ut Margaritam, Cæoli IX regis Gallia forem, quæ tamen Ilicario Navarra principi, ac dein Gallie regi nuptæ nominat II de-

ponsa

AUCTORE
J. B.

ponsa est postmodum, matrimonium sibi jungeret: efficeret, ut in utrumque Sebastianus confensisset, legatos de Francisco curae: fignidem illis de rebus puto post illorum de Lusitania discessum, die xx Decembris anni mxcxi ita ad Pium V Sebastianus scripsit; de primo quidem: Ego verò, sanctissime in Christo Pater ne beatissime Domine, postquam ipse mecum rem omnem diligenter consideravi, atque prout finis tui negotii à me dignitas ac magnitudo postulabat, cuncta maturo consilio perpensi, ad ejusmodi expeditionem libencilimo animo conspiciendum mihi esse constitui. Et paulo post: Quod si potuissim Dei Clementia res fuerit eo loci, ut ceteri Christiani principes gloriosissimum hunc expeditionem simul aggredi docerent, polliceor ego, & constanter assensum (quamquam, utpote in extremis orbis terrarum finibus collocatus, à Turcarum imperio longe absum) velle me primum in hanc sacri belli fortiter adscribi, ipsique expeditioni praesentem interesse.

B
in Lusitania
fratris.

304 De altero verò: Quae quidem omnia cum iam reverte esse habebant, cognoverimusque non solum à Beatitudine tua, sed etiam ex aliorum cum sermonibus, tum literis, Christianissimi Galliae regis socorem maximis clarissimisque virtutum ornamentis ita fulgere, ut ea jure optimo nobis placere possit; faciendum esse decrevimus, ut ea de re cum eodem Cardinali Alexandrino aperitus ageremus, idque negotium in ipsius manu poneremus, ut ipse Beatissimus tuae nomine, cum primum perveniret in Galliam, quod nunc ab ipsa legatus contendit, eandem super re loquatur cum oratore nostro ibidem agente. Quod si Galliae res, quod ad negotium attinet, eo loco fuerit, ut salva de auctoritate & existimatione nostra de iis agi posse videatur, tunc solum ad praepotens Dei honorem & gloriam, ad sanctaeque matris Ecclesiae salutem & tutelam, atque ad Christianorum principum inter se concordiam & pacem retinendam, libenti animo iterum, ut hujusmodi matrimonii atheistaeque vinculis Beatitudo tua me obligat arguo de vicinis.

c § XXIII. Gallicum item iter suscipit, è quo redux Romae sanctè moritur: lucubrationes ejus, Vitaeque scriptoris.

Gallicum
item iter

MATRIMONIUM à Lusitania und cum Cardinali legato reducem Hispania reges baptismo Ferdinandi filii interesse voverant, quo suis praedictis rectis necesse celsissim favorem impetraret. Alterum huiusmodi à Pio V mandatum accepit, ut Cardinali legato etiam in Galliam comes iret. Illos itineri se dedit cum legato, dedecente illius regis Philippo iussu ad extremos usque regni fines Ferdinandum Borgia filium: Thomas verò, Caesar-Augustinus postmodum praefatus, Romam usque statutus est Froben. Legati etiam fidei alium auxilium Petrus Nugnez, Tolosanensis sacerdos. Borgia cum summa veneratione Cardinalis Praefatus excepit: inde Mirandum ad Hebrum secum duxit P. Joannem Suarez,

domus profissa Borgiae Praepositi: hinc à nobili matrona Magdalena de Ulloa, quae domum dnoceat Villagorciaensem condere meditabatur, literas accepit: assistebat quibusdam locis: et Borgia eam domum utiliter ecclesiae ingenium (quod probavit evocato) altissimam praedixit. Cum missum huiusmodi à Joannem Suarez fecit, duo illi praedixit: via viam se Romam reversurum; Joannem vero de novo Castellanae provinciae praesidem futurum. Ferdinandum filium Fontarabiae sacro Epulo suis refectis manibus, postremisque iustitiam monitis Borgia in Hispaniam remisit.

306 Alia profusa in Gallia, ac in Hispania rerum facies erat: grassabantur antiquae Christianae haerese, cordes, rapinae, seditiones, & quidvis mali secum invehens bello civilis. Tempus possum finitatem, sine rellis, sine ornato, sine aris, ut in illis res sacra decore fieri nequiret; quorum calamitatem (quod dedit ad Ribadineiram in Sicilia agentem literis ante decem annos praedixerat) afflicti Borgia, jam morbis in: quibusque penè confectos, summam pro suo ergo domum Domini zelo, excepit animi dolorem; quo sciam est, ut corporis cum vires magis magisque decederent. Ille scilicet ephemeris, Forthepha Virgini sacra, innoventem Deo Sacrificium obtulit in templo quosdam, ventis, pluvialis nimisque perulo, cum aliis non laetaret, usus suspensibile sacra, quam sicam deferre confecerat. Ille fessum cum longis edeo vehementer, ut via huiusmodi in viis futurum aedici crederent: profecti tamen inter valet; cum in via esset, veniebat: aliquantulum fessis; augebatur, cum quiesceret. Legatos Blasius pervenit instantem proximè Quodragesima, die xvi Februarii, & Francisco bido post. Venient obvia proceffit, ut scribit Cienqueus lib. 5, cap. 16, § 3, Carolus IX Gallia rex, qui tum Blasius una cum regina matre Catharina Medicea versabatur, eaque erga Borgia humanitate est affus, ut multo se fuisse pudore suffusum ad Potentiam, suum Roma vicarium, scripserit. Neque minus humanitatis à regina matre est habitus: via ille Blasius pervenerat, quin continuo missis, qui cum suis verbis sustineret: cum ad allogatum ventum est, conspiciere juxta se fuisse, capiteque egeret. Regis Galliae tranquillitatem ejus praedictis commendatam voluit, politica etiam, se consiliorum ejus opud regem adhaerentem fore. Videre ejus fuisse voluit, abeuntisque globulis precutoris, qui ex ejus cingula pendebant, domo sibi dari petiit, reverentiamque accepit; reffe Petro Nugnez, Tolosano sacerdote, apud Cienqueus lib. 5, cap. 17, § 3.

307 Ceterum, cum non satis negotia ex voto procederent, ac legatus Pontificis de Pii V morbo certior factus esset, visum utrique est materare in Italiam rediit: Blasius itaque simul digressi sunt die xxv Februarii, Lugdunumque pervenerant, cum alteris literis Cardinalis Alexandrino interitiss, Pontificis vitam in magno esse periculo; quae res Cardinalem, sicte lapsum, à Borgia, qui eadem, quo Pontifex, properabat, fcedere coegit. Franciscus, cum peder ire nequiret, statim declaratus est ad Joannis Morani, ditionis Sabaudicae oppidum, ubi Thomas filii sui fuisse & fratris Marci imperio eternum aliquot moram fecit. Dicuntur enim medicos & phar-maca subministrata curante Emmanuel Philibertus Sabauda

D

sed minores
fuit illi scrip-
ta.

E.

F

ac pastorem

A dux: nec molorem ejus curam habuit, cum ex memorato mox oppido Taurinum per Alpes Cottias, seu montem Cenisium, aggre delatus est: hic omni honorum obsequiorumque genere cultus proditus fuit, quam animi ejus demissio ferret: itaque obendi licentiam inivitis ductibus extorfit, navigare impoſuit ſecundo Padis in fines Ferrarienſes vici, Baſignanum appoſuit, inde Ferrariam die ſubſequenti poſt Dominicam Opafando reſtus eſt navi, quam ei Aſſauſus dux Ferrarienſis, ejusque conſanguineus miſerat. Nihil apud Franciſcum hic habuit male, ut pompa, quod a duce Ferrarienſi exceptus fuit, ſpectaque palatio, alio, quam in Societatis collegium, divertere noluit, medicorum tamen Patrumque conſilio, jubente F. Marro, in villam quandam ducta ſuburbanam, ubi ſalubrior aura ſpiraret, ea lege ſceſſit, ne quid eo ad ſe dux mitteret, præter id, quod præterea colligere medius. Thomam fratrem, ne ejus occasione ad ſe dux prociſſusque veniſſet, alio abiegit. Dux interim præter publicis indeli caruit largiſque pro ejus ſalutis eleemoſynas effudit.

deſcendit

B 308 Frequenter id temporis extaſis poſſus eſt, viſiſque aliquando ſuis ſubito in aërem rapti, ibidemque flexis genibus ſuſpenſi. Haec inter extaſis moris tempus modumque edocuit, ac modo paululum meliore, modo deteriore ad menſem uſque Septembrem anni 1572 valeat dux uſus, Ferrarid Romam diſcedere ſtatuit: Aſſauſum itaque rogat, ut poſtulate inde proſolvari, quæ ſalutis neceſſaria eſſent, paratæ eſſe jubet: obſtantibus Aſſauſo reſpondit, eſſe divina voluntatis, non ut Ferraria, ſed Roma, ubi deſeret ſui Ignatius Laineſque morari eſſent, ipſe pariter moveretur. Ingenet ſibi ſue ſolatio, ſi mox Romam deportaretur: contra doli, ſi Ferraria moraliſ hujus vitæ peregrinationem obſolveret. Paratæ Aſſauſus ejus deſiderio, ac diſcipientem medicos divos & domeſtici ſuis aliqui comitari voluit. Laurentium deſertus in adem ſeram, in quo ſervator humanum carnem indolis, ſe juſſu inferri, ut Deipara Virginis patrocinio ſiſtente in ea caſſem patriam autum commendaret. Laureto Moceratum valetudine paululum meliori præſtitus, idemſdem comites monuit, ut iter accelerarent: Mocerata penè exſpiranti reſponſit tomen alligantes vires: montes hic à medicis, exſtantiſſimis cum Romam non perveniturum, ſuis, ut vicarium generalem designaret; verum id facere Franciſcus reſult, certiora nimium à caſſi Medico edocuit. Cum penè exſpirantem cerneret F. Marro, atque una cum illo commori velle diſſiſſe, nondum, inquit, Borgia, id ſit: ſuorum enim eſt, ad paulo poſt obitum meum in Peruviam (que de re, ut jurejurando reſectus eſt, nihil unquam Marco in mentem venerat) abire, multamque illis ad inſiduum converſionem tua opera conferas; cui provincia Marcam mox advenit Ervererus Mercenſis, in locum Franciſci paulo poſt deſuncti eleſtus.

Roman rod, duxque

C 309 Romam tandem pervenit die xxviii Septembris ſub veſperam, partemque Flaminie Urbem ingreſſus, obitus præ gaudio ſacerdotis, hæc Simeonis propheta verba uſurpans: Nunc dimittis ſervum tuum, Domine. Ubi ad S. Mariæ de Populo venit, ſtatim ſiſti juſſit, & fratri ſuo Thomæ præcepit, ne cui ad ſe adie Octobris Thomæ P.

tum accederet: tum per ſemiboram juſſibus manibus piſſimas ad ſ. Virginem præceſſit, gradusque egit, quod vixit advenſiſſe, inque Pontificis & Eccleſiæ obſequio vitam poneret. Inde ad domum proſſum ſummum altiorum gaudii excepit eſt: mox P. Ludovicum de Mendocia ad Gregorium XIII Qui S. Pio V ſucceſſerat, Tibore agentem miſi, qui Apoſtolicum benedictionem ſibi ſupplere peteret; quam illi Pontifex cum indulgentia plenaria per Cardinalem Joannem Aldebrandinum continuo miſit. Adſetre mox etiam caſares Hiſpanique legatus; quibus diſſimil expeditis, vetuit, ut quis ad ſeſi accederet, præter P. Natalem, P. Ludovicum Hernandez, F. Marcum, & dominum Thomam de Borgia, ſol deinceps Deo vocaturus. Die poſtero, S. Michaelis ſacro, mira pietate ſacrum accepti Vultum, ac univerſa Societati benedictionem impertit. Extrema vero ſacramenti Sacramento ſummo pietatis affectu animique tranquillitate moriturus eſt die xxx Septembris ſub veſperam piſſime ad præceſſus, qui ſuſcitantur, reſpondit: mox trium horarum ſpecto extra ſe reſus parocum ſibi gloriæ vultu, ſibi redditus, cum Thomam fratrem ſuum ſentem videret, non eſt, inquit, cor me deſit: Operatum beatitudinis jamjam vultu! Deinde Thomam tateſque ſuis filiis nepotiſque poſterum benedictionem impertit; Thomam nominatim nomen, fidelis eſſe Eccleſiæ miſit; quod cum Deus in Eccleſiæ ſua præſentem deſideriſſet; votivum probavit eventus, cum ad Malactianam primam, deinde ad Caſtrayogſtenam cathedralam Thomæ evellus eſt, ad primam quidem anno 1580, ad alteram verbò 1603. Rogatus, ut vicarium nominaret, fecere voluit, quod neque S. Ignatius, neque Laineſ fecerat. Piſſorem, qui aderat, ut imaginem ſuæ exprimeret, vultum averſum abire re poſſit inſeſſa. Felitem Creatori animam reddidi paulo poſt medium noctem, qua Kalendis Octobris anteſſi, anno aſſetis 62 complicit diebus ſpectem ſuprà viginti circiter minis; alii obſiſſe aiunt die xxxi Septembris paulo ante medium noctem: et paulo poſt medium noctem obſiſſi ſcribit Ceporius, Alvarus Cienſugos lib. 5, cap. 2, § 2, idemque legitur in Compendio vitæ virtutum & miraculorum, nec non Alvarum in cauſa Beatiſſicationis & Canonizationis B. Franciſci Borgiæ anno 1671 Roma edito typis Camera Apoſtolice.

310 Tanto ſuit ejus exſtimationis ſanctitatis, ut mox ab ejus obitu, qui aderant Roma pretes, non pro eo orare, ſed ejus ſe orationibus commendare ceperint. Cardinales, epiſcopi, viri ſaminaque nobiles conſenſu maximo pedes ejus exſultantur advalerant. Gregorius XIII, inſeſſo Borgiæ obitu, hodie, inquit, hieſtem miſtrum amiſſi Sedes Apoſtolice, Eccleſiæ columnam; Cardinalis vero Petrus Eccleſiæ Catholica lumen exſtimum ingemuit. Habitudinem corporis inſeſſi num. 203 Schorus ex Ribadineira deſcribit. Sepultus Octobris Octobris in templo domus proſſiſſe inter S. Ignatium & Laineſ deſcendit ſuos, eo populi magnanimitate conſenſu, ut, reſſe Marco de Coereres, qui vultu, Romanæ Urbis in altera ſua parte deſerta videretur. Imagines, quarum vel aſpectu plures ſe commoveri ad pietatem reſſit ſunt, efformata: mox non pauca

in magna ſanctitatis opinione moritur,

auctores
J. B.

co fuerant: sed nullum ex his sibi visum fuisse, quæ satis accuratè delineata esset, scriptum reliquit P. Dionysius Vespaz, qui ei à consensu habuit. Minus defensorum Vallisotum deotit P. Antonius de Alarcon, quod obsequium capitibus imposuit, iuramentoque Francisci nomine episcopi damones non sine vidit, teste eodem Vespaz apud Cienfuegos lib. 5, cap. 18, § 3.

rebus

311. Animi autem sui doctes pulcherrime ipse depinxit in opusculis, quæ partim ante, partim post initum Societatem exaravit, Hispano plerumque idiomate: varia eo sunt & ad excitandam postis, quam ad eruditionis ac facundia laudem comparandum accommodata. Collegit, quatenus reperire potuit, redallaque in iustum volumen typis Francisci Poppæ, typographi Bruzelleas, edidit anno 1675 D. Franciscus Borgia, Sancti præpositus. Recentior ea in Bibliotheca Societatis hoc ordine: 1. Sermo de verbis illis Lucæ 19: "Ut appropinquavit Iesus, videns civitatem, siveit super illam." 2. Speculum hominis Christiani, seu de Christianis operibus. 3. Collyrium spirituale. 4. De preparatione ad S. Eucharistiam. 5. De Exercitio spirituali ad sui cuiuscumque cognitionem. 6. Super Canticum triam puerorum, cuius initium: "Benedicite omnia opera Domini Domino." Sex hos tractatus, ante initum Societatem sibi potius, quam aliis scriptos, edidos in lucem publicam, sed invitus vidit; eosque post illius obitum, Lætinizate donatos, Martini extulit exaravit anno 1579 Alphonsus Dæga, Societatis theologus. His nomen & non aliud, legitimum Borgia factus fuisse assertit Ribadineira lib. 3, cap. 19: quæ Ribadineira assertio non in earum tantum tractatus edidit, quas anno 1559 Borgia nomini sacro officio fuisse diximus supra; sed etiam in eos, qui infra nom. 314 primo ac tertio loco recensentur, quorum prima in sermone italicum translatum Venetiis prodidit anno 1561; alter vero Valentia natus 1550 & 1570, teste Nicolao Antonio. Ad tractatus ipsius reliquos in Bibliotheca Societatis memoratos progredior.

lucubravit
alios

312 vii. De Meditatione super Passionem D. N. Iesu Christi. Tractatum hunc, diffusibus septem divisionibus, Nicolaus Antonius tom. 2, pag. 44 Ludovico de Montola, viro ex Augustiniano Ordine pio iuxta ac docto, edidit, ex Thoma de Herrera eiusdem Ordinis, ut quidem ex eo apparet, quod hunc Ludovico Vitam in sua domo Augustiniana Salamancaensis Hispania in compendium redegerit paulo post edidit. De Borgia item agens tom. 1 loco cit. sic scribit: Meditationes de Passione Domini notis pro singulis horis canonicis. Huius argumenti tractatus Borgia non jure tributus Ludovico de Montola Augustiniano auctorem habuisse dicitur. Idem ego opud Cornelium Curtium in Virorum illustrium ex Ordine Eremitarum S. Augustini Elogiis anno 1636 Anversis editis pag. 1779, uti & apud Augustinum Mariam Arpe in eorundem Elogiis anno 1709 Genæ editis. Huiusmodi plant tractatum reperio lib. 5 Operum S. Francisci ab ejus præpositis anno 1675 editorum: verum ob dubitum, sine hic idem, quem Ludovico de Montola confecerit, fuisse Thomam de Herrera, qui in laudata domo Augustiniana Salamancaensis Hispania anno 1652 edita pag.

342 meminit quidem in compendio Vita Ludovici de Montola Tractatus de Passione Christi in septem diffusibus divisi, à Ludovico compositi, sed Borgia adscripti; verum non pro seipsum horis canonicis, sed pro septem septimanarum diebus, uti verbis conceptis est Herrera.

313 Forassis itaque hic error obliqui lateret, cui cum infirmum tractatus argumentum, cum ejus dispositio foret similis occupationem dederit. Certum fieri potuit, ut reperum later Borgia de sancti charitas huiusmodi tractatus apographum, habitum pro ejus facto fuerit, ac pro tolli deinde in lucem editum; id quod contingere etiam Schæro potuit, qui in Vita Latina S. Francisci anno 1558 typis vulgata ejusdem Tractatus verbum à Borgia compositi, tacente deest ea de re Ribadineira meminit, id sibi licitum potius, quod Ribadineira omnes planè S. Francisci locutiones enumerare, sibi proprium non habuerit. Mor enim à sex tractatibus num. 311 relictis ad reliqua S. Francisci opuscula sermone convertens ait: Præter alios sex tractatus S. Francisci (qui Latine, uti diximus, typis editi sunt, & soli ejus sunt) scripsit etiam quendam alia opera multo spiritibus & doctrinæ, noudum edita sua manuscripta: inter quæ sunt &c.

314 Adduntur his in Bibliotheca Societatis instructio equitis Christiani, libellus De ratione concionandi, Præcipue & maxime necessitate S. Thomæ Aquinatis materie in Litaniarum rationem redactæ, Epistola ad socios Aquinos de modis conservandi Societatis, Læthæos in Threnis Jeremias, tom. duo Meditationum in Evangelia, quæ per annum Dominicis ac Festis diebus leguntur in Missa, instructio pro bono regimine subditorum ad filium Gandin ducem, aliisque à Nienemburgio ad calem Vice S. Francisci memorata.

315 Vita sua scriptores natus est plurimos, quos recensere singulenter necesse non arbitror: E præcipuis itaque dumtaxat aliquos, quibus paucissimum hoc in Commentario usus sum, paucis attingo. Primus S. Francisci Vitam typis edidit P. Petrus Ribadineira, pater Tolletanus, in Societatem à S. Ignatio receptus anno 1540, vir non modo S. Francisci meate arguens, sed eruditione etiam, scriptis, religiosarumque virtutum laude insignis; Motriti defunctus anno 1611 decimo Kal. Octobris, de quo plura in Bibliotheca Societatis pag. 693 & seq., cui Operi ipse initium dedit, legere est. Inter varias, quas sudare multo concinnavit, locutiones quædam istud loco occurrunt, Vita B. P. Francisci, tertii Propositi Generalis, in libros nempe quatuor, Hispano idiomate scriptos, dispersita, anno 1594 typis Martineis edita, ab auctore verò suo Philippo II, Hispaniarum regi, oblata, utque adeo eo tempore, quo recitas adhuc erat S. Francisci rerumque gestarum ejus memoria apud Hispanos, à quibus solli redargui fuisse potuisset, si quid commenti esset à vero alieni in ejus vitam invenisset. Assensu officio fugebatur anno 1571, quo in Hispaniam profectus Borgia fuit. Anno 1609 juridicè interrogatus à Nuncio & Commissariis Apostolicis, jurando affirmavit, nihil se S. Francisci Vita & prodigia, de quo sibi non confiteri, misuisse, ut omni ex parte placeat hanc Vita fidem meretur. Nescio, nam hujus exemplar S. Maria Magdalena de Peris fratri suo

D

veritas, &
fidelis

E

pleneque
notis,notas sub
latis quam
plures,

F

AUCTORE
J. B.

natum Incarnacionis, apud Virgines Dissec-
tatur, & in convinctu regio S. Dominici quie-
vit, ac, operis cupido, multis eorum te-
stibus suavissimam odorem diffuderunt. Tandem
vero P. Provinciali Tolitano à duce Lerma
in monas tradita fuit die 17 Decembris ejus-
dem anni, locatque ad coram Evangelii tem-
pli domus Profissa. Matricavit, quæ tam fæ-
cit in vito, del Prido dicta: verum ierula
eorum translatio facta anno 1627 die 19 Maii,
ubi in fuculo templi servata fuerant usque ad
annum 1680, quo, cavillat curis P. Ludovici
Sarez altera ecclesia, in hujus altari principe
fuit collocata, teste Glenfargos, num. supe-
riore citato.

anno 1629
beati ad-
scribitur:

320 Concessit porro in Hispania literato
procijsibus, Rota auctores, Gregorio XV
Pontifici, expensis maturis S. Francisci suavitatis
ad miraculi, dignum illam videri, qui Beatum
albo inferiretur, anno 1623 consuevit: cum
vero, Gregorio XV è vivis erepro, eodem on-
no successisset Urbanus VIII, is oblatam sibi au-
diorum Rota reclamationem S. R. Congregationis
suscipit exornat; eumque & ille, habito con-
gregatione die 31 Augusti anni 1624, cen-
sisset, eorum servi Dei Francisci Borgia
Verbo fuit Compendii Altorum in causa Beatificationis
S. Francisci, anno 1671, quo Sen-
tentiæ ascriptis fuit, Roma typis Comera A-
postolica editi) in tali statu esse habendam,
ut tam ad Beatificationem, quam ad solemnem
eius Canonizationem quomodocumque deveniri
posset. Hanc facie Congregationis sententiam
(ut paulo post sequitur) referente D. Cardinali
de Monte, sacri collegii decano, ejusdemque
Congregationis prefecto, approbavit SS. DD.
Urbanus VIII, ac prout die 23 Novembris
ejusdem anni idem summus Pontifex de eorundem
Cardinalium concilio, unive supplicantibus
Philippo III, Hispaniarum rege Catholico, &
Gaspere Card. Borgia, & nomine Societatis Jesu
Matthio Vitellio ejusdem Præpositi Gene-
rali, per litteras in forma Brevis licentiam &
potestatem concessit, ut servus Dei Franciscus
Borgia, domus ad illius Canonizationem deve-
niretur, Brates nuncupari ab omnibus posset,
& Calend. Oñob. ab omnibus sacerdotibus So-
cietatis Jesu ubique existentibus, & in diocesis
Dominorum de Borgia ab omnibus sacerdotibus
tam regularibus, quam secularibus, de ipso
Officium & Missa de commun. Conf. non Pont.
celebrari posset, quod indultum postea ad pre-
ces ejusdem Card. Borgia & Matthi Vitellii
Præpositi Generalis Societatis Jesu idem sum-
mus Pontifex litteris datis 21 Septembris anni
1625 extendit & amplavit ad omnes presby-
teros regulares & seculares cujusvis Ordinis &
Instituti in ecclesiis & domibus ejusdem Socie-
tatis Jesu. Hujus rei nuntius summo latius re-
plevit Hispaniam, & Materie quidem spendi-
dissima, quæ per oñiduum tenuit, instituta so-
lentibus fuit.

ex paratly
ante Beati-
ficationem

321 Miracula quidem plurima, eaque rite
probatæ, suppediebant Processus in Hispania
& Italia Instituti: sed ea tantum hoc loci ex
super laudato Altorum in causa Beatificationis
S. Francisci Compendio exhibeo, quæ,
ut cum Beatis ascriberet, scilicet ipsi eorum re-
latione per Joannem Baptistam Coccinum, Al-
phonsum Montanem de Zaiguones, & Jo-
sephum Covalerium Rota auditors, Urbanum
VIII potissimum permoverent. Sic autem ha-

beret: Primum. Ad extremum vite discrimen
adducta erat (anno 1607) excellentissima femi-
na D. Hieronyma de Cardona Uxoris ducis,
Lerma ducis nurus, eò quod focus in utero
materno egradi ex illo non posset, & acerrimis
per viginti horas vexata doloribus, præ virum
imbecillitate effundere illum non valeret: de-
plorans jam ejus salute, ipsique regibus medicis
nullam superesse vivendi spem afferentibus, dux
Lerma femine, jam fore animus agent, beati
Francisci reliquiam asert, utque ejus patrocinio
sic cum fide commendat, hortatur: parat hor-
tanti duci ducissa, reliquiam sacram amplectitur,
oculatur, & illa uterum negit. Ad uteri an-
trum illico focus emortuus, & fore putrefacta
egreditur, omniq; amoto dolore incolumis
statim evadit. Vix tanti miraculi fama per His-
paniam se potens, inexplicabile dictu est,
quomo cum venerationis ardore ubique beati
Francisci nomen exciperetur, nam in excellen-
tissima femina, omnibus fere Hispanie magni-
bus sanguine conjuncta, miraculi splendor splen-
dior emicavit.

322 Secundum. È nobilibus puellis, quas
in suo pectus ad sui simulatum numerat Es-
quillaci principis conjux, quædam nomine A-
gnes Hurtado, servilissimis laterum doloribus af-
fecta, febrique inmani correpta, ægrum si-
lulatis discrimen subirent, ex adhibitis remediis
nihil præstus adjumenti recipiens; miserum
puelle statum triduo jam laborans commiserat
princeps, beati Francisci, sui consanguinei,
reliquiæ atrepta, circumstantes deprecatur, ut
miraculum beati Francisci oculata testes aspe-
cerent. Tum illis constantibus ad ægrum accedit,
ipseque beati Francisci sanctissimum comme-
morans, ejus reliquiam illi offert, cui se
ardenti cum fide commendat. Eius nomen invo-
cat cum fide puella, ejusdemque reliquiæ leviter
tangitur: ad reliquie tactum statim dolor
cum febris evanescit, & pristina salus resti-
tuitur.

323 Tertium. Infantulum suum lactabat Ma-
ria Martinez, sed ubera tenues morbus invadit,
ut eum eorum capitula fugeret puer, acerrimo
dolore cruciatur mater, & labia sanguine as-
persa fere semper filius ruciet: eò brevi mor-
bus devenit, ut dexteri uberis capitulum fere
totum abscessum, & pendulum via non exigua
pellicula parve uberi adhereret: huminis desti-
tuta prehsilis mater ad beatum Franciscum pif-
simè accedit, ejusque imaginem uberi, lectum
inuras apponit, & nunquam inde amovendum
statuit, quoad usque finitus reddatur. Eadem
nocte ad pueri statum exspectata, lac illi ab
uberibus porrigit, ne levissimum quidem dolo-
rem percipias: conjugi fusciant, cur juxta
morem de doloris acerbitate non conquiretur,
miraculum aperit, & beneficentem suum bea-
tum Franciscum declarat. Tum ille affurgens è
lecto, humenque proprius amovens ad conju-
gis pectus, ubera sana & integra compræben-
dit, dextrumque capillum fere totum jam ab-
scissum uberi dextere adherere.

324 Quartum. Alla ejusdem principis Esqui-
laci conjugi famula, dicta Francisca de Milan,
servilissimis pariter anguebat laterum doloribus:
inutilia fuerat plurima & maxima medicamenta,
quibus morbi viam superne modici preclarissimi
contenderant, tandem sopore correpta & paulo
puit expectata reliquiam beati Francisci sibi
dandum postulavit, eò quod à Patre quodam
So-

D

E

abi illo

miraculis

F

multis

A cietatis, quem quiescentis aspernent, affirmatum sibi fuerit, se illas patrocinio doloribus, quos patiebatur, liberatum: statim pressio fuit, qui à principio acceptum reliquum subministraret, & cum illa latus attingeret, dolorum sculeis cruciatum, statim dolor, simul & febris, evanuit. Tum interrogatus, quoniam fuerat ille Pater, quem vidisset in somnis, respondit, ignotum sibi penitus illum esse, sed sic ille cognoscendum, si beati Francisci imaginem contingeret. Vix hinc sibi representantem inspicit, protinus dicit: Hic quidem ille ipse est, qui se mihi dormienti videntem dedit mihi perfrui, ut ad me à doloribus vindicandum ejus reliquum postularum.

pena

315 Quintum. Odontis puer ex eadem familia de Milan, nomine Christophorus, è tumore, quo dextrum genū magnam in modum intumuerat, eo periculi solutus erat ex omnium medicorum sententia, ut, nisi ejus dextrum tumor abscinderetur, despectus penitus ejus salus esset. Adhuc ejus mater multatima, beati Francisci patrocinium confidenter exoritur, ejusdem beati imaginem puero tradidit, qui ipsum cum lachrymis osculatur, & morbo suo genui superimponens, his verbis illum allicit: O sancte Pater Franciscus, sic, ut sanus evadam, & à tanto periculo liber fiam. Ad hæc illud dolor acerbissimus, tumor ingens & febris abicit.

referunt:

*perceptio

316 Sextum. Matriti triennis puer apud Franciscum Perez è domesticis scalis decaput, & toto impetu per viginti gradus usque ad ultimum precipitatus devolutus, immo vulnus, atroque bistia deficiens in capite pulsus fuerat. Hinc cranium illi fractum, febris magna, largissima sanguinis effusio, & totam faciem occupans febrilissimus tumor. Postem die periculanti puero traditur imago beati Francisci Borgie, ut ejus opem pater posceret: parat puer, eoque imagine impetita, somno se dedit: ut primo mane se excitavit, advocat domesticis dixit, se optime habere, & opo B. Borgie sanitatem tectissimè. Accedit chirurgus, nullum in capite vulnus agnovit, cicatricem videt obductam, conglutinatam pellem, nullam deformitatem in vultu, & omnem ardorem febris extinctum. Totum hoc miraculosum puerum n. beato Borgie, totius rei narratio scripta ipse confirmavit, cum ad eam tunc revocandam pellem, qua cranium contigit, juxta chirurgice disciplinæ leges, triginta saltem dies necessario exiguatur.

317 Exin verò Deus Servi sui sanctissimum merique novis prosligis declarat non destitit: hinc ex his in Compendio Altorum in causis Beatificationis & Canonizationis super n. 320 citato referuntur hæc verba: Sapientiam Appollonia Cabella, puella Romana, nunc in monasterio Montis Thabor in Ereti oppido (vulgo Monte-Rotundo) dicta foror Diodata à Sanctissima Trinitate, in sinistro latere berpetem patiebatur, visu horribilem, & mirum viribus profusus insaniabilem: septennio enim cum tota cunctis visio substantiam in patiente devoraverat, carnesque vivam erodebat, omniaque validissima adhibita medicamenta elusant. A P. Nicolao Zuccho Societatis Jesu tradita illi fuit imago beati Francisci Borgie, ut p. signum eam fiduciam illam despecto ulcero superponeret: Annuit illa, brevi factum est, ut, tota herpetis malignitate recedente, pristinam salutem recu-

peraverit, ne levissimo quidem in exitum pelle obducta cicatricis vestigia remanente.

318 Odavum. E gravissima febre acuta & parotidæ ad dextrum capitis partem, conclamata jam omnibus erat in urbe Valentinè Magdalenæ, famula D. Josephi Poli, jamque sacris mysteriis Christiano rita munita exanimis mortis bonum expectabat: cum ex infirmi devotio-ne, quæ beatum Franciscum Borgiam profectum semper fuerat, ejus reliquum postulat à P. Augustino Palasio, qui non ita pridem extremam ejus confessionem exceperat: Indulset despecte feriente precibus P. Augustinus, eique optatum reliquum porrigit, sibi illam ad parotidem apponit agnata, & per brevi temporis spatia severissimos dolores, quibus è parotide angustatur, abscidit, cibum inde hilariter sumit, totum inde noctem quietè ducit, dummodo summo mane cum tanta morbi diminutione à medico urbis primario reperitur, ut ab omni prolixas tuorum periculo librum diceretur, & tri-duo perfecte inconvalescenti rictum omnibus se spectandum dederit, è beati Francisci miraculo cunctis id factum affirmantibus.

319 Bina hæc miracula Clementi X. oblatæ sacra Rituum Congregatio anno 1670, ut Franciscum Sanctorum numero adscriberet: quod ut fieret, Leopoldus Romanorum Imperator, & Carolus II, rex Catholicus, aliique tum ecclesiastici, tum seculares viri principes enixe postulabant: quorum acquisitis desideris uti faceret satis, Franciscum in Sanctorum numerum solenniter ritu vel cum SS. Philippo Benito, Cajetano Talenæ, Ludovico Herrendo & Rosa à S. Maria revocit, Domini secundu post Pascha pridie Idus Aprilis anni 1671. Quia verò decretales ea de re litteras neque Clementi X, neque ejus successores Innocentius XI, Alexander VIII, Innocentius XII, Clement XI & Innocentius XIII de more conscripserant promulgantque, fecit id Benedictus XIII anno 1724 pridie Nonas Junias, Pontificatus sui primo, sequenti bulla: Benedictus episcopus, servus servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Rationi congruit & convenit requiri, ut, quæ Romanus Pontifex in plenario conventu venerabilium fratrum S. R. E. Cardinalium, Patriarcharum, Archiepiscoporum & Episcoporum, unanimi eorum consilio commutato, finxit & definivit, licet postea ob ejusdem Pontificis obitum licet Apostolicæ de his conscriptæ non fuerint, sum tandem consequantur effectum.

320 Romanæ Ecclesiæ, cui, nullis exigentibus meritis nostris, ineffabile Dei consilium præcise non voluit, ex veteri disciplina & constitutionibus Apostolicis, in Sanctorum canonem eos solenniter rita referre consuevit, qui sanctorum virtutum exemplo Christi fideles ad viam salutis per majorem vestigia altitius incurrendam accenderent, quamvis multi peccatori aliquo vitæ genere ex plurimum excelluerint, unus Franciscus Borgia sæculo decimo sexto reperiatur, quem in variis multisque ordinibus constituit, ut certum salutis ducem sequi possent. Optimas enim & viri principes, quique tam publicam gerunt, in eo habent, quæ sibi in omni vice lux cursu imitanda proponant. Magna quoque habent, qui regum gratia florentes in summarum dignitatum fastigio positi sunt. Conjugio sociis equè ac eodem sibi, molestos pariter, juvenescunt.

ACTOR
J. B.
que rivi ca-
mparatur
sua

E
antecesso-
rent, de qua
Benedicti
XIII Bulla
hic exhibe-
tur.

F

**B. Francis-
cus Borgia
in variis vi-
tæ floribus
sanctitate
excelsus.**

ut & ex
his,

in

DE S. FRANCISCO BORGIA CONF.

AUCTOR
J. B.

232 Viri item Deo dicant, ceteribus quoque religiosi prepositi. Hi ad unum omnes in Francisco tenent, quae uberius & tuto moribus & actibus suis exprime possunt. Enim ille, Deo volente, singulas has personas mihi vice familiarior, comitibus marculis, representavit; unde scilicet, ut Viri Dei virtutum & signorum constanti fandi quiddam aucta, felices recordationis Romani Pontificis, antecessores nostri, Paulus V atque Urbanus VIII de illo sanctum Confessorum canonis adinveniendo consilium inerant, permoti etiam Catholicorum regum Hispaniae ferventibus votis, huic sancto Sedi Apostolice expositis: quod tandem pia memoriae decessor noster Clemens Papa X ad canonicos ritus, veteri traditione & pontificia auctoritate receptis, tota Ecclesia persuadente, compellit.

Francisci
ortus, & po-
tria & edu-
catio.

B

331 Inter praecipuos Hispaniarum dynastas, Gandiae duces, quo est gens Borgia, numerantur. Eam multiplices dignitates clarum & peregrinum reddiderunt. Cuius tamen evasit, ex quo magnus Dei servus Franciscus, parentibus Johanne Gandensium duci III & Joana ex Alphonsio Ferdinandi regis Catholici filio progeniti, in lucem prodit anno Christi Domini MDC, v. Kalendis Novembres: quem dum beati Apostoli Simon & Iudas martyrio nobilitant. Francisci locus natalis fuit Gandia, Borgia domo avicum optum ad omni Hispaniae maris in Constantis, populis Hispaniae. Tarnenensis in diocesi & regno, quae a Valentia principe civitate appellatur. Pater mater, quod praesenti ope breviter concidit beati Francisci vix differens in Filio parvulus existeret, Franciscum in Baptismo duci voluit, quod nomen tunc primum in domo Borgia, statim omne future eius sanctitatis, auctum est. Pater foras de mater, quae erat Ferdinandus regis Catholici confessoris, inter Camillas virgines etiam praestitit laude conspice, summo Adolescentis Christianae perfectionis igniculis iniecerunt: qui, puerilibus annis dum transiit, & cum illam Dei ipsius ex precorum manibus crepus, apud avaritiam archiepiscopum Cetruguturum Alphonsium Aragonum, & Cisterciensem Johannem regiae suam, postea Johannem III Lusitanis regi nuptias liberaliter coarctat.

In aula Ca-
roli V imp.
facit viri.
virescit du-
cis, prolem
fulcipit, &
ex aspectu
defuncto I-
fronae Augu-
stae dehis-
sente luce illu-
stratur.

C

332 Haec in aula Caroli V Augusti praeceptis, salutis animae suae memor, se undequaque immaculatam servavit, natusque omni cura non nisi aspero cilio precibus auro solatur. Caroli conjugis Iudaeae Augustae sanctitatis, Eleonorae de Castro, Icthonae virginis Lusitanicae, de Francisci vix instituta non unquam remittens, matrimonio locatur. Pulchrum est corporis prole donatus ab ea, quam viderat, pictis regula animum domi solvere nunquam avertit, crebrisque monitionibus diu noctaque occupatus, sacrae Synaxi quolibet occlusio non sine aerym muniis laudibus. Sublate Iudaeae Augustae Gnesium sanctis deducens Francisco oras impiorum, cuius cadaveris, ut publica huc recogitaretur, nodata sacris dormiente sui tantum ei terrorem incurrit, ut avaria luce illustratus, de se tenet rebus, si conjugii iuperesset, omnino adhaerens apud se constituit, postmodum quo se solutus, moerens Augustae filio vitam autellit.

333 Canonicus cum imperio praefectus, eam cogitationem ardentius sensit, ibique populo-

rum felicitati iam studuit, ut patris patrie elogio, tanquam rei publicae bono natus, honesti meruerit. Magnam auri vin in pauperes erogavit, piis signum virginum & virorum famulas elemosinis auxit, sed eos in primis, qui ex summa fortuna ad extremam inopiam devenissent, clam aluit. Confilium pridem animo inditum sepe recogitans, atque uni Deo meditando inherens, cubiculo quibus horis de genti quotidie orare; frequenti divinis mensis accubitu, jejuniis & penitentis, ubi a regis negotiis vacaret, recreari consuevit. Tunc et beatum Ignatium, regularium praedicatorum Societatis Iesu, cui politica nomen dedit, praeterea & conditorem, prima occidit de tantis rebus scripto consulens cautus data est.

334 Pater optimo, atque conjugio, plurimum omnium exercitationum loca, orationis, & domum reaux, suorum Gandensium solatio & securitatis praefecit, nosocomia instituit, censeos contraxit, gymnasia pro Mauris Christianis educandis erexit, lucras sedes valis auri argentique pro dignitate locupletavit; de quo veteri vice proposito periclitoso lucrum animo itans, salubris in hoc filii consilii divinitus dati, per bonorum hominum preces fugavit. Deus tandem Servi sui votis assensit, inque Societatem Iesu se rapti scilicet. Quod enim recens orta religio, & ab omni e ostendit, vulgo etiam avarie ignota erat, nullusque in ea ambrosios hominibus dignitatum locus praeterit, Francisco, immensos honores turgent, aequilum vix est. Orationis intentas hanc animo agens, septem totos dies tiam capiti suo imminente aspicit, ventisque, ne Ecclesiae dignitatem portenderet, Deum enim obtulit non desistit, ne honores, quos fugeretur, sibi offunderet. Post defunctos duos fratres suos S. R. E. Cardines, quem eandem dignitatem per accessiones nostras Romanos Pontifices ultro oblatam, ab se repulsi, tiam illo Praepositi munus in laeta sui familia indicantur postea cognovit.

335 Adhuc Gandiae dux per felices recordationis Paulum Papam III decessorem nostrum, beato Ignatio deprecante, permittit est, ut, paucis ecclesiis, religiosa vota nuncuparet. Quodrenum rebus suis componendis a Pontifice praefatum dilectis praevocatur, sacro homine dignis, singulari modestia publice perdidit impendit: quo clauso, & per felices recordationis Julium Papam III anno Jubilei Christianis indulto, Franciscus limina Apostolorum frequentatur, utque Ignati invidiam alioquis frueretur, & Caroli V beneficium erga se vocatum declinaret, suis valedicere, Romanum eo animo cogitavit, ut nasale solum deinceps nunquam repeteret, qui ad aliam patriam, ecclesiam nostram, summa contentione properaret; atque hanc servavit, etiam sedente antecessore nostro Pio Papa V, in legatione Cardinalis Alexandrini ad Catholicum Hispaniarum regem Philippum II illic digestus. In sacro itinere ad Urbem, quod aliam praesentis divinis serationes nuncabant, iuxta se Romae positus, ignorari, quam honorifice excipi maluit.

336 Ingentem in eo pietatem, sublimemque spiritum, qui beati Ignati complexum amplexa & magna quaque possideret, Urbis tunc suscepit. Mentes quatuor laudandis bullis Deo sacris, omniisque pietatis genere cum Ignatio

Carolinum
facit admi-
nistrat, de-
que rebus
aeraria fa-
lens beatus
Ivanus
confidit.

Gandien-
sium felici-
tatis prospi-
cit, in So-
cietatem Je-
su se rapti
scilicet: ho-
nores fugere
matris ap-
petit.

Adhuc
Gandiae dux
religiosis
vota nuncu-
pavit: atque
Iubilei & Ro-
manae petiit.

Roma ejus
pietatis fama
necnon illor-
um mo-
rum, inde
diversis factis
de addit, et
clericum in-
duci, & pri-
mam hanc
celebrat.

Ignatio Romæ transfugeret, quoniam de se Car-
dinalium sententiis adscribendo apud Julium agi
subdormitus, eodem Ignatio auctore, Pontificis
oculis propter hoc subducens in Hispaniam re-
versus est, ubi Caroli V. propositum ejus lau-
dantis, auctoritate, rebus & titulis suis Gan-
densibus universis Carolo filio transferendis, se-
pentebus abdicavit, regalem Societatis Jesu cle-
ricum induens, & Davidicum illud serus in-
geminans: "Diripisti, Domine, vincula mea,
ubi sacrificio hostium laudis." Presbyteratus
initium, primum Deo Sacrificium Loyola in
Cantabria, Ignatii patriæ & pietati hoc tribu-
ens, privatum obtulit, missa Ludovici foren-
sis ac pietas in ara usus. Quia vero Julius
Pontifex hoc speciatim indulsit, ut quoniam
publice Societatis operaretur, quoque po-
tatorum confessione non existeret, ex ejus manu
Corpus Domini funderet, plenariam veniam
percepterit, Virgine opido la factum, quod tot
homines, rei famuli duci, advenierunt, ut facta
adeo, licet magna, nequaquam eos capiente,
in ara sub diti existeret celebrare debuerit, tot
ad facram Mensam accedentibus, ut mercedina
bona longe petierit. Postea consuevit habuit,
& clero ac populo suppliciter procedente, fan-
dillum Eucharistie Sacramentum gossavit.

337 Ad focos inde reversus, majori sancti-
tatis excolenda operam dedit, precendi studio
horas octo quotidie largitus, viliissimam quoque
munia alio subire non dedignans, stipem vi-
tæ & obsequium nudo capite & pedibus solum
mendicans, & propetibus ac nosocomiis duri-
bendis, humi quoque vel in cubulis cubans.
Fama tante pietatis malas regias pervagante,
quampurum illam edire, deque salutis negotio
confidere vili fuit. Compertis præter, summe-
tos præfatum, Francisci exemplum secuti, no-
bilissimis familiaris se deoverunt. Sed Julius Pon-
tifex & Carolus V. tantam virtutem in Can-
tabris delitescere indignum rati, consilium de il-
lo inter S. R. E. Cardinales cooptando certum
institum, inessum tamen, quod potius sepe numero
quoque factum, interuenit. Ignatius, qui so-
cietis aditum ad honores legibus lais obstruxit,
Julii pedibus advolatus, ne invito atque
inleto honorem deservit, nove oblatum capere
eogit; usquequid focalitatis hoc fuisse benignus
tribuit, libello supplicis & lacrymis coram ex-
orat, & penuria Francisci latitudo impetrat,
qui & grati animum altius linens ad Pontificem
dedit.

338 Neo tamen illum Ignatius latere per-
misit. Viri enim singulari prudentia in lacra-
dis Deo amibis, & sanctitate percipitis, fa-
ciles conciones habuitur variis civitates & re-
giones adire, & multarum provinciarum, quas
licet incommensum valetudine ulus, pedes obivi-
t, cum angustissima faciliare. Commisariis ge-
neralis officio fungi, mandavit: quæ omnia
magno rei Christiane bono peracta sunt. Post-
quam vero Carolo V. morbo languentem, mi-
sericordiam commemoratione creavit, & defun-
ctum funerali sermone laudasset, fuit voluntas,
quam quam haberi vellet, exequenda, fa-
pemis tabulis per eum nominatus, a recolenda
memorie intercessore nostro Pio Papa IV.
Romam advocatus, ubi, Societatis Proposito
generali Jacobo Layno ad Tridentinum concilium
ire iussu, Vicarii generalis munus Franci-
sco imposuit. Mox, Jacobo ad Urbem rever-

so, Adhuc pro Hispania & Lusitania eligi-
tur; postea, Layno & vivis sublati, iterum
Vicarius generalis, & demum motus Ordinis
Propositi magna singulorum confessione in-
vitus renunciat, quoniam in munere Societatem
sepepenio sanctissime rexit, inque obsequiis A-
postolice Sedis vite cursum, quod maxime o-
peraretur, consummavit. Pius enim Papa V.
Cardinalem Alexandrinum in Hispaniam, Lusit-
aniam & Galliam pro re Christiana ad facram
sedem in Turcas percutiendum mittens, consi-
lliorum ei comitem & perceptorum Francicum ad-
iungi voluit. Ex Pontifici iubenti Vir pius,
quavis laboribus, asperis penitentia &
moribus prope confectus, alacriter paruit.

339 Romam rediit, oculis & manibus in
caelum sublati, laus exclamavit: "Nunc di-
mitte servum tuum, Domine!" Mox bi-
duum & reditu longa agrostione multique ia-
commodis fractas, quæ tamen illum impedire
non poterant, quin Romam ad supremum &
jamjam imminuentem morali vite sue termi-
num festinaret, suscepit præfati animo & sum-
ma religione Ecclesie Sacramentis, ac Pontifi-
cia Gregori XIII. fidei memorie intercessor
nostri benedictione munitus, plenus virtutum
& meritorum inter sodales amplexu plurimum
animum celo reddidit anno Christi MDCXXII.
Kalendis Octobribus. Dei Servus & beatis &
spectabilissimis viris Ignatio Loyola, Pio Papa V.,
Carolo Borromeo, Francisco Salezio, sacra Vir-
gine Teresa & Jesu, aliisque quamplurimis fa-
ctus, magnam ubique virtutis & sanctitatis fa-
mam reliquit. Miracula etiam multa subsecuta
sunt, quæ, precibus accedentibus Philippo III.,
Hispaniarum regis Catholicæ, & Magnatus,
Præfatum, atque Academicum Hispanicum Pau-
lum Papam V. permoverunt, ut ob tantum Dei
Famulum in Sanctorum canonem refereretur,
sanctarum ejus virtutum & eorundem miracu-
lorum examen rite institui posse concederet:
quo absolute, Urbanus VIII. cum Beatorum or-
dini adscribendum fœcivit, largitus quoque,
ut de illo Missa & Officium omnes Societatis
Jesu religiosi ubique recitare possent, ac mox
ut in eorum ecclesiis idem omnibus presbyteris
agere liceret.

340 Interim sub aliis indycte memorie in-
tercessoribus nostris Innocentio X., Alexandro
VII. & Clemente IX. signa post Francisci bati-
facionem patrum in examen ex Constitutionibus
Apostolicis adducta & undequaque probata
sunt. Deceperunt tamen de illo in Sanctorum ta-
bulas referendo, quod Clementis IX. morte perre-
ptus, vulgare non potuerat, ejus successit Cle-
mens X. rite vulgavit, exornandis illis
memorie Leopoldo electo Romanorum impera-
tore cum conjugæ Augustinæ, Carolo II. Hispa-
niarum rege Catholico, aliisque viris principibus
ecclesiasticis & secularibus. Quare idem Cle-
mens X. gossit omnibus beati Francisci de veteri
more Apostolice Sedis in tribus Consistoriis
commune rite discussa & approbata, cum statuta
die in Sanctorum fastos referendum pronuncia-
vit. Inque Dominicæ secundæ post Christi Do-
mini Resurrectionem prædie Idus Agnes, pon-
tificatus sui anno primo, quoniam in sacrosanctum
basilicam beati Petri principis Apostolorum su-
periori ritu caeremoniam peracturus processisset,
semel, iterum & tertium interius ad D. cum ph-
cibus in plenario convocat venerabilium Fr-
trum

Roma re-
dux pietas
virtutum &
meritorum
piet obit, &
signa claret.

E

C

De Franci-
sco in San-
ctorum ca-
nonem re-
frendo con-
sultur, de-
cretum à
Clemente X.
vulgavit, &
rei plene
causam ab
eodem com-
pletur.

Magna ejus
pietatis fama
ubique per-
vagatur.
Romæ I-
gnatius in-
tercedit,
quoniam
Cardinalis
creatus.

B

C

Munus per
beatos I-
gnatium &
Franciscum
fuit, Carolo
V. de
conventibus
factur, de-
fendens pro
concione
laudar, Ro-
mam advo-
catus, ubi
Propositi
Generalis
III., &
beatus Pio V.
cum Cardi-
nali Alexan-
drino in Hi-
spaniam ab-
legatus.

Octobris Tercius V.

G g

trum

DE S. FRANCISCO BORGIA CONF.

Clementis X
decretum de
Francisco
Borgia inter
Sanctos re-
lato confir-
matione hoc
confirmatur.

Hæc confir-
matio itaque
idem est.

trum S. R. E. Cardinalium, Patriarcharum, Archiepiscoporum & Episcoporum pro Francisco Borgia Sanctorum Confessorum canonis adscribendo, unanimi omnium acclamatione & suffragio post sacros hymnos, preceque ad Deum pie fufus, & Paracliti Spiritus gratiam enixe invocantem, ad honorem Sanctæ & Individuæ Trinitatis, evaluationem fidei Catholicæ, Christianæque religionis amplificationem, auctoritate omnipotentis Dei, Patris, Filii & Spiritus Sancti, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, beatorum Franciscum Borgia, Societatis Jesu presbyterum Hispanicum, de cujus sanctitate, fidei sinceritate omniumque virtutum magnitudine, ac misculorum excellentiæ cumulatè confiteretur, tam cum beatis Confessoribus non Pontificibus Philippo Benito, Cajetano Thienaco, Ludovico Borrado & virginè non martyre Rossi à sancta Maria, sanctum Confessorem esse decrevit, Sanctorum Confessorum non Pontificum canonis adscripsit, atque imperium ab universis Christi fidelibus, utique vere Sanctum, colendam, invocandam, honorandamque statuit & definivit: ad ejus honorem sacras ades atque altaria, ubi Incruentum Sacrificium Deo offeruntur, contrui ac dicari: quotannis quinto Nonas Octobres illius memoriam, ut Sancti Confessoris non Pontificis, pie coli, atque Officio de Missa ritu S. R. E. honorari, pronuntiavit. Adhuc eadem sua Apostolica auctoritate universis & singulis Christi fidelibus, qui dicta die ejusdem sancti Confessoris fupulcrum & corpusculum devotè visitassent, annos septem & totidem quadragenas; infra verò Octavam quadraginta dies de injunctis seu debitis penitentibus misericorditer relaxavit. His peractis, Deum Patrem æternum, Regemque gloriæ Christum Dominum, Patris sempiternum Filium; sanctumque Paraclitum Spiritum, unum Deum atque unum Dominum, hymnis & laudibus veneratis, peculiari oratione in honorem beati Francisci Borgia ad Deum cantata, Missam in ara maxima supra consistorium beati Petri cum ejusdem Francisci commemoratione celebravit, omnibus Christi fidelibus tantæ cælestis præsentibus, peccatorum indulgentiarum largitus.

341 Ne verò de hujusmodi Clementis Pape X decreto Apostolico, definitione, sanctione, relatione, executione, executione præmissis, propterea quod ab eodem Clemente & ab ejus successoribus Innocentio XI, Alexandro VIII, Innocentio XII, Clemente XI & Innocentio XIII, pie memoria Romanis Pontificibus decessoribus nostris, litteræ decretales de morte confcriptæ & promulgatæ non fuerint, deinceps possit utique quomodolibet hæc fieri, nos, qui maris illius, licet imperibus disponente Domino, in Cathedra beati Petri ipsam succellimus, volumus & Apostolica auctoritate statuiamus, ut decretum, sanctio, relatio, adscriptio, concessio, cæteraque hæcenus memorata, à jam dicta die prædicte Idus Aprilis anni MDCCLXXII suum undequaque & plenarium consequantur effectum, ac si super illis ab eodem Clemente Pape X litteræ decretales reverè eadem die confcriptæ & de more promulgatæ fuissent, ut superius enuntiat.

342 Volumus autem, ut præfentes litteræ ad probandum decretum, definitionem, sanctionem, adscriptionem, relationem, statutum, concessionem, cæteraque præmissa, ubique o-

mnino sufficiant, neque ulterius cujuscunque probationis adminiculum ad id amplius requiratur. Preterea, quia difficile foret, has nostras ad singula loca, ubi opus esset, adferri, volumus, ut eundem exemplis, citam typis impressis, manu publici notarii subscriptis, sigilloque alicujus perferat in dignitate ecclesiastica constitutæ muniri, eademque fidem obtineant, quam hæc nostræ obducunt, sicut eas exhiberi vel ostendi contingeret.

343 Nulli ergo omnino hominum liceat hæc paginam decreti, definitionis, sanctionis, adscriptionis, relationis, statuti, concessionis infringere, nec ei temerario ausu contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Patris & Pauli Apostolorum ejus se noverit incerturum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo vicesimo quarto, pridie Nonæ Junius, Pontificatus nostri anno primo.

✱ Ego Benedictus, Catholicæ Ecclesiæ episcopus.

† Ego Franciscus episcopus Prænestinus Cardinalis Barberinus.

† Ego Laurentius episcopus Tusculanus Cardinalis Corsini.

† Ego Joseph Tit. sanctæ Praxedis presbyter Cardinalis Scripantes.

† Ego Philippus Antonius Tit. sanctæ Cecilie presbyter Cardinalis Guaderius.

† Ego Ludovicus Tit. sancti Silvestri in Capite presbyter Cardinalis Picus de Miranda.

† Ego Antonius Felix Tit. sanctæ Balbinæ presbyter Cardinalis Zondastrius.

† Ego Petrus Tit. sancti Joannis ante Portam Latinam presbyter Cardinalis Cornalinus.

† Ego Melchior Tit. sanctæ Mariæ Angeli-
corum presbyter Cardinalis de Polignac.

† Ego Bernardinus Tit. sancti Petri in Monte aureo presbyter Cardinalis Schottus.

† Ego Nicolaus Tit. sanctorum Nerei & Achillei presbyter Cardinalis Spinula.

† Ego Georgius Tit. sanctæ Agnetis presbyter Cardinalis Spinula.

† Ego Ludovicus Tit. sanctæ Priscæ presbyter Cardinalis Bellugi & Moncada.

† Ego Joseph Tit. sanctæ Sufanæ presbyter Cardinalis Percym de la Coza.

† Ego Joannes Baptista Tit. sancti Stephani in Monte Caelio presbyter Cardinalis Salernus.

† Ego Alvarus Tit. sancti Bartholomæi in Insula presbyter Cardinalis Cienfuegos.

† Ego Joannes Baptista Tit. sancti Martini in Merulana presbyter Cardinalis de Alteris.

† Ego Vincentius Tit. sancti Onuphri presbyter Cardinalis Petri.

† Ego Prosper Tit. sancti Chrylogoni presbyter Cardinalis Marciapæ.

† Ego Nicolaus Tit. sanctæ Mariæ in Domnica presbyter Cardinalis Colica.

† Ego Benedictus sanctæ Mariæ in Via Lata diaconus Cardinalis Pamphilus.

† Ego Joseph Rensius sancti Georgii in Velebro diaconus Cardinalis Imperialis.

† Ego Laurentius sanctæ Agathe ad Montes diaconus Cardinalis de Alteris.

† Ego Carolus sancti Angeli in Foro Piscium diaconus Cardinalis Columa.

† Ego Curtius sancti Eustachii diaconus Cardinalis Origus.

† Ego

D

Nemo enim
infringere
audet.

E

F

† Ego Fabius sanctum Vici & Modelli diaconus Cardinalis de Altabus Oliverius.

† Ego Carolus sanctus Marinus in Aquino diaconus Cardinalis de Marinis.

† Ego Julius sanctus Hadrianus diaconus Cardinalis Albornoz.

† Ego Alexander sanctus Marinus in Cosmedin diaconus Cardinalis Albornoz.

† Ego Nicolaus sanctus Marinus de Rotundin diaconus Cardinalis Judice.

P. Card. Prodanus. F. Card. Oliverius.

VISA.

De Curia J. Archiepiscopus Aneymus.

L. Martinus.

Registrata in Secretaria Brevium.

Cultus primus Franciscus fuit die 1, denique, anno 10 Octobris:

B

344 Summa ubique plausa Francisci canonizatio excepta est: in Hispania cum eo, teste Ciesepagos ad caltem lib. 3, hareticus quidam inaudivisset, sique, si Gandis Doctem calu receptionem crediderit, inferis devorisset, viz blasphemam verbo protulerat, quo minus iustissimè reus ex hominum oculis custodiam disparuerit. S. Francisci festum, cum in huiusmodi albam relatus fuit, primum quidem Kalendis Octobris celebratum fuit: id vero Clemens X, postquam Sanctus cum obdormivisset, ad diem tertium Octobris transferri, hisque verbis in Martyrologio Romano memorari voluit: Romæ S. Francisci Burgin Præpositi Generalis Societatis Jesu, vite asperitatis, orationis dono, audentis seculi, reclusis Ecclesie dignitatibus memorabilis. Inde autem ad diem 10 Octobris, quod cum primis Vespertis S. Francisci Affluente concurreret, convitatum denique fuit anno 1633. Officium sub ritu dupli secundæ classis pro Hispania & Societate approbatum fuit anno 1634: anno autem 1639 Missam ejus & Officium sub ritu semiduplici ad Ecclesiam universam extendit Alexander VII.

parochialis ejus adversus fuit terra motus

C

345 Patrocinium ejus adversus terra motus postquam invocatur. Anno 1625, ab ejus Beatificatione proximo, uti refert Petrus d. Mereto in Historia Non-regni Granatenj Societatis Jesu, Ferdinandus Arias d'Uzarte, archiepiscopus S. Fidei d. Burgis, una cum episcopus Cartagena, S. Martini, & Populani suffraganeis provinciali synodo habuit, in quo animi clerici populiq; consensus in flagratem adversus terra motus, quod ea regio frequenter concuti solebat, petronum electus, consuetusque ex vara publico fuit, ut anniversarius ejus dies festus & solennis haberetur, ac solennis ad Societatis templum supplicatione celebraretur. S. Francisci inaginem anno 1627 Tanta in eodem regno prodigioso viginti & amplius dies fuisse manifestè, auctor est Alvarus Ciesepagos lib. 7, cap. 8; quem ingens terra motus subsecutus est. Profluens interea ex inagine suorum agilis sanitatem, infirmosque integram omnino fere occurrenti resistit; quæ quidem omnia Juliano de Corsetar, archiepiscopi S. Fidei, examini subiecto fuerit, qui, adjunctis ipsi capitula sua, variorumque Ordinum Præpositis, re maturè excois, inaginem illam verè miraculosam ejusque effecta natura vires excedere, ex cænorali omniau fœnitatis declaravit, vocumque, de quo supra, renovavit.

postquam invocat.

346 Litem præsente plura eorum regionum apponit, committit ad Urbanum VIII his de rebus dedit litteras, quibus pariter hanculæ Octobris Tomus V.

Canonizationem postulabant. Alia item quodam apud, oborto anno 1641 altero terra motu, eidem voto se obdormivissent. Refert præterea laudatus supra Petrus Meretaz lib. 3, cap. 13, eum minus integrè anno 1666 cum in civitate S. Fidei, cum Tanti contracta ex vota obligationi factum esset fatis, ingratisque max terra motibus, pristinam constantiam erga Francicum pietatem veneratissimeque reddidit. Civitatis item regniq; Neapolitani adversus terra motum petronum electus fuit anno 1694, Panormitana vero in Sicilia anno 1695: primum habeo ex relictione solennitatis, accepta anno 1695 ob Innocentio XII electionis approbatione, instituta, eademque anno Neapoli vulgata; alterum ex Joachimo Maria Sanatori, presbytero Panormitani in Compendio Vite S. Francisci nom. 97, quod Trabant S. Francisci de ratione concinandi lictellæ reddito subiecti.

AUCTOR J. B.

VITA

Auctore P. Petro Ribadineira æquali,

P. ANDREA SCHOTTO INTERPRETE.

CAPUT I.

S. Francisci natales, educatio, accessus ad aulam cæsaris, matrimonium, liberique.

LIT. I.
CAP. I.
S. Franciscus natus anno 1510.

Quia illustrium virorum res, domi forsque gelas, litterarum monumentis consignatum, si fere majorum stirpes a capite arcescere solent. Equidem breviter, etiam solentem his non metui, Francisci Bæpiz, pater, avo, majoribus clarissimi, natales recensendo: quando ad laudem permagni interesse existimant, domi nobilem, virtutis viâ ad pietatis culmen pervenisse, contemptisque majorum imaginibus & honorum titulis, Christo sile crucifixio consecrassent. Igitur Franciscus Borgia, Gandensium dux quartus, post Societatis Jesu sacerdos & Præpositus Generalis tertius, filius fuit primogenitus & Joannis Borgia, Gandensium ducis uxor e. Natus matre Joana Aragonis, Alphonsi filia, ejus qui Ferdinandi regis Catholici filius fuit: idque Gandie, quod in Constantiam tertio lapte, laticas Hispani vulgò appellant, à Sacrois fluminis ostio, nono vero Valentia situm est oppidum: ante diem 11 Kal. Novembrii d, qui dies Simonis & Jude Apostolorum anniversario ritu facit est, anno repente Salutis decimo supra millesimum & quingentesimum, Julio Secundo Pontifice maximo Ecclesie Romanæ clavum tenente, imperii vero Maximiliano I cæsse, cum apud Aragoniam

G g a regnum

A. P. R. I.
BADINER
RA

e

f

g

Joannis,
terti Gen-
dia dacti,
filii atri-
maximi.

h

i

j

k

clavis nota-
bilis parum
necesse ideo-
nem.

l

m

regnum obtineret Ferdinandus rex, cui Catho-
lici cognominis merito tribuunt, Francisci
nostrum proavus, quique Castellæ tum regna ad-
ministrabat Joanne filio nomine, & Caroli ne-
potis, qui post & Hispaniarum rex & impera-
tor ejus nominis quintus fuit e. Borgia verò
gens, Hispanas inter familias claræ in primis &
nobilit, ex qua meri principes produciunt: Pon-
tifices duo, Calixtus Tertius f. & Alexander
Sextus g, Cardinales & duces plurimi.

h Mater gravis, cum ceteri doloribus ange-
retur, & religionum hominum preces sacrifici-
umque adhibuit & pauperibus multa elemosy-
nis erogavit ut, ut scilicet parum ederet, tum
beatum Franciscum, cui adulescens maxime, dum
viveret, appellavit: parum vicina, ejus circulo
ex diva Clara cretibus oblato, feliciter enixa &
ex voto parens, FRANCISCI nomine Partum
bonestavit h. Hic jam summa curi diligentique
ab utroque parente educatus, primis scilicet li-
dei Christianæ rudimentis imbutus, unâ cum
lacte ex virtutis fœmine imbibit, que in omnem
ætatem adherescunt. Crevit diligenter ex Pa-
tronis precepto, ne tenera ætas ineptis nutri-
um fabulis infunderetur. Orationibus pro capta
ætate Deum frequenter precabatur, flexis etiam
genibus, ut a parentibus eductus, libentius
etiam sua sponte, quod indolis optimæ vir-
tutisque argumentum visum est: divum Jaco-
bum i inter ceteros edere, oras domi engere,
imaginibus Sacramentis placari, si vel, ut in
tenera ætate, exaudirent, vel lacrymas funderet.
Erat & Sciencie familie Borgie veteris in-
stituto, ut e Devorum numero aliquem quoti-
annis & forte edoceret. Servabat religiose hunc
morem puer etiam tum Franciscus (quem etiam
in Societatem induxit, præquam famulium du-
cere cepit.) Divi normæ cui obvenisset, le pro-
fecto die duos mensibus victum cohibebat
albat; scito verò, binis bini mares, feminis te-
minæ, ad mentium ministrabant. Mores candi-
di, honesti, sine fastu, neque ut in hac ætate pie-
ramque, difficiles: sic habet, ut curas omni-
bus, quibus utebatur, acceptulque esset.

j Septimum jam ætatis annum attingerat,
cum preceptorum Ferdinando, theologo insigni,
negotium parum dedit, ut primis Latinæ lin-
guæ præceptis eruditur accurate, & scribendi
rationem traderet. Morum item prædictas, vir
nobilit, ut cultus additus, qui aulicis moribus
imbuere, salutandique comiter & agendi offi-
cium doceret l. Hi inter se non contentione
invidique dissimulant, sed boæta potius &
ab Heliodoro laudata emulatione suam quique
summus sodalo obstat. Neutri perditibilis ad
formandam primam illam ætatem provincia fuit,
quod docile ingenium Puer natus esset, &
obsequens, nec ad parandum perverax. Decimu-
m agebat annum, cum Verbi Dei præcones
in templis libenter audiret: qui si forte, ut
differit humane actione placuissent, eorum veni-
fili gestas eximbat, sententias mementer re-
citat. Concomitant ab avis & amita m Puer jus-
tus, ea tum de Christi Adversariis nostri cru-
ciatibus verba fecit, supra quàm ab ea ætate
expectari posset, ut non parvi, sed Spiritus
Sancti vocem audisse se, qui sacra, afferma-
rent. Matrem decessu mox morte misit an-
no post natam Christum millesimo quingentesi-
mo vicesimo. Agravatus saltem a Deo, si
ita placuit esset, postulare, lacrymas funderet,
obscidit. Ad hæc in cubiculum sine arbitrio

secedere, flagellis in se ipse ferire; sinas sponte,
ut a piis hominibus eductus, non habeo
dicere: illud tantum; prodeire jam tum jussit
fundamenta, initiumque scilicet auctoritatis vires.
Mauris obtulit luxit, quod ætas illa pascitur,
& constant tulit. Coœstia vitæque præcepta
pæætrone ad extremum usque spiritum
retinuit religioque servavit.

k Tumidumque ex tempestate in Hispaniæ
civilis solutione, absente Carolo rege n, qui
tum in Germania, imperator appellatur, verba-
batur. Plebs enim feculione arena adversus o-
ptimates induerat. Quinque libertatem incula-
mare, & ad pulem etiam servitium vocare. Quo-
lita à divitiarum potentioribusque oppressum se,
agere vitam tolerare, gravem servitium servare.
Tempore, ut sit, parvis & principis orta sol-
lito huc deum evaserat, ut caltris locatis,
signa conferret, neque à nobilitate cade in-
flammarum vulgus temperaret. Non ejus expert
calauitatis (sevitum enim in omnes majorem
gendium familie) Borgie gens. Jam enim Pal-
mam o inter & Gandium potentibus campis con-
jurati, cum prope p omni que adco nobilitate
manus conferre auli q superstiti evaserat;
turbati fugatique nobilitate terga vererant. Gan-
dia præbe occit, directaque confidit, uti vix
matrem Joannes dux, foretorem & filias f vir-
gines Deo ad diva Clara consecratis, emittere
potuere. Franciscus filius tagâ salutem, ad-
missio equo, invenit, Oñiam, qui quarto
inde lapide portus est, delatas. Inde cum pa-
rente & prope navigio in arcem rupi imposi-
tum venit, quæ rupes à forma PENINSULA ab
incolis vocatur. Hinc Castrogustulani cum pa-
rens deduxit: ipse tranquillitas rebus, cæcis ad
interactionem, fugatiisque à Segobrigensium
regulo rebellibus f, domum tandem reverit.

g Franciscus in avunculi Joannis Aragoni
archiepiscopi Castrogustulani contubernio habit.
Is artibus, quæ liberam ferre equum est adole-
scentem, grammaticis, musicis & equitri
disciplinæ, ab optimis doctores imbuedum cu-
ravit. In his tamen Franciscus pietatis studium
minime negligendum duxit. Audierat tum, verni
temporis juvenis, cum de rebus divinis ad populum
sermones haberi solent, familie divi Iherony-
ni discretam hominem, de ultimo universi ju-
dicio vehementer firmissime lateribus perorantem,
iterumque de Christi passi cruciatibus;
pupugit nimirum Adolescentis animum Dei ver-
bum, incipiti gladio acutus: illinc timor tri-
butus illius fieri, ubi omnes futi nos oportet;
hinc commiseratio dolorum in cruce, sul
redimendi gratia, susceperunt. Quibus rebus ad-
ductus, factitate præsentia, & jam tum de per-
fectioris vitæ ratione, in aliqua pœorum homi-
num familia transigenda, animo agitare: sed
quis animis minor, neque integra res ei, qui
nondum sui juris esset: illud autem commisi
accepit, ut res omnes præsentia, quod ætas
torret, ne transivertum animum ageret, admi-
nistraret.

h Castrogustulâ Boæam (ut incolæ Gran-
tenti in regno situm oppidum appellant) officii
grati in viam se dedit, invincens a locatissima
homina Maria Luna pœavin, uxore Henrici
Henricæ, qui, Ferdinandi regis Catholici pa-
trius & æ prætorio præfectus, magnus nam
Legionensis militie magister erat. Huc etiam a-
via Maria Henriquez, illius filia, cum amita,
suoquebusque a civit illa secessione, potestati ini-

D

CAP. II.
Castrogustulani
maximo vir
regis.

n

o

p

q

r

Castrogustulani
fieri mi-
grat;

E

ludo verb
Bæcom:
dico Turde-
silla Catho-
lica, His-
pania prim-
cipis, cybe-
lis adficio
ludo;

t

u

necre

A nere fugi dilapsi perreuerunt. Quam confecta, cui delectatus Franciscus, in morbum potius tamen, linterum forte incommodis, incidit. Sex ipsius menses lectulo assitus iacuit: mox cum meliusculum haberet, ecce tibi terrae motus, periculosis iunctis & diuturnis. Igitur quadraginta dies sub dio & pellibus lectici usus egit: hae illi tedium lectulorum, periculo declinando, praebat. Sanus iam valensque, missus à patre Tondellam oppidum ad TURRUM SCLANAM sine auctore quidam vocant) ad Carthoram, principem Hispanie, Joannem regine filium, cui de more servitum operam Adolefcens navavit, priusquam ex Joanni III, regi Lusitaniae, nuptum daretur.

non literis
Epistole
appropinquo
studium.

7 Castellaniam post, unde venerat, ad arunculum rediit: qui potius sapiens, ne otio Adolefcens (quod videtur omnium seminarium est) langueret, ad philosophiam de more appellere animam jubet, & detinenda prius ratione Imbuendum tradidit Gaspari Lazo, subelli tam philosopho, sed, ut in tempore erant, minime diserto, quod ætatis potius, quam hominum vitio, humanitatis illi istius faceret, quibus cetero artes, tanquam in bono lumine collocatae splendebant. Dialecticum verò scilicet in lingua tractabat, quâ discipulando, quâ dictata evolvendo, perinde atque inueni academiarum more accipere consuevit habere. Perceperat, radices scientiarum amaras, fructus ex se dulcissimos efferre: animi verò, quod caput est, pietatisque summam curam adhibuit, ne otioso literarum studio, animo sit neglecta huiusmodi. Igniculos itaque animo inlitos blandimentis excubabat assiduo Sacramentorum Praesentia: & Eucharistiae usu: si quid spiritui bellum intestinum nasque fomes & dæmon faceret, ad orientem confessionemque, tanquam ad anchoram, confugere. Quibus rebus flectat, ut domesticas aulicorum & parvulorum blanditias, adulatiois pectus, & libidinem casti Iosephi exemplo effligeret: Ulyssis denique more, obtutus cetero nubibus, strenum voces praetercundo, ad seipsum non adhaeresceret. Sacros ad hoc libellos ac rebus nesciens domi libenter lectitando (qui animos potius, quam oculos faciant) obstranda mentis vitia: ut amplexandam, vitia sibi fuganda persisteret, illud regis vultu Lepreumque utipsum: "Iovis & sacri cultus, dicit Iudicia iustitiae tunc x." His postquam rebus ad firmiter conjugium castum integrumque corpus acule, quod & in Nephro, equite Romano, sanctas Hieronymus iustitiae praedicavit y.

cap. III.
ac Caroli
saltem
fuerat.

8 Unde vicissim ætatis novum agebat 7, cum Castellaniam domum rursus parentis gratia reverte: iunioris tibi mentis aequus habitus, millionem deinde postulare cepit: liceret puer illius, cui semper dicto radiens fuisset, in aulam cæsaris migrare, ut in tunc se principis clientelam daret, cui Christianum orbem minus effe merito debuerant augustinianarum. Patris illi prudens consilium probare. "Arro te," inquit, "tuo hac sententia, Fili, & volo, ut, vis: nullo te non iuvico crebro, dum e te sit optima Principis: macte igitur animi, & sapientia tua ex virtutis & majorum exemplis vocent, obsequi." Familiam hanc profectum adornat, quâ honeste tyrannus in Vascom venit. Hic Panta, qui hodie Vallisilem, cæsaris tunc sedes, nobilitatis omnium nationum variis abundabat. Franciscus, ut in hoc ætate flore pul-

crâ erat, & imperio dignâ formâ, sicile omnium in se oculos converterit. Hæc igitur, Deo bene juvante, ita se composuit, ut post paulo saltem eorum relinqueret opinionem, qui dicerent, amicam simul Christi & principum assilam esse via post. Ut enim Carolo placere Franciscus ex officio obnoxius studeret, sic ad Christum respectum habuit, rerum omnium inspectorum & iudicem: uti nihil equite & Christiano, quam laus summa est, iadignum diceret, ageret, cogitaret.

9 Domesticis itaque ignavo otio, alie ludæ, libidine, obsceno sermone & iurandi grava consuetudine, quâ verbo, quâ exemplo intendat: quæ mala, ut sunt, potest palam iuvem appellat. Qui lenocinium, inquam admodum vitium, profuturum, suas sibi res habere solis. "Alis," inquit, "vulgaritatem paratit, Onan, thones, Thimotes, & alia amica alienantia, adducunt: mihi, ut, quod sancto, dicam, non placeat. Placent viri graves & innocentes, qui, verum dicere libere nalcant." Servos aiebat, non dominis honorem expando asserere, quam contra a dominorum bona existimatione decus mutari: de aliorum fama detrahi, se presente, non sustinebat, sed vel modesto, cum res daret, reprehendere, vel ceteri kermocem absumere solitas, mentis officii admovent. Hæc ætatis bonis domi sibi exemplo esse & honestis kermocibus faciem proferre. Aulicos vultu in ambiendo compositos fieri praeminque a principio accipere, tantum alicui, ut invaderet, ut eum libenter aures acciperet, laudaretque factum: illis etiam gratularetur, cum boni spe, fore, ut sibi istam decuriam sperno bonos aliquid haberent. Equidem memoriam tenet, cum diceret, qui ab iudicis illi cubileis erat, vidisse se, quoties matronas nobiles officii gratia visere oporteret, huiusmodi priusque specum ciliatium induere solitum: ut hoc tanquam clypeo munitus, tela demissis ignis, cunctisque illocebat retinueret. Sacet etiam per oculorum fenestras ad animam mores penetrare, vulnere etiam toto sepe letali. Sic Seyllam inter & Conrybdm naven suam deduxit. Quin & conjugii domum docta, que illo nata grandior erat, cum & foris regie semper illi pacerent, nihil unquam seruit tunc interveniens a Francisco aut leve dictum factum.

10 Equestribus potius exercitationibus nutritic delectabatur, huius illi ex Xenophonte philosopho disciplinæ. Ludos igitur Truonis agere libenter, iuvenis concurrere, uti facere, iuga Parthorum more ficta hostem ferre, averti manu vulnerare, tutius in arena lacerare, equum in gyrum agere, curio cum aequalibus contendere, praemiis nemini concedere, omnia denique se digna dextra cælesti ac. Non solum in virtutis, que dicitur non potest, Carolum, sed, quasi in illustri loco posita, in oculis incurrit sermonemque patris dedit. Erat in comitia auctor fidemque illi operam praedem probata Leonora Carri, virgo nobilis a-pud Lusitanos loco nata 66, Alvari Carri & Isabella. Menseis Barreca filia, candidis ornata moribus & in Deum eximia pietate. Huic conditio dum quæritur, unus Franciscus aequitatis placuit ob morum honestatem prope fingueret, nullique exemplo Gaudium Petrus Gundisalvus Mendosus, aequitatis occurrere, qui cæsaris nomine a Joanne dicitur postulare, quoniam Filio uxorem, conjugumque ratam esse

A. P. R.
RADINI-
R.A.

caesari pub-
lica.

E

F

sed Das po-
tissimum
placere, in-
ducit.

62

66

A. P. R.
BADENSI-
R.A.

CAP. IV.
maritus
nupte
fuerat
fuerat

vellet juberetur. Nec abiecit dux: cæsi per litteras graui: regis, quid Filii rationem turbulit. Nec Franciscus matrimonium detrahebat, magis id, quod erat, cæsi, cui omnia deberet vix ornamento, simul & parenti, cui vicum, morem edicere gerendum.

11 Nuptum iam data Leonora in Borgiam familiam, Franciscus Marchionis Lonhoye titulo exar decoreuit, nuptique eorum tabulo, quam summa fere dignitas est, præfuit. Mores utrique conjugi concorditer, & omni bono de aliis merendo, pia quadam contentione exarant: augustinorum amicis benevolentiamque non tam fuit quam inopum curam, affuebant. Quibus rebus fiebat, ut rerum Patris & Electi: Deos pauperum gratia illos vicissim proveheret in majus: hinc constantis valetudo, opes, ædificia, honores, magistratus assuebat, quosque Dei benignitas accidere credidit: liberorum & quidem opum copia. "Immaculatus enim Deum", inquit. Pater regius, "utur, sicut vidis abundantem in laudibus domus, ædus: filii ejus, sicut novella olivum in circuitu montis ejus est." Suscepit ex ea liber octo; maris quinque, tres femine: natus maximus Carolus Borgia fuit, qui in honorum titulis Patris succedat. Caroli Cæsaris nomen, qui tum in Italia agebat, ei donavit augusta uxor, cum Philippo principe juventutis Hispanice, Christi anno M.CCCC. Summa vir prudentia & acerrimo judicio ex omni nobilitatis flore unus, ad Ligurum solationem petendum à Philippo II rege Catholico missus anno M. D. LXXX. Postquam in regis potestatem venit Lusitanis, idem militis imperator summa auctoritate provinciam rexit.

12 Hujus natus uno veriente Isabella excepit, Leonore comes, marchionis Danii comitatus natusque Lemosis & Almirante, juvenis quoque Sadovalis mater. Tertius Joannes Borgia Belpouchi Goutalensis vico natus, cum uterque parens edicere conventus Argonie regni agnoscere sciret. Ille finitier legatus à Philippo rege in Lusitaniam missus, post ad Maximilianum ingessum in Germaniam, nunc in curia regis Martini, sororis Philippi, præfatus maximus. Quintus Alvarus, & ipse Catholici regis nomine missus de rebus Romæ apud Pontificem legatus, post uxoris dote Alcaniz marchio. Quinta Isabella, Joanna Argonia, nuptum natura morte data Alcaniz marchioni: hujus filius Alvaro, quem nominari, avunculo in manum, Pontifice indulgente, convenit. Sextus Ferdinandus Borgia, Maria augustæ & ipse curia præfatus. Hinc Donatus filius, quæ in tenera ætate erat, quæ se Deo ad divæ Clare virgo devoverat, vita abijt. Natorum summus, Alphonsus Borgia, ipse quoque fratrum exemplo Augustæ caris, dum vivit, præfuit dd.

A N N O T A T A.

a His quidem verbis S. Francisci Vitan orditur Schotus; Ribadineira autem sequentibus.

b Fratres germanos habuit Alphonsum, Vellir-Digna abatem, & Henricum S. R. E. Cardinalem; fratrem vero Alloysium seu Ludovicum, Martinum de Gurcia, Villa-Hermosa duci, nuptam: non germanos autem Petrum Ludovicum, marchionem de Navarres,

Didacum, Philippum, Montefoni Ordinis equestris, Isabellam seu Elizabetham, Infanteatorem Virginem Gandie abbatissem, Thomam, Casparagastanum archiepiscopum, Joannem d. Crute, Clarissam item Gandensium, Margaretam Fredrica de Portugal & Cerda, Eleanoram, Michaeli de Gurcia, Magdalenam comiti de Almaraz nuptas, & Rodericum S. R. E. Cardinalem.

c Primus Gandie dux fuit Petrus Ludovicus, Alexandri FI filius; secundus Joannes, Petri Ludovici frater, Gandie dux hujus nominis 4, quem excepit Joannes II, S. Francisci pater. Id est, v. Kalendas seu xxviii Octobris.

e Hæc superius explicita habet num. 17 Comment. præv.

f De Calixto consule num. 10 Commentarii prævii.

g Materno nimirum genere: paternam enim Langobard fuit, quo de familia vide dila num. 12 Comment. prævii.

h Bina rationes, alterum de Francisci nativitate, alterum de sanctitate, sub id tempus, quo in locum editus fuit, edita, habet num. 18 & seq. Comment. prævii. Natus Francisco apparuisse fides infansum iuxta Taurum (Borgiana gentis stemma Taurus ornat) & Colapiam, ex P. Joanne Baptista Maschio refert Alvarus Cienfuegos lib. 7, cap. 1, § 1; verum, si ita res se habuerit, parum id a causis naturalibus esse profectum.

i Nempe Majorem, die xxv Julii cultum.

k Rele hie Schotus scribit quomodo: sed mole, Cæptum vertens, quot mensibus.

l Hic edite Alphonsus de Avila, canonici Gandensium, qui a confessionibus illi id tempus fuit.

m Maria Henricæ, & Isabella Maria fuit; cujus exemplo illa, defuncto marito Joanne, dote Gandensium hujus nominis 1, Clarissam carui sese adiunxerat Gandie.

n In Germaniam ad capeffendam imperii coronam discessit anno 1519.

o In plantis, quam Veronicam Hispani vocant.

p Dilecto de Mendoza.

q Anno 1521, die xxv Julii.

r Imo fillem, nomine Ludovicam, & S. Francisci fratrem germanum. Vide Comment. præv. num. 24 & 29.

s Hæc de fin Ribadineira distis addidit Schotus, neque, ut apparet, satis accurate. Vide Comment. præv. num. 26.

t Ima avunculo. Vide num. 28 Commentarii prævii.

u Legit & sorore, nempe Ludovicæ. Vide num. proximi citatum & seq. item dila ad lit. r. x Psalm. 118, § 106.

y Ep. 9 ad Salvinum. Schotus addidit, num. 32 Comment. prævii.

aa Hæc d. Schotus paulum amplificata sunt.

bb De Eleonora genere consule Comment. præv. num. 35.

cc Psalm. 127, § 3 & 4.

dd Paulo plura de Borgis liberis habet num. 37 & trius seqq. Comment. prævii.

CAPUT

numeris
prole
gular.

cc

b

c

dd

D

E

F

CAPUT II.

Animi corporisque exercitationes; cæsarem comitatur ad bellum Gallicum; aviam amittit. Ex Isabelle augustæ funere sanctioris vitæ propositum concipit; Catalauniam prorox administat; Ignatium de frequentis Sacramentorum usu consultat.

CAT. V.
Familiam
cauti administat.

Tameñ prodenter tamen rem familiarem administretur, ut cuius in aula pacificus pervenire videretur; nunc tamen cautius rem tueri domesticam cepit. Rationes & æra subducenda Leonore uxori mandata: publica ipse negotia curare; nihil pretermittere eorum, quæ exar in mandatis daret. Familiam elegit optimam, ex frugi, non noquam, servis. Alibi & id genus ludis, longè quam antea severius, interdixit: oculorum eam salum esse voluptatem dicitant. Interrogatus etiam, quidnam causæ esset, cur, quam avidè ludicri amplectebatur alibi ludendi cupiditatem, eam ipse formidaret? "Dementis," inquit, "est novum bene compellam, & meritis plenam, dacti operi, tu scopolus velis, remissique impelleret." Scopolus rectè Vir prudens aliam appellabat, ad quem, exiguum quidem cubum, vi tamen magnam, perierat re lauta, ac beati, navem fragrantem. Quatuor adhuc rerum quantivis pretii diuina adire fovere; temporis, pecunias & pietatis iactantia fieri; conscientie denique bone religionem, perjurio, ludorum comite, facile trahi.

C
Musam,
discipulum,

14. Mellioribus itaque valetudinis curandæ exercitationibus animum relaxat, ut malicia symphonis, in qua sic excelluit, ut non canere solum stavit modulatioque posset, sed & numeros ipse ex arte contineret, & talique medicaretur, qui in Hispanie templis hodieque in re divina sacrisque Gandie Ducis titulo accinguntur. Corpori verò exercendo succupium adhibuit, saltem postulatam usus & accipere. Quæ quidem venationis fœdè eo impensius delectum narnet, quò gratior in Carulo exstitit tum erat, quæ singulari studio affectabatur. Verum non hie Francisci industria subitit: altiora animo agitabat uberoresque ex agrorum aspectu venationeque fructus talis: ut enim divinum illum Franciscum & cum positus se daret in viam, spectatis rursi fluctibus, Deum omnium efflorem ludare solum accepimus: sic noster ex conditis rebus, agris, avibus tanibique architectum Deum assidue laudabat: quas quidem pias meditationes, non à me excogitatas, sed ex illius ore acceptas, precium operis erit referre.

15. "Magnus," inquit, "Dei existant in utramque partem in me beneficia, agros etiam, silvasque obtemperant, seras insectantem &

predam ex avibus agentem. Quo fit, ut insensum sapientiam illius admirandus molari solvam, qui hominum generi ferus, & aves, ad ripam compansas, pretere docuerit: quæ quidem vinculis solute, in eadem, iisque cò volabant, ut vel oculorum aciem effugiant. Homini quoque tantum utraque honoris, ut ejus imperio aves, & vinculo, & pristino libertatis oblite, sibilis, flûsque clamoribus obediunt, vocem redeant, uenientes mandis, quæ cibum prebere solet: & quavis sero sint agrestique ingenio, usu trita & advectione immutent. Eadem emulæ ad capturam, tanquam milites ad expugnandas hostium copias, sagaxque, reliqua aves, etiam meliores, unguibus rursique cedunt, iterant & ad humum assilunt. Mortis parâ victoriâ, prædum domilio relinquunt, partem ministrant patienter expectant. Perguantes idem in acie cum spectem, subitâ tacetem captio, tamen valeri demonis præcipue, cum prædum milites ex insulis aggradiuntur; dum, ut leo rugiat, circum quærent, quem deroret: &, si quis prælo comstante exibat, cuniculis rationis atrem & vertere frudet.

16. "Frequentius verò palorem mihi meditatio illa incutere solet, seram illam caniviam, modico esca gratiâ, agreste ingenium, exuere, eleuare atque manifestum reddi, vocem hominis aciem istam aduolare; post ad hæc velari lumina, quibus nihil in via cæsus: hominem contrâ rationis & rationis participem & ad civilem societatem conditum, alis talibusque, quibus divinam vindictam effugere possit, carentem, tot tamisque beneficiis oritur, adeo ingratus acutus & agere, ut Deo vocati parere uelit. In eam uenatione illud mirabar, quavis famelicum & in seram nibe quadam æbum animi, obliqui tamen hominum impetis prædumque relinque: hominem contra, Deum simulantem, si quo se sceleris obstrinxerit, agere, avili, furdis auribus degere, nec Deo appellati dicto audientem esse." Hic medicamentis Franciscus, etiam agros lustrans, fractas aspexit uberrimos: dum non oculos solum corpusque, ut venatorum natio, sed solum etiam celestium rerum memoria pulseret. Prædum adhuc unguibus sepius eripere & manu mittere solitus, quam longo diei spatio quæssisset, ut vincere scio ipse minime sensum jam tum assueceret.

17. Mathematicis etiam disciplinis operam dedit, illis præsertim, quas in optimo belli imperatore requiri audierat, ad machinas molestas jacendas, munia minuenda, locum castris capiendum, caeli solique situm & naturam investigandum. Quibus artibus magnos sepe doctores victoriam militie peperisse, nec etiam milites libere, acceptat. Cæcar addebat & cæsis, quo familiariter utebatur, exemplum, cur majores indies progressus facere vellet, cuius & cognomine, sanctæ Crucis cognomine, optam docet, horis tamen diversis. Carolus itaque libenter Franciscum consulebat, dictata exigere, quæ una re ad pristinum consuetudinem non parva accessio facta est: joa itaque & seria cum illo communi habebat comita. Verum ne illis quidem animi studiis, multis & mathematicis aut corporis exercitationibus, venatione & aucupio satis erat ad constantem corporis habitudinem

A. P. R.
SADDEX-
RA.
animam im-
tem pila
meditation-
avies

E
pejores.

F

& methusa
curat:

com

A. P. R.
BAGNINI
R.A.

febris dale-
res pili de-
crevit
antiqua,

nem tuendam comparatas, sed, ut plerumque

fit, in hac vias imbecillitate, morbis etiam inter-

terum turbatur.

18 Febri enim terribilissima debilitatus, di-
dicit, nihil esse in rebus humanis proprium,
nihil perpetuum. Cum vero altero & novem-
cali die igni modicis coquebantur, pia illa
mentem pupugit molitudo, equarum illos
flamma urent, qui ob flagitia apud inferos
penas aeternas pendunt, quique, purgante
igni, cum futura beatitudinis spe exsultant.
Pro his igitur ex illo tempore & oritur indies
ipse & rem divinam curare coepit. Illud etiam
commodi è morbo accessit, ut libris jam tum
profanis nuntium remisit, sacros assidue tra-
deret, Novum praecipue Testamentum San-
ctarumque Vitas summa & voluntate & utili-
tate: impuro vero scriptores, ut victorum li-
bidoque feminaria, ne nominari quidem sit
passus. Locales valetudinis gratia, dum in a-
gro portaretur, divi Pauli Epistolae, adhibito
etiam sacro interprete, lectissimas, non secus
neque ipsius vicinia Candaces Aethiopiae reginae
eunuchus: verum non multa, sed multum le-
gere studium fuit. Si quid laudabile occurreret,
sustinent, ponderare et exsequi cupiebat.
Hinc pium librorum lectionem rectè primum
melioris vitae gradum esse, dicebat.

19 Vix jam confirmatus, suscepit in eam
Gallia partem, quae Provinciae Romae est
appellata, expeditione, arma tractans caesarem
fecutus est &, adfuit sociis Rufo Cornelio
Sylla, qui post Evoli princeps, Georgio item
Melo, quos unice caros habuit & in paucis, ut
conjuges cognatos, dilexit. Adfecto jam bello,
missus à caesare, qui angustiae uni omnia
belli eventum exponeret, deque valetudine sua
securus esse animo juberet. Anno, qui est in-
secutus, M.D.XXXVI, dum Segorin in Carpen-
taria conventus Ordinum haberetur, morbo
item angine decubuit, ut sanguine perne sin-
gulas obliterarentur: sed lingua licet usum anti-
fisse videretur, mentem tamen in Deum fixam
tenuit, ad mortem obeundam animo, quam
unquam alius, passione. Jam tum enim singu-
lis mensibus Paas diei caelesti, criminibus ex-
piatis, victabat. Praeter illa morborum incom-
moda, simulacra ad pietatem addidit tristis nu-
tius Gaudii de morte Mariae Gabrielae uxoris
alutus, quae lectissima femina, vitæ prius pie
inocentisque acta, post in diva Clara canon-
ibus sanctae abdidit: de ejus vita moribusque,
quando locus manum inlittere videretur, pauca
de multis attingam.

20 Inter cetera felicitatis argumenta nume-
ratur, aviam sibi pietatissimam obtigisse, Ma-
riam Henriquez, Catholici regis Ferdinandi
puerum &, quam Joannes Borgia, Gaudensium
dux secundus, thalami consortem habuit: sed,
illo immatura morte praerepto, hac octavo de-
cimo aetatis anno vidua relicta est, suscepit
duobus liberis, Joanne, & Isabella, quae tene-
ra adhuc aetate ad diva Clara Deo sese vocis
obstrinxit: Joannes vero natu maximus in ma-
trimonium Joannem Anagninum cepit, ex qua
Francisco, primo jam parva suscepto, ad diva
Clara Maria, filiae Isabellae exemplo, migravit.
Nec, ut maxime optaret, praesente citius laetis,
quod, ut piam matronam docet, liberi ante
parente orbati recte educandi, proleque ex his
propaganda esset: ejus jam voti compos in tot
tantisque vitae mœnibus nihil canonici sollicitudine

davit antiquius; Joannes dux tertius factum il-
lud heroicum lacrymis deprecari & diluere
frustra tentavit: veritas, ne quid unico simi-
lis nominis heredi Francisco recens nato,
humanitas accideret. At illa: "Ego vero hoc te,
fili, meta libero. Natus enim tibi Francisco
talis metuque evadet, ut multorum instar
liberorum unus sit. Hujus itaque divini be-
neficii nomine utrumque gratias Deo quoti-
die agere, nisi ingrati esse volumus, necesse
est. Equidem de me affirmare possum, quo-
tides in virginum Deo laudes canentium certu
versor, tuos Angelorum choris interesse vi-
deor. Hanc cur mihi verum volupsum, fili,
videas, non video." Paruit his dictis Jo-
annes, invidus tamen.

21 Tercium itaque & tricesimum aetatis an-
num attingat, cum Maria, abdicatis aulae ti-
tulis, regem se Maximo consecravit, corporis
tamen in imbecillitate, ut vel annus superesse
posse inter velas virgines, tam auctera vita
abstinentia, negarent molles: atqui, Deo ju-
bente, tres ipsae & triginta in cenobio sum-
ma & religione & disciplina vitae, ceterisque
omnibus exemplo fuit, nulla dignitatis & na-
turali habita ratione: jam enim Mariae Gabrie-
lae, ut fieri solent virgines, nomen adfuit.
Filia, cum forte abbasisset, ut vulgo nomi-
nant, titulo virginibus praefecti, matri pro tu-
nica detrita novam tradidit, iussitque veterem
sibi indumento relinquere. Certatum hie ut-
rimque odiosae de stria velis, dum neutra
alteri eam concedit. Collit tandem mater filiae,
filiae, ut dignitate tum majori, hoc addito,
auguri loco: "Habe tibi, nata, vestem meam,
quam cupide affodisti stratum: sicut patens
ille universi Deus, qui nos nostraque resp-
cit, tum demum cam abiecit, eam in Car-
pentanorum regno (ut potest evenit) nostrum
virginum divae Clarae titulo familiam insti-
tuit."

22 Memorandum è illud, Ignacium Corel-
lan virginem nobilem, Conventuarum comitis
filiam, à Maria tibi carissimam, morti vicina
(quod sine illa vitam sibi acerbum fore putaret)
obitu obsecrando petisse, ut desunctam à Deo
impetraret, sibi in caelum subsequi statim ut
morte liceret: facturam se, Maria recepit. Vi-
sum non longo post intervallo illas spectrum,
jamque voti compositum sciam renuntiavit. Sic
non diu post Ignacius feliciter vitæ decedens,
subsecuta est. Nec minorem illud administrationem
legenti pariet; prae die ejus dici, quo vix
migravit, mortem prestigiosae: "Cras" (inquit
ad Mariam Jesu, comitis Dianae sororem, conver-
sa) "Dei benignitate hinc, tanquam è alveo-
foris, in caelum, ut spero & opto, evolabo.
Interea libri ardentesque, ut anteaque vita
errata expleretur, excoque: nihil enim im-
mundum sedes illas introibit: sed in his ar-
doris illud postremum mortali officium
praestit, ut pace tua (era enim vicaria suste-
nente praesidia) siccit mihi frigida porrig-
gatur; nec enim nisi summa necessitate flagi-
tatio." Vix dicendi finem fecerat, cum febribus
medullas occupat adeo vehementer, ut flammis
ardere videretur. Dux enim Joannes, manum
excolatus, matris benedictionem postulans,
postremum jam vale de more dicens, ignis se
carbones, non hominis manum contractasse,
affirmavit.

23 Franciscus filius, quae cum imperio prece-

D

arisenfem,

E

forde ad-
modum vix

F

asorem co-
municat in
bello Galli-
co,

CAP. VI.
Adrianum
Henriquez
viam,

matronam
enaph.

rat, benedicens, id negotii dedit, ut simul
extremum efflasset spiritum, hymnum illum Tu
DEUM LAUDAMUS cum griterum actione à
virginitate decernere juberet, quod Dei benigni-
tate tandem aliquando, veluti vinculis libera,
migrasset. Fuit & illud functionis vite argu-
mentum: fuit jam corpore, peritiam effere-
tur, audiret esse Angelorum vocem, fieri vir-
gines predicantur. Quibus etiam cum dux,
ecclesiasticis ordinibus insignitus, ad iusta matris
perfolvenda funaque curandum accessit, sacer-
dotes fieri operantur silentium imperant, quod
in illam odio casta symphonia audiretur.
Neminem verò tam mortalem coenisse comper-
tum; crediturque divinitus audire vocem, ut
sepe in bonorum hominum funere, Gregorius
Pontifex accidisse commemorat. f. Hic matrona
religiosissime exiit: cuius iacturam Franci-
scus, quod vite magistrum re consilioque ju-
vancem misisset, vehementer doluit: patro-
cinio tenet, quod Deo putetur, iam tum se
severit sentit, cuius etiam precibus in Societa-
tem ipsa se, inquam in partem, poli esse de-
latum, exilissimam.

CAP. VII.
Cecilia
libella no-
gola

24 Septimo illa & tricesimo post Christum
natum supra millesimum & quingentesimum ge-
sta g: hac diebus post, non minus quam illa ad-
miranda, acciderunt. Carolus cesar soliti, que
Carpentorum caput regumque sedes Gothicis
temporibus, ut Hispania umbilicus, fuit, om-
nium ordinum conventum agens, magno &
sclerum laborum apparatus, & nobilium plebi-
que plenus. Sed, ut plerumque fieri solet,
gravidus luctus contraxerat. libella enim angus-
ta, Ceresi uxor, vita decedit, magno casari
fil relicto desiderio. Erat enim femina ob sin-
gularum pietatis cultum & in eorum liberalita-
tem omnibus cura, & ut illo, non peregrino,
caelo nata, Hispanica ingenia cum nosset, mo-
derabat egregie. Inceperat casaris auctoritate,
ut marchio Lombardus funus deduceret libe-
rari verus, que urbs hodieque Grænatensis ro-
gati caput, templumque in ea sepulchris Ca-
tholicorum regum, avorum libellæ & clarum;
qui reges morum memoria eam urbem Ma-
ziarum ereptum Christi regno vindicantur.

C
calaveris
sulcatis.

25 Effractus insigni pompa calaver, si-
pente Franciscum cum omni familia de uxore: bte
sini ad custodiam, decessitque funeri ac sumptus
quos peremerat, paucissimum. Libertatis
compositum corpus traditur, ut regio sacello
maiorum monumentis insisteret, & in Acta
publica, tabellionis fide & manu referret, au-
gustinus hoc calaver esse, quo tempore, cuius
operi acceptum conditumque. Nudata verò fa-
cie ut agnosceretur, ne qua foret finis com-
missa esset, adeo decoris apparuit, ut spectan-
tibus terrorem incurreret; gravi cum odore inie-
ris comites fugaret ut qui testificari auderet, illum
ipsum angustiam esse, repertus sit nemo. Mo-
riens enim, quod erat matrona vetustissima, ne
quis tangere vel amentibus conduceret, mon-
strat. Franciscus solus mansit, & quamquam iu-
jurando firmare non auderet, eandem illum
toto terrarum orbe clarissimum principem esse,
quod adeo sui dissimilis appareret: illud tamen
sanctè & conceptis verbis affirmans, in acta re-
scribi iubet, ipsam angustiam videri; quod nihil
eorum, que ad fidem custodiam pertinerent,
in libertatino itinere sciens, prudens omiserat.
Hic tacitus ille secum & stans, præstantia

Odoberis Thomas V.

præteritis committens cogitare: "Hæcine illa
sunt lamina, que conium in se oculos con-
vertant? hæc venustus illa, qui aliarum
formas castissimæ? Tunc libella? Tunc au-
gusta? Fallunt oculi: aberrat mens: sed non
fallunt, nimirum humorum hæc rerum vi-
silitudo est. I nunc, fragile illud forme bo-
num admiretur."

26 Illud facit verum certumque est, uno
hoc, brevique aspectu cadaveris, adeo immu-
tatum, suique dissimilem reddidit & ipsum
Franciscum, ut eundem esse, negares. Jam
tum enim divina luce illustratus, longe diver-
si meditabatur, animamque serio fœdè indu-
xit, filia hæc, fluxaque bona, formam, divi-
tias, clientelas, honores, pro nihilo esse du-
cenda; vera illa æternæque sceleranda, celestia
terrenis, divina humanis anteponebat. Brevis
vite curriculum spaciis angustisq; terminis
circumscripti. Unicum singulis animum ca-
latus infusus, qui, morte obita, corporique
vinculis liber, aut delictorum æternam penam
dedit, aut virtutis premii temptamenta conque-
retur. Nihil itaque procrastinandum ratus, me-
lora omnia, ut primum potestas foret, animo
agitat: Deoque religiose promittit. "Quid e-
nim," inquit, "ammi est in celo, & de ne
quid volui super terram? Que utilitas in
sanguine meo, dum defendo in corruptio-
nem?" Sita jam ritè in rede fœdè cadaveris,
dormit Franciscus se consulti, & in cubitum
constitit sine arbitrio, pulvis janus obdormit,
se abidit; buncque prostratus, lacrymis genit
miseris, in has terè voces erupit: Augus-
tinum I erodo imitatur, eum & ille recens ce-
lesti vulnere, cervi imitar, letus esset. "O mi-
seram vite rationem! & illaces hominum spes
& inanes nostras cogitationes! Quousque tan-
dem diligamus vanitatem & quæritur mem-
oriam? Quousque veris negotiis umbra con-
sistatur? Regna, imperia, nobilitas, ho-
nores morte solvuntur; formæ dignitas morbo
& morte remittitur; omnia demum citò ex-
siccata & volutate ad luctum & lacrymas re-
vertunt. Ea illa singularum pulcherrima ut in-
sistere deformata jacet! Expensivore agitur o-
nim mea, expendere tanquam & veterno:
sit principi morali daturam. Te, te sequar sin-
mortalis illumina, Deus, oculos meos viam
que committit, ut, quod reliquum est vite
spacium, perbreve illud quidem; at, quantum
id est, totè piæque transfigatur." Sic fere
Franciscus, suscit ubertim lacrymis, repressis l-
dentidem illud: "Sat datur mortali principi,
deinceps immortalis servandum, si fipio. Tran-
scritum igitur reliquum vite tempus regie ce-
lesti."

27 Noctem, que subsecuta est, anxios hæc
cogitationibus infomnem tradidit. Potissime ejus
dici, facta re divina, parentem est iustique
rite perfolam. Mox Joannes Avila, ecclesiasticis
infignis, & quod scripta testantur, egregiè li-
terarum litterarum peniti & pietate, pro con-
tione breviter angustis laudes perstrinxit: ve-
hementer verò & basius vite mortali conditio-
nem, spes hominum inanes, miseras calamita-
tesque innumerabiles predicavit. Nec pupugit
solum Francisci animum, qui divinitus jam in-
claus esset; verum & gladium spiritus Dei ver-
bum agitis adepti. Sumpto itaque molito in
meridie cibo, succedentem illum ad se acciden-
tum

A. P. R.
EADINBUR-
RA.fœderis
vita.

E

I

A

I

m

F

accidentis
bus aliis
prætoris
stans,

H h

A. P. R.
BADINGER-
H.A.

dum currit: valens aperit; mentem solmi de-
tegit; rogat, quæ in rem futura existimet, au-
dacter edisserit. Ille nationem tria postillimum
vitiis fegere jubet, ambitionem, invidiam, libi-
dinemque, tanquam animorum pestes præsentia-
que venena.

propositum
consequi

28 Alter hic stimulus necessest. Reddite es
temporale litteræ antite Franciscæ Jesu, quæ ad
vite Clam Germanicæ volens virginibus præterit.
Narra, visum sibi in oratione Franciscum, dum
in libertina professione esset, tendere ad
Deum manus, supplicem: deinde manu divinâ
sublatam, ad optima quæque subvodium. Au-
gustinus etiam animam à sacris virginibus specta-
tam, è purgantibus flammis in calum ab angelis
etiam. Quibus visis, tametsi summo iudicio
seque delicti fides habenda, quod multo sim-
plicitate deceperit mulierculæ, graves etiam viros
in erroribus traxerint: illud tamen inficiari nemo
potest, sanctissimis hominibus veni sepe vitiis &
simulacra apparuisse. Magnum certe Franciscus
ex hisce literis, ut augustinus sciret, Joannis
item Avile concione, emolumentum cepit. Ad-
deò verum est illud dignissimum hominis consilium,
"melius esse domum luctu, quam con-
vivii frequentare n." Quare in austerioris vite
studio magis indices confirmatus, ab aula se do-
mi colligere, privatusque vivere cum uxore &
liberis decrevit. Ille amplius; si quid uxori
quod nollet, accideret, & superites ipse esset,
sore, ut in aliquam se religiosorum hominum
familiam daret: tum demum præclarè seculum
actum in existimabat, hancque vite felicitatem
appellabat. Quod quidem votum Deo ritè pro-
mittit, & tendens, datâ longioris vite usura,
re ipsa præstitit.

CAP. VIII.
Franciscus
procurat

29 liberti domum reversus, Carolo rei ge-
stæ curatque sanctis rationem constare voluit.
Is, collatus officio, honorifice dimisit. Post
non diu ad se accitum, prætoris seu prætoris
eum imperio legat in Gothalam provinciam,
sic à Gothis & Alanis, qui ibidem fidem, oc-
cupant Hispaniâ, inservit, appellatum; ut & à
Vandalis Ilesia hodie ANDALUSIA quasi Vandalin,
& à Longobardis Insulorum regio Lom-
bardia est ducta. Quæ quidem à Septentrione
gentes, immittente barbarum de multitudine in-
numerabiles, in Italiam & Hispaniam infuse,
ducentes, & quod excurrit, annos imperium
vi tenuerunt. CATALAUNIAM incolæ nominant.
Sunt, qui à Gothicis Gallie campis CATA-
LALIAM deriverint. Cæcianos esse Ptolemeo,
alii augument a. Sed hoc agamus. Tergiversari
primula marchia capit, manusque plenum qui-
dem honoris, onus tamen inuicem esse asse-
runt. Cæsar contra sic urget, illius ad hanc
rem opus esse ingenio. Bonorum enim princi-
pum uti vicaria potestate velle se, non coram,
qui quæsum ex imperio dignitateque ambirent.
Vixit tamen Carolo, qui pro suo jure imperare
posset, nactus.

de Carolo P.
translatum

30 Deum itaque venerans precatur, quan-
do non studio quæsitio esse scisses, & titulos,
nec ambitionem à provinciam sciret, vires idem
negociis pares, qui usus de posset, & vellet,
suiserent. Prætoris jam auctoritate in viam se
Barcinonem versus dedit: sed Valentem præmum
& Gandâ profectus, ut parentem optimam de
via saluaret. Alseuti Cæsar divi Jacobi, His-
paniæ tutelaris, erocum rubeam, enis formâ
pectori appositam, gestare jubet, additis etiam
amiciis optimis prædorum fructibus, & vobis

galiam. Is est inter miliones Hispanie odines
primus p, in quem nobilissimi duntaxat, ap-
probatis prius natalibus, optineque de repub-
licis, adscribuntur. His multe in provinciis,
tum in ea, quem ingrediebatur, immunitas à
regibus datur. Barcinone publicis civium lætitiâ
festisque ludis exceptis, nihil dedit antiquius,
quam ut manus feliciter obiret: Dei ante omnia
justitiam auctoritate implenda, unde omnia re-
rum gerendarum ducenda initia. Prima verò cu-
ra fuit, viam regem à latrocinio tutam red-
dere, ut merces urbi opulentissimæ commodè
& importari & exportari possent. Erat omnis ea
tunc ora, Gallie vicina, latrocinis infamis,
sive loci ingenio, sylvis montibusque impediti,
sive gentis vicio incertum.

31 Hic Franciscus nobiles quosdam latro-
num receptatores factionisque alere audierat. In
hos primùm more majorem animadversum. Ru-
mor erat, quinquaginta penè sicarios, ignem
sacro, variatis agris, viciose direptis, agrestes
abduxisse in oculis ponne Barcinonensem. Co-
pus itaque coactis corporisque cultidibus edu-
ctis, Franciscus bello eos persequi iudat: illi
terga vertunt, in arcem se recipiunt. Meticu-
losi enim id genus homines, sive amorum
tractandorum imperi, sive conscientia stimu-
lari. Marchio muris inclusus arma deponere &
imperata facere jubet: n! parent, machinas
quæas admocuram. Sic ad dedicationem tamen
compelli, pennis dederunt. Alios in furem
tollit: scotis corporibus, membra in viis publicis
collocari, quod ceteris exempla darent, iussit:
alios regis tricemibus ad remigendum adscripsit.
Forsimindem ea severitas sentibus ceteris atulit.
Observebant & curiosi, cum diceret, ex hac
ficariorum venatione, qui vias obfidentes in
viatores incurerent, majorem cepisse voluptatem,
quàm dum feras juvenis confecerant. Rem enim publicam corpori componbat, mem-
bra putrida fecari & casuero uri scire, ut reli-
quis salva permanerent: improbos à bonis iudi-
cibus ad mortem damnari, ut bonis inter im-
probos tutis esse liceret.

32 Vitiis itaque, non homines, odem, sed
eorum vicem miseratus depulit: cumque ad
supplicium raperentur, sacrificia singularem tri-
ginta fieri suo are jubebat. Iudicum quoque
rationem habuit: cum ut jus ex æquo & bono
administrent, tum ne lites amplius reddere-
rent immortales, itemque prævaricando facer-
ent suam; magno litigantium, quorum fiscal-
itates exauriantur, detrimento. Controversias
verò parium consensu sepe ad concordiam adige-
bat, ne lites ex litibus fenerentur. Ditiones
ex alienum inopias dissolvere consilium jube-
bat. Prætoris quoque, de suo dissoluto are,
quod contraxerant, ne prætoris edicto credito-
ribus addicti servient, liberali causa manu as-
serbet. His, qui ludos literarios aperient,
quibus prima ætas optimis informatur & interis
& moribus, domum publicè attribuit & salu-
rium. Seminaris enim rerum publicarum pueros
esse, è quibus rectè institutus optimi cives ex-
sisterent, prædicabat.

33 Præfida item diligenter inspicit, ut rei-
publicæ nervos. Militum delectum habuit, in-
guarus & ad signa infrequenter exactoravit:
si quæ copie, ut soleant, in Italiam illuc tra-
suerint, injuriâ agrestium adstrictor iussit. Qui si-
cus fecit, damnum tribunos militum pendere
cogebatur. Barcinonem, quæ mari aluiur,
munus

D

impetum

E

sibi mure

F

sunt per-
surgit

A muris nudam cinxit, pariete continenter ducto: molemque sedit, cui, quod primum fundamentis lapidem iniecerat, Francisci nomen adhaesit. Laborum quo tempore antonia caritate, ut periculum esset, ne fame exhaustaretur respulsu Martialis undique terra mariqueque litteri, impetrandum instrumentum curvis victricumque distribuit. Quo factum est, ut respulsu bano manu discederet de patre Parentis a civibus appellaretur. Magis iam potius iam pauperum subsidio donavit. Cum aleret, quos ex opimis fortuna bonis excidisse cognoscit, quod his inopiam unus Alod gratius esse, non ignoret. Pater monachorum virginumque familias elemosinis juxta. Deoque, ut ne trilem ad se praesidium laugentem illum dimitteret, quod de suo Vespasianus imperatore laus est, attigenter cavet.

CAP. IX.
Aequo pro-
prium la-
borum

B 34 Nec ceteris solum curata negotia rem-
que publicam tractandam Maecio celsius; la-
tus lux majorum monitione ipse dasset: nec,
quod res est, brevi morales occidere: tolli
pietisque in medio cursu, falsus iam spe: nulli
nos hinc efferre, unam virtutem contemere esse.
Animum itaque, cujus est propria est, potius
nam excolendum, quod a sanare superis. In
mentem internam revocatur susceptionem incensis
vix consilium, ne, ut sit, oblivione vel de-
fuit langueret. Dicere & ille odissimus: mo-
tem arguitur vitam sibi stultis. Fixum itaque
illud maerore, seculi pompas nanciam aliquando
remittendum, quavis ea res sermonem
pietisque datur esset, & quale tandem eumque
alium de se iudicium foret, munus laboran-
dum. His quasi ante jactis solido virtutis fun-
damentis, quae in vulgo nunciorum glorieque con-
tinentenda sibi sunt, preciosis quatuor de re-
rum celestium meditationis subiectis aliquot
horas danda putavit. Hanc unam rerum po-
tenter scelerisque generalem anchoram, opi-
umorum consiliorum balium appellabat. Sacramen-
torum item usum frequentandum ducit, Pen-
nitentiae de Eucharistiae, quae utroque ubique
colligendis navem compungat, & antea
vix errant expulsi retineant.

in virtute

C 35 Cum itaque ex commendati sibi tunc
Cruci officio rectare itas itas horis oratio-
nes Dominico salutandique Anglicas tunc-
tur; ad horas eoqueque septem, meditationes
totidem subiectis assignat paucis Cunctis: quibus
illum a monte Olivarum ad Calvariae usque,
hinc cum Spiritum Patris commendat, ad be-
pulerunt officii gratia committitur. Ut autem
"scriptis in die cadere iuram" mensuram sapientium
iudicium: sic patienter minus re-
gunt prophetam, scriptis in die laudem dicere
solum, medias inter regni occupationes dis-
ceret. R. Virgini procer quodque rite admi-
nistrat, myrtilla nullo vertit, ex quibus tri-
plex capi emolumentum debet. Primum, im-
mortalis Deo pro tot tantisque donis gratias agi:
pudore deinde nos aucti, quos ex aliis
contempnimus: denique ad eas ipsas virtutes,
quae hic eminent, accitari. Huius monitionum
usu ad pietatis majus in dies illud ex-
stimulabatur, maiora namo agitant. Deo itaque
ambobus, incensum potentium, quo comitatur
universa, infernalium lapsum, qui guberna-
tur omnia; bonumque iudicium, qui facit
cuncta ex seipso, monent: se iudicantem,
atque iustitiam, gloriam denique aeternam be-
necunt: pulcherrimumque committitur. Quo,
Cicero et Tunc P.

inque mari magno invictus, aliam tenebat,
extrinseque se admirandum impulerat. Hinc he-
bit, ut laetitia uberrime flueret, dicereque
identidem illud: "Domine, quis finis aut sa-
pientiae, immo salutis datus est meum molire
posuit, nisi tu, misericordiarum Deus, qui eo
specta facies equorum eburni? qui pones et
sineque lapidibus Alodum filios excitare: et cor
aditque incensum reddere eorum?" Sic de-
lucens, quibus sepe bonis fatis quibus oratio
utroquebat: usque reliquum publicis negotiis
impetans, ne tunc ipse maerore defuisse vel-
recur.

D 36 Ludis sepe invitus aderat, & spectantis
illud tamen agens, ut quod gestum esset in-
rogatus, nihil scire aut posset aut vellet. Hinc
quidem de unione admittens: nunc de abu-
sionis & penitentia. Ceteris sibi perperam in-
dixit. Pandis iam parce victibus, ut heros de
legumibus coctis tantum uteretur, pauc
solum & singulis contentus; lautius & celsius
ferebat respuebat. Pius ipse sermonibus convivas,
prolixae eam nobles viros de more accipiebat.
Præcipuum enim virorum vocabatur, quibus il-
lic in modum Hispaniam iter esset, omniter
bonorum gratia sua posuit. Hinc abstinens la-
cium, ut, cum obito admodum corpore ven-
treque esset, brevi laus immis tunica esset,
duplexque sedumenta posset. Par autem
in vigas de cunctis, quibus curam consilia:
flagitum item & sui contemptu atque victoria,
quam Plato, vel utrumque expugnatione ma-
iorum esse, dicebat. Reprehendit parasse non
nemo nimium in principe vito autem: ut
non abluere & vero, Deo ita vult, atque
insperata adeo vehementer, vas sua electum co-
lunt voluit expensis prius vite potest.

progreffum
magis

E

F 37 Sacramentum Eucharistiae sacramentum
privatum quidem octavo quoque die, publice
vero universis laus, quo civitas eandem
esset, frequentibus. Verum frequentius sibi sa-
cramentum illud, sermonem plurius vult,
varius vult iustitibus: quibus inque p-
bis quot caput, tot sententiae in monitionem
eandem abierat virtutibus hic mot frequentius
divinis Eucharistiae epulis accumbent: qui tem-
men, hinc ad i. suo molenis Eucharistiae
lucere. Non defert itaque cum vultus, cetera
non aucta, qui maiorem dignitatem sacra-
mentis maiorem haberi crederet, si raro su-
modum vel semel quodammodo iuxta Ecclesiae pro-
ceptum Patris tunc agnoscere inueneretur.

G 38 Ceterum tunc antea hic monitiones studium
fidelium Patrum lectorem duceret, ut in-
digne iurare natus esset; ne autem digni
frequentare illum acciperet: quod se in quibus
incensum, & a vultu accipere. Optulit. Frac-
ileas in tam repugnans tentans eog nam
veriorum obus vultus anglicis. Vultus eorum
dum Romae Eucharistiae Antonius Aryn, So-
cietas theologus, ab ignis Loyola nullus.
Hic omni gratia dum Maeciano tunc
inter vultus de prius nam exercitacionibus
mones, de Eucharistia etiam mones laus,
quodammodo in eo genere excolere ignis,
excolat. Incellit Martonem caput, ad i-
laus hac tunc de re natus solum scire.

CAP. X.
de fre-
quent
sacra-
mentis

Ignorant

H 39 Deus itaque Romanus iuxta, gratulatur
primum ignis de rectis: una, opera ipsius,
sue, Ecclesiae Catholicae emolumenta: ora,
quod se frequentis sacramentorum communi-
e

pro ferebat
cunctis

CAPUT III.

Fuit Gandiæ dux : uxore mortua, Societatem Romæ ingreditur : Romam, ut cardinalatum fugiat, deserit : bonis titulisque vale dicit.

sentendum putaret, certiores faceret. Redditi literis ignotus respondit, Societatis illud bonum solidum esse Dei beneficium. "Paulus plantavit, Apollo rigavit, Deus autem dedit incrementum." Ad Eucharistiam quod attinet : inter ejus comoda ut plurima sunt, & illud non postremum videri ; frequentiore ejus usu à vitis homines vocari, rursusque impingere : sin, ut homines sanos, ubi contingat, citius exurgere, resipiscere, ad frugemque revocari. Neque una simili ingenia omnia metienda : aliis rariùs, frequentius aliis, ad divinam Mensam accedere, utile videri. Sondere itaque & hortari, prudentem aliquem pliumque è multis deligeret, cujus postillum consilio in pietatis studio uteretur. Assensus statim Marchio est, in ejusque sententiam libens iit, & jam tum Societatis Jesu presbyteros ad excolendam animam consilioque regendum libenter consuluit.

ANNOTATA.

- A** Afflictor.
b Fori laboravit Franciscus anno 1533 : casum, cum in Tunetana expeditionis proclivis esset, Barcinonem usque comitatus est, indeque Matrimonium ad cognatum rediit anno 1535 : anno sequenti bellum Gallicum suscepit : anno est non igitur statim à reddita Francisco valetudine, ut ait Schoetus. Insigne porro amicitiae specimen, quod eo bello Franciscus edidit, vide num. 48 Comment. pravi.
c Montione eo anno Ordinem conventus est habitus, postquam ab angina morbo Franciscus convalesceret. Vide num. 40 Comment. pravi.
d Ferdinando mater fuit Joana Henricque : hujus vero frater Henricus Maria poterat : erat igitur Ferdinandus & Maria amicitii, seu fratris & sororis liberi.
e Melius dicere : crederet 27 : cum natus sit anno 1479, vixit in seculo annis 33, obieritque anno 1519 ex dictis num. 51 & seq. Comment. pravi.
f Lib. 4. Dial. cap. 14, ubi de S. Servulo, ad diem 23 Decembris Martyrologio Romano inscripto.
g Ann. 1539. Vide Comment. pravi. locis ad lib. c. hic citatis.
h Ferdinando & Isabella, è quorum filia Maria, Emmanueli Lusitanæ regi nupta, nata fuit Isabella, Caroli V. uxor.
i Psalm. 72, v. 25.
k Psalm. 29, v. 10.
l Lib. 8. Confess. cap. 3.
m Psalm. 4, v. 3.
n Ecclesiasticus 7, v. 3.
o Additionemum Schoeti.
p Veronensis anno 1175 instituitur, quo ab Alexandro III. approbatus fuit, ut habet Henricus Florez in Clavi Historie.
q Proverb. 24, v. 16.
r Math. 3, v. 9.
s Ezech. 21, v. 19.
t Ad Cor. 1, cap. 3, v. 6.
u Plura à Francisco, cum Catalaunia prope esset, gesta habet § 5 Comment. pravi.

Hic frater intentus, rectè provinciam administrabat, incolis acceptus, quod omnes officio adjungeret, laderet neminem : cum tristis è patria nuntius nec optimis alacris, Joannem parentem visisse. Percussit non leviter Francisci animum, tali se parente orbatum. Erat enim ob singularem animi facilitatem Joannes morumque integritatem curis acceptissimus suis : tota ut in luctu & squalore dicto Gandiensi, amisso communi parente, jaceret : lugeret verò possimilium saepes, quos, ut Christi membra, fovit liberaliter. Unum de multis exemplum feligam.

CAP. XI.
Societas &
vixit

41 Cum praefectus curie paret elemosynis non videri rationes expostularet, Joannes respondit : "Cum ad meam ipse voluptatem deliciasque splendide mea expenderem, conquiri minime solabas : nunc cum egentibus, quibus debeatur, hac distribuis, desce queris ? Verum ita statuo, mihi potius omnia vix necessaria desce, quam Christi membris, par." In Deum quoque maxime plus exultat : dum enim Gandiæ Corpus Dominicum per consuetudine, desiderantur, sicem ipse ardorem dextrâ gestare solitus, suis omnibus exemplo erat. Quin & veratum egredias (quo studio mirifice tenebatur) si forte, ut jussit, signum daretur aze campano, consellum retrò domum, reducto equi freno, caricibus etiam admotis, redibat, ut hoc officii de more praestaret. Valentiae quoque nobilibus viris praevit, ut ab aula, quæ divi Laurentii templo obiacebat, ad Hieronymianorum usque divo Michaeli sacram aedem, Regiam cognomento, longo admodum intervallo ordines nobilium duceret : qui nobiles totius audientibus honoris gratia Eucharistiam antecederent & reducunt a.

poterit
fuerit

42 Morte itaque parentis nunciata, Franciscus ab imp. Carolo, qui tum foris Barcinone in Italiam cogitabat, postulat, uti ad suos redire, pater illius, remque tuæ familiaris liceret. Impetravit, quamvis egrè, à casare : ea tamen lego, ut Philippi Hispanice juventutis principis (Romano more loquor) qui tum uxorem ducere parabat Mariam, Joannis III. Lusitanorum regis filiam, curæ praefectus esset, sponse verò à cubiculis Leonora uxor. Quæ res tabulis imperata, immatura Mariæ morte dirempta est. Igitur Gandiam magna omnium expectatione pervenit anno 16. n. tercio & quadragesimo : bene omnianibus suis, quod in illius humanitate & benevolentia magnam sibi praesidium collocassent. Parentis famulos non dimisit, ne desertos se querecerent ; uncti primum familiam integrè continuassent. Xenodo-

Gandiam
regreditur.

b

A eblum ad huc infirmarum curavit & ampliatum, mensa etiam pecuniâ attribuit.

patrem
dilectum
et regis ad-
magistrat;

43 Oppidum mari nostro vicinum, quod piratarum incurfionibus obnoxium esset, qui et Africa in Hispania oris deficientes capivos abducerent, & pecora raperent, munitionum murique exigendum, qua parte nullum, curavit: tum ne praefidii militum, qui sine impetibus agunt & libidine, iniquum perpetuo venturum. Aeneas quoque tormenta recens confusa dilposuit, moles locit, fossas & vallum duxit, excubias ordinavit: nihil ut ad elegantis oppidi speciem decusque desiderari posset. Palatium etiam membro adificum auxit, posterum commodum: pagos ad huc stititum faorum concessit & quieti, magno appello aere, rotemis adjunctis Gandensium ditionem. In vico Lombayno cornubus divi Dominici familia à fundamentis construxit: et vas aureis argenteisque templum diavit, vestibuli corporisque cultui, quantum satis esset, attribuit. Maximam enim rationem habendam existimabat inopem religiosorum hominum. Judicabat item, reque ipsa praefuit, puppes quidem juve alendos: tum vero Julius eos, qui splendidi otium fortunâ usi, gravi accepta calamitate, ad extremam inopiam reciderent.

cap. XII.
suae iam

44 Parente optimo orbatus Franciscus, post non diu conjugem viduatus laxit. Qui quidem fidelissimâ sociâ plures annos usus est, non solum toti, verum etiam parum omnium exercitiorum. Erat enim matrona singulari in Deum pietate & in egenos caritate. Et, tametsi dissimili ingenio fassit, mariti tamen domestico exemplo frangi potuisset. Interrogata aliquando à nobilissima serena, cur simplici adeo puerulo atria vellet, nulla dignitatis habita ratione, uteretur. "Mene", inquit, "byssinis, seriis aut purpureis indui vis, cum dominum meum (sic enim virum appellabat) cilecium agere fiam?" Cum igitur annos ipsos duodeviginti sine querela simul vixisset, prior illa, daturo morbo confecta, tandem decuit. Lento nimium dolore explari erimina, si qua forte contraxisset, voluit Deus. Affixit igitur & ille castus Franciscus, quavis constantem, animam, quod altera sui parte spoliari se videret, liberorum matre & dolorum curamque socia. Agrosque illa onere frequentius, pro nam etiam hominum precibus adhibitis, elemosinis atque jejuniis. Solus aliquando coelave, remotis abieris, ingressus, omnibz lacrymis fultis obsecratur Deum, salvam conjugem superstitemque vellet: cum ecce ubi vocem quandam interiorum clarè audire vilis est, ut post ipse resultat, qui diceret: "Uxorem in solutus superflue vis, arbitratu tuo fiat, ac tibi non expedit."

erletur.

45 Quae re turbatus, minime dubitavit, Dei vocem esse. Parendum itaque: micre enim redargui, quod, quid peteret, ignoret. Rursus vero in lacrymis ista hinc admissis vocibus: "Domine Deus, unde hoc mihi, ut arbitratu committas meo, quod in tua solus est potestate? Mea permitti enim, tuam sequi in omnibus voluntatem. Quis enim te novit relictus, quid & re mea sit? Tui itaque voluntas fiat: nec de uxore solam, sed de liberis etiam stans, supplex oro." Observatum, conjugis morbum stans quendam tunc tenuisse, ut dubitarent medici, multatulentum, an deterius haberet; post haec vero procos ad de-

spirationem laborare coepisse. Animum agent ad cervical adfuit & divinis alloquiis emittit, motum facti animo Dei misericordiae incensa obiret. Illa vero Christi de cruce pendens imagine più amplexa, animum saluâ Alchori, ipse piens, reddidit ante diem vi Kal. Aprilis anno eodem obitus u. n. quadragesimo sexto f.

46 Mortuâ Leonorâ, Gandium commodum venerat Petrus Faber Allobrox, qui primus se ad Ignatî Loyolæ Societatem Laureis Parisiorum applicuit. Hunc ex Hispania Paulus III Pont. Max. evocandum curavit, ut in theologorum Sedi Pontificis summo, Tridentino concilio, Catholice fidei causam adversus recens ab infensis excasias haereses tueretur, usâ cum Jacobo Layne & Alphonsio Salmerone Toletano sociis. Ignatius in mandatis Fabro dedit, Gandiâ iter faceret, Franciscum docem efficit grati salutaturus; qui ad Societatem exierit animum induxerat: eoque passio ante facientes Româ & Ulyssipone allegat. Incredibile dicta, quantum illas adventu doctissimi Francisci: ut animi parentem & moderatorem, tum deum nactum se Dei beneficio praediceret. Exercitationes enim Faber, quas Ignatius de Christi rebus gelis & morte dicitur, modestas proposuisset. Aliterque hoc opusculum (sic enim, Basilii Magni auctoritate secutus, appello, quas vulgò "Exercitationes spirituales") post Franciscus, utilitatem rursus expertus, Pauli III Pont. Max. auctoritate ratum haberi curavit. Diploma quoque, ut in eam fomentum fieret, quod libello additum legitur, impetravit g, ad eorum opinionem mutandum, qui, qui non legerant, tenere dantur; aut, si legerant, fulmineo invidia oculo, non recta ratione adjudicant.

47 Jacin collegii fundamenta feliciter ante diem vi Nonas Maias anni u. n. xlv. Primam quidem lapidem Faber, Sacris rite operans, posuit; alterum Dux, potiusque ejus exemplo liberi. Brevi aedes constructa, laudique specti humaniorum literarum, divinarum item & humanarum philosophiae. Quin & in academia summa summi Pontificis & Caesaris auctoritate exivit. Prima ea omnium Societati erodita. Bibliotheca item examinavit. Faber, filius Franciscus, quam maximis itineribus Romam pervenit. Mox Kal. Sextilibus, magno sociorum lustu, occubuit. Insequenti anno Monsionum h, in Celtiberie finibus id oppidum, ubi trium regnorum haberi conventus solent, Philippus Hispaniarum princeps Franciscum honoratè evocavit: quo nobilium amicos ad concordiam revocavit. Memoria tenebat, parentem suum Carolum caesarem, quando ante anno, fidei ejusdem operi usum. Franciscus quali jam utrumque ad obitum principi praestaret, & immortalis se Regi comperet, quod ad patriâ commodum, nobilium emolumentum, regis omniumque perducere videretur, nihil praetermisit.

48 Exin majora animo agnabat, uti ad summam vine perfectionem consideraret & Evangelii consilia, vinculis jam conjugi liber, amplectenda duceret. Rogare itaque pius homines, quos ad se adirent, precibus, liturgis à Deo poscerent, salubria libi consilia de optimo vine genere deligendo, in quo sunt omnia, fuggeret. I. ipse quoque elemosinas indices erogabat, pluresque tribuebat temporis orationi, meditationi atque vigiliis: jejuniis & corpora

lib 3

A. P. R.
RADINE-
RA.

cap. XII.
exercitio
spiritualibus
animam ex-
citat;

g

g

collegium &
academiam
Gandii ex-
citavit.

F

h

cap. XIV.
degit vero
vita genera
delibant,

A. P. R.
RADZIEL-
S.A.

verberationes intendebat. Idcirco enim poer, deliberationem de vite cursu laeundo, omnium esse difficillimam. Illud verò fixum animoque obfirmum, divinis honorumque tuncis abdicatis, Carolum sequi, ejusque enucera videntem vestigia insinere. Hinc verò dabit & impetita cogitatio in duplixi religiosorum hominum via, utrum ingredi nectus esset, eorumque, qui ecclesiarum rerum molitioni docti, in solitudinem se hominumque infrequentiam abdicant, & fux duntaxat saluti invigilant; an, qui excellenti animi magnitudine proximis Christo, quâ verbo, qua exemplo lucificare student, qualis Christi & Apostolorum vita fuit. Et verò fuit archimmo inter se vinculo, tanquam germine, colligato, quo in contemplatione, quæque in actione venatur vita, in Maria & Martha fontibus degustare. Franciscus quidem solitudinis amandis videbatur, ut uni fubi Deoque in solitudine commodius vacaret, jejuniis & abstinentia corpus in ceno mactaret; verum cum se ad onandum daret, eorum potius institutum sibi commodari, Deo inspirante, sensit, qui contemplationi citum actionem publico comendo adjungeret. Sed in hoc ipso vite genere perplexum & illud in tot tantisque pectorum hominum familiis, quam potissimum laquearet.

Societatem

49 In premissis divi Francisci institutum ecclesiasticis præstat, quod & tuncetiam illum jam inde a puero, nomenque addidit. Illic summa & laetitia de vite austeritatem, quas pridem artes bonas exoptant, exercebat. At dum hinc Deo fape commendata cuncta, arduum ab oratione, fignitatem & jejunium extingere se sensit: tunc vero ad Societatem Jesu; quod recens nata regio in vulgus etiam ignota erat: nullus denique ille ambigua dignitative locus poterat. Fere itaque, ut ibi ignobilis & inglorius foret ac laceret. Qua in deliberatione rem ad divi Francisci piam & eruditum sacerdotem & tanquam mentem, rendit; Dei oreuam, illo tunc ptece deprecante, additum. Ille vero fatis operum curat, vocat illum in Societatem Jesu; ita Deo placuit: "Quod", inquit, "tibi, Dux, & fuisse verba bene." Vixit tandem ecclesie Franciscus, Societatemque inire certo decrevit.

Hæc dum agitur, orationi intentus, fcriptum continuo de his tunc capiti immixtum elare vidit. Ecclesiasticam dignitatem delignant putans, obsecrat Deus ne deprecari, ne, quos regeret homines, qualifile tunc videretur. Cum post Societatis Præpositus nominatus esset, a Gregorio Fernandis interrogatus, illane tunc esset, juvenis respondit, eandem videret.

CAP. XV.
capitulum.

50 Igaur Franciscus nihil ultra cumtandum ratus, consensum exemplo cum literis Romanis ad Ignatium allegavit, qui tunc Societatis fari iam auctor ipse dicebat: roge primum reliquis locis adfcribendo, voti compotem facere. De re cum familiari, liberis, annuo censu, novitibus caritatem fari: qua consilio regeret moderaretur. Non exiguum, redditis literis, Ignatius volutatum cepit: quod recens ortum famam tunc viri acceptione illustratum viri consideret. Et verò pridem id prævidet, Deo fuggente. Roman enim ex Hispania reverfo fubro vixque mox defuncto, cum mentis videret focios Ignatius tantum viri ignominio obitu aque jactura: "Bene sperare jubet", ait, "minimeque lugendum censo: quando præclare cum illo agi non dubio.

"Spero item fore, ut, qui fubrum nobis eripuit intemptivo, idem illum parum fufficit"; Dacem Gandie tacite viderant. Epistolam, quæ respondit Ignatius, nectum: fedi munda fandi non fit, verum non esse adnumerata, cum sensum fide bona redditum fiam.

51 "Benedictus Deus, qui confolatur nos in omnibus, cui quoniam pro meritis gratias agere non possumus mortales, laudent cum omnes angeli bestiarumque spiritus, quia te vinctum fux excolende destinavit atque condidit. Equidem te in Ordinem nostrum adopto recipioque fiftens cum bona spe, utilitati id fove Ecclesie Dei, cuius honor quaeritur; tibi quoque summe consolationi, Societati ornamento, omnibus denique exemplo & emulamento. Precor itaque Deum, ut, qui velle dedit, det idem & perficere ad laudem & gloriam. Nominis filii sui Jesu Christi, in cuius Societatem paffulus hunc gregem vocare pincit. Venio ad fingula epistole tue capitula. De te, quando in nostrum gregem admitti potes, quaeris. Equidem in Domino fice ficuti, rem gratum familiarum, ut gravum parum familiaris docet, confitius prudenter & mcurit.

Maturo quidem, ut citius voti compos fias; prudenter verò, ne in vulgus effusi prius animi id confitiam patiaris, quoniam præfate, quod valde exoptas, commodo tuo possit. De illabus memoriosis collocandis, dignitatis & ordinis tui habendam rationem censo. Mercedi quoque filio tuo maximo uxor quaerenda. Franciscus reliquis tantum in bonis resiliens, quoniam fatus est, quò in academiis disciplinarum fualia persequi commode licet. Ceterum præterea eorum rationem habiturum, cum pro tuis in illius officiis, tum qui ita mererentur ipfi, confido. Adficia, si quoniam inclinati ad tota penducantur. Denique, ut, femel dicam, abftrahi omnia quam maturandis ad eruditionem, quod quis fieri potest, rescripi opellam: quo citius libero te & expeditio fua liceat. Lotera loci fualia revocanda omnino exilimo; & urgenda feno est Theologia, sacerdoti necessaria, in qua etiam honeste te doctores fufcipi velim in Gandensium academia. Ceteri, ut te dabunt, ad me reftas, licet; equidem rebus tuis parentis potest animo confidam. Deumque precor, te quoque fufcipiet atque ad portum falutis iterum penducat. Romæ."

52 Hæc lectis literis, Franciscus gaudio penè exfiliit, quod & fua ipse poffente exfiliit & Ignatio fe, ut cepit, commiffit. Omnia itaque fanguere ne longius ficeret, quo citius fefe vinculis expoliret. Orabat jam tunc vota concepere religiosorum hominum nra. Quam rem, literis illius adductus Ignatius, à Pontifice Max. impetravit. Anno incipit Salutis m. xlviii m., votis nuncupatis folemnibus, fociorum numero adfcriptus Gandie est; pucis tamen conficiis, ne in vulgus prius maneret, quibus rebus omnibus compofitis, Societati fe adjungeret.

53 Igaur preterea in reliquis fift Ignatii fuit confitius duxit. Filio m. chionis Lombino Carolo, familie principi, uxor d. Magnalena Castellat, Francisci Castellæ comitis Ojivo (id oppidum mille palibus Gandie adiace) & Marie Cordoue filia m. Filium trium nra minima Dorothea, nondum annis mare, Christum fponfi loco adfuerat, in comobiumque D. Cle-

D

velique compo-
sit ad Ignatium
focios

E

F

religiofe in
en voti: fefe
distinguit
anno 1547.CAP. XVI.
Librorum
nuptis ex-
peditas

250

A ne puella admodum se absterat: ceteræ nobilissimæ viris enucleatæ. Hæbela nuptum coëgit Franciscus Rogio Sandovalio, Lermæ comiti & marchionis Dianii heredi: Joanna Angonia Joanni Henricæ, Alençivæ marchioni, in nuptum convenit. Gener sine uterque, ut genere nobilissimæ, sic & moribus honestissimæ. In quibus nuptiis illud Francisci ducis consilium laudari videtur. Alterum generum Lermæ comitem ad tertium diem adesse iussit; pactus horum, tempusque, quo sacris ritibus peractis, sponsalia inirent, ne, ut sope fit, non recte ante Ecclesiæ benedictionem convenirent sponsi. Restabat alterum & mandatis, quod exequi studio fuit simul & voluptatis. Liberorum enim nuptiis expeditus, totum se sacrum literarum studio dedit. Et rei in Societatis collegio membrum domus, quod exibat, consueverat, quod se cum liberis studiorum gratia colligeret. Theologia inque partim mysticæ, partim ei, quæ in scholis tractari disputando viæ ac ratione solet, egregium operam navavit, doctore usus magistro Percio, a quem Valentia Electorum magno premio, honore inque stipendio evocandum curavit. Hunc ante aliquidque dividit, & legendo disputandoque in industriis atque doctrinæ dedit argumenta, ut brevi lauteo titulo omnium suffragiis dignus haberetur.

54 Magister inque primum, mox Theologiae laurea, adhibitis prius & disputationibus & examine, decoratus est. Opere prosum fortasse fuerit, horum studiorum rationem referre. Tribus horis solem antevertebat, quas & alteras tres precezioni tribuebat. Octavi diei horæ, ut Hispani nomen, expiatis quotidie criminibus communicabat. Nonæ doctorem Theologiae attentè susceperat, dictam etiam calamo excipiens. Summâ temperantia præfusus, de rebus divinis laqueat. Pomeridii temporis reliquam partem studiis, partem negotiis privati publicæ dabat. Vigente ad Occasum sole, SS. PP. monumenta Scripturæ lectioni adiungebat: horis item canonicis temporis nonnulli tribuens. Somni enim purissimi fuit, non luctu; sed tabulis lignatis, villosis tegmine instructis, usus. Ante solem seipse accuratè exercebat, apparitionis, liçtoris, rei & iudicii suscipere se personam fingens. Quo rito genere factum est, ut simul discipulatus illius videretur dynastia aliquot Gandiam venerint: in his & episcopus Carthaginis Sportaria, Stephanus Almayda, datis etiam ea de re honorificis ad amicum literis.

55 Cessat dies, quem Pontifex rebus componendis Franciscus præfuerat, & decursu jam triennii studiorum igneo, annus secularis facit, qui hodie jubilæus, imminet. Romam itaque proficisci dicitur, cum ut principum Apostolorum, quæ tum rito universa panduntur, limina frequentaret, tum Ignatii studio: denique ne fide iterum operæ casus in negotiis obesset videretur. Verbatum contra, ne Romæ præfens cum esset, à Paulo III contra Societatis infinitum Cardinalium collegio invitatus adfueretur, quod Alexander VI gentis Borgie purpureo illum olim galero donasset: p: ausertit quoque momentum, quod Francisci fratres duo, ab eo ipso Paulo Cardinales nuper creati fuerant. Sed commotæ cecidit, quod Paulus ex humanis exemptus, Julio tunc tertio vacans Sodem Pontificem reliquit.

56 Consensit igitur testamenti tabulis, Carolum familiæ heredem vocavit. "Postremum hoc te", inquit, "Carole fili, scribam alioquor. Romam iter adornavi vixis meo fecurari fieri, ut Apostolorum limina excoler. Societati Jesu me volens addidi, bonis me timentibusque abdicaturus, quò vitam sanctius æternamque bestitudinem, Deo bene iuvante, consequar. Fratres itaque ditionemque Gandensem tuæ committo fidei: tu vicillim da operam, ne cum tibi, familie principi, commisissis nos aliquando peniteat. Jus & æquum imprimis tuæ, consiliorum prudentes fideique adhibe, qui liberè dicant, non assentando abdicantur. Civium potius, quàm tuis commodis stude, & sanari, quàm timere malis. Tria tibi cænobîa, tanquam majorum monumenta, in manus tradò: Lombayæ, sodalium S. Domini; Gandiæ sociorum & D. Clara virginum, in quibus foror est f & amico r. Porum calm hominum precibus consiliaque, respublice sollicitè perire. Deum, quod rei casus est, time & religiosè colito: hunc inspectorem totum humanarum in oculis gestis, & Judicem expecta. Salve & vale." Marchia lacrymis uberim fuit, pacis optima quoque pollicus, dexteram parentis, more gentis, ex oculantur. Franciscus, ceteros ordine liberos complexus, valedixit: Joannæ tantum, parvæ secundo, patrem committit: moraque vicinum Societatis collegium ingressus, comes adfuit Antonium Amoz, Franciscum Stradam, septem item alios sacerdotes a.

57 Equis concessis, Gandiâ discessit pridie Kal. Septembris anni M. D. L. Oppido egressus, sublatis in celum oculis manibulque, maxis etiam per læticia lacrymis, Davidis illud alta voce recepit: IN EXITU ISRAEL DE ÆGYPTO x. Mox eum: LAQUEI CONTRITI ET NOS LIBERATI SUMUS y; cum bonis fide & mente sua, fore ut eodem nunquam reverti patriumque suum revire egeretur, qui ad caelestem patriam properaret. Servavit hoc religiosè. Multis enim longo post temporis intervallo à Pio V Pont. Max. honorifica legatione cum Alexandrino Cardinali in Hispaniam ad regem Catholicum, Valentianque ingressus, nunquam sibi imperii passus est, ut Gandiæ oppidum, quod unus duxerat diei itinere abest, inviseret. Proficiscens orationi quotidie horas complures dabat, moremque, quem perpetuo tenuit, de peccatis quotidie confitendi sacrilique epulis accumbendi servavit. In meridie tantum cibum capere solitus, ceti de via lassus langueret: in coena modico admodum contentus cibo vixit: flagellis etiam in se, licet in diversis incommodum esset, severant. Colloquia divina, quibus itinerum tedium levare solus, sic perhibetur, ut precezioni horis tribueret vicium, & sermonibus divinis plicque meditationibus; nec ad aurium se voluptatem, sed animi utilitatem potius compararet z.

58 Italiam simul attingit, ecce tibi nobi em virum cum literis ab Hercule Elicenti, Ferrariensi regulo, Francisci petro majoræ aa, orare, ad le ut de via divertere non omittit: cupere, pro veteri necessitudinis vinculo, sponctu ejus frui, quod sine illo penè viæ incommodum temporis jacturâ fieret. Parit, ut docent, Franciscus, triduamque Ferrariensi duci tribuit, comiter acceptus: biduum etiam cum

A. P. R. RADIKI-
R.A.
concedendo
Caroli fidei
discent,

f t

E

a
CAP. XVII.
tudi,

x

y

F

perhonorific
Ferraris,
in Tuscia,
& Roma,
aa

Theologia
vixit,

CAP. XVII.
Romam ex-
no 1550,

p

q

r

cum Coffino Medice, Errantia dote, fuit, qui & ipse nullum officii genus pretermisit. Mox ne longius fieret, quo Ignatium videret, Romanum festinavit. Introductus honorifice in Urbem Cardinalem aliquot ecclesiis legati voluntate. Caverant enim, ne, quod maxime optabat Franciscus, nocte insepulta obsecratus ingroderetur. Tamen mirum atque ignotum, quia erat molestus, malebat. Sed & ipse Ignatius, superiorum auctoritate victus, manu sua, horis aliquot, antequam Urbem intraret, significavit, aequi boni gratulationis pompam faceret, quam ille propter non honoris loco duceret. Julius III Pontifex Max. pulchrum illi lara cum gratulatione, quod expectatus venisset, per legatos obtulit, adionque membrum, si volenti esset, attribuit. Magnus ille gratias agere: Societatis enim Jesu humile domicilium delegaret. Hic pro foribus Ignatius perhibebatur, amplexus Ducem amice humoque reluctante tollens, quod pedes manuum excoleretur: multis etiam caritatis lacrymis, quod magno Franciscum emolumento ampliandis Ecclesie Dei, sociis quoque, re & consilio juvandi, exemplo denique ad maiorem Dei gloriam usui futuram provideret.

ab ipso re-
bus Pontif-
ficis exco-
puit.

justitiam de-
cravit.

CAP. XIX.
cum caute

mun inque factum* duxit, suis sese fortunae bonis titulisque exspoliare, quo pietatis commodius operam daret. Ignotus & domesticus unus Galspre Villalorum ad exorem Carolum, qui tam in Germania res gerebat, cum literis fidei suppete libello allegat: boni illius venit filio nata maximo, Lombaye marchioni, Gaudie dittonem concedere titulosque liceret, rogat. Genum id sibi acceptumque fore, qui colligere fe ipse & adere vellet. Societatis Jesu familiam potissimum delegisse, in qua reliquum vite curriculum consumeret; nuperata quidem illam, sed ut ceteras, ab origine calidiores indices futuram. Litterarum exemplum, ut cum voluptate simul & utilitate legatur, adscribam.

62. "Quanto pridem opere exoptam, exor-
augulle, tuum in Italiam adventum, ut, que
nunc literis absens coram postularum, cui Deo
notum est, cui, quando sua visum, ne merito
meo voti compos fierem, ratum ipsius, ut
diebus, voluntatem habeo. Et cum absente
me non minus, quam si presens eitem, sen-
si mentis explicatorem confidam, idcirco, ut
mentis interpres oratio est & vicissim oratio-
nis scriptura, hinc utar, quando illa in tanto
locl intervallo non licet. De me sic habito:
peccatore me ingenuè confiteor, ceterisque
offendiculum sulcis fuisse, cum in regia na-
verfaret, ejus delicti gratia nullam detrecto
poteram a Deo celi Rege, nec abs te, qui
in terris imperas. Ille misericordiarum Parens,
noties inferorum cruciatibus orietur cum sim,
ad hunc diem incredibili patientia, mansueti-
dine, benignitate sustinuit me, quo resipi-
screm in viamque redirem: tempusque largi-
tas est, ut, quanta illius essent in me be-
neficia, quot quantaque merx in illum inju-
rie, tempestive animadverterem. Hec ipse
idem considero, jam inde a conjugis morte
Leonora, quatuor ipsos annos, multisque, et
gratia, fuisse a piis viris precibus ad Deum,
erevit vite novae cupiditas indices, & quasi
depulsa mentis oculis caligine, terrena omnia
despicere ducere coepi. Nunc, licet indignus
sim Dominice vinee cultor futurus, preter-
sim cum tam sero accesserim, & vires olim,
quas alii plantarunt, evellere studuerim; Dei
tamen benigne Societatis Jesu fecerotes
me in Ordinem suum nullo meo merito ad-
miserunt. In qua quidem est jam pridem
elegere & emori exopto, prohibitus sum ta-
men, dum boni pueritii officium expleo, si-
milique abunde consulo: qui curi post unum
& iterum alterum mensum laetel me expediam.

63. "Quam ob rem, maxime ceteri, boni
tali venti id mihi liceat, qui eliens tuus &
equestris D. Jacobi Ordinis, roga, ut, quod
reliquum est vite spaciari, perbreve illud qui-
dem, ut in lucro deputandum, ita transi-
gam, quo antea vite iacturam dignis pen-
sionibus suisque, Deo bene juvante, sus-
ciam; praeterea errata corrigam, praesentia pe-
ricula fugiam, futura evitem. Et, si quid in
hac ipsa vite melioris forma proficere, equi-
dem dabo operam, ut sacris altaris altaribus,
re divina atque juvenis assidue pro imperii sui
incolumitate vota faciam, & pro tua salute, a
qua & multorum pendet, Deum proci, ut,
qui nuper de Turcis & hereticis victoriam
sibi concessit, dote idem, ut te ipse vincas,
que sine vincendi ratio, ut difficillima, ita
est & utilissima maximeque inaudita: denique

per litteras
de bonis et
calisque

E

F

adlocanda
agit

A „amoris te divini ignibus inflammas, idque afflu-
„tibus modulatione cruciatum Christi, ut iure
„cum Apostolo dicere possis: Mihi ubi glori-
„ficatus, nisi in Cruce Domini nostri Jesu Chri-
„sti ce. Ille, qui crucis dolores pro nobis ta-
„lit Christus, se quem divinitus respicit. Chri-
„stus servet incolumem. Dat. Romæ A. D.
„XVIII Kal. Feb. æ. d. li.”

Romæ, ut
cardinale
tam de-
claret,
supra
propterea,

B 64 Dum exsilia justum expectat, spurium
jam in vulgus erat, mactatis Franciscum vite
sumum in nectus. Quæ re cognita, Pont. Julius
Franciscum (quod antea metuerat, ut Romam
idcirco proficisci cunctaretur) Cardinalium col-
legio ascribere cupiebat. Ille vero tristi nuncio
tam exhorruit, quam cupide quidam honorem
illum confectantur & cupant. Itaque ignis
visum est excedere, fabulo Franciscum Romæ
discodere, ut, Pontificis oculis subductus, fugi
se honoribus eriperet. Igitur istud socii,
quibuscum Romam ex Hispania venerat, cum
vix quatuor menses in urbe mansisset, in His-
paniam revertit. Ille, ut erat solitudinis in
primis amicus, procul à vulgi strepitu agere
cùm vellet, Guisquorum, Cantabrum provin-
ciam, sedem sibi delegit: cùm quod prociocres
eum oras haberent; nam quod ignis nacti
solum id esset. Hispanias itaque simul arigit,
recti in Cantabrum tendit: domusque Loy-
lean ingressus, locum percunctando studiosè
quæsit, quo loco primum natus terram con-
tingit ignatus. Ille terre osculum pedibusque
figere, Deo gratias agere, quod eo loci tam
utilem orbi terrarum vitam macti voluisset, se-
que tanti magistri discipulum ficebat. Igitur re
divina ductus, sumptusque Eucharistia, Ogra-
tum sufficit; oppidum ad Loyolanæ domo verio
sebet aliq. Hic Petrus Michaelis Arroz ad
aedes apostolicæ Societatis collegio exedificando
moriens testamento legavit. Hinc comitum non-
nulli veris ætatis, in duas provincias remigra-
runt: alii in Francisci contubernio cum Joanne
filio haerunt.

CAP. XX.
de hunc co-
loris reat

C 65 Nec diu factum est, cùm Gaspar Villa-
lonus, & Germanus redax, exarsis litteras
Francisco attulit, quarum hoc exemplum est:
„Tux mihi, dux Borgia, reddidit Gaspar Vil-
„lalonus, clemens tuus. Quamvis sanctum Plum-
„que id consilium tuum, vitoque institutum,
„quo seculare ac te colligere vis, ut terrent
„sceleribus perennes: (quis enim nisi impius
„id negaverit?) angit tamen nonnulli nos, te
„carentium quod erit. Verum mox ipse morem
„generare cupiditati commodoque mea tuis ante-
„ponere, nec volo, nec, si velim, possum.
„Potestatem itaque facio libens, volentique, ut
„Carolo, natus maximo, Gandiensi diuone tuo
„arbitratu cedas. De facio equidem sic sentio,
„plures amulos, quam imitatores, reperturum
„feronem enim, atque proclive curvis alteri in-
„videre; paria proutque sunt, erique semper dis-
„ficile. Quod ceteros liberos dederis, id mihi
„omeris imponi facile patior, lis ut ipse pro vi-
„tuli consilium & parentis in locum succedam.
„Effectum id dabo, cùm officiorum gratia
„Leonore maris, firmam locatissima; tum pa-
„rentis, quæ de ipse bene de me meritis est.
„Illis damno non erit, utrumque parentem o-
„peram mihi dedisse. Deus Opt. Max. consilia
„tua, & dux Borgia, ad exitum felicem adducat,
„quem, ut non quoque, remque publicam,
„difficillimis hinc temporibus respicias, precor.
Ostendit Tomæ P.

„Sic te servet ille & sospitet. Dat. Augustus
„Vindobonorum. Idib. Feb. æ. d. li.”

66 His lectis gaudio pasci triumphans Fran-
ciscus, cunctave istam ingressus ad Christi de
cruce pendens imaginem gaudens accidit. „Do-
„mine Jesu”, inquit, „cuius mactatione non
„fuit memores, nec tantique cum excent in me
„pendicia, novis tamen cunctis non cessat.
„Gratiam, quam possim, habere, atqueque
„illum vitam. Nunc te vocantem sponte sequor,
„de bonis fortune omnibus, que liberali manu
„donas, me cauo, te ut cruci affixum na-
„das promittis inter. Abjicio libens omnia,
„malicia illa quidem; sed & regna aque impe-
„ria, si suppetant, eodem animi alacritate
„dimittam, ut tu probe, qui corda servaris
„reces, macti. Supplex igitur rogo obsecro-
„que, ut prodigum illum istum a longinquo
„reducas me recipere & amplectere expensis ul-
„tis misericordie tue. Patens mihi fides do-
„mas tue, apud religiosos uni tibi dedatos.
„Unum hoc peto, ut institutus in domo tua
„omnibus datus vite ment. Tu, qui lux es,
„via, veritas & vita, respice me: & qui hanc
„mihi mentem dedisti, da exitum felicem.”

His cum se precibus Deo addidisset, in publi-
cum prodit, confestimque acris tabellionibus
& actuariis, ditionis se Gandiensis iure boni-
que omnibus exare, & Carolo natus maximo
transcribere universa, in acta retulit, superstiti-
bus presentibus, nihil ut tibi reliquum seco-
rit. Mox detonsa barbâ, vestibus abjectis, ta-
larem sciorum togam tritumque induit, lacy-
mantibus famulis, non secus atque si vita de-
cederet: ille vero gaudere, vix ut apud se esse
videretur, quod togâ se publicâ, ducisque cir-
tulis exuisset, & quasi maximo è naufragio
de tempestate emerisset, ratus portum se tenere,
& in summa Societatis prosperitate distitum re-
vern esse, identidem illud exclamans: „Dropti-
„lli, Domine, vincula mea, tibi sacrificabo
„hostiam laudis.” Mox servos amicos dimisit;
Joanni Borgie alios clientum in numero attri-
buit, alios Carolo duci per litteras commenda-
tos mihi.

ANNOTATA.

a Dion suum obit anno 1543 die nono Ju-
narii: cum Paulus III virum auctoritate, po-
tate & virtute insignem appellavit in litteris,
quibus Franciscum in patris obitu consolatus
est.

b Deceffe anno 1545 die x Julii.

c Caprum id cenobium fuit anno 1543,
habitari vero à PP. Dominicant anno 1548
& S. Ludovici Bertrandi sanctimonii illustre-
tum.

d Præter ea, quæ hic Schottus memorat,
& alia quædam prælati sub idem tempus Gan-
die gessit, quæ num. 74 & quatuor seqq. Com-
ment. prævii explicata habet.

e Vox illa & Christi & cruce pendens ima-
gine (vide num. 79 Comment. prævii) ad Fran-
cisci ævæ annorumque delapsa est.

f Editio jam ab annis aliquot ex versisque
conjugis consensu consentanea voco.

g Exhibetur id num. 86 Comment. prævii
& omnia seqq.

h See Montionem, Hispanis Montem.

i Numerantur in his S. Ludovici Bertran-
das.

A. P. R.
BAGINET
E.A.

dos, Joannes Myco Dominicanus, Joannes de Texeda Ordinis S. Francisci, & P. Faber.

k Joannes de Texeda, de quo proxime.

l Tam Texeda, quam Borgia per beatissimam Virginis iconem confirmatum id fuit. Vide num.

24 Comment. pravi.

m Kalendis Februarii.

n Alphonsus, filiorum natu minimus, Ceteri fratres postulat reliquit. Ceteri verò, Joannes, Alvarus & Ferdinandus, ut conditionem ecclesiasticam aut religiosam amplecterentur, in votis habuit.

o Ordinis S. Mariae de Mercede.

p Alexander Farnesius, factus summus Pontifex anno 1534 discessit Paulus III, ab Alexandro VI in Cardinalium collegium assumptus fuit anno 1491.

q Rodericum nempe Borgiam, fratrem Francisci, sed ex alia matre, Franciscus de Castro, Paulus III Cardinalis creavit anno 1536; anno autem 1539 Henricum, fratrem Francisci germanum, qui perierat Franciscus de Castro & Pinor, secunda Joannis Gandia duci Aghuz nominis II, filius, perierat item S. Francisci patris appellatur cum. 3 de Vita & Rebus gestis Pontificum in Additionibus ad Cinconum col. 673.

r Obiit anno 1549 die 2 Novembris.

s Dorothæ.

t Isabella & Joanna a S. Cruce, S. Francisci sorores.

u Ovidium, Gaudensem rectorem, Jacobum Mironem, Petrum Tablarem, Emmanuelem Sa & Franciscum Roies; quibus binos addidit, F. Herendem, & F. Julianum, Araozii socium.

x Psalm. 113, v. 1.

y Psalm. 123, v. 7. Vide plura num. 97 Comment. pravi.

z Plura ad pium Francisci peregrinandi modum spectantia vide num. 99 Comment. pravi. ut vide num. 100 Comment. pravi. Item Parma praestitit Othavium Farnesium, Comiti dux.

bb Plura de rebus à Francisco id temporis Roma gestis habet num. 103 & hinc seqq. ad Galat. 6, v. 14.

cc P. Araozii patrum.

C

CAPUT IV.

Sacerdotio initiatur: mutatum ejus vite genus hi reprehendunt, laudant illi: exemplum ejus imitantur insignes viri. Cardinalatum non semel respuit.

LIB. II.
CAP. I.
Primum
Sacramentum
votum Legatum,

Letissimum nullum ad id temporis diem illuxisse sibi Franciscus & sentiebat & predicabat, quàm quo bonis sese omnibus expoliasset. Liber enim à caris, uni Deo, qui re nihil illi jam tum erat antiquus, sese dedit. Id ut procederet scilicet, Sacris initiatus est. Quo quidem ordine ne indignus videretur, omne jam indies Deum, corporeque cultigare solitus erat. Nec enim ignoebat, ad illa adyta illo-

nanibus irrumpere, sacrilegio sine crimine esse. Ritus jam ceremoniasque addidit. Loyolam itaque contendit, primamque Liturgiam obtulit a, tribuens hoc Ignatii & petrie & pietati, Kal. festilibus à anni post Christum natum M. D. 12. Arce ornamenta, mappasque graphice elaboratas, atque sororis ac pictas, Ludovicæ Borgie comitis Ribagorae adhibuit. Joannes verò Borgia filius Eucharistiam de manu illius suscepit. Julius tertius Pont. Max. liberaliter Francisco habilem, ut nominant, indidit, ut, cum primò publicè Sacris operaretur, quotquot ritò consili adfuerint, ille vultum acciperet peccatorum.

est Igitur Vergarem in opidum c secundo ab Ognio lapide, ut ad plures Sacrifici manaret utilitas, properavit. Incolis simul atque innovit, tantus fuit subitò hominum circumcirca concursus, ut spaciolum quidem templum non caperet. Quare sub dio aram erigere necesse fuit juxta D. Annæ sacellum: itaque ad caelestem Mensam accesserunt, ut meridiana hora longè transierit; mirantibus cunctis, præ gaudioque à lacrymis non temperantibus, quòd Ducein Apostolico habitu libenter spectarent, qui summa animi magnitudine titulos futurum, qui cum Evangelica inopia, & purpure cum religiosorum hominum astita veste commutisset; five quòd rarum & insolens ævi nostri exemplum esset; five quòd populari judicio cuius honori sacerdotium postulerent. Facta re divina, ad populum concionatus est. Rogati plerique cur eo concionante, ejus aut sermonem ignorent ob illiusmodi diversitatem, aut quòd longius in tanta hominum coram à fuggestu abissent, non satis audirent, lacrymans essent: illi ingenue, ut est generis illius ingenium, divinum in eo vocem, non humanam, audiri visum; ad hæc prodigiū famile esse, ducein sanctissime vite spectari.

69 Sacerdotio inauguratus, nihil dedit antiquius, quam ut colligere se & Deum venerit quæ precibus, quæ pœnitentiæ effectus posset. Petiit itaque modicis ab Ognatensis sacellum D. Magdalene sacrum, nullo pulvis diffusum, habere liceret. Impetravit facile; domum eadem addere constituit, & peningulum, è materia rudè & impolita fabricatam, ut pauperis amantior, aularum angustiarumque adium pertusum. Huc cum paucis sociis migravit, quos tum rexit Michael Navarrus sacerdos, à quo illud primum petiit, coquo operum dare boni illius venia liceret. Quod non minore animi voluptate, quàm illi principis beneficio summum magistratum provinciamque impetravit. Domestica hic officia exsequi, ligna & equum in culina ferre, ignem accendere, verrem pavimentum, lances mandare, & ollas coenæque id genus, quasi Societatis vel infime conditionis tiro esset. Max apparatis omnibus, mensæ ministrabat. A Patribus Fratribusque negligentem errorumque ventum deprecabatur: singulatim poterat osculatum, pro se Deum interpellarent, hanc ut sibi mentem perpetuam esse vellet, rogabat.

70 His excitationibus probe informatus, non angustis domus sanctas contentus, de pluribus officio benè mereri studuit, memor illius Araopagie Dionysii: "Bonum quò longius manet, eò esse prestantius." Igitur excurrere in vicinos pagos, sacello manducantium more onustus, & scipionem gestare, pueri elemosynæ loco victum superque Christi nomine erigere.

D

a
palterum
pau-
lice i-
gara facit
concurfu po-
puli max-
mo;

E

humilia
quævis obis
officia,

F

catholice
& ecclesi-
æ regis:

A exigere. Cantabrigie matronæ, sanctitatis opinione, inestimabile dictu est, quam alieniter domo potum exulcerint panemque osculare obtulerint: benedictionem vicium repositas, orationemque pro communi salute efflagantes. Ille puerus discipulus, virgam manu gestans, evocatus, ductabaturque longo ordine cantantes in templum, forumque publicum, quò prima illos fidei rudimenta catechista doceret: & interrogando & iterando sapiens eadem, inculcare non piguit cognita necessaria. His forè officiis horas bonas bene collocavit, ad Scholasticum usque Cantabrigiam portum pertransiens: hinc Vicibrium portibus adiens (oppidum id *VERULAM* Cantabrigiam Prutenam esse putant) & pueros erudit, & in templis frequenter egit *Excellentes*.

CAP. II.
in primis
Ludovicus
regis
Lugubris
fractis
Cujus ea
de re

B In solitudine se abdiderat Franciscus, frequentiam hominum vitans: latere tamen, & fallere alios perpetuo non potuit. Odor enim pietatis longius vagatus, finitimis etiam affluat: fama, in immensum omnis augere solita, variè increbuit, dum alii factum percellant, alii visuperant. Ut enim sensus cuiusque est animi, ita fieri sermones foris. Qui terrena solentur atque caduca, præterea nihil, hi ex suo sensu reprehendere: indignum illo, honores repudiasse jam ad eulmen progressum; liberos cerè decessisse videri. Quorum contrà agrestis erat de rebus, verumque iudicium, factum Francisci laudibus in eulmum tollere. Nec enim honores, magistratus, cotæque imperite plebi admiranda, in bonis duenda; animi tranquillitatis Deique cultu & cognitione felicitatem hominis, aut nulla re, metiendam. Dei obsequio fide dedere, id demum esse longè latius imperare, liberum, & dominum re regem esse: quod rerum terrenarum despectu infra se ducit omnia, celestia tantum minime veris. Commendare Franciscum, qui excessu animo fortune bona calcasset: gratias etiam Deo agere, quòd in luce temporis, tam etiam viciis exempla transfusisset; quales viros singulos vix singule ætates Dei benignitate cullisset.

diverſas
de ſententiis
cauſas

d
e
f

g

72. Officii itaque & observantie gratia latentem invenerunt viri nobiles. In primis Carolus Borgia Gandemfueri dux, & Alvarus Borgia, filii: Martinus item Angonius, Villa-Fornioſe dux, qui honorem & ejus uxorem duxerat: comes quoque Lerneus, & marchio Alcanalis f. generi. Complures etiam nobiles viri, & episcopi per suos salutarunt, de mutata in mollis vite condicione gratulati. In his & Bernardinus Cardenas, Maqueda dux, qui tum Navarriæ regni princeps erat, novum Ecclesiasticum audire auctor, & de officio principis coram discesserunt. Donceſtrum itaque cum literis allegavit: opere f. Pompelonamque g. cui præflect, præsentis illi frui, & salubri vita: consilia exere. Dimisso cum literis aulico, Franciscus postmodum ejus diei in viam se, duobus adhibitis sociis, Pompelonam versus dedit. Ille præterea impetrato adventu oppressit, qui illum ad se traduxit in suam, omnique officiorum genere accepit. Multas de officiis principum horæ, in multam etiam noctem consumpserunt. Quia in mentem venisset, ea non voce solum tradi, sed & memorie causa, literis consignari cupivit princeps; scriptumque religionis altitandum curavit. Crebro ad populum

Obſervat Thomas V.

rogatus verba fecit in æde summa, familiarique monachorum & monialium. Cum satis esset factum præteris voto plebique studio, Ogeniam reverit, Allavè provinciæ præfatus, per vitam erudiens multos, & pietatis studio excolens.

73. Nec verò Hispaniæ solum eam omni, quæ Carpentorum & est, Francisci nomen pervasit; etiam Lusitanie in extremos fines usque penetrauit. Ille Ludovicus, Lusitanorum princeps, Joannis tertii regis & Isabella Augustæ germanus frater, Principem quanti faceret, hinc epistolâ testatum reliquit: "Alteras ad te dedi. Pater optime: his usque illud duxerit, adjicium, per mihi gratiam fore, si quod illis ab te postulara, sensu consequar: commendo tamen quod fiat tuo: cui, tamenis vici spernagni id fieri interest, suini mei sensum, desideriumque lucens potissimum. Deum telem appello; quoniam nihil adhuc de te meritis sum, amorem tamen voluntatemque ausquam defuisse, si qua te res daret, tibi gratificandi, pro veteri meo in familiam Borgum studio: quam tu quidem meo fessentis iam relinquis, itaque abdens Deum sequeris, immensum quantum illustris. Ea res una, ut cetera deficiant, satis esse poterat, te deinceps ut plaris facerem, amaremque induntum. Minimis fides Deus in Sanctis fuit, & misericordia ejus non est numerus. Tuam est itaque gratias aciem agere, quando conversio tua opinione longe majores fructus adfert Ecclesie. De me illud certò affirmare liquet, verba tua, quæ adhuc memora teneo, auribus meis infonore, quasi coram te audiam, incessantem videre, videor tamen tam muturam, quasi præsentis adfueris. Sed & te scilicet Dei servum, qui in hac reipublice perturbations, atque tumultu, animi tranquillitatem invenieris, pacemque interioris hominis: quæ cum & Deo sit, exasperat omnem sensum. Quia una in re, si que est in vita mortalium, beatitas sita est; spemque est, & particula ejus felicitatis, quam in meliori æternæque vita omnes spernamus. Quisquidem majorem in modum peto ab te, ut posthac Deum oras nostri memoriam agas; quò semitam monachorum suorum benignus ostendat: ejus voluntati, non mea, obtemperem; vitamque beatam, illo bene javante, consequar. Si qua verò in te mea ubi opera usus erit, petragnum mihi, si per te corior sitam. Vale. Almerino i in Idus Quindiles & 10. M. D. LII."

74. Pio principi respondit Franciscus; non tam ad pompam, quam ad vitam, moreque dictatâ epistolâ. "Spiritus Dei, qui pauperum potest, idem & misericordiarum est, gratiam mihi referat, quod nos amice literis consolatoris, mei peccatorum non immemor. Quod etiam beneficium ad se pertinere socii omnes, quorum ego minimus sum, ingenuè confiteatur. Singulari hac tua humanitate, est multis antea nominibus tibi obtinuisse tenebar, magna accellio facta est: quo nomine meam tibi operam addico, Deumque rogo indices, ut, licet externis te exornat donis, ita internis meritis magisque perficiat. Benedictus Deus, qui, ut Propheta regius canit, auferat spemum principum i. Quia in re si in alios principes terribilis, in te cerè plus ac elemens exultat, exultatio spiritus illo, & fusa, quo turgent nonnulli dynastæ, immemores Dei & ingratii.

A. P. R.
SABINEI
RA.

CAP. III.
in primis
Ludovicus
regis
Lugubris
fractis
Cujus ea
de re

E

F

I

vel & Be-
gia

i

A. P. R. I-
RADINEL-
RA.

“Dedit tibi spiritum principalem, quo te confirmari exoritur idem propheta. O te felicem, principem, cui hic in paucis oblige spiritus I. I. deus beatum Iulianum, qui tales principes sine spiritui principum semper exultat! Unum, verò intelligi quæ, quantum id Dei benefici- cium sit, auctori ab aliquo spiritum princi- palium & principali confirmari. Unum differens, utriusque cognoscitur. Alter enim beatus auctor est; pater alter: ille perturbator, hic peccator reddit: ille hominum, hic Dei est. Magnum æquæ emolumentum est, si quantum studi- ponunt mortales in fortune, corporique bonis gerendis, tantum in caelesti spiritu querendo præstent: Probare, inquit scopolus, spiritus, si ex Deo fiant m.

ed about 110-
120 m.

75. Pluticque sine, & crebris tenebris crepi,
Adhucet melius. Sed nostris negligentiis sic,
aut toties causa est spiritus ille divinus, &
quidem impie: carnis vero spiritus stot in
iudicio, & vincit. Summ quique spiritum ho-
stis ducem sequitur, qui cecidit: cum contr.
Dei spiritui principali obsecundare oportet.

„Erit, erit aliquando dies illa, cum decurrit
 „hoc vite spacio aperietur libri marmoris, qui
 „humani spiritus pleni preceptis ierunt inopes
 „ad spiritus, qui ad aeterna beatitudinis por-
 „tum ducit. Deo itaque gratias ago, cum te
 „vidiam, a communi spiritus principum ali-
 „enum, opere spiritum principalem. Hic enim
 „spiritum proprium superat; ut idem regius
 „vates ait: Exprobachum eum, cui saluum me

„fecit a pulcherrimitate spiritus & tempestate n.
„Hic divinus est spiritus, qui, ubi vult, spi-
„rit: qui ingressus vivificat, quos & quo-
„modo libitum fuerit. Hunc nuncius colligere,
„quis colligere se ipse detrahit, non potest. In

hoc clausulas: *Aura*, *Pia* ρ : est enim ad-
optionis spiritus. Huic accipere oportet, im-
munda odorem, operumque in caritate. Sic
gratum doctori parebitur: Nunc, inquit,

Als Antwort

extinguere spiritum g. id tibi creare Deum
propter, ut et dicere cum propheta quas: De-
fectus spiritus meus r. Sic loquitur, ut nihil intel-
ligas, velis, creas, intelligasque praefer spiritum
datum Dei, fideique Ecclesiae Catholicae: me-
moriam denique hae defixa haerent. Res condi-
tas infra te ducas, et Ideum tantum mi-
nistrio adhibere, quibus ad Deum, Archie-
scum univerti, ascendere possis: ut ex creatis
verbe cognoscas, et cognitum, quae felicitatis
summum est, amas.

„requi, boni facite; quoniam Deus te ipse vo-
„luntati accommodat. Idem bonis te omnibus
„auget, provocatque in majus virtutis pietati-
„tisque incrementum, ut exaltati tandem regno
„potiatis. Ognati xv Aug. M. D. II.^{us}

Franciscus poeaeus.

77 Magna vis est in utraque partem exemplum, ut in quibusque vel ad virtutem informetur, vel impellatur ad vitiis. Cum ergo Franciscus iam longius emansisset, egressi aliquae nobiles viri ad illum profecti sunt, ut in eius ludo influerentur ad pietatem, & patibos, in non aequis, non longo certe intervallo, Christum nudum modo sequerentur. In his Antonius & Corbuba, Laurentius Suarez Tigorensis & Patricius Ferdinandus Corduba, marchionum Principi & comitem Foris, filius, Ibe cum filii huius generis & Francisci proprius sobrinus, ut singulari virtute morumque facilitate praedicus, salmanticensis gymnasio Hispanie celeberrimo, in rudia incumbens, omnium suffragiis academiam recens; qui summis ibi magistratus non nisi prime nobilitatis viri delegerat. Agebatur per id tempus, regno Hispaniarum principis, ut in Cardinalium collegium adscriberetur; sed aliam infirmitate viam contraxit: Societas enim, Deo vocante, nomen dedit, & se Francisco aggregavit.

CAP. IV.
 ५००
 ॥

5

8

■

— — — — —

1

F

78 Ogerum eodem confilio & tempore venit Sanctus Caſtellanus & Petrus Loſola Navarræ theologi itam duo, qui Joanni Avila, egregio, ut ſuprà alioquin, in affectibus viro, operam dederunt, Didacus Guſmanus, comitis Baſeni filius, & Gaſpar Loares. Utroque jam annos aliquot antea in diaceſi Calagurritana per oppida & pagos concionatus, tales homines Evangelium doceant, puros enim Chriſtiane doctrine ſummas: inopes multorum commodo, quâ pecuniâ, quâ conſolatione juvant. Verum inſtituti noſtri ratio non poſuit, ut ad unum omnes recenſcam, qui jam tum ad Francicum conſueverant. Unum tamen illis flagito præterire non debet, Bertholeumum Baſitannium, ſacerdotem theologum & eccleſiæ ſanctæ egregium. Is Cardinali Joanni Tavernæ, Toletanorum archiepiſcopo, à ſecreſſis, magna apud Hiſpaniæ dynaſtes auctoritate valet, dum Tolot, quod Carpetanorum caput eſt, eccleſiam Tavernæ adminiſtraret. Tandem vero, ut à publicis negotiis animum ſolam avocaret, ambitione procul magis avariâ, rerum terrenarum jam perſectus; de optimo viro genere ſuſcipiendus animus, hac illuc, ut ſit, impellebatur: eſt enim ea deliberatio diſtillans. Hac in anſpectu conſideratio ad Deum, uberrimam vitæ ſortem, ſitibundus ſe recipit. Rem divinam facient, Deum, quæ manu perſeſcit, adorans, precibatur, eam monſtravit viam viam, quam ingreſſus, ſalutem, illo bene juvante, adipiſceſcitur.

79 In hac precatione, ut si sepe posita memoriam de iaculata parrina foliabit, interuenient quendam vocata maduiv, ut, si saluus esse vellet, Cantabrie provinciam Guisquico adiret Franciscus Botius exemplum sequeretur; de quo iam ad Deum conuolto per nebula inuadente: et tamen vis Dei vocantis fuit, ut co ipso die, familiaris valere iussu, nihil eundem necus, in viam de Guisquico versus dederit: quam quidem oram sanctissimis iam opinione impleverat Franciscus, quem primum obvisum habuit, simul atque Genesum, ad Diva Magna-

Signature _____

A lense, ingressus est Buitanontus. Sportis repositis gestantem lateres, & calcem, ad culcitra construxit: quod abditus perpetuo, si per Ignatium liceret, cum pueris lateret. Genitrix statim accersit Francisci supplex: adventus causam exponit: in Societatem ut recipiat, rogat. Nec verò multis opus erat precibus, formalis itaque dimissa, in contubernio habet Buitanontus, & alidius Francisci comes negotiorum omnium & peregrinationum ob singularem prudentiam fuit.

CAP. V.
Cardinalis periculis.

So Summum Francisco tot tantorumque praefectum virorum adventus laetitia attulerat: optabat enim complures ensens animi tranquillitate, quam degustare creperat, perfui. Parit nimirum vice conjuncto honestam quandam virtutis atque utilium emulationem: quae tamen crearet omni acerbissimo dissensionum: & verò domestica neque imitant exempla, quam exteris. Sed invidit hanc illi quietem, nescio quis: ut nihil est in rebus humanis propitium; & laeta tristibus, & amaris dulcia permixta temperantur. Carolus enim exister angustus, cognito Franciscum sponte abditum latere, indignum ratus virtutem abscondi, ad summum Pontificem y retulit, Borgiam, raro huius aevi, & illustrato spectaculo titulis se abdicat, & salutare perpetuo inglorium velle. Dignum itaque videtur, qui in perjurorum Patrum numerum adficeretur, nisi quid fecus illi videretur. Virtutem enim hae tempestate, si antiqui alius, id genus premis ornandum, & tanquam in illustri loco ponendam. Sibi pergratum id fore. Nec erat, cur laboraret dubitareque cesset: non enim difficile fuit, currensem, quod ament, incitare. Persuadeo exemplo Pontifici, cui iam eadem praelem in mensum venissent: Franciscum enim aurea Romae usus erat familiariter & amice. Re itaque ad collegium Cardinalium delata, assensum est ab omnibus.

Ignatii prudentia.

81 Quod ubi Romae Ignatius inuadit, ferius tamen, (ut fieri solet ab illis, ad quos periculum proxime perinet) veritus, ne, quod res erat, multum de Francisci opinione decederet, dum quisque ciuitatuli libidine nimiam promptè arripere conseruit, iactando, hypocritarum latere regnare: idcirco bonis sese titulisque abdicat Franciscum, ut parpaream gulerum privatus, religionis sanctitatisque specie, caperetur sibi; liberis verò, utinam superfluis, daretur. Deinde & illud perincommodum Societati fore: sanctam enim ambitioni aperti, quae petitis est teterima, lites atque peniciles non familiarum solum piorum hominum, sed rerum omnium publicarum regnorumque. Quare optimum factum * iudicavit, nam recens Societatem contrariis artibus tueri & angustare, paupertate nimirum & honorum contemptu. Aequalitate enim vice, stult & manerum morumque similitudine, carius, archibulum religiose conjunctionis vinculum, inuoluit. Quam ob rem vni opo huc amebatur, ut aditum ad honores sociis obstrueret, legibusque latis vetaret. Quo factum est, ut, Pontificis pedibus aduolutus, rogaret deprecaturque, ne invito honorem decederet: verum quo cessari & collegio Cardinalium foret factis, gulerum quidem offerret, capere tamen obedientiam vi, ne cogeret. Sic enim & illius honori consultum iri, & animo suo morem geliturum. Interesse etiam permagni Societatis, ab honoribus alumnos arceri. Na-

* factum

scanti scitem & flagranti foliditate plane hoc benignus tribuaret.

82 Insperatit Ignatius, quod supplex lachrymis coeas postularit: Francisco interim nihil horum conficio & recessa illo Cantabro mirifice capio. Qui, simulatque audivit, animo quidem cruciatur: ut eodem sese nuncio agitudinem dederat, audito, rem Ignatii singulari prudentia & oratione discussant. Deo item gratias agit, qui hunc sibi honorem deuoluerat, quem libens illi redderet, à quo proficere-tur; omnemque adeo terrarum orbem, si eius imperio potuere, eodem elacinate animi ac despicendi rerum humanarum obdurat. Pontifici quoque Julio grati animi literis testimonium dedit: ceas, ut, boni ipsius venis & benedictione, obitum atque privato degere liceret, quo cepta mutare in melius vice ad exitum adduceret: quod unum, praeterea nihil, propositum sibi fuisse tum, cum se ducis titulis bonique abdicaret, liquidò affirmabat.

83 Nec verò senel his sese periculis emergerat, neque iam usqueque hucus erat. Iterum enim, septuaginta idem à Pontificibus tentatum. Illo ipso Julio illi, postulare Philippo, Hispaniarum principe, qui nunc regni ciuivum, atque utinam diu, tenet: id enim negoti Joanni Poggio, Apostolicus Scdis nuncio, post Cardinali, dederat, rem ut transiret. Hunc vero Franciscus in comobio B. Dominici Calenda r obitum cum habuisset, quid rem gereretur, accepit. Ille, facundia quidam divinitus data, iis rationem momentis differuit, ut facili rem discerneret, & regi post idem atque Pontifici Poggio discusseret, ne Francisco latere volent, negotium facilliet, amique tranquillitatem admerent: quando nulli honores minimum satis expleret beatumque effluunt. Pū rursus duo Pontifices, quatuor de quibus, Roma agentem, Cardinem creare conati, ut fama vulgavit. Cujus rei non modò commemoratio, sed vel recordatio, lacrymis illi excutebat. Deum itaque frequenter precabatur, ut, qui à saeculi curis honoribusque adduxisset & pauperem esse iudicaret, idem in dignitum procellas revolvi ne pateretur. Memoria proditum, Gasparem Hernandes, qui illi aures quotidie constitenti dare solitus erat, ex Francisco audisse aliquando injecta forte dignitatem mentione, Deum pridem procatum fuisse, ut vici prius abire liceret, quam titulis iterum bonifque oneretur iuvitus.

A. P. R.
RADINEI.
R.A.
non sine me-
gao animi
fui gaudii
liberatur,

sanque di-
guorem
non foret
requisit.

7

F

A N N O T A T A.

- a In natiis S. Ignatii cubiculo, in sacellum converso.
b Sen Kalendis Augusti.
c In Guspuzcoa.
d Aloysium seu Ludovicum.
e Franciscus Sandowallus, Isabella, S. Francis-
cisci filia, maritus.
f Joannes nomine, cujus uxor fuit Joanna,
S. Francis filia.
g Regni Navarrae caput.
h Carpetani Hispania Tarraconensis populi
fuit.
i Lusitania burgus est ad Tagum in Extre-
madura, ubi mariti Lusitani reges confere-
rant.
k xiii Julii.

li 3

I Psalm.

A. P. R.
B. ADINER
N. A.

1 *Psalm.* 75, 7. 13.
m 1. *Joannis* 4, 7. 1.
n *Psalm.* 54, 7. 9.
o *Joannis* 3, 7. 8.
p *Ad Rom.* 8, 7. 15.
q *Ad Thess.* 5, 7. 18.
r *Psalm.* 76, 7. 4.
s *Luce.* 1, 7. 47.
t *Legit.* Antonius.

u *Henricum Henriquez & Mariam de Luna* romæ parentes habuit Maria Henriquez, S. Francisci avia (de qua supra fufius num. 20 & tribus seqq.) & Elvira Henriquez, Antonii avia. Vide Tab. xviii familia Girsonæ, tom. 3 Hispania illustrata inferiam.

x Calaguris (Hispanis Calahorra) urbs est episcopalis in Castella Veteri ad locum præfentem.

y *Julius III.*
z *Calciat, uti scribit Boudronius, urbs est Castella Veteris ad fluvium Lagleram devotione in S. Dominicum celebritas, etiam Dominopædis dicta.*

CAPUT V.

Ognato Ignatii jussu digressus uberes per Hispaniam & Lusitaniam fructus colligit.

CAP. VI.
Religio O.
gno, 20.

Pædagogum Francisco accidit, honorum titulos, tanquam scopolos Sineum evellere: & secuto jam de tempestate atque naufragio, in illo ad D. Magistram fecit, quam sibi viæ mortisque scdm jam delegerat, ecce tibi nec opinatus mandatum ad Ignatium nilatum, & gredieretur, & tanquam ex umbra, in solem aspicuumque prodiret, fructumque aliis adiret: necnon, non eo se Societati à Deo aggregatum, sibi uni ut studeret. Ognato itaque quamprimum digressus, cum lacrymis atque suspiriis, quasi non amplius dulcem societatem vitæ, oppidum, Regine-casum a appellaret, accessit Ferdinandus Velschi comitis stabuli regi: cujus uxor, Juliana Angela Aragonia, Francisci matris consuevit erat. Multa de religione ne pietate, omnique alio officiorum genere studio querendo didicit. In salum tamen illius ut diverteret rognus, recusavit, humili tacto contentus. Inde Burgos e urbem profectus, in sede summa, rogantibus canonicis, & fœnatu pæpologue, concinnatur. Hinc digressus est Pintem Vazcorum d, tibi tum existeris sales & regis erit: puci vero Societatis sacerdotis angustie habuit in sede parva xenodochii S. Antonii. Mox in oppidum, quod à Touris et nomen invenit, profectus est, evocatus à Joannæ, Lusitanie principe. Hic hebdomada, quam Majorum nra, alii Sanctum appellant, de cruciatibus Christi post, magno audientium fructu, discessit. Hinc Salernicem f venit: qua in academia multi magnæ spei simul & rei adolescentis, exemplo Francisci invitati, Societati sese sponte addixerunt. Post Tordessillum g ingressus, ubi Joannæ Hispaniæ regina, Caroli

motor, tum fortè ex morbo decumbebat, in salum iterum divertere constanter detrahebat.

85 Hinc Methymæ-Campi h commodum concionatus est, in sacrorum primitiis Antonii Cordubæ, sacerdotis vocatus inaugurati: scholæ collegit fundamenta ad tactum perducenda curavit. Hic litteris evocabatur rursus visendi gratia, ab Antonii Cordubæ matre, marchione Priego, & sorore i, ductibus Arcos, & Medinæ Sidenis k. Eo profectus, perpetuos de rebus divinis sermones habuit, brevique amorem infudit, se benevolentiam erga Societatem; ut & ipse post non diu socius in ditiones suas habitum invicere. Illud in presens potentiam Francisci modestique exemplum præterite non debet. Dum e Castellæ regno Beticam adit, sociis stipatus Antonio Cordula & Balthamatio, in alperis cunctorumque montibus Marianis, (SERRA MORENA hodie inqale nominant) divertorium mansionemque publicam, silius de via, inivit; ut cibo lassum corpus, dum se moridians nitus frangit, reficeret. Ad pedes cum delituit, conclave anicm hospitii & vacuum ingressus, statim, ut solet, genibus flexis, orationi intentus, Deo auxilium implorabat. Rediit interea Viator, qui prior, impedimentis i-bi locatis, occupat; ratusque è vulgo clerici cum illuc ingressum, se pietatis specie res suas furto sublegere conatum, jurgari inaus cepit, vocemque intendere, convicia jacere, verbera etiam minari. Franciscus, qui erat animi modestus, ab oratione surgens: "De mihi", inquit, "hanc veniam, amicumque sis trasquillo." Nec enim mihi propitium, conclavi te excludere: quin potius, si prior tempore occupasset, tibi libens cederem. Verbera, quæ mihi minitatis, facere equidem meritum me peccatus." Conatus subit ad clamentis vocem factus; qui cum illum jargantem placifere, docuissentque, in quos stomachum evaneret, illastres esse & claros viros, sibi ille roditus, magno sui pudore, genibus accedens veniam precatur. Franciscus vero humo subitum, amplexusque in Domino, aditæ sibi iussu: hortatus ad potentiam, neve ceincept, si superet, lacundia freni laxaret.

86 Cum in Lusitania increbuisse, Franciscum in Beticam profectum, Hieronymo Natali, qui tum Olysiopæ versabatur, cuique in Hispania sociorum provincia commissi erat, negotium rex dedit, eum evocandum curaret. Ognato enim vehementer, coram videre & cum eo de rebus divinis agere. Natus verò ad hæc potentiam se in Hispaniæ provincias sociorum, jussu Ignatii, habere, extra unam Franciscum: rogatum tamen se per litteras, quæ reges volent. Promissis cum bona spe fore, ut quamprimum, quo erit obsequendi studio, advolaret. Nec scilicet hominem opinio. Redditis enim litteris, quod nihil magis Societatis intercede arbitretur, rebus omnibus prolati, continuo accessit: non immerito, quot quantaque exultant regis Lusitanie (ut patronum merito appellari possit) in Societatem examina beneficis.

87 Viam ingresso cum Balthamatio, illud prodigii simile accidit. Dum rupem, fissis asperum & impediam, jumentis puparent, quam SEPTEM PALLARES vicini nominant, eis Maudum flumen, non procul Conimbricia, Franciscus antebat, precationi intentus; sequebantur ponè Balthamatus, B. Virgini preces orbiculis

D

varia Hispania
appt-
da per-
gret;

h

i

k

E

CAP. VII.
Inde verb
Lusitaniam
exierat.

f

Septem-pallares
viam
pericula
origis.

m

A numerant. In crepidine angustisque loci vel
aspectu formidabile, jumentum lapsu in pre-
ceps decidit, volucri in gyrum fursum, deor-
sum; ut cetera examinatus Baltamantius, inco-
gram taciturno vocem haberet, invocatoque Chris-
tum atque Desperam. Franciscus dicto eiurus
ad pastorem, qui ad spectaculum inclamant,
vocem, reflectit oculos, illud sepe ingeminans:
"Jesu, adjuva, Pater misericordiarum." Cum
ecce tibi (dicta mirum) lapidi continuo insitit
mulas: quodque incredibile videtur, illis eo
corpore. Baltamantius à visceribus fimbriis tanquam
ex abyssu extractus, vivas valeatque emerit;
Virginis, cui tum procer fugebat, & Fran-
cisci votis vitam reitens acceptam. Ventum tan-
dem Conimbricam, ubi socios profectus Fran-
ciscus exhalavit. E fuggebat concitante, in So-
cietatis eadem flos academic celeberrime nobi-
limumque virorum confusio.

B Olysiptone pōit à regibus singulari hu-
manitate exceptus, nudisque de rebus sacris
aliis, publice privatumque. Catharina regina
Francisci potissimum alioquis est delectata, non
immerito, puerum sibi Thodestilo olim mini-
strasse: cum quod sanctissimus in eo splendesceret
non adumbrata imago; tum quia consilia vita
salutaris religionisque suggereret. Ludovicus ad
hoc Lusitanus princeps, Franciscus utebatur fami-
liariter, pro veteri, quo antea interfuerat, ne-
cessitudine, in excursu olim aulam profectus cum
esset, ut augustinum forem visceret: cūque in
Africa Tunctum / Carolo armis expugnavit ad-
fuerit. Hic & eadem degerebat vitam, & colligen-
da se ipse, inglorius agebat, aliis pietatis
faciem praesent: in oratione ad Deum audire,
& meditatione rerum caelestium acquiescere.
Francisci consuetudine usque eo infamatus
est, ut Societati se dedicare constitutum ha-
beret: verum, quod imbecillius utebatur in-
guine, & nati jam esset grandior, vitam li-
gualo, plus commodi publice alacrum, si in
regis sacris comitatu re atque consilio, ut ad-
huc, adjuvans celebs permaneret. Cetera, ve-
rum è sociis fuisse, dicitur.

C Humili enim domo contentus, & inle-
gant, absque regio splendore & simulorum
turbe. Vasa aurea, argentea & peristronata, ce-
lestique pecunia, ut omne alienum dissolvit.
Votis continentis paupertatisque, consilia Eu-
angelicae legis secutus, & obediens, quantum
res & dignitas ferret, sponte se obstrinxit. Mu-
rum facilitate & comitate, prudenti gravitate
mixta, nihil sermone turpidum, nihil elatum
pro se ferens. Sublevare solitus liberem aliorum
inopiam, & elemosinis fovere indigentes.
Puerum à pedibus in domum professorum so-
ciorum ad D. Rochi Xenodochii pago in mite-
re confluxerat, qui sacerdotem aliquem, quic-
quid tandem in esset, expiendis criminibus, quasi
ad unum de multis hominem, evocaret. La-
crymans frequenter, hac fere usquebat: "Quid
mihi me fiet, si vel athiopo, mancipium
domesticum, me longè scilicet, celo potius
amur; ego verò excludar? Et si tam preclue
nobiscum agatur, ut ambo beati simus: quid
mihi ille mulus me paribus felicio, quia Deum
dilecti ardentes; ego verò feculi curis nimis
implicatus, salutem neglexi?" Immitus for-
tasse hoc fermose Augustinum, cuius memo-
randa illa vox: "Surgunt inducti & celum ra-
piunt: & nos cum doctrinis nostris sine cor-

de, ecce tibi, volumus in eare & singu-
ne n." Idem finiri Henrico Cardinali auctor
fuit, ut socios amplecteretur, foveretque, ex-
structo Eborac o, cuius presul ecclesiam reger-
bat, gymnasio. Quod dum edificatur, Ludo-
vicus indies, qui tum Eborac esset, opus ur-
gebat & operis insubabat. Socios item agros
quasi suorum loco ducent, insubabat: verum,
interimque & precordia medicorum more ten-
tabat: morbi cerum, decessumque explorabat,
ministrabat, & alloquitur consolabatur. Quae qui-
dem eo potissimum consilio refere placuit, quod
omnis ea vite in melius mutato Francisco, cum
à Deo dilectus, debeatur.

D Jacta per id tempus fundamenta domus
Professorum ad D. Rochi: facilius id erat in
urbis Olysiptonenis pomeriis, loco deserto &
olivetis confito. Rex atram summa liberalitate
& munificentia commendans suo ire curavit, o-
perà Petri Madacense, viri nobilissimi Societa-
tisque studiosi: qui olim Lusitaniam apud Pon-
tissimam ornavit, ut primi in Orientis Indiam socii
mitterentur, auctor exiliss p. Rex cum prin-
cipe Lusitanus Joanne Sacris aderat. Rem divi-
nam Hieronymus Natalis fecit. Franciscus de
superiore loco de rebus divinis differat, sum-
ma audientium admiratione q. Princeps templo
digressus, dymalis, qui ademerat, dixit: "Hic
verò mihi Ecclesiastes placet, qui ro ipsi
quae docet, praestat." Igitor domus sum-
ma, templumque augustum, regia munificentia
edificata crepta: crevitque, sublimitate adjectis
circumcirca vicis atque adibus, urbe.

E Hic rito curatis, regumque votis exple-
tis, in Castellae regnum reverit, urgentibus ne-
gotiis, statuit. Henricus tamen Cardinalis, al-
ter regis frater, cognatis quo Olysiptone gesta
essent ex Ludovici litteris, Franciscum & ipse
videre auebat: rogat, illae iter habet. Idem
negocii sociorum ibi profectio dat, ut in adven-
tu quamprimum se certiorum faciat. Poltridie,
quam urbem ingressus est Eboracensem, in sum-
ma rde concionatus, Cardinale ministris
omnesque adeo cives recreavit. Octavo inde la-
pide Theodorus, Brigantinus dux, Villavivosa
in oppido, videndi & ipse cupiens incendis,
obviam procedit. Ea verò comitatus officia cru-
ciabant potius, quam oblectabant animum Fran-
cisci. Principibus tamen, bene de Societate me-
ritis, mos gerendus fuit. Quo in benevolentia
genere dux ille multis praestitit; idemque in
locos studium liberi posterique hazardis jure
à majoribus traditum servavit.

F E Lusitaniam reverens, Pindum rectè con-
tendit, ubi tunc Philippi Hispaniarum principis,
pro exilire Carolo imperantis, regia erat. Huc
enim arduis negotia invitabant. Diverit ad so-
cios, qui in xenodochio, ad divi Antonii,
anguste habitabant, ut veterem seculum Ogra-
tensem, quod primum se obideret, agnoscere
videretur. Nihilominus vel humili domo laci-
tantem, Hispaniae dynastis frequenter invisitant.
Qui cum soleme illud fassum in salutationibus
speciosisque talis servarent, tedio affectus
Franciscus, flexis genibus, interdum rogabat,
italis temperarent; ne exprobratis Deo vide-
rentur, quod in se consilisset exitum voca-
tionis beneficium; neve plaris fierent, quos
abjecisset, quam quae nunc sumptisset. Frequen-
tes hic de verbo Dei sermones habuit, tum ad
veloces virgines, tum in D. Antonii sociorum
templo, ut nuptis morum in melius mutatio

A. P. R.
BARINES
RA.

Ulyssipone
si pariss-
mum.

E ?

litteris sed
fructus col-
liga:

F

CAP. VIII.
in Hispania
Falsitatis
& Conspicui
faciem agn

sub

A. P. R.
B. A. D. I. N. I. S.
A.

& Clarissimam Gaudisiam civitatem in Castellam dedit.

f
e

B
u
x
y

z
az
bb
cc

dd

ee
ff

C

VITA S. FRANCISCI BORGIE CONF.

sublocuta sit. Thibon Hieremie pro concione expleavit, quibus & Compluti r. suum imposuit, magno utriusque academiarum doctorum hominum concursu; qui dicebant, non tam ex libris, quam publicè doceret, quàm ex humiliori oratione, celestique danti scientiâ, proficisci.

93. Gessit & illud eo ipso tempore memorabile. Virgines Deo sacras, quas sustulerat D. Carus vitam normamque teneat, Gaudis in Castellam regnum traduxit. Cujus Gaudisensis comitatus hanc origo fuit: anno dñicis MCCCLXXXI Gallice aliquot matronæ Deo votis consecrate, Musilâ f. maritimo itinere, patrio solo iussu de causis cedere coactæ, Barchinonam r. appulerunt, & à Joanne, Aragonum rege hoc nomine factado, humiliter accepto, Gaudis inque missæ sunt, eadē D. Carus faciem, quam pueritæ aliquot & p. x. mulieres habebant, illis attributa. Nec ita multo post pietatis odorem vitæque severioris & continentis longè itaque propagarunt, ut integræ virgines complures, illustri etiam genere nate, eandem viam ingredi (abdicatis sæculi curis) cupientes, Christo ac se sponte adiacerint, caelestique in terris vitam egerint. In hac familia viam u. Franciscus vidit, filium x. item, fratres y., consobrinas & nepotes. Inde tanquam euloniæ ductæ sunt in alias provincias, Gerardam z., Tubis in ea Lusitanie (quam SALACIAM veterum fuisse, non nemo existimat) Valentiam item Edmonorum th., Empurias ee, & in Ilicitanum oppidum, sive Alona est nominanda, quod hodie HALICARUM dñ. indispens est. Nondum tamen ad eam diem in Castellæ regni sacre ille virgines poterant. Egrot. en de re Franciscus cum Juliana Angela Aragonia, duce domina Prias, litalique ad Lusitanie principem Joannem revulit, perussisque non agrè. Bonæ itaque Ponsificis veniâ, Gaudisensis monasterio egressæ, amicae duæ, Francis Joannis Gaudis ductæ, Maria marchionis Dianii soror. Socores item Francisci duæ ee. Pintâ debant protectæ Molenti seclerem fuerunt. Monasterium Joannæ princeps ffectuâ sua excoisicavit: quod nuper Margarita Austriacæ, Maximilianæ cesaris filia, dum in eam se familiam, spectis mundi honoribus seque deliciis, tradidit, maritæ illustrevit.

ANNOTATA.

- a In Riois.
- b Joannes, S. Francis mater, Alphonsi, Casaravogustani archiepiscopi, filia fuit; Juliana vera filia Ferdinandi, alterius ejusdem Alphonsi filii.
- c Caput Castellæ Veteris.
- d Seu Vallisoleum, civitatem in eadem Castellæ Veteris episcopalem.
- e Hispanis Toto in regna Legionensi.
- f In regno Legionensi.
- g Legionensis regni oppidum; aliis Turris-Syllana dictum.
- h Legionensis regni oppidum est.
- i Antonii fratris dicta fuit Maria de Toledo, nupsque Ludavica Christophora Ponce de Leon, duci de Arcos: mater verò Catharina de Cordoba.
- k Dicta fuit Anna, Alphonsi Aragonis filia, nupsit verò Joanni Alphonsi de Guzman, Medinæ Sidonis duci.
- l Anna 1535. Vide num. 45 & 84. Comment. praxili.

m Fernandus Xobregas.
n Lib. 8. Confess. cap. 8.
o Lusitanie civitas est, provincia Transle-ganae caput.

p Anna 1540 Joannis III Lusitanie regis ad Pontium III legatus.

q Kal. Octobris anni 1553, quæ die illius domus adita possessa est, ut addit Ribadun-ra lib. 2, cap. 7.

r Quod Hispania Tarraconensis oppidum est, Alcala de Henares Hispanie dictum.

s Episcopali in Galla Narbonensi civitate, emporioque celebri in ora maris Mediter-ranei.

t Civitatem Castellæ primariam, in ora item maris Mediterranei sitam.

u Mariam Henricæ, seu Mariam Gabrie-lam.

x Dorotheam.

y Isabellam & Joannem à Cruce; ita Al-varus Cienfuegos lib. 1, cap. 2, § 2.

z Civitas est episcopalis in Castellæ, Hispanie dicta Girona.

aa Lusitanie oppidum, vernaculè dictum Setubal.

bb Regni cognominis in Hispania primaria civitas.

cc Castellæ oppidum in ora maris Medi-terranei.

dd Regni Valentini oppidum, quod Ilicita-num perperam appellari consensit Efulanus Historia Valentiniæ lib. 6, cap. xi, numm. 8 & 9.

ee Alvarus Cienfuegos lib. 1, cap. 2, § 2. alteram Isabellam, Gaudisensem abbatissim; alteram Joannem à Cruce, abbatissim Motriten-sim appellat: Ribadunira verò lib. 2, cap. 9. prater Clarissâ à Scharro hic relatæ memo-rat etiam sorores Mariam à Cruce, & Joannem Baptissem, aliasque, quorum nomina relictæ. Verum nam amnes simul Gaudis egressæ sunt: anna enim 1552, teste Joanne Carrillo in Vita Joannæ principis cap. 8, Gaudis Cæ-sar-regina adit Francisca & Jesu, (S. Francis-cæ amita) cui designata comites sunt Maria à Jesu, (Bernardi Sandovalis & Francisæ Enriquez, Dianii marchionum, filia) Hiero-nyma del Pestibre, Margarita de la Colu-na, Isabella ab Incarnatione & Anna à Cruce; quibus dein alia, etiam Gaudis, accesserunt. Vallisoleum migrarunt anno 1557, ubi Francisca eodem anno obiit. Matritum denique transiitæ fuerunt anno 1559, quo demum Jo-an-na à Cruce, S. Francis soror, post Maria à Jesu obitum, Gaudis Matritum evocata, abbatissa munere functi caput.

ff Caroli V filia, Joannis Lusitanie prin-cipis, anno 1554 defunctâ, vidua.

CAPUT

CAPUT VI.

*Factus Hispaniæ Indiarum-
que Orientalium Commissa-
rius rem Societatis egregiè
promovet; Carolo V ratio-
nem initæ Societatis reddit,
ejusque ad Catharinam,
Lusitanicæ reginam, lega-
tione fungitur.*

CAP. IX.
Hispania
Indiarumque
Campesitarius
republicatus

Bene rem gerere Franciscum valens Ignatius, ut quos res consueque approbaret, ad seculum eritum alliceret. Univerſe itaque Illuſtrius ſociis præſentibus decrevit. Erat jam cum Luſitania ſingularis provincia: reliquam Hiſpaniarum provinciarum doctor Aroz, Ignatii juſſu, regere. Creſcente vero indies collegiorum numero, & oneri ferendo parum ſe eſſe negabat. Placuit itaque Ignatio utraſque Caſtelia, ut hodie vocant, Provinciarum præſidium renunciare, quod levius onus Aroz haberet. Acceſſerunt provinciarum ruſum due, Bortica & Aragonenſis. His in univerſum quæſque Societatis in Hiſpania provincie, & Andarum omniſſæ impoſitis ab Ignatio Franciſcis, commiſſis eſt generatim adminiſtrando Societatis cura. Ibi vero omnes deſtrocere, latere ſe male, obſcurum vivere ſibiſque & Deo vocare. At Ignatius, dñis ad eum licent, impare; Deo ita pocius. Quare, ut adhuc liceret, dicto audiens eſſet, Societatis ad perfectiæ vitæ rationem exemplo, conſideratque vocant: numerum augere, quod poſſet, eum delecta carnen & prudentiali Luſitane item obſcure collegia ſociorum, que inſtitueret provecchieque jam cepta. Quod ab itincibus regulari eſſet tempoſi, in regia conſideret: ibi enim commodum fore, & pocius negotium promovere, & litteras quaſi univerſis mittere.

ulla rigore
tum, quod
auget, ad
Ignationem
perare ju-
betur.

95 Porric collaque, qua erat animi demul-
cent, Prætoribus Iugurii iulius: et verò in diti-
belli hinc administrando provincia: ratione ratus,
quod res erat, fore ut rationem Deo reddere
credendum fieri minimum aliquando egeretur,
licet antea in se ipse sevas efferat questior, tunc
tametsi facere omnia diligentius accuratiusque
cepit: illud interdu inuante reperiens, Nunc
eum a, jura enim legibus quæ solutus, et in-
fusione carnis morumque custodie, immoderat-
us in se ipse animaduerit iugurii, jejuniis et
flagris, valentidinem ut non parum labefecit.
Quo ru cognita, Ignatus factum alibi repre-
hendens, modum in omni re, in affectis quoque
exeritationibus seruum, ut superflue
possumus. Sacerdotem itaque finem addidit,
cujus consilio penitentie cetera temperet, valetu-
dinique, ne lassie cum taceret videretur,
rationem inhebet. Diei vis potest, quod quantum
focis commensura, exuerit in Hispania nunc
otulit. Recent enim etiam tunc Societas erat,
et à multis ornaturus, ut fere hic, animo

Robert Thomas V.

in ipsa origine. A se primum laetum ducere existit, et rogare in primis Deum, ut qui humanis onus impendisset, idem eum vitem, laudando videri pates, faceret. Collegia parum inchoata promovit, ad totumque perduxit; partim eum inchoavit, quæ majus post incrementum funderetur.

ge. Deorum de multis collegiis ad pollentis-
simum memoriam Iulianum, revere libet, Pla-
centini & Hippodamii originem. Placentini
episcopos Guterius Carnivorus, fami adductos
enim Francisci, tum fuchorum Laynis & Sal-
meronis, quibus in Tridentina synodo fove-
uit; literas ad eum datus curavit, regni
locis aliquos minuit, quos in eorum com-
muni sibi regere pariter vocaret: ite eum
lucis beneficium, si se illi adjuverent, fuc-
cione. Beneficium nihil postulandum ratus, mo-
do sociis aliquot adhibitis, in vine se dedit: tum
humaniter sub episcopo acceptus, ut & parente
maiori profectum non possent. Domi locis alios
per familiariter, hunc se erit, quod contra fo-
ret, superni compente. Intra tum Guterius salu-
tem impetu infolentior, & alicui in vulgus mo-
ribus plus aequo deditus, quam sacerdotis, ne-
dum episcopi officio, dignum videntur. Nec
fugit ex res Franciscum. Orare iugiter Deum af-
fide, scilicet idem negotium dare, mensum
ut integrum, episcopi salutem Deo precibus,
jejunis, ceterisque exercitiis benedictis com-
mendant. Valent vir prudens, magnam esse in
principum virorum exemplis ad vitam moremque
civium modernis momentum. Tandem intello-
ratione cum, atque diutius Deum preces, con-
clavi egressus, oculis incensus, ut flammam e-
mentis credentes, obvis forte paribus hilaris
voca, "Bono," inquit, "esse nunc iubeo:
"gratissime Deo agendum, qui preces nostras
audiat, & episcoporum bene de nobis merita
"mitemes optet."

97. Nos duo dictum est, eum & ipse Car-
vinalis collegit. Orantium intratus & lacrymis
intendens vix memoriam repetens ultimum, totius
vixit crima pice confecta explevit. Edixit
sibi praeconis vocem, omnibus à se fideisdam
velle. Si quem fortis fens, prudens laesisset
vixit, vel maiorem operâ; si fraudasset, so-
dacter res repetitum veniret. Iudices adhuc con-
stituit, & arbitros, Joannem Ayotem, qui ejus
vixit vices gerebat, & Oventis ecclesie &
post episcopos fuit: socios item duos theologi
sacerdum, alterum juris Pontifici bene peritum.
Hilites componere, & jus suum cuique ce-
re quo, & bono tribuerent. Familiam quoque
duo ad frugem, parumnamque reduxit.
Serrorum & alicuiusmodi gregis milio ficio,
se contentus sacerdotibus, morum honestate fici-
culari: quos & mensis, summa temperantia in-
terferebat, adhibuit. Lectulus quotidie ad ma-
gnifice fieri scripturae liber, quo animus postu-
limum refeceretur. Cum canonicis ecclesie in
gratum rediit: remissive sponte injuriis
petere simulatas & odia. Diocesim integram
iustitiam pie maxime vixit mandavit, qui non
rudandis duntaxat doceret, sed pasceret etiam
dilectos, magna vi pecuniarum distribuit. Domi-
ni vixit trecentis interitum & milio egens quotidie
vixitum superedavit, presentie adeat men-
se: doctrinae item Christianae praeceptis à cate-
chistis ficio tradidit. Vixit hac in melius mun-
do & admiratione attulit omnibus, & exem-
tum

CAP. X.
Carvajalinas
episcopus.
Piacentini
collegii con-
ditor, Fran-
cisci prebi-
tus

E

www.elsevier.com/locate/jmr

F

A. P. R.
BADINER-
S.A.
Cred. collo-
quia

plum ceteris prebuit. Francisci id omne precibus acceptum referendum.

98 Hispali d' d'emon olim in tempestate zizania ferere coepit: cui traho in tempore provifum est vigilantia cenforum fidei: & ut in partem juvaret Franciscus, eo, tanquam in cololum, focos mittere decrevit. Igitur Joannem Suarez, qui Salernitense focorum collegium regeret, nondum tamen à diuturno morbo fatus confirmatus, Hispaliū allegat. Domum humilem atque angustam querere jubet, quæ duodecim focos caperet: se propediem eodem venturum collegio instruendo promittit. Perit Celeris celeriter Novembri & Hispaliū delatus, comitatus Joanne Gueterio. Hic archiepiscopus vices Curatoris Salernitani, qui post Cardinalem creatus, & archiepiscopus Tarconensis, nodis totis, collegium exedificavit. Huic se lupere libello Suarez obstitit, contumandis potestatem, sacrificandique potestatem. Pontifici de Societatis instituto diploma præfere: ei facile se suasque probavit. His rebus paratis, pueri tantum viri, gnariter agere, partem de rebus divinis publice differendo, partem consensibus sues dando, ut à leno morbo sic recrearetur, quasi hanc illi valetudinis confirmandæ viam Deus ostendisset. Ferdinandus Pontius Leonius, vir nobilis, caput hominis pietate, ad eos illi amplas hospitalis incendens urbavit.

Hispali
curat, fign-
tas

99 Evocatur itaque Franciscus: qui tunc cum Michade Torres, Bartholomeo Buitantio & Paulo Hernandez pœlum ut vidit, non huiusmodi quæstus fuisse (ut erat prosperis nuntiatus) Joannem Suarez, mox tamen, oburgat: superius utinam pauperum sedem videret, pauperum vero maximum esse religionis prædium. Maudit tamen, temporis angustias coactus, quod Natalis Christi ageretur. Post non diu in rudes humiles migravit, quæ vetustate jam ritus, vitiumque agerent, ut & plerumque calce guttae cubilem aspergerent, illaretque undique domos. Iugenti inedia primo selecti, quod in vulgus adhuc ignoti foci lauerent. Accidit, ut nec cibum domi, neque res pecuniarum haberent, venientique de via foci non posui: huta vero meritis ad prandium invitet. Suarez, quod res erat, ad Franciscum reulit, nihil esse, quod apponeretur: dandamne igitur signum, quo in trichilium omnes convenirent. Ille paululum, quasi Deum precitatus, se collegit: mox vultu ad hilaritatem compoſito: "Dare signum prandii licet, quando multum jam est dies: Deo fidet: illi curæ sumas. Ecce tibi ad portam duo, cum sportis paratis, ciborumque, ut ad pauperes foris pascendos redunderit. Hæbilla Gaienda, metrona illuftris, commentus illum dono misit. Franciscus precibus à Deo impetravit, & focos allocutus: "Dilecte, ait, "fili, Deo fidere: eujus si gloriam querimus, nimis corporibusque nihil defuturum scite."

divina fletu
Providentia
docet.

100 Nec Hispali solum, sed alibi semel atque iterum idem accidit: Pintio nimirum & Sepcimana: ubi nec opinantibus similiter altus est cibos, sed à his hominibus, qui dicere nolent, quos moralium mitteret: ut Dei providentiæ res geri videretur. Et hæc quidem Societatis in Bactia initia, parva illa quidem & infirma in tantum omnium inopia, sed quæ nimium quantum potest creverunt: ne jam collegium sociorum, domusque Professorum, divites in respici. magno facere civium emolumentum

to alit: quod non literis tantum, sed & morum pietate juvenes imbuitur.

101 Dum Placentia veritatur, loci opportunitas fundere videbatur, ut castrum, qui propus liberat, inviseret, rationemque fidei confirmat præfens redderet. Deditur enim res inopinata sermoem multis, qui focus ne per erat, interpretarentur. Caesar verò, pius princeps, cum ballis externis implicatis antea confectis, Societatem, ut recens oram, vir agnoscit. Societatem hic, fella jam ætate, in sodalium Hieronymianorum canobium iusti cognomento, Placentino in agro Hispania amantissimo: ut, quod reliquum esset viæ spocium, Deo transcriberet. Rarum in primis, & nostro saeculo invidium exemplum in imperatore summo visum. Qui enim tunc de hominibus fidei, religionisque majorum, Turis auge hæreticis, triumphos egisset, imperio orbis pene terrarum cecit: quod se comitatus Christi confectaret, amantemque vitæ erma dignis penitentiæ fructibus expleret.

102 Igitur Franciscus gratulari coram caesari, falique sacri rationem reddere pretium opere exstimator. Litteris etiam Joanne caesari filius, & alteris, Ferdinando Alvari Toleti, Orpesia comitis, fupernumerò cognovit, in secusione illa caesarem, quid Franciscus fieret, querere solium. Buitantio itaque sacerdoti, niteris comite adhibito, ad castrum pergit. Lectus ejus advenit Carolus, apud se domi accipit jubet humiliter à Ludovico Quinto: cubilemque apertum. Facta salutatio potestatem, genibus Franciscus accidit. Surgere & sedere caesari concessum jubet: ut ille obducendo dimitit. "Le-
cet, quæſo, augule caesari, bona cum venia
tua, fupple mihi genibusque nixo hodierno
die pœis apud te agere. Multis me tibi po-
tissimis obstrictum agnosco, & pre me fero
tuo invitus, ut clemens devotus Majestati tue.
Que me causa impulit, ut in præfens tibi
matrat vitæ rationem reddendam putarem. Di-
verſos enim ea de re in vulgus perfusos rumo-
res inaudivi. Cum in contubernio tua hære-
tem, multis criminibus obnoxius, deliqui,
ator, non raro, ceterisque offendiolo fia.

103 Visum tandem est Deo, minorum parenti benignissimo, nullo me merito, me
ad se trahere, etiamque mentem inficere, ut
foculi curis munium remitterem, & in reli-
gioforum hominum Societatis fella familiam me
berem. In quem potissimum familiam? (Cum
animus ad D. Francisci institutum magis propenderet) "Ipsi me & trahi indies fenti, dum
prestationi ad Deum fuisse inficere. Idem ut
ficere, alii, qui & incensos animi mei re-
cessus penitus adrant, re eadem Deo oblata,
nactus mihi existerant. Hic & adium ho-
moribus obtrui acceptum, quibus jam me
sponte abdicteam. Nuperam esse felleam
vero, quemadmodum si quis recedat regis po-
mario (sperem infrendam afferat, gradus hazad
dubie manus effert, quæ in in horos priem
urboribus confusus traducet: sic in pioram
hominum familiis, summi Regis Dei viride-
ris, usu venite existimo. Actionem istam
contemplationi conjungunt: à quo vitæ inibi-
tuo nunquam abhorru, & perfectissimum esse
fipientes viri judicaverunt. Certè ex animi mei
fementia confirmare possum, ad hanc me diem
jucundè in Societate, & summa animi trane-
quillitate vixisse."

D

CAP. XL
Carlo VInita à fella
Societatis
Erestitutum
reddenda,
E

104 Ad huc ceteri: "Miserar finē, cum
Romā Augustam Vindelicorum ad me et de
putares referendum, quidam accidisset,
cuius munera vellicaverat, quasi condonatis tunc
peractis, vite cursum retrō ergo induxisset.
Tum verō maxime admirari, quod in no-
stra illam finem Societatis te constulles:
ide quæ scitis, quam vellem, scire & loqui
placuisse video. Scilicet, deamur tunc tante-
que veteres piacque familie antiquitate ipsa, ut
que probare." Hic modeste Franciscus: "Si no-
vas religiones, magne ceteri, hoc nomine con-
tinentur, quis nuper natus: omnium eadem
condictio est, quod originem semel sumperint,
temporeque discurrere creverint: & hæc ip-
si fieri solitas tempore ipso vertebant. Immo
si verè exultare volumus, quod ab origine
nos propriè abest, id melius verum cernit &
accurari est. Et mox incitus semper incitari
est & vehementer. Similiter ad fontem
capitis limpidior aqua periorque bibitur. Chri-
sti Evangelium, lingue gratie prestantioris
vires, sanctioris doctorumque exultat, quod
principio viciorum fuerant. De probatione
verò, summi Pontificis autoritate atque au-
spicis Societatem confirmam videmus. Au-
spicibus reperiit, & adversarios, non infir-
mior. Hoc enim rebus omnibus, præsertim re-
cens natis, proprium perpetuamque accidit.
Sed si ferè nos oppugnat, qui aut socios vi-
vendique modum ignorant; aut animi perver-
tentioribus, odii & invidia ducuntur. Equi-
dem, si quid in fecis non probidem, pedem
non inuulsum; aut si intusquam, re competi-
ta, statim retulimus.

109. *Mox interpellat cæter: "Sed illud quomodo reflexes, adolescentes hujus familie esse possint; scilicet, quæ cunctis commendat, etque præstantia, neminem?" Ille Franciscus: "Si mater juvenili etate est, non fœnili, quid, quæque, miramur, si et liberi ejus juveniles sint? Et si propriis infâpias, cæl non potest nobis se adlocant. Equidem festum jam est quadragesimum ætatis annum ego, hinc meus, ne longius abeam, idcirco conest" (Bulfinchianum significans). "Exogenitum penè Societati nomen dedit, dircosimam ponere vir doctrinæ & modestia singulari, minime detestari." Cæter inroare jubet, & agnitum filii oîam mentis respectat: quod olim Neapolitanis missus à Joanne Taverna, Tolosatorum archiepiscopo, locum de rebus arduis egisset. Triduum cum cætere versato, jamque itineri accincto, ducentes aureos elemosynæ vice dantes Carolus curavit: modicum id esse testatus, sed se jam satis exutum privatam personam sustinere. Cujus si status conditionis respectum haberet, nunquam alia majus à se beneficium accepisse, ænolucant *f.**

106 Pindarus reverent Franciscus, ubi domus
ad totum pertinebat, erectoque indies fido-
rum numerus. Ille verò & in ade nostra a-
liquo tempore frequenter concubabat. Hic
cum plerique ad eum aules confluerent, ut
suis potius rebus, quam animorum fuiti con-
fiderent, dicebat solitum acceperat: "Quam
pauci mortales ex ubi Hierusalem huc com-
migrant: plerique omnes ex Aegypto veniant,
aut nostra operta ditiores potius, quam milio-
res fami." Respicere ad Anthoni abbatis di-
ctum divinitus, de quo Palladius & memorie
Olibris Tomus V.

prodit, e Mæsuræ regere consuevit, cum
admodum se quædissent: ex Ægypto, et
Hicofolymis descendit. Hoc Christi gloriam
illos iam tantum comoda sectari significat.
Agere itaque addit Francisus potuit, ut ful-
gentibus profectum fide delectu faceret: ne,
hanc sanctitatem profecturæ, divinis rebus op-
erari dare non posset. Commodum jam Sep-
tuagesimæ Societati donum obtulerat, & quæ-
re avidius Francisus arripuit, quod faciendo
aliquo libentius cupiebat, & à negotiorum fu-
dibus, tanquam in portum se recipere. E Sal-
manticensi & Complutensi academis, magnæ
speci adolescentæ, nomen ut Societati darent,
confluxerat: verum, quod recipere, locus
doceat. Ratus igitur Francisus, quem jam so-
litudinis & orationis idcirco sibi locum compe-
tentem, eundem etiam tironibus alii potestatem
addidit æquum esse, augere domum, membris
auxilium, constituit.

107 Obſervatur enim longo rerum uſu, quod idem epitheta ad ſocios data teſtatur, perſonam Societatis interſe, omniumque adeo religionum primum tirocinium feliciter poni, & tanquam lundamentum jacti. Ut enim bonus tiro, bonum tandem miles evadit: ſic & in aſpectu vite inſtituto, qui ſe ipſe perturbacioneque animi vicerit miſio, reliquo vitæ curriculum feliciter decurſurum. Domum igitur humilem, qualem Ognati ædificandum curant, inſtituit: labores ipſe, materiam, calcem & cementa ferens. Multos hie non adoleſcentes modò, ſed & viros genere & literis clariſſimos Societati adſcripſit. Hæc ingruitur morum & pietatis Baſilidianum, ſtatim æ & prudentiſſimam præſecti. Liberaliſſimè vero cæteri aggregati, qui grandiores natæ & integræ ſtate Societati ſe adſcribent: iſque multis de cauſis. Primum, quia judicio maturo, diu multumque deliberantes, cum vite rationem amplectuntur; eodemque confidenti ad extremum uſque ſpiritus retinent. Deinde, quòd juniores magnis ſumptibus multique annis educari, incerto etiam eventu, decabant: viros vero, decurſu jam ſtudioſum ſpatio, ſuam Societati utilem navare operam vident, etiam docendo, tum concionando; tales modò ſunt, qui parvulum ſimpliciter, ut jubet Chriſtus, cum morum prudentia coniungunt.

108 His Franciscus faciem exemplo inferebat
vixitque vociferans bormando, urgendo,
confundendo et movendo, cum freno nati, sui
calcaribus indigerent. Per compita publica, praesente
canentium puerorum choro, canebatque
officium fugebat. De superiore item loco Dei
verbum explanabat. Erat tunc forte in tirocinio,
quia à laicorum Franciscus abstergendis abhorrebat,
invivisq; hoc onus, cetera libenter, suscipere
: quem ut inuilem merum exaret, spe-
ctante illo, Franciscus aquam Franciscus inquit
inquit, quā tunc orbem lavaret, aridius hausit.
Adolectiois, rei quodvis finibus, ad pedes ei
accidit, remanque postularit. Collegium Septem-
centesimo aliquando Pius Ignorans, recta in
culina tendit: coquum ingrossus rogat, nam
quid jubet: hodie le illo operum ducrum. At
signatus ille, quid noster, rogat. "Nihil", ait
Franciscus. "Quo tamen rectis praefure et in
quo minus aberrare solus, hunc fatis: pavi-
mentum verrore, oillas abstergeret." "Lava
ignis", ait coquus, "ollas illas scilicet, ful-
sine oblitus." Ille vero: "Et liberet", dixe-
runt.

எழில் சிவசு-
மாம் கார்

E

la que crea-
mos.

CAP. XII.
*Nullifiduci
ad papam
dicit, ac de
primatu*

KE

A. P. 10
 10. 10. 10. 10.
 10. 10.
 10. 10. 10. 10.
 10. 10.

que ibi hæret, dum à comite ad res graves ob-
sequendas avocaretur.

CAP. XIIT.
Affius d
Carolo ad
Cathari-
nam, fo-
raris III.
Lufitania
regis, vi-
dendum.

110 Docebat per idem fere tempus anno
fidei fualis LVII. a. p. Idus Janus Laſſianus
rex Joannes III. princeps pacis, bellicę ar-
bus clarus, pietate vero in Deum religioſeque
clarifſimus. Societatem maxime fuis, primũque
foſos ad fe in regnum traxit; domos regia
liberitate attribuit, collegięque & fundamentis
caſtrificuit. Primus idem in Orientis Indiam ſe-
ſus miſit, qui gentibus illis barbaris, denſa
caligine diſſipata, Evangelicę veritatis lucem
importaret. Luctuoſa eni mors, cum Chriſtiano
orbi univerſo, tum Societati fui: que & pa-
rentis anſiſſe ſtimul & preteritum videbatur.
Francieſus Catharicus, regia conjugem, com-
muni Societatis nomine, tri epifcopis, conſolatur:
eſt quidem regis infans procerum, ſulcorumque
Ecclęſię Dei; ſed & milimane Hierarchy
in triumphante, cum placitum fuerit,
transferri. Preſtare cum illo regi, qui terrenum
hoc regnum cum cęleſti permiſiſſet, ſcilicet:
hominis laque, ut regni gubernaſcula non de-
treſſet, ad Subſtitutus nepos imperio ad-
ſeſſet.

periculo non
est periculi
disparat

111 Nec diu potè, in Lusitaniam ipse subsecutus, exierat, rebus cum eadem & cum dynastis magnis de iudicio egit. Eborum nondum adierat, cum antea missi febri, quæ & nox morbi violenta in delirium potiusquam veritatis, ad desperationem medicorum laboravit. Inductæ preces supplicationesque iussu principis Carolinus Eborensis æ. Jacenti jam in collegio sociorum, deplorent se genitæ deposito lacrymantibus ademat medicus regius I. & socii, quibus ne episcopus Francicus: "Cur", inquit, "lacrymarum, frustra fuditis? An illæ morti me eripiant, si Deo vivam, in pernam ab hoc me vite eductum revidere? Sed nondum maturitas fructu-

38. *Ætus, ut fœmâ regis mendis apponatur. Grana-
 dis adluce nubes tollit via: immo intra quæ-
 striduum illud valentique Olysiptomem penguin.*
*Inopinum illud præterite fidem visum, & si
 naturæ leges confutaret, fieri non potest. Pos-
 sitidne tamen ejus diis, hausto fulgure phar-
 maco, purgam aliis est, & vis morbi remittit,
 habetque melius. Tenuis jam diis illucet,
 cum à Catharina regina missi domesticæ aderant:
 quibuscum postredie iuveni se Olysiptomem eor-
 munt. Verum ne hinc quidem periculi omnino ex-
 pers fuit. Tagum enim fluminem trajiciente, in subitæ
 exorta tempestas est, ut proflus factum sit nihil,
 quum ut aqua mergeretur: cum & sic naviga-
 ri non posset procellâ illâ perierit. Regina
 adventu nunciato, Nobrigam, regiam in viam
 fluminis vicinam, præsentibus sacrificiis salubriter
 elargi, decessi jubet: omnisque regio apparet
 accipietulum curat. Hic diis aliquot moratus,
 ad D. Rochi Societatis domum Prædictorum O-
 beliscum mensuræ se ostendit.*

112 Colligere itaque ferasas habet. Regi
ministri nati, quod res erant, eo festinare, in-
quid illum locum fugerit, et sociorum inop-
iam longe illi apparuit antequam, hortari
valetudinis habita ratione, ne intempestive
vires fieret. At nihil ille remisit agere,
et insimul, necesse ibi transfrangere se negat. In-
commodum haud dubie cum sociis Franciscus
accepit, ut providentia quamvis offuscat.
Eodem enim ipsa nocte ventorum procella, ab
extremis usque Indis furores vehementius spi-
rans, pellicentem morbum invenit, multique
is anni horis ubique gentium consumpti. Non
dilectio divina providentiae exemplum apponam.
Ocurrat et olim in ignem Suerus Vega, Jo-
annis Vega Hispanie praefecti filius, in idemque
hospitum diverteret: cumque frigus igne de-
cessisset, fecisset, ut folet, dum oritur
Franciscus. Vega locum retinuit. Post non dis-
cubiculo rapim nosse egressus: "Fugiamus",
inquit, "periculum praesto est." Deum se in-
firmum: vix domo digressis, tectum decidit, om-
nes oppellumque, nil cavisset Franciscus. Pa-
nimum in tutela Dei fuit. A morbo retractus
confirmatusque Lusitanie reginam et Sebastianum
nepotem salvos: regni tunc dynastias, le-
gationemque exponit.

*dilectumque
in se provi-
dentiam car-
issimam.*

ANNOTATA

a *Psal.* 76, v. 21.
b *Hispania civitas est in Extremadura regi-
gni Hispaniæ provincia.*
c *la regno Legionis.*
d *Qua Hispania Batice caput & archiep-
scopalis civitas est, incolis Sevilla.*
e *Anni 1554.*
f *Simile donum casar aliis etiam obtulit.*
g *Francisco videtur. Vide Comment. prev. num.
217: Item num. 201 & seqq., ubi de casaribus
& Francisco colloquio plura reperies.*
h *Historia Lusitana cap. 26.*
i *Anno 1554: est autem Septemvica (Sim-
plicitas) regni Legionis optatum: sua pas-
suum militibus Vallisoleto distans. Flaxa vide
num. 187. Comment. previl.*
j *Psal.* 147, v. 16.
k *Henrici, de quo num. 89. Comment. previl.*
l *Barbini nomine.*

CAPUT VII.

*Carolus V oratione funebri
laudat; missiones aliquot
instituit; alterum in Lusitani-
am & Romam iter suscipit;
his Vicarius Societatis constituitur.*

CAP. XIV.
Carolus
oratione

D Ommem merenti: celsari pectus rei rationem reddit: de animi salute & alicuius frequens sermo. Carolus enim ad mortem tum se compo-
nunt, operabatur vehementer, rationes autem
duo vite gressus imperii Deo summo animo-
rum Iudici probare. Franciscus misericordiam Dei
atque elementis commemoratione languentem
erigebat. Nec sollicitus de morte vicina augurium.
Vix enim cenobio digressus Pintiam attingit,
cum tristis auspicio alatus, caesarem obitu A.
D. xi. Kal. Octob. anno Salutis M. D. LVIII. Ta-
bulis exequenda voluntatis ultima, quam ra-
tiones haberi vellet, Franciscum nominat. Perno-
lestum verò id ei accidit, quod animam aegri
Carolo pressum non fuisset, ut patrono optime
de se merito postremum hoc officium preste-
ret, oculoculoque morienti clauderet.

funeris
laudat;

114 Post tamen rogatus non detrahit fu-
nebris illam laudatione predicare Pintie, in au-
liorum frequentis corona: adhibitis regi Pro-
phetae verbis: "Ecce, eloquiis fugiens & mansi-
in solitudine a." Factum predicans heroe di-
gnum; qui cum de hostibus toles triumphasset,
tandem se ipse vicisset. Nuncio enim rebus
humanis, imperio & regni remissio, sceleris ad
Christi crucifixi pedes sponte posuisse; quò rati-
onem gelli imperii, mortem longè ante præ-
figiens, commodius redderet imperatori sum-
mo, cum bona aeternæ felicitatis spe. Illud in
ceteris memorabile & ad posterum translaten-
dum; Carolum ab uno & vicinissimo ætatis anno
nullum diem abire passum, quo non horum o-
rationi meditationique tribueret, negotiisque
dederet. De morte demum, que ad æternam
vitam hunc est, sermonem Franciscus clausit
extremum.

CAP. XV.
Carolus co-
lombia

115 Per idem tempus Pintiam oculis in-
venit deprensarum in religione opinionum lues:
idque malum, quò occultius, eò periculosius,
previs, ut sit, igniculis ortum, provinciam
Hispaniam infusumisset; nisi ad commune la-
cendum restringendum curare, atque abstergeri
Philippos, rex verè Catholicus, & quatuordecim
fidei adjuvantes. Mali origo lue ferè memori-
tur. Dum caesarem angulum flos Hispanice
nobilitatis in Germaniam ceterasque hac labe in-
fectas regiones frequenter, usque, commercioque
& disputationibus (que damni plus, quam
commodi adferre solent) continuanti nonnulli
venenum hæreticæ pravitudinis imbeberant, edocti
ab iis, qui a fide majorum, ut transire, &
desiderantes, in alia omnia blasphemias, imple-
tatis & schismaticis abierant. Conventicula itaque
nocturna & conciliabula clandestina cogere

(quod fieri solitum initium) libellos impios
& furores in vulgus spargere ausi; & iura vir-
gines Deo dicatas tabes illa occupant.

116 In his ipsi consensu nonnulli socios,
ut confici, subd nominant, in eandem cas-
sam involvere tentantes. At illi innocentia fro-
ti, recti se conscientia sustentant; calumniam-
que tempus, & ejus filia veritas, diluit. Fer-
dinandus Valdesius, Hispanensis archiepiscopus,
idemque censuram fidei princeps, ceteris iudi-
cibus negotium dedit, ut socios in templis vi-
cique à calumnia liberarent, & honorifica præ-
dicatione in integrum restituerent. Hispani quo-
que in Bæties, in socios incursum, calumnias
que petere scilicet ausi: & quod mireris, il-
lipsis, quorum inerat, omni ope pro veritate
niti. Honori tamen nostro (ea nimirum vis est
in omnia partem veritatis) consuluerant boni;
nosque pro concione innocentem & integros pu-
blice prodierant, ipsi eum Dominicans simi-
litudo fideles. Nihil his tempestatibus adversus
que fractus Francisci animus, quin & fortis,
palmas instat, nitetur b.

117 Christophorus Rogius Sandovalius, qui
post ex episcopo Ovesensi c & Paceri d Hispa-
nensis archiepiscopus decessit, Franciscum amant-
ter meminit, Asturum mentiumque incolis circa
Ovetum habitibus, non solum victum in
summa temporum difficultate, & continenti an-
norum aliquot sterilitate deesse; sed quod nec
caput est, etiam doctrinæ Christianæ præcepta
& celestis Panis frequentiorum usum. Franciscum
enim ager, licet optimorum fœnis equorum est,
ingeniorum non item, in agrilibus præsertim
hominibus. Adde verum illud: "Non omnia
uno solo caloque nati." Nec mora, Francis-
cus ad Joannem, clarissimum Hispani prin-
cipem, quo, abente in Belgio rege Philippo,
imperabat, Ovesensis agri inopiam animis cor-
poribusque sustentandis retuli: opem imploræ:
se in partem laborum venturum nullumque
socios, qui rudimenta doceant & sacra procu-
rent: sed quando in tanta rerum omnium in-
digentia, ut nam tempus erat, intus venter su-
bus carens, rogat, Asturum inopiam suble-
vare vellet. Sic enim fore sperabat, ut fractus
non parvumque animorum colligeretur. Vetus
enim fructuosissime Societatis est institutum,
in paganorum agros excurre, & quasi lega-
tionem Dei docendo concionandoque obire.
Præcepta illa, ut ad omnia pietatis officia propen-
deret, Asturum inopie sublevande quatuor
auctorum millia ex arario publico numeranda
curavit. Hæc ut pauperibus vitium distribuerent,
duo socii profecti, Petrus Saverdus & Carva-
jalis, agrumque per se sterilem, divini verbi
semine ita coluerunt, ut tum primum nati vi-
derentque, qui cæci ad eum diem fuissent, sibi
viderentur.

118 Milli item à Francisco socii extra His-
paniam in Mauritania Cæsarientis urbem, ho-
die Oetum e, quam olim Iosium alii, alii
Madsurum, L. Appuleii puzium, existimant f.
Que urbs in Africa ora sita, Francisci olim
Ximenii Cardinalis, & Tolosatorum archiepi-
scopi opibus auspiciisque capta g, prædictis nunc
Catholici regis teneret, adversus Maurorum in-
curfiones. Exercitus ex Hispaniis navibus eo de-
portabatur, ad gentes illas, Christiani nominis
acerrimos hostes, debellandas, anno, opinor,
M. D. LVIII. Igitur milli à Francisco e nostris,
Petri duo, alter Martinez, qui post mortem
obit

A. P. R.
RADIKI-
RA.
ficti effusa
depletur i

CAP. XVI.
in Asturum
e d

& African
miseriam
ingratia c

f

g

h

i

j

k

l

m

n

o

p

q

r

s

t

u

v

w

x

y

z

A. P. R.

BAGINEL-

R.A.

obit in Florida, insularum insula. Alter vero Petrus, cognomento Domenichus. Eductus in hostem copis, Moissanum à oppugnatore, iussit belli dux, in urbe socii manserant, agros quadragesimas militibus, qui in nosocomio decubebant, operam navarent. Hi tamen militibus animum in praedio addendo praesto esse malleant, dicto audientes fuerant, & visum magno illi Impensari Deo, ut ad maiora referrentur. Caelo enim ad intersecionem exercitus, capsique, qui cladi superfluerant, periculum nostri evitarent. Post in Hispaniam reversi, mortuorum se in numerum relatos, sacris etiam ritibus praestis, compervant.

CAP. XVII.

alium

119 Semel iterumque Lusitaniam ingresso, sed negrorum duntaxat gratia, sociorum collegis lastrare, solatiumque otiose adire, integrum non fuerat. Commodum jam per ea ipsa tempora Henricus, Lusitanie princeps, Cardinalis (qui & Sebastianus in Africana expeditione exco), regnum tenuit) Ebone collegium academice aere suo Societatis fidei commiserat, petieraque per literas à Francisco, ut mitterentur doctores sacrarum litterarum duo; utque se his adiungere ne gravaretur. Valentinus etiam interesse medici affirmabant, animum à curis, quibus Pintia obruebatur, advocare & peregrinando relaxare. Prestitis igitur sociis duobus, Petro Paulo Ferrario & Ferdinando Perez, qui Theologum docerent, in Lusitaniam se contulit; ut principem bene de Ecclesia Societateque mereretur, cum officii causis saluaret, tum gradus etiam sociorum nomine ageret. Accepit hic omni obsequium & caritatis genere; per comitate, quam cum olim Joannes III rex, ejusque frater Ladovicus complexi fuerant. Concionatur Dominicis sero dictis, vernis quadraginta diebus jejuniis, in sole sacra, solentem cupidissimè Henrico Cardinali. Hic, cum de via seculum onerosius ad populum habendis ostendendum quidam negaret, insinabat Cardinalis: "Nec passio", inquit, "discere concionatur: abunde crit populo, militique, vel fugatum descendisse eum, qui omnibus lete bonis fonte, Christi propter amorem, abdicavit."

in Lusitania

R.A.

120 Interea Henricum cupido inaccesserat & Francisci invisendi, & academiæ lastrandæ, quando absenti integrum nunquam fuisset. Deductus itaque à nobilitate flore, omnibusque academiæ ordinibus, & sociis collegium ingrediente Francisco pro foribus praestolabatur. "Jure", inquit, "optimo, princeps amplissime, omnes hic omnium ætatum ordines, doctique homines honoris gratia, ut scientie precium, deducunt: hic quoque, licet indoluit caritas" (sic nimirum & eorum significabat) "vultus est tibi, que devotus." Adduci tum nullo modo potuit, pigramente licet, diuque urgente Henrico, ut caput ageret: obfirmato enim animo honorem illi debere sero affirmabat. Accessit eo ipso tempore & Bergianus dux à Villaviciosa oppido, Henricum, Lusitanie principem, eademque opera Franciscum salutaturus. Post Franciscus & collegium Beatae marie lastravit, nuper edificatæ corpore sumpta Bartholomæi, Martyrum cognomento, & familia divi Dominici, archiepiscopi: qui singularem eum doctrinæ pietatem ita conjunxerat, ut utra re praestaret, incertum esset. Sociorum hic opéra in commisso sibi græge uti velle præ se ferebat; quod re etiam praestitit. Post, ut erat sanatus

vite innocentis & sanctitate, spontè abdicato episcopi officio, cella canonicis se iterum suisque reddidit. Scriptis re penitus explorata, Chrylostomi, & Gregori Pontificis exemplo, De Coena Pastorum, volumen egregium.

121 Colligere sese & ipse Franciscus, ad orationemque, ut solet, & solitudinem festinabat. Profectus itaque in Gallicie fines, ut à publicis negotiis, quæ nimis occupatum habebat, se abduceret: Portum venit, quæ urbs hodie nomen retinet, quia portus est oppidi Calis: indeque adeo, ut Hispaniarum Rerum scriptor tradunt, totius provincie nomen inditum. Ea mille circiter & quingentis passibus Durio flumine, ubi in Oceanum influit, imminet, loci ingenio & situ saluberrima. Hic olim Franciscus Serris commemorat, aliisq; concionibus, ut erat in dicendo acer & vehementer, magnus inter fructus recubaret. Delatus & Franciscus noster Kal. circiter Sextil. anni M. D. LX reliquæ in xenodochium Rochi Ammonis pertransit. Vix jam ad pedes defluerat, cum Rodericus Pinetis episcopus Portuensis salutatim accedit. Cuius item admirandi, cognito qui olim Franciscus fuisset, atque ob commissam illi totius in Hispania Societatis provinciam & modestam nomine observant. Postulavit socios, eò mitteret, qui eum agrum divini verbi semine excolerent.

122 Annuit Franciscus impetravitque, bona cum episcopi venit, sedem locis & scellum. Re item juxit Henricus Govianus, vir nobilis, ex eorum numero, quos Serris ante Christum lucriferat; mutat in melius viam, quæ virtutis odorem exteris afflaret civibus. Pueros alere, ministrare etiam ipse in nosocomio assueverat: Deo & Societati tres filios obtulit, domumque attribuit. Grassante in urbe Portuensi hæc, pauperum curam incensidus gerens, occubuit. Non fugit Catharismum, Lusitanie reginam, Francisci adventus, cui per idem tempus peramante scriptis, letari se, quod eum urbem de via strigisset; eisque & episcopus cum sanata optata, socios mitti collegiumque excitari. Idem sibi pridem votum fuisse, nuncque esse velle o. Tale Portuensis collegii principum fuit. Ille & statim immemor & valentinis, cuncta ferre, agere, concionari, Eucharistiam manu tenendo hortari, pueros ere campum victricem ad fidei rudimenta discenda evocare. Quare velut hominem, caelo delapsam, suspiciebant omnes.

123 In secreto hoc seculo libenter acquiescebat Franciscus, sed Pius Quartus Pont. Max. missis literis, honoris gratia evocavit. Nihil verò antiquius Francisco, quam P. Iulius pariter, tamen sibi jam senex esset, & à valitudine non satis firmus, utique anni à professione deterret. Regi mox Catholico Philippo, quod erat, exposuit: egredi se Hispania jubente Pontifice; quem penes, ut Christi vires generarent, summum esse hominum rerumque arbitrium: orare itaque bona cum venia proficisci liceret. In viam se dedit, valente etiam tum canicula, anno M. D. LXI, adfatis sociis Petro Savodrio & Gaspare Hernandez sacerdotibus, & veteri comite Marco. Terrestris itinere Galliam attingit Narbonensem & Provinciam. Lazarum ubi venit, lastravit supplex ad eam sacram Deipare Virginis Lavarente: religione simul & loci maiestate hominumque frequentia commotus.

D

CAP. XVIII.

iter

n

g

scripta

F

CAP. XIX.

ut & P. I.

Iulio

P

Romam,

124 Pſt A. D. vii Idus Septemb. Romam ingressus, incredibili sociorum omnium gaudio acceptus. Pius cognito adventu, cubiculi intini prædictum saluandū gratiā exemplo misit, expositum diu, adesse. Ad se ut migraret, rogat. Franciscus contra comiter pro officio gratiā actus, recusat. Pontificis ejus diei postquam illuc, quævis de via scissis nondum se collegisset, Pontificis pedes, note majorem, excolatus, genibusque nixus, ter adurgere jussus, obdormavit, rogando obtestandoque. Tandem obedientia imperio, pedibus aperto capite inititit. De viris mox ultrò citroque habitis sermonebus, honorificè dimittens Pontifex, hisce verbis appellavit: "Nostrum est, te tuasque, solido curare, quando raro & hinc saculo in-justitiam exemplo te bonis exprobat." 125

CAP. XX.
ubi, Laynes
ante are
dormit. P
caris Socie
tatis numere
jurgatur.

125 Abierat tunc scilicet Romæ Jacobus Laynes, Præpositus generalis Societatis, ab eodem Pio III Pontifice sociis addictis Hippolyto Cardinali Estensi, in Galliam legato, ad Carolum regem IX & Catharinam Medicam matrem, ut daret operam, ne quid, nascente heresi, in Gallia Christiana resisteret. detrimenti caperet. Alphonsus Salmeron, unus & decem prius Ignatii sociis, Romæ cum à Layne relicto esset, regni Neapolitani in Societate præfatus. Verum post non diu ad synodum Tridentinam pridem indictam & nunc instantem, utrumque misit Pontifex. Franciscus vicariam operam præstare, locumque tenere jussus est. Cui muneri cum repugnaret, quæ erat animi demissione, summo tandem Laynis imperio dicto audient, acquievit. Domi omnes sociis honorari, collegis laudare, re consilioque ad pietatem cunctis adhibere: denique ad virtutem verbo & exemplo impellere. Publicè verò in divi Jacobi festis diebus concionari: ad quem audientium purpurati Patres, legati omnique adeo nobilitas confluebat. Gessit hoc Romæ munus annos aliquos, dum, dimissa Tridentina synodo, Laynes rediret: qui cum in gravem morbum reverfus incidisset, infrequenter tunc ejus saculi quinti & sexagesimi xiv Kal. Febr. supremum vite diem clausit. Igitur extincto Layne, vacuum rursum tenuit locum Franciscus, communi omnium suffragio, antea re bene gulla, probatus. Rebus, quas liceat, ordinatis, ad omnes Societatis in Europa provincias, quam citissime tribus nunciis mortis Laynis transmisit: simul monens continuè conventus agerent, & novo Præposito diligendo, binis quem maturimè Romanæ adjuvant.

C

ANNOTATA.

a Pſalm. 14, v. 8. Aliud orationi illi sancti argumentum ex Herrera, qui eadem interstuit: Alvarus Cienfuegos nam. 219 Comment. prævit laudat: assignat: nempe hæc Thren. Jeremia 2, v. 13: Cui comparo te? vel cui assimilabo te, filia Jerusalem? Magna est velut mare contritio.

b Hæc turbas latius explicatas habes § xv Comment. prævit.

c Oretum (Hispanis Oviedo) sum est in regna Legionensis & Asturiana Orcana caput. d Pax, cagamenno Augusta, provincia Extramuræ caput est, incolis Baiziorum dicta.

e In regno Algeri.

f Vide Alvarum Gamcelum lib. 4 Pita Cor-

donis Ximeni tom. 1 Hispania illustr. pag. 1022.

g Anno 1509.

h Barbacie apudam in regno Trinistina.

i Commissus id præviam fuit die 14 Augusti anni 1578.

k Theodulus.

l Belgætorum olim ducum sede.

m Hincra Hispania Tarraconensis civitas est in Portugallia inter Durion & Minium fluvios.

n Vide Andrea Resendii pro SS. Marcyribus Vincencio, Ulyssiponenſi petro, Sabina de ad Bartholomæum Kaledium, sacerdotem Tolentum, Epistolam.

o Catharinæ litteras exhibet Ribadineira lib. 2, cap. 22.

p Illas ex Ribadineira lib. 2, cap. 23 transscriptas esse sub iustum § xviii Comment. prævit.

CAPUT VIII.

E

Præpositus Generalis renuntiatur, remque Societatis publicam administrare incipit: propensus Pii V in Societatem animus.

LIB. III.

CAP. I.
In Præpositum
tam Genes
ralem,

E Vocatis undique per litteras sociis (qui conventus in suis quique provinciis egerant, selectisque binos provinciales Præposito additis, quæ auctoritate Romæ miserant) veritus Franciscus, quod evenit, ne, in quem omnium oculos conspectus videret, invidiam se ac repugnantem Societati præficerent universæ; occurrendum ei rei tempelive ratus, Salmeronem parcosque sacerdotes a, re maturè deliberata, ita compellat: "Tametsi, Patres, me certò scio, non satis idoneum, qui vel minimum in Societate munus obire queam, dum me ipse indies magis magisque ad anguem exploro: tamen, ut sunt varia hominum incertaque iudicia, dicam, quod sentio. Præfigit animus, vereorque, ne invidiam à sociis eligar, ceterisque hoc nomine interponat, quod & vestram operam, morte Laynis, præstet Societati: quodque nescio quod exile nomen Divis, obsecram. Quam ob rem, nisi quid fecus, vobis videatur, animas est, socios deprecari omnes obtestarique per Ignatii memoriam, ut quævis potius, quam me, huic muneri obsequio deligant, cui ex omni numero me magis ineptum esse neminem, ex animi sententia affirmare liquet. Quod consilium vobis probum velum."

127 Patres verò, re maturè confidentia, Deoque precibus consilio, contrà sentiant. Deinde summa omnium confessione respondent, in alia omnia ire fe coactos: silentio itaque consilium illud premendum videri. Tacita enim hac animi demissione ingeniosaque deprecatione munus potius ambulle, quam decessisse vultum in: obduras enim esse mortalium cogitationes. De illo deligendo, ut Societatem

Ecce hortens,

A quem olim Julius III. regente Joanne item III. Lusitanorum rege, episcopus creatus est, una cum Melchiorre Carnero Lusitano. Illi socii aditi Joanni Nuncio patriarche, in Æthiopiam Pontificis iussu proficiscendi, Ignatio etiam tum superfluo.

ad Japoniam
socios

114 David enim, Æthiopia rex, Lusitanie regis operâ ad summum Pontificem, quem in terris Ecclesie caput agnosceret, missi ad se rogabat, qui eam Ecclesiam, in remotis Africæ fœlicique terris sitam, penè deserim relegatam, Judaismo inquinatam (captivam enim Æthiopes simul & circumcidentur æ) purgarent erroribus, in viam revocarent, rudisque illas rationes ac barbaram erudirent. Nuncius Gons o vix arripens, inde in Æthiopiam cogitans & confederare parans, in Bestorum sedes, morte simul & legatione obita, migrare iussus, locum manique patriarche Andrea Ovestensi, socio & episcopo, celsis. Nihil enim socii præter dignitatis nomen & labores ferebant, honoribus & commodis omnibus abdicatis. Hic simul in Æthiopiam venit, à Claudio rege, Christianorum quidem fœcis imbutis, sed lento homine non fœcis humaniter accipere: frigide itaque rem Christianam promovit. Qui vero regnum proximi excepit, re & nomine Adamantius, naturâ crudelis & immanis, in fœcios grassari, seivare & incurrere ferarum more institit. Christi enim nomen exstinctum cupiebat, nulla ut spes propagandi Evangelii superesset. Vinculis enim, fame, inopiâ & nuditate vexati fœci, aliæque incommoda & persecutiones passi, ut solent, qui pie vivere in Christo Jeshu volunt.

Pia F

115 Quamobrem, iussu mox judicio Dei à Turcis devictâ Æthiopiâ, in ditionem illorum tyrannidemque regnum incidit, vultum cetera & incolam multitudine frequens. Pius Pontifex re cognita, Franciscum referente, Andream patriarcham Æthiopum furori cedere & se ad majora refecturæ jubet; commodamque noctam navigationem, munitur in Japoniam insulam trajicere: ubi multos esse & nuper Christianis ascriptos aulæ, qui confirmari & sacerdotio munus impositione inaugurari possent. Andream, accepto Piâ diplomate p, injecta religio est, quam eximere nemo possit, quod jubet

C

Pontifex, tum denum Æthiopiam relinquere, cum fœvis religione & tuto posset, nullaque spes reliqua ejus Ecclesie juvande foret, hinc in Japoniam insulam frequenter habitatum transiit. Illo verò benè semper Dei benignitas speraret, fute ut Christi plures lucrificaret; & Æthiopes excedere non poterat, quin in Turcarum aut prædonum manus incidere. In his inque romanis vicem egit diemque clausit extremum.

proficisci
jubet:

q
r

116 Melchior quoque Carnerus q, cui per potestates tributa fuerat ordinandi, confirmandi que neophytos Christianos, in Macdonem portum r delatus, quâ Lusitanie naves onerarie in Japoniam transmittunt, ritè obvia legatione, & episcopi munere, decessit è vita. Noster quoque memoris Schellismum Morlem, qui provincie Lusitanie sociorum præpositus fuerat, Sixtus Quintus episcopi nomine in Japoniam legavit: sed, ut incerte sunt moralium res, Gons portum nondum tenuerat, cum & ille longe tædio navigationis incommodique morem cum vita commutavit. Adeo verum est, quod ipsi etiam malè in fœcios animi fuerat, dignitates ecclesiasticas ex Ignatio instituto

Colloqui Tomus V.

desigere fœcios, aliisque libenter concedere: A. P. R. R. adonem- R. A. labores verò, pericula, morem denique pro Ecclesia ad majorem Dei gloriam ultro ac libenter subire.

CAP. IV.
idem pons
episcopi esse
proficiscendi
Pia

117 Pium verò extant Pontificis verè Pi, & illis temporibus perneccessari, singularia in fœcios amoris indicia & benevolentia. Vener enim instituto, Rome penitentie admittit, Pontificia auctoritate monachi & sacerdotes, theologia, & canonum, linguarum diversarum periti, nodos conscientie solvunt, peccaticque expiant. Magnam id Ecclesie munus & ædum, ut quocunque divina posset in terris solvant. Viliu itaque Pio Pont., quando munus hoc à variis variè obiri vidisset, Societati mandare, ut penitendum eam susceperent, & in sacra D. Petri ade summas conscientibus quotidie aures darent, virgineque manu gelarent, potestatis argumentum. Alciaram itaque cardinalem, qui tam per Carolo Borromeo ei muneris preerat, ad Franciscum misit, qui persuaderet, rem per se Ecclesie utilem ac necessariam.

E
Romanus.

118 Ille verò tergiversari primùm ac desigere: mox ubi se collegit, hac iere capta suppelice libello Pontifici obtulit. Perneccessarium id Societati futurum: qui enim legitime id munus ad hanc diem administrasset, his eripi sine querimonia non possit: ad hanc complures in Ecclesia Dei famulas, vetustate corroboratas & sanctitate morum illustres, ad quas id potius pertinere videretur; alioquin præteritis sese molestè lacurus: fœcis denique primam fœdis futurum & damno: quod, qui illas manus obirent, continuo Societatis legibus solvi, & obedientie vinculis vellent, tamquam ministri Pontificis jam creati. Læcis his, Pius nihil polatendum ratus, nodosque fœcis solvi posse; Societati exemplo penitentie Pontificis munus pro suo jure mandat, domumque non procal ab sede summa D. Petri, eorumque stipendium ad victum cultumque corporis assignat. Franciscus dicto audiens acquievit, præstansque & provincis undique fœcis literarum, Officiorum simul & linguarum peritos evocatos, locat. Gregorius mox tercio decimo Romæ sedente f, Societas onere illo levati, sed frastri, operab: muremque sustinet in hunc usque dum commodo, optior, publico.

ac eorum
B
concedendi
monachi vultu

119 Ecclesiasten item Pontificum è Societate tunc deligendum prævit, qui coram in amplissimo Cardinalium consilio de rebus divinis frequenter differeret. Primus hoc munus obivit, Franciscus jubente, Benedictus Palmius, Italas: hunc secutus Salmoron, unus in decem primis Ignatii fœcis, sed duodecimo post mensè, nimirum fœcis antior & commendanti d. S. Scripsum italo intentus, alieni è fœcis, Lusitanæ theologo, Emmanueli Sa, lurpudis tradidit. Mox celsis Francico Toletæ Cordubensi: qui apud alios condiceret Pontificis ecclesiasten egit ad annum usque m. d. xxi*, quo anno, invita & repugnante Societate, in Cardinalium collegium à Clemente VIII adoptatus: vitæque nuper & dignitate decessit, postidie Idas Septembris anni m. d. xxi. Neque hic substitit Pi erga nos studium: fœcis enim examinandis provinciam dedit eos, qui Romam frequentes confluent, & sacris initiis vel jam intuitu confessiones excipere soli sibi pontificem volunt.

* BENEDICTUS

120 Erat ea tempestate (quis credat?) in ul-

A. P. R.

BADENSI-

R.A.

aliquos pro-

pensi in Ge-

neciam an-

alini

c

*Rodriguez

ultimis Neapolitani regni finibus hactenus Valden-
sium reliquit, qui pauperes de Lugduno
vocari gaudebant, quod malum ut maxime
toleretur, è sociis Christophorum Rodri-
ges*, doctorem theologum, misit: qui prae-
mum dispensando, parum monendo, ad bonos
eos partes melioremque mentem tradidit, cap-
tos comitate hominis & pietate, ut penam,
Pontificia potestate irrogatam, libenter suscep-
erint. Exploratum jam tum erat Societati finem
esse propositum, gentes à fide alienas & hae-
reticos ad suam mentem pro vitio revocare. Si
qua forte rursus tempestas exorta in socios ef-
ficeret, statim adulare Prius solitus & opem ferre;
principibus Christianis socios commendare, ob-
testari, precibus minisque agere. Ut in seditione
Arelione excitata statim exstinctis incendi-
um. Hujus fidei specimen erit diploma u-
num in multis, ad Colonienfem episcopum u.

141 Præterea mendicantium in numero esse
socios pronuntiavit; immensaque similior esse
& haberi voluit; dato in de re, quod extitit,
diploma, quinto Pontificatus anno M.D.LXXI
Nonis Julis x: utque tui ab injuria in provinci-
is socii viverent, permittit patronum libe-
re conservatorem vocant, cum res postularet, bo-
na sua venia, deligere ipsi summa auctoritate
posset. Quod beneficium Gregorius XIII, im-
maturæ mortis extinctio Pio y, inopem me-
no sociis libens datis tabulis concecit x. Non
desistere tamen, ut sit, qui dicerent, Pio pro-
positum, Societatis institutum commutare simul
& vestitum. Qui rumor eum laus vagaretur,
Francisci pro Societatis honore diligenter ex-
cubans animique pendens, Francisci Patrici
Cardinalis, & Burgenfium archiepiscopi operi,
Pium rumoris in vulgus sparsi certiorum fecit.
Ille vero tantum avertit, ut id cogitaret, ut
nuncio illo nunquam adversa re perturbatus in
hæc ipsa verba clamans eruperit: "Abstia a no-
bis hoc peccatum as. Video enim, complac-
tum esse Deo in his simulis suis institutoque
vivendi, quo fractum referunt Ecclesie. Dum
illidem erant, qui hactenus, institutumque re-
ligiosè servabant, nemo illis, qui lapiet,
molestus erit, negotiumque faciet &c."

C

ANNOTATA.

- a Salmeronem & illum, legunt Ribadineira
se ipsum tacite innuere.
b Inter Siciliam & Africam propriè distam.
c Anno 1565.
d Insula Asia Minoris, anno 1522 à Tur-
cis capta.
e Anno 1530.
f Nominatur hi nam. 243 Comm. pravit.
g Joanni Andrea Crucio.
h Tom. 2 Januarii pag. 103 in Vita S. An-
tonii, auctore S. Athanasio, hæc legatur:
Hoc in eo viro mirabile est, ut hominem in
extremo limite conditam, & fivor principum &
omnis celebraret aula regis. Nam & Constans-
tinus Augustus, & ejus liberi Constans atque
Constantinus talia cognoscetes, crebro ad eum,
quasi ad portum, multis literis obsecrabant, ut
reciprocis eos scripis balanceret.
i Sol finem anni 1565.
k Etiam in Pontificem sub initium anni
1566, relictus in Alibon Sordorum à Clemente
XI anno 1712.
l Magna præterea est habitus ab aliis San-

ctis, ut ab Ignatio, Carolo Borromeo, Fren-
cisco Salto & Terefo, uti nam. 319 videre
est: amicum item coluit cum S. Petro de
Montana, uti ex Borgie ad illum literis,
quæ lib. 6, cap. x, § 5 exhibet Alvarus Cle-
mæus, liquet.

- m Hieropolitæ anno 1555.
n Ex Ribadineira in Vita S. Ignatii lib. 4,
cap. 13.
o Urbem Affa in India Citeriori sub domi-
nio Lusitano.
p Refert illud, in Hispanum idioma tradu-
ctum, Ribadineira lib. 3, cap. 3.
q Episcopus Nicens renascens anno
1555.
r Sinarum urbem in Insula ad oram liti-
ralium provincia Canonica sitam.
s Sedere cepit anno 1572.
t Sub Adriano VI & Alexandri III tem-
pora sui sub annum 1560 Lugdunum vixit Wal-
do, à quo hæc scilicet appellacione sunt. Er-
rores illius vide in consilio Suffraganeis anni
1528 tom. xiv Conciliorum apud Labbeum
col. 430; ubi & Waldensis expressè fit mentio
col. 431.
u Illas Pontificis literas anno 1568 ad
consilium Isemburgicum datos, Hispanice exhi-
bet Ribadineira lib. 3, cap. 4: quas autem
anno 1569 pro Possessum innocentis, qui in-
quisitionem mare Hispani in contrarium Ven-
etianum introducere conatus dicebatur, idem
Pontifex scripsit ad suum in Gallia nuntium,
Calesium episcopum, Sacchini refert ad an-
num 1569, num. 145.
x Vide tom. 2 Bullarii, à Leirito Cheru-
bino collecti, pag. 343.
y Obiit anno 1572.
z Vide Bullarium, mox citatum 363 &
fig.
aa Ribadineira lib. 3, cap. 4 habet: Absti-
à solis hoc peccatum grande.
bb Postrema verba non habet Ribadineira.

CAPUT IX.

Romæ peste afflictorum curam
habet: propagari fidem ap-
ud Indos Occidentales cu-
rat: in Poloniam socii in-
troducuntur.

I Nuncie estate anni M.D.LXVI, Romæ mul-
ti pestilentia hoc exstincti, ut & morbi
contagio serperet laudis. Corruptis enim aquis
ei urbis regione, quæ Flaminia olim viæ, nunc
Porculi dicitur, quod fingebant, fontibusque
plene & putrefactis subterraneanæ puteorum tri-
gidatæ corrumpent, qui hactenus, libere
persistentemque mortem sentiant. Tot passim in
ea Urbis regione fruges, ut retro odore, quem
assulente cadavera, infecerent alios prius, quam
opem implorent. Exstincti incolarum plerique
mysteriorum vincto non instructi, Francis
sua detrimentum cognovit, socios misit, qui
viciis aegrotos inviserent. Hæc opinione major-
tem frugem comperit. Itaque nihil cunctandum
ratus,

CAP. V.
Roma peste
afflictorum

- 4 mtræ, binos statim socios ad Pontificem legat. Hic moxque vix pecunia in eleemosynam agrosam inopie sublevanda liberaliter erogavit: cuius etiam, tali Pontifice digna, nulla vox: "Ea tempora esse, ut & calices auratos crucifigæ signa argentea opprimeretur vellet, quod Christi membra inopiam sublevarent."

curam ha-

143 Ejus etiam mandato socii senatum populique Romanum adeunt: ne difficulte tempore decissent, rogant. Auditi, & verò peribenter, factumque est in eorum sententiam senatus consultum: panis, caro, vinum gratuito agrosæ egenis & publico daretur. Adulibus item mandant, stipem ex omnibus Urbis regionibus corrogarent. Nihilibus & suo corpore duodecim viris negotium datum, una cum sociis agrosæ quantitate insisterent. Igitur socii agrosænum numero per vicus explorato, Urbem in quatuordecim regiones distribuit: singulis officinas medicamentarias & peni attribuit. Ipsi bini singulis in regionibus cum medico agrosæ alunt, ministrant animi corporisque sollicitudo, nihil ut egentibus, ad valetudinem quod periret, decessu paterentur. Nec minor animus curandis diligentia adhibita, ne qua in malis consilio dedit. Sacris itaque procuratus erantque consessit, Paalis Angelorum migrantibus porrigebant. Iudicabit enim Franciscus, quantum animus corpori & eternis cadens autociant, tanto magis curam facis adhibendam. Gratiam id omne Societatis officium Pio, senatu populoque Romano acceit, ut & biennio post, ingravescente morbo, non perinde tamen periculoso, idem Pius, multo post eam Gregorius XIII Pontifex, sociis iterum agrosæ curam mandavit, Franciscus Borgia nuper ex-functo.

CAP. VI.
socii ad in-
fantes Por-
tugali

144 In Orientis Indiam pridem socii compages penetrant; in Occidentis verò ad eam aucti nemo. Igitur Franciscus portam illic aperit, Lusitanique locum & ventum incultis illis gentibus nostrorum operâ inferi, ex quo famulam decere experit, vehementer exoptabat. Illi primum Christi anno M. D. LXVI. Ludovicus Lopez & Ludovicus Gomes sacerdotes: Ludovicus item Ruiz & Alonius Simonis in Fortunatas insulas & que Canarie hodie appellantur: ubi meridiani circuli extremum cosmographi ulum collocarunt. Ceterum enim terrarum orbem, nuper Hispaniarum navigationibus repositum, qua sol oritur atque occidit, veteres ignorarunt: existere tamen & esse posse, Piaz de Andagiam insula loquens, & Seneca Tragicus atque divi Claudius A. Hos igitur, quos nominavi, comites adduxit Franciscus Barroloxo Torres &, Canariensem episcopo, homini singulari & pietate & doctrina. Iussu enim de Trinitate Commentarii valde probantur. Docebat hic insulanos catechismum una cum sociis, iustitiamque inuicem pacibus ambulare, boni nullum otium putans pretermittens.

in Floridam
præb. cat-
edem Piazam
Barroloxo
comites
sociis
d

145 Eo ipso tempore Philippus rex Catholice, datus ad Franciscum literis d, pro bona Societatis estimatione, quatuor & viginti in Occidentis Indiam missi rogat: victis & cultui corpo is in statuere nulli securum, gratumque id Deo, fidei & incolis fore. Ut tam honesta pingue postulatum regi susceperat Franciscus, missi primo electis & minus locos: Petrum Martines, ex agro Tuscolio regni Aragonesi, Joannem item Rogerium sacerdotes, Franciscum

Villarium. Hi A. D. v. Kal. Sextil. eo i. anno Hispanensi porta confederatis, Floridam insulam & vii. Kal. Octob. tenuerunt. Petrus Martines classis existens, terram simul attingit, ut Dei verbum Evangeliumque predicaret, interit, ictus caput petiit ab incolis, qui tum in litore agitant, adventum Europæorum prohiberi: mox semivivum in mare projiciunt. Nimirum pro singulis in Deum pietatis studio hunc fructum retulit, ut, quod pridem optime, fidei testis vita decederet. Qui casus tantum abest, ut ceteros in Europæ socios ab expeditione deteruerit, ut etiam incitavit magis, quod pro Christo mortem oppetere & ipsi pari studio cuperent.

deus verb. P.
deprecat
miseri cum
sociis

146 Igitur secundo post anno M. D. LXVIII alin missi sociorum in eis ipsas terras indicata, quibus predicti Franciscus Joannem Baptista Begutam, quod se Joanni Rogero sacerdoti, qui superflus adhuc esset, ejusque fideli Villaregio conjungeret: qui Havanam portum f occupantes, in Floridam post penetrarunt. Erat tum forte in comitatu Canieha quidam (sic enim Florida in insula principem vicum appellare solent) quem presbiter Petrus Menendes g. classis in Hispaniam adduxerat. Hic fidei Christianam rudimentis catechismum jam imbuens, & salu- tati Baptismi invoco tinctus, Ludovici nomen acceperat. Credebant fore, ut gentis sue morumque genus, simul & linguæ callens, commodè socios deducere visumque minuet: sed contrâ evenit. Baptista enim Segura, septem adhibitis sociis, Floridam insulam tenuit: reliqui in portu sublevarunt, nauticisque extensione facta, pedibus porro ingressi, duce vice Ludovico uli, sine milium Hispanorum, qui se illis ultro comites dabant, presidio. Supellectilem sacris procurandis libelloque hauriens gestant. Silvis, foliisque loca & palades ementos, commentus jam deciderat: herbis itaque & radicibus victitant, cubabant fidei die: Ludovico interim prodigione animo agitante: cuius tandem portum asigerant, procul admodum à mari litem, à silvestribus hominibus usque nudè ageribus habitatum.

f
E
f

147 Socios ille in pago morari jubet seque expectare, dum, salutatî amicis, redcat. Profectus igitur quinque passuum milibus, ad diem dictum radicibus se pollicitus, cunctabantur: qui dies eum venisset, quatuor item additis, diuturnæ moræ & solitudinis periculis Baptista, sacerdotem cum fratre ad Ludovicum allegat A. Hic sanctus infans (incertum, si ve quia à fide Christiana transfuga decideret, seu quia prodigionem pridem animo cogitavit) armatâ omni famulâ, socios agressis, incautos fumâ perdidit necat. Potridie ejus dies vix illucunt, ceteros barbarum in modum adoriuntur & silenti ac sic, duce Ludovico, interimant socios gentibus mixtos, precibusque ad Deum fufis, mortem fortiter pro fide oppetentes. Exspoliunt cadavera barbari: sacris vestibus sese induunt: illudum pedulantemque insulant, quasi rem nequam, contradictis inermibus & non repugnantibus, precessissent. Arealem mox quæ aperiant, thesauro inhiant.

ab insulis
F

148 Erant hic Biblia sacra, Missarum Officia, libelli pñ, precum orbiculi, imagines, Agni caelestis etigius, cilicia & flagella: religiosorum numerum una, quibus & carnem ipsi do- trant & demonem fugant. Christa item cruci

deus verb
datus

L. 1. a

abst

A. P. R.
SADONEL-
RA

affici impigrem continebat, quam simul corio-
se afficiant, exanimis ceciderunt humi afflicti
& mortui. Comes, qui aderat, inopinate re-
perterriti, in fugam se, terga vertentes, de-
derunt. Quæ quidam æra hæc retulit à se o-
culis conspecta Hispanus adolescens *t*, qui è
classe sociorum comitabatur: ideo non jugulatus,
quod ad hyla evadenda minime venisset, &
tenac adhuc ætate cum esset, nihil metuen-
dum, sed in vitiis habendum putavit. Oc-
cubuit etiam Baptista Segum, Toletæ Carpe-
ntorum oriundus, norum probitate Francisco
geniofus, Ludovicus ium Quirós, sacerdos.
His aderant fratres Gabriel Gomen, Petrus
Lázares, Sanctius Savallius, Joannes Baptista
Mendes, Christophorus Rosandus: aliorum ium
Gabriel Solis *t*.

quod &
Francisco
Layne &
Molnari-
bus consili-
bus item
in Africam,
t

149 Eo ipso anno, ut ex Indicis literis
dilecti *t*, ob eandem fideli constantiam Francis-
cus Lopez interfectus; dum & Cochinchini col-
legio in Guam profectus, à piratis Mauris
captus, cum tribus sociis: quodque rabi verti-
ce viderent, facerdotem, quod res erat, divi-
dunt: ad fidei defectionem sollicitant: sic
solum soc & incolumem. Honores etiam pol-
licentur: precibus denique minus miscent. Ille
verò: "Ego ut Christi caltra deseram? non
sunt ille Deus, cui milito. Quodvis potius
supplicii genus subire hæc sententia, quam à
"Christiana religione migrare." Lancee itaque
illis confodiant: illi ad Beatiorum sedes abire so-
lescit. Alacrum è sociis capivum abducunt:
quod reliquus factum non compert. Eodem ipso
anno socius iterum hinc Oranum in Africam
Franciscus missi, Petram Doumenicum & He-
ronymum Mur: utrumque Valentie superflui-
tem videmus n: comes hi dati fratri germano,
Petro Ludovico Borgie, magistro equitum Mo-
netanorum, à Philippo rege missi, ut cum Af-
ricæ oram arnis teneret & militibus copis
præficeret. Socii in hac fustione incolis & mili-
tibus fiera ritè procurant.

CAP. VII.
continuat
vita in In-
dianis.

150 Eodem ipso anno, qui est ejus seculi
septimus & sexagesimus, alteris ad Franciscum
literis peti Philippus rex missi socios viginti
in Peruanam Indiam, provinciarum ad Occiden-
tem longe moxiam: quam in sacris literis
Opilar & Pirum etiam nominari quidam pu-
tant *o*, aut sodales à Salomonis Julasorum ro-
gis commercio nobilium. Consecrarent igitur
primo quoque tempore, ecclésiæque adificarent
& domos, uti certis sedibus morari, Christiani-
tam religionem propagarent, puerisque imbue-
rent optimis & moribus & disciplinis. Poliridie
Kal. Novemb. scilicet de multis pacis, Luciferi
fano (quem Bæticæ portum SAN-LEONAR hodie
appellant) profecti Hieronymus Portilius, so-
ciorum profectus, Antonius Alvarus *p*, Lu-
dovicus Lopez & Michael Fontibus sacerdotes.
His addidit Dilectus Bracamontes, Joannes Gar-
cias Juniores, Franciscus Medhyneus & Petrus
Lobanus. Illi primi socios in eas Peru-
anis duxerant, ludofque studiorum operuerant:
hæcque docentur ibi de superiore loco artes
omnes futuro theologo necessarias: incredibili
fructu & iniquiorum Hispanorum, qui illic
negociantur, & neophytorum, qui Christo jam
nomen, suscepto Evangelio, dederant. Quæ
res fuit regis Catholici turibus animoque gra-
ta accidit, alteram classem missionem institui ju-
bet, profectique eam prætoris Francisco Toletæ
sacerdotes quinque, septemque alii socii *g*.

g

151 Anno vero secundo & sexagesimo, undecimo Kal. Quincill. in Novam, ut vocant,
Hispaniam, quæ regio nihil arduis nostris mi-
nor est, opulentis sane major, primi è sociis
trajecterunt quatuordecim, postulate eodem
rege Catholico: quorum eò liberitatis nomina
adscripti, quod primi viam municipii portu-
fianque Evangelium, longè noceat latius ita-
sum in Occidentis Indiam. Sociorum profectus
Petrus Sanchez, doctus theologus, qui pri-
dem Complutensem academiam reserat, & pu-
blici doctores personam sustinent, valere iussu
vultis & commodis, Societati se addiderat. Sa-
cerdotes vero Didaci duo, Lopez & Fontes *r*:
Petri item Diaz *f*, Concha, & Juan & Camer-
gus cognominato: reliqui sacris nondum initi-
di: Joannes complures his cognominibus, San-
chius, Metratas, Curvelus & Motillas: Bar-
tholomæus: item Lariosus *t*, Lugus Novæ-
ros, Martinus Gonzales. Hæc in Peru provin-
cia; nuperque detecto orbe, Francisco Generali
Præpositus prætere gesta: nec minus in Euro-
pa Societatis incrementum fuisse, nunc osten-
dam.

152 Apud Sarum, superflite etiamnum
Jacobus Layne, inchoatum sociis collegium sum-
ptu & auspiciis Stanthai Hosti, præfatus Var-
mianis, Brandenba in urbe, ejus diocesis,
magno provincie Prussie, quæ ad Polonos ac-
tinet, emolumento. Hic episcopus ob singula-
rem cum pietate conjunctam doctrinam in Can-
dianum urbis Romæ collegium operatus, sy-
nodo Tridentinæ non interfuit solum, sed &
legatus præfuit. Donato itaque concilio, in-
sequenti anno quarto & sexagesimo ob præbi-
tum in concilio navanti à sociis Layne & Salmo-
ne operam Societatem accevit, amplexusque est
permanenter. Significandum verò, qui tunc Polo-
niæ regnum tenebat, animi dubius erat, quid
Societas faceret, quæ de finitibus in vulgus
rumores spargent, ut solent hæretici, in cir-
culis & conciliabulis; famosis ad hæc libellis.
Et verù ita nunc comparatum est, ut in illis
principis verum non audiat, ubi assensuum
& paratorum (quos palati forices tuncque
Lacinias impensor appellabat) plena fiat o-
mnis *u*.

153 Tandem verò Francisci Comendonis o-
perâ (qui Apostolicæ Sedis natus in Polo-
nia, post eum purpuratus est Patribus adscri-
ptus) rex metu liberatus est, honorificè de so-
cietate predicatione: necessarios eum rebus publi-
cis omnibus, tum iis potissimum exsistere, quæ
temporum virio secularum habe & opinionum
monitis infecte sint. Catholicis enim confir-
matis: adversarios rebellant: incolarum denique
liberis pie honesteque educandis missis pro-
funt: qui cum civitatum sint feminari, in e-
jus ætatis institutione posita videri omnia, ip-
sæque situm constituendi optimi civitatis statûs,
& quod rei caput est, religionis majorum.
His sermonibus, ut à pio viro prædictis, assen-
sus rex, animoque erodas, & ritè diligentius
veritate explora, Vîlensæ gymnasium uni-
versum Societati attribuire instituit: ut socia-
riorum, quæ tunc pectus ibi grassari cepit,
audaciam, seditiones atque tumultus infir-
geret.

154 Pius IV Pont. socios eò mitti, rege
postulante, jubet. At Vilnæ & palatinus vir qui-
dam, domi nobilis & potens, sed Ariani libe-
asperus, arma contrâ tulit; nec prius deposuit,
quæm

alteram
item in Mo-
xiam mis-
sionem
tam classem
missi.

f

t

E
CAP. VIII.
In Poloni-
am socii
assente
Sigismundo
rege.

u
Comendo-
ne legato
Pentecostæ
curante.

Societati in-
credula.

z

A quàm victus more majorum iurens desit. Patris
 atque tempus in bellum sociationemque venit,
 atque de Vindens gymnasio dilata est y: cur-
 jus in locum Pulovici, quæ provincie Mæno-
 viae regni Polonie amplè usque est, novum col-
 legium sociis institutum, bona cum regis ven-
 dia, qui regis consiliis honorifice diplomate x,
 quod in manibus est, Societatem ornavit. An-
 no sequenti ex Vilna collegium institutum:
 mox & Jaroslaviæ bb: deinde Poltavæ cc.
 Quæ tempestate parabant uni provinciali prefe-
 ctio Austriæ: quæ fatis anni temporibus ex
 collegiis lustrabat: verum quod vultu ex regio
 obiri commodè non posset, eruditæ indies col-
 legiarum collegiarumque numero, Polonie re-
 gum provincia facta dd. Accesserunt enim col-
 legium ad ea, quæ in Mestovicibus finibus
 proximè recensuit, & Rigenis in Livonia ee.

ANNOTATA.

- a *Africa insula sunt in Oceano Atlan-
 tico.*
 b *Schoeti additio est.*
 c *Ejus ad Burgias litteræ, quibus sociorum
 operam passulavit, exhibet Sacchini lib. 3,
 part. 3, num. 204.*
 d *Harum partem recitat Ribadineira lib. 3,
 cap. 6.*
 e *In India Occidentali, seu potius Ameri-
 ca, nempe Septentrionali, sunt.*
 f *America Septentrionalis in insula Colo-
 ra. Scribit Ribadineira Molendæ.*
 g *Tres nominem exprimit Sacchini part.
 3, lib. 7, num. 205: Ludovicum Quirum sacer-
 dotemque, binosque non sacerdotes, Gabrielem
 de Solis & Joannem Baptistam Mendez.*
 h *Alfonso nominis.*
 i *Hæc anno 1571 contigerant, dum in la-
 teriora Florida penetrare Segura nititur.*
 l *Anno nimirum 1568: addit Schoetus de
 suo: Ut ex Indicis litteris dicitur, quod, ut o-
 pinor, Ribadineira, quem interpretatur, lib. 3,
 cap. 6 Franciscum Lopez anno 1567 interfe-
 ctum scribit. Ceterum Sacchini etiam Lopez
 necem, & Malebaribus ipsi illatum, anno 1568
 asserit lib. 3, lib. 4, num. 251.*
 m *Ipsa civitate in ora littorali Malebaria
 episcopali sub archiepiscopo Goano.*
 n *Schoeti hæc verba sunt, non Ribadineira.*
 o *Citatur in margine Schoetus, ejusque ea ad
 Ribadineiram additum est, Gassparem Barrellum
 Aliamque Montanum.*
 p *Mortuus, ut addit Ribadineira, Pana-
 ma, in provincia America Meridionali, cui
 Terra-Firma vocatur.*
 q *Eorum nomina vide num. 273 Comment.
 prævii.*
 r *Sacerdotum numerum arguit Sacchini
 part. 3, lib. 7, num. 302 Petro Lopo Pare-
 re, & pro Indico seu Jacolo Fonseca habet
 Jacobum Lopez ad Mesa.*
 s *Legit: Petrus item Dux: qui sequitur,
 Concha dicitur fuisse Ferdinandus.*
 t *Legit: Bartholomæus Lariolus seu Larius.*
 u *Schoeti additamentum.*
 x *Quæ Lithuania caput.*
 y *Excepit est anno 1569.*
 z *Reinoldi ad Ribadineira lib. 3, cap. 8: do-
 tum est Petricium in consiliis regni anno 1563
 de xui Martii.*

in *Adita ejus possessio est anno 1566.*
 bb *In Russia Rubra. Collegium, & Burgi-
 jam receptum, successit ejus Evaristus rici ad-
 misit anno 1574.*
 cc *In Polonia Occidentali excepum anno
 1574.*
 dd *Anno 1574: fuerat hactenus sub pro-
 vincia Austriaca.*
 ee *Rigam sociis indoxit Stephanus Bashori,
 anno 1576 Polonia rex renovatus: i-
 dem quoque Polovici in Lithuania sociorum col-
 legium esse voluit, excepum anno 1580.*

CAPUT X.

Auctus collegiorum numerus:
Azebedii sociorumque ejus
martyrium.

A Pud Hispanos item collegium in Betica
 Marchensi in oppido exciuit caput &
 nobilissimæ matronæ Mariæ Tolentana, uxore Lu-
 dovicæ Pontii Leonii, ducis Arcos. Erat eadem
 soror Antonii Cordæ, qui Societatis pridem
 se addixerat. Tanto igitur studio hoc agebat,
 ut evocatos socios suorum commodo colligeret,
 ut utilissimo collegio suorum etiam mulie-
 brem ornare videret, reconditumque pecuniam
 alendis sociis edificioque impenderet. Templum
 ibi fatis magnifice conditum domoque ampla:
 in qua, quia multorum capax, Beticæ provin-
 ciæ conventus sociorum tertio quoque anno ha-
 bitus sepe numero est: in gratiam Rodrici
 Pontii Leonii & Teresæ Zamigo conjugum,
 ducumque Arcos: qui veluti à minoribus reli-
 gionem in Doum pietatem sociisque studium cum
 ipsi hereditate aditæ valentur. Hoc ipso tem-
 pore Tolci Carpetanorum, sociorum ortus &
 collegii iure in domus profectis formam tran-
 sit.

156 Proximo anno à Pinetæ Vaccorum ex
 collegio temporeque S. Antonii domum item pro-
 fessorum sociorum constituta: collegis ad D.
 Stephanum portam migrantibus, quod antea Am-
 brusiæ collegium dictum, coenæis salubris be-
 neficentiâ nobilis matronæ Majoris Bineræ.
 Anno post secundo e, in Carpetanis Carnaveas
 in oppido Michael Reynus, vir opibus clarus,
 pro singulari in socios studio bona omnia co-
 stituentis legavit collegio sociis exadificando:
 hoc addito elogio modestè pleno: "Si quis
 constandum adierit & nocturno opus faceret,
 "lindanoris se nomen julque ei concedere." In
 ea ipsa regione anno subsequenti Segura mon-
 tem, hodie de LA SIERRA indigenam vocant,
 Christophorus Rodericus Moys, duobus vir-
 ginibus Catharina Dux & Francisca Ariles, ex
 te matris, consentientibus, item sua libenter
 sociis assignavit d: eo potissimum consilio, ut,
 collegio extructo, ea omnia suis inculis literis
 colectur simul & moribus. Et hæc quidem tunc
 in Hispania gesta accipiunt.

157 In Gallia conditum Avenionæ colle-
 gium: quæ ejus regni urbs est Pontificis. An-
 no quinto & sexagesimo Virindianum socii in
 collegium, tamquam in columinam, primum
 missi, evocantur ejus urbis episcopo e, & familia

A. P. R.
 RADENI 12
 RA.

E
 CAP. IX.
 Nova col-
 legia

apud Hispan-
 as,

b

f

c

Gallia, Sa-
 baudia,

e

L 1

Pre-

A. P. R.

RADINEI

R.A.

f

p

i

h

A

I

Germani

B

Palmam

v. P. A.

v. P. A.

v. P. A.

B

A

P

Præmonstratensis f. Cambricæ iura collegium inchoatum g, que urbs metropolis est Allobrogeum. In Austria provincia iuxta tum fundamenta collegii Otomensis h, in Moravia regione, sumptibus doctoris Guilielmi i, qui presul em tenebat. Anno proximo a Spiram Nemetum Rhenana in provincia, quam tunc Hieronymus Nacalis obibat, evocati primum socii benevolentia & amore nobilis indignique collegii canonorum: in primis, auctoritate pū. ne nobilis viri Andream ab Oberflia, ecclesie cathedralis, ut vocant, decani l. Hic vir ad generis claritatem tanta est gravitate, pietate ac virtute, ut merito hanc & exemplum ecclesiasticæ disciplinæ dici possit. Cūque temporum esse locorum angustius tam pio decedente memoria obijceretur, evexit tamen sententia, ut, quotvis ponti ac tenet, aleretur tamen nostri. Sol fundata Societas plurimū liberalitate nonnulli crevit, tantumque sua opere domi forsique prestitit, quantum ab optimo quoque potuit expectari.

158 Neque hic flectit honoris illas ac nobilis canonorum collegii officium. Urbe enim pellendi socii cum essent eorum opes, qui doctorem opulorum usu atque in sua omnia differrent, intercedere illi, imprimisque honorandis ac nobilib, quem duci, decanus, contritus nixi, Maximiliani celsis auctoritate perverit. Quia & membris additis ampliatum quom, quo major indies seges spiritualibus exercitiis domibus colligatur, fruatur. Heriboli, in ea ipsa provincia, anno millesimo quingentesimo sexagesimo septimo Fredericus p, Hieropolitani episcopus, acit ex Italia sociis, vicium monasterium bove Agnetis attribuit: quibus malis in Germania canobis, pro dolor, videtur. In Tuleriensi comitatu biennio post, consilium collegium Halcose auspicio & pietate augustarum filiarum Ferdinandi celsis, Magdalene & Helene gratia Austriaca: que se virgines Duo devoverunt eoque se abdidit, sociis, tanquam pietatis administris, usque perhumaniter.

159 Bona item cum venia Subalpini Regali Augustæ Taurinorum, que metropolis Allobrogeum est, vir locuples a collegium sociis edificat: inchoatum quidem anno a. d. lxxiv, antequam Franciscus Præpositus Generalis crearetur; sed triennio post profecti socii & in possessionem legibus nulli. Brizæ item, que Venetæ ditioris urbs est, e parvis principis magnam brevi Societas sumptis incrementum o. Socios enim Brizensis p, domi nobilis, sociis pridem usus familiariter (quibus etiam adscriptus, ut optabat, fuisset, nisi valetudine incommoda usus foret) communia cum sociis officii exercere: aures penitentibus dare, hortari ad pietatem, agrotos invifere, cetera id genus celsique. Afflicta, ut fit, mox reperit ad triginta, qui omni illi reverenter prebant, nullis tamen religiosorum hominum votis adstricti. Res item publica Brizensis duo his templis attribuit. D. Antonii alterum, alterum Clemens nomine. Verum disciplinis non satis exactis, & idcirco de superiori loco concionari prohibitis, optimū vifum omnibus, Societati de adiungere: bonis etiam fortune in commone collatis. Franciscus non invitatus accepit; quin & Duo gratias agit, quod tantam umque brevi tempore messim illis in locis, quibus maxime opus esset, attulisset. In ea ipsa provincia tiro-

num domus Societatis Novitiaræ, comitum ejus ditioris beneficio q, a fundamentis eo ipso nono & sexagesimo anno excitata r.

160 Nec verò collegis duntaxat propagata Societas, nec Europæ finibus circumscripta; in Indiam iterum profecta est, & loca illa jolitudine vasta, barbarie & ignorantie inculta, fuso sanguine irrigavit. Ut enim cocens planta agris intaxa, aqua rigari solet ab agricolis, donec alias egerit radices, tum venios contra atque tempestivas immota coarctat; sic & nascentem Deum Ecclesiam martyrum sanguine admirandique operibus fovit, dum ado. de. ret, ut corrobora adversus tyrannorum vim haereticarumque insidias duraret. Sciam illud Tertuliani, Martyrum sanguinem semen esse Christianorum. "Plures", inquit, "efficiuntur, quoties metime a vobis. Semen est sanguis Christianorum f." Eventus id verum esse nostra tempestata declaravit, cum socii in ultimas usque Indiarum terras Evangelium intulit. Accipite nunc brevi undequadragesimi sociorum necem, dum in Brasiliam fidei propaganda, que Occidentis latere pars est ampla & potens, proficiscuntur.

161 Miscent Franciscus Porta Celsi e, eam in oram Ignatium Azevedum Lusitanum, ut genere, sic & pietate insignem: ut socium illic obiret collegia, quaque opus essent, amplificando regno Christi & Evangelicæ prædicationi diligenter inspicere. Qua in re fidem industriamque facile omnibus probavit: cujus ut ratio Franciscus, tanquam Societatis capiti, constaret, Romanæ veritas proficiat, hic segetem quidem magnam esse bene narrat, & ad messim albam, operarios verò paucos. Igitur Franciscus jubet provincie illius præfectum eò redire, & ex Hispania comites colligere ac trahere in Indiam, qui se sponte offerent. Permissum item thronos aliquot Societatis candidatas, qui ad eam se expeditionem ultro darent, in Societatem transferret, secumque duceret. Computum enim adolescentens pietatis additos, linguis peritendis priores: celi item solique genio & alimentis melius affluere. Collectos igitur ad undeciesingenta sociis, tribus eos navibus divisit, quod una omnes simul vehi, incommodum videretur.

162 Quatuor supra quadraginta fecum Ignatius prætoris a imposit. Alterum Petrus Duo sacerdos cum aliquot sociis confederat: tertiam item reliqui. Cæteri, septem omnibus navibus instructæ, præest Ludovicus Vakoncelus, nobilis Lusitanus, manu promptus & strenuus, cum imperio in Brasiliam missus: locus vehementer tot tantorumque sociorum contubernio. Ille enim quiete non secus atque in collegis & amicis agitabat. Domesticis precibus exercitationes orandi, scriptis excutiendis & loquendi religiose servabat: ad naves socios nautasque & milites is quoque fructus redundavit. Informes enim ad pietatem: finitris verbis abstineere jussu sunt: libri item impudici & otiose balbe manibus excussæ; pro his pii libelli repositi, & pascualis orbiculi, & Agni celsis effigies. Venum tandem est in Mueriam insulam. Ille prætoris navis, quam Ignatius confederat, ab aliis delictis, Palmamque in insulam, unam e Fortunatis, occurrit. Delictis primum ad se Ignatius socios vocat, suguralque, quod evenit, fore, ut in haereticorum punitionum erans incidere, optionibus

D

q

r

C. P. M.

Propagan-

da fidei con-

st in Indiam

Occidentem

tem

f

f. Applo:

card

E

f. f. 69,

t

F

Azevedo

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

d. d. d. d.

A omibus dedit, ut, si quis ex eo numero mortem pro Christo optetere decideret, in Mortis infamia numeret. Qui constanter perhorreant, Sacramentis Ecclesie nuntiis sibi morti comparent.

ex quibus,

163 Quatuor dantur effugere meta, non finis ad mortem parati. Quadraginta confessorum ritè expositi, sumptuose Pase ecclesiæ periglio Principum Apostolorum, militante ignatio, qui & Agni ceras imagines, Sanctorum reliquias, Romæ altaris, divisit, hilares confidunt: amplexi inter se alios, qui cum Petro Diaz alteri navi volebantur: quasi presagientes fore, ut postremam inter se compoñerentur. Fortunatis jam infelix digressus unus & frequens de martyrio sermo erat, ut cum mortem votis expectasse videretur: ut hoc inquam celestium proventus socii, non procul Palmenis portu conspecti quinque pinetis myopagones, quos Jacobus Soris nobilis pirata ductibus: qui Calvinus labe aspersus, in Catholico insidiosis odio inurebatur. Rostre à istum invecus accurit, armati probo omni genere tormentorum aereorum. Ignatius verò, quod animo præfigisset, suggerente Deo, verum esse mortis periculum, compertit. Adhortatus itaque ad pugnam omnes, constantique vultus, victores fore pollicetur, si morte occumberent ab hæreticis cruciati, si vincerent hostes. Imprimis itaque B. Virginis Romæ altaris est formi, quæ S. Lucas pinxisse eruditur, manu tenens, ad sociolique conversus (qui Sanctorum Lazarus cum lacrymis relectabant, operumque divinam, mortem optetere parati, implorabant) sic forti animo postremum appellat: "Hodie omnes, sacros sanctissimi, in mihi cor sitit, vici mirabimur, divinitus in celo epulas, perfuerunt cum Christo & B. Virgine reueritque exultibus. Precariis certe nobiscum ager, celi, quam B. Virgine portum tenentibus. Orantibus itaque intencis, ad mortem nos comperimus, quando hunc nobis postremum illuxisse diem credo."

capta à Calviniſti, qui voluerant, navi, in eam fidei

B 164 Inscera pretoriam Lusitanam pirata oppugnavit, non amen solum sine sanguine, invadit: cognito Jesuitis (sic enim nostro, pietique vocant) navi portari, ad usum omnes contrucidari jubet. "Perant", inquit, "perant. Papiste, qui falsum Brasiliæ doctrinam important." Quamvis paulo ante sacerdotibus & B. Francis monachis capis vitam condonasset, (sic enim pirata loquuntur, quoties à ecclæ temperant, quam per vim nefasque grassando inferre possent) sociis tamen minime peperit, licet sinibus adhuc plerisque & adoleſcentibus. Proptus cum accessisset, vocem intencenda: "Precipiantur", inquit, "in mare omnes illi Jesuitæ, Papiste, hostes nostri accerim!" Nec mora: milites duos non dissimiles & hæretici socios invadunt, tris velibus expoliunt, vulnera pugionibus indigunt, iis primum, qui raso vertice sacerdotes agnoscerent. Plerique in mare precipites duci, brachiis manibusque, ne qua evadendi spes esset, truncati.

primus de gradibus, duci par

165 Ignatius, quod minimum singulis adderet hortando & urgendo, in capite vultus accepit, ut sissum dissimile. Hic immotus mortem operiens, tribus confossis lanceis vultuſerando edidit. "Telles", appello mortales & angelos, me pro fidei Catholice Romane professione occumbere, à qua ne istam quidem ungum

reſtituendum parò." Sociolique sufficiens: "Fideli", inquit, "mortem ne expetere." Inveniem Deipre manibus eripere hæretici frustra conati sunt. Benedictus Calvus, insignem & ipse Christi de cruce pendens dextra præferens, tribus glandibus iclus nondum concidit. Igitur ferro pectus, caſumque confodiant & semivivum navi deturbant. Emmanuel inum Alvarum in facie vulnerat, tubulo attingit, brachia cruraque confingunt, ossa collidunt: usque lenius & discurtus mortis genus efficit, extrinsecum nolant. Mox animam agens in maris fluctibus præcepto datus. Ceteris ad imaginem genibus flexis, in rabiem asti hæretici, gladio- rum epulos capiti Basii Ribere illidunt. Quo ex vulnere contumatus perit. Petro verò Pontifice x miles os pugione confodit, maxillæque solvens intermit. Didacum Andream presbyterum, qui Ignatio succenturiatus erat, confossionibus aures dantem, sociolique hortantem, pugionibus confodit in pectus præcipit: cum diceret: "Pugnemus, socii, fortiter, singulis prodigi: Curati enim sanguine redempti sumus."

166 Hæc dum strages fieret, languebant ex morbo adlocio navigantis Gregorius Scribanus & Alvarus Mendes. Fallere itaque & intente potuissent agroti, si animo libetum fuisset. At occasionem palmæque martyri minime pretermittendam rati, in pedes ultro desiliunt, iniectione veste feminas duc jugulante obstrunt. Simon à Costa, quod corporis dignitate, generis quandam nobilitatem præ se ferret, archipirata à militibus oblatas interrogaturque à Soris, Jesuitæ esset? quamvis infamando effugere & dilabi potuisset, morti tamen, licet non per admodum Societati nomen dedisset, pro religione morum maluit, quam deſect videri. Indignatus pirata in oculis jugulavit & in mare proſect præcepit. Novem igitur & triginta socii hic occubuisse siliunt lili. Quincti anni M. D. LXX. y.

167 Singularum nomina recensito. Ignatius Azavedus, provincie præfectus, Didacus Andream, Antonius Suarez, Benedictus Calvus, Joannes Ferdinandus Olypionensis, Franciscus Alvarus Cavillius, Dominicus Fernandes, Emmanuel Alvarus, Joannes Mayorga Argonius, Alonſus Vaca Toletanus, Gonzalus Henricus Diaconus, Joannes Ferdinandus Bracarenſis, Alexius Deigadas, Ludovicus Correa Eboſenſis, Emmanuel Rodericus Alcorchettus, Simon Lopez, Emmanuel Fernandes, Alvarus Mendez, Petrus Munoz, Franciscus Magalunus, Nicolaus Danyus Brigantinus, Galip Alvarus, Blasius Ribera Bracarenſis, Antonius Fernandes Montis-Majoris, Emmanuel Pachocus, Petrus Pontificus, Simon à Costa, Andreas Gonſalvus Vianus, Amicus ad Vadius, Didacus Perez Milicus, Joannes Boza, Marcus Calder, Antonius Correa Portuensis, Ferdinandus Sanchez Castellanus, Gregorius Scribanus Longruensis, Franciscus Perez Godoi Torricianus, Joannes Zureus Tolosanus, Joannes S. Marini Illeſenſis, Stephanus Zurare Canuber: qui simplicitate morum & candore singulari cum esset, Piacenti Hispanie digressurus, sacerdoti nostro, "Lato", inquit, "proficere animo, certus de martyrio." Interrogaturque, unde tam constantem id affereret: à Deo, qui ipsa veritas est, reverentiam sibi respondit. Unus Joannes Sacchius po-

A. P. R. RADINUS R.A.

E socii eius 38

occidentur, serrato summat uno

F

x 60

A. P. R.
B. A. M. N. E.
B. A.

periculum sic evasit. Dum vectores à sociis pira separant, & manus ejusque vestesque contemplantur, bene & pannosum, manibusque callosis intusius: "Tunc", inquit, "coquus est, Jesuitarum?" Affirmavit ille nihil percuriosus: tamen, quod juvenis admodum efficit, breviterque veste incoderet, & sibi coquendo usui fore putarent, laenae eripitur: delatusque eum illis in Aquilianam: mox in fugam se domum versus dedit: Deo nimirum ita jubente, ut majore fide, tamquam oculos testis, rem gestam referret: quoniam non desuere & alii, qui fugā elapsi eadem emittunt.

Et ceteri Ju-
venis socii
ad socios
Societatis
conducunt.
* Socii
* Socii
* Socii

168 Verum non integro quadraginta socio-
rum numero unus desitit, Dei benignitate,
veluti Feici olim martyri Adonias, quidam
qui, in Joannem Sanchii locum successit, ejus-
dem pene nomen induit, Sanctus Joannes vul-
gō appellatus, clausi Lusitanie praefecti tō co-
gnatus. Hic sociis adscriptus non erat ab igitur:
optabat tamen candidatus vehementer:
quare ab illius latere nunquam discessit, socios
in omnibus piis exercitationibus imitans, cum
orando, tum meditando assidue. Hic ad eandem
functur destinatus, nihil tergiverfatus, emori
maluit, quam ut salutis aeternae opportunitatem
amissile videretur. Jugularis itaque, & in mare
decurbatus. Sic & quadraginta Martyribus Seba-
stie sub imp. Licinio, quos Basilus, ejusque
frater Nyfenus Gregorius, disertis sermonibus
laudant, accessit unus sanctitatem, custodiam
adhibuit: ne quadraginta coronis in caelo spec-
tatis non desitit et. Vectores hic omnes So-
ria liberis abire permittit, expoliatis conten-
tus: in socios vero servit, non expoliatis so-
lum, verum etiam innocentem crucians: quod à
puero haereticam immunitatem intubifit. In-
genium enim seditiorum est, eorum praesertim,
qui Calvinianis & Puritanis jactant, ut in
pios omnes Catholicos graventur.

ANNO T A.

a De quo vide dista cap. xv, num. 77.

b Anno 1567.

c Anno 1568.

d Anno 1569.

C e Nicolaus Pfalmar, S. Pauli Virodunt-
is primus abbas, deici vero Viroduntis epi-
scopo.

f Ribadineira scripsit Benedictina; nescius,
quoniam apparet, abbatem istam a familia Be-
nedictina ad Pramonstratensem anno 1136 su-
isse transferat.

g Blas ista collegia, ut habet Ribadineira,
accepta fuerant, Leyne adhuc superfluit.
Aventonensis initia jacta fuerunt anno 1564.

h Anno 1564.

i Prijevenit.

k Anno 1567.

l Timotheus, postea vero decani steu-
dum Saccharum pari. 1, lib. 3, num. 117, ad
annum proximi relatum. Ceterum de Spiranti
collegio nihil hic Ribadineira.

m Wierpergus.

n Aleramus Becullos.

o Anno 1567.

p Anglus Paradisus.

q Cavilli Gonzaga & Barbara Borromae.

r Saccharum pari. 3, lib. 7, num. 27 nece-
ssam mensi Augusto anni 1570; Kalendis

vero Novembribus anni sequentis incolis captam

scribit.

f Apologiceo extremo.

t Lusitanis Optato.

u S. Jacobi. Verum, quod addit Schotus
de suo, praeterea non fuit; quod velius Petrus
Diaz cum sociis, ut ipsomet testatur num. 180
Comment. pravi.

x Eo mortis genere Petrus Fontanarum tru-
cidatum refert Pussinus lib. 3 de Vita & mor-
te Azevedil num. 72. Hic itaque hic intelli-
gendus est; maxime cum Petrus Fontana nec
in Ceratogis num. 279 Comment. pravi cita-
tis, nec ab ipsomet Ribadineira aut Schotus
memoretur paulo infra, ubi singulorum nomi-
na recensitor.

y Constanti id omne ait etiam Ribadineira
lib. 1, cap. 10, xv Julii anni 1570; ut Simon de
Casta die xvi ejusdem mensis cruciatus fuit.

z Didus fuit Petrus Fontanarum vel Fontanarum,
de quo ad lit. x.

aa Lege Amarus seu Masur.

bb Immo Navarchi navis Jacobina cognatus;

non Ludovici Vafconceli.

cc Schotus additamentum. Colentur hodie
in Martyres die x Martii, ad quem de illidem
in Opere nostro est addum: Felix autem &
Adonias, de quibus paulo super, die xxx Aug-
usti.

C A P U T X I.

P. Petri Diaz & sociorum
ejus martyrium: nova So-
cietatis incrementa: mu-
neri renuntiare Francisus
cupit: Cardinali Alexan-
drino legato à Pio V comes
adjungiur.

N E ceteri hujus navigationis socii à cede
periculique immanes fuerunt, qui Petram
Diaz haereticorum socii, Materia in insula a
remanferant. Omnia tedia longe navigationis
quindem amplius mensum atque pericula: de
extra agamus. Ad insulas maris Atlantici delat
Badoventum b, hinc ad S. Dominicum c, mox
Cubam d variis frediisque jactati tempestibus, ad
Tertiam insulam e tandem appellunt. Hic, jactis
anchoris, quatuordecim socii, qui Petro Diaz
comendati fuerant, confederant praetorium Lu-
dovici Vafconceli. Is ceteras naves exarmatas
relinquere coactus, ut male compactis rimis-
que agentes, quod plerique nat fugā dilapsi
essent vectores, aut maris obvia desiderantur,
usam instruit, onusque solvit Tercera,
in Brasiliam versus, postulae Nonas Septemb.
anno m. d. lxxi. Quidam ferē ventis ex vo-
to spirantibus longiusque provechis, apparent
vela myoparonum quinque. Ex his quatuor
Gallus ducebat Joannes Cadovilus, haereticā
perfidia & animo in socios pioque omnes Ja-
cobo Soria nihil inferior. Una Reimani pteze
erat.

F
CAP. XI.
Cubineja,

a

b

c

d

e

A

A. P. R.
B. A. D. M.
R. A.

170 Ludovicus, ut erat navigandi peritus, cognito id quod erat, periclitari omnes, ad pugnam hortatur; signoque dato clausum cani, arua expediri jubet & in verba sua sacramento adigit, ut se quisque, fidem, religionemque maiorem armis ab hæreticorum incursu tueretur. Socii quoque blandis verbis suaderent, si feliciter in hostem pugnare vellet, eum Deo prius in gratiam rite confecti redirent, à quo auxilium sperare iuberentur. Primus Ludovicus perit, mox navarchus ceterique ordine milites, denique tempus ful colligendi. Nox enim & tenebre pugnam impediunt. Postridie eius diu vix dum illuxerit, prætoriam graviter myopætonibus oppugnantis cinguntque oblatione. Ussilant fortiter Lusitani, glandes mittunt; gladios & lapides in hostem jaciunt, manus conferunt, vi geritur res: ut malo sanguine stercit victoria, interemptis aliquot piratis. Corvis tandem navem comprehensam coadjuvant captemque invadunt. Ludovicus fortissimi ductus sanctus officio, quæ tortando, quæ pugnando, bonis plumbis gladiis istis vulneribusque comminus confectus, concidit. Interrumpunt hostes magna vi: ignotum exant precipitante in mare. Reliqui volentes hostem potui sunt.

R

R. A. D. M.
R. A.R. A. D. M.
R. A.

171 Mox eam ingressi Franciscum Castriam sacerdotem, qui navarcho à vulnere animæ agenti aditus aureisque confecti dabit, reperit, multis fœri visibus confectum, rabie agitat, quod Penitentia Sacramentum infeliciter animo excedere oderit. Petrum item Diaz silem occupatum officii, qui ad Castriam collegam libenter adolevit, eum Gaspare Goez admodum adolecente, qui à senis laque non discedebat, immantier jugulant. Undecim, qui restiterunt, facili inter se hortari, animosque addere ad fortiter pro Christi nomine & orthodoxa fide occurrendum. Rapti igitur pugnis, vulneribus & contumeliis afflicti innumerant, tandem, victis post terga manibus, cellule inclusi, additi etiam militum custodiâ. Michaeli Aragonum, quod, accepto secundum brachium vulnere, dum vincta mœstrum archibus, ingenuitatis, apprehensum, unâ cum Francisco Paulo, qui laque claudere, in altum deturbant. Novem superstitis noctem in vinctulis agant, eorumque aures flagellant interrim contumeliis blasphemisque in Deum ejusque sponsam Ecclesiam. Lucebat jam, primoque preces hæreticorum in auroa fusa, ut morti socios addicerent, tanquam suos, ut pleno ore pronuntiabant, hostes Jesuitas.

C

C. A. D. M.
R. A.

172 Igitur, indiciti causâ, latque mortis sententiâ, ætatis primam suspendere constituerat: post, avarici ducti, quod magnum aurum in Lusitania portari, templis in Brissin reconditis, possent, cunctandum erit; ubi nihil reperit, hanc se præde spe decepti, immanis & plurius barbari crudelitatis innoxios pulsat, calcibus percutit, pedibus humi conculcat: canes adhuc, latrones, Papistas Deique hostes nominant. Socii verò, sicut oves ad lanienam ducti, ne verbum quidem contrâ bifferent, sed patienter ferre. In altum tandem precipitantur. Duo, rancidi ignari, fluctibus inice merguntur; quinque, notandi perit. Ii, invec adnotantes juvenitque, aliquamdiu duraverunt. Illa tandem oratione ad Deum fusa, "Tibi soli peccavi", res fundum petierunt. Delatus vero Ferdinandus, scripta pûc-

Olibris Tonus F.

toriâ adnotando exceptus, naufragium evasit. Sebastianus Lopez & ipse, conspecto in obitu nocte lumine, navigium accessit, sed frustra fuit: verbis contumeliis ab hæreticis acceptus, & in aniam rem abire iussus; ut sunt hæreticorum ingenia: receptus illâ cindem avicula hominis paulo humanioris, & angulo velutque totus. In rem, uti pisa est, oculis inspectum narrarent, periculis defuncti.

173 Nomina verò duodecim sociorum ex Annalibus recolbo. Sacerdotes quidem duo gregem ducunt: Petrus Diaz & Franciscus Caltras. Frater verò, Alfoasus Ferdinandus, Gaspar Goez, Andreas Pais, Joannes Alvarus, Petrus Diaz alior, Ferdinandus Alvarus, Michael Aragonius, Franciscus Paulus, Petrus Ferdinandus & Didacus Goodfalsus. Neque hic fuisse subitit aque immunitas. Nam & in Deum Divosque impij, non contenti socios feris objecisse, monstrisque maris, reliquis etiam omnes Sanctorum, & imagines cereasque Agni coelestis effigies, & speciales articulos in sanctos spargunt aque dissimulant: quibus adimiculis socii barbari & incultri Brissin gentes delinire & ad Christum allicere cupiebant. Quorum caecum idcirco retali copiosius, cum ut consolationi morti sit pium & exemplum superstitibus exierit, tam ut fidem majorum bodieque etiam sanguine, qui elamat ad Deum, ut sanguis Abel, stabili, quicquid hæc leget vel audierit, intelligat. Interim Franciscus, ut, unde digni sumus, eodem revertamur, acceptio hoc tristi nuncio, mortem sociorum gratulatus, qui fortiter constantemque occubuerunt, Indocum vicem miseratus est, qui talibus Verbi ministris hæreticorum operâ ac beneficio privati essent. Sanguinem inque fufum Deo acceptum libens locuti, venerantque proci, eandem sibi æternisque sociis animam mentemque daret. Felices etiam sepulchrum appellavit, qui bona, caput, omnia denique Christo impendentes, hinc emigrasset, vitæque misere calamitates effugissent felicit.

174 Et hi quidem socii sanguine viam sibi ad immortalitatem munierunt: eorum cedes adco alios non deteruit, ut plures etiam indies socii ad ipsum vocis exirent. Nec sociorum duntaxat numerus crevit, sed & collegiorum magna eo ipso tempore facta accessio est. Nos ordine plerique locorum & temporum, quoad ejus fieri posset, habita ratione referemus. Igitur apud Lusitanos, ut ab ultimis sermibus suspicemur, reges illi singulari in Societatem studio & benevolentia (quam & recent oram munificenti complexi sunt, & è patrio solo Insuper in remotis regiones transulerant) infusus Materiam & Tertio collecta sociorum magno insularum commodis existerunt. Operant enim pii reges non tam suam, quam Christi regnum proferre: suosque, depulsi jam errorum tenebris, Christianis religionis præceptis imbui, usque eum nutritis lacte imbiberent pietatem. Anno inque, opinor, M. D. LXX in Materiam rector cum sociis aliquot confendit Emanuel Segoyra. Agram vero, quem metropolis est unius insularum Tertio, primus proficiscitur Ludovicus Vasconcelus. Rex est publico stipendium alendis sociis, quod fies effect, assignavit.

175 Eo ipso tempore in Betica collegium Bezanum his orum principis. Eritin Avila, M in mazona

A. P. R.
B. A. D. M.
R. A.

I

C. A. D. M.
R. A.

F

M. D. LXX
M. D. LXX

274 VITA S. FRANCISCI BORGIE CONF.

A. P. R.
BAGINET
RA.

f matrona nobilis, testamento suo legavit alien-
dis sociis *f*. His accessit collegii S. Jacobi, à
Comptellano diverſi, reliquis, quod, à Di-
daco Cirſilio Carvajalo non ſatis fundatum,
non habitabatur. Patronorum itaque voluntate,
ut ultima teſtatoris rati voluntas eſſet, Ponti-
fex ſupplex libello rogatus, Societati attribuit.
In Toletana provincia per idem tempus Huc-
tenſe collegium habuere ceptum *g*, urinio
quidam aſſe inchoatum: quo anno Stephanus
Orſilius, ſacerdos dives patriſque commodi in
primis ſtudioſus, moriens ſua ſociorum ſimen-
to, incolarum beneficio, reliquerat. Apud Si-
culos item Caluſterone: Cui oppidum inſule
umbilicum tenet, opulentia clarum & ſregum
meſſe) ſocii aceti domicilium habere ceperant
h, & ex arario alii, fruſtam ſimulacra tan-
quam manipulos relatuſi.

d. m. c. l. l. l.
RA.

h 176 Redco in Hiſpaniam; in Caſtellana
provincia, Legumende collegium inſtituit i do-
ctoreque Joannes, Sancti Amiliani cognome-
to, ejus urbis epifcopus, ſingulari vir & culti-
monia & vitz auctoritate. Propoſitum enim
praefat. innocentium, ex Tridentina ſynodal
juſſu, egenos alumnos ad ſacerdotii dignitatem
informare, qui, jam oſtu grandiores, in Du-
mal vinea colenda laboris in partem veniant.
Quae ſpes eum non ſefellit. Duci enim vix po-
teſt, quanto ſtudio ſeptia illis locis ingenia
exſtirgendoque igniculos ſocii docendo & con-
cionando excitant. Mactitanum collegium
Bedece provinciae, eo ipſo anno ceptum, li-
beralitate Franciſci Banci epifcopi. Ibe olim
Ortunus à epifcopo Monti-regalis collegium
ſociorum provincia Caſtellanae alimentis auxi-
vit: nec his contentus fuit. Archiepiſcopus ce-
nim creatus Comptellanus, ſociis ibidem do-
mum ſua pecunia exaſtituit: ſociolique, qui
Salernitiae in ſicra ſtudia incumbere, libe-
raliter fovit. Verus nimirum ſociorum patronus,
ex quo Tridentino è concilio in Hiſpaniam e-
piſcopus reſervit.

apud varias
gates

i 177 Villagardienſis domus ſirones ſocios in-
formet, perſecit veteraſus. Hanc nobilis verò
que generoſa matrona, Magdalena Ullus, à
fundamentis ingenti ſumptu adificandam cum-
vit *i* parum auſtoritatem ſecura conjugiſ mori-
entis, Ludovici Quixado, qui praefat. Indici
ſeſtus, dum vivit, ſuit, & à conſiliis in-
timis Philippo regi Catholico, ejusque oppidi do-
minus: parum ut incolarum liberos operis di-
ſciplinis, ſociorum operà, moribusque imbu-
ret. Id quidem ultimum collegium Franciſcus
in Hiſpanica proſeſione, qua de illis dice-
re commodus, admiſſit proceſſiveque. Illa verò
matrona ſummo pietatis ſtudio alterum O-
veteſe collegium ſociis exſtrui juſſit *m*: eo
ſolum conſilio, quod omnem illam Aſturan
regionem cultura literariae indigere audiviſſet.

RA.

m 178 Franciſcus in ea ipſa Hiſpanica legio-
ne anno, qui fuit ei ultimus, m. d. & lxxix
in Gallia Burdigalenſe collegium civitatis ſum-
pſibus exſtrui permittit, ſociolique meſſurum ſe
recepit. Alterum item Nivernenſe, beneficio
ceptum Ludovici Gonzaga, ejus ditionis re-
guli. Ea tempeſtate in Lotharinga collegium
Mulipontanum iſolentium liberalitate Caroli
Lotharingi, Cardinalis aſſiſſimi, hominis ſum-
ma prudentia, atque ſole, egregia doctrina,
propè ſingulari eloquentia excellens: quibus
aribus egregie Catholicam fidem ſemper deſen-
dit, omnique adco famulam Lotharingum &

Guſtavo laus ea propria ac penè ſingularis (ſin-
gularis enim prodigi ſemper exſtiterunt) ut orbi
teſtatum reſequerent. Multum ſane vident pra-
dones ille vir, gymnafium hoc, utaque mo-
lem, murumque obſecti oportere, haereticorum
audaciae neque tumultibus *n*.

n 179 In Germania, Rhebata in provincia,
Fuldense inchoatum collegium o Societati ab-
bas principique imperii Belthafaris p ſumpſu
adificatum. In Poſolea quoque tam Poſonien-
ſiſ ab urbis antifice g inſtitutum *r*. In Au-
ſtria provincia Bruae, quae in Moravia ſua
urbs eſt, ſirionibus ſociis à publico domus da-
ta *f*. In Italia verò, in provincia Inſubicum, al-
tera ſirionum domus Aroae attributa *t*: à Caro-
lo Borromeo, Cardinali ſanctiſſime vitz, qui
& Mediolanenſis collegii auctor exſtitit: quod
quidem domicilium, cum ad ſecti Fideiſ al-
ſodem ſacram eſſet, verit in domum Proſectorum
ſociorum *u*, collegiumque inde Berarum in
templum tranſiit. Hamilitorum olim ea ſedes
ſuara; quam religionem Pius V ea ſerò tem-
peſtate exſtituerat, ſociorumque uſui attribuit,
hodieque poſſederat magna civium voluntate ſim-
ul & fruſta. Et hac quidem triennio condi-
ta à Franciſco collegia memorii reſecto, niſi
ſurè, ut ſunt res humane, quodam non ſu-
gerunt *x*.

x 180 His ſerò occupatus, magno Eccleſiae
commodo & Societatis Franciſcus tenebatur: ta-
men, qua erat animi demiffione itaque mode-
ſtia, cum ceteris ſiſtiferet omnibus, ſibi ipſi
naſcena: magnitudo aſſe, ſeque abſcere
decebat: ſerens ſere, ut, ſi endem aſſe po-
teſtate pulſeret, majores ſociis fruſtus adſer-
ner. Tum ſe amnis ſeſſum, labore fruſtam
& mortis variis obnoxium. Onus ſibi ad hoc gra-
vius indies magis magisque impendère, &
in tanta collegiorum Societatis accellione au-
ctam ſi laborum. Moleſtium & illud, negotia
ſe quaſi immerſum quotidie emergere non poſ-
ſe, ac veluti curip ſella abſrpi, variolique in
partes diſtrahi: quo fieret, ut orationi ſacre,
in his tempeſtibus argutius operam dare com-
mode non poſſet: qua ſa mensis exortatione
divinoque alloquio nihil eſſet illi aut antiquus
aut jucundius. Memoriam reſeſcebat, qui e-
ndem magistratum aſſeſſit, ſignatus at-
que Laynem, idem olim tenſile. Ignoravit
eum opinacionem alterius Praepoſiti Generalis
creandi ſociis doſiſſe. "Illi", inquit, "reſeſce-
bam viri, ut tantique doctus à Deo or-
nati, vitz innocentia & ſerſeſceſte praſentis,
cum levius adhuc munus hoc eſſet admini-
ſtranda Societatis (quorum tamen ne unum
quidem conſequi, eſſi maxime eoner, poſ-
ſum) idem tenſerunt: itaque & mihi longe
illis inferiori, hoc praſentem tempore, quo
nimium quantum hic labor exercevit, ſerſeſceſta
ex voto ſuccedet, quod opto."

y 181 His ſerò ratiocinans in eum ſententiam
ingreſſus Franciſcus, ne din multumque delibe-
rata, Deoque ſiſticiſ & orationibus conſul-
to, Patres, qui aſſiſtere in deliberationibus
ſolerent, convocat: quid cogitaſſet ſuavique
haberes, aperit. "Propoſitum eſt", inquit,
Societatis convenum indicare, de novo Ge-
nerali Praepoſito deligendo: ſenex enim jam
ſeſſeſque ſenae & inferno corpore, laboribus
item fruſtus, rebus gerendis publicis non ſa-
tis idoneus videor: neque puto, hoc à me
diſtius ſerri onus poſſe, magnum ſane &
grave.

D

R
augur
Se-
cietat

P
O
P

f
t

a

E

S
CAP. XIII.
magiſtrum
cedere

F

Franciſcus
capit

grave. Vel Romana negotia satis sint, quibus obediens focum tantum. Quod si sanctissimis, vitiis, Ignatio & Layni, quibuscum ego nullo modo conferendus, idemque attestare licuit; quanto aequius mihi concedi, quem corporis iam antiquae vires deficiunt. Rem igitur inquam, aqua lance expensum, Deoque Authori commendatum, quod verum bene, nunc etiam vobis, Patres, proponere libuit. Quae in re ut auctores suis, etiam utque etiam oro. Quo fiet, ut jam defecit nobis integer succedat, qui & velit & possit communem Societatis rem tractare. Erit sane id & re focorum opus, & per mihi gratum, ad Dique majorem gloriam. Equidem tempus colligendi mei, adesta hoc utroque, iure postulo, ut morti, quo vestigis imminent ossis, liber & curis atque negotiis rebusque me compertum."

182 Sic ille. Patres contra sermonem refutare: hic de re, qua Societati fraudi esset, si fieri jubent: studium quidem laudant colligendi sui, ne tamen exequi velle, id damnant, nec Deo, hominibusque volentibus futuram, quibus ille auctoritatem dedisset, quosque iussisset plurimum, magno Societatis incremento. Hi vero administrandi etiam sumam rationemque illius, quem elegerant Praepositi, vehementer ad eam diem probarent, in oculis serrent & observarent. De orationis studio & ad mortem preparatione sic habere, plus illi moris accessurum, si Deum omnes plurimorum etiam commodis investigaret, quam si in usum precationem privatus insumberet. Mortem adhaec recte fidei plurimique bene de aliis merendo officii cuiusque expectari. Et vero imperatoris iniussa, militi de fustione docere non licere: Deo itaque pariter. Ad exempla quod attinet, Ignatium quidem & Laynum optulisse idem potius, quam ipse. Neutrum itaque conventum fidei publicum et causam indicisse. Perflatum enim illis, damno id Societati fore & sumptu: denique, quod petere, non impetrarent. Idem denotare nunc se ille: animo itaque secuto esse jubent, nunquam ipsum effecturum, ut, quorum in illum unum tot vota conspirant, idem magistrata eandem abire sinant: pergeret potius constanter, ut adhuc, rectum clavum tenere. His rationibus, quod frustra obtuli se animadverteret, in praesentem acquievit.

183 Dum curis solvi peti Franciscus, non modo exequere legem non potuit, sed etiam pondus fuisseque nullo levius, certe gravissimum. Iussus enim est a Pio V comitem se dare Alexandrino Cardinali ignato y in Hispaniam Galliarumque ad reges legationem obeundi. Selinus enim Turcarum imp. Venetis ea tempestate bello indicto, Cyprum regnum aetha clausum oblatione cinxerat; expugnataque vi metropoli Famagusta & Nicotia, quarum illa Salamini vel TAMASSUS veterum putatur, Venetorum duces & contra fidem datam, ulsata ei genti barbarie, contrucidaret: quod fortiter se, remque publicam armis defendidit. His victoris hostis, ut sit, elatus, Europae inhiare, jugulique omnium imminere videbatur. Terror sine omnes pervaserat. Pontifex, ut verò parens, & ad vigilans gregi pastor, Venetorum precibus adductus, ad opem laboranti reipub. Christianae ferendum animum appulit.

184 Quare in fedem concordiae reges atque dynastias Tomus V.

natus Europae vocandos censuit, ne quid respublicae detrimenti caperet. Legatum itaque Alexandrinum Cardinalem, una cum Francisco Bogia, qui consiliorum particeps esset, quod & prudentia posceret, negotio missi animosque tractare nosset, quam maturissime militi in Hispaniam, ut Philippum regem Catholicum, Gallorum regem Carolum advenant, Venetis Pontificis clausi, belli fidei focarent: quod conjunctis copiis, perpetuum immanemque Christiani nominis hostem Turcam arcere atque repellere, & à vi prohibere possent. Omnes enim servituti Christianos addidisse insolens victor dicebatur. Fides (sic passim via delectum) non ita multo post ictum, conductu copiae & instructa classis est. Imperator datus Joannes Austricus, qui & regis tum clausi in Italia preerat. Pugnam est Non. Octobris ad Echinadas insulas & Naupactum, ad sinus Corinthiaci sinus, non procul ab Actio promontorio; ubi Antonium cum Cleopatra Augustus superavit. Turca ad interuersionem exilus, praecis fugae dilapsus tremebat, ut mare etiam sanguine tinctum ruberet.

185 In hanc ipsam belli navalis expeditionem focus complures Pontifex misit, quibus praefuit Christophorus Rodericus, doctor theologus. Hi praeclearum in tempore navalis foetis militibusque operam navant, quae hortando, quae agrosos consolando. Collectis jam & iter ingreditur, illud admirandum accidit. Cum Pii pedes osculantes benedictionem postularent, sic appellavit: "Ite & redite, felices. Joanni Austrico, summo classis imperatori, letum hoc, meis verbis portare nuncium. Maest animi, magne juvenis, & fortiter io hostem pugnare, manibus conferere ne dubites, neve cunctando ductes bellum, & bene gerere rei occasionem omittas. Cavere volo, abitis libito, & clausis & in oleam ludendi cupias. Parandum est, dace atque auspice Christi. Sic, ite victorem videam Dei exercitum benignitate." Respondit optimi Pontificis vacationi eventus. Pars non sine sanguine victoria est victorisque classis oras reat, hostium spolia, in ipso hostis maris sinu demerit, ditior. Signa adempta domum relata, temporum tholis appensa hodieque spectantur. Sed haec digni ad nostrum institutum revertantur.

A N N O T A T A.

a. Sen Mader, Oceanus Atlanticus in Africa insula.

b. Hispanis Burvento: sita sunt in America Septentrionali ac saepe antipapatur Auxilla. Insula ad ventum vocatur a Baudrando.

c. America Septentrionalis insulam.

d. America item Septentrionalis insulam.

e. Oceanus Atlanticus, la Tercera.

f. Anno 1569.

g. Anno 1570.

h. Anno 1571.

i. Anno 1572.

k. Sen Auriensis in Gallia.

l. Anno 1572.

m. Oretense in Affrica collegium, anno 1579 conditum, alteri Magdalena, sed cognominis, adfuerit Saeculorum part. 3, lib. 8, tom. 173.

n. Collegium Missipponum receptum fuit M m 2 ano

A. P. R. RADINER
RA.
Cardinalem
Alexandri
nam, ad
Hispania
Galliarum
reges lega-
tum,

E
centur
jubet.

F

sed ab eo
proposito il-
lum deter-
rent facit.

B

C

CAP. XIV.
Pius vob.
P. exitum
Europae mi-
nistros
Tartar.

y

t

A. P. R.
RADINEI-
R. A.

anno 1572: academia sub Societatis discipli-
na ibidem instituta anno 1574.

o Anno 1571.

p A. Dermbach.

q Adamo Konarscio.

r Anno 1571.

f Fundatore habuit Joannem Gradecium,
Præpositum Bruacensem, Olomocenſem deſc-
e-piſcopum. Fundationem confirmavit Gregorius
XIII ſub anni 1572 exitum, teſte Sacchini
part. 3, lib. 8, num. 215.

t Anno 1572.

u Eodem anno.

x Conſule §§ XIX & XX Comment. prævli.
y Michaili Bonello, Pii V ex ſore pro-
nepoti.

z Ballesonem, Bragadenam, Tupoſom a-
lloſque Fomeſula: Nicofa vero Dondutan,
Prionem &c, de quibus Petrum Juſtavianum
Hiſt. Veneta lib. 16 conſulte.

C A P U T XII.

*Postremum Francisci iter,
Ecclesiæ commodo suscep-
tum; Romam reditus &
pia mors; corporis forma,
mores, lucubrationes.*

Proſeſſor in
Hiſpaniam

Franciscum Plus ætatum, amicis compel-
lent; se operis illius uti Reip. commodo
velle. Poſſunt integre valitudine in Hiſpaniam
iter habere? Unum illum comitem Alexandri-
no Cardinali deſtinaſſe, ut legatum re conſilio-
que juraret. Dein, quæ cum regibus Galliarum,
Hiſpaniarum & Luſitanie agi cupit, ordine ex-
ponit, beneque proſititenti voce crucisque ſig-
no præcedit, ex A. D. quinq. Kalend. Quin-
til. dimittit. Sextil. vero exſunte Hiſpaniam
ſervi attingunt anno M. D. LXXI. Ad legatum
in Gothulania regis Philippi nomine ſecumadi
gratia miſſus Ferdinandus Borgia, Franciſci ſili-
us, regalique Patri hæſe litteras obtulit:
"Ferdinandum Borgiam ad legatum Ponti-
ficis miſſurus, faciendum potavi, ut ad te
quoque litteras darem, quibus certior fieres,
tuas mihi readitas, poſtidiſſe Kal. Quinctiles
datas. De duodecim ſuctis in Novam Indu-
nam Hiſpaniam ad diſſeminandum Euangelium
mittendis, per mihi gratum ſuit, & habeo
gratum. Lætus & ille mihi nuncijs acciſit,
qui ſalvum te veniſſe in Hiſpaniam attulit, &
valebo libere. Ceterum Ferdinandus tuus à me
reſcribit, quoniam ad te etiam allegari cum ſu-
ſtine, quoniam & abs te expecto. Ex D. Lau-
rentii ſede A. D. ix Kal. Septemb. M. D. LXXI."

187 Eodem ſere argumento, paulo tamen
copioſius, altera e delis Iñacius Spinofa, o-
picioſus Seguntinus, conſiliis regi præſens &
queſitorum fidei princeps, regi tum Catholico
in paucis caris acceptuſque. Barcinone b Va-
lenciam proſectus occurrat Carolus Borgia, Gan-
dia dux, ſilius natu maximus, magna dican-
tum manu. Hunc proxime ſecutus Franciſcus
Borgia nepos, Valentini nobilitatis flore ſtip-
patus. Geminas utraque acciſiens, ad legatum
à Parente miſſus eſt; à quo ſolemnis more be-

nedictionem accepit. Veteres ad hæc ſimilia
elicites, Domini memores, incredibili gaudio
poſt tot annos ſpiciant. Ille vero paucis ſo-
ciis, quos itineris comites habuit, ſubſtantiam
turbâ digniſſis & pomam declinans, ſurſum
ſe ſubſiſcit, Valentianum clim ingreſſus, in
collegium ſociorum ſe recipit.

188 Patriarcha mox Joannes Ribera, archi-
epiſcopus Valentianus, honoris gratiâ Franciſ-
cum iſtaſſit, & licet quæriduum tantum ibi
morari per negotia liceret, templi tamen ſug-
geſtum ut accenderet ad populumque verba ſe-
ceret, rogat. Mos gerendus erat honeſtis pe-
tenti, quævis colligendi ſui tempus non ha-
beret. Huc tantus hominum concurſus fuit,
tanquam ad pæſegyrum, & ad iuſtitum ſpe-
ctaculum, Ducem Verbi Dei Eccleſiaſten age-
re. Agre ſane ad pulgum perturbare potuit: &
incredibile, quanto ſtudio in patris ſolo auditis
ſuerit, ut & Gandiâ ad illum audiendum vi-
dendumque frequentes confluerint. Madritum
verſus proſectus, paululum viâ deſectus, Val-
lægenſe Societatis tinnitum adiit. Ille lætæ
expectatæque acceptus à ſociis, à collegiis item
auctoribus, Joanne Silva, diſcans domino, &
Hieronyma Mendoza conjuge, utroque allo-
quis piſque ſermonibus delectavit. Madritum
Carpetanorum ubi ventum eſt, legatio rex ho-
norificæ obviam de more proceſſit: Franciſcum
etiam humaniter complexus, & ut conſiliorum
ſocium legatio additum libenter ſuſcipit omni-
busque deliberationibus adhibuit, re tota mox
facile ex animi ſententia geſta: regi enim verè
Catholico, rem per ſe neceſſariam, ut illa tem-
pora erant, perſuadere diſſicile non fuit.

189 Priuſquam Luſitaniam verſus deſcede-
ret Franciſcus, regi Catholico per marchio-
nem Dianii, generum ſuum, dono miſit Crucis
Chriſti fragmentum, additâ hæc epiſtola:
"Miſto ad te, magnæ rex, muneri periculum
illius Crucis, de qua Iſci Filius radimento
generi humano popendit. Reliquiarum hæc
propeus auguſtiſſimo templo digna viſa, quod
nunc adificandum curas Deo Opt. Max. ejus-
que martyri fortiffimo Laurentio. Deinde ad
ſublevandos Crucis labores, quos ſere quoti-
dianæ tot regnis adminiſtrandi. Equidem pec-
torator magni loco beneficii duxero, ſi me ſir-
cerdotum miniſtrorumque tuorum aliquo eſſe
in numero petiaris, deprecantem quocidie
Deum pro tua incoluntate. Sic ille quam
diutiffimè ſuſcepſe te velit Reip. Conſtitiane,
ut tandem celi beatitudine, viâ laboribusque
deſectus perſuſaris."

190 Mirificæ rex lætitiæ perſuſus & cum o-
ſtulo Crucem venientis, ſua manu gratias Fran-
ciſco agit. "Reddidit mihi gener tuus, mar-
chio Dianii, Crucis Dominiæ periculum."
Quam vero libenter accepit, non quaerere:
cum per ſe: quid enim ligno illo precioſius?
cum quia ipſe, ſi ſuis mortalium, maxime in-
aliquo Crucis preſidio, ut recte mones. Deni-
que quia abs te proſectum manus eſt, cuius
in manibus impores fructus reſeret; in meis
ſanad iſco quid ſacrum ſit. Faxit ille Deus,
Crucis ut meritis non indignus videar. Tum-
acti non dubito, te cum ſociis omnibus pro
ſalute regia quocidie, ut ſcribis, ſeris opera-
tum, deprecari eum, qui Crucis affluſus nos
redemit à tyrannide mortis æternæ; tamen ut
idem conſtiter agas, iterum atque iterum
rogo: idque eò frequentius, quo magis ne-
ceſſa-

D

enſcipit,

k

abſque
Philippum
regem

F

Crucis
periculum
dedit;

hæſiſſet
poſſum
a
b

A „cellario sibi Reip. admittit: pium pro-
prios cognoscit. Salvo & vale.”

facies vultu
ad virtutem
confutatur
anquam cor-
rupta,

191 Tabulis verò actuatorum & tabellio-
rum testificatione ostensus erat, verum id esse
Crucis Dominice ligam: rex tamen Franci-
scum subfribere iussit, idem sibi videri: cuius
testimonium infans effect omnia relictum. In
aula regia tot tanque frequentes principum in-
sultationes fuisse, ut ne respirare quidem in-
tegrum esset. Provinciarum item Societatis pre-
feti quamprimum advoluerunt: ut in commune
confunderent & de re Societatis publice agerent:
quos, dum temporis angustia patiebatur, au-
divit hilarique dimisit. Collega verò, quā i-
ter haberet, libenter invisit, ut socios praefens
consolaretur animosque divinis sermonibus re-
ficeret; hortareturque ad vitam curriculum confi-
ciendum, donec à carceribus ad caecum per-
ventum esset, felicitate.

CAP. XV.
in Lustrum
am tendit.
aspiciunt
hic regis
suis,

192 Hinc in Lustrum magnis itineribus
rei gerendae gratia legatus contendit. Occurrit
in finibus, à rege missus, Theodosii ducis
Brigantini frater Caususinus, qui in Orientis
Indae regis regia auctoritate praeior fuerat,
nobilis iuxta se plus, singularique in socios,
que propria ejus familia laus est, benevolen-
tia. Sebastianus rex ad Oceanum litus legato ob-
viam processit, dyastile omnibus stipulis &
equibus, quo nimirum studio Pontificis lega-
tus accipere majores soliti erant. Franciscum
quoque comiter habuit; Catharina item avia il-
lus, & Henricus regni princeps Cardinalis. Ille
expulsa legatione publica, privata quodam
Franciscus negotia Pontificis & Philippi re-
gum monitus gessit, ad exitumque perduxit.

193 Madrium mox revertitur: paucosque
dies ibi moratur, iō Galliam per Pyrenaeos pro-
perat &, stipente regis iussu Ferdinando Bor-
gii, Francisci filio, ut, qui gra ulsum ad-
ventum regia voce venerat, idem etiam disce-
dentes proloqueretur. In regni limite d' vale
potestatem dicturus, parentis manus, facta re
divina, Panem Anglorum edit: quod enim
donum à Patre majus mortali in vita accipere
filius potuit? Verbis deinde lacrymisque appel-
lat. "Deum, fili mi, time & ama, in quo
sunt omnia: virtutem amplectere, & vicia
ut colubri fidelem, fugito. Divino honori po-
tissimum consilio: cedunt hinc inanes mun-
di spes atque deliciae."

194 Galliam mox Ingressus non perinde tu-
rum quietumque iter obitum. Militaribus co-
piis plena Aquitaine factionibus hereticorum,
qui arma regem contra ferrent. Cernebant hic
inviti, ut lacrymas non ternerent, templa di-
rum, altaria profanata, coenobia solo regum,
faciem denique Reipub. deformata. Catholi-
cos ad haereticis vi oppressos vel pueri solo ex-
actos audiebant. Ut uno verbo dicam, ardebat
regnum olim florissimum flamma bellorum
civilium. Spectanti haec Franciscus minimeque
quotidie versanti, eo majori indies dolor erat
quod magis zelo domus Domini ardebat. Et
quia, ut à suspensissimis hominibus traditum
accipimus, animus niger corpus quoque, &
conterta corpus animam afflicte solet, morbo ten-
tari cepit Franciscus, cui incommodo accessit &
alterum: re enim divina facta in templo sen-
tato, ventus languidum corpus urgebat, octo-
ni debilitatum longinquā itineris tedio, cum
non satis firma praedem validudine uteretur.

195 Delati tandem aliquando, incute ver-

no solimorum tempore, Biscum e, ubi Caro-
lum ejus nominis nomen, regem Gallorum,
legimus reperit; & eorum Catholicismum Medi-
cam. Uterque etiam Franciscum humaniter ne-
cepit libenterque audivit, hortatorem summa vi-
vini comitacione, ut, si regnum, olim florissimum,
vellent, pro Catholica religione omni ope ac vi-
ribus niterentur: cuius comes effect pietas in Deum,
& regum obediencia. Rociens itaque ceteros
opinionem, tanquam incendium, statim exsting-
uerant. Alia id genus addidit, quae eodem
tamen reciderent. Illi gratias agere, facturos
se pro virili polliciti: orare interim, Deum pro-
prie Franciscus, ut incensum bellum, calo-
ris hinc signum, à regno deplulat.

196 Rebus gestis, in Italiam statim ad-
ornant. Mox in regum incidium postiduo Kal.
Februarii, festo Purificationis die, qui B. Vir-
ginis facit est, & à Graecis Hypocantem appel-
latur. Sacris itaque procurandis templum in-
gressus, periculis itaque: modum apparet,
& arm dantem lapideum superest. Mille verò
sacrificio carere Franciscus nolebat. Ille,
grassante vento, lesam est infirmum per se cor-
pus: utque tempestas frigida erat, frigore cor-
ripitur. Mox ardenti febris ad languorem datus f
& animus illius more est vultus, molestie
ferens, Dei cultum Sponsamque Ecclesiam ne-
glectum haere. Secum enim identidem regis li-
bra Vatis repetebat: "Deus, venerunt gentes
in hereditatem tuam: polluerunt templum
suum tuum g." Et cum Elin propheta que-
rimus instituit. "Domine, reliquerunt pa-
trum tuum filii tui: altaria tua destruxe-
runt, & Prophetas tuos occiderunt gladio A." Hanc
ipsum artem fidei calumniam decennio
ante praedicavit Franciscus, datis litteris à
Petron Ribadinum, Societatis procuratorem,
de Gallis jam turbantibus resque novis molien-
tibus.

197 Morbo correptus, cum pedibus insti-
fere Franciscus non posset, in Allobrogum si-
fere properè delatus, in Joannis Morini oppi-
do k, vi morbi oppressus, haesit diutius. Re-
gulus Allobrogum l medicum statim cum aui-
eis allegavit, qui laborantem adiecit, Augu-
stusque Taurinorum agrorum deportavit. Diffi-
cile id eo anni tempore fuit, quod Consuetum
Alpium asperitas, vulgo mons Cervinus, supe-
randa esset; effectum tamen. Ille omni pietatis
officio habuit, ut praerecedenda impetire
à se ipse non posset, quin, nulla habita agri-
tudinis ratione, quamprimum evolare vellet.
Missionem itaque flagitavit exortitque ad in-
vitas & repugnantibus.

198 Vetus secundo Padi flumine, navigio
ducis sumptibus instructo. Lectulo stitit, rem
divinam quotidie audiebat. Panque celesti pa-
ficebatur. Octavus jam dies abierat, eodem flu-
mine Ferrarientium fines attingit. Ille Alsinus
Elensis, Ferrarientium dux, è vestigio omnia,
que opus viderentur, submisit. In urbem hinc
delatus, vi morbi conditus, qui nihil remitte-
ret, crederet etiam magis magisque, subdit
invitus: discique plures mortuus, omni officio-
rum comitumque genere acceptus domi est, ut
parentis loco duceret Franciscum viderentur. Nec
tantum pharum undique conquisit, publicè
ad omnia Divorum templa etiam vasa concepi
dul jubet, supplicationeque pro salute Fran-
cisci indit. Pie haec omnia & officio: cum

A. P. Ri-
sadin-
RA-
can Car-
IX Bist
agt.

foli cor-
pus,

E

f

g

h

i

j

k

l

m

n

o

p

q

r

s

t

u

v

w

x

y

z

aa

ab

ac

ad

ae

in Galliam
eandem,

G. Ferrar-
ducis,

Mm 5 quia

A. P. R.

B. A. N. K.

P. A.

M.

R. A. N. K.

P. A.

CAP. XVII.

etque trans-

fuerat, dicitur

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

P. A.

quia sanguinis vinculo conjunctus erat et, cum opinione sanctitatis. Evolvere & hinc quamprimum, tanti impatiens officii, fangebat, confisteretque Romanum portari postulat: cessit tamen ducis precibus, & medicorum socierumque consilio.

199 Mortum animo presagies, duces sociisque obsequis rogat iterum, Romanum quamprimum deferendum current, ut in Urbe sancta Professorumque sociorum domo, ubi majores suos, Ignatium aique Laynem, exspirasse sciret, videri decederet. Victi tandem Francisci precibus & ipsi cesserunt, praesertim cum & de salute medici desisterent. Igitar lectulo impostum, lectici Romam versus gestant. Illinc Lauretanum in eadem sacram infertur: sic enim moribundus postulat, ut Virgini Deipara abeuntem animam commendaret, caput visceribus Dei Filium carnem inducens in hinc vitum prodidit. Mox crebra agitatione Romanum festinans, noctes diesque lectico inclusus; tandem ubi urbem se Romam ingressum cognovit, tendens in exilium manus & oculos, laetas exclamavit: "Nunc dimittis servum tuum, Domine." Laetus, vitum sibi in Apollinensem Solis obsequio & legatione amissum.

200 Pius V. Pont., legationis auctor & factor, viti prius abiecti a, quam domum Franciscum revertebat, Sedemque Apollinensem vacuam alteri reliquerat, qui Hugo Boncompagnus, post Gregorium XIII., est ductus. Quo factum, ut multa Pii consilia, de quibus cum rege Catholico regisque ministris convenerat, intacta permanerent. Accellit & illud incommodi, Franciscum, ad desperationem medicorum laborantem, Romam venisse, pone depositum animamque regem. Vix enim biduum Romae fuerat, cum animam exhalavit. Optabat ille quidem rei gestae in legatione nuncium Gregorio reddere; sed in Tiburi erat duodecim ab Urbe lapide. Ludovicum itaque Mendocum, Societatis presbyterum, ad Pontificem Franciscum misit, qui benedictionem moribundo, peccatorumque antea vite veniam supplicat posuisset. Ille vero se libenter indulset, & ex thesauris Ecclesiae liberaliter, hoc addito elogio, miserari se Ecclesiae Catholicae vices. Magnam enim morte Francisci jacturam facere, quae ubi tantoque Ministro orbatur.

201 Cardinales aliquos & regum principumque legati futurum officii gratia gratulatumque de adventu accesserunt. At modeste ille, isompositum nunc videri. Darent itaque hanc veniam. Unum enim Deo, vitae mortisque arbitro, dandum esse operam. Sacramentis Ecclesiae omnibus ritibus manibus, dum oleo sacro, de more, migratorum inungitur, litaniaque recitatur, ad singula ipse respondit pietate singulorum. Patres a consiliis abstinere soliti, illud politemum regere, unum & corpore Societatis, qui vices interregni tempore dignè sustineret, ex animi sententia pronuntiavit. Is remittit, quod neutrum eorum, qui antecesserat, Ignatium & Laynem, morti vicinum nominare voluisse meminisset. Mox quietis avidus, orationi se dedit ac meditationi: dissuasio hinc & potius fulpiris, spiritum Deo reddidit pridie Kal. Octob., qui dies B. Hieronymo universario ritu fuerat, anno m. d. xxix pullo ante tertiam noctis vigiliam o, annos natus cum effect duos fere & sexaginta. Conditus est in eadē

era veteri domus Professorum, composuit cum Petris, qui eadem dignitate antecesserat.

202 Magna sine ullaque exhibuit merita Francisci in Societatem, five privatus adhuc, five cum imperio ageret. In Hispania enim, patrio solo, simulque, abdicatis bonis omnibus & hominibus, Societati se addidit, incredibile dictum est, quem de se virtutis odorem plenissime solide effudit aliisque affudit. Exinde enim Societas ibi cognosci magis cepit, adeoque amari, ut certum principes Societatis sacerdotes evocandos, curandisque collegia curant. Septem verò annis, quibus commissi illi ab Ignatio Hispania provinciae omnes & Orientis Indiarum, plurima collegia illi accepta referenda. Hic enim fundus auctoritatis exstitit. Cum vero Generalis familiam duxit in Atlantici maris remotas insulas, Materiam Tertianam; in Peru item, Novamque Hispaniam Indiarum socios primas tanquam in coloniam misit. Ex his etiam, magno post addito collegiorum numero, locis adeo vasis due provinciae factae. Hinc igitur apparet, si recte rationem subducas, I gratum, ad Superos migrantem, daedem Societatis provinciae constituitur reliquiae: qui magistrum proximè excepit, Laynem quinque adjectis stabilivisse: duas domus Franciscum addidisse: ut undeviginti in universum provinciae videret.

203 Elegans in eo forma corporisque dignitas imperio digna. Sutura proceras erat, lacin oblonga, candore simul & rubore temperata. Membrorum illi decens habitudo, corpusque compactum. Frons ampla majestatem adestat: nasus item aquilinus & longus: oculorum orbis grandis, colore glauco: genae & labia rubicunda. Adolescentis obeso admodum & crasso fuit corpore; verum post assiduas jejuniis ciborumque abstinentiis à carnis temperantia, adeo se ipse innoxivie, ut ventris eum duplicaret p, & tunc instat pellem, quò vellet, recideret; utrem esse dixisset inanem. Ceterum est integris viribus firmoque corpore esset & sanguine abundaret, ea ipse inola, quā mactentur factus, ventriculum etiam decoluit: valetudinemque laetant. Quod humi profectus horas aliquot plerumque oraret, humore hausto & terra, dentes illi vacillantes exiderunt, osque laesum. Inola etiam cacotomachos visit, dum sepe rejiceret cibos & cruditate laboraret, rutilus edent albidus non sine dolore stomachi & medicorum admiratione, qui morbi genus insolitum ignorarent. Et verò quavis corporis vires aliterat nimis ciborum abstinentiis, morum tamen felicitatem, candorem aciemque hilaritatem auxerat.

204 Ingenium viridum quidem illi, sed maturum quicunque: mens perspicax prope, quae vellet, suggereret. Jucundum temperantia, memoria, thesauri instar, tenax. Honestis jam inde a pueri caustique moribus, ut leves homines fugeret facili, vixitque paratis & assiduis. Sermo illi modicus & brevis de necessariis tantum. Odenat officia verba eorum, qui auid potius clausum, aliud ore promptum gerant. Si quis illum coram laudaret, sermonem maturè abruptum, sed praudentem solitas, quasi aliud agens. Tamest vero bene de omnibus sentit predicaretque, paucis tamen arcanis erudit: paucioribus divinis viti, sensuque animi extra eum, qui à confessionibus erant, detegebat. Quorum autem fidem longo usu ex-

D

meritis in

Ecclesiam

& Societatem

plenas.

E

CAP. XVIII.

Corporis e-

jus forma.

F

morer,

fracti mor-

tibus,

o

A perimentisque prohibet, his stucis & malis indulgere. Falli, quoniam male de aliis & inique suspicari accipere item injuriam, quoniam facere maledict. Ingenii bonitate supra mediocritatem litteris et adpex, praesertim sacris, quibus, ut pie est, delectabatur impendit; partim studio diligentique, partim oratione pia meditationeque rerum aeternarum.

CAP. XIX.
& incalculabilem.

207 Scripti, ducta munus etiamnum fulgentis, libellos sex ad pietatem excolendam non infrugiferos his, qui ad perfectio vite metam contenderent, qui Latine in vulgus editi, Alfonso Deza, Compluti Societatis theologo, interprete, circumferuntur. Singula nunc recensito. Primum concio est habitus in illud Lucae cap. xix: "Ut appropinquavit Jesus, videns civitatem, flevit super illam." Speculum item operum Christiani hominis. Collyrium spirituale, quo docet, se quemque nosse oportere. Dehinc est Praeparatio ad Eucharistiam digni sumendam: item Spiritus exercitationes ad sui cognitionem. Sextus est Hymni illius decantari Explicatio: "Benedicite omnia opera Domini Domino."

B Haec tantum cultu pro legitimi scriptor agnovit. Commentarius tamen est, non indicior, & alia quaedam; sed, rudis & impolita eum essent, lucem non tam aspexerunt q: excepto libello de "Evangelica predicatione seu de Ecclesiastica officio." In his erant de perfectionibus animae Christi à concepta ad ultimum usque in Cruce spiritum. Turenorum Hieremie Explicatio, quam in Pontiana & Complutensi academia distinxit. Meditationes item de morte Christi Salvatoris, in bonis diuturnas ac nocturnas distribuit. Denique Meditationes in Evangelium Adventus, Quadragesimae jejuni, Dominicae festorumque dierum; praesertim ab oratione potius ad Deum facta, quam ex libris acutè & subtiliter hausit. Quibus, tanquam jaculis divinis, nocturnorum mentes ad bonam frugem revocando flaviter vulnerabat, ut ad virtutis studium inflammaret, à vitiis detereretur.

ANNOTATA.

C a Quas exhibet Ribadineira lib. 3, cap. 14.
b Quod iv Kal. Septembris venerant.
c Sub ann. 1572 principium.
d Fontaveila.

e Gallia urbem ad Ligerim fluvium, agrum cognominis caput. Eo legatus, ut scribit Cienfuegos lib. 3, cap. 16, § 3, die vi; vel, ut scribit Sacchini lib. 8, nom. 6, die vii Februarii venit. Franciscus vero biduo post.

f Reduentem à Gallia Franciscum in febrim incidisse testatur etiam Sacchini lib. 8, nom. 26: at cum, eodem esse num. 8 libri max. citati, Blesii egressus sit iv Kal. Martias, possit Kal. Februarii seu Purificatae Virginis festo id concessum non posse.

g Psal. 78, v. 1.

h 3 Regum cap. 19, v. 10 & 14.

i Literas illas partim exhibet Ribadineira lib. 3, cap. 15.

k Vulgo S. Jean de Maurienne.

l Emmanuel Philiterus, Sabaudia dux.

m Vide num. 100 Comment. pravili.

n Anno 1572 Kal. Mail.

o Biduo post, quam Romam strigent, noctem sub mediam, ac potius aliquantum jam inclinatam (quo fit, ut ipsi magis Kalendas

Octobris, qui fuit dies Mercurii, quam pridie A. P. R. configurandus sit obitus) altero & longinquissimo aetatis anno è vita sublatus est, inquit Sacchini part. 3, lib. 8, nom. 31. Beatis ascriptus est ab Urbano VIII anno 1624: Sanctis vero à Clemente X anno 1671.

p Demorari possem, ut scribit Cienfuegos lib. 5, cap. 18, § 4, inspicere volenti Thomae, ejus fratri, dum celum, quod cederet tegebatur, tollere conabatur, ut obligare brachium.

q Editae deinde sunt Bruxellis anno 1675 typis Francisci Foppens, operi verò à labore D. doctoris Francisci Borgia, & Borgiana stirpe pronepote.

CAPUT XIII.

S. Francisci animi demissio ac paupertatis amor.

Liber, Francisci Viti ad exitum adductus, virtutum exempla & finis dicti adjungere: quod, ut sapiens ille Stoicus ait, longum sit iter praeceptis mores informare; breve verò è efficax per exempla. Cetera verò dicta sibi praeclare, quae per historiam sparsa sunt, quod ad haec capita revocari queant, minime iterum da duci a.

Ab humilitate, quae parens ceterarum custodit virtutum est, initium ducam: quod virtus ex Christi propria sit & Christiorum. Philosophi enim veteres mundi sapientes e jus ne nomen quidem, sedum non sunt consecuti: qui tamen in veritatis virtutumque investigatione studi multum opereque polierant, ut magnum aliquid naturae vi adepti viderentur. Quorum solum Dei Filius avertens eam virtutem summam verbo atque exemplo docuit: "Disce", inquit, "à me, quia mitis sum & humilis corde." Ea sanè virtus, ut Augustinus ait, homines angelis adjuvat; ut contrari elationis* ex angelis demones efficit. Non fugiebant haec Franciscum, quando studiosè in animi submissionem incubat; & quoniam ad humilitatem viam munire humilitatem Bernardus aiebat, curabat sedulo, ut rerum omnium conditarum pederet, pegeretque, ubi se ipse perfectè nosse coepit. Hinc precationum omnium exordia ducbat: haec fieri materia de rebus piis officisque differentis fuit. In hac aliquid occupatus, incredibiles brevi progressus facit.

207 Itaque, simulque se Ducis stultis sponte abiecit, subscibere sua manu litteris coepit: Franciscus raccaron: testatus, credo, quod de se ipse sentiebat; imitansque fiduciam alloque, innocentia vixi claros, quos hic subscibere solitos acceptionis e. Ignacius tamen, ne sermonem alius daret, neve in re iniusta socius loquendi assensum praeberet, abstinere iussit, ut Franciscus posterea nihil subsciberet. Putat d locorum collegio rei gerendae* egressus, Bullam domino comite, solito tristior incedere visus, & cassidem interrogatus, ab infirmi meditatione se cum surrexisset, affirmabat, omnesque videri in se, tanquam ab inferis existentem, innuere, circumfusosque irridere, iactis his vocibus: "Hunc ab inferis reducem petimus." Ex

A. P. R.
DAOMINUS
R.A.

LIB. IV.
PROLOG.

CAP. I.
Prae animi
demissionem
Franciscum

Supple: virtutem
F

se peccatorem
infirmum
non exceptum.

Supple: virtutem
F

Supple: virtutem
F

A. P. R.
RADINZ-
2A.

Ex qua quidem penarum apud inferos medicatione illud se commodi accipere niebat, ut Christi amore flagraret ardentiore, cuius morte mentis ethnographum delectum est. In qua, dum vita suppetit, acquiescendum cogitatione iudicabat; ne mortui, in additi penis, urinaret; Vatis illud regis usurpans: "Descendant in infernum viventes c."

pauca loca
in legem,
in legem
in legem

108 Quo die hebdomadis sanctioris Christum discipulorum pedes lavantem Ecclesia recolit, ad thronos verba facies: "Nullum", inquit, "hodie in mundo locum reperi. Sextum enim jam annum ad Jude pedes istum mihi, singebam, nunc, dum Christum amantem considero, in adolescentum lavare, tergere de osculanti, nullum mihi, inde expulso, relictum, video locum." Pintura primum ingressus, abdicatis jam Opibus in Cantabria vultu blandique omnibus, accurrentibus viciniam viciniam gratia, tanquam ad nove rei spectaculum, crevis, Blandimentis omniis sic: "Fertur, credo, è cavea emissum, bellumque spectatum venerant f. Equidem quilibet bellum immensum scem sine ore Dei, qui me in religioisam istam suam accivit." Procebat intentus duas

f

B

minimam horum quodale impendebat sat cognitioni: quereque legere, sapere, valeret, eo omnia referrebat, ut eundem, demissionem patereque sibi incutere; Deo frequenter gratias agens, quod hunc deumque sibi, ad eum diem perperisset: nove uideret, aut, in qua vulgus impingere se crimina putaret, ostendit. Occupato de more in hac sua vilitate in statione, dum se rebus à Deo conditis indignum reputat, ea vox est audita: "Pudet te, meci." Quam ubi demonis esse compertit: "Ac, lebe", inquit, "quos: unus superbus cogitatur vltu audis, modesteque aeternis ignibus; ergo vero toties Deum offensa, non tamen illamini additis crucior."

alibi re-
diverem re-
pauca,

109 Omniaus scilicet demonis operi turbati cubiculum; quem his dictis abegit: "Nūc mitem, te à me non laum quidem anguem distinkere nat fugere: primum enim communi nisi mens elioque sumus." In xenodochio veritas, vltum ubi illo seruat humana ipacie catodemonem superbe sic appellatam: "Quid tibi hic negotii? Tenuis cum sis, in hominum fere versari qui potes?" Retulit talium Franciscus: "Equidem minor magni, te nun superbo praedictum ingenio, miserum me utique, que peccatore appellare dignum." Sic vlti sunt lular evanuit. Oclatus è emergamcas, à quo demonem ali exorcismo pelare frustra tentantur; rogantque, ut pro illo Deum precari è Mari Euguerium rectare ne recitaret, cum ad ea verba, "In nomine meo demonis, ejicient g", manus imposuisset, oculis subito fugique damos, è letas ille dimissus est. Qui aeterni spectatores, omitioni illius acceptum retulerunt. Ille vero, quod erat modestia, venerandis ductus: "Quid mirum", inquit, "si demon me fugit? Nam è veteri verbo dicitur, singulari signum. Cumque vlti ego olim ostenditudo fuerim, nil mirum, si me ille oderit. Solent enim istem artibus dediti, et, mulatque quidam inter se odisse." Post Met-hymne-Carpi à, dum praesens illo torie res gesta referretur, pabere erubuit, illud addens: "Denuis verum esse, quod narratis: equid mirum, cum ego sapientissimo demoni morem

C

E

4

neglexim, semel illum mihi paruisse." Et quamquam depellere istum de vltis infestum arce possit, si fieri Euguerii verbis cum vim merito tribuisset, hic tamen rubore suffundit maluit. Nilil feretis audiebant molestius, quam se eodem laudari Sontumque appellari. Rogatus eundem, cur ea re adeo angere, subiicit: "Equidem puerum extremi iudicii, morte obita, valde formido: que nimis, quantum à praepositis hominum iudicis distarepat."

110 Manus abluenti frater illius Thomas Borgia officiosius è ambitu sulico lineum porrigebat. Ille vltu irum pre se tulit, vltum è la sulica officia, quibus nunciam pridem remisisset, odisse se testatus. Monellano in collegio locum illi editorem imprudenter collocant: ille quasi demonem censor, Crueli fide signo munibat. Desigebat itaque libenter intemperat honorum occasiones; negligi è ignominia malebat; ut vel eo nomine sepe vlti doceretur, ad aliud diversum, incommodo è valendituri è itineris, ne honor illi potide, ut fit, haberetur. De se demissè abrochis è sentire è praevare semper solitus. Facillite deiecio vltus est singulari: siquem è plebe diceret. Porro levius preteriti temporis memoriam, quod tamen sciam est vltum, recolere. Sia noctibus extorqueret, ita sermone temperat, ut quis non omnino radis fide intelligeret, nihil sibi eo nomine placere. Numquam auditum vel exultis illi hanc palam obvia: "Cum, mo elio, dux vel prorex eliam." Nobles vltus in eumiter appellabat, ut se illis inferiorum, superiorem nemine, facillè declararet. Haec cum variatum diceret esse plorum hominum proprium, ut, quos maior quisque fit, eo se submaus gerat. Olythiponem ingressi Franciscus Joannes illi rex militem è domestico nobilem, qui cum saluaret. Qui cum, "Festissime via elio", interrogasset, terneretque identem Domestici nomen: Franciscus lepide illi respondit: "Festus quidem de via accelli, sed, magis Domestici, quò me orans potius, quam, domos, appellatione."

111 Tribus potissimum de causis Ducis titulum vltum fuisse praedixit. Primò, quod monachorum jam in numero haberetur, ut religiosi vlti solent; è Gradienti in ditione, de sanctis acibus, universalia Sacra quotidiè peragantur. Deinde cum emissis agrò in Societatem adoptari voluissent, dicere solum accepimus: "Hoc mihi commodi Ducis titulus, istum enim sociis adscripsit sum. Ceteroquin, etque (ambo) in me ingenti doctusque auct, que Societate dignum redderet? Deo itaque Pontificique summa gratiam habeo, qui hunc mihi pontem fecit, vltumque munit in sum familiam domumque migravit." Denique cum iter faciens è quo diverisset, remque dirigit, ut soleret, quodale facere vellet, detractantque parochi, licet Societatis tabulas praefert, socii urbem in aur m infusum: "Nunc per me licet, prius, istos titulos nomines. Civis hic jure agendum est."

112 Ex hoc ipso fonte mestitia fluxit, qui incredibiliter angerebat, cum in Cardinalium collegium adfuerit invitum vellent, ut libeo focando narrare memini. Cerne majori nemo unquam amissionis studio honores expectit, quum

ambitio
aliqui homi-
nificet fan-
gicet, sub-
missè de fa-
scinosis

E

pauca lo-
calis pro-
fuisse fidei
lucis dila-
tionem prepa-
latur,infusum
laturquod mag-
is è digni-
tatis ali-
brochet,
sunt vlti
quaque

A quum Franciscus repudiavit, reus indignum se honoribus esse & inquam religioni utilis-
simum. Philippum regem, jam tum Hispaniam
juvenutis principem, literis supplex rogavit,
daret hoc amicum, ut, si qui existerent officia,
se sacris jam interitum, ecclesiastica usquam
dignitate obtineret. Privatum se vivere malle at-
que inglorium, & eo se consilio rituali abdi-
casse. Nec defugisse titulos satis habebat, sul-
tis etiam villatam contemptumque studiosè, ut
ante dixi, querebat. Demissionis exempla eod-
em ipso libere attulimus. Vicatim, sacculo hu-
meris imposito, elemosynam stipendique cor-
rigisse. Pueros, clericulos accitos, catechismo
erudire solitum. Coquo domi operam dedisse,
mensis ministrasse: pedes singulorum & fre-
quentem osculari consuevisse.

officia libe-
ralia aliter.

i

B

k

l

213 Conabentem gymnasium i ingressus,
commisit jam illi ab ingenuis universa Hispania
provincia Societas, & prescripto studiorum viam
rationemque studiorum quæsit, pueros docendi
prima Latina lingue rudimenta, quod hoc mun-
us, ut minus honorificum & valde laborio-
sum, ita meriti majoris, obire ferio vellet. Ef-
fectum illi Cordubæ & dedisset, si fieri valde
repugnasset, qui hac sola arte diffusare po-
terant, quod dicerent, non satis eum quidem
vel ad hoc minus nebundum idoneum videri
& Societati dedecus allaturum. Distulit itaque,
ritus vera dicere, alioque animum convertit.
Ebone i festis feriis aggregatis sociis, ut more
Patrium antiquiorum collationes de rebus divinis
haberent, dicturus Franciscus sententiam, hoc
tantum, "Opera," inquit, "verbis prestant."
Assurgens itaque omnium ordine pedes boni
excolavit, locos ad lacrymas & admiratio-
nem excitavit. Celsenti in collegio Lascianæ,
quod oppidum vulgò PHATRA appellatur, offi-
cium, arceps clavibus, pertinens, cum
portum jugatum elemosynæ vice obtulisset,
humeris sublatum necius in superiorem domus
partem per gradus non sine labore porxit: ni-
mirum sociis, facti commendationem sic elat-
sit: "Quid mirum, inquit, "si portum por-
tus eademque videretur?" Non dissimile num-
rum, quod de Carolomanno Casini montis An-
nales referunt. Hic, imperio abdito, regni
Pipino finiri relicto, Romanæ Zachariæ Ponti-
ficis maximo clavum tenente, veniens, in Ca-
sino monte Benedicti sodalibus se adjunxit.
Oves abbatis jussa forte pulens, claudicantem
unam, quod gregem consequi non posset, hu-
meris subtulit summa cum animi voluptate m.
Et verò si genus officii, quibus artem deprecia-
tur duceretur, religiosus viets perimurificus
fuit; eoque illustrata, quâ majore nimis di-
gnitate ceteris præstiterunt.

allaque
ferreus de-
votionis

a

214 In eo ipso collegio, dum claves offi-
geret, quidam Societatis candidatus lispali n
adveniens cum bona spe fore, ut a Francisco
ceteris admitteretur, cui tum commissa provin-
cia erat. Videt Franciscus cubiculum proximum
plenum foribus: "Age," inquit, "ne oti-
mur, purgamus hoc conclave." Sumptusque
impigro lepro, cum illo pariter cubiculum ver-
rit, fordes exulit: adeo se vincere itaque sub-
mittere stultit. Religiosus viros, quosque oc-
curreret, iustare & usdem assurgere solebat i
honorifice eam de illis facere, predicare. Ho-
norem autem se in monachorum habitu sjetor
obliquum, quod Christo ejusque Ecclesie præ-
staret. *Tomus V.*

starent: & tanquam diversorum quidem signo-
rum milites, unus tamen legionis omnes col-
lectos. Accepit impositorem quendam tricen-
tus addidit, quod FRANCISCUM BORDIAM si-
militate iustitiaeque. Muni se dicebat, exi-
tisse adeo exordium, qui peccatoris lamini per-
fossam induisset. "Si illa," inquit, "tricenis
officium navat, quod nomen necum tibi vin-
dicare; quod me fieri par est, qui non ino-
ne nomen porto peccatoris, sed & criminibus
refertus sum, qui etiam potius meretur
tur."

215 Occurrenti fortè nobilissimo dynaste His-
panie quærentique vicem illius, quod inopi
arctata veste ambularet, loque ipse & valetudi-
nem negligenter, acutè respondit: "In me re-
cipio, fore ut mihi caveam. Inter enim dum
ficio, pudoribus duos premittere soleo, tan-
quam exploratores & iatrachos, qui hospi-
tium mensianque adferant." Interrogatus ite-
rum, quinam essent, quod nupsum appere-
rent: "Mel," inquit, "cognitio & possum
quod iatro, quæ merui, contemplant. Quo-
dicit, ut, quod tandemque in diversum
detrahe, tamen delat omnia, in luctu de-
psem, & tanquam in immerentem collata
beneficis interpretet." Scipione o (Appi-
dum id hodie SIMANCAR vocant nominat) ap-
positam illi edulium interitibus veruicinis femi-
crudum maleque conditum. Gustum repoliit:
adhuc in auren Bullamensis iustitiam. "Si
bene exhis cibis esset, non rejiceret. Bene
habet," respondit. Bullamensis verò, eum
sem gustasset, edi posse negabat. Cui Francis-
cus: "Quid it, Pater, inferum cibum, quod
Deus avertat, gustares?"

exemplo
velut iustit
ant.

E

o

CAP. II.
Quæstio III

P

F

g

216 Domiti animi sociis comesque pauper-
um amor est: quam virtutem, incredibile di-
ctu est, quæ studio coluerit Franciscus. Initur
enim boni negociatoris, "Inventa hie pretiosa
margarita, dedit omnia sua & comparavit
eam p." Dilectis peritissimisque habebat,
verum esse Christi illius unicum, pauperes Ipsi-
tum beatos fore. B. Franciscum puer, ut nomi-
ne, sic & moribus recte cept. Proprium fa-
milie illius inopiam adminbundus adamavit: &
similique se Societati votis alitinxit, pecu-
niam exinde non contraxit, quodque mirere
magis in homine adeo opulento, argenti auri-
que pretium ignorabat. Enituit isthæc rebus in
numibus virtus, in victa cultique corporis,
lecto, cubiculo ceterisque: ut in papyro, quâ
concoctioe suas exciperet: in fco denique, dum
frigus urgeret, iustruendo. Calecos novos in-
ducere detestabatur, biennio vix arerens. Cali-
gus item, licet paucos reptatque haberet,
non mutabat. Montellano in collegio & vertenti
femoralis nova muneri oblat, quæ furtim no-
ctu appoliit lectulo sociis, subductus iacerat.
At Pater experiebat, dolo comperto, vetera
reputat poraque reddi domino iustit.

217 Scipem cum vicatim mendicis cogeret,
pauis fructibus ablata libentius, quam apud nos
panes integros gustabat. Tat iatera ingressus,
adduci nunquam potuit, ut vel fundonem men-
dam valetudinis gratiā circumferre comitem pa-
teretur, ne in pauperibus jam peccato videretur.
Narrant loci, se vidisse super stramine
supernumero cubantem sub diu aut tenui lecto,
venit hac illic spirantibus, & frigiditate muas-
me exco: ille tamen eum pre se iustitatem tu-
me exco.

pauperibus

N

Et,

A. P. R.
RADENK-
2. A.

lit, suis ut admirationi esset pudoremque incur-
teret. Sæpe in iuncis, aut chlamyde non aliu
us, sive hyberni sive æstivi temporis horu
esset, quæm pallio quotidiano; quod invertere
dupliceque solibus, ne luto inquinatum deter-
tius fieret. Cereas pedibus ut induceret, impe-
trari ab eo non poterat. Potissimum suis
esse dicebat, accendis exiti injurias, sive sol
aderet, sive imber decideret, ventique flueret.
Festus fractisque de via, & largis imbribus
perfrictus, tum demum incredibiliter gaudebat,
si in hospitium delatus esset, cui decisset, quib-
us refectuari viatores solent, ignis victusque
corporis.

218 De lectulo & concavi nihil laborabat.
suis amor. Nullum ibi velum appendi, medium peripetissima
patiebatur; quam & thronum seu tegimen pa-
rieti ad cervical affigi moestis dicebat: id genus
commoda fugienda putantes, quod mortis
germenis fursum appellatur: suos vero in
sepulchro brevis una minimeque sumptuosa ca-
peret. Scilicet factum ab illo diligenter, ut Chris-
tum duabus his postulatibus artibus, dimissio-
nis atque inopie, quoad posset, imitaretur:

B qui, ut Apostolus ait, "Propter nos egenus
infectus est, cum esset dives, ut inopis illius
nos divites efficeret." Quod ejus exemplum
amulati non pauci Societati se edidicerunt. Quin
& in ipsi Societatis exordis eodem inopie ita-
dio ambus enituit. Angustie enim habitare
exoptabat, qui amplas prius & magnificas edes
occupasset. Ejus etiamnum hodie vestigia appa-
rent in Ognatensi aduicula, ab illo fabricata,
& utrocin domo Septimanensi. Quæ quidem
vixit eo magis claret, quod plura ille fortuna
bona libens volensque abiecit: quæque in a-
liis avaritie foridumque nomine reprehendi que-
unt, ea laudi Francisci vertebant: cognitio,
povertas fuisse semper studiosius: ut in Chri-
sti adeo inopis, ut, quo in loco caput recina-
ret, non habuerit, vestigiis pedum vivus mor-
tisque poneret. Præsentis Romæ apud Ca-
tholici regis legatum nimis quidam ænalogus
injecit: "O miserum te & inopem Franciscum,
qui tanta tu bonis abieceris, nisi, morte
obita, celo potius?" Ad orationem Francis-
ci conversus, "Veni," inquit, "narrat: sed
majora jam tum, quam reliquis, bona sum
consecutus." Animi tranquillitatem significans
& illud Christi dictum respiciens: "Con-
templum accipietis &c."

ANNOTATA

- a Prologus hic Schoeti est.
- b March. xi, §. 29.
- c Baroni in Martyrologium Romanum An-
notate confide ad diem iv Aprilis, ubi de S.
Ildoro, Hispanensi episcopo. Sit & S. Bractius,
Cusaraugustanus episcopus, Ildori discipulus
se pellicum peccatorum & servum inultum vocat
in suis ad Ildorum litteris con. i Aprilis
pag. 343.
- d Sen i allusio.
- e Psalm. 54, §. 16.
- f Idem fere dixit, cum Romanus obitus sibi
habere in habitu ducta.
- g Marc 15, §. 17.
- h In Legionensi Hispania regno.
- i In Lusitania.
- k In Hispania Batia.
- l In Lusitania.

m Vide Leonem Card. Olfenstem lib. i, cap. 7
Chronici Casinensis.

- n Primæ Hispania Batia civitate.
- o In Hispania Tarracouensi.
- p March. 13, §. 46.
- q In Hispania Batia.
- r 2 Cor. 8, §. 9.
- s March. 19, §. 29.

CAPUT XIV.

Obedientia, orationis studium, Vaticinia.

EX ea ipsa humilitatis radice nata in Franci-
sco virtus est obediendi Deo & homini,
quem ille sibi præficeret. Obedientiam itaque
tutam appellabat navigium, quo, utique per
vitæ procelas, portum religiosi viri capiant,
rideantque tempestates, & dies noctesque se-
curi navigent. Cum igitur in omnibus Christum
sibi ad imitandum proposuisset in conspectuque
ejus ambularet, ubi expressa illius vestigia cer-
neret: tum vero præcipue obediencie virtutem
in eo mirabatur: qui, celi terreque cum esset
Dominus, subditus tamen parentibus fuit: quam
virtutem ne omiseret, inquit Bernardus, mori
maleuit: "Factus obediens usque ad mortem,
mortem autem crucis."

220 Præfectos Societatis usque eo vereri so-
lebat, ut, licet potestate jam absissent, eodem,
quo antea, habito respectu coleret. Litteræ ab
Ignatio date cum redditis illi in Hispania es-
sent, flexis genibus precabantur Deum, ut pa-
renti facultatem largiretur eis, que mandaren-
tur, & veluti missam celo vocem interpretaba-
tur servasque religiose. Non fugit Ignatium,
quam promptè & alacriter jussa exsequeretur.
Non itaque sic impendit: "Hæc in curabis."
Sed modicè: "Nobis hæc ita visi, tu pro tua
prudentia relique opportunitate, quando abes
proprie, arbitratu tuo non geret." Nilulomi-
nus, ne lacum quidem unguem ab Ignatii jussis
discedebat, sed accuratissime exaquirebat, que
mandasset, nisi, si quid esset, quod absente
fugisset Ignatium. Recrearet a lenio morbo,
cum liberalem animi honestatque relaxatio-
nem valetudini corroborando adhiberet, & fa-
cedote sudavit: "Ignatium ejusmodi relaxa-
tionibus minis delectari." E vestigio igitur
abstinuit, nefas ducens ab illo, quem in oculis
ferret ad eam diem, moribus sententiaque
discedere.

221 Si que Superiorum jussa asperiora videren-
tur, quam, ut æquo animo abissent, ita
temperabat, ne quis esset querimonie relictus
locus. Priusquam commisit illi Hispanie pro-
vincie esset, collegium de via ingressus, con-
cionandi, quæ tui poterat, authoritatem sibi
vindicare noluist, nisi si rectori æquum bonum
videretur, jubere. Imperari enim sibi, quæ
rogari, qua erat animi demissione atque obedi-
entia, malebat. Valentiniis cunctis gratia com-
muni illi Ignatius addiderat, cui Michæli
Marco nomen. In se enim severus plus æquo
& rigidus; in alios blandus juxta ac benignus:
nihil renasce magno valetudinis incommodum re-
gebat. Huic socio Franciscus paruit, non secus

CAP. XII.
Singularis
ejus

E

ergo S. I.
genium su-
perioris

F

F. Marcus,

A ac si imposuisset eum auctoritate eff: oec in victis tantum ratione, sed in omni tuenda corporis valetudine consulat eum, quid facto opus esset. Cibo itaque apposito, interrogare solent, Mercator edii iussisset. Qui frater, si domo negotii causis distans abesset, alteri negotium daret. "Hac illi", inquit, "meis verbis, impera." Secutus omnium, fore ut religiosè pateret. Olypius Catharina regina negotiorum causis in aula acciverat Franciscum. Ille Marcum consuluit, quid facto esset opus. Haic visum non suis firmum corpore valentemque eff: Postulavit itaque venturum se esse respondit. Quo nuncio mox aulicus domum revertit.

capitulum.

122 Non dissimili studio coquo domi operam daret. Evocato iterum Pantia à Joanna, Lusitanis principe, sebedulum ostiarius attulit, cui ille: "A coquo", inquit, "veniam posceas, licet, cui nunc pareo." Adhuc ille: "Vade, Pater, ut reditum matura: opus enim mihi adhuc opera tua. Principi ista narra, te coquo domi operam dare, quo facilius missionem impetres." Eadem animi simplicitate dicto audiens fuit retulisse imperem. Principis quoque libenter assensum missum fecit: admirandis laudantibusque cunctis, promptam in Francisco parandi vel coquo voluntatem. Coqus item lebetes amicos ados adferre cum iussisset, haustula è cisterna aqua. Ex corporis imbecillitate & lassitudine quicquid nonnulli. Occurrit forte foras, qui sponte operam obtulit. At ille recurre: id enim sibi oecogol coquum, cui tum pareret, dedisse. Cūque ille rogando instaret, alterum falcem ferre pateretur; ne hoc quidem permisit. Simul enim ferre coqus duos lebetes iussit.

Pontifex.

123 Dicere solum accepimus, sperare se fore, ut Societas, Deo bene iuvante, vigeret, immò existeret in primis tribus possitimum de causis. Oratoris in animis studio frequentique usu Sacramentorum. Dehinc, si à multis Societatis innocentia oppugnaretur. Obsecrans denique bono. Causam rogatus: "In promptu", inquit, "est, oratio enim Deo nos cunctis sique conjungit: alterum à feculi amore abducat; nec enim falsus fideique in hominibus est. Tertium, verò nos acerbissimo fraterni amoris vinculo colligatos, ut membra egru, adhaerent." Cum omnibus sese libenter subieceret, tum verò maxime Pontifici summo, ut Christi in terris vires gerenti. Morti enim jam vicinus, illud sibi animam agentem laetiam adferre incredibilem solatiumque predicabat, quod Sedi Apostolicae, susceperat cum valetudinis incommodo in Hospitium legatione, quod bene verteret, ad extremum usque spiritum parisset.

principes studiorum.

124 Quia & principibus libenter obsecundabat, Deum in illis contemplatus, pro incommoditate eorum quotidie precari solitus. Idem & liberos atqueque suos maxime per manus traditum docuit, prebto ut regibus essent, proque eorum principumque salute assidue vota & nuncuparent & confolverent, precari Deum, in cuius manu eos regum esset: unde & potestas omnis manaret: cui qui reliquit, Dei laud dubie ordinationi resistere. Illud demum in eorum, obsecrante iam patiente, vel utique potius tribuit, constanter illum in Ognatenti fecit à pontifice superiori parere, qui in se ipse rigidus cum esset ac laboriosus, talis etiam Francisco exstitit. Frater itaque in tiro

Octobris Tomus V.

enio versanti non modo non rodat, (ne, ut fit solito in spiritibus servore, nimium in ipse ferviret) sed etiam habere laetitiam & calcaris subiecit: lapides, calcem liquoremque construenda ferre cum iubens. Patuit ille libenter & expedit, quasi angeli vocem exaudiret. Hæc enim viâ ad pietatem à Deo est informat, singulari ut nobis obediens exemplum existeret: Bernardum credo imitatus, qui morosi hominis atque difficultis se imperis eò cupitius subdidit, quò majora valetudinis incommodo mandabat.

125 Cùm effect inopis atque obediens, quid mirum, si & precandi cum studio Deus exornaret? Quæ una virtus radix & quasi fons est uberissimas ceterum. Prima Francisco cum in cordis puritate paranda, quo divine cognitionis radios purius acciperet. Mandos enim corde Bontos & pronunciari Deumque visuros. Quotidie itaque, & quidem crebrius, singulis horis diurnis se ipse ad urguem excursions explorandæ memoriâ repetebat dicta, facta ac generalia: inquirens in se graviter. Alique in die rit confessus Sacris in aurore operatur & vesperi quieti se comparans, nullum diem abire putebatur, quo non suo se pede metiretur, & elique temporis rationem subduceret: si foris rolandum summo iudici esset: neve mors, ut solet, ante diem & imperatam opprimeret. Vis, qui illi aures consistentes dabat, quod reprehenderet explandumque putaret, reperirent. At ille celesti lumine acutus valebat, semperque pavida vixit: omnia metans se penè trepidans. Iudicis enim Dei viventis ac valentis omnia longè à mortalium iudicio disceperet: timeret itaque, quisquis speret, Deum.

126 Orandi assidue hæc commodi accepit, ut Deum ubique presentem circumferret. Quo fiebat, ut vel frequens locus atque negotium templi solitudinisque vicem ei preberet, materiamque adeo suppeditaret, ac legem precandi. Primum S. Thomæ Aquinatis summam partem dum evoluit, veluti librum ex singulari articulo capibus, doctrinæ memorieque simul & plenius gressu concinnata f. Inter ingressu, ethi corporis lassitudine incommoda ceperat, animo tamen illud preclare evincere dicebat, liberum sibi in via ab interpellatoribus vacuamque tempus precandi dari. Montes enim, silvas, flumina & apricos campos, herbis, vitibus & arboribus vestitos, ad orandum invitare præconisque vocem emittere: Deum ut mortalis agnoscent, agnitione amict, amatum rerum conditarum gressu laudet assidue, & laudato, tandem aliquando morte obita feliciter perficeret. Si colloquium invito esset cum exteris hominibus, quibus non speret Christus, sermonem illis tacitus relinqueret: ipse colligere sese, ut in fecula versari loquor abbas videretur: animo Deum presentem appellare rogabatur. Discedentes vero interrogabat, "Num quid vellet?" eum tamen nulla iam ab illo possibilia, que divinis cogitationibus incus minus intellexisset.

127 Cum ita intentus assidue ferre Deum precaretur, tum verò tranquillo maxime & libere precari post mediam noctem horam solitus: quo tempore extra se rapti videbatur, ut quinque sexve horas momenti instar iudicaret, surgenteque ignibus quasi inflammatus. Michaeli Marco, ut retuli, dicto audiens vixit: pre-

N n 2

A. P. R. S. RADIAZ. S. A.

cap. IV. Caput quatuordecimum.

E

multifera hospitalitas negotia, diu

f

f

• L. incertus multosque mortem Deo incertum habet: sapientiam etiam ex eo se sapientia.

A. P. R.
BADENZ-
R.A.

rationi tamen intentus, cum diutius a quo moraretur, interpellaretur ille, valetudinis gratia finem orandi faceret: "Placulum", inquit, "temporis da, Marce frater, mor adero." Tantum orando voluptatem capere solitus, ut cum Deo luctari, velut alter Jacob, nec sine benedictione dimitti velle videretur. Extra se non nisi potius videbatur, ut corpore quidem pressens, nemo verò in oculis versaretur. Si qui alio die voce contenderent, nihil movebatur: atque adeò à re, qua de ageretur, alienus interdum ingerebatur, praefertim si profanus sermo deque nulli re injectus esset. Admonitus itaque à socio, praeter rem respondere nonnumquam solitus: "Male", inquit, "rudis & hebes videri, quam graves de temporis iacturam fecisse." Omne enim petre tempus existimabat, quod non aut Deo aut rebus ad Deum pertinentibus transigeretur. Placuit episcopus salutandis gratia Franciscum inviscera. Hic in medio sermonis cursu assuerat, se quasi honoris gratia deducere, descendebat. Episcopus verò cum Antonio Amos, qui tum forte sacer, relictus, facie, quod res erat, mente divina agitari Franciscum, observabat.

Quaestio
hinc M.C.
fieri.

228 Orandi & in se inquirendi studiosos amabat, & consuetudine illorum diu delectatus, collegiorum hie curam Societatis manserat, ut eam ipsam socios, fidei suae creditus, virtutum decorem. Negotiis diutius, quod ejus fieri poterat, subducere se solitus, ut in orationis momentum succederet. Eucharistia Sacramentum salubre cupiditate coram adoratur: domoque egressus, templi hoc nomine libentius intrabat, nictantibus oculis spectans, sive luminis ingenti splendore praestingeretur, sive attendere animam reverenterque adieci ea ratione juheret. Hujus quidem Paris caelestis usque eò delictis capiebatur, ut nemo unquam gratia deo cupidius magis. Quo scilicet, ut, dum viam excederet, nullum alio diei fuerat, ut alibi monui, quin rem divinam faceret. Immo è ipso Patrocinio de Sabbato insequenti cum alia: cuncto Sacris operari soleret, ne illi ipsis diebus divino illo caretet bono, liturgiam pergeret. Iter faciens, quo Sacrificium Missae facere liceret, vel ad duo millia via devolare non dubitabat: & diversis incommoda libenter ferre, dum Sacris operari potestatis liceret.

Intra
tione gra-
milia, co-
lectar,

229 Eborae in Lusitania graviter agrotans, & lethargico morbo captus, evigilare per vim medicorum iussa coquebatur. At alià Eucharistia, tanquam somno, ut erat, gravi & veterum experientia, agilis alacritate apparuit, ut, licet infirmum corpus haberet, spiritus tamen promptus bonique summi appetens esset. Sacris vero operibus horas aliquot precationi impendere sive probe vacante solebat. Quotidie item, ut jam retuli, nec confessus rem divinam faciebat. In media liturgiae parte lacrymas illi uberem fluere solitas observatum. Post, gratias diutius agere, quod velut in Zachari domum diversisset: ut non nisi agere ad prandium & cum suis Jobi atque Bernardi exemplo docuerat. Alteri summo in Prociatorum aede Romae imminente cellulam frequenter alibat, quoties à negociis se publicis eripere partemque demere posset. Ceteris item in collegiis Societatis orationis sedem vicinam aere summe extruendum curavit. Cubitu fungens terram, communem omnium parentem, hoc consilio ter quotidie osculati solebat. Primo, ut se ex hu-

mo conditum rucumque natum, cum contigisse meminisset. Deinde ut Christo, qui in terram è caelo genus humanum liberantem descendit, gratias ageret. Denique ut à terris abductum, in caelum, tanquam ab exilio, transferberet Deus, precabatur.

230 Sanctorum reliquiis imaginisque religiosè venerabatur, splendensque adorari curabat: nusquam affirmans gemmas, aurum argentumque dignis impendi vertique, quam in Auctoris Dei Divorumque cultum. Cum manibus eas tractaret, summa animi voluptate in has voces erumperebat. "Selvete pignora, nobis in hoc exilio lacrymarumque valle degentibus à Deo relicta atque deposita: silvete foliis nostrae spes atque solatium. Erit, erit dies illa, cum decorum induti cineres, & spes nunc beati, aeterna illa luce perfruamini: & animae sole candidiores thronosque vester supra firmamentum clarificent." Ex hoc ipso fonte narravit pia solemnique Societatis consuetudo, ut singulis mensibus Sanctorum nomina forte è lista educantur, distribuanturque singulatum. Quo die, votis conceptis religiosique perfolatis, opem sui quique Divi implorent. Dilectum id in gentilibus longae familiae Franciscus: in qua illum olim morem viguisse docui g. Ognati quoque idem servavit: multa scilicet indulgens, quo die Divi nomen forte illis obtingat: ipse ad hanc precationi plures etiam temporis tribuere solitus.

231 Divorum cultum ut exciteret augeretque, cupido atque heretici solent, qui in Sanctorum imagines, ut olim aegyptiaci, grassantur) Romae Franciscus in acon graphici incisus & aethere sculptus imagines in omnes provincias misit. Quia & archiepiscopo donavit sociis atque distribuit. Visum Romae in aede sacra B. Mariae Majoris illius effigies à Luca Evangelista, ut per creditur, depicta: religiose etiam à piis frequentatur. Hanc imaginem, cum per se, tum ob antiquitatem pietatemque, tum ob pingentis fidei veneratissimum Franciscum. Laborandum itaque sibi existimavit, ut ad archetypum depingere solum bona cum Caroli Borromaei, Cardinalis innocentissimi, veni liceret. Obtinuit tandem, quamvis agere, & evigilare singulare pietatis in illo studio: humique in ara collocavit, suasque arbitrio exemplaria eduxit, misitque ad Hispaniae dynastias aliquot, Societatis collegis, ut Virginis cultus mentò crederet, qua mortuorum patrocinium gerit.

232 Interpellare orientem demoni studium sepe fuit, nunc simili specie subsumendo, nunc giganteis instar, forma supra humanam majore, spectatque territandum. Pintio cubiculo digressus, Crucis se signo manans: "Valefco", inquit, "Marce frater, nigrum & aspecha formidandum encodemum, palmi ombulandum?" Quo dicto, acquievit Franciscus animoque nonnulli sedato, erubuit: quod metum ejus prae se tulisset spiritus, qui ne capillo quidem capitis detracto, nocere homini, nisi Deo concedente, quent. Interrogans aliquando à socio, num metuisset, ambulare visum demone noctu per conclave membrumque domus: demissis illi oculis modestè respondit: "Illud, frater, certe constat, Deo permittente, apparere incertum demones: improprie quidem, ut à fugiis terris abstant, vel puniantur: bonis vero ut ad pietatem exerceantur & merita meritis cumulant." Praesenti suum animi telum.

Religiosa
reliquia
colle.

E

F

etiamque
cultum fo-
dub pro-
mect.

F

Orens inter-
dam turba-
tur & da-
mon.

A ardore ad Eucharistiam arum, incidit forte ligura columella et gradibus. Nihil ille terrore orare perrexit, quod eum, qui ademerat, sustulerunt. Ea erat vultus hilaritas, decus nique maturitas, ut fieri, etiam auctoritate summa praesidi, cum plenae calore refricasse sentirent, vel aspectu illius ad pristinum ardorem redirent.

Interdum
callosi luce
perfunditur.

233 Methymnae-Campi à orantis conclave Ingressas Hieronymus Rufinus Partilius, collegii rector, qui post primas Perusinae Indiarum provinciae praefectus fuit, Franciscum la mine splendore faciemque solis instar radios emitere deprehendit. Idem in Berlinge à vico Ayzle doctore Societatis usque venisse comperi. Hic interperita nocte cubiculum Francisci confilii gratia ingressus, summis in tenebris splendore omnis, non secus atque si facies arderent, vidit: vultu item oculos praestitit observavit. Tempora de more ingressus, incredibili sagacitate novaverit, effecit, & in quo aliori fervore Eucharistiae Paris ille caelestis: ut raro aberraret, alicui vel negans: facit laus incommensurabilem.

B appendere.

Partilius

234 Ognati versanti anno M. D. LII litteras à Carolo Gandie datus reddidit: verus & domesticus familiaris cliens Sampson. Nunciabant haec, avum esse factum, natumque primogenitum sibi Franciscum nomine, qui post Gandie dux. Nondum resignatis litteris Francisci vitiis, sic tabellarium appellavit: "Expectato, advenis, Sampson: videtur Franciscus recens, natas?" Obstupuit ille miratusque, quis se eorum veredarum interverisset, qui nullum eundem finem sciscit, "Mercedem equidem," ait, "laci manci abs te exigere cogitabam." Ad haec ille: "Ea te privare nolo: tunc tibi angelicam Salutationem recitabo litterisque negotium cum filio dabo, tui ut rationem habent, quaque donaverit, mihi expensum sciat." Aggrobuit graviter Franciscus Briones à Societate, nondum Sacris iniciatus, comes aliquot annos pergratulationum Francisci. Jam depositum praecae à diplomatum invisi: animusque addens confidere jubet: "Non hic," inquit, "ad mortem te morbus dabit, sed brevi convalesces." Idem rursus in itinere laborum sibi accidisse narravit Briones. Segobia à ad eundem modum Ferdinandus Soler, doctus theologus, terrena laborans, dum novum diem morbumque imminere sensit, interrogatus à Francisco: "Satne, salve res? ut vides? Quomodo visum est Deo?" respondit ille: "Fecimus expecto." "Cur expectas?" ait. "Tu, Pater," inquit ille, "impetra, ne accedat, ne expectare cogat." Fecit, ut rogatus erat, imperique morbo. Loquendo inde lectus valensque se subduxit.

aliqui edit,
patrem filio
conclit;

235 Ex Hispania cum Alexandrino Cardinale Romano per Gallias revertens comitem Joannem Suarez habuit Mirandum usque, qui ad Iberum est Aragoniae vicus. Hic, discessione facta, Joanni de se praedixit, ut Romano vix salvus rediret: illum verò Castellanae provinciae praefectum iterum creatum tri: cerè utrumque venum perditionem fuisse, res ipsa declaravit. Morti vicinus, cum ferè egyptum vocem emitti sapientes homines affirmant, Martini praedixit fore, ut in Indiam adnavigaret; itaque evenit, cum ne Marco quidem tum id venisset in mentem. Regulus quidam Hispaniae, à filio diffidentem graviter, segregaret se, ut ne aspectum quidem ejus aequo ani-

mo ferret. Franciscus, qui erat pietas, ad concordiam revocare alloquens studens, hortatur, parentem se esse meminit. Filium ad se recipiendo, quod se dignum esset, facturum. Ille indignandus vultu terrebbe, missum faceret illum sermonem. Igitur verbis Franciscus repulsi, ad summum Parentem Deum confugiendum rursus, pacem venerant precatur. Venatum ille mox abiit, & ardente corpore febri, lethalo affinis jacuit. Post in mentem venit, morbo se jussit pariri, quod fars pui Homini consilia repulsi. Franciscus è vestigio accellit, veniam obsecrat; illiisque se fidei comitit & eum filio quamprimum in gratiam redit.

236 Summa illi animarum cura, qua corporibus solute purgante igne criminia expiant; ut etiam tum dux Gandie aliquid pro illis oraret & liturgias nemque divinas fieri curat. Cujus officii nomine saepe illi animas reduces apparuit, gratiasque egisse narrat: promissis etiam pro illo in Beatorum solibus Deum precatur. Haec candidè ille, ut omnia Hieronymo Natali, sacerdoti optimo, narrare solitas: quem bis in Hispaniam ab Ignatio missum commissaque illi Societatis provincis diximas I. Plura equidem, fateor, commemorare predicationum visumque genera poterim, testisque omni exceptione majores laudare, quorum plerique etiam superstities: verum haec satis esse duxi; eo consilio à me allata, ut peccationis effecta in Francisco cognoscantur: cum praefertim propositum sit virtutes potius, quam id genus signa laudare. Admiranda enim opera, quae sancti homines patraverunt, miranda quidem: at solida incorruptaque virtus, imitanda etiam est. Illa immensum Dei erga mortales bonitatem ostendunt: haec etiam ad imitationem extollant.

animes placari
calari igne
suis praestit
liberant.

A N N O T A T A.

a Ad Philipp. 2, 7. 8.

b Proverb. 21, 7. 1.

c Ita fere ad Rom. 13, 7. 2.

d In Bistata, Hispania provincia.

e Apud Matth. 5, 7. 8.

f Consule ejus praepotem pag. 397 & F

figg.

g Suprà lib. 1, cap. 1, num. 2.

h In regno Legionensi.

i In Castella Veteri.

k In eadem Castella Veteri.

l Suprà lib. 2, cap. 7, num. 86. Ribadineira habet: Ab Ignatio & Layne.

CAPUT XV.

Poenitentia, sive victoria.

R Ecto in aeternis judicant homines filii, respectum videri orandi studium, nisi & sui victoris comes accedat. Sic enim appello, quam vulgo MORTIFICATIONEM: qua demandas esse animi perturbationes affectionesque decent. Sic Pater philosophum, mortis meditatione, animam à corpore abducendo, definitur videri. Non fugit caelestis lux philosophia Franciscum, diu

cap. v.
Corpus,

A. P. R.
RADINUS
RA.

multumque in ea exercitum; cujus & multa
passim exempla recte & nunc pauca colligam.
Auditus se presente laudari quicquam de vite
sanctitate neque innocentia, respondere solitus
erat: "Talis erit, si se ipse vincere moris."
Corpus comenque hostem capitalem appellabat.
Quicum pacisci inducisque facere perpetuo
recusavit, quin & domare magis indies magis-
que studuit. Quia in re, quaecumque opem fer-
re solerent, amicos sociosque appellabat. In fi-
lis odoribus suamque aut astu aut frigore &
imbris iter faciens, dicere solitus: "Quam
bellè me juvant amici!"

eniam ager,
dicens;

218 In morbis, summa semper adhibuit pa-
tientia, dolores constanter ferbat, quin & sa-
gere illos fudebat, quò mentis uberius leges
colligebat. Phthorica agrosque, quamvis ama-
ra, forbendo transibat, ut amulie dicitur
cruciatum. Causoria quoque donibus eodem
de causa mandare solitus, ut, qui ministri vo-
luptatis olim fuerant, indem penam torquerent.
Cussum aliquando rogatus, modeste respondit:
"Bellum vitam" (sic enim corpus nominatus)
"placere jubeo: ut, quam delictis voluptatem
cepit palatum, eandem abstinentia omittit ex-
probrat. Monasterium & ego, Christum Salva-
torem, sed in cruce passus." Septimanen a
Societatis tiro equi officio sanctus, Francisco
condire cibos gustare jucundus fudebat. Collec-
tis inque in viridario herbis, absinthium
amarum herbam ignis decoctam collegit, &
juculatum patri apponens, "Ede", inquit, "Pa-
ter, jus mea manu conditum." Edidit, & ve-
rò libenter, tametsi amarum. Rogatus vero,
equid placuisset: "Non unquam cū in vita
me dignus", respondit. Gaurum, quod re-
liquum erat, scilicet, ruboremque, re comperta,
equos iniecit. Ille genibus mox accedens,
venam precatur imprudentia. At ille: "Dom-
inus tibi benevult, ficiatque designat. Unas tu
de tot fratribus senium meum noris, quaque
potissimum re indignum, percales."

conspit in
facilem, po-
tentialis de
se victoris

219 De via scilicet divergent in hospitium,
humilemque eandem cum Balthazario; pro lectis
in stramine diversi recubant. Tuli hic labores
tota nocte conspuit imprudent Franciscum,
faciem etiam non raro insanas. At ille nihil
turbatus taciturne transiegit noctem, spatio de-
formatus, vix ut agnosci posset. Ubi diluxit,
comperio quod res erat, venam Balthazarius
precatur. Ad hoc ille: "Non est, Pater, quod
ea re labores: nec enim usquam me aliquot
locos in cubiculo spatio aspergi debuit." In
Hispiniam cum Alexandrino Cardinale reversus
germano forori Joanni Crucis, quod sacris di-
vis Clare virginibus Madrid preerat, dicere
solebat: "Nostrum est, qui religiose nos viti-
os, confecturamus, quos & vitiis quotidie mor-
tis nos comparare, ut ex coram, de quibus
"Apostolus ait, Murtus astis, numero sumus
"De me quidem asfirmare liquet, quoties
"morior." Id: purgatus ignis penes nobis, non
tam penarum nomine metuere se, quam quod
nullus sit, ut in mortali hac vita, meritis,
operibus bonis, ac penitentia: reliquus locus sit.
"Alioqui", inquit, "pridem à Deo poposcis-
sem."

ad mortem
se preparat;
frangit,
cunctis,

220 Mestitia sibi fore affirmabat, si quan-
do foris imparatum se, nullaque sui solusquam
victoria mors opprimeret. Advigilabat itaque
solui perpetuamque cum corpore bellum gere-
bat. Quod ut maxime tegeret, celatissime cu-

peret, nanchat tamen foris. Capillos enim ip-
sum sibi vellisse deprehendit. Scrupulos lapu-
loque & arenam celatissime injiciebat, ut pondere
ambulant asperitateque molestiam adferrent. In
diversis, ne noctu in se flagellis fievire au-
dierat, ad artes confugit, quibus sanguinem
sibi excerneret, vellereque se, ac pungere.
Sole ardente poterant ambulare: nives item
hyeme lentè calcare, & id genus alia subbe-
re, quo se ipse vinceret. Gotalianum dum pro-
rex teneret, & Societatis pōit Genetis Pro-
positus, cilicio atque flagella clavibus oculis,
punnisque, quibus sanguinem decurgeret, ha-
bebat. Cilicia etiam usque eò camelorum pilis
horrida erant, ut vel ipsam terrorem ineva-
teret. Deum enim human ore diu continge-
bat, ex quo molares dentes antit que igni
habis succensa: ut propius factum sit nihil, quam
ut eo morbo penitus vita decederet, ad tem-
pori ea isset.

D

221 Flagellis humeros lumbosque discide-
rat, ut putreficere videretur: quos res religio-
nem illi iniecit. Fidere tamen se debet beneque
ferre, fore, ut Deus sal miseris igno-
ret, si quando modum excessisset, quod pio id
studio factum esset, meminissetque idem alius
prius usu venisse. Dicere solitum ferunt, pre-
nitentia viam in celum munit. Ugebant O-
gnati & sacerdotum aliquot Societatem, longè
illi carissimi, de sui victoria ne eos perpetuo
celaret. "Equidem quando ita vultis", inquit,
"acerbum mihi vitam cibumque amarum dux-
ero, quo die non me ipse flagellis cedidero."
Qua in re nihil remisse agere: ut socii inter-
dum ocellentem igitur verberum numerant.
Nec finis erat poppifino seu complois vola
mentis, ut solet, signum datum, ut à cado-
do temperaret. Dicebat & illud, ne se delictis
delinam laudis acciperent, donec à Deo,
que vellet, imperavisset. Potebat enim ali-
quid precibus, ut delictis in cruciatum vertent,
dolores contra voluptatē essent. Postum
itaque, Lerma comitem d, cum exisset ag-
niquaque videtur & querentem, his aliquos
solatur: "Dolores nocenti Deus immitit, po-
tissimum negat." Cum in principum salas di-
vertere inivis cogitur, ac duntaxat edulia,
que domi in trachino, frugis in mensa, cecidit,
si molis, ut fit, lectulus stratus esset, sine
arbitris calcitrant unam, salicis subdolum,
humil collocauit; hic somnum expicit, manū
verò reponeret.

etiam ultra
indem, in
se facit.

F

c

d

F

222 Patientia quantum in Francisco stu-
dium fuerit, vel illud argumento est. Rogatus
aliquando Septimanen à Balthazario, ut ea illi
à Deo postularet, que sibi ipse exposcere so-
leret. Terno vix horæ abierant, ecce tibi ven-
dentissima correptus sibi Balthazarius cum ca-
pit dolore, ut in rubem agi videretur. Di-
dit aurum illud esse, quod Franciscum ro-
garet, majoreque se spiritus, quam vires ge-
rere, neque cum Francisco esse comparandum.
Oratis itaque liberari tanquam voto cupiebat.
Precatur itaque rursum Deum, ut morbum
depelleret. Franciscus verò bono esse animo im-
petat: nec enim pati Deum, centari nos supra
id, quod possumus. Precibus iterum suis, ab-
stulit continuò morbus: remque delinque non si-
ne rubore narrare Balthazarius consuevit: sa-
diciam, si quis confidentiam averfuit, mayo-
reque gloriis esse, quam pumilissimas vires sa-
tebatur.

meris/que
spituri &
Deo patit.

A
sejuncti leges
vel cum vi-
da pericula
feras:

243 Abstinere immo die caulis dolum-
que ventriculi imbecillioris, morboque caudici
vixit ferre annos a piscum esu abstinere no-
dici cum jubebant quadragenis jejunii tem-
pore, nisi si in different caput vitamque adu-
cere vellet. Quibus quidem non parce duram
videbatur atque incommodum: evicit tamen
procuratore amicitie celsitudine. Audito enim
Pium Quinciam Pont. Max., atque reiecti,
annua jejunia religiose servare, nulla exat-
sasse atque decrepitate habita ratione; idem si-
bi vel exilis discrimine tentandum putavit.
Quod cum bene feliciterque evenisset, atque
valetudinis decremento diuturna illa verna tem-
poris jejunia de quatuor anni partibus atque
Adventus servare periret: mirantibus, qui
corpulentis imbecillitatem ostendit; sed a Deo
vires, quod res erat, celsio animo suppeditari
existimabant. Et morbo decumbentem consola-
turi qui accesserant, in cubitum erigi solitum
observabant, dum divinis de rebus verba facer-
ent, sive cupialitine facta malendi sive discen-
di studio. Quam et identidem tunc in hac Hiero-
nime verba erumpere solitum: "Deolatione
desolata est terra, quia nullus est, qui reco-
noscit corde eam."

B
CAP. VI.
propinquor-
um verb
amorem

244 Vicerat se ipse Franciscus, non peni-
tentia duntaxat corpus spiritui; verum etiam
animi perturbationes subigendo. Ex his qui
equo majorem erga propinquos affectionem vici-
rent, nec illos animi perturbationes mo-
rallique, non perinde violentos, superabat. "Sunt
enim pericula," inquit Gregorius, "qui non
solum aliena non appetunt, verum etiam
cuncta, quae possederant, in mundo derelin-
quunt, sicutque deficiunt, nullam pro-
pinquos vite gloriam requirunt, ab hujus mon-
di actionibus separant & pene quicquid pro-
ferant asserunt, calcant; sed tamen adhuc
vinculo carnalis cognitionis alligati, dum a-
moris propinquorum indifferenter servant, ad ea
sepe per officium cognitionum redeunt, quae
sunt & cum proprio defectu subeuntur."

f
certiorat
alio,

245 At Franciscus, postquam vocatus a Deo
est, nihil habuit antiquius, quam "oblivisci
populum suum & domum patris sui g": ut
jam inde a puero in religionis coepta educatus
videretur. Immo ne in sermone quidem depre-
hendit cognatorum amicitiamque alium amorem
passus est. Mirabantur id alii, agrum eum in-
dignabantur; utrique tamen, quod domi dis-
cebat, habebant. Franciscum tam felici memo-
ria penderit, oblitum tamen propinquorum
fuisse, ut ne minimum quidem de illis cogitaret.
At qui recta non ratione expendere solus, fa-
cile animadvertit, eum cognatorum amorem
caelesti mutasse: & consilium optatoremque u-
niversi, rebus conditis jure optimo pretulisse.
Litteris inique Antonii Amati, Romae ca de
re missis, & constantem respondit: "Meos equi-
dem amare non desii, Deumque quoties vo-
lueris precor, servos incolumque esse ju-
beat. Est forsitan gratior Deo precatio, quae
quam minimum carnis & sanguinis habeat ad-
mixtum. Perat illi amor, ut vivat, quem
sequor, caelestis."

A
ad neque
I

246 In oppido, quod RENNIE-CASAM /
tephand diximus, agendi, Dorotheam filiam
oblitum divinitus nuntiatum, eo ipso, quo ma-
gravit, hunc momento ad divae Clarae Gandia:
sed nihil mutatus animoque turbatus, quasi ad
se nihil attinere. Verum non perinde mutan-

dum, in filiae morte mestum non fuisse, quo-
jam inde a pueritia virginitatem Deo consecra-
vit; propterea quod exiliis sui certissimum, ut
idem optaret, nata esset: illud plerique mi-
gis mirabantur, Isabellam filiam, Lermiae comi-
tis, singulari matronam virtute doctissimae
naturae praeditam, non luxisse. Pistic enim au-
torem principis ingressurus obitum habuit, qui
tristitia subitamque filiae interitum nanciscet.
Præulatum itaque clausis oculis, aperta vero ad
Deum mente omnis beneque mortis precatus,
perexit. Rebus in aula gestis, discessurus prin-
cipi domine a dicit: "Oes, queso, pro ani-
ma famulae tuae Isabellae, quam nunc morbo
minime lento, sed repente extindam au-
divi."

affertur
obita,

247 Adhuc illa: "Itane tua tristitia non-
estum obicit a discedente nuntiaris mihi opor-
tuit? nihilne parentem talis filiae morbi no-
vat amplius? Deposito," inquit, "accepte-
ram: repetit Dominus. Reddamus itaque, ut
neque est, alacritas: quodque tam diu dorum
sejus dolent, grati testificandem animi de-
mas. Igitur non legendum, praefatum cum
his vite miseris & corporis vinculis soluta e-
merferit, in Beatorumque sedes Dei elemen-
tid, ut spero & opto, commigrabit." Dum
ubi reverit, fieri pro illa operatus, aliam lu-
cidis significationem nullam dedit. Eo ipso die
allatus consolationem alloquitur accitit comes
stabilis f: cumque nihil nuntium in vultu ani-
madvertisset, indignandus: "Tene," inquit,
"tali filia amissa, nihil moveri? Modeste"
subiecit ille: Ex quo me tempore Deo dedi-
cavi, sic cor illi meum libens volentemque ob-
nisi, nihil ut in rebus humanis turbare illud
posset." Cum itaque acerba incidisset, duo
sepe dicere solitum fuerunt: "Res humanas ut
quae nihil ad nos attingunt, in minimis pono."
Et illud: "An abbreviata est manus Domini in
me, quae salvare nequeat? quid igitur timeamus?
Nisi Deus pro nobis, qui contra nos a?"

E

I

M

N
neque obli-
ta con/jit
moveretur
indignus
neque filio-
rum,

F

248 Rem divinam faciebat in oculis filiae,
Lermiae comitis. Genet erat impulsit effluens
conjugis ejus Leonore, sed B. Catharinae no-
mine insignitam. Ille nihil mutatus, sed obli-
vato animo fuit: praesto denum sacrificio, ro-
gatus a socio, ejus ea inchoo efficit: "Leonore-
m," inquit, "Verum nihil nos movet, nisi
aut Deum pro ea precor ardentius." Addidit
& illud: "Comiti meis verbis manda, eligem
in cubiculo habeat, licet: aliam postea ne
imporat, et si Leonora Catharinam fecerit."
Cetera Carolus, cum secundum in form ad Justit
foedum evocasset Franciscum, periculum facere
voluit, verum essent, quae inaudierat,
liberos jam ex se notos nihil curare. Insecta
itaque de filiis mentione, de manu maximo Ca-
rolo, Gandia duce, conquitum apud se nar-
rat Sanctum Cardonem, amministration, ut no-
minat, Aragoniae, quod ditionem illius in
Gandienfi agro, regiam nomine, contra just
teneret. Quid hic facio opus iudicis? & ut
causa cadet? Adhuc Franciscus: "A quo itat
ratio, jultque non habeo dicere. Illud tantum
majorem in modum peto abs te, exat, ut
Sanctus Cardonem non jus duntaxat sacrum te-
ctum reddatur, verum etiam illi gratificetur
potius, quam filio meo." "Itane," inquit
ceter, "tuorum liberorum causam agis? no-
ne, ne praefat eam liberis tuis gratiam tribuere?"
Rursum Franciscus: "Cardonem fortassis et ma-
rabit

„dum, frater: quemodo dictum inestumve illud ab te et c.?” Sua graviter deliquisset, ad se novitatem blandè compellere, nihil tamen impunitam relinquere: pœnitenti optimi simul & modesti fundus officio. Crimen itaque referre, potest ut pœnitenti ductus respiciat. Parum fesse in pœnitenti parum, licet culpe affectus non esset, venire, ut libro secundo demonstratum est. Hoc caritatis signo pœnitenti, quod sibi propositum erat, facile consequatur, ut ad meliorem frugem suas ab erratis revocaret, illud identidem usurpans: “Facilitate nihil esse homini melius, atque elementum. Et, Omnia prius consilio experiri, quam armis, sapientiam oportet.” Postea verò si moris ingeniumque mutasset in melius, qui deliquerat, summa pœnitentiorum errorum obliquo erat. Quam etiam virtutis Ignantiam ceteris prestatisse accipimus.

254 Dicere solebat, qui Deum ducentem sequeretur, cum oportere non unum sibi caput, binos oculos manique attribere, sed plurima membra cum ceteris habere communia. “Amicitiam enim communis,” aiunt, “est omnia.” Quo fieret, ut in communi calamitate senium doctoris ad se quoque pertinere existimaret. Sic fore, ut unus omnes corporis membra essent; & quod de Apostolis ait: “Quis infirmatur, & ego non infirmor d? Quis scandalizatur, & ego non uror?” Iter ingressurus, comiti negotium daret, ut de tenui viatico, quemvis medicum obvium, indonatum abire ne sineret: ex tamen moderatione adhibita, ut à mendico etiam profectum ciccomosynam appareret: nisi si quo gravius incideret necellus, quo lege circumferri non deberet. Si nihil, quod aliis largiretur, suppetere, animo latus, quod fronte insonantem esset amplexus, mento hanc arguere fenebatur: “Si esset, quam libenter tibi donarem!” Hæc verò graue Deo, qui cuncta fratrum hominum, diuinitis animo munem mœtur, ciccomosyna est: cum quis inops à rebus, animo tamen hilaris ac benedico, dare paratus est animum, quam si dives donum, fingit tamen, offert.

255 Cum singulari omnes caritate complectentur, tum eos potissimum, qui de ista illius calumniando decederent. Illos enim bene de se mereri affirmabat, quod, ne quid prudens admitteret reprehensione dignum, redderet cautionem. Sic enim sapientem omnem homines iudicarent, magnas ex inimici utilitates capi & posse & debere. De his ipsis nunquam minus honorifice loqui modus est; immo honorifice de ipsis sentire & predicare solitas. Quin & detracti de illorum existimatione presens, si adesset, nunquam finet: illa ite isumulariter adhibens: “Recte ille à se factum existimat. Zelus non est improbandus.” Vei sic: “Majori debeatur peccatis meis supplicia. Si quid errant, veniam illis à Deo peccor.” Incredibile verò memore est, fronte quam serena appareret, cum male aliorum, non suo vicio, audiret, ut quasi media in tempestate portum tenere videretur. Nec verbum tantum erga inimicos officiosus erat, sed & beneficiis, cum res daret, illos frequenter obstrinxit. Ejus rei exempla colligere plura quæm, sed ne quem laedere prudens videtur, neve nominare cogit eos, qui hostilitas in eum inuenerant calumniisque vexabant, superfedo.

Octobris Lunus V.

256 Les illi erat, non de tribus capellis, Datis titulum cœmonum gestanti, cum Franciscum noverat f: quam illam perquam sibi religione, ne bonus heredes fructibus ignorare videretur, & iure experiri coactus, iure tandem cadens, mutum auquit, ut moleste Franciscum uideret, rem sibi adjudicatum, ut etiam hilari fronte fumen omni constantiam atque adeo letitiam offenderit, & ut amice g narrabat, gratiam iusticiis habuerit. Noverat enim consilium potius, quod eam coleret, quam sibi expiebat. Tali tanctique iudicii premitad iuvenis adhuc, nullis laceris incitatus, fuit, ut caritatem tranquillitatemque animi fortunæ bonis omnibus anteferebat.

257 Laynes, Præpositus Generalis, ad omnes Hispanie p ovinas luras decelat, nomina perferrent, quibus cum Deus mentem daret, ut vel apud Innos vitam in Evangelio predicatione profundere pœnit essent, vel in Europa prima Latium lingue elementa pœnit docere non crubescerent. Franciscus, cui tum commissa Hispania, est legibus illis solatus esset, sua tamen manu Layna Kypria hanc animi testificationem, ubulis consignatam, optare fesse pro Christi nomine apud Indos sanguinem fundere caputque periculis obicere. Offere itaque bona illius veni liceret in eam expeditionem proficisci, prescibitque ad Deum fuisse, hanc illi voluntatem promoveret.

258 Divina non humane prudentie unum instar omnium argumentum hoc est: excessivo Franciscum animo bonis fœrunt traditque omnibus nuncio remissis, sponte Christianam inoptiam esse factam. Prudentem nimirum iudicabat, eadua hæc atque inania, quæ sub aspectum cadunt, pro minio ducenda libenterque actum permutanda. Quam quidem exultem sapientiam mens hominis, caligine hebetata, tenebris obducta, nisi fidei lumen Dei munere concessum accedat, perire minime potest. Si qui Societas nomen dare vellet, summissis rebus, ut sit inido, urgeretur, quod minus se totos addideret, argui illi minora funemque concedere, fidei tamen religione, & communis spe majores, solebat: gnarus futurum, ut tempore igo exilis illa & parva (quæ, tanquam moles immentis, obicere demon mentibus soleat, ut fœluti res minus procellos) veluti nebulae sole, dissiparentur. Huius rei documenta hæc habeo. Nobilis illustri loco in Hispania natus, à Deo quidem vocatum f, ut Societati aggregaretur, ad Franciscum reulit; una tamen re impediri ac detereri, quod sine famulo, qui velibus calcensque eum spoliaret indueretur, se commodè vivere posse negaret. Ad hæc Franciscus: Si nihil moratur aliud, recipio daturum unum & sociis, qui serviat, & quidem promptus, quam mercede conducti. Vix octavum jam diem operi illius ulus, facti pœnitens, erubuit: fœcis ministrare ipse cepit, pedes osculari ac ventum precari, servum fœ omnium appellans.

259 Alter item domi nobilis, unam sibi rem in Societate arduum ratus, reotens, ut consueverat, quotidie indusum non mutare. Annuit Franciscus: “Indusum,” inquit, “cum voles, accipies, ne ea te res à perfecte vite, curis impediatur.” Nec longius factum est, erubuit & ipse, fœctique produxit, quod inania illa in deliciis habuisset. Mox molle indusum

A. P. R. RADIKI-BA.

Le adufo-tes comp- xas fuit em- rices.

ex qua miet- ditas in fa- ditas pœnit.

CAP. VIII. Quod afu in fignatit

directus,

allura col- mitari con- datus.

apre omne- altem fœt fignatit.

clacii asperitate moritur, & ad extremum usque duravit diem. Sacerdos item, non vulgari eruditione, cum belic domi suae ageretur, antipaeque habuerit, Septimanen socrum numero adscriptus, angustis tironum cellulis contentus, nemo arum ac debilitati cepit. Cognito Franciscus, quod res erat, amplissimum collegii domicilium illi attribuit: hoc amplius, domestica suppellectile uti cum passus est: sic brevi angulum hominis animum superavit. Consilium enim post non diu poduit, pinguetque, cubileoque digressus, cellam occupavit angustiam paupertatemque praecipue religiosae servavit.

260 Illud in primis studiose cavet Franciscus, ne missiones fulciperent Evangelicae praedicationis collegieque fundamenta jacerent, nisi quorum singulari esset probataque pietas. Ut enim aditum fundamenta, ita & rerum omnium principia, in quibus sine reliqua, permagni interesse debet, a quibus jacentur. Dicere itaque solitum fuerit, eas demum missiones sibi placere, quae mentem asserunt; quod familiaritate tunc privaretur optimorum socrum. Utique vero illud in primis negotii dabit, ut quot quantaque negotia urgerent, orandi tamen studio nunquam abstinerent: neve praedicationem, animi patium, scientes prudentes omittent. Ad studia quod attinet, commune hoc illi cum Ignatio judicium fuit, nemini socrum cum esse, novas peregrinationes sententiam tueri. Neque id in Theologia, optimarum artium regnum, duntaxat cavendum, ubi majore tutissima periculo peccatur, sed etiam in philosophandi ratione tenendum existimabat. Qui enim hic audirent inauditi praeterea omnium opinionem descendere, eos in gravioribus disciplinis laem aditus tueri. Conclonaturibus socris auctor adem caute, scriptoque consilium mandavit, spiritum in concubitu adhibent, dicendique vni & audientium corda persequerent. Non ad inanem postquam ingenique ostentationem orationem componerent. Sacram antistites & principes caute praudentque tangerent. Si quid reprehendere necesse haberent, dolore se id facere coactos, non rei aut odio adductos ostenderent: alio enim vel scriptum animum moliri, his etiam irritari audientes.

C Suo id exemplo confirmabat. "Cum enim accipiet vitiis reprehenderent", inquit, "ne ipse obijurgare videatur. Quo sicut, ut majorem impetu dicentem & ad misericordiam alios iudicem."

261 Pestilentia grassante in aliquot Italiae atque Hispaniae provinciis, consilium a Societate patribus Franciscus, quid, tanto in communi discrimine, scilicet opus videretur, ut & caritatis ratio haberetur, nec funditus morbo collegia exstirperentur. Hanc ipse rationem inter exagitationes fluctuans. Nomina ad rectorum singulos referent ita, qui communi se reipublicae commendo deberent. Etsi his, delictu habito, si tanquam in statorum milites praestito relinquerentur, qui & vitiis sanctissime praestant firmatae essent valitudine, animoque cellis praestit: minore ad haec Societatis jactum periculis obijcerent. Hos a ceteris segregatos, proximorum saluti incumbere voluit. Quo factum, ut multi perdurant operante navitae graviter in Hispania utraque provinciis, ubi pestis urbes tunc populabatur, magni laboris patientia, etiam etiam administratione, & socrum, qui latererunt, non exiguo pra-

mio. Martyrum enim in numero etiam habuit, qui caritatis hoc munus recte obirent, in Romanis Martyrum Fatis & Eusebio legimus &.

262 Francus, quos Coadjutores vulgo appellamus, Dei Sapienter Franciscus appellare consueverat, qui morum simplicitate humiliter obedientia & pie orarent & domesticis officia probe obirent. Gratas Deum precantibus illis ea suggerere plerumque solere, quae mandati sapientes & libris hauriri non possent. Qui ceteris praestant, diebus, non una omnes, qui parerent, regali metui oportere: sed bonos milites imitari, qui pro fistula capta machinam illam bellicam sulphureo pulvere implent, ne diluiliat. Cum humanum lapsum aliquem narent, de quo minimum metuebatur, se ipse tacto explorans, & imbecillitatis humane confusus, vulgatum illud in ore habebat: "Homo, sam, humani a me nihil aliquid puto." Consilium a patribus collegii, qui etiam eleemosynis alerentur, a divinis quidem illis, sed qui male audirent, recte acciperent. Ad haec ille: Etiam Prophetae i & Paulum Anachorem a corvo quotidie alimentum accepisse: ne dubitent igitur scire a Deo pasci, corvi operi. His enim eleemosynis & precibus, ut solet, a Deo bonam illi ad respiciendum mentem datum iri: ut & corvo, carni voraque ave, columba tandem evaderet.

263 Minuatur eos, qui, quantum aliis de honore in salutando detrimere, tantum sibi arrogare vindicantque: enae re magis videtur velle, cum jejunie alios appellat, quibus cum certare offitio oportere. Hinc odia rixaeque existunt, detractio oritur, violatur amicitia. Modum itaque titulus stitendum, ne tot odia nascerentur, ut meritis praedium in bene constitutis rebus publicis solet, judicavit. Ipse vero minime restrictus in titulis dandis fuit, imo peribialis & benignus, si quora his palati fumis delictis intelligeret. "Si peccandum", inquit, "alterum in partem est, in exasperando, quam si quid detraxit, ostendere malo." Socios quidam imprudenter triclinium nodas ingrossus erat, ut in se ipse flagellis sevirer, beati Francisci exemplum & credo, imitari studeat. Nolite, non injuri, molite tulle, penamque irrogavit; Cassianus illud repetens: "Sanctorum quaedam miranda esse scilicet, non imitanda."

264 Dicere solebat, religiosorum hominum vitam crucem esse perpetuam atque martyriam: quod vincere quotidie se ipse necesse habeat, & perpetuo obtinere ex voto debeat. Viderent itaque majores, onera temperant subvenerantque: neve nova excogitarent, pro viribus cuiusque onus inponerent. Sacerdoti administrandi collegii ad tempus negotium dederat. Qui cum remisse ageret, ratus breve id tempus fore: non almodum itaque laborandum. Indignatus Franciscus acriter reprehendit. "Sic", inquit, "vel paucis diebus Societatis res geri debet, quae perpetuum munus esset. Nocet animi, qui frigide res administrant, ut vel temporis momento per negligentiam amittatur, quod multis retro annis sudoribus parum est." Vel militia verum id esse docet, amissis brevi aribus, quae longa oblatione caput, in possessionem venerunt.

265 Jure Ambrosius pro funere laudavit in Syro inter prudentiam, sed ingenti candore moramque simplicitate eximiam: qui de aliis nihil

D
A
nonnulli
quor

versis de
rebus

judicia, ex
antem vitiis
tute profan-
da.

CAP. IX.
Quae cum
Evangelica

in dilectione
diu missiones
fuit, artem
professio-
bus, concu-
percentia.

6 possit
pore praesentia
fuit:

nihil finitum sufficeretur. Eodem Franciscus propitius, qui spiritus praesentia, columbo simplicitatem ex Christi praecepto in adiutorio faciliorem gravitate temperavit. Non illam fugiatur, aliter multum sapientes iudicare solitos: caliditate niturum prudentiam conficere. Praestantior amen in virtus atque perfector, qui candore fidei et simplicitate concludit. Ne quid igitur scilicet de aliis fugiatur, animo suo imperitiam impetrantque, lepore inique falsum de quocumque iudicium non finit. Abditos esse hominis recessus atque latentis: providere difficile animum cuiusque cognoscere et temere periculum damari. Quare non facili de aliis iudicium ferendum. Falli enim non sēpe, errare ac decepti iudicando. Tutissimum videri, bene de omnibus existimare ac loqui: errata vero aliorum in bonam partem accipere et, quod licet, excusare.

Amplitude error.

166 Affertetur, felle si aliorum operâ melle, quam tuncâ suspicari: quod ficitur, ut sillicent cum non melle, qui ficitur pueris speciem prae se ferrent. Quis quidem virus e magis in Francisco admittenda: eum, quod in aula, ut milibz omnia geruntur compotitque dicuntur, à puero eductus fuerit; tum, quod magnitudo gesserit, & proreus jugiter tractaret, probeque noisset filiorum fiscali huiusmodi dolo. Cauderem tamen ulius eò retinuit, ut verum placerent omnia, falsa displicerent. Dicere solet et illud Tragicus: "Veritatis simplicem effice, orationem" non fucant, non ad gratiam componant, atque hinc exoptem: fallere nolle, sed ex suo animo virum bonum candidè omnia trahit. Francisci talis erat omcio, ut eum re ipsa siens nequam confiteretur; & si eum, ut veteri verbo dici solet, sicum appellaret.

arbitrarium-
que viri-
sum generi-
bus ante
consequitur.

267 *Longum efficit indigne plenum, in pre
singula virtutum penes. Nam de castitate quid
attinet dicere? cum adolefcent etiamque, matro-
nes nobiles omnes grati infusores, cili-
loris corpus munire consueverit, et illibatam
virginitatis florem ad maximumque, ut libro
primo a demorstratum efficit, emularet. Pōt
Societium jam adscriptum, nunquam fē a nulli-
bus, ne a filiis a quidem Latine comite, cum
forte in ejus adibus articuli morbo occum-
beret, timentis pedes contrectari passus effi-
ci. Severitatem facilius tunc ita temperavit, ut
severitas faciliis, et contra, suavitatis fervere,
cum res posceret, videretur. Tercio in consiliis
dandis instantemque et presentiam: tolerantiam
in adversis: in negotiis suspectis constantiam:
animi denique in contemptu rerum humanarum
magnitudinem: ceteraque virtutes plane heroi-
ces. Unum hoc addidit, ardem memoriamque*

divini beneficiis semper vivisse, quod in Societatis familiaris aggregatus erat, eujus nomine quotidie gratias agebat: illud etiam interdum usurpans: "Si, ut vina gustatis, ita et religio-
nem, solum istius probare possit, quævis dynasti-
æ, dulcedine liquoris divini etiam, religioformis-
se in familiaris episcopi daret: sed quia gustati
sanctitas non nisi longo tempore quæ, eo
fit, ut plerique, asperitate tæpe, refugiant." Atque hæc de Francisci Borgiæ vita dicenda
estimamus. Faxit illi amorum Patris, ut hoc
vite virtutumque exemplar, nobis ad imitandum
propolitem, moribus conficiant exerrimus.

ANNO TATA

2. *Epist.* 4 ad *Raficium monachum*; apud Mar-
tany vno 95. Vide tom. 4 *Opusum S. Hiero-*
nymi col. 777 & seq. Inscribitur *S. Eusebio*
Martyrologio Romano ad diem xxviii Se-
ptembris.

b *Toctofages Gallia Narbonensis populi* fura.

e *Lit. 2*, cap. xi apud Ribadineiram.

d 1 ad Cor. xi, v. 19.

c *Vide* Comment., *proximo* num. 116 & *seq.*

f *Francisca de Castro & Pinaz.*

g. *Isabella*, abbazia Gundlens.

in Martyrologii Romani ad diem XXVIII Fe-

uarii verba sunt: Ibidem (*Alexandria*) com-

memoriae sanctorum presbyterorum, discono-

um, & aliorum plurimorum, qui tempore Va-

eriani imperatoris, cum peltis sacristana gralla-

cur, morbo laborantibus ministrantes, liben-

illam mortem appetere, quos velut martyres

eligioſiſſimorum ſedes venerari conſuevit. Ea-

ebius vero apud Valsium Hist. Eccles. lib. 7,

sp. 22 *Dronysfil archiepiscopi Alexandrini*

letras rectas, en quibus de generosa Anjuf-

modi morie ita loquatur: Adcò ut genus hoc
morte ob electam filioz confessionem conser-

moris ob pietatem fideique constantiam nequaquam inferiori mortuo confectus. *Etiam* *Scit*

quam internus martyris confiteatur. *Sicut finis*
omnium martirum: christi d. Quercus

in *Rev. con.* 17. 4. 6

1 3 Reg. cap. 17, §. 6.
2 *Verdun* non est. S. Franciscum. Att.

Къ Петрову не е, С. Франциску Аг-
лему не е, то се адмисит, а не Агелати

... et d'aller de S. Jean

egros repaſaret, Summa & illis de S. Fran-
ciſco illis fuerunt, de quibus conſole Com-

Les deux jumeaux, de gabarit conjugué, commencent par se lever à l'aube, à 6 h, pour aller

§ 100, Item 5 XXVIII, 1900, 644, 1900, 3. O.

1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 2173. 2174. 2175. 2176. 2177. 2178. 2179. 2180. 2181. 2182. 2183. 2184. 2185. 2186. 2187. 2188. 2189. 2190. 2191. 2192. 2193. 2194. 2195. 2196. 2197. 2198. 2199. 2200. 2201. 2202. 2203. 2204. 2205. 2206. 2207. 2208. 2209. 2210. 2211. 2212. 2213. 2214. 2215. 2216. 2217. 2218. 2219. 2220. 2221. 2222. 2223. 2224. 2225. 2226. 2227. 2228. 2229. 2230. 2231. 2232. 2233. 2234. 2235. 2236. 2237. 2238. 2239. 2240. 2241. 2242. 2243. 2244. 2245. 2246. 2247. 2248. 2249. 2250. 2251. 2252. 2253. 2254. 2255. 2256. 2257. 2258. 2259. 2260. 2261. 2262. 2263. 2264. 2265. 2266. 2267. 2268. 2269. 2270. 2271. 2272. 2273. 2274. 2275. 2276. 2277. 2278. 2279. 2280. 2281. 2282. 2283. 2284. 2285. 2286. 2287. 2288. 2289. 2290. 2291. 2292. 2293. 2294. 2295. 2296. 2297. 2298. 2299. 2300. 2301. 2302. 2303. 2304. 2305. 2306. 2307. 2308. 2309. 2310. 2311. 2312. 2313. 2314. 2315. 2316. 2317. 2318. 2319. 2320. 2321. 2322. 2323. 2324. 2325. 2326. 2327. 2328. 2329. 2330. 2331. 2332. 2333. 2334. 2335. 2336. 2337. 2338. 2339. 2340. 2341. 2342. 2343. 2344. 2345. 2346. 2347. 2348. 2349. 2350. 2351. 2352. 2353. 2354. 2355. 2356. 2357. 2358. 2359. 2360. 2361. 2362. 2363. 2364. 2365. 2366. 2367. 2368. 2369. 2370. 2371. 2372. 2373. 2374. 2375. 2376. 2377. 2378. 2379. 2380. 2381. 2382. 2383. 2384. 2385. 2386. 2387. 2388. 2389. 2390. 2391. 2392. 2393. 2394. 2395. 2396. 2397. 2398. 2399. 2400. 2401. 2402. 2403. 2404. 2405. 2406. 2407. 2408. 2409. 2410. 2411. 2412. 2413. 2414. 2415. 2416. 2417. 2418. 2419. 2420. 2421. 2422. 2423. 2424. 2425. 2426. 2427. 2428. 2429. 2430. 2431. 2432. 2433. 2434. 2435. 2436. 2437. 2438. 2439. 2440. 2441. 2442. 2443. 2444. 2445. 2446. 2447. 2448. 2449. 2450. 2451. 2452. 2453. 2454. 2455. 2456. 2457. 2458. 2459. 2460. 2461. 2462. 2463. 2464. 2465. 2466. 2467. 2468. 2469. 2470. 2471. 2472. 2473. 2474. 2475. 2476. 2477. 2478. 2479. 2480. 2481. 2482. 2483. 2484. 2485. 2486. 2487. 2488. 2489. 2490. 2491. 2492. 2493. 2494. 2495. 2496. 2497. 2498. 2499. 2500. 2501. 2502. 2503. 2504. 2505. 2506. 2507. 2508. 2509. 2510. 2511. 2512. 2513. 2514. 2515. 2516. 2517. 2518. 2519. 2520. 2521. 2522. 2523. 2524. 2525. 2526. 2527. 2528. 2529. 2530. 2531. 2532. 2533. 2534. 2535. 2536. 2537. 2538. 2539. 2540. 2541. 2542. 2543. 2544. 2545. 2546. 2547. 2548. 2549. 2550. 2551. 2552. 2553. 2554. 2555. 2556. 2557. 2558. 2559. 2560. 2561. 2562. 2563. 2564. 2565. 2566. 2567. 2568. 2569. 2570. 2571. 2572. 2573. 2574. 2575. 2576. 2577. 2578. 2579. 2580. 2581. 2582. 2583. 2584. 2585. 2586. 2587. 2588. 2589. 2590. 2591. 2592. 2593. 2594. 2595. 2596. 2597. 2598. 2599. 2600. 2601. 2602. 2603. 2604. 2605. 2606. 2607. 2608. 2609. 2610. 2611. 2612. 2613. 2614. 2615. 2616. 2617. 2618. 2619. 2620. 2621. 2622. 2623. 2624. 2625. 2626. 2627. 2628. 2629. 2630. 2631. 2632. 2633. 2634. 2635. 2636. 2637. 2638. 2639. 2640. 2641. 2642. 2643. 2644. 2645. 2646. 2647. 2648. 2649. 2650. 2651. 2652. 2653. 2654. 2655. 2656. 2657. 2658. 2659. 2660. 2661. 2662. 2663. 2664. 2665. 2666. 2667. 2668. 2669. 2670. 2671. 2672. 2673. 2674. 2675. 2676. 2677. 2678. 2679. 2680. 26

¹ *Lib. de Excessu S. Fracris sui: colluv. S.*

Sacras xvii Septembris.

in March, 10, p. 16.

n Cap. 3.

o *Isabelle*, *Sandovello*, *Dionli* marchion

È comizi Lermenfi, naprd.

DE S. LUDOVICO BERTRANDO C.

ORDINIS PRÆDICATORUM

VALENTIÆ IN HISPANIA TARRACONENSIS

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Variæ S. Ludovici Vitæ, quarum binæ ex Italicis Latinæ edentur, aliæque pro Commentario scribendo adhibenda recensentur.

ANNO MD-
LXXV.
E. SANCTI
VITÆ & PA-
TRIS PA-
TRIS

Um Societas nostra in Catho-
lici regis donationibus etiam sa-
vis evigilabat, excellentissimam
ciuitatis Valentie, qua Vo-
lentinis regi in Hispania cap-
ta est, senatus anno 1763,
sic xxvii Martii perhonorificis ad nos litteras
dedit, ob ejsdem urbis pratore, quatuor re-
bus perpetuis de secretario subscriptis, fir-
litque sigillo publico obnotatos, per quas
illi pro sua laudabili pietate nobis commen-
dare dignati sunt, ut S. Ludovici Bertrandi,
olim civis, nunc dum in calis portui sui
gesta diligenter illustraremus. Commendationi
sue, quam maxime facimus, addiderunt iidem
archiepiscopi viri quodam ad ejsdem sancti
Confessoris gloriam posthumum specimen, no-
bis aji futuræ, fonsque, è quibus gesto ejus
petenda sint, effugerunt, ac suam deique ad
hæc operam benignissime addiderunt.

pro sua erga
Civem suum
feliciter po-
tius suggessit

2. Ad de sanctis quidem hæc alius: Fo-
retis, nos revoce in memoriam vestram,
Vincensium Julinianum Anatolium, S. Ludovici
fuisse comitem & sacre militie in eodem con-
veniente contubernalem. Nam, cum sanctus ille
Vif esset novitiorum magister, Religiosum ha-
bitum indebit Antistitis, & Dominicanis soluti-
tati vota concepit anno mdcx, æque per nos
vixit tres annos illo viri ejus sanctimo-
nie totius ad mortem usque mdcxxi, quo S.
Ludovicus mortalem hanc vitam cum æterna
commutavit; & ipsomet anno Antistitis ejus
Vitam scripsit hoc titulo: VERDADERA RELACI-
ON DE LA VIDA I MUERTE DEL PADRE FRAI
LUIS BERTRAN (qua ex Hispania sic redda
Latino: "Vera Relatio de vita & morte Pa-
tris Fratris Ludovici Bertrandi") eamque edi-
dit Valentie apud viduam Petri de Huete anno
mdcxxx, & iterum anno mdcxxxii occupati-
onem chartæ; eodemque hoc anno vulgata fuit
Barcinone per Paulum Mendicæ; & Genue
Laguffice per Jacobum Poggio in Etruriam lin-
guam conversa a Fratre Amathio Bertonio e-
jusdem solliciti, etiam occupati charta.

non habet
mut priu-
gionem su-
mam illi-
spans

3. Præterea ipse Antistitis in lucem publicam
emissit ADDITIONES A LA HISTORIA DE SANCTO
FRAI LUIS BERTRAN (id est: "Additiones ad Historiam sancti Fratris Ludovici Ber-
trandi") eamque edidit Valentie per Patricium
Mey anno mdcxxx in 8: qui omnes libri ex-
stant in bibliotheca solliciti Prædicatorum hujus
nostræ urbis. In fine denique eorumdem ille-

rarum pro singulari suo erga nos benevolentia
addere dignati sunt: Quæcumque autem offi-
cia à nobis proficisci poterunt, existimæ, vo-
bis nullo unquam tempore defutura. Accep-
imus hæc litteras (quibus nullo jucundiores no-
bis poterant occidere) prædicti anni 1763 men-
se Augusto die xxiv; nec moro, bibliothecæ
nostræ cupimus servari, ac binæ ipsæ Antistiti
Opusculi, apud nos exsistent.

4. Prædicto hæc inquisitio est usque ad diem
ix Septembris ejusdem anni, quando abjecta
omni eodem repetendi spe, quæque nobis ac-
cepit littera fecerant, fiducia animati, ad
laudatam excellentissimam senatus responsio-
riam dedimus, in quibus post oblas pro tam
extrema erga nos benevolentia gratias, condi-
tionemque debitam operam nostram, binæ ipsa O-
puscula flagitavimus, ac nonnulla insuper du-
bio nostro proposuimus. Nec dubitare nos fuit
summa istorum illustrium virorum humanitas,
quin postulata fuissent obtentari, nisi tot
arbi nota rerum nostrarum humana vicissitudo
interposuisset. Juxta interim hæc ad nostræ
grati animi restitutionem, ac laudatorum il-
lustrum virorum religiosam pietatem commen-
dandam hæc memorasse. Non defuit tamen al-
lia, qua hæc laudem pensant.

5. Nom in primis inter varias ejusdem San-
cti Vitæ in bibliotheca nostra exstans nos Italo
sermone Panormi anno 1612 apud Joannem
Antonium de Francefchi typis edita cum
hoc titulo, sed verbis Italicis: Relatio vitæ
& mortis gloriosi patris S. Ludovici Bertrandi,
Ordinis Prædicatorum, collecta per R. P. M.
F. Vincensium Julinianum Antist, Valentium
Ordinis S. Domini, Hispanice, versat-
que Italicæ à quodam patre ejusdem Religionis.
Ac denique typis excusa per Francem Vincensium
de Montalbano, ejusdem Ordinis Con-
versum. Primum istum Hispanica Vita inter-
pretem Italam fuisse Timotheum Bertonium,
colligo ex heteris excellentissimis senatus Va-
lentini supra nom. 2; quod Ecdoratum latuisse
videtur, cum hic tam. 2. Bibliothecæ Scrip-
torum Ordinis Prædicatorum, pag. 326 in An-
tistio, num. 8 nomen interpretis sileat, pag.
verò 304 inter Opera ad eodem Timotheo Ber-
tonio tam scripta, quàm in eodem sermonem
versæ de hoc Vita nos meminerit.

6. Porro si hæc Italicam ipsiusmet expen-
damus, nihil in ea deprehendemus, unde su-
picari possimus, eandem aliunde, quam ex
primi-

S. Juliano
Antistia
scripsit 2sed eandem
tamen Ita-
licè per Bo-
tionem ver-
sum editam
fuitE. Vincensium
Antistia
ni opus re-
censum.

AUCTOR
C. S.

num attinet, in eadem Prologi rebi moniti, non fuisse sibi integrum sine sua certa infamia quidem fingere aut sine praestitissimis sui nominis discriminis non satis comperta tradere eo loco et tempore, quod a mille oculatis auribusque testibus erroris sui detegi poterant ac redargui. Ea de causa cap. 23, apud me num. 308 rursus profertur, se multa miracula, etiam maiora, quam quae reulit, ex metu erroris amisisse, quod hac nandum satis discussa compertaque haberet; vide infra in hoc Commentaria praevia num. 14.

probat Fidei,
quod ex J.
S. S. S. S.
non facie-
mur,

12. De ejusdem Sancti gesta in America (seu, ut ipse, mare aliis etiam non insinuata, sequitur, in Indis, Occidentalibus scilicet) quae non nisi ex ipsiusmet aliorumque relationibus discere potuit, maleto parcius egit, nominatis personis, a quibus ea accepta- rat, quosque suorum intelligentiam in relationibus rerum, quae a sui Ordinis viris in istis orbis partibus praedicari perhibentur, in Europam transfundunt. Ad vitam primo loco eandem num. 82. Hinc igitur vitam, velut a scriptore pla, docto, diligenti, sincero, nec tantum synchrona, verum etiam ipsiusmet S. Ludovici longa tempore conversationali, ejusdemque beatificationis in processu Valentini procuratoris, europaeam, ex laudata versione Italica, anno 1612, circante Fratre Vincentio Monalbano, Panormi reclusa, Latine dandum censui. Ignoscit, ut spera, aequos tellor, quod in ea veraciter sermonis Latini leporem minus curaverim, ut literali sensui praestitum inharerem.

refellit all-
quibus hac
non possi-
mationis.

13. Sunt & alia, quae tellorem hic munere accipit. Cum Anastasius in hoc Opusculo eam pauca etiam de aliquot aliis sui Ordinis insignibus viris protulit narret, quae non alia ratione ad Ludovicum pertinent, quam quod hic vel coramdem aliquos religiose enutrit, vel alia qualiscumque ipsi cum illo necessaria interessente, ex ann o, veluti ab argumentis hoc aliena, praeternisi, monito suis locis in Annotatis tellorem. Simili casuilla praeternisi eorum caput altimum, in quo (ut habet praefatus capiti titulus) respondetur ad quandam dubia de homine huius Servi Dei post mortem suam exhibitum. Praeternisi, inquam, quia biographus in eadem titulo de S. Ludovico docet, solumque protulit probat, Sancti ac Beati titulus etiam pluribus aliis, a sancta Sede Apostolica non canonizatis, concessas fuisse, acque ampliores, quam huius Ludovico, impensae honores; quod extra dubium quidem est ante celebris Urbani decreta, ante quae scripsit Anastasius; verum nunc nihil hic opus rationabilis est, postquam Ludovicus Bertrandus ab eadem sancta Sede primo Beatorum ac deinde etiam Sanctarum catalogo adscriptus fuit.

Additiones
ad ipsam
Anastasio
facta
praestit-
urque

14. Modis ad ejusdem Anastasii Additiones, anno 1593 vulgatas, veniant. Fulvisse ipsam aliquot prima Vita adicere, ipsentem indicavit in Vita eadem num. 308 hic veritas: Licet potiora (miracula) iam relictis sapientini, ex tamen praeternisi ex meta errandi, vel in substantia, vel in adjunctis. Utinam intra breve tempus liceat mihi hoc Opus iterum edere, multis aliis notis; maxime si Deus annuat, ut ad nos perferamus aliquot bonae notae relationes de rebus, quae ab hoc domocho Patre in Indis postea nunc. Haec quidem Additiones non habemus, sed ad manum sunt alia,

quorum auctoritas eadem, atque alligata est. ex Indis, id est, ex America missa relationes praestiterunt. Ut alius praeterea, R. P. Bartholomaeus Roca, Ordinis Praedicatorum in conventu Valentini, occasione beatificationis Ludovici per Paulum V. summum Pontificem facta, ejusdem Vitam Hispanice vulgavit Valentia anno 1608, in ejus Prologo ad tellorem expressit assensum, Anastasium in Additionibus suis, anno 1593 editis, nova miracula reulisse.

15. Deinde ibidem sic profertur, sed sermone Hispano: Cumque ab eo tempore (ad annum 1591) usque modo multa insuper mirabilia, quae Sanctus tam in novo mundo, quam in hisce terris, operatus est, comperta fuerint, statui ex his omnibus eorumque Historiam scribere. Sc. Recensit haec Vita in ejusdem Roca elogio apud Eucharum in Bibliotheca tom. 2, pag. 304. Rursus alteram habet ejusdem Sancti vitam, anno 1623 Romanis typis editam, ejus ita meminit laudatur Eucharum tom. 2, pag. 431: F. Bartholomaeus Avignone Aragonum, sacrae Theologiae magister anno MDCCXXI Romae legatus, seu, ut vocant, promittitur aderat pro canonizatione Servi Dei, Ludovici Bertrandi, prosequenda, ejus vitam ex jam editis a Vincentio Justiniano Antist, Valentini Aragona, & Baltazaro Jomae Roca, item Valentino, & ex Actis Processus inquisitionis de vita & moribus ejusdem Servi Dei juratae fidei, scripsit Hispana lingua luculentissimam, omniumque quae accuratissimam, eandemque Italice reddi curavit hoc titulo: *quem scilicet ex Italica Latina subiicit.*

16. Vita, virtutes & miracula B. Ludovici Bertrandi, Ordinis Praedicatorum, divisa in quatuor libros, composita sermone Hispano a multum R. P. M. F. Bartholomaeo Avignone, ejusdem Ordinis procuratore canonizationis ejusdem Beati. In huiusmodi veris a damno Julio exsere Cavalier Bultingio (exemplum nostrum habet: Bultingio) Romae Alphonso Caraccioli MDCCXXIII. Porro in hac Vita scribenda, quae reliquis praestat est, usus ille fuit Opusculis Anastasii & Roca, addiditque, quod de eodem argumento praeterea reperitur in Processu canonizationis, quaeque pro ejusdem Ludovici beatificatione ac canonizatione Roma anno fuit usque ad annum 1623, quo Gregorius XV. Papa imperatoris obitus spem ejusdem canonizationis propediem peragenda abrupit. Ut vera Avignone majorem dilis suis fidem faceret, in margine Vita perperuo annotavit, unde singula hausit. Quam ob rem non dubitavi, quin haec quoque Vita in sermone Latino convertenda edendae esset, nec tamen omittendum esse censui eam, quae Anastasium auctorem habet, tum quod hac religio- rum omnium quasi fundamentum sit, tum quod multo magis juvet biographum Sancti concubernali, quam alium quocumque eandem. Ad haec est de Roca ratio, ejus Opuscula, quod Avignone poriter praestitit, supercedere.

17. Frater alias ejusdem Sancti Vitae, quae in Bibliotheca nostra habemus, nec recensere necesse est, unam mox de canonizatione illius Italice edidit Odoardus Cellarius, mihi cetera ignotus, eam hoc titulo sermone, quo dixi, Italica. Vita S. Ludovici Bertrandi, Ordinis Praedicatorum, collecta ex Processibus pro ejus canonizatione factis, per Odoardum Cellarium, do-

D

Joanni Ro-
ca, & Bar-
tholomaeo
Avignone,

E

a quo scri-
psit vitam
ex Italica
Latina
subiicitur.

F

Alia, in
Commenta-
rio praevio
sibi futura.

A desiderata Sanctissimo Domino nostro Clementi X. Romæ per Nicolaum-Angelum Tinsii scol-
LEXI. Hæc quoque usui esse possit, nisi supra
dicta habuerim, ear, si de Sancti canoniza-
tione, quam brevissimè memoravi, paulo
latius existit. Utilior nobis erit istum sacra Ro-
ta Romana Auditorum, Joannis Baptista
Coccini Rota decani, Alphonsi Manzanti
de Quinones, & Jacobi Cavalieri, Ms. Re-
latio ad Gregorium XV. Papam de sanctitate
vite & miraculis, tunc Beati, nunc S. Ludovi-
ci Bertrandi, quam cum multis aliis id ge-
neris Relatiombus dno Benedicti XIV. felici
recognitionis summi Pontificis acceptis; hæc
eula ad illustrando consuevendaque biographi-
cam dicta non parum ponderis addent.

lentie, quæ in Tarraconensi Hispania ad ora
Turis annis in plano sita est.

20 In nostra, quod Latium feci, Vita,
per Antistitum Hispanicè scripta: & Italice
versæ, exempli pro los Emarches legitur Ef-
fecta, atque ita etiam habent dno alia Vita
Italica; Cellerus vero Ebrich, Diogen in
Historia Prædicatorum provincia Aragonie
Ebrich, Rota Emarch. In Bulla quoque Canoni-
cationis Emarch scribitur, & pro Joanne An-
gela, ut habent ceteri, Johanna Anna legere
est; atque hinc Bremondus, qui eandem Bul-
lam in sui Ordinis Bullario recensuit, Jero-
nim Lasanum in Anno Dominicus emenden-
dem notavit, quod cum Johannam Angelicam
dixerit; mihi majoris ponderis sunt, qui ean-
dem Johannam Angelam, vel Angelicam nomi-
nabant, quod ut suspicari nequeam, Annam
pro altero nomine esse assistentia in Bullam
irrepsisse.

AUCTOR

C. S.

Ansius se-
cunda con-
jugis Maria
Angela vel
Anna Ebr-
facha,

§ II. S. Ludovici patria, pa-
rentes, nativitas, pueri-
tia, adolescentia, ingres-
sus in Ordinem Prædica-
torum, susceptum ab eo
sacerdotium, munia in
Religione obita, profes-
sio in Americam, chro-
nologicè perstricta.

Notæ de
Sanctis Va-
lencia in
Hispania

A Mha, quos editurus sum, Vita ætemi-
tatis scripta sunt, quam ut necesse sit,
longam in tres Commentarios elaborare; sunt
tamen in istis nonnulla pro more nostro pau-
lulum illustranda inque ordinem chronologicum
redigenda, ac denique quædam insuper de e-
jusdem Sancti glorie posthuma, Antistiti Av-
gonesque posterora, ceteris addenda. Valen-
cia, quæ sunt Vici natalibus merito glori-
atur, Hispania Cisteriis, seu Tarraconensis,
ampla & magnifica civitas est, regniq; Va-
lentie caput, in amena fertiliq; plantis
eribus possum millibus à mari Mediterraneo
condita ad fluvium Tariam seu Durum, His-
panis Gundalavici ædam, & archiepiscopatu
& academi insignita, atque aliquot magnorum
sanctorum virorum parens.

anno 1560
ex Joanne
Ludovico
Bertrando.

19 In ea notum esse S. Ludovicum, cognom-
mento Bertrandum seu Bertran, insignis sui
patriæ Ordinisque Prædicatorum decus, con-
stantius vinctis, qui de eo scripserunt, annam-
que Christi 1536, ex die 1 Januarii seu Cir-
cumfessionis Domini, ejusdem natalitatis assi-
gnant. Quæ ex summe ejus ætate moveri hic
posset difficultas, cum infra, ubi de tempore
obitus illius, colligetur. Par est omnium de e-
jusdem gentioribus consensum, quamquam unus
atque alter de nomine ac cognomine matris,
& de hoc quidem ex suo vernaculo loquendi
modo parum variat. Auditores Rota in sua
Relatione, num. 17 laudata sæpeque laudanda,
sic habent: Natus est B. Ludovicus Bertrandus
ex piis, Catholicis pusique parentibus, Joanne
Ludovico Bertrando & Joanne Angela de los
Emarches, ut constat ex ejus Vita; & deponit
testes remissiores, sexus, decimus tertius, &
ceteris flexus super 2 art.; in civitate Va-

21 Porro ex consensu omnium fuit lauda-
tus S. Ludovici pater notarius publicus, dicta
vero Joanne Angela, vel, si variis, Joanne
Anna, secunda ejus uxor, quam ille post pri-
oris obitum, cum à SS. Vincentio Ferrerio ac
Brenone ipsi apparentibus dissilium ei esset,
ut Religiosum habitum (quod apud Carusi-
anos in Porto-ratii prope Valentiam sacre con-
sueverat) indueret, feliciter sibi copulavit.
Amborum laudes æteræque hæc spectantia cum
Vita extendenda referant, sicut hæc præterea.
An & quæ ex prima uxore liberis suscepit,
non legè, ex secunda verò prater Sanctum,
de quo agimus, etiam alios ei natos esse, non
vix in loci docet Antistitum, quorum omnium
nata maximam eundem Sanctum, ac ceteri
biographi, agnoscit. Avgonius hinc Rotaem
alio simul enumerat, quatuor scilicet filios,
totidemque filios, eorumdemque nomina & no-
citiam tradit.

atque ali-
que fratres
suosque
hæc ait,
E

22 Præterea ostendit Antistitum, ellique pos-
sum, illorum, ut diximus, primo gentium
Valentia in eadem ecclesia S. Stephani, atque
in eodem sacro fonte, in quo olim S. Vincen-
tius Ferrerius ablutus fuerat, baptizatum fuisse.
Consuevit Auditoribus Rota in Relatione
superius laudata, & Clement X. Papa in Bul-
la canonizationis, ejus verba accipere: Et ibi-
dem (Valentia) in parochiali S. Stephani ec-
clesia, eodemque fonte, quo olim S. Vincentius
Ferrerius in Christo renatus fuerat, baptizatus
fuit, ut Sanctum, cui Ludovicus carnali pos-
siqua junctus erat, communis etiam regeneratio-
nis propinquitate attingeret. Quod ad impos-
sum ei nomen attinet, ibidem solum Ludovi-
cus nominatur, ut & in Relatione Auditorum
Rota, qui sic habent: Et Ludovicus ex no-
mine patris dictus est.

Et in eodem,
in quo olim
S. Vincen-
tius Ferrer-
ius, fonte
baptizatus,

F

an commo-
nis P

23 Sed suppleendum hic aliquid est ex An-
tistito in Vita cap. 1, nem. 1; ubi hæc ait:
Appellatus fuit Joannes Ludovicus (naming scilicet
pateris sui, quem Joannem Ludovicum pa-
terem dictum fuisse, vidimus) sed postea, præ-
termisissimè Joannis vocabulo, solum Ludovicus
dictus; vulgo autem (postquam Ordinem Præ-
dicatorum complexus fuit) non aliter appellatur,
quam FRATER BERTRANDUS, quod cognomen
ejus familie erat. Ita Antistitum; atque hinc
factum est (quod juverit meminisse) ut in Vita
edendis modo Ludovicus, modo Bertrandus no-
minetur. Plura Sancti pueritiam gestaque aspe-
ctat

Joannes Lu-
dovicus ap-
pellatus
fratrem

nd

206 DE S. LUDOVICO BERTRANDO CONF.

ACTOR
C. S.

ad susceptionem S. Domini Religiosum habitum abunde exponit ante Vita edenda; quare hic solum rectius, quae Auditor Rota Romanae in sua ad Gregorium XV Pontificem relatione, è probatis asserta testatur, de hac argumenti expendendi memoranda.

Et edescentem
nam per
alliquos
origines

24 Si enim (inquant illi) ejus primam intentionem speciemus, praevidet se religiosum, & aliquam edicti signa, ex quibus dignosci facile poterit, qualis esset finis. Cessabat à stertu, si aliqua ei imago (sacra scilicet) immedebatur, aut ad ecclesiam ducebatur: quae res licet videretur pueris esse communis, aliquid tamen peculie habet in eo, quia maxima letitia afficiebatur, cum ad metropolitani ecclesiam deferretur. Postquam exivit de pueris, libenter litteris operam navabat, & in eis proficiebat, ut supra dictum est; & ne odio temporis aliquod spatium tereretur, aut stultia aut orationi vacaret. Si quos forte jurantes sine necessitate audiebat, aut inania loquentes, maxima lenitate correbat, memor verbi Domini Matthaei cap. v: "Nolite jurare; sit sermo vester: Est, est: Non, non." Frequentabat poenitentiae sacramentum, per quod nobis celi aditus referatur Mat. cap. iv: "Poenitentiam agite; appropinquavit enim regnum caelorum." Sacrosanctam Eucharistiam, cibum animae & pignus suavitatis glorie, devotè sumebat. Incluseus in cubiculo pernoctabat in oratione, quae omnia bene confert, ut ait S. Chrysostomus lib. i. de orando Deum; & hoc ab aliis per jurantes videbatur....

Pueri a sen-
dentem
indicia de-
dia.

25 Verbi istius fructusque carentia in sermonibus, etiam familiaribus & ad animi relaxationem delinquant, non proferebat. Parentibus suis semper obediens; nam: "Qui timet Deum, honorat parentes, & quia dominis servit his, qui se genuerunt." Ecclesiast. cap. iii. Ut plurimum cum Religiosis, & praesertim sacri Ordinis Prædicatorum, versabatur; improborum societatem, tamquam animae pestem & morum corruptelam vitabat; nisi forte in meliori vite sententia eos reducere tentaret; quia boni flagere debent malos, nisi causa conversionis cum ipsis agant, testis S. Augustinus in Psalm. cxviii, oratione i. Itaque adhuc puer eodem vite tenore retinens, usque quod sacrum Ordinis Prædicatorum habitum suscepit, illustris signa praebebat sanctitatis. Sub titulo quoque De claritate in proximum praeferebat ista: Quantum autem ad christianitatem ad temporalis, adhuc puer hospitalia frequentabat, & pauperibus serviebat. Hae laudes Rota Auditor, quibus similibus legere est in Bulla canonizationis, pluribusque exponitur Vita edenda.

Prædicatorum
nam habet
die 25
posti anni
1544

26 Sacrum Ordinis Prædicatorum habitum, quem, ostendit propter illius infirmam valetudinem gerere, à R. P. Jacopo Ferrar in conventu Valentino frustra flagitaverat, ab ejusdem la priorate successore, venerabili viro Joanne Bileone, infirmis parentibus suscepit, usque primo quidem, eadem, quod prius, de causa reclamentibus, tandemque consensientibus, ad morem usque gestavit. Tempus suscepit habitum Augusti in Vita num. i. effugit diem xvi Augusti anni mcdxlv, dum is etatis esset annorum octodecim & mensium septem. Assignatus de die mensis Augusti annoque Christi consuetus, lib. i Vita cap. 2, num. 18. Sedem tunc fuisse etatis sue anno xviii, mnde vii, & die xxvi, qui celsus, f.

annus decimus alterus pro annis illudicem completi sumatur, mensis septem apud Augustum pro completis pariter habebatur, fuit cum istis coherens, & appropinquavit cum supra assignato Sancti tempore natali: non à Kalendis Januariis anni 1526 usque in diem xvi Augusti anni 1544 numerantur anni octodecim, mensis septem, omnes completi, ac dies 26. Annus itaque etatis sue decimum nonum octavo mense inchoatum agebat S. Ludovicus, dum Religioso Ordinis Prædicatorum habitu in horum conventu Valentino induit fuit.

27 Romana Rota Auditor Augusti consuevit, Cum esset, inquit, annorum decem & octo, & mensium septem, eligens sibi vitam angelicam (talis est enim vita monachorum, ut dicebat abbas Hieronymus) Valentini in claustrum Prædicatorum religionem die xx: Augusti anni Domini mcdxlv à venerabili Patre Joanne Michone admittitur est. Post alia autem de vita ab eo in tirocinio instituta subdit: Quis vero ejus vita fuerit in anno probationis, colligi facile potest ex his, quae supra dicta sunt, & infra dicuntur; nam sanctissimum semper vitam egit. Atque hac quidem verè ab illis asserta fuerit, probatur ante Vita, quae virtutes ab eo temporis exercitias docuit. Pergo eorundem Auditorum Rota verba deferre, qui post narratum, ut videmus, Ludovici in Prædicatorum Ordinis tirocinii ingressum hae subdant.

28 Anno sequenti, die xxvii Augusti mcdxlv solemnia vota obediencie, castitatis & paupertatis emittit in manibus ejusdem venerabilis Michonis, Prioris monasterii, viri sanctitatis, miraculis & doctrinæ præclari. Eiusdem annus mensisque ac diem pariter signavit Rota & Assignatus in Vita, Diages in Historia, atque, nec nisi manifestis erroris, sine dubio typographico, apud Augustum in Vita edenda pro die xxvii Augusti legitur die xvii Augusti; quo scilicet tempore decrevit hoc novum integro tirocinii anno, qui professionalis praerogativa est, comprehendendo. Numeravit tunc Sanctus annus etatis sue vigesimum, à Kalendis Januariis illius anni Christi 1545 inchoatum.

la conventu
Valentini à
venerabili
Joanne Mi-
chone indu-
tus,

sollemnem
professionem
anno seq.
die 27
posti mense

29 Biennio post, anno scilicet 1547, etatis verò sue vigesimo secunda octo circiter mensibus inchoato, ad presbyteratus Ordinem promotus, mense Octobri primam Missam suam Valentini sollemniter cum cantu celebravit, vel habuit idem biographi, de anno constitutentibus Rota Auditoribus, quorum verba adhibeo: Sacros Ordines, peracto novitatu, suscipit, & ad presbyteratus Ordinem anno mcdxvii promotus est. Porro, ne quis ex atate, in qua sacris Ordinibus initiatus fuisse dicitur, errorem fortasse in calculis suspiceret, annotasse juxta, sessionem 23 Concilii Tridentini, in cuius decreto Reformationis cap. 12 peritum est, ne quis in posterum ad subdiaconatus Ordinem antea vigintiimum secundum, aut diaconatus ante vigintiimum tertium, ad presbyteratus ante vigintiimum quintum etatis sui annum promoveretur, anno 1547 longe posterorem esse, celebratam scilicet anno 1565. Pergamus ad alia.

anno 1547
sacerdos
consecratus
anno vite
sua 22.

30 Anno, ut habet Assignatus, 1548 laudatus venerabili Joanne Bileone novo S. Crucis conventui in Lombey prius Prior profectus S. Ludovicum ecclesiæ ad virtutem simulatos

§ III. Sancti post septennium reditus in Hispaniam, muniaque in suo Ordine gesta, chronologicè relata: supremus morbus ac beata mors, miraculis illustrata: ejusdem vera effigies & in Bibliotheca Prædicatorum memoria.

*Ex Austria
ex in Euro-
pana radione*

Post septem annorum (cessibus Roco & Avignone) sine hi compliciti, sui patius, ut apparet, incompleti accepisti sint, proclaram in adductis ad Christi fidem barbaris in America impemum fandum Vir in Hispaniam cum superiorum hanc venio reversus est. Revertens causam eandem, quam biographi, docet Bulla conationem, quam ex hoc iuravit hic memorie. Sic habet: Videns, nec impedit, nec ferre valens angustias, quibus ut plurimum violentis et precepsit quibusdam, etiam vulneribus et eade indolentem; obediens obsequi, in Hispaniam recit. Quam inique & atrociter multo illius temporis Hispani militem profell in subalio Occidentale Indos, & flos Americanus, ex sacra curi sint, sine Catholice regibus, ediditque suis neque censuerunt, faverint, nemo non novit, qui Hispaniam occupata seculis x & xvi per Hispanos Americae legret; ut mirari non debeamus, si Ludovicus, vir utis ex pijsimam, cum tanto mala, quod nunc minis Evangelii p- multationi, quam hanc politico vehementer adversabat, modum non posset, maluerit in Europam migrare, quam tanta perverfuitatis perpetui fecerat edisse.

C
anno 1969
Voluntas
habitat - so
quasi sit
Prior S.O.
marchii :

37 In die illam anno 1666 die S. Luca Evangelistae sacro, quo xviii Octobris est, Ihsualem epistolis, traduxit Antiocham, Rocca et Avignunus, quarum ultimi, ut diximus, speculum ejusdem in America commorationis adscripsit. Ihsuali sine nova fuit Valentiam esse fenum, in quo profusus sinceræ, concinnæ cordis, novoque spiritus accensus, velut novitatem fenum eune orditur, capitis ceteris cum altorum virtutem, cum profusissima humilitatis exempla praebeat. Non admodum tamen diu ei sicuti privatum vitam ducere: non anno sequenti, ut habent omnes biographi (mensis Octobris addunt Rocca et Avignunus) thesauri Prior est a patribus conventus S. Onuphrii, duobus multioribus Hispaniæ Valentia destitit, qui cum rebus temporalibus inopie aequæ aliando premetur, opus ei erit Priori, non solum pio ac religioso, sed etiam rerum agendarum perito. Neque is coram sepe fessile; quippe qui, licet ultioris quoque decem effores cito fecerant, tergiteur clementiam multo minus non modo debile conventus extinguit, verum etiam eundem adflicti, orbisculi, ac pascis consiliis ausu, expletoque su-

*Prioratus triennio omnibus rebus necessariis D
abundè instructum reliquit.*

38 *Est placidus perfectissimus, anno 1573*
vergente ad finem reversus Valentinus est,
et novissim jam recte magnificatus, et quousque
de illa prorsus, ita gessit, ut interim alius quousque
in locis aliquot de populo firmosque
haberet. Præterea tempore Valentinus con-
venit Prior Osmundus Clemens, a moribus
et sanctis plurimum laudatus, cui post
hunc triennium a Prioratu decedenti S. Lud-
ovicus suffraganeus fuit anno 1575, de xv Mili-
bus annuum, mensis diebusque omnes res
signavit biographi. De hoc quoque munere, et
de vicariatu conventus Altabile, et priora-
tu S. Osmundii ad eos gestis cum laude mem-
nerant Petrus dill Romanus Rota Auditor
quousque verba acceperit. Pulcherrimum (ad qd) post
primum introitus magisterium vicarius (cre-
tus fuit) conventus de Albayda, et Prior S.
Osmundii, et modum conventui Prædicatorum
Valentie præfuit, in quibus muneribus, et quousque
et, etiam, etiam, etiam, etiam, etiam, etiam,

39 *Præfatus* idem : Dum vero Priori officio huiusmodi, pugles in Delictis adolefcentis, aliisque miseribus Religionis amplexu foras torbatur, ut Deo totis viribus intrent, suis uniusquique rebus incumbant, et dum animi tustitper, ut fit, ab aliis caris elabatur, dicitur solitus est: Frater, nonne diligamus Deum? Quæ verba fere repetebat quia bene notum, quod nemo repetit si sumus; sed in bona conversatione animi uniusquique inchoat, ut ad magis perveniat, ut super an dependant totius cœlestis quinquaginta sex festis, et centesimis novaginta quatuor. Hæstentia illi, qui peculiariter quoque ab in regimine Fratrum suorum prælati egeant dato occasione, sperant memoriam, videri proberit cœlestis esset; sed hinc etiam pluri biographi, quorum dilla inter Annotanda poterit, conspici.

40 *An.* 1578, *mensis Maio*, eximio Pri-
tati, confectum vilius fuit initium Martii
tristis conventus, nec regimini se ullo modo
aspilus immittat, preterquam quod per unum
mensum commissa est fluctu silita noviorum
juniorum cura; et in hac simplicitate perve-
nit usque ad mortem; quo tamen iocundo
tempore Luce placuit magna per ipsum mirabili
operari. *Ihes. Antistius*, qui apud me legi-
bus in Vita extendit ad cap. 8. Porro, quo
quam Vir sanctus assidua semper usus fuerit
volutudine, postremo tamen, qui in vi-
superfluo, etiano infirmis ejus, & no-
moro & exorbitat creverant, nec permisse
ut, quod ante solveret, frequenter concione
haberet.

41. *Anno 1580, qui fuit vna ipſius penul-
tims, a magiſtro Xetive, quo civitas mo-
vem circieſis millitibus Hiſpanis Valen-
tiſſis, rogatus, ut eodem anno ſirmones Quo-
dragimiſſis jejuniis ad civis ſuii haberet, re-
gavit, ſibi facis virum eſſe, ut vel tertio de-
ce propeſſet; ſed, indignatus illis, ſibi ſatiſ-
ſimam iri, ſi ſolent ſemel in eccleſia ſua ſug-
geſſo compariſſet; parat eum cum ſuccubo, ſi-
mo illo Quadragimiſſis tempore ſignifican-
tibz, ac nonnumquam etiam ibi, Deo viri-
ſſimamente, concionatus fuerit. Anno 1581
ſolſo Epiphania Domini rarum concionatus*

anno 1573
parfum tire-
claire, au-
guste 1575
annus
Prior P'o-
luntia pro-
fiteri

3 *semper parat*
- *semper pra-*
- *claret an-*
- *plum.*

*on release
batteries?

Ave 152°
 Priore
 Insigne el-
 rectoris mag-
 gisteris fun-
 dia priva-
 zione vitana
 152°

per Quas-
dragesimam
Pascha, &
sequenti
Pascatione
hic concla-
matus fuit

A est Valentia in ecclesia metropolitana, rursusque Domitici subsecuta in ecclesia olim Temporalium, saltem solum in ea celebrantur equitibus Ordinis sanctus, à quorum Magistro ejusdemque castro, ipsi admodum additi, rogatus fuerat.

sed per ejus-
dem anni
Quadragesimam
post
ejus Ausi-
fius subire
debat;

42 Verum post hæc vires tantum dimittens stetit, ut omnino impar esset sermonibus Quadragesimalibus, quos confecerat, eodem anno in ecclesia S. Stephani Valentia habendis. Rogavit igitur Justinianum Antistitem, prima Vita, quam debuit, scriptorem, ut vires suas subiret; qui, cum non dia ante ex ecclesia navigatione rediret officio valetudine esset, nec unquam per totam Quadragesimam prædicasset, nec denique ejusmodi sermones haberet, ac propterea etiam illi, ne id auctis susceperet, suaderet, modestè recusavit. At Domitici Sexagenaria Sanctus illi ad celum suam vocavit dicitur, ut susceperet, Deum enim episcopatum: quo ausito, jam de divina apte certus sine mora annuit, eamque se expectans esset, ut præter solitum facile concionatus fuisset, & in fine Quadragesimæ etiam vegetior esset, quam antea, expectus sit.

43 Interea vero Ludovicus, ingravescentibus morbis, sacra Viatico mortuus fuit; eumque deinde se paulo melius habere, non prætensit, dum proxit, quotidie Missam celebrare, licet nonnumquam eâ finit in animi deliquit hederet: immortibus autem, ut impossibilem in lecto suo se contineret, ne de vice periclitaretur, factus erat reponere, Sacramenta Ecclesiæ nemini mortem afferre, sed prodesse non solum animabus, sed etiam, si sit expediat, corporibus. Ejusdem anni 1581 mensis Alia, cum illius maribus ingravesceret, ejusdem germanus frater, Jacobus presbyter, imperavit, ut ille ad Valentianum clericatum nomenclatum, quo conspiciatur acta B. Mariae Virginis erat, & eum ipse Jacobus præerat, transferret, commodius convalescenti gratia. Cum autem hic aliquando tempore hæsitaret, effudit, pronuntiavit melius, apud agra esse, liberioris actis capere gratia ante canonicos dies extra civitatem emigrare; illustrissimus dominus Johannes Ribera, patriarcha Antiochenus & archiepiscopus Valentianus, pro veteri sua cum ipsa amicitia curavit eum ad villam suam, in qua ipsemet rustabatur, perducere, utique non secus ac filius patris, ejus curam gerere.

inde ad no-
scendum,
& hinc ad
expediam
suam reco-
dare, abie-
cunt anno
1581, die 9
Octobris,

44 Cum camea morbus invalesceret, revocatus Valentiam eum ad supra dictum, in quo ante hæsitaret fuerat, clericatum nomenclatum, atque hinc in suam Prædicatorum conventum, ita Judicavit curare ejusdem loci Priorem, ne tantum Vir episcopus alienas moriens sacras suas exuvias inter harum manus deponeret. Hæc igitur relatus, unico mense supervixit, lecto semper officio; quo interin tempore & miraculis à Deo illustratus fuit, & ipse per eximias virtutes ac sanctissimam Eucharistiam, præmissa indies sacramentali confusione, quotidianam communionem, à qua viginti septem diebus, qui postremam vitam diem præcedebat, nunquam abstinuit, ad mortem sanctissimè venerat, obitumque se præparavit, obitque, ut prædicaret, anno 1581, die S. Dionysii, Perisijensis martyris, facta, seu 19 mensis Octobris. Hæc calcetur, de quibus convenit inter omnes, et Octobris Tercius V.

iam confirmat, quem aliqui cum Antistito addunt, dicitur Luceo, seu Ferio secunda: non distat anni 1581 die 19 Octobris cum Ferio secunda concurret, ut liquet ex ejusdem anni littera Domitici A.

45 Roca & Arignanus præterea addunt, Sandum causasse innotum quinquaginta quinque; in Bailla vero canonizationis actus suæ quinquagesimo quinto; quæ cum anno nativitate illius ab ipse afferto collata difficultatem aliquam, de supra innuimus, parum. Si enim Ludovicus Kalendar Januarii anno 1526 natus est, ut idem aliqui auctores affirmant, debuit die 19 Octobris anni 1581 annum attulis suæ quinquagesimæ statum episcopi, jam à novem scilicet mensibus & aliquot diebus inchoatum, nimirum ab ejusdem anni 1581 die 1 Januarii. Quam ob rem, cum nullis die de tempore natali ac mortali vel levissima ambigendi ratio; quinquaginta quinque anni à prioribus assignati pro totidem ultra novem mensis completis habendi sunt, & in Bailla canonizationis pro anno quinquagesimo quinto, ut correcti sint calculi, quinquagesimo tertio reponendum.

46 Mirabilia, quibus Deus supremam inter mortales Servi sui commendationem illustrare dignatus est, docuit Antistitem & Arignanum in Viris edendis; joverit tamen quatuor, quæ in ipsa morte constringunt, eandemque præximè subsecuta fuit, ex Reliquie Auditorum Roca præstibit. Sub titulo De splendore viso in obitu hæc alius: Voluit insuper divina Providentia servum suum Bertramum, quem præclarissimis virtutum laudibus vivebant ornare, illustribus etiam prerogativis mortuorum insignire; cum enim venerabilis Viri animi à corpore separaretur, luculentam quandam lux, seu splendor insit lucidissimi radii, ex ore mortuæ exire visus est, qui mirifice totum cubiculum illustrans, illuminans omnes, qui frequentes undique conveniunt, non mediocriter stupore & gaudio affect.

47 Factum hoc probant duo testes contestes de visu, scilicet septimus & octavus, qui hanc hanc, seu splendorem, ex ore B. Bertrami, animam suo Creatori reddentis, præcedere viderunt; & per testem quadragesimum nonum, qui vidit quidem eodem tempore lucem magnam per cubile diffusam, sed præter astantium multitudinem non vidit illam ex ore procedentem. Quod hæc lux, seu splendor, aut claritas, non esset ex aliquo lumine naturali, patet, tum quia exibat ex ore B. Bertrami, dum animam exhibebat, tum quia claritas naturalis, moriens quando excellens est, corruptum insensum; ut patet in sole & igne; hæc vero claritas, seu splendor, mira quidam dulcedine, qui præsentibus erant, albebat, & oculos dum albebat.

48 Dubitari tamen potest, an hæc claritas fuerit similis illi, quæ visa à Judæis in vultu Moysis Exodus cap. xxxiv, vel illi, quam aliqui affirmant fuisse visam in vultu beati Virginis à conceptu usque ad partum, & in aliis sanctis viris; an vero fuerit claritas gloriosa, sicut illa Beatorum. Quod secundum, probabile est, fuisse claritatem anime gloriosæ, ad celum ascendentis; eum anima tunc esset à corpore separata, & lux illa ex ore prodebat in alium versus sanctissimam ascendit: & notum est, animas Beatorum luce circumdatis in celo

anno auctoris
sua 50, non
viri mensi-
bus inclum-
tu.

E
Auditorum
Roca Ro-
manorum
relo-
to de fignu-
dore,

qui ex ore
expulsi
prodece vi-
sus est,

F

encomium
quo ca de re

VERA EFFIGIES S: LUDOVICI BEUCHANDI

E. corporis habitus.

55 Quam in manibus gestas Crocum, inferiori sua parte parum intarsatam, ac memoratim refracta ingentis illius minerali, quo nigrato pulvere fuscus color deileitur (Scleropatus vulgo appellatur) cum laxatis rotulis a nefario quondam in fustificationem Flum. exproditur, in Graecum subito mutatur flos, ut in Vitis aliqueque instrumentis probata fides legitur. Ceterum erui Beatus (segle Arizonois) procerus statura, molentia fice, maxillis nonnulli elegantis, naso acuto aequino, carne vultus rugosa, erubescens corone clericali albis nigrisque mixtis, oculis admodum lucidis.

*Prof. Dr.
S. 111 in
Bibliothek
Predicato-
ratus capu-
lis.*

56 *Adde etiam, quod de cunctis ingenuis*
lucrationibus habet Eichardus tom. 2. Billio-
theus Ordinis Praedicatorum. pag. 263; Plura
Sanctum scriptura, inquit, ferunt, et servare
per Hilgenas, ac Valente laetare etiamum in
edella, quod Viri sanctissimi et i o r bus fir-
mitates sententiae exhibent; ac cum non la-
teant, futurum gentium diligentia producenda
pollicitatione commendanda permittunt. Un-
de nobis non est omittenda "De Morificum
"Valentini regni perditione et ejedione, ad cuf-
dem regni progreum, duceos de Najera scri-
pta transmissa fronsentia et epistola." Hanc
Jacobus Bala Defensionis fuisse tertio ter-
p. 457 Latine edidit, ad Dominum in Fondea
libro "De la julia expulsioue de los Moriscos
oua España", p. 134 vernaculâ Hilpenserum
lingua, et idem Sancti verbis renotante.

§ IV. Ludovicus à Paulo V inter Beatos, & à Clemente X, summis Pontificibus, inter Sanctos solemniter relatus: ejus festum annuum in Europa & America, & in Martyrologio Romano memoria: corporis incorrupti miraculum urnae pretiosa; separatæ ab eodem sacrae reliquiae.

TAmesii, quæ pro Ludovici Bertrandi de-
claratione ac magnam etiam partem per
ejusdem fidelem convictionem gressu fuisse, in
Vitis, per Aringonium scripta, satis expresse
et ad sua tempora reducenda sunt, ut adeo id
hie fieri non debeat; quædam tamen, quæ
ad primam attinent, propter generatim deli-
bisse; quæ vero ad secundam, nonnullæ ad-
ducunt, quod Avignonensi temporis posteriora sūt.
Cum scilicet memini Relationis Mr. Rote Ro-
manæ Auditorum de eadem causâ, postquam
Paulus V. summus Pontifex eisdem Ludovi-
cum anno 1668 Beatis asseripserit. Hujus
Relationis hie titulus est: Ad Sanctissimum
Dominum Nostrum, Gregorium XV. De fun-
dissime vitæ et miraculis beati Ludovici Bertran-
di, Ordinis Predicatorum, Relatio nunc Rote
Auditorum, Joannis Baptiste Cocchini Rote
decani, Alphonsi Mamandei de Quindones, &
Jacobi Cavallari. Rote Auditorum.

58 In ea de Sanctitatem ex Ludovici praefati
et miraculis, pauca generaliter vtriusque
Gregorius se affliguntur: Unde merito sancti
memoria Paulus V, Sanctitatem vestre
profecit (obiti hic anno 1621) confuit, B.
Ludovicum Benignum in tota ecclesia
particulari cleralium (dixit Praedictorum, ac in
in civitate Valentiae, tamquam Sanctum esse
colendum, & committit illustrissimam Cardinali
Sacro, dum in nostro ordine effit, quem postea
Sanctitatem Vestra ob ejus virtutum merita
ad Cardinalem exivit, & nobis Joanni Baptista
Coccino Rote aetano, & Alphonsio Mammano
de Quinque Rocis Audiuri, in hoc
idem expositis docuam in Ecclesia universalis;
quod mandatum Sanctitatem Vestram confirmavit,
& me Jacobum Cavalierum in locum praefati
Cardinalis subrogavit; & negotio mature dis-
cessu, confutius, expulset, quoties Sanctitatem
Vestram videbatur: eum conficit de pericula
partium, ad omnia fecit libera, ac ex omni
parte inconvictamata, & generaliter de omnium
virtutum actibus, quos in divinum bonum
ordinavit: ex quibus patet sanctitatem &c.

39. *Tom S. Ludovici strimae ex miracula d* *qui P'ali-*
probris testibus probata exponunt, ac deinde *catum pro-*
sub sigillo Deo validum Processus sic pergitur: *cessu P'*
Supradicta omnia, Beatissime Pater, desumpta *cessu mi.*
hant ex Processu duobus voluminibus compo-

E
Post factum
beneficentia-
nem causa
causae legis-
tionis

à Paris
& Grégoire
XVe com-
muni-
ca-
minan-
da
Aus-
trich-
ibus
Bo-

qui P'anc-
darem pro-
cessus P'a-
lentini.

AUCTORE
C. S.

to fol. 244^r, fabricato de anno servati auctoritate Apostolica, vigore Remissorialium & compulsozialium in Sacra Rituum Congregatione re-litaturum. Nos autem in huius beati Viri fidei-entis disputanda dilectis testium ubi sumus vi-gore Remissorialium receptura, quos rite de valide fuisse examinatos, censuimus, Processum-que esse in forma probanti; eum fuerit bene recognitus, ut apparet ex nostro Registro; & quo * ad validitatem examinis attinet, pre-dicta Sacra Congregatio commisit examen re-verendissimis DD. patriarche Antiocheno, qui tunc erat archiepiscopus Valentinus, & episcopo Marochitano, Segobriensi & Orleanensi, cum clausula: QUATENTUS VOS, SALUTEM DVO EX VOSIS &c.

* quod

de quo in
Relativa
sua ad G-
regorio XV
noverat.

60 Ihs literas P. Vincentius Justinianus Antist, legatus Religionis Procurator, ut constat ex ejus nomina fol. 14^r & seq., pre-sentavit dictis iudicibus, qui illas receperunt, & in notarium athenarium Gaupera Joannem Micon, notarium & scribam curiam Valen-tinam, & in Carolum Joannem Ferrer nuntium curie ecclesiasticae Valentinæ, nominarunt, qui jurarunt in forma de fideliter servanda, ut videre est fol. 4 & a tergo. Pro executione verò dictarum litterarum Remissorialium operantur palam archiepiscopo Valentinum, & pro loco loci illius atheni, & pro ubi examinis dies Lame, Marcani & Veneris, ut apparet fol. 5.

probatum,
ad canon-
izationem
necesse fuisse

61 Et cum Sacra Congregationis visum fue-rit ex abundantia, quod Procurator fiscalis, tunc Jacobus Nerotus, citaretur, cum hic subfinitus bonæ memorie Martinum Andream, tunc Praepositum Valentinum, postmodum Ro-tae Auditorum, modo aucturum, ut de dicta substitutione apparuit in eodem Processu fol. 11, predicti domini iudices decreverunt Monito-rium contra bonæ memorie Martinum Andream, ut in Processu fol. 5, quod fuit executum, ut apparet fol. 20, & repositum per patrem Ludovicum Primam, ut in eodem Processu fol. 20, qui pater Ludovicus fuit subfinitus à patre Vincentio Justiniano, ut in Processu fol. 19; & subfinit eundem bonæ memorie Martino Andream, predicti iudices examinarunt, prævio legitimo juramento, dicentes rogantem & unum testis in loco & diebus allegatis; & primo super Interrogatoriis productis, ut vi-dere est fol. 20; deinde super articulis, qui fuerant dati, ut fol. 22 & seq.; de quo exami-ne constat à fol. 30 usque ad fol. 244^r.

C

enferme
dans 1621
par l'au-
torité ec-
clésiast-
ique sacra
Rituum
Congrega-
tio.

62 Ex qua serie facti cum apparuit, Pro-cessum fuisse legitime fabricatum, & testes in eo positos valde examinatos, & ex his constat de sanctitate vite S. Ludovici Bertrandi, à Deo comprobata miraculis, quæ testium præsen-tem iudicium fidei ostendunt, aliquem esse de-scripsum in Libro Vitæ, ut per Doctores in ep., de Reliquiis & veneratione Sanctorum; censuimus, si in Sanctissimis Vestris videatur, posse procedere ad beatum Ludovicum Bertrandi canonizationem. *Locus Relativus etiam mem-ori Avignonis in Vita edenda, addens, eundem à levandis Rota Auditoribus Gregorio XV oblatum fuisse anno 1621, die xxi Augu-sti, eandemque causam ab eodem summo Pontifice eodem anno, mense Septembri, cum-missam fuisse sacra Rituum Congregationi de-novo examinandam, & ab hac eundem ejusdem anni die xxi Decembris editum Decretum,*

quod ibidem recitat, quo censetur, ad ejusdem S. Ludovici canonizationem posse procedi, quan-do eidem Pontifici visum fuerit.

63 Nec sic tamen ea causa optatum finem habuit; dum enim canonizationem differtur, Gre-gorius XV anno 1623 die xvi Julii excepisse à vivis, cum cujus morte Avignonis Oportu-ritatem suam terminavit. Gregorio XV eodem an-no successit Urbanus VIII, atque hinc Inno-centius X, in quorum Pontificatu an & quid in causam alium fuerit, non comperi. Ut sit, saltem sub Alexandro VII, Innocentio X suc-cessore, qui ab anno 1655 usque in 1667 sum-mum Pontificatum tenuit, cum resumptum fuisse, liquet ex Bulla Canonizationis jam su-per laudata; ne in hac dicitur S. Ludovici corpus anno MOCLII à iudicibus auctoritate Apostolica delegatis visum, & sub hac inugrum, illucum atque translatum inventum esse. Porro cum post S. Ludovicum beatificationem, à Paulo V anno 1608, ut diximus, perfectam, Decreto Urbani VIII & Clementis IX prodigisse, in quibus, ut à beatificatione ad canonizationem procedatur, præcipitur, ut miracula post beatificationem patris examinentur probanturque, id quoque in hac causa præstandum fuit; ut docet Benedictus XIV in practico suo Opere de Servorum Dei beatificatione &c lib. 1, cap. 25 & 33.

64 Verba ejus ex posteriori loci num. 13 hic transcribo. Si verò (inquirit) questio respiciat causas procedentes per viam causæ exceptæ (quæ hæc fuit) & in quibus ante Decreta Urbani VIII, nedom virtutes, verum etiam miracula fuerint approbata; de hisce quidem causis sermone iustitiam, aut iudicium Ro-tæ super miraculis confirmationis nobis obtu-nuit ex sacrorum rituum Congregatione, aut merito obtinuit. Si minime obtinuit; causæ rumpet, atque approbato casu excepto, de miraculis ipsis agendum est in sacrorum rituum Congregatione, eandemque debent approbari, ut non tantum ad solam canonizationem. Si verò obtinuit; possent de illis haberi ratio pro extremo canonizationis iudicio, dummodo tamen secuta fiat ab indulta veneratione, eum in Decreto Clementis IX præscripta sit, ut habetur formalis discussio eorum, quæ indulta venerationem sunt subsecuta.

65 Exemplum iudicii potest ex causis S. Thomæ de Villanova, S. Ludovici Bertrandi & S. Palaius Baylon: in his enim causis ante Decreta Urbani VIII fuerat facta discussio de approbato, tum virtutum, tum miraculorum, in Rota Auditorio, atque in sacra Congrega-tione, quæ etiam censuerunt, tutò procedi posse ad canonizationem; ut, quod causam S. Thomæ colligitur ex serie Actuum Romæ impressis anno 1618, pag. 4; quod causam S. Ludovi-ci, ex Summo Privilegiarium Ordinis Predi-catorum collecto ab Antonio Gonzalez pag. 164; & quod S. Palaius, ex Regestis sacra Congregationis. Supervenerunt enim Decreta Urbani VIII, ac tum, resumptis causis, ratio-que habita casu excepto, dum Possulimones progressi vellent ad formalem canonizationem, animadvertit, quod miracula approbata para-ta fuerant ante, non post indultam venerationem, opus fuit, novas reportare litteras Remissoriales pro continuando Processu super miraculis secutis ab indulta veneratione; quibus quidem approbatis, tandem ad so-lennem

D

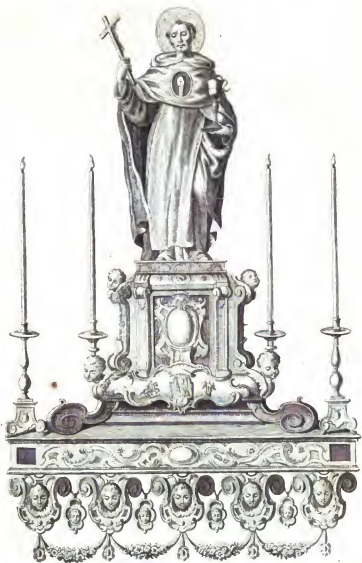
Gregorio
XV, re in-
fusa, no-
verat, deinde
ab novo Ur-
bani VIII
decreta

E

negotio
causæ pro-
cessus fuit

F

de miraculis
post beati-
ficationem
factis, qui-
bus appro-
bata.

APOGRAPHUM IMAGINIS ARGENTEAÆ S. LUDOVICI BERTRANDI CUM SVO PERCUSSO

APOGRAPHUM URNÆ ARGENTÆ, VBI CORPUS S. LUDOVICI BERTRANDI QUIESCIT

A lemmem predicatorum Beatorum canonizationem veniunt esse.

Clement
IX decrevit,
prout post
ad canoniza-
tionem,

66 De novo ista Processio super miraculis
post beatificationem petraei confesso diserte
etiam meminit Clemens X in Bulla canoniza-
tionis his verbis: Deinde aliis Proclibus rati-
onibus, quod subsecutus. Tum quatuor ex his enar-
rat, quarum unum est ejusdem Sancti corporis
in corrupti integritas post annos fere octingenti
perseverans, de qua num. 63 memini; post
que ita pergit: His & aliis deductis approba-
tisque miraculis, emanavit Decretum a pia
memoria Clemente IX, etiam Predecessore no-
stro, post totum devoti ad solemnem predicti
Beati canonizationem. Restabat igitur tunc ul-
timum alius seu sollemnis canonizatio, quam
laudatus Clement IX hunc dubie perfecturus
fuisset, nisi ejusdem mors obstitisset, quoniam
die 12 Decembris anni 1669, anno tertio Ponti-
ficatus sui obiit.

quoniam, illis
mortuus, Cle-
mens X pro-
piti auctori-
tate, canoniza-
tionem Sancti
solum

67 Clementi IX die XXIX Aprilis anni 1670
successit Clemens X, cum pro eodem e monachi-
bus abbatibus prout Predicatorum Ordinem
etiam Leopoldus I Imperator, & Carolus II
Hispaniarum rex, apud ipsius decessores Pon-
tifices supplicasset, & apud ipsum supplicare
pergerent, cumque jam nihil (ut ipse in
Bulla sua loquitur) desisset eorum, quod ad
hanc sacrosanctam functionem necessarium ex litte-
rarum Patrum auctoritate, sacrorum Canonum
decretis, S. R. E. antiqua consuetudine, ac
novorum Decretorum præscripto agenda & ser-
vanda requirebantur, tandem anno 1671, die
XII Aprilis Ludovicum Bertrandum in basilica
Vaticana in Sanctissimum numerum solemnitè re-
tulit, eadem Bulla, quam post Pius dixit.

x Obiit, effi-
xit, quo ca-
lone Offici-
um ejus in
d. d. d. d. d.
regis Catho-
lici

68 Quomodo rem hoc solum ex ea obferro,
annuum ipsius Sancti memoriam non die 12 Oc-
tobris, quo ille felicissimè obiit, sed postbiduo,
scilicet die x mensis recolendum statuisse, propo-
sit etiam septem annorum coridemque quadragenarium indulgentiarum omnibus Christi fidelibus,
qui verè penitentes & confessi quovis annis co-
dem die sepulcrum illius visitare essent. Hinc
Alexander VIII, qui post Innocentium XI
laudatus Clementi in Pontificatum successit,
eius festum eodem die x in omnibus Hispaniarum
regis diocensibus a clero faculari jussit cele-
brari. Hoc proinde die ab illo tempore in
Belgio quoque nostro recolitur Officio ecclesi-
astico, in ejus Lectione vi ea de re sic dicitur:
Ejus festum Alexander VIII, iustante rege Catho-
lico (Carolo II) ab universo clero in-
cipit clero faculari sub ritu dupli-
citer celebrandum decrevit.

recolendum
decrevit A-
lexander
VIII. qui
audens no-
vi regni
Granata
perpetuum
declaravit.

69 Et in novo regno Granatensi, quod
Sanctus fuit Apostolicus laboribus excoluit,
idem Pontifex Alexander jussit ejusdem festum
ritu duplici prima classis, & a populo quoque
sub præcepto singulis annis tolli, quod ipsum
ejusdem regni patronum constituisse, decreto
anno 1690, die 12 Septembris edito, teste
Lafino in Anno Dominicali, die x Octobris
in S. Ludovico Bertrando. De patronatu novi
regni Granatensis à laudato Alexandro ipsi de-
claro etiam sic meminit, quomodo supra dicti, Offi-
cii proprii Lectione vi: Sanctumque Confessorem
novi regni Granatensis Patronum Apostolicis au-
thoritate declaravit.

70 Valencia tamen, quam eidem Sancto
pariam obesse, videmus, festum ejus (ne-

scio, ex quo tempore) a die x Octobris usque
in diem 22 ejusdem mensis perpetuo translatum
esse ac solemnitè quovis anni recitari, dicitur ex
super laudatis litteris excellentissimi senatus
ejusdem civitatis Valentini, cujus verba infra
apertè recitabo. Verumtamen in Mrl. Ro-
mano, quo usum, non alio, quam, ut ipsi
emortualls fuit, die 12 Octobris (quo ut ejusdem
gesta pro more nostro illustraremus, nimis præ-
cedentis tomis males versis) cum sequenti elogio
inscriptum legitur: Valentini in Hispania Ter-
racensis sancti Ludovici Bertrandi, Ordinis Pre-
dicatorum, qui apostolice spiritus clarus, Evan-
gelium, quod Americis prædicaverat, vite in-
nocentiæ, multisque ceteris miraculis confirmavit.

71 Jam aliquoties mentionem fecimus de
sacri corporis illius in corrupti miraculo, quod
etiam diserte asseruerunt in Vitis etiam An-
drius & Avignonensis, non tamen alio annuum
1582, post quem illud a nemine præterea
visum fuisse, horum posteriorum, anno 1622
scribens asseruit. At geminam longè posteriorem
illius corporis inspectionem, unde de ejusdem
miraculo per annos fere octoginta confir-
mationes confluit, didicimus ex crebra laudata
canonizationis Bulla, anno 1671 à Clemente
X edita. Hujus verba accipe: Primum (miracu-
lum, quod post S. Ludovici beatificationem
contigisse, probatum fuit) in corrupti sacri cor-
poris post annos fere octoginta ab ejus sepu-
lchro, tamen nunquam interea fuisse aut ex-
teritum, aut ullis adversus corruptionem con-
ditionibus imbutum: nihilominus, dum anno
MDCLXII transferretur in pretiosius monu-
mentum, & anno MDCLXII, dum iudicibus,
auctoritate Apostolica delegatis, videretur, ad-
huc integrum, illudum atque undecim inven-
nietur.

72 Octoginta isti fere anni numerandi sunt
ab anno 1582, cujus mensi Martio, sacrum
illud cadaver à primo suo sub choro ecclesie
sepulchro, loco humido, in quem anno præce-
denti mox ab obitu illarum fuerat, cadaver
fuit plane in corruptum, putrefactum tamen ver-
mibusque starente, quod indatum erat, reffe,
& in alto sepulchro locoque decentiori, ut fi-
delium pietati fieret satis, depositum, ut in
Vitis edentis legere est. Longè itaque prima
hoc corporis inspectio & translatio aliter est
ab ea, quæ anno 1647 facta in Bulla cano-
nizationis dicitur. Et pro prima quidem faci-
tando, erudit Avignonensis, revolutum & suum
modum parvi facili ad ipsiusmodi Sancti ger-
mano fratre, Jacobo Bertrando, exstrudum
fuisse; sed quale fuerit pretiosius monumentum,
ad quod secunda translatio anno 1647 præstita
in eadem Bulla dicitur, non comperi; nec enim
silo, an magnificum faculum, in quo apud
RR. PP. Prædicatores convenit Valentini
sacrum corpus quiescere, ex super dictis excel-
lentissimi senatus, pariter Valentini, litteris
meo dicam, pro ea translatione exstrudum or-
naturus, an eadem recitari sit.

73 Modum, quo venerabile illud pignus hi-
ste nostris temporibus ibidem aigne servaretur,
docent nos laudata littera & hic appo-
sitem, quam secundum transmissum ad nos und-
eum ipsam litteris apographum, ad Dci fan-
tisque Ludovici gloriam ejusdemque fœderis pie
pro sancto Clive suo sollicitudine memoriam,
& chalcographo nostro lumine arte inciden-
dam curavi. Sic autem: Sicut igitur, ut

AUCTOR
C. S.
Folius a
cultus de
22. Remo
Mrl. die 12
Octob. lo-
scriptus est.

Sancti cor-
poris anni
1582, 1647
& videri in-
corruptum
integritatem

E

Ipsa in ho-
norificanti-
a monu-
menti dispo-
sitionem,

F

anno 1744
ejusdem
Alic antio-
nor. lectio
sum fact.

AUTORE
C. S.

ad vos mittamus epigrapha quaedam, quarum de sanctissimi Viri reliquiis tractabitis, vobis usui esse possint. Sunt autem haec. Primum est preciosa aene argentea, ubi sanctissimi Latio-
viri Bertiniani quiescit corpus, quod miris-
simam incorruptam et integram conservavit in regni
caesarei fossilis Predicatorum hujus urbis mu-
nificens fieri, quam anno MCCCLXV suis im-
pensis fieri curavit excellentissimus Maria de Bra-
camonte, marchionissa Tiroli, viuis illustris-
simi viri Batasarii Rerici de Hilar & Mon-
polsa, comitis Alcaidai, olim proregis infan-
tis-Belorum.

Exhibitor
explains features
of program,
shows results
of research etc.

74. De separato ab eodem ex parte pretio-
sa que statim inclausa affe, hic persent: Se-
cundum apographum esse ejusdem S-isti imagi-
nis argentea, cuius huc latius. Interdubito
ut eodem mendo, que illustrata hujus
regni Deputatio fieri jussit, et non docti, ut
in imaginis plectore concocetetur Institutum Viri-
os, quod Ratus appellatur, que olim inven-
tus fuit prope leprarios a benedicti; quaque per
crystallum antea latius excundum qua-
situr. Hec Imago ornatu laico illi esse qua-
situr per urbem circuleretur in generalis et par-
tibus sacrorum Ordinum processu esse vigilans
Octobris, in quem Institutum Viri totum per-
petuo transiit esse a die decimo ejusdem
mensis, quo ejus anima se cadum migravit,
tunc quo Clemens X ejus scilicet fecerit: obitu
a die de x Octobris, ut supra probatum est.
Pecus est idem.

quantum in
felle aju f
boniter
D'alentia
circumforti
fedita.

[illegible]

Goed 1986
 1987
 1988

76 Quo tempore illustrissima Valentini regis Lipsarum ipsius fide in Sordam, olim eum suum, pia obsecratione monumentum fieri curavit, in literis non indicatur, ut non ejusdem pondus, nec altitudo, quae aliquot novissimis ad eumdem Sordam spectantibus, per ipsa memorata Societatis officia in Cathedrali regis aedificibus vicinioribus non licet mihi cognoscere. Atque etiam inter alia dicitur non putari, quando, quae occasione fuerat et, seu radius bacilli, statua inferius, carne desinitur, et reliquo corpore, sui incurrupta carne vestito, separatus fuerit, vel ab eodem separatus reperiri, quam quidem separationem ex magis mira, quod hinc illud corpus in praesentia fides una argentea urna emittat manus sui carne illustrata, ac veluti reliquo corpore subteritus exhibetur. Ceterum calix cum imposito serpente fuisse statua manus inferius impetis, venenum et Ludovico in am-

riae ab idololatriis propinqua, ab eoque, D
falsè vici sed, haustum fuisse, ut in *Vitis*
legere est.

77 Præter jam dictum as, seu radium beati-
ficæ, quatuor alias minores reliquias tempore
primæ translationis & fuerit corpore diuise fuisse,
etiam Avignonen in Vita; tres scilicet
alterius manus dexteræ, dexteriorum minimum
alterius pedum. Subdit & triens illa manus di-
gitus vtrum thesauri argentei insculptum, & in
sacrisse depositum, multis miraculis clarissimè.
De hoc digito conscribit Anselmus, qui avien-
sonen fuisse natus, & d. finit ex mandato
Prioris suis à manu relictum, cui jam exte-
pere non avissus adhibere. Et quatuor reliquias
separatim digitus alterum, eodem Avignonen
esset, Prædictæque Provincialis Cardinalis Car-
dinalino Bonellio Barelli donavit; alterius
vero unum articulum parvi P. iuris, reliquas
autem ejusdem duos articulos Vincentio fusi-
niano, Artificio fuisse theatrographi & qui corum-
dem partem servatissima Hispaniarum Insulam
Isabella Clara Eugenia, anno 1586, par-
temque alteram illustrissimæ domus Guisæ
de Alameda dno dedit. Minus denique pe-
dis digitus domini Petro Zueri Insuper, &
et hoc eundem monachæ nepoti suo venerat
fuit.

Tres repanto-
dipidi de m-
ova pedar, &
refique uo-
pore fepa-
tali.

maîtriser de
système de
formation.

78 Porro, ille *newer biographum* dicat, dextram, an finisimam manus pedisque hi digiti sint, et sacro corpore tamen, quæ hæc in apographo nostro Valenzino, quod chalcographus noster imitatus est, exhibetur, manifestum est, easdem manus dextræ ac pedis finisimæ esse, nisi tamen curvicularis fastidiosè finisimè sit. La dicitur etiam collige, cum in Italia canonicationis loco illud corpus anno 1601 atheni hæretum et illud et iudeibus credidit et *Alphonsio* delegatis huncum fuit *affertur*, ea verba accipienda esse de interfectione immunitateque læsonis naturalis, corruptionis scilicet, quæ eademque carneri membræque diffinit. Major minorque difficultas pendet a tempore, quo dicitur, sed radius brachii, qui sua carne delitescit, sterna argentea insertus per erysillum conspiciatur, vix in euntibus prope separatus a brachio, de ducere crebro laudata littera *finisimæ* Valenzini; verum hæc de tempore inventionis alacem sinit, nec ego hæc tempore illud habeo, quoniam tunc easim. huiusque leitur (confuso) a quibus leitur, si tam in leitur, quam in alacem illud *finisimæ* Sinfonum *adit* illustrandi breviores, quam alit. esse eorum.

VITA PRIMA,

PROLOGUS.

Auctore Vincentio Justiniano Antistio, Sancto con-
tubernali,

*Hispanice scripta, deinde Ita-
licè versâ, at nunc de-
mum ex editione Panormi-
tana anni 1612 Latinita-
te donata.*

VETUS CAPITUM PARTITIO.

PROLOGUS ad Christianum lectorem, in quo
mentio fit de malis viris illalibus, qui in Va-
lentinio conventu predicatorum floruerunt.

CAPUT I. De nativitate, infantia & pueritia
hujus Servi Dei.

i. Quomodo suscepit habitum S. Dominici,
& de vita ejusdem usque ad presbyteratum.

ii. De iis, que ipsi post susceptum presby-
teratum acciderunt.

iii. De iis, que fecit, dum esset magister
novitiorum.

iv. De iis, que ipsi acciderunt in conventu
S. Anne de Albidis, ac speciatim, dum esset
vicarius ejusdem conventus.

v. De eodem argumento.

vi. De iis, que egit in Indiis.

vii. De eodem argumento.

viii. De ipsius reditu ex Indiis.

ix. De iis, que gessit post suum in Hispa-
niam reditum, dum fuit Prior in conventu S.
Omphrii.

x. De iis, que fecit post Prioratum con-
ventus S. Omphrii usque ad Prioratum con-
ventus Valentini.

CAPUT II. De iis, que egit, dum esset Prior in
conventu Valentino.

i. De iis, que gessit post finem Prioratus
usque ad finem vite sue.

ii. De eodem argumento.

iii. De malis aliis rebus, quas toto vite sue
tempore gessit.

iv. De virtutibus hujus Servi Dei.

v. De infirmitatibus Servi Dei.

vi. De morte Servi Dei.

vii. De honore ipsi in exsequiis & sepultura
exhibito.

viii. Quomodo Deus salutem Servi sui ante
ejusdem obitum manifestaverit.

ix. Quomodo Deus gloriam hujus Servi sui
post mortem manifestaverit.

x. De aliquot miraculis post mortem ejus
factis.

xi. De translatione corporis illius, aliisque
miraculis per ipsam patratis.

COMMUNIS omnium & à bonis Theologis
admissa sententia est, juramentum, licet,
servatis his tribus, que Deus per Jeremiam
requirit, adjuvantis, nimirum veritate, iustitia
& iudicio, id est, ne falso, ne ex iniquo
fine, nec sine iusta causa juretur, laudabile
vitaque æternæ meritorium esse: raro tamen
evenire, ut tale sit, raroque concurrere illas
conditiones, hominibus parum curantibus, ut
verum dicant, & ne malignè loquantur, nec res
fivolas vanisque tractent. Quamvis autem hi-
storia, que sine iurejurando scribitur, non
tam rigorosè eisdem tres condiciones exigit,
requirit tamen eas, ut sit bona ac laude digna
historia, qualis sine illis difficulter asperari po-
terit, nec eo nomine digna haberi. Multi enim
historiographi sepe nimium erodali, peramque
in veritate rerum, quas scribunt, inveniendi
diligentes; præterquam quod etiam nonnum-
quam leviter referunt, que eis in cerebrum en-
dunt; atque aliis quoque, cessi sincerè scribant
vera, minime curant, ne ea in alienis infa-
mam vergant; multi porò narrationes suas tot
vanis ineptisque rebus curant, ut alio non
tendant, quam ad male pendendum tempus,
alias tam breves, tamque necessarium ad docenda,
que oportet.

Quam ob rem inter hæc discrimina, vel-
ut inter charybides scyllisque navigant omnes
historiographi, ut adeo iohannem se dicere pos-
sit, qui alterum fugiens, non incidat in alterum;
quis nonnumquam aliqui, ne unum le-
dant, altum pro suo libitu fingunt cum ja-
ctu veritatis; nonnumquam, ut verum sincerè
proferant, honorem alterius iniuste violant;
neque desunt, qui veram quidem sine alienis
damno dicunt, sed insulserit, ac sine ulla le-
dendi protecta. Sed penè ceteris omnibus in hoc
versantur periculo, qui scribendum suscipiunt
vitam alicujus, qui paulò ante floruit eodem
tempore, eodemque in loco, ubi scribunt.
Hocce verò oportet accuratè attendere ad vo-
rum & iustum, ac denique ad utile; quia,
præterquam quod ita jubet Deus, etiam ex
ratione humanè loquendo in similibus historiis
ipsorum plurimum interit, ut res, sicut sunt,
accuratè referant; dum maxime difficile est, si
quos hæc in parte commiserint, errores detegit,
nec ad eos convincendos necesse est navigari in
Indias, multoties legi libros, quando etiam vi-
vunt adsumque, qui cum ipsis conversati fue-
runt, quique, si chronologum vel leviter à
vero delivisse deprehenderint, illum velut
hominem ineptum, levem garrulumque plenè bu-
cis erudunt. Possent hæc in hæc rem insignia
proferre exempla, atque specialiter hujus tem-
poris scriptores, qui ea in parte sic errant, ut
fidem suam penitus amittant; ut nolim ego
hic aliorum revolare defectus.

Quod ad iustitiam atinet, manifestum est,
quantum interit, utrum historicæ æquæ, an
nostræ temporis, scribantur, quia, ut recte ut
sunt Scriptura: Multo plus potest causæ rivus,
licet mortuo h. Qui modo malè, etiam si fal-
so, de Alexandro Magno aut Cæsare scrip-
sit, nihil habet hinc emendand, etiam si satis

*Auctor pro-
bi historici
regulam jam
pandit,*

*vide legem
maximè
Græcorum,
secundum con-
suetudinem,*

*observant
que, se non
sine sua in-
famia,*

A. V. J.
ANTISTIA

tempore mortui sunt, eorumque pariter extincta familia; qui verò scribit de iis, qui nostris temporibus vivere, non potest, quin eorum aliquos superstitēs nominet, de quibus si forte quid mihi dictum fuerit, licet verum scripserit, non debeat ipsi multo adversari, proutque nec multi malefieri. Denique scribere Vitae aliquorum nostri temporis, quae nec doctrina sua nostro proficiat intellectui, nec bonis exemplis moveant affectum, mihi multa reprehensione dignum apparet, quia id tam amplè praestiterunt veteres, ut nihil opus sit, à nostri temporis fieri scriptoribus.

ne fas est
scire Deum
aut Opus
suum, pro-
hibetur.

4. Porro cum ego scribendam mihi sumpturam Vitam sancti Religiosi, non integro abstinere in hac erumina defuncti ē, vireatibus adhuc multus, qui cum ipso conversati fuerant, quis dubitet, quin diligenter attendendum mihi sit, & considerandum, quid factum, tam ne Deum offendam, quam ne proximam contristem; tam etiam ne iure meo noceam, cuius magnam curam habendum esse, sacra monet Scriptura. Proinde ego, quantum ad veritatem spectat, multum cavi; nam cum scribendam mihi esset Vita Sanctorum, ad honorem Dei, flammæ simplicitatisque Veritatis, nota erat huic immiserici mendacia, à quibus tantopere Deus ipse abhorret, ut S. Paulus scribens ad Corinthios dicat, si Deus Christum non suscepissent à morte, non asseverent, Christum à morte resurrectum esse, scilicet testati adversus Deum falsitatem, quibus verbis (ut S. Anselmus aliquae ex exponunt) docuit S. Paulus, Deum tantum odisse mendaciam, ut, quantumvis honorificum esset, ferre nequeat. Quam ob rem cavi, ne vel p̄lo à vero recederem, non modo quidquam fingendo, verum etiam vel minimum leviter excedendo aliis.

se non vult
quod vel sit
falsitas, vel
ex Praecepto.

5. Hinc praeter ea, quae oculis meis videntur, mirabilique palmarum comperi, praecipue utas fano Proculo, quoniam vigintiannus pastor molit illusterrimus domus Joannes de Kilera, archiepiscopus Valentinus & patriarcha Antiochensis et, cum ingenti oculo divini bonorum, ejusdemque omnium emolumento, ad procer magistratus hujus urbis, fieri voluit de vita & miraculis hujus Servi Dei; qui quidem Proculus, quantum totum aliquot mensibus post illius ubrum captus, jam nunc complectitur examen centum & tredecim scilicet; & nisi summum hujus anni frigus, atque gravia negotia impedimenta iustitiae, jam ad dicentes pertraxisset. At, faciente Curia, quam primum continuabitur, ut integro offeratur Sanctissimo Patri Gregorio XIII f., proprio iudici de gestis, morte & gloria omnium Sanctorum, quibus peculiaris cultus in Ecclesia Dei debetur.

vel ex per-
sonis gravi-
bus, vel ex
loquacitate
dando.

6. Praeterea consuiam personas graves, variis in locis cum patre Bernardo conversas, quoniam coram verbis, tum datis litteris multa reuera digna docuerunt, quoniam inter ipsos dictumque Patrem evenient; tuncque, dum certiora testimonia non habeo (nec enim aut antiquos aut hujus temporis scriptores laudare possum, aut ipsos primus scribo) studiū saltem propria annotatione nominis eorum, qui rebus gestis adfuerunt, ut eis retulere, additis etiam tempore & loco, quibus eadem contigerint. Faveat, me in apponendis illi obis non tam ex illorum verbis, quam quoniam ex illismet, dum viveret, ore, utrumque parum periclitum, quoniam eis ab eodem pariter audierat,

referendis scripserit. Nec minuat quosquam, hunc benedictum Patrem alicui, quoniam à Deo acceptum, revolvit; neque id novum & dignum reprehensione est. Si laegerimus Vitae multorum Sanctorum, ab excellentibus scriptis auctoribus, deindeque ad illusterrimum domino Lipomano, Veronensi episcopo, & à Sario Curianio monacho, collectis, agnosceremus, id etiam ab aliis, passim omnibus, Sanctis factum esse.

7. Imo etiam deprehendimus, eorum aliquos ipsosmet aut litteris consignasse, aut dictasse, quae sibi à celo revelata fuerant. Ita S. Cyrillus aliqui veteres Sancti fecerunt; neque inter nostros patres ille ipse Robertus Avenionensis, cujus Opera in lucem dedit Jacobus Faber Stapulense, & Henricus Sals, cujus revelationes totumque Vitam, miraculis plenam, Sarius in peculiaris libro vulgavit: sed, quod mirabilis est, id ipsum etiam aliquot sanctae mulieres fecere. S. Radegandis à revelationes suas, mandante Eugenio III, publicas fecit, quales S. Cunegundis & S. Gertrudis à habuerunt, per totum terrarum orbem dispersae sunt. Sancta quoque Birgitta Socræ I octo magnos libros mirabilium revelationum suarum reliquit, quae iussu concilii Basiliensis (quidamque à Papa Eugenio IV diffusum sunt) in iudicio contradictorio approbare fuerunt à patre Turcoto-mata, tunc temporis fieri Palatii Magistro, ne deinde S. R. E. Cardinali: ex nostris vero sanctae mulieribus legatur S. Catharina in aliquot libros scriptis De Providentia Dei, quoniam ob rem creditur multis insignibus revelationibus à Christo Domino, à Deipara, à SS. Francisco & Dominico, aliisque Sanctis honorata fuisse. Sic pariter fecit S. Offanna Manuana a; ut adeo hic Servus Dei nihil novi, aut quidquam in Ecclesia insidens fecerit, si revelationes sibi factas cum addito sibi amico communicaverit; neque ego quidquam novi facere contendo, eadem lae hac Historia referenda.

8. Novit Deus, quantum laboraverim, ut pura vera, sine admixto falso dicam, maxime, ne hoc etiam peccato tot alia delicta me circumdando divinae in me iram provocarem, neque eo etiam magis, quod in hoc Opere meo maxime intendere debent, intendamne quidquam emolumentum, aliamve humanam gratiam accipere, sed solum sanctum istam animam mihi devotum, ut pro me apud sanctissimum Trinitatem intercedat. Hinc quilibet statuit, quam cavere debeam, ne quippiam, quod ei displiceat, scribam; optimè igitur, omnes Beatos in caelo per divinam villonem ejusdem perfectionum reddi participes, eoque maxime abhorre à falsis consiliis laudibus; neque apud eos gratias ullasve meriti adulationes esse.

9. Haec niter, quantum ad iustitiam pertinet, curavi multa cum cautela procedere. Etenim, quantumvis nonnumquam historiographo liceat verum dicere, nulla habita ratione de infamia alicuius (ut Theologi asserunt in secunda secunda S. Thome, ubi hic agit de detractione) nolui tamen hae fiscalitate, quae possem, hic rei; sed visum mihi potius est obviandum S. Pauli dictum, non omne, quod licet, expedire o. Quapropter, quosque huius Patri, dum viveret, aliquid iniurie insulerunt, ab hoc meo labore securo fuit animo; curant tamen dignam agere penitentiam, ne à divina iustitia puniantur; à me non habent, quod timeant,

D

erret com-
posita habet
hoc, scri-
psit.

E

A

I

K

I

M

N

Quidamque
fieri Ge-
neratit
fieri,

P

Equidem di-
ligenter Ge-
neratit fa-
mam caverit,
exponit;

A. V. J.
ASTUTIO.Auctor
conclusio.

aa

bb

ex his, quæ tunc nobiscum erant, memoravit. Nunc omnium istorum præclarorum insignum quæ vitorum memoria velut punitus parit ex quadam innata &c., ut ita dicam, fatali negligentia, quæ Ordo noster in nostrorum patrum fraternitque memoria ad posteritatem transmittenda usque laboravit.

16 Desiderans itaque ego ordinariam istam incertum quoquo modo compensare, jam a pluribus annis hunc suscepit laborem, ut, quanta possem cum diligentia, eruere ac in publicum profiterem lucem, quicquid de istorum patrum gestis posset reperiri, ut, qui hactenus nescivi ipsemet sanctis vivere, scirem saltem aliquo modo aliorum Sanctorum Vitas & Opera scribere. Interea dum huic suscepto Operi, ad quod me frequenter amabat benedictus pater Bertrandus, diligenter incubo, placuit Deo, ut ille me moreretur, utque ego post scriptum S. Vincentii Ferrerii Vitam ad primum illius Gestæ in lucem darem, inseritis aliquot memoriis aliorum illustrium sanctitatis patrum, qui ejusdem vel magistri vel discipuli fuerit &c. Concedat mihi Deus, ut hanc Historiam cum veritate, & iustitia & prudentia consiciam; utque horum Martyrum Dei Vitæ sit à me exactissime in chartam, ut virtutes eorumdem, quas describo, simul incipiant meo cordi inscribi, ut, eodem me non solo habui, sed multo magis operibus, fratrem suum agnoverint, mihi gratiam impetrent, quæ cum istis quoque participes sum hereditatis, quam nostrum omnium communis Pater Jesus Christus suo sanguine acquisivit, quamque gloriosam quoque Virgo perpetuis suis precibus procuravit. Amen. Itaque hunc in finem in nomine ejusdem Salvatoris nostri hanc Historiam ordinavi.

ANNOTATA.

a Jeremia cap. 4, §. 2: Et jurabis: Vivit Dominus, in veritate, & in iudicio, & in iustitia.

b Eccl. cap. 9, §. 4: Mellior est canis vivus, leone mortuo.

c Hinc discit locum & tempus, quo Antistitus hanc Vitam scripsit: Valentinus scilicet, ut S. Ludovicus natus, educatus & Prædicatorum Ordinem ingressus ac professus est, multisque annis vixit & obiit anno 1581 die 9 Octobris.

d Lege 1 ad Cor. cap. 15, §. 14 & seq.

e Hujus præfatus, quo ipsemet S. Ludovicus ad mortem suam usque familiariter usus fuit, jam meminimus in Comment. prævio, ac frequenter in hac Vita mentio recurrit.

f Scripsit hæc Antistitus anno 1582, quo tempore universa Ecclesia Dei præerat Gregorius XIII, anno 1585 mense Aprilis mortuus; a quo hæc in causa nihil adum inventi.

g Aliter Robertus de Uffetia dicit, quo nomine cum in Bibliotheca Prædicatorum tom. 1, pag. 449 & seq. recensens Eucharis, obiit die anno 1596, ejusdemque visionum librum à Jacobo Febro editum memorat.

h Eandem Vitam ex Sario apud nos recensum habet ad diem 25 Januarii.

i Nescio, quem S. Radegundem Eugenio III synchronum hic indicare voluerit, sed legendum puto, S. Hildegardem Bingenensem, cujus Revelationes editæ exstant, de quibus con-

sule ejusdem Sanctæ gesta in Opere nostro illustrata ad diem 17 Septembris.

k Per S. Cæciliam fuisse designat S. Cæciliam, alias Kingam, virginem, Pontificis quædam, & Ordinis S. Clare, cujus Vitam ædimus die 24 Julii: Gerundum scripturam suspicor pro Gertrude Saxonia, de cujus Revelationibus meminit Episcopus Amore in Tractatu de Revelationibus &c.; quæque Romani Martyrologio inscripta est ad diem 16 Novembris.

l De hac sancta Vita ejusque catalogus relationibus egimus heri.

m Senectus scilicet, cujus gesta apud nos legere est ad diem 30 Aprilis.

n Vita B. Offonii Andreeque Mantuani in Opere nostro illustrata existit ad diem 12 Junii.

o Prima ad Corinth. ca. 6, §. 13: Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.

p Scilicet Joannes Rivo, de quo super ad lit. c, & infra scripsi.

q Jacobum I, Aragonia regem, inditor.

r Relatus hic apud nos inter Prætermissos est ad diem 29 Septembris. Reliquos subinde insignes viros, nisi dum peculiaris quadam ratio aliter suaderet, inobservatos præteribo, ac Annotata pergerit, à S. Ludovici Bertrandi Vita profusis allentis, nimium extensam.

s S. Vincentii Ferrerii scilicet, ejusdem Ordinis Prædicatorum, cujus gesta docet in Opere nostro sunt ad diem 5 Aprilis. Canonizatus autem hic fuit anno 1458.

t Id est, seculo decimo quarto & initio sequentis.

u Hujus apud nos memoria exstat inter Prætermissos ad diem 15 Junii, rursusque ad 10 Julii.

x Hic quoque inter Prætermissos locum habet ad præclarum 10 diem Julii.

y Scilicet S. Ludovicus Bertrandus, cujus Vitam hic scribit Antistitus, Magistrum illum appellans, quod eodem magisterio novitiorum Volentia fungenti jam præfatus, sed nondum præbyter, pro more in Prædicatorum Ordine observato paraverit.

z Venerabilis Joannes Mico vel Micon, dum Priorem Volentini conventus egeret, S. Ludovicum Bertrandum sacro Prædicatorum habitu induite ac semper maximi fecit: hinc crebra de ipso in Vita ædendis fuit mentio. Ejusdem elogium habet apud Eucharium tom. 2 Bibliotheca Prædicatorum pag. 154 & seq.

aa Vita S. Vincentii Ferrerii, quam Majores mei ad diem 5 Aprilis dederant, auctorem habet Petrum Rantzenum Ordinis Prædicatorum, postea episcopum Lucerinum; in Commentario tamen prævio ibidem §. 1, pag. 479 de ejusdem Sancti Vita per Antistitum scripta etiam meminimus.

bb Harum profitorum elogia, quia ad S. Ludovicum Bertrandi Vitam non pertinent, prætermittam, monito suis locis tollere, uti in Commentario prævio jam dixi.

CAPUT

CAPUT I.

*Sancti nativitas, vitæque ante
susceptum habitum Domi-
nicæ : tirocinium ; re-
ligiosa professio, & pre-
sbyteratus.*CAT. I.
Nativitas
Sancti I. &
J. de
1520

I N novis anni sexcenti ipso die Circumcisionis Redemptionis nostri Jesu Christi, in civitate Valentia in Hispania natus est puer, filius Joannis Ludovici Bertrandi, notarii, & Joannæ Angelle Elibæ, ejusdem secundæ uxoris, conjugum multum honoratorum bonæque conditionis, baptizatusque est in ecclesiâ S. Sephani & in eodem sacro fonte, in quo S. Vincentius Ferragus, ejusdem Ordinis, baptizatus fuerat. Appellatus fuit Joannes Ludovicus; sed postea, protermissio Joannis vocabulo, solum Ludovicus dictus; vulgo autem non aliter appellabatur, quam *Frater Bertrandus*, quod cognomen ejus familie erat, ex qua multi magni nominis & præ ceteris estimati viri prodierunt, ac nominatim quidam Petrus Bertrandus, vir doctissimus, qui unus & novem deputatus fuit ad declarandum, ad quem succedo in regna Aragoniæ perveniret post mortem regis Martini c.

ex honore
viro, gratia
d. D. accipit

a Hujus benedicti Filii pater officio olim sanctus fuit in obsequio sacre inquisitionis, eratque vir pacificus, sincerus, benignus, omnique simulationis ignarus; quapropter cum magni faciebantur procures ac præcipui barones regni Valentini, neque ob suam singularem benignitatem Patrem appellabant. Fuit etiam devotissimus S. Vincentio Ferrerio, maxime ob duas gratias à Deo per ejusdem Sancti meritis acceptas. Prima fuit, quod, dum ipse adhuc puer festivos & pulvere pyro d. ignes pararet in Vesperam S. Dionysii, quæ Valentia solet festivissime celebrari, favilla ex accenso luminari in vas ejusdem pulveris minutè delapsa, eoque incendio, ambula facie, pene mortuus fuisset; & advocata illius avis, Crisula Ferrea, ad ecclesiam nostram lassum cucurrisset, neque ante altare S. Vincenti (cujus familia erat) flexis humi genibus, multumque cum lacrymis nepotis sui vitam suavitè singitasset; domum reversa eundem omni exemptum periculo reperit, licet tunc illud incendium, ut eo ipse potuit ex exemplo examini, non saltem ipsius deformari facies, oculique, supercilia & nasus confusi, caputque velut hominis mortui redidit.

memorabili;
& pignora
Gratiae.

3 Altera verò gratia sic se habuit: Post multos annos in primo suo matrimonio exactos in gravem diuturnamque infirmitatem lapsus & ad extremum deductus fuerat, paulo post festâ quartâ hebdomadæ Sanctæ, dum sepeliendo corpori vestis sanctioris puræ jam esset, oculos aperuit, suasque vestes poposcit; & dicentibus, quod sui mentis imos deliraret, Non deliro, reposui; sed vidi huc intrantes S. Vincentum & S. Brunonem c., qui dixerunt mihi, me non mortuum, sed debere festâ quartâ hebdomadæ

Sanctæ adire ecclesiam, ut divino interfun Officio; neque ita fecit; induit enim se suis vestibus, & in ecclesiâ Officio interfuit. Quo miraculo tantum fuit in divino servitio concitatus, tantumque S. Brunoni devotus, ut, cum Leo Pontifex f. permisset, in ecclesiâ Carnationum de eo fieri Officium, creperet ejusdem festum in Cartusia de Porta Casti quatuordecim celebrare g. Mortuo deinde illius conjugè k, ad idem monasterium se contulit, ut ibidem habitum assumeret; sed in ea via idem duo Sancti denud appaerunt dicentemque, non esse Deo placitum, ut monachus fieret, sed ut in seculari vita perseveraret. Quæ de causa duxit alteram uxorem l, admodum Christianam, piam, probissimè vitæ morum, itaque sanctis amantem, ut raro, nisi ad ecclesiam, & domo sua prodiret in publicum.

4 Mox ut ad nostrum beatorum Puerulum revertamur, dico, illum vehementer propensum fuisse ad planctus; unde apparet, Deum compisse illum ad quandam sanctum morem compingere, ut, velut aliter Jeronimus, viveret semper affectibus dolentique de peccatis hominum. Quæ de causâ interdum ad ecclesiam portabatur, ut eam sanctam imaginem cunctis fiderent; & quæ erat promissum remedium, ut si à planctu cessaret; dumque non periret ecclesiæ fores, monstrarentur ei Apostolorum aliquæ fixæ statuae, circum portam locatæ; manifestò sinè indicio future illius singularis in Sanctorum cultum propensionis. Quamquam autem à tenera sua ætate cum magna pietate educatus fuerit, Missis Vespertinis frequentans, ac singulari devotione erga Dei Genitricem affectus, & honestate proditus, orationique multum addictus, mundanis rebus subducens, frequens adiret monasteria & ecclesias, maxime S. Domini, in qua, non solum mane & vespere, verum etiam nonnumquam à primis crebro visitabatur; dum tamen ad annam ætatis quatuordecim pervenit, frequenti Sacramentorum usu magis eluxit, specularet (ut eruditior) motus à P. F. Ambrosio, cognomento à Jesu, celebri Ordinis Minimorum concionatores, qui à sacris confessoribus ipsi erat.

5 Cum indies exsisteret, atque in piis affectibus proficeret, laetatus à S. Jacobi tumulum in Gallaciam peregrinari, iterque ingressus est; sed à nonnullis, qui eum incautus fuerant k, ut reducerent, ad quandam fontem vicinam Bagnuolo (qui locus paulo plus quàm viginti millibus l Valentia distat) interceptus fuit, qui ut redirem funderent, dixerunt illi, matrem suam, quam discens infirmam reliquerat, mori proximam esse per aolore & sollicitudine, quam ex ipsius accessu conceperat; eoque errore caprum reducere. Interca pater exploratum jam habens, ratum illi statimque esse sumquam nubere, cum veste clericali induit, quæ ipse aliquo tempore usus, in piis operibus se exercuit & nosocomia frequentavit, in his sæpius permotus, ut adfect & serviet infirmis.

6 Nonnumquam etiam domi sue, lecto non usus, integras noctes in oratione aliquæ sanctis excretionibus pendebat, quod perscrutari illius matris familia, quæ, dum Sabbatis vestire, ut fieri solet, lintamina lecti mutabant, ea tam eximia nitiditate invenerunt, quàm præcedenti hebdomadæ fuerant. Proinde f

Q q j

falsè vint
cavit i

spicite,

f

g h

i

j

k

l

m

n

o

p

q

r

s

A. V. J.

A. 171710

fulpitate, quod res erat, leviter perlocata e-
jusdem cubilis jenui, confecerunt illum mo-
mentum atque ex industria veritatem sui lecti
linteraminis, ut in isdem dormivisse videretur.
Erat quoque patri suo merique obediensissi-
mus; res nam in pueris, nimis commodè blan-
diens educant. Numquam eos turbavit concu-
pitivæ in ira; imò dum mater ejus cum ali-
quo famula jurgaretur, alterve commota effet,
si forte hic Filius occurreret, quendam librum
sumebat in manus, prælegebatque utilis & pia,
ut lætandum sedaret. Inisio vitæ suæ spiritua-
lis, ne quis adverteret, se frequentare Sacra-
menta, modo sanctissimum Eucharistiam sumebat
in ecclesia S. Francisci, modo in Patrum
Minimorum, quondam in S. Dominici, &
secreto in monasterio S. Mariæ de Jesu. Usum
in eo ab ipsa sua pueritia fuit singulare, pro-
pter quod, credo, Deum ipsi tot consiliiis
gratias; nimirum, quod a juramentis semper
abstinens.

B
at induendo
Dominicanum
habitum im-
petatur.

A

A

A

C

Ubi hacten-
us relictæ
acceptæ sint.

7 Circa hoc tempus penè improvisti morte
defunctus est F. Ambrosius, cognomento à Je-
su (quem ei à sacris confessionibus fuisse, sagis
divinis) obitum, dum in sanctæ Trinitatis,
monachorum Ordinis S. Francisci, monasterio
conscientiam haberet, uti ipsimet antè predica-
rat. Quapropter bonus ille juvenis delectan-
tissimus in via, quæ ducit ad calum, progredi,
confessarium sibi elegit patrem F. Laurentium
Lopez, à regione Oxoniensi in ortum, Religio-
sum spectante virum viteque admodum no-
stere, qui hujus nostri conventus Priorem
postea egit; quocum aliquot sanctæ conversæ-
tationis, tandem decrevit S. Dominici Instituta se-
dari. Proinde cum urgentibus precibus sacrum
habitum petiit à patre magistro, F. Jacobo Fer-
nando n., tunc hujus loci Priore; viro certe
in omnibus hæc nostris regionibus maxime no-
minis, quippe qui, licet patre Turci notus,
eo pergit, ut huic provinciam bis rearet; quique
Officiis ecclesiasticis S. Raymundi de
Pennisar composuit. Sed cum hæc illius ge-
nitrix o audisset, eodem die, quo in sacro ha-
bitu induendus erat, accessit ad Priorem, tan-
tumque de gravibus morbis, quibus ille suus
Filius ab ipsa prima infanzia laborasset, eidem
locutus fuit, ut persuaderet, ne sui proventus
tempore eam vestiret.

8 Quæ de bonis sanctique hujus juvenis
moribus hactenus narravimus, accepta sunt à
nutrice, quæ ipsum ab incubulis educavit,
aliquot personis familiaribus, & in paternis e-
jusdem sedibus versari solitis, ac speciatim ex
antiquis testimoniis Gualteri Mico, & Joannis
Laurentii Perpignano, notariorum pubicorum
hujus civitatis, quos ejusdem Servi Dei genitor
ad id officium instituit, quique ambo nunc
ætatis suæ sepeuaginta annorum. De duobus
quoque illis favoribus, quos ipsius pater à S.
Vincentio recepit, ipsimet P. F. Bertrandum
aliquoties audivi differentem in ejusdem S. Vin-
centii commendatione. Narrauit ipse præterea
sibus in postremo sermone, quem in domo ti-
rocinii habuit, se, dum etiamnum in sæculo
degebat, aliquoties demulcendi gratiæ per por-
tam, Regiam dictam, ex civitate versus mare
progressus, versitque ad muros hujus conven-
tus oculis, plangere cepisse. Hoc ei etiam
accidit, cum nostra ara campana pulsari au-
diret.

9 Patri Ferrando in prioratum succedit be-
atus pater ac magister F. Joannes Mico p., qui
die xxvi Augusti anno mxxlv s. r. v. m. lxxi
habitu S. Dominici induit, dum is ætatis esset
annorum octidecim & mensium septem q. Ai-
unt, dum hic habitum flagitabat, etiam ali-
quot alios petisse, quorum aliquos pater Mico
aliò miseris, suadens, ut alteri Religioni no-
men darent; hunc verò promptissime suscepit,
nostræque Ordini adscriptum voluit. Memor
porro pius juvenis, quid sibi ante contigisset,
jam se omnia disposuit, ut nec patri, nec ma-
tri, quidquam hac de re innotuere ante sequen-
tem vespertam, cum domum non redisset. Per-
pendens enim, nihil sibi ab eo dictum fuisse,
contra ac soluerat, dum ad nosocomium inter-
dum se noctu recipere, judicavit, illum mo-
nachum induisse, quæ de re vehementer dolen-
bant, quod ipsum, vellet omnium, qui super-
erant, illorum nata maximam, peculiariter dil-
igerent, præterquam quod admodum timerent,
ne vel ratione inermis valitudinis suæ diu ne-
quireret eo in statu percurrere, vel ista breve
tempus moretetur.

10 Omni igitur studio conati sunt ipsum à
religioso studio revocare r; sed quanto magis
ad illi studebant, tanto ille magis in eo se
confirmari experiebatur; & præfentens, per-
missis illis Priorem, ut eam conveniret, sine
mori Deo vocit, se in S. Dominici Ordine
ad mortem victurum. Cum autem genitor illi
nihilominus etiam magis magister molestus ef-
ficeret, Prior, ut patrem convinceret, penitusque
placaret, evocato coram illo Titoni dixit: Ex
auctoritate, quam à Deo accepti præcipio tibi,
ut candidè edicas mihi, an Religioso statu
contentus vires, & verè te sit validum sen-
tias, ut illum statim in eoque perseveres. At il-
le respondit, ita omnino esse, ac male se mori,
quam ab eo desistere. Post hæc, colloquum-
que à patre Micone cum illius matre, quam
invisit, habitum, ambo parentes tanto solatio
affecti fuerunt, ut ad hunc conventum accesserint,
Deo Desipereque adhuc gemit, quod
Filius tam bonam vitam statim elegisset.

11 Non multo post, insignite demone,
fuit à viro seculari accusatus de naturæ, nec-
essio, quo delictus, qui, licet peccati reum
non faceret, parum tamen abiecit, quia il-
le propterea sacra exutus veste domum reme-
teretur, quod ipsum graviter afflicto. Sed dum
quadam nocte post Matutinas preces in sacello
sanctissimi Crucifixi de Rosario esset, accessit
ad eum quidam pater, qui dixit: Fili, hæc
duo soli sumus, dic mihi sincere, an verum sit,
quod de te dictum est. Responditque: Verè,
pater n., non iam est: ac mox pater
iste reposuit: Considera igitur, Fili, te Reli-
giosum futurum, neque me optari, te ejus-
cùmque rei mundanæ gratiæ menturum; post-
quam manifestissime patuit, ipsum verum di-
xisse.

12 Anno mxxlv, die xviii Augusti s. R-
eligiosum professionem emisit, ab eoque tempo-
re multissime semper vixit, parvus in cibo,
in potu sobrius, corporis flagellationibus, ci-
licis, vigiliis continuèque precibus assidue ad-
dictus. In colloquiis suis semper loquebatur
graver, ita multa levæ potentia vians, qui-
bus facile faret, quisquis magis ac securibus,
quæ viros religiosos dederant, dederant. Et
verò,

11.
Dominicanum Ordi-
nem impo-
nitur, suscepit
parentibus.

P

9

E

quorum ad-
vessa medi-
cina japa-
rat.

P

curiositate
etiam satis
cauti.

professum
esset, di-
gitis mori-
bus suis.

verò,

verò, qui gravitatem amix, Ioseph fugit, passim in divino servitò bene comparatus est; quia, cum nihil gravius sollicitus sit, quam filius, qui cum gravitate loquuntur, aptiores sunt ad ecclesiam; quemadmodum contrò, qui magis subtilitèr gaudent, semper pleni sunt peccatis venialibus, quò ad perpetuam mortalem finem disponant. Non memini, illum unquam audisse vel minimum jocum profectum, tabelamve nascentem, vel aliena deridentem.

13 Porro ex tam assidua oratione, jejuniis aliisque pijs exercitationibus in gravem incidit morbum, ejus curandi curam missus est ad conventum S. Martini, locum salubrem & elementis aeris. Convalescens ad solita rediit exercitia; non enim erat ex illorum numero, qui, cum agendo periculatissimi morbum contraxerant, cum pijs quibus morum fugiant. Ut autem, qui in tirocinio compensatur, non solum illo brevi tempore, sed per totam vitam utilis esse debeat; ita bonus ille Dei Servus ad finem usque vice servavit, non tantum ad Religionis subtilitatem pertinentem, quò prout anno sibi commiserant, putà charitatem, pauperitatem, castitatem & obedientiam; verum etiam alios Ordinis ritus, utut minimos; ac speciatim exultans fuit in modestia exterioraque corporis compositione, sensibus nusquam aliò distraxis, sibi semper premissis; nec unquam respectus est tuncque pro illo oculos suos dimissos & graves in ebore, in triclinio, in intrinseca & extra conventum servaverit. Quod de corporis compositione modo dixi, dici poterit potius de ejus modestia in loquendo, aliisque probis moribus, quò vera & propria bonorum Religiosorum ornamenta sunt; sed hæc deinceps rectius dicantur per decursum hujus Historiæ, ac speciatim in capite, in quo de ejusdem sanctis moribus agemus.

14 Dum adhuc juvenis erat, solent ipsi tantum sapere orationis & contemplationis dulcedo, ut decreverit scientiorum studia abdicare, quòd scholasticis studiis nimium distrahatur videretur; ac mox intellexit, hanc à dæmone tentationem esse, qui conclusis gravibus simpliciter erroribus oris, qui sine alijs voluit, id est, sine scientia contemplantur. Quare non solum sua studia resumpsit, verum etiam, quando visit, ductoribus vinorum amicus fuit, nec ullus intrinseca, qui aliquà polletet doctrinà, in ipsius cellam ingressus fuit, cui non dixerit: Quod tibi videatur de eo, quòd hodie legi? An hæc copioso tibi placeat? aut aliquid simile. Ne verò in errorem laboraret, maximi semper fuit S. Thome Aquinatis, notus Ecclesiæ nunci luminis, doctrinæ.

15 ANNO MOXCVI, mense Octobri primam suam Missam cum cantu celebravit, & aliquantò post missus est ad conventum Sanctæ Crucis de Lombardis, in quo anno subsecuto, mense Novembri quadam nocte apparuit ei pater suus, velut mortuus vel mori proximus; tanquò certum eam putavit visionem, ut postero mane de eadem cum confessorio suo diligenter consuleret. Ecce autem post paucos hunc adeit missus nuntius, qui dixit, patrem ejus jam ad extrema deductum esse, ejusdemque nomine processit illi, ut proinde sine mora rediret Valentiam. Cum huc pervenisset, pater illum intulit, Fili, inquit, una & maximis, quas in una vita posui sum, molestias, fuit, quòd te vacarem Religiosum; sed quòd ho-

die me maximè consolatur, est, quòd te in hoc sancto videram habitum; quare tibi animam meam commendo.

16 Post hæc ille obijt die ix dacti mensis; placuitque Deo revereri ei penam, quæ pater servabat in purgatorio, quæque erant lugulimodis: Vilius ipsi semel esse ex altissimis turris precipitatus omnia sui ossa rupisse; altem vice videbatur, velut vulneribus pugionumque scissis plenus, suam opem implorare. Hæc ille vidit septus nocturnis diurnisque temporibus octo annorum spatio, quò interim tempore aliud plurimum affligebatur, dolebatque, quòd patrem suum in tam gravibus tormentis semper videret. Quocirca non cessavit à jejuniis & asperis suis flagellationibus usque ad sanguinem, ut intrà videbimus. Ex quo ostendit, consiliarius est patrem suum, velut in horro amensissimo, plenum lucida y; quam visionem cum obortis lacrymis ipsemet narravit fratri suo Jacobo Bernando, aliterque, qui simul aletat, sui amissionem, uno circiter anno ante ubitum suum jam infirmus.

17 Rogatus autem causam, ob quam pater hocce crucians tam diuturnos passus fuisset, respondit, existimare se, id factum esse, quòd in obsequiis cujusdam horum regum praeorum fuisset. Quapropter, quòd quidam doctor sit, nullam animam in purgatorio ultra septennium detineri, parum fundatum est, maxime cum videamus antiquam atque Universalem sanctæ maris Ecclesiæ consuetudinem celebrandi Missam Defunctorum pro nonnullis, qui jam ultra seculum obierunt, eademque Ecclesiæ fuisse maximo numero annorum indulgentias concedere; idque porro aliquot veritissimè & maxime authenticæ historiæ, quas non vacat hic referre, confirmant. Hæc igitur, quæ in scholis tractari solet, quæstione dimissa, ad nostrum propositum redeamus.

18 Dum etiam juvenis esset, archiepiscopum conductivum cum aliquot Patribus multum religiosius contraxit, ac specialiter cum patre magistro F. Joanne Micone, F. Michæle Navarro, F. Laurentio Lopez & F. Raphaelè Castelle, quòd hunc sanctæ orationi admodum deditum, vineque austerius, eundemque post Deum existisse auctorem reformationis hujus nostre provincie, quippe qui diu noctaque valde laboravit, ut eam à libertati ac velut secularium vivendi ratione, quæ in aliquot conventus induci fuerat, revocaret; atque ipsemet ad invicissimum imperatores Carolum V accesserit, ut aliquot Patres reformationis in eadem provinciam adduceret. Pater F. Ludovicus aliquando post Martinum orationi innotuit vidit dictum P. F. Raphaelem gustare tentis in aqua magno cum periculo submerisionis. Cumque is pater tum deberet proficisci in Majoricam, ei hanc visionem narravit, quam eventus verum probavit.

19 Exiens dum ex ea insula rediret navi, quæ etiam pro-regina, vidua proregis, domini Philippi Carvelione vocabatur, Majoricam inter & Ebulum ea vehemens orta tempestas est, tanquò dictus pater Castellæ sensit intro sibi dici, ut in scapham descenderet: descendente, sibi tunc & singulari induit: avis verò cum pro-regina ejus submersa fuit; scapha autem transverse Ebulum upellit. Tanquò erat maris furia, ut bonus ille pater facilius tenuis numeris aqua dila funderet. Narravit Pater F.

A. V. J. ANTISTIO.

idem affligit, quippe ante mortem in purgatorio videt.

x

y

E quò de re ductor pater ca notat.

t

Pater alio tempore, quibus suis familiarit, & quorum am

F

futurum periculum insinuat.

ad

Perfectorum
morte fides
rejuvuit ex-
tincta;

B

tentationem
dæmonis de-
xit super-
rupit.

C

III.
Sacerdotes
interior: de
suis
morte patri
divulcata
fuerunt;

u

Bertrandus, hunc sanctum virum solenne in orationibus suis, consonantem in formam crucis brachiis, non brevi tempore à terra elevatum persistere, multisque à Deo revelationibus donatum fuisse.

ANNOTATA.

^a De hisce omnibus consule Commentarium primum § 2, ubi eadem eum ex Relatione Auditorum Rota ex Gregorium XV Papam confirmari leges, observantque, Sancti matrem, quæ hic Joanna Anglia nominatur, ab aliis Joannem Annam appellari. Adde, domum, in qua ille natus est, nunc in veneratione haberi, quæ de re vide dista in eodem Commentario pravo num. 75.

^b Vernaculè Bertran.

^c Fuit hic Martinus ultimus ex Barcinonensium comitum stirpe Aragonia rex, cui sine legitimo herede defuncto Ferdinandus Castellæ rex ex deprivatum iustitiam sententia anno 1412 successus fuit. Vide Marianum Rerum Hispanicarum lib. 20, cap. 2, ubi inter prædictos depravatos recensentur ex Valentiniis tres, Vincentius Ferrerius, ejus erat insignis opinio sanctitatis, ex Ordine Prædicatorum; ex Carthusiano ejus frater Bonifacius Ferrerius; de Petrus Bertrandus.

^d Seu nigrum. Ita pulverem illum bellieum, quem, in generis humani perniciem septuaginta fœtus primo confectum, veteres salubrius ignominabant, siccat appellare.

^e Sandum scilicet, Carthusianorum institutorum indicat, ejus gesso die 6 hujus mensis, quo exiit, illustravit.

^f Hujus nominis X; quæ de re vide Commentarium de S. Brunone § 46 ad notitiam referat.

^g Coruspontrum Porta Celi monasterium Avinionens in Vita auctori subiungendo quatuordecim Hispania à civitate Valentia distans, scribit, additque, S. Ludovici patrem ejusdem monasterii res multis annis curasse, et coacta ab eo in illud beneficia aliquæ memorat.

^h Prima scilicet, nam ex secunda natus est S. Ludovicus; de prima vero, susceperatque, si quo fuerit, ex hac præle, nihil quidquam præterea reperit.

ⁱ Alias, quæ post S. Ludovicum ex hisce secundis nuptiis nata sunt, proles Avinionens in Vita auctori lib. 1, cap. 1, num. 5 & 6 enumerat, eamque natiuitatem tradit.

^k Avignonens lib. 1, cap. 1 ait, hæc à Sancti potest, cui Filius discipulus ex scriptis, quam isdem recitat, epistolâ innoverat, missus fuisse.

^l Avinionens ipsam locorum distantiam solum septem leucarum fecit. Uter rectius?

^m Ocsin (necoli Ocsin) Hispania oppidum est in Castella Nova.

ⁿ Jacobus Petrus scribitur ab Ederardo tom. 2 Bibliotheca pag. 178, ubi hujus insignis viri, à parentibus infidelibus Tripoli in Africa nati, elogium datur.

^o Genitor nimirum S. Ludovici, de quo sermo est.

^p De eo eum laude jam meministi supra; sed illum ut Beatum legitime colit, nonnumquam.

^q Redit: natus enim est die 1 Januarii anno 1326, et proinde anno 1344, die 26 Augusti numeravit annos ætatis sue obitum de mensis septem cum octavo incensum à Kalendis Augusti ejusdem anni 1344.

^r Avignonens ex Roca narrat, patrem Filio suo scriptis literis suadere concium, ut à concilio reverteretur, hujusque responsorias recitat, quas in auctori Vita legere licet.

^s Lege xxvii Augusti secundum dista in Commentario pravo num. 28.

^t Anno ætatis sue vigesimo secundo, octo circiter mensibus incensum. Vide observationem nostram in Commentario pravo num. 29.

^u Vide de hoc Ordine S. Dominici conventu præle in auctori Vita lib. 1, cap. 3, num. 31.

^x Mirabilem de penis purgaturis visionem lege apud venerabilem Bedam lib. 5 Historie Ecclesiastica gentis Anglorum cap. 13.

^y Apud laudatum Bolum loca citato etiam expressa mentio de campo siccato, viso latibundis animabus pleno.

^z Nempe, quod illius gratia ejus obsequium occurrant Deum offendit.

^{aa} Ebraus, nunc Urbs dista, Hispania Tarraconensis insula est in mari Balearico, inter Hispaniam ad Orientem, & aram regni Valentini ad Occidentem, sita.

CAPUT II.

Novitiis semel atque iterum præfectus, eos optimè regit: succurrit mortuo amico suo: ingravescente peste, ad conventum Albaide mittitur: gesta ejus ibidem.

Præfectus hujus sancti Religiosi insigni virtute, patres nostri ipsum anno MDLXII à magistrum tironibus in hoc conventu præfecerunt; quod quidem officium in Religiosis familiis magni ponderis est, ut maxime in nostra, in qua magistri est eos carere, donec ad presbyteratum fuerint promoti. Hoc autem manere religiose sanctique, non solum hoc, verum etiam lex aliis viciis, quibus illud gessit, fundat est, novellus illos rigide asperaque edicans, ne novæ insolentiae eis postea appereant Ordinis observantia, quæ certe graves sunt: & si septem mensium jejunium præle dicta facili sit, non minus tamen illud, quam septem mensibus, observandum est; idemque dico de ceteris sui affectionibus in Ordine præscriptis, quæ tacite sine ad instar corpora nostra sensum destruant.

¹ Consueverat sapientissime se flagellare in certis locis hunc in finem à se selectis; novellus temporibus id faciebat in uno è finem ecclesie facili obsecrari; nonnumquam in sacris minoribus, dedicata Deique titulo Misericordie in claustris conventus, quæ locum siebat hanc ad rem esse accommodatissimum, quia terrarum incultis & tenebrosus erat,

D

Z

CAP. IV.
Novitiis
præfectus,
601

in semel
ipsum aspera
viciis,

na-

314 VITA PRIMA S. LUDOVICI BERTRANDI C.

A. V. J.
ANTISTIO.

1 cum in commune bonum ad eandem curam re-
vocaverit. Hinc factum est, ut ille magno
numero juvenes instituerit, & ex ejusdem tiro-
cinio multi prodierint, tam literis, quam re-
ligione, excellentes; quorum licet multi jam
obierint, florent tamen etiam aliqui insigniter
in variis conventibus & provinciis nostri Ord-
inis; atque ipso sancti Viri sepulchris die qui-
dam pius pater Ordinis S. Francisci i inter alia,
que in illius laudem protulit, comparavit cum
magno ipsi patri B. Jordano & proximo S. Do-
minici in generalium successori, qui suis ipse
manibus sacrum habitum maximo juvenum nu-
mero concessit.

per egregiū
ingratū.

28 Inter alios habuit duos novitios in di-
cendo Officio ac similibus rebus scrupulosissimos.
Quam ob rem eisdem novitio, nomine F. Chri-
stophoro Ederiva, nunc bacallaneo, ait: En,
ut dum illi filii scrupulosi sint; novitii, am-
bos sacrum habitum exuunt. Iuque contigit,
dum ambo peiores sacri & Religione postea
desererent. Quidam novitius, nunc vir,
post aliquos dies tirocinii patrem F. Ludovicum,
tunc temporis loci magistrum, accedens,
insignem revelationem, quam sibi factam sie-
bat, enarravit. Respondit is: Jam nunc tibi
revelationes suas? Agedum, etiam habitum
erues. Præci dies effluerant, cum ad seculum
regressus est, vitam anchoriticam profes-
sus, nec cum professus erat. Non probavit ille
humilium revelationis in his, qui Dei servitium
super ampli faciant; immo contrā dicebat,
oportere eos prius diligenter exerceri in
vita activa, domando suum corpus, ac multo
etiam magis suam voluntatem, & diu nocte-
que chlorum frequitando; namque quod per istam
sentiam ordinari transierint Sancti, itaque doceant
sacri doctores, ac novitios S. Gregorius in
Moralibus in hoc loci verbo: "Ingre-
diens in abundantem Aquilum." Aliis le-
rento ad se vocavit quatuor novitios, quibus
ait: Filii mei, parate vos: unus e vobis hoc
anno morietur; contigitque, ut unus eorumdem
infra tres menses obierit, tribus aliis aliquot
annos superstitibus.

C
Quanta fuerit
eius apud
fieri agnoscit.

29 Eo tempore tanta erat illius apud Patres
existimatio, ut, dum pater magister Natalis,
qui tunc sui periebat studii, nunc rector in
Tornate i est, interrogaret benedictum patrem
magistrum F. Joannem Miconem, an expediret
sibi Dominicum, an presbyterum fecularem fieri,
eoque respondente: "Bonum est viro,
cum potarent jugum Domini ab adolescentia
sua sui m." iustaret, ut mentem suam clarius
exponeret; pater Micon replicavit: A me nihil
aliud vultis; sed consule veterani fratrem
Ludovicum, qui, licet aetate juvenis sit, Valen-
tius est aliter S. Vincentius, idque tu ipse
videbis: qua ratione genitum suum protulit
vangelium: namque illicet, F. Ludovicum alterum
sacrum S. Vincentium; alterum, supra
dictum magistrum Natalem veteranum, donec
ipsum talem videret. Quae dicta an verè imple-
ta fuerint, nec ne, constabit ex hujus Historiæ
progreſſu.

V.
Mora Affen-
sit. Et tunc
non de Pila-
teus, & de
pelle cor-
poris Clementis
Benedicti.

30 Anno MDLVI n., ultimo Sabbato mensis
Augusti supra dictus pater Micon cum magno
virum odore & opinione sanctitatis in hoc
conventu ad meliorem vitam migravit; qui pau-
lo antequam cesseret, fratres maledictos dolentes
intulit, Caesariani vos, inquit, Patres,

quia cetero Sanctus in conventu supradicti. Paucis
diebus post etiam obit magnus ille hujus ci-
vitas archiepiscopus Thomas de Villanova ex
Ordine S. Augustini a, quorum mortem sub-
secuta est ingens trunone penuria, que tenuit
usque in annum MDLVI, cujus vero tempore
in hac civitate accessit etiam pestis, que brevi
mortuus est P. F. Clementis Benedicti, qui,
dum tunc de totius vite sue peccatis apud no-
strum patrem Bertrandum confiteretur, pollicitus
fuit, fore ut nova de se ex altero illo mun-
do eidem nuntiaret.

31 Proinde apperuit ei eisdem nocte, nunc-
tians, se in purgatorio destinari pro quibusdam
suis defectibus, quamquam levibus, & specia-
liter, quia contra constitutiones nostras indus-
sio lince pascio tempore fuerit usus; posteaque,
ut id significaret Priori, itaque fratribus pre-
ces pro se indiceret. Inque pater Bertrandus,
rem illis celans, Priori indicavit; itque fratri-
bus eorumque precibus animam F. Clementis
in capitulo commendavit. Quo facto, post sex
octavo dies quodam persona simplex, horum
infirma, mentem suam apud patrem Bertrandum
sacra confessione elans, asseruit, precedenti
nocte visum sibi esse aperiri terram, ex eoque
procedentem animam fratris Clementis, inlar
illele fulgidum, & per aera ascendentem ferri
ad caelum.

D

E

E

de conven-
tione affen-
dit magis

F

F

32 Ingressente deinde etiam magis peste,
illas temporis Prior, pater frater Michaeli & S.
Dominico, ex mandato patris magistri, fratris
Petri Salmanticensis, tunc horum regnorum
vicarii generales, multos fratres ad varios con-
ventus transiit; in qua partitione pater Ber-
trando obtigit conventus S. Anne de Albalda
p. Ille ille cum sociali suo tanto cum fervore
divini verbi predicationi incubuit, magnam inter-
num egessit, aliisque incommoda ferens,
ac Deum in omnibus assidue laudans, ut tunc
impleviam sit, quod S. Vincentius illac olim
transiens predixerat, fore ut eo in loco Deus
aliquando magnopere haderetur; quamvis id
temporis S. Anne conventum nostri nondum
incolerent. Primum sermonem suum habuit in
Palomtam q cum magna animi suavitate, quod
is locus natalis esset patris Miconis sibi aman-
tissimi.

predicatione,
exponen-
dis per con-
fessionem
animi.

33 Predicaturus in Albalda, ingressus in
sacristiam Deum presbatur, indeque proceden-
dis facies splendere vixit fuit. Certe credo ego,
quod multis piis personis visum fuit; splendore
ille kiliet vultum illius; eumque splendorem
eidem obligisse ex devotione se frequenti ora-
tione, in qua soluerat totus ignescere: huic
autem igni proprium est splendore. Cum qui-
dam frater, Joannes Perez nomine, in conven-
tu S. Anne vellet peccata sua apud ipsum ex-
piare, dum puerus & sedit magnam plan-
ctum & flagellum alterius patris, fratris Al-
phonſi Hodi, eidem tunc confitentis; qui de-
inde recedens cum oboritur lacrymis dixit ei:
O mi frater Joannes, unus carbo accendit al-
terum! Conlaevalet etiam idem frater Joannes
dicere, se lucer consuetudinem ipsi, vel ex unico
illius verbo soluisse se sentire vehementer ad la-
crymas & contritionem excitari.

piscum con-
fessionem
magis in-
commoda:

34 Habebat tunc Belgiam duobus circiter
milliaribus à S. Anna Hieronymus Abella, nunc
unus e magistratu hujus civitatis Valentis, qui
magis fidebat patrem Bertrandum, quod cum
orationi magnopere dedidit etiam crearet: propter-

ea

A ea tunc multa in hoc Patre observavit, quae postea sapienter reavult. Solebat hic vir nobilis dicere, P. F. Ludovicum nunquam filii, dum soli funerali essent, nisi de Deo rebusque spiritalibus locutum esse; et quique scriptus ad eum adiret de re quopiam ad conscientiam pertinentem consulendi gratia, soluisse accipere ab eo responsum, priusquam interrogasset; maros vero celae illius totos sanguineis guttis respersos fuisse; eandemque crebro ad quandam collem, conventui adjacentem pergere, ibidemque orare confuisse. Ibat pedes per hanc viciniam predicaturus & post habitam concionem assumpti per mendicabat pro conventu.

B Cuius hoc tempus inivit ipsum quidam eremita, qui incedebat discalceatus, solis tunicis sectus, semperque Brevarium aut Coronam Marianam in manu gestans, & erat pro Sancto habitus, quod jam multis annis penitentium egisset in quadam speciosa, triginta circiter miliaribus ab isto monasterio distita. Hic funerali ac hunc benedictum Patrem confexist, ad osculandum illius pedes precibus atque voce dixit: Tu es angelus, frater Bertrando, tu es angelus! O qualem solem, qualem gloriam tibi Dominus paravit! Mansit autem cum ipso tribus diebus, de divinis rebus tractans, confissusque apud ipsum est, & sacra Eucharistia quotidie refectus. Narravit praeterea supra laudatus vir nobilis, dum interduum cum uno pedissequo solus in ecclesia esset, hunc benedictum Patrem, Sacris operantem, quatuor eirciter horum parte stetit ante sacram communionem cum Sacramento in manu, multas interim spargentem lacrymas, quae totalem margerito viabantur; sicem vero illius instar crystalli clarum apparuisse, & circum sanctissimum Sacramentum atque il capite Puris velat circum lucidissimi splendoris.

C Quodam die eidem viro nobili Belgidam rediit ad pedissequum ejus: Domine, valde me splendorem, qui circumdabat caput patris fratris Ludovici, dum plangeret, in manu habens sanctissimum Sacramentum? Testatus est idem idem est, forecam suam, dominum libellam de Beluis, peruenientem, circumstantibus oblectatibus, post aliquot hora omnibus viribus deficiente. Quam ob rem diebus vir nobilis, earum inductus precibus, unum e suis famulis multum vatum ad Servum Dei festinanter misit, obsecrans, ut sine mora occurreret. Is autem eum adventisse, neminem videre aut aliqui volens, viro nobili solum dixit, ut oratorium sibi aperiri juberet; quod ingressus coram Crucifixio in genua procubuit, & Matutinum Nativitatis Domini nostri recitavit; ac deinde etiam die in oratione persistit. Iuxta vir ille nobilis per rimam januae illum observabat, advenientem notuisse, eum aperuit: ac ille ille inivit: Iux obsecrantes parum gnare sunt: velent, illam praemittere parum. Pariet tamen ante medium noctem pacillam incolumentem, viciniam eum matre sua.

D Laudato viro nobili etiam praedixit quipiam, non exigui ejusdem annos momenti, quod viginti post annis ei contigit. Aliis post sumptum in ecclesia S. Annae civitatem Eucharistiam idem vir nobilis accessit ad cellam ejus, qui apprehendit amplexatus, Frater, inquit, para te; statim enim Deus tollere tibi, quod in hac vita pro ceteris annis. Triduo post ille

vir nobilis ob quamdam festivitatem ad S. Annae rediens in medio itinere Patrem obvium habuit, Belgidam eundem, qui ait: Frater, ego ad domum vestram pergo, dominus itas pie solaturus. Quare ambo Belgidam percreant, ipseque post plura exhortationem illum ejusque conjugem, ac fratrem, supra dictum dominum libellam, et quique confodens, ut aliis facere solent, sanctissimo Sacramento refecit. Absoluto prandio, Deo gratias egit, dimissaque famulis domesticis, ipsi ejusdemque conjugi dixit: Quid si Deo placeret dissolvere nodum, qui vos ligat? Moxque sermone alio verbo, cepit de divino amore loqui, & ad S. Annae conventum reversus est.

E Triduo post, die Mercurii vespere, istam bonam dominam acris febribus corripuit: die Veneris eadem ad infirmum patrem pervenit, postmodum post sumptum cibum tam subito expiravit, ut vix potuerit nomen Jesu proferre. Subsecuta die Dominica adfuit pater frater Ludovicus, & in eodem cubiculo, in quo positam erat cadaver, post elevatum non parvo tempore in eadem oculis, eodem dimittens, haec ait: Haec defuncta fuit una e purioribus magnique simplicibus animabus, quibusdam, dum vixi, unquam conversatus fui: quinque tamen dies in purgatorio detinebatur. Absolutis exequiis, corporeque in ecclesia S. Annae sepulta, eidem viro nobili praedixit, suos filios, tunc parvulos, presbyteros Jesum funus. Atque ita eventit: post aliquot dies annos eorum tres isti Religioni nomen dedere; quartum vero, qui nunc conjugatus est, praedixit, remansurum in saeculo.

F Antequam pater frater Ludovicus vicarius esset hujus conventus, in quo non nisi quatuor vel quinque fratres habebant, ut quibusdam, unde viverent; sed postquam ejusdem regionem suscepit, accrevit numerus fratrum, & tamen omnibus abunde provium fuit. Adveniebant ipsi interduum bene cocta framentis pluvula, aliaque ei ministrant in elemosynam, quod ante raro fiebat; in aula autem oblationum, in qua olim vix quilibet inveniebatur, cepit bona pecunie summa reperiri. Id pariter fiebat, quocumque in loco ille praeterat, ut, quamvis nec importunas nec molestus esset in petendo, nec singulari uteretur diligentia in spiritualibus filiis sibi fuisse sacratis procurandis; nec solum blandiri abis; imo homo exiguae urbanitatis esse videbatur; benedictus Deus, omnium elemosinarum superius distributor, fiduciam corda moveret, ut ei abunde largirentur.

G Pedissequus, ejus paulo supra meminit, jam annorum triginta, nomine Melchior Nigres, in Processu testatus est, se, cum e servitio supra laudati viri nobilis dimissus fuisset, biennio simulatum paribus esse in conventu S. Annae, eoque interim tempore, dum pater frater Ludovicus servituti frequenter inserviret, crebrisque visitis, quando sanctissimum Sacramentum in manu sua tenebat, descendendum super eum candidissimam nubem eum aliquot gyris lucidissimis inter sanctissimum Sacramentum & caput Sacerdotis, unde tantus prodibat splendor, nec auro luminaria ardent. Affirmavit praeterea, se, dum interduum vellet de quopiam suo negotio cum Servo Dei agere, a bono Patre manu orationis apprehensum fuisse,

praeterea
mortem, &
filium suo
tunc vixisse
necesse!

sed ille
non
fuit conventus
per personam
& elevatum
fuit!

capitulum
fuit in
Bella
fuit!

visum & p
visum: in
ter sacrifi
cium

visum fuisse
per personam
fuit precibus
fuit!

visum nobili
eremitem
quodam
visum

A. V. J.
ANTISTIO.dentes pro-
curatorum in
Dio consi-
dere:

fuisse, & in cunctis questionibus suis ab eo sibi satisfactum esse.

41 Ruper campum conventus, procurator ejusdem collegium pecuniam, ut licet altera. Sed cum pater iterandus, tunc loci vicarius, et alium in finem indigeret, procuratori mandavit, ut pecuniam, quam in novam campum servaverat, ad se deferret. Hinc malum constitutus est propter procurator, veritas, ut campum servandae par esset: cumque prout stomachabundus in corde suo, atque etiam inter dentes (sic tamen, ut humano modo intelligi nequirit) murmuraret haec verba: O benedictus sit Deus, quam terribilis haec homo est! Pater Bertrandus subito ei inquit: Eja age, puer, cum jam diseres, O benedictus sit Deus, quam terribilis haec homo est! bene facis nunc mihi credens illam pecuniam, ut Deus ceteris rebus providat.

incendium
hinc crucis
composit.

42 Ortum aliquando in quodam monte incendium magna cum rerum omnium terge dilabatur versus vias Fraterni. Quod ubi Servo Dei nuntiavit est, conventus agrestis est, visque per conspectum magis ista flammam, quod productis vineis jam appropinquabat, cum formo illuc versus signo Crucis extempore extinxit, quoniam eo jam perigisset, non magna erat ligni ariditas. Qui vero postea videntur antum prodigium visum, repererunt, incendio arminum velut ducto sunt piamatum fuisse, tamque directum, velut ibidem aliquod signum possum fuisse, ultra quod non poterat illud procedere.

ANNOTATA.

a Rota & Arignensis signant annum 1551, atque 21 Septembris. Alii Commencium primum anni. 30 & duobus signis.

b Consonant Auditors Rota Romana in sua Relatione Mr. ad Gregorium XV Papam his verbis: B. Ludovicus adeo flagitans celebris corpus suum, ut non solum ejus disciplina, sed etiam pacetes conspectu lingue videretur.

c Haec dubie indicat ea verba Elipha: In horrore visus nocturnus, quando solet sopor occupare homines, pavor tenuit me, & tremor, & omnia ossa mea perterrita sunt: & cum spiritus, me praesente, transiret, inluerunt pilae carnis meae. Stetit quidam, cujus non agnoscebam vultum, strigo coram oculis meis, & vocem quasi aure mea audivi. Numquid homo Dei comparationis iustitiam habet, aut factore suo pariter erit vir? Ecce, qui servavit eis, non sunt habiles, & in angelis suis reperit pravitatem: quanto magis hi, qui habent domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumantur velut a tinea &c.

d Haec ista S. Augustinus in editione Operum illius per Benedictinos Congregationis S. Mauri in Epistola 78 ad ceterum populumque Hipponeis.

e Commemorat iterum Rosarium testissimam Virginis Mariae nuncupationem, quod hic, ut antea esse successit.

f Salamanica, vernacule Salamanca, nota est Hispania in regno Legionensi civitas, insignis reverte academia celebris.

g Nimium in Castellum Novam, vulgo Castilla la Nueva, per quod Hispania regnum

eundem erat Salamanicam, in Legionensi regnum sitam.

h In Blestina charta geographica regni Castellae Nova, istius nominis viciis visitur 39 communibus militibus Hispanici & civit. te Valentia diffinit.

i Rota in Vita Hispanica scribit, hunc fuisse B. Nicolai factorem, de cuius cum S. Ludovico Bertrandus suavia amicitia interitus pure legatur.

k Hujus Beati, Ordinis Praedicatorum secundi Magistri Generalis, Acta in Opere nostro illustrata habet ad diem 13 Februarii.

l Idem tunc in suo Lexico geographico hujus nominis locum, excellenti viro celeberrimum, uto multum & attentum diffinit memorat.

m In Thronorum cap. 3, v. 27.

n Ita coram, nam in catione Panormica, & quod uxor, legitur: Anno MDL, monasterio, verisimiliter hypothetice, vult. Rationes accipit. Primo Arignensis, hoc ipsum & incertum Justitiani Antistii caput laudat, signat annum MDL, cumque hanc Rota in Vita Hispanica, & Echarius in Bibliotheca in eisdem Miconi. Secundo emendat ejusdem arduos diem, quem Antistius alium sabbatum tenent Augusti fuisse, addit, item non solum scriptores vitem ultimum ejusdem mensis dicunt: hanc autem aetate anno 1555 v. e. duobus erat; anno v. e. 1552 feria secunda. Tertio adiecit Antistius, S. Thomam a Milanova, arcepsispanum Valentiam, paucis verbis post o. ista, quem anno 1555, ut & deperit m. tunc m. tunc, caput ex ejusdem gestis ad eundem spectantem diem in Opere nostro illustrata. Dico plura.

o Vide Annotata ad lit. praecedentem.

p Adhuc, qui regit & alenti viciis est, macronatus titulus & pignus, conventus S. Mariae intra & proposita legi possunt apud Legum in Iusto in provincia Aragonica Praedicatorum ista, & cap. 103, ex quo sufficit hic annotasse, eundem tempore, de quo scribitur, nonum Prioratus dignitate gravem fuisse; sed solum Vicariatus, quod non possit avocatum Religiosos alere.

q Rota habet Palomar; quo modo legendum puro, eo quod locus, et quo hic agitur, mox dicitur nasalis fuisse petri Miconi; hic autem in Palomar natus sit, teste Echario tom. 2 Bibliotheca pag. 154, non hic addit, Palomar oppidum esse viciis Alside; quod reliqua narrationi Antistii proprie contraria.

r Libet hac et Mr. Relatione Auditorum Rota confirmare. Sic habent sub titulo Victim luculentum relictum: Cum in regni Valentini pagu tuus ut Alamyra pueros, quo uberrim in sequenti anno herba proveniret, ignem stipulis ut mare iniecerent, necesse, ut, flammam visus vultu, proxima quoque primum flamma corripet, deum laqueum evagat, horribili spectaculo & ingenti moramine terrore, toto monte laviret; jamque ad vicem monasterii, cui iterandus prioris, incendium properabat, cum Deus servus certior factus in aperta, interitus suis comitatus egredior, flammamque conspecta, clivus in caelum oculis, sanctu Crucis signum, velut benedictionem igni imperiturus, acuturam elocum; & ecce, nulla potius tantocientia mox, flammam igni que omnis

Amnis evanuit, mutatioe tan repentina, ut ligna, quorum non parva copia comburi exposita, dimidia sui parte usulata, dimidia vero integrâ, intacta cernerentur, & eodem in truncis velut exactissima quodam linea, qua discernuntur, prout ipso benedictionis tempore, quo ad sancti Viri fidem incendium divina Providentia restinxit, plus minusve jam flamma corrodant. Probatum hoc miraculum ex duobus testibus attestibus C. QUONIAM 48 dist., C. PLACUIT a q. A. C. LUCET de testibus, qui cum Bernardo profecti sunt, ubi incendium per omnes montis partes, jamjam vicinam comburaturum, decurreret, & presentes fuissent, cum exasperata vento vis flammæ, facta flammâ per B. Bertrandum Crucis signo, extincta est. Quod autem hoc ignis extinctio fuerit super totius nature creatæ ordinem, clarum est; cum vires humane vultum ignem in monte, lignis sensuistis, debacarentur, vento maxime spirante, non possint uno oculorum ihu depellere, quem tamen B. Bertrandus, divini amoris igne plenus, flammâ exstinxit. *Hollensis Auditoris Rota de stupendo hoc miraculo, quod in Bulla Canonizationis etiam memoratur.*

S. Jacobum; si mihi dare vis filium tuum, magnam illum efficiam dominum. Illa verò (quantum non displiceret inajustis promissis) potest, sibi unum diem ad deliberandum concedi; & consilii gratiâ bonam Patrem adiit; qui respondit, ut, dum rediret peregrinus, cum juberet in malam rem facere, quia demon erat.

45 Postero mane rediit peregrinus, eadem postulans, ad quem illa, Vade hinc, ait, in malam rem, quia demon es. Reposuit ille: Major demon est frater Bertrandus, qui id consilii tibi dedit: ut cumen scias, quantum possim, aspice hominem, qui alio huc advenerit, is ante has fores mortuus concidet: atque ita verè contigit; peregrinus autem interius ex oculis evanuit. Magister Hophrias Clemens, eloquentissimus lujus regni concionator d., qui ante Patrem Ludovicum conventus S. Annæ vicarius fuerat, hoc factum narravit, exponens primam Patrem S. Thomæ, presente patre fratre Bertrando, dixitque, peregrinum illum, cum demon esset, naturaliter scire potuisse, adventantem alio hominem ex quodam malo ad subitum mortem fuisse dispositum, adjunxitque, tam peregrinum, quam illum alterum, luctuissis demonibus fuisse. Hic Valentis mulieri alteri similem errorem exemit, ac per totam vallem Albaide perflusum erat incolis, nullum sibi obvenerum infortunium, quamdiu dictus Pater eo in loco habitaret.

46 Hoc tempore patri Bertrando almodum famulans erat puer frater Joannes Alarcos, bodieque superflus in Lucente in monasterio S. Marie de corpore Christi e, qui importuna precibus à me rogatus, ut infusiones quasdam de hoc Patre me doceret, inter alia mihi scripsit sequentia. Quo tempore (ita ipse) ego conversatus fui cum patre fratre Ludovico Bertrando, eidemque etiam à sacris confessionibus fui, cognovi illum singularem sancti patris Dominici sanctorem in devotione, oratione, observantia, viteque austeritate. Prælium laetentio incitatus esset, multum profecerat in oratione, & aliquoties quodam exitum salutis sentit. Hinc aliquando pater Mico ab eo rogatus, ut sibi explicaret, quæ res esset, dum homo nonnumquam eo peringit, ut nesciat, utrum in caelo, an in terra sit, reposuit bonas pater, Deo grâcias ageret; non quæstionibus hæc in re potuisse eo peringere, qui ipse. Ferror ejus inter orandum, ingenique spiritus eius nonnumquam redundabat in corpus: proinde eum quodam die, valde frigida tempestate, dicerem, me frigere, graviter dixit: Qui iriger, oret, nec frigus sentiet. Idæa tu nescis, id nunquam expertus es?

47 Missam celebrabat devotissimè, damque Christum in manu habebat ante communionem, habebat notabili tempore, oportebatque, ut ab oculis sibi temperet lacrymas, quas fundebat. Celebrabat Missam quotidie, tantoque æstibat amore sanctissimi Sacramenti, ut, cum quodam Sabbato Sancto non posset dicere Missam privatam, rogaverit me, ut sacram Communionem sibi porrigerem; quamquam & ab hac tam abstinentie, intellegens, id superiori non placere f. Inter colloquendum multus ei erat sermo de Deo & rebus sanctis, ut prodesse auditoribus; ac de me ipso quidem possum affirmare, in frequentibus cum illo habitis sermonibus sensisse me novum aliquod ad terrum

degit, & mulierem & nulli errorem liberat.

d

E

Faris esse ab eo gressu,

e

F

Sum Alibida habitationem,

f

K r j enuam

CAPUT III.

Cetera Sancti gesta in conventu Albaide: remissus Valentiam, novitiis denuo præficitur: concionatur: prodigium patrat.

VI.
E. orque,
puerpera
baillar.

a

b

Pæperit
prospicit
de amorem
sub peregrini
habitu
baillarum

c

Intra viginti & duo Fratres in hoc conventu nostro a ex peste obierunt, atque inter hos loci Prior, frater Michael à S. Dominico, qui sibi nunquam parens, velut alter Tobias, assiduus erat in visendis peste infectis & sepeliendis mortuis. Cum itaque pater Bertrandus in conventu S. Annæ aliquando orationi vacaret, apparuit ei in gloriâ Prior mortuus, & amplexans ait, sese eodem momento excessisse ex hac vita & profecti ad celum &c. Modò ad historiam boni Patris nostri revertamur. Quodam nocte magno cum strepitu pulsatum est ad portam conventus S. Annæ, quis dominus Blanca Columba, uxor nobilis viri Joannis Milano, qui nunc Albaide comes est, nequaquam parere, in extremo vix periculo versabatur. Accedit cum benedictus Pater, impolitique illius collo Coronâ suâ Marinâ, in genus procidentis oravit; moxque dicta domina peperit.

48 Mandavit aliquando procurenti conventus, ut duos regales & lotrici daret, qui eos inter pennos forditos ad eandem misit. Lotrix, his visis, mirabatur, propterea quod eo die magnopere egeret. Carrit ergo ad conventum, Servoque Dei dixit: Pater, quid est hoc, quod in penis reperi? Cui ille respondit: Vade; qui indiges; unde illa atomum hæsit, cum necessitatem suam nulli hominum indicisset. Albaide habebat quendam mulierem filium multum sibi dilectam; ad quam secutus peregrinus quidam ait: Ego pergo ad

318 VITA PRIMA S. LUDOVICI BERTRANDI C.

A. V. J.
Aurino.

endum Deo iocundamentum. Quidam etiam die,
colloquentibus nobis, quidam, qui auscultabat,
juvenis exclamavit: O Pater, Deus tibi bene-
dict, tu sancto tuo sermone pravam mihi eco-
nastiam cogitationem; praestolabar enim quendam
hac transitarum, quem multis fultum scilicet
ferrem; hoc ipso momento audiens, quod
dixit, mentem mutavi. Dumque ego suble-
varem, Modò vides, Pater, quid sit de Deo
plurique rebus bene loqui, respondit, aliquid
simile sibi etiam antea evenisse.

de regis-
tis

48 Præter perpetuum de plis rebus collo-
quium erat huic Patri quidam in omni sermo-
ne suo certa fuitas, quæ omnes mirò rigo-
re, ut illius calcetorum solæ semper tincte ap-
parent sanguine, dum se flagellis cedebat,
ex scapulis defuso, quæ omnino laceras livi-
dique gereret. Imposita semel mea in ipsius
scapulis manu, manifestum doloris indicium
dedit; sed curò finit, me non advertisse. Al-
lias in colla illius absconditos reperi veteres
centones, plenos eruore, qui per flagella ex
potenter quotidianum eorum, qui apud ipsum con-
stituti volebant, matutino tempore sudare, si po-
terent essent, cibabat eos, ne jejuni repedant
domum, ac deinde eorumdem confessiones ex-
cipiebant. Non obstantibus tot elemosinis &
liberalitate, erat conventus prospectum de om-
nibus. At, qui illi succedat vicarius, non
erat similis elemosynarius, siquæ valendo por-
tere in commodum conventus, sed solacium
fuit, ut nec fratribus victum posset prebere.

per A.
veneris,
E

49 Tunc ipsum venerabatur is populus,
ut coarctantem Palumbæ & strutum capuli il-
lius pro reliquiis impetratum fuerit. Auctum
ego, quando ille signum Crucis formavit verus
laqueus incendium, vineæ conventus ap-
propinquas & postmodò verò illic accen-
dens, ut incendia terminum viderem, viai il-
lud eo in loco scilicet, ubi erat lignorum &
ramalium congeries prope vineam conventus.
Hoc sunt, quæ supra dictus pater Joannes A-
larcon, homo venax multaque suæ dignus,
mihi narravit, quæ insuper dixit, vidisse se in-
terdum per ipsius cellæ forium rines quandam
claritatem transluentem, quæ lux minime na-
turalis esse videbatur: hæc eadem ego etiam
ab aliis audiivi. Quidam ex relaxis in hoc capi-
te confirmavit præterea pater frater Martinus
Xcores, qui eodem tempore habitabat in con-
vento Albida; ac speculam relictis, se quodam
die Dominico ab eo vocatum esse, ut irent
Belgidam, & in via habuisse quendam homi-
nem obviam, cui pater Ludovicus ait: Scio,
cur venias, retri modo, & dic, me venire.
Cum verò Belgidam advenissent, repererunt
mortuum conjugem domini Hieronymi Abella,
superius laudati; quod pater Bertrandus jam
divinitus cognoverat.

Martini
Xcores.

50 Nemo præterea idem pater, abbate an-
nis circiter unuicuique Bertrandum post
suum ex laudis reditum, dum a concione in
loco Agres dicto, quatuor millibus Albida
dicto, habita rediret, obstitisse cuiusdam, qui ei
dixit: Pater, ubi nunc habitas quidam sanctus
pater vetri Ordinis, qui ante habitabat Albu-
do, etiamque quidam consuetudo ac morum,

ex proferent, quæ Bertrandum ipsum indiga-
rent. Respondit ad hæc pater Martinus, istum
Patrem profectum fuisse ad Italiam; sed jam in-
de revertem esse. Tum verò virum istum di-
xisse: Noveris, me in hoc, ubi modò sumus,
loco vidisse miram ab eo rem fieri. Nimirum
dum ipse à S. Maria de Agres rediret, viso
pastore, gregem suum servante, procuravisse in
genus, elevatisque ad celum oculis, aliquan-
tulum precantum, recta ad ipsum processisse,
cum eoque normihî collocutum, reversum Al-
bidam. Tunc ego ab eodem peti, quid frater
iste dixisset; qui respondit: Revelavit mihi se-
creta cordis mei, dicens, quod jam biennium
trienniumve esset, ex quo non fuisset confes-
sus; uque sine mora pergerem confitersi in
Agres vel in S. Anna Albida; quod pastor
ille etiam permixit, ibidemque confitens, post
biduum triduumve sanctè est mortuus.

51 Eodem supra dicto fratre Martino teste,
pauperibus ad januam conventus mendicanti-
bus multis largiebatur elemosynas: jejuni
autem Quadragesimalis tempore, dum non po-
terent quotidianum eorum, qui apud ipsum con-
stituti volebant, matutino tempore sudare, si po-
terent essent, cibabat eos, ne jejuni repedant
domum, ac deinde eorumdem confessiones ex-
cipiebant. Non obstantibus tot elemosinis &
liberalitate, erat conventus prospectum de om-
nibus. At, qui illi succedat vicarius, non
erat similis elemosynarius, siquæ valendo por-
tere in commodum conventus, sed solacium
fuit, ut nec fratribus victum posset prebere.

52 Alter pater, dictus frater Petrus Mi-
con, testatur, magistrum Jordanum (unum
de melioris magisque probate vite presbyteris vo-
jus regni) contra suis discipulis in schola ali-
quantum assensisse, patrem fratrem Ludovicum
Bertrandum, fuisse magnum servum Dei, &
contemplationi plurimum deditum, seque, cum
ad ipsum videndum accessisset ad conventum S.
Anne, invenisse eum in monte, & post salu-
tationem & amplexus rogasse, qui se haberet;
sed non aliud à bono Patre responsum accepisse,
nisi quod ille oculis in celum sublevis, hila-
ritate facie suam dixerit, posse nos esse filios
Dei. Ex quibus ille intellexit, eum tunc in
quidam excolis contemplatione fuisse, cum ad
questionem nil responderet. Consequenter idem
magister Jordanus discipulis suis de illo dixit:
Jam in celo Vir iste est.

53 Cessante pestilentia, anno mxxx revo-
catus Valentiam est, ut novitius magister de-
nuò præficeret, unaque ego corpi illius subdi-
tus esse, in eoque cognovi multas virtutum,
quas jam retuli & reaturus sum t. Infinitas
Deo gratus ego, quod, licet non acceptum
ab illo fuerim habitum, nec sub ipso prole-
tionem emicam, cum tamen habuerim jam pro-
fessus, sub quaque cura vixerim uno anno cum
dimidio t; sed cum ea, quæ ad tirannum regimen
pertineat, dum illis preiit, jam expulsum
cap. m t, nihil opus est eadem hic repetere.
Subsecutus Quadragesimalis jejuni tempore
conationes habuit in Alcoi æ, ubi pro loculo
usas sacre optimam exemplum præbuit. Aliquo-
ties etiam hanc prociat inde conclamatus ivit
ad grausianam domum consilio Beatrici
Majore, magis virtutis ac pietatis fecimus,
quæ propter avaritiam de eo ex multis inmodique
ex illo pro presbytero, magistro Jordano, al-
lum plurimum tacitum, aliquando etiam apud i-

qui ad ist-
dum consi-
derant,

de Post
Albida

Valentia
terram regis
esset; ea
era artem
conclama-
tur:

quæ

A piam confitebatur de peccatis suis: licetque illi parvi lectum commodum; verum inter Petrus Micon, tunc vir facularis, qui iussu commisit patri Ludovico inferebat, eidem dominum dicit, cum nunquam dormire in lecto; nec tunc mature umquam surgere posuit, quin hunc benedictum Patrem, postis huius generis, deprecandis orantem.

duas Pirat-
es Mauro-
rum brenas

54 Sequenti vero ad Valentium litras apulerunt auz brenas Maucorum cum ingenti pecunia, magnaque captivorum numero, quos ex illa ora abduxerant; de quibus redimendis parandisque pecunia dum ageretur, ecce brenas praefectus a quodam die festo, aliquot auz comitatus Mauris, magno cum fusta obambulabat Valentium; qua de re Pater noster, fultus a Deo potere spiritum Hecce, vehementer inuoluit. Proinde cum vespertino tempore novici omnes essent in orto, postquam quibat aliquid de eius diei factis diceret, ipse sancta succensus ira, verus noster ait: Qua ratione fieri potest, filii mei, ut hostes Christi post tantum illatum damnum hostis tanta cum pompa civitatem permulcerent, atque eum nunc eant iactandi? Ad nos, ad vos, illi mei, ea spectat. Agite igitur, omnes hic procumbamus in genua, & ad matrem conversi, psalmum adversus alios Mauros devoto recemus.

foliis prelati
f. 100. v. 10.

55 Novitii exemplum paruerunt ex cum devotione, quam Deus eorum animis infunderat. Paulo post intellectum est, Mauris vela succensus & aliquotum a littore proventus, terribilissimam oram esse tempestatem, quae eos omnes in profundum demerit. Quapropter Pater pro sua tanta sancta simplicitate deinde sibi serupulos movit, an non peccasset, ut occasione novitii (quorum meritis mirabilem illum effectum attribuit) vincam de Mauris a Deo tunc servile pecunia. Plurimas, quem tunc recitaverant, si recte memini, fuit centusimus octavus, qui incipit: DEUS, LAUDE MEAM, vulgoque appellatur Psalmus maledictionis; vel fuit octogimus secundus, cuius incipit est: DEUS, QUI SOLUS ERIT TIBI? qui admodum aptus videtur adversus istos inique tunc Ecclesiae hostes.

C

A N N O T A T A.

a Valentium festus, non Albalde.

b Sequitur hoc insigne ejusdem patris Miconis elogium, quod, quia nihil proximum est, & ad S. Ludovicum nullo modo pertinet, sicut praeferimus, uti jamia me praeferimus movet in Commentario prava num. 13: m. hi enim hic propogium est foliis S. Ludovici gesta recensere; Anstus autem fuit etiam alios insignes viros, qui in suo Valentio conveniunt virtutibus elazant, posteritati commendare.

c Moneta Hispanica est, vulgo Reale dicta, varisque valoris.

d Elogium huius viri, cui S. Ludovicus etiam in Privatum conventus Valentis successu, habes apud Eckardum tom. 2. Historica pag. 234.

e Visum is conventus regni Valentis esse, quem Diagis lib. 2, cap. 96 in Luchentis firmum est, & ejus novitium ibidem credit.

f Hoc periculis, qui in Relatione Auditorum Rota lignatur his verbis: Aliquando

prohibitus in vicario conventus sanctissimum Synaxiam sumere (quam ipse solitus erat sumere, si Missa sacrificium celebrare non posset, ut supra dictum est) tam potenter & benigne preceptum adimplevit, ut ne verbum quidem protulerit, scilicet, mandatum superioris ita esse suscipiendum, ac si Deus ipse praeciperet; nisi certum sit, Deo displicere, ut docet S. Bernardus.

g Vide Annotationem ad cap. 3 ad lit. q: fortasse hic diversus est locus ab illa.

h Redi ad caput 2, num. 42, & Annotationes ibidem.

i Offertur hoc pro majori fide Anstus, Sancto, cujus gesta scribit, synchroni & corroborantur.

k Nemo, quia in sacro Praedicatorum Ordine navitium magister etiam praestitit professus, donec hi fuerint sacerdotio initiati.

l In quarto, & in mea partitione secundo, in Aleui vel Alcoy, regni Valentini oppidum est, duodecim circiter (si recte novent mappe geographicae Blaviana) tentis Hispanis Valentis distans.

n Ita verbi vocem barbaram Rals.

C A P U T IV.

Occasio, quâ ad navigandum in Indias Occidentales accessus fuit: superatis difficultatibus, eo discedit: aliquot ejus gesta ibidem.

C Iten hoc tempus Valentium adventu quidem Indus a in habitu Religioso, fuisseque literis potentibus exhibitus obvenit, ut in conventu ulen animum hospitatus fuerit; qui cum nunquam fuisset novitius, nec educatus in Ordine nostro, mihi, aliisque novitis non parvo ostendiculo fuit; & patri Ludovico, magistro nostro, aliquando magnam molestiam creavit. Quam ob rem existimo, Deum istos delictos in hoc Indo solum permisisse, ut nostrum omnium, tam novitorum quam Magistri, pietatem exerceat. Nihilominus cum adventisset Provincialis, veloque Indus severe castigare, Ludovicus ad illius pedes prostratus multis cum lacrymis precatus est, ut ei offensas remitteret, dicens: Si Indus male fecerit, omnis culpa mea est.

57 Porro per ea, quae ex eodem Indo audierat de laboribus & molestiis, quas iis in partibus parantur Religiosi, Deus in Ludovico ardentissimum martyri desiderium excitavit; huncque in finem ille statuit in Indias proficisci, ubi intellexit, concionatores ab istis populis barbaris frequenter occidi, ac nonnumquam etiam comedi. Non poterat igitur hanc sibi extimere mentem, dum tandem a duobus paribus, ex Occidentali India apud, accepit, magnam in provincia novi regni Granatensis & ad convertendos infideles concionatorum penuriam esse. Per hoc ille magno digno glorie zelo accensus, sese obtulit his paribus, & ad id opus obstrinxit. Quod quidem tempore

Ex auditis
a quodam
Evangelio
Indo

adire Indias
statuit: sed
a propogio

b

c

A. V. J.
ANTISTIO.

gere ei cordi fuit, ut nec lacrymæ fratrum & sororum aliorumque cognatorum suorum, nec repente preces succederent ad ipsum ab hoc proposito revocandam; quamquam duo trevæ alii patres, qui suam etiam operam condiderant, jam consentiens ibidem penantere, ne nos allicerent.

apud revo-
catur: at
facti pauci
sunt.

58 Frater ejus, ut eum retinerent, diserte dixerunt, nullam se namm ad istud iter ei largituros; ne puri modo pater Prior, frater Jacobus Servano (qui eundem à puercia suis piis moribus instruxerat) speret negare, expectandum à se esse. vaticum, prodictis fratribus solium concedi. Quibus de causis, quin erant efficacissime valuerunt, nec inveniri potest conficiendo par, tandem straxit nos discere. Vocatum igitur socium, quæcum se iturum condixit, dimisit, atque solus profectus est Hispaniam. At vero subsequenti prima die Veneris jejuniis Quinquagesimalis Ludovicus, cum nemo sententiam habuisset ad populum in ecclesia Conceptionis, anxius cepit, quod remississet, aliterque ipsum abesse solum livisset; adeo ut eadem vespere in noviturnæ conclusionis fuerit, titulos ad accutem Ordinis observantiam exhortans, & si quos offendisset, veniam precatus, suam omnibus benedictionem impendit.

etiam prof-
ectus: in
via suam
reperit.

59 Postero mane tam multis apud Priorem suum insistit, tantumque illi motus fuit, ut importunitate sua benedictionem ab eo tandem obtineret, protulante tamen semper Priore, non facere se potestatem eo prodicentem; & quia ipsam vehementer amabat, plangente dolenteque, quod talem videret substitutum. At pater Ludovicus eodem mane recedens, in nondum Missam celebrasse, recessit ad conveniendum Petrum de Jesu e, ibique cum exstiterat tanta cum pietate se ipsam, quanto qui potest refrenare, æternæ Deo simul olerans omnes labores, quos erat subiturus. Post hæc recto itinere Scythiam perrexit, bonumque sibi à Deo augurium cari ratus est, quod viam, quæ ad crucem Sædis ducit, transierim periculis, offenderet litum suum socium, qui eum triduo ante ab eo recessisset, occasione cuiusdam cognati sui, malis viis g hominis, non posuisset se exposito, ut ante id temporis Valens excederet; divina utique in assensione providentia, ne ite pauperculus Pater suo loco earet.

Scythia ab
aliquo fra-
tre con-
venerat.

60 Intra nov in ipsius cultum ingressi, invenimus arcam instrumenta penitentiarum continentem, nitram effusa, singula, catenas heras, & laminas ferreas, rudium instar personarum, quæ carni suæ admovere solent, atque id genus, atque se ita, delicta de molis, quorum bonam copiam toto vite sue tempore habere curavit. Frater, cognito illius dilectio, decreverunt eum inquisi, quorum unus infirmus, potiusque in via aberrasset, Sædis offendit, itaque illum omnibus medicis, quæ ad diffundendum corruptum opus vacare videbantur, recte aggressus est; sed cum in suo proposito perire videret, pecuniam ei dedit, & quæ ob infirmitatem suam pedire iter facere non poterat, solum compersit, ut veli posset.

Hispani sol-
vit in so-
dus, præ-
misi quæ-
dam matrici-
as.

61 Hispani eadem primò Indias petere se commisit, ab omnibus vobis locis, novam gubernatoribus, matricum tantu habitus, ut quocumque ora esset tempesta, ad eum

recurrent. Verum hic eadem mihi quipiam scripta digessim, quod aliqui ex patre Castiglione, Ordinis S. Francisci, intellexerunt. Hic, etiam secularis, pater Bertrando dixerat, vellet se Ordini S. Dominici monachum dare, & ab eodem plurimum confirmari fuerat, ad viam virtutis ac Religionis capessendam. Post aliquot annos, auditu, Patrem Indias petentem, cognovit eum, ut se socium acciperet: verum ille in extremam ecclesiæ penultimam ait: Significas mihi, ut futurum S. Dominici Religiosum; sed falleris; optas etiam monachum saltem Indias; sed ne ipsa remanens hie, potiusque habitum induas aliter fieri Ordinis. Ad quæ accento herenti bono Castiglione, locumque reputanti, quæ ratione res adeo suæ meati contrariis posset illi obtingere; ait bonus Pater: Ne dubita, quæ omnia hæc, quæ dixi, tibi evenitura sunt. Factumque est, ut Valentis remissionis Franciscanum aculeum assumpsit habitum.

62 Quæ nosse pater Bertrando sciebat in Indias, sunt (ut ita dicam) innumera; sed ex his novimus paucissima, quæ per aliquos ex illis ori huc advectis relata, vel per litteras nullis acceptas; quedam etiam ipsemet Pater euidam fratri suo enarrauit, dum interitum incidisset sermo de magnis fallaciis, quibus damno in istis regibus utitur, ut populus ad adorandum idola inducet; aut dum vellet aliquem de predicatione vel reprobatione quorundam Indiarum discere; aut dumque ad proximi utilitatem studeret. Id certe novimus, eum ibi semper magnæ sanctitatis odorem sparsisse, ingentisque humanum multitudinem convertere ad Curiam & baptisum.

63 Dum quodam die, qui erat vigilia sanctarum Angelorum mense Septembri, erat in ecclesia caputium vici, ubi ex obedientia morabatur (hi vici in in paribus Doctrina appellatur, quod in istam doctrinam Christianam novis illis quibus tractatur) accitit ad ipsum quidam Indus, puerulum in manibus genens, & vehementer clamavit, ut ostenderet, se illius opem implere; quem cum ille non intelligeret, advocavit interpretem, ex quo didici, Indum rogare, ut puerum baptizaret. Interrogavit ergo eum: Quare tu vis, cum baptizari, qui idola adorat? Respondit Indus: Quia ille moritur, & ibi supra moxtem quidam spiritus dicit mihi, ne adeas in Doctrinam, & si tu aquam illam capiti solendas, puerum salvandum. Baptizavit ergo illum sine ulla mora, nomenque Michaelis imposuit, ac paulo post pater obiit, agente multis Deo gratias pater Ludovico, quod primus, quem sacro abluerat fonte, voluisset in eundem, & divinæ predicationis opus hac in re admirante.

64 In eadem Doctrina, multique aliis, non deerat multa pietatis materia. Incendendum erat pedibus cum iuga paupertate & fame, inter vehementissimos calores sub zons torridis, duobus solum gradibus à linea æquinoctiali, ubi per totum annum dies noctibus æquatur; sed, quod ei erat molestius, eum provincia foret vaticana, puerisque haberet conventus, hosque etiam invicem longissime distos, Priores, ut his de doct. in Christiana prosperarent, solebant varie distribuere fratres, & ad diversas stationes mittere, ut adeo alii triginta miliaria à conventu, alii sexaginta, alii centum abessent, oportereque, huc illuc de pœnti conf-

D

VII.
Ex multis
illis opus
Indus possit
pauca man-
sione.Divine in-
pore bapti-
pauca pro-
dicationis.

F

Incommoda
Dei fracta
penit.

- A confiteri; conventum inter eos erat, ut quilibet inflex diebus ex propria doctrina abirent, sibi in nocte lituro occurrentes, confiterentur. Cum verò bonus Pater ulu Sacramenti penitentia plurimum delectaretur, sollicitusque antea indies se confiteri; nun potuit nox ea de re vehementer dolere; sed benedictus Deus ipsum ministrum solabatur ingenti fructu, quam ex istis infidelibus referebat.

64 Dum apud Indos, qui ad radices montis S. Marthe degent, praedicavit, multos convertit baptizavitque. Pervenit deinde ad quemdam vicum, ubi, postquam plures dies praedicasset, nihil profecit. Sed cum audisset, ossa curandam idolorum sacerdotis, eo loci à longo tempore mortui, à populo coli, quod persuasum illis esset, rursus in ipsos caelum, quoties illa amittunt; ac propitios eadem in famam veneracionis haberi, & in templo, in quo sepulta jacebant, festa ab eis certamine ludicra soluisse fieri; ipse in illud occulte ingressus, ex ossa abstulit & quoque nat sex nullaribus precul inde asportavit. Quod ubi cognovimus vel suspicari fuisse idololatram, eam quoque palmo bene sacrificio convenimus, ut illum venatu inficerent, loceruntque oblata ipsi potione, quid haud, huc accidera corruptus scibi, videretur sibi ignem in videribus gessere, & ad mortem scilicet compurus, die quinto (mirabile dictu!) serpentin evenerat, atque ita in paulo melius lenit: verum alius Religiosus Quinus Montis Carnali, cui similes potionem dederat, intra paucos dies, post expulsum apud patrem Bertrandum conscientiam, mortuus est; ac in defuncti corpore massa vermium repleta fuit.

66 Memini ex illo nativae, nihil sibi in hoc periculo molitum fuisse, quam quod decet presbyter, à quo Sacramenta penitentiae faceretur, & ubi Sacramenta penitentiae recuperari. Nec aliud quidquam habebat solati, quam ex duobus Mauris Christianis, qui ipsi aderant; promitte ipse lemet egragie convalescenti usu parva Crucis lignea, & coronam sua Mariam deponentis, id quam versus mulis cum lacrymis animam suam Deo commendabat. Conspicui autem idololatras, ipsum à venatu convalescenti, conveniunt ultra trecentos, suis arcibus & lapiculis armati, ut eum trucidarent; & quicumque aliter e Montis litus seipsum bacum ad ipsum defendendum mox occideret, nobis in, sed advocati aliorum precipuis caput serventer praedicare; dolorem suum ut eorum aeterna damnatione procellis, monentque, apertissimos tandem mentis oculos eili, agnoscentemque demonis mendacium, cum nec caelum corrumpisset, nec quicumque animas emittit mali, quas ipsis persuasum fuerat eventurum, si ossa ita eis unquam ablata fuissent. Verum cum illos pernicies dumque ad converticulum adveniret, consideravitque, Deum nocte quicumque vi sine aucti, permittit, ossa sua recipi, eosque cum suo crimine perennare.

67 Qua de re ita mihi nunc enarraverunt, ut multas palmas & pavones velut in primum redemptionis quidem idoli ei donare voluerim; quos cum ille admittere recusasset, parum abfuit, quin occideretur: & oculos tunc, nati caecus quidam, id est, aliquis ex Indorum magnatibus, ab illo antea conversus, alium ex eorum ministris liberavit; sicque praeculi duo

Mauri cum aliis Indis patris amantibus, ut ipsum periculo calerent, postquam idololatram abfcedissent, in suos humeros sublatum quatuor nullaribus inde portaverunt, deindeque navi inpositum venerunt ad locum, ubi habitabat illius regionis praefectus Petrus de Salazar, qui ipsum in suam domum recepit, in qua multis mensibus scilicet laboravit. Hae alique plures aliae molestiae ei praedicatio fuerat à quodam pauperculo admodum simplice, orationi multum addicto, sanctaeque vitae, qui quodam anno, priusquam Pater profectus ad Indias esset, illum die S. Joannis Baptiste in claustrum conventus confecerat, ad eum acciperet, haecque verba, non valde dissimilia ab his, quam Agabus S. Paulo dixit: Spiritus dixit mihi, patrem fratrem Ludovicum regnes afflictionibus passum, magisque veritatem in periculo; sed ex omnibus his liberabit ipsum Deus. De hoc facto viro multa narrabat pater Bertrandus, quae nihil opus est hic referre.

68 Solut pater frater Ludovicus inter concionandum Valentiae crebro dicebat, dum ipse permittit, ea ossa auferri, sacerdotum, qui ea recepturus venerat, eorum idum magno cum tremore decussantem ante pedes brachis, protubuisse in genas, & nuncum ab ipso esse, si quod sciret propinquo toxico remedium; sed mortuum illum eorum his oblatus tanta superstitio corruptum fuisse, ut nec respondere nec verbum mutum auctoret. Aliebaque bonus Pater, tunc sibi in mentem venisse, quam cum re-crentia oportet nos genere eorum sanctissimo Sacramento, cum maki ita sacrificii sic tremet eorum demone. Hoc nomine uxor, non solum, quam David in Palmo ait; "Omnes dii gentium demonia sunt"; verum etiam, quia ipsimet Indi in aliquot regionibus idola sua, quae pro diis habent, consueverunt appellare Demones; dumque dicere voluit, privatum idolum suum aliquid potere, sicut, id potere diabolum.

69 Praeterea aiunt, se istis idolis non servire ex amore, sed ex timore. Pari modo docent, hunc errorem, nimirum, quemadmodum verus Deus in caelo omnibus tacti bene, ac nemini male, ita suos diabolum, quoniam possunt pessime, eis facere, nec quemquam adjuvare; ac proinde, scilicet his offerre sacrificia, no magis machinantur. Rogavit aliquando Pater unum ex ecclesiis o, cur non, ut ante solerent, ad conciones suas veniret; qui respondit hoc modo: Diabolum meum minatus sum esse, me manumque conjugem ac liberos occidere, si imponerem ad in antequandam accessero: sed reputat Pater: Ut porro videas, quanta sit illius potentia, carnis ad illum, itaque ex viadum eadem idolo sciam influxit, huc illo in eosdem tendis indicio. Eodem experimento usus fuerat alius de successu scilicet, cum eam converteret caecum alium, à quo eundem morti erupum fuisse diximus.

ANNOTATA.

a Quandoquidem tam in hac, quàm in antea illi v'ita frequens de Indis facienda ut mentio, iteac hic testem foret monisse, Indias Occidentales seu Americam semper iactant.

b Novum regnum Granatense Hispaniae, ad

Ss

quor

Propter soluta
fata sacrificii
esse vocem potest
tur.

I

B

magisque
veritas in
dyscrimina
vita;

C

m

sed utique
periculi
subditi,
ut ei fuerit
praedictum.

Hic occurrere
vult paucis
E

n

de Indorum
superstitionibus.

F

o

p

quod illud pervenit, et Nuevo Reyno de Granada, empla America Meridionalis regio est la Terra firma, cujus primaria & archiepiscopalis civitas est Fanum sancta fidel de Bogota, vulgo S. Fé de Bogota appellata.

c Ne hac & sequentia cuiquam strepulum moveant, observasse oportet, Religiosos illos missionarios (sui Roca & Avignonensis expressit addunt) quatuordecim hominibus (vique & tamen Ordinis Prædicatorum generali Magistro) sui Ordinis patres, qui vellent, in laborum suorum partem constituendi, ac propere potuisset S. Ludovicum, sed, quem debebat, inferioris ordinis superioribus suis obedientia, hisce etiam invitatis, sese istem missionariis ad id muneri obstringere, & in Americam navigare.

d Hispanis, indigenis Sevilla, perempta Hispania civitas est, & Fandantia propria sua inferioris, alias Andalusia, caput, ad Basilem faviunt, ceteris omnibusque emporum, & archiepiscopalis sede insignita; unde frequens est ad Indias Occidentales, seu Americam, navigatio.

e Roca & Avignonensis hunc conventum S. Marie de Jesu nominant, & Ordinis S. Francisci esse, atque extra Valentia civitatis muros situm aitas.

f Sacerdotis vestigia sub Ramensis Hispania civitas, deinde Xativa communis appellata, ac initio hujus seculi ubi deserta & insperata, sita est in regno Valentia ad cognominem rivolum, nunc circiter levis, teste Martineiro in Lexico geographico, a metropoli Valentia distans.

g Avignonensis cum Roca, illum, non male vito, sed male valentidinis fuisse, ait. Forasse erravit hoc loco interpret Italus, quem hic reddo Latine: nam fama proximi melius cavet Antipylus.

h Scilicet Hispaniam usque, ubi erat mare se extendit.

i Auditores Roca in sepe laudata Relatione, Fidem etiam, inquisunt, in exoticis regionibus cum magno vice discrimine propagavit, ex quibus cum incolam reddidit, inter alia reulit, se, cum ultra quindecim hominum milia ad veram fidem adduxisset, Crucem illis adorandam exhibuisse, ut fecerunt. Verum multa etiam plures ab eo conversos baptizatosque fuisse, colligo ex Bulla canonizatoria, in qua sic dicitur: Sub monte Sanctæ Marthe Indorum aeternarum curit quindecim milia, suis predicationibus ad fidem conversi, baptizati. Prædicavit autem etiam aliis in locis, ut videtur sumus, in quibus hand debet multos lazarum pariter converti.

k Memorante hic cubat, an verò Sanctus eo usque progressus fuit?

l Indiat motus provincia S. Marthe, in America Meridionali Terra firma, versus Orientem, inter provinciam Carthaginis Nova ad Occasum, Novumque regnum Granatense ad Meridiem.

m Audiat etiam de hisce Auditores Roca: Quam arcuatum cum idolo, seu ovis sacrificii ipse Bertrandus accepit, & leonem asportavit; qui de re commota infidelium turba necem inferre tentabat; sed fortes Christi pugiles, ad fidem paulo ante conversi, in unam conveniunt, & B. Ludovicum cum dicta archa extra civitatem progreffi ab infidelibus de-

fenderunt, & horum aliqui cum ipso Roca ad oppidum quatuor levis distans profecti sunt, ubi cum poit aliquod temporis spatium constitissent, fuit B. Bertrando apud eum in cunctis venentem, propter quod ex maribus & ore quoddam vermes, seu parvulos serpentes, eiecit: quare cum Beatus aliquantulum dolosior inveneratur, quinque cohortes gentium, elevatis vexillis, supervenerant, & archula per vim iterum potiti sunt; quem sibi ablatum fuisse, B. Ludovicus Bertrandus acerrime tulit, ita ut, si ipse tunc temporis non fuisset veneno turbatus, pulsus potius fuisset, pro fidei defensione sibi necem inkeri, quam archulum cum idolo per vim auferri. Ita de auditu à beato Viro, & de publica voce & littera super 9 & 10, testes 1, 155, 156, & alii testes &c. Propter hoc haustum venenum fides eadem Sancti calix cum infidelis serpente appingi.

n Psalm. 95, v. 5.

o Ceteri, de supra jam annotari, Americanorum principes appellentur.

p Mor supra num. 62.

CAPUT V.

Cetera illius gesta in Indis,
& reditus in Hispaniam.

Quidam pter, apellus ex Indis, per viam hunc nostrum conventum adit, ubi hunc bonum Dei Serrum laborantem supremam infirmitate repertus, narravit, &c. dum in istis peribibus degere, ex relatione multorum accepisse, ab hoc sancto Viro quoddam puellulam, exiguae ætatis, Indæ ad fidem conversæ filiam, in quodam vico à morte resuscitam fuisse. Adiecit, nullam alterum tantos reulisse fructus in ista provincia, in eaque cum multa potestate notum dignitatem, neque inter hoc, Hispanice loquentem ab istis populis interdu intellectum fuisse; cumque solutus esset per interpretem predicare, dictum ei ab Indis fuisse, non opus esse interprete, quia ipsam intelligebant; ac proinde pergeret ipsemet predicare; quod non dicebant aliis concionatoribus. Interrogatus tatem pter Bertrandus, an hoc verum esset; ita esse, respondit; at si de resuscitata puella quærebatur, nec asseruit, nec negavit; unde ego quidem existimo, hanc ab eo verò resuscitam fuisse; quia, habita illius virtutis ratione, si mendax fuisset narratio, sine mora dictum negasset, quippe qui optime noveret, quantum in similibus rebus Deo displicet mendacium.

71 Magis etiam certiorum me facit, quod ille devote presens in presbyterorum confraternitate Despare, ab aliquo viro nobili rogatus, si in Indis puellam verò revocasset à morte, respondit his verbis: Quid, vos igitur putatis, id esse? Deus insit fabri est, qui ferrum facere medians, ex multis, quæ in manibus habet, virgulis ferris, omnibus cum in usum aptis, unam, quam vult, eligit, relicta altera: hique dictis, tacuit. Quibus videtur dicere voluisse, non est, eur me pre aliis æstimes, quod me elegerit Deus ad hoc miraculum petrandum. Ratio verò, ob quam Deus illi concessit, ut Hispanice loquens intelligeretur, prout

CAP. VIII.
Puellam mortuam resuscitam: Hispanice loquens intelligitur ab Indis;

causæ utriusque facti veritas probatur.

A prout ipsemet aliquibus familiaribus suis narra-
vit, hanc fuit: Uidebatur ille interprete, qui
(sive ex malitia, sive ex ignorantia) non ex-
ponebat fideliter factis, quoniam ipse producit;
quod adversus bonum Patrem (nescio, utrum
ex revelatione, an aliter) Dominum Deum no-
strum peccatis erat gravis, ut ipsemet intelli-
geretur, & obediatur.

*Ex utroque
avere mola-
bus factis
descriptis:*

73 Eodem lau-ano patre testante, pater Lau-
dovicus multos cecicos cum subditis suis ad Chris-
tianam fidem perduxit, ac speciatim, cum in
quodam vico, ultra mille magna cum solita-
tione strepitumque; & ex alio vico, ubi non
nulli duas personas convertere potuerat, quin-
quaginti facti illas advenientes, de myleris filii
ad eos animi evocantes; qui rogati, quid ef-
fet, quod baptismum tam avido cuperent, res-
ponderunt, quod, dum in aliquo loco simul
essent convalescentes, utique erat soliti, demo-
nem invocarent, atque, presentibus libelem
etiam illis duobus Christianis, qui baptizati
hacant, apparerit illis in specie horribilissima,
patem vocant: Quare modo me invocatis coram
duobus Christianis? Talis est hinc. Interim
conspiciantur ad ejusdem demonis latens homi-
nem Carnassorum habitu indutum, qui dixit,
se a fratre Ludovico Bertrando missum, ut do-
ceret eos, quam sententia esset salutis; moxque
cepit cum idolo disputare & illud convincere
falsitatem. Quapropter Indi, evanescensibus &
condictis cum demonio, quem dicto homine,
quem angelum habebat, operaret, omnes ad pa-
trem Ludovicum confluxerunt; ut baptizantur.
quod & ille, postquam eos abunde in-
struxerat, petiit.

*periculum Al-
bitronensis:
lactetur pla-
nities Indis:*

74 Narrat itaque dominus Raphael de Fi-
ghero, rem esse publicam in Indis, patrem
Ludovicum, cuncti conversos gratia, intem-
peratam cyathum lactis innocue, ut ventrem
Christianis fieri, taliaque Indorum super-
stitionis hoc modo probaret. Quod a se quo-
que audiam fuisse, confirmavit dominus Jo-
hannes Vivet de Caninas. Converterit etiam quem-
dam Indum gratia mactis, & post collatum
baptismum gravissimam laborantem su bene vori-
cianta compingere Indum; sed etiam aliquo tem-
pore ad illius habitaculum non accessisset, illuc
veniens, invenit ibi alterum Indum infidelem,
qui omni opo combatur eundem pervertit;
quo exipulo, propterculam intimum in hunc
confirmavit, reconstatque non aliunde crucis,
multis ministrum hunc, qui cum & vestigio ex
eclesia abiret: a. infernus, elevata manu
dignoque in altum extorquet, cum magna
lectura ait: Nos est necesse, Pater, aspicere
tam, quo tam pulchra in aere est! atque hunc
protocum, Deo animam reddidit, magno patri
Ludovico solatio. Hoc ipsemet recitat inter
concionandum in ecclesia nostra in toto sancto
Crucis mensis Majo.

*patri & fi-
liis baptizati
sacrum co-
nem datus:*

75 Inter alios quoque puerum convertit,
quem in sacro fonte sui nominis Ludovicum ap-
pellavit, pater mundus imbut, scemque ten-
nunt, ut hunc Indum interservit. Quod egrediens
strenus demon, Indus quodam die coram idolo
suo se commendabat, ut si sine Majo (quod
Indorum instrumentum est) concederet, responderet
per suum, nos exanimatum se eos, nec ul-
lum asperum saturnum responsum, nisi parvum
Ludovicum sibi facerent. Absente igitur
patre Ludovico, Indi parvulum Ludovicum

scripsit Thomas P.

vi abireum idolo suo immolant, reducere
patri Bertrando parvulum querenti dixerant,
cum & Calensis (Catholica) Indus infans crocodi-
lorum, que nonnumquam egressa magno il-
lumine insiluit in eos, quos in ripa reperit
devotum fuisse; quo audito, ille vehementer
debuit, ne multo etiam vehementius, insulsa
postmodum Indorum & idoli malitia.

76 Factus est Prior conventus Sani Sancti
Fidei, que civitas longe distat est Carha-
gen d, ubi Dei Servus tunc habitabat. Quan-
do rem confederat navim cum quatuor vel
quinque aliis, per magnum Magdaleno flu-
men & navigaturus; sed exorta turbulenti tem-
pestate, fluctus vehementes cymbam in aquam im-
pulsit, adeo ut jam inciperet submergi; verum
servida ad Deum facta prece, alter fluctus pro-
digiosus eam in alterum latas impexit, & sal-
vis omnibus, ad litus fluminis propulsi, ubi
arripuit ejusdem arboris ramis, posuerunt
in terram.

*naufregata
cum sociis
fuit evadit:
d
e*

77 Quod ei de quadam belli ducis, vel gu-
beratoris, uxore contigit, ipsemet etiam
Religioso amico suo hoc occasione narravit.
Religiosus hic in illius cellam videndi gratia
ingressus, cum plangentem reperit, quod, cur
id faceret, miranti auxit pater Ludovicus: Fi-
lii, omni Deum pro me, qui magnus peccator
sum! At ille: Summe animus, Pater; quis
Deus est; verum ipse vehementer suspiravit,
O fili, inquit, quam male rependo gratias,
quas Deus mihi contexit! Post hac converso
sermone, cepit loqui de quadam viro nobili,
qui cum uxore sua, pulcherrima femina, pro-
fectus in Indiam est, officio, nescio, quo, &
rege donatus. Quo cum pervenisset, nihilominus
advenit aliam: quod ubi uxor reliquit,
tulit egermine; quod rursus illa omnia daret,
illa vere haberetur mactis. Habebat porro hunc
tristem nostri Ordinis in suis oris, qui quodam
die patrem Ludovicum ad eam convoca-
vit secum duxit, atque ei dixit: Domine,
confide in Deum, maritum tuum seles emen-
decuram, tibi que insiditum in; sed dum illa
aperiretur oculi, tu tuos claudes. Pueris idolo
debuit vir iste nobilis, & Ido compunctus
corde, amicum amovit, totumque uxorem alie-
rens, eam benignissime cohibet, ac pacatissime
vivit cum ipsa usque ad hunc obitum, qui
quindecim annos post contigit; quando illa
lulio plena desinca est.

*de perit an-
tiquis vest-
e*

78 Indis pugnans, in variis vicis multos
invenit quodam malo, caetero simili, pereun-
tes, quod usque aucto episcopatum erit, tan-
que letale, ut paucis videretur. Propterea ipse
singulas domos ingreditur benedictus in-
fermis; nec unus quidem eorum, qui bus beno-
dixit, ex eo morbo extinctus est. Quem ob
rem, dum quaquam eorum intrinsecus, no-
bant Indi: Cur non vadit ad sanctum Patrem,
qui te sanabit? Cum quendam idolorum sa-
crilegium baptizasset, coque in loco arandi-
nem Crucem fixisset, venit demon, qui ei-
dem sacrificio apparere & cum eo loqui con-
fuerat, ad portam illius magnis alutibus
ac stridore claudens, ut sibi aperiretur: res-
pondenti autem Indo, portam patre, Imo,
inquit demon, obstitit cruce, que ibi fixa
fuit.

*monstrum qd
demonem
carat: Crux
et demonem
extinct?*

79 In illarum partium vico, qui, si recte
memini, Tabara vocatur, ultra trinitum pae-
davit.

b c a

A. V. J.
Anctio-
per baptis-
mum multa
idola con-
vertit: fac-
rificandis

disceit, fuisseque manibus plures quam mille ac
quingentos Indos baptizavit; qui deinde, eor-
dem fidente, fides eorum manibus innumera
idola publice combusserunt; quæ cum in va-
riis istius deserti locis abscondita latent, ur-
tebatur aliquorum simplicitate paucorum, quos
per blanditias inducebant, ut loca prædicatorum,
ubi idola delinquerent. Consuevit etiam ultra-
mare idolorum sacrificium, magni ingenti vi-
rum, convertere, ut huius exemplo multos
alios ad Christum adduceret; sed nihil in eo
profecit. Recurrit igitur ad Deum, toto blan-
dio gravibus sui corporis afflictionibus, in-
veniens Miserrum oblatione, continuique pre-
cibus instans; quo clapsio tempore, dum in-
stigne expellerebat, idem Indus cum accessit ius-
sit. Accedens graviter egrotantem ostendit ro-
gavitque, quid vellet. Respondit Indus, se
timere erubere, omnipotentem Deum misisse
in mundum Filium suum, ut homines vani
eius doceret; huncque in cruce mortuum esse,
ut eos à peccato & potestate demonis liberaret;
ac properea velle se Christum fieri.

B
gravior de-
cavitatem
deputat: fa-
gus Crucis

79 Cum igitur ipsum in fide instruxisset,
quantum tum quidem instrui poterat, baptiza-
vit; moxque post corripit Indus vehementer tre-
mere; rogaturque a Patre, Cur trepidus?
Quia, inquit, multi demones, inter tur-
pissimum animulum, circumstant; minime
scilicet illum in istis discerpere, quod, post-
quam eum toto vite tempore tantopere hono-
rarent, principemque ac imperis auctoritatis
per totis omnibus sacrificiis fecerint, ab
eodem deferrentur. Quod ut audivit bonus
Pater, priusquam inde recederet, e iunco
Crucem fecit, & ad caput lecti collocavit;
dum vero illuc positi rediret, ex eodem sacrifi-
cium audivit, lenior ad portum salutis ve-
nientem, qui horribiliter ululavit, nec unquam
ingredi ausus fuisse. Nescio, utrum in accessu
ad Indus, non in reditu occideret, ut in quo-
dam porta quondam puellam pupillam laborantem
suo Crucis signo sanavit.

C
Coram
Marionem
in vestigia
pater.

80 Multa quoque alia, sed nobis incogita-
ta, paravit in Indis; ex eorum tamen relatu-
ne scio, eum, cum quinquam Coronam Ma-
rianam daret eisdem nuptis civitatis incolæ,
distulit, ut eam magis in veneratione haberet,
quod Indus presentem cum sibi dedisset statim
Thomæ de Arenis, confessoris excellentissi-
mus, cui ipse dederat suam; adveniensque:
Hæc Corona in Indis habuit laqueum, con-
vertit peccantes, ac puto, etiam resuscitavit
mortuos; proinde reverenter serva. Quin &
ipse tunc cum sciebat, ut interdum videret
infirmorum capiti imponendæ, & aliquan-
do et alterius hebdomada commovent. Al-
teri pater perisse etiam clarius dixit: Hanc mi-
hi Deus prestitit gratiam, ut hæc Corona mor-
tuos revocaret ad vitam.

D
Dixit au-
tem servum
in vestigia
incertum.

81 Utinam multa alia, quæ hic Servus Dei
fecit in Indis, ad nostram notitiam perven-
issent; sed hæcenus non pervenerunt, nec per-
veniri credo, nisi in celo; maxime, quod
nos fratres S. Dominici fideamus negligentes
esse in aliis faciendis certioribus eorum, quæ
in nostro Ordine contingant. Quare sperare ne-
queo, fore ut istius provincie patres nos eam
rerum rerum faciant certiores. Verè ego, patrem
fratrem Ludovicum aliquando audiam quondam
mirabilia de nostris patribus, puta, de beato

fratre Dominico Bertoni, aliisque narratum,
admodum debui, perpendens, nostris eadem
negligentiâ, quâ illi fuisse in istis, etiam uti
in his. Utque laudabit ille plurimum diligen-
tiam patrum Jesuitarum, quod memoriam prodi-
derunt labores, quos sui laborant in Japonia,
China, aliisque onis, in quibus Evangelium
predicant, ita improbat negligentiam no-
strorum, quod, cum fide in Indis Occidentali-
bus & Orientalibus, Tapobano f, multisque
aliis in regalis mactare laboraverint hæcenus
à Pontifice Alexandri VI g, ac in multis
oribus Guinæ à jam inde à temporibus Inno-
centii VIII, qui Alexandrum in Pontificatu
præcessit (cui narrat Joannes de Ikeros, Lusita-
nus ethiologus) vix ullus reperitus fuerit,
qui cumverit litæris consignare afflictiones ac
martyrium nostrorum patrum; sed omnia præ-
termissa cognoscenda in vita altera; & si
ego quidquam de his audierim, accepi vel à
parentis secularibus vel ab aliis Religiosis, non
a nostris.

82 Post aliquot annos statuit pater Ludovi-
cus reverti in Hispaniam, quod agerem ferret
quorundam expugnationum i ac gubernatorum
Indiarum nimium crudelitatem, qui non solum
Indos sæpius Levi de causa nulloque iusta ra-
tione occidebant, verum etiam impediabant
divini verbi prædicationem. Intendit etiam,
dum magis laborum numero prædicatorum, re-
currit prædictis regibus, ac fuisse officiat
omnes ex ecclesiis, hæc, inquit, inquis, nobili-
tates, ad opera vestra; cumque hi non modo
interneret, sed etiam adhi essent (nam in ali-
bus ejus regionis partibus semper nudis inced-
unt corporibus) necesse eis erat e vestigio
abscindere, & conciosior solus manebat in ca-
pitula h. Sed quod ipsum (cui ex eodem fe-
sus audivi) ut inde recederet, planè permu-
it, tunc epistula domini fratris Bartholomæi
Cassii f, qui, non modo cum seculis præ-
sbyter esset, ex Hispania plures in Indias, at-
que ex Indis in Hispaniam, in eorum commo-
dum navigavit, sed etiam postquam nostram
habitu mutaverat, quinquaginta paulò minus
annis, quibus illum tunc, eorumque perpetuam
perpetuam se exhibuit.

83 Denique, quo possit huic operi chariti-
tis melius incumbere, addidit episcopatum,
Cape, rodrigue in Hispaniam, vel multum
ei laborandum fuit cum Sepulveda m, & à
domino nostro rege n multas gratias Indis ob-
tinuit, uti etiam ante ab imperatore Carolo V
virtutis memorie impetraverat. Quamvis autem
videret, si ob tot labores ac amore gentium
iniquè tractaturum susceperat, à nonnullis hi-
spanicis, qui istum Indiarum tyrannum adula-
bantur, reprehendi; Christi tamen honorem sem-
per præ oculis habens, nihil istud curavit,
sed opportunè & importune arguebat incro-
pæque quorundam sectarum, semper studios,
ne ex natione privarentur jure, quod ipsi ex
lege naturali regumque diplomatistis compete-
bat. Porro hæc Chupensis episcopi ad Bertrandum
literarum summa erat, ut in istam gentium
conversionem omni nra incumbere; sed, quia
duum militarium ac gubernatorum consilio-
nes audire solebat, eos solum admonere, si
fixos a rege privilegiorum terminis transgressi
gentem tyrannice tractassent. Cum vero pater
Bertrandus dictum episcopum ob istas virtutes do-

D

f

g

h

ix

Gubernato-

ram in fa-

dis servit

G. Bertho-

loni de

las Casas

k

l

m

n

o

p

q

r

s

t

u

v

w

x

y

z

^P doctrinamque magis faceret, vehementer eum incolebat desiderium reverendi in Hispaniam, ut hinc se scriptulis exoneraret.

*Reverendi
fratris
accepta.*

⁸⁴ Datum ego tum temporis fideles operam in nostro conventu Salamanicensi, ibique ab illis fratribus rogatus supplicavi notito patri generali magistro, Vincentio Justiniano (quem Pius V sancte memorie ob sua merita & virtutes S. R. E. Cardinalem postea creavit) ut permitteret ei redire in Hispaniam; quia, quatenus primò nonnullis difficultas esset, trinus, in quibus hanc facultatem faciebat, licens Valisiceto ^P ad me transiit, quatum ego binas huc Valentiam misi; tertiam fornam committens, cuidam viatori tradidi. Accidit autem, ut Pater flumine Magdalene ^q navigans, vehementer tempestate coactus fuerit multis millibus iniquis retrogredi. Verùm ecce, cum in terram pervenisset, adfuit ei aliquis cum prædicta epistola, quam ei commiseram, petique, na patri Valentis esset, & quo nomine appellatus. Ita esse, respondit Pater; sequae Ludovicum Bertrandum vocari.

^B Tum ille epistolam ei tradidit, & pro portarii pretio undecim scuta ^r exegit; qui Pater ex amore Dei libens persolvit, & in genus providens Duo grates rependit, quod liceret sibi sine scrupulo in Hispaniam reverti.

*Item tem-
porales si-
quo Cruce
auspicia*

⁸⁵ Navi itaque sollicitè commissa inter navigandum terribili deprehensus tempestas est; videlicet navim vi fluctuum summo in discrimine versari, ne rumperetur, in eum locum se contulit, ubi majus erat periculum, seque opposens violentiæ undarum, quæ terribili tumultu altorum montium instar advolebantur, intantum extenso brachio signum Crucis versus eas formebat, ac veluti hæc divinum hoc signum agnovissent, dum ad navim propius accedebat, sensim rumpebantur. Non exiguo temporis spacio hoc miraculum tenuit; sed bonus Pater navem gloriam veritus ex eo loco recedens navem in summo periculo reliquit; fluctibus terribilibus, quam antè, eam ad submersionem conculcabant. Exempto ad illam revertentem nautæ, ejusque ac lacrymis impellentes, ut, unde ceciderat, rediret.

*C
se fides,
quod fides
attribuit:*

⁸⁶ Cumque ita eodem, quo prius usus fuerat, remolio uteretur, non solum mitigata est maris fœvitas, verum etiam omnino desinuit, & quiescente mari subsecuta est. Dum hæc ipsemet eisdem familiari suo referebat, adjecit: Ad erit, frater, hæc non a sanctitate, sed a fide provenisse; de hac enim ait Christus in Matthæo, quod, qui habuerit fidem Apostolorum, huic daturus sit potestatem utrandi in terra; quod intelligendum est, dum ita necesse fuerit propter eandem fidem, aliisque de causis necessarium. In eandem rem alioet præterea: Deus majas laudem concecit Lucifero, quem mihi; ac nihil minus fuit amatus; majoris etiam majoritatis fuit Judas, qui se postea suspendit: idem mihi quoque contingere poterit: eum scriptum sit, nullum in hac vita laire posse, utrum odio, an amore, dignus sit ^f.

*Item Tin-
gua harba-
ritatilis
predicatio:*

⁸⁷ Potiusquam hæc scripseram, in quendam rusticum inchoi, Hieronymum Fernandez nomine, qui plus quam septem mensibus patris Bertrandi comes itinerum fuit. Hic mihi tenuit, appropiis se aliquando cum ipso ad insulam, cujus inchoa majorem partem Mauri essent, quamquam & aliqui illi, ibidemque con-

pisse Patrem in foro predicare quodam modo, quasi dictas quidem Hieronymus ignoret, nisi dum ille loquebatur de Christo & passionis ejus, ut ipsum intellectum fuisse ab ejusdem insule incolis, cuncto argumento esse, quod finito sermone eorum multi ad eum accesserint, precantes, ut se Christianos faceret. Insistit ergo illos in fidei mysticis, sacroque laqueo abluat, ac post quinque dierum moram reliquit illis libellum, in quo sua manu descriptis Orationem Dominicam, Symbolum Apostolorum, salutationem Angelicam, antiphonam SALVE, aliisque ad doctrinam Christianam pertinentia; quon commisit aliquibus eorum, qui junioris judicii videbantur. Contrà autem corruendum Indotum, eo viso, fugiebant.

⁸⁸ Insuper narravit, putera Ludovicum de socium illius aliquoties per viam fœcillè ab ipso, coque solo relicto, in obviam suam se contulisse; quod cum ordinari faciebant diebus Veneris, suspicatus, id eis facere se flagellandi gratiâ, fœnel à longè secutus, flagellantes confexit. Referebat denique, sibi per dicta, montesque ac silvas proficiscentibus aliquoties magnos tigres, aliisque atrocibus animalis occurrentis; cumque ipse diceret: Quò me ducis, Pater; vixit, me ab foris devoran? sanctus Vir, formosus versus illa animalia signo Crucis, sicut: Tace, fili, nec metus; quia Deus nobiscum est, neque illa nocent. Ut autem finis, quanto studio iste Pater curaverit celare mirabilia, quæ Deus per ipsum operans in India est, dicam, quod Petrus Joannes Robles, rector Engure tatus est. Nimirum narravit hæc, accepisse se epistolam à fratre suo, in qua is significabat, quòd, dum à promontorio de la Vela versus Carthaginem Indiarum celos navigaret, ea navis ex insursum incuria in scopulum impellita disrupta fuit. In tam presenti discrimine invocata S. Mariæ de Rosario, salvatus fuit uno die ac duabus noctibus nando; ac certè ingens fuit Dei beneficium, quod non submersus fuisset, aut pro fame mortuus, vel devoratus à belluis, quæ in eo mari nant.

⁸⁹ Significavit præterea, eum jam in terram pertigisset, invenisse ibidem patrem fratrem Ludovicum, qui exprobatum eum in liore cum aliquot cibus ad eum rescindendum, quæ re maxime indigebat, quippe qui potius mortuus erat, quam vivus. Jam verò post aliquot annos, jam reverso ex Indis patre Ludovico, prædictus rector cepit de bis cum illo loqui, eique grates egit de beneficio, quod suo fratri contulerat; ac Pater vetuit, ne cuiquam alieri indicaret; eum verò certissimum sit, non iam ipsum venisse, quòd vellet ceteris miraculum, quantum hoc in honorem Dei precebat; necesse est, etiam aliquid intercessisse ipsius sacrificium, de quo istum loqui prohibebat. Ceterum eum jam hæc pertigerimus, Deo reddamus gratias, quòd aliqua scripserimus ex his, quæ sanctus iste Vir perivit in India, in quibus referendū, ne errarem, poterant procelli, velut qui per silvam nocte incedit; verum nunc ad claritatem diurnam perveni.

*Item ad-
notandum
cibus mira-
biliter re-
fuit.*

A N N O T A T A.

a Confirmatur hæc ex Bulla canonizatio-
nis, quæ sic habet: Orationibus à Deo obci-

▲ V. J.
AMTINZIO.

mult, ut linguis suis Hispanis, in qua natus erat, evangelizando, abique interprete intelligeretur ab Indis.

b Iluc facit, quod in Bulla canonizationis legitur: Pluries in testimonium fidei mortificum quid habens innoxie, discretionem vicio superavit.

c Panam sancte Fidei, de qua hic, Hispanis Sancta Fè de Bogota, America Meridionalis civitas archiepiscopalis est in Novo regno Granatensi, cujus caput est.

d Cartagena, cognominata Indiarum, ejusdem America Meridionalis civitas est in Terra firma ara maritima Septentrionali, ac cognominata provincia caput; solentque ad eam Hispana navis appellere; atque ipse quoque S. Ludovicus ex Hispania oppulerat.

e Flumen Magnum Magdalencum, Hispanis etiam Rio-Grande appellatum, America Meridionalis est, quod in Novo regno Granatensi à duabus fontibus longe Invenim diffinit, uti apud Martiales in Lexico legitur, ortum, gremioque flumine labens, post varias ejusdem regni brigantes provincias, conjunctis apud Tenissim apud aquas, alterave, quod alii Flumen S. Martini appellant, receptis, in mare Septentrionale se exonerat. Parro Panam sancta Fidei de Bogota, quo pergebat Sanctus, fuit enim apud juvenum Puti, qui prædicta flumini se misit.

f Amplia Asie insula in mari Indico est, nunc Ceylanum appellata.

g Erclesus præfuit Alexander F I ab anno 1492 usque in 1503.

h Guana amplia Africa regis est, varietque dividitur.

i Italice est: Conquistatori, que nomine designantur bellidaces, qui Hispaniarum regnum nomine varias America provincias subjugaverunt, employque in iis distantibus sub ipsorum regibus obtinebant.

k Quam indigent, frustra veteranibus Catholicis regibus, ejusmodi præfati Americanos illos traherent, docent obit eorum regum scriptores.

l Alias Bartholomæi de las Casas appellari, ex Ordine Prædicatorum episcopi Chiapensis in Hispania Nova in America Septentrionali; ejus illustre elogium dedit Echarius tom. 2 Bibliotheca Prædicatorum pag. 192 & sequentibus, in qua extimul viri pro Americanis adversus Hispanos oppressores insignia gesta, edicuntque hanc laudem Opusculum catalogum inventis.

m Joannes Genesius Sepulveda, celebris jurisconsultus, & Hispanus Cicero vulgo dictus, Hispanorum causam adversus Americanos, harumque pærorum Bartholomæum de las Casas, in Catholicis regis aula verbis scriptisque curari curavit fuit, quibus sue festiverat oppositi laudatur episcopus. Vide Echarium mox citatum.

n Philippo II, Hispaniarum rege.

o Italice Conquistatori; de qua voce vide Annotata superius ad lit. i.

p Valladolidem Hispania civitas est in Castellæ Vicari, incolis Valladolid dicta.

q Ad Alhazara hic ad lit. c.

r Alhazara sp. ctes scutum est.

s Ecceff. cap. 9, v. 1: Nescit homo, utrum more, nā oculo equus sit.

CAPUT VI.

Reditus in conventum Valentinum: Prioratus conventus S. Onuphrii ab eo gestus & acta ibidem: resumptum Valentie magistrum novitiorum & gesta.

A NNO MDLXX, die S. Lucæ facti in Hispaniam appulsi a, ac consilium nihil Hispani moratus Valentium contendit, ad quem eodem admodum serâ vespere pervenisset, coactus fuit in horto literis suis extra urbis muros prope monasterium S. Marie de Succursâ se permodicare. Postero manè perlato ad conventum nostrum & illius adventus nuncio, vix potuit magister frater Laurentius Lopez, tum temporis ejusdem loci Prior, continere fratres, illuc accurrere gesticientes. Tanta enim erat eorum de illius roina lætitia, ut penè omnes facultatem peterent cum alendum; atque ipse in primis Prior vix sui erat compis præ speculiali gradu, perpendens, Idem tempore suo prædictum tantum beneficium huic conventui præbare. Simul ac tunc ille conventum ingressus est, sponte omnia abdicavit, maxime pecuniam, quam in Indis in elemosynam à multis piis personis acceperat; quamvis haud discebat in Provinciali facultatem obtenturum fuisse, ut eam in multos liberos coeundos possit expendere. Id ipsum etiam fecerat, quando navigaturus in Indias, Hispania se navi commisit. Primo adventus sui in hunc locum die sit, se velle incipere Deo serio servare & novitium fieri; verèque in summa vix humilitate, a-litque in virtute preluxit.

91 Propterea anno MDLXX iussus fuit admitti re prioratum S. Onuphrii d, in quo opus erat gravius magistro, non modò in speculando, verum etiam in agendo. Ex verò tum providum se præstitit, ut, cum conventum propter annonæ caritatem & expensas tantis elapsis hæret, plurium cemeutorum scutorum debito gravatum, omniisque frumento, vino & oleo destitutum, fructusque male velitos atque ad eam inopiam redactos accepisset, ut, dum prioratus literas patentes ei porrigebant, simul peterent pecuniam, unde cadum olei emerent, ipse sic rexit, ut non tantum de victu & vestitu fratribus abundè prospexerit, sed insuper eam Crucem cooperatam e, que ita in meta Cupressorum, fieri curaverit. Dicentibus autem, eam nimis in illam expensam facere, respondens, etiam multò majores in frangendis ecclasiis à Lutheranis fieri in Francia. Quidam etiam ipsius nomen, velut auctoritatem inscripserunt, quod ipse inanis glorie fugians, vultu mandavit.

92 Cœpit etiam dormitorium edificare, murrumque aliquot ulnis produxit in altum: fecit farinam: sacrificium copiosè suppliciliis, que doceret, intruxit, plantavitque, nescio quas, vineas.

CAPUT VI.
Prima Sen-
ti cura

b
E

In conventu
S. Onuphrii:
fuit Prior
conventus
S. Onuphrii

enit ag-
strem m-
rebellat
lras,

A vineas. Nihilominus in fine prioratus sui conventum frumentum, omnibulque aliis rebus necessariis instructissimum reliquit, uti & bonam pecuniam summam depositum lucrosiori. Quod ut magis mireris, majorem fructum numerum, quam ullas decimas illius, alide, ac pater excipiat generaliter omnium Religiosorum Ordinum hospites, maxime Franciscanos, ut in nostris sacris Constitutionibus mandatur; multique ex illis proficiebant ex magno devotione, quâ in ipsum ferebantur. Hinc liquet, quâ verum sit, quod ipse aliquando patri fratri Vincentio Vera asseruit, se verè nescire, quâ ratione tanta pecunia in cellam suam inferretur, se scire, à quo id fieret; praterquam quod Deus fidelium corda moveret ad offrenda ipsi Miserrimo stipendia, quarum tantus erat numerus, ut elemosinæ omnibus conventus pariter forent sufficiens.

omnino op-
lam divini-
tas dicitur.

B Quod mox dixi de pecunia in illius cella reposita, testatur quidam bibliopola, Viceatius Garmga appellatus, à quo hoc Vir sanctus aliquando librorum, sola data solutionis fide, sibi computavit, elemque, quotiescumque pro recipiendo eorum pretio accesserat, mox persolverat, contigisse semel, ut ingressa sibi in ejusdem cellam Pater diceret: Per amorem Dei ignoscere mihi, quod obitus faciem pecuniam meister. Sed bibliopola respondenti, se non ad petendam pecuniam, sed ad ipsum videndum adventisse, Hanc igitur, inquit, sedem occupa, & paululum colloquar: Dominus providet. In medio autem sermone extendit manum suam in vicinam montem, dicens: Cipe nummos tuos, dedisque ex amicum, quantum debebat: quæ res bibliopola obtulit, quia in eadem mensa nullas fuerat nummus. Narravit hæc postea bibliopola eundem egregio viro, amico suo, qui rogavit eum, ut sibi modicum partem illarum nummorum pro patri pecunia concederet; bibliopola autem alteram partem modicum reliquit & devote servavit.

In subditis
fuit longis-
sime exten-
sis præter-
est:

C 94. Predicabat per omnia loca, in circuitu S. Onuphrii sita, sepius pedes incedens, dumque Valentium eundem esset, eodemque etiam iter pedibus facere, licet magno cum dolore, quod altum cursum ulceroformem haberet: sed velut bonus pastor temperè amabat conventum suum, ut ordinariè eodem die rediret ad S. Onuphrium, usum aliquoties unâ e multis fratrum suorum. Quam vollem ego, ut omnes nostri Ordinis prelati hoc probe nosset: nam, si episcopi, alique fecerant, quibus commissi est cura animarum, teneantur legi naturali, & divina & humana in suis directibus & pariter resistere; quo pacto à peccato mortali excusantur prelati religiosos, qui ambulandi gratiâ extra suos conventus vagantur, inmemores, dum gallina mater abest à nido, omnia ferè ova corripuit. In vicis, ad quos prædicaturus excurreret, insignia debebat exempla humilitatis, patientiæ ac devotionis, multisque ad pietatem excitabat. Observatum Leræ g est, eum, dum in Vigilia Nativitatis Domini in domo rectoris hospitabatur, commesse in ea adeo duram fesset, ex viva memoria Nativitatis Christi, quam volebat in animo, revivisse somnum capere in lecto, sed ludice revolutum, risse ad stabulum, ibique super itores præsepi impotens dormivisse, seu (quod potius existimo) vagillasse cum puerulo Jesu, cu-

dum nocte inter duo bruta animalia in stabulo nato.

95. Cum aliquando antemeridiano tempore modicum panis superisset in conventu, ipseque transisset patri fratri Josepho Garmga subpriori, ut cytharo fratres ad triduum convocari curaret, respondit hic, ne certum quidem partem panis fratribus necessariis addidit, de proinde potius expectandum, donec recessu panis eductus è fumo esset. At Servus Dei videns jam ferè esse, & plures, nec paucum sit citò posse affari, iussit ipsum omnino sonare, ac deus respondenti, Pater Prior, momento, dedit panem, iterum reposuit: Dico ac dixi, ut fratres; tandemque etiam quarta vice reponenti subpriori: Quid isti potes comedere?; cum quodam impetu ait: Vide; non deerit panis. Itaque factum est: nam, cum non plures, quam decem panes valde exigui cum aliquot aliis frustis haberentur, hi per modum distributi sufficerent toti conventui, cui ordinariè non minus quam sexaginta opus erat. Pater autem divina providentia, ut subprior non adverteret miraculum, nisi dum post subulatum prandium & actis Deo gratias vidit panem è forno eductum afferri.

96. Dominus Jacobus Centella, cum ejus filius, dominus Cotuldas, nunc Nuclei dominus, gravi febre laboraret, tuncque verteretur in discrimine, ut jam à medicis pro deplorato haberetur, citato equo ad S. Onuphrii conventum accurret, ut cum hoc Servo Dei loqueretur; et eoque domi non reperto, ecurreret ad ecclesiam B. Marie de Arbatachæ t, ubi ipsum eo die concionem habere, audierat. Dum huc perveniret, defendit ex equo, & flexis ad filium pedes genibus precissimum periculum, in quo filium suum primogenitum reliquerat, lacrymabundus exposuit. Quo medico, ipse cum aliquot, qui aderant, Religiosis pro infirmo precatus est; deinde ad dominum Jacobum conventus ait: Domine, revertere, nam non morietur filius tuus. Ille responsio accepto, is dominus rediit Valentiam, ubi filium omni periculo delinquentem invenit. Aliud hæc simile beneficium bonus Pater eidem domino Jacobo prestat, dum illius uxor, domina Francisca Marcer, quo hodieque vivit, graviter agrotabat. Frater Antonius Catalanus astitit, se, dum novius esset & coque conventus, ipso S. Onuphrii festo die ex certo quodam eventu magis, quam unquam aliis, conturbatus fuisse, graviterque tentatum, ut secretò ex Ordine recederet; sed dum hæc cogitationes in mente volveret, eodem illo die invifum esse à patre Ludovico, qui dixit: Probè novi, te hodie admodum fanie turbatum. Quo pacto, Pater? respondit hic: ut Pater reposuit: Non scio ego hoc? sed aliis tibi dicam, quantum occurret.

97. Anno MDCCXXI quidam è precipuis hominum regnorum optimis implicatus erat summis difficultatibus, ac propterea illius uxor afflictissima. Bonus Pater ad eam consolandum accedit, cumque diceret, non adeo è dulcedum esse, dum non erat, cur id faceret; respondit domina: Quo pacto ais, non esse; cur ego dolens, dum maritum meum video periclitantem? Reposuit ille: Non est, quod doleas, cum Deus te i solent, & videri sis maritum tuum vivum, siquæque dominum gubernantem. Elapsi sex mensibus, existimabatur illa,

agros fove-
sacra dicit
nisi videri

F

Elapsi du-
mora de via
Pa jua latum
Pa long
ante vultu
matu;

A. V. J.
ANTISTIO

illa, tribulationem sui conjugis finendam; et Pater iussit illam securam esse, sed, nondum adventisse tempus, affirmavit. Tum illa: Quando ergo finietur? quantum durabit? Imò, imò, ait ille, durabit adhuc ultra tres annos, sed non explebit quartum. Ita autem re ipsa evenit, quod certe humana ratione nequibat praescribi.

*de que se
averigua Re-
ligiosa ab-
luta estricta
fueron tales*

98 Sed nota dignissima est, quod quædam femina asceticum spirituum & contemplationis dedita, dicta fuit Tefleda, quæ in monasterio Inmaculatis, Ordinis Sancti Carmeli, habitabat, ante omnia hæc dictæ valde eundem omnium in periculo submergendi veritatem (quod quidem obtinebat ac veritates significabat) ac deinde aliquo tempore post eandem valde eundem & periculo emergentem, adjuravit illum patre fratrem Lavandis, & altero quodam & Soeketa Jelu; ac ipsam valde patrem Lodovicum omnino signo Crucis auxiliantem. Viliorem hinc fuit Tefleda eundem periculo soluturæ narravit, addiditque, se maximo desiderio boni beneficii illam Patrem videri, si illi ipse placeret. Convenit ergo hæc de re persona illi Patrem, qui non nisi egrè & importunè victus illam invenit. Poenæ ab eodem periculo rogatus, quod fuit Tefleda qui duxisset, post multas preces lætè respondit, quæ maxime tam; & addiditque: Si illi viliori responderet evatis, idcirco id est, quod prædicta domina maluit lacrymis ob hanc me, ut, quocumque manu fui recordari effem, ipsum Crucis ipsi formarem; quare, ut promissum fuit, benevolentiam meam edam in eam nunc quoties impiorum, si quando unum ejus mihi ob oculos obvio, simul scire recordor, ubiqueque lim, folia Crucis idcirco firmo.

Excoecaria
Excoecaria
Excoecaria
Excoecaria
Excoecaria

99 Amantissimi mihi aliquando cum isto extra conventum S. Onuphrii at, Reuligiosi oporere amatores esse culis, quoniam colloquuntur cum familiaribus, et quae occasione parit mihi (quod natuquam formidaverat) autem fuisse multum aliquam ipsam ad impudicam vocare, sed non capient, quod modo Deus illam ex isto penulo liberavit; et addidit tamen. Aliqui si, qualis ego sum, propereculis, fardis, eteas, debilis, inderne vacuatis et fardis, non possumus cingere quatuor occurfus, quibz de juvenibus arbitramur? Tunc, quod priorem glit, tempore multum gravabit, si sui finem raro praedictor foras, ne perimatur prodire, ut si ad res publicas, patet, ad praedicandum, dilapidum in scholis, vi-fendos conventus iturum, similiaque conculcta obolentia opera; aut etiam quamvis alio ex elusitatio rito inderent.

ನಿಜಿ ಪಾಠ್ಯ-
ಪಾಠ್ಯ ಪ್ರಾ-
ಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಈ
ಪದವಿವರ
ಪದವಿವರ.

100 Circa hoc tempus contigit, ut quidam nobilis femina, apud ipsum peccata sua confiteri vellet, temel p[er] ipsum confitens neminem dicens: Pater, inquit preteristi? Pater vero respondit, illi esse se practulisse eam tale ac tale peccatum. Eadem uxoribus postmodum carpo in Muleris profectuique levit[er] noxae cogitans, sive lenius, sive temerius iudicium, sive acrius speciei fuerit, tacuit in animam. Dum vero apud eundem posset confiteretur, illiusque noxae oblit[us] esset, Pater, inquit, debebam et auid quicquam confiteri, ideo nunc non memini: respondebat iste de peccato in carpo loqueris; atque h[ec] in recordata iust.

*E. duobus
fratribus se-
cundum se-
cundum indi-
cat.*

四

101 Cum duo conversi π in septuaginta
malus electrolysis colligebant, eorum unus
nummum quatuor regulam π , alter scutum aere-
um uti uterque voluerant, sequenti hebdoma-
dine reddiderunt, si forte pauciores electrolysis
colligendae fuissent. Itaque antequam domum
redirent, alter quadringentum regulam π calce-
o imposuit, alter ducentum in manica abscon-
dit. Cum domum venissent, primo electroly-
sis tradidit alicui Prior, ut omnem pecuniam
proferret, & respondens, iam omnem exhibi-
tum esse, reposuit: Ubi ergo nummus quatuor
regulam, quem possidis in calceo fuisse prius
regis? Tum dixit alter: Tu quoque prolede du-
centum, quem habes in manica. Quibus dictis,
ambo erubuerant. Porro experti isti fructus
hunc in xpo spiritum, aliquando dicunt domum
Hicronymo Abscis: Vere, domine, nec
sciamus qua ratione cum bono nostro Proce-
nendum sit: sordus est, myops est, vixit solus
angelus, nec timere quidquam facere possumus,
quin relinquit.

vine ab ea
data maian
capitis pel-
litur : an-
titer pro-
dicat :

102 Mulier, nomine Angela Boiari, modicum vincti ab eo potui. p. o. fiam sua coactio magis alibi laborare; utque cum illud temel havi, poelia sanua fuit. Ultimo p. o. fiam sua coactio magis alibi laborare; utque cum illud temel havi, poelia sanua fuit. Ultimo p. o. fiam sua coactio magis alibi laborare; utque cum illud temel havi, poelia sanua fuit.

• *Secrete milk*

103. Narravit mihi quidam frater, qui nos-
trorum induit habitum in S. Onuphrii, quod,
etiam, post profectionem suam apud patrem
Ludovicum generalem de peccatis confessionem
hacens, et ad certum peccatum dicendum per-
tingens, ex pudore uisitaret; bonus Pater di-
xerat: 'Tunc Iohanne Iuana es, qui te non ac-
cedas ad tali peccato? ac nunc peccatum ei ex-
pocavit, et uisus crispis erat nux. Idem fester mi-
hi dixit, metuens se in posterum eorum illi
comparare; qui indicatus omnes fuit defectus
in ocula communis, exempli gratia, si epistolam
sine lacrima scriptam occulce, quod nemo scire
poterat, vocabat eum, alicuique: Scriptis-
tam. Alio quoque tempore cum idem frater
in quendam defectum incidisset, appellavit
illum, Tu, inquit, istud committis; ei-
usque illi miranti dixit Pater: Ne turbetur,
quia hoc non dico, nisi ut confitearis mihi,
qui id tibi feci.

XI.
Valentia
 novit et
 proficitur et
 aliquem fe-
 ceral po-
 cati notum
 rem facit et
 O
 P

104. Etsi efflo prierat tempore o, re-
veritas Valentini est, et magis novitia de-
posita aius. Quo circiter tempore Valentini
necit quidam pater, inter Michael Pereno
ctas, ex Cassiada p veniens cum vehementi
desiderio hunc Servum Dei cognoscere; qui
ipsum benignissime excepit, et quodam die in
hortum novitatum deambulavit duxit, de
Deo semper cum ipso colloquens. Primum
verò ipsum dicitur, flossem eius cruce in-
gnavit, ut facere solent iis, quibusque ag-
noscat; ac deinde dixit: Pater, quare non me-
morasti confiteri tale peccatum? Mosque reduxit
ei in memoriam peccatum, quod quadringi-
no ante assumptionem Religiosum habitum com-
miserat, et hacenus obtutus fuerat confiteri
Hic mihi infertur pater servum esse mortem
fatum servavit. Tam crebro accidit Ludovico
his parum secretum cognitio, ut multi ve-

A reterentur ei occurrere, ne secreta sua detegantur.

gradat in
Quadragesima,
agri
claustrum
causam

f

f

105 Hoc etiam tempore pater Ludovicus ex mandato illustrissimi domini, fratris Martini de Corduba, tunc Dertusini, deinde Placentini, ac demum Cordubensis & episcopi, sermone Quadragesimalis Brigitte r habuit, bono omnibus hujus oppidi incolis preluens exemplo, quod, non modo nunquam à suo hospitio, nisi ad celebrandum Missam, aut predicandam, prodiret, sed nec domesticis cunctis se immisceret, preterquam à sumpto prandio, idque etiam breuiter; neque unquam, nisi semel, visus fuit per fenestram prospicere. Anno MDLXXIV in Octava Ascensionis Domini pater frater Bartholomaeus Pavia Valentinus, sed natus in Cervera f, paucis, atque quam moretur, diebus vehementer stomachi ventrique tormina passus est, magnamque commotionem movebat. Predicto autem Cordubensi episcopo valentinianum tunc occupante, jacet infirmus in dormitorio, vocemque suam semper ad celum elevans clamabat: Domine Jesh, suscipe spiritum meum.

discretis
adlocut:

B 106 Plangebant omnes in suis cellis fratres, quod patrem, quo benigniorem amabilioremque nullum unquam noverant, tanto in tormento cernerent; ac mirabantur vehementer, quod idem ipse in altera infirmitate, toto quadriennio continuata, in qua & ferrum & ignis adhibita fuerant, nullum, velut ligneus fuisse (nisi semel submissus invocato nomine Jesh) vocem proferre, imò nec unquam hincere visus fuisset. Ita autem se gesserit, quia, priusquam medicil manus ei admovebant, unguentum in piam quandam cogitationem intendebat, cujus meditatione acquirerebatur spiritum & robur ad pulendum sine ulla oris mutatione, & indereo sensus. Idem fecerat etiam in altero morbo bene dictum, quo ante fulgurum sacerdotium laboraverat. In hoc, qui ipse sapientis fuit, nosse pater Bernardus, qui eum diagebat, & faciebant plurim, illum in vita, & quo redactum confitebatur, post locum Evangelium in suam cellam reversus est. Deumque pro hoc infirmo precantes, agnovit in spiritu, ipsum (quemadmodum Job & S. Antonio olim contigit) permittente Deo, à demonibus torquent, live ut à deosilibus suis omnino purgaretur, live ut id cederet ad majorem infirmum gloriam; ac propterea cum sic clamare & commendare se Christo r.

novum ab
fuit con
gesta:

x

107 Cum illustrissimus dominus Cardinalis Gaspar Corvanti, archiepiscopus Tarraconensis, in ea civitate academiam fundisset u, ut solidam S. Thomae doctrinam in eadem plantaret, voluit, ut duo e primis Theologiae scholasticis professoribus essent Fratres Dominicani, quorum alter fuit pater magister frater Franciscus Ferrandis, pater Bernardi alumnus, sed paucis post mensibus in principio anni Sancti s iste à malo suo Tarracone pie obiit. Porro postmodum illius pater frater Ludovicus hic Valentia à socio suo fratre Francisco Palau, qui nunc hujus conventus Lector est, petit: Quid de patre magistro Ferrandis dicitur? Respondit ille, dixi, ipsum male habere. Tum verò ille benedixit Patri, intento in quandam arcum digito, ait: Ille mihi hac nocte super ista arca apparuit mortuus. Deinde post triduum de ejusdem morte alumnus est nuntius; unde con-

Obiit Dominus F.

eludicatur, eandem mox ab obitu ipsi appa-

108 Quendam hospitium, ad hunc conventum advenientem, pater Bernardus implexus est, & ei dixit: Vester Reverentia commisit tale peccatum. Quam ob rem frater isto lo cruce signavit: ut pater Ludovicus adjecit: Non hoc alin de causis istis dico, nisi ut te emendes. Hae mihi retulit quidam Religiosus, qui audivit prope aditans, non adveniente Ludovico, qui furdaster erat & myops. Cum quidam persona cuidam mulieri ex Misera, nescio quod, malum & notabilem injuriam minata esset, illa magno corripere timore Valentiam venit, & Servum Dei de sua afflictione consuluit, Pater, inquit, si mihi dicas, nihil fore, non amplius timebo: respondit ipse: Vade, Duo proptio, illa: nihil cum illi mali fiet: atque res evenit.

ANNOTATA.

a De anno, mense, dieque, qui fuit 18 Octobris, ac loco, ad quem appellat, Hispani solent, conveniunt etiam Roca & Avignona, quorum iste septentrionalis (conspicuum est) numerat inter egressum ex Hispania in eamque reditum.

b Erat hic conventus Ordinis S. Augustini, teste Avignona.

c Valentiam solent.

d Hunc Prædicatorum conventum Roca, Avignona & Diagon doctus circiter militibus & civitate Valentina abest, natus.

e Apud Avignonem dicitur aditum, Crux cooperta appellatur.

f Calvinus, opinor, indicare voluit.

g Leria, Hispania Lyria, viciis vel oppidum est regni Valentini, ad Durum pervium, quinque millibus Hispanis Valentia distans.

h Hoc multiplici panis miraculum cum aliqua adjutorum varietate in saepe laudatu M. Auditorum Roca Relatione sic exponitur: Cum praedicti Frater Ludovicus Bernardus monasterio S. Monasterii, prope civitatem Valentis suo, accidit quondam die, ut, dum panis in loco de Mulieris nuncupato pro Fratri usu coqueretur, casu pluvia retardati cum afferre minime possent; junque prandendi tempus elabebatur, cum sanctus Dei Servus frater Josepho Gacot, qui ejus vices gerebat, ut notum pulsus frater ad mensam vocaret, imperavit: obedivit Josephus, &que, cujus id munus erat, injunxit. Cui ille, Quid pulsem, inquit, si necessitas panis quantitas minime suppetit, nec prae parvula fructa quicquam superet? Quia potius panem mox à famulis adferendam expectemus? Quod Josephus intelligens, & majoris curatitatis ergo oculum inspectione cognoscere cupiens, non nisi ferent panis fructa adesse reperit, &que ad Bernardum retulit; qui nihilominus, ut ad mensam pulsari juberet, deus precepit, panem, affirmans, non desaturum. Quo panis, cum frater, qui triginta annis erat, prae sum conveniens, omnes (mirandum dictu!) de septem illis fructibus comederunt & satietati sunt; nec minor eo prandio panis quantitas, quam solebat, assumpta est; tantumque insuper panis superfluit, ut reliqui fratres & famuli

A. V. J.
ARTISTOR.
quodam de
sacris poci
cate manit:
volueri nati
tum celeste

z

f

T.

qui

qui secundo loco de more comederant, altissim
quo saltem. Miraculum hoc, maximum vere
sanctitatis indicium, probatur per duos testes
contestatos, centesimum quinquagesimum quin-
tum, & centesimum quinquagesimum sextum,
qui in loco ad comedendum destinato presen-
tes aderant, & de hoc pene superstantibus
multiplicato comederant; & per tres alios tes-
tes, centesimum quinquagesimum nonum,
centesimum sexagesimum, & ducentiesimum
quinquagesimum nonum, de auditu ab illis,
qui non eorum exploratam habebant. Quod
aliis panis, quam septem frustis, non posset
fratribus ad comedendum apponi, & quod al-
ius panis non fuit in rectorium transpor-
tatus, & quod plus quam triginta fratres de
dictis septem frustis abunde comederint, &
quod alius sexaginta panes non sufficerent,
attestant duo priores testes, qui comestioni
fuerunt presentes; & licet sint ex eodem S.
Dominici Religione, nihil tamen huius coram
depositionis detrahunt, cum testes de univer-
sitate pro eadem possint testimonium perhibere,
quando de eorum singulari commodo non tra-
ctatur. *Hactenus illi. Præcipue inter stram-
que narrationem varietas est, quod Antistius
decem panes possint testimonium perhibere,
appositos fuisse, ostendit; Auditores vero Ro-
ta, nulla scio de integris panibus mentione,
non nisi septem panis frusta. Antistius con-
fessus Rotæ, Auditoribus Avignonens, lou-
dens Processum in 2 parte, fol. 1293 & 1309.
Septem item fragmenta solum memorat Bullæ
amercationis.*

i. *Rota habet Nulles, ex neutro vocalito
mili locus iste notus est.*

k. *Apud Rotam legitur Arbuxoch. Hæc
enimque locus mihi ignotus est. Verum in eor-
umque loco hoc capite memorato, nisi aliud ob-
stet, fuisse videtur in conventus S. Onu-
phrii & Valentini vicinis.*

l. *Alii reddunt: illum.*

m. *De Religiosis fratres locos ad ministe-
ria doctissima admissos vocant.*

n. *Regulis monasterii Hispanice, uti scriptum
duratur, de quibus mox fit mentio.*

o. *Quod in sacro Prædicatorum Ordine tri-
tissimum est.*

p. *Reclis leges: Calixtus, qua Hispa-
nia in Aragonis civitas est, a Maris con-
alto.*

q. *Civitatum Hispania hic nominatarum pri-
mo, Corduba episcopalis civitas in Vandaliis
est; secundo Dertusa item episcopalis in Cata-
lunia; tertio drunque Placentia pariter episco-
palis in regno Legionensi.*

r. *Hispanis Bortano, castrum & vicus est
regni Valentini, septem milliariis Hispanice
in Septentrionem Dertusa versus a civitate
Valentini distans.*

s. *Avignonens, ut hunc locum ab aliis syn-
onymis distingueret, addit, fuisse Magistrum
Ordnis Montefra, qua regni Valentini veris-
simè illi ars est, equitumque ob eo ditiorum
sedes.*

t. *Subditur hic ejusdem patris Bartholomæi
Pavia elegium, quod, quia ad S. Ludovicum,
cujus ille discipulus fuerat, nulla alio ratione
pertinet, præmittendum censui.*

u. *Guipaci Cervanti, seu Cervantes, elegium
lege apud Clavellum & Onofrium in Vitis
summarum Pontificum & Cardinalium tom. 3.*

col. 1040, ubi etiam de fundato ab eo Tarraco-
nensi acedens sit mentione. Porro Tarraco,
vernaculè Tarragona, à qua Tarracensis His-
pania nomen habet, antiqua civitas est in
Carthago.

x. *Id est, publici, opinor.*

CAPUT VII.

*Admissus à Sancto Prioratus
conventus Valentini, quæ-
que ibidem gesta ab anno
MDLXXV usque in MD-
LXXVIII.*

V. Olenus Deus hujus domus reformationem
ad suam finem perducere, coram fratribus
movit, ut Ludovicum, nihil tale opinantem,
è magistro novitiorum Priorum conventus fieret.
Gubernavit ergo hunc à die xv Maii
anni mdcxxv usque ad eundem mensis anni
mdcxxxviii a, magna præbent exempla religio-
nis, cum ipse multo plus sciret, quam man-
daret aliis; ne diligenter navigaret, ut cho-
rus, studia, alique omnia recte procederent;
neque uno hoc triennio extra conventum per-
noctavit, nisi solùm ter, atque prædicandi di-
vini verbi gratia. Quamvis per valentinum li-
cuerit, frequentaret chorum & ad commune tri-
clinium semper conveniret; imò etiam, dum
esset infirmus, post sumptum in valentinario
prædicatorum venisset ad trutinum, summaque in
eo locum occuparet, invigilans, ut fratres
bene reflecterentur, & servarentur ad maiorem si-
lentium.

110 Si autem tam debilis esset, ut suis se
potibus nequiret sustentare, suo loco sedens
choro intererat à principio usque ad finem di-
vini Officii. Utque voluit ubique adesse, ita
multo cum zelo corrigebat defectus; quin ejus
erat opinio, ut crederet, in Religione leves
defectus ac peccata venialia puniri oportere scire
cum eadem severitate, quæ extra illum peccata
mortalia. In regendo parvi pendebat hominibus
placere, sed magis placere Deo & S. Domini-
co: propterea à primo Prioratus sui die assuit
in cella sua schedulam, hisce verbis majusculis
litteris inscriptam: "Si hominibus placerem,
Christi servus non essem ò;" quod dictum
accipiendum est in rebus, quas homines vol-
unt pro suo arbitrio, nulla habita ratione di-
vine voluntatis. Dum fratribus suis aliquod
commisit officium, puta subprioris, vel vica-
rii, vel novitiorum magistri, aut rectoris, aut
alterius hujusmodi; si vel minimum in illis de-
prehendisset negligentiam, eo sine mora suo
manere absolvet; quamvis solum oculos il-
los gessisset.

111 Consequenter docere, malle se instabilem
reputari, quam videre, Dei servitium parum
accuratè exhiberi, contra quam exigit Reli-
giosa perfectio: atque hæc in perie paruit, ve-
rissimum fuisse, quod quidam probus vice vir
secularis ei dixerat diu ante, quàm de ipso
Prior cretando quicquam cogitaretur, redisse
Rilicet ipsum ex Indis, ut ritum cretarentum

CAP. XII.
Fecit
conventus
Prior fallat
prælati
alii.

delinquentes
caligant, an-
gustos ab-
soluit ab-
solvit;

nihil huma-
no iudicio
curari: mi-
ran habet
visum;

A Prior regeret, in eoque etiam conservaret observantiam, quam ejusdem fundatoris suo singulis in illum introduxerunt e. Paulo post electionem suam dixit illi hæc verba: Pater, quid hoc sibi velle, quid hæc præterita res viderim Veronice cum tribus sacris vultibus? & aliquando post subjunxit, significasse molestias, quas illo prioratus sui triennio passurus erat. Sed nullis modis molestias illius, dicentis quendam alia, quæ eidem contigerant.

an' max' &
sua' p'ia-
cularia
libera:

112 Dum quadam nocte post Officium matutinum orationi vacaret in choro, venit ad eum precatur veniam quendam animæ ob causam, quam subdo. Religiosus quidam ei, nequam Prior esset, exprobraverat ignorantiam, itaque responderet, Luciferum multa scivisse, & tamen esse damnatum. Non multo post frater ille, omnibus Sacramentis p' se susceptis, mortuus est, jamque in purgatorio brevi tempore (quamvis omne tempus eo in loco longum est) versatus fuerat, cum voluit Deus, ut hujus delicti veniam peteret ab eo, qui ejusdem i' pœnitentia spiritualis pater fuerat. Apparuit igitur illi flammis circumdatus, atque: Pater, ignoscere mihi, quod tibi tali die dixi (non enim vult Deus, me transire ad cælum, donec mihi condonaveris) & celebra unum Missam pro me. Ad quæ ipse sine mora respondit, se libentissime ei ignoscere; scilicet mare, pro eo Missam celebravit. Hinc proxima nocte in magna gloria eidem apparuit, petique ab illo pater traxit Ladinus: Pater, noli me, quo loco ego aqua Deum sum? eaque rursus reposuit: Tu modò Deo servas: Deus enim magnam tui curam gerit.

secreto con-
fili' divini-
tas confes-
sa: proba-
t

113 Illiçe isdem diebus Valentia prorex admodum secreto contulit Rodericum Salzedo, an vellet regi servire, ut assessor gubernationis hujus regni in trachu Orisole d; ille verò cum eodem sacro conveniens operi persone, cui condonaret, officium acceptavit; sed max recedat est, ille hic super ne non fuisse locutum cum Patre nostro, ut ejus ad Deum proce- peteret. Quare consilium ad illum venit, namque totum cum ipso consulti, obsecrans, ut oraret Deum, ut huc voluntatem suam manifestaret, et admittendum officium esset, nec ne; sicut tamen, quod idem suum jam inde obtraxisset. Cui Pater subdicens respondit: Eja jam tempus est. Item! Quo responso valde erubuit, quod scint, non potuit Patri hoc suum secretum consilium humanus innouisse. Hæc omnis predictus Salzedo & subinnet narravit eodem die, quo contigerant.

frater suos
benigne ac
liberaliter
alio, & ter-
gis in pau-
peres, f

114 Quam verum sit, quod Propheta asserit, ut boni delinquentes querentibus Deum f, demonstravit Deus triennio prioratus illius: nam & hoc penit totum fuit liberale, & conventus reditus non superabat duo milia scutorum, ac nihil minus alius semper centum fratres, & aliquando etiam plures; quos cum benigne & liberaliter tractaret, ut cuivis alteri Prior postea plurimum laborandam fuerit, ut pari modo tractaret; ac propterea severe castigabat ministrantes, si tuo in sustentandis pauperibus ministris conventus debito defecit. Familiae ei erant dicere: Patres traxerunt multas suas laboribus bonique exemplis iacunarum elemosynas, quæ conventui dantur: oportet igitur, ut hæc sis etiam honeste traxerunt. Neque hæc ratione usquam diminuit fuerunt e-

lemosynas; imo sub illo tantum creverunt, ut hæc conventus, nulla obligatione contractas, solvent sibi dare omnibus, ad janam se offerentibus, qui quidem collatis inter se diebus, sed et mendicis, literarum studiosis, ac verocundantibus egeris non pauciores, quam trecenti erant singulis diebus, maxime hyemalibus g.

q' plus ten-
gitur, plus
accipit.

115 Ad hoc propositum frequenter verbatim in ore dictum patris fratris Michaelis a S. Dominico, qui cum hujusmodi elemosynas tempore caritatis fugam, quo anno m. lvi contigit, notabiliter auxisset, membris nannul- lis, solebat dicere: Si multum demus hæc (indignitatem portum) plus Deus reddet illis (monstrabit ecclesiam). Verum præter ista soluerat pater Ladinus insuper sacro dare plerumque duos, treve aut etiam sex Julios à summa quibusdam personis, honestis parentibus natas, sed calumniosis. Dicebat etiam patri fratri Dominico Ansdone, qui viginti circiter annos elemosynis præfuerat: Pater, quotiescumque necessarium eis videris, præter stipem ordinariam dato etiam ex p'ne fratrum, & duo promptè ex amore Jesu Christi; Deus non deerit: novitis etiam, me non minores hic largiri dare elemosynas, quam Tu fors largiaris ad portam. Hæc non obstantibus, inito compso, nomen- quam ille Dei credior misit; quia, tamen ex amore illius multo largitur, multo plura ab illo recipiatur, etiam in hac via, non solum in spiritualibus, verum etiam temporalibus; ac speciatim anno m. lxxxvi, mense Maio, quando in hoc conventu solemne capitulum provinciale celebrabatur; ingenies ei elemosynæ collate fuerat, ac interim etiam, unde minus exspectabantur, ex quibus abundanter provifum fuit omnibus hospitibus, qui huc capitulo interfuerant.

seque-
charitatis &
humilitatis
specimina
est:

116 Quamvis autem, quia, ut diximus, fundatur em, majori parti capituli parum, penes quos erat jus suffragium tenendi, non sit valis aptus officio distans, quo hæc foret fungi Prior conventus; in quo capitulum celebratur; non propterea indignatus est, nec se negre ferre prætulit; sed ex eo tempore precepi, ut capituli fratres etiam benignus haberentur, quam ante mandavimus. Et sane vere generosi viri non est magnam hujusmodi offensionum rationem habere. Paulo capitulo summo tempore laudata fuit ejus in omnibus necessariis tam legiter tantaque cum charitate suppeditandis cura; verum ipse, quantus erat, exspectatus in terram, ab omnibus capituli paribus ignosci sibi humilissime petis, arguens lo, quod eos non pro meritis tractaret. Solebat etiam infirmis tanta cum charitate proficere, ut aliorum pars major nec tam diligenter curacionem, nec benignitatem domi sue expertura fuisset.

prole-
fiam digni-
tatem rite-
dendam
praestitit!

117 Sequenti mense Augusto quidam pro- latus officio suo privatus aut ab eo suspensus fuit, adeo ut illo recte iungi nequere, eoque amplius obstrictus non esset: quæ res bonum Patrem iustis de causis plurimum affligebat. Cum igitur expendere divinum Providentiam, permittentem, ejusmodi adversa obvenire his, qui Deo recte servire desiderant; etque in cogitatione perflueret, qui, uno cruce rapto, volare non poterat, nec incideret. Dum verò, quod hoc

A. V. J.
ARTISTO.

portenderet, meditabatur, audivit vocem (exterio-
rioremne, an interiori, nescio) dicentem :
"Et tamen unus ex eis non exiit in terram
sine Patre vestro ;" quod dictum Redem-
ptoris est cap. x. Matthæi, quo loco Dominus
noster Iesus Christus, ut Apostolos suos singu-
larem Dei de ipsius providentiam doceret,
hoc argumento usus fuit : Nescitis, duos pas-
seres in Jordanis denario venire, ac nihilominus,
quomodo tam exilis pretii sint, nullus eorum
cadit in terram sine particulari providentia Pa-
tris vestri : quod bono Patri summo fuit so-
lacio. Nec admodum multo tempore post miser
ille preclusus in pristinam, imò etiam in ma-
iorem auctoritatem viâ prorsus extraordinariâ
restitutus fuit, ut manifestum fiet, Deum
singulâ providentiâ suorum curam habere. Hæc
ego ex ipsiusmet patris Bertrandi ore didici,
antequam prelatas ille restitutus fuerit.

calisti vifa-
ne ac vno
maluatur :

118 Dum scilicet S. Catharinæ martyris / die
post meridiem quidam vir devotus huius San-
ctæ Vitæ à Surio scriptam legeret, ibidemque
in cella sua adesse pater Ludovicus, hic, le-
vatis subito in celum oculis, fortiter exclama-
vit : Ah ! Ah ! Unde exterritus alter ille pos-
tuit, quid rei effet ; ipse verò udis oculis re-
spondit : Erat quidem bene, erat quidem bene ;
sed ab eodem illo importanti actibus, ut, quod
erat, diceret, ait : Vidi ego lucem unguam in
celo & splendorem pulcherrimam maculæque
minimam, ex quo procedens vox mihi dixit,
quævis nunc vitam in tenebris, forte tempus,
quo mihi tanta lux tantique splendor comen-
denda sunt, ut fueram iam illiusmodi.

humera-
nem subito
pellis :

119 Sublevari fieri Adventus tempore quæ-
dam vespere, cum eo ac vehementer plueret,
conspicui fuit pater Gislefridus Valpurga c. Socie-
tate Iesû in hoc conventu pernoctare, quodam
malo correptus, quod nec dormire, nec quie-
scere eum tota nocte permisit. Postridie verò
maius tunc vehementer hæmorrhæia & torquetur,
velut si cepit suam desiliis fuisset, acito
ut etiam oculorum lumine delitueretur. Hoc
continuum indicavit loco suo, se desiderare,
priusquam ad collegium reditus esset, putari
ad celum Servi Dei ; atque ita factum est. In-
gressum enim Bertrandus, qui illum multum
diligebat, instanti vultu rogavit, quomodo se
haberet ; eademque puncto temporis omni se
gusto liberum sensit ; quod ipse tunc pro re ad-
modum mirandi habuit, habuitque etiam hodie.
Aut misisset, se pridie vespere pluribus horis
eum illo locum de Deo fuisse cuncta cum sus-
citavit, ut ne unius quidem horæ ipsam flu-
xisset videretur.

agrum, ad
quæ reco-
latur, mæ-
toreis pro-
fugit :

120 Anno MDLXXVIII Sabbato post Epipha-
niam ad hunc conventum venit dominus Angelus
Cameræ, Josephi di Campo uxor, ac multis
precibus patrem Bertrandum rogavit, ut vene-
ret lecturus Evangelium super nepotem suum,
Betriceum sibiendam appellatum, gravissime re-
gnantem ; ut quæquam Pater cum infirmum
numquam videret, nec cum illa umquam fue-
rit locutus, dixit : Tus nepes, est ! certoque
modo agniti caput, quasi diceret : Parum
proderit accessus meus ad eam sinandam. Que
tam graviter dixit scietque, ut nobis dominus
ad suam comitem conversâ diceret : Heu ! mea
nepis mortua est ! Perleverat tamen in ro-
gando Patrem, ut cum dignaretur invadere ; &
cauti valentiam suam reposuit : Si non
posset hodie, veni saltem cras alterave die ; ob-

tinuque carpentem suam. Respondit benedictus
Pater, nihil eo opus esse, se eodem die ven-
turum. Venit igitur jam serâ vespere ; & an-
tequam visisset egram, ejusdem morrem mo-
nuit, ut obfirmaret animum, ac patienter se-
ret, reputans, ita Deo placere. Post lecta apud
infirmum Evangelia potum & matrem, velut
filium jam obitum, consilatus est. Quod illi mi-
nabantur, atque etiam non nihil egre tolerant,
quod mæssa illa nondum eo usque perducit
illis videretur, sed in phrym inclinare, ac
proinde aliquot mensis victura esse. At non e-
rat ita ; paulo enim post sic invaluit morbus,
ut post mediam noctem defuncta fuerit. Hoc
modo agnoverunt parentes, nihil opus fuisse,
ut Pater infirmam postride inviseret.

periclitant
in partu
subleat :

121 Dominæ Franciscæ Ferreræ, nobilis viri
Michaelis Joannis Benedicti uxor, parisiensis,
requiebat enim, nec parvis sinebat dolores ;
sed adveniens, fecum ex nonnullis perturbatio-
nibus ante paucos dies habitis feminoriam
esse in utero, oportebat cum emittere. Invisit
ipsum pater Bertrandus, & super eam aliquot
preces recitavit : postero die non vocans ad
eam rediit, tantoque in periculo conspicuas,
scripsit in charta hæc de beata Virgine Anti-
phonam : "Necians Mater Virgo virum, pe-
perit sine dolore Salvatorem sæculorum, ipsum
Regem angelorum sola Virgo lactabat ubera
„ad celo pleno" ; mandavitque hæc una cum
accenso ceræ illius manus inseri ; ac eodem die
peperit filium, qui eo modo prodit, quæ ex me-
moriam sententia naturaliter non poterat vivas,
sed tamen baptizatus fuit.

eterna de-
fuerit salu-
de quo sua-
rat sollicitu-
tus,

122 Mense Februario penè subito obiit frater
Petrus Lorei, conventus huius conventus,
qui quædam pridie facti Communione in ec-
clesiâ refectus fuisset, fratres tamen in evocatus
plurimum afflicto, ac peculiariter pater Ber-
trandus, qui Prior erat, videbatur eum vultu
suo prodere dolorem suum de morte huius mi-
seri fratris quasi imprevisi. Post clausum men-
sem magister Rodericus Salredo, doctor in
concilio regio, cum illo colloquens in capitu-
lo, advenit in sermonibus ejus quamdam hila-
ritatem insistentem ; ac prout penit, cur jam
esset tam hians, qui alius fuerat tam tristes.
Respondit ipse, ea nocte in cella sua sibi ap-
paruisse fratrem Petrum, valde hilarem & su-
periore contentum, habentem in ore suo quid-
dam candidum & admodum dulce ; quibus in-
dicabatur gloria, quâ gaudebat.

et revelante

123 Hoc etiam aliis fratribus postea narra-
vit, licet eis non exposuerit istud peculiare de
modo apprehendi, sed solum dixit, se valde
doluisset de morte fratris Petri Lorei ; sed Deum
potius sibi solatum talisse. Alteri verò cuidam
patri ait ; quemdam fratrem huius conventus
graviter afflicto sollicitum fuisse de salute
anime fratris Petri, multique noctibus orasse
pro eo, ne tandem Deum illum ipsi in celo
conspiciendum exhibuisset. Hic frater Petrus fuit
ad dictissimas cellas S. Vincentii, diligenter
curas, ut nocte ornata & cum accensa lampade
semper servaretur.

stantem in-
mors S.
S. Vincentii
explebat
& etiam :

124 Quoniam de S. Vincentii cella modò
incidit mentio, subit in memoriam aliquid,
quod jucundum lecturi erit. Ferebatur per con-
ventum, dum pater Ludovicus aliquando orat-
ent eum imagine S. Vincentii, in eadem cella
posita, indeque altarias inclinaret se ad illius
paulo osculandus, eandem Sancti imaginem se
pariter

A prius inclinasse eamque elevasse a terra. Spectetur hoc per conventum, & dicebatur concilium paulo postquam fuerat Prior constitutus; qua tunc ad altam devotionem collum se contulerat, nunguam eum fervore spiritus illius Sanctum precibus fuerat hoc modo: Pater, sancte Vincenti, videt, ut illi me sine ulla meo merito Priorum huius domus elegerint, quamvis hodieque in ea sint viri doctissimi & maxime religionis. Ego Priorum huius hoc temporis momento abbas, tibi impono; te Priorem reputa, & impem de rege, prout tibi placebit; nam ego quidem, quantum ad me, nolo esse, nisi tuus subprior, nec nisi ex tua manu quidquam agere: tuncque alunt, S. Vincentium esse inclinasse usque ad terram, eoque concilium, quae mox resultavit.

I

quod, quo
modo resolu-
mon fuerit,
apparetur:

B 125 Verum longo tempore post, laborante illo postremo infirmitate sua, duo & fratres nostris, qui matribus fratribus erant, sed eorum alter clericus, alter conversus, valde fugaciter conveniunt de facto indagando. Ingressi in illius cubiculum exoptant colloquio de oratione, de solitudine, aliisque similibus rebus; danque opportunitate, eorum unus rogabat eum: Pater, verumne est, in hoc coenvento esse fratrem, qui, dum vellet officium pedes S. Vincentii, hic ipsemet cum amplexus est? Respondit Pater: Verum est; & post interjectam brevem moram ait alter: Insuper dicitur iste frater fuisse reverentia vestra: ille autem, inclinatus nonnulli fronte, haec resultit: Et quanti ergo vos id esse, putatis? Deus etiam locutus fuit per alium Balamm, qui ad oculo modo fuerat promissa.

an illi recte
recederet:

A

C 126 Anno MDLXXVII, die S. Petro martyris a dicta, pater Bernardus post matutinum Officium ad cellam suam regressus audire in solium quandam vocem, sibi dicentem: "Deo, cuius pater abbas cordis, coortio & tribulatio, quoniam dulcedo, solatio & consolatio." Rogatus autem a quodam sibi bene affecto (qui id lectum indicaverat) an ea vox molestia illi fuisset, negavit; imo saluto sibi fuisse affertit; eoque consolatione tuae maxime egrebat, quia magnos animi conflictus praebebat, quod, cum jam innotuisset huius Prioratus sui fine, de regressu ad suam cellam quietum cogitaret, nullisset, se ad alium conventus prioratus destinari.

si recte ap-
prietur: multos
servitio huius
inducit:

D 127 Locum vero auditori Salendo & cella patris Ludovici opacissimi secularis quidam sonus, qui insignis servus Dei erat, ait: Videtur in almodum amicus esse huic sancto fratri Bernardus: rogatusque propterea ab eo, unde ipse sciret, cum quoniam esse, respondit senex: Scio, quia, cum semel post matutinum essem in oratorio meo, meae orationis, Deum instantissime pro illo Patre precatus sum; eumque deinde ad ipsum visitandum accessissem, simul ac ejus cellam ingressus eram, ut mihi: Magnas gratias, fateri, tibi habeo; ac preterea mihi, Quae de causa, Pater?, respondit: Quia tali hora Deum pro me orasti; eumque orationis, brachia in modum Crucis extensis habuisti; quod solus Deus poterat scire. Tricenis prioratus sui multis novitibus, majorem partem nobilibus, sacro habitu induit, nec ququam alter Prior tam nobilibus in hac domo innotuit, quam ipse, licet nec pro eis acquirendis laboraret, nec ququamque ad illa sua lutione induceret. Cum

aliquid non paucos juvenes simul vestivisset, nulli dixit, inter concinendum vestium sibi esse ex illis unum, circulo igneo splendidoque; caput circumdandum; sed illi praeura hac super, te indicavit.

E 128 Cum hic prioratus ei fuerit postremus, addo, namque in eo observatum fuisse vel minimum prelaturae desiderium; nec ulla modo, seu directè, seu indirectè, ullum unquam appetitum; imò, dum huius conventus prioratus funderetur, voluit abdicare, ut quietè viveret; usque id sibi liceret, postulavit à patre Generali, magistro Seraphino Cavalieri; sed eum hic Generalis electus religiosissimus, qui multos ejus generis Priores habere desiderabat, hec io una epistola sua innotuit, se velle ei hac io re gratificari, deinde in altem eidem precepit, ne Prioratum dimitteret, nec permitteret, conventum a quoquam alio gubernari; ac mox eum etiam ei addidit auctoritatem, quam alius nostri Ordinis Prioribus conferent conceat. His non obstantibus, petebat à nobis orari Deum, ne permitteret, se mori Priorem, sed omni animarum cura exemptam.

F 129 Narrat frater Bartholomaeus Peccarda Cartusianus, se, dum secularis esse & tutor, tendendo fratres huic domui interfuisse, ac propterea saepe etiam patrum Ludovicum totodulle, & observasse, eundem, licet ipsum aliquoties sive novacula vicio, sive fuit incuria, cum eum modica sanguinis effusione lesisset, se tamen semper tam humilem tamque potentem exhibuisse, ac postremum novitum conventus fuisse: id bono sibi exemplo fuisse, profiteretur. Keker in super, se, dum aliquando ejus cubiculum ingressus eum eo loqueretur, ab eodem benedictio Patre rogatum esse, an verum sibi super quadam re dicturus esset; eumque respondisset, se id omnino scire, si sciret, dixisse illum: Desiderare religiosum fieri? Se verò respondisse: Non: neque enim id sibi propositum esse; tum verò Servam Dei subdenter resultit: Observa tamen, scire me, te Religiosum mortuum. Addebat Cartusianus, sibi tunc eam mentem minime fuisse, sed eo ipso temporis puncto tam vehementer Religiosae vitae amplectendae desiderium injectum esse, ut deinceps non quieverit, donec voti compos factus fuit, simul in Cartusium Vallis Christi.

G 130 Dum prioratus gereret, quamvis occupatissimus semper esset sui conventus negotiis, quae quidem tanta erant, ut nonnumquam etiam magnam noctis partem infunderent, ex cura tamen anime suae, dimissa vesperti fratribus, aerebat confessorium suum, eique sua peccata confitebatur, deinde usque in medium fieri noctem vigilabat; ac nihilominus surgebat ad Officium Matutinum; post quod vix poterat paululum quiescere; imò saepe etiam de nocte sine lumine palpas circumibat per conventum, experturus, an servarentur silentio. In hoc praeura & in omnibus aliis penitentiis, quas gerit, semper fuit ejus opinio, quanti eum sustinent meliores Thomae, nos sibi peccato mortali obligatos esse ad considerandas praestandas dignioribus; quae opinio etiam valde contraria est lacto Concilio Tridentino Sess. XIV, cap. v & XVII de Reformatione.

H 131 Quam ob rem ipse non solum in sermo-
Te 3 do

Priorat
concedere
Paula ten-
ant.

conferi Re-
ligiosum Ro-
tam amplius
dicendum
practici:

inter nego-
tia se ipse
non negli-
git: in con-
ferendis esse
scilicet

A. V. J.
A. V. J.
A. V. J.

334 VITA PRIMA S. LUDOVICI BERTRANDI C.

do suffragio, dum eligendus Prior erat, semper intencus erat, ut solum daret illi, quem coram eterno Iudice dignissimum esse iudicatu; verum etiam in reliquis conventus perfectis, piam, in vicariis, subprioribus, ceterisque familiis, eundem regulam observabat; unctum in creandis studiorum perfectis; quia grande peccatum reputabat ista officia committere aliis, quales qui non modo pravam doctrinam, sive ex ignorantia, sive ex malitia, non erant tradituri; sed qui etiam ipsi essent ad formandos discipulos excellentiores & in sacris Literis magis famulos.

ANNOTATA.

a Confessio Roca & Avignonis atque ipsa etiam ratio; cum Prioratus in Ordine Prædicatorum triennales sint.

b Ex Epistola S. Pauli ad Galatas cap. 1, §. 10.

c Designatur hic Amator D'Espli & Dominicus de Montemajore, de quibus consiliis postea Diagus in Historia Prædicatorum provincie Aregonia lib. 1, cap. 10 & 11, et in Opere nostro inter Prædicatorum ad diem 15 Junii, & 17 Julii, quo postulat loco hanc legere est: Amator d'Espli, & Dominicus de Montemajore memorantur hoc ut in Diario S. Dominici Marchisii, quorum opusculum exhibet his verbis: "In hoc tamulo simul consecratur venerabili ossa beatorum Christi martyrum, fratris Domini de Montemajore, ex illustri familia de Corduba, sanctissimi rosmarini, qui successit Clemen- tis PP. VII effectus, ut emba ubi crearentur, nostris sanctis constitutionibus: & fratris Amatoris d'Espli, vigintiannu huius conventus (Valentiniensis) Prioris, quorum anime solute vinculis corporis gladius iniquorum hominum fortunatumque ad patriam eorum evigilant anno huius seculi" (textu docum) "triennio, qui est" ipsi "1534."

d Quia, indignis Ungula, episcopalis etiam est in regno Valentini.

e Saludo hic & alibi, supra vero Saludo scriptus est.

f Psalm. 33, §. xi: Inquirentes autem Dominum non inveniuntur omni bono.

g De liberali Fratrum egenorumque cura Auditor Roca in Relatione sua: Piorum monasterii Valentini omni consilio recubabat... Quod cum obire non posset, consulto & (ut mandatum) ad cubiculum illius sancti viri Vincenti Ferri, seque hanc promittit, ac, fluentibus ubertim lacrymis, dicebat, quod sibi vires erant impares huiusmodi officio & dignitati; & propere ex corde supplicabat, ut ipse (sanctus sanctus Vincentius Ferrerius) esse Prior, & Prioris officium exercere dignaretur. Post quæ cum postea magnus S. Val-

entius vellet deservire, ut eadem sancti ferret, ille miraculose renuit. Ita illi; unde vero certa huius rei habita fuerit notitia, mox hoc subdit Anstusius.

m Lige Numerorum caput 22.

n Huius sancti ex Ordine Prædicatorum martyris gesta illustravit Majores vel ad diem 29 Aprilis, quo colitur.

o Hæc eadem verba, Latine ibidem ab Anstusio relata, mox subducitur Italicæ, proindeque hic Latine non repetenda, sed omittenda.

C A P U T VIII.

Gesta illius à deposito Prioratu usque in postremum annum vite sue.

E Xpleto Prioratu, confectum visus fuit instar minimi fratrum conventus; nec regimini se ullo modo amplius immisit, præterquam quod per unum mensem commissa ei fuerit solita novitiorum ac juniorum cura; & in hac simplicitate perseveravit usque ad mortem, quo tamen latente tempore Deo placuit magna per ipsum mirabili operari. Anno sexagesimo ipsa S. Dominici facta hæc postquam prædixerat in triclinio inter colloquendum eam fratre Ludovico Primo, qui ipse infirmitat, cum magno dolore ac perturbatione animi ait: Frater, dum hodie prædico, actum mihi est, regem Lusitanie esse mortuum, & cesum eius exercitum; itaque verum esse, viobis. Post hæc accipit de evenia constitit: nam die S. Dominici facta accipit inlata illas inter regis mors cum totius exercitus strage in regno Fezzano a.

133 Eodem anno cum quadam Violenta junctæ ex gravi febre decumberet, jamque pronuntiasset medicus, eam in magno periculo verum, ac protinus iussisset eandem sacro Viatico muniri, necesse ad ipsam pater Ludovicus, & gravissimè commotam invenit. Ad prædicum qui quidquam diceret, elevare oculos ad celum, iussitque manibus, paulisper oravit; & deinde v. o demittens oculos, bono cum animo esse iussit, Deum ipsum adiuturum. Tum illa perit, ut se per concussione Deo reconciliaret, quod & ipse prompte fecit; eademque deinde penitenti, in eodem vespere, ad portam hanc sacrum Viaticum susceptum esset, respondit: Pote est ad sacrum Mensam accollere, dum egrossum como es. Eodem temporis momento cepit melius se habere, & sine ullo medicamento in fine brevi sanata fuit.

134 Anno millesimo quadam simula illustris domine Violentæ Milani, Speranza dicta, cui collum scrofulis penitus perierant, erat, advenit dici, per patrem Bertrandum ad eodem malo convalescentem in Monacha puellam, qua novennio ante illius curandæ causâ in Franciam profecta fuerat sine solatio; & post hæc orasse pro illa Sororum Dei, eandemque eorum magistro Bargarlo, Morade rector ab illo tactam, intra paucos dies omnino sanis sanavit. Quapropter huic alteri magna adiutus ipse, fore, ut & ipse per oculum Paris pater-

CAP. VIII.
Hic sunt res
S. L. & ex
S. L. & ex
S. L. & ex

graviter do-
cumbent
propterea
convalescentem
clari præ-
dictæ:

F

scrofulis in-
fectis sanas.

A. V. J.
ASTICIO

copiosa aqua penetrabat, ut miraculo adhibendum sit, quod non fuerit in profundum sinus submersi. Dum in hoc itinere quadam hujus boni Patris miracula narrantem aliquot nobilibus adolescentibus, qui Salamanica litteris operam dederant, hortum aliqui & ego ipsum invocavimus, seu, ut melius loquar, Deum per meritum hujus Servi illius, quæsi, Deum sepe, ut ait S. Thomas, ob meritum minorum Sanctorum concedere, quod non solet largiri propter merita majorum.

141 Ita nobis in hac professione contigisse videtur, quia Liburnum à salvi appellimus, ubi in terram expositis nobis, necesse fuit reparari navim, quæ penitus hibernat. Ab eo tempore crevit in me devotio, quæ antè erga vitam Sanctum affectus fueram. Pari modo in reditu ex Italia in Hispaniam in tantum deveni periculum, in quanto unquam alius in mari fuit. Nam primum vela læceramus, exorta terribilis tempestas est in ora Liburnica, quæ ultra sex dies tenuit; venique versus nos navis, Squarciboca nomine, quæ, missio gubernaculi manubrio, nupèque rudentibus, tanto cum impetu transversim ferebatur, ut pene non abedat, quin in nostrum impingeret, quæ, si ab illa tacta fuisset, dissilisset in frusta. Potridie intra minus, quam unius horæ quadrantis spatium duo fulmina è celo in navem nostram deciderunt, quorum primum per eam aliquandiu percurrit cum periculo pulverem pyrium accendendi; alterum majorem malum incensit, quæ propterea excidenda fuit, atque ita nos, fervente tempestate, in medio sinu sine maio triduum navigavimus.

142 Et quia navis destituta malo erat, ferebatur velut lanæ sacra super undas; preterea aræ, æræi tibi milites, aliæque impolumenta undique volebantur in mare, non sine periculo, ne cui errata & brachia pumperent, aut etiam totos homines contererent. In hac omnibus angustis & periculis præter gloriosam Virginem Mariam, & S. Raymundum de Penafort, qui mare à Majorica usque ad Barchinensem in suo pulvis monastico urgetit i, sanctumque Petrum Gonzalem Yselman A., & alios pueros meos, solui invocare, neque commendare etiam huic benedictio Patri, docet ex hac infinita navi evasi incolunt. Quamvis autem in aliis quoque itineribus multa passus fuero, non tamen unquam tam, quam in hoc; adeo ut potridie in profundum scerret; & ego è tantis periculis ereptus à Deo, scilicet negotiorum successum Romæ consecutus, magnam hujus rei partem acceptam referam benedictioni, quam bonus Pater mihi impertuit est Scitab, & precibus, quas pro me fudit.

143 Eodem anno inter geminum Pacha domina Francisca Garza, soror domine Dorothea Garza, quam supra nominavi, angebat serapis, ut deberet pluries per hebdomadam ad sacram mensam accedere; & post aliquot consules patres confessorios decrevit etiam patris Bertrandi consilium exquirere. Cumque ad ecclesiam nostram accessisset, illic ab illa arctius ad sedem confessionalem venisset, athenam illa verum proculant, eidem sic: Hæc in re ego solus esis liberalis, ne libenter fidei perquisito, quia Deo servire desideras, ut fepus Eucharistiam suscipias.

144 Eisdem anni mense Maio Maria Joann

na Boiglia sibi, populi ac variis vehementer correpta erat, ejulandum filia gravida pariter vehementer ferebat. Quam ob causam Martinus Vincentius Folches, filius supra dictæ Mariæ, convit patrem fratrem Nicolaam Pastorem I, qui in monasterio Jesu habitabat, ut Deum pro illis precaretur. Respondit hic, patrem Bertrandum adire, ipsique in nomine Dei Deiparæ diceret, ut quidam sacras reliquias ad ambas infirmas desciret. Pulchre Pater eas adit, & manu ejus supra caput dictæ Mariæ posita, ait illa, id fidi magno solatio esse. Id ipsum etiam affirmavit filia: quare rogavit mater, ne manum amoveret à capite: eodemque temporis momento ambe melius se habuere & incolumes manserunt. Hinc prodierunt Folches magna devotione erga sanctum Patrem animatus, cum fratre habente infirmum, qui ex ulsione, ad podenda per ebrieturum illi facta, gravissime labebatur, patrem Ludovicum rogavit, ut cum quoque invenerit. Ixit, aliquæ preces fudit, & adhibitis reliquiis S. Vincentii, signaculo plagæ signo sanctæ Crucis, caput æger subito convalescere.

145 Eodem anno scilicet Despire in celos assumptæ luce, dum cum aliis fratribus domi esset in in scilicet S. Ludovici episcopi in processione adfuit, rogatus fuit, ut inviseret dominam Isibellam Castigliona Vaziero, conjugem domini Hieronymi Pasquale, tunc Alfeldor gubernatoris hujus regni, quæ consilia terribili febri, ex qua in delirium & deinde in tantum animi deliquium incidit, ut mortuus crederetur. Accedit ad illam Servus Dei, legitque super eam Evangelia; deinde levatis in celum oculis, totum mutavit est, fluctique velut in celis plangens; deinde verò dimissa capite, sebrientis mari, Beatrici Balari dictæ, & Iosephi, Tomæ Bonaventuræ Vaziero appellatæ, alterique mulieri, quæ aderat, dixit: Gaudeat, quæ sancta Dei Genitrix, eujus hodie festum celebramus, hæc præstitit gratiam, ne ista moriatur.

146 Illis dictis, fudit, doque sancta Virgine Maria paulisper devotissime locutus est, iustina interim nullum verbum proferente, sed in suo perseverante deliquio. At egrediente e cubiculo Patre, suos sensus recepit, clamavitque: Pater, Pater, per amorem Dei regredere: reddis ergo ipse, & manum suam infirmæ capiti cum magno hujus solamine imposuit. Postquam notem Pater abierat, O quàm magna, inquit ipsa dolens, peccatrix sum, quod locuta non sim cum tanto Sancto, quantus ille est! Potridie contigit altera accento febri, putabatur deus illam morituram, adeo ut jam inciperet deplorare, atque aliqui de promissis Peris ambigerent. Sed paulo post penitus sana evasit, agnamque est, Patrem vera dixit. Eodem pariter anno pater Bertrandum Franciscum Vaziero noarum, prediche agrote patrem, gravium decumbentem invensit iustit cum bono animo esse; nec enim ex hoc malo moriturum: loque factum est, patre filique hodieque superstitibus.

147 Contrà ejusdem anni mense Novembri in morbum lapsi Vincentio Vaziero, supra dictæ mulieris fratre, Pater cisa transiens per placem, ubi ille habitabat, rogatus est, ut super eum Evangelia legeret. Ingressis cubiculum eidem dixit: Frater, suture te, quod Deus

fides alla
que malafides prech
has pater:Egrotan-
tibus profi-
citur: a
divem pater
citur:eisdem mor-
tem vaticin-
atur; at-
tari nudi-
cam nudi-
sem ique le fle-
tum nudi-
que, inde
que rubrasperim il-
lum, dum
etiam vive-
ret, pater-
cibus crevitacutis alla-
rias defen-
dis fufu-
cit:

te ipse: io hoc mundo, eundemque p[ro]p[ri]is monitis confirmavit. Matri quoque sic, ne contristeretur, si Deus ipse vellet hunc tollere filium. Posthac infirmus indies se pej[us] habuit usque ad mortem, quam duobus tribus mensibus p[ro]p[ri]e obiit. Antequam ista contingeret, inquit: Vere, si fuerat Pater ad fenestram eccl[esi]e sue, dum placeret, diverteret ei Alphonsus Manuella, proferens illam tempestivumimenti esse: sed responderat ipso: Eospe[ro] modo, videbis messum futurum, quae propter peccata hominum erit admodum modica. Non videbatur istud vaticinium eventum probandum, cum tunc tempestas ita foret, ut copiosa erum omnium melius speraretur. Sed omnino contrarium evenit, quia ad Aprilis non pluit; unde semendis frumentorum multum p[er]iit sit; mense vero Septembris tantum pluit, ut major utrumque p[er]iit perierit.

alteri mon-
ita regis
p[er]fecta: can-
diti p[ro]p[ri]e
receptur:

R

U

novum
fuit p[ro]-
dici:

149 Eiusdem anni MDLXXX mense Septembris dux Nostrae a venit pro more suo ipsam in sua eccl[esi]a visitans, qui a Patre rogatus, si quae ora de rege a haberet, respondit, cum optime valere. Tunc Pater reposuit: Optime? Imo agere; Deusque pro ipso orandus est. Nec quidquam praetera de morbo regis innotuit, nisi post dies aliquot, quando literae ex aula aulicae fuerunt. Eodem tempore invenit ipsum quidam doctor consilii regii, illi plurimum devotus, qui cum cum admodum hilarem videret, laetitia causam petiit. Ille vero respondit: Quia Deus singulari gratia me hodie dignatus est: non paululum ante auroram apertienti mihi fenestram eccl[esi]e apparuit Rotem-
por noster affluus cruci, quia perpendit in morte Calvini, meque maxime consolatus fuit.

150 In vigilia S. Dionysii non parum afflic-
tus fuit, quod a quodam iudice postulatus, iussus esse iit in arcem, in visibus in carcere quemdam Maurum, qui suspendendus erat lapidandus erit; putaretque, postus alium, doctorem apertumque patrem ad id opus fuisse. Porro dum ut illuc tenderet, ex majari claus-
tro in minus cum Patre magistro licet Petro Salimanticensi, qui cum constabat, transiit, dixit ei: Eja, pater magister, nemento huius diei, quo ego dico tibi, & mente retine, me eo die anno sequenti mortuum fore. Quod & factum eo modo, quo dicturi sumus; quin, licet haec diceret in vigilia S. Dionysii, non tamen intendit dicere, nisi de ipso die S. Dionysii, atque altera vice, de sua pariter morte loquens, ejusmodi diem tunc manifeste indica-
vit, ut per aliquot menses, priusquam ille obiit, Valentini publicè dictum fuerit, ipsum facta die S. Dionysii moriturum.

Ejus conf-
di recipi-
rentur an-
guis.

151 Die secunda Novembris dicti anni dux Nasteri precepit domino Jacobo Fenero, huius regni gubernatori, ut duas scripturas, ad negotium maximi ponderis spectantes, quas illius decreverat dominus Vespasianus Gonzaga prorex, eidem servandas commendaverit, quibusdam legendis exhiberet. Dictus autem dominus Jacobus omnia sua scripta & acta diligentissime servatus, is non inventis, vehementissime anxius fuit, quod id in magnam honoris re-
tinebat suum iustitiam cedere posset. Nec ausus est haec animi angustias cum quoquam confiteri, nisi cum patre Ludovico, cui ut nullam sibi spem esse scripturas illas ulla ratio-
ne huiusmodi rep[er]endi. Respondit Pater: Do-

mino, die Octubris, per quem ego vidi ma-
gnam fieri miracula: Die novica canonicum Ma-
onitricat, idque etiam ego sciam, & alius
quoque huius conventus fratribus se commo-
dabo. Erat tunc Sabbatum; die autem Lunae
proximè secuto accidit: ad dictum dominum
quidam praebiter dixitque: Domine, immo-
dum afflicus es de non inventis ejusmodi scrip-
turis: ne turbetis; quia ego eis tibi hac va-
spera asseram; & relictis aulicis, Ratio, cur
novies dicatur MANDUCAT, huc est, ut no-
vera Angelorum clari gloriosam Virgiam pro
reperienda re perita precetur.

152 Mense Decembris canonicus patriarcha p[ro]p[ri]e
diocesis suae vitiens in Torre q, ut se cum
bono isto Patre paululum soleretur, eumque
in diuturna sua solitudine & laboriosis exerci-
tiis, quae ejusdem vilitudini non parum necesse
bani, nonnihil recrearet, scripsit ad ipsum ur-
gentes literas, ut ad se veniret. Ivit Pater,
ibidemque aliquot dies cum isto Antistite ver-
sus est, p[er]petuo de Deo pro more suo col-
loquens. Valentini deinde redeuntis patriarcha
instanter commendavit, ut dominum Machio-
lem Vich canonicum, qui egrotabat, levitet-
ret: verum ille, qui cum eo nunquam fuerat
locutus, nec saluta se in alienas domos infina-
re, non curavit cum tunc invivere. Appro-
quante deinde Natalio festo Christi, dictas
canonicus rater sese melius habere, voluit se
exhibere, iustaque domi suae fieri p[ro]p[ri]e
& lagana, & vini siccharo & cinnamomo con-
dita, & excellentes cappones, aliisque cupedias
in festum comparari.

153 Sed pater Bertrandus in eccl[esi]a sua in-
stantem mortem illius ex visione intellexit;
quapropter statim ipsum eodem die aitare, &
demque libere ediceret, ut se ad eum prepara-
ret. Adivit ergo, & apprehensa illius manu dixit:
Domine Michael, cum, huc desiderii im-
mortalium Sacramentum, & illud suscipe, &
conde testamentum, reliqua tuis dispo[n]e, nos
amplius cogita de scilicet de recreationibus: ap-
propinquas enim morti, & ante festum Nativita-
tis Domini ibis ad paradisum. Nec turbetur
propterea; nam & ego eo tendo, & intra an-
num finiero meam cursum. Illi auditis, cano-
nicus sine mora omnes qui aderant, dimisit,
solique ambo secreto egerunt. Egressa deinde &
calculo patre Ludovico, regressa ceteri domes-
tici reparata canonico sibi pectus p[er]petuam
tinentem, seque etiam Deo ream arguentem.

154 Multis itaque factis omnibus curis aliis,
frustrat se comparat ad mortem, de qua omni-
bus reliquis diebus devoto semper locutus fuit
in vigilia autem Nativitatis instanter petiit, si
jam istam illuxisset, atque ita matutino ejus-
dem gloriosi diei tempore animam Deo reddi-
dit. Interrogatus à gravibus personis Pater, quo
modo hac se habuissent, respondit, sibi illam
in eccl[esi]a sua velut mortuum videri fuisse. Vi-
debat tamen aliquid praetererit vultu; cum
ex eo solo requireret determinatum diem mor-
tis cognoscere: proinde secreto petiit ad eo frater
Antonius, tunc profectus, quo pacto ex con-
specto in eccl[esi]a sua mortuo hunc in Nativitate
Domini moriturum, noscere potuerit; atque
hoc responsum tulit: Fuit, ista n[on]i, Deum,
dum aliquid intellectui nostro revelat, eum
concedere gratiam, ad certo cognoscendum,
quod lignificet; quod revolet:

Commende-
ti sui co-
nunci

P
q

E

infirmitatem
mortis
praedicti,
cuiusque ad
aplanitiam
magna

F

ad p[ro]p[ri]e
m[er]ito
d[omi]ni
p[ro]p[ri]e

A. V. J.

ANTISTAS.
parit tant
in parte

155 Mane Nativitatis Dominicæ Hieronyma Censella, uxor M. Cosmæ Clementis, jam septem menses gravida ex viris infidelis ac dejectionibus, quæ ipsi accidebant, sensit se perituram proximum, totaque illa die cum nocte sequenti nunquam cessavit copioso sanguine fluere, in ut mediis illius vitæ ventis, curarint, ut se facra confessione expiaret. Postero die vir hujus, huic Patri plurimum devotus, ad conventum nostrum recurrit, cum recitaturus, ut pro salute conjugis sue Missam celebraret. Sed eò adveniens, intellexit, ipsam jam egrossam esse, ut ad altare majas celebraret. Quam ob rem contristatus, propitiæ suam hereticæ indicavit, conquerens de adversa sorte, quod serius venisset. Confusus illam sacrilega est, bonoque animo esse jussit, quod ad se pertinere applicare Missam suam, & re ipsa illi applicaret eam, quam tunc dicebat Patet.

Missam celebrando
infelix fac-
toris.

156 Igitur ergo, ut eidem Missæ interesset; dumque intererat, uxorem suam devotissimè Deo commendabat, dictum Patrem pro illius salute preces suam allegans. Dum verò elevaretur sanctissimum Sacramentum, insinuat horologium, & ipse singulari animi gaudium sentiens sine ullo dubio sibi persuasit, uxorem suam extra omne periculum posuissim. Post Missam convenit Patrem, multumque sollicitus precatus est, ut pro fide conjugis filioe apud Deum intercederet. At Patet vix passus moram ad eam resciscendum, quin concubitus in ecclesia S. Stephani properabat, solum respondit, ut Deo gratias ageret, suique pro istius processu addidit. Domum itaque rediit cognovit, ipsam eodem tempore, quo elevatum fuerat sanctissimum Sacramentum, unicum fuisse puerum mortuum; certe non absque miraculo, quia, teste quidam obsecrante, sic ille finis erat, ut naturaliter acquireret expelli. Permansit illa infans, gravi seculo correpta, iustitque, & in Patris orationibus domo commendata. Accedenti proinde iterum marito, ipse nihil sustulit, solum dixit, ut bene videret; Hieronymum enim se melius habere, ne cruciaretur, nihil enim mali eidem accedendum: uti etiam vere nil contigit.

C.

ANNOTATA.

a Consule, si licet, historicus de hoc infelice Scephiano Lajstanie regis expeditione Africana, in qua ille, dum adversus Abdelmetlechum, Fezzæ ac Marochii regem, pugnat, vitam & exercitum suum amisit assignato anno 1578, die 4 Augusti, quæ S. Iohannico scribere est. De hoc velut in Relatione Antiochenæ Rota brevissima habetur mentio his verbis: Misericordem regis Portugallie obiit ante alieus nunti adventum cognovit.

b Quid hæc sint velle viso, non intelligo; neque enim angeli videntur hic indicari.

c Nagra, insula Nagra, Hispania urbs est in Lusitella Veteri, Ducatus titulo ornata.

d Affixus nimirum, cujus Alia illustramus hic 4 Octobris, quo collitur.

e Fuit is Joannes Ribera, patriarcha Antiochenus, & archiepiscopus Valentinus, S. Ludovici, ut per detursum hujus Vita constabit, ananissimus, eisdemque perquam familiaris.

f Vide Annotata ad cap. 4, lit. f.

g Abano, indigenis Alente, regni Valentini oppidum est cum copae quoque porta in ora maris Mediterranei.

h Liburnus, seu Liburni, indigenis Livornæ, celebri Etruria civitas est portusque la ora maris Tyrrheni, Magnæ Etruriæ dicitur parent.

i Hujus Sancti, tertii Generalis Ordinis Prædicatorum, gesta apud nos data sunt ad diem 7 Januarii, ubi pag. 111 & sequenti, num. 16 mirabilem illum per mare transitum leges.

k Nefito, an hic S. Petrum, ex Ordine Prædicatorum mortuam indicet, an eandem, quam subdit, Gonzalem Tolmum, mihi ignotum.

l B. Nicolzum Factorem Ordinis S. Francisci designat, quem S. Ludovicus admodum familiarem visisse, iussu videmus.

m Tufosani scilicet, qui collitur die 19 Augusti.

n An Nagra, de qua supra.

o Nempes de Philippo II, Hispaniarum rege, qui multis annis superstit.

p Joannes Ribera, patriarcha Antiochenus & archiepiscopus Valentinus, ut supra jam annotavi, S. Ludovici amantissimus.

q Vide Annotata ad cap. 2, lit. l.

CAPUT XI.

Quædam alia variis temporibus à Sancto, dum viveret, gesta.

M Odo joverit multa alia de hoc Servo Dei narrare, sed alia ratione, quam quæ superiorem recensimus; hæc enim, quantum licuit, studui notate personarum, temporaque & loca, cum quibus, quando & ubi singula contingerent; verum id in hoc capite raro potero præstinare: si enim personarum nominavero, velut gravem illis injuriam intulisse censbor. Deinde itaque passim nec locus, nec tempus, nec alia peculiaris gestorum adjuncta notabuntur, per quæ veniri posset in notitiam personarum: alia quoque eadem silebantur, quod esse scire non potuerim, vel non ulterius investigaverim: præterquam quod in multis quoque, quævis ea omnia sciremus, & sine ullius doctrinæ expirare possemus, cum eadem adhibitis causis processum sumus, ut obervemus illud Sapientis monitum: Non invidis quemquam in vita sua; quia non expedit cuiquam hæc occasio suggerere vanæ gloriandi, serique insuper potest, ut, qui hodie bonus est, postero mane malus sit; nec volumus, ut quisquam, mæsti viti sui, huius authenticæ historiæ præjudicio esse queat.

158 Duo potentes viri ambo eandem concubinum publice habebant cum gravi scandalo incolarum loci, ubi habitabant. Noster bonus Patet, postquam eos aliquoties secretò monuimus, utque generaliter adversus concubinum concionatus fuerat, prædicens peculiariter adversus eos asperimè, multo fide pius ficans; quia

CAP. XV.
Mortuus
adhuc de
mutata scri-
bendi ratio-
na.

F

b

Duo concubinos,
suffra co-
natus.

A quia propter gratiam fundali publici necesse erat, ut eos inirent in faciem, quemadmodum S. Joannes Baptista arguit Herodem e. Sic autem se res habuit: Dum cathedram conclamationis ascendens, sensit sibi iam animum inspirari omnia, quo dicenda erant, non secus ac suis auribus nadsisset; etiamque multum diversa ab iis, quae studiosè paraverat & decreverat dicere; quae ex audientibus, ut munus suum retro aures teneret, ut scirent quidam fustidit d., ut melius audiant; & quicquid ei dictum tunc fuit, ejusdem memoriae impressionem habuit, uti signillum impressum certe nulli recteque disposuit.

Interdum autem publicè arguit, ac paratissime vincit.

B 159 Similiter etiam sensit tam firmam cordis propitiam, utnamque fortitudinem animi, ut, si adfuerint centum homines ad eum cruciandam, non fuisset omisurus dicere, quae dixit, aut predicare, quae predicavit. Quod quidem quendam sic exercebat, ut jam loco se moveret ad illum praecipitandum e cathedra; sed vulturn illius intuens, totum iquem videri sibi visus est, nec ausus fuit tam grave nefas committere. Post hæc subito se recipiens ad domum concubitus suæ, visus est sentire circum se ingentem flammam: unde ille sentiens terrore ingressus domum est, omniaque, quae facta fuerant, eidem narravit; quae mox tam vehementer conceitui penitentiæ est, ut ad patrem fratrem Ludovicum accurreret, ad ejusdem pedes se prostravit; à quo domum patris sui remissa est. Alter verò eorundem duorum in predicatione in tantum efferebat iram, ut Servo Dei aliquid mali moliretur; sed pater Bertrandus, scitens eum ad se venire videret, non curavit se recipere in ecclesiam, sed desiderans pro veritate & iustitia mori, ivit ei obviam, & benignè salutavit, rogans, si qua res indigeret. Stronius autem iste vir descendens ex equo, prostratus ante illum in genua insolentia suæ veniens poposuit.

Interdum videt à domo ecclesiæ contrarium timere.

C 160 Dum quidam alter esset in domo amicæ suæ, tam pernicioso terribilique malo correptus fuit, ut nec se movere, nec moveri poterat: loco, in quo erat; sed ibidem intra paucos dies obierit, pellens affectus & corpore & animo; quamvis extremis Sacramentis ante obitum muniri potuerit. Rogatus autem à me pater Ludovicus, quid de hoc divino iudicio sibi videretur, illi respondit, nisi isto in ecclesia colloquente cum femina, superfluo ibidem quendam spirituales personam, quæ vidit ipsum gravibus extenuis ferreis à demone contritum teneri. Ego verò suspicor, istam personam spirituales ipsum patrem Ludovicum fuisse, quia ecclesia, quam mihi nominavit, consueverat ab ipso frequentari.

Interdum Religiosus desiderans à suo Ordine vacillat.

161 Quidam Religiosus in una è primariis ecclesiis conclamationis, invitavit patrem Bertrandum, ut audiret accedens; quod ille libenter fecit. Finita autem sermone, traxit illum foras, atque: Reverende pater, bene quidem concionaris, sed multum ambitiosus es, & admodum parum humilis. Aliquo tempore pater idem ille Religiosus volebat in Italiam proficisci; sed cessat pater Bertrandus, ne id faceret, affirmans, si eo tenderet, ipsum ab odio suo turpiter debeturum. Ille nihilominus illuc perrexit, cumque jam Romam pervenisset, degebat ibi hilariter tan presentis forte, & ingenui spe futurae laetis dum-

Gilbertus Tomus V.

quo doctus Josephus Saphiano, quæ nunc conamitur Segobrigensis e est, aliquando coram ipso inalebat patrem Ludovicum, pro Seditio ipsum à se haberi affectus, respondit ille inter: Immo? Apposuit; imò iustitias & animosum temerarius est, quod ut quiam verum sit, filius, ipse vetat, ne Valentis didicerem, prædixique, si in Italiam venirem, mihi profus malò cessurus: Moxest finis ipse Valentis; ego hinc contendo non didiceris sine mira, aliave auctus dignitate. Sed mira ista dignitasque non alia fuit, quam quod in Hungariam profectus, ab Ordine suo defecit, & post multa commissa flagitiis infeliciter mortuus fuit.

Interdum de re ferunt monachi: sicut aut inanes gloriantur.

162 Invenit in cellam suam quidam doctore consilii regii sanctus Vir, simulque ipsum conspexit, ait: Sa fortiter, Ite fortiter! Respondit ille: Quis in re, Pater? Respondit Pater: In tali negotio, quod hodie in tali loco tractatum est: etiamque negotium secretissimum. Quod admirans doctore subiunxit: Sanctas Deus! Quis tibi hoc dixit? Pater verò, extensa manu, Crucifixum in cella sua indignavit, quem postea obtinuit dominus Joannes Baugio de Aretus, à quo hæc audivi. Atque die istem doctore, observans, Servum Dei obtulisse sibi nam fete janæ cellæ suæ, subtrahens dixit: Deus bone! Pater, fortasse id fecisti, ne nos quondam eximium apparitionem videremus. Verum ille nihil respondit, sed obverso dorso ad fenestram accedens, elevatis in caelum oculis, dixit: SOLI DEO HONOR ET GLORIA IN SECVLA SECVLORVM. AMEN.

Interdum verbum servum exprobrantes sibi non esse sequebantur.

163 Servo Dei conciones habente in quadam ecclesia extra urbem sita, quadam auctoritate pollens persona, scire cupiens, an ille nihil adversus suam gravem vivendi notam dicturus esset, uni è turba, quæ ad illius sermones ibat, sub iurejurando commisit, ut, si Pater quicquam adversus se dixisset, sibi referret. Postquam hæc abierat, pari jurejuramento obtinuit: & iterum, & hoc dimisso, etiam tertium. Contigit autem, ut, eum dicta ecclesia longe inde distaret, eorum alium adfuerit sint primum, itentque simul, sed tristes, nec naderet quicquam eorum causam sui meroris ateri pendere. Tandem eorundem unus dixit facis fuis: Nos omnes incedimus mœsti, & dubito, an non calem de causis. Dicite mihi per vitam vestram, quare sitis tam tristes. Respondit illi: Mœoris nostri causis est, quod expiationes nos agere, oportet adversus lucum istum Vinum; sed & iste subdidit: In eadem ego quoque sum navi. Ita colloquentes pervenerunt ad ecclesiam, ubi Patrem hæc verba in cathedra dicentem audierat: Pharisæi non nisi unum Iudam Iudam Redemptorem nostrum Iosiam Christum quaesivero; tunc autem mox adversus me quaesierunt tres. Quibus dictis, illi hæserunt astanti.

Interdum, ob idem coram.

164 Hæc Patrem nostrum quidam vir mandatis rebus additus cum muliere in ecclesia colloquente conspicimus, de eo temerarie male opinatus fuit; sed, recedente femine, Pater ad ipsum accessit, dicens: Domine, tu de me tunc iudicasti, sed certum est, te errasse. Quidam Religiosus peccat ab eo facultatem eorum locum adveniendi, sed non ivit, verum ingressus platemam est, quæ ducit ad Caritatem, ubi de suo in hunc Ordinem transiit egit eum quodam

V v a

A. V. J.
ARTISTAS.

quodam patre, qui ipsam monuit, ut crederet sibi, ne forte et cogitatio diabolica esset. Domum rediens fratrem rogavit Pater Bertrandus, unde venisset; dicentique, se venisse ex eo loco, pro quo intendendo petierat licentiam, respondit: Non ita est: redisti tu ex tali loco, ubi talis poterat monuit, ut crederes, ne tentatio esset; qualis ne ipsa esset.

divinus
intelligit.

165 Quisdam hujus civitatis prebatus domino patriarum, archiepiscopo Valentini, narravit, quemdam virum ecclesiasticum, cum semel ad invensum Servum Dei accessisset, austero ab eo vultu aliquamdiu excepta oratione, nec permittens in eam ingressum. Quod ubi vidit ecclesiasticus iste, recordatus est ejusdem peccati, cujus reus erat, ac velutentumini periclitari, seque emendare. Postea ad Patrem rediens, letissimè ab eodem suscepius fuit, eum coram aliquo tempore familiarissime conversus; unde cognovit, Patrem sancta cordis pacemque. Atque hoc proleto maledictum est; quoniam etiam Dominus ipsi sepe ostendebat spiritum de animam eorum, qui cum illo agebant. Unde etiam contigit, ut certum diceretur, de peccatis suis confessum, laqueis Eucharistia, ut jubiles indulgentias lucraretur, rejectum, hinc oculis latuit, eadem dixerit: Cave, ne mactaris, jam enim te bene habes.

divina istius
signa.

166 Quisdam vir ad nostrum conventum veniens, ut cum ipso loqueretur, invenit eum celebrantem Missam, & ante altare cadaver extensum humi. Post Missam (quoniam rursus, Patrem pro mortuo celebrasse) negavit illam, quis hinc defunctus esset, qui extensus humi iacebat, dum ille celebraret. Cui Pater respondit: Celebravi Missam pro defuncto. Re vera autem eo die nullus in ecclesia nostra sepultus fuerat; sed fortasse anima illius mortali carnis corpore assumpto interierat. Missa, quae ab eo pro ipsa celebrabatur. Sacram Eucharistiam in ecclesia nostra porrigens eadem ecclesia, qui pilos barbae de capitis admodum proluxu habebat, vidit subito illum vultu mutum, capilloque capitis modo tam subtili crigi, ut magis corpore admodum esset. Post communionem duxit ipsam lectionem, peccataque eorum, ut audirent, quid fieri in hac communiione accideret. Respondit ei, se vultu ex fieri Hec tantum prodire locum tantumque splendorem, ut plurimum amantem, penamque gaudii permanentem, quod tam tam stuporem in faciebant Sacramento suis oculis conspexisset: quae res deinde etiam in corpore miris modis procuraverit effectus.

Misterium
facile in
pudat in
signis ad
fuerit re-
duct:

167 Quosdam hic invisse personam hujus civitatis, & digito monstrans certum locum, ait illi haec verba: Tu ibi offendisti Deum toties cum tali homine. Dicta persona iam audiens (ut ita dixerim) mortui concidit; immò, quod ipse apprimè sciret numerum peccatorum suorum, subjungens Pater: Et quoniam Deus potest tu malo moderi, vide, quanti mihi condicunt peccata tua; ac circumspice collum suum & parvam scapulam, ostendit illi eandem suam lividam & sanguinolentam a verberibus, qua sibi unixerat pro peccatis ejusdem. Huc illa posuere perula ait: Pater, quid me fiet? Ergone in hoc peccato semper perireverbo? Non, respondit Pater; nam enim ei praeclucimus viam. Tuncque dixit mulieri: Potes huc in sinem euntem, ut sunt quindecim Missae, quas in memo-

riam quindecim mysterium Rubri gloriosa Virginis vovisti. Obsequat illa ad haec; quia soli Deo hoc sumus notum erat votum, quod fecerit, ut ex isto peccato emergeret. Hinc protulit, ipsum, ut erat propiata in cognoscendo peccato praeterito, ita etiam fuisse in praesentando remedium futuro: ita enim venit, ut ipsa, licet cum illa persona Deum sepius offendisset, facili negotio se ab eadem removeret, nec unquam in prisonem deponendum suum recideret.

168 Dum in quodam conventu Prior esset, mulieri, cujus confessionem sacramentalem exceperat, ait: Nosti istam dominam? Aui, obsecro, idcirco ejus, & de ipsa hodie duodecim rogales. Igitur illa, eamque dominam ea de re turbam repetit; ut, quoniam initio recedisset eodem dynami recipere, deinde tamen recedisset, a quo missa esset, admittit, dicens: Verè ego hodie illis nuntius ego; sed i subgentiam raram nuntio, nisi Deus, auctor. Alius cum quodam Religioso loquens, ait illi: Pater, te enim Deo commendat, brevis enim magis dilectatibus tuque tam corporalibus, quam spiritualibus tribulationibus emergendis es, ut etiam praeteritis tui inde graviter affligendi sint. Post aliquod tempus eidem patri nec expectanti, nec querenti, obagit occidit praedicationi in Italian, ubi expertus agnovit probavitque veritatem vocam, quae noster ei dixerat; eoque modo ipsi cesserant sua negotia, ut etiam praeteritis multum pati fuerit.

169 Pudentius hic refert aliquot eventus insidiosos, qui illius inimici obogere, sed neminem volentes constanter. Quam ob rem de persecutoribus, quas ille passus est, solam usum, quod ait Ecclesiæ: "Sancti tui, Domine, florebat sicut lilium." Non solum lilium fragrare odore sicut lilium, violare aut egyptiis, quae sicut fragrant, ac pensantibus placet; sed odorem spiritus tui vehementem, ut non satis firmis capitibus dolorem erect; ut hinc intelligamus, bonos oculos quodam bonitate praeditos tui mundo soliti placere; Sanctis vero excellent bonitate viget, effundere fragrantiam tam vehementem, ut multi eam nequeunt ulcisse. Hinc Paulus, excellentissimus sanctus, solebat dicere: Cantet bonus odor sumus; sed aliquibus quidem sumus odor vite in vitam, alius vero odor mortis in mortem f: proinde mundum non est, si pater Ludovicus quosdam advertit passus sit.

170 Jam verò ut ad propositum nolemus, non tantum erat diabolus hunc sanctum Viam aliorum hominum opera persequi, sed etiam ipsemet ad eum male malitiam praestitit. Huc Ludovicus semel dixit sermo suo: Mi frater, stuperes, si scires maleitiam, quae me efficitur inuigili spiritus: aliquoties me è lecto pertrahit, eoque me meis manibus tueri: mis etiam me ingressu in ecclesiam, terribilis diabolus subat iuxta vas aquae lustralis, quam cum petime uident, iurasse voluit me ab ea praevidere.

171 Valentini adveniant tres religiosi ejusdem Ordinis, quorum una praeteritum S. Ludovicum iuverant, qui eum in cellam S. Vincentii duxit, dicens, ut ibidem non alii prohiberentur, radicemque ad colla sua in tribus in ea non moras est, orationem, ut ereditur, semper innotuit. Post ad eos reverfas, eorumque unum a secessu suis, altera n

D

inducunt
faciem
inferentia
Religiosa
pradict:

E

cor Sancti
nulla po-
tenter;

F

f
aspice hic
etiam passus
est a demoni-
bus.De tribus
Religiis
venerandis;

a

A à filiis solere iussit. Tum ad eum, qui uideretur, et, conversus inquit: Pater, tu es Benjamin, id est, Primus dexterae, iniqua solent vocare natus pater Prior; quod valde mirus hospes est, expendens, quo pacto id illi innotuisset. Palliare subiecit ille: Pater, si vos non citis teret? Respondit, tertium patrem non voluisti una cum ipse venire. Quis modo vestrum est, prosecutus est pater Ludovicus, qui summo atramento de calamo scribat, qui ego ipse datus sum?

venit pro-
bas.

172 Ego video ibi arborem, tres ramos habentem, quorum unus facit, quantum volueris, rigatus aqua, nullum unquam fructum profert; quam ob rem recidatur & in loco admodum angusto reponatur; alter ramus aliquem fructum dabit, sed acerbum; ut proinde & ipse truncetur; jamque video illum videre in sepulchro. Tertius feret fructus suaves, & conservabitur: huius dicta, iussit eos secuta habere, quae dixerat, usus insidem verbis, quibus Christus ad Apostolos suos Matthaei xvii: "Nemini dixeritis visionem hanc, domo Filiius hominis a mortuis resurget."

B Perierunt postea ab illo, verum ea effugies beatitudine Virginis, qui in ista cella servabatur, locuta fuisse cum S. Vincentio. Advenit ipse, ac praeterea etiam locuta fuisse cum aliquo fratre, qui in eodem conventu habitabat. Rogant illi: Fortè is Tu es? Responditque: Non licet mihi dicere, quis iste sit. Jam verò uni e tribus istis Religiosis tam male coele, ut in amantibus inciderit, & inclusus carceri sit; nec de eo plura dicta opus est. Alter, quamvis bonus esset Religiosus, erat tamen naturae asperæ & impetuosae, nec diu vixit: tertius hodieque superest in suo religioso Ordine, multis bonis exemplis praefectus.

Multis etiam
vultu
fuit.

173 Ex hisce aliisque in hoc libro relatis contextibus, hunc Servum Dei sepe illastrum fuisse spiritu prophetiae. Deo scire; quia certum est, quod docet S. Gregorius in Ezechielum & in libris Moralium, sanctusque Thomas in secunda parte; mirum Sancto non semper in promptu esse spiritum prophetiae; sed eos aliquoties loqui ex sua propria prudentia, tuncque posse errare. Nec tamen id obest eorumdem sanctitati; qui, ut S. Thomas ibidem ait, quod Sancti ex proprio sensu & secundum humanam prudentiam, consideratis adiunctis temporum locorumque & testimonio personarum fide dignarum, dicant, non alicui, si alicuius esse revelatione divina; imò starent opinioni suae fidei rationibus humanis; ut solent alii doctores.

Christum
Dominum
videt in
speciem suam
revelat.

174 Aliquando rogatus à petro magistro fratre Petro Salmanticensi, hic Servus Dei, ut quippiam singulare sibi à Deo revelatum diceret, respondit, se, cum die Resurrectionis Domini nostri noctu ante alios fratres surrexisset & lecto, & in choro diu solus fuisset, subito cepisse horare, videlicet Dominum in tanta maiestate, ut totus mundus cum eo comparatus nihil esse videretur. Nempe viderit totum mundum insit exilis bullae aquae, uti scribit S. Gregorius de S. Benedicto patre suo. Quodam in loco mulier maritata intererat praeva confectio; & quantumvis bonus Pater contra illum errorem curam ipsa sepe coactionatus fuisset, nullum ex eadem fructum retulit. Contigit autem quodam nocte, ut ipsa in lecto

suo sola cubans, praeter solitum extingueretur, videretur ingens in cubiculo suo lumen, & in huius medio Religiosum Dominianum, id est, patrem Bernardum, splendidissimum, digito suo ipsi ministrantem. Quo visio sic terminata fuit, ut ab ea confectio impotenter abstinuerit viresque suo adhasset.

175 Dum dominus Franciscus Rargia à filiis aliisque multis laboribus, jamque à seculo desperaverat medicus, agebaturque, ut ad condendum testamentum seque comparandum ad mortem induceretur, invisit illum Pater nique, ut Deo confideret; confestim enim ipsam salvam & incolumem defensionem & loco, Joasque filios, quos habebat, tam etiam caribet vilium uxores; atque ita factum est. Narrat pater dominus Michael de Vern, Carthusius, nostrum hominem Patrem aliquando cum personis divino servitio admodum doctis, colloquemem, magna cum simplicitate, in sancti secreti studio, danti, sese quomodo de audivisse vocem, quae diceret: Frater Ludovice, jam remissa tibi sunt peccata tua; subitoque confestim, non in spiritu, sed corporaliter, advenit eum columbam, rostrum suum ejus ori inferentem. Hic predicta persona, non nisi post patris fratris Ludovici obitum revelavit.

176 Quendam mulier Patri commendavit, ut Doam preceperat pro quodam, qui in modo versabatur stru; rogata autem ab eo, quis is vir esset, dixit, id se non posse dicere. Tum ille ait: Is vir est talis conditionis, tui sanguinis officio, talique nomine vocatur. Quod responsum ipsa admixta, quod gestum fuerat, narravit eidem presbytero, in sacra Theologia magistro: qui ipsi reposuit: Non tibi hoc mirum videtur; cum pater Ludovicus velut propheta sit. Quodam nocte in spiritu vixit, & sepulchrum suum aperit, in quo multa eademque integra praeter, atque hominem in eam ingressa, eaque corpora irreverenter hinc & inde deciderunt. Notabat autem Servus Dei, eadem non male oluisse, mirabaturque vehementer temeritatem illius, qui tam parum reverenter tractaret manibus corporum eorum, quos spiritus suas illi significabat esse in celo.

177 Sed postea reddidit fallaciam expendit, quid hoc visio indicaret, & subsecuto matutino tempore vocavit secretum minorem, rogavitque secretum, an sepulchrum suum unquam fuisset eis diabolus aperta; cuiusque is id negaret, instantem petiit, ut, si forte contingeret, eam aperiri, se moneat. Non transiit biduum, quin certis de causis sepelienda in ea esset quidam domus; ac proinde monitis à sanctis Patre, dum aperiretur sepulchrum, adiit, & adhibitis perspicillis per os sepulchri in corpora attentissime intusque, quorum multa etiam erant integra, quamvis locus iste esset perquam humidus & aliquoties etiam aque plenus. Cum hac sic se haberet, voluerant immutare locum, sed non poterant porper multitudine corporum. Quare unus à vestimentibus, qui istud corpus ad sepulchrum portaverat, ingressus est, alicuique integra corpora arripens huc illucque reiecit, dicens sibi, Quam integra sunt corpora ista, nec secunda! At pater Bernardus ait: Iste: Nonne jam vides, fili, quod ego tibi altero die dixi: ac vide soluit, in corde suo repositus, ea corpora non debere tam parum reverenter tangi & tractari. Et se-

Francisco
Rargia sen-
sa p. adven-
tat ex-
plicit
sit cor-
pore
h

venit, pro
quo regala-
tur, divole-
tas expen-
dit nullas
na visu d
catholici

de corpori-
bus cor con-
stanti sepa-
ratu non rest
servati.

nō sunt in ista sepultura ex iis aliqui, quæ in peculiaribus locis & honoratissimis sepulchris mercetur reponi.

ANNOTATA.

a *Adverte, quomodo accuratè observet, quæ in Prologo num. 9 servanda sibi proposuit.*

b *Eccl. cap. xi, §. 30: Ante mortem non laudes hominem quemquam.*

c *Martha cap. 14, §. 4: Dicebat enim illi (Herodi Joannæ) Non licet tibi habere enim, nēpe Herodiadem uxorem fratris ejus.*

d *Fuisse Sanctum sanctissimum, jam dictum est.*

e *Per Segobrigam (quidquid sit de sua antiquæ Romanæ nota) videtur hic insinuari ceteras episcopatus regni Vatalis, Segoræ vago ante dicta.*

f *Epist. 2 ad Cor. cap. 2, §. 15 & sequens: Christi bonus odor sumus Deo in iis, qui salvi fiunt, & in iis, qui percutiunt alios quidem odor mortis in mortem: alius autem odor vite in vitam.*

g *Pergit hic biographus ex aliis quoque scriptis Scriptoræ locis, velia ratiōne, Sanctissimum exemplis præfere, peritendum hic esse, qui pte voluit vivere in Christo Jesu; quæ cum nullum præfuit S. Ludovici saltem docent, restitit, & ad proprium meum cum biographo proprio.*

h *S. Franciscus Borgia ex Carolo neca majore filio nepos; qui fuit Gaudia dux hujus montis secundus.*

CAPUT X.

Aliquot Sancti insignes virtutes & mores.

CAP. XVI.
Pte officio
datur erga
Sacramen-
tum altaris

Quemadmodum in Vita S. Vincentii a, à me scripta, quendam peculiaris capite de hujus moribus composui, ita & in historia hujus nostri boni Patris, proutque ad postremam illius infirmitatem & mortem venimus, juvenit quoddam ejusdem sanctum morum compendium hic existuisse; cum hi ad nullum certum tempus, sed ad totam illius vitam, aut ad megrum hujus partem pertinent. Iuprimum tanta devotione ferebatur erga sanctissimum Sacramentum altaris, ut, quo die non celebraret Missam, nequirit esse contentus; die verò Nativitatis Domini maximè esset hilaris, quia tunc tunc celebranda erat, uti & in Commemoratione omnium socium Deuandorum, in qua tres Missæ finaliter dicuntur per totam hanc provinciam, non solum ex antiqua & immemorabili consuetudine, sed etiam ex speciali Indulto Julii III Pape: verumtamen hæc peculiaris illius devotio etiam clarius patefecit capite sequenti.

capo ten-
datur des-
criptio

179 Flagrabat ardentissimo desiderio martyrii, & quotidie repetebat illam orationem, quam solenne S. Petrus, martyr Inquisitor b, in Missa ad elevationem Hostiæ & Calicis recitare: "Concede mihi, Domine, ut ego pro te moriar, sicut tu voluisti mori pro me." Crebro etiam verbatum in ore ista S. Vincentii

martyris c, hujusque nostre civitatis protectoris, in mediis tormentis fuit verba: "Hæc est, quod semper desideravi; hæc est, quod omni studio semper quaesivi." Hæc namque dicens noster pater Bertrandus, oculos suos in ejusdem S. Vincentii imaginem figebat, & aliquoties etiam lacrymans cum magno animi sensu recitabat. Solebat etiam dicere: Si omnes tam felices effusim, ut cuncti in unum compelleremur ceterum, & catenis ferreis vinciri circumduceremur per plateas, tunc semivivimus, quam dulces sit pro Christo pati; tunc appetere caperemus, quod S. Lucas scribit de Apostolis, dum e concilio Judæorum expulsi fuere: "Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilii, quia digni habiti sunt pro nomine Jesu contumelias subire." d.

180 Semel etiam ad hoc propositum amico suo dixit: Ego non mereor martyrium, sed si Deus hæc mihi gratiam faceret, admitterem libenter, peccaretque, ut permitteret, me gravissimas maximeque insolitas tormenta subire: nec dubium est, quin pro amore illius & pro ejusdem Ecclesiæ Romanæ libenter moriturus essem. Imò certum est, imò certum est, neque ulium est dubium; si Deus hoc dico; nam mihi non confido: tam admodum perhorri manu, subjuncta: Deus per misericordiam suam inter me egerobonavit esse solida & robusta. Dum Valentinus vocatum fuit martyrium, quod Hierosolymis subit quædam mulier, quæ antequam hanc peregrinationem suscepit, fuerit illius filia spiritualis, ipse maxime gaudens fuit, & quantumvis tunc vicinus morti esset, videbatur nihilominus ejus cor gaudere præ læticia, aiebatque: O fortunatam feminam, quæ tantum accepit à Deo favorem, si veram est, quod de ipsa scribitur; ego verò mihi peccator tantum non mereor.

181 Erat sanctissimi Nominis Jesu cultor eximius, quales ceteri quoque Sancti omnes sue, cunctique boni Christiani, ne peculiariter Religiosi omnes esse debent: certumque est, fratrem S. Dominici, qui ea devotione caret, indignam eo nomine esse; quia præter alios titulos, omnibus Christianis & Religiosis communis, habuimus in Ordine nostro maximè sanctos, qui eundem peculiariter professi sunt; qui porro inter Sanctos insimuliter relati fuere, ut omnes hoc divino affectu maxime celebrarent, & inter alios precipue sanctus pater Judanus e..... Redeamus nunc ad nostrum patrem Bertrandum, qui gloriose Virginitatis, Domini nostre, cultui penitus fuit addictissimus; nec satis ipsi erat veritas Rosini patrem quotidie recitare, sed recitabat integrum, semperque penes se habebat, & noctu apprehendebat collo. Procellionibus, quæ singulis primis Dominicis mensium in nostris conveniatis fiant, inserere devotionem, ut ex mandato Pæ IV & Pæ V sanctæ memorie Matrem Dei sic honoraret.

182 Multum diligebat omnes Ordines Religiosos libenterque eos laudari ac de omnibus bonis Religiosis bona referri. De martyrio, quod trator Michael de Aranciga, presbyter Ordinis de Monida, Algeri cum magna constantia perulæ f, non locus exultavit pater Bertrandus, quem fide nostro Ordinis fuisset. Smulter etiam in omnibus aliis Religiosis Ordinibus confluere intiram cum aliquot Dei servis natiuitatem coeque, & quæque sanctos quæ-

d
cum ipse
fuit in
Deum.

E

certat quo-
que Nomi-
ni Jesu &
B. M. V. &
res addidit
fines:

t

e

Affirmat
omnes Ordines
Religiosos
fieri, ex a-
more subire
digni.

f

quorumdam, qui, ut factum celebrarent, alios viuperbant. Ovidius, qui communiter feminaria sunt à celo initium. Cum verissimum sit, quod olim confitebatur dicto Albinus Magnus, quod, quoties exiret à cella, nunquam sine aliqua facta iocunda, nec, ut ita dicam, loquacis homo, rediret; pater noster. Recitandus tam fuit amicus Sordidus de cella fuit, ut etiam post sumptum prandium vix quodquam rariorque cum aliquo colloqueretur; sed magis, quam de ipso conceperant homines, refutatio non finiebatur ipsam sua desiderata solitudine frui.

183. Evocabatur creberrimè ad factum sedem confessionalis, nec quisquam infirmabatur, qui eum non juberet accessi, ut Evangelia super eum legeret, quod charitatis officium pauperibus rebus ne divitiis sine discrimine exhibebat. Nonnumquam etiam vocabatur expandi consilii gratia in rebus magni ponderis; interdu quoque ejusdem sancto colloquio fruendi ergo; erat dominus ipse commune omnium afflictionum reliquum. Quia verò hujusmodi negotia ipsum plurimum trahabant, desiderabaturque, inesset cum desiderium se concedendi in Caritatem, ut similibus distractionibus liberaretur. Quare nescit, velle se includere Carissimum Petrus C. g., unice ut iterum novitiss ficeret, nec cum quoquam in posterum loqueretur. Verum id nequit executioni mandare tribus de causis. Prima erat amor, quo S. Dominicum & Vincentium, omnesque sui Ordinis Sanctos, ac multos patres, qui in eo hodieque supersunt, profecuebatur. Altera, quod dicerent, non dicturos aliquos, qui eum ibidem inviserent; tertia, quod novitiss esset, desiderium sitit facile posse esse immixtum à demone tentationem ad impedimentum spirituale fructum, quem multa pia personae pro ipsum capiebant.

184. Tandem igitur decrevit in primo instituto suo pervenire, nempe in Urbine Praedicatorum, ut in eodem perseverarent SS. Thomas, Vincentius, Petrus martyr, Antoninus, sique sancti ac beati patres Joannis, Reginaldus, Humbertus & plurimique alii benedicti patres, qui tantum amicitiae bonitatem, tantumque habebant opportunitatem in heremum secedendi, quantum ille, nec amen id fecerant; ita velut auri apostoli, semper laborant in illis, qui ad salutem conversionemque pertinent hominum, pro quibus Christus est mortuus. Multum idcirco hac in re valuit diligentia multorum patrum, ut ei istam congratulationem extirparet: quia tantopere ipsum diligebat, ut nunquam cessarent, alii quidem verbis, alii literis, alii precibus, agere, ut Deus illuminaret, nec ipsi perderent. Unum hic minime accendendum poto, scilicet quod in hoc negotio plurimum obstricti sumus patri fratri Nicolao Feliori Ordinis S. Francisci, qui de hoc argumento eidem ecclesiasticè scripti, inculcatus fuerit, ne ullo modo istam mutationem extirparet.

185. Itaque ne nimis negotiis externisque occupationibus implicaretur, observavit sequentia. Non curabat, si veli plures, si pauciores, sibi de peccatis suis confitentes haberent, nec si, quos ipse audiret, ad se redirent nec ne; neque probabat, quod quisquam molestus esset aliis, ut in conventu nostro con-

fiterentur; sed gaudebat, dum videret confessorios hac in parte indifferentes ad audiendos omnes secedentes, sine discrimine propter me divitem, sine cura filios filiosque spirituales sibi procurandi. Non permittens, ut patres filios, mariti uxores, domini servos, cum mancipiis, obtingerent ad confitendum cuicumque delinquo; quod ea ratione occiso datur, ut (immixtione se demone) non integrè confiterentur. Albat, confessorios non debere frequentare domos suorum penitentium; neque eas adire in gratiam alterius, ac debere tam libenter excipere confessiones eorum, qui solent in aliis ecclesiis consisti, quam qui omninè constituentur in sua. Hæc atque multa similia profert ipse in ferventi sermone, quem Valentini habuit festa luce S. Michaelis in aëta facere. Inquisitionis anno 1618, poteramus aliis recte praeferre, huius optimè condici.

186. In sua conversatione ita erat modestus, ut vix oculos levaret à terra, qui mos non modò ad honestatem necessarius est, sed etiam magni meriti; quia, qui se privat visu rerum pulcherrimam, quem oculi naturaliter expectant, non solum potest sperare, verum etiam potestari titulo petere à Deo, ut à rebus creatis, que possunt ei laquei esse æternæ damnationis, videns in tempore abstinens, post mortem gaudeat contemplatione Divinitatis, in qua sita beatitudo nostra; videlicet sui corporis oculis pulcherrimam speciem Jesu Christi Redemptoris nostri, ejusdemque benedicti Maris, & omnium Sanctorum Sanctorumque in celo, in quo summum erit nostrorum oculorum gaudium.

187. In nocturna quiete se multum affligebat, non modò, quod noctu diu vigilaret, ac deinde statuto tempore manè surgeret, medianque nocte, dum poterat, ascendere ad obsequium matutinum, sed quod lectum suum insuper asperum redderet. Extra conventum vix induci possit, ut in lecto cubaret, dum recto valant; cuius rei certum testimonium dedit Hieronymus Abella, asserens, Patrem, dum ad domum suam de Moneda accedit, non nisi semel dormisse in lecto, & quidem cum non exatim vestibus; aliis vero omnibus vicibus super arca. In conventu autem longo tempore dormivit super altera arca, quam ei frater suus presbyter hunc in finem commodebatur. Cuius causam se aliquo tempore fuit à tela linea, eam insensit aliquot ex eadem materia globalis durissimis, ut, cuicumque lateri incumberet, sentiret dolorem. Apparet mihi hæc corporis afflictio admodum prodesse, quod carum maceret, nec obest sanitati.

188. In concubitis habendis non pollebat multà gratia; nec aures delectabat auditorum, sed perorabat ex spiritu, & movebat vehementer; & quavis nec valde sonora voce, nec tam expedità lingua, quam multi alii, esset, loquebatur tamen cum tanto fervore, ut eos delectus pauci observarent. Poterat ille cum S. Paulo dicere: "Sermo meus & predicationis mea, non in persuasibilibus humane sapientie vertitur, sed in ostensione spiritus & virtutis." Non confueverunt auditores ad sequentem concionem invadere: dumque ad praedicandum rogabatur, respondebat: Ego non sum concionator, sed miser ludus. In concubitis suis constanter commendabat utrumque. Rostis, quod tempore

modestus in
sua conversati-
one:

corpora est
fuitate re
quirit san-
ctitatem:

Illius modest
concionan-
di:

quæ non
permittit
curam prae-
mi, vult
per Cera-
ponem;

non eadem
factus est.

Flas ratio
negotii cum
paucitanti-
bus:

A mane dicturus sum, aliique similibus occasionibus. Anno proximo dixit in cella sua tribus quatuorve è nobis, quorum unus erat pater frater Franciscus Palli, lektor hujus conventus: Nescio, quid crasse sit (ita ille tacet) quod ex illa fenestra viderim omnem eventum beili Lufitani; tum ego dixi: Pater, id esse potest opus Dei, & etiam opus demonis; & idcirco oportet, te Scio commendare Deo, eumque precari: ille autem nonnulli humeros strigens, & oculos ad caelum elevans ait: Necessè est, id committere Deo.

aliquot
ut compler

195 Alio igitur, usam è precipuis argumentis, quæ mihi hujus Servi Dei sanctitatem persudant, esse ejusdem profundam humilitatem in revelandis; quia, cum doctrina Sanctorum sit, è revelationibus orti pericula vitæ gloriæ; quodcumque mihi quidquam ejusmodi narraret, contumaciter admocebam, id quoque esse posse fallaciam diaboli; quoniam enim magni factum, qui mihi dicebat, stimulum tamen ex porci pendere; ac nihilominus nunquam deprehendi, ipsum id agere ferre; sed probare omnia, quæ dixeram, multisque mihi præstare favores. Nec vero potui, ab ullo omnino homine audiam illum esse de me propterea conquiri, aut innuere, hanc meam insolentiam sibi displicere. Ræ vera tamen ipsum flame venerationis prosequer, adeo ut ex hoc meo inani timore non fuerim ausus in ejusdem postremo morbo vel simplicitate petere, ut Deum pro me oraret in celo, sed sequenti usas sermone sum:

probatur.

196 Pater, confide in misericordia Redemptoris nostri Jesu Christi, & intercessione glorioso Virginis, & patris S. Dominici, & omnium Sanctorum, fore ut, licet merita tua parca sint, Sanguis Christi, quicquid docet, suppleat; & salvus eris. Omnes quoque hujus conventus patres, inter quos sunt insignes servi Dei, orabant pro te, ut cito libereris è purgatorio, si in illud deveneris; actamen dum placuerit Deo te conducere in caelum, precare pro hac domo, & me, qui semper plus, quam illius tui fui. Tunc ipse respondit: O pater, quid ais, an ad facturus sum, si Deus per suam misericordiam paravidui mihi donet? Faciam, ac benevolentia. Itaque t, Pater mi, dum (ut Deus tibi concedatur ei) jam fueris in celo, memento littere promissis tuis, & sic, nobis gratiam impetres, ut incipiamus fieri gemini filii de imitatoribus S. Dominici; & cunctis mihi audaciam meam, dum in divina clementia jam cognoveris, illam parim ex inani timore, partimque ex vero amore prodictam esse.

A N N O T A T A.

a Scilicet Ferreris, de cujus Vita per eundem Anasilum scripta jam mentis superius.

b S. Petrus ex Predicatorum Ordinis heretice pravitate Inquisitorem, & hoc nunc sanctissime gestum, ab impio occisum, designat, de quo supra pariter fidelius mentionem.

c Levitia scilicet, martyrisque Valentini, qui colitur de 22 Januarii.

d Ab. Apost. cap. 5, §. 41.

e De B. Jordanio vide superius Annotata ad cap. 2, lit. k. Post hanc Anasilus etiam alios nominat insignes sui Ordinis viros, qui Octobris Times V.

sanctissimis nominis Jesu venerationem cum consumpulis editis, tam sacris solacioris institutis amplificare studuerant, hanc etiam ipse pro sua pietate omnibus commendat. Reversus autem ista, quia, ad S. Ludovicum Vitam, aliunde fuisse prolixam, propriè non spectant.

f Animam ejus S. Ludovicus calat eo temporis articulo subventum vidit, quo in opprobrium fidei confusus à Mauris fuit, testis Eusebio Ibiaria Valentina lib. 9, col. 1043.

g De hoc Cartusianorum extra Valentiam monasterio vide Annotato superius ad cap. 1, lit. g.

h De hisce n. minas eximii viri in Opere nostro jam alium est; nimirum de S. Thoma Aquinate ad diem 7 Martii; de S. Vincentio Ferrerio ad 5 Aprilis; de S. Petro Martyre ad 6 Julii; de S. Antonio archiepiscopo Florentino ad 2 Maii; de B. Jordano ad 13 Februarii; de Reginaldo, alias Naldo, inter Praeternissas ad 26 Septembris; de Humberto V. Generali Ordinis Predicatorum magistro, pariter inter Praeternissas ad 14 Junii.

i Epist. 1 ad Cor., cap. 1, §. 4.

k Proverborum cap. 30, §. 2 & 3.

l Ita scilicet Sanctum aliquot tunc profectus fuit Anasilus.

CAPUT XI.

Sanctus varias patitur corporis infirmitates: medetur alienis: sacro Viatico munitur: defertur aliò: quæ inter hæc gesserit.

CAP. XVII.
Fieri in
ferventibus
agitatio

Si rectè consideres, apparebit, Deum nunquam voluisse vel unum firmæ valetudinis diem huic Servo suo concedere, quò ampliori patientie premio posuisset in celo; utique, velut alior S. Paulus posset in suis infirmitatibus gloriam, ab ipsa pueritia fuit infirmus; in Religione autem (cujus præcepta nosteriora sunt, quoniam apparent) semper ei novæ infirmitates accesserunt. Erat myops, &, quia insuper erat fundastus, ut sinaretur, multa ipsi adhibenda medicamenta fuisse, multique cruciatus tolerandi. In altero eorum laboribus plagæ admodum dolorosæ & crudeliores, quæ cum multis annis afflixit: patiebatur vehementes vertigines, per quas aliquoties rebus in deliquia prohibebatur; & scientio non poterat incedere pedibus, nisi magna cum difficultate. Altero insuper conturbabatur malo terribili, quod vix sinebat ipsum etiam equo vehi: denique biennio tricenove passus est vehementem fluxum, cui nullum unquam reperit remedium.

198 Ita erat semper admodum linguidus & effluens, oculis morbidis nullaque visibilibus, sed sperita tam robustis, ut, si vel minime melius se haberet, mox idcirco & austeram Religiosis vivendi normam relaxarent; modis nocte surgens ad Olerum matutinum, nulla uenit in-

note pro
fieri recti-
tudine

A. V. J.
ANTISTO.

346 VITA PRIMA S. LUDOVICI BERTRANDI C.

dusio, nec penno linco in lecto, nec vestens curibus; qua vivendi ratione brevi pōit in pristinum malum valetudinem recidebat. Præter nec venenum, quod in Indis olim hauserat, ipsum etiam malum afflicto, ac speciatim ex eo gignebantur in illius stomacho vermes, qui nonnumquam in fauces proferbant, & profusabant ex ore. Jam verò, ut ipsum tot malis eximerent, cognati illius, alique eidem benevoli varios ordinarios medicos conduxerunt, qui cum diversis atque extraordinariis medicamentis curare tentarent; sed frustra; imò omnia ipsi in majus tormentum cesserant. Quam ob rem ipse interitum aiebat cum lacrymis: Simas modò Deum facere. Fiat voluntas illius.

*sed ipse pa-
terisimam
modis fa-
nat.*

B

199 Interdum erat magna admiratione divi-
næ laudem dignam, videre, quanti cum de-
votione advenirent homines faustum petenti-
bus eo, qui erat ipse infirmus, neque ut-
quam fuerat sanus; non tamen mirandum erat,
quòd bonam valetudinem, quæ carere ignem,et,
alios concederet, quia cum dabat non sua, sed
Christi virtute, qui omnis salutis nostre iors
est. Consecraverat autem super aegros vocitate o-
rationem, quæ olim uti solebat S. Vincentius,
præterquam quòd aliquot verba addiderat. Erat
verò hæc: "Signa autem eos, qui crediderint,
hæc sequentur: Super aegros manus imponent,
et bene habebunt. Jesus, Mariæ Filius, filius
mundi & Dominus, qui te traxit ad fidem
Catholicam, te in se converteret, & beatum
faciat, & meritis beate Virginis Mariæ, &
beati Dominici patris nostri, & beati Vin-
centii, & omnium Sanctorum, te ab hac in-
fermitate liberare dignetur." Hæc oratione in-
habuit multos infirmos; in suis verò infirmis
utabatur hæc S. Augustini: "Domine,
hæc ure, hæc seca, ut in æternum parcas";
et frequenter etiam ista: "Domine, hæc non
parcas, ut in æternum parcas": quæ eandem
ignem, & apprimè exauditis fuit; quæpe
qui nullo unquam die bene se habuit, ut cit,
periculis sanus iuit. Credo eundem, ipsum etiam
in suis infirmitatibus prudenti mercede a
Deo gratiam curandi alios.

C

*Nihil vici
in
concedendo*

200 Incunte portò anno millesimo, post-
quam in lecto lèphante Domini in ecclesia
cathedrali, ac Dominica sequenti (celebrantibus
tunc istud seilum equitibus Monachis a) in ec-
clesia Templi, instantur rogatus à Magistro &
magistris de Noviter, qui ipsi adhibita
erant, conaciones habuisset, istius infir-
mitatibus suis alique adeò oppressum se sen-
sit, ut omnino iure esset sensuibus sequenti
Quadragesimalis jejuni tempore habendis, quos
tamen jam addiderat in ecclesia S. Stephani.
Voluit igitur, ut ego suas vices obirem; sed,
cùm tunc paulo ante reverfus ex Italia mortuus
potius, quam virus, eum ex temporibus
autis, alique illius itineris adversis, maxi-
mè ex aque putrida per integram mensem
in mari usû; neque hactenus vires meas bene
restituissem; præterquam quòd nunquam antè
per totum Quadragesimam, aut vix ser per
herbarum, concionatus fuissim; nec demum
quæ Quadragesimalis sermones saltem transcri-
ptos habere; ne imputaret, huicque labori
nulla ratione parum detrahendi.

*fecit ex-
pleta magis*

201 Monebant me aliqui, quòd, si id ma-
gis suscipere, precipitatus me eissem, meum-
que honorum in discrimen adducturus, ac pro-

inde stitui, me non obstringere ad id, quod
non poteram. Verum cum jam adfecti Domi-
nica in Sexagesima, vocavit me in cellam suam
& eorum Jacobo Bernardino, fratre suo, eccle-
siae S. Stephani directore, mihi dixit, ut ad-
mitterem, Deum adiutorem fore. Hinc ego,
omni missa debentione, confestim anni,
illius sollicitatione securus; & reipso potius ex-
pectas fui, Deum ad illius preces non negasse
mihi auxilium, quia, cùm ante id tempore
numquam nisi saltem octiduo intermedio, con-
ciones habuissem, eas nihilominus peritus ad
finem, tunc magis robustus, quam dum coepi,
neque ullum diem sine habito sermone præter-
misi, quinque conchas in dies singulos mihi
prospere.

202 Jam cepit Quadragesimæ hæc benedictus
Pater ex infirmitatibus suis tanopere se pejor
habuit, ut decreverint patres eum, presen-
tibus patriarcha, qui pene semper ejusdem lecto
adhibuit, episcopo Marocki, domno Jacobo
Ferreto gubernatore, domno M. Martino Pon-
supremi concilii Aragonie Regente, M. Ro-
derico Salcedo, aliisque viris primariis, Ecce-
lesiastico Sacramento per modum Viciis mon-
strum. Præterquam communicavit, prolixam sanctæ fi-
dei, omniumque, qua sancta Romana Ecce-
lesia erudit, professionem emittit: deinde Deum
enixe rogitavit, ne sua corporalis mortis senten-
tam revocaret; quod autem ad animum suum
spectabat, multis persusus lacrymis, misericor-
dian à Deo precatus est per merita Redemptoris
nostri Jesu Christi, & per intercessionem
preciosæ gloriose Virginis, sanctarum Ange-
lorum, Archangelorum omniumque Martyrum,
ut & S. Dominici & omnium aliorum Sancto-
rum Ordinis, qui in celo sunt, ac nominatim
S. Petri martyris, S. Thomæ Aquinatis, & S.
Vincentii; & ad hujus nomen nonnulli con-
chus, subiecit: O pater, sancte Vincenti! Per-
ter mi, pater mi, curras libet & auriga ejus
Deinde etiam S. Raymondum de Penafort,
sanctique Catharinæ Senensis & invocavit;
tum ad patrem S. Franciscum conversus, eun-
dem cum omnibus suis generatim invocavit,
ac præterea S. Augustinum, S. Benedic-
tum, sanctumque Brunonem eam omnibus sanctis
Ordinum eorum, ac denique omnium aliorum
Confessorum & omnium Virgum, omnium-
que Sanctorum. Hæc alique multis eo spiritu
auxit, ut omnes moveret ad lacrymas. Post da-
tum iterum Viciam cum amplexu est pa-
triarca, eique infuso utulit anellum officum,
quoniam ratione infirmitatem suam solvere po-
tens se gestare.

203 Cuius hæc tempus illustis domina Hi-
bella Boil ex abortu, quem paucis diebus antè
passa fuerat, tam male se habebat, ut velut
ad extrema esset deducta; qua re turbati me-
dici hærebant, in vena ei secunda esset, nec
ne, utrimque stantibus rationibus in opposi-
tum, que antipagos habebant. Hinc magnopere
affectus infirmæ genitor, dominus Joannes
Boil de Arenos, nullo verbo factis, distulit
a medicis, rectaque venit, cum patre fratre
Ludovico auctor, & quamquam responderem,
non oportere, tunc ei quinquam molestum
esse, tamen pater magister inter Patres Salma-
ntensis, vix illius desiderio, dixit, ut ad
cellam ejus accederet. Hanc ingressus obser-
vavit, patrem Bertrandum fixis se oculis in-
tueri.

D

*Sancti se-
greffente
curis, ma-
nitas sacre
Viciis:*

E

B

F

*ex abortu
periculis-
sion*

seventum
quinta

204 Hinc sumens minor, ut ad lectum illius accideret, sic: Pater mi, vestra paternitas condonet mihi, quia in maximis verborum argutis, quod filiam meam penè moribundam reliqueram. Proinde, licet vestra paternitas tam melle humet, precor, ut etiam in oratione signetur. Tum Pater, velut nullo morbo teneretur, respondit, & tranquillissime iussit sedere, et quippe ipsum pulchrum interrogare de infirma, proutque illud, atque aliis adiunctis. Tandem sic ille: Vade, domine, & die illi, ut consistatur de peccatis suis & fierum Communionem recipiat, Dicoque agere gratias, & serui sit, sese hac vice non esse moriturum. Reversus domum iste domum filiam suam multo melius se habentem offendit, atque illi: Filia, elio bono animo; nam pater frater Ludovicus tibi dixit, se oriturum pro te, teque Deo commendaturum, ne morietur ex hoc morbo. Infirma vero pro sua erga patrem Britanniam devotione maximè letata fuit, ac brevi post convalescit.

B
remittens
verba, et
etiam dicit
pater, Mihi
fieri cal-
derat:

205 Cepit ipse quoque Pater non parum melius se habere, ac refectus paululum viribus, quoniam poterat, singulat & lecto, & celebrabat Missam in sacello S. Vincenti, quod in dormitorio nostro exstat. Constringebat iudicium, ut post dictam Missam deliceret animo: non propterea tamen amittebat poltridie, si posset, celebrare; & eundem Religioso fundenti, ut nuncietur in lecto, quia surgendo filii mortem adflictebat, respondit: Mi frater, sancta Ecclesie Sacramenta nullam occidunt; verum etiam profunt, non tantum filii animæ, sed corporis quoque, quando animæ expolat. Neque est, cur id miremur in postremo ejus morbo, dum vident breviter tempus, quo sancta Sacramenta suscipere posset, cum ille, dum finis erat, vix unum prædicti diem fivisset, quam Malum celebraret, biquotidie de peccatis suis confitebatur. Quodam etiam data occasione, ait amico suo, sepe contigisse, ut, cum si valde tepidum exspiraretur, post sumptum sanctissimum Sacramentum, subito sensu internum calorem, ut corpus & anima sua pro ingenti amore accensa focum sibi videretur.

etiam dicit
verba, et
etiam dicit
pater, Mihi
fieri cal-
derat:

206 Observet hic Christianus lector, est filium sit, quod aliqui nostri temporis hæretici asserunt, nempe, quodam corporales fervores indubitanum signum esse prædictis spiritibus sanctis, non tamen negari posse, sanctos aliquando dicere posse cum Davide: "Cor sacrum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum e"; ac etiam petere a Deo, quod David petiit, dum ait: "Continge timore tuo carnis meas e"; & quavis amor & timor Dei principaliter sint spiritibus convivium, quo solet Deus reficere animam, eos nihilominus aliquoties etiam redundare in corpus. Aiebat insuper solere sanctos, sumpti Eucharistia, navigare insar navis, que habet ventrem in puppi; quapropter sancti, ut, postea, quod Servus Dei non possit illam suscipere, tunc saltem ad ecclesiam, hinc inde se cum eadem sisteret.

etiam dicit
verba, et
etiam dicit
pater, Mihi
fieri cal-
derat:

207 Usus Joannis de Car, laionis, audito, Patrem rursus corpore Missa celebrare, venit ad conventum, & aliquem parvam rogavit, ut coram unum pro salute suorum suorum per patrem Britannum in oratorio S. Vincentii celebrandum. Habetur hæc filium, cui enate erat due ossibus in collo, alteraque in

Odoctis Tomus V.

digito, insit nuci corylli gressis; que, licet jam dardissent ultra fusi maculis, cooperant tamen oscule Martii mugis intumescere, tamque etiam crescebant. Recordati autem preces huius puella, filiam suam non male amantem eodem mulo laborantem, ex quo in papulis resolutis ille obierat; eperant vereri, ne ita etiam huic aliori contingeret, maxime, quod chirurgus dubitaret, an tonsilla essent, timeretque, ne ista hoc malum contraxisset à quodam suo fratre majore, qui etiam cum ab aano & modo contractus fuerat à rege Francie, & nec perfecte sanatus. Cuiusque neminem salum videretur etiam aliori filio, jam cum feda scabie infesto, curstant, ut pater Ludovicus pro eis Missam diceret, Evangelium super eos legeret, suaque manu costam tangeret. Focit id ipse magna cum devotione eodem tempore matutino ac postmidie; & cumque idem tertio die præstidisset, dixit patri, nihil amplius opus esse, ut essent ad se redirent; atque ita eperant illi convalescere, hodieque quiescit vivunt incolumes.

E
dicitur
verba, et
etiam dicit
pater, Mihi
fieri cal-
derat:

208 Relapsus Pater est medio Mulo, & ad eum statim roachus, ut per aliquos dies nil nisi parum liquoris ex cothurnis sanare posset. Erat autem magno devotionis incitamento, videre ipsum non solum in dies de peccatis suis confitentem, & dum poterat, sacrum Eucharistiam sumentem; verum etiam post fuit ad beatissimam Virginem procer (cujus piam imaginem, à quadam municipio ex voto Argento aliam, nuncque intra cancellos sacros sacelli Rosarii posuam, semper habebat ante oculos suos) postque devotum sui apud malos sanctos canonizatos commendationem, audire ipsum invocantem multos religiosos, cum ante annos quinquaginta delincentis, ac specialiter beatum martyrem, fratrem Dominicum de Monte majore, fratrem Joannem Meonem, fratrem Michadem de S. Dominico, fratrem Laurentium Lopez, fratrem Bartholomæum Pavis, fratrem Bartholomæum de la Costa, suum confessorium, & quendam juvenem religiosum, qui mense Septembri tam elapsis in ætate viginti annorum miratus fuerat, fratrem Carolum Tulligiam dictam, sed ab ipso appellatum Angelicum, de quo etiam dicere solent: Erupit cum Dominus, ne mania immutaret iustitiam ejus.

F
dicitur
verba, et
etiam dicit
pater, Mihi
fieri cal-
derat:

209 Eximiam quoque sum inter vivos humilitatem exhibebat; dum enim a nobis vitilium, rogaret, ut illi Evangelia legeremus, pollicentem manum nostram ad officium suum reverentia sacerdotis; dolentemque, si quis ad fieri recuset. Sed una in re valuit mihi perspicuum suam humanitatem præcipue demonstrasse, nimirum, cum ipsi dicerem, quendam esse hominem simplicem, qui aliquot preces solebat recitare super agros, quorum aliqui sanctabantur; & si vellet, illum a me trociscendum; ipse humilissime annuit, paucisque illis diebus, quibus in ipsum accedit, semper se devotissime gerit, dum litæ preces dicerentur. Interdum etiam nuci illius modicum melleum in ejusdem cella sibi curabat; cum vero ipse proutque in planctus, & quædam melleum melleum, caput suum lecti linteis cooperiebat, quod celestis melleus possit contemplantur.

210 Per aliquot dies prohibitum fuit: ut medicis cibo potuque, nisi medicissimo, uti: unde

X x 2

de

A. V. J.

ANTISTIO.
ex medicis
tanti pre-
scripto vo-
lucrosum fa-
me situm
promittit;

de vehementem finem ac inoleabilem scilicet
toleravit; quia, cum mortis illius valde in-
solitus esset, admodum haesitabant medici;
hinc omni finendi spe destituti; inde vero in
ea peritentes sententiis, ne infirmes, nisi o-
mnino modice, manducaret & biberet. Ille vero,
cum interiori seculis, quae ejus humidi
humidi malebae confundeant, laboraret, ingenti
fame sitique urgebatur. Quam ob rem ego ab
illo aliquando vocatus, ut solus cum solo lo-
querer, compulsi sui praecommoditate flo-
re, valens hominem, qui in corporis sui tem-
peratam, petentem ad insister manducatis, ut
per Christi vulnera & per amorem gloriosae
Virginis precarer medicos, ut in modico in-
quero, quem ei concedebant, aliquam moram
panis mitterent. Subiit mihi tunc in assem-
bliam Caridus, qui in Cruce pendens potum
petiit.

refectus non
paululum
convalescit:

B

211 Apprime autem potuit, bonum Patrem
ex de re mortuo fuisse conquestum, quia, cum
ipsi quondam die medicum eibi commovent, ult,
visus est tanto malis se habere, ut nihil
esset, cum paululum valetudinem suam admodum
restauraret, eum tamen constaret, utinam
paucis ante diebus ad extremam convalescentiam
fuisse, ut dux Nagine aliquoties se peti & con-
veniente recedente altissimas pro timore, ne
numquam & se inter vivos restitutum inveniret.
At visis ipsum potius eo, quae celatissimum,
ut ei valideret, magna cum letitia re-
diturus in Castellum. Porro certum est, tunc
convenit iam illi vix esse obitum suum,
quod in toto diurni morbi Patris tempore
conversaret ad ipsum mittere amicitias amicitias
excellentia magnaque precum monumenta:
quod similiter fecit magister Ursinus equum
Monticis & marchionis de Navarres cum
illis precibus hujus civitatis nobilibus vix ad
feminas; & quoniam ipse ex his raro quidquam
gustaret, recipere tamen, ut gratiam acciperet
illis, & quibus mitteretur; & laudumque p-
fectus eorum amittit alius agens cum an-
gelo Servi Dei gaudia.

ad aspec-
tum pre-
cipue
adfectum
fuerunt.

212 Ut bonus Pater facillime convalesceret,
procuravit frater ejus Hieronymus presbyter, ut
liceret sibi cum convalescere ad contrivitatem
beate Maris Virginis, quae est notissimum
presbyterorum, cuius ille aliquam curam subbat.
Quemvis autem ibi fuit, non satis ei erat, si
quidem & nostris, cum aliquando viderent
convalescentem illius audienti iacrumque Commu-
nionem contemendi gratia; verum etiam interdum
fanguis & lecto ipsemet in superni clau-
stro notissimum Missam celebrabat cum iustitia
patriarchae, qui & ipsum septissime iovebat,
notissimeque tam in hoc re, quam in procuranda
illis illius omnibus commodis eumque coeque.
Cum istidem verbis, mulier, quamdam in-
firmam quondam gravissime afflicta, rogaret
eum, ut suis illam precibus sanaret; missaque
ab illo ad nocturn mulierem, ejusmodi iustitias
curre petam, noluit ad illam ire, eam-
que per Deum obtinuit est, ut ipsemet tane-
ret. Formavit igitur Vir sanctus versus eam li-
gnum Crucis, atque ipsa exempli cepit con-
valere; & quoniam diurni spiritus omni malo
liberata fuit.

213 Da eximii medici, nimirum Ludo-
vici: Cogitudo & Josephus Reguaris, ipsum

interdum invisentes, observant, dum ad ex-
plorandum interne pulsam levaret singulam,
propterea inde odorem & fragrantiam exoritur-
narium, & quae testis sunt in Processu, nimirum
non fuisse odorem naturalem, quippe
nec similem molis, nec zibetto, nec fuscino,
aliquo id genus, sed plurimum diversum: ita
ut fraudulentum non sit, quod multi in variis
hujus regni partibus, dum ille recte valeret,
dicerint ipsum sive inter colloquendum, sive
inter oculandum manum, spirasse mirabilem
fragrantiam; eum idem ille, quando laboraret
malo tum diuturno, tum extraordinario, & ab
omni bono odore tum diverso fuisset alienis.
A1 quod propolium dicebat pater frater Fran-
ciscus Sala, se, dum Servus Dei hujus domus
Primus fungetur, solasse pulum ejusdem
erant pius modici, & obsequisse, quod
numquam stomacho navaret, nec ullum ex-
petirent letorem, imo contra saepe alaceretur
ad eundem oculandum. Altera quoque perso-
na secularis, qui, durante eo longo morbo,
alium eum habuit, interposito jurjurando tes-
timus est, se, per clausus cubiculi fenestras
vidisse & Patris lecto, in modum parvi pu-
puli cooperito, aliquot velut foleris radios
prospicimus, crebroque sensisse ejusdem corpus
suavissime fragrare.

214 Post aliquot dies judicaverunt medici,
oportere eum mutare alia, & perisquam
dies clausulas ingruerent, Valentis excolere.
Quod eum valisset patriarcha, curavit, ut ad
suum, in qui tum etiam ipse morabatur,
vilam de Godegia duceretur; consentiente
pater Bertrandus, ut assisteret prelo, quem
vehementer amabat, & ibidem mansit per duos
circiter menses, quod nec ibi esset liberius-
mus & regio perquam amena. Erat sine res
in una laude digna optimeque exempti, videre,
cum quanta charitate, benignitate humilitate
que tractaretur a patriarcha, qui non designa-
bat ei ipsemet servire suisque moribus prae-
stium illi cenamque quotidie ministrare, non
locus atque ille alior S. Vincentius fuisse. Rogo
ut me ipso verò dicere possim, hoc exemplum
apud me plus, quam unquam ullum aliud,
valuisse. At bonus Pater solacium & quibusdam
dierum extramurariis tantum abhorere, ut
nec archiepiscopus iste, nec ullus ex domesti-
cis illius ausi sint ultra necessariis ei quidquam
officere, verum, ne eundem eum jactum vale-
tutinis turbarent.

215 Ipse verò magno eam affectu tiebat,
se tantum peccatorem ne bacum quidem panis
mereri; sique tanta eheretia, ut ita dicam,
obrutum scilicet, ut subiceret: Scio, quid
Deus Dominus noster, illustrissimum Domi-
nationem vestram excitando, ut me tam be-
nigne habens, sibi velit; neque id aliud est,
quam ut me obstringat, ut divina Majestati
sue tandem incipiam servire. Patriarcha verò,
quocumque ei adflectit altioris conditionis per-
sone, & quibus crebro invisetur, simul at-
que hom grandis Patris advenisset, dimissa o-
mnibus, ibi ei solitam charitatem exhibita-
ret; ipsemet ei intingebat panem, preparabat
ebum, benedicebat mense, & recubabat gra-
tias; post quem bonus Pater (qui, nisi inter-
rogatus & patriarcha, semper tacebat) appre-
hendebat manum illius & osculabatur. Post cen-
am patriarcha saepe de rebus spiritualibus lo-
que-

suaviter
fregit, ut
etiam alia
saep fac-
tos.

Marci
etiam gratia
ad villam
archiepiscopi
delatus.

ab eo testis
gratissimus fu-
erunt.

CAPUT XII.

*Postrema Sancti gesta, &
beatus obitus divinis pro-
digiis illustratus.*

A quebatur cum eo ad finitum, qui Prior multum delectabatur aspectu celi, quod tandem migraturus erat.

116 Cumque patriarcha intellexisset ex medicis, medicum corporis exteriorum & moderatum per illum montem sine designatione ambulationem Patri profuturum, iussit fieri bellam, quam duo iumenta possent bajulare; atque ita ille die iv Augusti vocatus fuit ad locum Burginor, ubi postquam divinam Eucharistiam suscepit, conspiciens ecclesiam bellis ornatum, Joannem Pellicero, unum & sanctissimum iuniorum cathedra ecclesie Valentini, qui ibidem hinc aderat, rogavit, quis illum ornatum fecisset, ne responderet, fecisse dominam Mariam Hughesem, Bernardi Simonis, ejusdem loci domini, uxorem, ipsiusque Pater: Vestra Reverentia orat pro ipsa; malum enim se habet, dicit tamen ipsi, eam a beata Virgine pro eo, quod ecclesie illius fecit, cito remunerandam: nam licet breve tempus morietur; & ego quoque paulo post illi locabor. Ita eventum; obiit enim illa intra Octavam Assumptionis B. Mariæ Virginis, ipse vero die ix Octobris, uti infra dicemus.

117 Alio die portatus fuit ad conventum S. Augustini de Rocca-forte, ubi, priusquam sacram Communionem acciperet, accitit, ut magnam maculam haberet in suo scapulari, propter quam induit scapulare patris magistri, fratris Joannis Gregorii Satorres, quod hic, postquam recepit, ait, per oculum circiter mirabiliter fragilis. Pater quoque idem pater commotus fuit, dum in fons Assumptionis beate Virginis, patriarcha ad concionem habendam Valentini profecto, solum una eo in loco, ubi Ludovicus versabatur, celebranda erat Missa, usque ad quam cum hic per infirmitatem suam opperiri non permitteretur, mature luteas & lectas, in Rocca-forte ivit, & de peccatis suis apud eundem magistrum confessus, sacroque Epulo in illius Missa relictus, rediit ad Godeglin, quod manifestum fuit indicium magnæ iustitiae, quod sanctissimum expectabat Communionem. Paulum eo loci sic convalescebat Servus Dei, ut medici negarent, potuisse id naturaliter fieri: unde affligebat ipso, fore ut omnia finiretur. At Pater nihil minus habuit divina revelatione de sua morte sibi facta, & patriarcha dicens, & medicis asserit, eum victurum; sed vereri se propter ea, quæ ipse elapso anno patri Salamancæ dixerat, respondit: Roche memini maximeque contentus sum, ut sit voluntas Domini.

ANNOTATA.

a Montellæ admodum munita Hispaniæ orbi est in regno Valentini, sedque Urinis equitum ab ea distat, quem Jacobus II Aragoniæ rex instituit.

b Collitur hæc & in Opere nostro data est die 30 Aprilis. De aliis Sanctis hic nominatis jam meminimus in Annotatis.

c Psalm. 83, v. 3.

d Psalm. 118, v. 120.

e De concessu Gallia regibus strenuus errandi domo consili potest Jacobus Alexander Tinnarius Peristis Vindicata part. 3, cap. 5.

Cum eo, ut dictum est, modo pater Bertrandus agrotaret, toto nisu utebatur, ut ad ecclesiam Godeglin (quamquam aliquantulum longè ab adibus distant) se converteret, ibidem communicaturus; & patriarcha pone quotidiana celebrabat Missam, sacramque Eucharistiam ei prebatur. Hinc quodam die, temporis pessima ventisque venementissimo illantibus, tam male se habens rediit, ut oportuerit eum reveri Valentini. Reducitur igitur et ad supra dictum presbyterorum notocommum, in quo ejusdem frater morabatur. Ille adducta ad ipsum illi paupercula puella, Ithabela Abbarca appellata, cui creatus erat velut carbonculus pusillens; sed chirurgi consillarum speciem judicabant. Ille post recitatus ab eo super ipsam solitus procer confitebatur, se sentire levamen, nullaque aliâ medicinâ adhibita, intra paucos dies omnimodis convalescit.

119 Verum cum timeremus, ne ille extra conventum moreretur, pater prius alique patres curarunt, ut domum nostram reuocaretur, ubi integro mense in lecto semper decubavit; ac viginti septem continuis diebus, qui ultimum vito ejus preceperat, Sacramenta Penitentiae & Eucharistiae mane susceperat. Servabat autem hanc viam rationem, ut ante mediam noctem aliquid nutrimenti aut medicinis admitteret, post mediam nihil, donec orta aurora in notocommio domus celebrata fuisset Missa, ac ipse sacra Communione relictus. Eo tempore dominus Petrus Cornuicellus, qui titulo sancti Sabasæ & desponsi Bulgariæ quædæm a, post multa incommoda & gravissima alicubiætes (que ordinariæ expensarum mundanis rebus implicti) exierat auvernat in Torentate, locum tribus miliaribus Valentini distant; vehementer dolens & afflictus, quod in flore ætatis suæ, id est, annorum triginta octo, se in regione tam lingua a patria sua se mori videret.

120 Sed postquam hic deinde de peccatis suis confessus & sacri Eucharistia a magistro Nandri, ejusdem loci rectore, relictus fuisset, singularem quandam letum & letum testatus fuit. Cumque hic rectore ei aliquando diceret, ut sumeret munus, fore ut, Ideo propositum, finiretur, respondit se princeps: Non, domine, ego hoc in loco morar. Interroganti rectore, unde id sciret: respondit: Fuerunt hic duo, qui me ad Valentini conventum Preuicaturum in cellam ejusdem sancti Moencha (ita ipsum semper vocavit, quod nos nostro benedicto Patre locutus est) asportarunt; qui me conlocutus est, dixitque, morandum mihi ex hoc morbo usque die Dominica: quod rector venerenter admittens est, quia & multis diebus princeps ille non fuerat ex lecto suo.

CAP. XVII.
Valentini in notocommum relictus
duo puellam
Jonas:

E

reductor
ad conventum,
ubi
eundem
principem ab
ibi aggre-
ssant;

F

sed divina
eius ad se
delata

A. V. I.
ANTISTITA.
MORIS
PREDICA.

221. Quare, ut verum inquireret, ipsemet Valentinum iuxta, idque nonnullis fratribus aius-quo florulibus narravit; dehinc ipsam Salvum Dei servavit, ab eo posuit, si quis princeps ad eum aliquem accessisset. Respondit ipse (sed Iohanne) multi venio ut ad me. Ex hisce rector advertens, vultu ipsum istud manifestavit, iudeo rec. lit. At perierat, quem Pater semper magnopere venerabatur, si ipsum ab eo heretice periret; & ille falsus est, id ita esse, ad illudque: Est iste homo bonus, unoque ex hisce diebus migrabit in celum. Patriarche ulterius petenti, an cognosceret quos illos, qui cum principe venerant, respondit: Noli. Cumque jam advenisset dies Dominica, & princeps non obdormisset, multi admittuntur; sed immarito; quia hoc vaticinium non venisset Dominicum primum Octobris, qui festum Roberti celebravit, sed Dominica secundam, dies infra decimus.

Inferente
marito, dum
fuit octava
Indictus,

222. Interca ipse quoque pater Ludovicus magnis pulchris precibus ad mortem, ut ait vi Octobris post mediam noctem ab suis confisus peccatis rogavit, quare dies esset. Respondit ei est, esse diem Veneris & Dominice petenti, in quem diem festum S. Domitii venerat, responditque accepto, faciem in diem Lunae &, eripit digiti suis computat usque Veneris, Sabbatum, Dominicam, Lunam, atque: O benedictus Deus, qui quatuor muni dies etiam concedit! Fiat igitur voluntas Domini. Cumque ex precibus medicorum indufuit hunc ante induruit, quare potuit inseruiam linam (que est induruit, quo solent indur frater nocte valentes, iniquasque nocti debent, si penitentia merent in Hippocritum, ut faciant in istam) acceptamque inter seum obvoluit est, & magno cum gaudio manit, rejecta illud: atque hinc cum esset vultus ejus desiderium aque tradidit corpus suum, ut confunderet.

23 Vincen-
te, post
etiam alia
visceris, in-
visceris.

223. Cum admodum fardatior esset, aliquoties multi intrabant eadem ejus ab eo non observant, multabantque ipsum devotissime cum Cruciatu & beata Virgine conloquentem. Voluptate quoque erat peritiorum non unquam integris noctibus cum ipso solo in cella obstricta vestit, ac semel eo es petat, an S. Vincentius ipse in sua via infirmitate unquam visisset. Respondit Pater intus, invisibile locum, musque adlocit: Etenim nunc sit adme, extenso digito versus locum, ubi ille cubat. Nec quicquam id moveat, cum, nullis aliis, qui in hac historia jam notamus, bonos die Pater aliquando consuevit quamdam communem, afflictissimam nocte marito huius, quam huc die Juris bracho ex ecclesia egrediens videret, utenique, mentum illius jam esse in eadem, ut id eadem certus fieret, adlocuit huc vultu: Ne dubita, domina, quia S. Vincencius perierat id revelavit eadem Fratri, quocum ille locutus fuit, ut ego nunc loquar tecum. Certum porro est, Ludovicum huc de semipitio egisse, seque decessisse: jam vero, si bene veritatis huc iuvaret existimaret S. Vincencius, tunc credidit est, utrum invisibile in postea morbo suo; maxime cum tunc tam graves tamque communis dolores pateretur, ac peculiaris cordolentia egeret.

miris ro-
gationis ele-
cat.

224. Inter non alibet, sentire se in oculis suis cruciatum consuevit, quod alia flagrantium suspensum: verum tamen est, Deum

ipse cum gratia consuevit, quam Ius V d in sapientia morbo petebat a Domino hic vultu: "Domine, magis dolorem, quammodum augens & patientem." Solebat interea ipse dicere patriarcha: Pater, an non malum quidem, quod Deus hanc tibi prestat misericordiam, ut exigam partem eorum, que ille passus est, vultu Reverentia potius, quod purgator ex hoc mundo discedas? Respondit: Vere, domine, non commutarem hoc cum quocumque alio mundi bono; & vehementer confidens, quod Dominus hanc gratiam prestat, quam ego, qui tantis peccator sum, non mereor: ac confestim cum magno exultatione hi hanc illi tam familiaria vultu proprii: "Domine, hic fuit, ut in secretum sapientis!"

Principis
superditi
fuit octava,

225. Ut modò ad predictam principem revertamur, hic Sabbato loquutus, quod fuit dies vii Octobris, aut die Veneris proxime procedenti, presente nobiscum, eduxit manus suas & lecta, atque: O domine nobiscum, non vides gloriam Virginem cum tanta gloria inter nos in hoc cubiculo? O benedictus, & gloriosus, & palcherrima Regia celi, & Domina mea, & Dulcedo cordis mei, quo pectore ego mereor à te visui? At quid ego dicam de te, palcherrima Puer, qui in illius gremio es, cuius palcherrima omnem sapientiam patientiam? Hicque alique similibus verbis spiritualiter exultabat de lito castitatis consuetudine. Dominus vero subiens, dixit: Hanc dies Dominica est, dies beatissime, dies consolatoris, nunc nia est, qui Deum certo vultu! Polita ad nonnam matris huius aut rectori: Dominus rector, quocumque jam confisus peccata sim, nihilominus proper delicta, quos ego interim possum committere, cupio deinde generaliter confiteri; atque ita fecit. Post hominem decem, dum jam abierat rector, princeps ait, pulcherrime semper inhaerens auctoribus sequepece hanc brevi, devoti doctaque prece: "Jesu, cello mihi Jesu!" id est, Jesu, cello mihi is, quem tuum nomen significat, live, Salvator; peccata celi lavare me.

sepultura
aliquo ad
candem
sepultura.

226. Paulo antequam moreretur, expertus à demone est vehementer assultum, quem ille repulit manu sua, quemdam pulchrum notitiam, tam submissa voce, ut vix moveret labia, nil ultra potens. Quia verò hoc princeps admodum devotus esset S. Marie sub titulo de Monte Carmelo, & obstrictis voto ejusdem habitum gustandi, quo re ipsa indutus erat, preterquam quod non gestaret cucullum album, delatus Valentiam est ad ecclesiam Carmelitarum, ibidemque sepultus. Verè felix reputandus ille princeps est, cum inter tam multum vere contritionis indicia ad consequendam namque salutem mortuus sit, & Deus illius & tam longinqua regione illuc conduxit, velut peculiariter instrumentum ad manifestandam sanctitatem patris Borensis, quem ipse namquam viderat, aut cognoverat. Post illius mortem inter ejusdem scripta reperitur brevis orationem S. Thomae Aquinatis, typis editam cum hoc prelo titulo: "Oratio domini Thomae Aquinatis doctoris Angelici ad imaginem Jesu Christi Crucifixi. Amen, quod, Domine Jesu Christe, mentem meam ipsa & incantata vis amoris tui ab omnibus, quo sub exilio sunt, ut amore amoris tui morer, qui namque amoris mea dignatus es in ligno Crucis

A „eis mori.“ Vifum mihi est, hanc Orationem hic apponere, quod perquam devota sit, nec alibi eam typis editam viderim. Nunc ad Historiam nostram redeamus.

Cum mori
videretur,
nosset, id
a die sua
futurum.

227 Eadem Dominicâ, de qua supra, venisset verberum, ne pater Ludovicus jamjam moreretur. Quam ob rem solito tabulae signo dato, conveniunt fratres, lachrymisque perfusi eum ad bene moriendum adjuverunt, praesentibus adhuc patriarcha & episcopo Mercuriano: verum ille post aliquantulum temporis aperis oculis ait, Dimitte eos; aderunt in tempore. His auditis, patriarcha ait: Recedant, nec enim nunc morietur; tamque certam fidem Patris dictis habuit, ut, licet constataisset, assensisseque, se ibidem rigilaturum tota ista nocte, tamen ad palatium suum reversus sit, nihil omnino suspicatus, Amicum suum interim moriturum; neque rediit, nisi postridie cum luce. Paucis horis post euntem infirmorum pectus à doctore Hieronymo Almense (qui tunc advenit cum filio petrus benedictus à Patre) quid expediret ei postridie praeparare in prandium: quod Pater audiens ait: Non oportet quidquam enim mori praeparare; rectaque monuit; potens enim ille ante horum prandii ad meliorem viam transivit.

postea mori
at, de ob-
ferantia
Regia ad-
huc feliciter
percurritur.

228 Postero mane, eum jam incipient sensus notabatur decedere, etiam interula, quid ipsum biduo ante induerat, perquam molliis & comoda esset, circum, ne esset linea, eaque suspensio ductus corporis tunc fragitare, urgentissimis verbis utens, ut sibi illam tollerent, dantesque solitam sui Ordinis interulam, obortus lachrymis, dicens: Per amorem Dei, & per charitatem, & per amorem Jesu, collige mihi hanc interulam, & date tunicam S. Domini; tuncque i cravit preces, ut solidius gratia oportuerit illâ eum exorere, ac deinde comedia reddere; indicantes, ut verbis erat, eam esse tunicam, quam petierat; quod fuit ei gratissimum; & hinc clarissime patuit, quantum ipsi toto vitae tempore placuerit sui corporis afflictatio. Horum decimâ manant ad patriarcham conversus dixit: Domine, expoli me; quia jam morior; voluitque, ut sibi Evangelium legeret, caputque ut pedibus signaret.

& prodigia
divina
illustravit.

229 Dato proinde denique per tabellam signo, omnes fratres concurrerunt, Symbolum fidei de more recitantes; simul & aliquot facules erga eum piâ affectu, in quorum o-molium praesentia animam suo reddidit Redemptor. Inter eos, qui aderant, circiter quatuor aut quinque Religiosi, & aliqui seculares, ac nominatim Franciscus Ludovicus Blanes, qui nunc praecedenti fuerat Auditor Valentinus, qui cum interposita jurisjurandi religione testis fuit, se vidisse lumen ad iustre lampadis lucidissimae ex temporis momento, quo mortuus est e. Praeterea in Processu viri sunt testes, qui afferunt, ex ejusdem cadavere tantum prodigia fragrantia, ut stupescant f, ideamque etiam contigit ferre in omnibus illius vestimentis, sed magis in tunica.

Authentici de
ejusdem an-
terioris vitae
narratio.

230 Quamquam autem ex omnibus hæc signis, conjunctis cum bonis operibus, quibus, quandoque visit, nobis praeivit, moraliter terti elimus de illius eterna salute; maxime quod paulo ante ratione Choclatæ (quem sibi

solverat quotannis acquirere) gentiarumque ac privilegiorum Ordinis nostri, de peccatis suis generaliter absolutionis fuisse; recordari tamen, ipsum, paulo antequam animum redderet, humillimè petisse, ut post obitum suum nos Religiosi singuli dicemus sexies PATER & AVE eum GLORIA PATRI, ut animi sui ex purgatorio, si in eo daretur, liberaretur ex privilegio, quo Ordines S. Domini sanctique Francisci gaudent, proclibus omnes in genus, nostrisque meritis precibus id exilite obsequium in conspectu divinae et praestitum.

ANNOTATA.

2 Apud Aragonum Dominus Petrus Angelus Cernovicus pater vocatur; ac, licet aliunde ignotus mihi ex princeps sit, nesciamque, qua ratione Bulgaria desponsa tunc fuerit gavisus; non tamen solum istud in dubium revocandum est, cum testatur ad Antistio, scriptore synchrono, in loco praesente ac fructu; nec sunt ista sine sui nominis dispensio fingere potest.

b Redi; sedem enim id est anno 1581, quo littera Dominicali erat A.

c Redi; pariter; nam S. Dionysius coelestis die 9 Octobris, proptereaque, ut ex eadem littera Dominicali constet, festum illud eo anno incidit in diem Lunae.

d Sanctus hic ex Ordine Fratrum Praedicatorum Romanus Pontifex coelestis die 2 Martii, obiit eodem, praesquam à Clemente IX canonizatus fuit, cum Boni titulo egerant Majores mei.

e Vide hac ex Relatione Auditorum Rata Romana & Bulla Canonizationis fidei confirmata in Commentario praefato § iii, d. num. 46.

f Consule eundem Commentarium loco mox citato, num. 55.

CAPUT XIII.

Sacri corporis mox ab obitu veneratio, populi ad illud concursus; sepultura & exsequiae: Viri sanctitatis probatur.

CAP. XIII.
Sacrum cor-
pus in ob-
sequium de-
ferretur, unde
in sacra-
rium.

Simul atque hic insignis Servus Dei exhibuit animam, patriarcha praesente in lachrymas, quod hujus benedicti Amici sui praesentia delictus esset; nos vero perissimum in constantibus precibus recitamus. Ait ubi ejus rei rumor sparsus in urbe est, coeperunt incole ad conventum devotissime concurrere. Primi assidue dominum Hieronymus Pasquale Rogens, & Judex Salzedo, qui postulat in terram ipsius pedes osculati sunt, quod similiter fecerant dominus Mathias Pallas canonicus, & aliquot alii, partim presbyteri, partim seculares, donec illum intulimus in ecclesiam, ubi paruit, quem bene David dixerit: "Novus ho-

mostrat

A. V. J.
ANTISTIOEt hinc pot-
est in ac-
tivism &
denot in fa-
miliaris.In eodem in
activism &
denot in fa-
miliaris.Postidie,
vix coeque
populo, so-
litaest.

332 Inter ea, qui manipulum accurrebant, lamentabantur, quod illud nequirit videre: quocirca per secretam viam, quae à sacristia ducit ad claustrum, multis facultatem fecimus ejusdem manum osculandi. Cùm jam adessent excuriae, relatum fuit humeris ab archiepiscopo Aragonie, Commendatore mōre Montese, domini Joannis Borgie, domini Michaelis Mercader prebysteri, aliorumque virorum illustrium & piorum. Sed tanta fuit populi devotio, ut necesse fuerit corpus in fuminate graduum, per quos ad altare mōre ascenditur, collocare, circumstantibus serent multis speculantibus cum fratribus. Inter ea clerus ecclesie cathedralis, aliarumque parochiarum, adveniens, ob nimiam turbam difficillimè porit usque ad sacrum corpus penetrare, ut p̄samos soliteque Responsoria caneret: cūque cerneremus, nos illud vix posse tamē, denot in sacristiam receptavimus.

333 Hūc ad illius manat osculanda venter porrex & prorege cum suis filiis & filiabus, dux Cardenas, marchio de Comares, comes Albalade, alique illustres viri ac equites primarii, cum p̄re omnibus consiliis regii doctoribus. Post duas elapsas horas, ne tot primaria persone, atque inter has duo comitisse, alique nobiles fōmēs virique, qui in sacello majori p̄sabantur, indignabundi remitterentur, tōtō translatum corpus fuit à sacristia & in ehor ecclesie depositum, dimissis ante ex ecclesia omnibus, qui dimitti poterant, & obsecris foribus, ne plures intrarent. At quāquam jam admodum sero esset, impediri nequit, quin, egredientibus aliis, alie multae persone p̄e ingroderentur, quae magno numero ante ecclesiam convenerant. Oportuit tamen, iteum ecclesie fores referri consilio de Navarres, aliis multis comitatibus dominibus & viris nobilibus, personisque honoratis, quibuscum etiam numerosi aliorum opio ingressi fuit, quos speculatores non poterunt arceri. Perduerunt hae usque ad nonam noctis horam, deflantes nobis, dimissi turbam, ut desinamus possit depingi, eaque ratione saperesset imp̄fibi animo eligies ejus, ejus eximia virtutes sanctae exempla nunquam possent nobis ex-
eideri.

334 Aurora vix apperuerat postidie, quin iamamta multitudo hominum, corpusingere gestibentum, p̄e foribus steterit; recteque ea nocte p̄vium fuerat, ut ante ehor introitum p̄gma fūctore erigeretur, super quo illud in sacro, p̄mo filis aureis intertexto cooperto, repositum erit; nam etiam hae ratione sex fratres, quorum trini hinc, trini illinc, in eodem p̄gmate stabant, non poterunt collidere illius manum osculari & Rosaria applicare expectantes; inter quos erant aliqui seculares, ut hae Rosaria sua summi virgins aligerent, ut hae ad illud possent p̄tingere. Cum post Missam sollemnissimè celebratum corpus jam hu-

mandum esset, ingens la excelsa orbi tumultus est ab audientibus nōre vestimentis ejus, quae extra sepulcrum sp̄sita erant; & quāvis accensis facibus multorum manuum adoreretur, non tamen poterant possideri, ne ex desiderio aliquid auferendi à vestibus partem corporis denudarent. Hae sepulchrali hūde coeque-
runt, ut secularem turbam ab eo coercent. Veritas vesteram coepant pluri & circūfēda regione advenire, desecruntque vehemēter, quod jam esset sepulchrum.

335 Subsecuta nocte, obsecris foribus ecclesiae & conventus, introductis solis p̄re magistro fratre Francisco Maldonado, generali Fratrum de Mercede, Priore Carthusii Porta celi domini Laurentio Zamora, & magistro fratre Georgio Olivar commendatore de Mercede de Valentie, cum eorumdem comitibus, & aliquot aliis secularibus, finivimus officium sepulture, in quam quatuor nostram hujus conventus ingressi nobilibus tempore manifestum, admoventes fieri corpori maximo numero Rosaria, annulos, & gemmas, à variis personis nōis. Eodem intrā ego accuratè observavi, quod omnes magnopere jam obsecravimus, p̄squam ille isseperetur: nimirum cum solent homines post obitum suum obsecris coloris & desolores vīsa cum membris rigidis manere, hic non tantum permansere pulchri, ut videntibus magnam devotionem inspiraret, habens vultum angelicum, manus, pedes & ungues inf̄e albedinis candentes, & ad modum cere molles; verum etiam manus, pedesque & brachia & caput, ac si vivi calentesque corporis fuissent, in omnem partem mobilia.

336 In eodem cōterio (quod non est commune omnibus fratribus, sed destinatum aliquibus sanctitate illustrioribus) invenimus in quadam arca lignea corpus beati magistri fratris Joannis Miconis, & iuxta hujus caput ossa fratris Michaelis de S. Dominico, speculi vere p̄fectaeque religionis, qui solent hunc beatum patrem fratrem Ludovicum multis eribitque commendare verbis, dum conclusiones habent in capitulo. Visebantur etiam ibidem duo ep̄ta rectis duorum gloriosorum martyrum, magistrorum & reformatorum hujus provinciae, fratris Dominici de Corduba de Monte Majoris, ejusdemque socii, fratris Amatoris Elipi, Prioris hujus domus b; aliudque ep̄ta, quod cuiusque esset, nequiritus cognoscere: sed, si Deo placeat, sp̄ro fore, ut istos omnes sex in magna gloria in extremo iudicii videamus.

337 Subsecuti die Veneris exequies ipsius sollemnissimè celebratae fūere; & qui inhausa aderat hominum multitudo, necesse fuit, aliorum Ordinum Religiosos per portam conventus ingressi, ascendere per noceum & ambulem claustrum, soque recipere in ehoram superiorem, ut ibidem Responsoria canerent. Missam cantavit ep̄copus Marrochianus, orationem fūctorem dixit p̄sarcha, in qua p̄p̄er nimia turba strepitum non potuit quendam notabiliter de hoc Sancto, ut staretur, referre; dixit tamen, licet hic Pater non esset

D

Eodem au-
te corpus
hujus vix
deprecand-
dum:

E

alia corpora
in eodem
suo vix.

F

In exsequiis
p̄sarcha
orationem
fūctorem
habebat.

in

A in Sanctorem album reclus, nec proinde il-
lius sanctitas tam certa, quam canonizatorum
(quorum gesta & miracula ab Ecclesia Romana
accurate expressa sunt) conuenire omnia tot
indicia, ex quibus illius sanctitas & gloria in
confpectu Dei posset probari, ut nihil ipsi
præterea deesset, nisi ut in Sanctorem album re-
clusus fuisset.

ad hoc hono-
rem deus
facientiam
ex illius
virtutibus
deducit.

238 Et verò prudentissimè ille locutus est.
Etiam si haud servus Dei virtutes expendere
velimus, deprehendemus in ipso fidem vivam,
ac perulenter de sanctissimo Sacramento; spem
securissimam, & ardentissimam charitatem, quæ
& honorem Dei cupit procurare, & salutem
proximi ardenter vehementer. Erat insuper ca-
stissimus, & obsequiosissimus prelati suis, nec
cujusquam rei, dum præerat, tam accuratam
habuit rationem, ac tam severè castigavit,
quam inobedientiam. Erat humilissimus, pauper-
tatis amans, ac supra modum abstemius; mun-
dus porro, ut rurum, ab invidia & malevo-
lentia, & ab irrationis vitio maxime alienus.
Si autem miracula querimus; ea multa sunt,
que partim jam memoravimus, partim in se-
quentibus capitulis dicturi sumus. Si signis ac
conjecturis erendum sit, quod majus indi-
cium desideremus, quam quod de principe
super memoravimus; quodque ipsius mortem
suam, antequam accideret, prædixisset, ac-
tione hoc ejusdem viscerum invaluerit, ut multo
tempore ante obitum illius publice discerneret
Valentia ipse dies, quo ille erat mortuus.

enstis apud
corpus an-
drie mysticæ.

239 Quid dicemus de celesti musici, quam
audivimus eo tempore, quo corpus ejus expo-
situm fuit in ecclesia, & dum celebrabatur
ipsius exequie; cum certum sit, nec ab eo
temporis puncto, quo illud in ecclesiam fuit
illatum, usque ad id, quo fuit traditum sep-
ulture; neque etiam ipso die exequiarum e-
jusdem, usum in tota urbe Valentia musicam
habitam fuisse; idque eo etiam fuit mirabilis,
quod multi enim in ecclesia audierint, atque
aliqui etiam putaverint, conductos à nostro
patre Priore fuisse tibicines, qui concorrenti ve-
rum id falsum esse, convincitur ex ipsomet
eorundem tibicinum testimonio, qui, licet multi
sint, jure possunt, se supra dicto tempore
nec in convetu nostro, nec in alio circum
hunc loco cecinisse &c.

de quo ille
distinguitur.

240 Si quis verò me roget, qui fieri po-
tuerit, ut tam formica musica non omnes,
sed solum aliqui, audiverint; respondebo, nos
etiam anno MCLXIV, in scitu dei Corporis Chri-
sti, dum sanctissimum Sacramentum è vico Lu-
cente portarimus ad conventum nostrum (qui
fundatus est eodem tempore ac loco, ubi con-
secrata fuisse Hostiam Corporalem Durocen-
sum d') audivisse è celo musicam, que per
integre horæ spatium duravit; & audisse plures
quam mille, qui diversis è locis ad eam sol-
lemnitatem concurrerant; ut constet ex Pro-
cessu ea de re cunctis, qui in scititia supra
dicti conventus & ecclesie collegiate Durocen-
sis servatur: ut scitis nihilominus aliquot, qui
eamdem non audiverunt, nosque eam sepu-
taverunt. Verum ego, qui coram sanctissimo Sa-
cramento tunc assistens, evicerem scio, non
fuisse errorem, consueque ex divina providentia
factum, ut non ab omnibus perciperetur, scilicet
ne res naturalis fuisse judicaretur, dicere-
turque fuisse aliqui post querens absconditus,

Octobris Tomus V.

qui instrumenta musica pulsaverint. Hæc eadem
ratio allegari potest in musicis, à Deo ad hunc
Servum suum honorandum coactis.

241 Si æstimationis hærentis expectamus, quod-
nam certum desiderari potest, quam sancti per-
tris fratris Joannis Miconis, qui de eo scripsit,
fide & illam Valentia voluit alterum S. Vancen-
tium? Si simon publicum audires, deprehend-
eres, ipsum ab omnibus pro viro christolico
veregre religioso in morte equè ac in vita ha-
bitum fuisse. Et quis est, qui non ammiraret
devotionem, reverentiam & amorem, quibus
cum diversis temporibus profectus fuerunt per-
sonæ tante auctoritatis, quantæ erant, quas
jamjam nominabimus, & quarum pars hodie-
que vivit? Nam non solum fuerunt, neque
num sunt erga ipsum devotè affecti preter
dominus Franciscus de Moneda, Alonso comes,
alique preter, decessor ejus dominus Muri-
cus de Lara, Nagare dux, & patriarcha Antio-
chenus, archiepiscopus Valentinus, dominus
Joannes de Ribera, qui benignus in Dei Ser-
vos animam peculiariter soluit profecti; verum
etiam multi alii prelati & illustres viri eum-
dem velut sanctum semper venerati sunt; ac
nominatim archiepiscopus Hydruntinus & do-
minus Petrus de Coderos; episcopus Cordu-
bensis f, qui anno proxime elapso obiit, do-
minus Franciscus Martinus de Corduba; &
episcopus Dertofanus g dominus F. Joannes Iff-
querio, qui hujus provincie provincialis fuit,
cumque Patrem sibi subditum habuit; episcopus
Marocellinus à domus Michael de Spola; &
magnus Commendator Montefie i dominus F.
Petrus-Aloyfius Galzeran Borgia.

242 Pari modo omnes inquisitores & san-
ctus fidei defensores, quos, quo tempore pater
Bertrandus vixit, hoc regnum habuit, eum-
dem velut insignem Dei Servum ammirant; ac
specialiter licentiam domini Joannes de Rog-
is, qui postea factus est episcopus Agrigen-
tinus k, doctor dominus Petrus Zarze cum suis
collegis in sacro Officio, licentius dominus
Joannes de Zugnaga, licentius Reinolfo. Est
itaque sacrali dux de Cardona, marchio de
Comares, dominus Didacus de Cardona, do-
minus Carolus Borgia dux Gandia l, dominus
Christophorus de Cardona archiepiscopus Arago-
nis, dominus Joannes Milano comes Albanus,
domina Eleonora Manuella marchionissa de Na-
varres, comitissa Albalade, de Concentana, &
de Almenara, vice-comitissa de Chelva, ac de-
cem quatuor dominos dominatque aliquo ti-
tulo illustiores in hoc regno reperire erit.

243 Eadem sanctitatis illius fama præterea
probat ex ingenti concursu hominum ad se-
pulturam ejusdem honorandam, qui tres conti-
nuos dies maxima semper cum devotione dura-
vit; quantumque apparuit, multos peccatorum
suorum penitus, dum expenderent quam ma-
gnam premium Deus præparaverit electis suis,
cum temporè eos hancore in terra. Notum
quoque dignissimum est, quod, cum hujus ci-
vitas femina sit naturaliter nonnulli excu-
losa & publicum fugientes, maxime domini
suis commodis & deliciis alienæ, solentque
ad convitiis abhorre, non fuit illis fuerit o-
sculari major; verum etiam fuis manibus vul-
tum, caput & collum devotissime contracta-
verint.

244 Probat insuper communis illa de e-
jusdem

semper pat-
ris, magis
litteræ tem-
poris, quam
morum

E

f

g

h

i

k

l

apud illu-
stres perso-
nas existi-
matissimas.

de post ob-
itum gener-
ali vancen-
tiane

A. V. J.

ARTISTIA.
HISTORIUM
CONFIRMAT.

iudicem sanctitate opinio ex desiderio, quo omnes expectant, non solum officiali usus, sed etiam aliquid habere ex ejus reliquiis, laborantes vestes illius; & aliquid eorum, quae in cella remaneant, vel librum, vel scriptum vel litteras flagitantes, undique acceptantes etiam lascivias & lentes, quibus ad medicandum erupit plagam usus fuerit: idque fecerunt non soli faculares, sed etiam ecclesiastici, pretati quoque & illustres tituli domini; nec solum in, qui illius hominioni adhaerent, vorum etiam adjacentes, qui aliquis ex hisce per litteras petierunt, quin & ipsi quoque de quoque fratres, qui tota vita sua cum illo fuerant conversati (quum ob rem, nisi ille fuisset cum extremis Dei Servus, non tanti facturi fuissent nos ejus; nam, ut habet proverbium, similitudo contumacis perit) simul se ille obierit, scripta illius aliove & cella ejus devotissime, ceteraque preterea cum emulatione flagitauerunt, ita ut post priori analum in his utribus laborandum fuerit. Mirandum paucis etiam quanta devotione fratres hujus adis hodieque hancrum ejus invitant, sed multi mirabiles, quod multo graviores concionatores, tam presbyteri faculares, quam Religiosi, Franciscani, Augustiniani & Jesuitae, ac ejusdem Patris sanctitatis publice attestaverunt.

quoniam vere
rationem
repperit ha-
moris simi-
litudinem

243 Jam verò ego peto, quis illorum omnium corda moverit. Certeum est, ea non fuisse nota à nobis; nam, dum Pater obiit, nulla pro ipso caeremonia solis fuimus, quae quae pro quovis fratre soliti adhiberi; non putavimus pro defuncto divinus fuitus & c. curari; non audimus novis vestibus; nullum peculiare sanctitatis indicium circa ipsum reputamus; non coelestium sumus, prodigiosa insinuantur; non excitavimus populum, ut illius manus obsecraret, nec ut sua illi admovent Rotaria, nec eum invocaret; non sumus egressi conventum, ut quocumque secularium appellavimus; non jam inde à principis curiam hanc eundem eum, qui sanctissima flocebat; quin & ipsum corpus occultaverimus. Tunc monitos utique ut allicios nos huc in pace prebuerunt, ut quique mensam post hanc ubi cum ipso nunc si-
t

aperte & effe-
reque ad di-
stinctum

246 Tunc huiusmodi vias huc concursum populi, ut pater Prior, non nisi duobus tribuere luxus nos paribus, dum, quo corpus traslato paragona esset, insinarent, simul vetas, ne cui si manifestarent sine sua periculi licentia; quod cum tan reprobis huc observant, ut unus ex his maximo tempore dici translationis cum magno oblectamentibus interrogatus à multis dominibus & aliquot confiteantibus, an coeque die facienda esset, voluit dicere, inique iactum, ut, id licito die fieram fieri, inde recedant una hora, antequam fieret. Atque hinc manifeste procedat, nos hunc omnium motum non fuisse nactus, beatumque Bertrandum nihil nobis propter debere. Certe quoque sumus, non eventus nos operi dedit; qui viamus, multus fuisse ea coelestique potestas tua contempsit, &

fiera Commatione reclusis, quod non solue-
rant ante, multisque nescitis aliena; alios
simiter decreverit mandata deservire, quia de re
prius minimè cogitaverunt; ac denique omnes
ad laudandum Deum excitatos fuisset. Notan-
dum porro est, hunc Servum Dei post mortem
suum nullum constulsi miraculum cuiquam,
qui non fuerit peccata sua confessus, aut ali-
quam particularem actum contritionis extor-
verit, vel ante, vel paulo post acceptum bene-
dictum. Proinde, cum sciamus, quantum dispa-
ceat demoni, alios de peccatis dolere, vel sua
peccata confiteri, si ipse auctor fuisset delati
potui Bertrandum honoris, confestim eundem dis-
tribueret, ceteris, tam parum sibi lucrum ex
tanta opera accedere.

247 Multo etiam magis, etsi in aliqua His-
toria legatur demon curasse, ut homines sim-
plices & ignominatos honores Sanctis debitos
eundem personae mortuae, quae vero non erat
sancta, deserviret, si huc recte expendatur,
deprecatum, demonem hoc favore sui in-
puri nunquam affectu quempam, qui, dum
vixit, pro bono sanctique apud Catholicos
Deique Servus habitus fuerit; sed eos, qui
malo exemplo publice fuerant notati, quemad-
modum legimus ille persuasisse, ut pro Sancto
haberet quidam laus, docet Martinus fal-
lucum decaat &c. Simile quid accidit tempore
Alexandri III, atque etiam longius processisset,
nisi laudatus Pontifex, inventum diaboli retri-
guens, neclitiae sua futiliter & medio. In
Vita quoque Pi II scribit Campanus, qui fuit
episcopus, quosdam Hispanos apud praedictum
Pontificem importune instillisse, ut inter San-
ctos reterret quendam principem, qui in re-
genem patrem suum rebellaverat, volensque ei
regnum suum daret; Patrem verò eundem
pastoralis alpernam monuisse, ut imperitum
abstineret, nec istius principis miracula mo-
verentur; qui, inique, qui inter Sanctos
reclutens fuit, hoc non locum oportet, post
mortem patris miracula, verum etiam eorundem
viam fuisse miraculosam. Pater quoque
frater Paulus de Leon comperit, in quovam
Aurum a vico certo tempore quendam mulie-
rem, quae meretrix fuerat, velut sanctam vir-
ginem cultum fuisse.

248 Hos abutque huiusmodi comitibus qui-
dem demon à populo pro Sanctis haberi, quia
sit huc audaciter reddidit pro peccandis, dum
videt, velut Sanctos honorem, de quorum
prima vita publice confitebatur, sed nequaquam
de dignis eorumdem penitentis; sed ut vit
penitens, pauperatis amator, austere vite,
ceteris, humis, in laboribus suis moribusque
patiens, preceptis divinis & Ecclesiae obsequen-
dus, quique, quomodo vixit, nulli prae-
offendiculum, post mortem suam honoretur,
numquam procurat demon; quia in illius
honore simul honorantur omnes virtutes, re-
dignantur vicia, hominibusque ad Dei servitium
magis animantur, dum illius servus videat tan-
topere honorari. Itaque, si ista tanta devotio,
qui homines B. Bertrandum prolocuti fuerit &
prosequitur, non sit iuventum humanum,
nec carolicum, consequitur, esse opus divi-
num; cumque Deus summa sit veritas summa-
que bonitas, manifestans est, honorem patri
Bertrando exhibendum in vera sanctitate funda-
tum esse.

D

professio
peccati

E

F

n

F

et proinde
Deum habere
re auctorum
ejusdem.

AN-

a Psalm. 138, v. 17.

b Adi Annotata superius ad cap. 7, lit. c.

c Hanc existimam harmoniam ex Relatione Auditorum Rota Romana confirmamus in Commentario praevio nom. 41 & seq., ejusdemque etiam meminit Clemens X Papa in Bulla Canonizationis inferius danda.

d Duroca Hispania oppidum est in regno Aragonia, sacris corporalibus, miraculo claris ibidem asseratis, celebre.

e Hydruntum, incolis Osmo, regni Neapolitani civitas archiepiscopalis est in ora maris Adriatici, in provincia Hydruntinae.

f Corduba Hispania episcopalis civitas est ad Bætem fluvium in Fandalitia.

g Denosio, Denosia & Derussa, incolis Turoris, episcopalis civitas Hispania est in principatu Castaliae.

h Marrochium vel Marochium urbs Africae est, ac cognominis regni caput & sedes regia.

B Vnde Annotata ad cap. xi, lit. a.

k In Sicilia. Eum Rota Joannem de Rojas; Roceus Pirrus com. a Sicilia Sacra pag. 311 Joannem Roxas vocat.

l Fuit hic primogenitus filius S. Francisci Borgia, ex Gandia duce tertii Societatis Jesu Praepositi Generalis.

m S. Martinum Turonensem episcopum indicat, qui, teste Severo Salpustio in Vita ejus cap. xi, sacris asperationibus latronem, cui tempus sancto martyri altare dicatum stabat, coegit conditionem aeternae damnationem suam edicere.

n Alburia Hispania regio, regniq; Legionis pars est, principatus titulo illustrata.

CAPUT XIV.

Quædam visiones & apparitiones ad Sancti gloriam manifestandam factæ recensentur.

CAPUT XX.
Caudem pia
mulieri di-
vinitus con-
suetudine

P Ræter ea, quæ jam diximus, ut hujus boni Patris sanctitas diversis modis fieret in munda certior, Deus illum variis personis, præter principem, de quo supra meminimus a, revelavit, quemadmodum in hoc & sequenti capite dicemus. In vigilia S. Dionysii & infirmorum cursum ingressus, ut patrem fratrem Ludovicum inviseret, addit ipsum velut gemitundum vel admirandum dicentem: Intrantem huc femine? Dubitavit proinde custos, an forensis deliraret; cum certissimum esset, non potuisse tunc ullam feminam conventum ingredi. Quapropter adventanti patriarchæ verba, quæ ab infirmo audierat, narravit: patriarcha vero ad eum visitandum ingressus ipsi ait: Quomodo te habes? Respondit ille: latrone huc femine? Quo femine? dixit patriarcha. At ille reposuit: quædam mulieres, quæ hoc manè intrant, ordinario pulso induit. Ro-

Octobris Tomus V.

gavit ergo patriarcha: Quid dixerint tibi, pater frater Ludovice? Sed ille respondit: Nihil; quod patriarcha plurimum miratus est.

a40 Posthac quædam semina almodum spiritualis, ex Ordine S. Francisci, ait patriarcha: Deus mihi heri manè hanc prebuit gratiam, ut, dum pro patre fratre Ludovico enixè orarem cum desiderio ipsum videri, confitemi mihi potestas facta sit, licentique ejusdem pedes osculari. Mox intellexit patriarcha, refensda hæc esse ad ea, quæ pridè à Patre audierat, petensque ab illa: An quidquam ei distulisti? Respondit illa: Nihil, domine. Diligenter amen, ait patriarcha, memoriam confite. At ipsa in negando persistit; Quia, inquam, nihil aliud mihi fuit concessum, quam osculari pedes; unde consequitur, illam solum spiritum in conventum fuisse delatum. Quod autem pater Ludovicus dixerit FEMINAS in numero plurimi, neminem debet morari, quia tam Latino, quam vulgari sermone, internum pluris numerus pro singulari usurpatur: præterquam quod dici possit, Deum eundem gratiam, quam huius fecit, etiam aliis concessisse, quoniam id necessarium, desiderium enim cum nunc mortem videndi ingens erat in civitate, quod peritusiam haberent, sese ex ratione illius potius benedictione potiorum.

a41 Hanc ob rem præcipuus labor eorum, qui illius curam gerebant, erat invigilare ad portam cellæ illius: tantum enim erat numerus, qui concurrebant ad videndum illum, tam nobilis, quam plebeus, tam ecclesiastici, quam seculares, multique diversorum Ordinum Religiosi, qui eadem quoque de causa illuc confluebant; quorum alii desiderabant sibi ab eo benedici, alii cum tangere, quidam etiam ex præcipuis felices se reputabant, si ante ejusdem lectum flexis genibus aliquantulum manere liceret. Inter multos dignitate præstantes viros, qui ipsum sepe inviserant, fuit Magister Equitum Montese; qui cum Valentis abire cogentur, mœneretque, ut reversus vivum revivere, considerabat, ite ut post illius obitum non posset eidem eam exhibere venerationem, quam alii illustres viri delatari erant; ac propterea postquam cum eo passim fuerat locutus, ejusdem pedes amplexus & osculatus est; quod post ipsum etiam fecit illius filius, dominus Joannes Borgia, major commendator Montese; quantumvis benedictus Pater, qui se movere amplius non poterat, alta voce clamaret: Ne feceris, illustrissime domine: peccator enim sum! Et finè res digna visu erat hujus illustrissimi domini planctus ex veneratione, quæ in ipsum ferebatur, & magna Servi Dei humilitas. Porro quibus non poterat ingressus, si mittebant Coronas suas Marianas, ipsi clam, ne adveniret, admovendas; oportebatque quotidie vesperi bonum carundem numerum illius pulvino supponere; ut adeo constet, multos desiderasse ipsum videre. Forsasse igitur Deus eam gratiam non soli super diebus mulieri, sed etiam aliis, concesserit. Aliquot diebus ante Patris obitum eadem ista mulier videntem celum apertum supra hunc conventum rectaque supra cellam Patris.

a42 Alteram magni momenti visionem ad notitiam de illius gloria propositum breviter referemus, tacito nomine Religiosi, cui obigit, quia nobis tibi permittit, ut se nominemus;

Y y 2

Cælestis
Franciscan
ut, pro illis
ad eorum
delatari.

Biograph
ad hoc ob-
servatio vbi
suo aliam
mutari ob-
lata.

F

356 VITA PRIMA S. LUDOVICI BERTRANDI C.

A. V. J.
ANTISTITA.

imò nec factum ipsum dicere voluerat, nisi in confessione; verum ego audire illum nolui, nisi coram quadam docto hujus conventus patre, concessit mihi facultate, cum nominatim saltem apud patriarcham, & quadam aliam similem personam. Res hic habuit: Quidam pater presbyter Ordinis S. Francisci per biennium desideraverat patrem Ludovicum, de quo tanta mirabilia audierat, cognoscere; nec poterat desiderium sui compos fieri ante proximè elapsum mensem Augustum, in Catedrali in villa e patriarchae; quamquam nec aliter cum eo locutus fuerit. Jam verò dum idem Religiosus in vigilia S. Dionysii, quæ in diem Dominicam tunc incidit, post Missarum Officiam esset in choro, cepit orare, Deum reverentissimè pro illis precans, quem adiecit esse moribundum.

eventu mirabilis visio

251 Dum id acceret, vidit quendam ecclesiam splendidissimam, ex qua multi clarissimæ facies radii prodibant; ad eamque ecclesiam propius accedens vidit ejusdem parietes & crystallo auroque factos, & in illius loco medio elevatum tumulum, parvo serico filis aureis intertextum coopertum, superque illum patrem Bertrandum mortuum; circum verò tumulum vidit multas cruces aureas, & quatuor fratres Ordinis S. Dominici, duos ad caput, hique videbantur admodum senes, alios autem duos ad pedes ejus, qui juniores apparerant; & hi omnes quatuor habebant facies splendidissimas, & quibus velut solares radii, non aequales tamen, procedebant. Nam qui ad caput stabat à dextris, ex hujus fronte emittebatur radius ceteris multo clarior nitidiusque progrediens, quàm esset ipsi ecclesiae; ab eo autem, qui stabat à sinistris, prodibat alcer radius similis; sed ex ore; ab eo, qui erat à pede dextero, promittebant duo radii à manibus, qui similiter ultimus extendebantur, quàm ecclesia, hique habebat apertas manus, eoque velut totus admirabilis; ex quarti pectore prorumpbat similis radius, & ille gestabat palmam in manu.

de quatuor altaris faciebus prædicti mortui abierat;

254 Post hæc vidit per ecclesiam fulgorem versus altare subito adventantes duos angelorum choros, facies candidas manu gestantes, canentesque: "Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus, Deus Sabaoth, pleni sunt caeli & terra gloria tua: Osanna in excelsis!" Exhibebant hi angeli profundam corpori venerationem, deinde progressi in binos diversi sunt choros, retrò quoque accesserunt magno numero viri & feminae, alia voce cantantes; venerabanturque factum illud corpus, manus pedesque ejusdem olebantur; hique resistentibus, experiant denuò canere angeli: "Benedictus, qui venit in nomine Domini, Osanna in excelsis!" tuncque iste pater suis sensibus restitutus fuit. Proinde matutino tempore inquisivit, si quid novi de patre Ludovico haberetur; sed nihil intellexit usque in diem Martis. Petiit ergo veniam Valentiam adeundi, aditque, ac die Veneris egressus interitus exquiris; ut adeo Deus sancti Patris mortem ei significare voluerit prædictam, quam moreretur.

eventu visio autem prædicta erroribus intermixta fuit.

255 Non voluerit iste Religiosus revelationem hanc euiquam, præterquam confessorio suo manifestare; verum ille iussit cum ista omnia nobis enarrare. Diffultit tamen per aliquot dies id facere; donec, arguente conscientia sua, ut sibi hunc scrupulum eximeret, sistuit ire Valentiam, de eadem visione cum altero sui Ordinis fratre, qui in conventu Jesu habitabat,

finalique de nominalis aliis ad salutem anime spectantibus rebus collatis. Sequenti autem nocte apparuit ei in somnis prædictus frater ex conventu Jesu, atque: Fili, surge, & vide ad Prædicatorum Valentiam, eoque omnia, quæ de beato patre fratre Ludovico Bertrando nobis, istis patribus confictum dico: quod ad alterum negotium, de quo me consilare volebas, pertinet, sic ac fige agno; quibus verbis eidem Religioso super altero proponendo dubio respondit. Post biduum itaque venit Valentiam, totamque visionem inter duas lacrymas mihi narravit coram patre fratre Hieronymo Bagatta della Nuzza, magistro in Theologia hujus conventus, qui à temere tante sui singularis semper filius patris Bertrandi fuit; notandæ ambobus visum est, non solum visionem, verum etiam somnium hic referre, quippe qui ex sacra Scriptura novimus, Deum interdum multa in somnis revelasse.

D

256 Rogavi etiam, qui essent isti quatuor radii; sed eos nequit mihi indicare, quia Deus ipsi non revelaverat; ego verò exilimo, duos istos seniores, qui stabant ad caput, fuisse sanctum patrem Dominicum & S. Vincentium Ferrerium; qui verò stabant ad pedes, S. Thomam Aquinatem & S. Petrum martyrem. Ut ita tenebam, inducor, quod ætas & radii hujus apprimè conveniant. Simili modo S. Dominicus, quavis in ætate anorum quinquaginta & uovis mortem obierit, multos tamen utinibus ex Hispania in Franciam & Italian ultro citroque sæpe repetiit, corporisque afflictionibus & laboribus in bello, Catholicum exercitum adversus hereticos Albigenses decennio secutus, exantibus sic ætatis erat, ut credibile sit, ipsum omnino eorum obisse. Sanctus autem Vincentius Ferrerius fuit omni dubio fuit senior omnium, quos nos inter Sanctos relatos habemus. S. Thomas Aquinas anorum quinquaginta mortuus est; ex archiepiscopi tamen figuribus illius non præferebat tantum monens vitam: denique S. Petrus pariter annos quadraginta quatuor numeratis occidit est.

Biographi de personis.

E

257 Pæt ratione convenit S. Dominico habere radios in fronte, non solum, quia, dum etiam infans esset, in illius fronte visa stalla est, verum etiam, quia & sacro illo capite, Spiritus Sancti gratia illuminato, & Apostolicæ Sedis auctoritate adjuncto, tam grandis plenique locis & auctoritatibus profuerunt. Primum huius Ordo Prædicatorum, tam amplè per universum mundum dilatatus. Secundum est Officium sancti Inquisitionis, quod ubi foret, foret fides ubi verò non est, ibi non tantum periclitatur fides, sed etiam omne aliud bonum vergit in precipitium; hique vir fuit primus Inquisitor, quem Ecclesia Christi habuit. Tertium fuit sacri palatii magisterium, quod semper tante auctoritatis officium apud summos Pontifices fuit, ut nulla eorum illis concilio haberi possit, nisi prius à patre magistro sacri palatii examinata & recognita fuerit. Quartum est sanctissimi Rofarii foderium, res tanti momenti & utilitatis, ut nec Pontifices unquam illud desinunt laudare, nec Deus illud irritare, nec beata Virgo sverare. S. Vincentio opinor congruit lux in ore, quippe qui admirandis suis concionibus Ecclesiam multum illuminavit. S. Thomas Aquinas, qui scriptis confutavit hæreses, dixit in cathedra, subministravit quoque tamque extrinsecus doctribus argumenta concionibus & scribendis, dici potest

que la candela apparuerat.

F

A potest ratiō habuisse in manibus; sed S. Petrus martyrem, cuius pectus fuit forma charitatis, ad se addens, ut ille priorum Inquisitorum vestigia secutus martyrio potius sit, quam fieri. Officiū adversus hereticos exercitiū cōti habebat, decuit habere pectus ornatum luce, & patrum in manu.

majestatis.

148 Ubi sit de hac, aliisque multis visionibus, quæ in gravium auctorum libris leguntur, ex eo, quod Sanctus aliquis à dextera staret videretur, argui nequit, cum majore gloria gaudere, quàm qui à sinistris; nec ex eo, quod quis staret ad caput, præfate illi, qui ad pedes est; Sancti enim, dum in hunc mundum veniunt, foras eo modo se gerunt, quo solent viri nobiles, quando inter rusticos versantur in villa, ubi nihil curant, quis eum precedat, & salutem, aliisque id genus ceremoniis negligunt. Ceterum dici etiam potest, quod, quemadmodum hic noster Pater sanctum nostrum patrem Dominicum veneratur præ S. Vincentio, sanctumque Vincentium præ S. Thoma, ac denique hunc præ S. Petro martyre, illi eodem ordine ad ejusdem honoris celsitudinem adfuerint; Deus autem novit, quæ eorumdem precedat in gloria.

B

XXL
Eadem no-
bis, qui ob-
lit, apparuit
in gloria.

149 Quamvis, qui Deo fruuntur in celo, nostris minime egent obsequiis, ac parum illorum inaruit, suam gloriam nobis notam esse; solet nihilominus Deus eam nominatamque Religiosis personis manifestare ad amandam consolatione eos, qui in hoc mundo vivunt. Non inhaerebo hic multis exemplis de hoc argumento referendis; eum plena sint libri Dialogorum S. Gregorii, Opera Venerabilis Bedæ & Historiæ vitæ illustrium, variorumque Ordinum Religiosorum. Quod verò Deus fecit elapsis temporibus, faciet etiam futuris usque ad finem mundi, dum ipsi placerit, uti solet pro gloria hujus Servi sui. Quendam ph personam, nocte S. Dionysii orationi intentam, vidit animam coronatam redimam à duobus angelis ferri ad celum; visumque in ecclesia nostra eadem nocte erigi pyram, in quo sanctipila cum ejusdem beatæ animæ impolito corpore reponenda esset. Mirè tamen audito, patrem Bertrandum obisse, venit ad convectum nostrum, repemque funebre pyram, quod in spiritu videret, intuitusque visum ejus, qui cubabat in sandapila, oculis cognovit, animam, quam viveret, patris illustri Ludovici fuisse.

C

Quatuor
diebus
post obitum
suum appa-
ruit

150 Quatuor menses post, die v Februarii obiit Gulielmus Raymundus Catalano o-ques, multis magni momenti officiis publicis, quæ gessit, in hoc regno clarus, & ex judicio omnium, tam ecclesiasticorum, quàm secularium, qui morienti adfuerunt, obis pie ac feliciter. Quis verò in eo morbo beatus Pater ei sepe apparuit, javerit hic retulisse, quæcumque se vidisset, asseruit. Sic eni se habent. Postquam hic jam confectus fuisset pectore, ac deinde etiam leviores aliquoties elidit apud patrem Barthelemy & Sacerdotem suo, fierique Eucharistia seculis esset, & condidisset testamentum suum, quidam nocte deprehensus est parum loqui, cum presbitero auctoritate, ac oculte magno cum gaudio respondere. Quam ob rem, qui hoc adventum, propriis accedens rogavit, quid rei esset, cui ille respondit: Precor vobis Deus: jam calor mihi aderat Virgo, Domina nostra, & S. Vincentium cum patre Bertrando.

Aliquantò post vocat eandem personam, dixitque: Per amorem Dei obsecro, ne quidquam alteri dicas: sed deinde idem Sancti ipsi rursus apparuerunt, & quantum conjicere licet, iustis est omnia dicere. Narravit ergo hæc aliquibus, ac nominatim dominis Franciscis Vives de Canamas, conjugii sui, & domino Francisco Viterba, aliisque, qui adveniant, S. Vincentium Ferrarium, sanctumque fratrem Ludovicum venerunt. Habebat ille caput rectum pileo, Coronam Marianam suspensam à collo, & sub pulvini angulum, quæ hujus benedicti Porris fuerant; ajebatque, patrem fratrem Ludovicum de hisse locutum fuisse, & dixisse, ut secum venires.

151 Paucis horis post narravit ubique personis alterum eorundem duorum Sanctorum cum multis necessum, adveniens, venisse ad se in modum agniti supplicis. Sanctos ejusdem Ordinis, qui circum lectum dispositi legebant Latinas, leges etiam ipsos nominabant; sic, ut uno dicente, SANCTE DOMINICE, ceteri omnes responderent: ORA PRO EO. Ita illi prosequentur, nominantes nos solum alios ejusdem Ordinis inter Sanctos relictos, sanctumque Raymundum, cujus ille nomen gerebat, & alius in ecclesia nostra pie videri solent, sed insuper multos alios nostri Ordinis Sanctos, quos nunquam amplius memorari audebat; sed spectant ad his nominatos aut, nostri conventus martyres, videlicet sanctum patrem fratrem Dominicum de Corduba de Montemajore, sanctumque fratrem Amatorum Epi; audivisse item nominari Patrem V cum aliis summis Pontificibus, & patrem Miconem. Aiebat etiam, Patrem V in eodem accessu magnam sibi præfuisse favorem, propterea rogabat cogitarem suam, dominum Hieronymum Vives de Canamas, ut, dum ad ecclesiam Predicatorum accessura esset, multas Pro V gratias ageret.

152 Adferebat insuper, quam Liannæ Sanctorum Ordinis Predicatorum ab eis legentibus, comparasset etiam S. Nicolai Tolentini & Ouis S. Augustini, pericularem periculum suum. Narrabat proceres, se petisse à Sanctis istis, ut vitam sibi impetrarent; verum illos id agere tulisse & indignatos esse; patremque fratrem Ludovicum praeperpetuatum manu sua ejus collum percussisse. Quod conjugii facie referens, multum exaggerari, dicens: O domina, quam vehementer scis! quantum mihi dolet! Ex quamvis ei tum non fuerit creditum, apparuit tamen postea, rectè dixisse, quia percussit ipsi collum, in equo parte cruciabat eum tam grave tuber, ut intra biduum mortuus fuerit. Cuius eo interim tempore, ne viri nobiles domineque, qui aderant, animam ab eo, quod tanti ipsi momenti erat, avocarant, oculos iter semper clausos habebat, dixit ei semel domina Hieronyma, ne dormiret; cui ille respondit (quamquam valde submissa voce) Ne existimes, domina, me dormire: adhuc enim sanctus pater Dominicus, qui Episcopum suum suo capiti impoluit, & in illius consolatione fruor e.

153 Purè pœne, quam è via exercebat, terribilem sebris accitorem passus, eum jam adfuit procius, ut exterius ipsum fieri unctōne munitus, suæ menti reitatus est, dixitque, se sacramentum illud licet fuscipueram, responditque ad Latinas & omnes

veris vich-
tas cum e-
lis Sanctis

E

vire nobis
propter gra-
tiam in-
ferna;

F

e
quis an vera
esset visio,

358 VITA PRIMA S. LUDOVICI BERTRANDI C.

proces, quasi non esset ipsemet Sacramentum illud janam conferendum. Deinde multas preces sponte suas recitavit devotissime; cum alterum mortis accessum passus est, ac denuo sibi restitutus fuit, sed nunquam praetera loqui probat. Intensis versus pulvinar duobus digitis, manu dominam Hieronymam Vives advocavit; ac nequebant intelligere, quid vellet indicare; propter quod ipse suum innuabat morem. Tandem quidam presbyter, Franciscus Aguilar appellatus, adveniens, cum saepius ac studiosissime indignare veritas dominam Hieronymam, quae fuerat patris fratris Ludovici filia spiritalis, ait infirmo: Fortasse vult dominatio vestra dicere, ibi stare dominus Hieronymus Pater? Ad quae ipse caput hilariter inclinavit, quod jam inceperat ab isto intelligi; perextinguere duos digitos suos in eundem locum extendere, ut significaret, non unum solum, sed duos ibi esse. Rogatus ergo, an alter ille esset S. Vincentius Ferrerius, annuit.

264 Cum tamen dubitarent, an diabolica illudio esset, cervical aqua laicali consperserant, roganturque, an discessissent, quod ille nutibus negavit. Tunc frater Joannes Vincentius Catalano, infirmi filius, illusionem perit veritas, exhortatus illum est, ut corde laicum diceret: VERBUM CARO FACTUM EST, ut visio, nisi vera esset, evanesceret. At infirmus, licet ante non potuisset loqui, clarissime respondit: "Et habitavit in nobis, & vidimus gortum ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre, plenum gratiae & veritatis. Laus tibi, Christe." Haec non contentus ille filius ex studio, non falleretur pater suus, addidit: Domine, ut constet, illos non esse demones, dic eis, ut dicant: "Jesu Christe, Fili Dei vivi, miserere nobis." Tunc respondit ager: Satis est, fili, laus est: nihil opus est hoc experimentum. Rogatus autem, quid hi Sancti ipsi dicerent, ait: & ab illis vehementer urgeri, ut cum us inret: tum, quid ipse isdem respondisset, interrogatus; dixit, se libenter iturum: cumque tandem diceretur: Quis igitur dominacionem vestram detinet? Vos omnes, respondit, verumque id dixit; nam quotquot aderunt, illius vitam à Deo flagitabant: sed Deus hanc ei praestitit gratiam, ut illas preces non exaudierit.

265 Multa quoque alia felix iste agrotus vidit, dixitque, quae, ne longior sim, praetereo, sed bona eorum pars in processum relictæ est; ac nominatim docetur Hieronymus Garza in eo testatur, prædictam dominam inter hac omnia integerrimi sensus saneque mentis fuisse. Porro notum dignum est, quo modo Deus remuneret eum, qui ex amore illius aliquid boni perxit: hac dico, quia tunc à quatuor annis eodem tempore ejusdem domini filius primogenitus, ejus futurus heres, quem magnopere amabat jamque vanis mundi studiis imbuerat, etiam ipso nostri Ordinis habitum poterat à beato fratre Ludovico Bertrando, tunc Priore, qui & intra paucos dies ei annuit. Quae de re pater ejus gravissime doluit; sed tandem sic acquiescit, ut hunc primogenitum suum anno proximo secuto in festo Purificationis B. Marie Virginis volenti animo Deo obolerit, certior factus à domine ipsi persuasum fuisse, ut Religiosam vitam amplecteretur, sed ipsummet sponte sua, sique pietate motum id fecit. Ut autem sciret genitor, hoc suum fi-

cium gratum fuisse divine Majestati, fortasse hac voluit, ut eodem tempore & in extremo vite suae spatio eundem Sancti nostri, ac praesente eodem filio, consolaretur.

265 Credo insuper, Idem hanc ipsi concessisse gratiam, quod solasset frequenter devotè invisere Sanctorum nostrorum altaria; sed specialiter existimo, id Deum fecisse ad gloriam patris fratris Ludovici multis manifestandam per illustrem istum virum, qui, quamvis vixit, semper fuerat bene Christianus, sincerus, fidelis, & usque adeo orationi vocati addictus, ut ecclesiasticis potius, quam montanus videretur; & ad monstrandum denique, patrem Bertrandum suis fuisse promissis, quae quatuor ante mortem suam ei dedit, dum is ad Sanctum invensum, ab eoque benedictionem postulandam venerat: tunc enim eidem dixerat ille benedictus Pater: Abi modò, domine Catalano, securus: ego certò certius recordabor dominacionis vestrae, ac re ipsa experiris. Simili ratione opinor, Plum V eidem gratificatum fuisse, quod ille paulò ante capiti suo impositum habuisset istius pileolum, quem ejusdem dilectissimum nepos, Cardinalis F. Michael Bosellus Alexandrinus, mihi donaverat præter alios favores, quibus me dignatus est in gratiam hujus conventus, quem ille primò pater invenerat ad honorandam S. Vincentii memoriam anno MDLXXI, quo à sancta Sede Apostolica in Hispaniam venit comitatus patriarcha Alexandrino Rario, nunc Cardinale meritisimo, F. Bartholomæo de Lugo, episcopo Interamneni f, & F. Vincentio Hierulano, tunc Sarnensi episcopo, nunc Perusino à in patria, ambobus Ordinibus nostri, una cum preposito Generali Jesuitarum Francisco Borgia, magno hujus regni decore i, aliisque prelati & doctores, ac nominatim doctissimo religiosissimoque patre magistro fratre Joanne Gallo bone memorie. Invisit & alias præter jam dictas personas hic Servus Dei post obitum suum, sed fuisset hic hæc repulsi.

ANNOTATA.

- a Nempt cap. 12.
- b Id est, die 8 Octobris.
- c Quo scilicet S. Ludovico saluberris alitè spirandi gratia ager vestis fuerat, ut supra dictum est.
- d Colitur hic Sanctus Ordo in Extremum S. Augustini die 10 Septembris, quo ejusdem gesta in Opere nostro illustravimus.
- e Aliquid hic districum est cum narratione Avignoni in Vita subsecunda lib. 3, cap. 1, num. 4, quem locum, si lubet, consule.
- f Interamnia, Italia Terni, episcopalis civitas est Ditionis Pontificis in Umbria.
- g Sarnum, vulgo Sarno, regni Neapolitanæ civitas episcopalis est in provincia Principatus Citerioris.
- h Perusia & Perusium, innotis Perugia, ditionis Pontificis civitas episcopalis & Umbria caput est.
- i Est hic Franciscus Borgia, pater Hispaniae, cujus Alia ad hunc ipsum, quo colitur, & Romano Mrl. inscriptus est, diem delimitat supra.

B
diligenter
inquirunt
est, eorumque
ad calorem
transierit.

Biographi
de hys

D
obsequia
nei & con
juratione.

B

E

F

CAPUT XV.

Instructus Processus de miraculis à Sancto post mortem suam ante translationem corporis patratis, quæ hic referuntur.

CAP. XVII.
Instructus
processus de
miraculis
quæ, quæ
hæc præstat.

DEUS hunc benedictum Patrem non solum, dum vixit, plurimis illustravit donis, prophetie sollicit, discretionis spirituum, linguarum & miraculorum, sed post ejusdem obitum honore peragat, multis beneficiis per filius intercedentem viciis personis collatis. Hinc factum est, ut hujus civitatis a magistris, iustis appellatus, die xxix elapsi à mensis Novembris apud patriarcham & archiepiscopum nostrum multis insisteret, ut jubere instrui processum de miraculis, quæ per alios opem quotidie fiebant; itaque patriarcha id commisit domino Michaeli de Spinoli, episcopo Maroccanis, in ejus prudentia multum confidit. Ex hoc Processu atque aliquot aliis particularibus relationibus, ab istis, qui in isto examinati fuerunt, acceptis, de prompta sententia omnia sequentia miracula, quæ fideliter notant, postquam duos vulgi errores confutavero.

168 Primus est, quod putent, nulla nostris temporibus miracula in mundo fieri, sique error manifestus est; cum nondum sepe viginti octo anni sint, ex quo mortuus est S. Franciscus de Paula, Minorum prior, eumque Sanctis infirmitas Ecclesie d; ac proinde, ipsum miracula patrare, necesse sit. Similiter nondum ultra annos sepe viginti & octo obit B. Offiana Mantuana, de cujus tamon eam summi Pontificis facultate ecclesiasticum Officium legitur e, atque adeo licet miracula. Eadem licentia digne præcis annis ab Apostolica Sede facta sunt in gratiam multorum aliorum Beatorum, quod tamen nisi præter insignia miracula, non solent concedi. Ego autem ad hoc propositum possum adducere, me videri Romæ Processum, a patribus nostris Polonis eo altissimè ad postulationem a Sacrosancto Domino nostro Papa Gregorio XIII. solemnem canonizationem iuris & locis S. Domini, Hieronymi f appellati, de quo auditionis in ista provincia dici potest Officium ex facultate a Papa Clemente VII, die 4 Februarii anni mcccxxvi concessa. In hoc Processu repertum, ipsum præter miracula vetera, ab anno mo ulque ad mxx, patrare (sit ita dicam) insinuat, de quibus processum publici instructum fuerunt tempore Leonis X & Adriani VI g; & examinatos fuisse testes quadringentos & novem, qui multa ejusdem Sancti miracula asseruerunt. Idem, imò etiam plus dici potest de nostro patre S. Gonalvo de Marante à Lusitano, ejus Officium Pius IV i legi permittit in toto domo Lusitano.

169 Denique, qui dicant, non fieri nostris temporibus miracula, compellantur aut peregrinationem ad S. Mariam Lucensem, vel ad

Annuntiantem Florentiam, aut ad B. Mariam Virginem de Quercia apud Viterbium; aut, si nolint ex Hispania excedere, eant ad Montem Sacratum, vel Aquas Lapis, vel ad B. Mariam Lucie Oppidanæ &, aut ad alia hujusmodi loca, & brevis videbitur, an eorum sint, nec ne. Aliud, quod quidam sibi imaginantur, est, oporere, ut vera miracula fierent, non autem lapsu temporis, sunt: quæ opio nititur quodam Venerabilis Bode dicto in caput iv Luca. At non tam generaliter id dixisse credendus est, quasi id nunquam, imò non fæpissime accidisset: nam Christus Redemptor noster, dum circum natum sanavit, non sanavit illum in unico momento, sed paulatim i; idque fecit, uti Cardinalis Caietanus in ultimo suo Jernaculo rectè observavit, ut doceret, non omnia miracula in momento fieri, ut quidem volunt. Ad propositum nostrum revertamur.

170 Primò: Gassus Gari, Valentis habitans, sed natus Lucensis m, ex quadam infirmitate in puericia sua odorem penitus assuevit, ita ut ne factorem quidem odorem brutorum, quæ in plateis mortui puridique jacebant. Habebat præterea in naribus voluntatem perpetuo puro taboque manentem, ut admodum fastidiosum esset cum eo agere vel loqui. Jam triginta sex continuis annis eo malo laboraverat, quo interim tempore necesse fuit aquas fortes aliisque acris medicamenta ter in dies singulos adhibere; nec tamen tam molesta terribilique distillatione porrit liberari. Porro dum pater Ludovicus nostri conventus Prior erat, vir iste honestus venit ad cellam ejus, ac quærit petiit, ut manum illius osculati fieri liceret, sed nunquam obtinuit; de quo repulsa doluit, veritus, ne cum peccatis suis mereretur.

171 In hac tam gravi perstans infirmitate, cui nullum repente erat humanum remedium, ut intellexit, patrem Ludovicum obisse, venit ejusdem manus osculaturus, & ingressus ecclesiam duabus personis, qui ipsi aderant, dixit: Ego volo hujus sancti Patris manus osculati, ut ipso me adjuvet; sicque accessit ad funebre feretrum, atque amans manus osculatus est, interna voce eum precans hoc modo: Pater frater Ludovice, ego credo, te esse in celo; obsecro te, ut, si non volueris me consolari, dum viveres, velis nunc me consolari, dum moreris ex, orando Deum, ut me tam gravi malo liberet. Eodem autem momento temporis sensit magnam fragrantiam, magnamque levamen in capite, in naso & in oculis; nec enim infirmitatem, quâ ultra triginta & sex annos laboraverat, unquam odore passus est, hodieque omnes sensus odorem, nec cuiquam fastidio amplius est ferore, qui ex ea situla olim prorumperet.

172 Francisca Ferrer, uxor Michaelis Joannis Benedicto, viri nobilis in hoc regno, eodem die, quo hic pater mortuus est, venit cum vilula, ejus corpus venerandi grati: quæ cum domi reliquisset filiam suam Vincentiam, prægravi febri continua ac vehementi pectoris angustia laborantem, reversa domum ejusdem digno inseruit annulum, quem dictus Pater, nectio, quo tempore, ob infirmitatem suam portaverat; moxque febrem eam dimisit, & angustia pectoris cessavit. Urula: Anton Joannis Salasne conjugis, jam traduo infatigabili dentium

A. V. J.
Austria.
querendum
eretur, in-
cipit re-
fere.

Per gravi
ariorum ma-
le malis
avari affi-
gat, m

E

Sancti sup-
er manus
officium fa-
ctum fuit.

F

Febre, do-
lor dentium,

360 VITA PRIMA S. LUDOVICI BERTRANDI C.

tum dolore cruciatus, ad ianum illius veniens cecus quidam dixit, se beati fratris Ludovici corpus venerat fuisse, & habere sedarium, quod ad Servi Dei manus valitumque fuerat adnotum. Accepit hinc illud ab eo, eodemque vultum suum leviter fricuit, ac mox dolor omnis abiecit. Uno mense post idem statum eandem corripuit, sed recordata, se habere Coronam Marianam, quae sedarium illud antigerat, eandem sibi applicavit, & spatio, quo quis bis terre symbolum Apostolorum recitasset, eo malo libera evasit.

tuber, ap-
prensio, &
cuius malum
fingunt
fuerit

B

n

ac vomitus
cavari: in-
fatus pericu-
li exemplum.

C

Popula, va-
rioseque alia

273 Joannem Villalba, puelle annorum octo-
decim, sub aure dextra enarum fuerat tam
carum osium tuber, ut altera auris esse videretur,
junque tribus quatuorve mensibus laboraverat illud sub sua claudens ocella. At ipso,
quo Pater humatus fuit, die postquam illa
ipsius pedes lavit, manus autem quater oscu-
lata fuerat, ejusdem manum ad malum admo-
vit, idque exemplo colavit. Deinde vero post
aliquid tempus deprehensam sub ejusdem puel-
lae sinistro brachio tuber est magnitudinis mali
cotonei, quod quatuor mensibus ante captum
fuerat. Sed cum ipsa frustulum vestimenti Ser-
vi Dei eidem applicasset, mitigari coepit, & illa,
quindecim dierum spatio plane incolumis evasit.
Cumque deinde etiam aliud tuber simile priori
in sinistro brachio excreverit, eodem usque
remedio sanata fuit. Libella Efferla graviter
laborabat ex oculo dextero, sed manu Servi
Dei eodem, quo sepulchrum fuit, die osculata,
eodem momento sanata fuit. Quodam vidum,
appellatum Arenosum, fluxum sanguinis triennio
passa, post datum die sepulchrum Patris ma-
nu officium consensum pariter incolumis facta
est.

274 Sperantia, filia Petri Pado, sanguinis
vomitu laborans, nullum reperiebat tanto malo
remedium; sed postquam Dei Servi pedi oscula
fecit, siccit sanguis decemque, cum malum illud
ante octiduum mensibus passa fuisse. Eodem
die in Museo Vincentias Mathreus, puer
duorum annorum, neribus suis inseruit Cru-
sam (est quedam radix dulcis, quae in hoc
regno gigatur) itaque ipse e matutino tempo-
re usque ad vesperum in maximo cruciatu
fuit, nec morer, nec avia, post multa tentata
uliam, quod prodicet, repererunt remedium.
Pater itaque in summo versante periculo, pater
ejus Simon Alvarado recordatus est patris
Bertrandi, cujus mortem tunc intellexerat, di-
xitque: O pater frater Ludovici, si tu sanctus
es, ut ego credo, noli permittere, filium
meum sic mori; ac subito vidit chusum istum
pueri neribus prodeuntem; itaque omni periculo
exemptus fuit.

275 Gregorius, filius Joannis Marti notari-
i, puer quatuor annorum, cum jam triginta
dies puerilibus populis laborasset, quibus
in vultu totoque corpore erant plenas, nec vi-
dere possit, nec loqui; tandem etiam erum sic
contraxit, ut genua pectori admovebantur. In
latere quoque sinistro tantum patiebatur dolo-
rem, ut nequit quiescere, sed diu noctaque
clamarer. Cumque nulla salutis spes affligeret,
non decessit, qui ejusdem mortem a Deo pre-
cicaretur, ut cessaret pati. His mota fons ejus,
dicta domina Anna, tertii Ordinis S. Francisci,
patre fratre Ludovico fratre, postmodum sepulta-
rum illius vestem frustum tunice, in qua se-

pultus fuerat, lateri pueri applicuit, recitavit
interim PATER NOSTER & AVE MARIA; at-
que in pro ratione applicati contentis cessavit
dolor, noctaque ille exstendit erum, non locus
neque nihil mali passus fuisse, ac postero ma-
ni a nemine adjutus, per domum iniecit. Quam
ob rem soluta pact iste dicere, & se putre fra-
tre Ludovico sanctum fuisse; & quodcumque
aliquem ejus doloris pruritus sentiret, advoca-
ret fratrem, ut illius reliquias parti, quae do-
lebat, applicaret; quo facto, mox erat incolumis;
idque sepe evenit. Denique jam omnino
sanatus voluit cum tunice cutanem semper pen-
nes se habere.

276 Eadem infirmitas cum gravissima febre
ejusdem Gregorii fraterculum annorum septem
postea invasit (vocabatur hic Bistius, & S. Lu-
dovici habitu induebatur) nemineque circum
oculos gravabat. Predicta itaque foris aliquid
ex patris Ludovici vestibus ipsi imponens reci-
tavit PATER NOSTER & AVE MARIA, vixit-
que, fore ut etiam altero anno eundem habi-
tuum gesserat; nec mora facta sunt papale
circum oculos, cessavit febris, & reliquae
papae sine ulla febre eruperunt. Paucis diebus
post mortem Patris domus Joannes Bull de
Arenos, toparcha de Alifine, tradidit domino
libellam, filiae suae, frustum tunice patris Lu-
dovici conservandum. Quod cum audisset qua-
dam illius serva, gravissime infirma, dixit do-
minae libellam: Domina, illud est ex habitu
illius boni Patris, quem dicunt obisse? Ita,
asserente illa, sursum eo in manu accepto caput
& vultum suum perficavit; & dolor omnis con-
sistim recessit, ipsaque convalevit. Hoc audito,
quidam puer rultici de Alifine, in eodem lecto
& gravi tertiana febri decumbens, eodem se
frusto attingens, subito evasit sanus.

277 Idem dominus Joannes quodam vespere
domum reversus, offendens nutricem unius
silarum suarum oculis tam graviter afflicta,
ut oporteret, eam semper in obscuro loco ma-
nere; eodemque malo etiam teneri ejusdem o-
natricis filiam, quem decem circiter annorum erat,
alterum usque ipsius domini Joannis eodem
morbo capite confictari; ipsamque duas puellas
isdem reliquis attingi, & illas illa nihil am-
plius mali sensit; altera, quem nutricis erat,
mox oculos aperuit, & postmodum omnis mali
expers fuit; nutrix vero, quae Servum Dei non
noverat, non curavit eisdem reliquis uti, itaque
nocte sequenti, quamquam medicinam aliquam
adhibuisset, pre gravi oculorum dolore clamarit.
Postero mane aut illi dominus Joannes: Nut-
rix, exiguas tua fides & parva devotio, quam
erga hunc sanctum Virum conceperis, fecit, ne
sanata sis, sed, si recitaveris Ave Maria, ego
per devotionem, qui in ipsum feror, te sanabo:
itaque eodem tunice frusto ab ipso tacta
corpi convalescere, ejusdemque diei vesperino
tempore omnis mali expers fuit. Hisce ita ge-
sis, cum ejusdem filia libella gravi unius genu
malo torqueretur, ex quo non poterat, nisi dif-
ficillime, se movere, & lateribus etiam im-
mobili haerebat; nec cessaret plangere pre
vehementi dolore, nec moriet ulium huic malo
ferrent remedium, maritus illius Dauler, Va-
leatius civitatis syndicus, cum memorem fecit
predicatum reliquiarum patris Bertrandi, quas
tunc atque illa sibi applicavit, nullum amplius
dolorem sensit.

D

mala, ipse
facilem
vixit

E

et vultu ab-
eide,

F

A
ab alio loco
malum oculi
lucem in astra
ostendit
aquilam:

178 Dominus Bartholæus Elerius ex uno oculo laborabat gravissimo, & jam duobus mensibus nequaquam domo egredi, aut aliquid levamen reperire; natusque in eodem oculo periculosa albugine, cepit etiam dolere ex altero. Domina Catharina mater ejus pro certo habebat, cum circum finitura; sed Franciscus Aguilas, presbyter beneficentis in S. Joannis, geminum conspiciendum, quo pater Ludovicus usus fuerat, ei attulit, quod ille oculatus suis oculis magna cum devotione sepe imponens cepit subito sentire levamen, neque ullum aliud volens admittere remedium, quadrius omnino factus incolumis est.

alio, scilicet
ipsi v. r.
graves po-
sticulas
magis:

B

179 In vigilia Omnium Sanctorum cum Melchior Josephus de Caitro scilicet in modum cothlene factum ascendens, hac sub ejus pedibus ruga est, & ipse suis manibus suspensus habet ex uno gradu, qui jam motus erat & velut avulsus a pariete; quare ipse in magno laborandi discrimine versabatur; habebatque præterea erus gravissime lesam à lapidibus, qui deciderant. Ita ille constitutus vocat Deo, se visum fratris Ludovici sepulchrum, ibidemque oblatum imaginem cœnam, si istud periculum evasisset, & convalesceret à vulneribus. Post hæc ingressus lectum est, almodum fatigatus ex labore, plagisque & metu, quo correptus fuerat. Postmodum autem manè exportegit visum quomodo in cubiculo suo splendorem, & coactum sanas effluas est, ulla etiam superstitio plagarum vestigio; sed solum deprehensum est, ipsum in somnis multum sanguinis fuisse.

alia dolore
lœvis, alia
fuerat sen-
sibilis

C

180 Mense Novembri tantis lateris dolor Mariam Annam Benocenti corripuit, ut minus pediculis subito fierent tingidissimi, & totus valus muneretur; sed impositio ipsi à matre sua Francisca Ferrera hujus sancti Viri annulo, de quo supra memini, exemplum restituta finivit. Euphemia Footini, Philippo Fusero conflux, ex continuo terribili fluxu sanguinis se habebat pessime. Quam maritus ejus jam admodum debili mortuæque propinquum conspiceret, dedit ipsi fructum vestis S. V. Dei, quod devotissime recipiens, sese ipsi lacrymabunda commendavit, eodemque momento lenit, sibi reddi vires suas, nihil amplius sanguinis emisit, & postmodum à lecto sibi descendit.

altera an-
gere morali
laborata

181 Soror Anna Maria Tertiaris, Ordinis S. Dominici, non poterat in animum inducere, ut pro patre Ludovico, sicut pro aliis defunctis fieri solet, oraret; sed multo magis semetipsum commendabat illi, ut pro se Deum precaretur. Quia ex re quædam persona ipsi inject serapulum de peccato mortali, asserens, quod, quia ille nondum erat inter Sanctos ab Ecclesia reclusus, non liceret ipsum invocare. Quo audito, ipsa vehementissime doluit, nullamque animi quietem inveniens, sese ad Patrem convertit his verbis usum: Pater mi, ego credo, te esse in paradiso beatorum, tibi quoque promitto, me ad tuum sepulchrum portaturam cor argenteum, si me hoc tanta amaritudine liberares: nec mora, liberata se hilaremque sensit. Quod verò ad serapulum pertinet, apertus in ultimo capite loquens.

fructum
reliquarum
que oculi
brachii, fer-
atque,

182 Angela Melchiora Garza, puella triginta duorum annorum, gravi dextri brachii colore affligebatur, ut eo vix uti posset; eamque inviserat lineum, atque amplius tractare,

Gloria Thomas V.

simulque, ne ejusdem usui penitus destitueretur: sed quia laboribus cum aliis, non poterat sibi parere. Quam ob rem dedit ei domina Beatrix Differ fructum sepulchri hujus sancti Viri, quod ipsa suo brachio devotissime applicuit & post triduum sanata fuit. Hæc eadem asserit, se, eam tantum sibi dolentem oculi, ut viderentur à capite proflire debere, eos tamen reliquias tangisse, & subito sanam esse. Catharina Oregna, puella ætatis annorum sedecim, facta fuerat omnino surda, itaque per octiduum mansit gravissime afflicta semperque dolens & plangens, quod reliquo vite sue tempore sic esset perennans. Hinc pater ejus tantum consilatus est, ut pro ea finanda, quidquid possidebat, libenter fuisset expensurus. Sed quodam vespere accesserunt patrem fratrem Joannem Ferrero, conventus judicium, qui ipsi Evangelia legit, ejusdemque frontis paulatim à vestibus patris Bernardi admovit; & fructum sacrosancti, qui ipse plagam erans fuit obducere solent, applicuit auribus, summo cum eodem frusto signo Crucis. Confestim puella cepit audire, reulique, quæcumque illi dicebant. Paucis diebus post eadem gravissimè doluit à capite, impositoque ei erandum vestium frusto, sine mora convalescit.

183 Dominus Michael Sanz, adolescens annorum duodecim, totam scilicet suam ulcerum habebat scrofis, quæ anno anno ad dimidio cruciatus fuerat; via autem ejus, domina Castellana Sanz, multa in medicos & medicamenta expenderit sine fructu. Venit tandem adolescens ad hanc domum, ibique de peccatis suis confessas fructum tunice patris Bernardi suo collo apposuit; nocteque subsequente cepit melius se habere: deinde ter legit Quicumque Infirmitatem ad sepulchrum illius, ac postmodum, quæ ex Vigilia Nativitatis Domini, omnia ista colla foraminis conclusa & bene firma comparit. Quod sane ingens miraculum fuit.

184 Quædam mulier, eorum sibi domus domini Joannis Magnosæ iniquissima, S. V. domine, concepta modo fuit, quod hic Valentin FELD OI MAMMELLA O appellatur, biduoque acri sibi laboraverat cum acutissimo dolore pedum, in quo almodum durum tuber patiebatur; ac præterea brachiorum alterum sic contractum erat, ut id nequiret extendere. Verum eum domina Magdalena Magnosæ Borgia paulo antè simili malo laborasset, sanataque fuisset usu fructu vestium patris Bernardi, sanxit hæc domina, se ipsam eodem remedio uteretur. Fecit hoc illa libenter, & quo temporis spatio Symbolum Apostolorum recitari potest, cessavit dolor, potuit extendere brachium, & febribus quoque paulo post esse decessit, restitutaque deinde dicto tumore, omni ex parte incolumis facta est. Hoc adveniens domina Magdalena cepit angere scrupulo, quod, ut suspenderet, istas reliquias tam sancti Viri collo suo appendas habere, ideoque inde suscit, alioque in loco servavit; sed pristinus ei dolor rediit, ac propterea ipsi quoque eas resumpsit, & sanus convalescit.

185 Mense Decembri anni MDLXXXI Francisca Ferrera, uxor Michaelis Joannis Benocenti, eam nullum invenisset vehementem distillationem, multo cum dolore à capite procedenti, remedium, fructum sepulchri dicti Patris eidem imposuit, & subita sanatione gavisa fuit.

Z z

Cum

E

& ab illis
multifera
sensibilia
alicia.

Insignis
durum
feminarum
sanata.

F

Coldum fin-
at 4 colitis,
aliter noli
noli curare?

A. V. J.
AMTISTIO.

Cum Petrus Monclus, litterarum studio operum datus, qui super dictam Coronam Marianam penes se habebat, forte venisset circa domum, ubi erat quidam vir gravior et periculosè vulneratus in capite, rogitur à nonnullis, ut egrum inviseret, accessit, factaque Coronam mentione, eger cum inflicto vulnere cum pozzimi sensu imposuit, eo cum successu, ut subito emperit convalescere, prompèque incolamis, mirantibus chirurgis, evaserit.

ab aliis mo-
la aeternam.

136 In die Innocentium Gaspèr Periz reliquerat domi suæ Joannem Valquez optimè se habentem; sed eodem reverfus mortuum potius, quam vivam, comparit; vehemens quippe correptam febri, gravique pectoris & unius mammillarum dolore, & contracto insuper brachio- rum altero. Quis de re vehementer attonitus rogavit eam, ut scire pater Ludovicum conven- daret; verum illa eo non contenta, curavit sibi preterea afferi particulam herbæ ejusdem Patris, ac confestim se melius fuisse, obse- rvarique, & post formam plane sanata fuit. Angela Vera, conjux Corvo notarij, tribus vicibus, quibus pepererat, semper graviter laboraverat ex mammillis, ut velut tueretur pæ- dorem, nec, nisi una mammâ prolem suam tanquam lactare potuisset. peperit quartò ante festum Nativitatis Domini proximè elapsum, idemque solius pectoris dolor cum quinque vel sex diebus cruciavit. Quare filius ejus illam tam assiduam videns, ut: Mea mater, cum tam multâ dicatur de patre Bertrando, commenda- te ipsi: reperitque paululum & scopolari e- jusdem in illius pectore depositus. Ita dolor simul & infirmitas subito cessavit, potius- que ipsa utroque mammillâ suum filium commo- de lactare.

ab aliis
mori ne-
cessario, &
longe in-
mensitate

137 Miter soror Agullosa Tertiaris, Ordinis S. Francisci, postquam aliquot annos laborasset ex oculis, eoque de eadem plus ducentis (quod, edidit fieri nequissè videtur, certum tam- en est) detractus ei sanguis fuisset, vitam amisit, ita ut penè nihil amplius videret, & admodum malè se haberet. Sortem illius milite- tus episcopus, dominus Michael Spenula p, signavit oculos ejus orâ cinguli patris Bertrandi; & ipsique confestim cepit videre, nec ampli- us oportuit sanguinem ex ejus oculis elocui. Die 4 Februarii domina Maria Costa post sum- ptuosa medicamentum vehementer commota tu- toque malo correpta fuit, ut, insuperatâ lû- galâ, nullum posset verbum proferre, totaque tremaret; accessit etiam tantum animi deli- quium, ut nec sciret, quæ dicerentur, nec ipsum, quo assigebatur, salum adverteret. Hæc sic circiter duabus horis, post quas Servi Dei recordata, arculam, in qua erant quædam reliquie leviri sui, nuchas petiit. Itaque nucham ejus Jacobus Bertrandus eidem procum- bentis in gremio & grembandæ, utque potens, Patrem invocanti fructum tantæ illius ad gus- tum admovit; nec mora, ipsa rectè & distinctè locuta est, desinente tremore, mirantibus o- mnibus, ac peculiariter doctore Reguier, scilicet- que pro grandi miraculo habentibus.

gravis fuit
remedio do-
pellatur.

138 Domina Anna Guasco, materem g Servi Dei, graviter decumbebat: ex febri quo- tidiana; sed etiam magis affligebatur ex inten- sissimo dolore, quæ intra decem dies cum o- mni sensu in decetra parte capitis privaverat. Ut huic misio moderetur, absconant ei capillos, & oculos detraherent linguosâ sine ullo pro-

fectu; imò se mori & deficere, sentiebat. Ac- cessit ad eam, ejusdem confestim exceptoris, unus à patribus hujus conventus, qui miraculum, quod paucis diebus ante pater Ber- trandus patravat, ei enarravit. Hinc ipsa ex consilio mariti sui Galennoti Boia, non solum illius opem invocavit cum voto ostendit, si finaretur, capitis argentei, verum etiam caput suum pileolo Servi Dei tegit. Quo tempore bis recitari posset psalmus MISEREARE, dimi- nutus est dolor, & nocte: penitus cessavit. Con- gigit hoc die 4 Februarii.

138 Ultima die Octobris dominus Joannes de Castelvî, puer trium annorum & dimidi, erumpentibus cum seri febri puerilibus papulis, totus contremuit, nec potius consistere po- tuit; quam ob rem illius amica domina Maria de Castelvî imaginem S. Michaelis, quam pater Bertrandus solvatur in Brevario suo circumscri- bere, illius capiti imposuit, isque mox quiescit. Cum deinde post biduum triuennæ magno do- lore brachiorum cruciaretur, insisteret rogavit, an iis in locis non fuisset tactus. Tunc iis in- volutus fasciâ, fasciâ ex linco, quo Pater in postremo morbo suo usus fuerat, omni dolore dolore liber fuit. Post aliquot dies jam febribus experiem suis veribus induere voluerant, sed cura mediâ sui parte deorsum caput compere- re, maxime pedibus & cruribus, quibus dum insisteret jubebatur, dolebat fluctare amari- tudine. Adverterunt insuper, in dextro ejusdem lumbis os quoddam notabilè & prominere, quo- res admodum deformis apperebat. Recordantes ergo predictæ fasciæ, eâ pedes obvolvunt, motusque se melius sensit. Interea verò dum san- naetur, dixit matri suæ: Domina, siqz pedes meos fasciâ sancti Patris; forsasse fasciâ pedes meos, ut sanavit brachia. Nec spè sua puer iste falsus fuit; nam intra paucos dies non so- lum potuit insidere, sed, ut ante, currere; nec ullo alio adhibito remedio, os quoque il- lud suo repositum loco comperevit. Diligenter etiam observant, eandem fasciâ, mundandi causâ bis lotâ, nunquam amissè fragrantem, quam contraxerat, ex quo Pater in eo linco dormiverat.

Faria bra-
scia collata
insuperi gum-
re,

139 Multa preterea alia miscula aliis ejus- dem domus personis contulit, ac peculiariter dominæ Mariæ, ad quam illius, dum viveret, dicta juverat observare. Nam aliquando ipsam in alveris consolans, ait ei: Domina mea, utro meâ operâ, quotiescunque volueris, semper me invenies paratum ad solandum te; cumque ipsa illam, dum vixit, nihil unquam rogasset, voluit ille post obitum suum eidem beneficere ejusque preces exaudire. Dominus Raphael de Castelvî grandi dolore in una aurium cruciata die xxiij Martii in etiam in altera tam vehementer crevit, ut jam nihil penitus audiret; indoluitque, quod ab ipsa ju- ventute sua surda mureret; sed recordans, se habere quandam Pueri fasciam, quam ob- alias infirmitates solvent circa eor suum ge- niter; nam ejusdem oram uni auri, alteram al- teri admovit, eum ex eandem altera multa sanies subito manavit, ipsaque penitus salva mansit. Triduo post eodem vii remedio est ad- versus singulos fluxum ex suo oculo dextro; atque hic quoque Servi Dei opem experta fuit.

in casus su-
morum alia
sua benefi-
cia.

140 Laboravit dominus Joannes Vires de Comanis tam gravi stomachi oppilatione, ut nec cibum digerere, nec aquam frigidam libe-

Oppilatio
stomachi &
fervens cu-
ratur.

CAPUT XVI

Sacri corporis translatio, & miracula vel beneficia aliquot, per illius invocationem post translationem obtent.

ANNOTATA.

a *Valentia scilicet, ubi Antiphys scripsit.*
b *Nempe proxime elapsi, dum scribebat hystographus.*

c *De quo supra jam crebra facta est mentio.*
d *Obiit S. Franciscus de Paula anno 1507, anno 1518 a Leone X Sancti esscriptus, collitur die 4 Aprilis, quo ejusdem sapientia gesta ad miracula in Opere nostro legere est.*

e *De B. Osanna Andrefia, Mantuana; egerunt Majores nostri ad diem 18 Junii, ubi ostenditur illa anno 1505 defuncta esse, & anno 1515 a Leone X permitti colli.*

f *Hujus quoque Sancti, a Clemente VIII sanctarum Confessorum Catalogo adscripti, gesta ac gloriam posthumam illustrata apud nos habet ad diem 16 Augusti, quo collitur.*

g *Horum prior Leo X Universae Ecclesiae praesul ab anno 1513 usque in 1521; Adrianus VI, ejusdem proximus successor, ab anno 1521 usque in 1523.*

h *De hoc Beato etiam altum apud nos est ad diem 10 Januarii.*

i *Pius IV summum Pontificatum tenuit ab anno 1555 usque in 1559.*

k *De hisce celeberrimis sanctissimae Dei Genitricis sacris haece pauca accipe: Lauretum, Jacobi Loretto, parva Italiae civitas episcopalis est, distantia Ecclesiae in Marchia Anconitana: Florentia, Italiae Florentia; ampla & elegantissima Eboraria civitas archiepiscopalis, Magnique Doris sedes: Viterbium, vulgo Viterbo, episcopalis item civitas est in distione Ecclesiae, & Patrimonii caput: Mons Serrat, vulgo el Montserrat, in Catalonia, Hispaniae principatu: Aquae Lapiae, vulgo Guadalupe, oppidum Hispaniae in regni Legionensis provinciae Extremadura: ac denique Lancaes Oppidum, vernaculè la Peña di Francia, in regno item Legionensi. Ceterum haec loca omnia sanctissimae Virginis culta ac miraculis celebrissima sunt; sed non est hujus loci de illis agere.*

l *Legit caput S. Marci; quamquam necesse ibidem à Christo sanctus carere non dicatur necesse non fuisse.*

m *Lucena Hispaniae oppidum est in Vandaliis.*

n *Fortasse aut hic vel supra legendum est: dextero.*

o *Memillarum morbus est.*

p *Episcopus Marrochianus scilicet, de quo jam aliquoties superius facta est mentio.*

q *Vel amica, seu patris, seu matris; Italice enim est: Seconda zia.*

Cum hujus Servi Dei miracula in dies singulos multiplicarentur, antequam novum illius sepulcrum perfectum esset, studuit pater Prior ejusdem corpus transferre, ne intronitandi in chorum essent, qui Missas ibidem celebrandas commissuri continuè accurrebant. Decevit autem hanc translationem secretò extorci in nocte Vigiliae Annuntiationis B. Mariae Virginis, non pluribus, quam viginti nati triginta, usque omnibus illustribus personis praesentibus, sed nescimus, qua ratione id consilium per avertentem evitatem spectum fuerit. Hinc cepit magna hominum multitudo confluere, ut non liceret ei facere, quod volebat; maxime quod patriarcha nimis recto se haberet. Quapropter cum ejusdem bona gratia remissum negotium fuit in diem posterum; sed, cum jam multi praeviaissent, ad futuram noctem, & sic illi statuisse, patri Priori expedire visum est eos provenire, idque paulò ante meridiem circa horam prandii facere, quod erodent, et horà neminem illic statuerent praeter eos, qui peculiariter advocati fuissent, nec numerum viginti essent complerent.

292 At populus confectus, ejusmodi horà patriarcham intrasse per portam conventus, & per ecclesiae portam praeveniam, dominum Lauretum de Gralla & de Moncada, cum minori, quam solito, comitatu, subito intellexit, quod res erat. Cum patriarcha nulli veniebant, quam episcopus & aliquot famuli & domesticus ejus; cum praeterea verò filius ejus, dominus Gualo, posteaque, dominus Hieronymus Ratus de Corcia, ejusdem generis, & aliquot famuli: sed non potuerunt tam citò ocludi lures, quam plures quingentis vel sexcentis personis adessent, neque inter eas multi nobiles & illustres viri, multaque domino & doctores.

293 Aperto sepulcro corpus inventum est integrum, omnis corruptionis ac fetoris expertum, itaque inde exemptum est non sine uberissimis lacrymis circumstantium, dum illud viderent; vique ac verbis commendendum illi oculis & Corcoris Mariam eadem admovere. Postquam verò patriarcha & episcopus nosse magna cum humilitate, devotione ac spirituali gaudio illius pedes osculatus fuerit, illud solenne & difficile, veriti, ne, quemadmodum antea duo relecti fuerant digni, tota mensu alicuiuscerum, ad novum portarimus sepulcrum. Putro die statim post meridiem, cum sepulcrum itam malè spatum esset, oportuit illud amoveri, eaque occasione corpus secundo inde extulimus; quod quamvis tam secretò agendum fuisset, ut id eò usque difficultatè salvaretur aliquot conventus fratres, aditu nonnullis

CAP. XXIII.
Differat
translatio
in diem
crasium.

quo coram
magno po-
puli multitu-
dine

corpus inno-
gram trans-
ferebat: po-
stremo de-
finito trans-
latio

A. V. J.
ARTISTAS.

plures doctis secularibus; fuitque spectaculum multae devotionis, cum omnes singulatim perfusi lacrymis manus ejus oscularentur, Deo gratias agentes: quod etiam fratres conventus devotissime fecerunt.

6. abscidi-
tur ab eo di-
gitus, nari-
xenda non
fuit.

294. Quia verò die sequenti, quo minimus aetatis mensuram illius digitus ruptus jam fuerat, iussit me Prior eundem secare, ut aliquid illius reliquiae haberetur; scidit, ut, dum hunc digitum absciderem, thesaurum argenteum includendum, nalliverim, dominum libellum de Eboria in periculo proximo mortis versari, medicosque velut omnem de ejusdem salute spem abieciisse. Proinde rogatus ab illius matre eundem digitum ipsius capiti imposui, cepique ipsi illud commendare, ut intra paucos dies lectum reliquerit.

7. abscidi-
tur ab eo di-
gitus, nari-
xenda non
fuit.

295. Nunc referam aliquid, quod post translationem contigit. Pater Priorius et pater magister, frater Joannes Vitulo, ipso, quo ille translatus fuit, die primum sepulcrum ingressi, in eo paulo minus modis horis permanserunt, exuentes corpus vestibus, in quibus fuerat humatum, quae erant omnino laevis et laetitia (quod factum ab eis fuerat, qui easdem voluerant ex devotione sibi rapere) illudque alitis candidis mundisque induentes: neque ullum ibi olfecerunt odorem; quod ipsos plurimum exhalavit. Contrà dum vespere post translationem corpus eas veteres vestes inde amovebamur, ipsiusmodi infectae odore erant, qui vestium casaverum esse solet; et craticae plene vermicibus albis et nigris, quod non exiguum mihi admirationem movit. Nec dubito, quin hoc ex divina providentia factum sit, ut adverteretur, magnum esse miraculum, quod corpus manserit tam longum sanctorumque experti in loco, qui cum propter perceptum in eum stillantem aquam humidus sit, potuit putredine vestes, nec tamca putredine carnem, quae naturaliter scilicet putrefcit; quodque vermes, quorum innumerum illius vestimenta considerant, se non poterint corpore. Magna denique admiratione dignum est, quod eadem vestes intolerabili suo putore omnia infecerent, ita ut, dum in nostrae cellae orto explicare erant, nullus ad eas valeret accedere; ac nullominus predicti patres, quando in illius sepulcrum fuere, nullum senserunt fastidium, nullum suorem, nullamque immunditiam in ipsis contrachendis comparent; imò non solum nullum olfecerunt putorem, sed etiam aliqui, dum sepulcrum aperiebatur, suavissimum odorem experti fuerunt.

8. p. 10. ad
narrationem.

296. Ego tunc huc, quibus illis, qui in illius obitu splendorem viderant, atque etiam istos, qui cantus audierant, ne denique omnes alios, quibus Deus voluit aliquid peculiaris, quod ad huius sanctissime animae gloriam spectet, monstrare, monere, ne propterea se aliis praferant: neque enim id à majore vel minori merito solum procedere, sed ab arbitrio Omnipotentis: et studeant huius sancti Viri imitari humilitatem, potentiam, amorem solitudinis, modestiam, corporis castigationem, ac denique puritatem et castimoniam; ne de ipsis dici possit, quod Christus dixit apud S. Mattheum et S. Luciam: "Vie ubi, Coramini; vie ubi, Beati: quia, si in Tyro et Sidone facta essent virtutes, quae factae sunt in vobis, essent in eis etiam et conciperentiam quilibet a." Modò aliquot miracu-

la, quae post translationem contigerunt, subiiciamus.

297. Quidam officialis, Portico nomine, in Alventosa natus, jam viginti duobus annis in carpo manus suas velut vellera magnitudinis nucis moliteris gesserant, quae frigente aere plurimum inflabantur tanto cum dolore, ut laborare non possent. Huius die festo S. Vincentii Ferronii è in mentem venit de sanctitate patris Bertrandi, et postquam peccata sua apud patrem fratrem Hieronymum Gaseo, Odinis Minuorum, confidens fuerat, oravit patrem Bertrandum, ut per amorem Dei in celo suum recordaretur, et sanationem sibi impetraret. Post duos noctes somnavit, intra se cubiculum suum illum benedictum Patrem, in eodem corporis habitu vultuque benigno, qualem ipsum viderat, dum ejusdem defuncti manum osculatus fuit. Dum autem sic dormiret, manum versus Patrem extendit, sanctique vultum illum à digno admodum molli sibi rumpi à parte inferiori; quod dum fieret, experientia est, seque unico temporis momento perfectè sanatum compert, nullo ejus mali relicto vestigio: quod subinanum miraculum fuit.

298. Catharina Augustina Borgia die ut Aprilis cepit terribilem infirmitatem sentire, quam suspicabatur, fortasse quamdam rabiei speciem, aut saltem initium esse; propterea precabatur Deum, ut tunc interitum dolorem levaret, aut se morti permitteret. Dominica sequenti, quo Olivarium è fuit, venit in tempore ad ecclesiam nostram, ut pro more suo benedictioni Olivarium incederet; sed tunc concurata, ut, dum stabat, sedere vellet; dum sedebat, se erigere in pedes. Sensit ergo redire domum, dumque id facere vellet, offendit aliquos ad beati Patris sepulcrum orantes, velleque sibi fecit dixit: Oportet, istum Fratrem sanctum esse, cum illum invocet: ac proinde è ipsi quoque eundem peccata fuit, ut finitatem sibi à Deo obtineret. Revera nihilominus domum eff, ut venient, id est, eodem dolore afflicti.

299. At nocte subsequenti, postquam sese Patri denuo commendaverat, obdormivit, dormientique vidit in cubiculo suo tantam claritatem, ut solaris huius comparata vixet; quia ipsi videretur, conspicique sanctum patrem fratrem Bertrandum, qui manum ipsius capiti imposuit, tria verba proferens, sed admodum submissis; et idcirco, ait, se illa non intellexisse, maxime quod tota in eo esset, ut ipsum, quique ex ipso prodiret, ingentem splendorem, et aliam ejusdem comitem intueretur. Aliquanto post illa lux magna evanuit, inque suis sensibus reddidit omnino incolumem se deprehendit. Interrogata eadem domina, an illum Patrem cognovisset, dum viveret; negavit: sed asseruit, eundem sibi tunc probe notum fuisse, quamvis nesciret, qua ratione. Ait insuper, ab eo tempore, quotiescumque illius meminit, se multa cum consolatione suspirare, nec posse abstinere, ut eundem FRATREM BERTRANDUM, sed bene ut SANCTUM BERTRANDUM appellet.

300. Magdalena Mea solita multum ex angina pati, ex qua in discrimen vite adigebatur, è in hebdomada Sancta casum faciens ingratè angustias, in magnas afflictione mentisque versabatur, cum Mattheus Comes, no-

D

Sanctus ap-
parens vi-
ram male
mundi,

E

mulierem
periculosa
morbo,

pariter ap-
parens sub-
ito illi orat.

Altera ab
angina, al-
tera ab ap-
pendice sub-
ito correpta.

A rior ejus, eam admonuit, ut se bene pecti Bertrando, qui tanta miracula patibatur, commendaret, & aliquis ejusdem vestium reliquias collo suo alligaret: quod factu, ipsa paulo post sanata fuit. Testatur eadem mater, & invocata ejusdem Servi Dei ope, etiam duobus alios infirmis liberam fuisse. Joana Angela Spina, pœlla duodecim vel tredecim annorum, laborans tumore in ventre, qui deinde totus niger factus est, crebrisque ipsi vehementem dolorem & febrem, neque ullam permittebat quietem. Pater materque hinc graviter solliciti mandabant ei, ut patrem fratrem Bertrandum invocaret, & Coronam Marianam, quem ipse fuerat, ex illius collo suspenderent. Obsecrata pœlla crepit procer fuit pœ nocturne; subitque morti dicit, se nullum amplius malum dolorem sentire. Insuperant ergo illam, & apostema illud apertum, multoque pure fluere deprehenderunt. Nec mora, sine alius emulsionis planè convalescit, & epœlla è loca est, in qua jam ultra quindecim dies decubuerat: quodque miraculum etiam cernis facit, nulla in ipsi cicatrix, nullum mali vestigium reliquum fuit.

Item alter,
de cuius vi-
ta descripta
habetur.

B 101 Vincentii Chenco filius, ætatis quindecim sedecimve annorum, jam multis diebus egroverat, & e, malo semper crescente, cō fuerat periculis, ut die ultima Aprilis doctor Ludovicus Almonax ejusdem matri dixerit, non superesse tempus illam in remediis humanis, desperatam fili vitam esse, eumque Deo & alicui Sanctiorum commendandam. Hoc auditio, cepit ipsi plorare, maximè quod in filio suo manifestis indicia eorum, que medicus dixerat, conspiceretur; sed recordata, se modicum è patris Bertrandi tunica habere, accepit illud è panno candido involutum filio obtulit, dicens: Fili, huc fulcram in sinu patre Bertrando, fore ut te sanet: at adolescens cepit flere. Mater igitur illud ejusdem fronti alligavit; ipse autem illico dixit, jam se melius habere, & posthac venit ad ecclesiam nostram Deo gratias agurus, non sine admiratione vicinorum, qui ejusdem infirmitatem noverant.

Machet hoc
venegit: ut
viri para-
lysi.

C 102 Catharina Daza, Petri Andree, limi mercatoris, uxori, paulo post parum dolentia fuit altera, & integro mense lactu caruit, prole interius commissa nutrie. At postea certa de causa voluit recipere infantem suum; dolentique, quod filii lac dederit, vocat patri Bertrando, curantem & novem Menses celebrandis; itaque in uberibus lac recepit. Petrus Cyrenensis suriga ultra annum paralyticum in brachiis passus, deinde in tantum aggravatus eo malo est, ut, licet posset uti manibus, brachia nequiret amplius movere; &, si vel capillus decidisset in terram, non posset, nisi procumbens in genua vel prostratus hanc, tollere. Die xvi Aprilis, quæ fuit feria secunda Pasche, ætatis, quam multa de patre Bertrando sarracenus, decem venit ad conventum nostrum, sperans, fore ut sepulcrum tangens sanaretur. Venit igitur, tactoque, ut posuit, sensit, sibi crepasse brachia, & nequequam domum suam reversus esset, omnino fuit incolumis. Mirari sunt vicini, quod brachiis suis sanorum more uteretur.

103 Macchian Monia, pœlla minorum decem vel undecim, filia Pauli Mortis, infirmata oculorum triennio afflicta, ut nonnumquam etiam non videret, quid manducaret.

post multa alibi remedia ad purgandum corpus, & post diminutum sanguinem, nihil, quod proderet, experta fuit. Verum quendam bono vite femina fuisse ei, ut novem Menses ad B. Bertrandi sepulcrum fieri curaret. Facit id ipsa, usqueque discolorat interius: atque ita perdidit Menses, salva erat. Anna, filia Antonii Vaquez, postquam graves in manu dextra continuos dolores brennio passa fuisset, nec eam movere posset propter tuberc, insit nuci grande, in eadem eorum, videns, nihil prodesset medicamenta, magna cum devotione arripit Coronam Marianam, quæ Servi Dei fuerat, dumque eam calidè manu teneret tractaretque, malum istud abactum fuit.

104 Hilceia Joana Spina pœlla à tredecim aut quatuordecim diebus in faucibus transverse habens, quam nec eximere, nec ferre poterat, timere cepit, ne suffocaretur, maxime quia totum collum inflammabatur. Tandem à bona vite muliere indulta collum suum medio frusto scapularis patris Bertrandi tetigit, eademque nocte omnis doloris expers dormivit, dimque exasperata fuit, collum suum omni inflammatione liberum deprehendit, nec eam Spina unquam sensit, ignora, quod hoc devenisset. Die xix Martii dominus Scella, Marcus-Antonius nomine, laborabat febris lethifera, & collum inflammatione tanto, ut medici magnopere timerent, ne suffocaretur: fuitque biduo sine cibo, prater modicum lactis è cochleari in os infusum. Quo tandem perductus fuit, ut ipsam sacro oleo inungendum conficium curaverint. Deinde eum profundissimum somnus corripuit, videntique ejusdem avia & mater, puerum humanam ratione desperatum esse, quemdam patrum e ejus, litterarum studiosum, sine mora miserunt, qui facem ad benedicti patris Bertrandi sepulcrum accenderet, voveretur imaginem ceream, ipsamque puerum habuisti S. Domini induendum. Quo facto, exasperatus puer, omni febre & tumore liberatus fuit.

105 Quendam pœlla grandem habebat tumorem in collo, quem chirurgi fecare volebant: sed Mathæus Comes notarius fuisse matri ejus, ut fructum scapularis Servi Dei collo illius apponeret; & postero mane sana fuit. Navarra Albia, ejusdem piscatoris uxor, cum triduo nequivillet urinare, se Patri commendavit, eo malo libera mansit. Eadem mulier testatur, quemdam puerum, ætatis annorum quatuor, velut hydropicam fuisse; sed post impositionem ejusdem ventri fasciam, quæ pater Ludovicus usus fuerat, nihil amplius mali sensit; atque alterum puerum, istius statum, nequivillet incedere; sed, illi ipsi scapulari habuisti S. Domini, sanatum fuisse & cessasse incedere.

106 Domina Hieronyma Vives de Cennas, dum gradus ascendere, phialam vitream manna tenens, insit plumbi prolapso est, impecto in quendam arcem capie; eumque manus naturaliter solent periclitanti capiti succurrere, ipsa brachium suum se extendit, ut caput in manum impulsam eam phialam viceret ingereret, & amilla aucta, quam in eadem brachio gestabat, in tres partes disrupta fuit: unde & frontem ab isto vitæ lesam, & magnam in capite tuber retulit. Quam eo rem, eam non lesam à lesione, verum etiam à conformatione ulnis vite tenebatur, sine mora doctor

A. V. J.
ANTISTIA
pœlla voca-
tus; alter-
vix multum
munda cau-
tior.

Spina fœcibus
pœlla voca-
tus; alter-
vix multum
munda cau-
tior.

E

e

ab alio mu-
tur celli
vixit, dis-
color, hy-
dropicis, po-
dum incan-
tescentem.

F

f

plage fron-
tis è lesa.

366 VITA PRIMA S. LUDOVICI BERTRANDI C.

A. V. J.
ANSTIEN.

doctor Hieronymus Garia arcellius fuit. Inter ista curaverat capiti suo imponi quendam frusta vestium Paris, quæ penes se habebat; dumque adveniens predictus medicus brachia pariter detegeret, velat nullum lesionis vestigium invenit; eum nihilominus curatum sit, non potuisse tumorem istum tam brevi tempore dissolvi.

males brachii, & periculis apostema depulsi.

307 Ultimo die Paschalis quondam vena uno brachio contracta, sepulcrum Paris invisit, ipsumque procata, brachium istud ferris clathris ibidem applicuit, & illico illud extendere cepit, & digitos movere. Raphaëla Almenam, puella annorum undecim, acri fœbre grandisq; colli tumore laborans, vite sue verobatur, sed multo magis ejusdem pater, doctor Ludovicus Almenam, cui periculum erat perspectus; maxime quod chirurgi decrevisset tumorem istum potiusde iaculare. At cum hic Servus Dei, quem in omnibus infirmitatibus suis inviserat, pio affectu prosequeretur, eundem enixe inarvorit; quod pariter fecit mater infirma, quæ frustum celsi patris Bertrandi super eundem tumorem posuit. Pulvere manâ, eum jam incidendum apostema esset, compereant illud multo meliori loco esse, & abulatum tumorem: quod illa vehementer admirâ fuisse, quia quicquid apostemat ordinare oportuerat eum periculo eorum, qui ea patiuntur.

Multa alia hic præteritis auctor, quod non sibi de hisce conseret.

308 Multa etiam alia miracula fecit hic Servus Dei, sanando cecos, surdos & membris capos; & recurrentes ad se liberando febribus, apostematibus, melancholiâ, aliisque adversis & periculis mortis; quam ob rem ad sepulcrum ejus multa centena vocera donaria videntur; sed, cum de hoc argumento nullum abhinc quinque mensibus fuerit institutum examen, nec institucendum sit, nisi post iessum S. Lucæ, atque ego jam hic conscribenda Historiâ, aliisque negotiis à Superioribus meis mihi commissis occupatus, non potuerim ut eadem indagare; quomodoq; quantum humani fragilitas, quæ error semper obnoxia est, mihi permisit de ceteris, quæ scripsi, me certiorum scire conatus fui, quapropter licet potior jam relatis superfluit, ea tamen præterito ex metu errandi, vel in substantia, vel in adiunctis g. Utinam intra breve tempus liceat mihi hoc Opus iteratò edere, multis aliis auctum; maxime, si Deus annuit, ut ad nos perferantur aliquot bonæ notæ relationes de rebus, quæ ab hoc benedicto Patre in Indis gestæ sære s.

Sandtempus finem à. Pueris ferre præsentat.

309 Omnia hæcenus dicta probant, quàm rectè de illo promissaverit pater Micon, cum Valentin alterum S. Vincencium figurum; nam in vita quidem studuit illum, quantum tamen per infirmitates suas ipsi fecit, imitari; & post obitum summam sui reliquit exultationem, quæ aliud etiam crederet. Nec myserio caret, quod per recessum decem dierum ex mandato Sanctissimi Patris Gregorii XIII factam i, nondum integro à die obitus illius usque ad xix Octobris diem elapso anno tam late per totam orbem terrarum divulgatum sit nomen ejus, atque ipse in patria sua tantæ in veneratione habeatur; quamquam certum sit Christi dactum, nullibi prophetam minus, quàm in patria sua honorari. Hac eadem ratione fatistit quæstionem, quem Servus Dei solvere nonnumquam proponere, dum novitios juvenisque

Religiosos, suæ curæ commissos, adhortabatur; nam postquam quondam S. Vincencii mirabilia narraverat, honoremque ac gloriam, quam ille huic conventui totique civitati contulit, verbis exornaverat, adjunxit hæc: Vincencius modò, filii mei, quis nostrum illius futurus sit socius: ex predictis enim passim est responso, hunc illum ipsum esse k.

ANNOTATA.

- a Matth. xi, 9. 21; & Luca 10, 9. 13.
- b Id est, die 5 Aprilis.
- c Sive Palmarum, quæ anno 1582 incidit in diem 8 Aprilis.
- d Rehtë: nam anno 1582, de quo hic agitur, Pascha die 15 Aprilis celebratum fuit.
- e Vel unguiculum: Italici enim est tio, quæ vox & patrum & unguiculum significat.
- f Ex voce similiter S. Ludovico nuncupato; ut sonatio hinc accepta referri queat.
- g Si omnes Sanctorum biographi eadem in scribendo cautela usi fuissent, non tot fabulæ oceratas Sanctorum Vitas haberemus.
- h Re ipsa idem Anstienus Additiones ad hanc Vitam deinde scripsit, editisque anno 1593, uti num. 3 Commentarii prævii didicim est, quæ ad manus nostras non pervenerunt; verum iustitiam hanc referret Vitas subdenda. Vide Commentarium prævium num. 15.
- i Indicat vulgo notam Calendarii correctionem, quæ Gregorius XIII Papa, ut æquinoctium vernum lunæque xiv Paschalem suis locis restitueret, anno 1582, quæ scripsit Anstienus, decem dies à mense eximi iussit, sic ut dies 4 Octobris dies 3 computaretur.
- k Sequitur hic apud Anstienum Caput ultimum, in quo respondetur ad quondam dubia circa honestatem huic Servo Dei post mortem exhibitu; quod caput cur prætermittam, tellore monui in Commentario prævii num. 13.

VITA AUCTION,

Auctore Bartholomæo Avignone, Ordinis Prædicatorum, procuratore causæ canonizationis.

Ex versione Italica, ipso auctore curante, Romæ editâ.

PROLOGUS.

PRIMUS, qui vitam ac miracula B. Ludovici Bertrandi, Ordinis Prædicatorum, conscripsit, fuit pater magister frater Vincencius Justinianus Anstien a, olim Prior conventus Prædicatorum in civitate Valentis, vir admodum religiosus sanctorumque morum, & ob virtutem suam doctrinamque magni æstimationis ut-

CAP. I.
Biographus, cur post Anstien & Rocam

A. ſitque B. Ludovicus Bertrandus cum in Religionem crudeliorem, ita ille ſole ſemper bonum ac devotum filium ipſi exhibuit; multaque ex viſa geſta Dei Servi cognovit. Compoſuit eum Viam anno MDCXXXI, qui fuit proximus poſt mortem ejuſdem Beati; cūque mirabilia & miracula, quæ Deus per ipſam perſeuit, continuarent, aliquot ad eam Additiones ſecit anno MDCXXXII. Multipliciter deinde per totum mundum miraculis, aliſque ex Indiis & aliquot relationibus, multa notabilia continentibus, Pater preſentatus, frater Balthazar Rocca novum illius hiſtoriam multis teſtimoniis rebusque ſcien dignis ſuam anno MDCXVI excudit d, quando Servus Dei à Paulo V ſanctæ memoriæ Beatorum numero adſcriptus fuit. Sed quia proceſſus hie Romæ erant, non potuit in auctor omnia, quæ in iis tunc legébantur, ſcire, ut ſuo Opere inferret.

hanc Vitam
ſervat.

Ego opportunè nactus omnes liſtos Proceſſus multis annis perveniſſi e, & advertens multa non contemnenda in iis legi, quæ non habentur in Vicis, quæ prædicti auctores ſcripſerunt, necesse eſſe duxi, ut inde colligerem, quæ illi non tradidit, eſſentique jam excuſis adiungerem, ut palam ſint, quæſcopere Deus Dominus noſter Servum ſuum honoraverit. Ut autem huius Hiſtorie veritas magis eluceſcat, adſcripſi in margine locos, in quibus ſingula legantur, vel in Proceſſu, vel in libris auctorum, quos nominavi. Ut verò laborem huius Hiſtorie componende egrederer, impulit me liberum de vita Beati noſtri Romæ & per totam Italiam penuria; & quæquam liber, à magiſtro Juſtiniano Antiſt ſcriptus, in ſermonem italicum verſus fuerit, varſique in locis excuſis, non tamen ibi repertur, multaque perſonæ Beato piè adſcriptæ conſpectæ ſunt de negligentia in curando, ut ejuſdem Vita deſuè edatur. Proinde ego pro meo, quo velut procurator canonizationis ipſius obſtringor, debito ſtudio illis ſuiſſet per hanc Hiſtoriam, ex Hiſpanico in nobiliſſimum Romanorum ſermonem à domino Julio Caſare Cavalier Boſſiſſimo converſam, tam pro magna ſua erga Beatorum devotione (conjuncta eum longiſſimi temporis obſequiis, ab eo in officio ſecretarii domino Cardinali de Aſculo, ex Ordine noſtro epiſcopo Portuſenſi, honoratiſſimæ memoriæ exhibitus) quàm ad poſtulationem perſonarum magnæ conditionis; ſed tanta cum diligentia propter ſperatam proximam canonizationem, ut cum ipſe (aliis etiam rebus occupatus) novum elapſi duobus menſibus abſolveret.

ſuſcriptum
pro Balthazar
Rocca.

3 Partium hoc Opus eſt in quatuor libros. In primo agitur de illius vita uſque ad poſtremam infirmitatem, in eo non comprehenſam; in ſecundo de virtutibus, dono prophetiæ, & miraculis in vita & morte uſque ad ſepulcrum; in tertio de aliis miraculis, quæ mox, ut ſepulcrum fuit, ac ſequentibus annis contigerant; neque omnia referuntur, quod ſerè impoſſibile eſſet; imò prætermiſſa ſunt multa, ex iis, quæ ſunt in Proceſſibus, ne liber ſupra modum creſceret. In quarto denique narratur brevitè, quæ pro illius beatificatione & canonizatione, à ſanctæ ſede Apoſtolice obſervanda, geſta fuerant; recentenſis Brevis De cretæque in hac cauſa expoſitis; unâ cum poſſibiles eodem ſpectantibus ſerentiſſimorum Catholicorum regum, Philippi II, tertio & quar-

ti, hodieque glorioſè regnantis. Summoſcopere cavi digreſſiones à propoſito argumento, ut hiſtoria continuè procedat, nec prolixiſſe ſua ſubſidia pariat. Sunt in hoc Opere multi & magni deſectus; quod à me compoſitum fuit; ſed quia illud ſolum ſcripſi ad gloriam Dei (qui mirabilis eſt in ſanctis ſuis) utque B. Bertrandus cognoviſſet, fidelique in neceſſitatibus ad ipſum pro ſolatio & remedio recurrant; mihi facilè poterit condonari.

A N N O T A T A.

a Cuius Opusculum præmiſimus.
b Additiones anno 1593 typis editas ſignant litteræ excellentiſſimi magiſtratus Valentini, ſuper laudata in Commentario prævio num. 3; verum illas ad manus noſtras non perveniſſe, jam novi.

c Per Indias deſignat Occidentales ſæ Americam, Hiſpaniarum regi ſubditam, in Commentario prævio, & in Additionis ad Vitam primam jam dixi; quod hic ſenſu nominis ſuſſecerit.

d Alibi Rocca diſtat, qui ſcripſit Vitam Hiſpanicam, quam habeo.

e Procuratorem cauſæ canonizationis ejuſdem S. Ludovici Avignonæ Romæ agit ab anno 1617; hanc Vitam verò & ſe Hiſpanicè conſcriptam, & à Caſare Cavalier Boſſiſſimo Italice verſam, typis vulgavit anno 1623; non potuit tamen canonizationis ſolemnitatem in eadem exponere, quia illa primò anno 1621 à Clemente X perſecta fuit.

LIBER I.

VETUS CAPITUM PARTITIO.

- CAPUT I. De parentibus & nativitate illius.
II. De poenitiis & piis moribus.
III. Quomodò habitum S. Domini induerit in conventu Valentino.
IV. Quomodò profeſſionem nuncupaverit, & de ejuſdem admirandis virtutibus poſt profeſſionem.
V. Quomodò creatus ſit præſbyter, & quæ poſtea fecerit.
VI. Quomodò conſtitutus ſit magiſter novitiorum.
VII. De iis, quæ illi acciderant, dum præſuit conventui S. Annæ de Albeyda.
VIII. De aliis, quæ eidem acciderant, dum habitabat in conventu de Alboyda.
IX. Quomodò reverſus ſit ad conventum Valentinum.
X. Quomodò profeſſus ſit in Indiis.
XI. De mirabilibus, quæ ſecit in Indiis.
XII. De geſtis ab eo in Cartagine Nova.
XIII. De geſtis ab eo in Tubera.
XIV. De geſtis ab eo in Cipoco.
XV. De geſtis ab eo in Sepenco, in Petoc & aliis locis.
XVI. De geſtis in Tenerife.
XVII. De geſtis in Monpoiz.
XVIII. De miraculis, quæ Deus per illius interceſſionem ſecit in Indiis.
XIX. Quomodò B. Bertrandus in Hiſpaniam reverſus ſit.

xx. Quomodo constitutus fuerit Prior conventus S. Onaphrii.

xxi. Quomodo reversus sit Valentini, ibique magister novitiorum constitutus.

xxii. Quomodo constitutus sit Prior conventus Valentini.

xxiii. De illis rebus, quæ ei acciderunt, dum in eadem civitate Valentini Prior esset.

xxiv. De illis gestis post absolutum prioratum.

CAPUT I.

Sancti parentes, nativitas, fratres ac sorores, pia pueritia & adolescentia, vitæque ante susceptum Dominicanum habitum acta.

Sancti pater Joannes Ludovicus Bertrandus,

IN nobili civitate Valentini in Hispania vivebat anno MDXXV Joannes Ludovicus Bertrandus notarius, vir bonis sanctisque moribus præditus, suæque professionis admodum peritus; quem ob rem multa magnæque variorum baronum ac nobilium hujus regni virorum negotia agebat, ab his fide commissa; qui, cum eum iustum Deique timentem cognoscerent, securæ illæ ejusdem virtutis ac pietatis committerent, tantæque eundem estimabant, ut pro Paris nomine ordinariæ appellarent. Eadem ratione etiam sanctæ Inquisitionis officia obivit. Fuit præterea multis annis procurator conventus Portæ-cæli, Ordinis Carthusiani, quatuor leucis Valentini distanti. Habebat in ædibus suis in foro de Almoia prope aedes magistri Rationalis e, ubi ejus filius, Jacobus dictus postea habitavit. In conversatione sua tam erat mansuetus & benignus, ut nunquam ex ore ejus auditum sit verbum ebolicum aut indignum.

C. hunc infans Joannem Ludovicum Bertrandum

a. Tunc sincerus erat & verax, ut iudices, dum cum his ageret, cum peculiariter veneretur, etiam propter bonam famam, quæ de eo circumferebatur. Amabatur plurimum conventui cum Religiosis, multumque devotus erat S. Vincentio Ferrerio b ob diu gratias ab eodem Sancto ipsi collatas. Harum una est, quod, cum adhuc adolescens in vigilia S. Dionysii (multum solemnè Valentini) milites è pulvere pyris ignes præstitit traheret, accensulique à delapsa livida pulvis totum vultum ejus adfussit, ac velut mortuum reliquisset; cumque ejusdem ejus, Ursula Ferreri c, propterea velociter current ad ecclesiam Predicatorum, genibus ibidem coram altari S. Vincentii (cui erat ipsa singulæ sancti) humi positis, huic sanctum pro salute vitæque nepotis sui intercessionem orasset, eundem domum redux omni periculo defunctum reperit; quamvis ignis suffecerit ad eum exanimandum, nec tamen ad solvendum caput, & ad solam cadaveris deturbandum.

d. Altera gratia multis annis comigit, postquam illæ primam dixerat aquam; quando paulo ante festum IV Majoris hebdomadæ tam graviter decubens, ut jam functioni illius po-

reantur, improvvisè oculos aperuit, & vestes suas petiit; dicentibusque circumstantibus, ut quiesceret; neque enim fui esse compositum; Bene mei compos sum, respondit, addiditque, apparatus fidei S. Vincentium Ferrerium, sanctumque Brunonem, fundatorem Carthusianorum, dicentes, se non mortuorum ex eo morbo, & festi IV illius Hebdomadæ sancto ad divina Officia ad ecclesiam iterum, uti opprimè evenit. Quo miraculo Joannes Ludovicus divino servitio tam addictus, & ege S. Brunonem tam pie affectus pensavit, ut singulis annis festum ejus in curia Portæ-cæli celebraret, eoque die conventui exhiberet convivium. Anno autem MDXXVI quodam pectore donavit in premium eorum, qui in S. Brunonis laudibus tam Hispaniæ, quam Locinè cantandis excelluerant; sociisque pro majori altari velum fieri è panno holoserico operis Dumasceni, eoque in molio turris pro indignis gentilibus accipere.

e. Post defunctam deinde primam conjugem Beatæ ad Portam-cæli, ut Carthusianorum habitum indueret: sed per viam dum supra dicti Sancti ei denuo apparuerunt, qui eum dicerent, non esse voluntatis divinæ, ut Religiosus fieret, remanere in seculo. Hæc favores suo patri præstitus B. Ludovicus Bertrandus Religiosis succedam nactus ad honorem S. Vincentii, eoique ad ejusdem venerationem excitandi gratia. Secundas nuptias Joannes Ludovicus Bertrandus contraxit cum Joana Angela Exarch f, admodum devota muliere, bonique exempli in conversando, ac solitarie vitæ tam amante, ut nisi ad Missam ceteraque divina Officia, ac nonnunquam ad visitandas quasdam Dni famulas, apud ecclesiam S. Andree simul habitantes, raro alio egrediretur; sed absque erat domi suæ, ejusdem regimini prudenter invigilans. Tam pacifica tamque benigna erat, ut nunquam inter illam & maritum suum ulla nata dissensio sit; proindeque illi sancta pace tranquilloque fletu gauderent. Erat huc dominus Inzer Carthusianus, appellatus Dominus Exarch, Religiosus virtute & spectatæ sanctitatis, qui multis annis Portæ-cæli Prior præfuit.

g. Ex hac Joannes Ludovicus Bertrandus quatuor proles masculas, ac totidem feminas suscepit. Primus fuit Ludovicus, quem velut primogenitum Deus filio vendicavit, natalique est primo die anni MDXXVI, baptizatus in ecclesia parochiali S. Stephanii, atque in eodem sacro fonte, in quo gloriosus pater S. Vincentius eum fuerat abbas; eique nomen Joannis Ludovici impositum fuit; quemquam postea solum Ludovicum nomen ipsi adhereret. Fuerunt in hac familia viri spectabiles probæque fidei, ac nominatim Petrus doctor, qui fuit unus è novem deputatis ad declarandum ad quem pertinerent regna Aragoniæ, per mortem regis Martini vacante e. Secundus filius fuit Michael Hieronymus; & ipse quoque bonis & integre vitæ doctibus præditus, qui propterea cum benedictus esset in ecclesia majori Valentini, à capitulo acceptis officiis subscrisit, ibi valde humanitatem, nec concedi solum, nisi personis perfecte virtutis ac fidei. Deceffit hic e vita anno MDCCV, die IV Julii, ætatis annorum LXII, & humatus est ante sepulchrum B. Bertrandii, quo eum transiisse fuisse corpore prædictum illorum.

d. S. Vincentio & Brunone eidem cultu & ille referantur.

secundis nuptiis duxit plane multos rem, Joannem Exarch,

f. per que anno 1526 S. Ludovicum, ut pater hunc

A
pres alios
filiis & qua-
suer filios
genuit.

f

g

6 Tertius, Joannes Baptista dictus, pariter Religiosus fuit Ordinis Prædicatorum, quorum fœderum habitum induit in eodem conventu Valentie anno mort. profectus anno sequenti, die 9 Octobris eorum venerabilis pater magister Joannes Micon, tunc illius conventus Prior, dum ibidem magister novitiorum ac frater Ludovicus, ejusdem Joannis Baptiste germanus. Is studiorum causa profectus Bononiæ f, dum hinc per mare rediret Valentiam, vi tempestatis in Sardiniam insulam pulsus est, adeo fractus viribus, ut, accedente febre, ibidem diem suum obierit Cilar g in conventu S. Dominici. Natu maius filius appellatus fuit Jacobus, ab integritate vite ac virtutibus laudabilis, qui post obita varia civilis officia (fuit enim quater Juratus, bis Rationalis, aliisque magistratibus numeris sanctus, in quibus se temper admodum prudenter strenuèq; gessit) à rego Catholico designatus fuit quatuor generatim vœdipalium reiparum civitatis & regni Valentie. Uxorem duxit domitiam Marian Colla, mulierem magnæ pietatis & devotissimæ erga bonum fratrem Ludovicum, cognatum suum, ex qua suscepit unum filium, nupui traditum domito Petro Elervia. Obiit Jacobus iste die 19 Octobris anni vocæ, & in paterno sepulcro humatus. E quatuor filiis natu maximus vocati Joannes fuit, nuptique N. Pulzon; secunda Hieronyma Vincentia, nupta N. Ximeno; tertia Ursula Magdalena, matrimonio iuncta N. Cutania; quarta, Raphaëla inupta obiit.

II.
Prior, vixit
fœderi bene-
ficio, plus gere
cogitabat,

C

placuit ac
lucratum
fœderi nris
era dedit.

7 Visior Deus in ipsa Ludovici Bernardi pœritia portendere voluisse, quam hic magnus servas huas esset futurus; quia à prima illius infantia, dum plorabat, nihil ad eum sedandum noverat cunctis, quam si facies imaginis Iphodas in exiliberet, etaque tam prope in lacrymis, ut pene exultant posset, placuisse Deo melancholicum ipsi indolent dare, ut velut ater Jereusis toto vice sue tempore potam riuas ploraret. Proude, ut à lacrymando cessaret, oportebat ipsi ad archiepiscopalem alarive ecclesiam ferre, ubi non modo delinibat flere, verum etiam magnam preterebat iustitiam: & si forte ecclesie dures oblatæ essent, ostentis, qua ibi fuit, Apostolorum fœderis, mox repræbentur lacryme: quos non ambigunt prædicatorum fuit, suam ipsius pecularem cultorem Sanctarum, hosque illas perpetuos confutantes.

Obiit Tonus V.

in solo, vel arca, nunquam autem eburnum in lecto, quem, ne famule advenirent, evertebat, quasi in eo dormivisset; sed candor lintheum, que, dum mumbatur, non aliter, quam dum primò positis fuerant, invalebatur, detegebat illius pœritiam sanctique cautam.

9 Raro volebat matutinis temporibus, ut ceteri pueri, admittere jentaculum, exigui cibi naturaliter appetens, sed ex virtute abstinens; atque exili corpis jejulare. Erga res divinas tam pie afficebatur, ut omnis ejus voluptas esset interesse Missis & Vespers, & Religiosis domos invilire, è quibus præcipue frequentabat conventum Prædicatorum. Parentibus suis semper obsequabatur, adeo ut nullam eis unquam tristitiam causam deserte: imò si aliquando, ut pueri sæpe accidit, ipse ploraret, natus iustus flere, illis libebat. Grandiæculis factus, si videret matrem advenire incilium aliquam iri comitatum, incipiebat pium aliquem librum prelegere, ut illius cholera fœderet. Supra modum fuit verecundus & amans honestas, oculis pulsi ad terram versus cum diligenti cultidini sensuum, in prædium malitiam virtutum, que in ipso potes magnopere splenduerunt. Cum ad ætatem ætatis quintum decimum pertigisset, erexit sanctissima Sacramenta frequenter, mœtus sibi à facris confessoribus inligam Dei servum, fratrem Ambrosium à Jesu appellatum, consensuorem ecclesie Ordinis Patrum Minorum: tunc verò erat humilissimus & prædicatione hic sanctus Juvenis, ut, ne quos continuum suum in frequentandis Sacramentis studium adverteret, varias adoret ecclesie, facram Eucharistiam modò in ecclesia S. Francisci, modò in S. Sebastiani Patrum Minorum, modò in S. Marie de Jesu, ac sæpe in Petrum Prædicatorum suscipiens.

10 Mortuo deinde patre fratre Ambrosio, confessorum habuit patrem magistrum, fratrem Laurentium Lopez d'Oseña, boni exempli Religiosum, qui postea fuit Prior conventus S. Dominici Valentie, cujus facris colloquiis Ludovicus magis magisque roborabatur in rebus divinis, & in sanctissimis Sacramentis læpidis frequentandis. Qua de causa benedictus Juvenis cum aliis litterarum studiosis, qui Deo servire vere desiderabant, post exceptas lectiones necessebat ad dictum magistrum Lopez, qui de rebus spiritualibus eum ipse conserbat, docebatque eos modum, quo in virtutibus proficerent, & in sancto Dei servitio perseverarent. Ita puer Juvenis in dies singulos progrediebatur felicitate in exercitiis spiritualibus, in eorumdem Patrum Prædicatorum ecclesia longo temporis spatio precibus insistent. Visitabat frequenter infirmos in autocomis, multas integras noctes exigebat, eis inserviens, & quibus poterat, rebus succurrens. In hiis officiis (quibus ordinariè occupabatur) erat ille speculum virtutum & penitentiae omnibus, qui eum noverant.

11 At cum sibi persuaderet, posse se ferventius Deo servire procul ab oculis paternis, in quibus reputabat se nimium delinere vivere; statuit (volens SS. Alexium & Rochum imitari) omnis relinquere; coque animo, confidens peius peccata sua, sacrosque Eucharistia refectus, peregrini habitus elui discit, professus, ubi à nemine agnoscendus esset, post-

Fuit à ceteris
affluencia,
solicetia,
nudus, ad
Sacramenta
accogit.

Patrum ora-
tionis & ob-
sequium in
insistentis.

F

Peregrina-
tus cum
discit, sed
a patre.

Aaa

leque

A. AVE-
000000

ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ
ಶೇ. ೧೦, ೨೫, ೫೦
ರೂ. ದರದಲ್ಲಿ.

loque suam sanctam propostionem exsequi, terrenis omnibus rebus expeditis. Cum vespertis ejus dici, quo discerebat, nos comparent domi fore, nos moneri iussit, (ut confuenerat) se nuntio monitionum, intellexerunt, ipsum discat. Sed brevi post accepto pater epistolam sine die locoque signatam, per quam discit suum suum indicabat: in qua cum spiritus ipsius in ea tenere nate elucet, ejusdem apostropham hic nemo: quale sonatur.

12 Jofias Maria. Cero auri dolorem, quem tu dominatio, dominique mater lenideris ex coaffilio, quod cepi; fed vere non debueris sentire, cogitantes, hanc effe voluntatem Dei. At petent, quomodo hanc ego, hanc voluntatem Dei effe: copiarum pollicor, ne non diffidatim fuffice, jam hincem hyeme, complice litterarum fluidis derelictis, nafi ad omnino diremte voluntate fuffice: qui de te verum dominatio non debet contrariari, animo revertaris. Relocupremus noftum defendente et eo in mundum ingruantem non tempelate: ac venis, munitum, ut vitas noftis ingratum detrahet. Quot magis deos ego peccator relinque mandum, & ite, quo vifiva ejus Majestas me vocat, ut aqua penitentium de tot peccatis à me contra Deum meum commiffis. Difficilis meo tanto majorem creaveris lachum, quanto majorem in difcrimine dominum mater verfatur; fed ne hinc vel levis occiditum mili effe. Legat fanctos doctores, qui afferunt, beatum cum trimum effe, que in hoc mundo patitur dolores; quia indicium effe Deum habere oculos fuis fuper iftam, ac vel le remanere in gloria bona opera, que ad idcorum fuffice. Sunt etiam, quorum bonum quod agunt, remunerari in hac vita, ut acce de malum, quod fecerunt, cultus in vitam Propterea pauper acceptanda hanc perturbat effe, divinusque Majestas oranda, ut me fac fancha manu fufficere, de quaque, uti oami Miquelam, ac denique à malignis iamentis fere.

tuos in hoc iter, non ut prodigam, sed ut utar, si forte Deus voluerit me inflicta pro meritis meis in flagrantibus aliquis salutem et curam

C *postea, accersit illum et ait: quia vivimus, quam diuvis illis Mejeris, fit verum amicum & medicum omnium malorum. Dignetur dominus vestra dictam summam remittere: ut ut securus fit: conciliata mea. Ne labore: fere ubi fit; quod fructus faceret; & quoniam etiam ne reperturi essent, confido, fore ut Deos meus ne magister Jesus me in meo conservatus esset fuisse proposito. Commendetur dominum vestra divina: Morti ejus, oreque, ut me ed conduceret, ubi ipsi melius servam. Confidetur dominus vestra materiam, dicatque ei, ut, cum aliis filijs habet, illi se loquitur, monitioneque, me sibi nonne salubrem esse, dum me pepercit. Non aliam addam, nisi ut Pater & Filius & Spiritus sanctus fiat cum dominacionibus vestris, et venique, & fuit semper magnum. Amen. Eamque vobis concedamus gratiam, ut ei serviamus in hoc mundo, & aeterna quiete gaudeamus in alio.*

ANNOTATA

2. *Id est* . recte variabilis significat.

b De S. Vincenzo Ferrerio, Ordinis Praedicatorum, jam crebra fulta est meario in V. prima & Annalibus ad eum: ut memineris, me ad hanc secundum vitam nihil commisit, facis, aliquid occurrentibus, de quibus in Annalibus a. priorem jam egi, (Crispianum peculiariter occurrerit) enumeratum, nec istam satis prolixam fuisse noxam. Poterit illarum qz ludum ad eadem hujus tami de quibus addideruntur, si quam carum nocitiam desideres, eam in Vita ipse exquirere.

c. Per hanc fuit S. Ludovicus ex supra dicti
S. Vincentii Eusebii familia.

d. De nomine hujus secunda conjuncti vult
telle in Commentario brevis sum. 10.

e Vice Annatare ad Vine prima cop. 1,

f. Indicarilor celebre dintr-o Eclésiá civilis, íntr-o Boghía, ne mairis alit titulis, ca eriam litterarum ac liberalium arrium academia illudis.

g Calaris, *Isolis Coglinari, Sardinia, maris*
Mediterranei infusae, civitas est, regnum

h. *Head dubit loca litterarum N. & N. san-*
ctus juvenis indicavit perfunctus, a quibus mun-
dos acceptos mucus, & quibus eos a puer-
oculis desiderabat.

i In margine notat Avignanus, se hanc
epistolam accepisse ex Vita per Rocam scripta,
seque consultum Commensarium praeulum nam.

[illegible]

k. *Anaclyptus* lib. 1 *Vita*, cap. 1, num. 5
hujus loci a *Valentina* civitate distantiam
multo majorem mutat. Ad *Annotata* isidem
ad lib. 6.

CAPUT

நெடுமலை மாவட்டம், 60-
நெடுமலை, 60-
நெடுமலை, 60-
நெடுமலை, 60-
நெடுமலை, 60-

CAPUT II.

A parentibus primò impeditus, ne Dominicanum habitum suscipere, deinde clam illis induit, iisdemque tandem consentientibus, professionem emittit: virtutibus ac doctrinæ acquirendis studet.

CAP. VII.
A. *in ore de Ordinis*
P. *edictum d. pater*
proponitur.

EX familiaritate, quam Ludovicus Bertrandus cum patre magistro fratre Laurentio Lopez, confessorio suo, aliisque bonis Valentini convenit. Predicatorum Religiosis coluit, accessum ei tum viisem deficiendum est Ordinem S. Dominici in eodem conventu professendi, ut accreverit ejusdem habitum potere. Fecit id inauritum apud Priorum, qui tunc temporis erat pater magister, frater Jacobus Ferns, vir literatus solidaeque virtutis, qui de Turco genitus, et, praecipuis Prioribus provinciae Aragoniae sanctus fuit, ibique eandem provinciam rexit, qui promptè pollicetur est, cum sui desiderii compotem facere. Sed, cum hoc eodem die, quo vestitus erat, ad aures patris Ludovici perigisset, accellit hic Priorum, & debiles sui Fili vires infirmittateque exposuit, effecit, ut ille, quamdiu ipsam Prior fuit, eundem nullo modo admittit: quod bono juveni tanto fuit dolori, quanto tenebatur desiderio vadendi se sacro illo habitu indutum.

in proposita
pergunt.

C

Non propterea tamen praetermisit frequentare convivia, ad quae, elapsi studio praestantibus hostis, accedebat, nihilominus conficiens, Deum sibi aliquando concessuram, ut, quod contempere desideraverat, sanctum propositum suum executioni manderet. Hoc duce, ibi saepe ambulavit extra civitatem a porta maritima regiam, inter quae situm est S. Dominici monasterium; ibiqueque fixis in illos laetos matris oculis, sedes cum tacito affectu, quod non liceret sibi tot bonorum Religiosorum sancto consilio ibidem fuit. Id pariter factabat, dum audiret aera campanis conventus ad divam Oculi pulsari. Ita ipsomet posita narravit in quodam colloquio, in dicta uracini domo eum novitum habito, aliquot mensibus, antequam moneretur. Vilis tunc aliquoties est magnum neque eorum ex puteo horti celae S. Vincentii herremi nascit, quasi malorum aureorum arbores rugat; & aliquando a fratre Joanne Perez rogatus, cur adeo se fatigaret tanta oque copia benevolentia; Ad trigundas, reposuit, hanc benedictas matrum aureorum arbores, ne ardeant. Huc collige humilitatem de primis disciplinam, quae jam ab illa aetate benedictus juvenis ornatus fuit.

17 Post evolutam Prunum patris magistri, frater Jacobus Ferns, in ejusdem locum eodem est venerat: et poter magister, frater Joannes Obisbris Tomus V.

Mico, vir tante sanctitatis, ut & in vita & in morte multis miraculis honoratus fuerit. Apud hunc Ludovicus frequenter importundè insistit, ut sibi habitum concederet; & quamquam alii literarum studiosi eundem quoque ab ipso peterent, hinc tamen sanctus Prior fuissebat, ut aucti Religiosi Ordinis ament fiam darent; sed Ludovicus ab ipso, non sine singulari celsi providentia, magno cum studio admittit fuit. Verum antequam cum vestem indueret, desiderans juvenis audire plures exhortationes, quos Prior diebus Veneris ad novitios in capitulo habebat; dum fratres emarent Completorium, abscondit se in quodam sacello clausuri, junque illis ingressis in capitulum, ex insidit clausula prodiens, inter fenestras in gremio procubuit, ibique attentè plique sermonem auscultavit, quem dum ad finem vergere advenit, raptim inde se recipit, ne deprehenderetur, & domum reversus, semper magis anaglice ad servendum Domino Deo impellitur, mature expendens salutaria monita, quae audierat.

18 Ludovicus, postquam deinde eum dicto Priori de concedendo habitu steretissimè, ne id patri innotesceret, ac deinde impeditur, egredit, à vehere usque in matutinum tempus pernoctavit in ecclesia S. Dominici, Deum ac beatissimam illam Matrem, sanctumque loci patronum precatus, ut sine impedimento in eum Ordinem admittetur, in coemque perseveraret; ejus preces exauditis fuisse, docuit eventus; nam die xxvi Augusti anni mcccxiv, aetatis suae anno xviii, mense vii, ac die vigesimo sexto b, tam duram vocem sui sanctus est compos, per manus ejusdem venerabilis Prioris Miconis indutus habitu gloriosi patris nostri S. Dominici cum communis omnium iuris conventus potum assensu & gaudio. Ad parentes, intellecto, ipsum religiosi velle jam indutum esse, supra modum dolere, tum quod illum singulariter diligerent, tum etiam quod venerentur, ne ab illis Religiosis ad id inductus esset; tum denique quod Filius suus ob ordinis sui incommoda & debilitatem virum non videretur ipsis sibi optus ad literarum studia, quos Ordo Predicatorum proficeret.

19 Quam ob rem apiorum accommodatio- renque ipsi censuerunt Ordinem Carcellianum, vel S. Hieronymi; etque ratione induci extrema tentarunt, ut à proposito suo dimoverent. At quanto magis illi molebatur propositum illius exorare, tanto magis ipse natabat. Simil atque Ludovicus viat se eo benedicto S. Dominici habito voluit, magnas animas cepit se in omnibus virtutibus exerce- re, specialiter in obedientia, humilitate & oratione; sanctoque nostri funditoris, & sancti Vincentii & aiorum Sanctorum Ordinis nostri gellis expendendis. His ductibus tantum in divino proficiebat sermone, ut omne bonum, omneque gaudium suum in conversando cum divina Majestate constitutum haberet. Et licet post eas ante expletum secundum illas tiorum modum de epikam consilio quatuor ei tingeret, nequit cum à propositis revocare; imò ipse eum magna constantia etiam respondit hoc modo.

20 "Jesu Maria. Literas dominationis vobis accepi, in quibus recte expensis videri, summum duo contineri. Unum est, cum

A. Av-
gustino.
audientes
epistolam
habeant in-
dus

E
anno 1644,
infinit per
quatuor
petri 1644,

b

F
ipsum ad re-
flecti, et
quoniam

per episto-
lam,

Aaa

„velim Religiosum vitam proficere, placere
„ibi, ut in Ordine Carnaliano vel S. Hiero-
„nymi Deo serviam. Alterum est, opinari te,
„specialissime mihi huius modis Religiosus, ut
„gloriam esse. Quod ad primum attinet, patien-
„ter ferat dominatio vestra, quia ego alias
„numquam contentus vivam. Quod autem vis,
„scilicet, jejania & labores in hac Regula pre-
„scripta mei corporis constitutioni non conve-
„niunt, & quia ego ad contemplationem incli-
„nor, id me commodius futuram in praedictis
„Ordinibus, quam in hoc, in quo Religiosi
„tantopere occupantur studiis literarum, nec,
„nulli literarum, estimatur; meruerit, obli-
„cro, dominatio vestra deam S. Pauli, reg-
„num Dei non confidere in cibo vel potu e;
„ut reprehendi ab illo eos, qui vitam suam
„sibi Deum facere d. Itaque, cum ego non
„credam, regnum Dei esse, eam & potum,
„me vestram meum pro Deo habeam, parum
„me terre possit jejunia & labores.”

„a) „Cumque huius Ordinis Religiosi con-
„suetudinem & consuetudines expleant (que ad-
„mirationem non recte sine contemplatione exercen-
„tur) certum est, in hoc Ordine sapientem ad
„contemplandum campum patere; quod domi-
„natio vestra manifestum est, etiamque alius,
„qui voluerit inquirere. Parum ab hominibus
„estimari, non displicet mihi; imò id cupio,
„se ita fuisse mihi S. Paulus his verbis: Mihi
„pro minimo est, ut a vobis iudicet, quia,
„qui me iudicat, Dominus est e. Proinde per
„motum Dei supplico dominationi vestre, ut
„sibi datum parum accipiat, quod Spiritus San-
„ctus fecit; illius hoc opus est, non meum;
„ut contrarium facere, esset ipsi resistere. Cer-
„tus sum, me hoc ratione salvandum, futu-
„rumque solatio dominationi vestre, domina-
„tioneque meae & fructibus meis. Atque hic cum
„Philippis dico: Hic requies mea in seculum
„seculorum; hic habitabo, quoniam ipse fecit.”

„b) Quod ad alterum spectat, nempe ex-
„stimare dominationem vestram, id factum esse
„ex petitione bonum patrum; etiam mihi
„(verum dico) eadem mihi cum sanctis con-
„suetudinis, maxime magistrum novitiorum, non,
„quod displiceret ipsi me admittere, sed quod
„me quoque, ut dominationi vestre, viacer
„aditatus idoneis viribus ad sustinenda oner-
„um, que ibidem subeunda sunt: sed tamen
„mea inopportunitate consuetudineque perpulsi,
„iudicavit, restitutum se Spiritui sancto, si
„meis precibus non annueret. Ut autem domi-
„natio vestra hac de re certior fiat, scit,
„quodam mihi concessa esse, que non solum
„mihi novitiorum concedi; puta, ut possum ego ad
„dominationem vestram scribere, ab eaque re-
„spondere literas, imo loqui cum eo, cui ipsa
„mandavit, ut me videret. Nunc igitur, cum
„ipsum manifestum constet dominationi vestre,
„me, quod in hac re feci, mea sponte facisse,
„non ex iussione aliorum, non deest, me ita
„solicite sollicitus vis, sed ad aliorum novi-
„tiorum legem confirmare. Itaque ego etiam
„suspense rogavi patrem magistrum, qui nihil-
„ominus dixit, concederem se, ut vestra domi-
„natio mecum sola loquatur, si ipsa hac vo-
„luerit accipere.”

„c) „Propter tam erasilem ille me tractat,
„aut me propriis laboribus meis in optima ti-
„tudine oculi conuocant, tunc in hebilo-

„modo comare iubet invitum; propter praesens
„verò frigus sibi subitit alitum, quo egredi-
„ent, ut ego eo utar; ut adeo in me sit mi-
„sericors, & in se ipsum erudit; atque ipse
„incedat nudus, ut ego vestiar. Hic de cau-
„sis soletur se dominatio vestra, certaque sit,
„me in animo meo magno solatio frui: quod-
„visque ad exteriores vias pertinet, validiorem
„esse, quam unquam alias. Vident, ne de
„sua dominatione dicatur, quod dixit rex Da-
„vid: Thopdaverunt timore, ubi non erat ci-
„mendum g. Gratia Spiritus sancti custodiat
„dominationem vestram cum domina matre &
„omnibus; quod ego diu nocturne oro. E com-
„venta Predicatorum, vi Obdormit a.”

„d) Haec omnia videns sanctus Prior Miron,
„ut liqueret, perseverantem fratris Ludovici
„Bertrandi ex nullo humano respectu oriri, cum
„quodam die advocavit, & coram patre suo di-
„xit: Precipio tibi, quantum possum secundum
„Deum, ut mihi libere edicas, an in Ordine
„contentus vivas; & an vives in te sanctus, ut
„in eo possis persistere. Assensit sanctus No-
„vicius, dixitque, se potius mortuum, quam
„inde unquam egressurum: utque putat
„fines iocundus oppugnet, scitens sibi à Priore
„factum esse licentiam cum eo loquendi, vocat
„Deo, & in eodem Ordine victurum ac mori-
„tuum. Haec ratione, ac matre etiam semel à
„Priore visitata, manserunt praesens illius tantum
„repleti solatio, utambo ad ecclesiam S. Domi-
„nici accesserit ad agendas Deo gratias, quod
„sine suis frater Ludovicus tam bonum statum
„elegisset.”

„e) Tantum creverunt virtus & sanctitas be-
„nedicti fratris Ludovici anno novitiorum sui, ut
„non sapienter tiro, sed veteranus videretur.
„Erant ipse abstinentissimus ciborum, sibi que
„desunt portionis maiorem partem semper dabat
„pauperibus, quod etiam per totum vitam suam
„decursum observavit; consilium S. Vincentii
„Ferculi secutus. Erat admodum taciturnus, ac
„silem & solitudinis amantissimus, humilissimus
„omnium. Singularis in eo fuit continentia sen-
„sus exteriorum, ut maior etiam interiorum:
„nec enim satis ipsi erat confectus in hac sancta
„sua horis devotioni impendisse, sed curabat
„mentem suam semper ad Deum elevatam habere.
„In communibus Ordinis Officiis fuit ex-
„cellissimus, nullo temporis puncto otiosus: ex-
„hibebat se admodum penitentem & austere
„vite amorem; & quamquam in peragendis
„omnibus, que novitiis solent, plene insuperet,
„non solum nulla sine ei obediatur mentis e-
„vagatio, sed magis magisque accendebatur in
„amore divino.”

„f) Multum studii posuit in ceremoniis Or-
„dinis discendis, & cognoscendis constitutio-
„nibus, quas deberet servare, & in eadem
„observantia excellissime procedebat, ut in o-
„mnibus semper paruit. Suspicabant Religiosi
„conventus virtutes, que in bono Novitio splen-
„debant, & quanto plura in eo videbant fan-
„ctitatis indicia, tanto magis instabant, quod
„eum amissum ad habitum. Aliquando tenta-
„ntes, an sibi esset consiliarius, observabant
„oculos eius, quos, dum in Crucifixum inten-
„tos habebat, expedito videbant vultu delinquant;
„notabant ejus verba, mensurabant passus, &
„omnes actiones subtiliter ratiabantur; ac in
/>hisce omnibus comparent, unde ipsum magis
„amarent, laudarentque; nihil, unde arguerent.

D

g

h
hique ten-
dem confes-
sionis.

E

Je atrocitate
omnium
virtutum
amicum

F

sera fan-
ditati sua
manifera
gratia in-
clat.

casus fuit
re: esse ju-
tes;

A rent. Tale statutu dedit speciem virtutis suae, ut, elapso anno tirocinii, totus conventus exultaverit, quod ille ad profectum procederet; cum ex indicis in novitatu ab illis datus pro certo haberetur, sine ut insignem splendorem, non solum huius sancti conventus, sed etiam universo Ordini Dominicano adderet.

IV.
Prof. fcs
dno 1415
nov. octobris

I

27 Anno MDXLV, vicario generali Ordinis patre magistro, fratre Francisco Romo Castellione, post mortem Genensis, fratris Alberti de Cadus Hispani, anno MDXLV, die XXVI Novembris Vallislesii i defuncti; Provinciali autem Aragoniae patre magistro, fratre Melchioro Posa Catalano, Proce vero conventus S. Dominici Valentiae venerando patre magistro Micone, fratre Ludovico Bertrando profectum suum die XXVIII Augusti cum magno suo eiusdem conventus Valentini gaudio nunciavit. Quae re agnoscens le novo debito, tribus scilicet sollemnibus votis, obedientiae, castitatis & paupertatis, additis praeterea sacrae Constitutionum observantia, ad servandum Deo obsequium, omnem viam praeteritam pro negligentia & mercedi vitia reputavit. Proinde toto animi affectu crecitum opem implorabat, ut inciperet tunc esse: quia quod quis melior est, eo amplius sibi credit deesse, ut bonus sit. Vultebat semper in animo, se ad hunc finem a Deo vocatum esse, ut inciperet illum amare, arquebatque suam desideria, velut in ea via habebat necesse ambulare, in qua tunc oportebat currere.

in studium
victu
felicem in-
tuitu,

C

28 Maximi laetabatur exactum esse in promissa obedientia, ac properea voluntatem suam in omnibus & ad omnia superioris nutui subiecit; quod Religiosae vitae fundamentum est; tamenque in hac virtute exercenda facultatem acquisivit, ut, quemadmodum ex Processa constaret, magnam devotionem excusaret valentibus, quorum promptae maioribus suas pariter; nec tunc solum fuit in principio vitae suae Religiosae, sed semper mansit obsequentialissimus. Curavit omnimodis, ut puritatem mentis & corporis servaret intactam, utque omnes cogitationes suae continuis in Deum delicias haberet, cum assidue obsecrans, ut tam bellum candorem sibi illudum servaret. Pergebat magisquam unquam aetate, mundana omnia contemnere, ea nihil faciens, vitiosissimeque ac si indigna reputans; sed eorum inanimabiles divitias ac pretiosum thesaurum esse consensu servare Jesu Christo, cui agerebat gratias, quod hinc per votum paupertatis teneret illum his solum vinclis, utque cogitationibus liberum, quae felicissimum servitium suum possent urbare.

optime
quosque sibi
servare
propensum.

29 Elegit sibi doctores patrem suum S. Dominicum, alioque Ordinis Sanctos, ac peculiariter S. Vincentium Ferrerium, ex cujus consilio, in iunctura de vita spirituali ab eo consignatis, se dirigebat; neque solum mirabatur exempla Sanctorum, qui obierant, sed etiam studebat imitari virtutes morum in his praevenerant, qui vivebant; quorum in ea sancta sole magna erat copia. Unius itaque charitatem erga proximum; alterius solitudinem, aliorum corporis habitum; horum solitudinem in orando; illius praesentiam & corporis castigatorem instans, iurabat sibi inamentum puerumque, quo se ornaret; utque ita deo eundem augmentum virtutum, ut intra breve tempus ipsam perfectum sanctitatis exem-

plar exhiberet, quod omnes poterant utiliter contemplari, ex eoque uberius fructus recitare.

30 Speciatim vero tempore assueverat cum Deo agere, ut aliquoties aperiret ex-ia se, ita ut ipsemet noscitur discernere, utrum in terra, an in caelo veritatem. Proinde post se meli a patre Micone, ut sibi diceret, quid causae esse posset, quod aliquando, dum orabat, non esset sui compos, cui ille respondit: Redde Deo gratias, quod eo pertigeris; haec enim felicitas est, quae non omnibus obtingit. Factum hoc ipse frater Ludovicus narravit patri, fratri Joanni Alconal, dum in conventu S. Annae de Albayda de oratione confiteretur; advenit tamen pater Alconal, Ludovicus, postquam haec manifestaverat, dictorum suorum praesentia, quod in suam laudem ea posset nobiscum. Tantopere desiderabat opera praesentia facere, ut multa, quae sciebat, pauca ipsi viderentur. Nec contentus erat observandis jeuniis, quae Constitutiones praescribebant, nisi his etiam adderet aliam, decepti sibi majorem utilitatem sui; totaque corporis flagellationes afflictionisque ceteris adiungeret, ut in gravem incidere morbum: quo de causa necesse fuit, eam transmutare ad conventum S. Matthiae & locum salubrem, in quo cura sanctitatis suae vestigia reliquit.

31 Postquam ab hac infirmitate convalescit, solita exercitia resumpsit: nec enim erat instar aliorum, qui, si faciendo penitentiam agnoverant, ab ea impotenter abstinere. Ut autem ea, quae in tirocinio docuerat, usui sunt non solum tempore novitatus, sed toto vitae spatio; ita frater Ludovicus ad mortem usque observavit substantialia & necessaria, quae novitatus discerneret; puta, vota paupertatis, castitatis & obedientiae, ceremoniasque Ordinis etiam minimas; ac speciatim modestiam & habitum corporis, ut nullis novitici ei essent comparandus. Eandem modestiam praeferebat in verbis, aliisque omnibus ad Reigiolium profectum spectantibus, semper quantum vixit; verum haec paulatim mentibus flect suis locis, dum hi obulerint occasione. Quamquam vero Servus Dei ab adolescentia sua contemplatione minime delinqueret, ac videretur ipsi scholastica studia mentem hinc eadem evocare, gnarus tamen, eam solere esse aemonis altum, ut in istos errores induceret eos, qui volunt se suae scientiae contemplationis tradere, literarum studiis impigram navavit operam, eademque semper adamavit, ac libenter convertebatur cum viris doctis, quibuscum pulchrum conquirebat, quae legaret; & ne à vero aberraret, plurimum doctus erat doctrinae S. Thomae Aquinatis; dumque poites Praeceptorum gentis, dignitatem curavit, ut subsidii sui iudicis intendere; eademque diligenter promovit.

A. AVI-
ONOMO.

Ex nimis
aetate vix
raione in
mortalis de-
flectit alii
mortalis;

E

k

dumque con-
valescit, solita
exercitia
resumpsit
& literis
operam dedit.

F

ANNOTATA.

a Adi Annotata ad Vitae prima cap. 1, lit. n.

b Hoste aetatis annos mensasse complexos comparandus esse, liquet ex Annotata ad Vitae 1 cap. 1, lit. q; annum igitur aetatis suae decimum nonum, jam octavo mense lachryatum, agebat, dum Ordinis Praeceptorum tirocinio adscripsit suis.

c Ad Rom. cap. 14, v. 17: Non est enim
A. 14 3

374 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

regnum Dei esse & potas; sed iustitia, & pax
& gaudium in Spiritu Sancto.

Ad Philipp. cap. 3, §. 19: Quorum Deus
venter est.

e. *Epist. 1 ad Cor. cap. 4, §. 3*: Mihi autem
pro minimo est, ut à vobis iudicet hoc;
& §. 4: Qui autem iudicat me, Dominus
est.

f. *Psalm. 131, §. 14*: Hæc requies mea in
seculum seculi: hic habitabo, quoniam elegi
eam.

g. *Psalm. 13, §. 5*: Illic trepidaverunt ti-
more, ubi non erat timor.

h. *Ilas litteras, ab Anselmo non receptas,
de alias priores, accepit Avignanus ex Vica
Hispanica.*

i. *Vallesitum, incolis Valladolida, Hispania
civitas est in Castellis Veteri.*

k. *Sicut in conventu et. in oppido S. Mat-
thæi in regno Valentino, teste Diego in His-
toria provincie Aragonie lib. 2, cap. 26;
quod ad Vitam non emendari.*

rorem colligebat. fuitque semper amicus ser-
vorum Dei, quique Dei servi esse disidera-
bant.

14 Noctæ quadam post dictum Mutinuum
orationi insistens, visit in spiritu laudatum
patrem Castellum (qui insigni sua bonitate ma-
gnam partem habuit in unâ feli cœmendatione
provincie Aragonie) ad collam aquæ immen-
sum aquis cum presenti periculo submergendi.
Cumque dictas pater profecturus esset ad infan-
tam Majoricam a, frater Ludovicus ei visi-
onem suam nartavit; quem evenus veram esse
probat. Etenim, dum pater Castellus è Ma-
jorica nartaret navi, in qua etiam erat prorega-
na, vidus domini Philippi de Cervellone, e-
jusdem infans protegis, tanta repente tempe-
stas Majoricam inter & Ebusum orta est, ut
pater Castellus minus periculi in seipso esse as-
sumans, in eam defenderet, nihil secum fer-
rens, nisi fustularem & tunicum; paulo post
navis submersa est cum proregina; ipsa au-
tem immersum in Ebusum impulsâ fuit: quam
ob nem pater Castellus, antequam, levante
mari, posset proficere in terram, dua sub aquis
fuit, ut ei prodromus B. Ludovicus; sed, mi-
serente Deo, vivus evasit. Referebat B. Ludo-
vicus, hunc soluisse orare prostratum humi,
brachius in formam crucis extensis, multique
revelationibus ecclesiis honorem fuisse.

15 Cum dominus Franciscus Borgia b, dux
Gandie, conventum Sanctæ Crucis de Lombay
c inspicere, quem bonus ille servus Dei ad-
fiscaverat ex zelo animarum subditorum suorum,
qui tunc novi erant Christiani d, ejusdem loci
Prior monti Septembris anni mccc. vii. electus
fuit pater Micon, qui insignes virtutes & fan-
cilitatem B. Ludovici probe perspectus habens,
curavit, hunc sibi comium dari, ut bonis
principiis ea instituta domus posita in sancta
observanda & religione semper proficeret, uti
factum est. B. Ludovicus, licet hac liberet
se consuleret, brevi tamen tempore ibidem
potuit consistere. Etenim initio Novembris ejus-
dem anni oranti apparuit suus genitor, velut
moribundus: quam visionem confessorio suo
maie nartavit, ac pueris post horis assidue nartavit
ad eum missus, ut quam mox rediret Va-
lentiam, si vellet patrem suum videre vivam,
qui cum in desperato sum vitam statu videtur
e apud se habere desiderabat famopere.

16 Dilectus velociter B. Ludovicus, mori-
bundum patrem invenit, lacrimosque exceptus,
sub eo inter lacrymas hæc audivit: Fili, à me
summe dicte, mihi in hac vita fuit molestis-
simum, quod te viderim fratrem e, & idcirco
ipsum est, quod nunc me possimulum salu-
comendo ubi animam meam. Peritit B. Lu-
dovicus apud ipsum reliquo exiguu tempore in-
firmatus illius usque ad mortem, quo contig-
it die vii. dicti mensis Novembris, ut auctur
in Processu canonizationis, in quo existit ca-
pitulum, ex codice Carulæ: Porro-eam acce-
ptum, in quo notata sunt suffragia, quo per
vicam Carulam pro illius, velut in eam mu-
nifici, summa collata fuit. Placuit autem Deo
revelare Servo suo cruciatum, quos illi in pur-
gatorio sustinebat; nimirum, quod modo ex
asa turri præcipitaretur deorsum, ex quo lapsa
ossa ejus mucebantur; aliis vehementissimè
percutiebatur; audibaturque Ludovicus cum la-
mentantem, loque ipsa comminationem, ut
fugiret f.

D

periculum
anxi præ-
videt ac
prudens g

a

E

habitant in
Lombay in
Arceon pa-
tris fo nar-
tu adco-
nat

b

c

d

F

quæ Va-
lentiam re-
cessit alicui
mortalis est
fili, cuius in
a purgato-
rio

e

f

C A P U T III.

*Ordinatur presbyter: mitti-
tur in Lombay: Valentiam
redux præficatur novi-
tis; ejusdem ge-la
ibidem.*

CAP. V.
Secundæ
creatus or-
do 1547 p. 17
mirus esset
33-33.10.15

Cum B. Ludovicus tanta fessitate ac vir-
tutibus splendens, decesserunt patres, ut
fieri Ombibus ini laearet. Proinde sacerdos
creatus primam Missam suam cantavit die xxiii
Octobris anni mccc. vii. Valentia in conventu
Predicatorum. Quâ nova dignitate adu se ad
perfectionem aliquandam obstrictam agnovit,
ut nullum tempus subiret erodens ad sui cor-
poris afflictionem aliisque penitentis opera
exercenda, ut edomaret carnem, spiritumque
ad Deum elevarit, angelicum puritatem oculi-
dians ad tam excelsum ministerium ob unum
Missam tantæ cum pietate celebratæ, ut eam
vehementer accendit in circumstantibus; &
priusquam ad altare accederet, parabat se dis-
tinger, ut majori cum iure hunc sanctissimum
Cibum sumeret, quo spiritum suum in servitio
& amore divino roboraret: nam ut ipsi famu-
liare cru dicere, Per sanctissimum sacramen-
tum servi divini Majestatis, velut naves pro-
specto vento, navigant. Propterea fluctat ce-
lum illis, quibuscum agebat, ut sapientis com-
municent, nunquam ad tacere non possent,
silem se in ecclesia coram divina Escharita
sisterent.

33 Post susceptum sacerdotium Ludovicus
intimum contraxit familiaritatem cum aliquot
religiosis patribus, notantem cum vener-
ando patre magistro Micon, patre fratre Mi-
chaelis a S. Dominico, actione Navaro, ma-
gistro Lamentio Lopez, & patre fratre Ra-
phæle Calisto, quibuscum continebat de ne-
gociis anime sue, quod megalis in illis fan-
cibus spem videret; ac prout, ad modum
apis ex uis, velut totum fœtus exactum

venerari
studia in-
cassum,

A
paulo ex-
tremis
negit.

37 Hinc visiones spatio octo annorum lo-
quenter habuit, quo interea tempore semper
dolabat, quod patrem suum in tantis videret
cruciatibus, fluctibusque ei succurrere per Mis-
sas, Pateras, Rosas, jejunia & propria cor-
poris flagellationes, quas sibi saepe intelligere
solebat, & habebat hunc in finem opportunam
quendam in conventu locum. Noctis flagellabat se
in facili ecclesie maxime obitu, vel in per-
va sacralia facili misericorditer intra claustrum,
quem locum huius exercitio accommodatissimum
erat: sed magno ipsi antio opus erat, quod lo-
cus ille terribilis esset. Nam aliquando ad illum
tendens, invenit ibi prostratum humi ac semi-
mortuum patrem Castellum, quem flagellatam
se demones pessime percutiebant. Haec facilia
nunc in orationum & patris magistro fratre Vin-
centio Gomez converta est.

atque atten-
tius post in-
venit vi-
dit.

B

38 In hac octidua visit B. Ludovicus pa-
trem suum in polcherro horro hauriens: quam
visionem Servus Dei, jam infirmus, uno ante
mortem suam anno fratri suo Jacobo, & curam
alteri similiter suo lacrymans vultus narra-
vit: causamque rogatus, ob quam pater suus
tanta passus iussit, respondit, se credere, id
factum esse, quod ille in obloquii eujusdam
de magnis horum regnorum proceribus veritas
fuisse. Neque vero laetabile appareat, pa-
trem, quamvis vir pacificus bonique exempli
fuit, & moriens adveniens sibi habuisset ali-
quam suam, fratrem Ludovicum (qui multum
laboraverat, ut evitandis amicitia ipsi consilia-
ret) tam dura tamen tamque diuturna passi-
one esse: Deus enim libet mortuorum opera no-
stra, neque iple solus novit premium & poenae,
que meretur.

E

VI.

Exi tentor,
novit vi-
ditur data.

C

39 Luct in Ordine Predicatorum consuetu-
do erat, ut officium magistri novitiorum, ut
pote maximi momenti, nulli, nisi mature a-
ctus Religioso conentur: qui a bona in-
tentione novitiorum am parat omne bonum Ordi-
nis: & qui novum jam obedientia coelestis
vultibus imbuti manent sub disciplina magis-
tri, non modo annuo spatio tunc, verum
etiam post professionem, donec primam Missam
celebrant, convenit, ut magister novitiorum
non solum sit vir religiosus vix, sed etiam
magis prudenter & experienter. Tanta unio-
nis fides quod omnes alumnos Valentini
conventus B. Ludovici sanctus & virtus, ut
ipsam, quamquam juvenem, omnes elegerint
magistram novitiorum, finisse frui, tunc
delectum actus ejusdem pietas & virtus cum
magno Ordinis emolumento perficerent. Nec
ipso suavitati laetare: tam enim intelligit il-
lus manus adhibuit, ut ad ad natum videret-
ur: & ab hac prima, aliisque sex vicibus,
quibus la manens gessit, prodire multi Reli-
giosi, qui sua virtute & exemplo Ordinem plu-
rimum aluunt.

est non mi-
nus opere,
quod per-
tinet.

40 Primum igitur ad magistrum novitiorum
electio corrupt die xxi Septembris anni mcdi
A, priusquam: quod ipse ad manus suam re-
cte exercebam curavit, fuit, ut in servitio
divino semper omnium primus esset: exempla
enim superiorum vehementer movent interiora.
Erat proinde in omnibus assiduus, temperans,
humilis, & Constitutionum observans,
nulla hauriens, etiam minima, summa violan-
tione. Utque ipso vultu ardebat zelo amoris
Dei, ita omnimode studebat, ut novitiae vite

planta crescerent omnibus ornatu virtutibus,
& tempore suo fructus bonorum operum fructus
ad gloriam Dei & Ordinis honorem proficerent.
In hunc finem reprehendebat, obsecrabat, mone-
bat omnes, plus opere quam verbis. Sole-
bat esse in iis, que ad observantiam constitu-
tionum spectant, exagendis severior, quia, qui
hunc assueverint, iis postmodum minime novi
apparerebunt Ordinis labores.

41 Quomodo illi semetipsum, &
mundana omnia summo opere contemnebat, sic
eundem contemptum in discipulis suis mirabi-
liter excitabat, eorumque corda omnium crea-
turarum rerum amore cauentes, volebat eos erga
oculum libereque ex amore Dei affectos, ut, si
omnia a superiore tollerent, nullam sentirent
maledictam. Laudabat commendabatque illis ob-
edientiam: & si quis eam violasset, perquam
severe castigabat. Perseverabat, ut Sacramenta
frequenter, ac sepe per hebdomadam con-
fiterentur peccata sua, etiam crebrius, quam
precipit Regula. Dolebat eos, quo modo se
armati deberent passione Christi, in qua inven-
itur refugium adversus omnes molestias, no-
bitur in tribulationibus, & summa amoris ad
vispendenda creata omnia. Inde (sublegebant)
adulcent caritatem, obedientiam & humilia-
tionem cum ceteris infuserunt omnibus:
ne propterea necesse esset, nichil, ut Religio-
sus in cella sua habere imaginem Crucifixi, quo
se recreet, & ad quem in necessitatibus suis
recurret, maxime in tentationibus, nam in illo
reperitur vera requies & omne bonum, quam
ibi post Crucem abkomis Christus est. Atque
huc sunt illius admirabiles lectiones, per
quas sanctorum scientia comparatur.

omnibus
virtutibus
erudit.

E

maxime a-
more Dei.

F

pariter
cordi ac
fuerit, et
religiosus
probat: ap-
probata;

42 Habebat itaque B. Ludovicus semper in
cella sua super mensa librum Crucifixum, &
aliquando interrogans fratrem Joannem flaga,
an ipse aliquam Crucifixi imaginem haberet:
eum ad hoc neglexit, respondit: Neque esse Frater
S. Domitici, qui Crucifixum non habet in
cella: & exurgens sublebat e pariete Crucifi-
xum donavit ei, dicens: In hoc invenies,
quodquis desideraveris. B. Magister omni
studio curabat, ut novitii sui semper & ubique
divino amore accendi essent, utque se exal-
berent: & in ea re tam erat ingeniosus, ut
fratribus in horro se tractantibus ex industria
occurreret, vultaque benigno diceret: Dignus
est, fratres, diligamus Dominum Deum:
tamque pro animi laetitia huc albat, ut illi,
nulla facta recreatione, quamvis constitutum
tempus nondum esset, felle in cellas suas
reciperent tota accendi ardore verborum ejus
Ethacitissime incutabat, ut omnia opera sua ac
labores dirigerent facerentque ex amore Caritatis
matrum amantissimi, ita ut eorum jejania,
preces & corporis flagellationes non alium so-
porem peterent.

43 Dolebat eos purissime conscientia, &
sinceritatem cordis huius rectum, atque omnis
simulationis experient: coramibat debiles, a-
nimabundis infirmos, exponens, quantum possent
mereri, licet exigui vires pauci facere pos-
sint: modo rectam finem illi propo-
nent in animo, & amoris Dei iocvent in
mente. Propterea volebat diligentem litterarum
studio operam impendere, neque, litteris ac-
cessit librum, imo experientia confute,
sebat, in Oratio S. Domitici doctores ma-
gis

A. XVI-
87090.

gis religiosior esse, magisque Dei timentes, & solitudinis amatores. Tunc clara luce vim exili illustrante, novitii magnis procedebant pulsibus, vim sibi inferentes, ut sequerentur Magistrum, qui opere magis, quam verbis, cum monstrabat, exortus ab humilitate, quo tunc profundus erat in B. Ludovico Bertrando, ut se hominum omnium, qui viverent, pectus reputaret. Propter præterquam quod sibi peccatus suum sepe precutaret, precabatur juvenes istos, ut pro se, tanquam maximo mundi peccatore, orarent. Hortabatur eos, ut liberrimè dicerent omnes defectus, quos in illo observaverant, promittens ei, qui ipsam fidelius accusasset, in premium se remissurum aliquam penam debicam, sique insuper aliquid muneris largiturum.

in corpus
suum facien-
tes flagellat.

44 Sed maxime mirabile erit videre vehementer continuatque flagellationes, quibus se lacebatur; quæque, licet conaretur eas sibi infligere in locis ac temporibus, quibus minime percipiendus rebatur, multis tamen modis in notitiam venerunt. Cunctis æquidando, ut, dum se asperè flagellasset, obdormiret cellæ ostium claudere, etiamque ingressus Pedagogus I., tunc frater Franciscus Alemanni (qui postea magnus & Prior & insignis concionator fuit) non solum præmonitum, verum etiam priores recenti sanguine imbutos inveniret. Altera vice, quod novitium velut sine causa flagellari jussisset, semetipsum sic flagellavit, ut duo novitii, viso copioso sanguine, quem sudent, vehementer oblatrati, inventum, quod ille absconderat, sanguinolentum flagellum eidem reddere recusaret. Pallum vero cella ejus repleta sanguine spectabatur; cumque quidam novitius ei diceret, se id retulisse Priori, Tace, fili, per amorem Dei, inquiebat B. Ludovicus; ego enim me emendabo; que quidem emendatio ex futura erat, quam ipsemet eundem amico suo, divinis rebus plurimum dedito, clam indicavit, quod ipse se semel flagellaverit cinctus linteis, ne sanguis deflueret in sulcum, etque ratione à nemine observaretur.

C
si vel intelli-
gitur noviti-
um defectus
flagellat
sepe I.

45 Ut verò fomet libenter flagellaret, ita etiam facile levitaret de crucis flagellabat. Los facillius, etiam delectus parvi momenti causas I. Datus Veneris media nocte, dum in novitiu celebrabat capitulum, exibatque speciem extremi judicii; quamlibet violationem silentii, parum in somno excedum, commissum in choro errorem, aut quæcumque defectum in officiis puniens, asperitque redarguens. Cum duo novitii de quadam consulo, quod S. Vincentius Ferrerius in tractatu vite spiritualis dedit, dispartirent, & eorum alter hoc, alter alio modo id interpretaretur, tam graver tulit B. Ludovicus, inter novitios utrumque miram altercationem subortam, ut eos in capitulo severè corripuit, iussitque aliorum novitorum pedes obsecari, adjuclis minis de tollendo illis habitu & si tale quid impetierim committerent. Diligenter curabat, ut molenter incederent, nec oculis unquam sublevis; atque inquireret, quomodo hæc ab eis observaretur, conseruere eos speciare ex cella S. Vincentii, quodet accedebat ad chorum, vel inde redibant; si autem esu quispem hac in parte deliquisset, non solum in asperu reprehendebatur, sed etiam iubeat perire.

46 Aliunde quoque erat admodum sollicitus, ut bene provideret novitiis, quæcumque re illis opus esset: nam quædam vixit, pectus semper nobile ac libere gelit. Ut verò æquum non esset, arcum semper tensum esse; sed aliquoties remitti, ne ruptus, solet in bene ordinatis religiosi Ordinis coeundi, ut certis temporibus quadam religiosa recreatione frantur; ea data occasione, B. Ludovicus novitiis suis multa procurabat cupidini; nec tantum his temporibus acceptabat, que à Religiosis parentibus dono mitebantur, & in comune omnibus reponeret, verum etiam, ut mitteret, indecebat matrem suam, à qua ei copiose providebatur.

Istem re-
tam patrem
prospicit.

47 Habebat tamen B. Ludovicus in molliis recreationibus cogitationes suas de morte fixas in Deum, ita ut quodam die, dum novitii cenulam parirent, improvvisè cepisset lacrymari; quod licet dissimulare conaretur, coactus tamen fuit se in cellam recipere. Secutus ipsam pater frater Thomas Arnet, intima ei familiaritate conjunctus, repetitis vicibus flendi causam rogavit: cui ille post aliquantum silentii tandem hæc verba respondit: Comedimus & consolabamur; & ego actio, que mea futura fors sit: nescio, an non æternum damnandum sim. Hisce dictis, rursus in lacrymas prorupit: mecumque indulsit. Huiusmodi cogitationes non raro angustant, qui Deum vere amant; atque ipse sæpe sumis angustis passus est. Cui-dam familiari amico suo semel secretò indicavit, sibi aliquando noctu expergefacto per vivam memoriam Domini Dei, ejusque præsentis tandem ois tremuisse; notabatque illud Jobi capite IV: "Quando solet super occupare homines, pavor tenui me, & tremor, & omnia ossa percutiunt sunt." Crebro etiam versabat in ore suo ista Salomonis Proverbia capite XXVI: "Beatus homo, qui semper est parvus."

Timore Dei
semper percu-
litur I.

48 Facili negotio reddebat vestimenta mundana novitiis nugantibus, ut redirent ad seculum: dicebatque ceteris, quod olim Christus discipulis suis: "Numquid & vos vultis abire?" Ut enim factum est, libenter vivere Religiose, ita res magni periculi est, ex metu vel pudore religiosum Ordinem ingredi. Simili incertitudine habitum his, que non recte incedebant, & exiguam proficiendi spem faciebant. Cum quidam novitius bono Magistro diceret, sibi factam esse insignem revelationem, quam cum eo vellet communicare, respondit ille: Iam, jam nunc tibi obli-viuntur revelationes? desines habitum; nec multis diebus post in seculum rediit, ut vitam anachoreticam duceret, quod tamen non fecit. Non placebat fratri Ludovico revelationes di-rantem in servitio divino, nequeque, oportere prius multum temporis impendi viciæ adhibere ad castigandum corpus, quam per contemplandum volare; nam enim ille ordinariam vitam Sacerdotum, præceptis sanctorum doctorum committentem.

in divinen-
dis novitiis
facilis est
improbatio
eorum con-
templationis.

49 Semel quatuor novitiis sortem convo-catus dixit: Filii mei, parate vos; una enim vestrum mortuum hoc anno est; ac verè contigit, ut infra tres menses unus eorumdem obiret, ceteris tribus superstites. Inter alios habebat duos novitios in recitando Oratio ec-clesiasticis, etque similibus lapsum illudinos; quem

Fratres
studium
tam causâ
Sacerdotum
cum per-
ficeret.

quam ob rem euidam aliori novicio, fratri Christophoro Elcivra, inquit: Vides, quibus hi duo filii sint sergulari? Scito, & unum & alterum Ordinem deserturus: & ita evenit. Cum B. Ludovicus litterarum studia faceret maximè, iam secundò perfectus novitiis, rogavit patrem Generalem, ut facultatem sibi concederet navandi iis operam in celebri conventu Salmanticensi. At pater Mico conabatur illum ab hoc proposito avocare, afferens, ipsum à Deo vocatum ad Ordinem esse, non ut doceret litteras, sed ut Christianos mores exemplis suis & piis consiliis aliis persuaderet.

50 Affectus nihilominus est desiderium suum, & profectus in Castellam est, quò eò pervenisset usque ad villam Elcivra de Haro, obvium habuit quendam patrem valde spiritalem, qui ei ait, non esse hanc illam viam, ad quam tendendam illum elegerat Deus, ac proinde rediret ad conventum suum, ibidemque pericoreret, quæ superiores mandarent. Exposito hoc monito, B. Ludovicus stetit, Deum per duos hos servos suos voluisse sanctum suum voluntatem indicare, rediitque Valentiam, ubi festivè receptus fuit à bonis illis Religiosis, qui, ut ipsum ad suam insignem virtutem fomentumque amabant, ita etiam agrè ferebant tam pui fratris absentiam. Illuc via adveniens, quàm superiores idem timentis regendi potius illi impulerant ex ipse ingentis fructus Ordinis accessuri: quo officio multos annos sanctus fuit, licet ex desiderio majoris solitudinis & quietis faceret rogarent, ut tantum sibi o-nens eucerent.

ANNOTATA.

a Majorica, alias Mallorca, & Majorca, major Balearum insula est in mari Mediterraneo.

b Fuit hic S. Franciscus Borgia, Gandia dux, postea tertius Societatis Jesu Præpositus generalis, ejus gesta hodie illustrata sunt.

c Lombay, vel Liombay, vicus vel oppidum regni Valentini est, pennis millariis Valentini distans ex marehionatus titulo gaudens. Fundationem dñi conventus laudato S. Francisko, loci marehiani, pariter ascribitur Diagus lib. 1. Hist. provinc. Aragonie, cap. 290. De eodem ipsemet S. Franciscus in Vita sua, Hispanice per Ribaduniam scripta & per Andream Schottum Latine versa, lib. 1, cap. 17 sic loquitur ad Carolum natum maximum suum: Iria tibi cernobla, tumquor majorum monumenta, in manus trado; Lombayæ fossilium S. Domini, Gandiæ fororum, & D. Clara virginum, in quibus sonat clat, & amice.

d Sic Mauror Judæosque ad Christianam fidem conversos Hispani vocitant.

e Id est, Religiosum Ordinis Prædicatorum.

f Ad Annotata ad Vita prima cap. 1, lit. x.

g Ac nimirum hinc nimium offensus propter hujus gratiam Deum offendisset.

h Consule Vita prima cap. 2, & Annotata ibidem ad lit. a.

i Italicè est: Il Pedagog; quæ tamen vox an sensu proprio, aliove hic accipienda sit, nescio. Octobris Tertius V.

k Consonant supra Antistil in Vita prima, & Auditorio Rota Romane, quorum verba dedit ibidem in Annotatis ad cap. 2, lit. b.

l No siliacet, ut habet Antistil in Vita prima cap. 1, notat illas aliquem latere deberent in purgatorio.

m Consule Vita prima cap. 2, & Annotata ibidem lit. c.

n Joannis cap. 6, §. 68.

CAPUT IV.

Mors patris Miconis, ac matris S. Ludovici: hujus habitatio, præfectura, gesta que in conventu S. Annæ Albaydæ.

ANNO MDCV, die ultima Augusti a placuit Deo ad hic evocare insignem servum suum, magistrum fratrem Joannem Miconem, de ejus laudibus supra meminimus, virum tantæ sanctitatis, ut multis à divina Majestate miraculis fuerit honoratus; & anno suscitato obiit inter B. Ludovici Bertrandi, cui morienti ipse adhibuit: quo tempore Valentini regnum valdebat famas, quæ usque ad annum MDCVII tenuit; ejus anni ultime deinde in elivino Valentini exorta pestilentia cit, quæ per totum regnum serpens incolas usque ad annum MDLX afflixit. Eo malo in conventu Valentino obiit frater Clemens Benetti, qui, postquam animam suam generali consilioque ad beatum fratrem Ludovicum Bertrandum elegerat, eidem pollicens est, hæc ut suam in altero mundo statum indicaret. Apparet ergo ipsi eadem nocte, dixitque, se pro quidam levibus defectibus in purgatorio detineri, petique, ut patrem Priorem ex de re certiorum faceret, utque is pro eo preces fratibus suis indicaret. Obsecrans ergo B. Bertrandus, celata visione, ac dehinc post sex dies quidam de peccatis suis apud eundem confitens ait, ex nocte se vidisse terram aperiri, ex eaque scissam exeuntem fratris Clemens Benetti animam, instar stellas splendens, & per aera ascendentem in caelum.

51 Invalenscente posthinc Valentini peste, correptus fuit Prædicatorum Prior, frater Michael à S. Dominico, Religiosus magni meriti, qui ex mandato patris rogatus, fratris Petri Salmanticensis, filii ejusdem conventus Valentini, & tunc temporis illius provincie Vicarii generalis, multos è fratribus suis ad alios regni conventus transfudit, ne penitentur omnes. In hac paratione B. Bertrando obigit conventus S. Annæ de Albayda, cui majori parte temporis præfuit cum titulo Vicarii, quòd monasterium illud tunc nonjam Prioratu gauderet. Quia verò hic conventus in loco solitario erat, admodum erit apertus confectus B. Ludovici exercitiis; quippe qui ibidem poterat pro arbitrio suo probatè de contemplationi vacare, solabaturque cum magna animi voluptate nudis pedibus in stratum ventui

E
CAP. VII.
Mors Miconis, ac dñi matris S. Ludovici: habitatio, præfectura, gesta que in conventu S. Annæ Albaydæ.

F

Urgens pestis, ad conventum Albaydæ missa, eidemque præfecta.

per viam maritima re-
dit Valentini.

Bbb

ventui

378 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

A. AVO-
SONO.

divinum
amorem
transfundo-
bat in alios.

B.
nihil illius
in orando
feror, & in
cogitando
corpore so-
veritatis.

fecit Eu-
charistia pla-
centi, ser-
vare in con-
servando;
etiamque
sustinet
sustinet;

b

c

d

ventum collum ascendere, in eoque ad exem-
plum Christi Domini nostri longas moras tra-
hebat.

53. Tanto effluat divino amore, ut verba
ejus sicut ardens videretur, ut patuit quon-
dam die, quo fuisse quidem conversus, Joan-
nes Peret nomine, dum in eodem conventu
pariter se ad confitendum B. Bertrando, audi-
vit magnos planctus & singultus patris Al-
phonfi Godoy, qui apud eundem B. Bertran-
dum confitebatur, quique paulo post inde re-
cedens lacrymabundus ait: O frater Joannes,
unus carbo accensus accendit alterum! Quod
dicebat de inflammatis verbis B. Bertrandi, quibus
ad plangendum motus fuerat. Confitebatur
insuper illum ille frater Joannes asserere, se,
quoties apud B. Bertrandum confitebatur, vel
unica ipsius voce audita, ad contritionem &
lacrymas commoveri fuisse. Id ipsum testatur
etiam et Hieronymus Abiegia, qui, quoties
ipsi confessus fuit, semper magis in divino ser-
vicio accessit ac cunctis dives favoribus ab
eo rececit.

54. Tantis erat illius in orando & mol-
tando spiritus fervor, ut si nonnumquam re-
dunderet in corpus. Quam ob rem quodam
hyemali die, tempestate frigida patri Alarconi
de tam intenso frigore conquestrati B. Bertran-
dus respondit: Pater, si frigus, conser ut ad
orandum, & non senties frigus. Idem tu num-
quam expertus es? Tractabat se ipsum rigide,
stipore eliso indutus, & fove, ut jam dictum
est, saepe flagris cruciatur. Hinc scapulas ha-
bebat laceras, quibus manus suas blandiendi
gratia aliquando imponente pater Alarcone, il-
le corpus suum vehementer contristit; ex quo
fatis intellexit Alarco, quid rei esset; & deli-
mulavit: verum alio die in collum ejus ingres-
sus, invenit in ea vetus sudarium, ex fla-
gellatione totum sanguine tinctum, furum ab-
stulit, & pro sacris reliquiis servavit viginti se
pluribus annis, antequam B. Bertrandus mone-
retur.

55. Missam devotissime celebrabat, cumque
ad Communionem pervenisset, moribatur diu
cum sanctissimo Sacramento in manu lacrymans;
tuncque saepe visus fuit magno splendore mite-
re, ut suo loco dicitur. Ex flaguari, quo
Eucharistiam prosequeretur, affectu ordinario
celebrabat quotidie: si vero impeditur, pre-
cabatur predictum patrem Alarconem, tunc sa-
crilegium, ut filii cum portigeret; eoque superio-
re id fieri necesse, repulsum ex magna hu-
militate ac obediencia crebris precibus & Exer-
citiis, quo B. Bertrandus & loci ejus in hoc
conventa obibat, erant incumbere predica-
tione, & confidendum animabus insilire, quo
præter divinas laudes diu noctaque cantandas,
bonæ fidei Religiosi sunt propius. Primam ex
sermonibus, quos in hoc conventu commemorans
habuit, dixit in vico Pilomberg e, quem ille
magis mitembat, quod patria esset sui boni
magistri Miconis. Præquam ascenderet in ec-
clesiam, consuevit se recipere in sacristiam,
ubi tunc servator orbat, ut crebro visus fue-
rit inde regressi vultu splendente. Ibat pedes
per illam viciniam predicaturas, & finita oc-
casionem, colligebat elemosynas fratibus suis,
amplius parum humeris impositum gestans.

56. Aliquando ab habita concione rediens
ad S. Maria d'Agnes d' invenit pastorem, qui

gregem suum servabat, videntesque ipsum, pro-
cubavit in genua oraturus; deinde ad pastorem
accedens, indicavit ei fuisse seculares religio-
nes, quodque tot jam anni elapsi essent, ex
quo ipse non fuerat confessus, utque adeo
quam primum confiteretur; cum jam proxima
inflaret mors. Obsecutus est pastor, ne paucis
diebus post ad alteram vitam concedit. Mandat-
bat fratribus, ut prompte audirent omnes,
qui ex circumjacentibus locis confitendi gratia
ad eos venirent; dumque præ nimia multitu-
dine non potuerat omnes statim tempore
absolvere, nolens, quemquam sine solatio di-
mitti, jubebat reliquos, quantum permittebat
ejus sancti loci paupertas, cibis relictis, laute-
que haberi: proinde omnes pie affecti hilarit-
que domum redierunt. Propensissimus erat in
dandis elemosynas, dabatur ordinari, quot-
quot petrent, & mendicos, quos in plateis
inviabat ad conventum. Magna enim erat illius
fiducia in Deum, quippe qui optime noverat,
Deum non defuturum hominibus, cum nec
desit animabus ratione experibus e.

57. Quamquam in conventus, quo tempore
B. Bertrandus ei profectus vicarius fuit, ad-
modum egeret, nec haberet pecuniam in pro-
prie, nec ipse ejus obtinendo, imò multis
oblitibus debitus esset, in novo loco rebus om-
nibus necessariis instruendo contentus, cepit
Servus Dei tam generoso animo elemosynas
elargiri, velut ista sedes fuisset disciplina. Sicut
autem ipse per charitatem suam quasi prodigus
erat in inopes, ita videbatur conventus sub-
silia prodigiosè augeri, ut intra breve tempus
omnia debita existerent, manifesto indicio,
quod, quod manifestior ille esset in pauper-
res, eo magis augerentur res conventus sui,
quem omnibus necessariis opportunè instructum
semper habuit. Ea licet propter sepulchrum in
ea ecclesia aliquem, qui ex pelle mortuus re-
peritus fuerat, illi multis diebus prohibiti fac-
erant per ea loca mendicare; nihil tamen eis
defuit necessarii: quia, quemadmodum bonus
Vicarius suam suorumque Religiosorum vitam
in sepeliendis pelle existendis exponere peri-
culo, sic Deus non solum illis omnis contagi
expertus servavit, verum etiam ipsam, quid-
quid opus habebant, ministravit, ne ex hac
tribulatione inopiam peterent.

58. Cum, ruptis conventus campis, pro-
curator ad novam conficiendam summas collige-
ret, contigit, ut B. Bertrandus pro suo pri-
vati officio us in rem alienam opus haberet.
Quam ob rem procuratori promptè mandavit,
ut omnem pecuniam, quam habebat, sibi tra-
deret. Hinc ille vehementer contristatus est,
veritus, ut deinde esset, unde precium campe-
nis solveretur, in eoque primo motu cholericus
tacita mente dixit: O benedictus Deus, quam
terribilis est iste! Beatus verò Bertrandus illi-
co subdidit: Prohè ideo, pater, ut dicere: O
benedictus Deus, quam terribilis est homo iste!
Da mihi tamen pecuniam: Deus enim provi-
debit. Mandavit aliquando procuratori etiam,
ut duos regales daret locum, quos procurator
pannis sordidis lavandis eidem misit. Bona
mulier, eos casu inventiens, tantò amplius ad-
mirata fuit, quod eo ipso die maxime egeret.
Venit ad conventum & Servo Dei dixit: Quid
est hoc, Pater, quod inter pannis invenit?
Cui ille, Abi, respondit, filia: eo enim indi-
ga.

nihil in
pauperes
longius

e
capit &
Deo com-
passione;
charitas po-
te infelix
invenit ex-
hibita:

f
fuerit in
Deum, re-
velata offi-
mulari
indignitas.

A. Auct.
noto.

afino huc advehitur, is per foribus suis mortuus corruat; itaque nuptia contigit; & peregrinas non amplius apparuit. Aliud huic simile evenisse Valentie, suo loco narrabimus. Quodam nocte velociter vocatus fuit ad dominum Blancum, dicti comitis, domini Joannis Milani, conjugum, in partu vehementer periclitentem. Ivis ille promptissime, & apocrypho ad collum eius Rosario, oravit; & comitissa illico peperit.

65 Præter hæc referri possent multa alia ab B. Bertrando pœnita, quo tempore ille in dicto Albayde conventu habitavit; quales sunt miracula ignis, ac splendoris, quo ille micasse sepe vifus fuit; verum hæc dicuntur alibi. Tactum dicam, tam celebrem fuisse eo loci ipsius famam, ut, licet juvenis esset ætatis auroreum non plurimum, quæm triginta annis circiter, in tanta tamen fuerit veneratione apud populum locorum omnium circumjacentium, ut concionantis aliquando in Palombaria caputium pro feris reliquis profectum fuerit. Morante B. Bertrando in conventu S. Anne, è patribus Predicatoribus Valentie pete extinctum fuisse viginti duo, atque inter hos bene dictus Prior frater Michael a S. Dominico, dum pete in seculo serviret, casumque speciem is, velut alter Tobias, insisteret. Uranti autem B. Bertrando apparuit dictus Prior gloriosus, & ejus frontem oculum ait, scilicet eo ipso temporis momento obisse, & ad fruentem Deo potestate h....

Alaya ibi
huiusmodi
noti; nulli
autem ex
B. Bertrando.

B

C

A N N O T A T A.

a. Ad Annotata ad Vita prima cap. 2, lit. a & o.

b. Vita hæc ex Relatione Auditorum Rota confirmata in Annotatis ad Vita prima cap. 3, lit. f.

c. Lege Annotata ad Vita prima cap. 2, lit. q.

d. Hunc locum quorundam militum Albiensis diffusi fuisse Augustus in Vita prima cap. 3, num. 50.

e. Hæc quoque in Bulla Canonizationis memorantur.

C

f. Attil. Adella scribitur.

g. Italice Giovanni, quidem apud Hispanos magistrus est.

h. Regni Valentini oppidum, vel vicius est, ad Sacramentum, Hispanis et Xucar, jurivum.

i. Consule Vita prima caput 3, num. 44 & seq.

k. Subditur hic ejusdem reverendi patris Michaelis elogium, quod, velut a Vita hæc alienum, omittitur.

CAPUT V.

Novitius rursus præest Valentie, ejus gesta ibidem: projectio in Americam, viaque Apostolica ibi ducta.

Cessante tandem pestilentia, à superioribus suis iussus est B. Bertrando anno mox vocare Valentiam, ubi secundò præstiti novitii, in pristinis suis sanctis exercitiis perhæret. Eo tempore quidam novitius, frater Joannes Lescano nomine, nocta delibenter de mandatis suis vestibus rependens. Bonus Magister ad ipsam ante aurorem accedens ait: Frater, dormi; vah, visse tu abire? Ipse verò tentationem suam dissimulans, respondit: Et quò ego eam, Pater? Tum ille: Quò tibi placet; addiditque: Atque ita etiam facient aliqui alii; post quæ verba cum ad sanctam perseverantiam amice exhortatus recitit. Sic novitius iste tentatione sua omnino liberatus fuit ac solatio receptus; ac post paucos exinde dies duobus aliis hæc tantam desiderantibus, intellexit, quod dicta sibi à Magistro verba significarent. Caudam Religioso ejusdem conventus Valentini dolenti, quod tot pater in eo moras essent, Consolare, inquit B. Bertrando; quia Deus illos spoliatore & gloria plenos eisdem fratri ostendit: ex alijusque aulam colligebatur, fructum, cui ista revelatio obligaret, ipsissimum esse B. Bertrandum.

67 Dum hac vice Valentiam habitaret, priusquam in Indias proficere, egit cum eo Hieronymus Abeglia de matrimonio, inter nepotem suum, dominum Ananiam Belais, & quendam virum nobilem contrahendo. Respondit ei B. Ludovicus: De hoc matrimonio bis tractabitur sine conclusione; neque convenit, istas fieri; quia multa ex eo incommoda tunc negotii orientur. Ita plane contigit: his enim tractat caprum vit, sed non perfectum ob gravem infirmitatem equitis, propter quam ille vixit regularem Ordinem ingredi, uti fecit; sed miser factus infirmus est. Subsecutus Quadragesimam præcavit in vico Alcoy, ubi de more omnibus optimo exemplo fuit, vestitus dormiens super stercus è juocis marinis contexta, solique pine & aqua multis diebus pro lacrimis Deo numebus vestitus; probè gnarus, quantum interlit, si prius opere, quam verbo doceantur. Conferretur si nonnumquam in vicum Cocentayns in gratiam domini Beatrix de Monsena, feminæ magnæ virtutis Christianæ, quæ ob multa, quæ de ipso ex multis, ac novissimum ex magistro Joanne, sanctæ vitæ clerico, intellexerat, eam plurimè faciebat, eoquo à sacris consulationibus utebatur. Mandaverat ipsa, commodum cubiculum parari; sed, ut poterat Petrus Mico (tunc secularis, eam curam servi Deo commissæ commendat) testatus est, numquam ibi in lecto dormire; & utat inuitus erat actus Alay, ut humo

CAPUT VI.
Falsitas
novitii de
nob. profu
dum facili
tatem et
git;

E

quidam
matrimon
ium dissol
vit: per
Quadrages
imam ubi
conclusionem

F

A mentē fupgeret, ſemper ipſum ſtatis genibus orantem invenit.

*Mauri p-
rope eia
prohibet
gandi:*

68. Verno tempore duas biremes Maurorum Valentiam appulerunt cum ingenti praeda, multitudine mancipiorum in omni capax; de quibus recitandis, numerisque hunc in finem colligendis dum agebatur, erumdem predictus, aliquot Mauri ſtipens, quodam die ſiſto Valentiam perambulavit: qua de re B. Bertrandus vehementer contriſtus fuit. Quapropter veſperi, dum novitiū erat in hortu, poſquam horum ſinguli aliquid de feſto ejus dici dicebant, ille ſancti accenſus irā cepit dicere: Qui ſerri poteſt, fili mei, inimicos Cariti, poſt tantam illarum dānam, iſſiſſe hodie tanta cum pompa per civitatem, atque etiamnum ire jactabundos? Ad nos, ad nos, fili, hanc res pertinet. Agite dum, omnes genus humi potamus, & ad mare converſi unam piſcinam contra hos Mauris devote recitamus. Fecerant illico novitiū ex devotione, quā Deus eorum animis inſuſcitaverat: ac poſtā poſt inſuſcitum eſt, Mauris, ſicis reli, ſi ſit: al-

B quāto remotis, velocentiſſimam oram eſſe tempeſtatem, quæ eos omnes ſubmerſit. Quod B. Bertrando pro ſolita ſua ſimplicitate deinde ſerupulū moris, ne forte peccidit faciendo, ut novitiū (quærum meritis hunc prodigioſum effectum adſcriberet) adverſus Mauros illos divinam vindictam tam ſerventer expectant. Pilatus, quem tunc reſtauerat, ſux centiſimum octavarum, cujus initium eſt: DEUS, LAUDAM MEAM NE TACUERIS a; ac vulgō Pilatus maledictionis vocatur.

*quæque ad
fructu con-
ſeruo: alio
ſeruo: val-
dum.*

69. Dolens quædam mulier, quod maritus ſuus mortali peccato inhaerere, recurrit ad domum Annam Beluis, ut ipſi B. Bertrando induceret ad orandum pro ſuo, ut Deus eundem eo malo expearet. Puercis exinde clapsis uicibus, dixit Pater Hieronymo Abeglie, ut ſue nepti domine Annæ indicaret, Deum marito uicte mulieris inſuſcitatum penam grandem, per quam ille emendandus eſſet: eventumque, ut brevi poſt ſiliū hujus perverſi hominis in mortuum incidere, & ex illis obierit, quem maxime diligebat. Quo caſu ad ſuam mentem reverſus eſt, & à ſuo peccato abſtinuit. B. Bertrandus, antequam ad Indas pergeret, Angeliæ Vives, Franciſci Joannis Abeglie uxori, pregnanti dixit: Fili, hæcenas ex te gænti, ubi erunt conſortio; ſed quos peries, debeat te celo. Ita factum eſt: peperit enim ſiliū, qui brevi poſt obit.

*Ad practi-
candam ad-
mirantem
laudentur:*

70. Eo tempore advenit quidam Indus, habitus Fratrū à Indus, cum ſicis literis ad conventum S. Domini Valentie, nec ſine divina providentia, cum ex colloquiis, quæ cum ipſo habuit B. Bertrandus, hujus cor tanta charitate in proximam exaſerit, ut omnino decreverit ad Indas e proſiciri; ad quem ex- poſitionem aggreſſendam ipſum etiam magis animabant ea ipſa, quæ minus robustis ab eadem poſſent detertere; numerum quoque magi labores a penſionibus Evangelii ſi in perib- bus tubum eſſent, ut roſſet Indus, ſine ille genus barben ut eos crudelitate ſervirent; cajulandis acroſis facta quō plura ille maret, eo plūs in ejus pectore invadebat auctus ſicis auctu, quippe quæ optime moveret, non poſſe caritatem eſſe majorem, quam ut auctus pro amico vitam ſuum det, ut docet Chriſtus Dominus uoſter d. Hæc laudatū captivatem

in corde ſuū, donec ex Indis Occidentibus duo Religioſi advenire cum ſeculante Predi- catores ad novum regnum Granateſe e conda- cendi: quibus magnam Evangelicorum mini- ſtrorum in ſiſis ons penuriam apud ſervum Dei exaggerantibus, renovavit propoſitum ſuū de procuranda ſalute animarum, quæ veri Dei noſtiā deſtituit in mille peccatis volutatur.

71. Eodem tempore pater ſrater Caſtigli- ex Ordine glorioſi patris S. Franciſci, tunc temporis vir etiamnum in ſeculo vivens, & amicitia B. Bertrando conjunctus, mentem ſuam de amplectendo S. Domini Ordine ſepe illi indicavit: ſi verò laudare eum, & ad vir- tutem & ad perfeſtionem in bono propoſito adhortatus eſt. Deinde intellexit, B. Bertran- dum velle Indas perire, optimam opportuni- tatem ratus, rogavit eum, ut ſe comitem ad- ſideret. Verum ille reſpondit: Exiſtims qui- dem, te Ordinē S. Domini futurum; ſed non eris; nec videbis Indas; manebis enim in hæc regionibus, atque in alio admodum ſancto Ordine habitum Indas. Camæ Caſtigli- ni tam contrarium ſue menti reſponſum nien- retur, Ne dubita, adiecit, quā ſuturam ſit, quod tibi dixi: & ſu quoque contigit: manſit enim ille Valentie, & Ordinem S. Franciſci proſeſſus eſt.

72. Tam ſerenum fuit B. Bertrandi Euan- gelium Indis predicandi propoſitum, ut nec ſuo- ram ſraternā & ſecuram, aliorumque cogniti- ram lætynis ab eo revocari poterat: nec plus eſſecent Religioſi hujus conventus, qui pra- ſtigies, quantum ſibi noticum eſſet tam boni Patris ſcientia, omnibus modis conati ſunt id ei diſſuadere, cauſas infirmatas ejus, debilem corporis conſtitutionem, & interius long- quæſitatem ac diſcrimine. Suas etiam preces auſuit Prior, ſrater Jacobus Serrano, qui i- plius a juvenute educaverat; cūque his quoque nihil proſiceret, negavit, ſe ſiſi data- rum vaticum ad id ire ſociandum. Cū ſer- ret B. Bertrandus, non poſſe & ſi tantum ſer- nis poſſibus conſistere, præſiſt comitem ſuum Hiſpani, expoſtans occaſionem propoſito ſuo opportunum. Sed triſulo poſt, primā ſerā vi Quadageſime anni ſeculæ, poſt habitum apud moſcos tituli Conceptionis conſueum, tanto urgebatur ſerupulo, quod, ſocio deſerto, ibe- dum perſuaſit, ut eo ipſo veſpere ſrater ſer- rocin ſermonem ſpirita pleno ad primum Ordini obſervantiam exhortatus ſuunt; veniamque ab eis humilime precatus, ſi ſerore coram quem- quam oſcendat, iſdem valentem, & ſuam laudatū benedictionem imperitus ſit. Verbis expreſſum benedictū lætyme hæc occasione ſuā, ac doloris vis, quæ omnium ſuorum ſiliorum illius corda occupavit ex talis ſancti Patris & boni Magiſtri amano.

73. Facto itaque, diſceſſurus benedictionem petiit a Phore, qui humanitas multum reſer- ctus, eamdem imperiit, in ea perſervans a- nima affectuone, quam res exigebat; ut loqui nequere pre lætyme. Diſcedit ille laus, bñd- perā colūm unctus, in quibus paucos ſer- los & paucos ſerbet, ſerque celebratus Miſſam in conventu S. Mariæ de Jeſu, Ordinis S. Franciſci, extra muros civitatis poſito, quam ibidem dixit eo ſeruo, quæ quique ſili poſſit imaginari, ſer ſuū ſuo comen- datus, oſtenditque, quæ in tam longa ac labo- riosa via erat paſſurus. Finiſt Miſſa, ſeruo

A. AVD
GROVOR.

c

comit
volens alla
practici:

E

x.
diſſuadent-
bus amano
la propoſiti
ſerphi,

f

F

diſcedit
ſerphi in
vi ſeruo
laudentur:

382 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

A. AVI-
THROD.

Itfrell na-
vigati gra-
viter laegm.

adititit
spat d'ant.

Corregio
Bertrand
havitian, ad
vita fira
militia:

A

I k

I

divitias ac nimis comoda reputans, quæ se-
cum volens, ad conventum remittit, pauci il-
la, quæ apporuerunt. Deinde per viam regionis
gracilent, eum ad Crucem Nativæ, mediâ leu-
câ Valentini distans, pervenisset, vidit socium
suum precedentem, quem triduo ante præsen-
tiserat, sed qui ob gravem infirmitatem unius
cognatorum suorum non nisi tunc è civitate
egressus fuerat, in disponente Deo, ne B.
Bertrandus tam longinquam iter sine socio con-
ficeret.

74 Ut medierunt frates ejus, illum discer-
pisse, magnus cum diligentia hæcoci eum Se-
cubi uno die ichiens Valentini distans ostende-
runt, multique argumentis, ut ab incepto
itineri desisteret, permovere conati sunt; at,
cum nihil elicerent, juramentum ei compara-
runt, quoddammodo, ipsum ob debitum sui
corporis constitutionem viæ pedibus facienda
imparem esse. Valuerunt donum illi non
sine lacrimis; ipse vero præcixit Hæp-
læm, ubi se navi commisit in prima eadie, quæ
versus illas oras solvit. Brevi cognovit ut
narravit, hæc erat, quod, cum ipse aliquando
ulius esset interprete, qui, five ex ignorantia,
five ex malicia, dicta sua male exposuerat;
precatus Deum sit, ut vernaculâ suâ lingvâ,
sicut omni S. Vincentius Ferrerius, intelligeret.
Auditus è exauditus fuit ei: eaque grâti-
tam copiosum fructum retulit.

75 Accurrentes illiò medicus è chirurgus
ceperant capillos eorum: ut præciderent; ac B.
Bertrandus rogavit, ne facerent, daturam causâ
se aquam, quæ per gratiam Dei ipsum sanavi-
ssimè efficit. Pertulit eni, quam de bono B. Bertran-
dus habebant, existimato, ut aquâ ab eo usâ
itatus caput laverint; eoque tales diligenter
obligati, eundem in cubite transieverunt, in
quo misit aquâ, in poterum mase, contritus
teulibus, ut antea; quos tunc recipiens
videt Dei Servum caput suum suo ausuvenum:
nec mora cecidi, se in pedes è in ultum B. Ber-
trandus progressus est: ubi narravit eum conspice-
ntem alia voce mandavit, ut rediret ad cubi-
tulum suum, nam in periculo viæ eum ver-
sari. Sed finit admittens respondit, se sanum
esse; è subito sui caput vulnero, manus suas
cicatræ admovit, identique vulsit; atque ita
omnes agnoverunt magnam illius miraculum,
quod mirum in eo esset vulnus, imò nec in-
stantem cicatrises vulgum g.

76 Appulit claus in portum Carthaginis,
civitatis itatram A., è B. Bertrandus totum
moratus est in conventu S. Josephi, qui pe-
trum Prædictorum est provincie S. Antonii-
ni, quemquam finis sit in Peruvia è pars
fit novi regni Granatensis, ac sub gubernio
Carthaginis, Fani S. Martini è Venetolæ A.
In ea xde vixit ipse conventualis; atque
missis fuit ad varios populos, ut Indos docer-
et; constat enim, illum fuisse in Tutura, Ci-
pacon, Palasco, Mompuxi A., Serra S. Martini,
Turvato, Teneria, atque in locis. Quamvis
autem Deus per B. Bertrandi patrocinium multa
mirabilia in istius operibus esset, pauci eorum
ad notitiam nostram pervenerunt, quorum au-

quis, quæ hie relaxati sumus, ipsemet narra-
vit, alia inde hæc perscripta fuisse.

77 Beato postremo sua infirmitate laborante,
Religiosus quidam ex Indis Valentini adve-
niens, notum dignus è eo narravit; ac primò
quidem, illum esse ipsum Prædictorem, qui
uberiorem ceteris fructum in his rebus pro-
tulit; quin, licet sermone Hispanico in suis con-
clusionibus uteretur, intelligebatur tamen ab In-
dis, quod non contingebat aliis predicatori-
bus, qui interpretibus opus habebant. Ratio
autem, ob quam ei Deus hoc donum conce-
deret, prout ipsemet aliquando familiaribus suis
narravit, hæc erat, quod, cum ipse aliquando
ulius esset interprete, qui, five ex ignorantia,
five ex malicia, dicta sua male exposuerat;
precatus Deum sit, ut vernaculâ suâ lingvâ,
sicut omni S. Vincentius Ferrerius, intelligeret.
Auditus è exauditus fuit ei: eaque grâti-
tam copiosum fructum retulit.

78 Expulsi insuper prædictis Religiosis
gravia incommoda, quæ bonus pater Bertrandus
per istam regionem iter faciens passus fuit, fame,
frit, calore, frigore è vestium siccitate ejus
generis r-rum penuria, quæ ipse quoque Servus
Dei nonnullis ex eo fieri eveniens, quæ in tam
remotis oris ipsi contigisset, narravit; sed
semper cum voluptate è læticia. At magis do-
lebat, quod, cum in vallibus provincie pa-
ci efficit conventus, è hic procul ab invicem
distati, Priores, ut Indorum necessitat provi-
derent, consacrillisse Religiosos suos per di-
versâ loca partiti, sic ut eorum unus haberet
ad conventus leucus decem, alius viginti, aliter
triginta, qui, ut possent de peccatis Sacramen-
taliiter contenti, conveniebant utrinque usque
in modum vite spiritum: quod B. Bertrandus,
cum tempore docebat Sacramentum Peni-
tentie, ut cum quousque bis confiteri solitisset,
seribat ægerime: loquatur tamen se fructu,
quam ex ista gente copiosè referretur.

79 Quidam Hieronymus Conciogia Valenti-
nus, eum in illas oras pervenisset, ac B. Bertran-
dus agnovisset, aliunde omni adjutore destitu-
tus, ipsum velut popularem suum commisit
est, dum in longinquas terras ibat predicatu-
rus, quod semper pergebat nudis pedibus; Hie-
ronymus autem officio servi fungens, seribat
peram, in qua nihil præter Sacram Scripturam
è Breviarium contineretur. Quocumque adve-
nient, erant acceptissimi, è cum ingentis a-
moris indicis recipiebantur: abiecerunt autem
seriebantur alimenta in viam; sed Pater nihil
voluit acceptare, nec permittere, ut Hiero-
nymus quicquam acciperet; quod ille agrè
crebat, quia in longis istis deferulacis viis
Lupo lumes è suis tolerande erant. Quodam
die dum a via devierisset, Hieronymus, ru-
dente stomacho, multum de Beato conquisitis
est; quod parum alimentum vacum portare se
juleret; ille vero pro laeta sua mansuetudine
eum ad potentiam exhorcavit est, utique pro-
pulum ex amo è Dei cum firma in eundem
fuita pateretur, admovit. At quò magis
Beatus ei hanc commendabat virtutem, èo mi-
nus in caracem voluit dicere, pergebatque
semper murmurare.

80 Vixit ergo Beatus, ipsum nimis eho-
lerâ correptum, ac: Agendum, divitiamas
palatum huc, signatque, unde recedebat,
vâ, in ipsam ingratâ suam fuit, in quam
perdum

D

Xi.
Hispetic
predicam
ad Indos in-
telligitur:

inter incom-
moda si a-
morum
fructu fa-
ciatur:

E

Deo fratres
itineris fu-
cium visita
conspicuum

F

modestis
patis, è ab
eo deferunt

- A perum procedentibus occurrit arbutus pulchris maturisque mris onuta Cereque altera in tota firma videbatur) ad ejusque radice aqua limpidula & chrysalidis, velut ebulliens fœturichor in medio fonte rubico, & natus formoso, atque aquæ frigido & gustu grato, quam videri accepto & eleganter. Hinc Hieronymus totas hilaris, postquam comedit bibique, quantum libuit, satius fuit & contentus: & quia poma ista fuerant, & penuriam fuerat expertus, in sanum proficiens, volebat sibi providere, aliquid ex his poma carere; sed accurrens Beatus prohibuit: ut ipse nihilominus aliquot furum collegit & in peris abscondit; quæ pascis pulchris inde Beatus suis manibus apprehendit, ipsoque serice reprobato, absceit. Et res tantum rudi tibi homini imo movi, ut, cum ad primum vicum pervenissent, raptier recedens Beatus solem reliquerit; qui ipsi dixit: Frater, doleo, quod non habeam, quod tibi dem: tibi, Deo propitio; sed magis doleo, quod semper miserè vichus & mortuus sis: quod vaneitum inpletum fuit.
- B Hinc Beatus conlulit miraculum, lethale vulnus capitis ejus findendo, ut lib. III, cap. I dicitur.

dura ejus-
dem hie-
randi ratio;
ferocia au-
temia fo-
go Crucis
adhuc.

- C Quod super dictum est de ipsius more iter pacibus faciendo, sic observavit, ut, cum ex Tubara alio evocatus esset ad Sacramenta admittenda, & propter infirmitatem ejus volent ipsum cogere, ut equo uteretur, nulla ratione id ei persuadere potuerit, licet via laeta esset, & molietis civis plena. Quidam operatus, nomine Hieronymus Fernandez, & episcopus quoque Valentinus, qui ipsum pariter paulo prius scriptum manifestum in Indis contrahebat fuerat, narravit, dum per regionem pergerent, B. Bertrandum cum suis discipulis (sese autem exercebat iusto) in silvas accessisse; & quia ibi palum sepius feris sedis, quam aliis diebus fœtibus, suspensum se esse, eos se flagellis cadere; & idque ita esse, sunt oculis conspexerunt. Idem Fernandez retulit, ibi, dum cum ipso per lutos montes silvalque incederet, terribiles tigres atque ferocia summa frequenter occurrere, hincque terrorem dixisse: Quod me ducis, Pater? Vane, ut hæc monstra me devorent? Iptum verò respondisse: Ne times, fili; Dux enim nobiscum est: fœtisque per ipsum versut teras signo Crucis, hæc, deposita omni nativâ ferocia, permittit, ut victores, non modò illi, verum etiam locum caput iter perficerent.

ANNOTATA.

a Anstis in Vita prima cap. 3 eodem refertur, oblativ, Idem Psalms, en 82, caput initium est, Deus, quis similis erit tibi, ab ite cum istis fuerit.

b Id est, Religiosi Dominici, qualis non erat; sed impiorum. Vide Vita prima cap. 4 ad initium.

c Per Indias (Id est alios monas) in Vita S. Ludovici Occidentalis, seu Americam semper designari mentio.

d Joannis cap. 15, §. 13.

e Novum regnum Granatense ampla America Meridionalis regio est, cujus principatus civitas est Panam sancta Fidel de Bogota.

f Scilicet Valentia Hispaniam, unde novum ostensus erat.

g Hæc, pro quibus Avignonis in margine desolat Rocam, in Bulla Canonizationis sic legere est: Hispani navem ingressus omnibus satisfactioni, solatio & auxilio in opportunitate fuit, in qua sui Ordinis Religiosam, a cadente ponderosa molebus gravitatem letum, vulnere aquâ lato, sic sanati pristina restituit, ut postmodum, mirantibus cunctis, nec vestigium quidem cicatricis apparuerit.

h Vulgo etiam Carthago Nova appellatur, quæ America Meridionalis civitas est in Terra Firma ad oram Maris Septentrionalis, ad quam Hispani naves solent appellere, estque episcopatum insignite, ac nomen suum adjecta regioni tribuit.

i Panam S. Martine America Meridionalis civitas episcopalis est, suæque cognominis regionalis caput.

k Vulgo Venezuela, America item Meridionalis episcopalis civitas & provincia est.

l Alis scribitur Mopox & Mopox, quod ejusdem America Meridionalis oppidum est, cujus pariter sunt loca mox præmissa ac sudentia.

m Constat Bulla Canonizationis his verbis: Oracionibus à Deo obtinuit, ut lingua sui Hispani, in qua natus erat, evangelizandum absque interprete intelligere ab Indis.

CAPUT VI.

Alia ab eodem Sancto variis locis in America gesta.

B. Beatus Bernardus, dum à Superioribus suis non minuebatur alio, ordinariè habitibus Carthagine in conventu S. Joseph, in quo, ut à omnibus aliis in locis, insignia sui sanctitatis indicia edidit; etque movendi vi illius pollebant verba, maxime dum predicabat, ut etiam durissima corda emolliantur, & omnes etiam urgentissima negotia seponerent, ut dicentem audirent: adeo placebat. Sermo tamen die Veneris sancto in dicto conventu ab illo habitus pro reliquis memorabilis fuit propter prim affectum, quo ista dolorosa mysteria expulsi, ne penitentiam lacrymalque, ad quas auditores suos omnes excitavit. Ratiocinatio ejus non erat hominis mortalis, sed spiritus angelici, tanque suavis erat verba, ut quolibet inperent, ne semper magis magisque alienarent ad audendum. Ut paucis dicam, ipsum veit hominem & calo missum suspiciebat. Quæ causa fuit, ut quidam, quorum intererat propter lezari, cum tantis estimari viderent, letificari invidii moti persecutionis al exciterent, ne sepius fugillaverint, injuriis verbis Hypocritarum applaudirent. At Servus Dei manifestum se habebat omnis potentia, & sibi mala facientibus retribuere bona.

§ Cum vellet ejusdem conventus Prior, magister fuit Petrus martyr corpam sibi fratri protegi, consilium contulit cum Servo Dei, & Presentato fratre Hieronymo de Barros, qui omnes tres erant sequenti Quadragesima conclamationi; videlicet in Varaga e Prior, in Rio della Acha à Presentatus, & B. Bertrandum in Neme de 120 e. Finito consilio, B. Ber-

A. Avp
GROBO.

E

CAP. XII.
Cæ thetica
de canoniza-
tione apostoli-
cam allegoriam
sunt invi-
diam incurre
rit:

F

triplex ad
vaticinium:

g
b
c

384 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

A. A. 171-
93080.

Bertrandus apostolicissime dixit Prior: Is pater, qui tam liberiter vadit ad Rio della Acha, inde non rediit; Perennis aures tus & ego ad extrema vite pendacemur: non tamen ex ea infirmitate moriemur. Ita euenit: nam pater Hieronymus in Rio della Acha obiit; Prior verò & B. Bertrandus mortis proxime decabuerunt, & ex contracta debilitate ad dictum conventum discessit reuerſi sunt, ubi vires suas brevi poſt reſtaurauerunt.

Item alia
d

84 Beatus Bertrandus Carthagine Romanam & profectus, ut Miſſam ibi celebraret, ut cognovit, quum indigente miſeri illi Indi à ſuis gubernatoribus tractarentur, dixit Andreæ Martini: Deus infelices iſtos magna eſulante liberabit, quia unus iſtorum gubernatorum intra paucos annos morietur. Poſt B. Bertrandus abſinus, Martini ea, que Servus Dei dixerat, aliis narrauit; que cum ad aures Ferdinandi dell'Alie (qui unus duorum gubernatorum erat) & domini Ioseph de Mendoza, illius uxoris, perveniſſent, li vehementer contritiſſi ſunt: ne propterea Ferdinandus ea de re beatus Bertrandus conventi. Reſpondit hic, non eum eſſe, qui moriturus erat, ſed ejuſdem majorem-domus, crudellem Indorum tyrannum: & vaticinium ejuſdem mors beatus poſt probavit. Uxorem Petri Barros monuit, ut Decum ſibi conciliaret; propinquum morti eſſe; quantumvis tunc proſpera vaſtitudine uſaretur. Poſt paucos dies correpta morbo excedit e vivis.

In diverſis
fuit præ-
dictis.

85 Cum equitem Pariani de Rib. m. preceſſi graviter laborantem, ad mortem propinque ad-
vererent, qui ipſi aderant, rogabant B. Ber-
trandum, qui cum invaſit, tamque miſerandum
in modum phrenezeum conſpicuatur, armamentarium popoſcit, & quædam ſacras voces kri-
ſti in charta, quum illius fronti ſuo illigavit. Eodem tempore tota domus tanto ſtrepitu
& horribili irradore perſonavit, ut omnibus ter-
rorem incuteret; & eques ſuum ſentum ſic
recepit, ut B. Bertrandus ope pie obſecit. Prae-
ſentificans aſcem Bertrandus variis aliorum de
eo ſtrepitu cogitationes, ne nonnullos ſuſpe-
cati, ſuſſe damnationis equitis inactum, juſt
illos ſecuros eſſe; indicium enim ſalutis ejuſ-
dem eſſe, ideoque tam certis rationibus proba-
verit, ut ſuſſecit omnibus, omneque exili-
reverit. Priore ex Superiore conventus S. Jode-
phi graviter decubantibus, ab aliquibus ro-
gatus B. Bertrandus, quid ſitum eſſet, re-
ſpondit, ambos eodem die morituros; uti e-
venit; fueruntque ſimul ſepulti.

XIII.
Tabula
commemorans
aſſere vi-
re.

86 A Superioribus ſuis B. Bertrandus Tuber-
nem & miſus, ut cum populum ad veri Dei
cultum adduceret, ſolita ſua hunc in ſinem
opportuna ratione uſus eſt, apoſtolicam vitam
ducens. Namque apud ſe ſervare voluit quæ-
ſcunque alimenta, aut acceptare magnitudo
ſacre doctrine & pauperibus debita; ſed omnia
committendos majorem-domus Indiarum, qui cu-
ribat ipſi de victu proſpicere; & illo (Franciſco
Ribera dicto) aſſeſſe à loco, miſer laque
ulque ad veſperam perſiſtens. In victu
ſolam ſuam ſervabat porcionem, ſolitaque
penitentie opera exercebat; ſed pro ſuper
terreſtes entiaſ adhibebat. Inhabitabat parvum
cubam potius, quam cubiculum, dormiebatque
ſuper lignis, ſed in modum cruciale diſpo-
ſitis, ſine culcita, ſine linco, ſine pulvi-
ſari. Laboravit plurimum in doctrina Chri-
ſtiana rudi illi populo tradenda, ſæpe ut ou-

lus prædicaret illi tantum fructum reſtulit, quantum ille.

D

87 Convertit in Tabara omnes, quocunque
erant infideles, ut in libro Baſtiffimili annota-
tum eſt. Predicabat tanto cum ſpiritu, ut nulum
conſonum haberet ſine lacrymis & cordis
contritione; multique publico peccato lethali
implicia, illius ſermonibus & bonis exemplis
morti, abſcidi prævivendi ſecuritatis, divino
ſervitio ſe dedebant. In dies ſingulos magis
negligie ſuſceperant, quod non caperent, qua
ratione fieri poſſet, ut ipſe, licet homo, eo
vivendi modo hominem à ſe removeret. Quam
ob rem à demone intigit, per calidam ma-
lignaque mulierem Indam cum tentando, vir-
tutum ejus experiri voluerunt, prout dicitur
in capitulo de caſtitate ejuſdem. Devotiſſimus
erat S. Mariæ de Roſario, ideoque in con-
cionibus ſuis ſemper commendabat hanc devo-
tionem, ad quam ut animos magis accenderet,
conſueverat inſigere aliquod miraculum narrare.
Viſens demon ſibi damnum ex hoc Indorum
ad ſanctam fidem converſione à B. Bertrando
indem, apparuit ei habitus eemite, ſuſſique,
ne ſe tantopere cruciaret in ea gente con-
vertenda; omnem enim operam cultum fore; ſe
vero illius miſereri; ac multis rationibus per-
ſuadere conatus eſt, quod vultore: ſed à Ser-
vo Dei agnitio magno eum clamore & horren-
diſſimis ex oculis evanuit.

omnes ſui
infideles
convertit,
demonem
repellit:

E

88 Prædictis diebus à B. Bertrando in iſtum
locum advenit, dum in Vigiliis S. Michaelis
ſolus eſſet in eccleſia, ecce, ingreſſus in eam-
dem eſt Indus, infantem in ſinis bijulans ac
vehementer clamans; quem cum non intelli-
geret beatus, ex interprete audivit, ipſum illi
infanti moribundo Baſtiffimum petere. Reſpon-
dit beatus, cur ille, qui idololatriæ eſſet, id pe-
teret. Quia (ſubjungebat Indus) ſupra in iſto
monte quidam ſpiritus bonus dixit mihi, te
propterea in has terras advenſiſſe, & ſi tu aquam
in indantem effuderis, eum ſalvandum. Bapti-
zavit itaque illum B. Bertrandus & Michaelis ap-
pellavit, magnas Deo gratias agens, quod pri-
mus, quem in Indis baptizaverat, ad celos
elevator. f. Narravit hæc aliquoties B. Bertrando,
quando de miraculis divinis prædicationis
eſſectibus habebat ſermonem.

infantem ad
idololatriam
perre allu-
tum ſoluit
baptizavit.

f

89 Examina vivendi ratio B. Bertrando ma-
gna: ſanctitatis opinionem famatam apud iſtos
populos conciliavit, Deique tamem verbis
eius addidit ethicam, ut triennis ſpatio con-
vertentis baptizantem ſua manu ultra mille &
quingentos, qui ex ejuſdem conſilio quidam
caſus itramineas, in quibus eorum idola ſervan-
bantur, publice incenderunt; atque etiam alia
loca, in quibus idola abſcondita latebant, Ser-
vus Dei detegeret, utebatur operæ suororum,
qui blanditiis allecti ea ipſi indicabant. Quan-
dam nocte ipſe cum ſocio ſuo duo ejuſmodi
idolorum caſus exavit, quem nunquam reſci-
ſſet: fuerunt: que res Indos ad tantam im-
mortalitatem excitavit, ut omni Italia labora-
rent incenſuam detegere. Similis faciebat B.
Bertrandus, quoties poterat, ne converſis oc-
caſioni eſſent ad idololatriam redeundi. Ea verò
erat horum ut ipſum obſervarent, ut, cum ali-
quando e cauponis, in qua congregati erant,
magno cum impetu greſſi eſſent, ut majorem-
domus tractarent, iſque eorum manus effu-
giſſet in eccleſiam, in qua erat B. Bertrandus,
hic periculum avertens, iſdem, qui plures
ducen-

F
plurimum be-
pitiſſis, idola
exavit, ma-
gnas populi
auctoritate

A ducentis erant, invenit obviam, & solus sub
praesentia aquae auctoritate eos retinuit, tu-
multum sedavit, & magis-domus mortem e-
versit.

*Tortorem
ab insano
Indo cadere*

E

90 In quadam concione R. Bertrandus acriter
incurpit quendam Indum, magnae condi-
tionis virum in Tubum, sed idololatram; gen-
tisque, ut ibi fert mos patrie, tempore pacis
ducem. Conveniebat ad conciones & ad Do-
ctrinam g, & licet esset uxorus, impudicum
habebat commercium cum Indae alteri viro nu-
pta: quod, praeterquam quod legi naturae ad-
versetur, etiam Indorum placitis erat prohibi-
tum. Delictum erat publicum, omneque dolo-
rent, offendebatur & detestabantur, quod
apud illos quoque matrimonium inviolabile cen-
setur: utque ille erat inter eos princeps, ita
potentiam ejusdem acerbissimam. Hunc igitur Beatus
acriter reprehendit, & ob perniciosa ex-
emplum etiam in publicis concionibus dixit,
ipsum, quamvis Christianus non esset, minime
exemptum esse legis naturae, quae adulterium
vetat, & expressè prohibent, ne quis alterius
uxorem usurpet.

B

*Immeritissi-
mus creditur
maius à de-
monibus pos-
sideri:
* ut sub
porta?*

91 Ille verò hisce vehementissimè commo-
tus, & incensus exardescens, non expectato
sermone sine, se erexit in pedes, arripuitque
militare instrumentum, quod ex palma con-
cedum eorum linguae Macana dicitur, ambo-
bus manibus in Servum Dei, qui sapientia ecclesiae
portam polibus insistentis erectus concionabatur,
intorfit; verum illud (existimante impio, in
ejus caput impetum fuisse) prope Beati pedes
in terram decidit tanto impulsu (quia Indus
ille multum viribus valebat) ut ejusdem culpis
sit profundè infixus solo fuerit, Beato penitus
illeto & omnis mali experte; quod pro indigni
miraculo habuimus fuit. Servus autem Dei tam
insultum facinorè nihil pertremiscentis, pacato,
ut solueret, animo, post aliquos fufus peccos
Missam celebravit, quasi tam praesentis noctis de-
serminis minime fuisse, expoliata. Multa B. Ber-
trandus in ea gente convertendi passus est non
solum ab hominibus, verum à demonibus, à
quibus insimuliter vapulavit, ac nominatim, dum
convertit & baptizavit quendam ducem fœnem
moribundum. Propter enim daemones ipsum
pedimè cruciabant, atque ipsum etiam Indum;
quo de neignis molestiis, quas maligni isti spi-
ritus creabant, apud Beatum, dum ab eo vi-
sitabatur, conquerente, ite crucem à cinis for-
matam ibidem statuit; nec amplius illi ausi
sunt eidem molesti esse, imò nec intrare locum,
in quo Indus ille morabatur.

C

*divinitus
per asinus
maius non
fragi fac-
turus?*

92 Dum B. Bertrandus etiam in Tubum ve-
fisset, ex divinis revelatione didicit, quendam
amicum suum in regno Valentiae, Jacobum
Raphaelem Francés nomine, qui veloce
vinctus mari versus Carthaginensium Indiarum na-
vigabat, naufragium passurum. Quare Servus
Dei, compensis velutibus citissime, accitit ad lit-
us, ubi ipse mortuus, quam vivo simili-
orem invenit. Insuper enim versus litus navi,
ille scilicet B. Marie Rosarii commendans, uno
die in dubus noctibus natando evasit, dis-
plici miraculo, tum quod non fuisset submer-
sus, tum quod praefata & angustia non in-
terisset, nec devotus à monitis marinis in
eo mari insequentibus; & nisi etiam opportuna
ista relictio à Beato ibidem praestita fuisset, cer-
to fuerat mortuus, omnibus virtutibus ex-
-

Obsequis Tomus V.

que passus fuerat, & ex labore ac metu desti-
tutus. Cariores fœit Jacobus fratrem suum
Joannem Robles, roborarem Enguerrum in regno
Valentiae, de eo, quod sibi occiderat, deinde
ope filii collata à Bertrando, cui vitam suam
servatam referebat: itaque rector Beato Valen-
tinae reduci pro proficiis suis fratri beneficiis
gratias respondere studuit; sed ille peccator,
ut sileret, ne tamen celaretur beatissima Vir-
ginis de Rosario miraculum, permittit vulgari.

93 Indi aliquando casu ingreffi in exiguum
castrum, quam B. Bertrandus inhabitabat, con-
spicere illam in castrum elevatum à terra, ex qua
re (quae eos in admirationem rapuit) aliusque,
quae ab eo continuò fieri videbant, tantum erga
ipsum concepere devotionem, ut, quoties
ex superiorum suorum mandatis aliò peregre
debuit, omnibus modis conitenderent, ne ex
Tubum excederet. Dum verò nihilominus inde
discerneret, planxerat unari; ejusque tam che-
ra sanctique apud eos perhitis memoria, ut
eundem precibus invocant: à: apparetque,
populum istum, eodem parentem, in Chri-
stianam legis officii sincerè perreverisse. Tum
pie quoque erga ipsam affecti permanserunt, ut
pauperculum illius turgurium in eremitarium
converterint, in quo non solum Indi verum etiam
Iffigani, presbyteri ac Religiosi, caelestes
ab eo favores expectabant.

94 Missu B. Bertrando ad sanctam fidem in
Cipicosa & Paluto i praedicandam, voluit pre-
fectus Franciscus Sancti, velut regionis admi-
nistratur, quemadmodum alius fœiens praecoribus
facere solebat, Indas Indosque juvare, qui
ipsi ferventer, addicere; ut soluit Pater, cas-
fians, se pauperculum fratrem esse, cui non
esset ad initia fœcularum aliena familia; ac so-
lum permittit, ut duo juvenes Indi venient
visum, si qua re indigerent; qui cum offer-
rent, ipsum se singulis frequenter cadere,
maxime diebus, quibus à carnisbus abstineret,
ac propterea solito debiliorem pallidumque esse,
id renuntiavit. Recubabat semper elemosynas
pro Millis oblatas, quas quidem celebrabat ad
intentionem rogantium; sed eas elemosynas
jubebat pauperibus distribui. Pari modo nihil
voluit acceptare pro collato Baptismo, jangen-
dis matrimonio, celebrandis exequiis, Missis-
que pro defunctis, nec gallinas, nec ova, nec
quocumque aliis dona a parochianis suis admi-
ttere. Proinde is populus videns, ipsum nulla
potius in re sui commodi rationem habere,
FRATREM DEI communiter appellabat.

95 Praefatus Sancti perpendens extremam
paupertatem vite, quam ducebat bonus Pater,
eundemque, quod in ade sua nollet femines,
quae servarent, quendam ipsammet servitum
posui, fecit, ut ille in sua praesentis domo im-
polverum semper manducaret; dumque ipse do-
mi adierat, ad suam propriam mensam con-
vivium adhibebat; dum vero abierat, manducaret,
ut ipsi opportunè provideretur. Sed bonus Pa-
ter, si non sponte daretur cibis, non petebat
quidem: cibis autem ejus erat preciosissimus; po-
tus perdam aequo vino leviter diluam, adeo ut
omnibus, qui ad advenientem, prodigiosè vi-
vere videretur. Non solis diebus Dominicis
ac Festis, sed etiam aliis per spiritum sanctum
Cipicosa & Paluto incolae diligenter occurre-
bant, ut interesset Missae, Canonicis &
Concionibus, ipsum assultare gentiles; gau-
-

Cce

*questi San-
cti in Tu-
bera factus
fuerat.*

A

E

*XIV.
In Cipicosa
& Paluto
praefatus
fuit.*

F

*vita sancti-
tate amant
sibi devoti-
tis:*

A. A. VI.
386090.

dentemque ecclesiam preter solium frequen-

pluribus divi-
nitibus obedi-
at, etiam
magis pro-
curat:

96 Cum quadam anno tam arida esset tem-
pestas, ut magnis anxietatibus penarum timeretur,
Ciprocus dominus idololatra cum aliis multis
infidelibus & Christianis in Vigilia S. Catharine
viginis martyris ad B. Bertrandum recurrit,
supplicans, ut pro opportunitate pluribus à Deo
impetrandis oraret, ne sine peccatis. Confige-
re, respondit Beatus, Deo & Sancto, cuius
flectam erat colimus, quæ multum valet apud
Deum, quamque omnibus, ut nobis in hac
necessitate patrocinetur. Proinde facito mundari
viam hinc usque ad montem in conspectu ma-
ris, ibique adiculae à ramis struere, & in ea
altare erigere; quod die crastina, Deo propitio,
procedemus in agmine supplicii, & ego ibi cele-
brabo Missam: in sacrum est, convenientibus
illuc circiter mille personis. Post celebratam
Missam habuit sermonem, in quo finde, quibus
à demonibus deciperentur, exposuit, ac
deinde mirabilis istius magne Sancte gesta nar-
ravit, hortandus ad certam fiduciam est, fore
ut Deus abundanter pluviam concederet. Sic
evenit: nam paucis horis post cepit caelum
turbetur, nubeculae continuè magis magisque
densitate obscurari. Ad suas itaque domos om-
nes redierunt; neque usque ad medium viam
speciem perlegerant, cum jam pluviam imminere
viderint; vix in vicum suum adveniant,
quin copiosè capere pluvie; pluitque triduo
tam ibi, quam in vicinis circum locis. Hinc rati-
one arcibus campis opportunè madefactis,
adco fecunditate sunt fegues, ut uberissima melis
fecunda sit.

fronem scilicet
transfert
pluviam ar-
cet:

k l

97 Cum vellet B. Bertrandus aliquando e-
quo transire Cenagiam & de Mansungio l,
accidit cum presbitero Sancto, quod furvus
nimium intempestivo videretur; unque experi-
mentum caperet, ipse inter duos nigras
nudos equo insilens ingressus est. Non mul-
tum procedens, cum equus mergi cepit, &
ipse auro in adversam ripam pergit, ex qua
alto clamore suavit Beato, ne se tanto periculo
exponeret, promittens fore, ut ei cymbum
procuraret; verum ille alio in loco transiurus,
signato Cruce fluvio, in alteram ripam feliciter
pervenit. Cum aliquando iter faciens in angulum
leiorum m pervenisset, & presbiterus Sanctus
& frater Jacobus Scivencia, ejusdem Beati so-
cietis cibum sumere vellent, imminente gravi
pluvia, cepit Beatus orare; cumque nihil
moventur, ab ipsius vocatus, ut se simul re-
ficerent, respondit: Ego precor B. Mariam Ro-
sari, ut cum pluviam à vobis arceat; qui non
habeo, quo me tegam. Fuitque exauditus: nam
ubi illi erant, nulla deoridit gutta: circumfusa
verò copiosa fuerat pluvia, cuius mansueti veli-
gia iter copiosius confecerat.

98 Indis ad radices Montis S. Mathie a
prædicatione B. Bertrandi, ex iis plūs quindecim
mille ad Christianum fidem adduxit ac fa-
cto fonte abluat. Post hos pervenit ad duos
populos Adarborum o, Sagenas & Petras p di-
ctas, adiuvant ossa cuiusdam sacerdotis, cuius
in in partibus antiquissima erat memoria, &
ex persuasione demonis credebant, caelum in
sua capta raturum, si iis ossibus privarentur:
que causa erat, quod ea forent & honoris
ministri, ista sua cum radiculis eternis
cotum istum celebrantes. Postquam B.
Bertrandus sapius, sed frustra, tentaverat co-

XV.
Propter ab-
lata impi-
etate fur-
tium maxi-
mum crepat
n o p

eis istis errorem suum eximere, dolant, eos
tum miserabiliter à demone delatos tueri. At,
dum Deo placuit, ellam abstinuit arduum, in
qua ossa servabantur: quod ubi laici relin-
quunt, decreverunt illum occidere: sed, qui
jam ad fidem conversi erant, ipsam rursus sunt,
& solum condiderunt in locum alterum, qua-
tunc levis inde diffluit, quod illo eadem ossa
secum asportavit.

99 Delati Indis videntes, se prohiberi à
conversis, qui magno erant numero, eumque
amabant plurimum, ne Patrem publicè truci-
darent, convenerunt cum quodam impio sine
sacerdote idololatra, ut Patri toxicum propina-
ret. Fecit id sceleribus, mosque Dei Servus co-
ruptus fuit lethali febri, quæ stomachum totumque
ventrem urebat. Accurrit ipsi duo nigri,
quos ad Christianum abducere fidem,
qui cum adjungebant in isto tormento, quod
ferebat hilariter, mortem letas expectans. U-
norum erat ei (necnon Pater) dolori, quod non
adeat presbyter, qui sibi sacramenta conser-
ret: solabatur tamen se imagine Crucifixi, quam
Rosario suo altissim gestabat, & animam suam
inter lacrymas Deo commendabat. Dum in bi-
bile angustia versabatur, ecce, adveniant quin-
que duces Maurorum cum vexillis suis, ac-
cumque cum omnibus absteruerunt. Quinto, post-
quam venenum hauserat, die septem per mi-
raculum evomuit, itaque plene sanus evasit.

100 Hoc miraculum B. Bertrandus amabili-
bus suis, ac nominatim magistro Nani, re-
ctori in Torrente, postea referens, magnam
precebat dolorem, quod non fuisset sanus, dum
ossis susceperat (nam è gravitate mali delitu-
tibus erat sensibus) nequeque, se, si valeat
permisisset, potius mille expensas vias fuisse,
quam illa sibi tolli permisisset. Invenit
quoque toxicum, quod ex eo non esset exim-
ebat, & addebat: O beatum mortem, per quem
spem poteram palmam martyrii! & sciscit
patrem Cornelium, qui ab eodem sacerdote
infestus veneno, intra paucos horas sublimi
ista forte potius fuit! Indi, intellecto, Be-
trandum à malo suo convalescere, supra trecentos
convenerunt, amici telis, ut eum occide-
rent: quare unus è supra dictis nigris, ejus-
dem amantior animosiorque, quam cunctis, tur-
bum bellicum ferreo pulvere citius oqueret,
ratus, sic illum defendi posse; ac Beatus iussit
à cepto abstinere.

101 Post hæc quidam dominus precipue
inter eos conditionis, quoniam Servus Dei con-
vertens, intercedens, eum hæc periodo sub-
traxit: ac promitte Beatus proletem, advocatis
illorum precipis, solito sui spiritus fervore
cepit differere, dolorem suum de eorum da-
matione exponebat, monendoque, ut impo-
nere agnoscerent feda demonis mendacia; cum
nec caelum in eos ruerit, quamquam iis ossibus
orbati fuissent; nec quidquam possit ex omni-
bus aliis malis, quo ille fuerat minatus. Hæc
monitus, comperitque, toxicum, cuius vim
per experientiam optime noverant, in ipsum
non valuisse, adeo multo animis fuisse, ut
impii laici penitentes, simul coram Beato pro-
fiteri, emendationem sponte darent. Beatus igitur
opportuna adjiciens monita, magnam com-
mendam potem ad Cuncti fidem adduxit, &
sacro fonte lustravit.

102 Rogavit alius B. trax quendam domi-
num, cur conciones suas frequenter præter-
mittunt,

teritum
propinatur à
vici ille mor-
talis, sed
esse inviolabile

E

anferant,
liquæ fur-
tione deli-
tibus cre-
pus

F

multis no-
ra adem
conversis ac
baptizatis:

veritas illis

A mitteret; respondit is, quia demon suus minus fuerat ipsum & statum & filios suos occidere, si eis inopiterum interfuisset. Tum Beatus, Aggredere, ennas, inquit, & experiamur, quam parum iste possit, accedensque ad idolum, pedem illi iniecit, nec ullum in eo signum, nullus motus apparuit. Idem experimentum sepius repetit Beatus, atque ita convertit Dominum Indum, quem vicum ipsi falsisse, supra diximus.

*Infraile ac
facto fonte
abissi,*

B 103 Accesserunt ad Beatum aliquando simul ultra mille & quingentos Indas à quodam loco, ubi non nisi duos convert. ac potuerat, & insisteret poterunt, ut se in Christiana fide infirmeret. Causam verò hujus rei rogati responderunt; cum festum quoddam, cui dicti duo Indas baptizati intererant, celebrarent, ac pro more suo demonem invocarent, apparuisse illum, horribilem visum, & duxisse: Quod me invocatis, dum duo inter vos hic astant Christiani? Tollite eos hinc. Interea autem prope demonem comparsisse hominem, Christianorum more vestitum, qui ait, se à Bertramio missum, ut eis exponeret, quantum à demonibus deciperentur: cumque aliquo tempore disputasset, convictum falsisse demonem, & ambobus ex oculis evanuisse: hac de causa se venire, ut Christiani fierent. Laetus igitur B. Bertramius eosdem praevis instructos baptizavit.

*aque inter
has decrepitum
non falsissimum*

C 104 Baptizaverunt Beatus Indum decrepitum aetatis & infirmum, assistebatque ei, ut bene moreretur; sed vix ab eo recedente, quamvis opus erat, ut domum suam averteret, cum rediit reperit ei assistentem Indum alterum, qui eundem pervenerat nitabatur. Expulit hunc Beatus; & infirmum confirmans, in sacra fide Caritatis defunctus est. Multum laboravit B. Bertramius ad sacerdotem Indum, magni iudicii virum, convertendum, reus, hujus ad Christum accessione, ad multos alios convertendos valiturum. Ad hanc rem Dei opem sacrificiis & sui corporis afflictionibus per biennium imploravit; quo elapso tempore, quo hic munime rebatur, Indus iste, ex gravi morbo decumbens, misit, qui ipsum acciret. Rogatus autem ab eo Indus, quid sibi vellet, respondit, se credere, omnipotentem Deum misisse in mundum Filium suum, ut homines viam ad eum doceret; huiusque in cruce mortuum esse, ut eodem liberaret peccato & potestate demonis, ac propterea vellet se esse Christianum. Beatus illum in fide bene instructum aquosus, cum baptizavit: quo facto, cepit tremere, & causam rogatus ait, demonis atrocium bestiarum specie minari se discerpere, quod, cum illi ipsum, dum vivit, mirum hominem, ceterisque ejusmodi sacerdotibus omnibus majorem efficeret, ipse eos in fine vite suae dederet. His auditis, Pater formavit & juvenis crucem, lectoque apostolicam, recellit. Postmodum reverto narravit Indus, demonem praetoribus ululasse, sed nunquam simplicius autum ingredi.

*aliquae &
praeput
virant.*

105 Converterunt etiam alium à praecipuis, qui, cum incidisset in morbum, Baptismum à Beato petiit; sed dum hic crucem extra ejus aedem figeret, dixit Indus, nil opus esse. Quo dicto obitapetibus Beatus venerat, ne indum propoliti sui perveniret; perrexit tamen crucem manu gestans ipsum adhortari, ut in sancta fide constanter perseveraret: Indus verò

Quobis Tonus F.

namque certum demonstrans locum, ait, in eo sibi apparuisse crucem, propterea se distulisse, nil opus esse, ut poneretur altera. Baptesimum ergo denuò petenti Beatus contulit.

**A. AVE
OMNS.**

ANNOTATA.

a Venimus provincia America Septentrionalis est in Nova Hispania.

b Rio de la Hacha Hispanis, Latine Facis fluvius, America Meridionalis fluvius est cum cognamine Urbeca & Praefectura in Terra Firma.

c Seu Hispanis Nombre de Dios, Latine Nomen Dei, urbs (nunc destructa) America fuit in provincia Terra Firma ac in ora maris Septentrionalis.

d Hunc locum frustra in Lexicis quaesivi.

e Nec hunc locum potui reperire.

f Nem, ut habet Anasilus, quem hic laudat Avignanus, iste infans paulo post susceptum baptismum obiit.

g Doctrinas vocant adiecerunt missionariorum cum facultatis, in quibus Indi Christianis praeceptis imbuantur.

h Consonat Bullae Canonizationis his verbis: Ad ejus hospitium, in amorum commutatum, etiam nunc & Indi & Hispani ad divina beneficia ejus potrocino impetranda accurrunt.

i Nec hac loca vel regiones in Lexicis reperi.

k Cionagum in nullo quoque Lexico reperit; sed apud Baccium in Descriptione Provinciae Carthaginensis occurrit palus prope hanc urbem vulgo la Cienega dicta, qua an hic indicetur, non ausim asserere.

l Ignorant item hic mihi quid locus, foret quid non hic, quoniam alia loca fluvique jam praemissa subeundaque aliter Hispanis, aliter Americanis appellantur.

m Italici est: Nella punta delle Scaci; quibus quid indicetur, scire, me non dispicere.

n Id est, montium provincia ac praefectura S. Marthae, quae ab Occidente finibus praefecturae Carthaginensis adjacet, ad Orientem habet praefecturam fluminis de la Hacha, & Septentrioni Oceanum, & à Meridie Novum Regnum Granatense.

o Seu Caribaram vel Caribaram, qui ex insulis Antillarum, quae olim occupaverant, ab Europaeis pulsati in continentem America Meridionalis se receperunt.

p Sive hac populorum, sive (Quod potius videtur) locorum nomina sint, in Lexicis frustra quaesivi.

Ccc 3

CA-

CAPUT VII.

*Alia ejusdem gesta, ac mira-
cula ab eo ante & post obi-
tum in America patrata.*

GAP. VII.
Tenerife
varia col-
lata nobili
materna
E

Venerit ad prochi mare R. Bertrandus fun-
dit et etiam est in terra Tenerit a, ubi
cum solita sua diligencia de sanctove vite stu-
diu eam gentem convertere ad Christum, &
apud quam exultando, proat concionis opor-
tunitas scribat, Cracifixo flagrantius proleat.
Habitabat tunc temporis ibidem Isabella Mo-
xix, Joannis Bernal, loci prefecit, uxor, qua
fac animae noxas apud Beatum solebat elare,
& in angustis ad eundem recurrere; dumque
id facere vellet, accedebat in tempore, ut o-
pusculum Missae prius posset interesse. Sempit-
ernum, quando ea mente illuc irent, Beatus,
post finitum Missam, non vocatus, rogabat,
quid vellet. Unde ipsa advenit, eum spiritu
prophetico polliceri; ac providere cupiens kar-
nem viri sui, ludo penitus addicti, consuluit
ipsum, asserens, se hinc afflictissimum miserri-
mamque totius mundi miserem esse. Respondit
ille humaniter, ne id inter afflictionis suas
reputaret, sed alia ei creatura, incomparabiliter
maiora. Ut illa reipsa gravissima pulsata est;
atque inter haec toxice insecta, quam ob rem
facto oleo uncta fuit, non tamen curata.

prodit.

107 Eadem domum, cum multos menses
impregnata Carthagine versaretur, procreata
Beatum est, ut sibi diceret, an scilicet, de u-
tram masculinum, an feminam carnis esset.
Subdens ille respondit, primum, quod in u-
teri nasus est, virum fuisse; significans, mas-
culum fore; qui ab ipso quoque baptizatus fuit.
Aurique inde mensibus decem ex domina pec-
tuit, quid de illo puero futurum esset; repo-
suit, brevi tempore victurum; ut factum est.
Deo illum intra breve tempus ad se evocante.
Habebat eadem domina in Teneriti simulam,
Hieronymum nomine, cui, quoties cum do-
mina sua ad ecclesiam accedebat, Beatus si-
gnum Crucis formabat in fronte; domina id
diligenter observante. Contigit, ut Beato ad
consuetudinem itinere bidui alio profecto, simu-
la ista in morbum lapsa moreretur; intraque
paucos dies inde reverso domina suam simulam
mortem narraret. Cui ille, Cur igitur, inquit,
existimatis, me frontem ejus signasse, nisi
quod eam de mundi & aeterni saeculi vicium
viceram.

Redierat
in Hispaniam
tempus
dispositio
ne christi
prodit.

108 Quo tempore R. Bertrandus eam ter-
ram excoluit, habitavit in tugurio prope ec-
clesiam, solentque prandere in domo cujusdam
nobilis viri, amici sui singularis. Is censeam in
suo in Hispaniam reditu illuc transiitum in
domum suam recepit, donec parentem vicibus
aliisque ad iter munum necessariis. Secundo se
advenit ejus die, Carthaginensis illuc nova nuntia
fuerit, discissam classis fixam esse intra proxi-
mos octo dies, quorum tribus diebus, dixit
vix ille nobilis Hospiti suo: Pater frater Lu-
dovice, parva sunt omnia, scilicet perge Car-

thaginam, primum elassis vela det. Cui ille
respondit: Dominus Deus, qui mihi facultatem
concessit redeundi in Hispaniam, non permit-
tet, classem discedere sine me. Ego etiam ubi
dicam discissus mei: hisque dictis, permansit
ibi.

D

109 Intra quindecim dies peperit uxor ejus-
dem equitis, cujus consilio Beatus excep-
perat, prolemque baptizavit; domoque egres-
sus mandavit, ne propter solam relinqueret;
quod mulieres, quae aderant, parum cu-
rantes, ut ipsum dormientem confecerant, ab
ea recedere, immemores moniti de ea non
deserenda. Ille vero pavidè expergiscens ex ma-
gno itrepitu, quem in eodem cubiculo unus
de erantibus, quos in istis agris reperire
est, serpens humanæ carni par excubavit; tum
horrido conspectu tremefacta, è lecto nuda
prostravit, & iugenti cum clamore fugiens,
modò hac, modo illuc per domum usque in
aerem inferius ecurrit; quo tempore cum frigi-
dus ventulus spiraret et man, ipsa eo letaliter
confecta fuit. Tunc demum mulieres accepti
a Beato moniti de non relinquenda sua memi-
nerunt: illa vero, mortua, quam virum simili-
ter, in alio lecto deposita, post quadraginta horas
exspiravit.

atque in-
flectens cul-
dam nobili
mulieri
mortua.

110 Postulante tumultum ejus cadaver est,
& Beatus pro ejusdem animae Missam celebra-
vit, & sermoem ad populum habuit, absolu-
tisque functionibus iussis, cum viro hospite
suo reversus est domum, ubi inter praesen-
tiam ejus ait: Dominus Deus hic me uti-
nat, ut dominationi tuae precium preparari
mihi vicibus pertolverem, ut si fieri: excepti enim
consilio domine, assisti ei momenti, ad
ejusdem cadaver hac nocte vigilavi, Missam
pro ea celebraui, in ejusdem saeculo ad con-
science doli, & infamiam baptizavi aliam mo-
niam, qua beneficia mihi praestita pertolvam,
non habeo. Quod praeter mihi occurrit, et
ut domum meam vestram moniam, ne alio
modo permittas domum tuam intrare quicquam
lemmam, quae intra paucos dies ad te accessi-
tu est; aliaque tu cum illis offensus Deum,
ipsaque bevi post sua morte laet. Haec omnia
ita proles eveniunt. Comparuit enim ipsa
mulier, ipse permisit ingressum, cum ejus
lapis est (quodque pejus est, commiser illius
erit) petique dispensationem, ut eum sibi ma-
trimonio coparet: sed antequam dispensatio
nata fuit, Deus morte mulieris suum ultus
officium est ante finem anni, quo consummatio
facta fuerat.

ejusdemque
vires, et
carcer, et
viam vin-
dictam vo-
luntatis.

F

111 Iam vero fuit ejusque Teneriti populi
erga R. Bertrandum devotio, ut nominatim
Ludovicus Valquez de Guevara, ordinarius
gubernator, cum nihil aliud & rebus illius ob-
tinere possit, procuraret sibi decessu librum
Baptismalem, in quo erant multae subscriptiones
propriae illius manus exaratae. Haec oculis ipse
cum aliquot phylis ex eo decessit, & pro
facris reliquit servavit; ac nunquam voluit
relinquere, nisi coactus excommunicationis sen-
tentia: atque hodie cum capitali consensu
in sacristia multa in veneratione servantur. Pre-
dicavit etiam Beatus in Mampox b, ubi solita
sua vite sanctitatis verba sua commendavit,
eisque ratione mirabilis patris. Tantum sibi
librum comparavit suum, ut non alio, quam
Sach vocabulo veant.

Tenerit
pro Beato
habere, ad
G. in abro-
pox.

VII
b

A
viva lumen
in dante
Sancti
confutata

112 Capitaneus Bernardus de Bantacourt, cum nassit ipsum concionantem fessit fessit de Lano, necesse ipsum versus horum nobis secundum, rogatus, ut de peccatis suis consistentem postulare mone audiret; & de cetera ianuam pulsatam putam aperire, vidit in ea lucem magnam, velut multorum cereorum, & nota ardentium fuisse B. Bertrandum, flexis genibus incumbens: vidit insuper duos venerabiles ac maiestate specabiles dominos, vestibus solis infus radiantibus; eumque vellet hanc visionem secretius intueri, nec progreui, nec retrogradi posse, totosque tremefactos stupor. Sed, pulsata nonnulli ex vi, qui movere se alicuius, iussu, B. Bertrandum, conversus ad strepitum, erexit se procelisque visus, quis accessit, sciretur, quid posceretur. At capitaneus, totus tremens ac sui impotens, in ea perturbatione nichil, quid esset respondens: ac, nisi Batus adjuvisset illum, ut se domo excederet, non invenisset egressum. Sench ab eo vili videbatur ei fuisse SS. Ambrosius & Thomas Aquinas, interrogatusque, cur duos hosce Senchas fuisse opinaretur, respondit, quod similes essent illorum pictis imaginibus, quas saepe viderat, quodque viginti annorum fessio ea opinio fuit menti inhectit.

B
arce alibi
erant in ac
fessis consi
derat: nati
vitate: pueri
caeterum
alibi

113 Idem capitaneus vidit B. Bertrandum, dum Missam celebraret, post consecrationem cessat inherentem, existensque, se recte scilicet, voluit, arrepti ejusdem planea, eum monere. Cuiusdam juveni ex Elpecta, hanc prociat a Mompia, nanorum quingentes, vaticinatus est, cum ad annos quinquaginta per venturum, at non superentem; se se revera contigit, ut anno vite sue quinquagesimo corruptus morbo obiret. In loco, Turco dicto, convertit quendam juvenem, & in B. passio Ludovicum nominavit, qui ab eo sancte educatus eodem in Missa ministrare solebat. Quod demon plurimum dolens, dum ab Indis rogabatur, ut sibi Maic (quod illorum frumentum est) concederet; per solam respondit, se id nunquam conciliarum, nisi Ludovicum immolaret. Qua de causa opperientes, donec Batus abesset, ipsum rapuerunt & immolaverunt. Reverso autem & de Ludovico suo inquisitum perscrutante tentaverit, cum devoratum esse a Caymnes, quae animalia sunt crocodilis similia, quae de illiusmodi saepe produntia victores devorant; ite Batus, probe gustus malitiae demonis, huc vehementer doluit; inde vero letatus est de merito ejusdem animae innocuae.

C
in insula S.
Thome

114 Praedicante ipso in insula S. Thome e sub umbra platan, aderat ibi ea magna concione multitudine impiorum Indorum, qui fixa armata volebant illum lapidare; qua de re admonitus a quodam ecclesiastico, qui cum ipso erat, suscitatusque, ut a concinendo agnosceret, respondit: Ne metue; non enim tantum robore habet, non solum ut in me vibrent lapidem, sed etiam ut milia vel minime nocent. Perrexit ergo concionari, eamque vim verba ejus habuerant, ut non modo eum non lesissent, verum etiam plures ducentes eorum, siquis sermone, pie fecit, ab eodemque conversi ac baptizati fuerunt.

D
S. P. Pro
centi ab
fessis fran
dis refert.

115 In alteram insulam, Prononiorum S. Vincentii d. dictam, cum malis baptizatis alicuique progressus est, ubi dum ad frequentissimam concionem in spissa plantis sermonem habere, advenit quidam e primoribus, rutilum

tulari vestio indutus, nudis cruribus pelliculique, & maures gestans. Is ad Batum, finito sermone, necedens, quatuor ab eo, quae ea essent, quae de Cruce predicabatur, & quae res Crux esset, quam videro cupiebat. Batus ut eum recte instrueret, se ad densum truncum unius arborum, quae locum coronabant, extensis in modum crucifixi brachiis, applicuit: dumque ab eo recedebat, truncus iste imaginem sanctissima Crucis impressum servavit: quo miraculo omnis iste populus in magnam admirationem raptus, aliis clamoribus applausit. Proditus vero vir praecipuus, consensit domum suam repetit, ex qua paulo post regressus ad locum, ubi erat Batus, & in genus provolutus, manum ejus prior apprehendit, eumque domum suam perduxit, in qua ille cum socio suo Hieronymo Fernandez novem dies commoratus est; quo tempore eandem virum cum multis e familia ejus, aliusque probe instructum baptizavit; recedensque, quod etiam alibi consueverat facere, ei Articulis sancti fidei, Praeceptis Decalogi, aliisque preces singulis necessarias, literis consignatas reliquit.

116 Quamquam multa & mirabilibus, quae B. Bertrandum operatus in Indis esset, jam reculerimus, hoc tamen caput peculiariter destinavimus ad memoranda miracula, quae ab eodem tempore ante, quam post obitum facta, in ipsam paribus scripto annona fuisse. Dixit Christus Marci capite ultimo, praedicantes suos in nomine suo ejicientes demonia, locuturus variis linguis, expulsiuros serpentes, & si venenum sumpsissent, manibus illis, ne denique, infirmos, quos manibus suis attingerent, sanatum lei. His gratias Bertrando, velut praedicantem Apostolico, a Deo concessis fuisse, certum est ex multis, quae jam diximus, neque etiam manifestum fiet ex dicendis in hoc & sequentibus capitulis. Dominus Raphael Figuratus, in Indis commoveret alicuius, publicum his in oris hanc esse, B. Bertrandum, ut quempiam ex ejus gentis optimis converteret ad fidem, in testimonium veritatis fidei Christianae, falsitatemque superstitionum Indicarum, obulit se ad exauriendum calicem toxico infectum & haussit innoxium e. Indicavit hoc etiam ipsemet Servus Dei patri suavi Andrea Caetereio; addens, Deum saepe hujusmodi miracula parare per magnos peccatores, ut sanctum ejus nomen agnoscat ac laudetur.

117 Inda, Marinitta dicta, quem B. Bertrandum baptizaverat, ad eandem recurrit die 11, quod forte sui infidelis jam a triduo ex insidiet parva moribunda esset, quia stercus transversum cubabat; nec omnino eam posse eniti ac vivere, pro certo habebat. Batus, eam consolans, iussit spem suam in Deo reponere, sive ut suae fidei parceret; deditque ei cingulum suum, quo fortorem eingeret; ipse vero pro infirma interim orationi incubuit. Ea ipsa nocte pulchrum infantem filium peperit; cupus rei Marinitta intra medium horam B. Bertrandum certiorum fecit; eoque miraculo infans puter & mater eam avis paterno maternoque, aliisque multis orationem sociis moti, ab eodem B. Bertrando fieri fonte abluere.

118 Alteram insulam, nondum baptizata, sermis pessime afflicta, ita ut per plagas, quibus tota fessis cervix circumdabatur, conspicerentur nervi ejus, eorum Bato procumbens dixit: ego te vehementer obsecro, ut sancti me: ille, Ccc 3

E
XVII.
In testimonio
viva
Fidelis videri
non tene
ant illud:

F
esse cinguli
fuit desiderata
parva
parva
parva

federis sui
de fessis
Christi fessis
males, fessis.

poli factum super collo illius signu Crucis, crucemque ejus suo fudario circumdedit, dixitque: Vade, Deo propicio; confide, te ab illo laudandum, & eras revertente. Reversa illa est postmodum, & amoto fudario, experta est se sanam, quasi nunquam ullo malo laborasset, nullo etiam morbo indicio superflite. Quod insigne miraculum confectus focius, Pater frater Ludovicus, inquit: Hoc magnum est miraculum! Cui ille, Tace, ait, frater charissime, hoc opus Dei est: à me enim nihil boni fit; idque ideo divina operatur Majestas, ut isti Indi convertantur. In quodam ejusdem regionis portu quodam puella, per soban signum Crucis furtivum, eodem, quo infecta erat, malo liberata fuit.

*se, focius, anastagium, erudit, periculose a-
gredientes reddere tem-
lance.*

B
f

119 Domina Agnete de Mendoza, dum octennis erat, jam per duos menses in continens Tabern in domo avie suae laborante, ixit vetula B. Bertrandum precatur, ut illuc accederet (uti fecit) Missam celebraret; quā finitā, legit super eam Evangelium, & cruce signavit infirmam, quae eodem die immunis febri fuit. Dum cum aliis quatuor vel quinque personis per magnum flumen Magdalena f navigaret, tam levis exorta tempestas est, ut, inversa cymba, omnes immergerentur aquis: sed, Beato Deum precante, restituta cymba est, omnesque ad ripam appulsi, in quam, apprehensa robore evaserunt. Simili modo Indiam peregrinus in variis populis multos invenit ex quodam morbo, casarbo simili, morientes; adeoque in contagiosus morbus erat, ut peilus videretur. Proinde solitabat ille singulas cūdas, bene precans infirmis; nec quiliquam eorum, quibus suam imperitiam fuerat benedictionem, ex eo malo mortuus est. Eosdem deinde morbo laborantē uli à fociis suis quendam Indum ait: Cur non vultis ad sanctum Patrem, ut te sanet?

*Crucifixu et-
iam puellam
miraculo*

g

C

120 Religiosus, cujus supra meminimus g, ex Indiis reversus, in conventu Valentino re-
tulit, se, dum per Indiam iter ageret, ex multis intellexisse, Benum in quodam vico fidelitatis à morte quondam tenella ætatis puellam, filiam Indae, quam ipse baptizaverat. Rogatus postmodum Express ipsemet Bertrandus, verene Deus per ejus patrocinium puellam mortuam revocasset ad vitam; nec affirmare vultus est, nec negare; unde credens est id reipsa fecisse; qui bene novetur, mendacium in ejusmodi rebus Deo graviter displicere. Sed quod rem certiorum facit, illud est, quod graviter infirmus quærenti eandem civi, ipsi adducto, an in Indiis puellae mortuae vitam reddidisset, responderit: Quantum id esse putas? Deus agit instar sibi ferri, qui ferrum sciree moudans, ex multis luminis ad id operis idoneis, quas coram se habet, pro suo arbitrio hanc eligit præ aliis: huiusque dictis, tacuit. Quibus verbus quod substantiam dixit: Noli me plures, quam alios laudare, quod Deus me ad prodigium istud potentissimum usus sit.

*vita rebi-
tanti, in A-
merica.*

121 Confirmatur hæc opinio ex ejusdem B. Bertrandii dictis ad quendam spectabilem conditionis personam, cui ille Rosarium Marimum donans, jussit illam in magna veneratione haberi, quia vestitus Indiarum navigaturus illud acceperat a patre fratre Thoma Arno, predicatione celebris, ac magni spiritus viro, cui ipse suam pariter dederat; addiditque: Ille Rosarium in Indiis sanavit infirmos, convertit pec-

cuntes; atque insuper puto, resuscitasse mortuos: illud meum in veneratione habeto. Quia & ipse quoque Pater tanti illud asserens, ut aliquoties ad se mitti petenti, agrorum capiti imponendi gratia. Alteri etiam devotae personae dixit: Deus mihi hanc fecit gratiam, ut hoc Rosario resuscitarem mortuos. Ejusdem usi etiam post illius obitum multa miracula obtenta fuisse, ut dicatur lib. III, cap. 12.

122 Post mortem quoque B. Bernardi Deum multa per ejusdem patrocinium miracula in Indiis petisse, compertum est. In Tabern Martinus Campanero Indus gravi lethargo correptus erat, & ad extremum deductus, se loquelis visusque destitutus; quodque pejus erat, non fuerat sua peccata confessus, quin loquendi facultatem repente amisisset. Illius miserum Franciscus Lopez Cabeza, clericus & parochus Tubera, dolensque, quod sine gravi confessione moreretur, eundem B. Bertrandum, velut Indorum iustus loci Patri, commendavit, excerpitque solum ex libro Baptismi, Beati nunc conscripto, devotè magnaque cum fide collo infirmi applicuit; qui intra diem & medium, nullo prius adhibito remedio, loquelam cepit, apud parochum confessus fuit, ac multis annis superflus inculcums vixit. Idem Franciscus Cabeza testatur est, se ad quendam Indam, Franciscam nomine, postquam hæc plura integros dies parvis dolibus cruciata fuisset, nec posset parere, advocatum fuisse, ut ejusdem confessionem exciperet, quod non dubitaret, quin in partu mortura esset; & postquam eam contentum audierat, jussit eandem istam charitam a libro incipiam eadem applicari; atque ita ipsa infra quinque horas peperit, ac incolums mansit.

123 Pater magister frater Augustinus d'Avila Padigina, Orandi Dominici Mexici à insignis concionator, ac deinde infule S. Dominici archiepiscopus, dum habebat in collegio S. Ludovici parum Predicatorum in loco dicto Puebla à in Indiis versus Mexicem gravi infirmitate fluxionis laborans in lingua, auditis B. Bernardi miraculis, oravit sibi ex ejusdem vestis sibi particulam cum suo impositis, diglutivitque, & sanatus fuit.

*Quodam ex
Americis
post mortem
eius*

E

*per ejusdem
patrocinium
in America
imposita.*

k
l
k

F

ANNOTATA

a Teneris, vulgo Teneriffe, de qua hic, America Meridionalis oppidum est in præfectura S. Mertha ad ripam fluminis Magdalena.

b Aliis, de jam moxi, Mopox & Mopox, quod aliud est America Meridionalis oppidum, in ejusdem, ad quod Teneris, sed præcat ab hoc, fluminis Magdalena ripa situm.

c Una est ex Antillis, Hispania las Antillas, Gallis las Antilles, America in mari Septentrionali insulis, inter Portum Divitem seu Porto Rico & America Meridionalis continentes posita.

d Est & hæc una ex Antillis, continenti propior.

e Illos plures vice simplis scisse in Bolla canonizationis sui legitur hoc modo: Pluribus in testimonium fidei monstrum quid bñctus innoxie deservit vix superavit.

f Hispania el Rio de la Magdalena, America Meridionalis fluvius est, qui supra Popajanum

A. *Jonam arcus indeque per Novum Regnum Granatense, usque ad flumen S. Martini in S. Martini profectura se fingit.*

g. *Auditez Cibernio meminit super num. 116. h. Nominis nussissio est totius Americae amplissimae civitas in America Septentrionali, ac regionis cognominatae, Norvae Hispaniae caput.*

i. *Insula S. Dominici, alias Hispaniola appellata, ampla Americae Septentrionalis insula est in mari Boreali, cujus insulae praecipua civitates, Dominopolis dicta, archiepiscopatu illustrata est.*

k. *Fortasse designatur Angelopolis, Hispaniae in Pucbla de los Angeles, quae America Septentrionalis ac Nova Hispaniae civitas episcopalis est sui metropoli Mexicana.*

CAPUT VIII.

B. *Causa revertendi, reditusque in Hispaniam: tempestas maris sedata: habitatio Valentiae: Prioratus in conventu S. Onuphrii ab eo gestus.*

CAP. XIX.
Cratellat-
ionem par-
tem ad in
Indiam
foras

S. Eptennio commotus in Indiis B. Bertramus deliberavit de suo in Hispaniam reditu, quod agere ferret quondam praefectorum crudelitatem, qui non solum levibus de causis laqueis peremerant Indos, verum etiam impediebant facies conciones. Numquam etiam aliqui praefectorum, predicante Servo Dei, in concionem iramperant, & verbis impiis, fastidiosisque impactis, auditores ex ecclesia pellunt: e: cumque ea misera gens inermis sit, imò etiam plene nuda (sunt enim in illa provincia loca, in quibus nullum proflus vestimentum in usu est) prorampant illud ex ecclesia, & Beatum in suo pulvere relinquant. Prae ceteris tamen perlinferunt ipsi reditum litterae, quas accepit a domino fratre Bartholomaeo de las Casas s., qui non modò, dum adhuc esset clericus secularis, varia sùnera ex Hispania in Indias, & Indias in Hispaniam conlceat, sed etiam post assumptum S. Dominici habitum, penul minus quinquaginta annis, quibus eum gelivus, periculis fuit Indorum patronus, atque hunc operi impendit locum habere posset, remanereverat episcopatu Chiapensi, redieratque in Hispaniam, ubi tantum coram curiam apud multos gessit, ut plurimos illdem favores a rege Philippo II obtinuerit, uti etiam à Carolo V imperatore gloriose memorie impetraverat.

Quoniam
refectum in
Hispaniam
ad Hispaniam
fuit Cratellat-
ionem

125. Quamquam autem propter adversa aliqua, quae bona illius ceciderant, dum erat clericus, frustrabant, & ob ingentem, dum Religiosum jam profectus fuerat, zelum in procuratione, ne Indis inique tractarentur, reprehensus fuisset ob aliquot historicos e, qui acribus malevolis; nihilominus iniquum Dei semper habens praeculis, opportunè & impudenter impugnatque arguabatque aliquorum vi-

lentiam, & intercedebat pro Indis ex amicitia, quae in lege naturae regulisque functionibus illdem vivebant. Litterarum verò, quas hie episcopos ad B. Bertrandum dedit, haec summa erat, ut ipse in convertendis Indis strenue laboraret, prudenterque procederet in audiendis absolventisque confitentibus belli ductibus & praefectis, qui privilegiis regis non contenti tyrannice tractabant indigenas contra expressum regis voluntatem. Quapropter Bertrandus, cum haec litteras ingui faceret, vehementer desideravit in Hispaniam reverti, ut se levaret frustulit, quos eadem de causa patiebantur. Scripsit ergo Servus Dei ad fratres suos in Hispaniam, cum illique mentem suam communicavit. Ipse verò ex desiderio, quod tenebantur, tam boni Fratris revivendi, auctoritate illico ad reverendissimum patrem Otavium Generalem, qui tunc temporis sedebat in Hispania, eraque pater magister frater Vincentius Justiniani (quem Pius V Papa Cardinalem creavit) & post multas importunas preces tres potentes pro facultate revertendi litteras diversis viis ad ipsum transmissit.

126. Interea accidit, ut, spem miraculorum B. Bertrandi tamà, Provincialis S. Augustini in novo regno Granatensi haberet, B. Bertrandum eligi Priorem conventus S. Fidei d., quae istius provinciae metropolis est, afferent, non decere, ut Vir tantae videretur ac sanctitatis in vulgibus locis commemoraretur, sed oportere, ipsam in civitate Sanctae Fidei habitare, in qua sedes archiepiscopalis & tribunal regium sua erat. Electores igitur communi consensu Servum Dei elegerunt, eamque electionem cum eisdem confirmatione & censuris, nisi ille acceptaret, Provincialis per quendam fratrem derivavit ad conventum Cartaginensem, quò à Priore creatus B. Bertrandus, ut confirmationem ad Priorem electionem, censurisque à Superiore suo intentatus audiret, vehementer innotuit; semper enim honores fuerat aversus; & quantum potuit, recularit, ut videret vanas gloriam, cui oculis non dare potuit: praeterea, plaususque sibi faciendo, quod per totam regionem Sanctus diceretur, & velut talis in civitate Sanctae Fidei expectaretur. Huc itaque eum magnopere sollicitant.

127. Compallus tamen ex obedientia istud officium humiliter acceptavit, & ad huc eo versus se accinxit. Sed nequam abinet, afferunt, se quidem profecti ad civitatem Sanctae Fidei, non tamen illuc perventurum, nec functionum eo oncio; quia Deus aliter decreverat. Discessit Beatus Carthaginem versus Terneriam, apulique ad Baracum e, magni fluminis Maginone portum, ubi se commisit cythere; quam quidam mentiores oneraverant, mitibusque cum aliis sex cyreis. Navigatio per illud flumen g. ordinatè peracta intra dies viginti quatuor & viginti sex, nisi civitatis Maritimaque à portum uteretur; ea verò, quae Beatum volebat, cythere ne triginta quidem diebus perficere possit molitum teneris litum, quod alie exparte percurrerant. Marmaribus propere navis Indis adversus navarchum suum, quod non fuisse constans litum cum aliis propere, eandem hie est magnam aquae copiam, in cythrum illapsum, quae volabat celeri navigationi, non sine discrimine lubrificationis.

128. Quindecim diebus post affectum est il-

F. *Insulae S. Dominici, alias Hispaniola appellata, ampla Americae Septentrionalis insula est in mari Boreali, cujus insulae praecipua civitates, Dominopolis dicta, archiepiscopatu illustrata est.*

F. *Insulae S. Dominici, alias Hispaniola appellata, ampla Americae Septentrionalis insula est in mari Boreali, cujus insulae praecipua civitates, Dominopolis dicta, archiepiscopatu illustrata est.*

F. *Insulae S. Dominici, alias Hispaniola appellata, ampla Americae Septentrionalis insula est in mari Boreali, cujus insulae praecipua civitates, Dominopolis dicta, archiepiscopatu illustrata est.*

F. *Insulae S. Dominici, alias Hispaniola appellata, ampla Americae Septentrionalis insula est in mari Boreali, cujus insulae praecipua civitates, Dominopolis dicta, archiepiscopatu illustrata est.*

A. ATRI-
ONORD.
Generalis
Interior, Caro
theophrasti
ratis, sed
que rechi-
tur in His-
paniam.

lam altera cymba, in qua vehetur peculiaris B. Bertrandi amicus, nunciatum reverendissimi Generalis et ferens, ut regrederetur in Hispaniam (quae cymba unico die pergit usque ad eam, in qua Servus Dei erat) organique a longè, an in ea veneratur pater Bertrandi, Prior Sanctae Fidei, acceptoque responso, ita esse, adductus cymbis, beatus destinatus sibi ex Hispania litteras accepit, gratiasque ab eo actis Deo, ista ejus cymba eadem velocitate, qua nauta, processit. Inde pertraxerunt usque ad portum de Angulturn, quod freum fluminis est; ubi Beatus conficit scriptoque ad Provinciales & fratres Sanctae Fidei, ut ceteros taceret de mandato à Generali accepto, addito apographo ejusdem muniti, & abdicavit Prioratus. Inde triduo post advenit in Tenebrissimam, ubi accidit, quod supra narraui de nobili equite ejus amico, a quo hospitio excep-
tus fuit; et quae hinc, cum dato libi ab eodem in viam victa, triam diem spatio Carthaginem, ubi elapsa, quae non ipsi ipsum expectare videbatur, paratam invenit; via enim ipse in eam descendit, quin illa vela fecerit versus nostram Hispaniam.

Crucis signa
temporaria
sunt.

129 Per viam horribili exorta tempestate dilaceratum variis in locis velum est, rapae nauticae, ne parum abfuit, quae etiam dilaceratur gubernaculum; totaque navis modo nunc, modo illac jectabatur, prout impetebat fluctus, qui cum horribili fragore nauta veit altissimi montes enim eversionis ad creta, modis operis profundissimis valibus, praecipitabant in abyssum. Qua de causa B. Bertrandi in eam, navigii parum, quae ab undis nautae impetebatur, se recipiens, signum Crucis aduersus eas identidem horrevit, eisdemque, veit sanctissimi signi viri agnovit, quo propius navi ferebat, eo lenius ipsi viscebatur. Verum ex ea B. Bertrandi vanam quiescem venas, permixta fluctibus navago, in aiam partem recedit. Sed simul aquae inde recessit, intervehiente mari, & navigio magis, quam antes periclitante, consiliis ad eum accurrerunt nautae, summis precibus obsecrantes, ut ad desertum locum receret; ubi illo prout istud remedium adhibente, mare non tantum manūs servit, verum etiam tranquillum pacisumque redactum fuit. Cum Beatus hanc aquasque referret, adiecit, quod etiam auras auerit, videlicet, ex bujulemodi tactis non angui lanchitatem, sed fidem; & ad ad propulsum augmen-
xit: Deus plus luminis coarctat Lucero, quam mihi; & ille tamen damnatus est; pluraque m-
clorioris fidei, qui potius scriptum suspensum. Id mihi quoque potest contingere; cum scriptum sit, neminem in hac vita scire posse, utrum in fine ejusdem futurus sit oculo, an amore dignus.

in His-
paniam appul-
sus in Pa-
lustrino con-
valescens habi-
tavit.

A

130 Anno MDLXIX, die festo S. Lucae A. B. Bertrandi in Hispaniam appulit, nec diu Hispali commoratus, prolebas Valentiam est, quo vespertino tempore adveniens, compellus fuit permovere in horto fratris sui, extra mu-
ros urbis prope monasticum S. Mariae de succur-
sus Olivae S. Augustini suo. Postmodum sum-
mo mane, sparsa B. Bertrandi adventus fama, per magister frater Laurencius Lopez Prior
incurtus sua inquit, ut retineret fratres,
ne omnes ad ipsum accurrerent, revolvendi il-
lum & benedictionem petendi gratia: nam ex
augusta gaudio, quo viuis reditus omnes to-

cessent, audiat quique cum primis videre; atque ipse Prior non capisset se pro laetitia, considerans, quantum Deus suo tempore huius domi beneficium praestaret reddendo eum Filium, qui vice sanctitate & exemplis eandem maximopere erat illustrandus. Conventum in-
grediens Bertrandus ait, se jam velle incipere Deo serio servire, & pro novito modo; id-
que etiam praestitit tam humiliter se gerens, ut omnes exeret in stuporem.

131 Non licuit Beato solitudine suaeque cel-
le quiete diu gaudere: nam patres conventus S. Onuphrii, quibus ferme laicus Valentia dissi-
si, illum sibi prelatum optantes, quod per-
suum habere, conventum suum illius ope-
ra, tam spiritualibus, quam temporalibus, au-
diam in, eundem unanimo voto magno cum
gratulo Priorem elegerunt. Desiderans quidem
ad materiam excoctum declinare, sed obedi-
entia contritus acceptavit, & sub finem Octo-
bris anni MDLXX obire coepit, pro more suo,
ingenti cum fructu, optima precepta tradens
& exemplo prelois, in servitio divino vigilan-
tissimus. Extorabatque patres illos, ut, quam-
vis modum locus ille quo magis erat solitarius,
eo majorem devotionem movebat ad eundem
accidentibus, ita consentirent illi eo magis ex-
coctare in obsequiis divinae Majestatis, & pro-
cellere aliis Religiosis, aliis habitantibus. Ut-
que erat ipse observantissimus constitutorum
& Regulae (quod primo omnium loco habe-
bat) ita curabat, ut subditi sui eundem prom-
pae & hilariter fervarent, tanto magis, quanto
ipse eodem majorem cum charitate regeret, at-
que omnia eis necessaria procuraret liberaliter.

132 Cumque prudenter gubernaret, non
obstantibus sterilibus annis & obertis conventus
debitis, erat fratribus abunde prospiciat. Nec
solum conventus debita persolvebat, sed etiam
in eadem notata digna compoat, ceteros
talentam à Deo acceptum, nominatim in
audilio, Crux coepta dicta, iuxta conventum
in termino iae, pulcherrimis expensis urini-
que coactis; quem in rem cum eadem visus
elicit omnium impendere, respondit, etiam plus
à Lucernensis ad destruatam Crucem in Ger-
mania Francique i expendi. Fecerant ibidem
notum ejus in memoriam conditoris apponi;
sed ille humanam gloriam extollis illud fecit
aboleri. Erat largus elemosynarius, nec pau-
perem suum solacio remisit, etiam importuno
tempore necedere; singulis panem & vinum
liberaliter distribuens, largitusque fratri Josepho
Vivaces dispensationem repetens: Da, frater, elemo-
synam; ne pigret te Domino Deo nostro
largi, illudque Davidicum Psalmi xi. allo-
gans. "Beatus, qui intelligit super egnum &
pauperem &c."

133 Ultra communes elemosynas, quae ad
conventus portas solent distribui, B. Bertran-
dus largiebatur etiam alias secretas personis ro-
vocans in domibus suis; ut testat ead Ang-
usta Bayardi de Mulero, bona ferva Dei, qui
apud ipsum confiteri consueverat. Huius enim
operi succurrebat ille malis indigentibus, ac
potius eorum avaritiam praecipue conditio-
nis, quae in quatuor vico, naut procul à con-
vento dista habebat, & onerata filijs parvulis
accubum poubatur egerantem, adeo ut saepius,
cum doctis panis, verbum miseris illis coque-
ret; & si panem haberet, sed non omnibus
sufficientem, eundem pariter in singulos,
ipm

XX.
conventus
S. Onuphrii
profectus
Prior sanctae
Fidei

E

& liberali-
ter eis: ad-
dificum ex-
pauit. fac-
currit pau-
peribus

F

divinitus
intus
quibus man-
traa ago-
fuit,

A ipsi à pene abstinent, crebrèque in ea egestate constituta pauci fieri sicut cum suis velarent. Quam quidem paupertatem, cum nobilibus ac honesta esset, nulli cuiquam moraliū indocere voluit, vicia, ne id fecisse aliquando noceret.

*etiam etiam
miseria, et
venerat:*

134 Dum quodam die in huiusmodi angustis versaretur, accessit ad illam Angela Beyreri, certam denariorum summam ei afferens; quam ut vidit bona domina, petiit, ut sibi ab aliquo conficienti ducto restitueretur. Respondit illa, non ita esse; sed in elemosinam mitti. Si elemosina sit (reposita illa) sine dubio mihi mittitur à beato fratre Ludovico Bertrando, cui Deus meam loquiam revelaverit. Falsa Angela est, id verum esse, sed vetale, ne cui diceret, quia nulli esset. Tunc numeros acceptavit domina, dicens: Verè Deus angustias meas servo suo revelavit; quia impossibile erat, ut alias sciret; gratiasque Deo de tam opportuno succursu petiit. Eodem dominæ prægnanti B. Bertrando dixit, eam filium parituram, monique, ut solum ejusdem eum generet, futurum enim magnum virum; idque etiam repetit, postquam ille jam natus esset, ac jubente matre, ad conventum S. Onuphrii illiusdem eidem Patri ostendendus.

*Deum miris
sibi libera-
tur.*

135 Quemadmodum liberalis erat Beatus in pauperes et egenos, ita fidelium mentes movebat Deus, ut ei elemosinas æque largirentur; atque hinc divinitus instruebatur omni re necessaria, prout ipsemet narravit patri fratri Vincentio Ribera, dicens, se verè nescire, quam ratione aliquoties invenisset in cella sua regales m, qui unde illas allati essent, non capiebat. Testatur item est Vincentius Garriga bibliopola, à quo B. Bertrando libros credito pretio emebat, sibi, quoties vellet, ab eo accurate solutum fuisse; sibi que semel in ejusdem cellam ingresso eundem dixisse: Per amorem Dei condona mihi, frater, quod oblitus fuerim pecuniam mihi comparare; se verò respondisse, se non alia de causa venire, quam visitandi gratia, ac repositisse Beatum: Age ergo, sede, colloquar paulisper, dum Deus providet; & in medio colloquio, extensa in vicinam mensam manu, dixisse: Cape pecuniam tibi debitam: tantamque accurate summam ibidem repertam esse, quanta debebatur. Quare re vehementer oblitus bibliopola, quin nullam in eodem mensa pecuniam ante videret.

*Per nichil
alium con-
cinaturus,
dum fieri,
laccidit po-
dibus,*

136 Circuibat Beatus loci circum conventum S. Onuphrii sitis predicaturus, ac ordinariè pedes, etiam dum pergeret Valentiam, quamvis difficulter, quis in altero erarum plagis laborabat. Ne verò à peribis reprehenderetur, quod pedes incederet, solebat equo insidens conventu egredi, ac paululum inde iter pedibus profecti, suas preces interius rociens; quod pari modo faciebat in reditu. Quodam die Veneris Sancto pergens predicaturus Monasterium, ubi Quadagesimales sermones habebat, equo insidens egreditur à conventu est, sed mos non solum ex eo defecit, verum etiam calcos exiit, itaque discalceatus ivit usque ad loci ingressum: idemque fecit, dum post habitum sermonem rediret Valentiam, cui appropinquans, dum agnosci poterat, calcavit se, & in equum resiliit. Velut bonus prioratus sui pastor, tantopere desiderabat domi residere, ut eo ordinare eodem die rediret.

137 Jam meminimus super, quam bene ille Octobris Thomas V.

populos, quibus predicabat, exemplis suis, humilitate, penitentia ac pietate imbutos re-linguebat. Porro in Monasterio post finitum sermonem in hospitium suum se recipiens, absterio sudore, in vicem quicquid soccedebat in oratorium procuratur, donec vocaretur ad primam, in quo tam erat abstemius, ut aliis admirationi esset; nec volebat ulla sibi delicia cibis offerri, nisi parcos ac vulgari pretii. In vico Liria, tribus leucis à conventu S. Onuphrii distito, quod ad concionandum in Nativitate Domini ierat, in domo Rectoris hospitans, cum intellexisset, omnes alios jam dormire, ex viva in intellecta suo representatione intuitus Domini nostri Jesu Christi, lecto, velut in eo dormisset, incompotio relicto, descendit in stabulum, & ad præsepce accedens, ibidem vigilavit cum amplexibus puero Jesu, qui illa nocte natus, in præsepce repositus cubavit.

*sollicitum
fueram*

138 Quidam Religiosus conventus S. Onuphrii, à sancto Priore petiti facultatem eundi Valentiam, etique obtenta, non ivit illuc, sed ad conventum Portu-celli fratrum Cartusianorum. Inde reduci post imperitum benedictionem ait beatus Pater: Quid te gelissit apud patres Cartusianos Portu-celli? Ac respondenti, se nec ad Portu-celli ivisse, nec vixisse fratres Cartusianos, reposit Prior: Vide, quid dicens: triduo enim, quo abisti ab hoc conventu, mortuus es in Portu-celli, & interfuisti illorum Officio matutino, & habuisti eorum Ordinis postulisti à domino Bellot; scilicet, te velle fieri fratrem Cartusianum, gravem esse tentationem à demone. Stupescit hæc Religiosus, agnoscent, illum nisi nisi verum dixisse, ac specialiter de habitu, quod secretissime tractatum fuerat. Alter Religiosus, frater Andream Cabrero nomine, sæpius dixit occultissime, quæ nequeverant sciri, nisi ex revelatione divina, & speculam, eum semel illius cellam adisset, Servus Dei dixit, ipsum tandem rem commississe, & benigne reprehendit; sed, cum es res occulta esset, & à nemine posset sciri, negavit ille potestatem: at Beatus eadem cum benignitate adjecit: Hoc ego, non nisi in tuam emolumentum, dico tibi, uque, dum peccata tua confessurus es, memineris te de eo accusare. Dum verò ille ipse apud Ludovicum confessus fuit, nullum ea de re verbum ab eodem Beato audiri.

E

F

139 Eodem fratri Cabrero quodam die egresso è cella, ut ad ehorum pergeret, occurrens B. Bertrando dixit, ut cogitationes, quibus inhærebat, expelleret è mente, quæque ex essent, exposuisset, reprehenditque, ut ille adverteret, quid fecerit, quidque conveniret pro divino servitio. E choro deinde egressus frater Cabrero vidit B. Bertrandum loquentem cum quodam Religioso, qui Breviarium in manu tenens onibet ante refectionem conventus S. Onuphrii: post quod colloquium Religiosus iste totus amonitus ait fratri Cabrero, dixisse sibi B. Bertrandum, ut emendaret aliquam, vix de seculo facta, ac mandasse, ut serviret Deo, nec timeret, hæc sibi quidquam damni evenitum. Cum quidam Religiosus hospes accessisset ad conventum S. Onuphrii, & ut moris est, benedictionem peteret à Priore, qui multi aderant Religiosi, dixit Servus Dei hospiti, ama & scutum Religiosorum esse Refecturiam.

Ddd

Mi-

A. AVI
GNOVO.

Minutibus circumspiciantibus verba, que non cariebant, & interrogantibus hospitem, quid illa sibi vellent, respondit, se sub veste sua habere magnum cultum venitorium; sed impossibile esse, ut id ei innovaret sine revelatione divina.

E. asinus
intelligit:

140 Vocavit quadam nocte beatus Prior janitorem, jubens conventus fores aperire, quod Religiosus, quem nominabat, veniret Valentis pium parare ac meti, quia eo in itinere tres illum homines aggressi fuerant, solum quidem terrendi gratia, sed quos ipsi latrones sacrosque exstiterant. Aperuit frater fores, prospiciensque vidit componentem Religiosum, totum tremebundum; qui apertam portam respiciens, egreditur, quem exspectaret, & de qua de causa tam sero ibi consisteret. Cūque misisset, id fieri ex mandato Prioris, vehementer admittens est, profusus singulare existimans, Priori jam tam instanti, quod sibi in manu acciderat.

Illustri fam-
ula vitam
sua differ-
entia, in
qua versa-
batur, or-
biculum
prædixit.

141 Anno MDLXXII cum quidam ex optimis horum regnorum magnis moleculis implicatus esset, ejusdemque usor graviter afflicta, B. Bertrandus ad eum consolandum accedens monuit, ne doleret; neque enim esse, cur id faceret. Quo pacto, inquit illa, non sit, cur ego dolam, marito meo tam graviter afflicto? Quia, respondit ipsi, Dominus noster cum sollicitat, & tu, domina illustrissima, videbis illum virum, suamque statum gubernantem. Post sex elapsos menses existimabit illa, maritum jamjam & suis moleculis liberandum; ut B. Bertrandus asseruit, id non tam cito, sed post tres annos futurum. Ita autem exacto contigit; quod tamen nullo modo poterat humanitus prædici. Notam tamen dignum est, ante ista omnia, prædictum dominum cuiusdam Religiosæ Carmelitane, sancti Teyeda nomine, in monasterio Incarnationis, apertis spiritali, servareque Dei, visum fuisse in periculo submersum, quod significabat discrimen, in quo cum paulo inde visum erat. Vidit præterea eandem ex eodem periculo eversum, qui auxiliabatur ei B. Bertrandus per sua sancta signa: quia se indicabatur, ipsum abscentem signo sanctæ Crucis à Beato esse cella sua quotidie fuisse signatum, quamdiu ille eodem in periculo verberetur, uti ejusdem uxori promiserat.

C

Nisi ab op-
eribus peccata
efficiantur ad ju-
venum Priores

142 Duo Religiosi, collectores eleemosynarum pro conventu S. Onuphrii, cum quadam hebdomada multas collegissent, stauerunt, ut alter Realem de quatuor, alter ducatum aureum ferverent, ut, si forte sequenti septimana meliores future essent eleemosynæ, eos adderent, itaque solitam summam afferrent. Antequam igitur ad conventum appropinquarent, eorum unus Realem suo calceio infudit, alter ducatum sine manica. Cum pervenissent ad Priorem & eleemosynas tradidissent, mandavit Servus Dei, ut omnem collectam pecuniam sibi traderent; ac respondentibus, se dedisse omnem, quam acceperant, ait ille: Da mihi, tu Realem de quatuor, quem calceio fratri pedis tui imposuisti; & conversus ad alterum, Tu vero produce ducatum, quem habes in manica. Quibus auditis, illi admirabundi hæserunt. Porro advertebant Religiosi, nihil omnium, quam agerent, ipsam lacere, dicebant Hieronymo Abella: Verò, domine, nescimus, quid nostro Priore facturi simus, qui fundas & myops est, & nihilomi-

nus movit omnia, que agimus. Quidam Religiosus paulo post eamdem professionem de totius vite sue peccatis apud B. Bertrandum confitens, eum ad certum factum pergit, eripit ex verocundia hæreticis: cui ille ait: Ene tu Judas? quare non arguis te de tali peccato? quodque ille commiserat, indicavit. Hæc alitque mirabilibus, infra etiam recedendis, ibidem permixtis, B. Bertrandus in fine biennii ejusdem Prioratus sui reverfus Valentiam est, relinquens conventum omnibus novitiis abunde instructum, ac spiritalibus temporalibusque bonis auctum.

ANNOTATA.

a Id agebant crudeliter isti excoheres suo luctu inhiantes, ut miseros Indos longe ultra, quam eisdem regia permittebatur, ad servilia opera compellerent.

b Vide, que de hoc Chiapensi in Nova Hispania episcopo, & illustri Occidentali Indorum, verbis scriptisq; editis, parano, ex Echardi Bibliotheca Prædicatorum annotati ad Vita prima caput 5, lit. L.

c Quam inter ceteros hoc in parte adversum sibi habuerit, dixi loco mox laudato lit. m.

d Id est Fani S. Fidei, de Bogota cognominati, de quo jam meminimus alibi.

e De hoc loco sic legitur apud Blavium in Descriptione præfectura Cartaginensis: BARANCA DE MALAMBO, ut Hispani vocant, tantum telonium est ad hujus præfecturam pertinet, situm ad ripam fluminis Magdalene, triginta ab urbe Cartagine leucis, viginti ab oppido S. Marthæ, sex denique ab Oceano Septentrionali; hinc omnes mercis Europæ aliæque & majoribus navigiis exponuntur, & unigenis luctibus adverso flumine subvehuntur ad Novum regnum Granatense. Ea itaque ex loco B. Bertrandus literis commisit Tensiffum Faxamque S. Fidei de Bogota versus adverso flumine navigare cepit, ut superioris mandatis obtemperaret, quamvis ex divina revelatione certus, se ad prædictum locum non perventurum.

f Sen literi, verisimiliter Americanorum move ex unico arboris trunco creavita.

g Novum de portu Baranca usque ad Fanum S. Fidei de Bogota.

h Marquina oppidum adverso, ut dictum est, flumine Magdalena navigantibus ad dexteram occurrit.

i Supra nom. 108.

k Id est, die 18 Octobris.

l Indicat illius temporis Lutheranos in Germania, & Hugonotot, seu Calvinistas iconoclastas in Gallia.

m Regalis certa moneta Hispanice est, vulgo Real dicta.

CAPUT

CAPUT IX.

*Tirocinio denuò præfectus
Valeniæ, quæ egerit :
Prior conventus ibidem
constitutus virtutibus suis
præluceat : mira Viri fidu-
cia in Deum & egenos
liberalitas.*

CAP. XCL.
Nativitas
denuò præ-
f. Valen-
cia, fractis
pionibus.

B

Næ tunc quoque succedit B. Bertrando, ut tempore desiderato sacro ocio possit fructu. Paulo postquam Valentiam advenit, præcepit ei Prior, magister frater Osnephrus Clemens, vir magis virtutis ac scientiæ, ac insignis concionator, ut novitiorum magistrum suscipere; ac proinde æque tunc, quam antea, eo munere diligentissime functus est. Docuit eos & factis & verbis hilariter forte jugum Religionis; & quemadmodum fratres isti in consuetudinem boni Magistri multam in divino servitio ac regulari observantia prædicabant, ita sese in omni virtutum genere exercebant. Hæc non secus demon, totis viribus conatus est illi molestus esse; proinde quadam nocte Religiosus in sede novitiorum expertus est aliquis, qui judicabat non posse à mortali homine proficisci, ac propterea sancto Magistro indicavit. Respondit ille : Scias, fili, circuire per hæc eadem demonem, qui nictur vos perturbare; sed ne metuas. Addiditque : Ex quo commissum tibi hoc officium est, veritatem hic quicquam muras, qui, licet totus oneratus cunctis sit, nihilominus admodum agilis est, & ego ipsum vici.

Arcana
monitionem
angelicam.

C

144 Hoc tempore Valentiam advenit quidam pater, ductus frater Michael Ferron, Ordinis Prædicatorum, qui veniebat ex Cataliud a cum desiderio B. Bertrandum cognoscendi, à quo cum gaudio exceptus fuit, cum eoque aliquantisper per hortum tirocinii ambulavit, de Deo interm discipulus. Priusquam ille ab eo recederet, B. Bertrandus ejusdem fronem (uti multis, qui cum ipso agebant, facere consueverunt) crucem signavit, dixitque : Pater, memineris confiteri tale peccatum; reduxitque eidem in memoriam desiderium, quem commendat quadriennio antequam Religionem ingressus esset, nec ipse unquam meminerat confiteri. Constat apud B. Bertrandum frater Andreas Cabrerius, jussuque finierat peccata sua recendere, cum Bensus ei inquit : Nollene, quo res sit Confessio ? Dic mihi, cur non accusas te de perverso consilio, quod dedisti fratri tuo; dissuadendo ingressum in Religionem, suadendoque, ut novarius fieret in adiutorium semis patris tui ?

ut veritas
inducatur.

145 Quinquagesima autem kl verè factum effect, fuerit tamen tam secretum, ut à nomine nudiò potuerit; neque ipsemet frater illius de eo unquam fuerat locutus, imò B. Bertrandum hæcenus non videtur : ut adeò nequaquam sciri potuerit, nisi per revelationem divinam. Quam

Octobris Thomas F.

ob rem frater ille Andreas vehementer admiratus fuit; quamquam B. Bertrandus etiam aliis vicibus in conventu S. Osnephris hereticis oculis illiusque eidem revelasset, sicut in precedenti capitulo dictum est. Tam erat ipsi ordinarius oculum cognoscere, ut multi venerant eum illo loqui, ac eorum peccata contraheret; lassaque est pater frater Franciscus Clemens, se aliquoties illius colloquium vidisse, dum non erat antea confessus. Et Volens juncat aliquando ei inquit : Pater, nollem ego apud potentiam vestram confiteri : quis, priusquam incipio confiteri, & errores meos exponere, vestra paternitas jam novit eos. Responditque ille : Tace, filia. Equis hæc dicat mihi ? Bonus quoque pater, frater Nicolaus Fattore b, numquam ad illum visandum accedit, nisi ante confessus, prout ipsemet in quadam epistola ad eundem S. Bertrandum data scripsit.

146 Anno MDLXXIV B. Bertrandus Quadraginta dies conaciones habuit in vico Brigina c, unus dies tuncre audito Valentia, scilicet sancto vice sue exemplis prædicans, hospitiumque in domo jurta majoris d, Andrea Adrouer, cui æque, ac omnibus aliis, admirationi fuit illius severa abstinentia, & parca victus; quodque numquam vellet consentire, ut sibi aliquid peculiaris obsequii pararetur. Si quando autem appositum fuisse, ne delibabat quidem, sed potebat, sibi solus herbas ac legumina dari; nec alio cibo victitavit per totam Quadragessimam; tamque parco alimento proles erat contentus. Solitudinem quoque eisdem erat colatus, numquam egressus domo, nisi mane ad ecclesiam, ducturus Missam, & concionaturus; nec alius egit cum personis, quam cum domesticis, neque cum hisce etiam, nisi tempore relaxationis, ac breviter, moxque in caliculis locum se recipiebat, neque reliquo totius diei tempore preterea a quaquam videbatur. Hæc tam singulari norma vivebat, tam mirabilis in sanis fructus seminabat, ut secundum relationem Juniorum Brigina (quemadmodum in Proculus legitur e) explicari sequant. In hoc vico Bensus grande paravit miraculum in homine, qui ex oliva lapsus sine prævia confessione moriebatur, sicut in libro secundo, cap. 10 f dicitur.

147 Eodem anno MDLXXIV in Octava Ascensionis Domini in conventu Valentino obiit pater frater Bartholomæus Pavia, oriundus ex vico de Cervem magistratus de Moosia g, æque aliquot ante mortem debus tam gravis stomachi ventriculique cruciatibus passus fuit, ut commiserationem inveniret omnibus, qui ejusdem acerbus pectus audiebant, inter quos alia voce clamabat : Domine Jesu, suscipe spiritum meum. Hæc plorabant Religiosi, quod in tantis doloribus cernebat unam e benignioribus ac mansuetioribus hominibus, quos cognoverant unquam; unde verò mirabantur, quod idem ille in aliis morbis, in quibus adhibenda fuerant ietrum & agnis, non magis se commovisset, quam si fuisse agnus, neque ulum protulisset verbum, præterquam quod unica vice nomen Jesu invocaverit. Accidit ad eum B. Bertrandus Evangelium legit, & deinde in celum suum reversus pro ultimo precatur, vivit in spiritu illum, Deo permittente, ad duobus demonibus cruciari, corpus ejus ad majus ejusdem meritum gloriæque te-

Brigina
verbo &
exemplis
prædicant

E

c

F

f
Moris
fratris
Bartholomæi
Pavia

g

Ded a

tem

396 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

A. AVI-
ORONO.

Danzouli
fratres
Soulas
delegat.

rientibus; et tamque causam esse, ob quam ita clamaret, & acerbissimos dolores sentiret.

149. Quondam mulier inter confitendum dixit ei, scilicet sibi appetero juvenem extrinsecus pulcherrimum ac luce circumdatum, eundemque à se subinde conspici per plateas & fora admodum splendens in cado, sibi que prædica narrat de futura vita, & mira sacramenta revelasse. Cui Beatus respondit, ut caveret sibi; non enim angelum, sed demonem esse. At illa nihilominus perseverabat asserere, angelum esse; atque ab eo reculat. Aliam vice ite eidem mulieri apparet, ait: Probe scio, fratrem Ludovicum Bertrandum tibi multum adversari, sed ejus dicta nil cura, sed mea condilia, qui tibi vera dico, sequere; utque vera esse experieris, vides istum juvenem, solum & vegetum per plateam incensentem, sequere illum oculis tuis, & videris illi mortuum contrarium. Ita factum est, ipsaque in suo errore magis, quam antè, confirmata ad B. Bertrandum rediit, & quod contigerat, narravit. Verum ille nihilominus illam instanter monuit, ut sibi caveret: ex enim diaboli opè contritio; & quævis mulier Servo Dei tunc non adhiberet fidem, postea tamen fuit agnoscere errorem. Simile quid narratum superius est capitulo VIII.

148. Spurgebaur Valentis ingens tumor, magnam Maurorum multitudinem in ejusdem civitatis periculum advenit. Quam ob rem ut adversus eos propelleretur, magna armorum ceterarumque rerum necessarium copia congesta fuit, multique deservierunt de conjugibus liberalisque suis e civitate de toto regno abo avertendis. Inter hos Michael Joannes Beneyto, nobilis eques, uxorem suam Franciscam Ferreri monuit, ut pararet se ad proficiscendum Maurorum in regno Aragonie, ubi dictus eques habebat fratrem, in cujus domum poterat illa se recipere. Quo audito, domina vidè afflicta B. Bertrandum confessorium suum consolationis gratia adivit; & postquam narravit, quod iactum fuerat, eandem ille solatus est, dicens, ne turbetur, nec à domo sua recedat; Mauri enim minime venturos Valentiam.

150. Postquam pater magister, frater Onuphrius Clemens suum conventus Predicatorum Valentis Priorum absolvens, electus illi successore est beatus frater Ludovicus Bertrandus cum ingenti studio & laetitia omnium istorum bonorum Religiosorum, qui illius sanctitatem suspicientes, eundem sibi prælatum expectabant. Solus ipse triebatur, utque agre ferret, sic honorari, ita nihil pretermittit, ne ad onus suscipere; sed omnia frustra tentavit, compellente obedientia. Quapropter agro animo se sentiens, solati expectanda gratia ad adiutorem sibi S. Vincentium Ferrerium recurrit, & ejusdem Sancti cellam, que in inferiori conventus domitorio sita est, ingressus, procebat in genus, lacrymisque perfusus eam illius imagine sic precatus est: Pater sancte Vincente, me hujus conventus Priorem immensum constituerunt, & ego me tanto officio imparem sentio. Proinde priorem in te transfero, precorque, gloriose Sancte, in te velis hujus sancte adis Priorem agere, ego ero supprior, regamque secundum mandata, que mihi inunxerunt. Deinde dum inclinaret se, ut fieri iconis pedes oscularetur, inclinavit se leon, beatumque Bertrandum complexu levavit è terra.

151. Factum hoc factum per conventum, fieri tamen acquirit, quis vidisset aut publicè. Verumtamen frater Conventus Antonius Baglister & frater Ludovicus Primo, qui ei serviebat, docuerunt ut ipsomet, data opportunitate, id enquirent. Dum igitur ille postremo morbo suo laboraret, accesserunt ambo ad lectum ejus, cum coque pui colloquia missentes, sermonem de magna sanctitate patris Vincentii Ferrerii iniecerant, qua occasione eorum alter ipsi ait: Pater, verumne est, in hoc conventu fratrem esse, quem volentem pedes insignis S. Vincentii osculari, illa ipsamet amplexa fuit? Respondit B. Bertrandus: Verum est. Paulò post dixit alter: dicitur præterea Paternitas vestra esse: ipse verbò inclinato nonnulli capite, humilibus verbis sese affinxit. Illamini comparavit, pacem & benignitatem sibi à S. Vincentio exhibitis, pro nullo merito suo redditam, dicens, sed eo fere modo, quo Deus locutus fuit per Illamini utramque ubique illa mentio hujus animalis.

152. Priorem suum Servus Dei habuit die XV Maii anni MCCCXXV abfolvique anno MCCCXXVI, & in ejusdem rostris oratio hanc inscriptionem verbis S. Pauli literis majusculis in cella sua posuit: "Si hominibus placerem, servus Dei non essem à:" id est, Si ego carere facis facere hominibus, dum hanc voluntas non est consensus divina, Jesu Christi servus non essem. Paucis dabus post corpus priorem ipsi tres Veronesi l' ornati simul appuerunt, quam visionem patri subito relictis, adiecit, hoc significari molestias, quas eo triennio potius erat: ut factum est. In humilitate sua semper peritit: nunquam voluit à subditis suis Paternitatis titulo appellari, quod hunc nimis honorabile reputaret. Neque utilissime contemplationes usqueque obtulerunt, quin ille omnes accuratius prælati partes exerceat, imò etiam abundantius, quam ceteri. Mandabat aliis, & ipse difficillime quæque prius excoquebatur.

153. Nec, quin priorem fugebatur, solitam abstinenciam, & penitentiam opera corporis flagellationes prætermittit: eodem enim modo, quo antea, vinctus cella ejus conferta sanguine, ut sepius auditus fuit tam aspera se flagellis cadere, ut ejus scalpulis mederi oportuerit. Ac peculiariter postremo prioratus sui anno vidit illum pater frater Joannes Baga fecit unà hora una modum noctem in S. Vincentii cellam intrantem, in eaque diu duraret se flagellantem; observavitque, eundem, dum egredieretur, nonnulli subsistisse in porta, ut inquireret, an quis esset in domitorio, à quo posset deprehendi: nam dictum Religiosum nequivit videre, quia se abscondit hinc prope januas cellæ, ex quo loco etiam vidit ipsum redeantem ad cellam suam, ingressumque audivit vehementer suspirantem. Chororum diurnis nocturnisque temporibus frequentabat, nec inde usquam exibat, nisi morbo impeditus. Sepe post finem officii Matutinum remanebat in choro innixus genibus, donec signum daretur ad Primam: dumque eum sic urgeret infirmitas, ut ex debilitate nequiret inter chori functiones suis positus consistere, volebat saltem totius divinis interesse Officiis.

154. Primis prioratus sui mensibus crepit è crucibus laborare; ac nihilominus voluit semper

ejus facti
ita dicitur
aspicitur.

Soli Duo
placere
fratres
videtur
habere: ha-
nihilominus.

corpora co-
flagellatio ac
corporis
abstinencia
omnibus:
F

Spurgebaur
de Mauris
narrat in
eodem
dicit.

1531.
Conventus
Prior Valentis,
S. Vincentii
priori
priori

*Invenit enim
ritus: sui
exempli
negligent
atque pro-
fusus.*

in communi trichilio refecti; nec nisi invitati se
in valeatutem conuulsi, quod scilicet, ejus
loci curamque nimis benignos esse, eosque de
sua in videndo pietate conpositos; neque
sibi integram fore, portionem suam, ut con-
sueverat, cum pauperibus pariti, sed compen-
sandum eis ad vires suas ejus restaurandas. Con-
siliu tamen fuit eis de conferre; unde post re-
fectionem suam accedebat ad commune trichi-
um, ut videret, an Religiosi sui bene nu-
trirentur. Multum inagilabat, ut literarum
studia diligentissime promoverentur, cumbar-
que, ut subditi sui aliis confessionibus excipien-
di, alii aliis exercitationibus sacris, continuo
vacarent. Volebat, omnes solitudinem addictos,
etque severus exactor, ne quis sine urgenti
necessitate egrediretur e conventu; ac promide-
dam quicquid facilius potest, recusat frequen-
ter. Simul ac audiat, in conventu suo
quoddam esse solium, sine mora constabat ra-
dicitas evellere, ne pullularet.

155 Postmi faciebat in stabulis suis pri-
vatem confectioem, locoque admodum parvus
erat in calibus reservandis, sed liberrimus in
concedenda fiscalitate concessio eligenda; di-
cere solitus, nullis se hac in parte esse libere-
mus, quoniam equam necessitatem dare non in-
tegre confidit. In Religiosis virtuti addictos
erat benignissimus, eosque animabat semper, ut
magis magisque proficerent. Consuetum adhi-
bebat curam, ne quid fratribus doctis, non
solum in vitiis, quem ipsi omnino bonum re-
ligiosum praeberet, verum etiam in vesti-
tis, aliisque ejusmodi rebus. Nam, uti summi
diligentia utebatur ad promovendum servitium
divinum, ita pariter studebat domui opportuna
omnia providere; qualem abundanter, licet tres
Promoti sui anni fuerint steriles, & conventus
exhaustus esset, & ante contractis debitis
oneratus. Solche in hanc rem dicere, si Reli-
giosi laboribus suis procurant elemosinas, &
quam eis, eis in eorumdem usum expendi.

156 Erat porro per ejus in omnes benigni-
tas; omnes in eo agnoscere conversationem
fratris, amorem patris, consilium prudentis,
perfectiorem Sancti, ac denique virtutum
omnium collectionem. Erat pius caritate ac
miserationis in proximum, ita ut, si quem de-
prehenderet negligentem, corperet amantem;
sed nec praeremitteret, si ita res exigeret,
cum castigare, cum zelo tamen paterno. Quam
et rem pili. prodicebat nobis suis, quam alii
castigantibus. In capitalis, que celebrare so-
lebat omnibus festis diebus, sancta Religio-
sui suis dabat monita, omnes ad virtutem &
timorem Domini exhortans, monensque, ut
evicerent sibi ab ira Dei, permixque, quis ille
improbus paravit. Commendabat abstinentiam,
unquam & cibis sibi appositis portionem aliquam
subtraheret, pauperibus Crutilli erogandam.
Sondebat pauperum spiritibus, ut terrenis re-
bus expediti semper essent conjuncti cum Deo.

157 Urgebat eos, ut agerent penitentiam
de peccatis suis, omnemque delinquendi occa-
sionem vitarent. Sed praeter ceteris diutius peror-
abat, ut obedienciam & subjectionem prelati
debetam persolverent. Aiebat pauperem, quam
Deus maxime estimabat, eum esse, quando
bono propriam relinquit voluntatem. Exponit
hujus astringere virtutum perfectionem
tanto cum spiritus, usque argumentis, ut con-
victi omnes paritque manerent ad officium

suum omni ex parte silent exultant. Agre
senserat Religiosorum suorum honori famaque
detrahi, eosque defendere. Cum semel quod-
dam fratres parum contristaret, inque vellent
Servum Dei ex generali regula exceptum, no-
tavit ipse eo privilegio gaudere, & propheta Elia
verbis respondit: "Neque enim melior sum,
quam patres mei."

158 Infimos sui solita pietate complectebat-
ur, eumque, ut in illis diligentem prospiceretur.
In pauperes quoque erat liberalissimus, ita
ut ordinarias hujus conventus elemosinas,
quae non exiguae erant, multum augeret, pro-
cipiens venerando patri, fratri Domitio An-
drea, ejusdem adis ultra quadraginta annos
magis cum charitate bonique exempli elemo-
sinarum (ejus sanctitas ac miracula jam multis
in Hispania per typos innotuerant) ut praeter
confectas elemosinas augeret panem, quo ad
succurrendum pauperibus opus haberet. Adde,
quod, licet multa ad conventus portam distri-
bueret mendicis, multo tamen plura, & in
maiori quantitate, sacro largitur perennis
honoris, quas praebat necessitas. Si vero
cuiquam videretur in largiendo modum excede-
re, solitus erat patris fratris Michaelis de S.
Dominico (de quo supra facta sunt mentio) di-
ctum referre; tempore similis anni moxvi mul-
tum crevisse ejusdem conventus elemosinas.
Administrans novissimis, quo pacto possent
Fratres tam copiosas elemosinas largiri, aiebat:
Si multum per domus janum efficeret,
multo plus infertur per portam ecclesiae. Hic
sacrosanctus Prior tot & publice & sacro
elemosinas distribuebat; & quamquam ex
mendicis studiosissime super trecentis quotidie
juvaret, nunquam tamen ei deerat, quod dis-
cret; quia, si multa largiebatur propter Deum,
Deus multo plura dabat ipsi, cum spiritualia,
quam temporalia.

159 Anno mcccxxxv mense Maio celebrata
sunt in conventu Valentino comitia provincia-
lia, & propter magnas, ut in similibus solet,
expensis facientes copiosas elemosinas B. Ber-
trando collatae fuerant, a quibus ille minimè
exprobat, neque inter haec en, quem nar-
ravit pater dominus Laurentius Zamora Cas-
tillanus: tempore, dum ipse diebus capitali tempo-
re ingressus esset in coenaculum B. Bertrandi, com-
paratulo aliquem, qui eidem, nescio quid, in
usum cum temporis opportunum adferret; cui
Beatus ait: Non minus, quam centum libras
afric: rogantique laconi, quis hoc ipsi indicis-
set, digno in Cruciatum extenno. Ecce, re-
spondit, qui id mihi indicavit. Tum copiosas
elemosinas à Deo donatus capitulares omnes
tam lauto excepit hospitio, ut post absolutum
capitulum singuli certarent abundantiam rerum,
benignum hospitium, & Prioris charitatem,
quam possent maxime laudare; ut ille nihilominus
pro sua solita humilitate, inclinato cor-
pore, petebat ab omnibus veniam, quod eos
non pro mensis tractasset.

160 Quodam die B. Bertrandus eundem Reli-
gioso commisit negotium aliquod cum certa
persona periculiendum; quem hic interachabilem
fore reputans, regressus sancto Priori dixit,
se cum illa persona egisse, sed negotium non
possitile pericere. Ad quem Beatus appropin-
quans, frontem ejus Cruce signavit, & sub-
ridens dixit: Scio quidem, te non ex malitia
praesentis illud facere; sed pro nulla re
Dedidit.

*in
inferno
fuit
curas
pauperibus
liberaliter
faciendis.*

E

*Pater con-
pitularis,
Deo deinde
ut, locis
tractat.*

F

*acutum
nec ducim
arguit.*

*benigne in
aspectu, ma-
xime in
probit.*

B

*argue omni-
bus omnia
falsa.*

C

*plu monita
dat, ad vir-
tutes favori-
bus excitat,
omnesque
fuerunt:*

creta tibi licet mentiri. Testatus autem idem Religiosus est, ipsam nulla proles humana ridere sive potuisset, verumne an hunc dilixisset.

ANNOTATA.

a Calanay reditibus legendum, movet in Annotata ad Vita prima caput 6, lit. p, in quo capite idem Iustus Frater Michaelis Ferrari ad S. Ludovicum accessus narratur.

b Est hic B. Nicolaus Fassar Ordinis S. Francisci Minorum de Observantia, die 23 Decembris anni 1583 defunctus, de cuius cum S. Ludovico sancta amicitia merito laus recurreat, & cuius epistolam recitat Avignonensis lib. 2, cap. xi.

c Ad Annotata ad Vita prima cap. 6, lit. z.

d Magistratus officium est in Hispania.

e Laus hic in margine Avignonensis Processum parte 2, fol. 2350.

f Secundum partitionem ejusdem libri cap. 5.

g Atlas Montefi, de qua jam alibi.

h In mea partitione cap. 4, num. 64.

i Fide Numerorum cap. 22.

k Sic etiam legitur in Bulla Canonizationis; sed apud Antistitem pro Dei pontifici Christi conformis ad textum S. Pauli ad Galatas cap. 1, v. 10: Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.

l Cum tribus facis vultibus, Christi Domini salutes, addit Antistites supra in Vita S. Bertrandi mon. 111.

m Lib. 3 Regum, cap. 19, v. 4.

CAPUT X.

*Cetera ab eo gesta tempore
Prioratus sui in con-
ventu Valentino.*

CAP. XXIII.
Alemanni &
purgatorio
Bertrandi.

Multa insuper alia notata digna B. Bertrando contigerunt tempore predicti prioratus sui. Quodam nocte post Officium Matutinum in choro precibus intento apparuit animi alicujus Religiosi, cujus à pueritia spiritalis pater Beatus fuerat, ilque ipse erat, à quo idem, nondum Prior, pro ignorante habitus responderat, Luciferum scivisse multa, & tamen damnatum esse. Apparuit anima ista circumdata flammis, atque: Condona mihi, Pater, quod dixi tibi tali die; non enim vult Deus, ut ascendam in celum, donec tu hanc mihi culpam dimittas, & unam Missam celebras pro me. Respondit Beatus, se libenter condonare, & illacrescente die Missam celebravit, ac subsecuta oculo vidit eandem circumdatam gloria: à qua eum petiisset Beatus: Pater, noverim, quo ego loco apud Deum sum, responsum tulit: Scinde Deo servire, nam divina Misericordia plenam cordi est.

162 Quodam occurrente occasione, ait Servas Dei patri magistro Francisco Alemanni: Nescio, quid sibi velit, quod quendam personarum conspectu tempore exilicem, ut vellem eas amplexari; aliarum vero non debuer con-

quis ac
p. ceteros
sua nro
modo di-
stincti:

traher. Huius rei causam elicere ludus non esset experientia; quia, pulsatæ foras cellas Beati quodam perventis vixit homine, ipse mox verbaris fuit, eoque subito dimisso, recessisset, nulla apparenti ratione, cur sic ageret. Proinde ipse pro certo habuit, Servo Dei notam fuisse, quod aliter ille occultabat in animo. Huic congruit aliud, quod quidam prelati Valentini patriarche narravit; ecclesiasticam quendam, dum B. Bertrando inviseret, ab eo asperum fuisse dimissum; etique re perperam, causam peccato suo attribuisse; cumque illud contritione elasset, seque emendasset, ad Sanctam rediisse; inque lecto vultu ab eo susceptam, bonoque temporis spatio eum eodem familiariter collocatum fuisse. Hinc etiam confirmatur & aliud ejusdem doctoris, quem à quodam jubileo, in quo fieret Confessio: & Eucharistie Sacramenta peroraret, reducem, in ipso colle ingressu Beatus postulatam melius miratus est, deinde verò ei dixit: Cave, ne muteris, nunc enim te recte habes.

163 A prunice Valentini sacerdoti rogatus doctor Rodericus Salzedo a, non vellet in servitio regis fungi officio afflictoris sub gubernatore Ortolano d, post habitum eum unica persona fecerit tam consilium amicit. Deinde verò cogitans, quod hac super re non consulisset B. Bertrandum, hunc adit, precaturus, ut ornaret Deum, in ipso placeret, ut id muneris admitteret. At Pater subdicens ait: Jamne tempus est? Quo dicto doctor stupescit hæsit, certus, non potuisse ipse humanitatis innotescere, quod decreverat. Die S. Catharine virginis martyri sacra e, quodam pio viro Vicam ejusdem Sanctæ coram B. Bertrando in cella legenti, ille oculos suos subito levavit in celum, atque voce exclamavit: Ah! ah! Hæc perturbationis, qui legebat, quid causæ esset, respondit. Respondit ille lacrymabundus: Bene erit: bene erit: alteroque predicto instanti, ut, quid esset, exponeret, dixit: Vidi magnam lucem in celo, ex eoque mirabili ne jucundo splendore procedit vox, mihi dicens: Quamvis ego nunc vivam in tenebris, futurum aliquando, ut fruatur luce & splendore.

164 Sequenti tempore Adventus Domini vespere pater Gaspar Valpodrosi, Societatis Jesu, gravibus intribus compulsi in Valentino Predicatorum conventu pernoctare, correptos quodam malo, quod nullum ei permittebat formam, tanto dolore capitis afflicti sunt, ut id sibi dissimulare putaret, & vivendi facultate destitueretur. Quam ob rem petiit à socio suo, ut ad B. Bertrandi cellam portaretur: quem ingrossionem rogavit beatus frater Ludovicus, quomodo se haberet, eodemque temporis patre ille omni se malo liberum expertus fuit. Quod pater Jesuita pro magno miraculo habuit. Sabbato sequenti post Epiphaniam anni 1504 in Anglia Cinnara, uxor Josephi dei Campo meretricis, adit B. Bertrandum, orans, ut nepotem suum Beatricem, graviter egrocentem, inviceret, quam etiam Beatus nunquam vidisset, ait, vestrum nepotem? caput versum, acti diceret: Patrem ipsi proderit meus ad ipsam accessum. Idque tam manifeste insinavit, ut mater sui facie diceret: Ma nepos obit. Precata nihilominus Patrem est, ut eam videre dignaretur: & postquam se multis excusasset, ejusdem precibus deausque motus invens vespere infirmam, conditus est matrem ejus, afflicti-

accusationem
cognoscit
dixit: di-
vinitus re-
creatur:

a

b

c

agrum pri-
mum agnam
fecit: alio-
rum maritum
prædicti:

A lex esse voluntatem divinam, hinc etiam tepetit post lectum cum pizze Ravigellina, quibus fuit motum. Hinc illi admodum admittit de contritione facere, quia motus nondum eo perierat, &c., quarevis illa pithili laboraret, exolebat etiam aliquot mensibus posse supervivere. Sed nullo subleuata tantum aggravata fuit, ut ad aliorum vitam transiret; tuncque recordata est mulier, quando precabatur Iteum, ut, si eo die non posset, postea invieret infirmam, eundem respondisse, si eo ipso die non posset, non adsumum se in tempore.

periclitari pericula succurrit:

B **C** **D** Cum Francisca Petri, Michaelis Beneyto, nobilis equitis, uxor, gravida esset & partui appropinquaret, aliquoties lapsa fuit, unde timoratur, ne infeliciter parturiret. Ingroentibus deinde partus angustis, eo usque reducta fuit, ut timor ipso cresceret. In hisce tormentis illa versante, ecce, advenit B. Bernardus, qui cum pro magnitudine periculi consultus, iussit Deo confidere, fore ut feliciter pareret, postulatque ad servandum necessarium, scripsit Antiphanam: "Necitens Mater Virgo virum" &c. & mandavitque, ut hanc sciam sic inscriptam cum exco accento in manu teneret. Quo facto, eodem temporis puncto, enixa est prolem, sed ex productis lapidibus tam male affectam, ut obstetricis medicisque consentiret, fieri non posse humanitatem, ut recte posset vivere. Illico baptizata igitur fuit, & intra biqum evolavit ad eolum.

defuncti gloriari, & factos pro se precari devotum obsecrare:

C **E** **F** 166 Mensis Februarii In conventu Valentino velut subitanea morte obiit frater Petrus Giorret Conventus, & licet hic pridie sacra Communione fuisset refectus, dolabant Religiosi tali morte, maxime pater Prior. Post mensam hic magna cum letitia aliquot Religiosis ait, se quidem per plures dies ex fratre Petri obitu afflictum fuisse, tunc vero à Deo acceptis solamen; aliter autem apertius dixit, Deum ejusdem fratris gloriam ostendisse eundem fratri conventus; qui ipsemet B. Bernardus fuit, quippe qui in ejusmodi casibus eo loquendi modo solebat uti. Ultimo prius inter ipsius anno Auditori Salzedo ex ejusdem cella egredienti quidam senex secularis ait: Domine, cito amicus huius Fratris, qui sanctus est; rogatusque, unde id scint, reposuit, se semel post mediam noctem orationi mentali intentum, ferventer orasse pro ipso; cumque deinde eum invieret, misit ab illo: Frater, magnas tibi gratias ago: Petentique sibi: Quam ob rem, Pater? ad eodem responsum esse: Quia talis horum orationi pro me, dumque orabas, benedicti tenetis in modum Crucis extensis; hinc etiam hodie fecisti in choro. Que quidem tolli Deo nota esse poterant, cum vir ite id fecisset, suo inclusus oratorio.

calisti voce infirmis: suscipi suo

E 167 Festa S. Petri Martyris f. luce anno MDLXXVII. Beatus post Officium Missarum ad suam cellam rediens, supra naturalem vocem nardavit, dicentem sibi: "Deo magis placeat afflictio, cordis, contritio & tribulatio, quam dulcedo, solatio & consolatio." Rogatus postmodum à quodam amico suo, cui id secretò crederent, an ex ea voce constitutus fuisset, atque; sed contra sensisse solium in nonnullis molestiis & melancholia, quibus id temporis gravatur. Frater Bartholomaeus de Penaranda Carthusius, dum adhuc secularis esset, uxoris amorem trinitio

A. Ari-
quono.
sanctus fuit in conventu Valentino, eoque tempore suam operum condendo capitis illud. Ritrando sepe praestitit, & insignem illius patientiam observavi, quando seu vito abusu novacula, seu pro latitudine maris ei aliquot leves incisiones faciebat: namque enim vultu eum id agere scirentem; sed semper se, velut omnium notitiam minimum gelidus affirmavit.

Religiosum Beatus suscipiendum praeferat suam auctoritatem.

E Cum idem Bartholomaeus illius cellam aliquando intrasset, rogavit cum Beatus, an vellet Religiosus fieri. Respondit ille, id se minime in animo habere; tum Beatus subridens, dixit: Cave: scio enim, te Religiosum futurum. Et quarevis ille tunc nullo modo propositum haberet ejusmodi finem amplectendi, eodem tamen tempore Deus in ejusdem animo tantum desiderium excitavit, ut nunquam quieverit, donec Carthusiorum habitus se indutum videret. Perduco ad finem trinitio prioris, exsultavit Servus Dei, qui eadem desideraverat curis absolvere, ut ebara sibi cella suam quiete posse gaudere. Sepe etiam fratribus erat solitus dicere, ut pro se Deum orarent, ne moreretur, dum erat Prior, sed dum minimam curam vacaret. Reliquit hanc eadem (cui fecerat alius) bonis namque spiritualibus se componens, & Religiosis omnibus, quibus opus erat, bene tractatus.

XXIV. Privilegium sicut datur praeferat infirmis:

E Ex quo Servus Dei finierat prioratum suum, gressu se velut minimum finem, nullis conventus negotiis se immixtum, nisi instruendis novitiis, ad quod à Deo factus videbatur. Erat continuè in cella sua, virque etiam à summo praedio cum aliis colloquebatur: sed fideliam pietas admodum solitudinem ejus subinde turbabat, ad confessionalium scilicet sepe erucando: nec erat, ut ita dicam, in civitate infirmus, qui cum solatus causam non expectaret; quibus ille proinde prelegebat Evangelia. Aliis vocabatur consiliis petendi gratia in rebus arduis; alias ejusdem sancta conversatione fructu ergo: erat enim commune religiosum & solium athletorum.

calisti vixit accitatur

F 170 Anno MDLXXIX in solemnitate Refarrectionis Domini, post absolutam solviam in hoc conventu processione, illucrescente tempestate, dum ad suum se cellam receperet, paulo post dixit socio suo: O frater, si hic aduflus, speculatus aliquid, quod me maxime laetaret attitit; illud enim (indignatus eodem fratrem de Jesu, Ordinis S. Francisci) advolabant aliquot pulcherrime aves, in quarum magno numero quaedam insuper erant stercus generis, quam quas passim videmus. O si videres, quid supra illam domum contingerit! Non dubium est, quia B. Bernardo quaedam angelorum, alarum caelestium rerum visio tant fuerit oblata.

Et aliis SS. Francisci ac Dominici

E Eodem anno, biduo tria nocte ante festum S. Francisci advenit B. Bernardus domum Auditori Salzedo pro nonnullis capivis deprecaturus, inchoque mentione de mirabili sanctitate S. Francisci, Ego, inquit, certo scio, quendam fratrem Pradicatorum clapo sesto S. Michaelis, egressum ex Mantua, dum Hyminus Te Deum corpus erat, sancto patri Dominico sanctoque Seraphico Francisco in clastro occurrere, & ad S. Francisci pedes prostratum ejusdem dexteri pedis pagam osculatum esse; Franciscum vero interea ambobus manibus suis caput ejus sustinuisse ac palpasse; ac faciem

A. AV-
6 NOMO.

ficiem quoque fuisse perficillu, eamque de eterna salute sua bene sperare iussisse; postque huc eundem Fratrem etiam ad pedes S. Domini, eos consolandi gratia sese inclinasse, huncque Sanctum manum suam porrexisse, cui ille mox os suum devotè almovit. Auditor ex modo ac vi loquendi suspicatus, illum ipsum esse, cui ista obtegitur visio. Cur, quæso, inquit, pater iste tantis à Deo favoribus affectus, tamen semper metum esset? Imò propterea, respondit Beatus, etiam magis quàm antè, est metus; & quoniam huius dicti sui nullam tunc reddidit rationem, intellectum tamen potius est, eum eamdem fuisse, ut sui corporis molestiis maiora sibi merita computaret ad summum illud bonum, quod sperabat, consequendum.

172. Domo egrediens Bertrandus vidit S. Francisci imaginem, fixisque in eam oculis præstiterat hactenus, submissa voce dixit: Verè hæc illi similis est: quæ verba Auditor Salazdo intellexit. Unde concludendum est, ipsum omnino esse, cui predicti Sancti apparuerant. Cùm hæc Auditor Salazdo postridie patriarchæ, archiepiscopo Valentino, narrasset, petiit ille à B. Bertrando, ut, quid de ista visione esset, sibi diceret, isque respondit: Domine, ego tunc clarè vidi, quàm nunc videmus dominationem vestram. Laudatus Auditor Salazdo B. Bertrandum aliquandò invisens, admodum hilarem invenit, causamque roganti Beatus reposuit: Quia Deus hodie mihi singularem gratiam concessit: nam paululum ante autem, eum sanctam cellæ meæ speciem habebam, apparuit inquit deus noster in cruce, eo modo, quo pendit in monte Calvaria: quod me maximo solatio affecit. Rogatus à patre magistro fuisse Petro de Salamanca Servus Dei, ut inquit peculiare à Deo sibi revelatum narraret, retulit; dum festo Resurrectionis Domini nostri noctu ante reliquos fratres surrexisset è lecto, bono temporis spatio solus fuisset in choro, se ibidem subito inhoruisse, vidisset Dominum nostrum in tanta maiestate, ut eum eo comparatus mundus universus, nihil se veluti exigua bulla, quæ ex aqua conficitur, appareret, conformiter ad id, quod de Benedicte scripsit S. Gregorius g.

anulo ac-
cessu, ubi
Christi cru-
cifixi, di-
vino Mo-
lysto co-
suetu

B

Pecunia sibi
revelata in-
tellectu; ob-
fusa, fa-
tura

C

173. Pater domus Michael de Vera, Catalanus, reituit; B. Bertrandum quodam die inter colloquendum cum persona, quæ in divino servicio plurimum proficere, magna cum simplicitate imperato secreto, dixit, se vocem audire dicentem: Pater Ludovico, remissa sunt tibi peccata tua; ac mox corporeis oculis suis spectasse columbam, rostrum suum illius ori inferentem. Secretum prædicta persona tenuit, donec ille vixit. Eiusdem anni mense Novembri Dorothea Garza, Christophori Perez de Almazan conjux, graviter alicubi erat, quod nihil novi audiret de viro suo, commorante in Sicilia. Solati expectendi ergo accessit B. Bertrandum, precans, ut pro salute conjugis sui Deum oraret; sed nondum hæc labia moverat, cum ille ait: Domine, ora pro marito tuo, qui opus habet. Quo dicto contristata mulier dixit: Iam, Pater? an fortasse obit? Non, respondit Beatus, redibit Valentiam, & revires vivum & sanum. Inde post mensem eadem domina à marito suo literis accepit, quibus cum ceterorum favebat, quomodo ipse Phœnoem Neapulum navigans incurraisset

periculum in servitium Maurorum incidendi, neque insuper cum tam vehementi tempestate colluctatum fuisse, ut à multis crederetur mortuus. Observato autem tempore, quo hæc littere signatas erant, compertum est, quæ eodem accidisse, quæ Pater ista dixerat. Porro prædictus civis reverfus Valentiam est, ac post aliquod tempus, mortuæ conjugis sui à, in Societatem se recepit.

D

h

G facies

174. Quidam homo, solitus B. Bertrandum sepe invisere, morem Sacramenta Penitentia & Eucharistia frequentandi prætermisit propter similitudines, quæ ipsum inter & aliquot alios intercederant. Et utat sepe rogatus à quodam doctore, ut pristinam bonam consuetudinem resumeret, noluit, donec, movente Deo cor ejus, cum eodem doctore invisit Beatum, à quo multis ac peculiaribus amicitia indicis exceptus, causam tamen, cur veniret, silebit. Superveniente deinde videndi gratia Religioso Ordinis S. Hieronymi, B. Bertrandum ambos dimisit, dictisque vir jam egressus cellam regalem doctori dedit, ut traderet Beato pro Missa in gratiarum actionem postridie celebranda. Rediit ergo doctus, Beatumque cum patre Hieronymiano discurrentem conspicuus, regalem ei tradidit, nec per tempus ei locuit, aut fortasse oblitus fuit dicere, cujus iste regalis esset, & pro quo Missa dicenda. Quare circa eundem locum subsistit, donec id possit Beato indicare; cum ecce egressus hic cum Hieronymiano est; doctoreque ad eandem accedens, ait: Pater, oblitus fui indicare, pro quo & quam ob rem Missa debuit celebrari. Verum ille, Jam scio, inquit, dicenda est de B. Maria de gratia, & pro isto tuo socio.

175. Eodem anno, manè dicti S. Stephani venit doctus Colmas Clemens ad B. Bertrandum, cui erat multum devotus, precans, ut oraret pro conjugis sui, domina Hieronyma Conzelius, quæ septimo mense prægnans corpore doloribus angustari, nec sine manifestis periculo, ex iudicio medici. Compertis autem, B. Bertrandum suam Missam jamque inchoare, vehementer doluit, quod cuperet, ut ad suam intentionem diceretur. Sed solatus illum sacrifica est, asserens, sui muneri esse eam Missam applicare, seque ei addicere, quam tunc celebrabat Bertrandus. Igitur ergo eum audimus, & cum multis lacrymis pro vita uxoris sue Deum precans est. Dum verò elevaretur Hostia, doctus ingentem consolationem sensit, ut firmiter crederet, uxorem suam incolumem fore. Finis Missæ, doctus iustificationem suam B. Bertrando narravit; qui nulli illum Deo gratias agere, spondendoque, se pro illa oraturum. Domum reverfus compert, conjugem suam eo ipso tempore, quo sacra Hostia elevarat fuit, suam mortuum perisse; & (uti obfiteri testabatur) non sine miraculo, cum impossibile appareret, ut illa unquam pareret. Verisimile tamen habet in magno discrimine præcipue ex antecedente fibri: quæ de eussu maritus ad B. Bertrandum deusdè recurrit, qui cum de illius vita securum esse iussit; effecta brevi post secuta.

eognosce ac
prædicti:

F

176. Eiusdem anni tempore hiemali B. Bertrando per senectutem celum suum decedentem pluviam specanti ait Alphonsus Emmanuel Palomique J., cultualarius ducis Nagera, proregis Valentia, opportunum tempus esse seminanda. Cui ille respondit: Imò parvissima erit metis

etiam pl.
stion præ-
dicti, can-
cinat
Sarali per
Quadrages-
imam;

A. messis propter multa peccata hujus civitatis. Quod viximum ille reputaret, evenit minime ex mirandum, eum tempestas semper fuisse sequi, & copiosa exspectaret vindicta. Sed ex officia veritas patet: viz enim fructuum vinumque collectum fuit, deficiente humore mense Aprili, & exundantibus fluvii mense Septembri, unde vindicta deperit. Anno mox-
 E. LXIX, Jurati civitatis Scitave & defolantes, ut Servus Dei Quatagesimales sermones apud se haberet, rigurum ipsum per procuratorem; & quinquagesimas Beatus, infirmosque suos allegans, se se excusaret, exoleretque futurum, ut no-
 B. tris quidem sermones uicere posset, nihil mi-
 nus non potuit non auscisci tanta cum devo-
 tione & constantia potentibus, & asserentibus, si non posset aliter fieri, suis sibi fore, si ipsum vel semel in cathedra sua coadjuvissent. Eo igitur iur, & curas ei Deus consulto vi-
 rens, ut per totam Quatagesimam predicaverit, nulla canonice omnia.

177 Die secunda mensis Novembris predi-
 cavit tamen domus Jacobus Ferreri, regni Va-
 lencie gubernator, in maximis animi angustis
 versabatur, quod, cum a coacilio regis suo
 fisci commissum accepisset arcam, tempe maxi-
 mi momenti complerentem, multique usque
 animis post Nigera dux, Valentie princeps, ex-
 pectaret apographum duorum testamentorum,
 que in eadem arca deposita fuerant, hac nullo
 ratione reperiri possent. Hanc tantum concept
 doloris, ut maluit se omnibus suis bonis pri-
 vatum fuisse, tam ratione fame suo, quam ex
 metu altitatem advertentem, quas inde ortus
 propellere. In hunc angustis, cum nullo alio
 re communicata, B. Ludovicum adiens,
 sollicitudinem suam aperuit, qui magnam ei
 spem fecit, fore ut, precando Deum, ista re-
 periret, & se quoque levaretur precitum,
 promissit, adiecitque, ut quotidie novus re-
 citaret hymnum Magnificat in nocturnum
 novem mensium, quibus Christus Dominus
 noster in utero sanctissime matris sue, Mar-
 iae Virginis, inclusus fuit. Die postero,
 dum id pie peragebat, ex ubi clericum ambo
 praedicta testamenta asserentem. Quam ob rem
 Dominus Jaculus ad agendas Bene gratias iur,
 coque in conventu non repo to, expectavit
 in claustrum; quo Beatus cum patre Xuanze ad-
 venit, priusquam dominus Jacobus verbum
 protulisset, dixit patri Xuanze: Jam domus
 Jacobus invenit scripta, quae querebat.

178 Quam B. Bertrandum negotii causâ
 accedens, invenit illam Missam elaborantem,
 & ante altare cadaver asserentem. Post Missam
 petiit a Patre, quis iste esset denudatus. Re-
 spondit ipse, se pro desultu celebrasse. Eo au-
 tem die nullus in suo conventu fuerat lepa-
 tus; sed exhibuerat Deus cadaver illius animae,
 pro quo B. Ludovicus Bertrandus sacris fuerat
 opibus. Dum eumque bonum faculum, qui
 oblongus erat capillis, sanctissimum Sacramen-
 tum porrigeret, vidit ipsam facie subitò muta-
 tam, & capillos ejus horrendum in modum
 erectos. de-nam igitur ductum rogavit, ut di-
 ceret, quid sibi accideret. Responsi brevis,
 huiusmodi e sacra hostia citissime huiusmodi
 quae animam suam ex tali conspectu sanctissimi
 Sacramenti mirabiliter simul ac jucunde asce-
 rit, ac promissum se esse mutum.

179 Quam nocte in ignem vidit Beatus,
 Cuiuslibet Tunc F.

communem situm in cimiterio hujus con-
 ventus sepulchrum aperui, in quo multis corpo-
 ra integra videbantur, & quantum hominem,
 qui in eam descenderet, ista almodum inven-
 renter hac illae versantes; novitque Beatus,
 nullum ex illis cadaveribus putare; ac mira-
 batur, istum ausum fuisse tam parum docenter
 trahere corpora eorum, qui tam perfecti Reli-
 giosi fuerant. Sais sensibus roddius, miran-
 dus expendebat, quid haec visio vellet, atque
 sub ore suo fuit petiit a janitore templi, an is
 diebus sepulchrum cimiterii aperta fuisset. Quo
 negante, mandavit, ut, si forte eam aper-
 turus esset, se moneret. Baluo post accidit, ut
 in ea cadaver humanum esset. Advocatus ergo
 B. Bertrandus accessit, & incumbens genibus
 super officio sepulture, adhibito specillo, intro-
 spiciens, acrius vidit ibi cadaver, quorum
 multa erant integra, sicut locus almodum esset
 humidus, ac saepe etiam aequal plenus. Cumque
 jam vellet sanctissimum ibidem reponere, non
 poterant ob multitudinem cadaverum: qua-
 propter vestigio in sepulchrum descendit, &
 corpora integra Religiosorum ad alium loci par-
 tem transierunt, dixit: Vere ista integra cor-
 pora non fuerant, nec ullum ipsorum legatum
 odorem. Tunc B. Bertrandus inquit janitori
 Modò ignoret, fili, quod tibi nuper dicebam.
 Et vere non erat ibi reponenda illa sancta,
 cum non docet, ea sancta corpora tam strave-
 renter trahi; meritoque dalebatur Beatus, quia
 eo in loco erant quidam corpora tam exem-
 plaris vitae tamque insignium Religiosorum, ut
 mereretur in peculiaribus honoribusque sepul-
 chris reponi.

180 Cum quidam notarius, nomine Gir-
 bou, egrocaret, ejus usum ad B. Bertrandum
 accessit, ut preces ejus pro viro suo incolante
 flagigaret. Servus autem Dei in laqueo S.
 Vincentii cum adhaerens dixit, nullum illius
 merito (quemquam non vidisset) superius re-
 medium, sed ex eo morbo omnino speran-
 dum. Quo dicto, mulier contra dolorem suum,
 sed Beatus eam variis argumentis consolatus
 est, ipsaque divina voluntate se submisit, &
 post breve tempus viro suo valens fuit. Anna
 Gutierrez, usum Joannis Cabrenza notarii, ve-
 hementissime afflicta morte sua sui, quem in-
 signem virum evasurum, speraverat, quod in-
 tonem illius adichiamus esse, junque philo-
 sophiae magisterio decoratus. Dolor hic pium-
 mum ejus abest filius, ac quocumque os
 hac factura loquebatur, toties velut vulnera-
 batur cor ejus, denique in lecto quoque huius
 sic agitabatur, ut non solum nullam capere
 posset quietem, veram etiam ibi augeret tor-
 mentum. Tandem doloris impetus vix ad B.
 Bertrandum, coque non reperto, rogavit man-
 um suam, ut ipse eum consoleretur, quia id
 esset, & si forte defuncti fuit anima pro lassa-
 gis indigeret. Dixit illi servus Dei, a omni-
 bus ita ben eam turbandi gratia, ac promissum non
 pretermittet illa sua solita pietatis exercitia,
 ac nominatim Rolam recitationem: nam hac ra-
 tione illam non amplius perturbandum. Saepe ipse
 faciens, intra paucos dies plane libera evasit.

ANNOTATA.

a. Alim Talem. Vide Annotata ad Fita
 prima caput 7o lit. c.

Eoe

b. Alil

B. omnia fere
 ad invicem
 fere re-
 penda
 dei

D. alia
 morabilia,
 que de eo
 habebatur,

A. Ar-
 gonno
 ac eius visio
 de Praxim
 nunciat

E

M. f. f. f.

F

b *Adi Advocate loco mox dicto lit. d.*c *Id est, die 25 Novembris.*

d *In hodierno Breviario Romano, in Hymno ad Laudes in Nativitate Domini, qui incipit: A fulis ortus cadine, de beata Dei Genitrice legitur: Intacta nesciens virum concepit alio Filium &c.*

e *Primum scilicet; si secundum fecerit in claro.*

f *Colitur hic sanctus ex Ordine Prædicatorum Martyr die 19 Aprilis.*

g *S. Gregorius Magnus lib. 2 Dialogorum. Vide Operis nostri tom. 3 Martii, pag. 587, nom. 35.*

h *Non ante annum 1582, quo illam in vita superasse, testatur Antistias in Vita prima, quam eo anno edidit.*

i *Videatur hic ab Antistio Palombo appellari.*

k *Alia Scrabis, de qua alibi.*

CAPUT I.

*Sancti humilitas, ac in Deum
& proximum charitas
factis probatae.*

CAP. I.
*Per humilitatem
etiam & novitii erga
patres.*

Quotumvis ex his, que hæcenus dicta sunt, facile colligi possint insignes B. Bertrandii virtutes, juverit tamen de istis hie singulim agere a, ducto principio ab humilitate, que reliquarum omnium virtutum fundamentum est. Fuit hæc in ipso tanta, ut multi testium in Processu dicant, fuisse maximum; alii addant, fuisse summam, quam in illo unquam hominum viderint. Etenim omne illius studium, omnesque cogitationes eo tendebant, ut se reduceret in nihilum, maximumque totius mundi peccatorem diceret, optaretque pro tali haberi. Carebat, ut despicereetur, & humilibus occurreret operibus. In conversationibus se totius Ordinis Prædicatorum villissimum obiectissimumque reputabat. Dum novitiorum magisterioungebatur, mandabat illis, ut sibi suos defectus indicarent; dumque indicabant, lachryatur magnopere, iisdemque monitoribus penas aliunde promeritas remittebat. Cuiusdam novitii, quem volebat flagello castigare, dicens, eum nimis rigorosum esse, respondit: Redde ais, fili; eidemque novitio, quis id dixerat, flagelli pernam indulsit.

2 Tantum gaudebat vilipendi, ut, teste venerabili patre fratre Dominico Anadon, ille (B. Bertrandus) in hujusmodi occasionibus regressus in cellam, janua & fenestris clausis, Deo gratias ageret, quod vidisset, se parvi aestimari. Quia verò nullus cum tam male tractabatur, quam vellet, ipsemet sibi ingerebat convitia, claudum, infamem, perturbatorem, zizaniam, omniumque malorum causam se vocatus. Dicebat, se esse titonem inferni, meritumque inter demones & cum Juda morari. Auditus aliquando est dicere istud Terentii: "Ego sum Davus perturbans omnia." Aiebat etiam, causam, ob quam mali ad suam cellam venirent, eam esse, quod pro Aegypto & reputaretur; seque tandem blateraturum, donec tandem in verbis suis capendus esset. Aliquando pedes pergens in Vetera & predicaturus eum socio, fratre Josepho Viadeti, eum loco appropinquasset, dixit ei: Si te rogent, quis concionatorius sit, responde, esse furdum, caecum & gravem peccatorem.

3 In conventu S. Onuphrii & fratre Antonio Catalano interrogatus: Quis gravior peccator est, tu, an ego? respondit: Pater, ego sum; perterritusque Bonus ferventer dicere: Verum est, me esse omniam, qui in mundo degunt, peccatorum maximum: eoque tempore percutiebat pectus suum dicens: O male furdum peccatorem! Merito te Deus tenet tot compedibus contrictum. Compedes & pedum catenas vocabat infirmitates suas, quibus continue cruciabatur, ut dicitur inferius. Interrogabat nonnumquam fratres, an eroderent, Deum delictis sibi remisurum, & se salvandum, se

studet ad omnes
modos do-
mestici, & pro
maximo
peccatorem

F

b

c

haberi; ho-
norari co-
suegit

LIBER II.

VETUS CAPITUM PARTITIO.

CAPUT I. De profunda illius humilitate.

II. De charitate & amore erga Deum.

III. De charitate erga proximum.

IV. De ferventi oratione illius.

V. De severa sui corporis castigatione.

VI. De puritate & castitate ipsius.

VII. De persecutionibus, quas toleravit.

VIII. De illius predicatione.

IX. De dono prophetie & novitie spirituum, quo dotatus fuit.

X. De miraculis, que vivens operatus est.

XI. De testimoniis, que aliquot servi Dei de illius inter vivos degentis sanctitate dixerunt.

XII. De multis infirmitatibus, quas passus fuit.

XIII. De quibusdam miraculis, que ante illius obitum contigerunt.

XIV. De felici ipsius morte.

XV. Quomodo Deus ejus gloriam mox ab obitu ejusdem declaraverit.

XVI. De ingenti populi concursu ad manus pedesque defuncti osculandum.

XVII. De miraculis & Beato, antequam sepeliretur, peritis.

XVIII. De sepultura illius.

XIX. De testimonio B. Nicolai Factoris de sanctitate & gloria B. Bertrandii post obitum.

XX. De B. Bertrandii corporis translatione.

A simul eorum preces pro se postulabat. Admōdum molestum ei erat ab aliis honorari; uti contigit, dum nobilissimos Franciscus Blanes, illi obviā, manum ejus osculatus est, & genua humi posuit: quare & ipse sese ad Francisci pedes prostravit, ne humilitatem petiit, ne sic secum ageret; rogans, cur ille ita se humilitate coram tam improbo ac perverso peccatore. Pari modo affligebatur, dum cum honorifico Paternitatis titulo nominaretur, minus se honore illo indigne esse. Dumque prioratum gerebat, vetute (ut supra dictum est) ne hanc titulum sibi tribuerent, ac si quis id nihilominus fecisset, reprehendebat. Id etiam vetuit aliis personis, causatus, se gravem peccatorem esse.

de sublevis
defectibus
non tam
petit.

4 Si quando videretur sibi aliquem defectum commisisse, sine mora eum confessione exhibebat; si vero advertisset, se melancholicū suū cuiquam malo exemplo aut molestiam fuisse, illico prostratus in genua veniam precabatur; prout contigit, dum erat infirmus in Godeglin, ubi patriarcha Amiochenus archiepiscopus Valentinus ipsum propria manu sua ciebatur. Nam, eūm ibi adesse pater magister, frater Petrus di Salamanes, vir decrepitu, magne virtutis Religiosus & insignis coniator, isque etiam vellet exiguum aque scyphum tremulā manu sua B. Bertrando porrigere, & quum effludit; dixitque ei Beatus, manum ipsi, ut linguam, tremere (erat enim balbus) sed veritas, ne hoc dicto illum offendisset, amplexus eundem est, ac veniam petiit. Cūm aliis B. Bertrandus cum eodem magistro Salamanca colloqueretur, hincque visus ipsi esset tadio affici, veniam pariter petiit provolutus in genua; est, eum laudans magister id Vini simplicitati attribueret, conferretque, nihil ista deprecatione opus esse, noluit ipsum audire, ubique, ne ille importunar similis de causa id faceret.

Deo ipsi
patronatus
est: alio hu-
militatis

5 Verūm nocte sublevis Deus magistrum in formā scriber conruit, quod Beatus noluisse audire; quod ipse expectantius, formamque expellens, nihil fecit. Sed noctibus frequentibus secundū tertioque similiter correptus, manū Servum Dei adlevit, & flexis genibus, commisit veniam precatus est; & quamquam Beatus velut Servum Dei hacenus admiserat, importunar tamen multo plurius fecit. Quodam die Bertrandus confessionem excipiens domini Joannis Boil de Arenos, se de quodam iracundia sensu, quem ex ejusdem Religiosi de se dicto conceperat, accusantis, eugistibus huc, atque: Domine Joannes, dic mihi veraciter, sumne ego forte Religiosus iste, qui tibi nolo exemplo fuit? Ut enim ego senex fiam, fieri potuit, ut aliquoties non autem ad es, qui facerem, atque ita deliquorim. Respondit ille; nequam; nec eum unquam sibi se locutum fuisse. Mirus ergo est dominus Joannes eūm beati Vini humilitatem.

arempla
veris de no-
tionibus
ad eo edite.

6 Ut verò erit tam humilis, non modò sivebat audire sermones ejuslibet coniatoris, verum etiam eorumdem aliquibus addebat se faciem, dum ibant ad concionandum, licet etiam ex minoribus essent, quos ipsemet confitebatur. Dumque argumentum concionis et multum placeret, obtruncabatur de expleto tempore monere coniatorum; at postea excessum in tempore advertens, orbat verbum.

Obiter Thomas V.

Namque etiam concionatorem aliquem, quantumvis indoctum & perum idcirco, contempnit; nisi in eo superbiam & falsam ipsius acclamationem advertit. Humilitatem suam pariter probavit tempore morbi sui, dum à multis, qui ipsum invidebant, expectabatur manus ad oscula; & si qui recitarent, ferebat agere, pergitque precari, ut eas porrigerent, & Evangelia sibi prelegerent. Audito, quemdam hominem simplicem quassum preces super seipsum recitare solitum, aliquoties se finare; ac proinde rogans, ne hunc vellet adduci, humilitatem annuit; postique istis diebus, quibus vir ille eum accellit & suas preces recitavit, devotissime se gessit. Si infirmorum curam cibos malè conditos ei porrigeret, numquam id agere se esse visus fuit; sed semper agebat gratias de officiis suis praestitis, petebatque sibi ignoscere, quod tantum ei laboris crearet.

Janus &
divina re-
velationibus
gloriam

7 In revelationibus, quibus honoratur à celo, profundam humilitatem similiter ostendit. Anno senatus in cella sua tribus quatuorve Religiosis, quorum unus erat pater magister, frater Vincentius Justiniani Antistite d, dixit: Nescio, quid sibi velit, quid per hanc fenestram viderem totum balli Luminis eventum. Respondit unus e Religiosis illis: Pater, id profecti potuit à Deo, & potuit à demone: quum ob rem oportet, id Deo pro viribus commendare. Tūc verò Beatus, humeros contringens, oculofque in celum elevans, ait: Oportet sine dubio, Deo ista commendare: nec solum non agere tulit dictum Religiosi, verum etiam humiliter protulit asserens, ita sepe contingere. Aliis quoque cum quodam alio, qui Deus dignatus fuerat ei revelare, cum pater magister, frater Hieronymus Baptista della Nava, nunc episcopo Lobetino f, secretò communicaret, de talique pater magister ex industria diceret: Cave, mi Pater, ne istae imaginationes tuis sensus sint, non revelationes; tuncque vir humilitatis, ut nihil inde omnino constitueretur, nec verbum ullum raperet.

E

d

j

j

j

j

j

j

j

j

j

j

j

j

j

j

j

j

j

j

j

j

j

j

j

j

j

j

j

j

j

j

8 Ab amico suo passim rogatus, ut aliquid de favoribus, quibus à Deo honorabatur, sibi referret, postquam jam per aliquot dies respondit: Ego non scio quālibet referre, quā peccata & eorum tandem replicare, si se propensa desiderare, ut literis consignatum ad posterum transmitteret; dixit: "Habent Moyses & Prophetas"; id est: Jam habetis Evangelium, doctrinam, & exempla Sanctorum: hac vobis sufficiant, nec aliud necesse est ex me audire. Addebatque: Plura, quā ego, scribit Lucifer, & eiecit de celo fuit; & Judas fuit Apostolus, atque miracula petivit; ne postmodum se suspenderet, dūptus erat, & sepultus in inferno; quā ipsi solenne erat dicere. Replicavit amicus: Hec non alteri venient, quāmihi, quā ego incipio Deo servire. Nihil aliud vis? inquit Beatus: Age, inclina te ad pedes Jesu Christi cruciat; sponte, me tibi plura dicturum, quā ex illis; & scias, mirabilia, quā scire cupis, mihi perum prodigio; eūm nesciam, utrum in gratia, an in odio Dei sim. Solum dico, mihi quotidie mira accidere, sed nihil curo, quā nescio, à quo spiritus proficiantur; imò scio, nisi Deas suam mihi misericordiam impendat, me condemnandum. Divina Majestas mihi hunc

omni fugi-
tatis.

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

Ecce

com-

A. AVI-
GNON.filiis in-
genti de-
monitionis
accusare no-
ta conati:
ghumilitatem
etiam alibi
aperta ac fer-
re senten-
tiam.Zelus gloriae
Dei, et affectus
amici
C

h

nisi ipse me-
ritum, cau-
detur in obli-
vione haberi:
iconcedat gratiam, et post suscepta sancta Ec-
clesiae sancta Sacramenta humiliter morietur.

9 Adhuc infuser, se, quoscunque le-
geret, audire in S. Pauli verba: "Semper
adversantes, & nunquam ad scientiam veritatis
pervenientes." Semper fuisse pugionem in
corde praematu, ne unus ex illis esset. Affir-
mabat praeter, dum de favore sibi divinitus
colloquio gauderet, expertum esse, Deum sibi,
velut dum eis equo, praecipitare se volentem,
frena contraxisset, ac vehementer verberan-
dum inflixisset, inculco cordi horribili metu da-
monis fuit; tumque sibi re ipsa visum esse
terram sub pedibus delinere, & ab inferno se
deglutiri. Et quavis servilis ille timor, velut
singulare donum Dei, se a multis peccatis su-
perbie immunes servaret, nimodum tamen
curio sibi fuisse, ut eundem in amorem filio-
rum converteret; et ex eoque timore solitam suam
inacantholam & morem procedere.

10 Neque servas Dei sui ipse humilitate
contentus erat, sed eam efficaciter quoque
fuit, dum praeter, subditis persuadebat; ac
propterea studebat se omnium humilissimum ex-
hibere, gaudebatque eum personis ejusmodi ac-
ceptis, etiam pueris, agere, solitus dicere,
qui vult esse perfectus frater, oportere, eum
hac quatuor habere: "Sperare se, sperare
nullum, sperare mandatum, & sperare sper-
ni." Aiebat, necesse esse, pectore nos semper
grati per terram, miseros nos ac fragiles
repugnantes, qui, si hodie boni sumus, cras
possimus esse perverbi: quemadmodum S. Pe-
trus, quando cum tanta audacia subiciatque di-
xit, & se, haec occidendum esset, non praeter-
missum confiteri Christum, nec tui unquam
scandalizandum, quantumvis eorum omnes ef-
frent scandalizandi; & nihilominus paulo post
illum ter negavit, ac demum, se illum non
novisse, juravit. Quia in re Petrus tam probe
se expertus fuerat, ut, dum à Christo ter in-
terrogabatur, an se diligeret, plus aliis, con-
tristaretur, responderetque humiliter, non
suis se aliter praefere.

11 In amore Dei se excellit B. Bertrandus,
ut nonnumquam alter Elias videretur, divinae
Majestatis honorem zelando; si qua ad aures
ejus pervenisset divinae legis violatio, dolebat
vehementissime, & se, si e subditis suis rei ef-
frent, castigabat severè. Is zelus eluxit in certis
occasionibus, dum atrociori quadam in Deum
delicta committerentur Valentis, quando ait,
divinae voluntatis esse, ut, rapide corrigeretur
peccata, immoque in se excubaret sanctam iram,
ut levatis in celum beneficiis cum S. Paulo: Cor.
vii decreet: Puto, quod ego hac in re spiritum
Dei habeam. L. Loquebatur semper de Deo,
nihil unquam de mundanis rebus sermoni suo
immiscens. Non solum loqui, nec maledicere
novos monebat. Omnia colloquia ejus eo ten-
debant, ut induceret auscultantes ad serviendum
Deo & agendum de peccatis penitentiam; ad-
ducebatque exempla de Vita Sanctorum, & mul-
tas Sacrae Scripturae locos proferbat; monete-
que minaciter, ut caverent sibi, ne in manus
irati Dei incidissent.

12 Videbat totus divino amore ardere;
et quocumque aliquando cum quodam amico suo per-
gredere ad fontem vicinam Russiis: i in campo
ejusmodi agnoscere, Petri Xim. nomine, tam
in accessu, quam in recessu semper tanto eum
ferre locutus de Deo fuit, ut praefatus

ret singularis apparet; & corpus ejus simul
cum anima celsitissimum flammam esse videretur. Illis
congruit, quod ipsemet, data opportunitate,
eisdem amico suo dixit, sepe contigit, ut,
dum in divino amore tepetebat, finalitque fan-
tissimum Sacramentum suscepit, tandem in-
ternum fletum calorem, ut videretur sibi cor-
poris & animi in ardenti fornace consistere.
Hinc verba & sermones ejus manifeste excitabant
devotionem, uti supra dictum est lib. i, cap.
vii at, ammirantque multi testes, qui ab il-
lius conversatione redeuntes semper novus ad
serviendum Deo stimulos fenderunt; ac nomi-
natim venerandus pater frater Joannes Alarco-
ni, cum summa magne sanctitatis defunctus. Ta-
lia erant illius Deo serviendi, et quippe magis
amandi desideria, quae frequentius renovabat
his verbis: Serviamus Deo, quia bonum Dominum
habemus.

13 Cum nuntiatus ei esset à fratre Ludo-
vico Primo, quemdam fratrem novitum, Pe-
trum Joannem Saragoza dictum, die XXIX A-
prilis anni MDLXXII Religiosis suam professio-
nem nuncupaturum, exclamavit: O qui nunc
esset novitius, ut frater ille, ac demum profes-
sionem, inepetere servire Deo, quod ego
hactenus non incepi! Omni vite suae tempore
ardenter desideravi martyrium, & quotidie in
Missis, dum sanctam Hostiam & calicem eleva-
ret, recitabat cum S. Petri martyris orationem:
De mihi, Domine, ut ego moriar pro te, ut
tu voluisti mori pro me. Sepe etiam versabat
in ore istas invictibilissimas Vincentii o inter to-
menta sua voces: Hoc est, quod semper desi-
deravi! Hoc est, quod totis viribus quaesivi!
Dumque haec dicebat B. Bertrandus, speculabat
quendam ejusdem S. Vincentii martyris im-
aginem, & aliquoties etiam lacrymas addebat.
Aliis inquitur: O si tam felices essemus, ut
pro Jesu Christo duceremur ad carcerem, &
catenis vinclis per has plenas repueremur! Tunc
experiemur, quam dulcis sit pro Christo pati:
tunc probe caperemus, quid S. Lucas scripsit
de Apostolis, dum à Judaeis è concilio suo e-
jecti fuere: "Ibant Apostoli gaudentes à con-
spectu concilii, quoniam digni habiti sunt
pro nomine Jesu contumeliam pati." Subde-
batque Beatus: At non sumus nos digni tanto
beneficio, quantum illud est.

14 Dixit aliquando uni ex amicis suis: Non
sum ego dignus martyrio, sed, si Deus hanc
mibi gratiam concederet, libenterque admini-
strarem, precarerque, ut maxima totius mundi
(hinc imitaretur patrem suum S. Dominicum)
tormenta mihi subunda essent: nec dubium
est, quia tunc lenis mortuus essem pro illo
de quo illius Ecclesia Romana. Imò certo, imò certo,
imò certo: nullum est dubium. Fretus
Deo haec dico; nam mihi nequicquam confido:
Deus me solida firmoque fide interius roborat.
Hoc tam ardens martyrii desiderium per-
fudit ipsi, ut patrum, cognatos & conven-
tum suum, in quo tantopere diligebatur ab om-
nibus, desereret, & proficisceretur ad Indias,
quavis infirmioris esset valetudinis, quam
tantum iter requireret. Nec valuerat ipsum
detinere piae diffinitionis fœdum suorum, nec
impedimenta eundem in finem à Religiosis
objecta; imò, postquam inde jam redierat,
magnum prodehor dolorem, quod non pla-
cuisset Deo, ut ex dato sibi veneno more-
retur; hanc causam (sicut alibi dictum est) redens,

D

m

spiritu fer-
voris, magis
martyrii,

E

a

o

p

F

casus obli-
vendi gra-
vis calorem in
Americam
revertens
not.

A dens, quod, uti ex ratione fuisse mortuus propter predicatum Evangelium, & propter evadens ex infidelitatis tenebris Indos istos, his fuisse veritatem. At, quamquam ille martyrium ipse passus non fuerit, appropinquavit tamen insignem stat in Deum amorem, maximus tolerando molestias frigoris, aestus, modicis, aliisque ad convertenda tot animarum millia, quae eximio zelo suo ad notitiam Dei adducit.

deficiente flagrant.

15 Quando Valentiam illatus est nunciis de martyrio Ierosolymis tolerato a muliere, quae ante suscepam peregrinationem suam apud B. Ladovicum fuerat confecta, hic ultra modum exultavit; & quamvis tunc versaretur in articulo mortis, videbatur ipsi eos exsilisse pro letitia; dicebatque: O felicem mulierem, quae, si verum est, quod de ea scribitur, tam insignem a Deo consecuta favorem est! Sed ego peccator tantam gratiam non mereor! Non minori cum gaudio accepit nuncium de martyrio, quod sollemniter constanti die xviii mensis Maii anno mdxxvii Algeri subit pater frater Michael Arandiga Valentinianus, Ordinis Militaris S. Mariae de Montefi g: omne enim desiderium illius erat pro Christo Jesu pati, & pro ipso fundere sanguinem suum.

B

tit. de proximi salutem propebat intenuit, sui corporis cruciatu.

16 Amor, quo B. Bertrandus strebatur in proximum suum, est factus, ut cum tenerissimo affectu conaretur solari singulos, omnesque Dei servos efficere optaret. Hinc frequens erat in coenaculis audientis manū & vesperi, ante & post Missam. Auditio cujuslibet in peccatum lapsi, non solum dolebat plangebatque, sed sanctipetrum quoque flagellabat, pro infidelibus intercedens. Speciatim, eum quondam mulier ex spectabili familia eujusdam viri amice correpta cum eodem turpiter lapsa fuisset, ipsum tam atrociter se ad sanguinem usque flagro cecidit, ut humeros suos omnino dilaceraverit; hoc mulieris scelus, ut ait secretum, ille per divinam revelationem cognoverat; & quidam vesperi irit cum iurissus, ubi virum situm invenit; mirabaturque mulier accessum illius, quod non sciret Beatus suam domum vivere. Dixit autem Bertrandus eidem viro, ut abiret, quia habebat, quod eum ista domina communiaret. Illo ascendente, corripit Beatus amicum lacrymari, tanto eum sensu, ut suspensa domina eandem stetit exquirent.

C

mulierem lapsam fuisse de caetero:

17 Sicut illi aliquantisper, pro lacrymis nequens fieri: tandemque in verba prorumpens, ait, causam esse peccata, quae ipsa eum viro, qui tum abierat, ibi commiserat; digito monituras locum, in quo scilicet consummationem fuerat, addensque numerum & adjuncta peccatorum. Unque valde (ita prosecubatur) quanti mihi id conflict, huc verte oculos; humerosque suos nonnulli denudavit: quos ut mulier suscitata ita liceros confregit, auditiveque crimen suum, propter quod Servus Dei tantopere lugebat, & totum tam sperare tractarent, ab illo sibi revelari, in vehementem & inconsolabilem plandum prorupit, & animum verè poenitentem proficiens, fragilitatis suae veniam à Deo precata est. Beatus autem illum roboravit, jubens spem suam in Deo collocare, & eum, ut inposuerit in simile peccatum nunquam relaberetur, addiditque: Potes modò curare, ut celebrentur Missae, quas pollicitus es, si Deus te ex istis culpis educeret. Quo responso ipsa exorta habet, quae soli Deo votum istud

notum fuerat, & tantumdem contrita corde; adeo ut admodum Christianè imposuerit viacerit, verumque esse confiteretur, quod Beatus asseruerat, ipsam nunquam relapsuram.

18 Huc iter simile fecit in altera occasione. Paella nubilis à viro quodam vehementissimè sollicita, tandem post aliquot elapsos menses decreverat ei assentiri. Noctis igitur illius ipsam arecti; & ad fenestram suam adventum ejus tribus horis expectavit, uti aliis noctibus venire soleretur: sed tunc non comparuit, quia nequius reperiri. Perstitit illa in pravo proposito usque in mane, quando Beatus eandem domi suae convenit, atque: Deus tibi dimittat, domina infans, quod me tota nocte tal causā vigilare coegerit, ut orarem Deum, ne libereris. Quam rem juveniles plurimam admira est, & commisi penitens, thadisi posthac Deo servire. Pari modo militebatur proximi in necessitatibus suis, jubebatque, dum poterat. Itaque maximè probavit largiendo elemosynas, ubicumque esset. Missis factis, quae supra dicta sunt, sic ille in conventu S. Annae de Albayis tempore pestis, licet ea domus pauperrima esset, nihilominus visus est, quocumque in plateis reperiret mendicantes, ad conventum adducisse: quod cum aliquando ammiratus frater Joannes Perez petisset, cur id faceret, cum probè sciret necessitatem suam; respondit cum magno animi sensu: Itane, frater, an Deus nobis docuit? Precurem exhibet per loci plateas & montes, villuras, si quem reperiret à peste defunctum, ut sepeliret (sicut dictum est) nullum eurus periculum.

19 Quod ad infirmos attinet, tanta erat illius in hos charitas, ut, praeterquam quod medicomnis ante ingressum in Ordinem (quod de re vide dicta superius) frequentaverit, nunquam recussit, quocumque rogaretur, eos adire solandi gratia, ac tanto etiam libentius, quanto ei erat molestius charum sibi eorum suam relinquere. Solebat super illos legere Evangelium, & orationem S. Vincentii cum aliquot aliis devotis suis precibus. Oratio haec erat: "Signa autem eos, qui crediderint, haec fiant." Super agros manus imponat, & bene habebunt. Jesus Maria Filius, mundi, filius, & Dominus, qui te traxit ad fidem, Catholicam, te in ea conservet, & beatam faciat, & meritis beatae Virginis Mariae, & sancti Dominici, Patris nostri, & beati Vincentii, & omnium Sanctorum, te ab hac infirmitate liberare dignetur." Tante vero edificatione illius accedens & oratio, ut multi funderentur, quemadmodum infra dicetur cap. x.

20 Hae Viri in infirmos charitas singulariter elatit in gravissimo morbo petris magistri Francisci Aiemini (Religiosi marianis doctus proditi, & spectabilissimi in Ordine scientia sua & singulari arte concionandi pro omnibus, qui longo sanorum decursu additi fuerant Valentiam, ubi ille novem continuis Quadragesimis sermones habuit, eodem cum applausu in postrema, ac in prima, susculatus) ita ut doctor Collado, in arte medica famosissimus, jussit ipsum sacro Oleo inungi, & ad discipulos suos conversus submissa voce dixerit: Iste poterit, velut jussu mortuus. At B. Bertrandus eundem invdens, ac sine ulla repenient, illuc pro eo Missam celebravit; etque finit, & c.

Ecce j

roluit

passim à lapsa probat: passim rivi, etiam tempore pestis, longas salvas.

E

agris inde fecit effluere multos fuisse.

F

ac tantopere magis, pro quo videretur fieri: deinde:

406 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

relicti hilares cum reliquis S. Petri Martyris, atque infirmo sermone Latino: Ne motus, non morietis. Quibus dictis, accitit agro aliquid, ut jam castripis credetur; sed contrarium contigit: nam continuò cessavit sibi. Quapropter medicus cum sic manum videns, iussit e loco surgere, quod Deus parâret miraculum. Nam post aliquos dies jam omnino convalescit, Beatus illum intuens, bis lacrymans est, & eandem ab eo rogatus respondit: O! si scires, pater, quantum mihi confites. Scias, me, dum inter celebrandam Missam pro te, quando agrotabas, sanctissimum Sacramentum in manu tenerem, intellexisse, tibi tunc moriendum esse, ac prout precatum, ut Deus meam pro tua vitam acciperet, dumque meas precor tepe repetere, dictum mihi esse, te victurum, sicut tibi significavi, dum eas faceres reliquis ad te attuli.

a) Florum tribuitur Beatus, sicuti natus discordia audire, totique viribus laborabat, ut similitates componeret. Ita fecit in Albeida, ubi, fervente inter duos inimicitia, ex qua gradus mala ortum certo credebantur, sine ulla spe idonei remedii, Servas Dei sui soliti charitate & prudentia reduxit eos in concordiam; atque omnis sicutarum malorum metus evanuit. Detentos quoque in carceribus confecta sua charitate adjunxit, maxime cum eos in iustis dubiis de causis pœi contingeret, eosdemque defendebat. Intellegens aliquando, velle iudicem in quendam virum nobilem ferre sententiam capitis imputandi, causâ jam admodum promotâ, Beatus sine ultero debito, quam charitatis, causam illius sic egit, ut iudex pro sua erga Beatum observantia pensam diluere, & captivum etiam liber evaserit. Cum reus ad supplicium duceretur, utque complices revelaret, admoto sepius suavis cultro premeretur, Beatus iussit trahi indignans dixit, hoc ratione non fœmel, sed milles ei mortem infligi; hacque eo spiritu dixit, ut iudices, ut erant pii, neque vellent Deum offendere, reum ad carcerem reduci iusserint, ac tandem vitam ei donarint. In similibus apud iudices, tam ecclesiasticos, quam seculares, intercessionibus, dum delicta non erant atrociora, vel non recte probata; uti & pro miserabilibus personis eximia eluxit charitate, multosque liberavit.

ANNOTATA.

a) Uti librum 1 de Vita, ita hunc secundum de virtutibus B. Ludovici Bertrandi inscribit.

b) Id est, opinor, pro uno ex istis ignota parva errandis navigandis, qui Aegyptios se dicunt, ac futurorum scientiam profutentes, foliis vulgo imponunt.

c) Dubito, an non sit Verem; ex utroque vocabulo mihi ignotus est locus iste.

d) Nimirum Vita prima scriptor, qui scilicet ipsum secundum partitionem meam cap. 10, nom. 195, secundum suam autem in versione Italica cap. 16 narravit; sed ad annum 1581 (cui hypothetice error sit) reposuit.

e) Anasilus.

f) Lobcum, nunc vulgo Albarwin, Hispanie in regno Aragonia civitas episcopalis est sub metropoli Casaragustana.

g) In Epist. 2 ad Timoth. cap. 3, v. 7.

h) Math. cap. 29 & alibi.

i) Joannis cap. 21.

k) Loco assignato p. ultimo: Puto autem, quod & ego spiritum Dei habeam.

l) De hoc fœne, cui S. Ludovici Bertrandi benedictio miram curavit morbus sanandi virtute, peculiariter erit lib. 3 loquendi locus.

m) Secundum meam partitionem ibidem cap. 17.

n) Collitur hic sanctus Ordinis Prædicatorum martyr die 29 Aprilis, quo die de eo in Opere nostro actum est.

o) Haud dubie indicatur S. Vincencius, celebris levita Casaragustanus, ac martyr Valentini, cujus Acta apud nos habet ad diem 22 Januarii.

p) Ad. Apost. cap. 5, v. 41.

q) Apud Anasilum, d quo hac accepit Assignmentem, in Vita prima, nom. 182 prohibetur fuisse additur; videtur, quod de Michaelis annotata sunt supra cap. 2, lit. 1, pag. 345.

r) Secundum meam partitionem cap. 5.

CAPUT II.

Sancti in orando assiduitas & fervor: severa corporis castigatio: virginalis castitas.

I Nter insignes virtutes, quæ B. Bertrandum illustrant, admodum heroica fuit altissima illius de assidua oratio; cui sic erat intentus die nocteque, quasi nihil aliud agendum haberet. Suavissima illius conversatio dulcissima quoque oratio erat Deum omne continuè. Singulis diebus horis quatuor impendebat orationi mentis, duas immo, duas alteras vesper, præter medium horam, quam in considerandis scriptis B. Mariæ Virginis gaudiis post prandium exagebat. Dumque erat infirmus, rogabat valentissimi ministris, ne ceris horis matutinis ac pomeridianis quemquam videri grati intramitterent, ne hinc sua impediretur devotio. Intermittens vero in cellam ordinariè invadebat orationem. Noctu multis horis exercebat in oratione, tam ab incerta nocte, quam post mediam, absoluto Officio Matutino; & nonnumquam ibidem peribat usque ad Officium Primæ; & crebrò auditus est flere.

a) Observavit frater Joannes Perez, ipsum, quando ad Matutinum ibat, vix potuisse pedibus suis insistere, & pœe lassitudine ac imbecillitate parietum innixum processisse, dum vero rediret ex ecclesia, fuisse validum & viribus excessus roborem. Orationes suas persolvebat modò innixus genibus (unde ejus genua multum calli obducentur) modò prostratus in pavimento, inclinato corpore in genua, & facie humi posita; modò etiam erectus stans, novam semper rationem orandi quærentis. Horas canonicas recitabat devotissime, & ante singulas præmebat quasiâ Anaphoras de aliquo Passionis Christi mysterio, quas ita præcitus faciebat,

D

E

F

CAP. IV.
Ejus in orando voluntas, assiduitas.

confessio
corporis ha-
bitus, modus
guarantia.

707

A. ut, ut cuspiter Officij Horæ peculiare prae-
mitteretur mysterium. Dum Breviarium lumbis
in manu, dicebat:

„Rex Christi elementissime,
„Tu corda nostra posside,
„Ut tibi laudes debitas
„Redderemus omni tempore.“

Toto vice huius tempore, non oblectatibus malis
occupatissimus, namque recitandi Officij
tempore mutavit, sed semper illud sermo ac-
curatissimo temporis ordine persolvit.

24. Tam assiduus erat in oratione, ut non-
numquam confusus animo & sul impos videretur,
sepeque contigit, ut interrogatus de re
quodam, de altera longè alimili responderet.
Ita accidit eisdem presbytero, uni ex maxime
solitarij optimique exempli huius regni viri,
cum hic Beatus in Monte d'Albayda la-
visaretur salutis, & amplexus, de sua ipsius
valitudine rogaret, ille facie tota hilari in
eum verba respondit his verbis: Ah! possamus
esse filii Dei! Ubi presbyter intellexit, Beatum
tunc altissime contemplationis latentem fu-
isse, quod etiam sepe alias contigit, pater
frater Andreas Cernisio testatus est. Sic ille
contemplabatur ut aliquoties, non solum in oc-
siones reperiret, verum etiam ejusdem corpus
elevaretur a terra; ut in laetitia esset, dum & Mon-
talem eodem, quo ibidem coenatus fuerat,
que reverteretur.

25. Relictis enim retro se ferro, qui ejus
equum ducere, ingressus est agrum, alia in-
strumenti seque plenum, in quo a famulo non
poterat videri. Ibi tam ferventer cepit contem-
plari, ut corpus ejus supra omnes ipsius tollere-
tur in aërem. Interim illic transiit quatuor
i-cola Montadri, Basilia Ferri appellatus,
qui a famulo per it, quia ibi ageret. Respon-
dit it, se expectare Bertrandum: quo manto,
humo curiositate ductus voluit ipsam videre,
& in locum eminentem in ora pia ex intelli-
gens, illum supra spicas segetis in aera suble-
vante videri. Simile quid contempserant quatuor
in dii in Tubata, qui mactantem, in qua ipso ho-
spitabatur, forte ingressi, spectabant eundem
bonè modis illud elevatum e, quemadmodum
supra dictum est. Ubi S. Lucas de transfiguratione
Domini nostri loquens ait: „Dum ora-
ret, facta est species vultus ejus altera &“
hoc est, omnis Christi vultum visum fuisse in-
finitis hoc splendorem (quod erat omnino fac-
tissimum comprobare) ita ex Beati, dum oraret
vel de Deo loqueretur, facie aliquoties specien-
dum rari procederent; idque saepius factum
est.

26. Exemta ex Callen, Michael Pont no-
mine, Valentini adveniens, B. Bertrandum,
quorum arctam colorem ammentum, hinc inde
gratia ad summam cellam ejus pulsavit: quon-
iam beatus aperuit, vultus est faciem magno spen-
dore mirantem habere; quod etiam ammen-
tationi finalis ac tunc fuit. Christophorus Fer-
retti, notarius Valentini, quemadmodum no-
men totus in Processu, auctoritate dicit V. for-
matus, advenit, sibi saepe accidisse, ut, dum
Beati celum videret, velletque cum ingrederi,
compulsus fuerit retrocedere, non minus intente
propter fugam hanc, quod videret. Id ipsum
in eodem conventu expertus fuit pater frater
Michael Herrera. Etenim tamen Bertrandus alia
facie patrum pulchra & decorata, ut loquent
homines interitus attente. Pater mox in ditione-

da, cum stratus Spermintis Affissi fide lingua
lambisset, illic in ecstasi raptus fuit, ejus-
demque vultus resplendit, sicut dicitur in-
finitus. In conventu quoque S. Anne in Albayda
venerandus pater frater Joannes Alarcon saepe
per nimis janum vidit cum superatam clarit-
tate fulgentem.

27. Francisca Ferreri, equitis Michaelis Jo-
annis Beneyto uxor, feriali Majoris hebdomadae,
uno anno ante obitum B. Ludovici, consensendi
gratia ipsum advenit, eodem momento, quo ad
ejusdem pedes procumbens, vidit ipsum ita
facie manibusque lucentem, quasi fuisse San-
ctum, qui descendens de caelo, sensusque odo-
rem suavissimum & vestitus prodeuntem, ita
ut post confessionem inde recederet per na gudio,
se velut succubisset & pedibus Sancti, glori-
am jam concessit. Aliud simile experta est Joanna
Mirachiga, quo tempore B. Ludovicus ho-
spitabatur infirmus in nosocomio fidelitatis
& Marie Virginis, cuius eum gerebat frater il-
lius doctus Hieronymus. Dum enim hanc ad
prehendum ei quoddam remedium accederet
cum simulā comitibus, accensum cererum, quod
cubiculum illud, undique clausum, latine
ceteros, manu gestante, eoque ceres extulit,
locus admodum tenebrosus manifestus; et um-
bræ densae accessura esset, eodem momento tam
lucida ibi splendor eluxit, ut omnia clare
compositi apparent: qui quidem splendor
perseveravit, donec simulā cum accenso cerco
reverti fuit.

28. Dum Beatus anno MDLXXXI, festo A-
scensionis Domini nostri Valeat in ecclesia
S. Michaelis concionem habebat, illius vultum
ac vestimenta lucua, ipsiusque & ceterum fa-
cium elevatum, quidam medicus prius specta-
vit. In vico Montois in Indis capitaneus Fer-
dinandus de Benetout quadam nocte ingre-
ssus, in quo B. Ludovicus Bertrandus hospita-
batur, ingressus, cum nec faciem nec candela-
rum pedes se haberet, contempsit velut multa-
rum candelarum ardentium lumen, ipsiusque,
flexis genibus ante oratorium suum procum-
bens, duobus vultus autem, prout superius
memoratum est. Ingressus servas Dei usque
cum beato fratre Nicolao Pachee in cellam S.
Vincentii Ferreri, & subito omnino intenti
magis luce cooperit fuisse, adeo ut Lucas Por-
tina, benedictus ecclesiarum cathedralium Valen-
tinae, & socius B. Nicolai, qui ibi aderant, no-
cuerunt, ut plenariorem viderent, viderant-
que, non tamen duos dictos locos, praesquam
vidit ille cessaverat.

29. Quamquam haec relata apprime probent
illius in oratione fervorem spiritum, maxime
tamen producit, in devotione ejus inexcusa-
tum Sacramentum altaris; propter voluptatem,
quod fructus in Missa, quam nunquam gra-
tiam illi celebrare, nisi unumquam gravem
morbo imposuit. Hilarissime agebat cum Na-
thanael Domini, quo tres Missa. aliter loquebat,
ut & diem Denaschurum omnium, quo pater
Praedicatorum in universa provincia Aragoniae
ex speciali privilegio fuit illi tres Missa cele-
brant. Praescripta B. Bertrandus adversus luvam
tamen quae quadam praeiuncta fuerat, minime
se velipri sumebat, quibus continebat morbos
noxios illius, uti acri, humores confluere;
non usque praetermittit uti celebrare. At cum
nihil huius praetermittit, iustitiam fuit, in Missa
ipso pro tempore morbos eae Missa dicere t

A. A. V. V.
O. H. H.

B. Beatus
etiam

E.

ac vestimenta
ac cetera
hinc vultum
faciem vultu
fuit fuit.

E.

Quod si etiam
ac debet,
affirmat co-
laborat, non
commen-
dat.

In contem-
platione, alia
ut a fide
aut, ac con-
pare etiam

etiam a
terre, alia
fuit quae

in ista
dicit

1714

408 VITA AUCTORIS S. LUDOVICI BERTRANDI.

verum ille nihilominus voluit in celebrando perseverare, affectus, se nihil curare valetudinem suam, quantum opus erat, ut eam posset dicere. Et quoniam ita verbis defecisset, ut post Missam pedes suos regere nequiret, & nonnumquam etiam convulsetur in terram, nobilitas tamen eo facto solatio privati. Dum verò nimia vi mali prohibebatur, fumebat quotidie sacram Eucharistiam, utque eam debita initi purpure sanctissimum Sacramentum suscipere, solebat confessionem premittere & pridie vespere, & denique ipso mane.

In Missa
fervorem
suum ad-
fuerat
aspirat, ac
enig. luce

30 Celebrabat autem Missam tanta cum devotione, ut eam etiam circumstantibus inspiraret, stabatque majori illius temporis parte, peculiariter à tempore Consecrationis usque ad Communionem. Sciebat ei in hoc sacro Sacrificio sepe ministrare fratres Joannes Peret, qui & affertit, ipsum, quoniam durior Missa, facie animam ipse oculis fuisse. Hieronymus quoque Abella, toties ille nominatus, dum illius Missa interesse in conventu S. Anne in Albayda, observavit, solasse eundem, quando non aderat in ecclesia alii, quam ipse eum suo episcopo, bona quarta horæ parte morari cum sanctissimo Sacramento in manu, per-usque illud sumeret in ore, neque interim semper flere; vultumque illius veluti crystallinum fieri, & circum sanctissimum Sacramentum & corpus Beati confecti magnam circumfulgentem. Quam ob rem eodem Abella inde Belgium redeunti episcopus suus, qui erat amicus amorum utroque, & Melchior Magnas vocabatur, nuperque dixit: Vidistine, vultum, splendorem, qui pater frater Ludovicus faciem suam electam habuit, dum illicet cum sanctissimo Sacramento in manu? Tace, respondit ei dominus, & nihil dixeris ex eis, quas vidisti. Idem ille Melchior Magnas postmodum relictis doct. Abella scriptis, quibus annis servavit patribus in conventu S. Anne, quo intarim tempore B. Bertrandus Missam celebranti ministravit, sepe vidit candorem vultum super ipsum, dum sanctissimum Sacramentum teneret in manu, descendere, formæque quoddam arcus lucidos ad intus tacitum ardentem.

C
frequentem
aliam.

31 Cum Joannes Marcus Corbetta, sacerdos benedictus ecclesie S. Joannis vel Mercatorie Valentie, conventum S. Onuphrii, dum ibi Prior erat B. Bertrandus, audivisset, ut genendum ex peccatis suis confessionem apud eum infunderet, ut licet & se potestate (qui dies erat Bachanalium) antequam inde recederet, vellet eadem Beato in Missa ad altare majus celebranda assistere, accidit, ut, dum ille sanctissimum Sacramentum in manu haberet, ejus vultus rursus splendesceret, & quidam radii lucis prodirent. Quod ipse ammirans luctatus in pedes cecidit, ac quod ibi lumen esset, vocis in se ipso posset oriri. Sed nullo invento preter quos cereus altaris, & eos quidem ab ipso remotius; cum ecclesiam quoque ob clausas teneretur ostium esse observasset, vixit, Beati vultum ad intus lumen magni illius splendoris circum spargentem; atque ipsimet Beatus, fixis in sanctissimum Sacramentum oculis, blande ardentem. Quoriso, sacerdos obtupuit, se sibi dixit: Verè ille Homo fuit oculis Deum vixit!

32 Luceo Bertrandus maximus è celo foveret acciperet, non tamen consuetum panem-

tiam rigorem umquam præterivisset, quia, ut superius dictum est, eum sua sefe humilitas involveret, idem isti favores faciebant, ut se tanto minus aestimaret, tantoque graviorem peccatorum reputaret. Hinc semper vixit in horribili metu damnationis sue, ac proinde tam severa & extraordinaria fuit ejus penitentia, ut vix exponi queat; neque hæc solum certo aliquo temporis spatio, sed, quoniam vixit, duravit. Corpus à teneris annis corpus suum jejuniis ac vigiliis macerare, etque erat à cibis abstinentia, ut incredibile videretur, potius humanum corpus tam modico alimentis sustentari. Non sufficiebant ipsi jejuniis sui Ordinis, quæ septem mensibus observantur, à festo sancti Curis mensis Septembris usque ad Pascha Resurrectionis Domini, ac præterea omnibus feris festis, aliisque certis diebus peculiaribus, sed jejunabat semper, constanti eam, quod concedebat Ordo, quodque valde modicum est, & ex portione sua etiam separabat partem, dandam pauperibus, ut dictum est.

33 Ne gustui indulgeret, comedebat cibos sine sale, ac sepe eum aspergebat aloe; & interrogatus, quid ageret, ait, ut sibi bonum esse. Cum aliquando eundem fiscalis diceret, se aloe macerare cibos, ut, nisi sibi darentur quidam parvi panes, & non bolum quidem diglutiire posset; respondit accepti: Quid possint Reverentia vestre eis sapere, si aloe aspergas? Quo audito, Beatus agnoscent secretum suum notum esse, vehementer erubuit, tacuitque. Tempore infirmitatis sue nullas volebat delicias, & si qui ipsi donarentur, eis ad valetudinariam miteret, & utebatur eo, quod præstabat coarctatus. Semel, dum per Quadragesimum conestionebatur in Monachis, prædixit in domo Josephi del Campo oppositum fuisse quidam piscis marinus; sed nulla ratione induci potuit, ut eum gustaret, causam, quod æquum non esset, ut, qui præstabat abstinentiam, ipse comederet Pinguem (sic vocatur piscis iste) ne pari modo eum sibi facit, non sibi legamina herbæque admittens.

34 Vigilia illius erant productissime, quia majorem noctis partem exigebat orando, sed se recipiebat ad somnum, surgebat valde matutino, semper intarent Officio matutino, post quod frequenter perseverabat in ecclesia usque insue; & si redisset ad cellam suam, incumbebat studiis; aut, si non permitteret super, brevissimo quiescebat tempore, diligenter solitus nature surgere. Lectus ejus erat stragula vel itea cum duobus libris vice cervicalis; nec umquam cubabat in lecto, quem semper revolvebat, veluti in eo jacuisset; idque pariter faciebat, quando prædixit gratia facis abiret à conventu. Quin etiam nimis molle reputans super area domini, lecti sibi à tali aspergite tela fascium nodis implexum, cui cinctus, in quacunque partem se vertisset, erubescitur. Coactas autem à morbis ratione gravis morbi exatus decumbere in lecto, invenit modum, quo vel se exutus ageret penitentiam, non sineo miserum corpus suum illa quiete frui.

35 Hinc paulo ante mortem suam cum vixens pater frater Joannes Lesano, eum maxum illum, quem sub torali tenebat, oculandis ergo sibi porrigendum expellens, illuc ex mortuæ recusavit, obtinuit anima manum suam torali suppositum, deprehenditque lacrimam, quem ille subter nomen illius carum lacrimæ ac tunc-

vr.
sejunctum
reputavit
significavit.

claus fuit
inspidus
redans,
nec, nisi
vultibus
vigilans.

Pigritia
tenuitas, i. q.
non vixit
vel coarctat
K

corpus in eo
nec erat.

nam infame est. Quam ob rem admirandus dixit: O pater, inter Liberos, quare hoc facis, dum mihi te habes? Pater mi (respondit ipsi Vir finitus) jam appropinquas dies, teque oportet breviter transire ad celum; sed obsecro te, ne id cuiusquam hominum, qui in mundo sunt, recides. Preter praedictis corporis afflictionibus Induebar ciliis quoque, licet quam fecerit esse possit, faceret, dum tamen lavandam dabit tunica fana, in ea semper aliquid fete inlustraret. Adhuc certis temporibus clugebat se affirma cense foret, dumque ad Indias profectus est, apertis acri, quam in cella habebat, repererat magnam flagellorum alicuiusque penitentie instrumentorum copiam, quae semper habebat in promptu. Reprehens aliquando ab amico suo, cui se fide tam severè flagellaret, hauri vultu reposuit: Quid vis, ut ego haec in faciem, si facias vis? Haec ratione omni sem repellat intem gloriam, quae hinc tibi somnific obrepat.

VI.
Capitulum
cylindricum
nigrum.

¶ Cum Bernardus à parente suo semper magno cum timore Dei procreatus, & angelicam vitam duxisset, facile credidi potest, quod fuerit ejusdem puritas & castissima, cum nunquam de ea alia, quam de celestibus loqueretur. Proinde non solum fuit castus, sed etiam virgo. Namque ex ore ejus procebat vox, que non foret honestissima; & dumque de castitate sermonem haberet, tanto cum animo persuaderet, ut castissimum mentem suum proderet foras. Hec omnia testatur etiam Laurentius Periphanus notarius, qui Beatum cognovit ab ætate illius ætatis quinquæ, cum eoque familiariter coluit, tam antè, quam postquam ille Religionem professus est, & in multis libris ejusdem comæ fuit; idemque pro certo habuit, illum ipso, quo obitus, die æque virginem fuisse, quam quo natus est. Sed & alii quoque insignem illius puritatem admittentes, cum angelum pocius, quam hominem, restituant.

alderi per-
sona cantu
fugit.

37 Tunc singularis erat honestas, ut, si quod infirmitatis in corpore suo contraxisset, nollet ei à quoquam manus applicari. Numquam cum mulieribus familiariter coluit, quando loquebatur cum eis, id agebat, vel ut aliquis spiritalis solati in angustis impertiretur, vel ut easdem in viam divini servitii conduceret. Atque in hifce indiffer tunc erat modestus, ut post pauca verba recederet: si vero illis replicaret, quò cum diutius audirent loquacem. Abice, filia, alicui, ego non obliviscer Domini omne pro vobis; atque ita dimittat. Fuit hoc maxime observatum in Indis, ubi nullam unquam mulierem in obsequio admittit: cum illis in paribus floscent mulieres Indæ Christianæ doctrinæ doctoribus, seu parochis, inservire. Altissimè propterea saule et principibus personis, numquam se conversos fuisse cum homine modesto, & in quò puritas cordisque animi magis eluceret: cum de easdem in singulari habebatur honeste, & sanctius audire.

1000000
 1000000
 1000000
 1000000
 1000000
 1000000

38 Insigne bujus rei argumentum habemus ex occasione, quam inter Indos ei demon ostendit. Nam hi irreprehensibiles boni Patris vitam & amorem sollicitius fulcipientes, valebant in Tubas honestatem ejus tentare, submittentes astutam calidamque seminum, quae ipsius ad offendendum Deum locitaret. Quae

Osabala, Tiamar V.

Özdemir, Tamer K.

cum illam calidae ad fores evocasset, ac diabolico artificio ad peccandum provocasset, Bonus arrepto cingulo, quo utebatur, inflatus verberibus repulit. Tum, Episcopo mihi, inquit mulier: non enim ego hoc non sponte incepavi; sed violenter adulti: expulsique, quo modo ad hoc factus liberum fuissem ad Indit. Hoc verò ille evocavit non pie avertisit, ut non tantum bona illius inter ipsos firma confirmari faceret, verum etiam creparet.

A. A. V.
G.M.O.V.

E. streptum
ab Assurata
viro, cujus
dilectissimam
familiam re-
prehendimus,

É

*exularem in
finem fidei-
nitatis.*

F

*acerrime
sit flagellam
tionis & ad
Deum fatis
precibus,*

39 Alterum caſum archiepiſcopus Infula S. Dominici reſcit in Hiſtoria Medicea Ordinis Prædicatorum d. Nimiram: prædicante B. Lado-
vico in Novo regno Grænitæ, quædam er-
re præcipui vici, eidem alioquin deditus, no-
mine ejusdem ſubſtitutus adminiſtratur, ac conver-
ſionem amans, inordinato affectu egra quan-
dam honeſtatiſſimam ſervans exarſit; ejus va-
lida honeſtatiſſime ſæpe per ſubitan diligentiſſimam,
prodique fideiſſimæ amatoriſſimæ promiſſiſſi, inſidiſſi-
os continue impugnat, tandemque victiſſi, am-
bo in peccatum lapſi ſunt, in eoque perverſe-
runt. Beatiſſi hec re ultra moram præceſſiſſi,
ut ſuo Paſſagium mittere, perverſum maſſim
forſiter redarguiſſi; verum hic, velut harum
voluptatem parvi ſecutoſi nimium immerſiſſi,
parum qſi mactariſſi. Reverſo deinde Beato
ſoli pleno, ac reprehendiſſimæ, primo mulles,
deinde acres iternæ, egreſſi perverſiſſi homi-
nitiſſimæ; eoque præceſſiſſi ſiliſſi concitiſſi; ut
quæ illi inſidiſſiſſi, ejusque ſine caſſiſſi exſequi
deberent, inſerit aliſſi a danteſſi fugiſſimam,
enſitiſſi Pæſis ſuſcitatiſſi violare conatus.

40 *Huius in finem bonum denotatorem fumum* cuido candor impudice iuvenale donavit, ut luce denotatorem fides arbutus candorem pandit. Religiosi contaminare niteretur. Erat illa pulchra & mirabiliter venusta, & cum elegantia nitente fulgore ornata: spernitque flore, ut ob pretiosas vestes suas impiorum flores, & reprehensibiles minus expolis, atque in omnium eventum spectabilis conditumis credita, velut pretiosa stolas auctoritatis Bonum prae notat fecit suum necesse compellere. Accedit nata mulier, quo tempore ille maxime foliarum degebat, circa medium noctem, & p. r. huiusmodi eius claudum inveniens, tintinabulo voluit. Vigilans plus Puer ex importuno tempore suspicatus, se ad audiendum conationem, nunc urgenti de causa evocari, ad portum cum lumine occurrit; sed inaequum aperire, potuit, quis sciret, & quo rursus, & illa neficium propitium suum, quam potuit, optime indicavit.

41 Hoc, ille, audito, vocis exhoruit,
fontem fons peccata sepe crupe figuravit,
otiose diligeret obsequium, recellit in ecclesiam,
ubi se fervere et insinuant cum rigore
flagellavit, cum vehementer fornicatus lectibus,
un turba mulier, nondum omni pie abiecta,
eorum strepitus impelleretur ad videndum, quid
id rei esset. Accellit ergo ad ecclesiam, et per
miseram thronum speculans, eadem strepitus vi-
dit, Patremque post diuturnam sui flagellatio-
nem diuturnam pariter precibus infusitum, ut
Deus se (prout ipsemet potius aether) diaboli-
bus techas liberaret. Per istud firma, Beato
post flagellationem delictum patris et
humani extendit SS. Mariam Magdalenam et Ca-
therinam martyrem apparuit, corroborationem
cum, et ab istis, qui cum muliere aderant,
eff

A. AVI-
GNOBO.

art. de vi-
ram. y il
eam sub-
necet. ad
pauca-
tiam ad-
dit.

vult, & ex eorum insignibus cognitus fuisse.

42. Post triens bonorum spem Pater ad sui hospiti portum reverit eandem mulierem invenit, quanto magis pericula in malo, tanto nunc mutata, tamque timorata, ut non auri fuerit domum suam reveri. Cui Pater ait: Vale, filia, in pace, & cura, ne quid simile impolueris tentes, ne Deus te, dum minime putas, castiget. Ipse quoque intenter fideris tantum doluit, ut potius ad poles Patris procumbens perfusas lacrymis flagitaverit comitum veniam, paratamque se exhiberit ad quocumque ille imperaret. Suscepit illam solita sua mansuetudine benedictus Pater, & salubre illi consilium dedit, ipse vero mente contritus & obtemperans poenitentiam egit. Sic ille duas primas lucens est, & nobis admiranda suae castitatis exemplum reliquit.

Hanc pro-
batam san-
cti virgini-
tatem dum
causam fra-
granti

43. Alterum ad persuadendam virginis bonum B. Bertrandi argumentum petitur a supernaturali fragrantia, quam spiravit sanctum corpus ejus non solum post mortem, verum etiam multis annis ante; quo favore Deus multos sanctos, ac postea virgines honoravit. De patre nostro S. Dominico legitur, quendam literarum studiosum, dum vellet illius manum osculari, suum sensit odorem, per cuiusque sensualem tentatione liberatum fuisse. S. Vincentius Ferrerius, & S. Thomas Aquinas, & S. Catharina Senensis, multique alii Sancti, quos virgines fuisse, constat, ea gratia gavisii sunt, ac nosse quoque B. Bertrandum, non semel ac iterum, sed frequentissime ac multis annis, priusquam moreretur, atque insuper postquam mortuus fuit. Innumeri sunt, qui pro hoc odore testimonium dixerunt.

infinitum vo-
lunt, à ple-
ritudo percip-
torem,

44. Frater Antonius Catalano conventus S. Onuphrii ait, & beati manibus prodidit insolitum gratissimum odorem, tamenque, qualem hodieque spirat planeta, quod usus fuit S. Vincentius Ferrerius, quo tractatus foret in Alcañiz. Francica Ferreri, apud ipsum contineri solita, attulit, se ex ipso ejusdemque tunicis odoratum esse caulescentem fragrantiam; fuit etiam in capitulo de Oratione alicuius. Vislanta Guinac apud eandem confecta, è sede confessionalis recedens, odorem experta est suavissimum. Pater frater Melchior de Morgellia asseravit, se semper, dum illi adhibuit, sensisse eundem bonum odorem, quo maxime reueretur; sepeque dum intercedit *Salve*, & demissisque in terram oculos haberet, ex eodem odore percipisse, quandocumque ille transiret. Primus è Religiosis, ejus Missae frater Petrus Joannes Saragosa, rector collegii Ortole, dum erat novitius, interfecit, fuit B. Bertrandum, ex ejusque sacris vestibus, dum est exueret in sacristia, odorem gratissimum produmantem percipit.

C

tem dum il-
le vivit,

45. Idem ipse Beato, postrema infirmitate sua laboranti, senectuti spacio in cella ministravit, eundem odorem, quem ante in sacristia senserat, odoratus fuit, & odorem perscrutavit, quoniam ejusdem vestes liberos contingeret. Similium etiam testatus est frater Joannes Baga, qui alicuius, se nec dirimendo ullumque potuisse, qualis esset odor, quo B. Bertrandum fragrabat, quippe qui nulli terrore esset similis. Pari modo medicus Ludovicus Calhazo de Jofesus Reguier, qui illum ordinandū viderat, & testis sacre, eundem, non ob-

stantibus infirmitatibus suis, à quibus fetore debebat, mirum in modum bene oluisse, & quae id expertus esse, quodam aut explorandum acrius pulsum ad ejus lectum accesserunt; ita ut Reguier ejus rei causam investigandi gratia fringula ex interminis lecti diligenter scrutaret, plurimum admiratus fuerit inopitanti qualitate odoris, qui nec florant, nec molito, nec succi esset similis.

46. Porro hanc fragrantiam, non solum eo vivente, sed etiam mortuo, percipimus fuisse, constat ex innumeris testibus f, inter quos nobis oportet Franciscus Ludovicus Ilanes dixit, se quidem eam fuisse, dum ille viveret, sed multo majori eam admiratione odoratum esse, simul atque existens; priusquam autem cadaver indueretur, pro sua erga ipsum devotione ejus pedes osculans, ultra modum obsequi ex tanta fuisse virescente; quoniam ob causam & ipse quoque circumscriti scriptus est, seubi fore quendam odoramentum adfuisse; sed nihil ejusmodi acrius, tantò magis minus est, quanto magis opusculum consingere debuerat in corpore B. Bertrandi, tam quod tibi habere pigis infestas, tum quod tanto tempore infirmus decubasset in lecto. Id ipsum etiam variis asseruerunt; ac nominatim Philippus Passet, civis Valentinus, qui etiam in cellam ingressus fuit, postquam Beatus obiit, atque, corpore insepulto iacente in ecclesia; & specialiter Gaspar Gari sublimatus, qui illius manibus oscula figens recepit odorem, quem plura triginta annos amicitia, huiusque suavissimum odorem, de quo infra rebit sermo.

47. Percepta insuper eadem fragrantia est die translationis corporis ipsius in sepulcrum, in quo hodieque fuit, & monque ut aperta tumba fuit, in qua primo postum fuerat; quod Joannes Monleone, litterarum studiosus, domus Henricus Ferrerius, & Franciscus Vaziero notarius speciatim testati fuerunt. Ex quibus omnibus manifestè conficitur, B. Bertrandum fuisse castissimum & virginem. Est & aliud, quod id ipsum magnopere confirmet; videlicet quod ipsemet, dum in Indiis degens, eundem dominum, cui erat à sacris confessionibus, duxit, se virginis suam pro gratiam Dei semper servasse, virginemque esse, qualis prodierat ex utero matris suae.

ANNOTATA.

a De histe ita Clementis X. Papa in Bulla Canonizationis: Ab ipsis Indiis visus fuit à terra in caeli elevatus.

b Luca cap. 9, v. 29.

c Veror, ut hanc vocem rectè verterim: nam *lucet* est: certe pignotille, quae vocem in Lexici non reperi.

d Avignonis hic in mortuae laudat Roman in Vita hujus S. Ludovici tract. 1, cap. xi, ubi hic laudatur Dominico-politana in Hispania, ampla Amplia Septentrionalis in mort Boreali sita insula, archiepiscopum, Augustinum de Avila Padilla appellat, de quo consulti potest Echarius in Bibliotheca Prædictorum tom. 2, pag. 351, unde hic observasse sufficiat, ipsum S. Ludovicum synchronum & ante acceptum archiepiscopum ejusdem Ordinis S. Dominici professum fuisse.

quoniam causam
obit. it.

f

E

atque etiam
postmodum
quodam ex-
frem corpore
in aliis for-
palestrum
translatum
fuit.

F

A e Nepti, de eifismo, dom Antiphona de beatiffima Dei Genitrice SALVE, REGINA cantaretur.

¶ Ad etiam dicta in Commentario praevisi nom. 53.

CAPUT III.

Persecutiones, quas Sanctus à demonibus ac perversis hominibus pertulit: intrepida ejusdem praedicatio & fructus: vitæ pericula propterea superata.

CAP. VII.
ad de consi-
derat.

P LACET Deo amicos suos in virtute patienter exorere, atque in hunc finem laxare frenum demoni, ut ille possit eos molestis & persecutionibus affligere, eoque ratione ista virtus manifestetur, luceatque in toto mundo & per omnia secula. Sane proinde persecutiones peritiles servis Dei, ut magis magisque munden- tur, & illustrentur gloriosis triumphis, quibus moventur admirationem hominibus, letitiam angelis, & divinae Misericordiae adspiciunt gloriam. Non pervenisset B. Bernardus ad tam excelsum sanctitatis gradum, si ei defuissent infidus & persecutorum demonis; quis ex hinc per arma penitentiae & orationis, aperto adversus ipsum demonem bello, velut alter S. Antonius, secretas victorias reportavit. Ad hoc proposuit ipsemet euliam amico suo sic ait: Obstatore, frater, si scires, quas molestias mihi demones erent. Aliquando me projiciunt ex loco, in quo dormio, eoque me meis ministris me defendere; aliquando me subitus exiunt; aliis nituntur horrendis spectris terere, ut me orationem perturbent; sed per gratiam Dei semper tandem abscedunt consti.

C
dicit modis
maiest.

49 Narravit etiam euliam, se, dum noctu per ecclesiam conventus Valentini incederet, vidisse demonem vulva fuscum prope vas aquae balnealis, qui ibidem stans videbatur, ut impediret ejusdem aquae usum, quem odit. In indit illum vehementer persecuti sunt demones; cum enim cuncti loque flagellandi gratia quemdam montem sepe ascenderet, ibidem ab iis multabatur verberibus; & nonnulli, qui ipsum secretis fuerant secuti, audiverunt eum conquecentem his verbis: Sinite me, produite me in Tuber quoque in sinu exiguus estis ab istis exceptis verberibus est, ut supra diximus; & in eodem loco ob conversum ad Christianam factam baptizatumque unum e praecipuis viris, senem & infirmum, pessime habuit.

Differa,
calumnias.

50 Nec satis demonibus fuit, ipsum tam sevre tractare, sed etiam homines ad eundem attrahendum concitavit. Ex hinc fuerunt nonnulli, qui, quod ille pro Sancto habebatur, invidentes, inquisitis dactylis cum calumniatorum, Hypocritarum, Deceptorum & Idiotarum vocantes; qui omnia ille patientissime ac sine ulla sentis indico tolerabat. In Cipriano &

eum esset in ecclesia cum Francisco Ribera, accersit quondam persona, que ista pericula ei convicia ingessit: cui Servus Dei eximia cum mansuetudine ac hilaritate respondit, recte ipsum omnia dicitur, veniamque posuit, quia gravis erat peccator. Volens autem Ribera Beatum tueri, omneque injurias & malis factis, in Bernardum congesta, regere in caput calumniantis, obstitit ille, eosque reduxit in pacem.

51 Valentini cum Beatus censuisset, non expedire, ut quorundam nobilium equulum causam susceperet, illi indignati & ulciscendi cupidi, conveniunt, ut eorum unus fingeret se graviter aegrotum, Servumque Dei ad se in quandam domum evocari jaberet. Quo facto, nobilitas suae immemores, ceperunt illum ibidem illudere atque indignis modis verbisque excipere, exprobrantes, peccatum Religiosum esse, & ad has illaque domos, quod magis lubet, discurre. Ad hanc Beatus pro more suo mansuet & cum solita patientia respondit: Ego, domini, eram in mea ecclesia, & vos me huc vocastis: quod autem dicitis, me improbum esse, tam verum est, ut nemo me melius, quam vos, noverit. Quae proinde ab illis libens passus fuit, & ad conventum suum reverfus est.

52 Tentavit demon, quantum potuit, ipsum diffamare, ut ejusdem concitiorum fructus impediret. Capitaneus Sancti testis est, ipsum à calumniatore accusatum fuisse, quod duos filios ex duobus Indis infidelibus procreasset, quos ipse Capitaneus in sua domo aleret. Quam calumniam idem Capitaneus aspernim ferens, auctorem illius jussit ad se vocari, cuius magni momenti negotium tractandi pretemti: ut venire nolentem ipsum accersit; dixitque: Ignave, unde tibi ista audacia, ut tantam calumniam Viro sancto impingas? si meum gladio suo ejusdem faciem percussit, vulneravitque. Quod ubi Beatus reliquit, vehementissime doluit, cum eosque conquisit ille, asserens, se majorem isto peccatorem esse, ac multo peiora de se dici potuisse.

53 Pari modo incitavit demon quendam Indam, nomine Marnitiam, ad Beatum infamandum. Erat hinc concubina ejusdem Hispani, ex quo liberos habebat; ne verò penitus penderet questu, quem episcopus eo misisset, perussit ei, ut culpam B. Bernardi asfingeret. Vulgabatur hac intima per totam istam regionem cum dolore bonorum omnium, apud quos optius erat de Patre existimatio. Sentiebat & ipse, ut consilium licet, hanc injuriam; sed subsistebat se cum Christo crucifixo. At placuit Deo, ut, facta inquisitione, veritas patefceret; cumque malignitas castigaretur vellet animum concubine, intercessit pro eo Servus Dei, fuisseque probris veniam ei impetravit; ne fundendi scelo suo, ut flagitiosum illum calumniatorem placu permitteret. Tace, respondit, charissime frater, non in omni causa procedendum est ex rigore iustitiae, & oportet paululum tolerare: & ex amore Dei pati. Neque tantum injuriam ei condonavit Beatus, verum etiam, potiusquam subtrahere penam, eorum impotenter transiit ut usus est, non fecit atque semper secunda inter eos amicitia intercessit.

54 In alia item occasione probavit Beatus

injuriis ab
hominibus
fili Mater
aque animo
perferet.

E

altera vest
gratissimum
et alio rem
discant de
let.

afflictus co-
llocavit
feliciter pa-
nem rem
adiciat.

FIN

412 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

A. AVT.
ONORO.
Dives in
dum sancti
solusque
videlicet.

exemplum se inherere doctrina Evangelica, que jubet bene facere inimicis. Dams viros de quibusdam vitiis reprehenderet, qui vindicta ergo jussam esse, in qua Beatus hospitalitatem, conspiciant, quod ad infamandum exemplum illis esset. Atque id ipse quidem patienter letaque animo tollet; sed Deus, cui sacrum humor cordis est, federatos illos castigavit, permittens, ut eorum alter substantia morte tolleretur a malo, mercedemque mittere niger apparet; alter verb, qui fortasse minus reus erat, in morbum incideret. atque ita aliquot annis puerulo laetaret, mirum caput pedibusque, etque deventret, ut, licet fama mentis esset, ipsemet faciem suam conspueretur, quemadmodum conspueretur foris Bertrand.

VIT.
A. AVT.
ONORO.
Dives in
dum sancti
solusque
videlicet.

51 Fuit Servus Dei in procuranda animarum salute maxime assiduus, non solum privatis monitis, verum etiam publicis sermonebus, quos habebat concilio (nisi avaritia vocationis prepediretur) in omnibus locis, in quibus habitavit; et propter famam virtutum & sanctitatis auditis libenter fuit, & propter tractum spiritalem in omnibus capitulis ecclesiarum. Prælo de trepe conciones habuit in ead. equali ecclesia Valentina, in parochialibus, & in conviciis suis. Prædixit, etiam aliquo tempore in domo pueri m. S. Vincentii Petri, videretur Christianum eis exponens. Regius præterea fuit a sacris inquisitionibus, ut concurreteret in publico acta inquisitionibus; verum ille se excusavit humiliter; oportuit tamen, cum id sit minimum leve facere; uti voluit. Et quoniam tunc ex multis foris infirmatibus haberet pectus plenum piæ, & rursus rursus, nihilominus, non enim obstantibus magis foris amplius de ingenti multarum cupia, ab omnibus bene uti fuit; uti utitur, uti dicitur Jacobus Hieronymus de Hera, sancti Officii promissus uti calis, afferens, Deum tunc voluisse Beati merita sic manifestare.

qua argu-
menta possi-
bilia tri-
buit; ante
concionem
conversatus
Deum:

55 Non solum autem suus in diem cruciatum invitare; quia ex humilitate sua non consueverat se Praedicationem uocare, sed pauperum suorum. Quoniam autem non uideretur commendare Rectoribus, quibus aures delectant, erat tamen vehementer expulsi, qui verbum Dei ejus ore prolatum innumbrabiles credebant & fecerat. Persuadebat etiam (genuum suum S. Domini cum unitatis) conversationem Rotorii, cuiusvisque semper narrare aliquod exemplum insignium inuicem, quos Mater Dei præmittit rectoribus Rotorii, cui ipse erat adhibendus. Pro quoque cum affectu commendabat proceres pro inuicem in purgatorio detentis; nec minus uocantibus cohortabatur, ut penitentiam agerent, & peccandi occasiones vitarent; implemet tunc pulchritudine corpore concientes viribusque exhaustis ac debilis, vere fere penitentem exhibens; unde uberes fructus reuerent. Quemadmodum ante concionem in cella sua constabat Deum de eo, quod praenuntiatus erat, ita etiam faciebant in sacris templi, ubi erat detentus, ex quo egrediatur tam aceto vultu, ut aliquoties narrare visus fuerit splendore, de quo supra.

peccata po-
nit in ter-
ram, ut
non sit
vitae co-
m-
m-
m-

57 Severus erat in reprehendis peccatis, maxime si essent publici; quod quoniam tam agere volebat, ut mortem detorque et minus uideret; et non propterea metuebat vir ber-

das, imò tanto magis iracundiam prædiceret neminem, respondendum, se pro Jesu Christo libenter leturum, quicquid illi pisset aduersus se; nec pretermittendum dicere, quod sentiebat. Dam praeter coarctatus S. A. vire de Alhaya, in qua concione peccata publice reprehendens gravissime offendit virum nobilem, reum, ab eo quodam peculiariter de se dicta. Egreffus igitur Beato ex ecclesia, ut domum cupulam, M. non appellat, alinet, comitante humulo, Francisco Mora nomine, dictus vir nobilis per quemdam alumnus suum significavit, tradendum se ipsum, nisi de his, quae pro concione dixerat, polinodum certifficet: quoniam inuicem fuerant curam prædico Mora inique.

D

58 Respondit pro more inuicem Beatus, scilicet beatusque se reputatum, si mari contingeret propter ea, quae prædixerat; hac enim ratione leturum se mortem se singulari Dei beneficio potiturum. Poterat scitari, cum eoque idem Francisco Mora, ad conventum reuocantes se loco multum inue distante conspiciatur virum illum nobilem magis polibus equi aduentum, mæm memori solus igitur illi bellæ armatum. Mora tunc perterritus fuisse Beato, ut declinaret occursum, petebatque instanter cum ratione saluandi Patrem, quam eadem magis seipsum: verum ille itatus Deo iter suam antepiae prosequatur. Accensus vir nobilis forisiam visu faciens facibus se loco multum inue distante conspiciatur virum illum nobilem magis polibus equi aduentum, mæm memori solus igitur illi bellæ armatum. Mora tunc perterritus fuisse Beato, ut declinaret occursum, petebatque instanter cum ratione saluandi Patrem, quam eadem magis seipsum: verum ille itatus Deo iter suam antepiae prosequatur.

enham bello-
rum in u-
pium ex-
tende uol-
uit;

E

59 At Bertrandus sine minimo turpis motu iudicio, elevato vultu huius beato uoxito signum Crucis formavit, & ecce, illud disruptum est laetale illius instrumentum, laetique gratias visum fuit equi, quod dum ille alpeus, vidit illud (& lumen prodigium) in Crucis imaginem mutatum. Quo atropato crucis atropato & compunctus corde, & decessit, seu potius praecipit se equo totus tremebundus, & in amara lacrymarum prorumpens, ad Bati pedes prostratus delecti veniens humiliter petiit. Servus autem Dei pro sua solita clementia eum consolatus dimisit. Deinde vero ad Moram conversus delecto pollice suo illas pedes signum Crucis figuravit, precipiens, ne, quamvis ille videret, id cuiquam revelaret; Quoniam (addidit) hoc super te non sis inuestigandum, antequam triginta anni elapsi fuerint. Atque ita vere contigit, autus Mora testatus est, cum primum anno atropato in aereatus fuerit, ut tam membra eum suo testamento firmaret. Quo io re Beatus se non minus prophetam, quam Sacrum probavit.

et tunc in
Crucis
imaginem
refo, re-
nouavit
& obit a

F

60 Inherere duo honorate conditionis viri cum publico ostendebat in notorio concubitu, quos cum Beatus primò aliquoties priuatum, uocando etiam aliquot viribus in publicis concubitus, postquam itad generem infeliciam, monuisset, nec quando in pulueret, itauit eos (sic exigent ocula publica) in carceratu publice reprehendere; quod & fecit aptissime. Id autem sic contigit: alomans fugientum Beatus sensit, illos in peccato suo uoc, quod uocanda esset, inuicemque verba impedita mutante uocant. Illuc inuicem uocant & obit-

das ali-
quem in
finitas, ad
penitenti-
am adducit

ma

A *ma* voluntate, velut alter S. Joannes ad Hordam, cepit hos publicos peccatores arguere; quum uero tam imprudens fuit ut percaus, et omnis decreverit totum & singulis precipitare; sed prohibitus summa, qui cum circumdatus vidit; qui ne pro meo contemneret, domum suam festinavit, & quod factum fuerat, curavit se expulsi. Hec tamen terrore pariter plena sine mora ad Batum accurrens, illis genibus, delictum suum confessus, & ab eodem in bono proposito suo confirmatus sui pariter domum remissi fuit. Alter eremitis sociis pari ira furas & obsecutus statuit S. rui Dei pellimē ferre; qui cum circa ecclesie fines consistens, videretque modo animi advenientem, quomodo posset se recipere in ecclesiam, ad non modum non fecit, sed accitit furas desiderio pro veritate & iustitia morandi, utrum oportet, & benigne filium rogavit, si quid ad se posceret. Verum ille mentem suam subito mutavit, & posuit coram illo humi genibus, amorem sui impique propostum videri flagitavit.

B
d. melius
non recu-
perat co-
suetudine

B *Prædicante* item in qualem ecclesia compellitur quidam aliorum auctoritas vie, avolat scire, si quid ille adversus suos improbos motus diceret. Idemque tres viros, singulos forsitan ne alter de altero quidquam sciret, iuramento obstrinxit, ut sibi res crearent, si quid ab eo in se dictum fuisset. Accidit, ut cum ecclesia a vico remota esset, ultimi trium torum assequerentur, omnesque gravi tristitia illius corripuerunt, hoc eorum quicquam auderet mentem suam indurare. Eorumdem unus tandem sic ait: Amel, sumus omnes tristes, suspirantes merorem omnium ex una calenque causa orti. Per vitam vestram dicite, cur tristemini. Respondit duo: Non dolemus, quod adversus hunc sanctum Virum explorantes nulli simus. Etiam etiam mei causa doloris est, subiecit tertius. Inter hac ad ecclesiam per euerunt, jam cepta conseruit, novitque Batum hanc verba profertem: Pluribus non nisi unum Juliam adversus Christum expectant; sed, qui mihi male vult, tres expectant adversus me. Quibus dictis, tres haerent attoniti, quamvis de B. Ludovico Bertrando bonum testimonium se recipere, in ea magis confirmati fuerunt.

C
hinc illi
fratres do-
centur ad
altera re-
dusse ad
frangere.

C Aliquando, dum monachi emendatio pane pleni oculis ad conveniunt rediret, in via cum duo viri adorti fuissent, ut occiderent, nulli ab aliquo, quem ipse reprehenderet. Sed evenit, ut ejus faciem intuitu tanto corripuerent tremore, ut viribus animoque delicti exformabile mandatum nequiverint exsequi. Prædicante saepe adversus quendam adulteram, que adulterium nolebat a peccando desistere. Quamvis vero nocte cum suis esset, intempertive expugnata vicin in cubiculo suo magnum spemantem eoque in molu B. Ludovicum totum locum, viginti ibi opposito ei minarum. Quod ipsam sustinere perterruit, ut acellum aultore decurrerent, oalle se imposteram cum ipso in eo peccato perseverare: unde & ipse quoque scilicet penitens esset, ut mulier ad matrem suam reverteretur.

a *Locus in America est.*

b *Ex diffis in Commentario prælo non. 33 & sequenti S. Ludovici post gestum Albiola vicariatum anno 1560 præfatus fuit ad oculum Volcatino, a quo anno usque ad annum 1598 certo plures, quem triginta annis effluerunt; ut ad id triginta esset, quos Sanctus memoratum factum inter & expectandum Fran-Isid Mura de eodem testimonium clausuras prædixit, oportet non stridit, sed laetis interpretari; quasi diceret, ut minimum triginta ac etiam plures intercessuras. Porro ex anno 1598, quo Mura ipso primus testatur fuit, manifestum fit, cur nec in Vita prima per An-Isid, nec in Relatione quatuor Auditorum Rota Romana ad Gregorium XV ulla de eodem miraculo esset mentio; aliquid, quod tam hac, quam illo, eo anno prior esset. Scit est de Bolio Canonizatus anno 1671, a Clemente X Papa edita, que illud secundum portulicem nostrum non. 10 merito celebrat. Vide etiam, in Commentarii prælo 5 in d. ejusdem Sancti effigie ibidem exhibitæ observari.*

E

CAPUT IV.

Donum Prophetie & Notitie spirituum, quo Sanctus dotatus fuit.

EX multis eventibus constat, Deum prophetia spiritum cum B. Bertrando communicasse, ac præter plurima, que hanc rem supra jam recitimus, quædam alia in hoc capitulo memorabimus. S. Theresia, Ordinis peritum Carmelitarum discalceatorum finastria, æ primis annis, dum cepit eum Ordinem instituire, super hoc proposito suo diversas plures personas consuluit; ac peculiariter scripsit ad B. Bertrandum, exponens desiderium suum & rationes, quibus iudicabatur ad rem magis momenti, queque tot dispendiis turbulæ obnoxia erit, aggrediendum. Accepti hinc epistola, B. Bertrando hoc negotium Deo commendavit, & post tres quatuorve menses responsuram ei misit subsequenter.

CAPUT IV.
S. Theresia
ad instituen-
dum Ordinem
discalceato-
rum

a

F

64 "Mater Theresia, litteras tuas accepi, & quia negotium, de quo me consului, ad Dei cultum plurimum attinet, volui illud prius meis tepidus precibus & sacrificiis devovere. Maxime commensate; eoque causa est, cur respondere tardaverim. Mox in nomine ejusdem Domini dico tibi, ut sumas animum ad istam opus aggrediendum, Deum te adiuturum, ubique tutatum; & alius nomine te facio certorem, non elapsurus quinque, viginti annos, quin vestra Religio futura sit, una ex illustribus, que habet Ecclesia Dei, qui æc. Valentia &c." Hoc recepto responso, S. Theresia inspiratum sibi à Deo opus testis successu prosecuta fuit; paulatim variis, ut totius manus agnovit.

64 *Mat. de
justificatione
sacerdotum
prophetia
producit.*

F 3. **igno-**

A mine Jacobo; nam filius suus non morietur eo malo; & ille Valentium rediens egram defunctam periculo invenit. Aliud simile beneficium prestat eadem domino Jacobo, dum huius uxor, domina Francisca Merceder, se malo habebat. Ad Angelam Baiam ex Mulatos, postquam ejus consilium audierat Beatus, prorsus eam absolvet, petuit, si quid peccata recordaretur; & illa negante, subiecit, ut memineret peccati, quod hostis diebus in carpo commiserat. Tum illa nocturnal forum reputans, meminit, se, dum à patris uicibus cum aliis nobilibus seminis carpenta veheretur, temerarium iudicium commisisse; quod confitens Beatus absolvit. Quam ob rem illa dixit ei, ipsum magnum prophetam esse; ille vero eam insigni sanctaque simplicitate se scire subridens respondit, se non nisi magnum peccatorem esse.

*anxietas em-
ationis,*

B 72. Frater Antonius Catalano, dum erat novitius in conventu S. Onuphrii, in ierendis Ordinis oneribus animum depressens, statuit, ut erit, habitum indutus abscurrere; sed ipsum, ubi esset, conventus B. Bernardus ei loquitur: Fratercule frater Antoni, pervenit ad auras mentis, te velle abscedere, & alius habitum perire. Adverte, hunc gratiam esse demonis tentationem. Quibus aliique auctis novitius acquiescit; ac nequit suis mirari, quoniam ratione illud ad Beati notitiam pervenire potuerit, quod cum nomine unquam communicaverat. Altero die, S. Onuphrii sacro, servabat in culina idem frater, jam professus, multumque turbatus desiderabat fodere in montem, farras, se ibi tranquillius victurum, nec fore, qui se reprehenderet. Ingressas culinam Beatus est, & dixit ei: Ego scio, quid mente agites: ingentem tentationem jamjam passus es. Redibo ad consulendum te; ut & factum est, & ipse tranquillitatem animi recepit, nec minus certior factus est, etiam auras cogitationes suas B. Bernardus manifestas esse.

*demolitiones
altitatis mo-
lestias, ab-
finitas,*

C 73. Domino Joanni Valera sepe contigerat, ut à domesticis suis aliquæ molestias pateretur, unde aliquando solam ergo B. Bertrandum adivit. Hic vero narravit ipsi occurrente omnia, que contigerant, & qua de causa, & quibuscumque. Quod quidem eo magis admiratas Joannes est, quod certius novisset, se nulli unquam hac super re vel verbum dixisse. Allatas fuerat ad conventum Valentium nuntius, patrem magistrum fratrem Vincentium Ferrandez virum speculatissimum in Religione se literis, filium huius conventus, professorem in Universitate Tarraconensi, in ejusdem civitatis conventu, in quo doctoris cathedram obtinebat, gravillime decumbere; eoque tempore B. Bertrandus petuit à socio, fratre Francisco Palau, quid de patre magistro Ferrandez diceretur, ac respondens, rumorem esse, eum se melius habere, id venum esse, nequit, respondit; quia illam jam obit, vixitque ipsum mortuum supra istam arcam. Paucis diebus inde nuntiatum est, illam eodem die, quo B. Bertrandus exierat, & vivis excedisse.

*agrique ab-
tum, agrum
fontem
nugis,*

74. Vincentio, Francisco Vaziero, notari, filio agrote, ex medicorum tamen aliorumque, qui sacras, sententia cum omni periculum, forte illic transiens B. Bertrandus rogatus fuit, ut ascenderet, eumque inviseret, & Evangelia legeret. Culticum ingressus dixit inferno: Summe animos, fili; Deus enim te

vocat ad se, vultque conducere ad eum. Ita ipsum de precibus ejus consolatus, recessit; ac paucis diebus post infirmus mortuus est. Joannes Ana Maria, Beata tertii Ordinis S. Dominici, ex gravi ac periculoso morbo decumbens, quare Beatus visum rogavit, an contenta esset ex hac infirmitate mori; respondit, se non aliud velle, quam quod pateret Deo; subjunxitque illi, non sciamus ex eo malo, sed die S. Thomæ Aquinatis sacra intra paucos dies recurram sanam fore, curaque ad ecclesiam: quod & factum est.

75. Filia Salvatoris Perez, virgo nobilis, decreverat monasticam vitam amplecti, se diligenter agebat, ut hoc propolitam suam executioni manderet, cum Beatus, ejus domum ingressus, dixit ei, quæcumque in hoc negotio actura fuerat, abjicere, eam non futuram monacham, sed nupturam viro, in eoque matrimonio multis gravia passuram. Quam fieri non posse, existimantes omnes, qui audierant, & cuncti timebant, ut Beatus praediceret. Sperantia Vaglier, laurum domini de Antegio, ejus fratri jam desperaverat medici, Julia solum tum sperare in deo, fore ut ex eo morbo non nuretur; eodemque temporis puncto erant natus mariti, se bene facta fuit. Quidam senex, societas Francisca Mari, puerum auctis novum animum, Hieronymum Almenara dictum, ad B. Bertrandum adduxit, ut illius consilium exciperet; ut hic esset; ac subito se erigens & sole dixit eidem Francisco: Deus hunc puerum tuum, perdoceatque, ut nostri Ordinis Religiosus fiat. Quo tempore autem Beatus verbatum in laud, idem juvenis habitum Dominicanum induit, crastine ingressus vir in cathedra de pulpo, sanctaque obit, & ejusdem mortis die B. Bertrandus magnam supra ejusdem cellam claritatem vixit.

76. Magistro Jordano clerico, bono Dei servo, morti proximo in vico Alcoy, sequidie sanctis Valerius dictum, quamvis cognitis suis dixit: Nullumque ubi, domine, in curis superest remanens, quo vestra dominatio evadat? Unicum (respondit ille) oratio mihi superesse, nimirum si B. Bertrandus pro me inculcamentum precetur. Quo dicto, linea mori munitur ad B. Bertrandum curat, tantò majori promisso prius, quoniam civis litteris ei tradidisset. Incidit tabularias velocissimè, & litteras tradidit: quibus acceptis nec aliquid resignatis, Beatus inquit: Rudi, frater, nihil est remedi: postulatque cursu, ut litteras resignaret, respondit, non esse necesse; ac denique precanti, ut eadem scripto retineatur, quia hinc ad eum pervenisset, ubi libens prestat. Atque ita constitit, magistrum Jordandum aliquot horis obisse, antequam cursu Beato litteras tradidisset.

77. Quædam ancilla Joannis Marco notarii, Sperantia nomine, agebat de Religioso ista impleto: jamque conclusum erat negotium, cum B. Bertrandus illic pertransiens, rogatus, quod ultique illud jam provectum esset, respondit, illam nunquam monacham fore. Et ita venit: dicta enim Sperantia paucis inde diebus in morbum incidit, &, priusquam Religioso habitum induit, vixit sancta est. Salvatoris Perez notarii, depressantibus de vita illius medicis, ac postea ipsum mortem evadere negantibus, domesticis miserant, qui eum B. Bertrando commendaret, qui,

*virginitas no-
bilitas infir-
mitas angustia,
agra fami-
tatem, &
pauci in Or-
dine d.
Dionysii
lacrimum
prædict.*

E

*affinitas
abitus do-
mus notis;*

F

*alla ejus-
dem de quæ-
dam erudit-
ta dubi-
que notis
Valerius;*

416 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

qui, cum tunc non posset ipsum alloqui, rogavit iuniorum, ut is nuncium referret. Reversus hic est cum responso, agrum ex eo morbo minime moriturum. Ita factum est, eodem finitui velociter restituit. Angela Simara, viro suo, Iulio de Campos, in presentia vici periculo versante, misit simulam sciam ad B. Bertrandum, ut pro eo preceretur; eumque hic tunc se male habere, quidam Religiosus id ei renunciavit. Responsum dedit, illum cibum suum. Quod verum fuit; nam enim illum revivens medicus Asinates, eundem non modò extra periculum positum invenit, sed seipsum penitus sanatum, quamvis nocte proxima e-lapsa de ejusdem salute desperasset.

prostitit ad-
tui pulsa-
re & vitam
invenit,
gravidam
domina
parum i

B

78. Cùm Joannes Pelliccio, ecclesie cathedralis Valentini rector, sepe ad Beatum mitteretur, ut eum de sermonibus in eadem ecclesia habendis alimere, cum jam ad ipsum pervenisset, nondum expulsi adventu sui causa, ab eo hanc audiebat: Scio quidem concionem mihi mandaturam sis; novitque exanimis dicere & diem & argumentum sermonis habendi, licet nunquam alius duobus circiter mensibus absente, quo concionandum erat. Quadam etiam vice ab eo petit Beatus, quot annos haberet; eumque ille respondisset, subjunxit: Vide, bonus sis; nam multi tibi superant vix anni. Dum hoc testatur est Joannes, habebat annos sexaginta quatuor, etiamque ultra viginti anni elapsi, ex quo Beatus id ei fuerat vaticinatus. Cum gravis esset Catharina Pedros, ante fores illius transibat B. Bertrandus, quem ipsa non noverat; sed audito ex domesticis, Servum Dei esse, procurator in plateam & illius manum osculata est; cui ille inquit: Domina, gemellum prolem portas, & Deus tibi felicem partum concedet: ac paucis diebus post illa filium filiumque feliciter enixa est.

ausu pe-
catis & de-
finita ex-
cit.

C

79. Prædicaverat Beatus in loco Casarofia, scientique, quandam è Castellis mulierem illuc adventisse, dixit, nisi hanc inde pelliceretur, unam ex honoratissimis illius regionis feminis in peccatum lapsuram; uti factum est. Francisca Garzia solita sepius ad sanctissima Sacramenta accedere, declinabat vehementer, ut liceret sibi quotidie sacrum Eucharistiam suscipere: dumque semel apud B. Bertrandum confiteretur, quinquam eum propositum eum beneam petendi adventisset, non ausu est petere. At Beatus sponte sua dixit: Concedo tibi, foror, facilitatem quotidie confitendi & communicandi. Postquam domina Felicia de Rebolay, uxor domini Ludovici de Romani, peccata sua Beato in confessione exposuerat, is petiit ab ea, cur non accusaret se de quodam peccato, quod commiserat in carpento, addiditque, quibuscum illa tunc in carpento fuisset, & quodam esset peccatum. Obsequit illa, quia secreta res erat, nec ab aliis, quam quibuscum in carpento fuerat, cognita.

occubuit
item ap-
pau, vixit
die cano-

80. Catharina Spiza, virgo annorum sexaginta, que convenerat apud Bertrandum confiteri, paulò ante Nativitatem Domini rogavit eum, ut tres Missas, in ea solennitate dici solitas, pro se celebraret. Respondit Beatus, se id facturum, sed ut ex elemosynis propter ea danda emeret ipsa sibi per calcosum, quibus valde agebat. Quo responso mulier obtulit, quia egisset suam revelaverat nemini. Eadem Catharina Spiza Beatus dedit Rosa-

rium, quod velut ab ipso profectum illa maxime faciebat; sed eum illud quidam Religiosus convulsus de Jesu accepisset, illa vehementer indoluit. Cùm verò eadem postea ipsum adisset, antequam locum esset, rogavit illam Beatus, cur adeò assiligeret, ac nolens dicere, Agendum inquit, quicquid: ego molebor, donando tibi illud Rosarium; ut fecit, dicens, eum propterea esse melancholicum.

81. Violenta Junior B. Bertrandum, dum in confraternitate S. Marie segregaret, unà cum fratre suo, domino Hieronymo, invadens inierat alia narravit, se confaxisset ancillam ex Argonia. Respondit Beatus, cupere se illam videre; utque eam vidit, alijunxit, non expidire, ut illam retineret. At eum nollet Violenta consentire Beato, hic, altera occurrente occasione, replicavit, juveniculum istam ei carò multique molestis confaxerat. Eventus probavit vaticinium; nam juvenculus malè vixit; ac demum se perdidit. Cum eadem Violenta alias peti conciliis nem ab eo peccet, ut pro quodam perfona, in malo statu versante, oraret, rogavit, que illa esset, neputique, sibi locum esse eam nominare, subjungit, eandem tali nomine appellari, ac in tali statu versari. Deinde recedens Violenta suavitissimum odorem sensit.

82. Anno MILLEXIII, festa sancti patris nostri Domini luce, post prædicationem B. Bertrandus admodum morbus fratri Ludovico Primo, socio suo, dixit: Frater, dixerant mihi hodie, Lusitanie prelium, regem mortuum, & dispersum exercitum. Decem diebus inde, ex quo huc dixerat, altius est nuntius de ejusdem regis interitu & frange in Africa & regno Fezzano. Cum dominus Franciscus Borgia ex vehementi febris fluxuque in magno vice discrimine versaretur, ejus medicus Asinates monuit filium ejus dominum Joannem, patrem suum sine ullo dubio moriturum, ac prout eum ret, ut ille prospiceret animæ suæ ac testamentum condiceret. Quam ob rem dominus Joannes voluit ipsum confessorium accedere; sed domum reversus intelluit, B. Bertrandum jam tum venisse ad visitandum infirmum, subivitque eum dicentem, ut speraret; non moriturum illum ex hoc morbo, sed victurum, videturque duos filios suos matrimonio junctos. In convalescit, ac prædicta viat.

83. Quidam conciliis regi doctori in cella sua nit Beatus: Sustine foras, sustine furter. Quid, Pater? respondit hic. Causam, inquit ille, que hodie in tali negotio tractata fuit. Quod negotium cum secretissimum esset, plenus stupore doctor rogavit, qua ratione, quivide id ei indicasset. Cui ille respondit: Hic; monstrando Crucifixum, quem supra mensam habebat. Anno MILLEXIII cum Valentius princeps, dux de Hagana*, in sepe solebat, Beatum in sua cella videret, rogavit hic illum, qua nova haberet de valetudine regis (Qui erat Philippus Secundus.) Respondit ille: Valde bona. Imò valde mala, subjicit Beatus: necesse est pro sua Majestate orare. Intra paucos dies & curia altius est nuntius, regem gravissime egrotare, jamque à medicis universis derelictum, ac denique etiam faciem ejus, ut mortuus fieri assider, valens fuisse. Aliquot diebus prius, quam

D

peccata di-
nati occidit

E

regis Lusitani cladum
reaperandem
& Franciscus
Borgia Jo-
nathan.

F

angelus, spe-
culat, &
Philippi II
obitum
fuit proci-
bus iustitiam.

* alio Na-
gura

DIE DECIMA OCTOBRIIS

equum ibat littere de regis iulianitane, ejusdemque moris temetitione, ad prouentum peritiam
fluissent, B. Bertrandus eidem proregi significauit,
regem et ex eo morbo suo munitionem
certaque aflicto, eorumque ferri Di praestitum
finitionem fieri per miracula impetratum esse.
Haec Di feruere, nequebat propter, credo,
voluntatem Ptemitiam esse. Quo responso vete-
menter turbatus Bertrandus esse, docens,
quod laudatur, et huiusmodi effluuii ad-
ficientibus. De singulari hoc facto dabitur
in huius Historico libro quarto ejusdem proregis epis-
tola ad Clementem VIII Pysiam data.

84. Eodem anno in vigilia S. Dionysii Batus una cum patre magistro, fratre Petro de Salamania, ad confirmandum in fide quendam maritum, qui suspensus erat pendens de conventu egredientes, dum adhuc in majori conventu clausus esset, ait socio: Nescio, cum me, qui imperatoris peccator sum, ad similia arceam: sed anno proximo sequenti non necesse me amplius, quia ego moruus. Dum tamen Angelus dux Fernando, uxorem domini Jacobi Ferri, monuit Batus, ut crederet sibi id quodam viro, qui suum fac nosse nominis indicaret; quod in ejusdem poli ora inimicus fatentis esset, eveniit, ut ille crederetur.

85. Mensis Decembris anni moxisti agnoscit domos Michael Viehe, canonicus cathedralis ecclesiae Valentinae, quem, licet le vius habuerit, et a mediis extra penalem est diceretur, B. Bernardus cum fratre Antonio Baglieri triduo ante Nativitatem Domini vagivis, et egrum accedens, finem prique revivis moritur, ut se ad mortem comparat, letitia enim habet ab eo in ciclo celebranda esse: ac proinde facit Viaticum farnent, et disposne de rebus suis. Refectus canonicus finem consilium triduo post, ipso Nativitate Domini die ad alteram vitam migravit. His omnibus comperis, frater Antonius Baglieri rogavit Beatum, quomodo libet causae mortem praevenerit, respondit, jam tum triduo ante se in cella sui viaticum illum mortuum. Ac replicanti fratri Antonio, qui moneo ex eo solo tempore fuisse moris ejusdem dissoluti, Novem, filii, inquit, dum sciper, dum aiquid intellectui potius crederet, etiam iura coaccedere, aut certe conatibus fimblicat.

86. *Donata Francisca* et *Barbula*, uxor
Hieronymi de Isse, quibus habebat Montem
cum infirmam haberet filium, secus annorum
quatuordecim, egerunt patrem suum Iohannem
Lefeno, Ordinis Praedicatorum, ut B. Ber-
trandum induceret ad orandum pro eo. Ille verò,
accepto eo nuncio, respondit: Dicit paucitas
vestra isti dominæ, ut pascitur fere, submis-
sitque hic ceterum voluit, quæ eorum habu-
erit delinquit. Ille ille bano ante B. Bertran-
dum crepus est vivis est. Quisiam iam à pluri-
bus annis multas tentationes cum vehementia
passus fuerat, ut de rationis usu periclitaretur,
quem B. Bertrandus inuenit, dixit, cum ad
demonem torqueri; quam ob rem miser ille so-
pe cum eodem Beto agens, omni molestia li-
beratus est. Confitebatur Betus vivum transle-
vatum dixit foveo fidei: Videlicet ta illum: co-
munitur diluxit da-mon. Nec multo post sacra
Inquisitioni traditus, ac velut hæreticus calu-
pniosus fuit.

27 Quidam Boni amicus tres illas Miſſas,
Oſſoris Tomus V.

que in die Omnia Fideium defunctorum celebrantur, magis, Deum cuius precabatur, ut dictum Beatam a spiritualibus laicis fidei servaret incolunt, persequitur vixit fidei domestici. Absoluti Miliis, eidem dicit Beatus: Tu audiens Meas mens oratio pro me. Aliquando ex Grao rediit, dicit comit fidei. Vixit haec fandum et ciadum (Sipiam delignat) sed fide ipsam mori, et videbis, quid eo futurum sit. Ahae afflictae eodem, quo ipse mortuus est, et fidei mortuus infelicit. Obmorit Beatus die S. Dionysii, eodemque die quidam vir Valentin in extremum incidit desperationem. Cum Beato diceret frater Antonius Rogiellier, fidei vixit in monasterio de Sacculis plurima anathema domus vixit in faculo B. Marie Virginis, sique malum placitum ordinem, quo erat disposita, nisi illi Aliquando videre erit multa alia; et frater Antonius in acceptis et incutitur. Hec dicit, quia, Beato mortuo, illa fuit plurima manum domus, quo dicit frater Antonius, qui commisit erat ecclesie cura, percipit de appendice ordinatum; quod magna cum voluntate exequatur, qui Servo Dei tunc in vita, quam post obitum semper devotissimus fuit.

ANNOTATA

2 Colitur hæc fanlle virgo fundatrix nome-
rosaque in Christo prolis mater die 15 augusti
mensis Octobris, quo proinde die ejusdem gressu
exponenda venient.

Notae *Avignonensis*, hanc epistolam se accepisse ex *Rota* in *Vite hujus Sandi*, traditum i, cap. 28, ubi illa existit, quo scripta fuit, sermone *Hispanico*, sed *Avignonensis* eadem similis; Et ab utraque e'jus temporis scriptis. De eadem poriter in *sape laudate Relatione* trium sacrae *Rota Auditorum*, in argumentum duam prophetia S. *Laborico* distinctis collata fuit mentio.

e Hunc in vivis superfuiffe anno 1582, Itaque ex Vita S. Ludovici per Anzihum eodem anno conscripser, & ab Arignone hic laudata in margin.

C A P U T V.

*Miracula, quæ Sanctus vivens
operatus est.*

Dum B. Bertrandus praeerat conventui S. Anne de Albyan (quod in anno mortui sui relictum in Augusto vel Septembris fieri posuit) optationes, greges fauos in agro Albyan pascuentes, legum, ut confueverunt, exciditum in monte, utroque vehementer vento agitant flamma tantum accendit, ut tinendum esset, ne circumstantes arbores vitisque omnes arderent, maxime enim, qui conventus erat, veritas quae flamma rapide impellat appropinquabat. Cuius rei munus accepto, B. Bertrandus velociter illuc cum fratribus suis accurret, quicquid molientes erant de damno iuveniente, tanto ipse tranquilliores se exhibebat, ut videretur

A. AVO-
MONO.
reficit fufci
proft pra-
et; dicit
verba cu-
jafum pr-
dicis, au-
genduque
in quoda-
m ecclia an-
thematiz-
antur.

E

1

CAP. X.
Secundum
signa Crucis
extinguitur.

*Prædictæ
faciunt
ut, futurum
est, ut
in India
sit:*

received

*È pari
in ogni
prato,
da molti
accolti
benissimo
sotto pal-
ladio, da
tutti al-
l'ora
vicini.*

A. XVI
9. 10. 10. 10.

deretur de futuro eventu apertè doctur. Cum ad locum pervenissent, viderunt, ubi accensus focus erat, ibi multa arida lignorum fragmenta esse, quæ venas magno cum impetu ad vires propellebat. Tunc B. Bertrandus periphiellum celum intuent, elevata manu dextra, signum Crucis versus ingens istud incendium formavit, quod eodem temporis puncto extinctum fuit, non secus atque ibi nunquam arisset; relicta solummodo fuscâ nigra, velut ad lignum ducta: quæ res magnam omnibus admirationem movit a.

B
propter mult-
tiplicitat.

89. Dum prioratus conventus S. Onuphrii funderetur, quodam die dudum elapsâ fuitâ. prandendi locâ, patri Josepho Gaet, superiori mandavit, ut circumbuli pâdu signum ad prandium daret; sed etiam esse. Jussit id superiorem custodem triclinii facere; verum hic respondit, quod non nisi ad rodum medicum panis adesset, quem tamen expectabat, junjam (ut credebatur) afferendum ex furno in Muleros, quod declaris fuerit coquendus; ubi propter pluviam detineri potuit. Valens autem superior videre, quantum panis adesset, ut posset ad Priorum refectore, comperit, nihil in arca esse præter septem frusta; cum alias septuaginta à parvis panibus ordinare opus esset. Responsum retulit Priori, qui, non obtinente ea panis penuria, iussit tinstinabulum pulsari. Venerunt Religiosi in triclinium, mentisque assederunt, qui plures triginta fuerunt ad primum mensam. Dicta fuit benedictio, cum non haberent alium panem, quam ista septem frusta, & ex his comederunt omnes, ut tuus, abundanter, ac præterea ex istis superioribus aliis fratribus, quæ ad secundam mensam accesserunt c.

C
distantes
d

90. Habebat B. Bertrandus anno MDLXXVII sermones Quadragésimales Monachis & quodam die facto post prandium in domo Josephi dei Campo pro morte suo de rebus casualibus loquebatur, cum Angela Simarra, ejusdem Josephi conjux, ait ei, adesse libi in domo nepotem, nomine Sperantiam Asinisi, virginem, collum plenum strumulis habentem; jamque novem annos elapsis, ex quo conducta fuerat ad regem Francie & sine remedio; eamque se pessime habere, ac etiam pejor, dum moribundis utebatur; ac proinde supplicabat ei, ut ipsum tangeret, & Evangelium ei prælegeret, sperans bene, ut sic sanaretur. Excubabat humilissime Beatus, miserum se peccatorem asserens, ac ausivisse, Castitatisque esse aique, quod hoc malum curaret; illum igitur advocavit.

E
frenas fere-
bat,

91. Sed instantis illorum importunitis precibus victus iussit infirmam ad se adduci, & ad se nocturnam confudit, ubi mandavit tolli fasciâs & emplastrâ vulnerum strumarum, quæ tam plena toto ac pure fetidique erant, ut nullas ad eam posset propius accedere, atque ipsâ denique virgo diceret, fierem sibi insolentem esse. Nilominus Servus Dei signum Crucis super eam firmavit, & omnes plagas suis linguis lambit, eique operi nonnulli hermones fuit, nec obstitit, donec omne pus exstiteret, & plagæ omnes mundificæ. Post hæc eam rursum Crucis signavit; eamque velut suis delictibus sensibus & in actualis rebus, exstertit modicè ex ore linguit, sed vultu splendidissimo permaneret, cum in fede collocata in eodem loco, ubi steterat. Hæterunt omnes, quotquot ade-

rant, obtupescit tam extraordinario spectaculo, & præ devotione flecterant. Similæ ac verò Beatus suis sensibus roditas fuit, contemnens interea tempus de rebus divinis colloquium, discipule virgo ex eo ipso temporis puncto omni festore ac pure impassibiliter libera mansit. Quidam post eam Beatus eodem in loco demum prædictis, natus fuit, virginem iterum inviseret; ipse verò, eâ nocturnâ visitâ, ita, id minime opus esse. Proximè autem subsequente hebdomadâ, ipsa omnino sanata fuit.

92. Anno MDLXXIV, Bertrando Quadragésimalis jejuni tempore concionante in Burriam f., quidam operarius, Jacobus Roca, ex oliva decidit tam gravi lapso, ut loquâ fensibique illico delictus mortuus credideret. Tulerant illum in domum patris sui Bertholomæi, & advocarunt vicarium, ut disliceret, si quo modo posset ejus consilium, silem signis, excipere; nec opinio potuit. Advocatus etiam fuit Beatus, quo cum solummodo alloqueretur, aperuit oculos suos, eodemque tempore loquela recepti, peccata confessus, & sanctissimo Viatico refectus fuit; rursumque amittit loquendi facultate, mortem obiit. Parentes ejus hoc casu afflictissimos consolatus Bertrando est, certos esse jubens, animam istam in vis æternæ salutis esse.

93. Aliquot annis ante mortem B. Bertrandi uxor Antonii Mattucci, civis Valentini, tam graviter agra decumbebat, ut domesticis omnia cum velut mortuam plangerent. Advocatus est pater magister inter Petrus Salamanna, qui B. Ludovicum secum duxit. Hic ad lectum accedens cum voce inclamavit: Domina, domina. Ad quæ ipsa oculos aperuit, ut videret, à quo appellaretur. Subjunctis illi: Ne metue; jam tuum non morieris; imò brevi eris incolumis. Scribis recepit, mulier, agnoscens, illum B. Ludovicum esse, oravit, ut Evangelium sibi legeret. Rescripsit hoc facere ex humilitate, asserens, id ad patrem magistrum Salamanna pertinere: verum hic cœterique fuis prebui tam vehementer institerunt, ut tandem obsecutus sit. Eo ipso autem momento temporis, quo lectionem manus suas infirmæ epistâ imponens, fuisset, ipsa omni febri omnique malo curuit.

94. Quatuor vel quinque annis ante obitum Beati domini Hieronymi Vives, uxor domini Francisci Valterra, laborabat acris febri, quâ quatuordecim diebus vehementer fuerat confectâ. Iussit eam B. Ludovicus coram reverendo Luca Porcina, domine Franciscæ Vives presbytero, aliisque personis, & expulso liliis arteriæ palli, ait, ipsam scriber sceleritate; sed coarctaret in Deo, se brevi sanandam. Itaque imposuit ejusdem capiti menû, Evangelium script, ipsique eodem puncto temporis sanata fuit. Contigit hoc die Veneris, & proximè Dominicâ nâvit illa ecclesiæ Prædicatorum, ut de peccatis suis confiteretur, & ad divinum Missam accederet. Sperantiam Monton virginem, ancillam domine Violante Milan & de Crugies, quædam in collo apparuerat rimalæ, quæ pulchram auctæ per peccata dispersa sunt, multo puro fetido infecta, quod malum à chirurgis istam credebat. Jamque quatuordecim mensibus adhibuerat sine ullo profectu curationem, cum Franciscæ Ferrari & de Bonnyto ad ecclesiâ Prædicatorum accesserunt, &

D

ex arborâ
lapso fuisse
relicto.

E

fuit,

F

fratres,

A & post auditam B. Ludovici Missam rogabant ipsum, ut suam ipsi charitatem exhiberent. Legit ergo ipsi Evangelia, eamque sua manu intiguit: ne creperent sicari strume, itaque dimissum istud pus, ut fore nihil amplius esset: postmodum vero periculis finita fuit, nec impotens id mali unquam passi.

*Infanteriam
de malum
verba,*

91 Jam quatuor septimanis vehementi febre acrius Joannes Vincencius Pelliccio, jamque propterea quater ei facta fuerat visus, iterumque secunda erat, cum, accedente etiam dysenteria, quae ipsum vehementer debilitaverat, id non auri sunt facere medici, qui ipsum proinde pro deplorato habebant. Pater ejus, nomine Joannes, cathedralis ecclesiae editus, filium suum eo redactum cernens, ad B. Ludovicum recurrit, obsecrans, ut eum videret. Fecit id Beatus, monansque illius caput imponens iussit illum spem suam in Deo reponere, fore ut velociter convalesceret; dumque sanatus esset, ad fratrem S. Vincentii in ecclesia Predicationem accedere; itaque illico evasit incoluit. Domina Anna Beluis ultra modum perturbatur e malo cordis, jamque à quindecim diebus nec dormire poterat, nec quiescere. Recurrit ad B. Ludovicum, qui ei donavit Rosarium, quod ex Indis se attulisse, niebat. Dum verò hoc illa accepit in manus suas, omne ab eadem malum abiecit, nec unquam rediit.

*bona
viam
ar-
bitrio
Falsi
frausque*

92 Joanni de Huerta Candelario ingens in collo tumor excreverat, qui ex medicorum chirurgorumque judicio struma erat. Discedens autem, medicamenta sibi profuturum, decrevit ad regem Francie se conferre: sed quidam Religiosus, dictus frater Mureno, fuisse, ut eurusset se à B. Ludovico stringi, & ab eo sibi legi Evangelia, verò afferens, ipsum finatum in; perhibente fama publica, eundem in similibus morbis multa parvifera miracula. Irit Huerta in Godeglin, ubi Beatus apud dominum parvacham morabatur, amboque ad quandam tenebram sequestes reperi; & ab his rogatus, quid sibi vellet, respondit, se illuc adventisse, ut à Ludovico tangeretur, itaque preces pro se diceret. Quare parvacha Beatum monuit, ut virum solaretur. At Servus Dei excussit se, exultans, fuit Illustrissimi dominionis esse benedictionem suam illi impertiri. Sed denuò iustus obdormit, infirmo bene precando, additis etiam confectus suis precibus. Nec mora in uno puncto temporis tumor evanuit, atque ipse sanus evasit, nec posthac similem infirmitatem expertus est.

sanus,

93 Cum Violanta Junca, virgo annorum quatuordecim quinqve, gravissima febre conluctaretur, propter quam jam sepes diminuit et sanguis erat; iussit medicos eam Ecclesiae Sacramentis muniri, quod moritura esset. Concessam sacrae Eucharistiae relictam B. Ludovicum eodem vespere serò invisit; compunctusque, infirmam pro nimio malo non posse loqui, manus oculoque elevavit ad caelum, ac deinde ei ait: Ne dubita, quin Deus te adiuturus sit; simulque cepit ipsi loqui, ac deus concessit fuit. Mandavitque ei Beatus, ut, dum egressa esset, sacram Eucharistiam iterum sumere: itaque postmodum se bene habuit. Eadem Violanta quodam alio malo valde molesto afflicta, beatum Ludovicum consuluit, qui respondit, ut cuidam periculis se curandam

Obolita Tomus V.

committeret. At cum apud hanc nihil proficeret, ad Beatum rediit, qui malum Cruce signans, eam illico sanavit.

94 Aliquando beatus Bernardus cum petriacha in loco, Torrence dicto, una leuca Valentia distans, degens, quodam vespere una cum fratre Michaele Hertero per agrum versus fontem ambulant agricolae, nomine Luca Blasco, obliavit, cui postquam pro more suo aliquis pia dixerat; ille exposuit ipsi magnam aequae penuriam, quod tum à sex mensibus non pluisset cum ingenti terrae detrimento, ob quam causam per totum Valentinum regnum multae profectiones institutas fuerant. Significavit etiam, multum damni scuturatum esse, nisi quàm primùm plueret; ac suas denique preces addidit, ut Dei misericordiam huic regno imploreret. Tanta necessitate piè motus Bernardus, elevatis in caelum oculis, oravit, quanto tempore quis Symbolum Apostolorum his recitaret, firmoque versus aërem signo Crucis, lacrymabundus ait: Confidamus in Domino nostro, fore ut aquam tribuat. Quamvis autem celum tunc serenum esset, & sine ulla nube, paucis tamen horis post cepit obduri, deinde leniter pluvire, ac denique imbres effundere tota ac nocte dieque sublevento cum abundantia, ut terram opportunè irrigaverit.

95 In eodem loco de Torrence fons est, qui arida tempestate solet aquis minui, ac novamque etiam penitus deficere. Ex eo predicta occasione bibit B. Bernardus, eamque benedixit: ex quo tempore hactenus nunquam amplius defecit, sed semper fluxit, etiam tempore extreme siccitatis, ex quo alii fontes exaruerunt. Franciscus Vaziedo notarius, ex acuta febri pessime affectus et in mortis periculo constitutus, misit, qui B. Ludovicum precaretur, ut se visere dignaretur, fretus, se ejusdem patrocinio sanandum. Venit ille humaniter, dumque infirmi cubiculum ingrederetur, iussit ipsum bene sperare, fore ut Deus ipsi vitam & incolumitatem largiretur, ut filiis suis posset prospicere: lectoque Evangelio, ille brevi post finitatem recepit, viditque filios suos matrimonio junctos, multis annis superstit.

100 Castellana Vazieda, uxor doctoreis Hieronymi Pasquali de Bonanza, consiliarii regis in regio tribunali Valentino, eo deducta fuerat, ut à medicis derelicta esset & destituta sanibus. Ejus pater Franciscus Irit ad B. Ludovicum precaturus, ut eam inviseret: cumque tunc ageretur sollemnitas Assumptae in celos Depara, invenit ipsum serò in ecclesia cathedrali paulo antequam inciperet procello; & desperatum fuit filium istum indicavit. Respondit is, se post peractam supplicationem venturum; ipse interim veniam à patre Priore petere. Invisit illum, lectisque Evangelis, dixit: Hodie festum est Assumptionis Mariæ Dei, qui ubi vitam & sanitatem obinebit; hac dicens manum suam ejusdem capiti imposuit, ipsaque eodem momento temporis aperuit oculos, leniusque recepit, ac paulo post posuit se cibo reficere, recteque convaleuit. Ludovica Panes, virgo, nepotem suum, puerum, febri strumique laborantem, comitante Anna Matro, ad B. Ludovicum attulit, qui in ecclesiam veniens, legit Evangelia, ipsamque arxit. Eo ipso die abiecit febris, ac brevi post etiam strume.

*A. Avi-
omono.*

*pluviam
improbat.*

E

*fontem a-
quarum p-
travitione
donat.*

*scelus & ma-
dita relict
reddidit, se-
brim & stru-
man.*

A. AVO-
GROBO.
valens in-
tente fuit,
felicis, va-
riolae.

420 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

101. Quodam meretionisse de Naveres alu-
mino, luthuliter vulcano atque indies de-
ficiente, mille illa clericum, Lucam Portina
nominem, ad domum Hieronymum Vives,
ut cingulum, unum ex istis, quae B. Ludo-
vicus portaverat (quod fecerat triennio vel qua-
drennio ante obitum suum) sibi commodaret;
quo infirmi capiti imposito, cepit hic illico
se melius habere, & intra paucos dies omnino
incolomis evasit. Mariae Joannae Boli, maligna
fibri variolique purpureae correptae, filius Vin-
centius Folches ad venerabilem patrem, fra-
trem Nicolaum Fackler, Ordinis S. Francisci,
recurrit, supplicans, ut matrem inviseret. Re-
spondit hic, ut vice sui B. Ludovicum Bertram-
dum acciperet; & si is recusat, precatur
ipsum nomine Dei, infirmam, ipsiusque B. Ni-
colai. Accedit ad illum B. Bertrandus, & post
peracta de more Evangelia, etiam manum
suam egre capiti imposuit; quam dum Bonus
retraheret, alta voce clamabat infirma (ignara,
cujus manus esset) ne amoveretur, quia tempore
lenitior malum suum, ut alterius esse nequiret,
quam S. Vincentii Ferrenti. Eodem tempore caput
convalescere, pertransire primum sanitati restituit.

affluat
corporis
partes sa-
nat; fra-
nem, ma-
lora conta-
gionem.

102. Philippus Folches in secretis corporis
partibus utilis in morbum incidit; sed cum
Bonus ipsi bene precatus fuisset atque aliquot
preces pro eo recitasset, jussissetque bene spera-
re, fore ut malum non progrediretur, mox
cepit nimis se vehementer arderi, itaque periret
convalescere, ut intra breve tempus incolomis
factus sit. Alphonsus Lopez de Victoria septem
annos frum afflicto, cum non posset instau-
rere in minimum, ut, relicta domo sua, cura-
tionis gratia ad regem Francie pergeret, cogi-
tavit de curanda Missa, ad altare Rosarii per
patrem fratrem Ludovicum Bertramdum cele-
brandi, rogavitque ordinem, ut si fieri cura-
ret, spondens Matri Dei collam argenteam. Cele-
bravit Missam B. Bertrandus, praesentibus Evan-
gelia, eumque attigit, moxque diminutum ma-
lum est, ac brevi post peracta sanitas suble-
vata fuit. Angela Bayera a B. Bertrando mo-
dicum vini albi petiit ad lavandum caput pueri-
lule, malo contagioso laborantis; quo tacto,
semel tantum lota convalescit.

C
aurigiano,
cacciatum,

103. Augustinus Naver, artis insurandi pe-
ritus, jam a biennio malum, quod Alacria g
appellat, passus fuerat, videbaturque psal-
tina deficiente, sine spe remedii. Accurrit B. Ber-
trandum, ut pro se intercederet; eoque ad al-
tare reperto, expectavit, donec Missa finiret-
tur. Tum, nihil haecenus cuiquam locutus,
vocatus ab illo est, qui jussit cum in genia
procumbere, aliquot preces fuisse, eumque to-
git ac benedixit. Quibus peractis, ille liberum
se expertus malo est, adversus quod praedicto
biennio multa fuerant medicamenta, sed in va-
num, edita. Cuius fabro argentario, Alligari
nomen, plane caeco, aliquando in platea
obvias factus B. Bertrandus dixit, ut se divina
Majestatis commendaret, & ad conveniunt Prae-
dicatorum conficeret. Irit eo caecus; ubi post
recitatas a Beato preces, tactisque oculis, vi-
lum subito recepit.

pravam ero-
nia & stru-
ma;

104. Hieronymum Augustinam virginem in-
solitus concupiscit appetitus cibos parvum tra-
ctis comendandi, quod cum ex quadam amica
fua auisset, peccatum mortale esse, abstinuit;
sed, perseverante eodem tam extraordinario ap-
petitu, adeo debilis & deserta facta est, ut

insufficientibus nutrimis exaret. Eam amica sua
ad B. Bertramdum duxit, qui consilio suo ex-
cepit, illamque consolatus est, dicens, se
Deum oraturum, ut tam insolitum appetitum
extimeret; quo & ab eodem momento ipsa im-
posterum libera fuit, & incolomis; ut ante-
hac, domum reverfa est. Joannes Cas, laicus,
tres proles habebat, duos masculos, unam fe-
minam, omnes strumis infectos, quos mater
ad B. Bertramdum adduxit, ut suam illis bene-
dictionem impetraret. Ille post celebratum Mis-
sam eos tetigit, & Evangelia legit; quod et-
iam postmodum praestitit. Tercio vero die, eum
rursus auxilium, dixit, non esse necesse eos
denovo adducere; itaque factum est, iidemque
brevis omnino convalescent.

D

105. Cum Speranza Bernardo duos filios &
frum mortuos misisset, ac duo alii, qui su-
pererant, non obscura ejusdem mali indicia
proderent, eos ad B. Bertramdum tangendos
adduxit. Illorum unus ad primum contactum,
alter ad secundum sanati fuere. Quam ob cau-
sam ipsi tantum erga illum devotum concep-
it, ut postea in aliam diversam infirmitate, in-
imminente collo suo, cum Bonus jam excef-
sisset a viris, curaverit male affectum partem
fructu vestimenti illius stringi, malumque il-
lico evanescit. Barbara Aberca se fluxu lugu-
nis quatuordecim mensibus in lecto decubue-
rat, eoque reducta erat, ut integros dies sine
cibo exeret, & extrema Uachione mania
esset. Invenit illum B. Bertrandus, jussitque spe-
rare, se ex eo malo non moriturum; & post qua-
tuor dies sanata fuit. Libella Aberca, juvenula
annorum quatuordecim, strumam patient, una
cum Barbara, amica sua, B. Bertrando invi-
sit, qui tam temporis erat in existimatione
Domini Nostris, a quo iussu genibus incuben-
te, post recitatis preces tactumque ab illo col-
lam, se melius habere sensit, & intra paucos
dies profus incolomis evasit.

a veris de-
pelle, sem-
pulis flu-
xum,

E

106. Frater Jacobus Ordognes, Ordinis Prae-
dicatorum, jam per octiduum menses in co-
candice dextra tum acerbis ichthiacis doloribus
eruciatus fuerat, ut non solum non incedere,
sed neque manducare, neque dormire valeret.
Quo in tormento versans, obsecravit fratrem
Joannem Lescano, qui Beato interveiret, ut,
priusquam Servus Dei moreretur (factum hoc
est eodem die, quo ille ad meliorem vitam mi-
gravit) procuraret sibi opportunitatem, quae ab
ipso tangeretur, certo confusus, se tandem.
Itaque reus Lescano infirmum in brachia sus-
tulit, elevatque linteamine lecti, in quo de-
cumbere Bertrandus, male affectum Jacobi
partem ejusdem Beati crucibus admovit. Nec
mox, sensit Jacobus dolores mitigari, & me-
lius se habere perseverans, intra triduum ex
his sic convalescit, ut nuncquam correptus deinceps
fuerit.

et ichthiacis
doloribus.

F

ANNOTATA

- a Vide Annotata in Vitem primam cap. 2,
lit. r.
b Antistius suprad. num. 95 ait: Non mi-
nus fecerunt.
c Vide Annotata in Vitem 1, cap. 6, lit. h.
d Locut est non procul Valentinus diffusus,
ubi PP. Praedicatorum conventum habent.
e Regnabat anno 1568 in Gallia Ludovi-
cus XIII.

f Q80

- A f. Obo levis Valentis distans.
g. Fox Arabica est, Hispanis in usu, auri-
gintem seu malum Ibericum significans.

CAPUT VI.

*Testimonia, quæ aliquot ser-
vi Dei de illius inter vi-
vos degentis sanctitate
dixerunt.*

CAP. XI.
P. Mon
prædicti for-
te, ut Ludo-
vici con-
des alter S.
Vincentii
Ferrerius:

- B Magister Natalis de Mens, sacre Theo-
logie doctor, qui fuit Rector in Tor-
rento, vir magnæ virtutis & eruditionis, ar-
dens amicitiam cum patre magistro, fratre Jo-
anne Micone coluit, suasque cum illo consilia
communicavit. Is, dum junior esset, habebat
dubias, an inter clericum presbyter fieret, an
Religiosus. Consultus ab eo hac super re pater
Mico respondit, Spiritus Sancti lumen impo-
nendum esse, rogatusque, ut eliceret, quid
sibi expedire videretur, petiit, an patrem fra-
trem Ludovicum Bertrandum consulisset. Tunc
ille, Non, pater, inquit; isto enim juvenis
est (numerat tunc circiter annos viginti se-
ptem etateque magister novitiorum) & hujus-
modi negotia cum maturis experitisque viris tra-
ctanda sunt. Spondeo tibi, reposuit pater Mi-
co, quamvis isti juvenis videatur frater Ludo-
vici, futurum illum hic Valentis alterum
sanctum Vincentium Ferrerium: tuque id uti-
lissimum. Ex hoc magister Natalis B. Bertrandum
impostum semper magis fecit, cum eoque vi-
te sue gesta communicavit. Visis quoque, quas
illius ocerum subsecuta fuere, miraculis, vidi-
tisque de istidem sparsa summa, agnovit, ea,
quæ à patre Micone dicta fuerant, vera esse,
veraciterque illius fuisse vaticinium. Idem magi-
ster Mico, jam moribundus, Religiosis tam
boni petris amissionem sentibus dixit: Conso-
lamini vosmetipsos, dilecti fratres; habetis
enim virum sanctissimum, patrem fratrem Lu-
dovicum Bertrandum, alterum S. Vincentium
Ferrerium.

Pius qui-
dam eremi-
ta cum ab-
gesset,

108 Quo tempore B. Bertrandus habitabat
in conventu Albayde, invisit illum senex ere-
mita, qui in loco solitario, decem leucis à
disso S. Anne conventu disito, debebat vi-
tam cum fama sanctitatis; quia omnia sua di-
stribuere in pauperes, incolebat nudis pedi-
bus, unice tunica induebatur, gestabatque in
manibus Brevarium & Rosarium. Cum verò
ad portam conventus, ubi Beatus habitabat,
pervenisset, inclinavit se in terram, ut eju-
dem pedes, quem nunquam ante viderat, os-
cularetur, exclamavitque alta voce: Angelus
Dei es tu, frater Ludovici Bertrande; ange-
lus Dei es! O quem sedem, quem gloriam
Deus tibi paratum servat! Post hæc de rebus
spiritualibus cum eo agens, subivit ibidem ere-
mita toto triduo, singulis diebus de peccatis
suis confessus, sacrisque Eucharistiæ refectus.
Rogatus autem Bertrandus ab Hieronymo Abe-
gla, quid sibi de isto eremita visum fuisset,
respondit: Vidi hominem severæ penitentie,
maximæ orationis & arctæ paupertatis.

109 Dum B. Ludovicus Prioratus fungeba-
tur in conventu S. Onuphrii, accessit ad ipsum
ex Castellâ alter eremita, motus sancti sancti-
tatis, quæ de eo ferebatur, procubuitque in
genus ad osculandos pedes, quod Beatus pa-
riter fecit. Corripit eremita ei dicere, illum esse
magnum Prophetam, & alterum S. Vincentium
Ferrerium; cumque Beatus niteretur ipsi signi-
ficare, non esse se illum, quem dicebat; re-
posuit eremita: Tu es ille Propheta, & non
alter; & erexit se in pedes. Absolutum autem
colloquio, B. Bertrandus fratri Caberino, qui
coram aderat, inquit, quæcumque dixerat ere-
mita, prophetas esse. Beatus pater, frater Ni-
colaus Factor, ejus sanctitas & miracula tam
manifesta in regno Valentino & universa Hi-
spanis fuit, B. Bertrandum tanto in pretio ac
veneratione habuit, ut sæpe, dum infirmum
aliquem graviter afflictum haberet, eum ad
ipsum mitteret, velut ad virum, qui apud
Deum multum valeret, variisque in occasio-
nibus, præter ea, quæ jam retulimus, pro san-
ctitate ejusdem testimonium dedit.

110 Biennio ante obitum B. Bertrandi invi-
sit illum in cella sua beatus pater frater Nico-
laus, presbiter Guisepo Joanne Perez, scitum
ratione, ubi dum isti duo Servi Dei sancti
colloquebantur, B. Nicolaus tribus horæ qua-
drantibus in ecclasiis perstitit, & deinde suis
sensibus restitutus magno cum gaudio ad B.
Bertrandum ait: O frater Ludovici, Deus ve-
stre paternitatis sedem inter Scraphinos paratum
servat; Bertrandus verò humiliter dixit, ne
Paternitatis titulo compelleret se; quippe qui mi-
nimus frater & magnus peccator esset. Cùm B.
Bertrandus in quodam sermone publico, in
ecclasiâ cathedrali Valentino habito, tractans de
ecclasiis & mendis rapibus, dixisset, quam-
vis suis temporibus aliquando contingeret e-
jusmodi rapus boni, esse tamen ejus generis,
quæ non sunt evidenti signa sanctitatis, eol-
que posse naturales esse, atque veneni quicquid
continere, allegans huic in finem S. Vincen-
tium Ferrerium in Tractu de vita spiritali
cap. xii, ubi opinatus fuit, multos sui tem-
poris rapus ope demonis contingere; cum (in-
quam) hæc Beatus dixisset, hære, qui crede-
rent, voluisse illum beati fratris Nicolai ecclasi-
am infirmare; idque illi retulerunt.

111 Verum is pro sua humilitate propterea
minimè offensus B. Bertrando fuit, sed ad eum
invitandum accessit, cumque apud eum toto
 pomeridiano tempore mansisset, ab eodem de-
tentus fuit ad cenam cum Religiosis in tricli-
no sustentandis. Nihilominus B. Bertrandus vi-
sus non est B. Nicolaus solita amicitia indicia
sibi exhibuisse, nec tam assiduis fuisse, quam
antè. Quam ob causam B. Nicolaus in suam
reversus conventum sequente in epistulam ad ipsum
scriptâ die xiiii Augusti in vigilia S. Ludovi-
ci episcopi, Ordinis Scraphici S. Francis a,
in qua insignè testimonium de illius sanctitate
posuit, eundemque SANCTUM & AMORICUM
appellavit.

"Meo multum dilecto patri fratri Ludovico
Bertrando in conventu Predicatorum.

"Jesús, María.

"Sancti mi in vulneribus Jesu Christi.
"Gratia & amor & charitas Spiritus Sancti ha-
"bent in anima vestra charitatis, istudque
"angelicum pectus in amore dulcissimi Jesu

Ggg j

A. Av-
torum.
alter tam
eremita ma-
gnum Pro-
phetam, al-
terumque S.
Vincentium
nominat:
sanctitatem
ejus soliti
variisque
miris

E

prædicti
P. Nicolaus
Factor, fa-
voris ejus
gloria egisse.

F

et fuisse
in præ-
dicto S. Lu-
dovico.

in-

422 VITA AUCTOR S. LUDOVICI BERTRANDI C.

A. AVI-
BRAND.

inflammet. Hic ipse hœc, quæ in S. Anto-
nino, devoto meo historico, legimus de gra-
tia elevationum spiritus & exitum Ange-
lici doctoris S. Thome Aquinatis, oblati
occasione per hunc locum tibi scribendi,
dico, mi Pater, de amica acceptione, nuper
in ista domo mihi preficit, Deum mihi te-
stem esse, venisse me cum eadem simplici-
tate animi, quæ charitatem vestram semper
invisi; neque unquam mihi fuisse ullam
adversus Bertrandum meum suspensionem, nec
quidquam aliud, quod animum meum tur-
bare possit.

patet ex his
veris quæ-
stionibus

112. Quam ob rem nec apud dominum
patriarcham, nec apud quemcumque conqui-
situs fui, ullumve indicium feci exigi amo-
ris; nec vel minimam fidem adhibui ei, qui
mihi retulit, te adversus me concionatam
esse: nam, etsi id verum foret, exercitum
spiritualis loco habuissim. Et si hoc dico
charitati vestre, in amicum Dei sum, & e-
gressus ex ista sancta sede sum majori devo-
tione accessus, quam dum ingressus sum;
fuisseque mihi gratum, si benedictio per re-
liquias S. Vincentii imperita fuisset; sed ad-
venti, charitatem vestram visum esse à me
fugere. Ac facile credo, Angelum fuisse à
dæmone, qualis ego sum, imo etiam peior
magisque abominandus. Quamquam vestra
charitas perim asperè me habuerit in isto san-
cto triclinio, istud caput pilis manducatis,
assuit mihi deinde consolata à patre meo S.
Dominico, sanctique Vincentio, quam mini-
mè parva fuit.

que hic

113. Ad magnam Dei gloriam dico; si ve-
nim intellecta fuerit, si ve in visu corporeo;
Deus nunc. Pater, pater, pater, à quo ti-
mes? Ne metue, Pater; Deum habemus,
& veritatem dico; nihil est emendandum. Et
quis dicit, anime, quæ de Deo cogitas,
continuumque illius servas memoriam, mude
esse? Et suspicolum esse, non potest Deo.
Christus vestra Catholicus es & servus Dei.
Oramus divinam Majestatem, ut te servet,
& sub divina manu te protegat. Pro me,
supplex, Deum ores, ut me faciat fer-
rum suum; & prædica contra me, me esse
dæmonem. Deo gratias aga, quod quidem
pater magister me quinque per S. Fran-
scum adjunxit, & charissimus meus Bertran-
dus fugerit me. Quod si mihi nunc propi-
tius non esset, nec fiduciam faceret meus S.
Vincentius Ferretius, quò me viderem?

C

Confido, dominum mecum S. Vincentium nun-
tium mihi ingratum; Sancti enim non
sunt tales.

denar,

114. Pater, Pater, Pater, cur me desol-
as? Cur me fugis? Ego autem veniam quo-
tidie te visurus, istoque favores excepturus;
& quando non, adei ita sancta porta, à qua
pater junior me, velut pauperem, non re-
pelleret, dumque minime putabatur, videbunt
inter pauperes manducantem, quod jucundis-
simum mihi est. Hodie Deo obtuli vitam
Jesu Christi ex istibus meis, quod Deus ac-
ceptum habere velit. Magnum gaudium senti-
camando inter tot angelicos, qui in ea sancta
dède sunt. Videbur mihi esse iuxta inter fi-
lios Dei. Ora Deum pro me, sancte Lodo-
vice Bertrande. Crastina est vester Sanctus,
nec etiam meus. Unum crede, me, quando
ad te visendum venurus sum, prius de pec-

catris meis confitebor. Tuus in Domino Je-
su Christo crucifixus iste abominandus dæmo-
naster.

D

„Frater Petrus Nicolaus Factor.”

115. Observandum ad hanc epistolam est,
beatam fratrem Nicolaum fervori spiritus to-
tum intentam quædam in scribendo imperfecta
religuisse. Quod de S. Dominico sanctoque Vin-
centio Ferrerio innuit, est, quod, quando in
predicho conventu cenavit, videret cum aliis
Religiosis audientes mensæ ac pariter cœnantes
duos istos gloriosos Sanctos (uti ipsemet nar-
ravit B. Ludovico, bajasque fratri dominæ Ja-
cobo Bertrando) quibus erat devotissimus, ac
specialiter S. Vincentio. Quod ad confessio-
nem, antequam B. Ludovicum invisorum ef-
ficeret, premittendam spectat, id ait, quia tan-
tore cum veneretur, tantam conceperet de
ejusdem perfidie in penetrandis cogitatio-
nibus opinionem, ut, quoties ad eum accessu-
rus erat, prius confiteretur: quod ipse quoque
met damna patriarchæ alioque declaravit. Per
obscuram Christo viam significat, flagellasse se
met ipsum triginta tribus indichis ictibus, quod
annis Christus inter nos in terra vixit; atque
interim pro B. Bertrando orasse.

cum dicit
pater in
istis obse-
rationibus.

E

116. Altera occasione idem B. Nicolaus, B.
Ludovicum invisorum, insignem de sanctitate il-
lius testimonium dedit hoc modo. Ad Predi-
cantes procedens, in planitie istius conventus
obitus habuit clericum amicum suum, La-
cam Porfina, quem secum duxit. Igressi con-
ventum, eum pertigissent ad portam, per
quam è claustris iur ad dormitorium, inven-
runt B. Ludovicum, sibi obvium procedentem,
ut B. Nicolaus exciperet, ubi postquam se
magno cum amore & charitate complexi fuerant,
dixit B. Ludovicus: Pater, frater Nicolae,
bene veniet paternitas vestra. Ego scribam
sermone, quem Dominicus proximi ad popu-
lum habere debet, & incidente mihi cogita-
tione, paternitatem vestram venite me visum,
veni obviam. His dictis, nitentur utrique
posse, ambo in terram proceruerant, ut oscu-
lerentur pedes, & postquam aliquantulum
certassent, tandem ad cellam S. Vincentii iro-
runt, ubi suis genibus orationi incubere,
presentibus predicho clerico, & socio B. Ni-
colai, fratre Petro appellato, qui ambo Dei
Servos spectantur magna luce circumdatos,
que illos sic tegebat, ut eos non amplius
valerent.

Item Nico-
laus, S. Lu-
dovicum cel-
lam

F

117. Tali modo ibidem pauper morati iro-
runt ad cellam B. Bertrandi, in qua dum de
rebus celestibus more solito colloquebantur,
beatus Nicolaus duabus hœc in ecclis rap-
tus hæsit, quo interim tempore B. Ludovi-
cus collocutus cum clerico est, præfatus de B.
Nicolaus referens, eumque velut insignem Dei
servum laudans, asseruit, ipsum in hac civitate
regnoque pro sancto honorandum esse. Sensi-
bus suis redditus B. Nicolaus abundi veniam
petiit, quod jam seram esset, & deducens B.
Ludovicum, dum ante cellam S. Vincentii per-
transirent, dixit ei: Non post multos annos
videbitis in hoc dormitorio invenire cellam
veneratam, ut hanc, & ea erit paternitas
vestra. Tum B. Ludovicus, honesto rubore
vultum tinctus, oculisque in terram dejectis,
ait: Dixit hæc paternitas vestra ad humilia-
dam hæc magnam Peccatorem; & paterni-

honorandam
predicho.

A tas vestra, dum crastino mense confestim est, habebit & hoc, de quo se necavit. Veridicum fuit illa prophetia; nam pueris post B. Ludovici obitum nullus illius cella mutata est in ostiorum, in ea Missæ celebratae fuerunt, piè visitata fuit, quemadmodum cella B. Vincentii. Altera insuper occasione in publica confessione B. Nicolaus huc verba clare edixit: Non sum ego sanctus, sed frater Ludovicus Bertrandus certe est. Post mortem autem B. Ludovici preclara de eximio illius sanctitate ac gloria dixit, quæ sequenti capite xix narrabimus.

ANNOTATA.

a Tolosani, de quo altum est tom. 3. Augusti ad idem xix ejusdem mensis.

CAPUT VII.

B *Corporis infirmitates, quas Sanctus passus est, & quedam mirabilia, quæ ante ejus obitum contigerunt.*

CAP. XII.

A. Incipit
a. Incipit
a. Incipit
a. Incipit

V isus est Deus nullum firmæ valetudinis voluisse beato fratri Bertrando diem concedere, ut tanto majori premio patientia ejus potiretur in exiliis, & cum S. Paulo gloriam posset in infirmitatibus suis a. Ab ipsa infantia visis infirmis, & in Religione, cujus observantia multo altiores sunt, quàm aliis credant, accesserunt semper novæ infirmitates. Fuit valde myops, & auditus debilis, ac medelæ gratiæ multa remedia expertus fuit, & magis sustinuit cruciatus. Multis tamen dolorum plagis in crure passus est; vehementi capitis virgine laboravit. Duobus postremis vitæ suæ tantis fluxus ventris percellus est, nec ullum profuit remedium; ac proinde erat semper debilis ac pallidus, habebatque oculos nonnihil depressos, sed tanto spiritu plenus erat, ut, cum vel tantillum minus male se sentiret, refunderet exercitia & corporis castigationes in Oratioe solita, alique multa, quæ his addebatur; ac propere citò relabebatur in morbum.

119 Ut hisce infirmitatibus mederetur, cognati amiceque ejus multos medicos advocaverunt, & extraordinariis medicinis usi sunt; verùm hæc omnia tandem non valuerunt, nisi ad eum cruciandum. Quare aliquoties dicebat cum lacrymis: Ah, permittite Deum agere, & ipse faciat voluntatem suam. Inter hæc, agente Deo, mirabile erat, videre devotionem plurimorum accedentium ad famam expectandam ab eo, qui cū nunquam fuerat gravis. At non erat magnum quid, si ipse, quoniam non habebat sibi, aliis daret; quia non daret in nomine suo, sed Jesu Christi, omnis salutis omnique bonorum fons. Solebat recitare super infirmis orationem, à S. Vincentio pariter usitam, quam suprà dedimus d, quodque multos sanabat, ut eadem dictum est; sed ut suo propriæ valetudini mederetur, dicebat istud

S. Augustini: "Domine, hie ure, hie secus; ut in æternum parcas." Alias etiam dicebat: "Domine, hie non parcas, ut in æternum parcas." Satisfecit Deus desiderio ejus, cum (ut suprà dictum est) nullum integrum sanatis diem duxerit; & pro insigni patientia, quam in morbis suis semper exerceat, Deus concecit ei gratiam suavis animi.

120 Incunte anno MDLXXXI, postquam in die Epiphaniæ in majori ecclesiâ civitatis, & Dominicâ sequenti in ecclesiâ templi, rogatus Magistro Montefio, & uxore ejus marchionissa de Navarros, ipsi addictissimis condonatas fuerat, veteres ejus infirmitates tantum natæ fuerat, ut omnino inhabilis fieret ad prædicandum, ut condixerat, per proximam Quadragesimam in parochiali ecclesiâ S. Stephani, in qua baptizatus fuerat Servus Dei; quam ob rem patrem magistrum, fratrem Vincentium Antif rogavit, ut vicem suam subiret; quod ille admisit, Bona orationibus fletus, quibus etiam maxime adjutus fuit. Tempore Quadragesimæ mala ejus tantum involeverunt, ut patres convenerat illius deliberarent de admittendo ipsi sacro Vinctio; quod & fecerit, assistente domino Joanne de Ribera, patriarcha Astocheno, qui ipsum tunc tenebat, eique continèe adiut. Assistens insuper dominus Michael de Spinosa, Marchionis episcopus, & gubernator dominus Jacobus Ferrer, cum aliis viris illustribus, ac primæ conditionis personis. Priusquam sanctissimum Sacramentum susceperat, Bertrandus proluxam profectionem premisit, sanctam fidem Catholicam, & quicquid credit sancta Romana Ecclesiâ, confessus, multisque cum lacrymis misericordiam à Deo petiit per merita passionis Jesu Christi, & intercessionem Matris ejus semper Virginis Mariæ.

121 Invocavit præterea choros Angelorum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum & Virginum. Posthæc peculiariter se sancto petri Dominico, & omnibus sanctis fratribus Ordinis sui, qui in celo sunt, commendavit, nominatim exprimens S. Petrum martyrem, S. Antonium, S. Thomam Aquinatem, sanctumque Vincentium Petrum. Tum pauper moratus, subjunxit: O pater sancte Vincenti, pater mi, pater mi, "Cuius Israel, & suriga ejus est. Deinde invocavit S. Raymundum, S. Catharinum Senensem; ac postea S. Franciscum, omnesque sanctos fratres ejus: S. Augustinum, S. Benedictum, S. Brunonem, omnesque Sanctos Sanctaque Ordinum eorum; ac denique omnes beatos spiritus celi; precaturque Deum cit, ne sustentiam corporalis moris sui revocaret. Hoc ac similia alia proferebat Bertrandus tanto cum fervore, ut, quoties aderat, solvere in lacrymas. Post triumphum Eucharistiæ amplexus illum patris ejus, dextereque est digno ejus altitudo annuum oscum, quem Bertrandus rursus infirmitatem suam petebat.

122 Tam graviter decubante Servo Dei, dominus Hilabla, filius nobilis domini Joannis Boyl de Arnos, tam vehementer agnovit, ut medici cum non ultra quatuor horas supervidendum, presentarent. Uo quam immanem jacturam agere, gravique damna tranquillitas pacisque similitudo secutus, decrevit illi ut pater B. Bertrandum convenerit, ut operi ferret in tanto periculo. Advenit ad con-

A. Avr-
omero.

ante 181:

f.

Ecce
Sacramen-
tis ministrat,

t.

passa no-
dell,

allu, qui
carens offi,
fontem
dedit:

d.

A. xemplum, quod patriarcha probat, Beato interfecto tunc cum filicentia ac si impicere, etiamque suis prioris manibus prebendo, non secus ac si alter S. Vincentius Ferrarius fuisset: at Servus Dei adeo turbatur in admittendis qualibuscumque deliciis cupidisque ut nec se prelatum, nec ulli de nobilibus viris eius nisi sit at quicquam non vulgaris cibus ei offere, veriti, non ejusdem fauisti nocere molestia, quod hinc afflictiore. Repetebat frequenter maximo cum animi sensu has voces: Regne, qui magnus peccator sum, tamen deus experiri elationem ac misericordiam? Probe scio, quid Deus tibi velit illustriorem dominationem vestram impellendo, ut mihi tantos favores praestes; id eo facit, ut me magis magisque obtrinat, ut incipiam divine Majestatis suae ferre. Causamque dignitatis conditionisque personam patriarcha penes se habere, instante hora, qui B. Bertrandus comestur erat, deferret eum, ibique ministraturus infirmo, benedicens mensae, panem faceret, de aliquando etiam modicum carnis minuerim kindens.

B. 110 Absoluta confessione, Beatus, qui interitum semper fletu, exspectat manum patriarchae ad osculum, & osculabatur eam. Post eam ambo ad quadam fenestram se conferebant, ubi de rebus celestibus tractabant, gaudebatque Beatus oculos suos in caelum fixos habere; nec immerito, quia hoc ejusdem futuram erat domicilium. Medici nihil omittentes, quo ille pericula sanitati retinebatur, dixerant, ei plurimum profuturum, si modico corporis exercitio uteretur, per montem illum ambulans. Quam ubi exulam jussit patriarcha illam fieri, quam duo lectuari gaudent; etque modo die 14 Augusti se contulit ad Burgiorem, locum parvi loci Valentis astitit. Ibi eodem fuerat Eucharistiam sumplisset, cum ecclesiam opinione intructam cemens, a Joanne Peglietiero, uno ex aditibus majoribus ecclesiae cathedralis Valentinae, qui aegerat, petiit, quis cum tam belle extorisset. Respondit hic, id fuisse Mariani Pagliares, uxorem Bernardi Sino, ejus loci dynastae; adjecitque: Pauci, omni Deum pro ipsa, quia venerenter xgroant. Tum Beatus, Joannes, inquit, dic ei, Desperem ipsi brevi soluturam, quod ipsi ecclesiae contulit: brevi enim moriturus est, nec multo post etiam ego. Atque ita coegit; obijt enim illa in festo Assumptionis B. Mariae Virginis, ipse vero die 14 Octobris proximo fecuto, ut suo loco dicemus.

C. 111. Postquam duxerat B. Bernardum ad conventum suam Augustinianorum in vico de Roccaforte, ubi, priusquam sacram Eucharistiam suscepit, capere illius insectum est macula, etque occasione per magister, frater Gregorius Sotore, commouit ei lumen: quod ubi puer recepti, sensu tam copioso insolitoque odore (qui octavo duxerat) intrare, ut magnopere miraretur. Festo Assumptionis B. Mariae Virginis patriarcha ivit Valentiam praedicaturus; cumque in loco non fieret Missa praeter sollemnem, cui B. Bertrandus ob suam utilitatem non potuit interesse, summo maere luctu, curamque se portandum in Roccaforte, ubi actus ingrederet, intravit Joannes, ipsum confitentem auarit, & lacrimis coniunctione relect; ac post hanc Bernardum.

Adhuc Thomas P.

das reverfus in Godeglia est. Prodebat Beatus multis, quanta tunc sanctissimum Sacramentum expectet; cum totis viribus nitentur quotidie accedere ad ecclesiam, quamvis longe ab actibus dilectum, ut illud susceperet, quod ei postea ad ministrum dominus patriarcha in Missa, quam solebat eorum ipso celebrare.

112. Tunc amicit obsequiis Servus Dei in modis patriarcha eo usque convalescit, ut macti sperarent, fore ut integram sanitatem reciperet: at ipse semper peribebat in revelatione de morte sua divinitus sibi facta. Cumque ipsi diceret patriarcha, medicos quidem, eam victurum, promittere; sed tamen vereri propter id, quod ipse anno proximo elapso magistro fratri Petro de Salamanna dixerat; repulsi Beatus: Domine, recte memini hic, quo id ipsi dixi, & praesto sum, ut exsequatur in me Dominus Dei voluntatem suam. Cum quodam die Beatus fieret Communionis percipere gratia astitit ecclesiam Godeglia, sperante venientia de nostro vincto, tunc intravit ejus modum, ut reparentes Valentiam fuerit in novocomium clericorum, in quo, ut dictum est, frater ejus habitabat.

113. Invaluit illi cum in modum laetis morbus, ut pueri conventus ejus veriti, non extra eodem ac solatium suum (quod lumine illis afflicti non fuisset) mureretur, quod parum Priorem, magistrum Franciscum Alcani, suis precibus intulerat, ut ipsum ad conventum reduci curaret; quod de magno cum gaudio voluntateque Servi Dei factum fuit, quem in domicilii notissimam cella depollicent, in qua per unum mensem ad mortem usque manit. Ut magna erat de sanctus Ludovici Bernardi exultatio, ita multi desiderabant eum videri cum eoque agere, maxime quod pro certo habebatur, illam die festo S. Dionysii ejus anni mortuum esse: idque erat paucum, quia ipsemet dixerat anno tum proximo elapso, ac tempus eadem anno; cives rei ipsa firma ad multos pervenit, ac nominatum puer dominus Laurentius Zanini, Carthusianus, Prior conventus Portuensis, cuius hac ex patriarcha prophetia, in monasterium reverfus sequentis veris annoavit. "REVELA-
tio. Anno MCLXXXI. In festo sancti Dionysii moritur Frater Ludovicus Bernardus.

114. Hanc chartam compactionis, sigilloque conventus obfirmatam sic interpret: "Beatus in festo Omnium Sanctorum anni MCLXXXI, referendum: "manavitque patribus, penes quos erant claves aerae communis, ne huc licentia chartam istam ante festum Omnium Sanctorum aperirent; statim tamen post illud obitum, prophetam jam computat sciens, monachis indicavit, eos jam potu illam legere. Quod dum facerent, venientes advenit sunt, quod tanto tempore ante tanque festo B. Bernardus mortuum suum scriptisset. Eodem charta a patribus Carthusianis data fuit patri magistro Vincentio Justissimo, qui primus omnium Vitam B. Bernardi contempit.

115. Vulgata demum per Valentiam animati moru B. Bernardi, concurrebant magno numero ad eum visitandum, ejusque benedictionem impetrandam, adeo ut novocomi curatioribus videretur abominum fuisse, ut ex ejusdem cella tantum multitudinem sumis conatu-

Ha b

Ad nostrum
nium clero
curat

B

111.
de deus ad
conventum
suum repa-
ratur & ob
praedictum
quod

F

S. Dionysii
festi mori-
tus certis
credidit

hinc multos
ad illum fuit

A. A. 17
B. B. 10.

nas hominum accedunt. Qui intrinseci non potuerunt, his satisfaciebant. Si filium Rodaria sua fratragulum de linteamine ejus attigissent; quibus verò contingebat, ut eum possent videre, se feliciter reputabant; multaque è principibus personis pro singulari beneficio habebant, si ante Beati lectum gentibus inali lerent. Inter plurimos viros nobiles honorificis titulis ornatos, qui B. Bertrandum variis vicibus ioriserant, unus fuit Magister Ordinis Montese, dominus Petrus Ludovicus Galzerno de Burgis, filius Gondiz ducis, domini Joannis, qui, cum deberet obesse Valentia, metaerique, ut eo rediret ipsum inveniret in vivis, benedictionem suam ab eo petiit, & ante lectum procurans in genas, ejusdem Beati pedes magna devotione & lacrymis osculatus est.

servus erat
humilitatis,
maceratus.

B

116 Haud parum displicuit id B. Bertrando, qui intimo animi sensu ait: Qui fieri potest, ut illatissima dominatio vestra hoc faciat tantum peccatori? Id ipsum etiam fecit dominus Joannes, commendator Major Montese, humilem patrem suum imitatus; Bertrandus verò, qui se movere acquebat, debili sua voce, quantum poterat, se talabat. Dignum spectaculum erat ambo cernere lacrymans, alterum ex pietate, alterum ex humilitate. Cum delectum sita commune esset, crebuit etiam in feminis; sed hoc claustrum invare prohibita, se consuevit in ecclesiam, ut per alios cooptaret ut crearet, quam eorum ipsam agbatur.

Religiosa
se non
dilexit, da-
tur, ut cum
paulo
mori.

C

117 In Vigilia S. Dionysii cursor infirmorum ad B. Bertrandum visendum ingreditens, audivit eum, dolentis intus simul etque summis, dicentem: Quomodo huc laurax venisse? Quod miras cursor ait, probe gnarus, id fieri non potuisse; se veniente patriarcha, ut ei, ut tempore locher, amaret, narravit ei, quæ naderat. Ingressus autem patriarcha ad Beati petiit, qui se haberet. Respondit: Quomodo huc intrant femine? Que tentant? At patriarcha: Beati que respicit: Certe intine, quo adierunt hoc mase. Tum a patriarcha rogatus, quid ille dixisset, Nihil, respondit; quod mutas anstiles ait. Postquam tunc Angela Agugliosa, Ordinis S. Francisci Religiosa magnam sanctitatis, patriarcha dixit: Dominus novit mihi bene mare, dum devotissime orabam pro patre fratre Ludovico Bertrando, quem desiderabam videre, hanc mihi concessit gratiam, ut poterim ipsius pedes osculari. Misa recitata patriarcha ait, quæ prius sibi utu-
ra iplera datus; rogataque monachum, an ipsa homo, hancque illi quinquam dixisset; respondit: Nihil; sed persumum sibi nullo illius pedes velocius osculari.

idea fit
f
g

118 Hisce mensibus in locum Torrente f adveniens infirmus dominus Petrus Angelus Cernovicus, princeps & dux de Sebacia, & despotus Bulgariae, gravissime afflictus, quoniam flore ætatis suæ & in regione precal a suis remotus moreretur. At postquam de peccatis suis confessus, & facta Communione per navigium Natalem, loci redierim, relictas in te, vides tant tranquillior esse, & consulationem admittit. Paucis diebus post jussit illum rector bono animo esse, ac sperare in Deo, se suscipiendum. Respondit princeps: Accipiant ad me duo, qui me Valentiam portent ad conventum Pater-
norum, & in eorum cujusdam sancti Mona-

chi (sic enim semper appellabatur B. Bertrandum, quod ex illo loquebatur) qui me malum corroborans dixit, mortuum mihi ex hoc malo esse die Dominica.

119 Hoc responso obstupescens est rector, gnarus, principem jam à tot diebus non surrexisse è lecto, utque in rei veritatem inquiret, ixit Valentiam & eam multis Religiosis aliisque civitatis incolis narravit; naque ipsum B. Bertrandum ad se, ab eo petiit, si quis princeps illum iorificet. Respondit Servus Dei: Veniunt huc multe persone. Ex quibus verbis rector intelligens, Beati id ioribenter manifestaturum, nihil preterea addens, abeundi veniam petiit. His auditis, patriarcha Beati fecerit interrogavit, si quis exterus princeps eum visitasset. Cui ille respondit, in esse, adiecitque: Bonus vir est, unoque ex hisce diebus migrabit ad eam. Pauci frater Franciscus Ferri, Ordinis S. Francisci de Paula, cum altero Religioso ad dictum principem visendum accesserit, quo tempore sacram Viscum ei administrabatur, eoque percho, ingressus cubiculum ejus vidit magnam claritatem, sed principem, nec in lecto, nec in cubiculo vidit, nisi aliquo tempore post; potensque, quis ille splendor fuisset, responsum ab eo tuit, S. Dominicum sanctumque Vincentium Ferrerium duxisse se ad invisendum sanctum Monachum Ordinis Predicatorum.

120 Subsecuto Sabbato, quod in diem vii Octobris incidit, princeps, presente rectore, manus suas ex linteamine exstruit, vicens: Nunne vides, domine rector, quanta cum gloria beatissimi Dei Mater in hoc cubiculum ingrederetur? O benedicta! O gloriosa, O pulcherrima Regina celi, O Domina mea, O dulcedo cordis mei! Unde unquam ego promerui, ut me sic invideret? Sed quid ego dicam de te, pulcherrime Puereule, qui illius beatius infans, cujus veniuit omem aliam pulchritudinem superet? Hic & aliis similibus verbis in ea celesti visione casualiter. Postea autem die Dominica idem ipse dixit: Hec est dies letitiae, quia hanc ipsa die Deum video; ac tribus noctis ante mediam noctem denud confessus peccata sua rectori, ac stupens repetens hac verba Latina: "Jesu, esto mihi Jesus." Jesu, cito mihi Salvator, & salva me, nimum suam cum magno sanctitatis indicio Deo reddidit. Corpus ejus sepultum fuit Valentiam in scello B. Mariæ Virginis de Monte Carmelo, uti ipse testamento caverat, quod devotissime efficit B. Mariæ Virginis de Monte Carmelo, cujus habitam portabat; sequenti verò die obiit B. Bertrandus, sicut nunc dicemus.

D

principi
Cernovicis.

E

pel pella
obit: S. Can-
dus ei feli-
citer mor-
tuo.

F

ANNOTATA.

- a Ad Cor. cap. 12, §. 9.
b Numm. 19 & 199 in Vita 1.
c 4 Reg. cap. 2, §. 12.
d Navarra oppido.
e Sip. cap. 4, §. xi.
f Dux Valentia nã paulo amplius locat.
g N. rione Apulus, tunc Barletensis, professione Carmelita, Helia Cernovicchi & Alenar Castellor, docum comitum Sebacia &c, filius, & de Alenar Antonius Alenar in Paradiso Carn. lict Decoris pag. 419 & fig.

CAPUT

CAPUT VIII.

Pius obitus, & mox mar-
festata Sancti gloria.CAP. XV.
Moris do-
fideria
qua de co-
ligi poss.
a

Cum summo desilio expectabat B. Lu-
dovicus tempore sibi felice diem, quo
desideratissimo Dei conspectu potiturus esset,
ac vel minimum momentum temporis mille anni
videbatur. Die Veneris a tanto obitu suum
posuit patrem fratrem Joannem Lefano (cui
sepe dixit, se die S. Dionysio factu mori-
tuum) quis tunc presens dies esset, eoque re-
spondente, esse diem Veneris, digitis suis
convenit usque ad diem Lunc b, dixitque:
Benedictus Deus! quatuor etiam superfluit
dies! Sed quamquam mors tardare ei videbatur,
solabatur se, disponebaturque per Pasem cele-
stem, quo roboratus morem glorie erat as-
censurus. Postquam divinum sacramentum pro
vincto accepit, quoties confessus est sacramen-
tum Eucharistiam suscepit usque ad diem obitus
sui; hoc servato ordine, ut usque ad mediam
noctem quocumque medicamentum aut jucu-
lum sumeret, sed inde ab ea hora nullo modo
poterat induci, ut aliquid alimenti admitteret,
exspectans tempus, quo aliquis Missam celebra-
tus erat in viduarum & sacrae Commu-
nionem sibi peroraturus.

G. ipsi cum
Jesu, Maria
& S. Plu-
centio Vir-
gine collu-
quii serati

143 Habebat pium Crucifixi iconem ad cer-
vicalem suam, quam scissile sanctebat in ma-
num, ejusdem manus pedesque venerabatur,
ac multa vice ex tenero cordis affectu & a-
more proferebat; ac simili modo oculos suos
figens in quendam B. Marie Virginis imagi-
nem, devotissime colloquebatur, cujus verba
audierunt multi, qui in cellam, illo intro,
intrabant, quia diligenter cavebat, ne intelli-
geretur, quod omnem exteriorem sanctitatis
speciem semper sverfatus fuisset. Plurimum gau-
debat patriarcha multis horis eum solo Servo
Dei in cella versari, uti scit aliquot diebus
ante mortem, ac semel rogavit ipsum, ut lau-
des patri Vincentii Ferrentis cum matrum
tempore illius morbi invississet. Id semel dictum
esse, respondit, additque: Et nunc etiam
fuit ibi, & quoque locum indicavit. Nec est,
cur id quicquam miretur: nam, ut multa, que
in hac historia jam retulimus, omittamus, ali-
quando quendam dominum, admodum alli-
cui ob miserandam mariti sui mortem, quam
die Jovis Sancto ex ecclesia egrediens observet,
confatus Servus Dei dixit, illius animam jam
esse in celo, utque cum multo certiore iacet
ret, adjecto hæc verba: Ne dubita hac de re
domina: nam S. Vincentius enim revelavit cui-
dam fratri, qui cum eo loquebatur, sicut ego
nunc loquor cum dominatione vestra.

juxta illa
dicitur
morte ex-
traora U-
diver, pe-
roxymum
patitur,

144 Morbo vehementer aucto, Bestus ad
extrema deductus est; quare biduo ante mor-
tem suam Sacramentum extreme Undionis peti-
tit, quod cum solita sua devotione suscepit,
respondit, dum oportebat, ac tacite plimmo
revertens. Quo percipio, perdidit in magna quie-
te, celsitum quicquam expectans. Die Domi-
nica, que erat Vespilii S. Dionysii, paulo ante
Olebris Tonus F.

horam xxiii percipit ipsum proximum aucto
vehemens, ut crederetur mori. Pallida igitur,
ut fieri solet, moriente Religioso, tabella,
omnes fratres ad noscomium concurrerunt,
quorum alii stabant, alii genuabant, dolabant
omnes. Adessent ibi etiam patriarcha & episco-
pus Marochianus domus Michael de Speno-
sa, & postquam ibidem aliquantulum fuerant,
Beatus oculos aperiens ait: Recedant, pote-
rant adesse in tempore. Quoniam ob rem patri-
archa inde abijt, quod non moriturus esset ei
nocte, tamque firmam fidem habuit verbis e-
jus, ut, licet paulo ante significasset, velle se
ea nocte apud infirmum vigiliare, ad palatium
suum reversus sit, nihil suspicatus, cum tunc
motuatum, nec ante postquam mane redierit.

144 Post aliquot horas infirmorum curato-
rum medico Almenara petiit, quid infirmo pos-
sibile in cibum dandum esset; quod Beatus
audierit, Nihil onus, inquit, quicquam cibi
mihi in dieu postquam apparui: verumque di-
xit, cum possidisse, namque quidam sum-
pliat, excessit & vivit. Dicto die, qui fuit
S. Dionysii sacer, circa mane, quamquam ses-
sus jam notabiliter defecisset, nihilominus,
cum intervali sua lance vili ipsi fuisset linea
esse; quia valde candida erat & aliquantum
mollior: hac imaginatione impulsus dixit, etiam
eam lacrymis: Per amorem Dei, per charita-
tem, per amorem Jesu, tollite mihi hoc indu-
suum, & date mihi tunicam S. Domini, patri-
ris mei, totiesque hoc repetit, ut operirent
solandi gratia illum suis illa tunicam exuere, ad
paulo post eadem, velut alteri iterum induere.
Atque hac ratione tranquillus mansit, nec
quoque in re manifestum, quantum tempus
amissit sui corporis castigationem, cui jam in-
de ab adolescentia assueverat. Tuncbeatus
Crucifixum in manibus, in quem tam serena
affectu obtutus fuerat, ut ad singulas lacry-
marum eruptiones videretur spiritum effundere
per oculos, corque suum per os, quoniam di-
vinissimum illius plagas osculabatur.

145 Auditi hori xv c, ex insidit appa-
rebat malum ad extrema portigisse; itaque adver-
tens moribundus patriarcham precatus est, ut
sibi Evangelium prælegeret, suam benedictio-
nem impetraret, flagitando, ut cito faceret,
& Servus Dei pari eum affectu ac devotione gra-
tum habuit. Circumdabant illum ibi multi cle-
rigiosi & persone præcipue coadjuvantes, omnes
lagentes, pulsatique tabella, fratres pro more
Ordinis sui recitabant Officium Commendatio-
nis suum, & quoque suscipiebant hæc verba: "Ut
vinculis carnis exutus pervenire mereatur ad
gloriam regni celestis, prestante Domino no-
stro Jesu Christo, qui cum Patre & Spiritu
Sancto vivit & regnat in secula seculorum";
beata illa anima ex hoc carcere terreno migra-
vit, & quoque gloriosi angeli susceperunt, & com-
mitti sunt ad æternam requiem in celo, quam
ut laboribus luere studuerat hic doctum in
terris.

146 Solvebantur in lacrymarum frates, quon-
vis habebant, quod letarentur de beatitudine
ac gloria tanti Servi Dei, & prosternit in genua
corbant quique pro aliis lapsus oscula ejus
pedibus figere. Quamvis autem dulcissimus ha-
beret

de la tami-
de Domini
conque
capit.

E.

deterperat
& pariter
cha benedi-
dione, suam
di alit
e

F.

anno 1681,
die 12 Octo-
bris, quæque
glorie sua
sua fuerit
gloria ex a-
fuit corporis
anjo,

428 VITA AUCTION S.LUDOVICI BERTRANDI C.

A. Aucto-
norum.

beret in uno eorum diu inveteratam plagam, erumpere nihilominus ex ea lecti parit suavis-
simas odor, diversus à cunctis aromatis, que in hoc mundo reperire est. Neque solas manus aut pedes, verum etiam frangula & lin-
teamina lecti & vestimenta, que omnia pro
robis beneficiis scientique habebant, oscula-
bantur. Mortuus est B. Ludovicus Bertrandus
die Lune, ex Octobris, die S. Dionysii mar-
tyris, anno mclxxxii, ante meridiem, uti im-
pletur accuratè prodixerat, mensis annorum
lv. Cella, in qua obit, mutata in oratorium
est, in quo ad solatium eorum, qui in nobis
comio sunt, celebratur Missa. Erat Bonus pro-
cerus staturæ, macilentæ facie, maxillis nonni-
hil elevatis, naso acuto aquilino, carne in
vultu extensa, crinibus coram albis nigrique
mixtis, oculis admodum lucidis.

xv.
Ex prodente
ex eius ore
spandere;

147 Eodem, quo minum reddidit, tempo-
ris momento vilis est ex ore ejus ingens pro-
dire splendor, qui totam cellam illuminavit,
easque velut fulguris, ac spocia juvenalissi-
mi, & duxit, quo tempore quis AVE
MARIA recitaret. Vixerant illum multi Reli-
giosi ac seculares, inter quos fratre Franciscus
Ludovicus Bians, nobilis eques, frater Mi-
chael Ferret, frater Joannes Martinez, frater
Petrus Fox, frater Michael Luca, & Honor-
arius Daulo, civis & studiosus Valentinus.
Dominus Mathias Pagius, ecclesiæ cathedralis
Valentinæ canonicus beato archidiacono, de-
siderans morienti aesse, tristitiam accurrit;
cūque in aream Predicatorum pervenisset,
vixit in satigio claritate, ut obtulisset; &
deinde ad noticiam perveniens compertit,
illum eo ipso tempore momento exspirare,
audientemque ab illis, qui statim avertit, de
vito in cella, dum moreretur, splendore, narravit
ipse quoque, quod viderat. Sed & pater Pro-
ficatorum, frater Hieronymus Almazan eodem
momento magnum specularem super celum con-
spexit.

non caligat
reflexa;

148 Frater Antonius Bagliester, ecclesiæ
junius, qui beatum tenebris attingebat, vo-
cem traxit, quocumque per manus suam lieba-
t, invisit eum, cūque aisset, dum ille morie-
batur, non potuit ibi se continere; sed in ec-
clesiam rediens, dum illum exspirare, muncu-
tum est, auditum musicam intulit doceant,
& admirans, cur ea fieret, tanto eum magis
mirabatur, quod non posset recte discernere,
quo loco fieret, cum tunc ad stare majus,
hans versus sacellum Rotari, modo versus
claustrum haberi videretur; bonæque temporis
pate ilam nunt. Sed advertens, canem non
ab omnibus, qui in ecclesia erant, percipi,
intellexit, calcare melos etc, quo Deus inai-
care vellet invitatum, quo propter novum
Audium fuit celebrabatur in exco. Aucta
punter a multis est in musica eodem vespere,
quo defunctus corpus jacebat in ecclesia, ut
postea nunc, proutque hiebat; & rursus
tempore eadeque, que sequenti ore
Veneris porrecte fuerat. Jurant omnes mus-
ici civitas, & praesens nunc nec coarctat,
nec musica intrinseca pulsata in istis locis,
sed nec in eorumque vicinis; & quavis etiam
candide aut sonant, nullo modo au-
diendi possunt in ecclesia propter naturam atque
ex consuetudine populi.

149 Mortuus ante Augustonem, Religiosa Ter-
ti Ordinis S. Francisci, que vivens ex mori-

tus magnæ Dei similitudinem obtinuit, pas-
cis diebus ante obitum Boni vidit celum apertum
super conventum Predicatorum versus celum,
in qua ipse morabatur. Quasi pia per-
sona, in no. S. Dionysii precibus intentis spe-
ctavit animam ad celum ascendentem, coronâ
aureâ radianem, & à duobus angelis porta-
tam; viditque, in ecclesiâ Predicatorum appa-
reri tumulum ejusdem corpori collocando; ex
quoque altero intelligens, B. Bertrandum ob-
dormisse, accessit ad dictam ecclesiâ, conparitque,
quod spiritus viderat, & aspiciens vultum ejus,
qui in tumulo jacebat, facta certior est, animam,
quam viderat, B. Bertrandi esse.

varillous,
que varilla
sua passis
ant;

su passis

150 Alteram admodum præclarum de B. Ber-
trandi gloria visionem habuit quidam pater Or-
dinis S. Francisci, quam fecerunt eum in jura-
jurando revelavit patri magistro fratri Vincentio
Justino Antill d, & patri magistro fratri
Hieronymo Baptista della Nua e, episcopo
Lobetano; qui Religiosis per biennium dedi-
derat B. Ludovicum cognoscere, de quo
magna mirabilia audierat, nec unquam potuerat
videre ante mensura Augustum anni mmi
lxxxii in Golegia in domo parochie, quan-
vis nullum ei verbum diceret. In Vigilia S. Dio-
nyssi, que in Domisiam incidit, eodem Reli-
gioso post Matutinum Officium oranti in cho-
ro pro B. Bertrando, quem salvaverat moribus
eodem esse, exhibitæ fuit ecclesiæ respiciens,
ex qua prodibat lux maxima; ad quam ecclē-
siam ille proprias accedens, vidit mucos illius
ex crystallâ & auro esse, in cujus media ele-
vatum tumulum panno auro contexto coope-
tum, ac super eo B. Ludovicum Bertrandum
mortuum: retrò tumulum multas cruce aureas,
& quatuor fratres S. Dominici, duos ad caput
illius, iūque videbatur senes, ac duos ad pe-
des, qui videbatur juvenes.

d

E

post ejus
mortem

151 Omnes quatuor & facie sua emittebant
splendorem, in majorem radiorum solarium: sed
eo cum discernere, quod ille, qui circa caput
erat à dextris, emicet ex fronte unum radi-
um totum splendidiorem, qui supra ecclesiâ
elevabatur: ille, qui à sinistris erat, sinistram
emitteret radium; sed ex ore suo; quodque
pari modo ei, qui circa dextrum pedem erat,
prodiret à manibus duo radii, qui etiam su-
perabant ecclesiâ, tenebatur ille manus ex-
pansas, velut admirandus; quarto denique
palaret similes manus & pedes, iūque haberet
palam in manu. Præterea vidit duos angelorum
chores, accessas certos candidos portantes,
subito per ecclesiâ venientes usque ad
altare majus, cūctosque: "Sanctus, Sanctus,
Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Pleni sunt
celi & terra gloria tua, Omnia in excelsis!"
Respondebant hi angeli mirum honorem corpori
B. Bertrandi, & ante illud procedentes in duos
divisi sunt choro. Post illos sequebatur multus
populus, maris & feminæ cūctos, distantesque
corpus venerat, masses pedesque osculabantur,
prosequentes interm angelis cantare: "Bene-
dictus, qui venit in nomine Domini, Omnia
in excelsis."

post ejus
mortem

F

152 Hic vixit, Religiosus isto suos sensus
recepit. Mane concussus fuit dolore, que nova
de B. Bertrando haberetur; nec potuit fere
usque in diem Martis sequentem, qui fuit dies
sepulture illius. Postea igitur à superiori suo
licentia, inter Valsatam, ac sequenti die Ve-
neris ejusdem excoquis lotatus; ita ut Deus
ejus

ablati fco-
rati;

ejus

erat mortem uno die prius, quam accident, ipsi significaverit. Deceverat Religiosus iste visionem nulli revelare, quoniam confessorio suo, à quo cum iussus est publicare. Sed eum id aliquot dies facere distulisset, vehementer servatim amixtas statim cum B. Nicolao Falckee communicare, unà cum aliquibus aliis rebus ad animam suam periosentibus. Nocte autem sequenti apparuit ei idem B. Nicolaus, dicens: Surge, fili, & vade ad Predicatores, & dicito illis, quæ de B. Bertrando nōstis; in altero autem negotio, de quo me consulere volebas, sic & sic agito. Bido post ita Predicatores alivit, utique inter multas lacrymas visionem exposuit; rogatusque, an sciret, quoniam essent quatuor ipsi Sancti, negavit, dicens, id sibi non fuisse à Deo revelatum.

153 Non minor demonstratio gloriæ B. Bertrandi fuit, quod exiegit magistra Nani, Rectori in Torrente f, qui simul matrem illius intellexit, Missam Missam emittit, ut ejusdem animam juniret ad egrediendam è purgatorio, si ea eo detineretur. Sed ad Memento non solum oblitus fuit, cum ipsi applicare, verum etiam ejusdem nullo modo recordatus est, nisi post Missam absolutam. Imputatur id vicio suo, ac proinde postmodum alteram Missam Defunctorum celebravit, in qua illius similiter oblitus fuit. Idem accidit in tertia Missa; quo admirabili eventu observato, agnovit, in Deo placere. Quam ob rem inde in vicem orandi pro dicta anima, velut alios Sanctos illum invocavit, cumque singulari devotione coluit.

154 Simul atque in sancta anima exercebat è corpore, nobilis eques Franciscus Ludovicus Hanes, priusquam illud vestiretur, pro extrema devotione, quæ erga Beatum ferebatur, accessit oscularum pedes illius, atque inter amplexuum operimentum lecti tam suavem fragrantiam odoratus est, ut quedam aromata ibi laudare pateret. Ad certior factus, nihil ejusmodi fieri esse, eruagque Beati plagis infecta conspiciens, perpendensque, illum jam à multo tempore in lecto decubuisse (quæ omnia à suavi odore nescia erant) conclusit, rem celestem esse, ut verò erat, eo etiam magis, quod non esset similis odoribus terrenis. Eandem fragrantiam pariter senserunt alii, ut dictum est cap. vi hujus libri.

155 Indutum vestibus conchæque compositum Beati corpus à patribus sui conventus ubertim flentibus in ecclesiam fuit illatum, quam confestim ad illius manus ac pedes osculandos & signamenta vestium auferenda tam numerosus occupaverat populus, ut mirum videretur. Erat faciem illud cadaver tam pulchrum, ut non solum nullum horrorem, ut solent cadavera, pariterque incuteret, sed magnam devotionem & juvenitatem aspicere, adeo ut viderentur spectatores non posse suos oculos ab eo avertere. Augebatur hæc admiratio, quod, dum manus, faciem brachiaque palpabant, corpus vivum, frigidum tamen, pulpare sibi viderentur; & quocumque volebat, ea membra traheret hæcque. Crevit in hunc modum multitudo accurrendum, ut, ne quid indignum foret, merito timeatur: quæpote Prior conventus missi, qui supplicaret comiti d'Ayuna, Valentia prægati, ut sui corporis signa ad evincendum talem concideret, atque inter corpus detulerent in fiduciam, maxi-

mè, quod jam tum unus illi obsecus esset dignus.

156 Populus, qui assidue magno numero accurrebat, lamentabatur (nec immerito) quod eo thesauri privaretur, omnique, ut is proferretur in publicum: quoniam ob rem patres, ut illius devotioni faceret scis, concesserunt, ut reponeretur in quodam sacello intra eandem fiduciam, quod habet janam in claustrum, cancellis ligneis instructam, per quos occultari manus peratuebant illi, qui poterant appropriare. Cum advenissent scriptores, corpus Beati è sacello, succollentibus domino Christophoro de Cardona Aragonie archiducio, domino Joanne de Borgia commendatore Majore Montefese, domino Michaele Mercader, aliisque nobilibus viris & devotis personis, in ecclesiam translatum fuit, & cum feretro depositum intra posteros clarioris ferreos altaris majorem, stipatoribus multisque Religiosis illud circumdantibus; nec hæc tamen omnia scis erat ad reprimendum vim & impetum devotissimi populi.

157 Eodem tempore comparuit in supplicie agmine universus clerus ecclesiæ catholice cum suo malarum collegio, qui Defuncto Responsorium cantant, quod similiter secernunt omnes duodecim parochie & conventus civitatis, manifestis lacrymarum lugubrem cantum facientes. Adverentes autem patres Predicatores, non posse per adhibicum cautionem corpus Beati à crescentibus turbis tutari, illud ad fiduciam denuo detulerunt, quod proret dominus Franciscus Moncada, comes d'Ayuna, cum protrega domina Lucretia de Graglia fuisseque illius venit oscularum manus ejus; ut etiam dux Cardone, marchio de Comares, dominus Jacobus de Cordova, qui tum opportune Valentia aderat, comes Albeyda, alique viri nobiles ac principes equites, ac penè omnes concilii regii doctores præstiterunt.

158 Post duas clasps horas, ne tot personas sine solatio, maxime, qui in sacello majore erant, duas honorifico titulo insigninas dominas aliasque multas d'amas & viros nobiles dimitterent, corpus Beati denuo fuit alatum, dimittentes, quoniam poverunt, pariterque obdormientes, ne rursum orirentur tumultus. Quavis autem tunc sero effect, prohiberi nequit, quin, dum hi egredierentur, intrarent alii, qui in ares ante ecclesiam congregati erant. Iacrauit insuper admodum sero marchionissa de Navarres cum pluribus dominabus & illustribus viris, quibus junxit se ingens multitudo hominum, quos excubas omnia ratione poterat à ingressu prohibere. Tenuit hæc devota consilia usque ad horum modum totum; quod displicuit patribus, qui desiderabant, ut Beatus posset ab aliquo in naturali sua statura sine perturbatione accurate depingi, elique ratione tam clario sibi monumento gaudere. Depictus solummodo est usque ad medium corpus, Crucifixam manu tenens in eo corporis habitu, in quo mortuus fuit, oculis demissis, cum proleptis ex ore scedula, incriptis his verbis: "Domine, hæc vult, hic fac, ut in æternum parcas"; quæ frequenter in ore habebat.

159 In auron subsecuti disti tam numerosus assuit populus, ut illius prædictis indulgenti causi oportuerit ante solitum tempus ecclesiæ locas referre. Colorem fuit faciem cog-

ENOM.
A. Av-
lagoi
miam.

E
tem in
ram, post
claustrum.

multitudo
concurrat.

F

veris Beati
fuit reser-
vatum.

A tit, sequē Beato devotissime commendavit. Quā in oratione notabili temporis spacio perseverans, viā sibi est subdū se melius habere, nec tantum sui corporis pondus doloreque sentire, ac denique suis nris pedibus incolūmis domum rediit tanta cum agilitate, velut nunquam ullam malum passi fuisset.

165 Uxor Antonii Joannis Isola, vestitū, jam quatuor vel quinque diebus tam acerbo dolore dentium cruciata fuerat, ut nequiret quiescere, & per domum discuteret, vacillans instar amensis. Ipso die, quo B. Bertrandus obiit, versus vespertam quidam cecus presbiter illū transiit, quem quādam precēs recitare iussit. Audiens autem cecus magnos dentium clamores, ejus rei causam petiit, haecque ex ejusdem mariti intellēctū, subiecit, ut ipsa B. Bertrandum invocaret; se habere penes se fiduciam, quod ejusdem Beati corpus trigeret; ac proinde illud moribide maxillae, signum Crucis eodem semper, applicaret. Fecit illi mulier devotissime, eodemque momento temporis non solum mitigatus est dolor, sed omnis sibi fabricatus, nec eo demumque unquam denudū ipsa correpta fuit. Isabella Anna, Christophori Sanchez de Ayala notarii uxore, graviter cruciatur doloribus laterum, qui ipsam bis terve singulis mensibus acriter invadebant; idque longo tempore duravit cum vomitu. Ipso, quo Beatus mortuus est, die isdem acerrime correpta, ixit ad osculandum manum ejus, & pro sua incolūmitate precata est, atque eodem momento sanata fuit, nec unquam relapsa est.

166 Habebat Baptista Ayala, filia Christophori Ayala, magni momenti litem, ejus felix exitus unice precabatur ex testamento Angelae Sena. Prædie, quam moreretur Beatus, Christophorus Sanchez de Ayala, notarius, iussit testamentum quæri a Francisco Bitor notario, sed illud inveniri nequid. Dicitur Ayala eo die, quo Beatus sepelirentur, qui fuit dies x Octobris, ad conventum Predicatorum accessit, ac post data Beati corporis manus oscula precatus est pro rependo illi benedictio testamenti, quod invenire tanti filius sue intererat. Inde recedens, notarium denudū adiit, denique oravit, ut scriptum istud iterum quæret. Respondit ille, se, cum jam omnem adhibuisset diligentem operam, nolle amplius tempus perdere; sed ipsomet Ayala quæreret. Erant ibi multi liberi in manu positi, quorum primum, qui incidere in manus, apertens, dictam testamentum reperit. Quam ob rem cum ex admiratione, tum ex gaudio, ille adeo perculsus fuit, ut turrescit tutus sudans, idque magni miraculi loco habuit.

167 Vincētia Josephæ Burdeus, enatū ipsi in oculo maculā, quæ vsum tollebat, in tempore ixit ad ecclesiam Predicatorum ipso die sepulture B. Bernardi, tentatur, an ejus manu possit osculari, quod prædie pro turbata non poterat facere. Cum ad sacrum corpus pergisset, manu impedito oculo imposita, allicū distulit eic macula, viditque, ut prius, quam impedimentum istud ex ortum fuerat. Spemantia, adulta virgo, filia Petri Tado Polayre, jam toto anno sanguinis efferensione laborans, tentatū frustra renouit, ad B. Bertrandum, dum in fœtro jacebat, accēit, & pedes ejus osculata extemplo incolūmis evasit, nec quidquam sanguinis delinē exierant. Speciosa Vincētia puella, Jobi Perez ignovisse-

ram sibilaram opificis filia, ætatis annorum xv, jam tricenno affligebatur sibi humore in capite, quod inde intumesceret ac flabebat velut crusta, & aliquando spargebatur in humor per collum in apothemata. Postquam miter ejus multa iō medicinas (nam omni mēse renovabatur malum) frustra expendere, duxit eam ad Beatum, curans, ut infirmæ caput attingeret caput Beati: quo facto, evanuit malum, nec deinde eam unquam denudū corripuit. Joannē Villabū, ætatis annorum xviii, sub aure dextra accreverat tuber carcum tam fœdum, ut altera auris videretur, quod illa aliquot menses velis aliisque ornatus abscondere studuit; sed semel osculata B. Bertrandi pedes quaterque manus, quarum unā accremantam istud attingit, fluxit illa mora eo malo penitus caruit.

168 Jam quatuor correat annus, ex quo vidua Arenosa vehementem sanguinis fluxum petebatur, qui, simul ac illa B. Bertrandi pedes osculata fuit, subito cessavit, ipsaque usque ad obitum suum incolūmis delinē vixit. Vilas Simonis Alvarado, annorum xii, in Maderis natiens, quæ in hoc regno gignitur, Cuius d appellatam & elai aptam, dextre nari suo infœruit, eamque spiritu sursum attrahens tam profundè infixit, ut amplius videri nequiret: unde & puer magnū dolorem finxit, & parentes ejus admodum affligebantur, quod malum immedicabile esset. Ad pulsum artis campani pro AVE MARIA accepti dictus Alvarado Schedulam Valentī, quā certior factus de obitu B. Bertrandi, de magno concursu populi ad illius manus osculandas & ingenti suā misericordiarum ejusdem; mox in geos prociēdens filium suum eadem devotissime commendavit, eodemque omnino tempore decidit radix, quæ in naribus jam multum insinuerat. Vincētia Benicia, puella novennis, febri continuā cum angustia pedoris laboravit. Ejus mater Francisca Ferri, nobilis viri Michaelis Joannis Benito conjux, ixit B. Bertrandum veneratū, indeque domum redux annulum, quem Beatus aliquot tempore in infirmatē sua getaverat, infirmæ digno inferuit; moxque cum febres deservit, pedusque liberum mansit.

169 Die Martis, x Octobris anni MDLXXXI post Missam solennem, cum Beati corpus jam humandum esset, audita in ecclesia eic magna & flebilis lamentatio, orantibus, qui aderant, ex ardenti devotione constantibus auctere vestimenta, quæ istud sacrum corpus tegebant; & quanquam horum priorum sursum manus accomitis sicutis adarentur, impositi nequid, quin illud paulo minus jam nudatum manifest. Idcirco & fœtro præsentibus sicutis excubitoribus, quam celerrime fieri posuit, delatum est ad sepulcrum, in quo erat repositum. Patriarcha peritulis genas lacrymis sancto suo Amico protē obvia, eumque amplexus eic magna cum devotione, quam pariter in omnibus sepeliantibus exarant. Non eodem vero importuno populo, nec locum dante, ut solita fratrum nostri Ordinis sepulture Officium possit compleri, sacrum corpus, quam potuerunt, ocyus in sepulcro collocarunt, & sepulcrali lino cooperarunt, quæ solā rabie illi oscium finit possit.

170 Circa vespertum comparuit altera multatudo extensorum tam numerata, ut admiratione pariter ac commendatione dignus esset do-

A. AVI-
ONNO.

sanguinis
fluxum, no-
rum delinē-
rem, & fo-
brim sanant.

E
d

P
XVII.
Corpus ejus,
agere ad se-
pulcrum
delatum,

dentium
dentium
sanguis

testamentum
decedit
reperitur.

ipsum re-
dit, sanguis
eius
sanguis
sanguis
sanguis
sanguis
sanguis
sanguis

A. AV-
GUSTO.
dum fual-
tura com-
pletur, can-
di laus & in-
flar vult
mulla de
struatur.

B
fueruntque
inter fual-
tura com-
pletur.

impere:

e

C

f

Attinet
pars illi ex-
sequia de po-
teritudo
fuit uoluit
ut non O-
derat.

432 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

dolor, quem prodebat, quod sacrum corpus
tam cito sepultum esset, antequam illis id vi-
dere licuit. Succedente nocte, clausis conven-
tus foribus, solum introducti fuerunt reverendi-
simus pater magister Franciscus Maldonado,
Generalis Ordinis de Mercede, Prior Portu-
celli, dominus Laurentius Zamora, Curacu-
lus, magister frater Georgius Olivares, Com-
mendator monasterii de Mercede Valentis,
cum aliquot secularibus Beato additis. Por-
tatum tunc completum est Obitum sepulture. De-
scenderunt in sepulcrum quatuor Religiosi, ac
notabili tempore in eo perstiterunt, ut Rolan-
dis, annulos gemasque sacro corpori admo-
verent: observantem deinde ibidem, quod om-
nes fecerant, antequam sepeliretur, videlicet,
cum omnia calidius solent nigrescere & rige-
re, corpus B. Bertrandi non solum deforme-
tum non fuisse, sed etiam pulchrum cum vultu
angelico, manibusque ac pedibus intus alabastris
emissis: atque insuper totum corpus (ut jam
dictum est) tracheale, non aliter, quam vivum
fuisse.

171. Post hec suscitarent illud reverenter
se devoto, ut per ora, & ligno loculo in-
cluserant, & cooperulum super sepulcrum
reposuerant: itaque quoniam (que non erat com-
munis omnium sententia, sed a quorundam emi-
nenti sanctitate insignium, huiusque erat sub
ebore à dextris altaris principis) in qua erant
aliquot corpora Beatorum, qui magnis miracu-
lis clauerant. Jacbat ibi in veta lignea corpora
beati patris magistri fratris Miconis, qui, ut
dictum est, B. Bertrando habuit Ordinis con-
cessit, cuiusque corpus tracheale fuit in hō-
norificum sepulcrum, in quo hodieque ser-
vatur, contractam a nepote suo, magistro fra-
tre Joanne Vitelli, insigniter ducto ac conser-
vatore, qui huius conventus priorum ma-
gna cum laude ac civitatis emolumento ser-
gellit.

172. Jacobus ibi pariter corpus beati fratris
Michaele de Fabra, fundatoris ejusdem con-
ventus, qui cum rege Jacobo Aragonio fuit in ex-
peditione Majorice, & videlicet fuit in pugna eve-
ngentem gladium manu gestans beatissimam Virgi-
nem Mariam per dextram loqui, magnamque Ma-
riam frangere edere. Est & corpus illius insignis
speculi religionis ac sanctitatis, frater Michaelis
à S. Dominico: ac duo corpora gloriosorum
martyrum, magistrorum, fratrum Dominici de
Cordona de Monte-major, & fratris Amatoris
Episi, qui fuit Prior ejusdem conventus Valen-
tini: quorum Vite scripse hanc in Historia
provincia Aragonie, sacrate magistro fratre
Francisco Diago f. Corpora horum beatorum
Religiosorum fuerant in tribus arcaulis ligneis
translata in sacrum ejusdem conventus, &
inter alias reliquias deposita.

173. Die Veneris loquenti, que erat XIV
Octobris, patriarcha sollemnissimas exequias
Beati celebravit, cui omnes Religiosi Ordines
interfuerunt, tot quod pater esset coelestis, oportu-
nitatem ingredi per conventum & per suam
viam procurare ad chorum ad castam Ro-
spolonia sua. Missam cantavit episcopus Ma-
roccinus: pulchrum concionaturus ascendit
illustratus domus patriarcha, sed pro tre-
pida frequentium populi multa morose obsecrari
potebat, ut illi illustrata dominatio
eloqui posset, que in Beati laudem accensam pu-

roverat. Dixit tamen, licet hic benedictus Pa-
ter tunc non esset canonizatus, nec proinde
tam certa ipsius sanctitas & gloria coram Deo,
concurrere nihilominus tot indicia, ut nihil
ipsi deesse preter ceremoniam canonizationis.
Huiusque solis verbis prelois, recessit à pulpitō
propter strepitum populi, qui non cessabat.
Quod quidem omnibus displicuit, cum quis-
que desideraret ex ore patriarche audire quan-
dam ex multis scitu dignissimis, quo ipso de
Beato novena.

ANNOTATA.

- a Hispania Motella, regni Valentini oppi-
do in Aragonia Cataloniæ consilia.
- b Viderit in locis esse regni Valentini vi-
tus, Beniliscie dicitur, cujus mentis Eto-
lanus com. 2. Historia Valentina col. 343,
num. 9.
- c Nestio, an Amita: utrumque enim si-
gnificat vocabulum via.
- d Hispania est Crux: Lexicon Academia
Hispanica egyptum vocat à Græco vocabulo
crux, quod junctum angulifera significat:
ad ejus radices fratres nesciunt, qui pueri in
amore est.
- e Capex à rege Jacobo fuit anno 1229 die
postremo Decembris.
- f Agit Diago de Michaele de Fabra, con-
ventus Valentini fundatore, lib. 2. Historia
provincia Aragonie Ordinis PP. Predica-
torum cap. 45: de Michaele à S. Dominico
cap. 74. ejusdem libri: de Dominico de Cor-
dona de Monte-Major lib. 1, cap. 51 & 52;
item lib. 2, cap. 74: de Amatore Episi lib. 1,
cap. 50 & 52; item lib. 2, cap. 74. Vide
etiam Annotato in cap. 7 Vita prima lit. c.

CAPUT X.

Alia Nicolai Factoris de il-
lius sanctitate testimonia,
& translatio corporis.

P Ost Beati sepulcrum, insignis de sanctitate
& gloria illius testimonium dedit beatus
frater Nicolaus Factor. Postquam enim sepul-
ture inventisset, post aliquod cum illis patri-
bus colloquium recepit & in cellam, ubi se-
quitur spacio habet in cellam, quod finit,
ipse tamen adhuc voluit sensum usu destitutus,
eorum reverendissimo patri Generali Ordinis
de Mercede fratre Francisco Maldonado, ma-
gistro fratre Michaele Salon Priore Ordinis S.
Augustini, patri fratre Georgio d' Olivares
Commendatore de Mercede Valentis, patri
fratre de Figueroa Augustiniano insigni
conciatore, multisque aliis dicti conventus Re-
ligiosis, quorum multi se habent, tempore
victus spatio creiter medie hore loqui, mo-
dò Latine, modò vernaculè, ipsam passim S.
Ludovicum, nonnumquam Fratrem appellans,
prout loquitur.

D

E

F

CAP. X.
lesque

A
B. Nicolai
Factoris

175 Sancte Ludovice, dilecte Deo & hominibus, jam vides Deum fide ac faciem; jam non amplius es melancholicus; jam tibi dictum est: Intra in gaudium Domini nostri. Felix te susceperant angeli, dum caelum ingressus es, sed & mox dixerunt tibi: Amice, ascende superius: id ipsum tibi dixerunt archangeli, principes, potestates, virtutes, dominationes, throni, atque ipsi etiam cherubini. "Ascendit super cherubim & volavit super pennas vestrorum." Cherubini te in chorum suum admiserunt apud S. Dominicum, S. Franciscum, sanctumque Vincentium Ferrerium. Ibi rursum sua ardens amore Dei ejusque conspectu beatit. Jam certus es de eo, de quo disceptabatur S. Thomas & Scotus, quodque nos nescimus, an beatitudo essentialiter consistat in videndo Deo, an in amando. Jam nunc certus cum Davide: "Sicut audivimus, sic vidimus, in civitate Dei nostri." In caelo es, obloquens te in ea abyssus divinae essentiae, inique magis piscis in profundis aquis maris. Jam completum est illud Cantatorum: "Introduxit me Rex in cellam vinorum."

B
de S. Ludovico
Bertrandi

176 O quam similis es sancto Jordano d., qui diversis vicibus ac temporibus concessit habitum mille novitiis; in & tu admisti, qui nunc illustrant, illustrabuntque vestrum Ordinem. Non vocabant postea Fratrem Ludovicum, sed Sanctum Ludovicum. Sancte Dominice, ora pro me; S. Petre Martyr, ora pro me; S. Antonine, ora pro me; S. Thoma, ora pro me; mi domine S. Vincenti Ferreri, ora pro me; S. Ludovico Bertrande, ora pro me: eum jam in caelo cum iis sis, recte disti mihi, te non amplius concionaturum esse. Vestimenta tua tibi hodie certatim ablata sunt à secularibus; quid supererit vestris fratribus? Supererit illis humilitas vestra, & vestrum bonum exemplum. O quantum eras humilis! O quando amici mei dicebant mihi, ut te infirmum in vestra cella inviscerem; consuebat prius peccata mea: Tu verò, Amice mi, dicebas mihi, ut tibi legere Edangeliā, & orare pro te; cum tu, qui verè Sanctus eras, debuisses orare pro me.

C
beatitudinis
edificationem;

177 Recondere, te mihi duo promississe in hac vita mortali: unum jam servasti, restat aliud. "Sancte Ludovice, omne promissum, debitum." Observa, iusti viri esse, facere, quod pollicetur: ego plurimum confido, & ito verbo tuo. O quam ego gaudeo! Rectè dixit S. Paulus: Gaudete semper in Domino; ac secundo dixit: Gaudeat e: sed ne modum excolet istud gaudium, adjunxit idem Apostolus: Modestia vestra nota sit hominibus. Hactenus verba sunt beati Nicolai Factoris, dum erat in exilio. Ex nonnullis indicis colligitur, beatum patrem Nicolaum à B. Bertrando, dum hic etiam in vivis esset, petisse, ut post obitum suum duo sibi indicaret, quorum unum erat ejusdem B. Bertrandi status in altera (hancque ipsi jam revelaverat, uti apparet ex predictis exiliis) alterum, an ipse Nicolaus salvandus esset; idque credibile est, ei post multas preces prius significatum fuisse, cum ille, priusquam suis sensibus rediretur, dixerit, se multum gaudere, ac post faciem ecclesiasticam latere, ut admirationi esset, proferretque quondam verba tam recentis amore divino, ut lacrymas ciceret audientibus.

Oberto Tonus P.

178 Peculiariter etiam dicit magno cum spiritu patri Generali Ordinis de Mercade: O pater Generalis, iste fuit frater: an non eredit, etiam in suo Ordine esse in variis locis aliquot sanctos fratres? Sunt sine; & iste Ordo, cum à S. Raymundo de Penaforti fundatus sit ad retinenda monasteria, plurimum tenetur imitari Christum, universi generis humani Redemptorem, de quo S. Paulus ad Ephesios ait: "Propter nimiam charitatem, quā dilexit nos"; (quam vocem nimiam aliquoties repetit & amplificavit) obligaturque ad exercenda eximia charitatis opera; minime paribus redemptoribus mancipiis Algeria, ut alia mancipia recitant. Dum hac beatus frater Nicolaus diceret, oculos saepe quendam Religiosum & Predicatoribus, dictum patrem Praefectum fratrem Lucam, convertens ait illi: Frater, par te; quia mortuus es. Et quavis id eidem Religioso videretur sine ulla ratione assertum, fuit tamen ille, de quo id dixerat B. Nicolaus, primus ex ejusdem conventus paribus mortuus, licet aliquot mensibus post obitum enim die secundis Julii anni sequentis.

179 Post hac aliqua facra alioquia, inter quae identidem recidebat in ecclasiā, dixerunt ei, ut veniret penam; jam enim tres horas elapsas esse post meridiem; quibus ille respondit. Quod prandium potestis mihi dare, quod excoquet illud, quod mihi dedit frater meus S. Ludovicus? Tum velut vi conductus ad tridinium, cum ante cellam S. Vincentii transiret, admirabili devotione exclamavit: O si hanc gratiam mihi concederet Deus, & ego aliquando hanc eadem ingressus moreretur, ut fessarent me in hac cella prope altare, ubi toties oravit S. Vincentius. Mirabile celebravit frater S. Ludovicus! Dum ad tridinium portam pervenerat, digito in caput mensis transverberat ad finitimum positus intus, ait: Quid vultis, ut ego comedam? Sinite me sedere eo in loco, in quo mihi Deus tantum favorem praestitit. Haec autem ait, quia ibi in cena viderat cum Religiosis S. Dominicum & S. Vincentium, ut supra dictum est: subitoque rapuis spiritus multa dixit de gloria B. Ludovici Bertrandi, nec induci potuit, ut quidquam alioquin sustineret comedere.

180 Reverti ad suum monasterium Jesu, aliquantulum à maris civitate distitum, via biduo triduoque perfringere poterunt, ut eibum caperet. Simulante enim ea de re sermonem facerent, loquebatur ille de convivio à sancto fratre Ludovico sibi exhibitio, & ecclesiam ingressas cum sua solita simplicitate dicebat sanctissimo Sacramento: Adorone, Domine, omnis amor tuus, omnes blanditiae sunt pro vestro fratre Ludovico; & pro paupere fratre Nicolao nihil est? In alia quoque occasione idem pater B. Nicolaus insignia testimonio pro B. Bertrando sanctissime dixit. Cum Religiosis conventus sui veniens, ut apud B. Bertrandi finem in ecclesia Responsorium recineret, procumbens in gona illius pedes osculatus fuit, ac bono temporis spatio innotus genibus permanens frequenter repetit: Ora pro nobis, beate Ludovice Bertrande. Pari modo, quando supervixit B. Nicolaus, in hianis inter alios sanctos confessorum semper invocavit B. Bertrandum his verbis: "Sancte Ludovice Bertrande, ora pro nobis."

A. APT-
ONONO.
idem Ordini
de Mercade,
de Penaforti,
& P. Dominice
veneris
praeclari

E

E

ludovicus
Bertrandi

F

quod & a-
liis fuit,
pergit;

434 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

A. Av-
moro.
S. Ludov-
cum fili
apertorem
habet;

181. Alio tempore B. Nicolaus ad conventum Prædicatorum accedens, ut cellam, in qua B. Bertrandus vixerat, inviseret, pro sacris reliquiis accepit piam imaginem prelo excusam, quæ una erat ex his, quæ ad B. Bertrandum spectaverant, aliasque ejusdem reliquias se petit. Rursum autem, dum vesperi esset, in ecclesia Prædicatorum cubitum cuiusdam patri impingens, ait: Non vides, frater, non vides? Quid, pater Nicolaus, Religiosus respondit. Cui ille, altere minus indigens, retulit: Amicum; Amicum. Unde intellectum est, B. Bertrandum ei tunc apparuisse. In conventu suo de Jeta quoddam die fixos in celum oculos tenuit tunc cum terrore & aspectu, ut videretur velis se elevari à terra, se exultibus dicebat: Vis, ut ascendam, Fratresculi mi, frater Ludovice, vis, ut ascendam? frequenter hæc eadem repetens. Alio die post celebratum Missam notabili tempore ante altare majus flexis genibus mansit, deinde vero velut usu sensuam deficiens circumstantibus inquit: Cur me ita habere putatis? Vidi patrem S. Franciscum, patrem S. Dominicum, atque inter eos medium istum benedictum, istum benedictum fratrem Ludovicum Bertrandum. Itane, an, quia non sumus omnes ejusdem habitus, non sumus omnes fratres?

omnino
fratres;

182. Similiter reliquo tempore, quo vixit, in sermonibus suis, habitis Valentia & in Catalonia (ubi habitum Capucinarum induit, frater Franciscus à Plogis appellatus) semper multa cum laude de B. Bertrando locutus fuit, ac pro sua particulari devotione commemorationem de eo compulsi, in qua evidenter proludit, quam certus esset de gloria & beatitudine, qui B. Bertrandum inebatur in celo. Est autem hæc commemoratio, quæ sequitur: "De beato Ludovico Bertrando Valentino, Ordinis Prædicatorum, commemoratione. ASTRIPHONA. O Proles Valentini civitatis præclarissima, & jubat, omnium virtutum perfectione ornatum decoratumque; & post rubicundissima charitatis vernasque fragrans; & scriptis illuminare dilectionis divine ardentissimo; & vitæ vere Catholice & Apostolicæ; & sollicitum dirigere Dominice Religionis gratissimum & odoriferum; & gemma sacerdotum præfugientissima; & Fili sanctissimæ patris nostri Domini legitime, beate Ludovice Bertrande divine legis amator, oia pro nobis ad Dominum Jesum Christum, qui te in numero Beatorum tuorum conorare dignatus est."

C

de S. Ludov-
vico con-
puit,

183. 7. Om pro nobis, beate Ludovice Bertrande. 2. Ut digni etiamur promissionibus Christi. ORATIO. Prella, quæsumus, omnipotens & misericors Deus, ut, qui beati Ludovici Bertrandi sanctitatem & vitam gloriosam celebramus, ejus etiam virtutes imitemur, & imitando proficiamus, & proficiendo ad regna celestia pervenire feliciter valeamus. Per Dominum nostrum Jesum Christum etc." Postea scripsit ad quemdam doctorem consilii regis regni Valentini, summa carissimum sanctum Ludovicum Bertrandum quamdam gratiam à Jesu Christo Domino nostro sibi impetrasse, & consequi eam impetraret, istum à se visum esse eorum Deo uno modo, ac deinde altero; & monque sublevisit: Hæc interveniunt gloriosus pater meus S. Dominicus, & dominus meus S. Vincentius.

184. Denique beatus pater frater Nicolaus graviter infirmus ex morbo, quo obiit, visitatus fuit à patre supposito conventus Valentini Prædicatorum ac venerabili patre fratre Dominico Ansdon bonæ memoriæ, ab illoque illi salutis B. Bertrandi dignus, quo tantum exultavit, ut non desineret eum oliscari, fasque vultu colloque admovent, dicens: O sancte Ludovice! O sancte Ludovice! B. terve quoque repetit, sibi in hac infirmitate SS. Dominicum, Vincentium & Ludovicum Bertrandum adfuisse, ac discretè allumant, si eos videret. At insuper, adfuisse istas voluit, quæ pater S. Ludovici Bertrandi de Paschatis Resurrectionis videret: rogatus autem, quo in loco eis essent, respondit, evasisse ad celum. Deinde rogatus, quoniam istæ voluerat essent, reposuit, angelos esse. De hoc argumento etiam actum est supra lib. 1, cap. xiv. Præterea narravit, se aliquando ad B. Bertrandum adfuisse, ut aliqd ex eo exquireret, verum ipsum, ut erat secreti amicus, id dicere noluisse; rogatus deinde, an ipse (B. Nicolaus) salvandus esset, cum singulari affectu ut dixit: Imò, imò, imò.

185. Auso in dies singulos miraculorum numero, quæ Deus per intercessionem B. Bertrandi operabatur, concurreret ad conventum Prædicatorum maxima populi frequentia ad ejusdem sepulchrum honorandum; quod, ut dictum est, erat sub choro, ad quem non poterat invadentibus pro suo desiderio ingressus. Quam ob rem, ut populi votis satisficeret, beatus corpus dehinc cum decem fratribus, frater ejus Jacobus Bertrandus caravæ ipsi fieri sepulchrum à fixo in modum parvi sacelli, in quo sacrum corpus tumbe facere inclusum collocatum fuit cum consensu ordinari (qui jam tum multa acceperat testimonia, ex quibus constabat de beatitudine vite ac miraculis ejusdem B. Bertrandi); hæcque translatio contigit die xxv Martii, solennissimo festo Inventionis Filii Dei, anno mdcccxi.

186. Quamquam tunc flueret cum sacre secretis, ut strepitum & consensum videret, utque saltem aliquot spectatioris conditionis persone adessent, nequirit ea res cetari; sed in vigilia Assumptionis tunc adfuit frequentia hominum, existimantium, translationem ea nocte peragendam, ut admirationis esset. Ex qua re pater Prior intelligens, civibus persuasum esse, translationem noctua faciendam, imuit illam medio die peragere. At ubi perierat, & cum eo episcopus Martochianus cum aliquot domesticis suis per portam conventus, & per ecclesiam prægrediens cum exigua comitiva, videlicet filio suo domino Gabriele de Moncala, nunc marchione Aytonæ, suisque filiabus, ac genero domino Hieronymo Coregia, primogenito comitis de Corentina, atque aliquot paucis domesticis, visi sunt tum infusæ horæ intrare, intellexit populus, quod res erat, & utat fores ecclesie subito oculo fuerint, nihilominus plures quam quingentes persone in ea adfuerunt, inter quas erant multi nobiles equites, viri illustres, doctores ac Religiosi.

187. Aperuerunt sepulchrum & in illud ad levandum corpus descendunt Provinciales magister frater Joannes Loares, Prior magister inter Franciscus Aleman, & magistri inter Joannes Vitali, & frater Vincentius Justinianus Austri, qui relictæ arcæ, in quo sacrum corpus

Et ad extrin-
se referunt
ad se faciem
gaudium de
gremio su-
script.

E

XX.
Corpus ejus,
cuius mem-
oriam amo-
rem, ante
1870

coram pa-
trarcha, vi-
ditur proci-
bat, & po-
puli multi-
tudine

F

Incomptum
regnum,

pus jacobus, invenerunt illud iacuum non sine ulla corruptione, ut manifestum erat omnibus, licet locus illi esset amodum humilis; subito tamenque ibidem aliquis visper, ut sicrum ex daver novis verbis indicaret, vocemque pro reliquis servandis tolleret; itaque ipsa re- cta per o'ium sepulture, non locus atque vivum fasset, in conspectum circumstantium prodiderunt. Dum tamen aperitur, quidem litterum studiosius aeris aperiunt xiv, Jo- sephus Manico appellatus, fassit ex ea pro- ducunt magnum fragrantiam, atque majorem, dum corpus eximetur. Eandem etiam fassit- runt domus Henricus Feteri, Franciscus Va- zielo, multaque alie persone, qui ammirant, fuisse fassitatem omnibus suis ornamentis odorib- us dissimilem.

indigni comp
derazione

188 Item præ d. vultus in lacrymas, Deoque laetæ dæcæ sunt, cum lactant inuad corpus tam incommensum et strabile, Velut posui extremum fuisse, contactum fuit. Porrigunt illud in fectis, de putrefacta lacrymibus poles ejus oculos et, minimeque eum sunt, quæque poterant appropinquare, Coronæ, Rosæque gemæque et cælestes, quæ summa cum acceperit ex latente tacta fuerunt. Sed, crescente potest offendam et Coronæ aliisque sinuatum multitudine, terminant illud deponere, ubi nunc et, tunc etiam magis, quod lubri etiam efficit suo manum uigili, et minimus unius possum; quemquam poterit Provocant, cogito iure, ambo manum digitis recuperant. Vnde igitur, ne eum suo corpore paries inuoluerit, repositum illud veloxiter in prædicto loco, et, præ animi solitudine leporeale laetum inuero modo in nobis.

**Transfer
in sep-
tember**

[illegible]

severatis a-
men ab id'
reliquis a-
liquis, que
personis ab
excoisuris
estis.

190 A. DE XVI MARTII ANNI MDLXXXI
 utque in praesentem mensis moxchi; nunquam
 amplius apertum fuit istud aperturum, quo la-
 ter corpus vidui. Jacebat integrum praeter
 tres digitos unius manuum, et majorem digi-
 tum pedis. Et quia, dum duo digiti abscissi
 fuere, animal verum esse, etiam meminit vir-
 ginita ejusdem aetatis caprum esse recondi,
 qui non nisi tenui nervo auribus adherens,
 reconditur unum pennis, et in conventu ali-
 que reliquis superest, et ad ultimos deinde
 trequeque includit in sacra deponit.

run, quo multa miracula facta fuerunt. Et
daodis aliis pater Provincialis unum domo mi-
fisti Cardinali Alexandrino, fratri Michaeli Bo-
nello, Phi V nepoti; alterius digiti unum ar-
chidiacono donavit patri Priori, reliquos duo pa-
tri magistro fratri Vincentio Iulianino, qui
eos domo dedit patri fratellum Infanti domi-
norum Iohanne Eugenio Clare Austrice, filie
Philippi II regis, domo fuit Valencie anno
mccccxxvi; parum domine Galearum de Mon-
cala, filie marchionis Ayrzaz, & matri comi-
tis de Conentania, qui has reliquias hacten-
us fervat. Minimus pedis digitus venit in ma-
nus Inquisitoris, domini Petri Zurito, qui
eundem ejusdem monachi cepti fuit dedit. Vo-
luntaria ejus & arca lignea, & priori Episcopo
elate, adversus varias infirmitates adhibita multis
miraculis clarescit.

ANNOTATA

- a *Psalms* 17, §. xi.
b *Psalms* 43, §. 9.
c *Cont.* 2, §. 2.
d *Illustrata sunt ejus Acta ad diem 13*
Chenavil.
e *Ad Philly.* 4, §. 4.
f *Idem* §. 3.
g *Ad Ephos* 2, §. 4.

F

LIBER III.

CAPUT I.

Sancti apparitiones.

O Ciduo post B. Bertrandi ē vivis excoffim quidam eremita de Cullera s, Michael Pons nomine, qui aliqualem familiaritatem cum illo coextraxat, gravitē laborus ex febre, quae cum jam toto mēse se medio affligeret, noctu tacitus sit: O pater, frater Ludovico Bertrande, si ego fuissim sanus, morti tuo interfuissim; & exemplū vultu per januam cubiculi sui eundem Beatum cum uno focio ingredientem. Ipsemet autem Beatus rogat ipsū dicens: Quid agis, frater Michael? Quae vult? Lutare, quia oī cibi mēli fiet: formaeque signum Crucis in fronte illius, & genarum ejus, attingit. Quarendū eremita, quis esset illius focus, respondit, esse magnūm M. Bertrandum; subditque ex oculis evagant; eremita verō omni fūti libe se omnino incolantia mēdit.

a Microtyma Juliane, Jacobi Cabbler scaram relictionis conjugis, gaurum ipso die, quo Beatus noricus est, tam antea malum invale, ut eo ejus ualere aurem dextram consequenter adeo, ut loqui nequiret, se vehementer pateretur. Audientem autem, Beatum multis miracula patrare, quidam reperi ejus ille devote commendavit, se nocte subsecutus Beatus cum S. Vinsento Eufrelio loci apparuit, & juxta cervicem ejusdem lecti milibus monuit, ne sibi elici singularem fineret, brevi sanandam, quae

CAP. I.
Al coroll
Pau-felch
ciansi,

1

*Hycremya
Julliana
marta gerta
vix laboran-
ti. Reigle-
fu. sancti-
tatem ejus
non creden-
ti. amores:*

436 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDIC.

que ipsi sua benedictione, ausu evanuerunt & conspectu, utque illius ad suum locum reduci-
dus est, restituta loquela est, omnis dolor
effusus, & ipsa sanata fuit. Ursula Clara Ay-
estis, tertii Ordinis S. Francisci, non erodebat,
Bertrandum esse sanctum; sed paulo post mor-
tem ejus quidam videret, dum signum daret
ad AVE MARIA, orandi gratia inclusio o-
ratorio suo apparuit Beatus in habitu albo ni-
groque, quo utuntur Predicatores, plurimum
coruscans, & capicium gestans pretiosis gem-
mis confersum, odoremque suavissimum spi-
rans, frontem ejus tetigit, atque: Nunc
crodes, Qualis sum? & hoc dicto, non am-
plius apparuit.

nobilitate
pauca,

3 Anno MDLXXX, die 9 Februarii Valen-
tino obit nobilis eques, malis virtutis & ho-
norate conditionis, Guillelmus Raymundi
Casalano, cui tempore mortis sui plures appa-
ruit Beatus, singulariter post suscepti Sacra-
menti Confessionis &ucharistie, & conditum
testamentum. Quendam personam, que ei
assisteat, audivit ipsum notabili temporis spa-
tio modò loquentem, modò auscultantem, de-
inde respondentem hilariter; petisque, que
eius esset. Ignoscit tibi Deus, respondit infir-
mus: ademat mihi beata Virgo Maria, S. Do-
minicus & S. Vincentius Ferrerius cum beato
sistere Ludovico Bertrando. Paulò post eandem
personam per amorem Dei oravit, ne cui mor-
taliu referret, quod dixerat. At oportet, San-
ctus ei postea manifestasse, ut ea revelaret: nam
eorum domina Francisca Vives, uxore sua, do-
minoque Francisco Valterra, & aliis visionem
ipsorum narravit: utique gestabat in capite pileum
nocturnum, ad collum Rosarium, & sub
cervicali cingulum, que omnia B. Bertrandi fue-
runt; addidit, eundem Beatum de iis reliquiis
locutum fuisse, seque ab iis invitatum esse, ut
cum iis iret.

de morte do-
cumentum,

4 Post aliquot horas rursum ait, eosdem
Sanctos sibi etiam aliis adfuisse cum aliis ejus-
dem Ordinis, qui velut supplicantium ritu se-
riatim retro lectum constituerant, recitantes Li-
tania, officio cantorum fungentibus sancto pa-
tre Vincendo & B. Bertrando, nominantibus
in Litaniis non solum canonizatos, verum etiam
alios ejusdem Ordinis tunc nondum sollem-
ni ritu Sanctis ascriptos, ac specialiter marty-
res fratrem Dominicum de Monte-Majore, &
fratrem Amatorem Elpi, & sanctum fratrem
Joannem Miconem, & sanctum Pontificem
Pium V, à quo aiebat, se multa obtinuisse
beneficia. Recitantibus illis Litaniis, cubicu-
m etiam ingressus est gloriosus S. Nicolaus
Tolentinus, quem illi omnes venerati sunt &
prope S. Dominicum lestrunt, qui seipsum
manu tenebat, & ex ejus fronte splendidissima
lux prodibat; itaque ex speciali favore seipsum
ejusdem cervicali supposit, itaque infirmus no-
cte sequenti dormire puit, cum antea multas
exegisset infirmas.

iterant

5 Tunc sancto consorcio frans oravit omnes,
ut fidentius sibi obtemperet, quam ad solan-
dum uxorem suam illisq; desisteret. Quam
petitionem sibi displicere innuit B. Bertrando,
dicens, eam non mortuorum ex eo morbo, ac
deinde percussio collo illius, tota visio cessavit.
Cum ad quartadecimum sui morbi diem mul-
to se melius habere pertigisset, sed e collo do-
lens, ait uxori sue: O domini, quantum in-
clum mihi Sanctus indixit! quantum mihi do-

let! Accedentes postea medici & chirurgi nul-
lum mali vestigium compererant; sed bihas
post eandem colli partem adefectus gravis infla-
matio, unde vehementer lamentabatur, & intra
duos alteros dies mortuus est, factò probant,
verum fuisse, quod Beatus asseruerat, non mor-
titarum ipsum ex eo morbo, quo tunc labo-
rabat.

insigne,

6 Præie moris ejusdem viri nobilis post re-
ceptam extremam sacram Unionem, vehementer
morbi accessum passus est, ex qua sibi
redditus, sed loquela destitutus, duos digitos
versus cervical extendit; cūque pascirent,
quid sibi vellet, rogant tandem, an eo in
loco B. Bertrando & S. Vincentius Ferrerius
confiterent; quibus ille hilariter claudendo o-
culos amavit. At, qui aderant, illusionem ve-
riti, asperserunt ipsum aqua lustrali, petuntque,
an visio cessaret; ille vero nutu amavit.
Tum filius ejus, magister frater Vincentius
Casalano, ex simili suspitione dixit: "Verbum
caro factum est": ipseque clare subjungit:
"Et habitavit in nobis; & vidimus gloriam
ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre, ple-
num gratie & veritatis. Laus tibi, C. Christo";
rursusque monuit, ut preterea doceret: "Je-
su, si Cariste, Fui D. i. vivi, miserere nobis:"
respondit: Satis est, fili, nil opus est verbis
est.

E

tentatque
ad calum.

7 Rogatus deinde idem infirmus, quid sibi
à Sanctis dictum esset, respondit, se ab iis
vocatam esse, ut cum iis velociter iret. Pre-
terea rogatus, quid ipse tunc istis respon-
disset; respondit, se eosdem liberatos comita-
rum. Rursusque rogatus, qui ipsam remississet;
Vos ipsimet, inquit. Idque verum erat:
nam omnes pro servanda ei vita Deum deprecari
fuerant. Tunc etiam impletum est, quod
B. Bertrando aliquot mentes ante ipsi promiserat.
Cum enim ille quatuor, antequam Beatus
obit, ad illum accessisset, ut eum invise-
ret & benedictionem flagaret, audivit ab eo
hæc verba: Vale, D. Deo propicio, domine Ca-
salano, ego memoro dominationis vestre, ut
recipis competeris.

Clarissime
nobilis
Gaudis ap-
paret.

8 Sorore Margarita Saligias, Religiosa Or-
dinis S. Clare, die 5 Valentini, xiv Februarii
anni MDLXXX, ex morbo ad extrema dedacta
sine ulla spe convalescenti, mater abundantia jus-
sit Missam de Desunctis cantari, eamque ob-
tulit B. Bertrando. Dum hæc Missa canebatur,
foras Joana à Cruce invisit infirmam, monuit-
que, ut commendaret se B. Bertrando, cui ea
Missâ oblata erat, ut ille pro sua salute interce-
deret. Respondit infirma: Jam hic adeit B.
Bertrando. Hoc audivæ altera infirma, nomi-
ne soror Maria Anna Figueroa, quæ decum-
bebat in lecto habens brachium tam male asse-
ctum, ut de eo relecans ageretur, quæque
B. Bertrando jam invocaret devotissime, ut
& altera monacha pante agnata.

atque sanas.

9 Ut autem audivit soror Figueroa, adesse
B. Bertrandum, dixit illi, que cum vident:
Anica, ubi est? Ibi in ista fede, respondit
soror Margarita. Vah! respondit soror Figueroa,
cur non molester mihi, que cum benedictio-
ne invoco! Respondit illa: Jam istam benedi-
ctionem suam tibi alique agnatas impetivi-
t; ac provide vos omnes sanas putavi:
istis sed impetravit quidem salutem animæ
meæ, sed non corporis sanationem. Rogavit
soror Figueroa, quam ille sanas efficit, & qua
veste

- A veste indutus. Nec multum saevex, respondit illa, nec omnino canus; indutus autem veste alba & nigra. Haec contingerant hori decimæ sextæ c; mediæ autem hori post Margaria animam placidissimè exspiravit; alius verò dux infirmæ subito cepervit convalescere, & fororis Figueræ brachium perfectè sanatum fuit.

*Spemur et
gustam do-
rina, quæ
ad relevan-
da fortiter
adversæ a-
nimæ,*

10 Dominæ Miræ de Calbeui interfuerat translationi B. Bertrandi; sed per nimiam frequentiam populi non potuerat usque ad sacrum corpus pertingere. Unde maxime dolens tempore Vespervinarum ingressa est ecclesiam majorem, dum canebatur hymnus MAGNIFICAT; erexitque in pedes apparuit ecclesia è crystallo plurimum splendens, eaque in media vidit B. Bertrandum, coronat aureâ redimitum, lacatum habitu emisso admodum lucido, cum caputo, in quo non nisi superne ora appareret nigra, reliquis verò erant ex auro textili; circum collum autem habebat multos torques & unionum series, mellisque ctenulam argenteam, ex qua ingens lucidaque margarita pendebat. Cum vero Mariâ timeret, ne sibi illaderetur, B. Bertrandus, retro quem multi stabant fratres, dixit ei: Ne dubita, quia ego sum frater Ludovicus Bertrandus; & elevato capicio, Vide, inquit, me fratrem Dominicæ esse; eoque in celo fuor gloriâ, in qua me nunc spectas. Eito forti animo; nam præter adversa, quæ passus es, restant alia toleranda, idemque meo nomine dicet confessorio tuo. Quæ nuncium cum domina ferro necuerat, ne inane gloriâ inde caperet; vetuit enim Beatus timere.

*Epæa An-
sæ liberat.*

11 Ipsa autem, quinquam jam finis essent Vespere, jamque populus ex ecclesia recesserat, habita tamen villosæ, percussâ perhibebat etiam in pedibus suis: quæ ob rem quædam famula sororis ejus, nomine Catharina Blasi, illius pallium traxit, ex qua concussio ne velat perturbata sit: Quare sic transiit pallium meum? Tuncque cessavit tota visio. Domum reversa, postero mane accessit ad conventum Predicatorum Sacramenta Penitentiae ac Corporis Domini suscepura, & visionem suam cum confessorio suo, magistro fratre Andrea Perez communicavit, qui factum hoc in Processu testatus fuit, nomen domini tacens, quod, quia illa jam obit, hic apponitur. Cùm eidem domini Mariæ genarum altera tanto cum dolore intamisset, ut nullam ei quietem concederet à vespere ad matutinam, quando paululum somni cepit, apparuit illi B. Bertrandus cum magistro fratre Honorio Clemente, qui ipsius confessorius fuerat, rogavitque, quid sibi vellet; cui illa respondit: Sanitatem. Beatus autem Bertrandus ejusdem genam attigit; hocque eo faciente, ipsa experiens se sanam & omnis doloris expertem compertit.

*Apparet
puella ex
istâ dolenti,
clerico in-
credulo,*

12 Puella, illa domini Francisce de Calbeui, ex inflicto ictu vehementes dolores patiens, B. Bertrandum sepius invocavit, cui domumque apparuit ille, ostendens ei fructum carnis digito suo impositum, discentique, illud fuisse doloris causam, quæ modo salutaret; & expropterea se sensit incoleum. Quidam clericus, qui per quatuordecim annos B. Bertrandum à sacris confessionibus habuerat, audiens insignia miracula, quæ postea post mortem, cum ultra totum annum precatus esset, ut quondam gratiam à Deo sibi impetraret; vidensque, se non exaudiri, conquisitus apud quosdam de Sancto etc, ejusdemque mi-

racula in dubium revocavit. Quidam nocte ad visitandum agrum procedens, cum ante ecclesiam S. Stephani pervenisset, sensit, sibi vim inferri, & portari ad arcam Predicatorum, ubi posuit ante fores ecclesiam, nec potuit progredi, nec retrocedere. Invocavit B. Bertrandum, subitoque vidit in czelo magnam splendorem, & in medio B. Bertrandum suamque Vincendum Ferreriam; ut veritus, ne diabolica fraus esset, dimittens oculos ait: "Et Verbum caro factum est;" sensitque singulariter erga B. Bertrandum devotionem in se exerceri, ac deinde elevatis demum oculis eadem oblata ipsi est visio, cumque modis horæ spatio prius astotissimè tenuit. Tum locutus ad ipsum Beatus ait: Propter incredulitatem tuam apparui tibi; revelaviq; ei multa secreta, de quibus, dum vivebant, arbo coconleant, usque insuper, quæ intra duos menses succederant: & cessavit hæc visio.

*virgile to-
thargica,
gravior
percussâ,
E*

13 Joanna Navarro della Ragoyen, virgo anorum xxx, mortifera laboribus lethargo, propter quam extremam Unionem suscepit. Huic interitum B. Bertrandi impulsuerat, eidemque commendavit, uti ipsam etiam fecerat, priusquam suis sensibus destitueret. Intra spatium temporis, quo Symbolum Apostolorum bis recitari posset, recepit sensus, afferens, apparuisse sibi B. Bertrandum cum S. Vincentio Ferrerio, & mandasse, ut, quod promiserat, S. Domini habitum indueret. Eo ipso temporis momento præter parum debilitatis in potum planè incolumis mansit. Hærogyms Carligias, client domini Joannis Bæ, laborans in horto caput cum quadam operario jurgans, a quo lapide percussus in capite graviter latus fuit & in periculum mortis adductus; cumque sic posceret vulnus ratio, chirurgi volebant eum illi postulare tollere, ut illud inter curandum secarent, ceteraque ad aris leges perficere possent. Noctâ iohannis B. Bertrandi invocavit, Pater, inquit, cuo ego te comitatus in laudis fuerim, ubique exierim illum famulatum, quem potui, præstiturum, adjuva me in hoc discrimine. Post hæc obdormienti ictus apparuit, & manum suam illius capiti imposuit: postero verò mane accedentes chirurgi invenierant vulnus sic commutatum in mecum, ut jam nli amplius opus esset illud fecare; ipsoque intra breve tempus sanatus fuit.

*puella è
sacrore,
tribus
d
c*

14 Anna Ludovica puella, dum apud avunculum suum Michaelen Pellegrino, vicarium perpetuum in Russia d, habitaret, gravissimo malo (in hisce paribus Pæpæ & dictis) laborabat, ex quo sic tota intumuerat, ut ejus oculi non apparerent: eoque tempore multi ex eodem malo moriebantur. Quæ de causa etiam ipsi Sacramentum extreme Unionis collatum fuit, assensibus medicis, perum vice ipsi sapere. Sublecuta oculis audit infirma ad cervicem lecti sui vocem dicentis: Ego sum frater Ludovicus Bertrandus; veniens se ad eam pertem, ubi vocem audivisse, nesciam vidit; sed paulò post apparuit ei Frater admodum splendidus, qui elevata manu ei benedixit; nec mora, evanuit omnis tumor, & ipsa simul convalescit. Eivire Herrera, ex vico de Almans f, ex lethali febri ad extremum vice adducta, ea ipsa nocte, quæ cum medicis moriturum pronunciaverant, apparuit B. Bertrandus, & manu ejusdem tactis imposita, ait, ipsam ex libo gra-

f

vi morbo evasuram, eodemque tempore immuni-
a febrī fuit, & paucis diebus pōst priori
relictum valetudinali multos annos supervixit.
Dum v. rō videret, quod necesse Dominicā Pal-
marum, conciones Quadragesimales in Mōra
Aragonie habente ejusdem sētre, patrē Mi-
chēle Herrera, apparuit ipsi B. Bertrandus,
eunque mortem nuntiavit.

febrī

14 Laurentius Roig, litterarum studiosus,
annorum xxiv, ex febribus periculose decum-
bens sese, adidit voto, B. Mariæ Virginiæ de
Rosario commendavit; apparuitque hæc ipsi,
assensit, eum ex illo morbo nequaquam mor-
tuturum; sed per emittendum ē nantibus san-
guinem sanandum; quod & factum est. Ve-
rum de implendo voto minime cogitavit. Non
multis abinde diebus in eundem morbum rela-
pius est, ac voti memor non ausus fuit B.
Mariam Virginem de Rosario pro salute sua de-
nuo deprecari; sed commendavit se B. Bertran-
do, qui sequenti nocte in somnis apparet con-
solatur est eum, dicens, securum aliquem
ventris fluxum, itaque ipsam sanatum iri. Vi-
sionem hæc narravit ille parentibus suis, itaque
evenit, ac fecunda post die ignisus et lecto cit,
tertio ē domo.

laboranti-
bus,

16 Andreas Gaglient ē febrī graviter labo-
rans, sæd ut nequeat quicquam sumere, ad
extremum vice perigerat. A quodam patrē
Predicatore, qui ipsam invisebat, persuasum
ei fuit, ut B. Ladoricum invocaret, acceptis-
que ab eo frustulum habitus ejusdem Beati,
quod pie receperat, proutique novem coo-
tinuis diebus illius sepulcrum invikere. Succo-
dente nocte, apparuit ei B. Bertrandus, dicens:
Di mihi hoc malum; moxque cessante febrī,
bene se habuit. Deinde caput promissum devo-
tionem (Novemius appellant) implere; quam
cū ex oblivione non perficeret, denovo febricit-
avit, lenius tamen. Ad beatum igitur Ber-
trandum precibus suis denovo recurrit, atque ita
febris promissa exēqui perrexit, quibus ex-
pletis, rursus sanatus fuit.

malis viri
veneris pa-
pula raso-
na,

C

17 Sperantia Eleoctor, uxor doctoris Petri
Torres, afflictus gubernatoris Valentia, scri-
ptā hebdomadae Sanctæ ad sacra Officia accen-
dens, ingentis subito in humeris dolorem
sensit, & premens forner locum, unde dolo-
ret, rupit quandam passulū valde venena-
tum, moxque febrī correpta fuit, & domum
reversa in lecto decubuit. Accū medici, tan-
tum nullum mirati emplastrum applicuerunt,
quo viachatur illa magis umbri, ac velut a-
cutulitas spinis pungi, eoque dolore totum
subicatum diem suæ illa quiete coacta fuit.
Deinde vesperi recordata maleorum mira-
culorum B. Bertrandi, magnaque sanctitatis pa-
tris fratris Joannis Micois, ad hunc patrem
Miconem se convertit, ut is apud B. Bertran-
dam intercederet, familiæ ac liberorum suorum
nisiatur. Noctē sequenti versus narum
quendam strepitum circa lectum suum au-
divit, & vulvæ oculos suos in loco vicino
vidit B. Bertrandum, & in alio B. Miconem,
qui ipsam motu capies salutavit. Conversi illa,
ut B. Bertrandum intraret, experta est, eum
abiecit, uti etiam B. Miconem, sed simul
sensit sese acribus liberatam, & sacroca ab
ea filia malum cessasse, eunque febrī immūnem
deprehendit.

18 Vincentius Ladoricus Andrea feriā se-

cundā Pentecostes anno mxxxi postquam pila
luserat, totus salans, magnam vis aquæ in-
gida hauriens, morbo comitiali correptus fuit,
qui illum sagillatē ac etiam sexies & septies
uno die invadebat: & durante malo, alio
lustrabatur, ut etiam multi simul nequirent il-
lum continere. Per medicamentum vero in ex-
asperum est malum, ut sapient trigefies per
diem in id incidere, tamque vehementer, ut,
cessante tremore, mentis instar inhonestæ &
injuriæ verbi laxaret etiam in parentes suos;
qui in tanta afflictione constituti opem B. Ber-
trandi suæque Vincentia implorant. Post
hæc nocte sequenti ambo Sancti infirmo ap-
paruerunt, quorum S. Vincentius ad cervical
lecti sedens benedixit ei, ac, monuitque, ne pa-
rentes suos imposterum tan indigni verbis ma-
le exciperet; B. Bertrandus vero, qui citā ibi-
dem aderat, vetuit ipsum timere, & ad eun-
dem accedens eius frontem unius signo Crucis,
gemino oculis geminoque nates figuræ, co-
demque memento ager amulæ ex gravitate
mali auditum recepit: monuitque eundem Be-
tratus, ut se bene gereret ac Deum precaretur,
ut etiam capitis sui plagas sanaret.

11.
morbum co-
mitionem

19 Domum præcepit ei, ne, quæ videret,
aliquam revelaret, præterquam parentibus suis
fratruque suo Antonio doctori theologo (qui
Religiosis discebatur Ordini S. Francis obit)
summatim insinuat, & inoleant peritit
usque in diem xiv Septembris ejusdem anni,
quando ipsi die Mariæ eundem diem præce-
dente, Missam in sacello S. Vincentii intra ce-
lestiam Predicantur audienti ambo Sancti de-
nuo apparuerunt, dixeruntque, eum eodem
modo loquenti Dominicā die iterum correspon-
dendum, ut prout oraret Deum & parum
persuasionem precis pro se posceret: cum tanta
infirmum tremitate tempus non excessum,
oc ei quidquam eveniturum, unde in consu-
bitis, subterfugis, aut statim danti di-
scrimen adducendus esset. Hæc omnia ille suis
parentibus retulit, ac subsecuta Dominicā die
idem malum ipsum invasit, duravitque toto
tempore a Sanctis productis, quinquies sexies-
que singulis diebus eundem corpore; sed si-
ne priori violentia ac sine incoerenti iis voca-
bus, quibus ille antea usus fuerat. Interim ta-
mē tunc habuit remedium fuit, quia mo-
nerant Sancti, nullum naturale remedium ei
proferendum. Ita omnia reipsa eveniunt, &
præfatio tempore omnino sanatus fuit.

facile
passi.

E

F

20 Joannes Puriceo multo tempore malum,
quod Hispanice LOUANOLLO dicitur, itulit
autem NATTA ē, passus fuerat in passu aeterni
brechii fuit, quod ipsum vehementer cru-
ciabat, nec permittit labore manuum fami-
liam suam sustentare. Cum quadam nocte se
B. Bertrando commendasset, apparuit hic eidem
in forma eodem nocte, & assidens pater-
nū suū strinxit; seque se sanatum percepit.
Jacobus Almanar, gravi febrī continua malis-
bus decem vel undecim constitutus, in tantum
imbecillitatem iniecit, ut modici alimentum,
cum nulla ratione possit convalescere. Quadam
autem nocte vigilantibus apud ipsum uxore &
sora, ipsi pariter vigili apparuit B. Bertrandus
cum alio Religioso Ordinis S. Dominici, qui
lectum circumdixerunt, ac postquam Bertran-
dus manum suam infirmi vultui imposuerat,
recesserunt. Cum verò uxor & socra locum

ex brachii
labore labo-
rante, viro
h

occurent, quâ illi erant, dixit eis ager, at inde recedentes egredientibus sinibus transiitum preberet; quis quis illa non videbat, sit fœcus: Heu, filia, maritus tuus maruêr Andis, ut deliras? Nâ deliro, non (inquit infirmus) nec morior, sed probè fœs, mæ finum esse & omnis febri expertem: & quamquam etiam admodum debilis esset, viros suos brevi pôt recuerrere.

21 Catharina Franciscæ Vilana, Joannis Sogueræ conjugis uxore, à febre decubuit tantæ purpurae maculis infecta suis. Quâ in fœta cum quindena diebus absque ulla remissione cessasset, commendavit se B. Bertrando, ipsæ sequenti nocte ei apparuit, & quævis natiua esset in cubiculo suo non, cum tamen clare videret; tanquam cessante febri, manè lectum deseruit, & omnino sanæ permansit. Cum mater Thome Petri Anzani cultoris officinis adipsæ in matris regem Valentini affigeretur morbo polmo, ex quo triduo amens hæsit, oculis oreque clausis, ac nihil interm fument; adveniens se eo loci esse, interna cordis voce B. Bertrando opem imploravit, eodemque ipsi apparet, suæ ulla mora fuis leasibus tollitis aut, beatam salutem sibi impetrâsse, sequæ ex eo morbo non moturum: itaque intra paucos dies perfecte convalescit.

ANNOTATA.

a Regni Valentini oppidum ad oram maris Mediterranei.

b Anno 1572 defunctum; dein vero à Clemente XI Sinebris ascriptum anno 1711.

c Circa octavam martianam, inquit rei gestæ testis apud P. Joannem Roca Trist. 1. 2, cap. 6, § 1.

d Fico prope Valentiam.

e Guttae tumore.

f Hujus nominis locus in Castellâ Valentiniæ consitus situs est.

g Quæ anno 1592 incidit in xxv Septembris, stylo scilicet veteri, seu Juliano, ita ut dies xxv Septembris à tempore, quo à comitali morbo ager immanis fuit, sic excludatur.

C h Latini Pinus, cuiusmodi tiber Joannem alom, ali. mare brachii missi partem occupasse videtur.

CAPUT II.

Ejusdem argumenti continuatio.

Lethalis
vulnere,
a

F Ranciscus Perez, elvis ætatis annorum octidocim, in Vigilia S. Petri ex Mâlata à Valentini rediens, circa medium nocturnum invasus à tribus hominibus fuit & lethaliore vulneratus; quo in periculo B. Ludovicum (erga quem devotus erat) invocans, omni graviori malo, quod ab illis ei inferri poterat, libentius fuit. Dum curabatur, sanguis ejus quinque dierum spatio sibi acquirit. Alium ei est Rotarium B. Ludovici, quod tunc posside-

debat Catharina Spino, ipsæque commendavit & S. Mariæ de Sacuria, beatæque Ludovicum donat invocavit. Deinde cum dîcto Rotario, suo expiè imposito, obdormivit, vixque in fœnâ beatissimæ Virginis eo habitâ, quâ in ecclesiâ de Sacuria Valentinæ visitur, & cum ei B. Ludovicum magnâ luce circumdant. Diapira caput ejus attingit; quod penter fecit B. Ludovicus; & expensissimâ infirmitas, quod ante facere non poterat, caput suum exivit, & advocatis manî suæ & ancillæ dixit, si bene habere, curioque fidare, recedat ab eo febris & sanguis cessavit eillare. Postero manè vulnus multo meliori in ista reperitur esse, ac intra decem dies perfecte sanatum fuit.

23 Franciscæ Paulæ, filix Ludovici Fabois nutriti, annorum sex, anno mdcxxvi, nocte ferie iv Majoris hebdomadæ variolis laborans morbus ita acutus erat, ut deliraretur sensibus, oculis etiam oblitatis, labiis pallidis, & ore clauso, ita ut nec quidquam cibi, nec liquoris pôtet admittere. Hoc casu afflicti parentes atque videntes, cum ad mortem properare, B. Ludovici auxilium poposcerunt, polliciti ad illius sepulcrum panum funebrem portare. Quâ oratione ex devoto affectu firmâ, aperuit puella oculos, integranque sanitatem recepit. Tantam tanque salutem mutationem conspiciens rogâvit eam, an aliquid vidisset. Duos fratres, inquit illa, qui jam exibat à cubiculo, & horum unus fuisse B. Ludovicum, huncque os sibi aperuisse. Eleonora Mosfort, ex Mirambel prope Valentiam, virgo annorum quadraginta, comitali morbo qui ipsum sepe diuque invadebat, posuere afflictâ, molerium suum dolens ad B. Ludovici sepulcrum se contulit, pro salute sua precatur. Ibi per duas integras horas supine correpta in fœnâ ideam Beatæ apparuit, deinde ipsa expergens omni malo liberam se composuit, neque illud imposuim experta fuit.

24 Cuiusdam annorum quatuordecim filix Baptista Tibona repente accessit tum vehementem, ut prohiberetur in solum, ne copiose spumaret ex ore, tantumque id mali crederet, ut pro mortuo haberetur, & jam sanctuari ei pararentur. Sed matre illius Ursula Marchi beatissimæ Virginis de Rotario, sanctæque Vincendini Ferreris & B. Ludovicum invocante, atque filix suæ miserentur, prestante; eo ipso momento egra sensus suos recepit, atque, apparuisse sibi Matrem Dei eam S. Vincentio & B. Ludovico, & ab illis se sanatum esse; uni responso sine ullo malo incoluntis mansit. Cum Franciscus Dominicus, continus febri laboraret, junque vena ipsi quatuordecim vicibus facta hæsit, & medici de eo desperarent, ex quodam literarum studioso audit aliquid miraculum, quod B. Ludovicus petiverat, ei se devotissime commendavit. Tum quodam manè vigilans vidit duos fratres Dominicanos cubiculum suum intrantes, & quævis nesciret, vix esset B. Ludovicus, apprehendit manum illius, quæ illam esse credebat; ipsæ ei dixit, ne timeret, nam finitum iri: & iam biduum ager omni febri curat, non tamen dolere corpore, donec ei secundum apparente, is quodque repetit cessavit.

25 Catharina Augustina Borgia coepit horridam sentire infirmitatem, quam pater speciem vel satium esse credebat. Dominicus Palmarum

variolis,
morbo,

F

comitali,
febris,

F

affligit ra-
bici facere
laborantia-
tas,

A. XVI
OPRHO.

narum manē contulit se ad conventum Predicatorum, ubi se malè sentiens, reversa domum est. At priusquam ex ecclesia recederet, B. Ludovicum pro valetudine sua serventer precata est, eandemque oratione vesperi, dum cubiturna erat, iterat; eadem nocte in somnis vidit in cubiculo suo tantum splendorem, ut solaris ei minime comparandus videretur, in eoque B. Ludovicum, qui manu sua illius capiti imposita tria verba dixit, lentè quidem, sed quæ ipsi tamen non intellexit, quod nimium stuperet in conspectu Sancti ejusque splendore, qui paulò post evanuit, ipsaque se salvam comperit.

perfora,
qua peccata
dum re-
solvantur,

26 Erat autem in Hispania quidam perlonæ clarissime conditionis, quæ quoddam peccatum suum tanis otiolecin in conditione ex veredundis delaverat. Hæc, auditis insignibiles miraculis B. Bertrandi, multo tempore ipsam precata est, ut Deum oraret, ne permitteret eam huic peccato obnoxiam mori. Deinde in morbum lapsa & in sua prece perseveranti quadam nocte ille Beatus in somno apparuit, monitum ei quendam Religiosum, habitu Dominicanico indutum, qui iter faciens per eam locum transibat, dicensque: Alacris diligenter hunc fratrem, qui mei conventus Valentini est: apud ipsum poteris tua peccata confiteri. Potissime advenit Religiosus ille in conventum, quem Ordo S. Dominici in eodem loco habet, rogatusque à quodam ejusdem conventus pâtre, ut consisteret ad agrum videndum, ad ejusdem persone pedes ductus fuit. Hæc, viso peregrino Religioso, turbata est, & visum suum verum esse reputavit; cumque etiam intellexisset, eundem conventus Valentini alumnum esse, dixit, se illum arceliturnam possidere, quod vellet ipsi confiteri. Ita locut, cum uberissimis lacrymis veniam celsitiorum horum à Deo petens; narrativæ confessorio visionem suam, illumque vere Religiosum sibi monstratum, & maximas Deo gratus egit de magna misericordia, quæ per Beati patrocinium erga se fuerat usus.

diuturna in-
finitate pro-
prie, pericu-
lanti decem-
bentis filio,

27 Petro Fos de Ruffis à ob quidam infinitum plus trigefies amittuntur luerit sanguis, quæ de causa brachii sustentandus erat, coque in situ beate novem mensibus perstitit. Quadam verò nocte cum Beato se commuñisset, odororavit, ac deinceps expurgitens vixit B. Bertrandum, eodemque momento temporis, quæ eum vidit, se sanum sensit. Promove & lecto profluit, ascenso equo, ad ecclesiam Predicatorum perrexit, & ante Beati sepulcrum gratias pro obsecra salute persolvit, & per omnem ecclesiam incedit, non lectis atque nullo malo unquam correptus fuit. Joannæ Marco, notario Valeriano, periculose uccumbenti, quadam nocte aderat uxor ejus Juliana Carapellera, filique & alie persone, & uset eos puer septembris, nomine Gregorius, ejusdem intravit filius, qui puer vigilabat, etaque corpore ac mente bene sanus. Hæc parentibus suis, & quotquot aderant, dixit, insuetum patrem fratrem Ludovicum Bertrandum in eodem cubiculo itare solum cum Crucifixo in manu, locumque, in quo itaret, assignavit; ac nullus eorum illum potuit videre. Compererunt tamen verum esse, quod puer asseruerat, quæ infirmus eodem momento evasit moluiss, etiamque medici potissime extra lectum conspi-

cati, factum admirati sunt, ac insignie miraculum reputarunt.

28 Simonem Cabanes, Honorati Tolitano conjugem, invasit parotidis, quæ collum faciemque inflabat, unde illa contumeliosa eò fuit deducta (quod ultra tres hebdomadas nequisset dormire, ac propterea velut amens efficit) ut medici eam paucis horis supervicam affirmarent. Quadam amica sua ei fuit, ut se B. Bertrando commendaret, & aliquod ejusdem Beati habitus frustulum illius capiti imposuit; ac quantumvis ipsa, ut suprà dictum est, non plene sul compos efficit, intellexit verba amicæ, ac post invocatum Sanctam obdormivit. In somno autem vidit B. Bertrandum eam aliter Religioso, qui curavit illam; ipsaque expurgitens in eo se ita comperit, ut nullis amplius medicamentis egeret. Beati post domo egressa novem diebus Beati sepulcrum in gratiam actionem pietæ venerat est.

D
è percutit
casale-
focato;

29 Isabella Moya, Michaelis Martinez uxor, propter acutus lateris dolores gravemque febrem, quibus concutebatur, à medico Alimena desperata salutis pronuntiata fuerat, eum eam magister Palmireno iussit, & calculum amittit, quem B. Bertrandus, dum calculis laborabat, eiecerat. Illa hunc suo lateri apposuit & invocata Sancti ope, obdormivit. In somno autem ille apparet ejusdem brachium ter percutit, quod ipsi extra frangulum produxit, rata, medicum esse, qui teretie pulsam vellet explorare; ac Beatus dixit, non esse se illum, quem putabat; Sed confide, adjuce, Deo, te sanatum in; eodemque tempore ipsi omni dolore liberata fuit, & è lecto surrexit. Undecimo autem inde die emisit calculum magnitudinis ovi palumbini, angulique asperum: quod pro insigni miraculo habuit fuit.

ex calculo
agra.

30 Quidam pauper, nomine Calderone, malo stomachi ac continuo sanguinis fluxu affligebatur adeo, ut medici de eo curando desperarent. Raphaela Soler, tertii Ordinis S. Dominici, misera illius, quod sororis sue client esset, ac minime commodè posset vivere, cepit pro ipso orare; eum B. Bertrando commendata. Quod dum faceret, manifestè vidit B. Ludovicum Bertrandum sanctumque Vincentium Ferrerium, qui eam monuerunt, ut ex illorum reliquiis aliquid ad infernum ferret; ita ipsum facundum. Illa itaque reperit aliquid è veste S. Vincentii & tantum B. Bertrandi, & infirmi stomacho applicuit, addito voto de imagine cereæ ad Sancti sepulcrum appendenda; nec mora, dolor & fluxus cessitum cessivere. Cum verò post duas horas reliquias ei tollerent, sentiens denuò ingruere dolores, precatus est, ut eas penes se relinquere. Potissime pulsas ei deliquit animi, evomuit tres materias rudes, velut lapides, tandem duras, ut vix possent malleo contundi; atque ita incolumis permansit.

pro carissimis
marche or-
ranci,

31 Cum Melchior Ruvio, velorum opifex nudus super tetrina dormisset, infectus fuit quibusdam tuberculis, eoque propterea sanguis ei copius fuisse dantesus, totum malum ad sacras corporis partes descendit, ita ut plurimum cruciaretur, nec ullum remedium reperiret. At postquam B. Bertrandum invocavit, & novendium devotionem ad sepulcrum ejus incepit, oleo lampadis illius se unguens, nocte tubercula tres in cute aperti sunt riuale, ex-

sicuturam
partem dan-
tere afflicto.

DIE DECIMA OCTOBRIS.

44E

A. Ayr-
pomo.

quibus multum poris effluit, quoque, dum
ad medicos currunt, tam vehementer involu-
rant, ut jussu ille amplius incedere nequeat.
Quia de causa pro sua infingit in Bennum sulci-
cus fuit uxorem fuisse novendialis devotio-
nem eidem pro se perfolvere; qui crepit, pri-
ma nocte bene dormivit, & expersibus Bennum
ita cubiculo vixit, dicentem: Noli amplius
de medicina & unguentis sollicitus esse; hi-
ber enim nihil amplius opus esse. Ita ipse sanatus
fuit.

Abstract

32. Cum foret Raphaelis Soler Terzi Obitus S. Dominici vehementi febris contumelior, rugasque prædictam forem suam, ut, quam habebat, B. Bernardi nomen sibi imponeret; illa veritas, ne hæc commutaretur, et per loturum extremum suum odorem amitteret, prouideri anceps hæsit. Fecit tamen, quod petierat; moxque infirma formam cepit, et in eoridit Fruum quemdam (erat is B. Bernardus), qui ipsi nō: Ego sum hic; & expectabat finem se ferit, surrexitque et lecto nulla alia re uti; & quævis polius loca fuerit tenia, eandem exipiam fortiter conseruauit.

1

2. In the first
 case, the
 first,

13 Ludovicus faretis cementarius laborans in collegio S. Mariae de Saccharis, Ordinis Prædictorum Oriole e, lapidis è fœlis lignis lectus in ignem est per fructum ligni abrapam ab aliis fœlis, in quas ille occideret. Est huiusmodi ac lesione parat, videri sibi è fœlis lapidis mors esse, lingueque ac sursum usque delictus fuit, omnibus, qui adessent, cum iuramentum mortuum operantibus. Ad post impodium et periculum vestis B. Bertrandi fenibus reddito fuisse sunt, ut beatissimum Virginem ac B. Bernardum invocaret. Paulò post cepit ille federe in lecto, ad quem fuerat delatus, petique, quò recessisset B. Bernardus, ut quò lignum fuerat, et quærentibus, quid diceret, respondit, B. Bernardum sibi apparuisse tactoque vulnere sanitatem reddidisse, uti optime experiebatur, animabusque omnibus, qui paulò ante viderant eum velut mortuum ad lectum portari. Quamquam autem ille B. Bernardum nunquam matrem vidisset, indicia tamen illius necesse dedit, affuisse, ipsum veste linea illaque indutum fuisse, quò modo solet de Dominica prostris fœderis lustrali aqua populum aspergere. Volens ipsi tunc præsentissimum opus suum reformare, fide probatuerat Religiosi, eisque domum suam, ne quæficeret, remisit, unde triduo post ad solatus labores reversus fuit.

2

in cancer
diagnosis.

14. Scilicet anno post obitum B. Bernardi quidem vir gravior commotus fuit in eajamdem vii judicem, quod ab inimicis fuit, cum pendendi cauti, uno eodemque die sex accusacionibus impetitus fuisset, judexque, hunc admittens, ipsum fulternam carceri committiplet, in quo erumpente aqua ubique humido, nec ledum habebat, ubi requiesceret. Post aliquos elapsos dies, fonsiens, viam suam periclitari, commendavit se B. Bernardino, orans, ut remissive vellet aliquot obsequiorum, quo ei, dum vivebat, presiderat. Damque has preces repetere, et beatissimum Virginem invocare, in forma iniecit, atque interm eadem beatissima Virgo et cum ea L. Ludovicus circumpererunt: ipse vero expectans voluit promovere in genus: sed viam istam credidit. Ac eo tempore extema (quo erat admodum gravis,

& per foramen fornicis deinde debet, etaque firmata ferè penili validissima) trahitum in cerum dectis. Paulò post idem vir, mandatum altero iudice, liber dimissus est, & prior iudex, qui eandem tam crudeliter traxeratur, caput fuit, oportuitque, ut devotus ille B. Bertrandi clens non lesò intercederet.

15 Iſabella Joana de Valguerna, Illuſtris domini Joſephi Stephani, Orolenſis epiſcopi & miſtri, graviter agra & debiliſſima, ſubito ſe creavit in lecto, & iunctis genibus occiſit per quadranteſ horæ. Qui aderant, veriti, ne deſiceret, voluerunt eam denudò ad quietem repoſere; verum illa dixit, ut ſe & dimitteret; adſe enim S. Dominicum, ſanctumque Vincentium Ferreum, ac B. Ludovicum cum magiſtro ſuatre Miſſoe, conſue dicere, moriens ſibi ex eo morbo eſſe. Cùm vero unus filiorum ejus obſervaret, illa poſſe illuſionem diabolicam eſſe; negativè illa, atque, ſe rectè recordari vultus magiſtri Miſſoe, dum viſet; eundemque ſepe proſtro ſanctiſſimum nomen Jeſu, quæ ſuerat culpa devotiſſimis, & de qua fecerat ſuaſus Opuscula c. Finita viſione, exhibuit ſe letiſſimum, & ſuſcepit omnibus Sacramentis, diem ſuum devotiſſimè obire. Suffragium Caroleæ & de Marco, febel & animi deliquis laborantem ſecundè conſolationem ejus exoptandi gratià magiſter fraſer Franciſcus Aleman, Prior Predicatorum, B. Ludovicum dignum ei aſſenſus, quo ipſius cordi impoſito, exemplo deliquis ceſſantem, noctuque idem Beatus ei apparuit, dicens, morbum iſtum non fore lethaliſſum; atque ita, eorum quæ ſenſu fuerant moriaj, ſubito convaleſ-

36 Jam sextus annus currit, ex quo Jo-
hannes Arca operator laboribus afflictae cum
tanta difficultate, ut crebro optaret, illum
noctis & lecto fangere, ut liberum se fieret.
Post tantam omnia sine profecto remedii-
provis novendialis devotionem apud B. Ludo-
vici Bernardi sepulchrum explorare, & argumen-
tas perhas ei appendere: sed finita novemalis de-
votione, cum se non melius, quam ante, ha-
beret, non inpletum fuit tantum votum. In nocte
S. Dionysii (qui die Bernas obijt) somnia-
vit, dum per Valentium incederet, eodem mo-
do correptum, magna cum angustia tulisse,
& obivum habuisse ignotum fidei frater, qui
diceret: Quid agis hic, frater? Cui ipse mor-
bum suum narravit. Tum ille: An commo-
datis te B. Ladvovic? Imo, refutit, sed sine
ullo profecto. Subjunctus frater: An finem
quoque argenteam, quod promissit, annu-
lati ad sepulchrum? Non talis, respondit infirmus;
qui ille non faveret me. Jam fer illud, sub-
jecit ille, nam ego sponso tu, te finiamus.
Interim magnam fragorem infirmus audit, &
experiens, & perchole sanatum comperit.

37 Quatuor monarcha Giffenienſis in monaſterio de *Zagla* fatus duobus annis ex ocaſu laboraverat tam ſcriber, ut vix poſſet lucrum pari, & momentum quoddam etiam alienis manibus cubana fuerit. Diligenter ſtudeverunt medici carni carere, ſed fruſtra. Potummodum experta ignis, dum oculos quatuor parvula veſtib. B. Ludovici urigerent, erat melius habere; ſi ob nimio remediis abſtinuit, & per confilio- rum, quo item Bentus aſus fuerat, devotiſſimi impoſuit, ſepeque *Palmas* pomicenſes per marina conjugiis duci rececit, in quo-

scribendum,
scilicet an-
tiquare de-
quibus partibus.

33

1. **1.1** **1.1** **1.1**
 2. **2.1** **2.1** **2.1**
 3. **3.1** **3.1** **3.1**

1

1

1997

1999

442 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

A. ATQ
ONOSO.

febris.

B
melancholia.

C
erysipelas
laborantibus.

rum sine apparet ei in somno Beatus, oculos
ejus benedicens, eoque facto, fini se fecerat
evacuatum.

38 Cum Jacobus Montiel, scriba publicus
Orientalis, ejusque uxor Agnes Polnaza periculo-
sus ex febris decumberent, uxor, B. Ludovi-
cio multum devota, instanti rogavit, ut e-
jusdem Beati cilicium, quod in collegio Ordi-
nis S. Dominici in eadem civitate servatur, sibi
afferretur. Cum hoc desiderio obdormivit, vi-
ditque ad cervical suam patrem magistram frat-
rem Joannem Gauarda Orientalem (vtrum in-
signis doctrinae & sanctimoniz, in eodem col-
legio defunctum) cum eoque alterum ejusdem
Ordinis Religiosum; rogavitque ipsi patrem
Gauarda, quem viventem noverat, an tunc
moetura esset; qui respondit: Dum Deo pla-
uerit: ad que ipsi subnatis, idem ab isto a-
lio Patre positus & expurgatus est; alioque
cilio, eodem die febris ab ea recellit. Quam
ob rem etiam maritus ejus eodem tactus cilio
fuit, ac postmodum prorsus sanatus.

39 Beatrix Maribae Orientalis, mulier ma-
gnae pietatis, cum aliquando ignota ipsimet de
causa esset admodum melancholica, cepit glori-
osum S. Dominici cum B. Ludovico, quibus
devotissima erat, ardentem invocare. Con-
tinuanti preces apparuerunt duo Religiosi Or-
dinis Praedicatorum, quorum unus dixit: Hic
est S. Dominicus, ego vero sum frater Ludovi-
cus Bertrandus, per ejus intercessionem Deus
te liberavit facturi, qui tibi imminet: perge
orare: Inique dictis, eos amplius non vidit.
Vespere mater filium suum Andream ex agro
revertam interrogavit, an aliquid sinistra acci-
disset. Negavit ille; at subjugente illa, baud
dubie tamen ipsum anxium fuisse; id verum
esse, confessus est. Multi enim inter arandum
pavidi in fugam se dederant, & raptantes
post se stratum, sepe percussu facient vortice
in cruribus & ventre, nudo ut pro mortuis
habuerit; sed Deus illos omnis damni immunes
servavit.

40 Catharina Fonglana vulvam erysipelas
invalse, quo non permittente loqui, signis illa
pro vocibus utebatur, inquitque, eupte se,
ut B. Ludovici cilicium quaerere. Mater ejus
evadit filio suo moriens, ut querebat; ve-
rum hic, quod alia vox esset, & importuna
Religiosis conveniendi hora, usque in man-
tatum tempus eo ire distulit. Interes expecta-
bat infirma has reliquias, quibus non com-
pensatis, B. Ludovicum devotissime invocant.
Postmodum in superis sensit, suum brachium at-
tingi, respicientque, & quo id fieret, vidit duos
fratres Dominicanos, quibus ait: Patres, quare
non apponatis reliquias huius vespere? Respon-
dit eorum unus: Filia, qui fratres non ope-
riantur noctu: & acceptum ex nictibus susci-
piens culeum infirmis capis imposuit, praegre-
que Evangelium; & confectum recellit lebetis &
extinguit inflammationem. Reversum matrem illam
rele valentem reperit, & audito, quod contige-
rat, eo magis admittit fuit, quod fores
caute essent, nec quidquam de ingreditis Reli-
giosis inuvidisset. Ex hinc puer, Sanctum a-
gro apponisse, atque ab ipsomet suum cilicium
fuisse alatum. Confirmatur id ipsum etiam ex
dictis infirmis, qui interrogati de habitu cor-
poris Religiosi, qui cum illis locutus fuit, fi-
guram B. Ludovici accuratissime exposuit. Cum
aliquo tempore post per claustrum dicti collegii

fieri supplicium processio, in qua inter alias
etiam ejusdem Beati imago circumferebatur, si-
mulaque hanc conspexit Catharina, inquit ma-
tri suae, hunc istum fratrem esse, qui Evan-
gelium tibi praeparat.

41 Soror Iphelia Mires Orientalis, Ordinis
S. Domini, magno tenebatur desiderio haberi
di fructum tunicae S. Ludovici, quam pluri-
mum venerabatur. Hec aliquando orationi in-
tenta vidit altare splendide exornatum, & ejus
utroque cornu prodibat processio multorum San-
ctorum, inter quos cum prope ipsum incederet
B. Ludovicus, illa brachium suum super hume-
rum S. Martini episcopi extendens, lucinam
amplitudinis faderit ab illius tunica decerpit.
Visionem hanc cum patre magistro fratre Jo-
sepho de Lechin, confessorio suo, excellentis
doctrinae, praedicate ac religionis viro, com-
municavit, qui iussit eam lacrimas ad se de-
ferri, eaque in plura divisa fuit frusta, quae multis
miraculis incluserant. Eandem visionem
dicta soror Iphelia etiam patri magistro suum
Petro Justum Saragossa eorumque, fratrum quo-
que ex eodem domus, per quod Deus mira-
culum paravit Alcantara, ut infra dicitur cap.
xii.

42 Anno MDLXXXVII, die XXIV Septembris,
Lucia Gloriae, novem annorum in civitate A-
licante g, febris ac convulsionibus laborabat,
quam allichas genitor propinquam morti cre-
dens, accitit ad conventum Praedicatorum, ob-
secrans, ut aliquid ex B. Ludovici reliquiis,
cui filiam suam magna cum devotione ac uber-
rimum lacrymarum commendabat, ad eam deferret.
Attulit ad eam pater magister frater Petrus Jo-
hannes Saragossa caligam Saechi, & Evangelium
eum alius praebus legit. Ingreunte nocte ait
puellula matri suae: Dormas, quae est tibi mu-
lier induta palio? Admiratus, cum loqui, Ga-
spar pater ejus ex sua in Sanctum haec re-
spondit: Aspice diligenter, filia; nec enim de-
bet esse mulier. Tum puella subjunct: Frater
est, domine & de, ecclesiae signatione ex con-
vulsionibus orta, obdormivit. Mane enim mater
valde hanc invenit, peccit illa, ut sibi daret
manducandum, ac deinde ut indueret, se bene
habere asseverans. Vastata a matre, gradiebatur
pedibus suis per placam illa ipsa, quo prius
lucet moribunda. Post aliquot dies pater ejus
imaginem B. Ludovici, clam omnibus in cubi-
culo bene clauso appendit, acriterque Luciam
eum alus foribus ejus, tentamini graui, in
B. Ludovicum agnita esset; ipsa vero, simul
imaginem vidit, non expectans, donec inter-
rogaretur, ait: Domine in isto frater est, qui
me sanavit: quia vero hac imago inter multas
alias appensa erat, mandavit pater filiae, ut cum
digito monstraret; hocque modo visionis veri-
tatem confirmata fuit.

43 Joannes Cardona Orientalis in lecto de-
cumbens & febris totiusque corporis cruciatus,
ex nimio humore in diuturna navigatione marina
contractis, atque insuper caput uno brachio,
quo nequiebat uti; postquam omnia remedia
inutilia tentaverat, SS. Dominici ac Vincentii
opem imploravit, votique B. Ludovici, ite-
rum suis pedibus ad visitandum sepulcrum Val-
entium, quod iter est triginta leucarum. No-
cte subsecum apparuerunt ei iidem tres Sancti,
& quibus B. Ludovicus brachium ejus appen-
dendit, illudque in altum elevans dixit: Cum
tantopere me inclamaveris, ecce, veni, ut vi-
suo

D

reliquias e-
jus expetere
ti.

E

convulsionibus
agitata,
6

F

decumben-
tibus ex febris,

A. *fim te : & cernit vifo ex oculis. Tum, illo
alta voce clamante, accurrerunt mulieres, quæ
illius curam habebant, invenientque cum o-
mni molo transeunt.*

*ut purpureis
maculis ap-
paret, carni-
busque vatis
sarcit.*

44 Cum Cynibophorus Rodriguez Valentis-
us ex purpureis maculis Miræ decumberet,
desperante de salute ejus medico, uxor illius
Gratia Picca, eundem B. Ludovico commen-
davit, frondens se effugium argentem ad ipsius
sepulcrum mittam; excerptaque è quodam
libro paginam, quæ ejusdem Besti effigiem ex-
hibebat, sub mari sui cervicali posuit. Crepit
ille subito dormire; ac deinde experirebat ait:
UN est frater ille, qui manu sua meam faciem
palpavit? Respondit uxor, nullum ibi adfuisse
fratrem, sed solo illum B. Bertrando commenda-
tū, ejusdemque imaginem cervicali ejus sup-
positā. Tandem crepit ager convalescere, &
potitūde rediit.

ANNOTATA.

a Regni Valentis vice, mediis leudi Va-
lentiis diffuso.

b Vide Annotata in cap. 1 hujus libri
lit. c.

c Vide Annotata in cap. 7 Vita Prima
lit. d.

d Adit tam dignitatem anno 1594, in
qua illi successit anno 1604 Albarazintensi
episcopo.

e Scriptis Rosarium sive Placerium No-
minis Jesu, aliisque, de quibus Echarius
tom. 2, pag. 54 Bibliotheca Dominicana.

f Justo Valentium.

g Regni Valentis portus est mari Medi-
terraneo adjacens.

CAPUT III.

Miracula, quæ ob S. Ludo-
vici intercessionem ad fon-
tem, ab illo benedi-
ctum, Deus opera-
tus est.

CAP. III.
Hic videri
fons, cui
Sanctus be-
nedixit, et
fons dabo-
ratur;

Cum olim B. Bertrandus, ut passim, affi-
ctus valetudinis esset, quidam amicorum
illius eum recedens gratiā assiduis suis impor-
tunis precibus rogavit, ut dignaretur secum ire
ad fontem, in confinio Rusiæ prope muros
Valentie situm: cūque Servus Dei inter
alias infirmitates suas continuas steti preme-
ret, confensit precanti amico, cum eo ad di-
ctum fontem pergere, ex quo, postquam eum
sua benedictione lustrarent, bibit. Dum ibi
colloquerentur, vidit quendam infirmum (qui
erat in obsequiis domini illius agri, ubi soas
erat) nomine Petrum Ximeno, rusticum ex
Rusiā oriundum, rogavitque illum Servus Dei,
quo malo laboraret. Respondit ille, jam sex
menses esse, ex quo febrem patiebatur. Bibe
(inquit Bestus) ex ista aqua. At ille renuit,
quod malo suo natus esset. Persuadente tamen
Beato, ut biberet, non nocturnum, bibet, &
confectum sanatus fuit.

Octobris Tercius F.

46 Publicato post Besti obitum hoc mira-
culo unā cum multis aliis ab eodem pueris,
crepit frequens populus ad eum fontem concu-
tere, fonsque infirmos illos conducere. Hinc ob-
rem rector Rufas, michael Palegi dictus,
iussit eos, qui elemosinas pro culta beatissi-
mæ Virginis Miræ & in refrigerium fidelium
intrantium in purgatorio veritatem colligebant,
illuc etiam accedere, quia fons ille in Rusiā
parochia fluit est; itaque primo illo biduo tri-
duove sex circiter fons ibidem collegunt. Tot
autem ibi miracula Deus per Besti patrocinium
operatus fuit, ut in eorundem memoriam ar-
bores circumpositos votivis donis ornati essent.
Nec inobscurem pretereundum est, eandem
aquam, præquam à Beato benedicti fuerat,
modicam fuisse, ac facile edificatam; sed potius
nuncquam defuisse. fonsare.

47 Ithella Gerb de Foeten ex loco Cata-
gls, unā leudi Valentis ditione, filium habebat
viginti trium mensium, tribus gravissimis
malis correptum, herniā, capite humano am-
pliori, fluxu ventris, ac febri jam à multis
diebus; a. eo ut ex medicorum judicio non
posset convalescere. Hæc, audita mira virtute
hujus benedicti fontis, licentiam petiit, ut in-
firmum eò fieret. Iverunt ergo pater & mater,
cum formæ pacis, huncque nudum (qui velut
exanguis videbatur ac jamjam exspiraturus) ma-
ter, invocans B. Bertrando, in honorem fan-
ctissimi Trinitatis ter usque ad lambos fons
immergit; danque cum terribi extuberet, vidit
sublatam herniam, ac rima quidem, ubi vi-
spera ante desolaverat, superstitio: cessavit et-
iam eo momento febris & fluxus ventris: &
quamvis puer adhuc esset debilis, bevi tamen
post viros suos recepit.

48 Hieronymus Capegli, viduus in Rusiā,
erat infans octidecim mensium, ultra modum
hemiosus, qui, delibentibus intestinis, pro
nimio dolore sem vehementer clamabat, ut la-
crymas vocisque etiam sanguine ex ore miferet.
Audient quidem illius mater mirabilis fons
us, sed ex negligentia puerum illum non da-
xerat. Cum vero aliquando ipsi adesset soror
ejus, in agro non procul à fonte laborans, su-
dissequit puerum miserabiliter clamentem,
recolecta fons, illum eò tulit, ac B. Bertrando
commendans, parvo lineo, quo fasciatus erat,
aque intincto, herniam bis terre lavit: quo
facto, ille extemplo sanus evasit. Eodem ra-
tione uxor Ludovici Capegli, ejusdem nobilis
equitis filium hemiosum, quem nutrabat, e-
dem aquā levans sanavit.

49 Anna Monforte, vidua in Rusiā, ex
quodam morbo facta paralytica, longo tempore
lecto affixa decubabat, usque pedem manuumque
desubitus; & quadam nocte accedente etiam alio
malo, extrema Unctione munus fuit. Tum di-
cti fonsis recordata, filium suum Benedictum,
& quendam patruum, ad potuit melius, di-
stincto per mortuum ore rogavit, ut, quantum-
vis alta nox esset, aquam ex eo sibi afferrent,
sicca, f. per B. Bertrandi invocationem à Duo
sanctam. Illi ergo aquam inde stulerunt, i-
psiisque ori, licet antilicet, infuderunt;
quam ut illa bibit, redactum est os in lo-
cum suum, ipsaque subito planè convalevit,
ac perfectum potum manuumque usum rece-
pit; & potitūde cum communi omnium admi-
ratione farscet è lecto. Adhuc testatus est si-

A. Aven-
dono,
hic legens
et se cau-
sarit.

episcopo vir-
tute hernia,
fons,

E

Alia item
alia hernia,

F

paralyti,

Kkk a

lit.

444 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

A. AVO-
ORONO.

elastice,
sacris.

rupta dext
fina & po
teris gib
bus, crum
mura.

C
distantia
asculi

deliqua,

llos cum aquam, dum afferret, suavissimum o-
dorem spirasse.

50 Cum Joannes Segarra, caligarum opi-
fex, Valentinus, cum filio & ancilla ad dictum
fontem accessissent, invenerunt ibi elaudum,
lignis subalibus fulcris afixum incedentem,
qui, ubi ad fontem pervenit, invocato B. Bertran-
do, cui aqua lavit se; eodemque tempore viderunt
ipsum finem, & fulera sua ex vicina arbore
suspendentem. Idem ille Segarra filium habebat
sexennem, jam à biennio viso profus privatam;
quem ad fontem adduxit, & post invocatum B. Bertrandi opem ejus oculos eadem
aqua bis lavit; & sique puella, se jam recte vi-
dere. Quod, an verum esset, poterat experiri,
dicendum, frustulam panis atque hujusmodi
projecti in terram, quæ omnia puella collegit.
Altera quoque puella cæca ex molendino Polippi
Martini, lotis eadem aqua oculis, brevi-
que Bertrandi precibus implorato, visu donata &
inde regressa est.

51 Catharina Fuster de Pedros, vidua Valen-
tini habitans, tricenarium filium habuit, libel-
lum Annam nomen, qui in periculis domus
latens poëtam offendit, & per speratam propa-
lam deorum est a iudice duram laqueam,
tumque volens filii consilio, ut ejus ipsa
dedit rupta sit, tantumque in pectore gibbum
excitaverit, ut ipsa in modum areis retrorsum
in urata fessit. Hæc infirmitate cum intolerabi-
li emicula & difficultate loquendi soleam
mensis afflicta fuit. Quo tempore cum nihil
profuissent remedia, mater cum ad fontem du-
xit; ubi post factis precibus pectus filii sui aqua
lavit, & ex eodem fonte in vase locum domi
delatæ eandem illius corporis partem
lavit. Brevi opem simul impetrans: eaque ra-
tione filia cepit convalescere, ac quinto die
ejusdem poëtas, sicut olim, dum recte vale-
bat, composuisse fuit. Erat Jacobo Elise Bay-
re filius, admodum ulcerat crura habens;
quem pater, auditus ybis sanctis laudibus, eo
duxit, aqua lavit, Beatumque pro sanctitate sui
filii devotissime precatus est, ac per eodem tem-
pore, quo ille lavabatur, plane convalescit, nullo
deinceps remedio usus.

52 Joannes Andreas Saporta, signifer tur-
me equitum Galpieri Vitali, in loco Canet
prope Murviedra a corrupto morbo fuit, eoque
hic spatio duorum mensium crevit, ut
ipsum vix timeretur. Hæc se redactum videns,
iussit se, quod commodatus medicos ac pharma-
cia prestito haberet, Valentiam perducere, quo
difficilius pervenit. Modici cum pro mortuo
reputatus propter gravem animi deliqua, quem
cum duram sensum detritatione ipsi interdum
accidebant; ac percolaret fœnel ultra
horas viginti quatuor darentur; propter quod
suscipium ipsi est, ut B. Ludovico, qui multis
miracula putabat, se commendaret; ac specia-
liter facta est mentio de fonte. Commendavit se
igitur eidem Sancto, propulsiue illuc suis pe-
dibus ire, uti fecit oculo, postquam diuturnam
illam deliquam passus erat; & vorant cum
illis Rodericus de Soto, & Crafedo, ambo
fide turme milites.

53 Domo sua, quæ in platea de Montan-
ni sita erat, egredient magna cum difficultate per-
venit ad Predicatores, ita ut ante portum B.
Ludovicum araverit, indeque egressus vixit,
quæ dedit ad fontem. Sed, cum pervenisset ad
portum, quæ nux ad mare, e. m. pusius fuit fo-

tere, quod præ nimia debilitate non posset al-
tra progredi. Quantumvis autem importunis
precibus eum ugerent comites, ut in equum,
quem adduxerat, ascenderet, noluit, quin
devotionis gratia voluit caput in terra perficere
pedibus, sepe sepius subiciens & duobus mi-
lilibus inantes. Ubi ad fontem pervenit, Beatum
denud invocavit, & bonum aequum huius-
modi sibiavit, ita ut omnes eum arguerent,
quod nocivus esset; ut non propterea pro-
termittit inde denud bñere. Postquam autem
anxius hore circiter spacio ibidem manserat,
finis & incolumis se sine ulla lussitudine suis
pedibus viam veris Valentiam relegit, re-
bique procedit ad Predicatores, gratias Beato
actoras.

54 Franciscus Polus, dum novennis puer
esset, tam gravi catarho alicuius oculis habuit,
ut beatus circui manifesti, vira etiam in eorum
altero eraciantis tuituli. Adhibita fœbre re-
media, sed frustra: quoniam non rem mater de-
crevit illum ad fontem ducere; uti fecit, com-
municans aliis à vicinis. Eo adventantes in-
venerunt tantum hominum turbam, ut ad a-
quam non potuerint pertingere. Proinde curra-
runt, ex eis sibi in vase dari, quam mater in-
firmo, Beatum fœnel invocans, bibendum da-
dit, & ex eadem ejusdem oculis lavit (quod
visi puero sunt curare). Et paulum aequi pen-
nam secum ferens domum reversa est, ubi e-
dem filii sui oculis quatidie lavare perrexit.
Absumpta aqua, cum puer scilicet convales-
ceret, iussit aliam ex eodem fonte queri,
continuatque loturæ, ille brevi post sanatus
fuit, nec similes malum deinceps unquam
passus.

55 Dorothea, Martini Sancti notarii uxor,
puerum habebat trimum aetatis, qui, rupta
spina dextri, gibbum gerens in pectore, tan-
quam infirmus erat, ut velut immobilis esset,
& tanquam jamjam mortuus observaretur.
Mater dolore percuta cum in serpento ad fon-
tem adducens Beato commendavit, & intincto
aqua panis (sub fragili tempelitem non u-
sa illum vestibus nuere) ejus pectus lavit, eo-
que facta, domum rediit, nullo indicio melio-
ris valetudinis in puero apparente. Postero die
eadem horæ, quæ puerum pridie laverat, mater
& circumstantes advenientes, illum se regitare
& revivere, quod tantò non fecerat; ac Beatum
denud implorantes; tanque cepit ille
paulatim repens, ut fœnel pueri, incedere,
itaque ad matrem & amicum pervenit: adeo ut
paulatim convalescens intra biduum non modo
liberatus sit, multoque annis bene sanus super-
fuerit.

56 Franciscus Doza operarius, oris sibi in
collo quibusdam tumoribus, qui in putida ul-
cera abierunt, postquam biennio nihil levantis
ex adhibitis interim medicamentis expertus fue-
rat, fœnelate forate sua, B. Bertrandi opem
impetravit, & ad dictum fontem accedens ul-
cers lavit, promittens fore ut per novem dies
eodem loturus accideret: moxque cepit ha-
bere melius, ac in fine novem dierum perfe-
ctè incolumis fuit. Joannes Baptista, Hieronymus
Scaplama, viduæ Polippi Perez mercatoris,
filios, caput suum ceris bullulis, quæ porrigi
videbantur, infestum habuit, nec toto
biennio quidquam opis in medicina invenit.
Post commendavit se B. Bertrando, & aquam
dicti fontis sibi offerri precepit, quæ loco

D

gravis oculo
liran car-
tactas.

E

rupta dext
fina & po
teris gib
bus,

E

collis altera,
capit's por-
rigo, erat
grandine
laquæ.

A capite, levamen experiens, jussit denudò inda hauriri, etque pergent aſui, intra paucos dies omnibò finis eruiſit. Angele Roger, uxori Franciſci Gomez operarii ex Ruſſia, fruſtra arduis inter duos unius crurum elaviceuſos inſectum erat, nec quicquam chirurgorum quindocim menſium ſpatio illud inde eximere potuit. Videns igitur, nihil remediis proſici, impoſito B. Bertrandi paracelo, quodam mane ſola ſontem petiit, infernum crus lotura, ac in aurore frequentis diei è ſomno evigilans, ſe finem comperit.

*ſebri, mor-
bus genialis,*

57 Franciſcum Gomez, diſſe Angele maritum, menſe Auguſto tam periculofa invalit febris, ut ſimul ſacro Viatico & extrema Unctione munitus fuerit: proptereaque medici, qui cum curabant, moverunt utroque illius, ut de ſeſeſtribus parandis cogitaret. In hac afflictione ſe poſitam conſpicua infelix B. Bertrandi patrocinium impetravit, atque ipſam, quam poſuit oculis, proceſſit ad ſontem, hauritumque ex eo aquam merito potandam dedit, ſiquè eodem momento, pulſa febrì, ſalvus manſit.

B Uxor Antonii Forte in Ruſſia quodam velpori in tanto vite ſue verſabatur periculo, ut ſacro Oleo jam inane ad Cariliſtane moriendum aſſideret: ſed porzione ejusdem aquæ ori illius, quod moribundum more apertum tenebat, per maritum ejus inſuſa, proſano mane integre ſanitati reſtituta reperta eſt. Servus Petri Ximeno piſcatore ex Ruſſia, Franciſcus Gomez appellatus, agnovit in tagurio heri ſui in ripo Alſaſenſi *b*, ubi cum in picando jurabat. Ad quem tam male ſe in eo ſolitario loco habentem hucus dicti ſontis aquam attulit, quæ ille, B. Bertrando invocato, epotâ, conſtitit finas eſt, & ad ſolitam laborem ſuam reverſus fuit.

*ſebri, &
ventris ta-
mor ſanatus.*

58 Cutharina Gram, Joannis Salvatoris uxore, prope Alſeray *c*, cum jam multis diebus febrì laboriſſet, fruſtra tentatis remediis, ad ſontem ſe decendam curavit, & poſtquam B. Ludovicum Bertrandum invocaverat, & ex fonte biberet, ſanſtatem recepit. Bertrando Torino ſe intinuerat venter, ut quicunque diem ſpacio nihil quicquam manducare aut bibere, nec ſtium exonerare poſſuerit. Juſſit hic artem ejusdem aquæ plenam aſſeri, eoque, quanta erat, epotâ, diſſolatus eſt corporis tumor ſine alio excremento, & ſinus evaſit. Baptiſta Ximeno, piſcatore ex Ruſſia, anno MDCXVI in conſinio Olive, loco, Caiapetur diſſo *d*, artem ſuam exerceat, tertiana febrì correptus fuit; quæ eum duodecim diebus laboriſſet, ac poſſimè multatus fuſſet, juſſit ſe per mare ad oram Valentiniam vehi, unde in Ruſſiam tendit. Poſtmodò, quemquam febrileſceret, curavit ſe porui ad ſontem, ubi, impoſito B. Bertrandi patrocinio, ex ea aqua bibit, eodemque momento reliquit eum tertiana febris, nec deinceps corripuit; ſed cum duobus menſibus poſt hæc in Alſibum piſcanturæ & inſonitò ſe gereret, in morbum recidit; invocato rurſum B. Bertrando, & potâ ſontis aquâ, priſtina ſanitate denudò recuperavit.

ANNOTATA.

*a Regni Valentini oppidum, verus, ut
honoratè tradunt, Signinum.*

b Seu lacus Valentini.

c Prope Valentiam verſus mare. Eſſolanus lib. 7. Hiſt. Valentiniæ col. 141 ſcribit Alſeray.

d Regni Valentini oppidum eſt, Comitatus titulo inſignitum; hæc procul inde amittit, Caiapetur & Molinelli diſſas.

*A. Av-
GROMO.*

CAPUT IV.

Miracula ad ſolam Ludovici
Bertrandi invocationem
facta.

Cum dominus Ludovicus Eſſiva Caſtellar de Villa-nova, toparcha de Bitorpe *a*, ratione gravi morbi minuendus ſurgire eſſet, inter ſecundam venam leſus nervus eſt, ac continuò ejus brachium intumuit, tantaque eum inceſſit cruciatus, ut biduo nullam loci interdiu ſeu nocte quietem capere poſſuerit, nec ipſam etiam molem ſini indiſſa fui amovum tolerare. In hoc malo & convulſionum periculo conſtitutus, B. Bertrandum invocavit, addito voto de argenteo brachio, ſi conſuſceſſet, ad ejusdem ſepulchrum nitendum. Nec morâ, conſtitit ceſſante dolore, obdormivit, ſe poſtea expreſſis brachium ſuum maleficentem, omneque in modum detumuiſſe deprehendit, ut velpori ejusdem diei epuloſum ſcribere poſſuerit: tam bene convaleſcit.

*cap. IV.
ad ſolam
Bertrandi in-
vocationem
tumor bra-
chii,*

60 Illuſtris Bertrandus Boil, puer trium annorum, filius viri Joannis Boil de Arenos filius, à patre ſuo dactus ad Alſaſenſi *b*, media nocte improvîſo correptus fuit tam terribili malo, ut in micandam & incontinabilem plañctum eruperit. Quo poter non minùs ſtupelachus quam afflicti, illud candelam accendit, ſilamque ſe mirum in modum torquentem & clauſorem ad celos excolentem conſpicuus, non auſus eſt ipſum ſolum relinquere, dum ſervos acceſſeret, qui procul inde erant; imò nec veſtius poſſuit, quòd ſuo brachio fuſſetnet mimum, ejus malum ſemper ingroveſcebat, tumefcente etiam ventre: quæ de cauſa innocens puer acerbo dolore victus ſuis ipſo minus mordebatur. Puer tam mirabili ſpectaculo velut ſui imoſ ad B. Bertrandi patrocinium recurrit, vehementiſſimo eum affectu ſupplicans, ut, quoniam puer nomen Bertrandi ex devotione erga ipſum in baptiſmate impoſitum habere, ſaltem non permitteret ipſe ſuum in baptiſmo filium tam crudeliter mori. Vix ea verba protulerat, quin ſolatus puerulus in placidum incident ſonum, & detumuerit venter, in ut mane ſanus, ut antea, comperit ſit.

& ventris

F

61 Laborabat pater Simoni Alvarado pleuriticæ, de qua medici non bene ſperabant. Monuit ipſum filius, ut B. Bertrando ſe commendaret, ipſique ad imaginem illius converſus cum devoto invocavit, promiſſique, ſi ſanaretur, argenteum pectus illius ſepulcro, ſe appenſurum. Brevis itaque convaleſcit, ſed votum non implavit. Hinc octidocim menſibus poſt eodem malo ſecum correptum rogavit filius, an votum, quo dudum ſe obtulerat, expetere, quod ille negans, perſuſus lacrymis promiſſionem preceſſu iteravit, & ſine ulla mora ſanatus.

*p. pleuriticæ,
& convulſionis
deſcripſit,*

446 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

A. AVI-
MONO.

tuem recepit; neque distulit debitum argen-
teum pectus appendere. Quidem filius Joannis
Pagliaris medici, & Magistralis Quartala,
etatis unius anni in convulsiones incidere,
qui dam matris ulais recumbere, subito pilli-
dus, frigidus, murtus, aliisque moris indicia
affectus apparuit. Qua re afflictilim genitrix in
genia procumbens alta voce ait: O sancte frater
Ludovici Bertrande, adjuva me, & inter-
cede apud Dominum Deum nostrum, ne filius
meus moriatur. Cum hac toro distulit; pri-
mitus finitissim pacti alio die restitutus fuit, nec ad
mali deinceps unquam passus.

cordis dolor,
febris acuta
sa.

62. Cindium Elphagus, dam eum amita sua,
Theod. Sengen's viatit, in ecclesia Predicatorum
Missae intererat, versatit cordis dolor, quem sepe
alias passus fuerat tam acerbum, ut velut mortuus
maneret; sique tunc tam vehemens fuit, ut
ultra horre ipsium pro mortuo fuerit habita.
Hoc casu vehementer contristata matris, eam
B. Bertrando commendavit, rovinque fore, ut,
si sanitate receperit, cor argenteum ad ipsius
sepulchrum dono ferret. Illud reliquit eam ma-
lum, nec unquam deinde corripuit. Jacobus
Ciste, presbyter beneficiatus ecclesie S. Cathari-
nae martyris Valencie, laborabat acutus feb-
ribus, quae aliquot dies tenuerant. Proprie
ex quinquies mutatas sanguine fuerat, ne praeter-
ea accesserat acutum lateris cruciatum.
Mulier, quae ei infervibat, fualit, ut B.
Ludovici Bertrandi opem impleretur; verum
haec se parvi facere iuvavit, iunt ea, quae
procurperetur medicos, parate. Dum vero hanc
illa parabat, decrevit intrinsecus dictam Beniam
invocare, invocavitque toto cordis affectu; eodem-
que tempore manentis omni animo liber
evavit; & medicamentis affectus mulier, animi
es amputat opes, deprehendit.

contractio
cruris, fe-
bris, capiti
dolor,

63. Habella Joana Ferrando virgo postquam
multis diebus gravi febri coactitica iussit, ex
aque tunc convalescit, t. aliam erant ad
contractum retinuit, ut extenuate inquireret,
& oportuerit eam uno mense in lecto occum-
bere. Tandem commendavit le B. Ludovico,
adamo voto de perpetua ad lepuicrum eius
novembris devotione, & erant ceteros tandem
oppendens. Tum corpus se mentis habere, ita
ut poverit (quoniam animam amittit)
promittit devotionem incurre; eumque ad
sepulchrum orbiit, iussit sibi eam mactu esse,
& eumque revecta uxor erat, neque ante
completam novembris devotionem omnino
incurrit fuit. Eadem virgo alias lecti ac ve-
hementis capitis dolore afflicta, ut malus vebus
& noctibus nullum potuerit locum capere, ad
B. Ludovicum per precem recurrere, eadem nocte
dormivit, & povero mane le acrius exper-
tem & sine ulla dolore capitis lenit.

epidemia
pestilens, fe-
bris, capiti
dolor,

64. Agneta Valero, filia Joannis Ori pel-
lioris, possiens in lecto ortum apertum est,
ex quo hanc tota intravit, emanque quoniam
illud venenum se tunc, ut mactu ut ejus-
dem vita esset esse, producantem. Una & lu-
mibus ejus, Ursula Antonia nomine, mactu
illis mactu, B. Ludovici parocianus pro
eum flagitavit, mactu detinuit facies, re-
cedit lectus, & ultima exustio convavit.
Hieronymus Sal aure, voverit opus, cum
apud aliquot amicos suos, apud quos convive-
ret, le recepit, fratricque Visitationis, propi-
conventum de Romano & tam venerabili mactu
proprietate correptus fuit, ut ex quo pover-

plus sensuum experti faceret, ore ad autem sepe
ulique detento, tuncque negretem. Hunc fas-
tilis impositum circa motum noctem ad ejusdem
matris adem portavit; ubi, cum capisset
medicamentum à medico prescriptum ei pover-
re, tantopere contrivit, ut reliquum non
dedecit. Ac mater afflictilim B. Bertrando
invocavit, supplicans, ut filium suum miseri-
corditer respiceret: quo illa precante, ecce os
infirmi ad locum suum rediit, aperitur
oculi, & ipse mactu se saluum co-
pavit. Proinde ad sepulchrum sancti debens gratias perfolu-
turus accessit; grave, quod subierat, geniculum
admirans, cujus ipse non meminerat, imò nec
illum dolorem fensere.

65. Paula, Joannis Gregorii fabri liganti
filia, annorum duodecim, in eam lacuens,
eum ori suo inflixit, indeque grave vulnus in
palato recepit. Hinc ex ore maribus tam co-
posum sanguinem fuit, ut suffocari sibi vide-
retur. Macta ad eum subitum subito reme-
dia iussit; sed frustra, eoque in situ illa tri-
dus peristit, nec quidquam interim comederet
aut bibere potuit. Mact ejus Agnes Garcia
eam B. Bertrando commendavit, poverit, in
novembris devotionem celebravit, & gust-
tur cerium ad sepulchrum obtinuit; itaque
sue mora sanguis, cepitque novembris devo-
tione, poveritque hinc competeret, paula con-
valuerat. Sperantia Vergara, Vincens Mon-
forte uxor, oris in callo erat mactu magni-
tudinis capitis sui, qui ei per amos septuag-
eum ad hunc magno eam dolore, nec permitte-
bat eam laborare. Adhuc autem mactu, il-
lam, B. taber amputaretur, sine dubio mori-
ram. Nihil igitur ut humani ope non reliquit
esse, cogitantes, nec pauli le ad finem suum
sustentationem laborare, B. Bertrando poverit
mactu expetit, & quadam nocte post duas
preces dum dormiret, sine ulla lesa apertus tu-
mor est, ex quo copiosa aqua videret per
extingui tamen, quod detrahe hinc curavit
fuit.

palati vul-
nus, capiti
dolor,

66. Vincens Monforte, praedicti Speran-
tie maritus, inter rixas eum aquisit fuit pu-
ram amicus habitas, agnens fualia bellica
peunie letus in gutture est, ut ex ore in flu-
menium mactu possit transire, & per
linguae erumpente vebitibus lenibus & pro-
plus in terra ultra nox spemque vult mor-
tuus jecit. Hoc mactu, uxor ad maritum
advolat; sed non permittit fuit ad eam ac-
cedere, quia ille moribatur. Projecit ergo le in
genus, bentamque Bertrandum eum precata
est, ne hanc permitteret ipsam povera mactu
olmoium mori. Paulo post erexit le val-
entius & terra, & obnix conatus est sus-
pedas ac sine alterius ajutorio domum suam
pergere, & pervenire in prebitis suis uxor,
intra breve tempus sanatus fuit, mactibus o-
mibus, qui quoniam tam lenititer lectum vide-
ret. Antonio Joannis Poverit fuit, dum rati-
one levis febris flagante minueret, in ipsa
venit lectione vehementis in brevis ortus est
dolor, ex quo datus noctibus & uno die fuit
morit, neque dormire potuit, nec levamen
aliquot reperit. Quoniam eo rem B. Bertrandum
bentamque Nicolam Poverit deprecans est,
poveritque post obitum tribus quatuorve ho-
ris quere, & experientis le huius, lenit
mactem omni que mactu iocum expertus est.

palati
vulnus, reb-
macti fe-
bris dolor,

67. Anna Riccio Jacobi Augeri, locum re-
latus,

c

CAPUT V.

*Miracula per S. Ludovici Ber-
trandi reliquias à Deo
parata.*

Philippus III rex a à natiuitate sua quodam laboravit incommodo, propter quod pater ejus Philippus II rex voluit, ut ille in pueritia sua getaret scapulare candidum, palmi aurei acia pictum, ex deuotione erga S. Petrum martyrem &, singularem tenente atque patronum. Cumque laudatus rex anno MCCCXXVI Valentiam uenisset, & cum eo praeclibis fraternalibus principibus, quorum conventum Predicatorum ante omnes alias ecclesias, excepto archiepiscopatu, sua regia praesentia honorauerat, ad eandem conventum secundo uenit; & scapularum B. Ludovici Bertrandi uisitans, magistro fratri Vincentio Justiniano, ejusdem loci tunc Priori, mandauit, ut à scapulari ejusdem B. Ludovici abbas illi luberet, quantum fuisset ad paruum scapulare dicto regno principi facendum.

71. Fecit id Prior in palatio regio, quod rex habebat Valentiae, & accepit illud, quod princeps ferre soluerat. Post multum temporis perpendit, scapulare, quod princeps gestabat, jam fortasse deitum esse, misit aliam Matritum, scilicet ex reliquo dicti scapularis B. Ludouici; quod cum regis princeps peculiari suo usus accepisset, exasperaque gestare, sensit incommodum suum minui, & quae tandem plane liber euasit. Qua de causa accepti à sancti beneficii memor, simul atque exopti regnare, pro eodem inter sanctos solemniter referendo ad Clementem VIII summum Pontificem literas dedit, ac sepius iterari, ut in hujus Historiae libro IV uidebatur.

72. Vincentia Moreghii, filia Widne Calus, septem menses afflicta lecto fuerat grauer tamida, plenuque quibusdam ulceribus stercis, per totum corpus dispersis; quam medici plerumque medicamentis suauiter frusta conari sibi reliquerant, nihil praeterito tentantes. Alacrum ei fuit institutum tale, quod B. Ludouicus, tunc rector mortuus, ad tangendam cruris plagam soluerat illi; quod illa cum magna deuotione & gaudio in manus suscepit, ac Deum invocans, eodem frusto signum crucis super singulis ulceribus formauit, orla à genu, quod, simul atque signatum fuit, illa potuit extendere; ac pari ratione, prout pergebat illa attingere, cetera ulcera curata fuere; ex quorum aliquibus, quo bechia infecerant, frustula ossium prodierant. Postquam omnia tangere sinant, cessauit omne malum, tanquam incolumem se experta fuit, ut mox et lecto largire & domestica negotia peragere potuerit, atque ad persequendas acutas grates ad ejusdem Beati scapularum accessit.

73. Domina libella Efferia desperata erat à medicis, cum mater ejus, ex uia occasione, quod tunc temporis dignus B. Bernardi (ille ipse, qui in scintilla Predicatorum Valentiae seruauit) theae argenteae includendus esset, orauit, ut infirma eo tangeretur; quo concessit, dum digitus illic illius capiti imponebatur, illa se melius habuit, ac breui post omnino conuuluit. Morae

CAP. V.
Per Simili
reliquias
Philippus
IIIa
b

E

quodam in-
commodo
liberant,ulcera sa-
gida;

F

relata à
medicis,
uixit orbatu.diffusa per
corpus al-
tera.

stionis, uxor, post pauperum suum singulari fastidio capta fuit, ac postmodum multa per corporis ejus spolia tubercula apparuerunt, quae rupta, maxime in eorundem plura foramina effecerant, ac peculiariter unus in genu admodum profundum, tanquam fistulam, ut, dum fistula ab eo tolleretur, ferri non posset; qua quidem infirmitate biennium sine ullo ex adhibitis remediis solatio constituta fuit. Tandem post aliquot dies sine appositis emplastris clapsos quidam vir, nomine Gaspard Perez, percussit illi, ut B. Ludouici patrocinium posceret, & ulceribus suis decussatis in modum Crucis applicaret aliqua folia uitis nigrae, quia ipsemet B. Ludouicus in suorum crurum morbo eo remedio usus fuerat, ac simul recitaret certam orationem de Passione Christi, quam Beatus pariter recitare solebat. Confuso obsecra mulier, applicauit dictum remedium, atque insuper promissa nouendium deuotionem persoluit; quam cum biduo incepisset, oratio si uisata comperita est, idque miraculum eo magis apparuit, quod, licet non omnia plagis dictis folia apposuerat, ab omnibus tamen eodem biduo conuulsa esset.

corporis ex
parta tu-
mor,

68. Joanne Expugner, Gualidmi Picot Piscatoreis conjugis, corpus ex parte tumidum manserat hebdomadis sexem, ut illa se mouere non posset. Medici, multis remediis frustra tentatis, eam inde mortuum pronuntiabant. Quare animum suum generali peccatorum confessione expiuit, & invocans B. Bernardum, uoxit, curatum se dicendum Missam ac biduo molis cerum ad ejusdem sepulcrum obtinuit. Subsecuta nocte placide dormiuit (quod antea pra dolore facere nequebat) postero uero mane sanum fuit priusquam uires uel potu recipere.

periculis
femina so-
luta, & cal-
cau' matrem
abigantur.

69. Uxor Joannis Segarra, caligarum opificis, Catharina nomine, indies parum expectans, in actum seferim incitit, & in pejus vergens maculis admodum nigri infecta fuit; quod malum ejusmodi est, ut pauci ex eo conualecant. Hoc in statu dolores putris ei exorti fuere, quae, ne ex eo morbo moretur, B. Bernardum invocauit; cumque aduulsa esset obitrix, illa jam pepererat, & libera iocit & maculis mansit; quod miraculum medicus non satis potuit mirari. Reclat in Bior d, Aca- cius Francus appellatus, duobus mensibus Valentiae calculis laborauit, continuo uocitans; ac cum post multa remedia nequaquam tentata B. Ludouicum toto tribus inuocasset, sine ullo dolore emisit calculum, imbat nuclei palmulae grandem, quem auro includi curauit, atque in tanti beneficii memoriam ad ejusdem Beati scapularum appendit.

ANNOTATA.

a Castellae comitatus, Bieorbe heronatus est, ueris regi Valentini, quod hoc Castellae regnum respicit, limites sui.

b Imo ad Albari, Baylorum de Arenas antiquorum possessionem, media leuati Valentini distant.

c Extra portam marinem juxta Valentiam sitam.

d Vide illa. a. h. c.

448 VITA AUCTOR S. LUDOVICI BERTRANDI C.

A. AVE
QUORUM

for Agagliena, Ordinis S. Francisci multos annos ex oculis laboraverat, eoque jam perigerat, ut velut visu omnino defecitum esset: sed simul ac illustrissimus dominus episcopus Michaeli Elpisio cingulo B. Bertrandi crucis super eum signum fecerat, perfectum visum subito recepit.

regni Pa-
lenciae go-
bernator,
cui filius &
filius

74 Illustris dominus Jacobus Ferreri, eques S. Jacobi, ac civitatis regique Valentini gubernator, dum anno MDLXXXV Montione, ubi Philippus II rex suum regium tum habebat, verberetur, in feterum incidit & ad extrema deductus fuit. Tum B. Bertrandi implorata ope, ejusdem pictum effigiem jussit in cubiculo in conspectu suo appendi, ejusdemque tunicam, quam in magna veneratione habebat, se induit. Quibus factis, subito sanatus fuit. Eodem modo filius illius dominus Ludovicus, dum Valentie egrotaret, filiaque vicomitissa de Celus, in periculoso puerperio & abortu trium prolium septem mensium bonam valetudinem adepti sunt.

per ex va-
riolis con-
valescit.

75 Gregorius Marco, quacor circiter annorum puer, variolis laborans vi morbi se fuerat contractus, ut genibus suis super pectus contritus, se movere non posset. Eadem causa oblatat, quo minus eum possent portare ad B. Bertrandum, qui tum adhuc vivebat, licet hic servus Dei intra paucos dies dehinc mortuus fuerit. Primo post ejusdem obitum die Mesturi foror Joanna Marco, terti Ordinis S. Dominici, dicti infirmi foror, illum B. Ludovicum, in loco, in quo hic sepultus erat, flexis genibus, commendavit, & particulam vestis ejusdem Beati à patribus Predicatoribus acceptam secum ferens, domum reverte- retur rogavit puerum, in qua corporis parte maxime doleret; qui respondit: In genibus. Illa ipse particulam vestis applicavit; eodemque tempore puer ait, nullum se amplius in genibus sentire dolorem.

ex afflu-
to: leu-
cemia morbo,

76 Pari modo de alio, qui maxime afflicta essent, membris interrogatus sigillatim indica- vit, ad quorum singulorum à forore attactu aiebat ille singula non amplius dolere; ita ut jam in nulla sui corporis parte affigeretur, recte- que extensis cruribus totus sanus esset. Altera quoque vice idem puer egrotavit, ac impositis ipse oculis reliquis convulsi. Cum idem tertio in noebum, cumque maxime periculosum, incidisset, petiit ipsemet, ut ad ecclesiam Predicatorum deferretur, ubi jussit se super sepul- turam B. Ludovici deponi, moxque operam sanctissimam sic affecit, ut postmodum ad eam- dem ecclesiam suis pedibus redierit, perenne- rinq; ambulare, quod voluit. Denique etiam alius per eorum reliquiarum usum sanitate donatus fuit.

geni excri-
buntur in-
munda, ex-
uberant, ap-
propi-

77 Domina Isabella Boil, illustris domini Joannis Boil de Arenos, dynastæ de Alisur d, filia ex patre unum genu & erus tam acerbo dolore afflicta remansit, ut toto corpore inde male affecto, oporteret eam in fodili portare. Puer ejus illustris dominus Joannes accellit ad B. Bertrandi sepulcrum pro filia sua curatus, & particulam tunicæ, in qua ille mortuus fuerat, multa peccata à patre magistro fratre Petro de Salamanca obtinente eadem filie suæ, in Alisur commoranti, transmissit, quam cum illa debita cum devotione recepisset, & invocato sancti nomine, genu applicasset, hoc simul cum cruce consistens detulit, omnis dolor abiecit, ipsa- que optime incedere potuit. Paucis diebus post ejusdem illustris domine Isabellæ serva in pro-

fundum lethargum incidit, unde de vita peri- clitabatur; quæ cum antea vidisset nimblem predictarum reliquiarum in domo sua esse- dum, petiit, ut suo quoque capiti imponere- tur particula vestis istius sancti Fratris (sic illum appellat) consisti, se sanatum iri, ut verè contigit; nam ex eo tempore convalescentem brevi post omnino sanata fuit.

D

78 Illustris dominus Balduas Elvira ex suffusione oculi adeo dectis erat visus, ut vel- ut plane cæcus esset; nec varia tentata remedia quidquam profuerunt. Cum autem illustris do- minus Joannes Valterra conspiciat, quibus B. Bertrandus usus fuerat, haberet, ea ipi com- modavit, qui, implorata ejusdem Sancti ope, iidem per novem dies usus sine altero remedio amissum visum perfecte recepit, nec deinceps quidquam mali in oculis pessus fuit. Quidam mercator, Perpignano dictus, desperato visa suo, curavit se ad domum laudari Joannis Val- terra deduci, oravitque, ut B. Bertrandi conspiciat sibi imponi permitteret, fretus, hac ra- tione visum sibi restitueretur. Annuente Val- terra, ille continuè novem diebus ad eandem domum conspiciarum usque gravat accellit, elap- sique his novem diebus, visum integrum re- cupervit.

oculis malè
affectis.

79 Domine Francisca de Castellai, Hiero- nymi Dixar uxori, ex lascivis parva adherent quædam animi delectiones, quæ multis annis eam identidem corripuerunt. Postquam verò, remedia omnia, quæ altibuerat, non modò inuilia, verè etiam noxia sibi esse compe- rat, suavit ipi foror ejus, nomine Maria, ut scissam, quem ex penno lineo, in quo B. Ber- trandus obierat, abscissam habebat, cordi suo imponeret, seque eidem Beato devotè comen- daret. Fecit id domina Francisca, nec malum illud deinceps unquam experta fuit. Cum paucis post annis filiastra ejusdem Francisca gena cum livore intumesceret, se subscitum esset ex utraque aure sudores, aliterqueque, malum viginti quatuor horarum spatio magnè invallide, omne medicamentum respuens, B. Bertrandum invo- cavit, & extremam precationem fuisse oram auri- bus suis inferat: quo facto, sine ulla mora de- tumuit gena, restitutus auditus est, nec illud mali eam dehinc unquam corripuit.

animi deli-
cium ex
bra pessa
furdas.

80 Paucis post B. Bertrandi obitum diebus domina Maria, illustris domini Philippi Castel- lai dominæque Joanne Ribot filia, tum trium circiter annorum, in morbum incidit, febrem scilicet ac fluxum ventris, quæ ipsam tum ve- hementer debilitavit & nascent affectu, ut eam per aliquot dies nihil cibi deglutire possit- set, solo juleculo sustentanda fuerit: quam ob- rem omni spe salutis ejus destituti medici afir- mabant, eam à solo Deo sanari posse. Petiit autem puellam, ut stomacho esset imponeret B. Bertrandi secum lænem, qui in domo ser- vabatur, alimurque ipsam tum stomacho ap- plicavit; eodemque momento temporis pulsæ fe- bri, cibum petiit, comedit, & bene se habuit. Accedentes postmodum medicæ potius ro- gati, ut illa diem suum obisset, quam vi- sitari, tñ audierunt, eam vivere, viderunt- que, admodum attoniti hærent. Dominus Joannes, ejusdem domini Philippi Castellai filius, dum quatuor circiter annorum erit, ex variolis brachia, manus pedesque impediti reti- nati; ac post multa remedia nequiquam adhi- bita, læniis linteis, quod in lecto B. Bertrandi, quando

puella ex
fibri, altera
repat ex
parvulis &
medicæ do-
lyratæ
membris
impedatis
facilius re-
sistat.

quando

A quando obiit, stragem fuerat, involutus, subito convulsus. Aliis quoque, cum idem dominus Joannes pedibus in caput esset, ut in brachiis & lechulo gestandus esset, dixit dominus Marie de Castella vidue, que fuit uxor illustris domini Francisci Martini, se, si scilicet, ex B. Bertrandi linteis facta, sibi applicaretur, finatum in. Hoc facto, post ulla mora ille per domum ambulavit.

*dolor den-
tium a gra-
vis digiti mo-
tum, scilicet,
doloris
pedis,*

B 81 Catharina Mesta, puella subtilis, magno dolore denarium afflicta, fuisse B. Bertrandi suo ori imponens, liberam fuit. Sororis Raphaelis Soter, virginis Tertii Ordinis S. Dominici, unum à dextre manus digitis grave malum corripuit, quod cum arderet cruciabat. Quo post variis applicatis remediis nihil remittente, accepit à patre fratre Michaeli Herrera, confessorio suo, scilicet, quò B. Bertrandus quondam usus fuerat, afflicto digito apposuit, eademque hora illud malum cessavit. Eiusdem scilicet usu quemdam eiusdem soror, graviter scabietis per modum finatum obtinuit, ac confectum è lecto profuit. Eadem soror Raphaelis à disorto pole tantum cruciatur, ut fractum credens. Cui cum funderetur, ut omni nisu condescenderet ad B. Bertrandi sepulchrum visitandum; ibi enim considerans; licet quidam cognatus ejus, datum considerans nescit dixerit, ut aliquem hujusmodi muli eundem peritum arderet, illa tamen predicto Beato fere voluit tunc aliquod remedium admittere propter fructum habundis ejusdem pedis suo supponendum. Hoc facto, sit virum habuit, ut ad locum, ubi ille primò fuerat sepulchrum, posset conduci; ibique suis precibus, exactaque novendiali devotione, sanata fuit.

*luxatum
brachium,
plurimum
doloris, cum
fuit regnans,*

C 82 Quendam puella, Julia Gilosa nomine, in obsequio Raphaelis Soter, luxatum brachium suum evulsione magni nominis ac experientie in ea purificatione vito novem dierum spatio curandum commiserat; sed cum dolor in eo semper incrementum, applicatis ad brachium istud rebus B. Bertrandi, nullà interposità morà, aliquo nullo medicamento evasit incolum. Vincentius Martinez in obsequio ejusdem Raphaelis Soter, cum acri pluvie laboraret, post varia medicamenta nequiquam usum, aciem ipsi B. Bertrandi reliquit, in somnum incidit, & expectavit finem se reperit. Illibella Joanna Lopez per sex hebdomadas vehementi febre cruciata, jamque triiduo loquelà, visu ac sensu tactus celsitudo fuerat, oze quidquam alimentum sumptum, præterquam quod gossypio, aq.ue intrado, ejus os refrigerarent; ipsis medicis admentibus, quòd tandem sine ulla alimento superesset in vivis. Adierant duo Religiosi Ordinis S. Dominici, qui illius domino, Principio Baines, nobili equiti, dixerunt, cum lassitudine destituta sensibus esset, ita ut non possent eam solari aut aliter juvare, se necessarios, nihil super corpore ejusdem auctoritatem Sanctorum Reliquis, que ætulerant; quive ita fecerunt. Singulis autem ei applicatis, illa nihil se morit; sed cum B. Bertrandi (cui eam dominus ejus commendavit, & ubique per devotionem, quà ipsum vivum mortuumque semper fuerat prolecutus) reliquit eadem applicarentur, eo ipso temporis momento agna apertione oculos cepit multò melius se habere, atque intra paucos dies omnino convalescit. In hujus miraculi monumentum aliam ad illius sepulchrum ferre, quò pro ejusdem finem fuisse jam erat parata.

Quarta Tomus V.

83 Fila Principis Ferreri ac Benedicte, quam postea monacho facta est in monasterio S. Juliani, Ordinis S. Augustini &c., misit cruciatur malo iterum, cuius digito cum mater sua inferisset anulum osium, quò B. Bertrandus olim fuerat usus, omnis dolor eam protinus reliquit. Thomasa Angela Alberola, Culme Moret sororis uxor, ad id vite sue extremum perducta erat, ut jam non amplius videret, nec loqueretur, jamque facto infermorum Oleo uncta esset. Attulit ei pater Principis Clemente B. Bertrandi digitum, ejusdemque ori inferuit, alia voce inclamans, ut se Beato commendaret. Percepit illa voces, &c., quam potuit devotione, illius open in corde suo implevit: cum ecce consilium vili à loquela recepit, patit, quid illi esset, quod suo ori imponeret; audique, fuisse digitum B. Bertrandi, exemplo sese etiam melius habuit, & brevi post integra sanitate pota fuit. Joannes Lopez, gubernatoris lautor, à quodam Myuro, quem, ut ad dominum rediret compelleret volebat, prescuto fuisse la ventore sic lassus erat, ut singulis atque ex ejus ore profuissent. Quam ob rem melius vicin ejus cetero deplamant affirmabant: verum, imposuit eidem B. Ludovici tunicam, ille subito cepit melius habere, ac brevi sanatus fuit.

84 Inter Gaspar Lopez, Ordinis S. Hieronymi, antequam reliquum istam suscepisset, valida febre colloque tumore laborabat, cum quadam mulier ei fasset, ut B. Ludovicum invocaret, ejusdemque vestimentum istum, quod illa habebat, suo collo apponeret. Contempnivit ipse momenti, moxque de collo tumor de febre abscesserat. Quendam adolescentulam, Jacobus Ferris dictus, Aleandri de Carlet f. oriundum, mori sola carpsit ex arbore decidit, itaque caput lassu, ut medici cum posse sanari, negarent; sed applicat capiti ejus particulà habundis Beati, ea nocte dormit se melius se fasset: postmodum autem tunc necessitatem medici, ut obisset, rogaturi; audique, illi melius esse, medicari voluerunt; ac invenit idem reliquias, que quid esset, nesciebant, projecerat in terram: at, dicente adolescentulo, eas ex B. Ludovici habitu esse, sustulerunt & osculati sunt. D inde vulnus exanimans, illum tam felici in statu esse compererunt, ut adolescentulus illico è lecto domoque prodierit.

85 Eugenia Specchio, Thomæ Gregorii Falgoutine conjux, magno in minimo finituri pœis digito dolore laborabat, quod multis eam annis afflixerat. Aiebat chirurgi, ad curandum necesse esse, extremum ejusdem digiti articulum amputari, quin nite radicem malum esset, quod ipsum cum gravissimo dolore fere mensibus continuens dom: cum verò quadam vicina ejus, nomine Gomez, parcellam habundis B. Bertrandi male afflicto digito applicasset, sublecan nocte dormivit, corpique notabiliter convalescere, aced ut intra sex septemque dies periclitò finita ad Beati sepulchrum actura gratias accesserit. Quendam viam, Barmaea vocitam, habebat illam, quam adbas lachbat, apothome in collo affectum, quod chirurgi continuenter potius manè lachbat. Matthæus Bonet Comes, notum, miseratione motus dedit mœri istalium ex habundis B. Bertrandi, quod dum illa afflicte parva appulset, manus potius manè repens incognitis est.

LII

AN-

A. APT-
GONON.
adversus ten-
tationem dolor,
velut in
chale fœne-
tam.

B

postea fidelis
& colli tu-
mor, curato
capite
sanatus.

f

F

postea dolor
extrinsecus
colli ex fœne-
tam suble-
can.

ANNOTATA.

- a Hispania.
b Ordinis Prædicatorum, de quo alium est la Opere nostro ad diem xxix Aprilis.
c Moxito munitum est Argonia oppidum ad Cinam fluvium, Hispaniæ Monachum dicitur.
d Vide Annotata in cap. 4 lit. b.
e In suburbio Valentino, S. Bernardi videtur ad oppidum Morvedro seu Murus veteres dicit.
f Inter fluvios, Siete Aguas & Xucar Hispaniæ dicitur.

CAPUT VI.

Ejusdem argumenti pro-
secutio.

CAP. VI.
Per sancti
item ref.
quasi subit
genua.

A Nna à Jesu, virgo ex loco Toro a in Castella, annorum quadraginta, Valentini habitans, in discrimine vite decussa erat à sibi-
bus, nec quicquam seu alimentum seu medicina, que ipsi dabantur, retinebat in stomacho; quapropter & medici de ea actum esse, affirmabant. Invenit eam dominus Michael de Espinola, episcopus Maroccanus, decique ei fructulum facie cocceare, quo R. Ludovici fuerat, quam oculata infirma sibi imposuit, Beati opem simul implorans, nullique interjectioni morâ, se finem sensit, & ad agendas Beato gratias ad ejusdem sepulcrum se consult, & imaginem votivam appendit. Maria Ruiz, uxor Annæ Cavaliere, graviter decumbebat ex febri lethargica tam valida, ut majori temporis spacio sensibus ac cognitione destituta maneret. Quo in discrimine cum versaretur, quædam à domesticis portarum, archiepiscopi Valentini, Galpar nomine, domum illius avertens, alia voce infirmam monuit, ut se commendaret R. Ludovico, ex ejus habitu aliquid penes se habebat, se id ipsi imposuerunt asserens, eamque, si certam fiduciam haberet, sanum in infirmam, quamquam gravitate mali multum oppressa, intellexit tamen loquentem sibi, & prout posuit, Sanctum invocavit; eamque dicta reliquie ipsi applicarentur, illico liberata febri fuit, obtusque medicus, quod eam, non dico, plane inconvalescentem, sed vel vivam videret.

87 Francisca Villalva, vidua Gasparis Escollano, civis Valentini, que nec ulla devotione Beatum prosequeretur, nec credebatur miracula illius, colores colicos pati solita, quodam tempore æstivo tempore postquam Beatus obierat, interius correpta fuit. Acciecit autem domum ejus quodam perfecto, paulum panni caudati à Beati habitu asserens, quod illa, ut (ex supra dicit) incredula, putam devotè tamen, accepit; eodemque, quo suo corpori applicavit, tempore cessante doloris: ipsa igitur se sanam experiens, easdem reliquias filio suo, doctori Escollano &, coarctat, ut simul atque eo facto remedio curat, relaxat in mollem fuit, eodemque recepto, nullum lantia. Idem reliquias deinde ex neglignis amissis, cum octa mulier aliquando erat in facello S. Vincentii, intravit

ecclesiam Prædicatorum Valentini, ibique eodem malo denuò correpta fuit. Tum verò confideravit exiguum suum erga R. Bertrandum devotionem, ad cuius sepulcrum hastenas nunquam flexerat genua; loque toto cordis affectu illi commendavit, spontem, se, si finitatem obtinuerit, ejusdem sepulcrum lavissimum, ac peculiatem quædam preces perferendum. Eodem momento finitatem obtinuit, & ad sepulcrum ejus accedens Beato gratias egit, ac in eodem in posterum frequenter visitando, insignique ega ipsam devotione perseveravit; neque prædictis doloribus unquam denuò afflicta fuit.

88 Dominus Isabella Anna Garces Marfiglia, uxor Joannis Perez, majoris-domus petrarum, archiepiscopi Valentini, ex gravissima infirmitate in tantam incidit melancholiam, ut nocte sequenti nullus in ea pulsus aruarum deprehenderetur, nulla cognoscendi facultas, ac proinde à medicis desperata vite judicaretur; sed final atque illustrissimus dominus Michael Spioles, Maroccanus episcopus, R. Ludovici singulum ei imposuerat, eamque eodem Beato commendavit, idque etiam ipsam infirmam, quam posuit devotissimè, præstiterat, illa eam passu aruarum integram finitatem recepit, nec medicinis nec medicis preterea opus fuit.

89 Joannes Laurentius Roig cum anno sexaginta die, S. Dionysio fieri, chartum, cui pulvis pyritus involutus erat, in manu haberet, à igne accensus manum ejus ambulsit: eamque dolor tam vehemens, ut ex modo, quo se torquebat, aliæ malefusi infans videretur sibi in puteum precipitaturus fuisse. Adhibita sunt multa remedia, quibus tamen ingens ardor non fuit mitigatus: eum domum revera mater particulam linteamentis loci R. Bertrandi ambulsit manus sine mora applicavit, illamque pluribus berymis, quam verbis invocant: monque cessavit dolor & filius quievit. Supererat tunc adhuc in eadem manu aliquot palisæ; verum hæc intra breve tempus evanuerunt, nullo relicto ambulsit carnis vestigio. In hujus miraculi memoriam manum eorum ad Beati sepulcrum appendunt.

90 Dum idem Joannes Laurentius Roig deinde æstimate laboraret, ei pluribus diebus natuino tempore aquam calidam potandum dedere, qui corruptus peccatis stomachique humores adeo excrescit, ut suffocari se sentiens de vite periclitaretur, ac proinde ejus confidit ocyus fuerit accitatus. Mater ejus, qui præter tam eluxi sibi pignoris imminuentem chartam multum verberatur, ne ille sine susceptis sacramentis moreretur, flexit genitrix, lacrymans R. Bertrandi adjutorium implorat, ne saltem sine confessione peccatorum suorum ex hac vita excederet, filioque suo prædictas sacras reliquias applicavit. Quod illa sentiens, ita illi coarctavit, quod illa multo unquam malo laboraret. Quod miraculum plurimum miri fuit, quocumque accurrens curi ejuslibet, qui eodem paulo non impleverat.

91 Ejusdem Joannis Laurentii sinistram genam illo tempore apostema infecta, quod ut sine sectione dissolveretur, multa tentata sunt remedia, ne electrico sicut defensorum. Sed valentes se medici ad sectionem coactos decederent cum potestate licet. Inter ea piæ dolensque mater cum sua filia filia ad jam sepius probatum Beati patrocinium ejusdemque reliquias recurrentes eas apostematæ apposuit. Quo

necesse
natura.

E.

ment
sola dolor.

offensa.

F.

sua apo-
ma, brachii
sunt.

A facta, ille ex nocte quievit; manē verò gens inventa fuit in naturalem suum reducta; acque in ore illius multum puris, quod ex gena efflueret per exiguum foramen, quæ cum nullus momentū eisset, nullo curata medicamine fuit, ac brevi post sponte clausa. Quinquennio aut sexennio post, mense Julio vel Augusto idem ille Joannes Laventius vulneratus fuit in brachio, in quo cum oporteret ei venam aperiri, id fieri nequit, propter humores, qui ibi eo confluerant, totaque ad vulnus usque transierant. Mox verò B. Bertrandum implorans, ad ejusdem fratris domino Hieronymo petit ejusdem Beati intercalam sibi commodari, quā ut filium induit, confestim vulnus brachiumque deorsum sunt, ut ille ullo incommodo venā ei aperiri poterit.

morbus gra-
vis, variæ

B 92 Christophorus Agmonitelli, frater Amatoris, beneficiatus in parochia S. Stephani Valentie, tam graviter decumbebat, ut jam loquidū pulsoque aere privatus fieri Oleo inunctus fuerit. Quam ob rem predictus frater ejus cum B. Bertrandum commendavit, fructum ejus habitus illius capiti imposuit, omnemque operam adhibuit, ut infirmus quoque corde suo eundem invocaret. Eodem temporis puncto incepit convalescere, vespere etiam melius se habuit, ac brevi perfecta sanitas donatus fuit. Cum puer decennis, domini Jacobi Ferreri & dominæ Argente Ditzæ Fernando filius, febribus eo reductus esset, ut de eo curando medici desperarent, quidam Ordinis Prædicatorum Religiosus, Dominicus nomen, ad eam aciem veniens fuisse, ut pro infirmo B. Bernardi ope imploraret, quæ ejusdem capiti applicaverant, tollerent, ac solum aliquid ex Beati habitu imponerent; ita enim ipsum sanandum. Educata confestim mater est, quæ dum eas habitus reliquias apponeret, adolescentulus sensit se bene habere, cumque postularit & comedit, & sinus persitit quoque annis continuis, in quorum fine idem cum morbus invasit. Hinc recordata genitrix neglecti voti, quo se obtinuerat, de locide ad Beati sepulcrum ostendens, votum cum precibus intervit, moxque ager sanus evasit, mater autem sue mora locidem cum grandi cæno ad sepulcrum misit, & adolescentis postmodum per civitatem ambulavit.

denot

C 93 Anno MDCXCVI Augustinus Banchieri acris febri in alacrimen vite sue deductus fuit, visu sensuque jam deitutus & extrema sacra Unctione munatus. Ipsi conjugis soror statim sororis sue suique cognati molorata fecit sibi à Violenta Gineare commodari intercalam B. Bernardi, quam post suas preces infirmo impulerant; hæc verò, qui ante nihil penitus audire poterat, intellexit eos, dum dicerent, se B. Bernardi intercalam habere. Vixit cum moribundo impulerant, quin ille se suavitè refrigeratum sentiret; hincque potquam ex nocte bene quieverat, mane incolumis fuit, penicque, quid per dicti Beati intercalam inducere voluerint, responsum accepit, eum hujus usi sanatum esse.

faber.

94 Anno MDLXXVII vel MDLXXXII vigente ad finem, uxorem, Gualteri Joannis Perca, restitum è leti optis, valde febri invadit, apparuitque in ea maligna ariditas, cum magna inflammatione, quæ è mamma sinistra crepta totum brachium infecerat. Hoc in casu vir ejus consilium jubet quæ oculis acceci, cui

Quævis Tomus V.

illa præ febri ac dolore vix potuit conficari. Post hæc iussit sibi dari, quod ex illa B. Bernardi habitu habebat, illudque mammae applicare. Maritus, qui interim descenderat in cubiculum inferius, in quo eo tempore, quo symbolum Apostolorum posset senel recitari, manebat, inde reversus conjugem suam integro valitudine restitutam reperit, adhuc presente conficario, qui erat pater Baci Societatis, cum aliis personis, omnibus in administratione rapis.

95 Nobilis eques Joannes Baxita Benedicli filius erat frequenter laterum craciata affligi, & quidem aliquoties tam acris, ut penè adigeretur ad mortem. Cum id ita aliquando accidisset, uxor ejus dominæ Agnes Anzili monuit ipsum, ut B. Bertrandum precaretur, ac permitteret, suo corpori imponi fructum habitus illius, quod ipsa à potere magistro, fratre Vincenzio Julianino Antist acciperet, moxque afflictam partem attingi. Verum ille id bis recusavit, adiens, sibi non deesse multos Sanctos sollemniter canonizatos, quos invocaret, & quibus & non aliis, se commendabat. At malo magis magisque ingravescente, mox prædictus reliquias, illo nihil adveniente, male afflicte potè apposuit, idque illi indidit. Tum infirmus constantem uxoris sue fiduciam intelligens, pictæ motus B. Ludovici impulerat, atque illico cessavit dolor, nec ullum ejusdem mali vestigium unquam dimicpi expertus fuerat, quando hæc post elapsos itæ trucidis tant quatuordecim annos ita omnia testatur fuit.

96 Soror Margareta Agupionea, Tertii Ordinis S. Francisci agrosabat, & ex judicio medicorum nullo potera remedia curari; ad quam cum patriarcha misisset Galsperum Agupioni, presbyterum & ejusdem floris fratrem cum cingulo B. Ludovici, hæcque illius collo alligatum fuisset, lectumque Ea agnosum S. Mariæ, illa confestim oculos aperuit & movit caput, quod prius tenebat immobile, feracique è lecto salva & incolumis. Cum Vincenzio Mathie, accusatorum circiter quinquem, illas Vincenzii Cæco Ispidæ, maligna febri laboraret, nec quina vix lecta ei quidquam profuisset, Almenara medicus de eo pessime augurabatur. Quare mater filium in tanto periculo constitutum hortatur, ut B. Bernardi auxilium flagitet, particulam tunice ejusdem Beati illius capiti suppositi. Obtemperavit illas, tunicaque cepit ita convalescere, ut postea ad agnam Beato gratias illas sepulcrum invenerit.

97 Catharina, uxor Michaelis Soyas operarii, magno dolore cruciabat sub altera mammillam, quæ induruerat intra lapidis, habebatque contractum brachium, quod extendere non poterat, & febri laborabat; quo morbo sipe constitubatur. Recordata verò, dominam Magdalenam Magnos Borgia habere aliquā ex B. Bernardi habitu, quo colorem uberrime levaret, eam oravit, ut illas reliquias sibi concederetur, quas simul atque suo potari apposuit, abiecit dolor, diffusa durities est, cessavit febri & extensum brachium est, nec illud mali illa deinceps unquam passa fuit. Eugenia Fontana, Philippus Fules civis uxor, ex fluxu sanguinis diebus quinquem vehementer debilitata erat; & ut erat B. Ludovici plurimum devota, iussit sibi à matre aliquid ex ejusdem Beati habitu dari, ita, & ita usi sanatum receperunt. Accepit illud, hæcque

Lili a

corpora

lateralis de-
tor,

morbus im-
medicabilis
febri ma-
ligna,

induruit m-
beris dicit,
sanguis
fluens,

ulcerum al-
cora, cast
applanata.

caput diffr-
pion, vige-
te, naris
fusa.

Remar-
quis
apud mei,
guttur in-
fusa.

452 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

corpore appropit; nec mora, fletit sanguinis fluxus, ipsique profundè in lecto defundit, coque malo nunquam deinde compta fuit.

98 Angela Vera, Christophori Corvi notarii conjux, jam quater peperit, nec unquam potuerat proles suos, nisi solâ mammâ sinistrâ lactare, quod in dextera semper ulcera po lacte habebat. In quinto partu etiam mammillam sinistram malum iniecit, adeo ut jam sine serbo dolore lactare nequiret. Allatum est ei aliquid ex habita B. Bertrandi, quod cum prediche mammillæ applicatum fuisset, malo confestim liberata fuit, & facile potuit lactare. Jam quicquid mensibus eam passa fuerat infirmitatem; octiduo autem post sinistram mammillam lentissimè eadem reliquis etiam appositit dextera, quon pariter sanari obtinuit, potuitque etiam hinc luggendum dare, quod antea nunquam potuerat. Raptimque, hinc doctores Alrecura, acutis auroreum undecim, exortum in collo apertum est, unde & in fibrin incidit. Curque illud jam eo perductum esset, ut deberet scari, vespri aliquid & B. Ludovici habitu eidem applicauerunt; ac postero mane adveniens, ut ictionem fieret, chirurgus, totum tuber evanuisse comperit, cum singulari admiratione patris, qui erat medicus famulos.

99 Magdalena Pistora & di Ordoñez filiam habuit, Crispiana nomine, quam balneo postquam nata fuerat, noctu altum cœlit clamorem, inventumque est caput ejus in modum molli granati disruptum fissurâ valde profundâ. Obsterice negante, insensum posse sanari, mater ejusdem capiti imposuit aliquid ex habita B. Ludovici, illiusque auxilium pulchre signavit, voras, si sua filia inde convalesceret, se locidem cum cerco ad illius sepulcrum oblaturam, & unam Missam celebrandam curaturam. Intra duas autem horas infans periclitè convalescit. Magdalena Meca, uxor Mathæi Benet Comes, notarii, frequenter periebatur angustiam, quæ eam vehementer affligebat; cumque eadem corrupta in ecclesia Predicatorum esset, ad B. Bertrandum recurrit eam voto de collo cerco ad illius sepulcrum ferendo. Tum domum reversa particulam ejusdem Vesti vetis suis faucibus appositit, ne postmodum suum fuit, neque si aliâ deinceps unquam passa. Eadem mulier testis est, icle eandem reliquiarum usu vetis instrumentibus liberatam fuisse. Cum Catharina Occagna virgo pluribus diebus omni audiendi facilitate penitus destituta esset, ante illius aedes transiens pater suus Joannes Ferreri, Ordinis Predicatorum, lecto Evangelio, aliquid & B. Ludovici habitu ejusdem sumbus iniecit, eodemque tempore momento illa amissum sudatum perfecte recuperavit.

100 Dominus Joannes Vives de Caramas applicationem thomaci putebatur, ita ut nihil digere & bibere posset, nisi aquam tepidam, itaque hinc aurochum molestiam agubet iniectionem. Ejus filia, domina Hieronyma, dedit ei locellum, qui olim fuerat B. Bertrandi, quo ille, super suo thomacho posito, tantum adjutus fuit, ut brevi convalesceret, potueritque etiam aquam vivam potare. Habitu Joannes Supcan jam à tredecim aut quatuordecim diebus spiritum plicem gutturi transversum iniecerat; quam cum nec deglutiret, nec ejicere posset, timere experiret, ne suffocaretur, necume quod collum jam intumuerat vehementer. Tandem particulâ vetis B. Ludovici ejusdem collo angustâ,

ea nocte sine scissa dormavit; mane verò sub-
capienti, detumuerat, nec illa spiritum ampli-
us sensit, nec unquam sensit, quid illa fer-
clam sit.

101 Dominus Maria Cofia, sumpto medicamen-
to, ex vehementi corporis exanastione in
grave malum incidit, quod sic illius addidit
linguam, ut nullam integram vocem profere
posset, totaque corpore tremere: quod quidem
malum eam jam duabus horis tenuerat, reco-
data B. Ludovici, cognati sui, a marito suo
Jacobo Bertrando per ignis petiit arculam, in
qua nonnullas Sancti reliquias servavit, ex
cujus habita frustulum suo collo amovit, ac
simil loquendam integram recepit, & tremor
corporis cessavit. Dominum Annam Galico, B.
Bertrandi cognatum, totum tertium digitum labo-
rarentem, intensus dolor, qui eam per decem
dies scissa privavit, invasit in dextra parte ca-
pitis; quam eo rem abiciti in capiti sunt, ne-
que octies scissa venit, unde tamen ipsa nihil
malus habuit, imo multum vergere ad mor-
tem. Cum verò ex confessoria suo, qui Ordinis
Predicatorum erat, audisset miraculum, quod
per B. Bertrandi miraculum in diebus
obstantem fuerat, eamque B. Bertrandi invocavit,
adito voto de offerendo illi, si sanaretur,
capite argento; & post hoc impotius capiti
suo piloso, quo ille usus fuerat, simul miti-
gatus dolor est, ac subsecuta nocte prout ab-
soluta.

102 Bonifacius Ferreri de Alafia, literaru
studiosus, ratione erythipelas, ex quo
ejus vultus collumque intumuerat, extrema
sacra Unctione jam manibus, cum misisset, qui
B. Bertrandi digitum sibi attulerat, advenire
duo patres Predicatores, qui amam ex oculis
S. Petri Martyris, & calcem S. Vincentii
Ferreri attulerant, quod ad manum non esset
delideratus digitus, quem sin patres alio por-
taverant. Dentibus domesticis, quod si ha-
beri non posset, promissum dicit Religiosi,
se eam alacros; itaque scierant; sed solum
triduo post. Dum vero tandem videretur, jam
eo redactus erat infirmus, ut nec loqueretur,
nec videret. Admoto fronti digito, subito lo-
cutus est, dicens: Quod istud est, quod fronti
meæ impolitum? Vixit se una miracula, valicu-
lam aquæ eodem digito attigerant, tentandū
gratiâ, ut posset bibere; bibique scilicet, li-
cet jam quatuordecim annis omnino foret po-
tuisse. Postmodum evanuit omnis tumor, atque
intra triduum ipse periclitè convalevit. Coniugis
hoc miraculum die XVII Aprilis anni MDC.

ANNOTATA.

a Taurum applan, Hispanis Toro, Ban-
drando ad Darium fluvium collocat; sed in
regno Legionensi.

b Joannis Riera, de quo jam alibi supe-
rior.

c Forè regni Valentini histiographo, su-
pra allegatos citato.

corpore
tremor, fo-
br's gene-
nata,

R

le erythipelas
sanatur.

F

CAPUT VII.

Miracula quedam S. Ludovici Bertrandi sepulcrum pie visitantibus facta.

CAP. VII.
A: S. S. S.
sepulcrum

Gaspas Rómirez, operarius civitatis Vapientis, anno septimo ætatis sue corruptus malo oculorum, bi-annum velut visum orbatus fuit, postquam adhibitis variis medicamentis tandem omnino cæcus inebat, ac toto biennio mansit. Novera eius Joanna Anna Vincenza fuisse ipsi, ut se B. Ludovico commendaret, & novemdialem apud sepulcrum ejus devotionem voveret. Ille, ut tam tener ætatis esset, quid posuit, maxima devotione Sanctum invocavit, & à foris sua Hieronyma iustus novem dierum devotionem incepit. Sexto autem vel septimo die obsecravit quendam patrem, fratrem Gasparum Annæ nomine, ut fiscalitatem (quod magnopere desiderabat) sibi faceret oculis suis arcu faceret, in qua sacrum corpus jacebat, adorandi.

eius videri,

104. Paterfamilias igitur loco, oculos suos dicitur tunc novies devotissime applicavit, Beati operem simul implorans. Pulchrum autem videri operis sui palpebre ejus, effusæque ex oculis magna copia aque lutes; ac demum ab eadem fonte sua volutus domum eie. Considerata noverca, tantum aque ex oculis prodire, petiit, quid fecisset, ut sic illa maneret; qui non, ut sciret fuisse, exponens, respondit, aquam illam prodigiosam esse, & pro ratione, quâ illa efflueret, sibi usum convalescere, adeo ut jam inciperet aliquantulum videre. Voluit ergo noverca oculos ejus modica aqua lavare; ac non permittit pater, asserens, sperare se, fore ut Beatus sine ulla alio remedio eos sanaret. Ita novemdialem devotionem prosequens, indies melius se habuit; ita ut, hinc finit, etiam finita fuerit cæcitas, atque ipse deinceps perfecto visu semper usus sit.

C

placido
B'q'at,

105. Joannes de Polverra, in obsequio patriarchæ versans, in magno nitro atrangitopalia palatii Valentini itabat latibundus sub fenestra, per quam quidam fidei caryophyllis pleni trahebantur in alium: eumque eorum unus admodum grandis jam elevaris esset, ruptis finis est, facculque ex alto recta in ipsum decidit, eumque tam male percussit, ut utraque costalidicem suo pondere ruptis. Hinc voluit matris in lecto novem mensibus decubuit, in quorum fine cum cepisset, nec nisi admodum difficulter, saltem sustentatus incedere, cum quodam viro ad B. Ludovici sepulcrum missus fuit, quo cum gravissimo cruciatu se percutit, eumque ad eum sacrum locum pervenisset, voluit omnibus modis eniti, ut in genus procuramberet; quod & fecit. Postquam loidem multis precibus B. Ludovico se commendaverat, surrexit è solo nullius adjutorio, sive hominis, sive fidei uxoribus usque, tamque inanimatè ac firmum pedibus se expertus fuit, ut ille in lo incedendo incederet, non solum ac precibus ac fructibus novemque passus fuisset. Quo-

propter pro miraculi monumento saltem sua eidem sepulcro appendit.

106. Hieronyma Giner puella, filia Francisci Giner operarii, in platea Mercedis, vehementer agrotans omnes capillos amitte, tor-torque capite cauleteris fuit; quod multa portigni, multi stramis adscripsit. Multa quidem tentata sunt remedia, verum illa indies magis magisque deplabatur. Quo comperto, mater ejus Ursula S. Ier. cum secum decens novemdialem B. Bertrando devotionem inchoavit, ac primo die post festis ante Sancti sepulcrum procer, paulum galeppu incitavit in oleo & aqua unius lampadum, quæ ibi ardebant, eoque caput suum unxit. Quod cum quidam circumstantium vidissent, dixerunt ei, ipsum male facere utendo caput oleo; id enim multum nociturum. Verum illa nihil illa curans, Sanctoque freta perrexit ungere, unctoque capiti nihil præter fidele velum imposuit. Tertio die jam ceperunt capilli apparere, & in fine novem dierum suis locis per totum caput erant erant, spissiores, quam antea fuerant, ipsaque omnimodis finis.

107. Andrea Añes, uxor Hieronymi Soler operarii in platea Mercedis, jam ut pepererat, primoque ac secundò, quod lacte curaret, proles commiserat nutui, eoque mortuus fuerat. Tertio peperit puellum, quem eadem de causa lactandam dedit matri, quam dum faciebat: cumque inanis jam transieris esset, propter quamcumque eadem nutrice similitudinem, omni ope studuit sibi ipsi lac procurare, atque inter illa fecit ubera sua à quidam puella fangi; unde factum est, ut sanguis iade sepius prodiret, ipsique tam ab hac, quam ab aliis multitudine abstinere compulsa sit. Agrotante lactem prodica nutrice, oportuit alium conducere; quod multum molestie misere mulieri creabat. In his angustis decrevit B. Bertrando patrocinium flagitare, vovique ad ejusdem sepulcrum novemdialem devotionem perfolvere; quam cum inchoasset, sexto die tanta præstantis lactis copia abundavit, ut poterit hanc ulla incommoda iniquam fieri, quæ jam quantum ætatis sua mensum agebat, ipsius lacte. Deinceps etiam aliquos dies peperit, postquam fuit nullo alio viâ remedio ieiuncta lactavit.

108. Carilophon Benet Gomez, dum puer stratus erat, collum magna strumarum copia infecti, maxime una imitator ovi gallinæ grandis, quod malum passus fuit multos annos, prorsusque B. Bertrando moreretur. Verum post mortem illius inclarescente famâ miraculorum ejus, uxor Jacobi Antoni mercatoris, quæ Carilophonum educaverat, curabatque, fuisse illi, ut se eidem Beato commendaret, ac novemdialem devotionem peragere; atque ipsius voluit cum primo die ad Beati sepulcrum comitari. Dum vero juvenescens devotionem continuaret, struma singulae fidei ceperunt, ita ut, finis novem dierum devotionis, malum quoque omne finem habuisset.

109. Infantem, Marcum Antonium dictum, Jacobi Perez de Hiegla, nobilis equitis ac doctoris legum, filium, ætatis duorum mensium corripuerat acris febris, apprehenditque in collo ejus quidam tumores, unde etiam vultus intumuerat; jam tandem non fuerat uberi, nec poterat ei quicquam per os intillari; adeo ut

A. Ayo-
omono.
dissi se
perlegere
tritas regis
cui:E. fecta ubera
lacte ducen-
ta.

F

febris & cal-
di exacer-
depassi:

454 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

mediet de illius vita desperasset, atque ipse sine mora iaceret. Hac de causa ipsam vultu facie in quosdam inferioris cubitulum toleravit, ne mater mortuum videret. At domina Joana de Heredia de de Pagliures, avia materna infans, puerile vota multo filium suum, Thomam vocatum in saeculo, postea Fratrem Hieronymum, cum fratre eorum longioris circiter unius palmi, manibus, ut illum ad sepulcrum B. Bertrandi accedisset, ibidemque pro infante oraret, donec cereus consumptus esset. Hoc factis, illoque, ut mater rationem redderet, reverso, discoperuerunt infantem, & viderunt illum se moventem, collum quoque ac faciem sine tumore, oculos apertos, reliquam etiam carnis viridum, atque omnis levis experti. Nec mora ille lac fugere cepit. Idem Marcus Antonius, cum ad statum decem vel duodecim annorum perisset, gravissimo malo, quod in genu pedebat, liberatus fuit per B. Bertrandum eo ipso temporis momento, quo mater hunc pro illo precabatur.

B
foliata bra-
chiorum im-
pedimenta,

110 Violenta Ludovici Pin ex malo aposte-
phico brachium dexterum impellens habebat,
cum chirurgus finitimi vesam aperient unam e
aervis lesit, atque ita ipsa utraque brachia ca-
pta fuit cum intolerabili dolore. Cum vero ex
consilio ejusdem amice suae brachia sua angu-
cisset oleo lampadarum coram B. Bertrandi se-
pulchro ardentem, ea subito in primum vigo-
rem illud restituta fuerit. Utriusque Marc, Fran-
cesci Tiboni conjux, ex quodam infirmo utriusque
brachii sui remedium in duo pegus habebat. Ad petrocinium itaque B. Ludovici
recurrent, novem alierum devotionem ei vo-
vit; qui curat, cepit pariter brachiorum impe-
dimentum minui, & ante praedictae devotionis
finem incolumis evasit.

C
obis
gargare:

111 Catharina Alegre, detecta in nigro u-
berum gargare magnitudinis mali aurati,
quam medici immoventem pronuntiabant,
ad B. Bertrandum, erga quem etiam prius pro
affectu fuerat, se convertit, novamque devo-
tionem pollicetur. Quasum autem progredie-
batur in implendo voto, tanto magis se ten-
tione, ita ut finita novemanni devotione nul-
lum illius mali vestigium in ea superesset. Sc
sanctam viant quidam chirurgus, nomine Mor-
rino, qui, malum insanabile esse, ei asseruit,
nequit satis admitti, animans, se id
numquam crediturum fuisse, nisi illis oculis
visisset. Aliquo tempore postquam praedicta
Catharina se videret sanctam, ut erat dei tamen,
incedit cum confectis scrupulis, quod eam
gratiam potuisset; qua videretur sibi ut po-
tuisse eo malo tolerando ad ingens lacrum in
caelo comparandum. Ea de causa aggressa est al-
terum novem dierum supplicationem, Bertram
obsecrans, ut, si anima sua utilis esset, ipse
intercederet apud Deum pro eodem morbo sibi
denovo immutando. Absoluta ea devotione,
cepit pedes iterum intumescere; deinde cum
prostrata in eodem apparuit plaga, ut asserent
chirurgus, se per eam intuenti ejus videre:
ipsa vero infirmatorem istam impetu toto animo
patientissime toleravit.

ex parte tu-
mida, unde
causa con-
stat,

112 Anna Salvator ex parte cum in mo-
dum tumida evasit, ut nequirit se movere,
itaque permansit a die 5. Octobris facta, qui
est xvi Augusti, usque ad xxx Novembris;
quo interim tempore ex remedio nihil pro-
cessit, cunctis tui lacrimis, quibus parata in quo

cum cruciata incedebat. Tandem commendavit
se B. Ludovico, & ad sepulcrum ejus visitan-
dum se contulit, dumque ad ecclesiae fores
pervenit, dimittis ibidem fuerit, quo potuit
nisi, ad praedictum sepulcrum processit, ibi-
demque bono tempore spiritus procat fuxerat
silva & incolumis, & expedite progrediens,
falera sua sepulcro appendit. Beatrix Spina, vir-
go annorum triginta trium, testis est, se,
cum cum aliis ante B. Bertrandi sepulcrum ef-
fret, vidisse puerulum mulierem, qui fuerat
lorrix, ambobus brachiis contractum, ut ea
movere non posset, ibidem orantem, & ma-
gno labore brachia sua sepulcro admoveant;
ac deinde eandem audisse alta voce cum flu-
diemem, sese esse sanam, uti respo com-
pertum fuit a circumstantibus, aliisque, qui ad
ejusdem voces accurrerant.

D

framis pos-
sint affecta,

E

113 Angela Hieronyma Castelli, uxor Au-
gustini Perez, dum octennis erat, & perga-
deorum deciderat; ex quo lapsa exorta circum
collum ejus sunt multa tubercula, quae medici
pro stramis habebant, quoque, dum curare
volebant, tam amplas plagas fecerunt, ut eas ca-
rari confectas foret ejus animo liqueretur. Mater
advertis, humanis medicamentis ali pro-
fici, infirmam ad sepulcrum B. Bertrandi du-
xit, eamque ibidem multis sparsis lacrymis pre-
cata est, ut dignaretur pauperem suum beni-
gne respicere, quippe qui non habet, unde se
suamque familiam sustentaret. In hac affec-
tione vidit cum janitor, frater Antonius Bal-
lesier, solatus est illum, jubens confidere,
sive ut B. Bertrandus remedium ei preberet;
& particulam vestium ejusdem Sancti eadem de-
dit, quam mater sine mora collo sibi alligavit,
& tam haec, quam illa novendialis devotionem
voverunt; qui perfoluit, filium tamen periculi
sanum fuit, ut nullum pristini mali ac ea vesti-
gium appareret.

brachio ca-
pia, horridi
lacrimae,

F

114 Dum eadem Hieronyma aliquot annis
post vespri apud B. Bertrandi sepulcrum esset,
vidit quandam mulierem extermin, quae pul-
sam, ut videbatur ei, statim octo vel decem
mensium, in sinu suo gelabat, uno brachio
captam; quae mulier orandi causam inde pro-
voluta in gremio petiit modicum olei & lampa-
ditus, quae eodem loco ardebat. Quam igitur
Religiosorum obvias tam lam-adem misit
deorsum, & gratificatus mulieri est; ipsa vero
eo oleo brachium infans unxit, haecque conti-
nuo sanata fuit, & mater pro gratulo lacry-
mans B. Bertrando pro tam insigni beneficio
gratias agit. Petrus Sira fornicus, jam inde a
puertia sua herniam passus, simul atque B. Ber-
trandus obiit (quo tempore potuit statim cir-
cut annorum quadraginta trium fuisse) auditis
infratribus illius miraculis, devotionem novem-
dianam apud sepulcrum ejusdem inchoavit, de-
precans, ut tam molestis infirmitatibus liberaretur;
ac, completa devotione, sanam herniam, se-
que incolumem expertus fuit.

framis testis,
sua famuli i-
operare

115 Dominus Joannes Boi de Arenos folio-
bat elemosynas largi eandem propter juveni,
per civitatem Valentiam mendicanti, matrone
Longobardi, strum infesto, illiusque ali-
quando ei, ut ad sepulcrum B. Bertrandi san-
ctatem precatur accedens. Obsecrans etiam juve-
nis, &, fuisse precibus, collum suum oleo
lampadum, quae apud illud ardent, tinxit, &
sanitate potuit est; quemadmodum ipsemet di-
cto domo Joanni exposuit, vestigia strum-

CAPUT VIII.

*Alia item miracula ad ejus
sepulcrum facta.*

Arum ostendens. Joannes Silvatore, orenus in Alborna a, quodam die inter liberrimum tem vehementem in altero pedum dolorem sensit, ut raptum crederet; ac postmodum accitit ad aliquam mulierem Valentia, eiusmodi mala curare peritus, ut sibi medicaretur. Applicavit hæc medicamenta sua, quibus ille non modò non finitus, verum etiam toto isto latere suo dextro exutus fuit; ut, cum nec incedere posset, nec extendere pedem, in brachiis balneandus fuerit: quo in assiduo statu amplius anno permansit sine ullo ex adhibitis medicamentis levamine.

B116 Auditis verbò multis, quæ B. Bertrandum potaverat, miserulis, effecit, ut ab uxore seu iumento manuum imposuisset ad ejusdem Beati sepulcrum duceretur, quò ex animi delirante ac molèstia ex Alborna vocatà cum libere & erueretur pervenit. Cum ad fores conventus pertingens, coactus, quàm potuit, commotissimè è laqueo depositus, & in ecclesiam introduxit; & quia ipse admodum delirans erat, deliquam animo passus est, in eoque bono temporis spatio inhevit. Recepto deinde animo, omnibus viribus conatus est, ut opè contagis sue ad predictum sepulcrum usque pergeret, ante quod positis genibus, B. Bertrandum sibi propitium invocavit, ac paulò post facellum Rosetii aliique altarum commotè ac sine adjutorio inivit. Sed dum ecclesia egressus equum rursus ascendisset, ex eodem, quo advenerat, moelo domum rediret, primum malum cum coarpsit, atque ita ipsi bis terve presentia accidit.

C117 Quapropter, expendens, se, dum erat in ecclesia, posse incedere, & simul atque è cercosis effere, eodem malo impediti, suspensus est, fortasse placere Deo, ut suis pedibus, non equo, ecclesiam adiret. Julit ergò uxorem suam per fustorum sollertiè conquirere, Sanchezque precatus, ut sibi vires sufficeret, quibus p. istè horum ope ad sepulcrum ejus pervenire, cummisit se itineri ex Alborna Valentiam (quæ mediè circiter leuca distat) paulatim se promovere, & amplius quatuor horas impendens. Postridie eidem itineri non ultra horum immotus est, sed tam incipiens se melius habere; cùmque beatam matrem cum certa fiducia continuè invocasset, in pedes exurgens vias suas incolumiter esse, sulca ibi dimisit, suisque pedibus reversus domum est, & prius non liberos resumere potuit, ac per duas menses finis perstitit.

D118 At cum tunc accipio operam daret, spisso imbre in agro madiditas in eundem infirmitatem replevis fuit; sed eadem devotione resumpens, tertio, quo sepulcrum visitavit, die periclitum finitum denudò obdormit, ac deinceps semper jacevit. Dominus Michael de Villanova puer, totum collum suum habebat nigris se securis truncis resectum; novissimè devotionem ad B. Bertrandi sepulcrum persolvit, dumque ille ibi ageret, strumè continuè abacta fuisse, ita ut, finis novem illis diebus, totam vitam suam pariter penitus cessasset.

E119 Joanni Angele Loper, ætatis annorum undocim quoddam accretumtum carcum in altero oculorum enatum est, quo visus impediatur; cui malo, quod in tum delicta corporis parte efficit, non sunt ausi mederi, peiores veni. Mater ejus Ithella Jaman Armengol ex consilio domini Anne Valera cum ad sepulcrum B. Ludovici adduxit, ibique premissis piis precibus, exceptis ex oleo appensum lampadem, eoque accretumtum itud unxit, & devotionem novendialis ad sepulcrum peragendam pollicita est. Primo autem die, quo cum incipere, post fusa preces illud dandò unxit; dumque domum rediret, compertè, istud decessit; & oculis parvis, claris atque illesis mansit. Margarita legioli, uxori Jacobi Bayne, erat filiola, nomine Clementia, oculo eiecitæ annorum, quæ multis in corpore suo possetetur dolores, qui per medicamentorum usum etiam agebantur. Quodam die puellula à patre petiit, ut B. Bertrandi corporis multum locumulum ejusdem eligens faciem super illius sepulcro posuisset, sibi afferret; spectare enim, se ea ratione sanandum. Pater eiegim illam mantili mœstravit, quod statim ac iactante imposuit, illa sanitate recepta, nec eo morbo deinceps correpta fuit.

F120 Augustali di Naves, insuroris filium, ætatis sue anno quintus febribus & oculorum moribus ita iactant, ut vix videret; sed post persolutam ad B. Bertrandi sepulcrum novendialis devotionem ab utroque malo mox perfecte convalevit. Ithella Joanne Beltrani, Francis Ferret, textoris pruni ferici villosi uxoris, filie annicula sinistram brachium quandam crasse occupant, aquà lacuè manantes, quo infirmas tribus mensibus ei auctasent, multis herosim remedii frustra tentatis. Tandem illam ad B. Bertrandi sepulcrum delatam ipsi commendarunt, inventosque super fino sepulchrali stoliculos flectatos, super eodem diligenter confecerunt, & collecto eorumdem palvate, dum domum redierant, amotis à brachio emplastris, idem brachium aspererunt, B. Ludovici nomen simul invocantes. Putridie exploratà gratià nudatum brachium penitus decumavit, finumque atque omni malo malique vestigiū liberum compertum.

G121 Cum Vincentia, filia Gines Martinez, pistoris Valentini, anno ætatis sue erocetè scito visum pueri amississet, quodam illius moxerter, nomine Casus, cum ad visitandam B. Bertrandi sepulcrum duxit, ibidemque posita mansit, ut precibus insisteret, donec ipsi Misam in facello S. Vincentii assisisset. Oravit ergò puellula, atque inter orandum aperuit oculos viatque periclitè; plenaque lætitià matrem suam in ecclesia querendò prœcedit, hæcque una cum ipsa fincho gratias reddidit. Hieronyma Angustina, Francis Ganza chirurgi uxor, à mense Jano usque ad Octobrem anni 1614. laborans & letans

CAP. VIII.
At ejusdem
Santi se-
pulcrum eo
gratum
carum
corporis
doloris,

E

febris, oculi,
& incum
nati affectus,

F

caetera,
amantia,

ANNOTATUM.

117 Ideo nom.

A. Ayr
enouo.

456 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

go, ex quibus dum convalescere, tum debili capite manebat, ut evadere amens. Tentata quidem fuit multa curatio; sed nihil hisce profectum est. Constat autem, ut maritus illius in Gosselger a, quoad ad sacerdotium venum eundem domum graviter egrotanti accesserat, videret hanc, implorata B. Ludovici ope, sublevis fuisse sanam. Illic & ipse statuit novendialem devotionem ad ejusdem Beati sepulcrum pro incolumitate conjugis suae perolvere. Hae devotione inchoata, cepit etiam finari mulier, sic ut eadem expleto, perfectam rationis usum receperit. Quare penitentiae & Eucharistiae Sacramentis susceptis, graues fœdissimè redidit, neque id malum deinde unquam sensit.

delirium,
cruci
passus, bra-
chium pa-
rallatum.

B

112. Isabella Joanna Lopez, Francisci Ritor notarii conjugis, ex gravi morbo rationis usum amisit, ac sursum vestes omnes, quibus induebatur, laceratis, eoque ipsius progressi est rubies, ut etiam dentes suos rumpere. Quare oportuit cum ligari ac manibus ferreis contrungi; illudque delirium duos super viginti menses duravit. Quodam autem mense sui amita videns nihil ab humanis remediis sperandum esse, novendialem devotionem ad B. Ludovici sepulcrum pro infirma aggressa est, tunc ejus finem eadem ratione un decessit cepit, ac deinceps semper usque fuit. Joanna Eugenia puella nubilis testata est, quendam suae amicae famulam ex equo delapsam erui sibi rapisse, quod mox eandem ita contulit ac fœdissimè experta manavit, ut illud per solum promitteret. Sed expleta novem dierum devotione, quam cum eadem Joanna peregit, restitutum suo vigor ei fuit, ac si nullo malo afflictum fuisset. Thomae Angula Alberola, uxori Cosmae Morrae futuri, brachium dexteram mano cum dolore intumuerat, tunc nigrum factum fuerat, ut de amittendo timeatur. Accessit illa ad sepulcrum B. Bertrandi, dictumque brachium sepulcro impoluit, Ratum locum viva fide invocans, & sine ulla mora detrahit brachium, abscedit dolor, & color pristinus rediit.

arthritis,
functione
culi per
fracturam.

C

113. Angela Colomba de Baranica vidua, nullo pravo oculorum morbo, sic destituta visu fuerat, ut nullum per domum suam passum sine duce movere posset; demitque hae cunctis tribus quatuorve mensibus, quorum spatio varia remota in vasa intemerata. Post hac novem dierum devotionem ad B. Bertrandi sepulcrum inchoavit, dace filia fuit Angela, quantumque in ea devotione persolvenda, oculisque oleo lampadum ibidem sedentiam ungendo progrediebatur, tantum quoque in restituendo visu proficiebat, ita ut in fine novem dierum perfectum videndi facultatem recuperaret. Joanne Anne Chiles, quae Honophrio Roselli opifici nupta fuit, dum erat novennis, fauces columnae strumens plena fuerunt, atque morbus cum quadragesimo Martii afflixit, adhibitis interim suo ulla profectu moribus remediis. Deinde Valentia robus novendialem devotionem ad B. Bertrandi sepulcrum malis pedibus perficiens ne quotidie oleo lampadum ibidem penditiam se inungens, ita convalevit, ut completis novem diebus omni malo liberum haberet.

brachium
contractum,
fuit in im-
pedita.

114. Sidanus Magnex & de Montefini, dum aperientia vena erat, lesus nervus fuit; unde brachium quatuor mensium spatio contractum magno cum cruciatu habuit. Consultanti autem eum, ut ad B. Bertrandi sepulcrum se conferret, paruit, eumque precata afflictum bra-

chium ter sepulcro admovit, moxque sanum recepit. Paulula, filia Michaelis Grau notarii, quoad triuo quatuorve nihil deglutire possisset, ad extrema reducta erat, ac propterea ei jam parabantur funebria, cum Isabella Anna Guimera, Joannis Grau notarii, & puella patri uxore, pro jam desperata vita B. Bertrandi opem apud sepulcrum ejus imploravit, Missaeque ad altare, in quo ejusdem Beati effigies profert, dicendam curavit. Domum vero reversa, ut inquireret, an illa jam obisset, non modò vivam, verum etiam incolumem & lae fugentem, velut nihil mali unquam passa fuisset, invenit.

D

115. Domina Maria Castela de di Martini in uno digitorum pedis tanto dolore correpta, ut nec incedere nec quiescere posset, pedem è domesticis suis, nomine Catharinam Blesi, misit ad sepulcrum B. Bertrandi, oraturam pro se infirma, ac promissuram argenteum digitum, si sanitatem receperit. Noniam expleta erat novendialis devotio, cum, cessante omni dolore, bona pristina valentia gavisa fuisset. Speranda, Jacobi Nager filia, aetatis annorum decem, gravi stomachi malo, manuumque tremore, ut cibum ori suo admoveere nequiret, quatuor mensibus laboraverat: cūque nullum ei proficeret remedium, ejus mater Speranda Villalonga eandem, utrum infirmam, pedem ad B. Bertrandi sepulcrum magna cum devotione adduxit, ubi post suas preces tentavit eam sepulcro admoveere, & manus per clachus ferreos inferre; sed per nimis tremore non potuit. Poltridie redit misus impedita, & sepulcrum tetigit quod, dum per novem dies continuaret, indices se habuit melius, ita ut confirmatus sit ejus stomachus, & omnis abscederit tremor.

pedis dolor,
stomachi
malum, man-
usque tre-
mor.

E

116. Cum fratri Antonino Garro, presbytero Ordinis Praedicatorum, priusquam Religiosum statum amplexus erat, alterum brachium intumuerat, ac vehementer doleret, ventus, ne quadam pedis species esset, post vicia remedia sine ulla fracta subhibita, novendialem devotionem ad B. Bertrandi sepulcrum incepit, atque interim brachium illud oleo lampadum ibidem appensurum quotidie inungens, completa devotione, sanatus fuit. Petrum Ortonola, opificem argentarium, tantus lumborum dolor sublevis correxit, ut movere se nequiret; isque morbus ipsum ultra quatuor menses afflixit. Nihil autem juvenibus medicamentis, ad sepulcrum B. Bertrandi necesse, ubi postquam suas preces foderat, accepit aliquos flores, qui ibidem erant, eoque magna cum devotione siccacque male affectus peribis apposuit, & reverlus domum est: postea autem manè se plane incolumem deprehendit. Soror Joannis Marco vehementem aurium dolorem patiens, nec quidquam remedi inveniens, adivit B. Bertrandi sepulcrum, ejusque opem invocans, aures suas oleo lampadum obrevit, moxque omni ulla dolore liberata fuit, nec eum deinceps experta.

brachii in-
tumor, lumbor-
um, aurium
dolorum.

F

117. Maria Anna Hernandez, clientula domus Franciscæ de Mendocæ, matris marchionis de Terranova, brennio transivore post obitum S. Bertrandi, sinistram manum quamdam tumor occupavit, unde illa multum preclatur, quem, ne malum ingravesceret, ex alieno consilio emplastro plumbeo colubuit; sed cum hinc etiam augeri adveniret, emplastrum illud amovit. Applanus tum fuit penis calidus, qui tumor.

periculis
manus pla-
gi, tumorem
rigor.

A timorena fuisse fecit, ac periculofum plagam aperuit, cui curandæ nil proficere, imò etiam nocuerunt medicamenta. Coepit autem novem-diali apud B. Bertrandi feptulorum devotione, atquequid hæc compleretur, illa finita fuit. Anna à Jelfu, virgo annorum quadraginta novem matris fuæ nec apertæ poterat, nec complicare, nequeque modici, malum incurabile effe, quod de experientiâ comprobatum fuit; nam nullam ei profluit remedium. Inchoans nam devotionem novem dierum, primo die manus fuas per clathros feptuleri inferat, eafque junctas tenens pro incolamitate obtinenda pius proceß obtulit; moxque cepit eifdem pofta apertæ fe claudere, ita ut in fuæ novem dierum perfeßum errandem ufum recuperavit.

fragilis
affertur,
et periculi
fuit acri.

128 Domina Magdalena Mariglia, Alphonsi de Heredia, equitis Ordinis Monacho, uxore, dam valde puella efficit in domo paterna, ex-cepit copulam fugiorem ex ore proferre, quem nullo fomulo finire poterunt. Quam ob rem mefici cum pro deplorata reputant, jamque velum funderet ei fufcitavit. At infirma eo fe in periculo poftam videns, B. Bertrando rogit, fe, fi faustis reftituta effet, imaginem argenteam ejufdem feptulo appenderem, ac novem-dialem devotionem perfeßuram. Pofto poft eam deliquit tumi parente, mater ad e-juftiam feptulorum mox poftibus accurrit, & poft fufas pro fuâ filia pius proceß, reverfa domum cum fuis fenilibus rediit, & celliæ fanguinis effluviu, omnino incolarem, contemnit. Cum domina Ludovica Bergii, domui Joannis de Candora conjux, quali fuda effe-cta fuiffet, poft exatibus ad B. Bertrandi feptulorum novem-dialem devotionem perfeßum audiendi facultatem fufcepit.

brachia
capite,

129 Petrus Cyprianus nungu, poftquam o-cto-dieci menfibus caput brachia huius, ita ut finet fuos veribus induere non poffet, ac multo etiam minus utique ad os fuum eadem molire, B. Ludovicum precatus eft, ut vires fuas ad vitium illius feptulorum impetraret; decumbens eam continue in lecto per ubi-litatem virum, nec poterat fe fuâ pedibus faftuere. De Pichatus Refurrexerunt, prout va-luit, ad occidendum Prædicatorum prociat; fed, cum præ nimis hominum iniquitatem non poffet ad feptulorum B. Ludovici Bertrandi perungere, eodem reitue poftulæ, poftifque huius genibus, Saxham precatus, omnes vires fuas intenuit, ut illius feptulorum poft uttingere; eoque tacto, fenfit amorem ben-chorum fuorum olla crepiffe cum magno fuo fono, adeo ut in domum fuam reuax, fe finam effe, expertus fuerit, poteritque pri-ffam fuam vix rationem reftituit.

brachium
habitu;
corpora
nuda,

130 Magdalena Catigiani, uxoris Jacobi Catigiani mercatoris, ex lapfu brachium circa poftum arctum tum male laetum fuit, ut bis contat illud in fuum locum reftituere, ne-utrumque potuit, imò malum etiam sax-rint. Elapfo itaque fere annuo fpatio, certius illud iudicabile effe, novem-dialem devoti-orem apud B. Bertrandi feptulorum incepit, cu-juß die tertio cepit melius habere, nono qu-tem omnino fua fuiffet. Ufufa Nicolas, uxor Joannis Navaro mercatoris, ab octo menfibus perchederetur in te urbis diverfis fui corporis partibus ulceratum effe, ac poft variâ remedia truita tentata devota, a novem dierum in

honorem Beati inchoavit, cujus tertio die cra-ffum incolam.

131 Cum Eleonora Monforte virgo, nata in Moreglia, vico primario regni Valentia, triennio audiendi facultate deftituta Valentiam veniffet, per iudicium inellofo, aliquem Fratrem (id eft, B. Ludovicum Bertrandum) qui multa miracula parabat, ibidem feptulorum effe; ad ejuftiam feptulorum poftibus ei effe, & ei per-foßum novem-dialem devotionem, habitum-que S. Dominici geftantur, fi finitatem obtiniffet; eique explicæ, voti compot facta effe. Melchior Jolephus de Caffro per feptulorum afcen-dens, ruptis aliquot gradibus, fufpenfus huius è gradu fepulorum à pariete, magis cum peri-culo decidendi; ne præterea habuit crura à per-foßum laceratis vehementer lafa. Votum autem fecit de imagine reuax, fi hanc periculo ereptus, vulnereque finita fuiffet, ad B. Ber-trandi feptulorum ocleretur. Deinde ad lectum fe contat plurimum afflicta, ac tribus poft meum uocem hoci expugnatibus magnum viat in culculo fuo splendorem, feque fuum comperit, advertitque, foßummodò magnam cravis coßum dormienti fui effuliffe.

132 Angela Bolaca ab anno ætatis fuæ quin-to ex timore quodam cepit urina fluxu laborare, laborantque ad annum elirter tertium decim-um; eamque malum huius mali remedium utile reperiffet, ad B. Bertrandum recurrit, & illius feptulorum inviffet, novem-dialem devotionem promiffa. Nocte fufcepta celliæ infirmitas, nec ei deinceps unquam molefta fuiffet. Eadem puella octo elirter annorum omnes dentes per lapfum excuffi fuiffet. Qua de caufi ex confilio forens Raphaelis Soler, tercie Regule S. Do-minici, feptulorum B. Ludovici Bertrandi viens oravit, ut in memoriam gratis Dei, per quam Beatus propinquum fubi in hoilis venenum icli-cit fupervenerat, intercederet, ut dentes, qui jam fume reuati fubi fuerant, reftituerent. Huius factis, omnes dentes ei denovo reuati fuiffet.

A. AVE-
ONNO.
for fuit,
crura val-
ata;

E
vina fu-
ta, fepu-
lar excu-
ffat denti-
bus; ut
fuerant.

ANNOTATUM.

1 Vires effe locis Valentia diftant ad Duriæ fluvium.

CAPUT IX.

Miracula per B. Bertrandi rofuria divinitus parata.

UT em B. Bertrandus devotioni fanctiffimi Roßari adhiçit, eamque in fermo-nibus fuos excollet fannis ludibus, ita quò alios ad eandem magis nequique excitaret, fo-luerit fipe donare Roßari, ac nominatim tuo donavit dominæ Agneti Pagidas, quod poft huius obitum quodam ejuftiam chemali, Barbara Abbata, obtinuit. Unum etiam dedit Catigiane Epifcopi, virgini annorum fexaginta; un fapi dictum eft libri 2, capite 12. Alce-ram prius dono dedit domino Joanni Boi de Arenis, fuperius de Alifur a, alteramque domine Annæ de Bolais, ficut libro 2, cap-1 legere eft. Hifto alique Roßari, que ficut

CAP. IX.
Per roßa-
ria, velle
de Santa
domina,

M m 11

458 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

A. AVT.
NOMO.

febris,

mandu-
cat, sicut
caput fan-
ciam,

B

C
corpora
sunt, venter
noster, gravi
maria, collis

fuerunt, Deus uti voluit ad multa patanda
minicula, quarum partem in hoc capite recom-
sebitus.

134 Ilibella Vincentia Pagadas de Marro-
chi vidua, cum ex acuta febris decumbens à
medicis deplorata atque omni humani ope in-
saniabilis confectore, socii sibi Franciscum ha-
bitum, in quo sepeliretur, confici. Cùmque
jam in extremis vericaretur, iussit eam Barbara
Abarea, suasiq; ut B. Bertrandum invoca-
ret, atque, se, si ipsi vellet, Rosarium al-
lacum, ab eodem Beato acceptum; ac iussit
eam de recuperanda sanitate certam spem con-
cipere, eam ipsimet facillime usq; multa mi-
nacula fecisset. Iussit, hiet loqui non posset,
erat tamen sui compos, signisque manebat, se-
que Beato commendavit. Alacrum igitur
Rosarium magna cum devotione ac fervidis pre-
cibus infirmam impofuerunt; atque illico omni
febris libera fuit cum vellemit omnium cir-
cumstantium stupore.

135 Anna Vasquez, Antoni Vasquez uxore,
graviter cruciatur ex tubere in manu sua dex-
tra enato, atque iussit nuci magno. Postquam
varia remedia sine profectu tentavit, commo-
dari sibi petiit à Barbara Abarea Rosarium,
quod à B. Ludovico habebat, commendavitque
se eidem Beato, dictamque Rosarium asside-
re par applicavit; & sine mora evanuit tub-
ber, cessavit dolor, ipsaque optime sana per-
manfit. Die xv Decembris anni mccccxv
Vincentius, nepos Ximenes, scriba curia civilis,
cum ardenti frigidique febribus laboraret, B.
Rosarium, à domina Agnete Pagadas accep-
tum, collo suo appendens, illico convalescit,
ac postmodum, relicto lecto, ambulavit per do-
mum. Cum Petrus Monetus, litterarum studio-
sus, laudare Dominum Agnetis dicens, Rosar-
ium istud fecum ferens ante quandam domum
transiret, in qua, aliquem periculose in capite
focatum esse, audiret, illud huic ostendit,
dicens, olim B. Bernardi fuisse, quod cum ille
devotissime acceptum suo capiti imposuisset, è
vestigio tantò melius habuit, ut chirurgus ob-
stupesceret, & intra paucos dies vulnus penitus
solanum fuerit.

136 Quondam mulier, apud ecclesiam S. Cru-
cis parochialem in civitate Valentia habitans,
segra totaque tumefacta, final atque Rosar-
ium, à supra dicta Catharina Elpis sibi com-
modatum, suo corpori admovit, evanuit tumor,
ipsique salva evasit. Cum Anna Elpis virgo,
ejusdem Catharine cognata, tumore ventris,
quem chirurgi incidere volebant, de sua vita
periclitaretur, invocato B. Ludovico, accepto-
que à sua amica predicta Rosario, paulò post
tuber illud crepens magnam puris copiam effu-
dit, ac sine ulla cuncta brevi sanatum fuit.
Cum vero domini de Brugnolo senioris tam
graviter exiguaret, ut ne parum quidem aqua
posset deglutire, medicisque de illius vita de-
sperarent, quodam nocte altitum fuit dictum
Rosarium, quod tunc tetigit, convalescit, ultra
modum mirantibus, quoqueque adiecit. Dece-
rentur chirurgi postquam, quod commendatorem
Perpignano in collo prebatur, ficere; sed
cùm ille idem Rosarium suo collo appendisset,
eoque male affectum partem præ tetigisset, illico
sanatus fuit, ut advenientes ad faciendam le-
ctionem chirurpi cum incolumem compererint.

137 Praecito malo simile, ac in collo quo-
que, potius uxor Blanca afflicti gubernam-

toris Valentis, infirmit, qui molibus & chi-
rurgis curandi gratia accerserent; sed cùm Ro-
sarium, de quo supra, illius collo inserit ad-
motum fuisset, illico evanuit apostema, ita ut
admodum medici non invenirent, quod curarent.
Baptista Dionis, operarius Valentianus, mense
Septembris anni mccccxv jam tres menses vehe-
menter febris laboraverat, ita ut medicus, de e-
jusdem vita desperaret, jam delisset ipsum in-
visere. Hoc audiens vidua Elpis, assumpto
Rosario, quod cognata illius B. Bernardus do-
naverat, ad eam visitandum accessit, & quan-
quam delirantem ostenderet, advenit tamen, il-
lum intellexit, dum eidem diceret, ut se B.
Bertrando commendaret, videlicet Rosarium suo
capiti imponi: nam fene menti redditus euan-
dit Beatum devotissime invocavit, illicoque
melius se habuit, adeò ut intra paucos dies re-
ceptis viis, pristinos labores retinere valeret.

138 Magdalena conjux Peri Arboli, ope-
rarii in loco de Alaquas ß, enixa filium, paucis
indie diebus acris febre correpta fuit, per
quam ita ejus exsiccatum pectus fuit, ut eum
lactare nequiret; & quia non sinebat illius epi-
stas eumdem natri committere, vehementer
dolebat, tantoque etiam magis, quod remedia
videretur sibi egredere. Ivi illa Valentiam ad
edes domine Angelæ Mori, in quibus educata
fuerat; que, cum eam tam afflictam conficeret,
persuasit ei, ut B. Bernardi opem implungeret;
ab eo enim certum solacium obtinebat. Fecit
hoc illa, & per Rosarium, quod domino, à
Sancto Catharina Episcopi olim datum, eidem
applicavit, paulò post sensit paucula mulier
motum in manibus sinistris, utpoteque vidit
lacte abundare, idque deinde etiam in dextera
deprehendit; atque potuit filium suum scilicet
lactare.

139 Cùm domina Anna Beluis virgo in domo
avunculi sui Hieronymi Abagius acris cordis sui
dolor, qui nec die nec nocte eam quodcum-
que permittit, diebus quodcumque cruciata fuisset,
advenit avunculus illius B. Bernardum, obsecra-
vitque, ut illum inviseret. Quod ille benignè
precib; donecque eidem Rosarium, quod
ex Indis se apportasse siebat: & ejusdem usq;
omnis dolor abiecit fuit. Quondam Maria, jam à
multo tempore adhuc juvenula matrimonium
juncta, eum gravidia ad partum perigisset, ex
difficultate partendi in periculo vite veritatur.
Hujus sortem predicta Anna Beluis miserata,
Rosarium à B. Bernardi sibi datum super U-
terum ventris posuit; quo facto, illa subito vi-
vum matulam enixa fuit, quod fieri non pos-
se, omnes confutavit. Eidem domine Anna
Beluis comesti mali aurici nucleus transversum
inhierebat gustari bonis circiter oboliscum eum
magno illius cruciata, ipsique vi remedium,
que ad expendendum tentarent, sanguinem ex-
creverunt ex ore: sed Rosarii B. Bernardi re-
cordata illud collo suo, ubi dolebat applicavit,
& nucleum facillimè deglutivit.

140 In civitate Castellugustana eandem ju-
nior curie judicis Aragonie ex gravi, qui la-
bores, infirmitate loquelum sensuque amide-
ret, unde medici affirmabant, eum non super-
victurum horis viginti quatuor. Quidam vir,
Philippus de Torres nomine, vehementer tri-
stibat, quod sine suspico penitentia Se-
veramento moreretur, maxime quia infirmus ille
vixit semper duxerat liberiores. Quapropter
eum domino Joanni Boli de Arenas, qui
tunc

apostema
febris,

delirans lei-
de altera.

E

cordis dolor,
partes diffi-
cilio, quatuor
astradam
fuerant;

F

meritum
loquela.

C

A tunc Ceftrimagifte debebat, habitabatque in vicinis infirmis, expofuit. Is verò refpondit, pones fe effe B. Bertrandi Rofarium, cuius ufa fperabat, non folam laudem, verum etiam fanctitatem infirmo poffe reftitui. Accipiam igitur Rofarium laudans de Torres ad ipfam attulit, & fi nil atque mercedis impofuit, lifa peccata fua facramentaliter coofitetur, facramque Euchariftiam fufcipere precat; precis verò inde diebus etiam perfecti fanctus potius efl.

acris fan-
tas reftitui-
tur, pectus
ritas fecta
novitas libe-
ratur;

141 Aliquod à B. Bertrando Rofarium etiam habuit Francisca Ferreri de Benedena; & quotiefcumque filii fui, uocat graviter, agrocbant, eos, impofito ipfis pendulo Rofario, fanctos, ac peculiariter unum, qui, cum jam mortuus diceretur, ab ea Sancto commendatus, ejufdem Rofarii ufa convaleuit, & otlanio fupervixit. Unus ejufdem Francisca filius gravi morbo ac fanguinis fluxu laboravit, hacque malum multo tempore duravit, & à medicis incurabile cenfebatur: ac, poftquam agros idem Rofarium collo fuo appendit, paulatim convaleuit. Cum

B Beatrix Penarogio, Philippi de Roboloy equitis uxor, gravis eflèt à vicino partui, proles ex magna matris offensa in utero mortua efl, & à pedibus prodire orfa expelli nequivit; unde dicta domina in magnis angustis vitæque difcrimine verfabatur. Quod cum illa probe agnofceret, Angelam Bayam obfecrav, ut acciperet à B. Bertrando Rofarium fibi commodaret. Interes, dum Angela illud è veftigio quaftum abierat, Beatrix Bertrandum invocavit, & deinde altum Rofarium tuo ventri appofuit; quod dum fieret, proles retrò acta fuit, moxque expulfa fœcis efl mortua, multumque terribis & ulcerofis, quò jam aliquo tempore ante obfiffet. Factum hoc pro notabili miraculo habitum fuit.

fanguis
fœcis fifti-
tur, fœcis
pellitur,

142 Dionysio Montefini ex morbo decumbenti in alterum uferum aperta vena fuit, ex qua tantum fanguinis profluxit, ut ftupor eflèt, cumque in nullo remedio fiffi poffet, motui, omni objecla fpe, pronunciantur, quamquam cordis venas ei ruptas eflèt. Illius mater fperantis Goclos eo magis afflicta, quòd natus abeflèt, ad B. Bertrandum recurrit, & poftquam curavit, ut infirmus peccata fua confiteretur, unum ex ejufdem Beati Rofarii fœper infirmum pofuit; & eoque ratione lubitò ceflavit fanguis fluere, obdormivit ager, & incolomis lacius efl. Gratia Benedicte Joannes propter vehementem febrem, vena fœpes fecta fuerat, nihil illi inde dimiffum. Quo de caufa quodam pater mifer Rofarium, quod B. Bertrandi fuerat, ei attulit, dixitque, ut eundem oraret, & poftmodum fancti fore; atque ita evenit.

ex illa la-
pide gravit-
er fœcias
fœntis re-
fiftatur.

143 Domina Francisca de Mendoza, marchioniffa terre-nova, domi fux aiebat puerum annorum unocem, Francifcum Joannem appellatum, qui acta lapidis tam graviter percuffus in lacere fuit, ut in terram nillicus laberetur: deftitutus loquelæ & eructatio lacere, cepit copiofam linguam evomere, & pro urina quoque multam coagulata fanguine effudit; propter que vicia ejus desperata reputabatur. In quo periculo illum dicta domina confpecta, globulum Rofarii, quo B. Bertrandus quondam ufus fuerat, laici parti applicavit, monens, ut fe eidem Beato commendaret: quod cum ille fieret, cepit ei dolor lubitò minui, quamquam ille, dum tollebat ab eo globu-

lus Rofarii, recedderet; ita lifa nocte bene quieverit, atque iterni bñdum falvus & incolomis è domo egredi valuit.

A. Avo-
dona.

ANNO TATA.

a Vide Avenent in cap. iv, lib. 1, lit. b.
b Haud procul Valentia & flurio Daria
flia.
c Aragonia primariè, vernaculè Cataloga.

CAPUT X.

Mortui B. Ludovici Bertrandi interceffione ad vitam revocati.

SUPRA capite xviii libri i notatum efl mifericordiam de pœlla per B. Bertrandum, dum hic viveret, in laudis à morte refufcitatus; nunc de mortuis ab eo poft ejufdem obitum vice refufcitatus agendum efl. Melchiori Joanni Gagliac, civi Xariventis a, erat filius, nomine Marius Joannes, ex morbo eo perditus, ut jam oculos elafus ceteraque in morbi indicia haberet, terroreque os fperaret ad eum modum, quo folent, qui expirant animam, ut proinde velut mortuus deploraretur. Mater ejus, nomine Anna Tarrega, B. Bertrando altiffimè devota, quem pro infigni Sancto colebat, & cui peccata fua fœpe fuerat confefla, dum ille in ejufdem civitatis cathedrali ecclefia fœrmans Quadragefimalis habebat, procumbens in genibus fe ipfum compellavit: O pater, frater, Ludovice Bertrande, tibi fupplico, ut meum filium refufcites; & eque verba ultra quartam horæ partem repetit.

E
CAP. X.
Sancti pro-
bitus refu-
fcentiar
plius

145 Cumque hi clamores & ejulatus modum excedere maris viderentur, dum is ad eam confolandam accedens oculos fuos convertebat ad lectum, in quo pater mortuus habitus jacebat, vidit ipfum oculos habentem apertos, claufosque ac hilares, & genas quoque ac labia rubicantis, velut nullo unquam morbo laboraffet, ac denique perfefte fanum confpexit. Quo miraculo cognito, pater materque & quædam clientula, Iſabella Sala nomine, quo aderat, Valentiam fe contulerunt ad vifitandam B. Bertrandi fepulchrum, & eique perfonas gratias de tanto fibi præftito beneficio, filium fuum à morte fufcitando; obcurantque ibidem imaginem orantem, atque devotionis fuae indicia; filius autem ifte etiam vivebat anno mdcxv.

Melchioris
Gagliac.

146 Catharina Elpino, virgo fœrgifta annorum, teftata efl, mulierem, monbndum puerulum in fuis brachiis gerentem, ad fe accelfiffe, ut illa ipfum Rofario B. Bertrandi attingeret. Ut petenti gratificaretur, puerulum affecit; verum cum hic, quò magis illa exanimabatur, eo magis ipfi videretur mortuus, itaque etiam conferent, quotquot alerent, noluit eundem alter attingere. Sed fervidis precibus lacrymaque matris illius vicia Rofarium eiern mortuo puerulo impofuit; quò fine mora vixit, oculos

matris
anonyma.

A. APT-
ON 1000.Puccini
Puccini
Puccini

oculos aperuit, sibilique cibum petiit, denique sanus fuit.

147. *Charitatis Donat*, *Vincenzii Valvert*, operarii in vico *Ortiente* à uxor, tam graviter aegrotabat, ut jam sex dies uis sensuum destituta esset, eoque tandem perducta, ut omnibus, qui eam viderant, mortui viderentur, ac post varia experimenta ceterò obisse credita sit, proindeque ejusdem vulcus, ut mortui fieri solet, cooperus fuerit. *Hieronyma Segriana*, *Laurentii Coma* uxor, aliquo pauperculam defunctæ filium simillimæ miserati, licet jam mediâ nox esset, iuverunt ad conventum *S. Joannis*, *Ordinis S. Dominici*, in ejus ecclesia erant picta *B. Bertrandi* effigies, cumque obtinuerunt, ut ejusdem ecclesiæ sorores sibi aperirentur, eorum dicta effigie preces pro vita & salute illius mulieris orant. *Fassis* precibus, ad defunctæ domum reversi, aliquanto post observaverunt, eam se movere, vitæque reddidit esse.

A. APT-
ON 1000.

148. *Ipsum* prædictam *Segriana* peculiarem amicum suum advocans, dixit ei secretò, se fuisse mortuum, & ad Dei tribunal adductum, & quia maledicta mulier fuerat, multoque conviciis suis læderat, hinc damones concessisse, eam sanam esse, inde verò angelos negasse. In hac verò contentione comparasse *B. Ludovicum*, qui Deum peccatus, ut eam ad emendandam vitam suam resuscitaret, arrepta manu ejus, dixit: Tu mea es; tuncque se vitæ restitutum fuisse. Superavit autem illa falsa & incolarum annis quatuor; & cum antea fuisset terribilis mulier, quæ modò his, modò illis conviciatur, quadringenis ito præstinos mores suos emendavit, magnæque cum simplicitate charitæque cum omnibus conversata fuit. Eadem *Charitina* hæc omnia prædicæ *Hieronymæ* & marito suo sæpius narravit.

Puccini
Puccini
Puccini

149. Cum quondam puellula duorum annorum, sorore *Annæ Perez*, tam male haberet, ut nulla illi cura amplius impenderetur, fuit à matre sua ad *B. Bertrandi* sepulcrum portata, ubi eo in situ visa est, ut circumstantes omnem credentem. Quam ob rem mater, dolore percita ejulansque & in genua prostrata humi sic inam fumens animi ritu pro defuncta infante suæ oravit, eaque eodem temporis momento oculos aperuit vitæque recepit, prout communis omnium sententia est. Anno *MDCXCVII* tempore *Quadragesimalis* jejunii quidam infans novem mensium correptus febri fuit, quæ quatuor hebdomadæ ei adhaesit, & ejulmodi erat, ut amplius triduo mammillam non suserit, nec quidquam liquoris admiserit. In fine hujus tridui pro mortuo habitus fuit, qualem omnia infans docebat. Postquam eo in situ duobus horis manserat, ingruis dum mulier est, nomine *Sperantina Bonanni*, uxor *Ludovici Pagoli* fabri ferrarii, quæ infantem mortuum videntem, procubuit in genua, monens, ut id etiam facerent, qui aderant, omnesque *B. Bertrandi* devotissime precantur, ut pueri vitam redderent; id enim ipsum sine dubio futurum esse. Præstiterunt ad omnes devotissime, promiseruntque, si puerum involvendo defunctæ lintheum ad ejusdem *B. Bertrandi* sepulcrum oblatum. Eodem omnino tempore cepit infans flere, fluxit lac & evasit sanus: pro quo miraculo parentes promissa solverunt.

Puccini
Puccini
Puccini

150. Puer, filius *Joannis Andreæ Arceagol*, relictionis lætæ, mensis Julii & Augusti anni

MDCXCVIII laboraverat febribus, eoque creverat morbus, ut purpureis maculis infectus etiam convulsionibus pateretur, & in phrenicem incidit, ac denique quindecim dies loquendi facultate destitutus decubuerat, ac propterea à medicis derelictus. Commendavit illum pater ejus variis Sanctis, & Missas alique pia opem pro eo fieri curavit; verùm illi nihil interim melius, imò pejùs habuit. Deinde *B. Bertrandi* recordatus, ad hunc suas preces direxit, & post has puerum revivens, sine motu, sine lacrima, sine ullo vice indicio deprehendit.

151. Proinde mortuum agnoscens, ejusdem faciem velavit; & doloris impatiens domo egressi parabat, cum recordatus, conjugis suæ puerum in singulos horos expectari, vim sibi inferens, ne novo damno occisionem daret, potum retulit, dumque gradus ascenderet, ait: *Benedictus* sit *Deus*, quod nec ipse, nec *Sancti*, quos invocavi, nec *inter Ludovicum* in tanta afflictione mea voluerint me exaudire, ac denudò *B. Bertrandi* opem imploravit, ne in tantum dolore se decederet. Cum ad locum, ubi mortuus jacebat, venisset, elinco lintheo vel, ad novos planchus sui peribit; sed eum conspicit, vidit ipsam suam oculos apertos habentem. Quo repente gaudio exultans novis se votis obstituit, Missisque celebrandis, ac funebre lintheum ad *B. Ludovicum* sepulcrum offerendum spondit: puer verò oblata fuit alimenta libens accepit, & intra biduum sanus ac incolatus lectum reliquit.

152. Alter puerulus ætatis viginti ac duorum mensium, filius *Hieronymi Cabrens*, operarii *Valentini*, multis diebus febrecitaverat, cum tandem vespere die *XVIII* Octobris anni *MDCXXXV* tantum agnovisset fuit, ut sensuum usque privaretur, omnisque mortis signa in eo manifeste apperent, propter quæ omnium iudicio pro mortuo habitus fuit, ac nominatim vicarius parocia *S. Andreæ* dixit: Ille jam obit; eaque communis opinio duobus horis duravit. Mater igitur afflictissima cum lacrymis & clamore *B. Bertrandum* observavit, ut vitam & sanitatem suo filio impetraret, votivique, curatum se celebrandum Missam, & pueri lintheum funebre ad illius sepulcrum oblatum. Atque etiam è mulieribus, quæ aderant, novendicalem devotionem promiserunt. Inter hæc omnium preces votivæ, ecce, puer mortuus oculos aperuit, levit, & sanus evasit.

153. *Vincenzio Cubegli* ex *Ortiente* anno *MDCXVII*, die *XXX* Junii natus est filius ex omnium iudicio mortuus. Infantis avin *Vincenzia Burras* miseram hoc spochæolum & afflictissimos parentes conspiciens, multis cum lacrymis *B. Bertrando* vocit, si mortuus rediret ad vitam, tantum ceræ, quantum ille pendebat: quo voto emissio, cepit infans movere brachia, vitæque recepit, & in sacro Baptismo *Petrus Ludovicus* appellatus fuit.

154. Anno *MDCXVII*, quo festivitas beatificationis *B. Ludovici Bertrandi* celebrata fuit die *XVIII* Decembris, quæ *Dominica* erit, puer quatuor circiter annorum medio die illapsus est in cloacem, *DELLA ROYOLIA* dictam, profundissimam & aqual plenam. Quem eam inter alios labentem vidisset *Baptista Lazaro* operarius in eandem subitò desiluit, ut eum quæreret, invenitque, & eduxit foris; sed, ut videbatur, mortuum; quod jam totum corpus intumuisse, verisque doctum capite, ut aqua

D

Puccini
Puccini
Puccini

E

Puccini
Puccini
Puccini

F

Puccini
Puccini
Puccini

G

Puccini
Puccini
Puccini

A effluere (que & enipio effluit) nullum vix indicium daret. Quidam verò actor seneius, Morales nomine, qui in prædicta festivitatis pueri B. Bertrandi egerat, circumstantibus dixit: Invocemus B. Bertrandum, ut ipse pro hac pueri apud Deum laqueodis, hæcque verba protulit: O sancte Bertrande, modo tempus est, ut ostendas miracula tua; non recedam hinc, priusquam huic resistiveris à morte. Ita priter secerunt reliqui, flexis genibus ac devotissime; & eodem temporis momento puer oculos & os aperit. Quo viso, exierunt illum madidis vestibus, & domum suam detulerunt: posthinc verò submeritis puer per platform lachrymans ixit.

Francisci
Bertrandi
fuit

155 Anno MDCCII, mense Octobri celebrata per universam Flandriam B. Ludovici Bertrandi festivitate, ac nominatim in insigni civitate, nomine Insulis, triduo post, die XII dicti mensis, cum Margarita Bernice, Francisci Ruelero procuratoris, ejusdem civitatis incolæ, uxor, domi suæ esset cum puero annorum trium cum dimidio, puellique obduodecim mensium, visque sibi esset al. fons vocari, duobus istis parvulis in culina relicto, processit fores aperire, ac nemine sibi invento, processit foras in platform inquirendi causâ, a quo vocata fuisset. Exortus intem ventus vehemens domus ostium occlusit, ipsique, quia claves reliquerant intus, nequirit in eum regredi. Inter hæc audire puerulum al. fons lacrymantem, & imperfectis vocibus dicentem: Mater, veni citò: men for! Quibus verbis exterrita mulier vicinum suum Joannem de Moucri advocavit, obsecrans, ut quantocyus in domum penetrare conarer; quod & fecit simul cum altero, dicto Dionysio Deshouliet, fibro lignario, ope scalarum per fenestram intrans, ubi invenit infantem capite deorsum in cacubum aquæ plenum prolapsum, subitoque extraxerunt; verum illa sine motu erit, nullumque habebat alonum intem, ac totum corpus lividum & sine ullo indicio vitæ.

Infantis in
Flandria
Galliane.

156 Portarent illum ad focum, tentarentque quicquid eadem profuturum putabant; sed moxam ipsi aliqui multi, qui occurrerant, affecerunt omnes, insinecto mortuum esse. Inter hæc afflicta mater, in alio cubiculo suum sortem plorans, in tunc angustis divinam opem servasse flagitabat, cum quiescit mulier, Catharina Dupre nominata, vidua Antonii Prevost, eam monuit, ut commendaret se B. Ludovico Bertrando, ejus festivitatem illis diebus celebrarent, & à quo multa & insignia miracula pueri narrantur, ac speciatim quidam puer à morte suscitatus fuisse dicebatur; onivocque eam, ut ipsa quoque pro restituenda suæ filie viam cumque precaretur. Fecit hæc omnia mulier devotissime; & scit priter siner ejus, Jacobus appellatus; eodemque tempore, quo istæ preces fundebantur, intus lacrymas se vivam tantumque exhibuit. Postero mane mater ad ecclesiam Prædicatorum accedens Deo de beneficio per intercessionem B. Ludovici Bertrandi sibi concessio gratias egit, curando Missam ad honorem & gloriam ejus celebrari.

A N N O T A T A.

a XAVIER f. n. Seneius Hispania Tarraconensis opinion est in regno Valentini ad flavium cognomem.

b Latine dicitur Fontinentam, ejusque caput tractus cognominis in regno Valentini ad Clavianum flavium.

A. ATT-
GROSS.

CAPUT. XI.

Miracula B. Bertrandi in tractu Fontinenti, ducesse Oriolensi, aliisque regni Valentini partibus facta.

IN Oxygonie, templo & præstanti tractu regni Valentini a, Deos multa miracula per intercessionem B. Bertrandi operatus fuit: nam præter ea, quæ in processum illata fuerant, sunt alia multa, quæ uno anno post, quo pestilentia frevit, contingere, historicis conscripta à patre Præsentato Roca, relataque in Processu hic subnectenda. Bertrando Torosa, ætatis novem annorum, nocte e gradibus domus suæ delapsus, fractus in brachium fuit. Mater advocavit feminam, ois locis suis aptare peritiam, quæ, inspecto malo, mox, ut cum candelis erant necessaria. Interea verò quædam pueri amita illam B. Bertrando commendavit, ac deinde jam aliis medicamentis, besidium nantes, omnino sanam compenavit. Miraculis omnibus eventum, causamque ignoratibus prædicta amita significavit, ipsum à B. Bertrando, quem invocaverat, sanam esse.

CAP. XI.
B. Ludovici
Bertrandi
factum
pueri tra-
ctum,
a

E

158 Batrix S. bonæ de Murro vidua, in comitalem morbum sepe labi solita, aliquando febre assident, eodem corrupta, dum se conatueret, ambos pedes igni insensit, dexteramque cum parva parte sinistri, sensus experta, combussit. Quidam filius ejus foris in platform fenestram odoratus domum ingressus est, & quod factum erat, conspexit. Sibi verò reddita mulier gravilimum sensit dolorem; quæque quæ etiam ex celis totamque posis plantam ambustam haberet, & à contrago amplius quatuor mensibus medicamentis curans semper pejor habuit, ita ut eam brachio boleari oportuerit, eoque penduerint, ut voluerint illi pedem relevar. Tum afflicta sese & in dolore pauperumque constitutam videns, ad B. Bertrandum recurrit, eras pedemque coram ei roves; neque ullâ interpositâ morâ, cepit melius se habere, ita ut velociter perficere sanata pedes ire poterit Valentiam, ultra duodecim leucas inde distans, ut miraculum testaretur.

ambustam
matris
pedem.

F

159 Cum filias Francisci Garza & gravissimo morbo al. extremis periculis esset, ut eum jam mortuum conferret, & sciam ejus cooperuissent, mater e consilio alienus mulieris eundem B. Bertrando commendavit, rovens, si ipsi vitam suscitaret; impetretur, fore ut certam framenti mensuram conventu, in quo ipse luppatus est, donaret. Aliquantum post filiam revivens, oculos apertos habentem, ac moventem sese, ac tanto in vigore deprehensam, ut constanti proficiens brevi salvis ac incolumis fuerit.

puerum pro
mortuo habentem,

160 Petro Hernandez vestiaro ex conjugis suæ Vincentis Marci natus erat filius, quem cum illa ex inopia hinc educare non posset,

utrum ludo
d. Virna
fuit,

M m m 3

462 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

set, nutriti tridentur: cumque post duos inde menses Petrus non haberet, unde nutrix solveret, decrevit, etiam conjugis impulsu precibus, Valentini ire ad visitandum B. Bertrandi sepulchrum, Missam ibidem curandum fieri, orandumque, ut conjugi sit lactis ad nutriendum filium suum concederetur. Advenit ipse Valentini bius horis post meridiam, oravit ad sepulchrum, & elemosinam pro celebranda Missa obtulit. Eadem autem hora, qua hac agebat, uxor ejus contumax sensit magnam in pectore calorem, comperitque, tantam lactis copiam sibi obtingere, ut filium suum eo alere valeret. Postmodum domum rediit maritus invenit eam filium lactantem, & intellexit, hoc beneficium eadem hora, qua ipse flagitaverat, collatum fuisse.

feliciem ma-
lori per-
nam, felici-
e tant fa-
nalitatem
procurat:

161. Uxor Honophrii Urgegges mestissima, quod jam quater peperisset exanimis filios, quorum nullus fuerat baptizatus; cum denud gravida esset, penemque eventum timeret, B. Bertrandum procreta est, ut sibi feliciem partum, postea vero baptismum procuraret, addiditque votum de cern ejusdem cum prole ponderis mittenda. Suo tempore peperit puerum vivum & sanum, qui & baptizatus fuit; ipsaque votum suum magna cum sui totiusque familiaris letitia persolvit. Cum Vincentius Carbegis, senex amorum duodecim, anno mixcia tum acri febri laboraret, ut ex medicorum iudicio extremae Unionis Sacramento posset muniri; mater cum B. Bertrando commendavit, voveret, si ille sanus esset, se ornatum altaris ejus, seu ara vulcanis obstatum, moraque cessavit febris, atque ipse brevi post integro similiti reconvalescit.

mentis bra-
chium quod
transiit,
mastru m-
afficit,

162. Magdalene Miconi virginis, filie Francisci, post diuturnam infirmitatem aliorum brachium cum manu non sine ingenti cruciatus in unum, & post applicata toto oculo abique fructu vota compluit mater ejus interque ad ecclesiam S. Joannis & Odolisi S. Domitici concessit, in eoque coram B. Bertrando eligie pro filius infirmis oraverunt; promittentes, si illa sanaretur, novissimam devotionem se persolutores & brachium cereum oblaturos. Inter orandum illa obdormivit, ac deinde experspecta nullum dolorem amplius sensit. Puer novem mensium, filius Joannis Ximeno, postquam diuturne fleverat, oculos tum male inflexos habuit, ut nil, nisi album in eis apperiret. Ex quo gravissime afflicti parentes B. Bertrando opem implorent, puerumque mater, obsequio ad ecclesiam parvam Dominicorum aliam, ante ejusdem sacrum imaginem collocavit: ubi postquam illa precibus munit, advertit illum suos oculos in eandem imaginem fississe; itaque & visus & oculi in pristinum statum revocti fuerunt.

peste graf-
fante,

163. Rubella Roselli, vidua obsecatrix, dum perambulanti mitteret, sensit & peste corripi, & quantum potuit, distulans, B. Bertrandum invocavit. Expulso autem ministerio suo, conatus se ad ecclesiam praedictam convenit, & in seipsum peste putrem unxit oleo & lampade, quae eodem ejusdem S. Odolisi eligie ardet; nec mox, subito sanata est, tantaque fuit in eandem fiducia, ut impotenter, etiam dum cum infectis pestis converteretur, ab eis semper in seipsum manserit. Sebastianus Martiaez & uxor ejus, quod peste corrupti essent, jussu sunt & vico excedere. Dixit autem maritus conjugi suae: Cum B. Ber-

trandum semper tanta devotione prolecati fuerimus, magnopere confido, nos sanos & incolas in patriam redituros. Atque ita evenit, licet postea omnes illius domus incolae peste laborarent. Cessante postmodum peste, cum eorundem filia, tres circiter annos nata, alio quodam malo correpta esset, iuravit pro ea B. Bertrandi auxilium flagitaturi, & domum reversi eandem incolas repererunt.

164. Hieronymus Linarex, Ludovici Ubeda variorum conjugum, infecta peste ad extrema viam pergitur, imò pro mortui habebatur, junque pressu aderant vespiliones, qui eam sequebantur; cum unus filiorum ejus recordatus insignis beneficii, quod ipse eidem & B. Bertrando alias impetraverat, cum eum voto oravit, ut matrem suam fineret. Ilico infirma se tanto melius habuit, ut intra paucos dies perfecte convalesceret. Aliud autem beneficium, cuius supra facta est mentio, fuit humilior: fuit illa toto corpore se contracta, ut nec buccellam posset ori suo admove: ixit ipse ad praedictam eligiem Beati, ut hujus opem pro illa expoleret, & ab oratione reversus pristino statui restitutum comperit.

E
ad sese com-
paginasse

165. Cum Magdalena Graux peste correptam se sentiret, ad eandem B. Ludovici eligiem confugiens intra unicum horum quadringentis evocis incolas, Nicolaus Navarra, ejusdem Magdalene conjugum, eodem malo sub brachio infectus, invocato B. Ludovico, intra tres horas perierat liberatus fuit. Joannes Luca familiariter eadem hoc febrique ita afflicti, ut a medicis desperata ejus salus esset, Beati auxilium, adito voto, se Missam omnium Sanctorum celebrari curatum, flagitavit, & in fine Missae, apertus carbunculus est, abscessu febris, & sanatus fuit. Sperantius Lopez, Tertii Ordinis S. Domitici, die S. Petro Martyri facta & duobus petulentiis carbunculis etiam laborans, febrique tum vehementi, ut eum sensibus privaret, amplexa, quam habebat, B. Bertrandi eligiem, postquam matris horis velut sensum imposuisset, hinc receptis, inventa est cum imagine super pectore suo, atque omni malo libera.

c

166. Eodem malo Joannes Lopez, praedictae sanctitatis fororis Sperantius ex fratre nepos, duorum annorum puer, in inguine afflicti, postquam aliquo tempore fleverat, ita quiescit jecit, ut mortuus crederetur. At, cum praedicta unum eandem illam B. Bertrandi imaginem super puerum posuisset, & ad ecclesiam sanctam pro ipso precam accessisset, expletaque ante ejusdem altare oratione, non susteret domum reverti pro metu, ne potulum mortuum videret, nuntiatus ei fuit, puerulum, in praesentia, sanitati restitutum esse. Joanni Molina peste laboranti suum fuit, ut ad praedictam ecclesiam B. Bertrando ante ejusdem imaginem supplicaturus accederet; sed cum fores, quae non erant, oculos invenisset, ante eam flexis genibus orans sponsoit, se illius festum semel solemnissime celebraturum. His dictis, sensum illi tota nocte defunctus mansit; mane vero experspectis nullam dicti mali vestigium in se reperit.

alles ex ma-
trifervat

167. Petrus Castagno, erga B. Ludovicum admodum pie affectus, singulariter intellexerat, pestem eo in loco commorari esse, ixit ad conventum, & eorum praedicta ejusdem Beati imagine precatus cum esset, ut se suamque familiam, quae salum octo personis numerabat, suis oculis respicere & peste immunes servare di-

A dignaretur, adjectaque votum de una lampade toto anno ibidem alenda. Ex verò, quando pestilencia duravit, id est, à die in Marti anni hoc usque ad Januariam seculi, illi nunquam è vico suis recesserunt, nec à confortio pesto infirmorum abstinent, nec tamen ullus eorum eadem correptos fuit, quod pro miraculo habuit est.

Incensum :

168 Miraculo simile etiam fuit, quod fratres conventus S. Joannis Ordinis S. Dominici, cum B. Bertrando quibusdam votis se obstrinxissent, ne pestem contraherent, Deus ita servaverit, ut eadem insectis omnibus monasteriis, etiam monasterium Carmelitum, in nullo eorum petrum vel minimum ejusdem huius indicium appareret : idque etiam tunc mirabilis fuit, quod eorumdem duo sacramenta peste laborantibus continuè administrarent.

CAP. XII.
mundi &
brachii du-
lorum, abra-
gionem ex-
celsa aligat.
B

169 Violenti Ruigi, uxor nobilis equitis Vincentii Martini Oriolensis, ex lapsu, in quo manum sub brachio positam habuerat, septem hebdomadam spatio tantum pelli dolorem est, ut nulli ratione posset quiescere, veritateque, ne chirurgi cruciatum suggerat, nollet se eorum curæ committere. Auditis autem indignibus B. Ludovici miraculis, adiit collegium, quod pater Dominicani ibidem incoluit, potiusque ab his Religiosis, ut aliquis ejusdem Beati reliquias sibi existerent. Illi cunctis ejus comiter procurant, comam quo cum ipsa deus gentibus ardet, eodemque male affectum corporis sui partem tetigerant, visum ipsi est, brachium manuumque naturalis suo loco restitui, atque omnis dolor abesse. Domina Isabella de Roccaugi post dictum morbum unius oculi virescit ex causa in ea albugine amittit, nec quidquam juvenatibus plurimum medicamentis, B. Ludovicum invocant, ipsamque, se ecclesiam patrum Dominicorum (cum nullum in ea peccatorem ejusdem Sancti altare existeret) novum debuit invadere; tertio autem die evanuit albugo, visumque recepit, neque dehinc funde malum pelli fuit.

morosorum
ex pulvere
pyris val-
tes,
C

170 Dom Andreas Cusa ex refectione militari, Oriam febra, rediret, plures filiales bellis nitro pulvere gravitas balulans, eam una, impositis conceptis igne, ferocem illius pucillam nubem, Joannem nomine, in collo pectus nervosque transivit. Quam ob rem, & ob copiam sanguinis, quem effundebat, eam mox morituram pronuntiabant. Quidam chirurgus, exemplo è plaga globulo, eam linteois obstruxit, veritatem se movere, ne universis sanguis efflueret. At illa in tanto periculo se constitutam videns parum è cunctis B. Ludovici, cui pè adhaere erat, vultus apposuit, & filicem suam ei devotissime commendavit. Postmodum verò reversus chirurgus, ut solutis filicis plagam penitus sanam solidamque vidit, alia voce Miraculum ! miraculum ! exclamavit : universa haec civitas factum mirata est.

oculum mo-
le oculorum
& loco mo-
ratur,
D

171 Cùm Isabella Garlegna, virgo Oriolensis, oculo mentium spatio oculorum malo laboraret, tantum eorum dexter eam strepitus à suo loco profudit cum magno omnium, qui aderant, stupore. Erat tunc hos Isabella Garzia, devota Ordinis S. Augustini, quae frustulatum habitus B. Ludovici ei dedit, monens, ut ejusdem opem singularet. Devotissime id prestitit mulier, doneque Beatum alia voce invocabat, oculus quo loco relictus fuit. Sed

applicato ei nihilominus pariter ex ejusdem Beati habitu, tantum viginti quatuor horarum spatio dolorem pelli fuit, ut nec eorum aspectu posset, nec quiescere : amoti deinde fucili, idem oculus clarior pulchriorque, quam unquam antea, apparuit. Dominus Gulpar Cabrero Oriolensis gravi febre & coctum dolore afflicti, simul vesperi aliquid ex B. Ludovici habitu suo corpori applicavit, eandemque pro recuperanda sanitate prestat, sanum se comperit. Preter haec etiam alia miracula Sanctus Oriolae paravit, sed ea in capite de apparitionibus ejusdem recensitis jam sunt.

digitus ap-
pessus,
E

172 In civitate Alicante d, diocesis Oriolensis, Catharinae Guillelmae, clientulae matris patris magistri, fratris Petri Joannis Saragoza, in medio digito dexterae manus exortum erat aspositum pessimum, quod non permittet eam quiescere, nec quinque dierum curatione quidquam melius habuit. Contigit, ut praedicta pater magister in domo matris suae esset, habens penes se aliquid ex habitu B. Bertrandi, quod à sorore Isabella, devota Ordinis S. Dominici, acceperat, & super emplastrum dicto digito applicatum posuit. Quo facto, infirma se Beato commendavit, eaque prima nocte dormivit : postero autem mane dum inquit, cur is digitus non amplius sibi doleat, subito emplastro, etiam totius mali radix prodidit : & quamquam superesset in digito foramen, ex singulari tamen in Sanctam fiducia manus suae, lavandi ceteraque sui muneris obsequia praestandi gratia eadem die aquae infudit sine ullo suo malo, & sanata permansit : stupente chirurgo, quod sciret, medicamenta, quibus usus fuerat, tali effectui non esse paria.

sternu, hy-
drocephali poly-
pici con-
junctum,
heralem,
F

173 In eadem civitate Alicante Josepha Estigra diuurna febre, hydrocephali, polycephali, & agnoscens nil sibi prodesset remedia, ad B. Ludovicum recurrit, multis precibus instans, ut quendam illius reliquiis, quae patres Dominicani habebant, ad se deferretur : quoque simul se super eam posita fuerant, ille melius habuit, & sine altero remedio convalescit. Aliud miraculum, Alicente patrum, jam relatam est cap. i. huius libri, de & alia multa, quae brevitas ergo praetermittit. In oppido Ayora e, diocesis Oriolensis anno mox parvulus filius uxoris Petri Ordinis heretici laborabat, cujus mater, post tentata varia remedia, quidam Religiosus fuisse, ut, amotis omnibus medicamentis, aliquid ex habitu B. Bertrandi, quod commoebat, eidem applicaret, ipsaque filii sui valecudinem devotè commendaret. Fecit ita : ne paucis inde diebus heretici perfectio solidata fuit.

arima fa-
nam, celli
apoplexia,
G

174 In Eguera f, loco archiepiscopatus Valentini, Maria Anna Perez, ancilla Petri Joannis Roares, ejusdem loci rectoris, vexabatur vehementi fluxu urinae, unde semper inquiet & in continuo motu erat. Deinde usi consilio aliquid ex B. Ludovici habitu, à rectore acceptum, penes se gestandi, eodem, quo id fecit, illi quoque auxilium imploravit, temporaria momento sicut defluxit, & ipsa convalescit. In vico Xabca g, diocesis pariter Valentinae, Bartholomeus Borrugil operarius habuit filiam duodecimem, quae jam quadriennio postrema in collo circa guttur pelli fuerat, & chirurgi, qui illud extirpandum susceperant, eandem omnes ab eo velut immediabilis malo abstinent. Illis ita constitutis, quidam praebere Valentia

adve-

464 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

A. AVI-
●NONO

alvienti ei aliquot miracula à B. Bertrando (quem illa puerpera in veneratione habere coepit) paterna narravit, & fructuum habitus ejusdem Beati super apostemate ponens, jussit eam quotidie manè ac vespri semel orationem Dominicam & salutationem angelicam recitare. Quod dum ipsa faceret, ac decimo quinto die vellent inspicere, & apostema molis habent, periculis finarum deprehenderant.

175. Montefi, sicut, a

175 Montefi à in Valentina similiter directi, puella trian quemorve annorum, Vincenz appellata, Ludovici Primo operari filia, bonis laborans, adeo afflicto oculis habuit, ut tribus mensibus clausos teneret, nec ullo remedio valuerit aperire : ac cum post B. Bertrandi invocationem particulam ex ejusdem habitu quodam vespri eis alligassent, postea mox inventum coram urus est apertus, & alter possit. In eodem oppido etiam alii febribus liberati suere per ejusdem Beati invocationem solumque reliquiarum ejus attactum, ac specialiter una, jam triuo cum profecti vite discrimine in parva laborans, quæ càm aliquid ex Beati habitu suo corpori applicasset, sine mora commodè perierit.

176. in vico Villabellæ sub magistratu Montefi, directis Deronensis i, Maria - Anna Garz, puella octannis, comitiali morbo laborabat, quo spiritum corripiebatur, ac semel eodem constituta in focum incidit, adeo ut, nisi ei adjuissent alii, comburenda fuisset. Is mortuus ei multo tempore adhuc, donec pater frater Petrus, insignis servas Dei ex Ordine Predicatorum, qui sacras conciones eo in loco frequenter habebat, persuasit ei, ut B. Ludovici Bertrandi parocchiam flagitaret. Fecit id devotissime, vovens, si sanaretur, imaginem eorum ad illius sepulcrum offerendam; & inde ab illa hora deinceps nunquam id mali experiri.

177. In oppido Cerveria à f. b. predicto magistratu Helena di Zebo quinquennio cunctis pechus suam quibusdam tuberculis infectum habuit, ex quo quodam officula strita velut corporis dudum eximimè prodierunt, medico chirurgoque propterea attentantibus, malum incurabile esse. Cum autem fratribus habitus B. Bertrandi ad eam fortè pervenisset, illud suo pechore devotè admovit, tantoque se melius habere sensit, ut intra breve tempus sanata foret, & ad illius sepulcrum visitaverit.

178. In oppido Cerveria à f. b. predicto magistratu Helena di Zebo quinquennio cunctis pechus suam quibusdam tuberculis infectum habuit, ex quo quodam officula strita velut corporis dudum eximimè prodierunt, medico chirurgoque propterea attentantibus, malum incurabile esse. Cum autem fratribus habitus B. Bertrandi ad eam fortè pervenisset, illud suo pechore devotè admovit, tantoque se melius habere sensit, ut intra breve tempus sanata foret, & ad illius sepulcrum visitaverit.

ANNOTATA.

- a Vide Annotata in cap. x, lit. b.
- b Priorem S. Joanni; postquam verb PP. Predicatoribus sub seculi xvi iustum cessit, etiam S. Vincentii Ferrerio sacrum.
- c Die xxix Aprilis.
- d Alone Petrosano illud.
- e In regno Valentia versus Castellæ confinia fuit.
- f Prope Montefi, de qua vide infrà lit. h.
- g Prope Dianum (Deula) & Sionem nunc imperatores totum oppellunt.
- h Diffus Sicali seu Xarid leocis datus, Valentia xi, ejusque cognomine Ordinis militaris caput.
- i Deronensis seu Dertusa, Hispani: Toros, in Castellania, quæ Valentiam respicit, sita est.

k In finibus regni Valentia Castellania vicinis.

CAPUT XII.

Miracula S. Ludovici intercessione in aliis regnis facta.

IN civitate Cesirugustana à doctissimis Joannis Ran, consiliarii regi, ac deinde judicis Aragonie, filius ætatis annorum circiter decem, inter jocandum cum aliis pueris in quodam gradu per fenestram altitudine duorum hominum lapsus in cancellos ferreos, per quos lucem recipiebant cella viciari, decidit tam vehementer, ut multo adolefcentis suis sensibus delinueretur, & copiosum ex ore suo sanguinem vomeret, molique se chirurgi, eam mortem evadere posse, negarent. Tuto illo die ac nocte subsecuta eo in itera permansit sine ullo solatio ac medicamentis precepto. Doctores autem Martinus Baptista Della Nuan, nunc Aragonie Judex, quod puer ille mortis sue nepos esset, eundemque tenere amaret, ipsius B. Bertrando commendavit, vovensque, curatum si, ut ille, dum convalesceret, ad ipsius sepulcrum invensum Valentina iret; atque interim jussit illum gestare piculum, qui ejusdem Beati olim fuerat. Quod ut ille capiti suo imposuisset, sine ulla mora crepit convalescere, ac brevi post finis fuit, vehementer mirantibus medicis & chirurgis.

179. Domina Hieronyma de Præfatis Cesirugustana, quæ ex lectis B. Ludovici Bertrandi Geis & Miraculis magnam erga ipsam devotionem conciperet, tempore Quadragesimalis jejunii anno m.cccc.xv in malignam eam partem variis febribus incidit, atque ita in delirium ac vehementia animi deliquit; propter quæ velut viribus & spe convalescendi destituta extrema facie Unctione manit. Recordata simul illius singularem devotionem, quæ ipsi B. Bertrando postulat, miserunt ad monasterium B. Agnetis, monachorum Ordinis S. Dominici, ut commoverent sibi fructum ex tunica d, quæ ejusdem Beati fuerat, quo super infirmæ eade posito, phrenetici ac deliquit illico cessarunt, eamque noctem ipsa cum omnium domesticorum, modicorum ac aliorum admiratione quietissime duxit, itaque perterriti assidue convalescere, ut post paucos dies omnino incolomis fuerit.

180. Soror Petronilla Palsoix in predicto S. Agnetis monasterio, cùm jam quinquennio gangrenam in pectore gestasset, ex qua eam intra quindie dies morituras, judicabant medici, ad B. Ludovici opem recurrit, vespri pericula; tunica illius applicavit, & semel orationem in Dominicum cum salutatione angelica recitavit, posteaque manè ita crepit convalescere, ut non multo post incolomis evideret. Quam filius Anne de Aybar vidit habuit S. Francisci Cesirugustane assumpsit, qui cum quodam malo cruris laboraret, non pretermisit tuncin n. a. liber, frater Andreas Marchet nomi-

CAP. XIII. Sicut in intercessione Cesirugustana per natiuitatem,

R

verole, phrenetici & amictici de liquet,

F

b

gangrana pectoris, curans

A nomine, quinquagesimo, varia et medicamenta applicari, dolens, quod nisi sanaretur, cogendus esset cum, qui magis expositionis juvenis erat, ex Ordine demittere: verum ita salutem malum fuit, ut ei compulsi fuerit facere. Mater ejus finissimam multa singularia remedia tentavit, sed sine profecto; tandemque ipsum B. Bertrando commendans particulam habetis illius ejusdem puri alligavit, & in fine tridui ille perficere convalescit.

*malis, fur-
dit, furis
& ichthys,*

B 18. Cum Marinus Salazar, medicus Cefarugustanus, jam a multo tempore affligeretur in cruce sinistro, quod cum inflammatione ingentique cruciata intumuerat (etiamque periculosa, ne malum in erysipelas vertetur; ut proinde non auderet vehementiora remedia adhibere) filius ejus presbyter memore miraculi, quod B. Bertrandi in fonte Petronilla Palafolia, græciam faciendo, paraverat, aliquantulum ex ejusdem Beati habuit eadem cruce applicavit; postmodum vero evanuit tumor, abscessusque dolor, & intra paucos dies ipse integra sanitate potuit esse. Hieronymi Rodiglia, medici Cefarugustani, filius amplius teno fuerit furdus. Post varia medicamenta inutiliter tentata, matre ipsi solummodo devotè applicante quamdam B. Bertrandi fasciam, sanum recepit. Joannis Sala, medici peritor Cefarugustani, uxor febrili ac lethargo laborans per impostum ei B. Bertrandi plesium finitatem illico obtinuit.

*atque capi-
tis, furis,
ganglionis
sanatur:*

C 18a Soror Gratia de Elpes in monasterio S. Fidei jam sex annis gestaverat ulcus in capite, ex quo cum vehementi pruritu continuè tantum puris fluxebat, ut fasciis contineri nequiret; nec audebant eam curare, quod tam periculosam partem afficeret. Verùm, auditis B. Bertrandi miraculis, aliquantulum ex ejusdem habitu ulteri impostum, eodemque die ita cepit convalescere, ut dolor atque cohesio cessaret, ac tertio die perfecta valetudine gravis sit. Erat Gasperi Bertrano, mercatori Cefarugustani, nepotulus sceleris mensium, ex quibus sex febrili & fluxu laboraverat. Hujus fronti alligaverunt particulam vestitam B. Bertrandi, cique illum Gaspar ejusque uxor, & infans pater devotissime commendarunt; & sine mora cepit infans paulatim convalescere & sanus evasit. Quidam ejusdem domus vicini habebant filium ex febrili & fluxu sanguinis tam prope ad mortem perducum, ut jam inciperent eum pro mortuo desistere; sed impostum ei supra dictis reliquis, eodem tempore cepit melius habere, & octavo die omnino convalescit.

*in tritu
Duroco
ganglionis
in dextro
l. n. n. n.
p. n. n. n.
n. n. n. n.*

D 183 Dominico Salas, ex Horaggio oriundo, cutunculus, quem habebat in naso, in gangrenam conversus est, quæ extremum nall ejus labiumque superius cum parte oris excedit. Quam ob rem, ne alibi infidio de heretici esset, eam partem cooperatam fecerat, atque ita mendicant per plateas. Jam duraverat hæc infirmitas octiduo, quando, ex consilio confecti sui & monialium Dominicarum Davocensium appositi particulam fasciam B. Bertrandi, subito se sensit melius habere, atque intra sex menses periclitè sanatus fuit, nullâ interim declinâ ului. In opido Xorcas, directis Cefarugustanis, cum quadam muliere multis annis fuisset a demone possessio, advocatus, qui eam exorcizaret, pater frater Joannes Tiano, Ordinis Prædicatorum, aliquod ex habitu B. Ludovici Bertrandi ipsi admovit, ac mox, expulso demone, liberata fuit.

Octobris Tuncus P.

E 184 In opido Barja d. Hébella Ximenez, Jacobi Vera coriux, viginti quatuor horis dolens partu post fuit, cum petie, aliquid ex habitu B. Bertrandi, quem pœ venerantur, sibi acceri; nam sine eo negabat, se posse parere. Simul atque verò hujusmodi fructum ei fuit impostum, sceleris enata est puerum quem quidem mortuum expectaverant; sed virus prodit, & baptizatus fuit. Eadem mulieri post alterum infancem partum accidit fluxus sanguinis, qui ejus vires sex diebus ita exhaustis, ut sua vite timeret. Commendavit ergo se B. Ludovico, & predictis reliquis suo corpori domo admovit, & eo mox liberata fuit. Cum quidam vir nobilis Teruelensis ex diuturna tertiana febrili ad mortem vergeret, nihilque sibi ex humanis remediis sperandum esse, compertis, ad B. Ludovici patrocinium recurrens, nihil ex illius habitu suo corpori apposuit; & eodem die omni febrili curat, nec in eam decinque relapsus est.

*A. Avi-
monio.
Bona car-
ta d. d. d.
Terueli fa-
bris tercia-
ris p. n. n.*

F 185 Beat. Hieronymus Ruiz, uxor Joannis Cavallo, filia, quæ in alio crurum periculosisissimam fistulam patiebatur, habebatque unius mendi polleis ex quo tanto afflicta, ut ex eo multa tribula exempta fuerint. Medici exiguum de illius vita sper habebant, quod utrumque malum insalubre esset, maxime in corpore exiguarum virium multaque debilitata. Mater ejus, ope B. Bertrandi impleta, eo ulcers particulam habetis illius accipit, quo scilicet, prodigiose cepit sanari, ac brevi convalescit. Joannæ de Ormte, Michaelis Merod uxor, gravis in febrem incidit, & purpuræ maculis infecta fuit tam vehementer, ut medici de illius vita servanda desperare inciperent, prolemque jam sex diebus eo ejusdem utero mortuam judicarent. Sed cum B. Bertrando invocasset, atque aliquod ex illius habitu suo corpori admovit, subito receptis viribus, & lecto descendit, p. n. n. n. cum omnium admiratione. Quod vero in periculo vite versaretur, cum fieri oculo unxerunt, quia proles omnium opinione mortui credebatur, ac ut talis minimè curata fuit. Post spem vero unius hore eundem infantem intuentem nasculum vivumque compereant & baptizant; quâ tamen intra unam horam migravit ad celum: mater autem quarto die penitus convalescit non solum ex ea tam periculosa infirmitate, verum etiam ex parotide, quæ ei in facibus orta fuerat.

*Sonatur
crur filia
& polle
nall asse-
dit, nall
gravis, n. n.
non morbo.*

G 186 Nicolina Mendoza percussa fuit globulo fistulae bellicæ, à tergo ejus laxato, qui per humerum penetrans, prolece unam costurum, & per dexteram pulmonis aliam transfixus transiit, magnum prope pectus vulnus relinquens. Quia vulnus letale erat, sanctissimi Sacramenti munus fuit. Ea in periculo se constituit cernens, eoque etiam moyeri, quod frequentia animi deliqua precebat, quodque una cum sanguine aliquot pulmonis tribula cum gravissimo fatore egeret (qui de causa certum mortem credebatur). B. Bertrandi patrocinium imploravit, particulam habetis illius suo corpori applicatam fecerat, ac singulis diebus (fuerunt hi quadraginta) pia sua preces renovans. In horum sine cepit ipsa melius habere, & post tres menses & medium ad eo valere, aliisque, quibus constabat, malis proliis convalescit.

*pueris do-
ctis;*

H 187 Cum quidam vir magne auctoritatis ac doctus

Naa

A. ATRI-
ORIO.
antiqua
auctoris
Materii
gangrana.

466 VITA AUCTOR S. LUDOVICI BERTRANDI C.

doctus in muneris angustis cum animo, quam corporis veretur, multum cum sua coeque confidencia, quod nefcit, in eam recte can-
trabit, hoc ne; ad B. Bertrandi opem recur-
rit, obsecrans, ut sibi certam huius negotii
notitiam procuraret. Inter triduum quendam per-
sona, triginta leucis ab ea civitate distant, cum
invenit sua sponte dixit: Memini, decennium
esse, ex quo fecit haec & ista. Quibus dictis,
sublatam omne dubium est, qui ille tantopere
verebatur. In regia Marticensi conventu S.
Dominici quidam monacha, soror Anna & S.
Paulo dicta, sem quinquennio gangrenam pass
fuerat in pectore; & quoniam eam celeberrimi
sunt medici currebant, semper ingravebat ma-
lum: ut postquam B. Ludovico (cui promissit,
se illius commensuratum in dies singulos
manu ac vespere celebraturum) se commenda-
vit, atque aliquid ex ejusdem habitu gangre-
ne applicasset, subito sanata fuit, nullo mali
vestigio superstito.

188 In eadem civitate Marticensi f. quidam
vir nobilis, nomine Petrus Vidagna, qui erat
in obsequio ducis Nigarii, solus ambulans in
campo prope molendinum vento versatile, vi-
dit quendam amicum, qui & domo sua eva-
serat, currentem, atque aliquos homines, qui
insanum noverant, totis viribus, sed frustra,
eamdem detinere conantes. Porro subitaneus
appropriavit ad Petrum, qui cum aliquid ex
hobis & capillis B. Bertrandi in parva bursa
penes se gelaret, ut ipsam, ut potuit, accepit,
dictamque bursam ejusdem manui inseruit,
moque ille sese mentis restitutus Petrum obse-
cravit, ut parum aliquam illius rei, quam in
manum dederat, sibi concederet; sicque accep-
tis ab eo habitis particulis, sano cubito do-
mum reversus est.

189 In vico Tordisfigliis f. anno MDCXXXIV,
mense Augusti quidam ephebus postquam il-
lustris domus Ferdinandi de Castro, comitis
d'Andria, postquam a tertium libri non nihil
convenerat, loquens & nuda subito delin-
tuus & in praesens periculum moris deductus
fuit, nihil juvenibus remediis adhibitis. Quo
cognito, iussu comes in cubitulum ejus interi-
egit B. Bertrandi, & quatuor aderant,
cum devoto precari pro restituta infirmo lo-
quendi audientiaque facilitate, ut posset peccata
sua sacerdoti confiteri, quod in isto morbo
nondum fecerat. Orantibus illis, cepit loqui
& audire, & commodè confessus est; at dum
sanctissimum Vinticum alatum esset, in idem
mulum recidit, lingua auribusque captus, mul-
tisque horis in perianis. Cumque viderent,
eum mori, suam infirmorum oleum attulerunt,
quo dum eum ungunt, denud locus est re-
spondens; sineque sacra excomoni, ipse
quoque vitam finivit; quod pro grandi mune-
re habuit fuit.

190 In eodem vico Tordisfigliis Calendis
Martii anno MDCXXXV dominus Ferdinandus,
domini Ferdinandi de Castro, comitis d'An-
dria filius, incidit in morbum, crevitque is
morbus usque in diem xiv, quo molitus omni
cum sanis fere exiit. Ea re cognita, mater
ejus, comitis domina Catharina de Zunica,
ne morantem videret, ivit ad quoddam mona-
sterium, alligata prius collo pueri particulis tan-
tibus B. Bertrandi, ejusdemque eugie in illius
locho posita. Dum vero ipsa ex ecclesia domum
revertitur, invenit illum sibi liberatum & facilius

loquentem. In Egrensi oppido ad diocesem Bar-
cinonensis Hibella Alavedra, cujusdam medici
uxor, post diuturnam infirmitatem, quo illius
vires vehementer exhauserat, mortis eradebat-
ur, nullo sensuum indicio in ea amplius ap-
parente. Jamque cum & lecto levaret, ut su-
nebris inderent; verum illa, quae vivebat,
cognoscebatque, de sepelienda se tractat, ge-
minum moris dolorem patiebatur, quod no-
quirit illum vice indicium clare. In tantis an-
guillis deprensas B. Bertrandum toto cordis
nucha invocavit, promittens, si evisset, quin-
quaginta reales ad ejusdem canonizationem
promovendam; & illico sanitate obviit.

191 In Sicilia cum ejusdem regni princeps
dominus Jacobus Henricus & Gulian comes
d'Alva di Lilla anno MDCX acerbos dolores in
unus pedis digito sua posuit in periculum vite
deductus esset, ait ipsi comitissa conjux sua, Ja-
cobum Bertrandum B. Ludovici fratrem tunc Va-
lentiae in Sicilia civitatis syndicum, habere e-
jusdem Sacri pilolum, jussitque eum afferri;
verum abivit eundem f. pedis apponere, quod
id indecens illi appareret. Tandem tamen do-
lore victus, id fieri passus; moque omnis ille
abscessit dolor, neque illum deinceps coci-
puit.

194 In regno Sineisi, civitate Macao, cum
Lustanorum est, Mexie Barroza, uxori Ruy-
dias de Azevedo, ex gravi febri periculose de-
cumbenti, unus & duobus Religiosis Ordinis
Prædicatorum, qui advocati erant, ut Euan-
gelium super ea legerent, fassit, ut B. Ber-
trandum invocaret, promittensque, si ei missum
reliquis ex ejusdem Sancti essequio. Ita ob-
secuta eundem invocavit, dictaque reliquis,
frustulo chartæ involutis, accepit, statim se
melius habuit, & intra paucos dies integra va-
letudine posita est. Utque erat tunc solita es-
sende reliquis semper penes se gelare, contigit,
ut inter componendam lectum & limacina
excutenda, eo lapsa in buxum sint, nemine
adveniente, & a famula cubiculum verrente si-
mul cum firdibus in ignem, qui propter fir-
gas aderat, injecte.

195 Haud paulo post adveniens mulier, se-
ens non amplius habere, quævis diligenter,
tandemque post duas amplius horas invenit
eum chartulam in medio igne, illatam in ea
reliquis, imò nec ipsam chartulam, quæ so-
lummodò in locis, ubi complicata fuerat, ali-
quot tenuia, velut punctura acuum, foramina
habebat, quæ ignis, intactis reliquis, ferebat.
Quod quidem ita permittit Deus, quod mon-
strum erat miraculum, de quo se sequenti sa-
dita fuisse testimonia per ordinarium episcopo-
ratus Sinaram die xxvi Novembris anni MDCXVI,
aliquæ ad Sinaram episcopum, dominum fra-
trum Joannem Pinto, qui die xvi Novembris
anni MDCXXI Ulyssippe in Lusitania degens
cum malorum doctorum virorum consensu hoc
sequensque miracula approbavit per instrum-
entum Gaspari Cardoso, notarii Apostolici, die
& anno pramittit.

194 In eadem civitate Macao Lucretia de
Costa, Domini Tencira conjux, vehementer
purtis diutioribus correpta non potuit curari,
& ad extrema vite peracta fuit. Quam ob rem
testamentum suum condidit, nate de peccatis
suis confissa apud patrem fratrem Antoniam de
Rosario, Ordinis Prædicatorum, episcopum
Sinaram administrationem, qui eam monuit, ut

A

In Sicilia
pedis dolus
sufferat.

E

quæ apud
Sineisi.

ubi etiam
eja: reli-
quis pene-
re ignis,
P

sanitas,

Tutti Syl-
lani Inven-
te, anti-
quæ red-
duntur;

E

C

verba de-
spertas ab-
igitur; E-
gira Paul-
lana re-
cipit pene
mortua,

CAPUT I.

Processus primus de Vita & Miraculis B. Ludovici ab archiepiscopo Valentino institutus: Inquisitio summaria de iisdem Sixti V jussu facta: causa Canonizationis S. R. Congregationis commissa.

ANNOTATA.

^a *Aragonia primaria.*

^b *Apud Aragonum Italic legitur: Una pecca da stormo, itam di esso Beato; sed legendum: Una pecca da tonica: quomodo in infra tunica, hilibet aut vestiment S. Ludovici Bertrandi frequenter mentio fit.*

^c *In Aragonia ad fluvium, Xiloca Hispanie dicitur.*

^d *Diocesis Turraconensis in Aragonia.*

^e *Turci urbs episcopalis est in Aragonia sub archiepiscopatu Casaraugustano.*

^f *Regem Hispanorum sede in Castella Nova, Turim Syllanum appellant; Legionensi regno ascribitur hodie.*

^h *In Caralania.*

LIBER IV.

S. Ludovici Bertrandi Beaticatio & Canonizatio.

PROLOGUS.

^e *Cur & unde de gestis Beati Ludovici Bertrandi & canonizationis sit, et hoc adicit.*

Cum in tribus prioribus libris de Vita, Virtutibus & Miraculis B. Ludovici Bertrandi egerim, haud alienum à proposito meo fore putavi, si hunc quartum librum adderem, in quo breviter exponeretur, quae gesta sunt pro ejusdem beatificatione & canonizatione à sancta Apostolica Sede obtinenda, ut patet, quanta cum prudentia, quantaque maturo iudicio sancta Ecclesia in tam gravibus causis canonizationum Sanctorum procedat. Quae verò hic protulerimus, omnia depromptas ex Processibus, & Registro, hac super re confecto per Anselmum Dandino, protonotarium Apostolicum, in quo continentur omnia, quae in hac causa Romae acta fuerunt usque in diem xxiv Augusti anni mdc; reliqua verò in Registro aeneasceps confectis.

Tot mirabilibus, quae in B. Ludovici Bertrandi obitu contigisse, libro secundo diximus, innumerisque miraculis, quae Deus per ejusdem intercessionem alibi operabatur, simul & continua devotione ac frequentia omnis conditionis hominum ad Kyralium illius accurrentium, moti Jurati a civitate Valentiae, ne egragia tam boni divinae Majestatis Servi Gesta silentio & oblivionis tenebris promitteretur (maxime eum jam obissent aliqui, qui cum eo conversati fuerant, multaque de eo scitu digna novissent) mense Novebris, paulo antea, quam uno mense ac modo post ejusdem sancti mortem b, magis operi oblectant illustrissimum dominum patriarcham & archiepiscopum Valentiam, Joannem de Rivera c, ut jubere in vitam ac miracula patris fratris Ludovici Bertrandi inquiri, de illius processum confici. Supplicationi benignè annuit patriarcha, ac proinde illustrissimo domino Michaeli Espanoli, episcopo Marocano, mandavit, ut testimonium exiperet, quod ille die xiv Decembris dicti anni mdcxxxii licet exortus duodecim supra centum testes examinavit.

^a Neque his contenta Valentiae civis, scriptis etiam anno mdcxxxiv ad summum Pontificem Gregorium XIII, humiliter supplices, ut sua Sanctitas dignaretur jubere, processum de servi Dei, fratris Ludovici Bertrandi, vita & miraculis Apostolica auctoritate confici, ceteraque necessaria perquiri, ut posset pro ratione causae ad ejusdem canonizationem procedere. Unque aliquis accessit Romae, qui hujus negotii tractanda sollicitudine curam haberet, die v Julii anni mdcxxxv, cum dicta civitas Jurati essent Co-mas Matheus de Cruignas nobilis eques, Melchior Figueroa civis, Michael Angelus Fax, nobilis eques, Franciscus Sanfilice, Joannes de Brizuela & Gaspar Pegliore civis, & Narcissus di Moulas Rationalis, & Joannes Osofronius Dulon syndicus, procuratorem constituerunt patrem suum Joannem Bru de la Molleina, Ordinis Praedicatorum, & doctorem Joannem Baptistam Vives Romae residentem, ut pro vicibus causam hinc ipso summum Pontificem Gregorium XIII agerent.

³ Atque is quidem Pontifex, quamvis auditis, quo per servum suum Deus patruerit, miraculis plurimum gauderet, morte praedicti nequius mentum operi admoveat d. Succellit ei in Pontificatum Status V e, cum quo cau-

Infinitum inquisitio de vita & miraculis S. Ludovici Bertrandi in quibus etiam Valentino fuit.

Gregorius XIII totum per,

quo mortali Status P. Philippus II regis,

A. „Advocati saluberrimam subsidium vocis humiliter importantes, ad futurum tamen predictæ Sedis iudicium deferentes, operari minime dignatus est. Quod etiam plurimorum fide dignorum testimonio probari posse, affirmant, de quorum obitu propter eorum senectutem dubitatur; & sic tanti Viri memoriam aperiret, ejusque acta probationum penam in futurum verum minus clauderent, propter quæ ipse Ladorici non indignus apparet, qui Sanctorum Dei catalogo adscribitur.

profectus
dicitur,

11. „Denique dilecti filii, nobilis vir Henricus de Guffian, comes de Olivares, ejusdem Philippi regis, apud Nos dictumque Sedem orator, nomine ipsius Philippi regis, & Joannes Baptista Vives, etiam ad Nos de Sedem predictam Nuncius specialiter super hoc missus & destinatus pro parte doctorum Juristarum & regni Valentini, in consistorio nostro secreto humiliter & instanciam supplicaverunt, quatenus examen de ipsius Ladorici vita & miraculis, ut solet fieri, mandare, nullumque, si dignus invenitur, predicto Catalogo adscribere de benigne Apostolicæ benignetur. Nos igitur ad nuncium tam jocundum prompto animo respondere volentes, immensam preces omni potentia Deo gratis regentes, qui ad confirmandam Catholicæ fidei puritatem, & obviandam hæreticorum perversionem confutandam, nostris præsertim temporibus, fideles suos & amicos suos velit honorare, hujusmodi supplicationibus inclinatæ, de interam nostrorum, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio inquisitionem super vite conversatione, meritis & iam ipsius fratris Ladorici bonæ memoriæ, miraculisque prædictis & populi erga illum devotione commendandæ esse, decrevit.

exat hic
inter cetera

12. „Et ut in tam arduo negotio maturè procedatur, venerabili fratri nostro, Alexandro episcopo Olivani, sanctæ Romanæ Ecclesiæ vicariorum Farnesio, ac prædicti regni Aragoniæ, ac dilecti filii Mencia Alexandrino, sanctæ Marie super Minervam, ac Antonio Carrasio, sanctorum Joannis & Pauli; Joanni Baptista Cartaneo, sancti Marcelli; nec non Hieronimo Cartaneo, sanctæ Providentiæ, presbyteris, & Ferdinando de Meritis, sancti Eusebii, & Andrea Battorio, sancti Asinii, diaconis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, quorum singularem religionis zelum, graveque iudicium & prædictam prudentiam in maximis nostris & Ecclesiæ negotiis sæpius experti sumus, vive vocis oraculo univerrum super præmissis examinem, ac plenam, omnimodam & totalem humanis negotia cognationem, Nobis & aliis fratribus in consistorio referendam committimus, ut postmodum, quo sanctorum patrum dogmata, sacrorumque Canonum institutiones, ac Curiarum chartas possint & requirunt, ad divinam notam laudem, totiusque caræ celestis honoris edicere valeamus. Super quibus omnibus & singulis plenam & omnimodam concessimus facultatem: volentes nihilominus a illa, ut preteritur, exonerentur.

confici
jura;

13. „Nos igitur ipsarum consilio ac fidei sinceritate, religionis integritate, ac fidei vestre candore, siveque & debita erga hanc Sedem obedientiam primum in Domino consentientes, fraternitatem vestre per presentes committimus & mandamus, quatenus vos

vel duo ex vobis, per vos ipsos vice nostris de dicti Ladorici excellentia vite, sanctitatis opinione, puritate fidei, religionis sanctimonia, miraculorum coruscatione, & popularum devotione ac aliis in genere, fideliter, diligenter atque prudenter, ut res exposcatur, inquiratis, & summam, ex personis tantummodo dignis & aliis probationibus idoneis, si quæ fuerint, informationem recipiatis, ac in scriptis relatam, clausa vetrique sigillis manentem, per fidelem nuncium quatuor mensibus Nos transmittere curetis, ut, tandem habita condigna relatione, ad ultimum juxta ritum & morem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & vestigia prædecessorum nostrorum, sanctarumque patrum dogmata, & sacrorum Canonum institutiones in similibus procedere valeamus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub aulo Pileatoris, die vii Julii MDLXXXVI Pontificatus nostri anno secundo.

„Thomas Gunderacius.”

14. Breve hoc Valentini aliam putat magister frater Vincentius Justinianus Azziti, velat Prior conventus Predicatorum ejusdem civitatis, die vii Octobris anni MDLXXXVI obtulit illustrissimo domino Joanni de Ruera, patriarchæ Antiocheno & archiepiscopo Valentino, ac Eminentissimo domino Joanni Tores, tunc episcopo Deretensi, qui mandatis obsequentes Gasparus Micoi in eadem causa notum curia archiepiscopalis constituerunt, experienter idem iudices loquenti die vii Octobris examine testes, & examinator notagium, inter quos fuere episcopi, duces, marchiones, comites, alique personales viri, cum ecclesiastici, tum laici. Et quatenus hi solum generaliter de excellentia vite ac virtutum servi Dei, de quo opinione magne sanctitas illius tam ante, quam post obitum habita, & de fide miraculorum interrogarentur, multi tamen eorum etiam specialia quædam testis fuerunt.

15. Confectum summarie inquisitionis de excellentia vite & fide miraculorum B. Ladorici Bernardi Processum iudices clausum sigillatumque ad curiam Romanam transmiserunt, ipse Sixto V. Pape, quia Cardinalis Alexander Farnesius, cui in causa commissa fuerat, jam excesserat è vita, alique, qui hinc aditus fuerant, Romæ aberant, obtasus fuit. Postmodum verb Congregationi Rituum, quam paulo ante instituerat, eandem causam per Breve die xv Julii anno MDLXXXIX datum commisit cum potestate dictam Processum resignandi, ceteraque necessaria percipiendi, ut ordine de ista causâ ad Sanctam famam sacrumque collegium in consistorio referret. Breve hic subiectum habet.

16. Venerabili fratri Alisio episcopo Portuensi Gelsalido, ac dilectis filiis nostris, Gabrielis Sancti Laurentii in Lucina Piscato, Nicolao vniuersi sanctæ Cecilie Cænonici, ac Vincenzo tituli sancti Clementis diacono presbyteris, Montis Regalis, nec non Alcamio sancti Nicolai in Carcere Tulliano Columnæ, & Friderico sanctæ Agathe diacono, librorum nunciis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, Sixtus Papa V.

„Venerabilis frater, & dilecti filii nostri, salutem & Apostolicam benedictionem.

„Quod Deus bonorum omnium autor ad maximam, & quidem inuenerit, beatitatem, quibus, licet immentis, quotidie eumaluit, his auctor temporibus in Ecclesiâ sua generalis-

etiam, in
Hesperia
confutandam,
&

CAP. III.
Recongregatio
transmissa
fuit.

F

Secra Ri-
tuorum Con-
gregationis.

A. AVE
GONGO.

edito Brevis
o
*Ave: Ludo-
vici
Bertrandus
*Ordinatus
*Proficiscit

E

quod hic

C

perit

morum virorum sanctitatem, quasi novum lu-
men ad eam magis illustrandam, addidit, singu-
larem erga nos pietatem & elementum fulcipi-
mus, & quantitas humana infirmitas affeque-
possumus, laudibus celebramus, neque ut ea ad
Catholicæ fidei augmentum & hominum salutem
referatur, prociis & studiis efficitur curamus.
17. Cum itaque anno superiori beatorum Di-
nacum Complutensium Ordinis S. Francisci so-
lemni ritu Sanctorum numero ascriptisimus o,
modò Ludovicum Bertrandum *, à civitate
Valentini oriundum *, Ordinem Predicatorum
proficiscimus *, quem in Hispaniam, & novi
orbis regni magnæ sanctitatis simi, magnæ
que miraculorum claritate paulò antè illustra-
te, probatissima multorum attestatione accepti-
mus, qui solemni Romani Pontificis, cujus
ad proprium est, declaratione, Sanctorum ca-
tholico adnuncietur, dignas pari ratione vi-
deatur. Quod profectò clarissimus in Christo
filius noster, Philippus Hispaniarum rex Ca-
tholicus, ac plerique Hispaniarum, & princi-
palitè Valentini, regnorum prelati ac proceres,
universique Predicatorum Ordo à s. l. re-
cordat. Gregorio Papa XIII primum, & à no-
bis deinde per litteras lepius, & novissimè
per dilectum filium, nobilem virum, Henricum
de Guzman, comitem de Olivares, re-
gium apud nos oriturum, maxime precibus
petierunt.

18. At nos sacris preceptis edocti, probo-
que Pontificis exemplo moniti, summam in
huiusmodi negotio curam & diligentiam ad-
hibentem, cunctisque & maturè procedendum
sentientes, sacris patrum traditionibus, Majo-
rumque notorum vestigiis inhaerentes, ju-
stitis curam supplicationibus inclinati de véné-
rabilium virorum nostrorum, sanctæ Romane
Ecclesiæ Cardinalium consilio, in ipsas
fratres Ludovici vite conversationem, fir-
mam, mentis, macula, & populi erga il-
lum fidem, pietatis & religionis, quo decet,
augenda studio inquirendum decrevimus; ac
propterea bonæ memoriæ Alexandro episcopo
Officij Fameliæ, ac dilectis filiis nostris,
Michaeli sanctæ Mariæ super Minervam A-
lexandrino, Antonio sanctorum Joannis &
Pauli Carnate, Joanni-Baptistæ sancti Mar-
celli, Henrico sanctæ Palastina, Caetano
per-bytensi, & Ferdinando, tunc sancti Ba-
tholomæi de Mearis, & Aureo sancti A-
driani athenis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ
Cardinalibus, universum de premissis exami-
nem ac pieam, liberam & universam cogni-
tionem habendam, & ad nos & ad fratres
notos in consilio referendam commisimus,
ut postmodum, quæ sanctorum petrum do-
gmata, sacrorumque Canonum constitutiones
ad Dei laudem & ad virtutis imitationes po-
tulerant, ad ejusdem divini nominis hono-
rem, & ad communem Berrorum beatitudinem,
acque ad vivorum exemplum statuere possi-
mus; ac in his omnibus & singulis plenam
& liberam eisdem Cardinalibus concessimus
facultatem.

19. Idcirco per nostras in forma Brevis li-
tæres venerabilibus fratribus, archiepiscopo Va-
lentini, & Tertuliano & Tertuliano episcopis
mandavimus, ut ipsi, vel duo ex eis per se
ipsos in ipsius Ludovici vite excellentiam, in
sanctitatis opationem, in fidei puritatem, &
religiosis sanctissimum, in miraculorum co-

versationem, in populorum erga illum fidem,
& in aliis id generis gestis fideliter diligenter
que, ut res postulabat, vice nostra inquire-
rent, & summarium, ex personis tamen fide
dignis, & aliis legitimis probationibus, si quæ
essent, ad antiquæ & veræ religionis & san-
ctitatis rationem reciperent informationem,
& in scriptis redactam, clausam fuisse signi-
lis munitione, per fidem nuntium quantò ci-
tius ad nos transmittere curarent; ut tandem,
habita condigna relatione, juxta ritum & mo-
res sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & vestigiis pre-
decessorum nostrorum, sanctorumque petrum
dogmata, & sacrorum Canonum instituta,
in premissis procedere valeremus, prout in
eisdem litteris continetur. Hi verbò archiepi-
scopus & episcopi, mandatis nostris obtempe-
rantes, receptam ab illis informationem
predicam, clausam fuisse signis obligan-
tiam ad nos nuper transmissit. Quare nos
fidelibus hujus negotii principis volumenter
in Domino consiliis, ad ultionem, ut per est,
prosequendum duximus.

20. Sed quia ex predictis Cardinalibus, à
nobis ad id, ut preterit, nominatum depu-
tatis, prior vitæ sanctus est, aliique nonnulli à
Romana curia vel absint, vel alius negotiis
distrahuntur, aut eo manere vacat, & post
factum huiusmodi depositionem nonnullas san-
ctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium ad certa
negotia conficienda Congregationes erectas,
inter quas Congregationem sacrorum Rituum
instituitur, eique preter alios, de his, quæ
ad Sanctorum canonizationem pertinent, co-
gnoſcendi fiscalitatem concessimus, propterea
vobis, qui eidem sacrorum Rituum Congre-
gationi prefecti estis, & quorum religionem,
pietatem, fidem & prudentiam in maximis &
gravissimis rebus fidei probavimus, hoc munus
demandandum censuimus.

21. Inque mox proprio & ex certa scien-
tia maturaque deliberatione nostris, deque
Apostolice potestatis plenitudine, ex supra
dictis causis primam illam prefatorum Cardi-
nalem deputationem revocantes, vos & ve-
stros in dicta Congregatione successores in lo-
cum dictorum Cardinalium quod hoc per
presentes subrogantes *, & ad hoc negotium
deputamus; vobisque de premissis negotii to-
tum, ac plenam & liberam hujus negotii co-
gnitionem, ad nos & fratres nostros in con-
silio referendam committimus, ut deinde,
quod ex antiqua sanctorum patrum traditi-
onibus & praxi consuetudine obtineri consu-
vit, ad Dei gloriam & Sanctorum exaltationem,
ac fidelium salutem conficere valeamus;
stantes vobis certam, plenam & universam
sanctorum, potestatem & fiscalitatem infor-
mationem, à dictis archiepiscopo & episcopis,
aut prefector, missam aperienti, examinandi
& cognoscendi, actualique omnes juridicos &
validos exercendi, processualesque per vos, aut
mandato vestro per alios, rite & rectè confici-
endi, aliisque omnia faciendi, quæ in pre-
missis omnibus & singulis circa ea, quæ no-
stra faciant, seu quomodolibet opportuna.
22. Volumus item, & sanctione Apo-
stolica statutus, quod, si vestrum aliqui
interdum premissis interesse nequiverint, reli-
qui tamen, dummodò duas saltem & tribus
partibus constituant, illa, ut prefector, ex-
equi libere & valide possint. Non obstantibus
priori

D

E

ex illis

ex illis

*Subrogantes
E

substitu.

A „priori dictorum Cardinalium per nos facta depositione, ac constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, extrinseque contrariis quibuscunque. Datum Romae apud Sanctum Marcum, sub aedulo Piscatoris, die xv Julii, anno M. D. LXXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

„M. Vespasianus Barbanius.“

ANNOTATA.

a Magistratus, promovendo bono publico jurjurando obstricti.

b Conscripta ea anno 1581 die ix Octobris.

c seu Ribera.

d Obiit anno 1585 die x Aprilis.

e Anno eodem & mensis die xiv Aprilis.

f Qui filium suum, dicit Philippum III.

g Ludovici operum expertum noverat, ut dictum est lib. 3, cap. 5 sub initium.

h Vide Indicem Geographicum.

i Leges: 1585.

B i Joanni Tercz, deinde Tarraconensi archiepiscopo.

k Jacobo Ximeno.

l Pius II ejus canonizationem, a Calixto III factam, promissit anno 1458. Collatur die v Aprilis, ad quem de illo etiam est in Opere nostro.

m Mater ejus fuit Ursula Ferrata & SPincentii familia.

n Lege ex Roca: Volentes nihilominus, ut, facti illorum executioni interesse acquirerent, reliqui illa &c.

o Nimirum 1588. Collatur S. Didacus & S. Nicasio xii Novembris.

numa nostra & judicum commissariorum sigilla & subscriptiones.

24 Post examinatam processum famularum informationis de istis factis ac miraculis B. Bertrandi in Congregatione Rituum decretum fuit, eademque postea litteris Remissivis ad formandum auctoritate Apostolica processum de vita, virtutibus ac miraculis beati fratris Ludovici Bertrandi in particulari, ac prout Cardinales Gesualdi, episcopus Ostiensis, fierique Collegii ac Congregationis Rituum decernat, die xxi Martii anni moxto nomen ejusdem Rituum Congregationis ad Sixum V revocavit, sanctionem suam, examinato dicto processu, rebusque in eo contentis rite expressis, postea utitur in causa canonizationis B. Bertrandi procedere, concedendo litteras remissivas ac compulsores ad ad continuationem processum particularum de vita & miraculis beati fratris Ludovici Bertrandi; & sua Sanctitas ex iustis consilioque Collegii Cardinalium amittit, ut ex litteris remissivis ac compulsores concedantur.

25 Decretum Congregationis Rituum sic habet: „Die Martii, ut mensis Martii, anno moxto in consistorio sacro, apud Sanctum Petrum habito. Reverendissimi domini Cardinales Gesualdi, nomine Congregationis sacrorum Rituum relictis, diligenter examinatum fuisse per reverendissimum D.D. Caranias, dictae Congregationis praedictae, Processum ex Hispania transmissum summari inquisitionis in genere, facti per reverendissimos ipsos archiepiscopos Valentinos, & episcopos Dardaniensem, de missis Sanctissimi Domini nostri, inter sanctos beatissimum Philippum regem Catholicum, ac civitatem & regnum Valentiae, super hac memoriae fratris Ludovici Bertrandi miraculorum, tam in vita, quam post mortem, corroboratione, ac populi devotione erga illum devotione; etiamque reverendissimis domini Cardinalibus vixim esse, supra dicta omnia in genere satisfactori propter per quamplurimos testes in dicto processu examinatos; itaque in casu sanctissimi ipsius canonice, a sua Sanctitate decerni posse, ut ad continuationem procedatur, ac litteras remissivas ac compulsores ad partes concedendas fore pro plena & speciali probatione eorumdem omnium recipienda. Quae resolutione aucta, eadem Sanctitas sua, capitulis reverendissimorum D. D. Cardinalium vixim, de ipsorum consilio decrevit, ut ad ultimum procederetur, supradictae litterae remissivae ac compulsores ad partes expediantur.“

26 Mense Juni V, quo die xxviii Augusti ejusdem anni moxto condigit, ob id, quo minus ille quicquam proferat in hac causa dicatur; sed ea intellexit, rex Philippus II, tam quod eadem causa ipsi magis erat cordi esset, tam etiam ut partibus Prædicandis Valentini gratificetur, die xxi Septembris anni moxto scripsit donato Romae ad legatum suum, mandans, ut apud novam Pontificem dictae litterae remissivae expediantur praecurat. Regum litterae sic habent: „Res. Comes d'Arceus, nomine Prioris ac conventus Prædicandi Valentiae certior factus sum, eis pro beati fratris Ludovici Bertrandi canonizatione, ac devotio per Breve meum anno moxto 1588 huc super re concessum anni dicti, ut diligenter laborare, junque post processum re-

A. A. V. G. O. N. O. CAP. IV. canonizationis

E. processu per re, via litterarum ad processum in specie.

F.

verum litterae remissivae, ac compulsores

CAPUT II.

Processus de Vita & Miraculis B. Ludovici Bertrandi in specie institutus, Romanque missus.

C.

A. A. V. G. O. N. O.

ANNO MDLXXXIII, die vii Augusti Laurus Dubital, actor regis, nomen comitis d'Olivares, omnis Catholici, & pater magister frater Bartholomeus ac Mirania, procurator generalis Ordinis Praedicatorum, ac pater frater Joannes Bra ejusdem Ordinis, velut procurator civitatis Valentiae supplicaverunt predictis Cardinalibus sacrorum Rituum Congregationis praedictae, ut processum famularum informationis de vita, virtutibus ac miraculis beati patris fratris Ludovici Bertrandi aperirent & examina- rent. Cumque ea sacra Congregatio Anticamerdanum, protonotarium Apostolicum, elegerit nominatimque ad omnia hujus casus Acta conferenda, citato prius, ut dicti processus operum accessit, Joanne Jacobo Panto, Camere Apostolicae Fiscalis, domini Caruleus ei mandavit, ut eundem refugeret, subscriptionemque ac sigilla iudicum commissariorum de notitia recognoveret, producitque a casu procurandis testibus Benedictus Vaglinolus, Joannes Torrelligis, & Philippus Mare, clerici doctores in Theologia, testati sunt, ea esse go-

A. AVID
RECORDS.

7. **VI. RECURRENCE**
 7.1. **Recurrence** is the repetition of a particular act, or a particular set of acts, which has been previously performed. It is a necessary condition for the formation of a habit. It is also a necessary condition for the formation of a character. It is a necessary condition for the formation of a virtue. It is a necessary condition for the formation of a wisdom. It is a necessary condition for the formation of a science. It is a necessary condition for the formation of an art. It is a necessary condition for the formation of a profession. It is a necessary condition for the formation of a business. It is a necessary condition for the formation of a career. It is a necessary condition for the formation of a life. It is a necessary condition for the formation of a world.

Post-Newsweek

1

2

1

available on
www.elsevier.com

29 Quamquam verò lausius rex ista legatio suo Knapfel, et emise mandavit, ut predictae litterae remissiores expendendi curaret, ut tamen obideretur tunc precat, qui Simo V. mortuo in Pontificatum sublebas Urbani VII. cum non nisi decem diebus tenuit & successit illi Gregorius XIV. qui mensibus decem totidemque diebus superstitit & post hunc electus fuit Innocentius IX. & qui pariter solidum duobus mensibus in vires superavit; eumque hunc successit Clemens VIII. & eo negotia tractanda habuit, ut dictae litterae remissiores & compulsores exponi nequeant ante diem V. Decembris anni MDLXV. Pontificatus ejusdem anno quarto; quo et Aethor rex, Laurentius Dubital, & doctor Joannes Baptista Vires, voluit procurator Valtetiae, & puer magniter frater Bartholomaeus de Miranda, procurator generalis Unidini Praedicatorum, Congregationis Istituta obsecrari articulos quos nunc volebat

18 Commes Jacobum Nerotum, Cameræ Apollonicæ procuratorem fiscales, ad eas litteras numerabiles expeditas antea efferat, sicut prænotat est, ut in usum nominarentur iudices non suspecti, ut videtur in examine ascriptis fuisse Substitutum, doctor Martinus Andrenæ Forvnde (qui dignus ecclesiæ archiepiscopalis Valsegundæ est) et doctor cathedræ universitatis ejusdem civitatis, aliisque ex iis, quos datus Jacobus Nerotus indiciffet. Atque ita facta Congregatio Rituum Remissionis dedit, iudices commissarios nominans archiepiscopum Valentium, et episcopos Scogobingum et Martochinum f, additis clausula, ut saltem eorum cum duo in recipiendis testimoniis prædites assentiant. Post hæc die xvi Martii anni mxcvi procurator fiscalis Cameræ Apollonicæ obtulit certa interrogatoria, quibus interrogantibus essent omnes testes, ac die xvi ejusdem mensis et anni Substitutum fuisse nominavit doctorem Martinum Andrenæ, et alios; clausaque ad sigillatæ litteræ remissionis et compulsores die xvi Martii prædicti anni mxcvi tradite sunt in manus Honorii Candelæ mercatoris, qui eas recipiens juravit, se eandem per securum positurum missuram Valentium ad negotium fuisse procuratorem Marcum Antonium Muscietum, et cetera.

29) Hæc litteræ remissioribus fide missa Valentium aliam civitatem fynacis Jacobus Bertranzus, B. Lodovici frater, & magister frater Vincencius Julianeus Antif, velut promotor conventus Predicatorum ejusdem civitatis, & patris magistri fratris Hieronymi Baptiste della Nua, provincialis provincie Aragonie, ac reverendissimi patris Generalis totius Ordinis Predicatorum, magistri fratris Hippolyti Mariae Beccaria Monis-Regalenis, cum litteris promotoribus a Christophoro Ferreri, civitate Valentini notario dæ xii Julii anni mxcvii acceptis; prefente etiam Marco-Antonio Muselli, ac negotiatorum promotorum Hieronimi Candelieri, dæ xvi Octobris dicti anni laudatis litteris remissioribus ac compulsiore obduerant domino Joanni de Ribera archiepiscopo Valentini, & domino Joanni de Episcopo episcopo Narroethensi; qui obediens & acceptans dictum Apostolicum committitur, Galperem Micoui, archiepiscopo curie Valentini notarium in eadem causâ suarum constitutarunt, nuncium vero Joannem Ferreri, recepto ab eis juramentum de officio suo hactenus persequendo.

30 Cumque die xxvii Novembris ejusdem anni mxcvii doctorem Martinum Andree Pavlovic ecclesiarum archiepiscopum alioquin prae-
torum a Jacobo Nestro, Camera Apostolica procuratorem fidei, substitutos, tempore loco
que praesentibus, ac recipiendis examinandisque
testes adessent, processum intrinsece cognoverunt,
ac primo eos super interpretum procuratorum
fidei Camera Apostolica, deinde super arti-
culus, a procuratoribus economicis in oblatis
examinaverunt. Examinaverunt scilicet testes nu-
mero octentos nonaginta unum usque ad diem
secundum Decembris anni mxcviii, postquam
que ac copiosum processum formentur. Ex qua
in litteris testimonialibus mandatum erat judi-
cibus, ut quaecumque probationes vel scrip-
ta, ad hanc enumerationem B. Ludovici Ber-
trandi cadunt permanent, reperiuntur, in pro-
cessum intendant; procurator autem pater traxerit
Ludovicos Primo, patris magni, mariti Vincen-
centi Justitiani Anstul subditus, die xvii
Octobris anni mxcvii hanc in rem obtulit
multas alias informationes, variis in locis ac-
ceptas, quae frequentes sunt eo ordine, quo in
processu legitur.

31. Prius informationes, Valentinus post B. Bernensis obitum ab ordinario factis, in quibus cum se docuimus testis examinatus fuisse, ut super dictum erat. Obiit etiam relationem, authenticam à notario dni xlv Aprilis anno MILLEXIIII confectam, quam Juno oppido regili Buriana in regno Valentis fecerat de iis, quæ in Servo Dei observatum anno MILLEXII, dum ille formones Quingulesimales jejuni in eodem loco habuit; alteram item anno MILLEXIII mensis Maio in oppido Montefide confectam; alteramque in oppido Xabene mensis Februaris MILLEXIIII; alteram Oriole mensis Februaris anni MILLEXV; alteram anno MILLEXVI Carthagine Indurum, ubi Beatus predicavit; alteram in oppido de Moscopo punctis in Indis, ubi etiam predicavit, factam anno MILLEXVII; alteram item confectam Mairisi anno MILLEXVIII; alteram Oriole anno MILLEXIX; alteram in oppido Alicente diocesis Oriolenfis anno MILLEXXII; alteram Castellum ubi anno MILLEXXIII.

C. V. V.
Variations
des données
eff-rues
dans 1998

— 10 —

delin delitas
Informations

1

3. *varilla facila*
facila *facila*

A MOCCXXXV; alterum in opusculo Duraco, diocesis Cefarugustana, anno MOCCXXXV g.

proculsus
inde casus
huius

12. Hæc omnes informationes iudices commissarii iusserunt processui inferri, scripseruntque ad sacrum Rituum Congregationem litteras, ad eandem processum solitas, in quibus retulerunt de omnibus, que in processu, Apostolica auctoritate de vita & miraculis B. Ludovici formari iussu, acta fuerant; nominantes in eisdem omnes testes in eodem processu auditos, asserentesque, eosdem esse personis fide dignas. Subscripseruntque eundem processum iudices commissarii propria sua manu. & sigillis suis signarunt, & solita subscriptione & legitime notarii manum, clausurunt, forisque sigillatum die x Maii anno MOCCXXXV tradiderunt in manus Marco-Annibio Muffati, ut securè mitteret Romanæ ad mercatorem suo faciem Hieronimum Claudelmer mercatorem.

CAP. VI.
Ration
magis,

13. Post missam Romanæ supra dictum processum aliter debitorum Valentie, ut causæ canonizationis B. Ludovici Bernardi felicem obtineret effectum, idemque Eclesiæ trium comitorum rogati, que sunt Ecclesiasticorum, Militum ne populi, & deputati regis decreverunt Romanæ mittere procuratorem, qui eandem expensis regni promoveret secundum id, quod anno MOCCXXXV Missionis in parva decretum fuerat ab istius tribus ordinibus, ut pro expensis huius canonizationis concederetur ex communibus redditibus solentem nulli ducatum, pro beatificatione verò nulla. Supra dicti itaque Eclesiæ & deputati procuratorum huius causæ constituerunt multam reverendum patrem magistrum, fratrem Ludovicum Ynglia (cui consistit ex procuratore illi commissi die xiii Julii anni MOCCXXXV) patrem admodum religiosum & doctum, professorem publicum universitatis Valentie, qualificatorem sancti Officii, vicarium generalem totius Ordinis Prædicatorum, sacreque palatii Magistrum, quo in officio obit. Hic pater Raman adveniens processum unâ cum litteris Philippi III regis Catholici Curiam VIII Papæ traxit, in quibus rex sanctitati sue supplicabat, ut digne et jubere videri ad examinandum prædictum processum, sacramento Apostolice formatum, etque preterea fieri, que pro servi Dei Ludovici Bernardi canonizatione erant necessaria.

and cum
compendio
magis

14. R. g. ita litteræ sic habebant: "Sanctissime Pater. Processus gestorum, quem Sanctus vestre pro certa noticia & probatione videri & articulorum beati fratris Ludovici Bernardi assensu mandavit, ex mandato & commissione vestre regni Valentie, etque voluntate & assensu ad Beatitudinem tuam affertur per magistrum fratrem Ludovicum Ynglia Ordinis S. Domini, professum monasterii Prædicatorum in civitate mea Valentia, virum præstantem doctrinâ & religione, qui multis annis Theologum in universitate Valentina publice docuit, Priorem monasterii Prædicatorum, ac nunc temporis qualitatorem sancti Officii, & in mandatis habentem, ut operam suam consent ad istius canonizationem ad istum usque sollicitudinem, quod hunc cessum sit in gloriam & honorem Dei Domini nostri, & Sancti, cuiusque Christiani orbis generatio beneficium.

Philippi II.

15. Hæc ex peculiari devotione, quæ eundem Sanctum compellit, Beatitudinem vestram Obedienti Thomas V.

"Supplico, ut plenam fidem legito meo, ac magistro fratri Ludovico Ynglia adhibens, in mei gratiam mandare dignetur, ut processus iste summa cum brevitate examinetur, eisdemque pariter fiat etiam cetera, canonizationi premitenda. Quod, preterquam si opus pietate sanctique zelo Beatitudinis vestre dignum, ego pro singulari gratia ac favore Sanctitatis Vestre admittam, cuius sanctillimam personam Dominus vobis servet, ejusdemque vitam ad solidem prosperamque universitatem Ecclesie sue itatim proroget. Matris die vi Januarii anni MOCCXXXV.

"Sanctissimæ Vestre
"Multum hominis ac devotus filius Philippus,
"Dei gratia Castellæ, Aragonie, Legionis, Valentie Sicilie, Jerusalem, Lusitanie, Navarre & Indiarum rex, qui sanctissimam ejusdem pedes osculatur."

16. Idem pater magister Ynglia multis etiam aliis principum prelationumque litteris summo Pontifici obtulit, ex quibus solum hinc recensito ducis Naxiæ, qui fuit pater Valentie, quique amolam familiariter cum servo Dei fratre Ludovico Berrando egerat, & in istum quendam singularem ex eadem narravit, ut sequatur: "Beatissime Pater. Ex mandato Sanctitatis vestre vestramque doctissimum commissum fuit patienter Ascensum, huius civitatis Valentie archiepiscopo, aliisque duobus episcopis, ut de vita & morte patris fratris Ludovici Bernardi, ac miraculis, que Dominus Deus vobis in vita ac morte ejus facere dignatus est, inquirerent, ut, si ille mereretur, Sanctitas Vestra eandem nominaret, canonizaretque, eundem inter Sanctos referendo. Pater magnus, frater Ludovicus Ynglia ad eam causam agendam doctissimus rogavit me, ut ego pro assensu illius, quem habui, duo pro domino meo rego in hac civitate renoque processis meo meo sagorbar, ubi tamen ipso sepe cum ipso conversatus fui, Sanctitatem vestram certiorum facerem, ipsam eo tempore pro tanto Dei servo à populo habuim fuisse, ut nonnulli Viri sancti promeruerit.

17. Vidi ipsum multas infirmitates, gravesque dolores in variis suis corporis membris, magna cum patientia perferentem. Accepi eundem ab eo insignis bonæque consilii, audiri ex ipso multa singularia, quæ, ut prodicerent, evenerant, que tamen, quod jam inde ultra viginti annos efflaxerint, Sanctitati vestre spectatim referre nequeo. Solum dicere possum, ipsum, dum dominus meus rex Philippus II anno MOCCXXXV tam prope ad mortem reductus fuit, ut jam in palatio ejus morali, talique cum velata facie velut mortuum reliquerint, & ego ad hunc verum Dei taloque huius civitatis accessi, ut regem in eorum precibus commendarem, multis diebus prædictam tam de deprensa salute, quam de munus multo (quibus de rebus solentur per curiores cercari non) nuntius alius efficit, dixisse mihi, Misericordiam suam inde non morietur, sedque intendisse, si omnibus precibusque Servorum Dei sua illis miraculo Dominus impetratum esse.

18. Cumque ego et, que dicebat, ipsius precibus adhiberem, turbatus fuit ac moleste talis ultra, quam res exigebat; quæ
Ooo

A. AVI
QUOVA.

ducis Na
xiæ.

est Pol
itia pater

et Sancti
familiari
fuerat.

474 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

A. XVI
QUONDO

„pe cui fastidio erat laudari ab eo, quocum
„neglexit, se simili sibi erubuit. Quia autem
„verum est, quod Sancti vestre relictis, id-
„que inter me ipsamque contigit, obitum
„me sensio, ut Sancti vestre manifestem,
„cujus scilicet dies Deus servet prosperit-
„que ad incommutabilem sancte Ecclesie sue
„populique Christiani, ex vobis Sanctiatis Ve-
„stra. Valentis die xxvi Aprilis anni moxci.
„Obediensissimus Sanctitatis vestre filius, qui
„ejusdem familiaritas potest osculari. Dux de
„Nagena.”

aliorumque
multarum
litterarum

39 Scripserant insuper ad summum Ponti-
ficem Clementem VIII Electi trium statuum
regni Valentis die vii Julii anno moxci ad-
modum fecundum epistolam, cuius supplex-
ces, ut B. Ludovici Bertrandii canonizationem
in praesentia hujus regni periceret. Id ipsum si-
militer impetrant jurati civitatis Valentis,
Joannes Baptista Giuliani, Joannes Baptista Col-
lon, Petrus Antonius Martini, Gaspar Bene-
dicti & Franciscus Micheli, litteris datis die
xxviii Junii anno moxci. Eadem de causa
scripserant dominus Gaspar Pantar, Dertusien-
sis episcopus, die x Februarii anni moxci &
jurati oppidi Xativa, Gaspar Simon Martini,
Johannes Alphonsus Appario, Marcus-An-
tonius Anguerroni, Petrus Aradoni, Moniote
Escrivano, die xxiv Januarii anno moxci. Ita
quoque fuerant Orientales, Andreas Soler ju-
dex & jurati Nicolaus Perez, Ludovicus Ma-
cheta, & Antonius Perez die xvi Februarii an-
ni moxci, capitulum catholice Orlense die
xxiii Martii anno moxci.

Proceffus
Clementis
VIII

40 Post hoc eadem Pape Clementi VIII
nomine laudati regis, regique ac civitatis Valen-
tie supplicium praefatum fuit, ut jubere
Congregationem Rituum aperte dictum proce-
dum, ejusdemque interpretationem faciendam,
etiamque ad procedendum in eadem causa
necessaria peragenda curare: Pontifex concessit,
& congregatio citari fecit Pompejum Molegiam,
sacra Camera Apostolica procuratorem fidelem.
Proinde Joannes Baptista Bagni cursum il-
lum die xxviii Junii anno moxci citavit, ut dicti
proceffus super gelis ac miraculis B. Ludovici
Bertrandi auctoritate Apostolica & ad canoni-
zationem peragenda formata, actioni assiste-
ret; factaque recognitione obligationis & sig-
nificationis, proceffus religiosus fuit, & pater
magister Ysiegia, cause procurator, productis
testibus probavit, ejusdem subscriptiones ac si-
gilla esse judicum commissarium, & notarii
Gaspari Micheli, qui proceffum conferant.

refertur in
his, Philippo
pag. 298
III,

41 Huic recognitioni testes adfuerant doctor
Martinus Andrea Pavone archiepiscopus Valen-
tie, qui postea fuit Romanus Rote auditor,
suerique utilitatis formationi proceffus, velut
substitutus procurator fiscalis Camera Apo-
stolice; & Vincentius Morelli, doctor in
Theologia. Die vero xxiv Augusti ejusdem
anni moxci, citato eodem procuratore fiscali, sacra
Rituum Congregatio elegit Joannem Hiero-
nymum Rabellum, qui dictum proceffum inter-
pretaretur & ex Hispanico sermone in Italicum
verneret; isque juravit, se eam interpretationem
facturum fideliter. Tanto autem tunc Philippus
sibi tenebatur desiderio causam canonizationis
B. Ludovici Bertrandii periclitum videndi, ut
pater jam dictas multas alia ad summum Pon-
tificem, & ad legatum suum, Saeftic duces

scripserit, jubens hunc eum diligentissime folli-
citare: duas ergo sequentes ceteris adjecit.

42 Littere regis ad Clementem VIII Papam.
„Sanctissime Pater. Scribo ad duces Saeftic,
„legatum meum, ut meo nomine Sanctitatem
„vestram instantem flagitet, ut que ad cano-
„nizationem sacris Ludovici Bernardi Ordinis
„S. Domini pertinent, jubere peragi; quia
„hoc vehementer desidero. Supplicio Sancti-
„tatem vestram, ut dignetur ipsum audire, ejus-
„demque aequae petitioni manere, quia sic
„mihi admodum singularem favorem & gra-
„tiam praestiterit Sanctus vestra, cujus San-
„ctissimum personam Dominus Noster servet,
„ejusdemque vitam proroget ad universi Ec-
„clesie sue prosperitatem. Martii die xiv De-
„cembrii anni moxci. Sanctitatis vestre humili-
„tatis & obediensissimus filius. D. Philippus Del
„Agreuil rex Castellae etc.”

43 Littere regis ad legatum suum. „Leg-
„ate Intellexi, Sanctitatem suam jussisse resignari
„proceffum canonizationis beati sacris Ludo-
„vici Bertrandii, ut de eadem tractaretur. Et
„quamvis, eo quod ex litteris a rege patre meo
„(cui gloria sit) super hoc negotio tibi scriptis
„ad recordandis, constet, te soliti tui diligentis
„ad ejusdem felicem successum celeremque finem
„multum conspire consuevit esse; nihilominus,
„quia ego & unum & alterum, tum ob majorem
„Dei gloriam inde orituram, tum ob alias justas
„causas magnopere desidero, solito vehementer
„tibi mando, ut meo nomine, quam ma-
„xime potes studio & compendio utrumque
„procures; supplicans sanctissimum suum (cui hie
„acclufus ad fidem tibi faciendam litteras tra-
„das) ne manum suam ab eo negotio amoveri
„permat, donec perduxerit ad finem. Admo-
„nebis patrem magistrum, fratrem Ludovicum
„Ysiegia, ne ab curia ablit, ut postea de eo-
„dem negotio agere, & facilitate canonizationis
„eum eo modo, quo tibi expedire videbitur.
„Quod in hoc & in illo prudenter feceris,
„pro gratissimo servitio reputabo. Martii die
„xiv Decembrii anno moxci. Rex.”

ANNOTATA.

a Littere remissoriales sunt, quibus judi-
bus inferioribus & iudice superiore tribuatur
facultas vocandi & examinandi testes, & re-
cipiendi probationes in causa Beatificationis &
Canonizationis: quibus vero iudex supremus
judicibus inferioribus facultatem tribuit, com-
pellendi quoslibet, ut scripturas & instrumenta
ad easdem causas pertinentia producant, Com-
pulsoriales dicuntur.

b Sedem Pontificis tenuit a die 15 usque
ad 23 Septembris anni 1590.

c Electus 5 Decembrii anni 1590 obiit die
15 Octobris anni proximi sequentis.

d Electus die 30 Januarii anni 1592.

f Adde huc episcopum Orlanensem ex Bressi,
quod exhibet Roca pag. 509.

g De locis hie, & supra non sinit memora-
re, consule Indidem Geographicum.

CAPUT

CAPUT III.

Beatificatio Ludovici Bertrandi, cultusque sacer ad totum Ordinem Prædicatorum, etiamque Valentini extensus.

GAP. VII.
Philippus
III, cum
negotium
Congrega-
tionis suæ
procederet,

Cum adverteret rex Philippus III, canonizationem B. Ludovici Bertrandi tanto tempore differri, decrevit ejusdem beatificationem interim postulatam esse; eodemque desiderio accessit regium Valentie hujusque metropolis & convocationem Presbiterorum eidem regi supplices preces obulerunt, ut legno suo per litteras mandaret, ut cum à summo Pontifice instantissime peteret. Proinde anno MDXI, die XX Augusti has sequentes litteras scripsit. "Lectissime. Certe recordaris, tibi à rege patre meo dominique a (cui gloria sit) tenis elapsis ad preces comitorum regni Valentie per litteras manifestum fuisse de beatificatione patris fratris Ludovici Bertrandi, Ordinis S. Dominici; teque deinde in variis occasionibus laudasse, ut processus solennis canonizationis promoveretur; quod ego quoque tibi impetivi ex desiderio majorem Dei gloriam procurandi.

Regis sui
mandata.

41. Sed cum modò consideraverim, hoc negotium longas posse moras pati, ut in aliis similibus propter eorum momentum gravitatemque accidisse, vidimus; & intellexerim, devotionem erga hanc Patrem indes tam in civitate regnoque Valentie, quam in omnibus ejusdem Ordinis sedibus tantum crescere propter miracula, que Deo placet pro illius meritis operari, ut desiderant ei posse altaria publice erigere, ac peculiares de eo Missas celebrare. Quoniam in finem necesse est (ut nostris) eum prius à summo Pontifice laetari B. Beatos referri, ut solius Sedes Apostolica istos Sanctos referre, quos postea solenniter canonizavit.

ut Beatifi-
cationem &
Pontifici
petat;

42. Videtur mihi nunc omni opem instantem, secundum id, quod supra dixi, tibi à rege domino meo ad preces comitorum regni Valentie injunctum fuisse; ac proinde, cum id ipsum à me flagitent Religiosi Ordinis S. Dominici, multumque interit divini servitii, emic tibi commendo, ut, si, aut atque presentes acceperis (non tamen desistas à procurando sollicitudineque, ut procedatur ulterius, & que ad processum solennis canonizationis pertinent, terminetur) Sanctitati sue trales litteras, quas proinde tibi istic ad id ipsum scribo, supplicas, ut ipsi placeat in gratiam dictæ civitatis regni-que ac conventuum Ordinis nunc illum beatificare ad prædictos fines obtinendos. Quare in omnem omnium tuum omnemque operam confides, simul prosequens, quas ad prædictam canonizationem spectant, ut supra dictum est: nam propter ea, quas jam memoravi, sic mihi maxime singulari gratumque

Officium Tenet F.

servitium præstiteris. Datum Vallisole die XX Augusti anno MDXI."

47. Noque hisce litteris rex Philippus III ad Servi Dei, fratris Ludovici Bertrandi beatificationem citò obtinendam contentus, insuper subsecuto anno MDXI, die XXVI Aprilis alias in eundem finem ad illustriorem Cardinalem Gesualdum, velat Congregationis Rituum præfectum dedit, quas hic subijcio. "Reverendissimo in Christo Patri Cardinali Gesualdo, carissimo suo multumque dilecto amico Dominus Philippus, Dei gratia rex Castellæ, &c. Reverendissime in Christo pater, Cardinalis Gesualde, mihi carissime, multumque dilecte amice. Jam audieris, me per legatum meum Suffice ducent Sanctitati sue infutisse, ut orationem sollemnem canonizationis patris fratris Ludovici Bertrandi, Ordinis S. Dominici, in civitate Valentie ordinandi, jubere expediret; ac novissimè, ut interea, dum in causa suscitatur, eundem B. Beatum adhibere dignetur, quò licet conventibus ejus Ordinis, aliisque personis ipsi devotis (quarum numerus continue augeatur propter miracula, que Deus in illius gratiam operatur) eidem publica erigere altaria, Missæque particulæ de eo celebrare.

48. Quamquam verò confidam fore, ut Sanctitas sua hanc mihi concedat gratiam, quam potius, quamque universum Valentie regnum merito expectat; sciamque, te operam cum eo contempsisse ac collatarum pro officio tuo debito; nihilominus (ut majorem cum servore istudque id facere pergas) volui per hæc præfantes tibi significare, me maxime sperare desiderare eodem hujus causæ suam, utque interea Pontifici dictum fratrem Ludovicum supra dicta de causa Beatis adscribere. Itaque existimè te rogo, ut quantum ad primam attinet, bona tua officia ultioris prosequaris; & quod ad alterum spectat, talia preites, ut illud beati obtineatur. Persuasum habeo, præterquam quòd hac ratione divinum servitium multum promoveris, mihi id à te gratissimum fore; aut etiam, si mihi significaveris, que in hoc negotio feceris. Reverendissime in Christo pater, Cardinalis Gesualde, mihi carissime multumque dilecte amico, Dominus noster perpetuo te custodiat. Vallisole die VII Aprilis MDXI. Ego rex."

49. B. Ludovici Bertrandi causa beatificationis agitur in Congregatione Rituum, dabaturque singulis, qui ejusdem Congregationis erant, Cardinalibus summario & scripte instructiones de omnibus, que tractanda erant in singulis congregationibus, que multo habita fuerant usque in annum MDXVI; juxta autem, seu Potius, erat illustrius Cardinalis Sepasinas. Post examinationem autem primo processibus validitatem, qui erant in forma probate, examinationeque junctis titulis, ac demumque probatis ex Processu insignibus illius virtutibus & beneficiis gestis, multoque ac magnis miraculis, per insensationem ipsam tam in vita ejusdem, quam post mortem à Deo paratis, eadem sacra Congregatio die XX Martii anno MDXVI decrevit, posse sanctum Pontificem Paulum V inter Beatos (si ita ipsi viderentur) referri servum Dei fratrem Ludovicum Bertrandum, titulumque Beati eadem concedere.

A. APP.
ONOMA.

que de re
dicta ad
praefatum
Congrega-
tionis Rituum.

E

Cardinalis
Gesualdi
juridice.

F

CAP. VIII.
Congregatio
Rituum,
cum illius
causa.

1000 2 1000

A „Et Missam in civitate & regno Valentia, tanquam de Confessorio non pontifice, agi posse, auctoritate Apostolica indulgeremus.

acquiratur
anno 1608
die 29 Julii.

„Quare te prius per venerabiles fratres „nostros sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, „sacris Ritibus praefectos, quibus eam eximi- „umum demandavimus, mature discussa, de „eorumdem Cardinalium consilio, predictum „regem Philippum regis, regni Valentiae, & Or- „dinis Fratrum Praedicatorum supplicationibus „inclinati, quod impoſterum dictus Ludovi- „cus Bertrandus Beatus nuncupari, de eoque „in civitate & regno Valentiae omnibus mo- „nasteriis & ecclesiis Fratrum atque monialium „ejusdem Ordinis Praedicatorum ab ipsis Fra- „tribus & monialibus die xix mensis Octo- „bris, quae, ut affirmat, eius obitus dies est, „singulis annis Officium & Missa de Comuni- „anis Confessoris non pontificis, secundum „ritum & consuetudinem sui Ordinis, cele- „brari libere & licite possit & valeat, Apo- „stolica auctoritate tenore praesentium perpetuo „concedimus & indulgemus. Non obstantibus „constitutionibus & ordinationibus „Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscum- „que. Datum Romae apud Sanctum Marcum sub „aureo Pictoris die xxix Julii moxviii. Pub- „licatus nostri anno quarto.

„Scipio Cobellarius.”

cap. ix.
Refrictus

„Brevi Beneficiationis B. Bertrandi in ci- „vitate Valentiae alio, magis admodum ac „magnifica scita celebrata fuit, tantumque per „universum mundum crevit erga hunc Sanctum „devotio, ut multi dolerent, quod non possent „ipsi quoque ea gratia uti, quem summus Pon- „tiffex soli Ordini S. Dominici in regno Valen- „tiae concesserat: ac pro ceteris clero Valentini „et, aliorumque Ordinum Religiosis. Quam- „ob rem patriarcha, archiepiscopus Valentinus, „pro singulari suo erga Beatum devotione Paulo „V. Papae supplicavit, ut in suo Corporis Chris- „ti collegio (quod magnifica ades est, in qua „divina Officia sollemni pietate perguntur) lice- „ret Officium Missaeque de eo scita ejusdem „laure celebrare; etiamque gratiam obtinuit. Ne- „que ea contentus archiepiscopus fuit, sed memo- „rarchiepiscopi senectutis, quam cum B. Ber- „trando colebat, voluit ejusdem festum cele- „brare in Valentino conventu Praedicatorum, „fundato perpetuo reddito, unde ejusdem Beati „festivo die sumptuosum, sed religiosum, con- „vivium Religiosis pariter Praedicatoribus pre- „beretur.

primus.

„Supplicavit praeterea eidem Paulo V. ut „gratia, solis regni Valentiae conventibus indul- „ta, etiam ad universum Ordinem Praedicatorum „extenderetur, ut ab illis omnibus Officium & „Missae de eodem Beato fieri possent, atque „eandem facultate clerici aliorumque Ordinum „Religiosis in eadem civitate Valentiae gauderent. „Hanc gratiam etiam dominus Franciscus de „Castro, legatus regius, ipsius regis nomine „flagitavit, ac similia per litteras petierunt fere- „ntissimi Belgii principes Albertus archidux & Hi- „spaniarum Infans dominus Habsburgae.

B. Ludovicus

„Pontifex vero eorum memoriale remisit „ad Congregationem Rituum, quae die xix Oc- „tobris anni mox decrevit, posse Sanctitatem „Suum (si fieri ei placeret) concedere, ut dicta „gratia extenderetur, ad totum Ordinem Praedi- „catorum per universum mundum; utque Valen- „tiae, ubi illius corpus quiescit, liceat univerſo

clero omnibusque cuiusvisque Ordinis Reli- „giosis Officium & Missam modo praescripto ex- „cubere, sedque hac super re die xxv Octo- „bris ejusdem anni vinct per Cardinalem Pinellum „decernam Sanctissimo Domino in consilio- „rio secreto relatione, idem Pontifex tunc, „gratiamque indulsit, ut eodem die xxv Octo- „bris laudatus Cardinalis Pinellus, velut dictae „Congregationis Rituum praeses, sequens decre- „tum expediri mandaret.

„Quod Dominicus episcopus Offensis Sacri „Collegii decernat, sanctae Romanae Ecclesiae „Cardinalis Pinellus. Universis & singulis pre- „sentes inspecturis, lecturis & auditoris salu- „tem in Domino sempiternam. Cum ob ex- „cellentiam fidei, sanctitatem vitae, & mira- „culorum consecrationem pie memoriae Fratris „Ludovici Bertrandi Valentini Ordinis Praedi- „catorum, & totius regni Valentiae populo- „rum erga illum devotionem, venerationem & „concursum ad eius sepulcrum, instaret fere- „ntissimo Philippo III, Hispaniarum rege Ca- „tholico, & regno Valentiae, ac universo Prae- „dicatorum Ordine, Sanctissimus Dominus no- „ster, Paulus Papa quintus, in sacra Rituum „Congregatione nostra examinari iussisset Pro- „cessus, auctoritate Apostolica rite & recte „confectos, super vita, miracula & devotione „populi erga dictum Fratrem Ludovicum Ber- „trandum, nostrisque de contentis in dicta „Processibus audita summaria relatione, ejus- „dem nostrae Congregationis sententiam appro- „baverit, confirmaverit, & laudaverit; ac „concederet & indulgeret, ut in posterum di- „ctus Frater Ludovicus Bertrandus Beatus „nuncupari possit, & valeat, deque eo, tan- „quam de uno Confessore non Pontifice, in „civitate & regno Valentiae tantum ab omni- „bus Fratribus & Religiosis utriusque sexus „Ordinis Praedicatorum, in eorum monas- „teriis & ecclesiis, Officium & Missa de Com- „muni unius Confessoris non Pontificis, se- „cundum ritum & consuetudinem ejusdem Or- „dinis, libere & licite recitari possit, ut in „dictae nostrae Congregationis decretis, & in „nostris desuper expeditis litteris patentibus „sub die xxi mensis Aprilis, latius conti- „netur.

„Cum autem indies magis ac magis de- „votio populi Christiani erga dictum beatum „Ludovicum Bertrandum augeatur, non solum „in civitate & regno Valentiae, sed per totum „eiusdem orbem in universa Religione Domini- „cana, ac major quotidie fiat & crescat ex uni- „versis Hispania & remotis etiam provinciis „concursum ad eius sepulcrum ob innumeras & „magnas gratias, quas Deus fidelibus suis ipsius „Beati Ludovici meritis & intercessionis conce- „dere non dignatur; idem serenissimus Phi- „lippus III, Hispaniarum rex Catholicus, & „per litteras, & per suam in Urbe orationem, „& totum ipsum regnum Valentiae, & univer- „sus Dominicae Religionis Ordo, nec non „etiam serenissimus Flandriae princeps, iteritis „specibus apud eandem Sanctissimum Domi- „num nostrum insisterint, ut dignaretur in- „dulgere & concedere, ut gratia, concessa Fra- „tribus & Religiosis utriusque sexus Ordinis „Praedicatorum in regno Valentiae tantum, ut „de dicto beato Ludovico Officium recitare pos- „sent & valeant, extenderetur per universum Or- „dinem Praedicatorum ubique terrarum, & con- „cedatur.

F
ad totum
Ordinem
Praedicatorum

cedat, ut in regno Valentie, non tantum Dominici, sed etiam omnes alii presbyteri et clerici faculares, ac Regulares, & quicunque utriusque sexus viri & mulieres voluerint, ut supra de Beato recitari, & Missam celebrare, sive audire possint.

Et cum hoc etiam idem Sanctissimus Dominus noster in eadem nostra Congregatione Rituum examinari iussit, die XIX presentis mensis Octobris, illustriss. & reverendiss. DD. mei collegæ uni motum congregati, vultu ejusdem Philippi III, Hispaniarum regis Catholici, litteris, & instantiis factis, nomine totius regni Valentie, & universis Religionis Dominicanæ, ac principum Flandrie, censuimus, si Sanctissimo Domino nostro placeret, ut gratia predicta possit extendi per universam Religionem Dominicanam, in toto orbe terrarum, & potio concedi in civitate sacrum Valentie, ubi dicti beati Ludovici corpus requiescit, ut omnes utriusque sexus viri & mulieres, ac Religiosi Regulares, & seculares possint de dicto Beato Officium recitare, & Missam celebrare, vel audire.

Et facta per nos de predicta nostra Congregationis sententia relatione eidem Sanctissimo Domino nostro in consistorio secreto, hac die inscripta, Sanctitas sua annuit, & sententiam Congregationis laudavit & approbavit, ac concecit & indulgit, ut de dicto beato Ludovico per universum orbem à Fratribus & Religiosis utriusque sexus Ordinis Predicatorum Officium & Missa recitari & celebrari possit & valeat, & in civitate Valentie etiam ab omnibus secularibus & Regularibus, qui voluerint, dictum Officium, ut supra, recitare, Missam celebrare, sive audire, libere & licite possint ac valeant. In quorum omnium & singulorum fidem ac testimonium presentes per interscriptum ejusdem Congregationis secretarium fieri iussimus, nostra propria latissimissimis, notisque soliti sigilli impressione muniti fecimus. Romæ in palatio nostra solite residentie die XXV mensis Octobris MDCC. Pontificatus vero ejusdem Sanctissimi Domini nostri Pauli, divini providentia Papa quinti anno sexto.

Dominicus episcopus Hohenfels Cancellarius Prædictus.

J. P. Macarius Secret. Congreg.

A N N O T A T A.

a Obiit Philippus II anno 1598, die 13 Septembris.

b Aragonie Corona hic accipitur pro regno Hispanie generalis.

c F. l. ut. præcedentem.

d IX Octobris.

e I. X. IX.

f F. l. ut. proximi præcedentem.

g I. ut. subscipium.

h Legi: MCCA, ut supra num. 58.

CAPUT IV.

Causa Canonizationis B. Ludovici Bertrandi ad finem ferè perducta, tandem verò à Clemente X absoluta.

Valentinus Predicatorum conventus defunctus, ut Processus canonizationis B. Ludovici Bertrandi promoveretur, interea mortuo reverendissimo patre magistro Ytheglin, sacri palatii magistro, ejusdem causæ procuratore, decrevit unum è Religiosis suis ad curiam Romanam destinare, qui Ytheglini successorem eum curaret. Proinde dicti conventus Prior, magister frater Hieronymus Mos, cum Fratrum consensu patrem fratrem Joannem Baptistam Alzamora, doctorem in Theologia, elegit, tradito ipsi procuratori mandato die IV Februarii anni MDCCV. Is die XIX Octobris ejusdem anni Romam adveniens, nihil pretermisit, quò dictam causam promoveret, obsequio summo Pontifici Paulo V memoriale, in quo Sanctitati Suae supplicavit, ut dignaretur causam canonizationis B. Ludovici Bertrandi committere tribus senioribus Rotæ Auditoribus, ut hi examinarent Processus ad canonizationem spectantes.

Concessit cum gratiam Pontifex, causamque illustrissimo domino Sacro, archiepiscopo Damasceno, illustrissimo domino Coccino, Rotæ decano, ac reverendissimo domino Manfredo de Chignones, auditori Rotæ, commisit, quibus hæc commissio oblata fuit die XXII Junii anno MDCCV. Illi autem, accepta commissione die XXVII ejusdem mensis, notitiam causam constituerunt Sebastianum Taberino Virotanensem, pateris die Julii ejusdem anni Processus causæ à Congregatione Rituum ad Rotam translati fuisse, et quoque notario tradidit. Cumque laudans pater procurator causæ tria Processus apographa facienda curasset, quo tam quolibet ex bis mille quingentis & quadraginta quinque foliis constabat, die IV Julii ejusdem anni iudices commissarii edito decreto mandaverunt, ut apographa cum autographo conferrentur, ejus rei curâ notario causæ commissâ.

Facta hæc collatione, unicuique iudici suum datum apographum est; sed eum jam archidiaconi causæ est, placuit Doct. predictorum patrem fratrem Joannem Baptistam Alzamora, causæ procuratorem, ad se evocare, quod mense Aprilis anni MDCCVII evenit. Quia de causâ nihil preterm actum fuit, donec reverendissimus pater magister, frater Raphael Raïce, totius Ordinis Predicatorum Capituli generalis (postea episcopus Helensis a) ad conventum Predicatorum Valentie scripsit, ut aliquem patrum ad eam causam agendam Romam mitterent. Itaque magister frater Hieronymus Casalini, tunc ibidem Prior, cum comes unum omnium patrum conventus consensu jussit me

CAP. IV.
Causa Can-
onizationis

F. l. ut. præcedentem.

F. l. ut. præcedentem.

A

A cum in finem illuc ire cum mandato procuratoris, dato die vi Octobris anni moxviii.

B. Bertrandi

66 Roman ego adveni die xxviii Decembris dicti anni, & post exposita à me super dictis iudiciis postulata, tradiditque scripta necessaria, habitus fuit die xxx Aprilis anno moxviii prima de causa canonizationis B. Bertrandi Congregatio in palatio Apostolico Quirinali, in qua illustrissimi domini iudices decreverunt, Processum commissorialem esse in forma probante ad prosequendam canonizationem. Secundo Congregatio Romæ habitus fuit in sacristia S. Augustini eodem anno moxviii, die xvii Julii, in qua decretum fuit, testes in Processu remissionis bene ac iuridice examinatos fuisse. Die xviii Septembris ejusdem anni moxviii habitus fuit in eodem sacristia Congregatio tertia, in qua decretum fuit, ad canonizationem pertineturam optime probatum fuisse Iustitiam B. Bertrandi filium, ac pariter constare de ejusdem firmitate spe, & ardentissima charitate & amore Dei ac proximi.

B. Bertrandi

67 Eiusdem anni moxviii die xvi Septembris celebrata fuit quarta Congregatio similiter in sacristia S. Augustini, in qua decretum fuit, recte probatum fuisse B. Bertrandi virtutes, scilicet prudentiam, iustitiam, paupertatem, castitatem, orationem & patientiam, ad canonizationem pertinentem. Die v Octobris ejusdem anni moxviii habitus fuit Congregatio in Monte Quirinali, decretumque, contrarie optime de magna temperantia, mortificatione & humilitate B. Bertrandi, atque etiam bene probatum esse communicatum ipsi à divina Majestate Joannem propitius, magnamque populi concursum, qui post illius obitum ad ejusdem manus pedesque occubandas accedebat, & vestimenta ipsius pro factis reliquiis audebat; uti & magnam sepulchri ejus venerationem.

B. Bertrandi

68 Eodem anno moxviii, die xv Octobris habitus fuit sexta Congregatio in palatio Apostolico Montis Quirinali, in eaque decretum est, ad canonizationem faciendam bene probum esse duo miracula; videlicet unum de grandi incendio, quod è monte versus vineam in coenaculis Albayde è velociter progrediens Beatus, suo signo Crucis formato, subito penitus extinxit; alterum de strumis Sperantie Afflicti à Bato, ulcem lambendo, sanans; quem sanatio pariter subiens fuit. Anno moxviii, die xxvii Februarii domini iudices septimo congregati fuisse in palatio Quirinali, approbaveruntque pro canonizatione duo miracula, quorum unum fuit multiplicatio panis in conventu sancti Honuprii, quod ex septem frustis panis ultra triginta Francos refecti fuerint ad primum mensam, & abunde superfluent ad secundam; alterum autem miraculum fuit de Vincenza Morelli, que, cum omnino contracta esset & ulceribus plena, se ipsam frustulo habitus Beati attingens eo ipso temporis momento convalescit.

B. Bertrandi

69 Die vi Martii anni moxviii octava Congregatio habitus fuit in eodem palatio, ne tria miracula ad eandem finem approbata fuerant. Primum erat lumen supernaturale, quod ex ore Beati prodire visum est eo temporis momento, quo ille animam expravit; secundum musica angelorum, post ejusdem obitum audita; tertium de Bibula Isabella Saloni, que Beati jussu defuncti nuda tacta illico sanata fuit. Nona Congregatio in Monte Quirinali habitus

fuit anno moxviii, die xx Martii, in qua approbata sunt duo miracula de duobus pueris graviter aegrotantibus, quorum unus labiebat febri, si usque se gravi horis, alter vero, preterquam quod etiam gravem heriam in pectore, vomebat sanguinem, quiambo eodem temporis momento, quo aqua fontis à Beato, dum viveret, benedicti, loci fatis, sanati sunt.

70 Die xv Aprilis anni moxviii habitus in eodem palatio est Congregatio decima, in qua approbatum fuit miraculum factum in Anna Mariani, que cum parvulus esset & vicina morti, ex eadem fonte bibens sanitatem recepit. Die xvii Maii anno moxviii in eodem palatio habitus fuit Congregatio undecima, duoque miracula approbata fuisse; unum scilicet de Giuseppe Ramirez exco, qui Beati sepulchrum invisit, perfectam visum recuperavit; & alterum de padula pariter exco, Joannis Sagrama filia, que oculos suos aqua predicti fontis lavans videndi facultatem illuc recepit. Die xiv Junii anni moxviii duodecima vice iudices conveniunt in supra dicto palatio, approbaveruntque miraculum Joannis de Poliver claudis concolan, qui cum incolens nequiret sine salerni, paratus à Beati sepulchro, post iussu ibi preces, eodem tempore incolumis evasit.

71 Die in Julii anni moxviii in eodem palatio fuit habitus Congregatio decima tertia, qua duo miracula approbavit, unum spemionis supernaturalis, vini in Beati calaveris in ecclesia; alterum supernaturalis odoris, quo idem Beati corpus fragavit. Die xxvi Julii anni moxviii decima quarta Congregatio celebrata fuit in Septentia, in qua tria miracula approbata sunt; videlicet, quod, cum tabula Vincentis Pagades vehementer febri correpta, loquendum facultate destituta & morti vicinis decumberet, solo Beati Rotarii sancta penicilla sanata fuerit; alterum, quod Andrea Alreus, postquam ter perierit, omni lache semper destituta, eam quaque mensibus post tertium puerperium sepulchrum Beati inviserit, lache abundaverit. Tertium, quod, cum Hieronyma Ginet totum caput ulcerosum cutique ac capitis rancidus nudatum haberet, postquam illud oleo impadis ad sepulchrum Beati indensis unctum esset, sanata fuerit, capillique renata sint.

72 Dum causa ageretur in Roma, rex Philippus III majori eam, quam ante, delictorio flagrans, cum brevi terminata videnti, hanc litteras ad Paulum V Papam scripsit. "Sanctissime Pater. Scribe ad Cariniam Borgum, ut meo nomine supplicet Sanctitati vestre, ut jubere dignetur, causam canonizationis Beati Patris Ludovici Bernardi è civitate Valentia orandi, & Religiosi Ordinis S. Dominici, quatuordecim expostis, multis ob causis, multaque rationes ad ita exigentes, & singularet ob solation, quod hanc civitas & peculiariter Religiosi conventus, in quo ille habitum induit, vixit obsequio, & ejusdem corpus quietis, inde habuit essent. Obsecro Sanctitatem vestram, ut ipsum audire dignetur, eique fidem habere, ac supplicibus ipsius precibus benigne annuere, quod ob allegatas rationes pro gata & singulari favore Beatiudini vestre acceptum restant, cujus Sanctissimam personam Dominus noster ad prosperum felique universalis Ecclesie regnum servet incolumem. Sanctitati vestre humil-

Rota sollicita vult probare factum

argutibus interio cum fuit Philippus III

480 VITA AUCTION S. LUDOVICI BERTRANDI C.

A. AVE-
GNON.

parifona
civilisat

milites ac devotos filius Philippus Dei gra-
tia &c., qui eisdem sanctissimos pedes ac
manuum oscular. Rex."

71 Eisdem summo Pontifici pro eadem ca-
nonizatione obtinenda per litteras supplicavit
illustrissimus ac reverendissimus dominus, do-
minus fidorus Aliaga, archiepiscopus Valen-
tinus die viii Novembris anni mdcxvi; Jurati
civitatis Valentis Joannes Baptista Catalani,
Petrus Ludovici Ramor, Balchazar Dulp, Fran-
cisus Artes, Alphonsus Sugner, & Raphael
Dunder die iv Novembris anni mdcxvi; Deputati
regni Valentis die ix Novembris anni
mdcxvi; Jurati civitatis Segorbiensis Hieronymus
Vincenzo, Joannes Clemente & Petrus
Clemente die xxx Julii anni mdcxiv; & ejus-
dem civitatis capitulum die viii Junii anni
mdcxiv; Jurati civitatis Alicante Jacobus Pas-
tori, Francisus Cameta, & Marius Perez
die xiii Februarii anni mdcxviii, ejusdem ci-
vitatibus capitulum die xiii Februarii anni mdcxviii;
Deputati regni Aragonis die vi Novembris
an. mdcxix; Illustrissimus dominus comes An-
drada die xvii Octobris anni mdcxix; Jurati
Castimague die xxviii Novembris anni mdcxix,
& capitulum ejusdem archiepiscopatus die xxviii
Novembris anni mdcxix.

CAT. XL
O. Int. Prou-
g. R. R. R.
Relacione.

74 Postquam domini Auditores Rotae pre-
dictas Congregationes habuerant, summus Pon-
tiffex Gregorius XV initio Pontificatus sui il-
lustrissimum & reverendissimum dominum Fran-
cisum Sagrat, archiepiscopum Duracionem, ac
multa sua merita creavit Cardinalis, ac
Datus munere honoravit. Qua de causa cum
illustrissimus iste non posset amplius isti causae
vacare, supplicavit Pontifici est, ut alterum
iudicem in huius locum succederet, sufficiensque
ipse mente Maio anni mdcxix dominum Jaco-
bum de Cavalis, velut seniores Auditorem
Rotae, qui Rome tunc sacrant. Postquam
hic recognoverunt omnia, quae in hac causa
gesta fuerant in Rotae, & Relatione ab illustris-
simo ac reverendissimo domino Joanne Baptista
Coccone, decano Rotae, compulsae, in qua om-
nes Sancti virtutes praeclares octodecim mi-
racula in supra dictis congregationibus pro ca-
nonizatione probata, polux continerentur,
una cum ceteris iudicibus subscripta (quam
Relationem, quia longa est, hic non habeo)
eandem predicti tres iudices die xiii Augusti
anni mdcxix summo Pontifici Gregorio XV in
Apostolico palatio Quirinali cum opportunis
vix vocis veritas obtulerunt.

S. R. Cro-
nologia
causae re-
negotio.

75 Pontifex autem subsecuto mense Septem-
bri eam Congregationi Rituum commisit, ut
canonizationis causam denuo examinaret; & ab
hac Congregatione commissa fuit illustrissimo ac
reverendissimo domino Cardinali Pignatello,
ut eandem sacra Congregationi proponeret.
Cumque ei consignatus fuisset totus Processus,
omnesque scripta summanque tradita omnibus
dominis Cardinalibus actae Congregationis,
aliqui, qui intervererant, ac nominatim do-
ctor Joanni Baptista Spada, summo Pontificis
Camerarum Apostolicarum fisco, qui ad singulas
congregationes suis temporibus citatus fuit; il-
lustrium ac reverendissimum Cardinales in mul-
tis congregationibus cum nostro iudicio pro-
moverunt, Processus validos esse, neque
probat omnes virtutes ac miracula, quae Au-
ditores Rotae examinauerant, & in Relatione
ab istam summo Pontifici oblata reulcerant.

Proinde die xiii Decembris anni mdcxix eam-
dem canonizationis B. Ludovici Bertrandi con-
cluserunt, edito decreto, posse Pontificem,
quandocumque ipsi placeret, eundem beatum
inter Sanctos referre. Decretum hoc sic habet.

76 "Beati Ludovici Bertrandi die xii De-
cembris mdcxix. Diffusa diligenter ac mature
perpendi, de mandato Sanctissimi Domini no-
stri, in ordine ad canonizationem, causae beati
Ludovici Bertrandi Valentis, Ordinis Prae-
dicatorum; Congregatio sacrorum Rituum,
pluribus desuper habitis sessionibus, illustris-
simo Cardinali Pignatello referente, censuit,
potse posse Sanctissimum Dominum nostrum,
quandocumque sibi libuerit, ad solemnem
ejusdem beati Ludovici canonizationem juxta
sancta Romanae Ecclesiae ritum & sacrorum
Canonum dispositionem devovere, eundem-
que destinare, Sanctum cum Deo regnarem,
atque universali Ecclesiae proponere colendum
ac venerandum.

"Franciscus Maria Card. à Monte.

"Locus sigilli.

"J. Baptista Rinuccinus Secretarius."

77 Purè non solum Philippus III rex pro
canonizatione B. Ludovici sepe ad summum
Pontificem scripsit, verum Philippus IV, il-
lius non solum regnum, sed etiam magis
pietatis ac virtutum heres, ad Gregorium XV
& felices recordationis eundem in finem se-
quentes litteras dedit. "Sanctissime Pater. Scri-
bo ad ducem d'Albuerche, legatum meum,
ut tuo nomine Sanctis vestris supplice-
ret, ut dignetur mandare, causam canonizationis
beati Frater Ludovici Bertrandi, Ordinis S.
Dominici, breviter expellat ad plurimas ius-
tas rationes, quae concurrunt, ut idem le-
gatus pluribus exponet. Supplicio humiliter,
ut Sanctis vestra cum assensu, eique si-
dem praestet ac benigne admittere dignetur,
quidquid ille hac in parte meo nomine fugia-
verit; quod pro singulari Beatitudinis vestrae
gracia ac favore habeo, cujus Sanctissimum
personam Dominus noster ad prosperum fir-
mumque universae Ecclesiae suae regnum inco-
nam servet. Martii die xii Decembris anni
mdcxix. Sanctis vestris humilissimus ac de-
votus filius Philippus Dei gratia &c. Castellae,
Aragonis, Legionis, Navarrae & Indiarum
rex, qui tuos sanctos pedes manusque oscu-
latur. Rex."

78 Cum in suo canonizationem ad finem
perducendum videndi desiderio idem rex semper
perstiteret, hae secundas litteras ad eundem
Pontificem dedit: "Sanctissime Pater. Tanta est
devotio, qua ego beatum Fratrem Ludovicum
Bertrandum, Religiosum Ordinis S. Dominici,
proliquo, tantumque meum eundem Sanctis
discipulum videndi desiderium, ut, quomodo die
xii Decembris anni elapsi ad Sanctitatem Ves-
tram hac super re scripserim, pro fide haben-
da duci d'Albuerche, consilio meo ac
legato; nihilominus, eum intellexerim,
quantum jam profecerit, volui, ut ille do-
nuo proponat ea, quae Sanctis Vestra ex
ipso assidue est; cui supplico, ut id nego-
tium terminare dignetur, persuasumque ha-
beat, id me pro favore ac singulari gratia
Sanctis vestris habiturum, cujus Sanctissi-
mam personam Dominus noster ad prosperum &
solum universae Ecclesiae suae regnum servet. Ex
Pardo e die xvi Januarii anni mdcxxii *.

devotioque
procl. pissa
ad canon-
izationem.

E
quon Phi-
lippos IV

F

scriptis si-
gnis etiam
ap. obla-
tisque,

et mdcxx
xiii p

A „Sanctitate Vestre humilimus & devotus filius, Philippus, Dei gratia Castellæ, Aragoniæ, Legionis, Navarræ & Indiarum rex, cuius ejusdem sanctissimi pedes osculatur. Rex.”

n. l. confectio fore agitur, Pontifex obijt.

79 Hæc litteræ summo Pontifici obtulit illustrissimus & excellentissimus dux d'Aubucherche, ac stupens negotium illud tractavit; Pontifex vero puri cum affectu suum de B. Ludovico Bertrando inter Sanctos referendo voluntatem eidem excellentissimo domino significavit; quod proponere facendum fuisse corde credebatur, cum, ejusdem Pontificis morte interveniente f, nihil effectum fuit g.

f g

ANNOTATA.

a Helena, vulgo Elia, urbs parva in emittitur Rusciavensi, sedem olim habuit episcopalis, quam Periplianam transiit Clemens VIII anno 1654.

b Consiste Italica Geographica.

c Obijt anno 1621 ultimo die mensis Martii.

B d Paulus V obiit anno 1621 die 28 Januarii, in ejus locum mensis februarii die nona electus fuit Gregorius XV.

e Polatio regio, hinc circiter levis Martico distans.

f Obijt anno 1623 die octava Julii.

g Hæc litteræ assignant. Tandem B. Ludovicum Bertrandum in Sanctorum numerum regisse Clemens X anno 1671, die 12 Aprilis, edict, quam Appendicis loco subiungimus, sequent Bulla.

APPENDIX

Clemens X B. Ludovicum Bertrandum in Sanctorum numerum refert.

CLEMENS EPISCOPUS.

c

SERVUS SERVORUM DEI.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Inter cultores, quos Deus in vitam suam semper adhibet.

Cæli, terreque conditor ab ipso mundi exordio usque ad hæc nostra tempora, in quibus seculorum fines decessisse creduntur, nunquam per singulas ætates, tanquam per homines distinguat, operibus in vincum suum mittere dicit, qui pondus diet & ætatis portantes, labore, sudore, in sanguine illam irrigent, & omnium celestium virtutum ac æternæ vite fructibus germinare eum facerent, donec juxta divina Scripturarum oracula ex omnibus gentibus, tribubus, populis, & linguis à solis ortus emineat usque ad terminum limitum, omnes ad æternam Agni providi congregationi in regno celestium vinum novissimum bibere, quod Dei sapientia electis suis miscere consuevit. In excolenda sanctæ Crucis vine omni cum potissimum insudant, in operibus diversi, in veritate uniuersales, ut etiam per

Octobris Tomus V.

regna & provincias, nostris maioribus antea ignotas, ita innocenti ejus virtus, ac vigor in totius orbis victoria, ipsiusque de mundi principe triumphus, ut iam tremendum illud cunctis potestatis nomen, quod est super omne nomen, sibi iam barbaras nationes subegerit & in nomine Jesu omne genu flexatur, ac omnis lingua confiteatur, qui Dominus Jesus in gloria est Dei Patris a.”

a Plures huiusmodi, & strenuæ operibus continuata serie Catholice Ecclesiæ Predicatorum Ordo ministrare non desistit, inter quos novissimè egregius Dei servus Ludovicus Bertrandus mirifice clareuit, qui ardentissima in ipsum Deum, & proximum caritate fligans, ceterarum virtutum excellentiâ, prophetæ dono, & Apostolico ministerio conatus, omnium linguarum laudibus merito celebratur, ejus pietas & devotio adhuc in ipsa tenore ætate effulsi, quibus & mundi contemptum, & religiosi spiritus perfectiorem jungens, veterant professoribus admirationi, & exemplo fuit. Potissimum ad Occidentales Indos Evangelicis predicator missus plurimos ad Christi fidem adduxit. Apostolicis etiam signis, christinitibus, & clarioris decoratus, & cunctis virtutibus fulgens, meritis est dignus, qui super cælestium canoniarum in sancta Ecclesiâ collocaretur, ut ceteris, qui in dono Dei sunt, ejus nulli elestem.

b Rationi, & æquitati convenit, ut precibus hie Dei simulati, qui pro ejus gloria, & salutem salute multo maximoque labores, & æramis paravit, ejus nomen Deus ipse gloriosum efficit, à Nobis quoque, qui ejus vicem in terris, licet in ætate, gerimus, honorabilis ubique reddatur. Hunc igitur, ut iure merito in Ecclesiâ militanti populus fidelis & pius Deo dicam Sanctorum Patris iussibus, plenius agnoscat, ejus prætere gesta, & cunctis virtutum ornamenta, tanquam præcedentia, ad intendendum proponenda duximus, ut Christi nomine decorati gesta sua ad ejus exemplum in Dei gloriam conferentes eum in opportunitatibus & tribulationibus advocatum apud Deum Patrem Omnipotentem habere mererentur, atque ut Christi fideles omnes promptos in divinis laudibus cultent, & pietatis fervor erga eum Jesu Christi S rem magis in dies excreant, ejus admirationem, & omni laude dignum in terris perfectam vitam in premissis exponere, & hec inclusa eloquio cunctis potentem reddere decrevimus.

4 Valentini igitur in Hispania Tarraconensi ex pitis, honestis, Catholicissimæ parentibus, Joanne Ludovico Bertrando, & Johanna Anna Exarch b editus est in luce Ludovicus Bertrandus anno Dominiæ Solutis millesimo quingentesimo vigesimo sexto Kalendis Januarii, & ibidem in parochiâ S. Stephani ecclesiâ, coelestem fontem, quo olim S. Vincentius Ferrerius & in Christo reatus fuerat, baptizatus fuit, ut Sanctum, cui Ludovicus carnali propius junctus erat, communem etiam regenerationis propinquitate attingeret d. Infans à parentibus eidem S. Vincentio mirè devotus, pius, honestique educatus, necnon optimis moribus ita imbutus fuit, ut neque in illa tenera ætate deficerent argumenta future sanctitatis; vagantem enim, ac plorantis lacrymæ nulla res flecti certius poterint, quam Sanctum imaginibus ejus conspicui oblati, quædam ad intuitum

Ppp

domi,

D

a Predicatorum Ordine Legionis Bertrandum se excelsit.

E

et Sanctorum et a venerant ejusmodi.

F

Fuit natalis solus ac tempus, pariter, pia infantia.

b

c

d

A domi, & in templo mistic gestabat. Crescente aetate, crevit pariter virtutum amor, & erga res divinas pronus affectus.

periculis & adulescentia;

E Vix patris lumen ardens, quando notatus fuit crebro ad similitudinem cubitali sese recipere, ut peniculas prolixas orationi incumbere. Illic Dominum in se loquentem audire, suimet corporeali robustus dominor evasis; illic spectu delictis cubilis mollesce, aut humi, aut dano in ligno modicum somnum capiebat; illic jejuniis, victuque precissimo corpus affluere docuit, ac variis praesentibus austeritatibus extenuare cepit. Exinde frequentando gymnasium, & litterarum studiis addictus non minus proxa comesta, neque, atque illecebras, qualem oculi laxamenta, velut bonarum artium arduos, & virtutum pestes, castissima sollicitudo jugiter evitavit. In simplicitate cordis sui quiescit Dominum, & invocavit illum. In ecclesiis enim, & maxime Ordinis Praedicatorum fassissime orationi vacans morabatur. Sacris etiam lectionibus, divinisque colloquiis mentem refectens, invenit, quoniam diligebat animam ejus; sanctissimi Eucharistiam frequentari, humilis, & ocula suspensione delectatus, in Deo, ac proximi amorem totus exaruit. Xenodochia magna carione visitans, pauperibus tota animi sui demissione interveniebat.

profr: in Ordine Praedicatorum, quodammodo in mente ad se habita;

6 Ut Domini consilium de relinquendis domo, fratribus, & parentibus perfectus implecti, enim desiderio cum domo natus; sed specioso pietatis titulo revocatus, aliamque salutaris fidei fugam suscipiens, primo clericalem adiunxit habitum, mox vero non sine magna cum domesticis laeta Ordini sancti Dominici nomen dedit in conventu Praedicatorum Valentino, & Religionis habita suscepto, praedicta S. Vincentii Ferrenti, ejusdem familiae celeberrimi alumni, vestigia sibi sequenda proposuit. Ejus exemplo in omnium virtutum genere proficiens, gentioris quiescebat, & blandius in vestito animo superavit, & circumspecto anno expulso (in quo regularis militie praedicta dedit militiam) solemniter Religiosis professionis vota emisit. Porrigens multis, magnique virtutum incrementis vitam, quam ad eum usque diem integritatem egreditur, cumulat, sacros Ordines praedicti Novitum e suscepit, & ad sacrum praedictorum Ordinem promotus f, paulo post Novitiorum magister raro exemplo eligitur g, quod munus cum prioribus annis magna cum laude exercuisset, Vicarius conventus de Alboyda A; deinde Prior S. Honorii fuit designatus. Domum conventus Valentini praefecit i, in quibus ceteris fratribus non tam praebitione, quam virtute, & exemplo semper praevit.

Affluere vero a divinis illis fratribus; facta de rebus sanctis sanctis;

7 Inter cetera, quibus ad stabiliorem perfectionis gradum pervenit, famum fuit octavo mensis per quatuor integras horas quiescere vacare, Dominum Passionis mysteria magno cum fervore, & mentis júbilo recolendo. His post mentem contemplandis beatissime Virginis gradus diviniorem horam addebat. Sub his cunctum illarum commentis periege vitas eis non solum spiritus ipsi in certum, sed & corpore a terra sublevari, & laeulentis splendens conspicere circumfundi. Erga sanctissimum A. raris Sacramentum miro ex insuper precoribus ardore flagrabat, ferens, hoc esse suum, & optimum electum instrumentum, ac vnum armamentum virginis; propterea fave-

liare ad ejus sumptionis, vel solum visitationis frequentiam vehementer hortabatur. Sacram Mille sacrificium celebrans angelice puritatis candorem simulat cupiens, quantum carnis mortificatione, & mentis in Deum elevatione efficit ornatus, sibi nihilominus nunquam satis parvus videbatur esse. A sacrificando impetrans sacri Eucharistia reficiebatur, ut jugiter Christum in se manentem haberet, & in eo ipse quoque assidue maneret.

nire Prii a solis, & tempore;

8 Ut cum Patre luminum jugis esset conversatio sua, mira simplicitate in omnibus semper se gessit; magna tamen cum prudentia, quod praedixit erat. Humilitati se addictus fuit, ut in sui nihili cognitione, & vili existimatione perpetuo moreretur. De omnium in virtutibus minimis, in peccatis maximis praesentis, omnibus subesse fingebat; ab ipsis Novitiis de suis defectibus admoneri non solum gaudent, sed etiam sepe imperant. Scipsum Deum pertuebant, in omnia, ac solum Deum proditoris, ac demum confortio dignum appellans, inanimis alius scipsum probeis, & conviciis onerabat. Summo more cum honorifice aut tradere, aut exasperare, suscipere, ita ut procumbens in genua, ne mensibus suis offensa figerent, deprecaretur, ac Patris tunc tunc Prior se honorari inhibuerit. Si quoniam inflexibile fuit mensura, ut alter simularet, geneflexus veniam poscebat. Concensoribus, cum ipsis, quos intruxerat, ministerium se jungebat, nec ullius, quantum inordinatum, lenonem despectit. In ipsis favoribus celestibus, & divinis revelationibus manifeste humilitatis spiritum colloquebat. Timore judiciorum Dei perculsus, se in infernum demergi sibi ipsi videbatur, cui tunc solum filium a Deo praebuit, & patris obtentum jungebat, mensus & pavidus continuo apparebat.

alios perfructu dandi, & quoniam ecclesia in Domini claritate;

9 Eandem profundam humilitatis spiritum in sibi subalternis confidens superius edens inserebat studuit, dicere filios, Religiosum, perfectionis cupidum, debere sperare se, sperare nullum, sperare mundum, & sperare se sperni. In his utamqueque sic proficere debere, dicebat, ut, quantum virtute de meritis clarus esset, nunquam tamen de se profunderet, aut se alius praestaret. Magnis assuevit certis erga Deum incendiis, quam nunquam tribulationum aquae extinguere poterant: unde & zelo Dei ardens ardebat, si quid contra Dei precepta moliri, aut videret, aut audiret; quin & sermones ejus, ut facies ardebat, nihil de seculi vanitatem mixtum continentes, sed vel ad Dei famulatum, vel ad penitentiam & peccatorum detestationem directi erant; frequens fuit in sacris Scripturarum sententiis, aut Sanctorum gestis emundis, magno fervore exaggerans, horrendum esse incidere in manus Dei viventis & irati. Hinc plures re ipsi expelli sunt, se ab ejus conversatione novis semper in Dei servitute fervoribus excitatus recedebat.

F

10 Cum nobilis quidam communem vitiorum oblationem ad se singulariter credidisset a B. Ludovico directum, mortem, quam ei comminatus fuerat, ante oculos in suggestu rovocaret, viriliter renuens, fracto in eum filio intentat, illico in Cruciatum mirabili transformatione sclopas vivat, ipso agnoscere miraculi vi prostratus, ac veniam etiam petente: beatusque Ludovicus suae humilitati consulens, plus tunc laudantem populum, quam

sese plam: id, populo: riri: deplam: riam mar: 4: 11:

elo-

A scolum, suo socio Christophoro de Moen præcepit, fugiens in ejus pectore Crucem, ut prodigium eciat, usque dum annis triginta transactis interrogatus ponderet veritatem. Ubiq; adeo ardens erat in eo martyrii desiderium, ut in tremendi sacrificii elevatione cum Petro Martyre & cæcinitis precordis divinum Majestatem exoraret: "Da mihi Domine, ut pro te moriar, quemadmodum pro me mori volui, fili." In prospectu etiam imaginis S. Vincentii Martyris iussim penitus, & supplicis, quibus ipse coravit, & vixit, alii vehementer operavit. Audient pariter, quibus pro fide Christi sua ætate aliqui gloriose diem clausuram extremam, ex profundo cordis in jubulum erumpens eis cum similibus victoriis tous viceribus se socium jungi, cunctabat.

aut præd
in maxime
favente pe-
re, etiam
miratus
rebat.

B Eodem caritate etiam erga proximam adiens animarum solatio, & progressus totis viribus promovebat. Frequens ille in confessionibus audiendis, pro aliorum culpis expiandis datus se flagellis eadeis; quibus & mulierem, hæciste, quondam scilicet, conditionis, ejus peccandi consuetudinem, Deo revelante, novit, revocavit. Adolescentula etiam ne cederet, orationibus, & panis à Deo obtinuit. Pedit tempore quodvisq; mendicis obvio habebat, ad Coenaculum S. Annae Albydæ, quamquam inopis laborantem, ubi tunc munus ægebat Superioris, reficiendos adducebat, dicere solitus, Desam nunquam sibi fideliter servientibus desit. In via, & montes procedens, pectus extensor spulaturâ donebat. In Xenodochiis & domibus infirmos saepe invasit, eorum plurimos, imponent eis manus, & pro eis deprecans, finitum restituit, inter quos non sine evidenti miraculo religiosus vir, Franciscus Allemannus, jam morti proximus à B. Ludovico de recuperanda valitudine certior factus, paulo post omnino ipse convaleuit. In sedendis oculis, & reconciliandis animis magnopere etiam hujus Viri caritas exultat: in carcere etiam decens, nam morti adductus, ope, & a xilio non deest, quorum plures à miseris, & iniustis vexationibus miro modo, & sanctorum liberavit.

In deo
cena navi-
gens gratia
ter lacum
fanti ser-
vavit de-
spicere d
varius popu-
lis insula-
gitur.

C His Dei & proximi amoris ardoribus incensus in terrarum alienigenarum gentium verè sapient perire sine derectis, ut Indorum animas Deo lucraretur, à quo nec uniorum, vel finitum, aut spemum amibus, precibus, vel lacrymis dimoveri potuit; omnibus enim magna cum animi submissione non sine fletibus valedicens, potestiter Occidentalem Indiam à ventis atripuit, & Hispali a navem ingressus omnibus edificationi, solatio, & auxilio in opportunitatibus fuit; in qua sui Ordinis Religiosum à eadente ponderosa trochlea gravillimè lesum, vulnere aqua lota, sic finitum pristina restituit, ut postmodum, mirantibus cunctis, nec vestigium quidem cicatricis apparuerit. Appulit ad Carchagene portum, ibique in Conventu sancti Josephi sui Ordinis habitavit, & inde ad diversos Indorum populos missus evangelizavit, incensibilis felicitate Tuluam, Capazem, Palatum, Mompoia, Seram sanctæ Mariæ, Tuncum, Temeisim, & alios, ibique plures, & mirabilia perpetravit. Orationibus à Deo obtinuit, ut lingua sua Hispana, in qua natus erat, evangelizandis absque interprete intelligeretur ab his. Vigiliis,

Obitibus Tuncat V.

scum, funem, æsum & frigora in hoc Apostolico ministerio levent, semper pedes incedens, & saepe ager, cursam suam cum Apostolo consummare gesticulat.

11 Socium quomodoque habuit rudem moribus, cui non fuit miraculo morale valuit in capite eductus, quin etiam præter expectationem, ut ei subveniret, apparuit arbor pomifera, fontique ad radicem scaturivit, ut illum recrearet, & convivaret; qui postea cum inurbano deservens, miser, sicut ei Vir Dei prædicat, reliquum vite tempus, & fluxum consumpsit. Vixit etiam etiam saepe in idoneis à via secedens flagellis se edere. Pluries obvias habuit tigres, aut alios feras, quæ signo Crucis ab eo miles redditas, inenarrabilis illisus relictis, alio iur arripiebant. Carchagene concionator deputatus in Quadregime, ut ei mos erat, vixit fuit durior curas emolire, & audientes nominis compunctos, & amare fientes dimittente. Rapiebat auditum mentes; neque enim hominis, sed angeli spiritum verba ejus rotabant. Contamella propter hæc à carnalibus, ac etiam probris & irrisoribus speciebus gauderet, quod pro nomine Jesu talis pati dignus haberetur. Tabulam à superiore missis, ut gentes illas Dei cognitione imbueret, & sanctæ Ecclesiæ sacramentis initiaret, omnibus illius loci infidelibus, orationibus, jeuniis, flagellationibus, & aliis penitis, à Domino conversionis gratiam obtinuit, quam per conciones ipsius Dominus noster exequi dignatus est. Democron ibi mentio habita ab his laboribus dehorruisse decessit, & ululantem abire coegit. Insistent, qui fuit primus, quem sacro fonte abluat, ab Indis, quævis idololatriam, deatam Michaellem appellavit, ipsomet Indis palam testatur, se ab angelo Domini admonitum, consecraturum cum cum baptismo salutem eternam, & ad hoc ipsum B. Ludovicum à Deo illuc directum fuisse.

14 Idolorum etiam turgis facendi curavit, & tanta sanctitatis ejus fama apud barbaras gentes invaluit, ut plurimos ex illis fures in quendam ministerium (soli presentia tumulum sedando) detinuerit. Publicum etiam ibi adulterum, quævis potentem, acriter reprehendit, à quo postea armis valide invasus, trinitibus cunctis, aclo in terram cadente, incolunt, & intrepidus evasit. Nec ab hominibus solum, sed etiam à demonibus in illarum gentium conversione plurima perit; præsertim apud quemdam veterem idolorum sacerdotem morti proximam, quem sacro baptismo iniciavit, & ab ipsum immoderatum spiritum infestatione, fixo apud illum S. Crucis signo, liberavit. Jacobum Raphadem Francæ ex eo loco prævidit naufragum futurum, quem propterea per diem, & biens noctes navem, & bestialium Virginis Rustici patrocinium assidue implorantem, solum ad litus recepit; ubi cum propterea eum subsidis victis & vetulis expectaverat, & à moris iustitias facibus eripuit.

15 Ab ipsis Indis visus fuit à terra in cessu elevatus, quem postmodum sumum veneratione coluerunt, & abeuntem amare delevant; crediditque, populum illum ejus interfectione in Christi Domini fide adhuc persequente, etiam nunc & Indi & Hispani ad divinum beneficia

mira pa-
trati Tabu-
litas con-
venit in-
fantes, Deo
promittente
baptizati.

E

idole cunctis
fuerant
colitis:
multa sus-
cepit: non-
fructu sub-
venit.

E

In alio de-
votus, in
venerabilibus
habuit:
maior fan-
di alibi
conversis
mira facti:
vires laquei
cul ibi.

A ficut eius patrocinio imperanda accurrant. His familia in oppidis Caceris, & Placenti egit, ubi etiam Evangelicam pauperum servas, latus in rerum summa inopia & viuent, victum debebat, ac orationibus preter spem optatos obtinuit imbres, & Ciangam fluvium, pro aquarum redundantis impervium, signans Cacer aquas, prout voluit, transigit. Caden- tes enim electum undique pluvius, illo beatissi- mum Virginem de Rosario pie invocante, nec ipsum, nec socios attigerant. Sub monte sancte Matthei Indorum acclorum circiter quin- decim millia, suis predicationibus ad fidem con- verti, baptizari, & non procul inde ptemissi- mum venenum sibi ab Indorum sacrificio propinatum ebriens, post quinque dies letale virus cum aliquot vermicibus, seu porvis ser- penibus, stomacho eiecit, se incolam magis periculum sapore periclitari.

adit et Iose-
ph in ad cruce
parata

B 16 Demones visibiliter gentibus illis appa- rentes, signo Crucis, & miris modis sape hu- gavit, quibus plures alios ad fidem adduxit. In oppido Monroix visi sunt ei ge-aleas afflicte sancti Doctores Ambrosius & Thomas de Aquino. In Insula Sancti Thomae dum iu- venes pugni, areptis laevibus, viro Sancto nocem lincant, monitos, ut iugaret, con- stantissime tenuit, fatisque divini verbi elica- cit decurans ex agnitionibus jugo Christi sub- jecit. Quendam ex regionis proceribus, de blarificre Crucis arcano mysterio doctri eu- pientem, repetito miraculo convertit; cum arboris truncum solum toto corpore circum- plicus conspicuum figuram Crucis radii coram mirabiliter impellit, eoque obtento tum illi, tum aliis, beatissimum in fide vivificre Crucis pre- fatis. Sane vir iste Apostolicus non solum iuxta permittentem S. Evangelii, quod predicabit, in nomine Domini Nostrum Iesu Christi demo- nis totis regionibus eiecit, serpentes infernales, visibiles in oculis minores, abulit, se linguis novis inter gentes locutus est; verum etiam plures in testimonium fidei mortuorum quid bibens lavare, diffundere vice superavit. Idam adhuc insulem in parte extreme periculanti- tem, sua zona precandi iussu, una cum prole ab interitu liberavit, ipsamque jam puerperam cum matris, propinquas, ac do nethis, laro- cro S. baptismatis ab infidelitate mundavit. Navigans cum aliis in flumine, a Magdalena suscep- to, irruente tempestate navi eversa, cunctisque in aqua immerfis, orans conversionem, & incolumitatem obtinuit. Pristinam valequi- nem pluribus redidit, & defectum ad vi- tum sanctissimi Rosarii apostolicas revocasse, competens fuit.

In Hippo-
nisi post
fratrum
eum ostium
redit, & S.
Ioseph
ac deinde
fuit ad eum
conversus

C 17 Visent, nec impedit, aut ferre valens ar- guis, quibus ut plurimum viscerat à pre- fatis quibdam, etiam videntibus & eade- ini opp imbecant, obedientia obtenti, in Hispanis redit. Cuiusque in mari navis pericu- lacebat, rogatus a navigantibus tumentes amant tandem Cruce figavit, & nec, optata tran- quillitate reata, omnes ad partem Hippolis incolumis pervenerunt. In Coarvento S. Ilo- nio post reditum ab Indis ex obedientia profuit, quem ere alieno gravatum, & inopi, ex auctorum fructibus era, in unum inve- nit, & censibus sufficiens. Religiosis nau- quon in aliquo ex coactis deuit. Qua & p unis egens, mirabilibusque personis large elemosinas suppeditavit, quousque etiam

D Deo illorum necessitates revelante, & mirabili- ter ei pecunias ministrante; quin & in iudicio ad honorem S. Crucis continuato ostendit, re- gente Domino, servis eius nihil decelle. In carnisio Valentis superiorum iussu, licet la- vatus, Prior constitutus, in cella S. Vincentii Ferreris regimen eidem Sancto commendans, ab imagine ipsius, coram quo profectus obti- bat, se inclinante meruit amplexa honoris, atque elevati.

E 18 Murificationes, eruentis disciplinas, frequentiam chori, & summam abstinentiam, quibus subditus se exercebat, nec concionando, nec regendo dimisit. Ut studiorum cursus ca- achè perfectior, accuratè invigilavit, cupiens suos subditos semper in sanctis, ut eruditus exortibus occupatos, quoniam & claustris exi- tum, nisi urgente necessitate, non permisit. Of- ficio sui cubituli magnis ebriatibus interibi voluit: "Si hominibus placere, seras Dei, non essent. o Ita omnibus umia factus erat, ut quilibet in eo prudens confusa, stratis fa- miliaritatem, patris benignitatem, visi sancti perfectionem, & omnium virtutum compen- dium invenirent. Cœgit ei ibi vivere talium eujusdam sui olim presentis, qui eundem Be- tam verbo laferat, testantem, Deum nolle eam suam gloriam admittente, nisi culpam ipso dimittente, & pro ea celebrante; quo factu, seque ut nocte illam in Sanctorem gloria confecti. A- liss etiam Beatorum in eterna felicitate regnantium, & maximo Sanctorum sui patri- chie Dominici, & Francisci, qui & ipsius Christi Domini vultibus necatus fuit, stio- que omnia sua peccata dimissa fuisse, audivit. Sæbati, vulgò Xatze, à primoribus civita- tis rogatus pro cœsionibus in proxima Qua- dragesima apud eos habendis, licet gravibus infirmitatibus pressum, & instanti impetum- tem se agnoscere, à Deo & velle, & curiam integram Quadragesimalium concionum perficere obtinuit.

apostolus re-
git: mil-
tium & par-
guaric la-
buit, & ca-
licet re-
creatur: per
Quadragesi-
malium con-
cionatur:

adit et Iose-
ph in ad cruce
parata

F 19 Gubernator Valentis Jacobo Ferrerio, indictis ei quibusdam precibus, scripturarum, de quarum imitatione summoque doctus, re- perationem divinitus imperavit. Spiritu etiam prophético ita mirifice clauit, ut & plurimas res futuras, tam secundas, quam adversas, tam in spiritibus, tam etiam in temporali- bus, tam circa videt, & mores, quam circa animarum profectus, & mores, sapienter prenunciavit: nam & S. Hieronymus à Iesu p iam Exaltatorum claustrum tunc fundatum Con- gregationem brevi inter illustiores S. Ecclesie religiones, ut reipsa evenit, conamandam esse predixit. Tribus regularibus diversis ipso- rum successus & fines, prout contingerat, pronuntiavit. Virum nobilem, injuri prela- tum quendam vocantem, alioquin Domini brevi expuratum fore, dixit; quod mors ejus repentina, Domino revelante, ei notum fuisse, demonstravit. Arcas etiam plurimas, tam in rebus corporis, quam in secretis cordium late- rent, nuda & aperta fuisse oculis mentis i- plius à Deo illustratis, suspensibus omnibus, nem eventus ostendit fuisse, indicantem, at- que in hoc dono penetrandi secreti cordium valè singularis, ac admiranda fuit. Alio quo- que complura naturaliter ignota, tum clare, distincte, & ordinatè, prout erant, aut acta, aut eogitata, enarrauit, ut solum, Deo reve- lante, hæc illi innotuissè, compertum fuerit.

revelata
& puerum
tam cogit-
tatione claret:

adit et Iose-
ph in ad cruce
parata

adit et Iose-
ph in ad cruce
parata

adit et Iose-
ph in ad cruce
parata

adit et Iose-
ph in ad cruce
parata

adit et Iose-
ph in ad cruce
parata

adit et Iose-
ph in ad cruce
parata

adit et Iose-
ph in ad cruce
parata

adit et Iose-
ph in ad cruce
parata

DIE DECIMA OCTOBRIIS.

485

A studies in-
firmantes,
marco é ad-
gion de qual
deputado su-
dicado:

50 Virus eius in toto decursa vite à Deo infirmisibus acò minisè periculisur, ut affluis pallidibus tolerans magni illi pules-
tel opus fuerit; in compunctione enim ipsi vi-
sit delicata, non solum potentia vivis par-
valens, auditis infirmisibus inerte, sed etiam
horribili akerre in cruce per multos annos, et
virgine capitis vehementer cruciatur; quin
et vifecum pravis afflitionibus, et aliis oc-
cultis infirmisibus, maxime per biennium ante
obitum, velut a-uram in fornace probavit illam
Dominus, nemo fide invicta animae tolerantem,
ut frequenter ex ejus ore verba docti a-cti sancte
Ecclesie Augustinus resonant: "Domine hic
parce, hic fere, hic non pures, ut in æternum
parce." Un primam convalescebat, ad mor-

*facro muni-
tary Platices,
dum potest,
Miffum co-
labat:*

diffinitionis, & observantia communis exercitia recreatur, tuncq; se objectis omnibus & concupiscentiis levissimis spoliis privatis, suis infirmis oblata fidei fœdera cuncta prodebat; quæ & fœda decembris fuit hincumibus posito corpus torquere concitaverat, dicens, ætherei esse viam, quæ ducit ad vitam. Se in ætherem de foris firmæ redidit agnovit, sibi intulare adimpletionem divinæ promissi, quod olim in solto fœcte Catharæ Virginis & martiris & oblectant, quando ex medio nigrae lucis ipsam ei fuit, quædam ex his tenebris in eam illam ætherem, quæ lucet Sacerdotis Dei in perpetuo ætate, mirandum esse.

Insolitar d
mulo, later
que comin-
do illos di-
plomas ad-
ducit.

21. Nam inter labores concionum, morbo ingravescens, febribus decubans, & susceperat pro Viatico finitimum Ecce arbitrio Sacramentum, devotissime non solum multi laborum infante Fidei Catholice acutum proferens infirmis; improvavit etiam interventum Domini Nostri Iesu Christi auxilium, & habebat Virginis Deipare patrocinium, secum aliorum Sanctorum, & precipue fidei Ordinis, expresse nomine sancti Vincentii Ferris suffragans: "Pater mi, curas Israel, & angustias eius." Eumque petiit à circumstantibus, ut simul cum eo Dominum deprecarentur, ne mortis sententiam revocaret, & Johanni Bonaventuræ de gravi sue filie infirmitate, eam tunc non migratione è vita, verè predicta. Remittente postmodum pauperi vi morbi, non fide labore ad Sacrum celebrandum furbet. Iterum ingravescens infirmatè, adjuvante, & expulsiè ministrante, non sine magna sua confusione & animi demissione, habuit Johannem à Ribera, pariteram Antiochenum, tunc Archiepiscopum Valentiniæ, qui, dum in cruciatibus ipsum ad refrigerationem in divine voluntatis beneficiis humavit, auditivum illum dicentem, & perennis illis quibusvis mundi hujus terribis bonis fieri, & cariorè habere.

tamen esse, praedicant, fures accurrentes certant, cupientes ubi eo bouedat, vel suis Rotas eius hinc inde attingi. I. ter hos Rotas dicit Gandine genitorum, & pates et in innumerosos ofrastris, benedictionem deuote & singuliter praefolabant, quod V. D. I. quidem maximum peccatum cum D. P. uolo dicitur, & mente ad nihilum suum conuersus, humiliter praefert. Hoc etiam diuersis foris Anglie Agathonis, viginti Religio in Ouidis S. Priscilli in perpetua claustra degent, concessum fuit, dum ex curia optaret praesentibus Curiti Domini S. rium venari; illico enim (misit ille eruditus augustinus) ante eius pedes constituta, & voti compos facta fuit: colla iterum misericorditer reddidit fuit.

*Aldas angli-
ferre e' co-
munes, dit,
que produi-
ssent.*

23) Curvato interius Ladorio dicitur, et
off. cum Corisio: nec aliter, quam ut fan-
ctissimi Altaris Sacramenti quotidianum sumptus
sit, cum Cruxif. fagine colloquis fas
motus solvatur. Ferit fidei ante obtum red-
denti, diem Veneris eff. Bonellus Dou,
respondit illi: adur. junior luprunt dies.
Frequenti caedis fandi Vincitio Ferreri in-
stante, quod si teneri: annis luna veneratione
et imitatione colere studuerat, recubatur.
Iduo ante decemum si vira fatis otel
indormant anthonem deove pecc. et fingulis
contortus respondere, loque fas. Abs ora vobis
et m-tuacionis exteriori mutante, i. f. l. t. m.
Cruxif. imaginem frequentibus oleis voga-
tis, et omni in die fello S. Dorois, ut i. l. p.
predicatur, hora quatuordecima fiantes le m-
sacrum delecte, adhibentes cu mae puritate n-
pro impetranda boica etine, et fandi f. m-
gelli lectione preceus eff. quod amantissimis
mentibus uberrime lacryans quod.

[illegible]

74 Cumque commendatarius anime iuxta fidei Ordinem iuxta preces perolveretur, ad illa verba "O: vinculis carnis exutus pervenire merear ad gl'ias regni celestis", protulit "Domino Nostro Jesu Christo" spiritum suum in manus Patris vinculis carnis a se fecit commendare, fecitque Iuxta O.R.B., anno reparato Silvis millesimo quingentesimo octavo primo primo, etatis sue quinquagesimo quinquagesimo tempore momento vita et vi eius ore lux inflex fulguris rite in celos evoluta totam cellam illuminare, et superi convent in divina claritas fulsit. Quin et in ecclesia portus millicie celestis harmonici concentus a diversis audiri fuit, et pluribus aliis signis Savi huiusmodi omnipotens Deus nunc loquitur, quibus publica populi venerunt luceat, Quia quod videlicet Sanctum proclamant, et certa in Corpori ac Roboris faciem corporis pignus attigerunt tentant; melencoliam cuius a Dum no, de divinis quocunque beneficii fae observamus, homines spirant, et cum aqua divinum elementum Protectorem et Advocatum obtinere digni fiant.

*Ingos mura
culta, que
vixit fidei
signi cruci
ingens in
ecclesiam ex-
tendit, &
per arat for-
mavit.*

25 His accedat Alifimi erga suum Suvvini
affluentem, ita ut eius iustitiam, bonus et
vivens, de post obitum, populus in mercedem
suam per opera sua de praesentia, quibus. Iste
Deus in saeculis suis mirabilis dignetur, pro
rector et adiutor semper existens. Iuxta proceden-
tium enim contextus, de ad Urbem traditis,
et sine auctoritate Apostolica, eamque Reueren-
tissimi et Canonici eius replebuntur,
Congregatio sacrorum Rituum censuit, con-
ferre non solum de illorum validitate, de

486 BULLA CAN. S. LUDOVICI BERTRANDI C.

A *fama fictitius, deque virtutibus Theologiae & Cardinalibus gradu herico, verum etiam concludentes probationes continere insignium miraculorum ejusdem tam vivente, quam defuncti. Cum enim esset Prior Almyrie, postioribus accendens ignem, ventorum vi irruente, & flamma succedente, jam ardentibus arboribus in vineis & fructibus, magnam excitandum esse ad destructionem ignem, timebatur, non sine magno conventus detrimento. Accurrit Vir Dei, &, elevatis oculis in celum, signo Crucis flammam benedixit, quasi illud evanuit, ne si nunquam ibi fuisset. Eodem arbores lesio, exigua solum linea in signum miraculi apparuit, immenses ab adulatione vix fuisse remanere. Monachum in domo Josephi à Campo apertis hospitibus, Speranza Alensis dicta, ab extitit struma in collo afflicta, cum febre horrendo ex ulceribus marante, non solum circumstantibus, sed etiam ipsimet infirmis intolerabili, facto signo Crucis super parte affecta, & linguae linitu à beato Ludovico veluti à sanctis alienato, & sic ejus luce fulgida remanente, statim agra convalescit.*

*an licit?

B *Cadaver ejus nudi spectandis, singulareque. Varie infirmis*

B *Cadaver ipsius quodam veluti chrysellum purpure sic nituit, ut adstantes in ejus virgine carne, velut in limpidissimo speculo, suorum vultus faceret conspicui. Toto enim corpore suavissimus odor erumpens non solum proximis vicinis, sed longis distans, mirifice peregrinis fragrantia oblectamento adhaere. Sex circiter mensibus loco humido, ac filiculis obnoxio sepulchrum jacebat sancti Viri cadaver, quando extrahit, ut decentiori tumulo inferretur, inter gram incurruuntque, folis vestibus undique putrefactis, reperiunt est, ita mirabilem suavitatem circumstantes implevit. Ursula Soler filia erat, cui immenses capitis dolores omne capitulum radicitus abtulerant. Medicamentum, quod magis oblitum erat omnibus timebatur, positum à lampade, quae coram B. Viri Sepulchro ardebat; huius oleo perunctum caput puellae, non solum acutis penitus doloribus integram valetudinem, sed & capillos recuperavit. Quidam puella oculis orbata ad fontem loci Ruzae, è quo Beatus bibere solebat, lotis oculis, pristinum eorum usum recuperavit.*

C *à mortis per illius resurrectionem.*

C *Gasper Ramirez circiter ad tamum Sancti novem pergens, ultimaeque die oculis sepulchro cum fide applicans, profluvium croci humoris emisit ab oculis, ac subiecto cunctis suis caliginem haerens absterxit. Lactanti Andreae Alencis cum aruissent mamillae, novem ad sepulchrum Sancti cructa, mox pristinum lactis affluentiam impetravit. Isabella Johanna Salomon cum pluribus annis graviter ulcerosis quodam abscessu torqueretur, aetate senecti, quod Sancti cadaver gustaverit, periculis sanitatis beneficio potius est. Isabella Gerbin in supradicto Ruzae benedictio fonte soluta, simul & febrem, & dysenteriam, & hemiam incolunt abegit. Anna Monsot, cui paralysis usum membrorum prorsus ademerat, & moris violentia situm oris frigiditatem distorserat, haustu aquae ex eodem Ruzae fonte, ac invocato S. Ludovici nomine, tum ipsa valetudini, tum os priori suum, restitutum fuit. Hieronymus Capell filiolus rupto pectore, furoreque extrusis intestinis, iuxta ejusdem, & sanguinem vomens, ubi tandem à muro ad fontem Ruzae pennis in eo malefactis luctibus fuit, in-*

tègre sinus domum reportatur. Vincentia Mostell vidua ex nervorum aem strictione per undecim menses decubens, fideique ulceribus undique plena, dum panno, quo Sanctus usus fuerat, nervos & ulcera succollere obligavit, eodem ordine & haec sanari, & illis vividè sensit explicari, sinisque singulorum obligatione, vegeta lectum reliquit.

D *qui celum virens puerum multo pulchrior mirabilior alaba.*

D *Cum in conventu S. Homophri Priorem agens recedens Religiosorum communitati penes deesset adveniret, Christi in deserto providentiam imitans, septem fragmenta, quae solum domi superfluent, arripuit, etque solo benedictionis impendio sic multiplicavit, ut non tantum in prima mensa fructibus origina, & amplius, in prandium abundè sufficerent, sed etiam reliquos in secunda mensa congrue saturaverint. Johanni de Podvera, domesticus Valentini Archiepiscopi famulo, delapsus ex alto pondus gravissimum ita utrumque crus disfrangerat, ut per novam mensam alius, quoniam gravis inanius, moveri non posset. In his agerime usque ad sancti Viri Sepulchrum accedens, fusa oratione, confectis in pedes extitit, gratissime inibi relicta, domum incoluntis repedit. Isabella Vincentia Pajdes, acuti febris modalibus exulta, jamque à medicis derelicta, morti appropinquabat. Sed ad orationem Ruzae, quod S. Ludovico, dum vixit, usus fuerat, subito, mirantibus quousque advenit, febris abiecit.*

E *A Paula V. PP. Revere adhibetur, & post probata etiam esse miracula.*

E *His aliisque non paucis virtutibus ac signis permixtus fidei recordationis Paulus Quintus, Praedecessor noster, servam Dei Ludovicam Catalogo Beatorum adscripsit. Exinde alius processibus rite confectis, approbata insuper fuisse miracula, quae subsequantur. Primum incorrupti sancti corporis post annos septem octingenta ab ejus sepulchro, tametsi nunquam interea fuisset aut exententum, aut ullis adversis corruptionem condimentis imbutum. Nihilominus dum anno MDCCLXII transferretur in praetiosius monumentum, & anno MDCCLXIII dum à iudicibus, sacrosanctae Apostolicae delegatis, viscebatur, adhuc integram, illamque neque trahibile inveniebatur. Secundum in repentina sensatione pueruli Aloyisii Vincentii Montellanos, qui ardentissimè correptus febri, exhaustus dysenteria & vomitibus, scitantes verum, jamque coctus stomacho adjuvatis, eò deductus erat, ut domesticis planè videretur extinctus; unde mortalibus involaris obsequiis perhibetur ad sepulchrum. At mentilliam perens, factis ad S. Ludovici tantum recurrit, atque ibidem emissio voto, cum festinus domum revertitur, filioi pulsus explorans, vite indicium reperit, statimque puer oculos aperiens, ex integro sinusprehendit. Tertium in stupenda preservatione quadragennis puellae, Gesualdae Glidae Ramirez, quoniam cursum mole carborum onulius, rapidoque sex malorum tracta celis, obsterendum humi deiecerat, ac duabus rotis substatum valide opprimetur: sed, impiorum S. Ludovici perfidio, surrexit incoluntis puella, & in evidenciam miraculi apparuerunt in ejus capite, collo & humeris claruram signa à rotis leviter impressa. Quartum in Bartholomaeo Christophoro Dominguez, quem defensus bernia pendulis intestinis adeo laxaverat, ut, sicuti in genus procumbere, frotam ulceribus jam erosum ac putrefactis humum tingeret. Sed ad invocationem S. Ludovici tota haec suscessu caluit illud evanuit.*

A
*et Chronica
 IX deca-
 tar ejus co-
 mpositio-
 nem Cle-
 menti X*

10 His et aliis doctis approbatiſque mira-
 culis, erexitur Decretum à pae memorie Cle-
 mente IX, etiam predeceſſore Noſtro, poſte-
 rato devenit ad ſolemne prædicti Beati Cano-
 nicationem; pro qua obſervanda accedunt
 emulſum in Chriſto filiorum Noſtrorum,
 Leopoldi Primi Romanorum regis, in Impera-
 torem electi, & Caroli Secundi Hiſpaniarum
 regis, necnon & Ordinis Prædicatorum proceſ-
 ſus, quibus à prædictis Romanis Pontificibus, pre-
 deceſſoribus Noſtris, & à Nobis eandem ſe-
 pius poſtulerant. Quapropter ejus vite ſan-
 ctiſſime meritis exigentibus, & ad prædica-
 rum proceſſus inclinati, cum jam nihil deſſet
 eorum, quæ ad hanc ſacroſanctam functionem
 neceſſariæ ex ſanctarum Patrum auctoritate, ſe-
 cretorum Canonum decretis, S. R. E. antiquæ
 conſuetudine, ac novorum decretorum præſcri-
 pto, agendis & ſervanda requirunt ut, jactis
 & debitis ejus reſpondens, ut, quos Deus ho-
 norat in eccleſia, Nos venerandiſſimo officio laude-
 mus & glorificamus in terris, hodie in ſacro-
 ſanctiſſima beati Petri principi Apſtolorum,
 in qua ſolemus ſua cum quidem S. R. E.
 Cardinalibus, patriarchis, archiepiſcopis & epi-
 ſcopis, ac dilectis ſuis Romanæ curiæ præla-
 tis, officiis & ſanctis Noſtris, clero
 ſeculari & regulari, ac maximi populi frequen-
 tiâ munè convenimus, poſt præſens pro Canoni-
 cationis decreto Noſtro nomine beati Caroli
 regis per dilectum filium noſtrum Ludovicum,
 ut, S. S. S. R. E. Cardinalium de Portuace-
 no, pro parte ejusdem regiſ porrectis peti-
 tionibus, poſt ſacros hymnos, Latinas aliſque
 preces, poſt ſperitis ſancti gratiam ſite implora-
 tum.

B

*perſe, ſe-
 poſ ejus au-
 tem et alia
 Obſervati-
 ſe, cum
 ſubſcribitur
 ad ejus ſan-
 ctum;*

C

11 Ad honorem Sanctiſſime & Individuæ
 Trinitatis, ad exaltationem S. Fidei Catholice,
 & Chriſtiane Religionis augmentum, auctori-
 tate D. N. Jeſu Chriſti, beatorum Apſtolorum
 Petri & Pauli, ac Noſtri, maxima deliberatione
 præſumpta, & divina ope ſapius implorata, ac
 venerabiliſſimorum Fratrum noſtrorum ejusdem
 S. R. E. Cardinalium, patriarcharum, archiepi-
 ſcoporum & epiſcoporum, in Urbe exhiben-
 tium, conſilio, B. Ludovicum Bernardum San-
 ctorum eſſe decrevimus, & delatavimus, ac San-
 ctorum Catalogo ſubſcripſimus, prout præſen-
 tium tenore decernimus, deſignamus & auctori-
 mus: ſtatuentes, ab Eccleſia Univerſali quoti-
 die anno die x Octobris memoriam ejus inter
 ſanctos Conſiderare, non Pontifices, pia devo-
 tione recolere debere, in Nomine Patris, & Fi-
 lii, & Spiritus Sancti. Amen. Eadem auctori-
 tate omnibus utriusque Chriſti fidelibus verè
 penitentibus & confuſis, qui annis ſingulis in
 die ſeſto ipſius S. Ludovici ad ſepulcrum,
 in quo ejus corpus requieſcit, viſitandum acceſſerint,
 ſeptem annos ac totidem quatuordecim
 de injunctis eis, nec aliis quomodolibet arbi-
 tris, præſentibus miſereſciderit in Domino relaxari-
 mus in ſorta Eccleſiæ conſecta.

*Mitterent
 ann clauſum
 commemora-
 tione em-
 plectore pla-
 narium In-
 dulgentiæ
 præſentibus
 omniſſis;*

12 His prædictis, Deum Patrem æternum,
 Regemque Gloriæ Chriſtiſſimum Dominum, Patris
 ſpectatorem Filium, & Sanctam Paritatem
 Spiritum, unum Deum, unumque Dominum,
 laudibus & conſueſcentibus venerati, ſacroque
 hymno Te Deum laudamus decantato, pecu-
 niam in honorem B. Ludovici oratione præmi-
 ſſas per ejusdem membra, acque ad altare S.
 Petri Apſtoli Miſſam celebravimus cum ejus-
 dem S. Commemoratione, omniſque Chriſti

fidelibus, tunc præſentibus, præſentium omnium
 peccatorum ſuorum indulgentiam & remiſſio-
 nem conceſſimus. Equum igitur eſt, Nos gratis
 agere, & laudare Deum Patrem Omnipoten-
 tem, qui ſervum ſuum benedixit in omni
 benediſſione ſpiritali, ut eſſet ſanctus & immu-
 latus coram ipſo, & dedit illum univerſis
 Chriſti fidelibus tanquam fulgentem lucem in
 hac nocte peccatorum & tribulationum noſtra-
 rum, ut Eccleſiæ pacem & tranquillitatem, gen-
 tibus Chriſtianiſtis optatam concordiam, & in-
 ſolubilibus à via ſalutis errantibus lumen verita-
 tis obderet.

13 Adeamus igitur cum ſilacii Thronum
 divini Potentis, ore & opere ſupplicantes, ut
 S. Ludovici univerſo Chriſtiano populo proſit
 meritis & exemplis, præſentibus adit ac patroci-
 nio, & in tempore iracundiæ fiat reconciliatio.
 Ceterum, quia difficile foret, præſentes noſtras
 litteras ad ſingula loca, ubi opus eſt, deſeri;
 volumus, ut earum exemplis tum etiam imper-
 ſectis, nova tamen publici noſtri ſubſcripſis, &
 ſigillo alicujus perſone in dignitate eccleſiaſtica
 conſtituta munitis, eodem ubique ſides adhi-
 beat, quæ eſſem præſentibus ſubſcriberetur,
 ſi eſſent exhibere vel oſtenſa. Nulli ergo om-
 mino hominum liceat hanc paginam noſtri De-
 creti, diſſimulationis, mandati, ſtatuſ, conceſ-
 ſionis, elargitionis & voluntatis infringere, vel
 ei ſuſu temerario contraire. Si quis autem hoc
 attentare præſumpſerit, indignationem Omnipoten-
 tem Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apſtolorum
 eius, ſe noverit incurſurum. Datum Rome
 apud Sanctum Petrum anno Incarnationis
 Domini milieſimo ſextcentiſimo ſeptuageſimo
 primo, pridie Idus Aprilis, Pontificatus noſtri
 anno primo.

✠ EGO CLEMENS CATHOLICÆ ECCLESIÆ EPISC.

Loco ſigilli.

† Ego F. Episcopos Offici. Card. Barberinus S.

R. E. vicecancell.

† Franciscus M. Episcopos Portuac. Card. Bracc.

celius.

† Ulderico Episcopos Tuſc. Card. Carpinus.

†

† Virginio Episcopos Albem. Card. Uſinus.

†

† Ego Caſar Preſbyter Card. Fachinettus.

†

†

† N. tit. S. Mariæ Tranſiberim Card. Ludovi-

ſius.

† Alſerius tit. S. Praxedis Card. Cybo.

† Federicus tit. S. Petri in Vinculis Card.

Storia.

† Benedectus tit. S. Omphrii Card. Odeſcalchus.

†

† Aloyſius tit. S. Alexii Card. Homodeus.

† P. Cardinalis, S. Marti Octobonus.

† Laurentius tit. S. Criſpini Card. Imperialis.

† Ego Marcellus tit. S. Stephani in M. Celio

Preſb. Card. Sanctacruſis

† Ego Jo. Baptiſta tit. S. Marcelli Preſb. Card.

Spada.

† Ego Franciſcus tit. SS. Quatuor Coronatorum

Preſb. Card. Albitius.

† Ego Oſtavio tit. S. Ceciliæ Preſb. Card. de

Agatſiva & Aragon.

† Ego Carolus tit. S. Priſci Preſb. Card. Pius.

† Ego Carolus ut. S. Eulachi Preſb. Card. Guſte-

tenus.

† Ego

D

*et ſiclus
 macti ad
 precandum
 illis: apud
 Deum pa-
 trocinant
 horum.*

E

F

488 BULLA CAN. S. LUDOVICI BERTRANDI C.

- A † Ego Flavius tit. S. Marie de Populo Presb. Card. Chiffus.
†
† Ego Jacobus tit. S. Pancratii Presb. Card. Franzonus.
†
† Ego Petrus tit. S. Calisti Presb. Card. Viduus.
† Ego Franciscus Maria tit. S. Matthæi Presb. Card. Mancius.
†
†
† Ego Nrius tit. SS. Nerei & Achillei Card. Curfius.
† Ego Carolus tit. S. Anastasie Card. Bonellus.
†
† Ego Carolus tit. S. Sufannæ Presb. Card. Cusfi.
† Palatius SS. XII Apost. Presb. Card. de Alteris S. R. E. Camer.
B † Ego Cæsar tit. S. Jo. ante Portam Latinam Presb. Card. Rasponus.
†
†
† Jacobus tit. S. Marie de Pace Presb. Card. Nrius.
† Ego Julius tit. S. Martini in Montibus Presb. Card. Solinus.
† Ego Carolus tit. S. Marie de Araceli Presb. Card. Rubertus Viclorii.
†
†
†
† Ego Jacobus tit. S. Sixti Presb. Card. Rospiolinus.
† Ego Ludovicus tit. S. Sabine Presb. Card. Portocarrero.
†
†
† Ego Johannis tit. S. Bernardi Card. Bona.
† Ego Federicus tit. S. Agustinus Presb. Card. Beromeus.
† Ego Camillus tit. S. Marie in Domnica Card. Maximus.
C † Ego Guisep tit. S. Palentinæ Presb. Card. de Carpiaco.

- † Fridericus S. Agathe Diaconus Card. Hadia.
† Ego Carolus S. Cefarei Diaconus Card. Borborinus.
† Decius S. Eustachii Diaconus Card. Azolinus.
† Paulus S. Nicolii in Carcere Tulliano Diaconus Card. Sabellus.
† Ego Sigismundus Diaconus S. Georgii in Velabro Card. Chiffus.
†

VISA DE CURIA S. DE PILATTAIS.

Loco ✕ Plumbi. J. G. Slutius.
D. Campinus.
REGISTRATA IN SECRETARIA BALEVUM.

ANNO TATA.

- a Ad Philipp. 2, § 9. 10 & xi.
b Vide Comment. prov. § 2, com. 20.
c Adm de eo fuit in Opere nostro die 7 Aprilis, quo collatur.
d Adm ejus fuit Ursula Ferrera: in Annotatione ad cap. 1, pag. 471, lit. m perperam ponitur Mater.
e Habitum Prædicatorum induit anno 1544.
f Presbiter factus est anno 1547.
g Tyrorum magisterium suscepit anno 1549 seu postea 1551.
h Sub annum 1557.
i Anno 1570 conventui S. Humilphrei: Valentino vero profectus est anno 1575.
k Collatur xxix Aprilis.
l S. Vincentium leuitam & martyrem, Valentia passum ac ad diem xxii Januarii Mdl. Romanis inscriptum, hic puro intelligi.
m Seu Americam.
n De hoc & sequentibus America locis, quorum frequens in superioribus folla est mentio, consule Indicem Geographicum.
o Ad Goletas 1, §. 10.
p Collatur xv Ochoberis.
q Collatur xv Novembri.
r Regum 4, cap. 2, §. 12.

ACTA

DIES XI OCTOBRIIS.

SANCTI, QUI V ID. OCTOBRIIS COLUNTUR.

- S**anctus Heraclius seu Eracius Martyr Antiochiæ.
- S. Anastasius seu Athanasius presb.,
S. Ampodus,
S. Placidus,
S. Faustus,
S. Januarius,
S. Martialis,
S. Marcellus,
S. Juvinianus
SS. Zenais & Philoniia sorores Tarsi in Cilicia.
S. Nigastius,
S. Quirinus,
S. Scuticulus seu Scuticulus,
S. Pientia
S. Tharacus,
S. Probus,
S. Andronicus
S. Sanctinus ep.
S. Antoninus seu Antonius fortè etiam ep.
S. Sarmata M. in Thebaïde.
S. Michael Aragawi mon. conf. in Æthiopia.
S. Nectarius patriarcha Constantinopolitanus.
S. Germanus ep. Vefontionensis in comitatu Burgundiae.
S. Sifinnius patriarcha Constantinopolitanus.
S. Placidia V. Veronæ in Italia.
- Martt. verosimillimè Siculi.
- MM. in pago Vicalino.
- MM. Anazarbi in Cilicia.
- Conff. Meldis in Gallia.
- S. Eupilius ep. conf. Comi in Italia.
S. Firminus ep. Uzetiensis in Occitania Inferiori.
S. Canonicus abbas Killkennienensis in Hibernia.
S. Eufredus pro martyre cultus Albæ Pompeiæ in Insubria.
S. Ethelburga V. abbatissa Berelingenfis in Anglia.
S. Anfilio mon. conf. Latiniaci in diocesi Parisiensi.
S. Paldo abbas S. Vincentii ad Vulturum in Italia.
S. Juliana V. abbatissa Pauliacensis in Normannia.
S. Vinardus seu Winardus conf. prope Lingonas in Gallia.
S. Grammatius ep. conf. Salerni in regno Neapolitano.
S. Gummarus conf. Liræ in Brabantia.
S. Bruno archiep. Colonienfis.
B. Jacobus Alemannus conf. Ordinis S. Dominici Bononiæ in ditione Pontificia.
B. Martinus conf. ex Ordine S. Augustini Vercelli in Italia.
B. Alexander Saulius ep. Ticinensis in ducatu Mediolanensi.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIËS RELATI.

curiæ translatio sanctæ Faustæ, cuius corpus in monasterio de Præterpositum quiescit. Ita hodie in Martyrologiis sive Gallicanis Supplementis Saussey, & ex hoc in Gynaeco sacro Araricus; nos autem tom. 1 Januarii inter addenda pag. 1090 & linis seqq. de sancta illa Virgine M. dupliceque ejus translatione jam egimus ad diem, quo natalis ejusdem in aliquot Martyrologiis reperitur, iv Januarii.

S. Amilianus confessor Redonis civitate seu apud Rhedones à Belino hodie annuatiatur, ex hoc dividit etiam ibidem in variis aliis Hagiologiis ac in ipsomet Martyrologio Romano hostiano memoratur. Verum in hoc, a se illustrato, nullam modo Rhedonibus, quæ episcopalis sub archiepiscopo Tironensi in Arvernia seu Britannia Minor civitas est, Amilianum exare memoriam, Augustinus Lavin pag. 84 affirmat. Nec abs hoc scriptore diffinitur videtur Castellanus. Rhedonibus talis Rotomæ seu Rotomæ, quæ diocesis Veneensis in eodem Britannia Minori ad Picenoniam seu Visoniam fluvium abbatia & civitas est, in Martyrologio suo universali, adscriptis ad marginem Nieuwland, substatuit. Ast Sanctus, qui in illa seu civitate seu abbatia fuerit cultusve unquam fuerit, sub Amilianio nomine non magis ibidem, quam Rhedonibus nunc videtur. Certe apud Albertum Le Grand & Alexium Lobineau, quorum prior annis 1659, posterior anno 1725 Sanctorum Britannia Minoris Vites vulgavit, nullus hodie inter nomine Amilianus occurrit. Ad hæc Lobineau Sac. iv Benedic. part. 4 a pag. 193 libros eris, è Rotomensi annorum amplius 700 edicte M. de promptis Convocationibus ac aliorum sanctitate illustrum Rotomensem monachorum gesta complectentes, supeditat; est autem sæculo ix, ad quod Amilianum, è Martyrologio Romano hodierno a se memoratum, Castellanus refert, isti omnes Rotomenses Sancti fuerint, eos inter tamen nullus etiam nomine Amilianus invenitur. Verum, inquit, quis ergo Amilianus, qui Rotomæ a Castellano Rhedonibusque in Romano hostiano & aliis aliquot hagiologiis hodie signatur? It unus idemque mihi videtur cum S. Melanio Rhedonensi ep. conf., qui, quoniam primis hoc nomine distinctus, postea tamen Amilianus à nonnullis, ratione nescio qua seu additis seu hallucinatis, fuerit vocatus. Ea sedet sententia, quod hoc ipso die, quo in M. Romano hodierno aliisque Fastis sancti S. Amilianus conf. Redonis notatur, in Florario nostro M., Uffardius nonnullis apud Solterium Austerlitz, itemque in Rothomagensi, quod anno 1670 Rothomagi typis prodit, Martyrologio S. Melanios conf. Redonis etiam annuatiatur quodque præter S. Melaniam, Redonensem ep. conf., Sanctus alius, qui vel Melanios vel Amilianus nuncupatus fue-

rit, Redonis aut Rotomæ floruisse cultusve unquam fuisse haud nascitur. Perperam quidem in Florario nostro M. Uffardiusque aliquot Austerlitz Melanios seu Melaniam nomen hodie notari hujusque loco legendum Amilianum, Solterius contendit, eò verosimiliter impulsus, quod in istem Uffardius Austerlitz Florarioque nostro, in quibus S. Melanios conf. Redonis hodie signatur, ibidem etiam od vi Januarii diem S. Melanios ep. Redonensis conf., S. Amilianus conf. nomen, quod in Romano hodierno hodie legitur, ubique omisso, annuatiatur; verum quid nō factum esse querat, ut S. Melanios Rhedonensis ep. conf., qui od vi Januarii diem, ei, ut nonnulli volunt, emigrasset, in Florario nostro M. pluribusque Uffardius Austerlitz celebratur, hodie etiam in istem, quod tam forte (Bollandum ad diem Januarii diem in suo de sanctis ista Rhedonensi ep. Proteg. nom. & videbis) reliquarum ejus translationum quæpiam fuerit peracta, memoratur? Idem San. v. duodecima etiam Norwicensi finalique comen alius adhuc diebus à nonnullis celebratur, uti testatur ad diem illum in Uffardo a se illustrato Solterius factur. At vero, inquit, si cum S. Melanio Rhedonensi ep., quem ad se vi crudeli omnes referunt, unus idemque sit Amilianus, in Martyrologio Romano aliisque Fastis sancti apud Rhedones hodie signatus, ut quid hunc Rotomæ seu in Rotomensi abbatia annuatiatur & se. ix illiget Castellanus? Ad abbatiam illam, statim argue fuerit extructa, fuisse aliquot S. Melanios Rhedonensis ep. reliqua, ut Lobineau supra laudatus in sanctarum minoris Britannia Vitis pag. 184 docet, translata, fueritque verosimiliter idcirco Sanctus ille ibidem cultu aliquando gavissus; cum hæc autem è documento forsitan, in quo Amilianus, non autem Melanios, tegebatur, Castellanus didicisset, simulque abbatiam illam sec. ix ædem fuisse extructam, haberet perspectum, hinc forte Amilianum, quem memorat, è Rotomæ signatur & ad se. ix reverteretur. Unus sit, S. Amilianus conf., Romano hodierno hodie inscriptus, in solis hujus editionibus anno 1584 posterioribus sub nomine illo reperitur, sequit à S. Melanio Rhedonensi ep. sit diversus, tam parum nobis est notus, ut ei, nisi notior evasisset, in Opere nostro locum dare haud possumus; quod si autem, ut supra allegata exigere videntur, unus idemque cum S. Melanio sit, illius in illud jam est ad diem, quo hic pluribus, ut jam dictum, Uffardius Austerlitz, in eo & ipsimet Uffardo & Martyrologio Romano hodierno inscribitur, vi Januarii.

S. Anticus Patriarcha Constantinopolitanus, in aliquot Fastis sancti ad diem præcedentem, ut ibidem in Prætermissis monui, signatur, hodie iterum in M. Simonis Synaxario, quatuor aliis Constantinopolitanis idem, quos infra memorabimus, patriarchis adjunctis, recurrit, verum de eo aliam

- A** *actum apud nos jam est ad diem, quo Men- gis Gratianus Menais excelsi exstet in- ferus.* v^m Januarii.
- B** *Histelin confessoris translatio hodie in Flo- rario nostro M^o, d^o Ferrario in generali Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non sunt, catalogo & d^o Sossio in M^o Gallianae Supplemento memoratur; verum de Sancto illo quod, non ex Honorario, ut Ferrarius praeiit, sed ex Ardennae Fictum translatione, anno MCCXXXIV facta, actum apud nos jam est ad diem, ubi & multipli- cem Ferrarii errorum correctionem facientes, iii Februarii.*
- SS.** *Lomeli & Forchelni festum alterum in Menologio Hibernico hodie annuorati, Col- gomas in Actis Sanctorum Hiberniae offer- mat. Nos de doctus Sanctis illis Athy- mensibus in Illis n^o episcopi, quorum post- te locum hodie in Martyrologium suum u- niversale etiam incolit Castellanus, cum Colgomo jam episcopus ad diem, quod postea, teste eodem Colgomo, ab Hibernis colen- tur, xvii Februarii.*
- B.** *Ramiri Legione in Hispania martyris h^o die in generalis suo Sanctorum, qui in Marty- rologio Romano non sunt, catalogo memi- nit Ferrarius; verum de Sancto isto, qui e^m Legione in Aspuribus monasterio S. Clau- dii esse Prior, una cum Fluviano abbate fuit ac duo e^m in noctis pro fide ortho- doxi ab Ariis circa annum 555 fuit oc- cisor, actum apud nos jam est ad diem, quo in aliquot Fastis sacris memoratur, xi Martii.*
- C** *Myris plurimorum SS. Martyrum, in persecu- tione Decii, sub Tertullo praeside. Tatis est annuorati, quum hodie in Martyrologio seu Simo forpeditat Cojetanus, SS. Al- phi, Philadelphi & Cyrini MM. Alia ci- tans in margine. Verum e^m in h^o die, quod Ferrarius, Cojetanum h^o secutus, in gene- rali & n^o Martii, Martyrologio Romano non inscribitur, Catalogo postea etiam, My- lesium illorum in Sicilia Martyrum d^o uocatis, ut comperto, nusquam exprimitur, h^oque alienis etiam n^ont h^o die sic, illos nihilominus hodie Cojetanus verosimillimè fecerit, quod ab Anastasio seu Athenas- io, h^osofque in Martirio facti, e^m in n^ontibus Hieronymianis epigraphis Sicilia hodie attribuantur, p^odit h^o die diversis, quod in re suam illam fecerit opinioem, suadent, qua hodie in istem Anastasio fo- eisque meritis sumus distulsi. Porro, eim laudat SS. Alphi, Philadelphi & Cyrini Acta fidei Incegram, uti exstant apud nos Papachrochil in h^o praefatio f^oat, e^m minimè mercantur, ac Mylenis Mar- tyres, n^o ex antiquis probata nota docu- mentis, sed & solis Actis illis innocentes, hic illis, qui, quavis etiam a Cojetano & post hanc a Ferrario hodie, ut jam no- not, celebrantur, & nullis tamen aliis h^ologis m^o morentur, Operi nostro inter Sanctos inserere non audeamus, testore- que, qui nihilominus vel qualemcumque eor- dem modum expectet, remittimus ad eo, quod n^ont. & erodunt in istem exi- goi admodum pretit Actis, Operi nostro censit ad diem, quo SS. Alphi, Phila- delphi & Cyrini in Martyrologio Ro- mano h^odicis signantur, x Maii.*
- D** *Philippus, uxor ex septem primis diaconis, hodie a Gracie in T^o p^o S. Saba, in Me- nologio Nrikeriano & B^oillano, in Menais excelsi Synaxaristisque M^o, p^ont nos ex- stantibus, memoratur, Ideoque etiam d^o No- feli seu Ruthenis tum in Synaxaristis, tum in Ephemeride Figarava. Operis nostri com. I. Mali praefata, sit; actum nos de f^ono illa diacono et d^oin Trolleianis in Affa epi- co- po, de quo in Actis Apostolorum Lucet, in Opere nostro jam episcopus ad diem, quo in omnia antiquissimis Lotinorum Marty- rologis h^odicisque Romano p^ontur, vi Junii.*
- S.** *Berni p^ontibus abbas h^o die Magdecenti trans- latus hodie in M^o, quod p^ont ex hoc insit. Th- einam, in variis U^o uocatis apud Sallertum Andarist alisque f^ostis sacris h^o die re- latus. Tam de uno quam de altero jam exi- mus ad diem, sancti illius & eximii Ecclesiae doctores natalem, xxviii Augusti.*
- SS.** *Leodegarius & Genius fratres MM. h^o die memorantur in f^osti Praedicatorum U- dinali Martyrologio, quod Roma anno 1616 noviter excusum. Nos de illi jam episcopus ad diem, quo Martyrologio Romano h^o die- rone exstant inscripsi, 1 Octobris.*
- Quercellinus** *tuachoniam, quem alii Quirinum seu Everedum e^m e^m in Everedum ap- pellant, Castellanus, solo ei tribuere Ven- erabilis titulo, in Martyrologio suo un- versali hodie annuorati; verosimiliter a- tem id ad f^ontiam Octobris diem non fe- cit, quod nos m^o numeralem Latini m^o illi, qua emortualem anachoreta illius mensis, Octubrem n^ont, in sepulchro, prout h^o die apud Gagetum in Ecclesiastice Belgii U- floria pag. 398 exstet, inscriptione episcopi inveniit, pro Zysie Arabica accepit; ve- rum ite in h^o die, ut quisque vel ex inscri- ptione illa inspecta facile deprehendat, & veritate aberravit. Cetero enim Quercellinus (quem etiam in Oltrelo prope Brugis Mar- tyrologus laudat) locat, & quem tamen in Eeckhout seu Opperetensium tumulo me- dit est, n^o forsen hic locat, mo o^m laura & olim extra Brugas fuit, allegando etiam Oltrelo suo, ut Gagetus loco jam nunc cit. scribit, Oltrelo fuisse veterat, con- fignat) vicem hanc mortalem com^o immo- idem commemorat die, quo jam apud nos in- ter Praetextissis, quod culta ecclesiastica caret, fuit relatus, 1 Octobris.*
- S.** *Francisci Octava hodie memoratur a Bel- no. De Sancto illo jam episcopus ad diem, quo exstet Martyrologio Romano h^o die- rone inscripsi, 19 Octobris.*
- S.** *Reparum Virginis martyris & S. Amoris eius depositio hodie p^ontur in Hagenyen- si U^o uocati opud Sallertum Andarist. Nos h^o die- rum harum Acta jam dedimus ad diem, Q39*

A cter, quo antea pluribus aliis Fastis fuerit inscribendum, VIII Octobris.

Agilbertus, Parisiensis episcopi, depositionem Sussynus in Martyrologio suo Gallicano, addito prologo, quo illum urbat, elogio, hodie commemorat. Verum ab illi, qui, quod anno 1737 Parisiis prodit, Martyrologium Parisiense canebat, Agilbertus in hoc nescimus retentus; est autem non tantum à Sussynus, verum etiam à pluribus aliis ac nominatim à Mabillonio Sac. 2. Benedictino pag. 487 & Gallia Christiana aucta Scriptoris tam. 7, col. 26 Sancti titulus enim affertur, nec ulla modo, quin Sabatius verè existerit illis, dubitandum arduum, et tamen in Opere nostro locum inter Sanctos dert non possumus, quod ecclesiasticis, qui ad id requirunt, entem careat, ut ex his qui Boileau tam. 3. Victorius ed. 181 & Castellanus in Martyrologio suo universali pag. 747 & seq. scribunt, manifestum erudit. Quod si intermisis, quo ad Agilbertum positum spectant, scire oportet, adeo scriptores jam laudatos & illi. Ecclesia Parisiensis tam. 1, pag. 264 & duobus seq. Gerardum Dubois.

Burchardus episcopi in generali sua Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non sunt, Catalogo habet à Romana Generali Calendario meminit Ferrarius; cum autem tam & Wormatia collocet, & anno 1025 die xx Augusti à vivis excessisse, in Annarum adiungat, haud dubie loquatur de Burchardo, Wormatiensi episcopo, quem, quod cultu legitime crearet, ad illam Augusti diem inter Prætermisissos jam retulimus.

Cautum episcopum Castellanus in Martyrologio suo universali hanc proponit, cumque Venet, Gallic & Venet, cultu affirmat; verum Proprii Sanctorum, qui seu Venet seu in diocesi Venetensi coluntur, exemplaria tria, anno 1630, 1652 & 1660, extant, penes non exstant, nec in ulla ex his Cautini episcopi vel memoria, vel etiam eorum nomen invenitur; cum autem Cautinus ceteris à me visis Martyrologis aequè, quam Morlaas & Lotinus in Britannia idem, in quo diocesi Venetensi est sua, Sanctorum Vieti ignotus præterea sit, plus lucis & auctoritatis requiramus, priusquam ad locum inter Sanctos in Opere nostro dare audeamus.

Gaudentium, exonymum S. Adolberti Pragensis episcopi & martyris fratrem, Joannes Jacobus Schoelen, Sancti & episcopi Gaudemii titulus ei ascripsit, in Anno Sancti Habsburgi-Austriaco hodie commemorat, vixitque, sane venerabilem, die xi Octobris in ecclesia Pragensi celebrari, in Actuum Synagorum, quo suspensum, sine affirmat. Verum an rectè? Eo indubie fuisse impulsus à Balduino: verum enim habuerunt, quam hic contraxit, Epitomes lib. 3, cap. 4. citat in margine, nec alibi quidem, è quo Gaudentium die xi Octobris in ecclesia Pragensi coli, dicere quæ, litteris mandatum invenit. Ait, etiam Balduin loco cit. luculentissimè cerè Gaudentium, qui, ut ibidem ait, in Pragensi S. Vieti ecclesia ad SS. Cosma & Damiani altare quiescit, anniverfarum le altari illius diem celebrari xi Octobris, assereret,

annus tamen ibidem cum verè cultus ecclesiasticus Gaudentio deferatur, dubitari adhuc possit. Anniverfarium enim defundendum dies vel ne hi vivendum arationibus juvenar, vel ac cultum honoribus efficiantur, celebrari possit? Cosmas autem ecclesia Pragensis decanus, qui, quam candidavit, Bismorum Chronicon ad annum usque 1125 perduxit, in hac ad annum xlxxv scribit, scilicet, cum adhuc juvenis in scholis versaretur, Polono eidem peregrino, Cracovid Pragam anno illa appulso, ut, ubi sanctus Gaudentius jaceret, sciscitanti, respondisset: Quem tu dicis Sanctum, adhuc non est per Apostolicum incarnationis; Milium ejus ut pro defunctis celebramus. Quid si ergo anniverfarium alio quam quo hic indicatur modo anniverfarium Gaudentii dies in Pragensi S. Vieti ecclesia fuerit celebratus? Ince enimvero cum cultu ecclesiastico aliquando fuisse gravem, concludi non poterit. Gaudentium quidem, annis aliquot post annum 1640, quo Gnesin Pragam ad S. Vieti ecclesiam translatas, in SS. Cosma & Damiani Crypta fuit compositus, clapsi, Sancti titulo ob frequentia, quibus instauravit, miracula ad anni reu antiquitate fuisse donum, ibidemque ad sancti Vieti monium lampadem antiquitus fuisse accendi, à Cosma decano in Chronica supra dicta trahi, Balduin mor latuit in Bohemia sancta, Hystoria, quo adunavit, regis ejusdem Castellaneis interea, § xxvii etiam asserunt; verum Cosmas hac demonstrat, quo hic spectent, loca supra cit. scribit: Saepè in eadem Crypta (Cosma & Damiani scilicet) videntur visiones catholice ecclesie, cum videntur eandem, que ibi accenditur nocte; inde autem lampadem seu potius eandem, de qua hic sermo sit, in Gaudentium, non autem in sanctorum domatam Cosma & Damiani honorem soluisse alim accendi, quæ concludit? Quod modo ad Sancti titulum, qui Gaudentio post annum 1640 ab omni reu antiquitate fuisse tribuit, spectet, ubi illo Stephani Domalevicius Petra in Gnesin, quam anno 1644 vulgavit, archiepiscoporum serie studiosè adque abstinere, iuque si l. facit, Henschenius noster, ad xxvi Aprilis diem de S. Adolbertu, Gaudentii fratre, trahit, existimavit; neque vero immerito; Pessine enim, qui Sanctus omnes, in Pragensi S. Vieti ecclesia ob reliquias suas ibidem servatas cultu ecclesiastico officii quotannis solent, accuratissime in ecclesia Pragensi Paschore rectis, hinc ibidem Gaudentium nesciam annuerat. Adhuc in ecclesia Pragensi officii proprii Calendaris, penes nos asstantibus ac Sanctos, qui in Pragensi ecclesia coluntur, complectentibus, Gaudentii, veluti cultu ecclesiastico efficiendi, nomen nesciam occurrit; qua cum se habent, cumvero hanc quæquam, qui à Sancti titulo Gaudentio avertendo abstinere, videtur tardandi, nesciam eorè de illo, veluti de Sancto, in Opere nostro agere non possumus, nisi primum melius de ecclesiastico, quo sit Pragæ seu alibi Gaudent, cultu existit. Gemelium SS. Anastasia ejusque Socii MM., qui in pluribus Hieronymianis Codicibus hodie memorantur, alii aliquot Fasti sacri,

A post annum 1489 vulgari, adiungunt, idque ipsum etiam facit Martyrologium Romanum hodiernum; verum vide, quæ in *Annalibus seu Athenæis* ejusque Sociæ infra summi discant.

B. Gradulphum confessorum Saffrivas in M-L. sui Galliani Supplemento Engelstine hodie signat, idemque etiam in Martyrologio suo Universali facit, qui cum modico vultu literula discrimine Gradulphum vocat, Castellanos. Verum quis Gradulphus hic seu Gradulphus? Apud nos ad xxii Mill. diem in veteri S. Asoulli Engelstine episcopi Legenda epocrypha nom. 10 vult, quos hic ordinis, recensitur presbiteri, hodieque inter primo loco Gradulphus quipiam comparet; hinc autem erit forsitan, qui Gradulphum hunc esse potest eundem cum Gradulpho seu Gradulpho, quem duo, ut dictum, hodieque martyrologi hodie commemorant. Ipsi, cum Asoullus seculo tertio, ut apud nos videre loco citato licet, floruisse communiter credant, quis, quævis, si Castellano, qui seculo octavo, apparet in margine non numerat, Gradulphum suum invenit, si sanctum, hunc cum Gradulpho, per Asoullum, nec in hujus Legenda mix memorato traditur, ordinato, patet eundem? Nemo sane, ut mihi equidem apparet, nisi forsitan vel scribit floruisse, vel Gradulphum re ipsa non ordinasse Asoullus sit dicendus. At merito quidem an Gradulphum illum re ipso ordinasse Asoullus, dubitari vel licetis potest, quod præfata hujus Legenda, in quo res affertur, sit hujusmodi, ut, quemadmodum Popetochalis in suo ad illum Annotatione prævia observat, nulla omnino in re tuo ei credi queat. Illic porro etiam sit, ut, quamvis etiam Saffrivi & Castellani Gradulphus unus idemque cum Gradulpho, in Legenda illa memorato, absque omni dubio fuit, huc tamen, quæ præterit nec Bani, nec Sancti titulum Gradulpho suo attribuit, conducere non possit, ut Gradulphum seu Gradulphum in Opere nostro Sancti occurreremus; cum autem solo etiam, ut id faciamus, Saffrivi & Castellani auctoritas non sufficeret, nos cum, qui quis fuerit, & an cultu ecclesiastico gauderet, hanc satis exploratum habemus, hic tantummodo edimus referendum, seu tamen postea loco opportuno satvari, si alienandi forsitan plus licetis aliquando affuisset.

C. Gumarus è Sardinia rege sua principe Cisterciensis monachus, qui à Saffrivo & Henricusque xix & à Buccino xx Julii recolitur, huc die, qui unum cum celeberrimo apud Belgas Sancto homonymo à Molano prius in Norribus Sanctorum Belgii sacras retulatus, in Cisterciensis Ordinis Calendario, Divione anno 1617 excusis, & à Chalemonio in Sanctorum Ordinis Cisterciensis Serie signatur. It, ut fallor, alius non est, quam qui citi à Jani à Ferrario in Generali Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non sunt, Caralogo celebratur, perperamque, ut apparet, vocatur Germanus: verum vide, quæ ad hoc vocabulum apud nos de Gumaræ seu Gumaræ, Sardinia rege seu potius ju-lice, de quo ad annum 1153 & seq. in *Annalibus Cisterciensibus* Henricus & in Sardinia

rom Sardinia Triumpho lib 11, cap. 40 Dionysius Bonfrat, præfata 1 Janii citi in Prætermissis sunt dila.

D. Henricus, Vintonienfis in Anglia episcopus, qui ex Januario, hincque iv & vi Augusti à Ferrario signatur, huc die ab Henricusque & post hunc à Buccino celebratur; verum vide, quæ de eo ad præfatum vi Augusti diem in Prætermissis jam olimas.

E. Hildam vidam, S. Brunonis Coloniensis archiepiscopi mariti, hodie in Gymnasio sacro recensit Ariens; verum, est cum eodem Bani titulo condoverit, se patitur tamen, qui gaudet, cultu flet, nec quæ quæ aliando, quod hanc probet, occurrat.

F. Julianam virginem, quæ sub S. Austreda in Pauliacensi eadem in sanctis notum gerit, huc die in Martyrologio Bucciniano Minus ut & post hunc in Menologio Bucciniano Buccinus annuatim, est vult, quæ infra inter Sanctos de Juliano, exnoti ejusmodi abbas, quæ nocte prius, solo ei tributo Vintonien titulo, Buccinus annuatim, summi altum.

G. Julli, Arduini & Hinciti V. martyrum memoria hodie occurrit in quibus Usuardis apud Solerium Auduit. In Florario nostro M. & R. quicquid apud eundem Solerium Usuardi Auduit suo memoratur Honesta sua Quarta, & cum hac, quam Jullus & Arduinus, a Joli ut scribitur, quæ autem præterit res illi Jolytes, quæ v. ne palustrem quidem usum in notatum invenio, in nullis propositis liturgicis codicibus locum occupant, nec aliunde vel utcumque innotescant, eum duntaxat hic in Prætermissis recentem esse visum, est inter Jullus & Arduinus etiam reperiantur in Calendario, quod è J. Lyrensi, ante annos amplius 600 excusis, erant, Marteneus cum & Thorjuri excusatorum è col. 1601 excusis.

H. Luciani episcopi à consuetudine hodie habetur in Florario nostro M. & R. ut in 12, nisi forsitan perperam ita vocetur ac cum Barthardo, Wormatiensi episcopo, de quo mox alium, annus idemque sit, omnino nobis est ignotus.

I. Marianam monachum & confessorum in territorio Lamontensi hodie signat in Ge stali suo Sanctum, qui in Martyrologio Romano non sunt, Catalogo Ferrarius; verum quis Marianus ille à eodem je. v. Brevitatis in Galili provincia Sancti duntaxat, eodem Marini nomine vocatus, quorum alter eremiticam in illa vitam ausit, alter, inde Antistadorum professus, monachum hodie in S. Germani mu. offerit innotat, felle forte produxit. Posterio, qui, nomine varie contorto ac deformato, Marcinus etiam, Merinus, Marinus aut paulo actus alter in Hieronymianis & Usuardis edictis (Sanctorum in hujus ad xx Aprilis diem in Usuardo illustrato vocat) nuncupatur, ac à Romanensibus alioque, Augustinianis cognitis, in quo dicitur, Antistadorum, ab, ut dicam, monachum invenit, transiens, prope civitatem illam hodieque in nominis sui monasterio se vocat, Martyrologio Romano hodiernum ad idem xx Aprilis diem, Marcinum appellatione ei relicta, exstat inscriptus, nec tamen, ut

A ibidem videre apud nos licet, a Mariano, variis aliis Fastis factis ad xxx rjssdm Aprilis diem inscripto, est diversus; quod autem ad priorem seu Marianum erantem, qui, quemadmodum apud nos ad xix Septembris diem in Prætermissis invenies, & loca sua natali seu territorio Bituricensi, in quo nun tenuim, ut dñam, vixerat, sed & obierat, ad diocesim Lemovicensem translatus, Evahoni ibidem, qui vicus est in tritum provincialium, Bituricensi nimirum, Lemovicensi & Arvernica, confinibus, Erbonium aut Erbonum in convallibus, vulgo Ervax en Cambulle, nuncupatus, sepulchrum est notus, jam spectat, it xix, qui in Martyrologio Romano hodiernum signatur, Augusti die in diocesi Lemovicensi & xix Septembris die in diocesi Bituricensi colitur; sed autem hac dñam, quibus id in dubio illis diocesibus sit, diversitas Sollerium, dum de illo in Opere nostro ad dñam xix Augusti diem agerem, dubitare fecit, an non essent Sancti duo, invicem disti. Et, Marianus tamen, qui in diocesi Bituricensi colitur, a Mariano Lemovicensi, uti qua post de re ille in Opere nostro ad xix Septembris diem in Prætermissis subre addidit, suadet, minime est diversus. At vero, an cum postremo isthoc & duobus jam memoratis Mariis unus idemque est Martinus, quem Ferrarius hodie celebrat? Martinus isthic in Calendario Lemovicensi, & que cum hagiologus iste, ut ipsimet in Notis dñet, accepit, hodie seu xi Octobris die erat signatus; cum hinc autem fuisse aliquando die isthoc in diocesi Lemovicensi cultus videatur postremusque & duobus jam suprà memoratis Mariis, non xi Octobris, sed xix Augusti die, ut suprà docui, hodie colitur, erit fortassis nomen, qui vel idcirco alterum ab altero putat distinctum. Verum quid ni fallum esse queat, ne unus idemque Martinus, qui xix Augusti die in diocesi Lemovicensi modo colitur, ibidem tamen aliquando cultus, mutatione in huius tempus, ut nonnisi fieri in Sanctis colendis solet, inducta, xi Octobris die fuerit parvus? Ut sit, Ferrarius equidem Martinum, a Mariano, qui xix Augusti die in diocesi Lemovicensi modo colitur, distinctum celebrare intendit? Martinum enim, & se memoratum, Antistodori in S. Germani monasterio monachum sub S. Mamertino seu Mamertio abbate existisse dñemque extremum in Fontanensi canobio clasfisse, in Notis affirmat; hac autem nec ipse, nec ullus scriptor alius de Mariano, in diocesi Lemovicensi ad xix Augusti diem cultus, unquam asseruit. At vero (si scilicet forte denovo) quis ergo Martinus, quem hodie Ferrarius in territorio Lemovicensi annuatim & Sausseyus quoque hodie in Lien Marianum in Martyrologii sui Gollenni Supplemento signat, eoque, quem Martinum appellat, sequenti asserit elogio: In agro Lemovicensi monasterio Fontanensi obsecutus sancti Mauri monachi de convallibus. Hic orta Biturix celestis pariter ante monasterium tum peregre sancti Germani Antistodoriensis petri, ubi ab Mamertio abbate sanctissimo patre fuscipus humilitatis de puerpatis coloniam adfecta,

boves ut pasceret, imperavit, namque intervinz abesse intencissimum. Cum autem divinx gratia, cuius affluet donis, etiam invitus & luctu cupiens, radiis confluaret, ad tractum Lemovicensem directus est, ut Fontaneti conobis canobium suis clarioribus locupletaret; ubi dum opera lucis exequitur, beato sine consummatu, Cunctis vocante, supernam migravit ad gloriam. Ita ille, Ferrarius scilicet, nec inquit, ut nihil equidem apparet, incertum; cum hic autem xix Aprilis die, qua in dñro suo Generali Catalogo S. Marianum confessorum etiam celebrat, Bituricensi hunc existisse, monachum sub Mamertino seu Mamerto abbate in S. Germani monasterio Antistodori egisse ac in Fontanensi ari hanc vicina pago obisse, in Annotalis protat, consulationem sit, ut duos fuit sanctos Antistodorienses S. Germani monachos, nomine Martinos, quorum alter, & Bituricensi, in quo natus erat, tertiaris Antistodorum professus, monachum ibidem in S. Germani monasterio indierit ac hanc proci ab urbe illa diem extremum clasfisse; alter vero, quem hodie memorat, & Bituricensi in quo postea natus fuerit notatis, tertiaris Antistodorum veniens, inde post & S. Germani canobio, cum monachum in hoc aliquandiu existisse, ad tractum Lemovicensem fuisse conuenerit ibidemque in Fontanensi monasterio vitam cum morte commutari. Nec a Ferrario hic obliuere videtur Castellanus. Dum enim Mariannus dñet, quomodo alterum die xi Aprilis Antistodori, alterum, Evahoni in Convallibus, ut supra dixi, sepultum, die xix Augusti in territorio Bituricensi Martyrologium Romanum hodiernum signat, in Martyrologium suum Universale ex hoc transferit, priorem ex his Fontanens in territorio Antistodoriens mortuum, apposuit ad marginem Arelia, efformat; postquam autem id fecit, S. Maurinum, quem in dñro suo Martyrologio, attribuit illi in subiecta hanc Sententiam indice Marii appellatione, hodie celebrat, Fontanens in territorio Lemovicensi consignat. Verum, ut SS. Mariani Bituricensis duo, quorum alter Antistodori in S. Germani monasterio monachum indierit, ac hanc proci ab urbe illa in Fontanensi monasterio diem extremum clasfisse, alter & territorio Bituricensi, in quo & vixerat & obierat, ad diocesim Lemovicensem translatus, Evahoni ibidem joat sepultus, sunt notissimi, ita Marianus tertius Biturix, seu, ut a Castellano & Sausseyo etiam vocatur, Martinus, qui Antistodori in S. Germani monasterio monachum egerit, indeque ad tractum Lemovicensem professus, diem extremum iudem Fontanensi seu in Fontanensi canobio clasfisse, plene est ignotus. Nec notior erudit vel & max dñis, in quo obierit, canobio, nec ex abbatali ecclesia, namque ejus in territorio Aginensis, ut Castellani alii, inscripta. Canobium enim, Fontaneti nomine distinctum, quod in tractu Lemovicensi vel existat vel unquam existit, nosquam memorari invenio; quod autem ad abbataliam, qua & Sancta seu Maurina seu Mariana vocatur, territorii Aginensis ecclesiam spectat, abbatem quidem,

E

F

dem, S. Maurini nomine insignitam, in
diocesi Aginenſi Gallie Chriſtiana Auſta
con. 2, col. 944 offignat; verum ſimal
mar tyre, nomine Maurinum, qui Aginat
vii Kal. Decembris martyrium complevit,
col. 898 commemorat; cum autem ſic ha-
beat, requie etiam ipſe Martyr, nominat
Maurinus, diaceſim Aginenſem, ut ali-
unde conſtat, ſiſto pro ſide ſanguine illu-
ſtritis, profectum abbatiam ſeu abbatialem
ecclieſiam a ſanto iſthoc Martyre potius,
qudm ab alio quocumque ſanto homonymo,
appellari, quiſque, ni fallor, niſi contro-
verſiam viderit ſolidè probatam, inducet in
animum.

Michael Aquenſis, Agula in
provincia Januſi.

Petrus Tudorici, Fulgiali,
Simon à Catanzaricta, Jallio-
na in Sicilia.

Bernardinus Martineus, apud
Agocatianum in India
Occidentali.

Andreas de Locoya, Guadalu-
fagiarum in Caſtella.
Maſſena virgo, Lenda

Horum porro ſerè omniaſque onuantationes,
ſed abſque Beati titulo, pariter habentur in
eſſet Ordinarum S. Franciſci Menologio apud
Hetherum, à quo etiam odſunt.

Petrus Saluti, apud Superiores ſalinas Boſue
Argentina.

Philippus Schrettelius, Bombergæ in Franco-
nio.

Remigius de Hevele, Elſſii in Flandria,
Veronica Sommeria.

Conſtancia de Ricardis, } Lenda in Infſubrio &
Barbara Laurentia, } Jallio-
na in Sicilia.

Adelheidis Schenckin, Thviriſ ad Moſellam.

Noſtarius, Ariſticus & Silvanus patriarcha Con-
ſtantinopolitani in Magni Græcorum Me-
naſis exultis hodie memorantur; præter hoſe
autem & S. Atticum, Conſtantinopolita-
nam ſidem patriarcham, de qua hic jam
ſuprà, in M. S. S. S. Synaxario ſigna-
tur, etiam qui & ipſe patriarcha Conſtan-
tinopolitanus fuit, Acacius; verum & hic
& Ariſticus & Silvanus odſunt, uti quæ opud
nos ante ſon. 1 Auguſti in Patriarchis
Conſtantinopolitanis adducuntur, eviſcenter
probant, tradendi certo ſani; quod autem
ad Noſtarium & Silvanium ſpectat, de am-
bibus veluti de ſanctis hic inſrâ ſumus
acturi.

ſſ. Patrum, qui ſynodo acumenica ſepſima,
Nicaea anno 787 adverſus Iconomachas ec-
cleſiæ, interſerunt, commemoratio, quam
Dominiæ poſt xi Octobris (quiſi ſcilicet etiam
hæc Dominiæ ſuſſen ſit) proximi ſequente
egendum, Typicum S. Sæbe & Menao Græ-
corum exultis notant, hæc ipſo xi Octobris
die in Menologio Sirtiano aliſque ali-
quoſque Foliis ſacris proponitur; verum de
ſigaliſ ſynodi illius Patribus, qui locum
ſibi in Opere noſtro vindicant, loco con-
gruo in hoc vel alium jam eſt vel agitur.

Rodericum Ordinis Cithariceniſ novitium, Mo-
reſule in Hiſpania, probationis anno nau-
dam expleto, vitæ ſanctum, Henricquez,
Bucelinius & Chalmorus hodie commemo-
rant, ſimulque etiam Beati titulo, quod &
Sigifmundus Alſberti in expoſito ſanctum

Ordinis Ciſti. Cataloga ſuſcit, inſignitur;
verum de publicæ aſſe goudat, cultu ſa-
lente, nihilque aliſi, quo hanc probare
vel utcumque ſit aſſum, invenire quivi.

Roricum ſeu Roricium, Uſeticeſem in Gallia
Narbonenſi episcopum, ſanctum in alphi-
betico, quem Martyrologio ſuo Gallianum
à pag. 1213 ſubneſcit, ſanctum, Beato-
rum ac Piarum, hiſtoriæ ac natalibus pro-
priis carentium, Catalogo cum Beati titulo
recenſet, elque xi Octobris diem, S. Fir-
mini, quem ſi in ſedem Uſeticeſem ſucceſ-
ſorem antea eſt, notalem aſſerit; verum
viſi guldem de Rorico ſeu Roricio, ejuſ
dieſ natalis præſus ignorat, hæc ipſa,
quod de S. Firmino agimus, hodierna die
traſſari opportuniffimè poſſe videtur, id ta-
men quavis etiam de ſanctitate ejuſ hæc
dubitamus, ſaciendum hæc duximus, quod
nec Roricium nominis ſui in Foliis anti-
quis ſua clafficiſ inſcriptione, quæ pro cultu
ecclieſiaſtico ſolet haberi, uſum conſeco-
ratorum, nec alia cultus huiſmodi, quo vel
moda goudat vel obſignio ſuſcit geſiſſit,
argumento laveniamus.

S. Euthimium martyrem in Syria hoc die con-
ſignat Cenſenſe apud Solterium Uſuſardi
Aulicium. It ſanctum cum S. Euthimio
ſeu Euthimio præſbytero, qui ad xi Octobris
diem in Lactenſi & Corbiceſi apud Floren-
tinum Hieronymianiſ apographis Egypto,
in Epternaceniſ vero apud eundem Floren-
tinum Hieronymianiſ apographo, perſiſſe
Martyrologis aliſis ac imprimis Uſuſardi
conſtatentibus, Syria adſcribitur, non
idcirco videtur; martyrem autem, an con-
ſeſſor, uti ab aliſis vocatur, exſiſterit, di-
ſſicilendum erit ad diſſum, quo & non po-
ſſum iſthoc titulo in Martyrologio Romano
hodierno memoratur, diem xi Octobris.

S. Venantii abbas & conſ. depoſito à Reſeno
& Nothero, tranſlatio verò à Florario no-
ſtri M. aſſore Turaniſ hodie ſignatur.
Maurolycus ac nonnulla Hieronymianiſ a-
pographa nonnullaque ſem Uſuſardiſ apud
Solterium Anſario Venantii domatet, not-
ta omnia ſeu depoſitionis, pro quo diem
emortualem Ceſſellianus poſit, ſeu tranſla-
tionis mentione ſuſta, meminit; omne
autem Florario noſtro, an dextra Rabano &
Nothero, quibus etiam apud Solterium Cen-
ſenſe Uſuſardiſ itemque apud nos ante ſon.
2 Mart. Flori ad Bedam Aulicium conſen-
ſit, ſtandum hic ſit, examinari poterit ad
diem, quo de ſancto illo obſide cum M. Ro-
mano hæſerno ſonus aſſuri, xii Octobris.

S. Burchardus, Herſipolenſis episcopum, hodie
memoratur in Orationali Hieronymi de Vito
Vitis, quod præſis quotidianus inferſitur.
Nos de ſancto illo cum Martyrologio Ro-
mano hodierno ſonus aſſuri ad diem

xiv Octobris.

Zuthania, in regionis huiſ urbe & provin-
cia, quieſcebat olim ac ſuſto celebratur cor-
pus S. Juſti pueri, anti Audſiodori, ſed
putatur id poſt periſſe per Calviſſimam,
capite ejuſ excepto, quod Antverpiæ apud
urbis ejuſdem ſanctimoniales Annuntians
ſervatur. Ita hodie verbis Gellicis in Ho-
giologio Belgico Willouſt, loquens, ni
fallor, de S. Juſto puero novenari & mar-
tyre, qui Belloroci (Opus noſtrum ad 1
Auguſti

496 PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES RELATI

Augusti de S. Iustini puero martyre num. 14. & trius Reg. videlicet solenniter collitur, atque hac ipsa die obsequie nomine & palastra in Florario nostro Mr. signatur; cum tamen sic habent, eane quod verbis docti de S. Iulii pueri, & fesse hic memorati, reliquis Willous affirmat, veritate confitei, examini puterit ad diem, quo de S. Iusto puero M., Bellouaci cultu, cum Usuardo & Martyrologio Romano hodierno sumus edituri, xviii Octobris.

Igo die pullo sancti Eliphii Martyris, nec non fratris ejus Eucharis episcopi, & sororum eorumdem Libaria & Sufanna. Ita hodie in Martyrologio suo Gallicano Seussayus; verum, cum S. Eliphii, uti in hujus apud S. rium Iulianum traditur, decimo septimo Calendae Novembrii sit xvi Octobris die sic passus disique, quibus Eucharis, Libaria & Sufanna (neque enim omnes tres uno eodemque die passus reor) subierint martyrium, & nullo prorsus probatae fidei documento innoscent, ut quid horum omnium & Eliphii passum laudatus Martyrologus hodie consignat? Rationem equidem, ob quam id faciat, haud satis assignat; ut, quæsi sumus hæc sit, nos de S. Libaria & Sufanna. (sed de posteriori isthac ob euitum incertum Inter Prætermissis tantum) jam egimus ad diem, quo prior scilicet Libaria cultu ecclesiastico gaudet, viii Octob.

quod eadem ad SS. Eliphium & Eucharium spectat, de priori & duobus hisce Sanctis sumus edituri ad diem, quo passus situr ut collitur, xvi Octobris;

de posteriori verbu seu S. Eucharis ad diem, quo pariter collitur, xxvii Octobris.

S. Iudoci confessoris translationis signator hac die in Florario nostro Mr. Agitur haud dubie de S. Iudoco Pontiveni, qui Martyrologio Romano hodierno inscribitur ad diem, quo propter de illo sumus edituri, xiii Dec.

S. Theophrasti conf., qui metropolis Nicarni, hymnographus & monachus fuit, hodie in variis Moscorum seu Ruthenorum Festis sacris ac imprimis in Figurata eorum, quo Operis nostri tom. i. Mili præfigitur, Epemeride signatur; est autem hodie pariter in excusis Græcorum Monachis, in Martyrologio S. riano, itaque acceptus in generali etiam Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non sunt, Catalogo a Ferrario, & in Usuardo Molani, anno 158; Aut versus vulgato, memorator, nos tamen, ut Papebrochius hodie ad dictam Epemeridem jam monuit, de Sancto illo ejus, ut fratre S. Theodoro Græpo, quorum alio assidue habentor, dampnat sumus edituri ad diem, quo ambo simul & commemorantur a Græcis & Martyrologio Romano hodierno exstant inscripti, xxvii Decembris.

DE S. ERACLIO SEU HERACLIO M. ANTIOCHIAE.

AUCTORIB.
C. R.

EX HIERONYMIANIS BEDEQUE ET USUARDI AUCTARIIS.

SEC. INCER-
TO. Hieroclas in
omnibus so-
cietatibus
hic me-
moratur. An-
tioclia fo-
gnatur;

N omnibus prorsus apud Florentinam Hieronymianis apographis majoribus seu non contrariis S. Eraclius seu Heraclius, aut, ut etiam scribitur, Eraclius Antiochia hodie pignatur, idemque in aliquot tam Bedae apud nos ante rom. 2. Martii, quam Usuardi apud Sollerium Auctariis etiam sit. Hicse parvo, quod ad Hieronymianorum classem accedit Specilegiæque & Dacherio insertum exest, Martyrologium Gelionensi hincque iisdem apud Sollerium Hieronymiana breviora seu contraria, Labbeorum videlicet & Richinovicis, iungenda etiam sunt; verum, est se habent, haud tamen ad amissum & hac & illud cum laudatis Hieronymianis majoribus Bedaeque & Usuardi Auctariis consistunt.

Quod enim & duobus jam dictis Hieronymianis contrariis postremo nominatur loco, id Mariem hic propositum mendacis seu ex errore, verosimiliter ad, quam ad diem præcedit, in SS. Enclisio, Eraclio huiusque in martyrio Sanctis nam. 2. expositi, ratione admissa, non Eracli seu Heracli, sed Eracli nomine distinguunt; quod autem ad primum & duobus nominibus Hieronymianis contrariis spectat, id S. Hieracium seu Eracium, nun assignat,

quam natus fuerit, palastra, annuntiet, & demque, quod max laudari, Gelionense Martyrologium etiam facit. Verum nec se alteruam, ut nemo non facilius, in assignanda S. Heracli palastra cum laudatis Hieronymianis apographis Bedaeque & Usuardi Auctariis pignat; cum autem res ita habeat, non est sane, cur histe, qua, ut jam docui, S. Hieracium Antiochia ananims consensu signant, standum hac in re haud sit. Ex eo interim, quod ne minimam quidem Antiochia, quam memorant, notitiam edijungant, pluresque nominis hujus urbes apud geographos scriptoresque alios inveniantur, manet adhuc, in quoniam ex histe Sanctas pro fide occiderit, incertum ac dubium. Nec quidquam superest, unde res certe reddatur; quænamque autem, ut inde consequatur, haud fas propt & accarat martyrii, ad Heracli collocari, palastra, ita nec ulla prorsus modo seu seculum seu epocha, quod universi, qua de Sancto loquuntur, documenta nullam plane notam chronice præferant, determinari potest, & que proinde, non tantum quo oia, verum etiam quo seculo Heraclius subierit martyrium, pariter incertum; ut, cum nec alia, qua ad Sanctum spectent, aliunde innotescant, plura de eo hic dicenda haud superflua.

est in qua
herodas do-
poc uris &
quoniam
sit passus, est
incertum.

DE.

DE SS. ANASTASIO SEU
ATHANASIO PRESBYTERO, AMPO-
DO, PLACIDO, FAUSTO, JANUA-
RIO, MARTIALE, MARCELLO
ET JUVINIANO MARTT.
VEROSIMILLIME SICULIS.

EX HIERONYMIANIS ET ALIIS FASTIS SACRIS.

hic. inven-
to. Martyri
à Lucio
Hieronymi-
ano apogra-
pho M. pra-
positi. ad
quendam.

Luceat apud Florentinum Hieronymi. nam apographum non contrarium hodie sic habet: In Averno Sicilia sancti Tanti presbyteri, Ampodi, Placidi, Fausti, Januari, Martialis, Marcelli; hinc etiam septem sancti Martyribus etiam additur, qui Juvinius fuerit vocatus, in Carthagini, quod apud eundem Florentinum itemque apud Docherium tom. 2 Spicil. editionis anni 1723 expressit, Hieronymianum apographo pariter non contrarium, ex, at Docherius ait, verosissimo adjungitur, idque recte fieri suo Juvinianum ad jam nunc relatum Martyrum classis verè spectare, indico in antiquum, quod, dum duo Hieronymiani apographo quendam martyrum classis memorant, nec tamen in horum numerum continent, tunc standum, nisi quid forsitan fuisse contrarium, apographo potius sit, quod placet, quam altero, quod pauciores martyres classis istius attribuit. Ita antequam non tantum, quod Hieronymianorum notitia, à Gregorio M. magno verbis, qua Solterius in sua ad Ursardum Praefatione num. 22 recenset, supplectur, ennon. latuissimis, majori Sanctorum numero constanter ut, utique suffragetur, verum etiam ac vel maxime ex eo quod libris, qui Hieronymiani antiquè aliisque generis alterius ecclesie verissimè transferre, aut alteriusve sui nominis seu vocabuli omissione frequentissimè, additione autem rarissimè, ab exemplaribus sibi praesentibus, ois quibus, qui hac cum transumptis consulerit, facile deprehendet, per incertum seu assensum deflexerint. Juvinius quidem, ut in Lucensi apud Florentinum Hieronymianum apographo, ita etiam in Gelloniensi, quod apud Dacherium Spicil. tom. mox dicto expressit Hieronymianumque fieri etiam est, Martyrologio, imò & in verosissimo Antwerpensi apud laudatum Florentinum Hieronymianum apographo majori seu non contrarium hodie omittitur; est quid tum?

art. ex hic
aliquando
apographo,
classis,

à Lucio in hoc non novum, ut ex infra dicendis potestatem, etiam eadem ad Martyrologium Gelloniense spectat, non raro fit, ut in hoc non unus tantum, sed plures etiam à Sanctis, qui in Hieronymianis apographis non contrariis occurrunt, praeter-

Olibris Tanti P.

reantur. Nec est, cur praeterea hic opponat, tam universa apud Martianum & Solterium Hieronymiana apographa contraria, quam Ursardus aliquando, qua uni cum Martyrologio Romano hodierno hodie pariter Martyrum classis hic praeposita recedunt, apud eundem Solterium Auctoritas Juvinianum in hoc non reventre. Illa enim aliquando etiam ex ipsius sepiem jam supra è Lucensi Hieronymiano apographo memoratis Martyribus omittunt. Nec id tantum Martyrologium Romanum hodiernum duosque è jam laudatis Ursardis apud Solterium Auctoritas, Grevini nempe & editionis Luteco-Coloniensis, pariter factus, verum etiam tribus quatuor, quos tantummodo nominant, Martyribus factas aliquando fuisse adjunxit, non ois est prodant, cumque horum numerum non determinent, minime nos cogunt, ut è sepiem duntaxat sanctis Athletis constituisse, de qua hic agimus, martyrum classis, credamus. Quare, cum hoc aliisque, ob quae excludendus ex hoc videtur forsitan Juvinius queat, sic, ut jam dicti, habeant, non est sane, cur in sepiem supra memoratis Martyribus, quos Lucense Hieronymianum apographum hodie celebrat, non adjungatur.

3. Atque hac quidem, si fallar, lecturi, ut fiam hac de re iudicium ferre queas, jam sufficere; verum, cum Martyrologium Romanum hodiernum habeat Paulo sanctorum Anastasii presbyteri, Placidi, Genesii & Sociorum, Martyrumque adeo, quam hic verè celebrat, classis hic praeposita Genesium adjungat, indagandum modo etiam hic est, an hic verè ad illum pariter spectet, seu an praeter supra memoratos SS. Anastasii & Placidi in martyrio sociis factis addis, nomine Genesius, sit admittendus. Etenim universa non modo Hieronymianum tam contrarium quam non contrarium apud Florentinum, Dacherium, Martianum & Solterium apographa, verum etiam hagiologia & Calendaria antiqua tom. Mart., tum excusa, qua magno numero penes nos exstant, suscipiunt evolunt, usquejam tamen in hic hodie Genesium vel solus, vel cum illis è Martyribus supra memoratis conjunctum invenit; cum eorum sic habeat, Marti. en., nomine Genesium, exstiterit hominum in martyrio socium, non reor. Cum duobus quidem ex his-

E

† Greco la-
to hic ex
hoc ab ra-
tione

R. 11

d. 11

AUCTORE
C. II.

den Martyribus in *Ufuardo Lubeco-Coloniensi*, cum tribus vero etiam in *Greveniana Genesio* hodie annuuntiat; verum dina haec annuuntiationes adducuntur ad *Ufwardum*, vel in hoc per *Sollertium illustre* videre licet, domatias existant, conque *Ufwardus Lubeco-Coloniensis* anno 1499, *Grevenianus* autem anno 1515 antiquior haud sit, recentiores certe ambo sint, quoniam ut solo eorum auctoritate *Martyrem*, nomine *Genesium*, qui cum *Martyribus* supra memoratis passus sit, putem adducendum. Nec, ut fecus sentiam, me hic vel *Davila* vel *Baronius* moveat.

4. Esti enim prior *Villa-nova* in regno *Mortia* apud *RR. PP. Franciscanos S. Genesii corpus aservari*, in *Theatro ecclesiastico Hispania* tom. 1. pag. 299 affirmet, ante temen de *Genesio*, qui cum *SS. Anastasio & Placido* passus sit, an contra de altero homonymo (plures enim nominis illius exstiterent *Sandii*) loquatur, nullatenus indicat, serique potest, ut *S. Genesii corpus*, quod iam nominata in *Hispania* loca aservari ait, sit *Martyris* & *Cotacambis Romanis* extroitus indeque, iupposito

pro archiepis *Genesii* nomine, in *Hispaniam* translati; quod autem ad *Baroniam* spectat, hic quidem pro *Anastasio* scilicet *Martyribus*, in *Martyrologio Romano* hodierna hodie signavit, ac proin & pro *Genesio* vetera *Mss.*, quorum antea meminisse si sit, in suis in *Martyrologium* illud *Nasis* dicit; verum nec locum, quo, qua *linda*, veterum *Mss.* aures adhuc mervetrix, affusit, nec qua quondam haec sint, edidit; ut coleretur, cum mihi plane ignota illo sint, scire haudquaquam possint, ut *Martyribus*, de quibus hic nobis sermo, *Genesium* accensam. Neque eo etiam me impellit *Rodericus Doanha*, *Uyffpanensis* archiepiscopus; est enim hic *martyrem* quendam, nomine *Genesium*, qui *martyrio* in *Lusitania*, ubi non paucis, ut ait, *edes sacras* nominis sui dedicatas habet, coronatus sit, in ecclesiastica *Uyffpanensis* ecclesiae *Historia* part. 1. cap. 12. praefert in medium, cum tamen, qui ellipside mihi satis notus haud est, *Uyffpanensem* facit episcopum; quod cum nemo de *Martyrologio Romani* hodierni *Genesio* somnariis unquam, non est sane, cur hic esse pariter *Genesius*, & *Doanha* adductus. Contrarium quidem hic scripsit contendit; verum hoc in re offendendum illi haud est. *Genesius* enim, qui hodie in *Martyrologio Romano* hodierno comparat, cum pluribus in hoc, quicquid passus sit, *Sociis* ac nominatim cum *SS. Anastasio & Placido* conjungitur; est autem *Dacubus* *Genesium*, quem memorat, cum pluribus quoque sociis ac nominatim cum *SS. Anastasio & Placido* pariter conjungat, hosce tamen verè cum illo pro fide occubuisse, haud rectè probat.

5. Haec enim in finem *Flovi Laeti Dextri* *Chronicon*, in quo *Anastasio*, *Placidus*, *Genesius* & eorum socii *illustre* simul sub *Juliana* subisse *martyrium* ad annum 333 dicuntur, domatias allegat; cum autem *Chronicon* illud, non à *Dextro*, qui sec. v. floruit, contextum, sed, quemadmodum supra pluribus doceto, ab *Hieronymo* de la *Higera*, qui demum sec. proximi claspo exstitit in viri, fuerit confectum, enervet rem illam, qua, si vera foret, pluribus ante *Higera* a taceis stultis gesso fuisse, solo illo *Filicis* *chronica* à *Dacubus* re-

anastasio.

at probari nemo prudens admittet. Jam verò, cum sic habeat ac proin *Genesius*, quem in *Lusitania* pro *Christo* sanguinem fudit, *Dacubus* ait, neque cum *SS. Anastasio & Placido* ac eorum sociis passus, neque adeo unus idemque cum *Martyrologio Romani* hodierni *Genesio* sit putandus, exigere, qua supra adduxi, pergam, ut hanc ad *Martyrum*, de qua hic agimus, classem non spectare sui quod eodem recidit, *SS. Anastasio & Placido* ac eorum sociis non adjungendum, credamus. Pro *Nigillo*, qui supra relata *Martyrologio Romani* hodierni annuuntiationi tam in hoc, quam in *Ufuardo Lubeco-Coloniensi & Greveniano* praeiungitur, Negellum primo ac deinde *Genesium* perperam scripsisse fuisse, haecque postremum nomen post perperam, impositum a librario falsum, in *Martyrum*, de qua hic agimus, classem irrepsisse, *Castellanos* hodie in *Martyrologio* sui universali adfectu ad marginem notula innotuit; verum si illa siue alia quacunque ratione falsum id sit, *Genesium* equidem, qui nunquam, ut jam monui, in *Hieronymiani* apographis reperitur, ad illam, qua indoluit ex hisce in *Martyrologium Romanum* hodiernum fuit illata, *Martyrum* classem spectare seu *Martyribus* supra memoratis iungendum, haudquaquam verisimile apparet; cum antea sic habeat, cum ego & supra huc transscripta *Martyrologio Romani* hodierni annuuntiatione exponendum, cum *Castellano* max laudato opto.

6. Verum *Thurnei & Probi* nomina, qua jam fuerunt relata, *Anastasi* praebuyri vocalibus corrupte expressa, in eadem annuuntiatione perperam pariter reperi, ac proin *Anastasio* et *Hieronymianorum* hic praepositi *Martyrum* classem non spectare seu *Martyribus* supra nominatis annumerari haud posse, laudatis *Martyrologis* per *Notalum* nos citatum etiam innotuit; et autem hoc in re officinari haud quod. Esti enim haud dissimile forsan scilicet esse queat, ut librarius in exemplari, quod describat, nomen *Probi*, quod ioculorum praebuyri, accepit, itaque etiam transscripsit, tantum tamen inter *Thurnei & Anastasi* nomina est discrimen, ut non nisi agerimè hoc postremum pro primo censuratur fuisse videtur. Adhuc *Anastasio* in omnibus fere *Hieronymiani* apographis, in quorum tamen nonnullis *Adimialis* aut etiam, *Isidori* posterioris huius nominis littera per librarii incartiam omisit, *Tunafius* seu *Tunafius* vocatur, hodie cum praebuyri titulo ornantur. Quapropter, quemadmodum *Genesium*, quod in nullis profus *Hieronymiani* apographis reperitur, ad *Hieronymianorum*, de qua nos hic tam *Martyrologio Romani* hodierni, *Martyrum* classem non spectare ac proin ex hoc erudendum, ita vel ob salam rationem contrarium ad eandem *Martyrum* *Hieronymianorum* classem *Anastasio* seu *Athanasium*, qui praeterea in *Ufuardis* aliisque apud *Sollertium* *Andertis*, itemque in *S. Cyriaci*, *Vaticani*, *Barberiniana*, *Tornacensi* & *Arebateni* apud nos ant. tom. 2. *Martii* ad *Bedem* *Additionibus*, ut in *deabus* harum posterioribus titulo illi, non praebuyri, sed episcopi, perperam tributa, hodie etiam commemoratur, spectare ac proin ex supra relata *Martyrologio Romani* hodierni annuuntiatione non exponendum, sed contra tam in hac, quam in *Hieronymiani*, in quibus

D

conferat
in eodem
Anastasio
seu Atha-
nasio, quod
etiam

F

A bus memoratur, apographis relinquentem, ap-
paret indubitanter.

In Epitome
Hieronymi
apographo,
hic, ut
ostenditur,

7 Amatus gaudens seu Athenasius in vetu-
tissimo Antverpiensi seu Epitomeensi apud
Florentinum Hieronymianum non contrahit apo-
grapho hodie non comparat; verum in omni-
bus prorsus aliis eundem Florentinum
& Ducherium Hieronymianum apographis por-
ter non contrahit, imo & in ipsi apud Mar-
teum & Sullerium contrahit ferè etiam o-
mnibus, utpote in eorum solo, quod Marti-
neus exhibet, Morbacensi proutem, hodie si-
gnatur; postea autem cor Hieronymianum sese
inver constantibus apographis, quomodo unum
(neque enim, quod dicit, Morbacensi, utpote
tantummodo contrahit, magnopere hic caren-
dum) Epitomeensi seu Antverpiensi est stan-
dum, maxime cum mendosum id hic existat,
salutem libenter incurrit, ut Amatus seu A-
thanasium non complectatur, sic scilicet, ut ap-
paret ex ille, quæ jam ante, etiam primam,
in qua hanc omittit, annotationem hac tran-
scripta, saltem jam. Sequentibus hac epistola
Florentinum constat verbi: In Anazarbo (in
Anazarbo scriptum oportet) Ciliæ natalis Tar-
ci, Probi & Andronici presbyteri, Ampodi,
Pacidi, Pauli, Januarii, Marcialis, Marcelli.
Ita, quod dicit, Epitomeensi seu Antverpiensi
Hieronymianum apographum; cum autem pre-
sbyteri circulo Andronicam officiat huiusque in
martyrio Ampodum aliosque, quos post hanc
in annotationem jam data receperit, facias ad-
jungat, & cum Andronicam, ut ex ejus
Ywachique & Probi fuerit ac scilicet, quæ
infra sumus docuit, illis palam est, nec pre-
sbyter existit, nec in martyrio, quos ei,
ac dicit, laudamus Hieronymianum apographum
adjoinere, facias habere, mendosum enim verò
id, & quidem non uno ex capite, hic esse,
unusquisque fateatur, necesse est.

manifeste,

8 Jam vero, cum sic habet, quid si illa-
ritus, qui Epitomeensi seu Antverpiensi Hiero-
nymianum exaravit, emendatius hujus exem-
plar, in quo hodie concepto hifce vel hanc
multum obfcuritatis verbi, in Anazarbo Ciliæ
natalis Tarci, Probi & Andronici & alibi seu,
ut verè pterque habent Hieronymiana apogra-
pha, in Acervo seu Acervo Siciliæ Amatus
presbyteri, Ampodi, Pacidi, Pauli, Januarii,
Marcialis, Marcelli, annotatione legatur,
pro oculis habuerit, hancque, sed & nomine
Amatus, & vocem in Acervo seu Acervo Si-
ciliæ, palatrem, quoniam ita una cum facili
adjoinere nobis sit, experimentibus, per in-
curiam seu ostantiam omittit, transcripsit?
Rem sunt ita verè solium, si non eorum, ve-
roscim saltem vel ex eo apparet, quod, cum
sic solia adjoinere, commode intelligatur, qui
Andronicum & presbyterum & S. Ampodi
aliorumque, cum hoc possum, existisse in
martyrio scilicet, supra hac transcripta, quomodo
laudamus Epitomeensi seu Antverpiensi Hiero-
nymianum apographum superdicat, annua-
tario perperam seu per errorem, ut videmus,
prodat. At vero reliqua modo etiam, quæ pro
Amatus seu Athanasio rejiciendo vel utramque
faciant, consuevit, quæ ita hunc, utat in
Epitomeensi Hieronymiano apographo omis-
sum, esse tamen vel idcirco, quod in plerisque
aliis Hieronymianis memoratur, in Marty-
rio, de qua nunc hic, classè retinendum, la-
tentius perferat.

Octobris Tercius P.

9 Hieronymianus ille in Acervo Siciliæ, pro
quorum vocem media apud Ducherium cum in ve-
tustissimo Hieronymiano apographo supra lau-
datus, quoniam in Additionibus ad Wandelerum;
Acervo exaratur, Martyres nostros collocat;
cum autem multas Siciliæ loci, qui vel Acervo
vel Acervo vocetur, apud ipsos ipsius
chorographos invenitur, dubitari non timen-
dum foret, an laudata Hieronymiana apogra-
pha locum, quo S. Amatus seu Athanasium
ejusque in martyrio facias hodie signant, men-
dosi hanc exprimat, ut prout in & in An-
thasio seu Athanasio annuatim porter hanc
errent. Ita adhuc qui hanc è Martyrologio
Romano seu è Martyrio, de qua hic agitur,
classi expendit volens, sursum arguit. Ac
Georgius gaudens non modo de re, quam jam
memorari, debet, verum etiam, in Otoboniano
suo, quod ad Hieronymianum classis pertine-
re ait, Martyrologio corruptissimum in Acervo
Siciliæ natalis sancti Tarci presbyteri, Pacidi
& Pauli pro in Anazarbo Ciliæ natalis sancti
Tarci presbyteri, Andronici & Probi hodie
legi, in suis in Martyrologio Adoniam
adnotatibus pro certo affirmat; idcirco eum
id, ut fallor, facit, quod, quoniam tres
martyres Tarcius, Probus & Andronicus,
quorum primum hic perperam, ut ex eorum
infra dandis illis nemo non statuit, presby-
teri circulo exarant, in Epitomeensi seu An-
verpiensi Hieronymiano apographo hodie me-
moratur, hanc etiam in Otoboniano, quod
laudat, Martyrologio proutem martyrum
que Anazarbo in Ciliæ, ut in tribus illis
fontibus martyribus infra sumus dicitur, consue-
drunt.

ex etiam,

que Georgi

placuit a

modo

10 Verum, cum Tarcius, Probus & An-
dronicus de xiii Mali, uti nos ipsemet Geo-
rgius in distis suis adnotatibus subiungit,
signati in eodem Otoboniano Martyrologio
jam fuissent, quid mirum, in hoc illos hodie
iterum hanc commemorari? Tunc quidem isti
martyres, qui, ut nos iterum monui, in Epi-
tomeensi seu Antverpiensi Hieronymiano o-
pographo hodie celebrantur, signati nihilomi-
ni in hoc ad xiii Mali diem pariter jam fue-
rant; verum quid ut scilicet esse quæst, ut, quod
Otobonianum Martyrologium exaravit, An-
verpiense hic sit non sequendum seu Tara-
chum, Probum & Andronicum, jam antea d
se celebrator, hodie non repetendus, sed alio
ab hifce distinctos martyres commemorandos
existimare? Certe ita quod duo alia Hiero-
nymiana apographa, Lavensis nimirum, quod Flo-
rentinus, & Curvicensis, quod & hic & Ducher-
ius, vetustissimum illud videntur, exhibeat, scri-
psit, sibi faciendum dextre, regere etiam ipsa
(neque enim ab his pro Tarcho, Probo & An-
dronico Amatus seu Athanasium, aut etiam,
ut in Lucensi scribitur, Tarsalum, Ampodum,
aliosque, quos hifce adjoinunt, quiaque aut sex
facias mendos seu per errorem memorari quis
facili dixerit) scire; cum autem sic habet
Tarciusque proutem, Probus & Andronicus
Amatus seu Athanasio hifceque in martyrio
Siciliæ, quos & duo illa Hieronymiana apo-
grapha & Otobonianum, quod Georgius lau-
dat, Martyrologium hodie memorant, substi-
tuendi non sine, hanc satis etiam perspicuo,
cur pro in Acervo seu Acervo Siciliæ, ubi
hac illos collocat, necessario in Anazarbo Ci-
liæ sit repetendum.

R r 2

11

AUCTORE
C. B.

dem Martyribus in *Uffardo Labeco-Colonicen-*
se, cum tribus vero etiam in *Greveniano* Ge-
nesius hodie annuatiatur; verum Nax haec an-
notationes addidit ad *Uffordum*, ut
in hoc per *Solterium* illustre videri licet,
domusque existant, tuncque *Uffordus Labeco-*
Colonicus anno 1490, *Grevenianus* octavo
anno 1515 antiquior haud sit, recentiores cer-
te ambo sunt, quam ut sola eorum auctoritate
Martyrem, nomine Genesium, qui cum Mar-
tyribus supra memoratis passus sit, putem ad-
mittendum. Nec, ut fecis sentiam, me hic
vel *Devilo* vel *Baronibus* movere.

In ext-um
hic addidit

4. Est enim prior *Villa* - nomen in regno
Murela apud RR. PP. *Franciscanos* S. Genesii
carpi observari, in *Theatro ecclesiastico*
Hispanie tom. 1. pag. 199 affirmat, ante ta-
men de Genesio, qui cum SS. *Anastasio & Placido*
passus sit, ut contra de altero homonyma
(patres enim nominis illius existere Sanli)
loquatur, nullatenus indicat, serique potest,
ut S. Genesii carpi, quod iam nominato in
Hispania loco observari ait, sit Martyris & Ca-
racubensis Romanis extrodi indeque, inposi-
to ex arbitrio Genesii nomen, in *Hispaniam*
translati; quod autem ad *Baronum* spectat,
hic quidem pro *Anastasio* factisque Martyribus,
in *Martyrologio Romano* hodierno hodie si-
gnatis, ac proin & pro Genesio vetero Nax,
quorum ante meminisse sit ait, in suis in *Mar-*
tyrologium istud Naxi citat; verum not lo-
cum, quo, qua laudat, veterum *Mis.* aucto-
ritate meritis, assignat, nec qua qualiter
haec sint, edicit; ut omnino, cum mihi plane
ignota illa sint, fecere haudquaquam possint,
ut Martyribus, de quibus hic nobis sermo,
Genesium accessum. Neque eo etiam me im-
pellat *Rodericus Dacano*, *Ulyssipontensis* ar-
chiepiscopus; est enim hic martyrem quempiam,
nomen Genesium, qui martyrio in *Lusitania*,
ubi non paucis, ut ait, ades sacras nomini
suo dedicatas habet, coronatos sit, in *ecclie-*
sia *Ulyssipontensis* ecclesia *Historio* part. 1.
cap. 12. praefert in medium, cum tamen, qui
alunde nihil scita notus haud est, *Ulyssipon-*
ensem factis episcopum; quod cum nomen de
Martyrologio Romano hodierno Genesio som-
nantis nunquam, nea est sane, cur hic esse po-
tetur Genesius, & *Dacano* addidit. Contrari-
um quidem hic scriptor contendit; verum hac
in re offendiendum illi haud est. Genesius enim,
qui hodie in *Martyrologio Romano* hodierno
comparat, cum pluribus in hoc, quibusdam
passus sit, Sociis ac nominatim cum SS. *Ana-*
stasio & Placido coniungitur; est autem *Daca-*
no Genesium, quem memorat, cum pluribus
quoque sociis ac nominatim cum SS. *Ana-*
stasio & Placido pariter coniungatur, huius tamen
verum cum illo par sit observasse, haud recte
probat.

B

5. Hunc enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

C

6. Verum *Thurici & Probi* nomina, qua iam
superius relata, *Anastasio* prebiteri vocaliter
corrupte expressa, in eadem annotatione per-
peram pariter reperi, ac proin *Anastasio* ad
Hieronymianorum hic propositum *Martyrum*
classem non spectare seu *Martyribus* supra no-
minatis annoverari haud posse, laudatus *Mar-*
tyrologus per *Doctorem* nax citatum etiam in-
firmus; et autem hoc in re offendiendum haud qua-
vis. Est enim haud difficile tempus factum esse
quod, ut *librarius* in exemplari, quod de-
scribat, nomen *Probi*, quod *bravolam* pre-
biteri, exceptis, itaque etiam transcripserit,
tamen tamen inter *Thurici & Anastasi*
nomina est discrimen, ut non nisi agerent hoc
postremum pro primo exaratas fuisse videat-
ur. Adhuc *Anastasio* in omnibus fere *Hie-*
ronymianis apographis, in quorum tomen non-
nullis *Adrianus* aut etiam, inistelli posteriori-
bus huius nominis littera per librarii incuriam
emissa, *Tanalis* seu *Tanalis* vocatur, hodie
cum prebiteri titulo annuatiatur. Quapropter,
quemadmodum Genesiam, quod in nullis pro-
fus *Hieronymianis* apographis reperitur, ad
Hieronymianorum, de quo nos hic cum *Mar-*
tyrologio Romano hodierno, *Martyrum* clas-
sem non spectare ac proin ex hoc erandum,
ita vel vobis solum rationem contrariam ad eam-
dem *Martyrum Hieronymianorum* classem *Ana-*
stasio seu *Adrianum*, qui praeterea in *U-*
ffordiano aliquot apud *Solterium* *Adrianis*,
itemque in S. *Cyriaci*, *Vaticano*, *Barberiniana*,
Tiennensi & *Acrebasensi* apud nos ante
tom. 2. *Martii* ad *Bedam* *Additiones*, aut
in duobus harum posterioribus titulo illi, non
prebiteri, sed episcopi, perperam tribuit, ha-
die etiam commemoratur, spectare ac proin ex
supra relata *Martyrologio Romano* hodierno
annotatione non expungendum, sed contra
tam in hac, quam in *Hieronymianis*, in quibus

D

7. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

E

8. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

F

9. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

G

10. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

H

11. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

I

12. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

J

13. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

K

14. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

L

15. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

M

16. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

N

17. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

O

18. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

P

19. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

Q

20. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

R

21. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

S

22. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

T

23. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

U

24. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

V

25. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

W

26. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

X

27. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

Y

28. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

Z

29. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

AA

30. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

AB

31. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

AC

32. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non illam, qua, si vera foret, plu-
ribus ante *Eligera* aetatem fecisset gesta fuisse,
suo illo *Epistolo* *Chronico* & *Dacano* re-

AD

33. Etiam enim in finem *Florentius Lucii Dextri*
Chronicon, in quo *Anastasio*, *Placido*, *Ge-*
nesius & eorum socii illustre simul sub *Iuliano*
subiisse martyrium ad annum 353 dicuntur,
dumtaxat allegat; eam autem *Chronicon* illud,
non d. *Dextro*, qui sec. v. floruit, concessum,
sed, quemadmodum infra pluribus docebo, ob
Hieronymo de la *Eligera*, qui demum sec. proxi-
mo classo existit in vivis, fuerit confectum,
animadverti non

A. bus memoratur, apographis relinquendum, apparet indubitatum.

In Epistola
casu Hieronymiani
apographi,
hic, ut
apud dicitur,

7. Anathasius quidem seu Athanasius in vetustissimo Antverpiensi seu Epiternacensi apud Florentianum Hieronymiano non eorumque apographis hodie non empori; verum in analibus prout alii apud eundem Florentianum & Dacherium Hieronymiani apographi pariter non contrahit, imo & in ipsa apud Martenium & Sollerium contrahit, fere etiam omissis, utpote in horum folio, quod Martenius exhibet, Martenensi prout hodie signatur; postea autem tot Hieronymiani festi inter conscientibus apographis, quom unio (neque enim, quod dicit, Martenensi, utpote conueniendo contrahit, negare hic curandum) Epiternacensi seu Antverpiensi est floridum, maxime cum mendosum id hic existit, folique librorum incurrit, ut Anathasium seu Athanasium non complectatur, sic factum, ut appareat ex his, quae jam sunt, vitio primis, in qua hunc uelut, annotatione huc transcribit, subiungit. Sequitur huc apud Florentianum cunctis verbis: In Amazobori (in Amazobori scriptum oportet) Cilicia natalis Tamei, Probi & Andronici presbyteri, Ampodi, Placidi, Fausti, Januarii, Marcellis, Marcelli. Ita, quod dicit, Epiternacensi seu Antverpiensi Hieronymianum apographum; cum autem presbyteri titulo Andronicum officiat huiusque in martyris Ampodum allusio, quae post hanc in annotatione jam dicta recensita, factis adiungit, & comit Andronicus, ut ex ejus Torachique & Probi filioris ac sceleris, quae infra sumus datur, Alti pelum est, nec presbyter existit, nec in martyrio, quos ei, ut dicit, laudatur Hieronymianum apographum adjungit, factis habere, mendosum emendat id, & quidem non una ex capite, hic esse, uniusque faciat, necesse est.

mandis,

8. Jam vero, cum sic habeat, quid si librorum, qui Epiternacensi seu Antverpiensi Hieronymianum exoritur, concordant huius exemplar, in quo hodie concepta hinc vel hinc multum obliuio verbis, In Amazobori Cilicia natalis Tamei, Probi & Andronici & alibi seu, ut verè pterque debent Hieronymiana apographa, in Accro seu Accro Siciliam Anathasii presbyteri, Ampodi, Placidi, Fausti, Januarii, Marcellis, Marcelli, annotatione legebatur, pra oculis habere, haecque, sed & nomine Anathasii, & vocibus in Accro seu Accro Siciliam, palatrum, quam is una cum facili sibi adstantibus notis sit, experimentibus, per incuriamque ositandis omnia, transcribitur? Rem sunt ita verè fuisse, si non eorum, veraginale solum vel ex ea apparet, quod, cum sic factis adstruit, comode intelligatur, qui, Andronicum & presbyterum & SS. Ampodi aliorumque, cum hoc passim, existit in martyris factum, supra hoc transcribo, quam laudatur Epiternacensi seu Antverpiensi Hieronymianum apographum suppeditat, annotatione perperam seu per errorem, ut vidimus, prodit. At vero reliquo modo etiam, quae pro Anathasii seu Athanasii rejiciendo vel utamque faciente, consuetudo, quae ita hanc, ut in Epiternacensi Hieronymiano apographo omisum, esse tamen vel idcirco, quod in plerisque aliis Hieronymianis memoratur, in Martyrium, de quo nos hic, classe retinendum, laudatur patet.

Octobris Tonus V.

9. Hieronymianum illud in Accro Siciliam, pro quorum vacuum media apud Dacherium tam in vetustissimo Hieronymiano apographo supra laudato, quam in Additamentis ad Wundelherum, Accro exoritur, Martenius nostrum colligit; cum autem nullas Siciliam laet, qui vel Accro vel Accro vocem, apud insula istius chorographus invenitur, debitor non laudatur patet, in laudatur Hieronymiano apographo locum, quae S. Anathasii seu Athanasii iussu in martyrio factis hinc signant, mendat hanc exprimit, ac prout in & in Anathasii seu Athanasii annotatione pariter hanc errant. Ita odore qui hanc & Martyrologio Romano seu & Martyrum, de qua hic agimus, classe expulsum volent, forsitan arguent. At Georgius quidem non modo de re, quam jam memorat, dubitat, verum etiam, in Octobrianum suo, quod ad Hieronymianum classis perlinere ait, Martyrologio corruptissimum in Accro Siciliam natalis Tamei, Fausti, Probi & Fausti pro in Amazobori Cilicia natalis Tamei, Fausti, Probi & Andronici & Probi hodie legi, in suis in Martyrologio Adoniam adnotantibus pro certa agnoscit idcirco eum id, ut fallor, facit, quod, quoniam tres martyres Torachus, Probus & Andronicus, quorum primum hic perperam, ut ex eorum infra dandis Alti nemo non facit, presbyteri titulo exornat, in Epiternacensi seu Antverpiensi Hieronymiano apographo hodie memoratur, hanc tamen in Octobrianum, quod laudatur, Martyrologio prout autem martyrumque Amazobori in Cilicia, ut in tribus illis fonsilis martyribus infra sumus dicitur, consumant.

10. Verum, cum Torachus, Probus & Andronicus die xiii. Mali, ut mox ipse Georgius in dictis suis adnotantibus subiungit, signati in eodem Octobrianum Martyrologio quod fuisse, quid mirum, in hoc illud hodie iterum hanc commemorari? Tres quidem isti martyres, qui, ut mox iterum monui, in Epiternacensi seu Antverpiensi Hieronymiano apographo hodie celebrantur, signati nihilominus in hoc ad xiii. Mali diem postea quod fuerat; verum quid ut factum est quod, ut, qui Octobrianum Martyrologium exornat, Antverpiense hic sibi non sequendum seu Torachum, Probum & Andronicum, jam antea de se celebrat, hanc non repetendum, sed alios ade hisce distinctos martyres commemorandos existimare? Certe ita qui duo alio Hieronymiano apographa, Lucensi nimirum, quod Florentianum, & Corbientem, quod & hic & Dacherium, vetustissimum illud vocant, exhibeat, scripserunt, sibi sciendum ducere, reque etiam ipse (utque enim ob ista pro Torachus, Probo & Andronico Anathasium seu Athanasium, aut etiam, ut in Lucensi scribitur, Tansum, Ampodum, allusio, quae hinc adiungunt, quingue aut sex factis mendat seu per errorem memorari quis facile dixerit) facit; cum autem sic habeat Torachus proinde, Probus & Andronicus Anathasii seu Athanasii huiusque in martyrio factis, gms & duo illa Hieronymiana apographa & Octobrianum, quod Georgius laudet, Martyrologium hodie memorant, sufficiens non sunt, hanc factis etiam perfidio, cor pro in Accro seu Accro Siciliam, ubi hanc illud collocant, necessario in Amazobori Cilicia sit repetendum.

R. r. 2

11

ANCTORE
C. B.
hanc trans-
scripsi,

11 Cilicium quidem & Sicilia nomina familia
adeo sunt, ut haud difficulter immutari ac con-
fundi poterint; verum, id re etiam ipsa fa-
ctum non probatur, & quae minis factum cre-
deretur, impedit intercedens inter Aceru seu
Aceru & Anazethi vocabula difformem, quod
consonum est, ut nemo facile primum pro pos-
teriori scripturus fuisse videatur. Nec est, car-
hacterem vetustissimum Epiternacensi seu An-
terplensi, quod d. Florentino producit, Hieronymianum apographum obijcias. Esti e-
nim hoc, non tantum Taruchum, Probam &
Andronicum, verum etiam Ampodum alioque
in Otoboniano reliquisque proximè laudatis
Hieronymianis apographis memoratos Marty-
res Anazarbi in Cilicia statuit, in ipsismet
tamen, quod id facit, annuntiatione errare non
uno, ut jam supra ostendi, laborat, esseque
adeo rei, de qua hic sermo, desolanda in-
terpreto, seu, ut clarè loquar, facere non po-
test, ut vocibus in Acerro seu Acerro Siciliam,
quibus S. Anastasii seu Atianastii hujusque in
martyrio sociorum palastra in plerisque Hiero-
nymianis apographis exprimitur, voces in
Anazarbo Cilicium suscipienda credatur. Et
vero hujus illis nec debet, nec posse sustineri,
Richenaviciense apud Salterium Hieronymianum
apographum contrarium sequens isthac, quam
hodie suppledit, annuntiatione Antiochia E-
midii Alibi Tanchi, Probi & Andronici; &
in alio loco Tinasii presbyteri, Ampodi, Pla-
cidi, Fausti, Jansenii, Martialis & Marcelli
argumento est haud invalida.

suu corri-
gendi.

12. Etiam, cum sit Tarachus, Probat &
Andronicus, qui certo, uti in his ipsis testis
docemini, Anazarbi in Cilicia subire mar-
tyrium, alio loco, quam Anastasius hujusque
in martyrio socii, possit luculentissime tradun-
tur, consularium sit, ut hi Anazarbi in Ci-
licia martyrio coronati haud fuerint, utque
proxime vocibus in Acerro seu Acerro Siciliam,
palastram, quom nudi in plerisque aliis Hiero-
nymianis offeruntur, exprimentibus, voces in
Anazarbo Cilicium nec debeant, nec possint
sustineri; est autem contrarium illud Hiero-
nymianum apographum sola suo eadentem
rem omnino certam reddere natum haud sit,
eam tamen, maxime si aliorum, huc quoque
spectantium, quae supra allegavi, ratio etiam
habeatur, vero efficit similitudinem. Atque, quan-
vis sic habeat, verosimilitudine adeo pro in
Acerro seu Acerro Siciliam, ubi S. Atianastii
seu Anastasii hujusque in martyrio sociorum
palastra ab Hieronymianis apographis supra
laudatis statuitur, reponendum in Anazarbo
Cilicium haud sit, merito tamen, ut jam di-
ctum, la debem, quae in hujus medio è vo-
cibus in Acerro seu Acerro Siciliam mendo-
ratur non sit revocari potest. Ita omnino
vel ex eo, quod verè nullus in Sicilia locus,
nomine Acerro seu Acerro, apud insula
illius chorographos, ut, diligentissime factu
indagine, compari invenitur, est sciendum.
Verum quid tum? Nec, etsi etiam, vocabu-
lum, quo S. Anastasii sociorumque palastra in
illis Hieronymianis apographis exprimitur,
perperam exaratur, certum omnino foret utque
laudatorum, merito in hoc, est illam ex hujus
evadendum, possit concludi.

13. Quamvis enim haud raro aliorum etiam
Martyrum palastra in Hieronymianis apogra-
phis mendo-
ratur, ut supra-
dictis SS. To-

rachi, Probi & Andronici palastra in Eper-
nacensi seu Anterplensi scriptis jam laudato
apographo corruptè per in Anazobodi Cilicium
(in Anazarbo enim fuerat scribendum) expri-
mitur, nemo tamen, idcirco vel martyres illos
ex Hieronymianis, in quibus reperitur, apo-
graphis, vel Taruchum, Probam & Andro-
nicum ex Anterplensi diserit expugnandum.
Adhuc cum tam Placidum, Ampodum, Van-
thum, Janurium, Martialem & Marcellum,
quom S. Anastasium disse Hieronymiana apo-
grapha in Acerro seu Acerro Siciliam signent,
consequens foret, ut, si ex hujus od palastram
perperam expressum Anastasius deberet expun-
gi, ex istdem etiam, quod nemo admittit, eundem
ob consuetudinem Placidii hujusque jam enumerati
in martyrio Socii deberent erudi cum hanc au-
tem sic habeant, Anastasius eadem seu Achana-
stius ex Hieronymianis, in quibus memoratur,
apographis erudendus od rationem possemus hic
addidisse non est, cumque id, uti cuique è jam
dictis pronum erit colligere, nec ob alia su-
pra allegata fieri sit accessu, fixum etque in-
consumum, quod nom. 6 statui, monet, vide-
licet Anastasium seu Atianastium ad Hieronymi-
anorum, de qua hic agimus, classim spectare
ac proin ex hujusmodi, conard ac Castellanus
supra laudatus insinuat, Martyrologio Romano
seu ex hujus nom. 3 huc transscripta, quae in-
ducit ex Hieronymianis apographis primitus
manavit, annuntiatione non expugnandum,
sed conard non minus in hoc quom in illis
retinendum. Porro, quomadmodum Martyro-
logium Romanum reddi hoste, uti è jam di-
ctis liquet, Anastasium seu Atianastium cele-
brat, ita eundem, quod locus, quo è ipse &
ejus socii, Placidus videlicet, Ampodus, Van-
thius, Janurius, Martialis, Marcellus ac de-
nique, qui ad horum etiam, ut supra docui,
classim spectat, Jovinianus, in Sicilia è dicen-
dis passus sunt, nec ex insula hujus chorogra-
phis, ut jam insinuatum, nec aliunde inno-
tescat, resti etiam oblique alia, quom natus
sit, palastra, quod etiam d. Maravayca ac in
Blais supra laudatis Usfordensis apud Salte-
rium Anazarbi sit, mentione annuat.

14. Verum, cum sit ille ac socii, quos in
martyrio habet, nulli certo assignare loco,
hinc, qui sub orientis Dextri, Luitprandi,
Flauerti, Heleca aliorumque antiquarum no-
minibus pseudo-chronica sporadice itidem jam
falsa Juliani nomine Adversarii sic. proxi-
mè claspo confinxit, Hieronymus de la El-
guerra, in omnem gustumque Sandis, vel
ceteris integritatis vel aliunde arceffitis, pa-
triam suam ditandi occasionem inveniunt, S.
Anastasium ejusque socios in Hispaniam tra-
xit, ita tamen ut alio illor regionalis hujus
loco in Dextri Chronico, alio in Juliano Ad-
versarii, verosimilitudine ut ita minus facile,
& hac & illud ex unitis ejusdemque impossi-
bile calomo praeiussit, apparet, consignat.
Hinc plerique, qui Dextri Pseudo-Chronica
falsissime Juliano Adversarii, veluti probata
fidel documentis, sub initium, quiscunque
literarum suppositione nondum detecta, innoti, S.
Anastasium ejusque Socios in Hispania pos-
se, credere, Martyres hosce didem Mar-
tae Carpetanorum signatur, quod Dextro
portui, qui illos hoc locu, quom Juliano, qui
Rustin in Celtiberia eisdem collocat, adha-
rendum putaret. Nec id, qui Dextri Chroni-
con,

debat tradi,
tunc, Ju-
vinianus ex-
plicit, specul.

E

apographum,
in Heleca
in Dextro
& Juliano &
se confidit,

A coa, ab Higuera, at jam notum, confitum, commensario illiusmodi, Bivarius fecisse in hoc contentus, insigne praeferens et pralium S. Anastasio ejusque in martyrio facti elogium, è propriis, ut aiunt, ventalibus Rhodia deponit. contraxit, sanctas illas Martyres iterum Hispania differtit adscribere.

Bivariusque
in elego,
Martyr-
lat
nugis & si
concinat,
dicens, in
Hispania,

B Verum, cum la scriptor suppositum Flavii Lacii Dextri Chranica pro genitui hujus factu miranda simul & improbanda in vira erudita facilitate habuerit, cum adhuc facilitas, vel sic patria sua (natales enim, ut titulus, Communit. max. laudare profusus, docet, Mantua Carpentanorum erat natus) utcumque favendi studia obrepam, recreationes domitiae et sporas scholas, in quibus S. Anastasii ejusque Sociorum martyrium Mantua Carpentanorum signari crederet, pra. versis fide optima documentis occipisse, quis non suspicetur? Adhuc, cum ipsemet Bivarius, SS. Anastasii ejusque Sociorum Acta perisset, in Comment. supra laudato pag. 383 quaerit ut ab illismodi Martyrum illorum vltu institutum, sanguinem, quod sibi attingerit, propinquitate, solum natale, firdia, virtutes, martyrii, quod in Hispania coleridine, occafione, modum, palastram alloque, quod id vel comitata vel subsecuta sint, enucleati exponat, quem maxime verendum vel idcirco est, ne qua in elego illo, pro qua nec traditio nem allegat, memoria prodit, universo fert è sole communiendi licentia sine primis profecta. Cum sic autem res habeat, enimvero, ut S. Anastasium & Placidium horumque in martyrio factas matrem in Hispania pro Christo appetisse credemus, elogio hujusmodi non magis, quam vel Dextri Pseudo-Chronico, vel spurvis Juliano Adversariis debemus moveri.

aut etiam,
et Decretis
vult, in Lo-
stania,

C Interim, qui fideles seu commensarii narrationibus delebat, ut praefatum elogium huiusque pra. coranide edictum, quod in M. carminum codice inter Auli Halli, personati itidem auctoris, epigrammata fuerit reperiunt, SS. Anastasii ejusque Sociorum Episcopium in Hispania, quod è Dextrinis elisive finitibus furfuris figmentis Tamais continnavit, Martyrologia legere ad hunc diem potest. Ibidem porro, qui antus è S. Anastasii Sociis, Placidi videlicet, corpus in Alcantadensis Giennensis in Hispania diocesis oppido adhuc adversari dicitur, pariter inveniet, ut etiam Santorum, de quibus hic nobis sermo, martyrum palastram, non in Hispania, sed vel Ulyssipone vel Scalabi in Lusitania à Roderico Decanum in Ecclesiastica Ulyssiponenfis ecclesia Hispania signari. Verum, praeterquam quod S. Placidi corpus, etiam si aliis, quam in Hispania subisset martyrium, ed. ad dictum oppidum pervenit è loco, quo passus fuisset, transferri, allegare à Tamala, ut Placidi, non alterius, fide nassit, corpus in Hispania adhuc assertari credamus, nequaquam nos cogunt, fateque adeo, ut hunc Sociosque, quoslibet in martyria habuit adjungat, ibidem passus, admittimus, haud quoniam. Quod autem ad Doenham spectat, hic quidem quempiam, cuius jam supra meminimus, martyrem, nomen Genecium, qui vel Ulyssipone vel Scalabi, ut nariusque horum urbis fide traditio, subierit martyrium, proponit; verum, cum Genecius iste, ut supra ostendimus, ad Martyrum, de quo

hic nos, classis hanc spectat, seu cum Anastasio, Placido ac eorum Sociis coram nos fuerit, enimvero, etiam Genecium quempiam in Lusitania pra. fide occipisse, unde quoque, contra ac res habet, foret certum, ibidem pariter illas martyrium subisset, eandem inde haud possit.

AUCTORE
C. B.

E Neque vero tam facile vel Doenham in Lusitania, vel sub emenatis Dextri & Juliani nominibus Higuera in Hispania S. Anastasii ejusque Sociorum palastram signaturum fuisse, opinor, si qua jam nunc, ut cor in Sicilia passus, ascendam, adductus sum, pra. oculis ambo haurissent. Pleraque Hieronymiano apographo, ut jam plus semel monui, SS. Anastasii seu Athanasii ejusque in martyrio Sociorum palastram in Acervo seu Acervo Siciliae flantur; etiam autem ex eo, quod apud Siciliae chorographus natus in insula isthac locus, Acervi seu Acervi appellatio distans, invenitur, haud immerito in dubium, an vocabulum illud emendatè exprimat, revocari, ac jam antea dictum, quod, res tamquam ad Siciliae vocabulum flexus habet. Insula enim, uamine isthac distans, non tantum apud Geographos, verum etiam apud plurimas scriptores alios tam antiquas quam recentiores passim est obvia; etiam autem, ut supra adhuc observavi, Cusim & Siciliam vocabula edeo affinito sunt, ac haud eodem modo diffculter postremam pra. primo exarari poterit, nihil tamen sese hic offert, ut quod recipi id sollam credatur, vel etiam an factum non fuerit, dubitet. Jam vera cum se habeat nec quid aliud praeterea occurrat, ob quod hic Hieronymianis apographis, quorum plerique, ut dixi, S. Anastasium ejusque Socios in Acervo seu Acervo Siciliae ac proin in Sicilia collocant, deneganda videtur fides, martyrium illas haec in insula, etiam interim quoniam istas loca, deinsit, ut è supra de nomine Acervi seu Acervi dictis consequitur, haud quod, re ipso subsiste, ve, non certum, aut, si scire habet, vero saltem apparet simillimum. At vero, inquit modo forsitan adhuc non nemo, Arabenses & Tornacenses ad Beia, quod apud nos com. à Martii exstat praefatum, Martyrologium Additiones SS. Anastasium & Placidium et cum Heraclio Antiochia, cuius nominis natus in Sicilia locus invenitur, hodie consignat. Fateor, sic habet; verum Additiones illa Hieronymianis apographis, qua, ut jam docui, S. Anastasium ejusque in martyrio Socios Siciliae adscribunt, eandemque similit & atate multum cedunt.

sed verosimilitudinem in Sicilia, etiam locum alibi etiam Athanasii & Placidii.

E

F

I Adhuc in Labbeana apud Salterium Hieronymiano apographo Placidi & Athanasii, seu, ut ibidem scribitur, Tamasius cum Heraclio seu Heraclio & aliis adhuc aliis, palastram, quam vultu sint, non expressit, enuntiantur; cum autem Heraclius, uti supra, cum hunc dedimus, jam diximus, Antiochia passus sit, idcirco, qui memoratas Additiones è dicto Labbeano vel altero huc similit Hieronymiano apographo ad Beiam adiecit, habere perspicuum, hinc verosimilitudinem Antiochia quoque SS. Athanasium seu Anastasium & Placidium passos esse, in annum inferre ibidemque idcirco illas cum Heraclio signandis. Verum, cum ita perperam (nosque enim, dum Martyres, palastram nun expressit

aliqua istidem Joannini & Martii cellas enuntiantur, sunt post.

▲ 2017 年 10 月 1 日起

C.R.

conjunctim annotantur, Inde etiam eodemque loco apparet, emendatam esse, quæ tunc processit, Antiochia ipsa, in quibus contra plurimum Hieronymianam fidem Athanasius & Plericus Antiochia locutor, facere haud queat, ut hi, non in Sicilia, sed ibidem pro Christo occubuisse credantur. Neque tamen, ut Thurot Januarius & Macellus passim patet, novere quantum debet Augustinum apud Solerium Hieronymianam apographum; quo enim modo jam explicito est scilicet, ut in mox adductis ad Bedam Additionibus SS Athanasius & Plericus Antiochia perperam signentur, eodem fere etiam accidit, ut Januarius, fuit, ut in dicta Hieronymiana apographo exarant, Genesius & Macellus, qui una cum S. Venantio atque aliquo alio, palafide, quæ nudi sunt, non expressit, la altero apud eundem Solerium Hieronymiana apographo, Lesbæum videlicet, annotantur, Turensem certe passim non fuit, Thurot enim, ubi S. Venantius abbas in pluribus scissis facies signatur, in Augustinum, quo laudandi, Hieronymianam apographa haud rectè ponitur.

1

colleagues in
hospitals and
Myelomast
for an in
Stella
M.M. has
diverse.

19. *Oblatus Cajetanus animum ad precipue, quo modo pro Martyrum anfractu palatris Scitulis attributo adduxi, veragimiliter ad verteris, hincque, dum Operis, quod de Sanctis Scitulis scribere meditabor, ideam litteris expreſſi, in Scitulum, quod ad hanc adſeſſe, Martyrologium Myſticum in Scitulis Martyrum, apud nos non. a Muli pag. 778 in Gracis SS. Alphi, Philadelphi & Cyrii Aſſis num. 18 aliſque poſſiditis ade memorator, ad hunc diem intuleris, reſtat ſiſſicet, illas a Martyribus noſtris SS. Anatholio ſeu Aſcalonio eſſeſſe in martyrio Scitulis, quos pluribus Heteronymianis epigraphis videlicet hodie inſcriptis, hanc eſſe diverſas. Verum in ſcitis SS. Alphi,*

Philadelphus et Cyriel *Ables* non pavel etiam
Ables utique fessis *martyres*, *expresit* etiam,
quod nonnulli fuerint vocali, nonibus,
consonantibus; eum autem qui habet, nec
comen horum ullas ac ne ipsi quidem SS. Al-
phius, Philadelphus et Cyrielus, quorum *Ables*
talia sunt, Hieronymianis apographis exstant
inferi, quinimo in hac *Mythen* *martyres*
anonymos sub SS. Ananias, Amphi, Pocius
horumque in *martyrio* *Securum* *maiusculis* etc.
ad hunc diem illatas ac proin hocque ab illis
non dissimul. verosimile haud agnosce.

30 Idem dandis *Epitaphi*, dicitur majus suum,
quod super iudandis, de Sanctis Sanctis Opus
contractis, Ceterorum, ad apparet, obferuadit.
Etiam in *Alphabetico*, quo horum singularum
nomen, patrum, tempus denique ipsorum sa-
moris sacrum in Opere illo exponit, etiam
hodiequidem diem Martyrum Mylenisam me-
moriam sacram, assignat, sed locum, quo fa-
ciendum id fuisse, panis implet; cum his
autem illi filium hunc innotescere infamiter, &
tamen, S. Anastasii seu Acanthii Sociorum
ejus memoriam die xi Octobris recit, ex Hiero-
nymianis quoque optime habetur perspicuum,
id eandem, hodie illam tunc ad Mylenis-
am martyriis exstiterisse diversis, argumens
est perquam validum. Ceterum, cum Sancti no-
stri re etiam ipsi, et ita mox dilata apparet, ad
Mylenisam Martyriis ibi diversi, ex eo fatis,
quod hi, qui tamen (Prætermissis ad hunc
diem videbis) in rem naturam forsitan namque
exstiterint, sic certis martyriis sibiisse possunt
fieri autem, pro fide pariter tunc occurrunt
Sanctos nostros, inferri hanc pueri, cum au-
tem id ita sit, nec quid aliud, est quo martyri-
orum epocha determinari, altitudo occurrat, di-
tunc huc sic, tertio, an altero sit figenda,
omnino id incertum ac dubium.

marryll) au-
rora cacha,
atque quam
sic illud
determinari
quod, et
marryll.

E

DE SS. ZENAIDE ET PHILONIL-
LA SORORIBUS

TARSI IN CILICIA

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

Sanctarum in Fastis Sacris memoria; an martyres exstiterint, ubinam & quandonam vixerint, & qualia sint, quæ edimus, folius S. Zenaïs Acta.

PER CONTINUA-
ZIONE DEL T.
Sottoscr. pure
in carta, e
Aforismi
d'istinto.

D

Una hic propofitas fanctas So-
 rores, quæ ad amplexus an-
 gustos Lætarum Fajris Sacris
 affinis, quæque, est quidem
 Virgines nifsum appellatur,
 illæque citum a me elulo
 erant, Virgines tamen verofim-
 les, Gratiam Sirmadi pene-
 trantem, quæque, magis Graeco-
 cæfa inque teidem exera,
 mpe & Bajileam, Menolog-
 i, cæque nihil affum, quod
 vel ambas ad Opere nostro re-

moerensque dolens, inveniens, de illis illis,
procul omni, qui, quod Graci jubinde Sorditis
acceffentes etiam indignos, otiosi poffet, fer-
pulo depoffit, tradere aggredior, id orem
ne praefici, omnia et fingula, quid in jam
diffis Gracorum Fufis ornatur, elegia in
aereeffis, poffes quo in hac aeffranda ju-
dicio, adjuvatur, hoc tranfiro. Ad clo-
gia, quod Sorditanum fupponit, duo in-
venio. Sequentibus illud his verbis concipitur
Ila fante Mulieres (Zenais nimirum et Phi-
lonilla) fuerunt ex Taris Cilicia, confangui-
ne Peali Anacoli: ome. relictis omnia.

505 DE SS. ZENAIDE ET PHILONILLA SOROR.

DOCTORE
C. B.

rim quid hic amplectendum, quod contra recalcandum sit, determinare haud quoniam; quare plura de hoc arguendo non addens, sermone alio conuerto. Menas excafa in titulo, aut, si moris, in SS Zenaidis & Philonilla annuntiatione, quam blais versentis, harum elogia supra hoc transcripo pramissa, prafigunt, Martyrum appellatione easdem distinguunt, idemque etiam faciunt Menologium Sirlatienum & in suo, quod hactenus Graecorum linguae conscripsit, Martyrologio Maximus Margarius, Cytharorum episcopus. Verum nos hic scriptor huiusmodi, utpote demostocentior Menasque excafa asphurimam eandem sepius sollicit, morari non debet; quod autem ad ipsas dictas Menas spectat, hae sunt hic aequilam constans; primo enim, etsi Sanctas Martyrum appellatione, ut dicti, in titulo distinguant, mox tamen in blais jam supra memoratis, quas proxime hinc subiungimus, versiculis, martyris illas non occubuisse, sed in pace quiescisse, locutener produnt. Et, quam verum id sit, lecturi patebit, hodie nam cum affissa versione Latina hac transcribo. Sic habet:

Ephraim amicus digne piam,
Philonilla & Zenais, in sua.
In pace quiescent pael amice,
Et Philonilla & Zenais, due.

martyres

Adhuc eadem Menas in ipsomet, quod num. 2. jam dicti, Sanctorum elogia nihil omnino, quod, hodie et visa fuisse martyrio sublatas, vel atqueque ingratas, suppeditant; cum autem Menologium Sirlatienum in supra hoc transcripo, quo Sanctas nostras amat, elogia nihil etiam subministrat huiusmodi, nec quidem, & quo hodie tenebuntur martyris vitam, sui vero quies concludi, etiam assertor, cuiusmodi Zenaidem & Philonillam hodie etiam in blais penes nos exheretibus, quorum alter & M. P. P. Dominicanorum conventus S. Marii Florentiae, alter & M. Iulianus bibliotheca Ambrosiana Menas Graecis exceptus notatur, Sanctarum ac Sanctorum Eleonidis signatas nec tamen Martyres vocatas, in annuntiatione seu titulo, quam illarum elogia Menas excafa, Menologium Sirlatienum & Maximus Margarius pramittunt, Martyrum appellatione perperam distingui, vel certum vel vero saltem appareat similitudinem. Nec martyres vocari posse Zenaidem & Philonillam, tenuisse etiam videtur eruditissimi, qui Martyrologium Romanum hactenus reformidant, viri; etsi enim in hae illas & Menologio Sirlatiano hodie intralint, id tamen, omisso, quod in hac doneatur, Martyrum appellatione, sequenter demostocet fectre in modum: Tursi in Cileis sanctarum mullerum Zenaidis & Philonilla sororum, quo beati Pauli Apostoli consanguineae & in hoc fuerunt discipulae.

perperam
vocantur,
ambrosius

Ad vero Castellanus, hodie nam cum dicto Romano hactenus Sanctas nostras in Martyrologio suo Universali recensens, harum aliarum, Zenaidem videlicet, in Proff. ita prope Demetriadem martyrio fuisse secundum antiqua M. assidens, appropinquat ad mirram infusa. Quid si itaque martyrologio isto sen, ut melius lo nar, antiquis, quo laudat, M. standum hic sit, Sanctarum nostrarum uniusal em comperere Martyris appellationem, ambrosius adeo in pace haud quiescisse, etiam fa-

tendum. Ad an vero S. Zenais, fuso pro fice sanguis, vitam terminavit, Martyrque adeo debet vocari? In Menologio Basiliano (supra ex hoc transcripo Sanctorum nostrarum elogia videbis) narra, ut S. Zenais, cum aliquando ad herbas, quibus vitam sustentabat, colligendas sceleret, quam inlubebat, egressa, acutissimum clavum ligneum, diabili, indignissimi, quod aulit occulte ad eam venientes ad Christi fidem traduceretur, ferebat, operam humi defixum, imprudens percussit, Dominoque, cum doli impati, ut & pedem clavum tolleret, confidisset, spiritum tradidisse. Quid si ergo ita verè S. Zenais & vice migravit, hincque martyrio eam occubuisse, in antiquis, quo Castellanus laudat, M. fuisse nuntiatum? Sane Sancta, si vii vi aperta vel struili sibi infusa, diabolo in oclum fidei egeret, interisset, martyrio non minus, quam si ab homine tyranno, illata sibi in oclum fide tormentis, fuisse occisa, acubuisse foret dicenda; ocl oclutrum modo fuisse & viti epram, acutissimum nihil perferentem, quo Castellanus etiam, M. antiqua; tam enim, quo quallare hac existitima, non edicat, subitacertè, un pael facit ad fidem indubitanter hac in re facendum idem, non immerito pael.

Et verò non fuisse equidem tyranni altius favit Zenaidem in oclum fidei accitum, in animo nihil vel idcirco indico, quod nihil omnino, & quo contrarium, non dicam, optari, sed vel suspicari quoniam, in quatuor supra hoc transcripo, quo, quo laudat, Graecorum Festi Sacri continet, Sanctarum nostrarum elogia occurrat, idemque de ipsismet Graecis, quo penes nos existant plurissimè infre memoranda videntur, S. Zenaidis Adla dicendum etiam sit; quod autem ad diaboli fraudem fce infusa, quibus in oclum fidei interisset Zenais, jam spectat, subinde quidem fatena, ut Dei servus tenearet moximeque eam vexaret, ac non itidem, ut in hofe, fra vi aperta seu fraudibus & infusa ad necem oclae fiviret, concessum fuisse invenire; cum autem sic haeat, a nefando generis humani hofe, qui odio S. Zenaidem, quod multos ad Christi fidem adduceret, quam maxime habuerit, acutissimum clavum ligneum subdole humi fuisse defixum itaque Sanctam, cum pedem in hinc impigisset gravissimèque lassisset, & struili sibi & diabolo infusa occubuisse, quis crederet? Clovi lignei, quo pedem terteribus seu trajecterit S. Zenais, Menas excafa & Menologium Sirlatienum non meminit; etsi autem, quod eodem recidit, spinam clavo ligno Synaxarium Sirmandi et jam memoria, quo Commentario huc subdit, S. Zenais Adla num. 8 substituitur, diaboli tamen opera infidisse, ut vel spua ipse homi fuerit defixa vel pedem in illam impigisset S. Zenais, fultum esse, non usquequoniam, eamque Menologio Basiliano antior, fuisse & eodemque, quod est, in Sanctam patram, nuntiatum, ut appareat, potuerit habere persequum pa verosimillimè haud firma ratione impigisset, sed mare radis volgi, quod malignis spiritibus imperit olim de plurimum, quorum igneabat casus, fivis adverte culor occubebat, demostocet affirmat.

Quare, uti, quod dicti vulgus meritis certè hinc erat carpendum, ito modo equidem quod illi in re, de quo hic nobis sermo, fide-

Philonilla
quidem fce
si enim fce

A dem haud meretur; ut sunt, S. Zenaidem, quam nusquam etiam Martyrem appellat, servatam fuit a diabolo in odium fidei infidelis occubuisse, credendum, uti et jam dictis confiteatur, non sit, neque proinde, cum nec tyranni nullius servituti, ut max docti, fuerit in odium fidei occisa, dubitandum non apparet, quin nostra hac Sancta ac prole ad supra dicta tam una quidem altera et hinc, de quibus hic agimus, beatis Sororibus vitam in pace terminaverit. Ac ambas quidem seu cum S. Philonillam, quam S. Zenaidem, patrid & omnibus bonis suis relictis, in speluncam, prope Demetriadem in Thessalia sitam, secessisse itaque sanctissimam vitam finisse, Menaea excusit & Menologio Sirletianum locutenter in elegiis, num. 1 & 2. huc transcripsit, tradunt; verum S. Philonillam in cremona, relictis patrid, non secessisse, sed Tarsi domi sua remansisse, videlicet, cum vitarum non minus, quam Zenonis, excoluisse, ad Dominum migrasse, Synaxarium Sirmonti & Menologio Basilianum in elegiis, num. 3 & 4. datis, non minus locutenter memoria prodant; cum autem S. Zenais, dum in cremona sese recepit, reliquisset Sororem, in Alia suis jam supra laudatis nom. 1. dicatur, idque, ut apparet, si Philonilla, non fecit ac Zenais, in speluncam, bonis suis amobus relictis, secessisse, haud ita facile vero posse intelligi consuevit, Alia illa Synaxario Sirmonti & Menologio Basiliano suffragantur, eoque vel idcirco hinc potius quam Menais & Menologio Sirletiano flexum hic esse videtur, Philonillam verosimiliter in cremona, relictis patrid seu arce Tarsensi, non secessisse, sed Tarsi domi sua coevisse, hincque post vitam, sanctissimam actam, ad Dominum migrasse, in animam inductam.

B Zenaidem vero in speluncis, non in Thessalia,

C

11. Porro non cavetur S. Philonillam in cremona allegandum, verum etiam solitudinem, in quam S. Zenais, & vivit etiam in eadem post vitam sanctissimam actam sublata, secessit, prope artem Demetriadem statuenda Menaea & Menologio Sirletianum a veritate aberrasse videntur. Graeca enim plus vice simpliciter et me jam laudato, quae, quamvis de Philonilla non tractant, ad Zenaidem tamen hujus sororem, de qua hic agimus, spectare, infra videlicet, S. Zenais Alia num. 1. sequentem loquatur in modum: Hoc (Zenais ni virum) bonis suis omnibus juxta ac propria Sorte relictis, in montem, versus regionis, quae, inlato ei a re, quam complectitur, nomine, Demetriades vocatur, Symoniacalem plagam intra Tarsenium terminis sitam, se recepit, ac ibidem in spelunca habitavit... Dominum noluerunt... precibus assidue obtinebatur; ita autem Tarsi aut certe inde haud procul regionem seu vicum, qui, quod Ceresitum, Graeci, ut infra in Annotat. ad Alia docebo, Asopum, complectitur, Asopina vocabatur, existisse ac montem seu speluncam, in quam S. Zenais sese recepit, haud procul a regione illa seu vico, ac proin nec procul Tarsi sitam fuisse, locutenter docent, haec in re illis potius, aut haud magna ex infra dicendis fidei, S. Zenais citatis, quod Menais & Menologio Sirletiano standum opinor, cum quod Tarsi in Cilicia existisse regionem seu vicum, qui appellabatur Demetriades, Synaxarium Sirmonianum sub e-

logii, supra ex hoc transcripti, intell. etiam praeat, tum quod Tarsi in Cilicia arce Demetriades, utpote in Thessalia sita, longissime distet, siquae apud vel ad seculum, cupit S. Zenais fuit, cum in montem seu speluncam, posteriori hanc civitati adhaerens, ac proin procul admodum Tarsi, illius, ut nom. 1. dixi, patrid, remotam, secessisse, credito difficile.

12. Maximus Magianus supra laudatus, Sanctas nostras in solitudinem, feris inhabitatam, civitate, prope quam sita hac fuerit, non expressit, sese recepsit, damnavit scribit; quod, cum saltem, an Menaea, quibus praefat alligari inhaerere solet, in solitudine, quam Sanctas ingressas memorant, signando prope artem Demetriadem jam non errent, dubitasse, argumento est; puten autem ego, Menaeam & Menologium Sirletianum auctores, cum speluncam, in quam Sanctas nostras ingressas alunt, prope Demetriadem, provinciam suam regionem, in qua situs esset hic locus, non expressit, locari, in documentis hinc praefatatis invenissent, nec locum, qui nuncupatur Demetriades, praeter nomen hujus in Thessalia civitatem possent, speluncam illam in hujus vicinia perperam posuisse. Pari etiam modo fallam reus, ut, qui antiquae Castellana laudata, quae, S. Zenaidem martyria fuisse affirmat, perperam et jam dictis notant, Mss. exaraverunt, id praeter haud recte prope Demetriadem in Thessalia evasisse, assignarent; ut sunt, etiam Sancta nostra, contra ac sacri, quos supra laudavi, Graecorum Fidei testantur, Tarsi in Cilicia nata haud forent, haudquaquam tamen, cum eorum, et jam dicta ostendunt, altera quidem ibidem, altera vero haud procul inde sancte vixerit ac obierit, Martyrologium Romanum hodiernum, quod illas Tarsi in Cilicia hodie signat, foret carpendum. Locis itaque, quibus Sancta vitam hanc mortalem cum immortalis commutavit, jam determinatis, in tempus, quo id factum sit, modo etiam inquiremus.

13. Menaea excusit, quae de singulorum dierum (Papebrochii ad Ephemerides Graeco-moschas Praefationem, tom. 1. Mail praefatum, num. 4. videtur) Sancto una praeterea, ante eologium, hexametrum omnino exhibere solent, duobus versiculis nom. 6. huc transcriptis sequens etiam hodie de Sanctis nostris subjungunt hexametrum:

*Zenais celsitatis quatuordecim vixit
Id autem Papebrochius Latina isthuc, quod suble, hexametrum interpretatur:*

Zenais undecima Philonilla juncta celebrat et;

est, cum sit Philonilla Zenaidem per mortem die 11. Octobris fuisse ascriptam, demerz fignificat, idque sive aliquando ante Zenaidem, sive eo ipso, quo haec, 11. Octobris die Philonilla obierit, verum esse quae, fuisse Philonilla posteriori hoc die, an alio et vivit sublata, dubium relinquit adducta Papebrochii interpretatio; cum autem Graecum jam datum, cui hac respondet, hexametrum per verum voluerim, Latine commoti suo non eam alio, potest ascripte incrementa Syllabico in oris secundum indicativi tertii singularis numeri persona positam atque ad Zenaidem in respo, ad Philonillam vero in obliquo relatum, fuisse haec una cum ille et vivit 11. Octobris die sublata;

*sed prope
Tarsensem,*

E

ad Theodorem (conferendum, ad diversis locis hinc innotant)

F

AUCTORE

C. B.

latare, inveniuntur, de consideranti pate-
flet, videtur, verisimiliter Paphrochius, sola
metri necessitate motus, modo supra assignato
hecemeterum illud facile interpretari. Raro
quidem, ut fratres ac sorores uno eodemque
die moriantur, sit, hincque hanc immetris, au-
binz sicut fratres Philonilla & Zenaida eodem
xi Obobis die, ut Menza laudans hecemerum
Graeci didicist de illis produnt, obierint, du-
bitari potest; verum ante id idcirco aliter,
quoniam verborum, quibus constat, aperta sig-
nificatio exigit, fus esse Latine interpretis 17
Id sane, cum Menza non tantum qua dubia
sed & quae falsa sunt, frequenter tradone,
nemo scilicet dixerit; ne praeterea stricte loquendo
admittenda haud videatur, de qua hic agimus,
Paphrochii interpretatio; verum, ut sit ha-
beat, est tamen, an uno eodemque xi, quod
habet, ut dixi, de iure relinquit, Obobis die
Sancta nostra obierint, re etiam ipsa, ut
jam dixi nemo non colliget, incertum ac
dubium.

B
sec. 1. m.
gra. 4. Ma.
nologia di-
stinctio an-
tior.

14 Nec res certa evadit ex eo, quod Phi-
lonilla & Zenaida eodem xi Obobis die in o-
mnibus supra relatis Fastis Saceris signentur;
id enim idcirco sursim demum sit, quod,
cum Graeci dicunt, quo obierit Philonilla, &
gaudent, hancque nihilominus aquae ac so-
ravem ejus Zenaidem colere ratum foret ac si-
zum, convenire existimant, ut, quo die haec,
eodem etiam Philonilla coleretur, hincque am-
bas eodem xi Obobis die, quo S. Zenaida, ut
Vita edenda sub finem docet, vivere desit,
Fastis suis sacris inscripserint; cum autem sic
habeat, nec quid eorum, quo commemorati Phi-
lonilla dies innoverit, citius reperitur, ma-
net sane, ane haec & Zenaida una eodemque
xi Obobis die obierint, omnino incertum ac
dubium, sit, quod eodem recte, determinari,
ante omnia de ista obierit & vixit,
nullo modo potest. Nec melius, vel quo, vel
an uno eodemque anno solium id sit, quod
determinet, laudans scilicet Fastis Graecorum
jactis documentisque illis nihil omnino, quod
eo conducatur, suppeditionibus. Verum, est id
ita sit, imo est nihil etiam, & quo quis, se-
culorum primo, an altera posteriori Sancta no-
stra floruerit, vel utroque definit, Men-
za excusa, Synaxarium Sirmundianum &
Menologium Sirleitanum proponant, id tamen
Basilianum, nam. 3 huc transcriptum, fuit,
Zenaidem enim & beato Apostolo Paulo, cu-
jus Philonillam & Zenaidem existisse cogna-
tur, non tantum idem Basilianum, sed & reli-
quos, ut supra diximus, Graecorum Fasti fuerit,
nomen. 1, 2 & 4, laudat, unanime consensu
agimus, fide Christi fuisse tabulam, discreti
tradit, idque, quod sunt, cum Paulus Tarsi
apostolus, alii illa verfabatur, fidem Christi, vel
ac Apostolorum Adis fide est colligere, prom-
puit, ut veritate specte haudquaquam ob-
horret, tam ad S. Philonillam, quam ad S.
Zenaidem, fide, si fallor, ex eo, quod &
haec & illa sorores & Pauli Apostoli & illis
cognata existierint, emendat, Martyrolo-
gium Romanum hodiernum extendit, utpote
ambas Pauli fuisse in fide discipulas pronun-
tians; Jam vero, cum hic, ut ad xix Junii
dicem in Commentario, ejusdem & Petri Adis
praevis, nom. 17 & seq. docuimus, anno ara
vulgaris seculo quoque subito subierit martyrium,
confutari est, ut Sancta nosse primo Chri-

sti seculo floruerint verisimiliterque etiam ob-
ierint.

15 Nec opinio, quod cum Sancta floruisse
ac obisse statuantur, S. Zenaidem Adis, jam
sepe & me iustitia, adversatur. Paphro-
chius quidem ante tam. 2 Mali in Obobis Grae-
corum metris post foverit huc transcriptum hec-
emeterum Graecum Latineque huius versio-
nem sententia ista: Decurat (Zenaida am-
rom & Philonilla) ex Tarsi Clitice Pauli Ap-
ostoli discipula, Demetrius in Thucida vir-
tutibus & miraculis claruisse. Habemus Adis
Graeca solus Zenaidem, in quibus nihil de Pau-
lo aut Philonilla, multoque junior illa esse vi-
detur, ut ibi usurpet, sicque, ut appareat, in-
deat, Zenaidem videri multo juniores, quoniam
ut Pauli Apostoli discipula esse putatur. Ad
id quidem, ut haec ipsa ejus verba suscipiat
me faciant, idcirco potissimum et est visum,
quod in S. Zenaida, qua Laeta eque ego
jam sapio laudari, Adis antio omnino Pauli
Apostoli merito insinuat. Verum hinc, ut
eodemque puto, inferri non potest, Zenaidem vel
B. Pauli Apostoli discipulam non fuisse vel sec.
1, quod tamen, ut opinari, de qua hic, dicto
Adis adversatur, requirit, non statuit. Ex-
erit Adis illa, utpote admodum seculi con-
scripserit, neutquam omnia & singula, quae ad
S. Zenaidem spectant, retineat; cum autem
sint huiusmodi ac ne ipsum quidem locum Zen-
aidem intulerit, qui in omnibus Fastis sacris
supra laudati Tarsi in Clitice pauerit, lecto-
rum, ut illi evolventi sit perspicuum, edo-
ceant, qui, quae, ex eo, quod Pauli Apo-
stoli non commemorant, vel discipulam huius
haud fuisse S. Zenaidem, vel hanc ejusque so-
ravem Philonillam sec. 1 haud floruisse quae
concludit? Id sane ego haud perspicio; qui
autem eodem Adis, uti quisque, si fallor,
huc expressit, factum, nihil etiam aliud,
est quo alterutrum traxit, emulcent, enim
vero opinari, quod Sancta nostra sit, 1 flor-
uisse obisseque placuit, minime, ut jam
dixi, adversatur, sed, quod eodem recte,
haudquaquam, quo minui illat tunc floruisse
obisseque, & Menologio Basiliano eratur, in-
pediant.

D

ne, quod mi-
ad. sori id
quod. ob-
haec hic
memoria
Adis.

E

F

que, quoniam
de Phi-
lonilla si-
lone, ad
huc tam
seculum spe-
dant.

16 Nec, est scdus foret ac quid etiam, &
quo Sancta seris floruisse ac porro obisse po-
test argui, praefata S. Zenaidem Adis comple-
deretur, haud tamen idcirco illa ob opinio-
ne, quod eorum vita ac mors sec. 1 innotuit,
esse recedendum. Cum enim, qui Adis illa
aravit, nec. 1 quo seculo floruerit, produt.
nec omnia, quoniam ad S. Zenaidem spectant, sin-
gillatim, ut jam dixi, exprimat, esse sint,
car seris illam, quem ut haec probe paverit
habere perspecto, floruisse existimemus; cum
autem sic habeat, nec minus forsitan, quoniam se-
ptem aut octo saeculis, & S. Zenaidem aetate vi-
xerit remoris, quid mirandum foret, si nov-
nullo, ad Sanctam spectantem, ignorat, vel
hanc, qua sit. 1 floruit, seculo demum: aut
ut existisse in vixit, vel id, quod horum se-
culorum altero in mare fuit positum, jam late
etiam & sec. 1 obisseque locum, existimasse, hinc-
que, veritate haud salva, in literarum quidquam,
huc opinio sine consensum, misisset? Sane
ego & rerum, ad Zenaidem spectantem, igno-
ratione scdm reor, ut ne quidem Pauli Apo-
stoli, cujus tamen consanguineum existisse Ze-
naidem, Fasti sacri supra relati unanime con-
fusa

[illegible][illegible][illegible][illegible]

cor & fecim villosi noli facta est ac aud'it vocem
 è celo dicentem: "Surge, Zoroastri, cunctis
 „et oratio tua!" & cum surrexisset, ambulabat
 benedicens Deum, quod ei cunctis preluarum,
 dumque ambularet, spiritum pede dextro pre-
 fuit, & ut spiritum evelleret, confedit, conspi-
 cientesque in celum & Dominam orans, spiritum
 Deo tradidit.

g. Hinc autem & in domo ejus vir quidam
religiosus ac Deum timens fili, ei que, do-
mus revertenti, obliuionem procebat; cum vero
illa ferò demoraretur, is, ut de mato ei obli-
uionem procederet, exiit & sacrum ejus cadaver
jacentis conposuit vocemque in altum levavit &
clamavit dicens: in hoc novi, quia non amovet
Deus manum suam à Domina mea, sublatum
que sacrum ejus cadaver in ma- o monumento,
quod erat in ejus spelandia, deposuit. Sacrum
autem ejus cadaver & lucra accendendo &
satiando honorare usque ad obitum suum inuad
deitavit; scilicet autem, ut homo Dei mo-
reteret, nulli-que ad amplius, quòd locus esset
desertus Ocoenotauraque & q. qui ibidem pa-
scebantur, accendebantur. del. g. h.

10. Non minus igitur temporibus necesse, ut in loco, ubi Sanctus Zenois monumentum erat, orationes paterent, cunctisque ibi essent in loco illi ac paterent, puerum unum Sancti Zenois monumentum et ingressus, locumque ad Sancti pedes somnum capere, eadem autem expectatus esset pater, surgens ad patris filii domum se contulit tribuque ambar agravit dixitque pater ejus: Qui est lang ser, qui ubi obdormi, fili, dixitque pater: Pater, monumentum, quod S. Zenonis dicitur, versus Braxiam pignorum est, a viris ante proventus medicos eduxitque vii, iacturam est, ut, cum illud forentis se humanum captem, langore tuum corripuit.

11. Pater autem pueri eum id audivisse, & puerum & omnes, qui in domo ejus erant, & multa dona & Galliam candidam à nobis petens, cum iocundissime venit ad locum, vidensque pueri multique etiam cognationis locum, curis sollemnibus veneratibus eum et, statimque à morbo, quo decubebatur, est sanatus; pater autem pueri videns, quod scilicet erat, gressu supplex cum lris, qui et adorant, fluitet cum puero in jorum suam deum de omnibus, à Dei Famula factis, quae venerat, triginta milia denarii lausant & benedicunt, est reversus. Obiit autem veneranda & sancta Zonia mense Octobri die xi, pro pueri matrem autem Patrem & Filium de spiritum sanctum, cui gloria de virtutis in laqueis seculorum. Amen.

For more information
contact your
dealer.

E
and the
first part,
which were
born of im-
perfect con-
dition.

1. *caro pinguis*,
 et *domus* est
 parvulus,
 secundum
 formam
 humanam.

F

1

ANNOTATA

n Quid si tempus, quo S. Zenonis floruerit, Aethorum exilium habuisset vel atroxque compertum, locum sunt quidem maxime opportunum, ut id, adhibitis aliq[uo]d n[ost]ra chronica, exprimeret, hic habebat.

[illegible]

e Tres viri religiosi, qui hic, etiam natiuanteur in Sanclilarum nostrorum elogiis, e Synexario Sirmundiano in Comment. prae. num. 4 transire, ubi cum & plerique, quae max. hic de illis aliunde interim haud notis & de S. Zenobio vallis narratur, compendio exhiben-

tor, id sunt, ut in Comment. prav. nem. 17 iam docui, modo præmissa S. Zenaidis Acta ad S. Zenaidem, S. Pidonillia forent, non autem ad alteram homonymam, spectare, argumens est. d. Senia, ut in finem hujusmodi faceret, quod hic dicitur, fuisse viros religiosos & Sanctos, verosimile non est.

e Ita Græcos hæc vocat in *μυρρίνης* τοῖς, pro quarum penultima legi debet *μυρρίνης*, interpretatus sum, quod, quomodo *μυρρίνη* propriè idem, quod Latini cunctidus aut scissulus superflus, significet, hic tamen vocabulis res ab Adorum eussare hic incerta hanc sit apud experiri videatur.

f Binas ad Deum orationes, hic & nom. procedenti occurrentes, ab Adorum eussare merè pro arbitrio S. Zenaidi, & quidem sic ineptè, est affixas, apparet indubitatum.

g Onocentaurus, quod genus animalis si unquam exstiterit, ex homine & asino, qui Græci *ὄνος* dicitur, fuerit cummixtum, Cræti Pergameno, ex Pythagora, describitur ut verum animal; est, etsi etiam ex ipsamet sacra Scriptura, id genus animalium dari, probare conatur Hieronymus, idem tamen, quod de Ceneauris & Hippocentauris, de Onocentauris etiam, videlicet tam hoste quàm illos è poliarum domator fabulis natos, sentiendum, Hofmannus in Lezici fuit universalis Conciliariane, ad vocabulum Onocentaurus pronuntiat; neque verò immerito, ut mihi apparet; quare Adorum scriptorem hic per Onocentaurus, quot memorat, *φύσσειας* & *μυρρίνης* animalia, quodum eremos strax est, domator intellegere, in animam luduco.

h Levitic cap. 14, §. 4. leprosus, qui mundatus est, Deo jubetur offerre *ἑνὶ σπύλῳ* *κόρνα* *καλάμῃ*, id est, duas Gallinas viventes candidas; hinc autem factum foret sit, ut Christiani alim vel pro beneficio impetrando vel pro gratiis de jam imperato agendi Gallinam potius candidam seu albam, quam quæ esset alterius coloris, Deo seu Sanctis subinde voluerint offerre.

i Melius hic Græci *αἶς*, Latine quibus.

DE SS. NIGASIO, QUIRINO, SCUBICULO SEU SCUVICULO ET PIENTIA MM.

VADINIACI IN PAGO VILCASSINO

C. B. COMMENTARIUS HISTORICO-CRITICUS.

§ I. Ubinam & quando S. Nigafius sit passus, & quam fidem Acta, quæ id sub Domitiano factum statuunt, mereantur.

VEROQUIL-
LUS ANNE
CROGIER
& NIGAFIUS
in p. p. p. p. p.
actis

Elloceffus seu Felloceffus, Fellocassus aut etiam (vixit enim è variis Gallie hujus gentis nomina, è quo regianis, quom hæc inhabitabatur, partem tantum temporis lapsa post Vercellinum simplicitate voca-
tus Vercellinus, ac tandem etiam Vexinum fuit vocata, exaretur) Bellocassus seu Bellocassi, præter Rotomagus seu, ut ab aliis scribitur, Rothomagus urbem suam primariam ex quâdam hanc circa utramque Sequana ripam adjacens viciniorum Rothomagensis seu Rotensis, Gallicè le Roumois, nuncupatur, terrarum etiam tractum, qui, Marem inter & Indellam fluvios intercepit, Sequana ad Meridiem agroque Bellocassensi & Broitensi ad Boream clauditur, incolit. Populum illum seu potius jam memoratum territorium ejus tractum, qui, cum sec. x pars ejus una Normannie, parte altera penes Francorum reges remaneret, fuisse concessa, in Normannicam & Francicam Vilestinam seu Vilestinam fuit divisus, S. Nicasius seu potius (ita enim & in omnibus profus sec. xii antiquioribus, si unum fuit Corbelenfem, in quo, non fuisse atque apud multos scriptores recentiores

Nicasius scribitur, Hieronymianum apud Florentinum apographum excerptis, monumentis litterariis vocatur, & simul a S. Nicæso Remensi nomine etiam distinguitur) Nigafius, sanguine suo libidem, dum Evangelium incolit annuat, pro Christi fide effuso, nobilitate. Ita constans fere traditio, in S. Nigafii Acta infra memorandis etiam consignata, cumque non modo cum Martyrologio Romano hodiernò recentiores magno numero, quibus Nigafius hodie inscriptus exstat, Fasti sacri, sed & qui hinc ac scriptoribus omnibus, de Nigafio ejusque martyrii palastro locuti, est antiquior, Usuardus juxta ac eruditè unanimi consensu omnes eruditioni etiam adspiciuntur, enimverò in doctum, quia ibidem ac prin in Rotomagensi, qua utramque Vilestinam seu Vexinum continet, diuasi Nigafius (neque enim vel Galestinus, qui Echternæ in Media, vel Timalis, qui ex Pseudo-Luitprando prope Villam-Cassinam in Hispania illum locum signat, audiri hic meretur) martyrio fuerit affectus, revocandum hanc videtur.

a Verùm quo id (proprie enim determinari Sancti ejusque Sociorum palastum inter) Vilecassini seu Vexini loco est factum? In paginâ Fernanem inter & Rapem-Guidonis, Gallicè

hic memorato

Ille Roche-Guyon, modò circiter à posteriori hoc loco tradit ad fontem item seu Episcopum, qui, duo super monasteria Villesseus seu Vesina insidem sibi gerens, Francium ab Oriente, Normannorum ab occidente sibi habet obsequium, occurrere vixit, qui Gollieci quidem Gani seu Gani aut etiam Gagni, Latine verò Vannicum seu Guanicum seu etiam Gonicum seu Gannicum nuncupatur, Vesunoque pariter Francia, pariter Normannico Innesas insulam etiam, à facio illo summatim, aut, si hoc (ut in Normannia Christi. pag. 62. Fortius, in Annal. Ecclesiast. Francorum ad annum 241. num. 24. Calvini & in archiepisc. Rotomagi. Hist. pag. 35. Pomeroyas, Falsis interim in Galliarum Notitia aliisque aliquot scriptoribus ob ignem, quod lapsi laudat, Rotomagensi editionis anni 1736. Breviario refragantibus, non obscurè docent) cum continenti modo, qui Lito Orientem spectat, sit conjuncta nec ullam amplius insule speciem præstat, locum certe, quo insula illa olim fuit, completitur.

1. In vico illo & quidem in ejus, quo ad Vesinam Francium spectat, regione seu parte Nigellus, utpote in itinere, cum Parisiis Rotomagensi pergens letum seu Episcopum nandum, ut ahnt, transisset, ocellus, martyrium subisset passum creatur. Certe in eodem vico, qui, quod Epys Vadium, hodiebus, ut voluit, antea incongnitum, quo in jam memoratum insulam Nigellus post necem ipsi illorum, sublevo, quod à fuerat obsequium, capite, prodigiose sese exornasse huiusque dila Vado Vadi Nigellus nomen scisse traditur, completitur, Vadinum etiam & quidem communiter, nomenclatione, ut putent nonnulli, in eadem, ad antiquioribus nuncupatur, Nigallum fuisse interfectum, Dadeus in Histor. archiepiscoporum Rotomagi. Chronologia, Davanensis in S. Nigelli, de quo hic plura post, Vita, Fortius in Normannia Christi. nec non Arvurus à Monasterio in Neupria pie dixerit affirmant. Nec hic, cum vicius iste olim & aliter, quomodo modo, vocari, & locum etiam nominis alterius non unum sed lacusum habere paverit, Urdertius Vindis Ecclesiast. Histor. lib. 5. ad annum 1080 & Possianis seu Althorum S. Nigelli, de quibus infra, auctor anonymus, qui Sautum in quodam foro, Scamovis appellatur, pro fide occubuisse insinuat, aversari sunt censendi. Opore, cum nec quid aliud, quo minus Vadiuini martyrium subisset Nigellum creatur, impedit, in dubium pariter, quoniam id fidei acciderit, revocandum haud videtur. Loca itaque, quo hic Sanctus noster passus sit, jam sit propè determinato, modo in tempus, quo id factum, statim, prout per memoratorem, vel nequique, ut certi quid statueret, sit antiquorum, desitum fas erit, ingratum.

4. Butlerus, qui plurimum Sanctorum Vices, anglice à se, servavit, ad quos hi spectant, dicunt ad mensam ordine, conscripserit, typis Londinensibus ab annis circiter viginti vulgaribus, hodie hoc in Opere, quod haud ito pridem in linguam Gallicam etiam conversum lectionis prole, de SS. Nigello ejusque Sociis aliter, verbis Anglice, Latine hic à me à Gallico harum versione reddidit, sequentem præstat in modum: Grece aliquot S. Polycarpi discipulis, alique omnium præcones la-

teri, hie Londini plantam, numerofam videram ecclesiam insubrem. Ex hac vici Apostolici, qui in diversis Galliarum partibus huiusmodi locum inlucram, sunt egressi. SS. Alexander & Epipodius in territorio Lugdunensi, SS. Bonignus presbyter & Thyrsus abbas Angliæ huiusmodi, Andochius presbyter Lingonibus hoc martyrio fuisse usque. Ito ille, cum eorum in eadem Lugdunensi schola seu ecclesia, jam inde à se. 2. ut possim est novum, sancto, & quo mor à se me. oratoris martyres Alexandram, Epipodius, Thyrsusque & Andochius prodidit, insinuat, insinuat verisimilitudinem etiam fuisse Nigellum, nam subiungat, ita hunc eodem circiter tempore, quo illi, oc prole, ut ex Opore nostri tom. 6. & p. 62. pag. 663 & seq. fas est colligere, sub se. 1. suum sequentibus laudibus martyrio fuisse vitam, indicare videtur. Verum, præterquam quod Thyrsus certe & Andochius, uti quæ de hisse opore nos ad xxiv. Septembris etiam disjuncti sunt, luenter ostendunt, & schola seu ecclesia Lugdunensi haud præterint, si quod eorum testium, insinuat in illo haud fuisse, scriptorem, qui id vero, non dicam, fuisse, sed vel simile, de Nigello ante Butlerum pronuntiavit, nullum huiusmodi, nec quid id hic ratione ingratum fecit, sit perspicuum.

5. Gracum quidem esse Nigellum nomen videremque significare affirmat; est Nigellus, an Nigallus, quod postremum nomen Gracum certe non est, vocantibus propriè sit in Sanctus noster, non immerito, uti & jam supra dila licet argueri potest in dubium. Alia est quidem Nigellus & Nigecia nomina indolis Græce sint et cum annis quom alteram significare viderem, eruditæ etymologi possunt affirmant, nullum tamen hæste inter, qui idem de Nigellus nomine serunt, invenire quivi, est interim Nigallus patris quem vel Nigecia vel Nigecia nomen à verbo Græco Nigecia, videri possit deducum. Nec est scus foret itque etiam ipsa Nigecia nomen non modò & Gracum esse & viderem significaret, sed & solum etiam Martyri, de quo nos hic, propriè convenit, confessionem hanc fore, ut in schola seu ecclesia Lugdunensi fuerit et insinuat. Quid enim? Græce esse Thyrsi & Andochii nomina, nemo certe insculcatur, & tamen hinc hi opposuist vbi oc martyres, qui Gallia fidei lumine illustranda operam navarunt, in schola ipse seu ecclesia insinuat, ut mor docet, haud fuisse. Neque vero id quod etiam de Dionysio, Parisiensem opusio, huiusque facio Eusebius offerret, est in re. Ito Græce esse harum nomina, quisque, qui vel à limine linguam Græcam salivante, hodie perspicuum. Itaque, cum certe, quod Butlerus offert, fuisse in præsto schola seu ecclesia insinuat Nigallum, fuisse nota haud sint, non est etiam, cur ob hac in Sanctus noster martyrium sub se. 1. finem sequentibus intem seu tunc, cum nandum odum. In schola eodem seu ecclesia fuisse viderem, subisset eratur. Nec, ut id sit, permittere viderem, quæ jam nec educum in medium; ex his etiam Nigallum nec tunc, nec Domitiani imperantis seu sub se. prius finem, sed anno circiter 186 fuisse martyrio æstium, vero opore similis. Id illo expendunt patem sit. Sequentia hæc sunt.

6. Ubi Rotomagensi non prius, quoniam cum ad hanc episcopali munere gubernandam, quod

fas sit. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Vadiuini
vici,

C

non quidem,
et Butlerus
episcopalis
videtur,

AUCTOR
C. R.
ubi macti-
onem est
passus, nec
id sub Do-
mitiano se-
ductus ad-
da.

verosimilis, ut Gollia Christ. eccl. Scipio-
res eam, xi. col. 6 docent, sub sec. tertii finem
ante sequenti initium est factum, missa esse
Melloni, Evangelii lumen offusisse, com-
munis est opinio; quare, si Nigastus, a quo
Vetoscipius aut certe, ut credimus, non poci-
us hic ad Christum sunt conversi, sub Domi-
tiano seu sub sec. primi finem subiisse macti-
onem, consistorium esset, ut fides Christiana
ducentis circiter annis prius a Vetoscipio,
quod ab orbe horum primario Romanorum fuisse
suscepit; cum id autem parum verosimile
credatur apparere difficile, recta ratio videtur
exigere, ut Melloni Rotomagus haud od-
molum diu post Nigastum martyrium venisse,
hicque adeo sanguinem suum pro Christo, nec
sub sec. a summo sequenti initium, nec, Do-
mitiano imperante seu primo ante Christiana
seculo iam penitus oblitto, sed tam demum,
cum ad finem iam properet eandem, transfu-
eretur. Adhuc sub eodem praefato Peste-
nino, aut, si minus Pestennino Sennino, sub
quo Dionysius, Parisiensium apostolus, passus
est, nec diu post hunc martyrium occubuisse Ni-
gastum, tam eorumque, qui tamen hunc, ut
max. videmus, sub Domitiano passum tradit,
Passum Nigastum penes nos exstantis morque
infra plurius memoranda auctor, quod Pu-
merius alique scriptores recentiores unanimi
ferè consensus opinant; cum autem Dionysius,
ut et ipse a pluribus sub Domitiano signa-
tur, verosimilius tamen, ut in Comment.
Sancti huius Acti praeio § ix ostendi, anno
circiter ccccxxix coronatus fuerit martyrio,
consistorium est, ut verosimilius & Nigastus
operta hae pars eodem circiter anno obdormi-
sit. Sub Domitiano quidem, ut visus nos, jam
morat, Nigastum martyrium statim Passio ejus
nos laudat; verum hae fidem integram haud
meretur, ut et ille, quod tam de tempore, quo
scripto videtur, quom de rebus, quas memo-
rat, adducturas jam nunc sum, patefice.

utque pra-
sentis in
archiepiscopo
Romano
macti-
onem est
passus, et
id sub Do-
mitiano se-
ductus ad-
da.

7 A tempore, quo scripto apparet, duce
Melloni. Apud Melloniam Anacletorum Vete-
ratum com. 2, pag. 424 & triginta fere
exstant archiepiscoporum Rotomagensium Acti,
cinqut in histe quadum in Malloni S. Nigasti
passio laudatur, oportet, ac hae, priusquam
illa ab auctore suo scriberetur, fuerit contex-
to, atque laudatorem illam fuisse etiam
diu ante. Quae enim alioquin ed motus Ni-
gasti in Gallias cum Dionysio iter martyrium-
que, istum cum Quirino & Scuriculo tolera-
tum, firmum & tutum pronuntiatur, ut
verbis infra § 3. recitandis facti, fuisse vi-
deretur conclamationem, verosimilitudine existi-
derit; quare, cum nec sit, cur hac in re a vero
aberrasse putetur, ac illa archiepiscoporum
Rotomagensium Acti, ut in Adnotatione
histe subijctis Mellonius nos laudat, docet,
Gregorio VII Romanum Petri Cathedram oc-
cupante ac proli sec. xi stante, fuerit
conscripta, consistorium est, ut, quod in histe,
ut dictum, laudatur, S. Nigasti Passio fuerit
etiam diu ante ejusdem Gregorii pontificatum
sua aetate, quo hic innotuit, 1073
contexto. Verum quae est ista S. Nigasti Passio
Dicit duxtor, Actum etiam nomine di-
stinguunt solitas, S. Nigasti Passiones memorari
inveio. Notum altera, cujus etiam compen-
dium, & M. Ultrasellus S. Salvatoris ecclie
acceptum, atque a P. Derues ad nos mis-

sum habemus, in duobus Mss. exemplariis,
quorum alterum, in novem Lectiones pro ec-
clesiastico de SS. Nigastio, Quirino & Scuri-
culo Officio diversum, ex ecclesia parisiensi
Nigasti Rotomagi Ms. codice, alterum & S.
Martini Trevisi Ms. iidem ecclie acceptum
notum, penes nos exstat; altera vero, cu-
jus nullum habemus exemplar, & Ferio in
Normannia Christi, a pag. 16. offe. ad pag.
67 sapissimè, Latinis etiam, quibus consuet,
verbis in margine transcripsit, citatur.

8 Hae porro sere eam partem & S. Nigasti
nos dicta, quae penes nos exstat, Passio,
partim ex anonymi, quam Martene & Thauri
novi Antedotorum tom. 3, col. 1677 & quin-
que fere exhibet, scriptoris Lucubratione,
aut huius exstantis penes nos Passione verba
cum Ferio verba, & S. Nigasti, ut ait,
Acti seu Passione transcripsit, consensu
comperi, est constata; eam autem scriptor ille,
SS. Nigasti, Quirini & Scuriculi reliquis anno
1032 Rotomagus fuisse adductis, discrepantem
erat, etiamque, in quo id facti, lucubrati-
onem fere etiam non prius, quod alim idem
annus 1032 jam dudum praeterisse, exarasse
non observo prodit, ea verosimilitudine circa an-
num 1112, quem Marteneas margini adscri-
bit, forte contexta. Quare oportet, ut, quae
Ferio praeiatis, partimque, ut dictum, &
Lucubratione ista est conscripta, S. Nigasti Passio
seriatim ad hoc, quod anno 1112 fuerit conscri-
pta; jam vero cum hac certe, aut hinc con-
sequitur, in archiepiscoporum Rotomagensium
Acti, sub Gregorio VII, ut dictum, Pontifi-
catu ac proli onne annorum, quo hic jam de-
cessit, 1086 conscripsit, laudari haud poveri-
t, consistorium est, ut in histe verosimili-
tate altera, quae penes nos exstat, S. Nigasti
Passio laudatur, utque praeiatis hae, quomodo-
modum & jam allegorice nemo non convalescit,
diu etiam ante ejusdem Gregorii VII Pontifi-
catum seu aetatem, quo hic innotuit, 1073
fuerit contexta. At vero quomodo quidem ante
hunc id factum? In Passione illa Dionysii
Arcopagiti cum Dionysio Parisiensium apostolo
confunditur; cum autem opinio, quod id sit,
sec. viii medio, ut in Commentariis, fabulosis
Dionysii Arcopagiti Acti praeio, § vii. du-
cimus, antiquior non sit, eamverò Passio
ista haud ante annum 750 ac proli ante non
pluribus, quàm trecentis circiter ante annum
1073 fuerit conscripta, imò verò multis etiam
paucioribus ante hunc annis scriptam esse, jam
nunc dicenda sudent.

9 Nigasti penes nos exstant passio seu Acti,
in quorum scriptoris epocham hic inquirimus,
verosimilitudine ab ipsa statim, quo scripta fuisse,
initio Rotomagensium plurius manibus testu
inceptione, virque dubitari potest, quin, si ante
Ursardi aetatem exarata fuissent, ad huius
martyriologum, qui Parisiis in Praetenti Ordinis
S. Benedicci exarato, & Rotomagensi Ordinis
ejusdem, quae & S. Audonis nomen habet, ab-
batu haud eodem modo procul distito, monachum
agere, totisque lit, quae ad Sinchos specia-
bant, examinandis erat intentus, notitiam ac
monitus fuissent perventura; id autem factum
non esse, vel ex eo, quod S. Scuriculum, ut in
Acti illi plurius memoratum, in Marty-
rologium suum nusquam intulerit, in notum
inducit. Scio quidem, Nigasti, de quibus hic,
Acti Ursardi subijctis fuisse videtur haud in-
merita

D

clement.

E

E

verosimilitudine
est hanc
fuerit ab-
batum
fuerit &
Nigasti
martyrio
sua scripta,

- A** meritis potuisse, hancque adeo illis, ut Scoviculum diurolologia sua inscriberet, maverit hanc delibasse; verum id Illicitario hujusmodi nonomine, si id per oculis habuisset, occupationem solum in Scoviculum apud Rotomagensis Ordinis fuit monachos inquirenti arreptum tuncque id notitia, nbi hifce verofimiliter in ea casu fagendo, pagl Vilicijini Martyribus, ut Riculfus, Rotomagensis episcopus, qui, et post dactis, eodem, quo Ufuratus, tempore servile, la chorta lastra memoranda facti, in Martirologia sua, si ann eodem, quo Nigallum, alio ceret die annuaturatus fuisse videtur; cum autem id non fieret, dille Nigallum dille verofimiliter ei hanc praeferat, cui que adeo, nbi e j m dille consiliatorem exparet, ante Ufurati, qui circa annum 877 vivere desit, oriam hanc fuisse conscripta, sunt id nec onie fce. n, nec tamen ob supra dille fideis quon vel tunc vel fce quentis initio folum esse, a veritatis specie neququam abhorret. Jam vero, cum sic habet, extansque odes apud nos Nigallum Possio fuit verofimiliter, vel e modo allegatis pronom eff colligere, fentis ut miamum fepem e S. Nigallum mortuus conraxe, cur, quafu, quom hanc illa offigant, epocha certa fit credendo?

quoniamque
grate ad
hanc fecti,
nbi ex illa
viam

- B** 10 Id ceret ega hanc perficere, cum enim antea, e quo Possio illa scripto est, non quoniam monumentum antipiana (id enim aliquia inuicaturus aliquid fuisse) fibi praeuicentia habetis; fentisque ut miamum fepem a Nigallum fce atate fce mortuio, ut dilleam, obfuit, neququam fuit fce de hoc S. Nigallum nostra uaria temporeque, quibus hanc inuicentia, habere potuit comperto; cum autem fce habet, miamum la hifce fidei integram meretur; idque eo miamum, quod, quon antiquis ac fide antequaque aliquis testimonio fuit certo, nbi e jam dille confectur, defitatur, colla tamen etiam, quae, nbi testimonio hujusmodi fentatur, nemo prudens facile crediderit, committetur. Ut quon verum id fit, potest, fentisque miamum velut iaculis praepia, quae de SS. Nigallum, Quirina & Scoviculum narratur, fentisque hanc ac aspiciat, lubet hujus oculis p fionem illam, in compendium, prout penes nos est, a me contralam, hie fubjicere. Verba, quibus id praefat, fentis hanc fent: Nigallum, Rone & B. Clemente Porpo episcopus doctus, Quirinus presbyter & Scoviculum doctus in Gallias, quo la hofce Euanellii fuce in fentent, com S. Dionysio reuolant, fidei Chriftianam illam varis fuit, fentent eorum fentis Dominus confirmante, uberrimo com fionem annuntiant.

hic adducto

- C** 11 Praefat veritatis itaque egregia aliquamdiu opera adducentis ad Chriftum ethiela narrata, inle ana, Dionysia apud Paris. nfer rella, Rotomagus, quon artem, Sequone impofter, apudentijum esse fentisque fupertitibus ac idolorum cultu fuit confecturam, audierat, fce coferre decernunt, Ifrom co perreclat tranfent, in pogum Vilicijum ingrediantur, dnceque fideem in vico, qui Lacin Vallis, Gallie Vuux moda annepator, dnci verbi fentia fpargant, Nigallum, tui incoctis, fce Chriftiana fce, si eus dnceam fce fepent inuicijima, qui prape fionem, hominibus perquam commodum, morabatur, regio

Octobris Tonus F.

namque fceare pelfera, fragilis & terrae compiclar, Dei fce virtute liberaret, emplexuras, pollicitis, Salom fion, addito monente, ut exaltis deillo, hanc confectis, ad fce aduocatur, Quirino presbytero tradit. Episcopo fce hie illico obtemperans fceperam inuicijum addit, fcequifque creclis ac ore hiant in fce bructu cananem, fumma Crucis fceio compelfit, fceit eallo ejus inlella, ut trahit, fce fceque reuolantem Nigallum fceit, qui dum, fce mta porter Crucis fceio, ita illam, ut nec fceit eadentis ejus fceperit, in omiam confellu difrumpit, ad Chrifti fidei, mtraculo ple'e otantid, omnia circiter trecenta decem & n'u fce conuerant.

12 Hic parit, quae Chriftianum noffi aporet, edo'is fceoque inuicem in dille fionte abntis, Nigallum, Quirinus & Scoviculus iter, quod Rotomagus verus arripuerunt, praefecturi ad locum fce vican, paula lastra miamum ad Sequanam fion, quon Lacin Monachis, Gallie Monachis aut Monachis modu nominant, praefectuntur, eoque appofit ac mox dnceam, qui hntem in rupe praefecta fceporit in qua com hujus fceca fceem fceit, inalefque ac malm'e norigentibus erot inlellat, arguiffi, fentendum inde genalis humoni hofem, ed ifra rupe ob hanc fceit, quod hntem o'ium S. Nigallum occuparent, ad fionum ufque culmen fceit fceamque in pote fionem fceit, fceclere ac lucum fupellic fcei repere, conuerfatione in fceitiffima ac inuicijum Trinitatis nomine ad hntio, compellunt, dnceque, hntis aliorumque, quae praeterea, mtraculorum fama lastra fceit, non potens ad Chriftum adducunt, perfectione in Chriftianis d Danetiano imperatore exaltata, in fce quodam fcei loco, Scemin' expellitione eam dillella, d praefecto fceitiffima S. Nigallum, qui paulo ante Dionysium ejusque fceit Parisi necdnt, comprehenduntur, iuffu ejus hanc dille poff octuatur antequam ac fceit poff acetem o'feci fceit fceit, com fcei libere receffiffint, tempore notitiam eugant apprehenfiffi, quae fceit fceit obfiffi, capibus, ed fionem, amine lram, angellis comitontibus, properant, in adu'fiam inlella, nbi hoc formata, nram fceit eadentis ignora uaucedent, hntemque quiefcentes a Penin mtrona, quae ad fceit ad eis fceit caneris, hanoriffi, vira quodam, nomine Claro, ac tpefferant S. Nigallum fceitace presbytero, operam confectent, fceituntur, ecclefiaeque, in praefio, quod ad memoriam illorum recedendum ab eadem matrona fceit eadentis, exftralla, obitum coadecorantur.

13 Tale est, quod hie proponere vifum est, Passianis Nigallum, penes nos est, compendium. Nannulla quidem vram, quon priori fceit fcei dnceo necat, fceit dnceo in rupe expulfit ac tertio dnceo S. Nigallum la lita inlella, capibus, quae fceit fceit obfiffi, fceit, fceit eadentis ignora tranfita in Passione illa narratur, prodigium afpue fceit fceit, eo compendit vram fceit, praetere; verum quid refert? Ea afpue antiquis fceit digno, quae eadent, refimonio, nec additis nec amiffis, quibus vram, nntentis, fceit fceit apud eadentem, eris eritica vel utrumque peritum, inuicem fceit. Dominus quidem apud Martium cap. 16, & 17 & fce. ait: Signa autem

et vnde
fceit.

F

H

aliquae testis
monio aut
quon erod
dnceo, com
S. Nigallum
est inuicem
ad eis.

Tet

eos;

AUCTORIB.
C. B.

cos, qui crediderint, haec sequuntur: in nomine meo dracones ejicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent &c. si mortuorum quid haberint, non eis nocebit; super agros minus impotent & bene habebant; verum hinc consequens non est, ut omnes & singulos, qui in Christum crediderint, vult saltem, qui horum pars sunt, viros apostolicos secuta esset illa omnia signa, sic absque testimonio scripturarum fide dignorum testimonio credendum. Imò vel uno ex istis signis Nigalium aut alium quolibet determinatam virom apostolicum honoratum fuisse, quis prudens, quæso, absque testimonio hujusmodi, habita etiam Christi, quæ jam recitari, verborum ratione, in animum inducat? At vero, iniquis modo forentis non nemo, ante ergo anonymus Possionis S. Nigali, penes nos exstantis, scriptor, qui tria supra memorata miracula refert, testimonioque, quæ ad haec credenda regulantur, destitutus est illis suis, ex omnia vel ipsimet confiteretur vel jam ab aliis consilia in litteris miserit?

B
de apparit.
haud causi-
da.

14. Etsi nihil omnino litteris de Nigasio ejusque ac Sociorum Quirini & Scubiculi gesta ex proin & de tribus illis miraculis erueret mandatum, haec tamen verè contigisse, pagi Filicollini, de quibus la jam dato Possionis Nigalium compendio, fons, insula, Padum, Nigali nomine malo adhuc distincta, rupes item, diaboli hodieque dicta, et tandem, quod la hac, ut anonymus possionis ejusdem scriptor loquitur, huc usque ad testimonium virtutis Dei monstratur, forsamen, in potest formam ejusdem, argumentum sufficienti adhuc fœura à Dardeto in Archiepiscoporum Rotomagensium Chronologia pag. 13 putatur; verum quid ad fœum esse quæ, ut fons ille lacu domitæ, quod plurimos in ea Nigalium baptizatos, insulæque & Padum, hanc adjectum lacu pariter duntaxat, quod inde haud procul in ea ipsa insula esset sepulchrum Nigali nomine sacris distincta ac porò hodieque distinguuntur? Quid ad etiam fœum esse quæ, ut dicta rupes non alia de causa, quoniam quod locus esse admodum horridus, diaboli rupes nomenque utaque cum foramine, quod in ea hodieque cernitur, non creatura alio quidquam eo conferente, sed à solo rerum omnium conditor Domino fuerit creata? Id ego certè haud perspicio, et proin, quod anonymus noster Possionis Nigalium scriptor tria præfata prodigia nec finisse, nec jam ab aliis consilia memorasse credat, nequaquam ad id, quod Dardeto visum est, recurendum existimans, rationem aliam, quæ, ut ista litteris mandaret, moveri poterit, assigno.

persecu-
tione in ab-
sentia con-
fessionis com-
placuit.

15. Per serpentem seu draconem, haud procul à fonte omnino disceptum, et necotum, idololatris, baptizatis in hoc ethnicis quoniam plurimos, excipit; per draconem, è rube expulsum, perniciem in idolorum cultu, è domis ex cæcis idololatrarum mentibus evulsa, et demum per caput, martyris manū gestatam, martyrium ab hac, capite amputato, toleratum, non inquit in sensu allegorico symbolico significat porci. Quid si istius scriptor noster anonymus antiquum quoniam, in qua ad modum, quæ Constantinus Magnus imperator, ut idololatram prorsus signaret, draconem, medio ventre transivum, pedibus cunctantem depingit, Nigalium ad tria mox

dicta significando serpentem, haud procul à fonte disceptum, draconemque è media rube scissa sicut prorsus, pedibus prementem capite sicut abscissum manibus cunctis repræsentabat, picturam symbolice alicubi confecerit atque ex hac, perperam intellectu, Nigalium, quem in vici, nomine Vallis, fonte quoniam, ad fœum conversos, baptizasse, nec paucos etiam in vivo alio, quem incolæ, nomenclature sursum à rube, montis insulari celsa, quæ illidem hodieque conspiciatur, de-dicta, Montem vocabant, ab idololatris ad Christum adduxisse, è traditione nescias, tria supra memorata miracula, adjunctis etiam subinde pro arbitrio oratoris cunctis assumptis avibus, adscriptis? Certè si, ut porci, ita ipsa, ut prodigia ista litteris mandare, sit fœum, ea ipsi nec finisse, nec jam consilia ab aliis in litteras mississe erit dicendum. Verum, etsi sic habeat, consilium saltem inde fuerit, ingenio eum expositum cum parum perspicui, ut ea etiam, quæ, ut dictum, absque scriptorum antiquorum fœum dignum testimonio credenda non sint, solo fallaci plura impulsus adscripsit ac velut apprimere vera in S. Nigali Possionem, à se contextam, intulerit; hinc etiam ejus fœum, quæ vel ea eo, quod, ut dictum, septingentis ut minimum annis à Nigali ætate remotus vixerit, in rerum, ab hac gestarum, narratione multum vacillat, non parum adhuc infirmari est necesse.

16. Jam vero, cum sic habeat ex proin S. Nigali dicta, quæ ab auctor illo conscriptæ, hancquæquæ sententiam integram merentur, illi certè, ut Nigalium, quoniam admodum è dictis tradunt, sub Domitiano fuisse martyrium credamus, moveri non debemus, idemque de aliis, quæ memoria producit nec aliunde confirmari queant, ferendum est iudicium. Quælibetque interim dicta illa fœum, hic nihilominus vel cum de rebus, quæ librum auctor habere potuit perspicuas, sermo insinuetur, vel cum alia quoniam, quod quoniam aliquid meritis sint, ratio occurret, in Commentarii hujus decursu ipsi subinde sententia fœura: Sic, cum eorum auctor sit. x aut certè, ut super dictum, haud diu admodum post floruisse resque docet, seculo illo gestas, fœum probe exploratas habuisse se sic censendus, non parum sunt, ut, cum Nigalium, non pro Rotomagensi, sed pro regionario duntaxat episcopo habitum fuisse, probeat, subserviant, hincque, quæ hanc in finem convenientia suppeditant, testibus oculis, eam de re illa tractata, subsistat: Sic, etsi quidem quod eorum auctor à Nigali ætate ut probatum, nimis remotus vixerit, in martyrio hunc habuisse fœum fœum admodum Scubiculum, certum facere haud queat, rationibus tamen, ob quas id ab ipsimet etiam crudelis erudit, quælibetque potius adiungant, erantque vel lacu, eam de re illa sermo erit, alleganda. Verum etsi sic habeat, omnique adeo utilitate dicta illa destituta haud sint, ea tamen, quod quidem nec ab ætate, quod scripta sint, commendari mereantur, nec ulla modo in illis, quæ a Nigali ejusque Sociis gesta narrant, fœum integram pœ adiungant, Commentario huic, utpote typis etiam, ut mihi equidem apparet, plane indigat, haud subiungam, omnia & singula, nota, a digna, quæ continent, in jam supra adnotam compendium contraham, testibus exhibuisse contentus.

§ II. An S. Nigafius tam
S. Scuviculum, quàm S.
Quirinum, ſocium in mar-
tyrio ſibi habuerit adjun-
ctum; quo loco fuerit ſep-
tultus, & an à S. Fientia
id factum?

Auctores
ex poſiti
ſunt cum S.
Scuviculo.

Scriptores quorundam, ſi proximè prægreſſo lau-
renti, Dodæus videlicet, Davanens, For-
tinus & Arturus à Monafterio, qui, ut ibi-
dem docet, Fœdaltati necatum pro ſide fuiſſe
Nigafium, laudenter tradunt, eodem tam S.
Scuviculum ſeu Scuvicolum, aut, ut ab aliis
etiam ſolent, Sciviculum ſeu Sabulum, quom
S. Quirinum in martyrio ſolum aſſociant,
idemque etiam Ordinaris Viſitator ſeu ſuper-
ior, & Altorum S. Nigafii Scripturam auctorem
ſiſtunt. Verum, an reſta dubitari poſſet; eſt
enim & Martyrologium Romanum hoc locum
& recentiores alii magno numero Epſti Sierl
hæc cum Nigafio tam S. Scuviculum, quom
S. Quirinum pariter commemorat, Uſurpator
tamen, Quirini goſtem, at non itidem Scuvicu-
lum mentionem inſeruit. Scuviculum quidem u-
na cum Nigafio, Quirino & Fientia in Reuol-
ſi, Rotomagenſium ſacer dotum 872 & an-
num 875, ut opud Gallia Chriſtiana aucto-
ſcriptores tom. xi, col. 23 & ſeq. videre li-
cet, epiſcopi, throni, inſula alioſque laudando,
commemorant; verum ex his, quæ in hæc di-
cuntur, fuiſſe aliquando iſtorum quorundam Syn-
dorum ſuorum corpora à adulteriis ſimal affe-
ctura, domatæ poſſet concludi; uti autem
Scuviculi corpus eo. m., quæ Nigafii corpus,
in ſepulchro, ita etiam eſſeſſe et poſuiſſe, eſſe
interim ille non euenit, quo hic, die, ſed ali-
qua. m. ſimiliter poſſet martyria fuiſſe affe-
ctus, qui non videntur?

C
quædam
à Quirino
ſeu Scuviculo
ſunt.

At vero, eſſe res ito habet, Scuvicu-
lus tamen uno cum Nigafio in quaſivunque et-
iam Adulteriis Moſendri editione und addem-
ge Antierne die ſignatur, martyriumque und
cum Nigafio & Quirino perſuſſe in ore. L. pi-
ſcoporum Rotomagenſium. At it, pro ſeſe et-
tem ab harum auctore S. Nigafii Poſſont, quæ
o. hujus Poſſontæ mox ſeu ſeu poſſontæ nos
exiſtente poſſontæ & ſupra dictis diverſa
hæc ſerit, citato, aſſerit aſſerit; cum hæc
etiam, ut jam docet, verumillimè ſec. x, di-
ſque. At ſec. xi ſenſente ſenſente conſcrip-
to, ſunt, S. Nigafium cum cum S. Scuviculo,
quom cum S. Quirino fuiſſe martyrium, ſuiſſe
jam inde à poſteris ſerit erectum, a-
guocia ſua perſonam valis, nec probat
poſſent, fuiſſe unquam ante dictam ſec. x. cre-
dum contrarium; quare, eſſe quidem, on
cum S. Nigafio poſſent ſic S. Scuviculum, deli-
tore cogat ſupra reſerit Uſurpator ſenſentem,
cum tamen à Martyrio, de qua hic agimus,
eſſe indubitanter erant. m., illorūq. adeo;
qui S. Nigafio tam S. Scuviculum, quom S.
Quirinum in martyrio ſocium fuiſſe adjunctum
arbitrantur, certo & veritate dicitur aſſerere
Oſobris Tonus F.

non poſſent. Opulentiorem itaque, quæ Scuviculo
agat de Quirino eſſeſſe S. Nigafii in mar-
tyrio ſocius hæc etiam poſſent credere, nec
pro certo vera, nec pro certo falſa habere,
modo ad locum, quæ tres illi Sancti à marty-
rio ſepulſi poſſent, ſermonem conuerſa.

Anonymus Poſſontis Nigafii auctor,
Davannens, Arturus à Monafterio, Fortinus
& Pomercanus, relato Nigafii, Quirini & Scuvicu-
li martyrio, aſſerunt, eum ſepulſum fuiſſe
duos in ſupra memorata ſita inſula,
quæ, quomvis Vadi vocabulum non inſulam,
ſed locum ſimiliter minus alium tranſiſſent, nec
natare nec ponte nec navigia adducto, com-
mode Valentiem ſigaliſſet, Vani tamen etiam
ſeu Vadam Nigafii, eodem contra nonnullis
Vadimicum quæque, aut, quæ à vico, ite
pariter & dictis olim appellato, in qua ſec
eſt, diſtinguatur, Vadi cum ad inſulam, Gal-
lice Gacy Vadi, ancapant. ſi, diſtinguit ſit
vacata, vel ex Ordinaris Viſitator loco ſupra
cit. ſerit. Et vero Sanctos aſſerit in inſula
iſto ſigaliſſe reſerit inſulam, nec etiam itidem
hæc proat à poſteris, quæ ad dexteram
ſeu Occidentalem Læe ripam ſit Deque ſub
S. Mariani invocatione edita eſt, eccleſia
corporum eorum in eccleſia altera, S. Nigafii
nominis prior. quæ, qui & iſte S. Nigafii
& Vadiſci ad inſulam appellatam diſtinguatur
ec & Rotomagenſi S. aduſci aduſci alioſque
deſerit, inſignita, longiſſimo tempore quæſiſſe,
tamen eſt opinio, in monumentis ſerit
non pauci conſenſent ec ex eo etiam ſerit
mo, quod ſerit illa ſerit, tribus am-
plius à Sanctum martyrio ſerit elapſi,
eodem adhuc loco, ut iſte ſerit uſurpator ſerit
ſerit ſerit nec eo ante id tempus ſerit
allende fuiſſe allende.

At vero, inquit, in reſerit typiſ-
que anno 1736 vulgato eccleſia Rotomagenſis
Breviaris, in qua eccleſia ſerit ſerit
prima eſſeſſe ſerit de S. Nigafio, Quirino,
Scuviculo & Mellano Oſobris, Dor. inſula ſerit
Oſobris reſerit, propanitur, ſerit
iſthæc ibidem ſerit in quarto de S. Ni-
gafio, Quirino & Scuviculo ſerit verba:
In loco, quem Vadiſci cum olim vocabatur, ſerit
litus tamen itæ poſſi & ſerit ſerit. In in-
ſula, quæ ambie idem armis, erat ſerit
ſub titulo ſerit Nigafii, ubi, reſerit Carolo
Calvo, ſerit Martyrum oſſa reſerit ſerit, cum
iſto etiam, ſerit noſtrorum eodem, quæ poſſi
erant, loco ac poſſi in vici Vadiſci
parce, ad Orientalem ſerit ſerit omniſſe Læe
ripam ſerit, ſerit ſerit, nec prius, quæ
eum jam reſerit Carolus Calvo, in inſula,
ab omni illo ſerit, ſerit eorum oſſa fuiſſe
deſerit, ſerit, apparet ſerit, ut, qui
dictum Breviarium reſerit, hæc aduſci
ſerit ſerit ne ſerit. m. exiſtendit opinio-
nem, quæ Sancti noſtri in præſerit inſula &
max à martyrio ſerit & diſtinguit quæſiſſe
communiſſe creduntur. Ræcetur, ſerit hæc; ve-
rum cum noſtrorum quidem, quæ, quod hæc
in re exiſtendit, cauſam quæſiſſe, in-
ventionem, & ſerit ſerit, quæ in antiquariis
eccleſia Rotomagenſis Breviarium reſerit oſſi
ſerit, eſſeſſe ſerit, ut opinio nem illam
preſerit ſerit hæc ſerit. Quid velim, diſtinguit
expono.

At in antiquo, quæ mihi ad manum eſt,
Tit. 2 omniſſe

ſerit
ſerit
ſerit

E

centis de
Rotomagenſi
Breviaris
reſerit
ſerit

F

ANNO 1627
C. II.
in hoc corpore
quodammodo
admirabile,
mirabile.

516 DE SS. NIGASIO, QUIRINO, SCUBICULO ETC.

annosque 1627 natus creatus, ecclesie Romano-
genensis Brevario ad xi. Octobris diem ec-
clesiasticis sub ritu dupliet de SS. Nigasio,
Quirino & Scubiculo praefertitur Officium,
cujus lectio quibus se venibus hinc concipitur
sub finem verbi: Cujus (Nigasio nempe) ne
Sociorum corpora facinorosa inhumata feris ar-
bitrariis adhiberent; quae ad angelis custodia
nocturnae divinitus erecta, capibus apprehen-
sis, cum ad letum fluvium pervenissent, per
ignem vadum in aduersum insula ripam con-
cesserunt, ibique à Pientia merona homocidice
sepulta sunt; ubi aunc erant ecclesia, quae San-
cti Nicollis titulo nominatur. Miraculum ita-
que, quod, ut Sancti, arepelle, qua sibi prae-
cisa fuerant, capitebus, in praesentem insulam
se transferrent ibique sepelirentur, fidem esse
hic asseritur, antiquioris Romano-genensis Bre-
vioris referentibus, ut vehemens fallat,
desiderat, hocque illorum curandum rei
miraculum illud una modo non retulit, sed
et Sanctos, quos id spectat, non fuisse in
insula ipsa mox à moeroris terra mandata,
nordit. At miris quidem miraculum, ut
pote eodem, qua duo similia miracula, alter-
rum de S. Plato, alterum de S. Diogenis Pa-
risiensis, debet debet, tum. 1 & 4 Octobris
jam promissariorum, loca habendum conuen-
tissime adeo ostendendum, non memorant;
verum, est vere Sancti è loco, quo fuerant
meati, prodigii in lra insulam hanc transie-
runt, hinc contra, sepelitur pariter in hac
insula hanc fuisse adiecit, inserit non parci.

fuit sepul-
tus;

22 Quid si etiam factum esse queat, ut
cum ad insulam lra ripam in via Padua-
ensis regione seu parte, qua ad Vestium
Francum spectat, fuisset occisi, corpora eor-
um inde ad insulam à Christianis fuit
delecta ibidemque terra mandata? Itaque,
est quidem miraculo locum fuisse, hanc ap-
paret, non tamen illud supra addidit, qua,
Sancti ibidem fuisse repositi sepulchra, fuerant,
viam suam uniant, illic adeo, qui Brevario
Romano-genensis antiquum referunt, per-
peram id quantum ad locum, quo Sanctos tu-
mulo conditis statuit, correxit. Verum, apli-
ni ne, quod in praesentem insulam Sancti immati
excluserat, jam feris statuta, ad aliud modo,
quod ad eorum sepulchrum etiam spectat, pro-
greffus. Postea seu exstantis penes nos S. Ni-
gasio Albi, in quorum scriptis epocham ad
fidem supra inquirimus, sola SS. Nigasio,
Quirino & Scubiculo nomina in titulo prae-
ferunt; ut, cum nos de martyrio, à S. Pientia
tolerato, sermonem usum instituant, hanc
proprie ad hanc Sanctum nostram, sed rationem
ad SS. Nigasio, Quirino & Scubiculo
spectant; verum, est si habeat, hoste tamen
ab illa, qua, ut addunt, ad Christi fidem
fuit paula ante ab istum conversi, fuisse in
dicta insula sepulchra, memoria producit, illic
ipsam, ut etiam Pientiam post fuisse martyrio
effugam, eademque loca, quo illi, sepulchrum,
scriptores plures unanimi ferè consensu sic tra-
dunt, ut, annuallia postea illud in San-
ctos officium fuit Pientia attribuentibus, Chri-
stianis autem in illis obiter adiutores seu comi-
tes Davanant in S. Nigasio ejusque Sociorum
Vita cap. 41 & Pomerayus in Alp. Rotomag.
Illi, adiungunt.

23 Et finit, si modo re ipsa Sanctus specu-
litus Pientiam, plures et cum adiutores fuit;

mites fuisse adjuvas, vero apparet similium;
quod, est ante istum Sancti nostram, quom-
am illi Virginem, aut Matronam, Uffordio lae-
rimarum et titulum auctoritate, appel-
lant, eorum id fuit? Priusquam necem hac de
re apianens exponam, annuallia de Clara
quoniam, qui Pientia, Sancti ut sepelient, ad-
fuisse, postea cum hac martyrium fuisse, à
Pomeraya loco praeferat tit. & Farina in Nor-
mannis Christ. pag. 60 differet traditur, modo
hic praemissa, ut sic viam sternam illi, qua
post, cum de duobus à Saussay ad re Novem-
bris diem memoratis Claris, quorum prior, ut
Tillemantia etiam tam. iv. Moniment. Eccl.
articulo 18 istum apparet, à Clara mox dicta
hanc videtur agnoscit, in Opere nostro tra-
datur, eam dicenda. Claras hic, ejus re-
liquiarum pars Pontificum ad collegiatam S.
Mellani ecclesiam, parte altera Mellanti illi
que lucis dispersa, fuisse delecta, à Pomeraya
in Alp. Rotomag. pag. 34 traditur, exstiterit
idolorum sacrificiorum, tamque fidem Christum
Nigasio hanc in poga Vilescit amantibus,
sepelisse, singulorum delecta pro hoc una cum
S. Pientia exstiterit, à Davanant, Farina &
Pomeraya supra laudatis asseritur; verum in
jam supra laudato Albiurum S. Nigasio, quod
penes nos exstat quodque ex Ultrajectino S.
Salvatoris ecclesie Mr. acceptum notatur, com-
pendio sequentia isthae sub finem, narrat SS.
Nigasio, Quirino & Scubiculo martyria, legun-
tur verba: Quodam autem merona, nomine
Pientia, cum Caro presbytero ex istorum San-
ctorum (Nigasio videlicet, Quirino & Scubiculo)
collegio corpora Sanctorum in eodem loco (lra
insula supra memorata) sepeliret, in quorum
honorem edificata est ecclesia ibidem, in qua
fuerant eorum beneficia.

24 Isti porro Albiurum S. Nigasio compen-
dia ipsimet hanc Albi, in duobus, qua ann. 7
memoravi, exemplaribus Mr. penes nos ex-
stantia ad amicum, est interium sanctum, in
qua, qua jam dictis illis compendii verba me-
moratur, ecclesia fuerit exstructa, fuisse à S.
Pientia donatum, adiungunt, amicus hic con-
sonant. Quod si itaque sanctum illis sit, Cla-
rus, qui S. Pientia, S. Nigasio sepelient,
adstiterit narratur, veri Dei exstiterit sacerdos,
conque, ut ex idolorum sacrificio post suam
ad fidem conversionem factus delectat veri Dei
sacerdos, post non videtur, qua de ex Da-
vanant & Pomerayus scribit, hinc hic scri-
pserat, ut apparet, cum S. Nigasio Albi por-
gant. Verum hinc, an illis hic assentien-
dum? Pomerayus pro illis, qua de Clara scri-
bit, datamentum Mr. laudat; est autem nec
quod, nec quale, nec quoniam antiquitatis id
exstiterit, edicit, minoris tamen prelii, quam
S. Nigasio Albi, parvi duxerat, ut h. proxi-
mi progressu ostendit, facienda, exstiterit, asse-
rere non aequum; quod cum ita fit, omne hac,
qua, ut jam docui, Clarum exstiterit veri Dei
sacerdotem, producit, potiorum merentur fi-
dem, quam Davanant & Pomerayus, qui
Clarum factum idolorum sacrificium, nec, ut
hic post suam ad fidem conversionem factus crea-
datur veri Dei sacerdos, permittere videtur,
dubitare cogor, ac proin an fuerit, necne Clarus
aliquando veri Dei sacerdos, in media reliquit.

25 Indubitante quidem assererari possit
exstiterit veri Dei sacerdos, si, ut Denysdus,
Labius etiam in Martyrologia Romana illu-
strat

est et à S.
Pientia,
quo quon-
dam, merona
Clara, qui
veri Dei sa-
cerdos fuit
et fuit

E
in Nigasio
Albi, Pomer-
ayus an-
tiquis non
conferentia-
ritas, asse-
ritur,

F
et à Clara,
Nonnatus
episcopo
strat

A *fratres el adspicere, in ista memoria*
Clari, ut potius, alterius Vita pag. 19 &
20 vult, unus idemque esse cum S. Claro,
Nanocensium pelio episcopo; verum de hoc
ad diem praecedentem, quo collatur, jam exi-
mus, nec la illo, quod de Sancto isto antistite
ibidem dico, quidquam occurrit, et qui quic
com suspensum merito quous eodem cum Cla-
ro, qui S. Pientie, Nigallum sepeliant,
spiritalis narratur. Adhuc S. Clarus, Nan-
ocensium episcopus, non moritur, sed confis-
for, ut la Historico, quem de illo ad jam
dictum diem testemur, Commentario videt
licet, excessu et vult; Clarus autem, qui cum
S. Pientia S. Nigallum sepelisse fertur, mar-
tyrio vitam finit, ut Davanensis & Pome-
reyus, S. Nigallus Aletis, utpote quos, quo mor-
tis genere la vult, non edicant, nihil hic
refragantibus, aperte docent. At vero,
eum Clarus, S. Pientie, ut fertur, in SS.
Nigallo, Quirino & Scubiculo sepelientis ad-
jurat, martyrio, ut mox dixi, vitam termi-
nabit ac finem etiam, ut la supra adductis
notis non colligit, verum Dei existerit fecer-
dos, esse modo forsan, qui hinc cum patet
eum cum S. Claro, qui ad re Novembris
diem ab Uffardo & Romano hodierno annun-
tiatur his verbis: In pago Viliassino, sancti
Clari presbyteri & martyris.

B *26 Certe hic existimasse videtur Castellanus*
& Parisiensis, quod anno 1727 prodit,
Martyrologii seu auctor suu auctores. Ea scilicet
fecerunt, quod, dum ad re Novembris diem
in pago Viliassino S. Clari presbyterum &
martyrem pariter annuntiant, floruisse eum
seculo tertio, appositum la margine nota in-
venit, nec Clarum istum, a Claro, S. Pien-
tia, ut notatur, in SS. Nigallo, Quirino &
Scubiculo sepelientis adiuvare, diversum, qui
se, tertio aut citius sanguinem pro Christo in
pago Viliassino effudit, literis asperum con-
spicuum invenit. Castellanus porro Parisien-
sique Martyrologii sui auctori seu auctoribus
jam probavit in Galliano suo, quod anno
1637 vulgavit, Martyrologio Sanctissimus; dum
enim in hoc ad re Novembris diem S. Cla-
rum presbyterum & martyrem la tradit, ut
loquitur, Vileassino signat, in eodem subi-
cto primis ecclesiarum temporibus cum immedita.
Nec refert, quod Clarum, quem memo-at,
Romae accessit; esse enim sic Davanensis &
Pomeroy, qui Clarum S. Pientia domesticit
accessit laque, ut apparet, pag. Viliassini
fortius in ignem, a vult, ut videtur, minime
tamen S. Nigallus Aletis, utpote quos Clarum
(Compendii coram vult nom: 2) hic transscripto
videt) & SS. Nigallo, Quirino & Scubiculo, quos
Romae in Gallia missus annis, collegio expli-
casse presbyterum, asserunt, resagunt.

C *27 Verum in Claro, qui S. Pientiam in*
sepelendo Nigallo Iovisse fertur, re etiam ipso
cum Claro, ad re Novembris diem Fasti so-
crile supere memorat la scripto, unus idemque
est, laudatissimus adeo hagiologus, qui, ut di-
xi, la asseruisse videtur, hic asserendum?
Quo ale Clarus, qui S. Pientiam, Nigallum
sepelient, edidit, ut vel elatur vel passus
fit Martyrium, nec Pomeroy nec scripturae
alii dicunt; quare, cum la passus la vultur
fit, fuit & re Novembris die, quo ab Uffardo
alique hagiologis Clarus per vult & marty-

memoratur, cum hoc esse vel non esse certo
eodem Clam, S. Pientiam, ut fertur, in
turando Nigallum sanare adiuvant, inferri non
potest. Nec id inferri etiam potest ex eo,
quod, ut Pomeroy docet, posterius huius
Clari corporis pars, parte altera Melloni
rebus aliisque aliquot locis dispersa, Panti-
sum ad collegiatam S. Melloni ecclesiam fuerit
delata; qui enim loco Clari, qui ad re No-
vembris diem ab Uffardo aliisque Martyrolo-
gis celebratur, reliquia asserunt, nullam
ab hisse declaratur. Verum in pago Vileas-
sino celebris est Clarus presbyter & martyr,
qui ibidem, pro castitate, ut fertur, servanda
occisus, in vult sui apido, ad itam seu
Episcopi prope Giffordum sita, collatur; hanc
autem, qui, si quae Pomeroy, Baltheo lue-
tem in Sautrum Fide ad re Novembris
diem hand propositis asserunt, movet, veri-
tati consonat, certissime a Claro, S. Pientia,
ut fertur, in eadem o S. Nigallum sanare adi-
uvant, esse aliosum ipsum, qui ad re
Novembris diem ab Uffardo & Mrl. Romano
hodierno memoratur, Denique in ejus, quom
anno 1633 edita, vult continet, eligit etiam,
ut ex Opere nostro in Praefatione ad xviii
Julii diem anno non colligit, Sultior ne-
cesser adspicatur; neque vero immerito.

D *28 Clarus enim, ad Episcopi cultus, non*
videtur diversus a Claro eremita Anglo, apud
Coppraviam in nova Sanctiorum Anglia Le-
genda pag. 59 memoratur, hinc in eodem,
quo ibidem notatur, quarto Novembris die,
capite obfissa, occubuisse asseritur. Nec, ut
apparet, multum refert, quod S. Clarus, qui
la nomine sui ad Episcopi oppido collatur, ad
Molano, Wlano & aliis xviii Julii die recu-
laris, idem, ut ex Denysio in dila San-
cti illius Vita pag. 22 & seq. datur intelligi,
domitatus sit, quod tunc ipse, quom antequa
Alla ecclesiae Clarina traditio ad xvii
expositum, mensis Julii diem referunt, transito
loci aliquo celebratur, ille interim re No-
vembris dies notati ejus sit confiteretur. At
vero, inquit modo non nemo, S. Clarus, ere-
mita Anglus, la suo apud Coppraviam eloquio
suo Eimondo Anglorum rege vult traditor,
cumque & tribus huius nomine regibus, qui
Anglie, ut Afordus in ecclesia Anglicana
Annalibus ad annum 855 num. 21 docet, do-
minati sunt, senior anno 855, ut apud eun-
dem Afordum videre licet, regnare inceperit,
constat iam est, ut Clarus eremita, & Cop-
pravio laudatus, certe ante annum 855 notus
non sit, atque proinde anno 879 non plures
quam vult atatis sua annos numeret;
quod si autem sic habeat, qui credit, eum ac
proin & aliis Clarum, qui la aonali sit ad
Episcopi oppido collatur, jam inde ab anno illa
secedorem existisse ac ut totum ab Uffardo,
qui, quomodo admodum Ml. Molano in Prote-
gentis ad sit. 3 Benedictionem, part. 2 pag.
xxxviii sultis probat, circa annum 875 Mar-
tyrologium suum composuit, utamque, ut
apud Historiam liti. Francie Scriptores tom. 5
pag. 437 est videre, ultra annum 879 non
procurat, ad re Novembris diem annuatim?

E *29 La sane, fateor, credidi est admodum*
difficile, certique, ut consideranti percipit, d-
veru est alienum, si, ut Denysius la ejus
Vita, supra notae laudat, pag. 21 scribit,
1113

E *ad Episcopi*
cultu, vult
feruntur,
ad hic

F

G *la medium*
addit

H *tempus d*
Clar, con-
dit ex Cr-
istiano vi-
fici est,

I *ad re No-*
vembris
diem per U-
ffardum co-
laturum &
Claro,

anno

518 DE SS. NIGASIO, QUIRINO, SCUBICULO ETC.

AUCTORE
C. B.

anno 882, aut, ut Latinius ait, anno 894 facti occisus. Quo ergo Caperonii Clarus et prole et filia sit, qui ad Irem seu Epim in pago Pileosium cultus, ab Ulfardo ad iv Novembrii diem annuuntur pectus, apertus, et ante annum 884, martyrium passus et etiam etiam, quoniam Edmonda, Anglica regis, qui, ut dictum, anno 845 regnare incepit, contra Caperoniam statuitur natus. Wilfridus, qui in Angliam suo anni 660 Martyrologio ad iv Novembrii diem dilucidat non alium Clarum, quoniam qui in nominis sui ad Epim apostolo cultus, ne d. Crogavio in nova Sanctonem Anglus I. c. genda elegia ornatur, commemorat, martyria cum, est etiam hanc etiam in marginat, circa annum 666 fuisse coronatum, postea ut, Wilfridus porro Dempsteras etiam su pignatur; hic ena, qui, quoniam Clarum eremitum, in Monologio S. Leo d. p. 1 ad xvi Februarii & Julii senatum, non Angliam, sed Saxoniam fideat, pariter etiam non alium Clarum, quoniam qui in nominis sui ad Epim apostolo cultus, recenset, in xviii cum, quoniam Guillelmum seu Galileum p. imo appellatur, passus, cum centurionem apostolus resistisset, Clari nomen inde furtim fuisse, ait, tunc ne non existeret existisse, in Ecclesiastica gentis Scriptorum II. p. 251 tradit. Quod si inique dicitur hunc postrema scriptoris h. n. non hic sit, Caperonii Clarus, qui ad Epim cultus, sit ante annum 884, imo etiam ante annum 845 tam martyrii palmam, quoniam natus fuerit adeptus.

30 Verum Arcturus d. non sterio, qui Clarum eremitum seu uachetam, d. Caperonii Clari, ut apparet, non diversum, in Nostria Pla pag. 68 etiam commemorat, fore dubio eum, non expulso, quo natus esse, tempore, circa annum 870 initium fuisse, adiungit; et autem, ut ex eo, quod hinc Clarum scribitur duntaxat quoniam ad summum annis prius, quoniam Ulfardi Martyrologium esse compositionem, c. xviii esse potuisse solutorum, consequetur sit etiam adeo vel idcirco, in hoc illum annuuntur, credens etiam admodum difficile, Arcturus ea in re indolenter assensu non possit, enae tamen re vero Clarus ille anno 610 esse electus rixerit vitamque martyria circa annum 666 terminavit, dubitare etiam cogit, quod Wilfridus & Dempsteras, qui hoc affirmant, nullum pro affirmatione sua firmando monumentum antiquum allegant. Et vero ne potuisse quidem id illis facere, optari. Nullum enim, ut fallor, exstas manumens huiusmodi. Certe ego nullum usquam, dilectissimum licet falsa indagine, invenire quivi. Verum cum equidem, si Pomerio, duos in pago Pileosium martyres, nomine Clarum, statuerent, attendendum sit, Caperonii Clarus de prole sit, qui in nominis sui ad Epim apostolo cultus, fecit aliquos Clari, qui cum S. Pientia, ad ferret, S. Nigasio sepelitur, postulat existere, consistorium est, ut hoc d. Clari, ad Epim cultus, sit diversus ad prole d. Clari, qui iv Novembrii die ob Ulfardum memoratur; hanc enim cum Clari, ad Epim ex eo, quod hic eodem, quod ille ob Ulfardum annuuntur, iv Novembrii die martyrio vitam, ut supra docui, terminavit, non esse eorum tandem, vero, ut jam ante innot, puro simplicissimum.

31 Anne autem sic restit, ea contris perpe-

ram sentiam, alterius ad nos dictam Novembrii diem discutiendum relincentis eo modo, unde digressus sum, reverter & ad S. Pientia, ut scriptores supra laudati volant, S. Nigasio sepelitur, inquiri. Dubitare iterum hac de re me fecit Ulfardus, hodie S. Pientiam cum SS. Nigasio & Quirino in genibus suo apud Solterium Martyrologio sic annuuntur: In pago Vilescio, pallio sanctorum Nigalli presbyteri & sociorum ejus Quirini & Pientie; ita enim S. Pientiam martyrium cum SS. Nigasio & Quirino fuisse, non obscuri, et apparet, indicat. Oportet quidem potest, Pientiam eamdem cum SS. Nigasio & Quirino ob Ulfardum hunc in pago Vilescio, aut quod illi cum hunc sit passus, sed quod non eodemque hostium die colitur, annuuntur; verum Pientiam & Quirinum ab Ulfardo appellatur S. Nigalli socii, cumque erit martyres ob cultum, quo illi aut possunt, appellat d. Martyrologio socii hanc solent, consistorium est, ut Pientia & Quirinus ab Ulfardo S. Nigalli socii vel ob martyrium, quod cum hoc subleat, vel certe ob evangelicam, quoniam cum illis collatur, praedicationem apostolus sint censendi; cum autem S. Pientia evangelium una cum S. Nigallo post suam ad fidem conversionem praedictum non legerat, imo, ut id scilicet tradatur, ut ex utraque quidem, quod de ea referantur, pati videntur, nihil, ut apparet, superest, quoniam S. Nigalli Socii ob martyrium, quod una cum hoc toleravit, ob Ulfardum annuuntur existimant.

32 Quod si quidem vere S. Pientia cum SS. Nigallo ac prole d. cum S. Quirino martyrium sit passus, qui, quod, solium esse passus, ut terra hominum corpore movetur d. Id sane ego non perspicio. Attamen cum id d. S. Pientia solium, communis, ut apparet, ferat creditur, itemque etiam & scriptores ferunt omnia & monumenta ferunt auctori, dom d. S. Nigalli sepultura firmamque insistentem, testatur, quod si S. Pientia, non quidem quod post suam ad fidem conversionem una cum Nigallo evangelicam praedicationem obierit, sed quod illi in hoc, quomodo potuit opem pro viribus attulerit, S. Nigalli Socii ob Ulfardum accensentur d. Ita certe cum eruditissimus, scriptoribus & monumentis, S. Nigalli sepultura Pientia attribuitur, in concordiam utrumque martyrologio illa pariter addit, cumque scriptores cum scriptoribus aliis, traditione & monumentis collatam non sine, sed, si fert possit, componendi, et legere videri hic potest rationis equitas, ut Ulfardus, qui, nisi modo jam expostum intelligatur, S. Pientiam attribuit S. Nigalli sepulturae verat, ut etiam ipso modo illi intelligatur. Quare, est quidem S. Nigallum fuisse d. S. Pientia sepultura, undeque sunt, uti d. jam dictis nemo non colligit, certum non sit, non tamen ultimum, Nigalli sepultura praedictam Pientiam nec prius, quoniam cum id scilicet, martyrio fuisse affirmam, offerentibus fides omnis indubitanter deagendo. Porro ut sunt adhuc ob supra jam adducta de isto S. Pientia facto, etiam d. pluribus asserta, ita etiam, ut apparet, de Romanensi S. Nigalli episcopo, imo & de chorathere ejus episcopali, etiam d. hic & ille d. pluribus potest affirmare, potest omnino. Patet ita ex his, quae si seq. fuerint dicturi.

filii edmon-
da, ex huius
modi factis
supra dictis
etiam d. anno
845

est modo
hic capitulo
interrogatur
vota

factus,
hunc dicitur
se illigari
videtur.

§ III. An S. Nigafius exstiterit Rotomagensis episcopus, & an vel episcopali characterē fuerit insignitus.

Est con-
tra Rotomagen-
sem Nigafius
episcopatum,
quod Rotomagi
autem non
fuerit, aut
valde dubi-
tatur.

Valde quidem ex eo, quod namque Rotomagensē ejus episcopatum argui non potest; venerit enim, necne ad urbem illam parum refert, dominos ad Velocissis, quorum, ut supra dictum, urbs primaria Rotomagensis, Christo submittebat ordinatus fuit episcopus, Christianum scilicet genti isti anno addidit, itaque apud hanc sanguine effuso obdormit. Ita fere, & sancti reliquias Gallia Christi, autem Scripserunt tom. xi, col. 4; verum an Nigafius ad Velocissis ex prae ad Rotomagensē Christo submittebat: verum ordinatus fuit episcopus? Roma eam d. S. Clemente Papa episcopum ordinatum ex nati cum Dionysio Arcopagita in Gallias, ut Evangelium illud ac nominatim in urbe Rotomagensi enunciatum, missum fuisse, publicas ecclesiae cathedrales Rotomagensis tabulas, Breviarium & Martyrologia antiqua, quae de Sancto illo loquuntur, cessari, Poncevius in Archiepiscoporum Rotomagensium Historia pag. 1. affirmat. Verum, quia laudat, ecclesiae Rotomagensis tabula ad manus mihi non sunt, haec praeterea, quod ut, cessari, nec negando, nec affirmando sum; an tamen verum id faciant, dubitare me cogunt, quae pariter laudas, Breviarium & Martyrologia antiqua; cessi enim in duobus penes nos existantibus antiquioribus ecclesiae Rotomagensis Breviariis, quorum alterum anno 1581, alterum anno 1627 notatur exilium, Nigafius a B. Clemente Papa episcopus ordinatus dicitur, id tamen, si in seipsum etiam ubi Rotomagensi assignata, saltem in suis post se sui tradidit, nullamque, quod hanc adhibetur, Martyrologium antiquum invenire quivi.

34. Et verum Nigafium Romae d. Clemente Papa, assignatum ei, quem fidei lumine praecipue illi, hanc, urbe Rotomagensi, non fuisse ordinatum episcopum, vel ex eo liquet, quod Clementis martyrio vitam sub sec. 1. finem terminavit, Dionysiusque, Parisiensium apostolorum, cum quo Nigafius in Gallias missus esset, ut Dionysio Arcopagite, ut in Commentariis fabulosus hujus Aetis praevidet ad 12. mensis hujus diem ostendi, sic diversus, nec, ut ad eundem diem in Comment. Dionysii Parisiensis Aetis praevidet docui, in Gallias tritus, quam anno dicitur 250, advenit. Adhuc, cum Nigafius, ut Passione ejus, sec. x, ut dictum, exarata, scriptor anonymus, aliosque, qui, ut jam docui, sec. xi. Archiepiscoporum Rotomagensium Aetis, d. Martini de Volpato, litteris mandavit, scriptor talium anonymus perhibet, ecclesiae Rotomagensis tradidit, a Desmarte, Parisiis, Poncevius aliosque recentioribus passim admissi, fert, fuisse in Gallias cum Dionysio, Parisiensium apostolo,

missus, non fuisse illam Romae, est etiam id, non d. Clemente, sed ab alio quovis Pontifice Romano factum adfraseri, Rotomagensē ordinatum episcopum, d. Gregorio Thuanensi apparet. Ille enim antiquis Historiis Francorum parens, lib. 1, cap. 8. universus, quos in Gallias, ut Evangelium illud enunciatum, cum Dionysio, Parisiensium apostolo, missus fuisse arbiterator, episcopos enunciat, minime hunc Nigafium, asperit de quo nec verbum facti, accessit. Solo quidem, frequenter haud multum roboris habere argumenta, ad ostendendum scilicet posita, verum tunc saltem si omni haec tenent, quando id, circa quod ille versatur, audores, si fuisse, verosimiliter & scilicet & scilicet in litteras fuisse missi; cum tamen, si Nigafius Roma ordinatus fuisse Rotomagensis episcopos, Gregorius id verosimiliter & scilicet, & scilicet in litteras, Nigafium scilicet episcopos, quos, singulum etiam scilicet episcopos, Romae in Gallias cum Dionysio, Parisiensium apostolo, venisse scribit, annuendo, fuisse missos nec tamen id fecerit, est fani, cur d. Gregorio, Nigafium Roma ordinatum non fuisse Rotomagensē episcopum, aut saltem id saltem, sec. vi, quo sanctus is historiarum floruit, credendum nonnullum fuisse, arguamus.

35. Neque vero id sec. vi. tandem, sed & x, ut apparet, credendum nonnullum fuit. Qui enim scilicet, ut jam docui, xi. Archiepiscoporum Rotomagensium Aetis, quo iterum laudat, scripsit, de Romana Nigafius in episcopum Rotomagensē ordinatum, veluti de re haud alioquin die ante eorum suam orationem, loquitur hanc in modum: Jam non pauci nos manifestum esse, hanc (Nigafium videlicet) Romae a beato Papa Clemente Rotomagensium urbis archiepiscopum ordinatum fuisse, audiam jugo pastoralis ejusdem obnoxio; ita autem illud de dicto Nigafio ordinatum, non prout huc d. Clemente, sed prout, Nigafius etiam in sedem urbe Rotomagensi assignata, fuisse ostendit, struendum insinuat, apparet. Etiam verbi jam datis modo scilicet: Nos est frivolum, sed firmum de eadem, prout fuit (Nigafius nimirum) testatur Passio, cum beato socium Dionysio, perniciosum Clementis Papae hunc eundem (Nigafium nempe) ad omnia Gallias concesserit; & prout, quod fuit, quam Romae, sicut diximus, acceptum, sedem posset pervenire, martyrium.... cum Quirino & Scurialo perulisse; sic autem, est quidem prioribus suis verbis duo tantum distincta, Nigafium videlicet Romae d. B. Clemente Papa & undequam fuisse episcopum, & urbem Rotomagensi in sedem accepisse assignatam, hoc tamen postremum in Nigafio, quoniam laudas, quomodo sec. x. scriptum, ex ut, quos supra docui, latiliter, Passio non tradit, insinuat insinuat.

36. Jam vero, cum d. modo allegeris ita, ut dixi, de Romana Nigafius in episcopum Rotomagensē ordinatum scilicet xi. scriptor loquitur, id enim calumnia, scilicet x. creditum hanc nundum fuisse, argumento est: verum aliud modo adhuc, quo validius res probetur, habet adungere. S. Nigafius penes nos exstant Passio, quae d. Passione, per eundem scriptorem, ut modo d. xi. laudas, diversa & se a supra dictis haud existerit, non modo nihil amodo, quod

Ind. & f. vii
ut ex Ar.
Rotomag.

F.

A. B.

Item idem
Roma Rotomagensi
fuisse ordinatum
episcopum, fac.
vi, ut ex
Gregorio
Thuanensi.

ADVER-
S. B.

Rotomagensis de B. Clemente Papa in fidei acceptis Nigallum prodit, verum contra, quæ etiam, ne id credatur, exigere videntur, commemorat. Anonymus enim, qui illam scripsit, auctor sub latibundis suis latium, Dionysii Parisiensis, quem cum Dionysio Areopagita confudit, missum in Gallias, quam B. Clementi Papa ascribit, narrata, fuisse ob hoc illi, quo ethnicis ad Christi fidei adducere facillius posset, plures ex ordine ecclesiastico factos adjutores affirmat, hisque Quirinum, Scubiculum & Nigallum, Romæ episcopum (at nimirum, nulla inter, quæ ei officio fuerit, sedis mentione facta, ait) de B. Clemente Papa ordinatum, accusans, primum quæ ratione apostolici illi Viri non cum Dionysio Parisiensi aliquando operem converteatis ad Christum ethnicis felici cum successu assidant, exponit.

37 Universum porro deinde de istis de nominibus de S. Dionysio sequentibus histe, At verò sublimi comites præclari Dionysii, videntes à Deo tantum saltem in arce de territorio Parisiensi per viros suos operari, caperunt de ipsi de calcei fidei crediti priora erigitione moliri, & ut populi diversarum urbium, tam è vicino, quam etiam longè politarum, Evangelium Christi ad modum animarum infunderent, eundem sensum anhelare; comperit autem beatus Dionysius hac voluntate ac devotione, & intelligens à Deo, à qua bona cunctis procedunt, eorum precum fervorem suorum animarum exire, gratias petat. Deo, qui omnes homines vult salvos fieri & ad agnitionem veritatis venire, locutus verbis, max ferens de exhortatione, quæ hic Dionysium ad sanctos suos comites habuisse ait, ista etiam hic nota subjuncto, Hoc è alia quamplurima (Dionysii) differentia volucens similitudo eas caritatis potest amicitia & commendat eos Salvatori omnium Dominus; illi verò dimilli discepti sunt per universam Galliam, Germaniam, Aquitaniam ceterasque longè lateque provincias predicantes Evangelium regni superni & summes linguas amplexque innumeras, adjuvati verbis, at tandem, oratione spectata ad Nigallum, Quirinum & Scubiculum converfà, de histe, quæ sequuntur, scribit. Sancti autem, quorum superius mentionem fecimus, id est, Nigallus episcopus, Quirinus presbyter, Scubiculus diaconus audientes, Rotomagensium metropolim longè inferius Parisio super ripam Sequana sitam, nihilominus populus ac negotiorum commercii opulentissimam, portus confluentia locatissimam, fructuum, piscium cunctarumque rerum abundantia ditissimam ac per hoc omnium demonum spurcissimam idolotramque superstitiosis fonditissimam, nobiscum exemplo sanctissimi Dionysii, ad eum quicquid venire atque ab idolorum cultum ad fidem Christi notitiamque veritatis revocare, Deo opulante, voti communis decreverunt. Transiit itaque fluvium, qui vocatur Sura, venerunt in pagum Valcassum.

38 Talis fuit, quæ ad institutum nostrum hic facinoroso laudatus auctor suppeditat à sic autem, ut hæc attentè considerari potest, Nigallum è beato Clemente Papa Rotomagum in fidei episcopatum accepisse seu Rotomagensium ordinatum episcopum Rotomagensium vel ab illo vel, ut Udericus Pictus ait, à S.

Dionysio Parisiensi, quo Christi fidei ibidem introducere, missum fuisse, non trahit; sed cum contra etiam eo, è quibus, non id, sed Nigallum duntaxat Rotomagensium, ut legimus, qui nulli fidei effectus affixus, existit episcopum, non immerito, et apparet, conclusum, committere, emissumque est, ut, postquam illa, quæ scribit, Nigallum etiam nec à Dionysio, nec à quocunque alio ordinatus fuerit Rotomagensis episcopus. Jam vero cum idem auctor max fidei memorio, qui è dictis sit, si fuisse sitis, Archiepiscopum Rotomagensium Alorum scriptore, apud ob hoc è suprà allegatis laudatur, sit antiquior, verò millimque, ut supra docet, vel sit, vel certe haud scilicet quam sit, à talis existit in viris, nec monumentum illi teram illam, postremo isthac fidei antiquior, in quo Nigallus appellatur Rotomagensis episcopus, invenitur, ex omnibus jam dictis Nigallum sit, adhuc pro episcopo duntaxat regimino laudatum fuisse, nec prius, quam cum jam volueram, quo, qui cum episcopo Rotomagensi, ut jam dictum, facit, Archiepiscopum Rotomagensium Alorum scriptor fuisse, laboratur, episcopis Rotomagensibus annuuntur episcopi, conclusum apparet.

39 Quapropter, cum Nigallus, uti iude consequitur, non sitis ad veritas, sed tam deum cum fidei aliquis post martyrium ejus esse elapsa, erectus fuerit Rotomagensium episcopus, caput, quæ non statim à tempore, quo è ista feruntur, sed diti duntaxat post credita fuisse deprehenduntur, rejectis commentisque accusatis, prodens ex fidei ejus fuisse, Nigallum autem episcopum Rotomagensium eademque erantem virginem apparet. Certe ego sic optare, idque eo propensius quod cum ecc Ruffus, qui later annum 372 & annum 375 (Gallus Christi, eccle Scriptores tam. xi col. 24 & seq. videri) Rotomagensium episcopum episcopo nuncere moderatus est, pro Rotomagensi episcopo habuisse videatur. In eadem eadem, quam in eadem S. Andoani Historia, anno 1662 vol. 32, pag. 399 & seq. Pomeroy recensita, sic loquitur: Primo ordinationis meo anno dignum duxi limine Sanctum, scilicet Christi confessoris Andoani, præter urbem (Rotomagensium) quendam aliam civitatem, & beatorum martyrum Nigalli, Quirini, Scuriculi & sancti Pientis, adire; cum hic autem, dum de S. Andoani loquor, Rotomagensium cum, quod sit, civitatem appeller, & tamen mor de Nigallo loquens, civitatem illam huc, etiam ejus nomina has vocis primi ejusdem urbis civitatis facillime & quæ maxime oportere, ut considerari potest, adjuvare possit, haud acribitur, id enim vero ab illo Nigallum pro Rotomagensium episcopo holum non fuisse, argumento est.

40 Jam verò, cum hæc sit habere, in Rotomagensi, quod anno 1716 proposit, Brevaria Nigallus reit, non Rotomagensis episcopus, sed Neutrum duntaxat seu Normannia, cui pagus Vitellius includitur, vocatur Apollonia. Adhuc novissimi antiqui episcoporum Rotomagensium, indices, qui hanc latium à Mellano duntaxat, id fidei, contra ex Gall. Christi. eccle Scriptores tam. max. col. 24 & seq. arderentur, facere sunt censendi, non tam quod Mellano Rotomagensium ecclesiam car-

liber, quæ
in S. Nigalli
pag. 102

B

hic addita
episcopi
Rotomagensi
fuit non
accusatus,
verò
nihil appa-
ret;

C

accusatus
autem,
ordinem
non laudat
fuit, hinc
quæ è ab
aliaind. verb. ad
vel episco-
pus existit
rit;

A dretum fundatissimum sedem episcopalem primas
ibi dem locasse credatur, verum etiam quod pri-
mus omnium ordinatus fuerit urbis illius epo-
scopus rege adeo etiam ipsa praesentem Rato-
mazensem antequam existeret. Porro et-
iam quidem, quod iam superius laudari, S. Ni-
galium Aila, existisse eum episcopum regio-
narium, non obstat, ut supra insinuaui,
probandum, imo etiam a beato Clemente Pe-
pa ordinatum fuisse episcopum, distinximus
tradant, ante tamen verè vel episcopos ex-
isterit Nigalium, ambigendum etiam reor; me-
ritum enim, an immerito, à jam nunc di-
cendis poterit statui. Gallia Christiana eadem
Scriptores, qui ne quidem, an Nigalius ex-
isterit primus Rotomagensium episcopus, du-
diter volunt, tam. mox iterum cit. col. 4. vel ex
ea etiam, quod Dianysius Parisiensis attigit
Evangelii praevocant, qui presbyterum diacon-
umque socias habuisse perhibentur, episcopi
existerit, Evangelicos praevocant amicos, quibus
vel presbyter una cum diacono vel etiam
duo presbyteri consecrati fuisse leguntur, ad
episcopos certe evocasse fuisse, tam laudandum
concedendum ac proinde, cum Evangelica predi-
cationis ultimique aegritas socias, presbyterum
unum, cui nomen Quirinus, diaconum similiter
nomen, nomine Scubiculum, Martyrologium
Romanorum habuerunt iuxta ac quodam S. Ni-
galii Aila sanctissima hinc martyri adjungant
non parum inde ad episcopatum ejus proban-
dam censeri.

etiam ab
ratione,
contra fidei
fundamentum

41. Namque, qui laudant, S. Nigali Aila
admodum exigua, uti ipsimet probant, sunt
fidei Usuardus, qui ut negare non audent, an-
tiquitatis potius evocant; quare illi, qui pra-
terea à Nigali jam superius laudatis hanc me-
morant, uti supra jam docui, precellat illis, nec non
exstantibus, diversae verisimilitudinis non sunt,
movet oculo debet, ut vel Quirinum, cui
presbyteri titulum Usuardus hanc tribuit, ex-
pessit presbyterum, vel Scubiculum, cujus ne
mentionem qui. cum idem martyrologus facit,
Nigali seu in predicatione Evangelica, seu in
alio agone socium fuisse adjungit, involu-
enter credit. Item porro de Mr. Rom. no
hactenus statuerunt: quatenus enim, quae
ab Usuardo assunt, id memorat, ea vel à
Festis sacris, Martyrialibus, vel hoc longe recen-
tioribus, vel ex ipsismet max iterum laudatis
Nigali Aila cui certè (neque enim hinc seu
sua seu antiquitate potius, à quibus pronun-
tasse quicquam, monumenta ulla novi) à fidei
hanc metioris monumentis, Usuardo pariter
recentioribus, sunt depraepa. At verò, ha-
quint, quae etiam in S. Nigali historia Qui-
rinum & Scubiculum esse adventitios, inde
nihilominus fas erit colligere, fabulam idecirca
fuisse confectam, quod quo tempore à illa quod-
dam remanissimum suis advenit, personam sibi
habere majores nostri, Nigalium episcopatum
charactere fuisse insignitum. Sed fere etiam ad
verbum laudati Gal. Christ. aucta Scriptores;
verum quid hinc, quæso, qui Nigalius Indu-
bitanter credatur existisse episcopus, eliciant?

Gallia
Christi aucta
Scriptores

42. Majores nostros (solum) credidisse,
quod à patribus suis acceptum, credendum est
haberi, nisi ascenditur eorum fabulam ipsi fuisse
existisse aut fabulam quodam recentiori esse decepti
est quid tam? Nolite scire, Majores nostros,
cum S. Nigalium episcopali charactere fuisse
Odoletus Timas P.

insignitum, credidisse, nihil praesens aliud,
quam quod à patribus suis acceptum, credi-
disse, firmissime etiam sit credendum, consi-
derantur hinc erit, ut Nigalium existisse e-
piscopum, indubitanter credere debeamus? Id
certè mihi non apparet. Quid enim? S. Ni-
galium & quos ei socias plerique adjungunt,
Quirinum & Scubiculum ab hisse sibi capta
manibus propriis post necem arripuisse haec
gestantes in adversum insula, ubi ita florua
formata, ipsam Vado antea ignota concepsisse,
Majores nostri, uti è supra laudatis insinuat
alioque laudandis Sanctorum nostrorum Aila
alioque documtus nomen non eliciat, cre-
didisse, easque sic nihil, quod quod à patri-
bus suis acceptum, credidisse, nobis etiam
(neque enim aut fabulam ipsimet fuisse aut
fabulam remanenti, ubi illi confusa, decepti
fuisse quærit ostendi) est credendum; quis hinc
autem, Nigalium, Quirinum & Scubiculum
ab hisse sibi capta manibus propriis post ne-
cem insigni prodigio verè gessisse, indubitan-
ter credendum, concludat? Nema erit, qui
lanumeris aliaque commentis fidem indubita-
tam per argumentandi modum conciliandum,
consideret.

in modum

43. Quare tam fere duntaxat res, quas
Majores nostros credidisse ac à patribus suis ac-
cepisse simas, indubitanter, nisi quid susce-
pit contrarium, credere debemus, cum hi à
tempore, quæ res illa evenit, tam parum
noscentur vizisse remoti, ut eas quæ apud
poterint habere perspicuas; cum autem, si
supra laudatam Ricolfi charitatem & Corbiciensem
farfan, in quibus obis episcopi titulus Nigali-
us recensetur, Hieronymianum apud Floren-
tiam apographum excepteris, universis, in
quibus de Nigali agitur, monumenta et ipsa-
met, uti supra ex insinuat docui, S. Nigali
huius Passa seu Aila Usuardo, qui circa an-
num 877 vivere debuit, recentiora, et antea
monui, existant, enunverbo, à quibus sua in
monumentis illis de Nigali necesse Majores
nostri accepit, tam parum à tempore, quæ
gesta fuerunt, vizisse remotas, ut quom opti-
me hac conperta habere poterint, vero ap-
paret amnia ab hisse; quare non est, qui
character episcopali, uti ex istis monumentis
quæpiam tradunt, insignitum fuisse Nigali-
um, indubitanter hanc seu fide seu auctori-
tate credamus. Et vera id credentibus Us-
uardus etiam, qui, ut dictum, universis mo-
numentis illis est antiquior, adversari videretur
Nigalium eum non episcopum, sed presby-
terum duntaxat appellat. Nihil quidem, erit
primi Ecclesiae seculi presbyteri nomen tam
ad episcopum, quam ad inferioris ordinis sa-
cerdotem designatum transisset fuisse adhibi-
tum; verum id nota, quæ Usuardus floruit,
secula hanc amplius obtinuit. Ita nimirum
possum censere evulsi, nec hinc, ut apparet,
retrahantur ipsimet laudati Gal. Christ. aucta
Scriptores.

hic addu-
ctas.

44. Alii autem etiam & singulis seculis,
Usuardi atque progressi, et prolo &
tunc, cum monumento, et quibus in Nigali no-
titiam habuit, fuisse conscripta, episcopi sub
inde adhuc nuncupati fuerunt presbyteri? Ita,
ut videtur, arbitrantur illam scripturam, hinc-
que etiam factum aiant, ut Usuardus, cum ad
monumentorum sibi praesentium fidem scribe-
ret,

ARTICULUS
C. B.

ret, ut nomen quidem presbyteri, quod in
histe Nigasio tribui videbat, immutare volent,
sola isthuc Sanctum hunc distinxerit. Verum,
et si id mihi admodum dubium ac ne quid etiam
peius dicam, incertum appareat, sit tamen,
ut putant, hincque adeo pariter acciderit, ut
Lucianum Bellouacensem, etiam si episcopum à
pluribus appellatum, solo presbyteri titulo
Usuardus ad viii Januarii diem addidit, con-
fessorum saltem hodie erit, ut quot episcopos
hic martyrologus appellat, etiam eor non pre-
sbyteros, sed episcopos in monumentis sibi
protuberantibus invenirent appellatos; cum autem
sic habeat, quo facta quare ratio est factum,
ut ex histe, qui omnes, nulla excepto, re
vera existisse episcopos certe sentiant, nullus
plani & tamen tam Nigasio quam Lucianus,
de quo (Tridentinum can. iv. Monum. Ec-
clesiæ. pag. 747 & seq. videbitur) non minus su-
ne, quam de Nigasio, an episcopus existierit,
est dubium, solo presbyteri titulo in monumen-
tis Usuardi protuberantibus fuerit affectus? Id
enimvero accidit quum maxime mirum, suspi-
carique solet, re etiam ipsa Lucianum & Ni-
gasium, non episcopos, sed inferioris dum-
taxat ordinis sacerdotes seu presbyteros exis-
tisse.

ARTICULUS
C. B.

45 Itaque, qui quidem, Nigasium existisse
demonstrat inferioris ordinis sacerdotem, pro-
terea officium non assum, vane tamen re-
vera existierit episcopus, ac prout in eum à
mero, quilibet laico creditus fuerit, presby-
tero episcopum reglamentum, ac deinde, ut su-
bita temporis progressu crescant, à reglamento
Rotomagensi episcopum hanc fecerit, du-
bitare ob jam allegata cogor. Nec ut credam
existisse episcopum, me movere queant, quia
laudentissime etiam docens supra plus semel
laudata omnem episcopum Rotomagensium Alia:
præterquam enim, quod in hac, quod supra
generatim de monumentis omnibus, de Niga-
sio post Usuardum locutus, dixi, quodres,
seculo deum, ut dicitur, nomenclatio sunt scripta
ac prout tempore à Nigasio atque longè remo-
tiori, quum ut, qui ea scripsit, episcoposque,
an non ille existierit, potuerit habere sue pro-
prie perspicuum. Diutissime quidem Nigasium ut
pontificem martyrem jam coluit Rotomagensis
ecclesiæ; verum, cum ac seculum quidem, quo
ita Sanctum colere læperit, determinari ur-
cunque queat, dubium mihi atque incertum ap-
paret, anne id, si non Archiepiscopum Roto-
magensium mox iterum laudatæ exiguæ hinc in
re auctoritate Alia, solo forsitan pene non
expressis supiorque etiam jam laudata S. Niga-
si Possione impulsu hanc fecerit. Hæc enim
distat loco non ita Nigasio appellat episco-
pum; op, cum fide integram, ut supra doc-
uit, minime microcer, hincque tempus, quod
S. Nigasio martyrio affigetur, certum facere
hanc queat, idem tamen ob causam de epi-
scopali, quem hinc Sancto nostro attribuit,
charaktere est dicendum.

§ IV. Sanctorum in Fastis sacris memoria, ecclesia- sticus variis locis cultus, reliquiæ primùm trans- late.

Sancti nostri martyres Nigasio, Quirinus, Scubiculus & Pientia, qui hodie sequen-
tibus histe veritè, in pago Viliulino passio san-
ctorum martyrum Nigasio episcopi Rothoma-
gensis, Quirini presbyteri, Scubiculi diaconi,
& Pientie virginis sub preside Feliciano, in
Martyrologio Romano hactenus annuntiantur,
in pluribus aliis Fastis sacris recentioribus,
quos hic, utpote nihil omnino aut jam distat,
aut porro dicendis ponderis addiderit, recu-
sare necesse non est, histe pariter, ut jam su-
pra innui, commemoratos; cum autem Niga-
sias, Quirinus & Pientia Usuardus etiam
Martyrologio, de jam antea vidimus, histe
existant inscripti, Sanctorumque in Martyrolo-
gis antiquis seu classicis, quos Usuardus
est, inscripto pro cultu ecclesiastico habuit,
id enimvero, tres illos à sanctis nostris Mar-
tyribus, quorum primus in vetustissimo etiam
Carthagini apud Florentinum & Ducherium
Hieronymiano apographo memoratur, postremum
nominatos eam hujusmodi jam inde à sc. ix,
quo Martyrologii Usuardii auctor floruit,
fuisse gavisos, arguendo est. Nec, quum jam
tam eodem honore affectus etiam fuerit Scubi-
culus, eligendum apparet; est enim Usuar-
dus, quem Martyrum nostrorum classem è par-
ticulari quopiam nobis incomperita notitia huius
fuisse oportet, Scubiculi nomen invenit,
Rienfus tamen, Rotomagensis episcopus, qui
eodem, quo Usuardus, seculo ix floruit, pri-
mo episcopatus sui anno, Christi ex infra di-
cendis 872, tam S. Scubiculi, quam S. Ni-
gasii, Quirini & Pientie reliquias venerat
suffragique imploraverat Rodinacum, uti ex
infra huc transcribende Rotomagensis illius
anastile chartæ liquet, fide contuli, idque,
nisi jam tam Scubiculus ager, ac Nigasio, Qui-
rinus & Pientia, honore, deferri ad Ecclesi-
am Sancti solitus, fuisse adaptari, facturus fuisse
hanc videretur.

47 Verum nonne etiam clis, quum eam jam
num habuerit seculum, cultum hancque
Sanctis nostris fuisse delatæ? Nigasio, Quirino
& Scubiculo, statim argo martyrio fuisse af-
fissi sepultureque in insulo Vedulacensi do-
nati, ecclesiam ibidem, & quidem à S. Pientia,
fuisse extruam, Nigasio, prout apud nos
in duobus Mus. exemplaribus supra laudatis
existant, Alia distat tradunt; verum id pro-
prie nemo certe, qui, quæ supra de suble-
horum fide distulit, expendit, credendum
existimabit. Ecclesiam quidem Nigasio, Qui-
rino & Scubiculo Vedulacensi fuisse extruam,
ononymus Lucubrationis, apud Marteneum ex-
pressis supiorque à me num. 8 laudata, auctor
è Possione eorum, quam laudat, illustrat etiam
affirmat; verum simul, id non statim ob illorum
martyrio factum, non obscure indicat. Et san-
ne, cum, Sanctis nostris pro fide, quod, ut
supra

Sancti an-
tri, quorum
memoria
fec. ix.

E

F

Ind. & Jan.
inde à sc.
ix forsitan
cultum ha-
noveri delatæ,

- A. *super docui, verosimilitudo anno circiter 126 e-*
venit, interfectis, nondum etiam statim in
Gallias Christiani pace fuerat gressi. fuisse
com ob hunc in SS. Nigellâ, Quirini & Scubi-
culi hominem expressum ecclesiam, memo si-
tile in annum inducere. At vero, cum equi-
dum tribus hinc Sanctis nobis Vadiolaci fu-
isse adem sacram antiquitus adscriptam, inveni-
bimus? Rem ad Constitutioni Magni acroem
seo fit. iv initium referendam, Davanens,
eximio prorsus, uti ex infra dicendis patet,
in Sanctos nostros pietate ac veneratione viri,
in hunc, quem à se concessam anno prius
1612 ac deinde variis additionibus eodem can-
one 1641 iteratis typis vulgavit, Vita, jam
super scripta à me laudata pluribus odore
infra laudande cap. 47 fupponitur; neque vero
invenio; cum enim nunc, ut recte observat,
ades sacra & Roma & ror) late imperio ac
nominatim in Gallia plurimis locis fuerit re-
stet, tum pariter Vadiolaci in SS. Nigellâ,
Quirini & Scuviculi, in o & S. Pientie, quo,
quomvis forsitan uno eam Nigellâ, ut didam,
martyrium habet subire, eam tamen, quo
illâ, Vadiolaci loco fuerat sepulta, hanc em
super eorum tumulis expressum fuisse ad-
scriptum hujusmodi, à veri specie nemquam ab-
horret.

beliguaeque
 sic. vii. am
 opulenta.

- B. *48 Hinc porò adem sacram, quam ex-*
gore domatit existisse molli tractu, primævo
in statu usque ad se. vii. p. mansisse, tamque à
S. Andoens, seu, ut alius vocatur, Dedone, prob-
abilibus ab anno 640 usque ad annum 683, uti
in Opere nostro ad xiv. Septembris diem, quo
de S. nro lilo ibidem adum, videre licet, Ro-
domagenfium episcopo, in prioratum, monachis
in hanc, quos & Rotomagensis suburban, tum S.
Petti, post S. Andoens, uti in SS. Benedic-
tiæ abbatie affertur, in doliâ, fuisse tandem ere-
ctum, cap. ad affirmat, mox etiam adjungens,
em quoque inde usum SS. Nigellâ, Quirini,
Scuviculi & Pientie partem Rotomagen, ex-
terante eodem sanctis antistitis, ad didam, tunc
ac diu adhuc post extra, modo intra Rotoma-
gen fitem, adnotam fuisse translatam. Ne-
visum quidem ex hinc essetis, quorum primum
tamen veluti indolâ veram Coluius in Annal.
Ecll. Francorum anno 841, tom. 24 admitti-
re videtur, autem quoniam, quod si. em fa-
cere natum sit, documenta conijunt, est,
cum S. Andoens, dum Roma, Calista A-
grippina atque in locis, uti Sandomen re-
liquas reperiri ostendit, vo. fuerat, hanc
sibi partes, quo sacris hujusmodi usibus Ro-
domagenfium ecclesie inciperetur, adpiscit, mo-
joem in modum, uti in abbatia proximè me-
morata Historia lib. 1. Pomerioy, Andoens
apud nos loco proximè sit. Fuit minime re-
fragantibus, docet, studiose, hinc saltem,
emlem in finem à sancto isto onfuisse, ac
quoniam SS. Nigellâ, Quirini & Scuviculi reli-
gionum seu usum part à Vadiolacensi S. Ni-
gellâ seu ecclesie seu prioratu Rotomagen trans-
ferretur, fuisse coramum, verosimile apparet.
Quod si autem, id à S. Andoens ac priora fit.
visi haud falsum, quis nihilominus præstatit
adit velis, fuisse equidem annorum aliquo-
ante annum 841 spatio notabiliter SS. Nigellâ,
Quirini & Scuviculi, imo & Pientie, reliquas
à vero Vadiolacensi Rotomagen ad S. Ando-

Quidam Tomæ V.

ni ibidem abbatem translatum, contributus
 è Ricard archiepiscopo Rotomagensis Christiani
 apparet, uti mox. cum hanc prius simul jam
 Londam hac transcripsero, ostendit.

49 Sequentibus hinc apud Rotomagen in
 mox iterum nominata abbatia Historia pag.
 109 & seq. continetur verba: In nomine sancti
 & individui Trinitatis ego Riculius, tam-
 etis mensi negatibus, divina tunc opo-
 lante Clementis, Rothomagensis ecclesie ha-
 milimus archiepiscopus sive abbas ex episcopo
 suo in Petri alique Andoens, quod in subur-
 bio metropolitane urbis quondam augustinus cla-
 raic, primo ordinatus meo anno, videlicet
 xvi. Kalendarum Decembriarum, dignum duxi
 limina Sanctorum, sancti Christi confessoris
 Andoens, præstatæ urbis quondam almi antistitis
 & benemeriti martiris Nigellâ, Quirini,
 Scuviculi & sancte Pientie adire Quorum sa-
 erdotum corpora tunc temporis apud Vadiolam
 cum viam causâ metus Nudammiel, licet in
 proprio solo, exalabantur eorumque suffragis
 suppetere, quatenus quoniam meritorum nullis op-
 nari bono merentem, easque ecclesiasticis
 dogmatis prudentia imbutum archiepiscopum daleben
 suscipit, eorum pietatis apud sanctam pietatis
 & Episcopos Domini intervenientes, & pro-
 priis meritis abbi spualioribus, & plebi solis
 omni ecclesie commisit divini pabula trioni filu-
 beiter suscipienteque disceptari valorem. Deni-
 que in crastinum, quod fuit xv. Kalendarum
 Decembrium, eam personam adfuitque devotio-
 nis motus, nulla (Deus testis est) cunctis
 temeritatis actus, summi cum veneratione de-
 crevi persequendum, subhibitis meum ejusque
 congregationis quoddam optime religionis fir-
 mitibus, utrumque firmamentum prout confes-
 sione almi Andoens corpus in luce positionis to-
 ca dignè servaretur. Quod ut cognovimus, pro
 maximo desiderii ardore, quem jugiter circa
 eulium ejus habueram, tandem diu desiderio
 opportunoque potius tempore, quendam pro-
 prii corporis sui mecum tuli pignora, quatuor
 si quando humane infirmitatis lægâ à recti tri-
 mite linea declinarem, ejus pietatis monumentis
 in celis veniam mereret, ejus meritorum meum
 letaret in terra iuge servitium impende-
 rem.

50 Et ut peculiariter ejus elementum mihi
 conciliare valorem, ac felices magis aliter minis
 incurrerem nefas, quippe qui tot scelerum popu-
 lulis spualibus, tum purum facrumque corpus
 presumptumque manibus immeritis contredire,
 labui reperta consilio, itatui quot mantibus,
 qui sunt in Badalio, cum monachus huius nomi-
 nis Beruino, Vulmetrude, Guiberga, Radu-
 duin, & ceteris adjacentibus de villa Kurnin-
 ad ejus luminaria perpetuo hævenda pteant o-
 mo reddere, quatenus dum nostre oblatus
 munusculo ante ejus venerabilis sepulchrum lam-
 pades rutilarent, suis precibus obtineri valorem
 inter prudentes Virgines, bonorum operum
 lampades gelantes, utinam talium locum
 obituque Christo curæ veni- securo. Obie-
 re itaque omnes succellentes mox episcopos,
 ut apud eos hæc authoritas nostre continuis
 involata permanet, quatuor ipsi quoque, dum
 eis bonum nostrum non aspiciet, & eternæ re-
 tributionis premium à pio juvare Cibus per-
 cipere valcant. Si quis vero ausus euerit hoc co-
 cretum agere tempreveit, & perpetuo damnato-

AVERTUS
 C. B.

ut ex Ri-
 culi & b-
 to, qua-
 iur

B

Integra
 & confusio-
 tur.

te à nobis se damari noverit, nisi se ab hac presumptione coarctaverit: ut, qui non opat nobis hunc honorem ex libere Sanctis, gehennali damnatione in inferno plectatur cum spiritibus immundis. Ex, ut hoc constitutio nostra futuris seculis maneat inconvulsa, subscriptione roboravimus propria; & ut munus nostre scriptio- nis per revoluta tempora firmius haberetur, monu nostra subort firmavimus, canonicos quoque nostros & monachos, sicutique laicos cor- ruptores precepimus, ac, ut firmius haberetur, monu sancte Mariæ impetivimus. Tails est, quem testis oculis, quod jam supra plus so- mel allegatus infruget odore allegandi sit, in- tegram hic, voluit tamen ei subscripserim, quæ hic nobis parvo refert, nominibus, subi- ciendum existimus, Riculsi Charta.

1. Iste, qui & S. Andoici abbat, ab anno 874 usque ad annum 875, ut Gallia Chris- tianæ scripturæ tom. xi, col. 23 & seq. docet, moderans est Rotomagensis ecclesiam; quare, cum sese SS. Andoici, Nigassii, Qui- rini, Scubiculi & Pientis titulis primo ordi- nationis sue anno aluisse, in Choro, aliquan- to, ut apparet, post data, moxque hac jam transscripta, dicit, id anno 874 aut seq. in- dubie fecerit; verum, cum locus, qui post et sequitur sine Marcyret, proprius hujus ecclesie quodammodo sit, ecclesie, dum lura hujusmodi corpora illorum seu quiescunt seu ser- vantur, hæc quoque pro loco exstitit tamen in eo haberi ille querit, qui, quæso, Riculfus, qui & ipse Fadinacum villam sanctam Sanctis no- tificat proprium appellat, idem horum corpora cum exsolasse, in eadem Charta, veritate hæc la- sa, nobis? Quid si corpora illo aut saltem nominibus eorum offi, si non jam inde d. sec. vii, post equidem seu sui sit, vii suum se- quentis initium ac proin errorum ut mihi- mum aliquot ante annum 841 spatio è vico Fadinacensi Rotomagus fuerint ad S. Petri seu S. Andoici abbatiam translati, & inde, cum per plures annos in sacro isto asfeterio fuisset servata, anno 841 præ vico Normanorum, qui tum, uti ad eam annus in Avouillis Benedictinis habitatione num. 32 docet, in Nuystrum, Ostervio dicit, in- rompentes, Rotomagus viciniorque huc ubi abbatum illam tenebant, Fadinacum re- ducit?

2. Ita certe, dicta abbatia, è qua sacra illa pignora, cum per plures annos in ea qui- evissent, metu Normanorum anno 841 Fadi- nacum fuerint re-acta, ratione hujus, Ri- culfus, dum anno 874 aut sequenti ad vicum illum venit, ea cum ibidem, uti in proprio fundo, exsolasse, in Charta supra recitata, veritate nulli la- sa, affirmavit. Pariter quoniam id cum veritate equivisse fuerit censendus, si eadem corpora notabiliter horum offi è loco, a S. Andoici abbatia diverso, in quo per plures annos fuisset servata, Fadinacum metu Normanorum anno 841 fuerint reducti; verum sacro illa pignora translati fuisset ad lo- cum, abs ab æta illa diversum, è quo, cum pariter octavum spæc. l. idem quævisset, metu Normanorum anno 841 Fadinacum fuisset re-acta, nemo unquam affirmat, nec quid usquam, è quo, fuisset la- sum, vel suspicari quæ- ritur. Jam vero, cum sic habet, et Fadinacum tunc cum S. Andoici corpo e, quod id usque ubi-latione illa Communita-

rium Sancti hujus Abbat primum, Operi no- stro ad xxv Augusti inferius, num. 47 vi- detur) Normanorum metu anno 841 fuit translatum, Nigassii, Quirini, Scubiculi & Pientis corpora notabiliter horum offi fuisset delata, sese in M. abbatia S. Andoici codice legisset, Pontenoyas in hujus Historia pag. 202 lasinet, enimvero sacro illo pignoro, si non inde, certe è Riculsi Charta, inposse la- qua, primo ordinationis sue anno, Christi è distit 874 aut seq., apud Valinacum villam exsolasse illa, indubie hæc omnia quam supra assignata ratione Riculfus, falsitatis certe en- in re hæc arguendus, affirmavit, è villa ipsa seu vico Rotomagus ad S. Andoici abbatiam octavum aliquot ante annum 841 spatio fuisset delata, emcludendum, spectatis omnibus, qua jam dicti, apparet.

3. Porro Normanus, qui, ut jam monui, offium SS. Nigassii, Quirini, Scubiculi & Pientis partem Rotomagus ad sublatum S. Andoici seu S. Petri abbatiam, S. Andoici curante, fuisset translocum, cap. 48 supra cit. scribit, inde præterea, canem sanctum Rotomagensis episcopum Rotomagi ad eam sacrum, que insignis modo est parochialis ecclesia, sub S. Nigassii nomine & dedicasse & duobus Sancti hujus offiis, hodieque in illa servatis, al- tate, conjungit, de deinde cap. proximi seq., tum quoque cum Lexovicensi episcopo quodam S. Pientis offi, quæ ita, ut ait, Rotomagi in pabotti sol sacello, in S. Candidi veteris col- legiorum & parochialis ecclesiam modo mato- ra, deposuit, Andoicum communicasse, effor- mat. Verum hæc, uti erit omnia, si locum habere unquam, Davoncel autem longissime prægressa, nullo iterum hic scriptor firmo- rum antiquo; quare, est quidem sursum, quod de duobus S. Nigassii offiis in Rotoma- gensi Sancti hujus nomine insignite ecclesia ad Andoicum locatis ait, vero hæc à simile ob- rationem num. 48 allegare quæ- ritur, mihi- nem tamen id alique, quæ de quibusdam S. Pientis offiis, per Andoicum cum Lexovien- si episcopo communicatis et aliis hoc de- inde Rotomagi depositis, memorat, pro cer- tis atque indubitatis sunt habenda. Isti, est- sic habeat, rellæ tamen deo S. Nigassii offi Rotomagi in parochiali à Sancto hoc dicto eccle- sia, est interim, quædam, à quo è unde (utque enim, Maitenæ accepto, Antiquita- tum Rotomagensium, anno 1587 editorum, auctori, absque ulla vade officini, fidem hic addendum reor) allate eo fuerint, sit inec- tum, hodieque observari, sole etiam Davon- nel fide credideris; id enim è fide dignis noti- tiis, Rotomagi vel acceptis, vel ob insensum etiam fide ibidem comparatis, perspicuum hæ- bere potuit regere etiam ipsa verosimilitudine habet.

4. Illuc etiam, olim saltem aliquot S. Pientis offi, uti ex ejusdem Davoncel, qua jam memoravi, distit consuegerat, Rotomagi in collegiorum S. Candidi veteris ecclesie, est interim quædam, à quo è unde allate eo fuissent, interium pariter sit, fuisset observata, sine se ipsos illas collocatione & fide eredo, itaque eo propensius quod, ut ait, offi illa in authentice, quam fide præstare invenit, ecclesie ejusdem choro reconstituitur. Verum in ipso obitu sacro S. Pientis ipsius in diste S. Candidi veteris ecclesie hodieque pariter

D

est partim
aut omnia
in articulo
hujus, ubi ha-
dicque deo
S. Nigassii
E

concluden-
dam

1

6

apparet, an-
te annum
841 Rotomagus
factum fuisse
translatum
22

est pro hie
dem aliquot
S. Pientis
offi fuerint
la-

A exstant? Ibidem quidem hujus Sanctus nostrae
circularum, quae multatitas, in partu periclitantibus impio, prodigium non raro succurrit, sese idem ecclesiae canonici adesse ait, modo adhuc assertum, offa vero à Calvialistis, Rotomagi in sacra omnia anno 1562, ac novissimum est, lapsissimè debuebat, in leonem enigma flammis consumpta fuisse, assertum. At vero, parte una religiosorum S. Pientis Abbatem delata ibidemque in cathedrali ecclesia deposita, partem alteram Rotomagi in collegiata S. Candi' veteris ecclesiae & Melitanti in S. Nigili primorum honoris efferebat, Arturus à Mazarin hanc in Gymnasio sacro, hanc citius quam anno 1657 ac proinde post annum 1562 typis vulgato, affirmat; ita autem in scriptis cum Duvanto, qui, ut dillum, posteriori hoc anno S. Pientis offa, quae Rotomagi in collegiata S. Candi' veteris ecclesiae asservabatur, combusta ab haereticis fuisse ait, pugnare videtur. Erit quidem forensis, qui ad Artura quo hunc cum Davanto in concordiam adducit, per S. Pientis reliquias, quae Rotomagi in proxime dicta ecclesia servari assenti, non aliter, quam super memoratam à Davanto ejusdem Sancti nostrae circularum, velle intelligi; verum interpretatio isthac si tenetur ab Artura mente omnino elidit, atque ratio alia, quod duo illi scriptores componatur, assenti, ut apparet, hanc posse, veri hic assentiendum? Cum ex ipsius S. Candi' veteris canonici, optime sunt, quae ad hanc spectabant nec elat quoniam parum memoris gesta erant, explorato, ut credere potest, habentibus, Davanto, quae de re ista scribit, intellexisse videtur, scriptura isthac, ut mihi equidem apparet, hic standum, ac proinde, quae olim Rotomagi in dicta ecclesia asservata fuit, S. Pientis offa, ibidem hanc amplius exstare existimandum.

diver-
sa factis,

C Verum cessare sic habeat, ac pariter, quae olim in Rotomagensi S. Audoin ab ista sua ecclesia asservata fuit, SS. Nigili, Quirini & Scaviculi offa ibidem hanc amplius, ut ipsi dicebunt, reperiantur, Pientiam tamen pluribus ecclesiae canonici, Nigilium vero, Quirinum & Scaviculum posterioris monachi sollemniter adhuc celebrant, aut certe sacro proxime progressi, media sui parte nondum elapsa, quo, qui hanc nos cap. 49 & seq. docet, Duvanto servari, celebrant: Nec dubito, quin Nigilius quoque Rotomagi in supra memorata nominis sui ecclesiae, in qua, ut dillum, duo ejus offa hodieque asservantur, percellat quidem una cum Quirino & Scaviculo cultus asservatur, certe olim fuerit asservata; est enim in missivum litteris mandatum invenio, rem tamen mihi suadet exstant potius nos SS. Nigili, Quirini & Scaviculi passio, in testibus novem pro officio ecclesiasticum divisa, ac, ut adoratio, et in capite ascripta, fert, Rotomagi à parialle S. Nigili ecclesiae M. accepta indeque ad decessores nostros anno 1642 transmissa. Verum quo modo quomodo sollemnitate tres isti Sancti nostri ibidem colantur cultus olim fore? Nihil plane, quo id determinem, occurrat, est de cultu, quo in Rotomagensi S. Audoini abbatia sua ecclesia servari fecit, proxime elapsa fuerit, aliter cesset; hanc quippe illas rebus tripliciter officia, testantur, quibus id parum

constat, vitam & martirium eorum commemorant, ut testis sit quotannis sit, proxime progressi, media sui parte nondum elapsa, quo, qui id iterum cap. 50 nos docet, Duvanto servari, celebrant; cum autem sit habeat, eadem ecclesia sollemniter etiam ritum, quoniam reliqua tam civitatis quam dioecesis Rotomagensis iura, si forsitan, ubi parum capitis S. Pientis asservari niant, Ruten-Gordois; Fisanensem, & aliquot SS. Nigili, Quirini & Scaviculi offa, Theor argentata in ecclesia, exstare, Poterat asservari, Ordinali S. Beat' illi abbatum, Vadinensem, & alios quatuor Sancti nostri pro ille oculi ad spectare perque religiosorum eandem in veneratione adhuc est, parum seu vicum; nos iterum memoratam Rotomagi sancti Nigili, aliamque ibidem, ubi etiam aliquot Sanctorum nostrorum reliquias reperit, fere laudans Antiquitatem Rotomagensium auctor pag. 72 ait, S. Viviani ecclesiam; ac deique, quam si i lumine illustrasse Nigilium dicitur, Pantisaram seu Pontefium capitis, SS. Nigilium, Quirinum & Scaviculum sacro proxime elapsa celebrant.

ind. & in
toto Rotomagensi
offa, si de
vici, & al
alio sacro,

56 Id, ut etiam, fuisse nihilominus cres hanc Sanctus nostras in tota Rotomagensi dioecesi, in cuius cathedrali ecclesia aliquot S. Nigili reliquias hodieque conservari, Ferunt Nomenclia Christiana pag. 69 ait, cultu ecclesiastico plane exstare tunc geritur, ac porro quidem geritur, & jam nunc elatit exstare perspicuum. Ecclesiae metropolitanae Rotomagensis, quod lapsissimè et reverendissimè domini Francis de Hovay Rotomagensis archiepiscopi iussu rogantem annoque 1627 exstare noster, penes nos exstare Brevisium. In hoc elatit adhuc noster, quod penes nos pariter exstare, anno 1781 typis mandata ipsius ecclesiae Brevisio ad v. ius suu x: Obviam di m ecclesiasticum de SS. Nigili, Quirino & Scaviculo officium, non sub elatit, sed eundem sub dupli rita rectitudine praestitit. At hanc quidem cultu sunt exstare, sed eodem minus solenniter, quam in dicta S. Audoin ecclesia, in tota una ceret, cum illi fuisse non adant, quoniam in hac, sollemnitate in nos memorata vici ce dioecesi Rotomagensi tota fuisse peractum, feri tota Rotomagensi dioecesi SS. Nigili, Quirinum & Scaviculum integro illo temporis spatio, quod ab anno 1581 usque ad annum 1627, imo vero adhuc allegando asservit ad annum 1746 extiterit ac proinde 1600 fecit, proxime elapsa fuisse quotannis asservit, tunc perspicuum; dicto autem anno 1736 tunc illius Sancti nostras à v. ista sua & de Officiis x, cui erant asservit, ad seculam mensis hujus Danielam, modo hoc, modo alio die recurrebant, rejicere, easque deinceps, elatit elatit ritum exhibito maximeque in ecclesiasticum, quo antea celebratur, officium martirum induda, non sicut, sed una cum S. Ade-lano celebrare asservit. Hanc omnia ex ipsomet, quod anno illo impressum est quoniam mihi ante oculos versatur, ecclesia Rotomagensis Brevisio intelligit.

ac porro
h. dicar

57 In hoc enim ecclesiasticum sequenti isthac ritu, Festivitas SS. Nigili, Neultram apostoli, & sociorum Martirum, ac Meloni, qui ecclesiam Rotomagensium fundaverunt, in capite maniam ac sacro mensis Obviam

A. Sanctorum nostrorum apud illas calce, qui si fecit fuit, vel ex eo etiam, quod hi eodem profecto modo, quo Sancti cum abstinentia ab operibus servilibus calendi, tam in dicto Proprio quam in Calendario, hunc praefixo, signentur, dilucet probari posse.

61. Porro non tantum Abrincis & Fernan-
Aurillac. ni, sed & per totas, ad quas hinc haec urbes spectant, Abrincensem & Ebroicensem dioce-
ses Sancti nostri vel partem vel omnes et Odo-
weis die, uti & jam dictis nomen non tolliget, quatenus caluor, idemque de quatuor reli-
quis metropoli Reomagensi subjectis dioce-
sibus, Constantensi videlicet, Sagensi, Le-
zavensi & Bajocensi, pari jure, uti ex ha-
rum omnium vel Calendaris, vel Sanctorum
Proprio vel denique Breviariis disto, est di-
cendum. Porro plures adhuc alias, a quibus
tum pariter Sancti nostri caluor, Galliarum
dioecesis ex nominum Carnoecensem, quae sub-
pilis lasse memorandam Melentium S. Nigali
prioratum dissemper a S. Scuviali paratum, ut
Basilicas duces, compellitur, adducere hie
possum; verum illas omnes, tum & jam alle-
gatis ecclesiasticis calce, qua Sancti nostri
gaudent, celebratas facit superque nosse,
maior hie filliarum recensere Opera pretium
non est, hincque dioecesis seu ut genera-
tionis laquei, locis jam memoratis, in quibus
Sancti nostri vel partem vel omnes caluor,
tria dixerunt adhuc alia, quorum praecipue
apud aulivres, de Sanctis nostris loquuntur,
mentio occurrat, adjungo, Aurelianensem vi-
delicet S. Aniani ecclesiam, Melundaricensem
filiis S. Petri primum ac deinde, delatis
ea, ut infra dicebo, S. Quirini reliquis, San-
cti etiam hujus nomine insignitum seu abbatiam
sui ecclesiam, ac denique Melentium S. Ni-
gali prioratum. At Aurelianensi S. Aniani
ecclesia exordiar. Hanc, cum prior, quae sub
Sancti ejusdem nomine Dea dicata Aureliani
fletur, et Normannis fuisse destructa, emi-
nentiori urbis hujus loca Robertus Francorum
rex, ut Helgaldus, aqualis principi huius
scriptur, apud Chesnum in Histaria Franco-
rum Scripserit tom. 4 pag. 72 docet, & fun-
damentis anno 1029 erexit, cumque ad sa-
crificium fuisse adducta Deoque sub S. Aniani
invocatione consecrata, in novum ipsam edi-
ficiam ex antiquo fuisse SS. Aniani ac plurium
altarum Sanctorum corpora translati, hunc
autem inter Helgaldus, qui ita, de quibus lo-
quitur, fstra pignora apud Chesnum tom.
cit. pag. 73 apparet, S. Scubiliam ibidem re-
cepit.

62. Est quidem, cur in dubium, an Hel-
galdi apud Chesnum textum SS. Baudelli &
Scubilli seu Scubilli nomina addita non sine
revocandae, Tillomanus tom. 4 monu-
ment: Ecclesiast. in sua in Dionysium Por-
tensem 19 & 24 nota insinuat, idcirco scilicet
est sciens, quod Aurelianensem, quae
fecit, proxime elapsi iteratis typis prodire in
lucem, Antiquitatem autem la Maire, dum
Aniani altorumque Sanctorum anno 1029
Aurelianensi translationem ex Helgaldo
refert, & Bodelii & Scubilli mentionem haud
facit, est interim Sanctos reliquos, quorum
tum corpora sua ipsa una cum corpore S.
Aniani translata ex Helgaldo narratur, com-
moveret. At, si qua de translatione illa
inductus Antiquitatem Aurelianensem au-

hor naret, verè ex Helgaldo accepit, in
hujus exemplari, quod illi praeluxi, altorum
nominum omissione, non autem additione in
exemplari, quae ipse est Chesnus, fuisse er-
ratum, vel ex eo credendum apparere, quod an-
tiqua scriptorum exemplaria, ex antiquari-
bus harum exemplaribus accepta, vocabularum
omissione frequentissimè, additione autem ra-
rissimè aut certe multo minus frequenter re-
periuntur factata. Adhuc tam SS. Baudelli
& Scubilli, quum Sanctorum altorum, quorum
corpora una cum S. Aniani corpore anno 1029
Aurelianensi in hunc ecclesiam translata ex
Helgaldi loca supra citi referuntur, transla-
tis ad xiv Junii diem in Uffordina Molani,
qui diu ante Chesnum & Antiquit. Aurel.
auctorem fuisse, Auctaria Aurelianensi signa-
tur huiusque Martyrologi ipsius Auctaria pene
nat celsans scriptum, quod ex veteri ecclesia
S. Aniani Aurelianensis Ms. acceptum nota-
tur, ac veteri ejusdem ecclesia Calendario pra-
figitur, adscribitur.

63. Sequens eum, quae hoc facit, ver-
ba suppleat: Translati sunt in eam ecclesiam
(novam scilicet S. Aniani Aurelianensem) per
Robertum (Francorum regem) corpora SS.
Aniani, Eusepii, Montis, Florentii, conf.
Baudelli & Scubilli Mart. Agne vltimè; quare
tum non tantum Sanctorum, quos laudat
Antiquitatem Aurelianensem auctor memo-
rat, sed & Sanctorum, quos omisit, Baudelli
& Scubilli seu Scuviali corpora seu ipsa
fuisse reipsa Aurelianensi ex antiqua in novam
S. Aniani ecclesiam anno 1029 translata vi-
dentur, idque, qui tum vivebat, Helgaldus
in dubio habuerit perspicuum, inquit utriusque
Sancti ipsius nomina in scriptis illius exem-
plari, quod Chesnus praeluxi, non ab ipso
Helgaldo profecta, sed in hujus textum &
manu posteriori intrusa fuisse? Quidquid
itaque hic arguit Tillomanus, fuisse reipsa
S. Scuviali ipsa anno 1029 in Aurelianensi
S. Aniani ecclesia offerata, Helgaldi
auctoritate impulsus in animum induci; est
autem, quae, quolibet illa existerint, aut
tunc & quando eo fuerint altata, compertum
haud habeam, fuisse tamen, quod huc potissi-
mum spectat, S. Scubiculum ad v Octobris
diem in dicta Aurelianensi ecclesia olim cul-
tum, certam nihil est & jam supra laudato
veteri hujus Calendaria. In hoc enim Scubicu-
lus ad diem illum, quae praeinde inter Prae-
missus & nobis jam fuit relatus, novem le-
tionum Officium, rite duplici recitando, in
ecclesia illa tunc coli indicatur. Nec, quin
haud longe ibidem Scubiculum colatur, vltimè ob-
easum; maxime si qua ibidem servata olim
fuit, modo adhuc existat sacra ejus ipsa,
dubitandum non est.

64. Quod modo ad Melundaricensem & Pe-
tri seu S. Quirini ecclesiam memoratamque S.
Nigali prioratum spectat, ecclesia illa seu ab-
batia, quae, ut Dionysius Sammarthanus tom. 1
Gallia Christ. aucta col. 724 docet, vix duo-
bus passuum millibus & Scubiculo, dioecesis
Leodensis abbatia, distans, eadem, quae
huc, abbas ac fundatorem habuit, in dio-
cesis Colanensi inter Ardennam Sibam &
Leodium ad Worthinam rivulum in Tri-
molanis est posita; priusque verò in insula
Melentina, quae ab arte hominibus, tribus
levis Melundaricemque Pincios distat;
ex quo

aliqua resti-
quia.
E

F

ac eandem
Melundari-
cum & Mel-
entem olim
eandem esse
factum vidi-
que adhuc
se.

ad S. Scub-
illam

AUSTRIE
C R

exiguæ Sequana brachia sjungitur, quæque, quævis urbs ad Rotomagensem, ad Carnotensem tamen diocesim spectat, est serva. Ambobus hisse locis, quorū alterum Malmundarium, alterum Millaucum brevitatis causâ subinde deinceps simpliciter appellabū, Sancti nostri hodieque aut omnes aut partim calu plantâ insigni gaudent, etæque si non elidit, jam inde ab illo tempore, quo sacra illorum reliquia fuerunt eo deleta, sunt gavisī; verum, etsi id, ut etiam præcipuus, quæ è Sanctorum nostrorum corporibus adhuc supersunt, partes Melletii & Malmoadorii modo offerari, apud omnes fieri de hoc argumento locus, in confisso sit, non parum tamen tam quandō Malmundarium quā quoadonem Melletium sacra illa pignora fuerint deleta, enoverterit, cuiusque dissolutione, ut appareat, res sit non indigne, hanc ego, aut multis difficultatibus implexa, la hoc Commem. examinabo ac porro dilucidare corabor, simul etiam, cum id opportunum acciderit, de Sanctorum nostrorum apud Malmundarienses & Melletios cultu plura, quā modo de hoc dixim, addidimus; verum, præcipuam id faciem, quæ de illorum corporibus aut certe eo ea, quæ infra dicturus sum, horum parte Normannorum metâ è vico Fadinacensi Condatum Inditque Wambasium translata ac tandem Rotomagus, metâ illo jam dudum cessante, adducta narratur, § seq., quo ratione & via procedam, juxta expendisse.

B

§ V. Reliquiæ Normannorum metu Condarum & Wambasium deletæ postque, metu illo jam dudum cessante, Rotomagus adductæ.

Sanctorum
nostrorum
hic in-
rata cal-
pina nota
Normanno-
rum.

Fuisse aliquandiu ante annum 841 è Fadinacensi seu prædio seu vico, ubi SS. Nigasio, Quirino, Scubiculo & Pientio corpora fuerant, ut dictum, sepulta, haud modicus horum paries Rotomagus ad suburbanam, ad quam prædium illud spectabat, S. Andolai abbatem transfatas, indeque ante annum 872 ob Normannorum in Neustriam irruptionem necesse ad eandem vicin redactas, è Riculfi, episcopi Rotomagensis, Charta, num. 49 & seq. hoc transcripta, concludendum, uti in hanc nom. 51 & seq. observata ostendunt, apparet. Ha porro deinde, ut etiam, quæ Rotomagus haud sicciter translata, relique fere omnes, nisi forsita, quæ modo Malmundarii & Melletii erant, jam entia, quod infra distinem, vel ad antea illa loca vel ad alteram ex his fuerint allata, Sanctorum nostrorum reliquia Fadinacum Condatum, quod, quemadmodum Pomerayus in obacta S. Andolai Hist. lib. 4, cap. 21 docet, alterum erat pluribus infra memoratum obacta illius prædium, fuit ob eorundem Normannorum, ferro & igne in diversâ Galliarum provincias serventiam, metu translata. Id, quæ uno adductus sum, dilucide probatum dabunt. Apud Marten. um Thesauri not. Anecdotorum tom. 3, col. 1677

& quæque seqq. exhibent, quod suprad. num. 8 laudari, quodque, ut ibidem docui, sub sec. XII initium exaratum videatur, quodpam de B. Nigasio quique Sociorum, ut citatus præfert, translatione scriptum, ex Ms. S. Andolai Rotomagensis annorum circiter 600, ut Marteneas mones, exceptum arguo ab auctore anonymo continuatum.

66 Ille porro, qui si Rotomagensis S. Andolai monachum non obscurè prodit, Wadinacii in cælesti SS. Nigasio, Quirino & Scubiculo honorem exstructa, multo tempore etiam horum Martyrum nostrorum corpora quicquid, sub lacubrationculæ illius, cujus etiam Mi. exemplar, è S. Andolai Mi. per Pomerayum excerptum, penes nos existat, initium nom. 2 præfatus, ita max. nom. 2 præsequitur: Post plurimū ignis amorum curricula, effusa gont Duxorum, barbarico more prædicta evenerunt, cum ingenti claus Francie finem irrumperet, et Occiduae regionis provinciam, quæ nunc Normannia dicitur, devastando caput consumere. Hic cum ergo infidelium metu gentium prædictarum omni Martyrum sanctique Pientio cum beatissimi Andolai præfatus gloria ad vicin Condantem sunt translata. Ita ille, SS. Nigasio, Quirino, Scubiculo & Pientio corpora Fadinacum Condatum fuisse translata, luculentissimi sunt tradent; est autem hac aut certe, quæ Nigasio, Quirino & Scubiculo erant, Fadinacii obsequio ad tempus, quæ Normanni in Gallias seu Occiduum harum provinciam, quæ modo Normannia vocatur, irrumperere cepere, ac prout obsequio ad annum, quæ, ut passim e radiis ereditur, id factum, 841 requirisse, non obscurè etiam, præfatus, quod dixi, per verbo jam recitata Indit, haud præterea tamen ita, quæ de SS. Nigasio, Quirino & Scubiculo corporibus ante annum illius Rotomagus partim translata docuimus, adversari est censendas; dum eam sacrorum illorum pignora parte Rotomagus tam suis deleta, partem eorundem altera longè major Fadinacii remanet; eam autem a majore parte decernentis, & quidem merito, fuisse desinam et prola, Fadinacii anno 841 SS. Nigasio, Quirino & Scubiculo corpora, etiam hac ibidem tunc integra haud amplius fuisset, adhuc requiruisse, laudari scriptor anonymus indicare, veritate nil lesa, poterit, non est sine, cor eolis, qui, sacra illa pignora ante tandem annum Rotomagus fuisse ex parte deleta, suprad. docuimus, adversari existimetur.

67 At vero SS. Nigasio, Quirino & Scubiculo, itemque SS. Pientio & Andolai corpora, statim atque Normanni seu Dani in Gallias sua in Occiduum harum provinciam, postea Normannia nomine donatum, cum ingenti claus, quod, ut jam dixi, anno 841 factum, eo per Sigannam oppell, irrumperere cepere, Fadinacum Condatum fuisse translata, operet etiam verba jam recitata videatur indicare; id autem cum Riculfi, Rotomagensis episcopi, charta, num. 49 & seq. hoc transcripta, Indit pugnat; in hac eam Riculfi, § seq. primo ordinationis sua anno, Christi è supra dictis 872 aut seq., Fadinacum ad SS. Andolai, Nigasio, Quirino, Scubiculo & Pientio translata fuisse affirmans, simul sacra harum corpora metu Normannorum ibidem tunc cessasse adjungit, itaque nec Condatum nec alia fuisse deleta, haud obscurè prodit. Quare, cum Riculfi

de Transla-
tione illorū
auctō
testatur, Pā-
dinece
Condantem,

F

F

non quidem,
de ille indi-
care vide-
tur, sub ir-
ruptionem
Normanno-
rum laci-
tiam,

A culti choræ, quæ sacra hæc Pignora, uti è jam dictis nemo non eruet, Vadinico Condatum anno 841 translata nondum fuisse ostendit, certissimi standum hic sit, laudatus anonymus translationis S. Nigelli Sociorumque ejus auctor, dum S. Audoini justæ ac quatuor Sanctorum nostrorum corpora jam inde ab anno illo sua jam inde ab Irropianum, quæ, ut dictum, in Neustria, Normannicæ nomine postea insignitam, sectæ Normanni, talio è vico Vadinicensi Condatum fuisse translata, indicat, è veritate talibus aberrat. Nec est, quod hic forsitan, Sanctorum nostrorum corpora, cum Vadinico Condatum anno 841 fuissent translata, è posteriori hoc vico ad priorem ante annum 872 fuisse rediisse, hincque, ut illo, cum anno isthuc Vadinicam Riciusis venit, ibidem tunc existerint, factum esse, quis reparet; id enim nec confirmari præst documentis ullis erigunt, nec usquam è quopiam asserunt invenitur.

68 Adhuc apud Mortenac tom. 3 Theauri Novi Antedecorum col. 1637 & tribus seqq. quodpiam alium aliud, quod, uti citius præstet, è beati Audoini translatione è ejus beatissimi corporis integritate trahat, quodque ideo ad xxiv Augusti diem, quo de sanctissimo illo Rotomagensi episcopo agitur, in Opus nostrum jam fuit illatum, receptetur scriptum, è supra laudato, ut Mortenac monet, Rotomagensi abbatia S. Audoini annorum circiter 600 Mc. postea acceptum; in hoc eadem auctor anonymus, qui non sinit, quam qui S. Nigelli ejusque Sociorum Translationem scripsit, storis videtur, S. Audoini corpus ab Normannorum metum Rotomago Vadinicam, quod, ut in Commentario Sancti hujus Affis prævio num. 47 decimus, anno 841 evenit, è S. Audoini monachis fuisse translatum ibidemque mirabiliter conservatum ante aliquot regulari præfatus, sequentem deinde persequitur in motum: Post hæc invadente sœvitia pignorum è hostium dictum credente exercitu, cum omnis pene Occidui regionis provincia crebris irruptionibus & incendio depopulatur, prædicti monachi sancti Audoini è sanctæum martyrum Nicæsi, Quirini & Sciviculi corpora ad villam suam Condatum transtulerunt. Ita ille, non obscure sanè, SS. Nigelli, Quirini & Sciviculi corpore eodem è quo S. Audoini corpus, tempore Condatum fuisse translata, declarans. At quid modo inde in rem nostram? S. Audoini corpus, quod, ut dictum, anno 841 Vadinicam Rotomago fuit portatum, ibidem adhuc anno 872 existisse, è supra laudato Riciusii Chartæ constat; id autem ex eo, quod, quomvis factum illud pignus ante annum 872 Vadinico Condatum fuisse translatum, inde tamen ante eundem annum Vadinicam fuisse rediisse, accipias, nemo certi dixerit.

69 Quare, cum S. Audoini corpus, quod quo Normannorum furori subdueretur, è Rotomagensibus abbatibus, è Sancto hoc dicta, monachis Rotomago Vadinicam anno, ut dictum, 841 fuit ex allatum, ibidem per aliquot annos, donec tuta ferè Occidui regionis, uti veris mor recitatis auctor anonymus proxime laudatus loquuntur, provincia sit Neustria è Normannis effecti vastata, imò ab jam dicta ab anno 841 ad annum undecimum 872 permansit

Octobris Tomes F.

rite, nec usquam inerte è dictis monachis Condatum delatum indeque Vadinicam fuisse rediisse, fuisse vel ipsi anno 841 vel eo tempore spatio, quod eis hoc usque ad annum 872 excurrit, Sanctorum nostrorum reliquias, quæ Normannorum furori subdueretur, indeque Vadinicam rediisse, quis facile in animum inducat? Quid enim? Anne hi forsitan S. Audoini, et non item SS. Nigelli, Quirini, Sciviculi & Pœnicæ reliquias Vadinici è gentiliis talie totas, existimant, vel æ magis de sacris, quæ horum, quæque S. Audoini erant, ipsius servandis fuerint solliciti? Tam unum quam alterum ab omni, ut apparet, veritatis specie abhorret; cum unum sic habeat, Sanctorum nostrorum corpora Condato, quo facta anno 841 delata, Vadinicam inde ante annum 872 fuisse rediisse, hincque, ut anno isthuc ibidem existerint, factum esse, verosimile habet apparet; quare tota qua Rotomago è S. Audoini abbatia, quo è dictis ante annum 841 fuerant delata, Vadinicam hoc ipso anno fuerant rediisse, quam que in posteriori hoc loco remanerent, reliquis amissa, nisi forsitan, quod supra dictum, quodque infra demonstrabo, locum habuerit, Sanctum nostrum omnia verosimilitudine ibidem usque ad annum 872 permansisse, ac cum demum inde cum omni pene, ut laudatus Translationis S. Audoini auctor anonymus loquitur, Occidui Galliarum regionis provincia crebris irruptionibus & incendio è Normannis vastata esset, Condatum aut cum S. Audoini corpore fuerint translata; id autem ante annum 876 ac proin hanc ipsam annum inter è annum 872 factum videtur.

70 Anno enim, ut supra vidimus, 872 Riciusis, Rotomagensis episcopus, Vadinicam venit; cum it autem, Sanctorum nostrorum corpora tum temporis ibidem existisse, in Charta post data supraque hæc transscripte dillicite prodet, sic illo hanc amplius, cum hanc docet, ibidem existisse, indicare videtur; quare, cum Riciusis ultra annum 875 vitam hanc præterierit, ac proin Chartam illam ante annum 876 dederit, consensurum est, ut Sanctorum nostrorum corpora anno isthuc Vadinici hanc amplius existerint, ac proin ut inde inter annum 872, quo è dictis ibidem adhuc erant, & annum 876 Condatum fuerint translata. Verum, est si habeat, ac proin in tempore, quo id factum, determinandum indubie, uti è jam dictis consequitur, anonymus Translationis Sanctorum nostrorum scriptor, qui sub Normannorum in Neustriam irruptionum initium rem gestam prodit, erravit, eo tamen, quæ veritas, num. 66 hæc transscripta, de S. Quirini corpore magna ex parte reliquiorumque SS. Nigelli & Sciviculi portione Malmundarium, cum Sanctorum nostrorum corpora Condatum nondum die fuissent delata, summa cum venerit hæc inde apportionis mor suscipiente, veritatis videntur apprimè consona, ut infra, cum de tempore, quo sacra illa pignora cum Malmundariensis fuerint commoda-ta, è spectatur sum, ostendat. Nec, insinuat licet accurato ac severo examine, invenire quidquam gravi, in quo erroris insignis merito quærit, dom deinde, quod è SS. Nigelli, Quirini & Sciviculi corporibus, Malmundarium,

hancque
pist. post
Condato
Norman-
iam primò

F

ful. pœni-
aden dñm
Nec addit

B

E

C

factum,
hanc ante
annum 872
fuerint
translata.

Xxii rium,

AUCTOR
C. B.

rium, ut dixi, harum porte delata, remaneret reliquum, & Condensii vico seu praedio ad abbatia S. Audoeni praedium aliud, & vico, nomine Wandrasso, qui id complectebatur, quique tunc Orientali Francia seu Lotharinga innotuit modo ad ducatum Luxemburgensem ad diocesis Treverensem spectat, Wandrassii appellatam, et Pomeroyus in abbatia illius Historia lib. 4. cap. 12 docet, eum distans postque la priorem, quem Vallem-monachorum nuncupare, mutatam, & S. Audoeni monachis, Condensi tunc commensalibus, fuisse translatam, indeque tandem, cum & priore illa fuisset furta aut erit clanculum surreptum, Ratomagus anno 1011 adductam, memoria praefata.

omni locum
portae delatae
ex dictis mona-
cho 1012

71 Sancti Nigassii ejusque Sociorum reliquias fu, quum dixi, harum partem Wandrassium fuisse translatam, in Translationem S. Audoeni Idusibus, Operis nostri tom. II Augusti a pag. 820 Historia, literis etiam confirmatum invenia; verum nec Historia istius nec Sanctorum nostrorum Translationis auctor quicquam suppellet, unde vel utcumque autum, quo circiter gestum id fuerit, elicias. Rem quidem, ingruente inedia seu fame, evenisse, duorum ipsorum auctorum prius scribit; verum, cum sculo 12 frequentissime in Gallias irruptionibus ferragae & igne omnia vastantibus Normanni, cum ante quam post annum 872, ante quoniam, ut dicitur, Sanctorum nostrorum reliquias Padinero Condensam translocat haud fuerant, locum seu fame non raro laboratum pluribus locis fuerit, evimere ex eo, quod Sanctorum nostrorum, quos dixi, reliquia Wandrassium Condensam, inedia ingruente, fuerat delata, huiusmodi annus, quo circiter id factum, determinari potest, cumque nec aliud quicquam, & quae, quandam circiter res gesta sit, vel lata modo definit, inventiatur, autum illum omnino incertum manere necesse est. At, est id ita sit, res tamen, quantum ad annum, quo, quae Wandrassium fuerant delata, Sanctorum nostrorum reliquias, Ratomagus inde, Normannorum metu jam dudum cessante, fuerit adacta, scitis haec. Id enim anno 1012 factum, Sanctorum nostrorum Translationis auctor disertis nos docet,

Ratomagum, de dis-
sertis verbis,
qua hic

72 Verba, quibus ibidem concipiatur, fecerunt haec sunt: Interca monachi Condensium, ingruente inedia, bestorum martyrum Nigassii ac Scubiculi (in Ms. nostro additur: corporum) eum reliquias boni Quirini ad Orientalem Franciam plagam, quae Lotharinga nuncupatur, in locum nostrae possessionis, qui Wandrassius dicitur, adulerunt; ibique requieverunt usque ad tempora Henrici regis Francorum. Hac tempestate venerabilis abbas nomine Henricus beati Audoeni consobro Rothomagensi praerat, sub quo non minima monacho tum tunc vero regi Christo regulariter milita-

bat. Erat inter eos quidam senior, vocabulo Genricus, acate provocatus & consilio maturus, qui ab eodem patre ad locum, quem praedictimus, pro monasterii utilitate legatur. Qui cum pretiosissima Christi Militum membra ad praefatus quidem pro condicione relictos, sed generali resurrectione insolubili compage reperiendus & gloria immortalitatis decoranda, neglecti ibidem haberi conspiceret, nec competui ministrum officio frequentari, ut dignum erat, adverteret; decrevit omnino et ad suum transferre monasterium, si tamen Dei omnipotentis, in cuius manu sunt omnia, concederet arbitrium.

73 Quapropter praepropere regressus, ablati suo cultum innovavit; & quo confectum redeundi accepit mandatum, insuper de salutem ad id, quod deliberaverat, perficiendum. Timens autem scire, ne ab incolis loci, quibus sancti Martyris alpinis erant venerationi & gloria, si id palam fieret, impollicitat, aut populari factione ac tumultu ab inceptis omnino frustraretur, incompelle auctis silentio ad locum, quo tantum thesauri servabatur, clauulo cum suis accedens; fractisque loculis de sanctaeum martyrum Nigassii ac Scubiculi corporibus cum sancti Quirini reliquiis reverenter assamens oculos inde recessit. Peritur etiam, quia cum illud, ubi jecerant, secretum retracto concurat, unus ex eo clarus longe exiens disparuit. Unde admodum eximius, ne forte id compositum foret initio latentis operis, Domini invocantes auxilium, omnia, uti inveniant, doventur componere reliquerant.

74 Igitur praebatibus heros maximis relictus gaudet, divinae de eumante gratia, iter arripuit, &, prospero cille confecti, Rothomagus pervenit, praemissisque ablati nuncio, adventus sui causam pacificavit. Facta itaque huius rei cogitatione, honorabilis ejusdem urbis pontifex, nomine Robertus, eum universis tam ecclesiastici, quam monastici Ordinis agnibus scilicet cultu Sanctorum reliquiis obviam processit eum magnis laudum precibus, uti congruatur triumphatoribus & amicis Dei, qui laverant stolas suas & candidas eas fecerunt in sanguine Agni. Erat enim gloria in excelsis Deo & in terra pax hominibus bonae voluntatis, eum sanctissimi presulis & inviolabili Martyris eo rediret corpus exanime, quod quondam vivens in carne pervenire non potuit gloriosa preventus passione. Preventis quippe triumphis martyrii officium sacerdotis; & laudem hominum obsequium precessit angelorum. O gloria Pontificis, qui sui pontificatus exordium sanguine proprio consecravit, & pro salute gregis insipida velut aries celsus sacrificium praebavit.

75 Reverendissimus igitur pater Henricus cum sanctorum collegio monachorum, dominus etiam Membris abbas cenobii sanctae Trinitatis de vicino monte, genere Teutonicus, libenter disciplinis eruditissimus, & in omni religione probatissimus, cum aliis pluribus religiosi viri, praesente Inlycto duce Northmannorum Roberto, Richardi Secundi filio, eum suis optimatibus & plurima utraque sexus multitudine suscipientes bestorum Martyrum pignora, balsami & thuris odore fragrantia, eum hymnis & canticis spiritualibus in ecclesia beati Petri, Apostolorum principis, sanctique Audoeni eximii confessoris honorifice deponerunt anno Domini incarnationis millesimo tricesi-

veratissimae
seria

E

non inter-
rupta istius
seria

F

subleventur
eorum, idem
auctor ex-
dit, fuit
adducta

mo secundo, prae Ideo Decembris; ubi per
omnem meritum Iamini ac Salvatoris gratia cum
dis fideliter perentibus plurima impetire di-
gnatur beneficia. Qui cum Deo Patre ac Spiritu
Sancto in Trinitate perfecti vivit et regnat Deus
per omnia secula seculorum Amen. Ita SS.
Nigellus, Quirini & Scubiculi reliquiae, quae
Condati, translatæ inde hunc parte Malmun-
darium, superfluum prima delata
ac deinde Rotomagus adducta, in celeberrima
ibidem S. Audoini abbatia deposita fuisse
ab anonymo, ejus de Sanctorum nostrorum
translacione lucubrato apud Marterum loca
supra cit. et stat, auctore narratur, nec in jam
dictis, quibus id fit, verbis quidquam, ob q. ad
fides et abroganda fit, occurrit.

76 Iste enim quidem, quem comitibus Lin-
colniensis Thronis abbatem appellat, ante de-
cem 1013 auctoris benedictionem constitutum
esse, Gallia Ch. l. 1. Antia Scriptores tom. xi
col. 116 affirmant; verum nihil aliud, quod
minis hic ad comitibus illius, anno 1010, ne
idem scriptores ibidem col. 121 docent, de-
dicat regimen jam inde ab anno 1012, quo
sacro trioni Istarum Martyrum nostrorum li-
psiana Ruomagus fuerunt adducti, assumpsit
fuisse hincque ejusdem abbas ab auctore nostro
appellari credatur; quod autem ad reliquias,
sub quibus veneranda illa pignora Rotomagus
anno 1013 adducta refert, personam illustrem
speciat, cum Henricum, nominis hujus pri-
mum, in Gallia regnasse, Robertumque, Ri-
chardi secundi filium, Normannia ducem
transisse, è Galliarum historiographis posset
omnis omnia constare, nec ex his, quae com-
proximi etc. Gallia Christi. auct. Scriptores
addunt, episcopum, nomine Robertum, ec-
clesiam Rotomagensis, abbatemque, nomine Hen-
ricum, S. Audoini abbatem cum praefuisse, mi-
nus est curum. Quid plura? Non est etiam,
cur auctori istius scriptoris anonymi filiter suspi-
ciat habetur ex ea, quod, ut apparet, su-
per interueniente, rem, de qua hic, gestum, nar-
ret; antea enim, ad quod hac spectat, se-
culo vix non pauci etiam religiosi, Sanctorum
reliquias à locis sacris furto surripere, reli-
gioni inimici dicebant, cumque Vallis-mun-
darium seu vicus seu prius Rotomagensis
S. Audoini abbatem dependere, qualescumque
fortum, quae inde, imperante hujus abbate, SS.
Nigellus, Quirini & Scubiculi, ne neglecti ha-
berer perirent, reliquia abbas fuisse, potest
valde excusatione utique dignum.

77 At vero, est idem is auct. scriptor anony-
mus, tam S. Pientia, quod SS. Nigellus,
Quirini & Scubiculi sacra lipsiana Vadiniaco
Condatum Normanniam meum translatæ, verbi
nom. 66 huc transcripta max. nectit, postea
tamen, cum reliquiarum, quae trium ha-
um posterorum Martyrum trant, partem unam
Malmundarium alteramque Wandosum seu ad
Vallum-mundum un delatum, refert, nullam
amplius vel S. Pientia vel reliquiarum ejus
mentionem facit; ita autem Wandosum hanc
translatam hanc fuisse, suspicandi causam pra-
bet; est uti verum is hanc fidem reliquiae adeo
is ibidem S. Pientia ejusque reliquiarum hanc
memisse est censendus? De SS. Nigello, Qui-
rino & Scubiculo eorumque sacra exuvias po-
tissimum loqui, sibi is videtur habuisse pro-
positum, hincque scilicet factum reu, ut, cum

SS. Nigellus, Quirini & Scubiculi, non autem
etiam, veritate sit exigente, S. Pientia, reli-
quiarum partem Malmundarium fuisse delatam,
commemorare debet, ferunt hinc ad illas
salas delatæ, hanc amplius S. Pientia reli-
quiarumque ejus meminisse, est interim non
minis ha, quoniam quæ è SS. Nigello, Quirini &
Scubiculi reliquis, Malmundarium harum par-
te asportata, Condati superante, Wandosum
inde fuisse delata. Idem auct. anony-
mus, tam S. Antoini, quam SS. Nigelli,
Quirini & Scubiculi sacra lipsiana Vadiniaco
Condatum translatæ, verbi supra nom. 66 huc
transcripta max. memaret, postque tanta,
dum trum harum Martyrum reliquias partem
Wandosum asportatus, refert, nullam
amplius Audoini reliquiarumque ejus mentionem
facit; uti autem, est si habet Wandosum
nihilominus, quoniam dandum apud nos ad xxiv
Augusti diem in Comment. Sancti hujus eni-
stis Albi pravit nom. 49 videre licet, S.
Audoini corpus fuisse delatum, ita etiam S.
Pientia reliquiae fuerint eo versumque delata-
te.

78 Imò verò cum post Wandosum manifeste in-
deve ad locum, ab urbe Rotomagensi distans,
asportata fuisse hanc legatur, eas ego and
tam supra memorata SS. Nigelli, Quirini &
Scubiculi reliquiarum po te Rotomagus etiam
anno 1013 adducta, ibidemque in S. Audoini
abbatis depositas pariter fuisse, versumque
apinar. Nec deest forsitan, qui hinc, ut ipso
demum anno 1013 aut etiam aliquando post,
ita autem, ut è supra dictis Dominicus
vult, jam inde à sec. vii, tam S. Pientia,
quæ Rotomagi in S. Conditi veneris, olim
existere, eam S. Nigellus, quæ hodieque in
hujus ecclesie ibidem existunt, reliquias fuisse
ad utrumque hunc locum sacrum allatae,
modo etiam suspicatur. At verò, sistebatur
nunc forsitan, quod eandem de sacra SS.
Nigelli, Quirini, & Scubiculi versumque etiam
S. Pientia exuvias, Wandosum seu ex Vallis-
mundachorum Rotomagus anno 1013 adducta,
est factum? Qui fuerint Calvinista anno 1662
Rotomagensi S. Audoini monasterium exple-
runt ac ptereaque ibidem observat Sanctorum
reliquias igne consumpsit, Pomeranus, in
monasterii illius historia lib. 2, cap. 16 le-
mentissimè narratione exponens, scitis illis li-
psianis S. Nigelli brachium, theca aurea,
gemis originis ornata, inclusum, reliquis-
que S. Scubiculi, in theca altera, auro & ar-
gento distincta, aservatas, Farina hinc etiam
S. Quirini reliquias lipsianachae tertiam
pariter inclusas adjecit, et cetera.

79 Est autem et illud, & dum cap. seq. de
panis, quæ hareticorum illorum manus cum eva-
tere, reliquias loquitur, nullam plane reliquiarum
S. Pientia mentionem facit, hinc tamen
quæ Condati fuerant, Sanctae hujus ossa seu
lipsiana hanc fuisse Wandosum delata, indeque
Rotomagus anno 1013 adducta, argui
non est. Pomeranus enim Sanctorum reliquias,
quas anno 1662 à Calvinista in Rotomagensi
S. Audoini monasterio combustas, loco max
cit. ait, plures etiam à jam supra dictis di-
versas S. Nigelli ejusque Sociarum, quibus, ut
ante dicit, S. Pientia ab Usarda occisae,
reliquias, lipsianachae, ex auro & argento
facta, inclusas ibidem enumerat. Adhuc

XXX 2 quid

ac de Ro-
tomagen-
tra feras
alibi fuisse

F

versumque
apparet.

est autem
si, deum id
fieri, sive
solumque
fieri: hanc
reddat.

B

C

reliquias ta-
men S. Pien-
tia, quæque
Vallis-mundum
nominis
Wandosum
primo

AUCTORE
C. B.

quid si sacra S. Pientis reliquia, quae Romanorum annu 1012 fuerint adhibita, inde ante annum 1562 alio fuerint avecta, sineque illa ipse, quae modo Mellenti offeruntur, eo und cum SS. Nigasio, Quirino & Scubiculo, quae ibidem portiter hodieque offeruntur, reliquias Rotomago, cum ibi octo annis crederet triginta, aut pluribus etiam exstiterent, post eorum excolatione. Fossile quidem universis isthat sacra pignora dia etiam ante annum 1012 Melitatum advecta ac proin è Rotomagenibus Sacerdotum nostrorum reliquiis haud accepta, Devocione aliquae concordant; est contrarium vero esse simillimum, Ariaras à Monasterio in Neastro Pla pag. 133 arbitror; sine eorum ei, on aon, hoc in re assentientiam, telluris erit ex illis, quae § seq. additam, aspicere.

§ VI. Quandonam, quae Mellenti existant, Sanctorum nostrorum ipsiana fuerint eò delata.

Quarum
sunt, quae
hodieque
Mellenti
existant,

In tempus, quo Sanctorum nostrorum reliquiae in Mellentem S. Nigasio priorum hodieque offeruntur, delatae eo fuerint, investigatur, la ententiam, quae quatuorque ha sunt, quod sic de hoc argumento modo dicendis via planior sternatur, expono. Principis ex omnium quatuor Sanctorum nostrorum corporum ossa, Hierotheus tacite diversis irasque praeterit SS. Nigasio, Quirino & Pientis capite, Illeruchensis palter eadem diversis interitis, Mellenti sunt in S. Nigasio ibidem priorum offerri, Devocione, qui, quemadmodum supra docui, res, à Sanctis nostris gestas, martyrumque, ab his interation, literis mandavit, in secunda lachrymatione, quod id fecit, parte de sacris eorum reliquiis, miraculis & insigni apud Mellentinos colat tractant, loco nun uno ac praefertim top. 1, 64 & 75 docet. Verum est si scripser, qui, Mellenti natus, ibidem etiam S. Nigasio priorum beneficii nomine tenuit, supra memoratas Sanctorum nostrorum Hierotheus studiosissime, atque ipsius declarata, sit perferretas, omnique & singula in hisse coniectura illorum ossa examinavit atque insperavit, haudquaquam tamen, quae ex principali corporis S. Quirini ossibus ipsique etiam capite Mellenti offeruntur, prodiit, indubitanter, nisi de capitis parte ossibusque corporis haud odmodum matris exponantur, admittenda opinor. Ea sedes sententia, quod, quemadmodum laus docedo, S. Quirini corpus tota integrum aut certe magna ex parte etiam tum ejusdem capite hujusque saltem ob infra dicendo parte Melitadensis offerri, è vico seu priorum Condantensi, cum secum ex media sal parte jam dudum effice elapsam, eo ellatum, appareat indubitatum.

Sanctorum
nostrorum
sacra despo-
nere, expositi
sunt;

§ Quis si S. Scubiculi caput pro S. Quirini capite per errorem à Mellentibus acceptione? Eademvero id mihi, cum nupsum, quo loco S. Scubiculi caput existat, litteris mandocum luvoniam, adhibere à veri specie haud videtur. Aurelianenses quidem S. Scubiculi corpus sibi è vico dictis ascribunt; verum hi,

ati ex infra dicendis intelligi, potum pro toto accipiant, hancque esse caput, nihil foedet. Vnde interim sit, ea eadem, quae de S. Quirini reliquiis Devocione ait, acquiescam, ac jam dicti, indubitanter, nisi sensu modo explicato acceptione, sunt tractanda; quod autem ad SS. Nigasio, Scubiculi & Pientis reliquias jam spectat, praecipue sacra horum ossa, ipsaque etiam SS. Nigasio & Pientis capita aut horum soltem (capitis enim S. Pientis pars apud Ripem-Guidonis offerri dicitur) majorem partem Mellenti haberi, Devocione offeruntur credo, ita sillet enim campor tas, quod nihil, impedire natum, quominus id factum, ossum luvoniam. Rotomagi quidem S. Nigasio verum sit caput offerri, Sausyus hac die in Martyrologio suo Gallicano laudare videtur; verum id nec ob antiquitatem Rotomagenium auctoré super laudato, nec à Dazico aut Fortin nec denique ab ullis scriptoribus olis, qui de Nigasio ejusque reliquiis tractant, offerriam repeto, cumque in olis, quae de Sanctorum nostrorum reliquiis Martyrologus iste scribit, plor vice simpliciter, ac visari sunt, à veritate aberrasse videatur, ecce ego in re, de qua hic sermo, non illi, sed Devocione effusandum reur ac modo, hisse praemisit, lo tempus, quo, quae Mellenti hodieque existant, olata eo fuerint Sanctorum nostrorum sacra ipsiana, laquirere aggredior.

§ Tres ut hoc circumferantur sententia; quarum prima, ad SS. Nigasio, Quirino & Scubiculi reliquias totummodo se se extendit, statim à pace post se stentationem procellas Ecclesiae reddite, secunda, sub Romanorum in Gallias irruptionem initium sua circa annum 442, ac circa octingit, aliquando post annum 1060 rem gestam, statuit. Priorum amplexus est sequentissimae asice la Martyrologio suo Gallicano Sausyus hodie proponente verbis: Ceterum Athletarum Christi (Nigasio videlicet, Quirino & Scubiculo) quondam illic (in Acoladensi insula) extra fureatium impetus corpora, Pientia iactura nobilit, quam luce superne lucis irradiant, magna cum reverentia sepelivit. Quae penum poli dantes periculosis turbas, divinitus insignita prodigiis, ad Mediam oppidum, ubi divini Praedones Evangelii primitus disseminaverat, honorifice transit in alubro, sancti Nigasio memoriae propitius consecrato, multa religione conditi sunt. Ita laudat Martyrologus; verum SS. Nigasio, Quirino & Scubiculi, itemque S. Pientis, corpora Fadinaei, ubi fuerant spolia, asque ad annum 841, imò vero utinimam eissem usque ad annum 872 quiesce, nec nisi quapion illorum ossa ante dictam annum 841 fere à S. Aodieu fere ab alio quovis Rotomageni fuisse translati, ex liis, quae § proxime progressu distantia sunt, perspicuum apparet, uti quisque, qui hac considerat, facile, ad fallor, agnoscat, cum outem sit habet, Sausyus fuit, qui praeterea, quae dicta, nullo finit resurgit antiquo, audientes hic non est; neque vero scriptorem olum, qui illius ea in re opinionem sit secutus, litterire holletur quivi.

§ Opore nihil superest, quom ut, hac insuper habita, duas reliquias supra propositas modo etiam exanimemus. Abi harum prior, cujus auctor videtur Devocione, duo telum.

hac è m.
stano, de
Sausyus
ait, à pace
Ecclesiae
reddite;ut, de De-
votione, cu-
jus opus

A. *cum. Hic Sanctorum nostrorum litographus, Rotomagensis S. Audoeni monachos, Normannie anno 842 seu postea ob jam supra dicta anno 841 in Galliae irruptionibus, Condatum ac denum Wambolum seu ad Valtem-monachorum, fugæ arreptos, S. Audoeni corpus ac quicquid penes ipsos reliquiarum S. Nigalli altarumque Sanctorum suis, densissime, haurire deinde, cum posteriori illo loco dia quiverissent, anno demum 1032 Rotomagen adductis ibidemque magna cum solemnitate deposuisse, anno tandem 1462 ab Hæreticis, suscitque omnis sacra Rotomagi verentibus, comissas fuisse, cap. 51 profatus, mox deinde, cum temporis seu irruptionibus dicto anno 841 aut, ut scribit, 842 in Gallias Normannis, Mellicitum comitem, qui per uxorem suam Vadiniam erat Dynasta, fieri et providi, ut, quæ ibi erant, præcipue SS. Nigalli, Quirini, Scabuculi & Pientis ossa Mellicitum deferrentur, ibidemque in aedem quam insula, ex quo duntaxat, ut jam supra dicti, sequitur brachia ab urbe illi sic-juncta, complederetur, sanctissima virgini Maria dedicata deponeretur, curasse, subiungit: cum autem post, Sanctorum nostrorum præposit, de quibus hic loquitur, ossa esse ea ipsa, quæ hodieque Melliciti servantur, loco non uno indicat, Mellicitum hæc ossa anno 842 seu parvas, ut jam monui, anno 841, si tamen Nigalli corpus, minores aliquot ossa, quæ, ut infra videbimus, ferius eo delata sit, excerptis, è vico Vadiniaensi per comitem Mellicitum fuisse adducta, non obscurè prædicit.*

14. Verùm id, quod, si locum habuisset, fecit ossa circiter Davanacem atatem fuisse prægressum, scriptori huc obsequi vult afferenti, quæ eredit? Nemo ceret, qui, quæ de rebus edoc antiquis à scriptoribus recentioribus sine antiquorum testimonio profertur, è nullius Baroni esset merito concemul, consideret. Althæc siera illa lipsana Mellicitum, seu ad insulam, urbem huc vicinam, quod certius Normannorum furari subduerunt, fuisse tum à comite Mellicitio è vico Vadiniaensi translatæ, Davanacem loco sit, ait; verum à gentilibus istis, Sequens in Neustriam ingressis ceretque elisse sua prope dictam insulam, nullo tunc, ut ipsimet ille scriptor fateretur, arte humana multum, transierit, rationes in hæc, quàm in remotiori à studio isto Vadiniaensi vico, futuræ SS. Nigalli, Quirini, Scabuculi & Pientis reliquias, perhasum sibi habere Mellicitius comes qui quæ? Id enim ego hanc fatis perspicio. Quod si enim tunc Vadinia magis, quam in Mellicitia Normannorum insulibus continens erit expostis insula, à barbaris illis fuerit elatenda, qui, quæso, factam, ut Rotomagensis S. Audoeni monachi, prout fecisse illos h proxime prægressu videmus, S. Audoeni corpus, quod ibi et hinc illius gentis furari subduerunt, Vadiniaem eodem dicto anno 841 aut, ut si movis, 842 detulerint, ibidemque sacrum illud pignus ad annum utrimodum 872 reliquerint?

15. Forerum quidem, ut Mellicitus insula à Normannis manere intacta, Mellicitum comitem ex eo, quod & gentes isti torrenet in modum per regitæ, usque fixo pede, contumaciter transirent, & totum ille pauperes

duntaxat piscatorum casus, prædandi cupidinem exaltare mihi videtur, compleretur, prævidisse, Davanacem adiungit; verum cum episcopus in dicta insula, ipsimet scriptore isthuc faciente, sua fuerit, in qua Sanctorum nostrorum ossa, Vadiniaem allata, Mellicitius comes locavit, ecclesia sanctissima Virginal Maria sacra, barbarique illi, spe præda ab illi, loca sacra præ ceteris diverti ac devastare solent habere, enimvero, futuram, ut dicta aedes sacra, insulæque hanc complectens, à gentis esset insulibus ac direptione maneret immanis, Mellicitum comitem ex eo, quod Davanacem ait, non dicam, prævidere, sed vel sperare merito, nulli, verosimile haud apparet. Quod si quis, Mellicitum comitem, firmo 1. SS. Nigallum, Quirinum, Scabuculum & Pientem sancta insulam, sacras harum reliquias Mellicitum, ut locus patenti eorundem patricum a dicto tum barbarum furari servarentur immanis, Vadiniaem tam transivisse, aggeret, versis forsitan passis haud obtemperat vultu ejus vultu; est quæ minus vel ex hoc vel ex aliis quæ sit Sanctorum nostrorum, quæ Melliciti hodieque existant, sacra lipsana, Normannis in Neustriam anno 841 irruptionibus, delata non fuisse credantur, supra supra jam laudata Riculsi, Rotomagensis episcopi chara lapsa, quæ iidem supra laudatos transiens Sanctorum nostrorum scriptor anonymus impediunt.

16. Riculsi enim, primo ordinatelsis sua anno, Christi, ut jam plus semel dictum, 872, SS. Audoeni, Nigalli, Quirini, Scabuculi & Pientis corpora apud Vadiniaem insulam adhuc existisse, tacuit, ut, supra dictum, in chara illa prædicit: Nec est, quod responas, à Riculsi per SS. Nigalli, Quirini, Scabuculi & Pientis, de quibus loquitur, sacrosancta corpora minores duntaxat seu minus præcipue harum partes, non autem etiam corpora, vel omnino vel saltem ferè intacta intelligi, potest. Quod modo ad anonymum transiens, hic per ea, quæ laudatissimis sibi apud Marteneum (supra à me non. 67 dicta videbis) num. 2 & 3 memorat, SS. Nigalli, Quirini & Scabuculi, imo & Pientis, corpora Vadiniaem ossæ ad tempus, quo inde Normannorum metu Condatum fuit translatæ, ac proin, et hinc consensu omnium supra ostendit, ossæ ad annum utrimodum 872 quiverint, non obscurè prædicit; ob illa autem partem præ tota non accipi sibi per Sanctorum nostrorum, de quibus loquitur, corpora non omnino duntaxat seu minus præcipue harum partes, sed corpora vel omnino vel cerè propensius integre intelligi, mihi apparet vix non cerum.

17. Postquam enim, Sanctorum nostrorum ossa Vadiniaem Condatum Normannorum merè

*ac præf-
fio è Ric-
culsi Char-
itæ apudque*

F

fuisse

XXX3

A hic, non minores domatuz seu minis praeci-
parum horum partes, sed corpora vel omnibus
omnino suis membris sui officio laetere, vel
majore saltem horum parte constantia intelli-
git, eandem rion est, et und cum S. Quirini
reliquis sui corporis Sancti hujus peritibus
minis praecipit SS. Nigaldi & Scabicali, imo
& ob supra dicto S. Prutis, corpora vel la-
tegra vel fere integra anno 1012 Rotomagi
existunt, ac prout, ut, cum tam, ut inde
consequitur, Mellicum nondum fuisset quod
hodieque ibidem essentur, praecipuo Sancto-
rum nostrorum offi aduella, fuerat eo & post
dictum annum 1012 & non aliunde quam Ro-
tomago delata.

92 Quod si, quod anno 1019 Aurelian-
ex antiqua S. Amandi ecclesia in novam trans-
ferentur fuisse, Helgaldus, ut jam supra dixi,
memoria prodit, S. Scabicali corpus seu por-
tionem (prout enim pro toto, cum praecipuo
nostris hujus Sancti offi Mellicum hodieque ex-
sistat, nempe eae infidelis, hic accepisse videtur
ille est censendus) quoniam sacri illius pignori
pars Aurelianensi Mellicum, ut recen-
tior quidam putant, fuisse delata, inde enim
vero non tantum S. Scabicali, sed & trium
aliorum Sanctorum nostrorum, quae Mellicum
hodieque servatur, sacra ipsa fuisse & ante
annum 1012 & aliunde quam Rotomago,
delata, non laementur posse argui; verum qui
id, quod dicit putant, nec ex Helgaldus, ac-
cipit nec unde, nec quanto, quas Aure-
lianensi anno 1019 translatis scribit, aduella
eo fuerat S. Scabicali reliquia, edicat, nec
ex alio alio scriptore seu documento antiquo
hanc opinionem suam firmant, nihilque ob-
stare invenio, quo minus, quod & S. Scabicali
reliquis Aurelianensi hodie servatur aut certe
servatum olim fuit, jam inde a sec. ix, cum
Sanctorum nostrorum ipsa vel Condati vel
Wombasii jam existerent, & locorum horum
alterutro Aurelianensi fuisse delatum credatur;
cum autem sic habeat ac proin & S. Scabicali
reliquis, anno 1019 Aurelianensi ex antiqua in
novam S. Amandi ecclesiam translatis, nihil
ominus contra opinionem, quod, quae Mellicum
hodieque existunt, Sanctorum nostrorum sacra
ipsa fuisse non ante annum 1012,
nec aliunde quam Rotomago delata existiman-
tur, posse inferri, modo sacra illa pignora
providenter occasione, quam Arturus verbi
jam recitatis effugiat, ac proin nec ante an-
num 1060, utpote onet quoniam ipsae locum &
dicendi haud habuerit, Rotomago Mellicum
fuisse delata, ostendamus.

93 Bello inter Henricum primum, Franco-
rum regem & Guillelmum Nithum suu, ut
ab illis vocatur, conquehorem Normannia ducem
cso ra, praelium inter duos hosce princeps
anno 1060 in Normannia ad aggerem
limerarium Faravillanum, Gallia & la chaus-
see de Vauville, fuisse commissum, Davan-
net, pro se citans mihi ignotum Norman-
ciae Chronicum, in Sanctorum nostrorum Vita
cap. 14 affirmat, idque pariter in Chronologica
& se contextu Iff. Franciae Compendio tom.
2, pag. 498 Metzerius facit. Hoc quidem,
qui dictum limerarium aggerem seu, ut vulgo
loquimur, Calceum Colorem inter & Laxo-
rium collocat, praelium illud, quod Franco-
rum regi impingere cessit adjungit, non anno
1060, ut Davannet, sed anno 1058 invec-

dit; verum utro annorum istorum id evenit,
parum refert. Inde enim occasio, quod, quo
Mellicum exstant, translata eo fuisse sacra
Sanctorum nostrorum ipsa, probabile cum Ar-
turo opinor, locum fuisse ante annum 1060 ac
proin ante hanc sacra illa pignora Mellicum
fuisse delata, inferri haud poterit. Res tamen
dicenda rarefecit. Galerannus, nominis hujus
primus Mellicum comes, qui, pro rege
Francorum fons, in memorato praelio & duce
Normannia, uti & dicto, quod laudat, Nor-
manniae Chronico Davannet etiam docet,
captus fuit, votum Deo ac S. Nigaldi pro li-
berate obtinenda praestitit, eoque hanc post an-
num aditus domumque effectus reversus, post
fidem salutaris, ecclesiam, SS. Virgiliae Ma-
riae in insula Mellicum forum, possit de-
struit, eodemque, quo hac fecerat, loco eccle-
sia & prioratus S. Nigaldi fundamenta jecit,
eoque hac aedificia post quinquaginta circiter
aut sexagesimum ad fastidium essent ad-
ducto, ecclesia saltem riu Deo sub SS. Vir-
giliae Mariae simulacropus Nigaldi ac Sactorum
ejus invocatione anno 1067, die xxviii Octo-
bris, SS. Simon & Jada sacra, & Guisfrido
Carnotensi episcopo fide consecrata. Ita sicut
in Sanctorum nostrorum Vita cap. 57 Da-
vanet; verum, cum ecclesia illa, uti & Ga-
leranni fecerat, Mellicum civitas, eoque
quoniam post ep. 59 item Davanet laudat,
persone intelligitur, fuerit rursus & Guisfrido,
Carnotensi episcopo, consecrata, cessante
la Sanctorum nostrorum biographus, dum id
anno 1067 factum ait, & veritate aberrat.

94 Certi enim ante annum 1077, ut
Gallia Christi. aucta Scriptores tom. 8 col.
1123 & hinc seqq. aduicant, diluendi evi-
dent, Guisfridus Carnotensi ecclesiam episcopi
polluere modicam exortus non est. Ve-
rum, uti Davanet, qui perperam, uti inde
consequitur, dicta ecclesia consecrationem an-
no 1067 invecit ac proin verisimile etiam
nec recte, uti hinc concludendum apparet, fa-
ceri ipsi adfuit, ante annum 1077 & dicta
haud consecrata, fundamenta jam inde ab
anno 1061 aut seq. jalla affirmat, in plures
alios, dum de Roberto de Beaufort, qui pri-
mus fuerit Mellicum S. Nigaldi prioratus in-
stituit prior, sermonem cap. 57 facit, er-
rors groves, uti apud Arturum & Monasterio
in Neustria Pia frontis, Carnotensi episcopi,
echara ostendit, se protulisse, recte ta-
men, ut jam indicavi, eandem Mellicum
S. Nigaldi ecclesiam & Guisfrido, Carnotensi
episcopo, consecratam fuisse tradit, eoque
hic ecclesia Carnotensi, quoniam & dicta ante
annum 1077 haud fuerat adepta, ultra an-
num 1083, aut & Galtha Christi. aucta Scrip-
toribus loco prioris cit. fuit est colligere, pra-
fuisse haud videtur, confessorum est, ut ab
illo nova, de qua hic nobis sermo, Mellicum
S. Nigaldi ecclesia anno 1077 vel aliquo
de decem sequentibus fuerit consecrata; nec enim
ac proin certe post annum 1060 & supra
memorato Galeranno, Mellicum nominis hujus
primo comite, quoniam proinde diu ultra an-
num 1077, contra ac Davanet cap. 57 scri-
bit, vicem praestitisse est necesse, preibus in-
stantissimis postolatas Rotomagop Mellicum,
eo curante, aduicis fuisse, quae hodieque
ibidem servatur. Sanctorum nostrorum
reliquias, probabile cum Arturo opinor.

ante S. Ni-
galdi hic mo-
nasterium oc-
cisio &
Guisfrido.

E

F

98

1090, imo
pote proba-
bilitatem
non prius.

quoniam cum
pote potest
Faravilla-
nem

AUCTORE
C. R.
Cerrateo
p. 8. anno
1076. testis
per. con-
tra fact.

95. Nullo quidem id tam factum probari pos-
telli documentis antiquis; verum nec documentis
hujusmodi probari potest contrarium, cumque
sacra illa pignora, ut supra ostendi, ante an-
num 1032 Meliteni nondum existerint nec ex-
istisse, quoniam Rotomagus ad S. Nigassii ibidem
ecclesiam fuerit delata, nihil magis obvium
rationique, auctore antiquo, quo pro novis con-
secrationibus Sanctorum reliquiis solebant
undepaque inquiri, spectato, congruentius
videatur, quoniam ut eo tandem, cum nova Meli-
tenis S. Nigassii ecclesia, ad unum locum jam
adducta, consecranda esset, consecrationis hor-
jus occasio, ac proinde, uti et supra dictis na-
mo non colligitur, haud ante annum 1060,
Rotomagus dicatur, euanne Galcranno Meli-
tenensi comite, fuisse ad locum. Nec est, quod
hic quinquagesimo anno 1035 datam ac à Davan-
to in fuis ad Sanctorum nostrorum Vitam Ad-
ditionibus cap. 1. laudatam, è qua, ut infra
dicebo, de cultu, S. Nigassii dia etiam ante
annum 1060 Meliteni delata constet, jam
pluries memorati Galcranni comitis chartam
ubi laudat, hanc enim, utpote in qua, contra
et in theoricis, de cultu, determinato capiam
Sancto altius exhiberi solito, loquentibus, si-
ceri consuevit, nulla omnino S. Nigassii, qua
jam cum Meliteni existeret, reliquiis num
mentis, uti ex Davan- de hac totum silen-
tium non immerito concluditur, instituta fuisse vi-
deatur, potius prodest, quam obest, opinio,
quod Sanctorum nostrorum, quae hodieque Meli-
tenis exstant, fuisse ipsam fuisse eo occasione
mox dicta ac proinde ante annum 1060 de-
lata, arbitratur.

aut, si id di-
stinguere
probabiliter
avere non
possit.

96. Verum, respondens quis fortassis, si sa-
cra illa pignora re ipsa haud ante annum
1060, imo vero etiam, uti è jam supra dictis
consequitur, haud ante illud temporis spa-
tium, quod ab anno 1077 usque ad annum
1088 excurrit, è Rotomagensi S. Austini
abbacie Melitenam fuerint decessu seu trans-
lata, qui factum, ut jam supra supponit lo-
datum scripserit anonymus, qui, cum, ut di-
ctum, Rotomagensi S. Austini monasterio ex-
stiterit ac sub seculi XII laicis transierit, op-
tine sunt hujusmodi, si locum habuisset,
translacionem, utpote vel ipsamque ejus atque
vel haud diu ante factam, habiturus fuisse
perspectam, nullam tamen illius in locubra-
tione, quod de Sanctorum nostrorum fuerit li-
pstant, Vasiniaca Condorum & Wandasium
delatae lateque Rotomagum tandem anno 1032
adduxit, tradidit, mentionem instituit? Id, si
eror, videri haud plane immerito potest utro-
que mirum est, uti, etsi sic habeat, facit tamen,
ne faller, illas hac de re silentium mirari de-
finit, qui, scriptorum illum anonymum, non
quidem de sacris Sanctorum nostrorum ipsa-
nis factum esse, sed verisimilem, qui & qui-
bus & totis hac tandem ad Rotomagensium
S. Austini monasterium fuisse adducta, cum-
taxas exprime voluisset, consideret. Quod si
econtra hac responsio aliquam displiceat, haud
fuisse occasione, quam modo proposuimus, Meli-
tenum, quae ibidem hodieque exstant, San-
ctorum nostrorum ipsam delata, haud illuden-
ter autem vel si meum de Sanctorum nostrorum
reliquiis probabiliter etiam haud ante an-
num 1060 Melitenam transiisse opinionem pro-
pugnaturus, concessero; etenim, hoc dato, sacra
illa pignora occupum illa, quae ferius etiam,

quam jam memorata, imo vero non nisi post
locubrationem, à scriptore nostro anonymo de
SS. Nigassii, Quirini, Scubiculo & Pontius
erantiatione anno circiter, ut num. 8. dicebat,
1112 continuatam, locum habuerit, fuisse id
delata, probabile evadet. Res è jam nunc di-
cendis praefect.

97. Cum S. Nigassii prioratus Meliteni al-
terando post annum 1060 jam esse exstru-
ctum, Galcrannus, Melitenensis comes, hujus
fundator primo ibidem, uti ex Iuvus Cerna-
tensis episcopi Charta, per Aratum à Mo-
nasterio in Neustria Pl. pag. 333 prodito, fuit
esse colligere, clericius secularis constituit, his-
que deinde, uti ex Paschalis II. Pape Bulla
Pomeranus in Archiep. Rotomag. lib. pag.
37 docet, Ordinis S. Benedicti monachi sub
fuit, ut initium, comite Melitenensi Roberto
adipiscante, imò & agente, fuisse subsistent.
Quid si ergo religiosi illi viri, cum jam annos
aliquot domum illam occupassent, penes sibi
non esse Sanctorum, qui praecipuo ibidem coele-
bamus, reliquias, dolentes, comite Roberto
hac adipiscendi desiderio iniecerint, sique
hoc sibi adjuncta, haud exigua sacrorum illorum
pignorum partes à Rotomagensibus S. Au-
docii Ordinis sui monachis ipsantissimè pos-
sederint, hique, pauci quos erat in-ge-
sitorum ipsorum copia, fudalam suorum &
comitis Roberti, Ordini Benedictino, ut Gu-
dolphus Gemeticensis, Ordinis Vitalis & al-
li reserantur, addidissimè, petitiom, ut sibi
dumtaxat, quae post à Catalinili fuerint
concessa fuisse, Sanctorum nostrorum officio
retentis, annuerint? Id enimvero re etiam
ipsa tam factum ac proinde occasione illius Meli-
tenum delata fuisse praecipua, quae ibidem ho-
dieque exstant, Sanctorum nostrorum officio, pro-
babile opinor. Cum hac enim, quae certe haud
ante annum 1032 Melitenum, ut supra ostendi,
fuit delata, eo etiam, ut dicti, dum
Meliteni post annum 1076 consecranda esse
novo S. Nigassii ecclesia, haud fuerit adve-
cta, proximum videtur, ut id factum probabili-
ter tam tandem, cum in ecclesiam illam ali-
quis jam annis Ordinis S. Benedicti monachi
fuisse introduci, factum esse crederetur.

98. Verum siue una siue altera è duobus mo-
do assignatis occasionebus Melitenam praecipua,
quae hodieque ibidem exstant, Sanctorum no-
strorum officio stantiorum fuisse delata, con-
secrarium equidem è meo dictis est, uti è hac,
quod hac potissimum spectat, eo defertur pro-
babiliter etiam haud ante annum 1060 con-
tingerit resque certe distinctissimè etiam post
hunc annum fuisse peracta, si sursum, quod
tamen non paco, Chronicon M. parum Bec-
cense, quod, quemadmodum Aratus à Mo-
nasterio in Neustria Pl. pag. 334 docet, SS.
Nigassii, Quirini & Pontius corpora fuisse in
Melitenam ecclesiam transiisse, ad an-
num 1196 notat, de translatione, quod pri-
mo in hanc illa fuerit delata, debet in-
telligi. At vero, inquit modo fortassis adhuc
nonnemo, est quidem praecipua, quae Meliteni
adferantur, Sanctorum nostrorum officio proba-
biliter etiam haud fuisse eo ante annum 1060
advecta è jam dictis apparet, haec tamen o-
mnino Rotomagensium Melitenam aporteret haud vi-
deatur. Enimvero (neque enim id hic tace-
re velim) quoniam S. Nigassii officio ac ipsum etiam
caput, non Rotomago, sed Vasiniaco Meli-
tenum

etiam cum
anonymi in
ecclesia in
len. fac. XII
intro fuisse
fieri idem
de prela

E

haud ante
annum 1060,
ut sit for-
ma de Dece-
nati, qua Me

A lentum fuisse allato, Davanneus, cū interim rem hanc etiam ipse, qui tamen, ut vidimus, praecipue Sanctorum offa jam inde ab anno 844 Mellentium fuisse adducta vult, ad tempus, anno 1060 postulat, refert, disset in Sancto-ram nostrorum Vica cap. 64 & seq. credidit; verum narratio, quod id facit, suspensa mihi videtur; ut autem, merito, et immerito, disceptare studiosius lector queat, illam, in compendium contraximus, hie exhibeo. Eo fert tota recidit.

la compen-
dium

99 In vico Padiniacensi, cum inde ad illos, Normannis secuti ex Gallias frequenter irruentibus, Sanctorum nostrorum corpora transferrentur, minora quorundam horum offa una etiam cum ipso S. Nigilli capite, canis, ob quam, incerta, fuerant resilla, campis illidem fura illa pignora, quae rusticis loco sacro obdiderant, servata assue ad se. xi fuisse, cum tandem inde post Galerannum I, Mellentini comitis, obitum ac proin, uti e supra dictis nota non eruit, certe haud ante annum 1060 ad Hugonem, qui frater suo Galeranno in comitatu Mellentium successerat, minores quidem corporis S. Nigilli partes Mellentium sacre adducta, annisque post non paucis elapsis, eo etiam ex eodem Padiniacensi rite S. Nigilli caput ad Galerannum II, Mellentium eidem comitem, fuit allatum. Ita laudatus Sanctorum nostrorum biographus, nihil hactenus, quod creditu apparet admodum difficile, suppeditans; verum audi, quid adjungat. Hugo comes, an minores illae, quae Padiniaco Mellentium erant allatae, corporis partes seu offa vera essent S. Nigilli reliquiae, experiri voluit, clerum & populum Mellentium in S. Nigilli ecclesiam convenire magnaeque in hoc ignem accendi iubet, cumque in hunc offa illa, Deum omnibus, ac ab igne, si vera essent S. Nigilli offa, manerent intacta, sua minus, non fecit atque alia humana offa, flammis absumeretur, tantissime orantibus, fuisse evecta ac tandem, postquam diu mediis inter flammam mansissent intacta, sponte sua ex hisce existerent, et universis, prodigio aeternis Deumque laudantibus, pro veris agnita fuisse S. Nigilli reliquias.

C
diversa
lecturi pro-
ponitur,

100 Quod modo ad caput, quod ad Galerannum II Padiniaco fuerat allatum, spectat, quod dubitatio, quod & hic & alii, an id verum esset S. Nigilli caput, haerens incerti, tolleretur, Gosticus Carnotensis episcopus, populo & clero vicino, qui, ad Galerannum accessisset, fuit in S. Nigilli ecclesiam consulens, inspectantibus, in altero principis altaris cornu caput illud, in altero illa, quod Mellentii jam antea exhibebat, S. Nigilli ossi collocat, cumque id, Deum omnibus, ac, ac verum esset Nigilli caput, signa aliquo manifestare dignaretur, suppliciter rogantibus, sponte sua ex altaris, in quo possum erat, coram ad cornu aliud, in quo posita erant alia S. Nigilli ossa, accessisset, nemo amplius, quin verum esset Sancti hujus caput, deitandum existimavit. Davanneus itaque suam de minoribus aliquot S. Nigilli ossibus capiteque Mellentium Padiniaco allatis narrationem duobus miraculis plant insignibus, modo hic expressit, restit. Ad, est quidem miracula vel ex eo, quod miracula sint, rejicienda commentisque accensenda haud sint, miratur tamen, nisi testimonio, siue undequaque

Quoties Tomus V.

ignis, sine subita, credende opinor; anne autem testimonio hujusmodi pro duobus, de quibus hic, miraculis militent, compertum haud habeo. Davanneus quidem pro priori ex his antiquum quoddam, quod in Mellentina S. Nigilli ecclesia exisset, M. citat.

et parit la-
dubium re-
spicitur p. 2

101 Verum, quod qualevis illud sit, non edicit, quinque, an probata nota documentis accessisset quae, dubitare egor; est autem, quin, ut p. 104 alia, qua memorat, ita etiam, quod & duobus jam relictis miraculis est postremum, ex antiquo quodam, est natum laudet, ecclesia non dicta M. ac-cepit, ambigendum pariter haud rest, illud tamen, qualescunque etiam fuerit, fidei domesticae subiecta existisse, vel ex eo opinor, quod, qui illud indebit facit securus, Davanneus postremo memorat miraculum anno 1140 innotuit, & tamen tunc, dum id accidit, ad Gostico Carnotensi episcopo, quem ante annum 1149 ecclesia Carnotensi non profuisse, & Galliae Christi, evicta tam. 8 col. 1159 & duobus sup. palam sit, Sanctorum nostrorum reliquias ex antiquis Hierarchis in novae Mellentii fuisse translatas, affirmat. Operae, cum Davannei ut minoribus aliquot S. Nigilli ossibus capiteque Mellentium Padiniaco translati narrata fidei certum atque innotuit, uti & jam dictis apparet, haud meretur, enervare haud profus immerito in dubium etiam, an, ut ea ferit, Padiniaco Mellentium sacra illa pignora fuerint allata, revocari possit opinor. Nec porum in hoc opinione me quatenus ad S. Nigilli caput confirmant, quae Dederunt in la Historiae sancti archiepiscoporum Rotomagensium chronologia, anno 1018 Rotomagi vulgata, pag. 14 allegat, sequentia duo carmina hexametra:

Antistes Rotome datus à Clemente, Nicasi,
Si non scilicet, caput adigendo scilicet.

102 Ita enim S. Nigilli caput fuisse allatum Rotomagus allatum, indicatur; est autem carmina illa, quae loco cit. Dederunt Orderico Vitali attributa, apud bene Ulterius monachum suum in ecclesiastica, quam la scriptis, Historia, prope hoc anno 1019, Andreas Chesneus evarian, typis Parisiensibus & M. clarissimi viri Joannis Blegotii evictis prodit, non tegatur, in ejusdem tamen Historia, quod & Rollonis in Aposolam advenit ad annum usque 1140 exoritur, M. exemplari, quod Dederunt protulit, reperia fuisse, scriptoris hujus fide est credendum, fortissime fortasse in Bigotiano, quo Chesneus usus est, codice omisso, quod hic aliquandiu post annum 1140 scriptus sit, ac tum Nigilli caput Rotomagi, utpote inde Mellentium jam delatum, haud amplius existeret; jam vero, si due illa carmina Orderico Vitali, qui sicula xii floruit, & Dederunt restit, uti & jam dictis conspici videtur, attribuantur, consisterium est, ut S. Nigilli caput jam ante Orderici aetatem ac proin verisimiliter jam ab anno 1012, quo, ut supra docuimus, ejusdem Sancti licentia SS. Severici & Pientis corpora una cum S. Quirini reliquiis Hambrosi Rotomagus fuisse adducta, hoc etiam inde fuerit allatum; hinc autem jam sit, ut magis magisque in opinione, quod, merito in dubium, an sacrum illud pignus Padiniaco Mellentium, ac Davanneus docet, fuerit delatum, revocari possit puto.

est aditum,
narratio-
nem ab
omni Ro-
tomagi, jam
tunc delata.

E

Y y

con*

AUCTORE
C. B.

confirmet. Verum, etsi & id & meliora quæpiam S. Nigasilii offa, ut supra allegato Davannei narratio fert, re etiam ipso forsitan (id enim & ex indulgentiis, ab Hugone, Rotomagensi archiepiscopo, ob SS. reliquiarum apud Vadum S. Nigasilii inventionem anno 1160, ut Arzarus d. Monasterio in Neustria pag. 333 narrat, concessit, fuisse quæ quærat) Vadinas Melitenum fuerint delata, inde tamen contra opinionem, quod præcipue, quæ hodieque in posterum hac urbe exstant, Sanctorum nostrorum offa fuisse eo & non aliunde quæm Rotomago & hanc ante annum 1032, imò verò probabiliter etiam hanc ante annum 1060 allata, arbitramur, nihil etiam omnino, ut considerant præsertim, potest inferri, manenteq; adeo, quæ supra illa de re statuitur, inconcussa.

§ VII. Antiquus & recentior Sanctorum apud Melitenos cultus miraculaque aliquot eorum patrocínio patrata.

Ceteris, qui Meliteni, delatis ob non fuisse Sanctorum nostrorum reliquiis, Nigasilii fuisse antiquis,

ETiam Sanctorum nostrorum, quæ Meliteni hodieque servantur, sacro lipsane ibidem probabiliter, ut § proximi progressu ostendi, hanc ante annum 1060, imò verò probabiliter etiam hanc ante sic. XII, aliquot annis jam inchoatum, existerint, Nigasilium tamen in infuso suo erce Melitenis aliquandiu etiam ante eandem eorum 1060 æc proin jam tam, cum eo d. illis probabiliter delata nondum esset Sanctorum nostrorum reliquiis, cuius ecclesiastico fuisse gavisum, fidem facit Columbensis diocesis Carnotensis monasterio d. Galeranno I, Melitenis comite, concessa, cuius exemplar se vidisse, Devanone in suis ad Sanctorum nostrorum, quam contulit, Vitam Additionibus cap. 4. insinuat, unde 1035 Charta: hac enim, quæ decimarum altorumque d. comitatus Melitenis dependentium bonorum donationem, monasterio isti d. muliere, nomine Melviti, factam, Galerannus approbat æ confirmat, id duntaxat, ut Devanone loco cit. testatur, ea lege facti, ut Columbensis abbas quocumque die S. Nigasilii sacra ad castrum Melitenum Missam ibidem celebraretur potiorumque eod. inter abbates alios, eo pariter tum accessuros, locum occuparet, accedat. Id autem Meliteni aliquandiu ante illum annum 1060 æc proin probabiliter d. illis, priusquam eo Sanctorum nostrorum effectus delata reliquiis, S. Nigasilii festum magna sollemnitate, utpote ad quam augendam abbates etiam convocarentur, quotannis xi. Odobris die d. comite & populo Melitenis (ita fuisse fieri, quod majores suos d. Nigasilii fidei lamini illustratos putaret, festulorum existimentibus) celebratum fuisse, argumentum est perquam validum æc penit. indubitatum.

104. Ferum S. Nigasilii cultus, qui apud Melitenos, priusquam ad harum artem Sanctorum nostrorum reliquiis deferrentur, existeret adeo sollemne, non parum deinde, hinc eo

transfatis, incrementis fessique d. S. Nigasilii, quem antea, ut apparet, tantummodo spectabat, ad SS. Quirinum & Scubiculum, imò & ad S. Prætextum, etiam extendit, nec solum, ut prius, xi. Odobris diei, Sanctis nostris sacra, manente essent. Hæc omnia testis d. jam nunc dicendis fient perspicua. Devanone, qui, quæ aliquot Sanctorum nostrorum reliquiis Vadinas Rotomagum d. S. Audonis fuerint transfata, hæc dubitat, transfectionem hanc Sanctorum nostrorum primam cap. 64 appellat; etsi autem, fuisse post præcipue, quæ Meliteni modo exstant, horum offa prius Normanorum metu Vadinas Melitenam d. comite Melitenino transfata, dilucide, ut supra vidimus, memoria prodet, hæc tamen in computum transfectionem hanc, quod non tam æt. Sanctis nostris honorandos, quæ ad sacra eorum exarvatis infuso gentiliis fuerit subducuntur fuerit peracta, adducit, alteraque, ut etiam, quod hæc in ecclesiam novam, d. Galeranno I Meliteni exstiterint, fuisse transfata, in censum non relictæ, jam supra d. nobis memoratæ, quæ ibidem ex antiquis Archiepiscopi in novam transfata sub Galeranno II, Melitenis comite, fuerint, eorumdem vocat præfata cap. 64 translationem fecundam.

105. Nec aliam ob causam id facit, quæ quod hæc, ut ibidem ait, existerit admodum sollemne, quodque, ut edidit, Meliteni Officio ecclesiastico, proxime videlicet, uti, quæ postea adducit, docent, post Dominica Assensionis festum Domicali recitandum, quotannis celebraret. Verum, etsi quidem id ibidem quotannis fieri, indubitante fuit Davannei fide fieri credendum, hic tamen scriptor, ut jam antea monui, transfectionem istam seu reliquiarum in ipsas ecclesias novas, quæ Galerannus II, Melitenis comes, consilii currit, transpositionem vel perperam anno 1140 innotuit, vel perperam d. Gossens, Carnotensi episcopo, qui d. illis ecclesia ipsi ante annum 1149 hæc præfata, festum affirmat; hinc autem fit, ut nec transfectionis ejusdem annus, deficientibus etiam, d. quibus hic certo innotescit, documentis aliis, determinari queat, erigat forsitan etiam, qui istam seu transfectionem seu reliquiarum transpositionem nec anno 1140 illigandam, nec Gossens, Carnotensi episcopo, asserendum, sed cum SS. Nigasilii, Quirini & Scubiculi translatione, in Becensi, quod num. 98 adhuc laudari, Chronico ad anni seu 1195 seu sep. xxv. Maii diem notata æc eo modo, quem in Archiepiscoporum Rotomagensium Historia pag. 37 Pomeroyus assignat, intellecta, unam esse æque eandem, suspiciat.

106. Ut sit, anno quidem, qui illam seu transfectionem seu transpositionem proxime excepit, quique, ut reor, ante festum seculi duodecimi existerit, Melitenis comes, si Devanone fides sit, S. Nigasilii heretice, quæ Sanctorum nostrorum patrocinio calamitas publicæ, quæ tum regio præcebat, averteretur, ad vicum, nomine Julians, und. circiter Meliteni loco distans, supplicatione solenni, vicinarum pariter curionibus æc populo ad hanc erectionem, iussu deferri, cumque id optato cum successu præstitum fuisset, ac eodem, quo supplicatio insinuat, die duo miracula, quorum altero mulier d. paralytica, altero juvenis d. febri quatuordecim liberatus erat, ad illa ipsas ecclesias attactum fuisset patrare, in horum auxilii-

postea etiam ad istos fuisse extendit, quodque & omnia quæ super his tractantur fessum d. xi. Odobris,

E

sed & transfata præfata post Devanone Assensionis Domicali ibidem celebrantur,

F

reliquiarum hinc fessum quædam maxime,

A xillique, quo tunc regium in urgente necessitate per sanctum Marcyrum preces fuerat successurus, memoriam comes Mellentinus, ut quondam Aftenfianis Dominica festo supplicatulo famule infliceretur, praescripsit, cumque id deinceps, de Davanatus eodem, quo haec narrat, cap. 66 addit, reliquis quatuordecim solenni ritu non solum Nigridi, sed omnino quatuor Sanctorum nostrorum, ut postea docet, lippianothece circumstanti, observatum perpetuo fuerit, hinc & ex altis supra dictis consistorium est, ut Sancti nostri erilis vicibus diversis, ut videlicet Octobris die, quo eorum seu martyrium suum felix est vivit excessus recolitur; proximo post Dominica Astenfianis festum Dominica, quo illarum postremo hic memorata reconstituta celebratur; ac denique hoc ipso festo, quo eorundem reliquos circumferuntur, Mellentis quatuordecim honoratur.

quam Davanatus, memoriam primam de viciis, quo fuit lippianothece, hinc vel servatur,

107 Porro Davanatus, postquam, quo modo epistolae, cap. 66 narrat, mox cap. 67 & duo usq. Pontificum Romanorum Bullas altiorumque diversarum antistitem litteras, in Mellentinis S. Nigridi prioratui suorum concessit, indigentissimeque eidem ad Sanctorum nostrorum in eadem prioratu cultum promovendum collatas, enumerat, ac deinde cap. 71 ac duobus seq. ad plurimas Sanctorum nostrorum patrocinia patrat, quorum nonnulla, notata magis digna, infra recensendo, minutula referenda admittit, mox sermonem de Sanctorum nostrorum reliquis, Mellentis, ut sup. dicitur, per in priora divinitus compita quatuordecim circumferri Dominica Astenfianis festo sollicitus, servatur simulque, quanta solennitate id fiat, expostulat, in antecessum quoddammodo cap. 71, quaerit cur quomodoque re creatis fieri illi, thesauris in Mellentinis S. Nigridi ecclesiae asservantur, sequentibus hisce, qua & Gallilei Lucina sacro, explanat verba: In nostra S. Nigridi ecclesia, in Mellentino, quod ad dactylum Carmentem spectat, cultro fidei, quoque pulcherrimum fideique amplum & spaciolum & lapidibus foetus in eratis formam solidae extructum sacellique lacralibus manibus restructum est, duo prope eorum in supra primum firmam exant fidei acuta, ad que per gradus pedum circiter triginta sex altitudine ascenditur. In horum uno supra pulchrum pastoris operis tabernaculum quatuor lippianothece una cum paribus aliis reliquis sunt loca.

ironeque de illi, quo in dactylum fidei fuit, praesentis,

C 108 Istius porro sacellum scilicet, quo ad hic ascenditur, majorebus claustrum claustrum portus clauduntur, quatuor alteram nos, alteram dominus Generalis locum tenens, sive ut regis officialis sive ut consilii incohaturque praefectus, & longissima consuetudine servat, quo quatuor quam antiqua sit, edicendo haud sum, optamen tamen, ne thesaurus tam preciosus distringatur, possum asserere. Quod ad SS. Nigridi, Quirini (supra de nobis num. 80 & seq. dicta videbis) & Pentiae capita spectat, haec prope altare princeps in armario est lapide scissis, clavis munito, servari solent. Hisce autem praemissa, ita deinde, ut primo etiam, quo pridie solemnitate sunt, lectorem edocet, proseguat: Vigilia Astenfianis vespere, ecclesiam tapetibus ornata, solenni ritu cantatur. Hisce Generalis locum tenens praefatus interit aut officiales, clavam suam licentes, mittit, haecque simul & nostra locus aperitur, dumque Antiphona ad

Octobris Tomus V.

Magnificat cantatur, Sacerdotes, superpellicis & stolis innoti, in alium illud sacellum ascendunt hierothecaque, quo altibus imponatur, demittunt. Quando id fit, magnus adeest populi numerus, alterque alterum, quo prior sub S. Nigridi lippianothece transire avertit, prope hanc ante summum altare super armarium, uno minutum eo fine, ut quicque, reliquias deosculatus, facile faciat illa, ut moris est, transeat, consocium, collocatum.

109 Ita ille, qui modo rem ipsam tandem aggredietur sequentes de hac cap. 76 loquitur in modum: Polindie, Astenfianis festo, hinc matutinae recitantur, tum prius in vicina, numero quindecim aut viginti, subinde eorum, nonnullis inde (delictis alimur) tribus locis distantibus, pro temporis ratione triginta sub horum nomina supplicantium online adveniunt, illis quoque tres urbis parces eo fide consensit, ne tum inchoatur per viciis lippianothece. In hac Cyndia, laura, eceli beuolenti ne omnium praedictorum illarum crucis praeruntur, doneque prius obsequio, quo praeruntur illarum reliquias exantur, capite, tum (Sanctorum Nigridi festis, Quirini, S. ubi vel & Pentiae) quatuor, quatuor aliam S. Nigridi, lippianothece, per sacerdotibus, aliis & tunc innoti, apparentibus ac famulibus a latere ad eos cultuandis lippianothece praerunt, tandem praebent, curiones & clerici nostri ordine sequuntur, hisque nos Prior, officio fungentes, succedimus una cum diacono ac subdiacono nostro. A quatuor aliam caput S. Quirini, aliam caput S. Nigridi, nobis et eorum, cui vna Domini nostri Crucis puri aliamque plures lacte reliquias sunt incluse, ferentibus, hinc illac de lippianothece illius, in quo Mellentis Sanctorum nostrorum reliquias solennitate sunt, ut dicti, ritu quatuordecim circumferuntur, lippianothece, mox etiam de iussu sine, postquam ei duo & tria quindecim diversis ordines ac stadia personarum milia intercessit illis, sequuntur praedicti: Majori arcis & urbis praesentis circuli, redit eodem ordine ad S. Nigridi ecclesiam, ubi ad portum majorem eorum lippianis, ibidem cum in finem locuti, S. Nigridi lippianothece imponitur, quam omnes & clerici & laici deosculantur ac sub ea transientes ingrediuntur ecclesiam, ubi Missa ita quam maxime solenni celebratur.

110 Hae finita, praesentis omnes supplicantium ordine discedunt. In Vespere, dum Responsorium proprium post Magnificat cantatur, lippianothece illa (Nigridi alimur, Quirini, Scubiculi & Pentiae) eodem, quo antea demissa fuerunt, ordine antulantur. Illique, quo illam clavis communibus occluduntur, locis reponuntur nec amplius usque in annum sequentem attinguntur, nisi eas lippianis, quo antistitis eulipsam aut principis praesentis solliciti, exhiberi sit necesse, hinc cum non nisi sub tuta ac fidei curanda, a dicto generali locum tenente submissa, sit. Ita hincque ut arguente hinc verba, solennitatem, quo sacra Sanctorum nostrorum lippiana Mellentis quatuordecim Astenfianis Dominica festo circumferuntur, esse eammodo quidem maximam, nemo non intellegit. Porro in Sanctorum nostrorum biographis simulque, ut dictum, Mellentinis prioratibus

illari vero hic praesentis expositis,

E

F

solennitate circumferuntur, quoque in festis praesentis, quo praesentis, ad illam usque

AUCTORE
C. B.

ius S. Nigasi Prior, qui sacro illa pignoro, aut infra sumus visuri, in auras etiam, quas fieri curaret, hierothecas transiit, Nigasi ejusque Sororum cultum promovendo semper intentus, anno 1641 ad sollemnitatem illam, quo huc pontifice ritu rem divinam celebrante supplicationemque comitante episcopo, rediretur augustinus, Leonorium Seo-pensem, ecclesiam Carnocensem, ad quam, ut supra docui, priores illi spectat, pervenit invitatus, hincque, quo Sanctior nostras veneraretur, invitatus desideria obsequens Medunat, ubi generali cleri Gallicani conventui intererat, Mellensium sese Dominica Ascensionis festo, in 12 Maii diem tunc incidente, contulit, finitque, ad quam augendam accesserat, s. tentore in perpetuum rei memoriam thalam etiam esse imperitum. Hanc, quod, qua huc spectant, pervenit testatur, è Davanneo, qui illam in suis ad Sanctorum nostrorum Vitam Additionibus cap. 12 recenset, huc transcribit.

111 Sequentibus hinc, quæ in lingua Gallico in Latinum verito, concipitur verbi: Leonorius Stampensis Dei gratia & S. S. apostolice sedis legatus episcopus Carnocensis, regis in suis studiis & functioni consilii consiliarius universis clericis & Christi fidelibus salutem & benedictionem. Notum facimus, nos ad Domini Nicolai Davannei presbyteri, in domo vestri Nigasi in castro Mellensi prioris Prioris commendatarii, preces Medunat, ubi generali cleri Gallicani conventui intereramus, hodie, Ascensionis Domini nostri festo, anno 1641 die 12 Maii occurrente, ad dictum prioratum ivisse, ubi pontifice ritu supplicationis generalis annue sollemnitatem peregrinus in S. Nigasi, S. Quirini & S. Scubicali, Sororum ejus martyrum, S. Pientie etiam martyris aliorumque sanctorum reliquiarum venerationem, quorum lippanthecæ seu reliquiarum custodie in dicta ecclesia servantur & in hac supplicatione gestæ cum eam reverentia sacra, comitantibus decenique ordine curionibus, urbisque de vicinarum numero viginti quatuor tam archiepiscopis Rotomagensis quam diocesis nostre precuratorum, qui eò scilicet supplicationis ritu à tempore multum contulerant, clericis incedentibus nobiscum poëe unâ cum officialibus & domesticis nostris ac tam ordine regis officialibus, nobilibus, scabiniis urbisque & vicinorum locorum incolis cum magna populi multitudine subsequentes; qui omnes interfuerunt Missæ solenni, quam nos etiam rita pontifice celebravimus, omnibusque nostrum unâ cum indulgentis ordinatis benedictionem imperavimus; quæ de re ad posteritatem memoriam præfatis instrumentum, in dicti Prioratus archivo dependum, fecimus & signavimus die & anno prædictis. Signatum à Stampis hoc.

112 A sollemnitate, quæ, ut jam vidimus, Mellensi circumferri quædam solent sanctorum nostrorum reliquia, sermonem modo ad aliud venerat, erga hæc scilicet proxime elapso exhibitæ, argumentum convertit. Cum hierothecæ quædam, quarum prior S. Nigasi, secundum S. Quirini, tertius S. Scubicali, & quartus denique S. Pientie sacra lippana continentur, peregrinorum aliorumque plurum personarum ostentis oculatibusque, per longissimum annorum seriem continuatis, festo præstito, nullæ sui parte nondum elapso, non

porum jam essent derelicta, ipsæque etiam veritate legum, è quo SS. Quirini, Scubicali & Pientie lippanthecæ erant confectæ, effuissent corruptæ, Davanneus sapientiam jam laudatus Mellensium S. Nigasi Prior, qui collapsa hæc adificia jam insubstantes, ecclesiæque, insistentis sacerdotibus à se donatum, diversæ etiam ornamentis concederet, pro singulæ sua in Sanctis pietate nondum hæc fecisset contentus, novas etiam à se factas horum asservendi lippanti hierothecæ procurandas existimavit. Quo loque id faceret, a tribus, quæ, ut diximus, è legum erant, SS. Quirini, Scubicali & Pientie hierothecæ, possessæ de Nigasi, quæ ex argento erant, lippanthecæ futuris fuit, est exarsit. Brevi hæc fuerunt elegant, quæ tempore congruebat, opere confectæ, Davanneusque in eis, facultate ad id à Carnocensi episcopo impetrato, SS. Quirini, Scubicali & Pientie sacra lippana, suisque hanc lippanti personis adstantibus, pridie Ascensionis Domini nostri anno 1639, uti ipsæmet in suis ad Sanctorum nostrorum Vitam Additionibus cap. 12 docet, transposuit, cumque S. Nigasi, quæ ex argento prius erant proprio, parvis pecuniis, pia aliorum in S. Nigasi veneratione ac munificencia collatis, fabricari ab arsitibus curaret, his mille quadringentarum librarum Francicarum lippanthecæ anno 1643 fuisse perfectæ, ipsæmet huc anno, data sibi ab episcopo Carnocensi facultate, pridie Ascensionis Domini, quæ tunc in 12 Maii diem incidit, coram quinque personarum militibus in theatro, ad id in S. Nigasi ecclesie parato, Sancti hujus ossa, ex antiquis, in qua servabantur, lippanthecæ extracta in novam ipsam, cum primis horum singula adstantibus monstrasse, pariter transposuit.

113 Ita iterum in supra memoratis Additionibus cap. 121 docet nos ipsæmet Davanneus, ibidem etiam, sese translationis illius Alia, quæ, quondam & è quo fuerit acta, ad posteritatem transmittitur, eidem novæ lippanthecæ inclusisse, adjungere. Nec id fecisset contentus integra etiam Alia illa, uti etiam Alia, SS. Quirini, Scubicali & Pientie reliquiarum fallam à se in novæ lippanthecæ translationem seu transpositionem translatæ, horumque etiam singula à se, ut ait, inclusa, in dictæ Additionibus, priore quidem eodem cap. 121, postiora vero cap. 11, recenset. Verum hæc, quod omnia & singula Sanctorum nostrorum in novæ illas hierothecæ translata seu transposita ossa hanc enumerare nihilque præter jam dicta notari dignum, quod huc spectet, edocere, transcribenda hæc parum, modo ad miracula, Sanctorum nostrorum aut certe Nigasi patrocinio Mellensium in eis vicinis parata, progredior. Davanneus, qui, quemadmodum plus senex jam morat, Sanctorum nostrorum Vitam tractaverit, opusculi, quo id fecit, parte secunda miracula etiam non pauca, quæ ad eorum ac præcipue Nigasi invocationem evenire, recenset. Ac primo quidem quatuor, apud Martineum à Sanctis nostrorum translationis Scriptore anonymo supra scriptis laudato memorata ac præta, cum hæc sit 12 floruit, à longissimo tempore jam gestæ, deinde vero longè plura, recentioris memorie parata, commemorat.

114 Verum cum priore in S. Quirini miraculis, quæ commentario huic subiecturus sum, et-

B
Carnocensis, S. S. de, quæ hic datur, et in charta, auctoris anno 1641 dicitur.

C

et antiquis in novis, quæ concipitur, hierothecæ

D

E

transposuit, inter se non erant, uti pauca.

F

quædam nonnulla et-

- A *occurrant, ea hic recensere superfluum fuerit; quod autem ad alia spectat, ea non omnia, sed, ad animi finem prolatum, quædam duntaxat, est Davonius cap. 71 accepta ac lingua Gallica in Lectionum verba, testari hic, præfationem hanc finem imponam, a' oculos ponere est visum. Pleraque vel fortè etiam omnia scilicet recensenda sunt. Ab illis, quæ parum enigmatica, duo initium serieque non interrupta, tum hæc quæ alia, prænotam. Re- ipsæ ageretur. In urbe Milentina exibat subter ferrarius, cui ea dentium dolore caput tegitur adeo intumuerant, ut nec videre, nec os ad manducandum aperire posset, cumque magna esset in S. Nigallium devotio, eum in auxilium invocavit, aquæque, in quâ caput ejus fuerat inductum, hincque, quod hinc fuerat admotum, acceptis, cum ex aqua illa bisisset linimentoque illud capiti adhibisset, hinc illi illico est restitutus. Puncta junior cum pedis malo, quod ex urenti inflammationis ardore insiduum ei dolorem afflicebat, laboravit, parentis ejus ad ecclesiam illam duxerunt, proceperat ex S. Nigallium daretur, voveret, fore, ut, si ejus ausibus sanitatem recuperaret, ei de devotè servitè de oblationum quotiens faceret. Optione de voto evulsa, statim sese sensit perfecte restitutum domumque cum parentibus est reversa. Duobus annis vocum rursus, post id facere neglexit, exemplo eodem malo fuit correpta; oure ejus parentes redierunt eam ad ecclesiam, cumque veniam postulasset pron distulit, sese hanc amplius obligationi defuturam, fuisse iterum fuit restituta, nec vel amplius fuit oblita.*
- B *117 Pater ex vico Vaux, nomine Nigallus Langlois, singulari erat in S. Nigallium, cuius nomen gentis, devotione frequenterque ad ejus ecclesiam, ut ibi fieri intercedit, diebus Dominis veniebat. Accidit, ut, cum ipse de usum de filiis ejus in fluvio præteriret, puer est arcula in aquam fuit prolapsus, nec pater ei, quod ea aqua hauri cogeretur, posset succurrere. Statim vir infelix, cecidit in arcula sua genibus, Nigallo, ut filio in hoc discrimine subveniret, devotè supplicabat; nec mora; filium suum ad ripam, dicentis cunctis passibus à loco, quo in aquam incidit, distans, est conspiciens, ac ad eum accedens, sinum eum invenit ac dicentem, nihil sibi mali obvenisse, senemque splendore undequaque corosum, ad caput eum arripuisse ac ad ripam duxisse. Eadem hora ad S. Nigalli ecclesiam, gratias Sancto huic de auxilio allato æduri, sese consilere idque, quod jam dictum est, narrare. Uxor Pernot le Diebe ex parochia Mureux sese, cum esset gravida, læsit, unde ante terminum peperit, gravi inde correpta morbo, è quo valde furda ac propemodum caeca effecta, eo in sinu per annum mansit, donec, auditus, quæ frequenter in lipinotheca S. Nigalli demissione fiebant, miraculis, ad urbem prædie Ascensionis à filia sua ducta venit, ibidemque post fuis peccet fiduciam firmam lipinothecam decessit, ea ipse hanc videre è audire incepit, finitque Vesperis, sese sanitati omnino restitutum sensit, postmodum ad supplicationem venit, Deo agens gratias omnibusque illud, quod sibi obvenerat, narrans miraculum.*

testari

116 Ascensionis Dominice festo anno 1525 tria in S. Nigalli ecclesia acciderunt miracula. Primum Ravina Vercul è S. Jacobi parochia,

quæ diu valitudine adversè laborante, sese in ecclesiam, quod Sanctorum Mercurii lipinotheca oscularetur, fecit decessit, cumque id magna hanc ac devotione prethesset, ita sese allevatam reperit, ut post Olicum pedibus domum sit reversa ac infra mihum finitè omni-mode fuerit restituta. Secundò Marina uxor Colini Robinson vinitoris habitans in Cornailles, cum magna fuitente correpta Evangelium recitari fecisset cereoquæ ad lipinothecas accedisset, tanto sese fervore S. Nigallo commensavit, ut precum suarum effectum consociata, domumque, aulicu penitus recuperato, sit reversa. Tercio Paulus rursus Tuineur, labore manuum victians, cuius manû, dum operi suo vacaret, sese ipsam cum inflixisset, hincque illa cum brachio adeo tumida ac nigra, ut hoc amputandum putaretur, effect effusa, ad ecclesiam, pectus oleumque, venit, cumque S. Nigalli lipinothecam transiens videret, munus ei, Deum ac beatum Mercurium, ut ejus miserentur, orans, admovit, morique malo immensum, intra biduum sanitati est restitutus; quæ de re Deo grates acturus ac quod modò victum, narraturus advent.

117 Ego Joannes Belot fidenter, habitans in S. Jacobi in castris Melentino, testatur fuisse, manum meam dextram, cum em scapula lætalem, intumuisse ac nigram esse effectum chirurgi quæ gangrænam correptam ac amputandam duxit; cum autem in S. Nigalli ecclesia intercessit Otero, S. Patrice caput adiecit, quæ id videre desiderabat, personæ devotè monstrabat Prior, cumque lipinotheca periret, manum meam ei admovit, Deum intus per Sancti meum fuitum merita rogans, ut dolorem meum allevaret. Illico is cessavit, è intra biduum sanatus fuit manus illa, quæ libro hanc, quod jam dixi, miseris ul in Augusti die anno 1540. Pauper maluit, Melenti ad lipinothecam prope S. Anni habitans, ad S. Nigalli, in quam pietate erat insigni, diebus Dominicis ad Missam de aquam lustrali devotè accedebat, domumque acinde solemnè parochie sue sacro interituri redibat. Accidit, ut stramen, supra quod exiebat sinuam, corripuerit ignis cumque hic ardere flammæque ejus domunculam adurere crepidem, calore ex-perfecta clamabat, S. Nigalli, adjuva me; tunc ignis sponte sua est extinctus, lignumque loci reliquæque omnia manserunt innoxia. Hæc omnia plerique alia, quæ, ac jam monui, brevitate causâ hæc non transibo, præfatio cap. 71 Davonius, cap. decimo proximi seq. generationis addens, fuisse et eo, quod in S. Nigalli ecclesia, præfationem hanc ipse in beneficiis acceptis, faciliat officio per annos quindecim fuisse erat, plurima alia miracula, in personis, quæ vel febribus vel fuitente erant afflicta, maximeque in peregrinis, Melentem quædam Ascensionis Dominice festo undequaque consuevit, ad Sanctorum nostram invocationem parata, accipisset; verum & hæc & alia plura, quæ post etiam item scriptor commemorat, hic pariter & quidem idcirco possim, quod hanc vehementer à ledere desiderandum putem eorum notitiam, silentio prætereo, & ad ea, quæ de fuitis SS. Quirini, Nigalli & Scabiali lipanti, Melindaroli observatis, dicenda sunt, progredior.

E *Alte parochia, S. Jacobi in castris Melentino, testatur fuisse, manum meam dextram, cum em scapula lætalem, intumuisse ac nigram esse effectum chirurgi quæ gangrænam correptam ac amputandam duxit; cum autem in S. Nigalli ecclesia intercessit Otero, S. Patrice caput adiecit, quæ id videre desiderabat, personæ devotè monstrabat Prior, cumque lipinotheca periret, manum meam ei admovit, Deum intus per Sancti meum fuitum merita rogans, ut dolorem meum allevaret. Illico is cessavit, è intra biduum sanatus fuit manus illa, quæ libro hanc, quod jam dixi, miseris ul in Augusti die anno 1540. Pauper maluit, Melenti ad lipinothecam prope S. Anni habitans, ad S. Nigalli, in quam pietate erat insigni, diebus Dominicis ad Missam de aquam lustrali devotè accedebat, domumque acinde solemnè parochie sue sacro interituri redibat. Accidit, ut stramen, supra quod exiebat sinuam, corripuerit ignis cumque hic ardere flammæque ejus domunculam adurere crepidem, calore ex-perfecta clamabat, S. Nigalli, adjuva me; tunc ignis sponte sua est extinctus, lignumque loci reliquæque omnia manserunt innoxia. Hæc omnia plerique alia, quæ, ac jam monui, brevitate causâ hæc non transibo, præfatio cap. 71 Davonius, cap. decimo proximi seq. generationis addens, fuisse et eo, quod in S. Nigalli ecclesia, præfationem hanc ipse in beneficiis acceptis, faciliat officio per annos quindecim fuisse erat, plurima alia miracula, in personis, quæ vel febribus vel fuitente erant afflicta, maximeque in peregrinis, Melentem quædam Ascensionis Dominice festo undequaque consuevit, ad Sanctorum nostram invocationem parata, accipisset; verum & hæc & alia plura, quæ post etiam item scriptor commemorat, hic pariter & quidem idcirco possim, quod hanc vehementer à ledere desiderandum putem eorum notitiam, silentio prætereo, & ad ea, quæ de fuitis SS. Quirini, Nigalli & Scabiali lipanti, Melindaroli observatis, dicenda sunt, progredior.*

116

Ascensionis Dominice festo anno 1525 tria in S. Nigalli ecclesia acciderunt miracula. Primum Ravina Vercul è S. Jacobi parochia,

AUCTORIS
C. II.

§ VIII. An quæ Malmundarii hodieque exstant, SS. Quirini, Nigassii & Scubiculi reliquiae fuerint anno 808 eò delatæ.

Quæ Malmundarii exstiterint, SS. Nigassii & Quirini reliquiae, hodieque exstant, ut patet ex his, quæ supra dicuntur.

Quod supra in tempus, quo Mellentem, quæ ibidem hodieque exstant, Sanctorum nostrorum sacra ipsius fuerint delata, inquisiturus, ab ipso sacra initio fieri, item modo hie in tempus pariter, quo Malmundarium, quæ ibidem hodieque affervant, SS. Quirini, Nigassii & Scubiculi reliquiae fuerint delata, inquisiturus, prolo, ac prout ante omnia, quoniam haec sunt, expono. De S. Poppone, Subalati, quod, ut num. 64. docui, eisdem, quos Malmundarium abbas habuit, utque inde duobus passum militibus distat, in diversis Leontii abbat in Opere nostro à Bollandis ad xiv. Januarii diem, quo nomen ejus Epistola sacra inscribitur, est affum; ibidem eadem in Praefatione num. 7. sequente de illo, quæ ex veteri quodam Cartasario Colonienfis eodem M. Joanne Gamarij, Societatis Jesu sacrodoce, descriptis ac ad decessores nostros missis, leguntur monachi Malmundariensis anonymi verba: Anno ab incarnatione Domini milia regis Henrico, huic autem venerabili abbati Poppone presicante loco, factus est de reliquiis sanctorum Quirini & Justii per ignorantium populi, nos eas non habere autemque, promissus est error, aliis alia subornamentibus, nunc latenter, nunc in publico. Quod predictis venerandis memoris patet compertis ex petitione & consensu consilio fratrum & fructum laborum scriba Sanctorum pridè alius Junii aperuit, & non modo, quo sperabantur, reliquias, sed alias plures, quæ ignorabatur, astantibus nobis, invenit, & ut repenerat, decoret compositis reliquiis, sigillo suo fideliter eisdem horis, nobis cunctantibus, reliquiavit; itaque & nostra credulitas & iocunditas populi patuit. Reliquias autem huc fuerant, duo dentes sancti Petri Apostoli, corpus sanctorum integre cum capibus Quirini & Justii, & maxime reliquias sancti Nigassii & beati Scubiculi & sancti Malentii & sancti Audoini & castula ejusdem & aliorum Sanctorum nobis innotuerunt.

Proinde ex illis, hanc quæ de S. Nigassii reliquiis, per quæ S. Quirini,

119. Quæ in notitia, verbis hinc conceptis, traduntur, ipsemet ejus auctor, ut dilucidè in illa declarat, confessus, cumque nihil, ad quod ei crederetur, hanc fuit, occurrat, est sine, car quæ fuit, S. Quirini corpus cum ejusdem capite anno 1042. Malmundarii exstiterit, etque prater maxime SS. Nigassii & Scubiculi reliquias fuisse adjuntas, etiamque; est autem, quæ quæstione, quæ memorat, exstiterint maxime SS. Nigassii & Scubiculi reliquiae, hanc edicere, ut ita elidendo quæramus ad posterioris hujus sancti nostris reliquias innotescat, exstiterit tamen, quæ maxime vacat S. Nigassii reliquias, dextram sancti hujus nostris brachium, docet nos in suo de S. Quirini martyris apud Malmundarium adventu, quæ de Marteno num. 3. Theauri nostri Auct. col. 1685 & quique sequitur monasterii S. T. aduile M. vulgata est, ex-

istisque literis recusat. Commenta hanc à nobis subditur, locutione monachas alter Malmundariensis anonymus, qui, quævis quæ vertenti constent, ubique, ut infra sumus visuri, hanc scribit, cum tamen, dum, quæ in monasterio suo affervit ait, Sanctorum reliquias, fidem integram, quod id quæ optime compertum habuisse sit censendus, sibi adjungit. Porro quæ Malmundarii & distis anno 1042 exstiterint SS. Quirini, Nigassii & Scubiculi reliquiae, eisdem hodieque ibidem exstare, facti illius officii iniquitatem arbitrantur. At S. Quirini corpus, non integrum, ut notitia jam dicta fert, sed domatæ magnæ ex parte. Cum autem Malmundarium fuisse delatum, anonymus Translatio Sanctorum nostrorum auctor sapienter supra laudatus ejusdem verba tradit, cum foret autem fides est quæ, ut notitia num. 118. deo auctor S. Quirini ipsa inscribit seipsum ac commisit, etiamque hinc, quo corpus integrum constiterit, nonnulla etiam cessit, pro integro corpore per errorem accepit, S. Quirini corpus, quod non integrum, sed magna domatæ ex parte Malmundarium translatum, anonymus Translatio Sanctorum nostrorum auctor ait, re etiam ipsa in dem non integrum, ut notitia dicta fert, sed magna tantummodo ex parte exstare, ipse, maxime cum quodam etiam, ut jam supra docui, facti illius signatis partem Mellentem sibi vindicant alioque etiam fuerant Calvisia anno 1564. Rotomagi exstiterat.

120. At vero hic alia prater quantum ad ejusdem S. Quirini reliquias diffinitas exortitur. Cum enim hujus sancti caput, quod Malmundarii adferant, è notitia proxime huc transscriptæ certum apparet, apud Mellentem exstare, Davanacis, ut jam ante notui, affirmet, erit fortassis, qui hinc, S. Quirini caput Malmundarii exstare, è jam dicto Malmundariensi notitia certum non esse, constans; verum in scriptor vel S. Scubiculi caput (jam supra num. 81. distis videtur) per errorem pro S. Quirini capite, vel certe hujus partem (atque enim illi ex causa apparet contrarium) pro vero accepisse potest; cum autem sic habeat, ita sunt, ut S. Quirini caput vel integrum vel hujus saltem partem, quæ hanc absumit caput dici queat, Malmundarii exstare, è Malmundariensi notitia certum non sit, efficere non possit. At vero erit modo fusius etiam gult, qui saltem, ne dimissim quidem capitis S. Quirini partem Malmundarii afferant, ex sit, quæ dicitur à Monasterio memorat, sibi habere persuasum. Et enim, ac Rodoniensi, qui in diversis Carnatensi sive Malmundariensi sive elatere und fenotus ac Pontellensi diversis Rothomagensis cenobium spectat, priore in Neustria Pia pag. 603 & 608 sequ. tradens, ibidem cap. 2. priorem sic scribit: Ex quo caput S. Quirini martyris, B. Nicollis, primi Rothomagensis episcopi & martyris, sacri amantissimi, Rodoniensis alium est, tunc illic miraculorum frequentia cunctis illustratum fuit, ut ad illud venerandum fideles ex quavis provincia pie certatim convulerent; imò & quæ promittebantur juramento religiosè petitio super ipsam D. Quirini caput, servanda & explenda archius obtinebantur; ac deinde, postquam è S. Nigassii ejusque Sociorum, quæ supra subiecta fidelè observamus, illis nonnulla, huc non spectantia, de SS.

quæ quæ de S. Quirini capite, quod ablatum è Davanacis, Rotomagi

Ni.

A Nigella, Quirino & Scuticula transfcripte, subiungit: Contendit quidam auctoritas auctor, horum SS. Martyrum reliquiis, à comitibus Mellentibus exinde (Palladio alimur) fuisse asportatas & in ecclesiam peiorandis tunc in honorem B. Marci Ving. & SS. Nicifii ac Sociorum ab illis extractam, translatas; illisque caput S. Quirini nunc usque unum cum illis asseruat.

at Arturus
solum pro
maiori par-
te asseruat
asseruat,

121 At pice tincti viti (videlicet, ut in margine astat, Davannei) dixerim, gratis id asseruat esse, si da omnimoda ejusdem fidei capituli integritate intelligat; cum eorum certius apparet ex sequentibus, caput ejusdem S. Quirini martyris, solum pro maiori parte, apud ecclesiam prioratus Rodoni pite venerari, jam ab anno 1200, uti ostendimus. Rodoni sunt S. Quirinum martyrem ejusque reliquias maxime in veneratione jam tunc ab anno 1200 existisse, distulit ex antiquo, quod Arturus loco cit. cap. 1, § 5 allegat, dicentes confluxit. Nec, quas deinde cap. 3 addit, Petri Carnotensis episcopi & Rualphi Rotomagensis archiepiscopi littere, anno 1446 date, dubitare sinunt, quin S. Quirini martyris caput, hierarchia argentea, in capite humeri formam effusa, inclusum, in profatu Rodoniensi S. Maria prioratus re etiam vera asseruat; verum cum nec littere illae nec illa documenta alia antiqua, quodammodo vel unde sacrum illud pignus Radulphum fuerit allatum, edocent, enimvero non immerito, Quirinae id, S. Nigellae socii, an alterius Martyris homonymi caput sit, dubitari possit opinor. Sane in laudatis Carnotensis & Rotomagensis antistitem litteris Quirinus martyr, ejus caput Rodoni in veneratione esse mirabiliter curasse, illa aiant, nec S. Nigellae socius vocatur, nec quicquam, è qua cum vel in pago Vicaissino vel cum S. Nigellae martyrium fuisse, concludat, occurrere. Quid si ergo Martyr alterius, Quirini nomine distulit, nec tamen vel cum Nigella vel in pago Vicaissina possit, caput seu Rhodi seu allande Rodoni, pago huc innotam vel certe, ut apud Arturum loco cit. cap. 1, § 1 videre licet, victorem, scilicet XII, aut, si velit, adhuc citius fuerit allatum, idque temporis lapsu, quod via alius ibi Martyr, nomine Quirinus, quum qui in pago Vicaissino cum Nigella subisset martyrium, notos esse, pro Quirino, Vicaissini martyris, capite per errorem fuerit acceptum?

in notum
hic addu-
amur,

B 122 Id solum, spectatis illis, quae jam dixi, haudquaquam profus vero apparet obijisse. Quare, cum non minas, an Rodoni, quum an Mellenti, Quirini Vicaissini caput seu integrum seu ex parte asseruat, dubitandum apparet, qui, quae, ex illis, quae Arturus non prolatum praegressu memorat, ne dimidium quidem capite S. Quirini partem Melmandarii exstare, quare concludi? Verum sacrum pignus, quod Rodoni pro S. Quirini, Vicaissini martyris, capite habetur, re etiam ipsa nostri hujus Sancti esse, tamen etiam docet, an tamen id, ut Arturus vult, caput solum pro maiori parte, existat, non immerito adhuc poterit dubitari. Esi enim is scripserat, quod hoc de re ait, certe certius ex sequentibus, seu ex illis, quae post subdit, apparere, per verba, num. praeced. recitatur, asseruat, ego tamen nihil, è quo id vel utriusque certum apparet, seu in supra laudatis, quas post rececit, Carnotensis & Rotomagensis epi-

scoporum litteris, seu in illis, quae profert in medium, reperio. Potest quidem, quod solum Arturus hic suffragari posse videtur, ipsantheam seu caput, quam S. Quirini martyris caput distulit fuisse ipsam asseruat anno 1442 Parisi fabricari Thomas, Rodoniensis Prior, fecerat, minis capitem ipsius capiti visum, atque ipsam amplius distulit priorem statuisse, scriptor anonymus, ejus de S. Quirini apud Rodoniensis culti miraculis locutionem Arturus cit. cap. 2 è M. Rodoniensis codice post rececit, ibidem § vi sub finem asseruat; verum cum capite illius magnitudinem hanc exprimat, existisse potest adeo exigens, ut ne quidem capitis dimidio capiendo sufficeret, idque adeo, quod Arturus ait, haudquaquam è modo distulit, quod verba suis supra recitatur ex scriptore isto anonyma de capite illi subdit, certe certius apparet, cumque id nec ex aliis, quae solum verba aut suffragant aut praemittit, evadat vel utriusque certum, enimvero est etiam pignus sacrum, quod à Rodoniensibus pro S. Quirini, martyris Vicaissini, capite habetur, re etiam ipsa Sancti hujus forte, dubium tamen adhuc, an ne ejus caput, solum pro maiori parte, existat, esse futurum.

123 Verum, est si habere ac proin haud queri, quod dimidium quidem capite S. Quirini partem Melmandarii exstare, pro certo concludi ex illis, quae verba supra hoc transfcriptis Arturus scribit, an tamen integrum Sancti ejusdem caput Melmandarii asseruat, ambigendum opinor. Et sedet statuta, tam quod re etiam ipsa fuisse facti illius pignus volum partem apud Rodoniensibus vel Mellentibus vel etiam tam apud hostes, quum apud illas, reperiat, cum quod Notitia Melmandariensis plus semel jam laudata docet, dum de S. Quirini capite, Melmandarii asseruat, loquitur, nullum amodo, quod integritatem ejus indicet, vocabulum adijungat, idque tamen faciat, dum de ejusdem Sancti corpore, quod integrum Melmandarii exstare, solum persequitur, utat è distulit per errorem, habebat, sermone inlavit. At, ut quid hoc de re plura? Caput equidem S. Quirini vel integrum vel partem ejus partem seu dimidium seu hac etiam majorem aut certe hujusmodi, quae merito caput appellari queat, Melmandarii exstare, è jam distulit ac praecipue è Melmandariensi supra adducta Notitia (neque enim ejus quicquam hoc in re sicut inlavit) est certum; cum autem, ibidem etiam exstare integrum fere seu magis ex parte ejusdem Sancti nostri corpus deatrumque S. Nigellae brachium, certum pariter è jam supra distulit sit, sique tam prope, quum fas fuerit, quae Melmandarii exstare, SS. Nigellae & Quirini sacra ipsana, determinatam jam sit, in tempus modo, quo hoc et unum cum quibusdam S. Scuticuli reliquiis, quae quales sint, definire nulla ratione qua, fuerit delata, inquiramus. Scissus prolatum, quae hoste in Martyrologio seu Galliano Sanctas nostros celebrat, eiam sequentibus asseruat, de veneratione primum, in qua SS. Nigellae & Pientiae reliquias in Gallias haberi ait, bonitas, terminat verba: At verò Quirini & Scuticuli extra Gallie fines se distulit gloria è venerat.

124 Cum enim anno Christi octingentesimo octavo harum & Nicifii sacra pignora è ma-

determina-
tur. Ita a-
liquis S.
Scuticuli,
quae quales
sint, inquiramus,

¶

¶

AUTHORE
C. R.
hanc fuisse
causam ad
Sausseyat
6. p. 1.

scilicet proprio ad Condensem vicum agri Par-
tensis essent translati, Hildebrandus, episcopus
Coloniensis tum Parisius agens, & Odol-
phus praepositus Malmundariensis à Carolo Ma-
gno & Deodofido regie urbis Parisiorum an-
tistite impetravit corpus S. Quintini, brachium
sancti Nicasii & potiores reliquias sancti Scubi-
culi; quae facta pignora transiverunt Malmun-
darium, ubi Quintinus ipse & Scubiculus potissi-
mum frequentibus miraculis claruerunt, quibus
totius regionis ad se incolarum conciliantur de-
votionem. Quod si itaque vera hic memores
laudatus martyrologus, jam inde à saeculo in
Italia, imò vero determinata hujus anno 808
Malmundarium fuerint, quae ibidem helle-
gus existant, SS. Quintini, Nigassii & Scubi-
culi reliquiae delatae. Sausseyo porro Molanus
in Notabilibus Sanctorum Belgii ita hic praevi-
vit, ut tamen, coarctat ut ille facit, nec Hilde-
brandum, Coloniensem episcopum, quem &
ipse & Sausseyus à Carolo Magno & Parisiensis
episcopo obtinuisse memorat reliquias, effir-
mant, Parisiis, dum has impetraret, sistas
praesentem, nec Parisiorum praesulem, quem
autem cum Carolo Magno sacra ille pignora im-
petrisse prodit, nominatenus exprimit. Ipsa
etiam ejus verba, quod infra usui adhuc sine
satura, haec transferbo. Sic habent: Ceterum
anno octingentesimo octavo cum corpora san-
ctorum Nicasii, Quintini & Scubiculi, metu
transita, medioribus locis tenerentur in vico
Condensium, qui Parisiorum urbi adiacet,
Odolphus praepositus Malmundariensis & Hil-
debrandus episcopus Coloniensis obtinuerunt à
Carolo Magno & à Parisiorum praesule corpus
S. Quintini, brachium dexterum beati Nicasii &
reliquias Scubiculi.

127 Haec ille; cum autem cum illis, quae
Sausseyus verbis proximè recitatis memores,
ad eversionem sunt, ut jam indicavi, hanc con-
venerunt, vel hanc, in eis martyrologus, qui
navigium, quod à fonte illa accepit, edidit,
ex eodem, & quo fuit Molanus, monumenta
illa deponserit, dubitari potest; verum, etsi
sic habeat, monumentum equidem, quod Saus-
seyo, hanc melioris, quam quod Molanus pra-
estitit, existisse nunc, quisque, ut scilicet, ex
loca discendis cognoscit. Et itum, quoniam à
monumento, quae verba supra hoc transferpsit
memorat, Molanus accepit? Loco supra cit.
de SS. Nigassii, Quintini & Scubiculi martyro-
logorumque ac nominarim Quintini Malmundarium
translatum edidit, sese, quod de utroque hoc
argumento allaturus est, ex historicis martyrii
& translationis, Malmundariensis manuscrip-
tis, in capite declarat. Ut itaque, quan-
tum à monumento Molanus, quae verba supra
ecclesiasticis scribit, accepit, habemus comper-
tum, quoniam sit ista, quam hic memores
translationis S. Quintini Historiam, indagandum.
Apost. Martenium tom. 3. Theauri novi Anec-
dotorum col. 1687 & quinque sepe, quoniam
quae, de S. Quintini martyris opus Malmun-
darium adventu seu translatione inscribere, e-
adem plant de hac, quae ex disse, quam citat,
Historia Molanus, supradictis, exhibetur lucubrati-
onibus, à monasterio S. Iudonis M., ut Martenius
narrat, accepit ac à nobis num. 119 jam laudatis
cum eorum lucubratiis hujus, ejusque an-
onymus sese monachum Malmundariensem loca
non una prodit, exemplar penes nos etiam ex-
istat, idque, non sicut ac memorat à Molano

S. Quintini Malmundarium translationis Historiam,
& M. Malmundariensis, ut nota, quam in
capite praefert, fidem facit, sit acceptum, cuius-
vero, Historiam isthanc esse ipsamque, quam
Martenius voluit, max. distam de S. Quintini
Malmundarium adventu lucubratiorem, apparet
à jam disse Indubitatum.

126 Porro Malmundariensis, qui hanc
Commentario hunc, ut supra monui, subten-
dam, concessit ac sub seculi si finem, ut in-
fra docebo, statuit, monachus anonymus scilicet
ab initia sic scribit: Annus erat ab In-
carnatione Domini octingentesimus octavus,
cum disponens omnia Deitatis misericordia nobis
propiciens necessitatibus, ob hoc pretiosissimi
Quintini martyris beatissimo nos ditavit corpore.
Quod hoc etiam collegimus ipsius reliquias nobis
contulit sua dignatione, ut, quoniam nulla
roboremus auctoritate meritorum, eis interven-
ientibus, peducamus ad gaudia civium sa-
pernotum. Ita ille, S. Quintini Malmun-
darium translationem anno 808 differtissime in-
veniens; cum autem, quae de hac Molanus
scribit, à Malmundariensi illo anonyma, vel
à jam disse constiguitur, accepit, constatu-
rium est, ut cum quogue in anno 808, col-
lata cum Sausseyo translationem illam inveni-
sit, sit secutus? Verum ane hanc etiam
vera anno ista evenit? Anonymus translationis
Sanctorum nostrorum auditor jam supra sa-
pissimè laudatur apud Martenium loco supra
cit. num. 4 sic scribit: Horum ergo insano-
rum metu gentium (Normannorum videlicet
seu Danorum) praedictorum ossa Martyrum
(Nigassii nominatim, Quintini & Scubiculi) san-
ctaeque Pientiae cum beatissimi Audouini presu-
li glie à vicum Condensem sunt translata.
Post pauci temporis interitum B. Quintini cor-
pus magna ex parte & ex reliquis beatorum
Nigassii ac Scubiculi ad locum, qui Malmunda-
riensis dicitur, summam cum reverentia aspor-
tantur, ubi miraculorum gloria altissimè illustra-
tur.

127 Ita distas anonymus, nec ab eo Mol-
mundariensis lucubratiis praefata scriptor ite-
dem anonymus abluat. In hac enim, proat infra
in numeros a nobis divisi exhibetur, primo se-
quentem num. 6 loquitur in modum: Est viculus
Condensium, urbi adiacens Parisiorum, ubi cor-
pora sanctorum Martyrum Nicasii, Quintini &
Scubiculi, metu olim Danorum, regiones praeda
à incendio vastatae, à suis, ubi prius posita
fuerant, translata sedibus, usque ad id temporis
locis tenebantur melioribus; ac deinde, post-
quam quae tunc, ac rursus, ad SS. Quintini, Nigassii
& Scubiculi, in vico Condensem, quo metu Nor-
mannorum, ut dixerat, erant translati, aspor-
tatorum, reliquias ab imperatore obtinendas
gesta sint, narravit, num. 13 paulo ante necre-
tionis seu lucubratiis sua finem suspirat:
Quid multa? Assensit imperator huic sententiam
cum optimis suis perque ipsius (episcopi
Parisensis) monachum Sacerdos effert de suis
manavit locis, bonis omnibus statim deside-
ratum nostrorum, à tribus nobis nobis beatorum
transmittendo Quintinum, sanctum audilem
Nigassium suum soli restituendo, scilicet urbi
Rathomagensium, ejus etiam nobis largitus
est brachium dextrum cum reliquis leviter Scubi-
culi, Molandi episcopi, callia quoque S.
Audouini totidem Roscomengium archiepiscopi.
Fuerunt itaque tunc primum, cum SS. Nigassii,
Quintini

deceat, con-
venerunt sa-
cros, di-
praevit Mo-
lanus, re-

Molani-
fines, cu-
jus hic nar-
rat

C

num 68

E

A Quirini & Scubiculi corpora metu Normannorum Condatum suffragit adducta, Malmundarium facta, quae ibidem hodieque exstant, eorundem trium Sanctorum nostrorum reliquias, spectatas duorum, quae jam allegari, scriptorum anonymorum testimonio, delata; nec quidem, quod, id citius fallum, suadere sit natum, invenio.

128 Quare, cum Normanni seu Dani, vel inter omnes convenit, in Gallias tunc primum, cum vel anno 841 vel cerè haud diu post in Neustriam irruerent Rothomagus vestiant, timet aut pro illorum metu de loco ad locum Sanctorum reliquias transferri inceperint, SS. Quirini, Nigali & Scubiculi reliquias, quae Malmundarii hostesque exstant, fuisse eo jam inde ab anno 808 delatas, quae credet? Id quidem cum fallum, postulat & hinc modo adductis scripturibus anonymis luculentissime, uti ex ejus verbis, num. 126 hoc transcripsit, palam est, affirmat; verum, cum la simul, item haud prius, quare cum eorundem Sanctorum nostrorum corpora pro Normannorum metu Condatum suffragit delata, ac proinde delata haud ante annum 841 gestum, non minus luculenter, uti et verbis ejus, num. proxime praegressa hic transcripsit, perspicuum sit, erodit, & duobus istis ejus assertoribus, interire pugnatioibus, quarum alterum fassum esse necesse est, posteriori indubité est amplectendus. Ea sciet sententia, quod si non tantum prior & duobus modo allegatis scriptoribus anonymis, sed & Ricardi Charta, fuisse jam antea laudata, utpote & quae, ut supra vidimus, SS. Quirini, Nigali & Scubiculi corpora aut integra aut fere integra Padiniaci adhuc anno 872 existisse ac proinde, uti hinc consequitur, nondum etiam tunc horum partes, quae Malmundarii hodieque aservantur, fuisse eo delatas, coarctet, apertissime suffragetur.

§ IX. Auctoris anonymi de S. Quirini Malmundarium translatione scriptum rejicitur, haecque anno circiter 876 è vico Condatis, Parisiis verosimilius haud adjacenti, facta statuitur.

C

Cum duo invicem pagantia, videlicet & anno 808 & cum demum, cum Gallias suis in haece irruptionibus terere, quod, ut dictum, ante annum 841 haud fallum, Normanni seu Dani cepissent, S. Quirini corpus und cum S. Nigali brachio dextero ac S. Scubiculi reliquiis Malmundarium fuisse delatum, Malmundariensis in suo de S. Quirini Malmundarium translatione Scripto monachus anonymus luculenter, ut jam monui, erodit, Marteneus, qui & delitis lucubraticulis illam tam. 3 Theofori novi Auctoritatem vulgavit, id conficitur, in scriptis illius verba, num. 126 hic transcripsit, quae huic & cum styfo & cum veritate historica. quae vix S. Quirini

(Boheis Thomas F.

corpus non petis, quam cum id Condatum pro Normannorum metu jam suffragit allatum, Malmundarium fuisse und cum SS. Nigali & Scubiculi reliquiis adductum, fere, in concordiam adducit, in inferiori pagina ara ita observat: Ille scriptoris oblitivissimus est aliquis numerus, forte legendum, 848. Nam Normanni circa annum 841 Rothomagus vastantes occurrerunt delatant translationi corporum SS. Nigali, Quirini & Scubiculi ad Condatisem vicum, unde post aliquot annos corpus S. Quirini aut illius maxima pars ad Malmundariensis cenobium delatum est. Ita ille; verum cum omnia, cui per illa verba S. Quirini Malmundarium tractatio in monachi Malmundariensis anonymi lucubratione invenitur, nec per vocat auctores Latine nec per Syriacum Arabicum, sed per adjectiva numeralla exprimitur, oportet, ut in haece, si quid Marteneus ait, veritati consonet, adjectivum numerale quadragessimus sit omissum, cumque adjectivum istud non magis in Malmundariensi, è quo lucubratus illa Commentario hinc subderet, M., quàm in lucubrations ejusdem editione, à Marteneo è S. Trudanti M. fasso, reperitur, omissio illa, si admittenda sit, facit verosimilissimè, non à libraria, qui illam lucubrationem transcripsit, sed ab ipsorum hujus auctore profecta; fallum autem esse, ut hic, anno, cui S. Quirini Malmundarium translationem illigendam putabat, experimento incertus, adjectivum hujusmodi, quod quàm maxime ad rem faciebat, è mera ostantia omissis, mihi parum verosimile apparet.

130 Et vero id haud fallum, ex eo induco in aulam, quod auctor ille, fuisse re ipsa anno 808, non autem, quem hanc suscipiendum suspicatur Marteneus, anno 848, S. Quirini corpus und cum SS. Nigali & Scubiculi reliquiis Malmundarium delatum, existimavit. Sacra enim haec eximius, non à Carolo Calvo, qui anno 848 diuque adhuc post regnavit, sed à Carolo Magno, qui anno 814 vivere desit, fuisse Malmundariensis imperitias, haud obscurè post verba, num. 126 relictas, quibus Malmundarium presens illo theoforo fuisse anno 808 ditatum, ab ipso statim lucubrations sua initio scribit, ratione detonde non una in illius deorsu prodit. Res, ut scilicet, è jam nunc dicendis patefecit. Proxime post verba, quibus, quod dixi, Lucubrations sua initio scribit, de principe, qui SS. Quirini, Nigali & Scubiculi reliquiis Malmundariensibus imperitis, sequentem loquitur in artem: Carolus imperator monarchiam regni virtute, consilio prudentiaque gubernabat, & reimplicat non modo armis tuebatur, verum etiam legibus emendabat, moribus exornabat. Ante omnia regem omnium Caritum, sine quo nullus jure regnat vel imperat, diligebat, diligens movebat, ejusque mandatis obtemperando volebat su potius prodesse saeculo quam praesse populo. Munus erat armis iustitiam, ne coramperet amice potuit; ne devictus à vero per acceptationem alicujus personae. Quasdam de ejus regimine Francorum regum, legumibus de ejus dominio Romanum imperium, tripartitabat divites & egeni omneque ecclesiae filii. Ante ejus conspectum superbia resupinata iniquorum clanguit, cupiditas superborum incurvat torpuit, innocentia pauperum alibita coevaluit.

Laz

Non

Et tamen à
Carolo Ma-
gno fuisse id

F

Malmundariensis an-
onymus, qui
S. Quirini
corpus Malmundarium
haud ante
Normannorum irru-
ptionem delatum pro-
dit.

und cum SS.
Nigali &
Scubiculi
episcopis
consecrationem,
quod nullo
modo

h

ac principis
ex Hilde-
brandi

C

546 DE SS. NIGASIO QUIRINO, SCUBICULO ETC.

Non licuit maioribus minoribus opprimere, sed
docere potuit: Minoribus maioribus obolite.

131 Vidit cum superbus terribilis, humi-
lis mitis. Fines imperii, ne ab hostibus ir-
rumpentur, litibus defendebat, ipsique fines
ad abundantem ecclesiarum pacem dilatare
condebatur. Adversus inimicos gentes pugnas egit
frequentes, voluntarias ad servitium volunta-
rie suscepit, paratas ad resistendum paratis co-
pulis innixit, iuvans superavit, superatus cepit,
capus interiecit. Nullis parebatur regibus se ei
subdere secularibus, omnibus parebat populis,
spontanea manus ejus ditioni subiectionibus.
Virtutis usus potentiam nunquam potuit effu-
gere, nisi qui virtutis ejus potentia sua colla
maluit inclinare. Illecebræ plura de prince-
pe, qui, ut dicitur, SS. Quirini, Nigali &
Scubiculi reliquias monasterio Malmundariensi
concessit, asseritur hujus laudatus monachus
anonymus; cum autem consuetum summo hand-
quaque in Carolum Calvum, sed in Caro-
lum Magnum atqueque quadrent, ita sunt,
sacro illa pignora fuisse abs hoc, quem modo
regem, modo imperatorem appellat, non eu-
tem d Carolus Calvus, Malmundariensis im-
perit, non obstat prodit. At ne quis for-
san illa omnia per insolitam, qua non tantum
idem, sed & modum excedat, hyperbolæ dicit
etiam de Carolus Calvo potuisse a præfaro mo-
nacho, reparet, a scriptore istius veri, quod
dixi, prodit, aliter adhuc ostendo. Odolphum,
monasterii Malmundariensis præpositum, qui fo-
vere & gratia tum apud Hildebrandum, Colo-
niensem episcopum, tum apud regem sui im-
peratorem plurimum volebat, a Malmundarien-
sibus manachis, ut ehi hoc, ad quem tunc ab
Hildebrando mirebatur, SS. Nigali, Quirini &
Scubiculi reliquias monasterio suo postularet,
ecclesiarum seu ludulum fuisse, post verba pro-
xime recitatis nam. 6 & seq. primum refert.

132 Tum vero, eosdem monachos, quo O-
dolphus crederet, quod postularetur erat, a re-
ge sui imperatore consequeretur, commendati-
vitas ad hunc ab Hildebrando petitis litteras,
hancque vult eorum benevole obsecrationem, præ-
fatus, litteras illas integras recenses, ac de-
inde, cum regi seu imperatori fuisset præla-
ta, fuisse abs hoc, suadente Parisiensis epis-
copo, S. Quirini corpus end cum SS. Nigali
& Scubiculi reliquias aliquat Malmundariensi
monasterio concessum, sub lucubrations sua
finem erudit. Hic præmissis, probare modo,
quod dixi, aggredior. Hildebrandus seu Hilde-
brandus, Coloniensis episcopus, qui litteras
illius scripsit, ab anno circiter 790, ut Dio-
nysius Samaritanus Gallia Christiana au-
dit tom. 3, col. 633 & tribus seq. docet,
usque ad annum circiter 818 Coloniensem se-
dem occupavit; quare, cum toto illi temporis
spatio, quod ab anno 790 usque ad annum
818 excurrit, hunc alius seu rex seu impera-
tor, nomine Carolus, quam Carolus, cognomen
Magnum, in Francia, ad cujus regem
litteras, modo hic recitatas, fuerunt ab Hilde-
brando conscriptæ, regnatis, consiliarius est,
ne haec certe non ad Carolum Calvum, sed ad
Carolus Magnum fuerint directæ. Sunt qui-
dam, qui Hildebrandum, cui Hadalbrandum seu
Hildegardum, Hildebrandum seu Hadalbrandum
in sedem Coloniensem successisse, alii volunt,
esse cum hoc anno oque eundem contendunt;
verum Hadalbrandum seu Hildebrandum ab Hilde-

brando esse diversum, Dionysius Samaritanus
max laudatus tom. cit. col. 636 ostendit.

133 Attamen ne quis forsitan sacri litterarum
unius mutacione Hildebrandus pro Hildebrandus
seu Hildebrandus in litteris supra hac transcrip-
tis perperam legi, fortassis suspicetur, hæc
non ad Carolum Calvum, sed ad Carolus Ma-
gnum scriptos alia adhuc ratione ostendo. Post
annum 850 nullus certe amplius episcopus, qui
vel Hildebrandus vel Hildegardus appellatus
fuerit, sedem Coloniensem, uti & Gallia Christi-
ana tom. 3 in episcopis Coloniensibus videre
licet, occupavit; quare oportet, ut, si non
eo ipso anno 850, certe ante hunc Hildegardus
Coloniensis episcopus, de quibus hic nobis
sermo, litteras fuerint conscripserit; cum autem
in hunc Carolus, ad quem datus sunt, impera-
toris nuncupetur, nec ante annum 874 Caro-
lus Calvus coronâ imperialis fuerit insignitus,
confidendum est, ut non ad hunc, sed ad Caro-
lum Magnum (ad eorum enim alterutrum
datus esse necesse est) fuerint directæ. Scio quid-
em, reges Francorum, etiam coronâ imperia-
li derivant non essent, imperatores subinde
fuisse appellatos. Scio etiam, ipsorum Carolo
Calvo imperatoris titulum, priusquam hoc de-
clarator donaretur, in tabulariis Belliaci Ch.
74 apud Bejium in Regibus Aquitanie pag.
3 attribui; est titulum illum Carolo Cal-
vo, coronâ imperiali, a Possessore nundem de-
toratus, ab Hildebrando, Coloniensi episcopo,
cujus sedes ad Caroli Calvi ditionem nunquam
spoliaret, fuisse attributum, verosimile haud
apparet.

134 Sed en aliud adhuc, quo, quod
dixi, validius probetur, argumentum. Hilde-
brandus in suis, de quibus nos hic, lit-
teris Odolphum, monasterii Malmundariensis
præpositum, vocat & suum & regis, ad quem
scribit, monachum communem, adeo ut O-
dolphus, spectatis Hildebrandi verbis, existit-
rit & ipsiusmet Hildebrandi & regis illius mo-
nachus; ut autem Odolphus idcirco, quod
Malmundarium, cuius monachus erat, Colo-
niensi diocesi subesset, Hildebrandi monachus,
ita etiam idcirco, quod regis, ad quem Hilde-
brandus scribebat, ditioni Malmundarium esset
subiectum, ejusdem regis monachus existit.
Adhuc Hildebrandus in suis, de quibus nos hic,
litteris, sese & regis Caroli, ad quem scribit,
existisse subiectis, non obstat prodit; in illis
enim, neminem ei sese fideiorem, præcon-
tat, sique, nisi ipse seu potius Coloniensis,
cujus erat episcopus, diocesis regis illius do-
minio fuisset subiecta, locutus certe hæc
enim episcopus, ad quemque, cuius domino
diocesim suam hunc subiectum novit, regem
scribens, sese hunc vel hacten dicitur) quod
fuisse. Itaque ad regis Caroli, ad quem su-
pra hæc transcripseris litteras Hildebrandus dedit,
ditionem Malmundarium simul & diocesis Col-
oniensis, uti & jam dixi pronum est colligere,
spectandæ; cum autem ante annum 850, post
quem certe episcopus, nomine Hildebrandus, ec-
clesia Coloniensi haud præfuit, nec diocesis
Coloniensis, nec Malmundarium ad Carolum
Calvum unquam spectavit, confidendum e
modo dixi est, ut certe, non ad hunc, sed ad
Carolus Magnum, qui non tantum Malmun-
darium, sed & eorum diocesim Coloniensem
sub ditione sua habuit, litteras illas fuerint
conscripser.

Coloniensis
episcopus

h

tenet

E

probat.

135 Jam verò, cum sic habeat ac, ut jam mouni, hinc regi seu imperatori, ad quem missi erant, praelatis, fuisse abs hoc S. Quirini corpus uni cum SS. Nigalli & Scubiculi reliquiis Malmundarium transmissum, Malmundariensis jam saepe laudatus scriptor anonymus tradit, ita fuit, quae apud Malmundariensis hodieque existant, Sanctorum nostrorum sacra ipsiana fuisse hinc à Carolo Magno Imperitio, non obscurè, quod hic ostendendum erat, prodit, minimeque adeò, cum verè utique, fuisse hoc anno 808 Malmundarium translata, existimasse ob jam dicta sit censendus, anno 1891, quo id factum prodit, annus 848, uti verbum num. 129 hoc transscriptis Martenianis suspicatur, debet subtrahi. Videtur id Molanus hincque, eam finem, quod anno 808 seu sub Carolo Magno gestum esse, occasione mecum, à Normannis seu Danis, ferro & igne in Gallias longè latèque grassatis, intactis gestum esse non posse, conspiceret, non in dicto anno, sed in occasione, quod Malmundarium, quod ibidem hodieque existant, Sanctorum nostrorum sacra ipsiana fuisse delata, Malmundariensis scriptor anonymus refert, errare eundem existimavit, praeter meum hæc, præsupponi id feret, Condatum fuisse translata, commemorasse cunctatus, nullum plene, à quibus 12 arvis esse, Normannorum seu Danorum (verba ejus num. 124 hoc transscripta videtur) mentionem insinuat.

corrupte ex
hinc, fuisse
per ipsum

136 At verò, sciscitabatur modò forsitan, cum Hildeboldi, de quibus modo hic multa, littera, non ad Carolum Calvum, sed à jam dictis ad Carolum Magnum fuerint conscriptae, quæ ergo ex his, fuisse etiam reipsa à posteriore hoc principe Malmundario imperitio, quæ ibidem hodieque existant, SS. Quirini, Nigalli & Scubiculi sacra ipsiana, debet concludi? seu quidem à jam dictis Malmundariensis, qui litteras illas integras in sua Comment. hinc subdenda lucubratione num. 8 & 9 recenset, scriptor anonymus existimavit; est sua illam hæc in re sciscitavit videtur opinio. Neque id cuiquam, vel auditu, quod errasse eum puto, ratione, apparebit admodum mirum. Post verba, quibus, quæ Imperator, praelatis sibi Hildeboldi litteris, Malmundario, ut patuit, concessisset reliquias, exponit, ita mox proseguitur: Si quis verò tantæ existit amentie, ut super ejusmodi thesauris nobis à Deo collato fortassis audeat nutare, mittimus eum ad Rothomagenfis ecclesiam clatum, illuc docebitur per veri testimonium, quod saepe experti sumus per Dei auxilium. Nam, ut de presentia eorum omne suscitatur dubium, testatur frequens per eos operatio virtutum, uti deinceps manifestabitur hæc scriptorum; ita autem, fuisse adhuc tunc, cum hæc scriberet, an SS. Quirini, Nigalli & Scubiculi reliquias, quæ Malmundarium illata dicebantur, re etiam ipse ibidem existenter, in dubium revocatum, indicare videtur, trique forsitan, qui hinc, cum circa annum 1042, quo pariter, an Malmundari verè existenter SS. Quirini, Nigalli & Scubiculi reliquias, debitate fuisse, Malmundariensis num. 119 hoc transscripta Notitia duce, floruisse suspicatur; verum est etiam, cur, an suspicio hujusmodi sit fundata sit, dubitet.

137 Eadem SS. Nigalli & Scubiculi corpore uni cum S. Quirini reliquiis Wandolfo Rothobris Tomus V

tomagum anno 1012, ut supra videtur, fuerunt adducta, idque verosimiliter Malmundari (idcirco enim, an ibidem trium ipsorum Sanctorum, de dicebatur, sacra ipsiana existerent, dubitatum fuisse reor) fuerit restitutum; cum autem sic habeat, nec tamen id Malmundariensis scriptor anonymus, utpote qui non tunc, sed ex ipso tempore, quo Quirini corpus Malmundarium, Nigalli corpus Rothomagum delatum fuisse, per verba num. 127 hoc transscripta perperam docet, perperam habuisse videtur, id enimverò, cum circa annum 1042 non floruisse, argumentum est. Verum, quod certum est, addo. In Opere nostro ad 12 Julii diem de S. Agilolfo, episc. Morice est actum; ex his autem, quæ ibidem in Comment. Sancti hujus Agilolfi praevis num. 27 & hinc steg. dicuntur, fuisse & S. Agilolfi Passionem & S. Quirini Malmundarium translationem ab eodem, qui & posterioris Sancti hejus mureto litteris mandavit, Malmundariensis nostra monacho anonymo conscriptam, est perscriptam; ut patet, cum hic, ut ibidem ostenditur, sub sec. xi finem floruerit, clauso quidem hæc admodum magno post annum 1042 temporis spatio, Malmundari litterum, an ibidem SS. Quirini, Nigalli & Scubiculi reliquias existerent, delituri, vel à mox dictis colliges, incipere. Tollere itaque dubitationem illam ex hominum mentibus volens Malmundariensis scriptor anonymus monasterii sui scriptor antiquus, ut in his, quæ suo hinc proposito apta faceret, reperiret, excussit, cumque ea inter supra hæc transscriptis Hildeboldi Colonienfis episcopi litteras invenisset, hinc, velut à quibus, SS. Nigalli, Quirini & Scubiculi reliquias à Carolo Imperatore pro monasterio Malmundariensis fuisse postularas, constaret, sua de sacris illis pignoris exteriori isti collatis invectionibus inseruit.

138 Verum id, quod pariter, à litteris illis, utpote in quibus ne nomen quidem vel Nigalli, vel Quirini, vel Scubiculi legatur, nunquam constet. Hildeboldus quidem in his sub finem, postquam monasterium Malmundariensis beneficia imperatoris suscipere in suis necessariis rebus edixit, sequentibus hinc, quid abs hoc per illud petatur, exponit verbi: Unde adeo frater ille (Malmundariensis monachus) à nobis missus, nihil pompæ secularis appetens, nihilque horum, quæ prima mortales vitant, sicut; verum postulationes mentis sacrae affectus, uti per eum vel ab eo pensaretis, ostendens, postulationes mentis sacrae affectus per vos sive à vobis perducere ad effectum deprecans. Verum hinc, fuisse per Hildeboldum ab Imperatore SS. Nigalli, Quirini & Scubiculi reliquias pro monasterio Malmundariensis postularas, quæ concludat? Aut forsitan beneficium, quod esset à reliquiarum translatione diversum & tamen nec pompam secularem speraret, nec in his, quæ prima mortales vitant, consisteret, ab Imperatore expressi hæc pariter? Id tantum hæc perscriptum, &, quævis alius postulationem fuisse hujusmodi, antequam foret certum, nondum tamen inde fuisse re ipsa Nigalli, Quirini & Scubiculi reliquias per Hildeboldum ab Imperatore postularas, posse inferri. In reliquiarum, quæ Malmundari anno 1042 custodiant, Notitia, num. 119 hoc transscriptum, non modo SS. Quirini, Nigalli & Scubiculi, sed & SS. Joanni, Andree & Melani,

AUCTORE
C. B.

tū, itaque aliorum, ut dicitur, incognitorum Sanctorum sacra scriptura recensentur; cum autem sic habeat, non quoniam id est postrema hīste Sanctis, sed SS. Quirini, Nigasi & Scubiculi reliquias ab imperatore Hildeboldo non potuisse, ex hujus supra recte testatū, est etiam, per hāste nihil omnino, quod, a reliquiarum concessione diversum, vel pompam secularē superius vel in illis, quae prima mortales afflant, confisteret, postulatum fuisse, dedimus, nemo meritis inuenerit.

haud potuit,
d nobis hic
debere re-
flectat,

139 Jam verò, cum sic habeat ac proin à litteris illis ne quidem SS. Quirini, Nigasi & Scubiculi reliquias per Hildeboldum ab imperatore, ut scripsit Malmundariensis anonymus jam super laudatas potuit, postulatas fuisse, constet, non est sane, cor ex istis litteris, atque, ut supra docuit, non ad Carolum Calvini, sed ad Carolum Magnum fuerint conscriptae, fuisse à posterore hoc principe Malmundario impetratae, quae ibidem hodieque exstant, SS. Quirini, Nigasi & Scubiculi sacra scriptura, quae conclusae. Porro, cum nihilominus scriptor ille id, uti è jam dictis apparet, fecerit ac praeceperit, ut jam supra monui, sacrorum illorum pignorum Malmundarium translationem, quam sub Carolo Magno factam credidit, ita & determinato anno 808 intelligendam putavit, cum tunc, a Normannis in Gallias irruentibus, qui non nisi diu post annum illum ac Caroli Magni imperium locum habere cepit, exorta, conjungat, eoque ex Hildeboldi, quas allegat, litteris, fuisse per hāste Sanctorum nostrorum scriptura Malmundario postulatā, conclusā haud quæst, cum ego, qui insuper, et mox adhuc monui, S. Nigasi corpus, anno demum 1032 Wambafo Rotomagus è supra dictis altissim, fuisse eo jam inde è sit, ex finem, cum Malmundarium sacra S. Quirini scriptura deferrentur, adductum, perperam tradit, hic à nobis, veluti tempore, quo Sanctorum nostrorum, quae Malmundarii hodieque exstant, sacra scriptura eo fuerint delata, determinando inaequum, omnino rejiciendum, opinor.

Malmundario
scripturae il-
lorum translatio

C

140 Nec est, cur id eulquam accidit admodum mirum. Is enim scripsit, ut in Commentario S. Agilfoi, quem supra adhuc laudavi, Possunt praevis num. 25 & seq. ses est videre, in rebus historicis, quas vel legit vel audit, novissimas subinde imperiti confudit; ne tamen non fuerit, cor Molanus S. Quirini Malmundarium translationem anno 808 ob ejus lucubrationem per verba num. 124 recitata inuenerit. Nos fuisse etiam reor, cur id faceret Saussey; melioris enim, quàm sit ille, fidei hoc existeret documentum, è quo, quae verba ibidem pariter hoc transcripta tradit, accepit. Liqueat id vel ex eo, quod, non fecit ad Molanus, fuisse Malmundario SS. Quirini, Nigasi & Scubiculi, quae ibidem hodieque exstant, reliquias anno 808 à Carolo Magno impetratas, scribat, ac praeceperat Parisiensem episcopum, quo intercedente, fuisse id ait, expellet Doodridum, quem, fuisse tunc, quae Gallia Christi. quæ scriptores cum. vii, col. 29 & seq. scribunt, ètū ante annum 808 fuisse vici finem, oportet. Verum, cum hoc sic habeant, quod tandem via quæve ratione tempore, quo Malmundaria caecissae eoque delata fuerunt, quae ibi-

dem hodieque exstant, SS. Quirini, Nigasi & Scubiculi reliquias, sit igitur desinitum?

141 Hæc certe haud ante annum 872, verosimiliterque hanc ipsam annum inter & annum 876 Vadinaco Condacum Normannorum metu fuisse delatas, ex iis, quae supra nom. 67 & tribus sequentibus disputavimus, sic perspicuum; cum autem sacra illa pignora, uti inter omnes convenit, Malmundarium non prius, quàm cum Condacum Normannorum metu fuisse adducto, fuerint delata, consiliarium est, ne id certe ante annum 872 haud acciderit. Adhuc, cum sacra istam Sanctorum nostrorum scriptura verosimiliter è jam dictis ante annum 876 Condacum fuerint adducta, modò hic, quoniam diu ibidem, priusquam Malmundarium deferrentur, permanserint, à nobis etiam, ut sic tempus, quo fuerint eo delata, desiniri propriis vocat, examinandum. Pauci domitiae temporis interitio post tempus, quo SS. Nigasi, Quirini & Scubiculi itemque S. Pionis ossa metu Normannorum Condacum fuerint allata, elapsa, B. Quirini corpus magis ex parte è ex reliquiis beatorum Nigasi & Scubiculi ad locum, qui Malmundariensis dicitur, fuisse asportatum, distissimè verbis, nom. 126 hoc transcripta, anonymus Translatio Sanctorum nostrorum scriptor fassimè laudatus credit; cum autem, uti è supra dictis nemo non statim, scriptore illo tunc stare hic possumus, Sanctorum nostrorum sacra scriptura, quae Malmundarii hodieque exstant, fuisse è verosimiliter anno circiter 876 delata, in animo induco.

142 Porro, ut in tempore, quo id factum, ita etiam in loci, è quo, cum eo primū adducta fuisse Sanctorum nostrorum corpora, Malmundarium fuerit S. Quirini corpus und cum SS. Nigasi & Scubiculi reliquias delatum, sive assignando eberasti à veritate Malmundariensis nostri monachis anonymus videtur. Condacum enim seu ad Condacensem vicum, aut, ut loquitur, viculum, quo primū delata, è unde deinde Malmundarium forte asportata SS. Quirini, Nigasi & Scubiculi sacra scriptura, distet propè Parisios (verba ejus num. 127 hoc transcripta videtur) collocat; cum autem, magis magisque in Gallias grassationis Normannis, à monachis Condacum, è quidem è dictis, haud ante annum 872, fuerint delata, è tunc à Normannis, qui, navigia suis Sequana adversa velli, Parisios usque jam inde ab anno 864, uti apud Peglom in Citiis videre licet, penetrabant, eadem hanc anno 867 vastabant sacrorumque ibidem S. Germani affectionem anno 861 exstiterant ac porro regionum, Sequana adjacentium, jugulo, ut ita loquar, quædam imminere, sacras Sanctorum exultas in locis Parisiensium urbi vicinis, tunc fore, sperari nullo modo posset, quia, quæso, sacrorum fuisse, ut tunc Condacum, si loci hic, ut Malmundariensis anonymus ait, Parisiorum urbi fuisse propinquum, Sanctorum nostrorum corpora à monachis, tunc loco hanc sponere studentibus, deferrentur ibidemque aliquantulum temporis spatio relinquerebantur, in animo fuisse induco?

143 Scripsit anonymus, nom. 68 laudatos, qui de beati Avodis Translatione corporisque

D

cum circiter
876

E

è vice Coadjutor,
qui
verosimiliter
in dicitur
Saussey.

F

non enim,
ejus

A *ejus integritate trobat, sancti Andoini itemque SS Nigalli, Quirini & Scuviculi corpora, invenerunt Normannorum javitia, Vadimico à S. Andoini monachis ad villam suam Conlatum fuisse translata, diserte veritate, ibidem relictis, traditi; cum eodem villam, nomine Conlatum, quae prope Parisiis sita fuerit ac ad Rotomagensem S. Andoini abbatiam spectaret, ausum commemorari inveniam, nominalisque illius villam sua pradium, à S. Andoini abbate isti collectum posteaque in prioratu mutatum, in diocesi Sessifanensi Pomeroyas in abbatis ejusdem Historie lib. 4, cap. xi locat, enimvero ad villam illam, supra Sessifanem ad Aconem sitam, quam anonymus, translationis Sanctorum eorumque auctor simpliciter absque addito Condatensem vicum appellat, non eodem, ut Malmundariensis scriptor anonymus vult, ad viculum homonymum, qui Parisiorum adjiceret urbi, Sanctorum nostrorum corpora, inde post Malmundarium peritiam deleta, Normannorum metu fuisse adducta, verosimilius à modo in hanc rem adductis apparet.*

de Malmundariensis auctoris, sibi, de apparet,

B 144 Marteneus, postquam integrum Malmundariensis anonymi jam saepe à nobis laudatum lucubrationem loco supra assignato à Trudonensi, uti in capite movet, Ms. transcripsit, sequentia deinde ei subiungit verba: In Ms. sequuntur miracula in adventu corporis S. Quirini martyris & reliquiarum SS. Nigalli & Scuviculi, Andoini, Melanti, quae consulo praeterimus; cum autem sequentibus hujusce verbi, Ut de praefigunt eorum (Quirini aliorum, Nigalli & Scuviculi) omne ausum dubium, testatur frequens per eos operatio virtutum, uti deinceps intelligebatur fide scriptoriam, lucubratio illa terminatur, miraculorum, quae Marteneus studio à se praetermissa ait, fuerint ubi hoc in eodem, in quo dicta lucubratio, Trudonensi Ms. reperitur, hinc, quod supra dixi, videlicet & hanc & illa ubi eodem laudato monacho Malmundariensi anonymo fuisse conscripta, confirmatur: nec dubito, quin miracula illa, quae studio praetermisit Marteneus, sint ex ipso, quae sub titulo libri de miraculis S. Quirini martyris penes nos exstant, à Malmundariensi Ms. à P. Joanne Gamensis, Societatis Jesu sacerdote, accepta. Porro, ut ad id, quod hoc spectat, modo veniam, miraculorum illorum auctor, qui à dicta lucubrationis scriptore anonymo Malmundariensi diversus, ut movet, non est, SS. Quirini, Nigalli & Scuviculi reliquiarum ex vico Condatensi translationem miraculorum, hanc in itinere Malmundarium versus comitatus, narrare exorsus, fratres sui monachos, translationem illam facientes, secutus est itinere à dicto vico Malmundarium versus suscepto die in suburbium Laudunense sub vespere adducti.

non fuisse existant, existimasse videtur, prope Parisiis,

C 145 Quare, cum Parisiis Laudunum, Galliae Lion, viginti novem levis distet ac proin festum esse non possit, ut è vico Condatensi, si hic Parisiis fuerit viculus, secundo post sumum ex hoc discessum die Laudunum, qui sacra pignora Malmundarium inde peliter transferebant, adveniant, fuerit indubit, si auctor ille ibidem resse sit, è vico Condatensi, in diocesi Sessifanensi ad Aconem sita, nec alijs levis circiter sed à civitate Laudunensi remoto, SS. Quirini, Nigalli & Scuviculi reliquiarum, de qua hic agitur, translatio peracta, confessa-

riamque probe erit, ut is, utpote qui, SS. Quirini, Nigalli & Scuviculi reliquias meta Normannorum ad vicum seu viculum Condatensem, qui Parisiis adjiceret, fuisse adductas, indeque Malmundarium pariter translatas, diserte, ut videmus, tradat, sibi maluit constet. Verum deinde Laudunum Resbacum, qui translationem peregere, deducit, cum autem eos, in Ardunum ac Malmundarium properaret, id itinere tenuisse, credibile nullo modo sit, in nossem de S. Quirini miraculis Ms. suburbium Laudunense pro Meldensi, ad quod, utpote decem dimidiat levis Parisiis distans, eos fere, qui è vico, civitati hunc propinquos, abierant, facili secundo post sumum ex hoc discessum die sub vespere appulsi, indeque Malmundarium properant, Resbacum, in diocesi Meldensi situm, pertransisse, fidei haud excolet, per errorem suos interpretis. Verum Resbacum sive locum spatio Meldis in ortum hybernum distat, nec situm est in via, quae Bassanum, quo, qui sacra pignora ferebant, Malmundarium inde peliter, pergebant, recta ducti à quare, ipsi quidem, eos Resbacum Meldis ivisse, omnino incredibile nan sit, verumque tamen haud apparet. Quid si ergo in Ms., quod Malmundariensi anonymo praeiit, non in nomine Laudunensis, sed contra in nomine Resbacensi fuerit erratum?

146 Quid si is, qui è rebus Historicis, à se adductis vel testis, nonnullas imperit, ut dictum, confudit, Sanctorum nostrorum, quae Malmundariis exstant, sacra ipsiana, episcopo Parisiensi interveniente, à rege, dum hic Parisiis versaretur, obtenta fuisse, in Ms. sibi praecedente legerit, hincque vicum Condatensem, à quo translata sacra, prope Parisiis situm fuisse, existimavit. Utinam sit, vicum Condatensem, ad quem Sanctorum nostrorum corpora cum Normannorum fuerit adducta & unde pariter post Malmundarium anno circiter, de jam statui, 876 fere deleta, non prope Parisiis, sed in diocesi Sessifanensi ad Aconem situm fuisse, ob ea, quae supra de hoc argumento dissi, verosimilius opinor. Anonymus quidem Translationis Sanctorum nostrorum auctor apud Marteneum loco supra assignato num. 3 de corpora S. Quirini una cum SS. Nigalli & Scuviculi reliquiis ad monasterium Malmundariense translatas sermonem faciens sic scribit: Qui verò ex causa quare id factum sit ordine, quibus etiam signis eorum Dominus meritis declaraverit in ipso translationis itinere, nequaquam oblivione interlit, sed ab his, quibus hoc contigit, in praefiguntur litterali solentia sunt tradita. Verum Malmundariensis scriptor anonymus, qui SS. Quirini, Nigalli & Scuviculi è vico Condatensi ad Monasterium Malmundariense translatum signaque hanc comitatus litteris est complexus, assensu amissionem (num. 137 dicta videtur) post illam annis floruit ac proin ex illis, quae & religiosa intersse & hanc juxta ac causam, ob quam, & ordinem, quo facta sit, cum miraculis, quae tum contigerit, litteris commemorasset, Translationis Sanctorum nostrorum scriptor anonymus alter per verba jam huic recitata ait, certissime non est; sese autem illorum etiam, qui, de quo modo hic sermo, translationis intersse, antiqua de hac scripta sibi praecedente non habuisse, ipseque

E
F
non fuisse
facta
translatio

A. ANO-
MYMO.miraculose
sunt & post
eandem
op. patrata
Conven-
torio hinc
falsitatis.

prodit, dicitur eos, qui adhuc, an Malmundarii
essent Sanctorum nostrorum reliquia, dubitare
auderent, ad Rotonomeusum, quo ab hoc ve-
ritatem distans, clerum, non autem ad anti-
qua sibi prelucentia Mss., & quibus de hoc
constet, sub Lavacrationis sua suam remittit.

147 Verum, cisi sic holerat, miracula com-
men, tam qua Sanctorum nostrorum & vico
Condatensi translationem comitator, quoniam qua
demde in Malmundariensi, qua S. Quirini ap-
pellari exinde cepit, ecclesia, cum sacra illor-
um ipsius essent ad hanc adducta, fuisse con-
rondem ac praecipue S. Quirini parociano pe-
traro, narrat, & Scriptis antiquis sibi prelu-
centibus hausisse videtur. Ita autem, primo
quidem, quod de illis Sanctorum miraculis
sua, ut loquitur, virtutibus aburat, sequen-
tem pro firmanda, qua apud Malmundarienses
esset Sanctorum nostrorum reliquia credatur,
fide loquatur in modum: Ut de presentia
eorum omni auctoratur dubium, testatur fre-
quens per eos operatio virtutum, uti deinceps
manifestabitur fide scriptorum; deinde vero, quod
nonnulla & miracula illis narret, haecque sese
& Mss. antiquis hausisse Translationis Sanctorum
nostrorum scriptor anonymus sapienter si-
pra laudatus opud Martenium locis supra cit.
insinuat. Cum itaque miracula illa, veluti ere-
to falsa, rejicienda haudquaquam videantur,
nec parum ad certum, quo Ss. Nigasi, Quirinus
& Scubiculus Malmundarii gaudent aut
ecce olim facere parati, probandum conferant,
ex ego, quod, ut diximus, & ab eodem Malmun-
dariensi anonymo, & quo Sanctorum nostrorum
Malmundarium translatio, fuit conscripto,
& partim cum hac quamproxime connexa,
Com. hinc serie continua sub unius ejusdemque,
qua simul & illa & Sanctorum nostrorum Malmun-
darium translationem completitur, lavacrationis,
in capite ac numero pro more nostro
divisa, titulo & Malmundariensem patronorum
Mss., ejus apographum uno cum S. Agilassi,
episcopi Coloniaensis martyris, Passione, ex
eodem Mss. accepto, P. Joannes Gamanfius, So-
leratis Jesu sacerdos, Colonia Antverpion
anno 1638 misit, subiungo.

C

TRANSLATIO

MALMUNDARIUM ET MIRACULA,

Auctore monacho Malmundariensi anonymo,

E patronorum Malmundari-
ensium Mss., cujus apograp-
hium P. Joannes Gaman-
fius Colonia anno 1638
misit.

CAPUT I.

S. Quirini corpus, S. Nigassii
brachium dextrum, & S.
Scubiculi reliquiae Malmun-
dariensi monasterio impe-
trantur a.

ANnus erat ab Incarnatione Domini octin-
gentisimus octavus, cum disponens om-
nia Deitatis misericordia, nostris propiciens ne-
cessitatibus, ob hoc preciosissimi Quirini mar-
tyris beatissimo nos ditavit corpore, ob hoc
etiam Collegarum ipsius reliquias nobis contu-
lit sua dignatione, ut, qui nulla roboramur
auctoritate mortuorum, eis interventibus, per-
ducamur ad gradus civium supernorum. Cujus
autem rei occasio tanti muneris nos effecerit
participes, in primis optatum duximus ad po-
stera transmittere nationes, ut veri amatores
veritatem per omnia seculum pulsat ad cor-
um errandas perveniamus virtutes.

Carolus imperator monarchiam regni vir-
tute, consilio prudentisque gubernabat, &
republicam non modò armis tuebatur, verum
etiam legibus emendabat, moribus exornabat.
Ante omnia Regem omnium Christum, sine
quo nullus iuste regnat vel imperat, diligebat,
diligens movebat, ejusque mandatis obsequen-
do, volebat se potius prodesse seculo, quam
praestare populo. Munus erat armis iustitia,
ne corrumpere amore pecunie, ne deviare
à vero per acceptionem alicujus personae. Gau-
debat de ejus regimine Francorum regnum, in-
timetur de ejus dominio Romanorum imperium,
tripudabant divites & egeni omnesque
Ecclesiae filii. Ante ejus conspectum superbia
resupinata iniquorum elanguit, cupiditas super-
borum incurva torpuit, innocentia pauperum
afflicta convalescit. Non sicut majoribus mi-
nores opprimere, sed dicere potius: minores
majoribus obedire. Vidit cum superbia terribi-
lem, humilis mitem. Fines imperii, ne ab ho-
stibus irrumperetur, strenuè defendebat, l-

falsique

D

E

F

SS. Quirini,
Nigassii &
Scubiculi
reliquias

Carolus
imperator,
in cujus
laudem

A. Avo-
RYMO.
nantes, ex-
dici rega-
tas,

552 MIRACULA SS. NIGASII . QUIRINI, ETCC.

ANNOTATA.

gnitique postulat & postulantis causis, aderunt plurima quae hanc legationis causam agebant, iurabant, permovebant, hic infusus nuntii familiaritas, illinc episcopalis auctoritas, quae omnis suffragatione honesta & multiplex veris supplicabant intercessit. Quam igitur repulse abiectionem, quam possent tanti intercessores vereri contradictionem? Nam fraterem illam non exardet, quem saepius ad petendum aliquid rex invitaverat, effect indignum: pontificis non attendere auctoritatem, qui sepe & multum in spem gratiae laboraverat, foret absurdum: dignitatem ipsius petitionis, tantummodi religiosa & sancta quarentis, iusto examine non pendere foret esse videtur laetum.

benignissim

Itaque benignissimè tam piis votis assensum dedit, sed tamen in tanta re quia praesentium opus erat consilio, omnes euntes proceres atque de sapientia praeditos in aulam convenire iussit, praecipue illos, quorum solentior providentia commodis & decetibus regni tractabatur negotia. His sibi conciliis abstantibus, quod apud se dicantur elementa agendum proposuerat, in commune omnium consilio tractandum quasi dubius protulit, sententias eorum quasi ipse incertus animi exposcit, utrum eorum, de quibus agebatur, concedere debent, inquirivit. Primus fuit in respondendo, qui prima vox ista erat in consilio, Parisiensis scilicet episcopus, & quia nostro Colonienfis praedem & optime notus, & summa familiaritate devinctus erat, plurima ejus beneficia in regem fideliter alia eorum omnibus commemoravit, multisque laudibus viri illius gratiam, quo prius apud principem magnus erat, multo majorem fecit.

exposit Pa-
risiensis
iussit

Dehinc jam satis comperta sibi ipsius regis omniumque qui assabant benevolentiam, ipse, inquit, tanti viri fides & bonitas, Domine rex, satis in hac re sunt tibi consilium: ipsa ejus merita, quid illi respondens, nobis necitibus, non incertum praebet indicium. Quis enim lo administrandis regni negotiis sic de-voctus, quis ad omnia pericula subeunda magis promptus, quam ille incertus frater noster Hildebeldus? Sed supervacuum dum eum pietati vestre meis laudibus gratificare, quem constat apprime vobis vestrique sua commendatum prohibere. Deceat igitur principem regis maiestatis tantum pontificem regis compensare beneficiis: unde si regis placet pietati, servandum censio tanti pontificis petitioni.

Malmundar-
ianensis est
imperium.

Quid multa? Assensit imperator hanc sententiam cum optimatibus suis, perque ipsius munus Sanctos efferri de suis mandavit locis, bonis omnibus suisque desiderium nostrum, & tribus unum nobis beatum transmittendo Quirinum. Sanctum totissimum Nigasium suae sedi relictum, scilicet urbi Rothomagensium: et quia etiam nobis largitus est brachium dextrum, cum reliquis Levite Sargiculis, Melanti episcopi, casula quoque sancti Audoini eidem Rothomagensium archiepiscopi. Si quis verò tante existit amentio, ut super eiusmodi thesauro nobis à Deo collato forsitas audere nate-
re, mitimus eum ad Rothomagensis ecclesiae clerum, illic docebitur per veri testimonium, quod saepe experiri solemus per Dei auxilium. Nam ad praesentia eorum omne audent dubium, restituit frequenter per eos operatio virtutum, ut velut manifestabitur fide scriptum.

a *Thulom hanc cap. subiecto, est, quod hinc respondit, scriptum de translatione & adventu corporis S. Quirini martyris ab auctore suo Malmundariensi monacho auctore in M. mihi praesente inscribitur, praefigendum dexti, quod in scripto isto verè de sanctis Sanctorum nostrorum scriptis Malmundario imperantis, non autem de hinc eo etiam translati, ager-
tur.*

b *Comment. praevium num. 129 & seq. vi-
desit.*

c *Ardenna, Casari & Tactio Ardenna, sive est Gallia & Belgii maxima, per ducatum Luxemburgensem, diocemem Leodiensem & Hennoualem excepta.*

d *Nominis huius vicam, qui prope Parisios sita sit, nullum novi; verum cum civitas hac quam maxima possit sit. ut incrementa acciperet, et tam forte, qui modo ei includatur nomenque amiserit, vicum huiusmodi sibi adjacere habuerit, erroris sane ex eo, quod Condatensem, ut loquatur, viculum prope Parisios hic collocet, insinuari Malmundariensis nosse eorum non potest.*

e *An verè a Clemente Papa missus in Gal-
lias fuerit Dionysius, Parisiensium episcopos, ad id mensis huius diem, quo hic colitur, examina-
vimus.*

f *Locis huius, qui vulgo Malmey vocatur, militiam & primum in Comment. praevio num. 64
exposui; de illius autem adificatione & diploma-
tibus instrui potest ex Analeis S. Sigisberti
regis, die 1 Februarii, à pag. 24.*

g *S. Nigasii corpus non fuit, sed anno de-
mum 1032 Rothomageni fuisse adductum, in
Comment. praevio § 7 ostendi.*

CAPUT II.

Malmundarium è vico Con-
datensi SS. Nigasii, Qui-
rini & Scubiculi reliqua-
rum translatio, miracula-
que hanc comitata a.

Divina bonitas voluit omnibus notam facie-
re, quanti habeat Sanctis in caelesti mun-
datione, mirificans eos in conspectu hominum per
operationes mirabilium suorum, de quorum
multiplici omerofuitate hic eorum summis lo-
quendi, ut glorificetur Deus in miraculis,
qui voluit esse administrans in Sanctis. In cor-
rum è ex vico Condatensi translatione fratribus
nostris & ingens fuit exultatio, etiam à populo
utriusque fixis eum secens ceris prosecutio.
Et dies immanitate ventorum, insolentia im-
brium, contrivitae frigore à manè usque ad
sextam fuit difficilis, qui casusque essent meriti,
qui transerentur, indicio potest fieri signi
fuerentis. Nam ex la minaribus, quae vulgi so-
bantur nuntius, nullum extingui voluit spatio
quaque reliquiorum; quodque adhuc erat jo-
cundum

Com erudi-
tione, mi-
racula co-
lam hanc
augere, &
vico Con-
datensi Sancti
ostenderet,

b

c

© 2004 Blackwell Publishing Ltd

CAPUT III.

Miracula, SS. Quirini, Ni-
gastii & Scubiculi reliquiis
Malnundarium delatis,
patrocinio eorum ibi-
dem patrata a.

profes S. Antioch non dum se possit, scrip-
tum accipimus, nonnulli a se esse signis, qui
in eorum Malmandi non translatione congruere
et ob id, qui hunc a fuisse, membra sunt prole-
re, et eorum prout, quod Marzenum in
Thebais nova. Accedunt aut loco in Communi-
tatem prout plus simul officio est in an-
nos et ne sine, quia id in finem, dum SS. Ni-
gelli, Quis et Seducti religio Malma-
ndi non transferre, congruere, dubitan-
tem non se, et proinde miratur, in Valen-
tinius S. Nigelli ecclesie pariter, et Devo-
tem in Suis non nostrum. Fito cap. 71 per-
petuo accensur.

c. Lugdunum, Clevorum fellitur, modo Lugdunum, Gallie Lyon, episcopalis est sub *Scipio*. Remensis in Infesta Francia rivitur, 29 octo *Levisti* Pasce foveo distans; cum aurem *Mohammadesis* murem, octo SS Nig. l. Quirini & Subulici religiosus est viri. Candelaris *Mohammed* in transpurchent. secunda a suo latere altissimè die ad civitatis illius, ut hic traditur, substatum pervenitur, id vicum illius, non p. op. Pari, est, sed in alt. *Socijssimus* suum fuisse, arguendum est. Adh. Comm. præst. num. 122 & seq.

† *Firaxum* est *Cruciatia* S. Benedicti in diversis Aeth. ensi *Maiores* inter & *Alia* rem *Maiores* *monasterium*, verum pro hujus nomine aliud forsitan *monasterium* alterius hic legendum, *Adi Comoran*, *grav. num. 141*.

g Vice, qua de Archennensi silva seu po-
ga in Ann. totis, cop. proximè progressò sub-
jellis, ad li. c. illa sunt.

In Oppidum meo est, quod ante Baston-
cum clestat, in duerta Luxemburgensi situm
levisque ab O. Luxemburgo remotum.

i Idem, de apparitu, miraculum etiam narratur à Transfigurationis Sanctorum nostrorum scriptore anonymo, max hic iterum ad lit. d. referam.

k Nullum nominis hujus locum in Arduca-
nisi Syria seu pago lavendo; verum, qui ita
hic nomen suu, Bassiam inter & Melmunde-
rium suam fuisse, ex testare, quod, cui sacra
Sanctorum nostrorum pignora transferebant,
versum fuisse temporis, nemo non colligit.

C. I. Lucius est in Tugurorum finibus, non prope a montibus Subiucis, a flumine Ambra nomen habens. Et a vocabulo Ambra in *Notitia Galliarum* *Fiefius*, qui deinde, *nomine* *primum* interpretis, *ibidem* *per singula*: Noturus in Vita S. Remii ad *Wartelsassum* rivulum in Adriana Malmanatum ponti in parva Agnopenfi: Stabulus autem monticulus trans Callum rivulum, Uburum & Tugurum terminum, ad *Antiarum* fluvium in exercitu Trajceclasi fuit Tuguriana. Alterum Savdo, alterum Milmede appellant.

in Nec usquam etiam nominis hujus locum in Ardensensi sylva notatum invenio, haud proci tamen. qui hic memoratur, a Holmstadio situm fuisse, è rerum hic narratarum ordine conclusionem movet.

Mors est monasterio contiguus, quem appellat Bercali scdm, quia islem vir, prima illius fignas tabernacula, ex nomine suo loco indidit sones. De istoque introitus illius maritum in Iulius divinis cruciatibus impleta, cum jam sol Oceano rabos et tenebras amictat, populus, qui si diverso convocat, tardius reuertit ad peregrina. Quamquam enim, per mores prelibati transientes Iuliculis, videntur a longe, ubi die eadem fratres soli seruitum deponunt, tanquam in otio sine tunc Sanctam trita luminaria, ne se ferat vultu res difficulter accommodaret, siene, trina per tres noctes contemplatio non inuenit ad credendum constanti facilitate. Vbi ob huiorem Sanctam cum ob memoriam futurum erat excelsi porcieta est, quia per succellente tempore vespere solati, semperque a studebus innova huius rei habemus accelerationem prebet.

18 Subiecto prefixo vocati praeconi spoli-
um, multatim servatis Domini, in multa feci
participatione. Dominus fuit ditans in tempore
fuo. Hae pacis, ceteris ad diem festum pro-
perantibus, fuis timore conductis fuis glori-
ficandis Dei & meritorium kola infabat la-
boribus manuum, quodque congregetur fures,
fimum erigebat in cumulis. Sed non impune
tulit, quod ausu temeritatis praesumpti; ut
enim ad postestas exemplum vindicantur in
illam, quam jam pascis infabatur, nequiti de-
ponere faceret. Vix fatis fuis non conne-
mine folvi contendens, verum aderat vis qui
dam interna internis eam necibus abtingens.
Hec ubi itaque fupens, & ob hoc, quod
congerens, fupet harent. Patetia clavis
inducit maligne, quanta in mimbis af-
ficiebatur pignone. Cujus voce exterriti, qui
fine confuebat fortitudo, accurrunt non
fuis admiratione, tanquam in extati poftis
blandis relevat confolatione, utque meritorium
fiant iurifical, ficut fiffant aduocem.
Antequam itineris peragant melium, pulla
litem recepti manum, relicta forma la neceffite
poffit, nunquam diffidere de adjuvato
dirigat.

29 *Diemonis pedima infestatione anallor enquebtor* Wisdrina nomie, fed lye curandi ad noiftram perducta monitumum d, velox ita Duo per bentos Martyres coneguita elit re-mediim. Ne-xibus quippe validis iurata corum auxilio, obferens ecclefie fcribat, defector, nufumque nobis, quod ageret, fene cupientibu, poffidere ius vocem, ius lye reftituta repert it. Hujus etiam foror, Theclibis vocabulo, feffam perdidit, ad eorum memoriam errando peruenit, que flatim ius compos effeci elit, ut quoad vixit temore, inculum permaneret.

Style, mit
dem Schüssel-
französi-
sche F., quie-
trant, af-
fiance :

E

6
mailler par-
ant, divi-
sion de la
ville.

F

1. *Anterior* -
 2. *Posterior* -
 3. *Medial* -
 4. *Lateral* -
 5. *Superior* -
 6. *Inferior* -
 7. *Proximal* -
 8. *Distal* -
 9. *Superficial* -
 10. *Deep* -
 11. *Anterior* -
 12. *Posterior* -
 13. *Medial* -
 14. *Lateral* -
 15. *Superior* -
 16. *Inferior* -
 17. *Proximal* -
 18. *Distal* -
 19. *Superficial* -
 20. *Deep* -
 21. *Anterior* -
 22. *Posterior* -
 23. *Medial* -
 24. *Lateral* -
 25. *Superior* -
 26. *Inferior* -
 27. *Proximal* -
 28. *Distal* -
 29. *Superficial* -
 30. *Deep* -
 31. *Anterior* -
 32. *Posterior* -
 33. *Medial* -
 34. *Lateral* -
 35. *Superior* -
 36. *Inferior* -
 37. *Proximal* -
 38. *Distal* -
 39. *Superficial* -
 40. *Deep* -
 41. *Anterior* -
 42. *Posterior* -
 43. *Medial* -
 44. *Lateral* -
 45. *Superior* -
 46. *Inferior* -
 47. *Proximal* -
 48. *Distal* -
 49. *Superficial* -
 50. *Deep* -
 51. *Anterior* -
 52. *Posterior* -
 53. *Medial* -
 54. *Lateral* -
 55. *Superior* -
 56. *Inferior* -
 57. *Proximal* -
 58. *Distal* -
 59. *Superficial* -
 60. *Deep* -
 61. *Anterior* -
 62. *Posterior* -
 63. *Medial* -
 64. *Lateral* -
 65. *Superior* -
 66. *Inferior* -
 67. *Proximal* -
 68. *Distal* -
 69. *Superficial* -
 70. *Deep* -
 71. *Anterior* -
 72. *Posterior* -
 73. *Medial* -
 74. *Lateral* -
 75. *Superior* -
 76. *Inferior* -
 77. *Proximal* -
 78. *Distal* -
 79. *Superficial* -
 80. *Deep* -
 81. *Anterior* -
 82. *Posterior* -
 83. *Medial* -
 84. *Lateral* -
 85. *Superior* -
 86. *Inferior* -
 87. *Proximal* -
 88. *Distal* -
 89. *Superficial* -
 90. *Deep* -
 91. *Anterior* -
 92. *Posterior* -
 93. *Medial* -
 94. *Lateral* -
 95. *Superior* -
 96. *Inferior* -
 97. *Proximal* -
 98. *Distal* -
 99. *Superficial* -
 100. *Deep* -
 101. *Anterior* -
 102. *Posterior* -
 103. *Medial* -
 104. *Lateral* -
 105. *Superior* -
 106. *Inferior* -
 107. *Proximal* -
 108. *Distal* -
 109. *Superficial* -
 110. *Deep* -
 111. *Anterior* -
 112. *Posterior* -
 113. *Medial* -
 114. *Lateral* -
 115. *Superior* -
 116. *Inferior* -
 117. *Proximal* -
 118. *Distal* -
 119. *Superficial* -
 120. *Deep* -
 121. *Anterior* -
 122. *Posterior* -
 123. *Medial* -
 124. *Lateral* -
 125. *Superior* -
 126. *Inferior* -
 127. *Proximal* -
 128. *Distal* -
 129. *Superficial* -
 130. *Deep* -
 131. *Anterior* -
 132. *Posterior* -
 133. *Medial* -
 134. *Lateral* -
 135. *Superior* -
 136. *Inferior* -
 137. *Proximal* -
 138. *Distal* -
 139. *Superficial* -
 140. *Deep* -
 141. *Anterior* -
 142. *Posterior* -
 143. *Medial* -
 144. *Lateral* -
 145. *Superior* -
 146. *Inferior* -
 147. *Proximal* -
 148. *Distal* -
 149. *Superficial* -
 150. *Deep* -
 151. *Anterior* -
 152. *Posterior* -
 153. *Medial* -
 154. *Lateral* -
 155. *Superior* -
 156. *Inferior* -
 157. *Proximal* -
 158. *Distal* -
 159. *Superficial* -
 160. *Deep* -
 161. *Anterior* -
 162. *Posterior* -
 163. *Medial* -
 164. *Lateral* -
 165. *Superior* -
 166. *Inferior* -
 167. *Proximal* -
 168. *Distal* -
 169. *Superficial* -
 170. *Deep* -
 171. *Anterior* -
 172. *Posterior* -
 173. *Medial* -
 174. *Lateral* -
 175. *Superior* -
 176. *Inferior* -
 177. *Proximal* -
 178. *Distal* -
 179. *Superficial* -
 180. *Deep* -
 181. *Anterior* -
 182. *Posterior* -
 183. *Medial* -
 184. *Lateral* -
 185. *Superior* -
 186. *Inferior* -
 187. *Proximal* -
 188. *Distal* -
 189. *Superficial* -
 190. *Deep* -
 191. *Anterior* -
 192. *Posterior* -
 193. *Medial* -
 194. *Lateral* -
 195. *Superior* -
 196. *Inferior* -
 197. *Proximal* -
 198. *Distal* -
 199. *Superficial* -
 200. *Deep* -
 201. *Anterior* -
 202. *Posterior* -
 203. *Medial* -
 204. *Lateral* -
 205. *Superior* -
 206. *Inferior* -
 207. *Proximal* -
 208. *Distal* -
 209. *Superficial* -
 210. *Deep* -
 211. *Anterior* -
 212. *Posterior* -
 213. *Medial* -
 214. *Lateral* -
 215. *Superior* -
 216. *Inferior* -
 217. *Proximal* -
 218. *Distal* -
 219. *Superficial* -
 220. *Deep* -
 221. *Anterior* -

A. ANO-
MIMO.
miserendum
in carcerem
conducitur,

556 MIRACULA SS. NIGASII. QUIRINI, ETCC.

10 Fuit quidam Wimboldus adeo con-
tione corporis invalidus, ut plantæ eius adhe-
rent mutab. Hunc in visione nocturna qui-
dam affatus est in hæc verba: Si tunc est
volueris munere potiri crederis, Ardeat in-
gredere filium, petens tibi ostendi Misaun-
dani monasterium, ubi Sancti necesse transi-
ti divini cōsuevit virtute miraculorum. Bri-
gōvrit homo agensque Deo gratias super sibi
ostensa, quoniam valuit ostendisse monachum. Si-
monis alicuius Ictitia Dei-visionem universitatis ex
gloriosa passione beati Petri apostoli, quando ille
externis adhe-ribus humens martyrum se posuit
inferni pressuris, ubi sub nocte pro seire &
posse oratio in precumbente, remque sibi necesse-
lissimam ex Deo per ipsos operiens, dum ma-
tutinus virgiles infestimus Ymnos, modis resolu-
tis membrorum, clameus immensus dedit ad
caelum, quas presentes externi, sed ex conse-
cra ex incommoditate gravis, quanta possit
exaltationis voce infestis Laudationi divinis. Is
verò, qui sui promeruit cursumque, abscondi
suisque repetendi sibi ulterius incendit volu-
tatem. Tanto amoris desiderio Sanctarum
attractus dilectioni, ut eorum se eis lam-
bantem se deinceps tradidit servituti e.

capitulum
de curia

31 Natalis beati Joannis Baptiste à fide-
bus fidei excolitur devotione, & secundum
promissam divinitatis per Angelum multi in
ejus gaudent navitate. Unde sit, ut singu-
rum annorum revolutione exaltanter ad ipsius
currant memoriam, ut, qui ille clamaverat,
penitentiam agens, peccatorum obtineatur in-
dulgentia per bonæ operationis instantiam. Ha-
jusmodi consuetudinis benevolentia huc promi-
scue multitudinis confusum numerositas in
tantum, ut preter populum nil aliud videri
per compita, preter plateas. Intererat huic tri-
pudio mulier, suorum adfectu studio, que toto
membrorum defectus curamine, utroque etiam
oculorum carent lumine. Frateram quidam,
Hugo nomine, sancto de more recolens my-
sticia viue, sancto affabatur altari, cui non minima
inest portio dominei ligni. Mulier, à suis proje-
cta, pro ipsi genalibus sacerdoti affabatur propi-
tius. Jam sancta dicebantur secretus & plebs
circumfusa Domino se mictibus in precibus,
eius repente illa claris exclamavit vocibus: En
video, video, sic laus & gloria Christo.

locus sanctus

32 Fit multiplex murmur in altantibus ex
lectitia tanti prævenerat, tandem perseverans su-
pergressa voce, dum terminarentur Officia Missæ. Tum
verò omnes prorumpunt ad divinas laudes, su-
per sancto ejusmodi obliqueferentes Divinitatem
in commune comuni exorat procamine, ut
virtus, ostensa in rebusurrectione luminis, osten-
datur in reparatione reliqui corporis. Nec de-
fuit humilium supplicamina, qui se timentium
semper adit voluntati. Nam sub oculis o-
mnium, qui aderant, compages ressum subito
rapit arida succum; officia de rigidi remeant in
pristina nervi, atque interclachum repetunt ve-
stigia fluxum. Mulier surrexit incolumis, ur-
gensque monile, collo suo pendens, altari
pro munere imposuit gaudens. Credo, si tot
aui adfuerint pudent, quot arboribus insunt
folia. Deo Sanctique ibens consulisset univer-
sa. Ea res tantum procedit in admittitione,
quanta populi multiplicitas in ejus rei assuit o-
peracione g.

33 In nova villa, que nostre subiacet di-
tioni, Ada nomine mulier à spiritu nequam

venebatur noquiter adeo, ut, deposita molli-
tie muliebri, via robuste vitæm cederet mul-
titudini; sed re vera alienis nitetur viribus,
cui virilis nequiter obditare virtus. Hæc salubris
recuperande gratia, amicus sacerbas, nonnulla
Sanctam su fragilis impietatis, adjuvatur curan-
da Dominis & Patronis sanctis, Quod gultum
celicis animadvertenda est, ut, quibus an-
tillabatur prius in scriptis, per eos eripetur
ab infestitatis neccitiane. Aliquit ergò
diebus elapsis, duntaxat in expectatione sue libe-
rationis, & quia saluatione donatur perseveran-
tia usque in finem, postmodum Sanctarum
obstante in sese divinitatem experta est miseratio-
nem. Septima hæc lac lac fulgebant in orbe,
nobisque divinis Missarum Officinis communiter
infervientibus, illa singulariter horrendis agita-
tur elam-ribus, sed repente, divinitas com-
pessio furore maligni spiritus, mutata in me-
lius demonio caruit, mentem consueque re-
cepit. Dum illam eo, quo privata fuerat, per-
neg libat in silentio; verum Dominica fac-
cedens rei gultu fuit testificatio, dum cleri ple-
bique in unum convenientis frequentia saluati-
onem omnium Domino jubilavit in letitia.

consequen-
ter, de-
mone ex-
pelli, pro-
fusa ac vom-
itu regis-
guitur;

Pavle, seu
colosse, qua
hic

34 Exigentibus hominum infestitatis, terro-
res Dominis innotuit superveritatem geniti-
tatis, utque primùm facti mali tanti intra si-
nes Galliarum caput audiri, obviamdum fuit
non exteriori armorum protectione, verum je-
junio saluati eam oratione. Per id tempus
pontificatus administrabat insulas in Colonien-
si urbe Hermannus, vir severæ indolis et
qui tam diu adinonitis periculis metis per
omnes parochias, fac divitiis subiectis, non geri
sicut dignum relatu, tristatiam videret ab-
sentiam ab omnibus observari, si fasces pa-
tristiusmodi plaga cessanda, Dei omnipotentia
posset placari. Hic in murem Niviviarum omnis
ætas affluebat lamentum, propter omnis juven-
tium, virginumque immaturæ color opusculi, pro
genita de serico matrona ginacos indut a-
mibus, nullus bibendi, noneo recedens me-
mor. Quodque contriti & humilium cordis con-
cepit affectio interni doloris, externas ex-
primebat merore. Audierant eam simile quon-
dam in his regiones detrimatam postque po-
pulationes & incendia civitatum, post iniquas
neces plauriorum plures abducos Christianorum.

expulsi,
supplicia &
merore,

35 Unde in commune fuit consilium, divini-
tatem alire super negotio hujusmodi; quia er-
gò abbas nostra ad ejus diocesani perinet,
thadimus & nos idem agere, quantum volui-
mus, Deo largiente. Tertio constituit jejuniū
adit dies, & ad missarum solennia unanimi
voto ruerat promissa plebs, ipsius etiam por-
ticus tanta replens multitudine, ut nimirum
intelligi, eam non posse capi intra septa ec-
clesiæ. Jam recitabatur series Evangelicæ le-
ctionis, cum poella quondam inter confestim
mors turbis oppressa in soporem solvitur mortis.
Que istam lucas elata, sepulture post modicum
erat tradenda. Tunc unus circumstantium, pru-
dentem, imo fidentem habens animum,
non ita, inquit, fratres, non ita est agendum,
non omnis absumpsit fasces. Corde ubi nulla pu-
tatur, advellet optatum levamen omnipotens
Dominus. Sancti tibi, si quorum tantum con-
sistimus, maxime in dies magis habentur vir-
tutibus. Quamobrem, si placet, si non distinde
mus eis, coram relinquatur juvenalibus.

parvulus
ad vitam

quæ dixerat, diſcurus ſoci cunctis attentionibus, propter non eorum corporum mortuorum reliquias corporis, ſed non æque mortui dixerat, quæ quæ ſuperior moris, reſultat Vita. Non, æquæ, æque mortui dixerat, ne quæ id, ſed æque hominibus ad opendum difficile, præſentia Dei ſilium eſſe palam hominibus perſe. Nam non tempus iunior, moris cibo poſſitque videntur, reverſi palam viduali luce dromata reſperſum. Percun- tibus, ubi vel quomodo ſunt, Edu- quit, de corpore à duobus miris palchri- tudinis traducta ſine in locum anentatis, doce- quidem ordine cicerus, ſpecte decorus, more procerus, Quinſus fe romines, inde æſtutis, & ad hujus caili tenebrosus ſeſines reſuſcit & Hujus re tu ſunt aliſſipulo- ſis, aut ſunt in circuitu noſtri comorantes.

37. Nec illud præterendum est silentio, quod in nostro quodam apparuit monasterio. Huiusmodi quendam, Hemenbas nomine, filiis vicius falsitatis religione, Sanctorum cultum suspexit, & quia grandævo erat filio infamptus, juniorum, vocabulo Nenchenonem illi fuit iustitiam accepta. Ambo ergo in eodem ostorio quiescentes,ambo æquæ harmonie mercator fieri audientes. Is, qui sensu melioribus, duribus rebus in lecto recubans & solis perigii infans, audit in choro fratrum novum voces infantium psallentium Deoque confitentium, quævis penitus ne unum quidem intellectus caperet verbum. Tertia vero nocte illi junioris videbatur acutus, dum similiter angelum instaret orationibus, audit eisdem angelis voces exercitum. Afirmans ergo, fratres ad psallendum iam furcasse, silentio vocis magisterum, Elise, ait, tempus significationis normalis hunc, quis audit fratres in choro psallere? At ille, Non, inquit, sed membra compone ad quiescendum, & paulo mox, hora est vocandi fratres ad psallendum. Hæc enim voces, quæ audiri peripiti, in duobus antea nobis insinuerunt auribus meis, quæ non hominum in carne vivunt, sed sanctarum noveris esse Angelorum.

18 Alique inde transferunt horum curia-
la, cum inde progredientes* caeterum Beato-
rum agmina ecclesiam subire monasterio quum
maximum, beati Laurentii Sandorumque ma-
iorem nominibus consecram, martyriique Agni-
telli, caeterum inibi quiescentis, ambientes* tuum
habe impiores antiphonam: "Qui posuit
animam tuam ad vitam, ..." Ibi quae matris pro
filiis amorem decernat, visio illa cele-
stis ad conspectibus erant hominis. De pre-
scripto beate memoria visio multa suppetit,
quae diel inlabiliter possent, sed, quia
nobis abicit, alius* est translati L., reticere
idcirco melius putavimus. Tamen ne reputetur
parvum, Deum in Sandis suis mirabilem non
adorare, ne sequamur invidentia Sandorum
per Deum gloriosos non magni facere, quos
caeterosque vis fuerit ille perspicui libuit ex-
hibere. Notabi stirpe eduxit Anglium loco hu-
ius abbati n. a premissis est traditus sub in-
dicatione monachi regulariter informandus. Qui
spera spiritualis mores & vitam spirituum
morum, ejusdem ex voluntate Dei succesor
est factus, dein feli. Coloniensem antistes an-
nos abbas etiam non depositis onus, donec
trigones successores gubernando propter illi

dem regni apud Ambianum a coronatus est
maritima o, atque apud nos, ubi abbatibus no-
mine profuerit & opere, usque dum Deus vo-
luit, locum habuit sepulture. Sufficiant ista de
illo scire cupientibus, hinc ceptus reflectatur
nostris cunctis caris.

10. *Pilatus in Marium post aliquos annos invenit fuisse infelix dies, in qua respiciens laudibus astantes mirabilis visionis Deus efficit corpore; non ad caput ipsum trinitas Sanctorum societatis traxit apparuit stelle, nites radiantes divinitus, ut, quotquot in ecclesia ardeant candela, eorum obfunderent reverberatione. Quod factum in magna populi multitudine, qua latere non potuit, divulgatum est ubique. Cuius refinancis inferibus celo, terre aridas sanctorum futurum munditiam mundo, id hominum infolentis promerente ex multitudine peccati augmentatione. Hinc facta digna ubiunc factum est, ut, incoferentibus iniquitatum holis, res necesse fore decreverent usus humanis. Sed quia Deus in se peccantibus miseretur, nil dilabit; in se peccantes non aperiunt, si respiciant; pollicentur enim: "Convertimini ad me et ego revertar ad vos." tandem facti nati dictum terror exoribiles, tandem ad salutem possum appelli furas post fluxumque dubie navigationis.*

40 Affluunt enim et communi profectibus munerum corporibus, tenuis diem concubitus abbas ostendere villas proxime perlustravimus. immutatione habitus exterioris officium cohibens occultis animis verberans. Ceteros diem cum papulo merore inducere pro gradu, in spiritu humilitatis aures pulvere divitiis. Molli his te talibus confum jugis indulgentiam dextram examat, inique reledit in aqua misericordiae. Tertio illuxit dies plena jocunditatis, in qua moribilibus copia profectus benedictionis. In redeundo enim portuque oratoris fuscudo pluvium fuscuto est nigrudine, adeo inundatione sua irrigans terram faciem, ut poltricie vim fura recolligeret herbe, quae iam redacta videbatur in pulverem, tantum secunditatis confertis herbis frugibus, ut is, qui iam depauperat ab omni rebus, pro omnia densi aspicularetur annos.

41 Sic ut ex facie nima tolet provenire inopia penis, ita per inundantium plurimum scire labor hominum deperit, dum rurales specus suis frustrati, quod hiems acceptum ad nutriendum, quoque acies receperat ad metendum, per interemptum aeris rursus dolent ad interitum Huiusmodi exitale periculum extorisset aliquando iniquitas sua in genus humanum, nisi respectus ad parcendum semper parata divinitas et peccatoribus per Sanctos iam lege averteret indignationis. A Calendis enim Augusti mensis usque ad duodecimam septembris in tantum fuerunt stillicites coelestis aequius undas, ut prius ad mellea confortare fruges, post ad nubilum redactas per aquarum inundationes, curvas nequiquam ad colligendum reciperent fales; dumque irremediabiliter omnes penè quassaret procella, speciem tamen agros eorum, qui Ambiam inhabitabant villam, gravior quam ceterorum vastaret tempestas, compulsi extremis malis incolae Dei sinterfuerunt auxiliam communi erant deliberatione.

⁴² Eam quam profecti fumus diem templi nostri dedicatio exhibet celebrem, ad quam ille
Anno 3 populus

A. AND
STAD.
R
2

agréé, validé,
noté, jugé
ré

E

exfrensi
pignit. oru
g. n. 100

P
 almidões
 aliv. haran
 apid

100

Abstract.

A. Anom-
milia

an pper-
ram lepa?

P
aut en-
aut spect
se sub rem-
pora ditione

9

C
maris d'el-
ni: ut panti-
tui

populis & necessitati fieri & temporis necessi-
tudine conveniens, perque lugubres habitus,
quid libere animi, ostendens, bonos marty-
res precor fieri, orationem * cum eis habundando
regi amicus Dominum fletu plerumque. Quid
ut impetratum est, repente totus incluit celi
frenitas, tantaque infusa est aëri commo-
ditio, ut quæ jam transisse videbatur, cito
primum inclinetur puerorum altis. Ceteros pos-
tulatim regentes ad vim removere priorem, quasque
in infantes aquarum contraxerat, paulatim reparari
ad maturitatem. Quid multa? Nec exultu delecti
pluviam, nec nos abundant defuit super terram,
donec succedebat collectis secundis frumenta con-
derentur in horreis; fletu quoque, si quis tantum exis-
tens ad credendum, ad prescripti populi roborat
testimonium: qui accepti beneficii aut immen-
so diem se obstruatur tante solennitatis
& ad hanc per singulos annos revocari pro-
missum cum munusculis suis, neque hactenus io-
promissione sua per nos fidei sit.

43 Solennitas apothecarum Principis, quo ti-
tulus ad veneris, magne devotio in suo
tempore confert gaudia, sed quia plerumque
a quibusdam observatur negligentiam, sit ob
hoc plerumque, ut quibusdam viciis in-
feratur ut infans. Et ut res ipsa populi, res
adducere est in rusticum vulgum suum
attributione multorum. Apud Lederacum exis-
tit rusticus vocabulo Gerbertus, qui consem-
por Dei & hominum pro ai i ducere, si quid
ex Deo per faceret accepisset monastium.
N. m. scilicet quoniam i ducere, quo solent ro-
fidei amicos ab opere, it, qui cor sacrificium
habebat ad bene operandum, instanter operum
dabat ad beneficium. Ergo profectus la-
mentis adveniente jam vespere, cum vi-
malè furus amica felle missura ingressus est
contingit domus hanc prout, ut vi in suis
falsitatem colligeret herbarum: quibusdam
aspirat quidem, sed misericorditer curpi me-
ruit, ut flectit, si quis divus potentis possit,
ut adveniret, ejus sit virtutis & potestate,
quem Deus universum p ditione universal
faculum constituit Ecclesia.

44 Nam in gravi herbarum collectione non
deceat mitem, non finitibus hactenus valent
ponere, hoc per reliquum anni nostrosque succe-
deat tempus ditionis in utraque padebat
cruciatu. Nam videbatur sibi, ut quod
palms hactenus uigra, tot terre palms in-
gentur uelut. Qui etiam, si quis utrumque
ab utraque manu tentibus divellere, amplius
mild homo utrumque palone, ut sine dubio
intelligit divina se teneri virtute. Quid mi-
te? Tan o mltas dispendio tantique neces-
sitate, ut populus confuso amicorum & sajuto-
ris ad ustrum est monastium perducit. Cuius
valas ut attingit, utrumque ocula liba-
vit, repente quod utrumque videbatur mani-
bus, tan tam ad incommuni pulvis abiecit.
Quique cubus in fide iniquitatis ad hoc
gravi mole, uice in sancto opere, qui prope
est cominus omnibus, qui invocant eum
et veritate. Qui etiam vir ite nihil hactenus
in fide possidebat, quia non duplici corae,
sed in veritate quærit Dominum, antequam
donum habere potuisset, potius est effectus sui
potuisti. Nam in ingressus grates Deo,
Sanctique pro salute precepta reddidit, Do-
minique reverentis exemplum correptionis reli-

quit possidet, sique aliena salus alius sit causa
salutis.

45 Quisquid à Sanctis seu per Sanctos
agitur divine virtutis, gratie attribuitur. Unde
non debet quilibet sic easque Sanctorum
operationes, quibus valet vobis, effari: sicut
enim diversi meriti sunt homines, ita diversi
sunt in hominibus infirmorum passiones. Et
nos, cui Sanctorum spiritus caritate capitur,
qui diversi in hominibus modis infirmorum
nutrie habemus, post relictis referendis vo-
luntate animam applicamus. Mulieris manus
dextera, nervis morientibus, digitus tor-
pentibus, in palmam eme recurva, cretensque
nimis nimis progreditur ungues, quia caritate
substant, nimis misere succedunt doloribus. Quos
enim manus habebat digitus, tot manus pro-
forare videres ungularum aculeos. Gravis vir-
dolor & pso, sed spes inerat ei per Sanctos
recuperrandi salutem à Domino. Stans ergo in-
ter nostrum solennis devota Deo fandi-
fuerunt, cum subito ab immis cepta ali-
kenne, amissa recepit omnium dextera, quæ
in flexibilem ulum suo recurva est ordine R.
Hic, si quis egi gratiam adveniens, sciendo
lectur advenire potest.

46 Scire videtur Sanctorum dierum obser-
vantia proficere in melius, Sanctos dicit non cu-
rantes desistere in pejus, valde exemplo se-
quenti facile valet agnoscere. Qualem enim,
quos Curiones /pessant, flecti pntentis
presentis uci observantiam, finem pluitro in-
positum ducere voluit domum, sed temera-
ritas eius presumptionem virtus divina non tol-
lit, itaque: ecclesie oratio pluitro pariter
cum lino erant. Ille gaudet, quia vivens
evadit, unum ex bobus, cum sancto Quirao
in tanto post sui periculo pro salute sua
referentis decesserit, de uno liberatus periculo
facile conestit, ex sui eventu presentibus
& futuris patens exemplum, quia Dominus
pccentem non statim iudicat, sed ad peniten-
tiam niteretur expectat.

47 Inter plures, quos portam egressi com-
pulerit orationum gratis, mulier alicui ex op-
pulo Nividei, ecclesie nostre ancilla, qui
quin remota videbatur à finibus nostris, cen-
sum sui capitis non solvere per multum tem-
poris. Unde ergo persulvens multorum anno-
rum retinuit censum ad penicem sui, ad glo-
riam Dei, ad correptionem hominum, ad cla-
rificationem Sanctorum. Expleis ergo pro quibus
venere, revertebatur per cam, qui dicitur
Francorum sonitis, habens hactenus sancta
Crucis signum ad virtutis sui patente testimo-
nium. In comitatu ejus erat viri & femine,
qui tales existerent ad fias, quanta Deo
operatur per Su diti.

48 Et ergo motus spiritem ascendit, hono-
re nitro itupetula exornavit, sique pe-
de adveniente, imbribus peritit. Adstant
eum comites ostensionem pous incurrit; ve-
rum ille videbatur alia virtute. Accurrunt un-
dique, etiamque timent tubere, sed non
datur e. pa, vel mutare locum, vel quousque
flectere gressum. Tandem ad se reversa, ad
Sanctos tota est mentis conversa, studens om-
nibus tacere precibus, quos proper inha-
bitatem sui videbatur statui. Pulcherram emana-
tionem sui reat per reaturationem alia
ecclies. Nos fuit apud eos ditione orandi ve-
niam

D

mulier, di-
gitus, hactenus
pccentis,
fuita vici-
tatis

E

vic 3 Qu-
rione in
moris in-
tatis in-
tant,

f

mulierem
ancilla, can-
ti non fu-
tate, sanctis
injuris,

t

A'que pa-
nit, hactenus
fuit exper-
ment pro
plures.

nim impendere a. Refusus ergo pedis visculo admittentem auxit in populo: ad nos rediit cum tripudio, gratias regalibus pro recepto gressus officio. Delinque domum rugosa fidiis permansit in prunitione sua z.

ANNOTATA.

a Malmundarii non castrum SS. Quirinus, Nigellus & Scubiculus, sed & S. Agilolfus plerisque aliis Sanctis, in Notitia Malmundariensi, Comment. prav. num. 119 huc transscripta, memorati ac nominati S. Petrus Apostolus, cujus scilicet nomine, S. Quirini reliquiis nomen deditur, insignita erat praecipua, quam ibidem existit, ecclesia, pro patronis habentur; eque adeo vel horum omnium, vel solius S. Quirini vel deique iuxta simul & SS. Nigellus & Scubiculus patronis plenarie et miraculis, quia Malmundarii, transiit ex horum sacris scriptis, evenisse, Malmundariensis anonymus refert, et, fuerint potius siueque adeo omnia, utpote in quibus saltem praeter Sancti nostri habuerat, in capite, citula hinc subiecta, memorantur, sunt enim etiam ex istis annu-
milla, quae scilicet S. Petri hoc facta narratur, hincque, utpote ad Sancti nostris nulla modum spectantia, brevitate causa, lectura demittatur, id a me fieri, animatio, amittam.

b Hinc liquet, huc haud modico temporis spatia post rem gestam esse conscripta.

c Hic, et filius, deponat tar. dicit, quo SS. Quirini, Nigellus & Scubiculus reliquiis in ecclesiam Malmundariensem fuerint illata.

d Hic iterum antea monachum Malmundariensem fidei prociat itemque adhuc plures infidelis, quod hic manifeste suspicatur.

e In locum et propria voluntate Sanctorum Quirini, Nigellus & Scubiculus, seu patris Malmundariensis, ad quod sacra horum scriptura receperat erant translata, monasterii servitio fidei addidit, itaque juris sui et Sanctorum ipsorum pro more tunc officio familia est soluta. Ad, quae Operis nostri tom. 1. Octobris pag. 300 in S. Bavaria miracula ad lit. c sunt narrata.

f Hoc miraculum Malmundariensis anonymus in S. Agilolfi, quam postea, uti apud nos in Commentariis, Sancti hujus Altiis prae-
mimo, num. 29 fas est videre, conscripsit, Passivum involvit, poveris demittatur, quibus, quod hic amittitur, ut apparet, Malmundariensem Patronis tribuitur, soli S. Agilolfi adscriberetur, partem addidit, partem maculis verbis, uti quique deprehendit, qui, quae in die Passivae num. 20 & seq. leguntur, cum verbis, quibus miraculum illud hic narratur, cunctaverit.

g Subdicit modo miraculum, in emergentia petratum, quod hic, utpote soli S. Petrus ad causare adscriptum, omittit.

h Hoc miraculum non soli SS. Quirino, Nigellus & Scubiculus, sed omnibus Malmundariensium Patronis est adscribendum, uti ex ipsis, quibus narratur, verbis fas est colligere.

i Haud alium cered, quam Hermannum, hujus nominis tertium, qui ab anno 1089 uf-

que ad annum 1099 sedem Coloniensem occupavit, Malmundariensis noster anonymus, uti apud nos in Commentariis, Altiis S. Agilolfi prae-
mimo, num. 30 fas est videre, hic intelligit, hincque simul & ex eo, quod, uti hic subdit, moritur puella, ad vitam tunc revertera, ascriptis, vixisse eum fas sit. z. faciem, conspiciatur.

k Miraculum isthoc, quod, ut verba, quibus refertur, exigere videntur, omnibus Malmundariensium Patronis ac possimim S. Quirino adscribendum, diversum, ut apparet, non est a puella resuscitata miracula, quod in Sanctorum nostrorum Vita cap. 71 refertur Davan-
neus, est, iaterim in hoc, non S. Quirino, sed S. Nigellus praecipua pariter attribuitur.

l S. Agilolfi corpus, quod Malmundarii fuerat sepultum, inde ab Annas, Colonici episcopo, anno 1075 videri fuisse, Coloniam Agrippinam fuisse translatum, uti in supra jam laudata Comment., ejusdem S. Agilolfi Altiis prae-
mimo, num. 20 docuimus.

m Malmundariensis & Stabulati hinc abbat, qui anno 727 fuisse Stabulati praefectus a Dionysio Samaritano Gallis Caroli. ca-
pita tom. 3, col. 941 ex Colonis eruditur, Calpurnius rex anno 741 multas praerogativas concessisset narratur. Fiteam in Paralipomenis Florum ecclesiae Leodensis part. 2, pag. 604 Operisque nostri tom. 2 fuit in Commentariis S. Agilolfi Altiis prae-
mimo, num. 17 & seq. videtur.

n Vide, quae in caput praeterea progressum ad lit. l de hoc loco sunt notata.

o Anna circiter 770, uti in Comment. mon-
terum cit. docuimus.

p Ex his, quae in duobus postremis hic narra-
tis miraculis dicuntur, insigni pietas cultus Malmundarii gaudere est certe olim fuisse gavisos Sancti nostris, atque non fuisse eret.

q Nomen hujus locum in Tabulis Geographi-
cis hinc invento; sed, qui hic nominatur, siue indubie fuerit Malmundarius non procul.

r Hoc miraculum, omnibus, ut apparet, Malmundariensium Patronis adscribendum, Malmundariensis noster anonymus, ad S. Agilolfum, hic demittatur, ad huc soli conveniret, mutari fuit necesse, mutari, in Sancti illius Coloniensem antistitis Passivae num. 16, non sicut ac aliud, de quo jam ad lit. f, transiit.

s Focubili hujus significationem nasquam laudat, nec de hac, conjunctis incertis addi-
tis, divinare lebet.

t Hoc Brebenia oppidum communis Ni-
vigelia, vulgo Nivello, vocatur, Bruxellenses quinque & Namurco octo locis distat.

u Mulier, cui, quod hic narratur, obvenit, ecclesiae Malmundariensis seu Malmundariensem, qui la hac colatur, Patronorum servitio fuerit addidit eo sensu, qui Operis nostri tom. 1 Octobris pag. 300 in Annotatis, quae S. Bavaria miraculis subduntur, ad lit. c exponitur.

x Locubrationem suam anonymus noster hic terminis narratione admodum prolixae, quae, cum ad solum S. Petrum spectet, hic a nobis transcribendo non est.

AUCTORE
I. B.
de Cilicia,
abli dia

Palaestina, non Syrie, sed Cilicia, Asia Minoris regio, nonne Carmania, fuit, quoniam Imperator Theodosius Junior in Prima Secundoque parvis est, tunc Joanne Maisto Chronographia lib. 14. Ciliciam praeterit Scundam, inquit, a Prima ditinens, provinciam fecit; urbs Anazarbo, metropolitico jure & praefecto dotata. In Cilicia Prima fuit Tarsus metropolis et Pompeiopolis; in Secunda vero Anazarbo etiam Mopsuestia. Pompeiopolis ad Flavianum Marimum, Cilicia praefectum, adducta fuit: inde Tarsum ducti, ab eodem Maximo interrogati sunt singuli, torquique ioni factum, ut Tarsi tum in M. Rom. alijque supra dict. passim dicantur. Mopsuestia altera d. iudice de iisdem est habita quallio & ob suam in suis constantium varitis penis tormentisque affecti sunt. Postremum vero veritatem Anazarbi fuisse, ubi nova perpeffi supplicia, ferisque obijci, capite tandem minuti martyrium consummarent; quapropter in M. I. Hieronymo Epistolarum Anazarbi annuatiis legitur. Constant huc et infra edendae Martyrum Actis, quibus additamentum aliquod Gracae agit: Latine subjungitur, in quo Anazarbi (seu, si accuratius loqui libet, juxta Anazarbum) non solum martyrium consummavit, sed etiam spoliis, & quiescere eorum corpora perhibetur, quod quidem me movit, ut sanctorum Martyrum palastram Anazarbo praebis, quam Tarsus, absque omni tamen eorum, qui secuti fuerant, reprehensione in hujus Commentarii titulo assignanda. Haec de martyrii loco.

8 Diem eorum emortualem incertum, quod antiquioribus quidem Latinis fuisse nomen eorum ad diem xi; in Gracis autem ad xi tribus, Ruinarum patas: verosimilitudinem die xi eorum martyrium contigisse propterea reor, quod fuisse Latini purioribus constant non modo Additamentum, Actis ferebat, etiam Gracis apud se Latini, sed etiam, quod in Actis Martyrum, quae Baronius tom. 2. Annali ad pag. 678 edidit ad annum Christi 290, nam. 30, dies xi Oshbris, nullam omnino diem Actis Ruinarum assignantibus, distere expressis habetur. Maximus indignum, inquit illa, vocat ad se Terentianum, jubetque odi gladiosum munus, quibus mandaret in primis Christianis martyres confodi: quod factum est quinto Idus Oshbris. Eodem porro die id fuisse Maximum; effectus vero gladiosus, vel adjuvato palam ostendunt. Quod si in quibusdam fuisse alius insuper diebus eorum festivitas assignatur, inde profectum id oritur, vel quod aliqui ex illis male innot fuit, vel de Lucensis Major Florentini codex, in quo, uti & in Corbelensi, ad diem xi Oshbris, rursusque posttridie annuntiantur; vel quod ex mera variarum ecclesiarum arbitrio pariter quoque fuerint culti diebus, vel denique, quod diebus aliis illorum fuerint transmissa reliquia, aut adeo sacra Deo sanctiorum Martyrum nomini dedicata.

9 Translocas fuisse eorum reliquias aliquos anno 484 die vii Mail in ecclesiam canonici S. Euthymii, jam videmus supra: ex Actis vero S. Niceae Gothi martyris, quae tom. v. Septembris pag. 40 & biels sequentibus habentur, distimus, scribis illis SS. Martyribus prope Mopsuestiam templum ob Auxentio, vel episcopo, fuisse excitatum, in eoque repositas

eorum reliquias. Primum S. Niceta Abba Grata, Scillingus Interprete, his verbis tradunt: Excitavit quidem hic Pontifex, amicus Martyrum, templum videlicet insignibus martyribus Tarcho, Probo & Andronico, quod positum est ante muros civitatis Mopsuestiae. Alterum vero sequentibus: Cum autem ipsorum Sanctorum ei decissent reliquiis ad consecrationem templi adificari, eis autem haberet urbem illi propinquam, nomine Anazarbo, ei promissa pariter reliquiarum hujus praecari Niceta, illorum Martyrum accipit reliquias. De re quidem constat: ut quis ille Auxentius? La Cyrie tom. 2. Orientis Christiani geminum hujus nominis Mopsuestensem episcopum memorat, quorum prior anno 359 ecclesiam rexit; alter vero post Basilianam, qui Chalcedonensi concilio anni 451 subscripsit legitur apud Lubbeum tom. 4. Conciliarum col. 787, uti & post Joannem; neque Auxentio hunc il pariter, quoniam i factum id asseribendum autem, quoniam in sanctuarium Scillingus quoque inclinare videtur: Ruinarum autem, ac post illum Titimianus tom. 5. Monumentorum Ecclesiasticorum pag. 301 Auxentio, Mopsuestense episcopo Ariano, quo monitus (jure, an injuria, non inquirere) Auxentius i venit; quem singulum militare abdicere, quam vivas, quod illum facere Leliano imperator jussit, Baeco sacrificare, moluisse, ac deinde Mopsuestiam cathedram obtulisse, Saldas scribis. Epistole patris sui Christiano Leliano, testis Episcopo in Curia apud Scillingam & Mariano, anno Constantini xiv, Christi 320, quinquaginta post Theodosianis interfectis: quo tempore ad adultum Auxentius pervenerat aetatem; cum & frater ejus natus minor Theodorus, uti ex Saida Baronius tom. 3. Annali ad annum 316, nam. 34 tradit, Tarsus in Cilicia episcopus fuit, concilio Nisano ii anni 325 apud Lubbeum tom. 2. Concilii. col. 52 subscripsit.

10 Theodorus quidem alter metropolitae Tarsus fuit; sed hic, neque concilio Chalcedonensi anni 451 subscripsit, Auxentius, qui, Leliano imperatore fuit, frater esset non potuit. Porro vero S. Nicetae Gothus martyrium subit sub annum duxerat 372: neque illud SS. Tarcho, Probo & Andronico templum statim a S. Niceta martyrio Auxentio tradidit: nam, ut S. Niceta Actis tradunt, aliquamdiu post occisum S. Nicetae, corpus ejus a Mariano, milite Christiano, Mopsuestiam allatum fuit, inquit Mariani auctor licet aliquamdiu servatum miraculis claruit; donec, procedente tempore, conditus S. Nicetae Mopsuestia templum fuit. Rursus vero inde templi Nicetiani epocham, & epocham templi, quod SS. Tarcho, Probo & Andronico excitavit Auxentius, annorum sit multorum sarracenis interessere poterunt: ac proinde Auxentius hujus nominis I, seu, qui Leliano tempore ad aetatem virilem jam pervenerat, ad conditum juxta Mopsuestiam SS. Martyribus nostris templum aetatem non praevaluisse videtur, reliquias conspexisse Legimus, id Auxentii Mopsuestensi episcopi, non hujus nominis I, sed II operi factum.

11 Alterum quoque templum SS. Martyribus in urbe Constantinopolitana fuisse dicatur, docet Zonaras lib. 14. Annaliem ita scribens: Otrio & Maris & S. Nicae Martiribus rursus Mopsuestiam, & S. Nicae Martyribus Episcopo, Tarsus

ob Auxen
tium
nominis II,

F

for Constant
martyris &
Nicae fuit,
quoniam con
stanti Ptoecia
fuisse, con
dita.

ad ferra
Actis fca Ma
puglia

AUCTORE
J. B.

inscriptum tres illi fidei Christiana Pugiles ea
fulserunt tempore, quo jam letum publicatum
erat imperatorum decretum, quo, quoad
Romanum pertebat imperium, illis sacrificare
Christianis jubebatur: hinc illa sub ipsum A-
drianum principem profecta Maximi ad S. Tar-
achium verba: Ergo respice in sobolitionem
tuam: quoniam ego volo, ut sis unus ex con-
sentientibus praeceptis dominorum, & a me ho-
norem magnam accipias. Ergo accede & sacri-
fica diis nostris, quoniam & ipsi principes su-
per omnem orbem eos colunt. Edictum autem
istud annum Christi 303, quo consulis Dio-
cletianus orbem, Maximianus vero septimum
fretre, non antecessit. Resatur item ex ea,
quod, cum possit fuisse Martyres, alia ac diu-
tius partes Romanum fructuatur imperium, quod
jam tum fidem sanguis imperatorum jussu
frequenter fundi coelestiter: primum praesens
Maximus S. Andronicus, quoniam ceteris sub-
eunt, dicit: Maleolus principes, o malum
caput, qui diuturnum & alium pacem praes-
terunt: alterum deventum prodit hoc S. An-
dronicus responsum: Ego maleolus & maleolus
potestates, & singubulos, qui seculum cun-
terant: quibus quidem veritas non levis quid-
am fore fortis, sed gratis, longaque diffusa,
quae omnes Romani pacem coelestiter persequitur
inducit. Raro autem, ex quo imperare Dio-
cletianus cepit, & barbararum gentium incursio-
nibus multoque bellis Romani vadunt,
dumque annis 207 cum Persis pacem intererit;
licet antea post letum cum Persis pacem cum
Alamanni (Cicurre sic ut, ut ait Titianus
tam. 4. Hist. Imperatorum ad annum
301) armis aliquoties illis cerandum fuerit,
pax tamen fuit in Oriente servata: neque, ut
modo in conspectu est, persecuti Christianos ante
annum 303 Diocletianus & Maximianus aper-
ta mente ceperunt.

Christi 304.

15. Propter id vero, si id non attigat, ob-
est auctor Additamenti, Alis Graeci, Lati-
nisque apud Rainerium subnisi, cum SS. Mar-
tyrum aetate anno primo Diocletianae per-
secutionis adfuerit: quia tamen anno primū
304 in conspectu Ordinis Christianus, non
ecclesiasticus modo, sed etiam laicos, quales
SS. Martyres erant, nisi diis sacrificare
vellent, capitis sententiam Diocletianus tollit,
restituendum existens, si quis und cum Ru-
nartia, Pagia ac Titianio eorumdem mar-
tyrum ad annum 304 esse disperserit, cum
Additamentum illud, utpote Tarsum metropo-
lim (qua dignitate ante Theodosium II civitas
illa ex num. 5. ornate) nominant, Alis prin-
cipalis recentius sit, nec peculiaris in promptu al-
luat sit ratio, cur id citius factum esse debeat:
stritū autem nostro mian: eum postremum Dio-
cletianus anno 304 consulatam gesserit. Eusebius
quidem Hist. Eccl. lib. 9, cap. 5. Adhuc
quatenus, impetitis adversum Christum plebs,
fuisse compositum, ac & Maximina (qui anno
304, Diocletiana purpurem exente, salus est
eas) quaquaversum, non per civitates tan-
tum, sed etiam agras dispersi sub anno 311
jussu commemorat: commemorari item hujus-
modi Alis videri possunt infra num. 37, ubi
Andronicum f. aliquoties Maximus: Iniquissi-
me, non leis, quem invocas Christum, homi-
nem quendam sacrum sub custodia Ponti Pi-
lato punitum, cuius & Acta reposta sunt. Un-
de videri culpam possent sub annum 311 Sar-

di nostri maritima possi: sed aut Adhuc orbi-
que non commemorantur eadem, aut, si septe res
habere fient, citius Alis illis primam consti-
ta fuerunt, ac dein Maximianus jussu inique in
vulgaris, ipsosque etiam in paucos sparsit. Al-
liis fuit sanare videtur, quod in Alis legi-
tur vi maxime, id est, reposta fuit, seu in
in archis serventur: aliud hinc Eusebius phre-
sis: Eri mian diciturum rui ut aucto d-
xoi. In omnem transmittitur, quae illi (Ma-
ximianus) suberat, provinciam.

16. Pompeiopoli, quae Cilicia maritima ci-
vitas fuit, Soloi prius, dein autem, ex quo
piratis illam Pompeius incolendum dedit, Pom-
peiopoli dicta, primam in vincula concessi, vel
erit Maxima, Cilicia, nondum in duas divisa
partes, profecta, oblati fuisse sancti Martyres:
Tarchus, cum militabat Victor dicitur, gente
Istaur, oreu Claudopolitani: Probus, pri-
vatus fortis homo, Sida in Pompeioli natus,
& Andronicus nobilis apud Epheos loco ex-
ortus. Pompeiopoli quidem nullam interrogato-
riam, eraticam villam, cum vel ipsorum
nomen Maximus, quomodo ille detentū fue-
rit, ignovisset, versumile est illis subisse:
sed iude Tarsum, Cilicia metropolim, de-
dolis interrogare ac corquere instituit Maximus
vni Cal. Aprilis seu xxv Martii secundum re-
rum Graecum; ac xii Cal. Junii seu xxi Maii
secundum Latinum. Dies xxv Martii insignis
apud Baronium & Rufinum, uti & in Ca-
cibus Alis. S. Remigii Remensis, S. Cornetii
Compendensis, & manserit Usqueam Ordinis
Cisterciensis, ac Rainerius annoverit:
quibus pariter, uti & Graeca praeterea Latino ex-
to standum apparet: esse, Maximum eodem
anno 304 die vii Aprilis Pompeiopoli Scali-
supum nec aliter: neque enim ex est duarum
ipsorum civitatum distantia, quia scilicet die vii
Aprilis Tarsum Pompeiopoli redus esse posse-
rit. Scarsum singulari, primam S. Tarachum,
cumquam aetate praevallent reliquis; cum S.
Probus, denique S. Andronicum nati minime
aggressus est, quod scilicet eorum, uti sperabat,
animos expugnaret: verum cum inessum Man-
ditas, minas, suppliciaque tentasset, includi eos
carcere iussit, ut diuturna carceris spallare vin-
ceret, in quos carmenta nequicquam adhiberet.

17. Post temporis aliquantulum alterum de
illis questionem Maximus habuit, eoque quidem
Baronius codici insertus fuit, sed praeterea
obiter legi haud potuit dies; in ce-
teris autem codicibus silentia premittit. Ex A-
lis S. Titiani, cognomente Dula, rom. 2
Junii parte 2, pag. 1047, si hic anno 304,
die xv Junii, quod non absimile vero est,
martyrio affectus fuerit, habemus, Maximum
Cilicia obisse, ac Zephyrio, maritimo Cili-
ciae apud, Tarsum sub idem tempus redisse:
quare probabile quidem videtur, quoniam al-
teram subisse sanctos nostros Martyres sub
idem fere tempus, seu ab habita questione
prima mensibus circiter tribus aut quatuor:
maxime si Tarsum, uti in Rufiniana ap-
ographa legitur, secundo grassio habita fue-
rit: atqui non Tarsum, sed Anazarbum hanc
habere fuisse effirmae Graecae Alorum tam Bi-
giana, quam Raineriana ecclesio: quoniam
rursus Latina versa pugnat, quae in civitate
Scistis seu Sis, inter Anazarbum & Mopso-
phiam sita, id factum effirma. Rem catenus du-
bam decidunt, uti propemodum certum vide-
tur,

veris prius
aucti sup-
plicium qui-
dam Tarsum,

E

F

dein Ma-
ximianus,

Ex RUT-
NARTIO-
J. Probe re-
re crudis
moris casu

primò responde q. Probus dixit: Primò, quod nobile est, Christianus: secundò apud homines vocor Probus. Maximus praesides dixit: quod genere es, Probe? Probus dixit: Patrem habui à Thracia: natus autem sum in Side Pamphyliæ. Sum tamen plebeus, sed Christianus. Maximus dixit: Nec lucrum facies de isto nomine. Audi me, et sacrificia isto, ut et principibus honoris: et softer amicis eris. Probus dixit: Neque honorem principum volo: neque amicitiam tuam cupio. Non enim peto: ut substantia meorum divitiarum, quæ reliquit Deus vivo serviam. Maximus dixit: Dispolle illum, et tollite ei pullum, et cinge eum: et extendite, et mervis crudis credite.

*Anticancer
de canceres
radio.*

6 *Demetrius centurio dixit: Propitiare tibi, o homo, videns sanguinem tuum factum super terram. Probus dixit: Corpus meum ante vult est: mihi autem tormenta vestra angustant vult. Maximus dixit: Non requiris id variatum, sed permans in duritia tua, miser. Probus dixit: Non sum vniu, sed prudenter vobis; Ideo demonis non facillio. Maximus dixit: Gyrate illam, & super ventrum cadite. Probus dixit: Auxiliare seruo tuo, Domine. Maximus dixit: Cadentes illam, dicite illi. Ubi est scilicet tuus? Probus dixit: Auxiliare & auxiliabitur me. Sic enim pro nihilo habeo tormenta tua, ut non aequum sit. Maximus dixit: Attende corpus, miser, quoniam sanguine tuo implata est terra. Probus dixit: Hoc fecis, quod, quantum patitur corpus meum propter Christum, tanto magis meum fecimus, & viuificauit. Maximus dixit: Metuite illi feram, per quatuor loca nervorum s' hunc constringite, non permittentes aliquem eorum accipere. Alium in medio tribunali adducite.*

J. Andriani

7 Domestici centurio dixit: Prefectus est, domine. Maximus dixit: Quis vocaris? Andronicus dixit: Manifestum est, si scire vis, dico tibi, quoniam Christianus sum et. Maximus dixit: Quia ante te fuerant, nos sum consecrati de nomine tuo nihil. Operatur autem te nunc convenienter nobis respondere. Andronicus dixit: Commune nomen inquit apud homines, vocor Andronicus. Maximus dixit: Quid genus es? Andronicus dixit: De nobili genere, et primi ordinis Epheciorum filius. Maximus dixit: Omni multiloquio et variis pæce, et voluntarie audi me ut patrem. Nam, quia ante te voluerat statui fieri, nihil locum fuit. Tu autem homicidasque principes et patres, dixi nostris comiti. Andronicus dixit: Bene illos patres nominasti, quoniam vos ipsi patrem habetis fatuam. Nam filii diaboli estis facti et opera eius periclitati. Maximus dixit: Adolescentem parvule tue adhuc me compellit a. Scias enim magna tibi tormenta parci. Andronicus dixit: Adolescentem iste videtur in aetna, perfectus sum autem in anima et in omnia. Maximus dixit: Recede a multiloquio, accede, facitica, ut possis de tormentis evadere.

prafiti Man
Kilima

8 Andronicus dixit : Putas les stultum me esse, ut minor ab antecessoribus meis invenis ? Porcius fuit tibi ad omnia tormenta. Maximus dixit : Diffolare illum, & cingere, & suspendere. Demetrius centurio dixit : Antequam extorqueretur corpus tuum, miser, tui me Andronicus dixit : Melius est, ut corpus meum percat, quam & anima mea. Fecit, quod vis. Maximus dixit : Conspicis & sacrificia. antecessor

μαθητῶν ἐκείνων, ἐπὶ τοῖς ὁσίοις· ὁ δὲ
 ἔειπεν· Τοῦ πνεύματος καὶ τῆς σοφίας· ἔδωκεν
 ἡμεῖς, παρὰ αὐτῶν καὶ ἀλλοῖς Πνεύμα. Μαθητὴς
 ἦν γὰρ αὐτῶν Πέτρος τῶν πρῶτον· αὐτῶν· Πέτρος
 μετὰ αὐτοῦ· ἐπελάμβανεν δὲ τοῦ Σίβη τοῦ Περσίου.
 Πνεύματι δὲ αὐτοῦ, Χριστῶς ὁ υἱός. Μαθη-
 τὴς γάρ τινος αὐτοῦ· Ματθεὺ ἀπελάμβανεν· ἱερεὺς ὄντων·
 τῶν πρῶτον, πᾶσι τοῖς υἱοῖς τοῦ δαυὶδ, καὶ
 ὁ πατὴρ τὸν εὐαγγέλιον παρέδωκεν, καὶ πᾶσι τοῖς ἀπο-
 λῶν· Πέτρος αὐτῶν· ὅσων τοῦτο· ἡ ἐκείνων χρίσας,
 ἦν· ὁ εὐαγγέλιος· ὁ αἰσίων. Καὶ γὰρ τὸν εὐα-
 γγέλιον ἐπαρτήσαντο κατηγόρησαν, ἵνα τοῖς ὑποὶ θεῷ
 δῶκεν Χρῆστος ἀποδοῖναι. Μαθητὴς γάρ τινος αὐτοῦ Περσι-
 λῶντος αὐτῶν τοῦ καλῶν, καὶ τοῦ ἐκείνωντος τῶν πρῶτον,
 καὶ τῶν αὐτῶν αἰσίων τοῦ καλῶν.

● **Mr. Wilson**
 Mr. Wilson
 5 min.

* *Ed. pot. f. 100*[illegible][illegible]

• *Ed. Nyman*

Σ **Αδελφίκοι**· «Αντι: Δουλέ με τρεπύται ἄρρετα
 δου, ὅα τ' ἔπει ἱού σε καλὸν ἀνταρταρταρταρ
 ἰού γλῶσσῃ· ἰσχυροῦνται σε αὐὰ πρὶς πύλῃ.
Μαζῶν· ἔγῳαυ εἶπ'· Ἀρατὶ αὐτὴ τὰ ἱούα,·
 ὃ πρὸς ὠπύταυ αὐτὴν ἀνερταρταρ. Διχαρτὶ· ὅα
 τρεπύταρ αὐτὴ· Πρὶ τὴν τὴν γῶα, σε πρὸς ἰού
 τῶα, πῶαίτ' μοι, παρὰ δὲ. **Αδελφίκοι**· αὐτὴν
 Σομαρτὶ τὸ γῶα, με ἀνερταρταρ, ὃ με τὴν
 γῶα, Πῶα εἰ δὲ δὲ. **Μαζῶν**· ἔγῳαυ αὐτὴν· Πῶα

g. *Apod Baroniun citracum* num. 4 legitur Syriam: sed *Claudopolis Isauria civitas* est in confinis Cilicis frs.

h. Grace: Vitam privatum necne confisi vel ostendi.

i. *Missione nimirum huiusmodi, ab S. Turcchi, ut apparet, senectutem, vel quod praescriptum legibus militibus tempus expleverat.*

k *Ubi* hic est *textus Græcus*, *etque ita habet*: Hortor te, ut, omni infamia deposita, honores quidem augustinus, reveraris autem nos, mihiq[ue] obtemperas legem patriam religio[s]e obsequeris.

1 *Grævis textus ita sonat* : Est alia lex, in quam vos impiè agitis, cum lapides & ligna,

■ *Græcè*: Atqui & Christum quendam dicebas esse Deum.

♂ *Sorex araneus* Geoff.: viverris.

o *Gracē legitur* : Ceterum sexaginta annorum sum. *Alia d Metaphrasē conseripsit habens* :
 de *Xiavera* illius fratri, totis sexaginta annis, pro quibus apud *Bignolum* Latine legatur anni
 sexaginta sex : apud *Baronum* vero & *Sarium* anni sexaginta quinque.

2. Gracil: *Temetipum admodum*.

q. *Sagitt*: *Millo omni vaniloquio.*

† Apud Barmium & Surium habetur in Pergo, quæ etiam Pamphylia civitas est. Metaphrastes etiam legit in Sido. Codex Remigianus a cæteris diffidet, Pamphylia Pisidiam, ad quam Sido non spectat, perperam substituent.

f. *Id* est, ambus manus & pedes in nervo stringite. Ita *Raimartius*.

t. *Albus hic sequitur verbum ut in textu Latino, alius in Græco: ut Latine Grati respondant, sic lege: Chritianus sum; hoc enim nobile profluit ex: ecce igitur dixi tibi, me Chritianum. Maximus prædes dixit: eum nihil id nomen ius, qui tibi prævivere, proficere, dicere interrogatus nomen tuum ubique anage. Andronicus dixit: si commune meum apud homines nomen quæris, dicitur tibi Andronicus. Maximus prædes dixit: Quo genere es? Andronicus dixit: nobili. & apud Eusebium primario dicitur.*

u. *Grati letitur*: Adoleſcentia tua fiet, petulantior ut fis, augebitque tibi ſupercilia.

z Praefecti ferio, seu, de mane loquuntur, fecerunt, à cornu scriptorio seu acriensario
se distat. Apud Sorlum pro Astanatho leguntur Annas.

et Grace additur : & vivemus.

2. *Textus* Graecus habet tibias. Cod. a Colbertinus & Rasseydus Torquatus os.

în Grădă hăteur: Căm împiē te în deos & imperatores gura, ac tribunal meum spernas, infonem te dūcis?

bb *Gratiæ habere* : Pro pietate decerto, quæ est in Deum verum.

cc *Lege : Pius esſes &c, prout exigant verba praximè præcedentia.*

dd Gracē habetur : Verientes scuticas, latera ejus pinguē.

C A P U T I I.

Secunda SS. Martyrum interrogatio.

*A. Torricelli,
fratello in-
venuto ad in-
cipere l'anno
della morte
dell'arte.*

Secundum interrogatio facta est in Sifis et ci-
vitate. Audientes Numerianus Maximus pre-
fatus dixit Demetrio centurioni: Voca impuili-
um Christianum, legi male servientes, Demetrius
centurio dixit: Praesto sunt, domine. Maximus
dixit: Scio, quia senectus honoratur in multis,
propterea quod est in ipsis bona cognitio, &
sensu; proinde cogitasti apud te, Tarche, ne-
terum in prioribus cogitationibus velis & ho-
die permanere: sed magis accede, sacrificia dis-
pro honore principum, ut honorem consequa-
ris &. Tarchus dixit: Honorem istum si inveni-
erent & ipsi principes & alii, qui communi-
canti sensibus eorum, omnes & cunctae cogita-
tionum variis fide sequebantur, & in melio-
re & fortiore fidem & Deo verissimo vivi-
ficarentur &.

et scrib
contendit,
d

12. *Maximus dixit* : *Lapidibus os ejus frange*, & *dixit ei* : *Recede à stultitia tua. Tunc* *Maximus dixit* : *Si non eram affluens &*, *familia* *tibi* *esset infensitas. Maximus dixit* : *Ecce*, *dentis tuos vides comminutos* ; *misere* *tui* *jam*, *misere*. *Tunc* *Maximus dixit* : *Non mihi studebit* ; *e* *in nihilo* : *nara*, *si omnia membra mea* *soluam*, *ego* *intra* *fortis* *in eo*, *qui* *me* *fortius*

2

Δεῖτε, ἡμεῖς οὐ ἀνελθόντες τῆς οὐ κα-
ταστάσεως. Οὐδέ, Γαῖα, Νηυσὶν, καὶ
Μαλῶν κυμαίνοντες. Καὶ τοὺς ἅπαντας ἀποστα-
σάμενοι ἀπὸ τῆς ἡμετέρας. Ἀντιμετρήσαντες
ἐν τῇ οὐρανῷ. Ἐξήσαν, ἄρα, ἡμεῖς οὐκ. Μαλῶ-
ν κυμαίνοντες ἵππῃ. Οὐκ, Ταρχεῖ, πάλιν τοὺς γῆ-
ρας ἡμεῖς τοὺς πάλαιον τὸ ἀδύνατον ἡμῶν νοστή-
σει, ὅτι ὁ πνεῦμα μου ἐξ ἐνδομυελίνων λαγυμῶν ἀπο-
στασάμενος, μὴ ἔχοντες τοὺς πνεύματι καὶ
ἐκδομῶν ὁ σῶματι ἀποστρέφεται, ὅτε ἵππῃ τοὺς
ταῖς, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ταῖς ἀπὸ τῶν ταῖς. Ταρχεῖ
ἡμεῖς ἀποστα- καὶ ὁ ἵππῃ τοὺς ταῖς ἀποστα-
τοὺς ἀποστρέφεται, καὶ ὁ πάλιν ἀποστρέφεται
τοὺς πάλιν ἀποστρέφεται, ἀποστρέφεται ἀποστρέ-
φεται, ὁ πνεῦμα ἀποστρέφεται, ὅτι ὁ ἀδύνατος ἀπο-
στρέφεται.

F

* *Me. nigrif.*
pages 1

* 2002.11.17

12. Μαζμωθ· ἔργων· ἵσως ἄλλως τὸ εἶναι ἀ-
πὸ τοῦ εἶναι, ὡς ἵσως αὐτῶ· ἡ ἀποδοξὶς αὐτῶ ὡς ἡ
μοῖρα αὐτῶ. Τὰ ἔργα· ἵσως· Εἰ μὴ ἵσως, ἕως οὗ
μοῖρα αὐτῶ ἔσται. Μαζμωθ· ἔργων· ἵσως· Ἐὰν
τὸ εἶναι ἵσως αὐτῶ ἐκδοξῇ αὐτῶ, ὡς ἵσως οὐκ ἔστιν,
παρὰ τὸν εἶναι. Τὰ ἔργα· ἵσως· Ὁ λόγος αὐτῶ αὐτῶ
αὐτῶ· αὐτῶ ἵσως ὡς ἡ ἀποδοξὶς αὐτῶ· αὐτῶ
ἵσως αὐτῶ ἵσως αὐτῶ ὡς τὸ ἀποδοξῇ αὐτῶ ἵσως.
Μαζμωθ·

tormentorum genera proxima felle. Hic mo-
tem in vinculis ferreis recipitur in custodia,
& à nullo videtur in imo carceris.

ὅς ἐν ἀσφαλίᾳ ἐκπέποιθ' ὑπομένει· ἀνὰ στήθεσιν
αὖς τὸ δεσμώτην, πάλαι δὲ αὐτὸς ὀπώρα· ἐν δὲ
ἀγέρῃ.

A N N O T A T A.

a Siciliæ inter Anazarbum & Mopsuestiam, Ciliciæ civitates, sic quidem erat; at neque
Sicilia, neque Anazarbi habitam fuisse hoc secundum de SS. Martyribus quæstionem, sed Mo-
psuestia, num. 17. Commentarii prævisi ostensum est.

b Hanc Maximi ad S. Tarachum orationem melius exprimit apographum nostrum Vatica-
num hoc modo: Οὐρανὸν, Τάραχε, πάλαι τὸ γέρας τῶν τοῦ αἵματος τῶν ἀδελφῶν σου τοῦτο· διὰ
τοῦτο ἔσπευσεν ὁ εὐς τοῦδε τοῦ λαοῦ, νύκτερας ὁρατὶς μὲ δολοῦν τοῦ σπέρματος σου τοῦ λαοῦ
ἐν σπέρματι ἀνεκρίσθαι· ἀλλ' ἴτα τόρας ἔσθ'. Hæc mihi, Tarache, multo finochium (subintelligi-
tum) plerique hominum in honore esse arbitror: itaque per eam, quæ in te est, animi pru-
dentiam, à temet ipso monitus, notes pristinis mentis tue sentis hodie quoque abuti, ut pietatis
laudem, obisto dis sacrificio, conseqaris.

c Verba Græca sic sonant: Christianus sum: opto autem, ut tu principisque tui, laude ista
omniæque mentis excusæ abjecta, meliora ac firmiora sapias, & à Deo vero vivificemini.

d Si non essem sobrius, seu, nisi saperem.

e Græci: Nulla in re dolore me vincies vel ledes.

f Græci: Ut clamet, dicite. Apud Rostwydum præmittuntur hæc: Extendite eum & ne-
vis eradis eundem: Tarachas nihil respondit: &, eam non amplius loqueretur, Maximus præses
dixit: Ceditis ἔσθ'.

g Responsio S. Tarachi in eæto Græco talis est: Excussis mihi dentibus, fractisque maxillis,
clamare non possum.

h Correllius apud Bigoniam hæc ita leguntur: Οὐρανὸν καὶ ἰσχυρὰς, αὖς παρασπέρνεις μὲ τοῦ
αἵματος σου τοῦ αἵματος, αὖς καὶ τοῦ, αὖς καὶ τοῦ αἵματος. Ita mecum agis,
quasi crudelis tua inventa averſio; persuasum saltem nunc hube, me forem esse in omnibus,
quæ adversum me facis.

i Interpres: Neque, quibus deceptus servis, demones, neque pater tuus fœdas facies ἔσθ'.

k Adde ex textu Græco: Et omnes, qui illos colunt: qui enim sacrificat diis alienis, ex-
terminabitur. Cæli enim terræque Domino offrenda est hostia non sanguinis, sed laudis in corde
puro, quæ est veritas in ipsum & scientia.

l Græci legitur: Sacrificia fori, deo magno & inspectori invicta.

m Sequitur Græci: Quem fororis sue maritum, adulterum puellarumque corruptiorem, fœto-
ratorem & profluum omnes poëte testantur, ne ceteram ejus parum decora ac neſanda dicam,
huic, inique ac impio, sacrificare me jubes?

n Interpres pro ὑμῶν legi ὑμῶν; hincque posuit converto pro tuo. Sequitur: non mulctas
te, quod omisit interpres: quod versioni sue non quadraret.

o Superimponite illum.

p Græci: Utinque atreptum superimponite.

q Sequitur: Dicentes ipsi: Sacrificia, neque stultescite.

r Græci legitur: Vos despiciunt ob decorem contumelias cruciatos.

s Apud Bigoniam: Ἀνδρόνικε, οἱ μὲ παρανοήσαντες, ἐπ' οἷς ἔσπευσεν, ἔσθ' οἱ μὲ παρανοήσαντες διὰ τὴν
ἐν τῷ ἁγίῳ φησὶ. Perierunt, nisi penitentiam de commissis egerint, ac penitentiam agentes
servierint Deo viventi.

t Græci legitur: Non uno supplicii genere reluctantem afflicam.

u Græca sic habent: Nec eos, qui prius me tibi rationem reddiderunt, neque me tanto igna-
vie argue, nec callidis tuis ratiocinibus mortem nos gerere, & animi nostri sensum te fallere, puta.
Neque enim ii sunt illi, qui legi patrie renunciantes assentiantur infinite tæe, spem, quæ in
Deo nostro est, relinquentes: neque ego tantò minoris ero fidei & potentie in Dominum, Deum
Servatoremque nostrum; neque deos tuos novi; nec te, nec tribunal tuum meruo. Quare minas
tuas perſice, penas inflige, instrumenta cruciatuum appura, quovis pacto Dei Servum aggredere,
vim infer. Verùm prolixior hæc videtur Andronici oratio, quàm ut primigenia censetur.

x Verba Græca sic reddo: Nihil magni adversus me facis ex iis, quæ per deos & Impera-
tores tuos juras, demantillisti mihi, nempe te salutarum, si tibi non odissemperſſem.

y Vide lit. x in Annotationis ad cap. superius.

z Constatuarianus erat reorum nomina in commentarios referre, etantque cistodes co-
ram.

aa Male & scelerate; ita interpres vertit vocem anabuliam: sed legendum videtur: καὶ
κακῶς, ut sensus sit: Ne te malum malè perdam.

[illegible]

● Ed. Big.
graphite
dividing
padding

[illegible][illegible][illegible]

● **ಪ್ರಾಚೀನ ಮಹಾ**
ಕವಿ

Maximus dixit: Paucissimi te plagis interficiam, tu dignus es. Probus dixit: Fibres potestatem, multitudine impis et tyrannis. Maximus dixit: Tollite, et ligate eum, et servate in custodia et aemo de sodalibus eorum accedentes magnificet os, super quod impii perdecuerunt: et me autem proximo munere ad tradentur ad bestias. Alium sequentem ejus offere injustissimum Andronicum.

*Il bisogno
di verità,
non esiste
in flut con-
stanti.*

36. *Demonius centurio dixit: Praesto est, Domine. Maximus praefes dixit: Vel nunc statui tunc confule. Prudenti sensu cogitasti ubi tibi sit plus in deo? An adhuc in praeterea immittente voluntate perferamus, quae tibi prodesse non possit? sed voluntati meae confecti, et sacrificia dedit, quos et ipsi principes honorant; honores autem reddunt, quos et tu accipies. Nam nullum aliter a me consolationem invenies eo. Ergo accede, et sacrificia, et salutare eris. Andronicus dixit: Numquam tibi bene fit, ab omni veritate alienae, atrocitatem ferarum plene tyrannae, omnem crudelitatem tunc offendis: et tunc quod persuadere tibi, in quo impit fervere Dei crucians, mihi me extra legem facere pp? Sed non dolores confessionem meam, quam habeo tui. Deco. Aliffo duritie tuae, et cogitationibus tuis agnoris in Domino. Offendam tibi aeternam continentiam, et virtutem sapientis saluti. Maximus dixit: Videtur tibi quod rabiditate, et demonium habere. Andronicus dixit: Si demonium haberem, confutem tibi. Nunc autem sine demonio sum, quia demonium non acquiesco. Tu autem demon es totus, et quae demoniorum sunt, ipsi operantur. Maximus dixit: Qui ante te voluerunt loqui, multa sunt tormenta locuti sunt, quae voluerunt; postea autem a plagis et penis, quae eis applicata sunt, confecti sunt et esse postea et principibus sacrificantes, et salutare tui. Andronicus dixit: Nihil extraneum operis multae cogitationis tuae, monachum dicens. Nam quos collis, marquam in veritate fluerunt, iudicat te Deus cruas, omnium malorum minister pp. Maximus dixit: Si non te tegero, et flexit impius ero, deponam orationem superbiarum et virtutum tuarum. Andronicus dixit: Non timeo te, neque iram tuam. Refiliam tibi in nomine Domini Dei mei.*

62

E

66

1

37. *Minimus* dicit: *Domine pyrum, & malum* *pappas* *unde facite, & apponite* *quoniam veni* *inquit* *Andronicus* *dicit* *Etiā totus arisus, & facit* *in me spiritus, non me vinces, maledictio* *Prefilo* *etiam, qui me confortat* *Domineas, cui fervio* *Maximus* *dicit* *Quosque non acquiesces, infensio?* *Vel quare leto* *tuo mori?* *Andronicus* *dicit* *Ufquequo vivo;* *primum militum tuum* *Totus desino a te inferci* *gloria enim est mihi in Deo* *Maximus* *dicit* *Incendite obediōf, & eundem* *posite inter digitos eius* *Andronicus* *dicit* *Infensio, & Dei contemptor, omni cogitatione* *plenus est totus* *Vides enim corpus meum* *infuturum & pennis tuis?* *& putas, quoniam timo* *cogitationes tuas?* *Sed habeo* *Quantum in me* *contemto me* *Maximus* *dicit* *Iniquifatio, non* *scis, quem invocas* *Christum, hominem quem* *in* *scitum sub custodia Pontii Pilati* *passum* *et corpus & Acta recitata sunt* *us.*

Perdere ad
ari, non
fuit ignota
dignitas
per se.

11

33 အင်္ဂလိပ်စာ - နောက် - စာအုပ်များ, ဝိသေသနာများ,
Oleobia Thoma F.

38 Andronicus dixit: Obmutescite, spiritus
 Dd.4.2 in-

Ex Re-
MARTIN.
ed upon and
for Andrew
1874.

15

VP

8

cannot prove
funes to be an
integer.

FF

C
dentis exclu-
si, fiqua n-
que p' acidu
lute.

44

44

immunde. Non enim licet tibi loqui de hoc, et inique. Si enim dixisses eum, non deliquisses in fervore dei. Nunc autem ad spei gratia alienatus es. Non enim te solum perdidisti, sed et eos, qui confitentur tibi, quibus vim facis, iniquissime. Morituros dixit: tu autem quod lucrum habes, immundissime ex omnium, fidei et spei hominum, quem dixit Christum? Andronicus dixit: Lucrum magnum habeo, et habeo mercedem propter hoc omnia, que sustineo. Maximus dixit: Nolo tormentis tibi ponas tibi adicere, aut foveat te morti tradere, sed bestias te faciant dari, ut viderem membra tua fingula a bestias corrumpi azezicam anime tue. Andronicus dixit: Indefensum, et Deo contentor, omni cognitione faciens plenus es totus, qui omnium beatissimum servator es, et omnium homicidarum fecitiorum, qui nihil delinquentes, neque accitiores habentes potes interficere, fides homicidas. Ideo Deo meo servo, et condono vi omnes auferas tuas. Adhuc ergo, si qua pueri tormenta, iniquissime, et juvenis in Christo Domino meo varietur meum.

19 **Maurus** dixit: **Aperite os ejus**, & im-
mitte et carnes de atri, & infundite eis vi-
num. **Andronicus** dixit: **Domine Deus meus**,
vide vitem, quam puer. **Maximus** dixit: **Quid**
jam habes, facere, maluisse demon? In qui-
bus esse noluisse, ut sacrificares, jam gustatis
de atri illorum. **Andronicus** dixit: **Infestus** &
tyrannus, viui potentem cum periculo perfidi-
tus me eo, quod non me conquisivit, quia
non volueritis hoc feci: sicut scit Deus, qui
frustror cogitationes, qui potens est liberare
me ab ira furas & ministrorum ejus. **Ma-
ximus** dixit: **Quousque infestus & inficius lo-
queris** est, ego te non saluabam? **Andronicus**
dixit: **Quae salutem meam a Deo expectas?**
ignorans autem sum, si dolens isti sulfineo re-
cedam. **Maximus** dixit: **Utiusque stultitiae sedecere,**
infestius? sicut ibi lingua incidit, ut vel-
lic non multum loquaris. Inde me contem-
nit, quoniam adhuc sulfineo, & vnam te
fecit. **Andronicus** dixit: **In hoc te peto, ut ab-
scindas a me labia mea, & linguam, in qui-
bus mors incitamentum meae impellit.**

46 Maximus dixit: Ubiq̃uq̃uo fallit̃is, insipiens, posuit̃ te in penit̃? Ecce, scit̃ p̃ces, gult̃is de sacrificiis. Andronicus dixit: Numquid tibi bene sit, tyranne, neque his, qui tibi dederat̃ potestatem istam, ut acquiescam tibi, & inquinatam immansuram sacrificiorum vestrorum gultem. Tu autem scito, quid exiit cum ferris Dei. Videat Adilimas, & iudicet te aut. Maximus dixit: Maledici principes, & melius caput, qui ducuntur & aliam pacem preceperunt. 44. Andronicus dixit: Quo maledici & maledico potestatis, & sanguibulato, qui sciculum evertunt, quo Deus brachio suo alto evertat, & conterat, & perdat, & deo super eos iram; ut sciant quid agant in servos Dei. Maximus dixit: Maledici ferrum in os ejus, & caecate et densos, & ferrum & blasphemam linguam excidit, ut dixerat non blasphemare in principes. Dentes autem ejus & blasphemam linguam tollit, & comburit, & cinerem facit, & ubique spargit, ut nemo de confusio ejus iugis, aut de muliericulis aliqua colligit, non ferret, quicquid aliquid non fenebra estimat. Ite.

[illegible][illegible][illegible]

• *Study* 1

E

F

*Eclipsa
pneres triplex * ἀνὰ τὴν αὐτὴν, ὡς ἡμεῖς διὰ τὴν μα-
ρτυρίαν, ὡς ἡμεῖς διὰ τὴν μαρτυρίαν.autem nolite, & custodite eam, ut final
cum confortibus suis proximo munere ostendatur
beatis.

A N N O T A T A.

a *Recte interpret Latine*: in Anazarbo, corrigendumque in *textu Græco* ab *Μαζιμῷ*, ut
nom. 18 *Commentarii pravil* dictum est. Et *Ἀναζαβοῦ* recte quidem legitur apud *Bigotium* &
in *Ms. nostro Vaticano*: sed utrobique additur: *τὴν πόλιν περιέπων*, illustri metropoli, quæ
appellatione *Anazarbus* primus, *Theodosio II* impræante, gaudere capie, ut dictum super
est ex *Joanne Malela* nom. 7 *Commentarii pravil*.

b *Græcè legitur* ἡ πόλις: at in *Ms. nostro Vaticano* nō videtur, silem nunc.

c *Legitur in textu Græco* ἀνὰ τὴν, tolerantiā; apud *Bigotium* & in *Ms. nostro Vaticano*
ἀνὰ τὴν, cruciatu.

d *Pressius sensum ita reddo*: Visne silem nunc, plagarum cruciata persuasus, discedo-
re, Tarache, ab impudenti tua consilio? Legitur accedo sacrificia diis, per quos omnia con-
sistunt.

e *Textus Græcus habet*: Nec tibi, nec illis bene sit.

f *Græcè sic habetur*: Putasne per huiusmodi impudentiam vincere? Preciso capite, te è me-
dio tollam.

g *Id est*, meritis.

h *Sequitur Græcè*: Imple & scoleste.

i *Græcè*: Neque tu, neque principes tui, neque pater tuus Saturnus, neque demones, quos
deceperis colis.

k *Addè ex Græco*: In contumacia te constitui, impissime.

l *Ita legitur etiam apud Surium & Bigotium*: *Græcè legitur*: Te ipsum damna. *Pro* τὸν
apud *Bigotium* est: *hauris*.

m *Græcè sic habet*: Ego enim, ut novit Deus meus, cui servo, vel vultum tuum exse-
ceror; neque verò respondere tui vellem.

n *Addè*: Tarfil.

o *Addè*: Mopsoestis.

p *Sequitur Græcè*: Verum percipe.

q *Græcè*: Auxi tibi impudentiam magis non pariens te.

r *Reperisissat nimirum Diocletianus ad Salustium præsidem*: Milites neque tormentis,
neque piceborum penis in casus criminum subfangi concedimus; etiam si non emeritis stipen-
diis suis videntur esse dimissi: exceptis iis scilicet, qui ignominiose sunt soluti. *Vide cod.*
Justin. lib. 9 tit. 41 num. 8. Sequitur in Græco: Ceterum non fugio vestigium tuum, sic
quod vis.

s *Græcè habetur*: Ignominiosè solutus es.

t *Apud Surium legitur*: Commoveris: *Græcè*; Quid proflus moraris?

u *Cogis me*, miser, ut alium erga te animum induam.

x *Arbitror*, te natè non rectè vixisse, aut ante tribunal meum prestigis, ut aliqui aiunt,
ut.

y *Græcè legitur*: Nihil tibi proderunt hi sermones tui.

z *Addè*: Cum prope nos sit.

aa *Vide lit. aa cap. præcedente*.

bb *Hac Mazimi ad Probum verba ita interpretor*: Vide, tequemet ipsum hortare, ne
in eadem incidas, Probe, que tu super, & prior ille infelicitissimus sustinualtis; hoc autem de te
opinor atque consilio, ut, quoniam prudens es, muto consilio, volens unà nobiscum sacrifices,
ut à nobis, edito in Deos pietatis specimen, honoreris. Accede, neque hoc age.

cc *Græcè*: Neque adulatione proficies, nec persuasibus minis, nec subtilibus tuis sermonibus
animi mihi robur emolles.

dd *Græcè*: Quid moraris, insane, nec pulam ostendis furorem tuum?

ee *Additur Græcè*: Licet semper mentius.

ff *Græcè legitur*: Priusquam aliquid magis ignominiosum à me petaris, mitte, re perpensu,
istam subditiā tuam, & cui ipse miserus, mihi tamquam auri subditiā, Deosque venerare.
Pro magis ignominiosum ostio *Bigotiana habet*, quid atrocius vi *ἀνὰ τὴν*.

gg *Addè*: Ex iudicabit inter te & me.

hh *Post re uniusquique Græcè sequitur*: Quid sibi conveniat novit, sui juris, & proprii
arbitrii Dominus.

ii *Addè ex textu Græco*: Invito.

kk *Editio Bigotiana habet*: *ἰσχυρὸν* vox *ἰσχυρὰ* *ἔλεον* vel *Cibum significat*; sed *res eadem*
recidit.

ll *Græcè legitur*: Ex adhuc deliras?

mm *Legè Græcè*: *ἡ γὰρ τὰς αὐτὰς ὁδὸν*.

nn *Id est*, iudis publicis.

oo *Ita textus Græcus*: An nunc silem, statui tui miseris, prudens tibi met dedisti
consilium, Andronice, ut Deos venereris? An ut in pristina perfidit insana, nihil tibi pro-
futura? si obtemperare mihi, ac diis sacrificare, debitumque imperantibus deicere honorem no-
lis, nullum habebis à me commiserationis solatium.

pp *Græcè sic legitur*: Minus tuas omnes sustinui, & nunc ea persuadere mihi putas, quibus
impie Dei servos puniens, peccare in legem jubes?

qq Græc: Sotane omniumque demonum minister.
 π Apud Bazarium sic legitur: *τι μὲν οὐ χριστεύει, ἀλλ' ἀντιπάρει, ἐκ καὶ τοῦ οὐ τοῦ δόκτου,*
ὡς ἐπὶ τοῦ. Nisi tecum egero, nunquam cum fidelissimo, & istam tuam animi firmitatem
 obtinebo. nihil profecto.

II *Additur* Grace : Malefact rem.

Et Græci : Cruci affixam.

ou *Fide Comment.* *proximo* num. 85.

xx *Gracè legitur* : Demens.

yy Grace : Non detroito.

72. *Siquis* *Gracē*: Ignoras autem, ad quae respiciens ista fulmineo.

non *hic* periphrasim abest à serie Graeco.

bbb *Pax alta & diuturna anno 190, cel sanctorum Martyrum necem Baronius affixit, non quadrat. Vide Comment. primum num. 14.*

C A P U T IV.

Supremum SS. Martyrum supplicium & sepultura.

Develop the
phenomenon
subject.

Tertium e suum confessionem confutamus
verant in Martyres Dei. Impius autem
maledictus Maximus advocans ad se Terentiu-
num, sacerdotem civitatis Cilicis & Julist ei
vera de pueris minis civitati c. Et Terentiu-
mus mox iussit his, qui prestant bestias, co-
mis parare. Mox autem illi omnis civitatis
virorum & mulierum multitudo, cicerant in
amphitheatrum. Est autem locus spectaculi
civitatis mille passuum plus minus. Et cum im-
pletum esset amphitheatrum populo, venit Ma-
ximus, ut perliceret spectaculum. Et cum mul-
ti homines transfugerent, multorum iacentium cor-
pora gladiatorum a feris devorata sunt. Non
verò cum ceteris in arboribus expectantes
& diligenter custodientes, & cum omni ma-
nifestantes; subito iubet impius Maximus mi-
nistros suos, ut finibus Dei Martyres exhiben-
tess. Milites autem aggraverunt homines
& impoiverunt Martyres eis, & portaverunt
eos ad amphitheatrum. Non enim poterant mi-
nistrare a laceratione potarum, & ab crucifi-
xionis.

C
fraternal ab-
ility

43. Quos ut vidimus à militibus adduci
accidentes modicum in proximo gradu montis
eum festinatius posuimus nos cum magna de-
precatione lacryarum in medio fissura pene-
ram, & querimus modicum. Et cum intro-
duci fuissent, in medio amphitheatri projec-
tæ sunt, & factis erat timor magnus, & murmur
populi, dicentium: Insuper iudex, qui se ju-
davit. Nam & multi spectaculum dimiserant
& contemnescentes ibant murmurantes adven-
sus Maximum. Maximus autem increpavit milites
bus suis, ut eos, qui discedebant, notarent
ita ut post modum eos audiret. Iussit autem
firmos militibus laxari. Et cum essent bestie
non tegerent corpora sanctorum: & plus ir-
ritus erat impius Maximus, iussit vocari custodes
serarum, & iussit eos cedi: & cum multa
commotione dixit, eis ut dimitterent atrociter
murmur feram habere. Illi autem à timore
dimiserunt ursum fessimum, quem dicebant
ipsi esse tres homines occisissæ. Et appropin-
quavit ad corpora sanctorum, & nullum cor-
pus contemneret. Et cum transisset, venit ad fin-
grem Andronacum, & ledens lingebat valen-
tius &c.

[illegible][illegible]

* *Edyptes*
E

*1.000 mols

*Ed. 6/1/79

• **अपराध-विचार**

DE SS. SANCTINO EP. ET AN-
TONINO SEU ANTONIO FORTE
ETIAM EPISCOPO CONFESSORIBUS
MELDIS IN GALLIA

COMMENTARIUS HISTORICOCRITICUS.

§ I. Sanctorum in Fastis sacris memoria, cultus eccle-
siasticus, spuria nullius fidei Acta.

VERO SIMILITUDINE
HIC. IV
PROBATIO
DE SANCTINO
EP. CUI OB
RETIORUM
HIC ADDI-
TIONEM JUM-
GENT.

Etiamsi S. Sanctinus episcopus
und cum S. Antonio, qui illi
in sedem Meldensem proximè
successisse dicatur communio-
que Antoninus vocatur, in
Martyrologio, Colonia & La-
becca anno 1490 et ceteris, itemque apud Gre-
gorium & Consilium sequenti isthac modo, San-
ctorum confessorum Sanctini & Antonii, qui
successive ecclesiam Meldensem in pontificalibus
reuerunt & in Domino quiescerunt, ad xxxi
Maii diem annuntietur, cum tamen inde huc,
quod hodie Meldis colatur, decessores nostri
in Praetermissis remittit. Id porro iterum deinde
ad xxxi, quo in generali Sanctorum, Martyro-
logio Romano non inscriptum, Ferrarii Cata-
logo Antoninus, ac in ipsorum Romano ho-
derno, verbis histe, Apud civitatem Mel-
densem B. Sanctini episcopi, discipuli S. Dionysii
Areopagiti, qui ejusdem civitatis episcopus
ab eo consecratus, primus illic Evangelium
predicavit, additis, Sanctinus signetur, Se-
ptembris diem facientes promissum fore, ut
hic final de S. Antonio, aut nunquam hoc
die, sed vel sequenti vel xxx Septembris, vel
infra docto, Meldis cultu, traheretur. Ut
itaque fidem obis illis datum liberum, rom de
S. Antonio, quon de S. Sanctino, est inter-
rim à duobus histe Sanctis satus posterior Mel-
dis hodie colatur, altitudo modo hic sum, id-
que eo propensius, quod, cum Antoninus, qui
in Opus nostrum ad xxx Septembris diem, et
à dicentis ante annum 1440 in ecclesia Mel-
densi sacrum, illatus nondum fuit, duodeci-
ma etiam Octobris die, ad quem anno illo ibi-
dem fuit reclusus, inserti in illud, utpote obis
isthac Octobris die ad xxx Septembris apud
Meldensem modò remissus, convenienter, spe-
ratio, qui apud nos ostendit est, more, hanc
quod, de eo à nobis hanc oblo loco commodius
ac magis opportuno trahari possit putem, quon
de S. Sanctino, cui fuisse re etiam vera in
sedem Meldensem proximè successisse, modo
hic ob mox dicta est transiendum.

Festis sacris
hic nomi-
natis est

2. Histe promissis, rem ipsam aggredior ut
ob istis, qua de Sanctorum in Fastis sacris me-
moriam eulogice ecclesiastico merito à lectore
præter modo de hoc argumento dicta de-
deri possit videntur, etiam. Festis sacris jam
memoratis, quorum plerique S. Sanctinum sic
celebrant, ut, quemadmodum infra furus vi-
Octobris Tomus F.

fieri, Sanctinus duos confessere videantur, ac-
cedant illi nonnulli; et harum ortum auctorita-
tes, qui omnes, ut apparet, unum dumtaxat
Sanctinum admittunt, aliqui quidem hunc
Meldis, aliqui contra Verodunum seu, ut ob
alitis scribitor, Virodunum, nulla omnino Mel-
dorem mentione facta, signant; verum de
his, qui unum dumtaxat, quem Verodunum
collocant, Sanctinum agnoscunt, firmum
cum demum, dum infra, duplex re ve-
re, an unus tantum statuetur sit Sancti-
nus, examinabo, insitum; quod autem ad
alios, qui unum, quem admittunt, San-
ctinum Meldis confessorum, jam spoliati, hic
illos, ducto à recentioribus initio, propono.
Qui Parisiense, quod anno 1727 prodit,
Martyrologium concurre, hodie in hoc S.
Sanctinum Meldis differunt annuntiat,
eisque Castellanus, hodie inter Sanctos,
qui in Martyrologio Romano cum signet
hanc reperiuntur, Sanctinum Meldis reponunt,
jam præerat. Idem porro, qui & Castellano
& ille, qui Martyrologium Parisiense concin-
navit, antiquiores sunt, Godescius etiam &
Sassius, non quidem hodie, ut illi, sed eam
martyrologio Romano ad xxii Septembris diem
Sanctinum Meldis in Martyrologio à se con-
textis signantes, fecerit. Nec ob histe Mau-
royens & Felicius, qui non secus ac Sas-
sius & Godescius, Sanctinum ad dictam xxii
Septembris diem in Fastis sacris à se adornatis
celebrant, diffinitur sunt censendi; est enim,
dum id faciunt, locum, cui hunc Sanctum no-
strum attribuit, hanc expriment, cum tamen
vocant Meldensem episcopum.

3. Verum ut quid e modo laudatis Pa-
risiis sacris sit hagiologis, qui Sanctinum
Meldis, ut dictum signant, vel saltem ut
Meldensem episcopum annuntiant, alii xxxi
Maii, alii xxii Septembris, ac alii denique
xii Octobris die id faciunt? Ut quid etiam
Cenotaphi apud Sallierum Ursardium A-
barum, quod Meldis pariter Sanctinum si-
gnat, in xii Octobris diem id differit? Cum
Sanctinus à jam dictis ac porro dicendis xx
Octobris die Meldis modò colatur, ennuero
quin idcirco ibidem die isthac tam ab istis,
qui Parisiense supra laudatum Martyrologium
concurre, quon à Castellano memorat, du-
bitandum non est, nec scio, an etiam Sanctini
Meldis memoria ad xii Octobris diem in dicto
Ecco Ugar-

quatuor di-
versis, co-
latis, cur id

DOCTORE
C. B.

Usuraria auctoritate haud differatur, quod ad diem isthunc sec. xvi, cuius initio Cennanensem, et quo id acceptum, eodem scribam esse, Solitudo in sua in Usurarium Praefatione num. 226 docet, venerationi, Sancti proprio, Sanctinus Meldis fuerit gentis. In Turonensi ecclesia, quod anno 1635 excois notetur quodque pons natus exstet, Breviario S. Sanctinus, Melienis episcopos, officia ecclesiastica ad xii Octobris diem honoratur, hincque sunt fuisse aliquando, ut pariter a Melienis ecclesia, et quae ad Turonensem cultus eius laudibus mandit, ea ipsa xii Octobris die honoraretur, subiri haud immerito potest suspicio, non parum etiam augendo ex eo, quod Martyrologium Lubeco-Coloniense ostendit a Grecois vulgatum, in quibus Sanctinus ant eum Antonino, ut num. i vidimus, die xiii Martii referret, xii etiam Octobris die Meldis beatorum Schynanum, episcopum et confessorum, ac proin, Schynani verosimiliter, pro Sanctino, nomine corrupte (neque enim episcopum et confessorum, Schynani appellatione distinctum, Melienis ecclesia ullum novit) exarato, Sanctinum, et oportet, annuntians.

Artem fignis
hanc fuit
ante, in-
scribitur.

4 Quod autem ad tabulas sacras, in quibus xiii vel Martii vel Septembris die Sanctinus Meldis aut saltem Melienis antistes annuntietur, jam spectat, quae de causa lae Sanctus noster, quem cultu ecclesiastico fuisse aliquando xiii Martii die gavium, nihil animo funderet, tunc nihilominus in Lubeco-Coloniensi, Grecois et Canisi Martyrologis, num. i laudatis, signetur, elidendo haud sum; est enim id quodque quantum ad supra adductos Fastos sacras horumve auctores, qui xiii Septembris die Sanctinum celebrant, obliet locum? Petrus de Natalibus, Equitinus circa annum 1370, vel Italo Ughelli sacra, et Costo aucto, tom. 10 col. 17 et seq. dilucide docet, creatus episcopus ac proin Martyria alique supra laudatis hagiologis, qui Sanctinum die xiii Septembris memorant, multo antiquior, in suo Sanctinum Catalogo lib. 8, cap. 108 vix non omnia, quae de Sanctino in suis hujus Actis, Hincmari epistola infra hoc transcribenda inclusis, traduntur, summam recenset ac deinde, Sanctinum die xiii Septembris obisse, affirmat. Sanctinus, ait, dormivit in Christo x cal. Octobris; hinc autem scilicet est, et Sanctinus in sacris per Martyrum aliosque supra laudatis contextis Fastis, imo et in ipsius Martyrologio Romano hodierno (neque enim in hoc illam ante Equitini aetatem illam fuisse reor) modo ad xiii Septembris diem obtinere locum, existimari posse videtur.

enimque co-
mpositio
Melienis ab
Equitino au-
tore.

5 At vero unde is scriptor, xiii Septembris die abisse Sanctinum, habuit perspicuum? Quo die ad Dounam migravit hic Sanctus noster, spero ac commentari, quae jam laudari, quolucumque ejus Actis haud tradunt, idque non xiii, sed xxvii Septembris die occidisse, Hugo Flaviniensis, qui non paucas Actis illius voces chronicas, et fonte, nescio, pro, hinc, edidit, in Charnley Perodunensi apud Lubecum Bibliotheca Mss. tom. 1 pag. 81 affirmat. Equitinus, ut ipsemet in praefatione, mox citato Catalogi sui libro octavo promissa, declarat, non alios in hoc Sanctos, quam quorum festivitatem a Calendis Septembris usque ad Kalendas Octobris occurrant, retinere. Quid

si ergo, cum forte, xiii Septembris die Sanctini festivitatem Meldis agi, persuasum sibi haberet, non aliam, quam quo ibidem hoc celebraretur, diem exstiterit noster isti Sancto emmaratum, existimare hincque cum tunc oblitte, loco supra cit. scripserit Sancti id, ne potest, ita etiam re ipsa factum, vero haud absimile mihi vel ex eo apparet, quod nulla prorsus Equitina antiquior, quibus hic doctus Sanctini mortem in xiii Septembris diem coniecisse quae, documenta inveniantur. Ut si, Sanctino equidem Meldis cultum ecclesiasticum, ut de hoc spectatum magis modo agam, vel jam inde ab Equitini aetate vel etiam ante hanc fuisse exhibitum, videtur et jam nunc de scriptore isthuc distis concludendum.

6 Imo vero ibidem venerationem erga Sanctum hujusmodi multo etiam citius obtinuisse locum, opinor indubitarum. Nec, quo minus ita sanctum, impedire potest minus procella supra laudatarum, in quibus Sanctinus xiii Septembris die vel Meldis vel saltem a Melienis episcopos annuntietur, Fastorum sacrorum aetate. Quomodo tam hi omnes saecula ix, ima et sec. x. longe posteriores sint, Servorumque Dei in Fastis hujusmodi descriptio nec pra cultu ecclesiastico habetur, nec illis, quorum ita recitat memoria, veneratione Sanctis propria alicui officii, argumento indubito sit, hic tamen apud Melienis ante sec. xvi, quo Equitinus floruit, imo et ante sec. x. Sanctinum fuisse gavium, evincunt, quae jam nunc adducam in medium. Apud Surium ad ix Octobris diem Hilulini Arcapagietis, quorum notitia in Opere nostro ad eundem ix Octobris diem in Commentario, Dionysii Arcapagietis Actis praevio, nam, a suppeditata jam est, subnectitur Hincmari, Remensis archiepiscopi, anno circiter 106 notis, epistola, ad Carolum Calvum anno circiter 876, ut ex Operis nostri tom. 4 Octobris pag. 709 intelligitur, conscripserit; hic autem, Sanctino honorem, Sancti deferri solitum, fuisse etiam ante sec. x apud Melienenses delatum, testari facile me persuasuram, pro; verum, priusquam id factum, epistolam illam, quod non parum usui futura hic sit, integram hac und cum spiritali, quae compenditur, qualluscumque seu Dionysii, seu Sanctini et Antonini Actis, ratione etiam, ubi quam Hincmari haud abjiciendam optat, ad eam adjecta, transcribo. Sequenter his verbis concipitur: Domino glorioso Carolo, imperatori augusti, Hincmarus nomine, non merito, Rheimorum episcopus ac plebis Dei famulus.

Imo etiam
nanti et
vix, ait et
Hincmari,

E.

F.

7 Loca B. Dionysii Passione, et Methadio, Constantinopolim Romae directo, Graeco dicta, et ab Amathio, utriusque linguae perito et uterunque doctissimo, sancte sedes Apostolica: bilingue theotico, Latine conscripta, sicut in praefatione sua narrat, recognovi, his, quae ibi scripta sunt, et, quae in nolecentia legemur, consonare, videlicet per quos se qualiter gesta martyri beati Dionysii sociorumque ejus ad Romanorum cognitionem, indeque ad notitiam Graecorum pervenerint. Nam quando, Deo disponente, in Frangoniarum palatio manus eius, Hucbeto, precessorum palati, episcopum Meliealis civitatis commissum est, ubi propter Hildericus episcopi aetatis prolixitatem et diuturnam xpietudinem, quendam ad scientiam et re-

qua dicit.

ligionem

ligionem pertinentia, nec non & ædificia ac
cetera quoque necessaria, neglecta invenit.
Quapropter à familiari suo Rodone, clerico do-
mini & nutritoris mei Hilidini abbas, fieri
potebat clericorum famuli, quondam clericum,
ipsius Rodonis propinquum, nomine Vuandelmarum,
qui cancellarum optinebat à Teogario ma-
gistro in sancti Dionysii monasterio dedit, ad
erudicendos clericos suos obtinuit, cui abbatia-
lam beati Sancti in beneficium dedit.

fingit

Idem autem Vuandelmarus in loco sibi
commisso quatuordecim velle contritus, &
que in eis scripta fuerant, penè delecta, de vita
& actibus beati Sancti reperit: quos propter no-
ticiam familiaritatis, & quia me solum paubus,
ad exhibenda ea, que in istem quatuordecim
eulis contineri videbantur, & ad transcribendum
aperte in nova pergamentis mihi commisit. Quod
& studiosè peragi, & mihi commendata com-
mendandi restitui: sed quis diu est, quod
idem Vuandelmarus etiam ante obitum Hae-
beri defunctus fuit, & sicut audivi, idem
locus monachis exiit, ac demum in eadem
urbe Normanni fuerunt, & quendam incendio
ibi concreverunt, quendam verò prædantes
diruperunt, restio, si ipsi quatuordecim vel
eorum exemplaria in eadem urbe viderent repe-
ri. Propens exemplar eorum, quod mihi re-
tioni, vestro devoto & bono studio offendam
putavi, ut, si que sunt illorum reliquæ, qui
negabant, dominum & patrem nostrum, pa-
tronum vestrum Dionysium esse Arcopagitem,
& beato Pauli Apostolo baptizatum, & Athe-
niensem ordinatum episcopum, & in Gallias à
beato Clemente directum, ex his, que Græca
testificatio, & sanctæ Sedis Romane attesta-
tio, & Gallicana intimæ confessio, necnon &
in hac causa, quod langè ante nos dictum est,
recognoscant: quia veritas, sæpius exagitata,
magis splendens in lucem.

quod cum
fuerit,

Sanctus Arcopagitem Dionysius, egregia
Pauli Apostoli predicatione, fidei veritate il-
luminatus, & in nomine sanctæ ac individua-
læ Trinitatis baptizatus, deinceps celestium my-
steriorum arcanis sufficienter instructus, Athe-
niensem esse ordinatus episcopus. Procelente
autem tempore, magistri desiderio & beati Petri
amoris, quem ubi cum præceptore suo Paulo
apud sepulcrum vite principis viderat, & do-
centem audierat per revelationem, ordinata si-
bi commissa Ecclesia, Romam venit, quos ne-
quissimi Nerois crudelitatis jam martyrio co-
mmunatos invenit: & à beato Clemente, Petri
Apostoli successore, amabiliter ac honorabiliter
suscepit, post aliquod spatium temporis, cum
aliis ad eroganda divini verbi semina in Gallias
est directus. Qui predicando & sermone con-
firmando frequentibus signis, Parisios, du-
cente Domino, pervenit. Destinatis quoque so-
cietatibus per diversas civitates ad dolos diaboli de-
struenda & populos Domino acquirendos, San-
ctum ordinavit episcopum, & Carnotum eos
illuminauit, qui in tenebris & in umbra mortis
erant, insperante Domino, misit: ubi eum per
aliquod temporis immorari disposuit. Postea ve-
nit Meldensium civitatis pastorem & episcopum
esse consuevit, ejusque suffragium Antoninum,
qui junior ad distinctionem senioris Antonini
preeminabatur, adhibuit.

que sit

Domitianus denique impitissimus emul-
post Neroem ferocissima persecutione in Chris-
tianos exercuit. Ilicites ad perquirendum &
comprehendendum Dionysium, cujus famam
in destruentis idolis & converentis ad Chri-
stum populi, per multos audierat, in Gallias
misit, ut eum diligenter perquirent, & in-
ventum ac comprehensum, aut idolis sacrificare
cogerent, aut diversis suppliciis ædificum occi-
derent. Quos cum beatus Dionysius ad fines
Parisiensium appropinquare compertit, Sanctum
& Antoninum ad se accersivit, quibus præce-
pit, ut sermones & agones ipsius solum in-
tenderent, & memorie commendarent, ac qui-
bus tormentorum generibus per passionem sup-
plicia corporis vitam finiret, conficientes Ro-
mane Sedis Pontifici & fidelibus, quos tunc
ibidem invenientes, quia, unde in orbem Chri-
stianorum persecutio procedebat, illic arden-
tius confluebant per ordines nascere quan-
toque virerent: cuique obitum deprecaret,
ut Atheniensem civibus ea nota faceret, quæ
ante & ipsi Domino pro cursu laborum ejus
impleto gratias ageret, & erga cultum ejus
bono animo ficeret.

E
adjuncta
habes

capite

S. Sanctus
Altotranscripta
est.

pho-

Constatum siquidem beato Dionysio
per martyrii palmam, Sanctus & Antoninus,
sicut eis precepum fuerat, Romam iter ag-
gredi mutaverunt: & venientes in Italiam,
Antoninus valida febre correptus est. In cujus
obsequiis per aliquot dies Sanctus immoratus,
consilio ac consensu ejusdem Antonini, ne pro-
ceptio beati Dionysii quicunque occasione im-
pediretur, peragere corpus iter disposuit, &
suscipientis xenitis ac honestis illius principi
domus, in qua Jacobus Antoninus, commisit,
pectat & per Dominum obsecratur: est eum, ut, si
Antoninus convalesceret, exinde illi abundan-
tissime ministraret: si citius videri decederet,
honestissime sepeliret: & sic iter, quod cepe-
rat, peragendum arripuit. Et, cum Sanctus
fines Romanorum jam contigit, Antoninus vi-
ti decedit. Quem princeps domus, relictis o-
mnibus, que sibi in obsequiis ejus commendata
fuerant, carabali fili, in quo animalia ejus
inmebant, axes levavit, & eo fustam, ubi
stercora & urina animalium defluebant, proje-
xit, & desuper axes remisit.

Quam mox omnia Sanctus per Spiritum
Sanctum cognovit, & cum maxima festinatione
reversus ad domum, in qua Antonium inveni-
entem dimiserat, sens & dolens pervenit, &
principem domus interrogavit: Ubi est, in-
quiens, Antoninus frater meus charissimus?
Ubi autem fletibus ac suspiriis simulans
moestitia, Mortuus est, inquit, quem de mihi
tu te commisit honestissime sepeliri. Cui San-
ctus: Mentiris, inquit, fili diaboli, in ster-
culinum projectis eum Virum sanctum & ju-
stum; & nunc veni mecum ad carabali locum,
in quem projecti eum. Is autem timore per-
cussus, non est ausus reniti, quin eum eo ve-
nisset ad locum, ubi eum projecerat. Ex levavi-
tes inde axes, Sanctus cum lachrymis clama-
vit voce magna dicens: Antonius frater, in
nomine Domini nostri Jesu Christi, pro cuius
nomine & amore passus est gloriosissimus mar-
tyr Dionysius, surge & periculis simul ob-
stantiam, quam idem pater & magister noster
communiter nobis precepit.

Et statim Antoninus stercore obrolutus
surrexit, quem Sanctus de carabali fossa ex-
traivit, & diligentibus lavit, & mundis &
Bee a

AUCTOR
C. B.

inestimabilis vestibus indut: sicque efferentes
Domini sacrificium iudici, Eucharistia Corporis
et Sanguinis Christi participati sunt: & ac-
cipientes cibum, confortati sunt, & iter cre-
scantem agere licentes, Romanam, auxiliante Domi-
no, pervenerunt: & jam beato Clemente ma-
gistro coronato, in eadem Sole sanctum Ana-
thetum, antiochie Graecum de Athenis, qui su-
perat à beato Petro Apostolo presbyter ordinatus,
consecratum Pontificem invenerunt. Cui
super omnia, sicut eis beatus Dionysius iussit,
actas & martyria ejus ordinem narraverunt. Por-
ro quoque negotio, ad civitatem Melitenensem re-
verti fuerunt, ubi sanctae predicationi ac piis
operibus insistentes, Sanctinus plenus fide, vir-
tutibus ac bonis operibus ad ecclesia regna
transiit. Cui Antoninus in episcopatu succedit,
ut per plures annos in sancto officio degens,
cum multiplici bonorum operum fructu & ani-
marum lucro migravit ad Domum, cui est
honor & gloria per omnia seculorum secula.
Amen.

B
Hincmarus
re visitat

14. Hanc epistolam, cui d. num. 9. inclusit
S. Sanctini Acta nullam plant fidem mereri,
universisque, ut fallor, ob rationes, in Com-
ment. Dionysii Antypagii Actis praevis,
& v. additas haeque idcirco non repetendas,
haud dissimilem synopsin, pro edulcorato sub
Hincmari nomine confecto instrumentum haberi,
Calmatus in sua Historia Lotharingica non
est promissi de primi ecclesiae Verdunensis e-
piscopis Dissertatione col. 64. affirmat, seli-
namque Wandelmoro, quem haud diu post an-
num, uti infra vidimus, 823. Melitensi B.
Sanctini abbatia Hubertus I. Melitenum epis-
copum, profectus, esse attendendum, suspicari
Tillemontium, Duplessius Melitensis lib. com.
1. pag. 1. informat. Peram ea, qua Epistula
illius tacto habetur, à S. Sanctini, qua in
hac sub finem recitatur, Actis sunt distin-
guenda. Illae, ac non item, qua propriè
Hincmarum episcopum constituant, illae, à Wan-
delmoro fuisse consilia, Tillemontius, tom. IV.
Monum. eccl. pag. 721. suspicari vi-
detur, esse autem, an epistula ista Hincmari
verè sit, dubitare forsitan videtur etiam que-
rit, haud propter tamen Remensi huic archi-
episcopo abjudicandum, merito quis suspi-
cetur. Simondus quidem, ut loco cit. Tillemontius
ait, Hincmari Operibus eandem e-
pistolam haud accensit. Verum Frodoardus,
Hincmari ad Carolum Calvum epistolae lib.
3. lib. ecclesiae Remensis cap. 18. recensens,
epistolam hujus de Fallor vel adibus domi San-
ctini annuerat, cumque sic, ut apparet, Hinc-
marus, de qua hic nobis sermo, epistolam de-
signat, est sane, cur hanc Remensi isti archi-
episcopo haudquam abjudicandum, sed con-
tra attendendum, Frodoardi, qui sit, x. flo-
ruit ex proin Hincmaro propè aequalis fuit,
auctoritate impulsu arbitretur.

C
epistolae
fuit gervi-
sai, sicut

15. Porro Hincmarus, qui, quemadmodum
modo ostendit, distillam epistolam scripsit ac
distis sit. ix. floruit, certe in illi, qua de re-
bus, tunc gestis, in illa memorat, fidem in-
dubitatem, nisi forsitan alicubi de re, quam
sat exploratum habere haud potuit, agatur,
sibi assignat. At vero, sistit habere, quorsum
hac de Hincmaro scriptaque abs eo ad Car-
olum Calvum epistula? Hubertus, in hac
supra nom. 7. memoratus, fuit & tunc, cum
Carolus Calvus natus est ac proin anno 823,

Melitenensis episcopus, ut ibidem Hincmarus pro-
dit, creatus & haud diu, ut apparet, post
Wandelmoro, cui clerici suas cavandas esse
imbecutas commisit, Melitenensem S. Sanctini
abbatolam in beneficium concessit; cum autem
sic habere, hac erit, qua, quemadmodum
Duplessius loco supra cit. docet, priori musato
fata, collegiato tandem, qua hodieque Meli-
tis conspiciatur, evagis ejusdem Sancti nomen
insignita ecclesia, fuerit ibidem, spe-
ctabilis illi, qua Hincmarus supra in praefata
epistola nom. 7. scribit, jam inde à sic. ix. non-
dum vixit provello, si non multo etiam ci-
tius, extruenda; quare, cum serji Dei, à quibus
nominatur ecclesia, hac ipso colore ut
Sancti, hique locis sacris, sub nomine suo
dedicatis, possimur hancviri cultu ecclesi-
astico fideles, cuiusvero ambigendum non est,
quia hic Melitis jam inde fuit à sic. ix.
ix, si non multo etiam citius, Sanctino
fuerit exhibuit. Neque vero id ibidem exhiberi
habenas desistit, imo inde etiam citis est pro-
pagatum. Tum hoc, quoniam illud infra, cum pri-
mum de retranslatione, qua pariter Antoninus
Melitis efficitur, fuere locutus, ostendit.

16. Generali Sanctorum, Martyrologio Ro-
mano non inscriptum, Ferrarii Catalogo,
in quo ad xii. Septembris, aliisque Fastis fa-
cis nom. 1. memoratis, in quibus ad xii. Meli-
tem Antoninus, ut ibidem datur, fignatur,
accedit Me nostrum, quod ad postulatorem hanc
dicam, Sanctino primum velut martyre an-
nuntiato, brevissimè deinde Antonii consuetudine
meminit, Florarum, hodieque ecclesia Meliten-
sis Martyrologium antiquum Gallicanum &
Sancti concitium est juvenendum. Postquam,
quod Antoninum hodie celebrat, proditori e-
logio, integro fere à spiritui Hincmari mu-
reata epistola inclusit S. Sanctini Actis de-
prompsit ac proin vel idcirco hae haud trans-
cribendo, id facile; primum vero passim du-
taxat, ut Duplessius Historia Melitenensis
tom. 1. pag. 622. docet, Antoninum ad xii. Septem-
bris diem annuntiat hae verbis: Publie Ka-
lendas Octobris, civitate Melitis, S. Antonini
episcopi de consuetudine. Ita vixit illud Meli-
tensis ecclesiae munimentum. Nec praece modo
hic & supra nom. 1. relata hagiologia aliud
alium, in quo S. Antoninus memoratur, inve-
nit; ac enunvero paucis dumtaxat ac fere
contaminando recitatioribus tabulis sacris ce-
pisse inscribas: verum est si hae ac ne qui-
dem in Martyrologio Romano hodie non ade-
ptas sit locum, Melitis tamen, si non, et S.
Sanctinus, jam inde à siclo ix., haud serius
equidem, quam jam inde à siclo xii. cultu
ecclesiastico fuit gervisus. Id è dacti anno
1249, qua ex ipsorum autographo inter
instrumenta, probenda Sm-Dionysiana Hi-
storia conservata, Felicianus ad hujus
de conscripserit caitem pag. 125. recenset, de-
cani & capituli Melitenis literis haud suspit,
ut apparet, post se colligi.

17. Hae, ac de re ipsa per se haud
difficiliter quos studiosas scias fere judicium,
integras hae transferio. Sic habent: Universis
prudentes literas impetratis J. Decanus con-
que caputulum Melitense etiam in Domino
salutem. Notum facimus, quod nos attenden-
tes devotionem, quam religiosi & honesti viri
Matthaeus abbas & coetus conventus beati Dio-
nyisi in Francia habent erga nos & ecclesiam
nostram

D

E
qui non fo-
cui ac cal-
tui, S. An-
tonino, aut
passi tan-
dem Fasti
sacri in-
festo.

F

Ibidem parti-
cipat & longis-
simo tempore
archibatur.

A nostram de hac tenus habuerant, volentes eos benigno favore prosequi congruèque munoribus honorare ob honorem Dei ac principibus beati Dionysii martyris, eorum patroni, petitioni ipsorum, quod de Sanctorum, qui in nostra Meldensi ecclesia requiescunt, reliquiis, videlicet beatorum Sanctini & Antonini, confessorum Christi, sibi à nobis dari cum humilitate maxima petierunt, pio sistentes affectu, de communi omnium nostrum consilio ac venerabilis patris A. Dei gratia episcopi nostri Meldensis, nostrisque ad hoc interveniente consensu, eorum unus de corpore sancti Sanctini praeteri de unum de alibus brachii Sancti Antonini predicti eisdem abbati & conventui in perpetuum libenter duximus conferendum. In cuius rei testimonium de manibus eisdem abbati & conventui praesentes duximus concedere sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno Domini millesimo mense Augusta. Cum itaque, ut è literis hinc intelligitur, SS. Sanctini & Antonini reliquias Sando-ryfium in Francia monachi talis iura ac sup-
B peditibus praeteri ob ecclesiam Melensis decano & canonicis possiderent, hinc illas, veluti manus huius existerent, praefatus religiosus viris, consensu. Nisi tunc episcopo, anno 1259 concesserint, id sine tunc apud Melensem, qui apud fuit tom S. Sanctini, quoniam S. Antonini reliquias quaesire, indubitanter, est ex-
C laudat aliter non recte, credent, hinc hinc Sanctus nostras, ac prout de qua hic nominatim sermo, Antonium summa in venerabile fuisse, argumentum est invidio; cum ante se habeat, eorum dilectionem non appareat, quia si, qui non fuit ac Sanctus in jam dicit literis Sanctus vocatur, honore Sancti proprio Melis jam inde scilicet à seculo xiii fuerit generis.

hodieque
perseverat,

18 Porro religiosi Sanctorum nostrarum veneratio, quae, quoadmodum è modo dictis nemo non erret, à pluribus jam seculis tam Melis abstant, consensu ibidem hodieque, mutatione comen in ecclesiasticum, quo honorarent, cultum sibi hinc innotuit, perseverat. Et è jam nunc discendi potest. Duplex hinc Melis. Melensis tom. 1 pag. 612 apponant ad institutum nostrum hic scribit, quae è lingua Gotsica in Latinam versa est fere recidit: Secundum hinc, discretis Melensis anni 1492 Brevarium S. Antoninus Melis die xxx Septembris rita semiduplex tum celebratur, reiecto S. Hieronymi, qui tum prius ibidem rita tantummodo semiduplex colebatur, in alium diem officio. Verum Hieronymus, rita duplex anno 1640 effectus, die xxx Septembris, S. Antonino in xii, quae S. Sanctini festum proximè excipit, Octobris diem ultimo, fuit celebratus. In Melensi, quod penes nos existit quodque anno 1640 extusum notatur, Brevario ad xxx Septembris diem de S. Hieronymo rita duplex, xii vero Octobris de S. Antonino rita semiduplex officium praescribitur; ut scilicet, quod de mutatione in S. Antonini & S. Hieronymi cultum anno illo innotuit Duplex verbis jam nunc recitatis est, veritate exprime casuaret. Nec dubitationem est, quin verum etiam sit, quod hinc nos suscipiat, sic de cultu, quo Antoninus Melis hodieque officitur, scribens: Hodie S. Antoninus rita semiduplex huius amplius colitur, etiamque, sed sub simplici dumtaxat con-

memoratio in xxx Septembris diem, S. Hieronymo factam, remittit. Ita ille, jam ante citata Historia Melensis tom pag. 610 de S. Sanctini Melis hodieque pariter perseverare cultu sequentem fere locutus in modum: S. Sanctinus in Mt. ecclesiam Melensis anni 1492 Brevario rita duplex officio colitur; id nunc ad rita duplex maiorem cum octava anno 1646 fuit cretum; videri post Brevarii novi editionem rita dumtaxat duplex abique octava Sanctinus celebratur.

19 Ita hodieque hinc Sanctum nostrum Melis coll, hac tenus scriptis veris hinc nas docet, omque eodem praefatus rita Sanctinus die ix Octobris coli in Melensi jam supra est, quod penes nos existit, anni 1640 Brevario habetur, non aliud fuisse, quoniam hoc ipsum, per usum, eorum meminit, Brevarium intelligi. Uti sit, nota à cultu, quo Sanctinus die xi Octobris Melis hodieque officitur, ad cultum, quo alius etiam hinc habetur, sermonem convertere. Post hinc hic inter nomen, ut apparet, dicitur Perdomum, Turonem, Cornuam, deservit in Francia S. Dionysii abbatia ac denique diocesis Lemavicensis vici, qui, appellatione de S. Sanctino parum accepto, S. Xanthi de Malmont nuncupatur ac ibidem, de Gallia Christiana ecclesie scriptores tom. vii, col. 1597 nomen, ad Belum est fuit. Sanctus quidem in priari è locis hinc cultus, non praefatus certus, sed vera dumtaxat est similitudo, quod in Sanctus noster non certa, sed tantum, ut ex infra dicendis potest, verumiliter cum S. Sanctino, quoniam, ut primum suum episcopum, Perdomensem xx Octobris è notant, ut post videbimus, ventranat, nunc idemque sit.

20 Verum de cultu, quo quatuor alius jam nunc memoratis locis patet, aliter loquendum, ac primo quidem Turoni veneratione, Sanctis propria, gratant illam agere, fidei fuit supra laudatum penes nos existit Turonensi anni 1635 Brevarium, in quo ad xii, non autem, ut Bailliet & post hinc Duplex hinc aiant, ad xii Octobris diem ecclesiasticum de S. Sanctino, Melensi episcopo. Officium sub rita duplex celebrandum praescribitur. Nec, quia Sanctus hic antistes Cornaci quoque & in San-Dionysiana Francia abbatia, cum qua Sanctorum nostrorum reliquias anno 1259 communicare voluisset Melenses equanicos, supra videmus, colatur ut Sanctus, doctore finant Calmeri & Duplex. Postremam enim horum prior in sua de primis ecclesie Verdunensis episcopi Dissertatione pag. 61 differt affirmat, Cornaci in cathedrati ecclesie exstare, in qua Sanctus honoratur, scilicet, sub Sancti Augustini episcopi nomine Dea consecratur, tom ipse ibidem, quoniam Duplex hinc Melensis tom. 1, pag. 614 nos docet; quod autem exstet Sancti nostri in diocesi diocesis Lemavicensis rita cultum jam spectat, max iterum laudamus Duplex ibidem ex ecclesia, quae in margine citat, Lemavicensis monumentis verbis Gallici, Latini à me redditi, sic scribit: S. Xanthi de Malmont in diocesi Lemavicensi incolae prius crani sancti Augustini Antistitis fide possidere arbitrantur; sed quia ratione, suo tempore fides hinc reliquias accepit, hinc edunt. Vici interim è veneratione in Sanctum, quem pro patrono ha-

ad alia et-
iam hic ven-
turus est

E

sic distulit,

F

AUCTORE
C. B.

bet, nomen ejus sibi imposuit; & quamvis hoc videtur paulo aliter (Xantini nimirum pro Sanctino) scribitur, is ipse nihilominus est, quem loci incolae Meldensem episcopum existisse, credant.

est interim,
qua se hinc
Sanctinus
narratur, in
fide proba-
ta. Alio

21 Colitur itaque, quo in quatuor postre-
mis modis hic memoratis locis Sanctinum et-
iam gaudere affirmamus, omnino apparet & jam
dixit certus. Utrinam modo, quae hic Sanctus no-
ster gessisse memoratur, circa pariter fuerint?
Verum Hincmar supra hac transscripta epistola
inclusa, quibus horum plerique innuntiant, seu
Dionysii seu Sanctini Alia adeo sunt riden-
da, adeo omni erum veritatis specie destituta,
ut fidem certe inventura fiat apud mentem,
qui Criticos erem vel a liniae solutis ac
de me, quae huc spectant, in Commentario, S.
Dionysii Areopagita Altit pravo, num. 87
prolati expendit. Alio quidem etiam, &
quibus, si probata antiquitatis ac nota fore-
nt, probari nonnulla, quae de S. Sanctino
narrantur, possint, nostri hujus Sancti Alia
Calmetus in sua de primis ecclesia Verodunen-
sis episcopis Dissertatione pag. 61 compendiosa
exhibet; verum praeterquam quod haud citius
quam sec. x, ut videtur Calmetus docet, sint
conscriptae, anonymus eorum auctor Sanctinum,
quem una cum Dionysio Areopagita sub S. Cle-
mente Papa jam sine adducti in Gallias, marty-
rio ritum fuisse, discedit, contra ac ipsimet,
antiquior Hincmar supra hac transscripta epi-
stola inclusa Alia tradunt, affirmat, nihil-
que, quod sit sit in veneranda antiquitatis
fideleque insculpta documentis fundatum, me-
moris prodit.

fortis
hanc fuit.

22 Hugo Flaviniacensis, qui saeculo xi flo-
ruit, Alia ista sibi praetulerat habuit, par-
tisque ex hinc, & antiquioribus Hincmar
epistola inclusa Altit certum quampiam, quae
apud Laubum tom. i Bibliotheca Mss. d.
pag. 78 existant, S. Sanctini Alia, variis adju-
ctis, nescio, unde acceptis, nulla notisque
chronicis, & chronologia, quam vel ipsimet
sibi sinxerat vel certe si qui voluit, didicit,
munta, conscribit. Hinc fallum, ut quamvis
in antiquioribus Hincmar epistola inclusa
Altit hic de Veroduno, nec de Sanctino Hincmar
episcopatu mentio insinuat, Hugo tamen in
contextu a se Altit opinionem eorum, qui,
teste apud Dacherium tom. 12 Spicil. pag. 252.
Bertharius ecclesia Verodunensis sub sec. ix finem
& seq. initium praeterierat, Sanctinum id-
circo tantum, quod Roman, ut martyrii S.
Dionysii Alia eo deferret, cum S. Antonino
pergens indeque post reditus Veroduni primum
Evangelium annuntiavit, primum post in epi-
scopatum Verodunensem Catalogo credebant,
secutus haud sit, sed verè S. Sanctinum, cum
jam Meldensi ecclesia praefectus, Romaeque, quod
iterat, esset reversus, fuisse à Verodunensibus
in episcopatum electum, cum anonymo sec. x
supra laudato Alitum S. Sanctini auctore af-
firmat, sicque hanc Sanctum nostrum pro sibi
dixit Verodunensi episcopo & nihilominus
cum S. Sanctino Meldensi unum eundemque
à sibi haberi, indicat; ante autem hoc in re,
ut verisimiliter in plerisque de eodem San-
cto nostro alit, à veritate aberrat, lectoris
erit ex his, quae & seq. sumus dicturi, dispi-
cere.

§ II. An S. Sanctinus Mel- densis exstiterit S. Diony- sii Parisiensis discipulus, & an cum S. Sanctino Verodunensi unus idem- que sit.

Ecclesia Meldensis episcopum existisse, qui
hodie in hoc quatuordecim subenni ritu colitur,
Sanctinum, commentis modis est optato,
procuratum in traditione, ejus ignoratur laudum,
fundata. In aucto quidem, quod Parisius
Hincmar supra hac transscripta epistola inclu-
sa S. Sanctini Altit sit antiquior, sua scrip-
to seu munimento Sanctinum, neque Mel-
densis ejus episcopatum, memorari invenio;
verum, cum Sanctinus, si supra docuimus, &
longissima jam tempore, imo vera jam inde à
sec. ix honoratus fuerit ut Sanctus, id, quae-
so, nisi aliquando in rerum existisset antea,
futurum fuisse, quis eruat? Ex eo autem,
quod monumentum, Hincmaru sub sec. ix an-
tiquior, in quo Meldensis Sanctini episcopatus
asseratur, assignari haud queat, haud solum
hanc ante id saeculum credimus, consilium
non est, nec is Sanctus noster, quem ut Mel-
densis episcopum, antiqua non tantum Mel-
densis, sed & Verodunensis et Turonensis ec-
clesiarum Brevaria colendum proponunt episco-
pique Meldensibus universi horum à Demo-
chare aliisque ac nominatim à Gallia Christi-
anica & nova auctoribus vulgati Catalogi
accensent, temere ex hisce ad scripserunt
monumentorumque saecula ix antiquiorum silen-
tium est exponendum. Certe ergo nec antea,
quae veluti eo conduecentes Laubius in sua
de Hildoini Areopagitis Juicio pag. 123
& seq. allegat, rationibus expensis, facere id
possumus. Verum primusne, an secundus Mel-
densis episcopus exstiterit Sanctinus?

Sanctinus a
quam Mel-
densis

E.

C.

24 Hildegarus, Meldensis & ipse episco-
pus, qui, Carolo Calvo Imperatore regnante,
S. Faronis, Meldensis itidem episcopi, vitam
contextit, in hac opus Mobilium Alit. SS.
Bened. tom. 2, pag. 616 sic scribit: A Walde-
bero... post Guodalium novus decimus ordo à
sancto Dionysio primo institutus in hac urbe
(Meldensi) fuit; hinc autem sciam, ut non-
nulli Hildegaris auctoritate impulsus, Diony-
sion Meldensium perinde ac Parisiensem primum
fecerint episcopum. Alit ut Dionysius, quod
ab Apostolica Sede Parisius missus totum cir-
cumque regionem Evangelium praedicat, ab
aliquibus hoc nomine civitatem Lutetia vicin-
arum, ita nominatim civitatem Meldensis ad
Hildegaris primum dictos fuisse episcopum. San-
ctum cum non hanc, sed Parisiensem civitatem in
sedem assumpsit, à Sanctino, qui scitis fe-
cerit, ut ab ipsomet, qui Dionysium facient
primum Meldensium episcopum, pro proximo
hujus successore habetur, episcopatum Mel-
densium scribit esse inchoandum. Ita forte con. 3,
cul. 1597 Gallia Christi. aucta Scriptores,
hujus non tantum, quem sibi proxime praecon-
cem habere, tom. i Hist. Meldensis pag. 612
& seq. Duplessis, sed & plures alii ac nomi-
nati

& quidem
primus
E

A natum, qui in suis Episcoporum Meldenensium Catalogis locum primum Sanctino concedunt; illa enim *Acta* nullum omnino, ut jam docui, fidem merentur, facereque proinde ambiguitate sua hunc quoniam, ut Sanctinum, qui nec in ecclesia Carnotensi Brevarius nec in episcoporum Carnotensium Catalogis locum obtinet, existisse Carnotensem episcopum, arbitror. Jam vero, cum sic habeat nec ulla argumenta alia, quibus Sanctinus impulsus certum existimare Carnotensem Sanctini episcopatum potuerit, occurrat, est sane, cur episcoporum Carnotensium Catalogis, in quibus hic Sanctus noster nullum comperit, hic stemos, neque adeo cum nunquam existisset re vera Carnotensem episcopum, existimemus.

hunc episcopum Carnotensem existisse episcopum.

25 Duplex est *Epistola* Meldenensis tam. 1, pag. 614. verbis Gallieis, Latine à me reddidi, sic scribit: Secundum quæpiam, quæ mihi ad manum sunt, monumenta Soucheus, Carnotensis canonicus, in Ms. sua civitatis Meldenensis Historia probe constare, ait, S. Sanctinum existisse hujus episcopum; eumque sic loquatur, oportet, ut, quæ ad id probandum habebat, argumens credidit: admodum valida. Sanctinus nihilominus nec in ecclesia Carnotensi Brevarius memoratur, nec Carnotensibus episcopis in horum Catalogis accessit, omniaque, quæ in illi directi Carnotensi exhibetur, cuius ad unicum faciem, Duo sub nomine ejus in ecclesia ecclesiæ deditum, reducit. In illa, & sane, ut, re mutare distulsi, comperi, restitui; verum, cum sic habeat, qui ergo fallam, ut Soucheus, n. Duplex laudat, argumenta, quæ sit ad Carnotensem S. Sanctini episcopatum manifestandum suppetebant, existimari admodum valida? *Spuria* S. Sanctini *Acta* super in Hincmar epistola num. 9 habent: Sanctinum (Dionysium) ordinavit episcopum, & Carnotum eos illuminare, quæ in tenebris & in umbra mortis erant, inspirante Domino, misit; ubi eum per aliquod temporis immorari disposuit: postea vero Meldenensium civitati pastorem & episcopum esse constituit.

hic addita sedant.

26 Ita dicit *Acta*, nec ad hunc *Acta*, per Hugonem Flaviniacensem ea, quæ num. 22 expasit, modo addita, quæcumque ad substantiam illæ diffundunt. Hinc fallam, ut Sanctinum primo Carnotensem ne dein Meldenensem existisse episcopum, in Gallia Belgica Antiquitatibus fol. 28 Wiffburgius, nunnullis adhuc aliis et eorum assentientibus, scripsit. Hinc verosimiliter pariter factum, ut Soucheus ex *Actis* illis valde admodum pro Carnotensi S. Sanctini episcopatu argui possit autem, probè hanc constare, affirmat; verum, Sanctinum à Dionysio ordinatum episcopum Carnotemque, ut eos, qui ibidem in tenebris & in umbra mortis sedebant, illuminaret, misit fuisse, Hincmar epistola incipit S. Sanctini *Acta* per proximi huc transscripta verba, Hugone Flaviniacensi confusa hinc submisserant, tammodo errant, alibi, quo id, civitate Carnotensi in fidem suam Sanctino assignata, factum innuat, obsequens; imò contra, cum Sanctinum, Carnotem aliquando mortuum, postea fuisse Meldenensem constitutum episcopum, mox enim, nulla omnia Carnotensis, quam oncem occupavit, sedis mentione facta, subducit, ita hanc fuisse tam, priusquam Meldenensis ecclesiæ præficeretur, Carnotensem episcopum, infamius videtur. Adhuc, est etiam, Carnotensem episcopum existisse Sanctinum, luculentissimè dicit *Acta* in qua Hincmar epistola incipit, quæ per Hugonem Flaviniacensem continetur hinc Labbeum existant,

asserent, hanc propter tamen id foret attendendum; illa enim *Acta* nullum omnino, ut jam docui, fidem merentur, facereque proinde ambiguitate sua hunc quoniam, ut Sanctinum, qui nec in ecclesia Carnotensi Brevarius nec in episcoporum Carnotensium Catalogis locum obtinet, existisse Carnotensem episcopum, arbitror. Jam vero, cum sic habeat nec ulla argumenta alia, quibus Sanctinus impulsus certum existimare Carnotensem Sanctini episcopatum potuerit, occurrat, est sane, cur episcoporum Carnotensium Catalogis, in quibus hic Sanctus noster nullum comperit, hic stemos, neque adeo cum nunquam existisset re vera Carnotensem episcopum, existimemus.

27 Porro ut nihilominus Carnotensem episcopum, tenet etiam Dionysii discipulum nonnulli faciunt Sanctinum; verum nec hinc in re illis assentendum. Suffragando quidem sit hic iterum habent, nam quæ Hincmar epistola incipit, quæ per Hugonem Flaviniacensem continetur apud Labbeum existant, S. Sanctini *Acta*; est hinc, ut nec locutensimè tradentibus, nec eret, qui quæ sunt & jam distis nullitate unum desinit, existit, fidem adiungit. Nec est, quod ecclesia Meldenensis traditionem allegat; hanc enim, quæ, ut nunc, Dionysii discipulus existit Sanctinum fecit, gentiumque esse pro certo quæ assentat? Ut incertis hæc in re vulgi rumoribus corruptam, credam, propendeat vel ex ea, quod, ne appareat, Sanctinus scribit, quæ ut Dionysii discipulus esse potuerit, existit in viris. Dionysius enim, ut in Commentario, *Actis* ejus promissio ad 12 Octobris diem in Opere nostra jam docuimus, hanc scribit quæ anno cclxxvi martyria fuit assensu; Sanctinus autem hanc civitatem quæ medio circiter sit. ut floruit, ut & jam nunc dicendi intelligit. Inter S. Sanctinum, primum & distis Meldenensium episcopum, & S. Foranem, Meldenensium istem episcopum ostendit duntaxat, contraque inter Dionysium, primum Parisiensium episcopum, & Agilbertum, Parisiensium istem episcopum, triginta intercessit, ut in vulgatis Parisiensium & Meldenensium episcoporum Catalogis videm licet, episcopi medi; hoc autem discrimen, cum S. Foro & S. Agilbertus æquales existentes sit eodem anno fecit floruerit, ex eo verosimiliter provenit, quod series episcoporum, Parisiensium quidem à Dionysio, qui, ut dictum, hanc series quæ anno cclxxvi martyria fuit, Meldenensium vero ab episcopo, qui multo serius, imò nonnullis, quem non crederet post Dionysium seculo elapsa obierit, fuerit incipit. Opere, tam episcopos, & quæ incipit fuit episcoporum Meldenensium series, existit & jam distis hanc alius, quæ Sanctinus, constitutum est, ut hic verosimiliter hanc civitatem quæ medio circiter sit. ut Meldenensium sedem occuparet, nec diu admodum ante annum cclxxvi existit & vivit, utque proinde hanc fuit Dionysii discipulus.

28 Res sunt & jam distis verosimilis oppositæ, verosimiliorque adhuc è modo hic sedentis evadet. Episcopum, nomine Sanctinum, fuisse etiam habuisse, Verodanenses contendunt. Et vero hæc, quæ ut Sanctum Verodanensem ecclesiæ die 12 Octobris veneretur, re etiam ipso existit Verodanensem episcopum, negari, ut oportet, non potest.

pro Dionysii Parisiensis discipulo, sed, ut apparet, hanc vult, abstrahit.

E

F

cum Sanctino, primo Verodanensi episcopo, anno istem quo,

Id constans ecclesie illius fere tradita, in antiquo etiam cathedralis Verodanensis ecclesie Martyrologio ad xi Kalendas dicm his vobis expressi: Natus S. Sanctino, Viridunensis episcopi. Nec tantum Sanctinum episcopus Verodanensis ascendendum, sed & primam hosce inter tribuendum illi locum, sedem solum vulgari eorumdem Catalogi, in quibus omnes Sanctinus ante universos alios memoratur. Epilogus illi accedit instrumentum, Lipsiarchen², in quam, ut post videbitur, anno 1044 Richardus, Verodanensis episcopus, S. Sanctini reliquias transposuit, inchoatam, in quo Sanctinus discrete vocatur primus Viridunensis ecclesie episcopus. Adhuc inter scripturas, qui Sanctinum episcopo Verodanensis annoverant, nullum omnino, qui primam hosce inter locum illi hanc ascribat, invento; et sane opinio, quod Sanctinus non tantum inter Verodanenses episcopos, sed & hanc primus censetur, videatur hanc immetit amplius. Jam vero cum sic habeat ac te sanctus Verodanensis episcopus verosimiliter, ut infra sanus viset, & circa sic. iv medium Verodanensem sedem occupat & duo adhuc post vicam procegerit, hinc enim opinio, quod, hanc citius, quam medio circuli sic. iv Melidensis ecclesie praefuisse nec alio admodum ante annum cccclxxvi accessisse & vivis ac proinde Dionysii discipulum hanc fuisse Sanctinum Melidensem, statim, verosimiliter evadit, cum Sanctinus Verodanensis omni idemque cum hoc verosimiliter sit, ut fudent, quae jam nunc subiungo.

29 Grevenas, qui und cum Canisio Uffardique Lubeco-Coloniensi editione, anno 1490 facta, ad xxi Mali dicm S. Antonini jozt ad S. Sanctinum, veluti Melidenses episcopos, ut supra videmus, annuntiat, Verodani hodie solum S. Sanctinum ut civitatis hujus episcopum, iterumque deinde, sed episcopi dantez abique fests expressant titulum carretque, ut jam ante monui, Schynni nomen et lapsuens, sequat xii Octobris die Melidensis canonica, idemque etiam, Canisio interim Sanctinum Verodani hodie duntaxat commemorant, max laudant Uffardi Lubeco-Coloniensis editio facit; ut sacra ista tabula, cum Sanctinum, quem loca uno Melidensem, alio Verodanensem episcopum faciunt, diversis & diebus & locis celebrant, duos, ut apparet, Sanctinos diversos, quorum alter Melidensis, alter Verodanensis existit episcopus, inducant. Verum an recte? Mantolycus & Galefinus in Fastis sacris, a se concessis, et lyfmet, qui Martyrologium Romanum hodie reformaverunt, eruditissimi viri unum duntaxat in hoc Sanctinum, quem Melidensem episcopum faciunt, quemque idcirco verosimiliter, quod die xxi Septembris obisse & Petro de Natalibus in Catalogo lib. 8, cap. 108 dicunt, de illo sibi duxte memorandum, recentest; est autem supposititia, quae Illianori ad Cerialum Calvum epistola compenditur, supra huc transcripta S. Sanctini Alia acceptaque ex Niste, quibus Petrus loco mox cit. & S. Anconinus part. i, tit. 6, cap. 28, §. Sanctinum exornant, elogia nec Verodani, nec episcopatus, ibidem ab illo gesti, mentionem faciunt, videntur tamen laudati martyrologi, qui ex illis sic Alis seu eologiis, quacumque ad xxi Septembris dicm de Sancti-

no, Melidensi episcopo, memorant, haustre, hunc cum Sanctino Verodanensi episcopo existimasse eundem.

30 Ita autem, quod, quovis sibi Grevenum sapraque memoratam Lubeco-Coloniensem Uffardi editionem, in quibus hodie, ut jam docui, S. Sanctinus, veluti Verodanensis episcopus, annuntiat, praeterea habuerit, hodie tamen Sanctinum Verodanensem hanc memorant, ita scilicet sibi sciendum verosimiliter rati, quod id, dam ad xxi Septembris dicm Sanctinum Melidensem commemorant, fuisse jam inde & fests factam, existimant. Jam vero, cum sic habeat ac proinde non duntaxat Sanctinum, qui ex infra dicendis primam Verodanensis ac dein Melidensis episcopos verosimiliter existit, agnoscent, est sane, ut sacris tabulis super laudatis, quae, ut dixi, deus Sanctinos invicem distinctos, quorum alter Melidensis, alter Verodanensis episcopos existit, statueri videntur, adversari erendantur. Nec mihi, ut apparet, Molanus, qui in suis ad Uffardum Additionibus hodie Sanctinum passim Alis memorat verbis, Viriduni deus Sanctini, ejusdem loci episcopi & confessoris, cum istam sacris tabulis pugnat. Uti enim laudati martyrologi, quod, quovis sibi Grevenum Uffardique editionem Lubeco-Coloniensem, in quibus, ut dixi, Sanctinus, veluti Verodanensis episcopus hodie annuntiat, praeterea habuerit, hodie tamen Sanctinum Verodanensem hanc memorant, hunc cum Sanctino Melidensi, quem jam ante ad xxi Septembris dicm memorant, fests videntur eundem, ita etiam Molanus, quod, quovis sibi Grevenum Uffardique Lubeco-Coloniensem editionem, in quibus, ut videmus, ad xxi Mali dicm Sanctinus, veluti Melidensis episcopus annuntiat, praeterea habuerit, hanc quoque tamen ad diem istam Sanctinum Melidensem memorat, fests hunc eundem cum Sanctino Verodanensi, quem hodie celebrat, est censendum.

31 Id verosimiliter, qui Molanum hanc duntaxat ante oculos habuit, Ferrarias oisiderit. Certè Sanctinum, quem hodie Verodani in generali sua Sanctorum, Martyrologio Romano non inscripserunt, Carelogia memores, in indit hunc subbo, Melidensem simul & Verodanensem episcopum existit, distulit insinuat, sique hunc cum illo, non fests ac Molanus alique supra laudati hystologi, quibus & hodie Uffardi apud Solterium Bruczelensis Auditorium jungi potest, fests eundem. Nec debito, quin pariter Perisensis anno 1727 vulgati Martyrologii conditoris, qui Sanctinum Melidensis hodie annuntiant nec eundem cum Verodani signant, Sanctinum Melidensem ac Verodanensem unum esse etque eundem, existimant, idemque de Saussoy est dicendum; est enim hic le Martyrologie soo Gallicano ad xxi Septembris dicm Sanctinum Melidensis, veluti Melidensem ac dein hodie Verodani, veluti Verodanensem episcopum, annuntiat, & fests tamen de uno eodemque Sanctino fieri sermonem, eologiis, quae utralique exhibet, fests perspicuum. Jam vero, cum sic habeat nec ulli a jam memoratis, qui omnes, ut jam docui, anno duntaxat Sanctinum agnoscent, distincti seu martyrologi seu fests sacri, qui cum Grevena, Canisio Uffardique

*Sanctinum
fuisse vi-
dantur.*

E

*Fests fa-
citis.*

F

*ut tam ex
his locis
quod dicitur*

C

DEUT. EX. AN-
TIQ. 1. d.
Bertharicus

A. *Tubeco-Coloniensis* editioe *Sanctinus* duas con-
stituitur, inveniantur, est sanctus, ear vel idcirco
id ob hunc perperam fieri, arbitremur. Verum
illud hoc seu opinionem, qua *Sanctinus* *Melden-*
sin cum *Verodanensis* eandem fuisse, aliter ad-
ducit, cum opinio opposita, qua alterum ab al-
tero distinguit, probabilitate omni destituta
etiam hanc sit, joverit probasse.

B. 32. *Bertharicus* presbyter super laudatur,
qui sub sec. 2. initium brevis episcoporum *Ve-*
rodanensis *Historia* concessit, in hac apud
Dacherium tom. 12. *Spitell.* pag. 251. & seq. sit
scribit: Legimus in ista ecclesia (*Verodanensi*
scilicet) jam precessisse triginta episcopos, quo-
rum primus sanctus *Sanctinus* vocatur, de quo
quod sanctus, notare hic studuimus. Num legi-
mus, quod sanctus *Disyphus* *Sanctinus* *Mel-*
densis ecclesie episcopus & *Anthonium* pro-
byterum mitteret cum *Gillis* passionis sue Ro-
mam ad sanctum *Clementem* & iter illorum
fasset per istam (*Verodanensem* aliam) ci-
vitatem, & in eundo se relictum hic primi
praeceperunt verbum *Dia.* sic tenet, quod vi-
cibus in ordine episcoporum istius ecclesie pri-
mus ponatur. Itaque, de quibus hic loquitur
Bertharicus, & *Sanctinus*, qui pri-^{us} cen-
setur *Verodanensem* episcopum, cum *Sanctino*
Melden-, *Disyphi* *Pauliensis*, ut putamus,
discipuli, fuerint eundem. Tunc quidem
seu *Bertharici* aetate & aucti fuisse etiam, qui
Sanctinum, *Verodanensem* primum episcopum,
Agrippinensem infra memorandi concilii tem-
pore ex proin anno, quo id celebratum, 346. *Be-*
tharicus, arbitratore, iudicare faciant, qua
Bertharicus verbis proximis recitatis subnectit;
verum nihil omnino, quo, illos propterea pri-
mum *Verodanensem* episcopum a *Sanctino* *Mel-*
densi existimasse diversum, innuat, adjungit,
serique potest, ut de hoc nihil praefus, ob
quod a *Sanctino* *Verodanensi* distinguendus
sit, reciderint.

& *Laurentio*
Leodicensi
monasterio,
qui *Sancti-*
nus & *Ver-*
odanensis
cum *Be-*
tharicus

C. 33. *Ad hoc* sit. duodecimo etiam fuerunt,
qui, quemadmodum *Laurentius* *Leodicensis*,
qui, tum floruit, apud *Dacherium* tom. 12.
Spitell. pag. 275. docet, duas opiniones oppo-
sitas, quorum altera, cum *Sanctino* *Melden-*
sin, quem *Disyphi* *Pauliensis* discipulum primoque
aetate christiana seculo elasse credebant, unum
esse etque eandem *Sanctinum* *Verodanensem*,
altera, hunc concilii *Agrippinensis* tempore
ex proin medio eliteret sit. ut floruisse, stre-
ber, in concordiam adducere volentes duos di-
versos hunc in finem *Verodanensis* episcopos,
Sanctini nomine distinctos, quorum primus
cum *Sanctino* *Melden-* unum idemque esse ad
sit. i. vizisset, secundus *Agrippinensis* concilii
tempore sui sit. ut eliteret medio floruisse, ad-
probat: ut. Quare etiam id, upore in nullis, qua
noscuntur, documentis antiquis fundatum o-
mnibusque etiam, in quibus unum domitazat *San-*
ctinus comparat, episcoporum *Verodanensem*
Catalogi notantur, ex eo duntaxat, quod
Sanctinum *Melden-* a *Sanctino*, primo *Ver-*
odanensem episcopo, distinctum asserere non
auderent, scilicet videntur, hinc enimvero,
non possunt hunc cum illo creditum fuisse com-
dem, praeter argui, eoque *Bertharici* aetate,
ut mox ducit, fuerint etiam, qui id ipsum
sibi persuasum, habuerunt, consiliarium e modo
dictis est, ut certe auct sit: ut quatuor mox-
ri, qua *Sanctinum*, *Verodanensem* primum

episcopum, cum *Sanctino* *Melden-* unum eun-
demque fuisse, vignerit opinio. Hanc porro,
unde & tom viginti confirmatur, amplius etiam
sunt, qui sec. 2. & 3. floruerunt, Hugo *Fla-*
vincensis & aliorum *Sanctini*, quorum com-
pendium, ut num. 21. jam monui, *Celmen-*
sis exhibet, scripsit: anonymus, hujusque verum-
similitudo possit, qui *Verodanensis* jam supra lauda-
tum anni 1625, tempore qui *Melden-* jam
superius laudatum anni 1640 *Bevirianum*
condidit, fuerint seculi.

34. *Utrum* sit, certe tam hi, quam illi in *Le-*
odicensis, quas in ecclesiastico *Sanctini* officio
procurant, *Sanctinum*, *Verodo* usque primum
episcopum, cum *Sanctino* *Melden-* distincti sit,
non sicut & Hugo & laudatur anonymus, facilius
eundem; cum id autem etiamque hunc *Sanctino*,
ut dixi, habeant, nec quidquam aliam, qui
Sanctinus, *Verodanensem* primum episcopum,
cum *Sanctino* *Melden-* unum idemque fuisse,
opinione certo esse a vero alienam, videntur,
est fuisse, cur hanc, si non, ut certam, saltem
ut probabilem ac verosimilem, tum *Folius* so-
cietis supra laudatis, qui unum duntaxat
tenent *Sanctinum*, cum antiquioribus, a *Be-*
tharico & *Laurentio* *Leodicensi* memoratis,
qui distincti *Sanctinum* *Verodanensem* cum
Melden- existimarent eundem, innitit, ample-
ctuntur. At vero, inquit mala fortassis non
nemo, alligata nondum etiam fuisse videntur,
ut *Sanctinus*, qui primus ecclesie *Ver-*
odanensis praefuit, unus idemque cum *Sanctino*,
qui ecclesiam *Melden-* rexit, verosimiliter
existisse credatur. Quia enim ista ecclesia lon-
giori invicem spatio, quam ut ambo simul
gubernasse commodum quod, sine remota. Nec
facile appareat, quid veri specie alterum possit
alterum existisse diti quod. Et enim in casu di-
cendum foret vel a *Verodanensi* ad *Melden-*,
vel contrā ad hanc ad illam transisset; verum
autem Ecclesiae disciplina episcoporum trans-
lationes saepeque mutationes in usu hanc
habuit, fuisse etiam, ne fragmentaretur,
synodi *Nicaea* canone xv. inhibuit. Ita con-
tra opinionem, qua *Sanctinum* *Verodanensem*
cum *Melden-* fuisse verosimiliter eundem,
pariter argui, verum, sedum mutaciones,
eas vel necessitas vel magna utilitas postula-
ret, veritas fuisse ac fuisse etiam obituisse
lorum, exemplis non paucis, qua *Brevitatis*
causā amito, potest probari.

35. Quare, cum ratio quapiam legitima
utae nobis lenita, ob quam *Sanctinus*, vel a
Verodanensi ad *Melden-* vel contrā ad hanc
ad illam transisset, fuisse potuerit, ut quid,
quapropter, quo minus id factum credimus, vel di-
ctus synodi *Nicaea* canon vel veras Ecclesiae
disciplina impedit? *Dioecesis* fuisse, exempla
quidem, & quibus in Orientali, ac non litica
aetate facile illa, & quibus poriter in Occiden-
tali ecclesiae situm mutationes, ratione legi-
tima hujus exigente, fuisse subinde primis Ec-
clesiae saeculis usitatas, constat, allegari possit
Verum quid sit, *Ethannus* *Alanius* *Opera* nos-
tri tom. 3. Muti in *Servatio* num. 13. vide-
bit) post *Groenii* mortem in Germania Sapo-
thae Inferiorisque regiones exenrentibus *Tun-*
groffis & *Remus* et aliar vicinar urbes deso-
lationibus, *Verodan-* abire *Sanctinus* com-
pulsus circa annum 384 *Meld-* migrasse ha-
que occasione civitatem hanc, prius *Verodo-*

existim-
tunt cano-
dus, effen-
ditur, vera
fuisse est,

E

F

praeferat, de
Agrippi-
Verodan-
sin.

noti fidei haud obdicio, episcopi munere moderanda accepisse ac haud ita multo post obisse dicatur? Sane id, ut potest, ita & re ipsa factum esse, ex eo etiam propendeo ut credam, quod inde nihil nisi quod cum opinione, quod Verodunum primum ac dein Meldis episcopum egisse Sanctinum reor, quàm optime congruat, obortetur, hancque ob mox dicenda potest opinione opposita verosimilitudinem. Discreti quidem ecclesiae Meldensium primum ac dein Verodunensi praefuisse hic Sanctinus noster in Officiali ecclesiastici, quod hodie de eo Verodunense penes nos existans anni 1615 Breviarium recitandum praescribit, Lessianibus asseritur; osti conciliarum in hodiernis de eodem Sanctino nostro, quas Meldense penes nos pariter existans anni 1640 Breviarium complectitur, Lessianus non minus discretè affirmatur; hisce autem pariter, quam Breviarium Verodunensis Lessianus standum videtur.

quoniam Mel-
densium ac-
tibus in quo
sanctus.

B

36. Cur ex mihi fideat sententia, expono. Duplex illi historia Meldensium tom. 1, pag. 4, verbi gratia, Lessius à me hic reddidit, de S. Sanctino sic scribit: Meldisive, an Verodunum vitam hanc mortalem cum immortal commutat, trahi posse in controversiam, non credo. Possunt, ut quidam (Tillemontius videlicet tom. 4 Monumentar. Ecclesiasticarum pag. 721) criticus, fieri ejus ossa Veroduno Meldis fuisse allata. Verum, si ita haberet, ecclesia, in qua haec deponerentur, haud potius extra urbem, quàm intra murorum ambitum videtur fuisse extruenda. Forum enim Meldense, ubi sita est haec ecclesia, diu non nisi vicus extra urbem porus locus exstiterat. Magis itaque cum veri specie congruit, ut Meldis metropolis ibidemque, sed pro consuetudine extra urbem, sepulchris, ac ecclesia, quae ibi eo nomen habet, non aliunde, quàm à Sancti sepulchro ac tumulo originem duxisse credatur. Cum itaque Sanctinus, ut rationibus, quas hic adducit, Duplex merito contendit, verosimilitudinem Melitae, quàm alibi, obicit, hinc final & ex eo, quod longè frequentius homines sit loci, quibus sedes fuisse, quàm illi, ad quae casu divertere, à vita excedant, confideramus sit, ut Sanctinus eum, cum obicit, verosimilitudinem Meldis, quoniam Verodunum, fidem fixam habuerit; cum autem sic habeat, idem verosimilitudinem haud alio ex capite, quàm quod tunc, vel inde nemo non eras, ad ecclesiam Meldensem à Verodunensi transiit, obitu locum, consociarium alterius sit, ut verosimilitudinem primo hanc ac postremo illam gubernaret. Conciliarum quidem, ut jam dixi, Verodunensi supra laudatam Breviarium tradit; at, quicquid in hoc ille de re memoratur, id totum vel ex Hugone Flaviniacensi vel ex anonymo, qui sec. x S. Sanctini Acta, apud Comitem loco supra est, compendio expressa exaravit, scriptore est acceptum; hi autem, utat eadem sibi Westsaxonum in Gallia Belgica antiquitatis fol. 28 & seq. assertione habent, nullum unquam, ut nom. 21 & seq. docui, fidem in istis, quae de Sancti nostri memoria prodant, nec aliunde fuisse, uti hic sit, consimili quous, merentur.

§ III. Quo tempore Sancti nostri floruerint: an eorum vel unus martyr, & an tam S. Antoninus, quàm S. Sanctinus existerit episcopus.

IN tempore, quo Sancti nostri floruerint, inquisitoro oportet hic occurrat Agrippinense concilium, anno 346 in Euphrata, ejusdem archiepiscopi, causam celebratum. Ex hoc enim, quod apud plures conciliarum editores ac nominatim apud Labbeum tom. librorum 2 col. 615 & hinc seqq. exstat, S. Sanctinum ac proin ex infra dicendis etiam S. Antoninum sec. iv circiter medio in vultu existisse, verosimile evadit, quemadmodum hic dabo probatum. At, cum in dubium dubi concilii veritas revocatur, nec, quod me probaturum, dico, probari ex hoc ratio, si scilicet duntaxat sit, quae, pro suppositio verosimilitudinem haud esse habendum, invenit esse omnia hic ostendisse. Esti quidem vel in episcoporum, qui in concilio hic distincti à Sancti nominantur, vel in festum, quae occupantur, nomina, compendio forsan in autographo exarata, librorum, qui haec delectat commodè legere haud paraverit, imperitio irrepperit errores, ultra etiam fateamur, nihil tamen nos cogit, ut vel dictum, in quo Euphrata, Agrippinensis episcopus, ad Christi divinitatem pertinaciter negatam exortationis seu de sede sua dejectionis narratur, concilium veluti verum haud admittamus, vel illius Acta tanquam spuria ex certo suppositio rejiciamus. Sunt quidem scriptores non pauci, crudeliter etiam celebres, quorum alii Acta illa ut dubia & suspecta tradunt, alii ut eorum etiam falsa ac suppositio repugnant; verum sunt etiam, nec numero nec eruditione illis inferiores, qui eadem Acta veluti sincera ac genuina tenent, nec satis perspicui, car hoc in re illis, quibus etiam novissimè in Historia Argentoratensi, anno 1777 vulgari capta, Grandierus hujus auctor sese adjunxit, refragari indubitanter debeamus. Rationes quippe, quae opinionales contrariae patrum pro sese allegant, haud satis solida, ut haec veluti certam amplectamur, apparent.

Sanctum
quem Agrippinense
concilium,

E

E

38. Nec ita ipse, quae, qui id anno 1759 fecit, Archiducis in suo ad Germaniam concilio Praefatione, § xxvi allegat, moveri quo, ut Coloniensem, de qua hic nobis sermo, synodum saeculi x auct. x firmamentum esse, opinor. Praterquam enim, quod non tantum in S. Servatii à Berthario presbytero supra laudato, qui sec. ix floruit, citata verosimilitudinem proinde haud primum tunc scripta fuit, sed & in S. Maximini Trevirensis episcopi Actis, ad eundem anonymo, qui, quemadmodum in Commentario hisce praemissis num. 4 Henschenius, ostensum et etiam hoc in re com. xix Auditorum sacrorum pag. 59 praebente Celliura, ad xxix Maii diem docet, sic, viii floruit, exarata est ibidem ab eodem Henrichio vulgata, synodi seu concilii Agrippinensis mentio insinuat, cui dono hujus Acta,

aperte pro
suppositio.

A *De, in quibus veluti ob hæresim exautoratus Euphrates Colonienſis epiſcopus exhibetur, tam longe poſt hujus ætatem tempore creſcimus conſtitit? Quis, quæſo, id, quod non niſi in ſummam Euphrata, et omni eliquam poſteritate pro probi Chærico habendi, ignominiam cedere poterat, et quopam, qui gategit ut minimam ſcutellæ d' Colonienſis illius antiſtituti ætate fuerit remotus, ac proin nullis in eum ſeo edit ſeu invidiæ ſtimulis aſtus, ſcilicet eſſe, tu animam inducet? Adhuc concilium illud anno, ut chronica, quæ in capite præſert, autem indicent, 346 die Mall XII ac proin die Dominice, tu quom ſecundum tabulas Paſchales anno illo XII Mali dies inſidebat, celebratum pro mare tunc uſitato ſiſte, nec ſiquam in ſorum, per antiquos Ecclēſia canones pro concilio celebratione præſcriptam, peccare invenitur; cum autem ſic habeat ac proin ejus Aſia, in ſemetipſis conſiderate, omnibus omnino, qui in generalis ac ſingularis Conciliorum Aſſit requiruntur, veritatibus characteribus ſine macula, utquid ea ſeu ejus ſine, concilium pro puro ac puro ſignetur hæcema?*

B *39 Certum eſt, inquit loco ſuprà etc. Arzheſelmus, Photius hæreſis non ante annum occulvi. ſe ſynodum Sardicenſem innotuiſſe Eccleſiis Orientalibus. Quomodo igitur Patres Ecclēſie Occidentales, tanto intervallo locorum et temporum diſtincti, anno uno ciuſdem eam Coloſiam reſcribere et damnare poterunt? Quomodo Euphrates veluti huic errori inſediſcens et contumax tanto ætatem occulvi. damnatus? Verum, quod ætatem eſſe Arzheſelmus hic affirmat, minimè ætatem eſſe, ſiquet ex his, quæ Pagius in Criticis ad annum 347, num. 5 ſerſit. Forz enim, ut illud oſtendit, hæreſis Photianiſmæ in ſynodo Antiochena primò ac proin jam inde ob anno, quo celebrata hæc ſiſte, 345 damnata; cum autem ſic habeat, utquid hæreſis illa anno ſeq̄entis Occidentali ecclēſie innotefcere ac d' Patribus Concilii Agrippinenſis, quod tunc, non autem, ut Arzheſelmus ait, anno 345 celebratum, damnari Euphrates veluti erroris iſti inſediſcens hæud poterit? Adhuc, eſſi etiam, Photius hæreſim ecclēſie Orientali ante annum 346, imò vero ante annum 347, cui ſynodus Sardicenſis ab erudiſtis poſſim inaneſſetur, hæud innotuiſſe, tantifper deſideramus, nihil tamen inde contra concilii Agrippinenſis ejusſe Abſurum veritatem poterit inferri. In hiſte enim nulle omnino Photius mentio occurrit, nec neceſſe eſt, ut ab hac Euphrates errorem, ob quem in concilio Agrippinenſi ſuit damnatus, hæuſſe dicatur.*

C *40 Audi, qui hic opportunit ad Inſtitutum noſtrum Sirmontis apud Lobbeum com. 1 Conciliorum col 1805 in poſtſonis ſuis in concilium Agrippinenſe Noſis loquitur. Euphratum...., inquit, à Photio diſſiſſo, nemo eſt, qui traxit, nemo, qui probare queat, tametiſ conſiliâ docuerit. Poteuit enim vel à Pauliniano, quorum eadem ſuit hæreſis, doceri, vel ipſemet ſine auctore comminici, ſicut Leporum monachum eadem in Gallia dixiſſe, quæ Neſtorius poſtea docuit, auctor eſt Facundus Hermianenſis lib. de tribus Capitiulis ad Juſtinianum. Ita, ut vehementer falſter, argumentum, ab hæreſi Photianiſmæ, quæ ante annum 346*

Orientali et proin Occidentali ecclēſiis nota eſſe hæud poterit, contra Agrippinenſem au il 346 ſynodum repetitur, penitus carere et elombi evadit; quod autem ad argumenta reſpectu, quæ contra eandem ſynodum hujusſe Aſia ab Arzheſelmis vel d' ſcriptioribus aliis adducuntur, jam ſpectat, et quorū, qui in hæc errores librorum ſeu imperitiæ ſeu oſtendiſſe irreſpoſſiſſe admiſerit, quærent pterque hinc diſſiſſe diſſolvi, eumque adeo ſigillatim omnia evadere opera præſum non ſit, annum duntaxat adhuc, ſoluzioni luculentia hæud aquit et alia poterat, hic propoſui.

A *Id, quod omemam Inſtar haberi poſſet quodque tantopere Baroniū, ac ſynodum Agrippinenſem vel falſum omaleo ſiſtenteque, vel poſt Sardicenſis tempora reſciendum, judicabit, commone, et ſerè reducitur: Euphrates, Colonienſis epiſcopus, non ſolum Sardicenſis, quod à nemine revocatur in dubium, concilio inter archiepoſes Patres, qui tu eam illirici orbem convenientes Chriſti divinitatem et verbi conſubſtantialitatem adverſus Arianos et Anomæos offerre, anno 347 adſiſte, verum etiam, ut Arzheſelmus in ſua ad ſolitarium vitam agentes epiſcopos docet, à ſanctæ ſynodo, et uno cum Vincentio, Copino epiſcopo, Conſtantin imperatorem adreſ Athanaſiūque ac ſocios ejus in ſides, et quibus contra juſ ſuſcep fuerant depuſi, reſiſti, ab eo poſſularet, præ aliis epiſcopis, quorum non ponit ſiſte archiepoſis conſeſſione ac diſſeſſione erant conſiſti, ſiſte deſeſſus; cum autem, futurum ſiſſe, ut tunc Euphrates, ſi uno proximè prægreſſo d' concilii Agrippinenſis Patribus, qui omnes ſiſte Sardicenſis inuenerant, veluti hæreſis damnatus ac de ſide ſua deſeſſos ſiſſet, tam honorifica legatio decerneretur, credibile hæud ſit, Agrippinenſi illud anno 346 concilium, in quo exautoratus fuerit Euphrates, pro ſuppoſito eſſe habendum. Tale eſt, quod valdiſſimè ſine contra id pugnat, quodque hic adduc proponendum dicit, argumentum; verum, eſſi etiam ſiſte ejuſmodi, et nullo plene ratione poſſit diſſi, hæud illud tamen propter concilii ejuſdem, contra quo intorquetur, Aſia veluti eadē ſuppoſitiſſa forent reſcienda.*

B *42 Huc enim, ut jam docui, nullum proſuſ, ſi in ſemetipſis conſiderentur, includunt falſitatis vocem, nec raro ſit, ut, eſſi quidem diſſiſſe obſectat, quæ, ne res quæpiam geſſa credatur, impediunt, via et ne via quidem ſolvi poſſe videantur, mox tamen ſi omnia, quæ tunc re ille conſiſſentur onæque ignorabantur, adſiſſa innotuerint, evaneſcent. Iſque id quoque quantum ad modo propoſitum, quo ſynodum Agrippinenſem impugnent, argumentum verum ſimiliter, ſi omnia, quæ ob hæc ſiſſent modoque adhuc ignoratur, adſiſſa innotefcerent, locum iſſe fortitorem, exiſtimari hæud immerito poſſet. Ceterum, eſſi etiam in obſturo adſiſſa hujusſem modo adhuc ſit, ratione tamen, quibus qui pro ſynodo Agrippinenſis ſiſte, nodum illum ſolvere, nec irriti, et appareat, labore, conancur, hæud deſiſt. Ac primò quidem, quo id ſiſſent, Euphratum, in concilio Agrippinenſi damnatum, errores poſt evidentiffimis animi ſincere reſiſſentis indicibus revocare itaque concilii Sardicenſis Patres, ut, lapſos ejus memoria quor-*

hic propoſitum argumentum præſupponit;

in notum

quæque hic contra eſſi, qui ſiſſent et hæreſis

valdiſſime min

AUCTORE
C. B.

dammodo obliterata, honorificam ei, veluti qui singulari, quo apud Constantiam imperatorem vocatur, favore, Athanasium aliosque episcopos catholicos sedibus suis restituit, facillius ac ecclesiis imperatoris esset, ad principem ipsam legationem decernerent, commovere potuisse. Petrus, Simondus aliique ac novissimi in sua supra laudata Dissertatione Grandædæus, etiam, qui cum ad Ecclesiam ab hæresi, ab quædam de sedibus suis sacra deiecit, sincere essent ceteri, restituit in hæc fuit, adducit in medium exemplis, respondens.

adlocutus,

43. Verum, cum favore & gratia apud Constantiam plurimum valuisse errorisque suos retraxisset Euphratam et monumentis antiquis haud carisset, nec omnia, futuram fuisse, ut ei, utcumque etiam respiciend, legatio huiusmodi concilii Sardicæ Patribus decerneretur, in animam facili inducturi sint, æstio, an cum Henschenio nostro ad xiii Maii diem in S. Servatii, quom ibidem illustrat, Vita nam. a dicere non propter, Colonia episcopum, et concilio, anno 346 in civitate isthæ congregato, damnatus, et Colonia episcopo, qui, Euphrate nomine dissimulat, Sardicæ concilio interfecti, esse diversos, primamque, qui, Euphrasius, Euphrasiusve non alio simili modo fuerit vocatus, cum posteriori, qui hinc ob hæresim obditiore fuerit successus, ab inspecto librorum scilicet quæpiam, qui episcopi hæretici nomen longi etiam a vera deformitate, ob nomen similitudinem fuisse confusum. Quod si id displicet, in diversis episcoporum catalogis duo episcopum nominati episcopi, quorum alter eluti in eandem ecclesiam proxime successit, experitur; cum autem sic habeat, quod si etiam tam episcopum in concilio Agrippinensi depositum, quom episcopum et subrogatum, Euphrasium seu Euphrasium vocatum fuisse, perperamque stantem sit orthodoxum cum priori, qui hæreticus fuit, confundi, cum Pagio in Criticis ad annum 346, num. 6 dicimus? Respondi quidem potest, unum duntaxat episcopum, qui Euphrasius appellatur, in vulgatis episcoporum Coloniaensium Catalogis cecenseri, episcopoque, qui in concilio Agrippinensi, fuit damnatus, fuisse statim in hoc Severinum substitutum, in S. Servatii historia tradi; verum Catalogos illos in primis Coloniaensium episcopis admodum esse imperfectos ac inspectos, nemini non novit, hæcque nihilominus Historia S. Servatii, in qua illud traditur, auctor anonymus, sec. ix certe haud melior antiquior, eandem est secutus.

fœderis,
per-quo-
stia-
ter hæc
habetur,

44. Hinc factum, ac unum duntaxat existisse Coloniaensem episcopum, nomine Euphrasium, credens, hunc scilicet cum episcopo, qui, et ipse Euphrasius vel alio haud multum ob simili nomine appellatus, in concilio Agrippinensi fuit damnatus, fecerit eundem, statimque illi in hoc Severinum, qui in omnibus laudatis episcoporum Coloniaensium Catalogis Euphrata proxime subiungitur, verique, non quidem anno, quo concilium Agrippinense celebratum, 346, sed, quemadmodum Henschenius in specul. laudata, quam illustravit, S. Servatii Vita opinatur, decem crederet aut fidei decem annis post Euphrata orthodoxo successisse, fuisse et concilii Patribus successum, iterum mandavit. Itaque non quod Pagio, quom quod Henschenio de episcopo, et synodi Ad-

grippinensis Patribus damnato, visum est, vera odendum simile simalque supra proposita, quo non alius contra synodum Coloniaensem valde militat, argumento elevando de penitus emendando viam, reliquis omnibus faciliorem ac plantorem aperire, existimo. Hæc porro, quæ veritatem erudit ostendunt, Grandædæus in sua supra laudata Dissertatione recensit ac deinde rationibus aut certe peritque, quibus synodi Coloniaensis hinc veritas, inde falsitas verofimilis efficitur, testari exposuit, ita demum verbe Gallicis, Latine hæc de me redditis, suam ea de re disputationem concludit: In hoc verifimilitudinem conficta nonne pro synodi Agrippinensis Actorum, quæ in scriptis considerata nihil, quod suspensa reddantur, exhibent ac preterea in totius antiquitatis fastigio maiorique auctorum recentiorum numero, ut Petrus animalaverit, sunt fundata, veritate sententiam ferre oportet? Ita ille & sane, mea quidem iudicio, haud sapit; cum autem sic habeat ac proin Agrippinensi anal 346 synodus veritatis huiusmodi locum sit censenda, confectarium est, ut, qui Sanctinus ab Artidato seu Artidavorum in hoc nominatur ac inter episcopos, qui concilio nomine suo interfectus miserum, recensitur, sec. ix circiter medio floruit.

45. Verum quid ibi Artidavorum vocabulum? In concilio isto non tantum prope apud Labbeum loco supra etc. exhibetur, verum etiam prope apud Chapevillam ex Egidio Aurea-Vallis monachi ad pontificem Gregorium per Hieronymum Gesta additamentis tom. c, cap. 24 vulgatum existit, Artidavum exaretur, hincque peritum, ut scilicet, scilicet, et nam à Lactivo, sed potius ab Artidavo, proin in Suriana episcopi concilii editione habetur, legendum, Simondus in suis in id apud Labbeum supra etc. concil. tom. 2. Adnotationibus existimavit. Verum quæ gens quæve natio per Artidavos, quæ locus per Lactivum seu Artidavum significatur? Verodanensis per Artidavum significatur, Egidius Aurea-Vallis monachus apud Chapevillam sese existimare, loco mox cit. prodit; certo autem per Sanctinum ab Artidavo designari Verodanensem existimare, Simondus in Adnotationibus mox cit. affirmat, quod scilicet, ac addit, & Sanctinus fuit Verodanensis episcopus & Verodanum olim urbs Clavorum vocata. Ita ille, pro se, ut, quod postremo hæc est, procerum dei, clerus Bertharum propheta, qui apud Doctorem tom. 12 Spicil. pag. 252 de S. Sanctino, Verodanensi episcopo loquens, in Euphrate episcopi, quæ in concilio Agrippinensi scilicet est, depositio nem partem habuisset Sanctinum, urbs Clavorum episcopum, in Vita S. Servatii, legi ait itaque non eandem, urben Verodanensem vocatam olim fuisse urbem Clavorum, docet, verum etiam facit, ut hæc, quam ita in S. Servatii Vita appellari videtur, unam eandemque cum urbe, quæ vel Artidavorum vel Artidavum in illi concilio Abbe nomenque, existimare possimas.

46. Quod si itaque Egidius & Simondus, qui sunt Bertharum, sec. ix & seq., ut supra docui, scriptorem, ita & hoc, & quo laudatur, antiquiorem etiam S. Servatii Pium suffraganeum habet, assentiendum hæc sit, existimasse Verodanensem episcopum, qui & vocatus fuit Sanctinus

Sanctinus
qui. Verodanensem.

F

de apparet,
episcopum,

A & circa sc. iv medium floruit, è concilio Agrippinensi, cum id è jam dictis pro fidei, ut nemini voluit, habendum haud sit, propterea concludi. At vero, nec urbem Clavorum, nec Ariciavum seu Ariciavorum urbem olim vocatum fuisse Verodunum, Valesius in Galliarum Noctile pag. 598 contendit; ea autem ipsi fides sententiæ, quod, ut ait, è nullo scriptore antiquo Verodunum ita vocari invenitur. Verum, ab rom. iv Monomach. Erel. pag. 721 Tilletianus, è Valesio alibi alia, cui hujusmodi appellatio attribuitur ac Sanctinus episcopus propterea potenter, haud invenitur; cum autem sic habeat, nec, est etiam fidei duntaxat esse Agrippinensi concilio, tantisper daretur, verosimile alio modo sit, factum esse, ex li, qui concilio Alia confiteatur, nisi in hisce, quæ non essent, Sanctinus, nisi ipsius firmarum suum destrueret voluisset contra omnes veri spiritum dicantur, profectus, reliquum est, ut cum Egido, Aleria-Vallis octavo & Sermone admittatur, per urbem, quæ vel Ariciavorum vel Ariciavum in Alis illis appellatur, designari urbem Verodunensem, quæ quovis quidem retro ex hisce nominibus, appellatione tamen, quæ ad eorum vel unum vel alterum quodam proximi accedit, è Sleybertu etiam ad eum 1047, itemque apud Ducherium rom. 12 Spell. pag. 276 è Laurencio Leodensi, nullo etiam Concilio Agrippinensi ratione habita, distinguitur, ac porro distingui diu etiam ante sit. x hocque ipso seculo consueverat, ut Hugo Florentinensis, qui tum floruit, apud Labbeum rom. 1 Bibliotheca M. pag. 79 restatur.

B At verò, innotuit, sit ita, ut hic contenditur; in concilio Agrippinensi Alis Verodunum per Ariciavorum urbem seu Ariciavum significatur, nundum tamen inde consilium certo erit, ut Sanctinus, qui in Alis illis Sanctinus ab Ariciavo seu urbis Ariciavorum vocatur, indubie Verodunensis, non autem alterius civitatis, episcopus existerit. Cum tamen ex antè dictis in episcoporum sedibusque, quæ hi occuparunt, nomina, in Alis illis expressi, errores irreperiant, fieri potest, et haud rectè fore fides, quam Sanctinus occupavit, urbis Ariciavorum seu Ariciavum in istem Alis appellaretur, utque proinde, cum id fidei civitatis illa, cui episcopus munere episcopus, nomine Sanctinus, præsuerit, subiuncta sit, haud immerito etiam in dubium, Verodunensis, an civilis aliteris episcopus existerit, qui in dictis Alis Sanctinus Ariciavorum seu ab Arichro nuncupatur, revocari queat. Ita adhuc, ne Sanctinus, Verodunensis episcopus, qui in Agrippinensi concilio pariter habuit, admittatur, potest erga; verum ubi, quæ Ariciavorum seu Ariciavum in concilio Agrippinensi Alis nominatur, urbem aliam, cui episcopus, nomine Sanctinus, præsuerit, haud fuisse, vel ex eo concludendum appareret, quod ubi illa, cui episcopus, nomine Sanctinus, concilio Agrippinensi tempore seu anno 346 præsuerit, haud invenitur, ut utulus unquam urbem Melidensem, quam Sanctinus etiam fecit, fuisse urbem Clavorum seu Ariciavum vocatum, vel similiter; cum autem sic habeat, Sanctinus in concilio Agrippinensi memoratus, in totius equidem nomen errorem irrogasse,

nihil funder, civilis verosimiliter haud electus, quam Verodunensis, existerit episcopus, eumque nec ex episcoporum Verodunensium Catalogis, nec ex illis Alis fide dignis documentis episcopus Verodunensis, nomine Sanctinus, è Sanctino, quem ut Sanctum ac ut primum fuisse Episcopum Verodunensem venerantur, diversat, innotescat, consilium è modo dictis est, ut hic sit ille ipsi Sanctinus, qui in Agrippinensi concilio velut urbis Ariciavorum seu Verodunensis episcopus memoratur.

C Illud porro è simul ex eo, quod tantum istud, verosimiliter, ut docui, pro supposito haud habendum, fieri è suprà dictis anno 346 celebratum, consilium aliteris sit, ut is sanctus noster Verodunensis Episcopus verosimiliter tunc ac proin medio circiter sc. iv sedem Verodunensem occupavit; id autem sit habere, verosimiliter adhuc existit vel ex eo, quod ejusdem concilio Alia, etiam forsitan, contra ac suprà docui, pro certo suppositis forent habentia, sint equidem, utpote ad auctore, qui, quemadmodum num. 38 docui, sit. viii floruit, laudata, scilicet in antiquiore, quodque, cum innotuit, è quo furtim confecta, opinionem, quæ S. Sanctinus Verodunensis sc. iv circiter medio præsuisse episcopus monere creditur, fieri scimus, debet è hæc sc. ix est antiquior. Neque vero inde tantum, quod dixi, seu S. Sanctinum medio circiter sc. iv Verodunensi ecclesia præsuisse, verosimiliter credit, verum etiam è S. S. S. Vitali Vita; hæc enim apud Ducherium rom. 12 Spell. pag. 372 è suprà plus semel dictus nominato, qui sc. ix ac x floruit, Berthario, ecclesia Verodunensis presbytero, laudatur, eumque, ut hic ait, Sanctinum urbis Clavorum episcopum, ac proin è suprà dictis Verodunensem, in Euphrata, Colonienfis episcopi, depositionis, ab Agrippinensi anno 346 concilio facta, partem habuisse, memoria proderit Vita illius scriptor, fieri è ipsi opinionem, quod is Sanctus noster Verodunensis episcopus anno 346 seu sc. tredecim quarto medio Verodunensi sedisse putatur, haud dubit scimus; cum autem sic habeat, est sane ob omnia de hoc argumento jam dicta, tur è nos eandem, quam vel solum, ut docui, Agrippinensi jam suprà memoratum concilium verosimiliter existit, ampliamus, ac proin, S. Sanctinum, Verodunensem primum episcopum, sc. iv circiter medio Verodunensi ecclesia præsuisse, si non ac eorum, ut verosimile sit, admittimus.

D Tempore itaque, quo Sanctinus sedem Verodunensem occupavit, utrumque hanc in modum jam determinato, modo etiam, ac quod usque circiter tempus hic Sanctus noster possidit Agrippinensi anno 346 concilio vitam protraxerit è on hanc, ut memoria etiam proditum invenitur, martyrio terminavit, examinemus. Inter Sanctinum, quem velut primum episcopum Verodunensem venerantur, è Pateronum seu Polychronium, quem circa annum 450 sedere innotuisse constat, tres domitiae episcopi medi, Maurus videlicet, Salvius è Arator in omnibus vulgatis probatoriis nota episcoporum Verodunensium Catalogis numerantur; cum autem inter annum 450 è S. Sanctinum, si hic duobus duntaxat adhuc tribus post concilium illud an-

sc. iv c. in
et modis
fidei, ut
sit, ut
sit, ut

E

F

martyrio
viam, per
fuit, ut
dicta

è primo ha-
ram cultu-
po domitiae
non di-
vortu, et
verodunensis

AUCTOR
C. B.

598 DE SS. SANCTINO EP. ET ANTONINO

nis ecclesia Verodunensi praeuisse, anni haud pauciores quam centum intercessissent, tresque tantummodo episcopos tanto temporis spatio Verodunensem sedem occupasse, verosimile haud sit, necesse apparet, ut Sanctinus pluribus certe, quam duobus tribuisse, post idem excellens annis ecclesiae Verodunensi adhuc praeuisse statueretur. Verum ad quoniam quidem hi numerum ascenderint, seu ad quod circiter assue tempus Sanctinus adhuc post annum, quo praefatum concilium celebratum, 346 Verodunensem ecclesiam gubernavit? Nihil omnino, ut mihi equidem apparet, impedit, quo minus ite Sanctinus noster concilii huius tempore juvenis adhuc existisset, sedem Verodunensem post adhuc assue ad annum circiter 375, imo forte (jam supra n. 35 dista videtur) assue ad annum 384 occupasse, pauloque deinde post, cum ecclesiam Meldensem moderandum actus accepisset, obisse credatur.

post annum
346 prae-
dictam, haud
mirum est.

50 Et vero id, ut potest, ita fere re etiam ipsa salum esse, verosimile mihi apparet primo quidem, quod anni duntaxat fere septuaginta, qui ita a tempore, quo Veroduna Meldas Sanctinus migravit, assue ad annum 450, circa quem, ut dictum. Pulcherrimus sedere incipit, fuerint elapsi, inter Maurum, Salvium & Atractorem dividendi supersint, illique a tribus hisce Verodunensibus episcopis, si singuli paulo pluribus quam viginti annis, quod a veri specie nequaquam abhorret, stitisse statuantur, impleti facile poterint; deinde vero, quod, ut apparet, nihil etiam obstat, quo minus Melitis annis circiter 450, qui a marte S. Sanctini tempore, secundum jam dicta computata, usque ad annum 626, quo cathedram Meldensem S. Faro occupare incepit, excurrerint, episcopis Melitensibus obdorem, qui, quemadmodum supra jam docui, hunc inter S. Sanctinum interessere medi, fidei credantur. Porro, ut ad aliud, quod hic etiam examinare mox proposui, quodque hae die examinatum it, jam ante ad certum Octobris diem, ad quam & Ferraria, ut mox videbimus, Sanctinus & Antoninus, ut Martyres, Letitia Perisiorum annuntiat, in Praetoribus promissimus, modo veniam, Sanctinum sub Domitiana vel Verre perperam locari martyriumque proinde, etiam id subijci daretur, sub Imperatore Illorem eliterata haud subijci, ex his sunt, quae de tempore, tem quo Sanctinus Verodunensi sedere, quoniam quo inde Melitis migravit ibi obierit, jam diximus, nemo non erit; verum anne vel martyrio vitam finit ite Sanctinus noster? Souffray, qui cum, ut confessorem, tam ad 22.1. Septembris, quam ad 21. Octobris diem in Geliseno suo Martyrologio commemorat, postulat rebus quod in hoc scripserat correxit eundem simul & Antoninum ut martyrem ad certum Octobris diem in Operis illius Supplemento signavit.

est interim
martyrii ti-
tulo dona-
tus inveni-
tur, sed &
martyrium
fuisse

51 Verum, est quidem in elogio, quo huiusmodi haud Sanctinus nostrae exornat, fuisse eum Melitis Praefectum, eodem die quidem recurrente, ac diverso anno, adductum, illudque, praestantissime terminis sigillatim consilio, martyrii palmam adeptos, efformet, nec ulla memoria, qui hae ante ipsum prodiderit memoria, inveniam, primus tamen Martyris titulum Sanctino attribuisse & Duplessio Hist. Melitensis tom. 1, pag. 620 perperam assertar, id enim ante illum jam praefluerat

Ferrarias, qui, quamvis Sanctinum haud paucis hisce verbis Virodui S. Sanctini episcopi obsequio Martyris titulo annuuntet, eundem tamen, quod sunt miram videri potest, veluti martyrem ad certum Octobris diem hunc in modum signat: Letitia Praefectum Ss. Martyrum Sanctini & Antonii sub Domitiano. Nec ea in re Ferrarias tantum, sed & qui Verodunensi, quod penes nos exstat quodque anno 1625 notatur excusum, Breviarium condidit, Souffrayum praefecisse sine censu. Esi enim hi, non Martyris, sed Confessoris tantummodo titulum Sanctino ascribant, in Letitiant tamen, quae haec de ista Sancta nostro recteandas praeparant, martyrium cum vitam finisse, distere affirmant. Verum, est sic habeat, non est tamen etiam, cur vel ipsi prius pro Martyre obsequisse Sanctinum existimarent. Martyria enim coronatum fuisse hunc Sanctum nostrum, Acta ejus, compendia & Calaneo loco supra est, exhibuit ac, ut hic scriptor ait, sic, & conscripta, luculentissimè etiam tradunt. Imo vero cum ex Actis hisce plerique, ut apparet, alla, quae in dictis Breviariis Verodunensibus Letitiantibus narrantur, sine de prompta, ex istis quoque, qui haec cunctantur, Sanctini, quod referunt, martyrium haurisse, opinor.

52 At, Atque illis, Sanctinum facientibus martyrem, assentiendum? Cum nec Bertholus supra laudatur, qui sic, 1x natus est, nec quis scriptor alius, qui vel ea ipso, qua dicta Acta sunt contextu, sic, & vel citius floruerit, quidquam assue, & quo martyria vitam terminasse Sanctinum, colligas, suppediet, ita vero, cum ipsomet pater, qua supra transscripta Hincmaris epistola includit, S. Sanctini Acta, martyria hunc & vix non fuisse fabulam, dilucide prodant, unde, quos, scriptor anonymus, qui Acta, & Calaneo compendio exhibita, contexit, distice contrarium? Id ego edicendo haud falo, verum, cum plerique, quae narret, commentis, ut apparet, sint, ac, ut jam monui, cum duntaxat, dum quid, quod allante probè confirmari patet, memoria prodit, fidem sibi adjungat, cuiusvero, cum allante probati nulla plene ratione quae S. Sanctini martyrium, non est, cur ipsi, id assenti, assentiamur. Hic Flavinianensis, qui, quemadmodum n. 22 indicavi, laudatur, quae autor ipse anonymus scripsit, S. Sanctini Acta sibi praesentia habuit, ac etiam, quae in hisce de ejusdem S. Sanctini martyrio legerat, recessit, & tamen haudquaquam id, est interim, quae in istis Actis narrantur, plerique alia, utae ob omni etiam veri specie abhorrentia, admittat, credendum existimavit. Audi, qui apud Lobium tom. 1 Bibliotheca Mss. pag. 82 opportunit ad institutum nostrum loquitur.

53 Legitur sane, inquit, in antiquioribus ejus (S. Sanctini nimirum) gestis, quod, cum Melitis redisset, tyrannum increpavit, quod res Ecclesiae diripuerat, & ob id illum ita precipiti servidum, gladio adscitum beatus Virum vitam transmississe perperam. Apparet etiam nunc in ipso Viri beatissimi capite, licet talum est ob his, qui voluerat de ossi ejus sanctissima contulerant, sacro gladii materialis, ita ut modis pari capitis, ipsa videlicet pars anterior, in qua posuit sunt semelrum oculorum, non hauratur cum reliquo corpore, & quae

in Actis, &
Calaneo in
concordiam
contradicti
dicatur.

est dicitur

A quasi gladio socii & divisi videtur pars posterior ab anteriori. Qualiter ergo servum suum Dominus ad se erocaverit, ipse novit, qui eum praedixit ante saecularia tempora; nos credimus, quia, etsi ejus animam gladius persecutionis non attulit, pulchrum tamen martyri non amiserit, quia totius vite ejus excelsus iugis fuit eum principe mundi confictus. Ita ille, ecce est, cur hic ab illo nec ob ea, quae verbis ipsius testatur Ilugus scribit, distincendum quile dicitur. Cum enim fieri quae, ut martuorum capite vi sibi vel testa vel etiam sudore illata sedantur bisariam, ex eo sunt, quod capite S. Sanctini pars posterior quasi gladio ab anteriori videtur divisa, fuisse hanc Sanctiam aequum gladio, quo capite ejus scilicet fuerit scissam, & vivis scissam, inseri non potest.

Me addit,

54 Et verò, cum Sanctinus, non sub imperatorie, christianas diversimodis persecutus, sed, quemadmodum & jam supra dictis nemo non colligit, pace Ecclesiae jam dudum redita, florante, gladio cum praesule occubuisse, verosimile haud apparet. Fuisse quidem, non quod Christi fidem abire, non voluisse, sed quod tyrannum, qui Ecclesiae bona expropriaret, interceptis, Sanctinum occisum, supra laetitia ejus, uti Ilugus, qui hoc sibi praetentia habuit, veritas jam nunc recensitis prodit, Alia antiquiora testatur; verum quod ille in hister memoratur, qui etiam, fide Christi laet propagante, ecclesiae bona diripere episcopumque ob hanc defensionem ausus sit, tyrannus? Illic ego, non scias ea alia fuisse omnia, quae in Alis illis leguntur, & sola flagrantis licentiae avarum, vehementissimae suspicio. Universa quemadmodum, quibus Sanctinus erat inscriptus, Tabula sacra cum vel Confessoris titulo tantummodo distinguunt, vel certe Martyrum haud appellant. Tabulis sacris accedit Meldensis ecclesia, quae, quemadmodum penes nos existens ejus Breviarium fidem facit, Sanctinum hoste, non ut Martyrem, sed ut Confessorem colit. Nec, ut apparet, Meldensis ecclesia hic penitus adversatur Veroduncensi. Etsi enim, ut jam antea docui, Sanctinus in Officio, quo hodie ab hac honoretur, martyrium subisse dicatur, Confessor tamen cum in titulo, quem id praefert, quoniam in orationibus tribus diversis, quot hodie in S. Sanctini Missa Veroduncense penes nos exstant anni 1554. Missae suppeditat, quem in Calendario, huius praefato, etiam sit. Ut sit, cum eundem Sanctini, qui praeterea in pace defunctus in Veroduncensi anni 65 hic danda sec. xi inscriptione asseritur, martyrium in probata fidei Alis fundatum & jam dictis haud sit, opinione, quae cum Confessione facit, cum Duplessio aliusque possum traditis omnino ob jam dictis standum opinor, siquae, quod hic de Sanctino monstrandum vitium erat, non fuisse contentus, sermonem modo ad S. Antonium coarctat.

Idemque de
S. Antonio,
qui &
ipse fuisse
tyrannus.

55 Ille Sanctus noster in episcopatum Melensem S. Sanctinus proxime successisse in hujus supra huius transcriptis, quae illicini epistola includit, Alis asseritur, idque ipsum in Alis, quae, ut nunc 22 docui, Ilugo Flaviniacensis continetur, S. Sanctini Alis itaque in Crevent & Cassi nunc 1 laudatis, quibus & Ussardi Lubeco-Coloniensis edita consonant,

Martyrologis dilucide etiam tradunt. Adhuc in omnibus vulgaribus episcoporum Meldensium Catalogis proximum d. S. Sanctino locum occupat Antoninus, scripturaeque propendunt omnes, qui Sanctinum factum Melensem episcopum, proximi et in hanc fidem suffragant Antoninum. Nec desunt huius etiam addenda monumenta, quae, quoniam quidem Antoninum nec proximum Sanctini in fidem Melensem successisse, nec Melensem episcopum factum, eum tamen Episcopum titulo distinguunt. Verum, etsi sic habeat ac parò Antoninus etiam ut episcopus in Melensi anni 1640 Breviario colatur, imò & in Calendario seu Directorio, hoc praefato, Melensis Episcopus vocetur, in antiquis tamen ecclesiae Meldensis Breviariis, uti apud Duplessium lib. 1. Melensis tom. 1, pag. 622 notatum invenio, praefato Melensius haud occurrunt. Adhuc autem omnino, quo Antonino vel episcopatus asseritur, aequis seu parò cum supra laudatis S. Servatii Vici consilique Agripinensis Alis, quae iuxta ne alia supra addita pro S. Sanctini episcopatu sunt, antiquiora monumentum invenitur. Illic supra, cum mihi haud tam tute S. Antonini, quàm S. Sanctini episcopatus asserti posse videretur, in Commentariis huius capite Episcopi titulum, non nisi periculum forte, quod dubitandum esse solet, adhibuit, Antonino certidus.

ac ostendit,
quo Sanctino
par, sic 19
proverbi ob
lecti, ut
dicendum

56 Adhuc, cum verosimiliter S. Sanctinus aliquandiu etiam, ut supra docui, ultra sec. iv medium vitam protraxerit ac parò S. Antoninus, etiam S. Sanctino superstiti vixisse passim eratur, eodem tamen, ut puto, quo hic, sec. iv magna sui parò jam clausa excessisse & vixit, hinc supra, attingit Sanctum nostrum verosimiliter sec. iv propecho obisse, in margine indicavi. Ceterum id, uti & jam dictis haud Sanctino, ita nec Antonino per martyrium obvenisse est dicendum. Etsi enim hic Sanctus noster & Ferrarius in generali Catalogo Itemque & Sauffay in Martyrologio Gallicano Supplemento Martyris titulo ad tertiam Octobris diem docetur, in aliis tamen omnibus, quibus inscriptus existit, Festis sacris Confessor tantummodo nuncupatur, nec sibi Ferrarius & Sauffay, cum prior quidem in dicto Catalogo ad xxii Septembris, posterior vero in ipsomet suo Gallicano Martyrologio ad xi Octobris diem confessorum domaxat faciet Antoninum, sacris canstant. Porro Festis sacris, qui, ut dixi, Antoninum Confessoris tantummodo titulo insigunt,ongi possunt ipsomet fideles, quae supra hac transcripta Hincini epistola compendit, S. Sanctini Alis, quae iuxta ea alia jam superius laudata, quae Ilugo Flaviniacensis composuit, S. Antoninum non martyrio, sed in pace vitam terminasse, dilucide tradunt. Nec ut Martyr, sed ut Confessor in Melensi, quod mihi ad manum est, anni 1640 Breviario S. Antoninus colitur; ut sancti non sit, cur hic Sanctus oster, quem martyrii palmam adeptum, nec ipsa, uti & dictis martyrem facientia Sanctinus, commentis huius & quae Calmenus compendio exhibet, Alis credunt, terminasse martyrio vitam credunt. Hinc simul & ob ea, quae nunc 54 dixi, in Comment. compite Confessoris titulum tam S. Antonino, quàm S. Sanctino, nulla omnino, quae animam de re dubium praeat, inspicienda formula adhibita, ascripsi.

§ IV. S. Sanctini corpus Verodunum Meldis portatur ibique deinde, communicata interim cum Meldensibus ejus parte, iterum ac tertio in hierothecas novas transfertur.

S. Sanctini corpus, quod Meldis dicitur

Dilectissimus Hist. Meld. tom. 1. pag. 4 & seq. de ecclesia, qua modo Meldis S. Sanctini nuncupatur, nonnulla, ann. 36 Icturis oculis hic jam subiecta, profatus ita deinde verbis Gallici. *Lecteur à me redonnez, poursuivit* : Profectus corporis ejus cunctis venerando hoc in loco diu afferrentur fideles. Seculo XI Mercatores quidam Verodunenses Meldensium huic honori invidentes, sumum, quae totam regionem affligebat, sibi veniunt in commodum, usque, qui thesaurum custodiebant, donatū quendam argenti summū, sibi ut iactas illas reliquias valere liceret, impetruunt, easque Veroduni in S. Vitioni abbatis, ubi hodie quoque servantur, deposuerunt. Ita ille, S. Sanctini corpus tam adhuc Meldis, dum inde Verodunum, quod versumiliter anno 1044 ex infra dicendis factum, deportaretur, in ecclesia, nostri ipsius Sancti nomen insistentis, fuisse assertum, non absque indicio, nisi ante hoc in re a vero haud aberrat, dubitari posse videtur. Decanus tamen & capitulum Meldense canonice, qui, quemadmodum ex harum litteris, ann. 17 hoc transcripsit, liquet, S. Sanctini corpus quiescere adhuc penes fidei, ann. 1259 poterant, non collegia S. Sanctini, sed cathedralis Meldensis ecclesie existisse videntur.

facta fuerat

§ Adhuc S. Sanctini corpus, quadragenarius amplius post obitum ejus annis elapsis, in cathedrali Meldensi ecclesia depositum, ibidem usque ad tempus, quo Verodunum fuit translatum, quiescisse, Wessburgius in suis Gallia Belgica Antiquit. fol. 29 verso affirmat eique suffragatur Hugo Flaviniacensis, qui S. Sanctinum Meldis fuisse Verodunum a Verodunensibus delatum, apud Lobbeum tom. 1. Bibliotheca Mss. pag. 123 scribens, Sanctinum tunc Meldis in majori seu cathedrali ecclesia positum fuisse, disertè tradit. Illic etiam, ut fallor, est factum, ut Tillemontius, Meldisne in cathedrali, an in S. Sanctini ecclesia sacrum hujus corpus quiescere, Meldenses fec. 12 pœdint, tom. IV Monumentorum ecclesiast. pag. 721 dubitavit. Verum, si in harum ecclesiarum una, siue in altera sacrum illud pignus tum ac post, dum Meldis transferretur, fuisse servatum, inde equidem id verè, ut ex infra dicendis patet, Verodunum fuit delatum. Quod res gesta sit, sacerdos, qui in hac magnam partem habuit, Verodunensi S. Vitioni monacho, qui post Meldes venerat, narravit. Ita Calmetus, ipsimet etiam transcripsit sacerdotis illius verba, & Verodunensi S. Vitioni abbati Mss. in sua de primis ecclesiis Verodunensibus episcopis Dissertatione eol. 64 & seq. non docet.

§9 Adul, qui verbis Gallici, L. line à merced-

dilecti, ibidem loquatur : S. Vitioni, inquit, religiosus, nomine Richardus, quorundam negotiorum causa Carnotum ab abbate suo missus, Meldis transivit, ibique in suburbio ex adverso vetulae ecclesie est hospitium. Sacrosdos acutis admodum proceris attulit ei, qui, refectio corpori serviens, eumque, Verodunensem esse, intellexisset, ab illo, sanctissime Sanctinum, episcopum Meldensem, & locum, quo sepultus esset, cognoscens, ei fideles. Religiosus, Sanctum illum, cum existisset etiam Verodunensis episcopus summaque in veneratione corpus ejus in S. Vitioni abbatis foret, sese novisse, respondit. Sacrosdos subiecit : "Si mihi silentium sponderis, dicam tibi, quod sacrum illud pignus ad monasterium vestrum fuerit delatum." Richardo, quod petebat, pollicito, profectus est sacerdos eique dixit : "Fame valida in hac regione exorta, plures tam clerici, quam laici nō abscedere, fuerunt compelli. Id huic episcopus ex lege permisit, ut quantum in ecclesia Meldensi presbyteri, qui ibi officium obirent reliquiasque thesaurum custodirent, relinquereut ; unus è quatuor, qui ibidem remaneret, ergo exire. Eo temporis intervallo mercatores quidam Verodunenses, ex Hispania revertentes, Melas venerunt neque ad cenam invitabant. Inter confabulandum ei declaravit, sub custodia mea positum esse S. Sanctini corpus. Tam obnixi, ut id eis daret, me rogabant, ut tandem, quod petebant, me facturam sem pollicitus. Argenti summum huic modicum largi mihi fuit; hanc cum tribus sacerdotibus, reliquiarum custodibus, sum paravit. Unā thesaurariam aperuimus; sacra eis omnia commisit, hacque sollemnitate, quam maxime Verodunum sponore." E

§ Hanc religionem S. Sanctini translationem, quam veri factam, ex infra dicendis patet, Hugo Flaviniacensis, anno 1661 innuit; ut perperam id ab illo fieri, modo hic juvenis, piosam ad illa pergem, ostendit. Berthacius, jam supra plus semel laudatus, brevis Episcoporum Verodunensium Historia auctor, hanc haud ante annum, ut Tillemontius tom. IV Monumentorum ecclesiasticorum pag. 722 probat, 915 ac proin haud prius, quam cum quinquagesimo circiter anni a tempore, cui dictum S. Sanctini Verodunum Meldis translationem Hugo Flaviniacensis illic, essent elapsi, conscripsit, & tamen, dum id fecit, fidei, nisi Meldis fuit S. Sanctini corpus, quatenus loco id existeret, comprem haud habuisset, in Historia illa apud Dacherium tom. 12 Spicil. pag. 252 luculentissime prodit; cum autem is episcoporum Verodunensium historiographus Verodunum versaretur, ibidem esset ecclesia cathedralis canonice ac in mandatis, ut quidquid de Verodunensibus episcopis vel legibus vel aliunde intellexisset, litteris consignaret, accepisset, qui, quavis, si quingentesimo dumtaxat circiter ante annis S. Sanctini corpus Verodunum Meldis fuisse alium, ignoratum id eum fuisse, in animam inducat? Haud dubie loquitur in tempore, quo S. Sanctini corpus Verodunum Meldis fuit delatum; determinando à veritate Hugo aberravit. At quidnam igitur id factum dicimus? Res certe ante annum 915, ut & jam dictis nōn colligit, haud acciderit, cumque tunc, cum factis valide in regione esset E

quatenus ad.
 tam hic ex-
 ponitur, ra-
 cione à meo
 creditur
 Verodun-
 ensis

aliterum,
 inde ab his,
 non ante
 860, acc
 alas,

E

E

A *exorta, gestam esse, suam faciant non. praed. de Calaneo hoc transcripsit sacerdos Mel- densis verba, oportet, et, fime quapian, qua post annum 911 fuerit exorta, Gallias aggre- gent, S. Sanctini corpus Verodunum Mel- dis statuerit delatum.*

us Was-
burgii pri-
mum pote-
ria,

61 *Wassburgius in suis Gallia Belgica Antiquitatibus fol. 29 verso verbis Gallicis, quae Latina factio, sic scribit: Corporis S. Sanctini reliquie, honorifice & reuerenter in cathedrali Meldensi ecclesia deposuere, ... ibidem manserunt usque ad tempus Roberti, Franco- rum regis, Hugonis Capeti filii, quo regnan- te, fumes adeo valida Francium afflixit ut eas quantor prebysteri, dicte ecclesie custodes, vendiderint Verodunensibus quibusdam mer- catoribus, qui eisdem Verodunum ad S. Vito- nis ecclesiam, ubi honorifice grandi ipsi- otheica semetque argenteo inclusio hodieque seruantur, anno circiter 1032, cum S. Ri- chardus dicte S. Vitioni abbatum abbas, Ram- bertusque Verodunensis episcopus esset, de- celer. Robertus, Francorum rex, de quo hic Wassburgius, anno 1031, est ad hunc an- num Pagius in Crutetis ostendit, de vivit ex- cessit, famesque hic memorata non nisi post ejus ortum videtur exorta. Diversa enim, et opo- nor, haud existit de fame, quam, narrata primum disti regis morte, exortum esse, Glo- ber Rodolphus apud Chesulum Historia Fran- ciae Scripturae tom. 4, pag. 43 memoria prodiit. Verbo, quibus id facti graphiceque horrendum, de quo loquitur, famem describit, parum hoc, quod infra usui adhuc sine fore, hoc transcribo. Sic habent: Se- quenti.... tempore corpit in universo orbe terrarum fumes convalescere ac interius pen- te universi humani generis imminere. Nam tem- peries sic sic incompertiva est effecta, ut nullus fisionis proveniret tempus congruum nec melioris praecipit ob inundantiam aquarum foret opportunum. Videbantur enim inter se ipsi elementa pugnam discordiae agere... Ali- quis enim imbribus ita completa erat universi tellus, ut in spatio trium annorum nulli re- perirentur sulci utiles seminibus.*

B

C

1030, sed
anno, de
postea, non
est contin-
dus,

62 *Ite ille, de eodem max argumento plura alia ad Institutum nostrum haud facientia huc- que proinde haud transcribenda adiungens. Ver- rum an fame, quae ad eo memoratur, quaque, quamvis Roberti regis obitu sit posterior, jam tunc tamen ob anno 1032 initium accepisse pos- set, durante, S. Sanctini corpus Meldis Verodunum circa annum 1032, et Wassburgius verbis super hoc transcripsit est, suis delat- um? Dupleffius Hist. Meldensis tom. 1, pag. 621 sic scribit: Quod ad eventus illius (tran- slationis corporis S. Sanctini Verodunum) an- num determinatum spectat, posset hic cum eo- dem auctore (Wassburgius scilicet) anno 1032 aut, si vellet, emortuali Regis Roberti anno mitigi. Eodem enim anno famem adeo validam Francio incubuisse, ut parum absterit, quin aliter alterum immodecens, Glaber Rodolphus (Verba ejus max recte viderit) non docet. Hoc laudat Dupleffius; verum cum Glaber non nisi post narratum regis Roberti mortem sepe- ditur, quae non. proximi progressu ex eo recte, verba, hinc eret, ut considerandi pateret, eo ipso, quo rex Robertus oblit, anno in Francia obtinuisse, de quo loquitur, Odoberis Thomas V.*

famem, haud docet. Adhuc, est etiam, fumes illum anno 1032 in Francia esse exor- tam, fuisseque, eodem durante, S. Sanctini corpus Meldis Verodunum translatum, tantisper deteri- mus, inde tamen, cum famem ipsa triennio in Glo- ber verbis ann. 61 recte sit tradit, obtinuerit, translationem illam determinatam anno 1032 in- nocentiam, inferri haud poterit. Wassburgius, qui ad hunc circiter annum per verba ann. 61 recte sit eventum ipsam reseruat, postea ean- dem, mota sententia, in annum 1044 per verba, quo in suis Gallia Belgica Antiqui- tatibus de Richardo I, Verodunensem ab anno 1039 usque ad annum 1046 episcopo, tradunt fol. 234 verso exhibet, rejicit.

63 *Juverit & ista, & lingua Gallica in Lo- tinum versa, testis auctis hic subijcisse. Se- quenda huc sunt: Invenio etiam, ipsum ex- istisse primum, qui sacro sea ipsi- otheica includi iussit S. Sanctini corpus, quod Mel- dis Verodunum Ramberti doctores sui tem- pore fuerat delatum, uti continetur in qui- busdam abbatibus S. Vitioni actis, quo tamen hic à vero aberrasse videtur. Nam si attentè ex- pendamus veros historicos, ut supplementum Eusebii & Siebertum, memoratum sacrum corpus Meldis Verodunum dicti Richardi tem- pore de qualem ipso anno millesimo quadage- simo quarto delatum fuisse, cum is dicitur, non tamen tempore, in Actis illis contentis & expresso, qui est novus millesimus trigemus secundus, quod credibile non est. Nam que na- admodum, illud à Verodunensibus, per quos à Meldensibus emptum fuerat, nota haud infime mercatoribus, durante magna, quo vero Galliam & Germaniam dicto anno millesimo quadagesimo quarto afflixit, fumes, Verodunum fuisse delatum, veritati est consonum, in eam, dictum Richardum primo illud capto includi fieretque supponi facile, est certum. In Euse- bii supplemento & Sieberti, quod lo hic tra- di, Wassburgius hic ait, ego nupam in- venio; est hic scriptor, in Eusebii Supple- mento & d Sieberti, qui ad annum 1044 in Chronico habet, fumes valida Galliam & Ger- maniam profligat, memoria prodi, famem viti- dam in Gallia & Germania anno 1044 ob- tinuisse, hincque consularium esse, ut tunc Verodunum S. Sanctini corpus, quod eo, fame in Gallia exorta, delatum fuisse, alione ex- fectus, transferri contigerit, fore domaxat vult.*

64 *Urat sit, sacrum illud pignus non circa annum 1032 sit tunc, cum famet à Glabo- re memorata, sed anno 1044 sit tunc cum fe- mer, cujus verbis max deici Siebertus men- nit, in Francia esse exorta, Verodunum fuisse delatum, verosimilius mihi apparet, primo quid- em quod famet, à Glabo memorata, non solum Franciam & Germaniam, sed totum terrarum orbem (scriptoris hujus verba super ad trans- scripsit videtur) afflixerit, famesque, cujus oc- casione fuisse S. Sanctini corpus venditum Verodunumque translatum, Meldensis promissa at- tatis sacerdos, locus super cit. de Calaneo alle- gatus, recitit, non per eorum (coque enim hoc in casu famie declinanda causa plures terrarum alio, ut cum factum is ostendit, scissari sui ipse videtur) terrarum orbem, sed tamen, ut apparet, per Galliam vicinamque hanc Ger- maniam faverit; deinde vero, quod S. San-*

idem Was-
burgius
statuit.

E

F

verosimi-
lissimum ex his
adductis

ANTONIO
C. R.

chini corpus, Verodunum Meldis delatum, ibidem ante annum 1044, uti è proxime huc transcriptis *Wassburgii* veris sit colligere, ac ipsius, qui tamen, ut videmus, anno 1032 *officij* post translationem illam, putat, *Duplessius* tom. 1 *Hist. Meldensis* pag. 631 asinitit, in *lupanothecam* hanc fuerit Verodunum illatum, futurumque fuisse, ut id, si è jam inde ab anno 1032 sacrum illud pignus fuisset altarium, hanc stellas obtinisset locum, verosimile hanc sit.

ANTONIO
1032, *P. 2*
r. *1032*
1044.

65 *Esse* quidem, cur quis, si id undè cum *hierotheca*, cui Meldis servabatur intactum, Verodunum inde fuisset delatum, existimare possit contrarium; verum sacra Sanctini ossa, *lupanotheca*, cui Meldis includebantur, exercitia, mercatoribus Verodunensibus tradita liquet ab hisse Verodunum delata fuisse, si dem facti supra huc è *Catimero* transcripta sacerdotis Meldensis grandavi narratio. Omnibus itaque, quæ ad hoc argumentum spectant, sedulo expensis, mihi opinio, quæ corporis S. Sanctini Verodunum translationem anno 1044 innedit, opinione opposito, quæ hinc anno 1032 illigat, verosimilior apparet, eique ut tali puto adhaerendum. At vero, inquis, ut quid hic tam multa de anno, quo facta sit, de qua hic agimus, transitis? Ipsius eventus istius hanc quæquam oportet certus, sique penes anno 1219 adhuc existisse ac proin Verodunum Meldis vel anno 1032 vel anno 1044 non fuisse translatum S. Sanctini corpus, decanus & capitulum Meldense, uti horum dicto anno 1219 data supràque nom 17 hac transcripta littera fidem faciente, credidit. Factor, sic habet; *act capitulum illud sui ecclesie Meldensis canonici ea in re decreverunt verique Meldis S. Sanctini corpus Verodunum translatum ac ibidem in S. Petri abbatis depositum fuisse, auquisque, si fallor, è jam nunc dicende facili agnoscit.*

ut inscriptio
hic allegata

66 *Adalbero*, nominis hujus secundus Verodunensis episcopus, qui, quemadmodum episcopus Verodunensium *Catalagus*, jam suprà scriptis laudatus *Catimero* de primis ecclesie Verodunensis episcopis *Discretioni* subnequit, nos docet, Verodunensem fidem ab anno 1231 usque ad annum circiter 1250 occupavit, anno 1232, ut *Wassburgius* in suis *Gallia Belgica Antiquitatis* fol. 234 verso docet, sacrum S. Sanctini, prout Verodunum certe putabatur, corpus in novam *lupanothecam* transposuit, romque, ut idem *Wassburgius* ibidem ait, in cassa antiqua, è qua illud tunc extractum, inventa est sequens isthæ episcopi in modum composita inscriptio: *Hic jacet sancti Sanctini precellensimum corpus, quod fuit sancti Viudunem ecclesie doctore & episcopus primus. Meldensium quoque à sancto Dionysio Arcopagita pastor consecratus, dum istius jussu post martyrium ejus cum Antonino Romanum tenderet, & per hanc civitatem (Verodunensem alimur) transitum facerent, Verodunumque vite civibus prædicaret, & quædam nonnulla secum, ipsamque episcopali benedictione consecravit, omnibus Christianis applaudentibus, episcopus est electus. Postea secundum Dionysii sancti præceptum Romanum tendens in Italia consilipsum Antonium servens valida delationum mentis resuscitavit & cum*

ipso, peracto spiritali negotio, ad urbem Viudunensem est reversus Meldisque plenus virtutibus in pace defunctus est. Cuius hoc preciosissima ossa Viudunenses negotiores post multa tempora precio comparaverant, indeque huc decurritur & in hoc (S. Petri) monasterio honorabiliter recondiderunt. Uti etiam fulget ex tante multis miraculorum signis eternis ejus memoria & permanebit in seculorum secula.

67 *Insriptio* isthæ, quam *Richardus I. Verodunensis* episcopus, dum Verodunum primum, quod è dictis anno 1044 factum, è Meldis altario sacra S. Sanctini ossa *lupanotheca* includeret, apponit hinc, ut *Wassburgius* loco proxime cit. docet, curvile, non pauca, qua in commentis *Ilincwari* suprà hac transcripta epistola incluisit S. Sanctini *Actis* continentur, complectitur, eisque etiam anonymo horum scripore, utpote qui certe è dictis hanc scripsit quem *sec. ix* floruit, multo posterior. Verum, etsi sic habet, fuit tamen, ut è jam dictis nemo non eruat, hanc dñi post S. Sanctini, quam memorat, translationem, Verodunum dictam fuisse, composita, nihilque, ob quod in illa, qua de hac tradit, suspexit habeatur fidei, occurrat. Quare, cum nec ulla modo cum suprà hac transcripta *facto* Meldensis relatione pugnet, entimvero quin verè, ut affirmat, pretiosissima S. Sanctini ossa & à mercatoribus Verodunensibus precio comparata & Verodunum, ubi in S. Petri monasterio deposita postea prius *sancti Hieronimi* novis decorata fuerant, delata Meldis fuerint, dubitandum amplius non est. Fieri quidem sacrum illorum pignorum emptio & venditio obsequi genti ac turpi reatu hanc potuit. Verum èd, mercatores quidem Verodunenses vehementissimum ac modum excedens *facti* sacra *Viri sancti*, è quo civitatem suam quæ ac Meldensem fidei lumine illustratam fuisse credebant, exuvias adipsam stellas, harum vero ruffas presbyteros Meldenses inmodica pecunia, qua vilius comparare mortemque è fame, regionem quædam maxime premeant, *facti* commendam devicare possent, aviditas potius abripere.

68 *Nec* est etiam, cur aliquam mirum admodum accidat, penes se esse existere S. Sanctini corpus, quod è jam dictis Verodunum Meldis, & quidem hanc scripsit quem anno 1044, fuerat delatum, canonicos Meldenses anno 1250 adhuc credidisse, tamque etiam litteras, nom. 17 huc transcriptas, quibus id è *facti* credi prodiderunt, è dictis. Sacerdotes Meldenses, qui S. Sanctini corpus mercatoribus Verodunensibus, ut dictum, vendidit, hinc sole, ut è sacerdotis Meldensis nom. 59 huc transcriptæ relatione fas est colligere, *facti* istius pignoris ossa, non autem etiam, in qua hac stellas servabatur inclusa, *lupanothecam* concessit, cumque factis, quæ ex hac extraxerant Verodunensibus precio excepto reddiderant, S. Sanctini ossibus alia quæpiam, quæ turpe istud impiumque soom facinus occulerent, vel S. Sanctini vel aliter *quæpiam* Sancti ossa verosimilitudine substituerant, *facti* factum esse potest, ut hæc canonici Meldenses, fraude illa decepti, pro S. Sanctini ossibus acceperint; cum tamen sic habet, quid mirum, eos diuissim adhuc; imo usque ad annum *verodunensem* 1259, quo per litteras, nom. 17 huc transcriptas, S. Sancti

D

probat, fuit
delatum,
postea
delatum.

E

F
communicata
etiam
canonicis
verodunensibus
parata.

Sancti

A Etini, ut porabant, castum unum San-Dionysianis in Francia monachi deſſere, penes ſiſt ad hoc, reclamantibus licet Verodunaniſus, exſtare S. Sanchini corpus, ereſidiſſe? Verum id conſtanter perſuaſum ſit uſque modo habuiſſe hanc videtur. Anna enim 1621. os ſemoris velati verum ſemoris S. Sanchini os, d Verodunaniſus, quod aliquis hanc ſaltim fuiſſe videtur, excepte, uti ſidem ſaci, quem Dupreſſus inter documenta, Hiſtorie Meldenſi probanda ſubſervientia, roma hujus ſecundo pag. 383. & ſeq. recitat, Dominiſi Sequieri, Meldenſis epiſcopi Charta.

69 Hic ille die xxx Octobris anno 1658 d ſiſt tranſlatas ceſſaque ex argentea inſignata, quam eccleſia ſua Meldenſi dederat, incluſas fuiſſe plures Sanctorum, quas nominat ſacras reliquias, æteſtans, prima loco hiſce accenſit ſemoris S. Sanchini os, d Verodunaniſus, ut addit, monaſterii S. Vitoni reliquijs eccleſia noſtra, prout ex diſtinctum ſubſervientia, anno 1622 die xxi. Julii data, ſignat, conſeſſum. Porro S. Sanchini corpus, cujus partem & d Verodunaniſus

ſibus eccleſia Meldenſi fuiſſe conſeſſum & hodieque ab hac perhorariſſe aſſervari, oculo non è jam nunc diſtinctum etiam colligit, iſſo anno 1044, quo verſimiliter, ut ſuprà docui, Meldenſi Verodunum ad S. Vitoni abbatum ſacras delatum, d Richardo, nominis hujus primo Verodunaniſum epiſcopo, ſecundo primis ſu capſe argentea incluſum, anno deinde 1132 ex hac in capſam novam ab Adalberone Verodunaniſi epiſcopo, qui illam, prius pretiſſiam, ſeri jſſerat, Dominiſa Aſſenſiſſi ſeſſa ſuit illam et tandem anno 1477 in capſam majorem vermiculatam gemmiſque ornata, cui incluſam in diſſa S. Vitoni abbatie hodieque ſervatur, d Matthæo de Dome-Marie, abbatie epiſcopo, qui illam hujus ſumptibus ſubſervari tunc curavit, abbat tranſpoſitum; qua omnia partem in ſuis Gallia Belgica Antiquitatibus fol. 234 verſo Waffſburgius, partem, qui hanc ſecuti upſuriam hic ſunt, Calmeur & Dupreſſus, prius quidem in ſua jam ſuprà ſcriptis laudata de primis Verodunaniſis epiſcopis Diſſertatione col. 68, poſſet ſit vero Hiſt. ſicilicet. tom. 1, pag. 5 nas docent.

AUCTOR
C. B.

In hanc
car. novis
pſit ſemel
ſuit tranſ-
poſitum.

DE S. SARMATA MARTYRE IN THEBAIDE

SYLLOGE

ANNO ECC-
LXVII.
OCTOBRE
ſit, in quo
d Sarmata
hujus an-
no, car.
Theſis!

C Gropſi ſeu ſoli, quod Nilus ad Aſſie in Septemtrionem vermax annuſque exundante ſecundat, metiam amplam ſuppeditiſ Operis noſtri tom. 2 Januari in Commentaria, Aſſis S. Antonii in Thebaide abbatie prævis Ballandis, regimique, in Aſſie ſiam, qua d loci Syena Viduis ad mare uſque Meditraneum protenditur, ite in partes, videlicet in Aegyptum inferiorem, medium & ſuperiorem ſeu Thebaida diſtingui, num. 2 præſatus, Aegypti media, qua & ob ſpeciem, Græci Evra, quæ compleſſebatur, præſecutus, Græci Nequis, Evraque, Latet Heptanomis ſeu Heptanomia, d Prothoma vocatur, portionem ſeu partem ab Athanaſio, Palladio aliſque ſec. iv ſcriptis ac nominatim, qui ad diſſam Heptanomiam ſpeſſant, Memphis, Aſſiſſen & Aphroditon præſecutus ſeu poſitis (d Læſus enim vocabulum Nomus in eadem, in qua d Græci vocabulum Nequis, ſignificatione etiam uſurpatur) Nomos ab Hieronymo & Ruſſino Aegypti inferiori, qua & magnam Delta & Augulturnica indigeſtur, incluſi reliquique ejuſdem Heptanomia loca Theſis, quæ in Vita S. Pauli Eremitæ inferior dictur, annuſmerari, citatis, qui eo ſpeſſant, eorundem Athanaſii, Palladii, Hieronymi & Ruſſini loca, num. 4. docet. Porro modò diſſa, cui d ſcriptis hiſce, qua Bollandi ait, attribuantur Heptanomia loca, Theſis inferior, non autem, quam Syene & Thebanenſium loca claudunt, ſuperior, ea ipſe eſt Theſis, in qua ad hanc diem d Martyrologis Romani hactenus Sanctus, de quo Octobris Tomus V.

hic ſumus eſſori, annuſmerari hic verbi: In Thebaide S. Sarmata, diſcipuli beati Antonii abbas, qui d Sarmacis pro Carulo vocatus eſt.

2 Is enim S. Antonii diſcipulis in monte & monaſterio, d Sancto hoc diſſis, & vixit & d Sarmacis, uti max ſumus uſſi, ſiſt occuſ; arumque autem hanc locum, ſiſt occuſ, qua è diſſis S. Athanaſii aliorumque max memoratorum ſcriptorum avo obtinuit, Aegypti diſſiſſione, in Thebaide inferiori ſeu Heptanomia, quam hac compleſſebatur, parte ſicem fuiſſi, ſi non præſus certum, vero ſaltem eſt ſimiliſſimum, uti è jam nunc dicendis intelli- get. Montes duo, S. Antonii nomine diſſiſſos, quorum alter, exterior diſſis, Nila ad- jacebat, alter, interior vocatur, triginta circiter ab hoc milliariis aberat, ex Athanaſio in S. Antonii Vita Bollandi in ſuo in hanc Comment. ſuprà laudato § 2 ſtatuit. Poſterior, qui d Sarabon, Prothoma & Septent monte Troico hanc diſſiſſendus, antea erat, in quo ſedens diſſis viſſoſus illuſſat, ſit Antonius, virtutis habitaculum; ſeu, ut ab Athanaſio in ſanſi hujus Vita nunc- ciatur, interior archiliterius, prior verb, qui Piſſer, Piſſi ſeu Piſſi appellabatur, nec, uti è Bollandi in Comment. max iterum laudato num 9 diſſis apparet, d paga Trois Ancy- rorumque civitate multum erat remotus, præcipue hic, memorandum S. Antonii, in quo hujus diſſipuli commemorantur & ad quod iſſa è monte interiori ſubſide ſcendebat, monaſte- rium compleſſebatur; jam verb, cum Athanaſii avo, ſpectato, quom hic aliſque ſcriptores ſuprà laudati ſine ſecut, Aegypti diſſiſſione, ſit

ſitum vero
ſiſſit in
hac ſit
næſt ſit
S. Antonii
diſſiſſis.

F

GRÆC 2

ſit

AUCTOR
C. B.

foli tres, ut loco supra cit. Bollandus docet, Memphis, Adjantes & Aphrodites Hecanomia nomi, reliquis hujus loci Thebaidi Inferiori annumeratis, inclusi Egypto Inferiori fuerint, nec in ullo è tribus illis nomis & remen in Hecanomia, ubi & in antiquo Egypti Tabula ab Ortelio locatur, fuisse fuerit und cum Agrynorum civitate pagus Troia, tam haud dubie, spectata eadem Egypti divisione, duo isthac postrema loca Thebaidi Inferiori fuerint inclusa, idemque de S. Antonii, in quo hujus discipuli morabantur, monasterio, utpote ab istis, ut dictum, haud multum remoto, verosimilitudine est dicendum.

3 Bollandus certe, utpote Sarmatam, quem in dicto monasterio & visum & occisum fuisse admittit, S. Antonii in Thebaidi Inferiori discipulis in dicto suo de hoc Comment. § v occensus, fuisse in hac illud fiam, existimavit. Verum si ibidem, siue in Egypto Inferiori, ut nonnemo, quod idem Bollandus eremam primam, in qua Antonius fuisse recepit, intra Memphis, Belyonem & Aphroditon urbes in eodem Comm. num. 6 & 7 collocet, fortassis contendat, positum fuerit, de quo hic nobis sermo, monasterium, in hoc equidem, quod & Pilsipri vocetur & Nilo adjacebat, S. Sarmata, ut jam esset, & vixit & de Sarracenis fuit occisus, ut & jam nunc dicendis pateat. Hieronymus in Chronico, prout id Legundum Batavorum Josephi Scaligeri operi anno 1606 vulgatum exstat, primo ad annum Abrahami 2372, narrato S. Antonii mores, sic scribit: Sarmata, Amathus & Macarius discipuli Antonii insignes habentur; et deinde ad annum proximum sequentem seu Abrahami 2373 subiungit: Sarraceni, in monasterium beati Antonii invadentes, Sarmatam interfecerunt. Bollandus, qui duos hosce Hieronymi xxviii in Commentario, S. Antonii Actis prelo, § v, ubi de S. Antonii in Thebaidi Inferiori discipulis tractat, pariter transcribit, ita deinde post pauca prosequitur: Cronius apud Pilsipium cap. 25. iustitiam in Apophth. num. 44 refert, in monasterio S. Antonii, quod est prope fluvium, sedisse ejus discipulos Macarium & Amathum in eo, qui Pilsipri appellatur, loco, & cap. 26 in Apophth. Macarius economus isthuc fuisse videtur siue cursor pendente hospitibus amicus; quem S. Antonius de adventu eorum morumque conditione percunctari solebat, essentem & Egyptii, an Hierosolymitani; ut isthuc de Eulogio, qui cymba Alexandrii elephantiscum seu mutilatum hominem advenit, scilicet observavit Cronius, quod ante annum Christi 340 necessario contigit. Ab eo enim anno Amathus & Macarius evocati fuerunt ad monem interitorem, relicto forte Sarmata, monasterium moderatore.

4 Ita ille; & sane eum inter S. Antonii discipulos, quos post hujus obitum insignes habitos fuisse sua nominis sui sume inelutasse, Hieronymus priori è duobus jam dictis testibus affirmat, Sarmata de sancto hoc scriptore primus recensetur, fuisse eum jam inde saltem ab anno 340 in S. Antonii, quod Pilsipri vocatur, monasterio und cum Macario & Amatho, quas ibidem versatos jam tum fuisse Bollandus verbis non recte docet, commemorat, imò & eidem praefectum, vero apparet haud propterea absumit. Uter sit, eum plures S. Antonii discipuli, ut in hujus Vita, apud nos tom. Januarii supra cit. edita, A-

thanasius loco non uno indicat, in monasterio illo fuerint morati, cuiusmodi, quia Sarmata, qui & ipse, quemadmodum Hieronymus dilucidè modo hoc transcripsit verbis refertur, S. Antonii discipulus exstiterit, & in dicto monasterio de Sarracenis fuit occisus, in eodem etiam, etsi interim id moderatus fuerit nomen quomodo fuerit, aliquemulū vitam exegit, determinandum haud videtur. Nihil quidem, quo annorum, quibus ibidem fuerit versatus, spatium determinari vel utrimque pro certo erit, occurrat; verum de anno, quo Sarraceni noster fuerit occisus, paulo aliter sentiat. Hunc enim, si non indubie, verosimilitudine saltem in ara Christiana annum 357 incidisse, fuisse videntur, qui jam nunc subiungo. S. Antonii abbas, cuius è discipulis discipulus S. Sarmata exstiterit, obitus ab anno 356, cui & Bollandus in jam sepius laudata in celeberrimi abbatis illius Vita Commentario innuitur, nullatenus, ut Pagius in Criticis ad annum 358, num. 2 contendit, renovari, veritate solva, potest, nec est, cur hunc ejus opinionem, quomodo fecit etiam pagum alii erudit sine, haud amplectamur.

5 Quare, cum Hieronymus in Chronico ad annum, qui emortualem è septe assignatum S. Antonii annum proxime dixit, Sarracenis in Sancti hujus monasterium irrupisse hocce occasione S. Sarmatam interfecisse, veritas, non, proxime progressu recitatis, scribat, confecturum sit, ut eventus isthuc seu S. Sarmatae caedes anno 357 debet innelli. Hanc quidem Hieronymus in Chronico, prout id è Scaligeri est editum, ad annum 358 differe refert; verum ibidem ad eundem hunc annum non minus differe signat: Magnus Alamanorum copie apud Argentonorum oppidum Galliarum & caesare Juliano oppressis. Cum autem, quem hic memoratur, de Alamanis victoriam à Juliano, haudquaquam, ut in dicto, quod Scaliger edit, Chronico notetur, anno 358, sed, quemadmodum Valesius Rerum Francicarum lib. 1, pag. 37 & Laguilleus Hist. Alsaciae part. 1, pag. 25 recte docent, anno 357 fuisse relaxat, Chronicon illud, quod praeterit S. Antonii obitus, certo è jam dictis anno 356 intelligendum, in annum 357 perperam differe, indubie hic corrigendum. Quare, cum certe, quod id fiat, necesse sit, ut anno quidem 357, cui S. Antonii obitus haud recte innellit, annus 356, anno vero 358, cui Juliani de Alamanis victoriam illiget, annus 357 substitueretur, rationi quidem maxime congruit, ut & postremo hoc anno S. Sarmata caedes, quam perperam ad eundem, cui Juliani de Alamanis victoriam innellit, annum refert, probari equidem non potest, postrato de Sarracenis fuisse credatur. Verum quoniam illi, è quibus necem pro Christo, quemadmodum M. R. Romani supra hoc transcripsit annuatiato fert, fuisse Sarmata illorum, credibile sit, Sarraceni, in Hieronymi Chronico memorati, fuisse?

6 Januarius die quartæ decimæ primò quoniam SS. Sabbam, Esaiam & alios triginta sex monachos, in Sinæ monte Arabia sub. scil. iv. initium de Sarracenis interfecisse, deinde vero Theodosium presbyterum alioquo plures istidem monachos, juxta eundem monem altero post seculo de Sarracenis pariter cruciandos, in Opus nostrum jam intulimus, addit etiam certaminis, quod pastiores hi subierant, Historici

In hoc Sarmata, ut hic addit

357 de Sarracenis.

F

quoniam hic datur notitia.

fuerat, & vixit aliquotum annis, & cano

A à S. Nilo monacho, qui id ipsum oculis suis spectavit, descripsit, in quo hic opportunit ad Institutum nostrum de barbarorum, qui Sanctus illos occiderunt, gente, nec alii, oei è subiecit, quibus describitur, Nili verba Bollendique in hac amentatis liget, quoniam Sarraceni fuerunt, significat nam. et loquitur in modum: Gens quidem, quo dicta est, habitus solitudinem, quo ad Arabis atque ad Egyptum rubro mari & Jordane hinc inde terminis disceditur: quoniam non utrem, non mercatum, non agriculturam unquam exerceat, sed solum habet gladium, quo sibi victum suppeditet. Aut enim feras venantes solitudinis, vivunt vestentes carabus; aut preda agentes de iis, qui incidunt in eam vias, quos insident, quo sint ad usum necessaria, sibi quomodocumque computant. Quando autem eis utraque delinquit & rerum necessarium laborint inopiam, tunc iumentis (sunt autem ea camelis dromades) pro cibo utuntur, belluinarum & singularium vitum omnino eligerent. Per cognationes enim aut per consuetudinem ipsi utrum occidentes & modico ignis calore carum molientes duriciem, ut solum edant eorum dentibus, ita (ut semel dicam) aluntur inter canum. Deum non cognoscunt, nec qui intelligenti apprehenditur, nec qui fuerit laboratus manibus; alitum autem adorant maculatum & oriendi ei sacrificantes ea, quae meliora iudicant ex spoils, quando ex incuria, quae sit pro praedis regendis, ad eos pervenit aliquid aptum ad occisionem.

fit vestitus
est autem
id illi ex
otto in S.
dem vestitus
habet vestitus

7 Tales erant herbert suo è jam dictis, à quibus, quos memorat, Sanctus monachos fuisse iuxta Sinam montem in Arabia cruciatus, S. Nilus credit, Sarraceni, cumque hi non tantum in Arabia, sed & Judaeam inter & mare Rubrum versos Egyptum, uti è Bollend in modo recte Nili verba Annotatis nemo non colligit, habitudine, facile certe non modo in terras, Sinæ monti vicinas, obd monachos, à S. Nilo memoratos, seculo v. a. hysque, ut supra indicavi, sub sec. iv. interitum acciderunt, sed & in Egyptum hincque in viciniam Thebaidis Inferiorem potuerunt irumpere; cum eorum sic habeat, foris hanc doli illi ipsi Sarraceni, qui ad mare Rubrum versos Egyptum habitantes, irruptione in hanc seu Thebaidem Inferiorem ac in S. Antonii monasterium omnia è dictis 357 per terra transiit, qui mare Rubrum inter & Mediterraneum intercepti, fessa, S. Sarraceni, ut Hieronymus loco supra cit. testatur, necdunt. Verum, cum Sarraceni illi, uti è jam recte Nili verba concludendum apparet, in regiones sibi vicinas pro praedis domatibus agendis ac proinde in illis vel in Christum vel in fidem ejus odio irumpere solerint, ut quid, S. Sarraceni, quem fuisse à Sarracenis occisum, Hieronymus etiam, nulla plene odii, quo id illi vel in Christum vel in ejus fidem abire fecerint, mentione fessa, dumtaxat scribit, pro Christo nihilominus necatum à Sarracenis fuisse, dixerit notat supra hic transcripsit Martyrologii Romani hostiam ananisticam? Utquid etiam, qui idem Martyrologium enunciant, in

in id veluti martyrem S. Sarraceni, quem praeterea nec Ulfhardus nec Ado, nec alii alibi, sine antiqui sive recentiores hagiologi in Fastis sacris à sibi contextis celebrant, innotuit?

8 In Fests Parum nulla usquam Sarraceni mentio occurrit, hincque potissimum factum suspicio, ut et martyrologi antiqui, quos deinde recentiores fuerint secuti, in Fastis sacris à se contextis locum hanc delinquit; verum Sidorus Apollinaris, sanctissimus juxta ac doctissimus episcopus, in carmine Eucharistico, quod ad S. Pascham, Relensam in Gallia sec. v. episcopum, dum ita adhuc viveret, misit, inter sanctos anachoretas, ob quorum imitationem Pascham imperat laudes, S. Sarraceni una cum S. Antonio, Paphauto pluribusque aliis in cabatis sacras tum antiquis, tum recentiores relatis, recenset; quoniam autem sic habeat, handquidem, quin Sarraceni non minus, quam alios, quos tunc hoc locum memorat, pro Sancto habuerit Siderius, dubitandum apparet, cumque id pariter Hieronymus, qui de duobus S. Antonii discipulis Amathæ seu Ammonæ & Macario, Sanctitas sine quamaxime illustribus, loco supra cit. loquens, Sarraceni hysce praeparat, fecisse videtur, est sunt, cor ille S. Antonii discipulis, aut nulli profor Fastis sacris antiquis suo, aut etiam vocantur, classicis inferius, in Martyrologium Romanum hostiam merito illius exhibetur. Nec est, quod illud equidem hanc fuisse in hoc veluti martyrem memorandum, reparet.

9 Est enim, ut apparet, martyrio in fidei Christiane odium hanc fuisse affectus, fuit tamen contra jus fessque, dum sancti in eremo viveret, à barbaris Sarracenis gente occisus, nec pauci olim, qui, quomodo quidem non pro fide, inopie tamen, dum pie viveret, fuerant necati, Martyribus minus stridit loquendo fuerant annuerati. Si monachi, supra à nobis memorati, tam qui sub sec. iv. initium, quam altero seculo post vel in Sinæ Arabia monte vel iuxta hanc cruciatus ad hyscem, à quibus S. Sarraceni, Sarraceni fuerint, Martyrum titulo, est, interitum, ut apparet, pro Christo fuisse possi hanc sint, passim docuit inveniantur. Sic etiam, ut à pluribus, quibus res confirmari possit, exemplis brevitate causi oblitum, Moyses abbas monachique sex, in Opus nostrum ad vii. Februarii diem illati, qui, dum pat et sancti in solitudine Scythia viverent, à barbaris, in hanc irruptionibus, contra jus fessque sub sec. v. initium fuerint occisi, veluti martyres, est, interitum pro fide Christiane possi, ut apparet, nec ipsi sint, celebrantur. Adhuc, cum S. Sarraceni occasione solitaria ac sancta vita, quod Christo in supra dictis S. Antonii monasterio serviebat, à Sarraceni fuerit occisus, sano sensu, ut apparet, hanc inopie dici potest pro Christo necatus; cum autem sic habeat, nec verosimiliter alio sensu pro Christo necatus in Martyrologio Romano dicitur, quidam, minus stridit loquendo, merito in hoc praeterit etiam, non tantum uti Confessor, sed et Martyr, commemorari?

ACTOR
C. B.

Sarraceni hanc hanc immarito, etiam de martyre,

in M. R. monachi celebrantur.

F

DE S. MICHAËLE ARAGAWI MONACHO CONFESSORE IN ÆTHIOPIA.

Ex ecclesiæ Æthiopicae Fastis sacris.

NOTA. In
Savonar.
scriptis Æ-
thiopia
Festis

C *Opera Æthiopia conversione per S. Frumentium, plures eo monachos. partim hoc vocante, partim sponte sua, ex imperio Romano & quidem ex Aegypto sese contraxisse, Iohannes Ludolfus Historia Æthiopiae lib. 3, cap. 3, non v. praeferat, insigniores illorum novem, quorum omnium sunt nomina Hebesini mutrunt, nominum recenset, primumque inter eosdem locum Sancto hie proposito, qui antea tantummodo Michaeli dicebatur, locum concedit. Papebrochius ad vi Junii diem de S. Barlaam sanctimoniali Hebesina, Hagiol. metrico Hebesino tunc inscripto, quam huius Sancti nostri sororem existisse suspicabatur, troilans hacce occasione de illis, qui ex Aegypto in Æthiopiam, constituta illis per S. Frumentium fide, penetrarunt, monachis sermonem insistentem Primus eorum, inquit, Michaeli Aragawi ab ipso (Hebesini) dicitur, & in Hagiology metrico ad xiv mensis Octobris, qui nobis xi dies esset, sic invocatur: "Salutem Michaeli, qui nominatus fuit Aragawi: quoniam vita ejus fuit sapientia & mors prudentia: cum eo fuit trinus & unus in essentia." Dicitur.*

ergat infor-
mat, factis
sua d. nomen
sua d. nomen
sua d. nomen

C *Encomio huius, quo ab Hebesinis S. Michaeli invocari Papebrochius hie ait, et am-
plius consonante interpretatio, Æthiopiis,
quibus id concipitur, verbis apud Iohannem Lu-
dolfum Historia Æthiopiae lib. 3, cap. 3. ac-
commodata; sacri autem ecclesiæ Æthiopi-
ca Fasti, secundum quorum ordinem Hebesi-
num & Papebrochio laudatum Hagiology me-
tricum est digestum, ad xiv seu secundum no-
strum computandi morem xi Octobris diem pau-
cis hie apud eundem Iohannem Ludolfum ver-
bis, Michael cognomento Aragawi, id est,
Senex, Sanctum nostrum commemorant, eum-
que inde seu potius ex Hist. Æthiopiae loco,
quo Ludolfus, de novem fidei Christiana in
Æthiopia post S. Frumentium propagatoribus
agens, primo loco hie Michaeli accenset,
sequenti isthuc, quod & Gallico Latinoque sa-
culo, elogio, In Æthiopia Michaeli Aragawi,
id est, Senex, unus & novem principis fidei
in regione illa post S. Frumentium propaga-
toribus, in Martyrologio suum Universale ho-
die insitit Castellanus. Porro S. Michaeli, qui
ex eo forsitan, quod jam tunc, cum ad Hebesi-
nos accessit, astitit esse admodum provec-
tus, Senex ab his fuerit cognominatus, non tan-
tum in Tabulis Æthiopum sacris memoratur,
verum etiam apud hostes, non secus ac alii
alii, qui veluti principis fidei Christiana in
Æthiopia post S. Frumentium propagatores ce-
leberrimi, facillime, ut iterum Ludolfus ju-*

*et, & sese nuncupatum habet. Nec, quod mi-
nis in Opere nostro locum Michaeli concede-
mus, impedire nos debet schisma, quod Hebesi-
nus ab Ecclesia Cœciliæ avulsit.*

*Id enim post annum demum 451 seu Chal-
cedonensi, quod tunc celebratum, concilium lo-
cum habuit; Michaeli autem aliquo alio mo-
nachis, qui pro principis fidei Christiana in
Æthiopia post S. Frumentium propagatoribus
habentur, ante Chalcedonensi concilio & in
Æthiopiam ventis & ibidem vix fuisse sunt,
etiā & jam nunc dicendis intelliget. Seculo v.
ad medium sui portum seu profecto, seu tunc,
cum celebratum fuit Chalcedonensi concilio,
longe tardius per totam Æthiopiam Christiana
religio promulgata jam erat ac sequebatur; ut
enimvero Michaeli aliquo alio & Ludolfo lau-
datis monachi pro principis huius in regione
illa propagatoribus, si eo demum post annum
450 advenissent, celebrandi fuisse hanc vide-
antur. Adhuc Poeta seu quod sub Poeta no-
mine & Ludolfo sapienter citatur, encomiaste
sanctorum ac beatorum secundum Fastorum in
ecclesiæ Æthiopiae officiorum ordinem comple-
ctitur, Æthiopicum auctoris incerti poema M.
ad xiv Octobris diem Michaeli, quod ope-
ram suam ad regnum Arwē in Æthiopia de-
stroyendum commisit, apud Ludolfum Historia
Æthiopiae lib. 3, cap. 3, num. 6 laudat.*

*Verba, quibus id illud facit, hic ser-
pente ibidem retinet ac deinde addit, per vo-
cem Arwē, que serpentem significat, vel pro-
pagatione Christianismi fuit destructum; vel
ethnicissimum Æthiopicum in specie. Num, ut
in antecedentibus diximus, antiquissimi Æthio-
pum serpentem pro Deo colebant atque eo
alludum videatur Poeta. Possa quidem, num
vocabulum serpens in sensu allegorico hie re-
bè acceptis, ipsius Ludolfus in suo in pro-
ximis est. Historia sua Æthiopiae locum Com-
ment. dubitavit; verum cum Poeta regi ser-
pentis, de quo loquitur, destructionem non solum
Michaeli, sed omnibus novem fidei Christiana
in Æthiopia post S. Frumentium Propaga-
toribus adscribit, cum unanimo in sensu allego-
rico seu de regno sathan ab his per fidei
Christianam propagationem idolatriae, quae
tunc in Æthiopia dominabatur, extirpationem
in Æthiopia destructo intelligendum opinor;
cum autem concilio Chalcedonensi tempore iso-
latis in Æthiopia dominare cepisset hanc
fuit, et proinde ab illis in hac extirpatione,
si Michaeli atque, qui principis post S.
Frumentium fidei Christiana in regione illa
propagatores censentur, eo demum post concilio
Chalcedonensi advenissent, & Poeta supra
dicto laudari hanc potuissent, id sunt illas
ante*

ante annum
451 seu
Chalcedo-
nensi

g

concilium
sub voce,

f

A ante concilium Chalcedonense seu annum 451, immo vero jam inde à sec. iv in Æthiopiam venisse. Argumento est.

est incertum
etiam si
conversum
putari
possit.

¶ At vero, inquit, Ludolfus in suo in *Hist. Æthiopica* lib. 3, cap. 3, quos multos Romæ seu ex imperio Romano monachos in Æthiopiam tempore regis *Amalida*, *Saladoba* filii, venisse, in *Chronico Asomensi* legi dicitur, *Comment. num. 18* sic scribit: *Obiter hic monemus, Saladobam & Amalidam reges, quos hoc capite nominamus, eosdem esse, quos supra cap. 4 hujus libri Amalidam & Amalidam vocavimus; diversimodè enim scriba testatur modò dictas (Alphonfus Mendezius) patriarchas. Temnus tamen, quando hi Viri sancti (Michaël Aragvi nempè illi que, quos loco cit. nominat, oñs monachi) in Æthiopiam vocantur, inspectum est quòd ac tempus regiminis dictorum regum. Patriarcha Mendezius putat, illos venisse intra annos quadringentellum sexagesimum vel octagesimum. Nunc post *Azethan* & *Arzethan*, quorum tempore Frumentius episcopus ordinatus fuit, sex imperatores in Æthiopiam regnavisse *Atalam*, *Aradum* & *Ameyum* fratres, ... deinde *Aradum* & *Aladobam* & *Amalidam*, sub cuius imperio novem illi *Synodi* cum multis aliis monachis intraverint. Verba *Chronici Asomensis*, quæ ille *Cairum patriarcha Mendezius* habet, narrantur hic referri: "Tempore" (regis) "Amalidi" multi monachi Romæ venerunt, qui totum imperium impleverunt. Novem ex illis subintravit in Tigra; unusquisque ex illis crevit, eadem scilicet de nomine suo appellatus." Si igitur computatio Mendezii vera est, incipit adventus liberum Monachorum post tempus concilii Chalcedonensis, & sic factè perlocutio, ex sollemnitate illius temporis orta, tum multos monachos Ægyptios solum vertere coegit.*

jam inde à
sec. iv in
Æthiopiam

¶ Ita ille; verum, cum Mendezii computatio in solo tempore, quæ *Atamida*, *Saladoba* seu *Aladoba* filius, sub quo multi monachi Romæ seu ex imperio Romano in Æthiopiam venisse in *Chronico Asomensi* traduntur, in Æthiopiam regreditur, sit fundata, tempore, rem quo *Atadaba* seu *Saladoba*, quam quo *Atamida* seu *Amalida*, in Æthiopiam regreditur, sit plene, ut verbis jam recitatis Ludolfus ait, incertum, Mendezii computatio, quæ præcipuum novem fidei Christianæ in Æthiopiam post *S. Frumentium Propagatorum* in regionem hanc adventum post concilium Chalcedonense seu annum 451 collocari possit, incertam pariter esse, necesse est. Neque verò Ludolfus & Papabrochius, quorum alter verbis modò hic transcriptis computationem dictam exponit, alter haud dubie apprime perfectam habuit, moveri ed, ut vel *S. Michaelis* vel omnium Sanctorum illorum in Æthiopiam adventum concilio Chalcedonensi seu anno 451 posteriorem eroderent, potuerit. Prior enim, dum *Historia Æthiopica* lib. 3, cap. 3 multos à Romano imperio in Æthiopiam monachos regis *Amalida* tempore venisse, in *Chronico Asomensi* legi ait, parum hoste, ipsorum *S. Frumentio*, qui haud diu post annum 330 Evangelii lucem in Æthiopiam inferre incipit, vacante ac proinde diu etiam ante concilium Chalcedonense seu annum 451 eo adventisse, diluente in iunctis; posterior vero sin *Papabrochius* ad vi Junii diem *S. Ba-*

zileam, jam supra memoratum sancti Amalidam habuisse, ad iv septem referre; quod atque, si *S. Michaelis*, cuius hanc hanc favorem facit, seculo demum quinto, mediæ sui partæ jam elapsæ, seu post concilium Chalcedonense in Æthiopiam venisse credidisset, staturus haud fuisset.

¶ Quid plura? Cum Mendezii, quæ supra & Ludolfi Æthiopica dehi, computatio incerta & jam dilata sit, Ludolfi & Papabrochii, quorum prior generaliter per æthiopiam omnium novem fidei Christianæ in Æthiopiam Propagatorum, posterior nominatim *S. Michaelis* in regionem illam adventum sec. iv locandum censuit, hic standum ob rationes, num. 3 & 4 adductas, opus, est interim hoste in *Martyrologio suo Universali Cajetani*, Mendezii forsitan supra relictæ computationis indolentia, contrarium, uti aut in margine oppositè indicat, existimare. Tempore itaque, quo Sanctus noster in Æthiopiam venerit, utrumque hanc in modum jam determinat, ad id modo, quod ibidem egerit, sermonem convertamus. Cum veluti unus & novem præcipui, qui post *S. Frumentium apud Æthiopes fidem Christianam propagant, passim celebrantur, tamen quia egregium hinc, cum in Æthiopiam venisset, quæquevis hinc dilatare operam nardit, dubitandum non est. Atque in Tigra, Æthiopiarum regione, quæ, quemadmodum *Papabrochius* ad vi Junii diem in *S. Bezalea* num. 2 docet, later Thebanum fluvium & mare Rubrum infra decimum à circulo æquinoctiali gradum sita est, potissimum subsistit, ibidemque primas, si Ludolfi fides sit, monachorum, quos & ipsi monachos, verosimiliter vel ad *S. Antonii* vel ad *S. Pachomii* disciplinam normam infunderit, abbatem quoque præfatum egit, et tandem diem & meritum plenus ad *Ornamum* migravit, cum nondum adhuc ite ipsum, quo in Æthiopiam venerat, seculum vi esset elapsam, uti scilicet, qua subjungo.*

venit illi
dixit et
iam

¶ *S. Frumentius*, à *S. Athanasio*, patriarcha Alexandrino, circa annum 330 episcopus ordinatus, haud diu admodum post ex Ægypto in Æthiopiam profectus, ibidem quæquevis Christi fidem annuntiavit, cuius aliquot annis post à Iulio Evangelii semine copiose ibidem messis exsurrexisset, nec multi, qui hanc colligerent, operarii existerent, ed ex Ægypto, quo Frumentio opem ferrent, medio circum, ut verosimile apparet, sec. iv supra memorati novem, qui præcipui fidei Christianæ in Æthiopiam post *S. Frumentium Propagatores* fuerant, sancti monachi, ac proinde, qui eorum unus exstitit, *S. Michaelis* sese conatuerit; quæ cum hic jam tum, uti vel ex eo, quod habuisse, qui & illis nomina illorum mactarent, Aragvi seu Senem cum appellarent, colligendum apparet, provecta ætate existerit, consiliarium fuit, ut verosimiliter vitan, currente adhuc eodem, quo in Æthiopiam venerat, sec. iv, terminatis, nisi forsitan, fuisset eum, quod tamen mihi minus verosimile apparet, ab habuisse, non quod jam tum, cum in Æthiopiam venit, provecta ætate existerit, sed quod postea ibidem ad magnam senectutem pervenisset, Aragvi seu Senis appellatione fuisse designatum, quæ vult.

estem sic
ver minavit.

DE S.NECTARIO PATRIARCHA CONSTANTINOPOLITANO

COMMENTARIUS HISTORICOCRITICUS.

§ I. Cur Nectario, Græcorum dumtaxat Fastis sacris
inscripto, in Opere nostro locum hic concedamus.

ANNO COE-
RENT.
Nectarius,
quoniam verè
ecclesiæ
sanctum, S.
Cassianus

Transf. Constantinopolitanus hic propositus Patriarcha à S. Joanne Cassiano lib. 7 de incarnatione Domini cap. 3; i. sanctimonii insignis ac ad alios antiquis scriptoribus titulo

Beati & sanctissimi decoratur, ab ea tamen appellatione Nectario attribuida Cooperus in Chronologia sua de Patriarchis Constantinopolitanis Dissertatone, Operis nostri tom. 1 Augusti premissa, semper abstulit, et, an is vel Sanctus vel Beatus appellari mereatur, die xxvii Septembris aut xi Octobris in eodem Opere nostro discutendum reliquit. Quare cum priori à duobus hisce dictis, quo brevis dumtaxat Nectarii in Præfatione facta est mentio, diffusum id nondum fuerit, reliquum est, ut rem modo discutiamus. Nec id tantum hic sumus facturi, verum etiam, ut Nectario jure locum inter Sanctos in Opere nostro hic attribui posset, meritis et ob virtutes, quibus eminet, Sancti titulum competere, ostendat. Promissum quidem Sancti episcopi, maxime presulibus, qui in communione Catholica Ecclesiæ vivebant aut obtineant, fuisse olim, est etiam à vita ac morum sanctitate commendandi nunquam forent, ex more, ab ipsismet Ecclesiæ incanabulis usurpato, venerationis seu honoris gratia attributum, passim omnibus (Congium in media & infima Latinitate Glossario ad vocabulum Sanctus videtur) est notum; verum ex more illo seu honoris dumtaxat gratia, non autem, ut sanctitate verè significaretur Hylarum, à Cassiano loco supra cit. sanctimonii insignem dictum fuisse Nectarium, verosimili haud apparet. Nec asserere aysim, scriptores omnes alios antiquos, qui etiam Nectarium vel Sancti vel Sanctissimi titulo dumtaxat condecorarunt, è solo id fuisse præfatio more antiquo.

2 Certe S. Nectarius I Pontifex, qui ab anno 818 usque ad annum 847 Romanum S. Petri cathedram occupavit, Nectarium non honoris tantummodo gratia, sed ut verè cum vita sanctitate existisset illustrem, significaret, Viti sanctissimi appellatione ornavit. Audi, qui apud Laodicam tom. vii Concil. 283, in sua ad Photium, qui Ambrosii, Nestorii & Tarasii exemplo sese merito ex laicorum gradu ad episcopalem dignitatem pervenisse affirmabat, epistolam loquatur. Temere atque impudenter, inquit, ad tanti honoris culmen accedere præsumptis, allucentes vobis quasi à sanctissimo Viro Nectario occasionem, quem sancta secunda synodus non ob aliud sacerdotalem eligere atque ordinare ex liciti ordine voluit dignitatem, nisi quia ma-

gne necessitatis contritione anxietatur, eò quòd in sancta Constantinopolitana ecclesià nullus clericorum inveniri poterit, qui pellente hæresis nimbo caligine non facit impositus, & eò hoc ne dia jam dicta ecclesià sub destinatione pulvis quasi vidua maneret, prodigum expugnatorem hæreticorum & defensorem atque gubernatorem ecclesiæ ad ecclesiasticam eamque dignitatem sacerdotalem jam dicta secunda synodus elegit. Hæc laudans Pontifex; cum sic autem Nectarium honorificentissimo exornet elogio, nec in hoc, quod non patet, vel dixisse vel insinuassee sit censendus, haud dubie Nectarium, quem & hæreticorum expugnatorem & Virum sanctissimum appellat, existisse Vita Sanctissima conspicuum crediderit, nec ei honoris tantummodo gratia pelchirum Viti Sanctissimi titulum adscripsit.

3 At vero, inquit, Baronius in Annalibus ecclesiasticis ad annum Christi 381, num. 69 comparationem inter Gregorium Nazianzenum, qui episcopus Constantinopolitanus fuisse abdicatur, & Nectarium, qui et fuerat suffraganeus, instituat, sequentem loquitur in modum: Quod autem ad mentionem Nectarii spectat, accidit plane prodigium ac plane monstrum. Etenim, cum episcopus Gregorius haud impar meritis atque doctrina, qui in locum eius succedens esset, quæri deberet (nam secundum sententiam Joannis Chrysostomi, cum lapsus è structura tollitur, illi magnitudine similis collocandus fidelem est, ne quid vacuum in perice maneat) contigit loco abhominabili Christiani fuisse hominem nondum Christianum, sed catholicum adhuc; & loco theologi perfectissimi subrogari hominem, rerum ecclesiasticarum penitus imperitum; ne denique pro consummatissima perfectionis monacho hominem, potitum è curia, & loco Virginis dari, qui hæc demus intemperantiùs vixisset, quod ipsemet apud Socratum testatur; qui licet in sociali obediendis negotiis dexter visui poterit, tamen in ecclesiasticis functionibus (ut ita dicam cum Gregorio) præ se ferret cadaver vivum, nulla penitus ex parte conferendum cum ipso Gregorio. Nectarium sancti, qui, cum electus fuit Constantinopolitanus episcopus, Neophytus adhuc erat, Gregorius Nazianzenus tunc, ut hic Baronius ait, existisse meritis, doctrina, rerum ecclesiasticarum peritiam, virtute ac vita perfectione longè inferiorem, nemo illic inficiat; verum, est sic habere, virtute equalem possit, ut infra sumus visuri, in episcopatu quem maxime Nectarius excellit, cumque lauro sacro, quod, placet etque episcopi fuerat electus, suscepit, universa, necumque etiam

è sanctissimi
summe can-
dicandum,
ne vita
ante epis-
copatum ad-
da-

6 S. Nico-
laus I Papa
indubie con-
decoratus,

gre-

AUCTORE
C. B.

mandum hortatur, epistolam allegant; neque vero immerito: in hac quippe, è qua praeferat, quod de facultate Apollinaristis à Theodasio concessa mox dixi, nemo non facile rueret, Gregorius primum ibidem pag. 721 de Arrianis, Macellanis & Eusebio, qui maxime eorum Ecclesia nocebat, amarissime conquisquis, sequentem deinde loquitur in motum: Atque haec tamen ferenda. Quod autem ex omnibus ecclesiasticis calamitatibus acerbissimum, Apollinaristarum licentia est, quos haud scio, quam mole pictus tua conventum, atque non, habendorum auctoritatem sibi arrogasse, passa fuerit. Quamquam autem omnino Dei beneficio mysticis divinis instructus & eruditus, non modò recte doctrinae patrocinium nobis, verum etiam ea omnia, quae adversus finem & orthodoxam fidem ab haereticis excogitata sunt; honorificentiam tamen tuam à temeritate nostri certiores fieri nequaquam impetivimus fuerit, mihi in manibus esse libellum Apollinaris, in quo ea, quae asseruntur, haereticam omnem pravitatem excedunt. Hic Gregorius praecipua impla Apollinaris doctrinae capita exponit, ac deinde ita profertur: Proinde si istis, qui talia sentiunt, curtus habere licet, illud velim cogitare atque expendat finem in Christo illustris prudentia, quod, cum nobis cum eorum dogmatibus non conveniat, curtus habendi facultatem illis licetam esse, nihil aliud est, quam eorum doctrinam nostram veritatem extirpare. Nam si illis, ut & pio sententibus, ea, quae sentiunt, docere liberèque promulgare permittitur, quis non videt, Ecclesiae doctrinam condemnari, peninde ac veritate ab illorum partibus finiri? Neque enim rerum natura fieri, duas de eadem re contrarias doctrinas veras esse.

desiderata
sive contra
haereticos

§ Quomodo igitur excelsus & praestans animus tuus ad tanti mali correctionem confecta libertate non uti sustinuit? Verum, etiam si nondum hoc factum est, ovis saltem inimitabilis sui numerique omnibus studiosi virtus excoctat, ac picatissimum impetorem docent, nihil ex reliquo ipsius erga ecclesiam studio relictum esse utilitatis, si tale malum ad fidei sine eversionem per eorum libertatem licentiamque perveniat. Ita Augustinus Gregorius; et hinc autem, atque, ejus verba, sese haud adeo, quin porro esset, promptum atque elocrem ad Apollinaristas reprimendos exhibuisse Nectarium, merito sane potest inferri. Verum, cum (neque enim vel id, ut jam innui, negare velim) sic habeat, consularumque hinc illuc pariter sit, ut à Sanctorum numero debeat Constantinopolitanae in Patriarcha noster expungi? Certè in eorum, qui id assererent, opinione, si, quemodummodum Tillemontius tom. 9 Monument. eccl. pag. 438 ait, nullis unquam praemodice atque inertia vitis haereticisque sese approposuit, manibus pedibusque concederem; est ex eo, quod Nectarius congruo postorali officii fervore adversus Apollinaristas aliquando agnus haud sit, inde id cum contra hosce aliosque haereticos nunquam fecisse semperque in excoctandis vitis existisse inertem, inferri non potest; imò contra, solitum fuisse Nectarium & haereticis & vitiis liberè sese opponere, ex ipsius pariter mox testata Gregorii Nazianzenae epistola; cum in hac à Gregorio, quod à Apollinaristarum licentiam audaciamque com-

petendam consuevit, seu solita libertate usus haud sit, corripitur, concludendum apparet.

¶ Ut sit, Nectarium equidem, si non ante, saltem post litteras, parum supra hoc transscriptas, quibus à Gregorio Nazianzeno fortiter suavit ad compescendum Apollinaristas fuit exhortatus, hinc aliisque haereticis, & quidem haud impraeferè, ita sese, ut vigilem fideique curandae ardore litemque passorem decedat, approposuit, apparet credendum. Id enim nisi fecerit, futurum fuisse, ut à Nicolo I Papa, qui cum, ut supra vidimus, haereticorum Expugnatorem in epistola, ad Phocem scripta, postea vocavit, honorificentissima hoc titulo afficeretur, in animam quis inducat? Atque supra memorata ad Nectarium littera fuerunt certè, ut ex infra dicendis fas erit colligere, à Gregorio Nazianzeno, cum Theodosio, priusquam ex Oriente in Occidentem adversus Maximianum tyrannum moveret, in Oriente versaretur, transscripta; quod si autem nec ante, nec post has haereticis sese Nectarius apposuit, ut quid, bellum in Italia post seu anno 383 adversus Maximianum tyrannum Theodosio gerente, Arrianis, qui falsum de imperatoris cade rumorem sparsissent itaque plebi ad quilibet audendum animos addiderunt, Nectarii ardes incendere? Tunc verò, inquit fuisse ecclesiast. lib. 5, cap. 13 Socrates, Arrianis, resumpta fiducia, in apertum erupuerunt infamiam domumque episcopi Nectarii cunctis facibus incendierunt. Id factum est Theodosio Augusto iterum & Cynegio consultis, id est, anno Christi CCCXXXVIII. Eiusmodi è manifestissimo isthoc Arrianorum in Nectarium nulli argumento, magno hinc in illis alioque haereticos zelus, si non ante, saltem post acceptas Gregorii Nazianzenae litteras, effudit haud immerito praefat. argui. Et verò Nectarius accepta per hanc exhortationem obsequens verisimilitudinem eadem imperatoris Theodosio ostendit, ut, quod Gregorius desiderabat, praestaret, induxerit.

10 Theodosius certè, cum jam aliquandiu post annum 381 sedem Constantinopolitanam occupasset Nectarius, haereticos omniae ac nominatim Apollinaristas, ne conviciis egerent, severè autem suam in tyrannum Maximianum expeditionem inhibuit, idque litteris jam saepe memoratis, quas Gregorius ad Nectarium scripsit quosque hic proinde Theodosia exhibuerit, referri posse acceptum, Tillemontius tom. vi Monumentorum Ecclesiast. pag. 633 & Baronius in Annalibus ad annum 384, tom. 35 existimant. Omnibus itaque fidei laudatæ expensis, ex eo etiam, quod major aliquando contra haereticos desiderata in Nectario fuerit vigilantia, esse eam, quem nihilominus haereticorum Expugnatorem & Virum sanctissimum Nicolo I Papa in Epistola supra laudata appellat, è Sanctorum numero excludendum, haud probatur. At verò, inquit fortassis nonnulli, nisi sic habeat, nec pariter, vel ex infra dicendis potest, contra Nectarii sanctitatem à Socrate & Sozomene, familiaritatem cum Novatiano et atrilipentibus, posse argui, inde tamen, Constantinopolitanam hunc Patriarcham pro Sancto indubie habendum atque adeo ut tolli locum in Opere nostro dandum, consularum nonnullum est. Fateor, sic habet; verum Grad in dubio M. r. penes nos existantibus Synaxaribus

D

vigilantia

epistole, in
Opus no-
strum, est in
ipsis Graeco-
rum Fidei

A rils, quorum alterum Symundianam, alterum
Cristianam vocare solent, xxvii, quod ex
infra dicendis Nocturnis habet, Septembris die
annuum ejus memoriam recedunt, idemque ad
xi. Octoberis, verosimiliter, quod tunc aliquando
culto Nocturnus fuerit gavisus, non modo le-
rum in jam dicto Symundiano Scriptorio, sed
& in Mss. B.M. Ambrosiana Mensis itemque
in magnis Oratorum Mensis caesit etiam sit.
Nocturnum isthac dubius hifce, in quibus ad
nomen proprium Nocturnus, & nunc appellat-
um Nocturnus, quod ad denum potius signifi-
candum in postarum fabulis usurpatur, deductum,
alluditur, sequentibus versibus versibus:

O Nocturnus & te & pueri, Nocturnus,

Nocturnus & te & pueri, Nocturnus,

Nocturnus, non fabula, & Dei Verbum,

Sed verum delictorum nostrum nocturnus habet.

11 Porro, ut jam dicto magna Gracorum
Mensa excoisite etiam, qui hifce preside ha-
bere solet, Maximus Margonius, Cycherorum
episcopos, in Menologio, verosimiliter Gracorum
hodiernum illud conscripserit, Nocturnum
hodie commemorat, & ne nihilominus, an d
Gracis, ut Sanctis, Constantinopolitanis in
Patriarcha honorat, dubius forsitan quis ad-
huc haret, non tantum in Menologio illo,
sed & in Mensis brevis ponitur oratio, quod,
qui hanc recitant, Deum sibi fieri propitium
per S. Nocturni preces rogant. Jam verb, cum
sic habet, ac proinde immemorabili cultus pos-
sessione apud Gracos Nocturnus gaudet, tum
ego ex hoc decurbare non ausim. Nullis qui-
dem sacris Latinorum Fests exstet inferius
subindeque etiam indignis, prout ex istis
jam laudatis, in quibus hodie und cum Syn-
nalo & Nocturno vel Aspasius, hujus frater, vel
hic simul & Atocius, ambo & Sanctorum nu-
mero, ut in Proteromissis jam memi, certis
erandis, recitatur, Graco um Fests sac-
ris liquet, Graci Sanctis attentis; ve-
ram si propterea & Sanctorum numero Nocturnus
delect excludi, confectarium erit, ut
nullus, Gracorum solis Fests sacris inferius,
accensendus Sanctis sit; id autem cum
admittendum hodie sit, solis etiam Graco-
rum Fests sacris inscripti pro Sanctis sunt
habendi, nisi meret, ut ex horum numero
excluderetur, solis prodeat; quare cum id
quantum ad Nocturnum rationibus super ad-
dissis factum hodie sit, nec attente petitis
fieri, ut apporet, quare, cum sancti, qui &
virtutis numeris omnibus absoluti effulsi &
Gregorio Nazianzeno, aduloribus minime
effuso, in epistola, vixi scilicet super lau-
dato, affertur, & Viri sanctissimi titulo d. S.
Nicolai I. Pope loco supra est, donatur, Sanctis
accensendus hofque inter Sancti titulo ef-
fectum Operi nostro inscribendum existimari, est
lucerna solis Gracorum Fests sacris exstet
inferius.

celebratur,
ab ratione
addit
inferius

B Gracis, ut Sanctis, Constantinopolitanis in
Patriarcha honorat, dubius forsitan quis ad-
huc haret, non tantum in Menologio illo,
sed & in Mensis brevis ponitur oratio, quod,
qui hanc recitant, Deum sibi fieri propitium
per S. Nocturni preces rogant. Jam verb, cum
sic habet, ac proinde immemorabili cultus pos-
sessione apud Gracos Nocturnus gaudet, tum
ego ex hoc decurbare non ausim. Nullis qui-
dem sacris Latinorum Fests exstet inferius
subindeque etiam indignis, prout ex istis
jam laudatis, in quibus hodie und cum Syn-
nalo & Nocturno vel Aspasius, hujus frater, vel
hic simul & Atocius, ambo & Sanctorum nu-
mero, ut in Proteromissis jam memi, certis
erandis, recitatur, Graco um Fests sac-
ris liquet, Graci Sanctis attentis; ve-
ram si propterea & Sanctorum numero Nocturnus
delect excludi, confectarium erit, ut
nullus, Gracorum solis Fests sacris inferius,
accensendus Sanctis sit; id autem cum
admittendum hodie sit, solis etiam Graco-
rum Fests sacris inscripti pro Sanctis sunt
habendi, nisi meret, ut ex horum numero
excluderetur, solis prodeat; quare cum id
quantum ad Nocturnum rationibus super ad-
dissis factum hodie sit, nec attente petitis
fieri, ut apporet, quare, cum sancti, qui &
virtutis numeris omnibus absoluti effulsi &
Gregorio Nazianzeno, aduloribus minime
effuso, in epistola, vixi scilicet super lau-
dato, affertur, & Viri sanctissimi titulo d. S.
Nicolai I. Pope loco supra est, donatur, Sanctis
accensendus hofque inter Sancti titulo ef-
fectum Operi nostro inscribendum existimari, est
lucerna solis Gracorum Fests sacris exstet
inferius.

C Gracis, ut Sanctis, Constantinopolitanis in
Patriarcha honorat, dubius forsitan quis ad-
huc haret, non tantum in Menologio illo,
sed & in Mensis brevis ponitur oratio, quod,
qui hanc recitant, Deum sibi fieri propitium
per S. Nocturni preces rogant. Jam verb, cum
sic habet, ac proinde immemorabili cultus pos-
sessione apud Gracos Nocturnus gaudet, tum
ego ex hoc decurbare non ausim. Nullis qui-
dem sacris Latinorum Fests exstet inferius
subindeque etiam indignis, prout ex istis
jam laudatis, in quibus hodie und cum Syn-
nalo & Nocturno vel Aspasius, hujus frater, vel
hic simul & Atocius, ambo & Sanctorum nu-
mero, ut in Proteromissis jam memi, certis
erandis, recitatur, Graco um Fests sac-
ris liquet, Graci Sanctis attentis; ve-
ram si propterea & Sanctorum numero Nocturnus
delect excludi, confectarium erit, ut
nullus, Gracorum solis Fests sacris inferius,
accensendus Sanctis sit; id autem cum
admittendum hodie sit, solis etiam Graco-
rum Fests sacris inscripti pro Sanctis sunt
habendi, nisi meret, ut ex horum numero
excluderetur, solis prodeat; quare cum id
quantum ad Nocturnum rationibus super ad-
dissis factum hodie sit, nec attente petitis
fieri, ut apporet, quare, cum sancti, qui &
virtutis numeris omnibus absoluti effulsi &
Gregorio Nazianzeno, aduloribus minime
effuso, in epistola, vixi scilicet super lau-
dato, affertur, & Viri sanctissimi titulo d. S.
Nicolai I. Pope loco supra est, donatur, Sanctis
accensendus hofque inter Sancti titulo ef-
fectum Operi nostro inscribendum existimari, est
lucerna solis Gracorum Fests sacris exstet
inferius.

§ II. Quandonam & qua
ratione Nectarius electus
fuerit & neophyto Con-
stantinopolitanus episco-
pus; in rebus officii sui
sefe instrui ab episcopo
orthodoxo curavit, nec
Novatianos in consilium
adhibuit.

Circa ann 381 medium in Synodo Con-
stantinopolitana, ad quam, Eucharis &
Eugenia, ut Socrates lib. 4, cap. 8 affirmat,
consulibus, mensis Mithi, etiam & golo-
gizae auxiliis, & Theodosio Imperatore, qui
orthodoxos imperii sui praesides, tum de Ni-
caea concilio decreto confirmavit, tum et
Constantinopolitanae ecclesiae episcopum confir-
marent, Constantinopolis vocari iussit, ar-
cessit conuenerat, S. Gregorius Nazianzenus
pluribus Orientium praesulum suffragis epi-
scopus iussit Constantinopolitana fuerit ele-
ctus communis omnia laetitia in Const-
antinopolitana ecclesiae throno collocatus. Ve-
rum, cum brevi post, exortis turbis, paucis
etque concordia causa sise Sanctus ille dignitate
obstante in eodem, in qua eam acceptat, synodo
circa medium anni 381 sparsim abisset,
Nocturnus ejus loco fuit electus. Dies quidem,
quo id factum sit, determinari hodie potest
vixim, jam ante dies xxx Julii in cathedra
Constantinopolitana Nocturnum anno 381 se-
disse, ex codici Theodosiano lib. 16, tit. 1,
leg. 3 in editione postuma Jacobi Gothofredi
tom. 6 pag. 9 & 10 sit perspicuum. Ibidem
enim in constitutione de fide ecclesiae, quam
edidit Theodosius III. Kalendar. Aug. Hierac.
Eucharis de Synodo coll. id est, die xxx Julii
in urbe Hieraclea anno 381, ante alios
antistites Nocturnus episcopi Constantinopolitanae
ecclesiae mentio insituitur. At tamen, si
sic prope jam determinato, quo Nocturnus
repente, dum neophytus divitiaz adhuc esset,
electus fuit Constantinopolitanae episcopus, ad
rationem, quod mire isto electio accideret, ser-
mone modo converto.

13 Sozomenus Hist. ecclesiast. lib. 7 cap. 8
illam sic exponit: Eo tempore Nocturnus qui-
dam, Tarso Cilicis oriundus, vir fameris op-
einus, Constantinopoli degebat; qui cum in
patriam reverti jam pararet, adit Diodorum
(Constantinopoli scilicet, quo ad concilium
venerat, tunc existentem) episcopum Tarzi, vo-
lunt laturus epistolam, si quis ille Tarsum scri-
bere voluisset. Foris tum Diodorus secum ipse
nactus erat, quoniam proclivum eligendum
esset ad eam ordinationem, qua tanta am-
bitione celebrabatur. Qui Nocturnum conspicit,
cum episcopum dignum esse censuit, istum-
que in ultimo mensis recessu sufragium suum
ei contulit, cantem viri vultumque secundum
dignum & morum suavitatem considerant. It-
que tanquam alterius negotii causa cum ad
Hhhh a

Nocturnus
cum Constanti-
no, repositus
& excoisite

E

F
* I. Nocturnus

In Const-
antinopoli-
tana episco-
pus, cui ille
d. sequent.

AUCTOR
C. B.

piscopus Antiochenus deduxit; multisque laudibus prosecutus, oravit episcopum, ut illum suffragium suoadjuveret. Ille vero in tanti momenti negotio, ubi multi illustres viri eligendi proponebantur, Diadori suffragium denegavit. Nihilominus evocatum ad se Nectarium aliquantulum temporis oppertiri iussit. Haud male post eam impetore mandasset episcopis, ut nomina eorum, quos quisque episcopatu dignos iudicaret, in charta perferberent, unumque ex omnibus eligendi facultatem sibi ipse reservasset, alii quidem aliorum nomina perferbererunt; Antiocheus autem ecclesie antistes scripsit se ipse eos, quos voluit; omnium tamen postmodum adjecit Nectarium in gratiam Diadori.

narratur,
ut modo
dicitur.

B

14 Imperator igitur, perfectis indiculo eorum, qui inscripti fuerant, sublevis in Nectario, et innotata mentis acie secum ipse consultabat, digno in postremum vocabulum impresso: rursusque ad caput reversus, cum cunctis ordine percurrisset, Nectarium elegit. Tum vero admiratio omnes invasit, quoniamque, quis de unde esset Nectarius ille. Et quod vite genus sequebatur. Cumque disceressent, ne sacro quidem lavacro eum initiatum esse, incognitum principi iudicium eo auspicio mirabantur. Ignorabat autem istud, ut opinor, etiam Diadorus: neque enim, si scivisset, ausus esset unquam viro nondum initiato sacrosancti suffragium dare; sed, ut verisimile est, virum jam eorum primum baptismum scisse extimabat. Verum hinc non sine Dei nostra evenire, siquidem imperator, postquam eum Baptismi experiri esse intellexisset, in eadem sententia permansit, multis fere episcopis reingentibus. Postquam vero universi cessarent et imperatoris sententiam suffragio suo comprobarent, baptizatus est et adhuc Neophyti vellem laudatus, communi totius concilio calculo episcopos Constantinopolitani remissionis. Multi porro crediderunt, hanc ita ab imperatore gesta esse, Deo id illi mandante ac precipiente. Sed u. r. id verum sit, necne, cerere equidem affirmare non possum. Mihi tamen ipse pariter, non sine divina Providentia id actum esse, dum et ordinationis illius miraculum considero, et ex his, quae coacta sunt, animadverto, Deum manifestissimo et optimo atque honestissimo viro huic episcopatu conferre voluisse. Et haec quidem in ordinatione Nectarii ita gesta sunt, ut auditione accipere.

C

F. in quo
divina
in h. 2. m.
interveniit.

15 Quae de mirabili Nectarii in episcopum Constantinopolitanum electione Sozomenus hic verbis narrat, singulari Dei instinctu, uti sub finem indicat, non pauci adscribere. At, ut in supra laudata Chronologia patriarcharum Constantinopolitanorum Historia num. 133. Capere, quocumque modo mirabilis illa electio facta sit, nonnulli... narcentis illa scilicet et Sozomeno per verba modo haec transcribere exposui) circumstantiae nobis parum verosimiles videntur. Fereor; nonnulli sunt, qui verba verba apparat similes, ut facile fidem apud quoslibet innotent, narratio illa compluitur; verum quid si in Nectarii electione singularis repperit, ut et nonnullis creditum fuisse Sozomeno affirmat, Dei instinctus seu divina voluntatis significatio interveniret? Enimvero hoc in casu, qui vero alioquin absint illa incredibilia apparerent, haud amplius apparerent huiusmodi. Vidit id Capere hincque, postquam, quae sit parum verosimilis videretur, diu narratio-

nis adjuncta proposuit, Hist. mos iterum laudata num. 134 sic loquitur: Si hic de Ambrosio Mediolanensi aut simili catechumeno sermo esset, mirabilem huiusmodi electionem singulari divina voluntatis significationi ascriberemus; sed non videmus, tales fuisse Nectarii dotes ante susceptum Baptisma, ut ad peculiarem Dei instinctum recurri hinc debent. Animi dotes, quibus ante susceptum Baptisma ac proin ante suum in episcopum Constantinopolitanum electionem ornatus fuit Nectarius, tales cerere, quales, dum et catechumeno Mediolanense episcopus crearetur, erant Ambrosii, haud existisse, nemo forsitan ibi infelax; est usque ad tempus, quo episcopus fuit electus, interperantibus equidem haud vixisse Nectarium, suadent, quae nom. 1 et 6 in medium adduxi; est autem, id sepe in juvenetate fecisset, ipsomet verbis, num. 4 haec transcripsit, apud Sozomenum Nectarius repperit, inde tamen pro miris id ejus electione recurrit ad peculiarem Dei instinctum haud posse ac proin nec debere, constatarium non est.

16 Quid ut enim ita, qui vas electionis esse Saulum nomenque suum ab eo eorum regibus et gentibus portari volens, repetit eum. Item ex Ecclesiae persecutore factis apostolum suumque hac de re voluntatem Aonia mirabilis modo significavit, Nectarium et neophyto, qui corpeis in juvenetate moribus exstisset, in episcopum Constantinopolitanum eligi voluisse, hancque suam voluntatem explanatione per Theodorum imperatorem mandari peculiari instinctu crasse haud querit? At vero, addit Capere, Si electio illa tam prodigioso modo sua divina instinctu facta fuerit, mirum fore et, alios ecclesiasticos Historiae scriptores id literis non mandasse, dum interim multo minutionis illius temporis gesta posteritatis reliquerunt. Miror cerere ego, hanc omnes ac ipsomet, qui Constantinopoli et notas et eductus erant, Sozomenum de raro ac mirando modo, quo Nectarium elegerit Theodosius et Sozomeno narratur, tenuisse; verum est pariter, cur, vel et neophyto in Constantinopolitanum episcopum electum fuisse Nectarium, utique apparet, quoniam maxime mirum, neque tamen, quin verum et neophyto in Constantinopolitanum episcopum electum fuerit Nectarius, est interim res a solo etiam Sozomeno, reliquis, qui hunc vel aequales vel superiores fuerint, scriptoribus tam recentibus, affirmatur, revocandum est in dubium, cum S. Ambrosius, qui et ipse et Neophytis fuerat creatus episcopus, ordinationem suam per Nectarii et Neophyto in episcopum Constantinopolitanum ordinationem in epistola, ad ecclesiam Verulensem anno 356 scripta, tunc exstet.

17 Quid enim ad divinum, quo Nectarii electio facta fuerit, instinctum spectat, cum is scilicet vel penitus ignorari vel haud sic exploratus haberi poterit, non est, cur facum haud habuisse credatur, quod a nullis Historiae Ecclesiasticae scriptoribus memoratur, ac ab ipsomet, a quo fuisse per nonnullos creditus repperit, Sozomeno in dubium, uti ex ejus supra haec transscriptis verbis liquet, revocatur. Nectarium quidem, qui moribus placidus et in omni vita plane admirandus erat, a populo raptum ad episcopale munus obsecrum et ab episcopis centum et quinquaginta; qui tam Constantinopoli aderant, ordinatum fuisse

D

credibile
apparet,
locum non
habuisse, ut
aliorum

F

Scriptorem
fuisse et
Sozomeno, qui
rem aliter
gram nar-
rat.

A se episcopum, Socrates huc supra num. 6 transcripsit verbis, nullo omnino vel miri, quo cum in episcopum Theodosius elegerit, modi, vel divini, quo id hic fecerit, insinuat mentione facio, dumtaxat docet; verum etsi sic habeat ac proin, Necharium ob tenem ac blaudum agentis rationem suo gratum morum facilitatem esse in episcopum a populo electum ac hunc hanc difficultatem episcopos assensus suscipe, vero apparere haud dissimile, nihil tamen impedit, quo minus tam qua d Socrate, quam qua d Socrate narratur, ad Necharii electionem concurrere credatur.

haud probatur;

B 18 Quid ni enim factum esse queat, ut, declaratione, qua Theodosius, utat Baptismi experient esse Necharium, jam edoctus, in huius tamen in episcopum, quam fecerat, electione sese perficeret, episcopos ediderat, ad populum delato, Necharium hic a sese reprobum ac ad concilium adductum in episcopum ob episcopis ordinari possideret, alique demum, Theodosio, qui a illis non sicut ac populus Necharium in episcopum desiderabat, praesente, Baptisime primis et collato, id fecerit? Id certe ego haud perspicuo; quare, tam antea, qui pugnare utrumque sese inter videatur, nun collidendi, sed, si fieri commodum possit, componendi sine, rationi consentaneum est, ut, quemadmodum possit, ita etiam respiciat ad Necharii electionem, tam qua Socrate, quam qua Socrates narrat, concurrere credatur. Episcopi, qui anno post Necharii electionem primo Constantianopolim iterum convenire, in sua ad Damasum alioque per Occidentem episcopos epistola rationem tandem eorum, qua in Synodo Constantianopolitana, secundae reunionis nomina distingui saluto, gesta fuerant, redderent, de Necharii electione sequentem loquuntur in modum: Ecclesie Constantianopolitanae... reverentissimum suavitissimumque Necharium in concilio generali communi omnium consensu, praesente Theodosio imperatore religiosissimo, totius denique cleri utriusque civitatis suffragis, episcopum constitutum.

est autem certum non sit,

C 19 Ita illi, haudquaquam certe his suis verbis impediunt, quo minus in Necharii electione concurrere putetur, tam qua d Socrate, quam qua d Socrate de ea narratur, verum, etsi sic habeat, ne tamen hac omnia re etiam ipsa habuisse locum, oblique omni dubitatione oponeat, ipsimet facit Socrate. Cum enim, sese num 4 probata fidei documentis habuisse, sed audicione dumtaxat, qua d Necharium in episcopum ordinatione narravit, accepisse, sub verborum, nom. 13 & seq. huc transcripserunt, sinem insinuat, hac omnia, utpote a sola sursum traditione populi habuisse, veritate tamen abique haud esse confuso, suspicandam ensam praebet. Viderit id haud dubit Bonarum, piissimumque Theodosium in Necharii electione sibi tantum, quoniam ait Socrate, arrogasse iuris, verosimile haud ratum, de hac apud nos com. 2 Mall in S. Gregorii Nazianzeni, quem consulit, Vita nom. 148 sic scribit: Qui autem, postquam Gregorii Nazianzeni o sede Constantianopolitana abdicacione ratum habuisset Theodosius, in concilio Constantianopolitano, remanserunt episcopi, cum de subrogando alio in loco Gregorii mutuo diliderent, aliis alii faveribus; tandem cum nulla esset spes concordiae, ut in eundem omnes coirent Constantiam; pla-

cuit, ut, scriptis multorum nominibus, imperatori deleretur, quem vellet ex notatis eligere. Erat ultimo loco in schedula conscriptus Necharius, adhuc ecclesiam catholicam capitebus, nuper enim glossat perfectum urbanum. Hunc, ceteris posthabitis, Theodosius imperator elegit. Quid si itaque Bonarum, qui, qua hic de urbano Necharii praesentia ait, verosimiliter d Socrate parum d parum d Socrate conjeturavit, vera hic memoret, Theodosius iure seu potestate, non quam sibi licetis arrogaverat, sed quam a concilio acceperat, Necharium elegerit Constantianopolitanum episcopum.

Necharius episcopus loquutus;

20 Alii quocumque demum modo sine d Theodosio, sine d concilio, sine d clero & populo, sine denique ab omnibus his simul Necharius fuerit electus, legitimus episcopus existeret ecclesie Constantianopolitanae episcopus. Nec contrariam probari potest d concilio licet. anno 181 paulo post supra memoratum Constantianopolitanum celebrati, secundo ad Theodosium Imperatorem epistola. In hac quidem apud Labbeum tom. 2 concil. col. 1008 Ambrosius ceteris, quorum nomen, cum d fons duntaxat adhuc, ut apparet, res in Constantianopolitano esset habere perfectus, fuit conscriptis, Italice episcopi sequentem loquuntur in modum: Necharium autem cum nuper nostra modicioris Constantianopolis cognoverit ordinatum, cohære communionem nostram cum Orientalibus paribus non videmus. Praeterea cum ad istud Necharius dicitur illico sine communionis confortio destitutus, a quibus fuerat ordinatus. Non mediocriter igitur hic feruimus. Nec quidem nos angit de domestico studio & ambitione contentio, sed communio soluta & diffinita perturbat. Nec videmus, eum posse aliter convenire, nisi ut in redderet Constantianopoli, qui prior est ordinatus, nec certe super duorum ordinatione sit in urbe Roma nostrum Orientaliumque concilium; ita autem, quod ad sedem Constantianopolitanam promotus fuit Necharius, electionem, ad episcopos, qui anno hanc proximam fecerat, Constantianopoli convenire, magnifice verbis, num. 18 hoc transcripsit iussit, sese legitimum haud consensisse, inveniuntur producit.

21 Alii hi, Maximi philosophi Cynel, qui sedem Constantianopolitanam in occupare tentabat, mendacis & fraudibus deceptis, huiusmodi haud dubie, vel ex illis, qua Cyprianus in supra laudata Chronologica Patriarchorum Constantianopolitanorum historia num. 119 & duobus seque. scribit, prout est colligere, voluerint iudicium. Ut sit, haud multum equidem temporis effluxit, quin, quod ad Necharii electionis firmitatem ac, ut esse legitime, requirit, ipsemet, ut mox videbimus, Theodosius iudicarat, Romanus Pontifex Damasus concessit. Quid id saltem sit, expono. Apud Labbeum tom. 2 Conciliorum exstat Bonifacii Papae epistola, in qua hic illud col. 1708 quibusdam Macedonia vicinorumque regnum episcopis anno 424 sic scribit: Clementissimum recordationis princeps Theodosius Necharii ordinationem, propterea quia in nostra notione non esset, habere non existimamus firmitatem, missis a lauro suo alicuius cum episcopis, iterum (iterum scribitur communionis indicem) huc a Sede Romana dirigi regulariter decessit. Theodosius itaque, qui, quemadmodum ex his Bonifacii verbis intelligitur, Necharii electionem,

Hhhh j quod

E

F electione ejus a Damaso Papa approbata;

ANOTATIONE
C. B.

quod abbas Romanæ Sedis cognitione & consensu esset peracto, hanc sit firmam existimabatur, roborari illam seu confirmari ab eadem Sede, missa ad Damasum Papam, qua ex eulicis & episcopis erat composita, legatione, postulavit. Nec, quin hic imperatoris postulatio obsecutus sit, dubitare sinit verba, è Nicolai I Papa ad Photium litteris num. 2 huc transscripta. Ita enim ob ingentem, quod pressa fuerat Constantinopolitana ecclesia, necessitatem Nectarii promotionem in sanctus Pontifex excusat, id utique, nisi hac à Sede Apostolica fuisse probato, hanc facturus.

ecclesia Constantinopolitana ex-
istit episcopus
tui.

21 Perum an antea, an post epistolam, ab episcopis, qui CPolam anno à Nectarii promotione proximo convenire, ad Damasum alioque episcopos Occidentales scriptam, ratam hanc Sede Apostolica habuit? In epistola ista, ubi eam apud Theodoretum Hist. Ecclesiastica lib. 5, cap. 9 involventi patefecit, nulla omnino mentione, capta causa è statu laicali ad ordinem sacerdotalem promotus fuerit Nectarius, mentio occurrit, cumque nihilominus Nectarii promotio à Sede Apostolica ob eam necessitatem excusationem fuerit è iam diste approbata, hanc verisimiliter ab episcopis, pro memoratis Theodosii ad Damasum Papam legationem partem componentibus, fuerit adducta; quare, cum hac diste episcoporum Orientalium ad Damasum epistola indubie fuerit anterior, verisimiliter è hanc antea existerit, quæ ob excusationem, à legationis istius episcopis adductam, facta è iam diste est, promotionis Nectarii à Sede Apostolica approbata. Perum hanc de mira Nectarii ad sedem Constantinopolitana promotione huiusque à Damasus Papa, quæ, quemadmodum è iam diste pronum est colligere, verisimiliter vel ipsorum, quo concilio Constantinopolitano celebratum fuit, anno 381 vel certe hanc diu post locum habuerit, facta approbatione modo diste, ut, Nectarium existisse legitimum ecclesia Constantinopolitana episcopum, patefecit, fugiant. Ad ea, quæ Nectarius iam episcopus egerit, sermone convertito.

C
Infructuosa
que appropin-
quavit ad hanc
et alia
catholici
Constanti-
nopolitani

23 Nectarius, qui sese nec sufficientem rerum ecclesiasticarum peritiam, nec doctrinam præferebat, ad quod insperato fuerat evectus, manere dignè obeundo parem habere, noscebat, à Diodoro, Turfanis episcopo, qui ad ejus in episcopum Constantinopolitanum electionem plurimum, ut Sozomenus verba, num. 13 huc transscripta, fidem faciunt, considerat, prodenter ac providè, ut Cyriacus, opprime orthodoxus Adonorum episcopus, è quo rerum, ad sacerdotale suum officium spectantium, scientia imbueretur, Constantinopoli, jam finito Constantinopolitano concilio, aliquemdiu adhuc secum maneret, postulavit, ac, ut Sozomenus verba num. 4 recitatis testatur, Cilicos præterea & ipsi Cilix multos alios, ut secum morarentur ac suum, ut verisimile apparet, ei opem in gubernanda Constantinopolitano ecclesia addiderent, perlexit. Neque vero Nectarius, unde è ejus in sociandis, quæ jam diste, præsentia laudando, deo odmodum sedem Constantinopolitanam occuparet, eam è doctrina ipsi è doctrinam quorumcumque consilio atque ope quam maxime indiguit. Quæ occasione illi occurrat, è modo hic in medium adducenda max intelligit. Sozomenus lib. 7 Epistola Ecclesiastica cap. 12 sic scri-

bit: Imperator... Theodosius, exiguo tempore (viz biennio nimirum) post priorem synodum (Constantinopolitanam videlicet, anno 381, ut distem, celebratam) elapsa, seclaram, quæ tum temporis maxime vigebat, principum convocavit, ut de iis, quorum causa dissidebant, rationem redderent aut acciperent. Sperabat enim, periculis se, ut omnes inter se consentirent, si communem ipsi dispensationem de controversiis fidei proposuisset.

24 Cum igitur convenissent, Merobaudem iterum & Saturnino consiliis, quo anno (nempe, qui ite designatur, 385) Theodosius Arcadium filium suum imperii consensum sibi adiunxit, imperator, evocato ad se Nectario, de futura synodo cum eo communicavit, iustisque, ut quæstiones, ex quibus ante erant hæreses, discipandas proponeret, quò una fieret ecclesia credendum in Christum & doctrina fidei concors stabiliretur. Porro Nectarius, domum reversus, cum variis curis negotaretur, Agellio Novatianorum episcopo, ut qui eundem cum ipso fidem (In his scilicet, quæ ad Nicæanum Symbolum pertinent) teneret, consilium imperatoris aperuit. Agellius vero, utpote qui vicia synodionum factis ipsis profitebatur, in dicendo verò se disputando parum erant exercebat, alterum vice sua proposuit, qui è displicere quid agendum esset è disputare, si opus foret, egregie calleret, Silianum nomine, qui tum quidem lector sub ipso erat, postea verò episcopus ibidem Novatianorum fuit; virum intelligendi facilitate ac dicendi copia præditum; qui sacrorum librorum expositiones accurate diceret & multiplicem habebat notitiam eorum, quæ tum ab ethnicis, tum ab ecclesiasticis auctoribus scripta erant. Hic, pro loco ac tempore rectissime consulere visus, auctor fuit, ut fugerent dispositiones cum hæreticis, tanquam contentiones ac dissidia fontos, interrogarentque potius illos, nam admitterent eos doctores atque interpretes sacrorum Scripturarum, qui ante dissidium Ecclesie vixissent. Etiam, sicut, si istorum testimonio rejicerent, à suis confortibus exploderent; si verò illos ad dirimendas controversias idoneos esse arbitrabantur, proferendi sunt eorum libri. Probè enim notè, antiquos, qui Filium Patri æternum credi reperissent, nunquam ausos fuisse dicere, quòd generationis suæ aliquod habuisset initium.

D

enajr Nic è
Sozomeno

E

F

25 Cum igitur Nectario illi placuisset, & imperator cernit factus consilium approbasset, tantæ cepit hæreticorum animos, quidnam ipsi de veterum interpretationibus sentirent. Qui cum eas magnopere laudissent, imperator sperans ex his perornatus esse, utrum ex illorum dictis controversias deciderent essent & num illos idoneos doctrinæ testes iudicaret. Cum verò hac etiam de re inter seclaram principes orta esset dissensio, neque enim eadem omnes de veterum libris sentiebant, intellexit imperator, illos opinionum suarum altercationibus confusos, conditionem propolitam recusare, & damnato illorum consilio, iussit, ut unaquæque secta fidei suæ formulam scripto comprehensionem ipsi traderet. Postquam dies illuxit, quæ huic negotio constituta fuerat, conveniunt in palatium, pro his quidem, qui Trinitatem consubstantialitatem profitebantur, Nectarius & Agellius, pro Ariano autem Demophilus ejus sectæ auctores; pro Eumoniis Eumoniis ipse; pro iis vero,

dator no-
stis.

- A. verò, qui Macedoniam dicitur, Eusebii, episcopus Cyrenensis. Porro, acceptis singulorum libellis, cum sola fidei simulam imperator prohibuit, quæ Trinitatem consubstantialiter assereret; reliquis verò utinam huic adversantes discessit. Ac Novatianus quidem nihil ex hoc negotio accidit præter sententiam. Idem enim, quod Ecclesia Catholica de Divinitate sentit. Ceteri verò episcopis suis succensuerunt, quod coram imperatore, pagnantia secum ipsis atque contraria, imperit distulissent. Multi etiam, damnis illis, ad eam fidem, quæ probata fuerat, se transibant. Ceterum imperator lege lata præcepit, ne hæretici collectas agerent, neve de fide docerent, neve episcopos, aut alios ordinarent; utque aut quidem urbibus & agris pellicerentur, aut verò notarentur infamia, non jus æquum civitatis eum reliquis civibus possiderent. Et graves quidem penis legibus suis adscripsit; huiusmodi tamen executionis mandavit. Neque enim punire subditos, sed terrore tantummodò frustebat, ut idem cum ipso de Divinitate sentirent. Nam & illos laudabat, qui sua sponte converterentur.

acutior
N. vultum
dum in com-
p. iam adhi-
bitis

26 Hæc omnia habens Socomenus; eadem autem & quidem novellæ supra lib. 5 Hist. Ecclesiæ, cap. 10 Socrates etiam refert, sub fidei adiungens, Theodosium deinde Novatianis, quod eorum fitem reperisset catholicorum de Senesissima Trinitatis consubstantialitate fidei consensum, fuisse, legesque lata, ut & oratoria sua absque meta possideret & usum, quibus catholici, privilegium gaudere possint, statuisse. Quod si itaque duobus illis scriptoribus assentiendum hic sit, Theodosius, hæreticos omnes adducere ad unam tandemque fidem Catholicam desiderans, præcipuos variarum hæresium seu sectarum propagatores ad synodum vocavit, cumque illi, pro Ariani scilicet Demophilus, pro Eusebianis ipse Eusebius proque illi, qui Macedoniam dicebantur, Eusebii episcopus Cyrenensis, Constantinopolim, Morocandæ iterum & Socrati consulis, id est, anno 38; & quidem, ut Socrates addit, mensis Junio convenissent, Nestorius, ab imperatore, ut quæstiones, & quibus nota essent hæreses, disceptandas seu examini, quo doctrina fidei concordari stabilirent, subiiciendas proponeret, iussus, duas domos in tanti, quæ maximeangebatur, momenti re Novatianus, Agellum videlicet episcopum huiusque letheam, nomine Sisinnium, in consilium, utcumque quidem, quem duo illi scriptores exponunt, felici, sed tamen cæcitate potendo successu adhibuit.

à Socrate &
Socomeno,
à Barone
litteris hie
expofiti

27 Verum Baroniis, qui, contra ac Socratem & Socomenum insinuare videtur, memorat ab his synodo sine callatione plures etiam episcopos Catholicos interfuisse, ac proinde partem in illa solum ex orthodoxis Nestorianis hæresibus habuisse, persuasum sibi, & quidem ex infra dicendis merito, habuit, Socomenus ferè integro, quem jam & Valerij versione recepti, texto in Annæis suis ecclesiasticis ad annum 383, num. 16 & duobus seq. & Christophoroni versione illato, ita deinde persequitur: At quoniam suspecta fides est hæreticorum, de suis dogmibus & eorum sectatoribus aliquid affirmatum, equè notis dubium redditur, immodò, ut verus dicam, mendacium esse convincitur utcumque hoc, quod de Nestorio ait, in causa tanti momenti Novatianum episcopum con-

suluisse, neque, ut illud usqueper, periade scilicet in Israël Deus non esset, Deum Accaron adfuisse. Quis sibi persuaderet, in eam synodum, in qua fortiores hæresium propagatores audienti essent, non vocatos esse à Theodosio Catholicos episcopos, qui doctrinæ ceteris eminerent, ut inter alios Gregorium Nyssenum, quem constat non solum hoc tempore fuisse supersitem, sed & plures adhuc vivisse annos, Amphibochium Iconii episcopum atque dilectum, Diodorum Tarsensem eusebiumque Nestarii studiosum & illos ipsos, quos idem Diodorus dederat eidem Nestorio in divinis literis consultatores atque doctores; ut Eusebium relictum à Gregorio Nazianzeno præternitatus atque alios plures, quibus synodus crederetur abundasse, qui omnes Agellum decrepitem senem & juvenem Syllanum antecederent doctrinæ utrumque peritici. Quis igitur perferre sibi poterit, haec omnibus posthabitis, Nestorium convenisse Novatianos hæreticos eorumque præscripto duntaxat rem tantam administrasse & in tanto negotio, tantis reliquis, soli Nestorio cum hæreticorum intersegnanis sermonem habere permillum esse?

ac præterea
collationi
sibi solum
ex orthodoxis
Nestorianis inter-
fuisse.

28 Hæc laudatus Annalium ecclesiasticorum parens, qui cum Gregorium Nazianzenum inter & Nestorium parum huic honorificum, quam supra num. 3 proposui, comparationem instituit, locoque non uno Nestorio laudando hæresim admodum idoneam adducit, ceteri è præposita in hunc assensum nimio favore Socomenum & Socratem verbis jam deus expulsi censurati non est; est autem, contra ac existimavit, hi ambo, non hæretici, sed, quemadmodum Valerius ante eorum Opera, Græco-Latinè à sepe edita, ostendit, orthodoxi existerint, Novatianis tamen, ut Bellarminus de Scripturis ecclesiasticis ait, nec ipsorum dicitur Valerius, fuisse dignoscentur, idque ad illorum in illi, qui in hæreticorum ipsorum laudem commonebant, fidem elevandam fuisse. Et vero, cum Constantinopolitana, de qua id nobis sermo, synodo seu collationi nullis orthodoxis episcopis, nisi unum exceptis Nestorium, interfuisse, insinuant, rursus illi ac nominatim Socrati, dum præterea, fuisse à Theodosio in Novatianorum favorem, synodo finita, legem latam, assensum, credi sane hæud possit, & jam non dicendis potestest. Theodosius imperator, qui, ut dictum, synodum ipsam seu concilium, ac hæreticos omnes sub una fide cunctantes, congregavit, hæc ad sese vocatos officii sui devincere effecit, cum illi egeret videtur, orthodoxi inde, veriti scilicet, ne imperator, illarum circumventus assensu, præcepte delaberetur in hæresim, nonnulli fuisse commoti.

F

29 Ita fert in Ann. Eccles. ad annum 383, num. 20 idem Baroniis, qui deinde, imperatorem idcirco ab Amphibochio, iconienti episcopo, cum fessis, tam verbis redarguere fuisse, præfatus, quod res gestæ sit, exponit ipsius, quæ Theodosius lib. 5, cap. 16 supponit, & Christophoroni versione verbis, galus ego, quæ Valerij versio exhibet, sequentia hæc subditus: Ingressus... deinde (Amphibochius) in pontium, cum Arcadium filium imperatori adstantem visisset, quem ille paulò ante Angulum renuntiaverat, ipsum quidem imperatorem solum modo salutavit, siquæ verò honoris expertus dimisit. Imperator verò

salutem inde-
bit, nec ex
illis, quæ

616 DE S. NECTARIO PATRIARCHA CP.

ANOTAZ
C. B.

verò id ab Ampho ochio per oblivionem existi-
mans factum, secunde cum jussit & filium o-
sculati. Verum Amphilocheus facillime ei ho-
norem dixit, quem ipsi exhibuisset. Quod in-
digne fecerat imperator, contemptum filii suam
esse aiebat injuriam. Tum vero sapientissimus
Amphilochius facti sui causam aperuit & con-
tenta voce dixit: Videt, imperator, te filii tui
contumeliam ferre non posse, sed succensere
illis, qui illi contumeliam faciunt. Crede igitur,
Deum quoque hujus universi eos averſari, qui
Filium ipsius Unigenitum blasphemant; eosque
tanquam ingratos ergo Salvatorem ac bene de
se mericum, odio habere. Rē hoc modo intel-
lectā, imperator, tum dictum, tum factum
Amphilochii admodum mirans, legem exem-
plū dedit, quā hæreticorum conventicula veni-
bantur.

Me in no-
dum

B

10 Theodoretus quidem, ipſius Amphi-
lochi ſallum tum domum, cum Theodoſius
de eade Marini tyranni Conſtantiopolim ex-
cedente eſſet reverſus, acceſſiſſe, ſub cap. proxi-
mæ citati initium prodit; verum, cum Theo-
doſius anno demum 391, ut apud Paglum in
Ciriaca videre licet, Conſtantiopolim ex Oc-
cidente, caſu tyranno Maximo, ſit reverſus,
Amphilochiū jam reſectam ſallum, cum hanc
diu Auguſtus & Theodoſio, quod, quædam-
dam Socrateſi Uſſi. Eccleſiaſtica lib. 5, cap. 10
docet, Merobinde iterum & Saturnino con-
ſulibus die ſeptimo decimo Calendas Febru-
arii, ac proin anno 383 die xvi Januarii even-
it, Arcadius fuiſſet renuntiatus, habuiſſe lo-
cum, mox dea Theodoret narratio ſer-
vatur, necne eſt, ut Amphilochi, de quo hic, ſal-
lum, anno 383, ſeu vero Conſtantiopolita-
ni, quod e ſuprà dictis anno iſthoc, meſe
Junio ac proin hanc diu poſtquam & Theodoſio
Auguſtus renuntiatus Arcadius fuiſſet, cele-
bratum pro pace Eccleſia fuiſſe, concilii tem-
pore acciderit. Erit quidem fortiaſſi nomen-
to, qui reponit, poſter id, quod copis dicti in-
itio, quom quod dicinde in narratione, num.
proximæ prægreſſo dea, Theodoretus affirmat,
eſſe credendum, ac proin Amphilochi, de quo
hic, ſallum, non anno 383 ſeu tunc, cum
hanc diu Auguſtus creatus & Theodoſio Arc-
adius fuiſſet, ſed anno 391 ſeu tum demum,
cum & tyranno Maximi eade Conſtantiopolim
ex Occidente Theodoſius eſſet reverſus, con-
ſiderandum.

31 Verum quò minus fieri id queat, im-
pediatur, quibus dicta narratio terminatur,
Theodoretus verba. Hiſte enim ſtatim poſt Am-
philochi, quod illa exponit, ſallum latam
fuiſſe, quod hæreticorum conventicula vetaban-
tur, & Theodoſio legem, diſcret traditur; que-
re cum in codice Theodoſiano lib. 16, tit. de
hæreticis lege xi, qua ad Poſtmanianum præ-
torii præſidium viſi. Kal. Aug. CP. Merobinde
et Saturnino coll., ac proin die xxv Julii anno
383 dea necetur, omnibus omnino hæreticis,
ac nullis circulis coactis, nullam colligant mul-
titudinem, nullum ad ſe populum trahant, &
Theodoſio præcipitur, nec alio lex hujusmodi,
qua in Oriente & Theodoſio, poſt Maximi ead-
em Conſtantiopolim reſerſo, anno 391 lata
fuerit, reſcribitur, auſpiciarium eſt, ut ſuprà
reſectam Amphilochi ſallum, poſt quod exem-
plo legem, quod verabantur hæreticorum con-
venticula, & Theodoſio latam, Theodoretus tra-
dit, hanc debet anno 383 & quidem ante

hujus xxv Julii diem, qua e dictis lex. hære-
ticorum conventicula vetant, & Theodoſio lata
fuit, acciderit. Jam vero cum ſic hæret Am-
philochioſque tunc, cum ſallum illud locum
habuit, Conſtantiopolim & quidem in imper-
toris palatio, reſſe Theodoret, fuerit verſatus,
quis enim tunc ſeu anno 383 concilio, pro
Eccleſie pace ibidem celebrato, interfuſſe, ead
inſeruiſſe? Nec tantum Amphilochium, ſed & plu-
res alios orthodoxos episcopos eidem concilio
interfuſſe, ſas eſt colligere & dualis, quarum
altera 71, altera ordine eſt 72, epistolis, &
Gregorio Nazianzeno ad Poſtmanianum, anno
383 prætorio præſectum & Saturninum, qui
anno eodem conſulatum cum Merobinde geſſit,
conſcripſit.

32 In horam enim priori Gregorius
ad Poſtmanianum ſic ſcribit: Nihil tua impo-
rio tuo convenire exiſtima (quando quidem
rurſus episcoporum ſynodus celebratur, hanc
ſcio qua de cauſa tua quomodo evangetum)
quam ut te præſecto ac tua oporē eccleſiæ ad
pacem reducantur, etiamſi eos, qui diſſidii
& ſchiſmatis contendunt, aperius ubique
oporet. Quod ſi cuiquam nimium curioſus
eſſe videat, quid, cum & negotiis ſocceſſerit,
non tamen curam & ſollicitudinem abſque
hoc memineris, non, quemadmodum & ſer-
mo de ſaltuſo ſuperſilio, ita etiam & pietas ſocceſ-
ſimus. Quin potius eò majorem ſaltem aucto-
ritatemque apud te habiturus mihi videor, ut
qui non rem meam privatam, ſed publicam
utilitatem curem; in poſteriori vero ad Sat-
urninum conſulatum ſegregatis iſthæ, nonnullis
olliſ præmiſſis, commemorat: Omnia apud nos
Dei benediſio recte ſe habent, hoc uno ex-
cepto, quod de eccleſiis anxii & ſolliciti ſumus
tum ſede perturbati. His quidquid operis af-
ſerire poteris ad communem concordiam & re
& ſermone impigre contine. Quandoquidem
rurſus episcopos coeant, metuendum rurſus eſt,
ne nunc quoque pudore ſullandatur, ſi hæc
quoque ſynodus parum præclarum finem ha-
beat, quemadmodum & prius. Cum itaque
Gregorius, ut ex hiſte, quibus in duabus jam
dictis epistolis utitur, verbis liquet, de ſcholi
ſynodi, qua tunc ſeu anno 383 celebra-
tur, ſucceſſu ſic ſollicitus, certaque, ſi ad
Heterodoxos dumtaxat episcopos celebrata hæc
fuiſſet, ita animo hanc ſeratus fuiſſe eſſeſſus,
hanc dubit inter episcopos, quorū ſi illam cure
ait, nonnulli orthodoxi exiſtenter, eſtque pro-
inde certo, ſolum ex orthodoxis Nectarium
ſynodo ipſi ſeu concilio, ut Socrates & So-
zomenus inſinuant, interfuſſe, & vero oſen-
tum.

33 Atque hoc quidem tam uni, quā al-
teri & ſcripſoribus hiſte, ut jam ſuprà inui,
eſt commune; verum Conſtantiopolitani anno
383 pro Eccleſie pace celebrati concilii occa-
ſione fuiſſe lege lata, ut Novitiani eccleſiaſia
ſua ſeu oratoria abſque ulla metu poſſeſſe
liſſetque, quibus Catholici, privilegii gau-
dere poſſent, & Theodoſio ſtatutum, Socrates
præterea, ut jam ſuprà inui, & quidem ſol-
us affirmat; id autem apparet & vero po-
terit alienum. In autem primo quidem,
quod legem talem & Theodoſio fuiſſe tum
latam, Socrumenſis hanc dicat, deinde ve-
ro, quod in Theodoſiano apud Carthage-
don codice nullo eadem eſſequam lex hujusmodi
reperitur. Nulla quidem in ejuſdem codice
lege,

D

poſſet ſe,
inſinuan-
tibus.

E

F

pariterem
eſſet.

A lege, anno 383 vigesimo quinta Julii die dato, quod, ne conventus hæretici agant, inhibetur horumque, quibus id vetatur, sedita nominatim exprimuntur. Novatianorum mentio occurrit; verum, etsi quidem inde, non fuisse idipsum, quod reliquit hæretice, Novatiani prohibitionem, haud tamen etiam in horum favore legem, quod, ut & oracula propria possident & iustem, quibus Catholici, privilegiis gaudere possint, Theodosii iussu prodidisse, potest inferri. Jam verò, cum sic habeat ac proin tem Socrates quàm Sozomenus in his, quæ de synodo, à Theodosio pro pace Ecclesie convocata anno 383 convocata, fidem integram haud merentur, non est etiam, cui eorum auctoritate impulsu, fuisse tunc à Nectario duos hæreticos Novatianos, Agellum videlicet episcopum ejusque diaconum Sifnium in consiliis, neglectis quibuscumque orthodoxis, adhibitis, credendum, idcirco adeo, quod hoc de re aliante, rejicere cum Baronio ut cerò perperam ab his assertum minime veretur, etsi interea res à Nicephoro Callisto, Socratem & Sozomenum hic, ut supponit aliis, secuto, Historia Ecclesiastica lib. 12, cap. 15 etiam asserat. Ad res modò, synodo sua collatione Constantinopolitana jam dicta posteriores ac quæquò modo ad Nectarium spectantes, quas § seq. exponere statui, progrediamur.

§ III. Nectarius à Gregorio Nazianzeno, ut imperatorem contra Apollinariistas excitet, epistolâ monetur; quandonam hanc acceperit, post obierit, quid adhuc egerit & presbyterum poenitentiarium abrogando effecerit.

C
Nectarius, qui à Nazianzeno per epistolam vel anno,

Theodosius eodem, quo synodus sua collata supra memorata C. Poli celebrata est, anno 383 duo dedit ad Postholum, prætorio præsidem, adversus omnes, quæ tunc grassabantur, hæreses scriptas. Hisce Arrianos, Eusebianos, Macedonianos, Apollinariianos, Encratistas, Apotactistas, Sacerphoros & Hydroparastatas, urbe agrisque pellendos sanciens, iustem præterea omnem conventus agendi potestatem admittit ministrorumque ordinationem inhibens. Verum cum postea, conscriptis histe imperatoris legibus, casu fatis generis hæretici Constantinopoli nihilominus illere degerent ac conventicula haberent, Gregorius Nazianzenus prolixam, quæ Operum ejus tom. 1 à pag. 721 existit castra, scriptis ad Nectarium epistolam, suavitè juxta ac fortiter hæc illam, ac imperatorem ad compescendos Apollinariistas excitet, existimans. Ex epistola illa, quam jam supra parim transtulimus, Nectarium Sanctis haud accensendum, valide haud probet, locutem, ut fallor, ostendunt, quæ de hoc argumento dictam differat. Verum quandonam illa admoneri Nectarium à Gregorio contigerit, determinatum nondum est, Octobris Tercis V.

libereque proinde id modo hic proferat. Admonitorem ipsam ad Nectarium epistolam fuisse vel anno 384 vel etiam ante hanc exaratum, Baronius in Annal. eccl. ad idem annum non. 32 existimasse videtur; verum id fectum factum, postea, ut apparet, morata sententia, in S. Gregorio Nazianzeno, quam contemnit, Vitis, Operis nostri tum, à Mali inserta, non. 167 est arbitrario videturque posterior hæc ejus opinio amplectenda, uti è jam nunc dicendis patet.

35 In codice Theodosiano lib. 16, de hæreticis duas exstant contra hæc Theodosii leges, quarum altera xii. Kal. Febr. CP. Richomere & Clearcho coll. id est, die xii. Januarii anno 384, altera vi. Id. Mart. Theod. Theodosia A. ii & Cyrcio coll. id est, die x. Martii anno 383 dato natare. Ad harum legem alteram Theodosium Theodosium fuisse Gregorio Nazianzeno jam dicta ad Nectarium epistolâ impulsam, apparet indubitatum. Ut itaque annus, quæ circiter scripta hoc sit ac proin Nectarium à Gregorio Nazianzeno admoneri contigerit, inuestiget, fuerint eidem ad primam, an ad secundam è dictis legibus ferendum Theodosium commotum, hic statuendum. Ut id faciam, hæc ambobus hæc transtulimus, ut cum præcipue Gregorii epistolâ capitibus, infra hic memorandis, commode & lectore quævis conferri fuisse ac utram ferendam fuerit hæc Theodosius impulsit, determinat. Prior sic habet: Eusebiani, Macedonian, Arriani necnon Apollinariiani, inter sacra religionis officia, pro suis erroribus, simola hiant nomina. Omnes itaque, qui harum professionum vel pontificum sibi vel ministrorum vindicant; qui se fugiti nominis adferunt sacerdotes, quique in criminosa religione ministrorum sibi imponunt, qui docere se dicunt; quod sua nescire aut discere sit dedecorosa, omnibus hujus urbis lateribus, indagine circuloque perspicuis, sine ulla gratie interventione pellantur; in aliis locis vivant ac penitus à bonorum congressibus separentur. Datum xii. Kal. Febr. Ec. Posterior vero hæc verbis concipitur: Apollinariis, ceterisque diversarum heresum sectatores ab omnibus locis jubemus inhiberi, à moribus urbium, à congressu honestorum, à communionem sanctorum; institutandorum clericorum nec habent potestatem; colligendæ congregationum vel in publicis vel in privatis ecclesiis careant facultate; nulla iis episcoporum sacerdotum prebatur auctoritas; ipsi quoque episcopi nomine destituti, appellationem hujus dignitatis amittant; adiacent loca, quæ hos possimam, quasi vallo quodammodo ab humana communione secludant. His etiam illud necimus, ut supra memoratis omnibus aliundumque interpellandi firmitatem nostram aliis demetur. Datum vi. Id. Mart. Ec.

36 Tales sunt duæ, quas hæc transtulimus, duæ, Theodosii leges; Nazianzeno autem ad Nectarium epistola, quæ ad horam alteram ferendum imperator fuisse impulsit, tria præcipua, de quibus Gregorius quàm maxime conqueritur, sibi capta. Harum primum est Arrogantia & audacia, quæ Ariani ecclesias sua congregatione, veluti facultate sibi ad hoc facta, colligebant, secundum ceteros, quæ Macedonianis eo etiam, ac episcoporum nomen sibi ipsi adstiterint caputque exercebant, erant progreffi.

ut ex eo, quod illa ad ferendam è duobus, quæ hic recitantur.

E

F

legibus ferendum hæc præcipua sunt Theodosii.

ADNOTARE
C. B.

ac tertium analoge Apollinaristis concessa, ad quam revocandum suu ad eorum haereticis hisse iterum interdicendum imperatorem ut inducat, Nectarium vehementer Gregorius hortatur, conventus eundi faciat. Constat autem hanc cum doctus mos hac transcriptis Theodosii legibus, ceterique non ad hanc primam, arripit ad Theodosio, cum Eusebianorum, Macedonianorum, Adrianorum & Apollinariorum sacerdotes & ministros, per scriptum, anno 383 die Septembris tertio datum, ad proprias terras migrare iussus, Constantinopoli adhuc latere latuisse, Ideo domatur, at hi, indignas evigilant perquisit, ex arce expellerentur, laetam, sed ad secundam, utpote quod congregationes colligendi seu evocandi agentis faciat, episcopos sciendi eosque, qui jam ad dignitatem illam essent evecti, episcoporum appellatione distinguendi auctoritas haereticis omnibus ac nominatim Apollinaristis admittitur, sternam, motum fuisse Gregorii epistolam Theodosium, videbit.

B
aristot., 388
vel. vult
anteriori,
confer-
pian, officii
maius.

37 Jam vero, cum sic habeat ac duarum distarum legum prior anno 384, posterior anno 388 fuerit, ut jam dicitur, laetam, consilium sit, ac Gregorii, quod est distis non ad illam, sed ad hanc secundam Theodosii motus fuit, epistola, verosimiliter non ante annum 384, sed vel infra annum 388 vel aliquanto duntaxat elatus fuerit conscripta. Respondi quidem potest, posteriorem et duabus distis Theodosii legibus Theodosianica datam ceteri etque Constantinopoli jam inde ab anno 387 imperatorem hunc habere ac prae necesse oportere, ut Gregorii epistola, utpote quod sibi ad Nectaria exhibuit Theodosius, ut distum, fuerit ad legem illam ferendam motus, non anno 388, sed anno vel hunc proxime praegressus, vel altero etiam anteriori fuerit conscripta. Verum quid al fallum esse quod, ut Nectarius epistolam, a Gregorio Constantinopolim ad se anno demum 388 missam, Theodosio, etiam haud amplius Constantinopoli tunc, sed Theodosianica essent, exhiberi, epistolam etiam, quod, quod Nectarius petebat, exsecutus a Theodosio mandari posset, adjuvanda, curaret? Ut sit, fuisse epistolam illam, si non anno 388, anno eadem haud longe anteriori conscriptam, verosimile mihi vel ex eo apparet, quod ad eam distis fuerit ad legem, quae anno 388 data notatur, ferendam indubius, idque vix alia veri specie dici possit, si diu, antequam haec ferretur, seu ante annum 388 fuisse ista epistola conscripta.

C
f. not. hoc
de de
fuit, et
Constanti-
nopol.

38 Quod itaque de Nectario, officii per Gregorium Nazianzenum admanco, ex eodem huius ad illum epistola eruitur, id verosimiliter circa annum 388 contigerit; Nectarium autem id, ad quod a Gregorio illa exortabatur, verosimiliter praestitisse, sudent praefer jam distis etiam data, quoniam altera 226, altera 227 a Bilio in Gregorii Nazianzeni Operum editione numeratur, sancti huius patris epistola. Hic enim, ut sibi gratificaretur, paratum semper existisse Nectarium, Gregorius prodit. Nec quae supra nom. 9 adduxi, dolere suavit, quin Nectarius post monitoriam, quoniam dixi, epistolam a Gregorio acceptam, haereticis sese semper fortissimè opposuerit. Id quidem quod ferretur et quod praeterea praestare gesserit, singulorum, scriptorum omnibus antiquis, qui de Nectario loquuntur, parè tantummodo id

facilebat, edicendo non sum; verum, est sic habere, duo tamen adduc, et sicut illam probata sunt huius, de Nectario praeter jam dista memoranda hic occurrunt. Ad eo, quod tempore praestitisse, dato latium. In Constantinopolitana ecclesia Orientalibus ecclesiis praebiter erat, penitentiam agentibus praestitisse; Nectarius autem hunc in ecclesia Constantinopolitana fuisse suu abolevit. Ita sicut, addit etiam, ad quam fallum id fuerit, canas, Socrates & Sozomenus, prior quidem Hist. Ecclesiast. lib. 5, cap. 19, posterior vero lib. 7, cap. 16, memoria, consuetudine etiam illis Nicephoro Callisto, produnt. Omnis, quibus Socrates id facit, verba in antecessum, postea etiam parum, quia Sozomenus supradictus, in decessu, cum id e re iustitia, redidit, huc transcribit. Verum, praesentem id factum, quomodo etiam res gesta sit, et Socrate & Sozomeno desino.

39 Prior, narrato Theodosii post tyrannum Maximam eadem ex Occidente Constantinopolim redire, mox subiungit: Sed idem tempus praebiter ecclesiarum, qui penitentiam praestant, piscuit aboleri; Sozomenus vero, relexo S. Marcelli Apameensis episcopi, qui ad xiv Augusti diem in Opus nostrum illam jam est, martyrio, ita deinde praestitisse: Per idem tempus Nectarius, Constantinopolitanus episcopus, praebiterum illam, qui praepositi erat penitentibus, primus ex ecclesia sublebat. Cum itaque Theodosii post Maximam eadem Constantinopolim rediret sub Theodato & Symmacho, ut Socrates testatur, consulto ac prola anno 391, Marcelli vero martyris anno circiter 389, ut in Opus nostrum loco proximi cit. videre sit est, occiderit, consilium sit, ut circa annum 391, si Socrate, non ante annum 389, si Sozomeno standum sit, praebiterum penitentiarum ad Nectario Constantinopoli aboleri contingerit. Atque, cum phrasia, quae id per idem tempus, quo Marcelli martyrium, evenisse Sozomenus ait, latitudinem aliquem, uti non aget certo ac adhibita a Socrate Phrasia sub idem tempus, utique pati ac prola tam ad annum 390 quam ad annum 389 existendi posse videtur, praestare mihi videtur, et posteriori hoc anno non magis, quam anno 391, sed circa annum 390 eventus ille signetur, maxime cum sit, est etiam huc fuisse reipsa anno 389 loci, a veritate haud minus abicari, nec quidquam, quod vel cum Socrate vel cum Sozomeno pagnet, stantari. Atque ita quidem tempus, quo circiter praebiterum penitentiarum Constantinopoli a Nectario aboleri contingerit, modo atque definiti; nunc quod de causa fallum id a Nectario fuerit, Socratem loco supra cit. exponem, atque nonnulla, eo accipimus speculando, adferentem audiamus.

40 Postquam Novatianus, inquit, sit ab Ecclesia sequestratus, eo quod cum illis, qui persequutione Deciani lapsi erant, communicare voluissent, ex illo tempore episcopi penitentiarum praebiterum alio ecclesiastico adiecerunt, ut qui post Baptismum lapsi essent, coram praebitero, ad eum rem constituto, delicta sua confiterentur. Et apud alios quidem facta haec regula etiamnum perseverat; soli vero Homosianus & qui cum illis in fide confitentur, Novatian praebiterum penitentiae praepositum rejecerunt. Nam Novatian non initio quidem supple-

D

non dicitur,
ut probetur,
390 a
praebiterum
penitentiarum
fuit.

F

ut a Socrate,
causa
etiam, ad
quam id
fuerit.

men-

A mentum hoc admissum. Homosiani verò, qui nunc ecclesias obtinent, eam hoc institutum diu retinuerunt, tandem Nestorii episcopi temporibus abrogatum ob facinus quoddam, quod in Ecclesia commissum fuerat. Mulier quidam nobilis, ad penitentiarium presbyterum accedens, delicta post Baptismum à se perpetrata singulis confessio erat. Presbyter verò precepit mulieri, ut jejuniis & orationibus continuus vacaret; quò scilicet una cum delictorum confessione opus etiam penitentia conveniens ostenderet. Progressu temporis mulier aliud facinus confessio est, ecclesie videlicet diaconum cum ipsa thapri consuetudinem habuisse. Id eam dixisset, diaconus quidem Ecclesia ejectus est; populus verò graviter commoveri cepit. Neque enim solum ob scelus, quod peccatum fuerat, indignabatur, verum etiam quòd lapsa hæc mediocres atque infima hoc facto adparsa videbatur Ecclesie.

adjuvante,
hic narratur, scilicet,

B Cum igitur eam ob causam ecclesiasticos homines dicitur appetere, Eudemon quidam Ecclesie presbyter, Alexandriæ oriundus, episcopo Nestorio suæque, ut penitentiarium quidem presbyterum uxingeret; unusquisque verò pro arbitrio & pro animi sui conscientia ad Sacramentorum communionem fineret accedere. Neque enim sicut fieri posse, ut Ecclesia ab omni probro libera esset. Hæc ego cum ab ipso Eudemone acceperim, Histonius hic inferre mihi dubitavi. Etenim, ut sepius dixi, omnem eam ac diligentiam ad consuli, ut res gestas ex iis, qui eas optimè norant, conficerem, cuiusque accuratè perferretur, ne quid à veritate alienum scriptis mitterem. Et initio quidam Eudemoni ista dixi: Confessam tuam, o presbyter, utrum Ecclesie profuerit, an non, Deus videt. Ceterum adsum ex eo singulis datam esse video, ut delicta sua invicem amplius non couvant, nec observent præceptum illud Apostoli, quod ita habet: "Nolite communicare, operibus infractionis tenebrarum, sed potius redintegrare." Valseius in hoc, quo presbyter penitentiarium Constantinopoli à Nestorio sublevarer, Hist. ecclesiast. Socrati copie in suis in hæc Annotationibus ita observat:

C Nullus est locus in Historia ecclesiastica, qui doctorem hominum ingenio magis exercuerit, quam iste de presbytero penitentiarium Constantinopoli sublevo. Atque, ut fieri solet, quisque pro culta ac religione sua varias ejus loci interpretationes tulit.

sicque, eam
esset à pro-
pheta ista
seculum,

42 Ito ille, subdixit deinde, quæ potissimum in controversia isthac discutendo atque observanda ardueretur; verum eum de presbytero penitentiarium, Constantinopoli sublevo, hic domare, prout id factum ad Nestorium spectat, tradimus, quidnam per hoc ac proin confessionem, an penitentiam & qualem Nestorius suscepit, itemque an laudem, an reprehensionem fuerit id faciendum promeritis, nobis præcipue examinandum. Ut rem ipsam jam nunc aggrediamur, quidnam igitur fecit presbyterum penitentiarium odolentem Nestorius? A tempore, quo Novatiani ab Ecclesia, quod circa se. erant medium ejus factum, sese sequestrare, presbyterum quendam, qui penitentibus præfuit, in singulis ecclesiis fuisse statum Socrates verbis præfate hæc transcriptis sub

Odolentis Tomus V.

initium non obscurè proficit. Non poram itaque, ut, quid presbyterum penitentiarium odolentem Nestorius egerit, distulit quæst, officii seu muneris, quod presbyter ille obibat, confertis notis. In hæc itaque ante omnia hic inquiramus. Socratus Hist. ecclesiastica lib. 7, cap. 16 ex interpretatione Valseii se scribit: Cum in nullo penitus peccare diviniore cuiusdam naturæ sit & humanè præsentioris; penitentibus verò, etiam si sepius deliquerint, veniam dare Deus præcipit; cumque in petenda venia peccatum necessarium confiteri oportet, grave ac molestum ad initium visum est sacerdotibus, tanquam in theatro, circumstante totius ecclesie multitudine, crimina sua evulgare.

41 Itaque ex presbyteris aliquem, qui vita integritate spectabilissimus esset, & taciturnitate ac prudentia polletet, huic officio præfecerunt; ad quem accedentes ii, qui deliquerant, actus suos confitebantur; ille verò pro cuiusque delicto, quid aut facere singulos, aut luere oporteret, præno loco indicens, absolventes confitentes, à scriptis penarum criminum vacuos. Nicephorus Callistus Hist. ecclesiast. lib. 12, cap. 28 in eadem, qui hæc Socratus textui respondet, eadem etiam ad amicum quendam ad substantiam transinet, idemque de Christophoriano dicendum; ut spectatis Græcis, quæ Nicephoro, Christophoriano & Valseio præluere, Socratus exemploribus, publicè quæ in theatro recitari peccata, primas Ecclesie seu ob jam dicto eos, qui, hæc Novatiane exorta, florere, episcopos notasse, sit credendum. Verum Callistodorus in Historia eriparica à tribus jam memoratis Socratus interpretibus non parum discrepat itaque hæc som recitata verba redde: Quoniam omnino non peccare, divinum, & ultra humanam naturam esse cognoscitur, peccantibus autem & penitentium agentibus veniam Deus dari præcepit; qui verò confiteri recusant, majus peccatorum onus acquirunt, propterea visum est antiquis pontificibus, ut velut in theatro, sub testimonio ecclesiastici populi, delicta pandantur; & ad hanc rem presbyterum bonæ conversationis servanque secretum ac sapientem virum statuerant, ad quem accedentes ii, qui deliquerant, delicta propria sublevarer &c; ita autem, antiquos, quos dixi, episcopos, ut publicè & quæ in theatro peccata presbytero penitentiarium ponderentur, vultuque dividit significatur.

44 Verum hæc, quam Callistodorus supponit, an altera, quæ id non voluisse episcopos, non minus dilectè indicatur, nam. proxime prægressi à Valseio allegata ac in Nicephoro Callisto etiam fundere Socratus interpretatione est secundum. Id apparet admodum doctum, hincque, quod fuerit presbyteri penitentiarium, à Socrato memorati, munus, seu an publicas penitentium confessiones excipere penitusque alia publicos injungere ad partes ejus spectaret, pro certo nequit edici. Atamen, cum Callistodorus non longè à Socrato atate floruerit, Nicephorus autem omnis plus suo Socrato sit posterior, Socratus eodem, qui Callistodorus vel Epiphano, qui primus Historiam isiparicom conficit, magis integer & incorruptus, quam qui Nicephoro, Christophoriano & V-

est, non
quod Nice-
phorus, sed
quod Callis-
todorus &
Socratus

E

F

ante scribit
à se habito
eodem indi-
cat, veris-
simè vult
notare.

AUCTORE
C. B.

istis praeiuxit, verosimiliter existente. Quare Socomeni per Cassiodorum interpretatio, quod ut publici veluti in theatro peccata panderetur, voluisse antiquos episcopos, significatur, ejusdem Socomeni per Volesium, quod iudicatur contrarium, interpretationi, ut ut etiam in Nicephoro fundata, praeferenda videtur, maxime cum et etiam Joannes Chrysostomus, apertus quel Hom. 4 de incomprehensibili nature Dei, Hom. 4 de Lazaro, Hom. 8 de penitentia & Hom. de Publiano in cap. 18 Luca, aperte ad Nectarii proximi sui in sede Constantinopolitana decessoris suum priusque episcoporum constitutionis abrogationem alludens, jam non opus esse, et peccata quae in theatro panduntur, ubique repetas, non obstat suffragetur. Et vero peccata saltem publica (neque enim, si & occulta fuissent vulganda, presbyter penitentiariorum secretorum tenax & taciturnus esse debuisset) a penitentibus vel sponte sua vel & presbyteri penitentiariorum, cui ea fuissent confisi, mandato publici & quos in theatro suis pendende, & Socraet & Socomeno, quibus & Nicephorus ad id potest, sui est colligere.

episcoporum
constitutionem,
Bellarminus
voluit

45. Dum enim Nectarium, quod presbyterorum penitentiariorum sustulit, reprehendens, indicans id sese fecere, primo quidem quod, eo subleto, non possint amplius homines interea peccata arguere juxta illud Apostoli: Nolite communicare operibus infidelibus tenebrarum, sed ea potius arguite; deinde vero, quod, subleto publica confessionis frano, tam plura ac majora fiant, quod olim, peccata: quae causa indubie requirant, ut peccata saltem publica fuerint & penitentibus vel sponte sua vel presbyteri penitentiariorum, ab episcopis olim constanti, cui hac fuissent confisi, mandando publici eorum populo declaranda. Bellarminus Disputationum de controversiis Christianis fidei tom. 3, lib. 3 cap. 14 hisce aliisque, quae ad hoc argumentum spectant, suis expostit, duo primum, quae etiam faciunt, videlicet non occulto, sed publica domitiae peccata confessioni publica antiquo episcopos per suam de presbytero penitentiariorum constitutionem subjacuisse, huiusque non omnibus fidelibus, qui quocumque modo penitentiam agebant, sed solum publicis penitentibus praeposita fuisse, locutissimè probat ac deinde ita persequitur: Ex his, quae haecenus dicti sunt, colligimus, constitutionem episcoporum, de qua historici (Socraet nimirum, Socomenus & Nicephorus locis super cit.) loquuntur, id solum complexam, ut, qui publice lapsi essent post Baptismum, si ad iterum Eucharistiam non accederent, nisi presbytero penitentiariorum privatim omnia peccata sua confessi essent & deinde ad ejus arbitrium publice coram eorum Ecclesia peccata publica communicarent & penitentiam publicam egissent.

46. Quam constitutionem Socraet rectè vocat appendicem additam ad veteres canones; nam nunc exortam haereticum Novatium, nemo cogebatur certum presbyterum adire, neque peccata illa publica confiteri. Consecuerant quidem aliqui juxta consilium sacerdotis, cui peccata omnia confessi fuerant, aliquos graviora & publica publice confiteri, ut ex Origene cognosci potest Hom. 4 in Psalm. 37, tamen, ut dicit, non tenebantur, sed satis erat, peccata omnia privatim confiteri & penitentiam

privatam vel publicam juxta sacerdotis imperium agere. Ceterum post Novatium haereticum exortum placuit episcopos aliquos addere, ne Novatiani catholicos reprehendere possint, quod nimis facile lapsus ad communionem admitterent. Ita, quibus fuerit, quod penitentibus presbyter penitentiariorum post exortum Novatium haereticum fuerit profectus, episcoporum antiquorum constitutio, exponit laudatur Bellarminus; cum autem, quae de hac est, vero sunt sint quodvisimilissima, inde modo, presbyteri penitentiariorum, ut eorum, qui post Baptismum lapsi essent, faceret confessiones excopteret istosque vel publicam delictorum aliquos publicorum eorum Ecclesia extra confessionem vel eam publicam pro occultis etiam, si id expediret arbitrareretur, criminibus penitentiam imponere, potest existisse, vero etiam evenit simillimum.

47. Verum hanc omnes presbyterorum penitentiariorum collenda obrogavit Nectarius? Cum causa, ab quam presbyterum hunc sustulit, dicitur cum muliere erimen hujusque cum ingenti populi scandalo publicato, Socraet & Socomeno equibus, existit, hanc ob id casu exortat officii, & presbytero illo obediunt, pariter, quae criminis hujusque publicatio ad proin & scandalo gravissima occasione dederunt, Nectarius obrogavit. Verum quoniam potest illa existere? Socomenus loco supra cit. sic scribit: In Constantinopolim.... ecclesia certus presbyter constitutus erat, qui penitentibus praefectus, donec membra quaedam nobilis ob peccata, quae confessa fuerat, iussu suo hoc presbytero jungeret ac Deum suppliciter oraret; dum huius rei causa in ecclesia moraretur, à diacono se stupentem esse prodidit. Quae cognita, plebs omnis vehementer succensit, eo quod contumelia illata esset ecclesiae; nec modico probo expositi erant sacri ordinis viri. Dum itaque metrona, de qua hic sermo, dubitans in ecclesia, quod penitentiam publicam, & presbytero penitentiariorum sibi in iandem, implet, moraretur, diaconus hac occasione patravit cum illa flagitium; id eodem à publicis mulieris istius confessione ad populi aures pervenit. Esi enim peccatum esset occultum, neque presbyter, ut populo illud persequeretur, ei mandasset, ipsa tamen, cum alia peccata, quae publica erant, publicè, ut verosimile apparet, sic & presbyteri mandato sic sponte suo confiteretur, longius, quam par esset, progressa, fuit & illud peccatum ex devotione indiscreta confessi; ut id, quod penitentia publica occasione fuerat peccatum, confessionis publica occasione publicum sit factum.

48. Re porro ad Nectarium delata, primo hic quid agere, incertum, postea, accepto, ut Socraet ait, & presbytero Eudamonte, confisso, presbyterum penitentiariorum abrogavit, sique simul publicam & penitentiam, ejus occasione turpe diaconi cum muliere flagitium fuerat peccatum, & confessionem, ejus occasione populo id, tametsi inde contra eorum exortum magnae infamiae novo ordini sacerdotum insula, innoverat, abolevit. Atque, en nihil praeter presbyterum penitentiariorum abolendo fecit Nectarius? Fuisse etiam simul & privatam seu auricularum confessionem & privatam itidem penitentiam à Nectario abrogatam, concepit Calvinus; verum, ait loco supra cit.

D

harangua
non aliter,
quod qua
scandalo oc-
casionem
diderunt,
obolevit.Me expost-
ant, tamen
hic monu-
rata confis-
sionis.publicam &
penitentiam
& confessionem
autem, non
causa.

A *dit. Bellarminus*, Necharius nec abrogavit, nec abrogare potuit confessionem & penitentiam privatam. Quare, quod scribit Socrates & Sozomenus, penitentiam esse à Nechario, ut unusquisque secundum conscientiam suam ad facta iustitiae participanda accederet, non significat, penitentiam esse fidei, ut sine confessione & iudicio sacerdotis sine mendae participes fierent; sed ut non cogerentur adire publicam Ecclesiam tribunalem, verum ipsi conscientiae suae rationem haberent, & siquidem sine peccato mortali essent, ad communionem divinorum mysteriorum tuto accederent; sin autem, unum ex praebitoris eligerent, cui privam peccata sua confiterentur. Socrates verba, quae ita exponenda Bellarminus ait, non. 41 transcripſit hoc jam sunt; Sozomenus verba, quae huc respondent, sequentia haec sunt: Cumque nonnulli consilium ei (Necharia nomen) dedissent, ut unicuique, prout sibi confectus esset, ad fiduciam sui haberet, ad sacrorum mysteriorum communionem accedendi liberam faceret potestatem, praebiturum, qui agendam penitentiam praestaret, obolevit.

ut argu-
mentum, à
Bellarmino
hi adductum,
evincant.

B *49* Haec pro-10 nullaque Socrates verba eo-
rum verba jam datis Bellarminus assensu,
sensu esse intelligenda, nec à Nechario con-
fessionem privatam seu auricularem fuisse abro-
gatam, probant, quia mox ita scriptor sub-
jungit, à gentibus diversis. Quatuor praecipua
hyscriptis ejus verbis ledenti oculos ponit.
Non solum, ait, Necharius, nisi appendi-
cem (episcoporum scilicet antiquorum jam su-
pra num. 41 & seq. expositionem confessionem)
ad veteres canones, quae accesserant initio haec-
Novatianae, illa autem appendix, ut jam suis
offendens, ad publicam tantum penitentiam
pertinebat. Deinde non solum Necharius, nisi
id, quod necessarium erat ad sciendum populi
tumultum ex occasione detecti illius flagitii, à
militare scilicet, quae id providerat, & eccle-
siae discione commisi, caritatem; ad hoc autem
suis superque erat, de medio tollere confes-
sionem & penitentiam publicam; neque etiam ex
confessione penitentiae privata ullus tumultus
exoriri poterat. Tercio post Necharii tempo-
re mansit semper in ecclesia Graeca usus con-
fessionis privatae, ut periculum est ex Chryso-
stomo, Nicephoro, Chrysostomus, Concilio
Trullano aliisque testimonis supra citatis. Nul-
la autem historia refert, ab ullo episcopo vel
concilio revocatum esse ac retractum id, quod
Necharius fecerat: non igitur abrogaverit ille
confessionem privatam. Quia Sozomenus, qui
suisque historiam istam conscripsit & quem tri-
versarii postulatam citant, affirmat, Deum ip-
sum praecipisse, ut penitentibus venia dare-
tur, & necessarium esse confessionem: idem au-
tem Sozomenus non reprehendit Necharium,
ut eversum juris divini, sed tantum dubi-
taret, & modice illum corpus, quod occasio-
nem subministrat peccata invicem arguendi. Ne-
que ullus alius scriptor in tot minorum cen-
turiarum Necharium accusavit, quod certe ma-
gis scilicet, si rem tam necessariam & ab apo-
stolorum temporibus in ecclesia frequentatam ipse
unus episcopus abrogare tentasset.

C *50* Talia sunt, quae Bellarminus in rem
suum allegat, argumenta quatuor praecipua,
haecque certe, non privatam seu auricularem,
sed publicam domestica confessionem jure ad

penitentiam à Nechario fuisse abrogatam, di-
lucide evincunt; verum, cum Necharius eundem,
quod id fecerit, à Socrate & Sozomeno, ut
apparet, carpatur, meretur, an immerito id
ad huc faciat ac proinde laudare, an vituper-
ium id faciendo foret praestare, modo in-
dugendum. Sozomenus, quomodo & quam ob
causam in ecclesiae praebitoris, qui penitentibus
praerat, fuerit substitutus, loco supra cit. nar-
raturus, primumque deinde, qui id fecerit,
existisse Necharium, praefatus, mox subiungit,
huius exemplum episcopos praepositos
universos postea esse secutos; quod si autem,
non laudari, sed jure merito corpori confessionem
& penitentiam publicam abrogatam reuissit,
quis facile, quae sit, sciretur fuisse, ac ejus
exemplum omnes fere episcopi postea sequerentur,
in autum inducere?

51 I-prodenia quidem idcirco insinuan-
dam Necharium, Tillemontius con. 12 Monum.
ecclesiast. pag. 488 existimavit; verum si scri-
ptori isti assensum haec in re sit, imprudentia
enimque, quod nemo dixerit, universi fere
episcopi, Necharii, ut dictum, ad verum post
semiti, fuerint insinuat. At vero praebitori-
um penitentiarum abrogando non in p-venter,
sed prudenter potius episcopi Necharium, ostendunt,
quae jam subdo. Paterat ille inungere reque et-
iam ipsa subinde penitentibus insinuat, ut,
quae in confessione declarata ante delictum, publicè
etiam populo vulgarent; tunc ita autem fieret,
ut non p-icos magnorum criminum eos reperit
inter catholicos atque orthodoxos gentes
etiam atque haeretici cernerent, non modica
hinc Ecclesia Dei aspergeretur infamia pro-
deutere praedae, vel ut hoc malum averteret,
praebitoris Endamensis, qui, nisi praebitoris
penitentiarum aboleretur, ecclesiam anni pro-
bro (Socrates verba num. 41 hoc transcripſit
videtur) liberam esse non posse censuit, con-
siliū sacras Necharius p-venturum illam ac
proinde & quibus hie p-venturum suo praeside-
bat, publicam confessionem & publicam scilicet
etiam occultorum (neque enim publice pro
delictis quibusque publicis penitentia in esse
esse post Necharii decretum deſit) criminum pen-
itentiam abrogavit.

52 Ad aliud modò, quod, ut dixi, hic ad-
huc de Nechario memo-antem occurrat, progre-
diatur. Inter SS. Apostolorum & Conciliorum
Canonum, à Theodoro Balsamone commemoratis
Illustrator, pag. 761 & duobus seq. exat &
synodi, Constantinopoli in Bagdadi & Agapi,
qui ambo Bagdadi in Arabia episcopatum si-
bi vindicabant, causa celebrata, sessio; in hac
causa, cui & interfuit & praeside Necharius,
Bagdadi, in causas locum electus fuerat Agapi-
us, depositionum haud fuisse legitime à duobus
tantummodo episcopis factam, fide à synodi
patribus, non parum ad id conferre Ne-
chario, promittatur. Ceterum synodus isthaec
fuit anno, ut à Chronicis, quae in capite
praefere dila sessio, nocte liquet, 394 celebra-
ta, nec diu addidit post istam in viam adduc-
superſt fuit Necharius. Anno enim 397, die
xxvii Septembris, ut sequentibus hie verbis,
Necharius Constantinopolitanus episcopus extre-
mum diem obiit, Censorio & Actico consensibus,
quinto Calendas Octobris, Socrates lib. 6, cap.
2 docet, excessit à vita.

AUCTOR
C. B.
et affigens non
curriculum,
abrogavit, ad mu-
que Socrate,
qui à Socrate
& Sozome-
nino

merito ob
id, quod
fuit factum, fuit
ut cum, con-
diti haec
videtur.

E

F

finitis nō,
in hanc
& Agapi
causa, et-
bata, inter-
fuit, anno
397 obiit.

A consuetudine Danodus in *Historia Vefontionensis* somo 1, pag. 34, quam anno 1750 ab eo editam dicimus, sic scribit: ipsius (S. Germani videlicet) sacre reliquie, corpus scilicet in percutuata theca lignea, & caput in argentea involucris in ecclesia monasterii Balmenfis honorifice quiescent. Vefontionense proxime laudamus Sancti Officium, ac quo huiusque in illa monasterio perseveret, antiquis tradito serone, S. Germanum, ablatum martyro, in ecclesia Balmenfis fuisse sepultum; seque ab anno circiter 407, quem ipsi emortualem fuisse infra videbimus, pretioso illo pignore gaudere hic portebimus dicitur. At id a vero longe alienum esse diels laudans Danodus, contenditque, illud nobilium virginum canonicum circa annum 763 ducti Gernarii manifestum primum fuisse conditum. Adhuc eodem tempore Sancti nostri reliquias illi duci ab archiepiscopo Vefontionensi, ut super illas Balmensem ecclesiam, prout tunc moles erat, edificaret, concessisse fuisse, coniectat idem auctor. Danodii rationes laudis fuisse infra subiiciamus, ubi de huius monasterii fundatione, quam d. Sancto peredum ipsius etiam Alia servat, sermonem iustitiamus. Bernartus, qui circa annum 787 Vefontionensem fidem occupavit, de sacro illo corpore quosdam particulas accepit, illisfere, dum metropolitizum S. Joannis ecclesiam, d. fundamenti d. se inflavit, consecraret, simul cum aliis Sanctorum aliquas reliquias, in maiorem illius ecclesia aram inferuit. Hocque ipsum etiam fecit antistes Hago, qui sec. XI ad medium sui partem vergente, floruit, dum Vefontione S. Pauli basilicam solennit ritu dedicaret. Disia id ex codicibus in Chiffletii Vefontione parte 2, pagg. 92 & 176 editis. Quod modo ad diocesim Vefontionensem ecclesiam, Deo sub S. Germano nomine consecraret, spectat, Danodus hactenus, quorum interum atatem nec ab ipso, nec ab ullo alio assignari reperit, existere numero plures affirmat; cumque non sit, cur ei hoc in re fides habet adducatur, fuisse enimvero S. Germano jam d. longissimo tempore honores, Sanctis propriis, in diocesim Vefontionensem d. huius, ex omni modo de hoc argumento diels omnia certum atque extra omnem controversiam positum debet videri.

B *Historia Vefontionensis* somo 1, pag. 34, quam anno 1750 ab eo editam dicimus, sic scribit: ipsius (S. Germani videlicet) sacre reliquie, corpus scilicet in percutuata theca lignea, & caput in argentea involucris in ecclesia monasterii Balmenfis honorifice quiescent. Vefontionense proxime laudamus Sancti Officium, ac quo huiusque in illa monasterio perseveret, antiquis tradito serone, S. Germanum, ablatum martyro, in ecclesia Balmenfis fuisse sepultum; seque ab anno circiter 407, quem ipsi emortualem fuisse infra videbimus, pretioso illo pignore gaudere hic portebimus dicitur. At id a vero longe alienum esse diels laudans Danodus, contenditque, illud nobilium virginum canonicum circa annum 763 ducti Gernarii manifestum primum fuisse conditum. Adhuc eodem tempore Sancti nostri reliquias illi duci ab archiepiscopo Vefontionensi, ut super illas Balmensem ecclesiam, prout tunc moles erat, edificaret, concessisse fuisse, coniectat idem auctor. Danodii rationes laudis fuisse infra subiiciamus, ubi de huius monasterii fundatione, quam d. Sancto peredum ipsius etiam Alia servat, sermonem iustitiamus. Bernartus, qui circa annum 787 Vefontionensem fidem occupavit, de sacro illo corpore quosdam particulas accepit, illisfere, dum metropolitizum S. Joannis ecclesiam, d. fundamenti d. se inflavit, consecraret, simul cum aliis Sanctorum aliquas reliquias, in maiorem illius ecclesia aram inferuit. Hocque ipsum etiam fecit antistes Hago, qui sec. XI ad medium sui partem vergente, floruit, dum Vefontione S. Pauli basilicam solennit ritu dedicaret. Disia id ex codicibus in Chiffletii Vefontione parte 2, pagg. 92 & 176 editis. Quod modo ad diocesim Vefontionensem ecclesiam, Deo sub S. Germano nomine consecraret, spectat, Danodus hactenus, quorum interum atatem nec ab ipso, nec ab ullo alio assignari reperit, existere numero plures affirmat; cumque non sit, cur ei hoc in re fides habet adducatur, fuisse enimvero S. Germano jam d. longissimo tempore honores, Sanctis propriis, in diocesim Vefontionensem d. huius, ex omni modo de hoc argumento diels omnia certum atque extra omnem controversiam positum debet videri.

C *Historia Vefontionensis* somo 1, pag. 34, quam anno 1750 ab eo editam dicimus, sic scribit: ipsius (S. Germani videlicet) sacre reliquie, corpus scilicet in percutuata theca lignea, & caput in argentea involucris in ecclesia monasterii Balmenfis honorifice quiescent. Vefontionense proxime laudamus Sancti Officium, ac quo huiusque in illa monasterio perseveret, antiquis tradito serone, S. Germanum, ablatum martyro, in ecclesia Balmenfis fuisse sepultum; seque ab anno circiter 407, quem ipsi emortualem fuisse infra videbimus, pretioso illo pignore gaudere hic portebimus dicitur. At id a vero longe alienum esse diels laudans Danodus, contenditque, illud nobilium virginum canonicum circa annum 763 ducti Gernarii manifestum primum fuisse conditum. Adhuc eodem tempore Sancti nostri reliquias illi duci ab archiepiscopo Vefontionensi, ut super illas Balmensem ecclesiam, prout tunc moles erat, edificaret, concessisse fuisse, coniectat idem auctor. Danodii rationes laudis fuisse infra subiiciamus, ubi de huius monasterii fundatione, quam d. Sancto peredum ipsius etiam Alia servat, sermonem iustitiamus. Bernartus, qui circa annum 787 Vefontionensem fidem occupavit, de sacro illo corpore quosdam particulas accepit, illisfere, dum metropolitizum S. Joannis ecclesiam, d. fundamenti d. se inflavit, consecraret, simul cum aliis Sanctorum aliquas reliquias, in maiorem illius ecclesia aram inferuit. Hocque ipsum etiam fecit antistes Hago, qui sec. XI ad medium sui partem vergente, floruit, dum Vefontione S. Pauli basilicam solennit ritu dedicaret. Disia id ex codicibus in Chiffletii Vefontione parte 2, pagg. 92 & 176 editis. Quod modo ad diocesim Vefontionensem ecclesiam, Deo sub S. Germano nomine consecraret, spectat, Danodus hactenus, quorum interum atatem nec ab ipso, nec ab ullo alio assignari reperit, existere numero plures affirmat; cumque non sit, cur ei hoc in re fides habet adducatur, fuisse enimvero S. Germano jam d. longissimo tempore honores, Sanctis propriis, in diocesim Vefontionensem d. huius, ex omni modo de hoc argumento diels omnia certum atque extra omnem controversiam positum debet videri.

habet Alia
maius post
anonymum
fuerit

D Dominus Perreus in *Historia Ecclesiastica* diocesim Vefontionensem apprime versatus, reliquie arali Vefontione consiliarius, d. quo per amicum quendam d. S. Germano documentum posteram, super restituit, nihil prater jam edita o Chiffletio Alia reperi; comen de illis, gold sentiat, libenter se commutatore. Autemat laudans vir, hanc apud Chiffletium locutionem, sicut & primorum diels diocesim Archiepiscoporum Alia d. Tarnatio ostendit, qui anno 675 floruit, fuisse compositionem, sicut patet ex huius antistitis Chronico füllita Hagonis d. cura, qui Vefontionensem metropoli anno 1040 praefuit, fuisse executionem. At illi, sedulo Hagonis studio, qui ex antiquis monumentis decessorum suorum praeterea füllita consensu dicitur, Sancti nostri etiam Alia posterius füllita stridit, plausibilibus rationibus probabile (quod praesertim notandum est) efficitur; hoc tamen, quod ab imbecillis biographis impositis post interpretata, atque incantantibus fabulis sint obducta, hanc multum füllit auctoritatem apud sancti iudicii homines, nisi in illis afferat aliunde probentur, sicut conciliatoria pura.

E *Historia Vefontionensis* somo 1, pag. 34, quam anno 1750 ab eo editam dicimus, sic scribit: ipsius (S. Germani videlicet) sacre reliquie, corpus scilicet in percutuata theca lignea, & caput in argentea involucris in ecclesia monasterii Balmenfis honorifice quiescent. Vefontionense proxime laudamus Sancti Officium, ac quo huiusque in illa monasterio perseveret, antiquis tradito serone, S. Germanum, ablatum martyro, in ecclesia Balmenfis fuisse sepultum; seque ab anno circiter 407, quem ipsi emortualem fuisse infra videbimus, pretioso illo pignore gaudere hic portebimus dicitur. At id a vero longe alienum esse diels laudans Danodus, contenditque, illud nobilium virginum canonicum circa annum 763 ducti Gernarii manifestum primum fuisse conditum. Adhuc eodem tempore Sancti nostri reliquias illi duci ab archiepiscopo Vefontionensi, ut super illas Balmensem ecclesiam, prout tunc moles erat, edificaret, concessisse fuisse, coniectat idem auctor. Danodii rationes laudis fuisse infra subiiciamus, ubi de huius monasterii fundatione, quam d. Sancto peredum ipsius etiam Alia servat, sermonem iustitiamus. Bernartus, qui circa annum 787 Vefontionensem fidem occupavit, de sacro illo corpore quosdam particulas accepit, illisfere, dum metropolitizum S. Joannis ecclesiam, d. fundamenti d. se inflavit, consecraret, simul cum aliis Sanctorum aliquas reliquias, in maiorem illius ecclesia aram inferuit. Hocque ipsum etiam fecit antistes Hago, qui sec. XI ad medium sui partem vergente, floruit, dum Vefontione S. Pauli basilicam solennit ritu dedicaret. Disia id ex codicibus in Chiffletii Vefontione parte 2, pagg. 92 & 176 editis. Quod modo ad diocesim Vefontionensem ecclesiam, Deo sub S. Germano nomine consecraret, spectat, Danodus hactenus, quorum interum atatem nec ab ipso, nec ab ullo alio assignari reperit, existere numero plures affirmat; cumque non sit, cur ei hoc in re fides habet adducatur, fuisse enimvero S. Germano jam d. longissimo tempore honores, Sanctis propriis, in diocesim Vefontionensem d. huius, ex omni modo de hoc argumento diels omnia certum atque extra omnem controversiam positum debet videri.

F *Historia Vefontionensis* somo 1, pag. 34, quam anno 1750 ab eo editam dicimus, sic scribit: ipsius (S. Germani videlicet) sacre reliquie, corpus scilicet in percutuata theca lignea, & caput in argentea involucris in ecclesia monasterii Balmenfis honorifice quiescent. Vefontionense proxime laudamus Sancti Officium, ac quo huiusque in illa monasterio perseveret, antiquis tradito serone, S. Germanum, ablatum martyro, in ecclesia Balmenfis fuisse sepultum; seque ab anno circiter 407, quem ipsi emortualem fuisse infra videbimus, pretioso illo pignore gaudere hic portebimus dicitur. At id a vero longe alienum esse diels laudans Danodus, contenditque, illud nobilium virginum canonicum circa annum 763 ducti Gernarii manifestum primum fuisse conditum. Adhuc eodem tempore Sancti nostri reliquias illi duci ab archiepiscopo Vefontionensi, ut super illas Balmensem ecclesiam, prout tunc moles erat, edificaret, concessisse fuisse, coniectat idem auctor. Danodii rationes laudis fuisse infra subiiciamus, ubi de huius monasterii fundatione, quam d. Sancto peredum ipsius etiam Alia servat, sermonem iustitiamus. Bernartus, qui circa annum 787 Vefontionensem fidem occupavit, de sacro illo corpore quosdam particulas accepit, illisfere, dum metropolitizum S. Joannis ecclesiam, d. fundamenti d. se inflavit, consecraret, simul cum aliis Sanctorum aliquas reliquias, in maiorem illius ecclesia aram inferuit. Hocque ipsum etiam fecit antistes Hago, qui sec. XI ad medium sui partem vergente, floruit, dum Vefontione S. Pauli basilicam solennit ritu dedicaret. Disia id ex codicibus in Chiffletii Vefontione parte 2, pagg. 92 & 176 editis. Quod modo ad diocesim Vefontionensem ecclesiam, Deo sub S. Germano nomine consecraret, spectat, Danodus hactenus, quorum interum atatem nec ab ipso, nec ab ullo alio assignari reperit, existere numero plures affirmat; cumque non sit, cur ei hoc in re fides habet adducatur, fuisse enimvero S. Germano jam d. longissimo tempore honores, Sanctis propriis, in diocesim Vefontionensem d. huius, ex omni modo de hoc argumento diels omnia certum atque extra omnem controversiam positum debet videri.

post tam
d. S. Germano
non, aut Mc

post tam
d. S. Germano
non, aut Mc

AUCTORE
J. B. F.

falsis erroribus. *Lausatum Danodum* ratioculationem ostendunt. Argumentum, inquit, maxime idoneum ad probandum sanctum Germanum (qui certe annis 407, ut statim videbimus, obiit) dictum cenobium non erexisse, supponit nobis anonymus Vitae S. Romani, saeculo 8 scriptae, auctor, dum asserens, ante monasterium S. Cusarii fundationem, quae, ut scitur Danodus, circa annum 430 à S. Romano (de quo vide Opus nostrum ad diem 28 Februarii) peracta est, in Provincia Sequanorum nullum monasterium existisse. Biographi illius verba accipe: Ante Romanum nullus monachorum laeta provinciam Sequanorum religione obtinuit, aut solitarii, aut conforialis observantia sectatus est vitam. Proinde verisimile fieri vult Danodus, nullum etiam ante illud tempus parochiam in dicta provincia existisse. At an de id constitutum fieri concedat? ullane unquam lex, prius vicariam quam monasteria erigenda esse, praecepit? An praeter ea facta in Historia consignata argumentis è probabilitate ductis evocantur? At S. Germani expressis terminis fecerit, ipsum Balmenis cenobium condidisse, quod et alibi, quoniam in his Actis se legisse, Jacobus Chiffletius affirmat: Id cenobium, inquit, vivente S. Desiderato (Sancti nostri decessore) edificari cepit legitimus: periculum deinde à S. Germano, ab eoque pius à Deo consecratis feminis attributum. Similiter in Leonis Vitae, gal. sacrae Danodus, anno 443 jam plus 25 annis ecclesiam Vesontionensem recenter, legitur hic virginum cenobium in mane Chaudanno dicto prope Vesontionem adificasse, quod pariter Danodus, anonymi S. Romani biographi verbis habere, negat. En itaque duo monumenta antiquae, quae clari tradunt, ante S. Romanum in Sequanorum provincia virginum monasteria aedificata fuisse. Facta ita expressè in monumentis antiquis signata testibus concessuris nullo modo eleranda videntur. Quod è postea ipse Danodus satis sentit; non in editi Operis editione recentiori anno 1750, anonymi S. Romani biographi verbis haud amplius natus, Leonium supradictam abbatiam fundatorem dicit; sicque argumentum, quod maxime locum, ad negandum S. Germanum antiquam parthenoniam Balmenis fuisse fundatorem, prius existimabat, improbat, et lacero in recentiori Operis sui supra laudati editione lecturi amplectendum hunc proposuisse videtur.

contra Danodum et
falsitatem;

Aliud argumentum, quo opinionem suam Danodus tuetur, ac Balmenis cenobium tempore Caroli Magni à duce Garnerio fuisse conditum contendit, repetit ex hisce, quae Albericus in Chronico ad annum 763 refert, Hugonis à S. Vithore verba: Ille dux Garnerus sanctavit rēbūm monastium de Balnis, ubi positus est, & adhuc nobilissimum habet dei sepulchrum. Certissimum est, Hugonem de Balmenis nobilium virginum monasterio hic loqui; ac etiam haud minus verum est, Hugonem fuisse obliuiscam. Certo alicubi legeris vel audieris, ducent quidem Garnerum plurima dona huius monasterio fuisse largitum, ibidemque in patetio mansueto calcitrare; cumque Caroli Magni tempore ducent Garnerum quendam existisse invenires, hunc cum duce, plurima dona dicto parthenoni largito, eamdem existimaris, omnemque ipsi honorem adscripsisse, quem circa annum 600 Garnerus seu Varn-

nerius palatii Burgundici comes, dictum monasterium, à Wandalis ante decessum, reedificando reddiditque dicendo acquisivisse. Chiffletius hic opportunè ad legistram nostram se scribit: Id cenobium, vivente adhuc S. Desiderato, edificari cepit legitimus: periculum deinde à S. Germano, ab eoque pius à Deo consecratis feminis (quae postea Benedictinum institutum loquuntur sunt) attributum; à Wandalis postea diriectum, ac deinde circa annum 600 à Varnerio palatii Burgundici comite reedificatum itaque auctam proventibus.

Eie S. Ermenfredi, primi Cusantensis abbas, sincera & fide digito Flo, in Opere nostro ad diem 25 Septembris edito, quem Eligibemus dicta domus abbas, episcopus monachi ante annum 712, ac proin ante Caroli Magni, quae, quoadmodum Pegulus in Criticis ostendit, anno 741 evenit, natalitatem scripserunt, manifestum sit, Balmenis abbatem ante annum 763, quod Danodus negat, fuisse erectum; nam ibidem Cusantensis monachi de illo parthenone, ut si suo aetate jam antiquus haberetur, loquuntur. Cetera Vitae caput 3 haec habet: Sed nec illud silendum est praecipue, quod reclusa quondam sanctimonialis femina, dilante à cella eodem plus aut minus milibus sex, in ipsius (Ermenfredi) articulo mortis vocat ad se ministrum sic: Vado, inquit, citò die Varnerio vel Varnio, quia dominus Ermenfredus nunc de hac vita migrat ad Dominum. Nam fuit confensum abbatibus in praefato monasterio, ut una ex ipsius, cuius animam Spiritus Sanctus adiens illustrasset, reclusa haberetur, una cum sola tantum ministris. Equos testor modo iudicet, an Danodii conjectura rationesque huc lo medium adductae evidenter, ac ipse canente, probent, Balmenis nobilium virginum monasterium S. Germani manifestum non fuisse erectum. Iudicet, an ex laudati auctoris argumentis constitutum sit, Sancti nostri Acto, antiquiorque, quae hodieque perseverat, traditionem, dum ipsum Balmenis abbatem fundasse ferunt, esse commentale.

10 Superest, ut nunc in tempus, quo Vesontionensem sedem adierit, ipsamque pretiosa in conspectu Domini morte vacuum reliquerit Sanctus noster, inquiramus. Decimus tertius in antiquiori archiepiscoporum dicta diocesis Catalogo, in recentiori vero duodecimo, quod de Ferreoli, quem inter Linum & Mozelinum media loco versatius Catalogus collocat, episcopatum non facti constat, recensetur. Sancti Acto, ipsum S. Desiderato successisse, ita ferunt: Post gloriosum beati Desiderii ad caelos transitum beatus Germanus vir apostolicus electus est. At eim annum S. Desiderius emortuam nec Acta nec Catalogi differunt expriment, sed tantummodo ipius mortem circa annum cccc, uti in Opere nostro ad diem 27 Julii videre est, consignasse referunt, inde sit, ut annum, quo Sanctus hanc sedem obtinuit, pro certo determinare in promptu non sit. Nec annum, quo vitam hanc mortalem eam immortalis S. Germanus commisit, vel ipsiusmet ejus Acta, vel editi apud Chiffletium laudatamque Danodum episcoporum Vesontionensem Catalogi assignant. Petrus Franciscus Chiffletus S. J., qui in Illustrationibus Claudenis, in Opere nostro ad diem vi Julii editis,

parthenoniam
Balmenis
fundatorem
non esse
dicit.ediditque
Catalogo, &
prius, circa
annum cccc
episcopi
dicitur.

A ctuatus Catalogus commentatus est, factis an-
norum computo, quibus Sancti deservientes fac-
cesserunt illam solum occupasse, in fide di-
gna monumentis reperiantur, ipsius obitu tem-
pus circa annum 407 repleat, eique conspici-
entibus in Gallia Christi. Samaritani fratres,
& Castellani in Mel. Universali, ipsum illo
divinitus anno aeterna a Deo mercede remane-
ntium serviant. Cardinalis Baronijs ipsum
anno 372 ex hac vita migrasse haud sine er-
rore dicit; nam cum S. Frontinus seu Fronti-
nus (cui S. Desideratus, as deinde Sanctus
noster successerunt) tempore summi Pontifi-
cis Sirici, qui ob anno 384 usque ad 398 Ec-
clesiam praesit, vixisse in ipsius Aetate, in O-
pere nostro ad diem x Mali retatis, legatur,
emortuale Sancti tempus anno 372, quo non-
dum erat episcopus, non potest assignari.

B 11 A locutus auctoribus diffinitus Du-
nodus, Sancti episcopatus obituque tempus
circa annum 372 esse statuendum, sequentes
ob rationes concedit, quas ex his Sancti bio-
graphi verbis deducit: Hic ante episcopatum
probabilis fuit confessor, & in episcopatu semel
& iterum pro nomine Salvatoris examinatus &
disjudicatus. Ex his, inquit Dunodus, sequi-
tur, tunc temporis persecutorum tribunal exis-
tisse, quod Honorii tempore, quo imperante,
Sanctus in obitu, nostri Catalogi fuerat, cen-
sus non potuit contingere; nam tota Ecclesia &
praecipue Vefontionensis, Honorii imperii ha-
bens tenente, optata pace jam fruebatur. At
tantum obest, ut Aetate hic, Sanctum tempore,
quo ecclesia Vefontionensis persecutionem patie-
batur, martyrium subisset, confessorium fuit,
ut contra, tunc religionem Catholicam omnino
fuisse doctam, fatis eadem illa Aetate in-
venit; expressi enim verbis sermo, haereticus
ex civitate Vefontionensi d. Sancti posuit,
eamdem in postum laquei hanc ausus fuisse,
circa S. Germanum mortui d. iudice non addi-
tum, sed, illius ab haereticis securis neci,
martyrium fuisse assignatum. Si in episcopatu, ut
ipsius Aetate sermo, semel & iterum, usque
sepius pro nomine Salvatoris examinatus &
disjudicatus fuerit, id d. provincia praedicta ha-
rencia vel pagana, gravius in ipsum pena
facere nonquam ausu, facit pistrinum. Ipso-
rum haec circumstantia, Sanctum sub Catholicis
imperatoribus vixisse, satis declarat; nam si
paulo post annum 367, & tempore persecutio-
nis Aureliani ecclesiam Vefontionensem re-
cessisset, haud tam saepe examinatus & dis-
judicatus fuisset: a primis vicibus ipsius liti finem
iudices cetero imposuissent. Illa Sancti erecta
molesta Honorii regno haud repugnat, cui
tunc aetate minorem, & plurimum d. Provincia
Sequanorum remoto, hujus provinciae gub-
ernator monita sua dissimulare facile poterat.

C 12 Quia cum iam fuit, Sancti nostri Aetate,
et quibus fuit, quod vult Dunodus, confessorium
non esse, ex modo allegatis liquet, suffrag-
anum etiam supra memoratis, et quibus, Sanctum
circa tempora Silvestri annum 407 ex
hac vita migrasse, deducitur, Vefontionensem
episcopatum Caragis, adeoque facere, ut hic
habeat etiam supra laudatis auctoribus substanti-
um, haud debent. Adhuc cum eadem Aetate,
Bolmensi Virgino nobilitate monasterium fun-
dasse d. S. Germano fundatum, recte etiam, ut
e supra allegatis palam est, memoria tradant,
Quibus Tomus V.

lucque probat haud penitus sine insigni, non
ea, & Chiffletii Vefontianae excerpta, Com-
mentaria hanc, Adnotationibus etiam, ubi id
res exigit, subinde adjuvant, subiectum
rati fuerit, suorum, ut, quomodo subdit,
ut dicitur, sine respectu, ledari tamen, qui
se illa habebit in promptu, nec alio, si, ut d. si
consulatur, quoniam forte ratio impulerit,
recurrere hanc in finem habebit necesse, rem
facilem haud omnino ingratis.

A C T A,

Auctore anonymo,

E Ms. monasterii Balmenfis
Legendario in Chiffletii
Vefontione edita.

CAPUT UNICUM.

Eximia Germani sanctitas,
zelus in haereticos, mors ab
his illi inflata, proli-
gium hanc secutum.

Post gloriosum beati Desiderii a ad celos
traditum, beatus Germanus, vir Apostoli-
cus, signis & prodigiis inclitus, concordante
favore populi, ut potius Dei spiritu procla-
mante (vir olim ministris deputatus) aliquando
sacerdos altibus sacerdos electus est. Fadit ergo
presbyter tanta sanctitate emicuit, ut in Mes-
siam solennis, inter manus ministrum an-
golicum appareret. Qui etiam tanta dignitatis
insignia sublimatus, multis calumnias & tri-
bulationibus hujus mundi pro Christi nomine
est afflictus.

A Nullis usus est prosperis, cum omnia ad-
versa pro Christi amore portaret. Hic ante epi-
scopatum probabilis fuit confessor & in episco-
pato nihilominus semel & iterum, usque se-
pius pro nomine Salvatoris examinatus usque
disjudicatus est: hic socii vasti plenum faciem,
sacris altibus apta: ministeria quoque sacra
solerti industria sancivit: denique sua predi-
catione ac traditione, multos ad credulitatem
& baptismum Christi convertit.

I Postquam vero praedictam plebem ad ve-
rum Dei cultum praefatus Dei Pontifex con-
vertit, & multos a vanis languoribus liberavit
haereticos etiam, qui in sua civitate Chryso-
pola remanebant, in suis praedicationibus
vixit impugnabat, & ut eos ad viam veritatis
reduceret, modo blandimentis vel exhortatio-
nibus; modo increpationibus vel vituperis cor-
ripiebat: sed quia, dicente scriptura: Io ani-
mae malevolam non laetabit sapientia, nequa
cordibus induratis & subditiis peccatis. Sicut
aliqui surdi contra incantationem, ita & haeretici
contra

Sanctus qui
dicitur
adversus
prophetas
sanctos em-
borat.

Sanctus qui
dicitur
adversus
prophetas
sanctos em-
borat.

Adversus ha-
reticos in-
fantes, ab
his.

contra

episcopatum
Vefontionensem
Catholicum
subditum vel
adversum
sanctum.

Subscrip-
tor, Com-
mentarij
hanc recte
subscribit.

contra predicationis verbum obturbant aures suas & sicut Judæi in B. Stephanum, ita isti in B. Germanum densibus fremebant; & si eum extra civitatem invenire possent, non minùs, quam Judæi Stephanum, isti Germanum lapidarent.

quæ Testimo-
nium Græci
distant
aliæ con-
sidera.

4 Erat autem quarto ab urbe milliario quædam civitas, nominæ videlicet Grandisfontis; in qua quidam civitate multi hæretici confluxerant ad refugium, propter metum beati Germani, qui hæreticos omnes, quos invenire poterat, à civitate & parva exstirpabat: ibique die & nocte dicti hæretici, sua iniqua consilia peragebant. Gloriosus igitur Germanus hæc audiens, de Chrysopoli exiit, & ad civitatem illam perrexit: ad cujus adventum per odium & invidiam exierant, & ad persequendum eum adimplati sunt.

infideli illi-
den appa-
rent.

d

5 Quid plura? incenderunt arcem suam, ut figerentur in oreuto immolaculo d, id est, insidiabantur ei, ut eum morti traderent, si posset: verumtamen quia in aperto nocere non audebant, disposuerunt ei insidias ponere. Erat enim quidam vicus in civitate, per quem ire & redire solebat: & cum Deus Famulum suum illum, venientis pugilem, donativo gloriæ celestis remittente vellet, raptus est, no molitia mutaret intellectum ejus, nat scilicet deciperet animam ipsius e.

ac tandem
occiditur.

e

6 Et verè mirus; nam cum quadam die à civitate serò revertentur, & per vicum illum, sicut solebat, transire vellet, illi miseri, qui arcem insularum tetenderant, quasi sagitta de oculis insidiarum profluentes, sanctum Germanum artem invenerunt: & dum oriret, audita est vox confusæ cum; quod audientes hæretici f dicebant: magicam arcem esse; alii verò dicebant, angelos conserantes: cujus gratia conversi sunt plurimi. Ipso orante, fugiverunt eum & armis suis capite privaverunt: ita consummatus in brevi explevit tempora multa, placita enim erat Deo anima ipsius.

f

super his
scriptum
post mortem
scriptis
indique

7 Post hæc fixus caput suum inter brachia recepit: de quo multi obtuspeccantes fugerunt. Gloriosus itaque martyr Christi Germanus, & theodorus Domini dilectissimus, inter angelicus caput habens, angelo duce & celesti lumine procedente, progreditur, super caput suum ferens Spiritum sanctum, in similitudinem columbe. Qui dum de vico exisset, terra tremavit, & ceciderunt muri civitatis illius & turres g. Et, qui viderunt hæc omnia, dicebant: Verè magnus est Dominus, qui talia operatur; verè amicus Dei erat hic: & conversi sunt populi multi.

g

8 Qui cum ante ecclesiam beatorum martyrum Perceoli & Perutii à accessisset, inclinavit & ibidem & inde portans circa Chrysopolim à latere desuper, ad ecclesiam & civitatem se inclinans, sine mora perrexit usque Balmam, declinavitque ad quandam basilicam juxta majorem ecclesiam i, ibi enim fundaverat sanctimoniales, ibique obdormivit in Domino Jesu Christo. Cætera miracula causâ brevitiis omittimus: ipse enim tanta sanctitate prepollebat, quod etiam spiritus prophetiæ plenus erat: omnes morbos à corporibus humanis expellebat, præstante Domino Jesu Christo, cui est honor & gloria in sæculorum sæcula, amen.

id manifeste
testatur hab-
ere astra
propheticæ.

i

ANNOTATA.

a De hoc Senili in Opere nostro ad diem 27 Julii altum est.

b Vide Commentaril præviti num. 4.

c Sapient. cap. 1, v. 4 legitur: Nec habitabit in corpore subdito peccatis.

d Psalm. 63, v. 4.

e Sapient. cap. 4, v. 11.

f Hæc Acta, cujus scilicet fuerint hæretici, qui sanctum vitam odemerant, non exprimant; cumque gustant prima Ecclesiæ scula plus quam 80 diversis hæresibus effuderint, non est, cur cum Damiano, sicut hæreticos Arianismo potius, quam omni alia hæresi infestior fuisse, credamus.

g Nihil prorsus ignotum est, à quo antiquitatis monumento, antiquis geographis silentibus, biographis hic hæretis, Grandisfontem, hodie pagum duabus levis ab urbe Vesontionensi distans, olim civitatem turribus murisque fuisse monitum. Frustra, inquit Damianus, in illo pago maronum vel antiqui cujusdam ædificii vestigia quaeritis.

h De his Senili in Opere nostro ad diem 16 Julii, quo coluntur, altum est.

i Ex his biographi verbi dominus Perceolus vult consularium fieri, hæc Acta ante Balmensis civitatis conflagrationem, quæ xii sæculo contigit, collecta fuisse: illa major ecclesia, inquit, certò erat devastata nunc ecclesia parochialis S. Sulpicii, cujus limites, ut asper fuit repertum, usque ad civitatem Balmensis muros fere extendebant: sique tunc temporis triplo major erat incombuisset abbatia Balmensis ecclesia, quæ ipsi etiam hodie proxime adjacet: ab illo autem incendio semper abbatialis multò major S. Sulpicii hodierna ecclesia existit; inde manifestum fit, S. Germani Vitam ante illud tempus fuisse exaratum.

k

DE S. SISINNIO PATRIARCHA
CONSTANTINOPOLITANO

SYLLOGE

ANNO ECCLE-
STIÆ.
S. SISINNIO,
quoniam soli
Græcorum
Festis sacris
hic memora-
tus

Græcorum Festis sacris, jam so-
prâ in S. Nelloio nom. 10
& 11 relictis, qui hodie ut
ihidem vidimus, Constantinopoli-
tanium hanc patriarcham
celebrant, hodie pariter Si-
nium, Constantinopolitanum istem patri-
archam, de quo hic mudo sumus allui, com-
memoramus; est autem hic omnes seu, ut si-
ngulos nominatim etiam hic exprimam, Symo-
niam Simandianum, Græcorum Bibliotheca
Ambrosiana Menas Mss., Græcorum istem
magna Menas excusa ac denique, quod ver-
nacuulâ Græcorum hodiernorum illeque Mo-
nitus Marguaret, Cytherurum episcopus, con-
ceperit, Menologium, nullo plene elogo ad-
hibito, id præstare, magna tamen Menas
excusa, ut Nelloio jam supra hoc trans-
criptis, ita etiam Sinium duobus hisce, in
quibus, ut apparet, ad Sinii nomen, ve-
luti à verbo annâ, Latine tribu seu concilio,
deductum, frigide pro more sui poetæ ad-
ductis, sequentibus oratione versuâ:

'Anis ejus videris, et Sinii
'O omnia peccata et Sinii
Illum tolerat Sinii spiritum,
Demonum artibus haud concussus.

Nec id tantum illa Græcorum Menas præ-
stant, verum etiam breuem, quod per SS. Ne-
llio et Sinii preces divina misericordia
impetrat, orationem, à Marguaret in lau-
dationem, quod concurrebat, Menologium etiam
illatam, versuâ jam relictis subiungunt.

1. Laudata quidem Menas anno demum
1595 fuerunt excusa; verum in ipsa distigunt
ante existimare Mss., hæcque tota, ut
modo excusa, pro recte ecclesiastico offi-
cio forent à Græcis adhiberi, ut fons, quia
apud hosce immemorabili cultu Sinii gaudet,
dubitandum non sit; cum autem sic ha-
beat, non est, cur hic Sinii haud accensetur.

Sulis quidem jam supra memoratis Græ-
corum nullisque Latinorum Festis sacris ex-
stip inscripuit; verum id pariter locum quan-
tum ad S. Nelloio obtinet, huncque tamen
ideis à Sanctarum numero haud excludendum,
ostendunt, quæ supra, ubi de Sancto Iſu pa-
triarchæ Constantinopolitano tralavi, num.
10 & 11 distat. Eſt quidem, cur Siniius,
cum Græci Sanctis subinde etiam Indignas hæc
quæ Iſu de Asſuam, à Sanctarum numero,
ut jam supra in Præfatiis muni, certo
erodendum, accensetur, ita etiam, ut laudat
Græcorum Festis sacris inscripuit, haud
accensetur, si indignus est, qui honore hoc
efficitur, probari solâ potest; verum nihil
omnino, quo id vel atqueque (neque enim
ex ignavia, Sancto à quibusdam impa-
te, conferre etiam, ut ex Iſu dicendis pa-
ceſcet, quidem potest) probatum dari quocir-
cavit, euterque occurrit, quod dignum o-
mnino est Sinium, qui Sanctis annuereur,
ostendit. Lestis id ob oculos hic ponat.

Quæ ubi Tomas P.

1. Celestinus Pape in epistola, ad Nesto-
rium, qui Sinio, Actis successit, in ſe-
dem Constantinopolitanam successerat, anno
411 conſcripta, apud Labbeum tom. 3 Concil.
col. 353 sic scribit: Aliquibus diebus Vito
noſtra, poſt neſtorem ſe ſepe damnata dog-
ma Pelagi atque Calceſti, catholicos fides
quictem habuit, quando eos cum ſine opinio-
nis ſequacibus telis unice ſententie Oriens
Occidentique petuult. Denique ſancte recon-
ditionis Acticus, catholicos anguſter fidei ſi
verè beati Joannis etiam ad iſta ſuccedere, eos
ita perſecutus eſt pro rego communi, ut nec
ſtandi quidem illis copia preſtaretur. Muſit
nos poſt eius exitum ſolitudine vel maxima,
cum ſuccellor ipſius utram etiam in ejus fide
ſuccederet, querentibus; quia difficile eſt con-
ſuſuari, quæ bona ſunt; non ſibi ſepe alteri
vicibus adverſa ſuccedunt. Habuimus ta-
men poſt hanc, à quo erras, continuo de-
ſerendi, ſanctum Sinium, celebratum ſimpli-
citate collegam, cum fidei, quam invenit,
preſtantiam. Legere proſecto ſimplex ſanctus
de ſancta ſimplicitate, "Timendum magis
quàm alio ſibi eſſe ſupendum." Et alibi
"Alitior ſancta non eſt." Et, iterum: "Si
quid aliud prædicaverit, quàm quod præ-
dicavimus, anathema ſit." Adhuc idem
Celeſtinus tomo Conciliorum proximè cita-
to col. 365 in epistola, quæ clerum popu-
lumque Constantinopolitanum adverſus Neſto-
riſi hæreſim præmuſit, de Sancto noſtro ſeque-
tem loquitur in modum: Habuimus, hoc (S.
Actico) decedente, collegam beati memoris
Sinium, ſcientem quid poſſit glorioſe rema-
nere, ſi integra de intermentis, quæ ad ſe ul-
que pervenerunt, catholicæ fidei ornamenta
ſervaret. Intelleximus, ei nec columba ſimpli-
citate, nec prodentium deſuiſſe ſerpentem. Flo-
vimus, fratres carissimi, velat præſat ſutura-
rum, citò non ejus præſidio deſtitutos.

4. Ita ſumus Pontifex laudatus, cum ſe
ceterum in duobus hisce hæc tranſcriptis texti-
bus perſuadeat de Sinii jam mortali fide &
virtute teſtimonium reddat, hinc ſunt, omnino
dignum eſt Sinium, qui Sanctis accenſetur,
non immerito poſſe concludi, cumque,
ut jam dixi, nullo ex capite poſſe probari
contrariam, ego enim, ut ſolis Græcorum
Festis sacris inſcripuit, Sanctis annuereur
adum Operique noſtro Sancti titulo offitium in-
ſerendum exiſtimavi; quod hic monaſſi con-
tentus, modo ad ejus in episcopum Conſtan-
tinopolitanum electionem progredior. Accidit
hæc anno 426, uti tradit Marcellinus comes,
in chronico, proæ id à Panvinio eſt editum,
pag. 61 ſic ſcribens: Indiſtione 12, Theodoſio
xii de Valentiniano ii coſt. Sinianus, Vir ſan-
ctæ ſimplicitatis & ſimplicis ſanctitatis, Con-
ſtantinopolitanus episcopos factus eſt. Tunc por-
to ſeu anno 426 Constantinopolitanum episcopum
ſcilicet eſt Sinium, tradit pariter
Eſt, eccleſiaſt. lib. 7, cap. 26 Socrates, qui

præterea
Celeſtinus
P. P. de ejus
jam mortali
fide & virtute
loquitur

E

F

teſtimonio
inſcript. in
Opus de
ſanctis in-
ſcripuit, teſti-
ficat C. P.
ſicque an-
no 426

Kkkk a

aia

AUCTORE
C. R.

cum praterit & rationem, quid id occiderit, & dicit, quod episcopus ordinatus fuerit in Sanctus nosse, edocet, habet & ejus verba huc transtulit. Sequencia huc sunt: Post obitum Avici inveni contentio de ordinatione episcopi exorta est, aliis aliam postulabant: quidam enim Philippum presbyterum cupiebant, quidam Proculum, qui etiam presbyter erat. Sed universus populus communi consensu Sisinnium optavit, qui & ipse presbyter quidam erat, non tamen in ulla intra urbem ecclesia constitutus, sed in suburbano Constantinopoleos, cui nomen est Eliza, presbyterii gradum sortitus fuerat. . . . Hujus autem Viri desiderio omnes laici flagrabant, tum quod pietatis nomine celeberrimus ubique esset, cum precipue quod pauperibus fovendis etiam ultra vires suas incurberet.

¶ Prevalebat sejour studium licetorum, ordinandusque est Sisinnius pridie Kalendas Martii, consulari proxime sequenti, qui fuit Theodossi dionisius & Valentiniani junioris reguli secundus. Fuit itaque, ut est distinctis, quos Socrates hic suppeditat, noctis ebrietas precipue intellegitur, anno 426 & quidem ultima Februarii die S. Sisinnius ordinatus Constantinopolitanus episcopus: quod autem ad rationem, quid id foddum fuerit, jam spectat, nihil quidem, quod, non dicam, illegitimum, sed vel suspectum reddat Sisinnii ordinationem, in jam datis Socratis verbis occurrit; verum, etsi sic habeat, cum tamen corpore & a rodere ausus est, qui, cathedram Constantinopolitanam amittens, Sisinnio, ut hinc auctor ille prodit, fuerat postpositus, Philippum presbyter, & Sideris in Pamphylia urbe, ut idem Socrates lib. 7, cap. 27 prodit, ordinavit. Adit, qui hic statim post verba, proxime huc transcripsit, loquatur. Post haec, inquit, Philippus presbyter, quoniam aliter ipsi antepositus fuerat, ordinationem illam pluribus reprehendit in ea, quam conscripsit, Historia christiana; uti & ordinatum simul & ordinationes, porringens se precipue licetis, ea dicit, quae licetis mandare equidem nolim: neque enim ullo modo probare possum ejus temeritatem, qui talia scriptis suis prodere ausus fuerit. Ita hic; cum autem, qua Philippum contra Sisinnium literis mandasse scribit, ex invidia, ut satis innuit, domtaxat praesumere, non est sane, cur ob hac, quam maxime etiam a Socrate improbat, an fuerit aene legitima S. Sisinnii ordinatio, revocetur in dubium.

¶ Sanctus porro statim post haec, imò durante adhuc, a quo consecratus fuerat episcopus, Constantinopolitano synodo, serventem adversus haereticos Messollanos zelum, S. Atticii, proximi decessoris sui, exemplum imitatus, ostendit. Colligitur id ex his, quae apud Photium in Bibliotheca, ab Andrea Schotto Græco-Latini edita, eod. 42. col. 39 & 40 occurrunt. Ibi enim, epistole aliquot, qui vel de mox dictis haereticis vel etiam contra hæresin, in synodo Siderono alteroque, & Flaviano, Antiochena episcopo, congregato, domocotis, scripturas, memoratis, sequentia isthuc producantur memoria: Scripta & Atticus Constantinopolitanus episcopus in Pamphylia exilientibus, ut undique Messollanos veluti sacros ac detestandos exturbaret. Quia & item ad Ampliochum Sive praesidentem simi-

liter scripta. Sisinnius item Constantinopolitanus & Theodorus Antiochenus communem epistolam ad Berinianum & Amphilocho cæterisque in Pamphylia episcopos scripsit, eorum epistole huc inferio est: "Deo carissimi, sacrorum collegii Berinianus & Amphilocho, omnibusque ad in Pamphylia episcopis Sisinnius aique Theodorus & universa sancta synodus, qua Dei gratia in magna urbe Constantinopolitana coacta est congregata, gratia Deo unanissimi episcopi Sisinnii iussu & auctoritate piissimi & Christo cari imperatoris nostri Theodossi, salutem in Domino; no;" ex hinc autem, quod dixi, colligit, est perspicuum. Nec dubitandum, quin, ut initio, ita etiam deinceps in quibusvis ad ecclesiam suam spectantibus negotiis ac nominatim in arcendis ab hoc haereticis strenuum ac gravum sese exhiberet Sisinnius.

¶ Socrates quidem, dum praeterea Sisinnii in eodem lib. 7, cap. 28 exponit, sequentem ibidem de eo loquitur in modum: Vir ob temperantiam quidem vicesque sanctitatem & ob benignitatem erga pauperes celeberrimus; moribus vero simplex & affabilis se prout & negotiis alienis; quam ob causam molestus fuit negotiosis hominibus; apud quos in opinionem venit ignavia; ita eorum, Sanctum asinum & acerosius seu varis sese negotiis libenter implicare solitis hominibus ignavum seu fœdum iustitiam fuisse, haud obscure prodit. Sed, ut in Chronologia, qua Operis nostri com. 1 Augusti praefigit, Patriarcharum Constantinopolitanorum Historie nom. 190 Cuperus, eam juxta Apostolum sapientia hujus mandati Italica sit apud Deum, improbandi illud inquietum hominum iudicium horum cum proclari Praefatis nihil detraxit; nam qui puriore rerum spiritualium cognitione predicti erant, de tranquilla Sisinnii simplicitate aliter iudicarent. Haec ille, qui deinde, duobus, quos supra recitavi, Catepini Papa textibus adductis, alterum praeterea, ex eusdem Catepini, qua apud Labbeum tom. 1 Concil. col. 1070 extat, epistola, post Nestorii damnationem ad synodum Ephesinam scripta, desumptum sequentibusque hinc de S. Maximiano, Sisinnii post Nestorem succedere, verbis Talem successorem querebat sanctae memoriae Sisinnii boni simplices; ut locum suum non nisi talis similis obtineret; etenim melius scimus, si abstinemus jam ab illius sacrilegi (haereticis videlicet, qui Sisinnio proximi succederat, Nestorii) nomine, sedem vacillare dicamus, conceptum, transibit ac mox suscipi: Ex hacenus dictis colligi potest, Sisinnium perperam a negotiosis hominibus ignaviae accusatum fuisse, cum hac omnia potius in eo tranquillam auctoritatem & simplicem simulque prudentem agendi rationem commendat.

¶ Porro idem Cuperus, sancti nostri Antistitis existimationem & quorundem, a quibus ignavia necessitatur, infusa calumnia violenter non posse, merito affirmans, hanc & Philippi presbyteri, qui, quemadmodum jam vidimus, cathedram Constantinopolitanam amittens, Sisinnio fuerat postpositus, amulatione seu invidia traxisse originem, sese suspicari, tandem etiam non obiter insinuat. Verum Socrates lib. 7, cap. 28 sic scribit: Mortuo Cyzicorum episcopo, Sisinnius Proculum urbis illius episcopum ordinavit. Sed dum

D

est autem
ignavia &
accusatus
& valde
fœdus
E

de ista
p. rursus
les & na
videtur.

B

C

R

perinquentem
suum contra
hanc & co
pessimam
opinionem;

Et sic
& fuisse
autem

A Ille ed professionem puri, praevertentes cum Cyreni, Dalmatium quemdam, monachice professionis viam, sibi episcopum constituerant, idque ab illis factum est, eorumque lege, quod sanctum est, ne praeferentiam episcopi Constantinopolitani ulla fiat sacerdotis ordinatio. Porro legem istam adeo negligerunt, quod solus Attici perfone hunc praenotatam concilia esse videretur. Mansit igitur Proclus, propriis quidem ecclesiae administratione spoliatus, in ecclesiis vero Constantinopolitane concionando maximum gloriam adeptus est: ita hystorographus laudatur; Valesius autem in hac ejus verbo ac praecipit in legem, quoniam memorant, se observat: Quoniam fuerit ex lex & a quo lata, incertum est. Ego imperialem legem fuisse existimo, quod curam fuerat, ne Cyreni praeferentiam Attici, Constantinopolitani episcopi, episcopum ordinarent.

Abster-
san merito
pauit.

9 Nam, si id in concilio episcoporum statum fuisset, canonis vocabulo potius quam legis uteretur Sozomen. Eam legem, mortuo Attico, Cyreni insuper habuerunt. Dicebant enim id privilegium specialiter Attico concessum fuisse, nec ad successores ejus pertinere. Verum stultebant. Diu enim ante Atticum Constantinopolitani episcopi Cyrenensis praesides dederunt. Nam Concilii temporibus Eudoxius, episcopus Constantinopolitane, Eumodius Cyreni ordinavit episcopum. Ius itaque, ut ex hystis jam retractis Sozomen & Valesii verbis apparet, in demortui Cyrenenorum episcopi locum succedendi alium S. Silvanio, veluti Constantinopolitano episcopo, competebat, aut certe Cyrenensis nomen sibi absque ejus consensu consistere episcopum haud licebat. Cyreni quidem, soli Attico, non autem ejus successoribus, ut absque ejus consensu Cyrenenorum episcopus creari non posset, fuisse concessum putabant aut certe praestabant; verum perperam, ait Valesius; cum autem, ut hic, si attendendum auctor hanc sit, conquiretur, Cyreni episcopum a Silvanio jam ordinatum rejicere aliumque sibi consistere, absque summo Silvanii injuria haud puerit, neque eamen, ut apparet, hic quidquam, quo vel Cyrenensis sese opponeret, vel sedis suae ius lasum videretur, tunc ceteri, hinc fuisse non tantum a negotiis alienior, sed & ignavus fuerit a nonnullis existimatur. Et vero ex hujusmodi agendi ratione, nisi forsitan haec legitima quopiam de causa fuerit secutus, ignavia saltem suspensus haud prorsus, ut apparet, immerito potuit videri.

ab eadem,
qua hic ad-
ducitur,
falsissimam
esse eximen-
das videtur.

C 10 Verum quid si Cyreni constituti episcopi sui, quod sibi competere Silvanius primus putarat, haud sit certum ac fundatum explicari, itaque rem habere ipsamet haud dudum post deprehenderit? Diu quidem ante Atticum Cyrenensis doctor fuisse ab episcopis Constantinopolitanis ostenditur, Valesii verbis super hac transcriptis affirmat; verum id Eumodius, qui Constantinopolitano episcopo, ordinatus fuit Cyrenenorum episcopus, exemplo haud recte

probatum dat; legitime enim ab Eudoxio ordinatum fuisse Eumodium, nemo facile credit cui quae de hujus ordinatione Sozomen hyst. Eccl. lib. 4, cap. 7, & Theodoretus lib. 2, cap. 35 scribunt, expenditur. Quare, si in ipsa forsitan, ut et jam dictis conclusi posse videretur, Cyrenensis dandi episcopi ius haud habuerit Silvanius, eademque, hinc sese non opponendo licentia, quod contemptum, quem ordinavit, Proclo, Dalmatium sibi adscripsit episcopum, haud intendo, ignavia num insimulandus suspensusve habendus, sed potius, quod ita sese nihil, quod aequitati contrarium videri possit, velle ostenderit, laudandum videri possit. Adhuc Cyrenenorum ordinandi episcopi ius antequam eum certum habuisse crederetur Silvanius, fieri tamen potest, ut id non pra ignavia, sed pra potestate servanda rixarumque viciorum studio haud vindicaret. Eum sive ex agendi cum Cyreni, quom Silvanius renuit, ratione, sive & Philippi presbyteri iudicio, sive alia demum quocunque ex causis oriri sit, ut in ignorantia opinionem apud aliquos venerit, in Silvanio equidem, quod de ea Caesarius Papa super hac transcriptis verbis scribit, non ignorantia, sed tranquillam potius, ut Caperus ait, alacritatem simplicemque ac prudentem agendi rationem commendat.

gratissime
affert ad
aviam, quod
e. 1. 477
recte quidem
scribit.

11 Nec dubitare illa ipsa sunt, quon et Socrates nosse, ut strenuum ac vigilantem pastorem decessit, Constantinopolitanum sibi creditum ecclesiam, quamvis ei praesent, gubernaret. Flevimus, inquit in sola supra citatis ad eorum & populum Constantinopolitanum litteris Caesarius, litteras carissimas, velut precibus futurorum, cito non ejus (Silvanii nimirum, haud diu admodum post obitum Constantinopolitanum episcopum vixit fuisse) praesidio destitutos; fuisse autem Caesarium, quod Silvanii, & viris citro crepi, praesidio esse destitutos, statum, si ignavus domitax in existisset, nec, ut decessit, ecclesiam Constantinopolitanam gubernasset, in animam quon intus? Nihil itaque, ut vel ignavia merito insimulatus fuisse vel ecclesiam Constantinopolitanam haud recte administrasse Silvanius crederetur. Verum haud diu, quemadmodum vel et jam dictis nemo non intelligit, tam bono pastore gavisa est Constantinopolitana ecclesia, utpote eo, cum biennium nondum in episcopatu explicisset, orbato, ut Sozomen hyst. Eccl. lib. 7, cap. 28 testatur his verbis: Silvanius autem, cum in episcopatu nondum biennium explicisset, ex hac luce migravit, Hiero & Anasbario consultis, die nono Kalendas Januarii, seu anno Christi cxxxvii, die xiv Decembris; ut, cum & super dictis anno cxxxvii, die ultima Februarii sedem Constantinopolitanam Sordus nosse ascenderit, hanc anno uoo, mensibus novem ac diebus quatuor super viginti occupavit, utque proinde ostendit, quod omni duobus episcopatum ejus definitum, de omni incompleto debemus inducere lucellum.

E

F

DE S. PLACIDIA VIRGINE
VERONÆ IN ITALIA

SYLLOGE.

S. Placidie apud martyrologos memoria & cultus sacer:
fueritne Valentiniani filia? Incerta obitus epocha.

PICTE AN-
TIQ. COCCLEA
& Placidia.

Sanctam Placidiam Veronæ, clarissimam Venerorum in Longobardia sub patriarchatu Aquileiensi civitati, Romanorum Mrl. ad hunc diem his verbis adscribit: Veronæ sanctæ Placidie virginis. Nomen ejus Sanctorum Festis, passio antiquioribus, inscriptum nusquam reperitur; ex recentioribus verbis martyrologis Martyrologus ad diem xv Octobris, de eodem ita habet: Apud Veronam, sanctæ Placidie virginis sanctissime, Valentiniani imperatoris filie. Martyrologus confonant, servata eodem annuntiationis die, Felicitas in Martyrologio Italico, Grevæus, & Molanus in Auctariis Usuardi ad diem xlv Octobris pag. 503. Petrus quoque de Natalibus lib. 12 in Catalogo Idibus, seu diei xv Octobris festum S. Placidie illigat; contra xi Galschas, Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italia, Brantius in Martyrologio Merico, & Tanayus in Martyrologio Hispanico. Fecit fortasse olim S. Placidia apud Veronenses Idibus Octobris culta; dein verò v Idus Octobris, quo die festum ejus etiam signatur in Mrl. Romano, Benedicti XIV auctoritate novissime edito.

PICTE AN-
TIQ. COCCLEA
& Placidia.

Ceterum S. Placidie apud Veronenses cultum dar maxime probant monumenta antiqua, tabella nempe marmorea ecclesiæ S. Stephani mura affixa, & ardo quidam ecclesiæ cathedralis Veronensis, Carlo dictus, in quibus S. Placidia inter Sanctos, Veronæ cultor, numeratur: hunc illustrissimus Sclero Masselas lib. 21 Historia Veronensis col. 143 later annos 900 & 1200 a quodam Stephano, sacerdote & canone, complurum conjicit: illam secula xi vel xii, aut forte etiam citius confectam suspicatur col. 142. Memoratis porro sanctis episcopis Veronensibus, quarum corporibus ecclesiæ S. Stephani gloriatur, Simplice, Petro, Innocentio, Felice, Silvino, Theodoro, Senatore, Probo, Andronico, Mauro & consessore Memo, max sequitur hac de S. Placidia mentio: Atque virginis Crissi venerabilis Placidie. Qui integram tabula textum voluit, addat eam, 6 Septembris pag. 24, ubi illam ex Onaphria Pasvino transscriptum invenit: aut Hinculianum com. 1 de Ecclesiis Veronensibus pag. 11, ubi ipsammet tabula, litterarumque formam expressit. Confonant utrobique inscriptis, si Pasvianum hoc modo, & ceterorum immutabilitatem Sanctorum; alteram autem ista, seu de ceterorum immutabilitatem Sanctorum & uti optaret, accuratius terminari, exceperit.

3 Cetera, quæ ad S. Placidiam cultum ac reliquias spectant, in Episcoporum Veronensium

antiquis Monumentis, à Raphaële Bogata, & Baptista Peretto editis, pag. 29 & seq. sic explicantur. S. Placidie virginis corpus requiescit in ecclesiæ S. Stephani Veronæ, ut (supple: patet) ex Lectionario antiquo ecclesiæ cathedralis, ex Martyrologio dictæ ecclesiæ cathedralis, ex lapide marmoreo, de quo supra, ubi de S. Andronico, ex tabula vetusta ex membranis, de qua ubi de S. Alexandro, ex Francisco Carna, & ex tabula Sanctorum die xi Octobris. Retrahit deinde mox expressit Martyrologi verba, ita pergit: In festo S. Placidie & per Octavam in ecclesiæ S. Stephani conceditur indulgentia viginti dierum pro criminalibus & de medicamentis partu venialium, & ex tabula vetusta ex membranis in sacris S. Stephani, de qua supra. Ejus Vita describitur in Lectionario antiquo ecclesiæ cathedralis, sed non tota: que completa describitur in libro vetusto ex membranis in ecclesiæ S. Stephani, & in libro 9, cap. 70 Petri de Natalibus, episcopi Equilini. Quomodo corpus S. Placidie repositum sit in una eademque arca simul cum corpore S. Simplicii, episcopi Veronensis, que servit pro stipite altaris, erecti in honorem S. Simplicii & S. Placidie, dictum est supra, ubi de Simplicio. Festam S. Placidie virginis apud ecclesiæ Veronensem celebratur sub simplici Officio, ex consuetudine die xi Octobris. Reliquiarum in ecclesiæ S. Stephani serventur enumerationem insinuant pag. 4 & 5, & S. Placidiam Regiam appellat; de situ verbis corporum S. Simplicii & S. Placidie ita loquuntur: Item à capite arce S. Placidie versus fere corpus S. Simplicii, episcopi Veronensis.... Item corpus S. Placidie in arca ejus. Non ita tamen hac verba accipienda sunt, ac nusquam aliibi illius Virginalis reliquias conservari putentur: nam ex istis portiones aliquæ servari Veronæ in ecclesiis S. Catharina virginis & martyris, S. Martini, S. Macharii ad Portas, & anno 1550 die 20 Februarii aliquæ per Joannem, ecclesiæ S. Stephani archiepiscopum, in Indices reliquiarum in ecclesiis Veronensibus servatarum, item auctores tradunt.

4 Quod autem ad Alia S. Placidie, de quibus supra ab illis facta est mentio, attinet, in illa, uti apud Petram de Natalibus loco citato sunt exarata. Placidia virgo fuit filia Valentiniani imperatoris & Eudoxie augustæ, filia Theodosii Magni. Quo, spreto saculo, adhæsit avitæ suæ Gallie Placidia, juvenis, electuissimis intentis. De hujus sancti cuiusdam fini nevelum est, quod ejus meritis fortis ipsius Placidie, Honoris nomine, à gre-

apud Veronenses quædam.

PICTE AN-
TIQ. COCCLEA
& Placidia.

PICTE AN-
TIQ. COCCLEA
& Placidia.

A villam infirmitate liberata fuisse. Qui de villa Eudoxio, ipsas mater, retulit. Et ex tunc mater filiam in devotione habere cepit. Cum autem Placidia cum utroque parente & avia Galla Ravennam navigio veniret, gravissima in mari tempestas exorta est. Qui omnes beato Joanni Evangelista pro eorum liberatione venerunt basilicam construendam. Sicutque idem beatus Apostolus eisdem apparuit, & tempestate sedata, incolentes ad portum perduxit. Regina ergo Galla ei apud Ravennam ecclesiam fabricavit, in qua sanctus Joannes eidem auguste & Barbaciano presbytero apparuit, & simulacrum suum pro reliquis illis dimisit, ut super altum in Gessis Barbaciani pridie Cal. Januarii. Post aliquod autem tempus Placidia Hierosolymam perrexit, ubi iustius loca sancta biennium exegit. Et deinde per Venetiam Veronam venit, ibique cuidam Druse, filie Onibis, nobilis matronæ, fundæ & mune arum & lingue facultatem concessit: ubi & in Christo dormivit, sepulta in ecclesia S. Stephani, viâ Tridenâ, libris Octobris, signis corâcanis.

ut & alia
quodam
perpetuo
aliam.

B 5 Placidia civitatis Veronensis cum incendiis, direptionibusque, etiam domesticis, cum populorum barbarum devotionibus monumenta perisset, in Praefatione sua laudat scriptores non immerito conqueuntur: sed dolendum pariter est, accidisse sapienter, et posteriarum temporum scriptores, dum reserere antiqua damna voluit, Sanctorum gesta fabulis erroribusque deturparant, atque ad hanc modum damna domini cumularunt. S. Placidia Alia (si tamen hoc ea nomine compellere liceat) ea labe non fuisse immunia, paret offensum inus. Ac primo quidem Eudoxia, S. Placidie mater, quæ hic Theodosii Magni filia fuisse dicitur, non hujus, sed Theodosii Junioris filia fuit, nota an. 422: sic enim habet Marcellinus in Chronico Indictione 5 ad consolatium Honorii xiii, Theodosii vero x: Theodosius imperator Eudoxiam filiam genuit: quo item teste, Theodosius Magnus anno 395 Mediolani ex hac vita decessit. Deinde Galla Placidia, cum maris tempestate jactata est, eo tempore S. Joanni Apostolo Ravennam exfrundum vocit, comites habuisse dicitur Valentinianum, uxorem ejus Eudoxiam, & utrosque filiam Placidiam. Obicit ea tempestas Galla Placidia, cum Constantino-poli, quæ à fratre Honorio imperatore ob dissidia missa fuerat, in Italiam rediit anno 425: et Valentinianus, natus anno 419, teste Marcellino, quinquennis tantummodo tunc erat, Eudoxia vero triennis; imò anno dumtaxat 437 Valentinianus Eudoxiam secundum Marcellinum in uxorem duxit, ac proinde Placidia, Valentiniani filia, utpote nondum nata, avia sua lituriz comit esse non poterit. Quod de scandalis S. Joannis fertur, res enimvero mira est, nec credito facilis, quæ dissuul uberior poterit, cum de S. Barbaciano, ad quem propius attinet, ad diem 31 Decembris agitur.

Valentinianus
III

6 Denique S. Placidia, Verona culta, neque Valentinian III filia, quod passim, quæ de ea scribitur, affirmant, neque Honorii soror fuit; quandoquidem illa apud Veronenses Virginis tutela gavisæ cultuque perpetuæ fuerit; Placidiam autem, Valentiniani III filiam, Olybrii conjugii, ac dein anno 478, licet exiguo temporis spatio, imperatori conjugii fuisse nuptum ex Evagrio lib. 2 cap. 77, ubi, interprete Hen-

rics Valesio, ita loquitur: Urbe incensa, & cunctis opibus direptis in Africam (Geleerent Vandalarum rex) reversus est, Eudoxiam (Valentiniani III viduam) cum duobus filiabus secum abducent. Ex his majorem natum, Eudoxium nomine (quam Honorium Petrus de Natalibus supra nominat) Huneric filio suo (non Transundo, ad ferit Panvinus Aristagoras Veronensem lib. 4 cap. 19) conjugem dedit. Juniores verò Placidiam nomine, unâ cum matre Eudoxia, aliquantū post cum regio culta ac facilitio Byzantium misit, ut Marcianum imperatorem placeret. ... Ceterum Placidia iussu Marciani nupsit Olybrii, qui inter senatores Romanos nobilissimus habebatur, & capta urbe Roma (anno 455) Constantinopolim se receperat. Idem quoque testatur Procopius lib. 1 de bello Vandalo cap. 5 & Cyrillus Schyropolitanus in Vita S. Euthymii abbatis, inter Analekta Græca de monachis Benedicinis congregationis S. Marci Parisiæ anno 1688 edita, pag. 64 Olybrium vocat generum filiam Eudoxia, Theodosii Junioris viduam.

7 At verò, inquam nonnulli, sic Olybrii juncta fuit, ut tamen integrum virginitatis decus libatitque servavit: habuit, facer, Placidia, Valentiniani III filia, insigne S. Pulcheria imperatricis, quod ea in re imitari possit, exemplum: ac, quod minis id illam recipit imitacione fuisse, credem, obstat Procopius lib. 1 de bello Persico cap. 3, ubi Atrokind dicitur his verbis meminisse: Quatuor erant belli imperatores: Arcobindus, Olybrii, qui Occidentis imperium pueris ante annis tueratur, gener, ac tum temporis magniter militum per Orientem. Obstat Chronicon Alexandrinum, quod, è Radero editum, pag. 743 ita habet: Olybrius Roman missus à Leone imperatore coactus ibi imperator inauguratur, ducta uxore Placidia illa à barbaris è servitute liberata. Hi extraxerunt D. Euphemie ecclesiam, quam Olybrii dicunt. Cecitit Olybrius ex Placidia Julianam, conjugem Arcobindi, magni illius herois, qui in Perside singulari certamine cum hoste est congressus. Ex quibus natus est Olybrius junior, qui consul fignetur in Fastis consularibus opud Petrum Relandum ad annos 491 & 526, in chronico verò Alexandrino Olympiade 327, Indictione xiv, & Olympiade 326, Indictione iv.

8 Obstat denique Cyrillus Schyropolitanus, qui in Vita S. Sabæ apud Coesterham con. 3 Monumencorum ecclesiæ Græcæ pag. 303 Julianam patriciam, Valentiniani imperatoris nepem vocat: Quaro an ex Eudoxia, an ex Placidia? Prolem enim masculinam Valentiniano fuisse, nusquam prodium legit. Non ex Eudoxia, quæ primam quidem à Maximo tyranno filia suo Palladio uxore dote, sed utraque mox interempto, captiva cum matre Eudoxia & sorore Placidia in Africam à Genseric abducta est, ubi illius filio Huneric in uxorem cessit. Rediit illa quidem sub annum 472, virum Ariannum exorsæ, arreptæ clanculum fugæ, in Orientis imperium; sed nulli liberi comitata (quantum quidem ex Theophrasto, Parisiæ anno 1655 edito, pag. 102 colligere est) oblique non diu post. Non ex Honorio supra memorata: hæc enim alia non est ab ea, quæ à Procopio aliisque vocatur Eudoxia: ea quippe ita legitur in Chronico

E
Imperatoris
filia

non fuit

AUCTOR:
J. B.

alio Alexandrino pag. 741 Honorium retinuit
Genserius filio suo Hunrico desponsam. Re-
ligionem igitur est, et Juliana pariter et Plac-
idia Valentianensi filia sit nata; id quod po-
terit in Diagrammate in Genealogico Valen-
tiniano I apud Lambellum tom. 2 Bibliotheca
Casarea pag. 125 videre est. Quot
accidit, arduum creditu capique videri, an-
tiquiora ecclesie Veronensis monumenta de ca-
piritate S. Placidie, quam ignorare Veron-
enses non potuerit, nihil plant meminisse;
nihil de conditu ejus opibus Caesariensis
S. Euphemia templo, Olybrii dido; nihil de
sacultate eligendi, quem vellent, episcopum
Cathaginensis catholice partem ob ejus
preces ab Honorio, rege Vitoris Viten-
ensis, concessa; qua sancte od ejus laudes plurimum
consulissent; eptu, inquam, arduum est, alio
hac fuisse involuta silentio, si miramur
eodem, que Placidia, Valentianensi III filio,
fuisse. Vitoris Viten-
ensis H audacia num. i apud Ruinarium hac verba
sua: Dedit autem (Honorio) licentiam, Ze-
nonem Imperatorem atque Placidia, relicta Oly-
brii, rogantibus, ut Cathaginensis ecclesia
sibi, quem vellent, episcopum ordinaret, que
jam per viginti quatuor annos tali ornameto
fuerat destituta.

9 Quisquis ista perpendit, mecum, ut o-
pinor, loquetur, si forsitan quidem apud Veron-

ses seculo v morum sanctimoniam S. Placidiam
virginem; sed virtutes ejus resque gestas tem-
porum lapsu rerumque vicissitudine fuisse ex
hominum memoria magna ex parte deletas:
ipsam vero posteriorioribus seculis pro Valen-
tiniano III filia haberi ceptam esse ea solum
de causa, quod eodem utroque seculo vixe-
rit, idemque nomen haberet; id quod etiam
indicare videtur Scipio Masseus lib. xi Hist.
Veronensis col. 345 scribens, S. Placidiam,
Valentinianam filiam olim creditam ob nominis
congruentiam. Quo anno in vivis esse desiderit,
dicendo non sum: signavi tamen annum 460,
Ferrarium in Catalogo Sanctorum Italia, &
Castellanum in Martyrologio universali nimirum
seutus; nisi, si S. Placidia Valentianam
III, ut Ferrarius credidit, filia fuerit, eam
ad annum ut minimum circiter 485, quo Euge-
nius Cathaginensis episcopus est ordinatus,
vitam produxisse, ex Vitoris Viten-
ensis mor laudat. Omnis S. Placidiam anno
495 Lo Hier in Menologio SS. Virginum
scribit: at, cum nollum illi sui restem pro-
ferat, ex conjectura id ebe illo saltem arbi-
tror. Nihil plus certi de die, quo ex hac
vita ad beatam transit, dixerit; his, ut supra
didum est, ad diem Octobris xi, aliis ad xv ejus
mentionem facientibus, & Francisco Tineo, sed
pariter absque vade ac teste, eam die 2 Octo-
bris mortalem exuisse exuvio, affirmante.

neque sus-
census est,
que abierit
aut exaret,
aut dicitur.

DE S. EUPILIO EP. CONF.

COMINITALIA

C. B.

SYLLOGE

È Martyrologiis ac præcipuè è Comensibus Annalibus.

ANNO CIR-
CULARI D-
EUSII.
S. Eupilius,
qui Comi,
i. vici et
Ferrarius
hic insigne
vultus,

Nier Comense seu Novoco-
mensis ecclesie episcopus, quo-
rum jam plures sanctitate il-
lustres in Opus nostrum in-
tulimus, ab Ughello Italia
sæcra tom. 5 novus ordine
nomenclator S. Eupilius seu, ut etiam vocatus
inventor, Eupilius. Hanc hodie sequenti phoc
elogio, Eupilius episcopus Comensis ix. S.
Eurychio successit in episcopatu. Is Germanus
natione ex Ultrapadana urbe originem duxit.
Qui in Italiam veniens, eum vita probatus,
doctrina & moribus excelleret, S. Eurychio
meruit in ecclesia Comensi subrogari. Quam
ecclesiam sic pie administravit, ut non sine
Sanctitatis opinione decesserit v idus Octobris.
Cujus corpus in sede S. Abundii conditum est,
Ferrarius in Sanctorum Italia, quem anno
1613 typis vulgavit, Catalogo exornat; ve-
rum elapso mox subiungit Annotationem, se-
quentibus hinc de Sancto nostro verbis con-
cepit: Post annum Dantini n visio eccle-
siae Comensis præfuisse ex conjecturis vi-
detur, qui non multis abhinc annis in tibus
reliet in ea ecclesia Comensi celebrari con-
cepit. Adhuc Comensibus episcopis, de quibus,
licet inter Sanctos habiti sint, ecclesia Co-

mensis, ut ait, nullum recitat Officium, idem
Ferrarius in novo suo in Martyrologio Ro-
manum Topographia, anno 1609 exstus, S.
Eupilius oecister; hinc autem, an ante ce-
lebratissimo Urbani VIII decreta, quibus ne
servit Dei, Sanctorum aut Beatorum alio ab
Ecclesia nondum asseripit, nec cultu ecclesi-
astico centum amplius annis ante annum 1634
effudit, honores Sanctis proprii deferantur, est
causam, cultu ecclesiastico Comi à tempore, cen-
tum amplius annis didum annum 1634 pra-
gressu, Eupilius, qui nallis fastis sacris anti-
quis inseribitur, fuerit gausus ac prin in Opere
nostro locum jure sibi vindicet, initio dubitem.

Verum hanc dubitationem mihi admittit
Primas Aloysius Totius Novocomensis, con-
gregacionis Somastha theologus ac sacri of-
ficii consultor. Ille enim in Novocomensi
suo, quod anno 1675 edidit, Martyrologio
S. Eupilius hodie his verbis celebrat, Novoco-
comi S. Eupili episcopi & confessoris ad eam
proprium in ecclesia D. Abundii qui Novoco-
comum adveniens, eum vita probatus, do-
ctrina & moribus excelleret, S. Eurychio me-
ruit subrogari; ecclesiam autem Comensem tanta
religione præfuit sub sermone Gothorum im-
perio, ut ex hac vita decedens cooptari inter
sanctos

à tempore
invenitur an-
tist, ut dantini
dicit.

A ecclesie meruerit, ne deinde in illa, qua brevi hunc elogio mox subiacet, S. Episcopi exposit, quod Comi in ecclesia, SS. Apostolorum Petri & Pauli primum ac deinde S. Abundii dicitur, prope hostas tumulum fuerat sepulchrum, posita ad altare, sub praefixo Episcopi nomine sit potest, ut idem ostendit in sacris civitatis Comensis Annalibus, anno 1663 vulgaris, lib. 7, num. 91 & 130 dicit, sub S. Basilii, Novocomensis titulum in Opus nostrum ad xxix Mili dicit jam illud episcopi, & S. Episcopi nominibus in eadem ecclesia sacrum, fuisse translatum, affirmat; cum autem altare illud jam inde ab anno 1595, aut infra duobus, fuerit evanescitum, omnino è memoria dilapsi, fuisse S. Episcopi honores Sancti proprios jam inde à pluribus ante aetatem 1634 seculis ac prout à tempore ante hunc immemorabili delator, sit perspicuum. Verum an hi è solo, quod sub S. Episcopi simul & S. Basilii nominibus consecratum esset, altari conlisteret?

B Narathum S. Basilii diem, seu xi, quo obijt creditur, Ostendit, fuisse etiam Comi solenni ritu ab immemorabili & te annum 1634 tuncque quoniam, & antequam nos interrumpit, celebratum, fas est coniungere ex illa, qua laudamus Tactus in Martyrologio & Annalibus titulis tradit. Verum, quo ratione & via procedamus, convenit, ne de loco Sancti autali tempore, quo fides Comensem abiecit ac deinde abierit, sermone prius quam hic adducatur in medium, institamus. A loco natali incipit. Utique, quae maritima est Africa in Mauritania libana, Biteris modo appellata, nunc est S. Episcopi, Ballarinas in chronologico suo civilis Comensis Compendio pag. 99 affirmat; verum, ait mox iterum memoratur in illis episcopi civitate, patria sua, Annalibus lib. 7, num. 111 Tactus, ab annis nostris constanter creditus fuit Episcopi esse Germani, solumque sese offers difficultas, ut, quoniam inter multos Germani civitates patria eius sit, inveniat. Qui simul iustino de Sensa loquuntur, cum ex urbe Uechia seu Uichia faciat orlandum; verum qua in provincia sit sit urbs illa, nullus edicit, si unum excepit Ferrarum, qui, nullum Germaniae locum particulari illo nomine d geographis appellatum inveniens, eam esse civitatem litigiosam Ultrajectum, Belgiae Utrecht, quae nunc ex amens illis Belgii seu Germaniae Inferioris provinciae caput est, acutè verba eius nam: huc transi-pra videtur) coniectat. Verè nec Utrecht, nec Uichia vel, ut la una episcoporum nostrorum Catalogo legimus, Nituchum, Germaniae locus ullus à cosmographis invenitur appellatur; quare, similitudinis, qua inter nomen Ultrioctum, Belgiae Utrecht, nomenque Uechia seu Uichia, unde Episcopi ortus traditur, intercedit, ratione habita, haud gravatè procedamus, ut Ultrajectum esse Episcopi patriam cum Ferrario subletemur.

C Idem fere quantum ad substantiam laudamus Tactus, mox etiam adiungens, de, qui Germaniae civitates, Uichia nomine distinxit, haud repentes, Episcopi idcirco Ultra, quod nomen similitudine pariter ad Uichiam seu Uechiam nomen accedit, natum dicemus. Affrague adeo fecerunt, non animadvertisse, S. Episcopi natione Tenebantur ac porro in Germanis eorum, tamquam consensu Ulalitis Tomus V.

ab historiographis antiquioribus assertari. Verum est quidem ab antiquitate, quos hic memores, historiographos Tactus enumerat, huiusmodi tanta, grandævum fuerit, edicit; cum autem sit debet, meritis in dubium, an ab Episcopi aetate remotior, quam ut, qua de ea ne tant, habere possint probè perspicere, haud vixit, revocari possit; quare, est quidem, Episcopi in Germania patris, quoniam in Africa eorum, illorum fide credendum appareat, rem tanta minime certum opinor. Brevius interim Episcopi natione Germanum fuit, nepote de eo in Martyrologio suo positò hodie sit canens:

Basilium Germanum patrem produxit alumnus.

Comensis patrum lecta recepit humarum Nec eorum etiam est, quondam Episcopus fuisse sit Comensis episcopus; ostendit, cum S. Eusebius, ad v Junii diem, quo collitur, in Opus nostrum j m illorum, proxime ante S. Episcopi filium Comensem occupasse enoque, ut ibidem cum Tactus, qui aliis tamen certis de eo affirmari possit fuisse, statuitur, 112 diem extremum clausit, nihil propius est, quam ut, qui et in sedem Comensem proxime successit, huc circa eandem aetatem 534 occupare incipit dicatur.

E Et vero tunc Eusebius in episcopatum Comensem successit Episcopi, Ughellus Italia sacra te. 25 in epp. Can. affirmat. Nec ab eo in Martyrologio suo Comensi diffinitè confensus est Tactus; est enim hic, Comensi ecclesia sub annuato Gotharum imperio praefixi Episcopi, idem veritas nunc huc transscripta dicit, sit tamen, cum imperium illud ab anno 476 offecit ad annum 514 in Italia tenuit, huiusmodi quam ceret Ughella, qui Episcopi anno 534 episcopum Comensem creatum j ribit, adfertur. Porro haud terribis annus, quo Sordani obierit, quoniam sciam Nivomum a occupare incipit, determinari pugit. Aliis anno 539, alios contra anno 531 Sancti obitum laudare, Tactus jam super laudatus in memoratis Patria sua Annalibus lib. 7, num. 129 praefatus, nec hodie, ut illos authoritate sua firma iuvit ac prout priorem quidem partem eorum, posterorum vero admodum debiam esse opinionem, affirmat; cum autem nihil omnino, quo opinioem illarum alterutra reddatur certa, occurrat, nec inquit Sanctus, sine interm anno, pro quo Ballarinas & Ughellus locis super cit. sunt, 535, sine anno, qui scriptoribus, à Tacto laudatis, praeposuit, 539 diem extremum clausit, non teneat 537 obijt dies quos, hinc super tempus, quo Sanctus ad Supera migravit, circumque distinet volens, anno circiter 537 in margine adscripti, est iterum praefatus sit, qui vel cum Ughellano Episcopi aliquanto citius, quam anno 535, vel scilicet etiam, quam anno 539 v in se corvaderat, refragari nolum. Ad ea mox, qua Sancti nostri mores posteriora sunt ac cum quocumque etiam modo stant, procedamus.

F Fuisse S. Episcopi Navocum in SS. Apostolorum Petri & Pauli ecclesia, postea S. Abundii dicitur, prope ducesorem suorum corpora sepulchrum, indeque post ad propriam S. Episcopi etiam nomine insignitum ac in eodem, ut Tactus locis super cit. docet, ecclesia suam altare, sub quo hodieque ex insid dicendis servatur, translatus fuisse, scripturae omnes, qui de

E

anno circa
532
obijt.

F

Apostolum
in S. abundum
dicit, post ista
dem ad altare
prope
tam est translati,
iubet
qui hiccollitur,
O v. sanctus
q. v. sanctus
quoniam affertaffert
et collitur,
anno, ut
ferat, 532
solum quo
supra,

ACTORIB.
C. B.

de hoc argumento loquuntur, unanimi consensu
mentis prodant; verum nullus est, qui, quan-
donam translatio ista fuisse sit, dicat. Ballarinas
etiam, Eupilium fuisse nunc a Viventium in co-
lo sub Vigili Pontificatu, Iustiniani impera-
toris requirere, adscriptum, affirmat; verum,
an sic, S. Eupilium de loco, quo fuerat sepul-
tatum, levatum, ad super dictum montem sui
altare fuisse tum translatum, significare inten-
dit? Quid si sic, ut non nemini forsitan vide-
bitur, res habet, oportet, ut translatio ista,
utique sub Vitislo Papa, qui ab anno 1337
usque ad annum 1355 sedis, petra, eo tem-
poris fecit, quod inter utrumque hunc annum
intercessit medium ac proin hanc admodum du-
puli Sancti abram, sedetis illi, qui Ballari-
nas scribit, acciderit; est, cum hic scriptor
nostri annales vel eorum vel monumentum
antiquum, et quo, S. Eupilium Viventium in
colle numero fuisse sub Vigili Pontificatu ad-
scriptum, hauserit, atque, sit vel hinc, et,
cum id tunc fuisse repositum, ambigendum
huc immo sit. Dubitandi porro ea de re
ratio quam maxime etiam arguitur ex eo, quod
altare, ad quod S. Eupilius translatus narra-
tur, non datus quam anno domini 1095 fa-
ceretur fuisse et iam nunc dicendum videatur.

quod Epila-
nus in 1295
anno 1095

7. Cum Urbanus II Papa, qui ab anno
1088 usque ad annum 1099 S. Petri Cethe-
dram occupavit, in Longobardiam, in Gal-
liam inde profectus, Novocomi versaretur,
idem, ut Porcacechus de Novocomensi No-
bilitate lib. 1, pag. 22 docet, S. Abundii ec-
clesiam una cum aliquot sanctam Novoco-
mensium episcoporum, Adelberti videlicet,
Roberti, Eusebii et Eupilii, altariis conse-
cravit. Verum quo anno id factum? Beroldus
in Chronico ad annum 1095 sic scribit: Do-
minus Papa (nimirum Urbanus II) rebus in
Longobardiam bene dispositis, in Gallias Ma-
ritimamque cepit diregere & ad Sanctam Ma-
riam ad Podium in Assumptione ipsius perve-
nit, proindeque ad Montemclavum in Octa-
vum sancti Martini Aquiliani auctoritate con-
dixit. Cum itaque, ut ex hinc chronologi disti-
cerit sit est colligere, anno 1095 Urbanus II
Papa, in Galliam transiit, in Longobar-
dian, in qua Comam ipsum est, exstiterit, tam-
que et iam dicit, cum in Galliam profectus,
Comi versaretur, S. Abundii hinc ecclesiam
huiusque mox memorata altare ac nominatim,
quod SS. Eusebii et Eupilii nominibus inscri-
bitur, consecravit, consistorium est, ut id dicto
anno 1095 verisimiliter fecerit. Jam vero, si
altare, a SS. Eusebio et Eupilio vocatum, an-
no domini 1095 fuisse consecratum, id jam
tunc de sic, vi sub Vigili Papa Pontificatu
fuisse extructum, ac S. Eupilii reliquiis conde-
coratum, verisimile non apparet.

encomiasti.
Institutione
nuptiae

8. Id quidem ac Urkeno, non primò, sed
de novo consecratum fuisse, Porcacechus loco
suprà cit. ait; verum, vocatus hinc de novo
omnibus, S. Eupilii altare ab Urbano II Papa
anno 1095 deciderat fuisse, Tattus in ecclesia
Novocomi hinc Martyrologio hodie notat, nec
altare istud jam inde a sec. vi sub Vigili Po-
pa pumiliat fuisse extructum ac S. Eupilii
reliquiis ornatum, sola Ballarini scriptoris
recentioris supra laudati, qui nullum pro se
videtur autem allegat, auctoritas est cri-
dendum, sique proinde vel hinc, et cum S.
Eupilio, de terra levatus, ad nominis sui

altare fuisse translatus, intertum. Verum, quod
sic sit habeat, id quidem non ferit, tam-
se, et fuisse, verisimile vel ex eo apparet, quod
tunc et distis altari illud fuisse ab Urbano sacra-
tum. Nec id tantum solent ritu Urbani, ut
Tattus, auctoribus omnibus, qui de re illa lo-
quuntur, et consuetudinibus, effertur, tam de-
dicavit, sed & variis indulgentiis, ut in ci-
vitate Comensi Annalibus lib. 7, num. 130
laudatus Tattus pariter effertur, dicitur. Au-
di, qui etiam opportunit hinc ad institutum no-
strum idem Tattus in suo ecclesie Novocomen-
si Martyrologio ad iterum Junii diem, quod
de Comensi S. Abundii ecclesia, ab Urbano II
tunc consecrata, sermonem insinuat, loquitur.

9. At non solum, loquitur, hanc basilicam
(S. Abundii scilicet) Urbanus pro sua
eximia in urbem nostram & monachis S. Bene-
dicti, cuius antea alumnus fuerat in Congrega-
tione Cluniensis, humanitate dilexit; verum
etiam sacris indulgentiis perpetuo daretur
exornavit. Largitus est eam templum boni
visitantis hac die illius consecrationis om-
nium peccatorum venialium remissionem &
tertia puris capitalium; id quod etiam ampli-
vit insensibiliter eamdem ecclesiam analitis da-
bus SS. Abundii, Eusebii, Eupilii, Adelberti
& Rubiani episcoporum Comensium, quorum
trans ibidem erectis postmodum sacris ceremoniis
initiat. Stationes ad hanc ecclesiam & altaria
ad huiusmodi indulgentias tanto in honore &
cultu olim habita sunt, ut ex illius populi
frequencia in dies a floribus eius & iudi-
cians actibus tam ecclesiasticis, quam secularibus
feriantur. Hae illae; & quibus sancti,
nativitatis S. Eupilii diem solent ritu Comi,
ut supra jam notavi, fuisse jam inde ab im-
memorebili ante annum 1034 tempore quor-
annis celebratum, nemo non colligit; vel eum-
dem olim, hoc etiam hodie Comi it honor S.
Eupilio exhibetur, sacrumque ejus corpus ibi-
dem honorific sub altari, ad quod & super
dictis hanc ferit, quod sec. xi fuerit transla-
tum, integrum hodieque servatur. Duo huc
ostendens modo adhuc hic sunt. A postremo
duo initium. Anno 1590 SS. episcoporum Comen-
sium Abundii, Amantii, Consilii, Eusebii, Adelberti
Roberti & Adelberti corpore, solennissima
totius cleri ac populi supplicatione ad vultus
orbis Novocomensis ecclesias deleta, hanc illam
in ipsum sede ac tumulo, ut Tattus in Mar-
tyrologio Comensi ad 1. Julii diem & docu-
menti autentici docet, fuisse collocata.

10. Hinc scilicet, et tum quoque alio S. Eupilii
corpus fuisse et S. Abundii ecclesia translatum,
Ballarinas loco supra cit. & post hanc Ughellus
tom. 5 Italia sac. per errorem, in quem & Cestila-
nas parit ex prolapsus, arbitrat, me-
diem sacri illius pignora peritiam unam in Cru-
cifigi, quod cathedratis Comensi ecclesia comple-
bitur, faciliem, alteram in Praetium Ordinis S.
Dominici, quae S. Joannis de Pedemonte dicitur,
ecclesiam fuisse statem, licetis mandare-
runt; verum, ait in suis ad Ughellum Addi-
tionibus Coletus, S. Eupilii corpus totum ad-
huc servatur in S. Abundii ecclesia. Anno vero
1590 SS. Abundii, Consilii, Eusebii, Adelberti,
Amantii, Rubiani & Adelberti corpore transla-
ta, non vero S. Eupilii. Corpora denique,
quorum medicas eminentissimi Cardinalis Gail-
lii rogatu in cathedram, & altera medicos
in S. Joannis de Pedemonte illam fuisse, fuisse

clavus.

E

F

hanc illam
hodieque
servatur.

fin-

A sanctum Rubiani & Adelberti, ut clare patet ex Inscriptione, quas in cathedrali in crastino sicculo legenda prout, hujus tenoris: "Sanctorum porporum Adelberti & Rubiani, episcoporum Comensis pars altera ab ecclesia S. Abundii hoc trasilum an. 1590 die 1, mensis Julii celeberrima supplicatione." Ita sit, pro se mox citans Tatium, qui, quae ait, in civitate Comensis Ann. lib. 8, num. 197 docet.

11 Verum est S. Eupilii corpus in solenni modo hic memorata supplicatione translatum haud fuisse, & Niquarda tamen Novocomensi episcopo, sub qua hac solia, fuit supra memoratum, sub qua illud quiescit, altere ad pristinum venerationem, cum in ecclesia S. Abundii insculptum (Tatium in Novocomensi Martyrologio ad xxi Mart. videtur) locustatum fuisse, sacris denique ceremoniis repositum, sub quo illud hodieque sacrum illud plenum, scilicet velis involutum atque plumbeo, quae cum ara, S. Eupilii corpus continere, in magnaumba marmorea collocata est, inclusum, honorifice, uti iterum apud Tatium in Navatomenibus Annalibus lib. 7, nam. 130 videre licet, servatur. Ceterum Sanctus, cujus ita corpus Novocomi as-

que in hac etiam tempore custoditur, ibidem quaque, non scitis atque alios, solenni modo rita & quidem, est interim id solium & eodem immemorabili forsitan haud fuisse, officii ecclesiastica cultus. Ita scilicet Ferroniz & Tertius fident. Præter enim, postquam sanctis Novocomensibus episcopis, de quibus nullum ecclesia Novocomensis recitat officium. in nova sua in Martyrologium Romanum Typographia, anno 1609 exasta, S. Eupilium accessit, eundem deinde haud multis obline anni in ecclesia Comensi celebrari cepisse, in Sanctorum Italia Catalogo, anno 1613 typis vulgato, affirmat; ita autem, tunc Eupilium haud dudum cepisse in ecclesia Comensi officio ecclesiastico eod., non observare, ut apparet, prodiit, quod autem ad posteriorem suam Tatium spectat, hic hodie auctores, qui de S. Eupilio tractant, in Novocomensi suo Martyrologio enumerant, hinc ecclesia Navatomenis officium accessit, comque id, nisi hac inter officium de S. Eupilio reperiretur, scilicet fuisse haud videretur, est sunt, cur ea inter se etiam ipso officium hujusmodi reperiret hocque in ecclesia Comensi quotannis de S. Eupilio recitari existimetur.

at Officio
etiam eccle-
siæ Comen-
si quanta-
ali modo
honoratur.

DE S. FIRMINO, EPISCOPO USETIENSI, IN OCCITANIA INFERIORI

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

J. B. F.

Sancti memoria in Fastis sacris, cultus, quædam vitæ
chronotaxis, Acta qualia edenda.

ANNO DILE
Sanctus, cu-
jus in Fastis
sancti me-
morie,

Seda seu Uxetia, aliis Uxetia vel Uxica urbs Gallia, in Occitania Inferiori, episcopalis hac die S. Firmini, quondam antistitem suum, veneratur. Hujus memoriam U-

uardus hinc verbis celebrat: V. Idus Octobris civitate Uxetia Firmini episcopi & confessoris. Eodem die discessit terminis reus apud Sessoyan monasterii S. Savini de Leventia Hagiolagium, Martyrologium Rothomagensis, & Flavianum nostrum Ms. ipsum commemorant. Cardinalis Baronius in prima sua Martyrologii Romani editione S. Firminum Uxetiam, non in Gallia Narbonensi, sed in Africa cathedram habuisse sic refert: Uxetiam in Africa xi Octobris sancti Firmini episcopi & confessoris. Quam annuntiationem postea, non recentiores Martyrologii Romani (ut Dominicus in Opere, cui titulus, Familia rediitva Ansberti, refert) editores, sed ipsemet Baronius cum nempe eodem præfati de sancto & Mali Uxetia in Occitania Inferiori S. Firmini festum celebrari, animadvertit, mendosam judicavit; idcirco anno 1631, quo Martyrologium Romanum, adnatalembus & se illustro, publici juris iterum fecit, Uxetiam in Africa sequentem in Gal-

lia Narbonensi substituit, allucinacionem suam purpuratus vir correxit. Hinc Castellanus & P. Labbeus sciunt, in suis Martyrologiis, Gallicis editis, etiam locum, in quo Sanctus episcopi munus obierit, clarius quam citati Uxetiam, Florant nostri Ms. Martyrologii Rothomagensis, & veteris Hagiolagii monasterii S. Savini de Leventia auctores, sic indicant: v. Idus Octobris Uxetia in Gallia Narbonensi S. Firmini episcopi & confessoris. Quibus etiam consensum Calendaria ecclesiarum Uxetensis, Biterrensis & Narbonensis, quæ ipsum Uxetia in Gallia Narbonensi episcopum fuisse conspiciunt tradunt. Mendosa interim, quam recitant, Martyrologii Romani, a Baronio vulgati, annuntiatione suffulsa Faber, libro, cui titulus: Disquisitiones historice de matrimoniis Ansberti cum Hicilde, contendit, Uxetia in Gallia Narbonensi antistitem nomine Firminum nemquam existisse. At quod multum hujus auctoris assertum a veritate alienum sit, consiliorum Gallia, quibus Sanctus interfuit, subscriptiones, de quibus in hujus Commentarii decursu agemus, discollece evincunt.

2 Necque eorum Fasti sacri ecclesiarum Uxetensis & Biterrensis Sancti memoriam celebrant, sed quotannis xi Octobris ipse obit-

in Uxetia,
Biterrensi,
& Narbonensi
ecclesiis

LIII a

AUCTOR
J. B. F.

et die officio ecclesiastico, rito, ut vocant, dupli, in diebus ecclesiis colitur; atque in ecclesia Narbonensi officio proprio novem lectionum honoratur. Hæc à Lambecio libro Comment. secundo pag. 914, excerpta duntaxat fideliter Lætiæ, quæ in exemplo Casareo desiderantur, publicatas, lectioni, quod & Sancti Vita fragmentum exhibent, legendas hic propono. Læcio I. Regnante in perpetuum Domino nostro Jesu Christo, cum constantissimi fides forent Christianorum, Firmianus, parentibus adhuc gentilitatis error vacillantibus, audiens Christianos Dominum Christum fieri, seque de pagani superstitionis insidiis desiderantibus liberare, Evangelica quidem sermone præcepta, quæ dicunt: nisi quis reliquerit patrem aut matrem &c. cetera, non potest esse meus discipulus; pariter, parentemque relinquens, rebus interdum propriis pauperibus traditis; Christum Dominum sequi jugiter concepit.

Officium
ecclesiasticum

Læcio II. Itaque ab urbe Narbona egressus, itinere cepto ad civitatem quandam provincie (Occidentalis Inferioris) Uccellam nomine pervenit, ibique Laurentium presbyterum reperit, virum ductum & religiosum, cuius amicitie se jungens, & quasi familiaritatis obsequium præbens, aliquandiu apud illum tranquillè commoratus est. Læcio III. Quem Ferreolus virgula præclara filius straxit ejus subsequens calce festino jungere se ei cupiebat. Quem beatus Firmianus elevatis oculis videns, dixit: Fili, quo pergis, aut quo vadis? Ille protinus respondit: Ego, derelicto patre & matre, sicutus te, Domino tuo corde obedire paratus. Tunc dixit ei beatus Firmianus: Fiat, sicut dixisti. Læcio IV. Tunc venerunt ad domum quandam civitatis Roricii pontificis ac patriæ, inveneruntque ibi juvenem foeculentum, qui Roricio ministrabat quotidie epulas. Qui videns beatum Firmianum, interrogavit eum dicens: Ex qua provincia es, vel ex qua natione progenitus? Ille respondit: In Narbona civitate sum ortus. Pater, inquit, meus Ferreolus vocatur, mater verò mea Industria vocatur utrimque.

Inter
fama esse

Læcio V. Hæc videns juvenis ille, ingressus palatium istius pontificis, nuntiavit ei omnia, quæ à beato Firmiano audierat. Tunc pontifex iussit eum intrare ad se, cui dixit: Unde venis, aut quo pergis, vel quo iteris nomine? Cui beatus Firmianus dixit: In Narbona civitate ortus, relicto errore gentilitatis, Christo Domino huc servituras adveni; de nomine autem, quod perquisisti, ego Firmianus vocor. Læcio VI. Cognovit autem ipse pontifex, quod esset ortus ex progenie sua virguleque beati amoris cum sibi conjuncti. Erat enim ipse Firmianus annorum circiter duodecim, iteris læpè eruditus; Ferreolus quidem septem annorum. Die subsequente Roricus Firmianum clericum faciens, diaconum ordinavit; Ferreolus verò tradidit Grammaticam eruditioni. Cum autem Firmianus fuisset annorum viginti, ad honorem presbyterii pervenit. Læcio VII. Erat autem beatus Firmianus religiosissimus, Domino serviens in sanctitate, ieiunans quotidie, & nihil eum pauperum cibum nullo modo sumens; in vigiliis nocturnis pernoctans, secretas orationes appetens, succinctus lumbis Domino militans. Cæpit itaque per bonum Firmianum Dominus signa facere. Nam cæcos illum ab illius oratione, leprosus man-

debat, demones ejiciebat. Læcio IX. Apud Uccellam dum ad portam civitatis illius, magnis populorum turbis secum euntibus, introiret, leprosum habuit obviam miserabili facie, horrenti cute, quem cum omnibus officialibus atque beneficiis, ab omni lepra continuò emundavit. Postero verò die ad ecclesiam veniens nicens eum gratiam pro sanitate, quam recuperat, agebat.

Læcio X. A quo verò tempore cæcis S. Firmini primordia sunt repetenda, monumentorum, id referendum, desistit desinare neque; autem Marcus Dominicus in libro, cui dicitur Familia Anthoni redviva, jam seculo ex populi, ad ejus sepulcrum suppliciter occedens, pietatem ac fiduciam multitudine miraculorum motum crevisse; idque laudatus auctor confirmari concedit ex sequentibus veris Epistola Amulonis, episcopi Lugdunensis, qui circa annum 843 Agaberto successit, ad Theobaldum episcopum Lingonensem directæ: Scimus etiam civitatem quandam hanc longe à nostris finibus, quæ Uccella nuncupatur, sita in provincia Narbonensi; ubi eam ejusdem pie memorie precessoris nostri tempore ad sepulcrum sancti Firmini episcopi istiusmodi percussiones, & elisiones fieri coepissent, ita ut in membris cadentium reperirentur quedam stigma, ustionis, tanquam illic sulphur arderet, &c. ex hoc terribili atque obfuscatissimo vulgure, cum votis ac donis plurimis gregium ecclesiam frequentarent, accepto ab eodem patre nostro consilio, predicavit eis, atque præcepit Narbonensis, qui nunc superest, Bartholomæus episcopus, ut omnino locum illum, quem superstitiosius frequentare ceperant, nequaquam amplius ita frequentarent, & quæcumque illuc conficere consueverant, magis in usus indigentium, & misericordie opera erogarent.

Læcio XI. Quod cum factum fuisset, statim & ibi & in aliis locis, in quibus jam similiter fieri incipiebat, tota illa decore cessavit, & populus fidelis, optata incolumitate ac tranquillitate restituit. Unde omnino videtur nobis, ut eliminatis ex domo Domini istiusmodi conventum & signum diabolum, quo tanta infelicitas hominum & maxime mulierum multitudine nimis dolendè, ac pudendè, velut captiva & mente capta obligata teneatur; ac nutrienda omnibus fideliter, atque obsequando, ut intermissio hujusmodi vicio & pernicioso concursu, unde nulla anime salus, nulla corporis incolumitas, nulla vite utilis provenire cognoscitur, unaquaque plebs in parochiis & ecclesiis, quibus attributa est, quiete consistat. Hæc percussiones & elisiones, inquam, laudatus auctor pro miraculis habendas esse existimat, sicut Sanctum seculo IX miraculis claruisse probare nititur; et nullus dubito, quin hæc operationes dicenda sint commentum & signum, prout illas Amulo, episcopo Lingonensi, in citata Epistola merito vocat. Quis enim credat, anquam in Dei ecclesiis, in beatissimorum Martyrum baptisati talia signa Sanctorum intercessionem increbuisse, quibus nequaquam agri sanarentur, sed fani percrenterentur & dementarentur?

Læcio XII. De his et prædictis signis, in quibus divine potestatem rebusque nullo modo constet, Sancti fama sic, in miraculis clare attestari probatur; tamen ex sequentibus hinc Epistola Amulonis, episcopi Lugdunensis, ver-

D

d. f. f. f. f.

E.

ut hic pro-

F.

etiam mor-

A his, Firminum dicto tempore jam ut sanctum habitum fuisse, fit martirium: Ad sepulcrum, inquit Amala, sancti Firmini episcopi etc. Et S. Anobardus, archiepiscopus Lugdunensis, in epistola ad Bartholomaeum, episcopum Narbonensem, qui anno 848 floruit, dicitur, Sancto talium honores fecit, ut fuisse delatus claris et cunctis sit eximius: Cognovimus, scilicet esse prudentiam vestram, quoniam modo accipi debet illud, quod in quodam loco operum fieri quendam percussiones, ut ait cadere quidam, ... maxime in quodam ecclesia, ubi eujusdem sancti corpus venerat, nomine Firmini. Ex his satis patet, fuisse in sanctum cultu fuisse gentium. Porro, quo tempore ipsum maritum sanctorum honoribus prosequi coeperint, determinare hoc usque aequum, quod fuit, in promptu fore.

Nobis, in Oceanis insulari,

B Scilicet nunc illustri quoque sancti cultu, reliquum est, ut de quibusdam ipsius rebus gestis, quae, silentibus S. Firmini Actis, scriptores variis tradiderunt, sermonem institamus, atque praecipue ipsius vitam capitula ad ordinem chronologicum reducere conemur. Narbona, quae ampla & montis Galliae celsior est archiepiscopi palatium, in Oceanica provincia insulari, in locum editum sanctum nostrum, ipsius Actis ferunt: verum Historia literaria Francica editores, Sanctum in pago Cellis Aquitanica, apud Rochetum, teste Sidonio, Trevidum nomen, vel in agro Prullano, Gallie Leprou, haud longe a dicto pago distans, natum censent, ex eo quod in dictis locis, quae nobilitate majorem S. Firmini praeferant, sancti parentes, teste Sidonio lib. 2, Ep. 9, habitarent. Ut sit, non ipsius Actis, quibus & in hoc capite subscribitur, quare de sancto nobilitate auctores, adherentes, civitatem Narbonensem ipsius locum natalem fuisse dicimus.

anno 516

C Quos de sancti natalitatis loco inter se fuisse convenientes auctores jam videmus, in anno asserendo, quo locum hanc primam asseruit S. Firminum, omnino dissidentes invenimus. Bailletus in Vita sanctorum ad hanc dicit, Nova Gallia Christiana editores anno 61, pag. 613, Historia Literaria Francica auctores & Coincius in Annalibus Ecclesiasticis Francorum sanctum reparetur solent anno 516 natum constanter scribunt; Dubouchet vero in libro de Origine Domus Francica, Samaritani in eujusdem Domus Historia & Dominica in super citato Opere ipsam domum annis stitit ortum referunt. Utri opinionum sit adhaerendum, inquiramus. Ad in primis Coincium, qui anno Christi 516 sancti sacculus collocat, hic auctorem: Firminum ex Ferrolo & Indultrius sua Deuteria natus est hoc anno, id est, 516, videt enim annos duntaxat triginta septem, & Ferrolo illius in episcopatu Vocensis successor, qui superius ei fuit annis octo & viginti, transit ad Deum anno Christi quingentesimo octogesimo primo. Sancti Actis, ipsam triginta septem annos annos vixisse, etiam tradunt, neque laudat secunda opinio auctores Coincio in hoc capite refragatur: ut Ferrolo, qui, ut refert ipsius Vita, ei secunda sententia paroni similiter in hoc capite subscribitur, annis 28 secundum Usstenfium exsuperat, anno 511 ex hoc vita migrasse, seu episcopatu dignitate, defuncto S. Vitaliano, anno 553 ornatum fuisse arguit; atque con-

tendunt, dictum Ferrolo non ante annum 555 sancto nostro successisse. In eam opinionem, quae longe abest a vero, abacti sunt laudati Dubouchet, Samaritani & Dominici, quod Parisiensis synodus secunda, cui dum subscripsit, sanctus orbi, anno 555 fuisse celebratum existimant. Verum hanc synodum ante annum 555 celebratam fuisse, & sanctum nostrum anno 555 mortalem vitam cum lauro-toll commixisse, ex his, quae infertur, dum de Parisiensis synodi & sancti marci epistolis sermo recurrit, dicimus, fuit manifestum. Ceterum, ne hujus Commentarii ordo turbetur, S. Firminum anno 516 natum hie dicimus, testem, ut sancti ortum dicto anno assignamus, postea rationem edicere. Modo de sancti familia agamus.

D S. Firmini patrem, qui in ejus Actis Ferrolo nomen, & ibidem ex eadem parentum prosapia extrinse nobili germinis ortus dicitur, neminem eundemque cum Tomanio Ferrolo nomine certo, filio praefati praetoris Galtherii. quare (si eundem exoptat) de illustri sancti non in genere asserunt auctores, unumque confuso si licet. Nobili hujus Ferroli genus Cuius ad annum 508. cap. 47 sic describit: Genus autem ejusdem Ferroli si consideramus, intra regum dignitatem quid navigium esse possit aux utilis Francie? Apud Waltham autem vicinis erat maximae, patre & avo gloriabantur praedicis praetori Galtherum, suo imperatore per matrem, proavo per aviam consule ac praefecto praetori Italiae Galtherum. Neque tamen magna inter auctores dissensio est. At ubi ad sancti matris nomen & genus designandum accedimus, nulla inter eos consensus; quidam ipsam Indultriam, ex sancti Actis ferunt, nomenque, dum illi in dicta Actis Indultrius aomen pro Deuteria seu Deuteria ab indolis amanentibus repositum ponunt, Chlodovei I, Francorum regis, filiam fuisse volunt; quidam S. Firmini matrem Ricetiam vocitant, illamque dissimul eujusdem senatorts matrem fuisse contendunt.

E Qui ipsam Chlodovei regis filiam dicunt genealogi, id ex Pauli florenti, qui Caroli Magni temporibus vixit, probare nituntur. Laudant hic scriptores, ubi de Agilulfo filio Agilulfo, qui, ut fuit vicecomes, sancti nostri frater legitur, sermonem habet, hunc ex Chlodovei regis filia ortum se refert: Viginti annos & sexages, Pontifex sollicitus Metensis, Agilulfo, qui servit patre ux nobili senatorem in illa urbe, ex Chlodovei regis Francorum filia procedit. Si jam, inferunt dicti genealogi, Agilulfo S. Firmini frater extrinseque dilecti probetur, sancti etiam matrem Chlodovei natam fuisse fiet constabitur. Pfordonus S. J. lo. Nello, quoniam testis est: La critique de l'origine de l'auguste Maison de France dicit S. Firmini patri uxem legit, unam eamque Chlodovei filiam, & quae auctores solus Agilulfo, alteram dissimul sancti senatorts natam, & Ricetiam dictam, quae reliquos Ferrolo, sancti nostri patri, liberos peperit; itaque Agilulfo & Firminum eadem patre, ut dixeris matribus natus fuisse contendit. Ut sit, qui totum hoc argumentum, nitidum fuit & quanta fieri possit diligentia atque eruditione elaboratum desiderat, vident libellum citato in tota priori parte: & similiter Dominici in Familia Anaberti reditiva, Dubouchetum fo-

notis patre Ferrolo, matre Indultria nomen, non fuisse: alia

E

quidem Cal. dicit regis filiam dicit, matrem Agilulfo fore: non hanc

AUCTORE
J. B. F.

pra citato libro, & Colatium in Annel. Eccl. Francorum consulat: neque enim animus est mihi diffusum adeo, atque à viris in hoc genere versatissimis agrotam toties contrarium insinuare. Laudatos inter genealogos, ubi Sancti nostri fratres forentque suis quoque nominibus designare aggrediantur, omnis disceptatio cessat, atque omnes genealogia S. Arnulphi, Metensis episcopi, qui in veteri codice S. Symphoriani Metensis S. Firmi fratres forentque hoc modo enumerat, subscribunt: Anserius..., qui fuit ex genere sanctorum, habuit fratres Doctarium, Firminum, Gamardum, & Agullum episcopum, & Raginfridum. Deutarius verò construxit vicum Arnulphum, ubi confessor Christi effectus requiescit; Firminus autem Pontificatum tenuit in Uctia civitate, ubi confessor Christi requiescit; Agullus verò in Metens civitate episcopus ordinatus est: Goda verò & Mena in virginitate perseverantes migraverunt ad Dominum. *Iste de Sancti illius familia jam suspicant.*

ANNO 541
concilio Arelatensi
179

12 Superius laudat, haud omnia praeterit S. Firmini in episcopatu gesta in illis recenseri. Quapropter, quicquid allonat se obtulerit reatu dignum, ordine temporis adiungam. Anno 541 ad synodum Aurelianensem quorundam conveniunt episcopi triginta octo cum presbyteris undecim & uno abate, qui totidem episcoporum nomine interfuerunt. *Haec est haec synodus, ut titulus apud Labbeum tom. 5 Concil. pag. 380 praefert, Triennio post Arelatensem concilium tertiam, indicione quarta, Basilio viro clarissimo consule, id est anno Christi 541. Vigiliis Papae 15 Chilodebri regis xix. Licet dies & mensis, quibus hoc concilium, in quo Leonius Bardagelensis ecclesiae episcopus, primus subscripsit, fuerit celebratum, hoc usque nullibi expressit reperiri: tamen Jacobus Sirmondus S. J. hanc synodum ante autumnum habitam fuisse rectè existimat ad sequentem rationem, quoniam in Annaliis ad idem concilium apud Labbeum sic tradit: Tribus tantum in libris noster huiusmodi hoc concilium, Rhemenfis nimirum, Belovacenfis, & Minoris Pothuani, qui solus temporis notam habuit, eamque duplicem: nam & indicationem designat & consulum, datam verò & mensis non indicat. Ceterum ante autumnum habitam fuisse synodum ex eo colligimus, quod anno Christi 541, quo consul fuit Basilius, quarta indicione finem habitum erat mense Septembris, & quintae lunationis initium.*

ANNO 549
concilio Arelatensi
180

13 In hoc concilio, in quo, ut sanctum Patris secundum Laterculum Victorii ab omnibus sacerdotibus uno tempore celebraretur, decem fuit, canones triginta & octo, quibus praeteritum synodorum decreta, paucis additis, fuisse confirmata, sunt conditi. His canonibus subscripsit legitur Firminus hunc in modum: Firminus, in Christi nomine episcopus civitatis Uctiae, consensu & subscripsit. Deinde anno 549 synodus Aurelianensis quinta ex tripartita Francia regno à Chilodebro, in cuius ditione haec civitas sit erat, rege convocata est. Concilium istud habuit die v. Kalendas Novembrii, indicione xii id est, anno Christi 549. Vigiliis Papae x. Chilodebri regis xxviii, sic titulus apud Lab-

beum tomo 5, col. 390, ubi episcopi 50 & 21 vel presbyteri, vel archidiaconi, seu diaconi, seu abbates, à suis episcopis directi, hanc synodum subscripsisse traduntur. Canonem viginti quatuor, quorum magna pars praeteritum canonum ac decretorum repetitis & confirmatio est, laudatis antea ibidem condiderunt. Quibus Firminus etiam subscripsit sequentem in modum: In Christi nomine Firminus, episcopus ecclesiae Uctienensis, consensu & subscripsit.

14 Laudatus supra Faber, Bini ad illud concilio Arelatensi suffulatus, in citatis statim Firmini subscripcionibus mendose episcopum Uctensem pro Vincienfi dici existimat. At quomodo multum à vero aberrat Binius in citato supra libro sequenti ratione Dominicus demonstrat: Sed, inquit, quam falsum sit Bini conjectura, ex editione conciliorum à doctissimo Sirmondo procurata liquet: patet: constanter enim in conciliis Aurelianensi iv & v auctus Firminus, episcopus civitatis Uctiae, cum ecclesia Uctienensi, & cum eo Deventris, episcopus ecclesiae Vincienfis. Cuius ultimi nomen in editione Bini desideratur, ex codicibus Carthenis, Lugdunensi, & Pothuani nunc primum restitutum. Unde non potuit Firminus ecclesiae Vincienfi preesse, cum eodem tempore, quod ipse praerat Uctiae, Deventris Vinciensem administraret. Nec Binius movere debuit, quod sit ejusdem nominis civitas in Africa: rectè enim Uctienis episcopus, Uctensis etiam quandoque dicitur, ut constat ex concilio Tolensano xii cui cum quibusdam episcopis Narbonensis prae scripsit Leopoldus abbas vices agens Potentini episcopi Uctensis. Laudatis hanc Dominici opinionem Colatius, Labbeus, Pagius, Natalis Alexander, Bailletus cum Historia Literaria Francia editoribus, & nova Gallia Christiana auctoribus amplectuntur, solumque Biniom & Fabrum ex omnibus, qui de his synodis tradiderunt, scriptoribus soli adversarios habent.

15 Etiam synodo Parisiensis secunda, à rege Chilodebro in causa Salsaraci, ejusdem urbis episcopi, qui gravissimè criminis accusatus, propriae confessione convictus secundum sacras canonice episcopatus decessus, & in monasterium sacras detrosus, convocata interfuisse, ac subscripsisse legitur Firminus his verbis: Firminus, episcopus ecclesiae Uctiae, subscripsit. De tempore, quo hoc concilium, cui viginti septem episcopi subscripsere, habitum fuerit, haud conveniunt auctores: titulus huius synodo apud Labbeum tomo v col. 811 praefertur, diuam synodum celebratam fuisse, referi: In causa Salsaraci episcopi, Chilodebro rege evocante, sub annum Christi m. v. Pelagii Papae x. Chilodebro ejusdem regis xlv. Sirmondus tomo 1. Conciliorum Gallia pag. 610 synodum Parisiensem fecendam, cuius annum nulla huiusmodi auctor designare posse fateatur, ultra annum 555 celebratam fuisse conjecit. Natalis Alexander, Colatius, & Pagius eam aperte verbis declarant, hoc concilium, quod temporis notam caret, nondum in concilio Aurelianensi & in Arelatensi ecclesiasticis epocham certam nescisse potuisse, tamen diuam synodum ultra annum 555 differri posse negant ex eo quod Sanctus noster, qui hanc subscripsisse probatur, dicitur

D

propterea
Biniom &
Fabrum ab
est, inter
est.

E

etiam
Parisien-
conci-
anno 549
& anno
553 celebra-
ta fuisse.

A. *disso anno Ufclenſem ſidem morte ſua vacuum, ut ex ſuprà dictis manifeflum ſit, reliquerit. Cum vero hanc ſynodum concilio Arelatenſi v. cal. Septuaginta, aut concilium Pariliſenſi 11. octiſcapto emoverit, anno 540 ſubſiſſiſſe, poſteriorum eſſe, quatuor de hoc evanidia ſcripſiſſe auctores, merito affirmant, ſynodum Pariliſenſem ſecundam inter annum 549 & annum 553 habitam fuiſſe, ſit conſideratum.*

4. Caſaril
Arelatenſis
diſcopulus,
Ufclenſis
Vita ſcrip-
ſit ſuiſſe
auctor.

16. Primum de Sanſti noſtri obitus anno & Aſſis diſſerunt, de quodam ſcitu, ab aliquot ſcripſoribus Sanſti aſcripro, ſermonem habemus. Mobilis in Amonſis ad S. Caſaril Arelatenſis episcopii Vita, quæ, ut ibidem videre eſt, à quingentis ejus diſcipulis, ſcilicet Cyprano, Firmiano, Vincentio episcopis, & pœthoro Meſſiano & diacono Sephina eſt compoſita, hanc Firminum cum S. Firmiano Uſclenſi episcopo, de quo hic agimus, unum comendare poſſe exiſtimas; cui Baillietus in Vita S. Caſaril ad xxviii Auguſti & auctores Liſtoria Literaria Francia tom. 1, pag. 197 ſcripſit.

B. *Ad eſſores noſſiſſi Gallia Civilitatis tom. 6, eſt. 611 & 612, ubi agitur de S. Firmino Uſclenſi, ſit loquatur: In Aſſis notis Firmini nulla occurrunt, que hunc ſervent opinio, quibus J. Baillietus cum 6. meſſe Auguſti num. 3. Commentariis prævit ad S. Caſaril Vita hinc verbis aſſentitur: Neque ego in Mss. noſtris de S. Firmino Uſclenſi quidquam reperire potui, quo evincat S. Caſaril diſcipulum fuiſſe, aut cum aliis Vita ſcripſoribus. Quia propter rem incertam relinquere coeger utique ad 22 Octobris, ubi de S. Firmino Uſclenſi agitur laus. Ego vero lubens facior, ne poſt accuratam indagatiorem nihil huc uſq; à laudare poſſiſſe, que Sanſtum noſtrum in S. Caſaril diſcipulum ſeſe tradiſſe, ſeu ad illius ſitam concinnandam operam & Radium conſuſſe, cum laudat Baillietus, Baillietus & Liſtoria Francia editoribus affirmare poſſim.*

Anno 543
ex hoc vita
nagrat.

C. *17. In ipſius obitus tempus modo inquiritur. Eſt S. Firmini Aſſa, ut ſuprà dictum eſt, annum, quæ ex hoc vita migravit, nequiquam exſtimate; tamen ex tempore, quo ipſius in Uſclenſem ſidem ſuccederet S. Perreolus obitus, ſicut C. ex annorum numero, quibus hic diſſam eccleſiam adminiſtravit, Sanſti noſtri obitus epocha poſſeſſe determinari. Gregorius Tuonenſis lib. 6, cap. 7. S. Perreol obitus anno ſexto Childerici II regi, qui annus ſecundum omnes hiſtoricos Incarnati verbi anno 581 illigatur, contigſſe ſit referre: Anno ſexto Childerici II regis Perreolus Uſclenſis episcopus magnæ vir ſanctitatis obit, plenus ſapientis & intellectus. Qui libros aliquos epistoliarum, quæ Sibonem ſecutus, compoſuit. Hunc auctorem ſecuti Colocet, Eugius in Criticis, Baillietus, Liſtoria Literaria Francia editores, multique alii S. Perreol obitus anno 581 conſtanteſſe collatione. Quod ad annorum numerum, quibus diſſus Perreolus Uſclenſem ſidem occupavit, ſpectat, hanc ipſius Vita ex antiquiſſimo codice collegi Paræſis Theſauri in elato Dominici Opere elatis verbis ſit referre: Perreolus vir Domini, conſeſſorque beatiffimus poſt tranſitum S. Firmini Pontificatum tenuit annis 22 & vii. Atque de hoc S. Perreol Vita*

capite, quinquaginta de ipſo tranſierunt, ſcripſoribus animo, ut jam ſuprà diximus, conveniunt. Præinde ſi annos 22, quibus S. Perreolus Uſclenſem eccleſiam adminiſtravit, ex anno 581, quo hic mortalem vitam cum immortalis commutavit, demas, S. Perreolus ſidem Uſclenſem anno 553 quam morte ſua vacuum Sanſtus noſter eodem anno reliquerat, adſiſſe reperiet. Quæ ſtabilitas, cum S. Firminum ex ſcripſorum ſuprà num. 9 laudatorum conſenſu totum 37 annos vixerit, ipſum reparata ſalutis anno 516 natum fuiſſe etiam ſit conſideratum.

18. Sanſti noſtri Aſſa, ut ſuprà notavi, Dubouchet in libro, cui titulus: Origo Domini France, publici juris ſcit, & in omnibus ſit cum illorum exemplari, quod à P. Poſſio ad Majores noſtros anno 1648 tranſmiſſum, noſtis hic præ manibus eſt, conveniunt. Aſſa apud Dubouchet ſcit & exemplar noſtrum nec auctoris nomen, nec ſines à quibus, quæ narratur, haſſa ſit, expreſſum, neque ullam notam chronologicam continent, quæ tempus, quo carata fuerat, determinari queat; atque in quinquaginta locis tranſcuro, in aliis vero verbis ad-junctis, fabula annorum reſoluitur, plurimam ſit auctori, ita ut hanc multum ſit apud eruditum videntur promereri. At licet hac ita ſit, laudat ſuprà Dominicus Aſſa hac hanc animo reſoluitur eſſe, ſed, quæ in illis hiſtorice ſit, a ſignificanda ſitque cum temperata admittenda exiſtimat. Dominici opinio Baillietus, nova Galia Chriſtiana editor, & Liſtoria France auctores videntur ſuſſagari, qui in ſuis Opibus diſſa Aſſa, apud Dubouchetum edita, omiſſi, quæ in illis reperiantur, ſubſiſſe ad-junctis, poſterioriſſe commendarent. Uter ſit, ego exemplar noſtrum, hoc ſit, ut poſſo, laudat, collatum cum illis, quæ publici juris ſcit Dubouchet, Commentaria illi ſollicitam, Ledorique in Annuario, quid à ditiſſis auctores de ſingulis in Aſſis aſſerit ſuſtineant, reſerem.

AUCTOR
J. B. F.

Aſſa Mg
eſſida.

A C T A

S. FIRMINI EPISCOPI

Auctore anonymo,

EX P. Possini Ms. cum edi-
tis apud Dubouchetum in
libro de Origine Domûs
Franciae collato.

CAPUT UNICUM

Sancti patria: illustres pa-
rentes: fuga Usetiam: ad
presbyteratum & deinde e-
piscopatum Usetiensem
promotio, quem morti pro-
ximus fratris filio cedit.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Arctur.
Narbona
natus, pa-
rentes, Geo-
r. et ubi ar-
rere iussit
des fugam.

Narbona civitate sum ortus. Pater, inquit, meus
Ferroolus vocatur, mater verò mea Indulfria à
votum nomine. Hec valens juvenis ille, in-
gressus palatium ipsius pontificis, manebat ei
omnia, quæ à beato Firmino valuerat.

¶ Tunc pontifex iussit eum lacrimis ad se,
cui & dixit: Unde venis, aut quò pergis, vel
quo vocaris nomine? Cui beatus Firminus di-
xit: In Narbona civitate ortus, reliqua errare
gentilitatis, Coristo Dominus servitatus huius ad-
veni: de nomine autem, quod perpassisti, ego
Firminus vocor. Cognovit autem ipse pontifex,
quod esset ex sua progenie ortus: tituloque
sancti ac beati amicus eum sibi iuravit. Erat au-
tem ipse Firminus annorum circiter deo-decim,
litteris bene eruditus; Ferroolus verò septem
annorum. Eodem die subsequente Ruricius Fir-
minus clericum faciens Diaconum ordinavit;
Ferroolus verò tradidit Grammaticæ erudi-
tioni. Et dam Firminus annorum fidei rugati &
ad honorem pre-byteri pervenit.

¶ Erat autem prædictus Ruricius jam senex
octoginti scilicet annorum, posuitque sub di-
tione sua beatum Firminum super omnes civitates
provinciæ (Occidentis Iuliorum) & cetera loca.
Eodem anno subsequente Ruricius vitam sanctam
est. Remansit vir religiosus Firminus Usetia
titulus & pastoralis culmine sublimatus, qui dom-
m residens, iussit Ferroolum venire ad se; eum
autem ventilem, interrogavit eum de sui erudi-
tione & de moribus suis. Quo perpassit, invenit
eum dilectionis Dei & proximi concordem, & cha-
ritatis non sine; orationibus enim Domini ju-
giter adherere solum quidebat. Itaque Firmi-
nus summus episcopus eum clericum fecit &
non post multos dies Diaconum ordinavit.

¶ Puit hac factis Firminus gravi infirmi-
tate infirmari cepit, tunc paterni curi evan-
gelis, atque pertractis suo iussit in Fer-
roolum diaconum vocari, presbyterum ordina-
vit, atque in vice sua super civitates, quas
ipse præerat, & super omnes vires suas eum
constituit, & præcepit ei, ut monasteria sacra-
ta, ut scirent, quomodo doceret populos &
regent sibi subiectos.

¶ Beatus verò Firminus graviter ex eadem
infirmitate gravatus, parum loqui poterat, cui
nocte quiescenti assistit angelus Domini, & vo-
cans eum dixit: Firmine, dimissum est pec-
catum tuum, crastina die, hora diei tertiæ, vi-
debis gloriam Dei & angelum Michaelen ve-
nientem, ut te suscipiat, atque ad regem colo-
rum perducat. Beatus vero Firminus clamans
voce magna ad angelum dixit: Domine indica
michi, cui dancam curam sanctarum civita-
tum provincie. Cui angelus dixit: Filio tra-
tus tui Ferroolo, quia dancum est illi desuper,
& hac dicens visio Angelica recessit. Qui au-
tem vigilabat in eadem domo vocem angeli-
cam audiebat &.

¶ Audiens hæc B. Firminus gavisus est val-
de, & missis epistulis episcopo Arelatensi &
Avenionensi & simulque Avaricensi a multis,
ut in loco suo Ferroolum episcopum ordinare-
nt, quod & factum fuit. Post hæc vero
beatissimus Firminus precepit venire ad se om-
nes clericos, & pre-byteros, & omnes mini-
stros ecclesiæ, & omnes liberos suos, quos
venientes, pervolvens fe ad pedes eorum, ro-
gat, ut eadem dimitterent, si quid in eos de-
liquisset. Circa verò horam diei tertiam beatissi-
mus antistes Firminus se in ecclesiam portavit, &
iussit.

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

A iussit fieri sibi vestitus celebrari exactionis promissum angelis. Ut autem sanctum Domini corpus accepit, intentis auribus auscultans, audit vocem cantentium in aëre. Et signans se signo crucis, migravit in pace v. Idus Octobris, perferrebatque in episcopatu xvi p. annos.

archiepiscopus, ad sinistram Rhodani iuxta aram sedo.

in Avenio urbs Gallie in Provincia ad Rhodanum sita, archiepiscopus civis sub summi Pontificis Dominio insignit.

in Avenione metris Araudis urbs Gallie in sui nominis provincia episcopatus sub archiepiscopo Arelatensi.

o Sancti nostri episcopi ordinationem ab episcopo Arelatensi, Avenionensi & Aragonensi peractam canonicis constitutionibus repugnare coarctandi super laudatus Faber ex eo, quod Ufclensis episcopus non Arelatensi, sed Narbonensi Metropolitae secundum veteris provinciarum notitiam esset subditus, ejus castoris rationes sequenti ratione Dominicus citat libri pag. 123 impugnat: Atamen ille non gestit tempus expendere (Faber) cretam scilicet Gothis Ufclam, quare ratione Ecclesiastica disciplina civem Provinciarum normam ex auctoritate precipuum secuta sit, penitum ab his prefatis Ferreolus ordinationem legitimum putaret: nam ut à Childeberto Tholosa eadem expeditione Francorum imperio adjecta, non Narbonensem, quæ adhuc sub Gothorum dominio remansit, sed Burdigensem metropolim agnovit, sic Ufclia non Narbonensi, sed Arelatensi uti vicinaret, sic jam Franci ab anno 516 addicte parit, idque aperte insinuat Gregorius Turonensis: Assent enim desinit Ferreolus Ufclensi Albiensem extra regni consilium Dynami studio in ejus locum fuisse subrogatum: ac Dynamus rector erat Provincia, quæ in Sigeberti regno censetur, ut ex eodem Gregorio constet, dum in administratione Provincie Albiensem in locum Jovini subrogatum narrat, Sigeberto vero successerat Childobertus, qui post Albiensibus tantum mensibus episcopatu Ufclensis sancti, decessum, Jovinum regio precepto successorem ei designaverat, contra quem Marcellus Facilis senatoris filius infurrexit, qui convocatis comitibus provincialibus per consilium Dynami episcopus Ufclensis est ordinatus, ab episcopis scilicet Provincie, cui preerat Dynamus, ac per consequens à Viennensibus, in Childoberti regno constituit. Non ergo provinciarum ordinem turbavit Firminus, dum Ferreolum nepotem suum ab Arelatensi, Avenionensi, & Arusiaco episcopis consecrandum censuit. Quod si non hac Faber viciorum rationatione, negare coram non potest, tunc temporis Arelatensi episcopo Romano Pontifices per Gallias vires suas demuldas, ac per consequens ordinandorum utique per hunc tradum prefatum auctoritatem, quam olim Viennensi & utrique Narbonensi Zosimus episcopa sua circumscriptant: id testetur Vigilius Papæ decretum ad Auxanium Arelatensem episcopum datum anno 545, quam deinde gratiam in Sapado renovavit Peaugius anno 557, ut ipsius Peaugii ad Childobertum regem docet episcopa: ut inter hac sparia Firminum decessisse facta constat.

p Pro numero chronico xvi ponendus est numerus xvi: quod mentum facile irrepsit: nam cum literis chronici per xvi annos, qui ab anno 517, quo sedem hanc Sanctus assit, usque ad annum 557, quo ex hac vita migravit, continuo decurrunt, sanctum Præfatum episcopatum tenuisse, scripsisset: Hicographus, inter denarium numerum x & quatuordecim v. quinquagenarius x ab imperietis amonensibus fuit adjectus.

ANNOTATA.

a Vide Commentarii prævii numerum 8.

b Vide Comment. prævii numerum 10.

c Pugnet videntur, inquit Dominicius in citato superius libro, cum Sidonio episcopi mentis hæc Acta, dum Sancti nostri patrem gentilitatis nra denotum hie referunt, quem nihilominus, si idem ille sit, ac Touamius Ferreolus, cujus idem præfatus in libro 2, Epist. 9 meminit, de recta fide non focus ac genitori ejus bene sentientes infirmos: quia tamen, ut ex eodem auctore Sidonio colligitur, in Touamius Ferreolus admodum juvenis, ac teneræ ætatis erat tunc cum Sidonio scriberet, fieri potuit, ut Gothis Septemania, Occitanie indicioris parte potius, Arrianam fidem amplexus fuerit, aut horum Achorum auctore, dum Firmini patrem apud Gothos degentem nardire, eorum quoque dogmatibus hunc imbutum sibi fuisse: ut eo magis beati Viri, quem laudat, virtutem extolleret, quo à parentum fide longe alienum rependeretur. Dominici opinio in libro, Nova Gallia Christiana editores, Historia Litteraria Francia auctores & Consilia suffragari videntur, qui in fide de Sancto nostro elogiis ne verbum quidem de hys parentum hæresis loquuntur, quin ima Nova Gallia Christiana editores S. Firminum aliqve ad duricem animum à parentibus pte educatum fuisse dicunt.

d Apud Lucan cap. 14, v. 26.

e Bollivier, Nova Gallia Christiana editores & Historia Litteraria Francia auctores de hac Sancti fuga aliam sententiam, & Sanctum nostrum & Ferreolum fratris sui filium ad Roricium Ufclensem episcopum & S. Firminum pertraxit, ut literarum studio sese traderent, à parentibus fuisse missos, ferunt.

f Sancti Ferreoli Acta, de quo in Opere nostro in Præfatione ad diem primæ Aprilis mensis habetur, in Operis Supplemento ad v. Jovianum diem debemus. Fuit hic filius celebris Anseri, fratris S. Firmini, per quem Anbertum regem Francorum secunda ac tertia filij originem cum prima connexione: quidam gentilogi, ut apud laudatos Dominici, Bouchetum & apud Jordanum in libro, cui titulus: Critique de l'Origine de la Maison de France est videre.

g De Roricio seu Rorico Ufclensi episcopo & Sancti nostri patre consule in Opere nostro Præfatione ad hunc diem 21 Octobris.

h Vide Comment. prævii num. 10.

i S. Firminum anno ætatis 20 à Roricio Ufclensi episcopo ad sacerdotium & sequenti anno ad episcopatum contra leges Ecclesiasticas promovit fuisse, etiam Bollivier & Nova Gallia Christiana editores referunt.

k Hac Sancti cum Angelo colloquio in Februario numero Dominicius respondit, cui Bollivier, Nova Gallia Christiana editores & Historia Litteraria Francia auctores merito suffragantur.

l Arelate urbs Gallie in Provincia Arelatensis Titus V.

Mmm

DR

DE S. CANNICO, ABBATE

KILL-KENNIENSI SEU ACHADH-BOENSI,

IN OSSORIA HIBERNIÆ PROVINCIA

COMMENTARIUS HISTORICUS.

§ I. Memoria in Martyrologiis: cultus: qualiacumque
Sancti gesta unde eruenda.ANNO DCCC
VLA DCCCXII
SICUTI CAN-
JACUS VITA
IN DCCCXII

Noster Sanctus, qui seculo VI antiquam Scotiam seu hodiernam Hiberniam vitam sanctissimam illustravit, hoc die memorandus venit S. Canonicus, Achadh-boensis, post o Sancti auctori nomine Kill-kennienfis didi, olim nobilissimus monasterii fundator celebris, quem Martyrologium Romanum ad præsentem diem breviter ita memorat: In Scotia sancti Cannici abbas. Baronio præterea Uffardus, in cujus gentis textu sic legitur: In Scotia, sancti Cannici abbas. Apud ipsos antiquiores nulla ejusdem sic mentio: unde colligit (idem Solterus noster, sanctum illum Abbatem singulari Uffardi diligenter, vel fortis quod ipsum Ordinali sui abbatem Uffardus conscribit, cum in ipso Gallia peculiaris cultus fuerit celebratus, in sacris Tabulis locum obtinuisse. Florarum quoque nostram Ms. eodem die ipsum sic celebrat: In Scotia sancti Cannici abbas. Inter recentiores Castellanus & ostior Martyrologist Perschus ad eandem diem illum Canonicum appellant. Wionus in Ligno Vitæ, Menardus in Martyrologio & Buxellius in Menologio Benedictino Sancti sui Ordinis ipsum asserunt: sed Mabillonio tem in Actis, quam in Annalibus relictis ignotus est. Juvenius Wilfridus in Martyrologio Anglicano, quod anno 1608 patrio idiomate vulgavit, annoque ejusdem seculi 40 retagium iterum typis subiecit, gentium nobis elogium. In priore editione hac habet Anglici, que Latine subiungo: In Scotia depositio S. Cannici abbatis & confessoris, cujus pia vita & miracula in toto Christiano mundo sunt nota, et precipue in Scotia, ubi natus est, vixit, & circa Christi annum 800 obiit. In posteriori vero editione sic: In Hibernia depositio S. Cannici abbatis & confessoris, cujus pia vita & miracula apud posteros sunt celebra. Circa Domini nostri annum 800 obiit. At Wilfridus plurimum è vero aberrare, cum Sanctum circa annum 800 ex hac vita migrasse ostendit, ex dicendis fiet manifestum.

E-est tena
Ostio

2 Kill-kennienfis Hibernia civitas Sanctum nostrum ut patrum olim veneratur, atque quoniam xi Octobris die ipsius festum Officia ecclesiastica hanc Lectionem, quarum sex ipsi propriæ, relique vero à Communi Confessione, ut vocant, legenda præscribentur, celebrat: quod Officium ex Breviario ecclesiæ cathedrales Aberdonensis, anno 1509 edito, excerptum & in supplementi nostro thesaurio expressum hic occipit: ORATIO. Proce-

ptem, quas tibi, Domine, in B. Cayaldi confessoris tui atque abbatis venerationem desideramus, benignè suscipe, & ipsius interventu, quæsumus, clementer exaudi. Per Dominum &c. LECTIO 1. Canonicus, qui de Hibernia genus acceperat, & nomen, Scotiam veniens sub monachali habitu, & monasticorum habitu pluribus militavit annis. Eo namque tempore magis sanctitatis & devotionis vir B. Columba in Jona floruit insula, à quo, eum B. Canonicus eam visitaret, venerabiliter receptus est. LECTIO 2. Cumque simul confabularentur, variis sermone quæstionibus in medium S. Columba proposuit, quas periclitè, ut apparet, humanam naturam superando, enucleavit, & audientibus clara B. Canonicus reddidit: ita ut sapientiam ejus B. Columba admiraretur, & ab eo interrogatus, unde hæc haberet, Canonicus respondit: Cum solitarius in eremo pacem vitam pro nomine Jesu, ille meum illustravit spiritum, & radientem meum spiritu oris sui decerit. LECTIO 3. Verum inito per fratres consilio Roman petiit: eo itaque itinere per Italiam, incidit in latrones, qui eum cum spoliis occidere nitentur, brachia eorum divina Pietas adeo compescuit & renavit, ut quasi statim immobiles viderentur: sed prece beati Viri brachia, ut antè, flexa sunt, & ad se conversi latrones Deum & beatum Virum laudaverunt, ab eoque genibus flexis veniam postulantes abierunt.

3 Tres mediæ Lectiones de Communi Confessorum sunt desumende. LECTIO 7. Quodam etiam die oblatam est bono Viri monstrum, mirabile ad humanum effigiem corpus habens sine brachiis: quod eum visitet, fontem virum de terra produxit, in quo monstrum levit, & confestim omnia membra de molli perfecit proruperunt. E magis etiam, qui se cumque Deum à populo arte magica coli perfecerat, signo sanctæ Crucis primitivè facto, demonem, qui illum illustrat, effugavit, & artem magicam illam populo palam demonstravit. LECTIO 8. Contigit etiam demonem, virorum sanctorum infiduciorum, domum, in qua studebat B. Canonicus, igni dato, cumque Vir Dei domum igne valido accensum intellexisset, domum foris egrediendo, & librum Evangeliorum, in quo ex tunc legebat, apertam reliquit, poscit, singulis artem in domo consumpsit, liber Evangeliorum sine macula compertus est. LECTIO 9. His & quæ plurimis aliis virtutibus & claris miraculis sanctus Canonicus mortuus refecit, mare catibilibi & prubuit, & cetera etc.

A elementum ejus acuti obolabant; animam co-
jultum de manu demonum liberavit, fardos
audire & loquaci privati simili malum docuit.
Tandem in bona sanctitate celeberrime super
etheri volavit panis, angelicus in praesens affluens
ehors.

M. F.
bonorum.

4 Inter Missas propterea Sanctorum Patrono-
rum Francia & Hibernia, jussu Clementis
XII Papa editas, una praefertitur ad diem
XI Octobris, in festo sancti Cincii abbatis, ec-
clesiae & civitatis Kilkeniensis patroni, quae
sequenti tenoris est: Introitus. Tenuisti ma-
num dexteram & in voluntate tua dedisti mi-
hi, & cum gloria suscepisti me, Deus consilis
mei, & parum mea in aeternum. *Psalmus:* Quo-
niam bonus lumen Deus, his qui recti sunt
corde. *Oratio:* Deus omnipotens, cujus servi-
tus summa & plena est scientia, praesentia, qua-
sumus, ut beati Cincii imitatione subpositi, mi-
vicem in timore Christi, quasi filii obedientiae,
tibi libera charitate in sanctitate & iustitia ser-
viamus. Per eundem Dominum &c. *Lectio* Episto-
lae ex cap. 12 epistolae B. Pauli Apostoli
ad Romanos & c. 9: Obsecro vos, fratres. Gra-
dualis: Lucerna positus meis verbis tuum,
Domine, & lumen semitis meis. 7. Custodivi
vires Domini & iustitias ejus non repuli a me.
Alleluia, alleluia. 7. Ecce vero humilita, in
quo dolus non est, vir erat rectus ac timens
Dominum & recedens à malo. Eos agellum se-
cundum Mertham cap. 19 & c. 16: Unus ac-
cedens ad Jesum ait illi. *Offertorium:* Jacta su-
per Dominum curam tuam, & ipse te eruet, &
deletores in Domino, & dabit tibi petitionem
cordis tui. *Serena:* Suscipe, quesumus, Do-
mine, preces & hostias, quas tibi offerimus;
& concede, ut beati Cincii imitatione deside-
ris carnis spiritu mortificantes, tibi soli servia-
mus. Per Dominum &c. *Communio:* Tu es
spes mea, Domine, portio mea in terra viven-
tium. *Desuper Psalmonum:* Deus cordis
nostri & parvorum in aeternum, hujus pene-
tratione Sacramenti tribue nobis, intercedente
beato Cincio, ut tibi uni adheremus in ter-
ris, à quo speramus eternam haereditatem in
caelis. Per Dominum &c. Sed de his satis.

C
Inter preci-
pro Hiber-
nia Sanctus
& Apostolus
numeratur:

5 Sanctum Canticum nostrum Inter preci-
pua Hibernia Sanctus celebratum fuisse, ex
variis apud Colganum, in Opere de Sanctis
Hibernia, locis distinctum: quippe in Anno-
tatione ad Vitam S. Finniani pag. 398,
nom. 24 asserit, illum in quibusdam ecclesiis
inter duodecim Hibernia apostolos numerari:
in Catalogo Sanctorum Hiberniae, quem Jacobus
Usserius in libro de Britannicarum eccle-
siarum Primordialis Commentario illustravit,
inter primos Sanctos, qui post S. Patricium
sub regibus Tassili, Diarmata & duobus
Mordelg nepotibus Britanniam sanctificare il-
lustrem reddiderunt, hic Sanctus recensetur:
etiam in S. Columba Vita apud Colganum in-
ter praecipuos, qui saeculo vi in Hibernia flo-
ruerunt, Sanctus S. Canticus numeratur. Quatuor
(inquit laudatus biographus) ex Hibernia illo
aero praecipui Sanctus, venerabiles patres &
monasteriorum fundatores, Congellus Kilke-
e abbas Bonenhorensis, Canochus abbas Achadh-
bocensis, Brendanus abbas Cluainferensis &
Commar O Liebain abbas Dermagensis, tam
ex Hibernia profecti in Jonam insulam veniunt
in S. Columba inviolandum.

Usserius Tomus V.

6 Porro sancti Abbatis nomen apud varios
varie scriptum legimus. *Ussardus*, ut vi-
dimus, illum Cincicum appellat; *Castellan-*
us & *anthon Maryrologii Parisiensis* Cin-
cium. Apud Colganum in Vita S. Colum-
bae Canochus, in Vita S. Congelli in Opere
nostro ad diem decimum Melli Canticum scribitur:
in *Attila* eundem S. Finniani apud Colga-
num Cincichus dicitur, à Colgano vero Can-
nichus appellatur. *Usserius* citat illi pag. 957
Sanctum vulgo S. Konny nomen asserit, quae
locum Achadh-bo, in quo ipse monasterium
significat, adscribit, postea in civitate
ten, quae hodieque Kil-kennia, quod nomen
Callan sive Fanum Cincici denotat, vocatur,
fuisse erectam refert. Unde jam variis
illis apud diversos scriptores Sancti nostri ap-
pellatio reperenda sit, mihi & Colgano pro-
fus ignotum est; ut sit, ego cum Colgano,
Maryrologio Romano aliiq; non Canticum
appellabo.

AUCTOR
J. B. F.
est novum
verum scri-
psum.

7 Dolemus sane, quod hujus sancti *Vitae*
nullam habeamus, quam sanctissimae lecturi
utiliter exhibere possimus. Habemus quidem al-
liquam auctoritatem anonymi in codice nostro Ms.
Solomonicensi natam Ms. 167, de qua Solle-
rius in *Ussardi*, quod edidit, Maryrologio
ad hunc diem meminit: verum ex hisce non
est, ut, est Ruscus illam aliquam *Ana-*
stasis illustrare voluerit, ego tamen praefus in-
dignam prelo judicem. Ecce in ea vice quic-
quam praeter prodigia, qualla in jam supra
transcripto Sancti *Ussardi* leguntur, reperit,
eque pariter ex *Attila* *Vitae* munita, primum
tam insulse relata, ut sciam quid credens non
merentur, nisi à perillare certiorque, quoniam
anonymus ille fuerit, scribere tradatur. Ex-
stare tamen *Attila* Sancti *Attila*, distinctus ex Col-
gano, qui cum in *Attila* Sanctorum Hibernia,
tum in *Triade* *Thomae* frequenter laudat
S. Canticus *Vitam*, spem est tam ad diem XI
Octobris edituram; quod tamen, morte pro-
pudus, non praestitit. Hanc *Vitam* diversam
esse à nostra, liquet ex eo, quod Colgano
quidem ex illa recitet, qui in hac disce-
ratur.

E
Car Piam
est C. de
hominis.

8 Hujus itaque citata à Colgano *Vitae* de-
fesse cogor ad aliorum Hibernia Sanctorum,
qua exstant, *Vitae* recurrere, quae in his
sparsim narrantur, colligere. At praesquam id
agam, scilicet duo universi mensei velut
primum est, Hibernorum Sanctorum *Attila* possum
dubia esse fidei, & à scriptoribus minime ac-
curatis ac atate longe posterioribus confectis.
Alterum est, in ipsum frequentem oc-
currere rerum simillarum narrationem, quae
variis Sanctis ascribitur; ita ut nesciat, cul-
turo adscribi possit. Illis praenotatis ad
Sancti gesta progredior.

S. M. resti
ante aucto-
re.

ADNOTAE
J. B. F.

§ Sancti nativitas, quae fertur praedicta à S. Patricio: parentes: patria. A S. Doco institutus, fit S. Finiani discipulus, ac deinde monasterium Achadh-boenae condit. Ipsi cum SS. Columba & Pulcherio familiaritas. Obitus tempus.

Abbatem nostrum
Patricium, quem
S. Patricius
praedixit
fuisse

B

S. Sancti Cannici nativitate multis, antiquam in lucem eductur, anni à S. Patricio, Hiberniae apostolo, praedixit fuisse, auctor est anonymus scriptor Vita tripartita S. Patricii apud Colganum, ubi pag. 146 cap. 26 cum narrasset, S. Patricium in Kiennachta, quae regio secundum Colganum in Ultonia, Hiberniae provincia, sita Kiennachta Glinn Gemin vocatur, nobilem virum Scéonam cum sua familia ad Deum convertisse, sacroque fonte abfuisse, hae subdit: ibi (in Kiennachta) eum praedixit sanctum Connecium post tempora nascendum, futurumque decus eximiam, commanensque istius Kiennachtae regionis patronum. Adhuc Colganus, qui, S. Patricium hae praedixisse, credere videtur, in annotatione ad dictam S. Patricii tripartitam Vitam pag. 182, num. 192 refert: Vide Vinum S. Connecii ad 21 Octobris. Ex qua, ejusque poësis constat omnia esse vera, quae de ipso hic referuntur. Fuit enim natus in illa regione Kiennachta, ejusque ad hunc diem ejus patronus. At, licet Sanctus in illa regione natus, ipsiusque patronus sit, quis ex eo, S. Patricium illa varietatem fuisse, fieri constellatum dicat? Indè S. Patricium, si reipso de Sancto nostro talia praedixerit, vera praemonstrasse, scilicet conficere. Ut sit, cum nullus, quod sciam, inter S. Patricii biographos, si anonymum dictae Vita tripartitae auctorem excipias, hujus varietatis mentionem faciat; cumque de illius tripartita Vita antiquitate et auctoritate nihil certi possumus existimare, non est, cur cum Colgano, Sanctum Hiberniae apostolum Sancti nostri nativitatem praedixisse, nulla veterum monumentorum auctoritate praevaleat credamus.

C

10. Cannici patrem Laydecum nomine fuisse Officiarius in Chronologica etiam operis inditè scribit, addens eum poëtam fuisse, atque ex Dalaal familia originem traxisse. Auctor Vita insuper, supra memorata, Sanctum ex honesta, ac pauperi stirpe, patre etiam Laydeco poëta venerabili, matre vero Melia nomine de nobilibus Muguis orum refert. Quod ad Sancti patrum spectat, auctor Vita tripartita apud Colganum in Triade, ut statim dicimus, S. Patricium varietatem inditè de S. Cannico in Kiennachta Hiberniae regione nascituro, ita ducit etiam in Sancti nostri Vita, teste, qui ipsam legit, Colgano, refert, numerum superiorum lectionem monuit. Nec in hoc capite Vita nostra M., quae S. Cannicum in Kiennachta

Sancti patrem
reverti
patris.

nae regionis loco, Vallis pellis dicta, in lucem eductum refert, distepas: Sanctus igitur, habet, Kiennachus in regione Kiennachta, in valle pellis natus est; sed in regione nepotum Muguis in loco, qui dicitur Kennbaga, natus est.

D

11. Cum jam S. Cannicus poëtam extiterat, ex Hibernia in Britanniam transmigratione, ubique religioso ac sapienti abbati nomine Doco se erudendum tradidit. Disce id ex sequentibus Sancti nostri biographi verbis, apud Officiarius in Britannicarum ecclesiarum Antiquitatibus pag. 952 & 953 relatis: Cum S. Cannicus crevisset, & perfectus effectus fessu; voluit scientiam discere, & religiose vicia vacare. Porrexit ad mare, transmigratione in Britanniam ad virum religiosum & sapientem nomine Docum. Legit verò apud illum solatium, & bonos mores didicit. Idem etiam, qui S. Cannici Officiarius ecclesiasticum Parisi anno 1620 ediderunt, refertur: Britanniam, habet ipsius Officiarius, petiit (Sanctus) & apud venerabilem abbatem nomine Docum literali scientia, sanctaeque religioni se tradens, cum eo in docibilibus atque obedientibus aliquot annis permansit. R. D. Godefridus in Opere, cui titulus Vita SS. Martyrum, aliorumque etc., Parisi anno 1783 Gallicè edito, ad xi Octobris diem inter pauca, quae de Sancto nostro scribit, ipsum in Cambriam, nomen Angliae provinciam, Vallis Angliæ, & Galles the pays de Galles, ad Docum, quem Sancti titulo insignit, transmigratione, sic refert: S. Cannicus adhuc juvenis aliquot annis in Cambria sub S. abbatibus Docti discipulum vixit. Quis sciret ipse Docum, qui ab erudito Godefrido hic Sancti titulo honoratur, vel cui monasterio praefuit, hae usque repere haud potui: Interim, si S. Cannicus à quodam abbate nomine Doco instructus fuerit, equidem non in Anglia ad ipso in religione & scientia ecclesiastica eruditum fuisse certum est; non tunc temporis nec monachos, nec abbates ibidem vixisse; atque tantum anno 156 in Angliam sacerdotes, qui infideles hujus insulae incolae converterent, à Gregorio I missi fuisse, omnino constat.

à S. Doco
instructus

E

12. Auctor Vita S. Finiani, seu Finiani abbatis, apud Colganum die xxiii Februarii pag. 396, cap. 19, S. Cannicum, in Hiberniam jam reversum, sub hujus abbatis disciplina, in monasterio Clonla-Erardeni, quod Colganus in Annotatione hodiè Clonardiam dictum & in conspectu Legenda & Media sumum ait, eruditum fuisse sic tradit. In hoc ergo loco, inquit, velut sol in medio caeli, radios virtutum & filiaris doctrinae atque miraculorum illustrando mundum (Plandant) emisit. Pama enim bonorum operum ejus ex diversis temporibus viros illustres patrum ad Scripturam sanctam addiscendum; partim ad ecclesiasticam institutionem percipiendam, quasi ad quoddam tutius sapientiae admirabile iterum intravit. Quorum nomina sunt duo Kyrenni; Kyrenus filius artificis, qui Mac-an-Thia dicitur & Kyrenus Scigiare; Columba-Kille & Columba filius Crimthann.... & Kiennochus.... Et hi omnes sancti viri ac viri virtutum pleni erant. Aha S. Finiani, inter Praetextissas relata ad diem xxiii Februarii, Majores nostri ad xii Decembris disfulerunt: interim, cum apud Colganum in annotatione ad hujus sancti vitam,

in disceptatione
nem S. Finiani
transfuit
ut: deinde

ipse

A Ipse anno 1554 ex hac vita migravit, dicatur, & S. Canonicus, ut infra videbimus, anno circiter 1515 natus, et infra annum 1597 mortalem vitam cum immortalis commutavit, nullis chronologicis ratio verat, quo minus Sanctus Myser S. Pinnianus discipulus audierit.

B 13 Simili gesta sub Pinniani disciplina memoria prodita non reperit. Apud Colgarnum, & Offspring variis locis legimus quidem S. Canonicum in comitatu inferiori Offspring, in loco Achadh-bo dicto, quem Admannus in Annalibus et Vita S. Columba Campulium-Bovis Latine appellatum esse, monasterium condidisse, quod postea Kilkenny, quod Patrum Cannici interpretantur, dictum urbi & comitatui Offspring nomen desisse videatur; et nullam chronologicam notam, qua tempus, quo monasterium illud a Sancto edificatum fuerit, determinari queat, reperire posuimus: unde his rebus suspicemur. Nunc reserit nobis, ut quidam ad Sancti gloriam faciente ex SS. Columba, & Mochmoei seu Pulcheri, quibus S. Canonicus familiaris fuisse dicitur, Vita, in nostro Opere edita, lecturi ob oculos ponamus.

C 14 Patro Canonicus, dum in suo Achadh-boeni seu Kili-Kewtenensi monasterio iam ipse abbas praeset, S. Columbam quandoque eduxit videtur. Ita distinet ex Vita S. Columba in nostro Opere ad item ex Janiti edita, quae pag. 252 sequenter refert: Alio in tempore quatuor ad Sanctum visitandum Columbam monasteriorum Sancti fundatores de Schola transierunt in Hymbo cum invenerunt Insulam, quorum illustra vocabula Concillus, Cahinodochus, Brundinet, Cormacus. Hi uno eodemque consensu eiecerunt, ut Sanctus Columba eorum ipsis in ecclesia sacra Rucharitibus consecraret mysteria. Qui eorum obsecundans Iulioni simul cum eis die Dominica ex more post Evangelii lectionem, ecclesiam ingreditur, ibidemque dum Missam sollempni celebrantur, Sanctus Brundinet, sicut post Concilio & Cahinneco intimavit, quemdam criniosum ignem globum, & vidit luminosum de vertice sancti Columbae ante altare stantem, & sacrum oblationem concensum, tum diu adentem, & insuper altaris columnae sursum ascendentem vidit, donec eadem perficeretur sacrosancta Mysteria.

C 15 Circa in Opere nostro loco pag. 216 sequens de Sancto nostro prodigium legitur: Alio quoque in tempore sierva nimis insulente & periculosa tempestate, sociis, ut pro eis Dominum sanctum (Columba) exoraret, inclinantibus; hoc eis dedit responsum, dicens: Hae in die non est meum pro vobis in hoc periculo constitutus esse, sed est abbas Cahinnichi sancti Viri. Mira dicturus sum: eadem hora S. Cahinnichus in suo conventus monasterio, quod Latine Campulius-bovis dicitur, spiritu revelante Sancto supra dictam S. Columbam interiore cordis aure vocem audierat. Et cum fore post nonam cepisset horum in oratorio Eulogium frangere, oculus deserit mensam, unoque in pole inherente calceo, & altero praenimia scintillatione relicto, festinanter pergit hac cum voce ad ecclesiam: Non est nobis nunc tempus transire, quando in mari periclitatur navis S. Columbae. Hoc enim nomen Cahinnichus ingeminas commemorat, ut pro eo & suis periclitantibus co-

ret. Post haec illius verba octoetium ingressus flexis genibus paullisper oravit, ejusque oratione exaudiente Domino, illico tempestas cessavit, & mare valde tranquillum factum est. Tum dein sanctus Columba Cahinnichi ad ecclesiam praeparatorem in spiritu videns, quomodo longè converterentis, mirabiliter hoc de peccata puro profert verbum, dicens: Nunc cognovi, & Cahinniche, quod Deus tuum exaudierit precem: nunc valde nobis proficit utus ad ecclesiam velox eam uno calcamento cursus. In hoc itaque tali miraculo auctorum, ut credimus, oratio concepta est Sanctorum.

16 In S. Mochmoei seu Pulcheri Vita ab auctore nostro scripta, & in Opere nostro ad item xiii Martii edita, sequentes, quae Sanctum nostrum cum S. Pulcherio familiariter fuisse probant, leguntur: Quodam, inquit biographas pag. 286, die constituto B. abbas Kannicus promissi se venturum bord noni ad S. Pulcherum usque ad Luth. Hanc promissionem S. abbas Kannicus oblitus est, usque ad nonam diei in suo monasterio morans, Achadh-bo videlicet in regione Offspring: recordatus autem iugemait ad Deum, qui non implevit, quod promissi Sancto: & insuper Dei dispensatione cupit currere: sed tam citò agnitus est, quod ipsum nonam in monasterio Luth cum S. Pulcherio contavit: Deus qui eum condidit citissime, ipse scit, quid illi acciderit, quia sibi & nobis latuit, nisi quod ipse viribus ambularet suis. Itor jam unius diei multis pedibus inter ipsa duo monasteria Luth & Achadh-bo constitit; & precepit S. Pulcherius balneum preparari, & ait S. Canonicus: Cuna nobis, inquit, interim Missam, donec Gutes de obedientia redeant: sed S. Kannicus noluit. Sedentes postea in refectorio ad mensam, B. Kannicus abscedit panem, sed sanguinis rivum de puer in terram concurrere istius viderat. Tunc ei leniter dixit S. Pulcherius: Domine pater, rediens ad ecclesiam, & sacrificia Deo sacrificium laudis, quia hoc ego & fratres vobis amittimus. Et B. senior Kannichus tunc Missam Deo creavit, sicut desiderabat S. Pulcherius. Reversis autem Sanctis post sacrificium, ponem nitidum sine absolutione viderunt: & gratias Domino Iesu Christo agentes, considerant eum cum leuita spirituali.

17 Idemque biographas in eodem S. Pulcheri Vita cap. 4, pag. 287 haec habet: Quendam cellam S. Pulcherius suo commendavit discipulo, qui vocabatur Mochumbo, & ipse edulcarit ibi primitus ecclesiam & refectorium. Interca S. Pulcherius & S. Kannichus & S. Molus filius Coche, & S. Mosecha conveniunt una nocte ad eandem cellam; nullaque domus ibi tunc erat tota illi ecclesia sola. Et ille discipulus prepositus loci ait illis: Ite vos in ecclesiam, quia aliam domum parvam non habemus. S. Mosecha, qui dicitur & Fethannus, ait ei: Non; sed stemus ad refectorium, quamvis sit nudum, & Deus nostrar non finet ventum vel pluviam super uos descendere hac nocte. Comosentes ibi Sancti, id est, in refectorio nudo & manentes illuc, postea S. Molus dixit: In hoc loco, in quo facta est hac nobis carnis tanta, abundante divitum semper erit. S. Pulcherius oia: Hoc nudum culmen meum, sub quo Dominus nos hac nocte tempestiva descendit a nocte & pluviae, benedictum erit, & clarum edificium hic non

causit ibi
visibilem
salutem
eorum S.
Pulcheri
sacrificium
dando

capo S. Pulcheri
auctore
qui Sancti
S. Mochmoei
in fundam
cia.

DOCTORE
J. B. F.

646

DE S. CANNICO ABBATE

deficiet usque in eternum. S. Kainnichus dixit: Filius mortis in hoc loco non morietur. Ita Sancti benedixerant illum locum, & benedictio illorum semper non fallit ibi. Ex recedentes inde Pares, ille pius discipulus Mochembo, magister loci, ait eis: Me solum, sancti Dei, hic dimittis? Dixerunt ei Sancti: spiritualiter hic tecum erimus: & tu eris Sanctus in hoc loco, & tu nobiscum ad iudicium Dei convenies: & hoc signum habebis. Tunc Sancti quinque puros lapides posuerunt ibi in sancto conuictorio, qui usque hodie immobiles ibi gratia Sanctorum permanent, in signum sue promissionis, & nemo potest illos inde movere. Plura Sancti gesta letori communicanda non habeo.

Anno 599
p. 501. c.
huc vita
migrat.

18 Nunc restat, ut in ejus obitu tempus inquiramus. Quotquot S. Cannici seu praecleari facta posteritati tradiderunt, seu calum promovere alleborant auctores, hi omnes, inquam, si H'islanum, qui sancti mortem plus diu ut integris seculis servat, excipias, ipse in seculo 6 ex hac vita migrasse, unanimi consensu scribunt; at in dicti seculi anno, quo obierit, assignando haud omnino consentiunt. Uiribus citato supra libro pag. 917 Sanctum anno 527 natum, Incarnati verbi anno

599 ex hac vita migrasse sic refert: Anno dxxxix S. Cannicum in Juven eatum, dxxxix diem suam obuisse, ex nostris Annalibus didicimus. Qua ratione lxxxix tantum annos vixisset: quoniam octagesimo quarto etatis sue nono felicem animum transiisse deo, in incerto quidam Vite ipsius scriptore invenimus. Idem auctor dictis Annalibus adherens, in Indice chronologico, ad aperis sui calcem edito, Sanctum anno 528 primum lucem aspexisse, ac anno 599 obisse scribit. Ustrianus scilicet R. Dominus Godefridus, citato supra loco S. Cannici natiuitatem etiam anno 527, ipsiusque mortem anno 599 illigat. A laudatis jam duobus h'is scriptoribus distans Cuganus, in Triade Thaumaturga S. Cannicum anno 515 natum, atque reparata salute nostra anno 598 ad caelestem patriam, secundum quatuor Libertia Annalium magistros, fuisse evocatum, refert. Colgeno Castellanus in Martyrologio Universali, & Parisiensis Martyrologii ordinarum consentientes, S. Cannicum etiam anno 598 mortalem vitam cum immortalis commutasse scribunt. Uti jam opinionem suam suscitandum, mihi in prompta non est definire.

DE S. EUFREDO PRO MARTYRE CULTO ALBA POMPEIÆ IN INSUBRIA

C. B.

S Y L L O G E.

Sancti cultus ecclesiasticus certus; reliqua ferè omnia incerta.

SP. FORJAN
VIL.
S. cultus, qui
quoniam
Aulici P. 1
facit in anti-
quis huc i-
pior, carib
tenent

Tj S. Eufredum nulli prorsus ex hagiologis sive antiquis sive recentioribus, si Ferrarium & Castellatum, qui cum hodie annunciant, exciperis, in fastis sacris à se contentis usquam commemorant, ecclesiasticos tamen cultu Alba Pompeia, quae episcopatus ducatus Montis-ferrati in Insubria ad Tanerum fluvium civitas est, natum ipsam Sanctum, ejus etiam ibidem in cathedrali ecclesia, ubi inscripti videmus, sacrum corpus potestis, quorundam hodie & quidem antiquitus, gaudere Chersicque, quod oppidum inde septem P. M. obest, adem focum, à nomine suo dictam, praefero habere, fidem facit scriptum, in D. Theobaldi Regis, mortui Albenis, qui id verosimiliter (Opus nostrum tom. 1 Juulii in beato Theobaldo num. 3 videlicet) sic. xvi isebente connotat, Protocolla invenimus ac ab Eryclimbo Barsilona Vite Italica Margareta Sabaudica pag. 153 & tribus segg. luteum. Id enim, quod Sanctum, quorum corpore in cathedrali Albeni ecclesia regulebant, catalogum suo inveniarum, ut annis, exhibet, sequente ista Italia, quae Latine sa-

elo, verba complectitur: Est praeterea ibidem (Alba Pompeia videlicet in cathedrali, quae S. Laurentio martyri sacra est, ecclesia) corpus S. Eufredi martyris, qui pariter (non scis nimirum ac Sanctus, qui in eodem Scripto ante memoratur, Frontinianus) pro canonizatione habetur, lipistothecaeque, quae in dicta cathedralis ecclesiae sacristia invenitur, inclusus sesto & officio, idque antiquitus, xi Octobris die honoratur. Clarus cultus ecclesiae, erecta in honorem dicti sancti Eufredi, qui in emergentia & amantibus sanandis elucet.

2 Cum Castellatum, qui Eufredum idcirco indubit, quod Claratum, ubi ita è jam dictis adem sacra, à nomine suo dictam, habet, in comitatu Astensi situm sit, in comitatu isthuc, non autem Alba Pompeia, ubi corpus ejus in honore esse ait, annuntiat, Martyris alio Sanctum non distinguit, verosimiliter scriptum illud, in quo ita distat, ad è scriptis ejusdem modò hic reclusis verbis liquet, alio illo donato, prae oculis haud habuerit, certaque, si scis habes, sequendum sibi haud duxerit. Nec certo idem scriptum usurpasse censendus est Ferrarius. In Sanctum enim Italia catalogo de S. Eufredo, ut in ri-

F

extra ecclesiam
sistit eo gaudet.

▲AUTORE
C. R.

zudo promissis, apud Albion Populicam mas-
tyric, signatissimè illuc, quibus ita confusa
in sacro suo Sanctuario, qui in Martyratorum
Romano non fuit, Catalogo trahit, hanc
commemorare: Eufredus, quem monachum ille
medicinum iniquissimè ab impiis circa se loci
interemptum tradidit, martyr. Alibi Pompeia
ubi illius sacrum corpus in ecclesia catholica
quiescit, colitur. Eodem apud Claricum (quo-
vis, ab Albi ad 7 M. P. distat) sacra uides ille
dicat: si quam amment, pro quibus invo-
cat, deduct solent. In enim Deum S. Eufredus
interuentione supplicem propitius sumit; et
hæc aucti non isti, que num, i relete è die
de scripto fuit, ad amissum, ad consideranda
potest, omnino non cunctant, ecclesi-
asticis Tabula, è quibus illa a se hæc
sibi finem divergent, verissimè fuerit è scri-
pto illo ascripta; et cum nobisiam in
prosa, quod hoc, de ecclesiasticis S. Eufredus
Albi Pompeia et Clarici talis tradit, in-
funt, qui è suis ita diebus scripto est certus
et talis illis adhibe fructus.

3. *Unum modo, ac cultus, lex etiam reli-*
gus, quae ad S. Euthredum spectant, haberen-
ter comparet! Verum, ut in Anacoreti
verbis sua proxime hoc transcribere solumus
Ferrarius, Vita Actusque (S. Euthredii f-
liciter) Albæ & Corsici non exhibet: scitetur
ubi & quando vixerit: de martyrio effectus la-
ris, minime scripturus. Ita ille; verum, ut
est rationem, quam hic allegat, ubi & quan-
do S. Euthredus vixerit ac deinde martyrium
suscepit, litteris haud commendari, reliquis-
que etiam fere omnia, quae ad hunc San-
ctum nostrum spectant, vel lactere vel por-
cus etiam in officio fuit, ante fletum arcem
quae decernitur tempus, quae forent, non po-
test? Uthelius, tom. 4. Italia fere col. 403
sermone de cathedrali Albani ecclesia in-
stantes, ibidem Corpora sanctorum Euthredii,
Cassiani & Frontiniani martyrum, Theodadi civis
Albanensis & Euthadi monachi Bonedictini & B.
Alcintii episcopi nec non B. Margaritae, An-
toadi & Sibindae, principis Achaiae, filie... re-
quiescere, asserunt. Unde si itaque scriptore
illico standum hic sit, Sanctus dux, quousque
alter, nomine Euthredus, martyr, alter, mo-
doque literaria unius distinctione Euthredus voca-
tus, monachus Bonedictinus existerit, in ca-
thedrali Albani ecclesia offerri erit dicere

4. *Assi unum dampnet, qui & magnatus Benedicimus & martyr exultavit, qui silem pro martyre habuit antiquitus fecit, offeruari iubem: Buitulm, & uocem adeo ab Ughello in dnu per errorem perperam diuulsi opido; at autem mitra mihi hanc sedere statuentem, ostendam, primo qui & erroris scripti illi vcragimiliter obreuerfuit, expono. Dnos tantomodo Sandiorum, quum corpora in cathedra libenti ecclesie afferuatur, Catalagum, & jam fuppeditari ex Ughella diuersis, inuener. Ilorum alter, & D. Theobaldi Regi, noscitur Alenfi nunc, i jam laudati, Protocollo excepto, Vita S. Margarite Subdiake ad Hyacintho Bareham, qui hanc, & si scripsum, anno 1688 pulchri iuris fecit, pag. 193 & tribus pag., ut ibidem jam nunc, exlat ex*

¶ *Verum prior hunc (Scriptor, nom. i memorat), verba, hoc jam ibidem transcripsit, videtur* autem, Marcyrum iterum diligenter, postior vero monachum Benedictinum, nulla omnino Martirii, quod subicit, mentione facta appellat, tamque Ughellus, qui anno denum 1662 laudatur Italia sacra cum in vulgare, vel ipsosent Sanctorum, qui in cathedrali Albani ecclesia requiescent, duo: illos catalogos vel alios, hinc inde dissimiles, confictos verosimilissime fuerit, Eufodum, qui in Catalogorum illarum pari Martii, ob infirmitate, qui in eorumdem Catalogorum postiori monachus Benedictinus appellatur, distindum exsistitque hincque verum iter in memoriam, quem postulat, Sanctorum, in cathedrali Albani ecclesia servatur, catalogo Eufodius duo, quorum alter Martii, alter monachus Benedictinus exsistit, numerat. Verum ipsi e duobus jam dictis, qui Ughello postulant, Sanctorum, in cathedrali Albani ecclesia quiescentium, catalogis alter Eufodum, quem memorat, Martiorem, alter monachum Benedictinum appellat, omnia tamen, ut jam dixi, a eundem duxerit, qui ibidem afferretur, Eufodum recenset.

6 Quare, cum duobus illis catalogis potius
quero, unde *Ucheliani* suppellet, flendum
est, anuo danteur, qui & martyr & monach
Benedictinus existit, Eufedum in cathedra
Albensi ecclesie affuerit, appareat credendum
est; et, cum ab hoc Eufedus affuerit
suppet in cathedra Albensi ecclesie, uti quae
num. 1 & additi, probent, afferant, di
versis Indubie hodie fit, hunc & martyr &
monach Benedictinum, si supra laudatus, quem
Franciscus ab ecclesia suppellet, Sanctorem, in
cathedra Albensi ecclesie quiescentem, Ca
talogus Eufedum, quem memorat, rell
monach Benedictinum appellat, existit; ver
similiter autem in Catalogo illius monachi
Benedictinum rell appellat Eufedum, sicut
est traditio; hanc enim, ut Ferrarili verba
num. 4 rectius docet, monach Benedictinum
existit Eufedum, dicitur fere. Jam
vero, cum sic habeat et S. Benedicti Ordinem,
per vi infirmus, ante fec, vi domicilio in
vicibus, Albe Pompeia vicinis, in quibus
Eufedus ab impis fuisse occisus traditor, h
vixisse videatur, hunc ideo, quem pot fec, vi
vixisse nihil etiam fuisse, hoc ipso fuisse fi
tolo ad Dominum migrasse, supra in margin
e signifi. Adhuc, cum Sanctus non pro fide,
sed infelix ab impis (Ferrarili verba, num. 4)
huc transfusus, videlicet interemptus danteur
traditor, neque adeo pro filii nomina
martyre videatur habendum, hinc cum in titulo
Martyrem non vocat, sed pro martyre car
uammodo eam fuisse haberi, insiculi.

References

E

finden, was
genau ist, für
mich ist das
nicht möglich.
Ich habe es
nicht geschafft.

F

Montgomery
Benedict Ty-
nner, and co.

was ich im
aufnahm

DE S. ETHELBURGA VIRGINE ABBATISSA BERCHINGENSI IN ANGLIA

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

Sanctæ memoria in Martyrologiis : cultus : in constructo
à S. Erconwaldo monasterio fit abbatissa : ipsius obi-
tûs tempus.

SEWICKENS
MUSEO VII.
De Sancta,
qua in M. B.
hic ne vo-
luntis in-
scribitur.

Berchingum, Bedæ Bedecing
dictum, aliis Berchingum,
volgo autem Barking, in O-
rientalium Saxonum, five
Essexiensis provincie, prope
Tamisii fluvium, octo infra

Londonium milliariis, teste Malmesburienſi,
illuſtre olim fuiffe monaſterium, à S. Ercon-
waldo, Londinenſi epiſcopo, priuſquam dictam
archiedram conſecraret, in gratiam S. Ethel-
burgæ, ſororis ſuæ, conſtitutum, Majores no-
ſtri jam in Opere noſtro ad diem xvi Janua-
rii, in Commentario ad S. Trinitatē Aſſæ,
ſcripſerunt. Hujus canonici primam cum Ab-
batiffa dignitate præſidem S. Ethelburgam,
quam quidam Edilburgam, alii Athelburgam
vocant, hoc die pauci, ſiquæ recentiores mar-
tyrologi commemorant, ac in primis Molanus
hæc verba; In Angliā S. Ethelburgæ, virginis
et abbatiffæ. Quibus etiam verbis eam Grece-
nus annuntiat. Bellivæ Sanctam hæc verbis
celebrat : S. Athelburgæ virginis et abbatiffæ.
Plura de ipſa Menardus in Martyrologio SS.
Ordinis S. Benedicti ſic reſert : In Angliā ſan-
ctam Edilburgæ, ſororis ſancit Erconwaldi, Lon-
dinenſis epiſcopi, quæ multis virtutibus & ſig-
nis reſulſit. Wilſonius in Martyrologio An-
glicano ſequenti elogio, Latine hæc à me redi-
dit, Sanctam exornat : xi Octobris in oppido
Barking in Eſſexienſi provincia Depoſito S. E-
dilburgæ abbatiffæ, ſororis S. Erconwaldi, Lon-
dinenſis epiſcopi, qui in monaſterio, in dicto
oppido Barking, prope Tameliſi fluvium, à ſe
conſtituto, ipſam præſeſterat, ubi ipſa in omni
ſanctitatis & monaſtici diſciplinæ amore animam
celſiſſi ſponte auro Chriſti ſeucentiſſimo ſepu-
gimiſſo ſexto reddidit.

calypsoe
catholice
gaulæ,

2. Perim, cum modo memorata Martyrolo-
gia, quibus Ethelburgæ error inſcriptæ, ſint
admodum, ut diximus, recentio, adeoque ad
ecceſſum ejus cultum probandum, haud
ſufficientia, necēſe eſt, ut, priuſquam de
quibuſdam ad Sanctam noſtram ſpectantibus ſer-
monem habeamus, lectori illunde probemus,
Ethelburgam cultu eccleſiaſtico jam à longiſſi-
mo tempore fuiſſe pariſſim, ipſique proinde lu-
um in Opere noſtro eſſi erubendum. In pri-
mis S. Ethelburga nomen exhibet Miſſæ An-
glicanæ canonici Grematienſis, annis obſole-
ſcentis ſcriptum : deinde Sanctam noſtram
in eccleſia Berchingenſi cultu eccleſiaſtico uſque
ad reliquias inſeſſæ Henrici VIII, Anglorum
regis, tempora honoratum fuiſſe, certos nos
ſcit ipſius Oſtium, duodecim Leſſiones pro-

prias completens, quæ quotannis xi Octobris
die in S. Ethelburgæ honorem dicta abbatia
ſanctimoniales recitare ſolebant. Illud Oſcium,
quod ex perſuſo, ut præſert, codice M. Bi-
bliotheca Cortonaſia ſub Othonis epiſcopi Lon-
dini excerptum, ad Majores noſtros anno 1678
dominus Dugdel tranſmiſiſſe, cum nihil præter
ea, quæ huic Commentario ſubiiciemus, con-
tineat, hæc tranſcribere opera præſum haud
daxi. Hæc cum ſufficienter evincant, Sanctam
noſtram à longiſſimo tempore honores, Sanctis
deſerri ſolitos, in dicta eccleſia fuiſſe adeptam,
ipſe in Opere noſtro locum erubendum eſſe,
conſuimus.

3. Varii S. Ethelburgæ præcipuæ res geſſas
poſteritati tradidit ſcripſerunt, quæ inter hæc
uſque notæ; primum locum tenet venerabilis
Bedæ, qui Eccleſiaſtica Geniſ Anglorum Hi-
ſtoria libro 4, cap. 6 de ipſas præſentis ſan-
cti ſermonem inſeruitur, hoc breve familiæ
elogium præmiſit : Edilburga, ſuſcepſa regi-
mina monaſterii, conſignam ſe in omnibus epi-
ſcopo ſinit & ipſa recte vivendo & ſubjectis
regulariter ac piè conſulendo præbuit, ut etiam
excellentia indicio ſuatre mimacla. Deinde capite
ſequenti monaſteria, è quibus, quæ narret,
hauſerit, hæc verbis indicat : In hoc etenim
monaſterio plura virtutum, tempore Edilburgæ,
ſunt ſigna præſta, quæ ad memoriam edificati-
onemque ſequentiū ab his, qui novire, deſ-
cripta habentur à multis. E quibus & nos
aliquiſque hiftonie noſtre eccleſiaſticaſ inſerere cu-
ravimus. Joannes Coppravius in Nova Sancto-
rum Angliæ Legenda Sancta noſtra Aſſa quib-
uſdam, quæ apud Bedam haud reperiuntur,
addidit. Ex hiſte ſuavitibus præſentibus ſig-
gentes, S. Ethelburgæ elogium Mathewus &
Bocelinus concinnarunt, quorum lucubratiōes
cum ea tantum, quæ apud Bedam & Coppravi-
um habentur, completantur, lectori ob o-
culos ponere, necēſe haud eſſimamus. Quæ
modo à Coppravio editæ Sancta Aſſa diximus,
ipſa recedemus, lectoremque de adiunctis, op-
pus Bedam deſideratis, quæ, altende haſſa,
in Aſſis apud Coppraviū narrare, in An-
notatis monemus.

4. Eſſi pro monaſteriorum penaria annorum,
quo S. Ethelburga prima cum Abbatiffa digni-
tate Berchingenſe monaſterium reſerit, five
quo dictum monaſterium S. Erconwaldus conſti-
tuerit, pro certo determinare non poſſumus; tem-
pus tamen, quo circiter id conſigerit, antiqua
de Chereſcycaſ monaſterii, à dicto Sancto ex-
am conſilii, fundatiōis monaſterii, in Mo-
naſticio

vari ſer-
ſerant,
qui omis,
ſerant.

F

monaſtici
Berchingen-
ſis, ab Er-
conwaldo
fundati, ro-
ſimen circa
viam 666
ſuſcepſiſſe,
notuſſim.

A nostris Anglicanis referent, indicare videntur in quibus ante suscitatos colubae sequens *Prologus praedictor*: Avo ab incarnatione Domini novem, regnante abel rege Anglorum Eboraco, sancta est domus Coras à Frithwald, & venerat lo aure Eboraculo, cuius vita & conversio legitur fuisse sanctissima, ut in interiore hominis divitias glorie caelestis personae suae, caduca & foecularia cuius postea nocet. Habebat autem germanam, Ebelburgam nomine, quam in disciplina caelestibus inflammaverat, ut ipsa Virgo de vita, & moribus, & conversatione sanctissima Deo per omnia placere flageret. Reversatis itaque pompis foecularibus glorie caelestis amore terrenam dignitatem & vagla perambulationem in divinam & ecclesiasticam sollicitudinem transibere. Unde unico missa amborum ipse ineluctus frater, scilicet Eboraculus, anno pontificatus sui (id est, ante annum 674, quo Londinensem sedem occupavit) primitus conditor emicuit duorum illiusmodi cenobiorum: & utrumque, suum videlicet ac socrum, domum familia & rerum copis, ac regulari subiectis discipulis. Suum in regione S. regis super flumen Thameis, in loco, qui dicitur Cenelega, id est, Cirois insula, edificavit: alibi super suis plantationibus: ubi ipse pater monachorum conversatione sanctissima praeluxi primus. Ebelburga vero in Orientalium Saxorum provincia, in loco, qui appellatur Berkinga: in quo & ipsa beatissimus Patres sacro contubernio virginum praeiulsi prius, & utrumque monasterium animarum primatus obtulerunt ad sacra. Ex his enim constare licet, Berkingensem monasterium eodem diebus tempore, quo Cherisycense à S. Erconvaldo fuisse fundatum, proindeque S. Ebelburgam circa annum 666 in dicto cenobio Abbatissae dignitate fuisse consecratam. Eoque hoc etiam communis Rerum Anglicarum scriptorum consensu.

B *Admonitio* s. Ebelburgae auctoris, de quo jam diximus, apud Capgraveum, Harpsfeldium in Anglia illustra, Alfordus in suis Annalibus, & Willelmus in supra citato Martyrologii Anglicani annotatione, ipsam circa Incarnati Verbi annum 676 ex hac vita migrasse, unanimi consensu ferunt. At, si eam laudate Harpsfeldio & Alfordo Berkingense cenobium circa annum 666 erectum fuisse dicamus, Sancta nostra ex hoc mundo ad aeterna gaudia transiit ferus, quomodo circa annum 676, ut hi omnes scriptores tradunt, collocandus videatur, ex eo quod Bedae est, supra libri cap. 9 Sanctam nostram per multos annos dicto monasterio profuisse fuisse insignes: idque legendi per manifestum: Cum autem, inquit venerabilis auctor, de ipsa muer per Deo devota congregacionis Ebelburgae esset rupenda de mundo, apparuit visio miranda eandem de formosus, cui nomen erat Toreid, quae multis iam saeculis in eodem monasterio commorata & ipsa semper in omni humilitate Deo serviva flagebat, & adjuvans disciplinam regularis eisdem mori existeret, minores docendo vel castigando curavit. Cuius ut virtus iuxta Apostolum in infirmis persequeretur, tacta est repente gravissimo corporis morbo & per annos novem per Redemptoris nostri provisionem multum flagitavit: videlicet ut quicquid in ea videri fondantis inter virtutes per ignorantiam vel incuriam

divine dispenso refodisset, totum hoc carnisque divitiae tribulatiois excoqueretur. Et quibuscumque in vestris, dictam Toreid tribus annis annis S. Ebelburgae fuerit dicta de refert: Cum vero praefata Christi sancta Toreid tres alios annos post hanc Domini (Ebelburgae) in hac vita teneretur, omnia illa una die ac nocte, soluta carnis furore & instrumentis visceralis, ad aeterni gaudii salutis interviti. Cum vero dicta Toreid multis ante S. Ebelburgae in dicto cenobio regimae interesset, ac deinde per sex annos Sancta nostra etiam floruisse, gravi morbo fuerit afflita, lector facile perspicies, hac omnia decem diebus annorum sortio, scilicet ab anno 666, quo dicitur Berkingense cenobium conditum fuisse jam diximus, usque ad annum 676 Sancta, ut laudat super scriptores ferant, emortualem, contingere non potuisse. Quia cum ita sit, scitis Sancta nostra moris epocae esse differenda, vel dicti monasterii creditum aliud temore assignandum. At laudat Harpsfeldio & Alfordus alique etiam scriptores, ut jam diximus, Berkingense monasterium à S. Erconvaldo eodem diebus tempore, quo ab ipso Cherisycense fuit conditum, fundamenta posita fuisse scribunt, nec unum potest diligentem inquisitionem, qui ipse in hoc capite refragatur, scriptorem repare putat. Praeterea non anno 676, sed multo saeculo Saebem nostram ad caelestia migrasse esse dicendum, cuiusque annus, quo obierit, pro certo determinare in promptu nobis non sit, ipsam sententiam fecit ad aeterna gaudia transiisse, erit suscipiendum.

A C T A

Ex Joanne Capgrave.

CAPUT UNICUM.

F *Illustre Sanctae genus, & patria, quae relicta, in constructo à S. Erconvaldo fraire cenobio abbatissa constituitur: ipsius obitus tempus cuidam sanctimoniali revelatum. Quaedam post mortem miracula.*

Sancta Ebelburga in provincia Undersete in villa de Stalagrona originem duxit, cuius pater nomine Otho fuit, natus in Cricito comitatu, per Filium suum ad suum Christi conventi meruit. Haec enim Virgo sancta à primis aetate carnis delectis & lascivi blandimentis abhorrens non leviter, non joco blandita fuit. Ejus italo hostis antiquas invicem patrem e-

Sancta, in Londonia fuit pariter, et cap. Otho, in praeparato.

Natus

jus

Uobis Thaur V.

jos Offam adhuc incredulam contra illam incitavit in forem, ut de prece severissimas fieret perfecturæ. Pœlla vero sancti euellam, in qua bonitas fuerat, secretis sepe intravit crebris suspensis & aliis bonibus Deum invocare studuit; ut fœm castitatem cunctis corruptela violari non permitteret. Vix, quam reles Virginis venerande la tua sancti deposita cunctis de reledando calcitrant, nunquam moriens in coloris viridi, ut ferat, fœmper perfecturæ.

2 Crœfcente autem ætate, cū n̄ parer opulenta exaltari cum tralere vellet, penitus renuit: utpote quæ a pœticia Sponsum Jesum Christum sibi ex corde elegerat. Et parentum non subitaneas molestias, ualut ancilla comitatu contenta, patriam relinqueret cogitavit. Averso autem itinere, ancilla tam gravi sui subitō est afflita, quod nisi citius adutorium adesset, moriem sibi vicinam non dubitaret. Hoc graviter ferens Ethelburga, flexis genibus omnium Crœstern exoravit, quatenus sibi ancillam suam subducere. Nec mora, sines de terra erumpens sicut an ille exivit, & usque hodie mensare non desistit. Contigit illis tempore malis in domo mediocri hospitio recipi, & post resurrectionem hospitem cum sua familiā ad agrum pergens, allegitio unicuique opere, laborem Virgini sancti assignavit: pœssibus in terram illatis, & oratione sua, Dei cooperante gratia, sine minuo ad iunio laboris impoliti exploitationem impetravit.

3 Erikenwaldus vero geminus fœs postea Londinensis & episcopus de patrimonio suo amplius dno constituit monasteria: unum sibi in loco, qui dicitur Cœstia f, ubi ipse poterat monachorum conversatione sanctissimā excolit indigit: alterum vero monasterium in mediū constituit apud Berkington, cui forem suam, virginem Deo devotam, prefecit Ethelburgam. In opere cum inventa esset trabs una opœ admodum necessaria extēris bevir & idē fœber minū apta; sanctus ergo Erikenwaldus de Svor ejus ardentem inter manus suas arripientes, quo usque cœteris equarecur, istū li. longam tranavit g. Constructo itaque apud Berkington monasterio, cum sancta Ethelburga habuim monacholum suscipere docerisset, cōmque in Angliā nullum monacholum monasterium fundatum esset, sanctus Erikenwaldus regularibus disciplinis eruditum virginem, nomine Hildelitham h, de paribus transmarinis accersivit, cui tradidit forem suam Ethelburgam moribus imbuendam. Quæ in brevi omnes fœores sanctitate & moribus transcendens, congregavit multū fœrvelut, Abbatissā & Mater omniau electissā est. Cœterum subiecti spiritali & jejunis, vigiliis & orationibus die nocteque Deo servire studuit, omnia terrena velut caduca & frivola habuit, sœculum contempsit, fororibus inefficiter predicavit, & omnem vanitatem mundi abhorrenter docuit.

4 Summus tandem Arhiter vibrens gladium, tendens arcem, tenens falcem acutum examinauit, quos ad se colligere. Etenim terrefestis mortalitatis laciē vastans omnia, & terrena dispensata cœli sacientis laciē, sacerdotes & ministros monasterii beate Ethelburgæ pulsim abduxit a mundo, & terro maximis tonum collegium concussit. Quantis tunc hortamentis Virgo sancta fœores intravit, ut fide non sibi ornaretur lampades fœas & tota virginis orationum omniumque operum bonorum in occursum

Domini parati essent. Dulce enim finē habebat post maculis ludas & vigiliis non ad lectulos i, sed ad septores fœorum & fratrum choros ducere, & defuātorum animis orationibus Deo committere. Ille illis devotionis quadam modo fœdem more solito pœssitentibus, ecce recentē admirabili claritas super eam calicis effudit, more ingentis linthei laciē omnes oravit, & tunc eis thazore peravit, ut cœnticū, quod canebant, tenebāt ito intermitterent. Ipse autem splendor emissio lucis, in cuius comaratione sol merididus videri posset obscurat, non multo post de loco illo elevatus in merididam monasterii pariem fecellit, & aliquandū loca illa operiens, cunctis videntibus ad cœli fœa subdavit, ut nulli esset dubium, quin ipsa lux, quæ animam simulatūm Christi fœdit dactam in cœlis, etiam corporibus earum locum, in quo aliena resurrectionis essent expōnatur, monstraret. Cujus radias lucis tantus erat, ut fœner quidam senior, in oratorio positus, vidit radios suos per tinas obscuras & fenestram omnes diurni luminis superare fulgorem k.

5 Quendam virginem monasterii sui pœssis fœra potulit, & medio noctis tempore ardentibus candolis ministri servabant moribundam. Cūque illa majori luce, quā in oculis aspēctas aperire, confortata esset, & solo illius visionis secens, crebro clamore oravit, ut istam mortalem lucemam velut insulem extinguerent. At illis, qui n̄l prœter lucem materiam erant videntes, dicitis puellæ non credentibus illis subjunxit: Nūquid, obsecro, non aspicitis, quatenus splendor illi assilavit? Tanta enim claritate hanc dormam video coruscare, ut hœc vestra candela videatur penitus defecere. Revertat enim, quendam Dei simulam, qui eodem anno obicit, sibi apparuisse, neque il-lucentem diluculo suum transitum ad super-nam lucem illi nancitissē, & factum est ita l.

6 Erat autem in ejus monasterio virgo quodam, nomine Torgitha m, ardentissimā virtutum emularix, per multos annos Domino serviens in timore & humilitate, junioribus studuit prodesse tam documento quam exemplo, exhortando, obsecrando & corripiendo. Hæc tandem per novem annos velut aurum in fornace agnitūdinis doctō, ut virtus in infirmitate perficeretur, & sanitas offensas vel negligentis morbi medicina expiaret & tribulatio extollentiam reprimere & patientia coram suggeret. Hæc enim quodam noctis crepusculo egressa de cubiculo vidit jubare humani corporis formam omni sibi habere splendidiorem a dormitorio fœorum in ardua efferat. Luerebat ipso nitore fœdera via & laciē coruscantibus radiis cherum dicit insenti spœctaculo. Interam appropinquit corde omni luce clariore in celum tendentes, quibus eadem gloriosa species tribebatur. Nec multo post beata Ethelburga ad celestem regnā migravit, promonstrare impectis spœctacula sui transiitū indicia fœisse, ostendit.

7 Virgo autem sancta ad extrema perveniens plangentes fœores & ejulantes consilia est dicens: nolite flere filio meo dilectissime; sed potius meum gradere & gratis Deo agere & vocantem nos ad suam misericordiam tota devotione sequamur de toto corde. Fratres nostri & fœores abiere, immo nos proficere, pœiores potiusnos illis, quā illos nobis abesse,

patron fœ-
git. &
Berch-
gast

c

b

d

monasterio,
per nos a
regiam
dñi illam
ad fœberit,
gratior.

e

g

c

h

Sancti Ethel-
burgæ laus
pœssis loci
pœssis fœ-
berit, &
e tui indi-
catur.

D

j

*i videtur

k

Cœdem ma-
nissā mœta
fœa tempus
revelatur.

l

3 Ethelburga
ga. & cœss
fœura mœta
sita indicat
idē data
fœura.

m

f

pœ mortuus
& elegit

A qui ad beata secula migravit. Votum motum
sclerit ostendit, ire ad illa gaudia, quam me-
vobisum detinet in hac aeterna. Proven-
mus sciem Dnyai in consiliis, & jugiter
arbitribus puritatem desideriorum lampi-
bus finis pueri venient occurrere. Tunc
quam plurim suggerendo, virgo sancti cre-
bit ad celum manibus animam cruciatu suo re-
didit.

etiam anni
S. Theo-
rapiam ad
caus in-
ter-

8 Prefatus verò Torgetis triennio sancti
Ethelburge supervixit: & prefatus languor il-
lam ita exhaudit, ut consuetis oculis ossa
pelli adherere vel resolvi viderentur. Et ecce
nisi ei sancta Ethelburge de superna habita-
tione splendens invitans inebriantem ad sin-
convivia. Quae cum magna mentis jubilatione gra-
tias agens Deo, spiritum emisit.

A. S. Ethel-
burge in-
caliditate
aeternae

9 Regnante Ethelredo rege, Danorum exer-
citus Angliam intravit, caelo & incendio om-
nis consensu ad depopulandum monasteri-
um sanctae Ethelburge venit. Appropinquantes
autem locum sacrum, prospectant manam lu-
pum praefatus ecclesiae vice junctis excubi-
tibus, qui velut contra tot potentes fabrico
insistit immensaque ritu ac dentibus infensis
procul omnes absciderunt, nec rebellare ausos
fugam ire eiegit. Quarent tunc aditus,
sed ab alto otio aeternus arsus propagator ex-
turbat. Tertium post haec ingressum tentanti-
bus resistit non vultibus, arcetque longè
regni & impetu effrenat. Per bestias tandem
ad bestias feratē correpti & intelligentes se
divinitus exarati, sanctus loci orant, se cum
pace admitti. Et cum illi ingrederentur, pa-
cis cultores ferre ingressum praebuerunt: &
oblatis domo copiosis & solum egressis, bestias
inveniam compulerunt a.

B

10 Alio tempore cum turba paganorum in
monasterium sanctae Virginis irrucere nate-
tur, quidam sciam solum proutus de alto
cecidit, & fractis membris velut cadaver exa-
minis jecit. Hoc socii videntes ad sepulcrum
sanctae Virginis defunctum deservit, & sibi
viam & mortuus viam stetit implorant.
Nec mori; resuscitatio mortuo, abdicata scolo-
stria baptismum & fidem susceperunt Christi.
laudantes iterum Dani, & ut fluvius sive
obice effusi & omnia su armis capite rati,
ecclesiam sanctae Ethelburge & tunc con-
fringere aggrederentur. Et ecce convulsio divina
percutit imaginatione; alii rabie, alii caecitate,
reliqui diversis elatibus sunt percussit. Hoc
terrore compuncti, suis precibus, meritis
sanctae Virginis operam finem & temerita-
tibus sue veniam consecut, lesi recesserunt.

C

11 Mulieres tres caecitate percussit ad mo-
nasterium sanctae Virginis accedentes moris
ejus salutem sibi dari implorabant. Quorum
una per S. Ethelburgam, altera per sanctam
Hildegardem, tertia per sanctam Wulfham o,
erumpente ex oculis enate, unius oculorum
lucem recuperant. Viri duo ferreis vinculis p
& usque in medium templi visibilibus excussit,
hodi ad sua Deum laudantes redierunt.

D

12 Abentibus quidem loci ejulium annis
oculo grati vena languore, dum quodam vo-
scere sermonebatur de libro Vitae S. Ethel-
burge, de quo Beata se memorat excepisse,
quo insidit huiusmodi sum, nocte sequente vi-
dit, se ad tunc sanctae Virginis Ethelburge
sedere à dextris, & Wulfham virginem à

sinistris. Deinde apparuit ipsa tumba aperta,
& gloriosa virgo ajuvare vult eam conu-
luta obvoluta, & in capite ejus aeternam
aeternam dicens. Et ait (Wulfham): accipe a pe-
dibus hujus sub dependente luctus literas,
quas invenis, se lege. Parat illa de ipsa a
subulit literis in inferiorum: Regnat Ethel-
burge cum Christo. Et soluto ejus, huius-
modi seriem aureis literis totam inscrip-
tae posuit: In tribulatione, in angustia, in ne-
cessitate, in magna potentia, in longanimitate,
in jejuniis, in vigiliis, in oratione, in caritate,
per aem iustitiae à dextris, ac à sin-
istris, & libenter glorior in inermibus
meis, ut imbuat in me virtus Christi q.
Cunctae talia & plura virtutum instrumenta
peragisset, Wulfham ita laudavit: Haec sunt
virtutes, quibus beata Ethelburge ad hanc
gloriam excellenter, qua nunc praesentat,
advenit. Quasi diceret, quatuor eas viam,
ista est, hanc cum patet. Obiit autem
virgo sancta Ethelburge quinquagesimo octavo
aetatis Domini incarnationis septuagesimo
annorum.

ANNOTATA.

a Lincolnia, vulgo Lindsey, apud Bedam
Lincolnia (ab urbe prima se natus),
que hodie Lincolnia vocatur) intra est,
rege Cantuari, Comitus Lincolniensis pars,
que ab assis duobus distat Cantuari portus
Hollandia scilicet & Kijpersa & hanc
fluvio flungitur.

b Sanctum nostrum, ipsiusque fratrem S. Er-
conwaldum genere ortus regio communis scri-
ptorum consensus est, ac magis interim di-
scordis de patre: quem hic auditor, huiusmodi
dicitur, & Martyrologii Anglicani auctor, ut
joni in Commentario ad Acta S. Erconwaldi
in Opere nostro ad diem 30 Aprilis observat
est, Orientalium Anglorum Regem fuisse;
Sed vero & Asfordus eundem populum
Regem Anan esse voluit. Quod tamen,
laque in dicto Commentario Popperuchius,
quia patet in a conspectum positum ha-
bet, in meo nos relinquimus. Quod & nos
etiam hic facimus, talem solummodo de scri-
ptorum inter se discrepantia natusse, contenti.

c De hac Sancta nostra fuga (sicut Be-
da) in S. Erconwaldi Actis, in Opere nostro
clara statim loco edita, etiam mentio habet.
d Istas sonas sicut & i. b. b. a Sancta huc
manum adiutorio personae nullae apud lau-
dantes statim auctores hic mentio.

e Londinensem episcopum S. Erconwaldum
a S. Theodoro, archiepiscopo Cantuariensi,
anno 875 fuisse consecratum, postea scriptores
ferunt.

f Cerechya seu Cerechya locus est iuxta
Tunelam in Insula Sarreio.

g Id prodigium, de quo actum fuit Be-
da, in S. Erconwaldi oculis etiam com-
morat.

h De hac Sancta, quae in Berchingenia
canonici profectum S. Ethelburge successit,
in nostro Opere ad diem 24 Martii actum est.

i Per hanc vocem puro hic intelligi illam,
in quibus religiosi & canonici tempore, quo
horum canonicas in choro persolunt, se-
re vel stare solent.

Nunc a

k

Oblivio Tunc V.

et pagano-
rum in-
ter-

virgo tres
mulieres ca-
ca vixit
recuperant.

p

Sancta cat-
doli dicit
huiusmodi
gratia
se apparet.

Ex J. Ca-
rera vob.

k *Postquam illud usum fore verbis venerabilis Bedae lib. 4. cap. 7. etiam refert.*

I Rem hanc venerabilis Illustrioris sic notat: Quodam ex eisdem ancillis Dei cum praefato tacta morbo, atque ad extremum esset perducta, cepit subito circa mediam noctem clamare his, qui secum miscebant, potius ut lucerent, quam inibi accensa erat, exsisterent. Quod cum inquesti voce repeteret, nec tamen ei aliquis obtemperaret, ad extremum intulit: scio quod me hanc infirma mente loqui arbitramini, sed jam nunc non ita esse cognoscite. Nam verè dico vobis, quod domum hanc tanta luce impletam esse percipio, ut vestra illa lucerna mihi omnibus modis esse videatur obfcura. Et quum ne adhuc quidem illi talia loquenti quiescem responderet, vel assensum paraberet, iterum dixit, accendite ergo lucernam istam quiescitis vultis. Attamen scitote, quia non est mea lux: nam mea lux, incipiente auctore mihi adventum est. Cuiusque

narrare quia appuerit sibi vis Dei quidam, qui eodem anno fuerat defunctus, dicens, quod adventum diluculo perennem esset exitura ad lucem. Cujus verities visum ita circa exortum diei puellae morte probata est.

m De S. Theonogida seu Tongibis in nostro Opere ad diem 26 Januarii, quo colitur, actum est.

n De hac, & quae numero sequenti referuntur, Danorum incurione sicut Bedae, nec mirum, cum haec Anglia per Danos vastationes anno 793, quo tempore venerabilis scriptor haud omisit in vivis erat, atque qui anno 714 ex hoc vito migravit, primum contigisse scriptores tradunt.

o De hoc Sancta in nostro Opere ad diem 9 Septembris, quo colitur, actum est.

p Pro his vinculis consule in nostro Opere ad diem 1 Octobris Annotato in S. Bononis Microlo pag. 301 lit. E.

q Epistola B. Pauli ad Corinthios 2, cap. 6.

DE S. ANSILIONE MON. CONF.

LATINIACI IN DIOECESI PARISENSI

C. R.

S Y L L O G E

È Martyrologio Parisiensis & aliis Fastis sacris.

QUI NEC VIT
FINEM.
Latiniaci,
cujus hic
datur nomi-
nis, nume-
raturus esse
sanctus.

Ansileum, qui locus in pago Bigleio ad Maroniam fluvium sex supra Latiniacum Parisiorum laevis positus erat, Erchineldus, major domus in Gallia seu, ut etiam vocatur, camerarum patricius S. Furto, seculo vii medio sub porte nondum clausa, concessit, hincque ibidem, vel ex Opere nostro ad xvi, quo S. Parsius colitur, Januarii diem & i Gallio Christi. octavo rom. 7, col. 490 intelligitur, monasterium, quod hodieque a loco illo Latiniacum nuncupatur, exstiterit.

C In sacro isthoc officio, quod & oppidum homonymum sibi habet adjundum, & ad dioecesis Parisensem Ordinemque S. Benedicti modo spectat, monachum primo ac dein etiam Priorem egisse existimatur, de quo hic nobis agendum, S. Ansilio, cui, ut etiam appellatur Inventur, Ansilo seu Ansilio. Ito scilicet opinari me fuit Parisiensis, quod anno 1717 typis Parisiensibus prodit, Martyrologium, atque hodie nostrum istam sanctam sequentibus hinc annotationibus verbis: Apud Latiniacum S. Ansilonis, illius cenobii monachi & patris Prioris. Ansilon quidem, quo vel utrumque, quo annuuntior isthac insinuat, conspiciari quoniam, monumentum antiquum invenit; verum nullum etiam, quo convellantur, occurrit.

In M. P.
Parisius, nec
de apparit.

a Aliter, cum li, qui Martyrologium Parisiensis evadit, Latiniaco certè haud procul obstitit facileque oculo in res, ad Ansilonem spectantes, inquirere poterint verosimiliter, quae de hoc in modo hic transcripso annotatione probant, & sanctae probisque notitiae, a monasterio illo sibi subministratae,

didicerint; cum autem sic habere, est sanctus, cui & nobis Ansilio Latiniaci primo monachum ac dein Priorem etiam egisse, ito & sub stetit vii finem, ut insuper Martyrologium Parisiensis laudatum, opposit in margine novum, indicit, vivere desisse, Martyrologii ejusdem auctoritate ac sibi existimatur. Latiniacenses quidem, de S. Ansilione cultusque ejus ac reliquiis sub seculi proximo clausi finem, Popebrochio nostro eunte, interrogati, aliunde hinc ad se, unde fontem Latiniaci non egisse monachum non nemo forsitan arguat, fuisse aliquando altarios, insinuasse videntur ex iis, qui, ut post videbimus, laudator Popebrochius ad secundum Junii diem in Praetermissis de S. Ansilione alisque aliquot Sanctis loquens, scribit; verum cum chartas, quae, quid credendum de S. Ansilonis reliquiis esset, docere potuissent, fuisse simul cum his de Calviniacis exulsi, addiderint illasque adeo legere haud poverint, dubitari non immerito potest, an probè, quid in istam contineretur, haberint perspicuum ac proinde an de S. Ansilonis reliquiis insinuando, quod dicit, & veritate haud oberrant.

3 Scilicet quidem de Ansilione isthacque, de quibus loco mox cit. Popebrochius, Sanctis in Martyrologio suo Galliano ad secundum Junii diem sequentibus hinc verbis, In Latiniacensi cenobio agri Parisiensis subceptio sanctarum reliquiarum unius sanctorum Innocentium & beatorum confessorum Doodati episcopi, Malagari, Fulberti, Ansilonis de Leuberti, sermonem insinuat, sique & ipse, Ansilonis seu Ansilonis reliquias Latiniacum fuisse aliunde allatas, insinuat. Verum quia

perperam
arbitratur.

A At & Saffeyro reliquiarum ſubſcriptio, a Wlono & in Moland ad Uſuardum anni 1583 Additio- nibus translatio vocatur, huiusque, eſſe etiam reliquie illa non aliunde Latiniſationem, ſed ibi domtaxat & loco minus honeſto od hone- ſtorem fuiſſent delata, ſituum fuiſſe locum, nemo ibi inſectus. Aliter fieri poſſet, ut, quomvis Anſilio Vitam monaſticam Latiniſol egerit, alibi tamen, unde poſt ſacra ejus ex- amia Latiniſationem fuerint translata, viſit fundus ex ſepulchrum ſit adeptus; ut ex hi- ſit, que aliunde fuiſſent ad monaſterium La- tiniſationeſſe translata, monachum in hoc non egiſſe Anſilionem, inſerit contra Martyrolo- gium Pariſienſe haud quies.

ibi demum
reliquias
antiquas
ſervatas

B Quod ſi tamen, contra oc in Marty- rologio iſthoc traditur, verè forſan Sanctus, quem hodie in Martyrologio ſuo univerſali Caſtellanus ac ad ſecundum Junii diem in hagiologiis ſolis monaſticis Wlono & Dor- gonioſ, loco, ubi monachum egerit, haud ex- preſſo, monachum appellat, in monaſterio, quod & Latiniſationeſſe diverſum, Vitam monaſticam diverſit, Latiniſol equidem ſaceris ejus exavit, utat ex forſan aliunde allates, fuiſſe aliquando obſervatos, quſque facile è modo, diſcis colligit ac porro è jam nunc di- cendis pateſcet. S. Anſilionis ſeu Anſilionis alio- rumque aliquot Sanctorum in monaſterio La- tinicoſ translatio ad ſecundum Junii diem in Moland ad Uſuardum anni 1583 Additio- nibus, minori charactere exaratis, ſignatur i- demque a Wlono, qui Anſilionem alioſque dicit è Sanctis illis exſiſſeſſe monachos, ad- juvat, in Martyrologio monaſticis etiam ſit; verum, cum Menardus ejuſdem cum Latiniſationeſſe Benedictiniſol Ordinis monachus, Pariſit ac proin ſit domtaxat & Latiniſol levis ſeribens nec Sanctorum iſtorum, nec vel ſolus etiam ha-

ſilionis ejuſdem meminit, ac præterea ejuſdem minori charactere, quſi inter Prætermiſſos, Saffeyro, qui tamen & ipſe Pariſit degent in rei, ad Anſilionem reliquieſſe è diſſe Sanctis ſpectantes, inquirere ſacillime poſſit, per verba ſuprà hoc tranſcripta com- moneat, haud immerito ſunt dubitari poſſet, cum an ejuſdem eccleſiaſticis Latiniſol gauderent, cum an ibi unquam tranſſe ac proin & effer- vante fuerint eorum reliquia.

C Viſit id Papæbrochius, nihilque ideireb- ceret, niſi melius ante rem totam edoſas, pronun- tiare audens, ſtudiſſe in hanc apud La- tiniſationeſſe inquiri curavit ſiquæ, ut ipſemet Operis noſtri tom. 1 Junii pag. 157 in Præ- termiſſis docet, deſorum Sanctorum oc nomi- natione S. Anſilionis reliquias, Latiniſol olim ſervatas, ſed à Calvinis ſimul cum charis, doctis unde & quando vel quomodo nunc illo eſſent, exſiſſe fuiſſe, intellexit. Aliter ſingularum nihilominus Sanctorum iſtorum ſe- ſſa dictus, quos aſſignat, Latiniſol quom- onals coll, ſiut etiam diſciſ; quæ, cum ipſomet hodiernam ſeu xi, quod etiam non eant in Pariſiſ, ſed & in univerſali Ca- ſtellani Martyrologio Anſilio ſignatur, Oſio- bſis diem annuo ejus apud Latiniſationeſſe ſeſſo- mas aſſignat, nec quin id apud hoſteſ im- memorabili aote annis 1634 tempore, & qui- dem non interrupte, celebratum conſtante- ſſerit, dubitandum ullo modo appareat, non potui, quin hic illam, ſub ſpectini, ac puto, ſeculi ſinem cum Pariſiſ, a quo Caſtellanus, apote ſec. viii Anſilionem inſerent, haud multum abſiſſe, Martyrologio conſignand- um, in Opus noſtrum inferre, eſſe interim univerſo præpomoſum, quæ ad eundem ſpe- ſſant, in obſcuro penitus ſint.

ſit canon,
& quidem
antiquas
colitur.

E

DE S. PALDONE ABBATE

S. VINCENTII AD VULTURNUM IN ITALIA

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

J. B. P.
F

C Aſſerta Sancti appellatio: patria: S. Vincentii cœnobii ædificatio: Vita edenda.

ANNO DCCX
Titulus ſan-
ctiſſimi eſſe-
ritur Pal-
doni.

Eleberrimum quondam S. Pien- centii monaſterium Ordinis S. Benediſſi ad Vulturum ſummi- nis ſitum, in Beneventana provincia, Guſtelmus Cape- rus como iv Julii ad diem xix pag. 246, in Commentario prævio ad Adm S. Ambroſii Auſperit, diſci cœnobii ab- bat, deſcripſit. Illuſtrum hæc olim virorum palæſtram S. Paldo, ipſuſque conſanguinel Tuſo & Tuco (qui duo fratres erant) adſi- cerant, & illos inter Paldo, quo de hic e- gimus, primus abbas conſtitutus tam ſtrenue certavit, ac ab antiquo ipſius biographo Petro præbitero, ejuſdemque cœnobii anno 739 mo- nacho, Sancti titulo condecoretur, quæ etiam deinde Carolus Magnus in ſuo diploma- te, quæ Vita S. Thoma abbatuſ Parſenſis, Ma-

hilonius in Abſſa SS. Ord. S. Benediſſi, & U- ghellus in Italia ſacra ipſum honorant. Beati noſtri Abbatis in duobus Sanctorum Catalo- gis apud Ferrarium honorifica eſſe memoria, ipſumque Marius de Viperis in Appendice ad Catalogum Sanctorum, quos Beneventana ec- cleſia colit, ſignat elogia celebrat: Sanctus Paldo nobilis Beneventanus una cum Tucone, & Tucone ſuis fratribus, reliſſis penitentiis, & ſaculitibus, peregrinationeque ſuſcepit in Mar- ſorum ſines ad Thomam abbatem venit, cu- jus perſuaſa in quondam Sennii ſollicitudine apud Vulturum ſummiſ ortum ſit recipit, ubi ecclieſiam cum cœnobio nomine ſancti Vincentii extraxit (cui poſtè a Longobardis principi- bus, ob monachorum ſanctitatem, plurimæ por- circutim prædii attributa ſunt) eum fratribus, & aliis, qui ſi illis in dies intrudens tra-

Nann, debant,

AUCTORE
J. B. F.

quod in Mo-
nasterio
ducenta no-
tas.

B

circa annum
703 mona-
sterium S.
Vincentii
Pulturnen-
sis

est: mo-
nasterium

debant, vitam magis cum sanctitate duxit; deum à Domino vocatus, quinto Idus Octobris in pace quiescit, cuius corpus à fratribus ibidem sepulchrum miraculis claruit. Opere nunc veteris biographi laudatorumque consiliorum ou-
boritate mox, etiam martyrologi Benedicte-
sam egerit viri & de sua Ordine optime me-
riti memoriam hanc celebravit, ipsum plura,
primoque monasterii S. Vincentii Parentem
Adm. Sanctorum laudat.

De parentibus Sancti nostri, de quo ipsius
nobili genere, aut primave aetate nihil quid-
quam litteris consignatum apud scriptores tum
veteres, tum recentiores reperit; amnes hi co-
men cum nobilibus, natione Italum & patriam
Beneventanum constanter affirmant, eumque
suis consanguinitate propinquus Tassone & Ta-
sone, germanis fratribus, S. Vincentii mona-
sterium edificasse scribunt. Chronicon Vultur-
nense à Joanne, dicti venerabilis monacho, ex-
tractum, & à Joanne in Opere de Rerum
Italicarum scriptoribus tom. 1, part. 2 editum,
sequens chartam exhibet, in qua Gislefusus I.
Dux Beneventanum Paldonem, Tassonem, &
Taconem filii consanguinitate propinquos vo-
cat. Hanc Charta refert, in nomine Domini Dei &
Salvatoris nostri Iesu Christi. Concedimus nos
dominus vir gloriosus Gislefusus summus dux gen-
tis Longobardorum monasterio sancti Vincentii
laureti & martyris Christi, quod venerabiles fir-
muli Christi, nobis terris consanguinitate pro-
pinqui, Paldo, Tato & Taso, pro amore Dei
patrum, parentes & mundi gloriam relinquen-
tes, nuper edificare coeperunt in territorio si-
cero nostro civitatis Beneventane super Vulturii
fluminis fontem, terras & possessiones per des-
ignatos fines etc. At, hanc charta hanc ma-
gnam fidem esse addendam, laudatus Muratorius
in sequenti, quam charta subiicit, nota
ostendit: Antiquissimus iste charta quocumque
à chronographo nostro producentur, aut apert-
ta filitiae laborant, nec certe suppositionis su-
spicionem relinquunt. Mihi suspecta est consan-
guinitatis istius mentio, ut alia omittam etc.

3. Nunc, quo Incarnati Verbi anno Vul-
turnensis S. Vincentii monasterium, S. Thoma
abbas Farsensis jurante, quo de la Opere
nostro ad diem 2 Septembris actum est, à no-
minatis Sanctis construtum fuerit, inspicia-
mus. Lea Offensis Chron. Cassinensis cap. 4.
Vulturicensis canonibus 15 circiter annis, pri-
vatum monasterium Cassinense à S. Petronace
(hujus Sancti Adm. in Opere nostro ad diem
vi Martii consule) anno 713, ut ibidem re-
batur, restauraretur, edificari coepit, sic
scribit: Quem videlicet (Petronacem) tres qui-
dem nobiles viri Beneventani Paldo & Tato,
atque Tato germani fratres, qui ante quindecim
circa annos monasterium sancti martyris
Vincentii, juxta ortum Vulturii fluminis,
de propriis sumptibus construere coeperant,
cum essent potentes ac divites, in ipso opere
tum per similesque, quam per suos usque ad
restitutionem loci hujus plurimum adjuva-
runt. E quibus, hanc sacram virtutum pala-
stram in S. Vincentii honorem anno 703 San-
ctum nostrum construere incepisse, sic consti-
tuitur.

4. Leonis Offensis in hujus canonibus S. Vin-
centii fundationalis epoca assignanda, quo de
Sancti nostri biographi Ambrosii Auspertus
& Petrus presbyter silent, eruditissimus Mo-

billonius censuit, qui in Annalibus Bene-
dictinis ad annum 681, num. 22, narrata
monasterii Farsensis à S. Thoma restauratio-
ne, & SS. Paldonis, Tassonis & Taconis qui-
busdam rebus gestis laudat, hanc habet:
Hec anticipato simul retulimus de monasterio
Vincentiani origine, licet ejus fundamenta via
ante annum septingentesimum tertium posita sint,
perfectio vero collocanda non sit ante annum
septingentesimum septimum. Laudatis scripto-
ribus nullus chronici Vulturicensis, apud Mo-
nasterium editi, Joannes monachus adscrip-
tor, qui dictum canonem anno 685 funda-
tum, sic refert: Sanctus autem Paldo, pri-
mus hujus loci abbas, post diuturnam hujus
vive decorationem consummatis operibus su-
ctis in requiem Christi assumptus, obiit quinta
Idus Octobris, anno incarnationis Dominice
700, postquam in loco sacri regiminis decem
& septem expleverat annos. Ab edificatione
vero hujus monasterii Christi martyris Vin-
centii jam agebatur trigelimus quintus. At,
cum citatur chronicon, ut ipsius auctori
Muratorius replicat, multis mendis & enochi-
sitis sit conspersum, citato super Leonis
Offensis asserto anteposendum esse haud exis-
timo. Praeterea, quod meliora documenta no-
bis praestant, supradictum chronographi Cas-
sinensis sanctuarium amplectentes, cum Mo-
billonio, S. Paldonem anno circiter 703 Vul-
turnensis abbatem fundatum esse, citant.

5. In annis computandis, quibus S. Vincen-
tium monasterium jam constratum Sanctus noster
profuerit, quodam difficultas, ut eruditissimus
Mabilianus & Muratorius replicat, occurrit,
ex ea quod S. Paldonis biographus S. Auspertus,
dum de tempore quo Sanctus noster Vulturicensis
monachus reserit, loquitur, sic contradi-
cat. En ipsius biographi verba: Supradictus
venerabilis Paldo, evangelicae perfectio-
nis vir per omnia consummatus, humanis re-
bus excedens, praesentis vitae finem fecit v Idus
Octobris Indictione III, anno incarnationis Do-
minicae 688, residente in Sede Apostolica
venerandae memoriae Gregorio II. Hic subse-
perat sacri canonibus regimini ab incarnatione
Domini anno 688, sub sancto Papa Sixtino.

En, paradedi, tuos vernantes collige flores:
Dens septuaginta annis moderatus habenas.

Est Paldo solus, quando tuas prodis cepti.
Si enim S. Paldo ab anno 688, quo Ro-
manam catholicam Sixtinam ascendit, S. Vin-
centii monasterium administrandum suscepit,
mortalisque vitam cum immortalis anno 688
commutavit, haud fore errore in rursu se-
pendecim annis monasterium profuisse hic re-
gitur, cum ab anno 688 usque ad annum
688 credendum tantum anni numerentur. Mo-
billianus hunc Vite rectum recte sic concili-
ari posse contendit, ut, inquit, si ab in-
choato S. Vincentii canonibus calculum ducas,
annum 688; si à perfectio, annum 688
prelatum S. Paldonis initium designas. Si verò
Sanctus noster septendecim annis monasterium
rexisse dicitur. Laudatus Muratorius in Prae-
fatione, chronico Vulturicensi affixit, altum
viam inquit, ut S. Auspertus citatum hic versum
cum antedictis conciliat; nempe si mandam,
quod in hoc versu ex amantissimo iaculo emat,
collamus, & loco Denis septuaginta annis pone-
mus Denis & turnis annis. Nec hi modi, quibus

E

est: circa
703 perfec-
tus, usque ad
annum 703
profuit.

E

quibus

A quibus S. Autpertus filii ipse constare posse videtur, sunt sequendi.

6. Superest, ut de Vita, quam cum Petri presbyteri, aliterius Sancti nostri biographi, de oratione collatum hinc Commentario subnectimus, sicut & de sanctitate & fide S. Autperti, hujus Vita auctoris, quodam dicamus. Vita, quam hic, quod nandum editum fuisse sciam, prelo subieciam, ex Ms. Domini J. B. Mari descripta, & cum Majoribus nostris communicata in similes fert, si quidam exemplar, quod sunt ex amonensium in curia provenisse videtur, cum illo convenit, quoniam ab eodem auctore S. Autperto conscriptam Mabillonius in *Actis Sanctorum Ordinis S. Benedicti* seculo III, part. 1, Marcorius de *Scriptoribus Italia* tom. 1, part. 2, & Ughellius in *Italia sacra* tom. VI publici juris fecerant. Hujus Vita auctor S. Ambrosius Autpertus, Vulturacensis eruditissimus abbas, qui aliquot post Sanctam vitam sanctis annis, defunctus est. Cum in nostra Opere ad diem 19 Julii in Comment. praevis ad ipsius Acta est videtur) ante annum 778, hic auctor, inquam, in Prologo Vita statim edenda, in quo casum, cur scribit, esset, distulit verbis, se Sancto constantem non fuisse, foretur, verum illi, qui illi constanti fuerant, se constulisse se affirmat: Hoc enim ego non temeritatis ausu impulsus, sed abbatis mei monitu secutus, eoque modo illo prolequor, de quibus adhuc testes existunt, qui se hinc ab his (SS. Paldone, Tafone & Tazone) audisse confirmant. Apud laudatum Muratoriū dicitur jam S. Autpertum lacubrationis alia SS. Paldonis, Tafone & Tazone Vita subiungitur, quae in omnibus, penitus exceptis, cum illa, quae in statim laudata Vita de Sancto nostro memoratur, convenit, eujusque auctor nomen suum, tempusque, quo illam conscripsit, in Prologo perspicuis verbis se exprimit: Haec, quae dicturus sum, omnia ex ordine retulit mihi Petrus praedictus & monacho benignissimus pater, domnus abbas meus Taso, Unus, cum laudatus abbas Taso, ut ex Vita hic edenda sit manifestum, S. Paldoni anno 720 defuncto successerit, atque circa reparata salutis annos 730 obierit, hinc biographum S. Autperto supra laudato fuisse anteriorem, si consiliorum. Atque haec sunt, quae de Sancto nostro praebenda consilium, reliqua ejusdem gesta dices studiosus lector ex Vita, quoniam, ut diximus, cum edito apud Mabillonium, Marcorium, & Ughellum exemplari, eoque statim laudata Petri presbyteri laudatione collatum, & de more notis illustratam, hinc Commentario subnectimus.

B
C

V I T A

S. PALDONIS, ABBATIS

S. VINCENTII AD VULTURNUM IN
ITALIA, ET SUCCESSORUM EJUS
TATONIS ET TASONIS,Auctore S. Autperto, ibi-
dem abbate,

Ex Ms. D. J. B. Mari.

PROLOGUS.

Hominis generis primus petens, ad imaginem Dei factus, in pauculo voluptatis positus, ut vite precepta servaret, ab ipsa vita, quae Deus est, fuit admonitus, & ne hanc pro minimo duceret, mortem ei est comminatus. Sed haec ille contemnit, sponte deiecit Creatorem & secutus est percipiatorem. Deus vero, qui mentis, ut est veritas, non novit, morte, quam minus est, cum addidit. Dixerat enim illi neque ejus uxori: "In quacunque die comeditis de ligno scientiae boni & mali, morietur." Quae videlicet scientia non solum corporis sed & animae mortem ostendit. Sed, quia benignissimus Deus serpentis suggestionibus inobediens viam hominem deceptum, fragiliorisque esse materiae signum, voluit, hanc esse in aeternum damnatum. Hinc enim actum est, ut Unigenitus Dei Filius carnem sumens moreretur pro nobis, ne mors animae ultra regnaret in nobis, ut, quod in Adam perdidimus, in Christo reciperemus. Haec enim scriptum est: "Cum venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, factum ex muliere, factum sub lege, ut eos, qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus." Sed, quo caritatis ardore id fecerit pro nobis, nullis verbis explicat ex nobis; ait enim ipse Dei Filius: "Se Deus dilexit mundum, ut Filium suum Unigenitum daret." Hinc iterum Paulus dicit: Qui dilexit me & tradidit seipsum pro me. De quo rursus ait: "Cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse in aequalem Deo; sed semetipsum exinanivit formam servit accipiens in similitudinem hominum factus & habitum inventus ut homo. Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis." In qua scilicet humanitatis forma conversus inter homines per omnia ut homo, excepto peccato, iter eis ostendit, quo ad derelicta gaudia repedare possint. Si autem, quod sit hoc iter, inquinamus, Dominum in Evangelio dicentem attendamus. Ait enim: "Ergo sum via, & nemo venit ad Patrem nisi per me." Ecce, audivimus iter, per quod patrem

Homo & deus
in se sed
est

*Gen. 2. 17

*Galat. cap.
4. v. 4*Johan. cap.
3. v. 16*Philipp.
cap. 2. v. 8*Johan. cap.
14. v. 6

a Ecce, audivimus iter, per quod patrem

A. AUT-
RETO.
per Corb.
pau ad
Deum re-
ducatur.

*Palm. 67.
p. 25.

*Ex. 1.
Patri cap. 1.
p. 21.

*Lec. cap.
p. 7. 23.

B
*Gal. 1. 14.
p. 14.

*Matt. cap.
11. p. 29.

*Matt. cap.
24. p. 13.

C

recitamus, videamus pūc, quibus modis ad ambulandum proficiamus. "Qui" (inquit Joannes Epist. 1. cap. 3. p. 6) "dicte, se in Christo manere, sciet, sicut ille ambulavit, & ipse ambulet." Libet autem intueri, quos sint hanc Christi vestigia, qui ingressus, quibus in carne ambulavit pro nobis. Ut cetera ceteram, quae evangelica plenitudine narratur de Baptismo ad terrarum se ieiunium, de ieiunio ad predicationem, de retributione ad approbationem, de membris ad flagella, de flagellis ad fructus, de fructibus ad crucem, de cruce ad sepulchrum pervenit. Et eadem sunt gressus Dei in terra, de vultus Patris ait: "Vultus sunt gressus tui, Deus, ingressus Dei mei regis." Hos imitandos esse denuntiat Petrus ait fidelibus: "Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius." Hos & passionibus secuti ipsi Via insinuant dicere: "Si quis vult post me venire, abneget semetipsum & crucem suam quotidie, & sequatur me." & ait Paulus: "Mihī autem abest gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est & ero mundo." In gressus autem & angelum incedimus viam, quae ducit ad vitam. In apulenti fuerit aspidem & basiliscum & conserpentem, leonem & draconem. In his ambulerant Apostoli, hos Martyres & Confessores sunt subsecuti. Hos per gressus incedunt Martyri, quibus specialiter a Domino dicitur: "Tollite iugum meum super vos, & discite a me, quia mitis sum & humilis corde, & levateis requiem animabus vestris." Sed quoniam nos in illorum tempus devenimus, de quo Dominus in Evangelio ait discipulis suis, "Quia abundabit iniquitas, refectores eritis multorum." ne secundum Apocalypsis sententiam, nequaquam severentes, sed (quod gemendum est) tepidos aspicimus monachos. Ad incitandos animos coram, tres nuper ad Christum convectos evangelice perfectione probatos auditorum animis intervenit, Paldonem scilicet, Talsam acque Tironem, sanctorum Patrum sacrosanctis ac laudibus condecorandos: ut, qui deservit se laudari antiquos patres nostros non irriter non posse evasimus, horum nuper conversorum vitam, recentibus erubescimus. Hos ergo non terrentis ausu impulsus, sed abbatē a meī monita secutus, eoque modo stilo prosequere, de quibus adhuc testes existant, qui se hanc ab his (SS. Paldone, Talsam & Tironem) audisse confirmant.

ANNOTATUM

1. Secundum monasterii Abbatis scilicet apud Ughellum & Matillonum hunc abbatē Joannem nomen erat.

CAPUT I.

Sanctorum patria: iter Romanum & relius ad Farsense monasterium, cujus abbatis suāsu coenobium ad Vulturnum fluvium edificant.

RET igitur ex nobili genere orti, jure consanguinitatis & propinqui, Paldo, Talo & Tato fuerant viri Beneventani: ex quibus superior Paldo ex uno, Talo vero & Tato ex altero fratre sunt procreati. In evangelica voce exultati, divinoque amore inflammati, una eis sententia, unum consilium fuit, usumque exstitit vocum, patrie solum, divitias, parentisque relinquere & nudos nudum Christum sequi, nudos cum nudo adversario pagare Galliarumque provincias pro voto expectare atque inibi corpore, non mento ductos diversis monasteriis inquirere lenique jago Christi colla mentis submittere. Hoc autem idcirco studioso facere pervidebant, ut propter Christum se uno, qui superesse poterat, aspectu visionis corporalis fruerentur. Quid plura? Ut animo de mente conceperant, iter paraverant, nec moram fecerant, nec dilationem praetendunt. Sed casualium parentum acutus pertimescentes, qui semper impedimentum sunt ad Christum conversis, eorum oculos per simulacra deludunt, ita tamen ut mendacii crimen nequaquam incurrant. Dicant enim, se Romanam pergere vellet, Apostolorum principis Petri se suffragis commendare, ejusque deservitis limina osculari: quod & fecerunt. Sicut autem nobles docet, omentis minimalibus stipendiis, paratis ad sedendum equis, simulorum sulci obsequiis, sibi sibi Deo cognitum, quid agere vellet, gressus ad ambulandum moverunt.

Sarpe veneranda suis, nimium procella perente.

Primus a principio laxat ut orbe dies, Germine purpureo decus hoc talis urbs Beneventus,

Jure salutaris traxit ab urbe Viros. Scendere regna petunt sublimis corde sereno, Dignis sacra ferunt signa pro lego Dei. Terren cuncta terant, gaudet ut sterora sperant.

Laudes magnifico gaude referre Deo. Qui laus & virtus, Rex bonus invictus.

4. At vero ubi propolis fines sunt egressi, Mariorumque & provinciarum ingressi, descendunt equis, admonuerunt patres, ut cum equis & his, quos allam fuerant ad propria remeant. Et hoc propterea, quoniam sibi tale votum existisse dicebant, ut si tres tantum suis pedibus Romanam pergere deberent. Plis autem obsecrantibus, dum praefici famuli Christi fecerant iter, obvium habent pauperes vilibus se stolis indumentis adoperos. Jam il-

SS. Paldone, Talo & Tato clau pau crastina

B

E

In Galliam, ut Leo se consecraret a cognoscere

A paupertatis amore inflammant uiant inter se : Ne sit in nobis, quod mundus honoret, ne quod laus diripiat, his nos vestibus exuimus, pauperibus tribuimus, illorumque nos villis ac foridulis indueamus. Hinc pendunt, qui nomen monachi praeferunt, quasi reus criminis sit, sub Christo paupere degentes, indumentis comas & non moribus incedere. Ecce etenim ille, per quos monasterium hoc initium sumpsit, talibus induit amictis* initium suae conuersionis dederunt.

* L. andili-
bus

Mandis ad ima ruit, miseros ad tartara ducit. Mutemus vestes, nostras, Deos, infusos mentes :

Ne sit quod fortis, fur, latro tollere possit.

ad monas-
terium En-
fessis tan-
dunt, & co-
las canthi
c

¶ Et ut ad propositum reuerat, dum cepto itinere pergunt, ad monasterium glorioso Dei genitricis Mariae, quod est in Subinis, perueniunt, in quo vit Viue venerabilis Thomas & pater present : de quo à pluribus audiui, quia oim in partibus Orientis constitutus, sicut ipse narrat, tandem ad Redemptoris sepulcrum orationi vacavit, quoadusque impetraret, quod precibus postulabat. Denique, ut asserunt, nocte quasam precibus fatigato, soporeque depresso aditit ei quidam gelatinus in sinu mitre paludatus panem, cui & dicit : accipe hanc panem, & abscede. Scito autem te minus ex eodem nunquam habiturum d.

Tante enim deepit, ut nunt, qui cum videretur, compunctionis vir fuit, ut pane de Deo sine lacrymis illi posset loqui. Idem prelatos Dei famulus hospicio suscepit, ut monachorum ac bonorum moris est Christianorum, cum fratribus, ut ei scilicet fuit, secundum Domini preceptum eorum pedes abluere pergit. Illi autem, qui adveniant, delicata ac candida membra vilibus & foridulis vestibus tegebant, elegantem ac compositum vultus ad speculum praesentebant. Quam ob rem nec eorum secretum abscondi potuit oculis viri Dei.

oblati f.
Tunc ho-
spicio ex-
cipitur, qui
dentes Ro-
mano

¶ Penitus itaque caritatis officio noctisque curis transacto, cum aurora daret insulam diem, sorsum eos blanda locutione inquisivit, qui essent, unde, cur adveniant, ne forte aliquod prejudicium sustinerent, ne peccati crimine peracto fugerent, promittens se eis, in quo valeret, adjuvandum ministrare : tantum ut prosterminerent, cur eis ita placuisse tantum simulationem arripere. Ad haec illi obstupescit, videntes confusum suum seniori celari non posse, consilio accepto narrant cauda per ordinem, qui fuerat, unde, cur adveniant, quaeque gesserint, quorum filii, quibus nominibus vocarentur, qualiterve Romanam pergere vellent, inique Galliarum regiones expetere : multis cum accuratioribus consingentibus, ne eorum proposito ipse fieret impedimento. Ad haec ingenientis venerabilis senex ait : nequaquam, o filii, in hoc tam laudabili proposito vos impedire cupio, sed magis adjuvare : nec vos interim relinquam, aliquantisper vobiscum pergam, itinere vestri usque ad Apostolorum limina me habebitis comitem. Propterea autem vir Deo plenus itineris illorum princeps fieri gestiebat, ut eos, sicut & fecit, suis salutariis consiliis ab illius itineris longitudine revocaret. Quod Dei providentia factum fuisse nullus ignoret, qui hoc monasterium censit.

Hos specie, formâ, cognoscit muere dogma,
Omnis Tonus P.

Consilio refloret, levat obsequio Pater al-
mus,

Ne pavent, foreant, faciliis peneat labor
altus.

¶ Pergant interea final, ut senis fuit volun-
tas, multique lacrymis profusis, devotio-
nem suam Apostolorum commiserant suffragis.
Oratione vero completa, cepit eos reverenda
memorie jam dictus pater verbis sanctorum ad-
monere, ut secum ad monasterium reverte-
rentur, & aliquantulum apud eum demorati, & pro-
positum institutionis suae videndo & operando
adhaerent, & cum deum, quod eos Dominus
veller vocare, propenderent. Et ut verbis
illis aiar : Audite, inquit, o filii, consilium
meum, ad monasterium, cui deservio, reveren-
tissimi mecum, & propter ardorem vestri deside-
rii, quamquam extra usum monasterii, insin-
focis vos recipiam, ut final cum fratribus e-
doris, simul dormiam, simul orandi vacetis,
ut his exercitiis probati finis, quibus in illis
proposito monachi adimplere valeatis. Haec &
his similia eo dicente, praebant assen-
sam, peritque eum eo ad monasterium vire
regressi, in quo parvis diebus remorati, pend
ad plenam intrachit sunt.

Te final ocoo ponunt, Poti dum limina
querunt,

Roma beata nimis, fratresque, fentesque
fideles,

Quos imhit ipsi ferens fidei per litore nois.

¶ Accidit autem, ut dum pater duorum
fratrum Thomae scilicet atque Talsini, cum
ceteris parentibus, huc illacque eos quere-
rent, rapidissimo cursu Romanam venient, quos
dum studiosè querebant, ne nequaquam sub-
invenirent, audient à dicentibus Subanis, eos
esse in monasterio glorioso Dei Genitricis Ma-
riae. Tunc illi majoris amplexu ibi-nalis agnos-
cunt itineris illius quasi transvolantes, ad
predictum monasterium pervenerunt, à pre-
dicto monasterio pater potuerat, ut ad speculum
illorum praesentarent. Venerabilis autem so-
nex eorum dolori compatiens, ut erat facili-
bilis eloquio, admonuit, ut exirent, illis au-
tem remittentibus compulsi eos, ut soli im-
peranti obediunt. Ut vero egressi sunt, paren-
tesque eos viderunt, vehementer flere ceperunt,
elevataque voce ad eos dicunt : cur nos peccatores tamquam mortuos reliquistis ?
ut quid eum amurum nostrorum deseruistis ?
maiusne vobis inest pietatis affectus ? nulla
consanguinitatis compulsi ? obsecramus, in-
quunt, obsecramus & per Deum condonem
coeli & terrae deprecamur, ne nos derelin-
quas, quia ad Christum converti e, & feculam san-
ctus relinquere sumas parati. Sin autem, con-
stitantur eorum & terram, sanguinem nostrum
de manu vestra a Deo fore querendum.

¶ Ad quorum verba, lacrymas neque sin-
gulas dum illi pietate nequaquam moveren-
tur, seque, ut Deo promitterent, Gallus pene-
tere dicerent, prophetes f, ut spero nunc
cognoscimus, firmiter senex ad eos voco dixisse
confidit, inquit, filii, confidite de Deo
miserordia praesumit, quia si modo meis
montis aures obediencia accomodaveritis,
multi per vestre actionis exemplum, caetera
ingredietur regnum. Audite, inquit, filii cha-
rissimi, aialie consilium patris vestri & horum
proces sperare nolite. Obsecram vobis, si vul-
tis,

emittere,
ad factum
nolite
reducit

illius & pa-
re: tibus lo-
rent, nec
Thomae lo-
cryptis par-
mest,

f

c

ad filios
nem prope
fuerunt
fuerunt
fuerunt
fuerunt

is,

Oooo

A. S. AUT-
PRATO.

tis, à Deo vobis locum preperatum. Sporo enim in Domino, quoniam ille adimplebit Deo desiderium vestrum, ibique facietis Deo fructum acceptum. Indiciis autem loci percipite, & ad eum quancumque properate.

* Morato-
rius in

Non inter hos montes, gemina movère parentes. Sed * periculis gentem contemnere ritè facientes.

S. Thoma
apost.

Mollis sperantes, pro Christo dura ferentes. 10 Est autem, dilectissimi filii, locus, ad quem vos hic desidero, in Samnii partibus super ripam Vulturii fluminis, ubi initium facit à mille ferè passibus, in quo videlicet loco fuit est oratorium martyris Christi Vincentii nomine dedicatum: ex utraque vero parte fluminis sylva densissima, quæ habitationem tantum præstat ferarum latibulorum latronum. Omnipotens autem Dominus, cui vos famularum exhibere desideratis, & vos in eodem loco illucis servabit, & cunctis iter agentibus à timore ferarum pecuniarum neque securum constituit; necnon & cæcis, demis, ac sentibus, lignis fustibus abundare faciet. Ita, ait, filii & io eodem loco sine metu cuperiam permanere.

6

Hos pater iter monet, loca monstrat pervia nullis,

Arboribus multis, quæ comant flumina pul-
cris,

Montibus, & ventis nivibus sunt frigida
maris.

faciunt:
in qua

11 Illi igitur & huiusmodi verbis à rigore oblationis enollis, tanquam Christum in seniore loquentem attendentes, Apostolice dictum recordantes: Nolite querere quæ vestra sunt singuli, sed quæ alterius; & ab his, quæ cuperant, revocant animos, sique ab eodem benedictione precepta, iter accipiant, & ad hunc, quem incolimus, perveniunt locum, nihil secum in alimonia corporis preter vitium in sportula ferentes, jam tunc non im-
memores illius præcepti dicentis: Nolite solliciti esse quid manducetis, aut quid bibatis; & nolite solliciti esse in crastinum &c. Sed ille, qui propter miseriam inopum & gemitum pauperum ut pater exurgit, qui talia agentibus repromitit dicens: querite primum regnum Dei & iustitiam ejus & hæc omnia adicientur vobis, hæc eorum fidem aspicimus, cito super lægendo adfuit.

C

Tres iter adsumunt, nihil hic nisi corpori dant.

Est regimen, victus, tegmen, miseratio
Christus.

Lex quoque fides Dei, lux noctis sive diei. 12 Nam cum ad hunc, in quo residemus, ut dictum est, pervenissent locum, quis cunctis, quæ ad usum corporis sunt necessaria decernat, ad illam potius mentem crescerunt, in quo & per quem omnia vivunt. Ingressi sunt domus oratorium, pergunt in Dei laudibus officium, neque superclemente nocte quieti membra deponunt. Sed cur dico, quid? cum terrenarum tantum rerum locutus, ad morem peritære Jacob, lapides capibus supposuerunt. Dico tamen quietem esse: in quo estis euro mbelet, spiritus pinguetudine. Et ecce facta perno intervallo, venit ad eos quidam homo ignotus nocturno silentio, regiamque * Orationi pul-
sibus, ait: quidam in hoc loco quietis? ad ejus vocem cæciliens cecitas venit ad eum venerabilis Talo. Qui ille, audit, inquit, & dicentibus, quoniam hic peregrini adoleant, &

A quodam
ignote ali
quando acci-
piunt.* subacti-
ge potant

propterea à pastoribus meis veniens, decali modicum farinae ne vini. Si habes, ubi hoc, quod attuli, recondas, accipe. Tum ille quodam vascula reperiens, tanquam à Deo sibi oblata suscepit quæ offerrebat: quo absque dente, nullus deinceps compertus fuit, quoniam ille fuisse, qui hoc munus grante obtulisset. His igitur indicibus elucet, à quanta perfectione cuperant ii, per quos hunc locum ad tantæ magnitudinis excellentiam perducere dignatus est omnipotens Deus.

Angelus accessit, discipule: Quibus hic requisivit? Exiit inde Talo tacito pede, postremo grato: Munera cui præstans vinum, similia, redidit extra.

ANNOTATA.

a De hac confingentate super tendens Petrus presbyter & monachus Vulturensis, sic loquitur: Tres fuerunt viri religiosi, à Deo vocati sique electi, nobili genere orti, Beneventani civis Paldo venerabilis confessoris Taldonis & Taldonis germanorum intrum.

b Paulus diaconus de Gestis Longobardorum cap. 40 refert, Mariorum regionem in Latii provincia juxta lacum Fucinum, Valleria dicta, sitam esse, in qua S. Equitius, de quo in nostro Opere ad diem 7 Martii dictum est, abbas fuit. Evidentiūque Mobilianus in Annotati ad Vitam SS. Paldonis, Taldonis & Tharontis putat, Mariorum regionem per se provinciam non esse. En ipsius verba: Mariorum regionem ideo intra Viteriam provinciam æstimo computari, quia in Catalogo provinciarum Italie minime ab antiquis descripta est. Si quis autem hanc per se provinciam esse vult ratione comprobaverit, hujus rationabili sententia modis omnibus erit retinenda. c Vide in nostro Opere ad diem 10 Septembris hujus sancti abbatis Albi, in quibus hanc Sanctorum peregrinationem etiam rite descriptam reperies.

d Eodem sed falsius refert auctor anonymus Vita S. Thoma, qui haud rectè, ut videtur, per vocem quidam hic D. Virg. Mariorum est interpretatus, cum in omnibus hujus vitæ exemplaribus vox quidam non verò quidam legatur.

e Petrus presbyter & monachus Vulturensis sequente addit: Nam genitor Taldonis & Taldonis de presenti Deo teste converti promissit, quod & fecit.

f In Vita apud Moratorium & Ughellum legitur propterea: quod certo amanuensis incuria tribuendum videtur.

g Vide B. Pauli Apost. Epist. 1 ad Corinth. cap. 10.

h Apud Marth. cap. 6.

i Petrus presbyter & monachus Vulturensis hac fabulam paulo falsius sic enarrat: Cui ille, audit, quod hic peregrini venissent: à pastoribus meis venio, sed habeo hic aliquantulum farinae, & in utro vinum: accipe, si habes, ubi recondas. Cumque vasculum quæreret jam dictus Talo, lavavit cupum apum iocentem & collocavit io eo ipsam farina, deinde in angulo Orationi invenit parvam botuculam, ubi presbyter offerendas amulas suscipere solebat, quando idem missam fecit in anno facere venerat; levit & effudit, misitque in eam vinum; ac deinceps nullas fere potuit, quis ille fuisse, qui hoc obtulit.

CAPUT II.

*Monasterii S. Vincentii S. Pal-
do primus abbas constitui-
tur : cui defuncto, S. Taso
& deinde Tato succedunt.*

*Abbas ad
se accitatus.*

**lege ut*

B

*quibus S.
Paldus praefi-
ciatur, qui*

B

A

B

C

*est admini-
stratio cano-
nicorum, pla-
nitur.*

C

IN hoc denique Christi pauperum sollicitudine persistentes, contra vitam, quam Deus ad exemplum plurimorum ostendit disposuit, longe lateque persequitur, utque lucerna super candelabrum posita diutius lucere non possit : & cum multi eorum vitam imitari cupiant, melius fraterum ad eos concurrere cepit.

Longe per centum focis moderare talentum
Famini siera ferunt, pulnam bellique tulerunt.

Et compluit multos valido de gurgite ductus.
14 Primus inque profuit sacro gregei Paldus Dei simul, qui erat omnino mitissimus, quippe per omnia hoc in suis alibus ostendebat, quod suis sublevis voce predicabat : ita amant Christi pauperum, nec, sicut canales, vitibus divitis terentis. Hic nempe lectur ad constituendas animas fratrum, ut in pauperibus, quem cogerant, perduceret, dixisset : Credite mihi fratres, quia monachus ille, qui in hoc monasterio persistens, usque in finem permanet, anima ejus totum supplicia nequaquam sustinebit : sed vitam aeternam possidebit : & hoc sanctae congregationis monasterium usque ad finem seculi ad lucandas animas permonebit. Quod quidam ignorantes, qua intentione haec profectus fuerit, fissa se ipsos securitate decipiunt, quoniam male viventes de contra regulam patrum facientes, hoc in monasterio si permanserint, salvos esse in futurum posse : cum constet omnibus, quia quicumque in perpetratione criminis, hoc in loco permanserint, & ante extremi obitus diem se minime contraxerint, ad vitam nequaquam posse transire. Dicentem autem illis est, nequaquam viam Dei contra divina eloquia sententiam proculis : sed in his hanc sententiam perennare duxit, quia ipsorum sobriam & castam vitam ad laudabilem pauperum vellem imitari.

Calvine praecario renitens dindante sacro,
Primus praeficitur Paldus venerandus & abbas
Immunens animas Christo super aethera mandat.

15 Interca turba stratum succrescente, conperunt contra votum habere, per quod possent efficiant, quos regerent, subvenire. Dumque praedicti venerabilis patris Thomae immemores praedicti. Multos per eos in hoc loco esse salvandos, amicum pauperum sollicitudine requirunt, adhibere conantur eis, quos possidere videbantur. Sed, resistente eis, divino iudicio, turbam stratum, studuerant magis secunduam Apostolum non fuis squali, sed, quae aliter sunt, quere. Et illud : "Omnibus omnia factus sum, ut omnes salvos facerem &c.". Multa siquidem tunc inter eos fuisse certum, multa concordia uni-

Octobris Thomas V.

tatis, multa compellio fraternitatis refertur. Et quidem narratur de eis quorundam dignum munitis : sed nostrum ab hoc votum fuit studiū ineluctum, ut, quibus modis fecerunt se diabolum vicerint, apicibus proficiamus. Neque enim majus potest esse miraculum, quam quod tota mente mundum reliquerunt. Et quia multi videntur miraculorum esse participes : sed nullatenus nomina habent scripta in caelis, nequaquam hoc in tempore virtutes in ecclesia, sed perfectum vitam requirimus. Unde Dominus discipulos de subjectione tremorem gaudentes deterret dicens : Nolite gaudere in hoc quia demogla vobis subficiantur d. In quo vero deberet letari, subiendo manifesti dicens : Gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in caelis. Magna siquidem virtus, magnaque & ammirabile extitit signum, siue conversacionis exemplo tam innumeros de terrenis elevatis ad caelos, de tenebris ad lucem, de morte ad vitam, de exilio reductis ad patriam. Et, ut cepta proficiat, saepe dictus venerabilis Paldus evangelicum perfectissimus vir, per omnia consensum, humanis rebus extedens praedicti vite finem fecit, quinto Idus Octobris, indictione tertia, anno incarnationis Domini septuagesimo vigesimo, residente in Sole Apostolica venerande memorie Gregorio Secundo. Hic praefecit sacri cenobii regimini ab incarnatione Domini anno octavo sub sancto Papa Silvestro.

Eni parafite tuos vernantes collige flores.
Deus e septenis annis moderantur habebis.

Ed Paldus felix, quando tua gradus cepit.
16 Cui successit in sancto regimine Taso, minor quidem annis, sed admodum in sacro proposito omnibus illis. Qua vero maxime quam is, qui praestitit, si considerare neglegat & contra infirmum inebriat, eoque non ut prevaluerit, sed ut riget districtissima ejus dictaverit, voluerit actibus aringere, nequaquam eos, quod cupit, perducere valet. Quia huic nimis zeli fervor potius destruit, simile quiddam ei accidit cognoscitur. Nam cum hunc ardorem libere incolerent nequaquam sequi valerent, penitus descientes abjecerant, fraterneque ejus majorem nam loco ejus constituerant. Unde factum est, ut ab utroque peribus ad pontificem Romanum relatio mutaretur. Quod cum Gregorius Papa secundus audisset, factam improbit, hoc contra canonem esse notet, manifestum fuit in Christum Domini extendisse denunciat. Quibus & penitentiam indicens, hujus facti clemenciam admittit, quam scilicet indicta sibi penitentiam vix cum magno difficultatis conandae, obfistente eis aetris ardore, perficere voluerant. Post sequitur socius retinens molentiam Taso Qui minor est annis, validus sapientia quovis. Hic alioet, iuris, fervens quoque robore cordis.

17 Sed ut ostenderet omnipotens Deus, quanti reus crimen amississet is, qui praeterit a Deo sibi praedictum abiecerat, nequaquam hic praesentia placuit, mox sine mora iudicium evocavit ultionis. Nam ita corporum singuli humanis rebus excedere, ut auctum aut trium corporum fieret una memoria receperunt. Eoque haec grossa fuit sententia, quod usque penitus nullus eorum in corpore remaneret, qui hujus navi fuerat consilio

Quod a na-

*Inf S. Taso
succedit. ad
d. a. ab
ben d. tra-
e. in an-
calendas*

*& Gregorius
Papa iussu
restituit
ad Severus
magis.*

F

A. S. AUT-
P. A. TO.

g

* Inge huc
faciam

a

Hic fess-
dit 5. P. 10
ad m. 700
m. 10. 10
m. 10. 10
m. 10. 10

j

* Inge huc
faciam

c

Teneris
f. 10. 10

moluit. Sed nec ipse diu mortis, colem est moriendo securus. Mirro autem huius fidei aduersitatem huius operi adnectimus, ut à tali deinceps fessione & pastor & grex alieni existant. Quia cessi nequam eos, per hoc fidei affirmare uideamus, eodem scilicet pastor uel serore & grex pusillimitate erraverit; tantum incertum est, utrum eos hanc iudicii sententia ad plebem huius rectoris crimine mandauerit, an etiam purgatori post mortem suppelio ignis fuerint oboliui. Obiit autem Talo g. predictus pater tertio Idus Januarii in pace, anno Domini Incarnationis septingentesimo vigesimo nono Indictione undecima.

Sic memor ergo tui, qui cernis fidei sepulti à Fratri preclaus penam Talo ferreque testis Annis post octo migrans, cui esset ordo: Quem sequitur frater numerus sub pelle necatus.

18 Succedunt preterea post huius discriminis lumen, ut adoleat, luctu quidem atque iucunda, cum superfluo Talo loco pueritatis succedit. Hic denique virtutum omnium matre plebs extitit erigite, in nimis colligendis fluctuissimas, uelo dei feruentissimas, pietate uberrime, discretione euulsumus quique ueluti mater super filios, sic semper sollicitus fuit super subiectos, semetipsum in laboribus durissime exercebat, neque ut pater parens, inter mites mitor criticus, inter elatos zelum discretiones exercebat. Ferat etiam, ex quo ad monachi habitum venit, nequam quidem balneum usum fuisse, nunquam caput lavisse, nunquam nouaculum super caput aut barbam districte; & quod his difficultas est, diebus opere manuum insudans, noctibus uigiliis prope illius vacans; iuxta l' onas ad eumque gestans, quo aliquo uirtus corporis praereteret, non depoluisse. Cum uero, delectis ac singulis iam membris, hanc ferre non posset, circulum ex eadem occulte fibi fieri precepit, quem & usque ad diem obitus sui gestauit. Hunc afferunt lactilem redigisse. Ferat etiam & hebdomadam ieiunio persequi. Hic eum ac ceteris uirtutibus repletis ad finem usque perdurans, confirmatus obiit in pace tertio Idus Decembris Indictione uero sexta*, felici gradu letas, anno Incarnationis Domini septingentesimo trigésimo nono.

Hic prius abiectionis, sit postea pastor honestus Uolens actis, postquam Talo preluat, annis. Ad finem durans expleuit tempora longa, Qui fuerat magnus studiis, opibus quoque largus.

19 Hoc de his dixisse sufficit, quoniam nos exempla ac fidei praeterea de fidei turbine ad hanc quicquam perduraueram. Sed horum adiectantes ferorem, egi nos genitus aliquid dicere de nostre conversationis tempore. Et quoniam meipsum primo scribo loquendo periclitam, tamen ea, in quibus iacet, de mihi similes iacet cognosco, uariis uita sublimi pudore non eructo. Fortassis enim per hanc humilitatis confessionem de mihi à Deo uenia dabitur & illis salubris correctio ministrabitur. Sed unde cordis? unde loquenti inuicem sumus? Omni enim ex parte sanctam à nobis propulsum violenter & per se nobis superest, nisi quod sanctus pater predictus Benedicimus, Per consuetudinem & habitum nos Deo men-

tri uideamus prout omnes ad superbiam prompti, ad contentionem, ad scandalum, ad detractum, ad mendacium, ad meliorem, ad accusationis bestionem, ad contumaciam, ad iram, ad inuicem & despectionem, ad fustigationem, ad marmuram, ad gulam atque ornatum vestium sumus illi: & ut breuiter cuncta perstringamus, ea, ac quae Sancti ecclesia consecuti sunt agna, id est, tribulationes, persecutiones, aduersitates, angustias, passionem, contumelias, humilitatem, subjectionem, pauperum odio habentes: quae nostra sunt, non quae aliter, quoniam filios homines appetentes, ac per hoc inuicem invidentes, inuicem mordentes; quidquid ad praesentia deiecit, quidquid dulcedinis, tota mente requirimus, nescio per quod aliud iter, silente nos uili interiore, à Sanctam uelle deuiantes, ad uitam nos posse peruenire confidimus. Aut enim Dominus: "Arda & angusta via est, quae ducit ad uitam, & pauci sunt, qui intrant per eam." Apostolus uero dixit: "Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei." Et iterum: "Si non compatimur, nec conregnumus." Et: "Nemo committitur, nisi qui legitime certauerit." Eja monachi nostri, quid ad hanc distanti sumus? aut (quod enim uerum est) Scripseram mandatum, ut nosmetipsos mendaces uenerit appellabimus. Sine via enim tendentibus labor est incertus, non profectus. Aut forte Iacobi dicere poterimus (ut secundum misericordiam nostram loquar) Dominum dixisse: Besti, qui induti sunt capri, uel qui usque in botum nonsum ieiunant? Nequam. Dixit autem de his, qui falsam religionem praetulerunt: "Veniunt ad uos in uerbis bonis, intrinsecus autem sunt lupi rapaces." De illis autem, qui beati fuerunt, ait: "Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum." &c. Intendamus, qui haec abhorreamus, quibus modis in Scriptura detestantur ea, quae nunc sequi uideamus. Scripseram namque est: "Superbi Deus deridit, humilibus autem dat gratiam." Et: "Qui detrahunt fratri, eradicabitur." Et: "Neque maledici regnum Dei possidebunt." Et: "Pardes eos, qui loquuntur mendacium." Et: "Cecidit accusator fratrum nostrorum." Et: "Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio." Et: "Vix, qui scandalizauerit unum de pusillis istis, qui in me credunt." 10

20 Tot enim mortibus digni sumus, quot his malis exemplis scandalizamus. Sed nos, o dilectissimi fratres, pauperum pauperum, quorum mentionem feci, exempla attendamus, ne in vacuum currere uideamur. Omni uisum, omni conamine, omni uirtute desideramus, ut ad his, quae dixi, principibus eludat, per hoc Sanctorum incedere ualeamus. Si enim unum in nobis bonum pericula adiecit, tot enumerata mala nequamque incidunt. Et quod sit bonum, nisi mandatum nostrum? "Mandatum nostrum", inquit Dominus, "do uobis, ut diligatis inuicem." Et: "In hoc cognoscent omnes, quia uos mei discipuli, si dilectionem habueritis, ad inuicem." "Qui enim diligit", ait Apostolus, "legem impleuit. Et penitus legis est dilectio." Ego autem dico uobis, quia, qui fratrem diligit, nequam detrahit, sed corrigit: qui uero detrahit, non diligit. Qui autem non diligit, docente Johanne, malet in morte.

D

* Mass cap
7. P. 10
ad m. 700
m. 10. 10
m. 10. 10* Rom. 8,
p. 12
* 2 Tim.
2, 10* Mass cap
5, 10* Jac. 4, 6
* Did. 11
* 3 Corint.
6, 10
* Psalm. 5,
7
* Apoc. 10,
12
* Iud. 18, 6
* Iud. 18, 6
* Iud. 18, 6* Ioh. 13,
342
* Rom. 13, 8

* Did. 10

A more Si, inquam, radix hujus dilectionis esset in nobis, omnia virtutum pomâ maculescentes: quia verò deest, in flore vivescunt.

¶ Sed quia inducitur ad corrigendum hujus temporis* à pio Redemptore accipimus, agimus, ut in melius proficiamus. Non enim sulkit patrias, divitias, parentisque reliquias, nisi nosmetipsos mortificemus. Diem ergo mortis quotidie attendamus & in æternam oon peccabimus. Passiones Domini inspicimus, & de presentibus injuriis non dolebimus. Sicque hujus exilii iter peragamus, ut egredientes de corpore, angelum lucis inveniamus, per quem defuncti ab accusatore illius perveniamus, ubi Deum cunctis cum angelis sine fine laudemus. Ubi jam nullus erit metus mortis, nullas corruptionis metus, nulla efarsies, nulla sitis, nullus moror, nullus dolor, nulla amaritudo, nulla tenebrarum caligo; sed dies æterna, dies beata, in qua qui inventi fuerint, lumine solis non egebunt, quia ab ipso Agno illuminati, sicut sol in regno Patris fulgebunt: ubi semper beati, semper gaudentes, semper letantes, semperque erunt cum Christo sine fine regnantes: ubi eritas in singulis regnabit, & Deus omnium in omnibus erit, qui in Trinitate perfecta vivit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Monachorum numero celeberrimum grandem fuisse S. Vincentii monasterium, probat disti. chronicon, in quo fertur, seculo x. nongentes quidem monasterii monachos à Saracenorum maribus fuisse effusos. Istud canonice, teste P. C. Angelo de Nace abbate Ca-

stacii in Nostris ad Canon. Cassin. lib. 1, cap. 4. Nunc undique solitudinem spirat & horrorem, omni monachorum cultus desertum, ubi tantum commendatarius conciliamus. Unde patet, prædictum hanc non asseruisse, sed conciliatorem fuisse. Id etiam & sequentia biographi verba confirmant.

b Nunc exstiterat Mahiliani per regulam putram hic latebat regula S. Benedicti.

c Epistola B. Pauli ad Corinth. cap. 9, §. 22.

d Vide Luca Evangel. cap. 10, §. 20.

e Vide Comment. prævium.

f Is est, ubi tumulus. Nam sapientissimè, ut videre est in Glossariis Cangii, incensura ad Sacerdotum tumulum designandum usurpatur.

g In editione Muratorii sic legitur: Obiit nunc Tuto proclibus pater tertio idus Januariis in pace anno Dominiæ incarnationis MCCXX. Cetera in editione Vita apud Mahilianum sunt & in hoc exemplari Tuto tertio idus Januariis in pace anno MCCXX. omissi dicitur. Si Mahiliani statim citata lectio melior sit, ut reliquis Vita textus fides suadet, corrigendus erit in Opere nostro Baldardes, qui Ferrarium in Catalogo Sanctorum Italix, aliarum monumentorum descriptis, fecit ad diem xi Januarii Thurois. Ad hoc loco Thurois dedit. Verumamen de hac re aperius a diem xi Decembris agatur, ut de Thurois vel Turone tractandum erit.

h Ille versus in editione Ughelli desideratur, i Loriam ferream olim m. r. n. s. f. a. u. l. i. a. u. m. v. i. r. g. i. n. e. s. a. u. t. r. e. b. e. r. t. æ. v. i. t. a. s. u. t. q. u. i. e. m. i. n. u. i. t. S. Dominicus, idem Loriam dicitur, ad eam insistentem, ut per hanc mortificationem corpus spiritui subirent.

DE S. JULIANA, VIRGINE

ABBATISSA PAULIACENSIS IN NORMANNIA,

COMMENTARIUS HISTORICOCRITICUS.

C. B.

C

§ I. Fasti sacri, quibus Sancta inserta; an vel à Julia abbatissa, cujus rogatu S. Austrebertæ Vita fuit conscripta, vel à Juliana, quam Menardus memorat, sit diversa; prolixum, quo à Saussay oonatur, elogium.

ACCIDIT CITATIONES, REC. VII. Sancta, qui ab Anglica hic memoratis hujus die coloratur.

Pauliacum, Gallie Paulii, nobile olim in Normannia Benedictinarum monasterium, quoniam ab urbe Rotomagensi hucusque eo ipso loco, quo hodie (DD. Cornclian & Martinianum in Lexico sive Geographico ad Vocabulum Paulii videtur) oppidulum homonymum consistit, à S. Filliberto, Gemeticensi abbate, sec. vii in Castellum Carum versus extructum, à Denis seu Normanni postea excisum, & denique sub sec. xi factum in Benedictinarum prioratum, S. Austrebertæ dictam, qui & ipse modo, proveniens ejus omnibus, ut Gallia

Christi, vultus Scriptores tom. xi, col. 127 docent, ad Carthusianos Rochomagenses decimo tertio seculi hujus anno translati, hanc amplius existit, conversam, virtutibus suis ac beata obitu, de qua hic modo agendum, S. Juliana seu, ut etiam vocata invenitur, Julia illustravit. Hinc hanc debet idem à Saussay, Buxellio, Arturo à monasterio à Castellano, qui illum hodie in Fastis sacris à se conatus celebrant, consignatur. Annuatario, quo id à Castellano fit, pariter duntaxat, quo & Gallica Latina facta, hujus verba Pauliani in Normannia S. Juliana virgo, loci illius abbatissa, cujus corpus Monasterio ad mare in

0000 j S.

ut à Julia
abbatissa,
cui S. Au-
strebere
Vita inscri-
pta.

Seuffayus, ut jam supra monui, in elogio
infra hac transferendo tradidit, fuisse post in
abbatissa illius defunctae locum suscepit, ad-
jungit, eique nec in hac, nec in aliis, quae
ibidem scribit, rebus fidem denegandam, su-
dasque litteras ex infra dicendis intelleget.
Porro Mabillonius, qui neutiquam, quae Mar-
tyrologio illi de Sancta nostra scribit, regi-
cenda potest, hanc esse illum ipsam jam
supra. nam. 1. & proximi progressu memora-
cam Juliam, Pauliacensem abbatissam, sac.
3. Benedic. par. 1. est suspensor, uti ipsemet
ibidem non obscurè prodit, in praevis suis in
S. Austrebera Vitam Observationibus nam.
4. sic scribens: Pauliacensis parthenon in Ca-
letis, quarto militari à civitate Rotomago, il-
lustre fuisse dicitur S. Benedicte abbatissa,
quae S. Julianam virginem istuc admisisse cre-
ditur, futuram ibidem abbatissam. Foris ista
est Julia, cui subijcte Vitae (S. Austrebera)
precipuo nomenclata est. Ita ille, qui, quod
sese, dum hoc exararet, suspensum ducen-
tem esse se indicat, indubitanter deinceps,
cum Ordinis sui Benedicthi Annales scribe-
ret, sese credidisse, non obscurè in hysce ad
annum 704, non. 19. prodit his verbis: Sancta
Austrebera ipsa primus scripsit auctor anony-
mus, ejus fere aequalis, rogatu Juliae abbatissae
Pauliacensis, quae Benedicthe primae post
Austreberam Pauliacensem abbatissa successit.
Hec sine dubio est Julia, alius Juliana dicta,
quam ex fervili genere ortam cum Benedicthe
in numerum fororum, quacumvis possidentem,
admittere nollet, morbo gravidissimo concepta,
sed Austreberae sanctae mentis, rogatu tandem
ac flagrantibus hinc gratiam concoscere com-
pulsus est.

videtur di-
versa, pro-
fano.

6. Ex verò, Sanctam nostram à Julia ab-
batissa, casus rogata conscripta fuit S. Au-
strebere Vita, haud diversam, merito sunt
non tantum ejus suspensor, sed & indubitan-
ter credide Mabillonius; cum enim auctor an-
onymus, qui vitam S. Austreberae scripsit,
fuerit hae, ut idem Mabillonius in suis mox
laudatis Observationibus docet, fere aequalis,
confessorium est, ut & abbatissa Julia, casus
rogatu id ille facit, eidem Austreberae ex-
stiterit pariter fere aequalis, cumque Sancta
nostro à Benedicthe abbatissa, quae Austrebera
proxime successerat, debere & ipsam eidem
Austreberae existisse fere aequalis, nam
non videt; cum antea se habeat, cuiusvero
est, cur cum à Julio, Pauliacensi abbatissa,
quae S. Austreberae Vitam conscribit rogavit,
quod à Juliana, per Menardum memorata,
existimeret haud diversa. Itaque, re hac mo-
do, ut scire flaturum, stabilita, testis oculis
produm, quo Sancta nostra, ut jam monui, à
Seuffayo hodie oratur, elogium subijcio. Id in
Galliano, quod hic concessit, Martyrologio se-
quentibus hysce concepit verba: In territorio
Rotomagensi, Pauliacensi comobio, sanctae Ju-
lianae virginis & abbatissae, quae successit ex-
celsi igne pietatis, ab infantia sua Christo sese
in famulum dedicavit; utque carnis & spiritus
sui holocaustum perficeret, sanctae religionis
habitu à Benedicthe abbatissa humiliter in-
stanteque flagitavit.

quod in-
gram

7. A qua ob infantiam obsecratam & rerum
inopiam contemptui habita, perpessusque repul-
sum, in sanctae Austreberae virginis prime il-

lius loci abbatissa jam beate clientelam se
consecit, opem ejus assidue implorans, quae
abbatissa in se duritia emolliretur; cujus tamen
interim misericordiam aliquid emicque inter-
pellaret; donec die ipsa, quod sanctam sanctae Au-
strebere eo in monasterio agbat, Puella
incensa vehementiori sancti propiti desiderio,
supplex ad separatam sanctae ipsius accurret,
idque fortiter complexa protestatur, se tametsi
membram discepi oportere, à tumultu beatae
opululentis suis, non brachia, non manus,
quibus eum stringeret, laxaturam, quin prius
habitu sancto religionis donec. Piam cujus
persecutionem abbatissa egre ferens iussit à so-
pulo venerando illam avelli extridique mox
facis liminibus. Sed Deus, cuius pauperis requē
ac diritis cura est paterna, afflictae Puellae pro-
tinus injuriam vindicavit & piam parit inten-
tionem. Percussa illico abbatissa seculi ardore
ad eum vehementer, ut extremis se jam illa cre-
deret proximam, cum fidei penitens voto se
Deo & beatae Austreberae obtinuerit, si solus
consequatur, se propere Puellae o-
patis alio curam peracturam.

8. Vix formata erat seria illa deprecatio,
cum repente, exacta sceleris facula, abbatissa
convulsa. Quae se extempore eximio religio-
sissime Juliam, velis expetita indutam,
sacram in certum auditit interque fontes, quae
sanctimonialibus primi ordinis ancillarum, quo-
niam ea sic enixe poscebat, aspavit. Hae in
forte manus plures maegit decuta fida
tunc humiliter, ut Sacer de Jesu ob divinos
hos praefertur, quibus praestabat, affectus pas-
sus cognominaret. Desuncta utinde abbatissa
illa, non multum disquisitionem est, quae Vir-
ginali eorum praesentia esset. Omnis enim
mox una occurrit Juliana in mentem; cujus
divinae virtutes dignitatem hanc ipsi singulati-
ter desiderant. Sic omnium facta Mater ac illa
deque ancilla Domina, unus mater, quam ho-
nozem fuit, quantoque ex inferiori loco ad
majus fastigium erectam si novaret, eum majori
animi demissione se depremit omnia humi-
litate exemplum praestitit admirandam amor-
que & sollicitudinis materiam studiis officique
eximia. Itaque in Martha & Maria viculum
exercitata ac demum perfecta manibus ita-
dum vitae hujus abstinuit, imò & mortis pa-
lustris ad immortalitatis gloriosae promissionem
transivit diurnum. Cujus corpus pariterum à
Paulino Montisrolum usque transitum incla-
sumque honore condito, ille prope sanctae
Austreberae, cujus benigna aspersione votis
potius est, venerandam hypocaustum requiecit.
Tale est, quo, ut dixi, Sanctam nostram
Seuffayus exaravit, elogium; de his ouren, quae
in hoc tradit, censentur quid sit, & fig. ex-
ponon.

hac trans-
criptum
elogio à
Seuffayo
exaratum.

• L. vir-
tutes

F.

• Austre-
berae

§ II. Quid de elogio, §
præcedenti exhibitio, cen-
sendum; tempus, quo
Sancta obierit, reliqua-
rum ejus translatio, cul-
tus ecclesiasticus.

Quæ de San-
cta nostra
et ego Sauf-
fayæ tradit,
et, ut appa-
ret, primi-
tis

UNde Sauffayus, quæ in prolixa Sanctæ
nostræ elogio, § præced. hæc transcrip-
to, accepit, nâpiam edidit; at læter
Abbatissa, apud nos ad 1 Feb. ovisi diem Vi-
ta S. Austreberta è quorundam antiquis codi-
cibus fidei, occurrit quoddam, quod in ho-
rum tribus legitur quodque ibidem num. 4. ex-
ponitur hæc verbi: Alio quoque tempore o-
jus (S. Austreberta) memoriam (sanctimonie-
les Pauliacenses) recolentes, cum Missarum
solemnia celebrarent, Puella quidam, silvare
volens animam suam, sanctæ illi congregationi
adhærere desiderabat; sed cum multis modis in
prætorio tempore istiusmodi causam pulsantem
et omnia denegata fuisset adeoq. fœcitas; de-
sperata jam ab homine hanc se consequi gra-
tiam posse, de Dei potius misericordia et oratio-
nis Sanctæ illius (Austreberta nimirum) con-
sistent, in ipsa hora, quâ Dominus Deus So-
bachii Sanctus ter ab omnibus clamabatur, cur-
rens ad sanctum sepulchrum, bonæ Dei famule
manibus palam apprehendit, dicens, se inde
nullatenus necessarium, nisi projecta fuisset in-
vita, inquit, si forte eijceretur, animam
suam periretur fore; sanguinem tamen suum
exquirendum de manu ipsius, quicunque de-
volutionem suam ulterius impedisset. Mater
verò curandam ancillam Dei, quæ illis tem-
poribus monasterio præerat, valde indignans,
quod factum est, iussit illam amovere ex loco
illo itaque cum delectore expelli, dicens: Tu,
inquit, cum sis ex monasterio hujus nata si-
mula debeasque servile opus exercere, quod-
cumque tibi forissecus injungitur, ausa ut hoc
arbitrari, ut ripinâ corpori sanctimonialium so-
ciata, domina etiam delectat?

et S. Austre-
berta, quod
hic narra-
tur, mira-
culis

10 Noctē igitur insecutâ, cum se sopori de-
disset, gravissima ei febris continuò accollit, ita
ut per totum noctis spatium pervigil vexaretur.
Manē autem factio, ingravescere febre, jubet
necesse presbyterum, simul et omnes Eurosas
inducit se morti quidem, sed Puellam illam, pro
qua se pau dicitur, recipi in congregatione ab
omnibus singulat. Ille autem, quia uno ani-
mo conspiraverat adversus Puellam, ne recipi
potuisset, dubitantes adhuc hæc de causa ei ac-
gritudinem accedisse, consilium intulerunt dicen-
tes: Bonus primum ad corpus sanctæ Dei fa-
mulæ, ibique pro te proceus fundamus, votum
revocantes, si forte miseretur tuâ Dominus, ut
ab hac infirmitate liberis, atque ut per tunc
ipsum facias, quod horretis. Quod im factum
est. Nam statim reliquit eam febris, et surgens
a lectulo jussu adduci Puellam ac recipit eam
in filium, ceterisque sancti forem, jam tum
benè recordans, quod ante mole inimicæ ex-
stiterat, quia Divinus personarum non est re-
ceptor; sed sine servus, sive liber, in Christo
unum sumus, et sub uno Domino militamus be-

Julianus; benephicam enim est Domino super
timentes eum, et in eis, qui sperant super miseri-
cordiam eius. Puellam itaque humili loco natam,
quæ Religione habitum Pauliaci possiderat,
repulsamque postea erat à sanctæ matre seu abba-
tissa, postea ab eadem in parthenonem illam,
mirabili modo patrocinante, ad quam confuge-
rat, S. Austreberta, fuisse admittam, tam
hæc mirabili, quod eo spectatis, relatione jam expo-
sitio, quæ supra hæc transcriptum, quæ San-
ctam nostram Sauffayus celebrat, elogium me-
moriam prodit.

11 Quare, etsi quidem hoc et illa, ut con-
sideranti persciet, in adjunctis, quibus factum
versant, invicem dissonant, in substantia to-
men ad amissam consentiunt; cum autem sic
habet, verosimillimè id Sauffayus vel ex ipsa
mirabili, eo spectantis, relatione jam expo-
sitio, vel ex aliam, in quod hæc mandata, scrip-
to, motus pro arbitrio adjunxit, accepit.
At postremum quidem credibilis apparet, quod
nec quæ Puella ista, nec quæ abbatissa, d
quæ hæc tandem Pauliaci fuit admittam, nun-
cupata fuerit, in relatione memorata dicitur,
debeturque proinde Sauffayus, quæ hæc
quidem Benedicta, illam vero Julianam nomen
distinguit, ita eas appellatas fuisse, è scripto
sua documento, ab eadem relatione distincto,
intellexit. Verum quod quales id exstiterit
? Mobilissimas, qui eadem, quæ apud nos
loco supra cit. exstant, S. Austreberta Mira-
culis Sac. 3. Benedictis part. 1. pag. 19. et
tribus seq. recenset, in nos relatione de Puella,
S. Austreberta patrocinio Pauliaci admittam
se, miraculum in inferiori pagina ora ita ob-
servet: Andreas Sauffayus in Martyrologio ad
1 Id. Octob. ait, Puellam istam sanctæ S. Juliane
nam; abbatissam Benedictam.... Consensit Of-
ficium S. Julianæ à sanctimonialibus Monasterio-
lenibus recitari solitum. Sancta nostra Of-
ficium, à Mobilissimis hic citatur et, ut ait, à
Monasterio lenibus seu Monasterio lenibus sancti-
monialibus recitari solitum, ad manum mihi
non est; at, cum quidem, ut vehementissimè
fallor, Sauffayus sit antiquior, hic ex isto, ap-
paret in quo, ut Mobilissimas verbes jam nunc
recitatis indicat, Puella quidem, quæ S. Austre-
berta patrocinio in Pauliacensem parthenonem
fuit admittam, Julianam, abbatissam verò, è qua
hæc repulsam fuerat peripso, Benedictam no-
mine distinguitur, ita hæc fuisse appellatas,
habetur perspectum. Nec inde id eorum, ve-
rim etiam reliqua, quæ in Sancta nostra elo-
gio supra hæc transcripserunt martyrologus ille
tradit, verosimillimè didicerit; cum autem sic
habet, præsum est, ut ea, si non et
certa, saltem ut probabilis ac ut vero minime
absentia admittamus, maxime cum Officio
illo, quod verosimillimè et monumentis anti-
quis, Monasterio lenibus affirmatis, fuerit com-
positum, documenta nec præstantiora nec anti-
quiora, è quibus confutari ac convelli queant,
inveniantur.

12 Porro, ut aliò modo sermonem conver-
tam, etsi quidem, quæ in dicto elogio Sauffayus
scribit, differre tempus, quæ Sancta nostra ob-
ierit, hunc exprimit, non parum tamē ad
id determinandum conducunt. Etenim ea inter
occurrant sequentia de Juliana, in parthenonem
Pauliacensem admittam fuisse, quæ primi
ordinis sanctimonialibus ancillari solabant, jam
descripta, verba: Hæc in factu annos perip-
tos

partem man-
narat, vi-
dentur ut
vera hæc
absentia
admittam,

E

F

ad convul-
le Sancta
tempus de-
scribitur
divi con-
catis,

A res transiit devota Filia tanta humilitate & claritate, ut Soror de Jesu ob divinos hos praeritios, quibus praestabat, affectus palam cognominaretur. Defuncta deinde abbatissa illa, *Benedictum* nomen, non multum disjunctum est, quae virginis ehorio praedicanda esset. Omnibus enim mox una occurrit Juliana in huncmodi: cum ita *enim*, *Benedictum*, *Pauliacensem abbatissam*, quae S. Julianam in parthenonem suam admisit, pluribus adhuc annis, postquam id fecisset, in vivis mansisset superstitem, significatur, utique tandem per aliquot adhuc annos illis parthenoni praefuisse, vestigiale appareat, *evangelium* sit, ut, cum S. *Austreberta*, cui in *Pauliacensi* creandi regimine successerat, anno 704, ait apud nos ad 2. *Februarii* diem fas est videre, obierit, verosimiliter aequae ad aetatem circiter 7:4 vitam protraxerit; quare, cum Sancta nostra, quae et in *canonibus Pauliacensis* regimine proxime successisset, facile posteris annis circiter quinquaginta & viginti post in vivis aetate existeret superstitem, consideratam ulterius sit, ut verosimiliter saeculo v:11, mediis circiter sui p:te jam clauso, vitam hanc mortalem cum imperiali canonicis. Namque vero id multo vel fortius vel citius, quam anno circiter 790 factum, ex eo etiam concludendum apparet, quod Sancta atqueque, contra ac è jam supra dictis fuit, futura fuisset S. *Austreberta*, *anno*, ut jam memi, 704, vitam sancta, fore aequalis huius videtur.

corporeque
quae dicitur
Abbatissam
sanctam
quod. Mart.
manenti

12. Locum possidet, ut modo de ille, quae Sancta obitum sunt scuta ac vel vicinior ad eam spectant, loquamur. Pauliaci tam ubi sanctissimam vixerat, fuisse terra manentem, nec in supra hoc transcripto, quo à *Sauvigny* orator, *elogio*, nec alibi usquam notatum invenio; verum id ibi factum, indicatum apparet. Inde enim post parvulum ejus corpus, erit en, ut apparet, aliunde p: his hanc additum, *Monsiolum*, ejus op: pot nos tunc, 7. *Mil pag. 800* in S. *Francischo* nobile famulatum, fuit tantum. Ita scilicet in Sancta nostra *clorio* *discreti* *affirmat* *Sauvigny*, nec eo in re, cum sacrum illud pignus *Sancti* *hodieque* ex *lustra* *dicentis* *servetur*, nihilque, Sanctam alibi, quam ubi abbatissam egerat, *repositam* fuisse, suadeat, eberare id veritate est censendus. Verum quoniam transactio ista evenit? *Enim*, *Normannis* *fit*, ex *Gulstis* *visionibus* *contingisse*, ex *his*, quae de S. *Austreberta*, *prima* *Pauliacensi* *abbatissa*, *corpore*, modo partim *Audomaropolim*, partim *Monsiolum* *asserunt*, *Mohellous* *fac. 3* *Benedicti* *part. 1* *pag. 44* in *monito*, S. *Austreberta* *miraculis* *subnixis*, *scribit*, *verosimile* *apparet*. *Ad*, qui *ibidem* *loquitur*, *Magna*, *inquit*, *pars* *reliquarum* S. *Austrebertae* *adversum* *in* *virginum* *Benedictinarum* *parthenone* *Austrebertino*, *quod* *muris* *Monsioli* *opidi* *includum* *est*; *pars* *Audomaropolim* *in* *ecclesia* *cathedrali*. Id quoniam ob rem quare ratione contigerit, prociat accipe. *Normannis* *Galliam*, *principale* *loca* *Ligeri* & *Sequana* *fluvii* *circumfusa*, *valantibus*, *Pauliacenses* *virgines* *in* *Macconensi* *monasterium* *esse* *recepisse* *feruntur*. *Libal* *mansuetum* *in* *patrono* S. *Austrebertae* *castro*, *Murconna* *dicitur*, ab ipsa, ut vident, *Austreberta* *post* *peractis* *utriusque* *morum* *construendum*

* L. qui
* L. iaculus

fuerit ad Quintum fluvium, paulo infra Illulium opidum hodiernum.

14. At eum nec ibi tunc esset fuisse: notandos ad incurfus Normannorum, ad *Monasterium* opidum munitionibus confugerunt; ubi, destructa à Normannis utroque parthenone, *Pauliacensi* & *Macconensi*, solent fuerunt, eoque loci ericerit animum militemum exarsit erodibit, S. *Austreberta* *manicipatum*, ejus *curios* *reliquarum* *solident*, *pars* *in* *Audomaropolitana* *ecclesia*, in qua *corpus* *sanctae* *Virginis*, *sevente* *Normannorum* *procellis*, *foras* *erat*. *Et* *quidem* *Monsioliensis* *Virginis* *patrona* *sua* *reliquas* *in* *Thoca* *argenteo* *alabastro* *elaborata*, *crucis* *pars* *in* *serinio* *ex* *argento* *decorata*; *Audomaropolim* *vero* *carthagini* *portionem* *sua* *in* *serpente* *argenteo* *ante* *majori* *impulso* *venerantur*. *Cum* *itaque* *Pauliacensis* *virgines*, *dum* *Normanni* *Galliam* *ex* *praecepto* *loca* *Ligeri* & *Sequana* *circumfusa* *facta* *ex* *replebantur*, *Normanni* *primo* *ac* *dein* *in* *Monsiolum* *facti* *recepisse*, *in* *Monsiolum* *aut*, *ferantur*, *tunc* *verosimiliter* *non* *idcirco* S. *Austreberta*, *sed* *S. Julianam* *Pauliaci* *habuisse* *servatum* *corpus*, *quo*, *tam* *hoc*, *quam* *illud* *Normannorum* *ferri* *subdicerent*, *factum* *affortit*, *si*, *si* *que* *tunc* *corpus* *Julianam* *quidem* *Monsiolum* *tamen*, *Austreberta* *vero* *Audomaropolim*, *postea* *in* *in* *Monsiolum* *etiam* *parim* *deferendum*, *fuerit* *translatum*.

15. Utique, ut equidem, quae in Sancta nostra *elogio* *Sauvigny* *scribitur*, *fuisse* *ejus* *corpus* *Monsiolum*, *quod* *ind* *etiam* *Monasterium* *sua* *Monasteriolum* *à* S. *Austreberta* *monasterio* *sua* *incluso* *repleatur*, *translatum*, *reple* *dicitur*, *ut* *etiam* *sacrum* *illud* *pignus* *ibidem* *hodieque* *asserunt*. *Idcirco* *enim* *p:ter* *hoc*, *et* *pro* *primo* *ex* *repleatur*, *Monsiolum* *ac* *Parthenonibus* *hodieque* *discret* *etiam* *dicunt*; *prior* *quod* *tamen*, *cui* & *Arthurus* *à* *monasterio* *in* *Nivaria* *Pie* *pag. 328* *inquit* *postea*, *sec. 1* *Benedicti* *part. 1* *pag. 49* *in* *facta* *in* S. *Austreberta* *factum* *Monasteriolum* *posterior* *vero* *tam. 7* *Mil* *in* S. *Francischo*, S. *Austreberta* *more*, *num. 1*. *Verba* *ejus*, *correctis*, quibus *laborem*, *mentis* *typographis*, *hoc* *translatio*. *Sic* *habent*: S. *Francischo* *ex* *ex* *Monsioli* *normannorum* *servatur* *in* *arca*, *ad* *ejus* *arce* *decanorum* *collocata*, *quo* S. *Austreberta* *ex* *arce* *continet*; *cui* *etiam* *ad* *hanc* *alibi* *in* *regimo* *ejusdem* *monasterii*. *Sanctum* *Benedictum* *enim*, *quia* *ita* *loquitur* *Mithas* *in* *previs* *ad* *Viam* S. *Austrebertae* *Commarcioli*; *sed* *opem* *diem* *cultus* *ac* *modum* *noto*. S. *Juliana* *post* *Sauvigny* *in* *Galliam* *Martynologum* *ampum* *elogium* *habet* *in* *Octobris*, *in* *qua* *diem* *opum* *de* *ejus* *culius* *placitis* *inferuntur*. *Idcirco* *enim*, *hodieque* *decessit* *nostrae*, *qui* *deinde* *ibidem*, *novallis* *interpositis*, *subiungit*, *feste* *à* *Claudio* *Castellano*, *qui* *per* *monasterium* *factum* *anno* *1686* *Audomaropolim* *exarant* *Monasterium* *transferebat* *et* *omnia* *coram* *lesperat*, *certum* *esse* *factum*, *ibidem* *S. Franciscus* *corpus* *post* *quo* S. *Austreberta* *reliquas* *in* *honore* *habent*, *ambobus* *cum* S. *Juliana* *corpore* *in* *sanctissimo* *choro* *cleras* *speciari*.

16. Quod de S. *Juliana* *corpore* *Monasterium* *hodieque* *asserunt* *Castellani* *Papaeochorum*, *ut* *sic* *repleatur*, *anno* *1686* *edocuit*, *id* *illud*

autorem
C. B.
Gulstus
factum
verbi
ut
sedare

factum
factum
factum
factum

F

ACTIO
C. 3.
reftit d'caus
e ff. de caus
de causis
lucis, Julia
as trana
d'caus, il
colat.

in Martyrologio suo universali, anno 1709
publento, per Sanctam nostram annuntiationem,
nom. 1. huc transcriptum, dilu. 2. celum tra-
dit; ut, cum in Martyrologio summoque è d'ile
Additionibus & Ariarum à Monasterio, S. Julia-
næ corpus Monasterio hodieque offerret,
unanini consensu & quidem, ut apparet, è
notis hanc aduersionem nostris ascribat, è
dubitandum anuvero non sit, quia recte, non
ita habere, edocuit, quæ in Sancta nostra
elogio Sossuey scribit; imò vero hæc, sa-
crum illud pignus, hanc candoribus inelu-
sum, præp. S. Asprebetta Hispanolæcam ho-
norificè ibidem servari, recte etiam docere,
à Papabrechil verbis modo hæc transcripsit
fas est colligere. Verum, etsi sit: habet, de
celis tamen, quæ Sancta vel Noustræ vel
altè gaudet olimque fuerit gaudia, omnino
sintat. Net, etsi Papabrechil Verba ejus
non, proxime prægressi hæc transcripta vide-

fit) de S. Julianæ celum in hæc, quæ de ea
fuerat tractandum, sicut pteitis informari de-
sisteret, nostrum illam, è faciem, quæ
pōd cam Dersoribus nostris fuerit cannal-
cata, in suspensibili nostra literaria reperio.
Hinc scilicet, ut, an Julianæ, quæ Fastis sa-
cris dumeat recentioribus, sapri conuer-
tit, inscribitur, iure sibi locum in Opere no-
stro vindicaret, iusto dubitarem; verum dubi-
tationem hanc mihi exemit Mabilianus. Julia-
næ celum Officium, è Monasterio illius rectate
solum, per verum, nom. 21. huc transcripta,
citaz; cum sit autem, non tantum quæ con-
que mada, sed & Officium ecclesiastico Man-
sterio illi Julianam colli, non obitu è produs, nec
quæ id ibi ab inmemorabili celum ante annum
1634 tempore factum fuerit, dubitandum alto
modo appareat, hinc cam, vetuli Sanctam,
in Opus nostrum illatam, licet, stupulo
omni deposito, hic exhibui.

DE S. VINARDO SEU WINARDO CONF. PROPE LINGONAS IN GALLIA

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

Sancti memoria in paucis, iisque recentioribus dumtaxat, Fastis sacris, cultus ecclesiasticus, tempus e-
mortuale incertum, Vita, ei afficta, cur edenda.

SEC. PRATE
TAL.
Sancti, qui,
d'caus
P'artheni &
U'artheni
C'artheni
Ad u'artheni
qui l'artheni
qui.

Nter omnia diversi nominis
Hagiologia, magno numero
penes nos exstantia, duo
dumtaxat, Parisiensis videlicet
& Universale Castellani,
Martyrologiorum appellatione
distinguitur, quæ Vinarum seu Winardum hodie
celebrant, invenitur; verum, etsi sit habeat
ex prolu nullis profus Fastis sacris antiquis
fca classis hic Sanctas castet inferas, sibi
tamen iure locum in Opere nostro hic expofit;
hodie enim cultus ecclesiasticus ceris gaudet, vel
infra ostendat, cum primis, quod ratione in duobus
mox memoratis Martyrologiis memoratur,
lectis ab oculis posuero. Qui Parisiensis, quod
anno 1727 in lucem prodit, Martyrologium
comertur, breuiter hodie in hoc S. Vinardi sic
memorat: Sancti Vinardi, cujus memoria prope
Lingonas extra Castellani autem, San-
ctum Gallici non Vinar, sed Guenard appellat,
sequebatur histe, quæ è lingua Gallica
in Latinum verba, id verbi, S. Vinardi
confessoris, è prope Lingonas & prope Nobi-
juncum in pago Pillavensi culti, in Galliarum
Necula, hodierno Sanctarum, Martyrologia
Romana inscriptum, interculo in Martyro-
logia suo Universali adjunctis, facit; verum
hanc Sancti nostri annuntiationem hodie re-
formari seuerius illius modo, S. Guenardi,
prope Nobiliacum in pago Pictavensi & prope
Andiliacum in diocesi Lingonenfis loco, Cel-
la: nomenclature distinctio, ubi Vinarum ap-
pellatur, culti, in suis ad Martyrologium il-
lus Additionibus & Corredionibus vult.

Quod si itaque martyrologio illo standum
hic sit, Sanctum nostrum non tantum in diocesi
Lingonenfis loco, Cellæ appellative di-
stinctio, ubi Latini Vinarum, Gallici Vinar,
verum etiam Nobiliac in pago Pillavensi, ubi
Latini Guenardus, Gallici Guenard, appeller-
tur, cultus ecclesiasticus officii, erit dicendum.
Verum, cum Sanctum, qui Gallici Guenard,
Latini Guenardus, appeller Nobiliacque in
pago Pillavensi hodie colatur, nusquam vel in
Fastis sacris vel in aliis penes nos exstantibus
libris invenire, diligentissima hinc facta Indu-
gine, potuerim, enimvero, unde ibi cultus ec-
clesiasticus gaudere Sanctum nostrum, Castellana-
lanæ didicerit, edicendo non sum. Verum,
etsi sit habeat, cum equidem in diocesi Lin-
gonenfi loco, Cellæ sit, ut ab aliis scribitur,
Cellula nomine distinctio sequæ ab urbe
Lingonensi miliaribus prope Andiliacum sita,
cultus ecclesiasticus centum amplius annis ante
Urbanum VIII de Servis Dei, Sanctarum alio
ab Ecclesia nundum edscripsit, publicè hæc
honorandis decretum, anno 1634 emissum,
fuisse æstimum ac proin (neque enim, quod
tunc ac seculo, ut ex infra dicendis patet)
proximè elapsu, factum ibi est, modo hæc
amplius libere fieri, verosimile apparet)
hodieque officii, asserere, & quidem absque
errandi periculo, possum.

À tempore enim, et, quæ dixi, annis
ante Urbanum VIII decretum prægressu,
hanc illi Vinarum seu Vinardum in pro-
fata diocesi Lingonenfis loco æstimum fuisse,
inevitantissime erincit penes nos exstant, quod

Nobiliac
stium cult
ab hoc asse-
ritur, modo
que etiam
in ecclesia
Cellæ

avertit
cultus fact
ac perit ho-
dique col-
tur, ecclesie
fies, in
quo omnia

- A** *Lectiones novem promissores altissimae ecclesiasticae de Vinario seu Winardo recitandi Officii partes compenditior, cyrographum, id veteri Cellensi prope Liaguram ecclesiae codice Ms. d. Jacobo Pignorio, Societatis Jesu sacerdote excerptum abbe de Deeffarum apud nos transmissum. Hae quidem, totius aevi et edae libe Cellensis Ms. existere, haud edicere; verum, cum post eorum cyrographum sec. xv. invenimus solidiores quosdam in locis jam fossilicis a librariis seu spiritalibus fide ecclesiastica, quae profani moris haud amplius defertit, sed rypus excuti soluerint, id enim-ero, sec. xvi antiquiorum exscriptis Ms. illum ecclesiasticis Cellensis codicem ac prout Sandium, a pape de quo id jam dictis ecclesiasticum in hoc continetur Officium, tantum amplius ante Urbani viii fuerit memoratum decretem annis honore Sandis propria in ainceps Liaguram loco, Cellae seu Cellulae appellatione disticti, assidem fuisse, offendit. Nec ibi tantum, sed et in duo eadem divisi jam tam Officium ecclesiasticum, eadem larem in hoc, contra ac in Officium, quod id supra memorato ecclesia Cell enjre, quae Mr. Pignerioris nobis descripte, fuit, nonnulli omnino testantes veluti Sandi proprie recitatore, honoratius fuit S. Vinardus.*

de commun
Conf. non
Pontif. Of-
ficio in tra-
cto Ling-
uensi de
decorato,
non tunc

[illegible]

for in no
quasi hoc
eius cantus

et Gallia Christi. Italia propeur totum 4, et. 633 doctor, et vivit corpus, ecclesiam Linguonensem rexit, in divocis Linguonensis perit, nec mutavit illam ante annum 1604, quo, et laudat Gallia Christi. Scriptores tom. cit. col. 638 tractat, Carolus d'Escaur Linguonensis episcopus Brevarium Linguonensis reformat, fuisse in ecclesiastico Vinardi Officio Invenit, invento; verum tunc, ut ex ipsius, quod mihi ad manus est quoddam dicta anno 1604, et proximi laudat Linguonensis episcopi mandato notetur ecclesiam, Linguonensis Brevarie alia, fuerunt brevitas in hoc Laditione fit, quae veluti Vincula propria in ecclesiastico huius Officio ad 30 Juliolis diem rectitudine promanant, illata.

Quem precoribus diu, post contractum matrimonium steriles, mulieris precibus et piliis operibus a Domino obtinuerit, et fieri Baptismus fonte renatum Vinardum nuncupavit. Hunc deinde viderent bona indole et veri ingenio praeditum, Sixto Pontifici Romano literis et pietate in religione intensiusque tractaverit. A quo fidei et doctus progressum non cessantem adfocuit est. Tanta autem fuit illius comitas et in tolerantia constantium in se committitis periculis, ut, quavis saepe impetretur ab illis, eos certaret beneficiis obstruere, meritorum Domini precepto, quo iubetur malefactoribus benedicere. Denique deinde in matre, cum pater cognitus amice amantem conficeretur, bonum cum Vinardum tantificibus patronibus solatus est, ut omnem elatitudinem ademerit.

6) Potius negatque idem Vinardus a quadam Romano, ut filius fuae gratior docui, beneficii precebus habuenerunt, eum pollicitatione fidei fidei Christianae reponere, si filius fua tantum reftitueretur, id alioquin fua oratione Vinardus, eum cum tota familia fua Christianum fecit. Cuiusmodi multis elarant miracula, apud Dofeum, quae Christianus & magus effe, accufatur. A quo cum multis minis & fupplicis ad facricula idolorum compelleretur, uigae constantiflime reueretur, in carcerem puniti mittitur, demittitur ete liberatus, multas ejus confuetudine in afcenda Religione ad filium converterit. Poftea Gallian pectus ad locum, ad Cellum nonen eie, fex milibus ab urbe Lingonenfi diftante pectus. Ubi contructio brevis oratorio in honorem dize Virginis collectaeque aliquot difcipulis, qui ejus potatem ad religionem intrari cupiebant, reliquum vite tempus die noctuque in orationibus ducens muficisq; edius miraculis, gioribus ad Christum migravit. *Tales fuit, quo uicetur Vinardus propria, in ecclefiafij ejus officio ad xi Qlibetis dem recitanda, in Lingonenfi anno 1604. Brendarius fua illar, Leffonia fex; ha omnes fupra memoratis ecclefiafij, quo in Celli, fidei ecclefia oratione oluere certet celros S. Vinnius fidei, Offici leffionibus nono recentiores, uel e jam illis nono non caliter, certo fuit.*

7. Quare, cum quæ in hisce novem, eodem fere etiam, episcopi tamen, quæ illorum Sancto tribuitur, dignitate suppressis alioquin nonnullis deventis eorum consistit, in hisce illis, ex tempro, memorantur hæc certe, quæ præterea in ciuita, quæ in vñso Breuaria præferunt, ex antiquis eciesia Culanum Tolenti deprementis indicantur, nulla in re eam disti Llesibus novem pugnet, ex hisce effi illas, contradictione exhibitio, conficere, indubitatum opinor. Verum quid de llesibus llesibus novem, et quibus fere illas effi promouantur, confitemur? In Opere nostro ad xvi Januarii dum, quæ Cadere Aquitania præta populi S. Genesiuum veluti primus ciuitatis fide auscultem venerant, Sancti hujar episcopi Vitam, eni & Flumellam, et auctore anayra conseripserit, et Floritice Joanni Bofei Mihiarcha addidit, et eorum reuerbi Mr. pablii pteri fecimus. Porro ut in novem eciesia Cellensis de S. Vindano Llesibus hic Sanctus aucter, ita in duobus illis Petri Genesiuum Patrem quidem

Erachis
 An. ar. Leu-
 dianca, volu-
 ar. jubi pro-
 pr. ar., & no-
 vum eucalypti
 Callanix
 E

F
de Sande
Lectures on
conscience,
right action,
calves and
S. G. G. G.
phd

AUTORE
C. B.

conuicti Genium, mortem vero, Actum
episcopatum, habuisse, & Deo per hosce pre-
cedens impetratus, erodendus Sixto Pon-
tifici traditus ex ab hoc per gradus ecclesiasti-
cos ad episcopatum promotus fuisse narratur.
Adhuc eodem propemodum omnia, quæ de Vi-
narDO abba Lectionis, & Genulphi etiam
abba Vita memorata produunt, frequenter et-
iam vix in verbis, sed tantum serè vel in or-
dine, quæ res gestas narrari, vel loca, quo
hæ Genulphum, illæ Vinardum tunc discipu-
lis, & si congregatis, commemoratum fuerint,
tacite diffundit; cum autem sic habeat, &
duobus abbas S. Genulphi Vitis vel saltem ex
harum alterutra cunctas contrahant esse no-
men, de quibus hic nobis sermo, ecclesia Cel-
lensis de S. Vinardo Lectionis, merito affines.

Præ ma-
nente facta
ac pro,
qua tran-
sunt, ad
d. iordani

8 Hæ quidem tam vna, quam altera è doc-
trina illis Vitis longè breviores sint, domque
duæ Sancti cuiuspiam Vite, quorum altera
paulatim, altera contrahitur esse, inveniuntur,
pleramque prolixior è contrahitur per ampli-
ficationem nota ob eruditæ estimatur; verum
vix viliam Sancti cuiuspiam Vitam, è Lectionis
abba, in ecclesiastica ejus officia recitari soliti,
compositam, imentis, hæque ut plurimum,
in dicam semper, è Sancti huius Vitis per eos,
qui ecclesiasticæ de hisce composuere Officia,
in compendium, quæ paucis multis complecti-
reatur, contrahitur, adnotata deprehenduntur;
vix autem sic habetur, nec ulla S. Vinardi
duosque contra, uti è jam dictis constat, S.
Genulphi Vita reperiantur, verosimiliter ha-
rum, tunc possum hæc narrare, vnam, si
non & alteram, qui ecclesiasticum S. Vinardi
Officium, recitari in ecclesia Cellensi solitum,
composuit, ad manum habuerit, omniæque se-
ri, quæ in illa de S. Genulphi memorantur,
hæc possum inepè S. Vinardo, ejus gesta
ignorari scirebat, obsequè ulla, ne qualescumque
factum hujusmodi, in Sancti huius gratiam
commisissum, degeretur, periculo applicari
posse parat, ex his, in compendium contra-
hit, Lectionis, in Officio ista recitanda,
comendat.

hæc fre-
dunt, ne
revivendi
quidem no-
jæ tempus
determinant
41

9 Ita sunt rem verè factam, vel idcirco ap-
paret, quod aliquam, ut universa propemo-
dum, quæ de S. Vinardo in Lectionibus istis
narratur, de Genulphi etiam in duobus ha-
jus Vitis, in quibus tamen id, ut jam vidi-
mus, fit, referuntur, futurum fuisse hæc vici-
datur. At vix, cum sic, ut jam dixi, ha-
buerit, non ad S. Vinardum, sed ad S. Genul-
phum spectare, quæ Lectionis illa memorant,
sunt transendo nihilque adeo harum fide de
Sancto nostro merito credendum. Hinc, tunc
Vinardum fuisse à Sixto Pontifice ordinatum
episcopum, distitè traditur, ei ego non episco-
pi, sed, ecclesia Lingonenfis, quæ, quomodo-
cumque è veteribus hujus Brevis huius abba. super
circa sit, S. Vinardum, ut conspiciam
non pontificem, antiquitatis talis mellis quæ ob
jam dicta eadem, quo ante annum 1604, affi-
ctis, amissis etiam in hoc, quæ supra nom.
5 & 6 hæc transcripsi, testimoniis propriis,
colore perrexisse, cunctis potissimum im-
pulsus, consilium ammentis etiam attribui.
Hinc, tunc cerè, ut Vinardum, quem
etiam Deili tempus nam & à Sixto il-
Pontifice fuisse eruditum, non obferat pro-
dum, vel ad sic, ut vel ad sequenti laudum
referatur, exigant, cum ego ad vix ara Chri-

stiana seculum cum Castellana, ejus visigio
læ in se illum, qui Martyrologium Parisien-
se, anno 1717 vulgatum, concessit, sanctum
etiam esse conspicio, melius referre.

10 Nestis quidem, quæ ratione impulsus
Castellanus seculum vix potius, quam aliud
quoddam anulus S. Vinardo assignerit; ve-
rum cum hæc temerè vel literis quidquam
mandare vel tempus, quod quid factum sit, de-
terminare sit solitus, errari me minit, si in-
psum, quam si Lectionis, quæ, cum ad Vi-
narDum è dictis novique spectant, tempore
sunt, quæ hic vixit aut aderit, determinan-
do apta nullatenus sunt, hic sequeretur, expo-
nendum putavi. Porro, tunc ob jam dicta hæc
emortuæ Vinardi tempus statui, nec quid-
quam de hoc Sancti nostri tunc eredi Lectionis
nam istarum auctoritate potius, eas tamen ego
ante novem sub Vita, quæ in eodem num-
eros dividam, S. Vinardo affixa titulo, Com-
mentaria huius, Adnotationibus etiam, ubi id
res exigit, adiungam, subnebo; id autem vel
idcirco facere esse visum, quod ita sit futurum,
non tamen ut ob ista, penes quos opus nostrum
existat, tam cum duobus abbas S. Genulphi Vi-
tis, quæ cum brevioribus nom. 5 & 6 hæc
transcripsi Brevis huius Lingonenfis Lectionibus
conferri facili tamen, verum etiam ut cerè,
quod ad rem potissimum hic facit, universi &
singuli, & quibus factum id fuit, primo quæ
dem è duobus istis S. Genulphi Vitis aut sal-
tem ex harum alterutra prolixiores ecclesia
Cellensis Lectionis, deinde verò ex hisce Bre-
vibus Lingonenfis Brevis huius promissi seu
contrahant esse constanter, dilucide perspiciant
et porro simul etiam, quæ dixi, consilia
inde esse, agnoscat.

sub cna,
est inter
fuit ab ra-
tionem huius
ad hanc
Comenz.
hæc sub-
danda.

E

VITA,

S. VINARDO AFFIXA,

Auctore anonymo,

E veteri Cellensis propè Lin-
gonas ecclesiæ codice Ms.

CAPUT UNICUM

Sancti parentes, nativitas,
pia sub Sixto Pontifice
educatio, ordinatio in e-
piscopum, miracula, cru-
ciatus pro fide tolerati, vi-
ta austera, obitus.

Temporibus Doeli imperatoris persecutio
Christianorum acriter in urbe grassabatur
Romæ, adeo ut penè omnes, qui Christum
confitebantur, per ipsum jam supra dictam
Augustum idolis sacrificare compellerentur, aut
variis perirebantur tormentis. In illis itaque

Parentes
plurim., sed
die fuit
tunc pro-
bat

A diebus fuit quidam homo Chriftiffimus, Genitus nomine, nobili genere inclitaeque ortus proſapia, occulte Chriftianitatem ſervans habitu, multis pauperibus, viduis & orphanis devotiſſime praedicando eleemoſynas, obſervans illud: Date eleemoſynas, & omnia manda ſunt vobis. Qui non ob amorem illicitae voluptatis, ſed propter filiorum profectionem acceperat ſecundum ſuam nobilitatem excellentiſſimis omnem ſtatibus naſcentem, nomine Acliam, valde à Deo dilectum; qui per dictum tempus ſimul commorantes filium genuere nequiverunt.

B Ambo autem erant juſti incedentes in mandatis & juſtificationibus Domini, quorum utroque precor ad Dominum ſadie, ut illorum viſitatio ſacro ſemine dignaretur perſundere, quantum filium procreare poſſent. Qui exaudivit preces, & dedit beatiſſimae Acliae conceptum; quod cernens beatus Genitus innumeras Deo reddidit grates, ſciens, Deo ſibi proprio eſſe ſecundum prolem generandam. Iſtmodum verò, preclariffimo partu edito à matre, in ejus civitate valde gaſſi parentes, in abſolutione fieri Baptiſmum in unum convinctes, puerum Deo dilectum, nomine ſuo vocaverunt Winardum. Cum autem creviſſet, omnes mirabantur elegantem illius formam egregieque pulchritudinem. Nam cum lauri haberet curricula vaneſſa, traſiderant illum beato ſtrato, Pope Romano, poſcentes eum, ut Puerum ſicque imbueret diſciplinis, qualiter ejus veſtigia juxta humanum coſſe ſequi valeret. Vir denique ſublimis cum gaudio illum ſuſcepit, & infra breve ſpatium vetus ac novum Teſtamentum ei memoriter tradidit.

C Ipſe autem puer, divinis ſalutis Clementia, quamvis aetate eſſet puer, moribus tamen lenex erat. Nam, ſi quis ex illius ſollicitibus aequo juvenibus eum conſideraret atque verberaret, eum gaudio magno propter nomen Domini patienter ſuſtinebat. Videns quoque beatus Status illius ſublimitatem nec non & patientiam, per ordinem omnes eccleſiaſticos gradus ei committens, ad ultimum ordinavit episcopum. Cum autem ipſi in ſcholaribus moraretur diſciplinis, beatiſſimæ mæter ejus migravit à ſeculo. Pater nempe cujus, dolens matrem de morte uxoris, noluit ullam accipere conſolationem; ſed tamen veniens ad beatum Status, cui ſuum tradidit Filium, narravit illi dolorem, quem ex amiſſis contraxerat conjuge. Beatus itaque Status multis verbis eum conſolatus eſt; & jam conſolatione precepti abijt in domum ſuam, magnus Deo referens grates pro conjuge, quem jam Dominus in regnum tranſiituri ſuum à.

D Audiens autem hoc quidam homo, nomine Aclibertus, venit ad ſanctum Winardum & cecidit ad pedes ejus, dicens: Obſecro te, domine, ut venis in domum meam, & liberis filium meum ab infirmitate, quæ detinetur: ſi enim hoc feceris, credam in Deum tuum. Tunc abijt ſanctus Winardus cum illo & ſanavit filium ipſius in nomine Domini. Videns autem pater filium ſanatum, cepit deprecari beatum Winardum, ut baptiſmum eum cum uxore & filia. Audientes itaque multi infirmi miracula, quæ faciebat Winardus, coeperunt venire ad eum, ut ſanaret eos: at ille cumbat eos in nomine Domini.

E Interca cum hæc agerentur, quidam homo abijt & nunciavit Dioſcoro comiti, quod magi duo advenſſent à partibus Romæ d, qui

docerent templi dororum deſtrui, ceterosque reſpoi, & omnia priſca leges decerni convelli. Unum enim Deum prædicant colli, ejus etiam ſe famulus proſtantur. Hæc audiens comes miſit milites, qui eos in conſpectu ſuo exhiberent. Et cum fuſſent ante illum adducti, interrogavit illos dicens: Nunquid non magi illi eſtis, qui ſubvertitis noſtram civitatem. Ad hæc beatus Winardus reſpondit: Non ſumus magi, ſed ſervi Domini noſtri Jeſu Chriſti. Tunc comes dixit: Niſi ſiſteretis diis & revocaveritis omnes, quos in carcerem induxiſtis, per multa tormenta vos interficiam. Tunc ſanctus Winardus reſpondit: Neque te timeamus, neque tormenta tu, quia non vales amplius nocere, niſi quantum Dominus noſter tibi permittit.

F Tunc comes, ira commotus, juſſit illos ſuſcibus caſſi. At illi eam erudentur, benedicebant Dominum, qui illos conſervabat. Videns autem, quod nihil illis nocere poterat, juſſit illos in carcerem adducere. In quo cum miſi fuſſent, deſcendit angelus Domini de celo, conſortans eos, & reſtingens ignem; ſed etiam eſt ſtatim carceris velut ros. Populus autem cepit clamare & dicere: Non eſt Deus in univerſa terra, niſi Deus Chriſtianorum, quæ ſervi ſui Winardus & Genitus prædicant. Præſentibus vero comes tantæ infamiae erat invidus, ut cum necis erabereſceret, juſſitque ſanctos viros de carceribus extrahi; ceterumque, quod nihil eis nocere poſſet, præcepit in ignem brachia circulis miſi ferroſos, aque in carcerem uſque in cratiſtam retrahi. Cum autem ducerentur in carcerem, ſicta eſt vox ad illos de celo dicentis: Eſtote fortes, & Viri ſancti, & confortamini in Domino; quia cratiſta die omnes habitatores civitatis hujus per vestram prædicationem credituri erunt in Dominum Jeſum Chriſtum. Populus verò rogavit ſanctiſimum virum Winardum, ut baptizaretur ab eo. Beatus autem Winardus, accepti aqua, confeſſavit eam, & baptizavit illo die plus quam trecentos viros, exceptis parvulis & mulieribus, & prædicavit illis, ut pacem inier & habuerint.

G Postea recedens inde, venerunt in Burgundiam g ad locum, qui vocatur Cellula: qui locus diſtat ſex miliaribus ab urbe Lingonensium juxta ſuam, à quo manſit lymphæ dulciſſima. Cuius ſuccesores, poſt ejus tranſiitum, ipſum fontem ſub beatiſſimi Guinardi nomine, ipſique in hodiernum diem, in ejus honorem nuncuparunt. Beatus verò Winardus edificavit ibi oratorium ſub honore beatiſſimæ Virginis Mariæ, & laboravit die ac nocte, ut omnes diſcipuli ejus, poſt ſuam diſceſſum, eodem Deo ſervire viderent. Audientes quoque viri religioſi, quæ ardens beatiſſimus Winardus doceret vitam, venerunt ad eum tendentes illi ſuas poſſeſſiones; nec non comantes episcopis, propter nomen Domini, ſollem depoſcentes. ſicut enim ſupra infernum eſt, à die ordinationis ſue, uſque ad mortem, vinum non bibit: panem alium niſi bordaceum non comedit; veſtimentumque illius aſperitum erat cilicium. Ubiqueque diſcordantibus videbat, nihilominus ad concordiam revocare ſtrudebat. Et quid dicam? Longè ipſius vita fuit à peccatis hominibus.

H Quodam enim die, cum ad excolendum hortum, ubi ſieri debeuiſſet, & cum diſcipulis eſſet &, beatiſſima, quæ vulgo vulpes dicitur, Pppp j

A. Acl.
apud Dioſcorum prædicantem accuſant ac ad eum adducunt animos reſpondit.

ſollicitus can
ditur in i
genem conſi
derat, illa
ſuſcepit tre
centos, multos baptizavit.

E

c

ſupple ſi
ad beatus g
qui Cellula
vocatur, vol
uit, eodem
oratorium
edificavit ora
toriumque
viam dicit.

recedens

G

A

f

R

l. gignit

d. Deo inpro
bitatus ſi
nardus ſi
to Papa
eruditus
traditur.

ſanctitate
præclariſſi
epiſcopi ab
hoc ordinan
tur.

ſanctum
magnum ſanctum
magnum &
parentis
baptizavit.

c

d

A. ANO-
NYMO.
VITAE, ut
galliam, ut
galliam
reperit. Sicut
narrat
enigmati,

unam ex suis inuadit galliam, & ante illum
transiens in ore illum ferebat; quod cernens
venerabilis vir Dei Winardus, ait illi, & erudelis
bestiola, cur hanc fabulatiorem nostram
destruere venisti, nullam habens licentiam,
nostram depurare galliam? Sed potius ad
ipsam, ubi cum capitis, reuertere locum, i-
psamque dimittis illam. Tunc illa, ferri Dei
obtemperans precepto, reuersa ad locum, ubi
galliam cepit, ibi eam incolunem dimisit.
Reuerens autem viam suam atque ante foras
ecclesie transiens, in semetipsa contritissimus
ecclui, & expiravit. Unde ex eo tempore, us-
que in presentem diem, non fuit vis in eo-
dem loco capta gallia, & superdicte speciei bo-
stia, per intercessionem sanctissimi Winardi
ecclesie; hoc autem non admittendum est,
sed saepe cum reuerentia praedicandum: qui-
quid enim voluntatem Domini fecerit, sine da-
bio securitatem habere potest, quod omnia, quae
apud Dominum petierit, impetrabit. l. Appro-
pinqnante autem tempore migrationis suae ubi
haec haec, convocans discipulos suos in unum,
praedixit illis, quod die quarto sequenti, de
hoc seculo esset migraturus. Inter alia admo-
nitionis verba, praecipit eis, sub reificatione,
ut corpus ejus in ecclesia non sepelirent, ne-
que involverent linteamentibus, sed cilicio flico-
* corporis operirent nuditatem. Audientes
maem hoc discipuli, praenitio dolore ceperunt
dicere: O pater, cur nos tam cito deseris,
aut cur nos desolatos relinquis? omnes enim
te derelicti pendit erimus.

*fuit flico

discipuli
que sunt
consilium
et ad pater
hunc et
miserere.

9 Sanctissimus itaque Winardus, motus his
fleatibus, blandè eos consolari coepit, dicens:
Nolite flere, filii dulcissimi, nolite super me
constitiri: sed habete firmam spem in Domi-
no, & purè mente ac sincero corde, sicut
cepistis, illi servite; & tenete doctrinam, quam
vos huc usque docui: si enim hoc feceritis,
procul dubio scietis, quod Dominus semper
vobiscum erit. Quod si aliquo tribulatio vobis
evenierit, cum gaudio, propter nomen Domi-
ni, saltem; cogitantes ipsius verba, in eu-
angelio dicentis: Ego quos amo, castigo, & ac-
guo. n. Et illud: Scitote, quia mundus gude-
bit: vos autem contristabimini. n. His autem
peractis, vox de caelo intonuit, dicens: Jam-
que o, Serve Dei, festina & veni: accipe coro-
nam, quam tibi praeparavit Dominus habet,
ab initio saeculi, & sic denum missum so-
lemniter celebratis, admonitioneque discipulo-
rum pensata, corpore & sanguine Domini so-
munivir, & ad ultimum vixit dicens discipulis,
migravit ad Domum, sub quinto Idus Octo-
bris, ad laudem ejus, qui vivit, & regnat
nunc & semper, per infinita saecula. Amen.

ANNOTATA.

a Luca xi, 7. 4. Date eleemosynam, &
eccc omnia munda sunt vobis.

b Easem plant, qua tribus primis histe
numeris de Vinardo hic referantur, in dubio,
qua apud nos ad xvii Januarii diem existant,
S. Genulphi Vitis, prioris quidem cap. i, po-
sterioris vero cap. i & 2 de Genulpho nar-
rantur.

c Forè hic legendum homo, nomine ac re
Libertus, Fignacius in margine adnotat; sed

homo, nomine Aglibertus, in priori S. Ge-
nulphi Vita num. 17, ubi idem de Genulpho,
quod hic de Vinardo, narratum invenies, le-
gitur.

d Dicit S. Genulphi Vita, priusquam, qua
hic & num. proximi progressu narratur, de
S. Genulpho memoretur, hanc ejusque patrem
in Gallias Evangelii ibidem annuatim eorundem
missis tradunt; cum id autem ibidem Vita, S.
Vinardo attestat, auctor anonymus de Vinardo
ejusque patre haud indicat, & tamen non sicut
atque illa in plurali numero loquatur, vel sic
fuit, qua hic & num. proximi progressu scribit,
& duobus S. Genulphi Vitis eus certe ex-
haram alterutra mutasse prodit.

e Locut hic intubit est eorumque. In i S.
Genulphi Vita num. 24 legitur: Comes, multis
invidus infanti, etiam nec se erubescit.

f Quia hic & duobus numeris praeced. nar-
rantur ac hic, qua in i S. Genulphi Vita num.
17, 19, 20, 22, 23 & 24 referantur, res-
pondent, tunc primis, cum ex illis jam
eluxisset Vinardus, spectatis illis, qua num. pro-
ximi progressu dicuntur, evenire; contrarium
autem in Lingonesis, anal. 16-4. Beatorum Le-
tionibus, Commentarii parvi num. 5 & 6 re-
latum, indicatur; verum, cum haec in reliquis
fere cunctis ad animum cum ecclesia Cellensi
de Vinardo Lessonibus conveniant, ex his
illis, contra ac jam plas semel indicat, haud
profligasse, concludendum inde non est, aut nec
ex eo, quod Comment. parvi num. 5 in Le-
tionibus Lingonesibus Vinardus, & hic vero
num. 1 in Cellensibus Sixtus dicitur Genitum,
cum hujus viri obisset, effecitque consolatur.

g Qui Vinardus ejusque pater & corerit,
in quem consilii forent, evasitque liberi,
auctor anonymus de S. Genulphi Vita exponit
nimis breviter studio hic omisit.

h Suprà fuit distig, quod ibidem non di-
xit, auctor hic intubit, tunc fuit scitatus i
S. Genulphi Vitam, in qua num. 17 legitur:
Sicut enim suprà inferimus, à die ordinationis
suae usque ad diem migrationis sui omnia, quod
inebriare potest, os ejus non attigit.

i Praeterea, qua hoc num. narratur, sunt
praefertim i prima S. Genulphi Vita num. 34,
36, 37 & 38 accepta.

k In priori Genulphi Vita num. 38 de
Sancto hoc legitur: Quodam die cum ipse san-
ctissimus consilio invigilaret assiduus in opere,
ne quos Christus in eo loco congregaverit,
penuria afficeret, excolendi agri causa, qua
horum sui deberet, cum discipulis exivit.

l Quod hic de Vinardo, qui vulpes, & gal-
linam rapam referret, solo vocis sui imperio
compulserit, id de Genulpho in priori hujus
Vita num. 38 & in posteriori num. 29 referat.

m Apocryph. 3, 7. 19.

n Joannis 16, 7. 20.

o Vocem hanc, pro qua melius praetereat
Euge, hic ego, quod primis manu in te-
gropo nostra exorta reperitur, rectius; con-
trarium vero ob causam vocibus Actum & Ac-
tium, qua, correctis primis manu, in ege-
pro nostro exhibentur, vocet Actum & Actio,
pro quarum posteriori in Lessonibus Ling-
neusibus Actio legitur, hic suprà num. 1 & 2
sustinent.

DE S. GRAMMATIO EP. CONF.

SALERNI IN REGNO NEAPOLITANO

SYLLOGE

Sancti memoria in utroque Ferrarii Catalogo, cultus ecclesiasticus, tempus sedis incertum.

SEC. FORTE
VIII.
Sanctus, qui
in utroque
Ferrarii
Catalogo
hodie memo-
ratur, utique.

Altercatum hinc sanctum e-
piscopum Ferrarius in ambo-
bus fuit, quorum alter San-
ctus Italica, alter Sanctus, qui
in Martyrologio Romano nun-
quid, completitur, Catalogis
hodie recenjet. Ac pariter quidem his verbis:
Salerni S. Grammati episcopi, in posteriori, in
priori vero, additis etiam, quae quidem Flac
S. Grammati compendium exhibet, praefertur
elogio, id scilicet. Elogium illud, quod è Ga-
ssare idcirco, civitate Salernitana presbitero,
quem ad calcem citat, accipit, ipsiusmet
a scriptore isthoc in ecclesia Salernitana epi-
scoporum Catalogo pag. 12 usque verbis,
qua Ferrarius nonnulli nuntiat, Ughellus
rom. 7 Italia sacra in episcopis Salernitanis in-
tegrum recitat, laque & ego hic saltem modo hic
ante omnia sum. Sic habet: Sanctus Grammatius,
Salerni episcopus, nobilibus parentibus, sed ob
Christianam pietatis cultum longè nobilioribus,
genitus, divina Majestatis venerationi mirabiliter
à pueritia dedicatus, cum disciplinarum stu-
dio morum ac vitae integritatem conjungens,
gravidior factus, ut Christum Dominum, pau-
perum auctorem, toto seclaretur animo, suas
pauperibus facultates distribuit. Mox cum sanctus
vir Bonofilius, Salernitanae urbis episcopus,
ex hac peregrinatione ad caelestem patriam evo-
lasset, quamvis iuvencus, incredibili omnium
consensu episcopus creatus.

3. In ejus honoris fastidium evectus, con-
dem tamen pauperum sollicitudinem semper ha-
buit, tamen in corde humilis, eadem in
vultu gravior erat. Assiduus populum concio-
nibus ad humanarum rerum contempionem &
aeternae beatitudinis desiderium vehementer ex-
citans, orationibus, vigiliis ac jejuniis in cer-
nicum spiritibus imperio subiectione, ut terrenis ne-
gociis solutus, aeterno caelestibus inhaereret.
Mortem tandem proximus, suppellectilia domus
egenis ac pauperibus suis ipse manibus elargitus,
acitis presbyteris & clericis, veluti fi-
lios de sua ad Dominum transmigratione com-
monebat, ad bene Christianèque vivendum co-
hortatur, & simul Salernitanam ecclesiam (quod
ad gloriosi corporis apostoli & Evangelistae
Matthaei pertinet) hanc multo post tem-
pore caelesti fide thesauro insignem prae-
santat, erectisque in caelum oculis v. idus Octo-
bris, qui dies quinquagesimae in ecclesia Salernitana
ad ejus honorem festus agitur, obdormivit
in Domino, ejusque sanctitatem quam piarum
potest miraculis, qui est mirabilis in San-
ctis suis, Deus illustravit; per quem cecis vi-
dendi & surdis audiendi & mutis loquendi &

claudis ambulandi facultatem restituit, lepro-
sos mundavit ac paraliticos etiam & ab immundis
spiritibus oppressos liberavit. Tale est, quod
huc transcribendum datur, Grammati elogium;
verum quam fidem id meretur?

1. *Missa, qui, id suppeditionis senatum*
inter episcopos Salernitanos locum Gramma-
tis in Catalogo supra laudato concessit, in
admiratione ad studium laetorem huc pravia
sub faciem sic loquitur: Utinam circa priores
episcopos, quos in Sanctorum numero ecclesia
nostra semper habuit ac venerata est, certius
aliquid, praeter dicenda, asserere potuissemus!
Sed in his Tabulis, Breviarium, Missae & an-
tiquas inscriptiones altaris, quod Sanctorum
confessorum appellatur, aliisque monumenta ec-
clesiae nostrae, quorum fides certa habetur, quo-
ad illorum ordinem, non numerum, ferri cer-
tum. Monumenta itaque, quorum fides certa
habebatur, Missa, si vera memores, scriptu-
rentis habuerit; verum, quem delatè est se-
cutus quemque sepe ex hisce habuisse, hic indi-
catur, antiquarum sanctissimam illasiam ecclesiam
Salernitanam antistitem videri, si forte, hanc
inter non fuisse aliorum altaris, Missa
contendat, haudquaquam, vel ex laudis dicendi
partes, est certus. Adhuc, dum ad elogium
jam dact calcem, ante, quae in hoc memo-
rat, acciperet, assignat, Salernitanum dum-
taxat Breviarium nominat; cum eadem par-
ticularum ecclesiarum Breviaria, in quibus
non raro, quae à veritate historica aliena
sunt, memoriae prodita inveniantur, pro cer-
tis atque indubitatis fidei monumentis ha-
beri non posse, eruditorem etiam vulgo sit
notum, cinivvero, quae in modo hac trans-
cripta Sancti nostri elogio seu Vita compe-
dit à Missa traduntur, nec aliunde quam è
Breviario Salernitano de prompta nascuntur,
nevisquam quoniam pro undequaque certis haberi.

4. *Verum, est sic habere, Ferrarius equi-*
dem, qui, quemadmodum jam dixi, in am-
bulis suis Sanctorum Catalogis Grammatium
hodie memorat, Salerni illum in brevi supra
huc transcripta euentiarum merito legit.
Idcirco enim hic Sanctus noster non tantum
episcopum fuit, sed & sepulcrum est nostrum,
honorificè hodieque servatur ac porro quod
preciosum est, ut Sanctus, cultu eccle-
siastico, ejus inhiat assignari non po-
test, afficitur, vel è jam nunc dicendis in-
tellectus. Ughell ecclesiasticis, infra memorandi,
quod inter pent non exstantia Officia propria
ita scilicet in diva, quem praefertur, vocan-
ter) saltem ecclesia Salernitana, ab illu-
strissimo & reverendissimo viro DD. Bologni-
no,

SEC. FORTE
VIII.
Sanctus, qui
in utroque
Ferrarii
Catalogo
hodie memo-
ratur, utique.

Salerni, ad
honorificè
hodieque

C
quod inter-
gram aut
transcribitur.

no, metropolitano Salernitano, apostolica
C. B. seditione reformata et anno sexcenti Nonisli
extulit, ad xi Octobris diem de S. Grammatico
proponitur, Lellio vi, narrata Sancti morte,
hinc in modum concluditur: Corpus ejus,
(Grammatici athenum) in Pontificum aliam in-
ferioribus basilicis cathedralis (Salernitana) ce-
lestis, ubi B. Bonifacius requiescit, fuit repositum;
ut quorum eadem in pontificatu fuerat
Sors, ut eadem in celis gloria, idem quoque
eorundem esset venerationis locus. Et ipso,
quo hic indicatur, locis sepultum fuisse Saler-
ni S. Grammaticum, trahit quoque loco super
eit. Ughellus, Sancti regio, è Mafsa recit-
tato, mox subiungens: Reconditum est ejus
(S. Grammatici viaticum) corpus in ecclesia
cathedrali in crypta inferiori sub altaris con-
fessione, ubi è postea sunt aliorum sanctorum
episcoporum ejusdem civitatis (Salernitanae)
veneranda corpora; Salerni autem in cathedrali
sua Metropolitana ecclesia hodieque servari aut
ecce si sub sec. xvi faciem servatum adhuc fuisse
S. Grammatici corpus, fidei sociam Consti-
tutione, ab Antonio Marsilio Columna, archi-
episcopo Salernitano, in diocesana synodo
anno 1579 edita & anno seq. typis expressa.

fermar,
actiofistis,

B

C

atq. hic ad-
ducta pro-
band, culis

In his enim Corpora è reliquis Sancto-
rum, quæ condita reperiuntur in Metropolitana
ecclesia Salernitana, pag. 384 indicantur, et de-
de pag. 384 legantur: In altari, quod con-
structum est ad honorem confessorum ex parte
meridiei requiescunt e. ap. B. Bonifacii, episcopi
Salernitani, B. Grammatici, B. Veri, B. Eulherii, B.
Gaudiosi, B. Valentini, episcoporum Salernitano-
rum. Constitutionis huius accedit Ferrarias,
qui Salerni in majori sua cathedrali ecclesia
requiescere suo servari hodieque S. Grammaticum
in Annotacione, quam hujus elogio subdit,
sequentibus hinc verbis, Corpus S. Grammatici
in idem majore Salernitana apud S. Bonifacium
requiescit, distinet affirmat; et testium, cur
Castellanos, qui, Ferrarii exemplum secutus,
in Martyrologio suo Universali Grammaticum
hodie signat, in annotatione, quod id facit,
nostri hujus Sancti corpus in S. Bonifacii offer-
vari tradit. Atque forsitan cathedralis Saler-
nitanae ecclesiam, quam olim sub titulo S.
Mariae Angelorum, et nunc sub nomine S.
Marthae Apostoli, civitatis patrani, Deo
consecratam, Ughellus Itellia Sacra tom. 7
in Episcopis Salernitanis scribit, S. Bonifacii,
episcopi Salernitani, in Opus nostrum ad xiv
Majii diem jam illari, appellacione modo etiam
hujusmodi existimare? Ut sit, sacrum equi-
dem Grammatici corpus in cathedrali Salerni-
tana ecclesia hodieque servari, certum omnino
atque indubitatum è jam illis appareat. Modo
ad cultum, quo Salerni gaudet, sermonem
converte.

6 In Calendario, quod super laudata
system ecclesia Salernitanae Officia propria
praxiam sibi habent, praefertur ad diem xi
Octobris festum S. Grammatici episcopi è con-
fessoris sub ritu duplici: et de la pag. 69 & ti-
ni sup. post hanc verba Die xi Octobris S. Gra-
matici episcopi Salernitani; omnia de comuni
Consistorium Pontifici praefer illa, quæ hic sunt
propria, Oratio & Lectiones sive propria pro
ecclesiasticis, quæ tam honorandus S. Gram-
maticus, Officia recitanda proponantur. Ora-
tio, hanc multum ab Oracione, quam su-
pra hæc transcripto Grammatici elogio Gessar

Musa è Salernitano Breviario subiecit, est
diversa hisque verbis conceptus: Deus, qui
hodiebusdem diem sanctissimum nobis beati Gram-
matici confessoris tui atque pontificis solennitate
tribuisti, ad hoc propitiâ Ecclesiam tuam proci-
bas, ut, cuius gloriatur meritis, maneat
suffragis. Por Dominum hoc; quod autem ad
Lectiones spectat, hæc præter illa, quod, ut
super vidimus, de S. Grammatici corpore in
cathedrali Salernitana ecclesia deposito tra-
dunt, nihil fert, quod in elogio seu quali-
cumque Vita S. Grammatici compendio supra hæc
transcripto non continetur, subinsinuat.
Adhuc non alibi, et apparet, quam in festo
ecclesia Salernitana propriis, anno 1594
(horum stilum ann. 4. videlicet) reformatis
loceque publicis donatis, reperiuntur.

7 Quare, cum elogio super hæc transcripto,
utpote quod, quovis quidem in Epp. Salernita-
narum Catalogo, huc citis cum eodem anno
1594 in lucem missis, suppedietur, cum ta-
men à Musa, ut hinc ipsius ad eas eadem
notas, è Breviario Salernitano, & quidem
ut Ughellus loco supra cit. addit, vitiis,
suerit deperit, antiquitatis palmam ce-
denti, eas ego integras Synlogis hinc hanc in-
ferendos, sed tantum, si quid forsitan, quod
usui atqueque esse possit, offerret, lectori id
proponendum, existimavi. Interim cum ex il-
lis, quæ ex aliis, jam adductis Salerni roll
Grammaticum, non tantum ut Sanctum, sed
& ut Salernitanum episcopum, sit perspicuum;
verum, est sic habent, nec, quin veri San-
ctus existit Salernitanus episcopus, dubitari
ullo modo queat, tempus tamen, quo fidem
Salernitanam occupavit, certo determinari non
potest, uti è jam nunc dicendis patebit. Mo-
sen, qui plures, quàm deinde relaxatos sit,
antiquos episcopos, sanctitates illustres, qui
ecclesiam Salernitanam rexit, existisse,
in hoc ad lectorem, quàm super laudato epi-
scoporum atque archiepiscoporum Salernitano-
rum Catalogo præmitte, admonitione con-
fessus, in hoc deinde primis illis inter locum
S. Bonifacii, secundum S. Grammaticum, tertium S.
Veri, quartum S. Eulherii, quintum S. Gaudiosi,
sexum S. Valentini et septimum deique
Gaudentio, quem nec ipse Sanctum appellat,
nec ut Sanctum ecclesia Salernitana venerat,
consedit.

8 Hinc sunt, cui, post Grammaticum primo
quidem quatuor adhuc alios episcopos ac tum
denum Gaudentium, qui anno 500 s. s. s.
Musa sit poni conspiciat, existisse in vi-
vis anno circiter 400 Sanctum nostrum con-
suevit. Verum, alit eam, vii Italia Sa-
cra in episcopis Salernitanis Ughellus, facili
est advertere, ut erudit innotat Antonius Ca-
racciolo de sacris Neapolitanis monumentis in
Gaudioso, Mafsum non habuisse rationem tem-
poris in suis illis episcopis recensendis; sed ante
omnes alios, posuisse divos, mox habuisse
Gaudentium exterosque, qui divi non fuerant,
existimavique Bonifacium, qui succedit Gau-
dioso, floruisse Neapoli ac Salerni multis an-
nis post Gaudentium. Ita ille, Corneclolum
hæc, neque vero profas immerito, feceris;
est enim, contra ac his verbis innuunt videri,
o dicit ac proin & temporis la sit jam me-
moratis antiquis ac Sanctis Salernitanis epi-
scopis recensendis rationem habuisse seu scia-
to, ne quem ex horum numero, qui scdem

gravis, sta-
cas dicitur
Salernita-
nos episcopos
à Musca
nominatos.

E

B

verificali-
teret ra-
mon. si ser-
at, qui post
annum,

Ser

A *Salernitanam ante eandem alteram occu-
passe, hinc sunt postea, cursum Mafsum,
ex ipsius ejus veris, non. a hoc transfer-
re, appareat, sine tamen, Sanctus illos Sa-
lernitanos episcopos ac proin & S. Grummatium
Salernitanos episcopos alios, si quidem haec
conspiciat, quibus posteriores existant, per-
peram haud proponat, dubitari vel idcirco po-
tuit, quod Gaudiosus, qui ecclesiam Salernitanam
anno 500 profuisse scitur, praeponit Gaudio-
sum, quem tamen hanc non nisi post novum
illum episcopum minere materiam esse, verosimili-
tatem ex istis, quo jam quae subditi, evadit.*

9 Neapolitanam S. Maria ecclesiam S. Pom-
pili episcopos, de quo in Opere nostro ad
xiv Moli dicitur jam athen, post annum 500
fecit fecit, vi aliquamdiu jam inchoant, ut ex
istis, quo ibidem de Sancto isto dicitur, non
non colligit, exstruat; in eandem istam autem
de S. Gaudioso oratione, Salerni in ejus festo
recitari solent, quoniam, et M. obitu Constan-
tini Cypriani colice exstruat, Ughellus non
vi Italia sacra. ubi de Salernitanis episcopis,
in Gaudioso habet, signumque Phae de Salerni-
tana hoc episcopos, qui in titulo, orationi praefi-
ro, oru & genere Neapolitanis dicitur, le-
guntur verba: Cum igitur esset vocatus in subli-
tendum clericatus honorem, ipse cum flecta id acce-
pere recusat. Antistes vero (Neapolitanus mi-
nistrum) ad hoc habundum, quasi cum invito cogit,
qui post multum precum instantiam in ecclesia
Dei Genitricis tandem (Neapoli videlicet) cum
metu recepit. Fuit itaque Gaudiosus, ut ex his
dicitur orationis verbis intelligitur, a Neapolitano
episcopo clericus in Neapolitanam sanctissimam
Dei Genitricis Mariae ecclesiam ordinatus; cum
autem sic habere nos huc & jam distat prius,
quoniam cum jam annis aliquot scilicet vi esset
inceptum, sacris exstruat, consiliarius est,
ut Gaudiosus, qui, quemadmodum in eadem
oratione statim post verba, modo ex hac re-
citata, declaratur, haud admodum diu, post-
quam clericus factus esset, ad sedem Salernitanam
sule promovit, hanc denum post an-
num 500, quo Grummatius, ecclesia Salerni-
tana profuit, occupavit.

B *Verum ut quo haec vergant, studiosus
lector modo intelligat, quoniam quidem post
distum annum id factum? Gaudiosum atque
adeo etiam ejus decessum Bonasium non multo
ante Grimoaldum Salernitanis oculis, quem anno
500 vixisse ait, tempora ac proin fecit. vii &
vixisse exstiterit, Ughellus Italia sacra tom. 7
in Salernitanis episcopis enjunctis; cum autem
ordo, non precedit, assignatur, quo sex antiquos
ecclesiae Salernitanae episcopos, sanctitate il-
lustres, verba recenset, et fidei probatur, ut
hic per verba, non. a recitata, indicat, mon-
strante sic acceptos ac proin, est interim
sex illi episcopi alios inter se se verosimiliter
habuerunt medios sique alio non immo statim,
sed mediis dumtaxat successerint, germanos
ac veritate emendatos esse videtur, consiliarius
est, et Grummatius, qui a Mafsa, eisdem sex
illor Sanctos episcopos, recensent, inter Bo-
nasium & Gaudiosum ponit, sic. poriter o-
biter, si cum veris alio modo, ut & distat U-
ghellus conijcit, et vivis exstiterint, vitam hanc
mortalem cum immortalis commiserit. Verum
ante re etiam ipsa non multo ante Grimoaldum
duos Salernitanos tempore seu fecit. denum viii
Ochobris Tomus V.*

*Bonasius & Gaudiosus obire? Ughellus, qui
id, ut dicit, cum solum, consiliis, ex eo dum-
taxat id facti, quod, ut ait, a Grimoaldo
Salernitano ducit, quem anno 500 vixisse of-
ferat, S. Gaudiosus, quem in sede Salernitana
S. Bonasius praeficit, corpus possiderit. At
ait ad xiv, qui de S. Bonasio, Salernitano
episcopo, agit, Moli diem Henshelius easter.
Non tam apparet, quorsum diu Neapolitanus
non puerit alio (Salernitano ducit Grimoal-
do) potius corpus S. Gaudiosi, licet plunibus
hoc feculis fuisset mortuus.*

11 *Ito sunt habet ac proin Ughelli con-
fessora factis fundata non est, ut ob hanc vel
Gaudiosus vel Bonasius seculo denum octavo
seculum Salernitanum occupasse credatur. Nec,
est etiam Gaudiosum haud diu ante Grimoal-
di docti Salernitanis tempore ac proin seculo
viii ecclesiae Salernitanae praeficit, tamen
daremus, merito id poriter de S. Bonasio,
nisi hic vel proxime vel tertio haud diu ante
Gaudiosum seculi seculum, existimaret. At
ante vere vel proxime vel haud diu ante hanc
fuit Bonasius? Apud Ughellum in encyclo-
pædia de S. Gaudioso oratione supra laudata
Sancto huc mori proximo beatus Bonasius de
alii Salernitanis praeficit praeficit appropinquat
dicitur; cum ita autem & S. Gaudiosus, qui
huc apparuerit, decessibus solus Bonasius
nominatus ibidem exprimitur, Ughellus, id
ab encyclopaedia, quod hanc vel proxime vel
haud admodum diu ante Gaudiosum ecclesiam
Salernitanam praeficit existimaret, fieri talis,
re etiam vera Bonasium vel proxime vel haud
admodum diu ante Gaudiosum Salerni fecisse
in animo mori; verum quid alio saltem Bo-
nasium, non quod hunc vel proxime vel haud
diu ante Gaudiosum, sed ante omnes pro-
fus hujus decessores Salerni fecisse autem,
nominasse encyclopaediae credit? Qui sit, cum
sit ac qui Salernitanis episcopis, sanctitate il-
lustres, fidei jam distat ordine, per Mafsum
enjuncto, & quidem non immediate, sed ver-
osimiliter meui ac dumtaxat successerint, non
est fons, ut Bonasius, quem inter & Gaudio-
sum a Mafsa, Sanctus illos sex episcopos re-
censent, horum omnino tres, videlicet Grum-
matius, Verus & Enstius, ponuntur, diu
etiam, imo uno alterve ante Gaudiosum seculo
seculi haud credatur; cum autem sic habet,
ex eo tertio, quod Gaudiosum seculo viii se-
culi, tamen daremus, Grummatium poriter,
qui Bonasius a Mafsa proxime subiungitur, cum
fecisse, inferri non possit.*

C *Verum ante cum fecisse Sanctum nostrum
ratione alio probari etiam oculo non potest?
In ecclesiastico, quod inter supra laudata scilicet
ecclesia Salernitana Officia propria hanc
proponitur, S. Grummatii Officio, Lectura vi
sequente de hoc Sancto nostro leguntur verba:
Basiliani Mariani apostoli corporis adventum
his verbis prodixit: "Non post multa tempora
ecclesia Salernitana cunctis thesuro decem-
bitur neque ad summum honorem apicem de-
ducetur." Fuisse id ipsum, quod hic memo-
ratur, a Grummatio, & quidem jam mori
proximo prodixit, a Mafsa, in Sancti nostri
elogio numero 5 huc transferre, ab Ughello
tom. 7 Italia sacra in Epist. Salerni, itaque
a Mafsa in urbi Salernitanae Epist. lo, anno
561 vulgata, pariter offeritur. At quid inde*

12 *Verum ante cum fecisse Sanctum nostrum
ratione alio probari etiam oculo non potest?
In ecclesiastico, quod inter supra laudata scilicet
ecclesia Salernitana Officia propria hanc
proponitur, S. Grummatii Officio, Lectura vi
sequente de hoc Sancto nostro leguntur verba:
Basiliani Mariani apostoli corporis adventum
his verbis prodixit: "Non post multa tempora
ecclesia Salernitana cunctis thesuro decem-
bitur neque ad summum honorem apicem de-
ducetur." Fuisse id ipsum, quod hic memo-
ratur, a Grummatio, & quidem jam mori
proximo prodixit, a Mafsa, in Sancti nostri
elogio numero 5 huc transferre, ab Ughello
tom. 7 Italia sacra in Epist. Salerni, itaque
a Mafsa in urbi Salernitanae Epist. lo, anno
561 vulgata, pariter offeritur. At quid inde*

Q999

ad

met hic pre-
batur, quo
facti, Gaudiosus

C *episcopo de-
cessit Bon-
asius sic de-
mum 5, ut
Ughellus en-
cyclopaedia, ob-
terius, non
quapropter ex-
cessit &
vixit,*

quapropter ex-
cessit &
vixit, non
quapropter ex-
cessit &
vixit,

B

F

Sanctus rati-
onem ab his
memoratur

AUCTORE
C. B.

ad rem nostram? S. Matthei apostoli & Evangelista corpus anno 954, ut in Opere nostro ad xvi Septembris diem in Commentario, Sancti illius Aetate promissio, § v docuimus, è civitate Pestana Salernum fuit translatum. Quod si itaque de S. Matthei corpore, Salernum translato, intelligenda sit dicta S. Grammatii praedictio, hancque verè ab hoc Sancto nostro, mox jam proximo, fuerit prolata, necessarium, ut appareat, erit, ut huc non multa tempora ante corpus S. Matthei Salernum translationem sua annum, quo hac è jam dictis fuisse, 954, ac proin vel sic. x laetato vel haud male citius accidisse statuatur.

est fieri a-
lior, quon-
posuit, in-
actiorem
Gramma-
tiosus haud
attribuen-
dam.

B

13. Porro, cum Grammatius haud expresse, contra ac in ejus elogio Ferrarius, Musica verbis perperam mutatis, hódie lasnavat, Salernitanum ecclesiam S. Matthei corpore decorandam, praenuntiavit, merito sunt, ante de hoc Salernum translato nódie intellecto posset fuerit ac porro debeat intelligi Sancti nostri, de quo hic loquimur, praedictio, revocari potest in dubium. Quid si enim, cum obstarior modo, qua futura praenuntiante, explicari plerumque solent, per caelestem thesaurum, quo ecclesiam Salernitanam decorandam Grammatius praedixerit, intellectus fuerit Gaudiosus, praclarè gestis, sanctitatis & miraculis plene eximius episcopus, qui haud longo admodum post Grammatii obitum tempore Salernitanis ad gubernandum eorum ecclesiam caelesti munere fuerit concessus? Adhuc cum ista Grammatio attributa praedictio primè ex ecclesia Salernitana Brevario, vel è supra dictis nemo non facile tollit, sit haustu, nec particularium ecclesiarum Brevaria fidem integram in his, qua narrat, ubique mereatur, merito pariter, an praedictio

illa verè e Grammatio fuerit prolata, revocari potest in dubium, maxime cum supra assignatus, quem Musica in sex antiquis sanctitate illustris ecclesia Salernitana episcopis recensendis est secutus nosque è jam dictis amplectimur, ordo exposcat, ut Grammatius, qui hoste inter ante Gaudiosum, certo ante annum 800, oit è supra dictis pronam est erere, vixit sanctam, recensetur, vitam hanc mortalem cum immortalè ante eandem annum 800 certique adeo ante seculum ix & x, contra ac memorata praedictio, si locum umquam habuit ac, ut plerique volunt, debet intelligi, exigere è jam supra dictis videtur, commisitisse credatur.

praedictio-
nem ad vix
posuit, quod
ad alias
anteriori so-
culum refe-
rendum vi-
detur.

E

14. Attamen cum subinde veluti brevi futura, qua non nisi diu post accidere, è Sanctis fuerint praedicta, ac proin, de quo hic agimus, S. Grammatii praedictio haud esset, nisi etiam, ut possum asseruisse, de corpore S. Matthei Salernum translatione foret intelligenda, nec hac prius quam cum ducenti circiter, postquam praenuntiata fuisset, anni essent elapsi, fuisset peracta, è veritate dicenda aliena, hinc ego eam, qua, quamvis è dictis certo haud debeat, haud inapè tam potest de corpore S. Matthei Salernum translatione exponi, haudquaquam ut certo falsum sistiamus rejiciendam putans, Sancti nostri obitum, qui ob jam dicta nec in ix, nec in x se. potest diffusi, ad viii potius. quoniam ad alios antecurrit seculum, ac se equidem tam parum, quam fieri possit, è Matthei, qua, quemadmodum dicta praedictio fieri, haud admodum diu post S. Grammatii mortem accidere, translatione removeatur, referendum existimo, nisi interim, ante verè cum Sanctus obierit, sit admodum, ut ex omniibus jam dictis nemo non colliget, incertum.

DE S. GUMMARO CONFESSORE

LIRÆ IN BRABANTIA

J. B.
C

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

F

§ I. Theobaldi, S. Gumhari biographi, ætas: Acta ab illo conscripta: præcipua Sancti gesta paucis per-
tricta.

SEC VITI 10-
NOMINTE
S. GUMMARO
FI. cui Lira
suam dedit
originem.

Ira præclarum pariter & amicum Brabantia, quod hæc Campinam respicit, ad amnem Netham oppidum S. Gummaro, in cujus prædicatione sæculo viii capta est, non modo suam debet originem, sed & eam, ad quam paulatim excrevit, amplius vellet. Primum quidem hoc oppidum, teste Theobaldo, Sancti biographo, ex quo nimirum S. Gummarus, castri arboribus dumetisque, latiore loco fecunditatem attulit, Nivelelooch, seu (quod idem valere error) Nieuwdoonck dictum fuit; deinde Leda vel Ledu, quo posteriore nomine in diserte regi Lotharii, anno scilicet ix si propegnio fuisse, insignitum est, ac Caroli Calvi, Francia regi, at & vicina Methu-

nia, cessit; denique Lira, Belgicæ Licæ. Resellendi varitis istorum nominum etymologus, quibus parum ponderis nomenque inest, superfluo: non displicet tamen, si quis, vocem antiquam Ledu seu Leda in hodiernam Licæ nigridisse, diserit, ad eum modum, quo castrum Leda vel Ledu in Cenomanis dictum est veracitate Châteaufort-Loir, at ex Simonet in Gossredi abbatis Vinodocensis Epistolam xiv Annociatis Godesfridos Wendelino de Natali legem Salicorum folio cap. xxi observat: assensu porro Wendelino, Leudarius, Leudarius, Leodos, Leodimim, Lido, quorum in legibus Salicis ab illo editis frequent mentio fit, fuisse oppidum Liranum, adiacere castrum octogeo, quod leges Salicæ, quas Theodoricus, Francorum rex, auxit, Edictum

ccc

A carteris, Clarius, anno 561 defunctus, ut ipse Wandalinus ex Herald, Heraldus vero ex Hildoro scribit, tandem perfectus, Lirani oppidi erum, si qua fides Theobaldi est, dum antecesserit.

*scripsit autem
Hildorus
en antecessor
mentis;*

2. Monasterium, quod S. Gummey mentionem facit, nullum invenit Chronica Cameracensis Balderici, qui secula XI scripsit, antiquius, aff. gult S. Gummeyum in Propego Caroli Magni, quo Lauritheimensi Ordinis S. Benedicti monasteria possessiones quasdam adversus Himericam comitem vindicavit, memorari forte econtemere, atque anno 776 Hildisilli, ad fuitrom Mafa ripam infra Leodium, ante nraale S. Gummey solum haud parum aberat, data, & in quo inter Caroli Magni vassallos sui famulantes ppi emittit Ganthmoras quidem recessus legitur. Posse hac de Sancto nostro Baldericus pte lib. 2, cap. 48: Nos procul hinc (Mina seu Mechlinia) est monasterium canonicorum, quod ex propriis traditibus vut dei Ganthmoras, illius lacus, ibiavit, ibique sepultas diem resurrexerit ams exspectat. Balderico ante proximus est Theobaldus, qui geminum S. Gummey Vitam, alteram soluta oratione, alteram merna, Sigeri, praepositi Lirani, rogatu prima conscripsit; neque enim, quod Henricus noster opinatur est, ex eoque J. de Ruy, S. R. L. Bero lib. 2, cap. 16. Nautila Marchianus ad verbum exscripsit, ulla ante Theobaldum existeret S. Gummey Vita: ipsissima acriusque scriptoris verba sunt: Exiit Vita S. Gummey "hysa veteri" qui "videbatur publican" uti asserit Theobaldus in Prologo Vitae, à se simpliciter stylo commendatitioe scripsit, & metricis eorum veribus expoluit, quoniam innotuit Sigero Lirani Praepositi: animum erroris deus, quod praestylum videretur, Henricus legens stylium vocem.

*Theobaldus
causas acri,
utdique
describitur.*

3. Multum si recte Henricus, at aut Sigeri, Lirani praepositi, aut Theobaldi auctoritatem citunde emeret, ac tandem ex probabili conjectura sibi visus est posse asserere ut rationes, à Domino Barone le Roy loco citato expressas, S. Gailletti, Gallie maritimarum parentis, de quo ad diem 3 Februarii egerat, & S. Gummey Vitae ab una eodemque Theobaldo, non episcopo, sed monacha vel canonico regulari fuisse conscriptas, vixisse vero Theobaldum sub fine seculi XII, aut seculo XIV, si non seculum. Henricus Schynckel, collegit Lirani anno 1771 rector, coilega nro Cornelio Byss Vitam S. Gummey soluta oratione conscripsit exhibuit, ad cuius caletem hac verba legentur: Hicbat Theobaldus, canonicus Regularis Ordinis S. Augustini in Ruben-villa, quae cum anno dictum 1573 initium sumpserit, à seculo XIV, quo S. Gummey fuit, ad Theobaldi tempora sex secula aut plus eo, effluxisse, necesse esset, si vera sint, quae illic Theobaldi locutionum subnectantur. Ego vero de Theobaldi aetate ita statueram existima, et quidem post Baldericum scripseris, sed non ferre secula XII media sui parte elapsa: primum vel idea opinor, quod Theobaldus voce recentiori Gummeyus perperuo utatur; contra Baldericus voce Gummey, quae ipsamet S. Gummey ara in usu fuit, et ex diplomate numero superiore laudato manifeste conscribit: eternum vero, quod Theobaldus Sigero praeposito aequalis fuerit; praepositi vero Lirani

jim inde à seculo XII in Franciae desierit, ut colligere est ex Lirensum decanatum serie in Theatro sacro Ibrahanica tom 2, pag. 167 hoc mato disposita: Sigorus praepositi anno.... Franco praepositi anno.... Lambertus decimas anno 1147. Baldinus Sauerhey decimas anno 1224 &c.

4. Francicum praepositi, Landebium vero decant dicitur & quidem eodemque tempore quavis fuisse, eorum ex Henrici, Godesditi tertii, Brobentia ducti filii, literis apud Mirarum Nativitatem ecclesiarum Belgii, anno 1630 edita, cap. 172 literis liquet; ut adeo praepositarum Lirensum seriem Franco clausit: nam Sigera proxime succedere, necne, nihil magis interesse: ea enim Theobaldus à rebus gestis, quae praedic, utrumque fuisse res habent, tempore intervalla disjungunt, et vel ex hoc solo capite insinuatam apud prudentes fidem non sit reperiatur, eoque malum, quod, antiquiore si doce defficit, quoniam sequeretur, habuerit neminem, praeter audiam, quae res gestas, miraculose imprimis, vel fingere, vel exaggerare non raro solet, populi vocem: quod ipsum, prout inf à suis annotationibus suis, subinde profudit Theobaldus. Alla vita & translatio S. Gummey ab illa scriptis habentur gemine, alia in capita septendecim divisa, altera in tollens de fesse S. Gummey, per adrem, & dea translatio ad Martinum rectori solitas: hac ex M. codice caelestia Lirana transcripta sunt, variisque additamentis, divinum officium recitentium pietati quidem accommodatis, sed ad rem historicam nihil facientibus ausis, & aliquot praeterita sui res nulla: quapropter priora, sed cum posterius illis collata, hic prelo facienda censuimus. Editis quidem ex fuit à Suria, sed mutata nonnulli filio: item in Legenda Colonia & Lovanii anno 1481 & 1485 excusa; sed utroqueque affert Prologo, quoniam ex M. codice comituli Concordantiam prope Tournaionem, sex circiter locis Belgicae Lirae distanti, exhibemus. Vitam merna in, ad quam Prologus ille spectat ad eodem Theobaldo scriptam, in qua nix quidquam est, quod in praefata non reperitur, prelo committere, non parvum opera pretium. Fas tamen nobis haud esse duximus omittere Miraculorum sub annum 1475 patrarum Historiam, ab auctore, si non aequali, certe superpart literis consignatam, quod cum ad illustrandum S. Gummey gloriam, tum ad fovendum fidei erga eumtem ceteraque marionem in callis Patronus pietatem fovere, quod optamus, quamplurimum possit. Nunc praepositi rerum capita, quae de S. Gummey Theobaldi narrat, quoniam eo antiquiores non habemus, difficiamus in Annoribus dicemus cetera, ubi usus facta fuerit.

5. S. Gummeyum Theobaldus generalis stirpe eorum ait; illudem Laicum Baldericus vocat: satis id quibusdam recentioribus visum est, ut à Carolis, seu ex eodem, quod natus est Pippinus Brevis, primus hujus nominis Francorum rex, stirpe progenitum dicent, à scriptor Historiae Miraculorum, de quibus super, in Epitaphio, & auctor Fivanti nostri M. ad diem 3 Octobris faciunt: sed, cum nullum diu filii rectem essent, denegari illis hac in se fides absque injuria posset.

Qqqq

AUCTOR
J. B.

Ptem, Me
adrem, &
scripsit.

E

F

Natur non
hiv quidem,
non tamen
eque feno
nate, fac
vix non ed
modum pro
pelle, in pa
quo Emili
hena,

De

ANTISTOL
J. B.

De loco natali consensunt omnes: sola is pagus Embsheim, milli-ri Belyeu circiter una lita distans, ad dextram Neckæ Minoris, nuda in directis Anverspensi & p. orcinia Rensii seu Rensii, vulgo het lant van Ryeu, sita: de anno, quo eductus in lucem fuit, haud ita convenit: neque est, unde illius aetate & exat determinetur. Id unum hinc in rem Theobaldi agere, in vita Pippini regis, exalid nempe patris, fuisse versatum, ejusque jussu accepisse uxorem; ex quo apparet, cum etate non admodum provecta fuisse, cum ad eandem accessit Pippini regis, qui anno, ut melioris notæ Chronicæ testantur, 752 ad regiam dignitatem à Childeberti, Francorum regis, majore domus fuit ereclut: quia, quantum opinari, raro fuit, cur recensit anonymus in Vita S. Gummaro, idiomate Flandrico scripta, nathentem ejus anno 752 illigere. Laudatu non anonymo feri consensit Balileus, S. Gummarum natum scribens, cum Carolus Martellus, Pippini regis pater, potatili praefectum egit, quæ mouere apud Austrasos ab anno 712 usque ad annum 742 finitiss est. Natum anno 700, Juliano Kegelius, Lircensis canonicus, memorat mox anonymo paulo antiquior, tradidit in Vita Sancti anno 1644 typis Anverspensis edita: nentur fortè verum atque: sed Theobaldo consensum videtur opolo prior, nisi quis Theobaldi verba ad Pippinum Heristellum, Caroli Martelli patrem, detorqueat voluerit.

quem à te-
nere ha-
bita

a. Quia fuit à canobus S. Gummaro indolens, Theobaldus fere primum quidem universum exponit: Qui sanctus pollens exorali, functionibus vero postmodum insitens itudis sanctissime sine vite cursum consummarit. Num à canobus inscriptus Deo, tantum proficere virtutibus & fide, quantum erolcedit corpore & aetate. Tum vera spectatim: Avertens quidem se à vanitate & ludis, nullo suspensum ad celum: illic pariter & potum sibi esse aftrictum. Quis vero multum de principio functionis ejus aliam? Lenis erit in sermone, confans in bono opere, humilitate submissus, pietate profusus. In jejuniis & vigiliis caligat carnis, elumofinosum largitur diluiliis, id est, longas & liberas. Auctor Vita Latina S. Fiederandi abbatis, Theobaldi recensitor, tum 4. Julii pag. 295 ait, S. Gummarum sub Pippino, Francorum Orientalium duce circa annum 700 (sub Pippino, nempe Heristellum, anno 712) militentem à S. Fredegando accessum fuisse, quod ille ex proprio verofimiliter pmo deprensit, eos imitatus, qui in rebus el fectis quidam commisit sibi licium putante: ne prinde est, cur cogamur à Theobaldo recidere. Adit idem anonymus, S. Fredegandum fuisse cum SS. Ravoldo & Gummaro fuppositum converfam, ejusmodi nihil in horum actis occurrat.

ad un in
omni puer-
scu servat

7. Christiana itaque & teneris ungualis plerumque imbuta, & scelli vinitatis assem, parentes tamen ad aulam Pippini regis, cum jam utrumque adulesceret, deduxerunt: annu etatis sine 16, Zacharia Papa soluta, coronatoque ab illo in regem Francorum Pippino, inquit Kegelius cap. 3: sed obitus, fessit paulo ante S. Gummaro ortum cum anno 700 caputiss, nestiusque annum Zacharia v melleiss in annum Christi 744: Pippinam vero in regem Francorum à S. Bonifacio, archi-

episcopo Abgantium, fuisse coronatum anno 752, aut proxime superiori. Quam interat Gummarus in paternis laboribus vita rathem in aula conspiciat retinuit, atque ita se gessit, ut brevi magna praecochat honoratus fuerit, inquit Theobaldus nom. 2: at qualis ea fuerit, dirimendum relinquit. Tunc Rensii tradit jure fendi a patris obitu cum domum fuisse, scribens biographi recentiores fuprà laudati, nulla antiquitatis monumentum fuit: certum autem aliunde est, Rahingum, viram propatrem in troitu Rensii multis eadem tempore possidisse, uti ex donationibus ab ipso S. Willebrorde, quarum diplomata apud Miram aliisque videre est, fessis constat. Tractus Ricinis Dynastum cum vudrant Bollandus & Henchenius, cum Gessari Nemio, archiepiscopo Cameracensi, tomum à Februarii dedicant: non quod illius tradit Dominus fuerit, sed quod in eo multa tantum possiderit praedia usque valuerit. Nec Bollandus, nec Henchenius Rohingum aut ejus donationes ignoravit: ita vero Henchenius non modo Rahingum eodem tom. pag. 320, nom. 4. Antuerpium principem, in indice vero historico Anversum Dominum appellat, sed ejusdem etiam diplomata laudat: unde consequitur, Baroneum le Roy, dum in Notitia Marchionatus sacri imperii pag. 148 illat, quod S. Gummarum nominatim tractus Rensii Dynastum, carpsit, alter eorum verba, atque ab illis dicta sunt, accepisse.

8. Ab eadem, quam à teneris ungualis inibenter, pietate profectum est, at, licet inter aula Willebrorde delicatius versantem, nulla incandens nupiarum libido incederet: ad quæ tamen principis sui jussu compulsi est. Oleigia illi uxor, mulier imperiosa, avara, emulsa & perniciosa. Apperaphum nostrum Gummarum nominat: alibi Gummaria, Grinnaria vel Gummaria dicitur. Non insignitum fuisse illi scuta vin apud Belgas nomen, ex Adis SS. Herindis & Rensiiis, sculo nono scriptis, colligo, in quibus (vide tom. 3 Martii pag. 386 & seq.) illorum maritum Grinnarum, Grinnarum vel Gummarum appellatum reperio: unde Grinnarum, S. Gummaro uxorem, in Belgio verofimiliter natam, haud difficulter admisso: at vero Pippini neptem fuisse, quod Kegelius alterque Vita S. Gummaro scripser anonymus asserunt, non item: ejusdem generis commentum arbitror esse, quod de Grinnara, tandem, Deo vindice, telluris hiaz absorpta tradant, licet palustrem puteum, in quo, corpore nupiam invento, demorsum credunt, esse Granayio lib. 2 de Anversis cap. 6, ostendunt indigenat. Itas porro S. Gummaro cum Grinnara nuptias post annorum aliquot intervallum, si nempe non à Pippini Heristelli, sed Pippini Brevis aulam à parentibus adhuc juvenis ductus fuerit, expediant: militares, quas verbo tantum attingit fuit Theobaldus fuit: sed plus aquo exornare ex arbitrio magis fuit, quàm ex vero recentiores ejus vite scriptores voluit, exasperant.

9. Ex quo Pippinus ad regiam fustigium evellat est, fuit ab anno 712 ad obitum usque, qui anno 768 accidit, bella gessit fere tantum: primum adversus Saracenos, quos Nervid capulit: dein adversus Saxones, tam adversus Alstaphum, Langwarderum in Italia regem: denique adversus Walsarum, A-

*6. Pippini
capit*

A gultane ducem, quod quidem bellum, anno 760 inchoatum, non nisi 763 finem accepit. Nomen porro cuius (sibi legimus) apud Theobaldum scribit, domus Gummatus absit: quod ita distinet Bulliacus, ut ab anno 757 ad annum 762, id est, bello Italico, Sizonicum anni 763, et Aquitanico iam tertium resumpto, in Pippini castris Gummatus fuerit. Bello Sarracenis, Italica & Aquitano illam interfuisse, imo & a rege Revocatum praefuisse, scribit recentior ejus historiographus: miraberis equidem incidere Pippino posuisse, ut rei bellicae summam hincini, qui soli habuerunt pietas vacaverat, nec unquam arma triverat, committeret: verum mirari, ut id desinas, ait, ex Pippino, notum na Zacharia Papa (obitus patris Zacharias, quum Pippinus rex Francorum coronatus fuerit) visionis & triplici angeli admiratione, fidentia facta, fuisse verum. Apote facientiarum fabula fabulosa.

10 Quid verum ad verum, quod ad bellum S. Gummatus profectus sit, epocham attulit, quis cum certa determinet? Si autem conjecture hinc ut liceat, ex Theobaldi, quo potuerim ducem non habemus, fore verbi luceat, illam neque bello Sarracenis, neque Italica, sed vel Aquitano, anno 760 coepta, probabiliter invenendam existimo. Contraxit enim sub anno 752 cum Grimmo nepote, Euboleum ex aula Pippini una cum uxore S. Gummatus rediit, annorumque aliquot lapsu, qua esset in familiarum suam iniqua mulier animo, diutius, hinc sustinere illa obvenit Gummato admanio, ut suos benigni humaniterque, se obsequer, haberet: hinc item de bello redus, nupsum alio, quam in Eubolem se contraxit, ut uxorem familiamque revinceret. Cum parvo annos naven domi abisset Gummatus, Theobaldus scribas, easdemque praeter annis bellum praerulatum fuerit Aquitanum, huc diximus, cum novissimum S. Gummato obsequium afflaret, laudasse Theobaldum, non admodum mihi apparet a verisimilitudine alienum.

11 Ite sit, quibus ad bellum profecturus uxorem illustrat, monia, etque confuso, eo primis curas laudat, ut turbatum Grimmarum immunitate adque familiarum prius tranquillitati restitueret. Ceterum se totum Christiana plebis exerectionibus dedit: Romanum iter, ut SS. Apostolorum Petri & Pauli limina videret, meditante est; sed, mutata consilia, ex angeli manitu, ut Theobaldus scribit, seu, quod verius potest, divinis suggerente Numine, exiguam litem Apostolicis ecclesiam condidit, militari circiter uno de vici Eubolem distans, ea, quae nunc Lirano oppidum situm est, loco; de quo ecclesiastica ita Theobaldus in Vita ejusdem metrice ecclesiae:

Miles basilicae, quam Sanctus fecerat lito, Structurâ lapidum minime surgere in altum,

Lignis sed modicis constabat fabrica tigna. Monasterium item canonicorum construxit distans tradit Baldericus nomen. laudatur, quod monachorum prius, deia autem canonicorum, nimirum secularium, fuisse, nonnulli, nescio, quo solido argumnto, contendunt: neque enim quidem apud Baldericum, aut apud Theobaldum, alibi reperit, quod nec in ipsum concedere sententiam egeret. Baldericus quidem utitur voce monasterium: sed id nominis cum

canonicorum collegiis, cum monachorum elapsis fuisse alim commune, notus est, quam ut pluribus ulendi debet: sufficit hanc in rem vel notum cap. 10, lib. 2 apud Baldericum proferre, quod ita habet. In castris Valentiniensi monasterium est canonicorum, quod Arnulfus comes, consilio de nobilitate Rothardi, in honore S. Johannis Baptistae construxit, rebusque pro opusculum sollicitis, ut canonicos deputavit. Utitur quidem Theobaldus eadem voce monasterii num. 20 inquitur: Postquam vero edificatum est monasterium, quod illic alius vocatur, in illud elevatus est honoribus & sublevatus. Sed monasterium aaxilone significari hic templum, quod prius ecclesiastica & S. Gummato condita fuerat, perspicuum est. Similiter num. 24, ait: Ignum inderunt (Normanni) ad fulgum monasterii: sed hic iterum, non canonicorum aut monachorum aedes, sed novum templum intelligi debet: subdit enim prius post: Templum, quod comburere iussit rex fuisse flammam non potuerat, ingressi sunt, ut manu propria flaret novum. Nos minis dilucide loquitur in Vita meritis sequentibus versibus:

Venerunt etiam, duce Netha lumine, Lyram:

Ille quoque nonnulli ferro perire colani, Tunc magnas in cineres exciderunt ignibus

Temperantque domum simul & violare sopulchrum

Sancti Gummari, in his ad culmina summis, Non poterant: tuchum fax sepius ardebat ipsum,

Sed vim virtutis obitus decide ignis:

Sic, Puer alme, tuam facis inviolabile templum.

12 Non est itaque aut apud Baldericum, aut apud Theobaldum, unde ma notat Lira, quibus postea canonicis succederent, a S. Gummato primitus institutas fuisse conclusionas: imo vero sanctimonialis, Wrachildis nomine, qua nota in S. Gummari ecclesia habere solebat, utque adeo matricularia illius fuisse videtur, nominat Theobaldus num. 18, ubi de S. Gummari sepultura & translatione sermonem ingruit: seminat vero huiusmodi temporum ministerii & monachis fuisse adhibitas non arbitror: Cangius cerat verba Matriculari ex libro Ordinis S. Victoris Parisiensis M. cap. 21 hae verba profert: In ecclesia tres semper ad minus dormire debent, videlicet sacrista, matricularius, & tertius, cui abbas inuenerit: contra verba ecclesiarum secularium ministris (sed vilioribus) fuisse additas ex Flodoardo lib. 11, Historia Remensis cap. 9 patet; unde Cangius haec verba deprompsit: Deputat (Benedictus, Remensis proxime ante S. Remigium archiepiscopus) sanctimonialibus & viduis, in matricula positus, sol. iii. Neque movere quampiam debet, Wrachildem sanctimoniam de Theobaldo appellari: hoc enim alim nomine, esse eadem Cangio, mulieres Deo dicant, etiam si nullis vocis monasterii obstris, camprudentantur, quae nunc devotam uxorem appellamus. Totis etiam fuit Geroldus sacristana in Abis S. Remaldi Theodoriciensis num. 21 memorare. Eadem, quod de monasterio Lirano, de Mechliniensis, quod S. Ramoldus insinuat, Baldericus modo loquitur, id est, canonicorum monasterium appellat: Barthelemy

ac, fmdeta
canonico-
rum colle-
gio.

¶

AUCTORE
J. B.

rom. 1. In illi in *Annacris* ad S. Rumoldi
Alia, & Theodoric, abbatem Thionopolitano,
 qui anno 1107 obiit, scripta, pag. 224 & seq.,
 primis illud interducent monachi, an canonici
 et, quartis. Monachis fuisse priores illius loci
 patet, tum quod S. Rumoldus reliquit in
 vitam prius professus videretur, quod in Beluam
 venerit; tum quod Norverum, Leodiensem epi-
 scopum ac Mechliniense ab anno 971 ad 1007
 Dominum, doctorem canonicum illius colle-
 gium condidisse reperitur. Barilli Annalis
 mox eandem Annotationem continens Sol-
 leiter subdit: Quid ego de primo S. Rumoldi
 monasterio censere, alibi indicere: tale autem
 fuisse non dubio, quale Mechliniensis con-
 iungit Belidicis, nempe Litram, commemorat,
 ut opinor, tum S. Ram idem consilii, & S.
 Gummaro confessorum. Ordini quidem Bene-
 dictino ibidem Mechliniense monasterium ab-
 rogatur; verum pag. 187 num. 84 fuerit illud
 & Norvera prius pro canonicis institutum,
 an doctorum duntaxat, ambigit: atque
 adeo non Mechlinia & Litra monachi alterius
 cuiusdam, quam Benedictini, instituti, an elec-
 tici sui canonicis primitus illud incolerint, re-
 liquisse videtur. In dubia: sed utrumque
 Mechliniensis monasterii fuisse habuerint initia, ac
 S. Rumoldi ovis S. Gummarus confessor fuerit,
 Litram nunquam a monachis inhabitatum
 fuisse, Helster autem, usque, qui in ea
 dicta sunt, fulens opinor. Fundatum id a S.
 Gummaro fuisse sub annum 790 Miras tra-
 dit in *Annacris* ad cap. 75 lib. 1. Dono-
 num Belgicarum, nescio, quo monacho aut
 eximio ducit: rursum tamen, quod sub
 dictum annum S. Gummarum & Pippini castris
 reversum, tumque in opus exorsum fuisse cen-
 sere: ut quem ducem amos, quo & castris
 restitit, in incerto est, ita & annum caput
 obliuio monasterii sui collegii per inde in incerto
 esse, necesse est. Alii lib. de Canonicorum
 collegiis, eundem fuisse postmodum & C. rati
 Magno fundacionem, ac canonicos illic in-
 stituit: qui per abt libi sine edita, testam-
 entis S. Gummarum a Carolo Magno id impe-
 trasse credi non obfardt possit: si Gummarum
 de quo num. 2, eundem ac Nostrum
 esse confiter.

C

plu. nortice
 sub auctore
 fuisse vni
 fiam.

13 Pippino rege, ex hac vita sublato,
 Gummarus soli Deo vivisse videtur, ad me-
 morem mox festum recurrere idemdem so-
 litus, orationibus & rerum divinarum in co-
 contemplantionis, in Embichem autem pils erga
 proximum operibus vacante, uti num. 21 Theo-
 baldus scribit: quotannis etiam cum S. Rumol-
 do, Mechliniensem Apostolo, medio fere Me-
 chliniam inter & Litram itinere ingredi so-
 litus; quod quidem, non obstante Theodoric
 Thionopolitani in Vita S. Rumoldi eo de re
 fuerit, vel ob aeribus vicinitatem paren-
 que atque verosimilium apparet: locum
 congressus Santheyck Grammeus appellat, ac
 corrupte sua aetate Scawencyck dictum scri-
 bit: Theobaldus eorum Santheyck nominat:
 Miras in Nostra ecclesiarum Belgii cap.
 199 ex monachis vallis Rosarum, mo-
 nasterium Ordinis Cisterciensis ad Netham piri-
 num monasterii fuisse Scawencyck, & villam
 alie in Duffele finem, quam o fratre suo Ag-
 dia Berkont emi Sophio Berzau, quarta
 vallis Rosarum ob anno 1294 usque ad annum
 1328 onitit, ita ut cum locum Santheyck am-

quam dictum fuisse, mere sit Grammei, multa
 servatente absque idoneis vestis considerent as-
 strere soliti, cogitatur. Cetera, quae de S.
 Gummaro usque ad ejusdem obitum narrat
 Theobaldus, postquam mirante sunt, de quibus
 in *Annacris* dicitur: annus, quo ad immore-
 tem vion S. Gummarus obijtisse, haud ex-
 primit Theobaldus, sed diem tantum, quoniam
 nempe illud Obobit: id condijt recentiores
 scribit, alius quidem anno scilicet octavi se-
 pteagesimo, alius autem 74 vel 75, non alie, ut
 opinor, ratione dubi, quoniam quod sub id tem-
 pus S. Rumoldus ad superius migrasse eretatur.
 Itaque si anno 775 obijtisse, ac 25 circiter a-
 etatis sua ad Pippini regis oculum accessisse S.
 Gummarus natus, obijt anno circiter aetate
 sua 48: & restitit vero Pippini castris septimo:
 quod si postremum id tempore spatium arbitri-
 bus, quem par sit, limitibus circumscriptum quae
 putet, cum arbitrarie potius, quam solidi fle-
 bilis sit Gummariani obitus epocha, cum in
 annis alioquin differat, quod facere absque pla-
 culo potest.

§ II. S. Gummarii sepultura, translatio, cultus fac- cer & apud martyrologos recentiores mentio.

Fieri vivendi S. Gummarus feceret, ejus-
 que exortus in Embichem loci incolae se-
 pellerant, ut illic defuncti ossa quiescerent,
 ubi illic videret primam curam haurire, ac
 aetatis partem maxime summa pietate trans-
 ferret: verum, reijt Theobaldo num. 18, scitis
 Deo visum est, sacrosque ejus reliquias in id,
 quod S. Petrus condiderat, sacellum transferri
 voluit, nec absque proclit. Per & S. Gum-
 maro in summe monita fundimentalis, nomine
 Winchilt, convocatis incolis divina volunta-
 te esse, ut sacra S. Gummarii ossa Embichemo
 ad S. Petri sacellum transferrentur, quae
 ibi contigissent, aperit: fidem invenit mul-
 ter, tum quod, uti verosimile atmodum est,
 nota apud omnes videretur esse; in primis
 vero, quod vestigia monasterii vultu gene-
 ret monie S. Gummarii, quae hic dominiis
 teritio opparte impressit. Apertus itaque
 sacri corporis locus est, sed illud cum in
 cymbam, quae per Netham fluvium ad S. Petri
 arcorum veteretur, transferendum esset, mo-
 veri vi nulla aut arte potuit: dum illud pectorum
 S. Gummarii cultus facile sustulit, ac in cy-
 bam derivit, quae sponte Litram delata, ad S.
 Petri templo propior solito est, etiam utro
 fuisse. Ita fere Theobaldus, sed ex aliorum
 relato, uti fere initium Commemorat illud
 est. Porro vero jam cum invocari coepit esse,
 ac miracula eversiffi S. Gummarum, abijtisse
 ve: non apparet, hincque scilicet arbitror, ut
 destructo tunc illo, quod S. Gummarus condi-
 derat, S. Petri sacello, templum aliud, quod
 illic natus cernitur, inquit Theobaldus num.
 20, loci incolae substiterant: aut sit, annu
 equidem post translationem mox memoratam
 circiter quadagesimo, in illud, ut Theobaldus
 verbis utar, elevatus est honorifice & sublimi-
 tus; quae quidem res praeijt illis temporibus

S. Gummarii
 corpus, ex
 Embichem
 Litram
 transfertum
 ad Netham
 S. Petri sa-
 cellum.

F

A pro canonizatione est habitus. Adde Theobaldus, S. Gummari delinque plurius ad suum usque aetatem patrasset miraculo, ac è multis annis velut specialis loci num. 22 deservit, quod ante eundem Normanicum consilij necesse est, siquidem res eo, quo gesta sunt, ordine refrat.

B 15. Sic autem de elade, quam Antverpia, Mechlinia & Lira scilicet incolebant Normanici, Theobaldus scribit, ut incensum Antverpia, vastata Melachrid, castro Turnho, latens pariter Mechlinia S. Rumoldi templo, sacrum suum Liram versus converteretur, ac templum, in quo sacra S. Gummari servabantur, exuria, igne consumeret, sed incassum, fuerint, Deo scilicet ob S. Gummari merita flammam vires cohibentes, Regiarum autem & Racio, Normanorum ductibus, altero mo te panto, altero facilitate percussit, terribile cecidit. Vixit, ut quo diversis acclere temporibus, in omni tempore tempus Theobaldus consuleret: carum, cum crebra sit ha scito in Normanorum in B. igitur nostrum herofones, quo anno Liram appuisti fuerit, accurate desinere, perquam difficile est: si quid eamen audendum est, annum Christi 835 vel è duobus proximis eligam, siquidem illam Brabantia eladem acrius dixit, Annalium Fuldensium postquam fin, qui res gestas ob anno 835 usque ad 896 completi, apud Ctesium tom. 2. Scipionum Gallica pag. 146 ad annos sapientibus ita habent: ad annum 835: Normanni Dorelbum (Breviarum, Wyk te Daerhede) vastaverunt: deinde ad annum 836: Normanni Antwerpen civitatem incendunt, similiter & Wavran imperium juxta orbem Mole fluminis, & a Fratribus tribum acciperunt: ad annum 837: Normanni eridam ecclesias in Wulchum insulam (inter Scaldas effluvia suam & Zelandiam nunc arribatibus) venientes, itaque Egghardum ejusdem loci comitem, & Homannum Ulphani filium, cum aliis multis xv Kal. Jul. occiderunt, & Dorelbum vasti erant, acceptoque a Fratribus tribum, reversi sunt. Neque enim quicquam reperire usum potui, quod ad Theobaldi fasce accedat praevia, camque epocham, veluti probabilem ceteris, amplexor est Sallerius tom. 3. Jussu pag. 709, ut & Papenbrochius in Annalibus suis Mss., eodem Sallero usse. Desuper fluvio in Normaniam memoriam iacola luto campanarum ecclesiam collegiata fuisse, & ingenti ad S. Petri sacellum concessu, accepti a Deo per S. Gummari beneficii memores, recolere feria v ante festum S. Andrea gressendis solent: unde festum arborum, ac credulum vulgus, distendebat Lira Normanici, spontaneum campanarum sonitum edidisse putant, quod quidem recepitores Pita S. Gummari scriptores alius: Theobaldus eorum tacet.

C 16. Facillat enim ipsiusmet Theobaldi fides, cum, popularem verosimiliter scitus tradiditorem, Regiarum nominis vindicta oculos amissit, Ratiorem vero, effugit visceribus, perisse quibus, quo, mutatis paululum adjungit, ab Annano, monacho Pratenfi & scilicet ex scribere lib. de Miraculis S. Germani mureura & a Normanis, qui S. Germani prope Parisios templum anno 845 dirperant, ad Normanos Lira eodem feri tempore grafatos transita videtur; quorum ducem Ra-

gonarium distans visceribus medium crepuisse, et oculum cecidit fide asserit. Adde praeterea Annanos, Ragenarii socius monachorum soltem eadentem fuisse percussus, ut quod è S. Germani templo fuisse protulerit, viz invenit, ac demum dysenteria miserrum in modum perisse, qua à Theobaldi narratione haud edmodum differunt. Genitis ejusdem venerabiliter commemorat est, quod de Racio, altero Normanorum regi suu dote, effugit visceribus, effugit narrat: Ratiorem enim idem videt, quod Danicum Rati, pro quo, teste Otto Wormo lib. 3. Monumentorum Danicorum pag. 196, jam Ratiolphum maluit, addit, licet, & Franciscus illius vel scriptoris maluerit: viz autem dubito, quia Ratiolfus seu Ratiolphus hic memoratus idem sit, qui Ratiolphus Normanus, regis Normanorum singulis ortis & in Annalibus Francorum Fuldensibus ad annum 873 memoratus, qui, ut ibidem legitur, post regnum Caroli Civit superannato demissum, Ladovici, Germaniae regis, regnum exegit, concesso cum Frisii gentio, coelitus primus è cura eo obtingenti vin. 1. Hic fuisse hunc Theobaldum inier & scriptoris illo antiqui res convenit, ac fidem illi, quoniam quidem ad penam Normanis, Deo utere, inopias acies, indubitanter debemus. Sed & cum Theodorico Thronopolitano Theobaldus per. n. t. dum hic, quod struxerat Mechlinia S. Rumoldus templum, & Normanis tunc n. t. hic autem ab eorum furare perisse. Blasius ait, nisi Mechliniam teratit videtur, quia fieri facile potuit, potum quidem sub anno 835, ac deinde sub anno v. g. 881. effra gentis impetum rabiemque experiri fuisse contenti.

E 17. Praeterea nostrantibus tempora offulere, postquam anno 841 Arnolphus Normanus prope Lavanium ingenti elade praevia: miracula iten jam aliquot S. Gummari, ut in superius est, ediderit, ac edere poro periret: Hoc tantum praevia miracula, inquit Theobaldus infra num. 21, quae frangenter apud tumulum ejus in salua multitudine ostenduntur. Praeterea ratione (lege relata) fidelium amicis: praeterea nostris temporibus facti cognovimus. Minime itaque dubitandum videtur, quia sacra ejus cultus temporis firmitatis ipsa insignit hieronymum experit, ac antea sacra ejus nominat castris caperint: praeterea in his meritis locum obtineat praeterea S. Gummari Lira ecclesiae, ejus quidem apud Theobaldum, qui seculo xi vel xii ex illis supra fuit, vestigia a nullum: sed meritum factum reprobis apud idem, in charta Henrici, Brabantia ducis, qui S. Gummari & canonici Lirani munusculum se praebuit anno 1211. Desuper illa in hac vero: Adhuc anno millesimo ducentesimo undecimo. Sic est ex adverso fratelli S. Petri, & S. Joannis Baptista patronum alterum habet: ex quo praeterea tempore S. Gummari dei eperit, nosquam reperi: splendide videtur, ut Grimoys scribit, ab anno 1326 usque ad annum 1475 fuisse augeri caput.

F 18. In hoc, inquit Henrichius noster (in Mr. quodam, quod pra oculis habeo) tunc perficere (non quodam, ut perperam, non fuisse accuratè inspectis Henrichianis characteribus, habet D. le Roy in Natiole Marchionatus S. R. L. lib.

A quo Lira Normanorum fuerit prodigiosa

C sed non fuit ad hunc finem scriptum, ut, non esse paribiles

E necessarium erat nominat templum Lira ecclesiam,

F & alia quaedam loca.

AUGUSTO
J. B.

lib. 2, cap. 16) templo S. Gummari, huius
tumba visitur supra tabulam altaris; non procul
a boreali porta in excurrente in forum
erecti porticus fuit, ubi et ragnone altaris picta a-
liqua miracula: est etiam in dextera parte ostii
tabula summi altaris picta imago S. Gummari
habitu principis. *Templum SS. Petri & Pauli*,
quod ecclesiam collegiatam ex adverso respicit,
ad ipsa S. Gummari angeli monitu constructum
possum traditur; sed Theobaldus in *Vita Me-
trici* S. Gummari sacellum ligneum illic con-
didisse, cui ante irruptionem Normannicam o-
culi, quod sua aetate adhuc cernebatur, suc-
cessisse significat, uti num. 21 dicimus. Ibi, pergit
Henschenius, sub altari visitur sepulcrum S.
Gummari unde corpus in maius est templum
(nempe sub anno 1470, die xvii Maii, quo
illa *Lira* quorundam recollitur) translatus. Est
ibidem post altare rotundum forum, per quod
caput suum inferunt quidam pii homines se-
pulcro, quod ad laeas aperitur.

fide Lira.

19 Hinc verò ad aliud templum seu sacel-
lum, S. Gummari membra sacrum, ita pro-
greddur Henschenius: Est & tertium sacel-
lum, reclusiorum dictum, vulgò de Cuxst,
illo in loco, ubi quetum abicissim, colloctis
fragmentis lignis circulo iunctis, ut reconde-
ret, effugisse intra in Actis traditur: & in tanti mi-
raculi memoriam urbor ferrea affibere facta
medium sacelli occupat. Si abis ad hoc sacra & regem
querens illa Theobaldi aetate, ut ex num. 7
aliquem liquet: postquam perit, locum, quo
fuerat, altum mox sacellum, anno 1262
conditum, claudit, statimque in eo positum,
quod loci, in quo quetum fiteret, memoriam
conservaret: arbor porro ferrea sacello vincta
circiter fessilis recenator est, utpote sub an-
no duntaxat 1470 illic collocata, ut ex
Historia Lirana Mr. Tazouica, auctore, ut
apparet, Richardo van Graefen, Lirano sub
initium saeculi xvi consule, in supellectile no-
stra literaria annotatum reperio. Quibus fert
Grammay consulas, de hoc sacello, colloca-
tione in eo quetum ita fiterens lib. 3 de An-
versie cap. 8: Locis hoc miraculo (practica
restituatur quereat) honoratus frequentatur
admodum, cui anno mcccci sacellum, & se-
culo lequanti reclusorum (inde nomen reci-
ret) superstructum, choro anno 1466 reno-
vato, quod vicio temporis collapsum, reposita
illie anno 1605 icuncula (ex ligno arboris, in
qua Aspidochelone reposita est) Deque tunc ni-
dificata restituitur, emulante in primis Ri-
chardo van Graefen & Joana Munninx conju-
gibus, succurren-tes pium elemosyna. Arbor
ferrea affibere facta medium sacelli occupat, &
locus, ubi miraculo prior succrevit, saxo no-
matur. De adibus S. Gummari sacris, quas
ambrosia sua Lira complectitur, haec tenet.

fide alibi
in q. 22 in cau-
sa sacra.

20 Est exen urbem, inquit Henschenius,
ad duo M. P. pagus Emblemum, matricem &
habitatione S. Gummari celeberrima, ubi etiam sa-
cellum S. Gummari & suis contra febrem salu-
taris: neque contra febres sanant, sed alias
etiam corporis morbos & vicia, uti Miracula
S. Gummari sub anno 1475 facta legenti ab-
ano conspiciat: hanc S. Gummari sedande
agricultorum fili, defixo in terram baculo, ex-
citasse in Actis dicitur: cuius semiriglo mi-
mo miraculo, sed mirabili apparuit, inquit
D. de Roy supra lausatur; unde commentitium
esse exitum S. Gummari fontis miraculum

suspectus est. Fator quidem, non cum esse
Theobaldum, et fides dicitur certo evincere vin-
dicit: neque id miraculi certo evincere colla-
to divinitus eo fuisse oraculis benedicta, ut
qua conferti agris poterint, non tam in ex-
citati & S. Gummari fontis testimonium, quod
in illorum erga Deum sanctissime fiducia pra-
mium: faveat tamen atqueque indigneum
traditioni: neque, ut fides prodigii exister-
tur, necesse est, hanc eo fiteretur loco, unde
canonare n-uroriter nequeat, ac vel ipso sal-
tem prodigium prodet.

21 Praeterea in Hollandia Boreali, quae &
Frissa Occidentalis dicitur, pergit Hensche-
nius, ad mare Australe oppidum Eekhusia olim,
cum religio orthodoxa ibidem fluebat, vene-
ratur patronum suum S. Gummari, cui coel-
si fua erat dicata, & in ea pollex ejusdem San-
cti religiose adfervabatur, & solebat cives Ee-
chusiani quotannis multo numero Liram ad na-
talem Patroni sui accedere, ejusque secretum
in supplicatione quasi suo jure circumferre.
Et duabus ecclesiis parochialibus alteram S. Gu-
mmari, alteram S. Pancratii martyri sacrum
Eekhusia fuisse, itaque incolis in eo posi-
tam, et Liram sacra S. Gummari ossa veneram
lrent, legitur etiam Bavaria Sacra parte altera
pag. 449. Saeculi xv anno xxiii aut sequenti S.
Pancratii templum, et ibidem templum, conditum
fuit: verum de Gummari templi epocha ni-
hil isthic occurrit: neque, qua occasione,
quoque tempore peregrinationem Liranam insti-
tuerint Eekhusiani, ostium reperit. Grammay
S. Gummari villa Booch (ita Eekhusiam
epellat) Dominum Pipplu regis mentis fu-
isse tradit: Eekhusiani vero illum jam inde
ad ejus obitu primas laudasse, & in Patro-
num sui delegisse, ut quocumque ejus tamulum
gregatim visitant solitas: verum hoc non con-
venit cum ratione temporis: oppidum enim
illud multis saeculis recentius est, nec fuit,
unde illa (Grammay) huiusmodi, inquit domi-
us de Roy, & ut apparet, fundat fuit:
fateor eadem Mensio Alting Notitia Ger-
mania inferioris, quam ex Germanicarum &
Francicarum Rerum scriptoribus, et nulli aut
monumentis continenti, parte altera pag. 21,
se mentionem hujus oppidi saeculo xiii anti-
quiorem non invenisse. Quod autem ad fontem,
unde hausit, qua hic Grammay fessilis, et-
tinet, hanc non alium fuisse, quam Historiam
Liranam Mr. fermone vernaculo & domino
Richardo van Graefen conscriptam, propterea
existimo, quod illius excerptam de S. Gu-
mmari reliquiis pra oculis habeam, in quo por-
ter S. Gummari Eekhusia Domini fuisse
perhibetur: sed ea non est domus Graefen,
Lirani consulis, auctoritas, ut certum hoc in
re sibi fides vindicet, nisi pariter de moni-
mentum, quibus usus est, antiquitate & au-
thoritate constiterit. Eodem porro cultu ge-
nere S. Gummari, patronum suum, annua-
tim profectui olim consuevere lignorum fessiles
Anversienfes, cui & altere in ecclesia carde-
drall crexerant: Gandensis item annis pluri-
bus ante & post annum 1475 S. Gummari fe-
rerum in solenni supplicatione fessitasse, in
eodem Historia Lirana Mr. Excerpto dicitur.
Plurimae etiam in pago Duffelle duces
Mechinenses, mesio feri inter Liram & Me-
chlinem itinere, sacellum SS. Rumbold & Gu-
mmari sacrum ab congressu orislique Sancti

Senti reli-
quia sacra
sacra re-
sacra.

E

E

A memoriam, sed non ita pridem exstiterum; & in diocesi Antverpiensi nunc procul Lirā pag. Herckhou, S. Gummari distans. De locis S. Gummari fuerit hostentur: proximum est, ut de ejusdem nunc reliquis quidem, nisi pauca, delinquit.

populus
locum
habita.

22 Defuncti S. Gummari corpus in vivo Embleum, ubi primum traditum hant fuit, per annos prius quadraginta, quā Lirā transitorum inde fuit, jecit: hinc ejus biographi recentiores, & auctor Historia Lirā in Excerpto, nunc super hoc laudat, tradunt; quibus tamen assensum non possum: neque enim Theobaldus ante 40 ab obitu S. Gummari esse ad primum ejusdem translationem, sed à illa translatione usque ad ecclesiam novā, quā minor, à S. Gummari extructa, fuerit, adificationem clasps scribit, id quod non solum in Vico profusa inscriptum. 20, sed etiam in Vico interea hinc versu illi credit:

Ibant à sacri palatii hymnisque canenti.

Nec non sancta sacro posuerant ossa lapid.

Moles basilicæ, quam Sanctus fecerat iste, Structuræ lapidum minime surgit in altum;

Ligna sed modici constabat fabrica tignis. Hic jacuit facer ille cinas denos quater annos.

Dum conspiciant perierit devoto plebis

Exiit talem, qualem nunc conspici, eodem.

Existit hoc nunc incolarum pietate ecclesiæ, sacrum ejus corpus (ita sicut Excerpti supra memorati verba) inde (ex hamiliari descripto) extraham & elevatum est, postquam in capsa bene clausa mansit in illa usque ad annum mccccx, quo anno, constantie episcopo Cameracensi, Petrus nomine (tenet ita sedem Cameracensem ab anno 1350 usque ad annum 1383) primum capsa fuit aperta, in eaque inventum est corpus adhuc integrum cum veste, in qua involutum jacuerat annos xi. in sepulcro, eoque pariter integra & incorrupta; uti constat ex literis, illa de re in pergameno scriptis, quæ hodie servantur apud archiepiscopum. Hæc eadem vestis deinceps crebro ostensa fuit, persequi tandem in iconoclasti Belgici hereticorum.

id collegium
nem S.
Gummari
transfusa,
ab hereticis
profana,
& cum Tenebris
transfusa

23 Altera inscriptio attestante ejusdem fieri corporis facta est anno mccccx die xx Aprilis. Tertio mcccci, xii Septembris. Quarta mccccxv, quando corpori integro nihil deerat, nisi tota una, quæ capite argenteo inclusa per crystallum spectanda & veneranda proponebatur. Alterius igitur ejusdem Sancti, non S. Gummari, pollex fuerit, ejus olim possessione gloriosi sancti Eustachii. Grægorius item tres sancti ejusdem corporis veneratione memores, quarum prima anno 1344, altera 1369, tertia 1406, die tertia Octobris contigit; quæ cum Excerpto nostro, & tempore, quo Petrus episcopus Cameracensem rexit ecclesiam, pignorat; sed hujus mihi potius fides est, quod ex M. Historia Lirā vernacule translatum sit, ejus auctor hæc in re ecclesiæ Lirā monumenta procul dubio consulerit. Ceterum anno 1475 die 17 Martii S. Gummari reliquia ex ecclesiā sua sacello S. Petri transfusa fuerunt ad ecclesiam collegii Octobris Tomæ F.

tem, novis adificiis aulam: opus plant insignem dignumque, quod tantum Thomaus ergo assu existeret; hæc vero non minus digna, quæ summa incolarum advenantur veneratione toleraret: verum nec loci majestas, nec sacri pignoris sanctitas colere scilicet hereticorum manus potuit, quin id exemplum seculo xvi dissiparetur, sacras S. Gummari reliquias profunderent, disperserent, ac caput ejusdem amiserunt. Normannorum impetus dextera nihil ex hac parte meliora; quam eadem ecclesiā scribit anonymus S. Gummari biographus anno 1480. Hinc sciam, ut hodie multum reliquiarum S. Gummari hodie ecclesiæ collegiata superest. Eorum pars aliqua in abbatiā Tingerloensi servetur, ut ex abbatiæ illius Chronographia, Sanderi Brabantie subrepta, intelligo.

24 Partem item earundem reliquiarum Antverpiensibus ligorum piscibus, de quibus supra, dono ecclesie dominus Franciscus Ortel de Tborra, cathedralis ecclesiæ Antverpiensis decanus, ac diocesis vocatus vicarius generalis, quæ in eadem ecclesiā anno 1699 solenni ritu fidelium venerationi exponebat exaltatque fuerant xi Octobris, quo præterea die indulgentiæ plenariæ in sacello sistorum liturgiarum à fidelibus incrementis ad augendum eorum erga S. Gummari, peculiariter adversus hereses pertrahunt, pietatem concessit Pontifex summus Innocentius XI, uti habetur in eorum programmatibus anno 1705 & 1712, quæ præ manibus habeo. Canonici pariter Lirani vel olim consueverat sigillo, quod S. Gummari equo insidentis effigiem exprimebat; quo autem nunc utuntur, sicutum alium, cruce ruben insignitum, exhibet: quod antiquo capituli Lirani sigillo nunc dicit, hæc sunt ex vincto paulo supra Tingerloensi abbatiæ Chronographia, ubi hæc leguntur 2 Post Eugenium ergo Wenemarus VII abbas petum Tingerloensi moderatus est, & sub illa facta est quedam translatio ad annum mcccx inter canonicos Tingerloenses & Liranos S. Gummari. Ubi in sigillo collegiata ecclesiæ de Lira cernitur D. Gummari equo insidentis ex habitu cum hac inscriptione: "Sigillum S. Gummari presbiteri militis Christi."

25 Commentarium claudunt reliquis Henrici de S. Gummari, quam, suppositi ejus nomine, dantur le Roy Operi suo præ totam inferat, Jacobus. Præterea solenni cultu dies natalis ejus in ecclesiā tant Antverpiensi, quam Bruxellensi celebratus fuit. Hinc primo loco ad diem xi Octobris in M. Martyrologio Bruxellensi S. Gaudii ista leguntur: "Apud Lirā, nunc oppidum Brabantie depositio S. Gummari confessoris." In antiquo Breviario Antverpiensi, ex quo anno mcccci, & in Bruxellensi, anno mcccxi impressa, habetur Lectiois propriæ sex, ut etiam novem, à Matutino recitari solite & ex Actus assumpsit, cum hoc ubique Oratio: "Omnipotens sempiterna Deus, angulorum decus & gloriam, quæ gloriolum nominis tui confessorum Gummari signis & prodigiis mirabiliter demonstravit, propitiare populo supplicanti, ut, qui venerandam ejus venerationem celebrat, ejus serbo intervenit normam salutis potum inveniat. Per Dominum." Colitur etiam in tota diocesi Antverpiensi rita duplici, sed omnia de communis Confessoris non Pontificis

ac Antverpiensis
placuit
ligurum
piscibus
signis
et vincto
paulo supra
Tingerloensi
abbatiæ
Chronographia

Officium
du
nive ac
fuerunt, &
apud
martyrologio
martyris

AUCTORE
J. B.

desuntur. Lectiones secundi Nocturni incipiunt: "Deideat iusti simplicitas" (etia sub-
futura sunt his propria) & tertii Nocturni
Benedictus: "Noctis timore pusillus grex."
Initium Missae: "Iustus ut palma." Memoria
eiusdem celebratur in Ms. Floriano cum longo
encomio ex Vita, additumque "de stirpe Caro-
lidanum" prognatus. Item in Auctario Gre-
goris, & Milani ad Usuardum, item in huius
Indiculis & Natalibus Sanctorum Belgii, Falcis
Belgicae Mense aliisque cum hodierno Marty-
rologio Romano, cuius *Ananias* hac est:
Vire in Belgio, depositio S. Gummaro con-
fessoris.

ANNOTATA.

a Non sicut scripsit saeculo xii, quo vixit
Fronto, *Litensium Praepositorum* postremus.
b Vitam S. Gummaro Theobaldus proli-
scripsit; sed sicut, ut constat *Sigerus*,
hanc satis elegantem: sicut itaque Theobaldus
verit, id est, orationem solum verit in li-
quetem, quod manifeste ipsius proli-
scripsit. Nolla igitur antiquior S. Gummaro
Vita, quod Henricus & D. le Roy opinant
sunt, Theobaldo praeferre.

CAPUT I.

S. Gummarus in Emblehem
nascitur, uxore ducta, Pip-
pini castra sequitur, orato-
rium SS. Petro & Paulo
condit, miraculis ac virtu-
tibus clarus ad Dominum
migrat.

VITA

Auctore Theobaldo.

PROLOGUS

Ex Vita Metrica.

Theobaldus
Sigerus. Vi-
tam S. Gum-
maro scrip-
sit & de re-
ditiis m-
dit.

a
b

*Sigerus
litteras ad
*L. re

*mactis

C

Dominus Sigerus, Litensii Praepositor, frater
Theobaldus & suorum filius. Hortum
est caritas tua, ut in Vita sancti Gummaro sti-
lum vererem, qui videbatur rusticum b, quod
tamen est ita ceter, ego quoque sententiam
nolui tamen mori neque scire peccatum tuum,
non laborem fugiens, sed quorundam animos
nobiscum non sentire mecum reputans. Rogatus
ergo iterum aique * excusavi, sed nihil
excusando profici. Instantem itaque obstitit
non * offenderem amicum, cui non solum mea
meumque laborum, sed etiam meipsum impen-
derem, tandem assensu, meum apposui, me*,
integritate servata, stilum verti, ea precipue
causa, quoniam pia & sincera devotione erga
sanctum Gummarum fervere intellexi animum
tuum. Hoc enim provissum est, ne rem lucra-
dam tenebris obvolverem, sed materiam simplicem
prosequeretur stilus simplex. Sed vide,
frater mi, ne me donibus invidia & detrac-
tionis moribus obiectis, quasi superfluo su-
perducam Opus novum. Ab his veniam postu-
lo, pacem peto, ad juris quoque praesidium
fugiens postulo, ne praedictum indifferens.
Cetera, quibus, invidia, obsequio detrac-
tio; si erravi, si excessu, erravit pietas, erravit cha-
ritas: imo enim rogant obtemperavi. Scio
equidem, si quis signis torporem colore stu-
diu excusit, & oculis collibus rationis inuinit,
non aspicit hanc torva lumine, nec veterem
fanciam aere vigilante preponet. Accipe ergo
amici tui donum, de Patre ac Patrono tuo
Opusculum, quem quia diligis, etiam, quid-
quid de eo loquar, amplexaberis: sed vera
dilectio non parit fastidium, sed potius tem-
perat desiderium. Quare repetitum est matrice,
quod expositum fuerat profecto, ut sancto Gum-
maro nunc per placentiam prole delectes,
nunc in peccatis vestium salutes.

S. Gummarus generosa stirpe a exot-
tus, apud Emblehem, Renensis provincia
vicum b, natus fuit & nutritus. Qui Sanctus
pollens exortibus, sanctioribus vero postmodum
insistent studiis, sanctissimo sine cursum vitam
consummavit. Nam a custoditis mancipatus Deo,
tantum proficiebat virtutibus & fide, quantum
erectebat corpore & aetate. Avertens quidem
se a vanitate & ludis, animo suspensus ad cae-
lum, illis patriam sibi esse affirmans. Quid
vero multum de principio ejus sanctitatis cir-
cum? In jejuniis & vigiliis castigatur carnis,
elemosynarum largitor dapillis.

CAP. I.
S. Gummaro
vixit in
Emblehem
arces.

a
b

a igitur cum donorum flores sanctus Gum-
marus emitteret, ad palam regis perducus est
a parentibus suis, dignus quidem, ut regni
principibus interesset & negotia regni procura-
ret. Pippinus eo tempore primatum tenebat im-
perii c: ab eo itaque susceptus est. Sed sanctus
Gummarus maluit Deo servire, quam regi;
vellet potius privatus esse, quam in aula con-
sistere. Cogitabat secum, se quasi procul a li-
tore obducum in procellas & turbantes seculi, in
quo tumultuantur viciorum cunei, ubi superbia
regnat, avaritia sollicitat, invidia mordet, la-
tuitia ariet, ceteraque hujusmodi virtutum a-
cies impugnant. Pro sua ergo industria non
solum regi acceptus, sed etiam sanctis opu-
lentibus suis factus est charissimus. Sermo ejus
sipientia conditus erat. Omnia opera ejus Deo
& hominibus complacant; nec multum tem-
poris magni praefectura & honoratus est.

CAP. II.
S. Gummaro
vixit in
Emblehem
arces.

a
b

b Libet nunc breviter recitare de sancto
Gummaro rem parvam, sed magnae pietatis plo-
nam. Cogente rege, nulla aetate libidine, ux-
orem duxerat, nomine *Grimmarus* c, longè a
suis moribus distinxi. Nam quanto hic leni-
tate & misericordia, tanto illa redundabat im-
pietate. Cum ergo iussa regis ad expeditionem
proficisci pararet, domus suae totiusque familiae
illi reliquit praestitam, & quantam mansuetu-
dinem.

CAP. III.
S. Gummaro
vixit in
Emblehem
arces.

a
b

A. diem eras subditi exhibere deberet, immo-
nuit, profectusque est. Sed illa, mente crudeli-
ter, ut fera, cepit ferire in suo: fisti eos
obsequer culpas quasi negligentes, & continuis
debitis non subditi, seruitus eorum deservie-
bat. Quis occasione abibit hanc eorum omne-
nemque possidendum, nihil eis reliquens
præter pauperiem & laborem, præter vitam
summamque miseriam. Cumque tandem extigeret
abique pietate quidquid soleret prius fisci per-
solvi, & illi debui esset spoliari, subitum lugo-
re, ut lumenta, trahentibus plaustra missa
ad usque domum illius dolantes atque gemen-
tes. Attende nunc animus non feminæ, sed
crudelis bellum. Postquam spoliaverat eos
rebus suis, duris affligit verberibus, & cap-
illos capitis detorserit f subditi.

F
CAP. IV.
Subditi
que ab illis
fisti nuntio
ad hunc
etiam illi
nuntio
regisB
*supple
cum

4 Annis vero novem transactis, eum di-
missis à militibus redire exercitum. Sanctus quo-
que Gummarius removit ad sua. Et ecce apud
rivalum, qui dicitur Di-penuorth, quandam
serviliorum aspectu habentem plaustrum, vehemen-
ter eorum, & uno capite rulum, dolente-
que lachrymantem. Et cum appropinquaret,
motus pietate, inquit: Quis te, filius, in tan-
tum affligit? Quis tibi capillos abscidit? Que-
nam est lachrymantium vel tanti causa doloris?
Adhuc ille, * nequam respondit, metum
Dormitæ suæ crudelitatem, multis cum iniis
aggravatus est, donec rei veritatem ab eo exor-
tore. Audens pius pater sanctus Gummarius
servitium uxoris suæ, suspensus ab imo, iussit
illam secum reverti: sed reversi per timore re-
muit. Deinde violenter à Domino suo coactus
est. Præmonuit Vir sanctus omnes, qui secum
aderant, dicens: Ingressus domum ut potes
michi datur, præcipiam. Si vituperetur ab illa,
laudetur à consilio nobis, ut consiliis erube-
scat. Intenti ergo domum occurrunt tota fami-
lia, eorum & clamant, se graviter celos,
invisibile spoliatis, omnibus modis miserabiliter
afflicti. At ille hoc vident animo consuevit
est & conversus ad uxorem dixit: Concurbet
te Deus, si fecit consuevit nos. Oportet bonum
operari ad omnes, maxime autem ad domesticos
fidei: fives enim servus, sive liber, omnes
in Christo unum sumus. Parce ergo servis tuis:
pote modum servitæ tuæ. Eadem horâ pecus
omne iussit à pascuis reduci, & uniusque, quod
suum erat, restitui. Deinde eum sollicitus, quasi
stribundus potum asseri precepti, & cum cere-
visia allata propinquantur in circuitu, solita à
versuta mulieris virapenta est: sed sanctus
Gummarius & omnes, qui cum illo venerant,
opposita laude potum commendantes, consilium
tacite fecerunt. Post hæc convivium gravis &
copiosum tum interis, quam servis fieri iussit,
& sic corda omnium paternæ consideratione la-
nivit, & exhiberis remisit in domos suas.

CAP. V.
Invenit
militare
de
cerale: R
magnus
con-
glans

5 Igitur sanctus Gummarius magis nequique
ad D. um innotuit, sanctioribus studiis voluit
insuare, sicut interis omnium bonorum, ut
de virtute in virginitate proficiant. Animum
itaque super terrenis & caducis erigens, anhe-
lavit toto desiderio ad superna, ut videret
Deum Deorum in syon. In sancto igitur ip-
sius pedore, nonne ubi videtur ulte versui
consilium? Hæcenus militavimus regi terreno:
deinceps militandum est, regi regum, Deo.
Parum est labore presentis militie premia ca-
pere periculum, opumque verò sanctiorum vite

dona mereri sempiternam. Abjiciendus est man-
dus iste, quia fugacius est, & omnis gloria
eius sicut senem marcescit. In castra ergo
summi imperatoris devotus miles venio. Hunc
sequar, hunc diligo, hunc fidem perseveranter
cultabo. Itaque commendans se Deo, Ro-
manis iter aggressus est. Erant ergo secum non-
nulli de vicinis suis. Adverte nunc jocundum
ovumque miraculum. Pimo die incepti itineris
non longè à domo sua progressus, sicut
tentorium iuxta fluvium, qui vocatur Nita à
Arborem quoque in proximo stantem, pulcrum
valde iussit succidi, quia ad stationem tenen-
tarii erat necessarium.

B
I
præfist
arborum

6 Continuo possessor loci illius rusticus as-
sistit incrudens, & jungis tumidis, cunctos
aggredditur, nulli parcat, omnes incusat,
convulsusque ad sanctum Gummarius, tali vocavit
illum asperitatem vestrorum: qui agrum meum
peravisti? Ecce jumentum vestrum, ecco tentorium
vestrum. Quasi propria sit tenetis aliena: omnia
depulsi, omnia concutitis, cuncta proben-
ditis. Quid michi & tibi, Gummarius? Quid
tibi male feci? Neque te offendi, nec quem-
quam tuorum lesi. Quid si nullum meum cau-
seris pecuniam, ergo innocentem contemni? Sed
ut cetera dampna ostendat, hoc unum præci-
piat dolo, quia arborem hanc, quam plantavi,
quam michi tot annos servavi, succidi fecisti.
Respondit placido vultu sanctus Gummarius:
Fecit pecuniam meam: sed si inprimis intelli-
git, sicut jumentum est, frustum tibi: aut arborem
prostratum tibi restitui, ut pro dampno jame-
ntum mercedem tibi rependam. Quævis, precor,
quævis tantum illi modo. Vix multis precibus
convulsus rusticus, ut sciret usque manè se
abscessit. Nocte ergo insanti, cum jam super
et silentium tacuissent omnes, sanctus Gumma-
rius ad consuevit præfistum & solita orationis
arma confissi. Domine, inquit, tu, religiosum
factus es nobis, adiutor opportunus in tribu-
lationibus. Ne avertas faciem tuam à clamore
meo, nec claudas aures tuas ad preces nostras.
Quod si ego, Domine, emulsi non meror,
saltem hos, qui mecum sunt, attende. At si
peccatis nostris omnes gravemur, ne ascendat
ad te petitiones nostræ, sic propter temetipsum,
Domine, easque nos pietas habet finem, nos
dona mensuram. Reveletur hominibus gloria
tua; prodebetur ab incredulis nomen tuum, &
sicut, quia non est vana fides nostra, nec
desert sperantes in misericordia tua. Tu ergo,
Domine, qui de nichilo omnia condidisti, qui
die teras herbas, arbores, & virgula de terra
produxisti, restitue arborem, ut prius integ-
rum, & asseri à servis tuis, quam ignorasset
incrudens, contendant.

F
fals præfist
redintegrat

7 Et cum ostentat arbori prostratam
furgens tulit zonam suam, collegit arborem, præ-
fistum colligavit. Res mira, & memoris ven-
ture generationis digna. Ita enim solidata est,
acsi nullam antea lesionem sensitisset. Adhuc in
eodem loco ipsum videmus omnino suam. Ad-
spicimus tantum vestigia circumstante non
potestatem. Signum lignarum arbori integra repræ-
sentat ad gloriam Dei & laudem servi sui. Nunc
autem facto, redit rusticus ex condico, he-
sterna tumulus ira, & pro dampno replicans
jurgia. Quam sanctus Gummarius leni assatu de
hecto vultu compefens, apprehensum mano per-
dunt ad arborem, & ostendens illam, ecce,

R. 111 a

B
I

A. THEO
BALDO.

sic, fill, arborem, quem precibus dolores re-
focuit. Dedit Deus fiduciam dolori tuo : abster-
lit quoque teneorem cordi nostro. Gratus tuler
omnium bonorum largitori Deo, cuius pietate
donum memoriale accepisti. Quod signum cum
vidente ille, qui prius impotenter favebat,
divina inspiratione compunctus sit, virtus Dei
huc est : non est apud hominem, ut arbor fue-
rit exigua noctis ignis in pristinum confus-
tas statim. Arbor ista, quam hoc miraculo de-
dicasti, ultra non erit mea : huc ego tibi do-
totum quoque territorium, quicquid meae he-
reditatis est, in possessionem stabilem tibi con-
stituo. Igitur, ut post illum diem firmam ad
lavinem amicitiam pepigerunt, osculantes & sa-
lutes mutuo se, pacifice digressi sunt.

St. Peter &
Paul's ex-
pression

D

8 Predicta nocte, qua primis fuit itineris
fuit, quicquid sanctas Gummari in tentorio;
& ecce, angelus Domini in visione apparuit ei
saporis tentoriae quasi columba nitens ei : qui
dixit ad eum, O Gummari, vigila? Vigila.
Nem ego muneris a Deo missus sum, ut ipse
mandata tibi aperiam. Premena te, quid factu-
rus sis, ostendens, ubi maneat, vel qualem
vitam ducere debeat. Dispositi Romani ve-
& oratoria Apostolorum Petri & Pauli visitare.
Sed Deus ubique praesens est, bonos & malos
in omni loco contemplantur oculi ejus; novit-
que Dominus, qui sunt ejus. Tu autem, hoc
sine omisso, imperium, quod tibi mandat,
attentius audi. Haud longe ab hoc loco, in quo
jaacet, locus est circumfluente amne conclusus,
arboribus quoque confusus. Arbores inde ex-
stipulis & arborum ibi fuerit : hic tibi vi-
venti fides, hic tibi defuncto erit requies. Nam
cum in ceteris sanctorum factis assumptis, hic
in monumento possident auras sui. Sed con-
fandi minus esto, & bonis operibus vigilianter
insiste, certissime fides, quia ad confortium
angelorum pervenies, & sempiterna vitae
promissio pro labore temporalis percipies.

Eva.

C

9 Tali autem admonitione completa, egres-
sus Vir sanctus, vidit in apice tentorii angelum
in specie columbae, mirabili splendore resulan-
tis. O bonum Virum, qui angelico assensu di-
gnus fuit : qui eadem inspicere illum oculis mor-
tuae carnis poterat. Illico ammiranda visione
lectus in hanc vocem erupit : Benedictus es
Deus, qui respectus humilia in terris, in throno
coelestis gloria tremens angelos, admirabilis
hominibus, quem omnis creatura veneratur,
eius genia sanctorum floctantur. Tibi laus &
honor, tibi iubilatio & gratiarum actio, tibi re-
gnum, oculus & gloria sine fine in sempiternum.
Ecce ego visum ista certus, & am-
monitione instructus, non morbor amittere, quod
incepi, & apprehendere opus, quod iussisti. Tunc
sanctus Gummari tradidit flumen, ingressus-
que locum, cepit exedre, cepit calcitrare ar-
borem & fructus : nec cessavit donec planities
amantissima facta est : proiecit autem excelsis
arbores in vicinum fluvium, quarum congeries
tanta est, ut videtur adhuc vallibus eorum cul-
mina adhaerere : ubi cum fuissent haecenus
silvum situmque domus, habitatio hominum
apolline facta est.

eximie de-
fuit de-
fuit.

n

10 Sed nunc locus ille paucis describitur.
Nomen huius villae antiquum Nivestonch fuit,
quod mutatum vulgus Ledonem o appellavit.
Huc uno & latere respicit Transdrum : & la-
tere altero Rancadem provinciam : sed inter has

& villam amnis, Nita nomen, medius influat,
qui cum suo amnia inclufum ab utraque se-
questrat : que in flexu suo ipsius quasi in-
sula stans, hinc advenientes admittit per pon-
tem unum, inde excentes emittit per pontem
alterum. Sed amnis iste, Nita nomen, in ve-
cessu minime effusionis crescendo alveum form
complet : recessa vero decrecendo minuit; dul-
ces aquae tamen ad potendum semper habet,
atque sub illis altis immentibus piscium habun-
danciam. Progressus inde idem amnis prae-
stulit villas, praestulit castis in ripis suis ex-
structis, prae irrigat, fecundat arva, transit
silvarum umbracula. Si quis autem de medio
supradictae infame oculis hac illaque circum-
ferat, in jocundo spectaculo delectatur animas
ejus. Aspicitur enim ultra amnem planities laeta
& speciosa, quae longe latetque diffusa, & flus-
bus decorata est & piscibus uberibus. In circui-
tu autem iugens silva conficitur, quae plurima
meniculae in longam latumque porrigit.
Illic gladiifero arbores, illic pedes, illic feru-
rum cubilia, usque hominum multum noce-
ficia. Quid de agrorum adjacentium fertilitate
dicam? Illos pro ceteris ludant, quia parvo
coluntur labore, sed meritis abundant uber-
tate. Igitur in tali territorio locus situs ge-
stat in medio sui ecclesiam lapidibus costru-
ctam p, & decenter perorantem, in qua S.
Gummari reliquiae continentur, quae sunt
totus parvis manimentum, liberatio homi-
num, spes benigna, laus jocunda, filius certis-
simus.

D

E

J

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

11 Sed nunc ad inceperam redeamus opus :
sanctas Gummari, postquam arbores & spi-
neta & fructus extirpavit, & in fluvium, sic-
ut jam dictum est, dimisit, ecclesiam ibidem
in honorem sancti Petri condidit : in qua
juxta orationibus invigilans, ad sapientiam civi-
tatem & cives ipsius desiderans suscipiat, o-
culos interiores ad vacuam non reuertens,
sicut scriptum est : Nemo mittens manum
ad aratrum & respiciens retro, est apud regem
Dei g. Sanctorum vero gesta percurantur de
exemplis Sanctorum vitam sibi formabat. Pro-
ceptorum Dei erant audire, & illa opere com-
plebat. Qui, cum ad villam suam Enblehem
reverti vellet, in eundo vel redeundo nullum
sustinebat laborem; nam modico intervallo inde
aberat * Confessione, fructus, temporalem hu-
jus Viri militiam. Apud Enblehem a rivum vi-
tam exercebat. Nullis scilicet porrigens inda-
menta vestium, efusantibus laetens victum,
infirmitum curam gerens, peregrinantes susci-
piens, pupillos iudicans *, descendens viduas,
& huiusmodi operibus infusus. At quotiens
in tentis animam levabat, ut soli conditi
per contemplationem incenderet, ad locum o-
ratorii sui recurreret.

erateriam
condidit.

* sic M. A.

* ea vindi-
cant?* aculei fun-
diti amicitia,* Mt. I. re-
tingeretur

gelat

DIE UNDECI. gebat minis, & amaris fermonibus. Cumque jam gravitate laboris & fletu deficerent, ecce, sanctus Gummars exiebat in agrum; qui occurrerunt omnes cum fletu & precidentibus ad pedes ejus discant: Ecce, Pater, ecce, deficiamus; & labor iste in tanto diei fervore gravis est, & fletu perimus. Pestivimus & domina nostra, ut concederet nobis paulisper respirare & aquae haustu animas nostras reficere: sed asperu nescit. Misere ergo filium tu, Pater, & filia famula: ut animas nostras. Horum lacrimis voce commotus, ait uxor sua: O cor insipium! & manus perveris. Cur ad pietatem non inclinatis? Quare videtur misericordibus oculis? Non fit tibi flos nobilium, qui tam lenis geris animam. Recede hinc, reverere deum, Deo invasi & hominibus odiosi. Quo statim recessit, interceptionem illius parvipendens. Tunc sanctus Gummars solus dieulo terram, & exasperavit *aque largiunt. Omnes ergo alacres hauserunt aquam: sed nescis presenti misculo, quoniam potu nescit fari. Adhuc manus suos laedem, ut fit jocundae varietis vestimentum.

prominebat. Cunctis inde stupentibus, in viro
suspendit, & iterum atque iterum videndum
obtulit. Cui eadem mater diceret, infantulum non
esse tutum sine matre, interiorisq; motus, o-
mnibus suis conficit, ut mulier quaecumque
habens tantam parvulum ferè locandā ab o-
mni servitio esset libera.

Maris per-
gularis L.
S. M. M. M.

● *Not E.*
● *Not E.*

B
figura crucis
marmoris pro
fili de vita
periclitans
seu redit
in calicem

• *M. f. L. re-*
fringens

* Mr. L.
adding in

parvum d.
entibus H.
laqueum for-
til.

五

15 Erat enim tempore vir quidam Rutilius, quem superius gratia fide infirmitate relevaverat. Ille viciorum temperantia positum morientem, ad virtutum cultum totius exurgebat. Non die, non nocte à bono operantibus; sed carnis suam jejuniis & vigiliis atroxis cruciatibus assidue incubantibus. Quibus igitur virtutum animi praeparatis, utrumque bonae conversationis aliquid esse novit; desiderium ejus praesentis, ut cum illo de terrena vita conferret, & faceret Scripturae fideles pinguedines. Adhuc sancti Gummel praedatam opinionem, videre illum assiduebat. Fama quoque ejus sanctis Gummatis audient, non minus desiderio notitiam ejus exercebat. Cumque tandem convenissent duos civitatis illius provinciae Luminaria, non de vanis & calidis rebus habuere sermonem; sed multa exhortatione se infirmantes, jam caelestis vitae praeparatam calcitrare. Praemortui se, quatenus fuit infideli commisit, quo arma Deas & contra contenti; quo supplicia reprobis, quo praesentem duntaxat; quae brevis fide novitas, & quot incurritur pericula. Revocant ad mentium & victorias Sanctiorum: quis beatus fide obiectus, quis lapidibus obrutus, quis ferro trucidatus, quis igne consumptus. Magna quidem de Evangelii & Apostolorum & Prophetarum dictis proferentes, divinum Scripturam aperuerunt fontem & rigantem montes audientium.

R

cerampos
bucal: ex
arido: mag
trota: la
virides,
y
*ex pallo
vita?

F

16 Cómmodo est invicem fegari debent, aien de loco constituantur, ut iterum conveniant. Igitur autem die ad locum, qui dicitur Scadeley, ubi frib invicem occurrunt, ge-nitales uterque virginem amant, qui dicitur antea-dica. Ille igitur more fa ipfius utriusque capitis refecti, hunc locum maxiam amentis degerant, qui equali fpecto ab utriusque dicitur man-fione. Piacuit illis ex infpiratione divina, ut fanguis manis cum tora popularum frequentia in fupradicto conventum loco, cum erubus & capitis & fanchorum pignobus, Miffique liti pro comuni faliute celebrarent. Iis dif-pofitis, uterque iaculus eil virginem, quam gehebant, qui iterum in vicinis quercibus litipie; & cum prius folitudo alicui, in mo-mento revivunt, fufcitent & filia protulerunt, ficut malis mitoratur ex. Hoc cora de mandito figno Deus declarare voluit, illad frib placuisse conitium, talenque conventum eile gratiffimum.

*fluctuat de
 nique ad
 D. animum
 inquit.*

14. Alio tempore cum apud Lanchem e familia sancti Gummarii metret in agro, coepit dominus fura, veniens mittere quendam habens filium inter eas, quo secundis sentis debebat operari; quo eundem infantulum furens passus involvum laevavit super manipulum, ut dormiret, et eo ad alios recitit. Qui cum abdo-missis, ingressus cubile ejus, per gut-tur delatus est in interiora. Interius superv-niens sanctus Gummarius, reperit infantem flo-pitum, vidique cubilem ejus fucibus illap-sum, et adhuc formicolas emicare eundem. Tunc athleta Christi festinenter arripens dol-orem suum, quo erat fuscipsum a pullis ejus, percussit eundem ejus et cubilem extraxit. Et convocans familiam, Quae est, inquit, mater hujus pueri? Quae, cum in praesentia timida constituit, dixit: Quare hic infans delatus? Cur non reliquisti cum domi? Gratias ago Deo; ecce, quoniam ab hoste illo eripuit. Quae vivit, domum Dei est: nam qui tanta pulchritudine morte vivit? Caput et totum pedes eorum vultu immittent: via, statim est pon-

17 Tandem cum infaret tempus, ut emori-
rius Achilleus a corporali milicia ad eorum
Deus evocaret, cepit modica agnitudine liti-
gen fasces Gomerius, fenique dem tati-
lutionis fue adele, nec habuit timor: in
orum timorum, filicit moris. Erat enim
securus de premio, leius, cui se a prima
estate deberet, cui hoc ulque ceciderat,
quod ad hunc tempus victor transiret ex hoc
mando. Postquam ergo agnitudine corporeis
in villa fuis decubuit, terminavit eorum mor-
talis vite quinto Idus Octobris. fanguine

animam per manus Angelorum in supernas transiisti sedes. Praeitur itaque nunc perhenni vitam gloriosam confessoris Dei Gummari; letatur caelestium Civium conspectu se habundantem, quodque ille fuerit Chorus, munerum suum tanto Conclve esse adeptum.

ANNOTATA.

a Et antem id stirpe Caralidam, vel alius nominis, sed omni antiquitatis testimonio destituta.

b Militari circiter anno Libi, nec procul a dextera Neitha Minoris ripa distans.

c Quod adit anno 752 tenetque usque ad annum 768.

d Praefectum palatii seu Majorem-domus Pipino regi fuisse, Kegellus scribit, nescio, quae de causis: an quia Illustrum Bidericus vocat, quo titulo praefecti palatii S. Gummari aro utebantur? Sed Illustrum Laicum cum appellasse Bidericus prole vel ob solam gentis claritudinem; neque ita proprius palatii praefecti iste stultus fuit, quia & alius, ut docet Mathianus de Re diplomatika lib. 2, cap. 1, fuisse quandoque concessus.

e Virile id nomen modis scribitur; etque appellatus etiam fuit SS. Heribodus & Renoldus mater. Consule Comment praetulum num. 8. Girmarum, S. Gummari norem, fuisse Pipini nepem, ac terra hanc absorptam narrat; verum de his olim est Theobaldus, si est alia vox ex aliorum relato non taceat, sileat.

f Neque ut adderet scribita probrum. Non deo post Carolus Magnus ferro, qui laetronem exilio militum suscepisse, dividium caput raderi fecit in captivum anni 809, uti apud Bosquetum scriptum Rev. Gall. & Franc. tom. 5, pag. 680 videtur.

g Sub annum 762 vel 768. Vide dicta num. 9 & 10. Comment. proli.

h Neitha duo sunt, alter Major Alnus, alter Minor; oritur uterque in Brabantia Comptiniae confinis; ac suo quisque alveo Lixam usque procurat: inde vero in eundem alvum confluit, recipiturque a Dila ad pagum Rumpi primo à Mechlinio lapide.

i Malim credere id, insilio Gummari, factum; ut innotuit ista ad calcem nom. seq. San-Et verba: Auster à Krvis uis (Domine) quam ignoranter incurrimus, contumeliam; & farre quidem, cum S. Petri oratorum canderet, uti Wichmannum abbatem Tongerlooensem in Brabantia Mariane ex Theobaldo scribere, ait dominus La Roy.

k Ita equidem fere consans & vetus, quo hodieque videt, indigamur traditio.

l Haec Theobaldus haud minus sculo XII scripsit: exarata quereus illa anno seculi proximo insculpti fecerunt, quo ades sacra eo, quo flectat loco, fuit exstructa.

m Falsum suspicne, ut ejusmodi angelorum appartenentes Sanctarum biographi, ob horum aetate remotiores, ad omnium potius arguerent, quoniam ea vero reuterint; unde habetur passim ac merito suspensa.

n Rurum praefectus, si tam alta lignorum congeries à sculo VIII ad Theobaldi aetatem usque perduravit.

o Et nomine appellatur in divisione regni Lotharii, anno 870 facta.

p Quam S. Gummari exstruxit, itaque fuisse, Theobaldus in ejusdem Vita Mercetis scribit: Verba habet num. XI Commentarii proli.

q Luc. 9, 4. 62.

r D. le Roy in brevi quodam M. apud nos servato, cui titulus: Disquisitio Vita S. Gummari, qui Lyne colitur XI Octobris, sic scribit: Ceterum ad levandam sicut melliorum fipione fontem excivisse quoque scribitur, & eorum visum pateat, quem Pontem divi Gummari appellant, in pendente collis prope fluvium Neitham. Unde suspicne, conventum esse hujus fontis miraculum, cujus scitatio minime miraculosa, sed naturalis apparet. Sed esto, ut illius seu putei seu fontis fuit naturalis apparet: esse hinc confessorum, etiam ad Sancti precis non fuisse profluum, aut geminari debuisset prodigium?

s Marti 4, 9. 14.

t In Vita Sanctarum Lovanii in domo Joannis de Wylphalis anno 1485 impressa fol. 240 verso legitur Leuchen; qui locus idem videtur fuisse, qui Lechenen, viculus in suburbano Litensi, de quo D. le Roy in Notitia Marchionatus S. Imperii lib. 2, cap. 16, pag. 191 & seq. Sed terram, quam Gistiberos in Lanchem possederat, abbatia Tongerlooensi anno 1186 confirmavit Urbanus III apud Altram Nortia Ecclesiarum Belgii cap. 173: videturque idem viculus, qui Lankom, haud procul Tongerloo situs, u. Id est, sicut vel pignom.

x Quid ea vox significet, plant ignoro; nisi, quod verisimile est, legendum sit superum; significat autem sicut idem, quod alligare vel implicando colligare.

y Vide dicta de situ hujus villae num. 13. Comment. proli.

z Tamen id apparata factum minus credo: nec vero admodum simile sit, illi Missas celebratas fuisse, nisi tam temporis illic factum existeret. Fictur quidem illic factum in memoriam occurrentis anniversarii Sancti, sed anno de mon. 683 exstetum. Post obitum tamen utriusque Sancti locum illum solent vicinarum locorum supplicatione in congressus illius memoriam honorari olim consuevisse, satis indicant Manuscripti Litensis, cui editio Lovanensis, de qua ad lit. c, consonae, verba isthae: Quia igitur, fratres, quaecumque scripta sunt, sanctorum hominum exempla imitetur pariter nos; ut in eodem loco à cunctis provinciis incolis per singulos annos conventus sit.

aa Postrema haec Theobaldi verba, sicut multi attestant, primum quidem, Theobaldum hoc non nisi ex aliorum relato memorasse, patet satis ostentat: deinde vero, in factis omnibus ea, quae scribebat, aetate probrum id fuerit, relinquunt in dubio. Vincat id fere temporis Theobaldus abbas Trudonopolitane, vir virtute & eruditione insignis, anno 1107 defunctus; nec tamen hujus miraculi, quod S. Gummari ac S. Romoldi commune fuisse, in Actis S. Romoldi vel verbo meminit. Sicut ita quidem etiam S. Romoldi cum S. Gummari congressum, quod facere absque rerum à S. Romoldo praetoribus gestarum notabili dispendio potuit. Aliter vero censuram de fipione S. Romoldi ex arido in viridem repensit converso: Theobaldum enim, qui tom. I. Julii de Romoldo ita scribit: Praeterea de inferendis arboribus & insiduis earum, non ignobile illud recordamur

A miraculum. Quidquid enim glissandi seminum
sanctissimi eius manus perficere, cum incre-
mentis crebris domus constabatur (sed alijs
miraculis) efficacis. . . . Fugiamus hoc negotio
nutrimenta filiales, sub quorum plerumque re-
stantur tegmine medicamentum harenarum Davi-
dicæ melodia. Ad notum usque temore una
harum tendunt arborum, miraculum tam ingens,
arborumque, quod eo loci transibit, tam assis,
si id contrarium habuisset, vel sufficiens tradi-
tione si idem credidisset, silentio præterita-
rum fuisse, viz inducat, ut credam. Recolle id
quidem Belgicus S. Gervasio Biographus, a Do-
minico Lantini redditis, sed reventur, & ut
verisimillimum apparet, ex Theobaldo.

**A. TARD-
SALDO.**
Baptista
Lorum
et a fortiori
revertiturque
diutius sub
sanctis

lit convocavit e, trinum manifestum apparuit, &
signumque impressum sibi ostendit; & sic mo-
tum præcepti ageret, constanter amonuit. Nul-
lus autem fortassis depurare ausus erat, quin
tertia ammonitione repetitum; signo quoque
manifesto videbatur confirmatum.

20 Veniens igitur ad locum, ubi humus
erant sancte reliquie, quæ, aperto sepulchro,
conati sunt elevare sed neque passum, neque
quis, vel navi, neque ulla re vicularum ge-
nere poterant eas amovere. Suspendibus verbò
tuncis, advenit cultor precum sancti Gun-
mari, qui in ecclesiis, quam ipse construxerat,
cooperator eius fuerat. Hic primo conatu le-
vavit à sepulchro sanctissimam glebam: usque
ad animum ubi subversum erat, parva navicula
deportavit. Suspiciens igitur navis sanctissimam
pondus, remota ultra à ripa, cursu velocissimo
properavit sine ulla officio, sed evidenti cum
miraculo: videbant enim navem velocius cre-
rentem, sed in ea gubernatorem nullum d.
Postquam verò in ripa præfata villa cursum
fixit sacra illa ferens, hauriens non tantum in
ecclesiis suam subvecta est, ibique cum ma-
gna reverentia sepulta tantis requiritur e. Post-
quam verò edificatum est monasterium, quod
illuc cernitur, in illud elevatus est honoris &
& sublimatus. Ibi quoque usque in hodiernam
diem multa mirabilia per servum suum con-
stat Dominus noster Jesus Christus. Agnis
sanctis ecclesiis, frequentem ad sensum redi-
cit, claudis gressum repens, sensus auditum.
Cecis visum renovat, linguas mutarum re-
nat. Iste quoque animas à suis languoribus
purgat. Certum quippe est, quicunque sancti-
ter invocaverit sanctum Gunnarum, sentit
cum in omni necessitate periculum. Unde quis
dubitavit orationem suscepit etiam, men d.
talis loci illius plebscula laudes illi & gratias
offert, qui vivit in seculis Deus.

21 Si quis hæc pura de vita & conversa-
tione sancti Gunnari diligenter intendat, ha-
bet, quod mitemur: quia litterarum rudis at-
tingit ad culmen peritiosis. Quanta in eo man-
factudo fuit! Quam sancta simpliciter! Quam
placatus Deo in fide & in omni opere! Quis
dubitavit, cum disciplina sancti Spiritus erudi-
tus? Quis dubitavit, cum Deo vixisset, in Deo
quoque vitam finisset? Hæc testantur præfata
miracula, quæ sequenter apud tumulum ejus
in situ multumoda ostenduntur. Perque ra-
tione. Hæc illi dicitur: plerique nostris
temporibus facta cognovimus. Sed de prece-
dentibus dubitare acies est; quorum fidem re-
centia venient astraunt.

22 Fuit quondam hanc memorie mulier
quedam; quæ sanas virtutum sancti Gun-
mari audient cepit secum cogitare, ut ad se-
pulchrum ejus tenderet, & orationibus ejus se
commendaret. Erat de provincia, quæ dicitur
Bractant, de villa Nutæci & nuncupata. Ve-
nit ergo ad orationem sancti Petri, ubi ejus
reliquie; & cum introisset orationem ejus
cogitabat prætere hereticis suo politico
Gunnaro tradere pro sua futuram sospitate.
Et, adductis testibus, cum accepisset vrantam
h, ut super altare, solito transactione more,
deponeret, nequaquam inde statum remittere
valuit. Vrantam excutere voluit; sed non po-
tuit. Vrantam secum excutere & misere conata
est; sed nequivit. Omnes, qui aderant transi-
erunt.

CAPUT II.

S. Gunnari sepultura, trans-
latio, & quedam post e-
jus obitum patrata mi-
racula.

S. Gunnari.
et, in Em-
bibus se-
peli, con-
per

Conveniens ad equos sancti Gunnari
multa amicum & amicum multitudine,
quibus pari consensu plebs, sanctas reliquias
in prædicta villa Embibus recendere, ut
sibi se ultorum haberet, ubi natus fuerat &
nurrus. Sed (satis) erat divina voluntas (satis),
quod mox, ipso revelante, innouit e. Nam,
qui secum quendam sancti moniali, nomine Wra-
chalis, in orationem sancti Petri, quod, jubente
angelo, sanctus Gunnarus existerat, talis
ad eam divinitus vox facta est: Transvenit
hanc Viri reliquie de loco, ubi sepulchre sunt h,
& recedant in illa, quam ipse construxit,
et (satis) hanc divinum iustitiam omnibus re-
velabit, ut enim omni devotione mactent per-
ficere. Evigilans illa coram in secretis cordis
visionem revolvete, dubitant, an fidem suam
adhibere; an potius ludibrium suum fuisse
credent. Num, inquit, talem visionem audient
cuiquam revelare? Quis enim credet afferenti?
Dendebant omnes animum, sanctis delictis;
aut dicit, signum me composuisse somnia
delusione.

hanc dicitur

19 Melius loque est fidei, quam verba de-
primentis similia proferre. Secunda vice am-
monita fuit, trinum ammonitionem expectant,
ut constant, voce mundata summe Trinitatis
asistent. Tertia autem nocte sanctus Gunnarus
visus est ei misere quiescenti, in tali ser-
mone: cur negligenter agis? Cur aduque hanc
bonam filium? Tandem acquiesce, tandem ne-
quiesce, surge & iustitiam divinam cunctis loci
aliis incolis effere, ut reliquias meas inde sub-
latis apud Lædonem reposant: & ut te à nobis
missum certis cognoscant, hoc signum tibi
presentis in facie tua efficiant. Et hoc dicens,
posuit manum dextera supra faciem ejus; cu-
jus tactu cæco in candorem conversi; palmas
autem & digitorum vestigia manifestis relinuit.
Ecce, si verbis, inquit, non credant, cæcis
signo neque fiant. Mano tacto, surgens mulier,
presbyterum cum omnibus, qui aderant, inco-

miraculo
hæc est
et postea
d. r.

reluctos

profectum
miseris
p. crato ubi
ma in eam
perferre

A. T.

A. THEO-
SALDO.

ni, sancti sunt testes mirae virtutis. Obstruunt omnes, sed nullus per omnibus. At illa divinitus inspicere reddit in se: iniquitatem recognovit, & peccato se obligatam esse aperit. Tunc patrem, quam sibi retinebat, priori adjunxit, & sancto Gummario eam possessorem tradidit. Insuper, oblecto populo, comam capitis sui arripens & sese in ancillam ipsi mancipavit, dedit se & redemit se. Sanctus uerus Gummarius solvit eam & vinculis corporis, postquam habuit testem sui juris. Et illa postmodum in fide magis solidam fuit, & in terrenis bonis copiosissime habundavit.

A. Part
tempus

23. Quodam tempore, cum exercebantur peccata hominum, & superno iudicio correptionis flagella meruissent, & Deo elucta & sedibus suis gens Northmannica, gens ferocissima, quae navigio in Rhonensem provinciam advenit circumque omnia depopulata sunt. Hantserpiam incendunt, & Walchram vastarunt: adeo alii dispersi sunt, ut nullus esset locus, ubi cessaret lachris. Per fluvium igitur, qui dicitur Schindia, ad villam Taminum deveniunt, ubi erat monasterium sancti Fredegundi confessoris. Sed Deus propter iniquitatem inhabitantium exosus locum, reliquias ipsius iussit alio transporteretur, ut nullum esset obitaculum contra desolationem. Quibus sublatis, velut mure & turris civitatis destruitis, irruit gens inimica & incendio pecuniae cuncta edificia; ipsaque monasterium consumpsit, homines partim trucidavit, partim captivos abduxit. Neque domus superstitis, neque habitator evasit. Nichil nisi solitudo remansit. Ergo Northmanni inde transientes post fluvium, qui vocatur Thille o, apud Machinas ecclesiam sancti Rumoldi succenderunt.

adversus
Northmannos
deposuit.

24. Digressi inde per alveum Nitae, ad sanctam Gummariam sanctitatis suae decurrunt cursum: sed illic pugnavit sancti Vini merum contra fœditatem hostium. Ignem jactaverunt ad falsissimum monasterium; sed repulsus & enormis elanxit. Vin virtutis sui obitus est ignis, ut domus sancti Gummarii maneret incolum. Sed quantum amittebat ignis de virtute sua, tantum incendebatur amplius inimicorum cor. Nam templum ingressi sunt, ut manu propria fierent noxii: quia ignis non obtemperabat eorum furori. Interim beatae memoriae Fredegorus presbyter infensus & assiduebat, offerens sacrificium Domini corporis & sanguinis pro sua & aliorum salute. Nam cum audiret adversam ferocissime gentis sit: eruentis horum manus non fugio: in manu Dei est anima mea. Si placeat illi, ut vivam, quis vitam meam tollet? Dum vixi, tibi, sancte Gummare, vitam impendi. Si locum istum, te permittente, tollant, me simul perdant: ne calens domus ista involvat umbra suis & periculis sepulchrum mihi faciat. Hæc requis me in seculum fecit: hic habitabo quantum elegi cum r. Hæc docens vestimenta sacerdotalia induens ad Missam processit. Cumque fumus Majestatis macharet sacrificium, machatus est ipse Deo in holocaustum. Ingressi eam, ut predictum est, intravit in eam & crudeliter peremerunt. Cecidit igitur super altare victima suavissimi odoris Domino, & sicut quærit in somno. Sic honoravit servum suum sanctus Gummarius; hoc illi premium reddidit, quod ad mortyrum eum eorum provecit, & perpetua glorie conferret habebat. Sed divina ultio graviter reos

confempsit. Nam cum universa, quæ repoierunt, ligatis etiam cum sanctimonialibus decussissent ad rivum, duo reges, qui aderant, percussit sunt: alter eorum Rodulfus, alter vocabatur Reginarus: sed Rodulfus, eam ventrem purgaret, omnia intestina per secessum emisit: Reginarus autem oculorum lumine privatus, graviori morte mortis penam sustulit. Habens enim quod semper plangeret; portans in se, quod semper deberet, ipse testis reatus sui sit, pro eo majestatis Dei, ne quis loca sacra temerare auderet, vel mittere manum in sanctum Dei presumpserat.

25. Est autem aliud, quod diebus nostris Deus ostendit. Illud, de quo nunc locutus sum, videntur multi in villa sancti Gummarii manentem, & devotissime illi servientem. Unde loqui fideliter audeo, quod affirmare fideles auctori personam. Erat juvenis quidam Gerolfus nomine, qui & primo civitatis die & audita eruerat & loquela: erat autem, ut aiunt, ingenuis parentibus oriundus, de vice Tornicensi, qui, cum hac debilitate ad juvenatatem processisset, disponente Deo, ingressus est rivum & applicuit nostræ viciniae, tandem ad villam sancti Gummarii pervenit. Illic cum oratorio frequentaret, & sedulus in monasterio esset, aquam deferens se pavimentum pargans, respectu operarium suum sanctus Gummarius, & laboris sui gratissimum illi mercedem restituit. Num aures ejus diu clausas aperuit; linguam quoque diu ligatam solvit, ut clare audiret & discretè responderet. Audiret illud miraculum ab incolis, & sit concursus in ecclesiam omnis sexus & ætatis. Accedant, aspiciant, colloquantur, & audiunt. Gracis Deo omnes elatant; gratias Deo iterum pronunciant. Prima autem mundi illius fuit, quæ sancti Gummarii nomen protulit. Hanc semel, hanc secundo, hanc tertio edidit. Ad hoc nunc loci illius habitationem dilexit, ut nec parentes, nec patriam vellet relinquere; sed servaret fideliter, & quo mirabilius illum acceperat servicii mercedem.

26. Multo plures virtutes per sanctum Gummarem clarasse certum est; sed scripsis commendatis non sunt. Nec licet cuiquam dubitare quippiam difficile esse in calo commemorari & cum Deo vivendi. Et, si cessavit miracula operari, ideo certe fit, quia rari sunt, qui fideliter petant, devotè quærant, perseveranter persistent. Imploremus ergo misericordiam summi iudicis, quæramus nota suffragia hujus elementissimi confessoris, quatenus interioris hominis sospitatem & æternæ vite consortium impetret nobis & Deo & Domino nostro Iesu Christo, cui est honor in secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Si mox S. Gummarii corpus Litam transferri Deus voluit, qui annis 40 prius Elestem, quæ Litam deferretur, quævis, prout ejus biographi vernaculi tradunt?

b Nempe ex Elestem, ubi mox ab altis sepulchrum fuisse Theobaldus dicit: Baldricus quidem in monasterio canonicorum ab se condito sepulchrum ait; verum illi sermo est, non de loco, quo primò conlatus fuit, & in quo brevi admodum temporis spatio jacuisse videtur, sed de eo, quo æd., quod scribitur, atque jacet.

facilem
multaque
audita
et in
quodam
demon-
strat.

Nitae,
cujus ad-
monitionem.

F.

a

hanc materiam occupari, pulsantur interea campum, fit concursus populorum ad ecclesiam confluentium, eleuantiam ac decantant: Benedictus Deus, benedictus Deus! si quidem prima miracula, quod hic subseribatur, tunc recenter configisse memoratur, propter quod suspensio theatrorum praefici, ac tantorum prodigiorum cernere, absque p[ro]p[ri]a confirmatione ab invicem differunt, cognoscunt, S. Gummari non sine causa & mysterio hoc episcopi miracula: quod usque rei gestae permixtum declarat eventus; cum per eandem Sanctum eodem tempore ac deinceps lanuerna miracula confluere noscantur. Quapropter ecclesiae S. Gummari multa simul & magna donaria proveniunt, quibus non solum creditori- bus suis servare, verum etiam egregie ac magnifice valent adificare, qui praesunt eidem. Horum igitur miraculorum innumerabilium quaedam hic annuaculo sufficit, ut per haec & alia cognoscantur, & Deus in Sancto suo, credidit ablati, quod multatudo petit, glorificetur.

ANNOTATUM.

a In diocesi Antverpiensi & decanatu Li-
zano.

CAPUT I.

Miraculorum pars prima.

b Gummari
quid con-
stat

ANNO Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto in die sanctissime Pentecostes quidam honestus vir ac discretus, nomine Nychaleus, cognomento Scryffens, morum graues pro tunc in oppidulo Flandrasi noviter constructo, Middelborch vocato a, longo tempore membrorum solitis debilitatus erat adeo, ut absque spodiamentis sibi minime quirit auxiliari. Hic ob spem recuperandae salutis limina beati Gummari confessoris Christi in ecclesia collegiata, ipsius nomine quoque consecrata, quiescentes, adit & orationem coram reliquis sacris, plurimis sane dignis civitatis Lirensis personis praesentibus & eventum rei praestantibus, suppliciter effundens, attentionem suae naturae ex oculata Dei dispositione & S. Gummari intercessione sentiens, & attentius ac stuporatus, ignorans, quid sibi acciderit, sanus & incolatus effectus, gratias non minus Deo & sanctissimo Confidens referens, sospes & incolatus ad propria est reversus. Anno, quo supra, ultima die Maii quidam juvenula demoniaci Elizabeth de Oden, quatuor annis membrorum solatio destituta adeo, ut sine baculorum sustentaculo incedere non valeret, etiam vniuersis sanctissimis confessoribus Christi Gummari ecclesiam ac devotam illis orationem effundens, subito sanitatem reparavit; Deumque ac beatum Confessorem ejus magnifice collaudans, incolatus, baculis, quibus prius sustentabatur, in praesentia ecclesiae relicto, domum repedit.

c Eadem die, qua supra, quidam mulier

ab annis pluribus contracta, sanumque virum nobis privata, beatum Gummari cum ho-

stans, & orationum suarum preces humiliter eidem offerens, subito, cunctis ritis peractis, obsecra Confessoris Christi sanctissimi refectum est sanatus, ut sicem flagne plenum, quem S. Gummari pro gratiarum actione ostendit, suis hactenus infirmum ad praesentem ecclesiam, pluribus inessentibus, defecit. Praeterea hac ultima die Maii adolescent quidam viginti annorum, d[omi]nus Andreas Minten, sedecim annis suspente membrorum suorum frastu- tus, ut, nisi aliorum alimaculo salutis, interire minime valeret, cum afficeret tot ac tanta diversum curam & genera, preces sup- plices in praesentia basilica coram beati Confessoris reliquis toto cordis affectu ingemans, o- ptatam meritis sanctissimi confessoris Gummari recepit sanitatem. Dehinc sequenti die ejusdem anni, videlicet prima Julii quidam honestus vir demoniacus, Jacobus Rumaldi, oppidum Li- thensis, additu aurium non modico privatus, precibus devotis imploravit auxilium sanctissimi confessoris Christi Gummari, & confectum adal pristino sibi redditus est sanatus.

* curatissimus

6. Secunda die mensis Julii ejusdem anni adolescent quidam quinquaginta annorum, claudus exiens, & a parentibus de villa Conck & delatus ad reliquias S. Gummari gratia perpendit finitiss, qui, pede ad palmam mensis altero brevior nimirum, cessabat, & leuiter recte gradiendi officio frustatus erat. Pro hoc igitur oratione & cunctis devotis magnaeque affectu cordis Deo ac beatissimo Gummari effusa, nec non & hostiarum oblatione saluta, in- canescens pede claudus alienigenae breviori pro- longatio additur, & cunctis ibidem eventum rei expectantibus, adolescent sanus & incolatus resistit, & Deus in Sancto suo illico gloriofus existit. Praeterea quito die Junii constat, quendam honestum maritum, nomine Margaretam, de vilago, vulgus Vreemde nuncupatus, & omnes sui membris contracta curra ad ecclesiam saepe dicti Confessoris evectum & a pluribus coram sacris ejusdem reliquis delatus, orationibus devotis pro ea cum hostiarum sacrificiis humiliter fuit, meritis S. Gummari sanitatem membrorum suorum toto- gate adeptus, domum suae cuiusquam suble- mine nepotem*. Eodem die quidam civis D- ventriensis d, dictus Nicolaus Justien, decem annis crurum excruciantibus languoribus flagitans, qui facultatem bonorum suorum in medi- corum expeclerat satis abundanter, nullam in se non medelam personens; imo ipsorum magis de- cisionem expectabat de die in diem. Hic, percepit ephemerorum miraculorum sima, multis beatissimi confessoris Gummari spem firmam concipiens spiritus, ac de misericordia Dei con- fidens, cum labore expensive non modica basilicam ejusdem visitavit, nec non fontem, quem S. Gummari divina virtute salus tanquam insignitum prodigium de terra ebullire fecit, adiens, crura sua cum ejusdem aqua ablans & perfundens, sospitem dei conceptum magno cum gaudio adeptus, magnifice Deum in Confessoris suo glorificans, lenis ad propria remavit.

2 claudus, nat ex con- tracto, lan- guore con- tractus

7. Anno, quo supra, decima die mensis e-
jusdem Junii mensis quidam fuit Bruxellae, di-
ctus Joannes Hugens, qui quatuordecim fere
annis spodiamentis baculorum gressus suos di-
rigens, alieno crurum ejus devotio existente,
quoque suo pole tardissimam ambulationem ha-

8. Anno, quo supra, decima die mensis e-
jusdem Junii mensis quidam fuit Bruxellae, di-
ctus Joannes Hugens, qui quatuordecim fere
annis spodiamentis baculorum gressus suos di-
rigens, alieno crurum ejus devotio existente,
quoque suo pole tardissimam ambulationem ha-

bentis futiliter unctis, afflicti intuentium propter festinationem continuam et famem exinde promptemque abundantibus, quousque medicorum, quos magnas facultates sine fabulatione expenderent, indultius essent, quod multorum discreditorum notitiam non laque, nec non ferocissimi omnium Bruxellensium utrosque exas, a quibus sapius pro vice facit necessitas dimissiones exegerat. Hae itaque antedictae Joannes decemque languidi eratis decem preflatus aequae formidat, mirandi quae lumbi tatorum signorum et prodigiorum h. Gummieri rumore a diversis personis percipere, confitis in Domino et spem suam in B. Confessoris subsidio constituent, iter ad visitandum beneficium eiusdem confessoris Gummieri in spe diebus evitatis Lyrensi non sine magno labore tempore, fustigante ac refracturissimo fuit valetudinis ab eo fecimus.

1440

conflictionemque suorum peccatorum acundum Apologeticum preceptum facient, nec non consummationem Ectrofitis corporis & fanginis Domini Christi sumendi accidet quidam mirabile & inauditum, plurimis fidei operis in eisdem ecclesia praefectibus. Nam, eo adhuc in oratione p-filente, p-nisi fideles, quibus languidum membrum fuerat involutum, miraculose difrupti fuut, & ipfe integram firmamque, breviori crure ad aequalitatem alterius diftento, nec non omnibus plagis lotus, virtute divina & meritis haud dubium beatissimi c-onfitoris Gummi adeptus eft finitatem. Fit itaque tam fpirituum, quam popularium confectus ad tam novum & infolitum prodigium, fpirituales adeo una cum fano confono voce omnipotentis Deo, nominifque fui confessoris Gummano deprecantem. O quon incomprehensibilis infirmitudinibus Dei, & quon ftupenda ejus magnificentia, per quem in Sancto fua tanta eadem miracula, p-ter novum fit benedictum in fecula. Amen

putr, colica
 caust. An-
 nore etat
 maxilla:
 hydrops:

o Eodem die, quo supra, cunctis, quod quidem Mediolanensis, dictus Q. Annus Var-
garen, filium suum, cuius caput haerens ad-
hereret, nec illud quoque modo erigere va-
lebat, ad ecclesiam S. Gummari adduxerit, et
recipiendo volutudinis suae et fidei om. Qui
quidem juvenis, in via cum genitore suo ma-
ximè faciens, afferat sublevarum aliquale firmamen-
tum et, habens, ac tandem una cum patre
genibus procedentem coram capite reliquimus
S. Gummari, oblatione cum orationibus previs
debitè perfecit, caput recipit dno optato in-
colantibus restituit, nesci nullam antea fen-
sibilem iacturam. Grates laque quampariter
Deo et beato reforescenti nominis fidei confessori
Gummario ad propria hilariter fuit reveriti. Ceterum
anno, quo supra, die decima quarta
mensis Junii quidam Walterus Seruigne
vni Hore ad S. Lucandiam, ydoplois multo tem-
poris, genitalibus ad unius capitis magnitudi-
nem insensibilibus, vilitas deo ex proci-
bus et blata ad fidei corporis gravitate offerens,
in eius basilica adeptus est ipsius interventu co-
cerem liberationem, domumque cum multa gra-
titudine adhuc solet esse regressus.

10 Quarta die Julii ejusdem anni mulier quodam Mechliniensis, Barbara nomine, gressus in crucibus viginti duas fuitula, vocans

October 26, 1904.

que finima beatissimi confessoris Christi vultus, sublimis max. perfractis, nec tamen vocum perfractis. Verum quia scriptum est, "Voretis, & reddetis" sc. eum utrum non se perfractis. Sicque, & non faciente, tantis rursus cepit molituri dolibus, libellus & panis, ut a. fin. gradibus, quo non autem carnis, potius amittere. Ita denique precibus, omni cum coherens nec non devotis stantibus debiti vorum perficere succinxit, & plagis sibilantibus sancti finitibus. Gammis abiecit, velle aliquid, quam magis concupiscit desideria, confecta est. Ceterum septima die Julii claudit anni vir quidem, nomine Bernardus Verhughe, filium habens septem annorum, qui praecluxit anni cum lapide defunctus, ne potius quali feminarum in terram emittent, perplexa nitentur petat & mitibus, hoc informis viri, vovit, ut cum filio ne tota finitibus duntaxat facit beatificam & sanctis precibus antedicti videretur, & ita cum postea praecluxit per guttur portui emisit, ac finis effectus est. De hoc implota fiat, que promissa fuerant & aucte.

11) Domine ultimas die Septembris unum quatuordecim contigit miraculum. Nam quidam civitas Coloniensis emiculis, nomine Golefridus de Dren, vacante in aedem habebat oblationem, ut necum cetero, fed nos loqui videretur, potu tantum adhibi a fecta praeterea Nivivatae D-ni mulieris Thure enim incidit in terram, qui cum a mulieribus post tergum recedens, ac gutture fere arborum cum sine finem interibus decubans, tonitruumque noctibus alligato, defideraverat, ipse postea illam agnitionem gaudens relatu. Miraculi itaque praeterea fuperveni Golefridus Christi per omne circumpagum regione in emendationibus, diversis quoque agnitionibus praefata de adminiculo beniamin Gannem curatis, praefatus Golefridus non sine magno affectu per tantum terrarum spacia acceleravit alibi bifidum ejusdem Confidens in oppido Lyonnai, de fuperveni cum oblationibus ac cetero cetero factis rogationibus, gratias promittens, praesens cordialis incrementum, nec non alio al ipius fontem extra praeterea oppidum progrediens, de aliquantulum aquae degustans, factum loquatur recte, se utam fupra manducandi. Necesse est, ut utam fupra manducandi. Necesse est, ut utam fupra manducandi. Necesse est, ut utam fupra manducandi.

24 Quidam mensor et in parochia de
 berio prope Orléans, e cui nomen est Jo-
 hannes Gaidouli, qui quodam tempore pro
 meritis suis pergens in Britoniam incidit in la-
 pones inter Aroas et Darvancum & Captus
 est itaque ab eis, & oculi obstruunt, ab loca
 incoepit perducitur, qui ipsum illic tribus heb-
 domadis nihil penitus videndum teneatur;
 tanta fuit dirimens. Tandem quoniam car-
 ceris non mansuetus, & diversis penis tur-
 bulantibus affligatur, atque in suam man-
 penariam ab eo extorquebat flagellatur. Accidit
 enim, fatis tempore trium hebdomadarum,
 ita, quomodo antea sepius miserabiliter atque
 immensiter pauperis fuit, ex tunc tam pa-
 uis exagitate conqueatur, & vinculis prope sciam
 quomodo funibus fortissimè ad quatuor fas-
 torum partes. Itaque captivus in lamen-
 dibus constitutus periculo pro firmis con-

A. A. A. A.
NYMO
maior f. f.
de laurum,
pro pro
causantur,
f

E
English: 1st ed.
1994.

11

de Neurofibrosi

6

4

• Long-term
care

A. AN-
NOTA.

tuit in Deo & in confessore ipsius beatissimo Gummario, ob ejus merita plur s. diversorum morborum languore detenti sustinentem adspiciatur, ac in periculis constituti spe sui non fruantur, suscipietur ac devotè auxilium superum pro sui liberatione invocant, ut meritis sui gloriosi Confessoris possint penitentium se evadere, voveruntque, vita comite, se post liberationem reliquias praefati Confessoris devotè visitatum.

CAPUT, VI.
Hic est capitulum

13. Quod eodem mente revolveret, vincula subito sunt dissipata, quibus ligatus erat; quod videntes praedones iniquitate pleni alium suum arripuerunt & pedes ejus circumligaverunt, ac trahentes cum pedibus sursum, capite deorsum suspendentes: qui quidem fundis, sicut priores, dissipatus est. Tandem manus ejus à tergo confringentes, grandi fixo ejus pedibus apposito, ipsum per transversum in petra levantes petrastruxerunt, & ut prius, vincula dissipata sunt. Quod considerantes praefati praedones & causam habes rei ab ipso cognoscetes, cum liberum abire permisissent, ducentes illum, praefato modo obonibus obstructis, ad locum, in quo cum reparent. Qui videlicet Joannes, desiderio suo adeptus, votum peregrinationis devotè persolvit, immensus Deo ac ejus confessori Gummario relictis gratias. Quendam virum, Joannem Kerman nuncupatum, quem morborum diutius languor invadit ac unum oculorum ejus occupaverat adeo, ut per diem hebdomadas videndi usum careret, eoque, in praesentia reliquiarum S. Gummari luminis beneficium obtinuit. Nam praefatus Joannes, oculi officio destitutus, sese devoverat beati Confessoris basilicam cum pondere singulis, quante ipse foret gravidinis, visitatum; quod cum secrete maturasset, usum videndi recepit, ac Deo & sanctissimo Gummario magnificas gratias egit & laus ad propria removit.

Inferre
apud
fuerat
fuerat
fuerat

14. Infantalem quandam truem annorum ex Zelando gravi quidam infirmitate, quam physici apoplexiam nuncupant, uno in latere corporis percussam & omni ejusdem lateris vitali sensu-stione destitutam, insuper osu loquendi privatam, quam parentes sui ob ejus incolmitem recuperandam Deo & Gummario devoverant, ecclesiam ipsius cum orationibus & sacrificiis debitis expetentes, constat meritis ejus fuisse sanatum ac loquendi facultatem & usum adeptum. Quare non immerito de tam munifico beneficio gratias & a. mirantes, Deumque ac ejus Confessorem omni cum devotione collaudantes, votis peractis, oporteret domum propriam expetebant. Praeterea quidam sacerdos Nivellensis, Bartholomaeus Lamberli denominatus, in uno crure triginta & amplius abhorrendas habens fistulas, quibus nullus medicorum, in quos non modica pecunia expendit, curationem impendere valuit, audire de tanta, tamque multiplici miraculorum operatione, quae meritis S. Gummari continue adhibetur, moxque omni medicorum confidentie renuans & ad verum ac spirituale medicum sese convertere, vovit reliquias sanctissimae beatissimi Gummari, in ecclesia Lirani reconditas, se visitatum, quatenus ob ipsius meritis Deus sui infirmitatis opera dignetur praestare remedia. Itaque, voto emissis, se spori dedit, & post haec, sole, nocte transacta, diem praesente, integram suo livido crure sensit necessitatem finitam. Capiens igitur facilius perhor-

re, quod voverat, omni dilatione cunctis, basilicam praefati Confessoris cum devotione visitavit percipit, Deo & S. Gummario laudes cum sacrificiis oblationem offerens, ad propria laetas repulavit.

15. In parochia de Bochoort exstitit quidam, Gerardus Faber vocatus, cui erat infansculus octodecim mensium, qui ex parentum seu domesticorum incuria quoddam inoplatum incurrit periculum, ut videlicet in vase quodam aqua repleto lapsus submergeretur. Cumque à parentibus amicus requireretur, ac tandem in vase suffocatus aquis eerneretur, sit amicus laetus omnia & lamentatio cum conjuncta magno conquecentium, periculum cum innocenter occisum propter incuriam evitatum. Quid plura? Accurrant vicini & propinquique poenitentiam aqua submersum invenit eviscerat, & non erat vox, neque sensus. Confilio itaque praefato, extrahitur infans, nullum vitium animantis signum praecedens, sed sicie alius nigri pinniculi sulcum sive dimidia hanc spina percutans ab omnibus mortuus iudicatur. Quapropter Deum & S. Gummario, per quem Dominos copiosa & innata miracula operatur in diversorum morborum & casuum eventus, invocantes praefati parentes, ejusque misericordiam ferventi affectu & lachrymosis vocibus implorantes, devoverunt ipsum puerulum sanctissimo Gummario, ac ejus interveniente extincto infansculo divina pietas subvenire dignaretur, ipsique ab nimis & corporis antietate liberarentur. Mira res! Denique voto emissis, statim operis oculis aridet puerulus tridibus parentibus, cunctis familiaribus eorum non sivo magno & admirabili gaudio id S. Gummari meritis evenisse, asserentibus. Fit igitur omnibus, prius quidem dolore ac gemitu detentis, tripudium ac letitia, singulis in voce exultationis & laudationis prorumpentibus, & alacris: Gratias tibi Deo, qui humilium & contritorum es consolator, offerimus immensus, qui ob sancti Confessoris tui meritis nos consolari dignatus es, & liberare ab ingratum miseria. Tandem praefati parentes sancti Gummari in oppido Lirani ecclesiam orà cum poenulo, in quo poenitum fuerat tam evitans miraculum, visitantes, suasque preces & oblationes humiliter offerentes, reversi sunt ad proprii domus hominum, pueri incolmatae pervenerunt non sine eundorum intactum stupore & admiratione.

ANNOTATA.

a In Franconatu Bogenfi sita, ac eodem seculo xv à Petro Bladellino episcopo in oppidum formam redacta. Aliud ejusdem nominis oppidum in Zelando visitur.

b Medio forte Mechliniam inter & Antverpiam situm.

c In decanatu Lirano.

d Ducentum Transilvaniae provinciae oppidum est ad ipsam fluvium.

e In decanatu Antverpiensi Antverpian inter & Liram.

f Psal. 75, v. 12.

g Bistodacensis olim diocesis pagus, à quo ad fluvium Berge non prout alibi pagus Boerze, Oulsterboerze, Welterboerze, Middelseboerze: priorem ex his hic significarum puto.

h Utroque oppidum in Transilvania situm est.

D

per sub
missis, etc.
parantur.

E

F

k

A. i Nivella Gallo-Brabantia oppidum est.
k. In decanatu Lirano.

CAPUT II.

Miraculorum pars altera.

A. Anno
MCM.

das multo-
res contra-
das, circa
5

E. c

laborans
erant
d

E

corpore leni
guidat.

Ma-
lori pro-
prie, ty-
drogi,

S. Inile penè accide de muliere quidam ex civitate Aldenardensi provincie Flandensis, que dicebatur Barbara van Keye, que tanta infirmitate attrita erat, quod nullus in ea vitalis motus percipi posset; sed à cunctis ipsam inspectantibus assereretur jam jamque desuncta. Qua de re gemitus ejus, qui ipsam affectione fraternali diligebat, sororem suam Deo & B. Gummario Confessori commendavit ac deprecavit, deprecans humiliter ac promittens, quod, si eam vivam & sanam altius intueri posset, ipsam esset cum tanto certe pondere, quanto ille gravis esset, ad limina basilicæ S. Gummarii perducitur. Mirum in modum, vix emissio voto, mulier, que ab omnibus penitus mortua putabatur, apertis oculis fratrem suum intuentem, loquebatur & sensum finabatur. Quam ob rem sine quavis dilatione suam promissionem adimplere capiens frater cum luse anno Domini millesimo quadringentesimo sexto octavo die Junii ad templum S. Gummarii apud opidum Lirane cum oblationibus & multiplicibus gratiarum actionibus advenire. Quidam insuper ydropicus, Henricus van den Sype denominatus ex

a. Heverem s., villagio sic dicto juxta Mechliniam, tota citius ydropis mole depressus, ut sciret in aliquam partem movere posset. Audiens itaque, tanta per S. Gummaram miracula condante, spem suam in Domino ac Gummario integraliter reponens, devovit, se quantocius cum hostiarum oblationibus reliquias ipsius B. Confessoris visitaturum. Vix autem promissionis verba finiens, & ecce, cruribus ejus quasi quodam cauterio aperitis, superfluous humor exitum petivit per S. Gummari interventionem, & exinde perfectam consecutus est sanitatem. Solum itaque votum omni cum devotione adimplens, ac gratiarum actiones Deo ac sancto ejus Confessori perferens, ad propria est reversus.

c. 17 Presens in oppido Hollandiam, nomine Delft, civis quidam erat, qui dicebatur Theodoricus Gerardus, qui habebat filium decem annorum dolore calesci lamentabiliter laborantem, nullumque medicorum peritiam subsidium obtinentem; omnes quoque intuentes, & precipue genitorem in compulsionem & gemitum trahentem. Ille denique Theodorici magna cum devotione Deum ac beatissimum ejus confessorem Gummariorem invocans ac deprecans pro remedio liberationis filii sui, devovit precatum infinitum ad ejusdem Sancti ecclesiam cum oblationibus debitis se delaturum. Igitur, voto emissio, liberatur eodem die filius ejus, ita ut, nullo dolore puerente, mentis universalis emitteret calculum, quantulumvis unius lapilli dactyli habentem. Quare exultans pater cum filio votum perolvere petebans, calculum illum, manu artificis in argenti rodacum seu inclusum, in memorabile testimonium tam substantiæ gratiæ ad ecclesiam beatorum Confessorum detulit, orationibusque suis cum oblationum manibus ex-

per calculi
laborans,

hibitis, lectus & gradens, ac Deum in Sancto suo magnificans ad propria reversus est, calculo illi relicto in testimonium veritatis. Acta sunt hæc anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, vigesima prima die mensis Junii.

18 Item ultima die Maii anni LXXX b. mulier quædam novem annis solatio virum & membrorum destituta suorum, officium gradiendi vix sine adminiculo appellata complens, orationum suarum voti & oblationum sacrificia Domino & S. Gummario ejus confessori humiliter representans perfectam & stabilem recepit sanitatem. Simile acciecit de illa muliere, que denominabatur Barbara Firmans, eodem die, qui gradiendi usum longo tempore propter membrorum impotentiā amiserat, devoto reliquis supplicat S. Gummario alicui, siquæ procer humiliter offerens, perfectam obtinuit sanitatem, & ad propria sine eujuslibet adminiculo, quo prius non carerat, cunctis adminiculis, reposita. Idem penè acciecit de quadam muliere Lyrensi eodem die, Heylwyge nomine, similis modo curata. Alia quidam mulier, que dicebatur Elizabeth Scuts van de Pulderbolche e, anno, quo supra, quinto die Junii, quia clauda erat, in vehiculo decursu ad reliquiarum S. Gummarii præsentiam, & suas Domino ac beato ejus Confessori orationes & oblationes offerens, non est à suo desiderio frustrata, sed membrorum suorum perfectam obtinuit sanitatem. Quæ, cum se cerneret suspensæ redditam, non est ingrata reperta; sed magnificans Deo & S. Gummario gratias rependens reversa est eam gaudio ad propria.

19 Eodem die, quo supra, de villa Contike d. apparuit mulier, Katharina Sens nuncupata, que ob crurum suorum execrabilem dolorem firmam habens spem in S. Gummario subventionem devovit, se cum omni devotione ac hostiarum oblatione sacratissimum capulum, reliquiarum B. Gummarii contentiam, visituram; cujus voti non immemor studuit omni cum celeritate implere, quod promiserat. Hoc itaque votum ante præfata reliquias, eum orationes supplices & oblationes suas presentaret, nec tamen aliquid eadem die sublevamen inde perciperet, ultro citius tamen in Deo & ejus confessore S. Gummario spem totam & fiduciam reponens, & perseveranter orationibus continuatis diebus insistent, tandem debinc oclum de suorum crurum obtinuit cursum. Quæ Deo & B. Gummario laudes non exiguas jucundo corde decantans ad propria letantur est reversa.

20 Anno & mense, quo supra, nono die ejusdem mensis quidam civis Gandensis, Theodorikus nomine, basilicam S. Gummarii devotè adivit, qui longo tempore gravissimo vicerum suarum dolore anxie laboraverat, & ob nimiam & continuam doloris impulsionem suorum operum membrorum carere, ut sine appodictibus instrumentis insolare non valeret. Ille, inquam, se Deo ac B. Gummario cum importunis precibus commendans, & flexis genibus eorum sanctis reliquiis perseverans, & saltem oblitus propter inextinguibilem divine virtutis ac S. Gummarii gratiam suæ naturæ variationem sentiens, nimirum quasi in extasi constitutus existeret, attentiùs erat & perplexus. Mira res & stupenda! Denique, cunctis illis prædictis & cernentibus, ab oratione sanus & insolu-

694 MIRACULA S. GUMMARI CONFESSORIS

mit extinguit sentit, omnimodam se recepisse
sui infirmitatis sospitem. Fit itaque populor-
um clamoribus ac Deum laudantium concors-
sus, conservatio gentium, quem per S. Gum-
mari merita fidebant miseribiles. Quae de re pre-
fatus Theodoricus misculam hoc, quod in eo
divina opera est gratia, eorum venerabilibus
dominis & canonicis ecclesiae collegata S. Gum-
mari Lyrensis ob cecissimae veritatis testimo-
nium, quod fuit, referens, & gratiarum
laudes ipsi Domino ac ejus Confessori sanctissi-
mo decantans, ad donum, sanus & sanorum
medicorum compos effectus, reversus est pro-
prium.

doloris ufu
del tota
contra 12,
quidam,

21 Praeterea eadem die mulier quaedam de
villagio, Boome vulgariter nuncupatio, quam
longus & inevitabilis dolor detinuit adeo, ut
per illius magnitudinem ac diuturnitatem vigorem
litteris unius omnino perdidit, ac sine alio-
rum subleventium ac baculi sustentamento sese
movere minime poterit, quia se condiliter
Deo & S. Gummario devotens, orationibus
ac oblationibus suis coram S. Gummari confessoris
rel quibus devotè obsecrant, pristinae redditae
est sanata, & non sine magno gaudio, &
multiplici gratiarum actione abique ulcuius ad-
ministrato ad propriam domum repedavit, pluri-
mum fide dignis clericis & laicis tante rei si-
gnum intuentibus. Alteri cultum mulieri, quae
dicebatur Elizabeth Berreux de Ranst f.,
septem annis per membris contracta, frequen-
tanti ecclesiastica limina S. Gummari confessoris,
fisque preces cum hostiarum muneribus devotè
cuius offerent per intercessionem utique
beatissimi Confessoris praefati restitutum est por-
fectum gradendi officium. Quidam etiam Ant-
verpensis, qui dicebatur Thomas Moedyn,
septem annis debilis pedibus extitit adeo, ut quic-
vis huic laetantibus iter agere non valeret. Hic vir
Deo ejusque confessoris sanctissimo Gummario
sele commendans, beatissimam gloriam reliqua-
rum ejus, apud Lyram in ecclesia sua quaeque-
rent, non nisi, quo potuit, visitans, & con-
dilliter devotèque omnium preces multipli-
cans, diu optatum adeptus est finitimen, &
non sine multorum, Deum secum collaudantium,
admiratione ad propria, sustentaculis in
praesentia ecclesia relictis, sospes & incolomis re-
posuit.

membris ex-
tremis pro,

22 Ceterum decima quinta die supra
memorati mensis scilicet Junii, matrona quaedam
Antverpensis, quae denominatur Catharina
Hassens, intolerabiles sustinent dolores uno
in brachio adeo, ut per nimis tressione, pro-
pter quam ipsum brachium tumidum reddebat-
tur, tantum unius anni spatium illud ad caput
erigere minime valeret. Haec, inquam, macro-
sa magno cum affectu limina S. Gummari ad-
iens, & sese Deo ac ejus confessori Gummario
commendans, oblatione cereae brachii cum or-
atione multiplex pencha, captiva recepit in
plurimum fide ignorant praesentis finitimen.
Ubi vero acta sexta ejusdem mensis penè si-
milis contigit viro eandem Bruxellensi, qui di-
cebatur Guillelmus van den Leemputte, quique
ob sui cruris tumorem per unius anni spatium
ebulis inceffit. Ille devotens, se basilicam S.
confessoris Gummari visitaturum ob spem con-
valescentiae, cum iter arripere cum devotione,
antequam ad terminum desideratum perveniret,
sanitatem integram non sine magna admiratione
consecutus est. Nihilominus tanta vocem suam

ardenter & cum gratiarum actione ac laude ipsi
Deo sanctoque ejus confessori Gummario per-
solvit. Die vigesima ejusdem mensis quaedam
de Heyst f. habens magnam tumorem, quem
multis medicorum sanare poterat, ex tunc in-
tinis se Deo & B. Gummario devotens, ac li-
mina ipsius cum procam salutis visitans, nec
non infirmis partem sui ventris de aqua fontis,
quem S. Gummarius de terra divina virtu-
te ebullire fecit, humectans, sospitem inte-
gram meritis antedicti Confessoris gavita est re-
cepisse.

23 Praeterea die vigesima prima ejusdem men-
sis mulier quaedam Antverpensis, quae deno-
minabatur Margareta van den Dale, contracta
nec non & apoplexiæ percussit, spem suam de
recuperandis sanitatis in Deo & beatissimo Gum-
mario delicens, restituit ei duplici sanitate,
pluribus existentibus testibus, qui hoc viden-
t. Quae quidem mulier magna cum devo-
tione ob gratiarum actiones debitas referendas
supradictam ecclesiam visitans, coram omnibus
magnum sibi à Deo beneficium per sancti sui
Gummari merita collatum manifestans. Porro
die vigesima tertia ejusdem mensis Junii quid-
dam vir Antverpensis, dictus Joannes van den
Perre, per tres annos claudicabat in pedibus,
qui devotè reliquias S. Gummari, apostolamen-
tis sustentatus, in ecclesia saepe dicta visitans,
orationumque preces suppliciter pro inco-
moditate Deo beniguo Gummario libans, optatum,
plurimis illic praesentibus, finitimen est conse-
cutus, domumque propriam, sustentaculis in
ecclesia relictis, laetanter expetivit.

24 Desine non silentio praeterendum, quod
vigesima quarta die ejusdem mensis quidam vir
Mochliniensis, dictus Petrus de Schepere,
longo tempore multaque diebus magno dolore
cruris propter execrabilem sinum accensum,
quod omni medicorum arte melius fuerat in-
curam, in quo etiam magnam facultatis suae
partem expendant, (cruciatum) cum de die in
diem ipsius cruris pretuleretur abscessum,
magna cum fiducia recuperandis sanitatis devo-
te limina basilicae S. Gummari adivit, ibique
orationum suarum precibus suppliciter coram re-
liquiarum ipsius capula fultis, & eodem crure
fons S. Gummari abluto, & oblatione cum
cero crure illic pencha, restituit ei eodem
cruri finitimen diu affectum, & ipse cum multa
gratiarum actione ad propria est reversus. Eo-
dem die, quo supra, Gregorius Fabri, civis
Bruxellensis, multas habens in suis cruribus
fistulas, devotè reliquias S. Gummari visitavit,
qui cordis intentionem Deo & B. Gummario
obnoxius precibus explicans, voti sui obtinuit
de gratia ipsorum instantem, sique exsistens,
praesentibus fide dignis, suscepta, ad propria
est reversus laudando Deum & confessorum suum
B. Gummario.

25 Praeterea vigesima octava die ejusdem
mensis mulier quaedam habitatioe Bruxellensis,
fid natione Insulensis à, contracta erat in be-
thio, quae propter inexplicabilem, quem sen-
tebat, dolorem nequam operari, sed nec quid-
dam dimitte valebat. Quodam ergo die, cum
se supra dedisset, nec ob nimiam prenam so-
norum sanare potuisset, coepit in litra suo
coignare, quoniam modo, vel quibus mediis
suum posset foris desiderium, ut à tanta pe-
na & angustia liberetur. Venit itaque tandem
in mentem ejus, quomodo tot & tanta nostris

contracta
est & ap-
plexiæ,
claudicat.

cruciatu
multo affec-
tus,

brachio con-
tracta, clau-
dit.

A temporibus per S. Gummari merita creabantur miracula, & qualiter omnes, qui ejus deprecantur auxilium, à suo non fraudantur desidio. Quia de re mulier pressa totis cordis sui medullis sese Dei ac boni nominis ipsius confessoris Gummari, cum oblatione videlicet unius crati brachii & argentei denarii, commendavit gratis, quatenus per eam doloris sui brachii posset accipere sublevamen. Mira res. Via mulier verba sua sponsionis finierat, & ecce, quod diu desideraverat, brachii videlicet incommutam consecuta est. Beneficius itaque Deus, per quem ob sui confessoris Gummari merita tanta miracula coruscant. Preterea secunda die Julii quandam feminam Antverpiensem, cui nomen Catharina Nouta, anais octo pedibus claudum, & sine ligneo adminiculo incedere non valentem, atque ob fluxus crurum valentem nullam S. Gummari adeptam finem, & veridicam relatione sui voti composuisse: quae ex magnifica gratia, se collata, devota & hilaris affectu, Deum sechanque Gummari collaudavit, ac sustentaculo, quo iter agere consueverat, illic in ecclesia relicto, cum gaudio ad propria domus limina repedavit.

*Phylo-
dicius*

claudus,

B Porro, ut paululum retrocedamus, prima die Julii ejusdem anni praenominati quidam Cornelius nuncupatus, de Wesen i orlandus, ob fluxum crurum debilitatem magnaque dolores, quibus continue vexabatur, non solum cum apudamens, sed etiam cum nola, quemadmodum infestis morbo S. Antonsi ecclesiam consueverat, per viros & plures pro salu- tibus necessariis iter agere solebat. Hic itaque tanta miracula ob S. Gummari merita per diver- sas provincias constantia percipiens, se ex integro coedis affectu ad ipsius Sancti basilicam ob recuperandae sanitatis spem convertit. Insuper tandem cum labore se suspensus ad eandem basilicam pervenisse profuit se humiliter in sanctuarium reliquerunt praesentia, Deum sechanque suum Confessorem supplicibus precibus flagitans, ut, per quem hoc se tanti infirmi ac debiles suam consecuti sunt desiderium, ipse non primetur voto suo, sed propter plorem Dei augmentum poterat beneficio tunc optato. Porro mirum in modum praesentibus Cornelius ab oratione, quam ex intimis sui cordis profundior, sensit se, multis testibus praesentibus, finitum. Quapropter multiplices Deo & S. Gummari gratiarum referens actiones, apudamens suis & nota in testimonium certissime finitum consecuto in ecclesia ejusdem relicto, ad sua locum est reversus.

*curatius,
curatius
curatius*

C Preterea quinta die Julii Agidius Bliers, civis Bruxellensis, suorum oculorum lumine fere privatus adeo, ut nisi ad manum sterbas gressus ejus dirigeretur, vix bene incedendi tenere minime posuisset, cum tantorum mirabilium insignia ob S. Gummari merita rutilare conspexisset, devotè suam Deo, ac ejus Confessori desiderium explicans, & commendans, ecclesiam S. Gummari se altitum promisit. Voti verò sui compos effectus, itam solus, nullius adjutorio solus de Thensimonte à ad ecclesiam praesentem pervenit, orationisque suam libamina, nec non hostiarum maiora illic perfolvens laeto animo ad propria reversus est. Porro eodem die venit quidam vir Petrus de Pomerie ex villa, quae Thensica dicitur, tribus anis membrorum suorum minime compos. Hic demique, postquam diversos curantium exco-

gissit modos, & quidem nocte lecta decumbens, quid propter nimium dolorem urgentem agendum sibi foret, anxie pertractaret, itam menti ejus incidit rumor de praefato S. Gummari miraculis & virtutibus, quibus utriusque sexus hominibus quotidie subveniebatur in diversis regionibus; quia de re ipse haec eadem apud se revolvens spondit, nunquam se consuetum carnes, nisi prius reliquas S. Confessoris in urbe Lirani visurum, & illic de peccatis suis, propter quos in corporibus languores plerumque generantur, cum debita constitutione confessionem faceret. Et ecce miraculum. Vix e- nim praefatus Petrus verba sponsionis finierat, & nullo temporis intervallo meditante, convalescentem est consecutus. Promissionis itaque suae non immemor omni cum festinatione ad ecclesiam S. Gummari pervenit & confessionem suam cum oblationibus debitis, ac orationem supplicum cum gratiarum actionibus faciens, ad destinatum locum, unde exierat, incolomis est reversus.

E
*claudus,
phyllo-
dicius*

D Die insuper eodem Johannes, cognomento sien, Diestensis in tribus annis cum apudamens gressum faciens ob nervorum suorum contractionem, & quasi tantum rutorum, quantum struendum gradibus, reliquis in ecclesia sipe dicta S. Gummari recordans se supplicem- de sospitionis alit, & supplices preces cum hostiarum oblatione devotus, quo posuit, Deo ac R. eius confessor Gummari fundens, adeptus est subitò cum optate sospitionis beneficium, & in testimonium veritatis apudamens suis illic relicto, suus & incolomis ad propria remeavit. Simile per omnia contigit eundem mulier Machinensis, quae pluribus annis in pedibus impositis, scilicet gravata non rectè per- gere posuit, nisi sublevar stituras adminiculo aut baculorum sustentaculo. Quam tandem limina praefati confessoris Gummari cum recuperanda pristina potentie fiducia visitavit, & orationum suarum precibus simpliciter suis, finitum adepta est optatum. Magnas igitur Deo, ejusque Confessori gratias referens, baculorum infrastru- mentis illis dimisit in tanto rei signum, ad domum propriam sospes & laeta repedavit. Deo verò decima quinta Julii quidam civis Bruxel- lensis, dictus Guillelmus Eram, diu dolore unius cruris fatigatus, quod quidem obtutibus hominum abominabile fuit ad videndum propter finem exinde per viginti situlas eru- pentem, fiduciosè agens, ecclesiam S. Gummari adiit. Qui solentem prostratus in reli- quiam ejus praesentia suas preces effudit, & posthac de aqua fontis ejus accessit, cras suum lividum ac dolore fatigatum de ipsi fontali aqua cum magno succu lavit. Denique incoquantia merito praefatissimi confessoris Dei Gummari obtinuit finitum integram, acsi pri- dem nullum omnino in suo crure sensisset do- lorem aut livorem habuisset. Hic itaque leta- bundas & iocundas ac gratias magnificas Deo referens ad propria domus fines perrexit.

E

*ex dictis
peter de
lira*

E Dehinc ejusdem mensis die decima se- ptima quidam vir Antverpiensis, qui dicebatur Adrianus, cognomento de Pickere, quatuor ferme annis suorum pedum rigore debilitatus in tantum, ut nequam illius temporis medio non sine apudamens incedens, verum etiam tanto dolore ac languore fatigatus, ut longo tempore omnia decumberet lecto, talio ex hoc magno afflicto. Hic demique tanta morborum ge-

1730

696 MIRACULA S. GUMMARI CONFESSORIS

A. AMO-
KIMO.

* ferele
pandus

de Tr. effe-
dus,

* fupple fte-
pore

C
de fte, pte
las pte de
mouatilis,

nora curata per merita fanctissimi confessoris
Christi Gummari audiens, impia cum fiducia
Deum, ut per sui Confessoris interventionem suae
miseriae confoletur, ac debilitati suauitaretur,
exiit. Quoque tandem omni coartamine, quo
valuit, spe aspiciente finitris limina basilicae
S. Gummari deuotus adit, & illi suam Deo
ae ejus Confessori pietatem in terra prostratus
ait: O fanctissime Deus, ego peccator humi-
lis, & multorum criminum morum confes-
sus, ob quorum magnitudinem & numerosi-
tatem tanta debilitate fulgor, tuam iuocoo cle-
mentiam, ut me digneris exaudire in hac hora
& per merita precellissimi confessoris tui Gum-
mari, per quem tu inuicem enobiscum mi-
sericordia, mihi peccatori animae salutem & corpo-
ris sospitatem prestare digneris.

30 Qui tandem ab oratione confurgens sub-
limi fonsit sui desiderii consecratione; nec in-
tamen ab importunitate precum desistens, tribus
diebus orationem suam protelendam dignum
affirmavit, quatenus quod unice & simplici ob-
secratione obtinere non poterat, saltem perse-
ueranter orationem multiplicaret, id, quod o-
pibat, conqui posset, audient Domini poli-
ticionem in Evangelio: "Qui persevera-
uerit usque in finem, hic saluus erit. a". De-
num tertia die sentiens paulatim convalescen-
tiae ad habitationis domicilium est reversus, ap-
podictibus instrumentis tubatus. Mira res &
dignissima. Nam hac Deo fidelis ejusque Con-
fessoris fanctissimi, videlicet Gummari, benefi-
cii quoque accepti, quamquam parvuli non
immerito nec ingratis, sed continue in o-
ratione perdurans, ac Dei misericordiam pulchre
flagitabat obnixis precibus recuperationem pe-
lissime salutis. Porro Deus plus & misericordis,
nolens supplicem oratorem suum frudare à de-
siderio suo, per interventionem sui fanctissimi Con-
fessoris tribuit illi operam salutem. Itaque
gratulus Adrianus de tanto beneficio sibi col-
lato nolens ingratas reperti, fides repelcit
tunc apudamentis ad auctorem B Gummari
basilicam, magnificis Deo, ejusque Confessori
reuerens gratiarum actiones cum oblationum
muneribus.

31 Praeterea vigesima die praefati mensis Ju-
lii qualem matrona Brunsellensis, cui nomen
erat Elizabeth Tyrensis, quadraginta annis in-
conuocum unius traris habens erat pro eo,
quod brevis tribus digitis in latitudine exi-
it, desicens ea de causa fudella, quorum u-
num altero tribus digitis praestantius erat in
altitudine. Audient itaque tot & tanta, quo
per S. Gummari quotidie suae, miscalorum
infirmitas, deuotus, sese ob reparandis saluto, ac
renouandae tantae incommoditatis auxilium limi-
naria fanctissimi Gummari ocyus visitatum.
Voto igitur emisso, mox iter aggrediens per
merita & intercessionem fanctissimi Gummari
milites & rebus solito incedere cepit, & abs-
que longa mora, quidquid voverat, adimple-
vit, basilicam S. Confessoris reuerenter visitans
& proeam laudes, gratiarumque actiones decan-
tans, ac oblationum munera libans, integram
suspensionem se suscepisse gaudebat, in cuius te-
sti-monium veritas tuam fudalorem, quod
stetis erat, ille relinquens, ad propriam ur-
bem & domum leta remeuit. Ceterum vige-
sima tertia Juii puer quidam, natione Brunsel-
lensis, Philippus de Burgundia natus, puer,
die intensi languoris moribus tigrans, unus-

que oculi lumine orbatus, sperando consilen-
ter una eum matre sua in beatissimi confessoris
Christi Gummari patrocinio, ejus reliquias de-
uote omni cum alacritate visitavit, & oratio-
nibus suis coram eisdem suis condidit, ac
que hostis ac numeribus oblati, hiliter, pre-
sentibus pluribus fide dignis, ille retulerat,
quod postquam in fanctissimi Gummari inter-
uenta confidentes sese Domino ac ejus confes-
sori ob recuperandis salutis spem devoverunt,
statim postmodum puer à gemina infirmitate
sanatus fit, obtenta molesti languoris curatio-
ne, & luminis restitutione ocularis. Igitur di-
vinorum promissorum non immensores, ne tam-
quam promissa debita minime solventes incre-
parentur, Deo & ejus Confessori fanctissimo
gratiarum actiones magnificas rependerunt.

32 Tandem vigesima quarta die mensis ejus-
dem quidam honestus civis Mechliniensis, qui
dicebatur Aegidius de Palude, basilicam, in qua
fanctissimo reliquis praecari confessoris Christi
Gummari reconduntur, deuote, ut sponde-
rat, visitavit hac de causa, prout ille testis.
Nam gestaverat vnam quandam subvenciam
per viginti sex annos ruptam & sanguinem e-
uocentem, sepius exinde morelliam non mo-
diens persequi aled, ut nec in fidelem heb-
domalibus aliqual longè pergere valeret. Au-
dient itaque praefatus Aegidius per beatissimum
Gummari tam lanuata clare miscalia, ta-
lus devotione coris intrinsecus, sese Deo
ac ejus Confessori commendavit, promittens o-
fufien Confessoris ossi sacra se visitatum,
si vel aliquam saltem subvenciam gratiam sensu
percipere posset. Mira res. Nam suam vix or-
ationem veris exprellit, & eadem vena, nullo
instrumento aperta, inlanti aperta est in ipso sin-
guinem ad quantiam unius Walpodi o emi-
tens, quam ipse modico restringens emplastro,
integerrimam à tua dia pass miscalia sospen-
tem, haud dubiam, quin miris beatissimi
Gummari, adeptus est. Sicque, ut voverat, ad
praenomiatam Sancti basilicam, nulla morala
interueniente, eum inuicem gratiarum actione
sanus & iocundus advenit. Praeterea quanta die
mensis Octobris ejusdem anni Dominus Joannes
Patrius, presbyter & curatus in Herport p,
quaque ferme annis claudus pedibus exilient,
ut non sine baculorum sustentatione incedere
valeret, deuote limina sedolochi praecari con-
fessoris Christi Gummari visitavit, qui sospici
corde preces coram ejus reliquit in terram
prostratus effundens, suae miserandae debilitatis sub-
sidium expetiuit. Et, ecce, mox, ut ad tures pii
Patroni deuoti sui preces insonuissent, in eo-
dem loco, quod operavit, obtinuit non sine
multorum admiratione, ac domum relict cum
gratiarum actione.

33 Haec pauca diversorum signorum ac pro-
digiorum, quo gloriosus Deus modernis tem-
poribus per beatissimum nominis sui Confes-
sorem, S. videlicet Gummari, Karoliensem ac
Brabantensem gemine incitum ac pnciarum
g, manifestare ac quaquaversam distans digm-
tas est, extant quasi granum de massa & quasi
stilla de fluio: una fua enim, ut nulla
mortalium lingua en digni valeret exprimere,
etiam Demosthenis theandiam possederet, egre-
gii oratoris; ac tot quoties augumentaretur
& accresceret, ut aemo ca plenè dinumerare suffi-
ciat, etiam totius Arithmeticae peritiam ha-
beret: tot enim & talia sunt & fuerunt; ut a-

peram rau-
ptem so-
runt, praes-
ter claudus

aliquo
quasi pte

A *trae* meritis consequuntur & copia mensurarum excederet r. Denique ut de omnibus & singulis infirmitatibus tractemus, quas impossibile foret hic recensere ac diluere, quis vel in uno genere languoris dicentes & curas dignè posset explicare, cuius diversitatem nec nominatus valeret appellare, nec condensus quidem indagare? Patemus tamen Avicennae, Galeni, seu Hypocritae hic cessante debere physicalem peritiam, si conata fuerit investigare morbos speciem, nedum curam, quos Deus omnipotens dilatus est per meritis & suffragia dilecti confessoris sui Gummari in tam proceram, quam misericorditer ab innumeris utriusque sexus hominibus auserte & sanare.

quod ad gra-
vissimum
Anaxar-
ma, quod
libet

B 24 Proinde, separata maiestate mysticis, videret & auctus beatissimum Gummariam cultibet & indigenarum & advenarum exhortantem & dicentem verbum Evangelicum à Christo ad discipulos Joannis probatum, ut virum Dei hoc modo manifestaretur ex his, quae facta sunt, & laus ejus evinde dilatur: "Euntes" inquit, "servitate servate, qui vidistis & audistis, "Caeci vident, leprosi mundantur, claudi ambulant, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur &c." Ex item in alio loco: "Ite, ostendite vos sacerdotibus &c." Ita laus Dei est & voluntas sanctissimi ejus confessoris Gummari, si qui per eum quovis modo curati sunt, quatenus redeant ad ecclesiam S. Gummari Lyrensis, in qua S. Joannes antiquus est patronus constitutus, ille cognomento Baptista & Praeceptor Domini Jesu, & deit gloriam D o cum leproso alio signo & S. mariano, simul & gratiarum actiones referant preclaro confessori ejus S. Gummari, rectantes ille, qui in scriptis experti sunt, & per eum virtute Dei & sui facti fuerint magna, ne & ipsi abominabili ingratitude totentur & arguantur, quem dimovum & alii novem leprosi, qui, postquam cum praefato S. mariano curati sunt, non tamen eum eo redierunt, neque gratias egerunt.

S. Gummari
ipsum ex-
pertis
fuit.

C 35 Quod quidem aliqui haecenus benefecerunt, ut scriptum est, quodam etiam relatione haec miracula ad nostram notitiam pervenerunt, quae curavimus hic annotare, quia propusui nostri fuit, per eadem divinam laudem propagare ac sancti sui nomen dilatare, legendibus quoque devotionem & reverentiam per haec pecunia inculcare. Quis enim tam numerus & sus-

ficiens est, qui omnia languidorum, claudorum, cecorum, ydropicorum, scrofularum, heriosorum atque diversorum aliorum languorum molestis laborantem & gravatam generis meritis & suffragiis preclarissimi confessoris Christi pessime sancti relictorem enumerare sufficit, cum, ut dictum est, innumerabilia sint, nedum inexplorabilia, sed incomprehensibilia? Quorum multipliciter suis explicat continuis numerosis adventantiam, testimonia sua sanatis, pignora videlicet sua, illic relinquentium ad laudem Domini Jesu Christi. Amen.

ANNOTATA.

- a *Ad flumen Dillam inter Lovanium & Mechiniam.*
b *Legendum foret lxxv.*
c *Ad Majorem Nivensem fore Liram inter & Hoogstraten.*
d *Vide lib. b in Annotatis ad cap. 1.*
e *Secundo ab Antverpia lapide ad fluvium Ropelam.*
f *Prope Liram in diversis Antverpiensi.*
g *In Liram & Arschocum.*
h *In Gollu-Flandria.*
i *Fore Nispen in diocesi Antverpiensi & decanatu Bergicommuni.*
k *Brabantia oppidu ad fluvium Getam, cui etiam Tillamontis nomen tribuitur.*
l *Ad Scaldum inter Deninendam & Ropelundam.*
m *Dei Gummari Brabantia oppidum est ad fluvium Demeram.*
n *Matth. 10, §. 12, & cap. 24, §. 13.*
o *Placet significari ceram singulata pondera.*
p *Prope Bronium seu Brennam-Comitis in Hannonia.*
q *Quod absque idoneo teste asseritur.*
r *Plurima quidem prater hic relato miracula S. Gummari: ac eorum numerum hic nominare augeat, nemo non audeat.*
s *Matth. 21, §. 5.*
t *Luc. 17, §. 14.*
u *Hinc colligo, auctorem Miraculis, quae in litteras missi, attente fuisse saltem superarem.*

ACTA SANCTORUM DE S. BRUNONE, ARCHIEPISCOPO COLONIENSI,

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Sancti Colonie Agrippinæ ac præcipue Tornaci cultus, memoria in Fastis sacris, Vita, ab auctore æquali conscripta, hicque edenda.

ANNO
CMLV.
Sancti, qui
genuit
Beatorum
Sanctorum
Sanctorum
et Ecclesie
auctorem ad-
scriptus.

Quos Beatorum Sanctorumve canoni Ecclesia nondum adscripsi, nos hodie, etsi etiam subinde veluti Sanctos aut Beatos Fastis sacris recentioribus inseruit, in Opus nostrum inferre non solemus, nisi forsitan et tempore immemorabili seu centum annorum metam excedente, ante annum 1634, quo, ut cultu ecclesiastico venerabiles huiusmodi Dei Servi, hoc jam antea et pari temporis spatio continuè hodie essent, deinceps efficerentur, Urbanus VIII, summus Pontifex, iussit, honores Sanctis proprios adepi hisque non interruptè gavissimè attenti huiusmodi noster. Quare, ne cui mos foret, dum hic de Brunone, Beatorum Sanctorumve canonici huiusmodi ab Ecclesia haud adscripto, ac ne quidem in Ml. Rom. hodiernum illud, trahere aggredimur, de more isto, merito eret quod nos noster, recedere videtur. Coloniensem illum sanctitatem juxta ac naturalium splendore illustrem Antistitem, qui et Brunus subinde noster, fuisse attenti jam inde et tempore, centum amplius annis dictam annum 1634 prægresso, cultu ecclesiastico, & quidem ad eundem usque annum haud interrupto, gavissimè, statim hic et Commentarii huiusmodi iuvare probasse.

Tornaci to-
na Offici
ecclesiæ
ad inveni-
rabili, ut
probat,
ante annum
1634 tem-
pore,

2. Verum jam inde id præstamus? Etsi quidem Sanctorum in Fastis sacris, classis eorum nomine distingui solitis perque suos auctores ante se, et concessis, inscripto pro cultu ecclesiastico solent haberi, eo tamen, ut Bruno, anno demum, uti infra docebo, 963 et vivit ereptus ac proin Fastis sacris adeo antiquis haud inscriptus, fuisse jam inde ab immemorabili ante annum 1634 tempore honores, Sanctis proprios, adeque probetur, recitari certe haud posse, nemo non videt. At oportet hic fac- turum duo antiquæ penes nos existens ecclesia Tornacensis missile, quorum alterum anno 1498, alterum anno 1509 noteter ex- cessum: in hisce enim ad xvi Julii diem missa de S. Brunone, episcopo & confessore, præstabitur, de alio autem Brunone, quam de nostro, non agi, dilucide ostendit antiquum, quod penes nos pariter existet, ac, et in fine signatur, anno 1508 fuisse excessum, ecclesia ejusdem Beatorum. Id enim ecclesiasticum, quod Lecturas novem, S. Brunonis, Colonien- sis archiepiscopi, Vicem, Commentarii huiusmodi subindem, compendo exhibentes, complet- tur, Officium, ad xvi Julii diem recitatum, propagat: ut Bruno, Colonienfis archiepiscopus, qui, et inde consequitur, cultu ecclesiastico jam inde et seculo xv ac proin et centum

amplius annis seu ab immemorabili ante an- num 1634 tempore Tornaci fuisse gavissimè, alius certe, quem Bruno noster, hodie sit, hunc au- tem jam inde etiam et seculo xii fuisse honore isthoc ibidem officium, statet Ursardi, quod ad xvi Julii diem apud Solterium existat, quod- que tunc Brunonis, episcopi de consistorio, me- minit, Antistitem, ex Ursardianis ecclesia Tornacensis codice depræsumit.

3. Sanctus enim, qui Tornaci, ut modo do- cet, cultu ecclesiastico et longissimo jam tem- pore gavissimè ad xvi Julii diem fuit, nec hac tantum, sed, quemadmodum infra videbimus, et Octobris obit, fuerit indubie ad dictam xvi Julii diem haud etiam ob causam in ex- celso max memorato signatur, quoniam quod tantum, cum exaretis isthic fuit, ista etiam die, pro arboris stillicis ostensa, Tornaci fuit in ec- clesia Tornacensi cultu solent: cum autem eod- dem ille, ut laudatur Solterius in prævia sua in Ursardianam præfatione nam. 215 docet, ve- rosimiliter inter annos 1219 & 1252 fuisse conscriptas, consistorium sit, ut verosimiliter et tempore, hinc inter hosce annos medio ac proin jam inde fuit, et non etiam aliquando cultus, et seculo tertio decimo honores, decessit Sanctis solent, Tornaci S. Bruno fuerit ade- ptus. Porro Sancti ibidem cultum, qui longo adeo ante annum 1634 temporis spatio ob- stant, interruptum etiam usque ad eundem an- num haud fuisse, et duabus penes nos existen- tibus, quarum altera anno 1591, altera anno 1712 prodit, propriorum diocesis Tornacen- sis Officiorum ceteris suis est colligere: in ambobus enim ecclesiasticam de S. Brunone Le- cturam novem, quarum tres media quodam huius Vitz Compendium exhibent, Officium, ad xvi Julii diem recitandum, præstabitur.

4. Quare, cum cultu ecclesiastico, quem Tornaci, ut supra docet, immemorabili ante annum 1634 tempore obtinuit, non interruptum etiam, uti et mox dictis erit, usque ad eundem annum Tornaci fuerit gavissimè, nihil omnino, quo minus ei, ibidem haud dubie hodie cultu, locum in Opere nostro concedamus, impedire nos debet: cur autem id, etsi et jam dictis Tornaci xvi Julii diem colatur, hodie demum faciamus, infra exponam, cum primum de sacris, quibus inferuit existat, sacris simulque de cultu, quo Colonia Agrippina etiam gaudet, fecero firmamen. Iidem Sanctum, etsi non ecclesiastico, ut Tornaci, Officio, vero tamen cultu, exhiberi Sanctis solent, honorari, expare indubitarum. Con- trarium quidem in sacris et illi Agrippinensi- bus Fastis indubie videtur Gelicias, utpote hodie.

E
et quidem
et pariter
probat,
non inter-
rupt, xviii
Julii die
fuit haud
tanti.

cultu, dum
diu propriis
Colonia ad-
iam,

A. *hodie Brunonem sic signatur*: Colonia in basilican S. Pantaleonis beati Brunonis I archiepiscopi, quem Tornacensis ecclesia taliter officio norem Lectionum, sed propter reverentiam S. Romane Sedis, que cum necdum inter Sanctos censuit, Colonienſis ecclesia iſtinet cum necdum honorat; verum *Geleno*, ſi, ut apparet, *ita etiam re iſta*, nulla proſus eandem tenere, *Sanctus proprio ſua hiſte deſerit ſaltem*, Colonia *Agrippina* Brunonem honorari, ſatiffis velit, *aſſertandum hac in re non eſſe*, ſed *id*, quod *Giantus & Molanus* aut, ſi forſan (*hic jam ſupra in S. Nunoſi num. 1 & 2 diſſe videſit*) quid mali, *Petrus Leovius*, *hic guidam in Saſſonem Belgii*, ille vero in *Canonicorum Natalitius*, ſcribant.

qui hic ad-
ducta ſpenti-
dant, hac
in Oſſobris
die graſit

B. *Quoniam enim Colonia Agrippina, re-
currere xi, quod & dicuntur S. Bruno obiit,
Oſſobris die, in S. Pantaleonis eccleſia, ubi
Sanctus aſſertus ſit dicta diſpoſuit, obli-
vitur in eſt honorum ſacrificium de aeterna
Sapientia Miſſe Sacramenti, ambo illi hagio-
tati, ac praeſepit Leovius, qui, convic-
tibus etiam ad ſolemnitatem amittit canoni-
carum Calceſtanſium collegiſt, rem ſcit ajor-
mat, aſſertit in *Fiſtis ſoli ſacris mox laudi-
tis tradunt*, nec eſt, qui *litte hac in re ſites
indubitanter haud additetur*, cum autem *Miſſe
hagiſmoſi*, ut *Beneditus XIV de Servorum
Dei Beatificatione ac Beatorum Canoniza-
tione* lib. 2, cap. 9, nom. 4 docet, *audientia Ser-
vorum Dei obitu die celebrata inter publici
cultus aſſa*, *Servis Dei non tam beatificatis
aut canonizatis exhiberi ſolent ac proin Sancti
ſua Beatiſſimo proprio*, reſeſtor, eſt ſane,
et Colonia etiam quilibetque cultu eccleſia-
ſtico, Sanctiſſi ſua Beatiſſimo proprio, & quidem
(totum enim huius ſuſſum invenitur initium)
ad immemorabile ante annum 1414 tempore
govere S. Brunonem, ac proin Geleno, qui,
ac jam diſſum, contrariam indicare videtur,
aſſertendum non eſſe, ob id, quod, ac diſſi,
Ghinius & Molanus, ſu poſuit *Petrus Leo-
vius*, ſcribant, arbitremur. Caſſellanus inte-
rim, ut etiam *Uſſordai*, quod, & codice *Brux-
ellenſi* acceptum, apud *Salterium hodie ex-
ſtat*, *Auſtarii auſſer ita haud ſenſiſſe aut certe
pro Sancta aut beato Brunonem non habuiſſe
videtur*; prior enim, qui Brunonem, quod
Remis, uti laſſa videtur, xi Oſſobris die
obitit, *ibidem in Martyrologio ſua Univer-
ſali hodie ſignat*, *Venerabiliſſimam dicitur eum
appellat*, poſterior autem ne quidem etiam
hunc titulum ei attribuit.*

ut & pſerſi-
qui, & qui-
bus tam con-
ſiderat, hagiſt
pro Sancto
aggratatur

C. *Peram Grevenus, col & Conſiſus in Mar-
tyrologiſ Germanico ad amuſſim conſonat*, ſi-
quenter hiſte verbis Brunonem hodie annun-
tiet: *Item ſancti memoriam Brunonis archi-
epiſcopi Agrippinenſis Coloniae & conſiſſoris,
germini Ottonis primi Imperatoris*; *ita autem
Bruno, eſt nec Sancti nec Beati titulo afficia-
tur*, *diſſeſit tamen pro Sancta*, ac eaſſeſ-
ſant pſeſſet, & martyrologio illa habetur,
idque ipſum non totum & mox laudat, qui
& diſſis pro id, quod ſcribant, Colonia etiam
coli Brunonem, inſiſſant, Ghinia & Leovio,
verum etiam & mox pariter laudat Geleno,
imo & ob ipſomet Molano ſieri eſt conſentiam;
eſt enim hic in ſua *Uſſordi*, quom anno 1588
ſuſſavit, *editione nuſſum Sancti aut Beati
titulo Brunonem inſiſſant*, nec cum vel Tur-
Oſſobris *Tamur P.*

nel vel Colonia Agrippina coli inſiſſant,
eandem tamen Beati appellatione in altera
poſſerari, quom anno 1573 prodit, analogi
illius ſu, ut *ſuſſantur*, *Clauſſi martyrologi
editione diſſiſſant*, ſimiliter in *Annotationi-
bus*, *annuſſationiſ*, quod id ſcit, ſubſerit,
eandem eccleſiaſticis Coloniae ſuſſe ac Tornaci
govere, *locutione docet*. Quod autem ad
Gelenum ſpectat, quom hic Colonia non
coli Brunonem, indicare & ſuſſe diſſe videtur,
et, etiam, quom & Beati titulo exornat,
honorum illum Tornaci, & quidem novem
Lectionum Officio, deſerri, diſſerri verbis, nom.
4 hoc tranſſcriptis, alis; ut enimvero Bruno-
nem, veluti Sanctum ac Beatum, tam in &
Molanus, quom Grevenus & Conſiſus, *Leovius
ſuſſerit* & Ghinius, quom etiam *Miranus,
Fetorius & Florit* noſtri M. auſſer jor-
genſi, unanſim conſenſu aggratant.

7. *At vera horum poſterior id non xi, quod
aſſi, ſed xx Oſſobris die ſcit*: *ita ſcit exi-
gere ipſi viſi ſerit*, quom addit, quomque
aſſiſſis, ut poſo, acceptit, *annuſſationiſ*, *his
veris conſepo*: *Agna Coloniam Agrippinam
in canobio ſancti Pantaleonis martyris depo-
ſiſſo beati Brunonis archiepſcopi Coloniaeſi
cum eum S. Brunonem, qui, quomamodum
eſt Aſſa*, *Commentaria hinc ſubſerit*, nom.
69 docet, xi Oſſobris die Remis obit obli-
vatur inde poſt die *Caluam Agrippinam ſuſſe
obſerit*, *ibi enim non xi, ſed xx menſe iſſu-
dem die in S. Pantaleonis canobio fuiſſe op-
poſiſſum ſua terra monſtrant*, *verſimillimè
circulerit*, *max datam annuſſationem*, quod
hic illud ſolam indicari eiſſimulit, non ad
xi, ſed ad xx Oſſobris diem referendum, in
anſum induxit; verum, cum Brunonem in
S. Pantaleonis eccleſia quarto doctio Kal. No-
vembriſ ſu xi Oſſobris die fuiſſe depoſitum,
Aſſa illa nom. 73 diſſerit notat, *intra dies
Oſſobris oſſa*, quom alind ſu ob oſſa
obſerit Sanctam Coloniam adſerit nom. 69
tradunt, *iſſumme emortalem eſt diem ſu
xi Oſſobris inſuſſerit*. Adhuc, cum quidem,
eſt etiam ſcit ſerit, *Pro Depoſiſſo*, vel apud
Cangiam in *Gloſſa* & apud nos ad xxx ſanti diem
in *Comment. de SS. Petro & Paulo* nom. 46
ſcit eſt videre, tam ad diem, quod quid obit
ſu ritum depoſit, quom ad diem, quod terra
ſcit monſtrant, ſignificandum accipitur, non
ſcit ſant, et aliam annuſſationem, quod
S. Brunonis depoſiſſo monſtrant, non ad xi,
ſed ad xx Oſſobris diem referent.

8. *Urit ſit*, reliqui equidem annes hagiſta-
gi moſi hic addit, ſi omni ſuſſe laudat
Tornacensis ad *Uſſordam Auſtarii auſſerem
annuſſum exepit*, Brunonem hodie celebrant,
etique ſi ſancti noſtri Coloniaeſi *Anſſer
hodie etiam & eſſa Sanctiſſi proprio ob eccle-
ſia Coloniaeſi*, ut jam docet, *aſſerit*, et
etiam hanc morealem cum immortali, ac poſt
videtur, *commemorit*, *mili cum*, quom pra-
terea a xvii ſanti die, qui in *Cartuſie Bru-
xellenſi* ad Grevenus *Additionibus* memo-
rat, *itemque deſiſit & vi Oſſobris*, quod &
Ferrariſ annuſſatur, ad *hodiernum*, quod ob
eodem Ferrario reperit, *diem deſiſſerit noſtri
remiſtre*, non in menſis huius xx cum Floren-
tia noſtra rejicere, ſed, vel ac ſcit ab hiſte
datam liberem, hac die, quod etiam *Vitam eſt
exhibet Surius*, in *Opus agnam inſerit eſt*
Tett 2 viſum.

est autem
in Oſſo-
bris die &
Floren-
tia noſtri
reſi-
ciunt,
&

F

hodie tamen
& nobis hic
datur, hie-
rographum
nuptis eſt
Rugam 1

risum. Hanc, ut Prologus, quem praefert, scdm fecit, Rotgerus seu Rogerus: aut etiam (verè enim a vobis id nomen evoratur) Rotgerus, & goidem, ut ex infra di. enlis patefecit, haud diu post S. Brunonis mortem, ipso tempore forsitan post hanc nondum elapsis annis, conscripsit. Verum quis ille hujus Sancti nostri biographus?

9 Trithemius, qui sub sic. sexti decimi initium floruit, in chronico Illiriangensi ad annum 953 novavito de S. Brunone praefatus, sic scribit: Praefuit namque ecclesiae Colonienſi strenuus & utiliter annis duodecim, cuius Vitae & gesta Rotgerus monachus sancti Pantaleonis descripsit; etſi autem antiquum nec scriptorem nec monumentum, è quo, quom hie adſcribit, Rotgeri in Colonienſi S. Pantaleonis conuio monachorum hauſerit, is scriptor oliget, et tamen Miras hodie in Fagſis Belgicis & Hist. Literaria Francia scriptores tom. vi, pag. 307 assignatur, nec libris id faciendo à veritate recte aberrasse offeſſerare aſſum. Rotgerum quidem, qui Brunonis Vitam conscripsit, monachum Cordienſem Schotenus in Annalibus Paderbornensibus, anno 1693 vulgatis, appellat; verum is pro se pariter antiquum nec scriptorem nec monumentum adducit, nec scio, an eum scriptoribus proxime laudatis, qui, Trithemio ſeſſenti, Rotgerum factum S. Pantaleonis monachum, in concordanſiam negotat addat. Quid ſi tamen Rotgerus exſtiterit ſimal & Corbela-Nova & S. Pantaleonis monachos? Qua ratione ſocum id eſſe queat, expono. Colmenſe S. Pantaleonis monaſterium S. Bruno, ut in ejus Vita num. 42 Rotgerus docet, exſtruxit monachiſque, qui ibidem Domino religioſe ſervirent, coſtituiſſe; huius autem, ſi, quæ Annates Corbela-Nova docent, Brunonem eo loci exſtitiſſe monachum, verum fore, ſuiſſe iude eductos, verſimilitis ſibi futurum, Mobilianis in Annalibus Benedicſtinalis lib. 45, num. 96 deſcribit.

10 Ad, etſi goidem Bruno Corbela-Nova monachum, uti infra, moxante etiam monaſterii hujus Annalium veritate introſta, docebo, verſimilitis haud fuerit profeſſus, ex aſſeſſu tamen plane ſingulari, quo in id exſtitiſſe Sanctum, volentem, quæ in liſſen Corbelenſibus Annalibus ad annum 942 & aliquos Regg. narrantur, trivincas, regularem diſciplinam in ſaero iſſo aſſerito tom maxime viſiſſe primoſque S. Pantaleonis monachos fuiſſe ex hoc ſecutus, veru haud immerito poſſeſſe apparere haud aſſimilit; eam autem ſic habet, Rotgerus, ut poteſt, ita etiam re ipſa ex horum numero exſtitiſſe ac prois Corbela-Nova ſimal & S. Pantaleonis monachum, utpote vitam monaſticam primo quidem in pſiori, deinde vero in poſteriori è dubioſ illis monaſteriiſ proſiſſum, exſtitiſſe, vero etiam reſiſſa mihi, ſi modo vel monachus fuiſſe probari ſolide poſſit, appareret haud obſimile. Verum nihil omnino, quo vel utrimque certus reddi Rotgeri monachus queat, invenio. Sicut goidem Benedicſtinum appellat hunc Sancti nostri biographum; verum hic in toto, quan, ut dixi, ſcripſit, S. Brunonis Vita nihil omnino, è quo vel monachus, vel Benedicſtinus exſtitiſſe intelligatur, ſuſſeditur. Nec quidquam huiusmodi vel apud Sigbertum vel opud Sigdium, Aſoreu-valis monachum, qui ſcripturibus omnibus, de Rotgero locuti,

antiquiores ſunt, occurrat; prior enim ſequentio duntaxat, qua hoc ſpecione, verba, Rotgerus ſcripſit Vitam Brunonis, Colonienſis archiepiſcopi, qui fuit dux & ſenex Othonis imperatoris, in lib. de Scripturis eccleſiaſticis cap. 120 ſubſcribitur, nec plura vel hic in chronicoſ ad annum 953, ubi iterum de Rotgero loquitur, vel Sigdus in 34 de epiſcoporum Leodiſenſium egiſſis expuſ, quo de Rotgero ſermoſum inſtruit, nos docet.

11 Verum Rotgerus, ſi exſtiterit ſive non exſtiterit monachus, Brunoni equidem vel amicuſ vel ſoltem ſer ſuſe aſſimilit, imo etiam quadantenus familiaris. Utrumque è ſum nunc dicendūſ poteſt. Lacubrationem ſuam Rotgerus ita orditur: Domino in gratia Chriſti beatissimo atque in omni ſpiculore ſipientis perfectiſſimo ſolemari archiepiſcopo Rotgerus terrorum ſuorum ultimas vene chriſtianiſ gloriæ ſcripturam. Impoſuit ſanctiſſis vitæſ recentia ſuper caput meum quatenus quidem ſeruum, ſed pro capto privatis meæ dulcem de jocundum, videlicet ut Vitam mirabilis è magnifici archiepiſcopi Brunonis, quæ pueritiam, ſermoſum ſeculæſ deſcriberem. Inſubent itaque ſolemari ſeu, ut ab aliis ſcribitur, ſolemari aut etiam ſolemari, Colonienſi archiepiſcopo, S. Brunonis Vita Rotgerus, uti ipſemet hic verba docet, literis mandavit: quare necesse eſt, ut id, quatenus nondum poſt Sancti nostri obitum elapsis annis, ſcribit, ſi ſolemari, qui, quomammodum later omnes convenit, S. Brunoni in ſidem Colmenſem proxime ſuſceſſiſſe, poſt quatuor in epiſcopatu tranſiſſos annos è vivis, ut volui, exceſſiſſe. Verum, eum non longiori tempore ſpacio ſidiſſe ſolemari, undeque eorum haud ſit, aliter adhibe, S. Brunonis Vita haud diu poſt ejus obitum literis Rotgerum eſſe complexum, juverit probabile. In num. 3 de Sancto nostro ſic ſcribit: Eo tempore generoſa regum poles, annos circiter quatuor habens, liberaliſſim litterarum ſtudiiſ imbonda, Baldrico venerabili epiſcopo, qui adhuc ſuperit, Trajeſtum miſſa ait.

12 Baldricus, Trajeſtenſis epiſcopus, hic memoratus in vita, dum Rotgerus Sancti nostri Vita ſcriberet, hique adeo jam obſiſſe, exſtiteſt adhuc, uti hac verba ſerunt, ſuperſtes; eam autem diu ante S. Brunonis obitum ſeu annum t dicendūſ 965 Baldricus, Trajeſtenſis ad Moſam ſeu Leodiſenſis epiſcopus, è vivis, uti apud Gallia Chriſtiana vobis Scriptores tom. 3, col. 843 videre ſas eſt, exceſſiſſe, tranſſetarium eſt, ut non hic, ſed Baldricus Trajeſtenſis ad Rheſum ſeu Ultraſajenſis epiſcopus, qui, quomammodum in Chronicoſ Ultraſajenſis Hiſtorie, anno 1643 vulgatis, inſerit, paginæ hujus 34 Joannes de Beſo, viz non amabo, qui de re Inſugurari, ſeripſit aliis ei aſſentientibus, docet, anno 977 poſt longiſſimum annorum amplexos quinquagintaſ eccleſiaſ illius regimen ad Superos migravit, à Rotgero in ſcuto, proxime hac tranſſcripto, deſignetur, atque proxime Sancti nostri Vita, utpote quam is ante Ultraſajenſiſ illius amplexus obitum in litteras, uti è jam diſſis nemo non concludit, conſcripſeſt, ante annum 978 atque adeo intro duodecim elapſis annorum ſpaciūſ, quod later ipſoſmet Brunonis & Baldrici, Ultraſajenſis modo memorati epiſcopi, obitum interceſſe, ſuerit conſcripſa. Res omnino certa apparet; hinc au-

Brunon
exhibet a-
guis, aut
ſarſen, uti
hic

addita
probat.
ſer apu-
ſ.

in concor-
dianſ addu-
cendūſ, mon-
achos vocat,
nec ſaſſen
monachos
forſan ex-
ſcribit.

A tem confectum esse, primo quidem, cum
Sancti nostri biographus nec fecit unum
initium utriusque videatur, indubitè & Sorianum,
qui cum anno 1040 floruisse ait, & Vossium,
qui eundem veluti à Rogero, monasterii
sancti Crucis seu sancti Leonardi in Nor-
mannia abbate, integro facit seculo post S.
Brunonem à vita sublatum, haud diversum in
suo de ill'ortis Latine Opere operari, à
veritate aberrare; deinde vero, Brunoni agra-
tem Rogerum, ejus hystoriam, existit.

quod etiam
sancti
Lime fides
integrum
moratur,
atque lar-
bratio ejus

B 17. Molo etiam, familiarem pariter fuisse
ostendendum. Quo id præstet, quod num. 8 & 44
de Sancto nostro Coloniensi Antistite loquuntur,
exhibuisse sufficeret. Prius à deinde hisse lo-
cis sic habet: Deinde, ubi prima Grumacien-
sis rudimenta percipit, sicut ab ipso in Dei
omnipotentis gloriam hoc tepius ruminante di-
dicimus, Prudentium potius, tradente magis-
tro, locum capit; posteriori vero se patitur
hisse utitur verbi: juvenis ut erat omni-que
pompa circumdatus, aucto dicto, dissolvi vol-
let, tantum ut cum Crisito esset. Hinc lacer-
num assiduum, suspensa fere continua, fortivo o-
rationes & singulas, in ipso etiam lecto
claudis participantes, ut testantur, quos id mō
cellare poterat, etiam dum lauro volebat. Qua-
tens diem moris possit ante conspectam cor-
dis? Quotiens ad hoc vocis quoque officio
prærupt, quod corde molitus est? Quotiens
audivimus cum vehementi gemitu precabile id,
quod futurum, non tamen sine gravi tripitatione
sepevit, ut effusum mundi hujus nau-
fragium, in Dei sibi misericordia tutus, eva-
sisset, & in hunc tandem locum hunc
constitit? Diligenter modo studiosus lector
bene hosce Rogeri textus expendat, nec dubi-
tetur, quin suorum sit, ut Brunoni hunc non
tantum fide æqualem seu fere æqualem, sed
& familiarem existit ac proia, quæ de illo
scribit, haud parvi faciendi esse, faceret.

Hæc quidem, quæ nocte chronici raro movet,
nec adeo, ut Sigebertus in Chronice ad an-
num suprad. ait, vult, luculenter, nec stylo,
qui oblique eleganter confert mentis quæst, ex-
ponit; verum cum ea, quæ litteris mandat nec
ipsismet vel vidit vel audit, fide ex aliis,
à quibus vel viso vel audito sacrant, accepisse,
loco etiam non uno latet, nec fallere
voluisse ullo ex capite sit credendus, est equi-
dem, car histe aliosque, quæ suprad. de atate,
quod floruit, familiaritateque, quod Brunoni
adhæsit, diffusi, consideratis, fidem integram
mereri locobratio ejus existimetur, etque proinde
hic edenda.

C 18. Verum quid ratione id præstabile? Lu-
cubratis ista seu Sancti nostri Vita, jam hic
typorum beneficio, primo quidem à Sorio, apud
quem, ut suprad. innot. hodie existat, deinde
vero à Leibnizio, à quo inter-Scripores, Re-
rum Brunsvicensium illustrationi inferrentes,
tom. 1. p. pag. 273 exhibetur, fuit vulgata.
Ilic illam, quæ unde à Sorio fuisse accepta, nec
ab hoc ipso, nec ab illo alio nostrorum invento,
est. Bibliotheca æmilia Guelfoburgæna co-
dice depræsumpt, hancque fideliter, servato et-
iam, car histe expressit exhibet, stylo nec alia
enajolis generis alia mutatione addita, est
fecutus. Illam porro editionem altera ab al-
tera fidele differt. Discreta quidem, quod
inter eas intercedit, magis ut plurimum mo-
ment non est; verum datur admodum di-

gnos est, quod de SS. Evergisti & Patrocli re-
ligione. Coloniæ Agripinæ à Brunone seu a-
stræis seu additis, loquentes invicem differant.
In Leibnitiana enim, fuisse illas ad hanc urbem
à Sancto, aut ecece curant, delatas, parit
dumtaxat verbis indicatur, in Soriana vero,
quod res gesta sit, & quæ hanc facine comitata
adjuncta, narratione admodum prolata, quæ
xviii & tria sequentia capita occupat, expli-
catur; est hanc à Rogero haud profellam,
sed opus esse à Sancti nostri Vita separatum,
Leibnitius in Annotationibus, hinc falsè
relicte concludit.

E 19. Reliqua enim narratio, uti hinc &
illam apud Sorium expendente potest, hanc sit
apud eundem, cumque autem, quod, prolata
illa narratione omittit, in Leibnitiana editio-
ne leguntur apertè inter se coherere. Ser-
vatis ad xiv mensis hujus diem S. Evergisto
sacram, è codice Mr. Coloniensis hujus
episcopii vitam receperat ex deinde ad hujus ca-
pitulum sequitur in M. con-
dubus de inveni ejus et orti translatione; sed
cum supra invenit locum in Vita S. Brunonis,
archiepiscopi Coloniensis, cap. 27 die xi Octo-
bris. Ab eo itaque, qui S. Evergisti vitam
hystoriam, se olo, ut reor, x jam fuisse
aut xi, scripta, translationem ejusdem pariter
conscriptam hancque deinde una cum S. Patro-
cli translatione, allunde accepta, in S. Brun-
onis vitam, à Rogero connotam, à mano
posteriori illam fuisse, optine. Et mihi ut
fecit faciens, fuerit non tantum jam
supra dicta ex porro in f. num. 26 & tribus seg-
mentis, verum etiam & vel maxime Mr.,
è quo Sancti nostri vitam, à Rogero ad-
notam, Leibnitius, ut jam dixi, vulgavit,
bibliotheca Guelfoburgæna codex, alterque o-
llo Valticensis mo. apte pecti nos existant,
qui vitam eamdem completitur ac P.M.S. 169
ignatur, Mr. iudem codex. Uti enim, edite in
sua in Opera sui comon primam lucubrati-
one Leibnitio, haud in prius à deinde illas co-
di-
bus, ita nec, ut comperto, in eorundem
posteriori Vita intertextum fide habet, quæ
in Soriana hujus editione reperitur, prolium
illam de SS. Evergisti & Patrocli translatione
narrationem.

F 20. Jam verum cum sic habeat ac Sancti nostri
Vitam, prout à Rogero primitus conscripta,
non autem prout post, additionibus ab hac
non profellam, nulla fuit, est à nobis con-
veniat, præstare fuit, ut non à Soriano, sed à
Leibnitiano editione hic ederetur; acumen,
cum ipse, prout in hac exhibetur, Rogeri lu-
cubratis eam lucubratis codex, prout in
codice nostro max memorato existat, ad amissum
fuit consuetudine, hanc ego, ut, quam verum id sit,
studiosus lector ex utriusque collatione quæst
difficere, nec à Leibnitiana editione, quam,
si velit, habere potest ad manum, sed à dicto,
è quo nomen prodit in lucem, codice nostro
Mr., com Sorli & Leibnitii editionis col-
lato, Commentario ante in capite & ut veros
pro more nostro divinis fidei, additioni-
um ut etiam, ubi id vel necessum vel expedire
visum fuerit, adjungit. Sic quidem cum
Sancti nostri Vita, cui tamen etiam, prout in
codice nostro & editane Leibnitiana sit, Testa-
mentum ejus subiungam, Translationes dui, in
prolixæ, quam supra memoravi, narratione ex-
positæ, obtineant fide studiosus lector non
est:

non pro-
fessam, sed
hinc in-
statum,

editione, sed
è codice no-
stro Mr.,
ratione hic
ex publica
editione.

non qu-
dant è So-
riano, quæ
error in-
nem pro-
bat, à
Rogero

ADDITIONAL

et; verum nihil inde omittet. Præterquam enim quod antea aduocatum, etiam quæc et jam dictis in Syn^o nostri P^{at}ris epl^{as}, confulcere, si opus fuerit, facile quæc, et hæc ad nos, quæ ad S. Patrum speciem, in Op^{us} nostrum ad xxi, quæ hic Sancti antiquissimis Alerivirologis inscribitur, Januarii dem illato jam est, altero vero, quæ S. Emergii est, hæc dubie in id ad xxv, quæ Sadio hæc sacra est, mensis hujus dem inferetur. Quod si eueni quælibet de Brunno memoris translationis illi caligant, quæ etiam vel in Comment. istius vel in Adnotationibus, quæ P^{at}ris eadem subiungam, locum inueniet.

§ II. Nobile Sancti gen'is,
tempus natale, educatio,
Balderico Ultrajectenſi e-
piſcopo commiſſa, ingens
in litteris progreſſus.

கிணர்நிதி, துயர்
இ - அன்புநிலை
தூய்மை

Henricus, nomenque Auceps, Saxoniae
dux et deinde Germaniae rex, triennio,
uti consuevit Saxo ad annum 911 docet, ante
Ottonis patris filii, Saxoniae isdem duxis-
situm, qui, reffe Dilemari, anno 916 ene-
rit, matrimonium cum Matilde, ledilissima
nobilissima femine, contraxit. Hanc, quae videt
suo ipsius alid merito quod postero: Sandorum
honoris et adeptus, in Opus nostrum ad xv
Martii diem, et sacrum, sunt intolamus: eum
autem, quae hodie in Commentariis, illustris-
sima illius regis *Acta* praesto, num. i.
aliquae sunt, ubilem tam hujus, quam Hen-
rici militi progeniem fuisse ante coeant, co-
letores, qui, quam illustri Brano, parentes
illis, nobis, genere oriundis filii, sicut vix,
breuissimis fuisse summo, ne hic adiam agam,
remittis. Porro S. Bruno, ut Commentarii nos
testatur ann. 2. obdormit ostendunt nos obfcuri
in Annalibus, *Quid* inburgensis obdormit Ma-
thildis, B. Moridus nos memorat ex filio
Ottone nepi, infirmitas, *Wetkindus*, vel ex
anno 948 *Wife* ad annum 975 *Wife* infir-
mitas, lib. i. docet, fratres duos duxque isdem
sorores habuit.

পল্লী বিদ্যালয়
৯৮ ব্রহ্ম-০৮
স্বাধীনতা
১৯৭১

12. *Ille* altera, quæ, quædammodum ad
annum 929 annisſe. Sæpi ſcripto locutus
eſt, Gijſeberto, Lothartiaſia ducti, primis æ
dela 937. *Reſus* notum Gallorum regi Lodo-
uico Tranſmarino, ut in Chronico ad annum
939. *Frodoardus* ſcribit, *nuptæ* fuit, Gerberga
dux, et ob illius fridrici, Gerſi ſui vocato,
altera vero, quæ, quædammodum Globor Ro-
dolphus, ſec. xi ſcriptis, Hiſtoriarum lib. i,
cap. 4. iſtaſor, æd Harone Maſſeo, Francorum
dux fuit, et alii loquuntur, Perſignum e-
ſſe, in aurore et quidem anno, et Frodoar-
dus in Chronico prodit, 938 fuit æqueſſus.
Haldunus ſeu Haldvis ætæ etiam Haldwigii
nomine obtinuit; quod ſenten ad doct. Brun-
ſii fratrem ſam ſpiciat, horum alter, qui,
patre nulloſe regi, natos, primo Germania
re et dein imperator ſui creatus, oppellatus
ſuit Otto, Magni etiam regnomen et rerum
geſtarum magnitudine adeptus; alter vero

[illegible]

19 *Rogatus in Sancti nostri Viti sequen-
tia de hoc fidelitatis nam. a verba: Natus
est tempore, quo pater eius Henricus, rex glo-
riosus, perdomuit barbarum flevit, represso
est inselene cladis periculo, diruta magno
studio reedificasset, et volens populum ju-
stissime in totissima et opulissima demum pace re-
gabat. Natus langus, ut verbi affixe Roge-
nus indicat, Sanctus asper nomen fuit, cum re-
gnum, quod tam ab injuriis laetis, pacem
minime amittitis, quidam ad hostibus externa
fuerat turbatus, iam per pacis, curante regi-
Henrico, efficit pacem; cum li aetate in an-
num 925, ut quisque, qui et hanc proxi-
mum praefatus anni vel Regionis con-
suetudinem vel annuati Saxonen con-
verit, et ad difficultem, si fallor, agnoscat,
quem optime quaerit, est fuit, car ob modo
habe transcripsum Ruge i lexum Sanctus no-
ster anno 925 creator noster. Attamen, cum
cuique ad monum huius illi scriptores, et quibus
res parent, non sine, jurevero hanc alto ad-
dixit motu monographi, Rogatus, ann. 62 non-
nullis de Otone imperatore ex Italia in Ger-
maniam reverso ex Sancto nostro et obvio
progreffo profusus, ita deinde prosequitur
Igitur cum in sanctissimo studio imperator
tricesimum regni sui, Germanus eius duodeci-
mum pontificatus sui ageret annum, nondum
illi via praefatus aetatis quinquagesimum, sanctum
Pentecosten festum Colonie celebrantes,
qui major mortibus gloria concessa non est,
fide evicem inter sanctis coloniam dierum Of-
ficia, una cum diva matre, florere regis, ne-
potibus, filisque regibus totaque illi Deo di-
dicta familia de cunctis regni sanctoribus adio-
runt.*

30 Quidam hic Rogerus narrat, id anno 965
indubie evenit. Ipsemet quidem hic Sandi no-
stri biographus, qui, prout apud Sarum ex-
stat, anno 937 regnare incepit Ottone[m], cap. 6.
& 17 affirmat, hic rem cum trigefimo regali prin-
cipis hujus anno conjunctam, fuisse cum anno
non 965, sed 964 conjunctam, locumque, cum
anno, qui ab anno 917 exstitit trigefimo
nullum omnino, ut computant patet, et
965 partem occupasse quare, insinuat; verum
pro verbis, quibus Otto regnare cepit anno
ab Incarnatione Domini nonagesimo tricesimo
sequimo à Rogero apud Sarum loco cit. affir-
matur, de Ottone sequens affertur, Regnare
cepit ccccxxv huius, lateri indicibonum circulo,
ab Incarnatione Domini nostri Jesu
Christi, nec in Rogeri per Leinwinum cardine,

... und
die der Kopf-
... ..

E

P

get ready
Ostrander
helping us
with 937
and paper
etc.

A quoniam in astro, è qua, ut dicit, Sancti nostri Vita Comment. hinc subdant, codice Ms. legitur; hanc autem, ut consideramus potest, hancquidem, ut regni Ottoniani initium ab anno 937 repetisse creditur Rogerus, exposuit. Et vero hinc Sancti nostri biographum, non ab anno 937, sed à proximo hanc prægresso regni Ottoniani anno numerat incipisse, personam nihil habita, primo quidem quod id amicus scripserat illi, si annum Sigebertum ac ob jam dicta animum, qui Sancti nostri Vitam, à Rogerio conscripsum, interpolavit, exceptis, ananiam consensu faciant, deinde vera quid abs hoc biographo per verba supra hinc transierit cum trigesima regni Ottoniani anni conjungatur duodecim episcopatus à Brunonis annis, usque ad Pentecosten, quoniam incluit, dicitur, qui, cum Bruno fidei Cancellarium jam inde ab anno 931, usque ad Julli latium eliceret, ut infra videmus, proinde, occupare inciperet, Christi annus, ut considerant patet, 965 latere debet.

probat,
hanc

B Ut sit, Rogerius quidem fides reatum Ottonis, Brunonis diarumque personarum illustrem congruam duodecim episcopatus Brunonis annis, ad Pentecosten usque proinde, ac proinde Christi, ut à jam dictis conscripserat, 965 incipit. Nec ita tamen personam istos facit, ut in eorum prædicator & Regimini edocentur. Prius enim in Chronico ad annum 965 sic scribit: Otto imperator ab arce Ruma repulsi Celerem venit, ibique Gerbergam reginam hanc suam cum filio Lothario nate Karolique puero ad se venientem evertit cum eis alibi magnis proceribus plenum magnum habuit; postea vero ad eundem annum sequentia ista, imperator, cum fides ex Italia aliquam à jam esse reversa... Varnstam prægressus fratrem suum Brunonem archiepiscopum in purificatione sanctissimi Marti virginis sibi obvium habuit si que una quadragesima in Francia commorans, in Ingelheim pæcha cum magno gaudio celebravit. Inde navigio Coloniam attingens, matrem suam dominam Mathildem & sororem suam Gerbergam reginam sibi cumque ejus regem Lotharium sibi obvius conatus ibi amore & honore tractavit, se ministris verbis.

anno 965
paulo ante
14. Marti est
mariti, quod
divinam dicitur
tunc adire

C Jam vero cum sic habet ac proinde Ottonis cum Brunone aliique congressus anno 965; & quidem, ut è supra dicit Rogerius verba intelligit, ad Pentecosten usque proinde, accideret, tuncque Bruno; ut hanc etiam prodant, nondum nisi vix præceptus esset unum atque quadragesimum; seu, quod hac phrasi indubie significatur, nondum duo prætergressus esset quadragesimum ætatis annum, ita enim: cum aini quadragesima, ex annis 965 subdant, ad annum 935 deducant, annosque 965 Pajchi in 26 Marti ac proinde Pentecoste in 14 Marti incidit, conscribimus ex omnibus jam sit, ut Sancti: nosse anno 935 paulo ante 14. postioris hujus mensis item se athen. A Sancti natalibus hancque tempore jam sit prope determinata ad ejus educationem progreditur. Generosa regum proles, itaque de Brunone adhuc poerula nom. 8 Rogerius, annos circiter quatuor habens, libenter litterarum studiis imbutus Baldrico

venerebili episcopo, qui adhuc superest, Trajensem missa est.

AUCTOR
C. B.
Auctoris
Baldrici,

A Hæc designari Baldricum, non Heodisium seu Trajensem ad Mosam, sed Trajensem ad Renum seu Ultrajectinum episcopum, jam supra notandi; hanc autem jam cum Bruno litteris informatus missus è fuit, exiisse episcopum, ipsius modo recitata Rogerii verba sibi latuerit prodant, itaque, est sicut fuerit, conscribere etiam ex illis, que jam ante subd. Baldricus, Ultrajectinensis episcopus, Rethoda, qui anno 917 obiit, in fidem Ultrajectinum fuisse successit, hancque usque ad annum 977 ordinasse, ab annis præcedentibus, qui de Ultrajectinis episcopis tractant, scriptoribus tam antiquis, quam recentioribus asseritur, nec quidquam, quod ex viris et non illa tempore Ultrajectina ecclesia præfuerit, am excidit a separeat, occurrat; quæ, cum Bruno, qui, quemadmodum supra notandi, anno 945 paulo ante 14. Marti dicit ejus natus, quatuor circiter, ut per verba nos recitata Rogerius testatur, annos habens ac proinde annos circiter 929 informatus litteris Trajensem ad Baldricum missus fuerit, conscribimus à modo dictis sit, ut hic certe non malo possit, sed jam cum, cum id fallum est, Ultrajectinus episcopus existeret.

quod jam tunc
episcopus
Ultrajectinus
non existeret

B Brunonis litteris Ultrajectinum, quod illi dem liberalibus litterarum studiis à Baldrico episcopo innotuerat, missum esse etiam anno Christi anna incensendum, Sigfridus Cilex, dum ecclesiastico un Germania Anualium tom. 11. anno 1758 Vienna ecclesia vulgarum, conscriberet, animadvertisse hanc videtur, conscriberet, animadvertisse hanc videtur, hanc enim lib. 6, num. 17 sic scribit: Ultrajecti in Friesland vi Januarii anni octocentes migravit ad domum Baldricus episcopus, postquam tunc exemplo ecclesiam suam annis 1724 usque ad summum senectutem suam sanctissimè servasset... Is est Baldricus, qui Brunonis Coloniaensis archiepiscopi potestatem primus Gracis Lotimique litteris innotuit; cum autem, B iudicium, quem Brunonis litteras tradidit hic ait, cum tunc, cum id faceret, sed postea damnavit existisse Ultrajectinum episcopum, in eis eorumdem Anualium tom. 11. lib. 6, num. 144 dilucide testatur, itaque etiam, si cum, cum Bruno litteris imbutus Baldricus missus fuit, fuisse etiam 929 Christi annam in cursu, animadvertisse, fallum innotabile hanc fuisse, est sane, cum id etiam ipsa hanc animadvertisse is scriptor conscribit. Ut sit Baldricus episcopus, ut ipsius etiam Rogerii verba proximo recitata clare indicant, existit jam cum, cum Brunonis litteris informatus acceptis, Ultrajectinus episcopus, itaque, ut è jam dictis liquet, anno circiter 929 dicitur fuit Bruno litteris imbutus.

tradit;
cum magno
in hunc
profectu apud
illam

C Porro Bruno sub tali magistro, qui unanimiti scriptorum omnium colana grammaticis studiis effertur, ceteris quoque elementis Aduce nisi vicinis iuxta ac solitaria profectus, ad poerum regium eruditionem hanc fuisse assumptus, ceteris in studiis fidei profectus, ac, cum prima Grammatica artem rudem edocuit, Præsentium, magistro id permittente, legisse, imo non tantum poer illius exteriores verborum sententia, sed & interiorum harum medallam, non fecit ac neque suavisimam, majori, quam dicit possit, aut:

AUCTORE
C. B.

antiquiore huiusmodi, nullam penitus esse in
omni Graeco vel Latina eloquentia studiorum
liberalium genus, quod, quoadmodum Ro-
gerus noster, 9. loquitur, largiti ejus vivacitate
effugere. Neque vero, ut in Sancti nostri
biographis libidem assurgit, vel divitiarum
affluentia vel barbarum circumspicientium
effluvia vel ullam atque subrepens fastidia
Brunonem onerant, ac si litteris scienti-
isq; eruditior delectet, commovit, singu-
lari etiam, qua hoste complectebatur, amore
faciente, ac vel libris, quibus nebat, in-
cantu restringi aut carpamari nos quoadmodum
minis diligenter trahari, agerim ferret. Ita
Sanctus noster litterarum studiis, quibus etiam
pietatis ac virtutis exercitum adjuvaret,
continuo aperam dant apud Baldericum spen-
dia exultet commemorat jam erit, cum pater
ejus Henricus exisset et vivit.

quod ad
viam,
est, 1000
ac 1100
est aut,

11

26 Id. annus 936 die secunda Julii occi-
disset, coram latior Regionis ad annum illam
tradit, eademque etiam anno Henricus Con-
trastus & Maritimus Scorus princeps illius
mortem intravit; cum autem Fradoardus, qui
tempore illa vixit, dicto anno Henricum et
vixit Julii sustinuit, in Chronica pariter no-
tet, eigne Dictum, qui a tempore eodem
hand multum absque Henricus obitum anno
936 die secunda Julii signat, inauguratus etiam
sit, noma prudens Sigebertus, qui sub sec. xii
initium obit, eveniuntque illum in annum
937 distat, standum hac in re esse, existima-
bit. Apertè quidem scriptori illi verba, quibus,
ut jam supra vidimus, Ottonian regni
initium anno nonagesimo trigésimo septimo
discret, nullis omni in numeris seu Romanis
su Archaicis natis adhibitis, in Sortiano Rogeri
editum cap. 6 iterumque deinde, ut de S.
Evergi in translatione agitur, cap. 17 illu-
atur, apponatur; verum illa non ad ipsum
Rogerum profecta, sed a scripente pos-
teriori, qui Sancti nostri Vitam, ab hoc scrip-
tam, interpolavit, esse in hanc intrusa, di-
cuntur vel duo, et quibus verba illa ab-
sint, vixit illius exemplario, quorum alterum Leis-
nitiona Rogeri editio, alterum codex noster
PMS. 159 exhibet, evincunt.

C
Henricus
Augustus
fuerat

27 Adhuc annus regni Ottoniani trigésimus
cum anno episcopatus Brunonis duodecima non
modo in Leisnitiona Rogeri editione, verum
etiam, quod interpolatori id hand attribuen-
dum argumentum est, in Ms. nostra codice ac
in ipsius Rogeri ejusdem per Sortian editione
conjugatur; inde autem, verum esse, quod
jam vixit distat, conclusi pariter potest. Quod
si enim Otto anno denum 937 regnare in-
cepit, annus regni ejus trigésimus ab anno
966 in annum 967, eamque, si jam inde
ab anno 936 regnare incepit, ab anno 965
in annum 966 excurret. Quare, cum annus
ab anno 965 in annum 966, non verò a pos-
teriori hoc anno in annum 967 excurret,
quom opinem, ac considerant potest, cum
anno episcopatus Brunonis duodecimo, qui
cum hic Sanctus noster anno 933 scilicet ex in-
fra dictandis incepit, anno 965 terminetur,
posse compari, adhibere id, Rogerum, qui,
ut dictum, trigésimum regni Ottoniani annum
cum duodecimo episcopatus Brunonis anno con-
jungit, regni Ottoniani annum non ab anno
937, sed ab anno 936 numerare incepit, ac
proin supra memorata, qua in Rogeri per

Serium editio occurrunt Sigebertusque, Hen-
rici Augusti obitum anno 937 illucent, sus-
fratur, verba non ab ipsomet Rogerio, sed
a scripente posteriori, qui hujus de Sancto no-
stro lucubrations incepit, esse posito,
argumentum etiam est.

28 At vero, inquit, trigésimus regni Ot-
toniani annus cum duodecimo episcopatus Brun-
onis anno, usque ad Penetorem provento,
hand recte, spectatis illi, qua Regionis Con-
tinuator & Dictum scribunt, conjugatur.
Ambo enim è jam dictis Henrici Augusti
obitum anno 936, die secunda Julii, signant;
quare, cum secundum illas ab hac ipsa anni
965 die usque ad eandem anni 966 diem tri-
gésimus regni Ottoniani annus, ut computari
potest, excurrebat debet, is erit jam inde
ab anni 964 decima quarta Madi die, quod è
supra dictis duodecimo numeratur episcopa-
tus Brunonis annus, eamque ac proin recte
com hoc, si Regionis continuatore & Dic-
taro, Henrici Augusti obitum die secunda
Julii signantibus, standum sit, conjugari non
potest. Potest, sic habet, si regni Ottoniani
annus ab ipsomet die ac mense, quo pater ejus
Henricus Augusti obit, Rogerus numerabit.
Verum annus, quibus regnavit Otto, in prin-
cipis hujus Diplomathus modo ab anni 936
mense & die, qua pater ejus, obit, modo ab
ipsomet; in quon dies ille & mensis incidi,
annus 936 incipit, est verè eam incipit hand
facere, solent numerant.

29 Quare verum id sit, unusque scilicet de-
prehendit, qui notis chronicis, quibus non-
nulla Ottonis diplomata, apud Mabonium
tam. 3 Rerum Germanicarum & pag. 730 o-
biisque exstantia, munantur, expendit;
cum autem sic habet annusque regni Ottoni-
ani trigésimus, nisi hujus anni ab ipsomet anni
936 initio computetur, cum duodecimo epi-
scopatus Brunonis anno, usque ad xiv em-
taxat Madi diem provento, conjugari hand
quod, Rogerus, qui hanc nihilominus
usque tantummodo provento cum trigésimo,
et jam dictum, regni Ottoniani anno con-
jungit, regni Ottoniani annus, non ab anni 936
secunda Julii die, quo pater ejus Henricus
obit, sed ab ipsomet, in quon dies ille &
mensis incidi, anni 936 initio computare
essendat. Regnò vero, cum sic habet ac proin
cum Dictaro & Regionis continuatore Ro-
gerus minime pugnet, consiliarius est primò
quidem, ut, cum equidem regni Ottoniani
annus, non ab anno 937, sed è jam dictis
ab anno 936 numerabit, nequiquam sent, quod
minis verba, quibus regni Ottoniani initium
ab anno 937 in Sortiano Rogeri editione re-
petitur, ab interpolatore in hanc intrusa cre-
dantur, officiat; deinde verò, ut, cum scri-
ptoribus, qui Henricum Augustum anno 936
secunda Julii die obisse scribunt, standum
omnino è jam dictis sit, Sanctus noster, qui us-
que ad Henrici Augusti obitum litteris asper
sub Balderico dedit, fuerit ut minimum usque
ad anni 936 secundum Julii diem apud antissi-
mum illum commemoratus.

Idi
aut.

E

936 est
novitas

F

AUCTOR
C. R.

imperatoris Ottonis comes est peritus. Hinc factum, ut hic, qui fratrem suum Brunonem ab omni quibuscumque magistris Philosophia juxta ac omnibus aliis scientiis & vel maxime rerum ecclesiasticarum cognitione erudit aspiciat, Rationem, quod id carius consequeretur, in curam sed animi, ut apparet, 944 advocaret. Otto, liquet cap. 21. Falsitatem, Tunc potentissimus Austrasius & subactae Italiae imperitatus; cuius frater Bruno, unicuique & singulare in Christi ecclesia decus futurum, velut preciosissimus lapis, multiplicibus philosophorum polibatur argumens. Advocatur Rationem & habetur inter Palatinos philosophos primus. Quid multa? Non desistit, donec regem illum & mirificam indolem in omnibus disciplinis perpicacitatem reddidit & peritum.

Rationem
maxime
ex
gratia
mali
est.

*34. Multitudo, qui loco super est. hinc Falsitatem statum pariter recitat, et mox sub-
jo: hic. Hic aliquis annis ante Brunonis epis-
copalem dignitatem, sua auctoritate ex infra di-
cendis 941, accidit inque adeo, antequam
Otto Italiae subactae imperaret; quod tamen
antiquitatis et tribus hoc loco Falsitatem. Ita
auctoritas habet: est Brunonem equidem suo
Rationem, quem & abundantem doctrinam & eloquen-
tiam copiosius inter sapientissimos aetate sua
fuerunt, Rogerius nam. 98. ait, in omnia di-
sciplinae et praecipue in Philosophia sacra
studii quam maxime proficisci, Falsitatem, veritas
jam dictis id tradunt, est credendum. Alibi
tamen, ut quis Ideo tantum Sancti in studiis
progressum Rationem praefertim aut illis,
quibus usus est, magistris potest adscribendum;
eo enim prout, quoniam magister labor atque
sacerdotii, constanti videtur insperare Sancti in-
doleat raroque et de natura Auctore ceteris in
litteris et scientiis propaga. Hic tantum
studendi ac legendi concupiscit ardorem, ac,
quemadmodum Rogerius nam. 13. testatur, quon-
iamque circumdabantur tubercula & ceteris
regibus, tubercula. Et ipse tam circumdore-
ret, & quod somno alii, epulis aut confabo-
lationibus tempus tribueret, legendo ille, stu-
dendo ac circumdando exigeret.*

C
professio
fuit
fuit

*35. Hinc praefertim, operam suam conse-
cravit scientiis, ut ex illis Rogerii verbis
nemo non colligit, sequeretur, musque, ut
loquatur, inter arma flectant, in Italia tamen
Philosophia sacra & profana arcana pene-
raret, historiarumque, o-mnium & poetarum con-
tento evolvenda, tam in rerum, quae ex Aste
haerere potest, cognitione, quam in aliis ai-
diorum utilibus scientiis facillè omnibus palam
praeripere. Veritatem appropinquo id esse consummum,
suavitatem quoque, Graecis jura in Latine eru-
dit, sec. 2. prout, Rosvitha Poetria, quoniam
qui eodem fec. Vita B. Joannis, abbas Gor-
tensis, litteris mandavit, scriptor. Prior
enim in Merito Oratoris I. P. negri & S.
Brunone, postquam hujus fratrem Henricum
nonnullis eximiorum laudavit, ita, aliis hic
sequenter, quae omnia, quod usque post adhuc
sint futura, huc tranfuso, mox canit:*

*Post hanc Ecclesiae pulchrum Brunonem alme.
Gratia pontificis quem duxit summa perennis
Dignam catholici cuem gelibet populi.
Hinc quoque divino natu patris pia cura,
Abstractum gremio clare nueris amulo,
Ipsum servitio Christi socii reliqui,*

*Ut regni potens possit condire relictis
Miles insignita semper regnantis in aula.
At Christi Puris sapientia vera penitus
Tyronum relevando suam clementiam istum
Isti dona delecti tantum praecium Sophiae,
Quod non est illo positus sapientior ullus
Inter mortales fragilis manus sapienter.*

*36. Ita laudare poëta, dicitur fuit, Bru-
nonem rerum multarum cognitione aut, si me-
ritis, altioris etiam utilitatis scientiis quammaximè
inter eos, qui aetate sua veluti erudit ac sa-
pientes celebrabantur, emiserunt, declarant.
Nec mirum dicitur id facile scriper, qui,
ut dixi, secundo delecta Vita B. Joannis,
abbatis Goricensis, litteris monavit. Ait
enim, quomodo & hic, qui fuit, ut Ros-
vitha & doctus, Joannes abbas S. An-
selmi Metis existeret, apud aut in illa Bra-
ti illius Vita nam. 116. loquatur. Bruno...
inquit, germanus regis (Ottonis) filius
sapientis & doctus, cum rerum publicarum,
tam omnium liberarum eruditione discipularum,
ita appropinquo eruditus, ac sui temporis om-
nes sapientes, & antiquos penè aequaverat,
cui insuper & Graecae lectionis multa accesserat
instructio, omnium tunc temporis publicè ac
privatim agendorum communicator ac prae-
stantissimus inter consilios. Scriptori isti & Ros-
vitha jungi queant jam super laudati Falsita-
tem abbas & Otmarus, eorum alter S. Bru-
noni è jam illis existit aequalis, alter fuit
sec. 2. suum sequentisque initiation fuit. Prior
enim Brunonem in philosophicis studiis eru-
ditissimum unicuique & singulare in Christi Ec-
clesiae decus in super erat. Abbatum Leoben-
sium Albi cap. 20 & 21 appellat; postere-
verò, est, ut post videmus, singulis ac levi-
bus vulgi ramoribus deceptus perisida labem San-
du perperam aspergat, sapientissimi tamen titulo
eum condecorat. Verum Sanctus, qui & scri-
ptoribus modo memoratis aliisque propemodum
omnibus, qui aetate ejus sen fec. 2. fuerunt,
conspere ob doctrinam juxta ac multiplicem
scientiam fuit laudatus, nos minus ob virtu-
tem ac singularem moram probitatem laudari
promeruit.*

*37. Utinamque studii vacaret, hand prope-
rari tamen calamicose patrocinari, consilium as-
sumptum, opem ferre miseris, quociescumque id
faciendi opportuna, quae via usquam daret,
siste offerret occasio, omitebat. Tantum aberat,
ut scientiis insisteret, ut contra, quod
magis huc praereteret, tanto inde redderetur
hamillior. Pius quidem quid gravitatis inde-
bet; verum hoc & d fuit semper aliena &
cum urbanitate, ut biographus noster, qui hanc
aliaque ob speciem nam. 12. nos docet, asser-
mat, erat conjuncta. Hinc fuit, ut, quem-
vis Bruno episcopi characteris nomen esse
insignitus, ob episcopatu tamen, ut loco cit.
biographus addit, ac ab aliis quibuscumque
praestantissimis viris, qui nihil, nisi ob ad-
vocat, in religionis causa vel magnam vel praer-
entem maliebant, adhiberetur in consilium.
Hinc verosimillimè etiam factum, ut rex Otto,
aquosissimus, meritorum affluat, fratrem suum,
cujus praeclaris animi doctus, virtutem ac do-
ctrinam anteversum ore praedicari audiebat,
religiosis familiaris ritè gubernandi apem ex-
stimans, ei, etiam si adhuc tantummodo ado-
lescenti, monasteria aequalis administranda com-
misit. Primum dispensatio, inquit nam. 15. Ro-
gerius*

erudit
fuit
vita
fuit

E

praefertim
nisi offerret
aliquam
ad
ad-
fuit
fuit

gerius

A gens, credita est illi adhuc adolescenti in quibusdam monasteriis, in quibus degentes cum idoneo Ecclesie testimonio, partim voluntate, partim vi ad regularem vitam transiit, scilicet, quod & in vita bona praestaret. Ipsique post paululum deo facta loca, inuente regis liberalitate, privilegiis & immunitatibus praeiunctis reformavit, nihil sibi suavis exinde beneficii iure referens, nisi quantum cenobitarum patres sponte causa caritatis opulerant. In his exibat Lorebom, locus regum magnificentia nobilis, adhuc in memoriam tanti Viri retinens & praetogativam libertatis & monumenta religionis.

*ut, ut in
Anallibus
Laurishamensis
editur,
post Eber-
gism.*

B 38 Ito ille; verum quondam, quae hic narrat, gesta? quondam S. Bruno monasterio Laurishamensi fuit ab Otone praefectus? In novissimo Anallibus Laurishamensis editione, anno 1766 fuit redditus diplomati Laurishamensi titulo facta, ad annum 944 sequentia haec occurrunt verba: Post Ebergismum (Laurishamensem abbatem) Otto fecit scilicet rex germanum suum Brunonem Calanienfem solus archiepiscopum & omnium virtutum floris aliorum eidem monasterio praefecit. Hic inter cetera pietatis opera, quoniam solum in ecclesia sibi commissa, sed etiam per totum fratris regnum fideliter & feliciter gessit, apud solis huc metropolim tria monasteria construxit, unum apud sanctum Pancratium, ubi conditus requiescit, aliud ad sanctum Andream Apollonem, tertium ad sanctum Martinum. Laurishamensi quoque monasterio inter plurima liberalitatis suae deon thesaurum argentorum magnam & duos aliorum circulos argenteos contulit, & xxx hulas in Brunus a fratre suo Otone sancto Nazario (id est, Laurishamensi, quod ad petronum sum S. Nazarium veneratur, monasterio) dari cepit.

*Et quidem,
concordat ac
Gleisio ut
jam est,*

C 39 Cum monasterio Laurishamensi praefectus fuisse Bruno, priusquam Colonienfis esset archiepiscopus, per verba, ann. 37 recitatus, non obscurè à Rogers insinuat, in Anallibus Laurishamensibus per haec, modo hic transscripta, antiquo Colonienfis Archiepiscopi titula, non quod jam tum, cum Laurishamensi monasterio à fratre suo Otone fuit praefectus, archiepiscopalem illam ecclesiam moderaretur, sed quod postea moderandam accepit, condecorari est consuetudine eam usque ad tempus, quo id factum, seu ex infra dicendis annis 953 anni sex ab anno 947, quo Bruno abbas, frater Ottonis, concilio Virdunensi interfuisse à Prisoardo in Chronicis ad annum illum offertur, numeretur, hinc sexcentum omnimodis monasterio Laurishamensi praefuisse Brunonem erroremque adeo in Anallibus Laurishamensibus, qui Laurishamensi Brunonis praefectura quatuor duntaxat annos per verba supra recitata attribuant, eundem, Gelenius in praefata Hierotheca pag. 54 existimavit. Verum, cum Sanctus, non solum Laurishamensis, sed etiam (Rogeri verba ann. 37 recitata videlicet) plura alia monasteria gubernanda ab Otone accepit, unum horum aut alterum à Laurishamensi diversum, & verosimiliter quidem ob infra dicenda Corbeia-Nova, ante annum etiam 947 accepit potest, si quae & ut abbas concilio Virdunensi tunc interfuisse & strenuo amplexu, priusquam Colonienfis archiepiscopus crearetur, existisse abbas potest, esse interim nec citius quam

Octobris Iunus P.

anno 950 Laurishamensi cenobium moderandum accepisset, nec id etiam diutius quam annis quatuor reversisset.

40 Et vero Brunonem haud ante annum 947, imò nec ante annum 950 monasterio Laurishamensi fuisse praefectum ac prius in Anallibus Laurishamensibus, qui per verba supra recitata id factum ad annum 944 assignant, errorem eundem, ex Ottonis 1, quod in supra laudata novissima Anallibus Laurishamensium editione tom. 1, pag. 120 & seq adducitur, diplomate jacto ac Felderis, quod ibidem pag. 121 laudatur, Negrolgia apparet indubitatum; in hoc enim Ebergismus, qui proximi ante Brunonem monasterio Laurishamensi praefectus, anno demum 950 ab ipso traditur; in diplomate vero, quod anno 945 datum narratur, idem Ebergismus veluti tunc adhuc vivens ac monasterium Laurishamensem gubernans laudatur. Est itaque Bruno annis quatuor aut alterum, aut forte etiam, quorum immanis Concordia existeret, per amonasteria, à Laurishamensi diversa, administranda à fratre suo Otone ante annum 947 sive Virdunensi tunc celebrantem synodum accepit, postea tamen haud citius quam annis 950 fuerit praefectus idque ab hoc anno usque ad tempus, quo factus est Calanienfis episcopus sui annum 951, ac prius non per annos sex, ut Gelenius supra laudatus vult, sed per annos quatuor, ut Annales Laurishamenses perhibent, gubernavit. Verum, cessi sic habere, haud propterea tamen, ut apparet, intra quadringentum illud praetogativam libertatis, de qua per verba, ann. 37 recitata, Hierographus noster loquitur, monasterio Laurishamensi, agere Brunonem, fuisse concessam sibi restitutam, restitutaque. Verosimiliter enim per praetogativam illam libera intelligitur, quae sicut illi affectu fuerat adempta, ab aliis ecclesiis; hanc autem monasterio Laurishamensi anno demum 956 restitutum fuisse, Regione continuatur docet. Sed haec de sacro istius affectu jam dicta sufficiant. Ad id, quod Corbeia-Nova vocatur, quodque verosimiliter inter monasteria, Brunoni, priusquam Colonienfis fieret archiepiscopus, ab Otone sive tracta sive commissi, numerandum jam supra indicavi, sermonem modo converto.

41 Annales Corbeienfes ad annum 953 sic habent: Bruno, commonachus noster, Ottonis regis frater, sic archiepiscopus Colon., ac deinde ad annum 954. Functus sedali economi de boni prelati officio, noster in omnibus, suum biblicum monasterio & supellectilibus fructum, pauperum insignis benefactor; hunc autem veritas, monachus Corbeienfis anonymus, qui Annales istos scripsit, monasterii sui praetatum seu abbatem existisse Brunonem, indicare mihi videtur, nec facile futurum patet, ac quis mihi hac in re haud offendatur. Verum an Sanctus, quem praeterea Commonachum suum verbis mox datis laudatur monachus Corbeienfis anonymus appellat, veri etiam monachum in monasterio Corbeienfi fuisse professum? Idem Anallibus Corbeienfis anonymus ad annum 945 sic scribit: Otto rex ad petronum Brunonis, fratris sui, cum monachi Corbeienfes, monasterio nostro multa coniecit; hunc autem verbi, Corbeienfem monachum existisse Brunonem, luculentissime sunt erudit; verum Ro-

*deus de-
mon 950
fuit praefec-
tus. L. V.
Laurishamensis*

*f. quod Cor-
beia Nova
vocatur sa-
pent. H. J. de
B. 1018*

VIII 2 ge-

ADNOTAE
C. B.

gerus in eode Sancti nostri Vita, quom longa
est, nusquam suppleatur vel verum, è qui
cum, non dicit monachum Corbeisensem, sed
vel monachum existisse, colligit. Rogerus
quidem, fuisse à Brunone S. Pantaleonis prope
Coloniensem monasterio abbatem, nomine Chri-
stianum praepositum, num. 42 praefatus, mox
subiungit, brevis ad hunc à Sancto nostro ex
Occidentis partibus scriptum fuisse communi-
catum, sequentibus hisce concepiam verbi:
Ut sis, quod vocaris, cura, gentilitati ne da-
generis; id serio triumpho, ut non, sicut
prius, antiquetur, sed de virtute in virtutem
ut eatur, nova; verum è verbi hisce, mona-
chum existisse illam, è qua profecta sunt,
colligendum haud videtur.

non amodo
monachum
ut rationem

42. Mobilioris quidem, qui verba ista ipse
met Rogerus Soc. v. Bened. part. 1, pag. 335
perperam attribuit, concludere ex iis Rogeri
monachum fuisse, promanant; verum id,
fictum re expulsum, è veritate non modo quan-
tum ad Rogerum, sed etiam quantum ad
Brunonem, ad quem illa verba veri spectant,
certissime esse alienum, comperio, nec dubito,
quia id pariter comperit fuisse, quicumque
hac aetate animo expendunt. At vero, in-
quit, Rogerus, de Brunone adhuc odole-
fcentulo, per Ottonem fratrem iam regem è
scholis in palatium vocato, num. 10 loquens,
fuisse cum iam cum Deo dicunt, perspicue
arctat. Iam Sanctum à prima aetate, patris
gremio abstractum, Christi servitio, volente
patre Henrico, fuisse mancipium, fitem fa-
ciunt Roswitha poetria corvina, num. 35
ex Ottonis Paganini hac transcripta. Patet,
sic habet, loqui, quod Roswitha ait, veri-
similiter tamen, cum Bruno literis imbutus
Balderico episcopo traditor, acciderit; ve-
rum quid tum? Inde Sanctum vitam monasticam
è patre suo destinatum fuisse, necnon mona-
chum aliquando existisse, concludi haud po-
test. Veritati enim Rogeri & Roswithae as-
serta erant omnino consona, si vel canonici
prius sui etiam sub episcopo secundum cano-
nes viverent à teneris originalis fuerit San-
ctus seu adscriptus seu destinatus. Res ap-
paret omnino certa; verum, sistebatur fursan
modo, quod ergo ratione Bruno, si monachus
haud fuit, ad annos supra citet. Monachus è
communi, iterumque deinde ad annum
905, quo ejus obitus referatur, olim tormo-
nachus noluit ab Annalista Corbeiensis vocari?

hic la non
dicit

43. Esti quidem hic fec. demum xv flore-
rit nec omnia è singula, qua scribit, è fidei
praebrata documentis hancse assertori certo
quod, in datione canonem, qua de Sancto no-
stro memorat, revocare nolim; verum, credi-
derim eam, ab annalista isthoc hic, quas jam
memoravi, appellationibus Brunonem distingui,
quod in monasterio Corbeiensis frequenter sur-
rit veritas, tuncque ibidem non fecit ac
monachus inter monachos monasteria etiam,
est in eam vitam monasticam ex voto haud
esset abstractus, iustitiam observans, vixerit.
Abdissolutus in Annalibus Benedictinis ad
annum 942, num. 49 Corbeiensium, qua supra
transcripti, Annallum verba, quibus Otto rex
ad patrem Brunonis fratris sui, tunc monachi
Corbeiensis, monasterio Corbeiensis antea con-
cessisse dicitur, pariter transcribit, neque ta-
men monachum existisse Brunonem, proman-

tiat. Imò contrò, cum dicitur Annallum ista-
rum verbi max fidei, veram Brunonem
monachum fuisse, non dicit Rogerus, ejus
Vita scriptor, monachum existisse Brunonem
non videtur. Adde quidem, Sanctum è Fro-
doardo vocari abbatem, eoque de re lib. 46,
num. 95 à se ibi tractatum; verum, dum post
ibidem de abbati appellatione, Brunoni à
Frodoardo attributa loquitur, nihil omnino,
quod Brunonem monachum probare nolum
sit, adducit, nec hic è sola ista appellatione,
cum subinde fec. etiam x monachum cano-
nobilis, qui monachi non essent, praefuisse no-
fiantur, potest laferri.

44. Neque vero inter scriptores recentiores
bene minus, de Brunone locutos, vel unum,
qui aut inde id inuenit, aut monachi etiam
appellatione Sanctum nostrum distinxit, in-
venio. Hunc nempe monachum haud existisse,
vel omnes vel saltem plerique existimant,
neque sane immutito; cum enim scriptores
propemodum omnes, qui saeculo decimo flore-
runt, Brunonem, cum de eo loquendi festi-
obaliti occasione, summi laudibus effertant,
neque tamen omnem monachi studio asplum
distinguant, iam vero id etiam Vita S.
Joannis, abbatis Gorrensis, scriptor è ab-
batum Landensium historiographus Folcwinus,
qui ambo tamen ipsimet existere monachi im-
petantque Brunonem leonem, haud facient,
id enimvero, cum futurum fuisse, ut, si mo-
nachus existisset Bruno, id nullus ex his
omnibus vel verbo indicasset, verosimile haud
apparet, re etiam ipsa monachum haud ex-
istisse Brunonem, argumento est perquam va-
lido; hinc autem & vel maxime ex eo, quod
ipsimet Rogerus, qui, qua ad Sanctum no-
strum spectant, diligenter literis est comple-
tus, nihil etiam, è quo monachum existisset
Brunonem, elicias, usquam suspicet, re etiam
ipsa monachum haud existisse hunc San-
ctum nostrum, ac proin Corbeisensem, qui San-
ctum facere videtur Corbeisensem monachum,
Annalis modo supra assignatus intelligendus,
opinor.

45. Verum, esti Sanctus noster haud ex-
stiterit, ut è iam dictis apparet, monachus,
tamen tamen, qui, spectatis hic, qua Roswi-
tha & Rogerus scribunt, Dei servitio jam
cum, cum adulescentulus duxerat esset, imò
cum à patris gremio vix fuerit abstractus,
maniparus è iam dictis fuit, jam inde ab
anno 942 ac proin, est è anno 941, quem,
ut vidimus, nesciam consecutus est, consu-
gultur, jam tum, cum dimittat septemdecim
circiter esset annorum, diaconatus ordine,
quod sane mirum videri potest, fuisse insigni-
tum, fidem facit Ottonis 1, quod à Schateno
in Annalibus Paderbornensibus pag. 286 &
seq. integrum recitatur annoque 942 darum
notari, diploma; in hoc enim, qua Otto
multa bona, ac fecisse è iam dictis in An-
nalibus Corbeiensibus ad annum 942 ascri-
bitur, monasterio Corbeiensis concessit, S. Bruno,
ad casus preces facere id fecit ait, Diaconi
titulo distitit affuit; est eodem, quoniam
quidem post, sacerdotio etiam insigni Bruno-
nem concegit, nusquam expressè notatum
invenio, cum tamen, priusquam in episco-
pum Colonienfem anno, ac mox videretur,
953 eligeretur, sacerdotem jam existisse, vel
ex eo, ut apparet, fuit est colligere, quod,
est interius
Dicit à tenore
dicant
admodum
ad hoc japo-
ni ferre
dianum.

A *f* *con cistis, jam inde solum ab anno 952 Ottonis archiepiscopus existeret, ut fides facit vel huius apud Meibonium loco supra cit. efflans ac d. Meibonio tom. 3. Annal. pag. 517 etiam memorantur Diploma, quod anno 952 datum notatur subique sequentia ista verba, Ludolfus cancellarius ad vicem Brunonis archiepiscopi recognovi, habet subscripta.*

§ IV. Eligitur Colonienfis episcopus ac paulò post Lotharingæ præfinitur; quandonam hæc facta.

Anno 953
eligitur
episcopus.

C *S* *Ublaro d. vivis Wicfrido, Colonienfium episcopo, suffectum fuisse Brunonem, Ottonis regis fratrem, & nulli nostri biographus num. 17 & seq. non docet, idque anno, quoniam non exprimit, 953 factum, Frodoardus in Chronico, Regionis continuator, annalista & chronographus Saxo, Hugo Flavilatenfis olimque universalis confesso tradunt; ut sint, quia anno illi Sancti nostri, etiam inter rem Leodensis apud Labbeum tom. 1. Biblioth. idem pag. 336 Chronicon ad annum 953 referat, creatus fuerit Colonienfium episcopus, dubitandum non sit. Verum quo anni illius mensis grave die id evenit? Wicfridus, Colonienfis episcopus, cui proxime Bruno successit, mortem anno 953, die vii Junii d. Frodoardo in Chronico evulgari, Dionysius Samaritanus Gallia Christiana anna tom. 3. col. 645 affirmat; verum Frodoardus in Chronico hæc duntaxat, quæ hæc spectant, sequentia verba, Wicfridus Colonienfis antistes designatur, & Bruno, frater regis Othonis, inde pontifex ordinatur, cui etiam Otto regnum Lothariæ committit, ad omnia illam subministrat. Nec plane habet Hugo Flavilatenfis, ut miror d. Sigismundo Calles, qui Annellum ecclesiasticorum Germanie tom. IV, pag. 321 Wicfridus, Colonienfis episcopus, mortem anno 953, die septime Junii consignat, abbatem Flavilatenfem in inferiori paginae margine citari. Adjungit quidem adhuc Necrologium Fuldense; verum id apud Labbeum tom. 3. Rerum Brunavie. pag. 764 Wicfridus obitum ad annum 953 commemorat duobus circummodis utitur hæc verba: Wicfridus archiepiscopus. Hæc considerans non possum non, ad Wicfridum verè vii, quæ mortem ejus Catalogus signat, Julii die obierit, hæc dubius; verum, est sic habeat, Wicfridum equidem dicto anno circa mensem Julium obisse etque in sedem Colonienfem mox successisse Brunonem, ob eam, quæ biographus noster scribit, in annum indico. Meritum, an immerito, & non nam dicentis patet.*

Id, gravissimè
in regno

47 Nonnulli de tempestive seu magna rerum perturbacione subito exortæ, quæ, ut quondam loqueretur Isidorus imperatoris fuerint causæ, solum ait, præfatus, non. 16 primo subiungit: Tunc sancto Colonienfis ecclesie prætor Wicfridus, diu admodum imbecillus, regni tamen maiestati & patrie finis fidus, fectis tandem relictis terre arduis, superis spiritibus sociatus est; plebs autem, destituta pastore, in ipsa confusione nil accipit, nil varium molia, u-

niam unice opertum in domino Brunone, magnifico viro & probatissimo, sibi delegit solatum, secus iniquum & totius cleri consilium; ac deinde, nonnullis in Brunonis laudem interpositis, num. 18 ita proseguitor: Conspirantibus inque omnibus & idem in Christo sentientibus, eum adhuc inhumatum & ad oculos possum, secundum consuetudinem loci, corpus bonæ memoriæ doctissimi ejus aliquarent, electi sunt à senatu sanctissimi quatuor summi viri & eodem numero laici, omnes apertim eraditi, qui omnia hæc perierunt ad palatium, & pascuisti post delectum destinationem electionis utraque, memoriam delictis impetrant solatium. Quod multa? Complacuit (Deo genita) imperatoris auctoritas sic & temporis & loco consulere, ut postea tanta constanti visitacione solentur ad deusituti gregis custodiam mitteret. Multas tandem & ceteris terrarum imperiis in castris Regis barbaracula cum spiritibus nequissimis pugnatibus intravit.

48 Wicfridus itaque, uti ex his biographi nostri verbis intelligitur, vitam cum morte tunc, cum gravissima in regno perturbacione, imò in regem Ottonem, in qua ipsemet hujus, ut postea num. 25 idem biographus tractat, filius Ludolphus portem habebat, conspiratio seu conjuratio esset exorta, cum autem, statimque post Bruno mortem omnium suffragio Colonienfis episcopus decessit loco electus, Constantem & regis castis, quod ob infamia dicenda bene notandum, à fratre suo ante eo missus, advenit; cum autem deinceps, omnia accionibus, in cathedram episcopalem fuisse ab ipso mora ibidem evolutus, haud diu post, uti quoque Rogerus num. 22 & quoque sequentibus narrat, manifestant, ab Otzone, qui tunc Murganiam, & Ludolpho aliiisque rebellibus occupatam, obsidebat, acceptus, nepotem suum, qui in castris, securitatis sua per obsides acceptus, venerat, foras à turba suam acceptam, gravissimo sermone in viam reducere est coactus. Ut ergo, quo crederet tempore Wicfridus obierit, etque successit Bruno, habeat compertum, hic tantummodo, ut consideranti pateat, quandonam ipse in Ottonem conjurato fuerit exorta, quandonam ad hanc comprimendam exercitum is princeps eduxerit, Magentiam cum hoc obsideret, securitatisque sue per obsides acceptæ, in parvis sui castris inde Ludolphus venere, studiosus lector est doctus, idque proinde, narratione etiam, ut sic, tam quæ biographus noster scribit, quam quæ in Comment. hoc fusiade dicende, lucem inde occipiant, paulo altius ab his, quæ distans conforationem præcesserant, repetito, præstiteris modo hic sum.

49 Sub anni 950 finem Lotharius, Italia rex, qui à patre in regni consorsit à patre Hagone vocatus, regionem annis aliquot gesserat, excesserat à viis, Atlelclidum viduam, quæ Rodulfus, Burgundia quondam regis, filia erat, post se relinquerat. Berengerius, Berengerii augusti ex filia nepos, qui, Lothario adhuc vivente, post rex erat, re comperto, xiv Decembris die regni gubernacula Thais suscepit, filiumque Atlelclidum in regni consorsium adiecit. Adlelclidum hæc, quod regnum sibi firmet, possit aquare; verum d. muliere, quæ cum marito suo Augustus pari Hlygoni experiri fuerat infelix, possit

contra Ottonem
conspirationem
exortæ, est
factum.

R.

Idem, quæ,
sequitur in
Hagone ad
Ottonem ex
peditore,
etiamque
indem ar
re adlelclidum
de,

AUCTORE
C. R.

passus repossem, tam delictis, non ut regiam, sed ac vile mancipium habuisti, et etiam praefectus, ut Willa, rixasae conjugal suae, pugnis calcibusque contritus in carcerem detraheretur; verum rex Otto, qui, con-
 jure sua Ladisla, et qua Ladislaus regni haereditatem Ladislauique filium generaret, a quadrien-
 tia circiter jam amissa, hac omnia iustitiae, regnumque Italiae reliquis suis regni adju-
 cere desiderans, in Italiam, quod Adelchis-
 dum, et Berengarii custodia ereptum, sibi in
 conjugem ac cum ea Italiam in ducem acci-
 piat, profectus cum exercitu statuit, omnia
 in expeditionem parat, in Italiam, ubi, qui
 parvi praeteret, filius Ladislaus nihil me-
 moratu dignum, patrav Henrico, Bavaria
 dux, adolefcenti in amicitia praetulerat, ut
 Reginaris continuatur ait, adversante, ege-
 rat, magnis laboribus properat, et sub Se-
 ptembris initium anno 951 appulsus, brevi
 totam Italiam superiorem pervenit, Berenga-
 riumque ad Canusin acri, in quam Adelchis,
 et custodie, cui fuerat inclusus, elapsus, sese
 receperat, obsidione recedere compulsa, regi-
 nem ad sese evocatum honorificeque susceptum
 matrimonium sibi iungit.

Ad Ladisla
 & Conradum
 in regem ab
 euntes hic
 memoratur

50 Verum Ladislaus, navis hactenus nuptias
 in detrimentum suum cessans, sine ullo
 fide, elis id suggerentibus, suscipiatur, pa-
 tris Henrico, quoniam sibi adversari fene-
 rat, laetus in patrum una cum Friderico,
 archiepiscopo Maguntino, etiam patre rever-
 entior oculaque ibidem adversus eum agitat
 evasit. Rex, Titian primum celebra-
 tum Nativitatis festo, in Germaniam anno
 952 sub veris initium et cum nova sua con-
 jure redit, restitit in Italia, qui Berengarian,
 ejus vires nondum penitus acria erant,
 omnia fulgeret, Lutharingia dux Conra-
 do. Ibi, qui cum Ladisla, Ottonis filia,
 matrimonio junctus erat, Berengariamque con-
 silio potius, quam armis subsecutum censebat,
 eptato viri callidus, firmus ei, fore ut,
 si sese Ottoni submitteret, Italia regnum,
 quod contra principis hujus voluntatem tenere
 non posset, benevolentia ejus obtineret, spem
 facit, cumque sese id pro ea, qui apud fœderum
 suum valebat, auctoritate et gratia effren-
 ram, spontandisset, Berengarian fidei ejus sese
 committit, ac cum ea ad Ottomem, anno
 952 ad Maium nondum proventus, in Germa-
 niam antea ad regis callagatium fuisse
 amissus, nec nisi verba, quibus, quod deside-
 rat, in mensum Augustum differatur, acce-
 pisset, hinc Conradus ac Ladislaus, qui totum
 id Havia, dux Bavaria, sibi maxime suspecti
 ac ipsi artibus ascribentibus, quammaxime
 fœderant, omnia, archiepiscopo sese inter amicitia
 contrahit, ad Ottomem, prior quidem in Lutha-
 ringiam, et ejus dux erat, pulsatur verbis in Sue-
 viam sua, ut tunc vocatur, Alamaniam,
 quoniam, acri sua de patre Hermannus, qui
 illius dux erat, et tris circiter annis de-
 fundis, abduxerat, abcedunt.

conjugantur
 huius excitata
 sunt, anno
 953

51 Otta statuta mensis Augusti die Beren-
 garia ejusque filio Adelbero, sese in Cilen-
 tium ejus irruentibus, in publica regni apud
 Augustum vindexum conventu Italiam, A-
 quilensi duntaxat ac Veronensi maris, quas
 fratri suo Henrico, Bavaria dux, committit,

exceptis, regendum permittit, reliquos ita
 composuit, Otto in Saxoniam, Berengaria
 ac filia ejus Adelbero in Italiam revertentib-
 us, redit, indeque hanc ita die post Fran-
 cfortum ad Manum, natalem Domini diem
 ibidem celebraturus, se confert. Atque hac
 omnia, quae modo ex Wicthold, Ottomem,
 Friderico, Reginaris conclusione et An-
 nalista Saxoniae compendit hic et dubius nu-
 meris praxime praefectus expositi, in Italia
 et Germania anno 951 et seq., ut jam satis
 satis locis indicavi, sunt positi; nunc quae an-
 no, quo deterrima, jam antea ad Conradum
 et Ladisla in Ottomem formata, conspiratio
 erupit, 953 acciderit, testari etiam et qui-
 dem praecipit, quod postquam ad mensum
 ac diem, quo circiter Wicthold obierit hacten-
 que in fœdem Colonensem fuisseque fuerit
 Bruno, determinandum conducit, ad aculos
 ponendo. Reginaris continuatur, qui antea
 pro more, acri sua multis in locis usque,
 a Nativitatis Domini festo ardit, non
 paven, quae hac ipsiusque ejus verbi jure
 transscriptis, suppeditat. Anno, inquit, Do-
 minici incarnationis 953 rex (Otto) Natalem
 Domini Francconardis celebravit, indeque
 Alstium progrediens, fuerat fux Bertus, ma-
 tri testet dominus Adelheide regine, abba-
 tiam Meraniam dedit.

E
 detest, rex,
 Augustus
 ut dicitur,
 non rati-
 ficat, Colo-
 niam post Pa-
 scham, Luthar-
 ingia dux,

52 Tunc jam animositates et consilia occul-
 te contra eum facta palam ceperant apparere,
 et unusquisque eorum, qui in corde contene-
 rant, apparere. Rodolphe enim illo de Alstia
 et Ingelheim Palcha celebratur, Ludolbus
 filius ejus et Chunradus dux nequam, fau-
 toribus et maxime juvenibus de de Francia et
 de Saxonia et de Bavaria sibi condantis, conspi-
 rant, et quocumque poterant, munitiones
 seu castra suorum solitum manebant. Nec
 enim jam eam agitur, quod tendebat, sed
 aperta rebellionis signa monstrabant. Rex igitur
 Ingelheim perveniens, paucis suorum fide-
 lium locum habuit, non tunc inter duces hos-
 tes Palcha celebrandum ratus, Maguntiam
 inde fecit. Ubi alter, quam regem decebat,
 diutius ante portus expectans, Friderico ar-
 chiepiscopo jam cum illis consensiente, vix ur-
 bis ingressum obtinuit. Tunc Ludolbus et Chun-
 radus ibi facta ad eum humiliter, ut postea
 claret, venientes, nihil talium se in ejus con-
 trarietate egisse dicebant. Sed, si Hunrichus
 frater ejus in Palcha Ingelheim veniret, illius
 se comprehensurus, non negant; quod rex
 tranquillè ac modestè suscipiens, navigio Colo-
 niam mitit indeque progrediens Deoamni
 vico Palcha celebravit. Post Palcha, condantia
 fidelium suorum multitudine, Coloniam iterum
 rediit, ibique Mortem archiepiscopum, in quo
 maxima spes et fiducia Ludolbus et Chunradus
 esse videbatur, omnesque Lutharinges, excep-
 tis paucis, quibus praeside de ripae conti-
 erant, obvios habuit, et ad amicos suis defici-
 entes, benigna ad se venientes suscipit chentis
 et in suis fidelitate firmos et stabiles coadun-
 avit.

et quibus
 Conradus
 expositus,
 in fœdem ad-
 ceptis, in
 Saxoniæ
 se confert,
 indeque
 puen-

53 Ita hactenus, quae laudavi, Reginaris
 continuatur; Meraniam autem, qui Adelbero
 vocatur, episcopo reliquisque Lutharingesibus,
 ut in veris jam datis narras, Colonia in fœ-
 dem acceptis, Otta inde in Saxoniam rever-
 sus, filio generosque severè, ut, ad sese publi-
 cos hostes haberi velint, fœderis amicitia pa-

A nicadas tradiderat, injunxit. Lotharicus sita, ac nō aliter vocantur. Lotharici lateres, qui, quod jam dictum, fecerant, arma in Conradum, docem suum, inscripserunt. Lotharici... cum regem ducl Castredo semeliter offensum, eum jam olim et lascofio essent, eo quod ducentum super eos administraret, ipsi lateres, nem contra eum sumant, inscripserunt. Lotharici, mox addens, accersit inter partes divitum fuisse, neque tamen ubi, avit, paginam dritmente, mīstion et hīst. Verum nūstet, quod, ut Wītkindus & Brodardus, firmiores ambu synchro, in evārdia adducunt, dicendum appere, Rogerio, Hagenocum comite, & Conrado, quorum prior et quodam hujus eorum obsequium, postior ad obsequium sublevarat venerat, congreffu, Conradus, ut Brodardus in Chronico ad annum 953 tradit, in fugam vertit. Mozaniamque sefti redire et emittit. Hic comites jūm reliquis cum castro Lythi, est lueret. Fredericus archiepiscopus, pariter mora audito, civitatem illam intravit, Bīscamque, rerum eventum ibidem expectans, sefti receperat, conjungit. Rex antea, Mozaniam iniquis suis delictis, ad eam obsequium ingratum cum exercitu, eul etiam Henricus, Otconius frater, cum capitis et suo Bavariae suu Brodardus ducem aduissis, sefti conjungit, velociter gressu maritim accedit. Quo circiter anni 953 die res gesta fit, simulque, qui elvraus illius obsequio fuerit perissa, ut etiam quamdam dicitur, Wītkindus illi exponit. Verba ejus omnia, quod precipue ad rem nostram hie saliant, hoc transcribo.

14 Sic habent: Rex... circa Calendas Julias, motu exerto, armis filium generumque quatuor tentavit, obvias urbes parvis aduissis aut armis eunt aut in dedicationem accersit, quousque Mozaniam perveniret, quam filius cum exercitu intravit patrumque, debita miserabile, armatus explevit. Ibi pluraque civile & omni calumnie acerbis bellum ceptum: multae maculæ maris admota, sed ab urbanis destruit vel successu, crebre ante potius pugne, raro fortissimas statim fuisse; eandem enim res uxoribus vanare, dum dominatorem regni fore, latus succellere metuebant. Obsequia itaque dum seraputa dies sermo excederet, sermo sic ut pice; unde dictus est ubi in urbem confluideret. regis Eberhardus, quod libera via exilium p. teret in castra erimen purgandi, de poco uque cocondia tradidit. Quod de S. Brunone, nepotem suum Ludolfum, cum obsequio, quo ex urbe Mozaniam abiisset ad Ot conis castra absque acen transiit possit, dedit fuisse, in viam revocare conato, & Rogero, et supra vidimus, nam. 26 narratur, id hanc dūte eodem tempore, quo, quod Wītkindus hic de Eberhardo, in obsequium, quod liber ex urbe Mozaniam ad Otconis. cūro accessit potere, obsequia doro, hic refertur, emerit; cum antea non postreum tunc, eūm urbis Mozaniam per Otconis obsequia, hanc dū admodum post primam Julii diem incideret, per dies elidit stragines sua dūte fere menses, et ex Wītkindi verbis jam datis & Brodardus in Chronico ad annum 953 fāt est erure, dūstet, ac proin sub mensis Septembris initium habuisse debet locum, conspiciam sit, ut & tunc id, quod de Brunone, Ludolfum in viam obsequium Mozaniam

tempore revocare conato, Rogerus narrat, acciderit.

15 Jam verò, eim Bruno, dum id fecit, recen- ter dūstaret, ut Rogerus ibidem indicat, designatus fuisse Colonienfis episcopus, idemvero, eam, si non tunc primū, cum Mozaniam per Otconem, quod & dūstet hanc dū admodum post & Julii scilicet, obsequia capta est, eandem hanc dū ante creatum esse Colonienfis episcopus, argumentum est. Aliae, Wītkindum tunc, eim rebelliois in Otconem contages longe latque, quod ante anal 953 Pūstha hanc obdūstet, per totam regnum sefti jam distulisset, excessisse & viciis, Rogerus nam. 18 & 17 scribit, ac delate, postquam Brannonem, flumē desinuit loco electum ac & Imperator & castris Colosiam missis, summo ibidem honore ac episcopum fuisse receptum, nam. 18 & 19 narravit, novam illam Agrippam civitatis, ut loquatur, cultum & delatum an- tūbitum ad innotatorem, Mozaniam jam obsequia, in castra acculum fuisse, per eo, quod nam. 21 & 24 refert, distulisset proli. Quare eim Bruno, ut hinc, spelato, quon Rogerus sequitur, narrationis ordine, sua est colligere, Colonienfis episcopus tunc, cum Mozaniam quidem nūstet obsequia, sed brevi post esset obsequia, fuerit etiam, ac ad Imperatorem & castris Colosiam cum missis, hanc dū post inde, cum episcopatus, ad quem electus erat, possiblenam jam aduisset, ad castra fuerit ut Imperator revocatus, confidatiam fuit, ut verisimillimē eam, cum Imperator cum exercitu suo in praesidia, ac Mozaniam obsequia, jam flaret, ac proin, ut & supra dūstet nemo non eret, circa mensis Julii initium & Wītkindus diem extremum clausit & ei in episcopatum Bruno facile suffragus.

16 Porro Sanctus necdum dū ecclesia Colonienfis fuerat profectus, cum simul & fratre suo dū Lotharingia fuit creatus, seu quod (neque enim sub Otconis dūstet in Imperio erant harredum, sed & dūstet, veluti & praesidibus ac legatis, qui pro nota accoveri possent, admittitabatur) eodem recidit, Lotharici regnum, ac biographus noster nam. 30 docet, gubernandum accepit. Quæ ratione id acciderit, expina. Venerat, ut supra vidimus, ad Otconis castra, fidel obsequia ab hac in artem Mozaniam missis confos in suo Eberhardo, Conradus & Ludolphus, inde, et de pacis conclusionibus tractarent, egressi, spefec summa erat, ac bello obsequia mora simul imponeretur. Verum res longe aliter cecidit, nullamque & laborare, quo, ut dūstet, Lotholphum nepotem suum revocare ad oñi ium conatur est Sanctus noster, conficatus est frastra. Ad, qui Wītkindus post verba, supra ex eo relata, pūstet Interposuit aliter, loquatur. Ingens, inquit, intererit oritur lūctū in castris & a castris circumque flama diffusa, nunquam (Ludolphum & Conradum) urbe ex illis, alii omnibus essent a rege Imperator obtemperant. Eo ipse incausm conatū; nam, cum obdūstet edictis regis, motus Henricus (frater regis) adversus ad obsequia, (Ludolphum fuisse regis filium) Nilil te, inquit, iūctum contra domum meam regem fuisse, & uxor, omnis eorumque usurpationem te regni invasoremque novit. Ipse ergo si accideret res cūctas, si culpabilis eritio.

AUCTOR C. B.
Id folium,
tempore episcopus
parus Colonienfis
fuit electus, ut
sedem illam
circa Julii
initium,

E

ex eo verò,
quod de-
inde, post-
quam ea,
qua

F

Id autem,
Admirationem
circa Julii
initium ab-
fides. Hic
Sanctus, qui
eodem circi-
ter, quo

C

AUCTORE
C. B.

fit, contra non contra me legem duci? Signa adversum me move, & effugam de terra flumens, huius, inquit, pretium à me meque possidisse neque non poteris. Quid tibi vilium est sollicitare huiusmodi rebus patrem tuum? Contra famulum Divinitatem agis, dum domino parique res repugnas. Si aliquid felis vel valet, in me flumens tuum erome; ipsi enim tuam non timeo iram.

hinc acci-
dit hic fabu-
latur,

57 Ad hanc adolefcentem nihil respondit, sed, audient rege, cum suis urbem ingressus est; confubinus autem regis Eberhardus, cum obfess datus esset in urbem, furibilibus corruptus verbis, regi fit aversus, cum & antea ei iratus esset... Nam hanc ageretur, proxima nocte Bajovis comes frater regis, relicto eo, conjuncti sunt Ludolpho; qui pectus cum eis cepit urbem regiam, quae dicitur Reinsburg, cum ceteris in ea regione manitissimis, omnemque pecuniam ducis suis militibus divisi; conjugem cum filis petri de amicis non solum urbe, sed & regione excedere cogit... Erat autem junior Arnolphus cum fratribus, qui tale consilium machinatus est contra Henricum, eo quod paterno regno subingeretur, ipse autem domum patris privatus esset. Rursum, diutino labore fatigatus, misericordiam petiit & accipit, rege cum pœnis atmodum filium in Bajaniam subsecutente. Arnolphus junior, casus Witkindus in textu prælo huc transscripto meminit, filius erat Arnolphi seu Arnaldi, cognomento mali, Bavaria duci, qui cum anno 958 obisset, ducentum, defuncti, non filius, sed frater Arnolphi, cuiusque deinde hic anno 947 obisset, germano suo Henrico Otto imperit. Hinc factum, ut Arnaldus ille, etiam etiam ejus favor. Judicia matrimonii cum Henrica juncta esset, facili tamen cum fratribus suis ob ducentum familia sua subsecutus fesset conjunctis in Ottonem adjuveret, coque, quia hic Witkindus memorat, in Henricum Ottonis fratrem fuerit machinatus.

in col. 12a.
Lutheri-
fium dux

58 Verum rem paulo aliter, quàm Witkindus per verba modo huc transscripta faciat, gestum esse, apud nos ad diem iv Julii scriptur concurrens in Flea S. Udalrici cap. 6, nam. 39 narrat, Henricus dux, inquit, commendam civitatis Palatinus, tuncque regione Noricum Arnolphi Palatino comiti & ceteris insuper suis fidelibus, petente ad regem. Mortem autem illo ibi faciente, pectus Arnolphus cum multitudine populi fraudulenter Ratibonem cum ceteris urbibus & cum frequentia populorum & cum omnibus, quibus potuit, Luitoldi postestati subiecit. Ita ille, hæcque ejus narratio, quæ, et eo modo, quæ à Witkindo traditur, Moguntia obsidio soluta credatur, pati non videtur, cum Ratiberi narratione nullatenus concordi. Hinc enim, statimque frustraneum Brunonis pro Ludolpho in viam reducere eorum nom. 26 & duobus sequentiis exposcit, sequenti, quæ huc spectant, verba complectitur: Interca tamen modis omnibus nec doli minus quam viis certare, neque dies, neque noctes requiescere, adversarios interdum suspectos facere, nihil intentatum relinquere, neque quicquam pensi habere, dummodò id efficeretur, ut maximis inter regnum urbes & his opulentissimis, quocunque ingenio possent, tunc cunctis regni finibus facili se imperituros arbitantes.

59 At ne quid penitus sine fraude fieret, cum Arnolphi, Brunoni imprimis viro, cui summa rerum per idem tempus in Bavariorum terra commissa fuit, secretis pollicitationibus insinuas, commemorando insuper osium vetus, aperiant ut se primum, deinde Regensburg urbem præream, pultrent totam illud regnum Henrico duci perjuris abdicent; tantum sibi roboris inter eos invidia & odium vindicavit. Simul Ungros, antiquam pestem patriæ sollicitabant, ut regnum ipsum divinum invaderent; arbitantes, hoc modo sollicitudinem, quæ premebantur, aut penitus adimi, aut aliquatenus minui posse. Hoc de re, ut puta, tam subita & improvvisa, commotus imperator & magis illorum miseria, quàm suo damno, dolens, oblationem Moguntie, accepto tandem, quod petebatur, pacto, dimisit. Ita biographus noster, à Witkindo fessè hæc peram diffiniam; verum etiam se habet, Ottonem eisdem Moguntia obsidionem solvere fuisse compulsum, tam oaus, quàm aliter ferile; cum autem Otto statim post hæc, uti ambo, Reglandis continuatore atque causationibus, tradunt, in Bavariam, Ludolpho filio suo, ibidem vel jam, ut versimiliter apparet, per Arnaldum gressu, vel propellens gressu, fessè oppositum, moverit ac, primum id faceret, Lotharingia ducatum, seu tunc primum, seu prius etiam, quam quod nom. 33 narrat, accideret, ceteris anno 953, uti ex Frodoardo in Chronico ad hanc annum confert, Conradus creptus, fratri suo Brunoni, ut biographus noster addit, consulere, hic modo, ut, quandoque id Otto fecerit, quamproxime determinetur, juverit jam supra dictis, quæ tempore, quo soluta fuit Moguntia obsidio, definita do subserviant, sequenti addidisti.

60 Otto, post Moguntia obsidionem in Evariam apulsus, Ratibonem, ut Reglandis continuator ad hanc annum docet, obsedit; cum orem, postquam tres menses integros ibidem egisset, re infesto, in Saxoniæ circa Kalendas Januarii, ut Witkindus tradit, fuisse reversus nec dies pauciores certè quàm quindecim circiter inleri ex agro Moguntiano in Bavariam conficiendo impenderit, confidendum sit, et sub Septembris initium à Moguntia obsidione destitisse, et proli ut cum ab eo Lotharingia regnum Bruno miderendum accepisse sit, ut Biographus noster, imò & archidux seu supremus gubernator fuisse stetur. Frodoardus golden, Reglandis continuator & Annelis Saxo, qui Brunoni regni Lothariensis gubernacula fuisse ab Ottonem commissi, pariter tradunt, nihil omnino, unde vel diem vel mensem, quo res gesta sit, elicias, sappeditant, verum tam ad annum 953 unanimi consensu referunt, etiam id pariter, uti & jam dictis nemo non eret, faciat Sandi nostri biographus, à veritate indubie aberat Magnum Chronicam Belgicam, quod quomvis non fecit ac nos stripereque illi omnes, ecclesiæ Colonienfis episcopus anno 953 creatum fuisse Brunonem nates, em tamen quidam demum profectus sit anno Lothariensem ducatum adeptum affirmat.

Spur. fac-
tatur, ad
disputandum
hanc

sub Septem-
bris initium
fuisse anno
953 evectus
concluditur.

§ V. An Bruno, quod Lotharingie regnum gubernandum acceperit, reprehendendus merito sit.

Justus, episcopus, quod Lotharingiam gubernandum accepit, et sic hunc de re contemnitur.

Melioris, Rerum Germanicarum tam in suis in Pithetikon Annotati- bus pag. 680 de Sancto nostro primis annu- praefatus, mor de eodem sic scribit: Coloniam archiepiscopum iniquus est anno 911, ut idem Prodromus & consuevit Re- gionis. Quia dignitate non contentus post quinquaginta (ita vero, ut jam monstravi, eodem, quo episcopus creatus fuit, anno 911) ducatum Lotharingie in suum augulo sibi com- mitti passus est. Insuper hoc erat & num- quam ante in Germanis habitum. Primi enim eius episcopi, Indici Gallici que similes, nec domus ulla, nec imperia vel mera vel mixta, assebant, monores utique doctores Cariti, qui regum eius vel hoc in parte ab imperio & gloria seculari separati. Sed fides fuit & officii sine dominatione, hoc ipsum esse susceperat, quod dicebantur. Exemplum Brunonis ferat postmodum ex prelati ali, religio- neque defertur, ad dominum & imperium fide conuenerunt, similes facti sum- pit, quoniam fieri solent. Hinc locus de episcopo Witeburgensi ad Adamum Bremensem lib. 4, cap. 4. Hinc Adelberti archiepiscopi Brema- ensis studium iustitiam exterminandi. Arnulfus Veronensis Hist. Francor. lib. 9 scribit, Brunonem insulenter archidiaconum appellatum fuisse; à quo non recedit monachus Nullianus in Chronico Belgico magno. Insuper vero est, quod Walthardus Bruno- nem exemplo Samuelis exaltare solent. Longè enim alia res est veteris Samuelis quam Brunonis, quem & Fili Dei mandatum ex- pressum dissonantque salutis synagogarum doctus imperantemque sanctiores salutares, pia denique superiorum fecit episcoporum ex- ceptis ab omni gubernatione publicis avoca- bant. Annotatus venturus, hunc episcopum, fratri augulo iustitiam istam, inter primos fuisse, qui republice munus oblerint, cum hactenus episcoporum studium fuisse sacris li- teris doctis.

quoniam te- netur id nec de ambie- nte,

61 Ita Ecclesia Catholica episcopum, quem vixit non minus, quam doctus effulsi- mus, non faceret, ambicionis, superbia & inanis glorie reum agit laudatque Melancthonem verum, omnino & singula, in conducentia, quo pte, nimis partia studio obrepit, in Sanctum nostrum hic interquet, veritati ad amissum sunt causas? Ductum Lotharingia, loquitur sub verborum, quo jam ante receit, intellexit, à fratre Augulo sibi committi passus est. Fatear, sic habet; verum quis erat, Bruno- nem, episcopum, ad quem exaltat fuerat, denotare non contentum, id fecisse, cum Melancthonem concludit? Postquam hoc indicat ambicionem, primum non item. Sanctum autem ductu dignitatem seu munus non ambionse, aut, ut mor Melancthonem inuit, affluisse, Rugerius, Sancti nostri biographus, cui curat Uolentis Tomus V.

pariter, quoniam Melancthonem, filius debent, hunc oblati prae- nam. 36 de Brunone sic scri- bent: Cognito igitur imperii auctoritate, sus- cepti, ut iam dictum est, trahere augulo regni ante Lotharingam. Porro ut Sanctus hunc- quinquaginta ex ambicionem ductu Lotharingia mu- nas suscepisse, ita nec insulenter archidia- conum appellatum fuisse credendum. Contrarium quidem fuisse affirmasse aut certe credi voluisse, figuratibus hinc max iterum rectioris verbis, Arnulfus Veronensis Hist. Francor. lib. 9 scribit, Brunonem insulenter archidiaconum appellatum fuisse; à quo non recedit monachus Nullianus in Chronico Belgico magno, indecens videtur Melancthonem.

62 Verum in Migno Chronica Belgica quereor duxerat, ut conscriberet, locis, pag. ultimam 2, 74, 80 & 81, Brunonis mentio occurrit, cuiusque duo harum priores & postea alii nihil omittit, & quo dicitur, quod de Chronico istu hic dicit, occasionem arripere potuerit Melancthonem, ita fuisse, uti quippe, qui hunc memorata evolvit, conscriberet, qui, comple- rantur, oportet, ut hanc scripserit istu, quo quereor, quoniam modo elat, paginarum arduum legatur, supplebitur; verum est quoniam Nussensis, non videretur, ut illam vocat, sed Censui ut Regularis Brunonis idem Archidiaconum titulum attribuit, hunc ta- men insulenter fuisse suscepisse Sanctum, minime afficit ex prola Melancthonem, qui contrarium prodit, & veritate indubitè aberrat; quare, ut ad Sancti Veronensis, quod ad monum nihil nota est, Historiam jam respondam, in du- bium solent, an, quod in ista ab Arnulfo de Sancto nostro scripti, Melancthonem affirmat, re ipsa scribitur, sit an à veritate pa- riter in scriptis, id affirmat, hanc aberrat, recedit hanc immerito posse optari. Melancthonem quidem, dum Brunonem insulenter fuisse appellatum archidiaconum appellatum, à duobus modo laudatis scriptoribus viti, affirmat, id ex harum testimonio à Brunone non erro- ratur, sed contra nunc, antea asserunt, su- perum est seu fuit fuisse, fuisse duxerat vult; verum Archidiaconum titulum ratione ulla à Brunone fuisse assumptum, Canonici Re- gularis Nussensis hanc dicit, etque adeo ad iam dicta, in id vel ab Arnulfo scriptum, inter- tum ac dictum. Et vero Brunonem nullatenus fuisse Archidiaconum appellatum fuisse, vel ex eis fas est colligere, quod Sancti nostri biographus nam. 36 de Otone loquatur signentem in regem; Brunonem Occidentali- tatem & provisionem, & ut ita dicam, Archidiaconum tant; quod si enim Archidiaconus etiam fuisse adhibere Bruno solent fuisse, ab Otone hunc facerem fuisse archidiaconum, ver- similitudine istum Rugerius, omisit, quam ad- dicit, loquendi formula, ut ita dicam, fuisse simpliciter scripserat.

63 Fuisse itaque und cum Archiepiscopi ti- tulo non archidiaconum, sed ducis duo exat ap- pellatum à Brunone asserunt, opinor; verum, & ante ut id fuisse ab alio episcopo aut à hunc factum, ita etiam dictum seu principis politici munus sibi committi passum esse episcopum, insulenter nec unquam, priusquam id à Brunone fieret, in Germania, ut Melancthonem, statim de verborum, quo super receit, in quo alit, fuerat auditum? An, quod de episcopo Wite- burgensi

acc. affum- po archi- diaconus, fuisse,

2

7

exemplo fuit, quo de istis ar- gumentis & Brunonem episcopum Melancthonem fuisse non fuisse, effu- gito

AUGUSTINUS
C. B.

ceburgensi, Iamnotaque Adelberti, Bremensis
sic. xi archiepiscopi, et ceterum in comitum iurisdic-
tione excommunicandi studio apud Admonem
Bremensem lib. 4, cap. 5 narratur, Brunonis
exemplo esse factum? Piussem meum hoc de
re sanctationem proferam. Admon Bremensis, qua
huc spectant, verbi testari ecclesie. Sic ha-
bet: Pius ecclesia nostra? Bremensis (siste-
re) dices esse, pium archiepiscopus notat
(Adelbertus) Coloniae sive Mogontina in
omni rerum gloria non invidere. Solus erat
Wirzburgensis episcopus, qui in episcopatu
suo neminem dicitur habere coelectum. Ipsi
enim cum tenent omnes comitatus sue par-
chie, duorum etiam provinciarum gubernat. Cu-
jus simulatione nullus presul obtinuit omnes comi-
tatus, qui in sua diocesi aliquam jurisdictionem
habere videbantur, in potestatem Ecclesie
recipere. Ita laudatus scribitur. Disputi meum
modo, an, quo verbis histe narrat, Brunon-
em, non sibi Leoburgensis ducatum commisit
posuisse, et ceterum, ut vultis Metropolitani, accidit.

6: S. Brunonius, Hieropolitensis seu Wirt-
zburgensis episcopus, ad xiv. Octobris diem,
q. i. Marquardus Romano hodierno exstat in-
scripta, in Opus nostrum insertum, gubernationem ducatus Franconie & postea iurisdic-
tionem accepit, imo vero & episcopus &
gubernator ducatus Franconie fuit, & dignita-
tem ducem successibus suis reliquit, ut,
anno Incarnat. Georgii ab Eckhart in suis de
Rebus Franconie Orientalis & episcopatus Wirt-
zburgensis Commentariis, anno 1729 vulga-
tis, tom. 1. p. 293. offere ad p. 400. ut
legatur, citatiffi ostenditur; cum tamen S. Brunonius,
ut ille Rechartus in citatis Commentariis tom. 1.
p. 2. 322. vocat, non alia
post annum 1150 obicit ac proin sum inde a-
fecit. Vix Wirzburgensis episcopus ea, quae
Admonem Bremensis per verba sua relictum est,
posuerunt, qui factum esse posse, ut Brunonius,
qui ducatus ducem in seculis p. 1. fuit iurisdic-
tione Leoburgensis ducatum commisit posuisse
est, exemplo per episcopum illius fuerint accep-
to? Sine ad inde nec accipere, nec accipere
posuisse, nemo non videt; cum autem sic ha-
beatur, confessorium sit primo quidem, ut, cum
transierat, quo Adelbertus, Bremensis archie-
piscopus, suis successores, universum ducatum
suum comitum iurisdictionem excommunicandi
studium i. solo, quod Adelbertus Wirzburgensis
episcopus per esse volebat, simulatione, ut per
verba posuit relictum Admonem Bremensis non
desinit prodiu, o. hinc ducere, ut pariter
exemplo, quod Bruno Leoburgensis ducatum
accipiendo praeberet, ostendendum non sit;
deinde vero, ut ducatum seu potestatem principis
monus sibi commisit posuisse esse episcopum,
in Germania ante Brunonis eam utrum,
contra ut Metropolitani ait, fuerit ostendit.

6a. Ita vero, inquit, Leoburgensis in sua in-
scriptura Brunonius com. 1. Intro u-
tione, ducem solum & ei militari praefuisse &
dum sapientiam iurisdictionem cum iure gladii
per provinciam excommunicandi, hocque episcopum
iudicibus regi i. se ducibus constituisse, etiam
in suis scripturis, donec ipsius tandem
episcopi ducatus constituisse accepere, reli-
quissimae praefatu, non subiungit: Creditur
enim, exemplum Brunonis, vix ob motus sancti-
tatis inuentionem, plurimum potuisse, ut
nec vacentibus dare principes, nec accipere

prelati, quod tantus vir habuisset. Ita, faretur,
negotio praefatus in merito. Annonus est laudatus
Leoburgensis; verum, est forsitan fuerint aliqui in
Germania episcopi Brunonis ex-
tremum, ut di-
tationem suam ducatus comitatus, cum illi
offerretur, accipere, impelli, id tamen,
quoniam ad unum, ac nominatim quoniam
ad Wirzburgensem Leoburgensis non potuit.
Verbi enim proximi relictus spectant illi-
huc, quibus etiam ante Brunonis eam duc-
tus sui Hieropolitensis seu Wirtzburgensis in Fran-
conia episcopo fuisse, ab Admon Bremensi,
conari ac nom. 61. indicat submonius, me-
moriam prodi, inquit, non subiungit: Qui-
dam longius iusto proceci, omnem episcopis
& abbasibus sub Censura regibus secularium Otto-
bertum negant, inquam prius omnium Otto-
magnus eam contulerit. Sed ecclesie ducatum
prelati amplissima alioquin iure & in illis valde
habebant, quibus tamen in benedictionem dede-
runt, aut i. quibus dominium ducatum red-
ditio utri acciderunt, quae suorum obtinere
vocantur. Aliqui etiam rusticum quo colo-
norum militum aliquando sub sua ditione habebant,
quos coercere potuisse maxime imperii iure
non dubito.

67. Sed iurisdictionem in liberos homines
(quae tunc infirma nobilita) aut merum imperium
in quoscunque habuisse non apparet, do-
net ipsi com. tui ducatumque aut regnum obtineant,
eos potestatem sui ius quicquid de non accepere.
Hoc primum ius in (Ore) ecclesie episcopo Romanus
obtinuit Epimi i. de Carulo M. libentissime. Duci-
tis etiam ius Hieropolitensis in Francia Orientali
apud antiquos fuisse, sic Adamus Bremen-
sis & Wormitum ducis pontificis exemplum
episcopoque ministrum, narrat. Dicitur enim
huc Rudolphus telior expedit, videbimus,
Leoburgem non aduersari, imo contra etiam
suffragari officium, qui Brunonis exemplo,
qui Admonem Bremensis per verba nom. 64.
relicta fuisse, non attendenda, conuoluit,
Admon, est Leoburgensis Brunonis exemplum,
ut nec principes episcopis minus comitatu-
que dare, nec hi illis vicerunt accipere,
plurimum potuisse, sit aristotus, si tamen
scripserit eam in Sordium nostrum, qui accepit,
quam in Occo em, qui et comitatus Leobur-
gia ducatum, castitis Metropolis, est non so-
lus auge hie, heterodoxus, longe agitur
neutrumque latere cupient, proxime ante verba
supra relictum Ottonem etiam, quod Leobur-
gia ducatum Brunoni conuoluit, excu-
sat, de Sordis nostri biographo sic scribitur:
Lien non distulit fuisse, qui reprehenderent,
quod episcopus rem populi de belis tra-
deret; sed cui magis flicet frater imperator
in illa temporum dimcultate, quod filius solus
ebus in patrem inuenerat; qui Hungari,
Saxi, Galli metuebantur?

68. Ita ille, recte etiam Witkindum, qui
Samuelis, pontificis iuxta ne fura pot. fuit Dei
populum moderat, exemplo excusare Brunonem
noster, incipit, ut Metropolis per verba
supra relictum fuisse, iustitiam infirmat. Re-
citantes quidem hie, cur Samuelis exemplo per-
peram a Witkindo excusari Brunonem osten-
det, iustitiam; verum huius, quod vult, mi-
nime emicare, sicutus huius facili perspicitur.
A quo vero solus Witkindus, sed & biographus
noster Brunonem Samuelis exemplo ut
sit. Annoti, qui ut nom. 36 loquitur: Conuoluit

67. Sed iurisdictionem
in liberos homines
& merum imperium
in quoscunque
habuisse non
apparet, donec
ipsi com. tui
ducatumque aut
regnum obtineant,
eos potestatem
sui ius quicquid
de non accepere.

67.

huc Rudolphus
telior expedit,
videbimus,
Leoburgem non
aduersari, imo
contra etiam
suffragari officium,

ad Brunonem,
in anno 1.
Leoburgensis
episcopus

A tur, *inquit*, forte aliqui, divina dispensationis ignem, quare episcopos rem populi & periculum belli tractaverit, cum vnum tantummodum curam suscepit. Quibus res ipsi facile, si quid sapient, faciente, cum tantum & tam infirmum, illis rectorum precibus, nec bonum per hunc Tumen & Dithem fidelis populi longelatusque propriam afficiunt: ne pro hac re, quasi in senibus amplius, ubi est presentia lucis, offendant. Nec verò nova fuit huiusmodi gubernatio, aut summa Dei Ecclesie rectoribus ante iussura; cuius exempla si quis requirit, in promptu sunt. Nemo igitur super hac re eulabilem eum dicit, cum Saruclum sanctum & alios plures sacerdotes prout legimus & iudices, & Dithem propriam duas presbyteros ad mortem damnasse legimus.

*Saruclum
archiepiscopum
taur.*

B *69. At verò, dicit, quod Brunonem hanc
opet Saruclii excepti, excessu offendet, Me-
bonius, Longe... alia ratio est vocationis
Saruclii, quam Brunonis, quem & Fili munda-
tum expellunt utramque & salutaria syno-
dorum decreta imperatorumque sanctiones
fulcrant, plura denique superiorem seculari episco-
porum exempla ab omni gubernatione politica
exocant. Non una sane ratione, suscepta in
fisi, quem Otto et committitur, regni Lotha-
ringie gubernatione, Sanctus noster, si nudi &
simpliciter, qua Meibonius hic dicit, admittenda
sunt, peccatis; verum, si qua allegat,
Brunonem ab omni gubernatione politica
exocant, necesse debuit, qui scilicet, ut ea
ipso sit, vni & fidei. In politia dicitur
Witzburgensem gubernatione S. Barchardum,
Witzburgensem episcopum, hanc avocavit?
An expressio Fili Dei precepto synodorum
que decretis S. Bruno, at non ita S. Bar-
chardus fuerit infirmus? Itaque erit dicitur,
potestas vel summa Barchardi excommunicatione
efficit, ut, qui multis Bruno politiam regni
Lotharingie gubernationem minimi arbitri,
cum tamen fili & fratre oblitam hanc decre-
dandum existit. Barchardus, episcopi si-
mul & dicitur munerem Brunonem adstruunt,
quod id magis huius boni exagere, suscep-
tis, parque ratio ac Barchardi prout
exemplum Brunonem, ne diu sui possit Lo-
tharingie gubernatione munerem Brunonem
episcopi ad iungere veretur, impositi possit.*

*etiamque non
per ea alia,
Saruclii
verba*

C *70. Schenotus, qui Saruclii noster, jam crea-
tus Coloniensis archiepiscopus, Lotharingia
ducatus & fratre suo Otone accepit, in An-
nalsibus Paderbornensibus anno 1093 actus,
ad annum octo primis narrat, ac deinde
non parva jam supra additi, qua & ad Otone,
quod dicit munerem Brunonem contulerit,
& ad hanc, quod id ex eo, excusantem
condemnat, efficitur. Liber istius hanc omnia,
qua simul episcoporum in Germania di-
gnitatem fuisse cum principe preste bene
conjunctionem prout, hac transcribere. Iidem
itaque is scriptor fidenter loquitur in mo-
dum: Scio equidem ab honorabilis natiuitatem
temporibus regnandi Ottonem regem, quod
hanc duo (episcopi) atque ac dicit munerem
conjunctionem in fratre suo, & Brunonem pre-
stringit, quod primus (eius nomen & fratre dicit
illud) hanc conjunctionem utrumque arguunt, episcopi
scilicet & politici principis, & cum quibus
initium sacerdotum patitur. Sed jam latus re-*

ponderunt & hanc latus quoniam in Wi-
dardus & Rotgerus in rebus gelis Bruno-
nis, ubique veteres eorum temporum scripta-
res, qui Brunonem exordio Saruclii princi-
pum cum sacrosancto gelis docent: quod &
Meibonius hanc fidentem & Mayken Pos-
sibilem, & Meibonius hanc ducet ac reges
fuisse confitetur, & jam ex omni legis latus
hanc exempla supponit. Quammodum etiam
ab exordio regni Francie episcopi con-
sulerunt cum regibus in conventibus publicis
principes, administrati, iudices & moderatores
reipublice.

**71. Quo instituto Carolus M. & ab eo
sesteri imperatores ac reges eodem honore ac
munere dignati sunt duces suos, marchiones
ac comites in civitatibus imperii episcopos collo-
caverunt; eodem etiam episcopi duces suos sub-
iunguntque ipsi homines & boni principes po-
testate administrant, utique in illis in Saxonia
aut Germania Hildesheim principes consue-
verunt. Hinc episcopi a Carolo M. constituti,
ordinarii missi ac legati per provincias; itaque
iudices civilium etiam causarum & gravium
in reges ac regum filios controversiarum
arbitri leguntur in Annalibus. Quare magis
pote salutaris qui primus & Brunonem hanc
politiam potestatem trahunt. Multo quidem
melius episcopis consilium fuisse oportuit, si
inter pontificum munus sua reliqua iungunt; sed
eiusmodi tempora incluserunt, ut principum
cum sacerdotibus pro communi ecclesie bono
conjunctione necesse fuerit. Sane Brunonem
Sigericus gloriosum Vitam ex utroque munerem
dilatavit: Urbigenis magnis reliquiis & bono
imperii episcopum & ducem egisse acutur; quod
& Otto Frisingensis alique adducunt, quod
multo equius ac longe melius tempore illi
consueverunt, quam hoc seculo, quo sacris in
pontifices & sacerdotes conuicte tempore,
huiusmodi per inuicem erulantur. Toti a Carolo
M. imperatores ac reges spiritum hanc
religiosissimi hanc episcopis dederunt, & qui
admodum episcopi, hanc munus potestatem hanc
etiam vin fuerunt; que hanc hanc tam-
dem obtulerunt.**

*quod hanc
fuit episcopi
fuit politiam
etiam ad hanc
et ita
fuerunt*

**72. Sane fidei nostra ætate, nisi episcopi
principum auctoritate & potentia se obiectis
deficientibus ceteris a religione per Saunium &
Germaniam principibus politis, hanc totam
Germaniam absorbuisset; quod Beiermini alio-
tamen sapientum videretur iudicium est. Ita
hanc Schenotus laudat, valde fidei Bruno-
nem contra illos, qui ei, quod preceffera
politiam cum episcopali in sese conjunctione possit
sit, obediunt, propagant. Forti quidem id
circa carpendus Bruno, si, quammodum Me-
bonius loquitur, similior fuit saruclii quam
sacerdotibus, etiam fidei ad dominum & imperium,
omni religione curis obiectis, conver-
tes; verum, epi potestate politica rem publi-
cam administrandam suscepisse Saruclii, hanc
propterea tamen religionem neglexit, sed
populum etiam, qua ad religionem & fidem spe-
ctabant, docuit, tam episcopi, quam duci mu-
ni, fident obditi. Nec id ipse diffinitio
Meibonius. Adhuc, qui proxime post verba
hanc. & hac re scripta de Brunone loquitur,
in administratione, inquit, tam ecclesiasticam
quam politica oppositum genus fuit & inuicem
etiam dicitur hanc hanc, possessiones in-**

- A beato Petro apostolo suum servatorem doctrinam, Catholicæ fidei integritate in vera confessione & involubili veritate predicationis uniri, synodicum suum epistolam per Hadamarum, venerabilem monasterii Fuldensis abbatem, Romanæ ad Agapetum, miræ sanctitatis Papam, direxit. *Agapetas, accepit ista epistola, ad Brunonem, qui tunc Romæ concors concors, ut Rogerus ait, Agostolorum, princeps et propagator Domini preceptorum fuit vocatus, sacrum pallium, addita, quæ raro concedi solebat, eo utendi, quousque vellet, faceret, per eundem, qui synodicum Sancti nostri epistolam attulerat, Hadamarum abbatem misit. Id ad annum 953, & vero, ut mihi quidem apparet, rectissime, refert Brunonem; ost, etc ad annum illum nom. 4. *Pagius la Critique.* Quod hic narrat Brunonis de pallio ab Agapeto Papæ ad sanctum Brunonem missum, pertinet ad annum nonagesimum quinquagesimum quatuor. Rogerus enim monachus in Vita sancti Brunonis, antequam refert, Brunonem Romanæ ad Agapetum Papam direxisse Hadamarum abbatem Fuldensis, qui ei tulit pallium, cap. xxi de Galliarum vocatione per Hungaros verba facit, & capite antecedenti de pace per Brunonem conciliata; Hungari autem anno sequenti in Gallias irrupere, eodemque anno die decima septima mensis Decembris Octonem inter & Ludolfum filium pacem finivit, uti anno sequenti videbimus.*

de Regno

- 77 Ex eo itaque, quod Rogerus non prius, quam cum de Hungarorum in Gallias anno 954 facta irruptione peccaret, sub anni ejusdem finem Octonem inter & filium ejus Ludolfum faceret, tradidit, de pallio ab Agapeto ad Brunonem missum loquatur, id anno, non 953 aut seq., sed anno demum 955 factum, Pagius concedit. Verum Rogerus vel de pace, Octonem inter & Ludolfum sub anni 954 finem composita, loco d. Pagio cit. haud loquitur vel, si id faciat, res eo, quo evenerat, ordine haud narrat; Hungarorum cum in Gallias anno 954 irrupit haud dicit, ut infra videbimus, post Pascha certeque priusque antea pacem, sub anni ejusdem 954 finem latam, evenit & tanta Rogerus, si Pagio standum sit, prius de hac quam de illa, sermonem instituit; cum autem sic habeat ac proin res eo, quo evenerat, ordine haud narrat, enervatur ex hoc, fuisse demum anno 955 ab Agapeto pallium ad Brunonem missum, Pagius haud recte, spectatis etiam istis, quæ ipsius scribit, conclusit. At vero Rogerus, non de pace, quæ sub anni 954 finem Octonem inter & Ludolfum fuit composita, sed de pace, quæ tunc, cum Brunonia fiam scribitur, obtinebat assidue Sancti, sermone docet, iam in vivis ageret, officio sancti, curis dabatur, loco d. Pagio cit. loquitur.
- 78 Ut quædam verum id sit, pateat, verba ejus de Brunone et præstantia, hæc transferbo. Sic habet: Cuiusmodi fuerit usque, divini dispensationis ignari, quare episcopus rem populi & pericula belli traxerit, cum minorem tantummodo eum suscepit. Quibus res ipsa facit, si quid scire cupiant, satisfacit, cum tantum & tam infucent, illis presertim, patribus, pacis bonum per hunc tutorem & doctorem fideles populi longe itaque propage-

tum aspicimus. Jam verò, cum sic habeat ac proin de pace, d. Brunone a n. sub anni 954 finem, sed per totam, quo Lotharinga ducatum administravit, tempore ubique procurata, Rogerus loquitur, ex eo satis, quod de hac prius, quam de pallio, per Agapetum missum, sermonem instituit, fuisse hoc demum anno 955 de pontifice isto ad Sanctum nostrum missum, inferri non potest. At vero, inquit, Rogerus equidem haud prius de missu ad Brunonem per Agapetum pallio, quam de Hungarorum anno 954 facta in Gallias irruptione facit sermonem. Fateor, sic habet; verum quid tam? Dicesne forsitan, res eo, quo gestu fuerant ordine d. Rogerus narrari, ac proinde ab Agapeto ad Brunonem pallium, atque de quo Rogerus non prius, quam de Hungarorum anno 954 facta in Gallias irruptione sit locutus, sermonem instituit, jam tunc ab anno 953 missum haud fuisse?

79 At, si sic habeat, consulari erit, ut nec anno demum, contra et Pagius vult, 955 pallium ad Brunonem fuerit ab Agapeto missum. Rogerus enim in Sancti nostri Vita, prout la capita & numeros diviso Commentario huc subditur, primo quidem num. 58 de jam memorata, quæ, ut dictum, anno 954 paulo post Pascha evenit, Hungarorum in Gallias irruptione, dein vero num. 41 de missu ab Agapeto ad Brunonem pallio, ac tandem, contra et Pagius supra ait, num. 52 de pace, Octonem inter & Ludolfum ejus filium sub anni 954 finem septima decima Decembris die Acta sunt, et post videbimus, stabilita sermonem instituit; quare, si res eo, quo gesta sunt, ordine exponat, necesse est, ut ab Agapeto ad Brunonem pallium eo temporis spatio, quod anno 954 Pascha inter & septimam decimam Decembris diem intercessit medium, missum credatur. Res evidenter apparet; verum d. Rogerus res eo, quo gesta sunt, ordine utique eos narrari, vel ex eo apparet, quod videtur plane insens, quam ab Octone d. Hungaris relatum, num. 52 & seq. refert, quoniam plurima, quorum certe non pauca gloriosum ipsum ann. 955 etiam haud præteriret, num. 48 & tribus seq. præmitat; cum autem sic habeat ac proin ac ordine, quo res gestas Rogerus narrat, tempus, quo hæc gesta sunt, determinari haud queat, synodicum ad Agapetum epistolam, eisd. de hac haud prius, quam de Hungarorum anno 954 facta in Gallias irruptione sit locutus, sermonem instituit, fuisse tamen jam inde ab anno 953 d. Brunone, qui & tunc antea cerat initio sequentis pallium accepit, missum, opinor, quod cura illi fuisse, ut tam cito, quam fieri posset, sua in archiepiscopum Coloniensem electionis certorem redderet Pontificem, verosimile apparet.

80 Porro et Bruno sub episcopatus sui initium synodicum ad pontificem epistolam, quæ hanc electionis sua certorem redderet, misit, ita etiam, quo ecclesie Leodensis, eussas episcopus Farabertus anno 953 die 28 Augusti, et Agidius, Acher-nastis monachus, testator, obit, de optimo pastore propitius, Retherum, suum eligendum, ut sua præ docet, magistrum, quoniam maxime scribat, ecclesie ipsi vocant prædicandum curavit. Doluit autem abbatem Lobensium gestis, Sancti nostri ad sedem Coloniensem promotus

ad Agapetum
tam Papam
missum
E

F

etiamque eis
lanc hanc
mortuus
esse Farabertum
Leodensis
episcopi
seque

A obviis procedit acerrimis hostibus; illi autem diverunt ab eo, necessitque ductibus à Ludolpho, totam Franciam (ita cum regis, quæ Franciam, Hassiam, Francofurtum ad Mosam, Wormiam, Moguniam aliasque non paucas urbes ad utrumque Rheni litus fuit complectebatur, appellat fideles) perveniunt. Francofurtum Dominici palmarum advenant; ibi ne omnia abererent vel auferrent, publicè eis, ut *Laudatus Witikindus lib. cit. pag. 454*, alit, militarium est de muneribus nati de argenti plurimum donatum. Inde in Lotharii regnum transiit, Conradus postea cum Hungaribus inito, inquit ad annum 954 in *Chronico Frothardus*, eum per regnum Lothariense deducit usque in terram Ragenarii, sed hoc temali fuit, atque Brannovis episcopi. *Op. & car. hæc Hungarum excessu fulta sit, Polonus de abbas Lubecus Gestis cap. 25* sibi exponit. Nannulla, quibus id facit, verba, et biographi nostri, ut apparet, ab ipso parim deceptio, jure hæc transmissit. Sub Otone... inquit, orta est temotilla contentio, dormiente, pum, Jesu in pectus vigiliam, ante sinus domus Domini exortantem, ita ut quidam fecit suam regem contentum extinguere. Cæso per Dei misericordiam hoc per septimum sibi alio coopto consilio, nequitiæ sue virus per totam regni ejus videri dissilant. Erat in ea conjuncture princeps Iulius regis filius Ludolphus, spectabilis adulescent de uxor clarus, si fiduciam minime erubescit, et heres esse, non proditor, maluit, et cur eo, quasi quidam stultus Cæso dux, paulo ante fustinus...

B Hæc Hungos, antiquare, ut præcibus, pestem, sollicitaverunt, ut regnum, in se ipsum dirivum invaderet: obstantes, hoc modo sibi sollicitudinem, quod promittunt, ut peritus alim aut aliquotenus pæd mien. Hæc de re fere Hungarum gens, de quibus nunquam terra nostra fuit videri, à perveris illis civibus, transitis Germanis de plerisque Gallicæ provinciis, cui jam olim nobilis ille Francorum populus insidit, omnia ferro de ignibus vastata de totum insidit. In hac acie Cæso prædictus cum suis foribus militavit; sed ubi Triestum, quum hinc aluit, ventum est, ab eis, lætentem, quæ de euss, debet; viæ Hungi Hæbania ignibus de depredatione agnelli Carorum putant, ita Hungos, qui, quomodocumque Frothardus loco supra cit. docet, multis Gallorum locis decessit nec parvo furore manu tam prædictis quam morbis amissis, per illam in partem suam sunt reversi, Lotharingia regis imminens, rex Otto, appropinquante Quadagesimo, in Bavariam, cum inde illam viæ effugit egressi, et Saxonia cum exercitu reverentur. Et dicitur eum exercitu Ludolphus se fere, etiamque propè esse, ut primum tunc cum patre committeret, S. Ulrico Augustino & Harberio Curia episcopi interverentibus, sunt inde illa indidit in 21 Jam illam apud Cinnam seu Einnam, ubi quique eorum, quæ existit, rationem dare responsionemque reddere possit, congressi, parit & filii exercitus invicem sponuntur.

C Verum, priusquam ad eundem locum conveniret, parim abest, quia, qui in festinationibus, ut Frothardus in *Chronico* ad

annum 954, inquit, Lotharingia loceret, Conradus & Bruno, evasit in nom, quæ habebat, eorū, in Belensi pago manus confecerunt. In eodem anno (954 fillet) Cinnatus dux, inquit Regionis conuatur, cum Lotharingensibus, dux Brun archiepiscopo, in Belensi pago apud villam Rümilinga conuatur erat; sed in ultimo, quia eorū regem erat (Deo volente) ne fieret, nonuabit. Quæ factum sit, ut Bruno & Conradus, cum jam ad congregandum forent parati, congressi hanc fuerint, huiusmodi scriptor non edidit; verum, Hungaris, qui, ut Polonus loco supra cit. refert, abbas Lotharum secunda Aprilis die egressi prædicti, Usimaro alique sancti sui patris gentibus, magno eum delectore & damno fuerat rejecti, et Lotharingia digressi, Conradus, qui jam ab illis, cum ante illam Aprilis secundam diem Trojelli ad Mosam esset, deservit, resistere sese & ad salutaria consilia cooperari redire, amque à regi convenit, in quo quique coram, quæ gesserat, rationem reddere verioneque de admissis obviare possit, in 21 Jam illam indidit esse intellexerat, ad eum sese conferre ac eum regi in gratiam placere redire. Illos verosimiliter scilicet, ut, cum copia, quæ Bruno & Conradus ducunt, ad prædictum in pago Belensi fuerat parata, pugna tamen secus hanc sit. Una se, certum equidem ex Witikindus est, cum Conradus, quæ Fredericus, Monachum archiepiscopum, ad illi convenire locum parit communi studio venisset, nec deinceps, recedente illo Ludolpho, desessit.

D Ac Fredericus quidem, Monachum archiepiscopum, cum ad eorum locum venisset, sique parata quocumque iudici demonstret, nihil se vel consilio vel voluntate adversus regem secessit, nec ab eo nisi timore evellam, quod nempe gravissimam necessitudinem: oppressus & quomodo insens, in adum tamen apud ipsum esse addidit, discessit, parim esse professus, in gratiam, pollicens de eorum, à fidei sacramento nunquam se recessurum, à regi sui recipere; eum omem de Conradus seu Cinnæ dux nihil simile expressit verbis, referatur, eum tamen pariter ibidem in gratiam cum regi secessit, vel eo fas est colligere, quod, non satis ac archiepiscopus, Ludolphum ad a seculum revocare, sedulo, quomodo iactum, fuisse constat. Pontifex, inquit Witikindus loco supra citatus, eum dux Cinnæ, eum adolecentem non possent inclinare, quatenus pater subderat, ejusque sententiam secutus subderat, discessit ab eo, Deo regique se jungeret. Ita jam Ludolphus sibi relinqueretur; verum, eum sic haberet, à contumacia hanc recessit, sed postea non de, inquit Witikindus, à rege cum suis discedens; urbem Reimsburg cum exercitu intravit.

E Tum rem nisi armis confect non posse reverentem, solum inquit, Ratis non preperat, ubi exercitum admovit; verum opinione gravior & proditor obsequio fuit. Amicum, cum vel ipsum hanc naturam, cui & alia accedebat incommuni, strati esset obsequium amici, Ludolphus, ac Witikindus narrat, urbe egressi, postea postulat; eum autem, hæc, quod pater obsequium accipit, non impetret, urbem iterum ingreditur, hanc illa tamen possit, cum primum hanc sit factum, in quo

AUCTORE
C. B.
In die digressi, cum
gratiam
re erat
Bruno &
Conradus
sed ab
matris
capite

ad ludum
ab imperatore
sunt rati
propter se
conferat
in gratiam
recepit.

In contumacia ob-
tineo natus
Ludolphus
sed pater
mors ad-
verso fuit
huius pater
se fustulit.

iraperant,

A est, ut, quis sit Hugo, cui, ut haec scri-
coronam deferre voluerit Sanctus noster, de-
fuit. Ille haec dicit non alius, quem
Hugo, regi, ut supra Dismarus (verba ejus
hoc hac transcripsit et legit) memorat, ni-
hil in illis, cultus. Verum quis Hugo, quem
supra regi nimis infidelium memorat Dismar-
us? Sub libri fecit, quo hic narrationem
jam duam spectat, initium, relictis Ge-
tolds in Italia cum Adelheite regina nuptiis,
hoc subiungit: Qui de re Ludolfus, filius
ejus, admodum tristes effectus, ad nostras
pertinent, huiusque, que ad S. Helicum
pertinent, additis denique idem infusus oc-
cultus.

perdu-
que
hic in
d. v. c.
et de
p. 100

B ut post haec, Pipi presilio moniti di-
spostique ibi rebus necessariis, reuertunt,
quem Berlingum: cum duce Conrado (hic
jam supra nom. 10 et seq. dictus sit) sub-
lequitur, neque grauius in urbe Augstana
sui filique occisione prouenerit simulque ru-
ginae tam terribili vicia placuit bouique cum
pore parum tuis. Rex autem Francon-
um (ita d. Dismarus aliusq. sec. 2. et scriptores
Germaniae pars, quae Franconia, Iossiam,
Franconiam, Wurmiam, Mosoniam, al-
liisque ad arumque Rheni ripam sitas ur-
bes complectitur, appellatur, ut jam supra ma-
nu, scilicet) neglegendis peruersum, lae-
tes infusus, que a filio generoque Hugone
panduntur, competit maxime eis per interu-
entior haec, ira ostente, mandant, ut vel tanti
facinus auctores sibi mitterent, vel se punitis
regis inimicos pro certo sciant. Et Hu-
gonem, qui, cum Ottoni, ut hic Dismarus
narrat, struxit infusus, et certe nimis
quoniam existit infusus, esse adeo de hoc
Dismarus, apud de Hugone alii, qui Ot-
toni se infusus exhibuerit, nusquam ante
hunc, per verbo, num. 91 et seq. hac transcrip-
ta, loqui cessant. Verum quis Hugo, cui
Ottoni struxit infusus d. Dismarus per verba
proxime recitata efficitur? Is alius non est,
quem Lantingia d. Conradus, qui, quom-
vis d. Dismarus, aliusq. scriptores ac no-
minatum, ut jam supra monui, u. S. 101 nostri
biographi indistinctum modo Conradus,
modo Canis appellatur, hic tamen Hugo, er-
re in Dismari texum librorum suo quoniam
fuit alio quoniamque ratione illius, non-
parat.

adducitur,
scilicet in
libro non
de Hugone,
Perfron-
sionis comi-
tis.

C 94. Ea sedet sententia primo gulden, quod
id, quod per verbo illa de infusus, Ottoni d.
filio generoque Hugone struxit suo paratis
narratur, in Canonem eadem, et non itellum
in Hugonem, Perfronsum comitem, conat
ac, quod hic d. supra dictis Ludwigi, Ottonis
suar, nepos fuerit, non nomen forsitan op-
tetur, quod, uti palam vel ex eo fit, quod
Hugo, qui cum eum Ottonis filio Ludolfi
Ottoni, ex Italia reuerso frantique Ger-
manicem illustrant, struxit infusus d. Dismarus
per dicta verba tradit, simul in hanc cum
eodem Ludolfi, ut supra vidimus, cum
confiderit, idque Hugo, Perfronsum comitem,
esse bellum contra Ottonem ante gessisse,
fuisse nusquam legatur; deinde vero, quod
Hugo, d. quo infusus Ottoni struxit Dismar-
us refert, nimis erga hunc infusus existit
d. scriptore ipso dicatur, idque iterum in Hu-
gonem, Perfronsum comitem, nepote qui

Ottonis subditus non fuisse, haec quod
Adducitur inter testiones et emendatores Di-
smari varior, quos Leubaldus ad scriptorem
Brunsvicensium comi. i. caltem recentis scriptum
ammonet, uti, natorum, Dismari lib. 2, pag. 170,
lib. 3 ac proin in textu proximi hac transcrip-
to Hugo in sexta Canonis esse legentem; id
autem, quod 14, adhibet, quod dicitur
esse solit, partem fuisse, Leubaldus pro-
monet, id mihi, si non prorsus certum, vero
saltem apparet similitudinem non contemni jam
dicta, verum etiam quidem praecipue ex eo,
quod, quae in dicto textu ac proximi post hanc
de Hugone, Ottonis genero, dicuntur, soli
conueniunt et Canonis, manifestissimum est, quod
de hoc seu Conrado Wilmanns sub lib. 12. tit.
latium, Provardus in Chronica ad annum
911, itemque ad eundem annum Regimundus
conuincitur, chronographus et annalista Saxo
memoria prodant.

D 95. Quae, cum Hugone, qui Ottoni, ex
Italia in Franciam Germaniam regressi,
infusus and cum Ludolfi parasse ac proin
d. infusus existit in duum Dismari mo-
do recitatum, etiam posterius offertur,
Conradus seu Canis, quod posterius nomen
ad Hugonis nomen propriis accedit, debet
substitui, nec ubi Hugone ipse diversus d. con-
diti sit Hugo, cui regni Lantingia eor-
nam conferre voluisse S. Bruno d. Dismari in
eandem textum prius narratur, conside-
rari est, ut et in hoc Curu Hugoni debet
substitui, atque proinde d. Dismarus
non de Hugone, Perfronsum comite, sed de
Conrado seu Canone, Lantingia dicit, loqui
sit existens. Ad vero, inquis, Hugo, de
quo in priori d. de hoc dictis textis sermone
Dismarus facit, S. Brunonis generi filium vo-
catur, cumque Hugo, Perfronsum comitem,
Ludwigi, Brunonis et Ottonis suum, natus
d. supra dictis fuisse, saltemque tam si a un
quam filium matris matris eum, quoniam
ha sunt, generi, et certe S. Bruno infusus
generi, esse autem n. p. itellum et propositum
matris appellari generi eum, quoniam ha
sunt, quoniam, haec propter tamen S. Bruno-
nis generi appellari Canis potuit; Lantingia
eum Ottonis filia, cui, ut supra d. d. mat-
rimonio iunctus Canis erat, Brunonis, esse
hic ejus esse paratis, nepos appellari, cum
vocalum hoc, speciosum, quoniam apud pro-
fectores formans Latini auctores haec, signi-
ficat, filius seu filia filiam significat, haec
patet.

E 96. Fateor, sic habet, resque etiam confir-
matur ex Ulpiano, qui in Dig. lib. 3, tit. 14,
nam. 126 sic scribit: Generi appellatione de
nepos de principis, tam ex filio, quam ex fi-
lia uoluntatem caeterarumque manuum comitum
manitum est. Verum est id ten si, Generi
tamen apud medii aevi scriptores subinde et-
iam, uti apud Cancianum in dictis et infima
Lantingia Glosis videtur, et, eandem
id ipsum, quod agnatus seu affinis, significat
eum autem sic habet, in sig. d. d. d. d. d.
Hugonem, seu paratis, substituentem hanc d.
dictis Canonem, qui, cum d. dictis Lu-
gardis, Ottonis filia ac proin S. Brunonis
cognata, nomen esse, affinis e. ceret cum hoc
erit consuetus, d. Dismarus in super supra
transcriptum textum prius appella. Bro-
nensis

AUCTOR
C. B.

monis gentium, opinar. Et vero vel hoc admittendum, vel de Hugone, Parisiensium comite, à Dismaro apud eum proin, è eorum isto loco, quibus fessè de eodem, de quo ibidem loquatur, Hugone fuisse antea locutum Dismarum insinuat, eradicando, est dicendum. Res colue, qui iam dicta accensè expendit, fiet perspicua; cum autem è rectis verbis illis, veluti quæ à Dismaro primitivè profecta non sint, esse erodendo, parum admodum verisimile apparet, in eorum eundem librorum silentio pro nomine Canonis nomen Hugonis irrepsisse, Antiquæ adit Canonis, in quem quadrat, et esse ante de Hugone suo dixisse Dismarum insinuat, substituendum, ut proin non de Hugone, sed de Canone scriptorem hunc ibidem loqui, esse erodendum. Annalista Saxo, de Conradus seu Canone dicit ad annum 954 locutus, mox Dismarum de coronâ rerum per Brunonem genero suo destinatum narratorem recentem nec hunc usquam Hugonem appellat. Verum si de Canone, si de Hugone, Parisiensium comite, loquit Dismarus voluerit, narratio eadem, quod et Lotharingia regni coronam conferre voluisset Brunonem, tradit, pro micro ac puro figmento videtur habenda.

an vel illi
quod Parisi
ensi loquatur
et non de
suo filio,

97 Quod si enim de Hugone Parisiensium comite loqui voluerit, necesse est, ut Bruno, qui è dictis non citatur, quem cum iam aliquantum temporis spatum post Pascha esse elapsam, anno 955 creatus est Coloniaensis archiepiscopus, Hugonemque Paschatis tempore ad se invitatum Coloniamque venientem conferre, cum iam archiepiscopus esset, Lotharingia coronam voluisset à Dismaro narratur, id certe anno 955 facere non valuit. Nec id prius anno vel 954 vel 955 vel denique 956, quo Hugo, Parisiensium comes, obiit, facere non valuisse, est credibile. Anno enim 954 turbatis partidibus Ludolf in Ottonem patrem bello Germanus rebus, Hugo, Parisiensium comes, Coloniam non venit, sed in Gallias, ubi fuit, quemadmodum Prodardus in Chronico ad annum illum docet, Aquitaniam & Burgundiam à Lothario patre obtinuit, indebitè permanferit. Anno 955 Hugo in Pascha Garbergum reginam cum Lothario rege ejus filio Parisiis excepit; quod cum se habuit, Colonia tum certe, ubi regni Lotharingici coronam à Brunone accipere voluisset, non exstiterit; quod autem ad annum 956 seu ultimum, quo fortè coronam Hugoni Parisiensi à Brunone confecti potuisset, quis parat, anno isto post Pascha Hugo obiit, Otto Imperator conventionem Lotharingicam Coloniam, ut iterum Prodardus in Chronico ad annum illum docet, indixit; eo ipso autem anno Hugoni, jamjam mortuo, coronam regni à Brunone, insuper se sibi illius ultore mox adfuturo fratre rege, fuisse destinatum, quis credat? Patet sane credibile id esse, videtur Georgius Fabricius, hincque, quod de coronâ Hugoni à Brunone destinata Dismarus narrat, non ad Hugonem, qui è dictis anno 956 obiit, sed ad homonymum hujus filium originem Saxontum lib. 3. retulit; verum hinc, qui præterit nullo è supra relatâ modis S. Brunonis gener exstiterit, non magis quàm patet, quæ de Hugonis, à se memorati, insidititate Dismarus antea scripsit, conveniat.

98 Desideramus modo, an si de Canone, pro quo perperam Hugo in Dismari recte

legatur, Dismarus loqui se confendus, memoratam fidem mereatur ejus narratio. Cum Canone, vel infra dicto, anno 955 de prelio, contra Hungaros die S. Laurentii sacra commisso, fuerit oculus nec prius, quàm iam aliquantum temporis spatio Pascha an. 955 esse præteritum, Bruno è iam dictis fuerit creatus Coloniaensis archiepiscopus, consiliarius est, ut, si hic Canone verè in Pascha voluerit conferre Lotharingia coronam, necessario id vel anno 954 vel sequenti debeat accidisse. Verum annorum illorum natura, ut regni Lotharingici coronam Canone conferre voluerit Bruno, factum esse, è jam nunc dicendis patet. Witikindus lib. 3. pag. 655 de Friedelstet, archiepiscopi Moguntini, quem Summam Pontifici subinde appellat, obitu simul & universali populi conventu, in quo, ut supra vidimus, sub anno 954 finem stabiliti inter Ottonem regem & filium Ludolfum pax fuit, locutus, mox subiungit: Mogontia post annum & dimidium regi tradita cum omni Francia: filius ac gener in eam suscepit, quæ & in finem usi sunt fideliter. Eo anno (954 scilicet) Sciavi, qui dicuntur Ulhei, à Gerone cum magna gloria devicti, cum ei prelio esset aus Conradus à rege missus. Cum igitur Conradus seu Canone, quem dicto convenit interfuisse eorum est, post hanc ad Geronom, qui contra Sclavos bellum gerebat, suspensus locutus Ottonis iussu sit profectus, bellum illud ipsomet, quæ in annum 955 exit, hinc verique hanc fecerit gestum verisimiliter fuerit; cum autem sic hinc, Paschali anni 955 tempore Colonia Canone fuisse ibidemque et cum Lotharingia eorum conferre voluisset Brunonem, necnon sane facile creditur.

D
vel Conradus
seu Canone
dicit regni
Lotharingia-
gici

99 Atque Conradus seu Canone Ottonis gratia, in quam è dictis in conventu Ansbardiensi, sub anno 954 finem celebravit, fuerat receptus, fideliter usque in finem, ut Witikindus per verba proxime rectius testatur, est usus; cum autem, si Paschali anni 955 tempore Coloniam fessè, Lotharingici regni coronam ibidem à Brunone contra fidem, Ottoni datum, recepturus, concessisset, fideliter usque ad finem Ottonis gratia, in quam, exstant anno 954, fuerat susceptus, usus fuisse, veritate solva, dici non possit, nequaquam sane, ut id dicto anno 955 fecisset illum, credamus, permittit Witikindus. Restat ergo solus annus 954, cujus tempore Paschali, si Lotharingia coronam Canone conferre voluit unquam Senatus noster voluerit, facere id hic voluisset erit dicendum. Atque annus id anno illo, ad quem & ad annuissimè Saxone refertur, rectum vera facere voluit S. Bruno Conradus seu Canone, ut supra vidimus, Hungaros in Lotharingiam anno 954 devicti, ipsique, in quorum oile cum suis signatibus erat, dactum via sese præbuit; cum autem, dum Trajectionem ad Mosam ventum esset, ubi hinc illam destitisset consumque, ob quoniam id fecerat, esse interitum, Falculus per verba non. 85 huc transcripsit distere tradit, erit fortassis, qui, Canonem inde tunc pœnti ante Pascha Coloniam Agrippinam, quo coronæ regni Lotharingici donandus à Brunone invitatus fuisse, sese concessisset spectetur.

E

coronam
conferre

F

S. Bruno
voluit.

TUL

- A** ram subsisteret, itinerique inde Trajectum ad Mosam, ubi abs illi Cano distasset, considerando quare et minimam aut etiam sex dies impendisse debeant, confessorium fit, ut certe non citius, quam vel infame Postulatum scilicet vel die id proxime pergresso Trajectum ad Mosam advenirent, neque proinde tunc Cano, coarctat ad Dismari narratio, si vera foret ac de Canone intelligenda, existeret, Colonia Agripinensis adesse, ac coronam Lutherologiae à Brunone arceperet, haud proveri. Adhuc Hingoris, Formas in via Trajectum ad Mosam existantibus, omniaque, quae sibi occurrerant, voluerat, vel Brunonem de Canone à servissimorum huiusmodi exercitu ad se advocando cogitasse, vel si respo. ducem illum, fratris sui rebellionem, Coloniensem tunc evocavit Sacerdos, alioquin ille ab Hingoris, cum Trajectum ad Mosam veniam esset, distulisset, id Falsitatem, qui eo ipso & loco & tempore, qui res gestae essent, ac non talem Dismarum, qui a nisi quinquaginta diebus ante post propositum à Lutherologia vixit, ignoratorem fuisse, qui eredit? Nemo sane, qui, quod de corona Hyemal destinata ac à Valenara, simulata pedem offensione in terram protulisset, contracta Dismarus verbis super relictis memorat, eorum pluribus hominum millibus passim esse debuisse, ac proin, si verè locum habuisset, Falsitatem latere non potuisse, considerat. Est itaque Dismari narratio, si non apparet, re etiam ipsa, Brunonem aliquando gaudio suo Hyeroni seu Canoni Lutherologia coronam conferre voluisse, ferat, à vero alienam ac porro eandem, quae, si vel secundum se consideretur, fabulam manifeste sapit, non è documentis authenticis, sed ex lapsis tantummodo veluti ramulis hostiam, in litteras scriptorem illum conjicere opinor.

nam Dismari, contrarium tradit, qui falsitas est.

- B** Nec est, cur id cuiquam vel mirum vel eruditum apparere difficile. Dismarus enim loco non uno etiam alia, quae vel commentitia videntur, vel ex eo, quod cum adversariis, Dismaro antiquioribus pieque dignioribus pugnat, falsitatis merito ab eruditis arguuntur, memoria prodit. De praesto, contra Hingoris anno 1055 ob Ottonem prope Augusti in Vincellorum die S. Laurentii sacra commissio, lib. 2, pag. 332 loquens, prae se fessit illius jam cor Hingoris & male pugnatum, captivos tamen à Conrado duce iterum servituti ereptos & sic tandem postero die redintegratum à rege praestitum & peritiam pistorum perperam affirmat; Hingoris enim Dismaro antiquior, Sancti nostri biographus Rogerus accipere omnes et omnia S. Laurentii festo perpetrata esse, memoria prodant. Adhuc, ut omnino alia, in quibus Dismarus falsi haud difficile postea constat, de Ludovico, postquam cum Ottoni Petri, in quem, ut supra vidimus, arma anno 953 & seq. gesserat, sese submisisset pag. 332 narrat, pag. 333 sic scribit: Ludovicus regis filius, maiorem deprementis consilio, rursus retinet, paraque cedent, Italiam perrexit, ibique cum unum ferme annum esset, viis idus Septembris pro dolore obiit; Id autem cum Winkindo & Sancti nostri biographus Rogerus, quibus ambobus, utpote Dismaro antiquioribus, potior erit, quam Dismaro, fides debetur, manifestissime pugnat.

Octobris Tenuis F.

104 Prior enim, Ludolphum, à Pape post suam in hunc rebellionem in gratiam receptam, scilicet ea usque in finem, ut jam supra docui, usum esse, affirmat; postitur vero, Ludolphum, pari suo jam reconciliationem, Italiam, atqueque hoc peragente, sed proventu, contra ac verbi proxime relictis Dismarus laetit, confitente, lvo & falsitia, quibus illam sibi subsisteret, subministrante, petisse, discedit proinde, nec à duobus illis scriptoribus antiquioribus scriptores alii videm antiqui dissentiant; et sunt, quia Dismarus, qui contrarium per verba proxime relictis tradit, à veritate hoc in re aberret, doli autem non sit. Atque haec de his, in quibus constat falsitatem Dismarus post videtur, distat jam falsitas; quod autem ad ea, quae talibus etiam similibus ac plane commentitia videntur, jam spectat, lib. 2, pag. 332, sic scribit: Multa Sanctarum corpora imperator ab Italia ad Magdeburg per Dacionem expellamur summe transmissit. Hoc autem, quod de eius erroris auctori, nomine Poppone, Wilhelmus cum suis germanis, memoriam dignum non est percurrerem, sed cum imperatori quo scilicet interiret, nimis infirmus & in edissi effectus, in montem exellum ducitur, ubi civitatem magnam & pulchram ejus conspiciunt edificia.

avertit & C. B. ad vero alioq. ut, ino. et in falsitas similitudo.

E

plene commentitia sit.

105 Iras perverit autem curiam ardorem, laboriosius ejusdem scandit aggeribus. In ejus summatione magis Christum cum omnibus Sanctis sedentem, videre promeruit. Ibi Bruno, archiepiscopus Coloniensis, ad inane Philosophiae excutionem à summo Judio accusatus, & B. Paulo defensus, iterum interponitur. Tunc ite vocatus simili de causa non arguitur, & supplicii Sanctarum intercessione suffulatus, talem audiit ut videret: "Post tres dies ad me, venient, haec, quam nunc ego tibi demonstrabo, cathedram possidebis." Haec omnia fecerunt, cum evigilaret, caxari ad se accessio explicuit, & non esse formam, sed veram visionem, gratia ei reulit pro bonis omnibus, quae ei unquam fecit, & sic ei indicatum est. Facta confessione & inquit à praesentibus remissione, dereliquit aliena, repetens sua cum pace bona, sententiam tam felici obitu consolatus seniorum. Ille seu visionem seu demonum aut somni ludibrositatem aridius simul & luctulentius, quam id his verbis à Dismaro hic fiat, Gelenius in Bibliotheca Praetoria pag. 54 exponit, ac deinde subiungit: Haec Dism. lib. 2. Frustra igitur & sine fundamento Meibom. in Witich. Annal. lib. 1. & Fabric. in Orig. Saxon. hanc historiam explicant. Historiam illam aut, si veris, visionem, quod probatum potius, quam improbatum fuisse Philosophia in Brunone studium astutiae quae, perperam sunt, veluti innot & ridiculam commentum à Fabricio & Meibomio exprobat, in animum & ego indubitanter inducerem, si ex antiquis fideque dignis monumentis à Dismaro hostiam, habere conperim.

F

ac prolixior, memoria prodit.

106 Verum nihil omnino id frondere vel occupare natum invenio, ideo contra suam de visione, quae Poppo, Ottonis facillimum, à vero fuisse, narrationem sese auctum duntaxat ab oculis accepisse, ipsomet hic scriptor statim obijcit, quae modo hoc transcripsi, verborum initio loquenter prodit; ea autem, quae non è documentis authenticis, sed ex auctu duntaxat

Yyy 2 no

- A** à Nussinſi, quem quod in chronica à Geleſio laudatis de arce Pariſienſi à Brunone ſeu Inceſſa, ſeu etiam duntaxat theſauris ſpſhaea memoria proditur, fidem meretur. Id eam nec à Dismaro, nec à Witikindo, nec à Reginonis continatore, nec denique, cui etiam unanimitas & chronographus Saxo ſungi quere, à Proſcardo, rem certe, ſi fuiſſet, ſituro mindaque tacturo, memoria aſſum proſectum invenitur, nec verofimile alio modo apparet, facturum fuiſſe Brunonem, quod in chronica illis fuiſſe narratur. Octo rex in Galliam anno 946, uti ad hunc annum Reginonis continuator refert, vultu cum exercitu, ut ſupplicis Ludovici Tranſmarini contra Hugonem Magoni ſerret, eſt inreſſus, Pariſienſique agro, qui Hugoni parebat, viſitato, hanc etiam Pariſi, ut Witikindus lib. 3, pag. 651 narrat, aſſedit. Hoc ſubum, variis, quibus reſiſtat, adiunctis vel matatis vel, aviſiſit, ab Otzone ad hujus fratrem Brunonem Chronica illa verofimiliter tranſtulit. Opus autem novum ad jam ſuprà ex compendiarium Simli noſtri Vita ſeu Geleſio hac tranſcriptam narrationem modo ſpectat, hac à narratione, quod Bruno genero ſuo Hugoni conſerre voluiſſe regali curam, à Dismaro narratur, non parum ſunt in adiunctis diſſenti, imo vero & alterum cum altera, uti quique, qui nuntas conſiderat, haud diſſimilem comperiet, manifiſſimum pognat.

ſi ſu indubi-
tata ſi ad-
alioſa.

- B** 109. Ac poſterior quidem, novum illis, qui in priori reperitur, adiunctis munten, aliſſique, quae ab hac abſunt, aſſa, Pariſienſem regem, quem diadem ſibi à Brunone impoſitum voluiſſe narrat, niſſum vel Hugoni vel alio nomine diſtinguit; eſſi autem ſic habet, vel ex eo tamen, quod cum, abſente in Italia Otzone, vicoriam in imperio poſſecutem, quod à dicens, ſi omnia, certe aere annum 961 haud occidit, comiſſum ab imperatore Brunoni falſe, prodit, non de Hugone Magoni, Pariſienſium comite, quae rex novum ſuit jamque ab anno 956 à vivis erant ſublatus, ſed de Hugone Capeto, hujus filio, qui Francorum rex poſtea eſt factus, fieri illa ſermonem, ſit perſpicuum. Haudquaquam quidem in ſuprà data ex Geleſio narratione occurrunt, quae, ut antea jam docuit, in Hugone Capetum haud quadrangia, à Dismaro narratur; verò vel hic, in ſcripſoris hujus erratone à ſcriptore poſteriore, Colnatenſi ſcilicet S. Penſaleoni, qui compendiarium S. Brunonis vitam ſcripſit, monacho anonymo haud pauca eſſe mutata, ſua eſt colligere; eum id autem ex aliis etiam jam dictis conſtat, doctat poſſet, an in ipſomet Dismaro, tam qua de niſione, quae Popponi ſactiana oblata, tam qua de corona, quae Hugoni à Brunone deſignata fuerit, ſermo inſtituitur, mutacione quadam, quod Brunoni, quod aſcribendum eſt haud fuiſſet, fuerit aſcriptum, compoſita laſſa à ſcriptore poſteriore falſa haud ſint, eamque à diſſis aliis adduc ſint, quae utroſque illius narrationis fidem haud commendat, tantum obſt, ut vel prior etiam, quae Brunonem Hugoni, ſeu Pariſienſium, qui anno 956 oblit, comiti mononymo natus filio ſui Cunali Lechvilinga coronam dare voluiſſet, fidem indubitam mercatur, ut contra pro vero ac puro ſigmento, ut jam ſuprà aſſertum, videtur habenda.

§ IX. Suſcepta, ut agrum nepotis animum erigat, cura, monaſterii S. Pantaleonis exſtructio aliaque anno 956 geſta.

QUoniam anno 954 ab Otzone in gratiam Ludoviſſi & Conradus fuiſſent recipi, haudquaquam in tamen, pace etiam hoſte inter & regem ſub anal eſſent ſinem Arneſſi compoſita, Conradus, quem amiferat, ducem recuperavit, eoſque contri ſuit Ludoviſſi etiam malitiam. Pax eſt id colligere à Reginonis continuatore, qui Witikindi, regis ſili, in archiepiſcopum Moguntinum, qui unanimi populi & cleri ſuſſragio Arneſſi ſaſto erat, electione ad anam 954 narrat, mox ſubſeque: Ea tempeſtate Ludoviſſi, in gratiam regis revocatus, vaſallus, quos habuit, & ducem (Altemania nimiam ſeu Servia) patri reſtitit; cui Barchardus in ducem facceſſit. Conradus etiam omnium, quos habuit, divitiarum nudus, omniſſo Lotaringis ducem, in gratiam regis intronizatur, viti & patrii & prediocontentus. Puna ſiſta, quod à parte regniſque, ut ex hoc ſcripſoris, qui Reginonem continuavit, textu apparet, convenit demotus erat Ludoviſſi, potentes ſunt, criminali graviffimi, quod arma in patrem eripiendo regnamque, advocat etiam in hujus perniciem Hungaris, caſibus & ſancione miſendo aſſerit, rathore habita, haud admodum gravis videri, verum ea juvenem principem agerime habebat, timendumque erat, ne deſperato rerum ſuarum ſit in ad conſilia, quicquid poſt ſutura perniciosa, ſiſte deſu, ſi qua ſuſan novas turbes excitandi ſiſte offerret occaſio, abſcripi pateretur.

Deſſam
repositi
ant
nam

111. Non latebat id Brunonem, tuncque novum, quae poſtea anal 955 aſſate contigit, Hungarorum in Bavariam irruptionem intellexiſſet, veritus, ne quid ſuſan novi hac occaſione moliretur Ludoviſſi, agrum ejus animum demulcere ſpeque meliorum erigere tam principi, quoniam & id antea ſciſſe ſit conſenſus, ſuam ſuſſa eſt eantus. Pax eſt id colligere à Simli noſtri biographo, qui, novum illa de Hungarorum, cauſas modo mentit, in Bavariam irruptione, pagna cum hiſte prope Auguſtam Pindelicorum comiſſa, Conrado duc in hac occiſſi ſignique victoris de ſal ſalci ab Otzone relata num. 52 & ſeq. proſatas, ſen deinde, quae S. Bruno interer egerit, num. 54 expreſſit: Cum videtur (S. Bruno nimiam) ſi al preſentium diem ſuſiori & ſuſi ſuo magno impetore cum vaſallibus eoſque non poſſe occurrere, ſimalque eſſet ſolacium, ne forte barbari deſam vitantes, in Galliam ſua ſuſ eo amiſſa provinciam, declinare: it, arſitatus ſic & reg ſo conſulens vocatque imperatoris ſe amplius aſſerit, Ludoviſſum prolem regiam, nepotem ſuum, conveni, agrum ejus animum baſſit ſiſte melle dulcoribus deliniv, itam primum, il quae ſua erant, vocatibus vellet attendere, repraeſent. A quo poſtquam medi-

erigit, dyes
ſuſam,

F

AUCTORE
C. B.

nalibus sermonibus & exhortationum suarum audientia, non ut prius, obliquis ambagibus declinari, sed saluo iudicio peraguntur & ad interiora pectoris recipi sentit, cum mox in episcopum sui locum venientem, Bonnam videlicet, iucundis sitis invitarit, iucundius suscepit, omni voluptate, utriusque digna & commoda, cunctisque, qui aderant, gratissima, non immerito regie dignitatis affecit. Qui dum adhuc simul essent, de his, quæ in expeditione bellica, imò divina virtute facta sunt, nuncios acceperunt.

112. Institit nepotem patruus amplius consolar. S. Brunone hinc memoratum cum Ludolpho concessum, in quo hunc consolari est assus, fuisse Bonna anno 955 mensis Augusti hactenus, persequitur ex eo fit, quod, cum patruus & nepos adhuc simul essent, nuntius ibidem, aut ex hisce modo hæc transcriptis biographi nostri verbis intelligitur, de pugna Hungaria de S. Laurentii sacra sua & Augusti commissi villoragoe de hisce ab Otzone recepta acceperunt. Nec tantum verborum saluto nepotem suum Bruno demissit; verum etiam ed, quæ apud fratrem suum Ottonem valebat, auctoritate effecit, ut hæc ita dudum post eam et Italia delegaret. Factum est, inquit statim post verba proximè recitata Rogerus, in brevi, instituta huius consiliaria, ut filio suo, qui perierat & invenit est, imperator totam Italianam delegaret. Verum, cum Italiam Berengario regendum anno 954, ut supra vidimus, Ottoni dedit, qui statim, ut eam totam hæc ita dudum a pugna, contra Hungaros prout Augustus Finisicorum anno 955 commissi, Ludolpho delegaret? Id nec Regionis continuatur, nec Witikindus, nec alii alii Rerum Germanicarum, qui sec. x floruerunt, scriptores exponunt. Illic forsitan fallum, ut Dithmarus, Italiam ab Otzone fuisse Ludolpho delegatam ignorans hincque nihilominus regionem illam anno 956 esse aggressum, alioquin habens persequitur, id abs illo, in pacem deinde rebellare, statim existimare ac porro iterum eadem, ut supra docuit, commentum; verum Walpert, Mediolanensis archiepiscopi, & Berengario metum, cui reconciliare Walpertum Ottoni frustra fuerat conatus, in causa fuisse, cur hic anno 956 Italiam suam Ludolphum cum exercitu in Italiam mitteret, Arnulphus scriptor Italus, Rerum Mediolanensium lib. 4, cap. 5 affirmat.

113. Utot sit, Ludolphum equidem, quod hic, ne quis caret omnia, qui Dithmarus scribit, credenda existimet, hæc observandum, Italiam, invito patre, hæc potuisse, sed eo abs hoc ipso, nisi fuit non alio consilio, quam ut inquietum filii adhuc juvenis iudicem exeras potius, quam domesticum bellum distaret, missum fuisse, & Regionis continuatore, Arnulphus nam laudato, chronographo & annalista Saxone, quibus omnibus, unanimi consensu id asseruntur, fides potior, quam uni Dithmaro, debetur, omnino est certum, Ludolphum, inquit ad annum 956 Regionis continuatur, in Italiam ad deprensam Berengarii tyrannidem dirigatur, & in brevi, expulso Berengario, totius pacis Italie possessor efficitur. Eadem habent annalista & chronographus Saxo; fuisse autem Berengarium cum Adalberto filio in fugam coniectum Papiamque & urbem & provinciam ad Ludolpho occupatum, Hermannus Contraeus

disertè affirmat, eoque id non nisi agere admodum, si fuit tantum capitis, & non etiam patris rem tantum la princeps fuisse aggressus, fieri potuisset, id emulere illum, non tantum non invito, sed iuvante Otzone, expeditionem, & Regionis continuatore per verba proximè recitata memoratam, in Berengarium suscepisse, argumento etiam est, hactenus confirmando insinuat, quod Ottoni, ut biographus auctor n. 55 testatur, filio suo Italiam, Brunone interveniente, usum tantum delegavit, sed & quod majus fuit, potestatem ei, ut loquitur, hereditarie potestatem impendit.

114. Porro Regionis continuatur, qui Ludolphum ad coercendam Berengarii tyrannidem fuisse anno 956 in Italiam missum, per verba proximè recitata ait, fuisse etiam eodem anno ab Otzone placitum Colonia Agrippina post Pascha celebratum memoria proditi eique ad annum illum chronologus & annalista Saxo asseruntur. At si quidem omnes tres unius domitane plotet, quod Colonia Agrippina Ottoni post Pascha habuit, meminit. Verum Frodoardus in chronico ad eundem annum non unius tantummodo, quod Colonia Agrippina, sed & alterius, quod Ingelheim ab Otzone celebratum fuit, mentionem instituit hic verbi; Rex Ottoni placitum habuit apud Engelenheim cum Lothariensibus, à quibus & obsides accepit de cunctis pendè ipsorum oppidis. Item aliud finitum ab eo post Pascha Coloniam habitum est, ubi non paucos à Lothariensibus thesauros accepit. Quid in duobus illis placitis gestum fuerit, nequom & quomam ex professo memoria prout invenit; verum tam in uno, quam in altero partem non minimam habuit S. Brunone, verosimilitudinem vel ex eo apparet, quod utriusque Lothariensis, quorum dux fuit gubernator erat, adfuerint. At primum quidem, cum in hoc obfide de cunctis fere Lothariensium oppidis rex accepit, vel ob merum, quo, ne quid novi forsitan hi molirentur, timebatur, vel ob certum ad ipsum petendam pecuniam summam, quam deinde in placito altero, datis in priori pro solationis securitate & filibus, eam solverint, celebratum fuisse opinor.

115. Et vero cum mecum, ut quid novi Lotharienses molirentur, hæc penitus adfuisse, fuisse sequentia isthac, qua fere etiam absque ullo discrimine apud biographum nostrum n. 59 legatur, de Rotherio, qui suo anni 954, ut vidimus, initium, agens Brunone archiepiscopo, ad statum Lothariensem fuerat creatus, & simulante Lothariensi clero & populo ex hac anno, ut Sigebertus notat, 956 ac proin, cum hic annos 25 Nativitatem Domini praeferente Martii die exordiorum, resque hoc in festo, uti & scriptore jam nunc laudando intelligitur, gesta sit, sub anni 955 finem ejectione. Potentini abbatis Lobensis verba. Cum apud nos Nativitatem Domini festivè & opipare celebraret, facta est Leodii contra eam gravissima conspiratio, quæ nisi & hinc penitus amoveretur, & in eundem locum Baldricus, qui erat de magnatorum terra illius propitia oriendus, subrogaretur, sedari vix est non posse. Ad hunc sententiam temperantes innamere confluxerant, novis ecclesio, laborante rebus, fluctuante; gubernante ipse processit.

qui ita ab
est, & ex
positum
in Berengario
954, ab
impio;

duobus pla
citis seu
concordiis,
anno 955
collocatis,
interfuit.

sed invenit
ut omni iudicio,
suscipere,
profectu
suo, carere
dignetur
dum;

in hanc
priori ob
notam, ad
tunc.

A cellosse tempestatis impetu ferre non valuit. Celat igitur, cessat, ne vincatur a malo, sed vincetur in bono melius: cella adverbium voluntatis, ut suo eos gladio iugularet filii: obstricti sunt sacramentum sibi spontanei, ut, si accipere mererentur episcopum, quem poterant, invicta exinde firmitate iustitiam ecclesie et sui imperatoris tuerentur.

exheredat,
Rathenium
de sede Lan-
densi desce-
dit, reli-
quos hinc
hanc fudit.

116 Ita concione quassata Leodien-
ses, à minis eorum, comitibus exheredato, aut
vix aut ne vix quidem abstinuerunt. Rathenium
è sede Leodensi decessit illique in hanc sub-
stituit Baldricum, possiditque; eum id enim,
vel ex hisce ad eum 966 Siegerii verbis,
Rathenium ab episcopo Leodiensium electo,
Baldricus, mutante nuncio sui Raginero
comite Montensi, episcopum substituitur. *fus*
est colligere, instigante Raginero, Montem-
fium comite, qui plerumque non tantum apud
Leodenses, sed & apud Lathasenses religio-
valdebat, faciente, verosimiliter metus omnis,
ne quid hi novi molirentur, ab Otone, eiusque

B fratre Brunone, dum duo jam supra me-
morati convenissent, alter Engelheimi, alter
Colonia Agrippina, anno 966 celebrarentur,
haud absente illuc, ut scilicet, factum, ut
in horum priorum Bruno, ne nova in regno
turba, extremum fuit periculum hinc ali-
cuius, existerent, Rathenium, contra sua
fisque è fide Leodensi auferimè adestis.
sancium sui in hanc resistendum haud susce-
perit, est interim: omnibus aliis viribus id
facere force parvus, uti vel ex eo facti est
colligere, quod etiam postea fidei Veronen-
sem, è quo, ut supra docui, pulsus fue-
rat, rediens, fratre suo Otone aulabora-
rante, careret, est biographus noster nem. 59
docet, mox veritas, quibus Rathenii è sede
Leodensi expulsi nem. 10 item narrat, Sieger-
tis hinc de Brunone subiungens: At ne quid
in ejusmodi negotio impetuum celaret, quod
curiosum aliterum neminem investigationibus scrup-
ulum commoveret, cum imperatore germano
suo id esset, ut Rathenio episcopo, bis jam
destituto, antiqua hinc Veronenis ecclesie
redderetur.

C
principis
palatii rati-
one facile
capit,

117 Quod modo ad secundum è duobus di-
bit con cunctis Colonia post Pasche celebra-
tum spectat, accepisse in hoc Ottonem a Lo-
thariensibus non potius chesuras, seu, ut
apparet, non parvam pecunia vim, evadit
tamen modo veritas supra ad illis do-
cet; verum quid praterea fidem tam non cen-
sum ab Otone, sed è fratre ejus Brunone
gestum sit, perspicit è biographo nostro in-
telligitur. Ille enim, de Italia Ludolpho,
quod è supra dictis anno 966 factum, dele-
gata num. 55 locutus, mox ipse, quibus de
conventa illa agi potum est, sequentia verba
subjunge: Pater noster ejus imperator ut sem-
per magnificus triumphator, post ludum con-
sultatione recepta, cum fratre suo vetere ne-
cessitudinem nova consuetudine junxit. Colo-
niam venit. Ibi se non tam frateris delictis,
quàm matris cum illo aspectibus, affectibus de
cunctis omnino juvenilibus viribus oblectavit.
Nec defuit illidem sevens in improbus è im-
portunos ejus regni censura iudicii, blandi-
tem in bonos è mites pro dimissionis li-
beraliter. De statu regni nebulæ ejus tunc-
dis è diluendis sedulo è strenue in commune
consultum; ut de stocindis quilibet, suis

resecundis cautissimè ageretur, summo consilio
provium est. *Nec tantum, quæ hic memo-
rantur, cum fratre suo in conventu illo exit*
*Sentias noster; verum etiam, ut idem biogra-
phus noster mor fadit, Quæsit...* summa
diligentia..., navos è iudicatos viros, qui
temporalibus suis quæque loco, sive de viri-
bus tuerentur, uti ut neque consilium, ne-
que copie desissent, sedulo curavit. Quotquot
etiam de principibus de regionis primaribus,
cæterisque, quorum discessus regi intererat,
saluberrimis suis am nationibus al communis
bonorum omnium utilitatis sedes ille plena
convenerant, hos ille inter firmos de fami-
liaribus habebat, eadem imperatoris germani
suum appone conciliabat, postis non tamere
è quorum sapientie dictum: "Bonum, ubi no-
nelligas, legatur, aut malis sit improbioc."

118 Ita, quæ ad postea principis partes
spectabant, Sentias sedulo ac strenuè explevit.
Nec praterea tamen aliis modis, quæ ab ipso
vel religio, vel monas episcopis exigebat, at-
tingerit est potentes. Quæ autem, loqui de
Brunone jam ordinem episcopo ann. 14 Ro-
gerius, loquitur, quomodo docuit, quod per
pace ecclesiarum Dei Siphum impendit, aha
est mirabile, dicta difficile. Tantum enim su-
priorum insignis huius quotidiana opera pre-
cederat, ut totam, quæ in ecclesiis suis
ampliusdum sine rebus, quod in reliquis
è corporibus Siphorum in sum periculis
transferebat, quod in privati vel publicis re-
ditiis componendis, quod in ordinibus do-
mitibus, sumisque finitè Dei Ecclesie rebus
foerat, ad aliorum operam pendè incomprehensibile
videretur. Inter agibile, quæ è Siphum com-
posita seu castris Rugetus hic indicat, è
nois hoc loco, quod de rebus, anno 966 à Siphum
gestis, tractamus, memoriam rem, quod
Bruno haud procul ab urbe Colonia exstia-
zit, est, ut illi volens, instigante, S. Pan-
telonis monasterium. Hinc: ut, Fuldense
abbas, per quem, ut supra vidimus, Bruno
synodalem episcopum ad Anapetum Papam
anno 913 misit, Romæ aut cum palli, ad
Siphum astitit per Anapetum misit, S. Pan-
telonis, de quo praterea apud nos ad xxviii
item Commentis int. num. 43 è seqq. consili
pueit, reliquias seum tulit, hæque cum
sacro isto hære in antiquis è ruma præfina
S. Pantelonis prope Coloniam ecclesia, ubi
illas Hledenares deposuerat, S. Bruno re-
cepit. Ille itaque, quæ ceterorum sacris illis
pignaribus sciem pararet, Non multo post, ut
biographus noster apud Surium è Leibnizium,
eribus illis aliisque quinque sequentibus vocibus
in codice nostro ab ostentive librario amisse,
cap. 24 docet, idem, ut puta in loco scro-
tionis è ab urbane inquietudinis molestia remo-
tion fructus in laude divina pervigil è filio-
tus sub monachis regula discipline Domino
servire instituit; quibus abbatem præposuit nomi-
ne Christianum.

episcopum
novum haud
negligens è.
Panteloni
monasteri-
um.

F

enim sub-
dationem
in anno
966 Colo-
niam dispartit.

119 Gelenus de Colonia Agrippina Ma-
gistratus lib. 3, synagoge 12 primo sic ha-
bet: Anno Domini incarnationis, ut vulgo
(fundationis scilicet dicti monasterii) anni,
964 Bruno ecclesie Colonienis archiepiscopus
duodecim primique Ottonis imperatoris ger-
manus monasterium S. Pantelonis extra ur-
bis moenia fundavit, fratreque in laude divina
pervigil sub monachis Benedictina regula

AUC. C. R.

instituit, quibus abbatem prepositum Christivarium nomine; de deinceps, nonnullis interpolatis, ita profertur: Item Bruno archiepiscopus in diplomate fundationis monasterii plurimum eisdem ecclesiis liberos, prout ibi solas de mero deus fuerat abbas, et misit, ut locum deiciat si nullus voluit obesse, nisi quem votum futurum electi secundum tunc eam de amorem eligendi de suis sibi proesse voluit. Exiit verò cunctum ab omni onere, nisi cum dominis successoribus suis pro ista de negotio regni ultra Alpes proficiscendum est, ab abbas profectum ecclesiam pro caritate solidam validam accipere, sed nullam, si verò istam, voluntatem abbas invenit, quod post expeditionem si super aera, restituitur, ne vel in hoc dynastis ecclesie sue inferant. Ita laudatur Gelenius; cum autem fundationis diploma, quod, quod hic memoratur, in vestigia S. Pantaleonis de Brunone fuisse cancella, anno 964, ut mox subdit, dicitur notari, hinc verosimilitudine, anno istius monasterii illud fundatum existimare ac puri re etiam ipsa ad eum fallum, in diplomate illa, quod fundationis abbas appellat quique liberius, quam par sit, interpretatur, tradit, per verba prior loco hic citata a se marit.

120 Verum id belluinus, qui Colonienfem S. Pantaleonis monasterium anno 956 constitutum patet, cancellatorem ejus de Gelenio (Lec nonne de me ante etc.) fuisse diffusi digne de Brunonis diplomate sui privilegio, cum, quod jam dicta sunt, facit isti assertio concedatur, ab ista probari, Anonymum Bened. lib. 45, non. 96 profertur, mox sic jungit: Verum hoc privilegium post aliquo de consilio monasterii annos concessi potuit; nec verisimile est, B. unum post acceptum ex Urbe sancti Pantaleonis reliquias ad nos antiquum esse posse, quod contra eis sedes de huius reliquias cultuales de cultores aliter tractant. Res plane, ut mihi equidem apparet, sic habet. Et vero, Brunonem non in annum asque 964 exivit S. Pantaleonis stratum distulisse, funder mihi etiam profertur Sancti nostri biographus. Postquam enim, S. Pantaleonis reliquias in antiqua ritinque praezina sancti illius martyris prope Coloniam ecclesiam ab Hademaro Fuldensi abbate, qui cas, ut de fide distis nemo non colligit, anno 961 vel sub sequenti kalendis Romae attulerat, fuisse transmissas depositas, non. 42 ut rursus, non multo post ibidem frotis in fons divinis periculis ac succulit, q. i. Damian servitum, a Brunone fuisse instituit, mox adiungit, si neque non fallor, si ante deum vel decem vel undecim post res facta fuisset. Adhuc annalista & chronographus Sica ad annum 956 sic scribit: Brun archiepiscopus Colonienfem, tunc regis, etiam S. Pantaleonis construxit; eum autem scriptor, annalista & chronographus ista vel praestator vel antiquior, qui monasterii S. Pantaleonis constructionem post agnoscit ante hunc annum 956 statuit, hanc invenit, Anthonia, qui anno hunc, ut jam dixi, illam laudat, sanctum arino.

121 Ceterum Gelenius, qui anno demum 964 fuisse a S. Brunone fundatum S. Pantaleonis monasterium antea, Synagoga supra laudat initia sic scribit: Ecclesia huius patrocini sanctorum medicorum Pantaleonis,

ab ipse etiam, a anno parit, fuisse constructa.

Coloniae de Damiani ob veritatem originis notitia caret; existisse tamen temporibus Ludovici imperatoris de Lotharii filii ejus, ex diplomate anni 845 constat, in quo haec lego: "Ecclesia S. Pantaleonis, quae ad theodorum de Alunin tra ejusdem maris ecclesiam (metropolitanam) pertinere demonstratur, sed de hospitale, initia ad pauperum receptionem constructa, etc." Quae verba non novitatem originem, sed avtem veritatem subdistant. Haec ille, nonnulla deinde adhuc alia, de quibus, monasterii S. Pantaleonis, etiam huius fundator censetur S. Bruno, exordia ante huius aetatem reportanda, cognosci affirmat, adiungit: verum cum antiquo S. Pantaleonis prope Coloniam ecclesia, dum in eo S. Pantaleonis, quae Romae attulerat, reliquias Hademaro Fuldensi abbas transmissas deposuit, inuito ac rursus praezina, ac Regerius loco max. etc. testatur, existit, nihil impedit, quod minime illam, etiam etiam olim, vel qua Gelenius allegat, profectum videntur, de monachis occupatum, divi iussu novamque ante eum adificat, monachorum usui destinata, de fundamentis extraxisse Bruno credatur. Et vero re etiam ipsa id fecisse Sanctum, nec tantum ecclesiam antiquam instaurasse, sicut mihi una cum supra plus semel laudat, quod etiam dicit, inier tria monasteria, Colonia Aegyptiacum a S. Brunone, ut tradit, extructa, S. Pantaleonis nomine inscriptum distitit recentior, Lothariensis Chronico annalista & chronographus Saxo, super pariter plus semel jam laudat, qui, distum Colonienfem S. Pantaleonis monasterium a Brunone, non instauratum, sed extructum fuisse, memoria prodant.

122 Modo de sacra istius assertio, quod, et docet Sanctus anno 956 extructus, est certe (neque enim id foret eodem, qui fuit inceptum, anno ad amblicum fuisse adificatum) extructum inceptum, ad alia, qua Bruno adhuc eodem anno 956 fuisse narratur, progrediamur. Lotharius, Ludovicus Transmarini, Francorum regis, ex Gerberga, Sancti nostri, ut supra docui, forat filius, qui patet, anno 954 de vixit sublato, in regnum successerat, biennio circiter inde elapsu suo anno 956 Raginarii, Hincensium comitis, castrum, supra Carum fluvium situm, occupavit, liberique ejus ac milites, atque incensum castrum, sicut abduerat. Gerberga, hac occasione, in bona, dicitur nomine a priore marito suo Gisibero ducem accepta, qua Raginarius violenter detinebat, recuperaret, utrumque rata, cum Brunone fratre suo, ut, hoc interveniente, vel saltem compus reddi resque cum Raginario componi possint, in colloquio descendit; Bruno autem, cum forat ac, ut verosimilissimum apparet, cum Raginario etiam locutus, effecit, ut illi quidem bona sua, hinc verò libertas etque restituerentur. Ita colligit ex Frobenio, qui in Chronica ad distum annum 956 sic scribit: Lotharius rex manitionem quandam super Carum fluvium, quam Raginarius comes Ursioni cum quidam Remensis ecclesiae milites abstulerat, pagando recepit, et instant Raginari ac milites quosdam, ibidem inventos, secum abduxit, ipsi quoque castrum dirigit incendit... Gerberga regina colloquio n habuit cum Brunone fratre suo, ubi predictio Raginario sui

Gerberga fuit sua bona distum sita carat regina.

E

mi-

AUCTORIT.
C. B.
Insuper et
in angu-
stia cura-
vit.

inde ab anno, quo totum ad Ottonem di-
versarum nationum legatus venisset, Fro-
doardus in Chronico scribit, 948 ac prin-
cipale annum 951 seu tempus, quo Sanctus
noster factus est Coloniensis episcopus, non
accidit, in dubium revocet ex eo, quod
supra plus semel jam laudatus Vita S. Jo-
annis abbatis Gorziensis scriptor Sanctum
nostrum per verba supra huc transcripserat Ot-
tonis archiepiscopus, et non isdem epis-
copum, facit. Bruno cum apud Ottonem etiam
tunc, cum ad Coloniensem cathedram jam
fuisse promotus, archiepiscopi sensus est
officio, nec interesse fuit, ut Vita S. Jo-
annis abbatis Gorziensis scriptor, Brunonem de-
signare volens, cum in finem omnes, qui hunc
comprehendunt, titulos assereret. Sanctum qui-
dem, utpote quem verba illius supra addu-
cta videmus. Magno ac felici, non jam tum
fuisse, cum fecit, quod verbum illi fecisset di-
citur, sed potius duxerat futurum usui
et decori, insuper, episcopum nondum etiam
tum fuisse, suspicandi ansam praebeat; verum
cum scriptor ille existeret monachus, ita for-
san fuerit loquens, significare volens, Brun-
onem, cum fecisset, quod fecisset illum nar-
rare, scilicet postea post, non Coloniensem
episcopum, sed, nonnullis, qui monachis in
Hirsaugia erant quomaxime infesti, malevo-
lis ac nominatim Hirsaugium comite Regi e-
ro, quem anno 957 in exilium, ut § seg-
sumus visuri, populi, repressi, ecclesiarum
et monasteriorum in Lotharingia praedictam
de paratione. Ut sit, Aldarantem equidem
ad Ottonem legationem anno 948 certissime
esse posturum ac prin tempore jam assignato
lunationem, vel ex eo liquet, quod, antea
certe nondum quinque post hanc elapsis, Sa-
raacorum ille rex Joannem, Ottonis legatus
ad deum Gorziensis abbatem, Hungarorum, ut in
hujus supra laudata apud nos Vita num. 136
videre licet, in Ottonis regno, docti Car-
do, hujus generis, irruptionem, anno, ut
supra videmus, 954 factam, objecerit.

C
§ X. Quae ad religionem
spectant, studiosè curat;
Ragenarium, Hanonien-
sium comitem, in exi-
lium pellit; cur & quando
id fecerit.

Monasteria
verò in
diocesi Co-
loniensi vel
extrinsecus
intrauit.

I Ntra adfida, qua Sanctum nostrum exstru-
xisset, Rogerius per verba, num. 118 hoc
transcripta, docet, non tamen, quod, ut
dictum, anno 956 exstruxit quodque § proximi-
mo progressu, cum de rebus, à Brunone tum
gestis, sermo ibidem foret, commemoravimus,
Coloniensi S. Pantaloni, verum etiam multa
alia variis locis in diocesi Coloniensi ex-
struenda monasteria recenseri debent. Sancti no-
stri biographus de non paucis hujus gestis jam
locutus num. 48 sequentia isthuc de eodem
subjungit verba: Inter cetera certum multis in
locis per parochias episcopis sui fidelis hic Do-
mini Servus ac prudens ecclesiarum, monasteria &

cetera aedificia servitio Domini Dei sui & ho-
nori Sanctorum ejus apta, quaedam à funda-
mentis erexit, quaedam prius fundata nobilitat
auxit, alia omnino diruta reparavit. Monasteria
omnia & singula, qua à Sancto nostro vel lu-
thariorum vel antea vel à fundamendis erecta
hic memoratur, nullus usquam scriptor enu-
merat. Adhuc, etsi etiam Coloniensi jam me-
morato S. Pantaloni monasterio duo adhuc
alia, S. Andrea nimirum & S. Marci, mo-
nasteria, velut à Sancto in ipsius Coloniensi
urbe exstruenda, Leuvisamenfis Chronicon per
verba, num. 38 huc transcripserat, adjungat,
neutrum tamen per Brunonem fuisse à funda-
mentis exstruendum, Gentium de Colonia A-
grippinensis Magnitudine lib. 3, s. yntagmate v
& xii constent.

Verum, etsi sic habeat, omnia tamen
loci ista sacra aedificia saltem opibusve,
ut ipsius ibidem non diffinitur Gentium,
fuerint indubit à Brunone aucta hincque, vel
int ob hoc condita, in Chronico Leuvisamen-
sifis notoria. Ut sit, fuisse equidem monas-
teria haud paucia in diocesi Coloniensi à
Sancto nostro vel antea vel instaurata vel etiam
à fundamentis exstruenda, è proxime hoc
transcriptis biographi nostri textu habetur
comperiri; etsi autem tempore etiam, quo
cuiuslibet librorum mentionem admovent, deter-
minari à haud sum, hic tamen pauca, qua
modo protuli, de sacris illis aedificiis proferre
est visum, quod certo equidem prius id, quoniam
non modo memoraturus sum, Sanctus noster
fecerit aut saltem facere intenderit. Res è di-
cendis haud difficulter taliter patet. Rogerius,
scilicet atque de monasteriis, in diocesi
Coloniensi à Sancto exstruendis liberaliterque
fundatis, per verba, jam parum mox hoc tran-
scripta, fecit sermonem, subiungit: Idem ad
externas nationes transfudit et in regno suo pro-
videntia delegato, parum exemplo, parum
opere proprio, parum varia personarum quali-
tate & crebra admonitione diffusit. Quod lo-
que Sanctus, in diocesi sua Coloniensi instaurando
exstruendoque ac parvo fundando monas-
teria praestitit, id certe, priusquam idem in
regno, cura sua commissio seu Lotharingia
praestaret, vel fecerit, vel saltem, ut ex
hisc biographi nostri verbis nemo non colligat,
facere inceperit. Verum quondam Sanctus
in Lotharinga pariter monasteria vel
exstruxit vel instauravit?

130 Ut quaque eo, quo gesta videntur, ordi-
ne proponam, ea de re sermonem non prius
institui, quoniam de Ragenario, Hanonensium
comite, à Brunone in exilium missu, tra-
dicto. Frodoardus in Chronico ad annum 957
sic scribit: Bellorum tumultus agitantur inter
Brunonem ex praefule ducem & Ragenarium
comitem eorumque Lotharicenses.... Lotha-
rii rex cum matre sua & amica sua relicta
Hugonis (haec omnia, quorum haec Hadwigis,
ille Gerbergis vocabatur, S. Brunoni è jam
dictis trans foveret) obviam pergit in pagum
Comaracensem aranculo suo Brunoni. Valens
verò Ragenarius non posse se venienti resistere
multiculus, ad Brunonem venit; ut quia
questus dare noluit obsequium, cum Bruno com-
prehendens sub custodia secum deduxit, nec
maius post trans Rhenum in exilium misit.
Fuit itaque Ragenarius, ut ex hoc Frodoardi
textu liquet, à Brunone in exilium missus.
Vc

It vel fecit
vel intem
facere ince-
pit, prius-
quam Rago-
narium

E

F

relegant.
Istuc ob
causam, Me
à Felcium.

*Verum nequid id à Brunone et an anno per
Franciscum offensum saltem? Fulminant de
abbate Lubicensi gestis apud Darchivum
in Spicilegio edit. anni 1721 pag. 719. ec-
clesia S. Ursini per Rogerianum violatione
aliquot numeris, quae tamē hic gestis, nar-
rantur; figurata, una hac potissimum stellata,
verbo significat: Post praedictam ecclesiam finit
Ursini violationem Reginus transiit
multiplicat, pauperes permixt, de rus ecclesia-
rum, non Dei, sed suis facti; pro quibus o-
mnibus à domino Brunone veris pacifico apud
sanctum Salvium evocatus, confessus de iure regis
mixtae convictus reus, proscriptus est ac
perpetuo exilio deportatus.*

Prof. F. S. Grand
J. P. & Co.
Baltimore
Md.

131. *Fulicaria edisplanter* *ennoyensis* *Vita*
S. Gerardi, *albata* *Brantienfis*, *striptor*, *qui*
sic. xi. sicut, & *Balderris*, *thruvul* *Ce-*
rocaufis *ambor* *eruditis* & *gravia*. *Pris* *enim*
epod *not* *rom.* 2. *Ostobis* *in* *Vita* *illa* *num*.
 139 *sic* *habet*: *Ut* *mendo* *fuit* *quantularumq* *ic*
de *altis* *stare* *ejus* *duce* *staque* *antichip* *opo*
Brumoe *quere* *aliquid* *memoria* *est* *in* *Rom*

• www.pearsoned.com

ditione, quibusque contra condigna relatione virtutes ejus requirunt? Sub cuius procuratore re-
fugium radicibus impugnant imperiborum spira-
re vitalianam, tanquam arbor fructibus non i-
ruit Lotheringia preiis de iustitie abundantia
affertur ejus utamine revellere * aurea
quondam tempesta. Cuius rei indicio est Ra-
gincrus comes Hainoucium hanc ignotus,
congruentio Longicollis, qui, quia tyrannice
fieri importunabatur compromissuibus de soluta
refugere, semel & fecundis comitantibus, nunc
utque exulavit in ignotis regionibus, procurator
insultat ambidexter Archiepiscopus hujus; *pro-
fuer vero in laudis Chronico lib. primo,
cap. 54 sequenter loquitur in m nam: Au-
dica igitur longe lateque moris imperato-
ris (Quorui I nemp) Rainerius atque Lan-
bertus, filii videlicet Raineri, quem, vivente
adhuc imperatore, archiepiscopus Bruno, qui
sub fratre montanum tenuerat, pro insidientis,
pro rapinis, pro Ecclesie incursionibus, pro
multis etiam sceleribus fere arguendo corrige-
bat, fere beneficiis ejus levitatem placando lo-
niebat; sed cum tamen ejus fennatim finituro
turgore iustitiam nulli modo premere potuere
in exilio tandem perpetuo damoniam fratri con-
trididit.*

the new design
per unit
the response

132 *Fides Sigeberiti* in Chronico ad annum 919 *fide habet*: Bruno archiepiscopus et archidux Lotaringie secundas partes in regno fratris sui (*Odoisus I nempte*) potenter et iustitiam diffundit administrans Raperum, Montem comitem, qui Longi-collis cognominabatur, apud Valentianum evocatum capit, & irrevocabili exilio damnavit pro eo quod regnum bellis inquietabat, vel quod venius fidei dicitur, pro eo quod mortuo Guilberto duce consanguineo suo, es, quem Guilbertus uxori suae Gerberge fortiter imperpetuum in dotem contulerat, violentam ei viamque presumebat. Quod si itaque fides Sigebero, cui etiam innotuit fide Saxo & Chronici Belgii Magni author, usque idem, quod hic ille, istem etiam fieri veritas referretur, assequantur, adhibeatur hic *fide*, Regimus non certo, quod bellum regnum vexaret, rapinas exerceret, res sacras violaret tyrannice gubernaret, sed vel idcirco, vel quod, qua Gerberga, Brunonis fide

Liber II. Titulus V.

rovi, et marito suo defuncto in decem fuerat
colitis, volentes auferre, exstis fuisse et
Sento nullo multum; ap, cum possessione
eius et defuncti marito suo Gijekstro Ger
berga dicitur nomine acceptat, fuerit et
Raginerus, ut nom. 12 vidimus, iam inde ab
anno 976 testatur, haud profus immerito, an
vel partim ob illas vi oblatus Raginerus poss
fuit et Brunone in exstis missus, dubitari poss
videtur. Et verò non id certe illi etiam par
tibus de causis non factum, aut Raginerum
fuisse possessionem, cum Gerberga hoste anno
976 reddidisset, iterum et post volentes ab
his.

Signature,
Print Name,
Date.

113 Cum Siebertus, dum per verba proxime hae transiit, hanc causam, ad quam relegatus a Brunone Ragenario fuerit, exponit, sub distinctione loquens, id vel quod huiusmodi vellet enarrare, vel quod dotalis Gerbergae bona violenter efferret, factum esse, scribit, ita scilicet, an vel potius ad potiusnam hanc causam pona illi Ragenario fuisse in 1330, dotalium habere, non obscurè prodicit, quæ autem, id ob scilicet eam causam hanc potiusnam causam versatissimè factum, nonnulli, ut infensur, eradicant, hinc tamen, eam quidem horum opinionum, ac non tamen veritatem hanc existimè causam, potest concludi. Quoniam non raro fit, ac tunc sanctissimæ Viri optimæ etiam intentione, faciente, in descriptorum partem materiali interpretator, fuisse intus, ac credam, quoniam pro gentio suo, quod Bruno relegatus Ragenario fecerat, fuisse interpretator, id ab illo, non ut repositum & religiosi confiteretur, sed ut sciret sua commendæ scribere, factum existimè ac potest valuisse. Virum huius, qui, quemadmodum & recitatis Sieberti verba apparet, Ragenario dotalis dotebat, quod dotalis Gerbergæ bona violenter abstraxisset, eam fuisse ad Brunonem monachum, arbitrat fuit, fuisse in hac opinione suo deceptus, si præ rectior non modo evanuit, qui S. Gerardi, abbas Brunensis, vitam scripsit, auctor, verum etiam ac præcipui quidem Putschii, qui eam, quo S. Bruno obiit, anno 1041 creatus fuit Lobensis abbas, verba evincunt. Fuisse tamen, nulla omnino dotalium, qua Gerbergæ pro Ragenario fuerint ablata, bonorum mentio facta, fuisse hanc in existimè, quod tyrannidem exercebat, pauperes opprimebat, ecclesiæ quæ diriperet, & Brunonem ipsum, contrariummodò indicaret.

allgemeines
in der Natur

134. *N*on est, car quis, opinioni illorum, qui ob oblatam Gerbergae bona dotalla relegationem ad Brannone fuisse Regenarium, credere. Probus dum quadrantes, qui illum Hanonem comitem, quod quicquid dare solentibus obsequiis, in exilium ad Brannone missi fuisse, per verba sapra recitata tradit, suffragari arderetur. Est enim Bruno, qui doctum Gerbergae bonorum, quo Regenarius literato sosen lausavit, vel fuisse restitutum quidem anno 956 promissit, re tamen ipsa restituere nandum voluerat, restitutionem certam ac totam reddere, postulare meritis obsequi ad Regenarium potuisset, id tamen etiam, quo hunc ad pacem firmandam seclerique, quorum, scilicet Fulconis, rem fuisse reddiderat, delinquentes hunc patendo, certis addiderat, fuerat illum potiusse, nemo non videt. Adhuc Ro-

2000

14

genarum, cum in Brunonis puellare ac mirabilis jam foret, libertatem suam cum parum curasse, ut, quæ ex hisce festis eriperet, Brunoni, quæ pœbat, dare obfides decreverat, hanc admodum, etsi interim Frodoardus id idem dicitur assertit, versimile aprinet; quare Fulcaudum, qui nunc obitum, quæ Reginaris dare noluit, mentem solia, fuisse hanc idcirco, quod, à Sinio nostro ob tyrannidem excretem, ob pauperum oppressum, ob ecclesiarum direptionem evocatus, iusta regia Majestatis eius fuisse cavillur, à Brunone relegendum, loco supra cit. memoria prodit et porro hoc in re, si non aperte sit affirmatum, saltem perfrangentes, Cameracensem chronographum anonymumque Vita S. Gerardi, avaritiæ Brunonis, scriptorem habet, standum optatur.

111. Quod modo ad tempus, quo Reginarium Sanctus noster relegendit, spectat, facitne id anno 957, an sequenti fidum, dubitari haud immerito posse videtur; dilucidè enim postulat hunc anno rem non tantum annalista Saxo, sed & Reginaris continuator, qui ibidem habet, Fulcaudum Iteum archiepiscopi Reginaris comes comprehensum, & in Saxonia exul nutritur, innuere; etsi autem Siebertus, non ad annum 958, sed ad sequentem id refert, hanc propterea tamen, eam hic forsitan, ut subinde etiam alibi, datamens sibi evadentia securas, facit, à xxv Martii die, Nativitatem Domini prægreffum, annorum initium repetat, ab annalista Saxone & Reginaris continua tore, qui à Domini Natali numerare incipiunt, eorum dissentit. Verum, etsi sic habeat, Frodoardo tamen, qui Reginaris exilium anno 957 illatus, affuitur malis, primo quidem, quod, quamvis Reginaris exilietur, quæ, ut dictum, Regentium anno 958 exilii multum notat, Brunoni transisse, non sicut ac Frodoardus, à nonnullis exilietur aequalis, id tamen unum eorum haud apparet; deinde vero, quod Reginaris exilietur pro perscribere mihi occurrat, quoniam Frodoardus ab exilietur passim solent haberi, nec alium ipsi pondus ex annalista Saxone, utpote qui vel ipsometur scripserunt illum vel Siebertum eandem foret fecerit, posse accedere.

116. Porro Bruno eo ipso, quo è jam dictis in exilium populi Regentium, anno 957 plures Normannorum, non tantum plebeios, sed & principes seu magnates sacris Baptismatis adit, ut chronographus & annalista Saxo ad annum illum ressonat, abul curavit; etsi autem Siebertus id Sancti factum ad annum 958 refert, haudquomodo tamen ab hisce, cum forte hic iterum annum & à xxv Martii & à novem, piosquam id illi faciant, mensuras inchoet, dissensit est censendus. Verum, quoniam sunt Normanni, quorum plures non tantum plebeios, sed & principes seu magnates baptizati erant Sanctus noster? Rogerus num. 60, de Brunone, Lotharium adversus Hugonem Magni filium in Gallia tataro, locutus, mox subiungit: Imminet regno illi, quod reitendum non est, siue clades, Normannorum gens, quibus in omnino latrociniis non sunt illi exactionibus. Hic ex magna iam parte præda erat populus, dissectione & civili periculo affluat. Quod illis superfluum, inter se domesticis fuitione consumpserant; egiæ autem provisa dispensatio Rectoris nostri, qui, quoniam humanem se esse intulit, humani nihil ali-

um à se putavit, egiæ, inquam, ut ad se, quoad ad tutelam portum, conluerent omnes, qui quicquam de pacem amarent; ipsorum etiam barbarum immunitatem & intolerantiam dulum feracem mitigavit, liquidum eodem tempore & rex eorum Haroldus cum magna sua multitudinis gentis Regi regum Civitibus colla submittens variatum respicit idcirco.

117. Ita ille; cum autem unum eum Haroldo, Normannorumque patris (Normannorum eum nomine etiam Dani solebant distinguere) Danorum rege, quem una cum magna gentis sua multitudine, curante, ut indicare videtur, aut operam siletem ad id conferente Brunone, Christi iugo se submisisse hic memorat, plures hanc dubiè, dum id rex ille fecit, Normannorum seu Danorum non tantum plebeios, sed & magnates sacris Baptismate undit fuerit abulit, non nemo forsitan, hæc est illos ipsos Normannos, quos sacris undit abulit anno 957 transisse Brunonem, Siebertus non sicut ac chronographus & annalista Saxo, memoria, ut dicitur, prodit, in animo indicat, Verum fuit, ut ex his, quæ Adamus Bremensis in ecclesiastica sua historia lib. 2, cap. 2 & Helmodus scribit, omnino constat, Haroldus, Danorum seu Normannorum rex, jam inde ab anno 947 ad Christi fidem conversus; quare, necesse est, si Normanni, quos cum hoc Christi iugo se submisisse, Rogerus per verba proxime rectata docet, diversi à Normannis, quos anno 957, Brunone tamen, baptizatos, Siebertus, annalista & chronographus Saxo tradunt, existerint. Porro quidem, cum Dani à Normannis distinguantur, hosque pro Norwegis loco proxime cit. Adamus Bremensis habet, factum esse posse, quod consentiens, ut, quemadmodum Dani regem, nomine Haroldum, jam inde ab anno 947 ad fidem conversus, ita etiam nominis ejusdem regem, qui scribis christiana sacra fuerit amplexus ac a Rogeris per verba supra dicta memoratur, Norwegis habuerint.

118. Verum, etsi quidem reipso rex, qui Haroldus seu Hurdus fuit vocatus, Norwegis ab anno 950 usque ad annum 952, ut Thorpæ Rerum Norveicarum part. 2, pag. 78 & seq. docet, præfuerit, fuisse tamen illum unquam Christiana sacra amplexum, nec hic edicere, nec aliunde potest probari. Ad hæc Rogerus in narrandis his, quæ loco citato seu n. m. 60 scribit, ordinem, quo gesta sunt, vel servare vel non servare est censendus; si primum fuerit admissum, consensurum erit, ut, etsi etiam, de Haroldo Normannisque, qui non Dani, sed Norwegi existerint, falsisque quoniam anno 947 ad fidem ad illi rege suo fuerit conversus, à Rogeris loco cit. tradit, transisse desiderum, tamen Normanni illi seu Norwegi à Normannis, quorum plures cum plebeios, tum magnates sacris Baptismate undit, erunt Brunone, anno 957 fuisse abulit, annalista & chronographus Saxo, Siebertus etiam à jam dictis suffragante, tradunt, existisse debent diversi. Cum enim Rogerus loco cit. de Haroldo Normannisque una cum hoc ad fidem conversis non prius, quæ de Brunone, Lotharium adversus Hugonem Magni filium in Gallia tataro fuerit locutus, sermonem insinuat, ac anno domini 958 Lotharium contra Hugonis filios inter Braco,

etym. Norm.
nomen an-
tum Harold-
de, Dan-
nam regis,

E

et Rogerus
nomen, ad
fidem

F

anno, ut
ex Frodo-
ardus dicitur
anno 957
populi.

B

C
Eidem an-
no, Venera-
bus pater,

A *ut possit videretur, locorum, constitutionem sit, ut, si res eo, quo gesta fuerant, ordine Rogerus narrat, Haroldus Normannique, quas ante cum hoc Christiana sacra amplexus, deinde tradit, id ante annum 953 habet fecerat, ac proinde et Normannos, ad fidem anno 957, ut Siebertus, annalista & chronographus Saxa referant, conversi, debent existisse diversi.*

139 Jam verb, eam sic habere, non est sanis, ear, ut vera loco de. memorasse Rogerus ostendunt, Haroldum, Normannorum, qui Norwegi existerat, regem, ab Haroldo, Normannorum rege, anno 947 et 948 converso, distinctum, qui fides Christiana sacro fuisse amplexus, obsequio illo velle antiqui admittunt, cuius adeo Haroldus, Danorum rex, & Rogerus loco cit. memoratus, alius indicat, quoniam Haroldus, anno, ut supra docemus, 947 ante cum multis Normannis Christianis sacro amplexus, non sit, nihil superest, quoniam ut hysc cum Normannis, quoniam ante 957 ad fidem conversi, Siebertus, annalista & chronographus Saxa tradunt, non existendos resque ex, quo gesta fuerant, ad hoc & Rogerus loco supra cit. non narrari, credemus. Quare, dum sequenti hae verba, Eodem tempore & rex eorum (Normannorum seu Danorum) Haroldus cum magna sua multitudinis gentis Regi regum Christi colla submittit, variationem respicit idolorum, sub non. eo facit usurpat, non ad aliquid, antea de se memoratum, quod eorum, quo, quod verbi illis prout, tempore velum sit, respicere, sed eorum, eodem tempore & Haroldum, Danorum regem, & magnam gentis huius multitudinem Christi sacro colla submittisse, significare voluisse est credendum. Sed hoc illo de re jam sufficiat, modo ad illo, quo Sanctus, pulsus in exilium Rogerum, in Hannoniam praestiterit, terminem convertemur.

140 Brunoni, pulsus in exilium Rogerus pacatque tandem hanc in regionem Hannoniam, rebus ibidem tam temporibus, quam spiritibus misere barbaris debito ordini restituendis, clericis & monachis, qui ad ecclesiasticam & regulari disciplinam destituerant, reformandi ecclesiisque ac monasteriis, quae praegravibus Normannorum in regionem irruptionibus laetissimae hae fecerat bellis devastata erant, beneque urbat, instaurandi, operam indefessis studiis dedisse, apud omnes Hannoniam, qui eo de re fide locum, scriptores tam antiquos, quam recentiores in consensu est; hysc autem suffraganeus etiam non potest scripserit alii, ac in primis Molanus, qui pro se etiam dicitur Chronica, vernaculis Hannoniam linguae conscripta, de Brunone hodie in Sanctis Belgii Notabilis sic scribit: Lotharici regni populum, dum episcopus esset, sic cum seculo gubernavit, ut eam ex inculto & fero paucum reddiderit & mansuetam. Explicatis autem istud per capita aliquot exprimitur de Hannonibus in eorum vernaculis Chronica. Erat tunc miserrima fides monasteriorum, ecclesiarum & cleri. Nobilis ecclesiasticus bonus invenerat & gravi iugo subditorum premebat. Normanni enim omnia vastaverant; sed ex his archiepiscopus & archidux bonus Bruno multos cum principibus suis baptizari fecit.

141 Reginarius, comes Montensis, cognomine Longicollus, regiam inquietabat, sed hanc Valentianus cepit & irreversibili exilio demerxit; bonis ad fidem publicatis. Quibus fecit, nobilitatem & clerum Hannoniam in decantissimum ordinem redegit, & collapsa loca tam sacra quam profana reitauravit. In quibusdam tamen locis nimium vastatis pro monachis & sanctis nonnullis canonicis substituit, ut Montibus, Sinegus, Condatis. Horum enim tunc magna erat in Ecclesiis dignitas propter regularem disciplinam & studium iuvandi plebem. *Verumtamen Hannonia Chronica, a Molano laudata, verisimiliter alii non sunt, quoniam quae sub Annalium nomine Latini a Jacobo Guffio sub sec. XIV. sine contextu ac deinde sec. XVI. in librum Gallicum conversi sub Illustratione Galvæ Balpice tituli eius Porphyreus anno 1553 praestare in lucem; aut ante S. Bruno Sinegus, Montibus, Condatis Caddi pons & Mithadi) vel monachis canonicis, vel sanctis nonnullis canonicis, ut Guffius memorat prout, re vera subsistit? Brunoni, quod la varilla decessit sua Coloniae parcellis, non tamen, ut jam supra vidimus, instaurato, existendo ac fundando monasterio, verum & in horum singulis placendis, qui Duo omnipotenti sub regalia vice canonice deservire, praestitit, id od regiam, cura sua commissum, seu Lotharicam ac proinde ad huius etiam partem Hannoniam extendit, biographus velle nam. 48 docet; quare cum, quoniam Sinegus, Montibus, Mithadi & Condatis existerant, monasteria vel Normannorum atrociter barbarorum irruptionibus, vel bellis hostili ut inhiat tam sanctis vastata, dubitandum non apparet, quoniam Bruno tunc & ex instauravit & in singulis, qui sub vice canonice regalia Dominus deservirent, collocavit.*

§ XI. Quamnam vitae normannam monasteriis, a se in Hannoniam instauratis, praescripserit.

Dionysius Sommarthensis com. 1 Gallia Christi. auct. epl. 144 de Cestriceensi seu Montensi, quod supra Molanus inter monasteria, vitae canonice regulam professuris a Brunone, ut cit. concessit, primo loco recenset, & Valdetradis monasterio sic scribit: Castriceensi seu Montensi S. Valdetradis monasterium, Ordinis quondam Benedictini sacrum Virginum, modò nobilissimum canonicum insigne collegium, nomen habet a S. Walde trade, quoniam fundamenta eius consilio venerabilis viri Gilden jecit anno 856 in monte, qui vocabatur castrorum locus, & lapsu temporis excrevit in urbem amplissimam, hodie totus Hannoniae primarius, a situ nomen Montes sortitus. Paulo post Siebertus, Austrasie rex, fundationem hanc donis adauxit pro anima patris sui Dagoberti, qui ducem Brunalphum apud Abbatem interierat. Majorem vicilect ecclesiam B. Mariae virginis extruxit cum viginti praebendis, pro totidem nobilibus pauperibus, instituit, quoniam in ea Christi maseperunt.

Lex 3

AUCTORE.
C. B.
monasteria
vel abbas
concedit vel d
fundamentis
exstruit.

E

F

Monasteria
Hannoniam
sanctissimis
viciis la
canonicis
fuerunt.

conversis,
non constan
datur, sed
si veri cau
sae.

pacatque
tandem hanc
in regionem
Hannoniam,
rebus ibidem
tam temporibus
quam spiritibus
misere barbaris
debito ordini
restituendis,
clericis & monachis,
qui ad ecclesiasticam
& regulari disciplinam
destituerant,
reformandi ecclesiisque
ac monasteriis, quae
praegravibus
Normannorum
in regionem
irruptionibus
laetissimae hae
fecerat bellis
devastata erant,
beneque urbat,
instaurandi,
operam indefessis
studiis dedisse,
apud omnes
Hannoniam,
qui eo de re
fide locum,
scriptores tam
antiquos, quam
recentiores in
consensu est;
hysc autem
suffraganeus
etiam non potest
scripserit alii,
ac in primis
Molanus, qui
pro se etiam
dicitur Chronica,
vernaculis
Hannoniam
linguae conscripta,
de Brunone
hodie in Sanctis
Belgii Notabilis
sic scribit: Lotharici
regni populum,
dum episcopus
esset, sic cum
seculo gubernavit,
ut eam ex
inculto & fero
paucum reddiderit
& mansuetam.
Explicatis autem
istud per capita
aliquot exprimitur
de Hannonibus
in eorum vernaculis
Chronica. Erat
tunc miserrima
fides monasteriorum,
ecclesiarum & cleri.
Nobilis ecclesiasticus
bonus invenerat
& gravi iugo
subditorum
premebat. Normanni
enim omnia
vastaverant; sed
ex his archiepiscopus
& archidux bonus
Bruno multos cum
principibus suis
baptizari fecit.

atque
C. B.

monachos
que, hys
idem in
sacris defor-
matis saltem
in canonicis
seculares
mutatis
Brunone

ur obsequio; monachis autem in primario e-
jusdem Sancti tempore, quod est SS. Aposto-
lorum Petri & Pauli, collocatis, censui ad vi-
sum comparvixit, ut ipsi statim horis in sacra
puellarum eade divinis operentur.

143. Haud igitur ab initio S. Germani ec-
clesia decessit fuit in ministerium sacra-
mentalibus impendendum, sed fuit tantum olim
parochia Montium, in qua circa annum 917,
dixit jam monachorum S. Petri monasterio,
Bruno Colonienfis archiepiscopus clericos in-
stituit, qui ad nobilium virginum S. Wal-
degradis sacra facerent. Tunc etiam temporis
idem Antistes, accepta à summo Pontifice nunti-
i apostolici auctoritate ad incumbendum re-
parationi dirigitur à Norimbergensi ecclesiarum
in Hannonia, moniales S. Waldegradis in ca-
nonicos & monachos similiter S. Petri in ca-
nonicos seculares transformavit, quorum postea
prebende numero tredecim, S. Dionysii de
Broqueria monachis edificavit ex dono Bul-
dini, Hannonia comitis, anno 1084. Ipsa
verò ecclesia Sancti celli S. Germani canonicis
sub anno censu sex denariorum ecclesie S.
Dionysii in ipsius S. Dionysii scilicet solvendo-
rum, qui nunc etiam quatuordecim abbas Bro-
queriano penduntur, siquæ, ut iam dicam,
ecclesia S. Petri desit. *his itaque, quæ verbis
histe laudator scriptor memorat, spectatis, S.
Bruno, auctoritate etiam à Pontifice Romano
mutatis, Benedixit Monachis Hannonia S.
Waldegradis sanctimoniales in canonicas se-
culares, Benedixitque istidem, in sacra li-
tarum ade divinis operari saltem, SS. apo-
stolorum Petri & Pauli ibidem monachos in
canonicas seculares mutavit, clericosque, pos-
tea etiam saltem canonicos, qui in nobilium
S. Waldegradis virginum templa sacra de-
ceperat facerent, in Montensi S. Germani ec-
clesia instituit.*

Dionysius
de S. Ger-
mano
qui id etiam
a Sancto

C.

144. Præclare sunt, si modo hæc omnia vel
authenticum quopiam documentum vel alicui
fideique digni scriptoris testimonio possint firmari.
Verum sua aliunde quam vel è supræ las-
dato, qui scilicet deum quæro decimo floruit,
Jacobo Guyssio, vel à Flanchant, qui è ipso-
met illa ex hoc hausit, Hannonia Annali-
bus, anno 1648 vulgatis, videntur accepta.
Ea sedet sententia prima videtur, quod, de
qua hæc loquimur, Dionysius Sammarthani
paulo post verba supra hæc transcripta Flan-
chantem, insigne, dum de Malbodiensi
parochia tractat, Guyssium etiam, annuallit
eius in inferiori pagina oca transcripsit ver-
bis, citat; deinde vero, quod, qua de S.
Waldegradis monasterio per verba jam data
docet, re etiam vera ipsemet, prout apud nos
in linguam Gallicam versus existat, tom. 2,
fol. 65. Guyssius ait, si memis, qui hunc
pro se citat, Flanchantius in Annal. Hannonia
cap. 14. memoria prodit, ita verbis Gallicis,
quæ Latina facta omniique, quod disticta-
do scilicet hic sunt hæc transfero, de Bru-
none ibidem scribens: Montibus tres vicinas
S. Waldegradis, S. Petri & parochialem S. Ger-
mani ecclesias quæmaxime, quod S. Walde-
gradis collegium, bonis huius à comite Ra-
genario in belli sumptibus occupatis ac pluri-
que domesticis apud parentes suos vivere co-
actis, redditibus juxta se religiosa disciplina
suo immunitur, turbatus invenit. Ut scilicet
fines à sacri modo episcoporum primum

ecclesie illi redderet, auctoritate Apostolica,
quæ à sancto Sede acceptæ, cum domicilia-
bus, dispensavit, easque primum, ut Guyssius,
etiam id nunc, sed minori cum fundamento, anno
817 post Aquilaniensem synodum factum vo-
lent, affirmat, in canonicorum secularium col-
legium erexit.

145. Tunc ergo, ut auctoritate Apostolica
reddere sint seculares, primo est factum, ha-
bitum cum pariter, assumpto, quo modo utan-
tur, mutasse putantur. In villa Montensi,
ait Guyssius, "in ecclesia beate virginis Ma-
rie, quæ nunc sanctæ Waldegradis nuncu-
patur, & in villa Malbodiensi in ecclesia,
quæ nunc S. Aldegondis dicitur, canonicos
ordinavit prebendas seculares, de sanctimo-
nialibus canonicis & canonicas seculares or-
dinavit, & presentibus à predictis Sanctis &
aliis decessit decessit eas dissipulæ." Mon-
tenses dein S. Petri, Malbodiensesque S. Quin-
tini monachos in canonicos transformavit, quæ-
tuordecim quidem pro prioribus, duodecim vero
pro posteris ordinavit; & in S. Germa-
ni, quæ erat Montensis parochia, quatuordecim,
qui postea canonicorum nomen assumpse-
runt, facillanos, ut Guyssius, qui tamen opinio-
nem suam Gisleberto (hujus Hannonia Chroni-
con curd & studio marchionis de Chasteler
in lucem primum anno 1784 jam prodit)
contrarium fuerit, memorat prodit, instituit.
"Alas ecclesias," inquit nimirum Guyssius,
"conventuales atque collegiales cum canonicis
& prebendis stabiliens, qui domiciliabus in-
stituit in his, quæ ad officia divina & ec-
clesiasticæ pertineant debent, devotus decessit."
In Montibus de monachis ecclesie sancti Petri,
sicut mutavit sanctimoniales in canonicas seculares,
ita monachos in canonicos transformavit
seculares. Item in ecclesia S. Germani in loco,
ubi villa parochia constructa erat, canonicos,
vel foret, ut sapit à Guyssio Flanchantius ait,
facillanos postea canonicos seculares, & preben-
das ad finem superioris declaratum ordinavit.

146. Conferat nunc hæc studiosus lector
cum supræ recitatis Dionysii Sammarthani ver-
bis, videbitque, quæ histe is scripsit de S.
Waldegradis monasterio memorat, non aliunde
hanc dubitè, quæ vel è Guyssio vel Flan-
chantem promanasse; verum, an quod hi de
Montensibus Malbodiensibusque Sanctimoniali-
bus in canonicas seculares, monachosque
in canonicos seculares & Sancto nostro
mutatis per verba jam data tradunt, veritatis
certò est constantem? In S. Theodorici abbatis
Andaginenfis Vita, Soc. vi. Benedictionis part.
2. & apud nos ad xv, quod sanctus ille abbas anno
1087 obiit, Augusti diem ante annuunt
apud nos annuunt de vita sanctitatis virtutibusque,
quibus Malbodiensi S. Aldegondis mon-
asterio Anspaldi, S. Theodorici soror, effugit,
præstitit, sequentem deinde de hac lo-
quitur in modum: His & ceteris cum gratia
Dei redundaret virtutibus, multas in Malbodi-
ensi cenobio ad similes virtutes excita-
vit, multas post lapsum ad penitentiam revo-
cavit; & annuente Gerardo episcopo Cameracensi
& Rainero comite Montensi, ordinem
religionis monasticæ, quæ penitenti-
bus erat in eodem monasterio, corruvit & in
melius reperiit. Cum itaque religio monasticæ,
sec. xi, mediâ sæculi, ait è modo dixit

Malbodi
factum
est

affirmat
verum id
quod Mal-
bodi & An-
spaldi
a non
factum, S.
Theodorici
abbatis Vita
18

pro-

A prout est errare, jam elapsa, in Malbodiensi S. Aldegondis monasterio, nondum penitus esset exstincta, sed contummodo valde intercepta et proin partim saltem huc tam adhibere habere, id eadem monasterii illius fructumiales jam inde d. sit. in canonicis secularibus per S. Brunonem haud fuisse mutatas, arguente est periculum valde.

147 Quare d. veritate, qui contrarium per verba supradicta tradunt, Guyssus & Vithentius verosimiliter oberrant; cum autem sic habeat, quis, quæso, fuisse etiam jam inde d. feculo x Monasterii S. Waltherudi sanctimoniales in canonicos seculares per Sanctum autem mutatas, indubitanter in antea facili inducet? Itaque fuisse quidem S. Waltherudi & S. Aldegondis monasteria, quæ tam d. Normanorum irruptionibus, quæ d. bellis intestinis plurimum pressa erant, a Brunone restaurata, ipsæque, quæ hæc vel inhabitabant vel inhabitantia delinquebat erant, fuisse etiam, ut rigide, quod antea seculi fuerant, strenuè genere restitui, minus rigidum delictis sequi, non tamen, ut voto castitatis soluta vitæque communi haud amplius adstricta ad nuptias, si vellent, transire hostiliterum adhaerere secularium canonicarum possint, a Brunone concessum, omnino oportet erendum. Nullum quidem, quo Monasterii S. Waltherudi sanctimoniales in canonicos seculares haud fuisse a Brunone mutatos, probari tam vallet quæ, quæ id jam quoniam ad S. Aldegondis Malbodiensis est præstium, argumens invenio. Verum, est sic habeat, mihi tamen, non magis Monasterii S. Waltherudi, quam Malbodiensis S. Aldegondis sanctimoniales fuisse a S. Brunone in canonicos seculares mutatas, persuasum habeo.

148 Ita animo comperant sum primò quidem, quod nullum profectus, è quo vel anam in Belgio nostro ante sic exstiterit canonicarum secularium collegium, probari possit quæ, cœmum inveniam. Deinde vero, quod Rogerus, Sancti nostri biographus, postquam, S. Pantaloni monasterium fuisse a Sancto nostro in Colonienfisi solario sub monastica regula disciplinæ institutum, num. 41 narrat ac pariter, fuisse ad eodem diversis etiam episcopos Colonienfisi locis ecclesiis, monasteria atque Del ac Sanctarum servitio apta adficia vel a fundamentis exstructa vel aucto suo inflaustra ac in hunc singulis, qui Deo omnipotenti sub regula vitæ canonice deservierunt, constitutos, num. 43 edocuit, hæc Sancti eorum ad exteras nationes & nominatim ad regnum ei commissum seu Lotheringiam fuisse diffusum, mox adiungat. Inde enim, ibidem haud secus atque in Colonienfisi diocesi fuisse a Brunone non tantum diversis locis monasteria seu exstructa seu inflaustra, verum etiam in hunc singulis, qui Deo omnipotenti sub regula vitæ canonice deservierunt, collocatos, conclusi posse videtur. Quare, cum per vitæ canonice regulam verosimiliter non aliam, quæm quæ secundum canones in commendatibus ab Aquilgransenfisi anni 816 concilio fuit præscripta, Rogerus intelligat, confessorium evadit, ut Sanctus non tantum in diocesi Colonienfisi, sed & in Hannoveria monasteriis, a se vel exstructis vel inflaustris, constituerit, qui secundum concilii Aquilgransenfisi statuta essent videri, atque octo sanctimonialibus, quæ in

Monasteriis & Malbodiensis canonicis prius fuerant, non canonicas seculares, sed virescentes fuerat, quæ secundum dicto concilii Aquilgransenfisi statuta fuerat: videri, subsistit.

149 Res sit certo apparet, si modo, ut dixi, Rogerus per canonicas vitæ regulam non aliam, quæm quæ clericis, in commendat secundum conciliorum canones videri, ab Aquilgransenfisi anni 816 concilio fuerat præscripta, intelligat. Atque ac verè per canonicas vitæ regulam Rogerus non aliam quæm ab isto Aquilgransenfisi concilio præscriptam intellegit? Uleicel, qui, seculo viii usque ad medium sui portum notandum proventus, a mortuula sua canonicæ ecclesiæ, cui inscripti erant, vocari canonici solebant, postea sub Pipino & Carlo Magno, a regulo, è sanctarum patrum se ipsi conciliorumque canonicos compoſiti, quæm sequentur, nomine illo fuerant affixi. Regula ista, quæ congregationes, in quas tunc clericis delegari capere, vitæ communis in claustra ducenda iam adstringebat, ut eorum tamen proprium & potestatem restitueret & penitus habere permitteret, d. S. Chrodegangus, Metensis episcopus, fuerat composuit, possimque in omnibus canonicorum collegiis usque ad annum 816 fuisse observatæ; verum eorum concilii sui secundum canones videri nova ex his Chrodegangi regula admodum similis in concilio Aquilgransenfisi, addita erit, quæ sacris virescentibus canonicis videri, inservitura esset, regula haud nullam obsequii, fuit coarctata.

150 Dubius istis regulis postea & tertio, quæ canonicis regularibus, aliorum canonicorum vixit pauperibus Evangelicæ vocem addentes, sunt amplius, accessit. Verum quoniam è tribus istis vitæ canonicæ Regulis, præter quas alia hic memoranda haud valent, Rogerus per vitæ canonice Regulam, de qua loco supra cit. loquitur, intelligit? Cum tertio feculo denum xi, ut Tomanensis de veteri & nova Ecclesiæ Discipline tom. 1, lib. 3, cap. xi docet, fuisse introducta, tam certè per vitæ canonice Regulam, de qua loquitur, haud intellexerit Rogerus; quare nihil superest, quæm ut vel Chrodegangi vel concilii Aquilgransenfisi Regulam (neque enim canonicarum, quos seculares modo vocamus, videri notentem vel introducere in monasteria d. si inflaustra voluisset Brunonem vel hæc per vitæ canonice regulam designasse Rogerum verosimile alio modo est) intellexisset credatur, quæque post Aquilgransenfisi concilium, possum, quæ id, non autem, quæm Chrodegangus considerat, regulam canonicarum collegia quibus clericis fuisse sacris secuta, Aquilgransenfisi regulam per vitæ canonice regulam, de qua loquitur, intellexisset Rogerum, si non profectus eorum, vero saltem apparet similitudinem.

151 Jam vero, cum sic habeat ac proin Sanctus in inflaustrato a se Hannoveria, ac nominatim tom in Monasterio S. Waltherudi, quæm in Malbodiensi S. Aldegondis monasteria haud aliam verosimiliter, quæm Aquilgransenfisi regulam introductis, confessorium sit, ut tom in S. Waltherudi, quæm in S. Aldegondis monasterio non canonicas seculares, quæm vitæ regio ad Aquilgransenfisi canonicarum regulam longissime distat, sed alias, quæ secundum hujus præscripto vitam exigerent, collocavit.

ADITUR
C. B.

fuisse, quæ
fuerat &
regulam in
concilio A-
quilgransenfisi

E

præscriptum
in concilio
Aquilgransenfisi
addita.

F

obfervant
celum aut

fecit
Monasterium
quæque se-
culi non
est.

sed tam ibi
quæm non
est.

C

Id

AUCTOR
C. B.

Id quidem in Mathodienſi S. Aldegundis monaſterio haud ſolum, non nemo forſan contendit ex eo, quod in hoc, utpoſt in quo Religio monaſtica ſeculo xi media ſui parte jam claſſe nondum penitus, ut Vita S. Theodoric abbatis Andaginienſis verba, ann 148 hoc tranſcripta, ſidem faciat, eſſe extitit, nonſum etiam cum Aquifgranenſis vita canonica regula obtineret locum; verum, tum Bruno in omnia & ſe inſtaurata Hannania monaſteria ac proin & in Mathodienſi, hiſte, uti & jam diſſe apparet, accenſendum, Aquifgranenſem vita canonica regulam verſimilitudine introderit, anonymus Vita S. Theodoric abbatis Andaginienſis auctor, dum in Mathodienſi parthenone penitentiariiſimam ſe, xi media ſui parte jam claſſe Religionum monaſticum fuiſſe, per verba iſta prolixi, ita loqui eſt cenſendus, non quod tunc ibidem utcumque adhuc religio ſua vita monaſtica obtineret locum, ſed quod iſpiceret, quomodo jam priſam monaſtica regulam ſeu religionem Bruno in dicto canobio ſubſtituerat, Aquifgranenſis vita canonica regula, monachorum ac ſanctimonialis regula in multis ſimilis, ibidem obſervari ſeri etiam omnino tum deſiſſet.

aſper
n. 118
de c. 118
ſum

152 Sanè vel id, vel Mathodienſis monaſterium haud fuiſſe à Brunone, contra ac ſupra dictum, inſtauratum, eſt dicendum. At vero, inquit, S. Bruno ſanctimoniales, quos S. Maria monaſterium Colonia inhabitabant, inde fuiſſe de caſtris, quod ſcilicet, ut Gelenius in Bibliotheca ſæcra pag. 62 ait, familiaris, quomodo eſſet, cum ſuaviſſus S. Petri vicinis ageretur, amens, in villa regia à Carolo Magno fundatum monaſterium, vulgo Königſtort appellatum, tranſiit, iſque in S. Andrea eccleſia, monaſteria iſti adſpectu, canonicos ſubſtituit; hiſte autem, non ad regulam Aquifgranenſem regulares, ſed ſeculares fuiſſe, vel ex eo concludendum apparet, quod id alligari non aget aliqui videantur fuiſſe laici, ut eorum ſolum eſſe, Rogerius docet, ann. 30 de Brunone ſic ſcribit: De ancillis Dei, qui in monaſterio ſancti Marie divine religioni fuerant deſecti, decem canonicos ad ſanctum Andream Apoſtoli eccleſiam tranſiit, & ſi qui erant huiusmodi, ſerupulum quidem reliquit non medicum, ſed iis, quibus mentalis acies ita non urget, ut ſincerum ejus intentionem in diverſis operibus valiant perſpicaciter intueri. Qui utque ſi adverterent, non homines propter locum, ſed locum à Deo elati propter homines & qui obedientia Deo placet ſuper faciem, ſerrent ſocietate, oves vocem paſtoris audire debere, & magis id ratum acceptumque Deo ſire, quod per obedientiam, quàm quod per propriam voluntatem ſequuntur. Seculares exſiſſe canonicos, quos ad S. Andrea eccleſiam à Brunone tranſectos fuiſſe, verbis hiſte Rogerius tradit, Rogerius modo adducto verba minime probant.

necnon
ſacra ſcripta

153 Id enim, quod Sanctus feciſſe hiſte dicitur, à nonnullis non ex eo, quod iſti, qui vitæ rigidioris genus ſequuntur, quapiam alio, qui vitam minus rigidam amplecterentur, ſubſtituiſſet, ſed quod locum, qui ad ſanctimonialis aures ſpectabat, canonicis attribuiſſet, fuiſſe improbatum, antequam, qui Rogerii verbum modo hac tranſcripta accurate expendit, ſic perſpicuum ſit, nihil omnino, quod canonicos, à Sancto ad S. Andream eccleſiam tranſectos, al-

terius tunc, cujus antea haud fuerant, inſtituti factos eſſe ſoueat, Rogerius per verba proxime hac tranſcripta ſupplet; cum enim ſic habeat, ac proin ex hiſte Sanctum vel monachos in canonicos ſeculares vel ſanctimoniales in canonicos iſdem ſeculares in diſceſſi Coloniaſi commiſſi, inſerri haud poſſit, ſunt, id iſtum in Hannania ſeciſſe, verba illa argumentum eſſe haud quærent; quare, cum contra Sanctus in monaſterio à ſe in diſceſſi Coloniaſi ſeu exſtructis ſeu inſtauratis non alio, quàm qui canonicis ſecundum Aquifgranenſis, quod anno 116 celebratum fuit, concilio præſcripto eſſent viduari, conſtituiſſe ac proin auſum ibidem vel monachos in canonicos ſeculares vel ſanctimoniales in canonicos ſeculares commiſſi & jam ſupra diſſe videtur, conſilium ſit, ut id pariter, quicquid interim de canonicis ad S. Andrea eccleſiam tranſiſſe dicatur, in Lichringo ac proin & in huius parte Hannania haud fecerit.

154 Illic autem jam fuit, ut, quicquid ſen Guſſius ſeu Vinchantus non tantum de ſanctimonialis in S. Walderſis & S. Aldegundis monaſteris in canonicos ſeculares, ſed & de monachis, ſeu Monachis, ſeu Mathodienſibus, ſeu denique Sontienſibus in canonicos ſeculares à Brunone mutatis ſcribant, merito quos revocari in dubium, imò verò & haberi ut à veritate verſimilitudine alienam. Crederem itaque, à Brunone cum dictorum monachorum canobio propemodum collapſa ruinae proſtra inſtauraviſſe, fuiſſe illis, qui hac vel inhabitabant vel inhabitaturi deinceps erant, conſeſſum, ut, ſeveriori rectiſſa vita monaſtica regula, minus rigida, quæ Aquifgranenſis anni 116 concilium conſiderat, ſtatuta ſequerentur. At id quidem optimo conſilio, ut ſcilicet, cum Normannorum in regionem irruptionibus belliſque lateſcens monaſteria ad ſummam pauperiem eſſent redacta, aſſenſiſſe, qui ea inhabitabant, non ſufficerent, id ſcilicet, ſi à canonicis, qui patrimoniæ pecuniæque propriam habebant, occuparent, abſque illis inde adjuvo ſacere poſſent, Sanctus naſter indubiti fecerit. Verum paſſim temporum injuria eſt ſallam, ut, relaxant in diſciplinam introducta, ad iſpiceret, quem Aquifgranenſis concilium præſcripſet, invenit novum canonicis deſiderium, ac tandem tam vitam communem quam claſtra natiſſimam mittentem, inſtitutum, quod modo ſequuntur, quos canonicos ſeculares vocamus, fuerint amplexi. Itemque etiam, proportionem ſervata, ſecurine, quos modo ſeculares canonicos vocamus.

§ XII. Burgundiam pacis
componendæ causâ pe-
tit. Lothariensibus à se-
dificientibus Fredericum
præponit; an tum, vel
umquam Lotharingiam
Lisariam dividerit.

Anno 958
in die 11
Octobris, fuit
actio de
Burgundia
adacta.

Fili Sanctus quiescit publica iuxta ac parte
Audisissimus fuit, et tamen anno 958 &
binis fign. quoscunque nequiquam illius, postea
ex illo. quod Fridericus in Caraculo ad tres an-
nos istos meminit prolixo; ad priorem enim
idem se habet: Bruno Colonienfis archiepi-
scopus cum exercitu Lothariensium per Fran-
ciam proficiscitur in Burgundiam, locutus
cum fratribus ac nepotibus suis. Sancti fura-
ret, ut jam super moni, trans Gerberga &
Hidalgis; aspectus autem, ex parte qualem,
qua, maris suo Ludovico Transmarina & al-
ter jam ad eum quatuor soluta, vltus erat,
Lotharius Francorum rex & Carolus, Lo-
tharingis inferioris potes dux; & postea
vero, qua, maris suo Hugone Parisiensi
comite, & vltus anno 956 crepto, vltus pa-
rius jam erat, Hugo, exagmen Capetus,
Francorum potes rex, Otto & Henricus, am-
bo, alter filius post alterum, Burgundia
duces. Colloquium itaque cum hisce habuit
Bruno anno 958 in Burgundiam se contulit;
verum Fridericus, qui id nos dicit, easam,
ad quam id Sanctus fecit, silentio se præ-
terit, ut id tunc Sanctum, quo furor ac
nequius discordias componeret, scilicet, con-
fiscandi ansum subministrat, mox ad annum
959 veritas jam relictis signis istas sub-
iungent: Anno nonagesimo quinquagesimo
nomo Bruno iterum in Franciam venit, & apud
Compendium cum regina sorore ac nepo-
tibus suis descenditibus pro quibusdam cas-
tris, que rex Lotharius ex Burgundia rece-
perat, colloquium habuit, obliquisque datis,
pacem inter ipsos ubique in futurum tempus pa-
ciat pcepit.

& super Lo-
thario, fuit
actio de
Burgundia
adacta.

156 Operet, ut id, quod veritas histe lau-
datas scriptor refert, sub anni 959 initium
fuit tam certe, cum in notandum ad Pascha effe
promissus, contigerit. Mox enim ibidem scrip-
tor, Brunum vltum qui Lotharius Francorum
rex ac Sancti nepos reddiderit, edocuit, ita
prosequitur: Lotharius rex cum matre regina
Coloniam proficiscitur in diebus Pasche, mo-
nitus hunc festivitatem cum avunculo suo Bru-
no, datusque illi securitate de regno Lotha-
ricie & quibusdam acceptis ab avunculo do-
tis, Londinum reveritur. Per regni Lotha-
ricie fuit, Brunum & Lothario, ut
Fridericus hic indicat, promissum, verosimi-
lité ita scriptor, fuisse Brunum & Lothario
præfissum, fuit at, si Lotharicus, quod et-
mearum ac paulo post factum est, & Brunone
desideret, eos Lotharius nec in clientelam
suam recipere, nec illo modo iuvare, signi-
ficatum vult. Ita assumo, quod re etiam ipsa
& Brunone deservisse Lotharicus mox sub-
iungit. Tomus V.

juget. Lotharicus, inquit, à Brunone duce
deficiunt, fundente quodam Immo, qui ejus
pridem consilium existens & ab eo nuper
recessit, propter oppida quendam ipseum no-
vitas, quæ idem dux everti præcipiente aliquo
onem ipsi infusa, quæ ipsi imponere velle
ferebat. Ita ille; verum Bruno, Lothari-
cium rebellionem audita, curam onem, quæ eos
ad officium revocaret, adhibuit. Præceptum,
quo eis, ut nova quædam, quæ exstiterant,
oppida destruerent, injunxerat, revocavit, si-
mulque, ut apparet, futurum, ut infusa,
quæ amebant, onera ipsi haud imponentur,
promissa.

157 Quibus postmodum, inquit de Bru-
no statim post verba præfata restituta Fro-
dardus, revocatis, Frodardum quendam co-
mitem eis vocis sua præfuit. Si scriptor Cal-
let, histe, quibus vicarius de-natus est
pactum Frederico comitis fuisse à Brunone
collatum, indicari vult, Friderici veritas
jam ac nonnullis ejusdem, quæ mox dedi-
scriptor alio. Annotum ecclesiasticorum Ger-
manis tam. iv, pag. 181 transcripsit, mox
subiungit: Hunc Fridericum filium fuisse Ot-
tonis, quodam dicit Lotharicus ante Com-
itum. Quoniam M. generum, defunctumque
anno 954 M. filius Anthoni Benedic-
tum. tom. 3, pag. 144. vltum. Item statim
illi Adelbertus, Metensem episcopum, con-
jugio Brunone, Hagonis M. ex Halwade,
Otonis regis ac Brunonis sororis filium, tri-
buit, ex qua Theodericus illi filius, nepos
Fridericus II, Barrensis ac Mosellani duxes,
et filius, quoniam in la margine a-
rat, Albertus in Caraculo ad annum 958
& Arnulphus episcopus apud Chesham tam.
2, pag. 541 Genealogia pro ita, descende-
rent. An jam tum, an aliquot post annos,
Otonis M. filius, Lotharicus, in Superio-
rem seu Mosellam cum, que, Mosella decur-
rente blinam deserta, vltum fere, quibus
hodiebus Lotharinga, finibus clauderetur;
de Lufonem, quæ Britannia cum parte Bel-
gii, Gallie, Juncis nuncque inter Mosellam,
Saxiam, Rhenumque promissus complectitur,
divisa sit, non facile statueret, præfatum
eum vicarium tantum potestatem Fridericus,
ut ex Friderico diximus hoc anno (959 ne-
pe) à Brunone acceptis, nec parum verosimilis
sit eorum opinio, qui anno primum post factum,
in Colonienfi conventu regum, tractatum
rem mutum velint.

158 Regem convenit, de quo laudatas
scriptor hic laudat, fuit anno 965, cum pri-
mum ex Italia, quæ ex infidit decembris anno
961 erat profectus, Octu effit reversus, Colonia
Agrippina, ut infidit vltum, celebratur.
At ad annum illum quidem a Regibus can-
didaturæ & Friderico, itemque à Sieghero
& ab annalibus Saxone, quibus etiam, & quo
id nam. 63 sit, biographus auster iungi de-
bet, memoratur; verum quæ ibidem scribitur,
opinionem, quæ in conventu illo ac proin anno
965 Lotharingiam in inferiorem & superiorem
fuisse divisam statui, non parum verosimilem
efficere mihi non videtur. Neque temeraria, effi-
cia animo comparatur sim, divisionem fuisse à
Brunone antiquum, necum determinato anno,
ac consensu volunt, 959, regiam illam
divisam, pro certo neque indicatum rem ho-
mone.

Fredericus
hic, quoniam
in die 11
Octobris,

B

P

Bruno vltum
quam,

Anna

hine

hendam. Elicemus quidem plures contrarium, f. Fredericum, quem, teste de dictis Frodoardo, Lotharingibus Bruno vice sua, vel anno è dictis 959 vel certe haud diu post profectus, Lotharingiam non integram, sed hujus domitiorum partem gubernandam tum recepisse, probari solent nosse; verum id fieri ultra passu posse, haud conspicitur. Valchius in Nativitate Galliarum pag. 236 sic scribit: Fridericum à Brunone, Lotharingiam archiducem, priusquam Moellanorum ducem mano necesse factum esse prodit Minus ejusque rei auctorem Frodoardum laudat; apud quem tantum dicitur Bruno anno necesse. Fridericum, fratrem Adalberti Motensis episcopi, Hugonis principis generum, ex comite Lothariensis vice sua profectis; quem Frodericum Lothariensem ducem in anno necesse appellat; Fridericum Gallie Mediane ducem Vita Adalberti junctis, eius filii, Motensium episcopi: ita ut vitam Lotharingiam, ad partem ejus sub Brunone tenent, incertum sit.

ut notavit
notavit.

119 Hec ille; verum, est golden, tunc sub Brunone Lotharingiam, non eam hujus domitiorum partem, statisse Fridericum, certum, ut ait, haud sit, tunc tamen isti regno sub Brunone duos profectus, nihil vero a parte similis, primo quidem, quod Frodoardus, dum à Brunone Lothariensibus profectum fuisse Fridericum, scribit, universum, ante omnia, quo ad aliteratam ducant Lotharingiam incolas firmo resistuntur, vocabula adhibita, inquit; deinde vero, quod, cum Fridericus, ut verbis jam datis Valchius testatur, in Adalberti filii sui Vita Galie Mediane, quibus duobus vocibus Lotharingia integra, non tamen hujus domitiorum seu Inferior seu Superior pars, designari videtur, dux nuncupatur, necessarium apparet, ut aliquando saltem Lotharingia talis dux esset. Adhuc Fridericus, dum de Lotharingiam profectus, Fridericus à Brunone collato, facti firmantem, nihil omisso, quo tum Lotharingia à Sancto in Inferiorem & Superiorem fuisse divisam, vel utriusque indicet, adjungit. At, est hoc sic habere, Colonus tamen in Lotharingia & Borren in Germania Historia, Brunonem, cum fise ducem suae Coloniae fuit & latè extenso Lotharingia regno commodè gubernanda imporem esse expectans, id duci in partes divisisse, harumque unam, sibi reservata ducatur altera, Friderico administrandam dedisse, affirmant huiusque illis scriptis plures alii attestantur.

120 Ita scilicet sibi omnes illi faciendum rati sunt, quod Bruno, postquam Lothariensibus Fridericum vice sua jam profectis, duci concessum, ut è Frodoardo intelligitur, & ex infra dicendis patecet, in Lotharingiam adhuc exierit, idque, ut patet, scire haud potuisset, nisi regno illa in duas partes jam diviso, la quidem in hanc unam, Fridericus verò in alteram dominium obtinisset. Verum Fridericus vicariam ducatur, ut è Frodoardi verbis super huc transcriptis apparet, potestatem in Lotharingiam à Brunone accepit; cum autem sic habet ac proin Sanctus supremum sibi semper in hanc duci reservata dominium, ex ea sunt, quod, Fridericus Lothariensibus jam profectus, duci in hujus potestatem adhuc

exierit, Lotharingiam adhuc illa duas in partes, quorum alteram sibi retinuerit, alteram Friderico gubernandam dederit, divisam fuisse, statendum non est. At vero, inquit, est golden Bruno verè sibi semper supremum in Lotharingiam, quod duci esset proprium, dominium reservata videtur, ac proin ex eo, quod, Fridericus Lothariensibus jam profectus, in Lothariensibus adhuc duci potestatem exierit, fuisse adhuc illa duas in partes, quorum alteram sibi retinuerit, alteram Friderico gubernandam dederit, Lotharingiam tunc divisam, inferri haud quærit, est tamen, cur id à Sancto, si non anno 959 antè seq. anno saltem 961 factum fuisse credatur, si dotes duo, qui tum Lotharingia sub Brunone profectus, assignari queant. Inde, fatear, pro asserione de Lotharingia à Brunone à Sancto divisa aciemus posset argui; verum an duo assignari queant duci hujusmodi?

121 Mohlhausius in Annalibus Benedicentibus primo ad annum 959 de Brunone sic scribit: Fridericum comitem vice nominisq. suo moderatum ut ducem Lotharingiam Moellanus dedit; deinde vero ad annum 961, inter eos, quos è pectore in Italia abisset in Ottonis imperatoris exercitu memores, recenset Godfridum ducem duces Lotaringis provincie inferioris, quem, ne ait, Moellanus vocat ad ditionem Moellanus, cui Fridericus praerat. Lotharingiam itaque jam tum, cum Bruno adhuc viveret, fuisse in Moellanus & Moellanus fuit in Superiorem & Inferiorem divisam ac prius golden Fridericum, postiori vero Godfridum profectus, estimavit. Verum an res? Ad Sancto astra auxiliares copias, non levem annuam de Lotaringian populo, fuisse Orati, in Italia in anno 961 profectus, submissas, Rogerus non, 61 scribit ne deinde subiungit: his pensavit Godfridus dux, quem ipse nutritus, vit egens & religiosus, humanitatis pacis, observantissimus ingratiss... Hic eodem tempore (quo nempe imperator cum exercitu in Italia versabatur) libere correptus exierunt Godfridus, hic memoratus, indubie alius non est, quem Godfridus dux Lothariensis, qui anno 964 è pectore in Italia abisset à Regimini continuare ad annum illam traditur; hunc autem Lotharingia Inferioris ducem existisse, Mohlhausius, Moellanus Militia in unum Brabantia Soera cap. 29 Lovitque in hanc Notat, secutus, existimavit, hincque verosimilitudinem, ut, Lotharingia in Superiorem & Inferiorem jam divisa, Superiori quidem anno 959 Fridericum, Inferiori vero Godfridum, anno 964 defunctum, profectus, locis super est. Inducit.

122 At an Godfridus, è Rogero per verba proximi huc transcripta & à Reginaldo continuatore loco proxime cit. memoratus, verè existisse Lotharingia Inferioris dux? Cum Fridericum, comitem quondam, Lothariensibus profectis Bruno universum à Frodoardo loco super est. asseratur, sequi hic scriptor, Fridericum, quem etiam ad annum 960 Lothariensium ducem universum appellat, tot Lotharingia, non autem hujus domitiorum partem, fuisse à Brunone, cum primò à Sancto Lothariensibus defunctis, vicaria seu quod non fuit, sed Brunonis nomine res administrari posse, potestatem profectum, induit, post anno 959, quo id ex infra dicendis sciamus, Godfridus

En Arrogant
aut Godfridus
dum ducem
M. ducem
raram

F

profectus

A *notandum* de Brunone Lotharingia Inferiori fuerit praefectus; verum, cum postea in Saxonia sub anni 960 finem Lothariensis quidem, cum res in fustina potestate, iterum de decedendi infanteriarum, pollicetur cum ille inducis Coloniis ille fuisse receptus, nihil impedit videtur, quo minus vel tunc vel sub anno sequentis initium S. Bruno regnum, quo post firma in hoc stabilita fuisset, donec in partes, affectione fratre Ottone, fuisset partiens, ac illarum unam, Frederico altera jam ante collata, ut et ideo datus nominis gubernandum, supremum sibi in utraque auctoritate reposita, concessisse crederetur.

163 At ita quidem verum & rem tunc gestam & Lotharingia Inferiori, non Superiori, quod hic, ac non item illo, Frederico post Brunonis mortem inventurum mansisse solent, Guesfridum fuisse praefectum, arbitrariorum & veri specie nonnullum, si per nonnullum ducis, quod & jam dictis Guesfrido a Sancti nostri Hystorio & a Reginonis constantur tribuatur, significari, non operam militarium praefectum, sed praefectum seu regem gubernatorem, potest indicari; verum, cum id placeat, ac nihil equidem apparet, sit lateritiam, dubium potius atque incertum esse necesse est, in anno 960 aut sequentis initio Bruno & Lotharingiam duas in partes divisit, & an harum, cum jam alteri Fredericum antea praefecisset, Guesfrido moderatam imperitiam, Ottone imperatorem auctum Donini Colonia Agrippina celebrasse etiam tunc cum cunctis Lothariensis regni negotiis, prout et videtur, disposuisse, Reginonis confirmatur & analista Saxo ad annum 966 tradens; cum autem a nobilitate Domini annorum compunxit locum, Ottone, quod etiam, tribus nunciam p. S. Brunonis obitum clausis mensibus, egisset, si adhibenda ipse fides sit, esse necesse. Quod si etiam ipsemet Ottom cum eodem Lotharingium duas in partes divisisset ac harum unam Frederico, cum jam antea in non eam ipsammet, sed Lotharingiam integram & Brunone accepisset, gubernandam reliquisset, alteramque sibi reservasse dicitur?

B *Quid* p. etiam ante Brunonis aetatem, ac Vangelio ex Anaglyphis Berolinensis visum est, Lotharingia bifariam fuerit divisa?

164 Unus sit, Brunonem equidem, seu divisit, seu non divisit duas in partes Lotharingia regnum, supremam sibi semper vel in hoc totum vel in eius partem, p. suam Fredericum Lothariensis vice sua praefecisset, retinuisse, in dubietate apparet, prima quidem ex Frodoardo, qui ad annum 960 Fredericum dixit Lothariensem ducem appellat & tamen Brunonem & illo ipso anno & anno proxime praegressum cum exercitu, & Lothariensibus partem composita, in Gallias transisse ad utramque illam annum tradidit deinde vero & Sancti nostri Hystorio, qui hunc Ottom fratrem suum, anno 961 in Italiam profectum, copias auxilium, & Lothariensibus compositis, misisse ac proin hisce adhuc cum praegressis, num. 61 dilucide profert. Nec tantum, quod dixi, ex his, quae Frodoardus ad duodecim annos scribit, habetur compertum, verum etiam Lothariensibus, qui anno, ut jam diximus, 959 d. fide, Brunoni debita, defecterunt, ad ipsum, Frederico ille praefectus, jam tunc ab eodem anno rediisse, eiusque protom

Ottobris Tomus V.

de Brunonis Lotharingia ad studium fuisse arcanique jam tam personae. Res ex eo, quod aliquis cum Brunone in Gallias tunc praefectus Lothariensis hanc fuisset, certe apparet atque indubitate; quare de istius plura haud odenda, ad ea, quae Sanctus in Gallias, dum eo duobus diebus ante cum exercitu, & Lothariensibus partem composita, advenit, gessisse memoratur, servare convertit.

AUCTOR B. C. R.

§ XIII. Sedi Trecenti Ansegisum, injuste ex hac expulsum, restituit, forores ac nepotes in concordiam adducit, Lothariensisque reddit omnino pacatos.

E

F *Rodoardus* in Chronico ad annum 959 frequentia prodi memorata: Cuiusmodi Divionum Rodericus comes invadit, regis expulsi fidelibus. Quapropter actus Bruno regis ac regni peritiam in Burgundiam venit cum Lothariensibus aliisque suis fidelibus populis idemque exercitum, sed & Trecenti civitatem, quae praefectus poteratur Rodericus, obsidione valat. Ita ille, nec quo successu urbem Trecentem S. Bruno obsideret, disjungens, nec Brunonem aliam ab eadem, quoniam contra Rodericum, comitem Thracensem, qui Castrum Divionensem, militibus regis expulsi, occuparet, a regis Lothario eiusque matre, Gerberga regina, actus esset, in Gallias eunt venisset, non doctus; verum apud Ducharium com. 2. Spicilegium p. 705. Cassi Chronicon, S. Petri Vindobonensis appellatane diffinitum, a Clario, primus Floriacensis ac deinde eiusdem canonicus S. Petri monachus, conscriptum ac ab anno 446 usque ad annum 1179. usum, in quo, narrata Ottom, Burgundia datus, morte, chronographus ito praefator: Sub ipso tempore oritur contentio inter Ansegisum, Trecenti episcopum, & Rodericum comitem. Ejectus autem ex civitate Ansegisus a Roderico perrexit in Saxoniā ad Ottonem imperatorem, adductisque Saxoniis mense Octobri obsedit Trecenti civitatem tempore longo. Venientes tamen in praedam Senones voluerunt vallare totam regionem. Occurrunt vero illis Archiepiscopus archiepiscopus (Senonesis alimbar) & Rainardus comes utulus cum exercitu maximo in loco, qui vocatur Villare; interfectisque Saxoniis cum duce suo Epone, Senoneses virescentes restitit.

Anna 959, si non chronicon

F

Saxones

S. Petri Vindobonensis

166 Dixerat Elpo, incensurum se ecclesias & villas ulque ad civitatem, minime lincum in portum suum Leoni. Interfectus autem reportatus est in patriam suam Andamam. Sic enim iusserat mater eius Wara. Phanterunt autem cum valde Rainardus comes & Archiepiscopus archiepiscopus; consanguineus enim illorum erat. Videns autem Bruno dux, sociis ejusdem Elponis, quod ipse mortuus esset & populus, reversus est in patriam suam. Quod si itaque chronographus

Anna 22

AUTHOR
C. E.

illi, est etiam in Chronico Iuho Floriani
si et Aemilii sui patris huius condito-
re maior recentior lib. 5, cap. 44 ad annu-
ferre, utpote non istum propemodum, quibus
illi, veris exponentes, consonant, affir-
mandum fit, Bruno nec tantum ad consue-
torem Frodoardi allectus, anno 919 in Gal-
liis i veneris, nec felici evasis urbem Trece-
sam obsideri; vel, cuncti quidem Iuho
Aemilii sui huius contrarium et Cletius de
eodem, de quo per verba super recitata Fro-
doardi, Bruno in Gallias expeditione Iu-
lii mox citatis agere videtur, hanc tamen
quam Frodoardi anno 919 inest illi, et
apparet, ejus ad Urbsani, Burgundia ducti
moerem, quo, esse Frodoardi, anno 918 eve-
nit, perperam diffusi nec Lombardiam, et
quidam, ut Frodoardi tractu, exercitus, cum
quo Bruno anno 919 in Gallias venit, parum
erat confusus, mentionem Iustitiani. Ab-
omnes tunc ducenti et minimi anni viderent
et Bruno ante remori; et merito, an, quo de
hoc scribit, sit explorata habuerit, revocari
conat in dubium. Scit anonymus Theophrasti
S. Patroli auctor, qui, quo vis et Rezero,
Sancti nostri biographi, diversis in loca supra
dictis sit, huius fides tamquam sec. xi. po-
tius videri, nullum usquam Iustitiani, cum
Bruno, restituere in sciam Treceam Angli-
cum episcopum expulsum videri, urbem Tre-
ceam obsideri, eventus mentionem Iustitiani,
est inrerim de Aemilii et fide Treceam ex-
pulsis eademque per Branonem restituto to-
nari.

888-848-8484
 888-848-8484
 888-848-8484
 888-848-8484

affuerunt non *exim*. Nec illi *affuerunt* *exim*,
fuit, dam de *Archibaldo*, *Seconnes* archi-
episcopo, qui *Saxones*, *arches* *Trentem* anno
959 *officiantes*, *progreffus* *ad* *landes* *scrip-*
turas *narravit*, in *Gallia* *Christi*: *Antiqua*
tom. 1, pag. 625 *translavit*, *Sammarchall*
frater. *Horum*, *que* *huc* *spiciant*, *verba*,
quod *verbi* *Clarit*, *que* *fecit* *exhibet*, *illu-*
prandi *substant*, *iuvabit* *ibi* *oculos* *pos-*
uisse. *Ill* *itaque*, *Archibaldum*, *Roberto*
comite *Trentem* *et* *Aleide* *Burgundia* *natum*,
parentum *poetis*, *quoniam* *De* *examine* *notum*
est *canonica* *electione* *nominatum*, *acceptis*
nihilominus *non* *exierit* 959 *ad* *Joanne* *Papa*
considerari *his* *monis*, *prestiti*, *ita* *delin-*
de *inceps* *de* *illis* *prosequantur* *sermone*:
Idem. . . . *in* *delictis* *enutritus* *et* *prophane*
vis *felicitate* *facta* *neglecti*; *quin* *et* * *con-*
tinuator *Astroliti* *Caput* *de* *lib* 1, cap. 44)
notae *lib*. 4, cap. 43, ubi *inter* *contentione* *inter*
Angelim *episcopum* *Trentem* *et* *Robertum*
Archibaldi *patrem*, *cum* *utrinque* *ad* *ave-*
num *effect*, *Ordo* *imperator* *Saxones*, *dum*
Hilpene, *in* *substitutum* *episcopi* *nihil*. *Seno-*
medice *metropolitani*, *adjuvato* *Raimondo*

comite Senonico, ejus sanguineo, in loro
Villari exarctum (*Helipontis fellicet*) produ-
xavit.

168 *Ite* laudat Sammaritani, addentes
deinde, Archibaldum, qui, ex *Angelesis*
de comite Roberti ex urbe Trecenti capitis,
sed sua per Brunonem anno 919 refluente-
tur, postquam obliterat, miseré tandem, si
super laudato Senonesi S. Petri ubi Chro-
nica fides sit. B. Sestini vix praefigum, lu-
terijque Gallia Christiana aucta scriptores com.
12, col. 494, Archibaldum pariter Senonem-
simum de Saranibus, qui anno 919 de obli-
vione Trecenti, dote Helone, venient, vi-
soria è dillo S. Petri Senonesis Chronica
narrata, ite deinde subiungunt: Anno 960
Bruno, Colonienfis episcopus, ob Odhoni
imperatore fratre missus in Galliam ad reconci-
liandum filios duorum suorum suarum Angli-
gum episcopus expulsum restituit, à quo lo-
cum sponsumque obtinuit corpus S. Patricii
martiris. Nec Bruno id tene m, quod verbi
huius scriptores illi memorant quodque an-
no 919 facere armis habuerant, anno 960
obtinuit, verum etiam tunc, ut è cetero
Ditionensi in regis potestatem, quod armis
pariter, et apparet, conquisi anno 919 habu-
erant, concederet et suorum suorum filii
lueri sise conciliarent, periti. Hae omnia
parum è Prodrado, eorum, è super laudato,
qui S. Petri ubi transtullant litteris mon-
dant, et, ad jam fides movet, verosimilitud-
ine habetis quoniam seculo xi floruit, scriptore
omnino non peritum docere.

180 *Die civitas habet apud Saronum in San-*
cti nostri Vita cap. 18, Aurelium imperato-
rem, sub quo S. Petrus passus est marty-
rium, et eo ab Incarnatus Domini nostri Jesu
Christi dactatusque septuagessimo quairo Ro-
mani imperii habentis tendere incipit, pra-
factus, ita miles praefigitur: Et inde civitat
secentos octoginta quinque annos (al, addit
enali 275, ad annum, et computant praef-
ecti, 960 dederat) sanctis Bruno, reveren-
dissimus Colonienis ecclesiae archiepiscopus,
ab Odone imperatore captus, fratre suo, in
Lugdunensem Galliam missus est, nobis in
tempore ipsi, postulo illius provinciae pae
fuerint, ubi diversae voluntates civium districte
fuissent, ubi diversae, velles suum cuique, nec
confilissit solum & fratri, sed armis etiam dis-
flabant & castris. Illi ergo dumtaxat forum
cujus illi famulus verum poscebant. Hi propi-
naqui inter se federe sanguinis, discordes a-
nimis, ludibrium avaris suis militibus erant,
qui lucris tantum dividendum habenti neque in
lice, neque in illa parte fidem habebant. Ubi
enim regionis principes avaritiae militibus asse-
hebant, pacis quamvis illi quique frustra expe-
scant. Sed gloriosus archiepiscopus, pacis nunc-
ius civitatis quam eredi posset, qualem seilec filentia
turbis majestate minus; deinde, quid utile o-
mnibus esset, quid quicquam expellet, edocuit,
hic, reconciliatis invicem civibus, bonitate in
suos usus, iustitia in omnes, pacem integram
restituit.

Tremat. 24.
festis, fad

K

art. 6 transp.
Intervista S.
Petrocelli
colloquio

F

E. Friedman
de Bryant

• *Exhibit. wt.*

A riter adfporandum corpus R. Petroli martyris. Hæc fcriptore laudatim auaratur; Frodoardus autem in Cironeo ad eam 960 ita prodite memorat: Divionem quorundam Munitionem, quam regis Lotharii fideles occupaverant, Robertus, filius Henrici, eisdem regis se fident, dolo ingreffus invadit, regis expulſiſe eandem. Ad quam recipiendam rex cum matre regina profectus ipſum obſidet caſtrum. Bruno preſul, cum Lotharienfibus & aliis ſibi ſubſtitis illuc adveniens, obſides à Roberto accepit, quos regi tradidit. Quorum unus, Odalricus comitis filius, proditor comprobatus & iudicatus atque decollatus eſt; alter vivus retentus. Odo & Hugo, filii Hugonis, mediante munulo ipſum Brunone, ad regem veniunt ac ſui efficiuntur; quarum Hugonem rex ducem conſtituit, addito illi pago Pellaſſenſi ad terram, quam pater ipſius tenebat, conceſſit Othoni Burgundiâ. Expende modò ſtudiſſus teſtor hæc omnia cum Frodoardis, cum laudat, quod S. Patraci tranſitionem litteris mandante, ſcriptoris auxilium verba, magis ex huius, quem complectuntur, ſexto, Anſelſum, Trecentum episcopum, ſed ſic, qui diſerte à comite Trecenti Roberto fuerit caſſatus, anno 960 fuiſſe à Brunone reſtitum, perſpicit.

B 171 Ac ſic quidem tam id, quod armis, ſic quæ Clarius, Hugo & Arnaldus cantuarum per verba ſupra hæc tranſcripſe memorant, veritate conſtant, eſſeque anno 959 hæud potuerat, caſſatū paſſim & proditum verumſimilitudine & ſecura; verum cum Bruno tunc, cum id fecit, ſeu anno à diſſe 960 eam exteſta, à Lotharienfibus parum compoſit, in Gallias, ut à jam dicto Frodoardi verbiſus non diliget, ad-caſſit, perſon etiam armatum meum ſilium reor, ut Robertus, Trecenti comes, qui ex urbe ſua Anſelſum, hæc episcopum, anno, ut apparet, 959 expulſus, hæc intra illam anno 960 receptum ſedi ſua poſſus ſic à Brunone reſtitut. Nec alio motu occupatum ab eodem comite Roberto Divionenſe caſtrum ad regis preſentem diſſo anno reſtitit. Id præter ac Trecenti anno 959 Bruno, ut ſupra à Frodoardo vidimus, obſiderat, ſed, ut vel ex eo, quod hic ſcriptore, quo ſuccesſu ſeſum id ſit, hæud addit, concludendum apparet, irrita curata. Verum, cum comes Robertus, Divionenſe caſtrum anno 959 occupiſſe non continetur, anno ſequenti Divionenſem munitionem, ſeu, ut opinor, urbem homonymam, cum munitione, à caſtro hæud multum remotam, dolo etiam cepiſſe, idque rex Lotharius, quo munitionem ſibi denuo ſubſtitere, obſidine clauſiſſe, Bruno, cum Lotharienſi ſui appaſus, obſides, quos regi tradiſſe, à comite, ſibi verumſimilitudine hæc exteſta, cum quo Sanctus venerat, ilmente, accepit, poſtque non tantum Divionenſe caſtrum, ſed & munio honorum, ut Frodoardus, qui, quod modo de obſidibus Brunoni tradidit, dixit, per verba ſupra recitari erudit, poſto poſt hæc etiam teſtor, in regis poſſeſſione, eodem adhuc anno 960 labente, conceſſit.

C 172 Perum Bruno, qui, non tantum, ut Anſelſum ſedi ſua reſtitueret, contemque Robertum reſtitueret, verum etiam, ac præcipue quidem, ut ſuo am ſuarum filios inter ſe diſſidentes in concordiam adduceret, in Gal-

lias reſtoret, Anſelſum ſedi ſua jam reſtituto ac ad oſſium ſed jam omnino addiſſo Roberto, tunc ſeſe acceſſibus ſuis inter ſeſe conciliandi impendit. Utinamque golden hæſte later poſſet anno 959 conſpiceret; per hæc in tempus tantum, quo alius eſſe habebat conſpectus, fuerat ſeſtina, nec alia, qua diſtulerat ac ſenior eſſe futura, facile ſenſit poſſe videbatur. Potentem iſſum rege Lothario erant Hugonis Magni, Paſſenſium comitis, anno 956 viſi ſinſi, ſilli & bique, ac apparet, altius, quam por eſſet, ſenſum clari, Lothario, ut reſt ſuo, ſeſe ſenſetere omnes deſpectabant. Verum Bruno, qui jam bis, anno viſiſſet 958 iterumque deinde anno proximo ſequenti in Grilles, ann tantum ut poſſet Lotharium inter & potentiores illos Hugonis ſilli componere, veniſſe etiam, ut, ſi necesse fuerit, eam eſſe ceſſet, ut apparet, Lotharium armis ſuorum, cum exercitu venerat, eo tantum anno 960, ut à Frodoardi verbiſus, proxime hoc tranſcripſit, colligendum apparet, rem addiſſe, ut Hugo & Odo, duo Hugonis Magni majores notu ſilli, Lothario tandem, cum prius quidem ab hac Francorum armis cum para Pellaſſenſi dactam, poſterior vero Burgundiam in ſtudum accepſſe, ſeſe, ut regi ſuo, ſed & obſequium ei poſſent, ſuſcipiſſet.

173 Ita quidem eſſet, qua proxime memorat, Frodoardi verba hæud ſenſit; verum hiſte, qua non modo præſit, interpretatorem adducentem caſſatū ob Sancti auctri biographum, qui non, de ſequacem de Brunone loquitur in madum: Proterea Lotharius, ſenſus ſue ſilium, de antiqua regum proſapia ortum, cum à ſubſtitis ſuis vehementer eſſe oppreſſus, miſeric eruit de exultavit, nec eſſavit, donec in locum patris ſui regem conſtituit, ac miſer ipſo proterioresque Hugonis filios amicumque illius regni principes ſui jugum eſſe ſtravit, ea poſſentem univerſis, ut, ſub ulius modernamine imp ſui omnes periret & ab hoſtibus tuti & inter ſe invicem poſſent eſſe pacati. Cum ſtatem atque aut ceret hæud admodum diu poſtquam Ludovicus Tranſſarſinus anno 954 exteſſe à vivis, filius ejus Lotharius, ab Arnaldo, Remenſi archiepiſcopo, Francis, Burgundiâ & Aquitanis præſentibus ac ipſorum Hugonis Magni, ut Frodoardus ad annum 954 docet, conſtitutus Romæ fuerit Francorum rex, ac erant Brunoni, quo etiam, ut ibidem idem ſcriptore reſtor, ſuo nec, rex ea fuerat perſiſſa, poſt ceret, ut ſeſe, laborandum adverſus Hugonis filios hæud fuerit, faſſe à Sancto noſtro, non ut Lotharius rex curaretur, ſed ut ei debent in ſubſtitis aſſeretur imperium, laboratum, Sancti noſtri biographus per verba proxime hoc tranſcripſe verumſimilitudine duntaxat ſignificare vult.

174 Itaque, ac hic cum Frodoardi necumque caſſator, hinc, qua ſupra proxime hæc tranſcripſi, ſcriptoris huius de Hugonis & Othone, Hugonis Magni ſilli, verba ita interpretatur ſum, ut hiſte, Hugonis filius tandem Lothario ſiſe, agente Brunone, ſuſcipiſſe, ſignificetur. Et vera ipſam Frodoardi de Othone & Hugone, Hugonis Magni ſilli, max data, opore quibus hiſte Lotharii regis ſuſſos eſſe ſubſtitos ſui ſiſſes, ſignificari videretur, ſequente iſſus, aut cum aliquo eſſis verba, ad regem veniunt ac ſui efficiuntur,

anonym.
C. D.

E

et debent
Ludovicus
ſedum præ
interpretatorem
adducit.

F

Lotharium
ſeſſum, ho
rum cultus
dem tranſ
reſtituendo
buz.

paſi inter
reſtor ſum
componen
da interſe
Hugonis p
ſus

§ XIV. Bremenſem eccleſiam, veluti eccleſiæ Coloniſis ſuffraganeam, ſibi ſubjicere conatur; quandonam & an jure id fecerit.

velut suffraganea, Calanienſi ſubſisteretur, extendiſſe, mox ite attendendum; quod ut praſent, ſic illius uoceſſione, iuſtione, progreſſu & quolomocumque, quo Sancti naſtri aſtorem praſterit, deſiderium teſtetur omne ſumma iuſuerit compenſata. oſiſſe. Caroli Singul tempore epiſcopatu Brema ſeruat inſtanti, tuncque, qui ſtatu ab initio, velut ſuffraganea, Calanienſi eccleſia ſue ſubſiſtendo, adminiſtrandum ſuſcepit S. H. illudque, vii. Novembris die, quo colitur, Operi noſtra inſerendum.

180. Hinc subsecutus est, qui sub Lud-
wico Piae Transilvaniae populo Christi fides
annuntiavit. H. illiricus, haterus, anno 847
vita fundit, sanctissimus est, ad quem S. An-
thelmus, s. scilicet sua Hamburgensi ab ecclesiis
pulsus, confugit, Leodicensis; qui cum deinde
anno 849 elapsus, fluxit de S. Anthelmi
sede Hamburgensi pulsus, episcopi patris Bremensis
proficiscendo apud Ludovicum, Germaniae re-
gentem, apud eum exivit. Hic, utrum romanici
et antichristi heretici, dissuasi valens, epis-
copum emendatorem rem propositis commisit
multis exemplis, quod dicitur à Ludovico. episcopi
patris effugit jamque suis barbarorum in-
juriam et despoliam, aliam et solam causam ad-
juvare posse, prohibens, scilicet Bremensis ar-
chiepiscopi aut Hamburgensi fidei antea tradi-
tione S. Anthelmi gubernanda. Verum, cum
tunc Calania, cuius suffraganeus erat Bremensis
ecclesiae, episcopus esset de Sata, Guarnari supe-
riori post exortum fuerat Calanensis archiepis-
tatarus, scilicet Bremensis cum archiepiscopo
Hamburgensi antea cum maneret, quod si
ecclesiae suae fidei suffraganeos gubernaretur,
emendationem sese exhiberet, tunc in synodo,
Moguntiae anno 857 celebrata, fuit deus dis-
cessit, cumque Guarnariis, ab episcopo, Hic-
dem congregetis, ut unioni consensiret, ro-
gatus, fuit tam, si Apollonia auctoritate
approbaretur, eamque quoque effugit hactenus
recondidit, ad Aitalium I Papam missi: est
legenda, neque anteaquam confirmetur. Hinc ad
dicum annum 879 manens. Sic se habet:
Bremensis atque Hamburgensis parochiae con-
suetudo facta est ultimo tempore sancti An-
garii ex auctoritate Niceni Papae, qui tam li-
berum, quam eius successores lapsos de vicio-
nis constituit in omnibus gentibus Sacer-
dorum atque Scholarum; quod et nec Gre-
gorius Papa (Aujur nuntius ex alimano) con-
cedit.

151. Verum, egi sedes Bremensis, cuius
cum archiepiscopatus Hamburgensis uno flor-
uitus hunc in modum erat, videri posse Colo-
niensis ecclesiam hanc amplius sublece, An-
stetensis rursus, quando in vltis auge ma-
gis superest, & qui ei p-actis successe, S.
Rembertus exemplum conuulsa Coloniae
episcopatus sublece nunc delectat. Ea sunt
maxime probanda erit in vltis sanctis agendi
ratio; est, cum hanc deinde, qui Rembertus
in sedem Bremensem, cum archiepiscopatus
Hamburgensis uniam, annu 835 successores,
Adalgerius negligit, difficultas n-que,
etiam Hermannus archiepiscopus Coloniae, re-
nouit, episcopatus archiepiscopo Calonge-
siusburgensi Francofurti euegregata, si syno-
dalis, in qua Adalgerius nec per se, nec per
secularium comparat; ad formam Papam
huius ad anno 891 usque ad annum 896 sedis
est

Adopt, etiam
fratres, cum
accidit,
ut si quis
cum filio
burgensi

central anti-
law, retired
Lester, the
graduate has
refused to
be able

Brass, of
Bremen
and Co.
Hamburg

Qui, *inspirat de Donis ab Otrone I Imperatore relata uisitata, et ex in Cimbleke Chersoneja, Sielesiensis nimirum, Ripejke & Arnschansjens ipsosque, Hamborgi deinceps archiepiscopatus, veluti fulgissimam, fuvorij sublevis, fuerint infanti, Admois B e meysia filij sua ecclesiastica lib. 2, cap. 2 exposit, ac deinde, manassila adhuc, qua ad nos nostrum suad facient, interpositis, cap. 3 fuljgenti: Forodimus rex Oem universi Slavonum populo: suo sublevis imperio. Et, quia poter quis uno gruali belli democrat, ipse Oem deinceps tanti Dei adiutorio pmentio restituit, ut criterium de Contradictionem per vitia simul de paria liberos ostentent uberior, sicque barocorum penellum populus univertus. Et ecclesie tunc primum in Slavoniis fuit constituta..... Ignari post hanc Oromensis archiepiscopatus Bruno, videtur, inno Humburgitum, divina apinante gratia, fructuosum habere, veterem de Brema, sicut la tenuis ecclesie nostre inuicem, infatuat quicquid, sperans, sic, quo voluit, et facilius adequeum, totum filius (non frater) erat Otrone r gis. Sed, dum frustra omnibus modis laboraret, nec Pape concilio, nec patri (non fratre) mactat habere auxilium. Ita ut Vir nobilis atque sapiens uobiscum pontificis Adalgrisi facilo suspensus, in nostre gratiam ecclesie redit, pradicant, Humburgensem ecclesiam, qui in tanto gestilium periculo constituta sit, non debere ledi ab aliquo, verum dignam esse, qua omni constitutionis amore fovetur & celebretur ab omnibus ubique ecclesiis. Adhuc posuit in memoria est, quendam Reg, dirosum pontificis Adalgrisi, qua fideles et adfuerint in prefatis contentione, Ferdendi ab rege episcopo doctorem.*

179 bith. bith. ad Octone I. aduerfus Strouat
tenuis, quatenus fuit horum uerborum laetum
maruere, cum fuccellit egiſſum & ehoruag-
pho & amnifia Saxone, quibus etiam Reginaldus
conuoluntur & Siegenhorſi fuffraganeis, ad an-
num 960 reſcribit; quare cum Sualius non
der tam poſſit id, quam poſt nunc in Dania,
quae nunc nominatim, inſtitutus epifcopus
antiquis de Bremſi eccleſia gortem, ut
non ſecuta Adoni Bremſi uerba ſicem
ſolius inſtituti ſit, ut per ueterem de Brema
queretur Joſannus fuffraganeus hic uile, Bremſen-
ſem, etiam ſum uelini fuffraganeum, Colanſi
eccleſia fuffraganeus fuerit conuenit, confeſſarium
ſit, ut ante diſſum annum non habet fuerit; ante
nunc non poſſit etiam ſcribit, opera
ſunt huius poſſit inquirere; ſerim cum ſit, qui
ſunt, quod ſicem, quum, diuina antea, ut
ſunt, rantiu eccleſiam Colanſi ſum ſu
ſunt epifcopus deſum, renouat, carpendum
ſuffraganeus, iure ſum, ut Bremſi eccleſia,

മേൽപ്പടി
കോളേജ്, എ
സ് എസ് സി
പാലം.

est recufum; is fcriptus ad Adalgarium epif-
copum, quæ apud nos ad 111. Februarii diem in
Cæmentario S. Anftathi Alti prædæ, & x
læteæ reftituit, difpofitæ cæfte, Bre-
menfem ecclefiam ad fubfidium archiepiſcopi
Hamburgenſis, cum aliquo ſubiectionis reſpe-
ctu, permanere poſſet, dum ſuntactis novis e-
piſcopatibus, Hamburgenſi cæſtitit ſubſtitu-
dis, Bremenſem ecclefiam recipiat ſedes Co-
lonienſis.

apparet,
a. Cæſti-
onem deſe-
re, Formo-
ſi Papa
ſtatuit.

181. Diſpenſatione conſtituit, inquit, non-
nullæ de contraverſis duobuſque Hamburgenſi
& Bremenſi eccleſiis præfatis. Formoſus,
quatenus, quandoque divini ſuffragante gra-
tia, præditiſus Hamburgenſis eccleſia in tan-
tum d. laudat, ut epifcopatum inſtituere valeat,
jam memoratum Bremenſem eccleſiam ad ſubſi-
dium habere, & quoties in magnis ac perneceſſariis
canonicis negotiis oportuerit, non ſubſtitutione
aliqua, ſed aſſectæ ſimilitudine contritus Hambur-
genſis archiepiſcopus, qui ejuſdem Bremenſis ec-
cleſiæ regimen obtinet, per ſe aut vicarium, ſum-
vicem gerentem, in adiutorium Colonienſis
archiepiſcopi invitare audeat. Dilata autem
Hamburgenſis eccleſia, largitore omnium bono-
rum amminiculatore, & ſuntactis epifcopis,
ſæpe memorata Colonia ſedes Bremenſem re-
cipit eccleſiam. Innumerus quippe eſt inter
ſeculares, aliena jura perverſe; quanto magis
ſacrosanctos epifcopos ſtatutos à præiſtis tranſ-
gredi terminis, & eos lægare, qui pacis de-
bent ſubſiſtis exempla præbere? Hæc autem
ad hoc decretæ eſt diſpenſatio, ut pax viget,
eſſet conſentio & juſtitiæ vigorem miſericor-
diæ compalia temperet, ſcientes, ſine pacis
bono nullum Deo manus ſore acceptabile.

qui ſuave-
ſtiam hæc
ſignis ſer-
vare;

182. Talis erat contraverſia, de qua modo
hic notæ, ſub ſeculi x. ſiſtem ſtatuit; cum tunc
aorum, eſſi quidem Bremenſis eccleſie cum archiepiſcopo
Hamburgenſi & Nicolao I. Papa, conſentiente etiam Gonchario Colonienſi archiepiſcopo,
ſuſſet jam aures unitæ ſequæ ad eccleſia Colonienſis, cujus ſuffraganeæ fueret,
aſſuſa, à Formoſo Papa, et, ſi quando epiſcopatibus ſuffraganeis augeretur Hambur-
genſis eccleſia, ad archiepiſcopum Colonienſem rediret Bremenſis eccleſia, fuerit t. jam diſſiſ
ſtatutum, Bruno cerit anno 460, cum tunc
jam ab annis æpſſis decem Steſvicensis, Ripenſis & Arnhaſenſis in Cimbrica Chriſtianeſe
epiſcopatus fundati Hamburgenſique eccleſia ve-
luti ſuffraganeæ ſubjeſti ſuſſint, jure potuit, ut
Colonienſis eccleſia Bremenſis deſina ſubſtiteret,
contenderet. At vero, inquit, Sergius tertius
Papa, qui ab anno 904. uſque ad annum 911. ſe-
dit, Adalgarum columnius, id eſt, querelas, miſe-
rarias, privilegia eccleſiæ Bremenſis polles reno-
vavit. Ita, ſator, ſcribit ſuprà laudatus Ada-
mus Bremenſis; verum ſic ſit, eccleſia Bremenſis
privilegia Pontificis ſiſte renovavit, ſic cemen-
tum quaquam ſtatuerant, qua, ut ad Colo-
niensium eccleſiam, ſi Hamburgenſis archiepiſ-
copatus epifcopatus alias, ſibi ſuffraganeas,
acquireret, eccleſia Bremenſis rediret, For-
moſus, ejus deſectus, ſtatuerat, abrogavit, t. v-
ro ne quidem, ut nulla plant ratione ec-
cleſia Colonienſis ſuffraganeæ deſectus cenſe-
retur Bremenſi, eſſit. Laquet id ex ipſo
ſuſſet Adamo Bremenſi & Alberto Stedenſi,
qui Bremen poſt Formoſi ſeſſitæ jam memo-
rat, m. decretum omni tempore ſub Adalgaris

& Hogero Colonia ſtatim eſſe ſuffraganeam,
aſſerunt.

contra de
Lambertis
vult;

184. Etenim cum Hogerus, quæ Adal-
garis, cæſtitit Bremenſis epifcopus, & poſte-
rior quidem ſedem hunc archiepiſcopum Ham-
burgenſi unitum ab anno 888. uſque ad an-
num 909, prior vera abt. hoc auct. uſque ad
annum 914, ut Petrus Lambertus in ſua ad
Rerum Hamburgenſum ſibi pri-1. Auſtaria &
Chronologicæ ab anno 808. uſque ad annum
1214. digeſſo, docet, occupavit; cum autem
ſic habent ex Brema omni tempore, quo epiſ-
copalem hujus ſedem occupavit, eccleſia Co-
lonienſis, ut Adamo Bremenſi & Alberto
Stedenſi auct. ſuffraganeæ cæſtitit, Ser-
gium Papam, qui ab anno, ut jam monui,
904. uſque ad annum 911. ſedit, eſſit, ut
nulli plant ratione eccleſia Colonienſis ſuf-
fraganeæ cenſeretur, in auctum qui Indocet?
Nemo ſent, quantum aptior; quod ſi autem
ne id quidem Sergius fecerit, ſuſſit etiam ob
illa, quod de eccleſia Bremenſi ad Colonien-
ſem, ſi quando Hamburgenſis archiepiſcopus
ſuffraganeis epifcopatibus aliis augeretur, ec-
cleſiam redire Formoſo Papa ſub ſec. x. ſine
ſtatuerat, abrogatum, omnia incredibile ap-
paret. Lambertus quidem in ſua max. clari
Auſtaria ad annum 911. ſic ſcribit: Hoc anno
Æ. C. 911. tranſiſſit Pontifex Sergius Tertius
pallium epifcopale Hogero, quarto Hambur-
genſi archiepiſcopo, & abrogationem ſententiam
contra Hamburgenſis archiepiſcopi Adalgaris
contra Hamburgenſis archiepiſcopi Adalgaris
IV & Nicolai I. privilegia communium, in
concilio Triburienſi cum conſenſu Pontificis
Formoſi A. Æ. C. 895. promulgare, confir-
mavit. Extæ etiamnum en de ipſum Pontif.
Sergii tertii Reſcriptum, Kal. Junii carentis
anni Æ. C. 911. datum, quod in Appendice
triapſtolus Septentrionalis à Philippo cenſore
editum eſt; verum in Sergii, quod hic laudet
maxque integrum recitat Lambertus, Reſcrip-
to nihil omnino, t. quo ſententia, à Formo-
ſo contra Adalgarum ſuſſe lata, abrogato ex-
tendi merito quære, occurrat.

185. Pontifex reſcripſit illo ſeu epifto-
la Hogero, poſtquam ei ſeſt ex more pallium ad
Miſſuram Solemnia celebrande tranſmiſſiſſe ſi-
gnificavit, dies duxerat, quibus eo uſi poſ-
ſit, præſcribit de deinde ſalutaris quæſion
monita ad eccleſiam, cura ſua commiſſa,
rectè gubernandam ſubmiſſit. Sergius qui-
dem eo epiftole loco, quo dies illas determi-
nat, ſequenter loquitur in modum: Pallium..
Fraternitati tue ex more ad Miſſuram Solemnia
celebranda tranſmiſimus, quo tibi, novitior
eccleſie tuo privilegii in ſuo ſua immenſibus,
ad longum non niſi ſimulmodò in die
ſancto ac venerando Reſurrectionis Domini
noſtri Jeſu Chriſti &c; verum, eſſi ſic Pon-
tiffex, ſeſt velle, aut, ſi movit, ſeſt de no-
vo, ut eccleſia Hamburgenſis privilegia illi-
bata ac intacta montant, ſtatueri, occurrat
inſtauræ, ſeſt cæmen ſuprà d. ſilem Formoſi ſen-
tentiam abrogare handquæquam proſit. Imò
verò, cum privilegia non nova concedere, ſed
ex demeritis, qua eccleſia Hamburgenſis antè
habuerat, renovare videtur, privilegia hæc
ſpellant, quod hæc autè habuerat, quæque
ut, quomodo novis epifcopatibus, ſibi ut ſuf-
fraganeis ſubjeſtis, nulla non eſſet Hambur-
gen-

archiepiſcopi,
anno 900
aut v. jure
pontif.

gen-

A gentis ecclesie, ad sui suūctum restitueret Bremen-
ensem ecclesiam, duntaxat serbere, hanc
hominem ac penā dīam Formosi suūctionem
hanc abrogasse, sed potius confirmasse: est
censendus; cum autem sic habeat, ac eam dīlū
novus episcopus, sibi ut suffraganeus subje-
ctus, Hamburgensem ecclesiam jam inde ab anno
declet 947 esse adeptus, jure sancti Sanctus,
ut Bremen ecclesia ecclesia Colonienſi velat
suffraganea deano subderetur, anno 960 potuit
exigere.

ac contra-
rium vel ex
hic memo-
ria.

B 186 Nec est, cur quis hie opponat Agap-
ti II Papa, qui ab anno 946 usque ad an-
num 956 sedet, ad archiepiscopum Hambur-
gensium episcopum, ob Adalgerio e Manſi
Sapientiam Conciliar. tom. 1 in Conciliarum
Germania tom. 2, pag. 619 & seq. illam; est
enim illa Pontifex ad archiepiscopum Hambur-
gensium possessionem jure omnia, d. Nicolao
I Papa huc concessa, confirmet, episcopos
novus, in Cimbrico Carſioneſe super
ecclesia, eidem subiectus, archiepiscopum Colo-
niensem nullum sibi deinceps jurisdictionem
in illius. Bremenſi vindicare possit hancque
Hamburgensem, non deinceps duas, sed unam
esse et vocari, decernit, nossum tamen vel
Formosi Papa; vel decreti, quo hic, ut Bre-
menſis ecclesia, si quando Hamburgensis novis
episcopis sibi suffraganeis augeretur, ad
Colonienſem rediret, per verba ann. 182 re-
citata fuerunt, mentionem insinuat. Imo
vero ut noviss. quidem decretum illud videtur;
allusio enim, siſt vellet, non tantum, ut
uno deinceps esset Hamburgensis & Bremenſis
diocesis, verum etiam ut hanc posterius, est
episcopis sibi suffraganeis quia jam esset ea-
randem prior, ad Colonienſem hanc rediret,
verosimiliter fuisse illud episcopis sibi decretum,
huc inclusit, declaraturus, cum per hoc, ut
alio, voluerit abrogare, quo de Bremenſi
ecclesia d. Formosi fuerant statuta; cum autem
sic habeat hancque ut non Hamburgensis archiepi-
scopus, cui possidet Agapetus, qua dicit,
per memoratum episcopum sui decretum, huc
inclusum, concessit, verosimiliter Pontificem
ecclēre, fuisse post etiam huc decretum oore-
petit ut subreptitū iſperatum, Sanctus nos-
ter putare atque alio, ut reſcindere ſibi
que, quod Formosus statuerat, concederetur,
possidere jure merito poterit.

C 187 Adhuc an memorat Agapeti episcopa
superposita hanc sic, dubitari potest; vero
enim tempore, quo Romanus S. Petri ca-
thedram Agapetus II occupavit, nullas archiepi-
scopos, nomine Adalgerius, ad quem
in titulu, quem proſere, missa indicatur, ec-
clesiam Hamburgensem gubernavit, est autem
privilegia annis, qua a Nicolao I allusque
Romanis Pontificibus ecclesia Hamburgensis
fuit concessa, fuisse pariter Adalgerio, qui
ab anno 937 usque ad annum 987 ecclesia
Hamburgensis prefuit, ob Agapeto concessa,
Adamo Bremenſi Illſt. Ecclēsi. lib. 2, cap.
2 scribit, meritoque, ut apparet, vel hinc,
in max dīam episcopa titulu pro Adalgerio
nomine nomen Adalgerii irruisse per errorem,
oriri queat suspensio, Lamberus tamen, qui,
qua loco cit. Adamus scribit, minime igno-
ravit, nossum episcopum, qua ob Agapeto
ad Adalgerium fuisse conscripta, in medium,
quo abrogatum fuisse, quod de ecclesia Bre-
menſi Formosus statuerat, probatum est, ad-
ducit, est iterum cum in faciem Ser-til terit
reſcriptum, quod tamen, ut jam dīci, ven
necesse est probat, proſere hanc omisit. Est
vero episcopa, quod id abrogatum fuerit, ob
Agapeto ad Adalgerium scriptum hanc fuisse,
Imo & supra memo atqui, quod it Pontifex,
Colonienſi ecclesia Bremenſis ſec. 11 adhuc fue-
rit subiecta, ac tum deano, proce kronprinz
lib. 2 Metropolis, cap. 21 obſervet, Alal-
bertus seu Albertus, archiepiscopus Hicm-
burgensis, apud summum Pontificem & imperato-
rem, ut in ſuam dignitatem Hamburgensis ec-
clesia, metropolitico jure adversus Colonienſis
gaviſo, rediret, effecit.

D 188 Hinc enim conſequitur, non tantum, ut non,
quod mox memorat, Agapetus, ad
Hamburgensis ecclesia novis episcopis, sibi
suffraganeis, jam antio, decreverit, verum
etiam, ut tum, quod in eo caſu fieri debere
Formosus statuerat, Colonienſis & ſuſcipi ſic
adhuc caritate impeditur; est autem, ut
Adamus Bremenſis per verba, num. 178 re-
citata, docet, id Brunoni, ſum- a līce re-
buritate tollit: maxime omittit, ut et in
re voti compus efficeretur, aſiſo, concessio
hanc fuerit, jure tamen, ac ſibi cum ede-
tur, poſſuare cum hanc poſſuare, non magis inde,
quam & ſupra memorato, qua Agapeto, ſe-
1, ut & dīlū apparet, ſalio, tribuitur, episcopa
potest inferri; id enim ut opmilitate est
ſolūm, non quod juſtitia conſonum, quod
Bruno poſſuabat, non eſſet, ſed quod, quo
ob cauſam cum Hamburgensis ecclesia videt Bre-
menſem Ludovico Germano regi ſuſam ſuam
fuerat, altera ob altero hanc ſuſceptam
Otto ut eandem exiſtendit. De episcopa
Bremenſi cum Hamurgensis antio, ut S.
Aſt hīus, atque poſſuare, moſt et cum
ſuſam ſuam ac Erangete la Aae illuſtrant
ſpemeritiales terras legationem obre poſſit.

E Ludovicus, Germano rex, ut in Aſt hīus
Vite S. Rembertus ejus diſcipulus teſtatur, ex-
gle-vit; Otto vero, ut illas ecclesias inſicem
hanc ſejuſgentes verosimiliter poſtūit, ut
Adalgerius, ambobus poſſuare, qui, quem-
admodum Adamus Bremenſis loco ſupra cito
teſtatur, eodem ſeſe etnicum conſeſus &
animam ſalutū impendebat, moſt et cum ſi-
ſu campū ampliſſum, ſong lartque Eran-
gelio diſſente aco per Ottonis et Donis
Sionique videtur apertum, poſſit excolere.

qua an ſu-
perposita
ſit, dubitari
potest, Agapeti
episcopa.

ſuperposita hanc ſic, dubitari poſſit; vero
enim tempore, quo Romanus S. Petri ca-
thedram Agapetus II occupavit, nullas archiepi-
scopos, nomine Adalgerius, ad quem
in titulu, quem proſere, missa indicatur, ec-
clesiam Hamburgensem gubernavit, est autem
privilegia annis, qua a Nicolao I allusque
Romanis Pontificibus ecclesia Hamburgensis
fuit concessa, fuisse pariter Adalgerio, qui
ab anno 937 usque ad annum 987 ecclesia
Hamburgensis prefuit, ob Agapeto concessa,
Adamo Bremenſi Illſt. Ecclēsi. lib. 2, cap.
2 scribit, meritoque, ut apparet, vel hinc,
in max dīam episcopa titulu pro Adalgerio
nomine nomen Adalgerii irruisse per errorem,
oriri queat suspensio, Lamberus tamen, qui,
qua loco cit. Adamus scribit, minime igno-
ravit, nossum episcopum, qua ob Agapeto
ad Adalgerium fuisse conscripta, in medium,
quo abrogatum fuisse, quod de ecclesia Bre-
menſi Formosus statuerat, probatum est, ad-
ducit, est iterum cum in faciem Ser-til terit
reſcriptum, quod tamen, ut jam dīci, ven
necesse est probat, proſere hanc omisit. Est
vero episcopa, quod id abrogatum fuerit, ob
Agapeto ad Adalgerium scriptum hanc fuisse,
Imo & supra memo atqui, quod it Pontifex,
Colonienſi ecclesia Bremenſis ſec. 11 adhuc fue-
rit subiecta, ac tum deano, proce kronprinz
lib. 2 Metropolis, cap. 21 obſervet, Alal-
bertus seu Albertus, archiepiscopus Hicm-
burgensis, apud summum Pontificem & imperato-
rem, ut in ſuam dignitatem Hamburgensis ec-
clesia, metropolitico jure adversus Colonienſis
gaviſo, rediret, effecit.

§ XV. Ab Ottone, Italiam petente, Ottonis Junioris tutor & regni Cifalpini vicarius statuitur, Hugoni Remensi excommunicato adversatur, ecclesiis vacuis ab optimis prospicit pastoribus; synodos duas seu conventus celebrat.

Ab Ottone,
in Italiam
anno 961
proficiscens,

Illi è Berengario ejusque filio Adalberto, quibus Otto, cum in clientelam ejus se dedisset, regnum Italiam anno 952 restituerat, graviter pressi, principem sibi Ottonem desiderabant, annique 960, circa quem etiam, ut infra, cum de S. Patris reliquit, a Brunone obtulerat, ageret, ob servandum opportunum erit, Horatus, episcopatu sane dignissimus, ecclesie Leonensi, Brunone commendat, sibi profectus, entissimus cum, et in Italiam prout properat videtur Berengarii tyrannide eum liberaret, erant obsequii. Legati, liquet ad annum istam Regimini convenerunt, ab Apostolica Sede veniunt Johannes diaconus & Asa scribitur vocantes regem ad defendendam Italiam & Romanam reipublicam à tyrannide Berengarii. Waliberto etiam archiepiscopus Melitenensis & Waldo Curmanus episcopus & Operus Muerhio, Berengarium fugientes, in Sironia regem adiecit. Sed & reliqui penè omnes Istius comites & episcopi literis eum cum legatis, ut ad se liberandos veniat, expescunt. Otto, auditis singulorum querellis, tecepit in Italiam adventum pollicetur, sed iter gravibus de causis in annum sequentem differens, rebus interea in Germania compunctis, amissionibus in expeditione parandis operam dat. Nec hoc tantum sibi sciendum, verum humana conditionis memores, regni fideique de succedere filio, si quid humanitus sibi contingeret, providentiam existimavit. Otto is erat, & saeculo dentatus sex anno, ut Regimini continuatur dicit, 955 ex Adalberto natus.

filium Ottonem
anno 961
statum,

190 Hinc itaque, priusquam in Italiam proficisceretur, regem, Germaniam quidem Wormatiam, Lotharingia vero Aquigrani, et Regionis continuatur memoria prodit, eligi curavit, tuncque, utpote rebus administrandis pra aetate adhuc inopem, Brunoni fratrem suo ad Wilhelmum filio commendavit seu, ut apparet, eorum, a quibus etiam & Henrico, Treviro archiepiscopo, rex immensus & confectus fuerat, curia commisit. Ille fere omnia pariter ex Regionis continuatur & partem è Sancti nostri Hystorico docemur. Prior enim ad annum 961 se habet: Rex in Italiam ite disponens, maximum suorum fidelium multitudine Wormatiam conduxit; ubi consensu & unanimite regni procerum filius ejus Otto rex eligitur, indeque progrediens conveniens quoque &

electione omnium Lotharingum Aquis rex ordinatur; posterior vero nam. & sequentia prodit memoria: Erat imperatori filius adhuc tenellis delicatissime indolis & integerrime voluntatis, obfces pacis & gloria puer; hunc archiepiscopus Patruo fratrique commendandum ad custodiam regni Cifalpini reliquerat imperator, profecturus Romam & res totius Italiae ordinaturus ecclesie ipse futurus, electum summo consensu ab omni populo regem esse constituit, vaxeruntque Ottonem, equivoceque parit, Bruno archiepiscopus, Wilhelmus & Henricus ceterique sacerdotes Domini regem in Aquigrani palatio & exultant maxima gratulatione populus dicens: vivat rex in saeculum. Optimo sane Otto consilio filium suum regem vocans innotum, cum Wilhelmis, filiis sui, Moguntinensis archiepiscopi, quam Brunonis curia commisit.

D

191 Cum enim futurum esse, ut sub illo, regni negotiis administrandis pra aetate adhuc inopem, et regis adhuc pueri tutores vel omnia vel magnam saltem eorumdem partem administrare deberent, non elicit sane, quomodo consilio & prudentia praesentibus, autem etiam inter sese essent concorditer, ad curiam illam deligere conveniebant; eorum sacrum existisse tam Wilhelmum quam Brunonem vel ex eo fas est colligere, quod hic, quem praesentia & consilio excelluisse, nemo negabit, frequenter, prius etiam, quam hic fieret, adhuc Wilhelmum solerte in consilio, et Rogerus in Sancti nostri Vita num. 56 dicitur testatur. Veram Otto, in Italiam anno 961 proficiscitur, filium suum Ottonem Wilhelmum archiepiscopo tuncdam & nutriendum commisit, ad eumque istum, nullo omnino, quo vel commendatus ille Brunoni amicum suo fuisse indicetur, verbo attributo, a Regionis continuatur affertur etiam quod nos ad xiv Martii diem enovimus Vita S. Macchilii, qui sec. xi floruit, scripsit fastidiosus, utpote illud, num. 25 de Ottone in Italiam anno 961 proficiscitur, sic scribens: Tunc commendatus regnum & Ottonem parvum filium suum patri nati & archiepiscopo Wilhelmum secum tunc fortis virorum peccum; hic autem erit, qui, forsitan, an Otto in Italiam anno 961 discedens filium suum Brunonem commisit, revocet in dubium. Et vero, cum Otto filium suum Wilhelmum, Moguntino archiepiscopo, nutriendum etiam, et Regionis continuatur alit, tunc dederit, ipsae deinde parti, ex Italia anno 965 reverenti, obsequii, non cum Brunone, sed, quomodo modum denovo Regionis continuatur restatur, cum Wilhelmis, Moguntino archiepiscopo, proficiscitur, fuisse apud hunc Moguntia Ottonis, in Italia abierit, filium commendatum ejusque adeo curia potissimum commissum, credendum apparet.

est id Regimini
continuat
natis
legenti; im-
pugnabile;

E

192 Verum tam Brunoni, quam Wilhelmis, fuisse ab Ottone, Italiam anno 961 petente, filium suum commendatum, Sieghertus aequè eclogographus noster affirmat. Quare, est quidem Colonia apud Sanctum nostrum Otto juvenis, absente in Italia parte ejus, commendatus, ut oporset, haud fecit, illius comen nepotis sui, est Otto, ut Rogerus num. 61 ait, regni Cifalpini custodiam reliquerat, in administrandis hujus negotiis tutorem egisset Brunonem, vel ex eo apparet, quod ipsius Ottonis, in Italia absente, vices, si non in suo ad-

datum fuisse
si Brunoni,
vel ex quo
quod et ce-
lam impera-
toris vices,
aut ex Piar-
dio,

A *Cisalpinis regis, in magna solite hujus parte, gesserit, nec id jam non dicendis suis suis ledor intelligit. Apud nos ad xxvii Aprilis die, god S. Gerardus, Thullen ad Mastlin episcopus, coloris, in hujus Pita, d. Pindico, auctor Synchrotes d. S. April abbat, scriptis, sequenti istas nom. q. legimus verba: Iuxta anno Guzelico, Tullius felis pontificis, rebus namin- (circa annum scilicet 902) exempto, qui, morum illius funditionis, angelorum, ut credi- dit, in celis alicui est confortio, plebs Luetha graviter moraretur tanti orbis palustris solatio. Erat tunc temporis venerandus Bruno, Agripinæ ecclesiæ summus pontifex, qui in tota Germania flique funditis partibus impet- rantes vides, utpote magni Orbis au- gusti germanus frater i. ipse autem premoni- strans princeps tunc forte abbat, sua fines Italicos, causa urgente, adierat. Quod si te- que scriptis isti addiderit si felis, et sic fuit, cur Brunonem ex Cuntine, in Italiam presensente, imperii in Occidente vicarium constituere fugisse, exclamas. Verum, ne id illico obsequi optati examine fatum, ostendat, sed iam nunc non dicitur.*

193. *W*ilkinus, nonnullis, *quis*, *Ortense*
scribit *non* *vice*, *sed*, *ut* *Regimini* *continua-*
tionem *doceat*, *in* *anno* *960* *post* *xy* *Augasti* *diem*
evenit, *in* *Italian* *profugio*, *ibidem* *occellerit*
lib. 3. *noravit*, *subjungit*: *Eu* *tempore*, *quo*
hæc *intra* *Italian* *g*-rebanur, *summus* *pontifex*
Wilhelmus, *vis* *impens* *de* *prociens*, *p*-ius
cunctis *affluat*, *in* *p*-are *sibi* *commendatum* *re-*
gebat *Francorum* *impetum*; *cum* *se* *autem*, *us*
consideraret *passet*, *Ortensi* *imperatoris*, *in*
Italian *anno* *966* *profugit*, *vices* *in* *Germania*
sua *in* *regno* *Cypriani* *episcopi* *Wilhelmi*, *Mog-*
onacensis *archiepiscopus*, *memoria* *prodæ*,
et *que* *etiam* *Extimoris*, *supra* *qui*, *de* *Will-*
helmi, *Mogonici* *archiepiscopi*, *more*, *quo*
anno *968* *die* *secunda* *Martii* *evenit*, *sermo-*
nem *lib.* 3. *insinuans*, *illi* *cum* *Parthenopolim*
disponendi *ceteraque* *regni* *necessaria* *regendi*
curam, *ab* *Ortense* *patre* *commisit*, *incul-*
cavit, *affirmet*, *affertur*, *esse* *foris* *non* *ne-*
mo, *quod* *Ortensis*, *in* *Italian* *anno* *961* *pro-*
fugit *Widenowe* *et* *non* *de* *anni* *961* *incul-*

commodior, in regno Celsissimo vices perierunt eundem Willhelmo, n. in ducem Brunonem, egisse, existime, eo potissimum impulsu, primo quidem, quod Willhelmus, Dinarum & Reginaris continuator, qui, eo obtinuit, Israhel anno 961 petente, fuisse Ottonis Junioris totalem Brunoni commissum, nulla plane ratione indicant, nihil erant, unde vix fieri debet in regno Celsissimo Ottonem tunc commississe, evulgasse, suspenderit; deinde vero, quod, cum Otto, anno 961 in Italiam discedens, Ottonis Junioris totalem Willhelmo, Maganiani archiepiscopo, n. Reginaris continuator ducet, commississe, confessum tum inde, ad apparet, certa fide, n. tunc tunc Willhelmo, optore juvenis legum principis, cui, egisse rebus admissit: ita ut atque nomen a quo, perit Otto, n. Rorgeras ducet, regni Celsissimi cultum reliquerat, tutori, id quoque vice sua gubernandum concessit.

194. *Sant, ut res ita habueris, exigere,*
qua Regianus continuator scribit, videtur;
verum, cum Vindrius, qui aequè ac Regi-
nis continuator Brunoni fuit conuvs, Urano-
Quintus Tonus F.

mem Occidens, dum hic ab anno 961 usque ad
annal 985 initium in Italia versaretur, effugit
in Germaniam sed in regno Cispalino vices, et
perpetravit tradidit, scilicet ad ipsum inter &
Regnantes continuatorum hanc conventionem, qui
hic factam? Cum auctoribus, qui potius meriti
sunt ad fidei, non colligendi, sed, si fieri pos-
set, inter fidei componendi sint, recta ratio ex-
igit, ut Windimirus, qui e iam diutius cum
Regnantes continuatore in fidei pugna, in
concordium cum hoc addere enitatur. Quo itaque
id factum, Ottonis vices in Occidentali
suo Cispalino imperio cum Wilhelmum Magnan-
tem archiepiscopum, quoniam Brunonem effugit
et Wilhelmum quidem id in Francia Germa-
nia, cuius Magnante, nisi sedem habebat,
cum erat metropolitani, praecipue scilicet, effi-
ciendum. Ita fuit, tum ad Windimirus, quod
Regnantes continuatore, veritate salva, dei
potuit, quia de hoc arguuntur omnes, aequo
non facile latere. Divinorum quidem, Wil-
thindus & Regnantes continuatorum nihil omni-
ni, et quo Brunonem Occidens, cum hic in
Italiam anno 961 effugit profectus, effugit in Occi-
dente vices concludas, supplicandi; verum id
facti: Sacrum, desitit et iam diutius Windimirus
affirmat, nequeque adeo et etiam ipsum fer-
piorum de se silentio, oportet quo, ut inde
consequitur, universale non fit, concludi con-
trarium.

1495. *Ad hoc locum tres scriptores nihil erant, quo ab Ottone, in Italia an. 963 a profecto, Ottomem filium commendatum Brunoni fuisse, vel utcumque ingressum, saltem ingressum & tamen ab illo ita recte factum, et supra proxima huc transscriptis Ruyter verbis esset. Apud Mirum in Noctia Ecclesiarum Belgii cap. 63. exstat oratio, qua St. Giffordus comit capellum Lovellburgum, in pago Ardunum fuit, a Wilero, S. Maximini Treverastis abbas, titulo permacuitior fili vel suis aequalibus omnibus tunc praefentibus quom faveris declaravit: in isto autem documento authenticum, quod non 963 ducum necatur, Bruno archiepiscopus, frater imperatoris Ottonis, tunc principum totius regni post ipsum testatur, affertur. Quare cum Bruno, si cum solus Augustinus archiepiscopus Guilelmus in Occidentibus omnibus imperii peribus imperatoris vicarius ac proinde prius post hanc partes efficit, principum totius regni post Ottomem ac proinde prius ab hoc in illo locum anno 963 testatur Bruno, peritiae saltem in locum eorum de non potuisse, huc eret, in qua id nihilominus attetur, Sinthum nostrum tunc imperatoris locum tenuisse sua vice, saltem in Lotharinga regione, in qua castellum, promissionem per mittentem Sigfridum o. Sudmimmi abbas acquiescit, sicut erat, episcopi, argumentum est perquam validum. Ne est, quod reponat, Brunonem, quod Lotharinga dux esset, dux potuisse in regno illius principatum post Ottomem sui prius omnia hoc locum anno 963 ultimasse.*

196 Quid si enim tuus imperatoris vices in
Lotharicum etiam regno obtinisset solus
gynectas archiepiscopos Gulielmus, hic utique
illidem tunc, non eodem Bruno, primum ad im-
peratore Ottonem obtinisset locum, deique pro-
inde totius regni Lotharingi principatum pos-
sederet anno 963 obtinisset Sanctus noster in
Habb a
char.

• *Se charts
hij membe-
rasi pada
tut.*

F

*demonstrata
in regno Lib
serpico furi
at, con
cludendum
apparet;*

1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 26

change

and many life
 experiences
 and life

Example 1.

AUCTORE
C. B.

charta supra laudata, veritate salva, haud potest. Bruno itaque imperatoris, in Italia ab anno 961 usque ad annum 964 absentis, in tota Lotharingia regno vicarius, non amicum domitiorum hujus ducem, egerit, simulque communi consilio cum com Galilimo archiepiscopo reliquisque imperii Cispalinas provinciae, praecipue interim haram partem, Franciam Germanicam, in qua Mogontia sua erat, Gulielmo admittente, imperatoris vice et nomine gubernavit. Ut rem sic vere gestam ac proin & Ottone fratre Brunoni in curiam cum datum fuisset, credam, ex eo etiam laudari, quod aliis etiam Otto Brunonis consilio & opera ad regna sua optime moderanda ac solenne habuerit, ut fas est colligere & si quonibus hinc, quae Rogerus namque supponit, de Sancto nostro veritas: Multa sunt alia & prope infinita, quae in brevi non in Lotharingorum tantummodo populo, quem ipse ex integro suscepit gubernandum, sed etiam per totum regnum gloriosissimi imperatoris sui in Dei rebus & salute totius populi, strenuissime operatus est. Erat enim eodem omnino communi cum senioris & germani suo, quorum uterque de altero merito gloriabatur in Domino. Ad eo modo, quia Sanctus noster, absente ab anno 961 in Italia Ottone, egerit, progreditur.

Hugonis
Romani
excommunicatus
episcopi
auctoritate
dissoluta.

197 Adialdo, cui Remensis sedes, Illegone, Heriberti comitis filio, qui tam legitime haud aditum aliquando occupavit, multisque ex occasione turbis excitatis, concillitis etiam sese sistere noluerat, excommunicato, adjuvante anno 948 fecerat, & vivit anno 961, ut Frodoardus in Chronico docet, sublati, Hugo modis omnibus, ut jam vocis Remensis sedes sibi redderetur, esset aditus, resistensque ejus rex Lotharius atque non pauci favebant; verum Bruno, sedis episcopi resistendum, qui & tot episcopis excommunicatos fuisset, haud rursus, Hugoni sese contrarium exhibuit, ut Frodoardus docet, in Chronico ad annum 961 sic scribens: Anno 961 Gerberge regina fratris Brunonis colloquium petiit, eique hic Frater ejus, ne Hugoni Romense redderetur episcopium, prout fratres ejus petebant, suggessit; ita eum Brunonem foris sua Gerberge abili, nisi quod esset sacris canonibus confectum, suscepisse, rei hujus exitus manifestaverit. Cum enim tredecim episcopi, & quibus in synodo ad Matranam in diocesi Meduensis res fuerat discussa, nihil omnino, sancto Sede inconsulto, in Hugonis eandem statuerent consensu, haecque adeo fuisset ad Romanum Pontificem delata, & Joanne Papa, praefatum Hugonem quondam episcopum, non tamen a Papa & omni synodo Romana, sed & ab alia synodo, apud Papiam celebrata, fuisse excommunicatum, est responsum, Remensique, pontifici hujus responsi per Brunonem erroris facti, Hugonem rejiciunt, sibi que Odalricum illisrem clericum, Hugonis ejusdem comitis filium, eodem Brunone iuxta ac Lotharii regis & reginae matris suavitibus, episcopum eligunt, uti apud Frodoardum loco proximo cit. est videre.

Metensem
excommunicatus
episcopum
auctoritate
dissoluta.

198 Porro Bruno, qui & jam distat, ne in sedem Remensem Hugo excommunicatus resistere, anno 962 obstitit, eodem anno sedem Metensem, pastore orbis, ad tempus cum eum Coloniensem administrandam accepit ac

versatiliter ad annum usque 965 administravit. Ita scilicet & Theodorici, Metensis episcopi, quod ad Metensem in Episcopatum Metensem Historia pag. 126 existat, charta colligenda opinor. In hac enim antistes ille, in sedem Metensem Adelberoni, anno 961, ut Reginaldis continuator ad hunc annum docet, & vivit sublati, anno 964, vel iterum idem Reginaldis continuator ad hunc annum tradit, Ottone, ex Italia jam reverso, suffraganeis, aliquantulum post Adelberoni, post decessum sui, obitum tempore Brunonem archiepiscopum, in quo, ut loquitur, regni tunc procurator seu vicarius hujus ab imperatore & distis et collata cura incumbit, disposuisse ita administrasse sedem vacuum, non obscuri prodit. Brunonis administrationem aliquot demeritis mensium existisset, Metensem in mox laudata, quoniam contempsit, Historia pag. 216 obstat; verum illam, si vero, quo ab Adelberoni obitu usque ad Theodorici promotionem fecit Metensem vacante, tempore duravit, diuturnior indubite existisset, & jam distat liquet. Passum interim est Sanctum, ut sedes illa tamdiu absque episcopo maneret, miram penitus non immerito videri; verum id, quo fratri suo, qui sedem illam usque ad suum ex Italia reditum vacuum manere voluisse videtur, contemperaret, verosimillimum fuerit.

199 Id sane nullis accidisse Sancti nostri cultui vel ex eo fas est conjicere, quod tunc eodem, quo sedes Metensis, tempore dua alia in Lotharingia regno, Cameracensis videlicet & Thilensis, ecclesiae episcoporum sanem morte facta essent vocis, maris hinc ab optimis fortibus prosperaret. Res ita jam novis diebus paret. Eubertus, Cameracensis episcopus, anno 956 exstiterat & vivit fueratque hinc Berengerius, Transithenensis & novis plenius clericus, eodem anno, ut Frodoardus in Chronico docet, suffraganeis; cum autem aliquantulum post ipsam inter & Cameracensem dissensionem, non tam episcopo, ut apparet, quoniam civibus, quoniam omnibus suis episcopis existisset semper praefecit inobedientes ac rebelles, Baldericus, sic ut scriptor, in Chronico Cameracensi lib. 1, cap. 75 non obscuri prodit, attributenda, esset exorta, negotiorumque causa in Germaniam Berengerius esse profectus, hunc, dum revereretur, laura urbem suam haud amplius recipere Cameracensem, conspiratione inita, statueret. Episcopus, cum jam, confectis, quoniam causa in Germaniam ierat, negotiis, in laura, sedem suam episcopalem repeteret, existeret, rei factus certior, & Brunone, ut & rebellibus, quod ab his sibi denegatum iri nberat, ut extorqueret, copiosum militum manum, in subsidium etiam Arnalphi, Flandria comitis, aceto, impetrat. Cives, id edoculi, sibi que a copulis, Cameracum properantibus, quibus sese impares noscebant, timentes, ad officium redeunt, episcopumque, etiam solum ad eos venientem, si nulla sibi illata, laura urbem suam recipiant.

200 Ita omnia jam videbantur pacata, nec quidquam Berengerius, ob quod vel ipse, vel Bruno, subministrando, quibus ad officium adigerentur Cameracensis, militares copias, reprehendi merito posset, haudne commiserat; verum, evolutis aliquo, ut Baldericus, qui modo relato in Cameracensi Chronico lib. 1, cap. mulo disto & seq. narrat, cap.

D

E

Berengerius
qui anno
956 ad
sedem
Cameracensem
fuerat
electus,
epi-
scopus.

F

qui civibus,
luminibus
horratis
ab his
offensis
viam
sanctam
praeceperat.

- A 82 *subiungit*, temporis intervallo, episcopus Infortia fuit a civibus illata memor, horrendum de hisce, nihil amplius quod huiusmodi timentibus, vindictam, clam vocat ad se milites, sumit, dumque in illa modum omnem excedit, alii per hostes interficiuntur, alii manibus pedibusque trancuntur, alii oculis urbantur ac alii denique ferro ardente fronsse notantur. Detestanda enim vera in quocumque fuisset certeque adeo erat in episcopo immunitas; verum quam insulam divina iustitia, si Balderico fides sit, non reliquit. Berengarius enim, cum praterito, ut le chronographus cap. 82 addit, violasset crudelitatem suam Gaugerici ecclesiam, nullo adeo hoc permissus, miseris paulo post Colonia, quo sese contulerat, interit. Cum itaque hac, qua umalo, ut obsequio culpa Saniti nistri, qui utique, Berengario militarem nasum, Cameracenses rebelles ad officium adactum, praesent, antistitem illum hoc ablatum, hanc praevidetur, occidere potuisse, studiosus lector, a quo fuerint attentu animo expenso, intelligat, hic narrandum existimavi, quia essent, neque adeo episcopo decessu foret Cameracensis ecclesia, S. Bruno nihil habuit antiquius, quam ut hinc mutaret in eo rerum statum episcopatum optimum, qui, quod alter pessimo exemplo in fidelem mentium destruxerat, bona vita sanctae ac virtutum odore reedificatorum esset, conderet.

201 Ingerannus, alius Ingerannus, aut etiam Ingerannus, Corbela Antiqua monachus, vita ac moribus probitate insignis, in Sancti nostri, cum monasterii sui bona trans Rhenum procuraret, familiaritatem sese insinuat. Hinc Bruno in sedem Cameracensem Berengario desuado suscitatur, aut certe suscitatus curavit, ut Baldericus in Chronico jam scriptis est. lib. 1, cap. 24 nos doceat. Verbo, quibus id fecit, nos transferibo. Sic habent: Post huius (Berengarii nimirum) excidium Ingerannus, ante Corbelenis comitis sancti Petri monachus, obvenit Brunonis praesenti archiepiscopo, cum quo pro rebus nostrum, quas trans Rhenum procurabat, notitiam et familiaritatem habebat, ad episcopale solium promoveatur. Hic tam ecclesiasticis, quam secularibus disciplinis sufficienter instructus, nimis erga gregem claritate pollebat, omnique mansuetudine plenus, tanto arbitrio religionis episcopi dignitatem implebat, ut propositum monachi nullo modo excedere videretur. Semper nempe in ecclesiasticis cultum studio infundebat, gregemque commisso exemplo vite innocentis marumque bonorum informatione docebat. Talis erat, qui durante S. Brunone, Berengario viro sancto in sedem Cameracensem fuit successus; verum quandom id factum?

202 Ingerannus, ut Baldericus in Chronico lib. 1, cap. 26 docet, Cameracensem ecclesiam triennio modernius, ad Censum migravit; quare, si Dionysio Sammarthano, a quo Berengarius gaudem, annu, ut docet, 956 ad sedem Cameracensem promotus, post episcopatus annum, Ingerannus vero die XII Octobris anno 960 a vixit excessisse tom. 3 Gallia Christi. audia col. 16 affirmat, flandum sit, considerandum erit, ut Ingerannus certe hanc ecclesiam quom anno 977 verosimillimam hoc ipso anno ad sedem Cameracensem fuerit evectus; verum antea domitaz anni spatii, qua supra ex Balderico de Berengario narravi,

gesta esse huncque adeo anno 977 obisse, creditu apparet oppido difficile. Neque vero id, quantum opinor, ipsemet Ingerannus Sammarthano credidisset, nisi Ingerannus, quem triennio ecclesia Cameracensi praefuisset, et Balderico habebat compertum, die XII Octobris anno 960 obisse, persuasum sibi habuisset. Verum qua ratione impulsus hoc postremum induxerit in animum ac porro la litteres miserie, hanc facili quisque intelligat. Eo ipso enim loco, quo et dicitur Ingerannus mortem anno 960 illigat, dicitur Folcaini abbas Lambienfis, qui ab ipso Ingeranno ordinatus fuit abbas, viginti octavum de abbatum Lambienfis gestis capit: quod si autem hoc and cum cap. proximi praegrisset vel persunctoris domitaz evoluisse, Ingerannum anno 960 hanc obisse, sed vltum utminimam usque ad annum 965 protraxisset, et scripserit illo didicisset.

203 Is enim, nonnulla de Aleranno Lambienfis abbas, cap. 27 praefatus, sub cap. eiusdem finem primo ita praefatur: Ille igitur dicit decessisse pacem * jam tandem ferre potita ecclesiae nostrae est decessit. Nam D. Bruno, in quem rei summa ducimur, dicit in claustris vi (Rogerius habet v) Idus Octobris, et domus abbas (Alerannus nimirum) postquam biennio paralyti dissolutus est, postquam quinquaginta quatuor prope creperat, in magna spe future glorie decessit. Idus Nonas Novembris. anno utique decem et Dominica Incarnatus; et deinde cap. seq. sua a sequentibus hinc orditur verbi: Post hoc domus Batracus (Lobienfis episcopus) Folcainum vere peccatorem, sed et acate iavatum, Lobienfis praeficit abbatem; quem, cum esset idem pontifex colonie in praesentia imperialis, in frequentia magna populari, recitatis prius et lectis scriptum eiochone, ibidem ordinari fecit. Ordinatus est ergo ab Ingeranno, Cameracensi episcopo, die ipso Domini Natalicio.

204 Cum igitur, uti et vixit hinc Folcaini excidit petam su, Alerannus Lobienfis abbas anno 965 die tertia Novembris diem extremum cloustris ac post le scripser, qui Aleranno fuit successus, ipso Natalio Domini die Lobienfis abbas Colonia ab Ingeranno fuerit ordinatus, considerandum sit, ut hic Cameracensem antistite, qui, teste et jam dictis Balderico, triennio sedem Cameracensem occupavit, hanc verosimillimam hanc etiam quom anno 966 morte sua vacum reliquerit, atque proinde jam inde ab anno 960 obisse et Dionysio Sammarthano perperum dicatur. Scripseri hinc, qui, Ingerannus non tantum anno 960, sed et die XII Octobris obisset, dixerit loco supra citato scribit, documentum quoddam antiquum, in quo praesent ille anno nonagesimo sexagesimo sexto obisset per numericos Arabum notas 966, superiori horum tercia parte fere exafo aut certe ann fuit clari expressit, signabatur, praefatusque, opinor, hincque esse scdum, ut in momento isto, non 966, sed 960 notari existimant, Ingerannus mortem et anno 960 illigat, et Berengarii, qui hanc praefatus fereque annis circiter sedet, anno ano sedem cloustris praeficit; cum autem sic habet, hinc simul et e jam supra dictis, Ingerannum ipso eodem anno 966, ad XII Octobris diem prope, obitu suo vacum sedem Cameracensem excessisse, fuisseque proinde ad hanc, quom triennio et

sed, quom admodum et Folcaini hinc reventis verbi e pace

concloustr, anno 963 succedat vel postea tuncdem curat.

F

domini Ingerannus, vixit ac moribus probitate insignis,

anno 960, ad ex ill, Dionysio Sammarthano scribit, com servat, 956.

perot
C. B.

eademque
anno Ger-
ardum, pro
suo ad
lato anno
reatus,

disis occupavit, anno 963 promotionem, restit
existimabit.

205 *De is quidem, qui, è jam dictis, curantem Sancto nostro, ecclesiam Cameracensem moderandum anno 963 accepit, honore Sancti proprio, epi interim vita ac morum probitate existerit plane insignis, nuppiam afficitur; verum alius, qui è cultu ecclesiasticae gentis, modo etiam memorandus hic est, od dignitatem episcopalem Sancti nostri operè potest promovere. S. Gerardus is est, Tullensis, quæ antiqua Leveorum ad Mosellam fluvium urbs est, episcopus, Operi nostro, ut jam monui, ad xxiii, quod coititur, Aprilis diem infertur. Hunc in sedem illum à S. Brunone eodem, cui supra Ingressum ad infantes Cameracensem promotionem innotuit, anno 963 fuisse S. Gervasii paulo ante defuncto successorem, auctor synchronus, num. 192 laudatur, qui vitam ejus, in Opus nostrum loco cit. illustram, conscripsit, nos in illa num. 4 et hinc seq. docet. Verba, quibus id librum facit, proxime verba num. 192 huc transcripsit, quibus regni Cypriani vicariam, dum Otto in Italia anno 963 abesset, episcopi Brunonem prodit, subducitur. Eorum præcipuo, quod quanto studio Bruno, ac ecclesiis vacatis optimos pastores vel ipsismet præficeret vel prescipientes curaret, laborandum existimabit, argumento sunt, testari hic ad oculos pono.*

ad sedem
Tullensem,
loco cum
curi præ-
eui ad
fuit,

206 *Ita habent: Medius ergo (ob Gaugerium scilicet episcopi sui obitum) Leuchorum populus de consilio pastoris viaticum ad memoratum archiepiscopum Brunonem legatus dirigit, desiderium sui humilis suggestionem innotat, utque sibi succurrat, suppliciter expostulat, ne velut gres errabundus, pastore perduto, pereat. Is vero elementis compulsionis animi eorum lamentationi condonans; ipsamque urbem regno Francie confinem, Romano imperio adnotam, summa mentis angustiarum sollicitudine, cogitans, quem eidem ecclesie idoneam iuxta canonam scim potuisset pontificem eligere, secundum divinum cultum religionis, cum bonitate morum, sapientie sale conditum de in Kliente secularis studio exercitum. Sed Deus, qui in bonorum dispositionibus semper pium afficit affectum, suis non permisit cum diutius egitari curarum fluctibus, sinque inspiravit consilio, venerabilem Gerardum hunc prescipientem officio, assistere, quem coarctabat nitem fugere dono Conditoris in eandem existeret. Ita ille, qui, nonnullis deinde de Gerardo, presentia tunc vacante, interposuit, primo subiungit: Religiosus ergo pontifex Bruno ad se primos cleri convocavit, eis coepiscopi sui domini Gauscelini transitum Bebelm nonisset, quocumque illi successorem subiret, familiariter consuluit.*

et multum
fieri pro
multitudine
religiosis
promove,

207 *Mox decemus, divinus amator religionis, fuit consilium eius consultibus huc reddidit: Si, domine Presul, meo dignaris auxilio credere dicto, finem Gerardum, hanc gradui pro ceteris idoneam, veridico asserto testimonio: quem vera humilitas subiectionis, prompti obediencia clarum, longanimitas patientis ecclesiæ tractator probatum; ac post, nonnullis atque promissis, qui Gerardus fuit ad episcopatum promotionem assensit, eique tamen tandem assensit à Brunone fuisse compulsum, exprobat: Vir Domini, inquit de Gerardo, in humilitate fundamentis semper stabilis, huc*

collationi eandem obindebat viribus, maxime elegit primum penitentia otium repetere, quam huius prelationis laborioso praevario pondere. Tamen plurimum relictum, plurimam repugnantiam, eorum jam dicto Archiepiscopo (Brunone scilicet) deductur, et sub iussione obediencia pontificalem apicem compellere compellitur. Dum ergo annus Incarnationis Dominice nonagesimus sexagesimus tertius curaret, Leuchum urbem adducitur, obvisque populorum turmis cum hymeniorum laudibus excipitur, ac, sicut mos exigebat, præfulari sedis inthronizatur. Ita Bruno Tullensi ecclesia præfate virum, episcopatum sanctè dignissimum; cum autem tempus etiam, quo id factum sit, vindicetur, S. Gerardi biographus, modo hoc transcripsit verba distèrte assensit, opus non est, ut de Tullensi isto anathematis, qui qualis quatuorque fuerit, apud eundem Vindictum loco supra cit. studiat lectur inveniret, plura hic in medium adducam.

208 *Nunc synodi seu conventus duo, quorum alterum Colonia Agrippina, alterum igitur quodam Lotharingia loco Sanctus nosse anno 964 ac prout hanc adducam esse, postquam duo, quos jam memoravi, optimi episcopi Tullensi et Cameracensi ecclesiis fuisse præfati, celebravit, hic adhuc, primumque hinc finem imponam, sunt memorandi. Innotest harum prior quidem à Trithemio, qui in Annalibus Elzevirianis ad annum, quo proxime is, ut jam monui, celebratus fuerit, 964 sequentia protulit memoria: Bruno dux et archiepiscopus Colonienensis, vir ecclesiasticæ discipline studiosissimus, synodum Colonie provinciam celebrans, omnes episcopos et abbates de loco archiepiscopio suo convocavit & multis in eodem concilio ad utilitatem communem constituit; posterior verò à Balderico, plus semel jam laudato, qui in Chronico Cameracensi lib. 1, cap. 85 se ferit: Eo tempore Bruno dux five archiepiscopus convenit gentem cum multis principibus & episcopis apud quandam villam, cuius nomen non subvenit, habuisse dictum, in quo de pace & religione sancte Dei Ecclesie statumque regni labitur & competenter tractatum est; conventum, hic memoravimus, anno, ut dicit, 964 celebravit pariter fuisse, indubietum apparet. Cum enim, ut Baldericus loco cit. docet, Ingressum, anno denum è jam dictis 963 Cameracensi episcopos creatos, dicto conventu interfuerit, considerandum sit, ut hic, utique qui non prius, quam cum jam aliquantulum tempore spatium ad Ingressum promotionem esset elapsum, videtur habuisse locum, verosimilissime hanc electis, quam anno 964 fuerit celebratus; cum autem Bruno, qui et pariter, ac Baldericus docet, interfuisse, sub anni 965 initium redemut ex Italia Ottoni imperatori, ut infra videbitur, obitum progressus, magnum deum cum hoc circa Pentecostem Colonia Agrippina conventum celebravit, hocque finito, in Gallias profectus, Remis obierit, ac prout tempus opportunum & congruum, quo Balderici verba nos memoratum Lotharingia conventum anno 965 celebrasset, assignat hanc quærit, considerandum è modo dictis sit, ut tam hanc, quam priorem à Trithemio memoratum Bruno, non anno 965, sed, ut dicit, anno 964 celebravit.*

synodica
drado seu
conventus
dum anno
964 cele-
brat.

* modo non
occurrit

§ XVI. Ottoni fratri, ex Italia redeunti, obviam procedit, Pentecosten simul & maximum regni conventum cum eo Coloniae celebrat; Galliam post, ut nepotes suos, sese inter denuo dissidentes, componat, petens, Remis obit Coloniaeque relatus ibidem sepelitur.

tem suum dominum Mathildem & locorem
 suam Gerbergam regem illorumque ejus re-
 gem Lotharium filii obitus condigno ita ho-
 noris & amore tractavit. Ita laudatus senior;
 etiam mater, quod hic, at jam mater, fecit
 biographus inder laudem, unde jam Coloniensis
 Oken appropiatis, haud eborat, animum tamen,
 iam & mater, quod id accidit, compertum
 non obscuri proliis, num. 62 sic scribens:
 Cum... Imperator tricesimum regni filii, Ger-
 manus eius (Bruno nempe) duodecimum ponti-
 ficatus sui aetate annis, novum nihil viri
 preteritatis sive quinquagesimum, sanctam
 Pontificem finit Colonie celebrantes, quod
 minor gloria moribus concessi non est, fecit
 invicem inter sancta sollemnium diem offensa
 una cum diva matre, suore regina, nepoti-
 bus (Carolo filioque & Lothario, Gerbergae
 filia, ut certe prae horum posterorem ju-
 ventutis octate, quem Mathildis, uti hujus
 foret indicat apud nos Vita nam. 26 fides
 facit, secum adduxerat, Henrico, Henrici
 Brunonis datus anno 955 defuncti, filio) si-
 bilique regibus torquere illis Dux dilecta familia
 & cunctis, reverentiaque adfuerunt.

211. *Dilectissimo episcopo eti Truensis anno,*
quon cum tricesimo regni Ottonis anno Rat-
gerius hic conuulsi, matrem Christi p[ro]p[ri]e de-
figunt hocque proinde anno, quod is verbi sum
datis de Pentecoste, et Brunone Calania cum
Otione celebrato, magisque tunc ibidem reu-
ocatus refert, laetentem, quia supra s[ic] a
differt, evincunt, nihilque ad nos, aut
et ostendunt, ibidem aliud, hic adducunt;
verum alia quodam in magnum Calania ha-
bitu, quon is Sacell[us] nostri biographias me-
morat, reuon et regnum conuocat sui
congressum Pe[ter]i testantur, ab hoc ibidem anno
p[ro]p[ri]e celebratum, ostendunt et occurrit. Regni
autem continuatur, postquam verbi supra hoc
transcripti, Ottonem anno p[ro]p[ri]e, Inge-
heimi Pascha celebrato, n[on]io inde
Calania p[ro]p[ri]e, ibique marem Machidem,
sorum Gerbergam huiusque filium regem
Lotharium obit habuisse hocuoripque transire,
narrat, max, molli omnia Pentecoste,
quam Calania etiam tunc celebrat, me-
ritum f[er]it, hinc iterum illum in Saxonia
abisse, fuisseque, verum Siebertus Ottonem
anno p[ro]p[ri]e post Pascha Ingeheimi celebratum
Calania in e[um] tunc venisse ibique marem
sorum et huius filium regem obit habuisse,
nassum memorat, ad annum p[ro]p[ri]e sic f[er]it
et: Otto imperator Pentecoste Aquilam
celebravit, concurrentibus ibi a Francia
Goribus suis, regibus scilicet Francorum Gerberga,
thure Lotharii regis et Karli ducis, et
quadu uxor Hageni Parisi cum comitis;
quon filius fuit Hago, qui post regnavit in Fran-
cia.

212 Ubi omnia illa regalia propria tanto ad invicem congratulationibus júbilo et affectu, ut in omni via eorum vix aliqui gustuli hanc lætitiæ potuerit equigari; hinc autem factum, ut analysi Saxo, qui, quo apud Sigebergum, Regionis continensorem, *Witklundum & Dismarum* reperit, in *Annales* suos solum inferre, Coloniae quidem regionis conventum & Regionis continensorem obijce ut *Pennecialis* & conventui illa celebrata mentione, *Aquisgranum* vov, hinc addit, & *Sigebergum* signari, conspicuatur, diuis regum conventus, el-

E
Paracanthopoma
magnum (Steindachner, 1864)
Carnivorous
Males

P

சென்னை மாநகராட்சி நிர்வாகப் பேரவை

Otto, quem anno 961. in Italiam esse profectum, supra docuimus, quomque ibidem, imperii artem curans a Praxifice jam accepta, multo divitibus, quom seorsum initio prederat, commoveri curis alia ex alibi continenda neta compulerent, anno demum 965. in Germaniam, postquam natuscula Domini 958. anno 964. Papie celebrasset, est reversus, cumque cum S. Brunone, quom Wilhelmum Ottonemque filios sibi, in Germaniam jam passus, abiret habebat. Imperatoris preterea redium frater ejus nothe dictus solitius expectare, relevant in omni gloria laetus occurrit. Ita ann. 61. de Sancto nostro Rogerus: Verum cum nec annos, quos reditus Ottonis accideret, nec quos usque hunc obivum Bruno profectus, educat, opportunè hic Reginaldus continuatur succurrit. Ille enim ad annum 965. fessente subministrat verba: Anno Domini incarnationis 965. imperator Papie natum Domini celebravit, & per hanc festivitatem, statim in patriam, difficulti in ledin regni negotiis, commoverit, cum filii sui Otto & Wilhelmus usqueque in confinio Francie & Alemanie in villa Hemboedehem occurrerunt, & cum magna ibi cum alacritate susceperunt. Inde Wormiam processit, itatem suam Brun archiepiscopus in Purificatione sanctissime Marie virginis sibi obivum habuit: Ita assem, cum annos, quod bene notavimus, a Nativitate Domini inchoat, anno 965, quæ de Ottonis in Germaniam reditu ex Brunonis in ejus occasione præfata hic narrat, accidisse, hinc, quod de Nativitate Domini Papie ad Imperatorem celebravit nisi, anno 964. evenisset, non solentur necesse.

a. 10 Porro uti Rotgerus, est obitum Ot-
tombi, ex Italia in Germaniam reverso, pro-
cessisse Brunone, scribit, locum tamen, quod
id sciam, haud expressit, ita tamen, est
haud multo post Colonia cum Brunone con-
dem Ottomem filius praefecit, locum tamen,
unde eo advenit, la obitu reliquit; verum
hinc et eum Regimini continuatur non docet.
Quotum enim, eo primus ex Italia anno
965 erat reversus, tota ge-~~drangit~~ in Fran-
cia, Germanica stillet, ejus metropolis, ut
jam supra monui, Alagonia cum canebatur,
commemorant est Paganus magno tam ge-
nido ingetheimi celebris, praefatus, mox fol-
sange et lude navigo Coloniam amplexans, mar-

qui, Pa-
filar In-
gallimil
aribato,
Coulam fl
Winfers.

A & *confilium adversus Hugonem, Parisiensem* cumque, filios, à quibus, sibi antea per Brunonem, ex supra vidimus, conciliatis, Lorkhorius iterum dissiduit, ab Oterone postulat, d. veritatis specie abhorret.

116 Ita autem, quod post Coloniensem, de quo jam factis superque differat, convenit Ottonique ex hoc Orientem versus suum in Saxoniæ distictam Sanctus noster in Franciam, ut ibidem nepotes suos ab invicem dissidentes ad concordiam revocaret, sese iterum, ut biographus noster nom. 63 restatur, contulerit. Verum quo successu iter illud Sanctus suscepit? An iterum fuerit suus ac nepotes, ut scilicet illam viam per, jam vidimus, in concordiam adduxit? Dum rei huius animam habet latentem, laborum suorum metum latente, in via sua fore à morali hoc alia crepare. Qui res fallis sit, indagemus.

117 Sigebertus in Chronico ad annum 945 sequentibus his verbis ait: Bruno dux & archiepiscopus in Franciam pergens ad pacificandos nepotes suos Lotharium regem & filios Hugonis, ubi Compendium venit, febrem correptus Remis rediit; ubi, quicquid habuit iure delegavit, per testamentum ecclesiis Sanctorum mancavit, mortuus est. Corpus ejus à Deoderico, Meticensi episcopo, Coloniam relictum; Sigeberto autem annalista Saxo & Albertus in Chronico attestantur, nec scripturam ullam fore antiquam sive recentiorum, à qua, si de re illa loquatur, S. Bruno, cum Compendium, quo, nepotes suos inter se dissidentes in concordiam adducturus, erat profectus, Remis inde morbo correptus rediisse ibidemque obisse non dicatur, invenire quivi; verum, etsi sic habeat, non neminem tamen, ante Sanctum noster, Coloniam Compendium, ut ibidem nupat suam in concordiam adducere, profectus, morbo haud fuerit, priusquam eod adventaret, & correptus & à vivis sublevis ac proin an Compendium atque hanc fuerit appulsus, dubitare fas non faciet Sancti nostri biographus. Hic enim, Brunonem in via, cum Colonia in Galiam abierat, agrotare cepisse ac in elatute Remensi, cum ad hanc pervenisset, morbo, quia jam die durante, fuisse decemum ibique ex hoc obisse, indicare videri potest.

B *118* Nec Compendium usque eam peragisse, certum, ut apparet, efficitur ex eo, quod verbis illis signentia isthac de Brunone mox subduntur: Eo intentus negotio infirmari coepit; cum enim iam in via Compendium versus, quoniam cum ibidem jam versaretur, potuerit Sanctus eundem post inter nepotes suos componenda habere inventum, eumvero, experire tam primis, cum Compendium jam effecit appulsus, an ante, agrotare, & postea veribus illis verbis patet haud sit, cumque id patet, ut considerant periret, ex aliis, qui sequuntur, haud innotescit, Rogerum sane, Compendium jam rediit, an eod nondum appulsus, Bruno Remis ubi erat, incertum ac dubium fuisse suo scribendi modo. Nec Remis sanctum, cum Compendium illud esset reversus, obisse, Sigebertus ullique supra laudat, qui distat id asserunt, certum efficitur. Etenim scriptor nullus, Sigeberto antiquior, qui id patet asserta, invenitur, hique, Rogerum sibi praesentem natum, eundem, velut à quo Sancti nostri Plu luculentius sit descripta, in Chronicis suis ad annum 943 laudat; quo enim ita finit, Brunonem Remis, cum Compendium illud esset reversus, obisse, non alium, ut potest, ob causam scripsit, quoniam quod ita per Rogerum verba, siquid hoc transcripserat, significari existimavit. Verum an Sigebertum, qui Rogerum tantum antimum ante est recentior, sua illa in re haud festulit opinio, siquid annalistam Saxoniæ, Albertum ullique hanc sententia in errorem haud induxit?

C *119* Interitum esse admodum, an Bruno Remis, Compendio rediit, obisse supra huc transcripsi Rogeri textu significetur, è modo huc adductis nemo non, quoniam opinor, facile agnoscat. Nec ut conarum poterit, effecere illis modo quoniam, quoniam in actu illis verbis hinc, Eo intentus negotio infirmari coepit, mox subduntur, signentia isthac alia. Et Remensium civitate gravi corporis molestia detentus quinto decimo die postquam invalida aegritudo eum pervenit; hinc enim secundum se spectante nec ullo modo mutatis quid careat significetur, nemo facile dixerit, nisi sursum modica mutata signentem hunc postulare statum: Et in Remensium civitatem, gravi corporis molestia detentus, quinto decimo die, postquam invalida aegritudo eum, pervenit. Ast, etsi etiam reipsa statum hunc habere, haud propterea tamen, ut considerant periret, effecere potest, ut Bruno, cum Compendio Remos rediisset, in posteriori hac civitate obisset à Rogerio per textum supra huc transscriptum illaciat significetur. Ex verbis id per hunc à Rogerio haud significari vel ex eo potest constare, quod, futurum fuisse, ut Bruno, si Compendium

bus in itinere non minus, quam in hospitio, lectione aliqua, nullo potest alio cibo reforescitur. Interrogatus autem similiter ab episcopo Wicino, ut ipse testis est, eumque morbo gravidine urgeretur, non morbum, sed dissolutionem sui corporis esse, respondit. Priora textus huius verba, quibus Bruno Compendium, ut ibidem nepotes suos, invicem dissidentes, in concordiam adducere, adisset exiit, haudquamquam, ut apparet, quod minus in dubium, Compendium usque, ut id faceret, Sanctus ivit, an in eam domum ad eod versus sese dederit, revocari quare, impediunt.

120 Nec Compendium usque eam peragisse, certum, ut apparet, efficitur ex eo, quod verbis illis signentia isthac de Brunone mox subduntur: Eo intentus negotio infirmari coepit; cum enim iam in via Compendium versus, quoniam cum ibidem jam versaretur, potuerit Sanctus eundem post inter nepotes suos componenda habere inventum, eumvero, experire tam primis, cum Compendium jam effecit appulsus, an ante, agrotare, & postea veribus illis verbis patet haud sit, cumque id patet, ut considerant periret, ex aliis, qui sequuntur, haud innotescit, Rogerum sane, Compendium jam rediit, an eod nondum appulsus, Bruno Remis ubi erat, incertum ac dubium fuisse suo scribendi modo. Nec Remis sanctum, cum Compendium illud esset reversus, obisse, Sigebertus ullique supra laudat, qui distat id asserunt, certum efficitur. Etenim scriptor nullus, Sigeberto antiquior, qui id patet asserta, invenitur, hique, Rogerum sibi praesentem natum, eundem, velut à quo Sancti nostri Plu luculentius sit descripta, in Chronicis suis ad annum 943 laudat; quo enim ita finit, Brunonem Remis, cum Compendium illud esset reversus, obisse, non alium, ut potest, ob causam scripsit, quoniam quod ita per Rogerum verba, siquid hoc transcripserat, significari existimavit. Verum an Sigebertum, qui Rogerum tantum antimum ante est recentior, sua illa in re haud festulit opinio, siquid annalistam Saxoniæ, Albertum ullique hanc sententia in errorem haud induxit?

121 Interitum esse admodum, an Bruno Remis, Compendio rediit, obisse supra huc transcripsi Rogeri textu significetur, è modo huc adductis nemo non, quoniam opinor, facile agnoscat. Nec ut conarum poterit, effecere illis modo quoniam, quoniam in actu illis verbis hinc, Eo intentus negotio infirmari coepit, mox subduntur, signentia isthac alia. Et Remensium civitate gravi corporis molestia detentus quinto decimo die postquam invalida aegritudo eum pervenit; hinc enim secundum se spectante nec ullo modo mutatis quid careat significetur, nemo facile dixerit, nisi sursum modica mutata signentem hunc postulare statum: Et in Remensium civitatem, gravi corporis molestia detentus, quinto decimo die, postquam invalida aegritudo eum, pervenit. Ast, etsi etiam reipsa statum hunc habere, haud propterea tamen, ut considerant periret, effecere potest, ut Bruno, cum Compendio Remos rediisset, in posteriori hac civitate obisset à Rogerio per textum supra huc transscriptum illaciat significetur. Ex verbis id per hunc à Rogerio haud significari vel ex eo potest constare, quod, futurum fuisse, ut Bruno, si Compendium

argue lacrum
tam facilius

E

F
aut coram
collapsus
Rogerio

In Galliam
proficiscitur,
Remis
que, Compendium
illud, ut
gubernat,

rem lacrum
dubium

ADCTIO
C. B.

tum agnoscere exipit, existisset, praeputer inde, ubi apud forenses fuit et apocryphus fuisse verus, Remor fuit, nolle omnia, ut quam suam in Germaniam redditum mereretur, urgente causa, recipere, verosimile haud arperet.

220 Verum cum Otto imperator, qui post suam memoriam ael 965 convenit Coloniis in Saxonia, seu, ut Rothgerus num. 63 loquitur, Orientem versus distisset, Magdeburgi seu Parthenopoli anno illo jam inde d. xxvi Junii die, uti ejus apud Melanionem Rerum Germanicarum tom. 1, pag. 749 Diploma, in ecclesiarum Hamburgensi suffraganeum servare ibidem tunc concessum, fidem facit, existit, convenit illic, cui etiam, qui infra memorandi venient, Theodorus & Wicfridus, Metensis & Pfordensis episcopi, haud dubie, utpote diplomati num. 215 citato subscripsi, interfuisse, ultra xiv Junii diem verosimiliter haud fuisse proterit; cum autem Bruno, convenit fuisse, ante Compendium, ut Rothgerus num. 63 docet, sit profectus neque tamen, ut item Rothgerus num. 64 luculenter prodit, ante finem Septembris Remor, citius ceret, nisi alio primum iter inisset, eo advenurus, advenit, equidem Sanctorum nostrum Compendium reddi petisset de iam dexam, cum, ibidem dubius ceciderit mensius, ut nepotes suos in concordiam adduceret, versutus, agnoscere exipisset, Remor inde se deseri jussisset, verosimiliter apparet. Quare, cum, cum infirmari exipit, jam Compendium, ut Rothgerus scribit, fuisse appositum, vitamque, cum inde esset reversus, Remor terminasse dicendum opinor, esse interim ita scriptum, Brunonem, suum atque Compendium venisse, exipisse infirmari, per verba, num. 216 recitatis, haud redit, uti & jam dictis nemo non eruit, insinuat.

221 Atque, utinamque haec tandem habeant, Brunonem equidem Remor obisse, omnino est certum. Id enim non tantum Siebertus, sed & Rothgerus reliquique scriptores fere omnes, qui de re illa forte locuti, unanimi consensu erudunt. Verum quo anno & die id factum? Rothgerus de magno, ejus supra meminimus, regem convenit, anno 965 circa Pentecosten, ut docuimus, Colonia celebrato, num. 62 locutus, Compendium inde Brunonem esse profectum Remissive quinto Julii Octobris obisse, num. 69, nulla omnia, qua alio, quam dicto anno 965, acciderit, re relata, narrat, siquidem cum hoc ipso anno & vixit existisset, non obscuri prodit; Rothgero autem non tantum Siebertus, annalista & chronographus Saxo, verum etiam, qui Sancto synchoni existeret, Regimini constitutor & Folcunus Ludovici abbas (hujus verba, num. 201 hac transcripseris videbis) effuscularur; quare non est sane, cur eo illo, an Sanctus verit anno 965, obierit, revocetur in dubium. Verum diene x, an xi Octobris, ut passim creditur, ita acciderit, post octiduum id dubium revocari videtur. Bruno enim non pastor, sed vi Idus, id est, non xi, sed x Octobris die obisse d. Folcunus (ejus iterum verba num. 203 hac transcripseris videbis) asseritur; verum Sanctum non quinquies Idus seu xi Octobris die vitam hanc mortalem cum immortalis commu-
 eisse, non tantum Rothgerus, sed & Regino-
 nis constitutor & Dithmarus, quibus etiam
 Sancti Epiphonius, Vita ejus subiectum, con-

statit, memoria prodant, illique scriptores vix non omnes, qui de emortuali Brunonis die forte locuti, suffragantur.

222 Brunonis quidem corpus quarto decimo Kal. Novembris, id est, xix Octobris, cum pridie hujus diei seu die Octobris xviii Coloniis obito post Sancti obitum die, ut Rothgerus num. 69 distitit, alii, fuisse allatum, fuisse ibidem in S. Pantaleonis monasterio sepultum, item Rothgerus num. 73 tradit, siquidem, cum dies octo d. xviii Octobris die retrogradando computati ad diem mensis ejusdem decimum desinunt, Brunonem hac ipsa, non autem xi Octobris die obisse, arguendi ex illa, qua scribit, ansam praebeat. Verum obiter, postquam Bruno obisset, die corpus ejus Coloniis fuisse allatum, & Rothgero, ipsomet emortuali Sancti die adnoverat, obimori, num. 10 jam docui. Nec est, cur in novas amercitas, quibus dies ille d. Rothgero exprimitur, librorum ostentandis etiam irrepsisset, suspicari. Praterquam enim quod, non ante Augustinod, sed vobis, obisse illi compendii exaratis, dies, quo Bruno obierit, in codicibus auct. M. & in Soriana Rothgeri editione, esse interit in Leibniziana contrarium fiat, exprimitur, ipsimet Rothgerus non vi, sed v Idus Octobris pro emortuali Sancti die loco supra cit. signare videtur, vel ex eo liquet, quod Sanctum nocte media, quo SS. Germanus & Julianus ejus fessam, decima Octobris die & orantibus recurrent, proxime excepit, jam transiit, ac proin unctis Octobris die, utpote qua d. nocte illa media, in qua decima mensis ejusdem dies desierat, initium & dies illi accepit, obisse, per ea, qua num. 68 & seq. scribit, luculentissimè prodit.

223 Adhuc v Idus Octobris diem extremum elapsisse Sanctus nosse tam in suis Episcopio, Dithmarique & Reginois continuati jam supra indicavi, Chronica, quam in scriptis per Rothgerum Vita asseritur; quod sane, & liberrè error, ut id in hac fac, notum haud est, argumens etiam est; comit autem, cum vi Idus Octobris obisse S. Bruno in foliis Lobianis abbatum per Folcunum Gestis dicitur, idque, votis amercitis Romanis, in qua & librorum ostentandis errores irreperit primum est, adhiberi, fiat, dubitari haud immerito possit videtur, an & liberrè, qui illa illa transcripserit, ostentandis notum non sit, ut in hisce non v, sed vi Octobris dies, velut Brunoni emortuali, signetur. Nec, esse in Folcunus textum, quo Bruno vi Idus seu die decima Octobris obisse credatur, errorem haud irrepsisset, certum omnino foret atque indubitatum, propterea diu illa verit obisse Sanctum, foret credendum. Ea sedet sententia primo quidem, quod Rothgerus, qua de S. Brunonis morte memorat, & Wicfridus, Pfordensis episcopus, qui sancto Remis aggratanti & morbo, quo ibidem decabuit, mortuus existit, audire, uti ipsomet per verba, num. 217 recitatis, non obscuri prodit, accepit, potiorumque proxime indubit it, dum xi, quam Folcunus, dum x Octobris die obisse Sanctum, scribit, fidem meretur; deinde vero, quod, cum Sanctus nocte, qua notarii proxime sequenti Octobris die undecima fuit, orationem praefecit, diem extremum elapsisse, Folcunus fortis notitiam illud, quo id factum, tempus non ad undecimam, sed ad

sed vi, vi
 de addi-
 tis, ratione
 etiam.

E

quod scribit,
 an d. veritas
 an sic abor-
 rari in scrip-
 tur.

F

et hoc vix
 anno 965,
 non x, ut
 Folcunus
 ait.

C

A decimam Octobris diem, veluti hujus, si pro die, non civili seu artificiali, sed naturali accipitur, complementum retulerit, sequi d vero obitus Brunonis die hic aberrasse. Folculium, creditur & vulgatum apparebit dissoluit.

folium esse
quasi, effe-
cant. Octo-
bris die,

224 Cum enim è more, apud Gallos, Anglos, Germanos, Hispanos, Lusitanos ac denique Belgas, quales Folculius fuit, recepto, dicitur (item hic, non naturalem seu temporalem ab ortu usque ad occasum solis elabens, sed civilem seu temporalem spatium, quot unica solis circa tellurem revolutione absistat, intelligit) è media nocte initium mediæque noctis sequenti finem accipit, constitutum sit, ut ad eadem nocte media, in qua Octobris dies decima defuit, undecima mensis ejusdem dies inchoaret; quare, cum die undecima Octobris paulo post noctem mediam ac proin paulo etiam domitiam post diei decima finem S. Vitalis noster Platan è jam dictis terminis le, foelle folium esse potest, ut, quod sub diei undecima initium factum erat, id sub diei decima finem accidisse, nonnulli, haud sane omnia, quæ Brunonis morem conitatus fuerant, adjuncta habentes explorata, perperam crediderint, hincque abe histe in erroris initium Folculius, Sanctum nostrum, non v, sed vi Idus Octobris obisse, litteris mandavit. Verum quæcumque genus ratione impulsus id fuerit, cum equidem ea in re à veritate aberrasse ac porro S. Brunonem vitam hanc mortalem cum immortali, non x, sed xi, quod propterea etiam anniversaria moris ejus dies Colonia Agripinæ quotannis recullitur, Octobris die commemorasse, satis superque, ut vehementer fallat, jam adducta evincunt.

aratus fuit
ai. episcopi
pauli 13
anno in a-
gri, ca-
cristi,

225 Id porro, cum Sanctus aratus fuit quadragesimam primum, episcopatus vero tertium decimum annum dimittas adhuc ageret, contigisse, vel ex eo, quod, paulo ante anni, ut supra num. 22 ostendi, 925 quoriam decimum Maii diem natus, Coloniam episcopus anno 933 circa fuit initium, ut à se manifestum, fuerit creatus, sit personam; ut plura, quod id probatum dem, hic offerre minimè sit necesse. Nec opus etiam est, ut hic, quæcumque animi propensione atque alacritate voluntatem formæ ad voluntatem divinam, dum morem eminentem cerneret, conformaret, quanta pietate ad hanc sese compararet, quæcumque fide ac veneratione sacrum virtutum, confessionem præmissis, suscepit, quanto conatu sacerdotale officium, leiball licet mudo oppressus, adhuc persolverit ac quomodo servida in Deum charitate firmæ fidei dissolutionis sua horam exspectaret, exponam; hæc enim omnia Rogerius à num. 64 usque ad num. 69 tam locutur, ac commemoratione nulla indigere, nos docet. Itaque, quæ ibidem etiam de testamento, per Sanctum mentis tunc condito, refert, demerzato adjungo, solis per id fuerit loci proficit, neque tamen esse, eor id mirum cuiquam apparat. Essi enim in hoc olimia voluntatis sua monumentum nec pauperum, nec facti, quo sapienti vellet, mentionem instituerit, haud propterea tamen vel hujus, vel illius, dum mortis esset proximus, fuit oblitus.

226 Rogerius enim, postquam, qui Sancti corpus, obitum obitu ejus die Colonia Agripinam aliam, ibidem in S. Petri ecclesia cum

fuisse depositum postredique ad id ingenium populi multitudinem convulsi, narravit, mox nam. 71 subiungit: Procefferunt in mediam, qui nimirum mortalem adhaerent, Metensis & Verdunensis episcopi Theodericus & Wichardus, reliqui ultimæ functionis ejus.... Lectum est testamentum ejus in presbiterio venerabilis ante altare sanctissimi Petri. Recentis sunt & ea, quæ pio quidem & sollicito in Dei rebus animo rogavit & iussit, sed scribenda non censuit, videlicet ut anno illo toto per singulos * namquam minus, quin libra integra in usus pauperum erogari deberet. Deinde secundum postulationem & desiderium cordis ejus, quo iurabat in extremis suis, fustium elero sanctissimo, ut volenti animo corpus ejus transferri permitteret ad monasterium monachorum, quod in honore sanctorum martyrum Pantulonis, Cosmæ & Damiani atque Quirini.... construxit. Ita hic, eamque, ut mox addit, elevat in oratio, quæ Sanctus prescripterat, ac in horum etiam, etsi admodum ægræ, postremam, constitisset, fuit Bruno in SS. Pantulonis, Cosmæ, Damiani & Quirini templo quarto decimo Kalendas Novembrii seu decima nona Octobris die cum magno ordinum omnium iussu sepelitur, & quæmadmodum loca sacra, ita etiam pauperes benignitatem ac benevolentiam defuncti fuerunt capere.

AUCTOR
C. B
Coloniæ
que delatari
ibidem in
S. Pantu-
lonis offi-
ciis notis
sepelitur.

* supple-
dia

§ XVII. Quæ sanctitatis & virtutum famâ ante & post obitum inclaruerit & an quæ etiam ingenii sui monumenta ad posteros transmiserit.

Fuisse Brunonem, dom adit, sed proventus Scetigena, sub ejus disciplina versabatur, Viri sancti appellatione cuncto decoratum, num. 31 et seq. jam vidimus. Hæc porro prælia sunt, quam is de discipulo suo conciperet, opinio apud alios etiam posita, ut motu summo viri, invaluit. Ac primo quidem hæc inter loco memorandus hic est S. Wolfgangus, Ratisponensis episcopus, Operi nostro ad xxxi, quod Martyrologio Romano hactenus infertitur, Octobris diem inscribens. Cum hic, quæ æquum virtutis arbitrum existisset, nemo ceret illis inficias, aliquamdiu cum S. Brunone Theobaldo, quo hic post Henrici Treverensis archiepiscopi in Italia anno 964, ut Regione consiliator docet, defuncti, mortem sese contulerat, fuisse conversatus, postea frequenter, uti ejus, quæ apud Mabillonum Sac. v. Benedic. part. 1 exstat, Vita, ab auctore anonymo, qui familiaris S. Wolfgangi fuit, confcripta, cap. 9 fidem facit, assensu, fuit eidem Brunoni episcopo similem in omni probitate raro vidisse. Wolfgangus, qui de S. Brunone, in vivis adhuc superstitis, indubieque etiam post de mortuo tam præclarè sensit, iurandi etiam sunt, qui Pastore fuerat illo passus, vel omnes vel ceret illorum quam plurimi.

Magnum
probitatis
et sanctita-
tis, uti è S.
Wolfgangi

AUCTOR
C. B.
ac de non-
nullis hie
monachis,

756

DE S. BRUNONE ARCHIEP. COLON.

128 *In statuendum liget et Rogerus, qui, postquam Sandam in SS. Pontaleonis, Cosina, Damiani & Quinti monasterio spoliatur, ut pelleret, fuisse donarum, num. 73 retrahit. Ito deinde prosequitur: Ubi usque hodie perspicue monstratur, quantas fuerit in oculis bonorum omnium. Quem posteaquam amiserat, exultis fuerit, & boni & mali iudicius agnoverunt. Frequentant locum sepulcrum ejus, certum memorant, quid fecerit, quid docuerit, qualis vixerit, qualis obierit. Modò pro illo orant, modò, ut ipse pro se orare dignetur, rogant. Signa non querunt, vitam attendunt, doctrinam recolant, futurum in eo aut sibi aut posteris suis magnum aliquid pollicentur. Denique omnes ejus monumentis, sicut olim per vivam, ita nunc per mortuum ad Dei laudem & gloriam excitantur. Ita ille de illo, & quibus Sandus, praesertim cum jam obisset, ob virtutes, morum probitatem vitæque sanctitatem celebratus fuit, generatim prolongatur; ut autem gulam præter hoste ac mure memoratam S. Welfengum de Brunone jam mortui magnifice pariter opinati ac porro fuerint lucui, magis etiam speciatim innotebat, jure ita adhaec tam quæ duo scriptores anonymi, quorum alter Translationem S. Evergisti, alter Vitam S. Gerardi, abbatia Branonensis, litteris mandavit, quoniam quæ scriptor tertius, idem anonymus, qui S. Mathildis Vitam, in Opus nostrum ad xiv Martii diem jam illatam, contexit, opportunitate ad Institutum nostrum hic suppeditant, allegasse. Prior, cui etiam de Abbatum Laobienfium gestis Boleslaus, qui unicum & singularem in Christi Ecclesia docuit cap. 20 nominat Brunonem, jungi potest, tunc eundem Sandam, piliam, morum bonorum speculum appellat. Nec minis magnifice de Sandi virtutibus morumque probitate sensu & scriptoribus anonymis modo citatis secundus. Aptè enim delineat seu degne adumbrat virtutes omnes, quibus Sandus effulserit, hand posse, per verba, num. 131 huc transscripta, luculentè prodit.*

129 *Quod modò ad certum seu Vita S. Mathildis scriptorem anonymum pertinet, hic, quoniam præclarè de Brunone senserit, exponit elogio suo prolatum; quod cum totam serè etiam virtutes, quibus Sandus emicaverit, verset ac prout ad argumentum, nobis hic propositum, spectet, lecturis oculis integrum id ipsi, quibus & scriptore illo comprehenditur, verba hic subiicito. Itaque, S. Brunonem in sedem Coloniensem Archiepiscopatu defuncto fuisse successum sicque ad episcopatu dignitate honorem evedum, in dicta S. Mathildis apud nos Vita num. xi prænotat, mox de eodem sequenti isthac subiungit verba: Absento autem tanto eulanie potius, nequaquam libi inde erebescat tumor elationis, sed sancta mens Episcopi se potius inclinavit humilitati; illud in memoria recordans, quod Scriptura admonet dicat: Quamò magnus es, humilis te in omnibus. Pervigil fuit sapientia, placibilis lenitate nimia, serpentis situm cum lege eustodivit & columbe simplicitate animum non amisit. Gregem sibi commissum dilexit & per baculum discipline multos ab errore eripuit, quosdam collationibus assiduis disputationibus ad meliorem ducens, quosdam phœbe monasterio doctrinæ desiderio sanctæ conversationis implevit. In sermone fuerat mitis, in doctrina humilis,*

malorum acerrimis destructor & veritatis studiosissimus assertor; humilibus blandus, superbis severus, quosdam inter septa gregis fulcipient ex lupis oves facie, alios extra septa nutritis; &c, quicquid alios docuit, ipse primùm implevit, nec non in eodem civitate extruxit quàm plurima monasteria. In omnibus etiam exultis fortis schola Dei & propagator Christianæ fidei.

130 *Hic etiam citatèr quadragesima post Sancti obitum laudatèr scriptor anonymus, & quibus sancti alique aliorum de Sancto nostro jam adductis sibi verbis seu iactatè, Brunonem ob virtutes, quibus juxta ac incorrupta morum probitate, dum viveret, eluxit, egregiam plane sanctitatem, cum jam obisset, reliquissè post se famam, videtur hand inceptè possè concludi; verum cum Sandus, quem omnino etiam Magnum à verum, pte juxta ac fucitèr perstruam, nomenclature appellat, ita etiam fuerit creditus, ut, quemadmodum Vita S. Joannis abbatis Gerzicis scriptor (hic supra num. 36 dicta videtur) testatur, sui temporis omnes superaret & antiquos parè equipararet, cum nullum, ac Rogerus num. 9 memoria prodit, penitus sancti studiorum liberalium genus in omni Græca vel Latina eloquentia, quod ingenii ejus vivacitatem effugerit, cum doctrina profana sacra assuaxerit, ac denique, ac Rogerus num. 49 memoria pariter prodit, predicatione verbi Dei & rara in explicandis sancti Litteris subtilitate præfuerit, non novit, ut virtutum, quibus effulset, famam, ita etiam aliquat lugentis sui monumenta ad posterum transmissè? Fuisse illum & lucubrationibus invenendis incensissimum & in dictis, quæcumque sunt honestissimum, acutissimum, biographus noster Rogerus num. 12 tradit; verum notum præfuit laborem, quem seu didicit, seu contemnerit, nomenclaturæ recentit. De epistola synodica, ad Brunonem, cum ordinatus fuisset episcopus, ad Agapetum II Papam missa, sermonem domatæ, nullis omnino, quibus illa constiterit, verbis adductis, num. 40 insinuat.*

131 *Epistolam etiam admodum brevem seu paritèr sibi datam, non ella re magis, quam summo, quo elacet, locatissimo amabilem, quod Sandus, in Lotharingia existeret, Christianam, monasterii S. Pontaleonis rebus extruxit, abbatem, ad virtutem hortatur, num. 43, paritèr etiam, quibus ea constat, transscriptis verbis, recentit. Idem biographus noster orationem præterea, quoniam Sandus mortui jam proximè ad suos habuit, num. 65 & tribus sèq. omnibus etiam & singulis, quibus concepta fuit, verbis retractis, suppeditat. Monumentum est, in quo eloquentia, doctrina, pietas, fides, spes & charitas pari fertèr posse incandescere. Hæc, quæ jam dixi, nec plura Rogerus, nisi forsitan jam memoratis, breven quidem, sed gravem ac ad movendum aptam, quam num. 26 & seq. retractat quæque, ut nepotem suum Ludolphum, paritèr rebellem, in viam reduceret, adhibuisse Brunonem, et, orationem adjuvare placuerit, de lugentissimis monumentis, & Sancto nostro reliquis, subiungit; verum an modica ista ac fere nullis illorum utilitè major affunde ac luculentèr equit non possit? Sæpius Senensis Bibliotheca Sandæ edit. anel 1610, lib. 4, pag. 217 sic habet: Bruno, archiepiscopus Coloniensis, edidit*

D
Sanctum post
se reliquit
credidit
que præfuit

E
Commentarius
etiam
in quatuor
Evangelia
& in Pon-
tificationem
ad posterum
tam trans-
missa.

C
quorum ge-
neri est S.
Mathildis
pater apud
scriptores
etiam
post vide-
tur.

A dit in quatuor Evangelia Commentarius non negligendus, quorum irritum est: "Poli. Pen- tateuchum Wolff ut nova veteribus iungere- mus." Erant in bibliotheca Bioniconsi Pre- dicatorum. Item quoque testatur, se in Pen- tateuchum scriptis.

212 I'n ille, Brunonem, quod hic ait, de semetipso referri, à falli, n' fallat, verbis, quibus ejus in quatuor Evangelia Commenta- riorum tractat assenti, concludens, simulque hinc, ann eam etiam, quem in Pen- tateuchum Sanctas scriptis, Commentarium Bona- nia in Dominicanorum bibliotheca exstare, as- firmans. Verum Vossius, qui, de Brunonis la- brationibus locutus, Sicron Senensium vel omnino non legerit vel id ceret animo sit ac- cidentia hanc fecerit, nullum profus contextu- rum à Brunone in quatuor Evangelia Com- mentariorum mentionem inchoat, idque, quod de hinc Sixtus Senensis per verba nos recit- ata ait, ad compositum à Sancto in Pen- tateuchum seu in quatuor Evangelia librorum Com- mentarium transferat, hanc in Bononiensi Dominicanorum bibliotheca asservari credit.

B Adit, qui in sua de Historicis Laetis Lu- catibus lib. 2. cap. 40. loquitur. Bruno, inquit, in hisceopus Clavensis, Henrici Au- cupi imperatoris (Ius Germani regis) filius, Ottonis I. imperatoris frater fuit. Hic pro- ceptum Commentarium in Pentateuchum, qui à Sixto Senensi laudatur ac Brunone in Dominicanorum bibliotheca exstare, eam viam aliquot Sanctorum configurat.

213 Dapinius in eadem, quem hic Vos- sius, id ipsum, quod de Sancti nostri in qua- tuor Evangelia Commentariis afferre debu- issent, de iustitia in Pentateuchum Commen- tario assenti, admittit, erratum est pro- pter 2. Quare esse videtur, cur bibliographum istum, Sixto Senensi non inspecto, eandem omnes Vossii reliquia hic pressisset, non immerito quia falsipetere. Unde sit, Sixto Senensi credimus, qui Commentarium, non quem Sanctus in Pentateuchum, sed alterum, quem in quatuor Evangelia composuit, Bonania in Dominicanorum bibliotheca asservari ait, est standum. Verum, cum le despicimus seu, ut Sixtus Senensis ait, negligendus minimè sit, mirum videri potest, cur istum Sancti nostri librum etiam librorum docti et laudat, qui tot locutionibus scripturam antiquarum alias repuram beneficio vulgavit, luce publico ha- bendas partes hanc donavit. Enimvero à hic Sancti nostri in quatuor Evangelia Com- mentariis & Sanctorum aliquot, quas le- tam, ut Vossius adiungit, continetur, Vira politer: quoniam maxima vel hoc solo ex capite, quod antiphona adro celebris fuit, à re- rum sacrarum fluctibus evolveretur; verum en rectum istud Sanctorum aliquot Vitas Bruno continet?

C 214 Cum Vossius, à quo solo hic as- firmatur, Bonania asservari Sancti nostri in Pen- tateuchum seu quatuor Evangelia librorum Com- mentarium perperam à jam dictis tractat, hanc profus immerito in dubium, an aliquot San- ctorum Vitas à Brunone scriptas perperam pa- riter hanc assenti, revocari possit videtur. Ad hoc si aliquot Sanctorum Vitas conferendis S. Bruno sese impendit, hi verosimiliter, ut dissente litterariae Francie Scriptores rom- vi, pag. 310 arbitrantur, illi non sunt, quem

quos patronus elegerat, vel quorum sacrae co- rporis erat adeptus; sedes autem erant SS. Patrocinia, Gregorius, Privatius, Christoborus & Pontelion martyres; verum si quid in horum seu Adit seu elogio scriptis, id vel hanc amplius exstare, vel ex hominum cogno- scere potius exstare. Aliquid quidem addit à S. Privatius Adit superest, verum id sic, x est antiquius; quod autem ad Sanctorum illorum reliquias spectat, de horum alitis nihil o- mino, de alitis vero nihil, quod Brunone sit dignum, memoria produm invenitur. Ita se à se ipsos proxime laudat, cumque nihil hic, nisi quod veterat ad amulum confert, asser- tere videatur, est san- , car, an Vossius, qui aliquot Sanctorum Vitas à Brunone scriptas ait, assensendum sit, dubitari, si qua eo fecerit, maturè expendatur, hanc immerito quod.

§ XVIII. Nonnullae sacrae, quas undecumque con- quisivit, reliquiae, tem- poris, quo id fecerit il- lasve transfulerit, ordine servato, recensentur.

Quoniam hactenus, dum de Sancti nostri gesta agi, id vix non semper, cum fieri oportuerit pariter, servato, quo quoque acci- dere, temporis ordine praestiterim, tractare ta- men de Sanctorum reliquiis à Brunone unde- cumque acceptis ac Coloniis translati, est interim horum translatio Sancti mortis, et quo jam adit, sit an etiam, in hanc locum distuli; id autem facere est ista, quod, quomodo de sacris illis ipsant, servato pariter, quo quoque à Brunone vel obtenta, vel Coloniis Agrippinam subre translati, temporis ordine tractare est ista, amodo ta- men & singula, quo ad hoc argumentum spe- ctant, serie non interrupta placeat laudari co- hibere, idque, si rebus illis, tempore, et vi- dimus, non uno gestis, & tamen de Sancto dicendis ac porro jam dictis, ea etiam, qua de Sanctorum reliquiis, aut hoc vel compara- tis vel Coloniis Agrippinam translati dis- cendo nec omnia eodem, quo illa, tempore gesta erant, immiscuimus, hanc quoque, ut conside- rant potest, fieri potest. Quidploro? ilat praefati jamque supra de S. Patrocinio reli- quia, quod quo dicendo de illis erant, cum argumentum ibidem tractando alitis & illis essent contero, locuti, modo, hinc praestitit, illas aliorum aliquot, quo S. Bruno obtulit, Sim- plicium reliquias, servato, quem dicti, ordine, recensere aggrediamur.

215 Rogatus nam. 46 de Sancto nostro sic habet: Sanctorum corpora atque reliquias de quolibet monumenta, undecumque collegit; iis loca & ministeria omni sum- pta & appropria copiosius preparavit. De quibus singulis plura essent dicenda, si pate- rentur promissa compendia. Indicia sunt hanc invicti fidei, quia non sua, sed qua sunt Iesu Christi, quatuor. Beulium & eue- num sancti Petri qui diligenti, quo fervore,

Cecce 3 quo

A Brunone, tamen agi- tur illas chro- nologice con- siderari id potius, serv- vato hactenus

Sanctorum & qui hic à Rogato re- censentur, reliquias,

Item per- fectum de- votione asserui, Vossius,

sequens etiam de- votione asserui, per- peram asserui,

& ut sit, de, ut a 1, aliquot reli- quias Sanctorum Vitas Bruno scri- psit in du- bium agere,

quo gaudio Coloniensem, alterum Metti, alterum Romæ adduxerit, omnes voverunt; in cuius honore domum eius honoratissimè mirabiliter amplavit, quam de palatia pulcherrimam fecit. Inclitos & præclaros sime martyres Patroclum, Eufimium, Privatam & Gregorium, quorum gesta sunt permagnifica, merita gloriosa, patrocinia tuta; Christoferi sanctique Pantaleonis, ut jam dictum est, pretiosas reliquias, quas se patronis specialius delegavit, ut puta gemmas gratissimas & dulcissimas pignora ad sanctissimam suam ecclesiam sedem miro ambitu vasis de locis attraxit. De translatione beati Evergillii tertiè ejusdem sedis archiepiscopi quod factum sit hujus pii Provisoris dispensatione, plurimis notum est; quem in ecclesia beate Cecilie virginis cum hymnis & divinis laudis celebratione repositum plebs religiosa ita veneratur & colit, ut præsentem erodentes beneficiis longioribus cœdennæ obsequia mutuari.

S. Evergillii
tempus ante
B.

237 E. Sandius, quorum reliquias undequaque conquisivisse S. Bruno d. Rogero his verbis narratur, nobis hic S. Evergillius, scilicet, ut ab aliis vocatur, Evergiltus, Colonienfis scilicet episcopus, qui ultimus abs isto Sancti nostri biographo memoratur, primo loco, quod sacrum corpus ejus Coloniæ, priusquam eo altiorum, si S. Pantaleonis, de quo jam supra actum, exceperis, Sandiorum, d. Rogero per verba proximè recitata memoratorum, reliquias d. Brunone transferrentur, fuerit & jam nunc dicenda translatum, memorandus venit. Fuit hic, atque ejus apud Sorium ad xxv. Obris dictum Vita docet, ex urbe Tugtrasi oriundus, cuiusque postea Colonicus archiepiscopus; divino monitu in patriam, ut tigania, qua ibidem generis humani hostis in agro Dominico seminatur, evelleret, esset reversus, ibidem a nefariis quibusdam hominibus inersibus ac in S. Mariæ ecclesiâ fuerat immolatus. Quingenti jam circiter à tempore, quo scilicet illud fuerat, ante erant classis, cum S. Bruno, sacrum Sancti illius corpus inde amorem Coloniensem transfudit. Qui res gesta sit, scriptor anonymus, qui, quam mox laudavi, S. Evergillii Vitam simulque translationem, Sancti nostri apud leodunum Sorium Vita num. 27 insertam, in litteras hanc scripsit, ut apparet, quodam scilicet xi, coniecit, nos docet, simul etiam quæpiam adiungens, quæ ad tempus, quo Sancti illius Coloniæ a Brunone facta sit translatio, determinandum haud parum conducunt. Verba ejus hoc spectantia ac in Sancti nostri, ut jam innot, apud Sorium Vita num. 27 existantia lectoris oculis subiicio.

ut parum
et vide

238 Sequenti hæc sunt: Cum causa colloqui habendi (Bruno nimirum) de statu regni apud principes regionis illius, iter haberet in Occidentem, forte in reverentia, peccato rogatus, ad oppidum Tugtrasilium devenit, quod venerandis reliquiis sancti Evergillii conservavit. Nam, peccatis exigentibus, civitatem totam longa vetustas & bellorum temporibus eam nomine penitus deleverat, ac novitas aliis sedem episcoporum transfugerat; cumque ibi summus presul (ita haud dubie Brunonem, quod archiepiscopus esset, appellat) pernoctaret, illaqueo minum ejus multum moveret, quod tam sacer locus ad nihilum iam quasi deveniret, in ipsa nocte apparuit ei sanctus Evergillius, quasi pollicens eandem cœnclia, qui ei ubi: cœnclia veros: Vindictæ, ut vestimenta

mea sunt neglecta & dissoluta consumpta? Quoniam tu illuminatis lucernam meam; illumina tenebras meas. Nam hinc eripat & in Deo marum transgreditur. Nec mora, episcopus somno solutus, remolvebat cicuius. Facto autem munus, bonæ memoriæ ad se jussit venire Folmarum æconomum, quem in omni negotio consuevit habere consuevit etiam remque illi ex ordine nunciavit, & ut ille in medium confunderet, postulavit. Qui mox diebus ad primam responsionem, sanctum Evergillum ad propriam debere revivere sedem.

239 Letatus episcopus, tam sacri corporis reliquias sua imperiali potentia propriè sibi se velle restituere, suis nunciavit omnibus. Hoc verò illi audientes, illud eis opabile fore, predicabant & penè omnes pro gaudio stabant. Nec mora, cum omni devotione pariter cum suis episcopus ad locum, ubi jacebat sanctum corpus, & post quoddam altare de quadam siberica jam senio consumpta cum omni veneratione elevarit, ac multum benedixit incolis, cum suis Coloniæ* reportavit. Ubi ad sanctissimam sedem ventum est, clerici cum sanctimonialibus convenit, uterque sexus concurrat, tota civitas novis gaudiis exultavit floque cum omni celebratione divinis laudis quinto Calendas Aprilis honorabiliter repositum est in ecclesiâ sanctæ Cecilie virginis. In Franciam, qua ad Occidentem discessit Colonienfis plagam fere est, S. Bruno, ut supra ex Frodoardi Chronico docui, anno 959 veniens, Compendi ibidem cum sorore Gerberga regina ac nepotibus suis lautece disidentibus colloquium habuit, cuiusque, pace hostes inter composuit, Coloniæ esset reversus, ad eum in diebus Pasche, quod scilicet anno illo in tertium Aprilis diem incidit, Lotharius Francorum rex cum matre sua Gerberga regina venit.

Translatio illius
Histeria.

Coloniæ
E.

240 Quare cum Sandius noster in suscepto Occidentem versus, de quo Translatio S. Evergillii auctor per verba mox dicta loquitur, itinere colloquium ibidem de statu regni cum regionis illius principibus habuerit, indeque, pacato regno, kalendis Aprilis seu xxviii Martii Coloniæ, scilicet Tugtrasi S. Evergillii reliquias asportant, se reversus, iter illud verosimiliter aliud non est, quod modo à Frodoardo memoratum; cum autem sic habet ac proinde eodem, quo istud, anno 959 locum habuerit, constatarum sit, ut & anno istius & quidem xxviii Martii S. Evergillii reliquias Coloniæ Tugtrasi Sandius auctor attestat. De hac S. Evergillii, Colonienfis episcopi, translatione, d. Brunone facta, etiam agit, non tantum Gelenius De Colonia, etiam Gispinensis Magaladine lib. 3. synagoga xi, verum etiam la Pontificum Leodienfium Gestis tom. 1, pag. 67 & seq. Chapovlinus, qui, quomodo Evergillum, Colonienfem scilicet episcopum, ab Evergilio seu Evergiso, qui sub sec. vii initium episcopi manere moderatus est Leodienfem ecclesiam, distinguit, nec nisi d. nominum similitudine scilicet, ut quidam hunc cum illo confuderint, pronunciet, determinare temet, an tam Evergilio Leodienfem, quod Evergilio Colonienfem corpus Coloniæ Bruno haud transfuderit, non audeat.

partimque à
Frodoardo
citat.

F

241 Necque verbis, speclatis, quas allegat, rationibus, immerito: attamen, cum il, qui primi S. Evergilio Leodienfem corpus d. Brunonem Coloniæ diatere transfudit, id duntaxat,

959.

A ut appareat, quod hanc cum S. Evergisti, cuius corpus Coloniensem Sanctus noster verè, ut jam vidimus, transiit, esse eandem, nomen affirmare decepti, existimant, scilicet videantur, haud profus etiam temere, et appareat, quia affinitas, hinc postea scilicet, ut alii, est Evergisti Coloniensem ab Evergisto Leodiensi recte distinguere, non huiusmodi, quoniam illius corpus è Brunone Coloniensem translatum, la animam, cum ab aliis id de Evergisti Coloniensis, ab aliis de Evergisti Leodiensis corpore memoria prodit, cernerent, perperam indaxerint. Ut sit, non pauci equidem, an S. Evergisti Leodiensis corpus Coloniensem fuisse è Brunone translatum, revocant in dubium, cumque contrarium, ait è jam dictis pronom est colligere, quantum ad S. Evergisti Coloniensem archiepiscopi corpus obtinet locum, fuisse equidem isthoc, si non itidem illud, è Brunone Coloniensem, & quidem è jam dictis anno 959, translatum, appareat indubitanter.

B
S. Patroclii
verè per hanc
mentem
idem.

242 Ad sacra, quas Bruno pariter adquisivit, S. Patrocli, in Opus nostrum ad XXI Januarii diem jam illati, reliquias progredior. Anselmum, Trecentem episcopum, sed sine, è quo è Roberto comite sacras excoisus, Sanctus noster anno 960, ut supra docuimus, restituit, dumque adhuc, postquam id fecisset, in Gallia, uno è Trecent, ut appareat, versaretur, è dicta civitate huius, in qua sepulcrum habebat S. Patrocli corpus, amissit faciem isthoc pignus, Coloniensem asportandum, Sanctus noster, ad scriptoris anonymi, qui sentit illius martyris Translationem sic, ut appareat, si litteris mandavit, verba hac supra num. 170 è Sancti nostri apud Sarum Vite transscripta fidem faciant, imperavit. Verum cum quidam Lothariensis interea huius inter Emma & Robertum, ut supra è Frodoardo dicit, in Brunonem infarxerint, necque adeo, negotiis arguentibus, in Lotharingiam è Gallia praeprae redire esset coactus, secum inde sacras S. Patrocli reliquias, Coloniensem asportandas, isthoc hanc assumpsit, sed qui id faceret, Everachum, quem illi Everacrum, alii Eraclum ac alii denique Everadam aut paulo etiam aliter appellant, Leodiensem episcopum misit. Cum Baldericus, proximus Everachi in sede Leodiensi decessit, anno 969, ut probatoris nata documenta ferant, è vivis excessisse, fuisse verosimillimè is, qui, Brunone, ac Valentini cap. 26 loquitur, concedente, fallax est Leodiensem episcopum, ad dignitatem hanc vel anno 959 vel seq. promotus. Ut sit, Everacrus, quod sibi erat injunctum, sedulo exsecutus, sacrum S. Patrocli corpus Coloniensem decessit.

proptè è
Transla-
tionis est
autem verè
hic mo-
dus

243 Qui res gesta sit, laudatas Translationis S. Patrocli scriptor anonymus in Sancti nostri apud Sarum Vite num. 29 sequentibus discit verba exponit: Cum, inquit de Brunone, se hoc gratum manus (corpus scilicet S. Patrocli) ab episcopo consensu clericali totiusque populi (Thionisai nimirum) promeruisse quaderet, ipse ne quid imperfectum relinqueret, adhuc in plurimis occupatus, missi acceptum reliquias vtrum omni laude dignum, Everachum Leodiensem episcopum, è cum eo clericos ac monachos religiosos. Inter quos fidelis populi multitudo non minimè causi laudabilis spectaculi confuebat; cumque ad locum

designatum venissent, videntes ibi pavimentum marmoreum perstratum, nullum verè certum recognoscens reconditi signum thesauri, nihil quidem adnotaverat, quidam autem dubitaverunt. Tunc, admonente episcopo è exhortante eos, qui convenerant, praesentia tandem solenniter oratione, opus, propter quod venerant, aggressi sunt cum fiducia. Confestim autem ut aperuerant sacculi terram, mirabile dictu, repleti sunt omnes odore vehementissimo, quo nihil unquam suavius sentiebant; è quo magis proximus fuit sepulcro, è quo magis se odoris dulcedine affectum esse, testatus est. Unde factum est, ut omnes tunc religiosi, soliores esse cuperent, quatenus divina fragrantia vim mirificam abundantius caperent.

244 Nullus tamen, qui intra parietes ejusdem ecclesiae fuisset, expertus huius sanctitatis inventus est, nec erat quisquam, qui vel tunc dulce vel illud simile aliquid se unquam olfactu perciperet. Augerebatur itaque magis è magis aura delectabilis, donec veniret ad corpus sancti Martyris. Tunc verò mirum in modum ita afflatus sunt omnes, ut sibi ipsis eo, quod sentiebant, pleni omnimodis viderentur, è tamen adhuc, velat sitibundi, haurire amplius niterentur. Elevata sunt igitur è sarcophago lapideos sancti Martyris reliquias, indeque prospero cursu cum frequentia exultantis populi Coloniensem transiit. Ita illas verum esse Everacrum jam inde è jam dictis ab anno 960 existeret Leodiensem episcopum, dubitari tamen posse videtur, ac S. Patrocli corpus isthanc, quo id Bruno ab Anselmo impetravit, anno 960, an sequenti Coloniensem Trecent è Brunonis mandato translatum. Divinus Sammarthani Gallia Christi, auct. rom. 4, col. 343 è Eraclio, Leodiensi episcopo, sic scribit: Subente Odione regibus, Brunonem Coloniensem comitatus ante in Franciam, quò mectebatur, ad nepoti Lothario suspecti ferret. Trecent transiit Bruno (uno verò ibidem, Anselmo in sedem suam jam restituito, verosimillimè adhuc commorans) S. Patrocli corpus ab episcopo obtinuit, sed, negotiis urgentibus, redire coactus, rem totam Eraclio commisit, qui, sedulo tam exsecutus, sacrum depositum Coloniensem detulit; cum autem Bruno, ait his verbis indicatur, in itinere, in qua Trecent S. Patrocli corpus, anno è jam dictis 960, obtinuit, comitem sibi Eraclium seu Everacrum habuisse adiunctum, hanc quoque, ut sacrum illud pignus Coloniensem deferret, in mandatis dedit, ita simul, ut appareat, id isthanc dicta anno 960 è civitate Trecent Coloniensem ab Everacro fuisse translatum, insinuat.

memoria est
prostatum
Leodiensem
episcopum.

E

F

verosimili-
tatis anno,
ut hic ade-
dicta jam
dant.

245 At, cum Bruno non tantum Everacrum, verum etiam, ut Translationis S. Patrocli scriptor sub verborum, quae max recte, initium docet, cum eo clericos ac monachos religiosos, qui sacrum illud pignus Coloniensem Trecent deferrent, submisit, nec verosimillimè illas, cum Trecent anno 960 versaretur, etiamque Coloniensem clericos è monachos religiosos, quibus id negotiis dote potuisset, habuisse ibidem ad manum, hanc aut cum Everacro è Brunone, Coloniensem è dicto itinere è Francia jam reverso, ac proin hanc etiam quod anno 961 Coloniensem Trecent, ut isthanc S. Patrocli corpus acciperet Coloniensem inde deferrent, missas fuisse, mihi verò appareat si-
milluz

AUCTORE
C. B.

millibus; et si autem sic habere, non est nomen, eor id adhuc scriptis sacrum, fortassis quis suspicetur. Brunonem enim vel animum, priusquam sacrum thesaurum, quem maxime expectaret multasque precibus impetraret. Coloniam transferti curaret, elabi fuisse, apparet omnino de veri specie altum. Bollandus eundem ad xxi Januarii diem inter ea, qua jam antea de S. Petro ad illam addenda indicavit, sic habet: Anno Christi 963 deperit esse Coloniam Sacerum sancti Martyris (Petroli nomen) reliquias, parit ex monumento Salsati Friderici archiepiscopi Colonienensis, in quo annus Christi 1118 numeratur et translatione S. Petroli 111, ut notis pro sua humanitate significavit Rehdin Gelenus v. cl.

961

245 Esi enim S. Petroli corpus Sacerum (civitate hujus nuntiam apud Bollandum in S. Petro ad illam Januarii diem videtur) anno demum 963 Coloniā Sacerum fuisse translationem, consuetum in se nuntiam est, et id aliquando etiam Coloniā Trevis hanc fuisse altum. Nec id etiam consueti postea et Caracina Colonienensis ad Urbanam Additionibus, in quibus v. l. Decembris sequentis hanc leguntur verba: In Salsati oppido diocesis Colonienensis Adventus S. Petroli martyris, et Trevisina civitate per sancto memorie Brunonem Coloniensem archiepiscopum illuc transiit; est enim S. Petroli corpus Sacerum, quo et jam dictis anno 963 fuit asportatum, et civitate Trevisina in dictis Additionibus hanc fuisse (neque enim quid et locis, in quibus olim, sed et ex his, in quibus primo exstite, restitit alio asportat deinde) dicitur translationem, id tamen, priusquam ad illam diocesis Colonienensis in Westphalia civitatem deferretur, Coloniā Agrippinensem fuisse adlatum, et hac huc transscripti anonymi, qui S. Petroli Translationem litteris mandavit, scriptoris verbis est eorum; cum autem sic habeat, nihil impedit, quo minus sacrum illud pignus anno 961 ab Euracro, Leodicensi episcopo, et civitate Trevisina Coloniā ad Brunonem, indeque ab hac, et quo interea relictas ac honorifice fuerit ibidem servatum, Sacerum anno 963 translationem fuisse credatur.

C
non enim
autem autem
quod fuisse
Coloniā

247 Nec poriter esse videtur, cur quia, S. Petroli corpus Trevis ab Euracro non prius, quam cum hic, annis aliquot post annum 961 elapsis, infestissimo fidei summoque caner genere, quem legem vocat, miraculose S. Martini Tarnacensis ope liberatus, voti solvendi causā ad Sancti hujus sepulcrum fessit conculcavit, translationem fuisse, cum Gelenio in Agrippinensem sacris et pils Fossis ad 12 Decembris diem suspicetur; praeterquam enim quod suspicio hujusmodi distat omni fundamento sit, miraculose ipsam Euracri, pagocinante S. Martinus, sanationem, cujus occasione collegiatam Sancti hujus ecclesiam Leodi ab Euracro fundatam fuisse, alius, et vero alienum suspicetur, quae Poultonas Hist. Leodensis tom. 1, pag. 186 et hinc seqq. offert, hanc immerito faciant suspitionique appenda non. 215 laudatum fundationali ecclesiae istius Diploma, utpote in quo Euracrus, nulla omnino S. Martini mentione facta, sese donatorem, Brunonem honorante, ecclesiam istam fundanda animam adiecit, prodet, non parum subservit. Jam vero, cum sic habeat ac porro Sacerum anno denum, uti et documento, per

Bollandum laudato, constat, 963 S. Petroli corpus fuisse translationem, Trevisque Coloniā id anno et jam supra dictis verosimiliter 961 fuisse adductum, consuetum est, et verosimiliter in civitate ista, priusquam inde Sacerum ad Brunonem deferretur, biennio civitate fuerit asportatum.

248 Translationis S. Petroli eandem post verba fuisse huc transscripta, quibus Sancti hujus corpus Trevis Coloniā ab Euracro Leodicensi episcopo altum refert, civitatem Coloniensem, quam impetere laudat, dignum profecto esse locum, qui perierit ad se sancti martyris corpus in gremio suo custodiret, praefatus, mox sequentia ista, quibus id Coloniā Sacerum ad Brunonem fuisse translationem constat, verba alia subiungit: Sed sollicitudo summi Pontificis (Brunonis nimirum archiepiscopi) nihil neglegendum duces, ut perfecta quaque de magnis maxima fueret, imperfecta suppleret, neglecta magnifice illustraret, modis omnibus invigilaret. Quocirca ritum duxit, ut locum quendam Saxoniae (Inferioris nimirum Saxoniae) Salzwitem compleret, rebus fecali opulentum, populo plenum, longe lateque circumpositis Saxoniae gentibus, nihilominus provinciarum populis notissimum, sed religionis adhuc penitus ignotum, his sancti Petroli pignus decorare, et quodammodo ad sacramenta future salutis initiari debuisset, fiducialiter agens in illo et credens, quia normationis sumus ille, qui in manifestatione sancti eius corporis, sicut supra diximus, invisibiliter aspersus et sensibilibus cognitus est, per famam meritorum ejus malis foret prolium. Unde factum est, ut corpus B. martyris et venerabili Brunone archiepiscopo Coloniā deducatur, cum honore magno et gaudio Salsati inferretur, ubi repositum est in ecclesia cum divinis laudibus, quam item pias Audites fundarent, et donis competentibus dicerent.

249 Ecclesia hic memorata, in quo Sacerum Bruno S. Petroli corpus deponitur, alio hanc dubie non est, quam in qua est, ut Georgius Braunius in Theatro Urbium scribit, magnificum canoniconum collegium D. Petroli, qui et urbis patronus est et tutelaris, sacrum. Canoniconum collegium, quo insignita est Salsatensis S. Petroli ecclesia hanc dubie et canonici sui clerici, quos, ecclesia isti infertores, condito hanc proci ab ea, in qua secundum vitam canonicam regunt, et concilio Aquigranensi anno 816 praescriptum, vitam in communi ducerent, monasterio, S. Bruno instituit, traxit originem. Ita autem, quod etiam plerique alia canoniconum secularium collegia et clerici sui canonici secundum canonicam vitam regulam ab eodem concilio praescriptam in monasterio ista fuisse adus, quos simul incolebant, vocari tum fidebant vitam in communi ducerent, per disciplinam relaxationem sine nata, quoque verbi S. Bruno clericos sui canonicos hujusmodi Salsati instituerit, ut colligere est ex infra dicto Sancti Testamenti, utpote in quo hic, bona sua variis legatis locis sacris, sub finem se legatur: Monasterio et claustris Salsati fundanda libro centum, altari sex vasa, pallia totidem, tapete unum ex majoribus, stampania duo, capra et calula ex novis. Prædium proterea, quod Wodilo deprecata nostro dedit;

unde pñ
fuisse Sacerum
delat.

E

constat,
fuerat
translat.

F

A illud etiam, quod dominus Popo, Richd. dinculus de Arute, nobis suis nuntius adquisivit. Cum nossemus hinc memoriam anno 963 fuisse tam, cum Sanctus, vel ex his ejus verbis apparet, mortuus, nondum penitus esset funtibus, a veri specie haud abhorret & illud & S. Petri, quod idem habet assensum, ecclesiam tum primam, cum Sancti huius religionis anno 963 Coloniam esset aliam, & Brunone & condici cepisset, & illas inde, cum utramque illud adfessum jam multum esset proventum, Sufasem fuisse, quod & illis anno 963 accidit, delatet.

Idem quoniam ad S. Coloniam, quod Regerus non memorat, post annum 961,

250 Sed hac de argumento isto jam sufficiens. Mado illi, qui haecenas de reliquiis, & Regero memoratis, dicta sunt, quapiam etiam de reliquiis, ab hoc non memoratis, sunt immiscenda. In Opere nostro de S. Odone, Conventus in Anella episcopo, ad re, quod is vixit, Iulii diem est annum; ibidem autem in Commemoria Sancti illius Albi pravit, nam, ut occurrant, quod ad instrumentum nostrum spectant, sequentia istae verba: Non incommotus videtur sepe laudatus Alfidus primordia & propagationem cultus (S. Odonis) retulisse ad S. Daurianum, columbus indicio motum, de qua tractat Gregorius & apocryphum nostrum cap. 4. "Hinc" inquit Alfidus, "crevit sanctitatis opinio, quam summa, etiam ad externas nationes delatit. Unde reliquiis corporis eius Germani ambitione quaesiverant. Sic Bruno, Colonienfis episcopus, qui vivum similitudinem venerat, motum commisit, translati Coloniam eius obitus." Albertus Miraeus in Fastis B. Iulii pag. 120 occasione miscuit, pro confirmatione realit Christi praesentis in Eucharistia ad preces archiepiscopi nostri parati, sic de eodem sermone intinuit.

B "Huius decem viri ossa B. Bruno, archiepiscopus Colonienfis, cui Odo familiaris olim fuerat, Coloniam transiit, indeque nonnulla Bononiensi sunt allata" ... Eadem testatur Ralfius in Auctore Milani. Cum S. Odo, Conventus episcopus, & mortali hac vita, vel in max laudato Comment., Sancti illius Albi pravit, nam, 9 est videre, anno 961 excessisset, hinc de Sanctarum reliquiis, & Brunone Coloniam post annum 960 translatis, egam, licet hoc loco de S. Odonis reliquiis, Coloniam a Sancto nostro translatis, sermonem hinc instituit esse visum, esse interim haud ipso, quo Odo obiit, anno 961, sed altero & sequentibus ossa illa & Brunone Coloniam transferri, veragimillime contigerit.

de quoniam ad S. Eliphi, quod is obiit in anno 961, reliquiis,

C 251 Plura non addo, sed ad reliquias, & Regerum etiam per verba, num. 236 relictas, memoratis ad & Brunone Coloniam pariter adductas, sermonem pronovo. S. Gerardus, Tullensis episcopus, anno 963, ut jam supra docui, Tullensem ecclesiam & Brunone, vel certe hoc Sancti nostra seu eurae seu consuetudine, episcopi monere moderandum accepit. Ab illo jam episcopo Sanctus noster S. Eliphi martyris, a Juliana apostata occisi ac ad xvi, quo proinde apud nos res, ad illam spectantes, examini potuerunt, Odo ibi diem apud Tullensem & Colonienfes cultus, reliquias accepit. Vindicat, jam supra laudatas, id apud nos rom. 3. Arvili in max dicit S. Gerardus Tullensis episcopi fuisse num. 11 docet hinc, quod, de SS. April & Apronia reliquiis primum locutus, suppediet, sequentibus verbis: Reliquias

Colobus Tomus V.

quos etiam (S. Gerardus) venerandi martyris Eliphi religiosi devotione trahebant; quorum patrum non minimum, merita filios ossa praenominato Brunoni archiepiscopo contulit, quo Coloniam cum summa devotione devocit ibique devoti populum coluntur veneratione. Cum Gerardus & illis anno demum 963 factus sit Tullensis episcopus, nec prius, quam ad dignitatem istam esset evectus, S. Eliphi reliquias, Brunoni harum parte donavit, translatas, hanc certe is Sanctus noster ante dictum annum 963 Coloniam hinc decesserit, idque etiam, cum anno, ut jam supra vidimus, 963 excessisset & vivis, haud multo fariis, sed circa dictum annum 961 fecerit. Gelentus, dum S. Eliphi reliquias & Brunone Coloniam fuisse translatis, in suo, quod De Colonia Agrippinensis Magnitudine inscribit, Opere lib. 3, fenogware xvi, §. ii. narrat, fuisse eas ibidem in abbatia S. Martini Majoris basilica depositas, adjungit.

252 Quo & jam dictis annis citat 961 S. Eliphi reliquias, veragimillime etiam tunc dicitur S. Petri Archidiaconum, quem Meis accepim, Regerus per verba, num. 236 relictas, dicit, Coloniam Bruno adduxit. Cur te mihi fides stentia, cap. 2. De illo S. Petri baculi, cuius arceffa S. Miraeus ad vitam revocatus e-ctur, ita de hoc sancto episcopo Commentariis §. xv ad dictum quoniam, quod hie Ralfius sacris exilis inferiatur, Sequentibus diem eum apud nos est; ibidem autem, in eorum esse, quomodo baculus ille Metas pervenerit, Commentariis apud Perierus numero huius 150 praefatus, num. 4 inde seq., baculum illum intra annos Christi 955 & 965 ad Coloniam fuisse translatus, & supra relictas Regerus vix hie indubitanter, & quidem, eum ex hisse id & Brunone, qui ad anno 963 usque ad annum 965 sedem Colonienfem occupavit, fuisse esse, constet, haud immerito concludit. Verum cum ad anno 963 usque ad annum 965 anni tredecim, conparata utroque extrema, excurrant, sique utrumque & tredecim hisse annis res gesta sit, movet amano Interitum, tempus, quo occiderit, paulo propius determinare conemur Sanctus, ut num. 198 docui, ecclesiam Iserlensem vicum ab anno 962 usque ad annu 964 Iseriam episcopi monere administravit, cumque adto tunc ibidem tam in sacris quam in politis rebus summa potestate fuerit gavissus, tunc illam, hie usum, anno 961, quo, quomodo malum & supra laudata S. Gerardus, Tullensis episcopi, apud nos fite mema non colligit, in Lotharingia Superiori, Miras completens, fute versatus, inde dictum baculum sustulisse Coloniam exivisse, vera apliar similis, nihilque, quod rem vel dicto anno 961 vel altero & supra memoratis tredecim determinatio certa ligandum, fundens, inveniens, ad S. Petri Curiam, quam non Meis, sed Rand Coloniam pariter adduxisse Brunonem, per verba supra relictas Regerus alii, sermonem conveit.

253 Gelentus, qui, illam, Coloniae hodieque assertam, Roud fuisse acceptam, adducit, in dubium tamen, in inde a Brunone fuerit adducta, in Opere, quod Pictoria Hierotheca vocatur, pag. 65 revocat; idcirco autem praesentem in sacris, quod, cum Bruno, quomodo fuit Colonienfis episcopus, Dddd pedem

Arceffamque ad S. Petri, hinc circa annum 963 etiam f.

E

etiam quoniam S. Petri, hinc Coloniae hodieque servatur, ab Ottone imperatore, ac Italia

С. В.

ptem in Italiam intulisse nuppiam legem
 tum certe Roma, ubi non fuit, S. Petri Co
 stitum ad Columnas adducere haud poterat
 Verum, quod quis per alium fuit, id per se
 facere censetur. Quid si erga Otto imperator
 rogare fratre suo Brunone, S. Petri Ca
 non seu hujus saltem parentem, cum Roma ve
 nerat, quo ibidem coronatus fuit imperator
 963 vel altera e Hinc sequensit versatur
 hujus imperatoris currit, tamque deinde ann
 965 e Italia in Germaniam rediit Brunoni
 Wormatiensi usque sibi occurrere, ducit
 Alit quidem Gelicus, imperatorem dante
 regi secum Sanctorum corpora ex Italia
 exportasse; verum, est Otto non alio, quam
 quae Paracelsus misit, Sanctorum corpora
 ex Italia eruisse legatur, Brunonem tamen
 Rara, quos Romam per verba, num. 238
 recte, memorat, Sanctorum reliquias, S.
 Pantaleoni donator, quos Rami ad cam
 pollis, ut supra vidimus, per Hadrianum
 Fulcensem abbatem, jam antea acceptas, a
 fratre suo, Rami fide annam quo relicto
 indubie accepit, in suo jam dicta Locutio
 ne pag. 64 altere affirmat; est autem se
 quentum ad S. Eustii reliquias indubie a veni
 re, nec quod de hisse modo addi
 tus, offendit, aberrat, ex eo tamen, quod
 de fide Sanctorum corporibus, Paracelsus
 ad Octavio misit, scriptura loquatur, non
 fuisse ab hoc alium, quos Brunoni dedit,
 Soudi corpus Rami illatum, inferri haud
 posse, recte existimamus.

അനുഭവം ഉണ്ടായ
പ്രകാരം 'അ
ഭിപ്രായം' എന്ന

254 *Ergo enim Othmanus, quem dicitur ad
annum 965 transfugisse Saxa antiquum fratre
seu, Chermani lib. & huc continuata verba,
Multa Sindhonum corpora imperator (Otha
nemo) & Italiae nati Marburg per Desione
Capellani suum transfugisse, (simonifere, si-
gnificat nallius plures corporis, quod dicto anno
965 Otto et Italiae auentur et fratri suo
Brunoni Coloniensem asportandum dederit, men-
tionem insinuat, fuisse etiam tunc S. Grego-
rii, qui & Thierbach in Chronico Thuringensi
historice secute M. de Societatem nuncupatur,
et post et Italia sua Roma et Othone aliam
et Brunoni daturam, communis est opinio,
quam & Gelenius, ut jam inani, est recusat.
Negue verò, et apparet, immerita. Certe opi-
nio illa non parum confirmatur et ex, quod,
cum Bruno annis & dedit 965 obiit, et Gregorii
corpus Coloniens nuper dumtaxat fuisse ad-
ducum, ut haecituri et Sancti nostri testa-
mentum tunc casisse, in quo sequente sibi-
que, hae speclat, legatur, verba: In Occi-
dentem ecclesie hunc Gregorio Magno martiri,
qui reuens adductus est, fuit, ubi sacramenti
corpora eas recordatur; huic fando centum
littere legentur.*

and even a-
lter almost
perpetually
the form of
the word.

355 Jan. verb., cōm S. Gregorii Spoletani
epos, epi rei Dinarum stripserque illi
hanc meminisse, ab Orone anno 965 ex
Lidia datum ab Brunio Colomio affor-
tandum datum fuisse, credendum e iam diti-
si, quid n tiam tunc S. Petri Caream
ab Orone Roma allatum ab Brunio, epi
poriter rei Dinarum stripserque illi hanc
meminisse, datum fuisse, credere possumus
illi fidei id non autem credi posse,
sed & omnino debere vi ex ea apparere,
quod caream S. Petri, quae Colomio affor-
tandum, fuisse eo a Brunio Romae adductam, e

Ruperto sui cererem, nec facile ratio, quæ
Sindus illum Romæ accepit, offigari querit,
nisi illi ab Octavæ, et quæ Romæ in Germ
aniam fuerat allata, ditare fuisse concessi.
Gestibus quidem S. Petri vincens, quæ Col
niam hostesque observans, et Gregorius Papa ad
Carolus Martellum, quem Francorum regem
perperam appellat, Romæ omni fuisse retri
buisse, cumque ibi hoc fassipia prorsus Leodum,
ubi plurimum commorabatur, fuisse relicta,
et Raderia deinde, ad Leodiensem sedem Brun
nensis opera promotæ, fuisse et huc grati
animi testificandis causis circa annum 974 trans
fatare, existimare fuisse locutionis suæ sap
ientie p. 64. et hinc satis, prodit.

256 Verum cum Gregorius Pauperi S. Petri
carenum seu iussu factum perire ad Carolum
Martellum missus à Gelasio memorato, huius
dixit, ait apud nos ad xxix, que ad S. Petri
et Pauli solennem, Iussu diem in Analitici
x fas est videre, fuisset Gregorius sanctus
sicque honoratum sine rasura non-alorum, ci-
vibus inelsum, mittere ad principes, ad li-
dem offenditur, amovetur solent, consolarium
est, ut, cum S. Petri carenum, qui catonia
hodieque affervitur, prout antea sine analitici
complectitur, non sit eadem illa, quam Gregorius
II ad Carolum Ma iussu solam missus: cum
eatenus se habet, nihilque illam vel ante
eatenus 985 vel ad alio, quoniam ad Ozeon, in
Germaniam Romae aliorum ad Brunoni impera-
triam fuisset, suadet, reliquum est, ut id
principis ihsoc re etiam vera factum credatur.
Nec vera obsoluit apparet, ad eodem etiam
tunc, à quo, ut supra vidimus, S. Gregorius
Spolitanus corpus, Colonia hodieque, in me-
ropolitana ecclesia offerretur, ex Italia ante
eatenus 985 adductum, Brunoni soli caratum,
sicut inde à Rangero etiam memorare S. Pri-
vati et Christophori pignora. Quare enim ex
vultu, vel ab alio Coloniam, ubi hodieque se-
rantur, fuisset, quidquam suadet? ad id
ad Brunoni Coloniam asportanda impertina
fuisse.

put out Co-
lonel de-
part, that
has been
suffered
and some.

§ XIX. An Sanctus, summo studio undecumque facras reliquias conqurens, modum hæc in re non excesserit.

B *Reverens Annallum Trevericium* lib. x.
cap. 5., narrat S. Brannoni obitu bre-
 viter addito ejus elogio, *max. subjungit*: Sed
 quoniam Brannoni hic juita suprema excolui-
 mus, prodigium insignis silentio praeferre non
 possum, quod à magnifico prodium literis &
 annotationum de eodem invento. Servant inter ec-
 clesiae suae precipua ornamenta Trevisi divum
 sacrosanctum, in quo Carissimi D. N. sacrosancta
 dextera in Cruem fultus atque pertectatus
 creditur; hanc Brano, ut reliquias Divorum
 fuitur unacumque de evigilato studio conque-
 ritur; etiamque cupiditudo erat, avertens in
 primis atque Coloniam transferre ad ecclesiam
 suam oportet; eumque id quibus modis effice-
 ret, in praesentia non facile occurrunt. *Ann.*

*Clavus,
Frenula af-
ferentum,
quo Christus
Cruci cre-
ditar affi-
xus, jurat*

que fit, eundem esse theſauri largitione
pervertere, quæque prius acquireret, cla-
mentandam eſſe plangit. Cuius hæ præbitas
preſens polleſcit, aduſterino ſuſceptis, ve-
ram clauſam tollere nil ambigit, ac ſubſiti
tenique velo impoſuit, ad Brunonem, qui
aſert, iam aſſertum ibit; ſed ecce ibi
dam ſera linie pedem eſſet ſeruitus, vin-
tillo ſingulari tantum auguſtum illud ſignus
prodit, ut largior eſt ſua clauſis effugit,
ſuadent ubertim atque ipſius ſuum hominis,
quo clauſam obſiderit, ipſique adeo inter-
nal perſequeret eſt euertente. Quo viſo,
terribis ille de theſauri ſui ſua auctoris, ſub-
cente reſpondentia, in ſemet redit, erumit
illo conſiliis, ſurreptamque Chriſti clauſam ſuo
loco relinquentem de theſauro caruit.

258 Ita ille, qui præterea, hanc suam
narrationem et M. Trevisani sese accepisse,
in marginem intrat, nihil interioꝝ, et quæ Ma-
thias vel auctor vel atque innotescat, adju-
ngens In Opere nostro ad xiii Januarii diem,
S. Adricio Trevisani episcopo sacrum, esset
facti hujus, qui sic, in floruit, antistitis
Vite; in hac aetate mea, 19 et 20 refero
idem profas, quod Braveri verbi more nar-
rari, prodigum, istum planè. quibus ab hoc
scriptore, adjunctis vestigium, alligat præterea,
quæ et dicit, quo scilicet sit, determinant, et si de-
met, quibus ibidem postea ipse adjungit ad Vi-
tæ illius floruit, quæ ab annis elictis ex-
tendit floruit, verosimile apparet, mea 20 ex-
ponatur, verba. Quæ, loquit, de te (de fan-
gigni stillicet et clavo profusente miraculo)
confusus infusus clavi, qui hanc absterit,
ceteri reman suum et episcopi (Braviani ni-
rum) publice consilii conatus, factio mox o-
mnium conventu, quos duorum compingunt
sacris tantique miraculi rumor insolens nec
salutis a seculo potest evocare, statuto In
medio eodem fure nefando, extensio eorum o-
mnibus sanguinolento panno ipsoque fusore ha-
jus sanguinis sacralissimo clavo, uni vox o-
mnium Deum laudantem elevatur. Quæ cum
recepta sepius incutitur, diu multumque
fuit frequentia, conventui omnia, qui ibi
adierat, consilii prudentiam, compertum tan
precipio sacraligo permissit suavitatis in il-
lum quidem, qui hanc auctoritatem, est. Hic

240 Dies quoque ipsa, in qua haec miserationum Dei adiutoria sunt nominata celebrata, in Martyrologio istum et notum, duodecimo Kalendas iulii. Haec autem mensalis haec Domini mensuris, si quis, quod abicit, aurem credulitatis dabitur probare, posset adde eundem sanguinis nostri habentem pinnam, et eundem adulterium clarum in domino S. Petri (si permittitur) videte. Haecena ille; verum, ceteri quidem miracula, quae sanguinem et clovo sublate praefigisse, narrat, negandum suo refulgentium vi certo falsum haud videtur, dubitari tamen, et apparet, potest, primo quidem, an dies, quod accidit, fuerit istum, et alii, in Martyrologio notata, deinde verò, an Bruno clavi custodem ad faciem hunc, quod scilicet hunc, ille refert, impulerit. Etiam inter antiqua ecclesiae Treviranae Martyrologia nullum praefigisse, in quo miracula illius ad xii Kal. iulii seu xx iunii diem mentio inserta, tunc, nec clavi custodem ad faciem, quod hanc fecit, antiquum, quod dicitur

uernis elias, Trevisani M. 98 Aericii sa-
 gaphar alius, & Branneo fuisse indicatum, in
 omnesque locis: Trevisanum documentis vi-
 detur fuisse noratum. Eadem infertur Trevis-
 anis, qui illudum illum Abbatem Branne-
 rum fuisse, ut dicit, 10 et 11. Trevisani na-
 rum, supra relatam facit illius clari fuisse, ut
 non de Branneo, sed de Trevisano fuisse opor-
 tet, sed Branneo fuisse qui apud, clare, ut Tre-
 visae docet, moris adhibere, eorum fuisse,
 lib. 1. non 12. ut autem ecclesie Trevisani
 documentis indicat et videtur, non de claustra
 quibus Christus Cuius erat, crederet, multum-
 dine nannula locutus, subjuncte: Quis ager
 et annulus (claustra nunc) imitatio ex-
 emplis fidelibus, meritis propositi hono-
 rum? Certe nobis Veterum Aualium men-
 tionem compem, Theodorum, Modestumque
 antistitem, cum hunc germanum (Christi
 fuisse videtur) & Trevisi auctor putat, si-
 cum huius periculum alium & germanum,
 quem extremis subdit.

167 Cunctaque sacratissimi clari, Theobris
affertur, scripta, veluti a Theobris, Me-
tensis episcopo, centum, in veteribus Annali-
bus, esse Brunoro, necesse, nec alii, at-
que et quibus aliis ipsa le scriptor rem fidei
comertant, promouentibus, ut facit, non
fuisse, deestibus fidei at nota, quoniam Ma-
gister Brunoro supra citatur et S. Ar-
chiepiscopi Vita, in quibus Brunoro fuisse illud re-
cedit, seu, quod eodem recidit, clari con-
fitemur, at hunc fidei faverent, in aliis
affertur, centum illorum, in dictum sine,
et in Simas nollet fecerit, necesse haud
immerito possit videri. Reponi qui tem potest,
antiqua probata fidei documenta, qui in speciem
pugnant, inter fidei non collidenda, sed
si fieri possit, componenda, ac prout, quod
supra laudat, quoniam aliis a Brunoro, aliis
Theobris, Metensis episcopo, clari Theobris
fuisse centum tradunt, in concordiam
adducunt, dicendum, quidem clari fuisse
bit, fuisse fuisse a Brunoro et fuisse a Theo-
bris, Metensis episcopo, fuisse centum;
verum, si res ite habuerit, tria fuisse, cum Bruno
et jam dictis anno ipsi obierit hocque ipsi
Theobris, et supra et Regionis canonicorum
locali, creatas fidei Metensis episcopus,
omnino necesse, ac fuisse illud primo a
Brunoro ac post a Theobris Metensis episcopo
dicatur centum; cum item clari fuisse,
dum de Bruno, si blais fuisse laudatis docu-
mentis antiquis fidei fuisse, centum, in
planè per hac relecto praestita fuerit im-
pugnatum, hocque Bruno, fidei blais, ac Theobris
fuisse illi theobris erigerent, placet,
licentissimè sancti manifestis, Theobris,
qui praestitum illud, ut ipse, si stimate
accipit, maxime cum strepit, ut verba, et
S. Archiepiscopi Vita supra hic transcripserit, fuisse
faciam, inuenera populi multitudinis anno-
tationum, hic debet habuerit praestitum, ac
fuisse adhuc possit fuisse reatere fuisse clari
fatum, in aliquo quod laudat.

261. Dicendum itaque, clari fortum, si à Brunone fuerit tentatum, à Theodorico post-
hunc fuisse tentatum, vel contra, si fallum id
à Theodorico fuerit, à Brunone ante factum
hunc fuisse, ac prout è documentis super tra-
diti vel illa, quæ à Brunone, vel aliis, quæ
à Theodorico clari fortum tentatum notant,

acc. fortuna
alms. rei. po
m. a. d. a.
m. d. f.
m. d. a. The
m. d. a.

E

we find that
the number of
experiments
conducted
for a given
project appears
to be

Dodd &

VITA,

Auctore Rotghero a,

E Codice nostro, olim Valli-
cellensi, PMS. 159, cum
Sarii & Leibnitii edi-
tionibus collato.

PROLOGUS.

Scriptionis suae causam au-
ctor exponit.

Dominus in gratia Christi beatissimo at-
que in omni splendore scientiarum per-
fissimo Fuldenensi archiepiscopo & Rogerius ier-
osolymitarum suorum ultimus vere clarissimus gloriam
sempiternam. Imposuit sanctitatis vestre reve-
rentis super caput meum gravem quidem labe-
nem, sed pro capiti parvitas quae quidem ac
iocundam, videlicet ut vitam mirabilem & an-
gustissimam archiepiscopi Braunensis, qui potuerit
sermonis facilitate describerem, cui virtus laudem
contulit, quam, ut ipse meruit, ityli
mei officium implere non potuit. De ipso tamen
me quomodocumque loqui, quia vos iusti
delectabile fuit: qui ad modum hoc sunt a
amatus, ut non magis sua causa se putaret na-
tam, quam nostris rebus publice procerant.
Fecit omnino plurima & prope infinita, quae
digna fuerint scripturae memoria: sed non
exposset asinus aut a me aut a quolibet huius
omnis explicanda.

Quod si quis fideliter & verè agendum
promitteret, singulos, quos puerulum prae-
gressus vixit, annos propius de his utique spaci-
culis codicibus insigniret. Ab eo igitur, mal-
tos longè etque hae occupatus inuenerit, ut
geis ejus his etiam, qui post factum sunt, par-
tem scribendo, partem commemorando trans-
mittant. Nun enim in una provincia, aut in
uno negociabatur regno: omnium, quos adire
posset, salutem benevolentiae atque laboris
lucisque sui querebat commercium. Nec de-
sunt pluri, qui huc laute ac prudenter ex-
equi possint, cum, etiam nulli alio tales valeant
repperiri, in suis ejus & ad nostrum odae illu-
rum de eloquentia genus, ad huc recentis ejus
memoria, ita per multa terrarum loca fluitat,
ut maxima verum gloriam insignis non enu-
merare modo, verum & exornare possint. Quot
quintisque de aliis ejus tunc Ven episcopus,
quantis in quanta eoque ecclesiasticae promotionis
discipulis praedicationis novitas, qui cum de
familiaribus novant, & periculis illis tribus
momentis vitam ejus decurrit: potuerunt d.

Sed qui sum ego, qui vos vestris, do-
monum excolentium, autis fuerim contra-

D. D. D. D.

te 7.

A. fallens, commemorat, neque tamen affert,
dum id fuit, molitionem, quae in Vita illa
S. Brunonis attribuitur, mentionem instituit,
enimvero id huius locum hanc fuisse, argu-
mento esse perquam valido, recte asservit Seil-
lingus. Et vero Brunonem, virum illustrem,
de canonici monachisque seu illis, qui S. Au-
dumari reliquias Neomagus advenierant, in
ceteras regiones emendandis cogitasse ab om-
ni veritate specie abhorret.

366 Seillingus quidem verba sua proxime
haec transcripsi subiungit: Attamen, si quid veri
in illis nemp, quae de Brunonis molitionibus in
dilecto S. Audumari Vita dicuntur, forsitan sub-
sit, potuit Bruno existimare iniqui poti atque
improbare, quod sacre reliquiae tam longè cum
in suam à proprio ecclesia amoverentur; quod
sine magis mirandum apparet, quam nostro
tempore imitandum; verum ego, in illis, quae
libidem de S. Sindi molitionibus memorantur,
verè quid subesse, vix quos vel suspicari. Cum
enim illarum nec singulas, nec scriptores,
qui duas priores S. Audumari Vitas contra-
scribere, meminimus, laudatus Vita tercia scri-
ptor, qui, quomodocumque Seillingus in Com-
mentario, Vita praemissa, num. 7 docet, è
populari traditione, quae scribit, subinde ac-
cepit, verosimiliter à traditione huiusmodi, cui
idcirco, quod Brunonem undemque sacras
reliquias summa studio conquisivisse habere
comperit, facillius, quon par esset, fidem
adhibuit, ea etiam, quae de Sindi moliti-
onibus memorat, domas it hausit; cum au-
tem suscitare, ut, Brunonem de relegendis,
qui sacras reliquias Neomagus extulerant,
canonicis ac monachis cogitasse vel suspi-
cari, populari traditio hanc videatur, lau-
dato, qui, ut apparet, ex hac tanquam modo
tam illud, tum S. Audumari reliquias au-
ferre meditatum esse Brunonem, memoria pro-
dit nec ante se. X. aut xii. sicut, Vita tercia
S. Audumari scriptori sicut ea in re adhibere
non aequum, maxime cum S. Sindi, ut sacras
reliquias acquireret, fuisse eo, quae ait, pro-
gressum, mirum apparet credibile. Metensibus
quidem baculum S. Petri eripuit S. Braun;
verum cum id fecit, Metensem ecclesiam in va-
cuam episcopi loco, ut supra docui, admini-
strabat, nec eum, Metensibus omnino inveni-
endum illum eripuisse, alioquin constet. Erat
quidem forsensus, qui contrarium suspicetur ex
eo, quod fuerint ultra pili etiam viri, qui se-
aras reliquias, ut hanc penetrarent, furari
fas sibi esse existimarent; vixim Brunonem,
virum sancti eruditissimum, in falsa ista opi-
nione fuisse, nullo modo verosimile apparet.

A. R. ROTGHERO
ut Fuldenensi
archiepiscopo
ser. hanc
Vita tercia
sua,

A. R. ROTGHERO
gestis quae
huc scribitur
etiam eadem
vita tercia
sua,

te

te

A. Rom.
CHERO.
latere i. ut
ed. reger
ex. al. cum
de. lar. et.
sy. in. op. et.
quo. ad. fa.
cit. ex. co.
fer. pe. la.
ha.

766 VITA S. BRUNONIS ARCHIEP. COLON.

CAPUT I.

Nobile Sancti genus, nativitas, educatio Ulrajecti apud Baldericum episcopum, vite ibidem & post in aula ratio.

ANNOTATA.

a Nihil hic occurrit addendum illi, qui de scribere libere in Comment. pravo 3 i. edocui; verum res, quantum ad ea, qui in nonnullis hujus textus commentatus sum, scias habere. Quare si quis hoc fecerit velle, convenit, ut & hic subdenda in illas annotata discipulis.

b Hic, qui, quemadmodum Rogerus avo, 70 in Sancti nostri Vita & in hac opud Severi cap. 27 translationis S. Evergii (Comment. pravo. nom. 14 & seq. videtur) auctor anonymus docent, Brunoni viventi conjugalissimos fuerat, defuncto in fidem Caloniensem anno 965 fuit successus; quare, si annales illic, cujus nomen non uno ab omnibus modo eratur, post quatuor dimittat in epistolam transmissus anno, ut nonnulli volunt, obierit, constitutum erit, ut ei à Rogero inscripserit S. Brunonis vita ante annum 970 fuerit confecta. Verum vide Comment. pravo. nom. 21 & seq.

c In Sariana & Leibnitiana editionibus additur: discipulis.

d Brunoni non paucos insignis doctrina discipulos & alumnos jussit, Rogerus non obscuri hic prodit; verum scripseren nullum, qui vel puerus ex his nominatim recensitas, laudare quivi. Nec scio, an ex istis illius Sancti vitam descripterit. Optandum lacrim foret, non tantum, ut quis id fecisset, ut, ut is etiam omnia & singula Sancti gesta enucleate exposuisset, nec, ut Rogerus plerumque fuit, generatim in Sancti laudes excurrent, ea fere tantummodo, qui virtutem ac sanctitatem ejus commendare nota sunt, commemorasset.

Sapientia nimirum est, scire unde sit bonum, quod quis accipit, nec à se sibi nocere: aut à Deo quidem, sed sibi debitum, patet. Si enim querimus, quid nobis debeatur, nihil invenimus, nisi supplicium. Misericordiam autem Deo petragavit nobis gratiam, ut haberet, quibus reduceret gratiam pro gratia, & hoc etiam esset debitum, quia Deus vult, non quia homo meruit. Quid enim habes, ait Apostolus, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non accipere e? Insuper igitur providentiam bonitatis Dei colatum est electis ejus, & ut gratis cogitatis gratie muneribus diceretur, & tamen hoc ipsum, quo numeratur, quodammodo per gratiam meretur: alius sic, alius vero sic, utiqueque secundum quod in eo operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis, prout vult &.

Sed unigenito non ad maiorem dat Deus spiritum. In isto namque, ut ait Apostolus, habitavit omnis plenitudo divinitatis corporalis et: membris ejus pro sua cuique voluntate partium quibus abundanter omnia data sunt fructum, videlicet & ipsum, ut sit Deus omnis in omnibus d.

e Disper hanc claritas, & diversa donorum largitas nunc est ammirabilis questio, quandoque erit ammirabilis palchritudo, & ornatus domus Domini, de qua dicatur Deo: Sanctum est templum tuum, mirabile in equitate e. Conspertum est nuper à plurimis in venerabili Coloniensis ecclesie archiepiscopo Brunone pia memorie, & fuit à prudentioribus intellectum, homo homini quid pretium. Cujus plerumque dicta & opera, qui familiariter eum noverant, suis amorem acquiescent. Erant enim in illo uno homine res valde distinctas, naturalium nobilitas, honorum dignitas, silentia, que instare solet, tanta f. ut nichil supra: animi vero & habitus humilitas quantum à fugacioribus discerni poterat, ut nichil infra putares: modis, caritate confusa sunt. Amidebant ei omnia, que ad salutem suppetrent. Hec à se semper iudicissimè vigilant manu discretionis abegerat: ita aliud ad oculos hominum, aliud ad testes cordium exhibebat. Cujus conversationis exemplo plurimos salubriter instans posse erudiri, si eandem stricam à pueritia repetamus. Habent enim in illa mediciores & humiles, unde convalescant, clari contra & divites, unde obduperant.

f Attentorum ejus atavi, usque ad hominum memoriam, omnes nobilissimi g: nullus in eorum stirpe ignotus, nullus degeat facile reputatur. Hic tamen omnes, salvà augulorum &

Gratia dicitur, quod ad interjectionem dicitur, dicitur de se hic operatur.

E

d

d

e

d
Attentorum
atavi pueri
fuit e. J.
Bruno, imp
na quare
cum hinc
fuit con
valescent
offendit.

e

f

f

Hic, reges
sancti &
pater Hiero
nica regis
E

regum

A
 vortem excellentis, aculeis perferendis illi-
 nimenti gratia, arcibus gloria et osculis
 animi forebant iudici. Natus eo tempore,
 quo pater eius Itearicus, rex gloriofus, per-
 ditissima barbarorum fœderia, repulsa etiam in-
 tellexit elatis pericula, diruta magna studio
 diffudit, et volentem populum iustitiam feris in
 tutulima et optatissima dentium pace regeret. Ita
 civitatis eius tempus iam quasi fuerat bonæ
 voluntatis eius infans præfatus. Nam cum
 omne, quod bonum, vivacissimè semper ap-
 paret, pacis domum, quasi nutrimentum et
 ornamentum quoddam celebrans virtutum, so-
 licetis experire, quod bonis omnibus pro-
 fiturum prescivit. Tranquillissimè enim tempore
 nutriti dabat et solidari virtutes, ut, per-
 turbatione quilibet ingruente, à statu sui vigore
 hominem emulsi non flueret.

7 Nimis longum est persequi, quomodo
memoratus rex, post huius magni Viri, de
quo agimus, ad filium tui grave peccat fecerit
tatem pervenire, cum ipse omni regni sui
spacia & conditiones finitum incurfissimis
gratissimis laetis eives, etiam cognatos, discon-
fissis consensu & patrebus vocata repperit &
Eline etenim fide Deorum gens, terra mari-
que potest, sed confidit Solvorum milibus
barbarum frondes inhaurire: Uagrum mi-
hilominus infecta crudelitas, transgressa ter-
minis Mortuorum, quos sibi non longe ante im-
pla ululatu fecerit & plebsque provincias re-
gal hys fitro & igne longe laqueo vastavit &
Dicit autem, quibus huius mali materies, narrat
deficit. Tunc Rhenus Occidentem versus no-
bis omnia rebellavit. mi. Ipsi certe regni alibi
augusti principes in hys viciis penè irremedi-
biliter ferociter. Quae omnia vel referre, aut
narrare n, nemo. nisi percipit virtutis & Regulari
preditus industria, possit. Sed post aliquantum
temporis abitus iam per gratiam divinam in-
vafit extraneos, ut nihil unquam eis esset firmi-
tudinibus: tantus nebul colliguit domesticos,
ut nihil unquam in quolibet potentissimo ro-
go conjuratus videretur.

7. Et tempore generali regnum proles, antea cunctis quatuor habens, libenter litterarum studiis imbuenda, Baldrico venerabili episcopo, qui adhuc superest, Traiectum missa est. Ubi cum ipse discipulibilibet, utpote nobis indolis prae, ingenio fagel profectus, inuissit Nonnartorum tyrannibus p per iudiciis officium, aliquantum reflagit, et ecclesie denique extenuatae edificio, quorum ruinae iam existerant, hac occasione restauratae sunt. Ila nulla hie aetatis fagis obsequio utilitate findebat De Ecclesie transigebat. Per ipsum enim, licet adhuc infans, iam Christianus populus, ab hostibus liberi, in Dei laudibus exultabat. Deinde, ubi prima Grammaticae artis rudimenta percipit, licet ab ipso, in Dei omnipotentis gloriam hie fagius rudimenta, didicimusq. Prudentem potius, tralem magistro, legere cepit. Qui ficut est et hie intentioneque castitatis, et eloquentia veritatem praecipuit, et metuetum librorumque elegantissimus, tantis mox dulcedine plectis cordis eius compunctis, tam non tantum exteriorum verborum scientiam, verum intus modum fensu, et fectus, ut ipse dicam, liquidissimum maiori, danti dici possit, audire haurire.

• Putet nullam penitus esse studiorum liberalium curam in omni Graecia vel Latina

eloquentia, quod ingenui fuit vivacem au-
dienter. Nae vero, ut fides, ut dicitur,
affidit, ut verbum circumspiciant affi-
dent, ut illum abunde subspiciant fidi-
tum ab hoc nobili oculo animi eius usque
venit, ita ut munditiam ejus attulerit
fugis motibus, & indelicatam contum-
acitiam studium, eum jam penitus omni
humilitati affluat transire in haec, ficut
serpente est: Ex fluidis fuit intelligitur per-
funda & recta facta opera ejus. Hinc au-
ferit, quod ferevorem animi fui non passus
est aliorum defuisti & levitate extinguit, ut super-
fluis vanique corrumpti colloquii, ich libet,
in quibus fudit, ut quocumque per oculos
habet, incaute tingerit, ut corrigi e, vel
quodammodo minus diligenter tractari,
omino adpernitentia tunc, nichil finis in his,
quod ne pertinet, negligendum ducens, quan-
doquidem, ut Salomon ait, qui munda ne-
gligit, rostrum dedit ei.

to igitur postquam pater ejus, fundato & ad unguem potius imperia, totas humanas ocellas. Octavo filius ejus minor natus, benevolentiam domini meritis, & oculo laetis unclis, magna voluntate de consensu principum regnare cepit consensu ocellis octavo laetis laetis, fecerunt tunc ludibundum circulo ad incantatione Domini nostri Joli Christi : & vir, in quem spiritus Dei ducum consilii flagulare veritas & illos. Cuius virtutes si nos naturam promittit in, nimirum illi praesumptum, & tenacius mianio lucum. Facillit enim laus ejus & gloria, quicquid vel ipsi Cicero sibi promittent in facillit y. Hoc germanum sibi Brunonem, Deo dictum, saltem adolescentium, benevolentiam, ut par sint, & Etholis in palatium evocavit, locum videlicet tam lucidissimo aetate speculo, ubi quicquid deservire per totum genus mundum esset, in studiis liquidis elucidaret. Hoc enim ex omnibus, qui finibus confluxerant, totum quid aliqnd esse videbatur. Nichilominus ad omnia, cuicunque quarebit oppellit, hoc asylum unicum petebatur. Exemplar illi sapientiae, pietatis & justitiae saepe hominum memoriam credebatur. Inade reverti, qui sibi paulo ante domum videbatur doctissimam, robore notati, rudimenta artem, quasi, Nunc crepi, dicentes, aggressi sunt. Cui in leva parva marmille nil saluti, Sibi ab hoc quasi collo tribunali extrinse viveundus abstinuit.

11. Vastud fum implevit Dominus spem
spem spem et intellectus. Nec sufficit et in
geophytophany cordis sui colligere, quod in
prompta habet: pergrum insuper conductum
enigmata, et quicquid philosophicum tenebris
fensibus remotionibus finit, hoc unde-
cunque contrahit. Obliuiscitur dux septem lile-
rales artes, ipse reuocet. Quicquid Historiae,
Oratores, Poetae et Philosophi novum et grande
percepisse, diligenterque edidit doctoribus cu-
jusque linguae perfratibus est, et ubi ma-
gister excellit ingenii velocitate, ibi se de-
dicatulum praeiit humilitate. Septe inter Gro-
corum et Latinorum doctissimos de philo-
sophia sublimitate, non de cunctis in illis
horum disciplinae subtilitate diffantes, doctus
Interpres medias ipse comitatur, et dispensat
ad plausum omnium, quo aequali minus a-
maverat, famulatur. Non enim examen impro-
bum in illa coelestis trinitas, tunc quicquid ex-

A h An hac, veritate salva, de Henrico
Ampie, Brunonis pare, hic tradatur, di-
juicare poteris, qui Reinaldus continuatorem
ab anno 920, quo Henricus regnare incepit,
usque ad annum 925, quo Bruno, ut in Com-
ment. pravin nam. 21 & seq. ostendi, paulo
ante xiv Mail diem natus est, evolverit.

i Sur. & Leib. editio: Inter civis etiam de
conspicis & reperit.

k Surtas legit: Quos tibi longe ante impia
usurpavit licentia; sed codicis nostra consonat
Leibnitiana editio.

l Qua bella & quid felici exitu contra
Danos, Sivos, & Hungaros, qui vert, et
hic dictus, Morehenfium seu Moraviam ter-
minat, cum laetis, quoniam aunc processit,
transierit, plerisque Henrico Aucepi sub-
jectas provincias vastabant, princeps hic ge-
ssit, annalis Saxo ab anno 920 usque ad
annum 926 continet exponit.

m Lotharinge regnum, & qui hic sermo
fit, Henricus Aucepi post comitis Odaui mor-
tem filii ex eo, quod, quemadmodum Wiltkin-
dus lib. 1 docet, Arnulphus imperator, qui post
Caroli Crassi exaudivit obitum regnum illud
sibi vindicavit, comiti isti 12 in beneficium ran-
summodo concessisset, debere concedebat; cum
autem Carolus Simplex idem regnum tunc re-
tineret, Henricus la Lothariefse, principi illi
adhuc tenet, et post etiam, cum ab eo defectis-
sent, arma marte, nec cessavit, donec eas ad
se sibi, veluti legitimum suo principi, subji-
ciendas edigeret, ac intelligit ex lib. 2, quod
de Henrico Wiltkindus & annalis Saxo me-
morat producit.

n Surtas & Leibnitius: vel fante.

o Baldricum Traiectensem, non ad Mosam,
sed ad Rhenum sua Ultraportensem episcopum
hic designari, evincitur, quia la Comment.
pravin eum 12 adduxit, cumque is antea sit,
qui, et ibidem dicit, usque ad annum 977
vicam prostravit, cum adhuc, cum Sancti no-
stri Pictam Rugerus constitueret, in vi 12,
ut li hic indicat, existeret superstes, fuisse
eum ante annum 978 conclamatum, est ma-
nifestum. Nec minus manifestum est, Baldri-
cum tunc, cum Bruno literis imbutus Ul-
trajectum missus ad eum esset, episcopum exis-
tisse & id anno circiter 929 accidisse. Ad
Comment. pravin nam. 23 & 24.

p Surtas & Leibnitiana editio: Tyrannis.
q Familiarem etiam Brunoni existisse ejus
biographum, hinc parum Commentarii pravin
num. 12 evincitur.

r Praverb. 24, f. 25.

s Surtas & Leibnitius: Huc accedit.

t Idem: Corrigitur.

u Eusebius. 19, f. 1.

x Apud Surtas legitur: Octavo... regnare cepit
anno ab Incarnacione Domini nonagesimo
tricesimo septimo; verum codicis nostra consonat
Leibnitiana editio: Surtasiam autem lectionem
de Rugero non esse profectam, vel ex eo li-
quet, quod hic, quemadmodum quia Comment.
pravin f. 2 diffinit, dilucide evincant, eam
anno Christi 965 conjungit trigessimum regni
Ottonis annum, qui, si Octo anno demum
927 regnare incepit, non tum dista Christi
anno 965, sed, ut caputuram patet, parum
eum anno 966, & parum cum anno 967 fue-
rit conjungendus. Ab eadem itaque, qui transla-

Q. 11. 11. 11.

tionis S. Eusebii librorum (Comment. pravin
num. 15 videbitur) in Sancti nostri apud
Surtas Pictam laetis, Imperialiore anonymo
fuerint haud dubie praestitum jam data, quibus
Octo regnare anno 927 incepisse asseritur, et
distans Surtas verba profecta; it eadem his-
toriam illam & sequentem (Sancti nostri apud
Surtas Pictam cap. 27 conside) hinc veris,
Centesimo octogesimo Domitico Incarnacionis
octavo lustro (id est, nonagesimo trice-
simo septimo anno) Centesimo tertio Indi-
ctionum circulo, regnare cepit Octo, in-
cepisse conspiciatur, sequi, si hic eadem, quae
in Historia istius auctor, modo assignatam &
Rotgeri regni Ottuniani initio centesimum
octogessimum octavam lustro exponeret, opti-
me fallarum rates, et eadem ipsa id factis Ot-
tonemque adeo non centesimo octogesimo octa-
vo Domitico Incarnacionis lustro, sed anno
927 regnare incepisse signavit, non animad-
vertens, & Rugeri annum Ottunianum trigessimum
eum anno Christi, et mox docet, 965 con-
jungi, hincque conspiciatur esse, ut li Sancti
nuestri biographus, non ab anno 927, sed ab
anno 926 regni Ottuniani initium repetat. La-
strem quingens annorum est spatium, eumque
ades 188 & Domitico Incarnacione lustro ad
annum 920 deducant et postquam illorum
annos, inter annum 925 & annum 926 in-
terceptos, et pravin tam annum 926, quam
annum 927 completatur, centesimum octogesi-
mam octavam & Domitico Incarnacione lus-
trum, & qui hic Rugeri regni Ottuniani
initium repetit, non aspicit, quod minus id ille,
non ab anno 927, sed ab anno 926 reperisse
credatur; cum autem sic habeat ac pravin Rugeri,
in quo Octo anno 927 regnare incepisse
asseritur, tenet sit terto, ut jam docet, ex
Interpolatione istius, nullo plane modo, quia
li Sancti nostri biographus regni Ottuniani in-
itium ab anno, quo Henricus Aucepi, ejus
pater, vixit, 926 repetat, est dubitandum.

Nec quidem, et stritit loquendo facere debuisse,
ab ipsa eadem, quod hic princeps obit, anni
926, ut in Comment. pravin nam. 18 & seq.
facit est videri, die v. Iulii id factis; verum siccutus
est morem, et nonnullis eadem asserunt Ottu-
nii Diplomatibus, in quibus regni principis
hujus anni, non & die v. Iulii ejus emortuall, sed
ab eadem, in quem hac initidit, 926, ut in Com-
mentaria pravin loco max dista monuit, et
Benedictini Diplomatica nova auctores tam,
5, pag. 751 recte observant, initio numeran-
tur.

y Ottocum I, & rerum gestarum magni-
tudine Migni appellatione mortis condecoratum,
principem existisse auctores omnibus asseru-
tum, nemo sane non fatebitur, qui fecit x,
quo ab anno 926 usque ad annum 927 regna-
vit, historiam apud scriptores passim obvia
vel persundit evolvit.

z Cum Rugerus, quod Israellem Scorie
nam (distat de hoc in Comment. pravin nam.
31 & seq. videbitur) de Sancti nostri respondisse
hic narrat, sese et ipsimet, quibus datum fue-
rat responsum illud, audivisse, distatit indi-
ces, ita iterum, sese & Sancti nostri auctore
haud longe existisse, non obfuit prode; ut
magis magisque mirer, cum anno demum 1040
claruisset, & Surtas asserveret.

la. distat. 27, f. 21.

Euseb.

11

quid hic scriptis confingere necesse non est,
quoniam quidem illarumque factu non me-
moris recens est, nec in eius populo de eo lo-
qui debuit omitti, qui veritatem et fidem
amavit. Quidam tamen de his, ut pluplimum,
propter eximiam et infatigabilem plurimum
firmitatem, silentio tendere non sinit.
Impossibile nonne est, tanti viri gesta, per
seculorum circuitum prodicere evolvere,
discere factum laudibus magna eius mita-
ta consequenter attollere, quo longe lateque,
more praeclarissime apud, in Christi bonos or-
dine esse possit, beneficiis et opprobriorum
inimici succubant, colluctant.

2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841

22 Ita magnanimitas regni Lotharii populum ad pacis filii propter devotum, aut crebro bini imitatus, sedere universum loci, teneat posse arbitratibus. Sed postquam illi per illi filius pacis, eulias ecclesiarum Dei pervigil, intermiser, dici non potest, quanto merore sint afflicti, quanta desperatione incepti sui periculum obiecti sint, qui utque in hoc regno erant pacis inimici, sine blasphemis, maleficia, probrum & multitudine impietatis tractantur. Sive mentis est incideret

fit, ut quia pectorem non corripuit, nec ulli modo ledendi potius fecerat, gregem filium ab ejus amore, si qui daretur, inuoluntati insuati profluit, his mendiciorum ostentis auerterent. Docti namque & magni viri inuidiam promereri debent, habere nolant. Et tempestate ab imperatore & exercitu ejus obiecta est Magonia, urbs nobilis & opulenta n. Erat enim reuera hostibus & infidelioribus regni o: & ubi vixere solebat sinceritas religionis, illic maxima contulit fentia defensionis.

lis viri communiari vellet. Atq. verò. & per omnes, quoniam coribus divinis gratia infusa erat, potentem ordinatum à Deo venerunt imperatorem omni devotione sequi, tutorem opum, vindicem fœderum, linguarum honorum: ipsi etiam, quibus domi sua res familiaris, conjuges & liberi curæ erant, non pauci de filiis suis quomodocumque dulciter exierunt. Neque aliter huius viri merita estimabant p. Nos interm hinc Dei laudare reliquimus, & à diviticulis ad amplexum redeimus.

24. Novum in lingua Agriprinu civitate eadēdem, & designatum antistitem imperator ad novum invitavit confidit, expertus quid ante hanc intencum et eorum mente linguas possit. In varias alitnditū silentium favor, & propē erat meritis credentur, hactenus. Audire hoc erat frequentius etiam ab illis, qui in castris nostris militabant, laudare invicemque pariter gloriantur, peccare in eisdem intencum castris, quod ex aliis & nominis invicem, hunc sibi laborem afferunt : & quodammodo non inter hostes quifcumque tunc domantur, verus est, qui militum regum blasphemiam, in Histrum fructum eius Bauvariorum ducem & ostentum inclytum, barbaris & omnibus sa incipit gentibus, ipsi eum Graeci fœdissimam, eradicant inchoate cultum omnem & meliorum retroqueque q. Reverti autem quo quis melior, & ad conservandam imperatoris & regno eius Bilem promptus erat, hunc, m. m. ex. m. habet.

29. In hoc amplè lacerantibus & perforantibus oculum, Bruno glomus & prius. Del operis prefat, semetipsum spem libenter conjecit, nec deinde corde, nec latib. dolosè cuiusdam ocellum in prebent, non diluatur quasi illet, non limatur quasi notet. Ita neque alium s'clere autem in quod, neque alio de se falli ipse confitetur. Pius traxit dum terga et oia rehellum si quo m'is nullis si utensse famulanti et & doctore possent curat summi, utium autem diffrens medicinam, donec pa. saluti non diligenter expectaret, qui sibi hoc infamis nudi a pollicetur. Est in ea conuersione princeps, imperatoris filio. Lindolphus, emic clurus & spectabilis adulescent, qui non solum a conservanda, verum etiam exorta p'rie morboque victorie fuisse, si fidelibus minime credidit, & heres esse, non proleat, voluisset, sed quantum festinus diti, patero non meruit obdine consilio, contigit filio secundum veridicum Solomonem sententiam, ut heredes, ad quem festinus in principio, in novissimo beneficiis cunctis r.

16 Et quæque verò plenius consiliis, fur-
tibus et jam defunctis, ut diximus, facienda
Domini, dolens de contemptu nostris, de in-
fidelis nepotis, eundem, accepta fide per ob-
sequium, in causa belluano animo veniens et
adulchum, ut ferret, de turbis forasum, in
aliquo est: Idcirco juvenis remanens, quos
tunc tulit, clarescit, quantum tibi cuique
confusus, si ammonitionis: max verba in re-
flecti tu ferretis demeritis. Tu namque maxi-
ma gloriosius peris tu curis, in nobis gloria,
quid nobis sperandum relinquit, si capium
nostris veris alienaris? No! relictis honorandi-
bus per gentioris tui cunctis, quoniam te con-
trahere, cui te injuriis mitti. non excedit

Essee 2

Name _____

A Rot-
-millen.

১৯৭১-৭২
 ১৯৭২-৭৩
 ১৯৭৩-৭৪
 ১৯৭৪-৭৫
 ১৯৭৫-৭৬

John David
re: William
George Scott
last respon-
der on Jan.
Arrows -
please let
him know.

Magistrală,
semples
fals per sta-
bile, acce-
nta, agra-
tura, o apla-
ne grand

nasce a
pa. - in
de, ma
contraria
confine
San. - de
di via t r-
darsi agn
frangibil

anagallis
arvensis, d.
fruticosa, com-
munissima
in rebus
agricolis.

de capitis erit
sic pro parte
non accipitur
et ad finem
ita.

774 VITA S. BRUNONIS ARCHIEP. COLON.

A. 774
ORENO.

te Brunonem ante anni 913 deservit quartam Mai diem Calaniensem cathedram hanc ostendisse, perspicuum vel ex eo sit, quod anno 913, et mox dictam Mai diem jam proventus, doudleium adhuc episcopus sui annum nominavit, ut Rotgerus per ea, quae num. 62 scribit, non offensus prosit.

n Com scribit ad cathedram Coloniensem prout ante Bruno, quod et jam dictis anno 913 circa Julii latum solum, jam fuisse promotus.

o Moguntiam nimirum, hanc prociat à Rhodi & Mani confuscatibus fiam, quae non tantum, ut nunc, fide archiepiscopi erat insignita, sed & Francis Orientalis, at in Commentario prout plus semel monui, consuevit metropoli, Ludolphus & Conradus, qui ubi causis, in Com. prout num. 49 & seq. expoluit, in Ottonem conspiciunt, cum sequentibus suis tunc tenebant.

p Archiepiscopus Moguntinus, de quo hic loquitur Rotgerus, erat Fredericus, ad sedem illam anno 917 promotus. Ille, qui non semel Ottonis inimicus vel sepe aperit iunxisse vel certe atqueque fuisse videtur, Conrado & Ludolpho civitatem suam tradiderat, indeque, cum ad hanc obsidendam certo veniunt Ottonem, intellexit, ad Brisacensem castrum, latibulum, ut Reginaldus continuatur ad annum 913 loquitur, Imper Deo regique nobilitatum, sese rerum curantem illdem expellitur receptum. Hoc agendum, quam Fredericus tenuit, ratio ista et ne vix quidem excusari, et apparet, potest, neque vero illam Rotgerus, uti quae hic scribit, suis producit, approbasse videtur. Extensio et interm, quae Fredericus toto episcopus sui tempore in Ottonem egit, aliter in suis in Schannati diocesi & Hilarachum Fuldenstem Anmady nom 61 Ekharus; verum, est quid in Fredericus pietate & vna celsitudine praestitisse videtur, morbo tamen, ut rite omnibus, quae de eo tam ipse Ekharus, quam Wrikindus alique, ab Ekharo laudant, scribunt, expensae, opinor, vilis fuit, ut à Reginaldus continuatore ad annum 914, quo archiepiscopi illius morem narrat, pronuntiator, Reprehensibilis, quod fuit vel unus regis inimicus emerit, ipse se illam locutionem appoluit.

q Car id faceret, colligi potest ex illis, quae Reginaldus continuator ad annum 913 scribit. 1 Prover. 20, 1. 21.

r Quod de Ludolpho, in patria sua castra, fide per obsides occupat, veniente, Rotgerus hic narrat, versum illi illud ipsum est, quod de Ekharo, in obsidem, quo illic ex arce Moguntiae a duobus circiter mensibus obsessi ad Ottonis castra recessu pararet, obsides dedit, Wrikindus refert. Ad Comment. prout num. 54.

s Otto nempe, qui Ludolphum, Editha, matre sua, priore aetate sua, anno 947 et vixisse fuisse, hanc suam, ut Wrikindus sub ill. 3 initium docet, coexistens, et etiam sic, ut Frodoarius in Chronico ad annum 913 testatur, iureiurando à magnatibus suis promitti curavit.

u Arnolds, de quo hic sermo fit, erat Arnolphi sui Arnoldi Bavariae duci, cognomine Mili, anno 938 defuncti, filius, qui cum ubi patria ducatum sui non colatum Ot-

toni esse insensit, facile huius talentis, potestate, quom ad Henrico Bavaria ducem, cum is à Bavaria ad Ottonem, Moguntiam obsideret, cum militibus Bojovorum castra discederet, in Bavariam, veluti Arjos pietatis comes, acceperat, obitus, sese adiunxit pietatis Bavaria, regni nomine à Rotgero hic distilla, arces ut imprimis clarum adnotum ad Danubium, quo Rulpho seu Reginaldum, vernaculo Regensburg vocatur, Ludolphi nomine occupavit. Comment. prout num. 57 videtur.

x Quale celsiterit, quod Otto tandem accepisse hic dicitur, patet, nequam invenio expoluit; Verum unum è patris conditionibus fuisse opinor, et Otto, trans Rhenum digressus, liberum Ludolpho permittens ex arce Moguntina egressum. Ea fides sententiae, quod, cum in modo, quo Moguntia obsidibus fuit soluta, Wrikindus à Rotgero & anonymo Vita S. Ulrichi scripserit, ut ex illis, quae in Comment. prout num. 57 & duobus seq. adduxi, sua est videre, discipet, nihil omnino, quo illi ad posteritatem in conciliam cum Wrikindo utrumque adducatur, superesse videtur, quom ut Otto, cum ad Arnolpho Rulphum alique Bavaria arces pro Ludolpho occupavit, intellexit, Moguntia obsidum fuisse Ludolphumque, qui tunc è civitate illa egressus Bavaris, ad Henrico defensionibus, eandem, licet in Bavariam, Arnolphi illi sepe iudicium, erigueret, stentus eo esse statuitur.

y Fuisse Brunonem Lotharingia non tantum ducem seu gubernatorem, verum etiam veluti archiducem seu supremum gubernatorem ab Otone pro Moguntia obsidum eo prout, ut in Comment. prout num. 60 ostendit, anno 913 sub Septembris initium constitutum, Rotgerus hic prout; verum est si habes, Bruno non tantum non archiducis, sed nec, tunc et in Comment. prout opinor sum, ducis tunc sibi, ut apparet, ascriptis. Certe in duobus, quorum altera apud Martenium tom. 2 v. 1. ram scripserit, altera apud comitum Martenium veterum Monum. Collectionis amplissima tom. VII. est, Charle antiquis, Brunonis nomine signatis, sibi hic Sanctus noster archiepiscopi, non autem vel ducis vel archiducis titulum assumit, nec istam, in quo situs faciat, diploma aut monumentum antiquum laudent quod; cum eam se habeat, non fuit sane, cur ex eo, quod Chronici Belgici Magni vultus alique scriptores antiqui Brunonem attribuant archiducis titulum, fuisse hanc ab Episcopo Sancto nostro ascriptam, Martenium inferret, ut in Comment. prout § v ostendit, simul etiam probat, Brunonem hanc merito, quod regnum Lotharingia gubernandum acceperit, à Metronio reprehendi et veluti, qui prius ex episcopi ducatum sui principis politici monas sibi contulit passus sit, perperam tradit. Bruno quidem, cum antea Colonienfis episcopi non iure gladii, sed tantummodo iurisdictione uti esset barati pastoralis, politiam in ducatum suum potestatem iusque gladii & ordinis et ad successores suos transmissi; verum aliarum ducatum episcopi fuerant jam antea in hanc partem potestate ac iure gavisi, ut in jam dicto Comment. prout § v fas est videre.

A. ROT-
ONERO.

In quoniam
terram
gert, Gal-
bas
bari, in-
fampant.

adul-
brant, fape-
perculi
contrariis,
fola placida,
quo nulla
vis frangere
poterat,
conquiescit.

adul-
fua Anpe-
tro Pajam
ecce oram
reddis,

776 VITA S. BRUNONIS ARCHIEP. COLON.

patris familiaris operibus & summis preliis, lu-
ceram ardentem, boni videlicet operis exem-
plar, in manibus ferens, ad ea, quae Dei
sunt, alios volentes daret, alios nolentes tra-
xit. Sed inter haec humani generis antiqua pos-
sit non cessare invidie suae vires per opera pi-
doloris, iam in bona spe germinantia, longè
latèus diffundere.

18 Nam cum primis Lotharii regni po-
pulus, multimoda magni huius Viri exhorta-
tione vix tandem inductus, blanda simenta pacis
valde sibi infecta tementaret, & iis, qui sola
civilis dissensionis curam sibi aliquid polliceban-
tur, assensum in sui perniciem ex parte pluri-
mum prebere respiceret, sava Ungorum gens, &
quidem nunquam terra nostra sensu barbariem,
a perversis illecebris civilibus, transiit Germaniae &
plenaque provinciis Galliae, cui iam olim no-
bilis Frincorum populus iniecit, omnia ferro
& ignibus vastatae fere totam insudit. In hac
arbo Cuno, qui prius dux erat egregius, cum
suis sequacibus militavit: utrum ad hoc, ut
oculo suo, quod in vultu Dei Brunonem, boni-
tatis caritatem manifestissimum, concerneret, hac scilicet
crudelitatem faceret, an ut, quibus posset,
in tanto periculo subveniret, incertum: sed
illud prius, latius opinione diffinivimus est.
Nam & ante eorum cum dum quoque fraudulen-
ter, qui vires deferrent, testant, ita ut
M-tion urbem opulentissimam dolo invaderet, ipsi
Colonie & ceteris regni mansionibus sus-
pectum se faceret, proba iactaret, minas ef-
funderet. Et postea aliquantum de pueris in hac
ecclia: qui dudum erat, immanitate perma-
nit: nihil reliquid intercepit, quo locus in
populo nostro per fronsentiam ductoris sui pa-
cium dissolvere se posse putaret.

19 Homo namque erat paulo ante furemque
fretus, summaque potentia, sed ignarus, quo
modo foras rebus an conveniret. Haec quoniam,
postquam abusus est, perdidit, in bonos
ultra modum impetitus sevit, ut a viciis
suis consuevit semper ita, Deo dispensante, re-
pulsus est, ut hoc cum non leviter posite-
ret, quod magnam facinus tam levitate ag-
gressus est. Percrevit autem in omnibus Sacer-
dotum suo & pio Provisorum populi sui miserum
& miserum Dominus, & ita omnia ordinavit,
ut absque bello & humana pernicie maxima
sepe pericula sedarentur. Inter quae frequenter
ipso interitus non secum intentus legit, sed
de maximis quibusque rebus, quasi curam
infinitam necesse, disputavit. Hoc apud Tre-
verim, hoc in Alstatio gentibus & populis in-
notuit, quanta constantia & securitate animi
fui, inconstantes & temerarios adversarios
motus redarguit, cum cor, qui in alienis se
fortissimos dabant, in propriis tam imbociles
esse monstrabat. Et revera quos nulla un-
quam acries, nulla infelix a periculis, hos hu-
jus Viri pietas imbeciles & timidos faciebat. Con-
silio namque & bonorum hominum multitudine,
non scilicet, timentas fuit, & quod nemo
hostium tam acriter vigilans ad perniciem,
quam ipse ad salutem. Fama autem & multi-
tudinis iudicio minimum motus est: suo sibi
pauca usus est, & in quo recta probavit, non
ut sibi, sed Deo placeret, optavit.

20 Inque, ut paucis multa comprehendamus,
plura omittam: intus & foris, domi militique
inductis Doctrinae Praeceptorum animi ipsius, quam
corporis variis, tantum contra pestilencias &

inquietas tantumque vix etiam fuit plerumque
periculo decernavit, ut nonnulli quoque ejus
fama quousque pervenit, bella sedaret, pacem
formaret, studium in omnibus bonis artibus
firmaret, sanctae religionis & salutaris quies-
centis gratiam annuieret. Quoniam igitur humilis
iste pollicebatur & meliorum ardens emulans
charitatem fervens Domini Beato, secundum
dignitatem sedis suae, Romane quoque sedis
& apostolice benedictionis privilegio debuit in-
firmari, & cum eis pueris, qui tractum a
beato Petro apostolo finem servare n doctrina-
nam, Catholicae fidei integritate in vera con-
fessione & irrevocabili veritate predicationis u-
niri, synodicam suam episcopalem o per Halama-
rum, venerabilem monasterium Fuldenis abba-
tem p, Roman ad Agapetum, mire sanctitatis
Papam q, direxit r, in qua, cuius spiritus esset,
& qui pulchre ab oculis electus, a Domino
missus esset, innocens f, appellandusque est ibi
concor & concivis Apostolorum, princeps &
propagator Domini preceptorum. Legatus huius
cum magna mentis alacritate reversus sui Pas-
tori, cui antea gratia collata erat secun-
dam proprietatem oleum gaudii pro laeta t, tunc
attulit pulchrum pro spiritu mentis.

21 Spiritus namque Dei cordis homini, &
sacramenti huius insignis virtuti magis quam
his quae visibiliter geruntur, immo divini-
tatis inspicere, ut erigeret eum suum in speciem
vel gaudium gloriam, ne trahatur in eo,
quem sensit manere, labore. Cor enim, quod
novit amittitatem animae suae, in gaudio e-
jus non miscetur exareat. Sapientia hinc
verba sunt a. Legatus ergo, ut loqui cepimus,
Romam rediens, bonum maxime Canoniam
ferre acceleravit, potius sacrae habuit, ab
universalis Pontificis missa n, prebendam ju-
gam Domini suae, & omnes ejus leve, & i-
psam, quod sub eo dispensatur, iunctis mini-
sterium, quod verba Domini testatur, di-
cens: Qui melior est vobis, et minister
vester, ferens simul reliquias de proprio corpore
S. P. n. alioque martyris y, & privilegia,
Apostolice sublimitatis auctoritate traditum,
quo & eodem pullo preter consuetudinem sa-
cerdos Domini, quoniam vellet, ibi permis-
sus r, & concessis omnibus, quae petebantur,
ipse pre magnificentia virtutis ac sapientiae in
participationem ejus operis, & prope in concessum
tante dignitatis admittit ad. Propere
in occursum ejus laeta civitas, undique jubé-
bas accurrit multitudo, conveniunt in sub-
urbio prope antiquum locum, ubi ecclesia ejus-
dem preciosi martyris erat inculta adhuc
& ruinae proxima. Ibi deposita sunt grana orae,
deinde suo quoque loco reposita.

22 Monet nos hic aliquantulum immorari
festivas ille, qui postea in brevi prope adior
factus est funeribus, ejusdem loci occursum. Ibi
venerabilis ille amicus primo, ibi postremo,
semel laeta, semel lugubris carnis susceperat
est Corpus enim religiosi & Deo digni sacer-
dotis ibidem sepeliendum, collecti sui insignia
non amittit ac, quae tamen spiritualiter, & ideo so-
liciter, ut credimus, anima secum vexit. Ar-
chano itaque Dei omnipotentis consilio pro-
fusus est, ut idem locus ad declaranda sancti
martyris merita, prima hac occasione illu-
stretur, & talis feret, ubi vir ille Domini
pacificus & amabiliter humilis, postquam o-
ligeret sub ejusdem pii martyris patrocinio tro-
mendum

passum ab
hoc per
gatum suum
accipit, al-
lucitque sibi
hunc per
hunc Pan-
dolphum.

hanc mat-
pud mon-
strem.
Sancit ha-
jus non ne
infernam p
condit.

ad

A mendi Iudei diem, et future refulgentium
 gloriæ examini prebuiat, et, ab utraque in
 quatuordecim molesta remotioni, fratres in Iude
 divina perperies et solliciti, sub nonnullis
 regula discipline, Domino servit iustitiae et
 quibus abstem prepositi, nomine Civita-
 tum; sue videlicet professionis forumum
 et in lege Domini, sicut hunc decuit ordinem,
 aptissime erant. Cui ostendit hunc breve
 comminutionem de Occidentis partibus scriptum:
 Ut sit, quod vocat, cum, gentilibus ne de-
 genere. Id ferio triumpho, ut non, frui prius,
 antiquetur, sed de virtute in virtutem et ce-
 lare, naves.

41 Nunquam illi civilium negotiorum occupatione destituit est (ad quem cum non confiteretur, sed populi accessio stravit) ut antea illo ad omnia virtutibus non vigeret, in eorum religionis præceptis & lectioni, in eorum studio mori videretur. Ad laqueum exitum suo & crebro monitu accendit omnes penes, quos præ oculis habuit. His vero, qui hoc non ambunt, vehementer indoluit, eosque, sicut alia familiares essent, a ferocitate & amico mentis loco, ubi se fieri licebat, & idem dilucidius, solebat exhortari. Quod viri periculum fuit rebus suis, & consueti, hoc præfentem temperant, potentibus iocundum & viderum ille debere. Unde si quando suis contra quosdam modo reddidit, quod non debuit, excessum suorum modicum sicut plerunque lagore deservit. Vitan præfentem & dulcem metuit, & avarum expertus est: de vita vero, omnis flos civitatis & linguarum ignara, habet dubium, unde ante omnia plurimum cogitavit, qui de tam luculenter multationis & cum familiaribus, & comen, sicut fieri commisit diffundit.

44. **I**uvenit ut erit omniq[ue] popu-
lum, sedes dicere, dissolvi vellet, tan-
tum ut cum Carisio esset. Hinc laeti na-
stique, suspensa fere continua, fertur or-
ationes & singulas, in ipso etiam lecto chi-
ras perferentes, ut testatur, quot ibi minus
celare poterat, etiam dum laere volebat. Quo-
tidium diem mortis possit ante conspiciant
dicunt. Quotiens illi hoc vocis quoque ordo
præcipit, quod cetero maius est? Quotiens
audivimus cum vehementi gemitu præcipisse id,
quod futurum, non tamen sine gravi trepidatio-
ne, speravit, ut altissimum mundi huius nau-
fragium, in Dei sola misericordia tutum, eva-
sisset, & in locum tandem sanctioris litæ
conversisset? De asparum uolammodo putabat,
ut quasi mortem suscipere totam, quod ei in
hujus mundi deliciis contentum. Teles fu-
erunt conversionis ejus quæ plurimæ: quo-
tidium cum in secretis corde contrito & spiritus
humiliato persequeretur, mirari solus poterat,
quæ interser-

45 Nam ille popularis, plerumque quasi foliarius visit. Mucron dicitur inter convivia insidiosis hector ipse frequenter ablatum. Miles & delicias vestes, in quibus nutritas & ad hominem usque perducitas est, etiam in domibus regum multitudine accedunt. Inter purporas mimiferos & mitiores fuor, auroque nictos, valem ipse tunicum & rutilicamas uvium pulvis indurit. Loculi delicias vehementer appetens est. In balneis cum lavandis cutique nitorem querentibus vijs alienando lotus

est. Quod eo magis mirum est, quia ab ipso
cunctibus ejusdem mundiciis & pomis regere
educatur est. Ille autem per tempore & loco,
modo pilam, modo thesauris egiit, ut & laudem
hominum subterfugeret, & tamen subtiliter
exemplum hac agendo preberet. Multi e-
nim verberis, plura exemplis proficiunt peritque.
Atque mites & humiles nimis humilior, con-
tra introitus & clausus nimis vehementior sunt.
Huc tenerem, qui beneficio obligari non pos-
sit, indigena equè & alienigena formidavit,
& rebo convenientius quæ ordine omisit, ad
quem magnificentius eius fama pervenit, primo
cum stringo. nobis conficiat gratia.

45 Sanctiorum corpora acque reliquias & quolibet munera, ut fuit patrocinia cumulare, & per multos populos ultra etiamque has celebrante gloria Domini propagare, unde etiamque colligat in loca & remittere omni famula & operaria copiosius preparavit (7). In quibus si quisque piara esse dicenda, si puerum per ista compendia. Invidia sunt hinc invidia fides, quæ non sua, sed quæ sunt Jesu Christi, quævis. Basilicus & cætheram sua fuit Perri quæ diligenter, quæ iustore, quæ gratia Colomian, alteram Metti, alteram Romæ adjuvunt, omnia norant; in cuius bonæ dæmonique honoris illam mirabiliter ampliat, quæ de palstra pulcherrimam fœcit p. Inclinet & preclare fuit martyres Patrochum, Editham, Privatam & Gregarium, quorum fides fuit permagnifica, mentis gloriæ, patrocinia tuta; Christi fidei sanctæ Pantalæonis, ut jam dicitur est, preciosa reliquias, quibus se pueri spec alius delatavit, usque easdem gratissimas & dulcissimas pignora ad sanctissimum hunc ecclesie sedem miro amitu variis de locis attraxit &c. De translatione beati Evagristii tertii ejusdem fœdis antiochiopi quæ fœdum fit hujus p. Provisions deputatio, illi plurimum notum est; quæ in ecclesia beate Cordis virginis cum hymnis & aliis laudi celebratione repositum plebs religiosa in venerit & cultu, ut prædictum crederes beneficiis largitoribus cotidianis obsequia mun-

47 Certe, que tam brevi tempore fuisse ecclesie filii, obiectum contulit, & dona salutaris, pensari nequeunt, cumari non possunt, que et omnibus postea manna pignus de terris religio affectu de animo emergunt, quod cognoscunt, quod fuerant erant, ut pro brevi tunc dicunt suorum, gregi illi commisso ovis perennit confirmaret. Quo tamen itaio si curare postulant, ut de illis, vix abducta sunt, desiderium, & illi, quod abducta sunt, ampliusque gaudium: quatenus uariis bene uolunt Christi, qui est in martyribus, immo quod ipsi sint, licet diuersi affectibus promouant, & illi vixisse appetant, quod neglegunt: & illi perpetuo venerantur, quod ad & immutari eis grauebit. Non qui necesse bonum amare, quod habet, illi abducit ab illo fuerit, dicit fatis bonum amare, quo caret: & habet illud, dum abest, tridit illis in memoria, quod ipsi inuenerit hanc in presentia. Impletur eis hoc modo Euan-gelium illud, quod dicitur: omni habenti uidebitur, & abundabit: ei autem, qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo.

*Secrez relia-
quies unde-
campus
latine e flau-
d e conpar-
re*

ff

E

66

42

F

fiorent, me an
haa an: i v
ad qaa de
vay: aay
de a ha
mar aay
aay aay

天南

a Ante undecimam scilicet, quæ Sancti ele-
brunen, anno 955 circa fuit initium factum,
proxime excepte, Octobris diem, uti in Com-
mentario proximo num. 75 luculenter ostendi.
Opus quidem istud hanc in finem allegatis
proest, Brunonem Colonia Agripina, quo
fuisse Agripinensem conculator, ordinatum fuisse
episcopum, & tamen apud Marientum tom. 2
Veterum Scriptorum exstare chartam, eam illa
in posteriori istius civitate anno 953 die O-
ctobris ultima concessam; verum quid ut fu-
erit esse queat, ut Sanctus, qui Coloniam,
ut ibidem ordinaretur episcopus, Agripinensem
fuisse conculator, eo vel factum atque paulo ante
in Octobris diem ordinatum fuisse, vel certe
haud dubium possit, ita Lotharingie, quam ge-
bernandam acciperet, exigente rerum statu,
fuerit reversus?

b Exat. 18, §. 11.

B c Sicut legit: Timco, ... ne, sicut ser-
pens Enim seduxit altitudo sua, ita corruptus
sensu voluit et cecidit a simplicitate, quæ
est in Christo; cum autem hæc ipso etiam ver-
be, nullo penitus vel dempto vel addito, epist.
2. ad Corinthios, cap. xi, §. 3. apud Apostolum,
quæ Rogerus hic citat, occurrant, Surlana
testis proferat caret auctoritate, esse iuxta, eam
Lotharingie hanc conjunctæ, Rogeriana forsitan
non sit.

d Apud Surlanum & Leibnitium hic additur:
Unicumque filii congruum impertit opus.

e De pace, Ottone inter & filium ejus
Ludovicum fuit anni 954 finem composita, d
Rogerio hic citi Brunonem, Pagius in Criti-
cis ad annum 953, num. 4 existimavit; verum
haud recte, uti in Comm. proximo num. 77 &
seq. ostendi.

f Apud Surlanum & Leibnitium metibus Aquin-
comque, quo sanctus hic perfectus, vocabulum
istud amodo repurgator, librorum tantummodo
offensum, ut sola prior quæ scribitur in co-
dice nostro hic legatur, verisimiliter est fa-
ctum.

C g Opa de Somville & Danielle hic dicuntur,
& Surlana editione sunt excerpta; cessi autem,
cum & ab editione Leibnitiana obstat, Ro-
gerio verisimiliter non sint, haud propterea ta-
men, quæ pro Brunone, quod potestatem po-
tenter cum sacra conjunctis, excusata in
Comment. prox. num. 67 & seq. adducuntur,
sine sua auctoritate, cum eisdem, si ann Ro-
gerus, se scilicet, qui hanc interpolavit, W-
stikheden, Brunonem Somville exemplo excu-
sant, se iungendum.

h Surlan & Leibnitius, omisit, quæ hic
Germania vocabulo subditur, conjunctione &
postquam, quod in codice nostro omittitur, post
voca provincie, commate, legatur: Sava Un-
genum seu Hungarorum gens... transiit Ger-
manie plerique provincie, Gallie, ... omnia ferro
& ignibus vastata, & totum infudit; verum
Falcatus, Leibnitius jam supra scripsit lau-
datus auctor, qui, tam quæ de Hungarorum in
Germaniam sub Henrico Aucupe irruptionibus,
de regalibus huius filii Otzone perturbations,
& Ludolph & Conrado seu Conrado in hanc
conjunctionem et denique de Hungaris per hæc
substituta Rogerus hic & super, quæ hic
infra num. 51 & seq. de pace Aristoditi,

Thuringia optato, compositio atque hanc

secutus sparsim scribit, in Abbatem Loben-
sum Gestis cap. 25 conjunctum in compen-
dium concratia istam ferit, quibus id Ro-
gerus facit, verbis recentis, ibidem Rogeri
textum, in quem hæc obverso, sic reddit: Sava
Hungarorum gens.... transiit Germanie
plerique Gallie provincie, ... omnia ferro &
ignibus vastata & totum infudit; cum autem
Falcatus hanc testioni Surlanum & Leibnitium
non præferendam, & verborum sensus & vel
veritas fideat, fortassis Rogeri exemplar, in
quo eadem, quæ in codice nostro, textus
hic propositus ratione, perperam omisso, quæ
apud Surlanum & Leibnitium post vocem provin-
cie ponitur, commate, legatur, Falcatus præ-
tulit, hincque hic scriptor, voci isti non in-
veniri posse, quod eandem in exemplari sibi præ-
lucere, prout in codice nostro sit, proponebat,
Gallie vocabulum proponi, siquæ id proponendo
verisimiliter locuturum erat, modo jam assignato
textum istum reddiderat. Est quidem, cui id, non
d Falcatus, sed d librario, qui Falcatus post
transcripsit, factum esse, haud inveniri quis
suspiceret; verum, utcumque res habeat, Fal-
catum quidem, quæ hic abbatem Lobensium
Gestis cap. 25. cit. compendio istam
ferit, quibus d Rogerio memoratur, verbis re-
centis, ex Rogerio, non autem hanc illa d
Falcatus habuisse, verisimiliter nihil vel ex eo
apparet, quod, cum Falcatus, ante demum
990, ut Historia Litteraria Francie Scrip-
tes tom. 6, pag. 453 docet, d vivis sublat-
us, ultra annum, uti ibidem Scriptores ibidem
pag. 455 asserunt, 974 abbatem Lobensium
Gestis sit profectus, hæc certe ante annum
975, ante quæm verisimiliter (Comment. prox.
num. xi & seq. videbit) Sancti nostri Vi-
tem Rogerus scripsit, luce publice haud foret
donata.

i Id Conradus seu Cuno, uti in Comment.
proximo num. 74 docui, anno 953 sub Septem-
bris ultimum, Moguntia obsidentem jam soluta,
fecerat.

k Falcatus istius Canonem seu Conradum
quatuordecim pantheis, liget ex istis, quæ in-
fra num. 52 Rogerus scribit.

l Brunonem quidquam memoratum sane dignum
est la Assata, quæ nullum est Rheni ad-
iacens Guiliamque regi medio parens provin-
cia, quæ apud Treviros gessisse, Rogerus
hic indicat; cum autem nihil omnino, d
quidam id forte, vel utcumque quæ colligi,
adiungat, omnem operam, sed frustra, ut rem
oliscende existari possim, impendi.

m Surlana & Leibnitiana editio: inlaxit.
n Surlan, ut sensus exigat, habet servare; sed
codici nostro consonat Leibnitius.

o Hic Bruno electionis sue certorem fac-
tens Pontificem, et simul fidei sua, ut ex
subsequentibus intelligitur, reddidit rationem.

p Ab anno nimirum 927 assue ad annum
956, ut Braverus in Antiquitatibus Fuldensibus
pag. 284 & seq. docet.

q Romanus S. Petri Cathedralis hic occu-
pavit ab anno 926 usque ad annum 955.

r Non ante demum 955, ut Pagius in Criti-
cis continet, sed, quemadmodum in Com-
ment. proximo § vi ostendi, anno 953.

s Id est, significavit.

t Isala 61, §. 3.

u Proverb. 14, §. 10.

CAPUT IV.

Loca sacra conlis & instaurat, gregem & rempublicam sedulo curat, nepotem suum Ludolphum cum patre in gratiam reducit, viros optimos adhibet in consilium, talesque etiam vacuis praestit ecclesijs.

1. *Polium, sacri habito, a Pontifice missi, appellatione a Regero hic distillam archiepiscopis in iurisdictione sit collata signum mti a Pontifice Romano solum, a Durando lib. 3. Ration. cap. 17, num. 3 & scriptore libo apud Caneium in media & infima Latinitatis Glossario ascribitur, deque sacra illa veste, summis Pontificibus, patriarchis, primatibus & metropolitans proprio, Differentiam historicam Theodoricus Ritschius, Operibus ejus posthumis, anno 1724, vol. 6to, inferam, concessit.*

2. *De sancto hoc martyre ad xxvii Julii diem etiam apud nos jam est, potestque, quem ibidem Alti ejus premimus, Commentarios num. 43 & seq. consuli, ut in Comment. pravo num. 118 jam monui.*

3. *Ita sancti Brunoni hanc vltare invertebatur privilegium, cum archiepiscopis, pallio a Pontifice condecorati, raro dimittant, ut eo, quicunque vellent, uterentur, legatur indultum.*

4. *Archiepiscopi quippe cum pallio, quo dignitatis suae insigni a Papa fuerant donati, erant spectandi.*

5. *Ad apud Surium & Leblancum sequentia isthaec vocata Non multo post ibidem, utputa in loco secretionis, inter verbum pectolati & quae hanc subditur, transpositionem & interjectionem reperiantur, cumque omnino, ut sensus evadit perspicuus, regulatur, dubitandum non est, quin libris domitiae ostentatis, ut id codices nostri abint, sit asserendum.*

6. *Quandonom id Bruno fecerit in Comment. pravo, num. 119 & seq. desinit.*

7. *Familierem etiam Brunoni existisse Regerum, patrum ex hoc ejus textu in Comment. pravo num. 13 ostendit.*

8. *Nonne miles hic idem, quod sit nobilis, significat.*

9. *Quod verum id sit, unusquisque facile intelliget, qui Sancti Tissemontem, vita ejus foliandum, evolvit.*

10. *Ecclesia S. Petri, de qua hic loquitur Regerus, hodieque est metropolitana electoralis Colonensis.*

11. *Unde & quandonom plerumque Sandorum, hic memoratorum, itemque SS. Evergisti & Odonis reliquias Sandas noster Colonensis transfudit, in Comment. pravo § xviii expofit.*

12. *Quia post hanc vocem hoc num. adhuc legatur, apud Surium non cessant, sed eorum locum ponitur silentio non duximus suppressendam ac deinceps sequitur proliza SS. Evergisti & Patroci transpositionis descriptio, hic a nobis ab ee, qui in Comment. pravo num. 14 & duobus seq. dicta sunt, et praecipue quidem, quod a Brunonis Vita, codici nostro inferre, debet, omitti.*

13. *Matthaei 23, 9. 29.*

Monasterio, quibus etiam conuicia regum praestit, variis h. h. vel lxx p. n. vel ab aliis parati carat.

*a
b
c*

vitam salutarem ad gloriam fuit.

f

et quaecunque humane fragilitati necessaria videbantur, nec fidelissimos suae administrationis vicarios solliciti ministravit, & praecipue per Apostolorum festa, quaeque in anno occurrerent, singulorum eos domos congruentibus visitavit. In secundis perfrictum Apostolicum agnoscere doctorem, bona providere curavit, non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus: ut cuiusque affectibus sine conditione homines, si Deum quererent, inter eas desiderios aut probari possent, aut erascerent.

40 De ancillis Dei, qui in monasterio sancto Mariae divinae religioni fuerant dedite, deque canonice ad sancti Andream Apostoli ecclesiam transiit, & si qui erant huiusmodi, scrupulum quidem reliquit non modicum, sed illi, quibus mentis acies ita non viget, ut sincerum ejus intentionem in divinis officiis valens perspicaciter intueri. Qui utique si adverterent, non homines propter locum, sed locum a Deo illi propter homines & qui obediunt Deo placet super sacrificium, ferunt foras, oves vocem publicae antire debere, & magis ad rationem acceptumque Deo fore, quod non obediunt, quam quod per propriam voluntatem sequantur. Ubi autem zelus & conventio, ait Jacobus Apostolus, ibi inessantia & omne orus pravit. Similiter in eo, quod nescimus quodam parve civitatis praedictae de regno, ubi quieti & pacis esse noverant, quasi bellum honorum exemplis, & exaltare curavit, ipse scilicet necessitibus praedictis consilium. Quo enim dicuntur nequam, & graviores & prodigiosae sunt compendit praenunt.

41 Quasno autem boni quiescerent, si malorum lauri nemo reliquerat? Miramur peperit illis Deus, quibus hoc magna sua potentia & bonitate permisit, ut de pace & illa pacis suae abientes audirent, quod praesentes nunquam videre vellent. Felices, si bona sua solum in persequutione cognoverant, & patriam cuperent, de qua expelli non possent: ubi beati omnes perfecti, quoniam filii Dei sunt vocati. Tunc itaque per Dei omnipotentis gratiam vir iste fuit, ut nec odio, nec invidia ad persequendum eos, qui tales erant, ullo modo exacerbareretur: nec a misericordia aut parcendo misericordiae aut crudelitate aliquam restringeretur: sed ut pater sollicitus, & verè dux populi Dei, saluum omnium & utilitatem in omni quaesivit negotio, & quos ipse in via Dei duxit, & docuit, ne & perveris seduceretur, & in errorem mitteretur, iterum decessavit. Tantum autem abest a servitia, ut pro his etiam, quibus amurum aliquid pro quietate factum necessarium interiret, ipse frequenter anaret ille: ita gaudere cum gaudentibus, cum silentio flere contrivit. Nam & qui hoc dixit, quendam faciem in intemum carnis tradere iussit, ut spiritus in die Domini salvus esse possit.

42 Igitur cum jam propè esset summa dies & ineluctabile tempus, quo Deus omnipotens, propius terrae populi sui, ultus sanguine terrorum suorum, vindictam retribueret in hostes eorum: etiam ille est ultra modum & omnino intolerabiliter superbia ferocissimus genus Ungarorum, secunda (credo) superbius anni in Jureddu. Sequitur, ut veracissime dictum est, ante ruinam exultavit cor n: ibi coefferant omnes, qui operantur iniquitatem. Praevenerat haec praesentia ammentem beatissimam.

43 In palatio regali, quod in Arnstah habetur, ex integro coadii n, & ex magna iam parte per imperatoris aosti strata suo ejus supradictam conferent. Et revera tribus & linguis innouit, qui Deos diffensionis non est, sed pacis: tantum huius habito operatus est saluum populo suo. Imperatoris quidem spiritus agnoscitur in ipso, qui non erat et tempore exercitum congregandi: sed fiduciam habuit per Christum ad Deum, qui potens est salvare in paucis, sicut in multis. Adierat ibi Canonici jam dux, sed miles, toto, ut puniretur, animo conversus ad pacem, quam paulo ante atreterat impugnat, cilio membra domant, Deum genitibus, ut ferat, exorant, ut si se ejus sancta voluntas existeret, permittit regi nostro & exercitui eius victoriam, cum ab impiis, quibus se prius consueverat, permittit trucidari, ut possit in perpetuum ad eorum consortio liberari.

44 Imperator indici finit lejunium ipsi, quo tunc erat, in vigilia sancti Laurentii martiris, per cuius interventionem sibi populoque suo Iohannem Deum papam esse refugium. Propositum suscepti operis naque expedit bellum, primo sanctae festivitatis alaculo susceptum, vixit vesterino crepusculo, Deo misericorditer dispensante & pro suis pagante, facti scilicet periculum, miserantiam post vixit Canonici interitum, gloriosissimum imperatoris triumphum, regem ipsum barbarorum, duces & principes captivos, trophaea per totam regni ipsius latitudinem, usque ad ejusdem gentis fines frequentissima: quae omnia propter laudatam operis, ad laudem & gloriam nominis Dei omnipotentis, expellant. Nos, ut & quo paululum deducimus, ad propositum redeamus, quid interea plus archiepiscopus Bruno, totius semper peris malicie, & inextinguibili iusticie executor fecerit, differamus.

45 Cum videns se ad praestitutum diem seniori & sibi suo magno imperatori cum auxilioribus cois non posse occurrere, simulque esset sollicitus, ne forte barbari bellum vicantes, in Galliam, suo juri commissam provinciam, declinarent, arbitratu se se regno consulere vocisque imperatoris sic amplius deservire, Ludolphum prolem regium, nepotem suum, convent, agrum ejus animam blanditiis melle dulcoribus delinivit, suam primum, si que sua erant, securitatem vellet attendere, repromisit. A quo postquam medicinalis sermonum & exhortationum suarum audita, non ut prius, obliqui ambagibus declinari, sed solius avialis praegustari & ad interiora pectoris recipi sensit, cum mox in episcopio sui locum venerabilem, Bonnam videlicet, jucundè satis invitavit, jocundius suscepit, omni voluptate, utriusque digna & comoda, cumdisque, qui aderant, gratissima, non immemor regis dignitatis affectu. Qui dum ad huc simul esset, de his, quae in expeditione bellica, imò divina virtute facta sunt, nuncios acceptant. Inhibuit nepotem patris suus amplius emoluit.

46 Factum est autem in brevi, instantia huius consilium, ut sibi suo, qui porerat & inventus est, Imperator totum Italian delegaret, & quod majus fuit, paternam firmitate potestatem impenderet. Ubi dum maxime placuit populo vixique affluere olympo, repente ille ille integerrimus & robur regni tumul-

contra al
gustat
a

B

I

accedi
a

C

per
a

contra quod
a

irratione
a

I

eius p
a

A. 870-
 978AD
 Litteris in
 peris sua
 de auctoritate
 aut. Viri
 metonymia
 est in a
 baria in ubi
 eligit cona
 tor.

ac Proterus Lotarium, sororis suae filium, de antiqua regum prosapia ortum. cum i subitis suis vehementer esset oppressus, miseris eruit et exsternit. nec cessavit, donec in locum patris sui regem constituit, ac mox istis dominationibus illius filios omnesque illius regni principes sub iugum ejus servavit. in prospectibus universis, ut, sub ipsis modernissime imperii omnes pariter et ab hostibus tuti et inter se invicem possent esse parati ad briminet regno illi, quod redendum non est, siue clades, Nortmannorum gens, quibus in sterico latrocínio non sunt alii extorcionibus. Hic ex magna jam parte praerati horatili, diffinitione de civili pernicie affluens. Quod illis superlucet, inter se domitrii huncque consulerunt; egi autem provida diffinitione Rodonis nostri, qui, quoniam huncmoe de esse intellexit, humiliter nihil aliorum a se paravit, egi, inquam, ut ad se, quasi ad tantum portum, conlugerent omnes, qui quiescent de pacem amarent; ipsorum enim barbarum immunitatem de interdictum dudum serventur munitur, siquidem eodem tempore de rex eorum Haroldus cum magna suae multitudinis gentis Regi regum Carolo colla submittens vinitatem resposu molorum ac.

ANNOTATA

a. Surtos & Leithelus addunt servido.

b. Quomodo, quod hic Rogerus memorat, Sanctus noster fecerit seu potius facere inciperet. proam est colligere ex illis, quae in Commentario praevo § 1, quo de monasteriis, ab illo tam in Lutheringia hujusve parte Hannoniae, quam in diocesi Coloniensi vel antea vel in lauravet vel deinde de fundamento cretill, differt, in medium addunt.

c. Vite canonica regulam, quam monasteriis, a se in diocesi Coloniensi vel concilio vel in lauravet, praescripisse Brunonem. biographus ejus hic erudit, aliam hanc existisse, quam quo anno 8.6 de concilio Aquisgranensi canonice videntur servas praescripta, probatum deus, quo in Commentario praevo num. 148 & duobus seq. addunt; illi eadem confirmantur subservire potest Sacerdoti a Sancto in diocesi Coloniensi fundatum canonicorum collegium; hinc enim Aquisgranensem vica canonice regulam praescriptam fuisse, fas est colligere ex infra exhibendo Sancti Testamento, utpote in quo hic, fuisse illis in monasterio & claustris, ac clerici, secundum regulam Aquisgranensem sacro canonice viventes, debent, habitandum, proinde sequentibus hinc sub finem verbis: Monasterio & claustris solatio fundando libere centum, &c.

d. Monasterio pariter Sanctum in regno, tunc sua commisso, seu Lutheringia pariter per se, & potius per alios, quos eo crebris admonitionibus adducit, vel auxisse vel si essent seu Nortmannorum sui Hungarorum irruptionibus bellisve incursis diruta, inflammasse vel etiam de fundamens extraxisse, Rogerus hic indicat. Monasteria illis seu locis sacris, de quibus juxta ad de regula, a Sancto eadem inhabitantibus praescripta, in Commentario praevo § 1, seq. erudit, ascendendo merito eorum est collegium Leodensis S. Martini ecclesiae; hanc enim frequenter in rubra famis & incomparabilis viri Divini Brunonis archiepiscopi

longi fidei fuisse, in jam supra scriptis laudata, quo apud Nortmannum Veterum Monasterium Collett. ampliss. tom. 7 existat, anni 965 charta Barueris, Leodensis existat, a fmet, simul etiam ecclesia isti monasterium fidei adiacuisse itaque qui id inhabitantibus essent, Aquisgranensem vica canonice regulam praescripisse, non obstant praedictis; in hinc etiam, fuisse a Brunone monasteria, quo in Lutheringia vel ipsomet extructi vel exst vicia canonice, non aliam, quam Aquisgranensem vica canonice regulam, praescriptam, non immerito possit argui.

e. Epist. 1 ad Theophilum, cap. 3, 4. 10.

f. Ser. & Leiba. vultu Et ecclesiis.

g. Ad Rom. 12, 7. 17.

h. Ecclesia, quam hic Rogerus memorat, ad S. Maria monasterium, de quo mox fuit beatus, fuisse hunc factum: proinde ab eo hanc motum remane; fuisse autem tam monasterium istud, quam ecclesiam illam seu templum S. Martini nomine aliquando etiam insignitur, Gelatus in Precioso litterato pag. 61 prodit, addens, templum modo S. Ananem nuncupari.

i. Epist. Jacobi cap. 1, 4. 16.

k. Fuisse etiam, qui Brunoni, quod non satis quosdam praedones in castam populositas, obstruunt, ex hoc Rogeri loci apparet; ex horum eorum numero existisse optime illos, qui, quemadmodum in Commentario praevo num. 133 videtur, a Brunone, non ut reipublica & religioni consuleret, sed ut sororis suae Gerbergae commodis serviret, relictum fuisse Reginarum, Monacum comitem, dicebant.

l. Vix hac de librorum domus error in eodem nostro videtur exarata. Certe ejus loco apud Surtos & Leiba ut itaque ejus viciu locu ad hic. h. in Annecis, cap. proxime praegresso subjicitis, cit. legatur aggrava, ac porro sic, ut fuisse habetur perspicua, legendum apparet.

m. 954 nempe, quo Hungari, a sedibus suis egressi, transiit pterque Germania praevicille, multaque Lutheringia & Gallia loca, ut in Comment. praevo § vii vidi, at, videntur, per totum in partem suam sunt reversi.

n. Proverb. 16, 7. 18.

o. Esi Foltoinus, qui omnia etiam, hoc & seq. nom. de Rogerio narrato, istem fere, auctus id ille fidei, verbis adhibitis, loca iterum ad hic h. in Annecis, caput proxime praegresso subjicitis, etiam recessit, de Rogerio ipse, vel istem inditui, acceptis, hic tamen non in palatio regni, sed habet, & quidem, ut apparet, melius, in pacino regni.

p. Ad Cor. 1, cap. 14, 7. 33.

q. Lib. 1 Reg. 14, 7. 6 Non est Domino dicitur salutare vel in malis vel in paucis.

r. Prallum; de Rogerio hic memoratum, quo Hungari ingenti clade fuerunt prostrati, ad Licum fluvium hanc proci ad civitate Augusti na x Augusti die ac proin ipsomet in e, ut Rogerus hic memoria prodit, S. Laurentii sacra, anni 955 fuit commissa.

s. Notissimum hoc est ad Rhenum civitas, archiep. & elector Coloniensis hodieque fides.

t. Anno videlicet 957, ut Heptimanus alique memorat: proinde.

u. Placium ab Ottono Colonia celebratum.

Rat.

A Rogerus hic insitit, idque haud dubie aliud non est, quam quod ibidem anno 956 post Pascha Ottonem telegrafasse, Frodoardus in Chronico producit.

x Regibus convulsator ad annum 956 se scribit: Ea tempestate graui per omnes regni partes pestilentia grassabatur, quae innumeram populi multitudinem pessime exstinxit. Ex qua Robertus, a Rogerio hic Ruperus, ad alios etiam Robertus, appellatur, archiepiscopus Treuirensis & Hadimerus abbas Fuldenis obierunt. Quibus Henricus in episcopo & Hatto in abbate successerunt.

y Frederico Maguntino archiepiscopo, sub anni 954 finem in vivis subituro successus omnino suffragio in curiam Arelatensem fuit H'elmarus, ut plane egregius, Ottonis, non ex Editha regina, sed ex matre Slavonica filius. Comment. praevio num. 39 consule.

z In Comment. praevio de Rarherio primo num. 31 & seq., deinde vero de eius ad seum Leodivum promotione num. 80 & hinc seq. tractavi, hancque anno 954, cui etiam o chronographo Saxonum laudatur, accidisse praevio, quae ibidem adduxi; est autem, quin canonice ad seum illum promotus fuerit Rarherius, dubitandi haud videatur, Rogerus tamen, dum cum e fide Veranensi ad lepore duncas suspensum fuisse expulsum, hic scribit, relictum, ad quam scilicet id fuerit, sese haud fuisse habuisse exploratum, producit. Rarherius enim, ad Lutprandum lib. 3. Hist. cap. 14. tradit, Verand Papam seu Titulum, quod Bojovari in Italiam evocasset, in episcopum sacrorum, anno, ut chronographus Saxo docet, 953, ab Hlgero rege concessis, siquae ab hoc Papae in quondam torriculam fuisse non fuit sua culpa retrusum, ipsum in sua ad Joannem XII Papam epistola, apud Dachium tom. 1. Spitt. edit. an. 723, pag. 372 fuerit. m. Annotum ejus Sigebertus fuit Rogerium, Monasterium canonicum, fuisseque ad illimum loco animum, inter omnes couenit.

Id Omnia ferè, quae hoc usque d. num. 38 de Rarherio Rogerus hic narrat, refert iterum, sed cap. 23. ibidem ferè, quibus id ille facit, verbi Fuldenis, Lotensis abbas. Idcirco, hinc & Rogerio, an castra è Fuldenio Rogerus, quae scribit, decompserit, incertum esse, Mabilianus Sac. v. Benedic. pag. 481 pronuntiat; verum videt, quae cap. 3. subiect, Annos ad lit. h.

ec. Id, ut apparet, anno 953 aut seq. est factum.

Id Qui intelligendo sint, quae hic de Lothario, Hugonisque Magni, Parisiensem comitis filius, Rogerus scribit, in Comment. praevio num. 173 & seq. expulsi.

cc Normannus harumque regem Haraldum, d Rogerio hic memoratus, de quibus in Comment. praevio 5 x nonnullis diffusi, cum Normannis, quos cum principibus suis anno 957 baptizari curasse Brunonem, chronographus & annalistae Saxo tradunt, non confundendos, ibidem ostendi; verum superest, ut, qui quales ad posteriores Normanni existerat, hic modo, quod ibidem non feci, pauca examinem. Lutprandus lib. 4. Hist., cap. 7 de tribus Henrici Aucupis filiis Brunonem iustitiam se scribit: Tertium... Brunonem nominare, quem pater Sanctus, quoniam Normanni Teutonicum destruxerant omnino ecclesiam,

ob eandem recuperationem voluit militare; verum, cum Bruno doctissimum atque sua annuum, moriente patre suo Henrico Aucupo, viz esset in supradictis ingressus, voluisse hunc, quod in modo recitato Lutprandi texto creditur, verisimile non est, nec, ut Bruno contra Normannos, vireat ac volente patre, militasse credatur, permittunt, quae Rogerus supra num. 8 & duobus seq. scribit; cum haec autem se habeant, in Lutprandi textum è libris officentia errorum irrepisse, vocabuloque Patre vocabulum Fraiter substituendum apparet itaque etiam hodie Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii existimasse vitior. Nulli quidem, Ottonem voluisse, quod verbis supra hoc transcriptis Lutprandus ait, scriptores antiqui ab hoc diversis memoria usum praebent; verum omnia, quae Otto gessit, literis commendata non sunt, usque veritati cum quae loco mox cit. Lutprandus, quoniam quae, ut dictum, chronographus & annalistae Saxo & Nortmanni, sacris annis, Brunone canonicis, abbas, scribunt, intelliguntur confuso, videtur omnia eligi, ut Bruno, cum iterum, sem infuorato, quae a Danis exstulsa fuerat, Ultraieffensi civitate, Haruloko rege cum Nortmannis suis ad seum converteret, Nortmanni esset, fortassis Norwegi, in regiam viciniam anno 957 intrassent, arma in hostes, fratre Otone volente, movisset ac coramdem, cum eedere fuissent coacti, numerum non parvum juvenc ac magnates, ad seum conversos, faceris undis abici curasse credatur.

CAPUT V.

Ottoni, in Italiam profecto, copias auxiliares mittit, inde redeunt obviam procedit, cum eo conventum & Pentecosten Colonie celebrat, Compendium, ut nepotes conciliet, profectus, Remis obit, Coloniamque delatus in S. Pantaleonis ecclesia sepelitur.

E Rat imperatoris filius adhuc tenellus delectissime indolis & integerrime voluntatis, obsequio pacis & gloria plebis; hunc archiepiscopus Piarro fratreque commendatum ad cultum regni Celsipini reliquit imperator, profectus Romanam & res totius Italiae ordinandas curis ipsis sumis, electione summo consensu ab omni populo regem electi constituit, unxeruntque Ottonem, equivoceque patris, Bruno archiepiscopus, Wälmundus & Henricus ceterique sacerdotes Domini regem in Aquiligrani pulcro & exultant maxime gratulatioque populus dicens: vivat rex in eternum. Divisi sunt deinde ab alterutra germani, per semper invicem & imperatore Alpes Panninus & traiectione, remansit citra spectatus, usque in-

A. Rot-
GERO.

Ottoni, in
Italiam post
commendatum
et si
fratre profecto,
copias
auxiliares
mittit.

a

b

c

d

A. Rote-
● HENSO.

credibili pietate utrobique deservierat, pius prae-
stus & archiepiscopus Bruno. Non longe post
domino & fratri suo, quia ipsum per se in-
non levis, & laudatorem copias non leviem arma-
tarum de Lusitico populo misit. His praestitit
Godefridus Dux, quem ipse nutritus, vir sapi-
ens & religiosus, amantissimus pacis, ob-
stantissimus aequitatis, imperatori per id tem-
pus ad vocem fervens, omnibus placens. E. Hic
eodem tempore febre correptus, in magnam
spem futurae quietis exspiravit. De cuius inno-
centia quodammodo securus, quasi testis &
confidat vitae eius pius pater Bruno, cum de
pecunia dispensanda ageretur pro remedio ani-
mae illius, non valde illum talibus indigere as-
seruit.

redonari
sede ob-
via a pro-
die, Pae-
erit, ut
cum in Co-
lonia colo-
brata.

62 Imperatoris praeterea reditum frater ejus
nocte diuque sollicitus expectavit, redeundi in
omni gloria lenus occurrit. f. Eius enim exi-
mia virtus, dignitas, & in eo negotio, quod
gessit, fides & continentia: simulque cum ipso
semper ois & tranquillitas animorum, iudicia,
leges, cum concordia populi, regis & princi-
pum auctoritatem redonatum estimavit. Cujus
consilii omnibus, cum ipse nihil aliud dies ac
noctes, nisi de salute populi cogitaret, inter-
fuit, & inter primos excelluit. Hic eadem
gravissimus auctor ad constituendam, fideli-
simus socius ad componendam, fortissimus ad-
jutor ad repubblicam perficiendam fuit. Igitur
cum in sanctissimo studio imperator tri-
cessimum regni sui, Germanus ejus duodeci-
mum pontificatus sui ageret annum, monum-
nū vix praesens statui quinquagesimum, san-
ctum Pentecosten simul Coloniae celebrantes,
quā maior gloria concessa non est, sese
in vicem inter sancta solennium dierum Of-
ficia, una cum diva matre, sorore regina, &
nepotes, filiosque regibus itaque illa Deo di-
lecta familia & cunctis regni senatoribus adue-
runt g.

Gyrensi-
dina, ut
supra fan-
ta eorum
da n. alba
cat, pro-
ficitor.

63 Constitit enim, nullum aliquandō locum
tanta celebritate, tanto splendore omnis go-
veris hominum, aetatem, ordinum floruisse. Hanc
itaque gloriosissimi Celsus Augusti, & ger-
mani ejus, summi & incomparabilis viri Bruno-
nis archiepiscopi, fidem Doroque placitam in
omni voluntate & opere conjunctionem, hanc
conspirationem in omni utilitate & bonestate
administranda & bene gerenda, hanc jocundissi-
mam vitae officiorumque omnium societatem,
mors sua, mors horrenda, mors, inquam, sola
dixit. Et reveri quavis nihil atrocius videret-
ur, nihil tam esse potuit, quod cum innocentius
dixerit. Ergo cum summis auxiliis Bruno se-
nioris & fratris sui, Orientem versus cunctis A,
contubernia, ruens prius in oscula & fletus largi-
tur, liquisset, praeterea omnia & quae
intra metas regni sibi creditas, agens Deo
gracias, aspersit, iterum iterumque suos o-
mnes, clerum populumque, quae agenda fuis-
sent, ammonuit, & mox in Occidente Com-
pendium addit, ut iidem nepotes suos ab in-
vicem dissidentes ad concordiam revocaret, in
fide & gratia stabiliter ecclesiae Religionem,
regi honorem & quae sua essent, dāctante re-
quiescente ratione, annuente Domino, singulis
confirmeret.

64 Eo intentus negotio infirmari cepit
& Remensium civitate gravi corporis mo-
lestia detentus quinto demum die postquam
invadit agrestudo cum prevenit i. Quibus die-

bus in itinere non minus, quam in hospiti-
o, lectione assiduā, nullo penē alio cibo re-
focillatus est. Interrogatus autem familiariter
ab episcopo Wigfrido, ut ipse testis est, cu-
jus morbi gravitate urgeretur, non morbum,
sed dissolutionem sui corporis est, respondit.
Episcopus itaque supradictae metropolis i digni-
tatem eum recepit, humanissime tractavit. Et in
festivitate quidem, quae tunc inerat sancti
Remigii m., levius aliquantulum habuit, ita
ut clientulis ejus & sociis spes esset recuperan-
dae salutis ejus. Ipse autem vocatis episcopis,
qui simul cum eo venerant, Theodorico &
Wigfrido n., postularit ut testamenti sui fa-
ciendi copiam ei facerent, & adiutorium ei ad-
hiberent. Quod cum perolentes & lachrymabi-
liter valde exultantes, pietatē omnem in
brevis pollicentes futurum, ille animi industria,
quae semper viguit, econtrā tenuit: dum tem-
pus est, inquit, hoc fiat: multa nobis alia post
hac restant agenda.

65 Ingravata est deinde infirmitas & inerva-
uit: junctae anhelitus, interculo facium ma-
tu, vitalium balutudinem premonstravit. Tunc
vocato notario, coram memoratis testibus
testamentum suum ipse dicitur: res om-
nes, quas habuit, a sese, dum adhuc in
bona spe viveret, abalienavit, dispersit, dedit
pauperibus: quodque ordinatis exterioribus
ecclesiis: Dei aedificatio concilii, in brevi fo-
bundum collatam sibi sapientiam, fides & co-
roborata cautione sua, congruē & postulatione
sua assigne divisit. Hoc qui legere ipse querit,
inferius scriptum in promptu habebit a. Inge-
nium, quod mundo corde & jugi exercitatione
positum dono Dei reddidit & salutare, illum,
ut liquidi apparet in ejus verbis, non detece-
rat in extremis p. Post hanc pauper Christi, co-
lecta animi virtute, iterum fecit episcopos
advocavit. Quibus assidentibus, & in scriptis
factis, haec verba, gemina exuberante & flecta
insuadente, protulit: Tria mihi videntur ge-
nera esse confessionis, quibus se cor homi-
nis Domino Deo suo, scrutatori cordium,
patefacit: non ut ipsi, qui nihil non no-
vit q, veracitas semetipsum agnoscat, & ut
Deum in beneficiis laudet, aut se in maleficiis
accuset.

66 Hoc cum semper fieri debeat, (sic
enim vigilare praecipitur, ne sur veniens
nobis incautus dampnum illaturus irrepat) tunc
pulsante Domino domus per infirmitatis mo-
lestiam, necesse est, ut mens se, quibus po-
test viribus, erigit: quae valet intentione, ju-
dicii suo approprianda affragat, spiritus terre-
nis desideris, spe ad superna figret, bona pe-
rennia est non merui, minime tamen co-
desperet: sibi dissidat, in Domino confidat. Ecce
fratres dilecti, sicut cernitis, pulsatur janua
peccatoris mei: vocor ad reddendam rationem o-
peris mei, si quid poteritis, rogo, serte praesi-
dium, orationis vestrae porrigite manum. Inter-
tus inter spem motumque feror, ut in neutrum
partem pronior inflector, id verò emittendum
est. Sed, quae sunt vires meae? Misericordiam
remedium praestolor, in manu Creatoris mei
sum, de me quod ipsi placet, ut fiat, expec-
to. Bonum est consilium Domino: consilio &
magnificencia opus ejus. Non enim aliquid bo-
ni, nisi ipso operante, fieri potest. Est autem
quandam confusio, non peccata deplorans, ni-
serenitatem tamen implorans, de qua per Pila-
mulum

Infirmitas
marique
malesit
Rensis de-
sentis.

Idem em-
dia testis
monu con-
fessionis
de casu go-
narius

F
nonnulla
proloquatur

In illis saltem corporis eius transciri permitterent ad monasterium monachorum, quod in honore sanctissimi martyrum Pantaleonis, Cosmi et Damiani apud Quirinum, extra urbem, muros non solum tunc constructi, sed adhuc apud confilium providentiali fuit constructi, et ordinare non existat, gubernante Deo insignis bonae voluntatis ejus per Sanctorum merita, quorum illuc et reliquis adesse illi, & patrocinii sibi religiosis & sedulis supplicatione providit. Affirmant promissum voluntate omnes ad omnia, quae imperatoris: solum illud difficillime perfusum esse, ut de summo sacrosanctissimis solis ejus loco corpus abduceretur exanime.

*and I hope
that, as you
see, we can
do it.*

71 *Laudant quafi iterum defuncti, non
nolentes post longam deliberationem, vel in
hoc defidere ejus gloriofissime voluntati. De-
ductus est ergo Palat ab oibz, dici non
poteft, quibus inmentis & quilibz, fepul-
tus eft in ecclefia beatorum martyrum quan-
todocum Calendar Novembri. Utique ho-
die perficere monftravit, quatenus fuerit in
oculis beatorum omnium. Quam poftquam
amfuerat, qualis fuerit, boni & mali
laudis approverunt. Frequentem locum fepul-
turae ejus, certatim memorant, quod fecer-
rit, quid docuerit, qualis vixerit, qualis ob-
ierit. Mado po illo orant, mado, ut ipfe
po fe ore dignetur, rogaat: figna noa que-
rent, vitam attendant, doctrinam recolant,
futuram in eo aut fibi aut pofteris fuis ma-
gnam aliquid pollicentur &c. Denique omnes ejus
monimentis flectit oia in per viva & in nunc
per moruam ad Dei laudem & gloriâ ex-
cipiat.*

11

ANNO TATA

* *Leibniziana editio*: voluminarie.

b. *Illic simul & ex eo, quod* Brannonem regi Cispini vicarium Otto, in Italiam profecturus, credidit, fuisse ab hoc Octavio Juniore tunc consulum non totum Wilhelmum ejus patrum, Magonium archiepiscopum, verum etiam Sanclum nostrum, commendandum apparet. Commentarium primum § xv vide ff.

C. Nec omni scilicet, quo Otto, summo Pontifice abbas invitatus, in Italiam, coronam imperialis ibidem consecrandam, se contulit, evenisse, in Commentario praeo num. 190 docet, ubi etiam, Henricum, qui nisi cum Romano & Wilhelmio, Ottavio Juliano Patre & fratre, unisset hanc lo regem hic traditur, expressit Trevisensem archiepiscopum, indicat.

d. Ha, quæ à Lethæio etiam Penninus, à Soria vero & alijs penninus vocantur, ab Occasu in Orientem, inter fœderum Penninum & Adulm montem, Gallicè le mont de S. Gichard, fœt, ut Baudrand in Lexico Geographicò docet, extendunt.

e *Regibus continuor ad annum 964*,
annuella de peste, qua, dum Otero in Italia,
anno 961 et duobus f. q. verteret, exerciti-
tus ejus invase, praevalens, fuisseque: Ea
qua publicitas obortant Hincricus, archiepiscopus
Trentensis, et Gericus, abbas Wurze-
bargensis, et Godefridus, dux Lotharicus.
Godefridus, dux Lotharicus, quem e peste
in Italia anno 964 obdixit, scriptor laudans
hinc peris praes, abbas indixit non est

quidem dux Godfridus, quem auxilioribus copis, è Lotheringia Occident, anno 961 in Italiam profecto, et Brunone milite, præstitisse fibrique correptum exspirasse, Rogerus hic tradidit; verum qui posterior in Godfridus, militem Lotheringium dux fuisse præfatus, ex Lotheringia gubernator? Apud Marcomen et Durandum com. a Veterum Scriptorem expressit Diploma, in Commentario prævio num. 179 jam citatum, esseque, ut ibidem docui, eum Godfridum dux, qui Diplomati isti, quod anno 953 datum notatur, subscriptus reperitur, existisse credatur Lotheringia gubernator; quare, si cum Godfrido istoc anno atque idem fuit Godfridus dux, et Rogerus hic Ludovicus, custodiamque erit, et hic nam modo Lotheringium copiarum præfatus fuisse dux, sed ipsiusmet, è quo hæc Ostensi submissa erant in auxilium, regionis gubernator existisset. Verum cum Godfridus, qui copias Lotheringie, post annum 960 in Italiam missus, præfuit, et Brunone, qui, anno demum 925 natus, anno 953 natus erat atque satis fuit annis triginta annos attingeret, educatus, esse Rogerus, fuerit, et verosimiliter anno isto existisset adhuc junior, quem ut veluit Lotheringia gubernator præfatus, quod tunc datum fuit, diplomati subscriptum credatur; cum autem sic habeat, a Godfrido, qui diplomati subscriptus, videtur dissingendus. Verum quid si huius filius existisset atque in Lotheringia regimen vel ante vel post annum 959, quo et Brunone Fredericus eorum Lotheringia fuisse præfatus, Frodoardus in Chronico ad annum illum scribit, foris fuisse? Et in eisdem, vel quod fuit ann. 162 vel quod fuit ann. 176 finem in Comm. prævio dux fuit, evellisse, credibile erodet, dicendumque erit, si postquam habuerit locum, Frodoardum, esse loco mox dicto, cum Frederico et Brunone fuisse Lotheringia præfatum ait, generatione loquor, minime tamini officere, quo minis hic non tunc Lotheringia, sed huius ducatus potest præfatus a Brunone fuisse credatur. Purro sunt, qui, cum Godfridum, a Regionis continuatore loco supra cit. memoratum, existisse Lotheringia gubernatorem, contendunt, antea hæc existisse Ardennas comitem, in anticum inducunt; est nihil omnino, quo hæc causa optimo soluti probari queat, invenio. Neque vero goldgoum, ed condunt, Mabillonius, qui Godfridum, et Regionis continuatore memoratum, Lotheringia Inferioris fuisse Mosam ducem in Annalibus Benediktinis lib. 46, num. 81 appellat, usquam suspicatur, esse interim Godfridum, Ardennensis comitis, consensum existisse Fredericum, quem Lotheringia Superioris fuisse Mosellana vice fuisse præfatus, jam cit. eorundem Annalium lib. num. 23 aperte pro-

1. Formatio nimirum, cum annis 965 ad 2. Petroarii diem duraverit adhuc effectus praevalens, ut Regionis continuator ad annum ipsum docet.

8. De magno placito seu conventu, quem ab Ostione, ex Italia reverso, Colonia Agrippina anno 964 celebratum fuisse, Frodoardus in *Chronico* prodit, sermonem hic fieri ex antecedentibus sit perspicuum; cum autem conventus ille, de quo *Comentariolum pravian* xvi videlicet, seu annus Christi 965 cum tri-

A *siue regni Ottonis anno in codice nostro hic conjungatur itaque tam in Sariana, quam in Leibnitiana editione fiat, id enim vera, ut dicitur Christi annus cum dicto regni Ottoniani anno in Sancti nostri Vita hic conjungatur, non à scripserit, qui Rogerum interpolavit, sed ab ipso, qui itaque in nostro esse profectum hancque proinde regni Ottonis initium ab anno Christi anni 937, sed, quemadmodum computanti patet, 936 repetisse, argumento est perquam valido, imò insublitato. Adhuc, scilicet id revera Rogerum, utriusque regni Ottoniani annus cum duodecima episcopatus Brunonis anno ab illo hic conjunctus argumento pariter est, uti, quæ in Comment. prævio num. 27 & duobus seqq. addaxi, evincant.*

h. Otto in Orientem sen in Saxoniam Coloniam Agrippinam anno 965, cum magnam, de quo max ad lit. g, consensum juxta ad Pentecostem, quæ annu illu in xiv Maii diem latidit, ibidem celebrasset, ante xxvi Junii diem discessit, ut ex lit. quæ in Comment. prævio num. 220 dixi, nemo non erit.

B *i Urbis est Gallia in insula Fræntia provincia, septem leucis Sylvanæ, septemdecim vero Leucis Parisiæ distans. Ita in Lexica geographica Bourdant.*

k. Sarius hic habet: Eo intentus negotio, infirmari cepit, & sic in Rhemenis civitate gravi corporis molestia detentum, quinto decimo die, postquam intravit, agritudo eum prevenit; Leibnitius autem, casum, quos hic Sarius interpolavit adhibens, præpositionem in, quæ vocabulum civitatis hic ostendit, omittit, participiique passivi præteritum, à verbo dictino formatum, quod accusativo casu Sarius offert, in nominativo, non fecit ac cor-de auster, proli; verum sine prout in codice nostro, sive prout apud Leibnitium est, Rogeri, de quibus hic, verba tegantur, nemo facile, quid sentiamus se spectata significat, edixit, nisi modet, ut in Comment. prævio num. 219 exposui, fuerint mutata. Adhuc ex lit. quæ de Sancti Compendium versus suscepro post conventum Colonensem itinere, morboque & morte in civitate Remensi id fecit Rogerus scribit, haud sic certo, an cum Sanctus, priusquam Compendium advenisset, an contra, postquam eo fuisset appulsus, infirmari cepit ac obierit, potest intelligi; verum vide, quæ de hoc argumento in Comment. prævio num. 216 & quatuor seqq. disferunt.

C *i Remensis nempe, cui tunc præerat Odalricus, comitis cujusdam, nomine Hugonis, filius, anno 964, ut Frodoardus in Chronico docet, Artaldo successit.*

m. Prima Octobris die cultus hic sanctus celeberrimus Remensis episcopus.

n. Duo episcopi hic memorati, quarum prior Metensi, posterior Virdunensi ecclesie præerat, Colonensi jam super superius memorata anni 964 conventui interfuerant indeque cum Brunone Compendium erant profecti.

o. Ita etiam Sarii editio; est autem Sancti testamentum infra dandum, sic promittat, usque tamen in illa id existat; verum Sancti nostri Vita tam in Leibnitiana hujus editione, quam in codice nostro subjicitur, hancque proinde sequentes non sperandum illud vene-

randa antiquitatis manerentum & dictu codice nostro cum ejusdem per Leibnitium & Miranum, apud quem tom. 3. Diplomat. Belg. edit. an. 1734, pag. 295 & seq. exstat, editantibus collata Sancti nostri Vita, ut jam super promissum, pariter subdemus.

p. Enimvero verba, quibus Sancti testamentum, tam prout in codice nostro exstat, quon prout hætenus fuit vulgatum, concipitur, speciatim, minime id, prout quisque, à qua fuerit perlectum, facile agnoscat, Sancti nostro fuisse ingratum jogi exercitatione admodum politum, argumenta esse potest; verum antiquum istud, quo ultimam voluntatem suam declaravit Sanctus, instrumentum à librariis misere in ipsius verba decursum ac luxurum esse, vel saltem, quæ in amobus ejus exemplaribus occurrant, lectiones variantes suspicandi ansum præbent.

q. Hoc loco sequenti isthac verba lucidius innoscent, sed, ut ille, qui se parum navit, apud Sarium & Leibnitium interferantur, comque, ac sensus sit perfectus, omnino requirantur, si sola indutit librarum officina in codice nostro sunt omnia.

r. Quæ hic inter verbum honorificentibus & vocat à mortuis interpolantur, in codice nostro non existunt; sed cum manifestum sit ab officio libraria esse omnia, eo è Sario & Leibnitio suppleri.

s. Psalmo 49, v. 23.

t. Jacobi 5, v. 16.

u. Culantur hi die proxime prægressi, quo propterea in Opus nostrum jam sum illud.

x. Leibn. & in, sed codex nostro eunjavat Sarius.

y. Id est, ut vehementissime scilicet, consolinam. Ottonis calum consolinam existisse, de qua hic sermo sit, Theodorico, Metensem episcopum, Regionis continuator ad annum 965 laudenter prodit, sequo Brunonis consolinam ipsentem Theodorico in Charta, quæ in episcoporum Metensium Historia à Merivissa pag. 326 integra recitatur, distret facit.

z. Quo Christi & quæa atatis & episcopatus Brunonis anno, itemque quo die factum id sit, in Commentario prævio num. 221 & quatuor seqq. dilucidat, ut scilicet, ostendit.

aa. Sariano & Leibnitiano edita habet Octavo; perperam autem in codice nostro, in quo non fecit atque in duobus histe editionibus quinta Idus seu xi Octobris die obisse Sanctus asseritur, signari nono, vel ex eo liquet, quod, quemadmodum & in ambabus illis editionibus & in ipsomet codice nostro traditur, Colonia Agrippina Sanctus xx Kal. Novembris seu xix Octobris die, postquam eo pridie fuisset allatus, fuerit sepultus, idque, si nono demum, postquam obisset, die Coloniam fuerit adductus, verum esse haud quæ, est etiam nono post mortem die, ipsamet, quod obit, est admodum, statutor ex illentis. Res computant potest.

bb. Ille est ille ipse Folomorus, cui Rogerus supra in Prælogo Sancti nostri Vitæ, à sese, proxima ista Brunonis in sedem Colonensem succedere id rogant, comminatur, inscripsit.

cc. Hæc vox, ut in media & infima Latinitate Glossaria visum est Cægle, idem hic significat, quod principatus, de cujus in ce-

CCCC a etis

Uoluerit Tomus 7.

elevis cathedralibus dignitate eundem Cangiam
ad vocatum illud vite.

Ad Brunum existisse in omni negotio con-
junctissimum Folmarum, etiam proinde trans-
fuerunt S. Evergisti Historia, in Sancti no-
sti apud Surium cap. 37 Vitam ad Interpala-
to e illam.

Et Folmarum ergo constituit Bruno te-
stamentum sui executorum.

¶ Episcopalis nempe ecclesie Coloniensis ca-
thebra.

¶ Thiedericus nimirum seu Theodoricus &
Eueras, quorum prior sub anni 961 initium
la fidem Theodoricum Henricus, postea anno
elevis 960 in Leodensem Balderic successit.

¶ h. Sorianus & Leibnizius melius legant: Ut
anno illo toto per singulos dies nunquam mi-
nus quam libris Denariis integra &c.

¶ Bruno itaque non tantum S. Pantaleonis,
sed & aliorum Sanctorum reliquit, S. Panta-
leonis monasterium, de quo in Comment. prae-
num. 1. 18 & quatuor seq. egimus, dicitur.

¶ k. Ite Brunonem, qui a nonnullis scripto-
ribus Magni etiam appellatione ob rerum ge-
stiarum magnitudinem consecratur, non exi-
guam post se apud multos reliquit probitatis
ac sanctitatis famam, Rogerius haec obstat
prodit.

TESTAMENTUM

*E Codice nostro, olim Valli-
cellensi, PMS. 159, cum
Miræ & Leibnizii edi-
tionibus collato.*

Bruno, servus Christi, filius Colonie Deo
militantibus. Que la animam induxi,
de rebus, que divina michi commisit Ma-
nificencia, dispensandis, vestro robore iudi-
cio, inuiti testimonio a, si ipsum me presentem
hac Deo vobiscum communicare non siverit,
dignissimum statui scripto ad vos perlatu b.

a Raptores ex sententia statum nostrorum
Theodoricus, Wicfridi c, qui & ipsi alampni ve-
stri sunt, cuncta constitite, recte, Deo vo-
lente, cuncta diligite d, & e quicquid the-
sauri nostris opibus illati ecclesie, quicquid
elaboris huius Evizonis viri illustis Kindli-
ardi f S. Petri custoditur, preter si quis a mi-
nistriis nondum relictum sit, nequa ad eccle-
sia divinum esse videretur, sub testimonio Christi
& Ecclesie ante altare S. Petri palam domino
Populo pro eo & yronomo ecclesie nostre
concordia diligenter ratione inspecta vasa su-
per de preciosis in queque in ministerio sancti
Dei Genitricis Mariæ & B. Petri Apostoli in
ipsa ecclesia in perpetuo usu perpetuo conse-
crantur.

¶ i Cuppens a auream, sigillum i & scutulum
Grecam h, que pates nos sunt, beato Pantaleo-
ni. Candelabra preterea, que in ministerio nostro
sunt, cotidianam, equitem argenteam a Ma-
gualaco archiepiscopo datum, palli decem o-
prima, vala decem argentea ex redonibus, li-

ARCHIEP. COLON.

bras centum ad claustrum perficiendum i, trecentis
ad Ecclesiam ampliandam, cortinas latio-
rem, mensalia m tria, tapeta tria, famalia n
totidem, mappas trijuna.

¶ Insuper equitum quicquid nobis fuerit,
ipsis, quæ Ecclesie reperte sunt, exceptis, villis o,
que ecclesie nostre aquisivi, Langolen jux-
ta Rhenum, Wercheim, Hockingum, Lidron,
Widem, quam Mola sicut i domum quoque
Sobini nostri Metensis episcopi & villam Ba-
vingan; insuper quicquid de rebus ecclesie
nostre tenet, tradit o. Datur etiam usui mo-
nachorum tercia pars huius anni fructuum ad
usum nostrum elaboratorum.

¶ Jerichonum p loco competenti ad nutum
abbatis non longe a cenobio constituitur, cui,
quicquid prodi nobis Talci est q, Jere-
selt preterea in Saxonia usque ad situm r, & quic-
quid Gevehardus, quoddam Bonensis praepo-
situs, juxta Mosellam sicut habuisse, confiro; & e,
ut hinc boni venia nostri Enioris f & successi-
s fieri queat, pro utriusque nostrum remedio
Rothinge, quod Ecclesie rebus opera nostra
augmentum est t, ut libet, utatur.

¶ 6 Insit oratori, quod beato Privato con-
struximus juxta altare S. Marini in Occidente
ecclesie, beato Gregorio Magno martyri, qui
revera adhibus est n, sint, ubi beatissimum
corpus ejus reconditur. Hinc fundando centum
libras legentur.

¶ 7 Cuppens x aureas fratribus nostris ad S. Pe-
trum, libras viginti, cortinas, mensalia duo,
famalia totidem.

¶ 8 Ad S. Geronis altare vasa magni, pul-
la duo, tapete ex majoribus, fratribus na-
ves y & libris duodecim, mensale & famalia
duo z.

¶ 9 Ad altare Sii Severini consummandam
quatuor libras auri, fratribus libras octo, vasa
duo, mensale, famalia duo.

¶ 10 Sancto Cuniberto aa fratribus dux, Sanctis
Ewaldis duobus pallia tria, fratribus vasa duo,
libras octo, mensale, famalia duo, tapeta
unum.

¶ 11 Sancto Andream bb libras triginta, pallia
quatuor, totidem vasa, candelabra duo, fratribus
libras sex.

¶ 12 Beato Eliphio martyri; sancto Martino
confessori ce tantandem. Predium preterea Solon-
per procurarium dd nostre ecclesie adquisitum.

¶ 13 Ad S. Marie altare, vasa duo ex me-
lioribus, monasterio & clauistro perficiendo li-
bras centum. Cortina, famalia duo, mappas
totidem.

¶ 14 Ad altare S. Cecilie auri libras tres,
cortina, candelabra duo, vasa duo, tapete u-
nam, famalia duo, in consummando mona-
stio libras quinquaginta. Collegio illius mo-
nasterii libras decem, mensale.

¶ 15 Ad Sanctas Virgines ee vasa duo, can-
delabra duo, pallia duo, cortina, tapete unum,
famalia duo, sanctimonialibus libras decem,
mensale.

¶ 16 Altari sanctorum martyrum Cassi & Flo-
rentii auri libras duas, bacina ff, que penes nos
sunt, cuppes gg duo, pallia totidem, fratribus
libras decem.

¶ 17 Sancto Victori hh & collegio tantum lem.

¶ 18 Monasterio & clauistro Solfrio fundando
libras centum, altari sex vasa, pallia totidem,
tapete unum ex majoribus, famalia duo,
cuppa & calasa ex nostris. Predium preterea

i

m n

o

p

q

r

s

t

u

v

w

x

y

z

aa

bb

cc

dd

ee

ff

gg

hh

ii

jj

kk

ll

mm

nn

oo

pp

qq

rr

ss

tt

uu

vv

ww

xx

yy

zz

A es, quod Wodilo deprecatu nostro dedit, illud etiam, quod domnus Pappo, Rchildinchuso & Anute nobis suis noviter acquiritur il.

ANNOTATA.

a Leihelitus habet: Vestro roborati iudicio iuxta ac testimonio; sed codex nostro confusum Miraus, apud quem & Leihelitus, locis supradictis in Annotationibus, quas Vita cap. 5. subiecit, ad hoc citatis ventranda, quod hic domus, antiquitatis monumentum existat.

b Leihelitus putat fuisse hic subintelligendum stibit; mallem ego communicare.

c Merensis nempe & Firduncensis episcopi, qui, quemadmodum Regerus in Sanclis nostri Vita cap. 5. testatur, praesentes hinc, testamentum suum Reutis condidit, assisterunt.

d Leihelitus legit: Receptor ex sententia fructuum nostrorum Theodorici, Wicliki, qui hic ipsi alumni nostri sunt, causa conscientia recta, Deo volente, transigite; verum, cum Miraus Codex nostro consensit, praesens videtur hujus lectio transigite in hac pro transigite ponendum transigite.

e Quia ab hac voce usque ad vocem Cupparum auctor hic sequitur, sensum generant admodum obscurum; quo autem utrumque in intelligatur, verba, quibus constat, paratissimi harum puri, uti a Leihelitia, apud quem & Miraus proximè ante vocem claritas vocis hinc enim est, in codice nostro omisso, ponuntur, fieri obferro, inclusit duobusque hinc sociis hujus Vivianis, quas a librario perperam exaratas ac stentatissimè suspicor, correctis ac in unum confectis, sequenti modo mutanda seu exponenda optior: Ex quicquid per opes nostras in ecclesiam dedit enim omne, nisi quid a ministris, ne ab ecclesia divisum esse videretur, relictum nondum sit, Hystorici viri illustri, cimetaribus sancti Petri, clavis custodierit, thesauri est illorum, videlicet vestra aures & pretiosiore quaque, sub testamento Christi & Ecclesia ante altere sancti Petri eorum domo Poppone, prout & ecclesia nostra aeternum congesta diligenterque ratione inspecta, in ministerium sancti Dei Genetricis Mariae & beati Petri Apostoli in ipsa ecclesia in perpetuum usum perpetuo consecratur. Porro ecclesia, cui hic memorato legantur, hodieque est metropolitana electoralis Colonensis.

f Haec vox id vocem Grato Kuyndargus, Latine supplicillibus predolus praefectus seu thesaurarius, formatur, oportetque proinde, ut exaratur Cimetaribus.

g Haec vox idem significat, quod Primicerius. Ad, quod cap. v. Vita Sancti nostri subiecit, Annocata ad illud. cc.

h Vox haec, si fallor, vel cultum, vel vas, sive Eucharistiam offerenda destinatum, hic significat.

i Epistolium, ut puta, vel obsecratorium vestri. Ad ad hanc vocem Cangium in Glossaria.

k Patens, si fallor, hac voce hic significatur, dictaque forsitan Grato, quod ad Normann, quod Grati potestas suas conficere solebat, esse confecta.

l Hinc liquet, S. Pantaleonis, cui hic memorato donatur, monasterium, cum Sanctus

noster moribatur, nondum pentas ad ambulationem fuisse adductum.

m An vox hac hic idem, quod Miraus, significet, dubitare cogor ex eo, quod eidem S. Pantaleonis ecclesiam Mapper triginta mura hic Sanctus legat.

n Id est, Scamni Stragula.

o Leihelitus, cui fere ad amissum Miraus hic consensit, sic habet: Insuper equorum, quicquid nobis fuerit, ipsique ecclesiae reperit sunt exceptis villas quas ecclesiae nostrae acquiriti, Langolium juxta Rhenum, Weredetti &c. domum quoque sobeini nostri Metensis episcopi & villam Havangin; insuper quicquid de rebus ecclesiae nostrae tenet, tradit. Mendoso quidem certo est hac lectio; verum, cum eadem pro voce Villis habeat Villam, sensusque textus modo hic datur, si in eo, prout in codice nostro exstat, voel Villis, postea post vocem exceptis cummat, vox Villam substituitur, praefertur mendique etiam, ut appareat, expressi sit furus, Leihelitus lectio, est mendoso, fuit, ac in dicto textu, prout in codice nostro exstat, voci Villis re etiam ipse vocem Villam potest substitucendum.

p Vox haec id vocem Grato Kuyndargus, quae locum, sensibus oleandis destinatum, significat, est formata debetque proinde exarari Gerocolum.

q Titulum pagus est, ad ulteriorem Rhodanum ex adverso Colonia Agrippina situs. Leihelitus hic, sed, cum codice nostro consonat Miraus, haud dubie mendoso, habet Quicquid praesuli nobis tuium est.

r Miraus legit sensu prout in Saxonia usque suum, suntque tam haec, quam quae hinc in codice nostro hic respondent, apud Leihelitus omisso.

s Id est, Domini.

t Id est, secretis.

u Ipsorum videlicet amovendi Sancti anno, uti in Commentario praevio § XVII dicit; testem, vero obfuisse non videri, Coloniam pariter cum S. Privati reliquis & Brunonis fuisse allatas, ibidem etiam osjanzelium, aene tamen vere fallum id tam fuisse, revocari haud immerito, et consideranti patebit, foret in dubium, si Sanctus mox proximis, sive oratorium, in quo S. Privati reliquias recondere, non construere, sed construxisse, in testamento suo dixerit, uti hujus, quomodo noster hic exhibet, lectio contra Miraus juxta ac Leiheliti lectionem fert.

x Cupparum hic, cujus vocis ad duorum aliorum postremo hic occurrentium singulationem jam supra dedit, numerus haud determinatur, cumque omnes accusativo casu absque verbo, quod hanc exigat, essentur, vel textu aliquid deest, vel certe verbum, quod accusativum regat, subaudi est necesse.

y Id est, vascula, in navicula formam effusa, charisque seu rebus quibuscumque aliis asservandis destinata.

z Hic, uti & post singulas, quae modo sequuntur, donationes subintelligit: legentis vel conferentis, vel aliud parvi significandi verbum.

aa Colonia collegiata est canonorum ecclesia, S. Coniberti nomine ac sancti duorum SS. Ewaldorum, de quibus in Opere nostro ad IIII mensis hujus diem jam altum, corporibus condicatora.

790 TESTAMENTUM S. BRUNONIS AEP. COLON.

A. ROTH-
HERG.

bb Collegata & hac est Colonia canonicorum ecclesia.

cc Insignis est Colonia Agrippina Ordinis S. Benedicti abbatia, in qua sua hujus ecclesia S. Bruno S. Elphili reliquias, & civitate Tullensi a se sit, ut supra docui, Coloniae delataz, locatuz.

dd Id est, sub onere ei, qui pradium concessit, hujus usum fructum eod. vici sub mittendi.

ee S. Maria, S. Caecilia & SS. Ursula ejusque Sociorum sunt tres Coloniae, quae canonicas & canonicas nobiles habent, ecclesiae insignes.

ff Id est, vasa seu pelves.

gg Leibnitius legit cappe, sed codic. nostro consonat Miratur.

hh Id est, collegiata Soudensis ecclesia, Sancti hujus, de quo in Opere nostro ad diem praecedentem agimus, nomine insignita.

ii Susulum, vulgo Zeel, attollens Coloniae oppidum, collegiaz habet canonicorum ecclesiam, & S. Brunonis & fundatum & S. Patroli, & quo propterea nuncupatur, reliquis dictatum. Commentarium praevidi § xvi videtur.

EPITAPHIUM a

E Surii & Leibnitii editionibus inter se collatis.

Fundite corda preces, lachrymosas mittite voces:
Ecce Pater patriae conditus in silice.

DE B. JACOBO ALEMANNO C.

ORDINIS S. DOMINICI

BONONIAE IN DITIONE PONTIFICIA

J. B. F.

COMMENTARIUS PRAEVIUS

Beati memoria in Martyrologiis: cultus: Vita edenda: obitus tempus.

ANNO
MDCCLX
Bononia, de
quo memora-
bitur

Bononia, quae ampla & pulchra civitas est archiepiscopalis & cognominis provinciae in ditione Pontificia caput, in conventu Fratrum Praedicatorum statim xv anno xi senit ob-
lit, nonnullaque adhuc assertus collitur hoc die B. Jacobus, ejusdem Ordinis Praedicatorum frater, ut vocatur, laicus, & patria sua Alemannus dictus, ut qui natus est Ulma, quae ampla, probe culta & manita civitas est Germaniae, in Sueria circum, ad Danubium sita. Ex martyrologis, si Dominicans exceperis, tres

Regia progenies, terras memoranda per omnes,

Brano pacificus, vir bonus atque pius, Anchos antistes, cui clara & Colonia fides, Vilius erat cunctis charus ubique bonis, Offendit tenebras lux vivacissima tetras, Invida lingua tacet, has modò vera placet, Non fuit hic mundus tam raro munere dignus:

Rupus ab hoc natio e, jam fructus Domino.

Idus Octobris quinto praefat duodenalis & Vitis concessit, spes comes alma fuit.

ANNOTATA.

a Id apud Sorium Sancti nostri Vita anneditur; hinc scilicet, ut Histria Litteraria Francia scriptores monumentum illud, quod velut longè infra S. Brunonis merita non absque causa carpant, jam inde & tempore, quo Rogerus Sindii Viam scripsit, memoria ejus prout fuisse existimatur; verum cum Rogeri lucubratio nec prout a Leibnitio est edita, nec prout in codice nostro existat, Epitaphium illud sibi habere annexum, id Sancti nostri apud Sorium Viam ab eodem, qui in hunc SS. Evergisti & Patroli Translationis Historiam intulit, interpolatore anonyma fuisse adjectum, verosimile apparet, facileque prout scilicet esse potest, ut forsitan non prius, quam tum quinquaginta amplius anni post Sancti obitum essent elapsi, memoria ejus fuerit posita.

b Ita Leibnitius; sed Sorius habet: Data. c Tum Leibnitius, quem Sorius, habet natio, sed praestare, ut ponatur vero, cum Leibnitio existimo. d Sorius legit Duodenis, sed Duodenis hic scribere cum Leibnitio illi.

solum ipsius memoriam celebrantes reperit, quos inter primum locum tenet Molanus, testis verba hic atcipe: Hoc die, id est xi Octobris, obiit B. Jacobus Alemannus Ordinis Praedicatorum. Hanc sequitur Philippus Ferrerius in Catalogo generali Sanctorum, qui non sunt in Romano Martyrologio, Beati memoriam eodem die ponit sic celebrans: Bononia B. Jacobi Alemanni Ord. Praedicatorum. Tertio loco laudandus est Castellanus, qui in suo Universali sanctorum Martyrologio eodem die, praefat addidit, illum sic commemorat: Boni Jacobi Alemanni, qui, vitiorum lustrum pictor,

A **Stor. & Ordinis Praedicatorum** fecer laicus fuit.

de penult
delit.

2. In Martyrologio Ordinis Praedicatorum, auctoritate Aposolica approbato & Venetis anno 1582 excusso, Beati memoria non celebratur; ac in Indiculis Beatorum laudati Ordinis ad disti Martyrologii calcem pag. 99 de illo sequente leguntur: F. Jacobus Alemannus conversus Ulmenis, Bononiae scipulus, sanctitatis & signum nominis ad hodiernum usque diem magnopere celebratur. Ad eandem Quodvis diem Beati festum celebrandum annotatione Dominicus Maria Marchesius in Sacro D. rito Dominicano, & Jacobus Lefanus in Almo Dominicano, ambo Ordinis Praedicatorum, hisque res gestas, ex infra laudandis scriptis deprecipias, exhibent. Caroli Sigonii de R. Jacobi obitu & sepultura verba haec transcribere lubet, quod ad ipsius cultum probandum haec parum conseruant: libro iv de episcopis Bononiensis sic loquitur: Anno millesimo quadringentesimo nonagesimo primo F. Jacobus Alemannus inter fratres Praedicatorum conversus, cum multa in vita extrema sanctitatis argumenta dedisset, ex moribus signis aliquot exitu confirmavit. Cadente ejus per diem non ingratum universo concubitu populo ipse exulavit. Post autem cum ingens quotiens ad locum, ubi humatus intra monasterium iacet, fructus non indiguitate permoti post diem octavum, permittebat episcopo (nomine enim ad metropolitanum dignitate) ipsius huc ecclesiae credita erit, quoniam Lascarij Verbi anno 1582 primam congruam illud in ecclesiam transferret, neque in dubio civi Thomae rogassent, ubi nunc quaque Beatus quiescit.

culu ex no
alica speli
cri vacua
gloria.

3. Quamquam non invenio, B. Jacobum Electorali Officio unquam fuisse honoratum, potiusque, ut j. m. diximus, si Dominicus ex-cepisset, ipsius memoriam celebrant martyrologi, tamen ob secretas rationes, quae Beati cultum quatenusque facti praevalent, ipsi locum in Opere nostro erigendum censui. Primo enim, praeter recensitas jam martyrologos, omnes, qui de Beato tradiderunt, scriptores ipsi Beati titulum ascribunt; sicquid magnus populi, ad ipsius sepulchrum, ad quod pariter Ordinis S. Dominici, annuente, ut nunc praeced. est videre, Bononiensi episcopo, expeditio-rem etiam viam adaperuerant, suppleter accedentes, factus est concursus; certo plura vota donaria Beato, ut refert Vita hic edenda, in gratiarum actionem ad beneficiis, ipsius patrocinio concessis, fuerunt oblata. Qua omnia ac praeiul postremum, cultu quodam publico honoratum certo fuisse B. Jacobum, arguuntur sunt. Nec est, cur ille tabellarum votarum publica ad Beati tumulum appensa in dubium revocetur, siquidem ipsimet, qui illum refert, biographus, expressis verbis declarat, se in beneficiis, Beati patrocinio obtulit gratiam, votiva donaria ad ipsius tumulum condempnatum, recepisse: sic enim num. 37 ad calcem Vita scripta continetur habet: Mox-ius cum quidem nobis civis, gravi detentus infirmitate, succideret, B. Jacobum honore tam minifica operum, voto quodam emisso, ad invocationem ejusdem plene convalescit, qui duos viros per R. P. F. Vinc. de Calisto-Novo, tunc Priorum conventus S. Mariae Gratianum,

mibi ad sepulchrum B. Jacobi exornandum Bononiae transmittendos obtulit. Plura praeterea sunt, quae illum reboletum votivorum appen-sionem confirmant, testimonia; ac illa h. e. stor. proponere necesse non duxi, cum illa in edenda Vita facile sic reperiantur.

4. At haec cultus qualitasque publici indicis, ut ipsi locum in Opere nostro darentur, haud sufficerent, si tantum annis veris-plora non essent Decreto ab Urbano VIII, anno 1623 lato, quo hic Pontifex ad tempus centum annorum meram excedent refringit in-memorabilem temporis coram, quo qui cultum honoribus fuerant gavisi, hisce adhuc affi-ci ut Sanctis seu Beatis posse, suo and 1625 de Sanctorum veneratione, hominibus, qui, quamvis cum sanctitatis fama morat, nondum tamen S. honorum Beatitudine ab illis Sede Apostolica fuisset adscripti, h. v. tribuen-da, Decreto destituerat. Porro fuisse B. Jaco-bum centum annis ante supra me-moratum, quod anno 1612, imo & aliud, quod anno 1625 Urbani VIII volit, Decre-tum cultu, Sanctis praerito, gavissim, vel ex eo liquet, quod mirata quibus permot mor-tales Beatum nostrum tam honoribus pro-sequi coeperunt, seculo xv adhuc carere, imo ipsum anno 1491, quo ille moralem vitam cum immortali commisit, patre fuisse man-sissim fuit ex illis, quae numeris 20, 36 & 39 h. v. hic edenda biographus Beato syn-chronus refert. Cum haec eorum sic habent, nec quidem Jacobi cultum, postquam sec. xv fuisset inchoatus, fuisse aliquando ante non-dilla Urbani decreta interruptum esse interru-ssim, suadet, non fuisse sine, cur cum Beatis concesserit ac ut totum Opus nostrum inter alios praesentis d. h. Calistoli inferri haud possit, ar-bitraver.

5. Haec jam de ipsius cultu dicta sufficiunt; ad scriptores, qui res ad Beatum spectantes cul-tu exercept, sermonem converti. Leonar-der Albertus seu Abbezi, qui, refert Echarde in Bibliotheca Scriptorum Ordinis Praedicatorum, ejusdem Ordinis habitum anno 1495, quo tempore Beatus noster a 4 annis iam obierat, Bononia indat, libro 6, pag. 108 de Vita illiuslibris sui Ordinis B. Jacobi biographus se-quentibus verbis laudat: Ambrosius Somenus vir diligentissimus, hac tempestate nostra, id est anno 1517, tantum gravis fuit. Hec enim opus est vitium concinnatum, prout videri potest in pluribus consubi-tilis, ita ut in ea arte neminem habere superiorem, nec littera-rium expertus est. Eisdem vernaculo sermone Vi-tam beati Jacobi Auzanni, pluribus capitulis distinctum. Ex quo Sylvester Pri-ras vir pe-ritissimus, prout in quarto libro ostendimus, Historas Modiolensis, vir sane in tribuendo elegans, & postremo Jo. A. amicus Flaminium orator Christianus suam Latine deduxit. Iste Leonar-der Alberti verba Echarde elato libro ad annum 1517, pag. 35 quodam addit, quo fratrem Ambrosium Beato synchro-num & ip-sam gratum fuisse docuere: sub beato Jaco-bo Alemanno, inquit, vitium concinnatum pinguentum insigni artifice utroque aucto pos-sunt, proptereaque magistro suo muerat, quo anno fuit Obdormit, aetatis LXXXIV moruo, quod est christiane ac religiose virtutes, quarum illa in primis conlata erat, & memoria elab-entur,

AUTOR B
J. B. F.

non fuit
victis off,
proleto
gandis.

E

Inbet Pae,
qua d. P.
An h. v. de
de S. v. v. v.
Beato

R

AUCTORE
J. B. F.

tenetur, gratitudinis ergo scripsit Vitam B. Jacobi. Leandro Albertus Descriptio Italiae vers. Kyrtland. pag. 227 de eodem Ambrosio sic loquitur: Illi omnes ornare Sincinum de memoria nostra forsare cum Ambrosio Ord. Praedic. converso, tam bono ac sancto Viro, quam summo foveatrum veterum artifice, qui licet conversus esset, tamen B. Jacobi ex Alemani Vitam composuit, cuius ipse discipulus fuerat. Haec jam sufficienter probant, laudatum a Leandro Hieronymum res, ad B. Jacobum, cuius discipulus arduissimis amictis vinculis, ut ex Vita edenda patebit, conjunctus fuit, spectantes, habere potuisse optime perspicere, ac proinde non esse, cur ipsi, quem narrare a vero aliena lapsi non dubitassent, nihil etiam funderet, fides adhibenda non sit.

Quodammodo
ex n. 172
est in n. 173
de v. Mediolanensi

B

6 Laudatur frater Ambrosii lacubrationem Italiam, de qua hic Albertus loquitur, hucusque non repert; ut illa, Latinitate ob Hieronymo Mediolanensi donata, in supellectili nostra litteraria afferatur, prout propria Papebrochii nostri manu descripta est ex F. Ambrosii (ut praeinitiatum) Tigii de Insignis Ord. Praedic. lib. 3 Dist. 7. in Tomo IX. N. 160. Praefert huc Prologus domi diversus, in quorum primo, qui Tigii labor est, laudata lacubrationis auctor F. Ambrosius de Sincino, Latinitate interpres Hieronymo Mediolanensis hic veritas designatur: Hujus (B. Jacobi) Vitam virtutibus plenam F. Ambrosius de Sincino conversus Ord. Praed. varaculū linguā composuit, quam postremo venerandus P. F. Hieronymus Mediolanensis in Latinum linguam transiit. In altero vero ipse auctor, ut fieri solet, lectorem de dicendis praeconat. Sylvester Prioratus inter scriptores, qui F. Ambrosii operi in Beati Albi concinnandis opibus suis, primo loco a Leandro Alberti super laudatus eodem fere tempore, quo Hieronymus et Flaminio, teste eodem Leandro, Opus suum posteritati tradiderunt, Beati Vitam scripsit, esse autem lacubratione isthac mihi ad manum non sit, suspicor tamen, in illa vel nalla vel paucis de eodem legi praeter ea, quae et ab Hieronymo, de quo mox adhuc sermo recurrit, et a Jo. Antonio Flaminio, cujus lacubrationem amplissima sua Sincinorum collectio hodie ampliavit, et Leandro lib. 6 de Vita illustribus Ord. Praed. inferuit, litteris sunt mandata.

C

Latinitate
ex n. 172, n. 173
datur.

7 Hieronymus Mediolanensis, ut supra citato loco Ambrosius Tigius expressis verbis declarat, Beati Vitam non composuit, sed F. Ambrosius de eodem lacubrationem, Latini duntaxat a se reditam, posteris transmisit, et, ut ex hic edenda videre est, primigenium auctoris textum incompos stylo lectori legendum proposuit, qui alius, ut citato jam loco Leandro Albertus refert, opera sua fidelissimā curā polire solbat. Inde fit, ac fides et auctoritas, quas F. Ambrosius de Sincino Opus, si adhuc reperitur, meretur, Hieronymo Mediolanensi Latina interpretatione nullo modo sit attentata. Beati Vici, quam J. Antonius Flaminio posteritati tradidit, Praefatione caret, quaeque elegantiori compendiosoque stylo scripta; in illa de factis quibusdam testimoniis ab auctore allegata frustra quaesieris, quod tamen apud Hieronymum Mediolanensem plus vides simpliciter loquentem; unde conjuncta laudato Flaminio in

adorandis Beati Gestis aliud exemplar praetulisse, ex eodem quidem, ut patet, fonte depromptum; ac dissimile illi, quod Hieronymus Mediolanensis Latinitate donavit. Ceterum est cum Flaminio Hieronymus haudquaquam in eadem, quo, et mox videbimus, Beatum dūcisse alii, convulsos, in factis comen, quae de eo narrat, res secus habet, easque haecules, quod sciam lectum, Tigiique Chronos inferius Opus hic edemus, factique hujus cum altero, quod Flaminio elucubravit, collatione, lectorem de biographiarum inter se discrepantiā, ubi opera praetum erit, in Annotatis monemus.

8 De anno, quo B. Jacobus aeternae in caelis virtutem mercedem receperit, quotquot lapsi res gestas ad sempiternum memoriam propagare elaborant scriptores, satis conveniunt, idem reparat Solent anno 1491 concessisse constanter referunt. At in die canonici assignando illis nullo modo assensit Vita hujus edenda auctor, qui ipsum die 12 mensis Octobris, illi vero 21 ejusdem mensis ex hac rite migrasse scribit. Fuit autem, inquit ille, transitus ejus die Mercurii circa quintam noctis horam (Italiam) 12 mensis Octobris anno mccccx. Quo anno, eam littera B esset Dominicalis, dies mensis Octobris duodecima in feriam quartam seu Mercurii incidit. Cum jam Papebrochii nostri, qui hanc Vitam ex Tigii Chronico descripsit, fidelitas unum ostentatissimum suspitionem solat, et Ambrosio Tigius Beati obitus diem ignorasse non videatur, siquidem Rex circiter annis, ut habet Echardus, exiit anno 1488, antequam ille à vivis eriperetur, Ordinis Praedicatorum habitum indideret, dies hic duodecimus tunc retinet posse videri. Nec est, quod lector miretur, omnes scriptores, contradicente uno Hieronymo Mediolanensi seu potius F. Ambrosio, diem undecimam signasse; eum enim Flaminio lacubrationem, ac hanc cum altiorum lacubrationibus conferenti paret, sibi praesentem omnes habuisset, hunc in eandem, in quem ille, Sancti obitus 21 Octobris die signando, est protapsus, errorem incidisse, mirandum non est. Quamquam verò B. Jacobus 12 Octobris die à vivis excessisset; tamen quod hodie Bononia coli à martyrologis refertur, hac die etiam de ipsius rubus gestis tradere statuitur.

Quae etiam
1491, 15
Octobris.

E

F

VITA.

VITA,

Auctore F. Ambrosino de
Soncino Ord. Prædicat.

EX ITALICO SERMONE IN LATINUM
VERSA PER P. ISIDORUM MEDIO-
LANENSEM EJUSD. ORD.

Ex Fr. Ambrosii Taegii de
Insigni Ord. Prædicat.
lib. 3, Dist. 7, tom. sign.
N. fol. 160.

P RÆ F A T I O

AMBROSII TAEGII

Non solum de fratribus clericis, sed etiam
ultraque conversis hic Ordo decoratus
fuit, ut merito dicitur illud Augustini verbum:
Surgunt in oleum & rapiunt celum. Et hujusmodi
fratres laici in Ordine plures factant, qui ob-
bedientiâ prompti, caritative devoti, labore di-
ligentes, caritate ferventes in vita & morte mi-
raculis clarescunt; haud dubium fidelium la-
borum suorum mercedem in cælis sempiternam
recipientes. Aliquoties autem prætera
gesta, prout Deus dederit, enarrabimus ad
præsentium & futurorum profectum spirituales
& exemplum bene vivendi; in primis præmutare
libet vitam B. Jacobi de Alemania viri
sanctissimi, qui Bononie miraculis confusus se-
pulchrum jacet in ecclesia B. Dominici: hujus Vi-
tan virtutibus plenam Ambrosinus de Soncino,
conversus Ord. Prædicatorum, vernaculâ linguâ
composuit, quam potens venerandus P. Fr.
Isidorus Mediolanensis in Latinam linguam
translulit: cui tamen vitam tale præmisit Fr. Am-
brosius Provençum.

P R O Æ M I U M

FR. AMBROSINI

Biograph
reducere, ab
quon jecti
hæc, anant.

QUæcumque scripta sunt, ad nostrum do-
ctrinam scripta sunt, cæli hæc Apostoli
verba de divina Scriptura principaliter verificentur,
extendi tamen possunt ad opera quælibet,
& doctoribus sanctis edita, quæ in justificationem
fidelium veluti Sanctorum præclarissima
gesta existunt. Possunt istidem verba ante dicta
ad hujus devotissimi viri B. Jacobi dicta facta-
que extendi; exemplar etenim continentie, hu-
militatis, patientie, obedientie atque morum
omnium fuit. Quis tamen secundum vir exiit,
qui beati hujus Viri virtutes subsistenti sermone
Gileberti Thomæ F.

diffinit. Tantum sibi servitutes assumptæ ob-
secrationem dominam mentisque servationem puri-
tatem, ut vigilis, orationibus, jejuniisq; mi-
rum in modum infunderet. Diem impendebat
africis operibus, nocte in sui Conditoris amore
exercebatur. Septimo hunc Sermonem Dei in-
quis hostis infectus est, beatorum varis im-
pugnibus ipsum detinere molient, sepius illum
lumen quoddam divinum, dum oraret, cir-
cumbat, quod puritatis sue indicium fuisse
credetur. Numquam post sanctæ religionis assump-
tam habitum moralis criminis fœdit contami-
natum, quemadmodum veridice assertione in,
qui generalem ejus confessionem audivit, pro-
testatus est. Mirum enim Salvator noster o-
peratus est Sancti hujus meritis, quem D. Hiero-
nymus, si temporibus ejus existisset, non dubi-
tavit, quo laudibus exultasset, ut maius san-
ctorum patrum digno sermone profectus est.
Nec minus in Vitis FFrum. hujus gesta Mr.
Hamberus annotasset, quo nos beatis instructi
documentis facilius ad æterni Recompensis faciem
perpetuo vivandam admittit valeamus.

A. Fr. Am-
brosino
de Soncino
Ord.

CAPUT I

*Beati patria & parentes: iter
Romanum: Alphensio re-
gi militat: militie valedi-
cit & cuidam nobili famu-
latur: tandem S. Dominici
institutum amplectitur.*

Dilectus Deo & hominibus, ejus memo-
ria in benedictione est. Hæc verba, quæ
de Moyse scribuntur, merito huic B. Jacobi
applicari possunt; fuit enim a Deo dilectus,
ejus gratia tam miris operatus est, huc etiam
ab hominibus usque adeo dilectus, ut ejus
cogniti convivere illi ac conversari se per cup-
perant. Hic igitur Beatus, ut mihi aliquando
interroganti ipse humiliter respondit, natus est
in Ulma, oppido Alermannie, patre Theodori-
co, oppidi illius nobili mercatore atque o-
peribus misericordie nihilominus dedito, anno
Dominicæ incarnationis octocenti, Gregorio
XII pontificatum tenente: mater ejus, pudica
multarum filiorum procreatrix, secundum hunc
in ordine filiorum produxit. Theodoricus ergo
velut aquila super pullos suos volans & eos
ad volandum provocans, sanctis eos imbutat
moribus, sique actum est, ut B. Jacobus juxta
viam suam, quam ab ineunte ætate calcavit,
ad perfectum usque confunderet. Referbat etiam
Vir Dei patrem suum ob victis precantem
continentiam centesimum annum superbi-
te, qui nullo dentium carerebat. Mirum fuisse
tantum visisse senem. Factus igitur B. Jacobus
ætorum xxv, ut eo recente dolo, perit
Theodoricum adit, ubi ipso licentiam petenti
Romanæ curiæ, quæ Sanctorum Apostolorum
reliquas visitaret & summoque Pontifici bene-
dictionem simul & omnium peccatorum remissionem
scipere possit. Annuis venerandus fac-

Reclus, &
patre hujus
apostoli nati-
tatis,

* capite
F

Matthæi 160.

A. Pr. Am.
B. C. C. C.
D. S. S. S.

sex pijs Filiis vocis illumque benedicens ait:
Vale, Fili dilecte, Cretarumque tui in omni
iterum tuo memore, peris mortem elares,
quam in conspectu eius peccatorum admittit; dum
in loci conspectu facies, mei finis, qui te ge-
nerat, recordare; quatenus revertere, quoniam
gaudium meum & coronam meam senechusque
mea faculos exstiterit; benedixit te, Fili dilectis-
sime, Creatoris elementis & se eterna heredi-
tatis participem efficit. Sumptus itaque benedi-
ctione, socios, cum quibus iurus erat, adiit,
versiculum illum in corde decantans: Vir tuus,
Domine, demonstrat mihi & finis tuas edoce
me d.

R. Rom.
P. Pr. C. C.
G. C. C. C.

3. Corpus igitur interire, socios R. Jacobus sic
allocutus est: Vident unusquisque nostrum,
socios dilectissimi, ne forte aliquo pondere
peccati gravatus sancto hoc interire frustur,
rimetur conscientias, quatenus peccatis ex-
purgati plenariam consequamur indulgentiam;
toto satum tenere nihil otiosum agere, sem-
per autem omnes, semper meditant, modo phre-
nibus, modo Cretionem Dominican dicitur.

B

Tandem Roman incolam perueniens, D. Petri
Apostolorum principis privum sanctum
morum devotissime adiit, ubi vero Altissimo gra-
tias agens, in hospitium diverit: hoc S. S. S.
re n. opere imitatus est, hoc peregrinantibus
exemplum dedit, quod prius ecclesiam, quam
hospitium, accedens. Erat Quingentesimo
initium, quando urbem applicari utique Quo-
tingentesimo in ecclesiarum visitatione consum-
plis; verum cum seris v. in cena Domini vi-
cinitas cset, diligentissimam omnium peccatorum
suorum conscientiam agit, quatenus sancta Pontifi-
cis benedictione eorumdem indulgentiam percipere
mereretur. Fecitque autem explet, pecunias sibi
deservere cepit, iam se aiebat: Quid agam? quo
me vertam? sedere n. o. valeo, mendicare erube-
scio. Hinc igitur dia mente revolvens, tandem
Napollin versus ire coarctavit. Ea tempestate,
ut a quodam venerabili patre ejus familiarissi-
mo audivi, quendam matrona nobilis in urbe
secum cum inter venas & aulicus suos ad sibi
servendum habere voluit, eo, ut arbitror,
quid pulcher juvenis & elegantis forme deco-
rare facie habebatur. At ille periculosum
sciens colubitare scorpionibus & felineis
fragilitati sueque cistioni rationaliter metuens,
non ignorans pulcem, si sapiens ignem viderit,
elidit & ad incensum disponi & ex fre-
quenti convicia facile manderet, sapienter
fugiens, ut alius Joseph, antequam intraret;
fugit periculum, malens peregr. laborando pru-
dentem propriam custodire evulscire, quam sub
carnalibus divitiis magnaque mercede servan-
doque mulieri potere discrimini g.

C

R. Insigni
P. Pr. C. C.
G. C. C. C.

4. Temporebus Alphonsi regis Neapolitani
nominatissimi bella in regno suo saepius exci-
tata sunt & que audient praestans juvenis,
haud aliter honeste vivere valens, ejus exer-
citus se nullius auxilii fecit; immanis fuit
quidem ab illis victis, quibus illud hominum
genus implicari solet. Pius, modestus, cultus,
siveque tantummodo stipendiis contentus fuit.
Munim. epo, dum eidem conviverem, me al-
quando talia dixisse: Pater mi, cum artem
militarem exercuerit carius vestra, propelum
que videtur mihi, alieni diripere, num-
quid animas manusque vestras ab his vitiis im-
munes existeret? At ille subridens respondit:
Equidem, fili, nunquam me aliquid abutulis-
se

recedit rei domino invito; subditque: Ego,
dum in quadam urbe regni hospitium in sy-
nagoga judaeorum ab exercitiis ductibus for-
tus fuissim, quadam mane mulas ecclesias vi-
stavi, propter quod domum rediens, socios
jam pene prandisse reperi; resistenti igitur mihi
cum ceteris exultum pulmentum delatum est;
ubi illud dixit sodales: Hoc pulmentum cas-
libus fueris atque oleo lampadis judaeorum
compositum est, (lampas enim, ut judaeorum
mos est, ob huius venerationem in domo illa
semper ardebat) tantum igitur horuli, ne
pulmentum, ex v. altaris compositum, men-
ducasse, ut artem illam excerner, nunc sequen-
ti, a preside licentia habita, mistic resis-
tensim, Capam i illic contendens.

D

D. Deinde,
P. Pr. C. C.
G. C. C. C.

4. Capam igitur advenienti quidam ocellis
doctus & equus & obviis fuit, qui, mode-
stus juvenis & elegantis, quam in aspectu do-
monstrabat, confidens, cum sapientem, pud-
cum & morigerum judicavit, unde in tantum
eum dilexit, quod cum in servum habere vo-
luit, quem non ut servum, sed ut filium ha-
buit. Placuit Viro Dei negotium hoc, illique
per quinquennium tanta fidelitate ac gratia ser-
vavit, ut dominus fidelem servum super simi-
liam constitueret, non itaque tanquam servus
ibidem decoratus est, sed filius domino gra-
tior existens. Quinquennio transactis, Deus,
qui cum religiosum ab extremo premoritur, in
mentem ejus misit patriam repetere senem-
que patrem praesentia sua consolari, quibus co-
gitationibus vehementer agitur simul atque
iterum licentiam huiusmodi a domino suo
expetit, nec obtinuit. Adest enim ipsum ten-
nerime diligebat, ut nullo modo abire pateret-
ur. Tandem intra se delibans quodam die
summo mane, iulatus domino, recedit, nec
huius rei aliquando consentit agnitus est,
cum dominus servo magis, quam servus do-
mino fidelitate teneretur. Cum aliquando Vir
Dei hic referret, adiecerat: Vultisset domi-
nus meus, ut equo ascenso atque pecuniis sum-
ptis absidem magis, quam ex paupertate, qua
rectis; tanto siquidem me dilectionis profunde-
batur affectu. Sic ad patriam tendens Bononiam
Deo ducante pervenit.

E

F. Bononiam
P. Pr. C. C.
G. C. C. C.

5. Ingresso itaque Bononiam Servo Dei, ut
meris sui esset, D. Petroni i primarium illius
urbis ecclesiam devotus adiit, vocis sua gratias-
que Altissimo referens. Egreffiens autem, ubi
limitem majoris porte attingit, ecce ante oca-
los species quorundam sociorum, qui secum
Roman pertraxerant, quibus visis, valde ga-
visus est, in munus autem amplexus proten-
dibus Servo Dei ac sociis, tanto gaudere
gratulo, ut angelum Dei se visisse, sodales ar-
bitrarentur. Causa tandem itineris expostis,
ipsum coegit socii, ut ad stipendia Bononia-
ensis ardis lectum aliquantulum commoveret,
quo honestius congregatis pecuniis patriam
repetere posset; insuper eidem socii polliceba-
tur, se perit Alemannum iurus. Sicque di-
vino consilio ibidem moram traxit, additis sti-
pendiis Thomae Tartari Bononensis, tunc ac-
cis praefecti. Istera dum Bononia moraretur,
ecclesiarum limina frequentabat, postillam no-
tem D. Dominici, ubi praestati patris nostri
sanctissimi reliquiae magna veneratione ser-
vantur. Tantum finitum modestis, sanctitate itaque
divinis compunctus est officis, ut patris patri-
que obliuiscens, religiosus D. P. N. Domini
ha-

A habitum assumere dissoluitur. Hoc itaque ductus propositio, primo facti, qui sibi sequenti mane occurreret, peccatoris sui secretum aperire decrevit, illius consilium firmiter secutus.

ut f. Do-
mici

m

6 Facto mane ad monasterium B. Domini Servus Dei festinat, cui veniens obviat divino consilio Ven. P. Fr. Nicolaus Carbo-
nallus, provincie Catalonie m. vir Deo de-
votus & ferventissimus admodum predicator,
nec non illius monasterii tunc prior, ad quem
humiliter accedens servus Dei Jacobus dicit:
Ego, pater venerande, Salvatori meo Jesu Chri-
sto tuo mentis affectu servare cupiens, statim
intra monasterium illius fratris, quem hoc
mane primum obviam habuero, omnino con-
siliū loqui, sic igitur reverentiam vestram,
ut mihi confusus, me diligas, qui pos-
sum, humilitate ac devotione rogo. Admonens
namque prior juvenis fervorem, illum devotē
hortatus est, ut se in Dei timore conservaret,
demonum, carnis ac mundi tentamenta super-
aret, illud Spiritus dictum memorans: Fili,
accedens ad servitium Dei sit in iustitia &
timore & prępara animum tuum ad tentacio-
nes; quibus verbis tanto juvenis favore ac-
census est, ut exclamans diceret: Ego, pater,
in sancto habitu Deo servire volo, rogas, ut
mei reverentia vestra rursus sit: non quæso,
venerabilis pater, hunc siliū suū & sibi præ-
sentia obijcit. Annulli prior petitioni juvenis
devote, illamque hortatus est, ut regressus
ad hospitium sua omnia ordinaret ac disposi-
ret, quo sanctę religionis habitum purior sus-
cipere menteretur. Die igitur sequenti, exactis
rebus suis dispositis, ad monasterium rever-
titur, ubi secundum nostrarum scriam consilia-
tionem diligenter examinatus, ad habitum con-
versurum nostris Ordinis, licet pauculus sanctę
literę, jucundē receptus est.

testes
ampl. test.

C

7 Erat autem, ut ipse Vir Dei recitat, anno-
rum circiter 30 vel 31 o, quando scilicet
Ordinem introit: Varius namque Congrega-
tionis tunc erat ven. pater Fr. Anconius de Ver-
cellis, homo Dei. Fuit hac nocte Thomas ar-
dens precibus ac sociis suis, qui ceteris ipsum
visitantibus, non ut & religionis ipsam propo-
sitionem retraherent, quem stabilem novarat, sed
magis illi congratularentur, dum necessarij es-
sent. Thomas prædictus hæc visitantibus dixit
fratribus: Patres, vos recepistis juvenem istum,
quo nusquam modestiorem ac honestiorem
vidisse me facit: nullus nostrorum aliquando,
quod reprehensione dignum esset, illum dicere
aut agere cognovit, quin imò non eorum eo
nec otiosum quidem verbum loqui ausi fu-
imus, dolo equalem, non quod sanctam hanc
religionem sit ingressus, sed quod tam mode-
sto tamque pio Juvene sim privatus. Hec mihi
Fr. Anthonius, vni. P. Fr. Jacobus de Bomo-
nia & Fr. Johannes de Parni conversus, qui
his, quę diximus, interfuisse, testantur.

ANNOTATA.

- a Echlesi. cap. 49, v. 1.
b Ubi Germania est, in Savia circulo,
capite, prole cultu & mente, ad Danubij
flumen.
c Flaminus, de quo in Commentario parv.
sumus locuti, dicit, Theodorici ad aulę
exum censuram verum pervenisse.
d Hæberti Tomus V.

- d Psal. 14, v. 4.
e Luca cap. 16, v. 3.
f Istia civitas est & ejusdem nominis regni
caput.

g Apud Flaminium nihil de nobilitate har-
marum, sanctum ad famularum petentes, legimus.

h De istis, quę gestit Alphonsus rex ab
anno 1420 usque ad mortem Joannis, nominis
II, Neapoli regina, id est, ad annum 1434,
videt Ponderphus Coltanensis in Hist. Neap.
lib. 5.

i Istia, in regno Neapolitano, civitas ar-
chiepiscopalis, & hucus ob ejusdem regni pri-
maria urbe distat.

k In B. Jacobi Vite, & Flaminio continen-
to, ito legimus: Sanctus ibi (id est, Capua)
natus est Campanum civem, præclarum virum,
jurisconsultum & equitem, qui &c.

l De hoc sancto in nostro Opere ad 14 Octo-
bris diem actum est.

m Hispania magno provincia, principatus
titulo insignita, inter montes Pyrenæos, qui
eum & Gallia dividunt, interque mare Mediter-
raneum & regna Aragonie atque Valentie
sit.

n Echlesi. cap. 2, v. 1.

o Flaminus super elato loco dicit, B. Je-
cobum & Domini Ordinem anno aulę cri-
gino quæro fuisse acceptum.

CAPUT II.

Solennis ejus votorum nunciatio & præclarę virtutes.

P Ostruam igitur juvenis habitum devoti-
me suscipit, tanto servatur desiderio dignę
Censurę suo deferre, ut non sinecurę viam
inquire, quid sanctum propositum executioni
mendere possit. Propter quę magistram aliam
novitiorum, ut mihi Fr. Ambrosius aliquando
retulit, his verbis allocutus est: Pater a-
mantissime, ego, secundo relicto, hunc suscep-
ti habitum, quatenus Deo meo serventissime
servire valeam, expropter paternitatem vestram,
quę possum, virtute rogo, ut mihi viam hanc
ostendat, me instruat atque suis consiliis ad
exaltata regna perducant. Hęc audiens noviti-
orum magister in his verbis pulcherrimę eun-
dem exhortatus est dicens: Fili mi, dux sanctę
civitatis perpetuę, id quærum alterum omnes
homines accedere necesse est; prima Babylon
dicitur, quę interpretatur confusio: hæc est
audientis gehennę fornax inferique chaos, in
hec sepulti cruciantur omnes, qui in mortali
peccato discubunt, ad hanc superbii, impudę,
pernicię, schismatis, schismatis Majestati di-
vine prius inobedientes damabantur in æ-
ternam. Ad hanc civitatem vis, quę nos da-
cit, est superbia, omnium vitiorum mater &
procreatrix, ita enim habet scriptum, qui est
rex super omnes filios superbię. beatus civi-
tas est, Fili dilectissime, quę factum est Hie-
rusalem, visio pacis interpretata, hanc bonissi-
mi Spiritus Sanctique omnes inhabitant, Dei
Patris potentiam, Filii humanitatem & Sapien-
tiam & Spiritus Sancti bonitatem æternam ju-
cunt.

Præcep-
tum fuit
de for-
dibus
meo vivendi
modo per-
tinetur.

E

A. FRAM-
BLOSINO
DE 3000 CT.
NO.

rundissime collaudantes: hujus civitatis Dominus est Salvator noster Jesus Christus, qui est Rex regum & dominus dominantium. Ad hanc civitatem nos conducit sancta humilitas, quae est omnium virtutum cultus & conservatrix: divo dicente Gregorio, qui ceteras virtutes sine humilitate contrahit, quasi pulverem in ventum poterit. Hanc ut amplectaris, te suo exemplo invitavit Salvator noster Jesus Christus dicens: Discede à me, quis mihi sum & humilis corde a. Hanc summè commendat beatissima Dei Mater Advocata nostra dicens: Quia respectu humilitatem Ancilla suae h. Hic igitur duae sunt viae, una, quae ducit ad caelestem patriam, scilicet humilitas: altera perpetuo igni se ingredientem deducit, scilicet superbia. Extende igitur manum tuam, Fili mi, & cum, qui tibi magis placet, elige. Te tamen hortor, ut humilitatis viam ingrediaris, quae postea extolari possit. His verbis mirum in modum juvenis accessus, Benedixit Deus in donis suis, inquit, ego, pater amantissime, sanctae humilitatis semitam eligo, illam totis animi votis amplecti volo. Humilitate igitur ita Sanctus Dei firmissime fundatus fuit, ut omnibus inferiorem ac viliozem se reputaret, nullum spernens, sed cunctis libentissime serviens.

9 Anno itaque expulso à religionis ingressu, miro desiderio expectabant fratres, ut professionis vinculo devotus Vir se ligaret: timebant enim, ubi non erat timor, ne scilicet tam devotus juvenis, tam simplex tanque pius Frater aliquam mundi sui demonis temptatione ad saeculum rediret. Sed Dei Servus intra se statuerat, potius mortem subire, quam sanctae religionis habitum vel ad momentum relinquere. Igitur tempore adveniente, quo superioribus obedientiam proficeretur, scilicet novitiorum magister illum instruit, primum ut peccataram omnium diligentissimè ac generaliter confessionem faceret, secundò ut seniorum pedibus advolueret secundum religionis sanctissimos mores, quatenus tantum donum ab ipsius imperaret; quibus sollicitissime peractis, die statuto fratribus in capitulo congregatis, Prior Fr. Nicolaus de Catalonia e, vice magistri Bartholomaei Tenerii, tam generalis Magistri Ordinis Praedicatorum, Servus Dei obedientiam professus est, in qua, ut ipse resultat aliquando, nova dona consecutus est. Habuit enim postmodum in suis orationibus supernos gaudios, semper desiderans, quo Dei voluntati placita nosset, cogitare atque operari.

10 Tanta hujus Servi Dei verba mirumque vivendi modum mihi exprimere valenti vires deficiunt; quamvis enim multa egerit, quae postea religionis consuetudines non exigunt, ut officio carum domare, discipulis corpus affligere, orationibus tota penè nocte insistere, atque alia multa, quae à suis familiaribus deprehensum sunt; haec tamen omnia quidam hilaritate sancta semper occultavit. Omnibus assiduis, domesticis atque familiaris fuit; cunctis sine ulla personarum acceptione capiebat rem gratam exhibere, nunquam singularitatis notam inturrit; commuone resoluendi victum, communis oratione, communis loca semper diligens ac sequens. Nullas carnen illo sollicitior erat: ceteris prae uolens ingrediabatur, & in obicula capella primum Mutuas dicebat, tum suas orationes solites, deinde altaria omnia visitata, semper ad altari B. Virginis inchinatus,

summa siquidem veneratione mundi Regimant prosequatur, ut illum in viam salutis dingeret, illi sanctam matrem Ecclesiam ejusque prelatos, illosque, pro quibus rogare tenebatur, devotissime commendans: haec tandem agebat, dum singula lustrabat altaria, Sanctos deprecans, in quorum honore contrita fuerant.

11 Cum sacram Communionem sumere deberet, tota praecedenti die summo silentio deductus erat; nocte vero sanctis meditationibus incumbens, confitebatur etiam libentissime ad hostes, quae Nocturnum completa erat: sumpta Communione, totus in Dei rapus amore haec eadem peragebat. Constatuendo semper illi fuit, Primam, Tertiam, Sextam Nonamque in aurora dicere, tum sacerdoti Missam celebrandi servitium semel atque iterum & pluries, prout à scriptis vocabatur. Expeditis autem his, tota die manuum operibus intendebat; tunc mentis ejus gratiam omnipotens Deus infunderet, ut quavislibet artem mechanicae artis magister existeret, potissime in componendis virescens excellat: dum his intendebat, saepius illud Apostolicum fratibus adhibebat replicabat: Qui non vult operari, non manducet d. Ego tanti viri, quantum indignus discipulus, veridica assertione haec attestari possum, me illum nunquam otiosum videri, sed semper sub manuum operibus, aut divinis rebus occupatum, saepius illius dicti memor erat: Melius malis docuit otiositas e. Vir erat, qui nihil nisi, nisi interrogatus, loqueretur, verba autem ejus edificatoria erant; suae autem filius utilis atque profectus, noviter optime dictum illud: Qui in verbo non offendit, hic perichthys est vir f. Ad refranandum linguam fratres hortabatur, eo maxime quod ad servandum silentium ipsi teneretur.

12 Clementia autem & pietas cum ipso perseveravit ab obedientis matris usque ad extremum vite. Quid longius morer? Omnis motus, omnis gestus omnisque conversatio ejus longe lateque sanctum sperient odorem, cupiebant plerique religiosorum ac secularium illorum alioqui sanctitatis ejus exemplis edificari. Eo tempore, quo inter Venetos & ducem Ferrarie bella exorta fuerant, Alphonso g, dux Calabriae h, Ferrariam contendens, Bononiensem devenit, ubi, B. P. N. Dominici reliquis visitatis, conventum ingrederens, patribus, qui se sociabant, ait: Ego, pater reverendi, quam libentissime Fr. Jacobum de Alemanni conversum visitarem, sancta siquidem fuit ejus in regno etiam nostro ad sanas nostras pervenit, quo accessio, hominem venerando cognovit aspectu illumque complectens ac deosculans humiliter se Vini Dei orationibus commendavit. Cui Vir Dei per singulos dies Dominum pro sui excellentia rogaturum pollicitus est. Tunc dux, gratias referens, caput eidem inclinavit. Sic venerandus senex ad propria reversus est. Dux autem fratribus adstantibus dixit: Verè, pater reverendi, Senex hic venerandus Servus Dei verus mihi videtur ac sanctus; confido me istius orationibus ad patriam incolemem rediturum. Praecursum autem patientiae exempla, quibus in adversis tolerantiam mirum in modum excelluit, qui ubi sermone comprehendere posset? Nunquam in adversis turbabatur; sed hilaris ac filivus sepe dicebat: Patientia vobis necessaria est. Trium infirmitatum molestias in corpore suo perpessus est,

de solenni
pate cruci-
sta.

In Busto

devoti.

pietas, in-
pista po-
stentia,

g

h

f

A est, quis tanto periculis gaudio, ut Deo gratias referret, qui sibi talia concederet ad animæ salutem. Nam doloribus cruciaretur, orationes suas nunquam omisit, rarissime manuum opera, divas: Virtus in infirmitate perfectior. Et hæc de ejus virtutibus in communi dicta sufficiunt.

I *Insignis obedientia, cuius sic insignis*

I Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis &c. His verbis facta obedientiæ virtus gloriosissime commendatur, ob quam servandam Seleutor mundi Jesus Christus mortem perpessus est. Hæc & his similis Servus Dei animo pervolvens, tanto fervore superioribus obediens servavit, ut enarrari vix possit. Vidi sæpius, cum prelati Servo Dei aliquam obedientiam lægangeret, illum in tanta celeritate manuum superioris exequentem, quod, priusquam prelati verbum coepere, expolitus ipse, ut eadem impleret, festinabat. Si quando ei infirmari l' nec cuiusvis alterius officium imponebatur, in solliciti illi officio intentus erat, ac si perpetuo idem officium exequi debuisset. Interrogantibus fratribus, cur tanto studio officium ad horam ipsissimum exequeretur, respondit: Nos, qui obedientiam polliciti sumus, eandem diligenter usque ad mortem servare tenemur: sicut me ad horum hanc ministerio obedientia addidit, quis scit, nam forte velint maiores mei illud perpetuo exerceam; propter illi intentus sum, quasi mihi perpetuo injuncto officio. Quam vice venerabilis P. Fr. Michael de Hollandia, vir Deo devotus, dum prior in eodem conventu Bononiensi existeret, contigit, quendam episcopum, qui gravis visitandi conventum adveniret, eundem assistere: accidit autem, ut, transiente episcopo, Vir Dei illuc perveniret; prior autem episcopo dixit: Reverende pater, hic, qui nunc pervenit, frater devotissimus est, religiosus ac Dei Servus. Venerandus ejus aspectus, inquit episcopus, hoc testatur. Tunc prior ait: later ceteras virtutes ejus obediëntissimas inter omnes fratres exiit; quod si dominationi vestre placeret, hoc ipsum experirentis comprobato. Gratissimum ac jucundum, ait episcopus, mihi erit talia videre. Unde igitur episcopus & prior ad locum, ubi Vir Dei suo exercitio intentus erat, accesserunt; cui prior ait: Fr. Jacobo, necesse est, ut verus Princeps ad reverendissimum Magistrum Generalem Ordinis, qui Parisiis est, quædam litteras delaturus esset; ut Vir Dei ad cellam festinus. Accedam, inquit, nisi vestre presentia displicent, accepturus preterea, quo facto, genuflectens Vir Dei ante priorem, benedictione illi recessurus petiit. Admiratus est episcopus vehementer tam promptam obedientiam eo maxime, quod nec precibus, nec rem aliquam pro tam longo itinere peragendo perquisierit. Prior autem Vir Dei mandavit, ut ad prelatum rediret officium, quasi alteri obedientiam kinetics impositurus esset.

C *exemplum tradens*

C Quidam civis Bononiensis, dum multos fratres invitaret secum in quodam viduario suo, hæc procul ab urbe Bononia, ut aliquantulum recrearentur; assuit etiam Vir Dei; postquam autem omnes simul pranderunt, ait qui primus inter fratres aderat: Fr. Jacobus citius cura fratribus ad prandium sumptis rebus accedat, ut comæ nobis preparari possit. Abiit illico Vir Dei ad Rheum in fluvium eodem loco propinquum; multis igitur rebus,

prima vice tantos extraxit pisces, quantos duo fratres vix perferre possent, &c. eadem stant essent, non est scissum rete. Stupor fratres omnes circumstantes circumdedit, promptæ ac simplici obedientiæ meritis hoc gestum attribuerunt. Vir Dei in componendis, ut supra diximus, vitreis fenestris ac eisdem depingendis optimas artifex erat; dum ergo vice quendam figuram quamdam depinxisset, vitros * in fornace deposuerat, quatenus igne supposito, ut illius artis mortis est, colores vitæ sanctis inhaerent, casissime autem hujusmodi ignem adhiberi talibus necesse est, ne omnia calore confunderentur colores. Accenso itaque igne, veniens frater quidam, Vir Dei ait, mandet pater prior, ut una ad quendam panis cumus; ut Vir Dei, Benedictus Deus in donis suis, respondens, vitris ibidem relictis illud recessit. Rediens autem, vitros * ita obedientiæ merito non solum confusus, sed etiam perfectæ decoctionis reperit, qualiter unquam aliquando viderent. Nec mirum: Deus enim, cuius perfectæ sunt opera, obedientiæ meritum hoc miraculo comprobare voluit. Denique usque adeo obediëntiæ meritum hic Vir Dei diligebat, ut ea die, quæ nihil sibi imponebatur, nullam meritorum se acquisivisse posse crederet.

E *et corporis castitas animæ*

E Nunquam corpus suum incontinentiæ sollicitæ Servus Dei maculavit, sed palam mente & corpore se servavit. Duo enim sibi assumptum ob puritatem servandam; primo in statu æque incessu oculorum divitiarum, sciam, quoniam mors intrat per fenestras; aliud erat, cogere corpus suum tum rebus spiritualibus, tum memora operibus assidue spiritui servire. Hic igitur angelica puritate Servus Dei in terris natus; in carne eodem preter carnem vivere angelicum est, non humanum. Ad hæc virtutem custodiendam sæpius fratres hortabatur, asserens, quod nulla adeo gravis est carnis tentatio, quæ non dulcissimi Jesu sui unitis actus passionis ejusdem meditatione exstinguatur. Pauperem autem sic Servus Dei dilexit, ut illam ad unguem semper servaverit, rebus summe necessariis contentus erat; denique sæpius dicebat, se non solum particularia non habere, sed nec simplicia, quia majorem voluntati omnia subijcebat, sicque pauperismus spiritu regnum celorum adeptus est. Beati pauperis spiritus, quoniam ipsum est regnum celorum. Cum refectionis boni advenisset, fecit aliquando dicebat: Eamus fratres ad refectionem, ut videamus, si isti pauperes non aliquam elemosynam facere dignentur.

ANNOTATA.

- a** Matth. cap. xi, §. 29.
b Apud Luc. m cap. i, §. 48.
c Vide Annotata cap. i.
d Apud Paul. Epist. 2 ad Thimotheum cap. i, §. 10.
e Ecclesiastici cap. 33, §. 29.
f Epistola B. Jacobi cap. 3, §. 2.
g Hic Alphonsus postea rex Siciliæ nominatus fuit.
h Ample regni Neapolitani provinciam maxime in eorum excessu versus Siciliam.
i 2 B. Pauli Epist. ad Corinthios cap. 12, §. 9.
k Epist. B. Pauli ad Philipp. cap. 2, §. 6.
 Hhhhh 3 l la.

A. Fr. Ambrasio na Sowermo.

* l. vitæ

* l. vitæ

E et corporis castitas animæ

f n.

A. FR. AM-
BROSIO
DE SOHCE-
NO.

I Infirmitas, hac vox designat illum, cui
Infirmitas cura demandata est.
m. Rhenus, non Rhenus, Italia Rhenus, fluvius
in Florentina Italia provincia prope civita-
tem Pistoriam originem sumit, & Pado ju-
stus Bononiam praeterfluit.
n. Apud Matth. cap. 1, v. 3.

CAPUT III.

*Ejus cardinales & theologales
virtutes: orationes & medi-
tationes: visio mirabilis
Beato exhibita.*

F. B. pro-
dentia, con-
per. a. l.

Fidelis servus & prudens. Unus cardinalium vir-
tutum prudentia est, quae in tantum in hu-
jus Viri acrobatis fuit, ut merito videri pos-
sit fidelis servus & prudens: in superandis ho-
stis antiqui acerrimis temptationibus, quibus diu
noctaque illum insequabatur, postulans virtute
prudentie usus est. Si quando vani gloria tem-
tabatur, illico dicebat: Quae terra & cinis?
Pusillanimitatem interdum tantum demonis per-
secutione insurrebat, ut nequaquam deiclorum
suorum poenitentiam condignam posse agere
arbitraretur, quod vitium prudentissime supera-
bat ante crucem se provolvens ac dicens: Do-
mine Jesu Christo Filius Dei, per mortem &
crucem tuam salvum me fac in singulis tuis
& aqua, quam spiritus. In agendis negotiis
exterioribus quantumvis arduis ita pruden-
ter se habuit, ut illius dicti meminisse videretur:
Quidquid agis, prudenter agas & te-
spice finem. Secunda virtutum cardinalium tem-
perantia est. Hic ita hujus Viri Dei omnes
actiones delinere erant, ut temperatum magis
neminem videretur. Si quando ab aliquo dicto
vel facto offendebar, nunquam huic virtuti
contrarium signum offendit: semper hilaris,
semper jucundus patulissime mentis claritatem in
exteriori homine praeferebat. Turbatur quid-
dem vehementer temperantiae motum in hoc
excedere videbatur, ubi contra divinum homi-
nem sui animae salutem aliquid dici aut agi
animadvertisset: sed tamen Salvatoris exemplo ex-
cusari potest, de quo dicitur: Zelus domus tuae
comedit me.

F. B. pro-
dentia, con-
per. a. l.

17 Fortitudine quoque Vir Dei apprime
dotatus erat, quod arduum tum temporalium tum
spiritualium valde aggredebatur, constantissime
in his usque ad ultimum perseveravit.
Denique iustitia, quae unicuique, quod suum
est, reddit, gloriosissime claruit: divina etenim
Majestati gloriam & honorem semper reddidit,
sanctae matri Ecclesiae venerationem, superiores
obedientiam exterioraque assiduatissima caritate
semper persecutus est. Devotionem illam per
singulos dies semper observavit: Feci joan-
nem & Iulianum &. Cum dormitionis hora ad-
earet, dicta inchoque sua diligenter examinabat,
tribunal mentis suae semper confitebatur, de
mali actus se vincula; de carne corpore disci-
plinam verberibus merito, ac si peccata grandia
commisisset, in hunc modum orabat: Averte
faciem tuam a peccatis meis & omnes iniqui-

tates meas delece, & iterum: Salva me vigili-
tem, custodi me dormientem, ut vigilem cum
Christo dilectissimo Filio tuo & requiescam in
pace. Postea se S. Angelo commendans dicebat:
Angeli, qui meus es cibus, pietate su-
perna me tibi commissum salva, defende, gu-
berna. Post haec membra sibi tradidit. Pro-
pter quod ita docuit eum Dominus per vias
relias, & ostendit illi negotium Dei & bapti-
cavit illum in gloria.

18 In fide & lenitate Sanctum fecit illum
Dominus Deus noster d. Tamen custodi ne-
cessaria est haec virtus, ut sine illa impossibile
sit placere Deo, cui fidei illi inheredit Vir
Dei, quod pro illa libentissime corpus & ani-
mam semper exponere cupiebat. Haec verba se-
pius illum repetentem audivi: cum ad ejus au-
res aut haeredit, aut schismata, aut exorta bella
in sanctam Romanam Ecclesiam pervenirent,
miser craciabatur dolore, orabat cum lacrymis
diuturnis ad Dominum, ut Spiritum suum u-
culo pietatis aspicere, sepius pro ejusdem
sanctae matris Ecclesiae statu rogaret, dicens:
O Domine Jesu Christe, nobis tuis famulis sub-
veni, quos pretioso sanguine redemisti. Multa
alia propter ingentem fidei fervorem agebat,
quae longum esset enarrare. Verum quis fides
ex animo, auditis nunc per verbum Dei;
attentissime verba Dei Viri sanctus audiet,
confiteretur etiam, quoniam, qui ex Deo est,
verba Dei audit.

19 Spe languinis equidem fuit hic Vir Dei,
non in manus hominibus, sed in Creatore suo
spem ponens, laborum, vigiliarum, orationum
ceterarumque virtutum ab ipso solo cape-
bat meritum. Hanc igitur Vir Dei sepe
laudibus excrebat, dicens: Legimus tantorum
tormenta sanctos Martyres fuisse perpassos, Con-
fessores ac Virgines grandia sustinisse. Haec
virtus est, quae illis constabat, longamque
viam ac optatum finem tandem concedit. De-
cebat enim aliquando de hac precantissima vir-
tute loquens: Sunt quidam, qui se in Deo
spere credunt, decedentes. In Domino confide-
re, quod, cum dies mortis advenit, omnia
peccatorum merita veniam obsequio, & hoc
decepti spe peccata committunt & mundi ob-
lectamenta loquantur: non sunt nec accedunt
spes, sed praesentia. Anne arbitramur Deum,
qui summa iustitia est, sine operibus aliquis
maxime operis valeat accedens accedens velle legi-
re beatitudinem. Dicit enim illi. Agnoscas: Quia
fecit te fuisse te, non servavit te ante te: sed
divina Scriptura: Spera in Domino & fac servum
f. Quis spe Dei servus longamque salutem
laborum suorum mercedem tamen accepit.

20 Nunc manent fides, spes, caritas; & est
tota haec, maior nunc horum est caritas. Duo-
bus mandatis omnis caritas se concludit;
Dei scilicet & proximi dilectione g. Cum itaque
servitissimo amore Deo hac Servus Dei
semper amaret, quis dubitet, cum caritatis
virtute excellisse. De dilectione itaque, quae
proximum persequatur, quid loquar? A
eos omnes se in Deo amore amicos, sua am-
icum propter Deum. Nullus est, qui, in cum
infirmis servientem videret, non illi pietate
se elementis iudice amaret. Verum, quia
pericula caritas huius nunc amaret, quod
mortis pavore parvus, morbo potentius de-
bilitatus intrinsecus promptissime servavit; et
etiam cum saevum hoc morbo laborantem audiret,

Interme-
dia f.

E

f. B. pro-
dentia, con-
per. a. l.

F

f

f. B. pro-
dentia, con-
per. a. l.

A lex, à priore, benedictione sumptis, eidem servitorem se assidens pollicebatur. Ad infirmos autem iucundè ac letanter accedens, illis verbis atque operibus mirabiliter confortabat, cibis necessariis præparans atque cuncta peragens, quibus indigere noverat, egrotantes. Multis, quibus ipse deserviebat, liberali fuisse, ut ipsi affirmabant, potius Viri Dei meritis, quam medicamentorum subsidio: huiusmodi infirmitate fratrum occidentium corpora curantur abiebat, sepulture diligentissime tradens. Propter hoc cunctis, Christianis ad hujus beati Viri prædica concurrenibus tempore patris, grata subsidia divinum clementiam largiuntur. Caritate itaque fundatus, tam minister semper operatur est: oia summi pignora deitatis; ficut enim ait B. Gregorius: Amor Dei nunquam est otiosus. Dum fratres conversos ad hanc caritatem acquiritur aliquando hortatur, claudit: Fratres carissimi, diligenter caritate inspicite, quia hæc est velleis nuptialis, sine qua in æterno Dei convivio oculis introducitur; sed hæc ipsa imitatur in tenebris exterioribus, ubi erit illius & illud dantium a. Hæc & his similes ad caritatis commendationem & sapientem exhortationem saepe numero Vir sanctus crebret.

*Forerit
ut aliud*

I

B Intellegens Vir Dei divinas scripturas, fidelibus cunctis orationem frequentem confabulare, eisdem totis animi votis inungere suavitatem; namque cum Salvator discipulis dicit: Vigilate & orate, ut non intretis in temptationem. Cunctis cunctis eadem præcipit, & hanc Avoltus ait: Cunctis imitatur. Hoc igitur animi firmato proposito, majorem noctis pacem cunctis infundens expulsi: orationis autem tanta traiebat dulcedine, ut etiam nansum operibus intentis ab hac delibere nequirit. Un die, cum una cum Servo Dei ego Fr. Ambrosius nostro intercedens exercicio, postquam ab ipso de modo utendi interrogatus fuisset, illum itidem interrogavi obsecrans, ut ad me prædicatum, quemnam modum observaret in orando, aperire dignaretur. Respondit ille: Servus Dei: Crede mihi, carissime pater, me nullam ex multis, quas ducis, dignaretur, dulcedinem atque magis proficuum orationem aliquando reperisse: ea, quæ Filius Dei ore suo edocuit, scilicet PATER NOSTER: Cuncta hæc oratione ab omnipotenti Deo petimus aut summa aut corporis necessaria: tunc mihi suavitas plurimique hæc oratio præstat, ut illum dicent dulcissimo melle aut faccharo me plenas fluere balne credam: hanc mihi dulcedinem ex verbis, quæ Filius Dei ore suo protulit, provenire arbitror. In hoc Servo Dei illud Devotum excellentissimè exemplabatur. Quam dulcis sanctus men eloqui tui super mei ori meo a. Orabat quotidie pro summo Pontifice Ecclesiæ pastore, proque cunctis prelati ejus, possunt autem pro Ordinibus nostris presidentibus, quod tantum Dominus confirmaret. Oratorem, denique pro omnibus deprecabatur Servitorem clementem eo modo atque ordine, quo supra diximus.

*Et contem-
platus ef-
fectus inco-
dit.*

C Postquam Servus Dei per singulas dies prædica orationibus, consuetudine spiritum suum in scholam provocant devotionem, tantum in seipsum reducit, quanto valde servore, omnipotenti Deo immortales referbat gratias ob collata beneficia, Cunctis scilicet, conf. rationis ac reuerentia, possimè quæm religionis, quod beneficium vult ma-

ximum semper magis pendebat. Verum recogitans humanum genus ducimus Salvatoris Jesu Christi sanguine redemptum, quotidie pulchris mysticis magnis fulgoris magnificis gemis contemplabatur. Imaginabatur primum Servus Dei videre se Jesum Salvatorem sancto deflexo vertice discipulorum pedes lavantem, quæ propter ad festinam humilitatem ipsius mirum in modum hortabatur, tam veluti trans torrentem Castron ablati, Filium Dei in agonia letam atque orantem; Patre, si possibile est, traiecit à me calix iste, se videre arbitrabatur, & cum suorum sanguines Jesum ob representationem future passus emulare cogitaret, vultu compunctione atque incredulitate coris agitatione alliciebatur; inae istam sempiterna traditione à Joanne ligatum Jesum, Avine & Chapas presentatum, in manibus à servo percussam quam amaritudo recognocebat; cum vero divinum signum alio vultu indutum velut sumum memorabat, totus eructu præsternebatur; neque verò oblivioni tradere frequentia mysticis singulationis, consuevit, cunctis itaque sic dolebat, agebat videri, cum huiusmodi cogitationis animaretur. Denique cum mysteria gratia refectionibus D. N. Jesu Christi & eorumque pie meditatur, ingenti gaudio replebatur. His itaque paratis, Christo, ad dexteram Patris constituto, posuit Servus Dei se inclinabat dicens: Gloria tibi, Domine, qui natus es Virgine, succurre mihi hodie cum Patre & S. Spiritu in temporaria secula. Tunc ad fratrem suum Deum se fecerat, quam reverenter cum salutem dicitur: Ave Regina coelorum, Mater regis Apostolorum, & Maria illa Virginitatem velat rufa, velat aliam, fande preces ad Filium pro salute faciliem. Denique Sanctus omnes vultus, dicens: Sancti Dei omnes, intercedere dignemini pro nostra omniumque salute. Hoc igitur modo Dei Servus quasi dantes suis contemplationes terminabat, paucis verò, ad sua opera excedenda tendens, nullo aliquid labore frigebatur; vehementer enim cupidus opera merita exerecere, quibus, quam contemplatione degumaret, mentem seclusionem tantum affequi monebat.

**A. Fr. Ambrosius
de Sover-**

E

F
*Reverit
et aliud*

G Narravit mihi aliquando hic Dei Servus, dum semel nostro exercitio intercedens: Ego, inquit, dum in quamdam camera conventus Bononiensis me quandoque reperissem, tum forte subit mihi voluntas urandi, verum, quomodo, nescio, Deus scit, a sensibus corporis alienatus fui: deductus est autem spiritus meus in quoddam vitinarum omnibus mundi oblectamentis repleam, ubi sua volentes rose, vultu dulcissimè concubitus aderant, tantaque mens mea dulcedine completa fuit, ut illi perpetuo commotari optarem; verum quidam frater pertransiens inque mortuum fulgorem prorem festinanter vocavit, accurant fratres atque fructuam vehementer oculis illa revent; ubi verò in tot fructum me confecti presentia dixi: Promitto vobis, (sic enim inter loquendum saepe numero Vir Dei replicare consueverat) quod nihil mihi infusus accipere possitis, nam liquam consolatione gaudentem animum meum conturbaverunt. Alia quoque multis fratribus reuerentibus dicit, quod scilicet grandi splendoris lumine hic Vir Dei corpus circumdabatur. Hoc item mihi interrogavit Vir Dei secretissime aperuit decedensque, tantum esse in-

*Ecclesia
Sacramen-
tis manens
per se videtur.*

e

f

g

h

B

*Sacram-
entum in
ipsis verbis
preceptis in-
gentis con-
servatum &
per se sepul-
chrum hoc*

C

*ad eccle-
siam mon-
strum trans-
ferretur.*

*Lallo

Annam eius e. Post longa distansque vici-
tudin evocata tempus adventit, quo Virum Dei
ad ecclesiam Dominus evocaret. Conspicitur itaq;
que acutissima febre infirmario illud Apostoli-
cum dixit: Ego enim jam desisto & tempus
meum refectionis habeo f. Confessionem gene-
ralem fecit cum reverendo P. Fr. Vincentio de
Calvo-Novo fere Theologiae Magistro, qui
postmodum fuit totius Ordinis nostri genera-
lis magister, tunc priore conventus Bononiensis,
Sacramentum Ecclesiae devotè suscepit,
pedes ac manus in modum Crucis paucissimam
componens orationem spiritum Deo reddidit. Nec
dubium, quin Anglorum interventu ad ecclesiam
pariam sit deductus. Fuit autem felix transitus
eius die Mercurii circa quintam noctis horam,
xii g mensis Octobris anno D. MCCCXCI. Pra-
ter Dionysium de Bellano tunc studens Bononi-
as, cum gravem potaretur infirmitatem h.,
qui in choro cantus & predicationis officium
exercere prohibebatur, Virum Dei in extremis
laborantem exibat rogavit, ut, si ecclesiae gloria
cum Dominus sublimaret, sanctitatem sibi
impetraret. Illo itaque devotè, frater ipse
corpus Desuncti amplexibus clauare non cessabat:
Imple, Pater, quod promissisti, me tuis
sana precibus; nec unquam à corpore avelli
potuit, donec plenam alicuius est sanitatem.
Fuerunt fratres, qui aderant, faciem Viri Dei,
que pallida mortis horrore fuerat, post mortem
siquantulum rubuisse, corpus exanime mor-
tis felicitatem indicisse.

29 Antiquae consuetudinis erat fructus in
quodam cimiterio sepelire, in quo & B. Do-
minicus primò sepultus fuit; in hoc igitur ci-
misterio plerique magis sanctitatis viri sepulti
sunt, quorum corpora ignominat. Haec itaq;
que adveniens R. P. prior atque inquisitorum
pater decreverant, ut Virum, qui singulari vi-
ta praefuit, particulari sepulchro decorarent.
Verum, dum in ecclesia corpus jaceret; san-
tus concursus factus est populi, ut omnes mi-
rarentur. Constantur omnes illud oculari, stu-
pore atque coram ipsum contingens. Inter
ceteros autem quidam puer trium annorum,
quantum valebat, corpus attingere conabatur,
domumque reverfus matrem horatur, ut ad il-
lud videndum quatuordecim properaret; admirans
mutat instanti verba, qui vix dimidium pro-
ferebat, ad ecclesiam B. Dominici per-
venit, corpusque insepulchrum nupiens, in-
stanti verba fratribus enseravit; decubuit nam-
que, ut pusillimus Dei Servus instanti parum
verbis effereatur. Traditus est unum se-
pulture in capella quadam, quae erat in capi-
tulo majori conventus Bononiensis in deposito
super terram.

30 Mente animoque cogitantes prior & pa-
tres conventus multitudinem virorum ac mu-
lierum, quas in claustrum Ordinis ingredi non
licet, confluentiam ad Viri Dei sepulchrum &
fistram quietem perturbantiam, sine consilio
finire, corpus ejus aliunde* transferri; sed
prius B. episcopi Bononiensis consilium atque
consensum expetierunt, quo annuente, octavo
die ab obitu ejus translatus est corpus in ec-
clesiam in capella D. Thomae Aquinatis, ubi
ceteris atque abellis & imaginibus circum-
que appensis venerabiliter usque adhuc jacet.
Cum notum transiretur, repertum est
corpus ejus sanum nullumque omnino fessum

Quodam Tunc F.

emant. Quanta autem Dominus per eum o-
peratus est, testatur coram, tabellae & argen-
tes membra circa sepulchrum ejus appensi, quorum
aliqui in sequentibus declarantur. Mijora
autem credentes illum peccatorem huius, qui ex
toto corde solum invocaverat. Camque mirbo
pessilente laborantibus hic Servus Dei semper
deservivit, ad impetrandam ab eo morbo libe-
rationem populis peculiare donum eum habere
experimento competere est.

ANNOTATA.

a Psalmo 69, v. 1.

b Vide, quae habentur in fine capituli praecedentis.

c Apocalypsis cap. 2, v. 10.

d Psalmo 26, v. 14.

e Psalmo 115, v. 15.

f Eccl. 2 ad Timoth. cap. 4, v. 6.

g Vide Commentarium Praevium.

h Flaminio citato loco, dum de Dionysio
de Bellano laudatim loquitur, haec habet:
Fratri Dionysio, cui intensius flabebat.

CAPUT V.

Miracula post mortem patrata.

QUANTUM admiranda multa huius Servi
sui meritis Dominus operatus sit, ex multis
tamen pauca referemus, quae ad me discipulum
suum pervenerunt. Quidam civis ac mercator Bo-
noniensis filium habebat, qui gravi morbo cor-
ruptus jam signa amitte vice praeferebat, nec
non qualem plures mortuum iudicabant. Hic i-
gitur civis huius Viri audent magnalia, votum
vixit Domino dicens: Domine Deus, si filium
meum vice pristinae meritis B. Jacobi reddide-
ris, illi habebim FF. Predicatorum me indu-
tarum devotum. Mira res: puer reviviscens o-
culos aperuit ac veluti à somno evigilans in-
columis omnino repertus est. Quapropter pater
vehementer factum admirans, tabellam ad ejus
sepulchrum appendit, ubi inter filium gestans
conspicitur, in qua haec verba conscripta sunt:
Puerulus hic mortuus erat & meritis B. Jacobi
resurrexit.

31 Quaedam Bononiensis mulier, receptis
Ecclesiae Sacramentis, ita in extremis laborabat,
ut eam complures cum emenditis accessis veluti
mortuam circumdarent, feli emissio voto à qua-
dam coram, qui aderant, si ipsam Deus B.
Jacobi meritis liberet, quòd ad sepulchrum
eius imaginem purissimam longitudinali appen-
deret, statim mulier caput erigens, ait: Gratias
Deo, quia vice restituta sum meritis B. Jacobi,
qui mortuus est & sepultus apud S. Do-
minicum. Qui de re parentes vehementer ad-
mirati Predicatoreum Ordinis nostri adierunt
illum rogantes, ut tantum miraculum populo
aperire dignaretur. Non minus predicator, nisi
mulier statim una cum ceteris, qui praesentes
existerunt, advenirent. His igitur predico-
rem ascendentibus, populo miraculum divulgatum
est.

33 Venerabili P. F. Hieronymus de Bona-
nia, dum predicaret Bononiae huius beati Viri

A. Fr. Am-
BRASIO
DE SOCI-
ETATE
*Lentissimè

Infans, vero
à parentibus
conspicitur

F

mulier

Item Juven-
tilis à morte
liberatur.

filiis

mi-

A agerabat, ut vix cibum capere valeret, nil
medicis aut molleis protulerantibus, B Jacobo
vorit, quod, si ejus meritis salutem assequeretur,
linguam argenteam in miraculi silem illi offer-
ret; mente itaque sequenti incohimem se uf-
quequeque corripere, linguam argenteam fieri
fecit & ad sepulcrum B. Jacobi, ut voverat,
venire obtulit. Hydropicus quidam B. Jacobo
vovens, quod, si ejus precibus sanus efficeretur,
Millam ad D- & sui honorem celebrare
ficeret, atque ad ejus sepulcrum cereum unius
libre offerret, infra dies quatuor incohimem
tem recepit votumque suum quam cito asim-
plevit.

alter maris
Gallus,

41 Alias quidam ad sepulcrum B. Jacobi
imaginem obtulit, in qua scriptum hujusmodi
legitur: Ego Joannes per quatuor annos in
bo Gallio laboravi, atque hoc in loco vovens
ad plenum convalescere meritis & intercessione B.
Jacobi.

item male
B. Jacobi inter-
cessione fa-
ciatur.

42 Non solum in creaturis rationalibus, sed
etiam irrationalibus hujus Viri Dei virtus ef-
ficacit: nam Fr. Stephanus, conversus Ordinis
Predicatorum, cum Bononiam male infidens
advenisset, ut predicationem quendam Placentiam
a seculum deduceret, mala antea ita la-
borare cepit, ut ad terram se prostratus mori-
tari videretur; advocat quidam, qui hu-
jusmodi modesti consueverat, qui malum in-
tensum, eundem mortuum inavavit; tribuit
frater vehementer atque ad sepulcrum Viri Dei
accedens, ut jumento sanitatem conferret, de-
votius expositis, expleta oratione, malum vili-
tans eundem jam pene mortuum alpevit. Verum

eodem nocte dormientem fratrem vox quidam
excitavit, dicens: Surge, frater Stephanie, &
pabulum mule affer, qui illico furgens jumen-
tum incolame advenit. Sicque B. Jacobo gra-
tias referens, Placentiam letus repedavit. Quam
plura iidem Dominus Servi sui meritis prae-
monstravit miracula, quae, si enarrare vellem,
altius volumus excederet; igitur huic Vitae
finem imponens, omnes hortor, quatenus tanti
Viri vestigia sectari conentur, sicque ad cele-
stem patriam ejus suffragantibus meritis con-
fcedant.

ANNOTATA.

a *Genus urbis est Liguria in Gallia Cisal-
pina & ejusdem nominis Reipublica caput.*

b *Fox hoc valeatissimum significat.*

c *Urbs Italia archiepiscopalis & ducatus
Mediolanensis primaria.*

d *Id est, justitia extrinseca profelli.*

e *Ita auctor calculorum valentiam signi-
ficat.*

f *Urbs perempta & eunt Italia, reipublica
cognominis ab ea dicta caput.*

g *Urbs Italia ampla, in Langobardia, ejus-
dem nominis ducatus primaria & episcopalis,
inter Scutunon & Seccliam fluvios.*

h *Urbs Italia in Langobardia episcopalis,
ejusdem nominis ducatus caput sub dominio
Parmensis ducis, ad Padum & Trevis conjun-
ctum.*

DE B. MARTINO CONFESSORE EX ORDINE S. AUGUSTINI VERCELLIS IN ITALIA

SYLLOGE.

C

C.B.
F

anno cr-
stianit. MDII
B. Jacobi. qui
coram cu-
pulis ante
F. III de-
cessit, Ser-
vi Dei.

Vercellis, episcopalis in Pede-
monano Italia principatu,
qua jam plus semel memorata
apud nos fuit, civitate, no-
tus est ac denotus, ut inter
scriptores omnes, de re loca-
ris, convenit, beatus hic propositus ex Ordine
S. Augustini Confessor. Huic hodierna, quod
ex allegandis obli, die Operi nostro inscri-
bendum, decessit nostri, ad xx Marti die in
Pratermissis sermonem de Jacobino seu Jacobo
Crovacorio, fratre Carmelita laico, qui non
fecit atque ille Vercellis jacet sepultus, in-
stituitur, respondere, etque ex instituti no-
stri ratione, ut scdem, abs illis datam, hic
liberemus, necesse. Etsi enim Martinus nec
Fassis factis exiles inscripserit, nec Officio ec-
clesiasticis Vercellis aut alibi coletur, & scri-
ptoribus tamen vix non omnibus, & quibus
memoratur, Beati titulu, ut Ordinis Augu-
stiniani scriptor Thomas de Herrera, qui non
Odoberis Tomus V.

pauca de illo in Alphabeta Augustiniano,
anno 1644. in lucem emissio, tom. 2, pag. 57 & seq.
memoria prodit, ibidem effertur, concedatur.
Adhuc tam & Joanne Stephano Ferrerio in
diacepsi Vercellensis, quam & Josepho Pam-
philo Augustiniano in Ordinis sui Beatorum
Catalogo collocatur, & quod caput est, quasi-
cunque etiam cultu, Similis ac Beatis deservit
solito, Vercellis gaudet, imo vix & ante
annum 1634, post quem, spectate, qua tunc
juris ac anno 1625 Urbanus VIII ea de re
tulit, decretis, Servus Dei, Sanctorum Be-
torumve Albo ab Ecclesia nondum adscriptus,
cultu huius propterea, nisi hoc antea centum
amplius annis fuisset offendi, venerari nefas
fuit, haud minus, quoniam quod annorum tot-
idem metum excedit, temporis spatio non in-
terrupte fuit gustus, ut & jam nunc dicen-
dis nemo non, quantum opinor, facili agno-
scit.

a *Papetrochius noster in M. penes nos
liit a*

AUCTORE
C. B.
coll. per
font. scribi
ant. a. cal.
ex proli.
ca. quae

existente, quo fuit una cum Henricus anno
1661 Roma moram indeque anno 1662 in
Belgium rediit est complexus, *Leitnerio*
pag. 211 firmamentum de illa, quo annorum illor-
um postremo vigesimo fere. Muli die Verce-
llis evasisset seu examineis, insistentis sic
scribit: Apud Petrus Augustinianus in media
navi sub viâ marmore corpus est B. Martini,
cujus in proxima columna grandis imago ad
populum concionantis cum fuerit scripto: "In-
spice in Regem tuum crucifixum & consola-
beris." Inferius verò: "A. xi Oct. hact-
ent nobis B. Fr. Martinus de Verceilis obiit."
Pendet ante eam exigua lampas, novae sine lu-
mine, & parvula anathema. Ejsdem imago
cum talis similiter pichi variis locis in templo
utque ad unum columnarum sequens miracu-
lum: "Quam Laurentius de Lathone Caline
Strate duxerat plaustrum unum lapidum Ver-
cellis, fuit oppedit ab ipso plauistro, quod
viscera propria emittit: sed, inchoato ad
B. Martinum, immo diu vixit." Cuius
testes publici, Sandis ac Beatis proprias, ex
imaginem Scrvatorum Dei, est etiam ha obsequi
divident ac splendoribus fuerit deserta, in
ecclésiâ collocacione, ut Benedictus XIV de
Servorum Dei beatificatione ac Beatorum Can-
onizatione lib. 2, cap. 14, num. 3 & duo-
bus seq. docet, i-fertur.

Quare, cum B. Martini imagines, cum
reolis etiam deserta, in Vercellensi Augusti-
niana ecclésiâ anno 1662, ut modo recita-
vo Papetrachi verba sicut facit, fuerit
locata, fuisse illum tunc ibidem quodcumque
solum, qui Sandis ac Beatis deseri solita,
honore affictum, certum est atque indubi-
tum, etque miraculum, addidit d. Papetrachi
verba relictum, anno 1505, ut hac pro-
ducat, accidit, est fuit, cur, si non jam
tunc ab ipsomet anno 1505, hanc pluribus re-
quiem quon decem crederet annis scribit fuisse
& illud ut ex ecclésiâ dicta columnis in-
scriptum & Martini in hac imagines collocata
erectantur, cum antea sic habuit, nec has lade
fuisse aliquando ante annum 1634 amotas,
verosimile apparet, constatarium evadit, ac
etiam ante eam ipsam Martinus in Verce-
llensi apud Augustinianorum ecclésiâ quodcumque
eula, Sandis ac Beatis proprio, non mi-
nor, quam quod centum annorum metam ex-
cessit, temporis spatio fuerit non interrupt
gentis, atque prout in Opus ascriptum hic,
ut fultum in decessoris nostri loco supra cit.
promittit, debeat inferri. Id itaque, quod
fieri & illis hic debet, praestanter, undecum-
que, qua de Beato memoria ejus cultus jam pro-
bato, lectum modo hic exhibeamus.

4. *Alfonsus de Orozco, Ordinis Augu-*
stiniani scriptor, qui & ipse Beatorum horum
numero accessit ac, quemadmodum Thoma-
s de Herrera supra laudatus in Alphabeta Augu-
stiniano tom. 1, pag. 24 & seq. docet, anno
1592 & vixit novigenario jam major excessit,
in Ordinis sui Curatoris ad annum, quo hac
ortit, 1551 de B. Martino de Verceilis re-
quiem scribit in modum: Hic Religiosus di-
vinitus potius, quam humana indultus, fuit
instructus. Suxor erat, eam Grammaticam ad-
diderit incepti itaque protulit, quod paucorum
annorum spacio & theologis & insignis predi-
cator evadit. Camerobium Papientie, in quo

fieri patens nostri Augustini pignora condita
sunt, templo mirante ruinam, restitutum, &
quasi de novo edificavit. Idem praestitit mona-
stio Mediolanensi. Ab omni populo magni
testimuntur, quia videbant signa & prodigia,
quo propter ejus meritis Deus operabatur; qui
etiam & tunc ad ejus sepulcrum, ad quod
plures infirmi sanitati restituantur, operatur.
Excurrit ad ejus morte quinquaginta annis
ille, qui cum anno 1592, quo obiit, ex-
fuerit & jam illis novagenario major ac
prola hanc prola d. Martini, ejus mortem
annis quinquaginta ante Christi annum 1551
evasisset per verba modo hac transcripsit tradit,
ante ascriptis, est fuit, cur in his, qua de
illis per hac memoria prole, fidem mereri
existuntur; verum, cum plerumque, qua de
Beato refert, nec noscitur chronici mensit, nec
quidquam, & quo tempus, quo crederet acce-
lerit, determinat quot, suppedit, alio, quod
id vel ut-umque fiat, est recordandum.

5. Thomas de Herrera Operis *supra* cit.
tom. 2, pag. 57 de B. Martino ex Ordine sul-
ti, ut apparet, qua mos laudatus, Registris sic
scribit: A Jacobo de Aquila (hunc ab anno
1470 ad annum usque 1476 generalis Prioris
munere praefuisse Augustinianorum Graecis, u-
fuit in Monasterio Augustiniano pag. 176 &
seq. tradit) die xvi Junii anno 1470 centes
lector honoris & die xviii Decembris ann. 1471
Biblicis honoris, & die xxvi Februarii anno
1473 Baccalariis honoris: & die 3 Julii an-
no 1474 Baccalariis formatas; hanc autem,
ut consideranti patefecit, conspiciat, ut, quod
de Beato Grammaticum primum, cum jam so-
net esse, distere exorsu Alfonsus de Orozco
per verbo, num. proxime p. agressi hac tra-
scripta, memoria prole, ante omnes & sin-
gulos annos, ab Herrera hic memoratos, ac
prola & ante annum 1470 accidit. Iam ve-
ro id jam lade ab anno 1465 ac fuisse al-
iquando etiam elatit occidisse, vel ex eo vera-
simile apparet, quod hanc dabit, dum ad pri-
mum ex honoris gradibus, ab Herrera memo-
ratis, anno 1470 ascendit jam ab aliquot
annis in Grammaticum incumbere inaccessit.
Porro, cum Beatus, Grammaticus primum ac
dein altioris ordinis sententis operam novus,
paucorum annorum spacio theologis & insignis
predicator, ut *supra* Alfonsus de Orozco re-
stat, evasisset, brevi per tuam Italiam, et
Turrellus de Illustris Ordinis Augustiniani
Vite pag. 419 adjungit, nominis ejus fama
fuit adeo diffusit, ut vix ibi fuerit civitas,
qua fuit eam dari sacrum praecum insistenti-
mi hanc flagitabit.

6. Nec immerito sunt Martinum & suggestu
de fuit mysteris Christianis hominis
officio facientem cupidissime omnes passim au-
diabant. Qua enim ad concionem dicebat, eo
non modo ipse vix intermerea exemplo, sed
& Dominus figuratibus signis ac miraculis,
qua ob Servi sui meritis operabatur, confirma-
bat. Hinc sciam, ut ubique plura insignia
annorum referant fructum, eo etiam perpe-
rit, ut u fidelibus asparat, qua collapso es-
sint, loca sacra insularit. Ito res et in
loco mox cit. laudatus Turrellus; loci autem
sacris, d. Beato nostro insularit, notantiam
accensenda esse Papientis seu Ticiensis ac Mo-
diolanensis Ordinis S. Augustini monasteria,
ex Alfonsi de Orozco veris, nam 4 recitatis,

ante annum
1470 exor-
sus, theolo-
gus ac res-
ponsus cum
hanc Beato
regis.

fuit hanc
laser, ante
gentis pro-
bat,

Gramma-
tica opera
dare jam
fuit

Papientis
Ordinis, sed
monasteri-
um anno
1473: d. d. d.
Mediola-
nensis in-
fauentis.

AUCTORE
C. B.
quod hic re-
pertum est
falsissimum

A est patet. *De primis quidem et duobus illis monasteriis anno 1487, est nec id verbo ulla infectis in scriptis, illustratum fuisse, sedm fuisse Enigme* (M.D.). *Monasterii illius nec esse fronsispidio inscripta sequentibusque, ut Herrera tom. 2, pag. 18 testatur, hic verbis continetur: M. COE. LXXXVI. separata fuit huc ecclesia, auctore ven. fr. Martino de Vercellis, omnocantibus nobilibus D.D. Joanne Antonio Barcia, & D. Renato Serni; quod eadem ad monasterii Mediolanensis illustrationem spectat, hoc verosimiliter post Vicensis demum illustrationem (non prius enim, quam huc narrat, ab Alfonso de Orozco refertur) contigerit, annoque proinde 1487 essentis posterior.*

Ordinatio
per Martini
fuit una

7 Mediolani fuit Martinum ante annum 1489 deesse, imo & ibidem munus fuit Augustini Priorem egisse, ex Herrera sim sapientia laudato colligendum apparet. Verbis enim, *nom. 5. citat.*, mox ex Ordinis sui Reris sequentia isthac subiungit: Antiquus de Monte Falcone (ut dicitur Augustiniani Prior generalis anno 1486 creatus, monuit illud, ut ex Crustini Monasterio Augustiniano intelligitur, decennio elector egisset) die xxvi Julii anno 1489 ei (Martino videlicet) praecepit Mediolani, ut relinquat vicarium in conventu & eam Papatam vel ad alium locum opportunum ad praeparanda necessaria pro capitulo generali hactenus ordinatum provincialis & parum conventus Papae. Porro Martinus non uno postquam Mediolanum anno 1489 reliquisset, Ordinis sui munus fuit perfunctus. Eum enim ab Antonio de Monte Falcone, generali & digne Ordinis Augustiniani tunc Priore, die xix Novembris anno 1490 monitione Novariensem confisorem constitutum duodecimque Milli die anno 1492 convenit Montecassini praesentem fuisse, Herrera scilicet post verba proxima rectitate non obfcuri proli.

perfunctus
post illustra-
tionem

B Est autem hinc etiam certis, quae cum sacri praecantis officio minus conveniebant, Beatas disciplineretur, haud propterea tamen huc inquam animam remissis videtur. Cum enim, Bononiam sese accedere ann possit, Bononienfis conventus prius significasset, ad eum, ut est alia loca, quae cum illis accedere sermonibus suis illustrare possit, sese conferret, placere sibi, proxime laudatos generalis Ordinis Augustiniani Prior die xvi Januarii anno 1494 scripsit. Ita iterum, sed illis ac, ut apparet, paulo obscurioribus verbis, loco mox cit. Herrera & statim nihilominus etiam adiungit: Considerari tamen, ad huc Martinum vel eo anno vel sequenti Bononiae verbum Domini deservivisse. Reperio enim in Carolo Sigonio lib. 4 de Episcopis Bononienfibus pag. 208 fidelitatem devotum B. Marti consultationis in sede S. Jacobi fuisse anno 1495 per F. Bernardinum (obvultu dicens Martinum) Vercellensem Inductum. Fuisse sane, quam hic Herrera memorat, fidelitatem Bononiae & Beato nostro institutum, memoria etiam produnt de hac illi Ordinis S. Augustini alumni, Thelios scilicet prius simul jam laudatus & in Augustiniano suo, quod anno 1454 vulgavit, Eusebio Philippo Elisso.

C Est autem hinc etiam certis, quae cum sacri praecantis officio minus conveniebant, Beatas disciplineretur, haud propterea tamen huc inquam animam remissis videtur. Cum enim, Bononiam sese accedere ann possit, Bononienfis conventus prius significasset, ad eum, ut est alia loca, quae cum illis accedere sermonibus suis illustrare possit, sese conferret, placere sibi, proxime laudatos generalis Ordinis Augustiniani Prior die xvi Januarii anno 1494 scripsit. Ita iterum, sed illis ac, ut apparet, paulo obscurioribus verbis, loco mox cit. Herrera & statim nihilominus etiam adiungit: Considerari tamen, ad huc Martinum vel eo anno vel sequenti Bononiae verbum Domini deservivisse. Reperio enim in Carolo Sigonio lib. 4 de Episcopis Bononienfibus pag. 208 fidelitatem devotum B. Marti consultationis in sede S. Jacobi fuisse anno 1495 per F. Bernardinum (obvultu dicens Martinum) Vercellensem Inductum. Fuisse sane, quam hic Herrera memorat, fidelitatem Bononiae & Beato nostro institutum, memoria etiam produnt de hac illi Ordinis S. Augustini alumni, Thelios scilicet prius simul jam laudatus & in Augustiniano suo, quod anno 1454 vulgavit, Eusebio Philippo Elisso.

9 De posterior quidem, qui Bononia divini Verbi semina anno 1495 sparsisse Martinum dilucidum simul etiam trahit, sequentibus id verbi facit: An. 1495. cum Bononia (Martinus nimirum) Quinquagesima in ecclesia nostra S. Jacobi tenent, curavit designi iuxta maiorem partem ejusdem ecclesiae imaginem B. M., quam cum la summa habere veneratione & eorum ac precibus ardentibus infusit, exstitit populus Bononienfis per ipsius conciones prioras in cultum D. V. accendi. Unde cum plurimus videtur indices dare nomen suum sollemniter se inibente, constituit illius officiales & praefectus, & curavit omnium ad perpetuam memoriam fieri catalogum; titulus autem sollemniter est S. M. de Consultatione; prior vero, est nec annus, quo sacrum praecantibus Bononiae Martinus egredit, determinat, nec alio etiam mox, quod dandum, de quo hic testatur, fidelitatem ibidem instituit, edicit, id tamen illam, dum ibidem concionaretur, fecisset, etiamque fidelitatem, quae & ad eligendum nomen habet ad huc Congregationum etiam appellationis, fuisse postea a Gregorio XIII Papa archiepiscopatum, id est, reliquarum, quae tunc in manu reperiuntur, omnium auctoritate ejusdem fidelitatem caput creatum, adiungit, Beatusque, quem ante & post mortem fuisse a Deo stupendis miraculis honoratum ait, vitam hanc mortalem cum immortalis anno 1503 commensasse, elogio, quo illum exornat, sit sicut imponat, recte affirmat.

10 Nihil quidem, quo postremam hanc formam assertionem probarem dei, in medium adducit; est hinc illud a vero mortali Martini anno minus certum, quem Marquellum & Crustinum, quorum hic in suo monasterio circa annum 1500, ille in Augustiniani suis Orig. cap. 18, § 21, pag. 129 circa an. 1516 Beati obtinere signa, aberrasse, non potest non antiquae esse perspicuum tum & jam dicitur, tum ex eo, quod ad Martini praecantibus Martinus Geazzenensis, qui, quemadmodum Crustinus in Oratorum Augustiniano docet, S. Augustini Ordinis Priorem generalem ab anno 1497 ad annum usque 1499 tenuit, favorem quemdam anno 1498 concessisse in Ordinis ejusdem Reris, teste, qui sapientia citatus est, Herrera, legatur. Adhuc jam erat, cum anno 1551 Alfonso ab Orozco Chronica sua super cit. laetate publica donaret, anni quinquagesima, ut hic ipsomet per verba, *nom. 4* huc transcripta, sub finem testatur, a Martini obita elapsi; ut hic, si non ipsomet, cui non tantum & Twellio, sed & ab Hieronymo Romano in Censuris & ab Elissio in Eusebio Augustiniano intelligitur, determinans anno 1501, certe circa hunc evenisse haud immerito sit credendum. Nec est, cur contrarium quod suspicatur ex eo, quod in epigrapha, Martini imagini in Vercellensi, ut Papabrotas per verba *nom. 2* cit. testatur, Augustiniani novum templo subiecta, emortuall Beati annus deletus sit seu ceteris; id enim non & solum etiam aut plurium seculorum inhaerente eadem Beatus vetustate, sit alio etiam ex capite, uti experientia constat, factum esse potest.

est vivis aene
circiter
1503 ap-
paret.

F.

DE B. ALEXANDRO SAULIO EPISCOPO TICINENSI IN DUCATU MEDIOLANENSI

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

Beati biographi : Vita hic danda.

ANNO
MDCCLXXII
JULII MIE
RE. MDCLXXII
ALEXANDRI
BIOGRAPHUS

Beati Alexandri viuentes, præleret quæ fælla vultu vario tempore ex Ordine Clericorum Regale iam S. Pauli sacerdos litteris confignarunt. Horum præpositus, quorum & honorationis in iudiciis Romano examinata & de loquutione, compulsa fuerunt, afferunt in supellectilibus nostra litteraria processum, qui ad legitimam huius Antiquitatis cultum impetrandum auctoritate Apostolica instruitur fuerunt compendium, sequentibus his verbis recenser: Nactus est venerandus Servus Dei quatuor sequentes Vitæ scriptores, quorum duo prius antiqui fuerunt ac contemporanei vni. Servi Dei; alii vero recentiores: scilicet reuerendum interea J. Anthonium Gabutium, ex Ordine Clericorum Reg. S. Pauli, qui cum Servo Dei sepulchro conuersus, huius Vitæ circa annum 1600 conscripsit, & reuerendum P. J. Ambrosium Mazzenam, Præpositum Congregationis Cler. Reg. S. Pauli, qui cum Servo Dei conuersus, huius eundem scriptum Compendium Vitæ anno 1617. Reuerendissimo Innocentio ab Ecclesia, ejusdem Congregationis clericum, qui Servi Dei Vitam anno 1656 scripsit; denique R. Patrem Augustinum Galetum, qui ejusdem Servi Dei Vitam anno 1661 Ritus ordinis. Laudatas biographas reuerendi patres Maggias & Augustinus Torricellus fons fecerunt; ex huius vero laudatissimas, cum statim citaret P. Innocentius ab Ecclesia opere callidis, P. Franciscus Borellus B. Alexandri Alia & Miracula emendavit, qui sui Ordinis Historia, Bononiæ anno 1703 Italici a se edita, h. servus.

1. Gabutius, quem inter Beati nostri biographos primo loco nominatum videmus, Congregationem Clericorum n. Reg. S. Pauli Reparata Salutis anno 1575 ingressus, vir fuit summo ingenio, probus viri, iudicis & moribus, ut ex ipsius Vita, quem Panius Brando ejusdem Congregationis clericum composuit, & B. Alexandri Vita, infra a nobis recitanda, fas est colligere, speculatus: qui inter varia mira eruditissimus monumenta, qua posteritati tradidit, Pii V. Pontificis sanctissimi res præsertim gestas; a facillime elegantissime scripsit, ut nihil hoc incarnatione (in Opere nostro ad diem v. huius Commem. præviam ad huius beati Pontificis Vitam nostram) absolutius, nihil illustrius fieri potuisset, conspiciunt viri doctissimi. Eadem præsertim & elegantissime laudat. vultor B. Alexandri res gestas, quibus, quamdiu in

viriis fuit, mortalibus innocentia virtutisque exemplum fuit, sicut & miracula, qua per Beati nostri intercessionem à Deo petente fuerunt, Latine litteris mandavit; et autem omnia optime habuit perspicua, ut ipsi auctor sequentibus huius Prologo ad lectorem verbis refertur: Ceterum ex tantum brevi ac fidei narratione complectemur, quæ vel ipsi vidimus vel à viris fide dignis oculisque testibus, qui hæc fere centia jurjurando in iudicio confirmant, accepimus.

2. Quid porro caris & sollicitudine Latinum id exemplar laudat Gabutius perficere elaboraverit, & quanti sit assidendum, colligimus ex Prefatione, Operi isti præmissa, in qua, qui id Mediolani anno 1748 in lucem emisit, Paulus Onophris Brando, Cler. Reg. S. Pauli sacerdos, sequentem loquitur in modum: Quamvis vero perfectum industria fuerit exemplar huiusmodi, quod olim in lucem, plane possumus intelligere ex altero item codice Ms. ejusdem Vitæ, quem Gabutii manu pluribus in locis emendatum ac magis ex parte renovatum expendimus. Hoc igitur exemplar à Gabutio tam severè cultigatum, nitidè polita existimamus ante annum MDCCLXXII, leviterque rursus à Gabutio paucis in locis infatigabili prope diligenti limatum alio in libro Ms. Tabularii S. Barnabe Præp. Gener. invenimus, atque id est, quod modò excudendum curamus.

3. Elapsis aliquot annis, postquam Beati nostri Vitam Latine scripsisset, aliam Italiane sermone, Latine superiorem, plurimisque præclarè factis auctoribus, idem auctor composuit. Ita ut Onophris Brando in supra laudato Prologo docet: Nactus enim sumus, inquit, uno in volumine Latino exemplari adjectum Italianum ab eodem Gabutio concinnatum pluribusque auctoribus pulcherrimis ac necessariis cognitionibus. Tanto vero fidei & auctoritatis id ipsum repetimus, ut in calce operis fideiorem illud eodem obligatum ab his deprehenderimus, ad quos pertinet, Religiosis & Principibus nomine, vivo adhuc Gabutio. Et quibusdam interjectis idem scriptor, cur Italiane Gabutii laudatissimas plurimas, in Latina desiderata, contineat, sic edicit: Neque mireris Latinam ejusdem auctoris historiam Italianam esse fuisse. Cum enim nihil haberet Gabutius veritatis minus, ac mori etiam se fidei premitat Italiane Vitæ, quam quidem pro certo asserimus, quod non satis continet; nihil mirum, si plurima retineat in Latina, quæ potius in Italianis aliquot post annis se fidei conspiciant.

Finis Latine incarnationis.

Ex alia ejusdem auctoris Vita.

primam in
ces. ita
in Act
Gabutius.

A Infruit, eum ea scilicet per testes iuratos in A'lis legitimis explorata & comperta fuerint, que, dum Latine scribebat, non adhuc erant familiaris momenti comprehensa.

& ostendit
ex Testibus
Beatae
die 21. 1800
in locum,

5 Paulus Onuphrius Beatae, ex Ordine Clericorum Reg. S. Pauli, B. Alexandri Vita, quam a laudato Gabutio Latino Remond conuincitum dixerat, cum supra citata ejusdem scriptoris Italica Iacoburione, ex qua plurima maioris momenti extenuit & Latinitate donauit, distat collata & altius facta, que, utitur forte Gabutio, in Romano iudicio discussa & probata fuisse, autem, Mediolani Incarnati Verbi anno 1748 publici juris fuit. Editorem ipsum de Operis sui forma in Prælo ad lectorem loquentem audiamus.

Hinc igitur, id est, ex Italica Vita, deprecanda censuimus, que essent maioris momenti. Sed, cum hoc in Latino fuerit vertenda, ne quid temere violata fuit in Gabutio textum induceretur, ejus etiam verborum auctor ipse non esset, optatum duximus, que nos ex Italica Gabutio Vita Latina fecerimus, tamquam additamenta alio charactere singulis causibus supponere: ut, si quis illa etiam desideret, facile possit numerorum indicio in locum suum revocare: si quis, delectatus Gabutio elegantia, interpretis exteri in fidei rationem, recta pergit in Gabutio lectionem.... Quod si quodam adficiendum censuerimus, quod, mortuo forte Gabutio, in Romano iudicio de Alexandri fidei dicitur, iurisque testibus eorum morum fuerit, (quod miris contingit) hinc nota & distinguemus, si nullo locum assignabimus A. Alexandri Romanorum, que in hac causa concepta ex typis impressi Romæ fuerint. Hanc Beati nostri vitam, ut a Paulo Onuphrio est edita, reculemus, & consuevit Annotata illustrabimus; cui deinde ipsum Beati fidei hanc Breve, Romæ ad nos missum, subiungimus.

de Beato
hic die ob
rationem
hic allegatam
agamus
emissionem.

6 Superest, ne, cur de B. Alexandro, qui quatuordecim die xxiii Aprilis ex auctoritate Apostolica Officio & Missa de Communi, ne vocant, Confessio Pontificis ab Alerensi Tricenisque ecclesiis, acque a Christi Barnabæ honorator, hoc die agamus, lectorem edocemus. Quamquam Sanctus ac Beatus, Martyrologio Romano hanc inscriptus, illi diebus, quibus vel ex immemorabili temporis usu, vel ex Ecclesiæ concessione cultus ecclesiasticus & Fidelibus officiantur, solennes precumque in Opus nostrum inferre, ac prout in hujus Appendicem Beatus noster, ne de eo librum ad xxiii Aprilis diem, quod quatuordecim Martyrologio Romano usquam habemus sit inscriptus, quoniam tamen, ut dictum, ex auctoritate Apostolica collitur, agere, rejiciendus fuisse, hodie tamen Beato locum in Opere nostro concedere ac rei ejus præclaræ gestas lectioni legendas proponere est visum, cum quod quatuordecim, ut R. Pater Attentolus, Mediolanensis B. Barnabæ collegii præpositus, Majoribus nostris scripsit, hanc 21 Octobris die, quod anno 1592 mortalem vitam cum immortalitate commutavit, & religiosi Barnabæ honoribus, Beati deferri solent, officiantur; cum quod de B. Alexandri virtutibus hoc die a nobis tractatum sit, laudato Præposito & defensoribus nostris fuerit promissum.

VITA

B. ALEXANDRI SAULII,

ALERIENSIS, TUM TICINENSIS EP.

EX ORDINE CLER. REG. S. PAULI,

Auctore Jo. Ant. Gabutio,
ejusdem Ordinis clerico,Mediolani anno MDCCXLVIII
cum pluribus additamentis
ex eodem potissimum scrip-
tore depromptis, per Pau-
lum Onuphrium Blandum
ejusdem Congreg. clericum
edita.

PRÆFATIO EDITORIS.

Nihil hæc vix posse gravius scriptum in hoc genere proferri, clarius jam potest constare, quam ut paribus demonstrari oporteat. Vix enim cujuscunque fides, sapientia & doctrina esse potest tanta, quantum Gabutio fidei superno religiosi consilio, ac orbis prope universi consensu jam fuit comprehensa. Quanta verò perfectum inauitna fuerit exemplar vultu, quod ejusmodi in locum, plane possimus intelligere ex altero stem codice Ms. ejusdem Vite, quem Gabutio manu pluribus in locis emendatum, ac magna ex parte renovatum expendimus. Hoc igitur exemplar à Gabutio tam severe castigatum, citius potest exscriptum ante annum 1633, levitque rarum à Gabutio paucis in locis mutatis prope diligentia limatum alio in libro Ms. Savallari S. Barnabæ Præp. Geor. invenimus; acque id est, quod nostro circumspectum curamus.

1 Compendium potius videtur, quam fidei explicita hystoria. Pura enim in hoc deficiente, que ipsius, que heretica habenda sunt, ad sanctificationem A. exaltati virtutum celebritatem commendandam & exemplum promovendum. Sed primum expectabatur ab his, qui librum hunc sagittant; ut esset percommodus, ac ipsa brevitate vel occupatis allaceret ad legendum. Que vero accant præcipuum, qui ratione supplementum, non fuit amiche invenire. Nihil enim suorum uno in volumine Lazæ exemplar aliocham fultum, ab eodem Gabutio concinnatum, paribusque sanctis pulcherrimis ac necessariis cognoscendis. Tante verò fidei & auctoritatis in ipsum reperimus, ut in calce operis facultatem illud edendi obsequiam ab his deprehenderimus, ad quos pertinet, Religioni & Principia nemine, viva saluti Gabutio, v. saluti ad. J. M. MICHAEL

Her. Pica
& f. Pica
& f. Pica
& f. Pica
& f. Pica

est eadem,
ex d. 18
d. 18
ex d. 18
ex d. 18
ex d. 18

A. G. A.
SURTOS.

Hinc igitur deprecanda censuimus, quae effent
maioris momenti. Sed cum haec fuerint in La-
tinum verenda, ne quid temere violata fide
in Gabuti textum induceretur, cuius etiam
verborum auctor ipse non effit, optimus du-
ximus, quae nos ex Italica Gabuti Vita Latina
fecerimus, tanquam adhaerentia alio chan-
dere singulis capitulis supponere a: ut, si
quis illa etiam desideret, scilicet possit numero-
ram indicio in locum suum revocare; si quis
delectatus Gabuti elegantia, interpres cetero-
rum fastidit ruditate, rectè pergat in Ga-
buti lectionem.

Q. Latine
redidit Ga-
buti capitu-
los editor
adhibet.

¶ Noque miseris, Latinâ ejusdem auctoris
historiâ italicam esse fuisse. Cum enim nihil
haberet Gabuti veritate antiquius, ac mori
etiam se male premitat Italica Vita, quàm
quidquam per certo affirmare, quod non satis
conferret; nihil mirum, si plurima reituit in
Latina, quae postea in Italica, aliquot post
annis ab se conscriptam, inseruit, cum ex sci-
licet per testes juratos in Actis legitimis explora-
ta et comperta fuerant, quae, dum Latinam
scribebat, non adhuc erant firmissimis momen-
tis comprobata. Rerum igitur precipuarum cog-
noscio in hac Vita Gabuti auctoritate innititur.
Quod si quidquam adiciendum censebimus,
quod, mortuo fortè Gabuto, in Romano ju-
dicio de Alexandri sanctitate discussum, iura-
tisque testibus confirmatum fuerit, (quod mi-
nus conuenit) hic * notè distinguemus, si-
mileque locum designabimus Aclorum Roma-
norum, quae in hac causa conceita ac typis
impressa Romae fuerunt &c. Id verò, ut licet,
quotidieque libet, rogemus; quia uis
tenacitate lege, omnia, quae ibi sunt summa
auctoritate comprobata, in hoc breue Compendi-
um referre.

Q. elegan-
ter etiam
historiam p-
sentis in la-
tinam.

¶ Nickiam & elegantem ac verè Latinam
esse Gabuti elocutionem, non dubitamus, quin
fit lectur quavis iudicaturus: dammodò in se-
quentem ac minime superfluousum Latinis-
tatem inuenerunt. Scrupulos enim quosdam
in verbis Latinis adiutandis ut evellamus ex
manu, noniam rursus, verè etiam necessitas
ipsa exigat, cum in his versumur, quae ad fi-
crosanctum religionem & incitata Christiano-
rum peritiam, quaeque non licet satis idonea
ex aureis quidem, ac minime Christianis au-
thoribus mutari, in quibus quis nobis iure
succedat, si vel paulatim ad rem nostram
Latina verba laschamus, vel quosdam etiam
suavitissimos recepta iam apud veteres Ecclesie
patres, vel etiam derivamus ex Graecis rerum
nomina, quae Latini inasitate prorsus atque
insolite fuerint? Quare integrum nobis erit,
Iesum Christum, filium nostrae auctorem, suo
jam nomine, quarevis non ita Latino, Salva-
torem appellare, quin molestia saepe verborum
circumlocutione utamur. Rem enim attingere mini-
mè videtur, qui Salvatorem idem putant si-
gnificare &c. Eadem prope ratione humilitatem,
devotionem atque huiusmodi virtutum nomi-
na, quae ad Servorum Dei sanctitatem promo-
vandam fidei definitio, ex Vitis Sanctorum ex-
pungere notis erit. Ecclesiam porro, episcopum,
cleros &c. id generis plurima sacris scrip-
tibus, licet aristocraticis, adeò sunt familia-
ria, ut, qui perperitatis ac rodeguit, peregrini
ipso in Christiana republica videntur. Sed
haec iam fortè nimis multa, humano praefertim
ac benevolae lectori, quoniam te esse certo lei-

mas, qui nostra etiam legere minimè gravi-
ris; ceterorum neque adprobationem expecta-
mus, neque censuram & reprehensionem aut
perinsecutionem, aut reculam.

ANNOTATA.

a Nos etiam in Annotatis lectorem de his
monebimus.

b Haec etiam in Annotatis rectifichimus.

c Hoc assertum sequentibus Ciceronis &
Manutii verbis editor confirmat: Ciceronis Acl.
ut, lib. II in Verrem cap. LXIV: Etiam Soter
inscriptum vidi Syracusis. Hoc quantum est?
Ita magnum, ut Latino uno verbo exprimi non
possit. Is est nimirum Soter, qui salutem dedit.
Ad quem Manutius: Quo patet communis error
eorum, qui Iesum Christum, cujus immortalis
merita nullo satis uno verbo exprimi Latine
queunt, Salvatorem appellant. Aliud enim est
servare, aliud salutem dare. Servat is, qui, ne
salus amittatur, aliquis ratione praestat: salutem
dat, qui amissam reitituit. Quod si Salvator
non est Soter, quis minis videt; Salvator autem
ut, inasitatem, Ciceroni vitavit, meliusque
dicere, qui salutem dedit: nimirum de eo si
loquimur, qui affectum genus humanum non
in eodem statu servavit; sed à sempiterno in-
teritui ad perpetuae vitae bonam perduxit; quod
summi Dei Filii & fecit & facere solus potuit;
necesse est vel Salvatorem appellare, quod Graeci
Graecè dicitur, usurpato in re nova novo
verbo, quod veteres quosque probant; vel
Ciceronis exemplo uti circumscriptio, & dicere:
Is, qui salutem dedit. Quamquam circum-
scriptio, ut interdum non comoda solùm,
verùm etiam necessaria videtur, sic iternit
sopis & dignitatem amittit, & sanctitatem parit.

PREFATIO

AUCTORIS GABUTI.

Vitro cum dignitate & virtute, tum vi-
tas sanctitate praestantius mores, ac res
gestas mandare literis Christianam Reipublicam
conducere, & res ipsa docet, & sapientissimi
viri semper censuerunt. Nam si, ut proclatè di-
xit sanctus Ambrosius, sanctorum Hominum
vita ceteris norma vivendi est, eam nobis ad
imitandum propositam esse iuvat: ac si omnis
historia, ut summas Orator scriptum reliquit,
est magistra vice, eo magis id in eam conven-
it historiam, quae nobis, tanquam in specu-
lo perfectae virtutis imagine, variis sanctarum
actionum colorum* expressam representat, at-
que ad rectè pieque vivendum animos incen-
dit. Quo in genere, quarevis plurima esse
que preclara, nobis non desint exempla in om-
ni aetate, omni scriptorum studio litera-
rum monumentis tradita: non ab re tamen
fuerit, quae recentiora sunt, quaeque veluti
praesentia magis legentium animos movent, po-
steris tradere; ut, si minis antiquis, saltem
nostris temporis ad virtutem stimulis incitemur;
atque ei honorem & gloriam, ut per est, tri-
buamus, qui talia nobis in Servis suis ad no-
stram eruditionem praedicere voluit lumina vi-
tutum. Cum igitur huiusmodi beneficium in
Alexandro Saulio, episcopo singulari virtute

Quare San-
cti res esset
posteriori
concedenda,
& unde ille
haec haec,
auctor edi-
cit.

* Locutiones.

A. G. A.
10720.

„nec; sed hic, præter alia mortificationis in-
„stituta, vigere plurimum indomam voluntatis
„negationem, quod sacrificium Deo longè gra-
„tissimum, præstantissque patiendi genus esse
„existimo. In quo illud mihi propositum est,
„ut tolerandis injuriis & obprobriis cum
„humilitate, patientia & caritate Deo perfectè
„serviam; atque ita ad ejus gloriam sanctus
„efficiar; quod me ope divina, vestroque, pa-
„tres, auxilio consecuturum spero. Neque mo-
„do hoc consilio aut instituti difficultas, aut cor-
„poris commodè equestris, aut propria liberta-
„tis amor, aut quidpiam aliud avocare potest.”
Hæc ipse ferè ad verbum.

Specimen
per scri-
pturam &
amplius

B

¶ Petentibus paribus, quas præcipue vir-
tutes admeat: Humilitatem, inquit, & cas-
tissimum, quoniam per eas beatissimam vir-
ginem Mariam Deo valde placuisse intelligo.
Inter hæc autem quidam ex patribus, quasi
futura præfatiens, per jocum, ut fit, ad ejus
tenendam modestiam, objecit, eum in hunc
ordinem, adscribi velle, ut extindè fieret epis-
copus. Quod ille tamquam jocose dictum acci-
piens, nihilque minus fore cogitans, mode-
sto silentio dissimulavit. Hæc autem licet le-
viora fortasse videantur, quam ut lictis man-
dentur, eas tamen silentio præterire non est
visum, cum, ut ex iis quasi adolescentis mori-
bus, quales virtutum fructus suo tempore
daturus esset, innoteat, tam etiam ut qualem
maturè, cautèque in admittendis ad hoc insti-
tutum novitatis, præteritis adolescentibus, (quod
etiam adhuc usu retinetur) agere solerent jam
ex eo tempore patres nostri, percipi possit.

datis, anno
1554, volu-
mus

C

¶ Alexander igitur religionis habitu susce-
pto, quam de se concipiebat expectationem
non modo non scellit, sed etiam longè su-
peravit. Nam eas virtutes, quas potissimum
spiritualis militie timorem orant, ita cepit
exercere, ut eo nemo esset aut ad devotionem
humiliorum ministris promptior, aut ad o-
bediendum astrictior, aut ad omnia regularis
discipline munera diligentior. E. Erga superio-
res humilissimus, inter æquales omnilibus gratus
& amabilis, patiens in laboribus, in vigiliis,
in jeuniis, in sui negatione in dies se ipso
fortior, in omni denique genere virtutum ex-
emplo ceteris singulari. Quas in eo virtutes
mirificè condidit virginis quædam verecun-
dia, ac verecundæ gravitas, simplexque pruden-
tia f. In hac probatione per triennium & am-
plius exercitatus, tandem anno MDCM. III
Kal. Octobris solemnem religionis voti mun-
cipio. Sic enim ferè per id temporis diffusi
(præcipue adolescentium) professio consueve-
rat. Sed cum postea Tridentina synodus, post
annuum probationis, qui habiles fuerint, ad
professionem admittendos esse statueret; id de-
inceps apud nos rite servari cepit. Ceteram jam
profecti per quadriennium, plus minus, supe-
riorum arbitrio, sub novitiorum disciplina apud
nos haberi solent, ut in iis regulares mores
magis ac magis adolescant, virtutesque altius
radices agant.

per scri-
pturam

¶ Votorum igitur vinculis obligatus Alex-
ander, diuque probatus, licet & novitatus
effectus eductus, nihil tamen de sua submissione,
nihil de severa regularis vite ratione remisit;
sed quam ingressus erat, religiose perfectionis
viam quotidie magis sibi tenendam putavit.
(Justorum enim semita, ut ait sapiens Prov.
xix. xix, quasi lux splendens, procedit, &

erudit usque ad perfectam diem.) gravemque
illorum errorem diligenter curis, qui, ablu-
to regularis vite tinnitibus, vota profecti, quasi
jam ad perfectionis metam pervenerint, peri-
ciosâ quidam licentiâ, servendis disciplinæ stu-
dia remittant, & dum minima negligunt, pa-
latim decidunt g.

ANNOTATA.

a Urbs est Itella clarissima, imperium ce-
lebre, archiepiscopalis & quidem nominis Rei-
publicæ caput, quæ aliquando duabus Medi-
olanensibus parvis, nam autem, libertate recu-
perata, sui juris est.

b Supra laudatus Franciscus Aloisius Ba-
rellius in clario opere, Thomasm Spinulam
Dominico Saulis sequentes proles peperisse,
Italicis verbis, quæ Latina facio, sic refert.
Dominicus Saulius ex Thomasia Spinula tres
filios & tres filias genuit: primogenitus fuit
Franciscus, patris in seculo vestigia secutus,
secundus Alexander noster, & tertius Carolus,
in pueria mortuus; natorum vero prima fuit
Lucia, postea Annibali Visconti matrimonio
juncta, secunda Cornelia, quam Alexander
Brevius, illustis Mediolanensis episcopus, in con-
jugem accepit, & nata minime, Paula Antonia
nomine, ipso mundo, Mediolani in S. Lazari
parthenone S. Dominici institutum est amplius.

c Laudatus vita hujus editum sequenti ex
Italicis Galatili exemplari, quæ Latina fecit,
addit: Neque minorum aut operam impendit,
aut laudem promeruit in hoc munere adole-
scentem optimis artibus informandi Julius Ca-
millus Delminius, ut omni peritias eruditione
& cultu litterarum.

d Mercenorum scilicet, ut constat (Inquit
hujus Vita editor). Hoc enim forum dimit-
tat, tunc temporis popularibus hiæc specta-
culis prebat. Nam quod modò ante templum ma-
ximum complanatum est, ibi anno dimittat
MDCXXXI apertum fuit, tiberis everitis, quæ
ibi erat extructa, ac templi fabricæ addicte.
Tum vero dejecta cùm fuerint ad magnifi-
centiæ exornandum apparatus in urbem
ingressum Frederici viccomitis Mediolani ar-
chiepiscopi, casum postea fuit, ne rursus
exedificarentur, civibus ultro, & abundè lar-
gentibus ipsi fabricæ, quanti non erat, ne-
que tabernæ, neque reditus ex ipsis. V. C.
Lanada in Mediol. Descript. tomo 1. n. 3
pag. 39.

e Hujus Vita editor ex Italicis Galatili
exemplari sequenti excerptis. Primis Tiroci-
niis sui mensibus contra nature sue propen-
siones acriter decernavit. Somnum, quo incom-
modè forebat intelucanas vigiliis, ita derexit,
ut etiam curaverit, officium sibi demandari so-
lios suscipiendi, atque ad sacras Matutinas ho-
ras sonitu consueto advocandi. Neque quæ so-
lum in vicio esse putabat, verum etiam hone-
stas cupiditates temperavit, si quidpiam in modo
timeat excessus. Sanctorum meditationum cum
suavissima teneretur dulcedine, solitudinem, ut-
pote illis maxime accommodatissimam, vehementer
expetebat: ac veritas, ne frans ulla subsisteret,
quæ ipsum areretur & susceptor vite instituto,
Deo scilicet unice à se disiecto alios etiam con-
ciliandi, rogavit moderatorem suum, cui om-
nes asperietas animi rocessus, ut abiectionis
domus mania sibi committeret. Timiditatem
verò,

A parum esse, ut & virtus laudibus exornata crescat, & oblationibus, nisi reque fiant, exasperari potius, quam sanari animi soleant; & periosque lenitate magis, quam acerbitate corrigi: cavendumque omnino, ne medicina nocens aegrotis; neque increpationis remedium indignum animi viciis, sed caritatis iussu pieque castigationis fiat modum, ut, quem oportet, saluti fructum consequatur. His itaque atque aliis ejusmodi tam domesticis, tam externis curis dum streuere se ad salutem animarum exerceat Alexander, celebris jam de illius vite integritate, doctrinâ atque prudentiâ percrebuerat fama: plurimique ad eum tamquam ad summam theologum virumque optimam, consilium auxiliumque causâ confluxerant.

ANNOTATA.

a Ticiunum Italiae, in ducatu Mediolanensi, ad Ticinum fluvium, episcopatus sub archiepiscopo Mediolanensi erat.

b *Sequentia ex Italia Beati nostri Vita à laudibus edita sunt desumpta*: Anaequam id numeris obiret, ut eo accuratius, quam fieri posset, in conspectu staretur, partes Alexandri aliquo tempore privatis, dum ipsi mensis accumbunt, ad dicendum eorum ipsi advocatis, eique, si quid minus probissent, ascriberent. Ipse verò omnium admonitiones ac qui bonique faciebant, atque ad aliorum sententiam & voluntatem tum actionem, tum orationem ipsam diligenter componere solerebat.

c *Ex Beati nostri Vita Italica editor hac addit*: Ordinis sui institutorum cultus accuratissimus forum tempore deferrebat regulas illas: quae suo tempore erant praescriptae, ac in more posita apud primos patres; atque ex eis caput unum quotidie legebat. Quod etiam praestitit episcopus, saepe attentèque evolvens Constitutiones, quae postmodum, anno scilicet millesimo, in generali Ordinis conventu coeum S. Carolo promulgatae, receptae à patribus & Apostolica auctoritate confirmatae fuerant.

d *In Italico exemplari hac, teste laudato editore, habetur adjecta*: Vigebat eo tempore apud nostros pia consuetudo, (de qua nunc etiam praescriptum est in Constitutionibus lib. i. cap. x.) per singulas fore hebdomadas, quotquot aderant, in collegio simul conveniendi; ut quivis ordinis in medium proficiens ac in genus praecurans, eius sponte humiliterque confiteretur exteriores culpas, in quas forte incidisset. Nec se quilibet solum accusabat; verum etiam culpas licebat, eum, qui ante pariter erat contritus, ac caritate admonere & rolagere. Hoc iudicium subibat ipsi etiam superiores. Quae hic verò animalverebantur, à perfectis Ordinis disciplina deflectiones per graves collegii patres, qui apud nos Discreti vocantur, referebantur in librum ad id competentem; cujus rei plura exstant apud nostros monumenta. De Alexandro nihil in his notatum invenimus, praeter adentem nimium descendit cupiditatem; quae tanta fuit, ut una intendi mensi cininabulum pulsare, alterâ librum teneret, quem amantè legebat. Nihil propterea difficultatis in suscepto visu cursu se expertum esse ingenue testabatur, quam non posse per librum literis operam dare. Hanc tamen cupiditatem in sui victoria ita cohibuit, ut ne librum quidem vel legeret, vel scri-

beret, nisi ex praefatione vel facultate moderatioris sui, ne postea faceret, nihil se libentius curare, quam omnem voluntatem suam insinquare.

e De S. Carolo Borromeo (*Celle super laudato hujus Vita editore*) in Carolus à Basilica Petri in ejus Vita, Ingalbini impressa anno, lib. ii, pag. 68. refert: Praeterea omnia peccata sua à primis annis recognita, quod jam diu cupiebat, confessus est Alexandro Saulio, S. Barnabe Mediolani Praeposito, postea episcopo Ticinensi, cuius consiliis & doctrinâ uti plurimum solitas fuit, donec eum ad episcopatum Aloricensen à Pio V vocatum tam libenter ob Ecclesiae fructum, quam sepe ob suum & S. Pauli Congregationis usum dimitteret. Addit (Gualianus, *inquit Beati nostri editor*) in ejusdem S. Caroli Vita lib. ii sub initio cap. xvi, S. Cardinalem singularem exemplo nihil habentem dicere auditum fuisse: Tum firmè (ob illa nimirum tunc antea vix expiatione, Alexandri penita nimirum) spiritualis vite curriculum inire cupisse, quicquid hactenus episcopi, habere pro nihilo.

f *Ex super citata B. Alexandri Vita Italica Onophras Brande, Vita hujus editor, hac subiicit*: Alexandri operi & prudenti usui est idem S. Antistites in pertractandis de summi Pontificis mandato gravissimis negotiis cum magnis principibus. Tam denique amantè liberalique erat in nostros nimio praefat sanctissimus, ut eos Romae praesbyteros Cardinalis Borromei pulsum vocarent, ipsum verò Ordinis nostri parentem & suorum habentem permitti: cum aliqui annis jam triginta, antequam ille Mediolanum archiepiscopus veniret, hic fundamenta jecisset Congregatio nostra ad morum disciplinam, & pietatem in hac sanctis operibus ac frequentis sacrorum Mysteriorum usu instaurandam. Quod opus feliciter ceptum ad eum perfectionem divinitus provexit S. Carolus. Ex hac, *inquit editor*, Gabuzii narratione & error patet & forte erroris causa, quo uni ex ingentibus titulis, S. Caroli preclari gesta, elegantissime representantibus ac tempore maximi intercoluina in ejus solennis Mediolani orationibus, subscriptum legitur: S. Carolus Mediolanum introducere Barnabas. Id enim absque quidem longè à veritate, ut constat ex dictis; sed ex singulari forte S. Antistitis amore, maximeque erga Ordinem nostrum proceritatis, fidem primam apud aliquam invenit, tam etiam literis mandatum est.

g *Hic in Latina Beati Vita enarrata, Onophras Brande sequens: ex Italica ejusdem Vita subiungit*: In cultu divino promovendo erat maxime sollicitus. Curavit diligentissime, ut nostri status horis praesentent in domo Dei vocem non minus gravi, quam moderata & aequabili, quae possent distincte à populo sacra verba exaudiri non sine intimo pietatis sensu, bene verò sine molesta ac tadio, quod fieri parit in modica cantilene productio & compressa nimium pronuntiatio. Quod postea, ut perpetuo servaretur, constitutum fuit ex antiquo Ecclesiae instituto, Orientalis nimirum, ut tradit Augustinus de Adriano loquens lib. x. Confess. cap. xxxiii, & Latino, ut auctor est S. Hieronymus lib. i. de Oric. Eccles. cap. v. In templorum nemine sacrum more & elegantia fuit accuratissimus: eoque, ne quaquam, quod sacrum attributum esset ac donatum, in

alios impenderetur usus, quam in sacris suppellectilibus templique ornamento.... Regularis discipline propagandæ acerrime ne paululum quidem ejus unquam relaxavit, licet à viris amplissimis rogaretur, nihil veritatis repelli dære; (summa tamen semper cum dextertate & gratia) cuiusque id postulanti, quod officeret institutioni rationi. Comiter etiam blandique id impetravit à sacerdotibus nonnullis, vota jam quidem professis, et non seris moram adhuc attente, ut sponte ad tempus aliquod juri cederent suffragiorum: idque ne in Ordinis moderatione ad consilium adhiberetur, qui nondum per statum essent idonei.

In *Beati Pii Italica Gabutio* hac addit: Tenax ipse communis vite nihil unquam in vultu ac vestitu admisit, quod esset singulare. Abhorrebat ab omnibus vite commodis, corporisque sui indulgentiis. Rursum, quum posset, domos alienas etiam consanguineorum adibat. Hæc, ut ceteri quoque pariterent, diligenter curabat. In id autem summa incumberebat vigilantia, ut omnes assidue in religiosa et nulli usque exercitacione essent occupati. Sacra studia magni faciebat, legesque ipse opportunas de eorum ratione constituit. Quantum verò quisque tam in his, tam in religioso perfectionis cursu proficeret, rationem ipse à singulis requirebat.

In *Ex Italica Beati nostri Pii exemplari sequentia sunt de prompta*: Peculiarioribus operum, ut adolescentes nostri probè essent sanctique instituti: ut semper alicuius letique Deo simularentur. Eorum virtutini invigilabat attente, ne, ne quid unquam, quod fieri posset, eorum corpori vel anime decisset, summa curante providere. Quia pulchrum fuit & ad videndum jucundum, Alexandrum ea prædictam dignitate, illorum adolescentium etiam identidem morum gerere, atque, ut illis liberior ad se aditum aperiret, colique suavis alliceret ad virtutem, eorum se se libius immittere minime remissionibus, quibus reus illis non minus honestè, quam utiliter, à religiosis etiam moderatioribus refecti & recreari solet: ut verè potuerit Alexander illud Apostoli sui usurpare: Facti sumus parvuli in medio vestrorum, tamquam si nutrix foret filios suos....; quamvis carissimi nobis facti estis: I Thess. II. VII.

CAPUT III.

Aleria episcopus creatur: in hac diocesi ecclesiasticam disciplinam & Christianam religionem restituit.

Quæritur & Pius P' fuerit Pontifex Alerianus episcopus

Quare Pius V a, Pontifex sanctissimus & in hominum meritis estimandis acerrimi iudicis, est ejus operum ad lucendas Christo animas & in hac parvula Congregatione benè moderanda periculum esse non ignorabat; tamen honori divino magis consultum fore putavit, si lectus episcopus ad Alerandem ecclesiam in Corsicam b, tamquam ad cultum Domini

viam diligenter excolendam, mitteretur. Fuit quondam Aleria ejus insula oppidum insignè nobilisque Romanorum colonia, nunc verò temporis injuriâ desolatam, cuius vix exstant ruinae, citulunque tenet episcopatus, sub se alia multa oppida & pagos habens, ita ut non minus locorum asperitate, quam diocesim amplitudine primum inter alios ejus insule episcopatus locum tenere perhibetur. Proteritur enim in longitudinem ferè centum millia passuum, in latitudinem verò quinquaginta. Quomodo modum igitur olim à Magno Basilio Gregorius c ille, cognomento Theologus, Salsine exigui ignobilisque in Cappedocci oppidi, sic Alexander noster à summo Pontifice parvis quidem & lapsis civitatibus, sed ample & nobilibus diocesis & ecclesie præfili invidus designatur.

Quod simul atque ille cognovit, ad Pontificem litteras dedit, quibus ea, quæ doceret, sublimi ac liberate onus, ut isse eam eodem Gregorio dicere soleret, angelicis humeris formidandam ac viribus suis imper, subire recusat: molle namque se tuto religiose humilitatis in porta continere, quam saluam suam periculosis episcopatus vite fluctibus exponere: non deesse alios hinc ovari sustinendo longe aptiores atque meliores, se quicquid posset in congregationis sue beneficium, in qua mori cuperet, libentius, donec viveret, impensurum: interim aliorum saluti procurandam non desaturum: aliqui paratum esse, quando opus foret, nullis laboribus parcendo, pro Sede Apostolica, sanctique Dei ecclesie vitam & sanguinem profunderet. Sed quod magis ille reniti, eò constanter in sua sententia Pontifici persistere videbatur. Quare quomodo jubenti Pio, ac S. Carolo fundatè obtemperaret, effugere minime poterat, præsertim quod id ad majorem Dei gloriam, ecclesieque sue utilitatem pertinere dicebat d.

Itaque ne propter loci difficultates, vel ob alia incommoda in eo pacendo Dominico grege pastorales labores directè videretur, licet invidus, manus de lit. Fuit autem hoc electio tam patribus nostris quam ipsi electio minime grata, sed acerba potius, plenaque amaroris: tum quia vir congregationi utilissimus eo tempore, quo ejus opera maxime indigebat; subtraheretur; tum verò multo magis, quod id conservando religiose humilitatis instituto respondere, & ambicioni quasi aditus ad dignitates aperire videretur. Nihil namque magis primi illi hujus congregationis auctores, eorumque deinceps successores ex professo curant, quam ut minime ad honores, & dignitates aspirantes, in sua humilitatis professione se se continerent, & in qua primum vocati essent, vocatione Domino desererent. Sed, ut sit, summis Pontificibus, aliter interdem ad honorem Dei Ecclesieque sue sancte utilitatem expedire judicantibus atque adeo jubentibus, non acquiescere nesci videretur. Nam ut ambire periculolum ac turpe, in divinis voluntati, in Christi vicario se præstare, resistere minime tutum aut æquum est. Inter hæc non desuit, qui Pio suggereret, ut super ipsius episcopatus fructus, qui erant circiter duo aureorum millia, annuam pensionem impo-neret. Quam Pontifex suggestionem repellens: "Id", inquit, "nobis nullo modo placet. Scimus enim episcopatum viro probò ac digno colla-

trans, ad hanc orationem, Pius V. qui erat S. S. Carolo Jacob. 1714.

Interim, dicitur, Gregorius pontifex parvulus, re-questam, fuit, fuit.

A „collatum esse, qui illum rectè administrabit.” Pontificis opinionem, ac patebit, comprobavit eventus.

U ad illam
anno 1670,
posponit d
S. Caroli
solus con-
fessionem
cur.

20 Alexander igitur quæso Idus Martii, die festo S. Gregorii Pape ipso anno sanctæ in ecclesia Metropolitana Mediolani à S. Carolo rectè consecratur, ac paulò post ad ecclesiam suam proficiscitur: secumque perducit tres congregationis sacerdotes, quorum societate regularem disciplinam, quoquo modo posset, retineret & eorum operâ, quod illi præscripserat Pius, ad procurandam animarum salutem, ecclesiæque illam benè moderandam uteretur. Quibus illi deinceps binì, vel terni prædicatori, & clerici ad nostris pro tempore positi succedebat; qui magnis laboribus huiusmodi ad animarum salutem sit pietatis fructus protulit. In Coenacum properantem de obitu Domini patris sui, quem Ticini senio, morboque languentem reliquerat, lugubris nuntius est subsecutus. Quem ille eadem æquo animo, divina fretus clementia, quæ illum ex humane vitæ miseriis ad æternæ felicitatis gaudia transfudit: nihilque inde recordatus, parentis carissimi obitum non tam lacrymis, quam pûs apud Deum suffragis prosequendum putavit: itaque suum totens, in Coenacum pervenit, ubi ad illis diocesis sue populi citrà magnifici apparatus pompam reverenter excepit, ad gregem suum bene curandum bonus pastor cogitationes omnes & studia consultit.

Je hat d'm-
est ad Cate-
dram re-
ligionem
populorum,

21 Squalebat eo tempore illa diocesis, tanquam inculta sylva, variis & morum corruptis, & ignorantie tenebris obfusata; idque propter diutina bella, & pastorem non residentium incuriam. Neglecta, & collapsa ecclesiastica disciplina, magna rerum ad salutem necessarium tum in clero, quam in populo ingratia. Sed sicut populus, sic & sacerdos. Nulla Christianæ doctrinæ catechesis; magna fames verbi Dei, morumque barbaries, evangelii predicatorum diuturnum perniciolosumque silentium; sacerdotibus, tanquam canibus mutis, præ imperitia seu torpore in vita proclama-
tione negligentibus. Dies festi, ita jejunia, sacramentorum usus ac ritus, divini cultus studia positi neglecta: Ecclesiæ tranquillitas & inculta ardorem potius olebant, quam nitorem: pauci admodum, qui articulos Fidei, Dei precepta, & alia ad salutem fidei necessaria rite tenebant. Conjugia illegitimè inita, ac per incestus nuptias propagare familie. Vigebant simulas, odia interdicta, & inimicitie; molestia passim, cœdæque patrabantur. Denique illud sapientis laubi completum esse videbatur: „Cum propheta” (hoc est, verbi Dei predicator) „defecerit, dissipabitur populus.” Prox. xxx. xviii. Nam ubi sacerdotes suo non funguntur officio, religio deficit, pietas populi corrupta, christianæ mores facile prolabuntur: & domitiae, seu absente pastore, lupus rapit oves, gregemque dispergit.

facerdoti-
que ad ec-
clesiasticam
disciplinam,

22 Nulla in tota diocesi sacerdotum collegia, nulla cathedralis ecclesiæ, episcopales sedes nullæ. Sed Alexander sive in domo, si sive extra, precario vel conducto uti cogebatur hospicio, donec ipse ære suo honesta sibi ac successoribus suis domicilia, ut dicemus, extruxit. Hæc & alia plura incommoda nostrum exceperunt assistentem, quæ tolerabiliora fuissent, si sacros administratos,

quorum opera in pastoralis munere, ut oportebat, uteretur, habere liquisset. Sed melius quidem multis, operari autem pauci; & si quidem minas omnino, quam per erant, ad tantum opus idonei. Verique dici poterat illud Propheta: „Parvuli petuntum pascunt” (verbi Dei) „& non erant qui frangerent eis.” Thren. iv. iv. Itaque præclara magnæ patientiæ, eximii fortitudinis, & apostolice caritatis argumenta Alexandro non deerant. Sed nullis ille deterius discolatibus, divino fretus auxilio, manum suam misit ad fortia; & nullis laboribus patiens aut vigilans, ad hanc purgandam & excolendam sylvam vires omnes intendit. Idque tum ope divina, quæ potissimum nitentur, & quam assiduis precibus quotidieque sacrificiis supples implorabat, tum laboribus & exemplis, strenuè præclare aggressus est.

quæ pro-
fuit religionem,

23 Ac primum quidem sapientis secutus consilium, animarum patibores admoventis, Prov. xxvii. xxiii, ut diligenter agnosceret vitium peccatis sui, gregemque suos confiderent, universam diocesim peragere coepit, per juga montium, per vicos & castella longum iter cum sudore pedibus siepe confectis, per loca aspera & jumentis inaccessa, ubi quasdamque accidit, ut sub diu pernoctaret, dum adrepente nocte per tenebras ad hospitium pervenire non posset. Ubi verò pagum esset ingressus, interior omnia corporis cura, ad ecclesiam primum, exemplo Salvatoris, pergere, idque, si tempus ferret, convocato populo orationem habere, sacris confessiones audire, oblationeque divino sacrificio, quas à peccatis absolutis, paritèque vasa, sacrosancta communione reficere: mox ipso, vel altero die sacrum crismæ administrare, & ea, quæ oportuerat, in ecclesiis ordinare; divinum cultum, ecclesiasticam disciplinam lapsum restituere, christianam doctrinam scholis instituire, sacerdotum popularique mores emendare. In quo secum, ne quemquam aggravaret, quam paucissimus posset adiutores perducere: ac prima tantum die oblationem caritatis officium, quod magna fragilitate constitum volebat esse, a presbyteris acciperet. Sed si diutius immorari contigisset, ad suis faciebat impensis. Et quemadmodum ipse in itinere, in visitatione, & obsequio in victu, & necessarii rerum usu parvus erat, paucique, & quibuscumque rebus appetitis contentus, ita laos domesticos, & adiutores tales esse cupiebat: eoque ad ejusmodi fragilitatem hortabatur.

fuerant
cure, & non
sufficere lan-
tere

24 Atque hæc quidem visitandi rudo illi sollemnis fuit in omni loco, ac tempore, dum diocesim peragraret; quam per partem ferè omnem quoniam obire consueverat. Neque verò solum ipse in hac visitandi curam incumbere; sed identidem regulares sacerdotes ex nostris, vel ex Eromitano Franciscanove Capuccinorum Ordine selectos viros in variis diocesis partibus dimittit: quibus ipse vitium, impensisque omnes præbans, (molebat enim tunc provincie clerici omnes) visitandi rationem & documenta suggereret. Ceterum christianæ doctrinæ scholas per vicos & oppida plures instituit, & optimis legibus ac moribus instruit. Eadem ipsemet frequenter, catholice Fidei rudimenta docere, sacris manualibus & pecuniis ad hæc omnes allicere, sermonibus & exemplis cæcare non desinebat, istos omnia ornabat, ut omnes lucrificaret.

25 Inter alias autem, quas, ut primum ad episcopale ministerium accessit, diligenter exercere curas instituit, eam principè fuisse constat, in qua ad ecclesiasticam disciplinam sanctè restituendam fœderotumque vitam & mores componendos plurimum in primis elacet industria. Intelligebat enim morum corruptelam de Christiani populi cœcitate, ne ruinam ex ferorum hominum negligentia & ignorantia, & pravis exemplis potissimum pendere. Itaque diocesani synodum quamprimum habuit, & convocatos sacerdotes graviter admonuit muneris eorum; & quidquid ad divinum cultum ad Christianosque mores restituendos pertineret, diligenter constituit; idque per annos singulos diligenter præstitit. Quo tempore, ut aliis si prece, inopes sacerdotes ad synodum convenientes, vel aliis de causis ad se advenientes, benigne excipiebat hospitio & non minus optimis moribus & exemplis, quam necessariis viæ subsidii instructos dimittebat. Et quædamque, ut illis commenderet, lectali sui stratum sibi subtraxit. Ceterum domus ejus universis, præsertim pauperibus, patebat hospitio, omnesque, prout poterat, magno caritatis ardore complectebatur; quippe qui didicisset ab apostolo, magistro suo, episcopum hospitalem esse oportere. Sed sacerdotes in primis alioque sacris initiatis plurimum diligebat, honorabat & omni caritatis officio forebat, & ab illis reverendos curabat: eosque sæpius admonebat, ut ex morum sanctitate & vitæ integritate ac doctrinâ, quæ Dei sacerdotes commendat, cunctis ad exemplum spectabiles sese exhiberent, & officium quicquid diligenter præstarent.

ANNOTATA.

a De sanctissimo hoc summo Pontifice in Opere nostro ad § Moll editum est.

b Magna Italia in mari Mediterraneo insula, quæ hodie Francorum regi pareat.

c Hujus sancti Solumorum Antistitis Vita in Opere nostro ad § Moll fuit edita.

d In Besti nostri super clero Italico Vita sequentia reperitur: Nihil intentatum necque Alexander, neque patres reliquerunt, ut id impedirent. Primum enim S. Carolus enixè precatus fuit, ut operam suam interponeret apud summum Pontificem, illarumque conaretur à sententia deducere. Is ut precibus eorum, suarumque simul diocesani causæ foret, litteras dedit in Idus Januarii. MDLXX ad Ormanetum Præsulem spectatissimum, ac tum Romæ ejusdem S. Caroli procuratorem, quo etiam antea Mediolani erat usus vicario generali. Earum summa (non enim vacat integris referre, uti leguntur apud Grotium) hæc est: Gravissimum animi dolorem significat in primis, quæ Alexander, & patres fœderati ex illa profusa inopina electione, is potissimum de causis, quæ in hoc capite indicantur. Tum addit S. Cardinalis, quam sibi preter gravis esset Alexandri dilectio, totique civitati incommoda, cui erat ille ad pietatem & morum disciplinam magno incitamento, & sacris lectionibus habendis, & confessionibus excipendis, & aliis privatis officiis, & prudenti consilio, quo ego etiam (inquit) uti fere soleo. Hæc omnia ut Pontifici representet, munda Ormaneto, atque ostendat, quam gravem sibi & electo, & patribus fueret Pius, si Alexandrum

sue reliqueret congregationi. Quod si nihilominus suo in proposito persisteret, parum esse Alexandrum ad eam crucem subeundam, quam offerret, imponeretque obediencie; nolite autem se impedire, quominus bonis hinc certo confecturatis in Insula gaudeant, quam & ipsi puniat tali viro summo opere indigere, qui posset gravissimis ejus necessitatibus prospicere. Interim precor Deum obsecrant aliud, ut, quod magis expediret, Pontificis iudicio menti: nec omiserit de hoc ipsi se scribere ad cardinalem S. Georgii Jo. Antonium Serbellonium, tum Ordinis nostri patronum. Sed cum reddita fuit cardinali epistola, actum jam erat. Pius siquidem divino Spiritu affertus, quæ per alios de Alexandri vita & moribus inquireret, exspectaretque juridica testimonia, in cardinalium conventu Alexandrum Aleria episcopum, ceteris electionem comprobantibus, palmam renunciant. Quare licet Serbellonus ex parum nostrorum Sententiam, ex Institutis rationibus, ex electi difficultatibus facere conaretur sanctissimo Pontifici, ut consilium mutaret; ille tamen in proposito hæretus semper magis, ac locutatur, in invitum consensu id muneris, in eamque, ejus operam tanto usui fuisse intelligebat & nostris congregationi, & Mediolanensi ecclesiæ: hinc enim cerò sperabat, salutare neque futurum ei discessi, cujus ipsi curam demandaret.

CAPUT IV.

Clericorum seminarium constitit: summa integritate ecclesiam suam regit: à Gregorio XV ad sedem Ticinensem promovetur.

Sed cum optimè intelligeret, bonos sacerdotes ex bonis clericis fieri, & quales mores à puero homines imberberint, eos ferè in omni vita retinere, magnique referre in ecclesia Dei bonum adolescentium, qui se divino ministerio dederunt, educationem curare; eorum collegium ex decreto Tridentini concilii, cum primum potuit, erexit, in quo, tamquam in perpetuo sacerdotum ministerio seminario, filitem viginti quinque, & item plures, si vires suppenderent, bonæ indolis clerici optimis artibus, & ecclesiasticis disciplinis erudirentur. Quod quidem collegium in domibus ære suo coemptis instituit, & annuis redditibus vicescentorum sacerdotum de Mendæ episcopali in perpetuum instruxit, præter stipendium, quod per annos singulos magistro ipso, clericos educanti, conferebat. Sed eos ipso patrum caritate complectens, non modo per alios, verum etiam per se optimis disciplinis, & christianis moribus instruit eumque, & quotidie ad se convocatos sacris institutis, & doctrinis erudit. Quos vero seu clericos, seu sacerdotum ipsum collegium capere non possit, eos sæpe apud se divinum hospitio benigne acceptos, singulari pietate ac patientia sustentans, necessariis disciplinis instructos, donec ad sacra ministeria ritè exercentes apti redderentur.

In seminario proprio are constituto, clericos eruditores curat, atque

37 Ad hæc autem salutaris rerum bene ordinarum remedia alii etiam adjunxit, qui non solum assiduo verbi Dei predicandi labore, sed etiam secundo, & apto ad rudium clericorum eruditionem, scribendi, docendique studio plurimum contulerunt. Nam ubicunque per diocesium reperiretur, eundem fides prelatum, aliisque diebus, sæpèque bis in die concionem ad populum habere consueverat. Et quæ viva voce sanctos docere non poterat, eorum, ut ea scriptis & se tradita ac typis impressa commodius discere, meditari, & ad usum inducere nemo non posset. Itaque succursiva horta varia opuscula christiæ pietatis, ac fidei eruditionis plena confripuit, quibus ea, quæ tam populo, quam sacerdotibus, & clericis cognita necessaria sunt ad salutem, facili quadam, ac plana methodo continerentur. Itaque præter passimiles literas Apostolice spiritus scriptas, quas ad ecclesie sue eleum, populumque excitandum, & ad pietatem eruditionem, latius, ac deinceps pulvis promulgavit. Inter alia vero monumenta, Italici linguae ab ipso edita, in primis valent, quæ breves Institutiones inscripsit, semel, & iterum auctas; & item synodali Constitutionum volumen; denique doctrina Catechismi Romani, in dialogo ad simpliciores facilioremque rationem redacta. Hos autem libros editos clericis, & aliis pie largiebatur ipse, & ad fructum ex his capiendum omnes hortabatur. Quæ omnia si licetis mandasse dicebat, non ut novæ ederet libros, aut alium agent, qui ceteri auctores, copiose tradidissent, in ipse repperet: sed ut, quæ sunt, & peritæ in eo genere graviorum doctorum opusculis, præsertim sacri concilii Tridentalis secretis, Romano cunctissimo, & S. Thomæ doctrinæ continentur, ea brevi, & facili quadam docendi ratione, ac viâ, rudium præcipue sacerdotum in gratiam, ediscenda proponeret. Ex quo quidem labore, quem sperabat, ad animarum sibi erudiendam salutem, haud mediocrem pietatis fructum illi perceperat.

38 Ceterum singularis ejus integritas, cùm aliis multis in rebus, tam præcipue in consideranda sacris ordinibus, ac beneficiis, & in administrando jure, neque suum cuique tribuendo in primis enituit. Nomen enim vel ad sacros ordines, vel ad ecclesiasticas beneficia, præsertim ad curam animarum admittit, nisi qui prius diligenter examinati ceteris virtute, & scientiæ præbuerit, & de quorum vita probitate existant testimonia, in eoque ab omni genere munere, sive à manu, sive à lingua, live aliter offendant, diligentissime cavebat. Juris porro, & æquitas vindex erat integritatis: dabatque operam, ut jus suum quicque retineret, & ut administrari sui ne quidpiam iniquè gererent, neque aliis injuriam, aut damnum inferri pateretur, aut apud illos locum haberet personarum exceptio. Vicarium suum graviter increpavit, quod permitteret cubicularium suum ab iis pecuniis accipere, quos ad studium ejus administraret, nihil dubitans repulsa: & eorum multis rem scientibus testatus, id sibi valde displicere, iussit, ne vicarius id amplius pateretur, neque ab aliis officiis sui mercedem, aut spoliis acciperet. Suum enim esse eam remanere, quippe qui iustum dacentorum suorum stipendium ei constitisset. Neque vero curæ suæ cancellarii munus ven-

dere, ut solebant alii, unquam voluit; non ignarus illud se ite dictum quondam fuisse: Qui omni, necesse esse ut veniat.

39 Multas, si quis ipse, vel ejus vicarius faceret, omnes vel ecclesiæ, vel piis operibus applicaret. Quævis est rursus pro singulis sua clementia: quæ flebat, ut non pauci ex commoti ad meliorem frugem converterentur. In profinis autem controversiis, & in omni transigendo negotio, ubi ageretur de honore divino, neminem verebatur, sed cunctis in fidem restitabat: ubi vero de sibi illatis injuriis res esset, nihil movebatur: sed potius alienis condolens miseris, pro suis amula, vel offensoribus Deum rogabat.

40 Cum republica Genuesi, cui subiecta Civitas fuit, nullam unquam habuit de jurisdictione controversiam, quæ etiam Genueses tantum illi deferbant, ut iudices, ceteroque Civitatis præfatos sine ejus consilio nihil gravius decernere constituerent. Ceterum in ecclesiasticis dignitate, libertateque tenens, ac sacra jurisdictio tenens, ut minime signis, aut coarctatione, ita neque peritio, aut litigiosus, summe juris exactor fuit: sed pia quadam equitate, & ecclesiasticis elementis, ac benignitate ita se cum Reip. Magistratibus, Insularum præfatis gerbat, ut citra controversiam ecclesiæ juxta suam cum dignitate retineret: & illi fieri potestati, quam deceret, obedientiam, & honorem sponte deferret.

41 Itaque Genuesis civis præstantem hominis virtutem, & optimam ejus sacra jura administrandi rationem admittens, singularique benevolentia completi, ipsum ad Genensem regendam archiepiscopatum transferri sæpe tentaverunt. Sed ille veluti alter S. Bernardus ad eandem ecclesiam olim electus, semper oralibus officiis, ne id fieret, obstitit: ratus, ut sibi, non humanis studiis, sed divino consilio, per summum Pontificem, Dei vicesagentem, declarato, ecclesiæ administrationem conferendam esse. Præterea noluit se ad eam ecclesiam promoveri, ubi profusa quadam negotia sua tollerare, seu tollere ipse non posset.

42 Quin etiam cum anno sexto MDLXXV Romanæ ad Gregorium XIII. A. qui eum summo perè diligebat, profectus, cum illo multa de ecclesiæ sue statu, deque sacrorum ministrorum, & adiutorum sibi suppleto numero consultisset, unicuique in urbe rogatus adduci nunquam potuit, ut à Pontifice se ad aliam meliorem, ac commodiorem ecclesiam traderet, quod facili obtinisset, postularet. Dicebat enim, id consilii divine providentiæ relinquendum esse, nolique se ecclesiam aliam, primam sponsum suam, quam sibi divino nunc sanctissimus ille Pontifex Pius V. motu proprio commisisset, licet incommo- dam, ac laboriosam, sua sponte deferere, ut ad commodiorum, ditionemque transiret; nisi id Deo placere per liberum Pontificis arbitrium cõfiteret.

43 Idcirco in Consilium quæsumplum tervitum (quamminimè enim posset Romæ commorari) ad ecclesiam suam summi diligentia, labore, & industria regendam incubuit; donec, ut dictum, ad Ticinensem ecclesiam transiret. Inter hæc verò commissum sibi Christi ergum, ut antea, & præcursus sanctis exemplis, & assiduo verbi Dei predicatione, & elemosinarum largitore, & optimis instituti-

A
populum
fidelitatem
etiam multis
tam literis
et si compa-
rit, necesse
fuerit docere.

B

Summe in-
tegritate
ecclesiæ ho-
norem cau-
sare, atque

C

* Interpret

d

A. GA-
NOTO.

tis bonus pastor exiit, & insituit, atque in salutis æternæ viam dedit. In quo incredibile est, quos labores, sudoresque, & quas vigilas, quas ærumnas, & incommoda per annos unum & viginti in ea insula, quasi in exilio relegatus pro Christi gloria, animæque salute pertulerit, præsertim affecta & ægra valitudine, & imbecillia corporis constitutione: qui sciebat, ut sæpe ex pectus copia, subribusque laboraret. Sed reliqua ab eo in Corsica gesta cum iis, quas Ticini periret gesta, quoniam ad eadem rerum, ac virtutum genera pertinent, ne his eadem repetatur, infra suo loco final explicabimus &.

anno 1591
ab alterius
ecclesiæ, po-
puli lacry-
mans, ad
fidem Tici-
nensem

34. Quod igitur ipse pro sua modestia postulare nunquam voluit, id pro meritis ejus postulat Gregorius XIV. / Romanus Pontifex, qui hominis virtutes, & merita non ignorabat, famam viri, bonique approbantis, præfere sua sponte statuit; eamque ad regendam Ticinensem ecclesiam revocavit anno MDCLVI Iudas Mail. Fuit hæc singulari benignissimi Pontificis beneficio facta translatio, Alexandro non incommoda; immo sanctienti homini tota prorsus, & opportuna, atque ut Ticinensibus universis, laetantibusque in populis longè gratissima, ita non solum Alenensi ecclesiæ, sed omnibus etiam Corsicæ episcopis, & plebibus, quibus magna Christianæ discipline lumen, atque præsidium subducebatur, acerba valde plenasque doloris. Agebant Corsi optimi præfati, amantissimi parentis iustitiam, & absentiam; ac nunquam oves amisso pastore balantes, ne Christianum gregem jam bene dispositum lupi dissiparent, verentes conquerebantur. Dolere & ipse pastor carissimos sibi filios, quos in Christo genuerat, & tunc, tantique laboribus ad pietatem informaverat, quasi oves errantes deserrere. Ticinenses verò se præstantissimum sacrorum antistitem, & quem vehementer optabant, utpotè jam diu sibi cogitam, & proterum spiritualis viæ ducem, nactus esse gratulabantur, maximalque Deo, ejusque vicario Romano Pontifici laudè gratias agebant, sperantes fore id, quod eos non fessisset, ut ejus studio, & operæ ecclesiasticæ disciplina, christianique res in ea ecclesiæ, ac civitate optimè continueretur.

Gregorius
XIV. Papa
transferebat
eum à Tici-
nensi
famuli ho-
noribus ex-
ceptis, mar-
nem suam
prodicte.

35. Succellit Alexander Hyppolyto Rubeo episcopo, cardinali tituli S. Blasii nostri de annulo Romæ, ubi ipso anno MDCLXII sepultus est; qui Ticinensem ecclesiam per annos fere triginta magna cum laude administravit. Ceterum quemadmodum urbs Ticinensis inter principes insularum civitatum, & original antiquitas, & nobilitas civium, & fides amicitiae, & uberitas rerum, & publicæ scientiarum academias, & (quod caput est) Catholice Religio- nis culta celebris in primis, & insignis habetur; ita illius ecclesiæ episcopus, sedis Apostolicæ beneficio, sacri Palatii gaudet honore, Romano Pontifici immediate subiectus. Ad hunc igitur regendam ecclesiam Alexander venit ipso anno XII. Kal. Novembrii, vacante Romana Sede ex ejusdem Pontificis obitu: famulique honoribus & Ticinensibus exceptis, omnium animos magno quidem, sed brevi gaudio complevit, post annum, ut dicebamus, obiturus. Quos ipse honores civium humanitate, & municipalitè de- latos sustinens, humanarumque rerum fragilitatem, & mortalitatis sue vicem considerans, dum solenni pompa urbem iniret, obortis la-

crimis, quasi futurum præsignis: Hec, inquit, gaudium post annum in locum convertetur. Prædictionem, ut mox dicebat, probavit eventus. Nam anno vix evoluto, ob ejus decessum extrema gaudii lætas occupavit.

36. Hujus igitur ecclesiæ, atque diocesis administratione suscepta, ad eam verbo & opere pie instituendam diligenter incubuit. Clericorum disciplinam ex parte lapsam restituit, operamque dedit, ut omnes pie, castèque viverent; beneficiarii residerent; divina officia, quæ decet, pietate recitarent: qui verò curam minimam gererent, eam, qua par esset, sollicitudine, & caritate præstarent. Ecclesiarum decorem, & ornatum augendum, & ubi divinus cultus neglectus esset, restituendum curavit; eisque, ne in templis promissis colloquiis, aut inanibus, sacroque loco indignis actionibus quispian intenderet; neque pro foribus cathedralis ecclesiæ merces, aut cibaria venderentur: ecclesiarumque ipsam sacris, preciosisque donariis, & sacerdotalibus indumentis, argenteisque vasibus ad divinum cultum instruit.

37. Ibiq; summo munè nocturnis, pariterque diurnis precibus, præsertim festis diebus, nisi graviter impedirent, una cum canonicis suis primus intererat; sacreque Psalmode devote, & acutè operam dabat. Neque ad id impediebatur interfectis suis amplis, & apertis placet, quæ episcopatum d ab ecclesiâ disjungunt. Sacras conciones paterno caritatis, salutarique doctrinæ plenas de suggestu sapientis habere, Christianæ doctrinæ scholas visitare, lapsos erigere, errantes fovere, & ad meliorem probere; pauperum curam, de qua infra plura scribimus, summo caritate gerere; omnia præterea, decreta, ac pastoralia epistolæ, quæ essant, ad clerum, & sacras Virgines, & ad populum, quibus sacra, & Christianæ disciplina optimis documentis restitueretur, ac restituenda conservaretur, opportune promulgare non desistit. Varias denique corruptelas, & depravatos mores, qui in eam civitatem, ac diocesim, ut est humana singulas, pulsim intrepserant, summa vigilantia repressit. Hæc enim & alia eorum pastoralis officia præstans Alexander, præclara etiam episcopatum, tum ceterarum quoque civitatum posteris reliquit exempla, de quibus nonnulla se se offerunt, quæ cum aliis scribendis ordinem postulant, ut magis in promptu fiat, in particularum deinceps referre non ab re fore potuerim. Ac primum de ea, quæ ceterarum civitatum fundamentum est, quoque in eo maxime enituit, sublimi humilitate, & mansuetudine agendum videtur.

In hac di-
cesis, quæ ad
clericos

E
populum
Christianum
pariterque,
ritè ordinat.

F

ANNOTATA.

a Fide hujus concilii sessionem 23 de Reformatione cap. 18.

b Hæc vox episcopalis sedis patrimonium, cujus redditibus vita necessaria episcopis sibi comparat, significat. Vide Concilii Cisterciensis.

c Ex summo processit, ad Romam nostram beatificationem a Romana Sede impetrandam, illustrandi, sequentia hujus vite editor, quæ claret libri cap. XIV ad pag. 48 ad 54 habentur, excerptis: Ad hoc munus prædicandi verbi Dei cum sacra eruditione, usque assiduo, cum Spiritus Sancti assensu, & gratia comparatus incredibile est, quantum ad se frequentiam auditorum pertraheret, quoque in illa præter fructus æternæ

A. vitz. Agi propè æstâ divino videbatur. Itaque in Deum vultu oculisque sepe erectum suspiciebant auditores. Quin exclamare identidem solebat, vi periculis ædentissimè carissos, nihil sibi iocundius fore, ut eveniret, quàm si in saggestu animam esset; dum præstantis vite sue jacturâ vel opus periclitanti animo subsidio posset esse & saluti. Sed nullum prædixit de ejus verò facto dicendi genere testimonium adferri potest, quàm quod dicit Petrus Antonius Confessionarius Patrius Ticiensis. Is enim Franciscum Panigariam, episcopum Astensem cratum, in eo gradu dicentem eum addidisset, amiratus tamen eodem quaesivit, cur adeo immutasset suam pristinam dicendi rationem. Sibi suam sapientissimam antistitem respondisse testatus est, auctore istius ejusdem Confessionarii Alexandro Scialo (qui erat strabulus Hippolyti Desiphi conjugis Petri Antonii) illud perorandi genus didicisse atque ex eo intellexisse, se antea in hoc munere balbutium egisse, cum comati, ipso magistro, verba facere, uti pastorum deceret. Idem poro sibi in congressu de se confirmasse Cardinalem Fredericum Borromæum, hoc pastoralis dicendi munere excellentissimum, accepisse scilicet ab Alexandro, qui ipse utebatur, eloquendi rationem, Confessionarius in eodem iudicio præter declaravit.

d. Hoc verò hic exprimitur tempus, quod episcopi & principes sublevis audientis impendunt.

e. In citato statim Processu summo 179. xxxi, pag. 122 & seq., esse laudato hujus *Vite* editoris, sequentia leguntur: Cum ad sonum quendam compisset Alexander, editum in locum & prominentem, unde prælis lapidibus adpeti atque opprimi facile posset, clam ascendit nescius adolefcens, quem ob vite licentiam & obduratum suis in criminibus perverciem & seminario eiecerat præceptis clericali privavit episcopos. Ille probris animi furore, vindictæque stimulis concitatus, in S. Antistitem sub rupe sedentem sua demittere adortus est, ingentemque lapidem ita in ipsum libavit, ut directè in caput proruens, gravi impetu atque casu fregerit Alexandri cervicem, nisi ope divina liberatus esset. Nam lapis leviter raso allabens in pedem sine noxa decidit. In scelerum plures ex Alexandri familia impetum fecere, ac jam circumscriptum nuntiavit in episcopi esse potestate, ejusque morte in vincula conjiciendum. At ipse nihil tam gravi injuriâ commotus, impetrit, ut illum abire liberum & incolumem sinant: mox, quàm ipse ex animo donatus, vestimentis ab infame gubernatore suis officiis impetravit.

f. Hac insula, de qua supra in *Annecis* finibus locuti, tunc temporis adhuc Republica Genuens sublevis erat, hodie verò sub regis Gallia dividit est.

g. Hujus Sancti Albi in Opere nostro ad 20 Augusti diem consule.

h. Hic S. Petri Sedem ab anno 1572 usque ad annum 1585 occupavit.

i. Ex *Italia Beati Petri* sequentia Onuphrius Branda subiicit: Roma eum esset hoc anno sacro, sed quæ post Scaggestum Alexandri inter Cardines & alios Ecclesie præfules pontificem comitabatur in supplicatione ad septem urbis basilicas instituta. Ad S. Laurentii extra muros pervenerant, eum forè in P. Philippi Nerii, Congregationis, quem Oratori

nuncupatur, auctorem, nunc inter Beatos adscriptum & miraculorum gloriâ presurgentem, insiderant, qui eum magis & honestissimè hominum frequentia eodem procedebat. Ille cum operaretur Philippus, ut quilibet ex Pontificis comitatu ad nobilem illum conventum plenâ ardore vehementius laetudinis, brevem aliquem sermonem haberet; Poudici desiderium suum spernit sustinque, ut id muneris Alexio episcopo, amico suo atque ad dicendam maxime idoneo, committeret. Labens ejus verbis acquievit Pontifex, atque Alexandro, ut onus susciperet, mandavit. Pro sua is repugnabat modestia, pretendens se minime parum esse, nec satis apum ad illud officium ex tempore subeundum. Sed, eum facere non potuerit, quin urgenti Pontifici obtemperaret, verba ipse fecit pro temporis opportunitate eo spiritus, omque caritate & dulcedine perfusa, ut divito omnes amore succensos diliteret, Deumque summis laudibus esserentes se singuli voce prædicantes Alexandri modestiam, eloquentiam, sanctitatem. Nec tunc solum, sed quoties Roma nôtaretur Alexander, item ejus dicendi ratione famigore delectabatur Philippus Nerius. Quare pro veteri consuetudine & familiaritate, quæ erat Alexandri Philippo, fuit & totius Congregationis nostræ amantissimo, conjunctissimo, quævis esset plurimis negotiis Roma dilectus, ab illo tamen rogatus quàm quilibet feris ad ejus Oratoriam alibet, ibique ad populum ea Nerii instituto familiarem habebat sermonem, sed tanta animarum caritate tanque fluente gratiâ, ut omnium auditorum animos roicaret pulsu verbi Dei suavissima.

k. Supplendum hic est, inquit *hujus Vite* editor, integrum caput, quod Gabatius in Italiam inserit eodem inscribitque t. "De amore & observantia universæ dioecesis, erga Alexandrum." Antequam finem is imponamus, quæ Alexander egit in Corsica, commemorare par est amorem & reverentiam, quæ populus omnis & fæcit ordo universus pastorem hunc suum amantissimum prosequerantur, quinque facerent pastores ejus labores, unde uberimos fructus referebant omnes. Nam ut ipse prodesse omnibus conabatur, ejusque omnes evigilabant curæ in procuranda singulorum salute; ita nemo erat, qui non ipsum unice diligeret atque observaret. Pastorem illi vigiliantissimè, illi prosperum Piræni, alii Argolum, ad ipsos t. celo delapsum, omnes autem Virum Dei, Hominem sanctum, optimam Christianæ disciplinæ Magistrum appellabant. Sed, quæ eorum haberent Alexandrum sue dioecesis incolæ, namquam clariùs significabant, quæ eum ab aliis vehementiùs expectabant. Genus proceres jam propè impetruerant à Sixto V., quod olim sub Gregorio XIII. episcopo, nimirum ad Alexandrum ad eorum urbis archiepiscopatum transiret. Eja rei fæta càm in Corsicam perita esset, Clerus popululusque Alexia vehementer hoc nuncio percussus, ut nihil omitteret, quod sui esset in potestate, suppliciter literas ad summum Pontificem communi nomine conscriptas dari curavit, quibus avertere à sententia Sixtus conaret. Harum exemplar ad verbum adducit Gabatius: nobis eorum summam perstringere satis erit. Unius Alexandri, quæ denuncabatur, jacturâ omnis

CAPUT V.

Ipsius præcipue virtutes, humilitas, mansuetudo, in Deum pietas, ac religio.

pendit & profligata sibi fore colligerantur. Maximum beneficium ad vite solatium atque ad animarum salutem difficilissimis temporibus à Deo illi concessum, ne per ejusdem vicariam ipsis præstipiant, rogant obsecrantque. Commemorat, quos quantosque celerit labores, quam ingenies fecerit sumptus, quot sacras ades vel refecerit vel à fundamentis excitaverit, quam sollicitudinem curaverit, ut ecclesiasticam disciplinam penitus collapsam & religionem ipsam jam propè coincidentem sustentaret atque erigeret. Addunt, neminem post domini memoriam eò sacram administrationem perduxisse; quò Alexander assiduo verbi Dei predicatione, frequenti Sacramentorum usu instructo, creberrime locorum iustitias & exemplis vite sanctissime provexerat: sed florere adhuc & adulescere tam ubere proveniens sub egregio cultore; ipso autem subdito, directum iri. Pergit deinde ad omnia beneficentia & liberalitatis genera, quæ pastor optimus, suæ redditus ecclesie, magna ex parte in pauperum subsidia & calamitosam sepe ingruentem levitatem erogabat. In maxima annonæ difficultate, quæ semel atque iterum tota insula excrevit in discrimen vocabatur, unam evigilasse episcopi providentiam, qui nisi ex Continenti subsidia omnis generis advehenda curasset, & multo acerbius fumes fuisset de plurimos consumpsisset. Onera sub aliis imposita per ipsum condonata: Curæ administrati episcopi stipendio vivere satis honeste, neminem gravare. Infinita denique esse effusissime beneficentia genera, quibus in verè communis pauperum Pater sibi omnes obstrinxerat. Post divinam clementiam Alexandro debere se omnia, sibi nihil in terris spici reliquum esse. Concludunt, non tam se dolere vitæ præsentis incommotis, quæ Alexandro crepto sibi videbant impendere omnia, quam timentiam & æternæ vitæ discrimen perhorrescere, in quod se adduci sentiebant; nisi Pontifex sanctissimus Pastorem ipsis suum, ut suppliciter orabant, benignè concederet. Satis his precibus permotus administrantque Servi sanctitatem & his temporibus raram admodum cleri popularique erga suum Episcopum amoris & observantia consensum, noluit tam utili & caro Pastore gregem illam destituere.

¹ Gregorius XIV d 5 Decembris anni 1590 hunc ad 15 Octobris anni 1591 Pontificatum tenuit.

^m Insulæ, populi Gallie Transpadana, quibus ad Septentrionem concernunt erant Orontii, ad Orientem Crenomani, & quibus Adria fluvio, teste Baudrando, divisi sunt: ad Occidentem vero Lavi; ad Meridientem denique Ligures, illas ab Insulibz Ticiis flumine, hæc vero separante Pado. Accessit postmodum Insulæ Lavi. Sicque eorum orbis fuit Mediolanum, regionis caput & Louis Pompela, uti Novaria & Ticiam, quæ sub Lavis præter confunduntur. Insulæ, nunc il Ducato seu lo Stato di Milano ab incolis, le duchi de Milan à Gallis appellari solet.

ⁿ Id est, episcopi domus seu palatium,

Hæc igitur virtus, in qua, teste S. Bernardo a, omne edificium spirituale constructum consistit & crescit, quæque, ut item adjicit, nulla splendidior gloria, præcipue in ornatu Pontificis, eminet, in Alexandro sic effulsit, ut; quò dignitate celsior ceteris, eò humilitate appareret illustrior & fo ipso. Hæc fiebat, ut, quemadmodum de Deo altissime ac honorifice de aliis, ita de se humiliter sentiret ac loqueretur; & quicquid esset, aut ageret boni, id omne ad gloriam Dei ubique referret. Hinc egre ferebat, si quid audiret, quod ad laudem suam pertineret. Sed ne repetamus ea, quæ de religioe ejus animi summatione atque maiestate supra retulimus, illud ex multis ejus ad præpositum S. Barnabæ datis epistolis satis constat; in quibus, dum esset episcopus, ejus se humilem in Christo filium vel minimum & indiguum hujus Cogregationis membrum appellabat. Ad nostra porro collegia Romæ, Mediolani Ticiusque, tamquam, ut ipse dicere solebat, in amantissime parentis gremium & tranquillum religioe quietis portum, se se, quodvis per episcopales curas liceret, libenter recipiebat; ut collectis viribus ad pastorales labores vegreior rediret ac firmior. In quo mirum, quanta esset ejus humanitas religiosaque submissio. Tamquam unus ex aliis regularem servare disciplinam, superiores revereri, assabilem atque familiem se se omnibus exhibere, humilissimæ quoque ex infinito obsequio ministerii, omissis omnia pietatis, mansuetudinis & caritatis exempla præbere. Denique in victa, in cubiculo & in orni corporis culta nihil extra aliorum ordinem sibi dari putabatur. Sed factus sibi parvulus in medio fratrum, quanto major erat in conspectu Dei & hominum, tanto magis se subponebat in omnibus.

³⁹ Conseruunt regularem vitam in episcopatu ducens, omnia religionis, quam professus erat, instituta, quoad ejus conditio & dignitas ferret, diligenter servavit; & quæ à prima ætate præ se tulerat, modestum, virginalem pudicitiam ac moram integritatem perpetuò tenuit. Nihil in verbis asperum, nihil incompotum in acta, nihil in iustis videres imperiosum, ac sicut nihil in humilitate vile, ita nihil in moribus sceleratum, nihil in gravioso superbum. Sed ita submissiorem animi cum gravitate temperabat, ut simul præ dignitate reverendus ac præ humilitate cunctis effectus amabilis. Faciles ad eum poterant aditus, omnibusque, quotcumlibet adjocetis, hominibus benignè prebebat aures. Mandaverat ministris suis à cubiculo, ne quemquam, licet infimi ordinis, excluderent; sed, si quis ad se veneretur accedere, eum ipse humaniter advocaret, & præceter, donec ille vellet, cederet; nonnisi tempore ubi se tristem aut malè acceptum, quantum in se erat, unquam dimittit. Eximiam e-

*Ja epistolæ
tu existima-
tur, ut eisd
humiliter
d*

E

F

postulatio

fus in familiaribus & administris obsequio patientiam ac mansuetudinem ipsi administrabant. Ex his quidam, qui in episcopatu ei perpetuo deservierant, iurjurando confirmant, se in eo nullum unquam excedentis animi signum animaliteruisse: sicut ministri, ut sit, aliquando errarent, nihil tamen cum perturbaret. Hanc ipsam patientiam humilitatis sociam, dum agrotaret, precipue demonstrabat: quam administris suspicientes, nihil ab eo querelarum se unquam audire, testabantur. Sed siue languorem, siue morbo conditos cibos, siue ministrantem incuriam; omnia patienter de manu Domini cum gratulari actione suscipiebat.

40 Ceterum paucis contentus, corporis sulcibus negligenter potius, quam ut genio nimis indulgeret. Vultus simplex ac temperatus uno vel altero ciborum genere. Vestitus pro dignitate modestus: sericam vestem extra divina officia nunquam adhibuit, sed laneis indumentis, ut plurimum nigri coloris, induebatur. Simplex & vulgaris lectulus; non plumas aut ornatus coenae, sed ex villore contritus torrens. Cubicula non inanis tabulis, non profanis picturis ac pretiosis auleis, sed sacris tantum imaginibus instructa. Nihil vix gentili suo eas cohortans, ut pulchris tapetibus domus suae cubacula vellet exornare coque se ex Hispania curatorem pollicenti respondit, "mihi, se Christi pauperes, quam parietes, convellere." "Non enim", inquit, "in magno illo iudicio a nobis requirit Christus, si paucos, sed si pauperes ejus nudos, ipsum representantes, operantibus." Paucis ille quidem verbis, sed his semper de rebus filialibus & serjis, utebatur, nihil se ferre proferens, quod non vel ad honorem Dei aut ad suam alicuius salutem pertineret. Inquis ubique daretur occasio, quam ipse saepe capiebat, de vita pie inhiatenda, de recto Dei cultu; deque aliis rebus ad salutem peccatis differere. Omnia obsequia & iuvenis, etque magis perniciosa & indignos sermones eorum eo indicere quidebat nemo. Denique ingenium filii morum gravitatem cum extrema animi moderatione perpetuo tenens, ubique ab omni rerum humanarum infusa atque ambita alienum se demonstravit.

41 Gregorio XIV summo Pontifice creato, pro veteri sua in eum necessitudine singularique benevolentia laetus est vehementer. Erant enim ambo multo amore, & parentum amicitia, & propinquorum affinitate & studiorum similitudine conjunctissimi. Verumtamen ab ipso Pontifice neque divites, neque honores aut humani quidpiam aliud unquam ambit aut petiit. Qui etiam obedientiae & officii causâ Roman profectus ab eodemque Pontifice humaniter acceptus; ei, in Cardinalium numerum se velle ipsum legere designanti, respondit: se quidem nihil minus optare; sed potius, ut apostolico consilio in religionem suam redire filii liceret. At vero Pontifici Gregorio, si vita sibi suspectisset, cum in amplissimo potum collegium assidere; jam erat constitutum. Sed, Deo alter providente, ad curandam ecclesiam Ticinensem sibi, ut diximus, commissam, quamprimum Româ demigravit, Cardinalisque honorem propinquus suis minoribus nata reliquit, nempe Antonio Sullio, patris sui, jam à Sixto V. delatum, & Alphonsio vicecomiti Mediolanensi, Lucie sororis suae filio, à Clemente VIII. postea collatum,

qui duo Cardines, praedicti Romae Ecclesiae lumina, prudentia ceterarumque virtutum splendore postmodum clarescunt.

42 Verum Alexander non ad altiores dignitatem gradus, sed ad pristinum religionis obedientiam & ad humiliter pro Christo subjectionem, veluti alter Gregorius Magnus, asquebatur. Cum aliquando ad Ticinense collegium nostrum patres & Congregationis visitatores manus suam obitari pervenissent, ad ipsumque episcopum amoris & officii causâ reverendum accessissent, ad quid Ticinam venissent, rogavit: illique se collegium illud visitasse genitâ adventasse significans, humilis Praefat ingemiscens, "Utinam", inquit, "ego quoque vestrae subjectionis effectum visitationi, vestroque me iudicio corrigere." Simile quidam accidit, cum aliquando nobis nostri Ordinis juvenis, ut clericus fieret, ad eum missus esset ac rogaret, quid sibi vellet, se ad exequenda superiorum iussa venisse respondisset; gemens episcopus: "O te felicem", inquit, "utinam ego quoque tui subiectus essem obedientiae."

43 Ceterum cum insigni hac humilitate conjunctus erat singularis quidam animi candor morumque sinceritas, ut in eo nihil cereretur fictum, nihil simulatum. Hoc accedebat egregia quaedam animi magnitudo & eximia in Deum fiducia, quae fidei, ut, quavis esset naturâ pavidus, magnis tamen in periculis de rerum difficultatibus divino frons auxilio nihil trepidaret. Rem dicta parvam, sed, quae ad hunc fluctant indicendam pertinet, silensio non praeteribo. Accidit semel, dum esset in Corsica, ut ex nostris, sine quibus aegre vivebat, secum haberet neminem, licet socium per litteras sibi dari à patribus postulasset. Qua de re ad Paulam Mariam Homoduram, tunc collegii Mediolanensis praepositam, se, quem ad ejus vota mitteret, faciendo in prompta non habere encusantem, Alexander in hac fere verba respondit: "De summa rei" (de qua summo diximus) "illud tantum praefertim, omissa me de manu Domini aequo animo suscipere; & quando non modò in Corsica; seu etiam in, alio loco, siue scio permanere me oportueret, Deo Domino consilio, cum mihi tentaret assuetum; neque unquam desertum pro divina sui providentia, qui cuncta sapientissime disposuit." Sed paulo post ad eum ex nostris missi sunt; qui studio & opere cum adjuvant atque illi continenter assisterent.

44 In periculis verò, cum aliis saepe; tum praecipue, dum aliquando à Sextio, Papienfis diocesis oppido, Papiam per Ticinum amoeni linte deberet, se interceptam, divina protectione nixus, ostendit. Nam ubi ex profusis alveis quadam Mediolanum ducens deriverat, partem abiit, quia navis aquarum rapta divertio impetuque in transversum aggerem illius, sicco naufragio, vectores obsecrat. Quo in periculo cunctis perterritis, unus Alexander constanti animo, paucis auxilio suppliciter implorato, trepidantes constituit: Deo fiderent, se incolumes integra navi periculum evasuros. Quod cum illis factum illi viderent, omnes una cunctis divinae clementiae gratias egerunt, pluresque precibus ejus, ac meritis tam singulari beneficium Deo acceptum refulerunt.

45 Haec autem, solido vere sanctitatis fundamento in humilitate posito, admiranda virtutum virtutum inherere altitudo, quae Alexandri a-

A. GASTIO.

ad primum religionis obedientiam asquebatur.

Deo nostro auxilio.

nonnulli pericula non formidat.

Ex tempore in vita de auctoritate causae praebet.

Cardinalis laetatur, & Cardinale laetatur, &

A. GABRIEL.
Non de statu
et precibus
sacris vir-
tutibus se
nec scri-
pturam ad-
ducit de in-
dicat.

nimum & virtutem coram Deo & hominibus mi-
rificat decorabat. Quibus de lingulis hoc loco
scribere, longum esset, sed neque mese secularis
atque propolis, cum praesertim non laudatio-
nem, sed historiam ad exemplum simpliciter ex-
ponere sit in animo; itaque virtutum, atque ho-
minum his praestantium sit conditio, ut longè
plena, maiorque ornamenta luceant intrinsecus,
quam ea sint, quae foris apparent; ut non im-
merito de anima sancta Propheta cecinerit: Om-
nis gloria ejus ab intus. PS. XLIV. XV. In Ale-
xandro igitur, ut alia praeterimus, praeter illa,
quae diximus, praecipue videntur eminere singu-
laris in Deum pietas, sequè devotio, summa-
que in omnes caritas & in pauperes misericor-
dia. De quibus nonnulla, quae potest fuisse, de-
scriptis ordine memorabimus.

Quotidie
divinum
officium
per se capite
laque, con-
fari, My-
stique in
qua sapie-
ntia ex-
cellens pos-
sit, cele-
brare solent.

46 Honoris ejus divini studio ita forebit;
ut ad gloriam Dei longè lateque propagandam,
& omnes ad ejus cultum excitandos assidue vige-
laret, nullisque laboribus parceret. Divinum
officium sanctis horis quotidie aperto capite atque
ut plurimum flexis genibus, singulari devotione
& quoadque totum Palæstrum, vel Palsmum
ad presentiam pertinens recitabat. Sacrosan-
ctum Missae sacrificium, nisi valetudine impe-
diens, diligenti cum sacre confessionis, tum pia-
rum precum preparatione celebrare nunquam in-
termittebat. In quo saepe mentis excessum in divinis
raptus patiebatur. Quare volebat, ut sibi ad al-
tare ille tantum sacerdos assisteret, quem ipse sum-
ma familiaritatis consilium diu familiarem habue-
rat: qui ei celebrandi divinae patienti & ad se
reverso, quod in sacra actione sequeretur, indi-
cabat. Hunc autem mentis raptum quoadque
etiam inter concionandum patiebatur, praesertim
cum de Deo rebusque celestibus ardentius ver-
baretur.

Inde de-
dam fan-
dam in
junio & a-
ratione tra-
ducit.

C

47 Sacram Christi Domini Salvatoris nostri
Passionem pia meditatione recolere omni quidem
tempore, sed potissimum per eos dies, quibus
tanti beneficii memoriam annuo ritu ante Pas-
cha Ecclesia sancta concelebrat. Quibus diebus
severioris se abstinendi macerans, ad paucum
solum adhibebat pulum ex oryxarum, sile car-
nem conditam, omnia refectioe vespertina, in
orationeque diutius persistebat, in qua coram
Sanctissimo Sacramento, in conspectu sepulchri
simulacro positum, quoadque pmocebatur. Ac
divinis officiis absolutis, episcopali capite usque
ad oculos coopertus, lugubris vestimenti caudam
trahens, pili messoris caussa, & templo gravi
cum silentio discidebat familiarique suam ad ipsam
Dominicam Passionem pie per eos dies celebra-
dam verbis, & exemplo hortabatur. Feriā quā-
dam in cena Domini presbyteros omnes, qui ad
olea sacra cum eo sibi conficiendis convenissent,
benigno convivio secum excipiebat: pauperibus
que duodecim ad exemplum Salvatoris lavabat
pedes eosque desolabatur; ac cibo potuque
recreatos, pecuniisque sublevatos dimittebat.
Per eosdem dies Palæstrum aperto capite, &
sexta quique feriā per annum Dominicam Pas-
sionis historiam ex Evangelistis alternatim, istius-
que process de sancta Cruce quotidie pie re-
citabat.

48 Ceterum in omni vita, mente in Deum
sublimi, quod ab actionibus necessarius & a sa-
cris studiis supererat temporis, id in oratione
consumebat. Nam per noctem horis quatuor,
vel ad summum quinque somno, & quieti da-
dit, in quibus etiam saepe pñllo & cum Deo

colloqui nadebatur; ante lucem quotidie sur-
gere, ac per se vestitus indutus, sine ministro,
sine lumine, in sacellum cubiculo vicinum se-
cedens, ibi per horas bias vel ternas silentio
divinis meditationibus intentus, postis genibus,
inmobili persistere solebat. Ubi quoadque de
nocte omnis, oculis ac manibus sublevis in ce-
lestem, magis splendore circumfusis inventus
est, & visus à sacerdotibus, qui ei ministrabant:
qui hac & alia jurjurando de illo testabantur. g.
Sepe praeterea vel in orto vel sub sciss in-
ambulans, oculis in celum intentis, motu
genibus; mente in Deum raptā, ita diu
consistebat, ut ad se accedentes non adverteret.
Porrò ad vespertinam per horam saltem, in sacra
occasione studium incubebat. Denique sanctis
hujusmodi meditationibus ac precibus tum al-
tius erat intentus, ut ejus animus in Deum
perpetuo ferri videretur, dicereque cum Apo-
stolo posset: "Nostra conversatio in caelis est."
Ad Philipp. III. XX. Quod tamen cum ab ac-
tionibus ex officio necessarius, aut ab attentione
humana delicta negotiis non revocaret.
Intelligebat enim, se itaque Dei legatum in
terris esse ab eo constitutum, episcoposque sibi
unus impositum humanis viribus sustineri non
posse, nisi ope consilioque divino: propterea ad
colloquia cum Deo saepe sibi configendum pa-
tuitur; cum ut tamen legatus ab eo diceret,
quid cum populo libi credito ad divinam evo-
candam voluntatem agere se oporteret, tum
etiam ut videri ad omnia sancte peragenda neces-
sarias impetraret, Deumque sibi & populo propi-
tium redderet & conservaret.

49 Sed ejus pietas religioque singulari Chris-
tiane humilitatis exemplo cum aliis multis in
sebris, tum praecipue in publicis supplicationibus
enituit. Ex quibus est fuit memorabilis; cum sum-
mus Pontifex ad implorandam opem divinitus
in vitiis Ecclesiae difficultatibus amictus & ge-
nerale Apostolicum indulgentiam promulgat
edictum, quo fideles omnes ad salutem peni-
tentiam & ad alia pietatis studia, quibus placuit
ita divina, provocabat; Alexander, ut per
ejusmodi solent occasiones, id, quamaxima
potuit pietate, exequendum curavit: indicque
supplicatione, in Balania, quae Corficæ provin-
cia est in sua diocesi, ab uno ad alterum tem-
plum satis remotum, aperto lugubrique habita-
tibus pedibus, fene de collo pendente, gran-
dem gestans crucem, oculis in Christi Salvato-
ris imaginem intentis, orans procedit. Cujus
exemplo commoti omnes, optimi pastoris viri
vestigis discalcenti & precantes insisterant. Ad
quos ille cum ad fractionis locum pervenisset,
gravem concionem habuit. Ac licet ex pede in
lunare laelo, sanguis cum dolore proflueret cor-
pusque fadore maneret, nihilominus omnia pro
Christo libenter sustinens, curam sui, donec o-
pus Dei absolutum esset, precanter distulit. l.

50 Ceterum ad divinum cultum ecclesiasti-
cumque disciplinam, ut diximus, restituendam
& conservandam, summam studium semper ad-
hibuit. In ecclesiis nihil sordidum, nihil inde-
corum aut indignum tolerabat. In iisque elec-
torum aut sacerdotum incuriam, ubi delinque-
rent, corripiebat. In reparandis sacris aedibus
ac novas restituendas easque decenter ornandas
magno sumptus fuit. Duo autem milia semel
impendit in comparanda sacerdotali, & eccle-
siastica vestimenta ferica, nuro, argenteaque con-
texta, quae postea virilis diocesis suae ecclesiis

semper, si-
chi modis
negligis im-
plicitas
mentem
Deo in-
tam habet
ac inter-
dum casti-
tate perfusa-
ditur.

g

E

publicis sup-
plicationibus
maxime
devotione
instigat.

F

magnum pro-
curat sum-
mam in re-
parandis
ornamentis
ecclesiasticis
confundit.

A In Corsica, prout magis indigebant, liberali pietate largiebatur. Quod incredibile non videbatur fratribus, episcopales redditus ejus, qui doctis constabant, aucta suo tempore agricultura, ad sex fere millia aureorum exercebat. Intra illas sacras ades, quas erexit & exornavit, exstat ibi sedes episcopalis nobile templum apud Compiliorum, in eoque sacerdotum collegium ab ipso institutum: quibus singulis quinquagenos aureos annuos in perpetuum ex illius ecclesie fructibus attribuit, summi Pontificis concessa. Nomen verò suum vel insignia gentilitia fabricis, aut aliis rebus ab se constituit, aut datis inferri non patiebatur. Lucisque sortis sue, honestissime, ac religiosissime matronæ, quæ primario viro, Annaibai Vicecomiti Meliolanensi, transierat, ut gentis Stulias signa quibusdam sacerdotibus ornamenti Meliolani compositis apponi vellet, fuscanti se nocte respondit: "Id enim", inquit, "nihil ad pietatem, sed ad inane gloriæ pertinere arbitror."

B
serena venerabilis
B Virginem
persequatur.

§1 At verò B. Virginem Dei Matrem singulari devotione colebat, atque ad ejus honorem illius palmidum, litaneis & precatorium coram quodotidie recitabat; diebusque Sabbati neque omnium ejus festorum pervigiliis jejunabat, sicut etiam aliis diebus, ab Ecclesia sacro jejunio addictis, & per Adventum Domini quodotidie, & item per annum quartæ & sextæ quæque feriæ, nisi morbo aut itinere impeditus; quævis tenui, ut diximus, videntur uteretur. His igitur orationum & jejuniorum armis, atque aliis heroicarum virtutum ornamentis instructus Vir Dei, quemadmodum summis & infimis amabilis erat ac venerabilis, ita demonibus terribilis apparuit. Nam, dum coram eo multis spiritibus versati confisterent, magnis clamoribus presentiam ejus se ferre non posse, vel inviti testabantur.

hominem
navis
aut consilio
natus &
Eucharistia
manerit
consecravit.

§2 Poterit quoties navigare sibi contigisset, nequequam navigum confunderet, ut rursus veteretque omnes peccata ritè consilio sacratissimam Eucharistiam, ipso ministrante, suscipere, operam dabat; ne videlicet peccatorum, ut ita dicam, pondere pressum navigium ad naufragium itum Dei provocaret: neque ferebat, ut secum navigantium quisquam blasphemaret aut nefarium loqueretur. Sed ipse cum aliis suis & sociis ad Deum preces fundere & salutaribus de rebus sermonem conferre magna cum satisfactione consueverat.

Mulierem
confortata
derisat.

§3 Ceterum ut erat tam in se, qualem in aliis castimonie cultor & cultus egregius, sic à mulierum contubernio, imò ab earum colloquiis quatenus per curiozum licebat, semper abstinebat, ut si quando eas audire ex officio oporteret, id ceteris aliis, demissis oculis & aperto loco, fieret. Sed in omni vita virginalem pudorem, ut supra memoravimus, & quam à puero profectus erat, sanctam castitatem in verbis & in moribus ita conservavit ac tenuit, ut eam virginem ex hac vita migrasse, qui illam probè noverant, omnes hanc temere conjiciant.

ANNOTATA.

a Lib. 2 de Confid. cap. 6 in fin.
b In *Gabriel Italica* de *Beati nostri gestis* locubrationes sequentes, quæ hic desiderantur, leguntur. Hic (Romæ) aliquandiu Pontificis iussa veritas ac tanquam angelus excepit (ut

propter ejus morum innocentiam & modestiam ac pudicitiam singularem ab ipso Pontifice aliusque ex sola pulchritudine nominari consueverat) in supremi regiminis consultationibus à Gregorio adhibebatur: multaque jam Pontifex Alexandri fassu constituitur animo ad Christianam rempublicam utilissimam, quæ de prestitit, nisi optima consilia mori interpellata subvertisset.

c *Le summas Pontifex S. Petri Cathedrali anno Domini 1592, 30 Januarii ascendit, quem anno 1605, 3 Martii die moris vacuum reliquit.*

d *In Beati nostri Italica Vita à Gabriele conscripta illorum peram nomina, scilicet Seraphicus Carius & Jo. Baptista Politian, recensentur.*

e *Ex supra citato processu Summario cap. 24 p. 64 ad 71 laudatur nosse editore hæc subjicit: Gregorio XIII regnante, Romæ Alexander in Corsicam navigavit: ad Livum jam propè ventum erat, eum ex improvisi tempestate vehementi tempestate, quoniam navi vellebatur, vellebatur ipsi animi despondere. Hoc in periculo quidam ex episcopi familia, Caesar nomine, Hic nobis exclamavit. Hic noster, submergitur. Cui Alexander pectore respondit animo, non ideo angere ipsum oportere, cum aliquando certo sciret, feris citius simul omnibus moriendum esse. At Caesar, "Ergo", inquit, "nollem tamen hoc genere mori, ita perire." Tum Alexander erexit in celum oculos Crucisque signo statim mare placavit, ac sedatis ventis adversis, prosperis Balearum (Cecilia Corsica caput) deluci fuit. Poci in Deum fiducia, cum jam horrida grando precipitans caderet, ac vinearum vitationem minime, ac Alexandrum verò, communi in adversis periculum, concurrisset populus, ipse periculum à fenestra propiciens, eodem benedico Crucis signo dissolvit ac propulsi. In eadem insula eum degerat, dux & viginti pinarum vires, quæ omnia maritima insulaque Christianorum prodiandis causis solvere ex Africa, locaque jam multa magno cum terrore diripiunt, in eam Corsicam parum, in qua tam erat Alexander, citato impetu rapiuntur. Res erat non in opinione dubia, sed in presenti discrimine. Fit ad Alexandrum populi concursus, ad ipsum etiam equum deducunt, ut fugâ salutem querat. Negat ille ullo in periculo velle se populum suum deserre: ut bono tamen sint animo, omnes cohortatur: ipse in facellum suum se recipit, ibique per bonum spiritum Deum exorat: egredius deinde, vultu hilari solatur omnes, qui eò conveniant & adhuc trepidabant: jubet domum quemque suam tutum redire; nec quidquam amplius periculi imminere Deo fretus coarctat. Rem probavit evenisse: subito exorta tempestas, nimboque precipit repulsi, & dissipati barbarorum vires: imò disjecta naufragium fecisse, argumento esse poterunt tabule, quæ vel instantes vel in litorè postmodum reperire sunt.*

f *In citato supra processu Summario cap. 14 hæc habentur: Romæ in eodem SS. Trinitatis ad Pontem Statum plures Hebræi conveniant die condita, ut quemdam ex eorum genere, qui ad Christum se converterat, palam execrationem convincentemque gentis suæ perditionem audirent. Adierant etiam Cardinales amplissimi Cusanus, Monachus alique, & inter*

eos Alexander Saulus. Peroravit Helirus, as-
sedit. Tum Alexander, ut motem gereret Car-
dinalibus, id opus inuentionis, surrexit im-
ple, tantaque vi & eruditione & gratia cele-
stis ubertate iudiciorum pervicacior est infesta-
tus, veritatemque Christianae Religionis ostendit,
ut illicum plures à perditione ad verum lumen
fidei traderent; qui postea Alexandrum secuti
ad S. Basilium de amulo, ubi apud nostros hos-
pitiabantur, quod animo statuerant, re, ut pri-
mum licuit, praestiterunt.

g In dicto Summario cap. 12, pagg. 84 &
85 sequente leguntur: Saepè etiam, dum ita
immobilis mentoque à sensibus procius abaliena-
tus totus haerebat in Deo, rebusque divinis de-
lectus, furtilissimos concentus circum ipsum exau-
ditus fuisse, nec humanis certe sonantes, ce-
lesti sunt ex ejus familiaribus nonnulli, qui in-
terfuerunt.

h Ex eodem Summario cap. XVI, pagg. 64
& 65 sequente laudatus hujus Vita editor
addit: Durum fœditate agri laborant &
jam de totius anni messe valde timebatur: ad
Alexandrum contigunt eumque rogant, ut
impensam annuae caritati velit subvenire. Iste
tristis jejuniis indicit, instituitque, hoc per-
fecto, supplicationem à suis sedis templo ad
S. Francisci. In eo populus episcopum imitatus
audis pedibus ac singulari pietate procedebat.
Postquam omnes pervenire, quò supplicatio
fuerat decreta, flexis ibi genibus, precante
Episcopo, Litaniarum precationem prelis flebili-
busque modis conducerunt. Tum post preces
ad pluviam impetrandam Deo factas ex riva Be-
clesiae, Alexander divino Spiritu succensus, ter
magna voce Misericordiam innotuit, totidem-
que vicibus populus respondens, persequens cum
animorum commotione, misericordiam conlami-
vit. Miram! Dicto citò nubes obducitur
caelum, quae statim coeque neque in maximis
imbris dissoluta per terras hauri ne pedem quidem
templo effundendi positum fuerunt. Quare Anti-
stites populum, non minus gaudentem Dei be-
neficio, quam administrantem Pulvis sui gratiam
apud Deum, ita est allocutus: «Disce, fili,
Deum, uti per est, timere. Bene enim nos
esse erga ipsum animos ritusque per peniten-
tiam reconciliatos oportet, ut vocatus adest
propitius & in periculis subveniat. Alias dein-
de pro gratularum actione uni cum populo pre-
ces obtulit bonorum omnium Largitori; eum-
que universum agrum cohortatus ad pie sanctoque
in postremum vivendum dimisit. Illo autem an-
no sterilitatis tempore magna frugum copia sub-
secuta est.

CAPUT VI.

*Singularis ejus in omnes cha-
ritas & in pauperes miseri-
cordia: domestica disci-
plina.*

JAm verò, quàm ardens ejus in Deum effectus
pietatis studium & ardor caritatis, non
solum ex iis, quæ diximus, sed etiam ex
iis, quæ pro animarum salute & erga Christi
pauperes gessit, licet agnosceret. De quibus præ-
ter illa, quæ passim supra attingimus, nonnulla
libet hoc loco summam referre. Namque facti
constat, caritatem in Deum nulla in re fieri
magis probari atque cognosci, quam ex iis,
quæ propter ipsum erga homines geruntur. A-
lexander igitur cum animarum omnium, cum
pæcipue sibi commissarum salutis ardenter adeo
solicus fuit, ut tam in episcopatu, quàm antea,
nullis vigiliis nullisque laboribus, ut omnes
lucrificaret, parceret. Solebat enim criminatos
eos omnes verbo & exemplo ad penitentiam
excitare: quos possit, sacris confessionibus ex-
piare; bonos in officio continere & ad meliora
provehere; agrosque præsertim pauperum iuvare;
afflictos humanissime consolari, eorum neces-
sitatibus benigna manu succurrere; medicis fami-
liaribus sui ipsi agros tennes gratis curare
necessariaque alimenta ac modulas illis sub-
ministrare, moribundis assistere, nudos vestire
& alia Christianæ caritatis officia mirabili pietate
ac patientiâ præbere.

§§ Hinc debet ut non minus exemplis, quam
verbis omnes ad virtutem impelleret, & in se-
dandis, tollendisque discordiis, quod sæpe nu-
mero facere consueverat, gratia & auctoritate
plurimum valeret. In quo ut inimicorum dilu-
dentium perviciam argueret, & ad condonan-
das injurias, pacemque faciendam pertinaces a-
nimos inflecteret, non modò efficaci sermone,
sed aliquando etiam postis genibus humili per
Christum supplicatione utebatur. Quo quidem
mirabili Christianæ submissionis in tanto viro,
& ardentis caritatis exemplo illi consiliis recon-
ciliari cogeantur. Sed si sicte pacis reos videret,
perfidiamque subesse comperisset, magna
cum auctoritate æternæ damnationis supplicis mi-
nabatur.

§§ Illud verò præter cetera fuit magnus ejus
caritatis argumentum: cum in summa annonæ
difficultate, & agrorum sterilitate, ænique in-
elementia, Deo peccata mortalium vindicante,
se diurna fumes Cordis affligeret, periculum
immineret, multis flagelli præsentis auctoritatem
jam agrè ferentibus, Alexander veluti aler Jo-
seph, communem suorum vicem dolens, eis
providâ caritatis succurrit; magnæque tritici,
milii & leguminum copiam suis computans im-
pensis & continenti in Corsicam advehi curavit,
galatimque pauperibus gratis & aliis finem
patientibus vel minimo pretio vel tanti solum,
quanti constaret, largi distribuit: plurimis et-
iam lux vel ad tempus dilam pretii solutione,
vel depoliti pignore, cautionis causa, si ca-
men

D

Præterea a-
liora accen-
sus, pecca-
torum ad
Deum rui-
dant: a-
gros iuvare

E

Inter se dis-
cordias re-
conciliat.

Aliena tan-
quam coe-
deret, & Ceteris
annonæ dis-
tinctis

men

A men solvendo aliquando fuerint, imperavit. Neque verò solum per id tempus, sed etiam aliis sæpe pro facultate sua egenorum inopiam sublevavit. Nam per annos singulos centenos trices leguminarum modos, prout opus erat, egenis familiis distribuit curavit, præter alias quamplurimas quotidianas elemosynas in medicos & alios inopes distribuit.

*proffis his
fuerunt.*

17 Certam porò trices mensuram in hebdomadam penurio tempore datat Seminarii Clericis, ut inde pueris suis & propinquis egentibus subvenirent. Tertio quoque anno de more Apostolica limina adire consueverat, quod ut faceret, aliquando Mediolanum ad S. Carolum venit amoris officio cussit, inde Romam diversurus, sed ibi cum audisset, pauperes in Corsica annoxæ difficultatæ premi, rediit ad ecclesiam suam est reversus, ut eorum necessitatibus succurreret; & quam pecuniam in lidere impendisset, eam & amplius in egenorum alimenta consultit. Id ipsum aliis præterea fecit: Corsica digressus, ut in Liguriam & perveniret: eum audisset Genavam petulantia laborare, morato consilio, in insulam regressus, quod vixitum erat expensurus, id sublevandis pauperibus tribuit.

*monasterii
elemosynas
largitur.*

18 Solebat etiam per singulos annos ad Congregationis nostræ novitiorum collegium Modicæ de subsidio mittere centenos aureos: & ut, quod cupiebat, Genam nobis domicilium erigeretur, ibi ad id certam pecuniam in fidem spod eos, qui ad S. Georgii negotiantur, collocavit. Ceteram Congregationem suam, quam Dilatissimam Matrem suam nuncupavit, ut ait, in ea, postquam fuit episcopus, unice dilexit singularique benignitate semper est completus.

*novitii de p
ratis subsidio
vita sub
sidio cre
avit.*

19 Sed quantum longum esset omnia ejus caritatis officia memorare, plurimis omissis, ad ea, que in Corsica preestitit, duo tantum, silendo non pretereunda, libet adjicere. Cùm septuaginta circiter pistorum colonos à Sardinia & ad Corsicæ littora à piratis direptos & spoliatos fuisset, mittere aliquem cum ipsis damnum passi fere octingenti ad Alexandri episcopi benignitatem confugiendi consilium inierunt. Quos ipse benignè susceptos alimentis & aliis viis subsidii recreatos dimisit.

*pauperum &
parvulorum
dilatissimam
ex prioris
vita cre
avit.*

20 Accidit porò quadam die, ut ad Franciscanum oronibus non longè à Zerbis, oppido in Corsica, per agrestem viam proficiscens vagientis pueruli vocem audiret, circumspicientique videret sæculum, quæ vox exaudiretur, de arbore pendente: quo viso, statim Thomam sacerdotem familiarum suum, qui nobis hæc narravit, ad rem inspiciendam misit. Is ergò, deposito & inspecito sæculo, in eo infantem recens natum invenit: quem sub baptismo esse cum ex chirographo constaret, Alexander, parentum impietatem denotans prolixe miseriam dolens, nutricem quaerit eoque puerum educandum, ac diligenter custandum tradi jussit, et persoluta mercede cum alimentis, donec infans adoleveret. Itaque Vir Dei, auxilio divino optimique conscientia fretus, ne caritati decideret, nullam infamiam timuit suspitionem, neque hominis malitia aut calumniam periculum carum probatis ejus famam vel minimum obscurare posuit, aut eum à pietatis officio deterere. Hæc igitur alia plura præcurs Corsicæ charitatis opera

Obiit Thomas F.

Alexander gessit in Corsica, quibus non minora succedunt, que in Ticinensi episcopus peravit.

A. Ga-
surto.

21 Nam quo primam tempore solemnem caeremoniam Pontificiam Missam fecit in ecclesia Ticinensi, civitas, confusæque populi ejus hortatu in pauperum subsidium copiosam pecuniam obulerunt; quod ut promptius facerent, eos ipse non solum verbis, sed etiam, quod efficacius est, exemplo excitans, aureos centum ex ære suo ad id primus consultit. Quam ille pecuniam protinus pauperum cordibus erogandam curavit.

*Episcopus
ad aquas
fuerunt.
dam exco-
pio allic.*

22 Subinde eodem tempore egenorum curæ susceptæ, eorum omnium præsertim mendicare erubescens, numerum describi, fibique dari voluit. Atque ad id quatuor nobles viros elegit, quorum operæ certis diebus pecunias illis distribueret. Neminem verò præteribat, cui indigenti pro viribus non subveniret. Et quandoque pro aliis petere subvenientibus animos addebat, & plura, quam petissent, erogabat. Quod præter alios sibi contigisse narravit Balthasar Landinus, vir pius, mercator Ticinensis, cujus opera ad hæc ipse utebatur. Is ergò, cùm tam frequentem accessum suum ad eum pro pauperibus interrupellandum aliquando excusaret, ipsum Alexander humaniter amplexus: "Non est," inquit, "cur in hoc pietatis officio importunus mihi esse videar. Nilul enim mihi placere gratius potest, quam hæc mihi occasio dare." Accidit porò, ut idem Landinus elemosynam ab eo peteret, in quemdam pauperem erogandam, quem ille ad ministrum suum loculos tenentem, à quo duos aureos acciperet, remisit. Pecuniam enim episcopus non traheret. At ille, audita Landini perorante, iussu sacro cunctabatur. Quod ubi cognovit episcopus, aureos quatuor Landino dari illico precepit; utriusqueque ministri duplici rupe compensavit.

*de papillis
& viduali
cura.*

23 Ticinensibus præterea pauperum ac plenum mulierum oronibus per singulos menses, aliis ternos, aliis senos, aliis denos aureos pæ largiebatur. Denique pauperum, oronorum, viduarum & papillarum, aliorumque miserabilium hominum tam sollicitum ac providam curam gessit, ut singulari benignitatis & potentis caritatis exemplo eos sæpius invitaret, inopiam sublevaret, benignisque Psior pauperum ad omnibus jure appellaretur.

F

24 Quicquid ex episcopatus redditibus sibi, magna frugalitate utenti, aliendæque modice familie suæ supererat, totam largæ manu sustentandis egenis erogabat: majoraque in eos benignitatis officia conferre non posse condelebat. Hinc ergò tulit, innotum eamque gravem sibi exceptam esse pensionem, quæ non sibi, sed Christi pauperibus substantiam esse querebatur. Intelligebat enim Vir piotus sapientique præfatus, pauperum curam propriam esse episcoporum; eamque à Christo Domino cum omnibus discipulis suis, tàm in primis Apostolis, & eorum successoribus episcopis diligenter commendatam fuisse; & in eorum subsidia terrenas facultates, præsertim ecclesiasticas, non minime utiliter, quoniam iuste conferri.

*Frugaliter
victus
redditus
episcopatus
superfuit.*

25 At verò quo magis caritate in Deum & homines ardebat Alexandri animus, cò minus avaritie solibus & rerum caducarum cupidinis sedabatur. A quibus quidem maculis & ab o-

*large modis
erogavit.*

Mmmmm

mo

A. GA-
BRILO.

mini ambitione tantum aberat, ut ne minimo quidem de his suspitioni locum relinqueret. Vita verò, si qua erant, ea minima, sine quibus vivit nemo, virtutum multitudine ad celestium doctorum magnitudinem obtrahuntur. Quod non affectum, sed veritatis tributum esse, qui cum scriptoresque probe noverint, facile iudicabant. Ex his igitur et aliis eius actionibus, qualis erga se, qualis erga Deum et homines fuerit Alexander, ferè satis constare jam arbitror. Reliquum est, ut, qualis fuerit in familiam, videamus.

Familiæ
sunt

66 Neque verò solum in extraneos, sed et magis etiam in domesticos suos, quos, uti filios diligebat, se se benignum ac prudentem Patrem ostendit. Sciebat enim, episcopum ex apostolico precepto domui suæ bene præpositum esse oportere. Nam, qui domui suæ præesse nescit (ait Apostolus 1. ad Timoth. iii. v.) quomodo Ecclesie Dei diligentiam habebit? Itaque modicum etiamque selectam sibi familiam Alexander adiecit, quo moribus et vitæ Episcopi domum non oneraret, sed ornaret; quæque Domini sui mores ostenderet. Ipse verò diligenter operam dabat, ut familiares suæ verbo & exemplo meliores redderet, imperfectos toleraret, ignavos erudiret, omnes in officio contineret; ne minis periret molestus, aut importunus, aut inaus, etque minus injuriis unquam fuit.

Sacerdotes
qui adju-
vant patrem

67 Sed ei solenne erat, errantes paternæ caritate corrigere, non minime quoque peccata castigare; sed quædam dissimulare pro tempore & alia hominibus imbecillitati condonare; singulis pro dignitate honorem deferre, omnes singulari caritate complecti; octavo quoque die omnes congregatos salutaribus monitiis ad honestam pietatem vivendam excitare. Quotidie vespere sub horam nocturnæ quietis omnes ad orationem & examen conscientie in domestico sacello cum eo congregati beati Virginis Deipæræ litaniæ recitatis, aqua sancta ab ipso conspersa, cum silentio cubicum se conserabant. Sacerdotes quotidie sacrificium offerre sacrificium; reliqui verò vel semel, vel sæpius in mense & per annas solemnitates sacrae Communionis Mensam, ipso ministrante, frequentare; singulis preces suas recitare, quartâ quaque feriâ carnibus abstinere, ac præter statuta Ecclesiæ jejuniis, per Adventum Domini, & sextâ quaque feriâ sponsæ cum eo plerique junare.

Familiæ
singulis.

68 Sacerdotes item & advenas ad mensam adhibere sum, quam quidem & discumbentibus etiam familiæ sacra lætione conditi volebant, ut non minus mentes, quam corpora eodem tempore reficerentur. Profrui sermones etque magis impuri, alieni, ceteroque victiorum generis à domo sua procul aberant. Non variatis indicibus vestium, aut luxum, non otiosa colloquia aut quidpiam aliud sacræ indignum familiæ ibi vidisse. Ceterum ipsi egrotantibus aut valetudinariis nullam curæ officium deesse putabatur, eosque sèpiusque visitans, medicorum & ministrorum operam & medicinas etiam diuturno tempore & aliis illis necessaria abundè suppeditari curabat, de illorum stipendio nihil imminuens. Hæc quidem & alia optimi Pastoris officia præstans, bonum, quod ait Apostolus, operabatur ad omnes, maxime verò ad domesticos suos, quos non sicilec amabat; sed, cum privatus haberet, plerisque

ab initio episcopalis vitæ ad finem usque fideliter perseverantes, honestis præmiis remunerare non est oblitus.

A N N O T A T A.

a In Italica, auctore Gabrilo, Beati Pæa hæc additis leguntur: Plura possunt profert, sed uno erimus contenti, ex quo facile consil poterit, quantum auctoritate & prudentiâ in reconciliandis inimicis Alexander valeret. E sua diocesi nonnulli parrocho suo vehementer irati, ad episcopum nomen ejus de quibusdam criminibus detulerunt. At Pastor sapientissimus summa lenitate & efficacia verborum permoluit peccata illorum animos: tum parochum ad se etiam vocatum ferè admonuit errorum suorum ac verè emendandum dimisit.

b Italia regio in Gallia Cispadana, quæ antiquitus duplex fuit, nempe Littorea & Mediterranea. Verum cum, auctores de Liguria Littorea hic loqui, fatis consisset, hæc tantum cum Baudrando deservimus. Regio ista extenditur inter Alpes maritimas ad Occasum, quibus à Gallia Narbonensi dividitur, & Moëra fluvii, quo ab Hæturia separatur, usque ad Orientem; à Septentrione verò Apenninus montes & à Meridie mari Ligustico terminatur, quæ Liguria vere & propria; nunc la Riviera di Genova dicitur, dividiturque in oram Orientalem, in Riviera di Levante vulgo, & in oram Occidentalem, la Riviera di Ponente.

c In suprà citata Italica Pæa hæc Gabrilo adjecit: In his aliisque itineribus, ut honestas evocaret se ab omni profana consuetudine, ac quotidianis pietatis exercitationibus tranquillo magis animo operam daret, nunquam, nisi necessitas cogeret, ad camptas vel publicas diversiones adibat, sed, ubi nostrum existeret collegia, domum se se recipiebat ferè alicujus Oratoris, ubi commoditas cum religiosi hospitibus de rebus posset divinis conferre. Quidquid verò pecunie in vasis consumpsisset hospitio, in subsidium ejus religiosæ familiæ, ad quæm diverteret, largiis impendebat. Id ipsum facere consuevit celebrioribus in oppidis, ubi vel consanguineos vel nobiles & opulentos amicos haberet, qui ipsum ad se inviaerent, præponere frugalem mensam & humile Servorum Dei contubernium cibibus simplicissimis laudique convivis.

d Modovici seu Modovicen septimum ducem Mediolanensem oppidum in Italia ad Latium fluvium, ubi imperatores, ut Longobardorum reges, coronam ferream accipere solebant.

e Ingens Italia insula, sub regis Sabaudie dominio, in mari Mediterraneæ, quæ à Septentrione ad Meridiem extenditur, inter mare Tyrrhenum ad Orientem & mare Sardinum ad Occasum.

CAPUT VII.

Ipsius obitus & sanctitatis signa.

*Diocesis
sua viti-
tata, in
morum in-
civili, &
mori jam
proximum
Sacramen-
ti Ecclesiam
haurit;*

CUM in ecclesia Ticinensi sanctè admini-
stranda foret annuum exegisset, duo fidei
impositæ pastoralis curæ munera perire reli-
quum erat: commissum sibi Christi gregem vi-
sitare & diocesinam habere synodum; hanc
autem absoluta visitatione celebrandam indicat.
Sed summus ille verum Conditor & Mo-
derator, qui sapientissimè cuncta disponit, hu-
manis consiliis anteverit, Famulum suum ad
moran vite premia communi opinione citius
evocavit. Dum enim ecclesiæ diocesim obit &
ordinat, in collibus Astensis febre correptus,
laboribus, infortiis, ætate jam ingre-
ssente, & imperitiæ modici curæ debilitatus,
morbo succubitus. Itaque peregrinationis suæ
finem adesse sentiens, ad extremum diem felici-
ter obdumens, se diligenter præparavit,
singulæ pietatis significationes rite percepit
sacramentis Ecclesiæ Sacramentis operæ Ambrosii
Roulae, Congregationis nostræ sacerdotis, qui
viventi per annos plures in Corsica primùm,
post in ecclesia Ticinensi, ejus laborum sodo-
rum præceptis morienti assuit ac fideiiter mi-
nistravit.

*deinde ad
hospitem fa-
mulari quæ
sunt primæ
servationes
habuit, &
perierat*

CUM in ecclesia Ticinensi sanctè admini-
stranda foret annuum exegisset, duo fidei
impositæ pastoralis curæ munera perire reli-
quum erat: commissum sibi Christi gregem vi-
sitare & diocesinam habere synodum; hanc
autem absoluta visitatione celebrandam indicat.
Sed summus ille verum Conditor & Mo-
derator, qui sapientissimè cuncta disponit, hu-
manis consiliis anteverit, Famulum suum ad
moran vite premia communi opinione citius
evocavit. Dum enim ecclesiæ diocesim obit &
ordinat, in collibus Astensis febre correptus,
laboribus, infortiis, ætate jam ingre-
ssente, & imperitiæ modici curæ debilitatus,
morbo succubitus. Itaque peregrinationis suæ
finem adesse sentiens, ad extremum diem felici-
ter obdumens, se diligenter præparavit,
singulæ pietatis significationes rite percepit
sacramentis Ecclesiæ Sacramentis operæ Ambrosii
Roulae, Congregationis nostræ sacerdotis, qui
viventi per annos plures in Corsica primùm,
post in ecclesia Ticinensi, ejus laborum sodo-
rum præceptis morienti assuit ac fideiiter mi-
nistravit.

*scit & ob
obsequium
de officio
sancti po-
st, typi-
que confor-
tans pæ-
sultat.*

71 Inter hæc ab omnibus tam presentibus,
quam absentibus, magna cum submissione
veniam petiit, si quibus in rebus eos
offendisset; rogavitque, ut pro animæ suæ
salute Deum precarentur, omnique pias Ticinen-
sium, præsertim sacrarum virginum, precibus
commenderent. Adhuc, omnibus, qui aderant,
collacrimantibus, omnique Viri ac Patris eman-
tissimi jacturam deplorantibus, eos ipse hu-
manissime consolatus: "Ne me, quæso", inquit,
fratres filique carissimi, lacrimis, sed lætis
animis ac precibus prosequamini. Ego enim
spero, ad sempiternæ vite gaudia per mis-
ericordiam Dei prospero, vos autem sic agite,
ut ad eandem pervenire possitis c." His di-
ctis, manibus ac pedibus in crucis formam oren-
tibus.

Obiit Thomas F.

positis oculisque in celum intentis, pronun-
tians illa verba S. Job: "Expecto, donec ve-
niat immutatio mea", spiritum Deo reddidit
quinto Idus Octobris, Dominico die, hora cir-
citer sextâ decimâ, anno Salutis millesimo quin-
centesimo nonagesimo secundo, ætatis verò suæ
duodeagesimo.

72 Proceræ staturæ, quam iustus fuit statu-
re, gravi ac pleno Sanctitatis aspectu, maci-
lenta & oblonga facie, nasusculis & sublabiis
oculis, alta fronte, naso nonnihil fimo,
ore probo lætoque, colore subreus, barbâ mo-
dicè promissâ, cænescente capillo, longis ma-
nibus, toto corpore integer, decorus ac ve-
nerabilis.

73 Ceterum corpus ejus, ut ab his, qui so-
peliendum curaverunt, receptum, edis nullis
conditum rebus, suavi odore flagrant; & cum
per oculo ferè diè Inhumatum fuisset, caro ejus
viridis, ac mollis erat intacti corporis viventi:
quæ nec levis sanctitatis indicia videntur. In-
que decenter cunctum delatumque Ticinum ma-
gno totius cleri civitatisque concursu in catho-
dricæ ecclesiæ pontificali habita illatum est,
universis carissimæ Parentis jacturam & optimi
Pastoris obitum deplorantibus, & pro ea, quam
de illius vite sanctitate constantem opinio-
nem mente conciperant, manus, pedes ac
vestimenta desolatis sacrifici nostris tangere
contentibus. Quæ quidem opinio Ticinensium &
adjacentium populorum animis tam firmiter in-
hæreret cepit, ut eum deinceps colere & valuti
jam celestis gloria fruentem invocare non desin-
nant. De quo infra suo loco plurius agetur.

74 Ex testamento Apostolica facilitate con-
ditio collegium nostrum Ticinensè, ubi ipse
eruditus erat in studiis, ac dum episcopatum
gereret, frequenter divertere solebat, suppel-
lectilis hereditaria insituit: ducentisque numeris
aureos cathedræ ecclesiæ vasis sacris oratorio
sacrarum, & nonnullis domesticis suis admini-
stris prosperibusque distribuit pecuniarum sub-
sidia reliquit. Clericorum denique seminarium,
quod ipse erexit in Corsica, trecentisque au-
reis annuatim remis, ut eluximas, instruxerat,
quævis id amplius ad se non pertineret, pro
sua tamen in illud pietate, moriens quadragen-
tos aureos legavit, qui subinde sunt ei
persoluti. Sed quemadmodum in omni vita
evangelicæ prosperitatis fuit cultor egregius, ita
morienti ex elemosynarum largitate parum fu-
perfluit, quod postea relinqueret.

75 Patres verò nostri in eo præsertim res-
identes collegio, qui eam & viventem singulari
pietate coluerant & ex humanis egressum summo
dolore, & honore, perique suffragiorum
beneficio sunt profectui, in medio tempore ma-
ximo corpus ejus sepeliendum curarunt, locu-
sum aræ, cui erat inscriptum: ALEXANDER
SAULUS EPISCOPUS PAPIENSIS HIC JACET, se-
pulcroque lapidem d. è candido marmore perpe-
tuum posuere.

76 Hactenus Alexandri vite cursum & quæ
ipse ad gloriam Dei, ejusque, gessit, ut ipsi vi-
dimus oculis nostris, & ut ab aliis, qui viderunt,
acceptius, prohi fide memoravimus. Deinceps verò,
quæ Deus ipse ad honorem
Famuli sui, celestis, ut pæ credimus, gloria
fruentis, ipso intercedente, perficit, pari fide
referemus. Divino namque judicio constitutum
videtur, ut, qui Deo debitas honores habue-
rant,

A. Ga-
ruba.

*Ipsius cor-
pus, cuius
hic habetur
signatur.*

*post mortem
sua adu-
lapsum,
Ticinum
deferret, &
in catho-
drali*

*idem en-
ciclos & pa-
tristis Cœ-
progenitis
Cler. Rex, &
quæ singulis
illis hereditas*

*hæreticis
supplicat.*

*Ad Al-
exandri so-
peliendum
papii con-
cessi, qui
ille*

Mimmo a
ruat.

rum, ab eo pariter honoratur; ut omnino certum esse intelligamus decretum ejus pollicentis in hac verba: "Quicumque glorificaverit me, glorificabo eum." Reg. II. xxx. Quod non solum de sempiterna illa, quæ iusti fruuntur in cælis, sed de hac etiam, quæ ipsi clementer in terris, gloria verum esse conspiciunt. Nam et si propria virtutis premis iustis reddantur in cælis; plerisque tamen in hac quoque mortali vita Deus coli voluit, & per eos divinae suae potentiae signa dari, ut vel imbecilli confirmarentur in fide, vel præclaris eorum exemplis ad recte vivendum excitentur, vel quos olim fortè parvifecerant, eos divinis & humanis honoribus dignos esse cognoscant, vel denique ut hæc omnia simul aliaque ejus divina consilia ad gloriam suam humanamque salutem complectantur. Sed, quomodo modum non omnibus, aliqui vixi sanctissimi, datum est, ut miraculorum signis effluant, los nemo potest hæc signa facere (ut inquit ille in Evangelio Joan. III. II.) nisi fuerit Deus cum eo: & miraculorum signa sanctitatis vixi conferuntur, ut vixi signis & signa vixi respondeant; atque ita Deus, qui summa veritas est, non veritatis fiat testis, sed veritatis. Quæ cum ita sint, mirum esse non debet, si bonorum omnium auctor ac remunerator Deus, qui pro impenitis suis bonitate exultat humiles, & divinis humanisque honoribus ornat eos, qui divine Majestatis suæ honorem augere studuerunt, hunc famulum suum ad ejus invocationem variis cælis miraculis experiri illustravit.

77 Anno igitur à Christo nato MDCX, ab Alexandri verò obitu duodevigesimo, per ejus invocationem Ticini nonnullis agrorum divina virtute mirifice sanatis, major ac frequentior civitatis christianitatis populi concursus ad ejus sepulcrum fieri coepit. Compares ibi vota facere, ceros & candelas accendere; tabellas voti causâ & alia pietatis relictisque valitudinis symbola, donata & pecunias offerre. Sed, ut sit, nonnullis de veritate rerum ambigebat, Jo. Baptistâ Billius, Ticinensis episcopus, Alexandri successit, pro singulari sua prudentia & auctoritate curavit, ne quid in hac re perperam committeretur. Quare, cum primum de his audiret, populi frequentiam repressit; cavique, ne ad sepulcrum concursus fieret; neque ibi cerei sui lampades arderent, nec tabellæ aliaque voti causâ deponerentur, donec de re tota diligenter inspecta disque probata magis conflaret: idque, ne in re tam gravi quidpiam leviter credidisset aut temere fecisse videretur.

78 Sed cum Ticinenses diuturnam hæc taciturnam agere ferrent, quod magis reprimi, eò vehemens suggeri & accendi populi in Alexandrum pietas, frequentius ad ejus sepulcrum concursus quotidie magis urgeri videbatur. Quod igitur Servi Dei gloriam opprimere putabatur, id eam claudis, ut mox dicitur, illustravit. In quo etiam petrum nostrorum modestiam multi commendaverunt; quippe qui, cum primum de his fama percrebrat, licet de Alexandri sanctimoniam se nihil ambigere profiterentur; tamen tantum abstinuit, ut hæc signa predicare, in vulgus offerre se concursum affectu voluerint, ut etiam silentio nostris omnibus iudicio, rem dissimulare, necere, quiquid esset, Deo committere, Ecclesieque iudicio relinquere, donec veritas magis elucideret, statim esse judicave-

rint: scilicet ne sermo daretur hominibus, hæc nimis exspectare iustitiaeque tribuere glorificationibus.

79 At verò lacernam sub modo diutius latere, Dominus non passus; sed quod magis humana prudentia Servi Dei gloriam explicare distulit; eò citius ne certius eam divina providentia longè latèque propagavit. Nam vigesimo diebus mense, ex quo de his rumor increbuit, idem episcopus de consilio etiam amplissimum patrum Romæ sacris ritibus prefectionum profusus auctoritate liberam omnibus potestatem fecit, ut ad Alexandri sepulcrum confuere, divinam opem per eum invocare, ei vota facere, tabellas & res alias offerre, accendere lumina, & alios honores ex Ecclesiarum ritu iustis illis, qui nondum à summo Pontifice inter Sanctos relati fuerat, deferri solitos habere, nemo non posset.

80 Quod cum cives Ticinenses intellexissent, universi civitas ad Alexandri sepulcrum confuere & singulari devotione vota facere, ardentes ceros, votivas tabellas & alia pietatis symbola deferre petierat. Ac proinde multi ex variis languoribus per ejus invocationem sanati, divinae virtutis ac Servi Dei sanctitati testimonium certiori fide reddiderunt. Sed jam ipsa iusticia per eum petra divina potestatis opera, ut vicimus, & ut ab his, qui viderant, accepimus, inspicimus. Quæ tamen non omnia hoc loco, sed, multis in aliud tempus locumque dilatis, nonnulla vobis magis perfecta referemus.

ANNOTATA.

a Gabutus in Italia Beati nostri Vita hæc addidit: De hoc ipso monitus, letus nomenclum excepti; cum exoritur à diligenti totius antea vite disquisitione & generali per persistentis Mytherium expiatione, ad extremum &c.

b In eadem Italia Vita sequenti subijciuntur: Antequam divino Corporis Christi Viatico communicaretur, flagrantissimum divina caritate sermonem habuit, de dignitate & veritate tanti Sacramenti eo spiritu discens, ut omnes, qui aderant, suo inflammaverint fidei in Deum ardore.

c Quibus relatis, in Italia Beati Vita Gabutus sequentia adjecit: Post hæc aliquantulum quietis capere visus est. Expectatus deinde, rogatusque, quomodo se haberet, verbis S. Job respondit: "Expecto, donec veniat immutatio mea." Extrema deinde salutem Unionem ut maniretur, postulavit, dumque sacrum hujusmodi officium præstabat administrat, precationibus inter ministrandum ex Christi & Ecclesie insinuat adhibitis Alexander respondit. Petiti postea, ut sacra Dominice Passionis historia legeretur, quod cum præstaret Ambrosius, elatus ipse oculis, ita cepit quiescere, ut jam decessisse videretur. Sed cum propterea lectionem intermitteret sacerdos, suscitatus Alexander, "Cur," inquit, "legere non pergis, Ambrosi? Næ si scires, quid mihi impedimentum inieceris hac tua intermissione, numquam cessasses." Exoratus verò, ut impedimentum hujusmodi declararet, nihil hesitante asseruit, sibi jam se per id tempus in cælos sublatum videri, ibique contemplari angelorum ordines feliciterque Benorum invari. Hic rursus, ut divinam pergeret lectionem,

B

B
sacerum
rituum col-
legis an-
notante.B
permutatur.

B

F

a episcopo
Baptista
prudenti
iustitiam,a iustitiam
iustis ac-
cessit, ac
iustitiam,

A Honorem, Ambrosium rogavit, quam dum
is persequitur, Vir Dei origines in celum
oculis pavidissimè quievit in Domino, atque
de terris abscedens evolvit, ut pie credi possit,
ad caelestem gloriam, ubi se jam animo prepo-
nere volentissimè concupiscit.

à *Opera lapidei sequenti epistola, teste
Alojio Barelli, condecorantur:*

Alexandro Saulio, clerico Regulari sancti Pauli,
Alerienfium primum, deinde Ticinensi episcopo,

Doctrinâ & religione excellenti

Collegium S. Marci-Coronatum

Patri ac Fratri

B. M. P.

o *Hic narratis in citata Vita Italica Ga-
briels libros, quos Beatus noster composuit,
se enumerat: In lucem edidit, ut jam est
memoratum, opera nonnulla ad eum pasto-
rem & Initiatorum doctrinam pertinentia, qui-
bus adjuvandum est volumen unum synoda-
lium constitutionum, aliorum breves comple-
ctens clericorum institutiones, aliâ exhibens
Catechismi Romani doctrinam, in Dialogum re-
ductam. Plura etiam reliquit Mx.: Theologus
compendium: De vera hominis felicitate libros
iv. Totidem de Religione Christiana. Tractatum
de justificatione: aliorum de officio, & moribus E-
piscopi: aliorum de officio & moribus sacerdotis ad
eum mimum addidit aliorum de Cambiis. Ad-
notationes insuper aliquot in Psalmos octo, aliâ-
que in ea verba PXXIV. "Audi, filia, & vide.*

f *Laudatus Gabriels in Beati Italica Vita
colloquium, quod Billius Ticinensis episcopus
cum suo Pontifice Paulo V de veneratione,
quâ Ticinenses Alexandrum profectabantur,
Romæ habuit, sic refert: De his rebus omni-
bus idem Billius Ticinensis episcopus, uti tes-
tis oculatus, Paulum V Pont. Max. Romæ in
colloquio certiores fecit. Ipsi verò Pontifex
(ut postea Billius referebat) in hac sermō ver-
ba respondit: "Pergnamus nobis est, hæc de
illo fidei Dei Servo nudi, quem nos etiam
sanctum in hac vita existimabamus." Addi-
ditque alia de egregia ejus Viri opatione, quam
imbuere animo. Hinc episcopus hortatus est,
ut diligentem haberet eorum rationem,
quæ ad Alexandri sanctitatem illustrandam
in posterum eveniret. Hic Gabriels præclaros
& illustres viros, quos Alexandrum statim post
mortem ut Beatum habebant, enumerat: Ne-
que aliter de Alexandri virtute & meritis sen-
sere, qui Paulum V. intercesserunt, Pius V.,
Gregorius XIII., Sixtus V., Gregorius XIV.,
quorum postremus, uti jam diximus, tota con-
sentiente aula Pontificia, Angelum solebat il-
lum appellare. Idem judicabant Carolinus &
Presules sapientissimi, quosque Alexandrum be-
nè noverant. Carolinus namque Belisarius pia
mem. qui Alexandro in Alerienfium episcopatu
primus successerat, præcipuo illum solebat ho-
nore, atque ut ipse nobis testatur, illum in-
vocare quotidie solebat, & peculiari aliqua pre-
catione in sui subsidium potere, ut jam æter-
na beatitudine doctum. Videbat enim ipse, quos
& quantos obisset labores, & quam præclarum
ubique reliquisset sanctitatis monumenta, &
quam consentiens esset totius infule ejus virtutum
predicatione se vehementer desiderium; unde Cor-
ficæ Apostolum populus universus Alexandrum
vocabat. Hæc demum multis abhinc annis jam
invenientia confessio est, hæc vox publica Ale-
xandri sanctitatis, quæ non Ticinensium modò,*

& Corficæ, sed omnium Infubrise populorum
fines pervasit, apud quos jam diu Beati nomen
& honorem retinuit.

g *Hanc ad Beati nostri sepulchrum concera-
sum rursus vi decreti Urbani VIII tabulam fa-
cipit, super laudatus Alojio Barelli citato
loco sic scribit: Elapsi aliquot annis post
hanc concessionem, sub Paulo V Pont. Max.
à Joanne Baptista Billio factam, Urbanus Octa-
vus suum decretum promulgavit, quo homines
eam sanctitatis fama mortui publicè coli prohi-
beretur, priusquam à sancta Sede Apostolica
Beati vel Sancti declarati fuissent, illis exceptis,
qui per immemorabile tempus ante hoc decre-
tum Cælitum honoribus fuissent affecti. Quo-
propter Fabricius Landrianus, tunc temporis
ecclesiæ Ticinensis episcopus, licet venerabili
Alexandro maxime affectus, ut colligitur ex
imaginibus radiis, quæ excussæ fuerint, ipse
que Praetor dicitur, volens tamen decretum hoc
Pontificium executioni mandare, omnem pub-
licam venerationem ad ven. Alexandri sepul-
chrum hucusque exhiberi solitam, prohibuit,
atque de ven. Servi Dei sepulchro tabellas vo-
tivas, lampades cæteraque ornamenta auferri
jussit: verum istud decretum civium Ticinen-
sium erga Alexandrum devotionem evellere haud
potuit, qui id, quod publicè facere non pote-
rant, privatim semper fecerunt, continuo ad
patrocinium sui Pastoris confugientes; tandem
divina Majestas hanc perseverantiam remunerare
volens, circa annum 1677 B. Alexandro sese
commendatibus iterum multa beneficia repen-
dere cepit, quæ Innocentium Undecimum im-
pulsit, ut duos episcopos, Dertonensem scilicet
& Alexandrinum, mitteret, qui de his be-
neficiis Beati intercessione concessis iusta testimo-
nia reciperent.*

CAPUT VIII.

Miracula post mortem ejus
intercessione patrata,

Mense Maio anno mccc. in urbe Ticinensi,
in parochia S. Gervasii, Jo. Antonius Spo-
lenus bidui spatio cum gravi reum furarumque
dolore correptus fuit, ut neque cibum, neque
sonnum capere, neque quiescere ullo modo
posset. Itaque cum in summo viæ discrimine
versaretur, ad Alexandri intercessionem confu-
git; cujus voto facto, statim indormivit; mox
evigilans, suum omnino & involuntum se esse
reperit.

8: Petrus Antonius Lazarus, canonicus Ti-
cinenfis, ipso anno, mense Junio, cum ad vil-
lam suburbanam una cum sociis de B. Alexan-
dro colloquens equitaret, equum junctum
obvium habuit, cui ut loco cederet, equum
ad viæ marginem declinavit, ubi fovea, seu a-
queductus altè detectus, & in eo lignum a-
quarum repagulum ex adverso erat. In id equus
posterioribus pedibus lapsus & inversus equaliter
excussus; quæ, dum cederet, B. Alexandrum in-
vocans, in ipsum repagulum caput graviter in-
cepit. Sed perinde ac si in molles plumas deci-
disset, nihil mali sentiens illæsus surrexit; eum
M m m m j a loquat

R. Alexan-
dro deo testem
datus
corruptus
Januar.

Consecrat
gravis per-
iculis &
radiis?

A. GA-
BUTTO.

paar herold
liberatur,
cujus mater
visum reci-
pit: quidem
d. f. f. f. f. f.
flatus, etiam
d. capitis do-
lore sanati:

alioqui ex tam gravi casu illis capite morem
evadere non potuisset, nisi ope divina, omnium
judicio videretur.

83 Puer Ticinensis, nomine Carolus Fran-
cescicus, Julii Villani & Antonii Roveda con-
jugum filius, intestinis in frotibus defluensibus,
disceptis pelliculis graviter laborabat. Sed cum
die quadam parentes ejus Alexandro filium de-
vovissent, sequenti nocte ille sanatus, manū
surrexit prostratus incolomis, neque amplius tale
quidquam se passum esse, ipse parentisque mihi
retulerunt. Ipsa porro Antonin cum visis hebe-
tudinem putaretur, invocato Alexandri nomine,
statim pristinam videndi vim recuperavit. Hie-
ronymus Bosius Ticinensis, sanguinem ē nari-
bus copiosius effundens, nocte quadam, cum
de propinqua morte propera dubitaret, ad A-
lexandri intercessionem confugit, divinam opem
per eum implorans in hunc modum: "Benedi-
ctus Sauli, si verum est, ut pōt erodo,
ante celestis gloria perfrui, rogo, ut me-
ritis tuis ac precibus ex hoc periculo sanus
evadam." Quo dicto, protinus stetit singulis,
ac deinceps ab hujusmodi fluxione liber omnino
fuit. Marcus Antonius Bellanus, monachus
Ticinensis curatōis & Salvatoris Ordinis S. Be-
nedicti, cum per multos annos gravem capitis
dolorem, Emilianum Grecis appellatam, pa-
teretur ac praeferum oculis grave pondus ful-
gere videretur, eosque in rem ullam obiectam
figere & quodvis loqui non posset, plurimis
remediis frustra consumptis, ad Alexandri se-
pulcrum deprecans libentius est domumque sa-
nus revertit.

infus vult
fiducialis
sive calcitrans
vultu de-
curat.

84 Sebastianus longus, frater noster laicus
ex iis, quos Conversos appellamus, patris Me-
diolanensis, annos natus circiter xx, jam fere
per biennium acri dolore ex calculis & urinae
difficultate laboravit: cum ei multa ac varia
per medicos peritos adhibita remedia nihil
profuissent, tentatum est, an loci remotioneque
mutatio quicquam conferret. Itaque ad diversa
missus collegia nostra, ibi medicorum operā di-
ligenter curavit, sed minime sanatus est. Imo,
ingravescente morbo, cum nisi extrinsecus per
incisionem calculi sanari non posset, physici judi-
cabant. Quapropter, quasi desperata salute, incertus,
quid ageret, ex urbe Aeguesii Mediolanum
veniens, annu amica circiter Idus Julii Papie sub-
stitit. Ubi gravi dolore afflictus, cum jam triduum
nihil urinae reddidisset, ab humanis remediis,
quae frustra fuerat expertus, easque jam pridem
adhibere desierat, ad divina pergit: sumptis
que secum pectorali velo seu linteolo, quo A-
lexander episcopus ad mentem uti solebat, fidei
plenus ad ejus sepulcrum accessit. Itaque ex ani-
mo Deum precans, ut, si ita expediret, per
intercessionem & merita Servi sui ex eo lan-
guore liberaretur, statim dolorem omnem cess-
sisse sensit: urgenteque mingendi necessitate,
vix tempus egressus magnā turbidū humoris
copiā leniter effudit, omnino convulsit. Inde
lambendus domum reversus incolomis, Deo &
Alexandro Servo ejus gratias agens, rem, ut
gesta erant, paribus collegii nostri Ticinensis,
deinde hujus historiae scriptori, aliisque narra-
vit. Sequae tandem nullum dolorem aut naturae
impedimentum jam per biennium & amplius,
ex quo id nocuit, passum esse testatur. Qui
dixit, ipsum adeo: vivit & munus suum li-
bere peragit. De his testes habemus ex nostris

complots, & ex Physicis, quorum operum re-
comptum adhibebatur.

85 Christophorus Petrus Ticinensis eodem in
gravissimum oculorum morbum ac dolorem in-
cidisset, ita ut omnia videndi facultate, ex ma-
gno humorum copia instantibus oculis singulis
ad magnitudinem ovi magni strutionis,
monstrum hominis representaret; nihilque per
multos dies egere, preterquam ex vehementi
cruciatu conquiri, lasecarique posset; nulla in-
veniens remedia, medicis tumores illos inci-
dere verentibus, hortatus amici sui ad imploran-
dam Alexandri opem se convertit; eoque
suppliciter invocato & voto facto, paulo post,
dum ad ignem, capite in pulvinar inclinato,
quiesceret, vocem audire vilis est fidei diem-
tem: "Ergo surge: nunquid putas te insanabi-
lem esse?" Ad quam vocem excitatus (erat enim
in loco solus) vocem inclamavit, quissim ita
sibi dixisset; cumque nemo visus esset, statim
cedente dolore, humores ex oculorum tumori-
bus effluere, & durum vel trum horarum spatio
evacuatis illis vesiculis, pelliculis interstium re-
duci, sanis oculis eo die videre & quasi revisi-
ficere cepit: ac deinceps, ut vidimus, sanus
& pellic in rei signum circa oculos rubeante,
vixit sanus, Deo & Alexandro gratus agens.

86 Sed in emergentia, per Alexandri in-
tercessionem liberandi, divina virtus non stetit
inertis. Inter alios nobiles sacrum virginum
coetus exstat Ticini celeberrimo & antiquo cono-
bium, quod d. Duce benedicti (id viri nomen)
Luitprandi Longobardorum regis consanguineo
ejus conditore cognoscitur. In eo cono-
batio sub Initiatō S. benedicti religiosi virgo
Aurelia Botia, ita Deo permittente, jam per
quingentesimum malignis oppressa spiritibus, cum
graviter ventraret, ut conquirere non posset,
insperque vel in puteos ab illis demergo, vel ex
alto loco proceps dari periclitaretur; acciditque,
nisi ope divina & aliarum virginum ma-
nibus periculo sapienter erepta fuisset. Postquam
eam liberantem adhibita remedia plurisque vota
Celsibus facta cum irrita viderentur, tandem
quarto post anno ad imaginem Virginis Despa-
re in hortensii loco conatu vehementius or-
runt, et talis quasi divinitus immixta cognatio
est, patienter sustinente; nam fore, ut per in-
tercessionem Sancti, nondum mundo cognati,
citro liberentur.

87 Sed ipsa, quissam Sanctus hic Insigni-
tus esset, ignara (nondum enim de Alexandri
sanctimoniam percrebuerat fama) ipem sanum sa-
lutiis curis sustinuit, donec sequenti anno
pervulgatus de signis Viri Dei sanctitatis rumor
in mentem ei revocavit damam fiduciam,
easque in ipem erexit, hunc esse forsitan San-
ctum illum mundo incognitum, per quem se
liberatum iri, Dei Mater denunciaverat. Inque
magna fide & devotione cum invocare coepit,
interius mali spiritus cum acris dixerat ac tor-
quere sunt aggressi, non ferentes, talem sibi
Patronum deprecasse, aut ejus opem implorare.
Cum autem per menses fere quatuor ita Deum
obsecrasset, demum, multis effusus precibus
lacrymis, ei in mentem venit, quoquo modo
posset, Alexandri sepulcrum & ossa venerari.
Cumque loci septa egredi sibi non liceret, spa-
tium illud, quo sepulcrum distat a conobio
per alios emula, id ipsa totidem pedibus, cen-
tum videlicet & triginta, & cubiculo suo ad
foculum

Fate vero
oculorum
epi regis-
tatur.

Sanctimo-
niam, &
nobilis

Sanctimoniam
verna.

A facellum, in horto finum, pia processione und cum aliquot sacris virginibus, secum deprecantibus, nodis pedibus obire constituit.

*R. Alexan-
der in ju-
venis appa-
ret.*

88 Sequenti nocte in lectulo suo recumbent sibi Alexander in formis apparuit, quem ipsa videre videbatur in sede veteri ipsius cœnobii, pontificali habitu ante altare maximum, multis aliis venerabilibus circumfulsum episcopis (quem ipsa loter stans agnovit, quod eum in humanis agentem vidisset, ex ejusque sacris nimibus Confirmationis Sacramentum olim suscepisset) ibique insignem colludentem lampadem intuentem ex eo rogavit, eum ibi lampas illa resurgeret; cui ille: "Id", inquit, "sit ex pio desiderio scire virginis fœcile tunc, quam lampadem ipsam hic ad honorem Dei luter capiens, dolet se per te pauperem voti competentem fieri non posse. Sed Deus piam ejus voluntatem gratam sibi esse bono signo declaravit. Quo signo etiam intellige, vota tua non irrita futura; sed, quod exoptas pie proposuisti, te ipsa pœssa: hinc trina diversis diebus habita processione; prima videlicet frequenti die (quæ dies erat circiter Kal. Maii anno annexi) altera posttridie ejus diei; tertia verò die festo Inventionis S. Crucis: quo die, malis spiritibus expulso, profusa liberabitur."

*semper, vero
adimplere
liber.*

89 At evigilans Aurelia visionem admirari & de re veritate nonnihil suspicari, eo qua subesse illuso. Itaque summo mani, ut de veritate certior fieret, Victoriam sociam suam interrogat, nam de lampade in veteri ecclesia ponenda unquam cogitasset. Quæ id quidem se diu optasse respondit; sed dolere, quod pro voto suo satisfacere non posset, quod tamen nemini significasset. Hoc audito Aurelia, quod videtur in somnis, haud vanum esse intelligens, quam constituit, processionem easque cepit, assumptique secum aliis quatuor sacris virginibus, per tres dies, ut diximus, constitutas passus ad facellum in horto finum nodis pedibus orans emicrat, ad singulos passus dicens: "Adornus te, Christe, & benedicimus tibi, quia per sanctam Crucem tuam redemisti mundum. Libera me, Domine, ab istis demonibus inferis." Ad facellum progressa, ante beatissimæ Virginis imaginem prostrata, Alexandri episcopi virtutes, labores & merita recogitans, ejus apud Deum opem supplex imploravit. Dum ita precaretur, ex naribus, ore & oculis ejus immundi spiritus, magna vi concti, quasi scintille ignis ardeant exibat: atque ipso die, S. Crucis sacro, pœssâ tertiâ supplicatione sumptique prius fœros sanctâ Eucharistiâ, ut illi prodicatum erat, ope divinâ profusa libera & incolumis evasit: simulque intimo quodam instinctu, quasi angelico nuncio, fuit admonita, se per intercessionem R. Alexandri Sualli liberatam esse. Quo divino recreata beneficio, deinceps ab omni diabolice venustationis molestia potius libera fuisse comprobatur. Quod exinde post diuturnam se variis ad rem explorandam per dies centum & amplius adhibitis probationibus & fœre duorum annorum spatio compertum est. Hæc ipsa Aurelia aliquæ plurimæ ejusdem rei testes omni exceptione majores in iudicio diligenter examinati juramento dissiuere.

*Per Sualli
merito di-
tarent sa-
bris, item
sacellum
pœssantur.*

90 Allegria de Lâ, diuturnam fœbetiæ etiamque laborum, & lecto surgens, in quo per multos dies ægra jaceret, invocato divino auxilio, per Alexandri merita, unicumque potuit, exsurgere, ad ejusque sepulcrum devota vias se

se, licet ægrè, proripuit: ubi fuisse ex animo precibus pro salute sua, domum suam rediit, baculo ad sepulcrum relicto. Jo. Baptista, Antoni Mariæ Tibaldi filius, octadecim circiter thesauri oras, Ticini fœsico fœsotricque fœbi continuis corporeis, ita conbuere, ut pallis vix olibus hæneret. Cùmque nulla ei humana remedia proficere, pater ejus ad divinam confugit; ac per Alexandri preces & merita, occupato voto, statim filium convalescentem latus aspexit. Sed postea, cùm de solvendo voto minis, quæ per erat, cogitaret, pater lo pristinum recidit languorem. Ex quo pater, suam negligentiam agnoscens & tæguens, votum confirmavit & fœbris. Quo facta, protius filium iterum convulsit fœnsque, ut vidimas, optimè adolescit. Quo quidem duplici miraculo divinum illud existum verum esse Dominus demonstravit: "Si quid voveritis Deo, ne moretis reddere. Difficile enim ei infidelis & Italia promissis." Eccl. 7. m.

91 Hortensia, uxor nobilis viri Fœbicii Campelli, jam per tres menses gravi fœbre doloribusque in variis corporis partibus afflicta, prope erat, ut moreretur; propterea sacro jam oculo delibata, se ad emigrandum & vitæ præparat: cùm ecce, Alexandro Suallo suppliciter invocato eique voto facta, statim quiescere cepit ac suavitè odorire: mox erigilans meliusque habens, fœbre, doloribusque exinctis, octo diebus spatio fœrexit suam incolumam. Margaria, Alexandri Salvadæ uxor, cùm per dies fœre quinquaginta gravibus moribus doloribusque vexata fuisset, nulloque humano remedio levaretur, divinam opem per Alexandri merita supplex implorans emoravit, eique voto nuncupato, post quietem erigilans se finem invenit.

92 Sed in eo, quod sequitur, divinam virtutem per hujus Servi Dei intercessionem regis licet admitti. Aurelia, Joannis de Regibus uxor, Ticini jam per quinquaginta gravissimis renum & laterum, denique totius corporis afflicta doloribus, paralytici decumbebat immobilis: neque etiam aliam manu, nisi acri cruciata, per lectum dimoveri poterat. Mortis contumacem medici sibi incognitam, nedom similem esse, licet multis nequequam adhibitis remediis, profuebanur: easque fœre per annum curare desolant. Illa tandem cùm de Alexandri signis innotuisset, eum invocare cepit; votoque se obligans, tantum, ut in lectulo se se commoveri posset, supplex rogavit. Id enim satis magnam beneficium esse docebat. Quod eum statim obtinisset, se se ipsa movens, lætunda majora concepta fiducis, ut & lecto surgeret, mitigatis doloribus, posset, per Alexandri preces regans imperavit. Itaque duplici læta beneficio, sacra fide & animo, ut lutzum saltem obtineret, ad Alexandri sepulcrum, lignis innata fulens, utcumque posuit, obsequia se se contulit, ibique in preces & lacrimas effusa, Deo de accepto per eam beneficio gratias agens, pristina est restituta sanitas; fulensque fœdem relicto, domum per se rediit, ac deinceps, ut vidimas, ab easque & aliis accipiens, domesticis cura labores ab omni languore libere jundia pergit sustinere.

93 Claudia, uxor viri nobilis Jo. Jacobi Marotti, in gymnasio Ticinensi medicam artem profuerens, ægroans, jamque moribunda à medicis deplorata, loquelisque, ac sensibus destituta, prope erat, ut animam efflaret: cùm ecce

*males viri
si jam po-
stina, &
alia gravi
males de-
lata afflicta.*

*Item per-
tyrica.*

F

*alia fan-
tibus de-
lata, rursus
in articulo
males con-
fervata, hanc
fœra episcopi
pœsa.*

VII

vir ejus Alexandrum episcopum in conjugis salutem invocans, cum, sequi illi deberet, voto facto, protinus illa cepit convalescere, mox loqui atque oculo eirciter diem spatio integram valetudinem nullo alio remedio penitus recuperavit. Catharina Papensis, nobilis viri Petri Imberti Physici Ticinensis uxor, cum ex gravi morbo à medicis despecta, in articulo mortis constituta esset, vir ejus, voto facto, illam B. Alexandro commendavit, eoque statim ad se reversa respicere cepit ac brevi horarum spatio profus convaleuit. Cecelia, Josephi Marini Franciscusque Rexte conjugum filia quinquennis, epileptica decies fere quotidie Ticini cadebat horribilibus, nulloque remedio juvari posse videbatur. Mater cum ad B. Alexandri sepulcrum deduxit: ibique, emissio voto, in jejuniis & oratione filiae salutem à matre usque ad vesperam suppliciter implorans perseveravit; perseverantique fructum retulit, filiae salutem: quo deinceps ejusmodi morbo usquam laboravit.

B
fandus al-
gor ejus
fandem
recuperauit.

Jeremi de-
censile ex
alto puto
in quo en-
deret, Beati
invocatione
Nigri co-
strahit.

C

94 Alia quidam honesta mulier Ticinensis, nomine Benedicte, ulcus in crure cancri specie, magno cum dolore sufferebat, quo sensum canem absumente, in vico discrimine versabatur. Nocte quadam Alexander, intimo affectu in eam doloris ab eo invocans, statim adfuit; eique, dolore absterfo, sanitatem, ut ab eo acceptimus, post biduum omnino restituit.

95 Hieronymus Pauli Emili Caponagi nobilis Ticinensis civis filius, decem circiter annos natus, cum aliis pueris in domesticis porticibus ludens, in altum puteum, qui puritatis tabulis, fixis, se rudibus aggestis operiebat, cecidit. Causa ita fuit: fractis, quos pedibus incautus ille premebat, tabulis, intro cadens, brachii suspensus B. Alexandri opem imploravit, cujus imaginem in sinu pro sua pietate gestabat. Sed, ut divini beneficii gratia magis eluceret, permittit Deus, ut in lumen aquam citius, quam ut eripi posset, decideret, fecem trahens totum illum lignorum lapidumque congeriem in caput ejus convertem. Quod cum fecit aliqui domestici vidisset, cum tanta mole obrutum aqualque submersum esse arbitrabantur. Scdm verò tenorem funiculum, eam firmiorem ad manum non haberent, uncino ferro premuntibus in puteum demiserunt. Quo ille derespens, nescit, quomodo modo, injecto pede, profus illatus, eundem admirantibus, sed madidus ac sordidus fuit extrahens: ac tantum beneficium Deo acceptum per Alexandri, quem ipse cadens invocaverat, intercessionem ille parentesque, & illi retulerunt. Quae omnia ab ipso puero presente & attestante, & ab aliis, qui viderunt, acceptimus.

Par fibr-
bat & pe-
ralli.

96 Hieronymus Sciliaris Ticinensis filiolus habebat febrilis & pusillus in laborantem, ut de illius salute medicorum iudicio spes nulla reliqua esset, propeque jam erat, ut animam exhalaret. Pater itaque humanis diffidens remediis, fretus divinis, ad Alexandri sepulcrum supplex accurrit; ac, voto facto, filio sanitatem implorat, atque, ut, quod petebat, efficacius consequatur, monachos duos Cappuccinos in via obvios ad ipsum sepulcrum precatores adhibet. Denique domum reversus, filium convalescentem eibosque, quos satet respiciat, capientem invenit, qui balui spatio ab omni morbo liber evasit.

97 Doris de Rugibus, matrona Ticinensis

in parochia S. Nicolai, jam per quinquennium frigidum humorem in capite assiduo cum dolore patiebatur, ut cerebro gradum glaciem sufflere videretur. Qui humor in oculis delinens, illi visum obturbabat, & in humeros ceterasque inferiores partes descendens, acerbum ei dolorem inferbat. Cum tamen multa adhibita remedia nihil profuissent, hortatu Laure Beccarie amice suae, qua & ipsa, Alexandro episcopo intercedente, divino quodam beneficio dignata fuerat, ad ejus opem pergit, Laurentique rogat, ut, quoniam ipsa ad Alexandri sepulcrum pergere non posset, id illa prestare velit; quicquid voti Alexandro pro ipsa fecisset, id se nunc habiturum diligenterque prestituram. Itaque Laura ad sepulcrum progressa divini Sacrificii oblationem Deo & Alexandro uni cum argentei capitis munere pro eo despondit. Quo omnia Doris cum rursus gratum habuisset ac plena fide perfolvit, statim ab omni languore libera fuit & deinceps vixit incolumis.

matrona
capitis labo-
rante.

E
matris do-
mum vix
salvata.

98 Mulier quidam Ticinensis, nomine Bartholomaea de Monte Alto, olim demum passim vexationem, ex qua, quod jam per anni spatium nullum ei molestiam intulissent, eam se exemptam esse arbitrabatur, ad Alexandri sepulcrum orans venari densò cepit, hostibus suis prodentibus, & Alexandri Saulii consilium se non posse, sed ab eo expellendum esse proclamantibus. Quod nec iam multo post re ipsa coegit: dum in ade S. Bartholomaei, Alexandri nomine Exorcismi illis imperante, decedissent. Eaque, ut deinceps comprobatum est, libera postea fuit ab omni demonum vexatione.

99 Susanna Zeja Ticinensis, eam à dextro femore ad pedem usque gravi ac durissimo morbo tamque acri dolore vexaretur, ut neque stare, neque incedere, neque in lecto consistere, nisi cum acerbissimo cruciatu, posset, pede quasi mortuo, ad Alexandri sepulcrum baculo nixa vix cum se contulisset, ibi orans sanata est, ac sine baculo domum per se reversa, nihil amplius mali sensit. Antonia Sacchi egrotans ex febris, vomitibus tam molesto, ut alimenta retinere nullo modo posset; cum die quadam de Alexandri signis sanctis fermosum habuisset, sequenti nocte ipsi vigilantia Alexander apparuit, splendida facie; ad cuius aspectum illa perterrita dixit: non auctore se ab eo quaquam petere, quoniam sacrosanctis confessionis, & communionis sacramentis nondum expiata fuisset. At ille hilari vultu eam iussit, eique benedicens evanuit. Mox ipsa omnino alià deinceps pulsata convaleuit.

filia famul-
dolor, esse
fieri & re-
solvi.

F

100 Constantina Cusis, cum videret uxorem suam jam triduum magno cum dolore, atque ejus, hirsutique in corpore transversi periculo periclitante, ad Alexandri opem confugit; eamque precans, uxori, prolique salutem impetravit. Nam illa protinus sine ulla sua, festulique lassione peperit.

Item mulier
periculosa
partu liber-
tata.

ANNOTATUM.

1. His miraculis (inquit hujus Vita editor) in Italico Ms. alia xi. adjicit Guburians, quae compta ipsi postea, & explorata sunt. Hoc tamen referre omittimus, ne opus precipuum excedant additamenta. Id verò facinus minus laevi, quod in eadem senae recitant mirabilium

A lium capta, quo jam narrata sunt. Difficile autem est omnia retinere, quorum numerus tempore semper crevit, crescitque in dies magis. Quare ne propitium ab initio compendii rationem presentem, id solum adiungamus, quod necesse est; ut scilicet Alexandro divina auctoritate sacri honores, qui Beatorum decet, in terris denique fuerint decreti. Paulò post Alexandri obitum, elapsis 19 annis, summa fide ac legitima auctoritate quaesitum est de heroicis Servi Dei virtutibus, ejusque rebus gestis mirabilibus; quaeque constabant, certis testimoniis & monumentis in Actis publica & iudicia per plures episcopos variis in locis digesta fuerunt. Inducta autem causa in Romanam sacrorum Rituum Congregationem, in eaque singulis ordine & tempore recognita, discussis ac definitis, anno demum MDCCLXXI Alexandrum Beatorum inter auro perenni sempiterno, supremo iudicio certisque scientiis declaravit Benedictus XIV. Pont. Opt. Max. ad Christi Ecclesiam gubernacula feliciter sedens. Qui eodem die, quo ad Pontificiam dignitatem benignissima Dei Providentia ipsum evertit, diem induit generali Congregationi coram se in hac causa celebrandae, qui dies fuit v. Kal. Octobris anni MDCCLXXI. Mox viii Kal. Februarii, festo scilicet Conversionis S. Pauli Ordinis nostri patroni, ad S. Caroli in Urbe ecclesiam nostram ejus diei solemnitas celebrantem se contulit Pontifex clementissimus, ibique sacris Mytheris peractis, miracula jam antea examinata ritè adprobavit. Hinc post altum conventum coram se habitum xxi Kal. Aprilis, v. id. ejusdem mensis causam decreto suo definivit: re autem Kal. Maii magnè Urbis frequentia, divinaque auctoritate Alexandrum Beatorum gloria in caelis donatum palam renuntiavit, Beatorum honores eidem habere in terris ipse cepit, & ubique terrarum habendos esse decrevit.

sed nihil etiam intelligimus in hac temporum conditione esse opportunius, quàm, ut universis Christi fidelibus & animarum maxime pueris, huiusmodi supplicet ad imitationem exempla, atque in ejusdem patrocinio sanctisque admirandis praesidia ad pacem, tranquillitatem & salutem tam inter Christianos omnes, quàm inter eos potissimum populos procurandam, quos ab illo per viginti & amplius annos, non tamquam solius Alerie episcopo, sed totius Corsicae Apostolo, olim salutaribus monitis ac legibus instructis & moribus correctis, extinctis odiis, conciliatis amicis, reformatisque clericis, viam mandatorum Dei curren edoctos ipsi rerum humanarum divinarumque perturbatio, jam dudum inhibe exorta, à traditis sanctissimis disciplinis alienos tenet.

B eappter inter precipuas partes Apostolice muneris, quod altissimo divinae Sapientiae consilio infirmitati nostrae impositum est, illum ministerio ritè sanctique obeundo magis congruentem reputamus, ut ad caelestem nobis promerendam opem studeremus, quantum nobis ex alto conceditur, ad omnipotentis Dei gloriam, Catholicis Ecclesiae docus, bonumque Christiani populi exemplum, promovere cultum & venerationem ejusdem Servi Dei, qui pueritiae curricula summa cum pietatis & doctrinarum laude correcto, severioris disciplinae institutum in Congregatione Clericorum Regularium S. Pauli Barnabitarum nuncupata amplectens, omnium religiosarum virtutum splendore longè latèque praefulxit, & ad posteriores ovium sibi commendatarum carus evocatus, in se gestit, ut optimi Pastoris officio perscrutatum à Pastorem principe Jesu Christo aeterna mercede donatum fuisse non dubitemus. Cum inique, maturè diligenterque discussis atque perpenis per Congregationem ven. Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium sacris Ritibus praepositorum, Processibus, & Apostolice Sedis licentia conspectis, super sanctitate & virtutibus tam theologicis, quàm moralibus in gradu heroico, quibus idem servus Dei Alexander Saulius multipliciter claruisset, nec non miraculis, quae ad ejus intercessionem & ad manifestandum hominibus ipsius sanctitatem, à Deo putata fuisset debebantur, eadem Congregatio coram nobis constituta, auditis etiam consultorum suffragiis, uno spirita unaque voce censuerit, possi quandoque nobis videretur, praedictum Servum Dei Beatorum declamari cum consensu indultis.

C uod est, quod nos piis atque enixis quamplurimum venerabilium Fratrum Archiepiscoporum & Episcoporum, nec non dilectorum filiorum magistratuum, procerum & popularum Italiae praesentium, ac totius insuper universae Congregationis Clericorum Regularium S. Pauli supplicationibus (quae olim etiam humiliter datus fel. rec. Praedecessoribus nostris Innocentio PP. X & cl. me. Ferdinandus Romanorum Rex in imperatorem electus, Clementi PP. X & bo. me. Emanuel Sabaudus Dux, & Innocentio PP. XI & Cassius idem bo. me. Etruriae sibi subiectae magnas dux, plurimae suorum precum acclamatione roboraverunt, & fel. perierit rec. Clementi PP. XII & eidem Praedecessori nostro charissima in Christo filia nostra Maria Anna usqueque Scilite, & Hierusalem regina illustris, ac nobis ipsis super aedicta filii nobles viri dux, & Respublica Jansenis

et An-
dram
Saulius

E

F

Beati ad-
fuerunt.

APPENDIX

**Benedictus XIV. Alexandrum
Saulium in Beatorum num-
merum refert.**

BREVE BEATIFICATIO-
NIS BEATI ALEXANDRI SAULII,

EX CLERICIS REGULARIBUS S. PAULI BAR-
NABITIS NUNCUPAT. PRIMUM ALERIE,
DEINDE PAULI EPISCOPI.

BENEDICTUS PAPA XIV.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Benedictus
XIV. Papa
adit.

B enignitatem Dei nostri & divinis boni-
tatis ejus in servi Dei Alexandri Saulii, pri-
mum Alerie, deinde Papae multitis, virtuti-
bus ac meritis extollere & predicare non reli-
gionis modò debitum esse duimus officium;

Octobris Tonus F.

Natus anno

renovarent) nobis super hoc humiliter porrectis benigne inclinat, de supradicto Congregationis consilio & assensu, auctoritate Apostolica, tenore prefatum indulgentiam, utidem Dei servus Alexander Saulius imperpetuum Beati nominis nuncupetur, ejusque corpus & reliquie venerationi fidelium (non tamen in processionibus circumferendis) exponantur.

ipsum solum
fuerit aliam
potentiam
in nominando
de hoc co-
cigit

4 Imagines quoque radiis, seu splendorebus exornantur, ac de eo quotannis die XXIII mensis Aprilis recitetur Officium & Missa de comuni Confessoris Pontificis cum Oratione à nobis approbata, juxta Rubricas Breviarii, & Missalis Romani. Porro reclusionem Officii, & Missae celebrationem hujusmodi fieri concedimus dumtaxat in universis Congregationibus eorundem Clericorum Regularium S. Pauli Bernardinarum, in civitate Mediolanensi, ubi natus & Regularem emisit professionem, in discipulis tam Aleriensis, quam Ticinensis, quibus episcopus presuit, & in civitate Januensi, unde originem duxit, & ubi adhuc ejus nobilis gens, & familia persistit, ab omnibus utriusque sexus Christi fidelibus tam secularibus, quam regularibus, qui ad hunc Canonicis tenentur, & quantum ad Missas attinet, etiam ab omnibus sacerdotibus ab ecclesiis, in quibus festum peragitur, consuetibus.

calculari
posse con-
cedit.

5 Præterea primo dantur anno à datis hinc literis & quoad Indias à die, quo eodem littero illuc pervenerint, inchoando, in ecclesiis Congregationis, civitatum, & diocesium antedictarum solemnem beatificationis ipsius Servi Dei cum Officio, & Missa sub ritu duplici majori, die ab Ordinariis respective constituta,

postquam in Basilica nostra S. Petri in Vaticano de Urbe celebrata fuerint eadem solemnitas ipsa die xxiii currentis mensis Aprilis, prius celebrandi facimus potestatem. Non obliam. Consecrationibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac decretis de non cultu editis, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut eorundem prefatum litterarum transscriptis, seu exemplis etiam impressis, manu secretarii dictæ Congregationis Cardinalium subscriptis & sigillo Prefecti ejusdem Congregationis munitis eadem prout fides ab omnibus, & ubique tam in judicio, quam extra illud habeantur, quæ ipsa prefatis habereant, si forent exhibita, vel ostensa. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die xxiii Aprilis 1741, Pontificatus nostri anno primo.

D. Cardinalis Palluensis.

ANNOTATA

a Perit Cathedram anno 1644 ascendit, cui anno 1655 Alexander VII successit.

b Romanam Pontificatum anno 1670 adit, anno vero 1676 ex hac vita migravit.

c Supremum Pontificatus festum anno 1676 ascendit, obiit anno 1689.

d Ecclesia gubernacula ab anno 1730 usque ad Incarnati Verbi annum 1740 tenuit.

e Quamvis ex hoc summi Pontificis decreto B. Alexandri festum quotannis die 23 Aprilis in ecclesiis celebraretur, tamen hodie ejus Acta illustramus, quæ die 21 Octobris obiit & apud suos hoc die etiam colitur, ut in Commentariis prævio monuimus.

INDEX HISTORICUS IN TOMUM V OCTOBRI.

Aberca (Barbara) floru sanguis per S. Ludovicum liberata 420 c. Rosarium, Catharina Espina & S. Ludovico datum, obtinuit 457 f.

Abbecca (Isabella) pestilenti carbunculo per S. Ludovicum liberata 349 c. 420 a.

Abdennemus, Maurorum in Hispania rex, legatos ad Ottomen I misit 428 b f.

Abegle (Hieronymus) 328 d. 378 a. 379 f. 394 c. 421 c. Colloquia spiritalia cum S.

Ludovico ferre solitos 314 f. 315 d. 379 a b. Circulum locidissimum, operante S. S.

Ludovico, vidit 315 b. Quædam illi prædicti S. Ludovici 379 c d. 380 e. S.

Ludovicum vix induti potuisse, ut lecto haberet, testatur est 343 e. 381 b.

† Abbeccius, Cameracensis episcopus, S. Venantii Hannoniensis frater perperam dicitur 129 a b c d.

Abotinus. Vide Abolius.

Abolius, Bertonis frater, & SS. Agniberta & Elbergisil Melandensis episcopi, ut quidam aiunt, pater 117 b.

Aberham, Ethioptum rex 607 a.

Abcalmon & Soror ejus martyres inter Prætermisissos 6 b.

Aboliamon. Vide Abcalmon.

† Abundius, episcopus Comensis, solenni supplicatione honoratus 634 a.

Acacius patriarcha CPollitanus inter Prætermisissos 495 c. 611 b.

† Accepimus episcopus martyr inter Prætermisissos 3 a.

Actia. Vide Aleia.

Adalberus, qui cum uxore & filia à S. Pinarædo conversas & baptizatas dicitur 659 c. 670 c d.

Acosta (Josephus) S. J. primus collegii Tau-nanensis rector 217 b; in Porvum missus 219 b.

Ada, demone, delatæ Melmandorum S. Nigasti & reliquis, liberata 556 c d.

Adalbero, Metensis episcopus, Frederici Lotharingia decus filius 738 a b.

Adalbero, Metensis episcopus, in fidem ab Ottone I receptus 710 f. 716 c. 729 c d f. 737 c. Frederici Lotharingia decus frater 738 a.

Adal-

IN TOMUM V OCTOBRIS.

Adalbero II, *Ferdinandensis episcopus*, S. Sabinii reliquias novae *Hyphenocheta incusis* 602 b c, 603 d
 Adalagus, *Bremenensis Aep.*, cum S. Brunone *Aep. Colonienfis* litigavit. 743 b c
 Adalgrinus, *Hamburgensis archiepiscopus* 743 f, 744
 Adalstus, *Desiderii Longobardorum regis filius*, *Glysom Pipini regis filium in matrimonium poposcit* 131 c
 Adamantius, *Ethiopum rex*, nomine *Christiano* infestus 265 b
 † Adanctus martyr, xxx. *Augusti cultus* 272
 † Adelardus, abbas *Corbeiensis*, inter *Prætermiffos* 2 a
 Adelbertus, *Aep. Bremenfis* 713 b, 714 c
 Adelbertus, *Berengarii filius*, regni *Italiae* a patre confusus factus 709 f, 710 c
 † Adelbertus, *episcopus Comenfis*, sub cuius nomine *Urbanus II* altare *Comi* consecravit 634 b. *Salsum supplicatione honoratus* ibid. e
 † Adelhaida, *Rodulphi Burgundiae quondam regis filia*, a *Berengario* frustrâ in uxorem expectata 709 f; *Ottoni I* nupta 710 a
 Ado, S. *Adolai Rothomagensis Aep. frater*, *Totentis* canobli conditor 114 f, 117 f, 118 a
 Adolphus, *Civis* dox 14 e, 15 c. *Autor Scripti de S. Gereone alisque martyribus* 17 f; quo loco habendum id sit 18 a b c d. *Ejus in S. Vldorem pictus* 45 f
 Adrianus, *moesto infirmiore B. Jacobi Alemanis* interfectione liberatus 802 b
 Adrianus VI. *Papa*, sub cuius tempora fuit *Waldo haereticus* 266 d, 359 c, 363 b
 Adruer (Andreas) S. *Ludovicum hospitio excepit* 395 e
 Adilbertus, *Canuariorum rex*, a S. *Augustino Anglorum apostolo ad Christi fidem conversus* 104 e, 105 a
 Adrianus, *Bagaudarum dox*, in ordinem a *Maximiliano* redactus 32 f, 33 a, 38 b f, 39 b
 † Emilianus confessor *Rhedonis*, idem forte, qui S. *Milanensis Rhodanensis episcopus*, inter *Prætermiffos* 490
 Eberhard, *perthionensis S. Mariae Saffionensis abbas* 115 c, 120 d
 † Agabardus, *Aep. Lugdonensis* 636 d, 637 a
 Agabius, in *Bostrorum episcopum electus* 621 f
 Agapetus II *Papa* S. *Brunonem Aep. Coloniensem pallio donavit* 717 a d, 776 d
 Agathocles, in *encyclois de SS. Tarachi, Probi & Andronici martyrio litteris memoratus* 566 a
 Agellus, *Novestianorum episcopus* 614 d e, 615 e d
 Agemolus abbas *Conrado* sacrisse fertur, ut *Maresm orbem relinqueret* 716 c
 † Agia vidua, ejus reliquias in S. *Antoni Aurelianensem ecclesiam* transtulit *Roberto Francorum rex* 527 a
 † Agilbertus, secunda *Jarenfis* canobli abbas 115 e
 Agilbertus, *Perthensis episcopus*, S. *Telechidis*, ut quidam aiunt, frater 117 b, 591 f. Inter *Prætermiffos* 492 a
 † Agilolfus martyr *Malmunderli* gautis 557 a; hinc *Coloniam* transfatus 559 d

Agilbertus. Vide *Acilbertus*.
 Agnes, dolore pedis B. *Roberti Malatesti* meritis liberata 148 b
 Agnes, *Pearl Fernandez de Castro filia*, *Petro*, dein *Lotharia regi hujus nominis I*, nupta 158 c
 Agnamontelli (*Christophorus*) gravi morbo S. *Ludovici* ope liberatus 451 a b
 Aguilur (*Franciscus*) *Gustelini Carstant agrosantis* gestas feliciter interpretatus 358 a; conspiciendum S. *Ludovici* ex oculo laboranti extulit, consecratus oculi sanitate 561 a
 † Aguilberta, S. *Ebreghisli Meldenfis episcopi*, ut quidam aiunt, soror 117 b
 Agullona (*Angela*) *Terentia Franciscus*, admodum oculis ordi clegati S. *Ludovici*, visum adeptâ 362 b, 448 e, 451 c. *Videndi S. Ludovici campus* facta 483 d. *Celsum ante ejusdem mortem apertum* vidit 428 b c
 Aistulphus, *Longobardorum rex*, cum *Pipino Francorum rege* bello gessit 676 f
 Alaudas. Vide *Amiamas*.
 Alarcon (*Asconius de*) S. J. *mihi delectuissimam S. Francis* tenum *Talcam delituit* 118 a
 Alarcon (*Joannes*) *Ordinis Prædicatorum* 373 d, 378 b c, 379 a. S. *Ludovicus o facris Confessionibus* 317 c. *Quendam de illo ad Antillium scriptis* 317 c f. In magna *sanctitatis fama* defunctus 404 d. S. *Ludovici faciem* splendencem vidit 407 d
 Alarconius (*Gorgias*) *praetatus* sub S. *Francisco S. J. tiro* 197 b
 Alavdm (*Isabelle*) penè *maria S. Ludovici* ope sanctitas restituta 466 d
 Albanus (*Alexander*) S. R. E. *Card. decreto Clementis X* subscriptus 245 b
 Albericus, *Hannonia comes*, non probatur avus fuisse S. *Venerati Hannoniensis* 130 b c d e f
 Alberola (*Thomas* *Angela*) visu & loquela Si *Ludovici* ope dñata 449 d. *Brachii tumore liberata* 456 a
 Alberonus (*Jullius*) S. R. E. *Card. decreto Clementis X* subscriptus 235 a
 Albertus, *Belgii princeps*, *Ludovici Beatis* ascriptis cultum extendi petiit 477 c
 † Albertus Magnus altare princeps & chorum *ecclesiae Santesis* in honorem S. *Victoris* altaronque consecravit 45 d. Nonquam se teitit eisque *jachura* egressum, restatus 143 d
 Albinus S. *Ferdinodo* episcopo *Ufctienfis* subrogatus 641 a
 Albitus (*Fractiscus*) S. R. E. *Card. Bullæ Canonizationis S. Ludovici* subscriptus 437 f
 Albita (*Navaria*) urino diffinitione S. *Ludovici* meritis liberata, ejusdemque ope *porum hydroticum sanatum* fuisse testat 365 f
 Albodus *congratulus*, cum S. *Nigosi* reliquias *Malmunderium* transferrentur, inobediencie donatus 553 a
 Alboinus *Longobardorum rex*, *Italia* sanctorum 95 b c a, 96 a. *Ticinum* obsedit 95 d
 † Alcantara (*Petrus de*) amicitiam cum S. *Francisco* coluit 266 d
 Alcin, *filia S. Vinaris* mater 667, 668 a, 669 a, 670 f
 Alcianus, S. R. E. *Card.*, ad S. *Franciscum*, ut *pauventiarum* admitteret, a *Pio V* missus 265 d
 Aldo-

INDEX HISTORICUS

- Alabrandus (Joannes) S. R. E. Card. S. Francisco amicitia junctus 210 e; à Gregorio XIII ad S. Franciscum suprema morbo laborantem missus 227 d
- Aldonza, Alphonsi IX Legionensis regis filia, Stephano Fernandez de Castro nupta 158 c
- Aldricus, Anglorum in Cantia rex 131 c d
- † Aldricus, Senonensis archiepiscopus, inter Præmissos 3 c
- Aldulf, Anglorum Orientalium rex 111 f
- Alegre (Catharina) uberis gangrenâ S. Ludovici ope liberata 454 bc
- Almanus (Franciscus) Ord. Præd. 329 e, 398 c. Porretes & parimentum cella S. Ludovici sanguine recenti imbutus pidiit 376 b
- Illi vitam S. Ludovici suis precibus rogavit 405 f, 406 a, 483 b. S. Ludovici corpus incorruptum invenit 434 f
- † Alexander martyr in territorio Lugdunensi 511 d
- Alexander III Papa, sub ejus tempore vixit Waldo hereticus 266 d. Faisi Sancti cultum fassit 354 a. Anno 1175 Ordinem Equitum S. Jacobi approbavit 165 a, 244 c
- Alexander VI Papa 344 d, 326 b. Calixtus III ex fratre nepos, filius Rodericus Borgia 151 c f, 152 a, 266 a. Lençollum sibi potenter nomen in matrem commutavit 152 b. Proposita libidine atrepeus nomen suo labem inijcit 152 a. Paulum III ad Cardinalatum erexit 247 c
- Alexander VII Papa 302 a
- † Alexius conf., relictis suis, peregrin. professus 369 af
- Alfagari, faber argentarius, S. Ludovici precibus risum recepit 420 a
- Alfonso Aragonius, Alphonsi II Neapolitani regis filius natus, Lucretia, Alexander VI filia, maritus 152 f, 174 d
- Alfonso I, Aragonia rex, Petrum Atharesium Borgie dominia vixit 149
- Alfonso, Jacobi I Aragonum regis filius, similitudinem cum patre habuit 151 a
- Alfonso III, Aragonia rex, Caroli principis Salernitani, prælis navali caput, custodiam Gonzalvo Bertrando Borgie commisit 151 b
- Alfonso IV, Aragonia rex, Jacobi II filius & successor 151 b
- Alfonso, Cesaraugustanus archiepiscopus, Ferdinandi II Aragonia regis filius illegitimus 152 f, 153 c, 232 b, 235 f
- Alfonso, Calabria dux, B. Alenani precibus se commendavit 796 f
- Alfonso I, dux Ferrariensis, Lotrelia, Alexandri VI filia, maritus 152 f
- Alfonso II, dux Ferrariensis, S. Franciscum agnoscantem egerit habuit 277 f, 227 a b
- Alfonso, Joannis Gandia duci III filius, Vallis-digna juxta Gandiam abbas 153 a
- S. Francisci frater 238 c
- Alfonso V, Lusitania rex, Melo oppidi titulo cohonestavit 158 c d
- Alfonso, Segobriensium dux, rebellum visor 155 e
- Alfonso Simonis S. J. in insulas Canarias missus 287 b
- Alinga (Gydonus) Alp. Valentinus, iudex in processu virtutis & miraculis S. Francisci 229 e. Pro obtinenda S. Ludovici canonizatione ad Paulum V scripsit 480 a
- Alle (Ferdinandus de) vaticinium à S. Ludovico auditus 384 ab
- Almanus (Jacobus) fœderi per S. Ludovicum liberatus 438 f
- Almanus (Joannes de) Alenensi marchia 206 b. Joana S. Francisci filia maritus 251 c, 253 f
- Almenara (Hieronymus) doctor 365 b, 427 d cum filio S. Ludovico moribundum benti-llonem petens accessit 351 a b
- Almenus (Hieronymus) ut prædixerat S. Ludovicus, S. Domini Ordinem ingressus 415 a. Splendorem magnum in obitu S. Ludovici vidit 428 b
- Almenara (Ludovicus) medicus Raphaellem filiam S. Ludovico commendavit & postmodum apostemate liberatam reperit 365, 472 ab
- Almeyda (Stephanus) Murcienfis & Carthaginensis episcopus, S. Francisci admistrat & præto 172 a. Societatem Martium evocavit 215 c
- Alodoba. Vide Salodoba.
- Aloyis, Joannis Gandia duci III filia, nupta duci Villa-Hermosa, S. Francisci foror 153 a, 155 d, 198 c, 235 a, 236 e, 238 e f, 250 d, 253 f. Virum ejus imitatus 156 d, 177 b, 180 f. Francisci de ejus morte vaticinium 181 d
- † Alphius martyr, x. Malt. Mri. Romano testis 491 bc
- † Alphius martyr. Milensis in Steilla 523 b d
- Alphonso rex Neapolitanus 794 c. B. Jacobi Alenani laudator 795 c
- Alreus (Andrea) abrum laus S. Ludovici ope donata 455 c, 479 a
- Aluonius (Joannes Baptista de) S. R. E. Card. decreto Clementis X subscriptus 234 f
- Alueris (Laurentius de) S. R. E. Card. decreto Clementis X subscriptus 234 f
- Alueris (Paulatus de) S. R. E. Card. Bullæ Canonizationis S. Ludovici subscriptus 488 a
- Alvarado (Simon) patri pleuritide laboranti, ut S. Ludovicum invocaret, felici successu fuisse 445 f
- Alvarado (Vincentius Matthæus) puer moritis periculo maritis S. Ludovici crepitus 360 bc 451 d
- Alvarez (Emanuel) S. J. in odium fidei à Calvinistis occisus 220 b, 271 d e
- Alvarez (Ferdinandus) dux Albanus Philippi II in bella Lusitano dux superius 159 a
- Alvarez (Ferdinandus) S. J. Avium à S. Francisco missus, emiculus cum S. Teresa contraxit 186 c
- Alvarez (Ferdinandus) S. J. laicus pro fide occisus 222 b e, 275 d
- Alvarez (Franciscus de) Covillanensis S. J. d Calvinistis in odium fidei occisus 220 b, 271 a
- Alvarez (Gasper) S. J. in odium fidei à Calvinistis occisus 220 b, 271 f
- Alvarez (Joannes) S. J. laicus pro fide occisus 221 bc, 275 d
- Alvarez Toleti (Ferdinandus) d. Carolo V ad S. Franciscum missus 200 a
- Alvarezius (Balthasar) præclarus S. J. tiro, casus sanctitati S. Theresie testimonium dedit 197
- Alvinius (Ancientus) in Peruvium missus 219 a, 268 c
- Alva-

IN TOMUM V OCTOBRIS.

Alvarius (Balthassar) Castellæ inspector 225 c
 Alvarius (Joannes Baptista) Ord. Prædicatorum, conventus Valentini in conspectu S. Ludovici, defuncto Thelma, procurator 478
 Amador (Schallanus) S. J. laicus, in Peruvianis missis 219 b
 Amanius, Bageaudum dux, in ordinem à Maximiano redactus 32 f, 33 a, 38 b, 39 b
 † Amantius, Comensis episcopus, solenni supplicatione honoratus 6340
 Amathas, S. Antonii abbatis in Thebaidæ discipulus 604 b c, 605 c
 Amator in conventu PP. Prædicatorum Valentinus floruit 307 e
 Ambrosius à Jella Ordinis Minorum S. Ludovici à sacris confessionibus 309 e, 310 b, 369 e
 † Ambrosius, episcopus Mediolanensis, S. Ludovico apparuit 484 b; à laicorum gradu ad dignitatem episcopalem evectus 608 c, 612 d
 † Amelberga, S. Venantii Hannoniensis mater perpetua discipula 129 a b d, 132 b
 Americourius (Gerardus) S. Bernini abbas & primus Automaropolitanus episcopus, collegium Societatis Automaronsis fundavit 217 f
 Ameyus, Episcopus rex 607 b
 Amianthus, Episcopus rex 607 a c
 † Amor confessor, inter Prætermissos 491 f
 Amphilocheus, Iconiensis episcopus 628 d; qui Theodosium redargueret 615 f, 616 e
 Amulo, Aip. Lugdunensis 636 d
 Anacora (Dominicus) Ord. Prædicatorum etiam extraneis pauperibus elemosinas promptè dare à S. Ludovico jussu 331 d c, 397 d. S. Ludovicum, cum vilipenderetur, gaudere solum testatur 402 a. B. Nicolaum Fallorem agrocentem cum reliquis S. Ludovici accessit 434 d
 † Ananias martyr, in apographis Hieronymiani aliquot ad diem xi Octobris memoratus 491 c
 † Andochius presbyter mortuus 511 d
 Andrada (Didacus) S. J. in odium fidei à Calvinistis occisus 220 b, 221 c, 271 d
 Andrea (Antonius) religiosus discalceatus Ord. S. Francisci 438 e
 Andrea (Thomas Petrus) cujus mores S. Ludovici meritis sinea menti reflecta sunt 439 b
 Andrea (Vincencius Ludovicus) per S. Ludovicum morbo comitelli liberatus 438 c d
 Andreas Martini à S. Ludovico vegetum audivit 438 a. S. Ludovici reliquias Susanne Carcitera operato successu impetuit 441 o
 † Andronicus martyr inter Prætermissos 32 a, 116 c d
 Angelo (Baldinus ab) S. J. provincia Germaniæ inferioris profectus 224 b
 † Angelus martyr Ord. Minorum inter Prætermissos 82 b
 Angelus, maligno spiritui B. Roberti Malatestæ meritis liberatus 148 b
 Angimus, abbas Malmundariensis & Sabaudiensis, S. Agilolphum instituit 557 c, 559 e
 Anguerrus (Marcus Ananias) Xativa juratus, pro causâ S. Ludovici Romam scripsit 474 b

† Annius confessor, Aureliani cultus 127 b c o
 Anna, Alfonsi Aragoni filia, nupta Joanni Alphonsi de Guzman, duci Medinæ Sidonis 254 d, 256 c; Ludovicum, S. Francisci forem, Bacî ad se vocavit 156 d
 Anna, Anglorum rex, fortè S. Eikelburgæ pater 651 e
 Anna à Croce Clarissa, Gandi in Castellam profecta 256 f
 Anna à Jella, S. Ludovici ope sanitate restituta 450 b; manuum rigore liberata 457 e
 Anna à S. Paulo, monacha Ord. S. Dominici, gangrant pectoris S. Ludovici ope sanata 466 a
 Anna, dolore mandis B. Roberti Malatestæ meritis liberata 148 b
 Anna Ludovica, guttore torore per S. Ludovicum liberata 437 f
 Anna Marica, tertioria Ord. Prædicatorum, scilicet appendendi ad sepulcrum S. Ludovici cor argenteum voto, animi stragulo liberata 361 c
 Anna, tertii Ordinis S. Francisci, frustum tunica S. Ludovici pæro contrailo & alteri scripturanti felici successu applicuit 360 c d
 Anno, Colonienfis episcopus, S. Agilolfi M. reliquias Coloniam transtulit 559 d
 † Anno, Veronenfis episcopus 260 c d
 Anonyma virgo Clarissa, inter Prætermissos 6 c d
 Anonymus comitis Urbis filius, sive mortisque periculo per B. Robertum Malatesta liberatus 148 e
 Anonymus Minoris, stomachi dolore ad B. Roberti Malatesta tumorem liberatus 148 b
 Anonymus puer contraxit, per B. Robertum Malatesta sanatus 148 d
 Anonymus puer, in odium fidei à Calvinistis in mare projectus 222 b
 Ansermus, S. Firmini frater 638 a, 641 c
 Ansigius, episcopus Trecentis, scilicet sua per S. Brunonem Aip. Colonensem restitutus 739 f, 740 d f, 741 b c
 Ansholdis, S. Theodori Andegavensis abbas, soror, religionem monasticam sec. xi Malboudi exeresit 734 f
 Antist (Agnes) frugis habet S. Ludovici à fratre donata 471 d
 Antist (Vincencius Justianus) scriptor Vitæ S. Ludovici 305 a. S. Ludovici vias assignando concludit 299 a, 346 c, 423 d. Religionis Dominicæ in causâ S. Ludovici procurator 302 a. Eiusdem ope sape adjutor 335 f & seq. Isabellem Epirum S. Ludovici dignem operato successu applicuit 362 a. Partem sepulchri S. Ludovici dedit Philippo II. 447 d c. Litteras remissorias & compulsores Ribera Aip. Valentinus obtulit 472 d
 † Antoninus Ord. Prædicatorum, Aip. Florentinus 343 b, 345 d
 † Antonius abbas 604 a b c, 605 d. Quid de visibilibus se querere solitus fuerit 259 d; à Constantino Augusto cultus 264 a
 Antonius, à gravi pedis vulnere ad sepulcrum B. Roberti Malatestæ sanctus 148 a
 Antonius, molesta febre B. Roberti Malatestæ meritis liberatus 148 b
 Antonius, non procel ab Ato promotorio ad Augustum devotus 275 f
 Antonius, Ordinis Prædicatorum tiro profectus, fur,

INDEX HISTORICUS

- fus, quæle curiosa interrogatoni d. S. Ber-
trando responsum tulcrit* 337 f
- Apocritus (Jacobus) J. U. doctör, in literis
Orkutsi Tractatus S. R. E. Card. memore-
tus** 57 a
- Apollonius cursör seu apparitor** 71 d, 74 d
- Appiccio (Josphus Alphonsus) Xativa ju-
ratus pro causa S. Ludovici Roman scripsit** 474 b
- Aquaviva de Aragon (Olivierus de) S. R. E.
Card. Bulla Canonizationis S. Ludovici sub-
scriptus** 487 f
- Aquaviva, Societatis Generalis, pro canoni-
zatione S. Francisci suppliciter litteras Paulo
V dedit** 329 e
- Aquila (Jacobus de) Ord. S. Augustini Prior
generalis, B. Martinum de Vercellis ad
varios gradus promovit** 304 e
- Aquilus, cui inscripta sunt eacylica de SS.
Tarochi, Probi & Andronici martyrio ille-
tera** 566 a
- Arndoni (Petrus) Xativa juratus pro causa
S. Ludovici Roman scripsit** 474 b
- Aradius, Æthiopian rex** 607 b
- Aracelli Cardinalis processum in Italia insti-
tuit de Miraculis S. Francisci** 329 o
- Aranda comes pro obtinenda S. Ludovici cano-
nizatione ad Paulum V scripsit** 480 a
- Arandiga (Michæli de) presbyter Ordinis de
Montese, in opprobrium fidei d. Mauris com-
missus** 343 f, 345 d, 405 b
- Arandius (Arandus) S. J. presbyter, S. Fran-
cisco innotescit 165 c d, 167 d, 243 f;
dux fuit S. Francisco in obsidit S. Ignatii
exercitibus 168 d; Romæ abesset comes 173
f, 247 e; Castellæ provincialis 190 b, 194
e; Philippo II carus** 212 f
- Arandius (Petrus Michæli) in Societatem be-
neficus** 249 b
- Aratus, episcopus Veroduntensis 197 f, 598 b**
- Arandus d. Theodosii potere imperii percipere
factus** 614 d, 615 f, 616 b
- Archembaldus, Senonensis Acp. 739 f, 740 e**
- Archintus (Philippus) Sæcularum episcopus,
libelli Extratiorum S. Ignatii examiner** 171 f
- Ardis (Joannes) diuturno asthma te S. Ludo-
vici ope liberatus** 441 c f
- Ardoius, Æthiopian rex** 607 b
- Arenas (Thomas) Ordinis Prædicatorum 324
c, 390 c; quærens ex S. Ludovico, cur do-
leret, quid responsum acceperit 313 c, 376 d e**
- Arenola viduo, fluxu sanguinis S. Ludovici
meritis liberata** 360 b, 431 b
- Arobindus, Olybii gener** 631 e
- Arealius (Bernardinus) Ordinis S. Francisci,
S. Francisci Borgia steulum destruentis præco-
178 d**
- Armengol (Andreas) S. Ludovici monas-
tium claritate perfusus vidit** 430 c
- Armengol (Joannes Andreas) pueri, S. Ludo-
vici meritis ad vitam revocati, pater 430 c d e**
- Arnoldus Arnoldi Bavarie duci, cognomento
Mili, filius. Vide Arnulphus, Arnolphi, Ba-
varie duci, filius.**
- Arnulphus, Arnolphi Bavarie duci filius 772 c,
774 c d; Henrico Bavarie duci infestus 712
b e d, perit in prælio** 720 a
- Arnulphus comes Palatinensis canonicorum col-
legium instituit** 677 d
- Arnulphus imperator Lotharingia regnum O-
doni comiti dedit 769 b. Normannorum vi-
stor** 679 e
- Articius, patriarcha CPolitani, inter Præ-
termissos** 445 b, 611 b
- Artus (Franciscus) juratus civitatis Palenti-
nae pro obtinenda S. Ludovici canonizatio-
ne ad Pontium V scripsit** 480 a
- † Arthonius martyr, inter Prætermissos 493 e**
- Aschares medicus 416 c. Josphom del Compo
senum, oti prædixerat S. Ludovicus, in-
venit** 416 a
- Assensu (Sperantia) stromis per S. Ludovicum
liberata 407 d, 418 b c d, 479 b, 486 a**
- Athanasia, S. Matronæ discipula & in conden-
do monasterio adjutrix** 83 c
- Athanasius seneccularius** 569 d
- † Athanasius martyr. Vide Arnulfus.**
- Athensio, in encyclicis de SS. Tharchi, Pro-
bi & Andronici martyrio litteris memoratus** 366 a
- † Atticus, episcopus CPolitani, inter Præ-
termissos 22, 490 f, 491 a, 627 d, 628 a
c. Ecthesia CPolitana S. Sophia dedicati-
onem fidei** 2 b
- Atabeham, Æthiopian rex** 607 a
- Atafum, Æthiopian rex** 607 b
- Avalon (Gosset de) Acp. Granatensis Eliz-
abetha imperatricis senus excepti** 163 c
- † Audouinus, Rothomagensis Acp., Adal-
frasti suo in condendo Joerensi monas-
terio 117 f; partem reliquiarum S. Ni-
gasti & Sociorum Racomagus Vedunaco
recolle fecit 423 b; cunctam reliquia Fa-
dialecem dicitur 524 c d; Condaturum 528 d
e & seq., 544 e; Wombasium 531 d; ejus-
dem reliquia Malmundarii 542 c, 544 f,
547 f, 552 c**
- † Augustinus, Anglorum apostolus, S. Justum
Contuariensem constiterat episcopus 102 e.
Ediberthum ad Christi fidem convertit 104
e, 105 c; missus in Angliam o. S. Gregorio
I Papa** 105 a
- † Augustinus, Ercisus doctör, inter Præ-
termissos 491 e; d. S. Ludovico in supremo
morbo invocatus** 346 e
- Avignonus (Bartholomæus) Ordinis Prædi-
catorum, scriptor alter Vite S. Ludovici Ber-
trandi & pro ejus canonizatione procurator
294 e, 367 b e, 478 f, 479 a; insignem ex
patre Ord. S. Francisci, quam hic habuerat,
de S. Ludovici gloria visionem audivit 418
d & seq.; S. Ludovici corpus incorruptum
invenit** 432 f
- Avila (Alfonsus) Gandiensis canonicus, S.
Francisci le pueritia d. sacris confessoribus** 154 f, 238 e
- Avila (Alphonfus seu Bosilior) S. J., aditum
condendi Hispanensis collegii operari 194 c;
mageo ibidem fructu versatus** 216 a
- Avila (Elvira) Blatinum Societatis collegium
condidit** 216 c, 273 f
- Avila (Gomefius) Carolus V & S. Fran-
ciscum spectatidit habuit** 161 b
- Avila (Joannes de) concionem habuit in fu-
nere Elizabetha imperatricis 153 d 241 c**
- Avila Padiglia (Augustinus de) Ordinis Præ-
dicatorum, Inquisitor S. Domini dei Acp.,
partientis sili vestimenti S. Ludovici gravi
fluxione in lingua liberatus 390 e, 410 f**
- Avilez (Francisca) in Societatem benefice** 269 f
- Aviolo**

IN TOMUM V OCTOBRIS.

Arvalo (*Iheronymus de*) presbyter gravi morbo B. Jacobi Altemanni intercessionem liberatus 800 d
 Audia, Joannis de Regibus azor, paralyti B. Alexandri Santii meritis liberata 831 c f
 † Aurus Ep. martyr 46 a
 † Austreberta, abbatissa Paulacenſis 664 b c e, 665 c, 664 c; ejus reliqua 665 c a f;
 inter Pratermissos 2 c
 † Autpertus, abbas S. Vincentii ad Vulturum, Platem S. Paldonis scriptis 655 a d
 Auximius, Arelacenſis Aſip. 641 f
 Auxentius II, Mopſueſtenſis episcopus, SS. Theodoro, Probo & Andronico templum condidit 562 d e f
 Ayala, S. J. doctor, S. Francisſi ſocium reſplendentem vidit 285 a
 Aybar (Anna de) filium malo curum S. Ludovici ope liberatum vidit 464 f, 465 a
 Ayella (Ursula Clara) tertii Ord. S. Francisſi S. Ludovicum ſibi glorioſe apparentem vidit 436 a
 Ayora (Joannes de) Garvejalli episcopi Placentini proviſor, poſt Ovacenſis episcopus 193 f, 257 f
 Azmola (Joannes de) ex Ordine S. Iheronymi, divini verbi ſignis præco 197 f
 Azobodius, Monſtr-Regis comes, condendo illic Societatis collegio ſymbolum conſtituit 215 a
 Azobodo (Alphonſus) comes de Monterey, audis S. Francisſi conſolatione, aulam deſeruit 189 a
 Azvedius (Ignatius) S. J. collegium Fluminis Januarii inchoavit 217 a; pro ſide occiſus 420, 270 b & c 399
 Azolinus (Declius) S. R. E. Card., Bulla Canonizationis S. Ludovici ſubſcriptus 488 d

B

Baccari (Thomas) ab apro laſus, per B. Robertum Malactia ſanatus 148 d
 Baeta (Joannes de) S. J. in odium fidelium Calviniſti occiſus 220 b, 271 f
 Baga (Joannes) Ord. Præd. montem a S. Ludovico, ut imaginem Crucifixi in cubiculo haberet 375 c. S. Ludovicum ſingulariter ſe flagellantem vidit 398 f. ejus ſtingentem expertus 410 c
 Baguidius Boſporum in Arabia ep. non legitime depoſitus 661 f
 Bagliven (Maria) in eccleſiam Borgiarum benefica 549 a, 425 b c
 Bagliver (Antonius) Ordinis Prædicatorum 335 b, 396 d, 417 b d, caſtem myſicam in obitu S. Ludovici audit 428 b c, ſplendorem, ex ejus corpore producentem, vidit 434 c
 Bagni (Joannes Boſpiſto) curſor procuratorem ſiſticam, ut præſidiis ſpecialis de S. Ludovico operationi aſſideret, eligit 474 b
 Bajeri (Angela) 415 a, 459 b; accepto a S. Ludovico vino, a ſilla ſua capitis malum depulſum vidit 328 d, 420 b ejus opus uſus eſt S. Ludovicus in diſtribundis elemoſynis occultis 391 f, 392 a
 Bajeri (Beatrice) Iſabella Caſtiglia ſuzleſſa, ſibi S. Ludovici ope liberata, mater 336 c
 Balbinus episcopus Ruſſitanus ad Populionem poſſe viduatus miſſus 28 f

Baida, Beteonis & Abolini ſoror diſta 117 b
 Baldricus Leodienſis episcopus 781 c, 783 d
 Baldricus, Trajeſtenſis ad Rhenum episcopus 769 b. S. Brunonem Colonienſem Aſip. literis imbutus 700 c f, 703 c d e f, 704 e, 708 b
 Baldvia (Ladovicos) S. J. Chilenſis reſſor 195 b
 Baldricus. Vide Baldricus Trajeſtenſis ep.
 Baldwinus, Hameonia comes monachis de Brogetroſis beneficiis 734 a
 Baldwinus, decanus Libanus 675 d
 Balloonus, dux Venetus, à Turcis Fomagaſſa occiſus 276 a
 Banchiere (Auguſtinus Rochus) acri ſcriber S. Ludovicum liberatus 451 c
 Bardum ſpularum incommodo S. Gummari meritis libera 691 c d
 Barbara Laudienſis inter Præmiſſos 495 b
 Barbaroſſa (pirata) Maley Harum regno Tunetano expulſa 161 c
 † Barbatus presbyter 631 a b
 Barberinus (Carolus) S. R. E. Card. Bulla Canonizationis S. Ludovici ſubſcriptus 488 d
 Barberinus S. R. E. Card. Ep. Oſtenſis Bulla Canonizationis S. Ludovici ſubſcriptus 487 c
 Barberinus (Franciſcus) S. R. E. Card. Decretis Clementis X ſubſcriptus 434 c
 Barboſa medicus regis S. Francisſi in Loſtania curavit 205 b o, 660 c f
 Barci S. J. presbyter 357 c, 451 d
 Barca (Antonius Joannes) erga Tienenſe Ord. S. Auguſtini canonicum beneficiis 305 a
 Bareto (Gundalvus Nandus) Phari præſedus, avus maternus Eleonora S. Francisſi conjogis 158 c
 Bargallus, Montada reſſor, S. Ludovico, attenta poſſem ſtrophuſſi liberanti, aſſiſit 334 f
 Barma (Joannes Baptiſta) primus collegii Murcienſis reſſor 215 d
 Barma vidus ſiliam eſſiſt epſemate S. Ludovici ope liberatum vidit 449 f
 Barros (Iſteronymus) Ord. Prædicatorum propheticum S. Ludovici ſpiritum expertus 323 f, 324 a
 Barros (Petrus) ejus uxorem S. Ludovicus de inſtanti obitu commoſecit 354 b
 Barroza (Meſia) ſetri S. Ludovici ope liberata 460 f
 † Bartholomæus Apoſtolus à S. Francisſo præcipue cultus 154 c
 Bartholomæus Minorita, variis ſiniſ malis preſſus, perſeſſum opus B. Roberti cunctum ſanctitatem conſecutus 148 c
 Bartholomæus, Narbonenſis episcopus, Uſtela ſuperſtitioſum morem ſuſtulit 656 c
 Barma (Alphonſus) S. J. in Peruviam miſſus 219 b
 Baſſus, cui Inſcriptæ ſunt encyclica de SS. Thraci, Probi & Andronici martyrio littera 566 a
 Bathori (Seſthianus) ſocius Rigam indixit 289 d
 † Baſilidis, Franceſa regina, canonicis Kelenſis fundatrix 1182 d e f, 119 a b, 120 d
 Batorius (Andreas) S. R. E. Card. cauſa S. Ludovici examinata a Sixto V conſtituta 463 c, 469 c, 470 c
 † Baſidius Aureliani cultor 647 c
 Baſonius (Franciſcus) ſenior Bardigalenſis Societatis collegium condidit 217 c
 Baſ-

INDEX HISTORICUS

- † Baumaui, *cujus reliquia in Cathedrali
Tuticensi servantur* 64 f
† Baualota, *sanctimonialis Habsburgina* 606 b,
607 c d
Bazmus (Franciscus) S. J. in Mexicum mis-
sus 219 b, 268 d
Beatrix, *Frederici Lotharingia ducis uxor*
737 c
Beaufort (Robertus de) *primus prioratus S.
Nigelli apud Mellanum Prior* 535 f
Beccaria (Hippolytus Maria) *Generalis Or-
dinis Prædicatorum* 472 d
Beccaria (Leona) *beneficia per B. Alexandrum
Savillum affecta* 832 d
Beccatus (Aleramus) *Taurinensis Societatis
collegii peritus* 217, 270 c, 272 c
Bella, *amissis brachiis vixit B. Roberti Molesta
meritis receptis* 148 c
Bellano (Dionysius de) *Ordinis Prædicatorum
gravi infirmitate B. Jacobi Alenmanni inter-
fectione liberatus* 801 a b e
Bellinus (Marcus Antonius) *capitis dolore
B. Alexandri Saulii meritis liberatus* 830 b
Bellos, *Carisfianus in Porta-Calli* 393 c
Belluga & Monenda (Ludovicus) S. R. E.
Card. *Doctrina Clementis X subscriptus*
234 f
Belmaustus, S. R. E. Cardinalis, B. Alexan-
der Saulii merita & virtutes magni fecit
829 c
Belot (Joannes) *sacerdos, talis S. Pictaria re-
liquis, manibus dextera gangrendi liberatus*
541 c
Beltrami (Isabelle) *brachii usu S. Ludovici o-
pe donata* 455 c
Belus (Anna) *Hieronymi Abella filia* 380 c,
381 b, *malo cordis per S. Ludovicum liberata*
419 b, 458 c; *Rosaria a S. Ludovico donata*
457 f, *gutturis dissolutione liberata* 458 c,
459 a m, *edmo illi, quod S. Ludovici fuerat,
Rosario, difficili partu liberatam vidit ibid. f*
Belus (Isabelle) 375 c, *filiam, aut prædica-
rat S. Ludovicus, peperit* 315 c, 379 b c
Benedetti (Gaspard) *civitaris Valentianæ ju-
ratus; pro causâ S. Ludovici Remam scri-
psit* 472 a
Benedetti (Maria Anna) *usu annali S. Lu-
dovici laterum dolore liberata* 361 b
Benedicta, *Pontiacensis abbatissa, S. Julianum
in cenobium recepit* 662 b f, 663 a b e f,
664 c, 665 e f
Benedicta, *Ticinesis mulier alteri B. Alexan-
der Saulii meritis liberata* 832 b
Benedicti (Baptista) *laterum eructu per S.
Ludovicum liberatus* 451 d
Benedictus *Ecclesiæ Catholice Episcopus Cle-
mentis X decretis subscriptus* 234 c
† Benedictus a S. Ludovico in suprema morbo
invocatus 346 c
Benedictus (Michael Joannes) *Vide Beneyto.*
Benedictus, *Anna Monasterii filius, aquam,
ex qua in Rusissa S. Ludovicus bibit, sum-
mam adorem dedisti testatur* 443 f, 444 a
Benedictus VII Papa *Hispania cum Valcador-
to antea ab imperatore Othone I factum
approbavit* 126 d
Benedictus XIII Papa *decretis de S. Francis-
ci canonizatione literas promulgavit* 231 f
& 309 q
Benedictus XIV Papa *particularium ecclesie-
ram traditionem non esse continentem do-
net* 21 c. *Alexandrum Saulium Begis ad-
finitis* 833 c. *Hayso Bollendiana beneficia*
295 d
Benet (Clement) *Ordinis Prædicatorum, S.
Ludovico post mortem, ut promissum, ap-
paruit* 377 a f
Benet Comes (Matthæus) *S. Ludovici reliquiis
fideliter usque* 449 f
Benet Gomez, *puer, frumti S. Ludovici ape
liberatus* 453 f
Beneyto (Michael Joannes) *Franciscæ Ferrera
conjugis* 332 d, 336 b
† Benignus *presbyter maritus* 511 d
† Benitus (Philippus) *in Senflorum album
und cum S. Francisco relatus* 231 e, 234 a
Bentacourt (Bernardus) *sanctus Ambrosius &
Thomam Aquinatem, ut credebatur, vidit*
389 a b, 407 a
Berengarius, *Berengarii Augusti nepos, Italia
regnum occupavit* 709 f; *amissum ab Ottone
I recepit* 710 c d; *inde pulsus à Ludolpho*
727 c
Berengarius, *Namurensis seu Lomacensis co-
mes* 742 b
Berinimus, *in Pamphylia episcopus* 618 d
Bernardinus Marmoreus, *inter Prætermissos*
495 a
Bernardo (Sperandio) *duos suos liberos per S. Lu-
dovici actum frumti liberatus vidit* 430 d
† Bernardus, *abbas Clervallensis, morosi ho-
minis imperio se subdidit* 283 d
Bernardus, *Caroli Magni utpote, rex Italia*
88 c d e
Bernice (Margareta) *poetisa S. Ludovici meritis
ad vitam revocata mater* 461
Bernuinus, *Vesontanensis episcopus, S. Germa-
ni reliquiis aliquat in metropolitanoan S.
Joannis ecclesiam intulit* 623 b
Berrevoets (Elyzabeth) *canonissa, S. Gomma-
ri meritis junata* 694 b
† Bern, *Blangiacensis abbatissa, inter Præ-
termissos* 491 d
Bern, *Othonis I sacras, abbatiss Merensien ob
eodem donata* 710 c
† Bertilia, *prima canonici Kalensis abbatissa*
118 a c c, 119 a, 120 d
Bertolus, *Bavaria dux* 712 b
Bernout (Aegidius) 678 c
Bertout (Sophie) *Valle Rosarum prope Mech-
liniam abbatissa* 678 c
Bertrandus (Jacobus) *S. Ludovici frater* 346
d, 362 c, 368 b, 369 a, 375 a. S. Ludovico
sepulchrum condidit 434 c; *litteras remissorias
& compulsiarias in causâ fratris sui Ribera
Aep. Valentini obtulit* 472 d
Bertrandus (Joannes Baptista) *S. Ludovici
frater, Ordinis Prædicatorum* 369 a
Bertrandus (Joannes Ludovicus) *S. Ludovici
pater* 295 c, 367 b, 481 f; *anno 1548
mortuus* 297 a, 309 a; d. SS. Branne &
Vincentia *gratis affectus* 309 c d, 310 c,
368 c d
Bertrandus (Michael Hieronymus) *S. Ludovici
frater* 407 c; *subscrispsit in ecclesiâ majori
Valentia* 348 c, 368 f; *S. Ludovicum agro-
tantem ad hospitium præbiterarum deto-
cendum curavit* 348 c. *Jacobus perperam di-
bus* 299 b, 424 f
Bertrandus (Petrus) *mortuo Martino Arago-
nia*

IN TOMUM V OCTOBRIS.

nia rege, pro novo rege declarando deputatus
jodex 309 b, 312 b, 368 f
Bertrandus (Gasper) cujus nepos à febre &
fluxu S. Ludovici ope sanatus fuit 465 b
† *Berullianus pro S. Gerardi facio habitus*
550
Berullus, cui inscripta sunt cypellia de SS.
Tarachi, Probi & Andronici martyrio li-
tera 566 a
Betruzzi (Dominicus) Ordinis Prædicatorum,
mirabilia, narrante S. Ludovico, potuit
324 c d
Betto, S. Telechidis & Agilberti Parisiensis
episcopi, de quidam alunt, pater 117 b
Blehe (Pernatus le) uxorem suam surdam pœ-
te & cacam S. Nigoli meritis sanctitati restit-
utum vidit 541 c
Bullus (Jo. Baptista) Thienensis episcopus po-
puli ad B. Alexandri Scotti spectum con-
carum cantipet reprimi 828 e
† *Burgum Sueca revelationes suas publicavit*
306 c, 308 d
Biveron, nobilis matrona, in Societatem ben-
ficia 269 f
Bladellinus (Petrus) Middelburgum Flandria
in oppidi formam redegit 692 f
Blanca, Jacobo Ferret uxore 414 c
Blancus (Franciscus) Melitæensis episcopus,
Melitanorum Societatis collegium condidit
216 c, 274 b
Blancus (Franciscus) quondam S. Ludovici
honores fugeret, expertus 344 f, 403 a,
428 b; eo tempore, qua moribatur S. Lu-
dovici, lucidissimum lumen vidit 351 c; fra-
grante ejus testis 410 d c, 420 b
Blasius, episcopus Audomaropolitani, S. Ven-
antii Hannoniensis ossa in decentiorem ca-
psum transferri iussit 233 b
Blesio (Lucas) agricola 419 d
Blasius, Joannis Mariæ filius, febre S. Lud-
ovici meritis liberatus 360 d
Blacca, Lincolniæ præfatus, à S. Paulino,
Asp. Eboracensi, fide Christiana laburans
103 c, 106 d, 112 b
Blesz (Catharina) dolore dentium & pedis S.
Ludovici ope liberata 442 a, 456 d
Bliers (Epidius) cæcitate S. Gummari me-
ritis pristinum oculorum usum recepit 695 c
Bionda, diuturnæ infirmitate B. Roberti Mala-
castro meritis liberata 145 d
Bodo clericus 587 a
Bohemia (Paulus de) Ord. Prædicatorum,
febre pestilentiæ diuturnoque capitis dolore
B. Jacobi Alemanni intercessionem liberatus
302 c
Boil de Arenos (Joannes) 403 c; S. Lud-
ovicum conjunctum doctoris arcana cognovisse,
narravit Austilio 339 c; pro filia sua, de
vita ex pæro periclitanti, apud S. Ludovicum
sollertius 346 c d; frusto tunica S. Ludovici
vidit varia & verita male depelli vidit 560 e f;
nobiliem quendam postulandum e Deo à S.
Ludovico audit 314 c; strumofum ejus ope
sanatum vidit 464 c, 455 a; rosario à S.
Ludovico donatus 457 f, 449 c
Boil (Bertrandus) tumore ventris, invocato
S. Ludovico, liberatus 445 c f
Boil (Isabelle) maritis ex parte periculo S.
Ludovici precibus eripso 346 f, 347 a; gro-
vi antus gem malo, admoce illi emica S.
Francisci frustis, liberata 360 f, 448 c
Obobris Thomas V

Boli (Maria Joanna) ejusque filio febre S. Lu-
dovici ope liberata 336 d, 420 a
Bologninus, Asp. Salernitanus, celestis sue
Breviarium reformavit 672 a
Boluda (Angela) urina fluxa per S. Lud-
ovicum liberata 457 c
Bona (Joannes) S. R. E. Card. Bullæ Can-
onizationis S. Ludovici subscriptus 488 b
Boncompagnus (Hugo.) Vidi Gregorius XIII.
Bonellus (Carolus) S. R. E. Cardinalis, Bul-
læ Canonizationis S. Ludovici subscriptus
488 a
Bonellus (Mithoit) S. R. E. Cardinalis, Pil-
V ad Hispania, Lusitania, Galliarque re-
ges legatus 224 c d, 232 f, 233 d, 275 c,
276 a, 358 c. Reliquis S. Ludovici dona-
tus 435 d. *A Sixto V examinator causæ S.*
Ludovici constitutus 463 c, 465 b, 470 b
† *Bonilicinus, Asp. Moguntinus, Pippinum*
in regem Francorum coronavit 676 c d
Bonifacius V Papa Edwinum regem ad fidem
amplectendam hortatus est 109 a; eaque de
causa ad ejus conjugem Lechtburgam relatu
scripsit 110 c
Bonifacius IX Papa 135 e; on S. Joannem,
Brillendenfem canonicum Regularem, in
Sanctorum album retulerit 136 b c d
Bonomia (Hieronymus de) Ord. Prædicatorum
801 f, 801 d
† *Bonomus, ep. Salernitanus* 671 b, 672 a c f,
673 c d e
Borgin (Agidius Bertrandus de) seculo xv
151 c
Borgin (Alfonfus de.) Vidi Cullinus III.
Borgin (Alfonfus de) sub Jacobo I Arago-
nia rege 150 f
Borgia (Alfonfus) S. Francisci filius, Maria
imperialis, Maximilian II aurore, præ-
fectus aula 159 f, 172 b, 224 f, 235 c,
250 a
Borgin (Arnaldus de) sub Jacobo I Arago-
nia rege 150 f
Borgin (Alvarez de) S. Francisci filius, Phi-
lippi II ad summum Pontificem legatus 159
c, 172 b, 238 c, 250 a, 251 c, 288 a b c
Borgin (Bernardus de) sub Jacobo I Aragonia
rege 150 f, 151 a
Borgin (Catharina Augustina) periculoso mor-
bo S. Ludovici ope liberata 364 c f, 439 f,
440 a
Borgin (Casar) primus S. R. E. Cardinalis,
dela Valentinus in Delphinatu dux 152 c
Borgin (Didacus) S. Francisci frater 288 b,
238 c
Borgin (Dominicus) senioris fortuna, Col-
litz III summi Pontificis pater 151 c d
Borgia (Dorache) S. Francisci filio, Fran-
ciscana Discretata Gundia 159 f, 172 b,
338 c, 246 f, 250 b, 256 b d; ejus ob-
itum absente cognovit S. Franciscus 180 c,
287 c
Borgia (Ferdinandus de) S. Francisci filius,
Maria imperialis, Maximilian II ux-
oris, præfectus aula 159 f, 172 b, 225 a;
obitum patri à Philippo II missus 224 d,
225 c, 238 c, 266 d, 276 c, 277 b
Borgia (F. de) fidem suam obstrinxit Jacobo
I, Aragonia regi, in comitis anno 1565
Extra habitis 151 a
Borgia (Fortunus de) sub Alfonso IV Ara-
gonia rege 151 b
† 2 *Borgia*

INDEX HISTORICUS

- Borgia (Fortunatus Arnaldus de) 150 e
Borgia (Franciscus de) sub Jacobo I Aragonia
rege 150 f
Borgia (Franciscus) Gandia dux hujus nominis
II, S. Franciscus ex Carolo filio nepos 173 f,
224 f. Avo obitus 276 c. Conscriptum se su-
mandum à S. Ludovico auditus 341 d, 342
b, 416 e f
Borgia (Franciscus de) S. Franciscus ex filio
Joanne nepos, Majorda comes & Squillac
princeps, potes celeberrimas 159 d
Borgia (Gaspar) S. R. E. Card. S. Franciscus
obitus 229 f; ejus Beatificationem petit
230 bc
Borgia (Gonsalvus Berrendus de) Caroli
principis Sclernitani navali praelio capti eu-
sodium sibi demandatum habuit 151 b
Borgia (Gonsalvus Egidius de) 150 c
Borgia (Gonsalvus Egidius de) sculo xiv
151 c
Borgia (Henricus) episcopus Squillacensis S.
R. E. Cardinalis, Joannis Gandia ducis
III filius 153 a, 173 c, 232 c, 259 a
Borgia (Joannes) Gandia dux II 152 o; Roma
occisus 154 b, 238 d
Borgia (Joannes) Franciscus hujus nominis II
Gandia ducis filius 416 e
Borgia (Joannes) Gandia dux III, S. Fran-
ciscus pater 152 f; anno 1543 defunctus 167
f; à Paulo III laudatus 249 f
Borgia (Joannes) 253 f. S. Franciscum patrem
secutus Roman 247 e, 250 a
Borgia (Joannes) Petri Altyfil Galceran
filius, S. Ludovici pedes osculatus 355 f,
426 b; S. Ludovici corpus ex sacris in
ecclesiam suis humeris transtulit 352 a,
429 b
Borgia (Joffredus de) sculo xiv
151 c
Borgia (Joffredus) Squillacensis in regno Nea-
politano princeps 152 c
Borgia (Lucretia) Alexandri VI filia 152 af,
174 d, 232 b, 235 f, 236 c, 238 d c,
244 c
Borgia (Ludovica) Joannis Cardona conjux,
S. Ludovici intercessione audientem recupera-
vit 363 a, 457 b
Borgia (Petrus Ludovicus) Gandia dux I
152 c, 238 d
Borgia (Petrus Ludovicus) Montefis magister,
S. Franciscus frater 188 b, 207 b, 219 a,
238 c, 268 b
Borgia (Petrus Altyfilius Galceran) Montefis
magnus commendator, erga S. Ludovicum
devotus afficius 253 d, 255 a, 246 a, 285 d
Borgia (Petrus de) sub Jacobo I Aragonia
rege 150 f
Borgia (Philippus de) sub Jacobo I Aragonia
rege 150 f
Borgia (Philippus) S. Franciscus frater 188 b,
238 c
Borgia (Raymundus de) eques S. Jacobi
151 c
Borgia (Rodericus) Vide Alexander VI.
Borgia (Rodericus Egidius de) 150 a
Borgia (Rodericus de) sculo xiv 151 b
Borgia (Rodericus de) sculo xiv 151 c
Borgia (Rodericus de) egregium operam Jaco-
bo I, Aragonum regi, in expugnatione Ori-
entis praestitit 151 a
Borgia (Rodertus) Joannis Gandia ducis
III ex secunda uxore filius, S. R. E. Car-
dinalis 153 a, 154 c, 173 c, 232 d, 238
d, 250 a
Borgia (Stephanus de) sub Jacobo I, Arago-
nia rege 150 f
Borgia (Thomas) Casaragustanus episcopus
183 c, 227 a, 238 d, 262 ef; violenti in-
spicere S. Franciscus demerit pellem obrigit
brachium 279 d
Borgia (Ximenes Garces de) 150 c
Borromen (Barbara) elionum S. J. domum No-
viliaria excoluit 270 d, 272 c
Borromeus (Fredericus) S. R. E. Cardinalis,
processus generalis de S. Ludovico examina-
tor à Sixto V. constitutus 469 f. Bulla Ca-
nonizationis S. Ludovici subscriptus 488 b.
B. Alexandri Sauli concionandi rationem
imitatus 819 b
Borruia (Bartholomaeus) pectus, colli apo-
stemat per S. Ludovicum liberata, pater
463 f, 464 a
Bosli (Aurelia) sanctimonialis, malignis spi-
ritibus B. Alexandri Sauli meritis liberata
830 ef, 831 ab c
Bollus (Hieronymus) sanguinis fluxu B. Alex-
andri Sauli meritis liberatus 830 a
Bou (Galerannus) uxorem suam gravissima fe-
bre laborantem, ut S. Ludovici opem im-
ploraret, optato cum successu monuit 362 d
Boulot (Paulus) Audomaropolitenus episcopus
153 d
Bracmontius (Jacobus) S. J. primus Limesis
rector 219 a, 268 c
Bradenus, dux Venetus, à Turci Famagusta
occisus 276 a
Brancatius (Franciscus) S. R. E. Cardinalis,
Bulla Canonizationis S. Ludovici subscrip-
tus 487 a
† Brullio, Casaragustanus episcopus, Poca-
torem se nominavit 282 c
† Brendanus, abbas Cluinafensis 643 c, 645 b
† Brigida virgo lignum aridum in viride com-
modisse ferunt 239 c
Briocia (Franciscus) S. J. S. Franciscus in
Lusitaniam curat factus 203 b, 204 c; vo-
luntatem illi praeiit S. Franciscus 285 b
Brizech (Joannes de) civitatis Valentina ju-
ratus 467 f
Bru de la Moellana (Joannes) Ord. Prædi-
catorum, causa S. Ludovici procurator 467
f, 471 c
† Bruno, archiepiscopus Colonienfis, Ottonis
I imperatoris frater, inter Prætermiffos 5
f, 45 c e, 45 b. Tabulum innotatum S. Vi-
tori martyri paravit 43 b; anno 905 mor-
tuus 46 c
† Bruno, Carusiannorum fundator, S. Ludo-
vici patri, moxua prima conjuge, de Car-
thufianorum habitu suscipiendo deliberant,
apparet, id ne faceret, fufpex 295 e; a-
grotanti S. Ludovici patri apparuit 309 d d,
368 d; à S. Ludovico in supremo morbo
invocatus 346 f
† Bruno M., Ottonis Saxonia ducis frater
702 d
Brunolphus dux, à Dagoberto, Sigeberti Au-
strasia regis pater, interfecit 733 f
† Burchardus, Hieripolenfis episcopus sumus &
Franconia gubernator 714 b, 715 b
Burchardus, Wormatenfis episcopus, inter
Prætermiffos 492 b, 495 f
Burchardus, Suevia dux 726 d
Burdicus

IN TOMUM V OCTOBRIS.

- Burdens (*Josephus*) S. Ludovici meritis visu donata 431 c
 Burgon, ex Ordine Prædicatorum, PP. Societatis Jesu propagator 159 b
 Burgundia (*Philippus de*) languidus & oculis lumine orbis, S. Grammatice meritis sanatus 696 c
 Buxina, Edwin ex Edellurgo filius, d. S. Paulino Aep. Eloracensi baptizatus 168 b
 Bustamanti (*Bartholomæus*) S. Francisci exemplum secutus, in Societatem recipi petiit 178 b, 180 b, 181 b, 186 d. Mortis periculo S. Francisci precibus ereptus 184 b, 254 f, 255 a. Thronibus præfatus 196 a. Male habetur in Lofitania 203 b. S. Francisco Carolum V. advenit socius 258 b. In S. Francisci faciem infusus conspuit 286 b
 Bayrac (*Ellas*) filio alterato crura S. Ludovici meritis sanata vidit 444 b

C

- Caballa (*Apollonio*) puella Romana, herpete S. Francisci meritis miraculose liberata 231 c
 Calmes (*Simona*) parotide per S. Ludovicum liberata 440 d
 Calceus (*Hieronymus*) pueri, S. Ludovici meritis ad vitam revocati, pater 460 ef
 Calvercia (*Andreas*) Ordinis Prædicatorum, ex S. Ludovico, se, ut Indum converteret, innuere coactum habuisse, audire 389 f; eum in Indis postmodum ad vitam revocasse, testatur est, se audivisse ex multis 390 b; item S. Ludovicum super altissima contemplationem internum fuisse 395 cd, 407 b. Ejus sacra S. Ludovicus divinitus cognovit 393 ef
 Calvero (*Casper*) gravi febre & ossium dolore S. Ludovici ope liberatus 463 d
 Cadovilius. Vide Capdevilius.
 Cæcilia, Josephi Marini filia, B. Alexandri Savelli meritis episcopi liberata 832 a
 Cæcilia, diuturna febre & laseris tremore, invocato B. Roberto Molensia, liberata 148 c
 Celestius hæreticos 627 d
 † Celsarius, Arelatensis episcopus, quos habuerit Vite scriptores 639 a b
 Calenus (*Henricus*) S. R. E. Card., causa S. Ludovici examinatur d. Sixto V. constitutus 468 c, 469 b, 470 c
 Calsa (*Andreas*) cujus soror à vulnere ex potere pyro contracto S. Ludovici ope sanato fuit 463 b c
 † Cajetanus Thienius, una cum S. Francisco in Sandorum alium relatus 231 c, 234 a
 Calaniod (*Ludovicus*) collegio Societatis Occidentis originem dedit 215 c
 Calceolus, B. Jacobi Altmann intercessionem visum adeptus 802 f
 Calders (*Marcus*) S. J., in odium fidei à Calvinista occisus 220 b, 271 f
 Caldron, SS. Vincentii Ferreri & Ludovici ope stomachi molo & sanguinis fluxu liberatus 440 ef
 Calixtus II Papa sententiam excommunicationis tollit in Henricum V imperatorem 48 b
 Calixtus III Papa 307 d; ex præfate Valentini Papa, Dominici de Borgia filius, nomen Borgiarum genere oros 151 ef, 236 a, 238 d; d. Martino V Valentini insolite decoratus & Alfonsus V à consiliis & secretis 152 o
 Calvus (*Joannes*) Ordinis Minorum generosus Minister, S. Franciscum cum axore & liberis bonorum Ordinis sui operum commolatione imperavit 165 ef
 Camargus (*Alfonso*) S. J. in Mexican missus 219 c, 268 d
 Camilla (*Franciscus*) civitatis Alconce juratus pro obtinenda S. Ludovici canonizatione ad Paulum V scriptus 450 e
 Campanero (*Martinus*) Indos lethargo per S. Ludovicum liberatus 390 d
 Campo (*Josephus de*) cujus nepcem S. Ludovicus strama exitiis liberavit 486 a
 Campo (*Josephus de*) S. Ludovicum prandio exceptit 408 e, 418 b; eum à morbo sanatum lei S. Ludovicus præfudit 416 a. Ejus nepcem à morbo, quo laborabat, moriturum indicavit 332 e
 Candibus (*Vincencius*) Prædicatorum in Sicilia Provincialis 293 a
 Canillas (*Petrus*) ad conventum Augustinum d. Pio V missus 218 e
 Canus (*Melchior*) ex Ordine Prædicatorum, PP. Societatis infusus 198 d ef
 Capdevilius Calvinista plures à Societate in odium fidei neci dedit 222 b d & seq., 272 & seq.
 Capella (*Hieronymus*) infancem kernolum S. Ludovici ope sanatum vidit 443 c
 Capella (*Ludovicus*) cujusdam nobilis filium herosifum, quem axor sua nutrebat, S. Ludovici meritis sanatum vidit 443 f, 486 c
 Caponagi (*Hieronymus*) à gravi lapsu B. Alexandri Savelli ope liberatus 832 b
 Carafa (*Antonius*) S. R. E. Cardinalis, S. Francisci amicitia junctus 210 c. Causa S. Ludovici examinatur à Sixto V. constitutus 468 c, 469 b, 470 b
 Carafa (*Carolus*) S. R. E. Card., Bulla Canonizationis S. Ludovici subscripsit 482 a
 Carafa (*Dectus*) archiepiscopus Neapolitanus, Sanctus aliquot in civitate & diocesi Neapolitana celebrari jussit 20. Pontificios legatus in Hispaniam, ut de virtutibus & miraculis S. Francisci processus instigaretur, concessit 229 d
 Carnarius, Romano imperio rebellis 332 b, 38 b, 39 b
 Carbonellus (*Nicolaus*) Prior Bononiensis, B. Jacobum Altmannum S. Dominici habitu induit 795 a b
 Carcellera de de Marco (*Sofanna*) animi deliquit S. Ludovici ope liberato 441 o
 Carleus (*Bernardus*) Masquetæ dux, in rebus dubiis S. Franciscum consulat 178 c, 182 a, 190 b, 251 b
 Cardigila (*Hieronymus*) S. Ludovicum in Indis aliquandiu comitatus 382 ef, 383 a; à vulnere per S. Ludovicum sanatus 437 ef
 Carlone (*Alphonso de*) comes de Oropesa, similitudinem habuit cum Carolo, S. Francisci filio 202 d
 Cardona (*Christophorus de*) S. Ludovici corpus à heresia in ecclesiam PP. Prædicatorum Valentini conventus suis humeris transtulit 352 a, 429 d. S. Ludovicum, cum viveret, pro infanti Dei Servo habuit 353 f
 Cardona (*Didacus*) S. Ludovicum, cum viveret,

INDEX HISTORICUS

- res, velut insignem Del Seruum affirmavit 553 a
- Cardona (Heronyma) Uxora dux, fero mortuo S. Francisci mortis miraculose liberata 230 d
- Cardona (Joannes) felix S. Ludovici ope liberatus 442 f
- Cardona (Scyllius) Aragonia Ammiratus 287 f
- Cardoso (Gasper) protonotarius Apostolicus 466 f
- Cardova (Jacobus) defuncti S. Ludovici maritus ostentatus 429 a
- Carillus (Jacobus) Oceania primus Societatis monia obiit 215 c
- Carillus Carvajalis (Didacus) Bistritum Societatis collegium redditibus auxit 216 c, 274 d
- Carloca, Alberti regis Navarra filia, nupta Casperi Burgi 152 f
- Carnerus (Melchior) S. J., Nitanus episcopus, d Pio V ad Japonas Sinasque missus 218 c, 265 a c, 266 d
- Carolomagnus, Pipini frater, monachus Casinensis 281 c
- † Carolus Borromeus, S. Francisco amicitia junctus 210 d; in Societatem beneficatus 217 c d. B. Alexandri Savili opem in multis usus 822 c, 813 d c; eundem consecravit episcopum 815 a, 816 f; magni fecit 825 a
- Carolus Calvus, Francia rex 515 f, 545 e, 546 a b; imperator 546 d; Hincmar ad illum scripsit 586 f & seqq., 674 b
- Carolus VI, Francia rex 121 a
- Carolus IX, Francia rex 224, 263 a; S. Franciscum humaniter excepit 226 c, 277 d. Pro Carolo IX male Ludovicus XIII legatus 240 f
- Carolus, Caroli V ex Philippo nepos 203 b
- Carolus, Gebhardi Truchsessi Alp. Colonienfis frater, ecclesiam Bonnenstem vastavit 49 a
- Carolus II, Hispania rex, canonizationem S. Francisci petiit 231 c, 233 f; ut & S. Ludovici 487 e
- Carolus Magnus Imperator 545 c, 546 a b c, 547 a b, 548 a b c, 550 f, 551 a, 686 b. Anno 814 defunctus 91 d. S. Spiritus reliquias Hildeboldo Colantenfi episcopo imperpetuū ferretur 544 a, 552 c. Episcopi pulcritudine muneris detulit 714 c, 715 d. Monasterium Villa regia condidit 736 b
- Carolus IV imperator, sacris reliquiis d Bonnenfibus donatus 49 d
- Carolus V imperator 1532 a, 155 b. Adit ejus aulam S. Franciscus 157 c. Eundem Lombeya marchionem dixit & comitem flubali 158 b. Expeditio Caroli Theotona 162 b c d; Gallia ibid. a f. S. Franciscum Catalaunia proregem constituit 164 b. Altera ejus, sed infelix, in Africam expeditio, dissiadente S. Francisco, suscepta 166 d c. Illum Cardinalibus adscribi petiit 182 d. Relictis regniis, in S. Justo cenobium se abdidit 199 f. Ejus cum S. Francisco colloquia 200 d & seqq., 202 d, 204 d. Illam elemosinam donat 201 c, 204 c, 258 & seqq. In Lusitaniam mittit 203 b. Oratione fenebri d S. Francisco laudatur 205 a b, 233 c, 261 b. Ejus ad S. Franciscum littera 249 c. Melliam insulam equitibus S. Joannis defendendam tradidit 264 c. Varias ludis, insigne Bartholomaei de las Castes, concessit gratis 324 c f, 391 c
- Carolus Lotharingus, S. R. E. Card., collegio Societatis Missipponano academiam addidit 217 f, 274 c
- Carolus (Monfeldius) monasteria Sanctorumque reliquias circa Rhenum Inferiorem sac. xvi expoliavit 46 b
- Carolus, S. Brononis, Colonienfis archiepiscopi, ex sorore Gerberga nepos 703 b, 737 b
- Carolus, S. Francisci filius & successio 172 c, 173 d f, 179 a, 233 a, 256 f, 249 c f, 251 c. Res ejus gesta 158 f, 159 a, 238 b, 287 f. Fit obitus Patri 276 c. S. Ludovicum, cum viveret, velut insignem Del Seruum estimavit 353 f
- Carpineo (Gasper de) S. R. E. Cardinalis, Bulla Canonizationis S. Ludovici subscriptus 488 c
- Carpineus (Ulricus) S. R. E. Cardinalis, Bulla Canonizationis S. Ludovici subscriptus 487 e
- Carpusius, Orientalium Anglorum rex, d S. Paulino, archiepiscopo Eboracensi, ad Ecclesiam gremium adducit 103 b, ut & sua Eduini regis 106 c, 111 f
- Carrara, Alp. Tolerans, Ord. S. Dominici in custodiam datus 207 c. Societatem Tertulium evocavit 215 b
- Carvajalis (Gustavus) episcopus Placentinus Societatis collegium erexit 188 a, 193 b c, 215 d; mores suos S. Francisci praeceptis emendavit 193 c & seqq.; in pauperes plus 194 a, 257 f
- Carnelius S. J. Astorum apostolos 205 d, 261 f
- Carnalis (Didacus) S. J. viro, pro fide occisus 222 b e
- Carvalho (Petrus) S. Francisco Ulyssipponem adveniens Joannis III regis nuntius felicem adventum gratulatus 184
- Cas (Joannes) tres juvenes B. Bertrandi ope sanatos vidit 347 c d, 420 d
- Casus (Bartholomaeus de las) ex Ordine Prædicatorum, Chapeñis in Hispania Novæ episcopus, Indiarum oppressum defensor 324 c, 326 c, 391 a c
- Casius (Albertus de) Ord. Prædicatorum generavit Magister 373 a
- † Celsinus martyr Albia Pompeta 647 b
- † Celsus martyr, inter Prætermissos 2 f, 3 d
- † Celsus, Narnienfis episcopus, inter Prætermissos 10 d, 11 c d
- Castagna (Joannes Baptista) S. R. E. Card. causa S. Ludovici examinator d Sixto V constitutus 468 c, 469 c
- Castagno (Petrus) d peste S. Ludovici ope immunitus 462 c, 463 a
- Castelle (Raphel) Ordinis Prædicatorum, S. Ludovico familiaris & provincia Aragonia reformator 311 e f, 313 a, 374 c d; d S. Ludovico d dæmones percussus ac seminorum repertor 375 a
- Castelli (Angela Ebronyma) fœmna S. Ludovici ope liberata 454 d e; puellam brachio contraxit ad spulcrum S. Ludovici fuisse sanam restat ibid. a f
- Castelloneus (Franciscus Romeus) Ord. Prædicatorum generalis Magister 373 a
- Castellus (Angela) instantem sibi mortem ex S. Ludovico percipit 414 f
- Castellus (Francisca) filiam suam brevis mortuorum d S. Ludovico addixit 417 c; filiam ejus S. Ludovicus ab infirmo vincere sanavit 518

IN TOMUM V OCTOBRIS.

- vix 437 c; animi deliquio & gens livore
emendat liberavit 448 c
Castellui (Joannes de) febribus aillisque malis
S. Ludovici reliquiis liberatus 362 d e, 448
f, 449 a
Castellui (Maria) Philippi & Joanne Ribot
filia triennis, febre & fluxu ventris S. Lu-
dovici patrocinio liberata 448 f
Castellui (Maria de) 449 a. Joanni de Castel-
li agruanti imaginem, quæ usus fuerat S.
Ludovici, cum sanitatis effectu impofuit
362 d; S. Ludovicum fidei gloriæ apparen-
tiam vidit 457 a b c
Castellui (Raphæle de) auris doloribus & flu-
xu sanguinis ex oculo, adhibitis S. Ludovi-
ci fasciis, liberata 362 f
Castiglioni (Magdalena) à luxato brachio per
S. Ludovicum sanata 457 c
Castiglio, Ordinis S. Francisci, S. Ludovici
spiritum prophetiam expertus 320 d, 331
d c
Castiglioni Vaziero (Isabella) filie S. Ludovi-
ci ope liberata 336 c f
Castillus (Senecio) S. J. Godinam emporium
excebat 216 a
Castrota (Joanne) Nuceria dux, tirocinium
Societatis in urbe S. Angeli instituit postu-
lante 217 a
Castro (Alvarus de) Eleonora S. Francisci
conjugis pater 158 b, 237 f
Castro (Benedictus de) S. J. in odium fidei à
Calviastri ocellus 220 b, 271 d e
Castro (Eleonora de) Alvari de Castro & E-
lizabetha Menfies filio, nupta S. Francisko
158 a, 232 c, 237 f, 244 f. Elizabetha
imperialis cubitoli præfata 158 b. Po-
ternum ejusdem & modernum genus, laudes
158 d e; vox præclara 167 d; mors 170
b, 245 b c d
Castro (Ferdinandus de) comes d' Andrada,
aqua in colorem sanguineum prodigiis ver-
sa restis 206 d. Ejus pedissique auditus &
loquela, ne de peccatis confiteri possit, S.
Ludovici ope reditus fuit 404 b c
Castro (Francisco de) Joannis, Gandia ducti
III, uxor secunda 153 b, 154 c, 156 c,
289 a, 291 c
Castro (Franciscus de) Philippi III ad Pau-
lum V legatus, Ludovici Beatis odisperit
cicum extendi perit 477 c
Castro (Franciscus de) S. J., in Brasiliam mis-
sus 220 223 c d; pro fide ocellus 222 b d
e, 273 b d
Castro (Joannes de) Indiarum prorex, S. Fran-
cisci uxoris conjugatus 161 c
Castro (Josephus Melchior de) è lapsu gravi-
ter latus, S. Ludovici ope sanatus 362 a b,
457 d
Castro (Mario de) Francisci Cisterciensis uxor
206 d
Castro (Petrus Fernandez de) ex avia pater-
nis Eleonora, S. Francisci conjugis 158 c.
Filias habuit Joannem Petro, Castellæ re-
gi, & Agnetem Petro, Lusitanie dein
hujus nominis I regi, nuptas 158 c
Castro (Sebastianus Fernandez de) ex avia E-
leonora, S. Francisci conjugis, maritus Al-
done, Alphonsi IX Legionensis regis filia
158 c
Castro Novo (Vincentius de) Ordinis Prae-
dicatorum Prior conventus S. Mariae Gra-
tioris Tomus V.
- clorum 791 c. B. Jacobi Alemanni mortuo-
di confessionem excepit 801 a
Cathani (Becepsa) Valentini civitatis jona-
tos, pro obtinendo S. Ludovici Canonice-
tione ad Paulum V scripsit 480 a
Catalano (Guillelmus Reynaudus) varis vi-
sionibus Sanctorumque apparitionibus in mor-
bo honoratus 357 c & seq., 416 a b c d e
Cathano (Joannes Vincentius) Ord. Præd.,
Guillelmi filius, in patris visionem causæ
inquisivit 358 b
Cathanus (Anconius) Ordinis Prædicatorum
novitius, tentationes suas S. Ludovico no-
cos esse, expertus 327 f, 402 f, 415 a b;
S. Ludovici fragrantium expertus 410 b
Catharibetta (Simon d) inter Præternissus
495 a
Catharina, brachii usum per B. Robertum Ma-
larsellæ adeptæ 148 d
Catharina, damone B. Roberti Molotessæ meri-
tis liberata 148 b
Catharina, Caroli V soror, Joanni III Lusitania
regi dein nupta, S. Gertrudis reli-
quiis à Ferdinando Hungaria rege donata
56 c. Inter ephebos juos habuit S. Franci-
scum 156 c, 237 a, 255 b, 283 a; & con-
fultorem in obitu Joannis 202 ef, 260 c;
S. Franciscum honorificè habuit 184 c d e f;
conventa ab eadem jussu Caroli V 203 b &
seq.; ejus de Portuensi collegii gaudium &
cura 208 c, 262 c
Catharina Guillelmi, digni apostemate S. Lu-
dovici ope liberata 463 d e
Catharina, Joannis Segarra uxor, invocata S.
Ludovici, febre liberata 447 b
† Catharina Senensis scripsit de Providentia
Dei, crediturque Christi, Despara, SS.
Francisci & Dominici revelationibus hono-
rato 306 c, 308 d; cathari fragrantis præ-
dico 410 b. A S. Ludovico in supremo mor-
bo invocata 346 c, 349 c
Catharina, S. Francisci ex Isabella filia ne-
ptis, Ferdinando Ruit, de Castro nupta
159 b
† Catharina, virgo martyr Alexandrina 332
a, 334 c. Apparuisse S. Ludovico fertur 409 f
Cautinus episcopus, inter Præternissus 492 b c
Cavalerius (Jacobus) Rota auditor in causa
Beatificationis S. Francisci 230 c; item in
causa S. Ludovici 310 c f; causam Canonice-
tationis S. Ludovici una cum ceteris judi-
cibus Gregorio XV retulit 480 b c
Cavalli (Scrophines) Ordinis Prædicatorum
Magister generalis, ne S. Ludovici Pri-
oratus manus deponeret, veruit 313 d
Caxal (Terep) Borgiensis domulo, Reynaudus
Barlomonensis comitis, munere aucto 149 c
† Caxala, episcopus in Anglia, cathesi con-
centu ante obitum honoratus 300 e
Cedulla, Britonum rex, Edwini regis vidior
107 c, 113 e
Centeglis. Vide Centella.
Centella (Hieronymo) in parto periclitans S.
Ludovici precibus adiuta 338 a, 400 c f
Centella (Jacobus) filium suum S. Ludovici
precibus fidei liberatum & æcorum sanitati
restitutum vidit 327 c, 414 f
Centellas (Magdalena) Caroli, S. Francisci
filii, uxor 172 b, 246 f
Cenda (Ferdinandus de lo) à Carolo V ad S.
Franciscum missus 200 b
† 3 Cen-

INDEX HISTORICUS

- Cetnovicius (Petra) quia fuit 426 c f; pte
morum 349 c, 350 d, 351 d; Valentia
sepulchro 350 f
- Cervantius (Gasper) Alp. Hispanensis vice-
rius, S. Francisco amicis fuit 210 c;
condendo Hispanensi collegio fuit 194 d,
258 a; fatus dein Alp. Tarraconensis &
S. R. E. Card. linet & PP. Prædicatoribus
Theologia scholastica professores in acade-
mia Tarraconensi, à se fundate, esse voluit
329 c, 330 e
- Cervellone (Philippus) Majorica prætor 311
f, 374 d
- Chenoo, Vincentii filius, S. Ludovici ope
præter omnem spem sanitati redditus 365
b, 451 c f
- Childebertus I, Francia rex 641 f
- Childebertus II, Francia rex 639 e, 641 e
- Chiles (Anne) sumis S. Ludovici ope libera-
ta 456 c
- Chilpericus III, Francorum rex, Angino,
Malmesburienfis & Sabatensi abbati, benefici-
us 559 e
- Chifius (Flevis) S. R. E. Cardinalis, Bul-
la Canonizationis S. Ludovici subscriptus
488 a
- Chifius (Sigismundus) S. R. E. Cardinalis,
Bulla Canonizationis S. Ludovici subscrip-
tus 488 d
- Chofrois, Persarum rex, Antiochiam Syria
cepit 121 f
- Christinus, dux Brunsvicensis, monasteria
Santorumque reliquias circa Rhenum Infe-
riorem fec. XVII expoliavit 46 b
- Christinus, S. Pantaleonis prope Coloniæ
abbas 708 a, 728 c, 777 a
- Christophorus (Petra) B. Alexandri Sauli
meritis oculorum amore liberatus 830 d
- † Chrodungus, Metensis episcopus, canoni-
ce vite regulam composuit 735 c
- † Chrottilis, Clodovei f. conjux, canonicum in
Catali villa exhuivit 119 d
- Chrodelius (Hortatus) litteras remissurales &
compulsorias de Processu speciali de S.
Ludovico in Hispaniam mittendas accepit
472 c
- Cienfuegos (Alvarez) S. R. E. Card., Bulla
Canonizationis S. Francisci subscriptus 234 f
- Cifro (Jacobus) presbyter, invocato S. Ludovi-
co, fure liberatus 446 b
- Cimarra (Angela) 418 b; nepcem suam mari-
tatum ex S. Ludovico intellexit 332 c, 398 f
- † Clarus, ep. martyr Lathra in Novempala-
nia 62 a, 64 b, 65 a b d e f
- † Clarus martyr, ad Epam cultus 517 d a,
518 a c
- Clarus presbyter à societate S. Nigoli 515 f,
516 d e f; ejus ad homonymis distinctio 517
a b d, 518 c
- † Clarus, primor Nannetensium episcopus
517 a
- † Clarus Viennensis in Gallia S. Marcelli ab-
bas 66 a
- Clavin, Jo. Jacobus Marci uxor, B. Alex-
andri Sauli meritis ex articulo mortis libe-
rata 831 f
- Claudius, Æthiopum rex Christianus, sed len-
tus 265 b
- Clemens (Onaphrius) S. Ludovici in Pri-
vato Valentino decessit, colloqui cum S. Lu-
dovico veritus, nisi ante confusus 395 b,
298 d, 317 d, 319 e, 396 c. S. Ludovico,
ut deus stromam curam susceperet, proce-
pit 395 a, und cum S. Ludovico Maria de
Castellum apparuit 417 c
- † Clemens Papa 513 c, 519 b c e f, 520 c,
552 a
- Clemens VII Papa Ferdinando, Hungaria
regi, potestatem fecit mittendi in Lohis-
nam S. Geronis reliquias 566; ut officium
de S. Hieronimo in Polonia dici posset,
concessit 359 c
- Clemens VIII Papa, quem Carolus V in Italia
coronandus accessit 1582; Franciscum Thi-
ctum Cardinalibus adscripsit 218 d, 265 e,
Helenensem sedem translatit Perpinianum
481 a
- Clemens IX Papa decretum de S. Francisco in
Sanctorum numerum referendo, more præ-
reptus, vulgare non potuit 233 f; præce-
pit, ut miracula post Beatificationem pa-
trata prius examinentur ac approbentur,
quàm ad canonizationem procedatur 302 b c
ad S. Ludovici canonizationem tunc devoti-
vi posse decrevit 457 a
- Clemens X Papa S. Franciscum in Sanctorum
numerus retulit 231 e, 232 a, 233 f, 279 a
festum ejus à Kalendis in v. Non. Odo-
bris translatit 235 b S. Ludovico in Sanctorum
numerus remisit 367 c, 481 e & seqq.
- Clemens XII Papa 834 a
- † Clemens, S. Regali, ut nonnulli contendunt,
factus 98 a
- Clemente (Cosmas) de uxoris sue parturientis
salute apud S. Ludovicum sollicitus 340 a,
400 c
- Clementia, Margarita Bellior filia, totius
corporis doloribus S. Ludovici ope sanata
455 a
- Cleopatra, non procul ab Asia Promontorio
ab Augusta devicta 275 d
- Clephas, Longobardorum rex 95 b c e
- Clemente (Joannes) civitatis Segorbiensis jura-
tus pro obtinenda S. Ludovici Canonizatione
ad Paulum V scripsit 480 a
- Clemente (Petrus) civitatis Segorbiensis jura-
tus pro obtinenda S. Ludovici Canonizatione
ad Paulum V scripsit 480 a
- Clodoveus I Francia rex, Tolosam expugnavit
641 d
- Clodoveus II Francia rex 118 d, 119 c
- Clodovius I, Francorum rex, leges Salicas per-
fecit 671 c
- Clodovius III Francia rex 118 d e
- Cobos (Franciscus de lac) à Carolo V ad
Joannem S. Francisci patrem, cum de illius
matrimonio ageretur, missus 158 a
- Coccios (Joannes Baptista) Rota auditor
in causa Beatificationis S. Francisci 230 c,
causa S. Ludovici sub Gregoria XV exami-
nator 301 c f, 478 c
- Coderon (Petrus de) Alp. Hydruntinis, erga
S. Ludovicum devotè officium 553 c
- Codericus (Ludovicus) S. J. Comberienfis col-
legii rector 217 c
- Collado (Ludovicus) S. Ludovici medicus
fragrantiam ex S. Ludovici corpore manan-
tem à se perceptam testatus 348 e d
- Collis sacerdos ethnicus 110 c; à S. Paulino
ad fidem conversus 1112 b
- Collado, medicus celeber 405 f; S. Ludovici
fragrantiam expertus 410 e d
- Colom

IN TOMUM V OCTOBRIS.

- Coloni (Joannes Baptista) civitatis Valentinae
juratus, pro causa S. Ludovici Roman scri-
psit 474a
- † Columba, abbas in insula Jana 642 c,
645 bc
- Columba (Blanco) comitis Albeyda uxore,
S. Ludovici precibus à periculo periculo erepta
317 c, 380 a; ejus mortem divinitus co-
gnovit 318 c, 379 c
- Columba Ferrariensis hominum & brachii do-
loribus per B. Malvestra liberata 148 d
- Columba de de Buruncus (Angela) visu S.
Ludovici ope donato 456 bc
- Columba (Antonius Marfilior) Aep. Salerni-
tanas, constitutiones ecclesiasticas edidit
672 b
- Columba (Asianus) S. R. E. Card. Pro-
cessus generalis de S. Ludovico examinatus
à Sixto P. constitutus 469 f
- Columba (Carolus) S. R. E. Card. Bulla Ca-
nonizationis S. Francisci subscripsit 234 f
- Columba (Fahritius) S. Francisci Romam ven-
ientem obviam fecit 175 a
- Coluna (Margareta de la) Clarissio, Gandi-
la Castellam profecta 256 f
- † Congallus. Vide † Congellus.
- † Congallus Benchorensis in Ebderna abbas
643 c, 645 b; inter Pratermissos 3 b
- Commendatus, Pontificus in Polonia legatus,
eò Societati aditum operante 218 a,
268 f; S. R. E. Card. Pii V ad Maximilianum
imperatorem & Sigismundum Polonia
regem missus 224 c
- Comes (Matthaeus) notarius angina morbo
laborantem, ut ad S. Ludovicum recurreret,
salubriter monuit 365 a; & postum goan-
dam 365 c
- Concha (Scriba Ferdinandus) S. J. in Mexi-
cum missus 219 b, 268 d, 269 c
- Concilia. Agrippinum anno 346 in causa Eu-
phrasia celebratum 593 bc, 594 d & seqq.
- Antiochenum anni 345, in quo hæresis
Photiciana damnata est 595 b. Aurelianen-
se IV anno 541 celebratum 638 b. Bulloin-
se revelationis S. Birgittæ approbavit 506 c.
- Chalcedonenſe anni 451, generale IV 562 d,
606 d ef, 607 c. Constantinense anni 1414
exceptum, in quo Papeus renuntiavit Gre-
gorius XII 146 c. Constantinopolitanum,
generale II, anno 381 celebratum 613 b.
- Constantinopolitanum aliud anno 518 cele-
bratum 81 b. Iulicum anno 318 celebratum.
- Ninnum & generale I anno 325 celebra-
tum 662 c. Petri translationis episcoporum
593 c. Pusiense II sub medium seculum VI
celebratum in causa Soffraci 638 c. Suedi-
conſe anno 347 celebratum 595 c. Senonen-
ſe (anno Susslonenſis) anno 1528 celebra-
tum 266 d. Tolosanum XIII anno 683 cele-
bratum 638 c. Tridentinum generale ulti-
mum. Triburienſe anno 1076 celebratum
744 c
- Cono. Vide Conradus, Lotharingia dæz.
- Conradus, Lotharingia dux, in Ottonem I
conspiravit 710 c, 711 c. A Ragnaria,
Hagenenſium dux, fusus 711 a; in Lotha-
ringiam irrumpit 716 c d; Hanganor occidit
718 c, 719 c f. Reſcript 780 c. In gratiam
ab Ottonem receptus 719 c. Causa in praelio
722 d, 780 c. Num illi S. Romo, Colo-
nenſis Aep., Lotharingia coronam deferre
voluerit? 722 c & seqq. Non reſte diſſus
Hugo 721 bc & seqq.
- † Convoion Roronenſis monachus 490 b
- Conſalvius (Conſalvus) aditum evendendi colle-
gii Hiſpalenſis aperuit 194 c; magno illic
fructu verſus 216 a
- Conſalvius (Martinoſ) S. J. Loſens in Mexi-
cum miſſus 219 c, 268 d
- Conſtantinus, Heracliti imperatoris filius 107 b
- Conſtantinus Magnus 182 a, 40 b, 41 bc; S.
Antonii abbatis cultor 264 c, 266 c; quo
modo depiſſus fuerit 514 c
- Conſtantinus, Theodoſii duels Briganſini fra-
ter, S. Franciſco obvium venit 277 a b;
eumque Ulyſſipſonem deduxit 225 b
- † Conſtantius, S. Gerontii ſolis annueratus
54 b
- Conſtantius imperator 402 a, 41 b
- † Conſul, epiſcopus Comenſis, ſolemn ſuppli-
catione honoratus 634 b
- Corbera (Joannes Marcus) ſacerdos, S. Ludo-
vici Sacram celebrantis vultum ſplendentem
vidit 403 c
- Corbua (Antonius) in Cardinalium numerum
referendus, S. Franciſci exemplo in Socie-
tatem recipi petiit & obſecro 178 cd, 181 a,
182 b c, 185 f, 186 a d, 252 d, 254 d,
269 c; primos collegii Cordubenſis reſtor
187 a
- Corbua (Catharina Fernandis de) Antonii
mater, in Societatem benefici 186 f, 184 d,
256 c
- Corbua (Franciſcus de) epiſcopus Dertofa-
nus, erga S. Ludovicum devotè affectus
353 b
- Corbua (Joannes) decanus Cordubenſis So-
cietati benefici 186 f, 187 a; collegii Cor-
dubenſis initium dedit 216 b
- Corbua (Martinoſ de) Dertofenſis epiſcopus,
S. Ludovico in Brigiana conſecrationis præſe-
pit 329 a
- Corcilia (Hieronymus) tranſlationi corporis
S. Ludovici interſuit 454 f, 463 f
- Cormacus, abbas Dertofenſis 645 c, 645 d
- Cornelius claudus, S. Gammari meritis optato
greſſu donatus 695 b
- Cornadinus (Petrus) S. R. E. Card. Bulla
Canonizationis S. Franciſci ſubſcripsit 234 c
- Corren (Antonius) S. J. in odium ſidei à Cal-
viniſtis occiſus 220 b, 271 f
- Corren (Ludovicus) S. J. in odium ſidei à Cal-
viniſtis occiſus 220 b, 271 f
- Corrella (Ignatio) Franciſcana Diſcalceota
Gandia, brevi poſt Mariam Henricquezam,
ut opedret, mortuus 240 f
- Corſinus (Laurentius) S. R. E. Card. Bulla
Canonizationis S. Franciſci ſubſcripsit 234 c
- Corſinus (Nerius) S. R. E. Card. Bulla Ca-
nonizationis S. Ludovici ſubſcripsit 488 a
- Corneus (Julianus de) Aep. S. Fidei ſuppli-
cationis annus, in honorem S. Franciſci in-
ſtituta, vocum innovavit
- Coſcin (Nicolauſ) S. R. E. Card. Bulla Ca-
nonizationis S. Franciſci ſubſcripsit 234 f
- † Coſmas, archiepiſcopus Aſſiſienſis, inter Pra-
termiſſos 3 b
- Coſmas, Eſcuria dux, pro cauſa B. Alexandri
Sullii apud Innocentium XI ſollicitus 833 f
- Coſpetanus (Philippus) Nomenſenſis epiſco-
pus, S. Theodochidis reliquias in Jorenſem
majorem baſilicam tranſtulit 115 f
- Coſta

INDEX HISTORICUS

- Costa (Bertholomaeus della) Ordinis Prædicatorum, S. Ludovici confessorius, felici morte defunctus, & S. Ludovici in supremo morbo invocatus 337 b, 347 a
- Costa (Laurelia de) vehementi partu dolore S. Ludovici ope liberata 466 f, 467 a
- Costa (Maria) Jacobi Bertrandi uxor 369 b; togata defuncta tremensque, admoventi ejus fratri tunc S. Ludovici, sanctam relictam 363 c, 452 d
- Costa (Simon d) S. J. in odium fidei & Calvinisti occisus 220 b, 271 ef
- Costachianus (Petrus Faunus) Aegensis episcopus, Maximilian II Imperatoris orator, fidendis Genuefium convitiis incubuit 158 f
- Cotallus, Joacobi Ceutella filius, S. Ludovici precibus febre liberatus 327 a
- Crislus (Constantius) uxorem meritis B. Alexandri Savilli periculoso partu liberatam vidit 822 f
- † Craton, pro S. Gerardi socio & fratre habitus 55 b c
- Cravacorius (Jacobus) Carmelitis laicus, Periculis spiritus 803 c
- Cribellius (Alexander) S. R. E. Card., S. Francisco amicitia junctus 210 c
- Crispina, Magdalena Postora & di Ordognæ filia, & gravi capitis vulnere per S. Ludovicum sanata 452 b
- Critonius (Guillelmus) S. J. primus collegii Lugdunensis rector 217 e
- Crucius (Andreas) Tyburtinus episcopus, Societati beneficus 212 d, 264 d, 266 c
- Cruignis (Cosmas Mathias de) juratus civitatis Valentinae 467 f
- Cubeglis (Vincenzus) pueri, S. Ludovici meritis ad vitam revocati, pater 460 f
- Cucalini (Hieronymus) Ord. Prædicatorum, conventus Valentini Prior 478 f
- Cueva (Bertholomaeus de) S. R. E. Cardinalis, S. Francisco amicitia junctus 174 f, 210 c
- Cuichelmus, Westphalonum rex, ab Edwin, Northendymbrorum rege, devictus 102 c, 105 f, 106 a
- † Cusagundis revelationes suas propagavit 306 d; eadem fortis, quæ Polonia ductus & Ordinis S. Clarae 308 d
- Curiel (Joannes) S. J. in Mexicum missus 219 c, 268 d
- Curdus (Seraphinus) Ord. Barnabitarum, B. Alexandri Savilli adjutor 821 d, 823 d
- Cutinus, S. R. E. Card. 823 f
- Cybo (Aldranus) S. R. E. Cardinalis, Bulla Canonizationis S. Ludovici subscriptus 487 f
- Cyprianus (Petrus) auriga, paralyti S. Ludovici ope liberatus 365 c, 457 b
- Cyricus, Adonem ep. 609 a, 614 c
- † Cyrillus visiones suas propagavit 306 d
- † Cyricus martyr, x. Malli Mrl. Romano inscriptus 491 b c, 502 b d
- Dalmatius, in episcopum Cyricum electus 629 a d
- Delp (Bolthasar) civitatis Valentinae juratus pro obtinenda S. Ludovici Canonizatione ad Paulum V scriptus 480 a
- † Damsius Pape electionem Nestarii in episcopum CPoliconum approbavit 613 f, 614 a
- Dame-Marie (Martha de) abbas S. Viti, S. Savini reliquiis novam capfam fabricari iussit 603 d
- Dandinus (Anselmus) protonotarius episcopatus, Registrum eorum, quæ pro obtinenda S. Ludovici Benefactione & Canonizatione gesta sunt, conscripsit 467 c, 471 c
- Dandulus, dux Venetus, & Tharici Niegiam occisus 276 a
- † Daniell mortuus, Ordinis Minorum, inter Prætermissos 8 ab
- Darbichius (Thomas) S. J. Vincenzii Laureli, PII F in Scythiam legati, comes 218 a
- Darler (Raphael) civitatis Valentinae juratus, pro obtinenda S. Ludovici Canonizatione ad Paulum V scriptus 480 a
- Dassier uxorem suam Isabellam Bail, genus laborantem, fratri tunc S. Ludovici, quæ sanata fuit, memorem fecit 360 f
- Dallion (Joannes Orophilus) civitatis Valentinae syndicus 467 f; splendorem ex ore S. Ludovici prædixit vidit 428 b
- Darvanous (Nicolaus) eulisti SS. Nigeli & Sociorum studiosus 450 b d ef
- David, Aethiopum rex Christianus 265 a
- Devila Padilla (Augustinus) Ordinis Prædicatorum, Anselmum Oratorem funebri laudavit 205 d
- Dizza (Catharina) uberum lac S. Ludovici meritis recuperavit 365 b c
- Decius Imperator 667 c, 768 c f
- Deda, abbas monasterii Pearson 112 b
- Dedo, Octonis I Capellanus, SS. reliquiis Magdeburgum detulit 723
- Delgusius (Alexius) S. J., in odium fidei & Calvinisti occisus 220 b, 271 f
- Delminius (Julius Camillus) B. Alexandri Savilli magister 810 e
- Demetrius Albani, tertiaris Franciscanus, inter Prætermissos 6 d ef
- Demetrius Centurio 566 c, 567 f, 568 b, 571 f, 572 c, 575 d, 577 d, 579 d
- Demetrius, Franciscanorum Observantium Regalam professor, inter Prætermissos 6 d ef
- Demophilus, Arianae episcopus 614 f, 615 b
- Deodatus diaconus, S. Glari, ep. Nonnensis, socius 61 c
- † Deodatus ep., Latinici cultor 652 f
- Deodetius, Parisienfium episcopus, Hildebeldi Coloniensis reliquiis S. Quirini Imperatris firtor 544 a
- Deocharius, Ansberti frater 658 a
- Deuthus (Bolthassar d) Fuldenfis abbas & princeps, PP. Societatis Fuldæ collegium dedit 217 c, 274 d, 276 a
- † Desideratus, Westphalonensis episcopus, Balmenfem monialium canonum incubuit 622 c, 624 b, 625 o
- Deutheria. Vide Indultra.
- Deutheria, ep. Vincenzii, consilio Aureliani IV & V subscriptus 638 d
- Diarmata, Hibernia rex 643 c
- Dina (Bernardus) Calagurritanus episc. 177 a. S. Franciscam in diaconum formæ convocavit 181 o
- Dina

D

† **D**Ado. Vide † Audocinus.
 Dagobertus I, Francia rex, S. Edwini exstincti liberor excepti 114 a. Sieberit Austriæ regis pater 713 f
 Dula (Margareta van den) opopitæ, S. Commari meritis sanata 694 d

IN TOMUM V OCTOBRIS.

Diaz (Catharine) in Societatem benefico 269 f
 Diaz Ferrand (Angela) ut ab homine, fidi
 olim inimico futuro, careret, d. S. Lado-
 vico monita 417 b; filium febre liberum,
 applicuit illi S. Ludovici reliquiis, vidit
 451 b
 Diaz (Petrus) S. J. laicus, pro fide occisus
 222 b c, 273 d
 Diaz (Petrus) S. J. presbyter, in Brestiam
 missus 220 c, 270 f; pro fide occisus 222
 d, 223 d, 273 f & seq.
 Didacus de Amponia, docit Segovienfis filles
 naturalis, idu scipitel occisus 188 b
 Didacus, Joannis Gaudia docit ex Francisca
 de Castro filius 154 c
 † Didacus, Ord. S. Francisci, 321 Novembris
 calzas 470 a, 471 b
 Diflar (Beatriz) frustum stapularis: S. Lado-
 vici semina, brachii usu privata, non sine
 operato successu dedit 361 c d
 † Dimidrius, Veronensis ep. 86 d
 Dinis (Nicolaus) S. J., in odium fidel d Cal-
 vignis occisus 220 b, 271 f
 Diocletianus Imperator 13 b, 17 b, 31 c, 37 d,
 40 a, 41 a, 47 d sub eo passi SS. Eula-
 pius, & Socii 67 a. SS. Taro-
 chus, Probus & Andronicus 561 a, 563 a,
 566 c
 Diodorus, in encyclopediis de SS. Tarochi, Probi
 & Andronici martyrio literis memoratus
 566 a
 Diodorus, Tarsensis episcopus 609 a, 611 f,
 612 a b, 614 c
 Dionis (Baptista) febre per S. Ludovicum li-
 beratus 453 d
 † Dionysius, Parisiensis apostolus 511 f,
 512 b c, 513 c, 516 b, 520 b c, 552 c,
 586 f & seq.
 Diocorus comes S. Pinarum virilis supplicii
 affectu dicitur 669 c d e
 Oliva (Godefridus de) loquelam S. Gumari
 meritis recepta 691 a
 † Docus abbas, magister S. Canalis 644 d
 Domeneccus (Hieronymus) canonicus Valen-
 tinas, in Valentini Societatis collegium
 benefico 216 c
 Domeneccus S. J. 178 e f, 180 b, 181 b,
 205 d, 215 b. Cessum Christianam, ad-
 versus Solimanum, cum Melitem obsideret,
 iustitiam, comitatus 211 f. Oronum missus
 219 a, 262 a, 263 b
 † Domestianus in Palastina 561 f
 Dominguez (Christophorus) herniosus, S. La-
 dorici ope sanatus 486 f
 Domitius Arimanesus, hernia B. Robert
 Malactia meritis liberatus 128 b
 † Dominicus 356 c f, 357 a, 373 c, 436 b;
 holicum Michaeli de Fobre Tolosa dedit
 307 c; cum S. Ludovico conversatus 331
 c, 484 c; d. S. Ludovico in supremo morbo
 invocatus 346 c; calisti fragrantia pradi-
 tur 410 d
 Domitianus imperator 511 f, 522 b, 513 b;
 sub illo passus non est S. Nigelas 514 c,
 587 c, 598 d
 Domitinus, S. Matrona maritus 83 a
 † Dominus martyr, inter Pratermissos 4 d
 Donat (Catharine) ad vitam S. Ludovici me-
 ritis revocata 480 a b
 † Donatianus moeror, apud Namnetas passus
 a

† Donatus martyr, Ordinis Minorum, inter
 Pratermissos 8 a b
 Dorotea, Maritini Sancti uxor, filio suo ru-
 ptam dorsi spinam S. Ludovici meritis su-
 natam vidit 444 e f
 Dora (Franciscus) colit euntibus S. Ludovici
 meritis liberatus 444 f
 Druta, stulto & mudo, audire & loquid S.
 Placidia precibus donato fuisse scitur 631 a
 Dublul (Laureus) edior Philippi II apud Six-
 tum V 471 c, & Clementem VIII 472 b
 Duennas (Rodrigus de) collegii Societatis
 Mechyma-Campi fundator 186 b, 215 a
 Dupré (Catherina) Anconit Prevost vidua,
 Margeritam Bernice, poetia defuncta ma-
 trem, et S. Ludovicum invocaret, oppor-
 tuni moniti 461 c
 Dynamius, Provincialis reitor 641 c

E

E Adalbus, Edelberthi regis filius 105 d,
 107 d, 108 c, 110 c, 114 a b
 Edlfridus, Edwini regis filius, d. S. Paulino
 Alp. Eboracensi baptizatus 103 b, 111 d
 † Eanled, S. Edwini regis filia 165 f, 108 f
 In Galliam ad Dagobertum d. matre missa
 114 a
 Eberghilfus, archiepiscopus Colonienfis, capi-
 titis dolore per pulverem, ex SS. Marcyrum.
 Agrippinensium sepulchro collectum, liberatus
 22 b, 34 b, 40 c; invenit corpus S. Mallofi
 martyris, dicitur illi prius ecclesiam 28 c, 29
 b, 31 a, 47 f; probabilius Gregorio Turon-
 ensi idem, qui alius S. Eberghilfus 31 c d e f
 Eberghilfus, qui sub sc. vi suam Coloniensem
 rexit ecclesiam 31 b c
 Eberghilfus, Laurithomensis abbas 707 a d
 † Eberghilfus, Meldensis episcopus, S. Aguil-
 berthi, ut quidam alunt, frater 117 b
 † Eberneseil. Vide † Evergilius.
 Ebertus, Oceanis I consociatus, obfca Ludol-
 fo 711 c f, 712 a, 774 a
 Edlfridus, Northanhymororum rex, in praelio
 adversus S. Edwini occisus 109 b f, 110 c
 Edlfrid, S. Edwini filius, d. Penda percipitur
 113 f
 † Edlburga, Edwini regis conjux, Edel-
 berthi regis filia 105 d, 107 d, 108 c,
 110 b, 114 a
 Edlthinas, Edwini regis ex Edlthorge filius,
 d. S. Paulino Alp. Eboracensi baptizatus
 113 b, 111 d
 Edlthridus, Edwini regis ex Edlthorge filio, d. S.
 Paulino Alp. Eboracensi baptizatus 103 b,
 111 d
 Edlitha, Oceanis I uxor 710 a
 Edmundus, Anglia rex hujus nominis 157,
 e f, 518 a
 † Edwini, rex Northanhymororum 105 d e,
 110 b. A S. Paulino ad fidem conversus a
 S. Petro Apostolo Eborac ecclesiam consti-
 tuit 102 c e f, 103 a, 106 a b, 108 b,
 111 c; occisus in praelio 107 c; tempus ejus
 Eborac depositum 114 a
 Egebertus, Anglorum rex 649 a
 Egebertus, monachus Thodonapoleos, i. reli-
 gulis S. Gereonis aliquos partes imperavit
 59 b
 Eghardus comes, d. Normannis in Walo-
 chie occisus 675 b
 Equis

INDEX HISTORICUS

- Eguin (*Jacobus de*) S. J., und cum *Arcadio*
in *Hispaniam missus* 165 c
- Elbertus comes, cujus precibus Ordo Imperator
Hartmann Volchodorus univit 126 d
- Eleonora, Joannis Gondia duci III ex Francisca
de Cysiro filia, nupte Michaeli de
Gurra 154 c d, 238 d
- Eleonora, Joannis Vega filia 214 f
- Eleonora, Ladovici, marchionis de Nevers, S. Francisfi fratris, uxor 207 b
- Eleonora, mater Eleonora S. Francisfi conjugis, Nuntii Baretto & Eleonora de Mela
filia 158 c
- Eleonora, S. Francisfi ex Isabella filia nepotis,
Lupo Osorio de Mofcoso nupta 159 b
- Eleuthis, ep. Cyrenensis horticulus Macedonius 65 a
- † Eleutherius, S. Dionysii, Parisiensium apostoli, socius 511 f
- † Elias Propheeta, d. corvo passus 290 a
- Elisandus. Vide Helinandus.
- † Eliphaz mercurius, inter Pratermissos 498 e b d
- Elisabetha, Eduardi, fratris Joannis III Lusitanie regis, uxor, honorificat S. Francisum
habuit 184 e
- Elisabetha Imperatrix, Caroli V uxor, Emanuelis
Lusitanie regis filia 157 f, 232 c, 244 c; Carolum & Isbellum S. Francisfi
liberos d. sacro fonte suscepti 158 f, 159 b. Post
obitum d. S. Francisfi Granatam deducit
162 & seq., 233 c, 241 b c d
- Emmanuel II, Sabaudia dux, d. causa B. Alexandri
Scotti apud Clementem X. sollicitus 233 f
- † Emebertus. Vide † Ablebertus.
- Emilius, Nannetensis ep., later S. Similianum
& S. Clarum medicus 62 c f
- Enriquez (Gonzalvus) S. J., in octum fidei
d. Calviniste occisus 220 b, 271 f
- Enriquez (Leo) collegit Eborensis rector
208 b; Henrico Card. d. sacris Confessionibus
213 c
- † Epipodius mercurius, in territorio Lugdunensi
511 d
- Erasmus, regi Catholico d. secretis, emptus d. se
Segovia aderit condendo Societatis collegio
cessit 207 a
- Erclionidus, major-domus in Gallia Latio-
taensi monasterium S. Farsio exstruxit
612 b
- † Erconwaldus, Londinensis episcopus 648; Ber-
chlingensis & Chereyensis eunobii con-
ditor 648 b f, 649 a b, 650 b
- † Ermenindus virgo, S. Fenanti Hannoniensis
securi perperam dissus, 129 a d
- † Ermenfredus, Cusantensis abbas 624 c
- Ermostus, Rossensis ep. 103 d
- Erp, Adaldegis Aip. dilectus, ad episcopatum
Ferdensium evectus 743 c
- Erus (*Jacobus*) d. capitis vulnere S. Ladovici
ope sanatus 449 c
- Erus (*Guillelmus*) eruris filialis S. Gummari
meritis liberatus 695 f
- † Esaius, d. Serecentis interfecit 604 f
- Esau Castellari de Villa-Nova (Ladovici) su-
more brachii, invocato S. Ladovico, libera-
tus 445 d
- Etarch. Vide Etarches.
- Etars (*Carolus d.*) ep. Lingonensis, diocesis
sue Brevariorum reformavit 667 c
- Etibar (*Sperantia*) venetioch possidit per S.
Ladovicum liberata 438 c
- Etirva (*Balthasar*) oculi morbo, edmo con-
spicillo S. Ladovici, liberatus 161 a, 448 d
- Etirva (*Christophorus*) Ord. Prad. sub S.
Ladovico novitius 314 a, 377 a
- Etirva (*Heronyma Flancia*) Petri filia,
nupta N. Ximeno 369 b
- Etirva (*Isabella*) imposita per Antifium cap-
iti ejus S. Ladovici digito, mortis periculo
crepta 364 a, 447 f
- Etirva (*Petrus*) Jacobi, fratris S. Ladovici,
filiam uxorem duxit 369 b
- Etirva (*Raphaela*) Petri filia, in nupto 369 b
- Etirva (*Ursula Magdalena*) Petri filia, nu-
pta N. Cutanda 369 b
- Elpes (*Gratia de*) uicere capitis S. Ladovici
ope liberata 465 b
- Elpi (*Amator*) in conventu PP. Pradicatorum
Valentini floruit 307 a, 331 a, 334 a b; locus exuviarum ejus 352 f, 432 c
- Elpina (*Anna*) d. ventris in morte per S. Ladovici
viam sanata 458 c
- Elpina (*Catharina*) rosario d. S. Ladovico do-
nata 457 f; per id multum corporis tu-
more liberata 458 c, putrum ad vitam re-
vocatum vidit 459 f, 460 a
- Elpignus (*Candia*) invocatus per amicum ejus
S. Ladovico, cordis doloribus liberata 446 a
- Esquirellus, ex Ordine S. Dominici Casarem-
gussens Prior 197 f
- Etarch. Vide Etarches.
- Etaria (*Isabella*) oculi malo S. Ladovici me-
ritis liberata 360 b
- Etagna (*Josapha*) pluribus simul morbis S.
Ladovici ope liberata 461 a
- † Ethelbertus, rex Cantuariam & Anglo-
Saxonum 110 c; templum Rossense, S. An-
dras sacrum, in quo sepultus est S. Pauli-
nus, archiepiscopus Eborensis, exstruxit
103 a, 107 f
- Ethelredus, Anglia rex
- Etheria. Vide Indultria.
- Evancius, archidiaconus Tolosanus, later Pra-
termissus 7 a
- Eubrachius, persona fictitia 42 f
- † Eucharis mercurius, inter Pratermissos 498 e b d
- Eudamon presbyter Nchario suavit, ac pre-
byterum paucientiarum abrogavit 619 b, 620 f
- Eudocia, Valentianus III filia, Hunerico,
Wandalorum regi, nupta 631 d
- Eudoxia, Theodosii Junioris filia, Valentiani
III uxor, mater Placidia, Olybrio con-
suli nupta 631 b d
- Eudoxius, episcopus Constantinopolitanus, Eu-
nomium in episcopatum Cyrenensem ordinavit
629 b
- Everelinus. Vide Querelinus.
- † Evergillus, Aip. Colonienfis 31 b, 41 d e f,
42 a b c d f, 43 a, 701 c f
- Evergillus. Vide Evergillus.
- Everhelmus. Vide Querelinus.
- Eugenius III Papa S. Radequandi mandasse per-
hibetur, ut revelationes suas publicaret 306 d
- Eugenius IV Papa concilium Basileense diffi-
cultavit 306 a
- Eugenius, abbas Tongerloensis VI 481 a
- Eulogius elephantricum Alexandria d. S. An-
tonium abbatem dedit 604 c
- Etner

IN TOMUM V OCTOBRIS.

Eumer *flavius*, in *Edwial* necem à *Colchela* missus 108 c
 Eunomius, in *episcopum* *Cyzicenum* ab *Eadonia* *CPollitano* ordinatus 629 b
 † *Erodianus*, *Rothomagensis* *episcopus*, inter *Prætermissus* 4 c d
 Euphrasius, *episcopus* *Agrippinensis* 41 d e, 594 d e, 595 d a f k loq.
 † *Euprepius*, *Veroneasis* *episcopus* 86 d
 Euracrus, *Leodiensis* *episcopus*, S. *Brannonis*, *Asp. Colonensis*, exequiis interfuit 785 f, 788 a. *Ecclesia* S. *Martini* fundator 778 d
 Eusebius, *Andegavensis* *episcopus* 63 f
 † *Eusebius*, *Comensis* *episcopus*, cui *Urbanus* II altare *Comi* consecravie 634 b
 † *Eusebius* *marry* *lazeri* *loci* 19 b
 † *Eusebius* *conf.*, *Aureliani* *cultus* 127 a
 † *Eustachius*, *martyr* in *Syria*, inter *Prætermissus* 495 e
 † *Eustachius* *presbyter*, xii *Octobris* *Mrt. Romani* *inscriptus* 495 c
 † *Eustorius*, *episcopus* *Salernitanus* 672 b e, 673 f
 † *Euthymius*, in *eremo* *Iherosolymitano* *hegumenus* 561 e f
 † *Eutychius*, *episcopus* *Comensis* 632 c a, 633 e
 Ezech. Vide *Exarches*.
 Ezech *Carthagenus*, *Joanna* *Angela* *Exarch* *frater*, *Porta-Cali* *Prior* 36 a c
 Ezech. Vide *Exarches*.
 Exarches (*Joanna* *Angela* *de* *lor*) S. *Ludovici* *Bertrandi* *mater* 295 c, 368 e, 481 f; *allicui* *Joanna* *Anna* *dile* 295 d e, 308 a, 312 a
 Exaplugues (*Joanna*) *in* *mare* *corporis*, *invocto* S. *Ludovico*, *liberata* 447 b
 † *Exuperantius*, *Comensis* *episcopus*, *solenni* *supplicatione* *honoratus* 614 c
 † *Exuperius*, *Tholosanus* *episcopus*, *tibi* *pauca* 288 c; *cultus* *xxvii* *Septembris* 291 d

F

FAbauix (*Francisca* *Paula*) *Ludovici* *filia*, *varioli* *per* S. *Ludovicum* *liberata* 439 d e
 Faber (*Petrus*) S. J. *presbyter* *Gaudesii* *collegium* *inchoavit* 171 c; *item* *Vallifolitanum* 214 f. *Ex* *Hispania* à *Paulo* III, *ac* *conciilio* *Tridentino* *interfuit*, *excitatur*, *sed* *præsequam* *eo* *veniret*, *moritur* 245 d f
 Fabra (*Micheil* *de*) *canonem* *PP. Prædicatorum* *Valentinam* *sais* *virtutibus* *miraculisque* *illustravit* 307 b e, 412 b
 Fabri (*Gerardus*) *filium* *submersum* S. *Gummarii* *meritis* *sanum* *recepit* 692 d
 Fabri (*Gregorius*) *eorum* *ffiliis* S. *Gummarii* *meritis* *liberatus* 694 f
 Fabriceus (*Josaphus*) S. J. *Colataicensis* *collegii* *primus* *rektor* 217 b
 Fachenetus (*Ceser*) S. R. E. *Card. Bulla* *Constitutionis* S. *Ludovici* *subscriptus* 487 f
 Fambertus, *Leodiensis* *episcopus* 717 f, 718 c d
 Farnesius (*Alexander*) *bello* *clarus* 174 f
 Farnesius (*Alexander*) S. R. E. *Card. S. Francisci* *amicitia* *sanctus* 210 d; *SS. Nominis* *templum* *Roma* *sais* *sumptibus* *excitavit* 217 c, 219 c, 264 c; *causa* S. *Ludovici* *examinator* à *Sacro* *F. consultatus* 468 c, 469 b; *quos* *more* Ibid. e, 470 b
 Farnesius (*Olivierus*) *Cameracum* *dax*, S. *fron-*

cisum *Roman* *eundem* *Parna* *excepit* 174 e, 250 b
 Farnesius (*Petrus* *Ladovici*) 174 f
 † *Faro* *Meldensis* *episcopus* 590 f, 591 c f, 592 b
 † *Faula* *Virgo* *Martyr* *inter* *Prætermissus* 499 a
 Fax (*Micheil* *Angelus*) *civitate* *Valentinum* *juratus* 467 f
 † *Fuchentus* Vide † *Moloch*.
 † *Felix*, *Anglorum* *Orientalium* *episcopus* 112 a
 Felix, *Claramontanus* *episcopus*, *inter* *Prætermissus* 2 d e
 † *Felix* *episcopus* S. *Reguli* *foetus*, in *Eleutaria* *cultus* 87 e, 88 a, 90 c, 91 f, 93 c d e, 97 a, 98 b e d
 † *Felix* *Martyr* *xxx* *Augusti* *cultus* 272 a e
 Felix, *martyr* *SS. Torachi*, *Probi* & *Andronici* *oculatus* *testis* 565 d, 584 e; in *encyclicis* *de* *eorum* *martyrio* *litteris* *memoratus* 566 a
 † *Felix* *Nataus*, *Kalendario* *Carthaginensi* *inscriptus* 13 a
 Ferdinandus, *Alfonso* *Castorengian* *episcopus* *Illas* 256 c
 Ferdinandus *Argonius* *Casarengianus* *Archepiscopus* 197 f
 Ferdinandus *Caroli* *V* *frater* & *in* *imperio* *successor* 199 f
 Ferdinandus, *Castella* *rex*, *Martini* *in* *Aragonis* *regno* *successor* 312 a
 Ferdinandus, *Ferdinandus* *de* *Castro* *fillus*, *febre* 466 d
 Ferdinandus, *Hungaria* *rex*, *ex* *reliquis* S. *Gerantis* *in* *Laptonium* *missi* 56 c
 Ferdinandus, *Philippi* II *regis* *Hispania* *fillus* 216 c
 Ferdinandus, *rei* *maritima* *apud* *Castellanos* *professus*, S. *Francisco* *reconciliatus* 164 b
 Ferdinandus, *rex* *Cetholicus*, S. *Francisci* *procurator* *maternus* 153 a d e, 161 f, 216 a, 244 b c
 Ferdinandus III, *Romanorum* *imperator*, *pro* *causa* B. *Alexandri* *Savilli* *apud* *Innocentium* *X* *sollicitus* 833 f
 Ferdinandus, S. *Francisci* *in* *potestate* *magister* 154 e f, 236 c
 Fernandez (*Alfonso*) S. J. *laicus*, *pro* *fide* *occlusus* 222 b e, 275 d
 Fernandez (*Antonius*) S. J. *in* *odium* *fidei* à *Calvinistis* *occlusus* 220 b, 271 e
 Fernandez *de* *Heredin* (*Raphael*) *occulis* *co-* *gnoſcedi* *in* S. *Ludovico* *domum* *experta* 414 d e
 Fernandez *de* *Pineda*, *Basilii* *Avila* *pater* 194 b
 Fernandez (*Didacus*) S. J. *tho.* à *Calvinistis* *in* *mare* *profectus*, *astutus* *morrem* *evagis* 222 b, 224 a, 271 c d
 Fernandez (*Dominicus*) S. J. *in* *odium* *fidei* à *Calvinistis* *occlusus* 220 b, 271 c
 Fernandez (*Immanuel*) S. J. *in* *odium* *fidei* à *Calvinistis* *occlusus* 220 b, 271 c
 Fernandez (*Gaffar*) & *Francisco* *Roma* à *for-* *eris* *confessionibus* 183 b, 246 c
 Fernandez (*Hieronymus*) S. *Ludovici* *in* *Indulis* *comes*, *aliqua* *ab* *eo* *illis* *gesta* *Antipho* *narravit* 225 c d e, 383 b e, *quendam* à *primoribus* *promonecorii* *insula* S. *Vincenzii* *in-* *signi* *proſigie* à S. *Ludovici* *ad* *fidem* *con-* *versum* *vidit* 389 a
 Fery

INDEX HISTORICUS

- Fernandez** (Joannes) Bracarenfis S. J. in o-
dium fidei & Calvinistis occisus 220 b, 271
f; *perperam ex Azeredii foetis expulsi*
196 c
- Fernandez** (Joannes) Ulyssiponenfis S. J. in o-
dium fidei & Calvinistis occisus 220 b, 271 c
- Fernandez** (Petrus) S. J. thro pro fide occisus
222 b, 271 d
- Fernandis** à Corduba, Plegi marchio, Mon-
tellanum Societatis collegium tandem 216 b
- Fernandus** S. J. Mellam, & Solimanno obf-
sum, una cum Christiano classe missus 211 f
- Fernandus** Lufitanus, Joannes, Flandria &
Haunovla comitis, mortuus 474
- Ferrari** (Jacobus) conventus Dominici Ven-
entia Prior, Prædicatorum habitum, in-
vito patre, S. Ludovici dare noluit 296 c,
310 b, 371 b
- Ferrandez** (Vincentius) Ord. Prædicatorum,
eius morem S. Ludovici astrictus cognovit
320 a, 415 c
- Ferrandis** (Franciscus) Ordinis Prædicatorum
S. Ludovici obsequi apparuit mortuus 320 c
- Ferrando** (Isabella Joannæ) cruris contrahitio-
ne & fletu, invocato S. Ludovico, liberata
448 c
- Ferrarius** (Petrus Paulus) Societatis theologia
Edorum missus 262 b
- † **Ferreolus** presbyter martyr 624 f, 626 d
- † **Ferreolus**, S. Firmini, Usticenfis episcopi,
confanguineus 636 b c; ejusdem successior
617 c, 619 c d, 640 c f, 641 b
- Ferreolus**, S. Firmini, Usticenfis episcopi, pa-
ter 636 b, 637 d e, 641 a b
- Ferrer** (Joannes) nuntius curia ecclesiasticæ
Valentia 302 b
- Ferrera** (Franciscus) 395 b, 418 f; periculosa
partu per S. Ludovicum liberata 312 d, e,
399 a; S. Ludovicum impellit, ac casu Spe-
rantiam sterofulta liberaret 335 a; eodem
forte capitis flora scapularis S. Ludovici
suavia liberata 361 f; S. Ludovicum suæ &
mulieris splendorem vidit 407 d; ejus fre-
quentiam experta 399 f, 400 a, 410 b
- Ferrera** (Vincentia) S. Ludovici meritis gra-
vi febre liberata 359 f
- Ferreri** ac Benedicte (Franciscus) ejus filia
S. Ludovici opte iteram dalaribus liberata
sunt 449 d
- Ferrei** (Baptista) S. Ludovicum in aëre ele-
vatum vidit 407 b
- Ferrei** (Bonifacius) erysipellate S. Ludovici
ope liberatus 452 c f
- Ferrei** (Chrysophorus) novarius Valentinas
472 d e; S. Ludovici cellum ingenti lumine
splendentes sepe vidit 407 a
- Ferris** de Benedicto (Franciscus) rosaria & S.
Ludovico donatu, quo filios suos à morbis
liberatus vidit 419 a
- Ferris** (Franciscus) Ord. S. Francisci de Peo-
le, Cernovetum per SS. Dominicum & Vin-
centium Ferrerum ad S. Ludovicum fuisse
deductum, ex ipsorum Cernovetis audivit 326
a c
- Ferris** (Joannes) eoriam episcopalis Valenti-
na in casu S. Ludovici nuntius 472 c
- Ferri** (Ludovicus) Jacobi filius, per S. Lu-
dovicum morbo liberatus 448 a
- Ferri** (Michael) Ord. Prædicatorum, splen-
dorem & S. Ludovici ore prodentem vidit
428 b
- Ferri** (Ursula) S. Ludovici avia, & S. Vin-
centii familia 309 c, 368 c, 471 b, 488 o
- Ferrius** (Bonifacius) Cersifianus, S. Vin-
centii frater, mortuo Martino Aragonia
rege, pro novo rege eligenda deputatus ju-
dex 312 b
- Ferrius** (Henricus) notarius, fragrantibus
corporis S. Ludovici expertus 410 f, 435 a
- Ferrius** (Petrus Paulus) S. J. theologus, E-
boram & S. Francisci missus 208 a
- Ferrius** (Jacobus) Valentia gubernatorum, me-
gni momenti striparum fidei sua commissus
S. Ludovici consilia reperit 337 c d, 401 b,
484 a; S. Ludovico, cum sacro Vatico mu-
nibretur, adfuit 346 d, 421 a; filium suum
fovandam, uxorem vero filium paritorem, &
S. Ludovico audire 414 c d; fletu per S.
Ludovicum liberatus 448 a
- Ferrius** (Joannes) Ordinis Prædicatorum,
frosam fasciola S. Ludovici furtis auribus
seclis successu appropinquat 361 d
- Ferrius** (Michael) Ord. Prædicatorum, fletu
peccati & S. Ludovico memor fultus 328 f,
395 b c
- † **Ferrutus**, diaconus martyr 616 d
- Fescenninus** profusus, sub quo passus est S.
Dionysius, Perisæum apostolus 512 b,
513 a, 522 a
- Figheron** (Raphael) S. Ludovicum Indi
convertendi eandem cyathum intonitum innexit
sumpsisse, rem esse in Indis publicam, aspi-
citur 323 b, 389 a
- Figueroa**, Ord. S. Augustini, S. Ludovici se-
pultura interfuit 452 f
- Figueroa** (Anna Maria) Clarissa, morbo per
S. Ludovicum liberata 416 f, 437 a
- Figueroa** (Melchior) civitatis Valentina ju-
razas 407 f
- † **Filibertus**, Gemeticensis abbas, monasterium
Paulicense extruxit 661 c
- Filibertus**, Sebasta dux 224 d
- Firmans** (Barbara) contralla, S. Gammari
meritis sanata 693 d
- † **Firminus**, ep. martyr, inter Prætermissos 3 f
- † **Firminus** abbas, S. Centuli magister 644 f,
645 a
- Flavinius** profusus. Vide Maximus.
- † **Florencius**, episcopus Papulnicensis, apud
quem aliquando commoratus est S. Cernovius,
Papulonensis dein episcopus 90 c, 92 a,
93 f, 97 c, 98 c
- † **Florentius** martyr, Verana seu Bonna de-
positus, inter Prætermissos 2 f, 3 c d, 11 c e
- † **Florus** martyr, inter Prætermissos 7 b
- † **Floresculus** conf., Aureliani civitas 527 c
- Fols** (Petrus) Ord. Prædicatorum, splen-
dorem ex ore S. Ludovici prodentem vidit
428 b
- Folches** (Martinus Vincentius) pro salute
matris ac fratris B. Nicolam eduxit, ab
hoc ad S. Ludovicum missus 336 d, 420 d
- Folcanus**, Colonienfis archiepiscopus, S. Bru-
nensis successior proximus 39 d, 45 a, S. Fi-
dori martyri tabulum inuazum, & S. Bro-
nane mox memorata exoptat, perfecit 43
b c. Ragerum, ac sancti Desiderii sui Vi-
tam exaret, impellit 45 b c
- Fonglana** (Catharina) erysipellate S. Ludovici
ope liberata 442 b d
- Fonsca** (Alphonfus) condendo Monte-Regio
Societatis collegia symbolum contulit 215 a
- Fonscus

IN TOMUM V OCTOBRIS.

Fonsaca (Didacus) S. J. in Mexicam missus
219 c, 268 d, 269 c
Fonsaca (Petrus) Amaro Vaz ex Arcevedil
focilis perperam submissus 220 c, 272 d
Fontana (Alcatus) S. J. editum in Sardiniam
Societati aperuit 216 c
Fontana (Euphemio) sagulnis fluxu S. Ludo-
vici meritis liberata 361 b
Fontana. Vide Fontoura.
Fontius (Michael) S. J. in Peruviam missus
219 b, 268 c
Fontoura (Petrus) S. J. in odium fidei à Cal-
vinistis occisus 220 b, 271 f, 272 d
† Fontannus, Walcardensis in Belgio abbas
126 d c
Fontheras miles, à ficiarta, ad necem S. Ed-
mini regis missus, peremptus 108 c
Formosus Papa, quid de sede Bremensi succu-
rit 744 a b
† Fortchemus, Achymensis in Hibernia epi-
scopus, inter Pratermissos 491 a
Fortis (Antonius) cuius uxor gravi febre S.
Ludovici meritis liberata fuit 445 b
Fos (Petrus) diuturna infirmitate per S. Lu-
dovicum liberatus 440 b c
Folcararius (Agidius) sacri Palatii magister,
libelli Exorcismi S. Ignatii examinatur
171 f
Fossa (Gasper de) Aip. Rhegneris colle-
gium Societatis Reginal instituit possidere
217 b
† Franchildis, S. Austreberta mater 665
c e
Francis (Acatius) rector in Birub, invocato
S. Ludovici, calculo liberatus 447 c
Francis (Raphaël Jacobus) patrocinio S. Ma-
riae Rasfiri è naufragio servatus 385 c,
483 a
Francisca à Josa. Vide Isabella, Joannis Gan-
die duci II filia.
Francisca, Calixti III Pope mater 151 f
Francisca de Amagona de Bareto, Joannis, S.
Francisci filii, uxor altera 159 d
Francisca Inde, parvis doloribus S. Ludovici
meritis liberata 390 a
Franciscus à S. Maria, ex Ordine S. Hierony-
mi, Segovienfis episcopus, in collegium Se-
govienfem beneficarius 214 c
† Franciscus Aulius 236 a, 239 c, 298 a,
291 c. A. S. Roberto Melatesta summe in
veneratione habitus 147 a. Cum S. Ludovi-
ca conversatus 335 ad, 338 c, 484 c. Ab
illa in supremo morbo invocatus 346 a. In-
ter Pratermissos 491 f
† Franciscus Borgia Cardinalem Alexandrinum
in Hispaniam comitatus 318 c f. Conventum
P. P. Pradicatoribus Lombola fundavit 374
c, 377 b
† Franciscus de Paula, Minimorum parent, an-
no 1518 inter Sanctos relatus 319 b, 363 a
Franciscus I, Galliarum rex, ducatu Medio-
lansium imminet 161 d
Franciscus Metymmarus S. J., in Peruviam
missus 268 c
Franciscus Pualus, S. J. tira, pro fide occisus
222 bc, 223 c, 273 b d
Franco, Prapopolus Liranus 675 d, 682 d
Franciscus (Jacobus) S. R. E. Cardinalis,
Bulla Canonizantis S. Ludovici subscriptus
488 a
† Fredegrandus, Turonis prope Antverpiam
Oblivis Tomus V

abbas 676 c; ejus monasterium d. Norman-
ni destruitum 638 b
Prolegeros presbyter, d. Narmannis Lira oc-
cisus 638 bc, 639 c
Fredericus, Aip. Maguntinus, in Ottonem I
conspicue datus 710 a, Maguntium Ludol-
fo tradidit 711 a. Ab Otone à gratiam re-
cepit 719 c f. Rebelligus in Ottonem I so-
missi videtur 771 c d, 774 ab; obit 722 b
Fredericus, Colanienfis archiepiscopus, S. Vi-
toris ecclesiam de novo inflauratam à S. Nor-
berto consecrari obtinuit 44 b. Lotharium
II imperatorem coronavit 44 f, 46 b. Fo-
ste Radolpho abbas Trudonopolitano 52 b f
Fredericus, Frederici Lotharingia duci filius
737 a
Fredericus, Frederici Lotharingia duci nepos
737 c
Fredericus II, Romanorum rex, monasterii S.
Benedicti in Larch conditor 57 a
Fredericus, Leodienfis episcopus, cuius ele-
ctioni fuit Ludolphus, abbas Trudonopoli-
tanus 58 b
Fredericus, Lotharingia d. S. Brumont prae-
dictus 737 d e f, 738 bc seq., 742 a, 786 c f
Ftilis, parvi vicina, per B. Robertum Mala-
ressa febre molesta liberata 148 a
† Frothinus, Vintonienfis episcopus 615 a
† Frothinus martyr, Alia Pampila 646 f,
647 b
† Frumentus, Aethiopia apostolus 606 a c f,
607 b f
Fruis (Andreas) conviciis sociorum nomine
saecum S. Francis in Urbe adventum gra-
tulatus 175 b
Fucius (Constantinus de) haeresi infestus 195
b c
† Fulbertus, Laiciensis cultus 652 f
Fulci (Philippus) fragrantia S. Ludovici re-
ferta 410 a; uxorem suam fluxu sanguinis per
S. Ludovicum liberatam vidit 451 f, 452 a
Fulter de Podros (Catharina) filia sua spi-
nem dorsi ruptam S. Ludovici meritis san-
tam vidit 444 ab

G

Gabriel (Joannes Antonius) clericus Re-
gularis S. Pauli, Vitam B. Sancti Ti-
tiniensis ep. scripsit 807 d
Gacetus (Josephus) conventus S. Onuphrii
supplicat, penes S. Ludovici meritis multi-
plicat vidit 327 d, 329 f, 418 ab
Gagliac (Melchior Joannes) Mariani, S. Lu-
dovici meritis ad vitam revocati, pater
459 c
Gagliac (Andreas) febre S. Ludovici ope libe-
ratus 438 b
Galemannus. Vide Valerianus.
Galindus (Isabella) collegii Hispaniensis inopia
apportant subvenit 193 a
Galla Placidia, tempestate jactata, S. Joanni
apostolo templum Ravennae extruendum vocat
631 a
† Galla, vidua & martyr, inter Pratermissos 8 a
Gallus (Joannes) Ord. Pradicatorum, Cardin-
alem Alexandrinum in Hispaniam comi-
tatus 358 c
Gamedus, Anberti frater 618 a
† Gangulphus martyr, cu S. Venantii Han-
nonienfis frater, interitum 129 c f, 130 a
† 5 Gaceta

INDEX HISTORICUS

- Guon, episcopus S. Francisci ordinis sacer
consult 176 f, 177 a
- Guzia (Hieronymus) medius Hieronymum Vi-
vex de Conanas miraculorū S. Ludovici ope
sanatum reperit 366 e
- Garces Marfiglia (Agnes) mortifera melan-
cholia S. Ludovici ope liberata 450 d e
- Guzia (Agnes) invocato S. Ludovico, filia
sua polari vulnus sanatum vidit 446 d
- Guzia (Dorothea) mariti absentis periculum
redimere ē S. Ludovico adivit 335 e, 400 e
- Guzia (Francisca) ut frequenter S. Eucharis-
tiam sumeret, ē S. Ludovico persuasa 336
c, 416 b
- Guzia (Francisca) pueri, ad extrema per-
diti, sed ē S. Ludovico sanati, pater
461 f
- Guzia (Joannes) S. J. in Peruviam missus
319 a b, 268 e
- Guzia (Ludovica) ab inguinali vulnere S. Lu-
dovici ope sanatus 441 b c
- Gudogna (Isabella) ab oculo multo affecta ē
ē loco suo moro S. Ludovici ope sanata 463
c d
- Guzi (Gasper) narium morbo S. Ludovici me-
ritis liberatus 359 e f; fragrantia S. Ludovici
testis 410 e, 430 e f
- Guzi (Maria Anna) comitali morbo S. Ludovici
ope liberata 464 b
- Gumerus dux, monasterii Balmenfis conditor
hodie fuit 623 e, 624 c
- Guriga (Pincenzus) bibliotheca S. Ludovico
pecunia divinitus subministrata vidit 327
b, 393 b
- Guzo (Antonius) dein Ordine Predicatorum,
brachii tumore per S. Ludovicum libe-
ratus 456 e
- Guzius infans, Ranimiri I, Aragonia regis,
ex Sanctio nepos 150 b c
- Guzia (Hieronymus) doctor, Guillelmum Ca-
salanum, dum visiones suas recitaret, sanum
mentis fuisse, testatur 358 e
- Guzia (Isabella) tertii Ord. S. Augustini, Is-
abellam Gudogna, ut S. Ludovicum invo-
casset, monuit 463 c
- Guzia (Melchiora Angela) brachii usum ē
oculorum sanitatem, frusto scapulari S. Lu-
dovici fidei admodum, recepit 361 d
- Guzius, Jactetonis episcopus, Ranimiri I A-
ragonum regis filius 150 e
- Guzius Ranimiri Navarra rex 150 e
- Guzio, Lucretia de Grazia filius, transla-
tioni S. Ludovici interfuit 363 e
- Guzio, Ord. Minorum sacerdos 364 d
- † Guzmanus, primus Tarontensis episcopus 62
c d f
- Guzia (Joannes) Ord. Praedicatorum, A-
gneti Pedrazza una cum S. Ludovico appa-
ruit 442 e
- Guzientius, episcopus Salernitanus 672 f,
673 e
- Guzientius, S. Adalberti Pragensis episcopi
ē martyris frater, inter Praeternissos 492
e d e f
- † Guzdus, episcopus Salernitanus 672 b e f,
673 a c d, 674 b d; Neapoli consecratus
673 b d c
- Guzen (Quirinus van) filium S. Gumari
meritis distorto capite liberatum vidit 693
b c
- Guzridus, Cernorenfis episcopus, S. Nigeli ce-
lestium apud Mellentem Deo consecravit 334
e, 535 e f
- Guzus (Gilbertus de) Lincolnia comes, mo-
nasterium Peartan inflavit 112 f
- Guzus (Walterus de) monasterium Canonico-
rum Regularium Ordinis S. Augustini in
ducem Eboracensi sculo xii condidit 135
b c
- Guzet (Magdalena) peste S. Ludovici ope li-
berata 462 d
- Gedardus, comes Stegenfis ē praepositor Bon-
nenfis, SS. Cessii ē Florentii reliquias ele-
vasse dicitur 482 b
- Geilius II Papa 58 b, 60 b
- Gemellus, in encyclois de SS. Tarachi, Probi
ē Andronis martyrio licetis memoratus
566 e
- Gemellus, inter Praeternissos 492 f
- † Gemellus martyr, non fuit SS. Anastasi
Anodi ēē MM. factus 497 f c c c c
- † Gemellus, martyrium in Lusitania passus
498 b c d, 501 c
- Gemius, filius S. Vinardi pater 667 e, 668
a, 669 e, 670 e
- Gennadius sacerdos, S. Bertilum ex Jorrenfi
excoibit ad Keltas deduxit 118 f
- Gennicus, excoibit Rothomagensis monachos,
SS. Nigasi, Servicii ē Quirini reliquias
furtim sublatas Wandolag Rothomagus de-
talle 530 d c
- Gennicus, Wandolorum rex, Romam diri-
xit 631 d
- Gemus (Hieronymus de) spiritum propheticum
B. Jacobi Alamani expertus ē scribitur ejus-
dem intercessione liberatus 800 f, 802 a b
- † Gemulphus, Cadorensis episcopus 667 f;
Alde ejus S. Vinardi assida 668 b seqq.
- Georgius II, Magna Britannia rex 148 f
- † Geradus, Avellonenfis fundi comes fidei co-
parcha ē conditi illius monasterii fundator,
inter Praeternissos 8 b
- Gerardi Theodorus) filium, ex catulo la-
berantem, S. Gumari meritis sanatum vi-
dit 693 c
- Gerardus, Praepositor Bonnenfis, Reinoldo,
Abp. Colanensis, S. Matthei reliquias elevarat
austit 29 b
- Gerde de Fortia (Isabella) filiam ab hernia
S. Ludovici ope sanatum vidit 443 e c,
486 e
- Gerberga, primū Gisleberto Lotharingia duci,
dein Ludovico Transmarino nupta, ē
S. Brunonis, Abp. Colanensis, soror 702,
703 b, 730 f; decem recuperat 728 f, 731
d, 737 b
- Gerbertus raptus, cum operi servili tempore
illicite vocaret, divinitus punitus 558 b c
- † Gerinus martyr, inter Praeternissos 491 c
- † Geriadi revelationes suas propulavit 306 d
- Eadem, qua S. Gerardi Saronia 308 d
- Gerliadis sanctimonialis, ē Normannis, Mech-
liniam vestiantibus, abducta 677 f
- † Germanus, eremita in Arvernia, inter
Praeternissos 8 c
- Gero, Saxonum visior 722 c
- † Geroldus, ut martyr cultus 132 a
- Gemilius juvenis, S. Gumari meritis audiam
adeptus 688 d e
- Gesualdus (Alfonso) S. R. E. Cardinalis,
processus generalis de S. Ludovico examina-
minator constitutus 465 f; examinato Pro-
cessu

IN TOMUM V OCTOBRIS.

- cessu generali, Sixto V ultimus procedi posse
nomine Congregationis S. R. declaravit 471
d e; Philippus III ad eum littera 475 c
Gevehardus, Bonaventuræ Prapostus 788 d
Ghiliberius (Michele) S. R. E. Cardinalis
(post Pius V) S. Franciscus emittit jon-
dus 210 d
Giner (Hicronyma) emissus ex capite alteri-
bus; crines S. Ludovici ope recepti 452 d, 479
a, 486 b
Girbus notarios, secundum S. Ludovici vaticini-
um defunctos 401 c
Giron Alarconius (Alfonso) Garzia Alar-
conii pater 197 c
Gills, Pipal regis filia, à Leone, Constanti-
ni Copronymi filio, & ab Adalga, De-
siderii Longobardorum regis filio, in mari-
monium posuitur 211 c
Gillebertus, in Sylva Nigra abbas, inter Prae-
termissos 4 f, 5 a
Gillebertus, Lotharingia dux, Gerberga, S.
Brunonis sororis 702 c, 728 f,
731 d
† Gilleus abbas, parthenonis Castillocensis
fundationem consilio juxta 733 f; inter Prae-
termissos 4 d
Gillulus I, dux Beneventanus, erga monas-
terium S. Vincentii mansuetus 614 b
Giallani (Joannes Baptista) civitatis Valen-
tinae juratus, pro S. Ludovici causa Romanæ
secessit 474 e
Giosia (Yosia) à luxato brachio S. Ludovici
ope sanata 449 b
† Godefridus, abbas Mettis 126 d
Gloriet (Lucia), convulsionibus S. Ludovici ope
liberata 442 c f
Goda, Antheri soror 638 e
Godefridus, Joannes; latronum manibus S. Gum-
mari meritis ereptus 691 f, 692 b
Godefridus dux 742 c d; an dux Lotharingia
Inferioris 738 f & seq. In Italiam cum co-
piis missus 784 a; peste subleatus 786 c d
Godefridus, episcopus Spiritem 770 d, 773 d
Godey (Alfonso) Ord. Prædicatorum, dam-
nata S. Ludovico confiteretur, ad lacry-
mas plangitque excitatos 314 f, 378 a
Godolus (Franciscus Perez) S. J. in odium
fidelis à Calvinistis occisus 220 b, 221 f
Gois (Gaspard) S. J. laicus, pro fide occisus
222 b c, 223 d, 273 b d
Gomez (Gabriel) S. J. laicus, in odium fidelis
occisus 128 f, 268 a
Gomez (Franciscus) febre S. Ludovici meri-
tis liberatus 445 a
Gomez (Franciscus) Petri Ximenes famulus,
morbo S. Ludovici meritis liberatus 445 b
Gomez Joannes S. J. laicus, in Peroviam
missus 219 b
Gomez (Ludovicus) S. J., in Indias Ori-
dentibus missus 267 b
Gomez (Vincentius) Ord. Prædicatorum, so-
crisillum scelli misericordia Valentia in o-
ratorium convertit 375 a
Gomezias (Rodrigus) princeps Evallonus,
S. Franciscum, cum Vallisoleam conciona-
tur accessit, audiendi cupidus 180 c, 212
f. Casarem una cum S. Francisko in Galliam
secessit 220 b
Gomila parientem habuit S. Ludovici vicini-
am ex pedis digito laboranti felici successu
applicata 449 f
- Gomius (Jacobus) S. J., in infantes Cariten-
ses missus 219 a
Gomius (Leontius) S. J., in infantes Con-
rentes missus 219 a
Gommarus, Longobardorum dux, Popu-
lium invastit 88 b, 95 a b, 101 a, 102 a
Gondilvus (Didacus) Didaco Carvello per-
peram à Sotro substitutus 273 d
Gondilvus (Andreas) S. J., in odium fidelis à
Calvinistis occisus 220 b, 271 f
Gondilvus (Gaspard) abesse pro metu Soci-
etatis vestre, à Calvinistis tamen ob alimen-
torum penuriam projectus in mare 222 b
Gonzaga (Camillus) Novellaria comes, lile
sirculatum Societati condidit 217 d, 270 d,
272 f
Gonzaga (Ludovicus) dux Niverneus, col-
legium Societatis Niverne condidit 217 f,
274 c
Gonzaga (Vespasianus) Arogonia gubernator
337 c
Gonzales de Medina (Andreas) S. J., in In-
dias Orientales à S. Francisco missus 205 f
Gonzales (Franciscus) S. J. 192 f
Gonzales (Ludovicus) S. J., Joannis III La-
sitanie regis litteras, quibus in Lusitaniam
invocabatur, S. Francisko attulit 184 a
Gonzales Telmus Petrus 336 b, 338 d
† Gonzalvus Maritus, Ord. Prædicatorum, à
Pio IV totis permissus 339 c, 363 b
Gonzenus, Carnotensis episcopus, S. Nigasti &
Sociorum reliquias novis hieroglyphis inclu-
sisse dicitur 537 d, 538 e f
Gorcia (Hicronymus de) parvam adlum con-
cedenda in civitate Portuensi Societatis col-
legio cessit 208 e
Gorvianus Henricus collegium S. J. Portu-
ensi re juxta 262 c
Gradulphus conf., inter Prætermissos 493 a b c
Græfen (Richardus von, consul Liraneus, sa-
cellum reclusit infestavit 680 c
Graglia (Lucretio de) princeps Valentini uxore,
una cum filiis S. Ludovici defuncti manus o-
stentata 312 b, 429 c; translationi S. Lodo-
vici interfuit 363 c, 434 f
Grilla. Vide Graglia.
Gradulphus. Vide Gradulphus.
Grau (Catharina) febre S. Ludovici
liberata 445 b
Grau (Joannes) cujus filia à sanctum impedi-
mento per S. Ludovicum liberata fuit 416 d
Gregorius, Joannis Mariæ filius, papuli mem-
brorumque contritione S. Ludovici meritis
liberatus 360 c d
Gregorius, Joannis Mariæ filius, S. Lodo-
vicum sibi apparentem habuit 440 c
† Gregorius Nazianzenus episcoporum Con-
stantinopolitanam abdicavit 608 c, 611 c;
Nedarius, ut Theodisium adversus Apoli-
naristas inciteret, monuit 617 d c
† Gregorius Nyssinus 615 d
† Gregorius I Papa 1148 S. Augustinum E-
vangeli præconem misit in Angliam 101 c,
104 d e, 108 b; de B. Virginis loqui fre-
quentior solitus 344 a
Gregorius II Papa 654 c, 659 c f
Gregorius IV Papa 1532, 743 f, 744 c
† Gregorius VII Papa 512 c
Gregorius XII Papa Carolum Mlaxia pro
abrenunciando pontificatu ad concilium Con-
stantiense misit 146 v
Gru-

INDEX HISTORICUS

Gregorius XIII 265 c, Cardinales Moronam ad sedandos tumultus Genavam misit 158 f, in collegium S. J. Romanum benedixit 175 d, 248 c; tirocinii Brunensis fundacionem approbavit 276 a; apostolicam benedictionem S. Francisco supremo morbo laboranti imperavit 227 b, 233 c; ejus de S. Francisco elogium 227 f 277 c; Calendarium anno 1532 correxit 366 cc. Sodalitatem S. M. de Consolatione Bononiensem ceterarum usum nominis sodalitatum copare effi voluit 305 c. B. Alexandri Saulii virtutes magni fecit 829 c; anno 1585 mortuus 308 e

Gregorius XIV Papa brevi mortuus 472 b 474 f

Gregorius XV Papa moerit precepsit S. Ludovici Bertrandi Cananizationem peragere non potuit 194 f, 467 f; B. Alexandrum Saulium ab Aleriensis sede ad Tichensem transiit 812 a; anno 1623 mortuus 302 d

† Grincius Veronensis episcopus 86 d

Grimmura S. Gammari uxor 676 ef, 677 c, 682 f, 683 bc, 684 f, 695 ab; fabula de illa confusa 688 b

Grimboldus, dux Salernitanus 673 cd

Grinoura SS. Herlindis & Renildis mater 676 c

Grodocius (Joannes) Olomacenſis dela episcopus, tirocinii domum Brum condidit 274 d, 276 a

Gropperas Junior (Garsfredus) cathedralis ecclesie Colonienſis canonicus, in literis Othonis Truchſes, S. R. E. Card. memoratus 57 a

Gropperas Senior (Garsfredus) J. U. doctar, in literis Othonis Truchſes S. R. E. Card. memoratus 57 c

Gualterius (Carolus) S. R. E. Card. Bulla Canonizationis S. Ludovici ſubſcripſit 457 f

Gualterius (Philippus Antonius) S. R. E. Cardinalis, Bulla Canonizationis S. Francisci ſubſcripſit 234 c

Gundico (Anna) febre gravissima, adma ſibi S. Ludovici pſenſio, liberata 362 d, 452 bc

† Gudila virgo, S. Penantii Hannoniensis foror perperam diſſa 129 ab cd

Guericus (Petrus) Granatenſis Aſip, ut Societas Granata collegium conderetur, adnatus 216 a

Guevra (Ingur) Bovini daz, S. Francisci exemplis Societatem ingreſſus 178 c

Guillelmus I, archiepiſcopus Rothomagenſis 5 d

Guillelmus, Oronis I ex captiva filius, Aſip. Magnus 720 bc

Guillelmus Conqueſtor, Normannia daz & Anglia poſtea rex 3 d. Bellum adverſus Henricum I Gallia regem geſſit 535 c

Guionar de Moncala, marchionis Aytona filius, S. Ludovici reliquiis ab Antifilio donata 435 d

Gumerus, de Sardinia iudex monachus Cisterciensis, inter Pratermiſſos 493 cd

Gumerus. Vide Gumerus.

Gummarth. Vide Gommarus.

Gundulphus, Cisterciensis Ordinis abbas Agerensis, inter Pratermiſſos 7 de f, 8 a

Gundulphus, Cisterciensis Ordinis abbas Junienſis ſic Bortienſis, inter Pratermiſſos 7 bc c

Gundobaldus, Melanenſis episcopus 590 f

Gundulphus, Raſſienſis episcopus, a S. Len-

franco ordinatus 103 d. S. Paulini Eburnenſis reliquiis e veteri in novam eccleſiam tranſſitis 103 c, 107 f

Guntarius, Colonienſis archiepiſcopus, in annuare Bremenſis ecclesie cum Hamburgeniſi conſenſit 74 c

Guthmarus, in Charta Caroli Magni memoratus 675 a, 678 b

Gurrea (Joannes) Melkam, de Salimono obſeſſam, cum claſſe Chriſtianorum miſſus 211 f

Gulſum (Henricus de) Philippi II apud Sirtum V legatus 468 a c, 471 f

Gulſum (Thomas de) Ordinis Predicatorum, a S. Francisko de Sacramentorum uſu conſultor 165 c

Gulſmanus (Didacus) comitis Bailen filius, S. Franciski exemplo Societatem ingreſſus 178 d, 232 a

Gutierrez (Joannes) vnd cum P. Joanne Sarez Hiſpaliſſim miſſus 358 a

Gutierrez (Anna) animi perturbatore per S. Ludovicum liberata 401 f

Gutierrez (Franciscus) quodam de ſtultis condonum S. Ludovici reſtitit 344 b

Gutierrez (Martinus) S. J. de ſociorum ſolite revelationem habuit 219 f

Gutierrez (Joannes) S. J. presbyter miſſionarius 181 b

Gutierrez (Joannes) S. J. laicus, a S. Francisco Hiſpaliſſim miſſus 194 d, miſſioni navelli addiſſus 205 d

H

H Adulphus, Colonienſis episcopus, ab Hildebrandis diverſus 546 cd

Hadamarus, abbas Fuldenſis ad Agerum Papam a S. Brannon Aſip Colonienſi miſſus 717 a, 727 ef. S. Pantaleonis reliquiis Colontum detulit 728 bc. Ejus mar 783 c

† Hadelinus conf. inter Pratermiſſos 491 a

Hadrigis, Hugonis, Parisienſium canonicis uxor, & S. Brannon Aſip. Colonienſis foror 702 c, 730 f, 737 b

Harterus (Erhardus) monachus S. Benedicti in Lorek, Othoni Truchſes S. R. E. Card. variet Sanctorum reliquiis dedit 57 a

Hartens (Catharina) brachii tumore S. Gummari meritis liberata 694 c

Haroldus, Danorum rex anno 949 ad fidem converſus 732 c, 733 ab, 783 e

Haroldus, Norvegia rex 732 cf

Hartbertus, Caruſus episcopus, conciliavus inducias inter Ottonem I ejusque filium Ludolfum 719 c

Halla (Fredericus) S. R. E. Card. Bulla Canonizationis S. Ludovici ſubſcripſit 458 d

Hatto abbas Fuldenſis Hadamari ſucceſſor 783 c

Hayas (Edmundus) S. J. collegii Parisienſis reſtor, Vincenſi Laurent, PII V in Sociam legatus comes 218 c, 244 b

Heimericus comes monaſterio Leutribelmenſi adverſus 675 a

† Helena, Conſtantin moter 178, 224 f, 232 b, 25 f, 26 b, 40 b, 41 eb, 56 f, 57 f. ſervu conditiſſe eccleſias Colonia S. Gerardi ejusque ſociis, Bonna S. Caſſio & Florentio aliſque, Sanctis S. Vitoris ejusque Sociis 35 abde; quod tamen certum non eſt 35 f. ſeq. Altare illi ereſtum in Sandenſi S. Vitoris margyris eccleſia 44 c

Helena

IN TOMUM V OCTOBRIS.

- Helena, Ferdinandi Imperatoris filia, Halensis in comitatu Tyrolensi sacrum virginum collegii fundatrix* 217 e, 270 b
Helena Iprosa, per B. Robertum M. Ioseph sanata 143 e
Helinandus, Cisterciensis Ord. monachus, auditor Altorum SS. Cereonis aliorumque Martyrum 17 a
Helmundus. Vide Helinandus.
Helpo, Sezorum dux, interfessus in pratio 730 f, 740 c
Helpeus puer mutus, surdus & contritus, cum S. Nigoli reliquia Malmundarium transierunt, incalente donatus 553 a b, 554 f
Helvis, Columbenſis diocesis Carnouensis monasterio benefica 538 b
Hemmingus, d. Normannis in Wolochria occisus 679 b
Henricus, abbas monasterii S. Audoeni Rotomagi 530 e f
Henricus II, Anglia rex, consensit in erectionem monasterii Brillendunensis Canoniarum Regularium Ordinis S. Augustini 135 e
Henricus VIII, Anglia rex 643 e
Henricus Aucupi, Germanie rex & S. Brunonis Alp. Colonienſis poter 702 b d, 704 b d f, 708 b; *abbatis Brunenſis fundacionem confirmavit* 742 b; *variarum gentium victor* 769 a b c
Henricus, Bavaria dux & S. Brunonis Alp. Colonienſis frater 702 d, 710 a c i, 711 b f
Henricus, Burgundia dux, S. Brunonis Alp. Colonienſis ex sorore Hadwige nepos 717 b
Henricus, Calanenſis archiepiscopus, varitis Senſarum reliquis F. Franciscum Bartholomeum de Assisio denuit 49 b e, 55 f
Henricus Delphinus Perpignanum frustra obſidet 167 b c
Henricus, Eborensis Alp., Joannis III Lascianus regis frater, ex deſc. Lascianus rex, S. Franciscum honorifice excepit 185 e, 203 d, 225 f, 255 e; *in Hispania meli habitum in Lascianum inuenerit & Eborensi collegium condidit* 207 f, 215 c, 255 d, 266 a. *Eborensis & Ulyſſiponenſis collegii benefactor* 216 f
Henricus I, Franciarum rex 530 c, 531 b, 542 b. *Bellum ejus aduersus Guillelmum Conquestorem, Normannia ducem* 535 c
Henricus II, Franciarum rex, factus cum Paulo IV Pope inſit 196 a
Henricus, Joannis Gandia duci III filius, episcopus Squillacensis & S. R. E. Card., S. Francis frater 153 a, 238 d
Henricus, Lascianus princeps, inter Pratermissor 5 b
Henricus, Ottonis I frater, Bavaria dux 771 e, 774 d
Henricus V imperator, Henrici IV Imperatoris filius 58 b, 60 b
Henricus, Treuirenſis Alp., peste sublatu 781 b, 783 c, 786 c
Henricus, Wintonienſis in Anglia episcopus 403 d
Henriquez de Almunza (Elvira) S. Francis ex Joana sorore nepoti, nupto Aluero S. Francis filia 159 e, 288 a d
Henriquez (Elvira) Antani Corduba uia 254 e
Henriquez & Gulman (Jscobos) Stelba prorex, datur digiti pedis ap. S. L. uiciliberatus 466 d e
Henriquez (Ferdinandus) rei maritima profectus, S. Francis ad se inuenerit 181 e
Henriquez (Henricus) Ferdinandi II Catholici regis auunculus 152 f, 156 b, 236 f, 258 f, 244 b, 254 a
Henriquez (Joanna) Ferdinandi II regis Catholici mater 152 e, 244 e
Henriquez (Jumnce) Alcaniſi marchio, Joana Aragonie, S. Francis filia, maritus 247 a
Henriquez (Maria) Joanni Gandia duci II nupta 125 a e, 236 e, 238 e, 240 e, 254 a, 256 b d; *Ferdinandi II regis Catholici consanguinea* 152 e f; *S. Francis filia & Clarissa Disalcatro* 153 b; *ex S. Francis patricium* 154 a; *mar.* 162 f, 163 a b, 240 e & seq.
† *Hornelius, Antiochia paſſus* 502 f
Hornelius imperator 507 b
Heraclius, Heraſti Imperatoris filius 107 b
Herculanus (Vincenſis) Ordinis Prædicatorum, episcopus Soranenſis, Cardinalem Alexandrinum in Hispaniam comitatus 358 e
Hercules Ethenſis, dux Ferrariensis, S. Francis Romam obtinentem excepit 174 d e, 247 f
Hercules, S. Francis Romam obtinentes comes 175 f
Herculiza, Aldalſi Anglorum Orientalium regis mater, in monasterio Catenſe, d. S. Clotilde exſtruitum, se obſit 119 b e
Hermannus I, Alp. Colonienſis, Bremensem ecclesiam subſtitere cauens 741 f
Hermannus III, Colonienſis Alp. 556 b
Hermannus, Prapoſiti monasterii S. Pantalensis, partes aliquos reliquiarum S. Gereonis, ut putabatur, Egeſtro, monacho Tradonapollitano, dedit 59 e
Hermendus monachus, reliquiarum S. Nigoli & Malmundarii cuſtas, celestem harmoniam audire 557 b c
Hernandez de Herin, S. Officii promotor fiscalis 412 b
Hernandez (Gaſpar) S. J., S. Francis Romam euntem comitatus 209 e, 262 f; *eidem d. confessionalis* 253 f
Hernandez (Ludovicus de) S. J., ad S. Francis supremo morbo laborantem editum habuit 227 d
Hernandez (Mario Anna) d. peritoloſe montis plaga per S. Ludovicum sanata 456 f, 457 a
Hernandez (Paulus) S. J., und cum S. Francis Hispaniam profectus 194 e, 258 b
Hernandus (Bartholomæus) in Peroviam missus 219 b
Herodes, d. S. Joanne Baptista reſtreſus 339 a
Herodes, sacerdos ethnicus Antiochia 583 d
Herrera (Elvira) d. leishore febre per S. Ludovicum sanata 437 f
Herrera (Michael) Ordinis Prædicatorum 419 d, 449 a. *S. Ludovic faciem ingentem lumine ſplendentem uidit* 407 e; *ſororis ſue mortem ex S. Ludovico fili apparente percipit* 458 e
Herrera S. J., S. Francis itineris socius 188 f, 189 e, 200 b, 260 e
† e *Herrera*

INDEX HISTORICUS

- Hervaeus, *Meuschenis comes* 130 b
 Hevele (*Renigius de*) inter *Pratermissos* 495 b
 Heylwig contraſſa, S. Gummar meritis ſan-
 ctis 693 c
 Hilda viduus inter *Pratermissos* 493 d
 Hicronyma Auguſtina prava oreſi S. Ludovi-
 ci precibus liberata 420 c d
 Hicronyma Auguſtina, Francisſi Garcia uxor,
 ad ſanam mentem S. Ludovici ope revocata
 455 f, 456 a
 Hieronym Juliana, febre per S. Ludovicum il-
 lerata 455 f
 Hilarion, vir piſſimus, cujus ſe imperio ſubdi-
 dit B. Robertus Malaceſſa 147 b
 Hildebalduſ, Colonienſis Aep., S. Qyriac
 reliquiis impetrariſe ſtercor 544 c, 546 bc,
 547 bc f, 548 a, 551 b
 † Hildegardiſ Biagenſis, cujus edita caſſide
 revelationes 308 c
 † Hildeſelche, abbaſſiſ Berchingenſis 650 c
 Hildericus, Francorum rex, leges ſalicas corre-
 xit 674 f
 Hildericus, Meldenſis epiſcopus 485 f
 Hilduinus, abbas S. Dionyſi 587 a
 Hodus (*Alphonſus*) Vide Godey
 Hogenus, Hamburgeſis Aep. 744 d
 Hollandia (*Michail de*) Ord. Pradicatorum
 Prior Bononiienſis, ſummam B. Almanni
 obedienciam expertus 797 b c
 Homodeus (*Alyſius*) S. R. E. Card. Bulla
 Canonizantis S. Ludovici ſcripſit 487 f
 Homodeus (*Paulus Maria*) Ord. Barnabita-
 rum Ticinenſis collegii rector 821 c
 † Honella, virgo martyri, inter *Pratermissos*
 493 c
 Honorius, Valentinianni III filia. Vide Eudo-
 cia
 Honorius, Cantuarienſis Aep., 1142 b; d S.
 Paulino Eboracenſi Aep. conſecratus 106 d c,
 112 b; S. Paulinam profugam conſtituit e-
 piſcopum Ruffenſem 107 d, 114 b
 Honorius imperator 625 bc
 Honorius 3 Papa 114 b; SS. Paulino Ebo-
 racenſi, & Honorio Cantuarienſi pallium mi-
 ſiſi 106 f, 113 bc. Ejus ea de re ad regem
 Edwinum epiſtola 106 f, & ſeq. item 113
 c d
 Honorius III Papa 47 a
 Hortenſius Fabriceſi Campeſi azor febre meritis
 B. Alexandri Saſſi liberata 831 d c
 Hoſius (*Stanislaus*) S. R. E. Card. S. Fran-
 ciſco amicitiaſ junctus 210 c; hoc in Gene-
 ralem Societateſ electo, gratias egit Deo
 211 f; Societate� aditum in Poloniam ope-
 rante, & Braunsbergeſis collegii in Buſſia
 auctor fuit 212 a
 Holthovius (*Balthaſſar*) S. J. ſactorum colo-
 niam Vilnam duxit 213 a
 Huertus I, Meldenſis epiſcopus 586 f,
 588 bc d
 Huerto Candellero (*Joannes*) ſtrum per B.
 Ludovicum liberatus 419 bc
 Hugens (*Joannes*) elaudus, S. Gummar me-
 ritis ſanctis 690 f, 691 a b
 Hugo, Cameracenſis comes, non probatur fuiſſe
 S. Vincentii Hannonicenſis pater 130 bc d c f,
 132 b
 Hugo, Canoniceſ Regularis, ſcripſit *Vitam*
 S. Joannis de Bridlingtona 137 c, & ſeq.
 Hugo Capetus, Hagonis Magni, Pariſienſium
 comitis filius, 722 c, 725 b, 737 b, 741 a c
 Hugo, comes Pariſienſium, martires Hilduigiſ,
 ſworis S. Brunonis Aep. Colonienſis 702 c,
 721 c, 737 b, 741 d. Nam hic illi Lo-
 tharingia comam deſerre voluerit 722 b c,
 725 c
 Hugo, epiſcopus Antiliſiodoreſis, inter *Prater-
 missos* 51, 62
 Hugo, Veſuntienſis epiſcopus, aliquos S.
 Germani reliquiis S. Pauli eccleſiam ditavit
 623 b
 Hugo monachus Malmundarienſis 556 b
 Hugo, rex Italia 773 b
 Hugo, Rotomagenſis archiepiſcopus, lucentis
 S. Nigeſi reliquiis, indulgentias conceſſit
 558 a
 Humbertus Ordinis Pradicatorum V Magiſter
 Generalis 343 b, 345 d
 Hunericus, Wandalarum rex 121, 13 b; Eu-
 doxia Valentinianni III filiaſ martiris 631 d
 Hurado (*Agnes*) S. Francisſi meritis lene-
 rum dolore & febre miraculoſe liberata
 230 c
 Huſeviſo vir illuſtris, elmelarcha S. Petri Co-
 lonie 788 c, 789 bc
 † Hyacinthus Ordinis Pradicatorum d Clemen-
 te VIII Sanctis aſcriptus 559 c, 563 b
 Hyparchus (*Angelus*) cleſſi Chriſtianorum
 adverſus Solimanum, Melitam obſidentem,
 expedita aſſignavit 211 f
 Hypopolitus Eilenſis S. R. E. Card. ad Carolum
 IX Galliaſ regem unaſ cam Laino miſſus
 210 c, 263 a

I

- Jacoba, dolore capitis B. Roberti Malaceſſa
 meritis liberata 148 b
 Jacobus a S. Petro, vulgo Samper, & Pradi-
 catorum Ordine, inter *Pratermissos* 6 f, 7 a
 Jacobus de monte Columbi, herald per B. Ro-
 bertum Malaceſſa liberatus 148 d
 Jacobus I, Aragoniaſ rex, regnum Valentini-
 manis eripuit 152 d. Michail de Fabra
 Ordinis Pradicatorum d ſacris Conſignati-
 bus habuit 307 c; Majoricam cepit 432 c
 Jacobus II, Aragoniaſ rex, Ordinem Equitum
 Montreſe inſtituit 349 c
 † Jacobus Afceca, eremita in Palaſtina, inter
Pratermissos 2 c
 Jacobus Diaconus, d S. Paulino profugo Ebo-
 raciſ reliſſus 114 b
 † Jacobus Major Apoſtolus, d S. Francisſo
 praxipui cultas 154 c
 Jacobus Parmenſis miles, amiſſo pedem uſu
 B. Roberti Malaceſſa meritis donatus 148 b
 Jande (*Alvarus de*) S. Francisſum miſeram
 ſub Turcis Gracorum ſorcem edocuit 210 d
 Janguez (*Thomas de*) Lucracienſis collegii au-
 dor 214 f
 Junſen (*Nicolaus*) erarum languore S. Gum-
 mar meritis liberatus 690 f
 † Junarius martyr 12 d
 Idanguex (*Joannes de*) regis Catholici orator,
 ſedandis Genoveſiam tumultibus inebuit
 158 f
 Jm, Edwini regis ex Oſtrido nepos, d S.
 Paulino, Aep. Eboracenſi, baptizatus 103
 b, 111 d; in Galliam ad Dagobertum d mo-
 re miſſus 114 a
 † Ignatius capelus obitum ſibi habuit S. Fran-
 ciſcum, ad Caroli V aſiam proficiencem
 157 c d. De Sacramentorum uſu ab illo
 conſultus 165 d, 232 d, 243 f. Illius in
 So-

IN TOMUM V OCTOBRIS.

Societatem ingressum prodixit 1722, 246
d, cuique recepti 1710; ejus rigori mo-
dum posuit 1721, 180b, 191 d. *Vetus*,
ne se Peccatore litteris subscriberet 279
f. *Præfinit* ejus generalium 211 b, 257
c. *S. Franciscum magni scilicet* 233 c. *Transla-
taria reliquiarum ejus* 219 c
Immo, consiliarius S. Brunonis, sedulitatis sua-
sior 737 d, eadem inimicus 472 a b
Imperialis (Joseph) S. R. E. Card., Balla Co-
nominantis S. Francisci subscriptor 234 f
Imperialis (Laurentius) S. R. E. Card., Bal-
la Conominantis S. Ludovici subscriptor
437 f
Industria, S. Firmian, Ustetensis episcopi, ma-
ter 636 b, 637 e e f
Innocentius IV Papa S. Petrum Martyrem
altero, ex quo hic occisus fuerat, anno in
Sanctorum numerum recitavit 85 a
Innocentius VIII Papa 24 c. Missam & Offi-
cium S. Francisci sub rita semiduplici ad u-
niversam Ecclesiam extendit 235 b
Innocentius IX Papa brevis mortuus 472 b,
474 f
Innocentius X Papa 302 d, 833 f, 834 d.
Innocentius XI Papa 833 f, 834 c. In mira-
cula B. Alexandri Savelli inspecti jussit
828
Joanna à Cruce Clerissa ex Margarita Sal-
gillas, S. Ludovicum filii apparuisse auditit
436 f
Joanna à Cruce, Joannis Gandia ducis III ex
Franciscæ de Castro filia, Matritensem Cla-
rissimam abbatissam 154 c d, 155 c, 156 c,
202 a, 225 e, 238 d, 256 b d d; germana
S. Francisci soror perperam dicta 286 c
Joanna, Alfonso Casaragustani Alp. filia, nu-
ptæ Joanni Gandia duci III, S. Francisci
mater 152 f, 153 c, 232 b, 235 f. S. Fran-
cisco Affiliati devota 153 f; anno 1520 de-
functa 155 b, 156 c, 256 c
Joanna Angonia, Asculani Columna vidua,
in Societatem benefica 212 d, 264 d
Joanna Baptista Clarissa, Gandia in Castellam
profecta 256 c
Joann, Caroli V foror, Joanni II Lusitanie
regi nupta, & Sebastiani regis avia 153 a
Joanna de Aragonia & Borgia, S. Francisci
filia, nupta Joanni Henriquez, marchioni
de Alcanizes 159 c, 167 e, 172 b, 238 c,
247 a
Joanna Eugenia mulieri eisdem cruce captum S.
Ludovicum ope sanatum fuisse testata 456 c
Joanna, Ferdinandi II Aragonie regis filia,
Caroli V mater 152 f, 153 e; S. Francis-
cum inter ephebos habuit 156 c; ab eo-
dem honore causâ vixisse 180 f, 254 c;
delectari plurimum S. Franciscum profuit 187
c. Marten afflicta 195 e f
Joanna, Henrici regis Navarra mater 220 f
Joanna, Joannis de Almarzo, Alcanissii mer-
chionis, exor, de marito sui absentis morte
& salute d. S. Francisci certior facta 206 b
Joanna Lusitana, Medina-Celi ducis conjux,
castitati conjugii S. Francisci in aula de-
gentis testimonium dedit 158 c
Joanna, Petri Fernandez de Castro filia, Petro
Castellæ regi nupta 158 e
Joanna, Philippo II foror, Lusitanie principi
desponsa, Clarissimum Matritensem funda-
vit 154 d, 202 f, 256 b. S. Franciscum ad
se lapsuram 180 f, 254 c. Ad fratrem fir-

mitte, ne ad purpuram Franciscus evocaretur
182 a. Illum honorificè habuit 184 c d e,
185 b c. In iustia d. S. Francisci solatium
accepte 187 f. Quam S. Franciscum stetit
189 f. Altram inopiam sublevavit 205
c, 261 f. Aquam prodigiosè in colorem san-
guineum versam, sanguinem d. S. Bartholo-
mæi reliquit & ex particula S. Crucis pro-
fluentem vidit 206 c d e. Atrocem calumnia-
m posse 207 e
Joannes ab Hercedero, ex Ordine S. Francisci,
inter Prætermissos 6 b
Joannes, abbas S. Vincentii ad Valturum, S.
Austero, ut Vitam S. Paulonis scriberet,
auctor fuit 654 c
Joannes ægra filia per B. Robertum Malatesta
sanatam impetrat 143 c
Joannes Angonius, archiepiscopus Casaragusta-
nus, S. Francisci, nepotis sui, aliquidu
curam gessit 155 c, 156 e, 236 e
Joannes à S. Martino. S. J., in oculum fidei d.
Calvinisti occisus 220 b
Joannes Austricus, regi Lascioni sub Phi-
lippo II gubernatore 159 a. Turcarum navali
prælio victor 224 c, 275 d
† Joannes Baptista, ejus caput fuit inventum
prope Emesam 81 d e, 82; transfatum ex
Cilicia in Bithyniam sub Felente 82 d,
stertit virgas sive vestres converfisse in aurum
139 c. Herodis reprobior 332 a
Joannes Baptista, Hieronyma Stephana, Phi-
lippi Perez vidua, filius, capitis portigenæ
S. Ludovici meritis liberatus 444 f
† Joannes, Bridlingtoniensis in Anglia cano-
nicus Regularis 90 c e
Joannes, Brigantianus dux, Brigantium So-
cietatis collegium inchoavit 216 e
Joannes, Borgensis episcopus S. R. E. Card.,
ibelli Exercitiorum S. Ignatii examinatore
171 f
Joannes Emmanuel, præclarus sub S. Francisco
S. J. tira 197 b
† Joannes Gualbertus, Ordinis Vallumbrosani
fundator, inter Prætermissos 3 c
Joannes II, Aragonie rex 153 d. S. Emeratidis
monasterii Casaragustani vna cum filio Fer-
dinando conditor 195 f
Joannes III, Lusitanie rex 255 d, 265 a,
280 c. S. Franciscum honorificè habuit 183
f, 184 e d e. Ejus mors 202 c. Laudat
260 b
Joannes III Papa 563 c
Joannes XXII Papa abbatia S. Marini Tute-
læ ecclesiam in cathedralem erexit 64 c
Joannes, Lusitanie præceptor, S. Franciscum
honorificè habuit 185 a d, 255 c
Joannes, LXXXVII episcopus Trecentis, inco-
lis paraciarum de Insulis & de Lusitania, de
S. Toncha reliquit discipulatus, silen-
tium imposuit 121 d
Joannes, marchio de Alcanizes, maritus Jo-
anna de Aragonia & Borgia, S. Francisci
filia 159 c, 172 b, 178 f, 179 a
Joannes, Petri filius, ad stipendium B. Ro-
berti Malatesta vitam disciplinæ liberatus
148 a
Joannes piscator à castorum profluvio, invocato
B. Roberto Malatesta, sanatus 148 b
Joannes, morbo Gallico B. Jacobi Alcanissii
intercessione liberatus 803 a
Joannes sacerdos, demone liberatus meritis S.
Joannis de Bridlingtona 144 b c
Joannes

INDEX HISTORICUS

- Joannes S. Amiliani, Legionensis militis, collegium Societatis Legionis exstruxit 214 f, 215 a, 274 n
- Joannes, S. Francisci filius, Majordomus & Vicarii comes 172 b; ejus res gestae 159 b c d, 162 c; patri in Italia Romano comes 173 c, 174 c. Philippi II in Lusitania legatus 225 f, 238 b
- Joannes, vir confessoris, S. Bassoli in confendo CPoli monasterio adjuvator 80 c, 81 b c
- † Joannicus martyr 11 c, 18 f, 19 b
- Joelanus, Henricus Rodensis ex Ordine Cisterciensis monachus, inter Praeternissus 5 n
- † Jordanus, Ordinis Praedicatorum Magister Generalis 314 n, 316 d, 343 b; sanctissimus Nominis insignis color 342 f, 345 c
- Joannes presbyter S. Ludovici contemplatione defixum invenit c f
- Joannes, episcopus Uffertensis defunctus 641 c
- Isabella ab Incarnacione Clarissa, Gandis in Castellum profecta 256 f
- Isabella Anna, interum doloribus S. Ludovici meritis liberata 431 b
- Isabella, Alexi III Papae soror, Jafredo Leopolita nupta 151 c, 152 b
- Isabella Eugenia Cam, Philippi II Hispaniarum regis filia, S. Ludovici reliquis ab Archiepiscopo Smata 435 d. Ludovici Beati adscriptum cultum extendi petiit 477 c
- Isabella, Ferdinandi regis Catholici uxor, Isabella imperatrix avin matera 162 f, 244 c
- Isabella, Henrici IV Castellae regis soror, nupta Ferdinando Aragoniae regi cognomento Catholico 153 c
- Isabella imperatrix. Vide Elizabetha imperatrix
- Isabella, Joannis Gandiae doctus II filia, Clarissa dilectissima 153 b, 155 c, 156 c, 162 f, 163 b c; ejus de S. Francisco vaticinium 154 a; illam heredem instituit 169 n. Gandisiam Clarissam coloniam duxit Cosmeregina 182 n, 202 f, 256 b c; ejus mors 203 n
- Isabella, Joannis Gandiae doctus III ex Francisca de Castro filia, Clarissam Gandisiam abbatissam 154 c, 155 a c, 156 c, 238 d, 250 b, 256 b d c
- Isabella, S. Francisci filia, Lerma comes, Francisco Sandovalis nupta 159 n b, 167 c, 172 b, 238 b, 247 n, 286 c, 288 d, 291 c; mortis ejus nuntius imperaturo animo a S. Francisco acceptus 287 d
- Isabella (Beatriz) de praeagierat S. Ludovicum, mortua 332 c d
- Isabernus, abbas et nobilis S. Thibaudis 150 f, 151 b
- Isola (Antonius Joannes) ejus uxor dolore dentium S. Ludovici meritis liberata fuit 431 n
- Isola, maerona nobilis, filium in extremis laborantem B. Roberti Malacchia meritis suum recepit 148 b
- Isquierdo (Joannes) Ordinis Praedicatorum Aragoniae provincialis, erga S. Ludovicum devotus affidus 353 c
- Isidori, episcopus Hibernus, S. Brunonis Alp. Colonensis magister 705 d, 709 f, 768 n, 769 f
- † Ichmar, S. Paulini in sede Eboracensi successor 107 f, 114 d c
- † Ithierga 131 a b c d; aditulum sacerdotum S. Vennato castrum 127 b, 133 f; honorificam sepulchrum procuravit 127 f, 132 c; monasterii & ara S. Ithierga sacra translati 133 c
- Judica (Nicolaus) S. R. E. Cardinalis, Balile Canonizationis S. Francisci subscriptus 235 a
- Joditha, Henrici Bavariae duci uxor 712 b
- † Judocus conf. inter Praeternissus 496 d
- Juliana de Aragonia, Fris dux, d. S. Francisco salutata 180 b c, 181 f, 182 b. Clarissam Gandisiam coloniam domicilium dedit 202 f, 256 b
- † Juliana virgo, Paulicensis abbatissa, inter Praeternissus 493 d
- Julianus, Arnolli socius, S. Francisco Romae abbas comes 173 f
- Julianus imperator, Alamanorum visior 604 c f
- Julius II Papa 153 d, 235 f
- Julius III Papa 232 f; ante Pontificatus S. Francisci, Urbem ingressus, in hospitium obstruit 175 b, 248 a. Eum Cardinales adscribere voluit 176 c, 182 d, 233 n, 249 n, 253 b c, 265 a. Jubilatione concessit illi, qui primo S. Francisci Sacro interesse 177 b, 250 d. P. P. Praedicatoris, ut die Commemorationis Omnium Fidelium Defunctorum ares Missas in Provincia Aragoniae celebrarent, indulguit 342 c, 407 f
- Juncat (Violante) S. Ludovici apud promptu coarctati 334 c f, 419 d; ejus fragrantiam experta 410 c, 416 c
- Justina, ex familia comitis de Lupsee, abbatissa monasterii Undecim millium Virginum Coloniae, variis SS. reliquiis Othoni Truchses S. R. E. Card. dedit 356 f
- Justinianus I imperator templum S. Annae Constantinopoli condidit 84 c d. Vigilum Pepam Constantinopolim evocavit 93 f, 632 a. Ecclesiam Deipara ad Fontem condidit 163 c d
- Justinianus (Vincenzus) Ord. Praed. Generalis, S. Ludovico redeunt in Hispaniam facultatem fecit 391 d
- † Justinus, diocesis martyr 46 c
- Justinus II, imperator Orientis, S. Archangelo Michaeli templum condidit in funda Adae 68 c
- † Justus, Cantuariensis Aep. 110 c, 114 c. S. Paulinum Eboracensem episcopum consecravit 102 b c, 105 c, 108 d. S. Augustini, Anglorum apostoli, adjuvator 104 c, 105 b d; primus Rossensis episcopus 107 c
- † Justus, ejus reliquia Malmundarii 542 c, 547 f
- † Justus martyr, inter Praeternissus 493 c
- † Justus puer Mri. Romae die XVII Obobris inscriptus 495 f, 496 n
- † Justus, S. Reguli, ut novissimis contendunt, socius 98 c

K

K Ermen (Joannes) S. Gommari meritis vivum recepit 692 b

Kaya (Barbara van) mortis proxima, S. Gommari meritis sanctitati resistit 692 ab

Koch (Theodoricus) monasterii S. Castille capellanus, in litteris Othonis Truchses S. R. E. Card. memoratus 572

Konarsion (Adamus) Pasanenensis episcopus, Soci-

IN TOMUM V OCTOBRI.

Societati collegium Paphianis condidit 218 b,
284 d, 276 a
Kucke (Godefridus de) Sanctensis ecclesia
Propositor, in S. Pictorem martyrem ejus-
que socios manifestus 43 b c, 44 c f, 46 d e

L

Laimus S. J. concilio Tridentino interfuit
193 b, 233 c, 245 d, 268 c; electus in
Prapodium generale Societatis 205 a. In-
dorum salutem confultis 206 c, 263 b; in Gal-
licum cum Cord. Eftenfi missus 210 c, 263 a;
praeivit, sibi successorem S. Franciscum 211 b,
ejus mors 211 d
Lamberti Barthelemaeus sacerdos, filialis S.
Gummar meritis liberatus 69 c
Lambertus, decanus Lironus 675 d
Lamechen (Gospar) litteris Othonis Truch-
sis S. R. E. Card. subscriptus 17 d
Londinus (Balthassar) mercator Tientensis,
pauperum sollicitus 825 c
Londo, comes Copuensis 135 a d
Landrianus (Fabricius) episcopus Tientensis
populi ad B. Alexandri Sancti iuniorum con-
cursum tamisper precepit 829 d
Landulphus, comes Copuensis 135 d
† Landfrancus, Dorovernenfis episcopus 103 c,
Gaudesim Ruffensem episcopum ordinavit
163 d. Num S. Paulini Eboracensis reliquias
transfulerit 104 a
Langlois (Nigofus) invocato S. Nigolo, fi-
lium suum submersum periculo ereptum vi-
dit 541 b
Lantbertus, Regneri Longieilli filius 731 b
Lanzolius. Vide Lanzolius
Lara (Mauricius de) Nagora dux, ergo S.
Ludovicum devoti affectus 353 d
Larsolus (Andreas) filium, B. Jacobi Aleman-
ni intercessione mortis periculo ereptum, vidit
802 b
Latenosi, vidua ericennali singulari sexu S.
Ladovici meritis liberata 360 b
Larius (Bartholomaeus) S. J. in Mexiam
missus 219 c, 268 d, 269 c
Lallone (Leventos de) piasiro oppressus,
invocato B. Martino de Percellis conf. ex
Ord. S. Augustini convalescit 894 a
† Lambertus Lucinaci euitas 612 f
† Ludus, ejus reliquia in cathedrali Tute-
lensi servantur 64 c f, 65 a, 66 a b
Laurentius presbyter, S. Firminum, Ustien-
sem postea episcopum, in amicitiam recepit
636 b, 640 c
† Laurentius, S. Augustini in Anglio coope-
rator 104 a
Laurus (Flaccius) Pil V in Scotiam lega-
tus 218 c
Lauria (Rogerius de) Carolam Salernitanam
principem praeflo navali cepit 151 b
Laurus Ariminensis genium dolore B. Roberti
Malatesta meritis liberatus 148 b
† Lauro. Vide † Lauros
Laxius (Gospar) S. Francis in sodis alto-
ribus magister 156 c f, 237 a b
Lazarus (Antonius) de gravi topia B. Ale-
xandri Sancti meritis liberatus 829 f
Lecio (Robertus de) episcopus Aquinas, ex
Ordine S. Francis 307 d
Ledeftum (Jacobus) S. J. ad conventum Au-
gustinum a Pio V missus 218 c
Ordinis Thomae V.

Leopontus (Guillelmus van den) cruris tu-
more S. Gummar meritis liberatus 694 c
Lentullerus (Joannes) abbas Aquitanicus Or-
dinis S. Benedicti, collegium Societatis Du-
cenum fundavit 217 f, 228 a
Lenzulus (Arnaldus) de Jacobo I Aragonum
rege ob praestitum sibi in bello Maurico o-
perum Villolanza domino donatus 152 d
Lenzulus (Arnaldus) sub Petro IV Arago-
num rege clarus 152 d
Lenzulus (Berengarius) sub Alfonso III &
Jacobus II Aragonum regibus clarus 152 d
Lenzulus (Joannes) eques Valentinus ad bel-
lum Sardiniam evocatus 152 d
Lenzulus (Jostedus, seu Goestredus) Ale-
xandri VI pater 152 a
Lenzulus (Matthaeus) sub Petro IV Arago-
num rege clarus 152 d
Lenzulus quidam Jacobo I Aragonum regi
praetorem in bellis operum constituit 152 c
Leo, Constantinopolitani Copronymi filius, Gifom
Pipal regis filium in matrimonium poposuit
131 c
Leo imperator Othobrum in imperatorem inno-
cendum Romanum misit 631 c
Leo Ivarus, imperator Orientis, S. Theophilum
ob cultum sacrum imaginum in exilium mi-
sit 4 b
† Leo martyri Ordinis Minorum, inter Praeter-
missus 82 b
Leo X Pontifex 359 c; modum orandi, de Mi-
chaele Florentino invenit, observantibus
indulgentias concessit 35 c. Ofanna Andra-
sus cultum permixti 363; de S. Brunone in
ecclesia Cartusianorum Officium fieri permixti
309 d, 312 b
† Leodegarius martyr, inter Praetermissus 491 c
Leon (Paulus de) meretricem pro sancta vir-
gine in Hispania vico castrum detexit 354 d
Leonin (Pontus) Beimontense Societatis col-
legium relictis stabilivit 215 d
Leonius (Joannes Emmonius) S. J. primus ti-
rocinii Villaregiensis magister 215 c; Tollet
lustrator 225 c
Leonius (Ludovicus Pontius) dux de Arcos,
Marcesense Societatis collegium condidit
216 b
Leonius (Pontius Ferdinandus) adus suos
P. P. Societatis Hispani obtulit 194 c f,
218 b
Leonius (Pontius Rodericus) dux de Arcos
269 c
Leonotus Scampensis, episcopus Carnotensis,
SS. Nigasti & fucolorum solennitatem Melica-
ei auxit 540 b
Leontius Burdigalensis episcopus, synodo Au-
rellonensi anni 541 subscriptus 618 b
Leontius, Vefuntionensis episcopus, monasterii
Virginum in monte Chardanne conditor
624 b
Leopardus abbas concilio Tolitano XIII sub-
scriptus 538 c
Leopoldus, Romanorum Imperator, una cum
conjugis S. Francis Borgia, vel & S. Ladovici
Bertrandi canonizationem petiit 231 c,
233 f, 487 a
Lepotus, monachus in Gallia haereticus 595 c
Lescano (Joannes) Ordinis Praed., S. Ludovici
infrascriptus 417 c, 410 f, 427 a; penta-
gona deservit huiusmodi religionem a S. Lu-
dovico liberatus 380 d c; laterem in bello
† 7. S.

INDEX HISTORICUS

- S. Ludovici, ex morbo decubentis, depre-*
hendit 408 f
- Lauderius, Bremenfis ep.* 743 d
- Leydicus, S. Canalis pater* 644 e
- † *Libaria, virgo martyr, inter Pratermissos* 496 a b
- Libertus. Vide Acilbertus.*
- Licinius imperator affinitates aula forices ti-*
nesque vocavit 268 e; *Christianus palatio*
expulsi 562 e
- Lilla, S. Edvini minister, fctarii illum, ut ro-*
gem servaret, excepit 108 e
- Linares (Petrus) S. J. laicus, in odium fidel*
occlusus 218 f, 268 a
- Linarus (Hieronyma) peste S. Ludovici ope sa-*
nata 462 d
- † *Linus Papa, S. Petri successus proximis* 61 f
- Linus, Vefonatonensis ep.* 624 f
- Loares (Joannes) Ord. Prædicatorum in A-*
ragonia Provincialis, S. Ludovici corpus
intactum invenit 414 f
- Loares (Gasper) S. Francisci exemplo Socie-*
tatem ingressus 178 d, 252 e
- Lobeus (Petrus) S. J. in Peruviam missus* 219
b, 268 e
- Locoya (Andreas de) inter Pratermissos* 495 b
- Lodofa (Petrus) theologus insignis, S. Fran-*
cisci exemplo Societatem ingressus 178 d,
252 e
- Logogno (Eleonora de) Alphonsi, S. Fran-*
cisci filio, nupta 119 f
- † *Lomarus, Athyrnensis in Hibernia episco-*
pus, inter Pratermissos 491 a
- Longo (Claudius de) ep. Lingonensis &*
S. R. E. Card. 667 b
- Lopez (Alfonfus) S. J. eodijuror, in Indias*
Orientalis a S. Francisco missus 205 f
- Lopez (Angelus) accersimento carneo S. Ludovici*
ope liberata 415 d
- Lopez Cabreta (Franciscus) parochus Tibara,*
biua in Indis prodigia S. Ludovici meritis
patreus vidit 390 d e
- Lopez de Victoria (Alphonfus) summis S. Ludovici*
precibus liberatus 420 b
- Lopez (Didacus) S. J. in Indias Occidentales*
missus 267 b
- Lopez (Gasper) Ord. S. Hieronymi, febre &*
tumore collis per S. Ludovicum liberatus 449 e
- Lopez (Joanna) febre S. Ludovici ope sanata* 449 e
- Lopez (Joannes) a itali vulnere per S. Ludovicum*
sanatus 449 d
- Lopez (Joannes) Sperantia ex fratre nepos,*
peste S. Ludovici ope liberatus 462 e f
- Lopez (Isabella Joanna) sana menti S. Ludovici*
ope reddito 456 a b
- Lopez (Laurentius) habitum Dominicanum in*
convento Valentino accepit 307 e; *S. Ludovico a*
Confessionibus & familiaris 310 b,
311 e, 371 a, 374 e. *Gaudium ejus de S.*
Ludovici in Hispaniam ex Indis reditu 336 e
- Lopez (Sebastiane) S. J. tiro, a Calvinistis*
in mare projectus, natatu morum evasit 232
b, 223 f, 224 a, 273 d
- Lopez (Simon) S. J. in odium fidei a Calvin-*
istis occisus 220 b, 271 f
- Lopez (Sperantia) tertii Ord. S. Dominici,*
peste S. Ludovici ope liberata 462 e
- Lopius (Andreas) S. J., in Peruviam missus* 219 b
- Lopius (Franciscus) S. J., in odium fidei a*
Malabaribus necatus 218 f, 219 a, 268 a,
269 b
- Lopius (Jacobus seu Didacus) S. J., Mexi-*
cani collegii rector 214 b, 268 d
- Lopius (Jacobus) S. J., Gaditanum emporium*
excoluit 216 a
- Lopius (Ladovicus) S. J., in Peruviam missus* 219 b, 268 c
- Lopius Navarrus, S. J., in Mexicum missus* 219 c, 268 d
- Lopius Pachecus (Jacobus) Villena marchio,*
primus Belmonzense Societatis collegium ex-
perit 215 d
- Lorox (Petrus) Ordinis Prædicatorum S. Ludovici*
post mortem valde hilaris apparuit 332 e f, 399 b
- † *Loth, Abrahami nepos* 19 f
- Lotharius II., a Frederico I., Trevirensi Adp.,*
imperator coronatus 44 f, 46 b, 722 d,
783 e; *S. Brononis Colonienfis archiepiscopi*
ex fure Gerberga nepos 703 b; *ejus*
cum Ragenario diffidium 728 e f, *cum S.*
Brononi colloquium 727 b c. *Hugonis fi-*
lios operæ ejusdem sibi obsequentes habuit 741 e f, 742 a
- Lotharius, Italia rex* 709 f
- Lu (Allegrina) diuturna febre B. Alexandri*
Sault meritis liberato 831 e d
- Luca (Joannes) peste S. Ludovici ope libe-*
ratus 462 e
- Luca (Michael) Ord. Præd., splendorem ex*
S. Ludovici ore prodentem vidit 428 b
- Lucardus, episcopus conj., inter Pratermissos* 495 e
- Lucas (Joannes) collegium Societatis Bel-*
monzense fuit 215 d
- Lucas, Ordinis Prædicatorum, B. Neolaum*
mortem sibi prædicentem audiuit 433 d
- † *Lucas, S. Mariae effigiem, qua Roma in*
ade B. Mariae Majoris est, pinxisse creditur 284 e
- Luchien (Josephus) Ord. Præd., S. Ludovici*
reliquies, per Isabellam Mires miro modo ob-
tenetas, in partes dividi jussit 442 d
- Lucia, damone B. Roberti Malatesta meritis*
liberata 148 b
- † *Lucianus, Belloracenſium apostolus* 122 b
- † *Lucillus, Veranenſis ep.* 86 d e
- Lucius Ailius Verus imperator, Hefefippo,*
Dionysio Corinthiorum ep. aliisque scripto-
ribus ecclesiasticis aequalis 9 a b
- Ludolfus, Ottonis I. ex Editha filius* 770 b,
771 f, 774 a. *Patris rebellis* 709 e, 710 b
e, 711 e e f, 712 a, 719. *Serviti ducatu*
privatus 725 d. *Amanter habitus a S. Bru-*
none, archiepiscopo Colonienſi 726 a. *Petri*
reconciliatus 720 a b, 778 b. *In Italiam*
missus eidemque præfatus 726 b, 780 f; *inde*
Berengarium expulsi 726 e. *Ejus mors* 729
a, 781 a, 782 f
- Ludolfus, Ottonis I. cancellarius* 709 a
- Ludovica, Joannis, Gandia ducis III., filia.*
Vide Alayſin.
- † *Ludovicus Bertrandus, comitis Drimankoni*
Lambey a S. Francisco excitati, incolta
175 d. Ejus preces expertis S. Franciscus,
cum de religioso statu amplectendo delibaret
171 b, 249 f. Unde cum S. Francisco in
Sandorum albam relatus 231 e, 234 e
† *Ludo-*

IN TOMUM V OCTOBRI.

† Ludovicus, ep. Tolosanus 338 d
 Ludovicus Gruntenstis, Ordinis Præd., PP.
 Societatis Iesu defunctus 199 b
 Ludovicus, Jacobi Ferrari filius, secundum S.
 Ludovicum vaticinatus natus 414 c d
 Ludovicus, Lusitanus princeps, Joannis III
 frater, in omicidium cum S. Francisco collis
 161 e; factis adscribitur petitis 178 a, 255 b
 Plurimum S. Francisci opera in pietate pro-
 fecit 184 f. Litteras ejus ad eundem 251 d
 e; ejus laudes 255 b c d
 Ludovicus Noophytus, in missionarios perfidus
 218 f, 267 e
 Ludovicus, puer Indus, post susceptum per S.
 Ludovicum baptisma idolis ab Indis immo-
 latus 323 e d, 384 b c
 Ludovicus, Segorbiensis episcopus, Calixti III
 ex sorore nepos 152 b
 Ludovicus XIII, Galliarum rex 420 f
 Ludovicus, S. R. E. Card., Bullas Canoniza-
 tionis S. Ludovici subscriptus 487 f
 Lugo (Bartholomæus de) Ordinis Prædicatorum,
 episcopus Incurantensis, Cardinalem
 Alexanrinum in Hispaniam comitatus 358 d
 Luna (Maria de) S. Francisci proavia, Maria
 Henriquez maris 156 b, 256 f, 254 e
 Lupita, soror S. Patricii, inter Prætermissos
 5 b
 Lutzgardis, Ottonis I filia ex Editho 710 e,
 721 c f, 770 a
 Lyfius, in encyclopaedia de SS. Thoma, Probi
 et Andronici martyrio litteris memoratus 566 a

M

† **M**acerius, S. Anthonii abbas in Thibaida
 discipulus 604 b c, 605 e
 † Machabæus, ejus reliquias comitis de Rey-
 chenflain dedit Orthon Truchf, S. R. E.
 Card. 56 f
 Macheta (Ludovicus) juratus Oriolensis, pro
 causu S. Ludovici Roman scripsit 474 b
 Macip (Vincentius) eberum fideles S. Ludovi-
 ci ope liberato 461 f, 462 a
 † Madegarius, Lazimæ cultus 952 f
 Madridius (Baptista) doctor Navarrensis
 Societatis collegium condidit 215 f
 Magillanus (Franciscus) S. J., in odium fidei
 à Cabrinis occisus 220 b, 271 f
 Magdalena, casaris Ferdinandi filia, Helenus
 in comitatu Tyronei sacrorum Virginum
 collegii fundatrix 217 e, 270 b
 Magdalena, diuturna febre quartana per B. Ro-
 bertum Malatesta liberata 148 c
 Magdalena, famula D. Josephi Poli, febre
 acuta et parotide S. Francisci meritis libe-
 rata 212 d
 Magdalena, Joannis, Gandia ductæ III, ex
 Franciscæ de Castro filia, nupta Ferdinando
 de Proxio, comitis de Alencara 154 c,
 218 d
 Magdalena, Pearl Arboly conjux, eberum
 faciat S. Ludovicum ope liberata 458 d e
 Magnez (Meiklor) S. Ludovicum in Missi
 calisti luce circumfusum se vidisse, testatur
 315 f, 408 b
 Magnez et Montolini (Sassano) brachio con-
 trolo S. Ludovicum ope liberata 456 e d
 Majorga (Joannes de) S. J., in odium fidei à
 Cabrinis occisus 220 b, 271 e

† Malafus, Vide † Mallofius.
 Malonacus (Franciscus) Generalis Fratrum
 de Mercede, S. Ludovicum sepultura interfuit
 352 d, 432 e f
 Malatesta (Carolus) B. Roberti Malatesta pe-
 trus et educator 145 e e, 146 e; ad con-
 ciliium Constantinense à Gregorio XII missus
 146 c
 Malatesta (Novellus) B. Roberti Malatesta
 frater 146 c
 Malatesta (Pondulphus) Britia dominus, B.
 Roberti Malatesta pater 145 b, 146 c
 Malatesta (Senior) B. Roberti Malatesta pe-
 trus 146 c
 Malatesta (Sigismundus) B. Roberti Malate-
 sta frater et in principatu Ariminensi suc-
 cessit 146 c, 148 f
 † Mallofius, Rocomagensis episcopus 512 e,
 515 e, 520 f, 525 f, 526 b
 † Mallofius, Bonna elevatus per Reinoldum archi-
 episcopum Coloniensem, alius à Mallofo
 Gregorius Tyroneus 29 b d, 48 a
 † Mallofius marcy 190 f, 20 a b c d, 21 b d,
 25 c d, 26 e f, 27 e f, 34 a, 36 a b, 43 d
 e f, 47 f; sine aliis d. S. Gerone 28 d de
 seqq. Eius translatio 47 d
 † Malufius, Vide † Mallofius.
 † Mamas martyr, inter Prætermissos 3 e
 † Mamertinus, abbas S. Germani Autistodori-
 censis 494 e
 Mancinelli (Jailus) S. J., cantum angelic-
 um ad vivit pridie Translationis S. Ignatii
 119 e
 Mancinus (Franciscus Maria) S. R. E. Card.,
 Bullas Canonizationis S. Ludovici subscrip-
 tos 488 a
 Mancius (Pothellus) ex Ordine Prædicatorum,
 S. Franciscum oratione publica lauda-
 vit 194 b
 Manjon (Franciscus) collegio Societatis Me-
 chymna-Campi benedicti 186 b
 Manricus à Lara, Auriensis episcopus, con-
 dendo Monte-Regio Societatis collegio col-
 laboravit 215 a
 Manrique de Lara (Joannes) Caroli V apud
 Pontificem legatus 182 e
 Manrique Sandovalius, comitis Nazara fi-
 lius, S. Francisci exemplo Societatem in-
 gressus 178 e
 Manlueta Virgo Lauda, inter Prætermissos
 495 b
 Manuella (Eleonora) marchionissa de Neve-
 rez, S. Franciscum, cum viveret, velut in-
 gnum Del Servum asstimavit 355 f
 Manuello (Alfonfus) modicum messum sarru-
 ram, S. Ludovicum vaticinante auditit
 357 a
 Manzonedus de Zaignones (Alfonfus) Rota
 auditor causum Benificacionis S. Francisci
 Borgia, uti et Canonizationis S. Ludovi-
 ci Bertrandi examinavit 210 e, 478 e
 Marchigiana (Joanna) S. Ludovicum facie
 splendentem vidit 407 c
 Marc (Philippus) sigilla et subscriptiones Pro-
 cessus generalis de S. Ludovico sincere esse,
 testatur 471 c
 Marc (Ursula) brachiorum usu S. Ludovicum
 ope evincta 454 b
 † Marcellinus Pope 33 e d, 37 f
 † Marcellus, Apameensis ep. Marcy 618 e
 Marcellus diocanus, S. Bassiani discipulus 83
 b d
 Mar-

INDEX HISTORICUS

- Marcellus, *Felicis senioris filius, Ufelenfis episcopus ordinatus* 641 c
 † Marcellus *Mercy, inter Pratermissos* 7 b
 Marcellus II *Papa* 106 a
 March (*Ursula*) *ejus filia morbo comitissi, invocatis S. Maria, SS. Vincentio Ferriolo & Ludovico, liberata fuit* 439 f
 Marci (*Lopus*) *Abp. Caspurgensi vicarius, in P.P. Societate turbae excitavit* 197 f
 Marcianus, *imperator Orientis* 81 c, 81 f, 84 b c c, 631 d; *scriptum S. Bassiano CPoli condidit* 80 a b
 † Marcianus. *Vide* † Marinus *monachus*.
 Marcus, *martyr SS. Tarachi, Probi & Andranici oculorum testis* 565 d, 584 a; *memoratus in encyclicis de Martyrio illorum litteris* 566 a
 Marco (*Gregorius*) *contraſus per S. Ludovicum sanatus* 448 a b c
 Marco (*Joanna Anna*) *tertiſ Ord. S. Dominici, ex morbo ſe convaleſcentem, ex S. Ludovico auditus* 415 d; *Gregorium fratrem S. Ludovico optato ſucceſſu commendavit* 448 b; *aurium dolore per illum liberata* 456 f
 Marcus Aurelius Antonius *imperator Hegeſippo, Dionyſio Corinthiorum episcop, aliisque ſcriptoriſus eccleſiaſtice aequalis* 9 a b
 Marcus (*Joannes*) *per S. Ludovicum ſanitati reſtitutus* 440 c
 Marchuſus (*Proſper*) *S. R. E. Cardinalis, Bulla Canonizationis S. Franciſci ſubſcriptus* 434 f
 Margareta *Auſtrica, Philippi III Hiſpaniarum regis uxor* 159 c
 Margareta, *Caroli IX, Gallia regis, ſoror, Henrico Navarra principi, poſt regi Gallia hujus nominis IV deſponſa* 445 f
 Margareta *contraſa, S. Gumari meritis ſanata* 690 c
 Margareta, *Joannis Gandia ducis III ex Francisca de Ceſtro filia, Frederici de Portugal uxor* 154 c, 438 d
 Margareta, *Maximilliani imp. filia, Clariſſa Mariſt* 456 b
 Margareta, *uxor Garcia Infantis & Petri Acharſi mater* 150 b
 Margarita, *Alexandri Salvadi uxor, B. Alexandri Sauli meritis mariſt doloribus liberata* 831 c
 Margarita *Ariminenſe, femina valde pia & miſera, coſas curam ſingularum habuit B. Roberti Malateſti* 147 d
 Margarita, *Nicolai marchionis Eſtendiſ filia, B. Roberto Malateſti meritaſa* 145 c d, 146 f
 † Margarita *Sebedica* 647 c
 Maria a *Cruce Clariſſa, Gandiſ in Caſtellum profeſſa* 456 c
 Maria a *Jesu Clariſſa, Gandiſ in Caſtellum profeſſa* 256 c f
 Maria *Amalia, archiepiſcopi Sicilia regina, pro cauſa B. Alexandri Sauli apud Clementem XII ſollicita* 833 f
 Maria, *Ancheri ſoror* 638 a
 Maria, *Caroli V ſoror* 198 d
 Maria *Clara, Marienſium Clariſſarum Diſtalterium abbaſſa* 406 c
 Maria, *Emmanuelis Luſitania regis filia, S. Geronic reliquit theſa argenteis decoravit* 56 d
 Maria, *Ferdinandi regis Catholici filia, nupit Emmanuelis Luſitania regi* 168, 344 c
 Maria *Gabriela. Vide* Henrquez (*Maria*)
 Maria, *Henrici VIII filia, Anglia regina* 183 a
 Maria *Jesu, Franciſcana Diſtalterio, comiciſ* 240 f
 Maria (*Joannes*) *S. J., ad ordinando ſtudio in Sicilia miſſus* 417 b
 Maria, *Joannis III Luſitania regis filia, Philippo Hiſpaniarum principi deſponſa* 167 d; *immature morte ſublata* 168 b, 444 f
 Maria, *Joannis III Luſitania regis ſoror, S. Franciſcum honorificè habuit* 184 c
 † Maria *Magdalenica S. Ludovico apparuiſſe ſeruat* 409 f
 Maria, *Maximilliani imp. uxor* 406 a
 Maria, *Philippi I ſoror, Maximilliani II imp. conjux* 159 c
 Maria *Toleſana, ducis de Arcos uxor, d. S. Francisco de via ſalutata* 187 b. *Marcenſe Societate collegium condidit* 216 b
 † Marianus *abbas, cognomeno luciaſus, inter Pratermiſſos* 4 c
 † Marianus *Eremita, in diaceſ. Bituricenſi mortuus, inter Pratermiſſos* 493 f, 494 a b c f
 Marianus *Genazzenſis, Ord. S. Auguſtini Prior Generalis* 805 c
 Marianus *Joannes, Melchioris Gaghae filius, S. Ludovici meritis ad vitam revocatus* 459 c f
 Marienus *miter, S. Niceta Gothi reliquias Maſſuglium attulit* 563 f
 † Marianus, *monachus in monaſterio S. Germani Autſiodoreniſi, mortuus Fontenetiſ in diaceſi Auguſtodenſi, inter Pratermiſſos* 493 f, 494 c f
 Marina, *Petri Baldvina uxor, S. Franciſci Sacerdotis operante vultum caſcit quodam late radiantem conſpicit* 195 a b
 Mariniſ (*Carolus de*) *S. R. E. Cardinalis, Bulla Canonizationis S. Franciſci ſubſcriptus* 235 a
 Marinitta *Inda ſorori ſua S. Ludovici cingulo pectus ſelicem procreatum vidit* 389 f
 Marinitta *Inda, S. Ludovici calumniaſe* 411 f
 † Marius. *Vide* † Marianus *monachus*.
 Marquicia (*Petrus*) *canonicus Conchenſis, collegium Conchenſe reſtituit ſtabilit* 215 d
 Marſiglia (*Magdalenica*) *ſanguinali effuſio per S. Ludovicum liberata* 457 b
 † Martialis, *epiſcopus Lemovicenſis, inter Pratermiſſos* 3 d
 Martina, *invocato S. Nigeſio, auditum recuperavit* 541 d
 Martinetus, *Bulla Canonizationis S. Franciſci ſubſcriptus* 235 a
 Martinez (*Aronius*) *S. J. laicus, in Peruviam miſſus* 414 b
 Martinez (*Beatriz*) *S. Ludovicum ſibi apparenziam habuit* 442 b
 Martinez (*Joannes*) *Ordinis Predicatorum, ſyſtemarem ex ore S. Ludovici prodeuntem vidit* 448 b
 Martinez (*Maria*) *S. Franciſci meritis aherum morbo miraculoſe liberata* 230 b f
 Martinez (*Petrus*) *S. J. miſſionarius navalis, in Florida pro fide occiſus* 405 d, 261 f, 267 c d
 Martinez (*Sebaſtianus*) *ejusque conjux, peſſe S. Ludovici ope liberati* 461 c d
 Martinez

IN TOMUM V OCTOBRIS.

- Martinez (Pincenla) pleuride S. Ludovici
ape liberata 449 b
- Martini (Gasper Stevon) Xatlyz juratus,
pro causa S. Ludovici Romam scripsit 474 b
- Martinus (Jacobus) S. J. in Peruviam missus
219 b
- Martinus (Petra) S. J. in Florida a Tacu-
curant oculis 218 f
- Martino (Joannes d) S. J. in odium fidei d
Calvinistis occisus 220 b, 271 f
- Martinus Andreas, Jacobo Neroco, procura-
tori fiscali, substitutus 302 b
- Martinus Aragonius S. Franciscum in secessu O-
gnati invisit 251 c
- Martinus Barontensis ad sepulcrum B. Roberti
Malacra visum recepit 143 b
- Martinus V Papa, in B. Robertum Malacra
benefecit 147 a
- † Martinus Turocensis latronem pro Sancto
cultum detexit 354 c, 355 b
- Martinius, ultimus ex Barcinonensium comitum
filipe Aragonia rex 309 b, 312 a, 368 f,
380 b
- Martyr (Petrus) Cortaginesis in India con-
versus Prior, spiritum propheticum S. Ludovi-
ci experitur 383 f, 384 a
- Martyribus (Bartholomaeus de) Ordinis Pra-
dicatorum, Bracharensis episcopus, Socie-
tati collegium condidit 208 f, 209 a, 216
c, 262 c
- Martyrius, archiepiscopus Hierosolymitanus,
dedicationi monasterii S. Euthymii interfuit
561 c
- Martyrius, monasterii S. Bassiani archimen-
drita, concilio CPolitano anni 518 sub-
scriptus 81 b
- Martyrius, Nellaris ep. CPolitano familiaris
609 b
- Matzaprena (Petrus) ut scilicet in Indiam Ori-
entalem mitterentur, ausus 255 d
- Matzaprena (Eleonore) Inchoando Mistricensi
collegio domum dedit 215 b
- † Maurinus, Trevirensis ep. 40 c c, 41 d
- † Mathildis, Henrici Aucupis uxor & S. Bru-
nni archiepiscopi Coloniensis mater 702 b
f, 703 b
- † Mathildis, S. Mathildis ex Octone filio
nepos, Qydlshurgensis abbatissa 702 c
- Matilla (Martinius) S. J. laicus, in Mexico
missus 219 c, 268 d
- Matrona, quae capite S. Joannis Baptista e Ci-
licia in Bithyniam transestani interfuit,
alia d. S. Matrona, S. Bassiani discipula 32
d e f, 83 a
- † Matrona, S. Bassiani discipula, monasterium
CPolit condidit 83 c d
- Mattea (Petrus Antonius) civitatis Valen-
tinae juratus, pro S. Ludovici causa Romam
scripsit 474 a
- Mattheus, abbas Sandonyanus, SS. Sandini
& Anconit reliquit, ut putabatur, dona-
tus 588 f, 589 a
- Mattheus (Antonius) uxorem suam S. Ludovi-
ci precibus febre liberatam vidit 413 c
- † Mattheus Apostolus, Salernitanorum patro-
nus 671 c, 672 c; ejus corpus Salerni 673
f, 674 a c f
- Mattheus (Closius) S. J. provincia Agui-
tanica profectus 224 b
- † Maurinus, abbas Colonia Agrippina 35 a
- † Maurus seu Maurinus d. Agenni 495 a
- † Mauritius sociique Theobal martyres 182, 21
c f, 240 f, 332 d e, 37 b c, 38 c, 39 a. Ex
illis reliquis comitis de Reichenstein de-
dit Orthon Truchser, S. R. E. Cardinali
56 f
- † Maurofias. Vide † Mallotus.
- Maurus, episcopus Veroduntensis 597 f, 598 b
- Maximianus Galerius 672, 68 f
- Maximianus Imperator 13 b, 15 f, 17 b, 19 f,
202, 21 c, 23 d, 24 c c f, 25 a b, 27 b,
32 f, 33 c d e, 37 d f, 38 a b f, 32 a b c d,
40 a, 41 a, 47 d o
- † Maximianus, patriarcha Constantinopolita-
nus 628 o
- Maximilianus, Bavariae dux, reliquias anis
ex SS. Cassi & Florentii sociis donatas 49 b
- Maximilianus I, Romanorum Imperator 153 d,
255 f
- Maximilianus II Imperator legatos ad tumul-
tum Genacensis sedandos misit 158 f
- Maximinus Imperator 68 f, 73 b; impie ad-
versus Christum Alia quaquaversum spargi
iussit 564 c d
- Maximinus, Vefonationensis episcopus 624 f
- Maximus, Bithynia profectus 69 f, 72 a
- Maximus (Camilus) S. R. E. Cardinalis,
Bulla Canonizationis S. Ludovici subscrip-
tus 433 b
- † Maximus martyr, ep. Emontensis, inter Prae-
termissos 3 c
- Maximus (Flavianus) praefectus Cilicia, sub quo
passi sunt SS. Tarachus, Probus & Andro-
nicus 561 b, 562 a, 566 c & seqq; 564 c
- Maximus, philosophus Cynicus, sedem CPo-
litano occupare aditus 611 f
- Meca (Magdalena) aegina malo S. Ludovici
ope liberata 365 a, 452 b
- Medicus (Ferdinandus) S. R. E. Card. causa
S. Ludovici examinatur d. Sixto V. constituta
468 c, 469 c, 470 c
- Medicis (Catharina de) Caroli IX Galliarum
regis mater 210 c, 263 a; S. Franciscum
humiliter excepit 226 c f, 277 d
- Medicis (Cofmas de) magnas Hierus dux,
S. Franciscum Romam abeantem excepit 174
c, 228 a
- Medicis (Maria de) Ludovici XIII Galliarum
regis mater, translationi reliquiarum S.
Theodolideis interfuit 115 f
- Medina (Ludovicus) collegii Societatis Jesu
Abbas conditor 214 c
- Medina (Ludovicus) S. J. in Peruviam mis-
sus 219 a
- † Melanias conf. Rhedonensis ep., vi Januarii
Mrl. Romano inscriptus 490 c d e f
- † Melanias, ejus reliquias Melmandari 542
c, 544 f, 547 f, 552 c
- Melchior Marcus, S. J. laicus, cui sanguinem
superiori obtemperavit S. Franciscus 182 a,
227 a, 262 f, 282 f, 284 a. S. Franciscus
olim musicus 195 c, 199 a, 208 a, 209 e;
in Peruviam, at S. Franciscus praedixe-
rat, missus 227 c, 285 c; revelationem S.
Francisci de sociorum salute praeparavit 219
f; eadem, supremo morbo laboranti, assistit
227 d
- Melda, S. Cancelli mater 644 c
- Melendez (Petrus) classis Hispana profectus
267 c, 269 b

INDEX HISTORICUS

- † Mellitus abbas, à S. Gregorio I Papa S. Augustino, Anglorum apostolo, in falsitatem missus 104 e, 105 b
- Melo (Georgius de) Carolum V in expeditione Gallia cum S. Francisco fecerat 161 e, 240 b; ejus cum S. Francisco in Lusitania congressus 185 c f
- Melo (Rufius de) rei maritima in Lusitania praefectus 158 e d
- Mena. (Notalis de) Ordinis Prædicatorum, ad S. Ludovicum consiliis coacti à P. Micone missos 314 c, 431 a. Cernovicio extremo Ecclesiam Sacramentum administravit 349 l. Propinatum fuisse S. Ludovico toxicum, ex ipsorum auditu 386 c. Remissis S. Ludovici, rectis defuncti, cum Sacris operam daret, ut frustra conatus 429 e b
- Mendes (Alvares) S. J., in odium fides à Calvinistis occisus 220 b, 271 e
- Mendes (Joannes Baptista) S. J. laicus, in odium fidei occisus 218 f, 262 a, 269 b
- Mendoza (Agnès de) fere per S. Ludovicum liberata 390 a b
- Mendoza (Alfonso de) S. J. ob Othone Truchese variis Sanctorum reliquiis ad Philippum II, Hispaniarum regem, perferendas accepit 57 b c
- Mendoza (Beatriz) S. Ludovicum maximi fecit & aliquando apud ipsum confesse de peccatis esset 318 e, 319 a, 380 f
- Mendoza, Barchinensis archiepiscopus, S. R. E. Cardinalis, S. Francisci PP. Stradam & Alvarez del Aguila obitus misit 180 d, ac diocesana sua emendationem commisit 183 f
- Mendoza (Diego de) anno 1521 à rebellibus prope Gandiam vinctus 155 c, 236 e, 238 e
- Mendoza (Enco) dux Francavilla 198 a
- Mendoza (Enco) dux del' Infanzado, operi S. Francisci filio reconciliatus 206 f
- Mendoza (Franciscus Joannes) à gravi vulnere per S. Ludovicum sanatus 459 e
- Mendoza (Hieronymus) Villaregii S. Franciscum benigne habuit 225 b, 276 c
- Mendoza (Inci) vaticinall, à S. Ludovico editi, certior facta 384 e b
- Mendoza (Ludovica de) S. J., à S. Francisco, supremo morbo laborante, ut sibi benedictionem Apostolicam peteret, ad Gregorium XIII missus 227 d, 277 b
- Mendoza (Marlo de) S. Francisci conjugii familiaris 167 d
- Mendoza (Petrus Gundisalvus) Gandiam ad S. Franciscum patrem à Carolo V missus 237 f
- Mendoza (Nicassiana) à mortifero vulnere S. Ludovici ope sanata 465 f
- Meneses (Joanna de) Eleonora de Castro soror 165 e, 173 d e
- Meneses (Isabella) Eleonora de Castro mater 217 f
- Mercader (Francisca) S. Ludovici precibus solvati resistere 327 a
- Mercader (Michail) presbyter, S. Ludovici defuncti corpus ex facinorosa in ecclesiam Prædicatorum conventus Valentini sibi humeris cranfuisse 352 a, 429 d
- Mercusius (Petrus) S. J. laicus, in Mexicum missus 219 c, 268 d
- Mercurianus (Everardus) Germania Affinitas, 219 c; dein S. Franciscum successit 227 c
- Mesa (Jacobus Loptus d) S. J. in Mexicum missus 219 b
- Mexin (Isabelle) Joannis Bernal uxore, obventura fuit male ex S. Ludovico adnotata 388 a b
- Michail Aqueus, inter Prætermisus 493 a
- Michail Aragonius, S. J. alio, pro fide occisus 222 b d, 223 e, 273 b d
- Michail à S. Dominico habitum religiosum in convento PP. Præd. Valentino accepit 307 c. Prior Valentinus anno 1555 ob pestem Valentia grassantem S. Ludovicum ad conventum S. Anna de Albido misit 314 e; peste subactis 317 b, 377 f; d S. Ludovico in supremo morbo invocatus 347 c. Locis ejus sepultura 352 f, 432 c. Ejus dictum 331 d, 397 e
- Michail Florentinus, eremita Camaldulensis, Corona Domini inventor, inter Prætermisus 50 f
- Michail, Indi exhalet puer, à S. Ludovico baptizatus ac paulo post defunctus 220 f, 284 e, 483 e
- Michail Tarconensis. Vide Michail Aragonius.
- Michail (Franciscus) civitatis Valentinae Juretor, pro causa S. Ludovici Roman scripsit 474 e
- Mico (Gassus) curia archiepiscopalis in Processu generali de S. Ludovico notarius 469 e; in Processu speciali 472 e, 474 e
- Mico (Joannes) Prior conventus Dominici Valentia 311 e, 315 f & alibi sepe. S. Franciscus Borgia à sociis Confessionibus fuit 165 e, 250 a. S. Ludovico, insillu ejus parentibus, habitum Dominicicum dedit 296 c d, 308 f, 310 d, 371 e; ejus professionem excepit ibid. c. Lombaya Prior S. Ludovicum ad se evocavit 297 d. Ejus de S. Ludovico vaticinium 314 c, 366 c. Frequenter de B. Virgine loqui solitus 344 a. Virtutum miraculorumque sanctorum claris 307 e f. Locis ejus natalis 314 f. Annus mortis ibid. c. Sepultura locis 352 e. A S. Ludovico mortis proximo invocatus 347 e
- Micon (Gassus Joannes) notarius & scriba curiarum Valentia 302 e, 378 e
- Micon (Petrus) Ordinis Prædicatorum 380 f. Jordani presbyteri de S. Ludovico dissimulavit 318 e, 319 a
- Miconi (Magdalena) brachii tumore S. Ludovici ope liberata 462 b
- Milun (Christophorus de) genus tuncore S. Francisci meritis miraculose liberatus 231 e b
- Milun (Francisca de) laterum dolore S. Francisci meritis miraculose liberata 230 f, 231 e
- Miluno (Joannes) comes Atheya, azearem suam moris periculo S. Ludovici precibus creptam vidit 317 c. S. Ludovico hospitium praebebat 318 b, 379 f. S. Ludovicum, cum viveret, velot insignem Dei Servum assidue 353 f
- Milano (Violante) S. Ludovicum impulit, ut saltem Speranzam strophula liberaret 334 f, 335 e
- Minten (Andreas) S. Gummar meritis memorum usque donatus 690 d
- Miranda (Bartholomaeus de) procurator generalis Ordinis Prædicatorum 471 e, 472 b
- Mires (Isabelle) carili Ordinis S. Dominici, S. Ludovici reliquiis miro modo adnotata 442 d
- Miro

IN TOMUM V OCTOBRIS.

Miro (Jacobus) S. J. secundus Martensis collegii rector 215 d; S. Francisco Romæ abbas comes 173 f, 250 b. *Lafizania infipallæ* 215 c
Miro (Joannes) S. J., socius in Lafizania propofitus 181 b, 190 d
† Mochimocus. Vide † Pulcherius.
Mochumbe, S. Pulcherii difcipulus 645 f, 646 u
Moda, Bettonis & Abolini foror difta 117 b
Mocryn (Thomas) pedum debilitate S. Gumerii meritis liberatus 694 b
† Mofcha S. Columban iuvifit 645 f
Moleglin (Pompelæ) Camera Apofolica procurator fificatus 474 f
Molina (Joannes) pefte S. Ludovici ope liberatus 462 f
Molto, S. Francifci famulus, dein S. Jefu, Dominum fuum altiffima contemplatione abforptum vidit 173 f
† Molus S. Columban iuvifit 645 f
Monacala (Francifcus) prorex Valentinus, S. Ludovici defuncti manus ofculatus 352 b, 429 c. Erga S. Ludovicum devotè affectus 351 a
Monacala (Gafio de) Philippi III apud Paulum V legatus 476 a. Translationi corporis S. Ludovici interfuit 363 c, 414 f
Monclus (Petrus) rofario, quod S. Ludovici fuerat, impofito, grave capitis vulnus fanatum vidit 362 a, 458 b
Monforte (Anna) parvuli S. Ludovici meritis liberata 443 f
Monforte (Eleonora) aeduit per S. Ludovicum dnoatu 457 d
Monforte Ecrivano, Xative Juratus, pro causa S. Ludovici Romæ fcriptis 474 b
Monforte (Vincentius) invocato per uxorem ejus S. Ludovico, à letali vulnere fanguis 446 f
† Monitor conf., Aureliani cultus 527 c
Monleone (Jofephæ) S. Ludovici corporis fragrantiam expertus 410 c, 435 u
Monfina (Narcifcus de) civitatis Valentinae Rationalis 467 u
Monte Alto (Maria de) à demonum vexatione B. Alexandri Sauli meritis liberata 332 c
Monte (de) S. R. E. Cardinalis, fura Congregationis Rituum paffus, ejusdem fententiam in caufis Beatificationis S. Francifci ad Urbem VIII retulit 230 b
Monte Falcone (Anftimus de) Ordinis S. Auguftini Prior Generalis, cenobio Mediolanenfi B. Martinum de Percellis prefecit 805 u b
Monte Major (Dominicus Cardubenfis de) in conventu PP. Prædicatorum Valentino fiorit 307 c, 331 a, 334 a b; à S. Ludovico in fupremo morbo invocatus 347 c; locus exuviarum ejus 352 f, 412 c
Montem (Didacus) S. J. de fociorum fultus revelationem habuit 219 c
Montefini (Dionyfius) fanguinis profluvio S. Ludovici ope liberatus 459 b u
Montefinon (Moyfis Vincentius) febra uiffique multo S. Ludovici ope liberatus 486 a f
Montfort (Eleonora) comitali morbo per S. Ludovicum liberata 439 c
Montiel (Jacobus) febre S. Ludovici ope liberatus 442 a
Montis Regalis (Nicolaus) S. R. E. Card.,

Proceffus generalis de S. Ludovico examinatus à Sixto V confitatus 469 f
Montis Regalis (Vincentius) S. R. E. Card., Proceffus generalis de S. Ludovico examinatus à Sixto V confitatus 469 f
Monton (Sperantia) firofolis per S. Ludovicum liberata 418 f
Montoya (Joannes) S. J. fudætorum adverfus Turcas clifsem comitatus 424 c
Mora (Francifcus) ftopet in Crucifixi leonem intueti teffis 412 d e f, 413 d. Diffus Chriophorus 483 u
Mormen (Sebastianus) S. J., in Japoniam epifcopi nomine à Sixto V miffus 265 c
Moregli (Vincentia) ulceribus S. Ludovici ope liberata 447 c f, 479 c, 486 d
Moregli (Vincentius) Proceffus fpecialis de S. Ludovico refignationi interfuit 474 c
Moreglin (Melchior de) Ord. Præd., S. Ludovici, cum viveret, fragrantiam expertus 410 c
Morilla (Maciana) vifum S. Ludovici ope recepit 365 c d
Moslet (Chriophorus) Automeropolitanus epifcopus 133 d
Moronus (Joannes) S. R. E. Cardinalis, ad fcondos tumultus Genuefius à Gregorio XII miffus 158 f
Mox (Hieronymus) Ordinis Præd. conventus Valentini Prior 478 c
Mokhera (Joannes) ad meliorem à S. Francifco converfus 188 d & feq. Concedo Septimana Societatis tirocinia ader fua obit, vult 215 a
Mokolo (Lepus Oforio de) comes Atamiranas, Eleonora, S. Francifci ex Ifabella filia nepis, maritus 159 b
Moya (Chriophorus Rodertus de) Steguriensi Societatis collegii conditor 215 f, 269 f
Moya (Ifabella) lateris doloribus S. Ludovici meritis liberata 440 d
† Moyles abbas, à barbaris interfectus 605 f
Mugnos (Petrus). Vide Nunnes (Petrus).
Mugnoz Borgia (Magdalena) fuffo refiftens S. Ludovici obitum malo liberata 361 f, 451 f
Muley Hafem, à Barbaroffe regno Tunisico expulfus 161 b
Mumellu (Joannes) Matritenfiu Clariffimu Difcalfuarum confeffarius 206 c
Munninx (Joanna) facillim rectofori Lirant infleavit 680 c
Mur (Hieronymus) S. J. Oranum miffus 219 u, 268 b
Mufelli (Marcus Antonius) Horatii Clandell negotiorum procurator 272 c d. Confefum proceffum in fpecie de S. Ludovico ad illum Romæ miffi 473 a
Myco (Joannes). Vide Mico.

N

N Acten eunuchus, fub Juftina II templum SS. Taracho, Probo & Andronico Conftantinopoli condidit 563 a b c
Narica, Tulla in Italia vltor 565 c
Natalis (Hieronymus) Societatis per Hifpaniam commiffarius 184 a, 190 c, 192 b, 254 c f, 255 c, 270 a, 285 c. Ad conventum Auguftinum à Pio V miffus 218 c. Ad S. Francifcum fupremo morbo laborantem necelfum habuit 257 d
NAVETIO

INDEX HISTORICUS

Navarro della Ragoyen (Joannes) S. Ludovici
meritis lechargo liberatus 437 d e
Navarro (Nicolaus) pfecte S. Ludovici ope libe-
ratus 462 c
Navarrus (Lopius) S. J., in Mexicum missus
219 e
Navarrus (Michael) Ord. Præd., S. Ludovico
familiaris 311 e
Navarrus (Michael) S. J., S. Francisci super-
rior 250 f
Naves (Augustinus) aurligne per S. Ludovicum
liberatus 420 e; filium oculorum usu S. Lu-
dovici ope donatum vidit 455 e
Nero Imperator 16 b, 37 e, 587 e
Neromus (Jacobus) procurator fiscalis Camera
Apostolica 302 b, 472 b e
Nerva Imperator 598 c
Nevio monachus, reliquiarum S. Nigeli &c
Malswandoril custos, castitem harmoniam
audivit 557 b c
† Nicetas Gothus, martyr sec. iv 562 f
Nicetas, patriarcha CPolltanus 88 e
Nicolas (Ursula) ultimus S. Ludovici ope li-
beratus 457 ed
Nicolaus Arminensis, genuum & capitis do-
lore B. Roberti Malatestæ meritis liberatus
148 b e
Nicolaus de Catalonia, Prior Bonontensis, B.
Joacobi Alamanu religioso vota excepit 796
b e
† Nicolaus Factor, Ordinis S. Francisci 314 a,
316 d, 407 e f; preces suas pro salute ma-
ritis & fororis sue flagrantem ad S. Ludo-
vicum missæ 336 d, 338 d, 420 a. S. Lu-
dovico diffusæ ad Carthusianos transiit
343 c. Nunguem S. Ludovicum, nisi aures
confessus, accessit 395 d. S. Ludovici san-
ditatis præto 421 & binis seqq., 432 f &c
seqq.
† Nicolaus, martyr Ord. Minorum inter Prae-
termissus 2 b
† Nicolaus I. Pope Nellarum patriarchæ Com-
fontimpultronum à vita sanctitate commen-
davit 608 e, 610 f, 611 e. Unionem ecclie-
siæ Bremensis cum Hamburgensis confirma-
vit 743 e f
Nicolaus V. Papa 6 e
† Nicolaus Tolentinus, Ord. S. Augustini 357
e, 456 c. Cantu angelico recreatus 98 f
Ningarda, Comensis episcopus, altare S. Eu-
phili restituit 655 a
Ninlus (Jacobus) S. R. E. Cardinalis, Bul-
la Canonizationis S. Ludovici subscriptus
488 b
† Norbertus corpus S. Gerardi Colonia In
Aquis ecclie, de multis consensibus, invenit
17 a, 28 e, 42 d, 51 a b c d. S. Vitoris
martyris Sordensem eccliam consecravit 44
b f. Sordorum reliquias d. Colonienfis ob-
tinuit 49 f, 52 b c d &c seqq., quos partim
Florentia, partim Pramonstrat deposuit
52 e f
Noscorius (Andreas) Ploensis episcopus, Pul-
cræntis Societatis collegium condidit 218 a
† Notgerus, Leodicensis episcopus, Mechlinia
canonicos instituit 678 a
Nouns (Catharina) clauda, S. Gumari me-
ritis sanata 695 a
Nugues (Petrus) sacerdos Tolcanus 226 e
Nunectian (Joannes) patriarcha, in Archie-
piom missus 265 a

Nunnet (Petrus) S. J., in odium fidei à Co-
vinis oculis 220 b
Naza (Hieronymus Baptista) Predicatorum in
Aragonia Provincialis 472 b. Episcopus
dein Lobetanus 403 e. S. Ludovico carus
356 d. Insignem ex P. Franciscano, quem
hic habuerat, de S. Ladrit gloria visionem
audivit 428 d &c seqq.
Naza (Martinus Baptista delio) nepotem suum
ex lapsu moribundum S. Ludovico successu
optato commendavit 464 e

O

Oberstein (Andreas) ecclesie Spiritus do-
canus, Spirom fœdote evocavit 270 a b,
272 e
Oagna (Catharina) odmo fœi friso susto-
la S. Ludovici, auditum recipit 361 d,
452 e
Ochion (Michael) S. J., S. Francisci superior
177 d, 178 e
† Ochavianus, S. Reguli, de monalll conten-
dunt, socias 98 e
Odalricus, Remensis ep. 787 e
Odelchus (Benedictus) S. R. E. Cardinalis,
Bulla Canonizationis S. Ludovici subscrip-
tus 487 f
Odaipus, Malswandariensis Propositor 546
b e f, 551 b. S. Quiriel reliquias impertrasse
fecit 544 a
Oden (Ellsabeth de) S. Gumari meritis
membrorum usum adeptus 690 c
Oda, Anglorum rex, fortè F. Escheburg pa-
ter 649 f, 650 a, 651 e
Olivares (Georgius) commendator de Mercede
Valencia, S. Ludovici sepultura interfuit
352 d e, 452 a f
Olivarius de Abbatibus (Robier) S. R. E. Card.,
Bulla Canonizationis S. Francisci subscrip-
tus 235 a
Olybius Junior, Areobindi & Jaltana filius
631 e
Olybius, primùm consal, dein Imperator,
Placidia, Valentiniani III filia, maritus,
templum S. Euphemia condidit 631 d e
Omiste (Joanna) febre & parotide S. Ludo-
vici ope liberata 465 e f
Oñas de Loyola (Laurentie) S. Ignatii pro-
prietis, nupta Joanne, S. Francisci filio
159 d
Orsilius, matrona nobilis, ejus filia furda
& matæ S. Placidia auditum & loquaciam
impertrasse fecit 631 a
Ordognes (Jacobus) ischlaclis doloribus per S.
Ludovicum liberatus 420 e f
Orinus (Thomas) Strangulorum episcopus,
a Pio V ovesus Faldensis missus 218 e
Origus (Curtius) S. R. E. Cardinalis, Bul-
la Canonizationis S. Francisci subscriptus
254 f
Orosius, in encyclois de SS. Tharchi, Probi
& Andronici martyro literis memoratus
566 a
Ortin (Petrus) ejus uxoris filius herid S.
Ludovici ope liberatus fuit 463 f
Ortius (Petrus) S. J., Stephani Ortilli ex
frotre nepos 215 e
Ortius (Stephanus) sacerdos Huerensii colle-
gio institum dedit 215 e, 274 a
Orta de Ybana (Froniscus) decanus Anver-
plensis

IN TOMUM V OCTOBRI.

plensis, è S. Gummati reliquis ligoarum fforibus partem aliquam dedit 681 d
 Oroncia (Petrus) lumborum dolore per S. Ludovicum liberata 456 f
 † Olman Andreas Mantuane revelationes suas propagavit 306 e, 308 d, 359 b, 363 b
 Olherius, Normannorum dux, Ruomago infestus 524 c
 Ostridus, regis Edwini filius, è S. Paulino, archiepiscopo Eboracensi, baptizatus 103 b, 111 d. Peremptus in pugno adversus Cedualdum 113 c
 † Oswaldus, rex Northumbriae, Eboraci S. Petri ecclesiam, ab Edwinus rege captam, perfecit 102 c, 111 d
 Osius Northumbriae Pridam Merciam prope Leedes fudit 112 e
 Othmannus, abbas monasterii S. Albini Andegavi 63 f
 Ogerus, cognomento Catulo, expeditionem in Hispaniam Caroli Martelli tempore suscepisse fertur 164 c
 † Othmarus, abbas S. Galli, celesti concantu in obitu avararus 300 d
 Otho (Truchsez) S. R. E. Card., è Geroniis reliquiis in Hispaniam misit 56 e
 Othobonus, S. R. E. Card., Bulla Canonizationis S. Ludovici subscriptas 487 f
 Otto, Burgundia dux, è Brononis Coloniciensis Aep. ex favore Hadwige nepos 737 b, 741 a e
 Otto I imperator, S. Brunonis frater 699 c, 700 d, 702 e f, 703 b, 704 c, 705 a b, 707 f, 708 c f, 786 c; cognomento Magnus 702 c, 769 d e. Fratrem suum S. Brunonem varilis monasterii praefecit 706 f, 707 a. Magnanimitate obfedit 709 c f, 711 b e, 771 c, 774 a. Berengario Italiae regnum restituit 710 c d. S. Brunoni Lotharingensi regni gubernationem commisit 711 c f, 712 f, 713 d. Ratisponam frustra obfedit 712 e. Hungaros cecidit 723 e, 780 c. Ludovico Transmarino adversus Higonem Magnum suppetiar tulit 725 a. Mearum legatos excepit 729 b. Slavorum viros 743 b c. Hesperium Vatelodorum ulvite 126 d
 Otto Junior 786 b; in regem undus 783 f
 Ovidio (Ignotus) S. J. presbyter, Electora, S. Francisci conjugii, moribunda afflatus 170 a. Primus Gandensis academia rector 171 f. S. Francisco Romam ebeunti comes 173 f, 150 b
 Ovidus (Andreas) S. J., Ethiopia patriarcha, è Pio V ad Japonas Sinasque destinatus 218 c, 264 f, 265 a b, 266 d

P

Pacheco (Joanno) Garzia Alarconii mater 197 c
 Pacicus (Joannes) Villeriensiis tirocinii patris 215 b c, 276 e. S. Franciscum benigne excepit 225 b
 Palmanos (Joannes) S. J., Abulam è S. Francisco missus, amissionem cum S. Theresio contraxit 186 c. Fuit illi è sacris Confessionibus 201 f
 Paginus (Mathias) canonicus Valentinus, in obitu S. Ludovici splendorem vidit 428 b
 Pais (Andreas) S. J. laicus, pro fide occisus 222 b c, 273 d

Octobris Tomus V.

Palaeotus (Galeiti) S. R. E. Cardinalis, è Francisco omicidia iunius 210 c. Processione generalis de S. Ludovico exornatur è Sixto V. constitutus 469 f
 Palaeux (Hieronymo de) pluvius simul morbis S. Ludovici ope liberata 464 e
 Palaeux (Petronillo) gangrand pedoris S. Ludovici ope liberata 564 f
 Palaeux (Augustinus) S. J., reliquias S. Francisci febre è peroxide laborant applicandas felici successu dedit 231 d
 Palu (Franciscus) Ord. Prad., Francisci Ferandi abstatis mortem ex S. Ludovico perceptis 329 c, 415 c
 Palaeux, S. R. E. Card. 183 c
 Palladius, Maximi tyranni filius 631 f
 Palladius spiculator 566 e
 Palus (Mochius) S. Ludovici defuncti corpus veneroratus excepit 351 f
 Palma (Franciscus) Triguereus Societatis collegium adificandum suscepit 216 b
 Palma S. J. orationem habuit ad socios in comitibus, in quibus S. Franciscus electus fuit in Praepositum Generalium Societatis 211 b
 Palmiteus calculus S. Ludovici agrae ex calculo laboranti felici successu applicat 440 e
 Palmus (Benedictus) S. J., concionator Panthecus 218 a, 265 f
 Palomeque. Vide Palumbo.
 Palu (Franciscus) Ord. Prad., S. Ludovici humilitatis speciem vidit 345 a
 Palude (Agidius de) à vena rapta S. Gummati meritis sanatus 696 d c
 Palumbo (Emanuel) 400 f. S. Ludovici praetibus ex uzore sterili filium suscepit 355 b
 Pamphilius (Benedictus) S. R. E. Card., Bulla Canonizationis S. Francisci subscriptas 214 f
 Pamphilius, in encyclicis de SS. Thraci, Probi è Andronici martyrio literis memoratus 566 a
 † Pancreas M. templum sibi dicatum Encharisa habuit 680 d c
 Pares (Ludovica) nepotem suam per S. Ludovicum febre strumifque liberatum vidit 419 f
 Pankus (Jacobus) Comera Apostolica fiscalis 471 c
 Panigrola (Franciscus) ep. Astenis, rationem concionandi B. Alexandri Sancti imitator 818 a
 † Pantaleon, col Nasus templum C. Poll condidit 563 a b
 † Pantaleon Marcy 728 c d c
 Papis, ethiolarum manibus S. Zenonis praetibus ereptus 505 e, 507 f, 508 a b c
 Papouas (Catharina) ex articulo mortis B. Alexandri Sancti meritis liberata 812 a
 † Paphnucius, è Sidonio Apollinare laudatus 605 d
 Pandifus (Angelus) in Societatem receptus, ex capite agressus 217 d. Collegii S. J. Brizensis orator 270 e, 272 c
 Parra (Baptista) S. J., annis è reffamentis S. Francisci exsecutoribus 173 d, 274 b
 Parmenon, in encyclicis de SS. Thraci, Probi è Andronici martyrio literis memoratus 566 a
 Parra (Petrus Lophus) S. J., in Meritum missus 219 c, 269 c
 Paskualo (Hieronymus) Isabella Castiglionis Paxiero, fidei è S. Ludovico liberata, maritus 19

INDEX HISTORICUS

- rius 336 c. Mortui corpus veneratus accessit 351 f
- † Paulinus in Palaestina 561 f
- Paulus (Jacobus) civitatis Alconae Juratus, pro obtinenda S. Ludovici Canonizatione ad Paulum V scripsit 480 a
- Patena, ethnicorum mentibus S. Zenoditi precibus ereptus 503 e, 507 f, 508 a b c
- Patemus, Veronensis episcopus 86 d, 87 a
- Paticus (Emanuel) S. J., in odium fidei a Calvinistis occisus 220 b, 271 f
- Paticus, S. R. E. Card., finissimus de Societate ramorum rogatus S. Francisci ad Pluv V decessit 218 a, 219 d. S. Franciscum Borgia honorifice excepit 266 e. Ejus de S. Franciscio elogium 227 f
- Pauliburg (Joannes) presbyter claudens, S. Gommarii meritis sanatus 496 f
- Patricianus, episcopus in Scotia, inter Prætermisissos 80 f
- † Patricius, Hibernia apostolus, S. Connici natalitatem prædixit fortis 644 b c
- Patricius Sporticus, cujus uxor S. Macrone condendo monasterio fundam fulminavit 83 c
- † Patroclus, martyr Trecentis, cujus reliquia Colant delecta sunt 701 d e f, 702 a, 740
- Pavia (Bartholomæus) habitum religiosum in conventu PP. Præd. Valentini accepit 307 c. A S. Ludovico in supremo morbo invocatus 347 c. In morte a demouibus toratus 395 f
- † Paulinus, Eborenensis in Britannia episcopus 40 f
- Paulus affecto, inter Prætermisissos 6 b
- Paulus III Papa 247 c, 250 a. Carolum V & Franciscum I in concordiam adduxit 161 d. Infelicem in Africam expeditionem Carolo V diffudit 166 d. Exercitus S. Ignatii approbavit 170 d & seq., 245 c. Ejus de academia Gandensii litera lecta 171 f. S. Franciscum de patris obitu literis consolatus est 168 a. S. Franciscus concessit, ut etiam religiosa vota nanciperet 232 f. Ejus Bulla de Lombayensi per S. Franciscum exilatus PP. Prædicatorem monasterio promulgata 170 d; mors 196 a
- Paulus IV Papa S. Franciscum ad purpuram evectum in alio habuit 183 b. Ilum evocavit in Italiam 233 c. Excommunicationem in Philippum II, Hispanicum regem, mediator 196 a
- Paulus V Papa de referendo S. Francisci in alium Sanctorum consilium Inis 232 a, 233 c. Editio Decreto, S. Ludovicum Beatis adscripsit 293 a, 304 d, 301 e, 302 d, 476 e f, 477 a, 486. Cultum ejus extendit 477 d. B. Alexandri Scallii virtutes & merita magni fecit 829 b. Anno 1621 oblit 481 b
- † Paulus, Leonensis episcopus, inter Prætermisissos 5 a
- Paulus (Petrus) Andromopolitanus episcopus 133 d
- Pavode (Marinus Andreas) procuratoris fiscalis Camera Apostolica subsisterat 472 c c, 474 c
- Pedevera (Joannes) gressu S. Ludovici ope donator 453 c, 479 c, 486 d
- Pedraza (Agnes) febre S. Ludovici ope liberata 442 a
- Polrus (Catherina) sese gemellam proles se-
- liciter parietum ex S. Ludovico audivit 416 b
- Pepasius commentariensis 473 e
- Pelagius hareticus 627 d
- Pelagius I Papa Arelatensi Aip. vicis suas demandavit 641 f
- Polegri (Michail) rector Rofassa peregrinos fontem, ex quo S. Ludovicus liberat, accedere magno cum studio jussit 443 d
- Pellicerus (Joannes) sacris cathedrae ecclesie Valentia 349 a, 415 b. S. Ludovicum futurorum proficium expertus 416 a b
- Pellicinus (Joannes Vincencius) non una simul morbo per S. Ludovicum liberatus 219 a
- Penarogia (Beatriz) morbo saeva S. Ludovici ope liberata 459 b
- Penda, Merciorum rex, Cadoalla belli adversus Edwinum socius 107 c, 113 c. Ab Ofvino Northumbrio fufus 122 c
- Pennada (Bartholomæus) Certusianus, futurum se Religiosum ex S. Ludovico audivit 333 e, 399 c d
- Penna (Joannes) PP. Societatis propagator 199 b
- Percina (Odoardus) primus collegii Societatis Martii rector 215 b
- Pereym de la Cenda (Josephus) S. R. E. Card., Bulla Canonizationis S. Francisci subscripsit 234 f
- Perez (Andreas) S. Ludovicum Maria de Castellis gloriosi apparuisse testatur 437 b c
- Perez (Anna) cujus frater S. Ludovicus meritis ad vitam revocatus fuit 460
- Perez (Antoniæ) Juratus Oriolensis, pro causa S. Ludovici Roman scripsit 474 b
- Perez de Almaraz, ne a Mauris caperetur, periclitatus 335 c. Mortem conjuge, Societatem ingressus 400 d, 402 a
- Perez (Didacus) S. J., in odium fidei a Calvinistis occisus 220 b, 271 f
- Perez (Ferdinandus) S. J. theologus, Edo- son a S. Franciscis missus 208 a, 262 b
- Perez (Franciscus) pueri, e lapsu graviter laesi & S. Francisci meritis miraculose sanati, pater 231 b c
- Perez (Franciscus) a lethal vulnere per S. Ludovicum sanatus 439 c d
- Perez (Gasper) Annam Roulo, ut S. Ludovicam invocaret, feliciter monuit 447 a
- Perez (Gasper Joannes) festum restitit 421 c. Uxorem suam fibre S. Ludovici ope liberatam vidit 451 c d
- Perez (Joannes) Ordinis Prædicatorem, dum S. Ludovico peccata confiteretur, ad lacrymas excitari solitus 314 f, 378 a
- Perez (Joannes) Ord. Præd. 371 e, 405 e, 406 f. S. Ludovico, Missam celebranti, faciem splendisse asseruit 408 n
- Perez (Marcus Antonius) Jacobi filius, coitumore S. Ludovici ope liberatus 253 f, 254 a
- Perez (Maria Anna) anima fluxu S. Ludovici ope liberata 463 f
- Perez (Morinus) civitatis Alconae Juratus, pro obtinenda S. Ludovici Canonizatione ad Paulum V scripsit 480 a
- Perez (Nicolaus) Juratus Oriolensis, pro causa S. Ludovici Roman scripsit 474 b
- Perez (Salvator) pater filia, quam gravis passuram S. Ludovicus prædixit 415 d; ex eodem, se ex gravi morbo convalescentem, audivit 415 f, 416 a
- Perezius

IN TOMUM V OCTOBRIS.

Petræon, Ord. S. Mariæ de Mercede insignis
theologus, S. Franciscei magister 173 d
Peripignano (Joannes Laurentius) notarius,
S. Ludovici cædæ juvenis funtitionem respo-
ndens 310 c, 409 b
Peripignano meretor integrum visum S. Ludovici
excepit 488 d
Petre (Joannes van den) elandæ, S. Gammari
meritis fanatus 694 c
Pescetre (Hieronymus del) Clarissio, Gandæ
in Cæstetum profectus 356 f
Petra è Pignano, dumone per B. Robertum
Malatesta liberata 148 d
Petra (Vincentius) S. R. E. Cardinalis, Bul-
la Canonizationis S. Franciscei subscripta
334 f
Petrius Gufmannus (Asfanfus) Merkymina Si-
dæntæ dux, Triguerensæ Societatis collegium
fons 216 b
† Petronax, monasterii Cæstetis insularior
654 c
Petronilla, Aragonum regina, Raymundi Bar-
celonensis comitis uxor 149 c
† Petronius, Veronensis episcopus 86 c
† Petrus Apostolicus non videtur in Gallias mi-
fisse S. Clarum ep. canf. 62 c d. Ejus duo
denarii & ecclesiæ Malmundarii 142 c, 559 a
Petrus Atrechiensis, Rantmiri I Aragonia regis
prætoris, Borgia dominus 149 b, 150 a b
c d. Veronensis monasterii conditor 149 b.
Nam ejusque liberi decesserit 149 c e. An-
no 1152 mortuus 150 c
† Petrus Cælestinus, Ordinis Cælestinorum fun-
dator 3 b
Petrus, Comacensis ep. 681 b c
Petrus, Caranensis ep. 143 a
Petrus Ludovicus, Joannis Gandæ ducis III
ex Francisce de Castro filius 154 c
† Petrus Martyr ex Ordine Prædicatorum 333
b, 334 d, 342 c, 343 b, 345 c d, 356 c f,
357 a b, 404 c, 447 d, 485 a. A S. Ludovico
in supremo morbo invocatus 346 c. Al-
tero ab illata sibi necæ anno in Sanctuarium
amertum adscriptus 85 a
Petrus Salernitanus, Ordinis Prædicatorum
Vicarius in Hispania regni generalis 346
f, 400 b, 403 b, 418 c, 425 d. Grassante
anno 1555 Valentia peste, multos ex Va-
lentinos conventu alio mitti jussit 314 c,
377 f
Petrus Tudertinus, inter Prætermissos 495 a
† Phauldus, incertum, an S. Venantii Han-
nonensis foror 149 c f
† Philadelphus martyr, x. Mell Romano Mrl. in-
scriptus 491 b c, 602 b d
Philibertus (Emmanuel) Sabaudia dux, S. Fran-
ciscei agrotantis coram infirmis gessit 26
f, 227 a, 277 c f, 279 c
Philippa Arminensis contraa, per B. Robertum
Malatesta fanata 148 d
Philippus Austriacus, Maximilian I imperatoris
filius, Caroli V pater 152 f, 153 a c
Philippus, Coloniensis archiepiscopus, sub quo
sæcra coisposam Martyris pægora invenire
sunt in d. S. Victoris Sandensi 25 c, 26
c d, 47 b
Philippus, Joannis Gandæ ducis III ex Fran-
cisce de Castro filius 154 c
Philippus II, Galliarum rex 47 a
Philippus II, Hispaniarum rex 157 c, 161 c, 162 b,
171 c, 175 d, 181 c, 261 c, 262 f. Varias
Sanctorum reliquias ab Octone Truchetto R.

R. E. Cardinali accepit 57 b d. S. Crucis
partitæ d. S. Franciscei domus 227 c,
276 c. S. Franciscei od purpurem eveli vo-
lunt 182 f, 183 a, 253 c, 281 a. Monsu-
mum evocavit 245 f. Eadem offensus & re-
comendatus 207 b d. Ufus ejus consilio 213
d. Littera, quas od S. Franciscei dedit
276 c. Bello Impetius d. Gellis 202 a. In-
stante Bartholomæo de las Casas, variat
Indis concessit gratias 324 c f, 326 c. Mor-
bus ejus d. S. Ludovico offensus cognatus 337
a b; ex quo S. Ludovici preclibus convalescit
416 f, 417 a. Ejus convalescentia d. S. Lu-
dovico prædica 473 f. Insiste apud Sixtum
V, ut instruat processus de S. Ludovico ju-
beret 468 a. Eadem de re iteratæ Romæ
scripsit 471 f, 472 a. Mori ejus 478 c
Philippus III, Hispaniarum rex, od Paulum V
pro Canonizatione S. Franciscei supplices lit-
teras dedit 229 c, 250 b, 253 c. Philippum
suum in pueritia stuprare candidum gessit
voluit ex devotione erga S. Petrum Mar-
tyrem & partem stupulæ S. Ludovici ad
Antistia accepit 447 d. Littera ejus in
causa S. Ludovici 473 c d, 474 c d, 475 b
c d e, 479 f. Anno 1621 obiit 481 a
Philippus IV, Hispaniarum rex, S. Ludovici Ca-
nonizationem iteratis literis erse 480 d. e.
In pueritia incommodo quodam S. Ludovici
meritis liberatus 447 d
† Philippus Neius, B. Alexandro Sanio con-
junctissimus 819 d c
Philippus presbyter, in patriarcham CPollit-
nam, defuncto Attico, d. nonnullis expecta-
tus 622 a, 629
† Philippus, Trallensium in Asia episcopus,
inter Prætermissos 491 d
Philocyus, technicorum monitus S. Zenaidis
preclibus ereptus 503 c, 507 f, 508 a b c
Phocas imperator Orientalis 163 c
Phonius hæreticus 595 b
† Pius martyr Tornoi 516 b
Picus (Græcio) S. Ludovicum pro marii sui
salute non frustra deprecata 443 a
Picus de Miranula (Ludovicus) Bulla Ca-
nonizationis S. Franciscei subscriptus 234 c
† Pictus, presbyter Alexandrinus, inter Præ-
termissos 8 d
Pignatellus, S. R. E. Cardinalis, causam Ca-
nonizationis S. Ludovici S. R. Congregationi
examinandam dedit, retulitque Pontifici
ex sententiæ Congregationis ad Canoniza-
tionem posse procedi 480 c d
Pimentel (Martinus de) Tavaræ marchio, an-
dæ S. Franciscei concione, eula valedicte
189 c
Pinellus, S. R. E. Cardinalis, examinato S.
Ludovici Processu speciali, testificavit illum
posse ex S. R. Congregationis sententiæ ad
Paulum V retuli 476 a
Pincius (Antonius) Mirandensis episcopus,
Brigantium Societatis collegium emat po-
pulo 216 c
Pinetus (Rodericus) episcopus Portuensis, S.
Franciscum ad populum verba facere jussit
208 d
Pinguetius (Joannes de) conventum PP. Præ-
dicatorum Valentianum suis virtutibus miracu-
lisque illustravit 307 c d
Piolinus (Joannes Baptista) Ordinis Barna-
bitarum, B. Alexandri Sanio adjutor 821
d, 823 d
Pinto

INDEX HISTORICUS

- Prato (Joannes) Sinarum ep., bina S. Ludovici miracula approbavit 466 f
- Pipinus, Marcelli filius, Francia rex 130 b, 132 c. S. Venantio S. Irisingerum filium eruditum tradidisse fertur 128 c. Non probatur ejus cum S. Venantio Hannoniensi consanguinitas 131 a. Ejus bella 677 f, 678 c, 682 e
- Pippinus, Caroli Magni filius, Italia rex 86 d
- Pippinus Herfilius 676 b e
- Pius (Carolus) S. R. E. Cardinalis, Bulla Canonizationis S. Ludovici subscriptus 487 f
- † Pius martyr, & sociis SS. Cassi & Florentii 48 f
- Pius II Papa quendam principem, qui patri rebellis fuerat, inter sanctos referre voluit 154 e
- Pius IV Papa Cardinali Estensi, in Galliam legatus, Lailum comitem dedit 163 a. S. Franciscum Romanum vocavit 209 e d, 262 f, & benignius suscepit 210 a b, bis ad pariterum evehere voluit 183 b, 253 e. Ufus est S. Francisci capillo 213 e, 264 f. Ejus de S. Francisko, Societatis Generali, vox 211 d, 264 b
- † Pius V Papa Ottoni Truchsez permisse, ut varias Sanctorum reliquias Philippo II regi Hispaniarum mitteret 57 b. Joannem Brilhardensem Canonicum Regularem cultu sacro coli iussit 136 f, 137 a. Humiliatos exsternit 274 d. Ejus adversus Turcos militum 275 e d. Eorum progressibus obstitit 224 b. Quasdam Societatis paucos convenit Augustinum latere se voluit 218 b. Benevolus in Societatem ibid. c d e, 265 d & seq. Ejus de Azevedis aliisque Societatis Martyribus iudicium 222 a. Magni S. Franciscum fecit 233 e. Eam Cardinali Alexandrino legato comitem addidit 224 e, 226 e, 232 f, 233 d, 275 c, 276 b. Ovidium ad Japoniam Sinasque destinavit 265 b. Passum de Societatis Instituto, vestitusque commendandis revocare redarguit 266 b. S. Franciscum ad Cardinalatum suscipiendum adigere voluit 183 b, 253 e. Pacientiarum collegium eidem administrandum commisit 217 e. Ejus jejuniis 287 a. Augeri filii dolares & patientiam petiit 350 d, 351 e. Alerienis ecclesia B. Alexandrum sanctum prefecit 814 e. Virtutes ejus & merita magni fecit 829 c. Sanctis & Clemente XI adscripsit 266 c
- Pla (Violantia Ludovici) brachiorum usui S. Ludovici apud duxit 414 b
- Placidia, Valentini III filia, nupta Olympio, & Juliana, Arochindi conjugi, mater 631 d e f, 632 a
- Plaza (Joannes) S. J., vice S. Francisci ad Romanam comitula missus 205 a
- Pleckerus (Abrianus) pedum vigorem S. Gumari meritis recuperavit 695 f, 696 a b
- Poggius (Joannes) Panisficus in Hispaniam legatus 182 f, 253 e
- Polemicus, Societatis vicarius & S. Francisci constitutus 224 c
- Polignus (Melchior de) S. R. E. Card., Bulla Canonizationis S. Francisci subscriptus 234 e
- Polus (Franciscus) gravi oculorum catarrha S. Ludovici meritis liberatus 444 d c
- Polychronius, ep. Verodunensis 597 f, 598 b
- Pomercus (Petrus de) membrorum usum S. Gumari meritis recepit 695 e d
- Pompeius Pompeiopoli in Cilicia nomen dedit 164 d
- † Pomponius, Neapolitanus ep., S. Mariae ecclesiam exstruxit 673 a
- Poncet (Antonius Joannes) tumore brachii, invocato S. Ludovico, liberatus 466 e
- Pons (Michael) eremita S. Ludovici faciem splendens vidit 407 c; febre per eundem liberatus 435 e f
- Pontaurus (Petrus) Vide Pontour.
- Pooz (Martinus) supremi concilii Aragoniae Regens, S. Ludovico, cum sacro Vincto munitur, adfuit 346 d
- † Poppo abbas reliquias Maimundis servatas reclusis inspicere 522 b
- Poppo, ecclesiae metropolitanae Coloniensis coconus 789 a c
- Poppo, Ottonis I facellanus, quam visionem habuisse dicatur 723 d & seq.
- Porcian (Lucas) presbyter, 413 f, 420 a, 422 e
- Portero (Joannes) brachii tumore per S. Ludovicum liberatus 438 f
- Portero, malo manibus, invocato S. Ludovico, liberatus 364 d
- Portillus (Hieronymus) S. J., in Peruviam missus 219 a, 268 c. S. Francisci faciem in stellis fulgentem vidit 285 a
- Portina (Linas) S. Ludovicum & B. Nicolaum Faldarem magna luce circumfusus vidit 407 e f
- Portocarrero (Ludovicus) S. R. E. Cardinalis, Caroli II Hispaniarum regis nomine S. Ludovici Canonizationem petiit 487 b. Bulla Canonizationis ejus subscriptus 488 b
- Potterius (Antonius) S. J. Arveniensis collegia praefectus 217 f. Columnis saluo appetit 218 d; & Pio V vindictas 266 e
- Polthumianus, praefectus praetoria sub Theodocio I 617 c
- Potentinus, episcopus Uticensis 638 e
- Pou Catalano (Melchior) Ord. Prad. in Aragonia Provincialis 373 a
- Primus (Ludovicus) Ordinis Pradicatorum 356 d, 404 d. P. Vincentio Fassiniano Arzissi in causa S. Ludovici substitutus 301 b. Schismatici regis Lusitaniae elodem ex S. Ludovico audivit 334 e, 416 c: quo item dicit hic maritus esse 337 b e; ad Christum filii aliquando visum 341 c. In causa S. Ludovici informationes varias iudicium obtulit 47. f
- Prisolus, dux Ventus, & Turcis Nicisiam occupavit 276 a
- Priskovius (Gallehmoi) Olomucensis episcopus, collegii Societatis Olomucis, & circuli Brunensis fundator 217 e, 270 a, 272 c
- † Probus martyr, inter Pratermissos 8 a, 10 f, 11 b c
- † Probus, Veronensis episcopus 87 a
- Prochus presbyter, la patriarcham Constantinopolitanum, defuncta Aetia, & nonnullis expetitis 623 a b c. In episcopatum Cyreneorum ordinatus ibid f, 629 a d
- † Proculus, Veronensis episcopus 85 f, 86 b b c, 87 d
- Pravost (Petrus) Aleriensis pastor & decanus, transferenda S. Venantii Hannoniensis ossa inspicere 133 b
- Prilincus (Nicolaus) Verodunensis episcopus, Verodunensis

IN TOMUM V OCTOBRIS.

Verodunense Societatis collegium condidit
restituitque 217 f, 269 f, 272 c
Prothemachus & fratres ejus martyres, inter
Pratermissos 4 b
Publio duobus S. Trochum militibus solvitur 567 d
Puer anonymus, S. Ludovici meritis ad vitam
revocatus 460 f, 461 a
Pujades (Agnes) rosario d. S. Ludovici do-
nata 457 f
Pujades (Isabella Vincentia) acuto febre S.
Ludovici ope liberata 458 a, 479 c, 486 c
† Pulcherius, S. Canonicus familiaris 645 b d c f
Punier (Gaspard) Dertusensis episcopus, pro
causa S. Ludovici Romam scripsit 474 b
Puteus (Petrus) canonicus Conchenfis, Con-
chenfis Societatis collegio initium dedit 214 d

Q

Quadrado (Petrus) collegio Societatis Me-
thymna-Campi beneficus 186 b, 215 a
Quarata (Magdalena) invocato S. Ludovico,
filium convulsionibus liberatum vidit 446 a
Quicaburga, Cecilii Mercatorum regis filia, Of-
fidi & Eschfeld mater 103 b, 111 d
Quercellinus anachoreta, inter Pratermissos 491
et 49 f
Quignones (Montanodus de) Rota auditor,
causa S. Ludovici sub Gregorio XV exami-
nator 301 c f
Quignonia (Terefo) Moneta-Acuti comes,
Patentium collegium Societatis condidit im-
petravit 214 f
Quintilius, Mateletanus ep., gois 12 f, 132 b
Quintilius Varus, d quo novissimi tradunt no-
men invenisse pagum Vorseberg 30 c
Quirinus anachoreta. Vide Quercellinus.
Quiros (Ludovicus) S. J. in odium fidei occi-
sus 218 f, 268 a, 269 b
Quinzada (Ludovicus) Caroli V in S. Justo
canonico oncomorus 200 c, 215 a, 258 c,
 274 c

R

Rabus (Joannes Hieronymus) Processum
speciem de S. Ludovico ex lingua Hi-
spanice in Italianum vertit 474 c
† Radegundis, Eugenius III synchrona, hu-
jus jussu visiones suas scripsisse perhibetur
106 d, 308 c
Radelberus, episcopus Capuanus, in cujus
funere orationem habuit S. Paulinus, ejus
successor 134 d f
Radulphus, Atraborensis ep. 47 a
Radulphus, Roromagensis archiep. 543 a
Ragenarius III, Haguenovinus comes, Con-
radum Lotharinga ducem fudit 711 a. *Ejus*
cum Lethario Francia rege diffidium 728
c f. In exilium pulsus 730 b f, & seqq.,
 782 a
Ragenfridus, Ansberti frater 638 a
Raimardus, comes Senonensis 739 f, 740 d
Raimerus, Ragenarii Longicollis filius 731 b
Raimbertus I, Verodunensis ep. 601 a d
Raminus (Gaspard) vixit S. Ludovici ope do-
natus 453 a b, 479 d, 486 c
Ramirez (Gefoldo Gilda) curru obtinendo S.
Ludovici ope illaeso sterneret 486 f
Uobolus Tomus V.

Raminus (Joannes) doctus Ludovicum Cole-
raund ad fundandum Ocanense Societatis
collegium impulit 215 c. *A. S. Raminus*
Hocum missus *ibid.* c
Raminus (Antonius) S. J. theologus, Nea-
polim missus 217 d
Ramos (Petrus Ludovicus) civitatis Valentia-
nae juratus, pro obtinendo S. Ludovici Ca-
nonizatione ad Paulum V scripsit 480 a
† Ramyrus martyr, inter Pratermissos 491 b
Ran (Joannes) consiliarius regius, poeri, ex
lepro moribundi & S. Ludovici ope sanati,
pater 464 d
Ranimirus I, Aragonie rex 149 b
Ranimirus, Ranimiri I nepos, monachus pri-
mum, dein Aragonie rex 150 a
Rasinius (Joannes Baptista) B. Alexandri
Savilli magister 809 c
Rasponus (Cassus) S. R. E. Cardinalis, Bul-
lae Conventus S. Ludovici subscripsit 488 b

Ratherius, Veronensis aliquando episcopus, S.
Brunonis Alp. Colonienfis magister 705 c f,
 706 a b, 712 a c d, 719 a, 726 f, 727 a b.
Veronensis sede pulsus, Leodiamque transiit
781 d c. Veronensis fidei restitutus *ibid* f
Raulerius (Franciscus) poella, S. Ludovici
meritis ad vitam revocata, pater 461 a b
Raymundus, Barcinonensis comes, Tergiam
Catal Borgienfis d'umino auxit 149 c d
† Raymundus de Penninset, Ordinis Pradi-
catorum, pallio more trajecit 336 b, 338
 d, 357 c; d. S. Ludovico in supremo morbo
invocatus 346 e
Rebolus (Feliciana de) Ludovici de Romani
azor, peccati occulit d. S. Ludovico memor
facta 416 c
Redualdus, Anglorum Orientalium rex, S.
Edvinum ad se profugum excepte jussitque
109 b f; d suscepit fide defecte 111 f
Regenherus, Redualdi regis filius, in praelio
obversus S. Edvinum occisus 110 a
Regibus (Maria de) honore capitis B. Ale-
xandri Savilli meritis liberata 832 c d
Reginildus, Ord. Prad. 343 b, 345 d
Reginarius, Normannorum dux 679 a c d,
 689 d

Regno (Michael) Carovicense Societatis col-
legium impetravit 215 f, 269 f
Regunus (Josephus) S. Ludovici medicus, fra-
granziam, ex illius corpore manentem,
d se perceptam restituit 348 c d, 410 c d
† Regulus episcopus, in Hetruria cultus 87
 c f, 90 c, 93 b c d e. *Totila jussu occisus*
 91 f. *S. Cartholici, Papatonienfis episcopi,*
magister 92 a, 98 f, 98 b. *Expulsus affli-*
ctus jussu Theodandi, Wandolotum regis 93
 a, 98 e d
Reichenbachius (Michael) monachus S. Be-
nedicti in Lorch, varles Sandorum reli-
quias dedit Ottoni Truchse S. R. E. Card.
 57 a
Reinolfo licentiatu S. Ludovicum, cum vi-
veret, velut iugum Dei servum assumit
 353 c
† Rembertus, Alp. Homburgensis, Colonienfis
aliquo se poſſe ſubſcribere 743 f
Remicendis virgo, inter Pratermissos 5 c d
Reolus, Normannorum dux 679 c d, 689 d
† Reperta virgo moerens, inter Pratermissos
 491 f, 492 a

INDEX HISTORICUS

- Reychembain (comitissæ de) abbatisa monasterii S. Cecilia Coloniae varis Sanctorum reliquias dedit Othoni Truchsez, S. R. E. Cardinali 56 f
- Reynaldus, archiepiscopus Coloniensis 48 a
b c. S. Matthei corpus elevari 29 b d, 47
d e f. S. S. Cassii, Florentii & sociorum corpora invenit 48 b c
- † Reynilda virgo, S. Venantii Honnonensis soror perperam dicitur 129 a b c d
- Reynoldus. Vide Reynaldus.
- Riazus, patriarcha Alexandrinus, Bonellum Card. Alexandrinum in Hispaniam comitatus 318 a
- Ribadincim (Petrus) S. Francisci biographus, ab eodem, cum iustare Generalis Praepositi ecclesio, consulat 211 b
- Ribera (Blesius) S. J., in odium fidei & Calvinistae occisus 220 b, 271 d f
- Ribera (Franciscus) Major-domus Indiarum 324 c f, 411 d
- Ribera (Joannes de) Alp. Valentinos, S. Francisci testimonium dixit 181 a. Missi, qui adventum in Hispaniam S. Franciscum suo nomine solvunt 224 f, 225 a, 276 d
- S. Ludovicum agrotantem in villo suo fovit 299 c. Manu propria cibavit 403 b. Cum sacro Placito muneretur, cessit 346 d, 423 c. Eo mortuo, praeput in lacrymas 351 c. Defuncti corpus amplexus est 352 d. Orationem ejus funebrem habuit 363 c, 434 f. Pingit ejus imaginem, & Processum Instituit de vita & miraculis jussit 300 f, 304 b c, 359 b, 467 c. Juxta commissarius in Processu generali de S. Ludovico a Sixto V. constitutus 458 d, 470 c; uti & in Processu specialit & sacra rituum Congregatione 472 c. S. Ludovici Beatis ascriptis cultum extendi a Paulo V. petiit 477 c. Antislum ad conferendum S. Ludovici Vitam impulit 307 b; scriptoris hujus sanus cohaesiverit 293 d
- Ribera (Parafan de) parenticus S. Ludovici ope sua menti redditus ac pie mortuus 384 c
- Ribera (Perisanus) Neopolitanus prorez, Rhegini collegium Societatis eundi postulat 217 b
- Ribera (Pincenzus) ex S. Ludovico, ignorare se, unde fili nomen adferrentur, audit 393 b
- Ricardus (Constantia de) Inter Praeternissus 495 b
- † Richardus, abbas S. Virent 601 a
- Richardus, monachus S. Virent 600 d
- Richardus I., Veroduncensis episcopus, S. S. Basilii reliquias thesa inclussit 592 a, 601 d c, 602 d, 603 d
- † Richardus, Ceneulensis abbas, Inter Praeternissus 3 b
- Richterus Carpostum regem occidit 111 f
- Ricualis, Rotomagensis episcopus 513 a, 520 c, 522 c f, 531 c. Ejus Charta 523 d & seq. 529 c
- Rifos (Raphaël) Ord. Prad. Vicarius Generalis 478 f
- Robertus, Francorum rex, S. Aniani Arelanenstem ecclesiam exstravit 527, 601 a c
- Robertus, Mellentinus comes 536 d c
- Robertus, Narmannia dux, Richardi II. filius 530 f, 531 b
- Robertus Pifinus, Parisi S. Mariae canonici, eo reliquias aliquas S. Carboni, Populoniensis episcopi, attulit 88 c f
- Robertus, Praepositus S. Amati Duert, reliquias SS. Geronzi, Vitalis & sociorum martyrum vel saltem unius ex illis feretro inclussit 47 a
- Robertus, Rotomagensis episcopus, SS. Nigasil, Sabitali & Quirinali reliquias obtulit praefixit 530 c, 531 b
- Robertus, Treventensis Alp., pectus exstinctus 781 b, 783 a
- Robles (Petrus Joannes) Engutia rector, quendam mirabilia S. Ludovici opem in Indis patrato narravit 325 c. S. Ludovici ob praestitum fratri beneficium graius 385 d
- Roca (Aconius de) Iasonum princeps, oculi dorus 164 c
- Roca (Jacobus) sensibus, dum confessus de peccatis esset, S. Ludovici ope redditus 418 d e
- Rocafolius (Guilielmus) Insulae Majoricae prorez, collegium Societatis Monachorum dulum Institui postulat 216 c
- Rocca (Franciscus) decanus Gandtensis, Apostolicorum decretorum in erigendo Gandtensi academiae explicator 171 c
- Rocciagili (Isabello de) oculi oblagine S. Ludovici ope liberata 463 b
- † Rochus, relictus suis, peregrè profectus 389 f
- Rodericius (Christophorus) S. J., pluribus missionibus clarus 206 a. Segoviam & S. Francisco missus 214 c; contra Voldensis haereticos & Pta V. 215 c, 266 a. Classum fuderetorum adversus Turcos comitatus 224 c, 275 c
- Rodericius (Joannes) S. J., primus collegii Tilguerensis rector 218 b
- Rodericus, Ord. Cist. novicius, Inter Praeternissus 495 c d
- Rodrigin (Hieronymus) pueri, & fortissime S. Ludovici ope sanati, pater 465 b
- Rodriguez (Alphonfus) S. J. leicus, de fortiorum salute revelationem habuit 219
- Rodriguez (Christophorus) purpureis maculis S. Ludovici ope liberatus 443 a
- Rodriguez (Emmanuel) S. J., in odium fidei & Calvinistae occisus 220 b, 271 f
- Rodriguez (Ludovicus) Azeredii sociis perperam immixtos 220 c
- Rodulphus II imperator 159 c
- † Rogatus martyr, apud Nannet postus 61 c
- Rogerus (Joannes) S. J., in Floridam & S. Francisco missus 215 f
- Rogis (Joannes de) dein episcopus Agrigeninus, S. Ludovicum, cum viveret, insignem Dei Servum censuit 353 c, 355 b
- Rohingus, S. Willibrordi beneficius 676 d
- Roias (Franciscus) S. Francisco Romam abeundi comes 173 f
- Rois (Joannes de) Vide Rogis.
- Rois (Joannes Laurentius) varis morbis S. Ludovici ope liberatus 450 c f, 451 a
- Rois (Laurentius) febre per S. Ludovicum liberatus 453 a
- † Romanus, abbas Jurensis, monasterii S. Claudii conditor 624 a
- Romanus (Alphonfus) S. J., S. Franciscum carbarum Casaraugusta excellentem certiorum fecit 198 b, 199 c
- Romanus, Rossensis episcopus in Cantu, cui substitutus fuit S. Paulinus archiepiscopus Ebo-

IN TOMUM V OCTOBRIS.

- Eboracensis*, in Cantum profugus 103 c,
107 d, 114 b c
- Roticus, *Ustetensis* ep., S. Firminum ad sacros
ordines promovit 636 c, 640 d, 641 b. Inter
Prætermiffus 495 d
- † Rofa & S. Maria, and cum S. Francisco in
albam Sandorum relata 231 c, 234 a
- Rofelli (Ifabella) pefte S. Ludovici ope libe-
rata 462 c
- Rofpignoffius (Jacobus) S. R. E. Cardinalis,
Bulla Canonizationis S. Ludovici fufcrip-
tus 438 b
- Rothbertus, comes Trecentis; eastrum Divio-
nenfe occupavit 739 c, 741 a
- Rothbertus, S. Benaani archiepifcopo Colu-
nienfi inimicus 742 a. Quis verofimillimi fue-
rit ibid. b
- Rothardus, Cameracenfis ep. 677 d
- Rothala (Ambrosius) Ord. Barnabitarum, B. A-
lexandro Saulo morienti adfuit 827 b, 828 f
- Rocandus (Chriftophorus) S. J. laicus, in
odium fidei occifus 218 f, 268 a
- Rovola (Antonius) oculorum hebetudine B. A-
lexandri Sauli meritis liberata 830 a
- Rovera (Carolus) B. Alexandrum Saulum
fuprema morbo laborantem hofpicio excepit
827 b
- Roxas (Dominicus) hereticus fenfu fua S.
Francifcum elevavit 207 c c
- Roxas (Joannes de) Fide Rogis.
- Royas & Sandoval (Chriftophorus de) Cordu-
benfis antiftes, collegii Cordubenfis ecclefia
primum lapidem pofuit 216 b
- Rubertus Victoris (Carolus) S. R. E. Card.,
Bulla Canonizationis S. Ludovici fufcrip-
tus 438 b
- Rubeus (Alexander Hippolytus) S. R. E. Card.
818 c
- † Rubianus, Comenfis epifcopus, cui Urbanus
II altare Comi confecravit 634 b. Solenni
fupplicazione honoratus ibid. c
- Rudolphus, abbas Tridano-politanus, obtinens
a Coloniafibus fœdas S. Geronis, q̃ cre-
debatur, reliquias Tridano-polim miffe 93 c
d c. Eius de inventione corporum aliquot
Martyrum Colonia epiftoia 58 & feq. Ex-
pulfis connata fua & factus abbas S. Pau-
laleonis 58 b
- Rudolphus Narmennas. Vide Reolius.
- Rufinianus d. S. Gregorio I Papa S. Augufti-
no, Anglorum apoftolo, in fubfidium miffus
1040, 105 b
- Ruigi (Violenta) maris & brachii dolore S.
Ludovici ope liberata 463 a b
- Ruis (Maria) fœbre S. Ludovici ope liberata
450 b c
- Ruizius (Alphonfus) S. J., provincie Roma-
nae præfatus 224 b
- Ruizius (Ludovicus) S. J. laicus, in Infules
Canarienfes miffus 219 a
- Ruiz de Coella (Hieronymus) Lactetia de
Gratio gener, tranflationi S. Ludovici in-
terfuit 363 f
- Ruis de la Camen (Didacus) Methymnenfis
abbas, templi collegii Societatis Methymna-
Campi fundamētum exortus 186 b
- Ruiz (Ferdinandus de) comes Lemofii & Sar-
ria maritimo, Catharina S. Francifci nepitis
maritus 159 b
- Ruiz (Ferdinandus) ex avia paternis Eleono-
ra S. Francifci conjugis, maritus Violentæ,
Sancti IP Caftella regis filia 158 c
- Ruiz (Hieronymus) eraris fiftula S. Ludovici
ope liberata 465 d
- Ruiz (Ludovicus) S. J., in Infules Canari-
enfes miffus 267 b
- Ruizoldi (Jacobus) S. Gummari meritis audi-
tum recepit 690 d
- † Rumoldus martyr, Michilatenfium apofto-
lus 676 c, 677 f, 678 b. S. Gummari fœ-
miliari ibid. c, 685 d c f
- Rualo (Anna) fparfis per corpus ulceribus,
invocata S. Ludovici, liberata 446 f, 447 a
- Ruvius (Melehier) fœteturum partum dolore
S. Ludovici ope liberatus 440 f, 441 a

8

S A (Emmanuel) S. J., S. Francifco Roman
abeunti comes 173 f. Concionator Pan-
tifficus 218 d, 265 f

Sanveden (Petrus) S. J., Afluria apoftolus
205 d, 208 a, 261 f. S. Francifcum Roman
comitatus 209 c, 262 f. Præfentis electio-
nem ejus in Generalem Societatis 211 b c,
Potentini collegii primus rector 214 f

† Sabas, abbas in Pelafia 561 f

Sabauer de Marco (Beatriz) ab ambufto pede
per S. Ludovicum fanata 461 c f

† Sabbas, d. Saracenis interfectus 604 f

Sobellus (Paulus) S. R. E. Cardinalis, Bul-
la Canonizationis S. Ludovici fufcriptus
489 d

† Sabinus eremita, inter Prætermiffus 4 d

Sacratas, Causa Canonizationis S. Ludovici
examinatur 478 c; d Gregorio XV ad Car-
dinalatum erectus 301 f, 480 b

Sacripentes (Jofephus) S. R. E. Cardinalis,
Bulla Canonizationis S. Francifci fufcriptus
234 c

Salfianus, Parifenfis epifcopus, d. fide de-
je-
tus 638 f

Sagitta (Joannes) claudum grefsu, & filium
fuum vifu S. Ludovici meritis donatus vidit
444 a, 479 d

Sais (Catharina) uberum malo vexatum S. Lu-
dovici fuffo liberata 361 c f, 451 f

Sala (Francifcus) Ord. Præd. plagam S. Ludo-
vici eraris curare fultus, nullum inde fœto-
rem expertus 458 d

Sala (Joannes) cujus uxor d. fœbre & lethargo
S. Ludovici ope fanata fuit 465 b

Saladobus, Æthiopum rex 607 a

Salas (Dominicus) gangrand S. Ludovici ope
liberatus 465 c

Salas, ex Ordine Præd., PP. Societatis Jefe
propagator 199 b

Salazar (Martianus) eraris malo S. Ludovici
ope liberatus 465 a

Salazar (Petrus de) S. Ludovici inter Indos
agrantem dono fua recepit 321 d

Salazarus (Gafpar) S. J. primus collegii Mar-
cenenfis rector 216 b

Salernus (Joannes Baptifta) S. R. E. Card.,
Bulla Canonizationis S. Francifci fufcriptus
234 f

† Salefius (Francifcus) magni fœcti S. Fran-
cifcum 233 c, 266 d

Saliglus (Margarita) Ord. S. Clara, S. Ludo-
vicum fibi apparentem habuit 463 c f

Salinas (Martianus) S. J., Ptoeciam d. S.
Francifci miffus 193 c

Salizuti (Petrus) inter Prætermiffus 495 b

Salmeron, S. J., concilio Tridentino interfuit
193

INDEX HISTORICUS

- 193 b, 210 c, 245 d, 263 b, 268 c. *A. S. Franciscus*, cum Generalis Prapostoli iustaret *elebile*, consilius 211 b. Concionator Pontificus 265 f
- Salon (*Michael*) Ord. *S. Augustini*, *S. Ludovici sepultura interfuit* 432 f
- Salone (*Isabella Joanna*) sibilat *S. Ludovici meritis sanata* 430 d c, 479 c, 484 c
- Salicio, *S. J.* in *Mexicum profectus* 219 c
- Salvador (*Anna*) brachii tumore *S. Ludovici ope liberata* 454 c d
- Salvatore (*Hieronymus*) apoplexiâ, invocato per ejus matrem *S. Ludovico*, liberatus 446 d
- Salvatore (*Joannes*) pedum usu *S. Ludovici ope donatus* 455 a b c
- Salvinus, episcopus *Verodunensis* 597 f, 598 b
- Salzdo. *Vide* Salzdo.
- Salzedius (*Franciscus*) eques, *S. Tercia familiaris* 201 f
- Salzedo (*Rodericus*) 332 c, 333 c, 334 b, 335 c, 399 c, 400 a b. *S. Ludovico oculorum acutiem fuisse expertus* 331 b c, 398 d c. *S. Ludovico*, cum sacro *Plotico montretur*, affuit 346 c. Mortui corpus veneratus oculis 351 f
- Samphon, *Caroli Gandæ ducis domesticus*, ad *S. Franciscum missus* 285 b
- † Samuel martyr, Ord. *Minorum*, inter *Prætermissos* 8 a b
- Sances de Ayala (*Christophorus*) invocato *S. Ludovico*, testamentum, frustra questum, continuo reperit 431 b c
- Sanchez (*Ferdinandus*) *S. J.*, in odium fidei à *Calvinistis* occisus 220 b, 271 f
- Sanchez, theologus insignis, *S. Francisci* exemplo Societatem ingressus 178 d & *ibid* 186 c, 252 c
- Sanchius (*Joannes*) *S. J.*, in *Mexicum missus* 268 d
- Sanchius (*Petrus*) *S. J.*, in *Mexicum missus* 268 d
- Sancius (*Baptista*) *S. J.*, *Hispani magni fructu versatus* 216 c
- Sancius (*Petrus*) *S. J.*, *Novæ Hispania præfuit* 224 b
- Sanciz, (*Franciscus*) in *Indiis profectus*, *S. Ludovici insipiem misertus* 385 c i, 386 b c. Innocentia ejus videret 411 c
- Sancheruchus (*Alphonfus*) *Caroli V* & *S. Francisci* la re mathematici magister 160 b, 259 f
- Sanchin, *Alfonso II* regis *Neapolitani* filia nupta, nupta *Joffredo Borgia*, principalis *Squilocensis* 152 f
- Sanchius comes, *Raimundi I Aragonum regis filius* 150 b c
- Sanchius (*Joannes*) *S. J.*, à *Calvinistis*, oculis factorum ejus turbi, servatus la viotis 220 b, 271 f
- Sanchius (*Joannes*) *S. J.*, in *Mexicum missus* 229 c
- Sanchius, *Raimundi I Aragonum regis filius & successus* 150 c
- Sanchius (*Petrus*) *S. J.* provincia *Mexicana Provincialis* 219 b
- Sandovalius (*Alfonfus*) *S. J.*, Oceania theologiam docuit 215 c
- Sandovalius (*Bernardus*) *S. R. E. Cardinalis & archiepiscopus Tolentanus*, iudex in Processu de virtutibus & miraculis *S. Francisci* 229 c
- Sandovalius (*Christophorus*) *Ovesensis episcopus*, *Asturum sollicitus* 205 d c, 261 c
- Sandovalius (*Franciscus*) *Lernæ dux*, *S. Francisci* ex *Isabella* filio nepos 159 b, 178 f, 179 a & alibi. De *Avi sui virtutibus & miraculis Processum candidatus* 229 d. Pro ejus Canonizatione supplices ad *Pavulum V* litteras dedit, & templum *Avi sui* Motrisi condere statuit 229 e f
- Sandovallus (*Joannes*) *Philippo II regi à cubiculo*, *S. Francisci* ex filio *Isabella* nepos, marchio de *Villamizar* 159 b, 238 b
- Sandice (*Franciscus*) civitatis *Valentinae Juratus* 467 f
- S. Georgio (Masfataris)* fêbre *B. Jacobi Aletmanni* interfectione liberatus 802 c
- San-Joannes, Societatis candidatus, in odium fidei à *Calvinistis* occisus 220 b, 272 a
- Sans (*Catharina*) erum dolore *S. Gumari meritis liberata* 693 c
- Sancheruchus (*Marcellus*) *S. R. E. Card.*, *Bullicanizationis S. Ludovici subscriptus* 487 f
- Santanderus (*Ludovicus*) collegii *Segoviciensis S. J.* rector 161 c. Quantam à dignitatibus *S. Francisci* abhorret, testis 183 c. In bonam spem futuri collegii à *S. Francisko* erectus 207 a, 214 c. Concionator in primis nobilis *ibid.* c
- Sanz (*Lopus*) *Gorgæ Infantis* filius 150 c
- Sanz (*Michael*) scrofulis, apostro ejus colto tunicæ *S. Ludovici* frustro, liberatus 361 c
- Sapaudus, *Abelatenfis Alp.*, Pontificis vicarius in *Gallia* 641 f
- Sapena (*Isabella*) splend fecibus inharere *S. Ludovici ope liberata* 365 d, 452 c
- Sapuerta (*Joannes Andreas*) diuturni animi deliquit *S. Ludovici meritis liberatus* 444 c d
- Sargossa (*Petrus Joannes*) mole afflito *Catharina Guillelma* digito frustum habitus *S. Ludovici* felici successu applicuit 465 d
- Sargossa (*Joannes*) Ordinis *Prædicatorum* tiro 404 d. *S. Ludovici* fragrantiam expertus 510 c. *S. Ludovici* reliquiis ab *Isabella Mires* donatus 442 d. *S. Ludovici* reliquiis convulsis agitata applicata cum successu dedit *ibid.* c
- Satorren (*Gregorius Joannes*) stuprare, quod *S. Ludovico* commodat, mirum fragore in modum, expertus 349 b, 425 c
- † Soturninus, *Veronensis* ep. 86 d
- † Satyrus, à *S. Ambrosio* fratre laudatus 280 f
- Savellius (*Sandilus*) *S. J.* laicus, pro fide occisus 218 f, 268 a
- Saulin (*Cornelia*) *B. Alexandri* soror, *Alexandri Brivis* equiti nupta 810 c
- Saulin (*Livia*) *B. Alexandri* soror, *Amball Visconti* nupta 810 c
- Saulin (*Paula Antonia*) *B. Alexandri* soror, *sanctimonialis Dominica* 810 c
- Saulius (*Aconius*) *S. R. E. Card.*, *B. Alexandri* patrullus 821 c
- Saulius (*Carolus*) *B. Alexandri* frater 810
- Saulius (*Dominicus*) *B. Alexandri* puer 809 b
- Saulius (*Franciscus*) *B. Alexandri* frater 810 d
- Saulius (*Hieronymus*) *Ap. Genovesis*, *P. P. Societatis Genovæ* evocavit 175 f
- Schepere (*Petrus de*) curis sanis *S. Gumari meritis liberatus* 694 c
- Schotus

IN TOMUM V OCTOBRIS.

- Schoerus (Bernardinus) S. R. E. Cardinalis, Bulla Canonizationis S. Francisci subscriptus 254 c
- Schretzelius (Philippus) liter Prætermiffus 495 b
- Schrekin (Barbara) inter Prætermiffos 495 b
- Sciavero (Jacobus) S. Ludovici in Indis forcius 386 c
- Scrivanus (Gregorius) S. J., à Calvinistis in odium fidelis occisus 220 b, 271 c f
- Seuts (Elyfabeth) clauis, S. Gummari meritis sanata 693 c
- Sebastianus, Lusitania rex 187 c, 202 f, 203 b, 208 c, 225 c f, 226 a, 261 f Collegium Flamiensium Januarii suis sumptibus erigi curavit 217 b. In praelio casus 262 a, 263 d. Obviam fatus S. Francisci 277 b. Necem ejus & cladem obitus cognovit S. Ludovicus 334 b, 338 b
- Sebastianus, Ordinis Barnabitarum conversus, ecclesiæ male B. Alexandri Sauli meritis liberatus 330 b c
- Schultus fiscalator Alia præconsulari Passivatis SS. Turachi, Provi & Andranici prelia vendidit 565 d
- Sodennus S. J., in Mexicanum profectus 219 c
- Sodra, vir nobilis, à S. Patricio ad fidem conversus 644 b
- Sograna (Hieronymus) ex Catharina Donat, mortuum se fuisse, audivit 460 b
- Sogura (Joannes) S. J., cum aliquot sociis in Florida ex odio fidelis occisus 218 f, 267 d, 268 a, 269 b
- Solimas, Turcorum imperator, Venetis infestus 275 c
- Sollarius (Hieronymus) pueri, febribus & pueris B. Alexandri Sauli meritis liberati, pater 832 c
- Senator, regis Loliprandi confanguineus 830 c
- Seputroda (Joannes Gensius) juris-consultus, Hispanorum adversus Americanas proteitor 324 f, 326 c
- Sequeym (Emmanuel de) S. J. primus Martiriensis collegii rector 217 a, 273 f
- Sequivius (Dominicus) episcopus Melitensis, novâ hierotheca os femoris S. Sancti in-clusit 603 a
- † Serenus conf. 5 d
- Serenus, incertæ sedis episcopus, inter Prætermiffos 5 c
- Sergius III Papa, quid de Bremensi ecclesia statueret 744 b c
- Serwanus (Jacobus) Prior Valentis, S. Ludovici, in Indis Occidentales profectura, viaticum sibi daturum negavit 320 a, 381 c
- † Servulus conf., à S. Gregorio memoratus 244 c
- † Severinus abbas, Noricorum apostolus, inter Prætermiffos 2 b
- † Severinus, Colonienfis Alp. 31 b, 40 c, 41 d, 412, 596 c
- Severus, S. Bassiani in condendo monasterio adjutor 80 c, 81 b c
- Shorta (Fredericus) S. R. E. Cardinalis, Bulla Canonizationis S. Ludovici subscriptus 487 f
- Sfortia (Franciscus) dux Mediolanensis, hujus nominis II 809 b
- Shortus, Anglorum Orientalium rex 112 a
- Sien (Joannes) claudus, S. Gummari meritis sanatus 695 c
- Odobertus Thomas V.
- Siffidus, Alp. Treventis, statuit, ut S. Philippi martyris translatio dec xxx. Odiobris celebraretur 41 c
- Sigebertus, Austriæ rex, parthenonis Castri-locensis fundacionem auxit 733 f
- Sigerus, Præpositus Lirani 675 b d, 682 b d, ut S. Gummari Vitam scriberet, Theobaldus auditor fuit 682 b
- Sigewinus, archiepiscopus Treventis, inflationem S. Philippi martyris ecclesiam consecravit 44 b
- † Silas, ep. Hibernus 705 d
- Silvanus, Tolosanensis ep., Ocanensi Societatis collegæ obfiste 215 c
- Silva (Gomezius de) S. Francisci litteras Philippi II dedit 207 d
- † Silvester I Papa 12 f, 13 a, 37 f, 41 b
- Simarra (Angelo) pro meritis sui Josephi del Campo salutare apud S. Ludovicum sollicitus 416 a. Vide etiam Commem.
- † Similinus, Vide † Similinus
- † Similinus, Namocensis ep. sic. IV 62 d
- † Simplicius, Veracenfis episcopus 86 c d
- Siria (Petrus) herid S. Ludovici opti finatus 454 f
- † Siricus Papa 621 a
- Siricus (Gulielmus) S. R. E. Card., S. Francisci amicitia junctus 210 c
- Silvanus, Novatianorum ep. 611 b, 614 c f, 615 c d
- Sifnians Papa 654 f, 659 e
- Sixtus II Papa 667 d, 668 c, 669 b, 670 c
- Sorax V Papa Processum generalem de S. Ludovico institui jussit 468 d & seq. B. Alexandri Sauli virtutes & merita magni fecit 829 c. Mortuus 471 f
- Soler (Andreas) judex Oriolenfis, pro causis S. Ludovici Roman scripsit 474 b
- Soler (Raphaels) digiti pedisque doloribus S. Ludovici aperi liberata 449 a b. Splendorem & corpore S. Ludovici producentem vidit 430 b. S. Vincenili Ferrerli & Ludovici reliquias agro feliciter applicavit 440 c f; Idem fuisse sorori suæ successu pari 441 a; Item puella, dentibus arida, ut S. Ludovici sepulchrum videret 457 e
- Solerius (Michael) S. J., de fuclorum salute revelationem habuit 219 f
- Solerius (Fernandus) S. J., Segovitem à S. Francisco missus 214 c. Feire ab illo liberatus 285 c
- Solerius (Franciscus) Segovienfis archiepiscopus, in collegium Segovienfis beneficiis 214 c
- Sollimanus, Turcorum imperator, Melitanæ terra marique obfiste 211 f, 264 c
- Solia (Gabriel de) S. J. laicus, in odium fidelis occisus 218 f, 268 a, 269 b
- Soncino (Ambrosius de) Ordinis Predicatorum, Vitam B. Jacobi Alemanni scripsit 793 a
- Soncino (Vincenilius de) Ord. Præd., maxima feire B. Jacobi Alemanni intercessionem liberatus 802 c
- Sora (Joannes). Vide Socia (Jacobus)
- Socia (Jacobus) pirata Calvillia, S. J. missionariorum classis in odium fidelis succubite 220 a & seq., 271 a b c d
- Sofia (Beatrix de) S. Francisci confubrina 165 c
- † Sosius martyr 12 d
- Soto (Dominicus) ex Ordine PP. Præd. Infigit

INDEX HISTORICUS

- gals theologus, ad Caroli V matrem n.ri-
bundum crocatus 195 f
- Spada (Joannes Baptista) S. R. E. Card., Bal-
la Canonizationis S. Ludovici subscriptus
487 f
- Specchio (Eugenia) splendorem & corpore S.
Ludovici prodromum vidit 430 c. Pedis do-
lore ejus ope sanata 449 f
- Sperantia, Jacobi Nager filia, stomachi molo
S. Ludovici ope liberata 456 c
- Sperantia, Joannis Marci ancilla, quem mo-
nachum haud fore, ejus conclusum negotium
efficit, pradiat S. Ludovici 415 f
- Sperantia, Petri Tado filia, sanguinis vomitu
S. Ludovici meritis liberata 560, 431 c
- Speranza, Jerosolita S. Ludovici actu liberata
334 f, 335 a
- Spiga (Petrus) S. J., aditum in Sardiniam
Societati aperit 216 c
- Spina (Beatriz) mulierem ambobus brachiis con-
tractam ad sepulcrum S. Ludovici sanatum
fuisse testatur 354 d
- Spina (Catharina) S. Ludovici oculo-
rum noctis pradiat experta 416 c d. S. Ludo-
vici rofariu possedit 439 d
- Spina (Joanna Anglica) aposthemate S. Ludo-
vici ope liberata 265 a
- Spinola (Michael) episcopus Merrochianus 351
a. S. Ludovici, cum sacro Viatica moni-
tur, adfuit 344 d, 423 c, 427 d. Missam
in ejus exsequiis celebravit 352 f, 412 c.
Erga illum devotè affectus 353 c. Transla-
tionis corporis S. Ludovici interfuit 363 e,
434 f. Processum de miraculis illius insti-
tuit 359 b. Ord. singuli visum Religiofa
restitutum vidit 362 b, 448 a. Reliquis co-
jactum in aliorum morbis feliciter usut
450 b d. Testimonia de vita & miraculis S.
Ludovici excerpt & examinavit 467 c. Ju-
dex commissarius in processu spectati de con-
dem a sacro Rituum Congregatione nomina-
tus 472 c
- Spinola, S. R. E. Card. 225 c. S. Francisca felici-
tem in Hispaniam adventum gratulatur 224
c, 276 c. Collegium Segusii Societati can-
dere meditatus, sed morte, ne id efficeret,
propeditus 215 f
- Spinula (Gregorius) S. R. E. Cardinalis,
Balta Canonizationis S. Francisca subscriptus
234 c
- Spinula (Jollus) S. R. E. Cardinalis, Bal-
la Canonizationis S. Ludovici subscriptus
483 b
- Spinula (Nicolaus) S. R. E. Cardinalis, Bal-
la Canonizationis S. Francisca subscriptus
234 c
- Spinula (Thomasia) B. Alexandri Sauli mater
809 c
- Spoleas (Anonius) fararum dolore B. Ale-
xandri meritis liberatus 829 f
- Stella (Marcus Anonius) febre lethifera S.
Ludovici ope liberatus 365 c
- Stephano (Jafeph) canonicus Segobrigensis
S. Ludovici laudator 359 d
- Stephanus, conversus Ordinis Prædicatorum,
malum, quod iter agebat, B. Jacobi Alemanni
intercessione sanatum vidit 803 b d
- Strada (Franciscus) S. J. 208 d, 215 d. S.
Francisca Ramam abeunt comit 173 f, 181
c, 247 c. Aragoia provincialis 190 b
- Strain (Ludovicus) Ord. Cist., Hortensis ab-
bas, P. P. Societatis propagator 199 c
- Strada (Renaldus) erga Ticinens. Ord. S. Au-
gustini carnolium beneficus 805 a
- Struyne (Walterus) hydrops S. Gummar meri-
tis sanatus 691 e
- Struyficus (Nicolaus) S. Gummar meritis
memoriam asum receptus 690 b c
- Suarez (Antonius) S. J., in odium fidel
Calvinistis occisus 220 b, 271 c
- Suarez, familia de Melo caput 158 c
- Suarez (Joannes) Hispanicus collegii reftar
193 a. Plecentiam & S. Francisca missus
193 e; Hispaniam 194 d e, 258 a b. Magna
illie fructu versatus 216 a. Quidam illi
S. Francisca pradiat 226 d, 225 c
- Suarez (Ludovicus) S. J., novam domus pro-
fessu ecclesiam Martiri cond. curavit 230 a
- Suarez (Marciannus) Ord. Prad., S. Ludovici
Belgidam cuncti romes 379 d
- Suarinas (Jacobus) S. J., clefisi Christianarum
adversus Solimanum, Maltam obsidentem,
expedita adjunxit 211 f
- Succia (Antonia) B. Alexandri Sauli meritis
febre & vomitu liberata 832 c f
- Sugnet (Alphonfus) civitatis Valentina ju-
retur, pro obtinenda S. Ludovici Canoni-
zatione ad Paulum V scripsit 480 a
- Suriagus (Hieronymus) Societatis theologus,
Neapolim missus 217 d
- † Sulinna, SS. Eliphii & Eucharli martyrum
foror, inter Prætermiffa 456 a b
- † Syngius, Veronenfis episcopus 87 a
- Sylva (Ruffus Gonches de) 225 c. Carolum
V in expeditione Gallica et cum S. Francis-
ca secutus 161 c. Felicem huius in Hispaniam
adventum gratulatur 224 c
- Sype (Henricus van den) hydrops, S. Gummar
meritis sanatus 693 c

T

- T Aldares (Petrus) 190 c. S. Francisca Ro-
mam abeunt comit 173 f, 250 b. Ab-
euntibus Casareugust fecit, ad finitiam
verbe fecit 198 b
- Taborinus (Sebastienus) in causa Canoniza-
tionis S. Ludovici notarius 478 c
- Tafigna (Carolus) Ord. Prad., & S. Ludo-
vici la supremo morbo invocatus 347 c f
- Tapia (Joannes) S. Francisca, in Generalem
Societatis electo, litteras gratulatorias Va-
lentia missus 211 f
- Tanchus, in encyclica de SS. Tarechl, Probi
& Andronel martyrio litteris memoratus
566 a
- † Tancus martyr, inter Prætermiffa 2 e, 11,
abc
- Tarsilius, & laicorum gradu ad dignitatem epi-
scopalem evectus 608 c
- Ticino (Joannes) Ord. Prædicatorum, mu-
lieri & damone possessa aliquod ex habitu S.
Ludovici prospero successu admovit 465 c
- Tatrega (Anna) Marianam S. Ludovici meritis
ad vitam revocati, mater 459 c
- Turtari (Thomas) arcis Bononensis præfes
794 c
- † Taso, S. Paldonis propinquus, fit abbas S.
Vincentii 660 b. Moritur 660 c
- Tate. Vide Edilburga.
- † Tavianus, cognomeno Dulis, sec. iv martyr
564 f
- † Tato, S. Paldonis propinquus, fit abbas S.
Vincentii 659 c. Moritur 660 a, 661 d

Tertia

IN TOMUM V OCTOBRIS.

- Tavera (Didacus de) Giennensis episcopus 182 e
Tavera (Joannes) Toleranensis archiepiscopus 178 b, 252 c
Tenerius (Bartholomaeus) generalis Ordinis Præd. Magister 796 b
Terentianus, sacerdos ethnicus 562 c, 564 c, 582 b, 583 d
† Teresa amictum cum PP. Societatis Abula inile 186 c. S. Francisci consilium usq. 201 f. Magni cum fide 233 c, 266 d; d. S. Ludovico ad Instituentium suum Ordinem amictum 413 f, 424 f
Terez (Joannes) episcopus Derivensis, iudex commissarius in Processu generali de S. Ludovico d. Sixto V. constitutus 468 d, 470 c, 471 a
Tesseda, Religiose Ordinis Montis Carmeli, dominum quendam per S. Ludovicum naufragii periculo tripi in visione vidit 328 a b, 343 b, 345 d, 356 e f, 357 b
Teugarius, comes magister in convicio Sandionysiano 587 a
Teupolus, dux Venetus, Famagosta d. Turcis occisus 276 a
Tuxeda (Joannes) Ordinis S. Francisci, auditor fuit S. Francisci ingredienda Societatis 166 c, 172 b, 250 a. Apud illum morari coepit 168 b f. A Stephano Almeida laudatus 172 c. Praefuit S. Francisci in Generali Societatis eligendum 211 b
Tuxola (Maria) xenodochium Tordeusilla exstruxit 187 c. Balchusaria Alvarezii S. J. fundit et testimonium dedit 197 c
Tuxoda (Raphael) S. J. presbyter, quid de vilitate vestium S. Francisci, adhuc docuit, scripsit 173 b
Teyeda Carmelitana quendam in periculo submersionis constituit, eique auxiliante S. Ludovicum in visione vidit 394 b
Theodidus, delatus Maldandarium S. Nigoli de reliquiis, sanctus reddidit 555 f
† Theodidus, civis Albenis 647 b
Theodidus, Lingonensis episcopus 636 d
Theodoricus I, Matensis episcopus, cuius prelatibus Otto I. imperator Hasteriam Valciodoro univit 126 d. S. Brannoni Alp. Colonienf. ultima voluntatis testis fuit 784 d. Eisdem moribunda assistit 785 c, 787 c
† Theodoricus, Andaginenf. abbas 714 f
Theodoricus, Alp. Trevirenf. exepolis S. Brannoni Alp. Colonienf. interfuit 785 f, 788 a
Theodoricus, B. Jacobi Alemanni pater 793 f
Theodoricus, corporis languore S. Gumari meritis liberatus 693 f, 694 a
Theodoricus, Francorum rex, leges Salicorum auxit 674 f
Theodoricus, Lotharinga duci titulo insignitus 129 a. Interitum, an S. Vincentii Hannoniensis pater 129 b c f
Theodoricus, Propositor S. Mariae de Gradibus, Colonienf. sedavit 59 a
Theodoricus, S. Phalaridis pater 129 f
Theodoricus, Valciodorenf. abbas 126 c
† Theodorus, Alp. Contuarienf. S. Ercowaldum Londinensem episcopum consecravit 651 f
† Theodorus Grapus, inter Præternissos 496 c
Theodorus I, Torfensis episcopus, concilio Nicæno subscripsit 562 e
Theodorus II, Torfensis episcopus, concilio Chalcedonensi subscripsit 562 e
Theodolus, dux Briganinus, S. Franciscum honorifice excepit 185 c, 255 c, 262 c
Theodolus I imperator 631 b. Erga Apollinariis indulgens 909 f. Bellum adversus Maximum cyrumum gessit 910 c. Synodum Constantinopolitanam anni 381 convocavit 611 c. Netherium laicum in episcopum Constantinopolitanum elegit 612 a. Novationis non fuit 616 f. Bina ejus leges adversus hæreticos 617 c f
Theodolus Junior Imperator, Cilelem in I & II partibus 562 a
Theodorus, Antiochenus ep. 628 d
† Theodulus, d. Sarocentis interfuit 604 f
† Theophanes, metropolit. Nicaenus, inter Præternissos 496 d e
† Theophilus, S. Geronis socius d. quibusdam adnumeratus 545 b c
† Theophilus monachus confessor, inter Præternissos 3 f, 4 a b c
† Thomas, obbas Forfensis, odore solitudinis S. Paldoni fuisse 653 c f, 654 a b c d, 656 c d, 657 f, 658 a c d f, 659 c
† Thomas Aquinas, d. S. Ludovico in sapientia morbo invocatus 346 c. Calisti fragrantia pradiatus 410 b. S. Ludovico apparuit 424 b
† Thomas à Villanova, Ordinis S. Augustini, d. S. Francisco Romam obvenit visitans 173 c. Anno 1555 mortuus 314 d
Thomas, Joannis Gaudia duci III ex Franciscis de Castro filius, Alp. Casfarambulanus 154 c
Thomas, Rodonienf. Prior, capfam fabricavit S. Spiritus martyris reliquiis offerendis fuisse 543 d
Thomas sacerdos, B. Alexandro Sualio familiaris 825 c
Thyrus diaconus, martyr Augustoduni 511 d
Tibaldus (Joannes-Baptista) fustino B. Alexandri Scull meritis liberatus 811 d
Tibone (Baptista) ejus filium comitali morbo SS. Vincentius Ferrerius & Ludovicus liberavit 439 c f
Timotheus, col. inscripta sunt eacyella de SS. Tarachi, Probi & Andronet martyrio litera 566 a
Toledo (Franciscus de) audit S. Francisci concionibus, autem destruit 189 c
Toledo (Maria de) Ludovicus Christophori Ponce, duci de Arcos, uxore 254 d, 256 c; Marchena collegium exstruxit 269 c
Toletanus (Franciscus) Peruvia prorez, eo una cum Societatis missionarii profectus 219 b, 268 c
Toletus (Ferdinandus Alvarez) 258 c. Collegit Societatis Orpesfani una cum fratre fundator 215 f
Toletus (Franciscus) collegit Societatis Orpesfani una cum fratre fundator 215 f
Toletus (Franciscus) S. J. concionator Pontificus, d. S. R. E. Card. 218 d, 265 f, Cardinali Commendone in legatione comes 224 c
† Torcid monacho, S. Ethelburga adjariz 649 c d, 650 c f, 651 a, 652 d
Torinus (Bernardus) amore veneris S. Ludovici meritis liberatus 445 b c
Torres (Bartholomaeus) S. J. Cantuarienf. ep. f. flos alique in Infulos Conaricenf. duxit 219 a, 267 d
Torres

INDEX HISTORICUS

Torres (*Michael*) ena cum S. Francisco Hispani profectus 253 a
 Torres (*Philippus*) moribundum, admoce illi, quod S. Ludovici fuerat, refugio, sanitati restitutum vidit 458 f, 459 a
 Torrefigia (*Joannes*) sigilla & subscriptiones Processus generalis de S. Ludovico sancta esse testatur 471 c
 Tortosa (*Bartholomaeus*) pueri, cui brachium fractum S. Ludovici sanavit, pater 461 c
 Toila, Gothorum rex, SS. Regulum & Felicem episcopos decemari jussit 88 a, 90 c, 91 f, 97 b; S. Cerbonium, Populonicensem episcopum, urso objicit 88 a, 94 b. Roman obidione cinxit 94 d. Anno 552 necatus 101 c
 Toumeur (*Philibertus*) manus brachique tuorum, invocato S. Nigelo, liberatus 541 d
 Trifmundus, Wandalorum rex 93 a
 Trivulcius (*Joannes*) Camberiensis Societatis collegium donavit 217 c
 † Troellus abbas, Gallici S. Troé, inter Praeternissos 8 d
 † Trojcius. Vide † Troellus.
 Truchescius (*Gedhardus*) Asp. Colontensis exarchoratus 57 d
 Truchescius (*Otho*) S. R. E. Cardinalis, Dilectum collegii conditor, S. Francisco amicis junctus 210 c. De S. Francisco, in Praepositi Generalem Societatis electione, Deo solenniter gratias egit 211 c
 Trunvullus, abbas Elmetsenſis 111 c
 Tustall, Hibernia rex 643 c
 Tudela (*Maria*) malo ventris S. Ludovici meritis liberata 530 f, 431 a
 Turrocremata, S. R. E. Cardinalis, ex Ordine Praedicatorum, S. Birgitta revelationes approbat 306 c
 Turrianus S. J., Batice Provincialis 190 d, 194 c. Collegium Societatis Salernitanensis exoritur 215 a
 Tynnens (*Elyzabeth*) clauda, S. Gummari meritis sanata 696 c
 Tyneus (*Hermannus*) S. J. provincia Rheni praefectus 224 b
 Tytilus, rex Anglorum Orientalium 111 f

V

Vadillo (*Dominicus*) Ordinis S. Benedicti, aqua in sanguinem colorem prodigiis mutata testis 206 d
 Vaiza (*Alphonſus de*) S. J., in odium fidei a Calvinistis occisus 220 b, 271 f
 Vaghiolus (*Benedictus*) sigilla & subscriptiones Processus generalis de S. Ludovico sancta esse testatur 471 c
 Vapilus (*Sperandus*) desperata salutis, fore at ex morbo convalesceret, ex S. Ludovico curavit 415 d
 Valdermanus (*Joannes*) primus domus professus Tuleſana Praepositus 215 b
 Valdeſius (*Ferdinandus*) Asp. Hispanensis 194 d, 207 d. Innocentius PP. Societatis Jesu publicum estimationem dedit 195 b, 261 d; Castellae praefectus 204 f
 Valacius (*Marcus*) S. J., Seguntum ad inchoandum collegium missus 215 f
 Valentianus III imperator 630 b. Ejus filia non fuit S. Placidia, Verona culta 631 c & seq.
 † Valentinus, episcopus Salernitanus 672 b c

† Valentinus praetere martyr, inter Praeternissos 2 d e f
 Valerannus I, Mellensi comes 538 b. Ecclesiam & prioratum S. Nigeli apud Mellensem ex voto condidit 534 d, 535 d f, 536 d, 538 d
 Valerannus II, Mellensi comes 538 c
 Valerianus, Vitenſis episcopus, collegium Societati Vitae condidit 218 a
 Valero (*Agnes*) pestilenti apostemae, invocato S. Ludovico, liberata 446 c
 Valero (*Ursula Antonia*) pro favore sua S. Ludovici operam felici successu imploravit 446 c
 Valgrana (*Josephus Stephanus*) Ortolenſis episcopus 441 d, 443 d
 Valgrana (*Isabella Joanne*) moris propinqua, S. Ludovicum sibi apparentem habuit 441 d
 Valpetrosi (*Gasper*) S. J., capitis dolore S. Ludovici meritis liberatus 332 b c, 398 f
 Valstra (*Franciscus*) vifionem, Gallicano Catalano falam, ex ipsius auctoritate 357 d, 436 b
 Valterra (*Joannes*) 448 d. S. Ludovicum occulte cognoscendi dono praeditus expertus 315 b c
 Valvert (*Vincencius*) Catharina Donat, ad ritum S. Ludovici meritis revocata, maritus 460 a
 Vannofis, Dominici de Arignano uxor, Joannis Gandia ducta II mater 152 f
 Vastericius (*Sebastienus*) primus Vitenſis collegii reſtor 218 a
 Vasconcellus (*Atayſius*). Vide Vasconcellus (*Ludovicus*).
 Vasconcellus (*Ludovicus*) Brasiliae prorex, Azevedum suocumque in classis habuit 220 d e f, 222 c d, 270 f. In pugna occisus 225 a
 Vasconcellus (*Ludovicus*) S. J., primus Angrenſis collegii reſtor 217 a, 273 f
 Valquez (*Anna*) Aaronis filia, manu malo S. Ludovici ope liberata 365 d, 458 a
 Valquez de Guera, Teneriffa gubernator, summi S. Ludovici fecit 288 f
 Valquez (*Dionysius*) S. J., S. Francisco de confessionibus 160 c, 188 c, 193 c, 196 b, 203 d. S. Francisci severitatem expertus 213 f
 Valquez (*Joanne*) viz non morata, cum filii partem habuit S. Ludovici optulisset, convalescit 362
 Valquez (*Franciscus*) S. J., Batice inspectus 225 c
 Vaz (*Amarus*) S. J., in odium fidei a Calvinistis occisus 220 b, 271 f
 Vaz (*Amarus*) Vide Vaz (*Amarus*).
 Varieda Castellana sibi sensibus per S. Ludovicum restituta 219 f
 Vazoido (*Franciscus*) gravissima decembris, se ex morbo non moriturum, & S. Ludovico auctore 336 f, 419 e; filium otem ex morbo, quo laborabat, moriturum 416 c d. Fragrantia corporis S. Ludovici testis 410 f, 435 a
 Vaziero (*Thomas Bonaventura*) Isabella Castellana Faciero, filie S. Ludovici ope liberata, soror 336 c
 Vaziero (*Vincencius*) se ex morbo, quo laborabat, moriturum, & S. Ludovico auctore 336 f, 337 a, 415 d
 † Udal-

IN TOMUM V OCTOBRIS.

† Udalricus, *Augustanus episcopus, iudicatus inter Ottonem I., ejusque filium Ludolfum* procreavit 719 c
 Vega (Garcelassus de la) poeta celebris, S. Francisco, in agna Caroli V degenti, familiaris 157 c. Pia S. Francisci expertus obsequio 161 f, 162 a
 Vega (Joannes) preclarus de P.P. Societatis ad Lulium literas dedit 198 f. Mariens S. Franciscum sibi assistentem habuit 205 c
 Vega (Joannes de) comes de Gratal, maritus nepotis S. Francisci ex filio Alvaro 159 c
 Vega (Sera de) domus corcorantis periculo d S. Francisci eripuit 207 b, 214 f, 260 c
 Velasco (Ferdinandus Alvariz de) rei militum in Castella praefectus, S. Francisci, cum hic Vallisiderum conlocaturus accessit, videndi cupidus 180 c
 Velasco (Joannes) ad parparam à Carolo V designatus 182 c
 Velasco (Merla de) comes Osurni, à S. Francisco solatus 180 b e d, 181 f, 182 a b
 Velasquez (Ferdinandus) Sebali regii comes 254 c
 † Venantius abbas, x111 Odoibz die Romano Mri. inscriptus 495 c f, 502 a
 † Venantius Biturigeus ab Arlenfibus caesus 127 c f
 Venantius, Lanensis ep. 91 c, 94 f
 Vera (Angela) admodò sibi scapularis S. Ludovici frustu, aberum doloribus liberata 362, 452 a
 Vera (Michoël de) Cartesianos revelationem, S. Ludovico fassam, retellit 341 d, 400 c
 Vera (Vincencius) Ord. Prad., S. Ludovicum fatentem audivit, nescire se, unde pecunia in cellam suam inferretur 327 a
 Vespaga (Speranza) collit tumore, invocato S. Ludovico, liberata 446 c
 Verague (Henricus) filium semimortuum S. Gummari meritis mori ereptum vidit 601 d
 Veronica Sommarina, inter Pratermissos 495 b
 † Verus, episcopus Salernitanus 671 b c, 673 f
 Verus, martyris SS. Torachi, Probi & Andronici testis oculatus 665 d, 584 a
 Vetreuil (Rovina) diatorma infirmitate S. Nigasil meritis liberata 541 c d
 Ugarte (Ferdinandus Arias d') Aep. S. Fidelis, S. Franciscum in patenam adversus terramotum, habita provinciali synodo, elegit 225 b c
 † Ugolinus martyr, Ordinis Minorum, inter Pratermissos 82 b
 Ugucconius, canonicus Barginis, S. Franciscum hospitem excepit 131 f. Mutum collegio Bellimarensi contulit 214 c f
 Vicecomes (Alphonfus) S. R. E. Cardinalis, B. Alexandri Sanli ex sorore nepos 821 c d
 Vicecomes (Anthon) Lucia sororis B. Alexandri Sanli maritus 823 a
 Vicecomes (Fredericus) Aep. Medulanensis 810 f
 Vich (Michaël) canonicus Valentinus, de insigne sibi morte à S. Ludovico monitus, ad eam pie sisse disposit 337 d e f, 417 b
 † Victor martyr, Agonal passus 24 f
 † Victor martyr, inter Pratermissos 2 f, 11 b c c
 † Victor martyr, Solodori occisus 24 f
 Odoibz Tonus V.

† Victor presbyter confessor, inter Pratermissos 2 f, 3 a
 † Victoria virgo martyr, cujus corpus Coloniae Burgos delatum est, inter Pratermissos 8 c
 Viduaga (Petrus) amicum, applicata illi habitus S. Ludovici parte, sicut mentis restitutum vidit 466 b
 Vidonus (Petrus) S. R. E. Cardinalis, Bulla Canonizationis S. Ludovici subscripsit 488 a
 Vigilius Papa 634 a, 641 f. Romam accivit S. Carbonem, Papalivensem episcopum, de sibi obsequis responsum 92 c d, 970 f, 99 b, 100 a. Mortuus in Sicilia 93 f
 Villalbo (Joanna) ruteribus S. Ludovici meritis non semel liberata 360 a b, 431 d
 Villalbos (Alphonfus de) episcopus Squilacensis 175 c
 Villalbos de Xeres (Henricus) ep. Squilacensis 175 c f
 Villalobos (Franciscus) S. Francisci medicus 151 a
 Villalonus, à S. Francisco ad casum missus, ac licentiam abdicandi sua à casu obtinuit 176 c, 248 d, 249 b
 Villius (Francisca) doloribus colicis S. Ludovici ope liberata 450 c d
 Villana (Cocherina Francisca) febre per S. Franciscum liberata 439 a
 Villani (Carolus) B. Alexandri Sanli meritis heredit liberata 830 a
 Villa-Nova (Michaël de) oculi tumore S. Ludovici ope liberatus 455 c
 Villa-Nova, S. J. rector Comploensis 190 c
 Platanium à S. Francisco missus 105 c f, 194 a
 Villaregius (Franciscus) S. J. laicus, in Floridam à S. Francisco missus 287 d, 318 f
 Villafoca (Alphonfus) conventu Mexicano S. J. collegio sumis suppeditavit 219 c
 Vincencia, Ginez Martinez filia, visu S. Ludovici ope donata 455 f
 Vincencia, Jobi Peret filia, falso capiti amore S. Ludovici meritis liberata 431 d
 Vincencia, Ludovici Primo filia, à male affectis oculis S. Ludovici ope sanata 464 d
 Vincencinus, presbyter Vitenatus, per B. Robertum Malacosa carcere liberatus 148 d c
 Vincentius abbas, Legione in Affuribus pro fide occisus 491 b
 Vincentius, Capuanus episcopus, ad Constantinum imp. missus 595 c
 † Vincentius Ferrerius, Ordinis Pradicatorum, 307 d, 308 c de alibi sepe. S. Ludovici patri, mortuus prima conjuge, de suscipiendo Cartusianorum habitu deliberanti, apparet, ac ne id faceret, suavit 295 c. Eundem, quem S. Ludovicus, sacrum fontem habuit ibid. f. Patris S. Ludovici ambulationem faciem sanavit laborantique apparuit 350 c d, 310 c, 427 b c, 485 c. Mortuus Martino rege, pro novo rege eligendo deputatus iudex 312 b. Ejus de conventu Albayda vaticinium 314 c. S. Ludovicum complexus 332 c, 333 a b; et pedes sibi osculatur, abans 334 c d. Oratio, quæ pro agris ac fovebat 346 b. A S. Ludovico in supremo morbo invocatus 346 c, 485 b. Illoc in extremis possum insitit 350 c. Calesti fragrantia prae-dictos 410
 † 12 Vin.

INDEX HISTORICUS

Vincencius Justinianus, Ordinis Prædicatorum
Magister Generalis, dcln S.R.E. Cardina-
lis, reditus ex Indis S.Ludovico concessis
325 a
† Vincentius, levita & martyr Volentinus
344 c d, 345 c, 404 e, 406 d, 483 a
† Vincentius Madagariensis Hannonia comita-
tum hæreticis iure non possedit 130 c
Vincentius, nepos Ximenes, febre S.Ludovici
ope liberatus 158 b
Vincenzo (Hieronymus) civitate Segorbiensis
Jarocis, pro obtinendo S.Ludovici Cononi-
catione ad Paulum V scripsit 480 a
Violante, Sancti IV Castellæ regis filia, Fer-
dinando Ruz nupsa 158 c
† Vigilius, ep. Arelatensis, inter Prælati-
fios 3 a
Viale (Joannes) Ordinis Prædicatorum, and
cum P. Provinciali S. Ludovici corpus in-
corruptum inventi 364 a b, 434 f. Miconi
honarificum sepulcrum condidit 432 b
Vialis (Joannes Baptista) S. J., classi Chris-
tianorum, adversus Solimanum Millicum
obsidentem expedita, adjunxit 211 f
† Vialis, pro S. Gerardi feo habitus 55 c
Vineliscus (Moxus) Societate Jesu Genera-
li 229 f. Petiti Beatificationem S. Franci-
sci 230 b c
Viudes (Josephus) conventus S. Omphrii di-
spensator, liberalitatem in pauperes a S.Lu-
dovico in mandata habuit 391 f. S. Ludo-
vico conclavato cunct 402 f
Vives de Canmas (Francisco) Guillelmi Ray-
mundi Catalana æror, hujus visionem ex-
posuit audire 377 d, 436 b
Vives de Canmas (Hieronymus) Francisci Val-
terra uxore 420 a. S. Ludovici filia spiritali-
ter 538 a. Sancti sibi frontis plagam S.Lu-
dovici opæ obtinuit 365 f, 366 a. Guilliel-
mi Catalano nomine de quodam beneficio,
ipsi collato, in ecclesia Prædicatorum Ven-
entis Deo gratias egit 357 a. Febre per S.
Ludovicum liberato 418 f
Vives de Canmas (Joannes) S. Ludovicum
Indi convertendi contra intoxicatum cya-
cham lanxiti sumpsisse, & se auditum esse
restituere 323 b. S. Ludovici defuncti mo-
num, sponte motum, osculatus 430 c d.
Stomachi oppilatione per S. Ludovicum reli-
quias liberatus 362 f, 363 a, 452 c
Vives (Joannes Baptista) doctor, procurator
causæ S. Ludovici 467 f
Vives (Angelo) filium, quem brevis moriturum
S. Ludovicus prædixerat, peperit 381 c
† Ullandus, ejus reliquias in cathedrali Tute-
lensi servavit 64 c f
Ullon (Magdalena) collegii Societatis Ove-
senfæ & Santanderenfæ exstruxit 215 b,
274 b
Ullon (Magdalena) Villagarienfis atrocitatem
& collegium exstruxit 215 a b, 266 d
† Undellus, ejus reliquias festinus ex comi-
dibus de Lupin dedit Othoni Truchfæ, S.
R.E. Card. 56 f
Volmarus Rotgero, ut S. Brumonis vitam scri-
beret, auctor fuit 700 d. Vide Folmarus.
Volmarus. Vide Folmarus.
Volmarus. Vide Folmarus.
Urbanus II Papa Comi aliquot Sanctis alearia
conferavit 634 b c d

Urbanus VII Papa, brevis mortuus 472 b,
474 f
Urbanus VIII Papa 698 b. Præceptis, ut S.
Ludovici miracula, post Beatificationem pe-
trata, prius examinarerentur ac approbarentur,
quem ad Canonizationem procederet 302
d & c. auct. S. Præfatum Beatis adscriptis
230 b, 232 a, 233 c, 279 d. Mrl. Roma-
num corrigi jussit 15 e
Uregilius (Honoratus) ejus æror felitem
parum S.Ludovici meritis obtinuit 462 a b
Urtinus (Virgilius) S. R. E. Cardinalis, Bul-
la Canonizationis S. Ludovici subscripsit
487 e
Urtio, Remensis ecclesiæ miles 728 f
Urtius, Antiochi Joannis Sastre æror, dolore
dentium S. Ludovici meritis itenens liberata
319 f, 371 a
† Urtius ejusque socii martyres 16 a
† Urtius martyr, Solodori passus 24 f
† Urtius (Robertus de) Ord. Præd., visiones
suas scripsit 306 d, 308 e
Vandalmarus clericus, cantus ecclesiastici pe-
ritas 587 a, 588 b c d
Vannarius, monasterii Balmenfis instaurator
624 d e
Vassa, & quo reges Anglorum Orientalium
Vassago appellati 111 f
Vulfrica, S. Edwini filius, in Galliam ad
Dagobertum & mare missus 114 a

W

Waldarius, Aquitanus dux, bello cum
Pippino Francorum rege gessit 676 f
Waldebertus, Meldensis ep. 590 f
† Waldostridus parthenonicus Castritoensis fun-
daeris 733 f
Waldo, & quo Waldenses hæretici appellatio-
nem accepit dicuntur 266 d
Walpertus, Alp. Mediolanensis 726 c
Walterus, Hannonia comes, non probatur
fuisse patruus S. Penauli Hannoniensis 130
b c d e f
Warnerus comes bone quodam cum Weren-
frido abbate Scabulensi commutavit 742 d
Wenemarus, abbas Tongerloisfens VII 681 e
Werenfridus, Scabulensis abbas, quodam bo-
na cum Warnero emite commutavit 742 d
Wicfridus, Colontensis ep., S. Brumonis fu-
cessor 709 a b c e, 711 d e, 770 c, 773 c
Wicfridus, ep. Firdanensis, celsæ ultimæ ro-
luntatis S. Brumonis Alp. Colontensis 784
d, 785 f, 788 c, 789 a
Widericus, Hosteriensis canobii conditor 5 e
Widmæ, damone, delatis S. Nigoli de
Malmandarium reliquias, liberatis 551 f
Wiespergius (Friedericus) Heribolitanus epi-
scopus, PP. Societatis Heribolitanæ evocavit
217 b, 210 b, 272 c
Wilhelmus, Ottonis filius, Alp. Mogontinas
726 d, 781 b, 783 e f. Ottonis Junioris
tutor & patruus 786 c
Wilhelmus, Remensis Alp. 47 a
Wills, Berengarii æror, Adelheid infusa
710 a
† Willichadus, Bremensis ep. 743 d
Willerus, Bremensis ep. 743 d
† Willibordus, ep. Trajectensis, ecclesiæ con-
sensu in obitu honoratus 300 d
Wimbolcus contraxit, delatis Malmandarium
S.

IN TOMUM V OCTOBRIS.

S. Nigasti &c reliquis, sanitas reddita
556 a
Witgerus, *S. Amelbergae conjux* 129 b c
Wolterus (Christiaen) monachus *S. Benedi-*
cti in Lorch, varias Sanctorum reliquias de-
dit Othoni Truchses S. R. E. Card. 57 a
Wrachstadius sanctimonialis, *ecclesias S. Gum-*
uari castros 677 c f, 678 v, 687 b d c
Wulfida, *abbatissa Wiltoniensis in Anglia*
651 c d, 652 d
Wulfraun. *Vide Wulfida.*

X

Ximenes (Jacobus) *Ternitensis episcopus,*
judez commissarius in Processu generali
de S. Ludovico d Sixto V constitutus 468
d, 470 c, 471 a
Ximenes (Joannes) *poeti, oculis mali affe-*
cti, sed eo malo S. Francisci ope liberati,
poeta 462 c
Ximenes (Isabella) *S. Ludovici ope pariter do-*
loribus levata 465 d
Ximenius (Alfonso) *S. J. laicus, in insulas*
Canarienses missus 219 a
Ximenius (Franciscus) *S. R. E., Aep. Tole-*
ntanus, Oratio expugnando opes suas ex-
pendit 261 f
Ximenus (Baptista) *febre S. Ludovici ope li-*
beratus 445 c
Ximenus (Petrus) *agriscola* 404 c. *Febre S.*
Ludovici meritis liberatus 443 c
Xonres (Martinus) *Ordinis Prad.* 401 c. *S.*
Ludovici Albaria sustentualis, quodam
de illis retulit 318 c d e

Y

Ystrupia (Ludovicus) *Ord. Predicatorum,*
regni Valentini in causa S. Ludovici
procurator, processum in specie de S. Ludo-
vico Clementi Fili obtulit 273 b c, 474 c

Z

Z Abdas, *Hierosolymitanus antistes* 37 f,
39 d

Zacharias, *asceca, inter Pratermissos* 281 c, 486 a
Zacharias Papa 281 c, 486 a
Zellra (Joannes Baptista de) *S. J., in odium*
fidei & Calvinismi occisus 220 b, 271 b
Zanara (Laurentius) *S. Ludovici de sua mor-*
te prophetiam ex patriarcha Valentino au-
divit 425 f. *Carthusia Porta-Calli Prior*
397 L. S. Ludovici sepultura interfuit 352
d, 432 a
Zapata (Antonius) *S. R. E. Card., S. Francisci*
reliquas Martium Romae detulit 229 f
Zarqua (Bernardus) *S. J. laicus, S. Franci-*
sco itineris socius 186 d, 187 b
Zatreus (Joannes) *Vide Zalta.*
Zeba (Helena di) *a pelloris ulceribus S. Lu-*
dovici ope sanata 464 b c
† Zenon, *Veronensis ep.* 85 b, 86 d f, 87 a;
in duos male distinctus 86 c
Zerla (Joannes) *Mathymna-Calli dux, nun-*
ctum S. Francisci, in Prappositum Genera-
tem electi, summo gaudio acceptus 211 c
Zoja (Susanna) *B. Alexandri Sault meritis*
seuoris dolore liberata 812 c
Zombardus (Antonius Felix) *S. R. E. Card.,*
Bulla Canonizationis S. Francisci subscri-
ptus 234 a
Zotimus Papa *Arelatensis ep. vices suas de-*
monstravit 641 f
Zucchi (Nicolau) *S. J., reliquias S. Fran-*
cisci arripit pessimo applicandas felici suc-
cessu dedit 231 c
Zugnaga (Joannes de) *Hebraeus, S. Ludo-*
vici, cum viveret, pro infidelis Dei Servo
habuit 353 b
Zunica (Catharina de) *Ferdinando filio fru-*
strum tunica S. Ludovici felici successu il-
ligavit 466 c
Zuniga (Joannes) *S. J., in Peruviam missus*
219 b
Zuniga (Eleonora de) *Triguerensis Societatis*
collegium fovit 216 b
Zuzire (Sebastianus) *S. J., in odium fidei &*
Calvinismi occisus 220 b, 271 b

I N D E X

TOPOGRAPHICUS.

A

Abbas, *Gallie in Normannia*
civitas. Quodam SS. Nigasti,
Quirini, Scurteuli &
Plencia reliquias asservantur 526
Abula, *Hispania Turraconen-*
sis civitas 160 b, 161 b, 201 c, 202 a
Achadh-ba. *Vide Kill-kenniam.*
Adgrin *sts Ad-Grebin, locus in Anglia, hodie*
Yaverin dictus 111 d
Aethiopia, *Africæ regio* 606 a c d
Agres, *locus in Hispania* 318 c d

Aggrigentum, *civitas in Sicilia* 353 c
Alaias, *locus haud procul Valentii situs*
458 d
Alava, *Hispanie provincia* 177 f, 251 d
Alba-Pompeia, *episcopalis decanus Montis-Fer-*
rati in Insula ad Tamarum fluvium civitas
646 b c. *Corpus S. Eusebii* 646 f, 647 a
Albain, *Hispania Turraconensis locus* 297 c d,
317 c d e, 318 c d, 377 d f, 379 f, 380 a,
406 b
Alborsya, *Hispania pegasus juxta Valentium*
455 a b
Alba-

INDEX TOPOGRAPHICUS

Albulas, locus Valentini 445 b c
Alcinzes, locus in Hispania 159 e
Alconis, regni Valentini oppidulum 318 f, 380 f, 415 c, 463 d
† Aldegondis monasterium, Malbodi in Hamon-nensi Francie 734 c f, 735 a b, 736 d
Aldensardum, Belgii in Flandria civitas 983 a
Algerium, urbs Africae, cognominis regni caput in Barbaria regione 166 d, 342 f, 347 c, 405 a
Alicante. *Vide* Alone.
Alisara, Hispanie Tarraconensis oppidum 150 e
Almessa, vicus in Castellae & Valentiae confinibus sitas 437 f
Alone, indigenas Alicante, regni Valentini oppidum 315 f, 442 e
Alisar, Hispanie locus, mediâ leucae Valentis distans 445 c, 448 c, 457 f
Alvernas, mons Tuscinae in Italia 147 c
Ambava, locus in Tungrorum finibus non procul à monasterio Subalensis situs 553 f, 557 d f
Anasabes, civitas in Cilicia 560 a, 564 f, 565 b, 574 d, 584 b
Andalusia, ampla Hispanie regio 116 a b d, 207 a, 242 b
Andegavum, Gallie civitas, cognominis provinciae caput. *Reliqua* §. *Clari* observantia 63 f, 121 a
† Andreæ cenobium, in urbe Romae 103 a
† Andreæ ecclesia, Coloniae Agrippinensium 780 a, 782 d
† Andreæ monasterium, in diocesi Coloniaensi 730 d
† Andreæ Vineæ, *olim* Curia SS. Maurorum dicta, vulgo Morthoff, locus propiæ Coloniae Agrippinensium situs 13 b
Angra seu Portus Angrensis, urbs Insulae Terevæ seu Tertiae 217 a, 273 f
† Anna de Albis, PP. Predicatorum conventus in Hispania 314 e
Anzilin, Americae Septentrionalis insula 222 e
Antiochia, Syriae civitas 121 e
Antverpæ, Belgii in Brabantia civitas §. *Gum-mari* reliquiae 681 d
Anus, Lusitanie fluvius 203 c
Aque Lupæ, vulgo Gundaloupe, Hispanie in regno Legionensis oppidulum 339 d
Aquilaganum, imperialis Germanie Inferioris civitas, in Westphalia circulo 716 c d e, 751 f, 752 a b e, 773 b
Aragonia, amplum Hispanie regnum 149 f, 187 f, 215 f, 371 b, 373 a, 476 b
Archæum, Gallie in Campania oppidum 120 c, 122 e
Ardenna seu Ardenna, sylvæ Gallie & Belgii maxima, per ducatum Luxemburgensem, altitumem Leodiensem & Hannoniæ extentis 551 a, 553 d, 556 a
Ardenti, archiepiscopalis Gallie in Provincia civitas 640 f
Aris, Belgii in Arctua civitas 125 b
Ariminum, Italiae civitas in diocesi Pontificia 145 a b, 146 e
Armentaria, Flandrie sub regis Gallie dominio oppidum 127 b
Arona, ducatus Mediolanensis oppidum 217 d
Arctia, Belgii provincia 125 b
Articulavorum seu Artizavum. *Vide* Verdunum.
Aulturæ, Hispanie regio 205 d, 261 c, 354 e

IN TOMUM V OCTOBRIS.

Brillendunum, *af.* Briddinston, Anglie in ducatu Eboracensi oppidulum 135 b f
 Britia, Longobardie civitas sub reipublice Votona dominio 270 c
 Buda, Hungarie civitas 166 d
 Bugazium, locus in Valentie regno 309 f, 370 d
 Buregala, Gallie Aquitanice urbs 117 f, 274 f
 Burgi, primaria Castellæ Veteris in Hispania civitas 180 d, 181 f, 226 c, 254 c
 Burgizor, locus in Hispania una loca Valentia distans 425 b
 Burgum S. Sepulchri, *Iralls* Borgo-di-San-Sepulcro, urbs Italiae in Umbria 147 f, 148 f
 Buriana, regnum Hispanie in Valentino regno oppidum 418 d, 472 f

C

Cadomus, primaria Normannie Inferioris civitas 535 c
 Cafinagusta, Hispanie civitas 155 ef, 197 f, 198 e c, 226 c, 236 cf, 293 d, 418 c, 458 f, 464 d
 Cafena, Æmiliæ in Italia civitas 147 a
 Calabria, Italia regio 206 a, 217 b, 796 c, 797 f
 Calaguris, urbs Hispanie Tarracensis 176 f, 177 a, 181 d c, 252 c
 Calapaz, regni Valentini oppidum 445 c
 Calaris, Sardinie civitas 369 a
 Calatiero, Sicilie locus 217 b
 Calcia, Castellæ Veteris civitas 253 c
 Camberium, Gallie urbs 217 c
 Cambria, Anglie provincia 644 c
 Campania, Gallie provincia 120 b, 121 c
 Campania Felix, provincia in regno Neapolitano 134 a
 Campina, Belgii tractus 674 c
 Campo-dunum vel Carobodunum, Anglie oppidum 111 c, 112 c
 Canaria, insula in Oceano Atlantico 219 a, 220 c
 Canabris, Hispanie Tarracensis regio 178 d, 249 b
 Cantia, Anglie provincia 107 d
 Capus, regni Neapolitani civitas 134 a b c d, 794 d, 795 f
 Carnocum, Gallie civitas 589 c
 Caroli-fons, Belgii arx in comitatu Namurosi 124 a
 Carthagera, Americæ Meridionalis civitas 323 d, 382 c, 383 c, 384 a, 385 c, 388 b c d, 391 f, 392 b, 472 f, 483 c
 Carthago, Maurie in Hispania civitas 151 d
 Carthago, *Vide* Carthagera
 Cafa-Regiæ, locus in Hispania 180 b c, 182 a b, 202 f, 254 c
 Castella, in Hispania regnum 157 c, 187 d, 209 c, 313 f, 348 b, 177 a
 Castellar, comitatus versus regni Valentini limites situs 445 d
 Castrum Julii, diocesis Placentine in Hispania oppidum 194 a
 Castrum Loyola, in Guipuscona provincia 177 a
 Catalinada, Hispanie in Aragonia civitas 328 f, 395 b
 Catalunia *feu* Gothalamia, Hispanie provincia 162 d, 164 b c, 242 b, 795 a d
 Canrogia, Hispanie locus una loca Valentia distans 443 d
Quadrilis Tiboris F

Cella, Gallie in diocesi Lingonenfi locus 666 c, 667 c, 669 f
 Cellense monasterium, in Campania Gallie 120 c
 Cenifius, mons Sabaudie 227 a, 277 f
 Cervera, arx regni Valentini 329 a
 Cerveris, oppidum in finibus regni Valentini, Catalanice vicinis 464 b
 Cestria, Anglie provincia 110 d
 Chertolysa, Anglie in regione Sarregie locus 649 a b, 650 b
 Chiapa, Hispanie Novæ in America Septentrionali civitas 324 f, 391 c
 China, amplissimum Asia regnum 324 d
 Cicia, Asia Minoris regio 502 cf, 560 a, 565 c
 Cipaco, locus in America Meridionali 382 c, 411 c
 Clarnicum, comitatus Astensis oppidum 646 c f
 Claudiopolis, Ithurie in Cilicie confinibus civitas 567 d
 Clonardia, Hibernie in Lagenie & Midie confinis locus 644 f
 Coelia, *feu* Coellus, urbs olim regia nunc destructa in insula Creta 9 c
 Cocentayna, Hispanie in Valentie regno vicus 380 f
 Colonia Agrippina, archiepiscopatus Germanie civitas, diocesisque Electoris Coloniaensis caput 716 d c, 722 f. *S. Petri Vincula* 761
Ë. SS. Privati & Christophori reliquia 762 c, 783 c
 Compendium, Gallie civitas, in Insule Francie provincia 717 b, 751 a c d, 753 b c d, 754 b, 783 c, 784 c, 787 b
 Complotum, Castellæ oppidum 157 c, 170 c, 190 a
 Compostella, Gallicie civitas 209 f
 Comum, Italiae in ducatu Mediolanensi civitas 632 b c f. *Reliquia S. Epitaphii* 631 a, 634 c
 Condatum, Gallie in diocesi Sueffoniensi oppidum 528 b c, 529 c f, 534 b, 535 b, 536 c, 542 d, 545 a d, 547 b, 548 d
 Conimbrica, Lusitanie civitas 184 b, 208 d, 254 f
 Constantinopolis, Turcie imperii regia sedes 608 a, 611 f, 614 c
 Costik, Brabantie pagus, medio ferè Mechlinium inter & Antverpiam iocetur 690 c
 Cortin-Nova, monasterium O. S. B. in Westphalie circulo 700 a b c, 707 c e f
 Cordaba, Hispanie ad Bæcin fluvium civitas 186 f, 187 a b, 207 a, 329 a, 353 c
 Corfendone, oronobium Can. Reg. prope Tourna-houtum, sex circiter leucis Belgicis Lira distans 675 c
 Corfica, magna Italiae in mari Mediterraneo insula, que hodie Francorum regi pareat 814 c, 816 b
 † Crux, conventus PP. Predicatorum in Lombaya 296 f, 311 c
 Cuba, Americæ Septentrionalis insula 222 d
 Cullera, regni Valentini oppidum 455 f
 Curvetia, Gallie in Lemovicensi provincia fluvius 64 d

D

D Almatia, Europe regio 38 c
 Duroca, Hispanie in Aragonie regno oppidum 353 c, 471 a
 † 13 Da-

INDEX TOPOGRAPHICUS

Duventria, Transilvaniae provinciae oppidum ad
Islam fluvium 690 f, 691 f
Dein pars fuit regni Northumbriae in Anglia
111 c, 112 d
Delft, Hollandiae oppidum 693 c
Demetrias, Thessaliae civitas 505 b c d
Demetrias, vicus in Cilicia 503 a b e f, 504 d,
507 e
Dertosa. *Vide* Dertusa.
Dertusa, episcopus in Campania civitas 329
2, 353 e, 444 b
Dianium, Hispaniae portus, quatuor terè lapide
Gandià diffusus 155 d, 236 o
Dionantura, Belgii oppidum 124 n
† Dionysius, celebre in Gallia monasterium
589 e
† Dominici de la Calçada, oppidum in Hispania
182 f
† Dominici insula in America Septentrionali
293 d, 390 e, 409 d
Dorventio, *al.* Dorventio, Angliae Derwent,
Angliae fluvius 108 e
Ducum, urbs Belgii in Francia Flandria 217 f
Dufelle, diocesis Moehliniensis pagus, medio
terè inter Laram & Moehlinum sinere suos
680 f
Dummock, *al.* Dumwich, maritima Suffolciae
in Anglia provinciae, civitas 112 af
Durno, locus in Scotia 179 e
Daria, amnis in Hispania 155 d, 262 d, 295 b

E

Edom, Lusitaniae civitas 185 e f, 207 f, 208
a b c, 255 d
Eboracum, Angliae civitas, cognominis comi-
tatus caput 102 b, 107 e
Ebulus nunc *Sciva diſta*, Hispaniae Tarsaconen-
sis insula 311 f, 374 d
Egara, oppidum in Catalonia 466 d
Eguca, locus in Hispania 179 e
Einset, Angliae sylvia 111 e, 112 f
Emblehem, pagus uno milliari Belgico Lira
diffusus 676 a, 677 b e, 670 c e, 680 c, 681
a, 682 b
Emefa, urbs in Syria 82 d e
Enchaſa, Hollandiae Borealis ad mare Australe
oppidum 680 d e f
† Encratidis monasterium, Cefarugustae in Hispania
155 f
Eguera, regni Valentiae locus 385 d 463 f
Egon. *Vide* Ita.
Elcuriales, *ſeu* Scoriales, regium in Hispania
monasterium 56 e
Eſcufa de Ilaro, Hispaniae villa in Castelle re-
gno 377 a
Evea ſita, provinciae Translaganae in Lusitania
oppidum 203 e, 260 e
Extremadura, regni Legionensis provincia
260 f

F

Fanum S. Lucae, Hispaniae San Lucae, poe-
tus in Hispania 156 d
† Farn parthenon in Gallia 117 e
Fanum S. Fidei, Americae Meridionalis in no-
vo regno Granatensis primaria civitas 323 d,
391 e
Fanum S. Marthae, Americae Meridionalis ci-
vitas 382 c

Farfa, Italiae in Ecclesiae diocese, & in Sabina
provincia monasterium 657 a
† Felicijs, Hispaniae Sinsins, villa in Lusitania
Gallecieque confiniis 208 c, 209 e
Ferraria, cognominis ducatus in Italia caput
148 d, 227 a
Florentienſe monasterium in Belgii diocesi Ne-
murcensi 52 f
Florentia, ampla Etruriae civitas 359 d
Florida, insula in America 205 d, 218 e, 267 d
Pons S. Quirini, in Ardena Sylva 554 b
Fomanelleſe monasterium in diocesi Rothoma-
genſi 542 f
Fontarabia, Hispaniae oppidum 226 d
Fortunata insula in Oceano Atlantico 220 a,
220 c
Forum Julium, (*Fregur*) urbs Galliae in Pro-
vincia 161 f
Franconia, Germaniae provincia 217 b
Frigidus-mons, Ord. Cister. in Galliae diocesi
Bellovacensi 17 b

G

Gandavum, Flandriae civitas 164 b
Gader, Hispaniae Ilerice insula 216 a
Gandia, Hispaniae oppidum 154 a, 156 c, 170
e, 173 f, 235 f, 236 e, 240 e, 242 e
Gallecia, Hispaniae provincia 209 e, 309 f
Gemblacenſe monasterium, in cognomini Res-
bentiae pago situm 54 f, 128 c
† Genesii Xenodochium in Maritima Hispaniae
civitatis 390 a
Genus, Italiae civitas, cognominis Reipublicae
caput 158 f, 292 e, 293 d, 302 a, 303 d, 309 b
Gerunda, Cataloniae civitas 256 b
Gelſalgar, Hispaniae ad Durium fluvium vicus,
8 leucis Valentia diffusus 456 a
Giliſterium, Galliae in Normannia oppidum
517 d
Gleni, Angliae fluviolus 111 e, 112 c
Glouceſtria, Angliae provincia 120 d
Goa, Asiae in India Cisterior civitas 205 f
Gothahnia. *Vide* Catalonia.
Gomundin-Gahm, Angliae locus prope Ebo-
racensem civitatem 111 b
Granum, cognominis in Hispaniae regni ca-
put 162 e, 205 d
Granatense Regnum, Hispaniae provincia 153 e,
156 d
Gudalaxara, Castellae novae in Hispania op-
pidum 206 e
Gudalope, Hispaniae fluvius 159 e
Guinea, ampla Africae regio 324 d
Guipuscoa, Cantabriae provincia 176 d, 199 f,
249 b, 252 f

H

Hannonia, Belgii provincia 127 b
Haſteria, monasterium Ord. S. Benedicti
in comitatu Namurcensi 124 a
Havana, Americae Septentrionalis in insula cu-
bae portus 267 d
Helena, vulgò Elma, Galliae urbs in comitatu
Rufinovenſi 478 f
Herbipolis, Franconiae civitas 217 b, 270 b,
224 abed
Herefordia, Angliae provincia 110 d
Herenthout, diocesis Antverpiensis non pro-
cul Lira pagus 681 a
Her-

IN TOMUM V OCTOBRIS.

Herthallum, Germanie ad Sinistram Mosi ripam infra Leodium oppidum 675 a
Heslinum, Gallie in Artois civitas 665 d
Hethfeld, Anglie locus 107 e 113 e
Hetruria, ampla Italia regio 87 f
Hierosolyma, notissima Palestina civitas, & Judaeae caput 83 a
Hispalis, Hispaniae Beticæ primæ civitas 160 b, 170 f, 195 a, 320 a c, 322 a, 381 a
Hispania, Europæ regnum 212 d
Horio, *el* Orio, locus propè cognominem fluvium in Hispania situs 179 e
Hydruntum, regni Neapolitani civitas 353 e
Hymba, Hiberniæ insula 645 b
Hungaria, amplum in Europa regnum 339 d

I

Iaponia, Asiae regio 264 f, 265 e, 324 d
Jarrowia, Russiæ Rubrae civitas 269 a
Jconium, Lyconis metropolis 566 a
Jicium, *ac* Halcantum, regni Valentini oppidum 256 b
Iva, Hetruriæ in mari Thyreno insula 87 e, 88 b
Indella, Gallie flumen 510 e
Ingelheimum, Germaniæ oppidulum, in Palatinata Inferiori, propè Rhenum fluvium 751 e c
Infula S. Thome, una ex Antillis Americæ in mari Septentrionali insulas 389 e
Infula S. Vincentii, una ex Antillis Americæ insulas 389 e
Infula, Belgii in Francia Flandria civitas 461 a b
Interamna, episcopalis Umbriæ in ditione Pontificis civitas 358 e
Iovense monasterium in Gallia 114 e, 115 a
Jorum, Gallie oppidum 114 e
Itra Gallie fluvius 510 e, 513 e, 520 e
Mauna, Asiae Minoris regio 567 d
Ita, Gallie fluvius 512 b, 513 f
Juliobriga, Logronno *Hispanis dicta*, Hispaniæ oppidum 183 e
† Juli monasterium in Hispaniæ diocesi Placentina 199 f, 200 e, 204 e, 258 d

K

Kala, *el* Cala, monialium in Gallia abbatia 118 b e
Kiennacela, Hiberniæ in Ultonia regio 644 b
Kill-Kennium, Hiberniæ in provincia Ossioriensi civitas 643 a c, 645 a b

L

Lactora, episcopalis in Novempopulania civitas 64 e
Lancum Oppidum, locus in regno Legionensi 359 d
Lanchem, Lankom, viculus haud procul Tongerolæ situs 685 e
Landava, episcopalis Angliæ in Wallia Meridionali civitas 104 a
Latanacum, Gallie monasterium Ordinis S. Benedicti in pago Briegio ad Mironum fluvium 652 b c c f, 653 a b d
Laudunum, urbs Suetionum in Gallia Belgica 549 c, d 717 e

Lauretum, parva Italiae in ditione Ecclesiæ civitas 57 e, 210 a c, 219 e, 227 b e, 359 e
Laurisheimum, Germaniæ in Palatinata Rheno monasterium 675 a, 707 a b c, 768 e
Lederacum, locus haud procul Malnualario situs 558 b
Legia *feu* Liè, Belgii Franciæ fluvius 127 b
Legionensis regnum, ampla Hispaniæ pars 156 e
Leodium, Belgii civitas, cognominisque principatus caput 217 f
Leria, *Hispanis* Lyria, regni Valentini, ad Durium fluvium, oppidulum 327 e
Lerna, Hispaniæ oppidulum 159 b
Liath, monasterium in Hibernia 645 e
Liburnus, *indigenis* Livorno, celebris Hetruriæ civitas 336 a
Lincoln *feu* Lindisum, cognominis in Angliæ comitatus caput 106 d, 112 b
Lindisicia, Angliæ provincia 649 f, 651 e
Lingones, *Gallici* Langres, manita Gallie, in Campania provincia, civitas 666 b c
Lira, Belgii in Brabantia ad sinem Nethum oppidum 674 e, 675 a, 677 e, 678 f, 679 b, 680 e, 681 a, 5. *Gunmari Reliquia* 681 d, 687 d
Lirin, Hispaniæ vicus 393 d
Lithuania, regni Polonici ducatus 118 a
Lobetum, Hispaniæ in regioe Aragoniæ civitas 403 e
Lombaya, marchionatus in Gaudiensi territorio 158 b, 162 a, 170 e, 224 f, 241 b, 374 e
Longobardia, ampla Italiae pars 634 b
Lotharingia, ampla Gallie regio 217 f, 713 a c d, 716 e, 717 d
Lovanium, Belgii in Brabantia civitas 217 f
Loydis *feu* Loedis, Angliæ regio 111 e, 112 e
Loyola, Hispaniæ in Castabria oppidum 331 a, 249 b, 250 d
Lucia, civitas in Hetruria 89 e, 166 a, 705 d
Lucena, Hispaniæ in Vandalis oppidum 359 d
Lucens, vicus in Hispania 353 e
Lugdunum, Gallie civitas 217 e, 226 f
Lugdunum Clavatum, *Gallici* Laon, episcopalis sub Aop. Remensi, in Insula Franciæ, civitas 553 b
Luzia, Hetruriæ in Liguria confinio civitas 94 f
Lusitania, Europæ regnum 156 e, 180 a, 183 f, 202 e, 212 d

M

Lustria, Gallie oppidum 120 e
Lutetia Parisiorum. *Vide* Parisii.
Luxovium, Gallie in Burgundiæ comitatu oppidum 535 e
Lycocin, Asiae regio, à Cilicia Tauro monte divisa 365 b c d e f

M

Macerata, episcopalis Italiae civitas 227 b c
Maciao, Sinarum civitas 265 e
Madera *feu* Matera, insula in Africa 220 d, 272 f, 273 f
Machteren, parva propè Coloniam Agrippinensium paracia 25 b
Mugliana, *Hispanis* Rio-grande, megnum in America Meridionali flumen 323 d, 325 a, 390 b
Majorica, major Balearum in mari Mediterraneo insula 311, f, 336 b, 374 d
Malaca, Hispaniæ civitas 225 d
Malhodum, *Gallie* Moubuge, Belgii Franciæ,

INDEX TOPOGRAPHICUS

- ci, in Hamconia, oppidum ad Sabim fluvium
714 d ef
- Malmundarium, monasterium in diocesi Leodiciensi, inter Ardennam sylvam & Leodium
527 f, 528 c, 529 f, 530 a b. Reliquia SS. *Quirini, Nigasti & Scaventi* 542 a b e f
- Manton Carpentorum, Hispanie Tarraconensis civitas 400 f
- Manzanera, Aragonie regni civitas 396 b
- Marconna, Gallie in Artelia monasterium 665 c
- † Maria d'Agres, locus in Hispania, quatuor millibus Albaidi distans 378 c
- † Maria de Biddington, Canonice Reg. in Anglie comitatu Eboracensi prioratus 138 b
- Marini montes, in Andalusie & Castellie Novae confinis fidi 186 d
- Mariquita, Americae Meridionalis oppidum 391 f
- Marrochium, cognominis regni in Africa regia civitas 353 c
- † Martini monasterium, in diocesi Colonienfi 730 d
- Masovia, regni Polonie provincia 218 a
- Masta, Hetruriae civitas *Corpus S. Cerboni afferturum* 89 b
- Medulla, Gallie Narbonensis civitas 256 a
- Matera. *Vide Materam*
- Matritum, regni Hispanie civitas, 159 c, 161 c, 202 a f, 466 a b
- Metroza, Gallie fluvius 114 c, 652 b
- † Mithae conventus PP. Predicatorum in regno Valensino 373 f
- Mauritanis, Africae pars 578 f
- Mechlinia, Belgii in Brabantia civitas 674 c, 675 a
- Medina Sidonia, Andalusie Inferioris oppidum 156 d
- Mediolanum, Italiae civitas 160 d, 806 f, 807 a d
- Medunta, Gallie civitas, in Francie insula 513 d, 527 f, 540 a, 542 f
- Meldo, primariae Brice, in Gallia provinciae, civitas 549 d, 585, 586 d, 588 d f, 592 b c f, 593 f. *Quaedam S. Sandini reliquia* 603 a
- Medina, Dalmatiae in mari Adriatico insula 211 f, 212 a
- Mellentum, Gallie in Francie insula oppidum 527 f, 528 c, 532 a, 535 b c, 537 a, 538 b c d, 540 a b c
- Melmin, Anglie locus 111 c
- Melo, oppidum in Transmontana Lusitanie provinciae 158 c
- Mercia, Anglie pars 109 f, 113 c
- Meralis, Hetruriae locus, prope urbem Populionensem 88 a
- Messina, Siciliae insulae civitas 217 b
- Methyras-Campi, oppidum in Legionensis regni confinis 159 a, 160 b, 215 a, 254 d
- Metz seu Metza, Gallie in Lotharinga civitas 124 b, 125 c
- Mevana, insula inter Britanniam & Hiberniam 108 b
- Mexicum, primariae Novae Hispanie in America Septentrionali civitas 219 b, 390 c
- Middelborch, Belgii in Francofoniae Brugensi oppidum 690 b
- Minoe-Muza, Gallie fluvius 114 c
- Miranda, Aragonie vicus 285 c
- Millan, regni Valentini vicus 439 c
- Moguntia, urbs Germaniae in Inferioris Rheni circulo archiepiscopalis 709 c, 711 a b c, 716 b c, 746, 747 d, 771 c, 772 b d
- Monpoix seu Mopoix, Americae Meridionalis oppidum 321 c, 388 f, 407 c
- Monscala, regni Valentini oppidum 379 f, 393 c, 407 b, 408 c, 418 b
- Mons Banaiz, locus in Gallia 123 b
- Mons S. Cerboni, in insula Iva 960
- Mons S. Marchae, provinciae S. Marchae in America Meridionali mons 386 a
- Monfentum, oppidum in Calabriae finibus 245 f
- Mons-Principum vulgo Furstenberge, monasterium Ordinis Cister. in Germaniae ducatu Clivensi, monasterium 45 c
- Mons-Regalis seu Mondevia, Italiae civitas 217 d, 262 d
- Mons-Regius, Galliae oppidum 215 a
- Mons-Serratus, in Calabriae, Hispanie provinciae 359 d
- Montfrolium, Montasterium, Montfrol, Gallie vicus in provincia insulae Franciae 662 a c, 664 f. *S. Yuliana corpus* 665 b. *S. Austrebertae reliquia* 665 c. *S. Frontis childae exuvia* 665 f
- Montes Hannoniae, primarie Hannoniae in Belgio civitas 733 f, 754 d
- Montella, Hispanie oppidum 186 c, 187 a, 207 b, 208 a, 264 b
- Montefi, Hispanie in Valentini regno pagus 346 c, 352 a, 353 c, 395 f, 464 a
- Monticas, Gallie Monties, Gallie vicus, ad Sequanam situs 513 d
- Moncio, Aragonie oppidum 160 c, 162 b, 167 c, 200 c, 224 c, 244 b
- Mospuellia, Ciliciae civitas 564 f, 565 a b, 570 c
- Motavin, Bohemiae regni provinciae 217 c, 218 a
- Morteglia, regni Valentini oppidum 430 c, 457 d
- Morontivilla, Belgii in ipso Arelae limite oppidum 127 b
- Morviedro. *Vide Murviedrum*
- Moscovia, Magnae provinciae Russiae 169 a
- Mossaganum, Barbariae oppidum in regno Transilvano 262 a
- Munda (Mondego) Lusitanie fluvius 184 b, 254 f
- Mucia, Hispanie civitas, Marciani regni caput 172 d e
- Murcianum regnum, Hispanie provinciae 498 a
- Murviedrum, regni Valentini oppidum 155 f, 444 c
- Mullipons, Lotharingae civitas 217 f, 274 f
- Mudna, Italiae urbs, cognominis ducatus caput 217 d, 802 f, 803 c

N

Nagara, incolae Nagera, Hispanie urbs in Castella Veteri 335 c

Nannum, Britanniae Armoricae civitas 618 b

Nannurcensis comitatus, Belgii provinciae 124 b c

Narbona, Gallie civitas, in Occidentia Inferioris 167 a, 636 c, 637 b

Navaera, Hispanie regnum 178 c

Nespoli, cognominis in Italia regni caput 217 d, 335 c, 400 c, 794 b, 795 d

Neomagus, urbs Germaniae Inferioris in Gallia Belgicae & in Benvorum tractu 764 d. *S. Automari Reliquia* 764 c d e f

Netha, Brabantiae annis 674 c, 678 f, 683 d, 686 b

Neu-

IN TOMUM V OCTOBRI.

Neufria, Regni Francorum pars 124 c, 128 e, 129 f, 130 c, 134 a b c, 145 f
 Nicomedia, Asiae in Bithyia civitas 412, 67 a
 Nilus, Aegypti fluvius 603 b
 Nivernum, Gallie civitas 217 f, 273 f
 Nivella. *Vide* Nivigella.
 Nivigella, vulgo Nivelle, Britannie oppidum 158 f, 692 c,
 Nola, Italiae in Campania Felici civitas 217 c
 Nomen Dei, Hispanie Nomen de Dio, urbs fuit in Terra Firma, Americae provincia 383 f
 Normannia, Regni Francorum provincia 124 c, 128 e, 129 f
 Norcellaria, Italiae oppidum 217 d
 Novocomum. *Vide* Comum.
 Novum regnum Grævense, ampla Americae Meridionalis regio in Terra Firma 319 f, 381 d, 391 c, 409 d

O

Oasis, Hispanie in Castella Nova oppidum 310 b
 Othodurum. *Vide* Sarabea.
 Ognatum, Hispanie in Guipusconia provincia oppidum 176 c, 177 a, 180 a, 249 b, 251 d, 252 f, 254 b
 Oliva, Hispanie oppidum 246 f, 445 c
 Olomacium, Moravie civitas 218 a, 270 a
 Outinente, Larie Fontinicum, Hispanie vicus, cognominisque tractus in regno Valentino caput 460 a f, 461 d
 † Ovespili conventus PP. Prædicatorum in Hispania 298 c, 327 c, 392 d, 393 b c f, 402 f, 414 c
 Orefhot, Baskoducensis olim diocesis pagus 691 f
 Ornam, Algerie oppidum 205 c d, 219 a, 261 f
 Oriola, urbs regni Valentini 331 b, 398 c, 410 c, 441 b, 463 b
 Orvetum, Hispanie in regno Legionensi civitas 199 d, 261 d
 Oula, Anglie fluvius 110 c
 Oxenfordia, Anglie provincia 110 d
 Oxonium, Anglie civitas 135 c

P

PAdus, Italiae fluvius 227 a, 277 f
 Palma, Hispanie oppidulum 155 c, 236 c
 Palms, una Fortunatarum insula 220 a c, 270 f
 Palombara vel Palome, Vallis Albulae in Hispania oppidum 314 c, 318 b, 378 c, 380 a
 Pamphyliæ, Asiae minoris regio 165 b c d e f, 166 a
 Panormus, Siciliae insulae civitas 235 d, 293 b, 294 b, 335 c, 400 c
 † Pantileon, monasterium prope Coloniam Agrippinam 188 b, 700 a b c, 708 a, 727 c, S. Pantaloniæ Reliquia 727 f, 735 b, 755 d, 756 f, 781 f, 785 f
 Papa seu Ticinum, urbs Italiae in ducatu Mediolanensi, ad Ticinum fluvium 751 b c
 Parcentis monasterium prope Loviniam in Brabantia 14 f
 Paredes, Vicus Castrillo regno ferè conterminus 181 c
 Parisi, regni Francorum caput. *Quadam* S. Cælonii reliquia 89 d, 652 b
Obobris Tomus V.

Param, Italiae in cognomini ducata civitas 148 b, 149 a
 Parthenon B. Marie in urbe Gallie Tricassina. *Reliquia* S. Toncha 120 c
 Patavium, Italiae in Republica Veneta civitas 148 b, 149 a
 Pax, cognomen Angusta, provinciae Etruscorum caput 261 d
 Pearum, monasterium fuit in Anglia 112 b f
 Pedemontium, Italiae provincia 161 d, 167 a
 Peninsula, Hispanie mons, in regni Valentini finibus 155 d, 156 c
 Perpinianum, Ruscinonensis in Gallia comitatibus caput 167 a
 Perusia, seu Perusium Italiae in ditione Pontificia civitas episcopalis 358 c
 Peruvia, Americae Meridionalis regio 192 a, 227 c, 382 c
 Petriola, Hispanie Tarraconensis oppidum 198 c
 Petro-Burga, seu Lusburga, pagus in Belgio 152 f

Phocia. *Vide* Vallisbictum.
 Piacentia, Hispanie civitas 193 b, 257 d, 258 d, 329 a
 Polonia, Europae regnum 218 a, 269 a
 Pompeiopoli, urbs Cilicie maritima 164 a d c, 566 c
 Pompeiopoli, Navarrae primaria civitas 178 c, 251 c
 Pons-Dominarum, monitum Ord. Cister. in Brita, Gallie provinciae, monasterium 55 c
 Pontædum. *Vide* Pontifera.
 Pontifium, seu Pontesium, Gallie, in insula Francie, civitas 316 d, 517 d, 525 d
 Populonium, Hetruriae olim civitas 87 f, 88 c
 Porta-cæli, Cartaginensium prope Valentiam in Hispania conventus 295 c, 309 d, 343 b, 352 d, 368 b d, 374 f, 393 d, 445 c
 Potensis S. Gregorii Pope 114 a
 Potentensis civitas in Lalicania 208 d e, 209 a b, 262 c
 Poffuntia, maioris Polonae civitas 118 a, 269 a
 Præmontium, Gallie vicus, in provincia Picardie, in tractu Laudunensi, cum omnibio ejusdem hominis, unde dictus Ordo Præmonstratensis, & ubi Ordinis Generalis commoratur 52 f
 Provincia, Gallie Provence, Gallie pars 161 b, 240 b, 705 f
 Puebla, Americae Septentrionalis oppidum 309 c

R

Raguiniacum, diocesis Venetensis pagus 62 f
 Ramerudes, et Rameracum, Campanie in Gallia oppidum 120 c, 122 c
 Ratifona, Germanie, in Bavarie circulo, civitas 166 d, 712 b c d e f, 718 c
 Ravenna, Italiae in Ecclesiae ditione civitas 63 f, 2 b
 Rocinetum, Italiae civitas 220 c
 Remi, Gallie in Campana civitas 593 f, 699 c, 753 a b c f, 754 b, 783 f
 Renas, Italiae fluvius in agro Florentino 797 c, 797 a
 Resbacum, Gallie, in Brita, monasterium 549 d, 553 c
 Rhegium, Calabriae civitas 237 b
 Rhodus, Asiae Minoris insula 264 c
 † 14
 Riga

INDEX TOPOGRAPHICUS

- Riga, Livoniae in Polonia civitas 269 a
 Río de la Hacha Hispania, *Leónis* fluvius, Americae Meridionalis fluvius 383 f, 384 a
 Rocon-forte, Hispaniae vicus 425 c
 Rodoniensium monasterium in Gallia directi Car-notensis 542 f
 Roffa, Angliae Rochester, Angliae Meridionalis civitas. *Reliquiae S. Pauli* 104 b, 107 ef, 114 bc
 † Romarici in monte Ithabendi Parthenon 118 b
 Rotomagus, primaria Normanniae civitas 511 f, 512 a, 513 c, 519 a, 520 ac, 531 ab c, 535 ab, 536 c, 542 c, 545 a, 547 d, 548 b
 Rustia, locus in Hispania 404 c, 417 f, 440 b, 445 c d e f, 445 abc
 Rustinonensis comitatus, Galliae provincia 164 c
- S
- Sabaudia, Europae regio 161 d
 Sacerdotis, Hispaniae in regno Valentino oppidum 320 b c, 335 f, 336 c, 358 a, 400 f
 Solernum, Italiae in regno Neapolitano civitas 671. *Corpus S. Grammatici* 672 ab
 Salernitana, Hispaniae civitas in regno Legionensi 178 d, 180 a, 181 a, 254 c, 336 a
 Solopia, Angliae provincia 110 d
 Sancti, *lacois* Zanzen, Germaniae in ducatu Clivensi oppidum 14 c
 Serapis, *fluvius Octodurum, Hispaniae* Toro, regni Legionensis oppidum 206 b
 Sardinia, ingens Italiae insula 206 a, 212 d, 369 a
 Sarinenc, Aragoniae oppidum 156 c
 Serium, regni Neapolitani civitas 358 c
 Scylabis, oppidum in Lusitania 501 c
 Sciscia. *Vide* Scetabis.
 Sciscia fluv. sis, Ciliciae inter Anazarbum & Myphesium oppidum 564 f, 570 c
 † Sebastiani portus in Gulpulose limine 177 f
 Segobriga, *vulgo* Segorve, regni Valentini civitas 359 d
 Segovia, Castellae Veteris civitas 162 ab, 206 c, 207 a, 240 b
 Septem Pallares, rupes in Hispania, propè civitatem Comimbriensem 254 f
 Septimana, Hispaniae Tarconensis oppidum 188 ef, 192 f 202 c, 260 f, 281 c
 Sequana, Galliae fluvius 513 d, 528 a
 Serris S. Marthae, Americae Meridionalis oppidum 382 c
 Sicilia, Italiae insula 217 b, 497 a
 Sides, Pamphyliae oppidum 568 a
 Sina, Arabiae Petrae mons 512, 604 f
 Solina, provinciae Lemovicensis in Gallia fluvius 64 d
 Stabulcum, abbatia in diocesi Leodicensi 527 f
 Stabodina, Angliae provincia 110 d
 Sula et. Sula, Angliae fluvius 111 c, 112 d
 Suero, fluvius in Hispania 513 c, 335 f
 Sudonensis S. Mariae in Gallia parthenon 115 d
 Sulficia, Angliae provincia 112 f
- Tunefis, Angliae fluvius 548 c
 Taprobanae, Asiae in mari Indico insula 224 d
 Tartus, Ciliciae civitas 502 cf, 564 d ef, 565 a, 566 c
 Taurinum, provinciae Mediolanensis in Italia civitas 217 c, 227 a
 Taurus, urbs regni Legionensis 180 f, 254 c, 450 b
 Teneriffa, Americae Meridionalis oppidum 382 c, 388 acf, 391 f, 392 a
 Temei, urbs in Aragonia 465 d
 Tertae, insulae Hispaniae inter & Novam Franciam sita 217 a, 222 d
 Thebais, regio in Africa 603 b
 Thessalia, regni Macedonae regio 504, 505 b c d
 Tiber, Italiae in Ecclesiae ditione civitas 227 d
 Ticinum *fluv. Papi.* *Vide* Papi.
 Tigra, Aethiopiae regio 607 c
 Tolatum, Hispaniae civitas 161 b, 162 c, 206 f, 241 b
 Tolosa, Galliae Narbonensis civitas 104 c
 Tongerlos, monasterium in Brabantia S. Gemari *Reliquiae* 981 d
 Torcesilla Legionensis regni in Hispania oppidum 156 c, 180 f, 181 bc, 187 d e, 217 a
 Tornacum, Belgii civitas 217 f, 698 c d e f
 Torrente, Hispaniae locus nno milian Valentii dicitur 314 c, 349 f, 386 c, 418 d, 421 a, 426 c, 429 a
 Trejectum ad Mosam, Belgii civitas, in Brabantia, ad Mosam fluvium, sub Batavorum dominio 700 f, 722 f, 723 a
 Trejectum ad Rhenam in Belgio Unito civitas ad Rhenum fluvium 700 cf, 703 d e, 767 b
 Trece *fluv. Tricallis*, Galliae in Campania civitas 120 b e d, 639 cf, 740 abc d f
 Trebenta, Angliae fluvius 112 b
 Trevidon, Galliae Aquitanicae pagus 637 b
 Tridencum, Germaniae in comitatu Tirolensi civitas 210 c d
 Troicus, Thebaidis inferioris mons 603 f
 Trovallinga Cestri, Angliae civitas 112 b
 Tradonense monasterium in Hasbania 53 c
 Trammullis olim monasterium in Anglia 111 e
 Tubais, Lusitaniae oppidum 256 b
 Tulara, Americae Meridionalis oppidum 382 c, 383 b, 384 c
 Tudela, urbs in Navarra regno 182 a
 Tuenge, villa in comitatu Eboracensi 137 e
 Tuliam, antiqua Leucorum ad Mosellam fluvium civitas 707 a, 710 a
 Tuncum, urbs Africae 161 b, 244 b
 Tungri, parvum Germaniae in episcopatu Leodien-sis diocesis oppidum 593 f
 Tuna, Novi regni Granstensis urbs 215 c
 Turones, Galliae Celticae civitas 62 c d, 586 e, 589 e
 Turris Syllana. *Vide* Turdesilla.
 Turvno, Americae Meridionalis oppidum 382 c
 Tuleia *fluv. Hetruria*, Italiae regio 217 c
 Tuleia, Galliae in inferiori Lemovicensi provin-cia civitas 64 d
- T
- Tafalia, Navarrae oppidum 424 d
 Tagus, Lusitaniae fluvius 205 cd
- V
- Vadincum, Galliae vicus, ad litram amnem situs 515, 536 c
 Veldodorum, monasterium in Belgii comitatu Namurcensi 124 a
 Va-

Tafalia, Navarrae oppidum 424 d
 Tagus, Lusitaniae fluvius 205 cd

Vadincum, Galliae vicus, ad litram amnem situs 515, 536 c
 Veldodorum, monasterium in Belgii comitatu Namurcensi 124 a
 Va-

IN TOMUM V OCTOBRIS.

- Valencia, prima cognominis regionis in Hispania civitas 163 d, 224 c, 235 f, 242 c, 292 a, 295 b. *Sacrum S. Ludovici Bertrandi corpus* 304 a b c d, 435 b
- Valencia regnum, regio in Hispania 155 f
- Valis-batō-in, S. iheronymi monasterium, in Lusitanie territorio Penichii 55 f
- Vallis-Digna, Ord. Cisterc. monasterium in Hispania 170 b
- Valis-Monachorum, prioratus in ducatu Luxemburgensi 550 a, 551 b
- Vallicolum, Hispanie in Veteri Caetula civitas 156 c, 161 b, 162 b, 180 a d c, 188 d, 228 a, 373 a
- Valis-Salus, vernaculi Vallis seu Walschau, locus in Articia 128 c
- † Venenti-Fanum. *Fide Venentiopolis.*
- Venentiopolis seu Fanum S. Venanti, Gallie S. Venant, oppidum in Belgio 127 b
- Venetia, Italiae civitas, cognominis Reipublicae caput 802 c, 803 c, 809 d
- Venetola, vulgò Veneruela, episcopus Americae Meridionalis civitas 382 c
- Veragua, Americae Meridionalis, in Nova Hispania, provincia 383 f
- Vercelle, episcopus in Podemontano Italiae principatus civitas 803 c. *B. Martini corpus* 804 a
- Verpara, in Guipulcoensis provincia oppidum 177 b, 179 b, 180 a, 233 a, 250 d
- Vernomium, Gallie Vernon, Galliae in Normannia oppidum. *S. Cyriaci reliquiae* 526 d
- Verodunum, Lotharingae civitas 217 f, 585 d, 589 c, 590 b c, 592 b c c f, 593 f, 596 c f
- Verona, vernaculè Vrongist, urbs olim ad Rhenum haud procul Aemura, Hollandiae oppid, sita 17 c
- Verona, Italiae sub Venetorum dominio civitas 85 b, 630 a d f, 631 a c, 705 f, 781 d e
- Vicentia, al. Vincentia, Italiae in cognomini provincia civitas 148 d, 149 d
- Victhia, Alavae civitas 177 f
- Vicus juxta Castracolum 111 c, 112 d
- Vicus S. Jacobi, locus in Anglia 115 d
- Vinna, primaria Austriae in Germanis civitas 166 d, 206 a, 703 c
- Viscallinus tractus, in Galliae diocesi Rocomagenfi 510 c f
- Villa-Nova, civitas in Murciae regno 498 a
- Villa Scuti di Haro, Hispaniae locus in Castell. in Nova 313 f
- Villa-vicioli, castrum in Lusitania 185 f
- Vilna, Lithuaniae civitas 118 a, 286 f
- † Vincentii cenobium, Ordinis S. B. in Italiae Beneventana provincia 651 c f, 654 c c
- Viterbium, Italiae in Ecclesiae diuione civitas 174 f, 259 d
- † Vitoni abbatia, in civitate Verodunensi 600 b. *Reliquiae S. Sesti* 603 d
- Ulma, Germaniae in Sacrae circulo civitas 790 c, 793 f
- Ulyssipō, Lusitaniae primaria civitas 164 a, 203 c, 204 a, 208 a, 498 b, 501 c
- Vormatia, urbs Germaniae in Palatinata inferiori ad Rhenum fluvium 703 b, 722 f, 723 a, 751 b c, 752 c
- Vreemde, pagus in decanatu Lirano 690 c
- Utica seu Bictora, maritima Africae in Mauritania oppidum 633 a
- Vulturnus, Italiae fluvius 134 a, 653 a

W

- † W Aldetrudis monasterium, Montibus in Hannonia 733 f, 734 c f, 735 a b, 736 d c
- Wambesum, vicus in ducatu Luxemburgensi 528 b, 530 a, 531 a
- Warehina, Belgii rivulus 527 f
- Warevicus, Angliae provincia 110 d
- Wigornia, Angliae provincia 110 d
- Wirzeburgum. *Fide Herbitopolis.*
- Wormatia. *Fide Vormatia.*

X

- X Aben, Hispaniae vicus propè Dianium (Dania) & Sinum, nunc Imperatoris-Cornu dictum 463 f
- Xanthus, Troiadis fluvius 15 a
- † Xantini de Malemort, Galliae vicus in diocesi Lemovicensi 589 c f
- Xativa. *Fide Sacubis.*
- Xorcas, diocesis Caesaraugustinae oppidum 465 c

Y

- Y Berghana, pieronia in Belgio 127 b
- Yvemes, portus in Hispania 207 a

Z

- Z Ayda, Ord. Cisterc. juxta Valentiam monasterium 441 f
- Zephyrium, maritimum Ciliciae oppidum 464 f
- Zwolle, Transilvaniae oppidum 691 f

I N D E X ONOMASTICUS.

A

Abscindere, *abscindere* 59 b
Abstemia, *mensa frugalis* 147 c
Acceptabilis, *exceptus* 138 a
Acemeta, *monachus* 82 a
Equivocus, *spurius, illegitimus* 733 f
Aliaction, *vix Arabica, malum ihericum significans* 420 c
Alimentum, *collocar, foret legendum attenuatur* 724 d
Apostolicus, *summus Pontifex* 97 c, 99 c
Archimandrita, *archiepiscopus* 68 b
Armeriolum, *finis* 138 a
Auxilium, *opus acu pium, Gallice broderie* 58 d

B

Baccina, *vasa, Gallis Bassas* 783 f
Basilus, *cadus* 148 d
Bladum, *quodvis triticum* 143 c, 691 c
Beneficiarius, *ecclesiastico beneficio donatus* 361 a

C

Camera, *cubiculum* 150 b
Campana, *cinnabulum* 134 c
Campante, *cinnabulorum turris* 134 c
Capitaneus, *praetor ministrorum* 723 c
Capitularis domus, *locus, in quem canonici conveniunt* 134 f
Capitulum, *Vide Capitularis.*
Cappa, *vestis longe & talaris, quam episcopi & sacerdotes quandoque induunt* 139 a
Caristia, *caritas* 143 a
Caritas, *passus in munera caritatis testimonium* 58 u, 99 b
Caritative, *summo amore* 799 a
Castri, *destrui* 38 b
Cucubulum, *stabulum* 587 f
Caucus, *potera seu vas ad aquam hauriendum* 113 b
Centifida, *qua in plures homines fiduciam reponit* 767 b
Cenubium, *cenodolum* 116 a
Cerevicia, *cervisia* 143 b
Cespitare, *cadere, offendere* 697 a
Christianitas, *leges ecclesiasticae, Christiana religio* 741 b
Cimeliarium, *sacrorum vasorum ararium* 55 a
Circumspectus, *circumspectus* 141 c
Collatio, *modica refectio diebus jejuni sumenda* 140 b
Comestio, *prandium* 142 d
Compulsio, *commissio* 139 f
Compuer, *qui infantem in Baptismo suscepit* 123 a
Comprovincialis, *eiusdem provinciae* 731 b

Concedavit, *ad concordiam revocavit* 724 c
Consilio, *martyrum sepulchrum* 68 c
Contrudere, *dare* 40 b
Coopertorium, *cooperculum* 141 a
Cotidie, *quotidie* 96 f
Crypta, *locus sacre subterraneus* 115 c, 117 d, 133 d
Cura regalis, *regnum* 118 c
Cursor, *apparitor* 71 d, 73 c
Curis, *aerium adfistis cindium* 689 f

D

Dampnum, *damnum* 38 b
Denarium laboris remunerare, *laboris mercedem dare* 143 c
Dietum, *per diem, singulis diebus* 601 a
Disciplinabiliter, *ex disciplina, iuxta regulam* 767 b
Dominus Apostolicus, *summus Pontifex* 97 c
Dormitio, *obitus, mors* 97 c
Dormitio, *tempus dormiendi* 140 d
Dryota, *cadus aut vas musto plenum* 148 d

E

Eclesiola, *ecclesia diminutiva* 119 d
Elephantiscus, *lepra afflictor* 604 c
Episcopia, *episcopatus* 744 a
Episcopium, *ecclesia episcopalis* 97 d
Episcopium, *episcopi ades seu potacium* 818 c
Eulogia, *Eucharistia* 645 c

F

Fabrica ecclesiarum, *cerui provenire ad ecclesiam ac eorum, quae ad Dei cultum spectant, reparationem destinant* 689 f
Familia, *cetera porcio vel familia sufficiens* 110 b
Foronomus, *ferens nomen suum* 777 a

G

Garba, *spicarum manipulus, Gallis gerbes* 143 a
Gentilium, *idolorum cultus aut populus idolatorum colendi deditus* 636 b
Grangia, *horreum* 138 a
Grossus, *crassus* 140 c
Gubernator, *episcopus* 97 a

H

Habitu, *habitus vel habitus* 830 a
Heresis, *praecepta ecclesiae prae contraria* 97 f, 99 b
Heretici, *qui Ecclesiae praecepta consueverunt infringere* 98 a
112-

IN TOMUM V OCTOBREIS.

Humilis, humile
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z

INDEX MORALIS.

A

Absentia intelligit S. Bertrandus 394 a. Absentis mortem cognoscit B. Bertrandus 329 c. Abstinencia & jejuniis corporis suum castigant SS. Palas & Socii 658 c. Idem praestat Taro abas 660 b. Abstinenciam adhuc juvenis servat S. Bertrandus 369 d. Abstinencia inter epulas statet S. Bruno 777 c. Abstinencia leges cum vita periculo servat S. Franciscus 787 a. Adversantes filii multos expertus est S. Bertrandus, sicut omnes sancti experiri solent 340 f. Aeger, S. Bertrandi efflato, sanitatem recuperat 398 f. Egreus Episcopus abstantis B. Bertrandi meritis sanitati redditur 390 c. Aequalitas vitae & manerum, morumque similitudine, caritas, arctissimam religiosae consuetudinis vinculum invaestit 253 e. Aethiopia Religio Judaica & Christianismo commixta 265 a. Affectus pii S. Bertrandi erga SS. Sacramentum Altaris 340 c, 347 c, 369 d. Afflictionem corporis in lecto quiescat quare S. Bertrandus 344 a. Agens, prout agas & respice finem 798 b. Amentia S. Bertrandi meritis pellicor 455 f. Amicos in Deo, & inimicos propter Deum diligebat B. Jacobus 798 f. Amula consilio B. Bertrandi recuperantur 337 c. Amula magni momenti recipienda B. Bertrandus spondet 401 b. Amor Dei cumque est otiosus 799 a. Amore Dei flagrat S. Bertrandus 404 b. Amori Dei & pii affectibus statet S. Bruno 777 b. Amore Dei verbo & exemplo, alios accendit B. Bertrandus 378 a, 404 c d, 408 b. Amoris divini in S. Bertrando & in aliis effectus 404 d. Amore possidet, quid timore, homines in genem in officio sunt continendi 812 c. Animum purgatorio liberat B. Bertrandus 398 c. Anima singulari igne suis precibus liberat B. Franciscus 285 a, 331 a 377 a. Annum sterilem praedicat S. Bertrandus 400 f. Apoplectica infantula S. Gummari auxilium faciat 693 b. Apoplexia laborans, invocato sancto Bertrando, salvus evadit 444 c. Apoplexia curat S. Bertrandus 260 ab. Apoplexia periculosam cecidit S. Bertrandi demeretur 366 a. Apoplexia pestilentia remouet S. Bertrandus 440 c; aliud collum afficiens per reliquias ejus depellitur 449 f, 452 a. Apoplexiae collis laborans, S. Bertrandi meritis curatur 458 cd. Apparitiones: eisdem S. Mulieri apparet B. Bertrandus 355 c d; sicut & nonnullis religiosis & pii personis 356, 357, 358. Mulieri rante laboranti apparet & sanitatem reddit S. Bertrandus 304 f. B. Bertrando S. Franciscus apparet 335 cd. S. Vincencius Ferrerius B. Bertrando apparet 350 b. Apparet mulier post mortem S. Bertrandus 435, 436, 437,

438, 439, 440, 441, 442. Amentis apparitiones S. Bertrandus sensum reddit 439 a. Apparet cuidam mulieri, post mortem S. Bertrandus 355 c; item & religioso 356. Apparitione SS. Dominici & Francisci recreatur S. Bertrandus 399 f; imo & Crucifixi Jesu apparitione gaudet 400 a. Apparet in somnis eisdem sacerdoti, item mulieri S. Joannes 144 c. Apparet Torquitha & euidam abbatisa S. Echelberge 651 a c. Aqua S. Joannis prelibis vinum sapit 143 d e. Aqua adhibita graviter laesum Jonas B. Bertrandus 382 a. Aquas immergit puer, S. Nigoso auxiliante, saluus evasit 541 b. Aquas submersus puer S. Gummari opem exporat 692 d. Arboris fructibus S. Bertrandus mirabiliter poscitur 382 f. Arbor praefixa, B. Gummari precibus, coalescit 683 f. Arcana mentium detegit S. Bertrandus 395 c. Arcanum quoddam decipit viro nobili S. Bertrandus 335 f. Althano affectum sanas apparet S. Bertrandus 441 a; & per reliquias ejus aliis curatur 450 f. Austerius, cui statet S. Bertrandus, sanitas est Jui vocat 373 d, 384 c, 393 d.

B

Baculi SS. Romoldi & Gummari eorum oratione revivunt 684 f. Baptizant puerum filii d. patre idololatra allecum S. Bertrandus 384 f. Baptismo ablat Indu hanc ponit d. S. Bertrando petent 323 a b. Baptismum multis confert S. Bertrandus 384, 386 f. Baptismum pluribus martyrio defunctis S. Eolampius confert 76 b. Baptizati pueri servum mortem docet B. Bertrandus 383 c. Benignus in omnes S. Bertrandus, sed maxime erga impios 397 ab. Boni vitam suam non populari vanitate, sed conscientia veritate muniuntur 771 a b. Bonus, ubi negligas, segnor, malus fit peior 751 b.

Brachii malo afflita S. Bertrandi spectulorum adiens mulier liberatur 366 a. Brachii pars una sub nomine S. Gereonis, in Pragensi ecclesia, altera Ulyssipone offeratur 51 c. Brachii usus B. Jacobi meritis redditur 802 f.

C

Cacothonico laboranti succurrit apparet S. Bertrandus 440 a. Cadaveris Isabella regina affectus S. Franciscum ad Deum convertit 241 d o. Cacitas S. Bertrandi meritis fugatur 455 f, 456 b. Ceco lamen, B. Bertrando auxilium ferente, redditur 444 a d. Calumntiis aliorum pii condelet S. Franciscus 289 ab. Cal-

IN TOMUM V OCTOBRIS.

Calculi morbo effectum finat et aperiens S. Bertrandus 440 c, 447 b. Calculo laboranti S. Alexander subvenit 830 b. Calculo puer effectus S. Gummati ope liberatur 693 b.

Calumniantium injurias partes tolerat S. Bertrandus 411 c. Calumniantem poenam remittit S. Bertrandus 441 f. Calumniis appetitur S. Bruno 771 b.

Capitis dolorem pellit S. Jacobus 800 c, 802 b c d e; pariter S. Alexander 830 b. Capitis humore effectus S. Alexandri meritis incoloris redditur 832 d. Capitis S. Geronis pars ut fertur, in conventu S. Hieronymi Valis-belle-facta observatur 55 f. Caput porrigine affectum S. Bertrandi meritis sanatum 444 f. Caput unius ex S. Geronis sociis, Laurenti offeratur 57 e.

Capitis patrocinator B. Bertrandus 406 b. Carcer inclusus d. B. Roberto eripitur 148 d.

Cardinalis dignitatem fugit S. Franciscus 249 2, 243 abc.

Caritas B. Bertrandi erga infirmos 405 c. Caritas erga peccatores & adversarios sibi praeferunt exhibet S. Franciscus 289 c. Caritas miram exercet erga Indos Bartholomaeus de las Casas Episcopus 1246 f. Caritas pesse effudit innocens S. Bertrandus exhibet 378 c. Caritas erga infirmos assidue officia adimplet S. Bertrandus 405 e. Caritas exempta S. Alexander imprimis praebet 825.

Carneum accreminum, visum tollens, post novendiales preces ad B. Bertrandi singularem factas, decidit 455 d. Carnis tentatio invero nomine Jesu fugatur 797 e.

Castitate eminet B. Jacobus 797 e. Castitatem B. Bertrandi laetare odor suavisissimus 410 a f. Castitatem maris S. Tancha tueretur 121 c, 123 c d e. Castitatis amore flagrat B. Bertrandus 409 a; mulieres impudicus obligit ib. c. d; illibatam Castitatem firmitate 400 b. Castitatem servanda imprimis staret S. Bertrandus 409 abc, 650 b. Perperam tentatur ab immixtis mulieribus 409 d, 410 a; mulierem, quae ad impios amores accendendos immixta fuerat, ad penitentiam S. Bertrandus adducit 410.

Catartho morbo epidemico laborantes curat S. Bertrandus 323 f.

Cilicis corpus suum affigit S. Franciscus 186 c. Idem praefat S. Bertrandus 408, 409.

Cinguli esse desperata puerpera partum procurat S. Bertrandus 389.

Clandus S. Bertrandi meritis sanatur 444 b.

Claudius S. Gummati meritis sanitati redditur 400 c; alter, cujus caput humeri erat annexum 691 b, 693 c, 694 d f, 695 bc, 696 c.

Clericis religiosus ocellis sceleratus 115 c.

Cognitio sui & aeternitatis contemplatio B. Francisci quasi prodromi duo 181 d.

Collegia exstitit aut exsternenda curat S. Franciscus 214, 215, 217 218. Gaudia 245 c.

Hispani & Placentia 257 d 258 a. Marches in Barcia, Ceranea in Carpetania, Segura, Avonione, Fivodum 269 ff.

Cembri Allobrogum metropoli, Olomutli in Moravia, Spira Neceum, Hela, Augusta Taurinorum, Belzia, Heripoli 270 abc d f; in Barcia Barza 273 f. Compofella; in Toleriana provincia, Huerensi; epud Sitaloa Calcesteruna; in Castellana provincia,

Legionensi, Malacticum, Ovesensi, in Asperis, in Gallia Bardigensi, Nivernensi, Melpozanum apud Lotharingam, in Germania, Faldensi; in Polonia Pofnaniensi, in Austria Brunensi; Mediolani Beronum 874.

Comitatem S. Bertrandi fassatur 344 c.

Comitalem morbum pellit S. Bertrandus 418 d, 439 e.

Concionem B. Bertrandi, quae fuerit principis argumenta 412 c.

Concubinatores frustra monitos publici arguit S. Bertrandus 338 f.

Confessarii, penitentium suorum domos, si sapient, haud frequentes 343 d.

Confessione peccatorum unaqueque die vacat S. Franciscus 283. Confessio peccatorum, subleto sacerdotis penitentiario, non fuit subleto 620 d e f, 621 a b. Confitentis peccata qualiter audiat S. Bertrandus 343 c. Confitentibus sibi peccata mirum dolorem suggereret S. Bertrandus 314 f.

Consilium filiosum, patre Christiano digna, dat S. Franciscus 247 d.

Constituta in arguendo & mira prudentia imitans S. Bertrandus 344 d.

Contracti S. Gummati auxilio sunt eruant 690 b. Mulier contracta curatur ibid. e. Item don aita ad sanitatem redeunt 693 c, 694 a. Contracti & apoplectici simul 694 d; brachia contracta ibid. f. S. Jacobi ope contracti sanitati redditur 82 a c. Contracti SS. Nigam & Soc. ope sanitate obtinent 1562 b.

Conversio 200 hominum divinitus ad Christum facta 76 b. Conversio mira coelestium mulieris S. Gummati meritis, ad sepulcrum ejus dona offerentis 287 f, 288 a. Converti gentem Norden-Humbraam cum suo rege S. Paulinus 108 b.

Conversus plures pictas & obedientie insignes 793 b. Conversus religiosus periculofum est studiū 313 c.

Convulsionibus lethiferas invocatus fugat S. Bertrandus 445 f.

Coronā maritana militi paravit subvenit S. Bertrandus 315 bc, 317 c.

Corporis gravi infirmitate detentum S. Paulinus sanat 103 f. Corpus B. Bertrandi incorruptum post mortem 303 d c. Corpus B. Bertrandi mortui, insuper vivi deprehenditur 552 e; mira odore flagrat 410 c d e, 427 f.

Corpus B. Bertrandi, vestibus quibus induebatur corruptis, incorruptum 364 a b.

Corpus pit divexat S. Robertus 146 f.

Corpus S. Carbonis exstis orbe Populidenfissum transiferet 89 a.

Corpus S. Nancii in Valciodorenfi monasterio affertur 124 c.

Corpus sub nomine S. Geronis factum d. S. Noveria invenitur 51 abc d.

Corpus suum diversis supplicis affigit S. Franciscus 185 f, 186 ab.

Corpus juvenis & virginitas exercet S. Zenobius 907 c.

Corpus suum fœvis flagellis castigat B. Bertrandus 376 a 396 f, 405 b, 408 f, 409 f.

Corpus suum, virginitas, flagellus, cilicis, mirum in modum castigat S. Franciscus 286 c d f.

Crucifixi imaginem in cella habet Religiosus & ad eam frequenter se convertere 375 d e.

Crucifixi imago sanguinem fundit 202 abc.

Crucis portante regi Hispania d. S. Franciscus oblat 276 d e f, 277 a.

Crudelitatem Hispanorum in Indos improbat S. Ber-

INDEX MORALIS

Bertrandus 391 b c
Certe laborans mulier, S. Gummaro succurren-
te, sanatur 690 c, 693 f. *Cruis arundine*
graciter lasum curat S. *Bertrandus* 444 f
Cultus B. F. M. viro Christiano commendatus
& omnibus perutilis 284 f

D

Demon variis modis cruciat S. *Ber-*
trandum & ad peccandum allicit 411
 a b c. *Demonem fugat* S. *Bertrandus* 384
 d c; B. *Jacobus* 800 c. *Demonem in trans-*
latione SS. Nigisi & Sociorum fugat 555
 f. *Demonem quendam Religiosam flagel-*
lis castris quasi mortuum relinquit 315 a.
Demonis apparitiones bonis & malis non-
numquam sunt 284 f. *Demonis fraudem*
cognoscit S. *Bertrandus* 396 a b, 379 f. *Do-*
monis possessione vexata maniblis & qu-
dam mulier B. Alexandri meritis eximuntur
 310 c. *Demonis vexationibus multas eximit*
 S. *Robertus* 148 a b. *Demon suos ducit,*
ad rebus sanctis renouet, Christianos fugit
& venet 123 a b. *Demonum obsequio lib-*
erantur sacerdotes & mulier S. Joannis ap-
paritione & meritis 144 b c

Dani d. S. Etheiburga parthenone arentur
 651 b
Defuncti cuiusdam gloriam educitur S. *Ber-*
trandus 399 b. *Defunctorum corpora cum*
honore seruanda docet S. *Bertrandus* 341 f
Delectus vicia omnium difficillimus 246 a
Dentes auri, alibi excussit, auxilium S. Ber-
trando, succurreunt 457 c
Deo se vovere ardet S. *Juliane* 663, 664 b c.
Deum mirifice liberalem S. *Bertrandus* ex-
 peritur 393 b
Dignus S. Bertrandi obsequium moribunda mox
saluatur 364 a
Dilectos inter se ad concordiam S. Alexandri
auxilio reuocantur 824 c
Dilidentes ad unionem reuocat S. *Bertrandus*
 406 b
Doctiores religiosi, sapientiores sunt, Deum
timentes magis, cellaque amantiores 313
 d c
Dolore pedum affectus d. S. Gummaro sanatur
 695 f
Dysenteria laborant subuenit S. *Bertrandus*
 419 a

E

Eccllesia prope *Lucensem* ciuitatem S. *Cerho-*
nio dicata 89 c. *Eccllesia S. Gereoni* *Con-*
stantie Agrippina dedicata 51 c. *Eccllesia S.*
Gummaro, contra Normannos diuinitus de-
fensa 683 b
Eccllesiastes placeat, qui moribus adimplet, qua
verbis docere nititur 255 c
Eccllesiasticus petitor S. *Bertrandus* 489 f. B. *Jo-*
habat Alemannus 799 f; & *Missum* *ecclle-*
sticus B. *Alexander* 822 b
Eccllesiarum & publicum peccatorem ab Ecclle-
sia resciendum S. *Bruno* curat 775 c
Egenis mira largitate promittit S. *Bertrandus*
 378 d, 392 c. *Egellensem nobilis matrona*
diuinitus cognoscit & ei succurrit B. *Ber-*
trandus 398 f, 416 c
Elevatio religiosarum S. F. Baris 44 c. *Elevatio*
fieri cuiusdam corporis, quod S. Gereonis d.

nonnullis creditum fuit, Colonia Agrippi-
na facta 58 & 109.
Energumenum, solto per spinam Coronam
Christi arripit signa, liberat S. *Narbonis* 147
 c. *Energumena liberata* SS. *Nigisi & So-*
ciarum meritis 556 d

Epylyptica B. Alexandri meritis ad sanitatem
redit 811 f
Errantes quo modo corrigit B. *Alexander* 812
 c f

Erysipelate laborant apparet subuenit S. *Ber-*
trandus 442 b. *Aliud per reliquias sanat*
 412 c

Eucharistia amor & veneratio d. S. Francis
exhibita 284 c d. *Eucharistia eorum tre-*
mentes demones reddunt 321 c. *Eucharistia*
honor d. doce Gandia redditur 244 c. *Ea-*
charistia pia famet in B. *Bertrando* 378 c.
Eucharistia pio & frequens usus quid uti-
lit 243 f, 244 a, 445 a. *Eucharistia retri-*
piens faciem miri mutatam conspicit B.
Bertrandus 401 c

Exemplum humilitatis fuit B. *Jacobus Alemannus*
 793 c, 796 f. *Exemplum omnibus est* S.
Bruno 777 c. *Exemplum magna vi est,*
ut vel ad virtutem vel ad vicia quis excite-
tur 252 d

F

Fame pressa subuenit B. *Alexander* 823 b
Faltem B. Bertrandi opposita porticula gan-
gram fugat 465 c, 466 a

Falsina pellit B. *Alexander* 831 c

Febre laborantes sanitati reddit B. *Jacobus*
 800 d f, 802 a b c. B. *Alexander* 831 c.
Febre laborantes d. B. Bertrando sanati 435,
 438 a, 439 a, 441 a, 442, 445 a b, 449
 c, 450 a. *Febre laborans, invocato S. Ro-*
berto, convalescit 148 b. *Febre & vomitu la-*
borans sane evasit B. *Alexandri* *precibus*
 832 c. *Febres aliquot mala solt* *precibus*
pellit S. *Bertrandus* 336 d, 418 c, 419 f,
 420 a

Femoris dolore laborans ad sanitatem, invo-
cato B. Alexandro, restit 832 c

Fervor B. Bertrandi, dum orationi vocat 317
 c. *Fervore in orando miri afflatur* S. *Bertran-*
das 378 b

Folto SS. Apostoli Petri & Pauli operi servili
vocant, penas peccati luit 558 a b

Fistula, admodum S. Bertrandi veste, pellitur 430
 d c. *Fistula mulier afflicta* S. *Gummaro* *meri-*
tis curatur 691 d. *Sacerdos eodem morbo la-*
borans sanitati redditur 692 c. *Fistula labo-*
rans S. Gummaro operi ferente, sanatur
evasit 695 c

Flavio Cruce signata, feliciter S. *Bertrandus*
transit 386 b c

Fons, cui S. Bertrandus benedixerat, varie pro-
digia operatur 443 c. *Fontem aquarum pe-*
nitentie donat S. *Bertrandus* 419 c. *Fontem*
precibus S. Etheiburga obtinet 650 a; *fons*
sem baculo exiit S. *Gummarus* 684 f

Fragras fovit, agrorum S. *Bertrandus* 348
 d, & *maribus* 351 c

Frumentum oratione S. Joannes multiplicat
 1432 b

Frustrum vestis S. Bertrandi pectoris tubera
sanat 464 b

Funus S. Cerbonii miracula decoratur
 100

Furax indicit B. *Jacobus* 800 f

G

IN TOMUM V OCTOBRIS.

G

Gangranh manus laborans S. Nigoli mor-
talis sanitas donatur 541 c. Gangran-
um abertis S. Bertrandi meritis sanatus 454 b
Gibbus pellis S. Bertrandi meritis sanatus
444 b c
Grandiores nati & aetate maturos car S.
Francisco Societati libentius adscripti sunt
259 c
Gubernatorum in Indos savition argote Bar-
tholomaeus de las Casas 324 c
Gutturis malo laborant succurrit S. Bertran-
dus 435 f; aliud per reliquias sanas 452 c

H

Hereticus Gollia nociva 277 c. Hereticus per
Hispanem grassatur & quo posito 277 c.
Hercules Valdeniensis apud Neapolitanos reli-
giosa 266 a b
Harmonia caelestis recreatur, qui SS. Nigoli &
soc. reliquias custodiunt 557 b c
Hemicranium subro pellis S. Bertrandi 322 b
Herbis salum steam possident SS. Zenais &
Philonilla 508 b
Hernia, hydrophi & ptyphi juncta, S. Bertrandi
reliquis curata 463 c f. Hernia laborantes,
invocato S. Roberto, sanantur 148 b d. Herni-
am meritis S. Bertrandi sanata 443 c. Herni-
am corae S. Alexander 830 a. Herniosi
pleures S. Geronis intercessione sanati 56 d
Hispano regi sanitatem obtinet orons S. Ber-
trandus 416 f
Homo ingratus Deo vocant parere abnuit
239 c
Honores fugit S. Bertrandus 344 c
Humanum se ergo lepra affectus praestit B.
Robertus 147 b
Humillimis de se sentit S. Bruno 766 f. Humil-
limus S. Bruno coram humilibus Dei Ser-
vis 777 c. Humilis S. Francisci coram cam-
fare confessio 258 c f, 259 a b. Humilis
Christi & Christianorum propria virtus est
279 c. Humilitas nullo splendideur gemma in
ornata pontificis 820 d. Humilitas omnium
virtutum mater & castus 796 a. Humilitas
B. Bertrandi insignis 331 c, 344 b f; erga
subditos ibid. c, 402 c d e f. Nullum ex re-
velationibus sibi factis gloriare quare 402
d, 403 d e f. A novitate argui gaudet &
ob omnia desitit studet ibid. c. Vanam
e divinis revelationibus gloriam fugiat S.
Bertrandus 403 f. Humilitas S. Francisci 259
f, 260 a, 263 c f, 264 a b, 281, 282. Hu-
militate canit B. Alexander 820 d. Humi-
litas laos 279 c f
Hydrophi, S. Gummari intercedente, sanantur
691 c, 693 b. Hydrophilis meritis S. Ber-
trandi curata 365 c

I

Idola multa per baptizatos comburi S. Ber-
trandus 324 a. Idola sua non amore, sed
timore potius laici venerantur 321 c
Jejunis & orationibus vacat S. Echelburga 650
c. Jejunio perpetuo corpus castigat S. Ber-
trandus 408 d. Jejunium vigilia S. Lauren-
tius indicat curavit imperator 780 d
Odoberis Tomus V.

igneus globus circa S. Columbe sacrificium fa-
cientis caput apparet 645 b
Ignis ecclesiae S. Gummari divinitus parit 688
b c. Ignis, invocato S. Nigoli, exstinctus
541 c. Igni traditur S. Winardus illatus,
ut ferret, coacti 669 c
Ignota lingua praedicationem S. Bertrandi in-
telligunt barbari 322 f, 325 c d
Imagines sacras conspiciens S. Bertrandus, ad-
hoc poer, plangere coacti 369 b. Imagine S.
Francisci mulier abertis laborans saluti
beneficium percipit, sic & poer, cui genu in-
tumuerat, & alter gravi morbo periclitans
231 a b c. Per imaginem ejusdem molter,
qua herpetem paciebatur, ad sanitatem
redit ibid. c. Capitis vultus effudit, ima-
giem Sancti aspiciens, sanitati redditur
ibid. b c. Imago Crucifixi ex tubo bellico di-
vinitus efformata 412 d c. Imago S. Fran-
cisci per dies multos sudore manant videtur
235 c. Imago S. Vincentii Ferrerii S. Ber-
trando se inclinans 332 c, 333 a, 336 b. Im-
ago S. Bertrandi pelle laborantes sanat
462 c; aut lacrimas, ea grassant, servat
ibid. f. Imago S. Virginis, d B. Luca depin-
cto, in summo honore a S. Francisco habita
284 c f. Imaginum cultum provocat S. Fran-
ciscus 284 c f
Impudicum videt S. Bertrandus d. demonem ca-
tenis confictum 339 c
Incensum oratione S. Joannis extinguit 142 f
Indis gubernatorem servato 324 c
Indocti surgunt & rapiunt calum 793 b
Indorum varia superstitiones 321 f
Indulgentias Urbani II basilicam S. Alnudi
visitantibus concedit 634 c d c
Infirmitates varias post solitus S. Bertrandus
423 b. Infirmitas sedulo curat 397 d, 405 c
Inimicos ad penitentiam adducit S. Bertrando
412, 413 a. Inimicos inimici diliget S.
Bertrandus 344 d
Injurias sibi illatas aquo animo soffere S. Ber-
trandus 411 c
Inventio SS. quatuor corporum Colonia Agrip-
pina 58 d. loci
Jubentis S. Francisci lenitas 288 c f
Justus & peccatores miro modo discernit S.
Bertrandus 398 c

L

Lac mulieri conceditur S. Bertrandi precibus
365 c
Lethali minore laeso subvenit apparet S. Ber-
trandus 419 c
Languis corpore S. Gummari meritis incolum-
mis evadit 694 f, 696 a
Lapis crassus ex alto decidens non laedit
S. Joannem 142 f
Lapso ex arbore S. Bertrandi precibus sanos
redditur 418 d. Lapsus S. Francisci meri-
tis ex abyssu ereptus 255 a
Lateris usu destitutus S. Gummari ope domum
lata redit 694 b
Latrones ad Deum reducti S. Bertrando 413 c
Lecti molitionem operantur S. Bruno 777 c. Le-
cto non usitur poer ad hoc S. Bertrandus 309
f. Mollem fugiebat 318 b, 379 c, 408 f
Lectonibus plis febri dolores mitigat S. Fran-
ciscus 240 a
Lentum potius, quam aeternitate plerique cor-
riguntur 813 a
Le-

† 15

Le-

INDEX MORALIS

Loquell desinunt, S. Gummario intercedente, 691 c
 Ludos quosvisque fugiendos parat S. Francis-
 cus 239 b
 Luminaria, translati SS. Nigelli &c. reliquiis,
 non extinguuntur 552 f
 Luminis caligini S. Bertrandus, duobus Sandis
 stipatus, circumfunditur 389 a, 407 c f,
 408 c. Luminis caligini exoritur S. Jacobus
 799 c f, 800 a. Luminis caligini Missum ce-
 lestibus S. Bertrandus circumfunditur 315
 a b e f. Luminis caligini moriens fulget S.
 Bertrandus 351 c. Luminis caligini peste e-
 reptos sepeliendi apertus locus monstratur
 650 c
 Lusitani regis cladem absque noxia S. Bertran-
 dus 416 c
 Luxum & voluptatem odio habet S. Bruno
 777 a

M

M Arin Delpeza devotus S. Alexander
 823 b
 Martyrii desideria veniebatur S. Bertrandus
 242 f, 404 d e. Martyrii laurea plures &
 Societate Jesu donantur 263, 273 a c d.
 Martyrii SS. Tarachi & Sociorum Acta ab
 uno de spectulaculis pretia redempta & Fran-
 cis missa 565 d, 566 a b. Martyrio Pa-
 tris Aguedi & Soc. Societas Jesu decoratur
 220 a b c d. Item altorum duodecim 222 a.
 Martyrio plures in Florida effluuntur 267
 f, 268 a b. Martyrium anhelat S. Robertus
 147 f
 Masculum prolem sterili fide precibus obtinet
 S. Bertrandus 335 b
 Matricis dolore afflicta S. Alexandri meritis
 curatur 831 c
 Medicum artem exercentem SS. Zenonis & Phi-
 lonilio vitam apostolicam agunt 503
 Modicoque mysteriorum peritibus 243 c. Modis-
 tationibus pium animum S. Franciscus possit
 239 c, 245 d
 Membris impotens, auxiliante S. Gummario,
 incutitur ad sua redeo 695 c
 Mendicantibus annumeratur Jesuita 266 a b.
 Mendicare trulistentibus opem ferre S. Alex-
 ander 825
 Messum uberem, pluviam obtinens, procurat S.
 Alexander 824 b
 Moxa damnationis aeternae percussus est S. Ber-
 trandus 404 a
 Minorita goldom varis morbis afflicti, S. Ro-
 berto invocato, salubri beneficio recipiunt
 148 f
 Miracula S. Ludovici Bertrandus adhuc puer
 ab incendio, & d. gravi morbo liberatus
 309 b c d. Incendium signi Crucis compescit
 S. Bertrandus 316 b, 321 a. Duas piraticas
 naves suis precibus submergit S. Bertrandus
 319 a b. Veneno potatus S. Bertrandus di-
 vinitus exoralescit 321 c d, 323 b c, 336
 d, 389 c. Idem Sandis poellam mortuam
 resuscitat 322 f. Signo Crucis & Coronae
 Mariand infernus sanat & varia cetera miracu-
 la 324 b c, 325 b d c. Ignota haec Indis
 utiliter praedicat 325 c, 322 d. Inter ferat
 locustae inuasus & in aquis advenientem elis-
 his mirabiliter reficit 325 c f. Conveniens
 egressum omnibus etiam mirabiliter obtinet

levat 326, 327 a b. Plures multiplicat, a-
 gros sanat, secreta movet & quadam insti-
 cinatur S. Bertrandus 327 c f. Quo plus
 pauperibus largitur S. Bertrandus, plus ac-
 cipit 331 d e. Hemonianum sibiis pellit
 332 b. Scrofalis infestum sanat 334 f. Febres
 suis precibus pellit 336 d c. In mori peri-
 cullant subvenit ibid. f. Vestis S. Bertrandi
 aut ejus reliquiarum concodm molli curatur
 360 c, 361, 362. Una ad angina, altera
 ad apopleziam ejusdem Sandis meritis con-
 valescent 364 f, 365, 366. Febre laborantes
 sanat 390 a. Pluviam obtinens, uberem messi-
 fin procurat 282 a. Fluvium scilicet trans-
 se & pluviam areet 384 b c. Creditur in In-
 dia postquam ad vitam revocasse 390 c c. Vi-
 no dato cepit dolorum pellit 328 c. Miracu-
 la multa, auxiliante S. Bertrando, in
 Valentini regni partibus fecit 461; in eisdem
 regnis patraia 464 d. Miracula, invocatis
 SS. Nigelli &c. patraia 552, 555 d. Sorde
 coditis, muto loquelo, caeco visus red-
 ditor 553 a b c d. Paralytico gradendi fa-
 cultas conceditur 553 e. Incarnato diabolice
 mulier curatur 554 a. Miracula multa S.
 Gummari auxilio patrentur 689 & 699.
 Miracula pro beatificatione S. Francisii ob-
 tinenda summo Pontifici exhibita 230, 231.
 Agrotantem poellam sanitati reddi dicitur S.
 Winardus 649 c. Miracula post mortem S. Jacobi
 patraia 801 c. S. Alexandri auxilio
 829 f. Mori proximi S. Jacobi meritis sa-
 ni fuerit 801, 802. Item mulier S. Alex-
 andri meritis 831 c f. Pedum usum mulier
 S. Jacobi ope percipit 802 d. Morbo Gal-
 lico laborant S. Jacobi meritis sanitas red-
 ditur 803 a. Mula cujusdam periculose ag-
 rozans sana evasit S. Jacobi meritis 803 a.
 Miraculis varis multis ad Christum adducit
 S. Zenonis 507 f. Miraculum grande est,
 mundum si tota mente quis reliquos 659 d
 Missam celebrare caligini homine fulget S. Ber-
 trandus 315 f, 317 f. Missam quotidie, il-
 cet debilis, celebrat 315 c f, 317 f, 407 f,
 408. Idem praestat pietatis singulari S. Fran-
 ciscus 284 b c
 Millionari ad ludo missi 270 d; In odium fi-
 deli morem possit 271, 273 a b c. Miliones
 Societatis Jesu testatur: in Florida, in
 Azicana prov. 218 f; in Insula Conseriens-
 bus, Orani, in Peruvia, in Mexico 219 a b c
 Modestus singulari S. Bertrandi 343 d
 Modestus solatur S. Bertrandus 401 d
 Monachus peram, parentes & patriam reli-
 quisse, nisi seipsum abneget 661 d
 Monasteria aut loca pia condit, auget aut re-
 stituit S. Bruno 779 c. Monasteria diruta
 restituit S. Martinus 804 d. Monasterium
 CP. S. Basilianus adificat 80 f, 81 a b c d.
 Monasterium S. Pontaleonis Colonae S. Bruno
 exstruit 776 c
 Monachatum S. Clari Raguliaci in diocesi
 Venerensi monstratur 62 f
 Morborum vistorum curationes S. Roberti pa-
 trocinio 146 & 149.
 Mores S. Francisii flores absque fustis 236 b
 Mores pio Caroli V. Imperatoris 261 b c. Mores
 plorum solatium nostrum est 273 c. Mores
 S. Eichelburga tempus revelatur 650 c. Mor-
 tem eisdem praedicat S. Bertrandus 328 f.
 Mortem cujusdam euvonalis praedicat S. Ber-
 trandus

IN TOMUM V OCTOBRIS.

erandus emigret ad moriendum p[ro]p[ri]e disponit
337 e f, 417 b. Mortis gemino periculo S.
Franciscus liberatur 260 e d. Mortuum suum
predicet S. Bertrandus 337 b, 417 a, 425 a f.
Mortui plures S. Bertrandi meritis vita red-
duntur 459 a, 460, 461. Puer quidam, cui
rogatus mater imposuerat, ad vitam revo-
catur ibid. f. Catharina Donat, Sancti con-
silio, ad vitam redit 460 a; sicut & que-
dam soror Anna Perez ibid. b. Infans, ad
mortuum habitus, sanus evadit ibid. e. Puer,
filius Joannis Armengol, intra biduum con-
valescit ibid. e. Filius Hieronymi Cabrera,
Missa celebrat, oculos aperuit ac letum
reliquit 460 e. Filios Vincentii Cohell,
omnem judicio mortuus, vitam recipit ibid.
f. Alter puer, claudis profundissimam subtilitatem
mortuus, postmodum per plateam latibundus
vivit ibid. f. Infans in Flendria, infans in
ecacum oquid plenum delapsus & mortuus ex
hoc extrahit, se vivum mox exhibuit 461
b e. Puella mortua SS. Nigeli & Sociorum
meritis ad vitam revocatur 556 e f. Mortuus
fuit puer B. Gumari meritis sanus
evadit 691 e. Morti proxima mulier ad sa-
nitatem redit ejusdem Sancti auxilio 693 a.
Mortuus penit infans, voce B. Jacobo saluo,
incolumis rediit 801 c; sicut & mulier
ibid. f. Mortuus S. Bertrandus multis appa-
ret 418, 429

Mulierum consortia delectat S. Alexander 823
c. Mulierem impudicam ad frugem reducit
S. Bertrandus 340 c, 341 e, 405 c. Mul-
liet S. Gumari meritis ad Deum conversa
687 f
Mulier callositate apud corpus S. Bertrandi oritur
353 b, 428 e

N

Naufragio quinque viros S. Joannes er-
ipit 142 b. S. Columban naufragio libe-
rat S. Canonicus 645 e d. Naufragii periculo
S. Bertrandi amicus, eo succurrit, explevit
385 e. Alii eandem protectionem experit
336 a b
Nefario veniam dat S. Alexander
819 b
Nominis Jesse & Maria cuius valde additus
erat S. Bertrandus 342 e f
Novendialis devotio ergo S. Bertrandum con-
tentionem curis depellit 446 b
Novitius profectum fuisse S. Bertrandum mo-
losi fere diabolus 395 a. Novitios amorem
Dei praecepti edocet S. Bertrandus 375 d e.
Novitios rigidissime regit ac paterni fovet
S. Bertrandus 313 e, 376 d. Novitiorum
contemplationes improbat 376 f. Novitio-
rum minimos etiam defunctos sicuti colligit
idem Sanctus 376 c; & Novitiorum tenta-
tiones novit 415 b

O

Obedientie delictissimos effusus S. Jacobus
consequitur 797 e d. Obedientia fulget
S. Jacobus 797 b c. Obedientia singularis
S. Francisci superioribus exhibita 282 e d,
283 a d
Observantia regulari omnibus praeiucet S. Ber-
trandus 396 f
Obsessio a maligne spiritibus quocumque liberat
S. Robertus 148 b d

Obsequio civibus Colonienfis civitate S. Ge-
reon ejusque sacri succurrere firmiter 54 d
Oculo orbati S. Gumari meritis visum reci-
piunt 692 b, 695 e, 696 e. Oculorum morbo
puella meritis S. Bertrandi liberatur 365
d. Oculorum usum recipit quis S. Alexandri
meritis 830 d
Occultus tentationes S. Bertrandus novit 417
e. Occultum consilium detegit 398 e
Odore suavissimo fragrat defuncti S. Alexan-
dri corpus 827 d. Odorem suavissimum e-
mitte S. Petrocelli corpus transfusum 759 e
Operibus p[ro]p[ri]e deditur fuit adhuc puer S. Ber-
trandus 309 e
Oppressio subvenit S. Martinus
804 a
Orans caelesti luce perfunditur S. Franciscus
285 a. Orans in ecstasi splendore transiens
apparet S. Bertrandus 406, 407 d e.
Orationis assiduitate & constantia fulget S.
Bertrandus 406 e f. Orationis studio flagrat
S. Franciscus 285 f. Oratio ejusdem Sancti ad
SS. reliquias & invigiles 284 b e. Oratio pia
ad J. C. 350 f. Oratio vocat advenit juvenis
S. Bertrandus 369 e. Oratio pro infirmis ab
eodem Sancto diel solita 405 f
Oratione gravi Ludolphum rebellem movere co-
natur S. Bruno 711 f
Ordines omnes Religiosos in primis catibet
S. Bertrandus 342, 343. Ordinis Discalcea-
torum futurus progressus S. Theresia idem
Sanctus indicat 413 e

P

Pancem multiplicat S. Bertrandus 418 a.
Panes, quos S. Joannes ad egenos fere-
bat, invidis lapides apparuisse dicuntur 139
a b
Paralyti laborans mulier S. Roberti precibus
sanatur 148 b. Paralyti S. Alexandri au-
xilio curata 831 e. Paralyti S. Bertrandi
meritis sanatur 365 e, 443 f
Paribus staretis assilio succurrit S. Bertrandus
440 f
Partu periculoso liberatur, S. Alexandro auxi-
liante, mulier 832 f
Patientissimus in graviter infirmis S.
Bertrandus 345, 347 a, 370 c d, 424 e.
Pauperes promodo sublevandi 267 a. Pauperi-
bus condoleat S. Robertus 147 e. Pauperi-
bus largitur subvenit S. Bertrandus 405 d.
Paupertatem inprimis sufficit monachi 657
a. Paupertatem amare S. Robertus eminet 146
e f
Peccata sibi fuisse remissa, intelligit S. Ber-
trandus 400 c. Peccata aliorum cognoscit &
in proprio corpore elere nititur idem San-
ctus 405 a b c; peccatores publicos forasiter
arguit 412 f
Pecuniam, quam sibi Religiosi servaverant,
inducit S. Bertrandus 394 c
Podes S. Bertrandi quiescentem osculandi divi-
nitatis offeruntur 426 b c
Periculum evagat quies, facto S. Bertrando voto
361 a. Periculo grandi canonice, S. Ale-
xandro invocato, liberatur 829 f
Perseverantia orationis eminet abbas S. Tho-
mas 657 a
Pelle laborantibus subvenit S. Franciscus 166 f,
267 a
Phreneticus, S. Joanne invocato, ad mentem
redit 144 c
Piscus

INDEX MORALIS

- Pietate insigni agrosos alios praetere studeat
S. Bertrandus 347 c. Pietate suo & fortitudine
peritosa Reipublica immanitate fidavit S.
Bruno 775 b
Pauca extremae orant areat S. Alexander
823 f
Pleuritidem sanat S. Bertrandus 446 f
Pluvia divinitus obtemet, odorem missum procura
ras S. Bertrandus 386 a. Pluvium precibus
obtemet idem Sanctus 419 d. Pluvia obtemet
aut nimis compressa SS. Nicasii & Soc. co
nilio 557 c f
Punitentia operibus vacabat S. Bertrandus
315 b
Pompam exteriorem humilitate cordis S. Ro
bertus temperat 147 b
Praeconiis fidei in Indiam missi 260 b; ad Aethio
pes, Japonem, in Insulas Fortunatas, in
Floridam 264 c, 265 ab, 267 bcd
Pragmatici molieris opem fere futuris reliquit S. Fran
ciscus 130 d. Pluribus solvenis S. Bertra
ndus 315 be, 316 be, 332 d, 338 b, 379
bf, 389 f, 399 a
Precibus S. Francisque quidam episcopus ad me
torem vitam conversus 257 d f
Presbyteri carcere detentus, S. Roberti nomine
invocato, liberatus redditur 148 c
Prohibitionis domus exstructa Bruno 217 c: No
la, in urbe S. Angeli ibid. c
Procuratore nimis tenace docet in Deum
fiduciam S. Bertrandus 316 a
Proscritum domus Soc. J., Valentia fundata,
Ulyssipone 216 d e
Propinquorum immemor S. Franciscus 287 cd
288 ab
Prophetia domo fulget S. Bertrandus 413 c.
Lata conditio dominae, Religiosis calamita
tes, aliis obitum, agris sanitatem futu
ram, quibusdam steretum nuntiatur 414,
415. Prophetia spiritus S. Cerebantis clares
95 a. Prophetico spiritu praedictus S. Joannes
nuntium sibi insurre praedixit 143 c d
Puellum a peccato prohibet S. Bertrandus, in
fusus conscientia suam ei aperiens 405 d
Puer a colubro illatus S. Gommari intercessio
ne 685 c. Puero illustri, graviter & variis
doloribus afflicto, subvenit S. Bertrandus
362 d e. Puero in puteum lapsus, illatus
exerabitur S. Alexandri meritis 832 b. Pu
erorum instructio motum Reipublicae uti
lis 242 f. Puer, passus effusus, sanus
redditur, S. Alexandro invocato, 832 c
Pulvis, circa puteum, in quem Sancti Thebaei
projecti sunt, collectus, capitis dolorem sa
nat 40 c. Pulvis sepulchri S. Tancha fluxu
sanguinis laborantes curat 121 a
Purgatorio penas luente liberat S. Bertrandus
331 a, 338 c. Purgatorio eripit idem Sa
ctus animam P. Bonet 314 d e
Pulsu venenosu mulierem laborantem sananti
reddidit S. Bertrandus 438 c d
- 128 b. Religiosum statum multis persuadet
S. Bertrandus 344 b
Reliquis S. Bertrandi oculis affectis, mulier
in partu laboranti subvenit 464 a; ma
nus & brachii dolorem, albuginem ex o
culo obdunt 462 a b; urina fluxum compr
imus 443 b. Reliquis SS. Geronis & So
clorum in omnibus fere illis moribus Belgii
ecclesiis afferuntur 13 f; Leodi 15 b; in
Bohemia 15 d; in Lugduna 16 b & in
Hispania 16 e f. Reliquis S. Gommari, Deo
monente, Librum transiit 487 b c. Reli
quis S. Patroicii Coloniam transiit 759,
760; hinc etiam S. Pantaleonis reliquis as
portandas curat S. Bruno 776 c. Undique
colligit reliquias S. Bruno, salices baculum &
catenam S. Petri, sacras exuvias SS. Elisi,
Privati, Gregorii, Christophori & Evergi
siti 777 c; nec in his inquirendi modum
extremis S. Bruno; illi reliquis dectum cul
tum exhibendum curat sanctus Praefat 777
f. Reliquis, ut fertur, SS. Geronis do
lorumque Colonia Agrippina afferunt 49
d e. Reliquis quidem, quas S. Geronis
fuisse plures patant, S. Norbero concessa
532 b. Reliquis, quas quidam S. Geronis
esse credunt, ad Trudonensem monasterium
transferuntur 53 c. Reliquis S. Tancha in
urbe Thiesina honorata 120 c. Reliquias
SS. Victoris & Soclorum in civitate San
ctensis venerantur 45 c. Reliquias Sandom
in hoc vita exiit sanguinem pignora nobis
a Deo restitit 284 d. Reliquias S. Ignatii
transferre S. Franciscus 219 c. Reli
quiarum pars sub S. Geronis nomine Pra
manstret in diocesi Landunensi & Floren
siae in diocesi Namorensi offerunt 52 f.
Reliquiarum S. Cerebanti portiones Parisiis
offerunt 89 d. Reliquiarum S. Ludovici
contactu mali vulneribus & aliis morbis tu
rantur 360 & seq. Reliquiarum S. Nuncii
pars in cenobio Gemblacensi offerunt 125
c. Reliquias S. Bertrandi Elipsontiarum rez
quodam incommodo liberatas 447 c; ulcera
fugata ibid. f; visus restitutos 448 a d; e
riolae sanata ibid. b; lethargo oppr
ssu animi deliquam passu & membris impeditis
sanitati restituerunt ibid. c d e f; dentium
dolor, grave digitis malum, laxatum bra
chium, pleuritidis depulsa 449; dolores co
lles, gena apostema pelluntur 450; later
um dolor, morbus immediabilis, uberis ma
lum & sanguinis fluxus dissipantur 451. Ro
liquis S. Bertrandi apud Sinas peperit ignis
466 a
Remum dolorem sedat S. Alexander 829 f
Revelationem habet S. Franciscus Borgie de
sociorum salute 219 f. dolorem petris S.
Ludov. Bertr. novis 311 c d. Revelatio
nem novellae factae S. Bertrando haud grata
fuit 376 c f
Rosaria corpori S. Bertrandi applicanda of
feruntur 430 a; per illa multa prodigia sunt
457 f. Rosarius, quae S. Bertrando usui fue
runt, miracula varie potuerunt 457 f

R

- Rerum rectas nectis proprium perpetuamque
accidit, ut amodo & adversarius repe
riant 259 b
Religiosi vite cruz est perperca & martyrium
290 f. Religiosos oportet amantiores esse
cellae, quoniam colloquiorum cum secularibus

IN TOMUM V OCTOBRIS.

S

Sacerdotes ubi suo piet non fungantur officio, Religio deficit 215 c
Sacramentorum usus frigidus latendit & eot d
vileis deceret 243 f
Salutem proximi sincere desiderat S. Bertrandus 405 b. Salute desperata ad B. Roberti sepulchrum cereum se oblocorum promittens quidam, divinitus convalescit 148 a. Simili beneficio donantur duo illi in extremis positi ibid. f

Sanatur puella febre laborans, adhibitis S. Francisil Bergia reliquiis 230 c; item mulier uberum, & altera laterum doloribus laborans ibid e f; finatur alla, qua ob febrim & parothidem periclitabatur 231 d. Vir narium dolore afflictus, manus S. Bertrandi defuncti ostendit, sanatur. Alii febrim, dentium dolore, Apoplexie; vomitu olisique molis laborantes S. Bertrandi meritis curantur 359, 360. Tres pueros sanat S. Bertrandus 347 c; puellam sanitati reddit 349 c. Lateris mole, fluxu sanguinis, mentis angustias, serofulsi, uberum doloribus, capitis valneri & oculorum morbis laborantes S. Bertrandi reliquiis & meritis curantur 361, 362. Serum laborantem sanat S. Bertrandus 419, 420 a. Lethale vulnus & variolas, malum contagiosum pellit, sanguinis fluxum & Uicidiosis dolores sistit 420 f; quod ipse curabat, aliis similitudine dat 423 c. Puella nobilis morti proxima d S. Bertrando sana redditur 423 f. Odorem reddit, narium facorem pellit, malum veneris fugat, visus caeco restituitur 430, 431. Moniales plures sanat 436 f, 437 a. Oculorum & melancholia morbis effudit opem fert 441, 442. Sanationes varias ad sepulchrum S. Bertrandi factas 453. Offertis quis multas dunt & gallinam, ad sepulchrum S. Zenaidis, Sanitatem recipit 509 a; agre famina, furdos, brachii dolore afflicti S. Nigafii reliquiis curantur 541 c d. Viri virilis morbis effudit S. Gumari precibus sanitati redduntur 689 & 690. Securi percussus, gravi vulnere laesus S. Roberti meritis sanatur; alii genibus, pede, manu, capite dolentes sanitatis beneficium B. Roberti intercessione recipiunt ibid. Pari beneficio donantur oculis capus, qui tres coxas sibi ruperat, duo genibus atteratis, oblati cereis & voto emissi 148 b c d f. Agnum solo offitum sanat S. Bertrandus 398 f, fratrem quendam simitani restituit B. Jacobus 801 b
Sanctuarum imaginem in quoque mense forte d S. Francisil adula 236 b, 234 d e
Sanguis ex imagine crucifixi effusus 202 a b c
Sanguinis effusum, opem ferente S. Bertrando, sedatur 457 a. Sanguinis fluxus, S. Alexandri meritis compressus 830 a. Sanguinis rivulum de pane fluentem quidam Religiosi consilantur 645 c
Sapientia Dei in rebus creatis admirabilis 239 c d
Sapienter se gessit S. Francisil in multioribus, officii gratia insignis 237 e. Sapientis est omnia petis consilio experiri quomodo 239 d
Scapulare S. Bertrandi miro odore fragrans 425 c
Scientiarum radices amara fructus dulcissimos offerunt 237 b
Odores Tomus V

Secreta cordium noscitur S. Bertrandus & indicat 320 d, 330 f. Secreta furorum & aliorum S. Bertrando divinitus cognita 393 e f, 400 d

Secularium consortia religiosi vitanda 228 b c
Seditionem excipit & oratione sedas B. Robertus 147 f
Sepulchris corporibus reverentia exhibenda 401 d
Signo crucis cuidam abstinere auxiliatur S. Bertrandus 228 d. Signo crucis demones fugat S. Bertrandus 484 a. Uterum sanat S. Gummarus 685 b. Signo crucis ferocia animalia cohibet S. Bertrandus 383 b. Serum sanat 390 f, 418 c, 419 b, 485 f. Tempelatem sedat 392 b. Incendium erexit 318 c, 417 f, 485 f. Signo crucis mare sedat B. Alexander & grandinem erexit 823 c
Sine via tendentibus, labor est itineris, non profectus
Societatis Jesu professio de numero mendicantium esse primum Pius V 266 b
Solamiam vitam agentibus fauet S. Bruno 779 f
Spem dorsi raptis S. Bertrandi meritis restituitur 444 b c. Spina fovebus laborans meritis S. Bertrandi eximitur 365 d
Splendore fulget S. Bertrandi codex 428 b, 430 b
Stelle indole SS. Martyr. Threchl, Probi & Andronici corpora sepelitur fides 583 e f
Sommachi dolorem fugat invocatus B. Robertus 148 b
Strumam sanata ad sepulchrum S. Bertrandi 453 f, 454 d f, 455 c 456 c. Vide Sanationes
Studio omnium virtutum incumbit S. Bertrandus 373 e
Superbia omnium vitiorum mater 798 f
Supplicationes varias, in quibus S. Victoris reliquia solentur rite circumlata fuerunt 45 e
Supplicationibus populi pie interest S. Alexander 822 c
Suturam dolor S. Alexandri auxilio sedatur 829 f
Surdus & mutus S. Gumari meritis emoritur 688 d e. Surdis meritis S. Gumari audium recipit 688 a, 690 c

T

Tempelatem maris S. Cerbanios sedat 37 e
Templum in honorem S. Bassiani ab imperatore Marcello erigitur 80 e
Terra motus S. Francisil petrocino sedatur 235 b
Tibia sub Gereonis nomine in Eforletensi S. Laurentii monasterio in Hispania honoratur 560
Timor in martyre ad tormenti conspectum exortus Sanilitati ipsius non officit 78 b. Timore judiciorum Dei S. Francisil adhue juvenis, concutor 236 f
Tirocinia Societatis Jesu exstruita Villa-garcia, Villa-Regis 215 a b. Novellaria, Tormet, Roma 217 d e. In singulis horis Societatis provincialis exstretur ad Tirones educandos domos Jassa S. Francisil 264 c d
Tubere brachii laborantem S. Bertrandus sanat 418 f
Tumor brachii, veneris & capitis d S. Bertrando curatur 445 f, 446 c. Tumor capitis & gutturis, S. Nigafio invocato, sanatur 541 a
Translationes varias reliquiarum S. Victoris 45 a
† 16 Trans-

17

INDEX MORALIS

Translatio reliquiarum S. Clari & civitatis
Nannetensi Andegavum 63 f. Translatio re-
liquiarum S. Telesphidi 115 e f. B. Roberti
Ariminum 148 a

V

V Ascinatur obfens S. Franciscus puerum fi-
llo suo natum 285 h. Marcum fratrem alii-
quando ad Indias profecturum, edicit ibid. c.
Uxoris mortem cuidam viro praedicte S. Bertran-
dus 315 d. Mortua cuiusdam salutem declarat
& futurum filiorum ejus statum praedicte 379
d. Quale vita genus amplexurus quis fit,
ei vaticinatur S. Bertrandus 320 d, 333 e.
415 d. Prælati oblatam dignitatem reddend-
um esse praenuntiat 335 f. Agrosentem mu-
liercm, ad quam vocabatur S. Bertrandus,
mortuorum praesagie 332 a, 336 f. Alteri
graviter agrosentis sanitatem promptam praedi-
cit 336 f. Modicam messim futuram
inducit 336 f. Mortuum regis nuntiat 337 a.
Suam mortem praedicte 337 b, 350 b. In-
stantem mortem canonico praedicte 337 e.
Ambitiosum religiosum defensionem & suum suo
vaticinatur 339 c; alteri infortunia nun-
tiet 340 d. Pariti clares vaticinilis 340, 341
a b, 381, 393, 394, 388, 389. Principi
agrosentis mortem praedicte S. Bertrandus
350 b. Amici periculum praevideat S. Bertran-
dus 374 d. de tribus religiosi varia praedicte
S. Bertrandus 414 a
Vena dissimili rupta, voto S. Gummaro sa-
bo, subito curatur 696 c
Veneno infectum S. Joannes sanat 144 c. Ve-
nenum ibide S. Bertrandus in testimonium
vera fidei 389 e
Ventris tumorem S. Bertrandus apparens curat
445 b
Vestis S. Bertrandi contactu oculis mali affe-
ctus & digiti apostema sanantur 463 c d ac
multa & varia sunt miracula 465, 466
Viticum pie recipite S. Bertrandus 346 d
Vigiliis intentus est S. Bertrandus 408 e
Vincula, quibus duo viri constringebantur, S.
Ethelburga meritis dissupta 651 c. Vincula
S. Gummaris meritis soluta 691, 692 a
Virgini infelicis nuptias praedicte S. Bertran-
dus 415 d
Virus optimos in consilium adhibes S. Bruno
aut ecclesiæ praeficit & a sede dejectos resti-
tuit 781 b c
Virtute eminet B. Jacobus 798, 799. Virtu-
tibus virilis episcopus saluus S. Bruno elucet
775 c
Visione caelesti S. Gummarus recreatur 684
b. Visionem, Edwini regi oblato, S. Pau-
linus divinitus cognoscit & ad votum im-
piendum cum impellit 109 b c d
Visione S. Placentii Ferreris recreatur S. Ber-
trandus 350 b c. Animam patris in purgato-
rio videt S. Ludov. Bertr. 211 d, 743 e.

Futurum cuiusdam fratris periculum videt
S. Ludovicus Bertrandus 311 d e, 312 a.
Cuiusdam patris animam in purgatorio la-
borantem videt S. Bertrandus 314 d e.
Videt demonem sub pauperis veste latitantem
idem Sanctus 317 c d e; & mortem malis
divinitus cognoscit 318 e. Secreta cordis S.
Bertrandus videt 318 d, 379 a; consueti-
ti, peccata oblivione pratermissa & duobus
fratribus secretum indicat 328 d e f, 329 d.
Mortis cuiusdam causam divinitus edocetur S.
Bertrandus & mortem absintile cognoscit 329
c. Futuras in conventu regimine molestias
prospicit idem Sanctus 331 a; & secreti con-
sili divinitus consilium se probat 331 b c.
Patris Lorei super defuncti salos S. Bertran-
do revelatur 332 e f. Gloriam Lusitanorum
& regis mortem absintile nuntiat 334 d e. Mira
visione recreatur 335 a b c, 337 b, 341 f.
Defunctum videt & Missam pro eo celebrat
S. Bertrandus 340 b; 401 c. Mira cuius-
dam Franciscani visio post mortem S. Ber-
trandi 355 356. Visionibus multis recreat-
ur S. Bertrandus 311 f, 332 f, 333, 415,
416
Visum eadem S. Alexandri meritis recipit 829 a.
Visum quatuor reddit B. Jacobus 802 f. Vi-
sus eadem meritis S. Gummaris redditus 688 e.
Visus meritis S. Jacobi eadem redditus 802 e.
Visus tribus mulieribus, assallente S. Ethel-
burga, resistitur 651 c
Vita rigorem, quem auserat S. Franciscus, tem-
perat S. Ignacius 257 a b. Vitam antecere,
quam castitatem maluit S. Tancha 121 b,
123 b c. Vitam suam pro infirmo offert S.
Bertrandus 405 f
Vitiu aulicorum tria, ambitio, invidia & libi-
do 242 a. Vitia oderat S. Franciscus, non
homines 242 e
Ulcera colli curat S. Bertrandus 444 f. Ulcera
corpore S. Bertrandi meritis dissipant 457
c. opt. S. Alexandri 832 a. Ulcera erum,
S. Bertrandi meritis sanantur 444 b. Ulcera
cuiusdam sanantur, invocato S. Roberti
nomine 148 c
Urinae difficultes S. Bertrandi meritis solvitur
365 f. Urinæ fluxus, opulentia S. Bertrando,
compressus 457 e
Urso S. Andronicus obiectus non laeditur 183
a. Urso, cui S. Cerbonius devorandus obij-
tur, mansuescit 882, 100 e
Utile fuit & hominem quicquid fecit episcopus
& dux saluus S. Bruno 775 f
Vulnere S. Andronico inflisita divinitus sanan-
tur 573 e f. Vulnus palati & gutturis in-
vocato S. Bertrando sanatur 446 d e

Z

Z elo servens B. Alexander Mediolani prae-
dicat 809 e. Zeloplenus S. Taso abbas & suis
ejusque, & a Papa resistentur 657 e

ADDENDA ET CORRIGENDA.

- P**ag. 34, num. 22 in *margin* Octobis-l-Octobris.
 Pag. 50, col. 1, lin. 8 capis-l-capitis.
 Pag. 56, num. 51, lin. 33 tamen-l-tamen.
 Pag. 80, num. 3, lin. 4 ecgraphus-l-ecgraphum.
 Pag. 82, num. 4, lin. 7 Constantinopolis-no-l-Constantinopolitum.
 Ibidem col. 2, lin. 24 Papulonium-l-Populonium.
 Pag. 94, col. 2, lin. 2 spectatus-l-spectatus.
 Pag. 96, num. 1, lin. 1 hurehis-l-harefis.
 Pag. 97, num. 7, lin. 2 fucte-l-functe.
 Pag. 105, num. 15, lin. 6 Noctanhymbrorum-l-Noctanhymbrorum.
 Pag. 106, num. 19, lin. 2 Lincolnes-l-Lincolnia.
 Pag. 107, num. 24, lin. penultima Edelberga-l-Edelberga.
 Ibid. num. 26 in *margin* 634-l-644.
 Pag. 112, num. 21 in *margin* Lincolnienfibusque-l-Lincolnienfibusque.
 Pag. 115, num. 4, lin. 12 post dicto adde: cujus ichnographum apud Castellum in Martyrologio Universi pag. 751 & seq. existit.
 Pag. 126, num. 9, lin. 9 post & tribus seqq. adde: Papetrochium nostrum, qui de chara hic memorata tom. 3 Aprilis, pag. 220 jam tractat, fecucus.
 Pag. 128, num. 4, lin. 31 Benedicthorum-l-Benedicthorum.
 Pag. 136, num. 4, lin. 7 audem-l-antem.
 Pag. 143, num. 23, lin. 7 viden-l-vident.
 Ibid. in *Annotationis* ad lit. c lin. 2 coulanant-l-coociniant.
 Pag. 150, num. 5, lin. 10 nemo-l-nempe.
 Pag. 152, col. 2, lin. 12 post erigit, adde: operam.
 Pag. 154, num. 19, lin. 23 Marim Henriquesiam-l-Maria Henriquesia
 lin. 30 adjansit-l-adjunxit.
 Pag. 164, num. 57, lin. 25 Gallia-l-Gallia.
 Pag. 169, num. 78, lin. 8 exprobat-l-exprobat.
 Pag. 178, col. 2, lin. 22 exantatris-l-exantatris.
 Pag. 181, num. 124, lin. 18 Lusitania-l-Lusitania.
 Pag. 187, num. 152, lin. penultima mediata-l-mediata.
 Pag. 202, num. 211, lin. 18 laboibus-l-laboibus.
 Pag. 207, col. 1, lin. 21 ultra-l-ultra.
 Pag. 219, num. 276, lin. ultima post ad horas viginti adde: tantum.
 Pag. 223, num. 311, lin. 4 & 5 post ad ex-citandum adde pietatem.
 Pag. 229, num. 316, lin. 23 B. Eusebius-l-P. Eusebius.
 Pag. 232, num. 334, lin. 20 & seq. fageget-l-fugget.
 Pag. 234, num. 86, lin. 21 & seq. advolunt-l-advolunt.
 Pag. 262, num. 121, lin. 7 scripto-l-scriptores.
 Ibid. num. 123 in *margin* Pii V-l-Pii IV.
 Pag. 263 in *Annotationis* ad lit. 1, lin. 1 praviu-l-plexum.
 Pag. 266 in *Annotationis* ad lit. 1, lin. 4 Suetonius-l-Senonius.
 Pag. 294, col. 2, lin. 3 prateras-l-prateras.
 Pag. 299, num. 43, lin. 13 Jacobus presbyter-l-Michael Hieronymus.
 Pag. 314, num. 33, lin. 9 Poren-l-Perez.
 lin. 13 Hodi-l-Godoy.
 Pag. 319 in *Annotationis* ad lit. g, lin. 1 cap. 3-l-cap. 2.
 Pag. 400, num. 176 in *margin* Satubi-l-Satubi.
 Pag. 405, num. 19, lin. antepenultima efficia-l-efficacia.
 Pag. 414, num. 69 in *margin* alterius-l-ejusdem.
 Pag. 420 in *Annotationis* ad lit. c Ludovicus XIII-l-Carolus IX.
 Pag. 441, num. 34, lin. 15 Ludovicus-l-Ludovicus.
 Pag. 448, num. 20 in *margin* puella ex fibri hic restituti-l-puella ex fibri desperata & puer ex variis membris impeditus, finit, restituit.
 Pag. 461, num. 155 in *margin* filius-l-filia.
 Pag. 463, num. 173, lin. 7 cum-l-eam.
 lin. 2 ille-l-illa.
 Pag. 471 in *Annotationis* ad lit. m, lin. 1 mater-l-proavia.
 Pag. 473, num. 35 in *margin* Philippi II-l-Philippi III.
 Pag. 488 in *Annotationis* ad lit. d, lin. 1 avia-l-proavia.
 Ibid. ad lit. i, lin. 1 Honulphiri-l-Honulphii.
 Pag. 509, col. 2, lin. 5 dextro-l-dextro.
 Pag. 510 in *Annotationis* ad lit. g, lin. ultima post induco adde: Interim, non infusit, an Aegyptus, monstrorum ferax, hippocentaurus, quod animal, ex equo & homine mixtum, existisset, non genuit, Hieronymum in Vita S. Pauli, primi eremite, dubitasse, Rosweyda existimat. Ad Operis nostri tom. 1 Januarii pag. 606 in *Annotationis* ad lit. a.
 Pag. 525, col. 2, lin. 3 claso-l-elapso.
 Pag. 538, num. 105, lin. 18 innocent-l-innocent.
 Pag. 544, num. 126 in *margin* vo-l-volunt.
 Pag. 546, num. 134, lin. 17 obfcurat-l-obfcurat.
 Pag. 550, num. 147, lin. 22 exto-l-exto.
 Pag. 551, num. 6, lin. 3 existantibus-l-existimantibus.
 Ibid. num. 7 in *margin* episcopi-l-episcopi.
 Pag. 559 in *Annotationis* ad lit. q, lin. 3 post procul adde: in ditione Sabienfium. Hac enim, uti apud Plenum in ecclesia Leodiensis Floribus pag. 616 est videtur, completitur pagum, vulgo Lerneux nuncupatum, qui, cum Latine ab eodem Pleno ibidem vocetur Lademacum, certo alius non est, quem locus, Lodemaci nomine hic distinguit.
 Pag. 610, num. 10, lin. 12 post existimant adde: in dubium quidem, an non unico ob ecclesiam, & Catholicis possessis, Noctarii & des Ariani incendunt, revocari posse, Tillemonius tom. 9 Monument. Ecclesiast. pag. 488 infinuat; nisi eo hodie, nisi Noctarium simul, qui ecclesiam illis praeerat,
 odis

ADDENDA ET CORRIGENDA

- odio habuissent, fuisse progressuros, verosimile haud apparet. Aegre talisse Arias, quod Nectarius ecclesias obtineret, hincque ades ejus incendisse, Sozomenus, nominatim illum solum exprimens, lib. 7 Hist., cap. 14 non obducere proliet.
- Ibid.* lin. 20 post probatur adde: Nec fieri etiam id poterit vel è super num. 4 recitatis, quibus Nectarius, recens creatus episcopus, Martyrium ordinare voluisse diaconum narratur, Sozomeni verbis, vel è Gregorii Nazianzeni carminibus, per Tillemontium tom. mox cit., pag. 486 in margine laudatis. Hicce enim, non Nectarium, uti is scriptor vult, sed Maximus, philosophum Cynicum, sibi praelatum, queritur Gregorius; quod autem ad Martyrium spectat, hic quidem diaconum etiam tum, cum ad hunc promovere illum Nectarius voluit, erat indignus; verum hic id perscriptum, contra ac Tillemontius vult, haud habuisse videtur, uti ex ipsius proxime laudatis Sozomeni verbis fas est colligere.
- Pag. 620, num. 47, lin. 26 audem-t-audem.
- Pag. 620, num. 6, lin. ultima ipem t-idem.
- Pag. 636, num. 5, lin. 26 superstitiosi-t-superstitiosè.
- Pag. 638, num. 15, lin. 6 convocata-t-convocare.
- Ibid.* lin. 21 celebentum-t-celebratum.
- Pag. 639, col. 1, lin. 5 Parisiense anno 140-t-Parisiense anno 140.
- Ibid.* num. 17, lin. 3 determinari-t-determinari.
- Pag. 646, num. 1, lin. 7 commemorent-t-commemorent.
- Pag. 648, num. 4, lin. 1 pro-t-præ.
- Pag. 653, num. 5 in margine elio-t-estio.
- Pag. 671, num. 1, lin. 18 modò hic-t-modò.
- Pag. 672, num. 1, lin. 1 eum-t-eum.
- Pag. 674, col. 2, lin. 1 fueri-t-fuerit.
- Pag. 675, num. 4, lin. 6 deleatur litteris.
- Pag. 681, num. 25, lin. 1 claudunt-t-claudat.
- Pag. 682 in Annotatis ad lit. a, lin. 2 Fronto-t-Franco.
- Pag. 701, num. 15, lin. 26 Vallicensis-t-Vallicellensis.
- Pag. 702, num. 17 in margine genero-t-gonere.
- Ibid.* num. 18, lin. 24 forsan-t-, è Dithmarus lib. 2 docet,
- Pag. 703, num. 22 in margine nactus-t-natus.
- Pag. 718, num. 82 in margine substitutendum-t-substitutendum.
- Pag. 726, num. 115, lin. 12 post dic adde: hic, è credere fas est.
- Pag. 728, num. 121, lin. ultima post prodant adde: Ceterum Brunonem è pontis, Rheino Coloniae impoſiti ac è ſe dejecti, lapidibus edificasse S. Pantaleonis monasterium, Wernerus Titianus, cui etiam ſec. proxime elapſo in Hierotheca pretioſa pag. 63 ſuffragatur eſt Gelenius, in Annal. Novellenſibus apud Marteneum Collect. ampl. tom. iv, col. 54 tradit; verum cum Wernerus haud citius quam ſec. xvi ſeuſcentis floruerit, nec, quod ſibi ait, ſit antiqui ſeu ſcriptoris ſeu monumenti teſtimonio confirmatum haudens inveniri, fuiſſe verè à Brunone pontem illum dejectum ac ex ejus lapidibus S. Pantaleonis monaſterium ædiſicatum, aſſerere non aſſim.
- Ibid.* num. 122, lin. 3 forte-t-, uti è Brunonis Teſtamento infra dando intelligitur.
- Pag. 733, num. 141, lin. 22 è ſeq. ut Guyſius memorie prodit-t-ut poſt Chronica iſta inſpecta Molanus verbis modò recitatis docet.
- Ibid.* lin. onepensalim non-t-vix
- Ibid.* lin. ultima poſt vocem collocit adde: Ita tamen, ut Sonegienſe monaſterium à vita monaſtica ad canonicam haud tranſiſſe, ſed duntaxat (ueque enim, cum relegatus à Brunone fuit Ragenarius, id monaſterium adhuc, ut primus fuerat, aſt, quemadmodum apud Ducherium Spicil. tom. 6, pag. 513 libellus de Abbotum Gemblacenſium Getis, ſec. xii initio, ut apparet, ſcriptus, fidem facit, eccleſiaſticalis Ordinis Regularis erat obſervantia) ad priſtinum hujus vigorem, à quo, diſciplinæ relaxatâ, deſiderata, revocâſſe ſit conſeſus.
- Pag. 734, num. 144, lin. 7 illa-t-illorum ple-
raque, quæ memorat,
- Ibid.* num. 145, lin. 23 contrarium-t-contrarium
- Ibid.* lin. onepensalim è Guyſio-t-Guyſium pro ſe perpetuum citans
- Ibid.* num. 146, lin. 16 poſt quibus adde: in
- Pag. 736, col. 1, lin. 20 poſt vita monaſtica adde: propriè & ſtrictè dicta
- Ibid.* num. 152, lin. 7 ſacra-t-pretioſa.
- Ibid.* lin. 12 monaſterio iſti adjecto-t-que ad monaſterium S. Marie ſpectabat,
- Ibid.* num. 154, lin. 10 è ſeq. dictorum monaſtorum-t-Sonegienſe S. Vincentii, Monteneſe S. Petri & Malbodieneſe S. Quintini
- Ibid.* lin. 15 poſt vocem monaſtica adde: ſi hanc adhuc proſequebantur,
- Ibid.* lin. 18 Normannorum-t-Normannorum olim ac novitiis Hungarorum
- Pag. 747, num. 193, lin. 38 adminiſtrandiſ-t-adminiſtrandiſ.
- Pag. 765, num. 2, lin. 20 eccleſiaſtica-t-eccleſiaſtica.
- Pag. 771, num. 26 in margine Mogiuntia ſecuratio-t-Mogiuntia ſecuratio.
- Pag. 789 in Annotatis ad lit. i poſt vel adde: ut iam dicam,
- Ibid.* ad lit. q, lin. 3 codice-t-codici.
- Pag. 792, col. 2, lin. 7 quo-t-que.
- Pag. 806, num. 2. lin. 5 poſt recitandæ adde: penſiſſe,
- In Indice Hiſt. verbo Concilia lin. xv. 662 a-t-562 e

FINIS.

AO 1471667

135
1/2
10

